B. 48.

R. P. VINCENTII

HOUDRY

E SOCIETATE JESU

BIBLIOTHECA CONCIONATORIA

Ethices Chriſtianæ præcipua continens argumenta; ordine Alphabetico digeſta:

E Gallico ſermone in Latinum tranſlata.

TOMUS TERTIUS.

L—P

VENETIIS,
Ex Typographia Balleoniana.
MDCCXLII.

Superiorum Permiſſu, ac Privilegiis.

Digitized by Google

INDEX

ARGUMENTORUM CONTENTORUM IN HOC TERTIO TOMO.

L

LEX EVANGELICA, *lex nova, ſublimitas myſteriorum ejus, diſciplinæ illius ſanctitas, Jeſu Chriſti doctrina, Evangelica effata &c.* 1
LIBRI, *Lectio; boni pravique libri; fructus, qui ex illis hauriri poteſt, & detrimentum, quod afferunt iſti. Lectio ſpiritualis &c.* 17
LICENTIA. *Effuſa in omni intemperantia libidines; incompoſiti mores, Bacchanalia. Solutior æquo vita.* 32

M

MATRIMONIUM. *Matrimonii ſanctitas. Officia, & obligationes huic ſtatui inhærentes &c.* 44
MENDACIUM. *Duplicitas, Calliditas, Bona fides, ſinceritas, Chriſtiana ſimplicitas.* 63
MISERICORDIA DEI. *Confidentia in hac miſericordia. Præſumptio Miſericordiæ. Diffidentia, & deſperatio &c.* 79
MODESTIA, *Compoſitus oris habitus. Immodeſtia.* 109
MOLLITIES. *Vita mollis, & voluptaria. Commodorum perquiſitio, Evangelicarum legum temperamentum &c.* 123
MORBI. *Bonus eorum uſus, atque ad animæ ſalutem utilitas &c.* 141
MORS. *De morte generatim. Cogitatio mortis. Certitudo mortis. Incertitudo, quo tempore, & in quo ſtatu morituri ſimus. Status, ad quem morte redigimur &c.* 158
MORS BONA ET MALA. *Præparatio ad mortem. Varii juſtorum & peccatorum ſenſus in morte.* 180
MORTIFICATIO. *Corporis mortificatio. Auſteritas. Vita pœnitens &c.* 207
MUNDUS. *Vanitas, inconſtantia, fragilitas rerum hujus Mundi; illius gaudia, voluptates &c.* 224
MUNDUS. *Mundi flagitia. Mundi placita. Pericula pereundi in Mundo. Amor Mundi.* 243

O

OBEDIENTIA, *Obedientia cum Religioſa, tum ea, quam inferior quilibet & ſubditus Superioribus, Magiſtratibus, omnique legitimæ debet poteſtati, cui Deus illum ſubjecit.* 257
OCCASIO. *Fuga occaſionum peccati. Occaſio proxima & remota.* 273
OFFICIA. *Quid quemque deceat in Mundo, ac ſtatu ſuo. Conſenſus officiorum urbanæ vitæ cum religionis officiis.* 288
OPERA. *Bona opera, & actiones bonæ; harum meritum, & neceſſitas.* 304
ORATIO. *Neceſſitas, virtus, conditiones orationis &c.* 320
OTIUM. *Labor. Negotium. Otii fuga. Neceſſitas, qua fideles omnes operari tenentur.* 348

P

PAX. *Pax cordis. Fallax pax peccatorum. Pax ex bona conſcientia profecta.* 364
PAUPERTAS, *Paupertas ſpiritus. Paupertas voluntaria, & religioſa; ejus bona &c.* 378.
PECCATUM MORTALE; *ejus enormitas, effectus, & quidquid ad hoc pertinet argumentum.* 393
PECCATUM VENIALE. 412
PERSEVERANTIA. *Perſeverantia in virtute, & pietate. Inconſtantia in bono &c.* 428
POENITENTIA *Virtus. Neceſſitas, efficacia, & conditiones pœnitentiæ &c.* 441
PRÆCEPTA DEI; *eorum obſervandorum obligatio; obedientia legibus ſupremi hujus Domini debita,* 468

PRÆ-

PRÆDESTINATIO. *Reprobatio. Exiguus electorum numerus &c.* 482

PRÆSENTIA DEI. *Praxis præſentiæ Dei. Effectus, quos in anima gignit &c.* 499

PROCRASTINATIO *Pœnitentiæ. Pœnitentia ad mortem dilata ſuſpicione non vacat, & ſæpe inutilis eſt. Impœnitentia finalis &c.* 513

PROSPERITAS. *Proſperitas juſtorum, & iniquorum. Pericula, & mala proſperitatis.* 537

PROVIDENTIA DEI. *Cura, quam gerit neceſſitatum ſpiritualium, atque temporalium hominum. Confidentia, quam in illa habere debemus; & ſubmiſſio illius conſiliis, atque imperiis præſtanda.* 550

PRUDENTIA. *Prudentia chriſtiana. Prudentia ſæculi. Vera, & falſa prudentia, Politica &c.* 568

PURGATORIUM. *Pœnæ, quæ ibi perferuntur. Charitas erga defunctos. Preces pro mortuis.* 583

BIBLIO-

BIBLIOTHECA CONCIONATORIA.

LEX EVANGELICA.

Lex nova, ſublimitas myſteriorum ejus, diſciplinæ, illius ſanctitas, Jeſu Chriſti doctrina, evangelica effata, &c.

MONITUM.

ALIQUID jam de hoc argumento delibavimus, ubi ſermo fuit de mandatis Dei in lege veteri irrogatis, atque inſtauratis in recenti: ſed cum ibi locuti ſimus de obedientia erga legem generatim, quin veteris, aut novæ peculiariter meminerimus, iſtic ſingillatim de evangelicæ legis præſtantia, & ſanctitate verba facimus, de illius dignitate ſupra legem a Moyſe latam, & quatenus eſt norma vitæ, ac morum Chriſti fidelium.

Hic tamen nequaquam ea repetemns, quæ alibi dicta ſunt de evangelii promulgatione, de Eccleſia, fideique inſtitutione, immo neque de officiis, Chriſtiani nominis profeſſioni inhærentibus; hæc ſeparata ſunt argumenta, ac prorſus diverſa, licet aliquam ſecum habeant rationem, & nexum. Quamobrem ſi quid de illis dicendum erit, eorum tituli conſulantur. Sin autem doctrina Jeſu Chriſti in evangelio contenta, & ſupremi hujus legislatoris lex nimis late patens argumentum videatur, novum tamen non eſt, immo compendium quodammodo eſt ſermonum omnium, qui umquam habiti fuerunt. Admonendum dumtaxat eſt, legem evangelicam duobus modis conſiderari poſſe, vel tamquam impreſſam, inſculptamque cordibus fidelium, quo in ſenſu S. Paulus, & poſt illum ſancti Patres fere ſemper illam accipiunt; vel tamquam ſcriptam in divino volumine, quod evangelium dicimus, ac in aliis libris, qui novum teſtamentum componunt. Quemadmodum vero altera quidem medium, altera finis eſt, utraque confunditur, cum de nova lege ſermo eſt, non ſecus ac nomina evangelii, doctrinæ, legis, & religionis, magiſtri, legislatoris, doctoris; quod nullam parere debet confuſionem in ſermonibus, qui de hoc argumento fient, quia hæc omnia evangelicam legem, ejuſque auctorem reſpiciunt.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia ſermonum hujus argumenti ſyſtemata.

I. DEI Filius cum in terram venerit futurus hominum Salvator, propter hujus tituli gloriam illum etiam aſſumere debuit magiſtri, & legislatoris, ut doceret eos vias ſalutis, eiſque leges irrogaret, ut illos ad beatum hunc finem deduceret. Itaque utrumque ille officium exercuit verbo, & exemplo doctrinam prorſus cœleſtem illis tradens, atque legem novam conſtituens, quæ medium eſſet neceſſarium, & inevitabile ad æternam beatitudinem conſequendam. Doctrina, quam ille docuit, & prædicavit, continetur in evangelio, quod ſimul eſt lex ejus, quam Spiritus ſanctus primum ſcripſit in cordibus, & quam Apoſtoli mox in omnem terrarum orbem protulerunt: ſed in transfigurationis myſterio hic Homo Deus declaratus fuit hominum doctor, & legislator æterni Patris ſui voce, quæ palam in Thabor audita fuit. De hac autem lege animus fert ad vos loqui, ut illi voſmet ſubiiciatis hilariter, eamque fideliter adimpleatis. 1. Æquitas hujus legis. 2. Illius ſervandæ facilitas. 3. Fructus, atque utilitas, quæ ex ejuſdem obſervatione procedunt, nobis perſuadere debent illam legum omnium juſtiſſimam eſſe, facillimam, utiliſſimamque. Hæc erit ſermonis partitio.

Pars prima. Hæc juſtiſſima lex eſt, quæ fuerit umquam; quia nobis ſuadet interiorem, exterioremque cultum, quem debemus Deo, obedientiam, & ſubmiſſionem magiſtris, ac ſuperioribus noſtris: charitatem erga æquales, lenitatem, & indulgentiam erga ſubditos, eoſque ipſos ad altiſſimum perfectionis gradum adducit. Hæc, mea quidem ſententia, generatim ad omnia juſtitiæ genera ſpectant; quod facile eſt in lege evangelica probare nobis ſingillatim hæc omnia officia præſcribente, atque imperante, ut illa fideliter obeamus; ita ut omnis & publica, & privata felicitas unice adhæreat exactæ omnium præceptorum, quæ in lege hac continentur, obſervantiæ. Hinc ſequitur illam perfectiſſimam eſſe, ſanctiſſimam, ac præ legibus omnibus unam rectæ rationi maxime conformem. 1. Si comparetur cum Philoſophorum, aliorumque legislatorum inſtitutis, qui vitia, aliaque permiſerunt mala, quæ optimas evertere poterant regulas, quæ ab ipſis fuerant conſtitutæ. 2. Cum lege veteri per Moyſem Judaico irrogata populo, quæ licet a Deo profecta, bona, juſta, ſanctaque eſſet, plurima tamen ferebat ob duritiem cordis populi ejuſdem; præterquamquod non aliud erat, quam præparatio, & diſpoſitio legi evangelicæ, quæ toto cœlo ſanctior eſt, atque perfectior. Quia licet humanæ ſit accommodata imbecillitati, nihilque præter vires noſtras præcipiat, omnia tamen peccati genera prohibet, eaque radicitus convellit imperans affectuum noſtrorum mortificationem, & non exteriores dumtaxat actus prohibens, verum etiam inhoneſtas cogitationes, injuſta, & voluntaria deſideria proſcribens. Deinde virtutes ea in perfectione præſcribit, quam aliæ leges numquam attigerunt; humilitatem cordis, ſpiritus paupertatem, inimicorum amorem, ſimileſque virtutes, quibus Chriſtiani ad eminentem perfectionem attolluntur; ſed quas ceteri legislatores ne de nomine quidem cognoverunt.

Pars altera. Hæc leniſſima eſt, atque facillima præ ceteris legibus, quæ obſervetur, quamvis multa præcipiat, quæ gravia, & naturæ corruptæ contraria videntur; puta, ſeoſuum, affectuumque eorum mortificationem, qui æquiores videntur; ſui ipſius abdicationem, auſteræque pœnitentiæ ſeveritatem. Etenim poſtquam oſtenſum fuerit præter pauciſſima præcepta nihil nobis juberi, niſi quod naturalis lex inevitabili neceſſitate præcipit ob-

obſervandum, ſatis eſt illam 1. Cum veteri lege conferre, quæ infinitis repleta eſt legalibus cæremoniis, & quæ eam non præbet gratiam, auxiliumque, quod ad evangelicam ſervandam nobis confertur; quamobrem illa quidem lex dicitur ſeveritatis, hæc autem manſuetudinis, & charitatis eo uſque, ut omnia illius præcepta ad ſolam redigantur, ac referantur charitatem. 2. Lex hæc lenis eſt, & facilis ſi cum mundi legibus conferatur, in ſervitutem redigentibus eos, qui ſe iiſdem ſubiiciunt. 3. Quam gravior eſt lex affectuum noſtrorum, ambitionis, avaritiæ, ipſarumque voluptatum noſtrarum.

Tertia pars. Bona, quæ lex evangelica nobis procuravit: libertas filiorum Dei, medium ſemper vivendi in hac vita contentos, omnibus humanis caſibus reſiſtendi, atque æternam felicitatem acquirendi &c. Humanæ leges conſtitutæ ſunt propter tranquillitatem, ac temporalem reipublicę felicitatem, nec non ad ſubditorũ beatitudinẽ; ſed præterquã quod lex evangelica una omnium maxime apta, immo etiam neceſſaria eſt fovendæ in regnis atque rebuſpublicis paci, illis etiam, qui fideles ejuſdem obſervatores extiterint, æternam ſpondet felicitatem; eos regit, atque beatæ pacis promiſſione recreat, & ſolatur.

II. Evangelium tribus modis poteſt conſiderari.

1. Tamquam felix nuntium, quod annuntiatur; hoc enim nominis ratio ſignificat. Et ſane libertatis noſtræ tempus advenit, nobiſque nuntiatur, in noſtra poteſtate eſſe poſitum liberari a peccati, dæmoniſque ſervitute, qui tamdiu regnavit in mundo; nobis Salvatorem adeſſe, qui ab æterna morte nos eruit, cui ex ipſo ſæculorum initio fueramus addicti: ad nos hos ſalutis dies pertinere, quorum omnes homines eſſe poſſunt participes; cœlum, cujus janua erat obſtructa, nunc reſeratum eſſe, nobiſque eſſe jus ad æternam felicitatem, quam Dei filius ſanguine ſuo nobis promeruit, & acquiſivit. Quod felicius nuncium? Non minorem nobis afferre debet lætitiam, quam cum primum ab Angelis nuntiatum fuit; quia ad noſtrum ſingulos peculiariter pertinet, & nobis hodierna quoque die nuntiatum.

2. Tamquam admirabilis, & prorſus nova doctrina, quam magiſter de cœlo dilapſus homines docuit, qui in profunda rerum omnium, quæ ad ſalutem pertinent, ignorantia verſabantur. Doctrina ipſo cœlo præſtantior, quam omnium veterum philoſophorum, qui omnes impenderunt meditationes ſuas, ut poſteris bene vivendi præcepta relinquerent. Doctrina, quæ mundo abſtulit omnia fallacia præjudicia, & quæ nobis eas virtutes, regulaſque tradidit, quarum nomen ipſum omnes antiquitatis ſapientes fefellit.

3. Tamquam lex: retinuit etiam nomen novæ legis, legis gratiæ, legis miſericordiæ, veteri lege Iſraelitis tradita præſtantior: lex charitatis, quæ inſculpta, ac impreſſa eſt in cordibus noſtris, quæ nos regit, & ad prorſus altam perfectionem extollit; quæ nobis prohibet, quidquid ſaluti noſtræ noxium eſt, & præcipit, quidquid æternæ felicitati noſtræ poteſt conferre.

III. Avertere a malo, & facere bonum duo ſunt inevitabilia rationabilis hominis officia; & duo ſunt, quæ lex naturæ nos docet; ad quæ tamen evangelica lex nos vehementi, efficacique ratione adducit.

1 Nullum eſt malum, videlicet peccatum, quod non prohibeat, ipſam etiam mali radicem obtruncans. 2. Nulla virtus eſt, quam non præcipiat, & ad perfectionis apicem non attollat.

IV. Legis evangelicæ bona, & prærogativæ præ veteri ſcripta lege Dei populo tradita.

1. Efficit ut ex amore, & charitate operemur, cum Judęi ex metu agant tantummodo: ita lex ſcripta lex erat ſervitutis, quæ minarum metu illos in officio continebat: prima pro ſervis erat, altera pro filiis. 2. Lex evangelica longe facilior eſt, quæ obſervetur, quippe quæ ſoluta eſt plurimis cæremoniis, præceptiſque, quorum prævaricatio ſæpe morte plectebatur, atque in ſolo præcepto charitatis concentra. 3. Promiſſiones, & præmia in lege gratiæ longe uberiora ſunt, atque præſtantiora; etenim qui illam fideliter obſervaverint, æternam ſunt beatitudinem conſecuturi, cum veteris legis obſervatoribus temporalia tantummodo præmia promitterentur.

Quod ut plurimum parit rebelliones, contradictiones, vel inobſervantiam in iis, quæ ad evangelicam legem pertinent, fluit ex duobus capitibus, quæ duabus contrariis propoſitionibus oppugnari poſſunt: alii eam injuſtitiæ, duritiæ alii eamdem inſimulant. Verum e contra illam æquam, & facilem eſſe affirmo; unde inferri poſſunt hæ duæ practicæ concluſiones, quæ ſermonis partitionem efficient. V.

Concluſio prima. Evangelica hęc lex juſta eſt; igitur ſine murmure, & contradictione, quę noſtri dumtaxat ſpiritus, ac voluntatis rebellionem oſtendunt, illi eſt obtemperandum.

Altera. Lex hęc facilis eſt, nihilque nimis ſeverum habet, vel quod vires ſuperet noſtras: gratia quippe nobis fert opem, ob id numquam deficientem; igitur obſervanda eſt ſine illis diſpenſationibus, ac lenimentis, quæ a pleriſque Fidelium adhibentur.

1. Studium, & meditatio evangelii, quod filii Dei lex eſt, & doctrina, magis ſerium, ac neceſſarium hominis Chriſtiani eſſe debet negotium. 2. Legis hujus ignorantia confuſio eſt Chriſtianorum, malorum eorumdem, & mox ęternę damnationis cauſa. VI.

1. Veritas evangelii fallacibus malorum chriſtianorum placitis oppugnatur. 2. Evangelii ſanctitas eorum moribus polluitur; ſub alia lege vivere credentur. 3. Evangelii virtus frigore, ac modico ignavorum chriſtianorum zelo deteritur. VII.

Credunt alii legem evangelicam, qua viam ſalutis docemur, nihil niſi ſuave, & mite, nihil grave, ac durum habere, illis filii Dei verbis innixi; *Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Vera dicunt quodam in ſenſu, at in alio falluntur. Alii eam difficillimam, ac non ferendam putat, quia numquam illius ſuavitatem fuerunt experti. Utrorumque errorem auferre contendam. VIII.

1. Illis oſtendam, ſalutis viam longe arctiorem, quam putent, ſibique vim inferendam, ut Jeſu Chriſti lex obſervetur. 2. His vero, ſalutis viam eſſe faciliorem, quam exiſtiment, latamque fieri cum fervore ingredientibus illam. *P. Aurelianenſis tomo primo ſermonum.*

Legis complementum in duobus conſiſtit. IX.

1. Ut nos cum humilitate ſubiiciamus indiſcriminatim iis omnibus, quæ pręcipiuntur, quin ullam diſpenſationem affectemus.

2. Ut fortiter ſuperare conemur omnes difficultates, quę in legis hujus obſervatione inveniuntur. *Ex P. Bourdolove in ſermone Purificationis.*

Jeſu Chriſti legem bifariam conſiderare poſſumus. 1 in ſeipſa. 2. in obligatione illius. Lex colenda eſt cum in ſe ipſa ſancta eſt; & eidem parendum, cum ſtrictim obligat. X.

1. Nil Chriſtiana lege ſanctius; igitur cum reverentia recipienda eſt.

2. Nihil arctius obligat quam hęc lex, igitur ſumma cum ſollicitudine, ac fide illi parendum eſt. *Ex libro, cui titulus,* Eſſais de ſermons pour le Careme, *tomo primo.*

Dei lex cognoſcenda eſt, & fideliter obſervanda: hę duę veritates in dubium revocari non poſſunt; non ſecus ac ambigi nequit, alteram ab altera ſupponi, & ęqualis eſſe neceſſitatis. XI.

1. Dei filius novam legem promulgans hominibus omnia tradidit lumina ad cognoſcendum neceſſaria, quod lex hęc ſola vera eſt, & ſola ad ſalutem neceſſaria; ideoque illos, quibus annuntiata eſt, & qui illam norunt, nullam hac in re prętexere poſſe ignorantiam.

2. Nobis omnes contulit vires, ac neceſſaria adminicula ad illam adimplendam; ideoq; infirmitatis, ac impotētię excuſatio nõ eſt admittenda. *P. Gironſt in Adv.*

1. Lex

XII. 1. Lex evangelica plena eſt ſapientiæ, & præ cæteris legibus æquiſſima. Hæc prima eſt propoſitio. 2. Lex hæc ſummopere eſt amabilis, & legum omnium ſuaviſſima. Rationes duæ, ſecundum quas applicaſe debemus legem Jeſu Chriſti & ſpiritui noſtro, & cordi. *Ex P. Bourdalove Dominica ſecunda Quadrageſima.*

XIII. 1. Doctrinæ, & evangelicæ legis præſtantia palam oſtendit dignitatem magiſtri, qui docuit illam; & hoc unum ex illis argumentis eſt, quæ de legislatoris divinitate perſuadere nos debent. 2. Viciſſim magiſtri dignitas, & divinitas legislatoris inevitabili neceſſitate nos cogit doctrinam illius ſequi, & legi ejuſdem obtemperare. *Ex Auctore ſermonum in omnia Ethica Chriſtiana argumenta, ſermone pro feria quarta poſt tertiam quadrageſima Dominicam.*

XIV. 1. Evangelium eſt vitæ regula, ac fidelium in omnibus actionibus norma. 2. Vita, & diſciplina fidelium quodammodo probare debent evangelium, & oſtendere, hoc ab illis credi; facile, & cum honore obſervari.

XV. 1. Evangelicæ legis libertas oppoſita eſt ſervituti legis mundi. 2. Suavitas legis evangelicæ oppoſita eſt ſeveritati legis mundi. 3. Sanctitas legis evangelicæ oppoſita eſt nequitiæ legis mundi.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti patres. S. Ambroſius *epiſtola* 72. docet, Dei filium in lege nova nobis perfectiora, quam in veteri, dediſſe præcepta.

Idem *ſerm.* 21. *in Pſ.* 118. hæc explicans verba, *Pax multa diligentibus legem tuam*, docet legem antiquam non potuiſſe conferre pacem populo, qui ſemper in bello fuit; ſed veram pacem Evangelicæ legi reſervatam fuiſſe.

S. Auguſtinus *lib.* 3. *contra duas epiſt. Pelag. cap.* 4. oſtendit quid Chriſtianiſmus de veteri lege retinuerit, & quid rejecerit.

Idem, vel incertus auctor quæſtionum veteris, novique teſtamenti parte 3. qu. 102. docet in quo differet lex nova ab antiqua.

Idem *lib.* 2. *contra adverſariam legis, & Prophetar.* rationem reddit, cur Apoſtolus antiquam legem mortis miniſterium appellet: *Miniſtratio mortis*, 2. ad Cor. 3. recentem vero, miniſteriũ ſpiritus: *miniſtratio ſpiritus.*

S. Chryſoſtomus ſermone primo in evangelium S. Matthæi loquitur de præſtantia, & utilitate evangelii.

Origenes *homil.* 25. *in cap.* 23. *Matth.* de iis loquitur, qui minutas legis cæremonias obſervant, & graviora negligunt præcepta.

S. Chryſoſtomus in caput 4. epiſtolæ ad Galat. oſtendit legem veterem Judæis tamquam pueris datam fuiſſe, ut ad perfectionem nempe evangelicam diſponerentur.

Tertullianus in Apologetico cap. 46. docet exemplis, quam ſapientiores, & innocentiores fuerint Chriſtiani, qui evangelicam legem ſecuti ſunt, quam qui inter Ethnicos legislatores fuere.

S. Juſtinus *epiſt. ad Diognet.* oſtendit quam ſancti, perfectique fuerint Chriſtiani, qui evangelica dogmata ſecuti ſunt.

Lactantius *lib.* 4. *de vera ſapientia cap.* 23. prolixo ſermone oſtendit, prudentiæ eſſe, a legislatore eam, quam ipſe tulit, legem obſervari, quod Dei filius præſtitit.

Aſcetici aliique. P. Ludovicus Granatenſis in meditationibus de vita Domini loquitur de doctrina, quam ille docuit.

P. Ludovicus Franciſcus de Argentano in collationibus de magnalibus Jeſu, collectione ſexta loquitur de luminibus, quæ evangelium attulit mundo, & magnis veritatibus, quas docuit.

Balingheo *in prepar. ad locos communes* docet quam neceſſaria ad bene vivendum ſit Scripturæ ſanctæ, præſertim vero evangelii lectio.

Chriſtianæ cogitationes ad calcem parvulum continent tractatum de puritate, & innocentia, quam ex nobis chriſtiana lex exigit.

Liber cui titulus: Theologia moralis S. Auguſtini, ſatis amplum habet de veteri, novaque lege tractatum.

Theologus Gallus *Marandé* lib. 6. fuſius de lege evangelica loquitur.

In altera parte tractatus de chriſtianæ religionis veritate cap. 13. probatur, novi teſtamenti ſcriptura a nobis tamquam divina habenda.

In morali chriſtiana in *Pater* tractatu præmiali, ſermo eſt de moralis chriſtianæ, quam videlicet docet evangelium, prærogativis.

In libro, cui titulus *Eſſais de ſermons pour le Careme* Tomo 1. ſermo eſt de lege, Dominica ſecunda; ac in iiſdem pro Adventu ſermone tertio oſtenditur nobis ſatis luminis eſſe ad officia noſtra cognoſcenda, ſatiſque virium ad eadem explenda. Recentes Concionatores.

Sarazin in adventu Tomo 1. prolixum habet de Jeſu Chriſto legislatore ſermonem, ubi plurima hujus habentur argumenti.

Reina *Conc.* 19. *num.* 12. loquitur de duritie legis antiquæ, & recentis ſuavitate.

P. Bourdalove in ſermonibus ſub ejus nomine editis, de lege ſermonem habet pro ſecunda Quadrageſimæ Dominica; cujus argumentum, & partitionem ſuperius attulimus.

P. Aurelianenſis tomo 1. ſermonem habet de ſeveritate evangelii, & ſuavi jugo Jeſu Chriſti.

P. Giroult in Adventu tomo 1. loquitur de divinæ legis obſervantia.

Concionatores in Purificationis myſterium, omnes fere de obedientia legi loquuntur.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta loquitur de lege, & doctrina filii Dei, ſermone pro feria quarta poſt tertiam Quadrageſimæ Dominicam.

Abbas de Monmorel homilia in evangelium quintæ Dominicæ poſt Pentecoſten loquitur de novæ legis præ antiquæ prærogativis.

Ludovicus Granatenſis in locis communibus *Tit. Evangelium.* Qui collectanea ediderunt.

Raynerius de Piſis *in Pantheologia*, Titulo *nova lex.*

Labatha in *Apparatu*, Titulo *evangelium* ſeptem habet vel octo hujus argumenti articulos.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturæ huic argumento.

Lex Domini immaculata convertens animas: teſtimonium Domini fidele, ſapientiam præſtans parvulis. Pſalm. 18.

Lex ſapientis fons vitæ. Prov. 13.

Mandatum lucerna eſt, & lex lux, & via vitæ increpatio diſciplinæ. Prov. 6.

Suſcipiat verba mea cor tuum, cuſtodi præcepta mea, & vives. Prov. 4.

Viam ſapientiæ monſtrabo tibi, ducam te per ſemitas æquitatis. Ibidem.

Nunc ergo, o filii, æmulatores eſtote legis, & date animas veſtras pro teſtamento patrum veſtrorum. 1. Machab. 2.

Complures extant in veteri teſtamento loci legem divinam reſpicientes, qui legi Evangelicæ aptari poſſunt. Præcipuos congeſſimus, cum de divinis præceptis loqueremur, hic proinde non repetendos.

Prædicans Evangelium Regni: Matth. 4.

Sine modo, ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam. Matth. 3.

A 2 *Niſi*

Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum, & Phariſæorum, non intrabitis in regnum Cælorum. Matth.5.

Qui ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno Cælorum; qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno Cælorum. Ibidem.

Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipſum audite. Matth 17.

Admirabantur turbæ ſuper doctrina ejus. Matth.7.

Nec vocemini magiſtri: quia magiſter veſter unus eſt, Chriſtus. Matth.23.

Non veni ſolvere legem, ſed adimplere. Matth. 5.

Stupebant ſuper doctrina ejus: erat enim docens eos, quaſi poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ. Marc.1.

Fac hoc & vives. Luc.10.

Lex per Moyſem data eſt, gratia, & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt. Joan.1.

Mandata ejus gravia non ſunt. 1.Joan.5.

Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus qui miſit me. Joan.7.

Hæc eſt charitas Dei, ut mandata ejus cuſtodiamus. 1.Joannis 5.

Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde: & invenietis requiem animabus veſtris. Matth.11.

Omnia quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis; hæc eſt enim Lex, & Prophetæ, Matth.7.

Plenitudo legis eſt dilectio. Ad Rom.13.

Non erubeſco Evangelium: virtus enim Dei eſt in ſalutem omni credenti. Ad Rom.1.

In Chriſto Jeſu per Evangelium ego vos genui. 1. ad Corinth.4.

Notum vobis facio, fratres, Evangelium, quod prædicavi vobis, quod & accepiſtis, in quo & ſtatis, per quod & ſalvamini. 1. ad Corinth.15.

Si quis vobis evangelizaverit præter id, quod accepiſtis, anathema ſit. Ad Galat.1.

Omnis lex in uno ſermone impletur: Diliges proximum tuum ſicut teipſum. &c. Ad Galat.5.

Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. Ad Galat.6.

Apparuit gratia Dei Salvatoris noſtri omnibus hominibus, erudiens nos, Ad Tit.2.

Omnia quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis. Joan.15.

Exempla, & comparationes evangelii cum lege veteri &c.

Quomodo primos Patriarchas Deus erudiarit.

DEus locutus eſt ad Noe, Abraham, & poſteros ejus, ad Job, & Moyſem non characteribus, & per epiſtolas, ſed per ſe ipſum immediate; cordis enim puritas, quam in illis deprehenderat, illos ejuſdem allocutionibus aptos effecerat. Sed cum Judæorum populus mox in vitiorum omnium abyſſum prolapſus eſſet, neceſſe fuit, ut Deus litteris, tabuliſque uteretur; quod præſtitit illi veterem tradens legem per manus Moyſi, quem legislatoris nomine, & qualitate decoravit. Eam autem agendi rationem, quam in veteri ſervarat, in novo quoque teſtamento Deus eſt imitatus; atque cum Apoſtolis, uti olim cum Patriarchis ſe geſſit. Jeſus enim Chriſtus nihil illis ſcriptum reliquit, ſed librorum loco Spiritus ſancti gratiam illis promiſit; qui *ſuggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis.* Joann. 14. Ad intelligendam interioris hujus inſtructionis præ altera præſtantiam audiendum eſt quid per Prophetam dicat Deus: *Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam: & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum.* Jerem.31. Et S. Paulus hujus legis Spiritus ſancti præſtantiam memorans ait: *Epiſtola eſtis Chriſti miniſtrata a nobis, & ſcripta non atramento, ſed ſpiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus.* 2. ad Cor. 3. Sed quoniam ſæculorum decurſu homines in vitia lapſi ſunt, alii quidem per doctrinæ depravationem, alii vero per vitæ, morumque ſuorum corruptionem, opus fuit, ut Deus ſcriptis ſua nobis documenta, præcepta, & exempla proponeret; quod fecit in evangelio, novoque teſtamento, quod ideo lex nova appellatur. Hæc S. Chryſoſtomus ait ſermone primo in Evangelium S.Matthæi.

Ratio diverſa qua Judæis quidem vetus, Chriſtianis vero lex nova tradita fuit.

Conſtat quo loco, tempore, modo legem antiquam populo ſuo tulerit Deus; ſcimus hoc accidiſſe poſt cladem Ægyptiorum, in deſerto, in monte Sina, fumum inter, ac ignem, qui de montis ejus cacumine aſſurgebat, clangentibus buccinis, cœlo coruſcante fulguribus, nec non tonitru perſtrepente, & poſtquam Moyſes nubis caliginem fuerat ingreſſus. Nova lex nequaquam hoc pacto lata fuit, non in deſerto, neque in monte, non fumum inter, atque caliginem, neque per nubes, atque tempeſtates; ſed ſub ortum ſolis, ſedentibus diſcipulis; atque omnia ibi ſumma quiete, ac tranquillitate acta, tranſactaque ſunt. Quod ſi Spiritus ſanctus tunc magno fragore deſcendit, exterius hoc ſignum non propter Apoſtolos, ſed propter Judæos accidit, non ſecus ac igneæ linguæ, quæ eodem tempore apparuerunt, ut illi bis capti miraculis ſe ſe magis dociles præberent. Apoſtoli non deſcenderunt de monte, ut olim Moyſes, lapideas manibus tabulas deferentes; ſed de cœnaculo Jeruſalem egreſſi ſunt Spiritum ſanctum corde gerentes. Habebant illi in ſe theſaurum ſcientiæ, fontem gratiæ, & ſpiritualium donorum, quæ ubique effundebant; & profecti ſunt ad prædicandum in omnem terram facti veluti lex vivens, ac libri ſpirituales a Spiritus ſancti gratia animati.

Diſcrimē inter leges Filii Dei, aliorumque legislatorum.

Aliorum legislatorum, qui urbibus, ac rebuſpublicis regundis leges ferre voluerunt, plerique conati ſunt populorum ingenia explorare, ut illis adeo conformia ſtudiis eorum præcepta proponeret, ut eadem non inviti ſuſciperent, & non ægre obſervarent. Sed quodnam hoc erat legislatorum genus, qui re ipſa leges non irrogabant, ſed potius recipiebant, quandoquidem id tantum ſcribebant, ac imperabant, quod ſubditi concupierant? Nonne ſimiles erant pravis architectis, qui normam lapidi accommodant, non recta facientes, quæ obliqua ſunt, ſed obliqua, quæ recta. Quis non videt, rempublicam nullatenus regi poſſe, ſi hoc unum ſpectetur, ut omnibus populorum ſtudiis leges conformes ſtatuantur? Nullus umquam princeps tale conſtituit imperium, quale Jeſus Chriſtus; nullus umquam ita perfecte populos rexit, minuſve naturalibus ſubditorum ſtudiis pepercit. E contra ille omnibus his adverſatur; eos per arctam paupertatis ſpiritus, humilitatis, patientiæ mortificationis ſenſuum, affectuumque viam deducens. Neque indulgentiorem ſe præbuit mundi principibus, eximiis ingeniis, hominibus voluptuoſis, vel qui claro genere orti ſunt; generatim ille ſuas pro toto mundo leges propoſuit, quin variis conditionibus ſe ſe accommodaret, variiſque perſonarum pareret temperamentis.

In quo J. C. diſciplina ab illa antiquæ legis diſcrepet.

Sermo, quem Jeſus Chriſtus habuit in monte, ſemper habitus fuit tamquam doctrinæ ejuſdem compendium, vel tamquam abſolutiſſimum vitæ Chriſtianæ exemplar: *Quantum ad mores optimos pertinet, perfectum vitæ Chriſtianæ modum;* quemadmodum illum S. Auguſtinus appellat. Nova lex, quam divinus legislator in ſublimi hoc ſermone guſtandam præbuit, veteri contraria non eſt, ſed latior, & explicatior. Ita dixit ille diſcipulis ſuis: *Non veni legem ſolvere, ſed adimplere;* Matth. 5. hoc eſt, quamquam lex Moyſis ſancta eſſet, juſta, & bona, quemadmodum magnus inquit Apoſtolus, Jeſus Chriſtus venit, ut illam perficeret, ſuoque exemplo, & gratiæ ſuæ virtute doceret, quomodo tutius illam ſervaremus, & perfectius adimpleremus; cumque Salvator ait: *niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum, & Phariſæorum, non intrabitis in regnum Cælorum;* oſtendit juſtitiæ eorum aliquid defuiſſe, & qualis noſtra eſſe debeat. Hic autem

ſan-

ſanctitatis, & juſtitiæ defectus in Phariſæis ad hoc redigitur, quod virtus eorum mere exterior erat; lex enim vetus plurima habebat præcepta, quæ in exteriori tantummodo verſabantur; ſed nova lex nulla proponit, quæ ad interiorem animum non referantur, vel ad ea, quæ ad animum referuntur. Hac autem in re juſtitia noſtra ſuperare debet Phariſæorum juſtitiam; quod lex gratiæ lex eſt amoris, lex cordis, lex ſecretarum, interiorumque virtutum, quas illi omnino ignorabant.

Exemplū Filii Dei qui legem omnem voluit adimplere.

Dei Filius a Patre electus, & conſtitutus legis novæ, longeque præ veteri perfectioris legislator, illam primus juxta perfectiſſimam ejuſdem normam adimplere voluit, ut hominibus præberet exemplum, omnemque illis querimoniæ occaſionem auferret; cujus rei eximium nobis ſuppetit teſtimonium in verbis illis, quæ Præcurſori ſuo dixit: *Decet nos implere omnem ſcripturam*. Matth. 3. Hæc verba aliud non ſignificare poſſunt, niſi, quemadmodum veni ut ſanctam, perfectamque legem, evangelium videlicet, ferrem; ita illius ſedulus eſſe volo obſervator; & in hoc omnem adimplebo juſtitiam, quæ in hujus legis obedientia conſiſtit, quam nemo adimplebit, quin plene juſtus, & omnino perfectus fiat.

Primorū fidelium exemplū.

Ut de ſanctitate, & puritate Chriſtianæ legis ferretur judicium, primorum dumtaxat fidelium vita erat inſpicienda. Eheu! quam longe differunt a primis illis fidelibus hodierni? Primi ſuam rebus in omnibus præſeferebant ſanctitatem, in cogitationum ſuarum puritate, verborum veritate, actionum omnium juſtitia, converſationis ſuavitate, ac diſciplinæ auſteritate. Quocumque in ſtatu, vel conditione verſarentur, ſancte vivebant; patientes in adverſis, humiles in nobilitate, modeſti in affluentia, dominis, ac ſuperioribus, licet idolorum cultoribus, in iis, quæ Religioni ſuæ non adverſabantur, obedientes. Itaque ut ſanctitas, & puritas legis, quam profitebantur, inſpiceretur, ſatis erat vitam illorum intueri: nam ut Tertullianus ait, plura iis, quæ jubebantur, faciebant: *Vita legem ſuperat*. Neceſſe non erat illis ad ſancte vivendum leges proponere; ac in illis hoc ſancti Pauli effatum adimplebatur: *Juſto non eſt poſita lex*.

Quorumdam locorum Applicationes.

Qualiter Magiſtri, qui nobis ſuam tradidit doctrinam

NON *faciet avolare a te ultra doctorem tuum*. Iſaiæ 30. Non renuet tibi ultra documenta ſua Dominus, ac videbis magiſtrum, qui divinas tibi veritates eſt nuntiaturus. Meſſiam, magiſtrum, atque antonomaſtice doctorem Propheta ſpectabat, cum hæc vaticinaretur; ille enim verbo nos & exemplo docturus erat, tum per ſe, tum per eos, quos evangelii ſui miniſtros conſtituit. Quod pro nobis, o fideles, privilegium! Magiſtrum habemus, qui numquam recedet a nobis, qui nobis aderit ſemper, & per ſe nos ſuis gratiis illuminans, & per miniſtros ſuos, qui nobis ſuam doctrinam explicant, ac interpretantur. Huic vero tanto magis noſmet credere poſſumus, quod qui venit, ut nos doceret homo factus, falli, & fallere nequit, quia Deus eſt; ideoque magiſter optimus, & qui præ ceteris melius legem ſanctam docere nos valeat; hac etiam in re ab aliis differens, qui tradere quidem præcepta poſſunt, non autem ſpiritum intelligendi illa, neque vires eadem obſervandi.

Summa ſapientia dominicæ legis.

Teſtimonium Domini fidele ſapientiam præſtans parvulis. Pſalm. 18. De nova lege longe potiori jure hæc verba dici poſſunt, quam de veteri. Etenim in omni Ethnicorum philoſophia nemo pervenire potuit ad eum ſapientiæ apicem, ad quem lex evangelica rudem agricolam, humilem mulierculam, illiteratum docet artificem. Et ſane in ſimplicibus hujuſmodi perſonis quænam deprehenditur erga primum Ens, quod colunt, obedientiam? Quibus veritatibus earum mentes illuminantur? quibus principiis reguntur? Et quantumvis parum evangelicas calleant veritates, nonne Deum, ac divina magis norunt, quam ſapientiſſimi quilibet philoſophi rationis ſuæ lumine ſe deregere poſſe arbitrati ſunt? *Sapientiam præſtans parvulis*.

Semper præſto eſſe decet legibus, præceptiſ, quæ evangelicis obſervandis.

Juravi, & ſtatui cuſtodire judicia juſtitiæ tuæ. Pſ. 118. Videlicet mandata tua. Talis erat diſpoſitio cordis S. Regis David erga antiquæ legis mandata, ſed talis eſſe debet omnium Chriſtifidelium erga evangelii præcepta. Non ſolum præſto eſſe debemus obſervandæ legi iis in occaſionibus, quæ ſeſe offerunt nobis; ſed tunc etiam cum nulla adeſt occaſio; hæc enim voluntatis præparatio quodammodo continet effectivæ pretium obedientiæ, atque eſt veluti uberrimus fons meritorum, in omnes vitæ actiones ſeſe latius effundens. Hinc fit, quod Propheta ſeſe ad adeo præſtantem rerum præparationem non putabat ſatis eſſe fideliter, & ad unguem obſervare legem, niſi ardenter hoc ipſum deſiderium concupiſceret. *Concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas*. Pſalm. 118. Eodem ſenſu loquitur, cum juſti voluntatem aliquando in lege conſtituit: *In lege Dei voluntas ejus*. Pſalm. 1. aliquando etiam legem in corde juſti collocat, ut doceat Dei legem eſſe debere in corde noſtro tamquam in ſede, ubi omnibus animæ noſtræ motibus imperet; ſimulque cor noſtrum eſſe debere in lege, tamquam in ſui amoris objecto, ut omnia illius mirabilia meditetur. *Deſumptum ex libro, qui inſcribitur*, Eſſais de Panegyriques, *pro die Purificationis*.

Evangelium aliquando contra nos perhibebit teſtimonium & erit nobis condemnationis ſubjectum.

Ut ſit ibi contra te in teſtimonium. Deuteronom. 31. Hoc Iſraelitis minitatus eſt Moyſes, poſtquam abſolvit lectionem libri legis, eumque Levitis tradidit in Arca reponendum, atque in omnem poſteritatem ſervandum: ſed ad quid ſervandum? *Ut ſit contra te in teſtimonium*; ut ibi perſiſtens, popule ingrate, ac infidelis, aliquando contra te tuam infidelitatem, atque ingratitudinem teſtetur. Hoc hodie poſſumus de lege evangelica dicere. Et ſane, quid potiori jure fideles ad Dei viventis tribunal accuſare debet, quam Dei lex ab illis violata, & legislator, quem contempſerunt? Profecto quantum populus Judæorum debebat Deo propter legis beneficium, tantum hoc contemptu, & hac ejuſdem legis prævaricatione reus fiebat: ſed eædem nobis inſtant minæ, ſi Jeſu Chriſti legem perfregerimus: atque eo terribilius metuendum nobis judicium eſt, quo lex Evangelica, quam profitemur, Moſaycam, quæ ejuſdem figura eſt, longius excedit.

Lex evangelii aliis quidem erit in ſalutem, aliis in judiciū.

Sermo, quem locutus ſum, ille judicabit eum in noviſſimo die. Joan. 12. Verbum Evangelii, quod a me annunciatum eſt, illum judicabit, a quo ſervatum non fuerit. Doctrina ſalutis, quam ipſe Jeſus Chriſtus prædicavit, aliis quidem ſemen eſt vitæ, aliis vero ſemen eſt mortis pro varia cordis eorum diſpoſitione, quod S. Auguſtinus hac explicat ſimilitudine. Cœlum, inquit ille, imbribus ſuis & triticum irrigat, & ſpinas; ſed pluvia ſuper triticum decidens prodeſt illi, ut creſcat, & in horreis condatur; & ſpinæ cœleſti rore madeſcunt, ut pariter creſcant, ſed ut mox conjiciantur in ignem; attamen utrobique eadem pluvia operatur. Hoc ipſum evangelicis accidit verbis; cœleſtis eſt imber in omnes homines decidens: uniuſcujuſque refert videre quam in corde ſuo habeat radicem, & in quam terram bonus hic depluat imber. Cœleſtium veritatum, quas nos docet evangelium, cognitio inæſtimabilis gratia eſt; ſed periculum, in quod nos, ſi eadem fuerimus abuſi, præcipites agit, terribile eſt.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ S. Patrum in hoc argumento.

I*Nter omnes divinas authoritates, quæ ſanctis litteris continentur, Evangelium merito excellit, quod enim Prophetæ prænunciaverunt, hoc redditum atque*

completum in Evangelio demonſtratur. Aug. l. 1. de conſenſu Evang. c. 1.

Nos ſic audiamus Evangelium, quaſi præſentem Dominum; quod enim pretioſum ſonabat de ore Domini, & propter nos ſcriptam eſt, & propter nos recitatam. Idem, tract. 30. in Joann.

Surſum eſt Dominus, ſed hic etiam eſt veritas Domini. Ibidem.

Fons Evangelicarum doctrinarum apertos habet rivulos, & ſi quis ſitiens biberit ex eo, vivificatur. Serm. de Baptiſm. Chriſti.

Tu, Deus meus, in corde legem poſuiſti mihi Spiritu tuo, tamquam digito tuo, ut eam non tamquam ſervus ſine amore metuerem, ſed caſto timore diligerem, & dilectione caſta timerem. Idem, in Pſalm. 118.

Quanto legis major in quocumque cognitio, tanto manifeſtior prævaricatio. Ibidem.

Idem præceptum timentibus lex eſt, amantibus gratia eſt. Idem, l. 2. quæſt. ad Simplic. qu. 2.

Tunc lex impletur, dum non cupiditate rerum temporalium, ſed charitate illius qui præcipit, fiunt quæcumque præcipit. Idem, lib. de cath. rudib. capit. 22.

Multa ſunt facienda non jubente lege, ſed libera charitate. Idem, l. 1. de adult. conjug.

Ideo Lex clementiæ (Evangelium) quia Lex Gratiæ. Idem.

Deus ſe utriuſque Teſtamenti voluit eſſe authorem, ut & terrena promitteret in veteri, & cœleſtia in novo. Idem, in Pſ. 73.

Præcepta dominica & multa ſunt & unum: multa per diverſitatem operis, unum in radice dilectionis. Idem, Hom. 19. in Evang.

Deus impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis. Idem, lib. de Nat. & Grat. cap. 43.

Evangelica præcepta nihil ſunt aliud quam magiſteria divina, fundamenta ædificandæ ſpei, firmamenta corroborandæ fidei, nutrimenta fovendi cordis, gubernacula dirigendi itineris, præſidia obtinendæ ſalutis. S. Cyprian. in Prolegom. de Orat. Dominica.

Pene omnis ſermo divinus habet æmulos ſuos, quot genera præceptorum ſunt, tot adverſariorum. Salvian. ad Eccleſ. Cathol.

Timenti adhuc populo lex eſt tranſmiſſa per ſervum, diligentibus filiis Evangelii gratia collata eſt per Dominum. Greg. lib. 22. Moral.

Chriſtus & verbo ſapientiam tradidit, & doctrinam præſenti virtute firmavit. Lactant. lib. 4. de vera ſapient. cap. 23.

Non eſt Chriſti mandatum contrarium legi, ſed latius patet quam lex. Auth. operis imperfect. ſuper Matth.

Vere fidelis eſt, ſi non diſpenſationis licentiam, ſed præcepta ſequatur amoris. Gregor. lib. 2. in 1. Regum, c. 2.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ fontibus ad hoc argumentum poſſit hauriri.

Quid ſit Lex gratiæ, & lex Evangelica, quæ nova lex dicitur.

NOva lex, vel lex evangelica, ex D. Thoma 1. 2. *qu.* 106. *art.* 1. bifariam intelligi poteſt. Primo pro gratia, quam Spiritus Sanctus in corda noſtra infundit per charitatem; & gratia hæc, ut idem S. Doctor affirmat, eſt pars præcipua novæ legis. Modus alter, quo hæc lex conſiderari poteſt, vel minus conſiderabilis legis hujus pars, ea reſpicit, quæ a nobis credenda, faciendaque ſunt. In ſenſu priori, vel parte præcipua, uti S. Thomas vult, ſcripta non eſt; ſed in cordibus noſtris infuſa, & proprie lex gratiæ, lex vivens, lex amoris, & charitatis, lex interior nos novi teſtamenti filios efficiens appellatur; & lex hæc nos adigit, ut per amorem, & charitatis ſpiritum id faciamus, quod a nobis exigit Deus. In altero ſenſu, vel in parte legis hujus minus principe ea ſunt, quæ in Evangelio, aliiſque libri hujus partibus, qui novum teſtamentum dicitur, continentur, ubi adſunt præcepta, conſilia, & dogmata quæ Dei Filius dum viveret prædicavit, & poſt mortem ſuam nobis reliquit, ut omnibus hominibus norma eſſent, ac regula.

In quo, & quomodo lex nova diſtinguatur a veteri.

Nova lex a veteri lege ex eodem D. Thoma diſtinguitur eo modo, quo aliquid magis perfectum diſtat ab eo, quod in eodem genere minus perfectum eſt. Ita docet Apoſtolus veterem legem eſſe veluti pædagogum ad filios erudiendos traditum; ſed lex nova lex eſt perfectionis, hoc eſt charitatis, quæ vinculum eſt totius perfectionis. Omnia autem diſcrimina, quæ veterem inter, novamque legem aſſignari poſſunt, ad duplicem hanc perfectionis, vel imperfectionis ſpeciem rediguntur. Lex vetus lex erat timoris: nova autem lex amoris eſt: hæc ſpiritualia, illa temporalia bona promittit. Ubi animadverti poteſt, quemadmodum in lege veteri nonnulli viri boni propter ſpiritualium bonorum ſpem operabantur, ita in nova quamplurimos eſſe imperfectos, qui nonniſi propter ſuppliciorum timorem, ac temporalium ſpem operantur. Quamvis in veteri non deeſſent charitatis præcepta, illa tamen non conferebant Spiritum ſanctum, per quem in nova charitas in cordibus noſtris infunditur.

Nova lex præſtantior, quam naturalis, & ſcripta.

Quid legi deerat naturali? Cognitio eorum, quæ facienda erant, ut Deo placerent; quia lumen hoc concupiſcentia obſcuraverat; quod erat in cauſa, propter quam homines ante, ac poſt diluvium malum pro bono, & graviſſimos errores pro conſtantiſſimis veritatibus acciperent; & ſine ullo metu turpiſſima ſcelera committerent, quaſi actiones fuiſſent laudabiles, atque præſtantes. Quid ſcriptæ legi deerat? Non utique cognitio malorum, quæ evitanda, & bonorum, quæ erant facienda, ſed abundantia ſubſidiorum, & gratiæ ad peccatum vincendum, evitandumque, & ad juſtitiæ opera perficienda. Evangelii autem lex duos hoſce reparavit defectus; etenim non ſolum nobis tribuit lumen ad ea cognoſcenda, quæ facere tenemur, verum etiam hanc nobis confert ſubſidiorum, gratiarumque abundantiam, ut id, quod novimus, efficiamus; non extrinſecus tantum nobis divina proponit præcepta, ut littera, quæ occidit, quod lex vetus efficiebat; ſed ſimul vivificantem inſpirat ſpiritum, amorem videlicet, ita ut fideles chriſtiani non videant ſolum, quid faciendum ſit per ſpiritum deſurſum illuſtratum; verum etiam illud admirabili adimpleant facilitate.

Lex Evangelica omnes juſtas leges colligit, & continet.

Lex evangelica centrum eſt, ad quod omnes ſanctæ, juſtæque leges, quæ vel factæ fuerint, vel fieri umquam poſſint, referuntur; & ita verum eſt dicere, quod omnem adimplere juſtitiam non aliud niſi evangelium adimplere ſignificat. Ad exameniamque vocemus unam ex iis, quas complectitur, legibus, videlicet, *qui vult ſequi Jeſum Chriſtum, abneget ſemet ipſum*. Quacumque ex parte conſideretur, innoteſcet homines ſemper imperfectos futuros, donec præceptum iſtud non obſervaverint, omnemque eorum juſtitiam in cæteris adimplendis legibus inanem futuram niſi amorem proprium eradicare contendant, quem peccatum efformavit in illis, & qui ibi ſemper vivit, donec ad perfectam abnegationem perveniatur. Si lex hæc neceſſaria eſt, cæteræ ſimiliter ſunt: quamvis ex omnibus integrum, perfectumque fiat medium acquirendi juſtitiam, & ſatisfaciendi legibus omnibus, quas Deus, homineſque nobis imponere poſſunt.

Jeſus Chriſtus Evangelicæ legis Auctor eſt.

Nemo Chriſtianus in dubium revocat, Jeſum Chriſtum Deum, & hominem eſſe Evangelicæ legis auctorem. Iſaias Propheta de eo loquens, eumque ex propriis characteribus deſignans, non ſatis putat illum regem, judicemq; noſtrum vocare, verum etiã legiſlatoris titulũ illi tradit: *Dominus Judex, Dominus Legifer, & Rex noſter*; Iſ. 33. & ille ipſe in Evangelio ſuper omnia commendat, ut leges ſuas, præcepta, ac mãdata ſervemus: *Si mãdata mea ſervaveritis, quæ ego præcipio vobis* &c. Jo. 14. *Hoc eſt præceptum meum ut diligatis invicem*. Ib. 15. Quamobrem Tridentinum Concilium ejaculatur anathema in eum, qui auſus fuerit aſſerere, Jeſum Chriſtũ Redemptorem quidem noſtrum eſſe, non autem legiſlatorem. Et ſane cum ſocietas nulla ſine legibus conſiſtere valeat, Jeſus Chriſtus, qui Eccleſiam formaverat,

quæ

quæ caput eſt, ac ſocietas fidelium omnium, non debebat ſolum illius inſtitutor eſſe, & conſervator, verum etiam Dominus, & Legiſlator.

In evangelica lege quædā præcepta ſunt, quædam conſilia.

Lex hæc adeo ſancta, & perfecta compoſita eſt, ut ita dicam, ex præceptis, atque conſiliis; diſcrimen, vero quod conſilium inter, atque præceptum intereſt, in hoc poſitum eſt, S. Hieronymus inquit, quod præceptum neceſſitatem imponit, conſilium vero integrum relinquit aliquid faciendi, vel ſecus. Ita vocabula, & loquendi ratio, quibus utitur Salvator ad utraque indigitanda, varia ſunt; cum enim præcipit bonum, vel malum prohibet, abſolute loquitur, imperandique verbis uſus volo, & nolo, ait; & id niſi fecerimus, ſupplicium nobis minitatur æternum: *Ego autem dico vobis*. Cum vero ſuadet, teſtatur ſe quidem velle, non tamen abſolute, neque adhibens minas, ſed nobis ſignificat, id ſe ex nobis volentibus velle, ad majorem ſui nominis gloriam, & noſtram utilitatem.

Cur lex Evangelica dicatur lex nova.

Lex iſta *Nova* appellatur, non ſolum quod alteri ſuccedit, quæ ideo vetus dicitur; ſed peculiariter, uti S. Auguſtinus animadvertit, quia æterna dumtaxat bona proponit, quæ ſemper nova ſunt, quin eſſe incipiant; & quæ in æternum durant, quin veteraſcant; quia a tempore nequaquam pendentes, nulla re labefactari poſſunt, vel corrumpi. Hinc bonorum bonorum amor efficit hominem novum, quemadmodum peritrorum amor bonorum efficit veteris hominis, veteriſque Teſtamenti characterem.

Cur vetus lex abrogata ſit.

Non alia ratio quærenda eſt, propter quam vetus lex iſta abrogata fuerit, quam ejuſdem imperfectio; re enim vera pluribus in rebus erat imperfecta. In ſpiritu ſuo Judæis tantum erat accommodata, & pro ipſis tantummodo lata. Hinc ut ſe populi hujus infirmitati accommodaret, plurima permittebat, quæ lex nova interdicit, veluti ultionem, divortium, uſuram cum alienigenis, aliaque id genus. Imperfecta erat in exercitio ſuo, quod Jeroſolymę tantū liberum erat; neq; alibi myſteria celebrare fas erat. Hinc S. Chryſoſtomus contra Judæos concludit, cum Deus omnem publicum Judaicę Religionis exercitium intra Jeroſolymam continuerit, atque Templum, ac urbem illis abſtulerit, apertiſſimam eſſe demonſtrationem, voluiſſe eiſdem Religionem auferre, eamque numquam, ut ſperant, reſtitutum iri. Prętcrquam quod quemadmodum cultus & ſacrificium legis antiquæ umbræ tantum erant cultus, & ſacrificii legis novæ, ejuſque myſteria umbræ eorum, quæ in Chriſtiana Religione colimus; opus erat, ut lex vetus ceſſaret, ſimulac nova, quæ univerſalis eſt, ſatis eſſet promulgata.

Utrum nova lex minus gravis, ac difficilis ſit prœ antiqua.

Queſtionem hanc D. Thomas proponit: & quamvis Patres omnes, & Concionatores ſemper pro nova ſtent lege; hæc ea tamen ſunt, quæ Sanctus hic Doctor tradit. Si lex vetus conſideretur in actibus exterioribus, quos præcipit, longe difficilior, & oneroſior erat, quam nova; quia longe majorem cæremoniarum, atque exercitationum numerum præcipiebat, quibus ſoluti ſumus per evangelicam legem, quæ prę- ter naturalia præcepta admodum exiguum eorum addit numerum: atque hac ea parte liquet legem novam minus oneroſam eſſe, & faciliorem. Sed Sanctus hic Doctor concludit ex parte actuum interiorum evangelicam legem viciſſim magis oneroſam eſſe, & difficiliorem, quia omnes interiores cordis, & cogitationis motus prohibet, qui in lege veteri explicite non prohibebantur, vel quos ſi quando prohibebat, ſaltem non irrogabat illis ſupplicia, & pœnas, uti lex nova, quæ minimas etiam pravas cogitationes, ac leviſſima voluntaria deſideria interdicit. Inde vero ſimpliciter lex vetus gravis, ſevera, & lex ſervitutis vocatur, & econtra evangelica dicitur lex ſuavitatis, gratiæ, & libertatis, quod prior illa nulla re leniebatur, recens vero hæc, licet ab ipſo Salvatore jugum, & onus vocetur; hoc tamen jugum ſit ſuave, & onus leve per interiorem gratiæ unctionem, quam effundit Deus in cordibus illa geſtantium.

Charitas anima eſt, & ſpiritus novæ legis.

Charitas anima eſt; ac ſpiritus novæ legis, ita ut JESU CHRISTI doctrina fideliter in quatuor Evangeliſtarum ſcriptis enarrata, non aliud habenda ſit quam exterior cortex, & additamentum. Doctrina hæc gratiæ Spiritus Sancti id eſt, quod animæ corpus; quod ſi noſtri pars eſt, ſane pars eſt minus digna, & ſine ſpiritu, quo animatur, merum cadaver eſt; ſimiliter ſi evangelica dogmata ad novam pertinent legem, minima hujus pars ſunt, & ſine ſpiritu charitatis, qui vivificat, littera ſunt, quæ occidit. Ut autem intelligamus quomodo charitas, quam Spiritus Sanctus in cordibus noſtris infundit, vera lex eſt, meminiſſe oportet generalis notionis, quæ de lege tribuitur; quæ eo æquior, & magis naturalis eſt, quo magis eſt ſimplex; videlicet legem eſſe actionum noſtrarum normam. Hinc enim ſtatim liquet, cum efficiat charitas ut Deum propter ipſum, proximum vero noſtrum tamquam noſmetipſos amemus, hanc egregiam eſſe normam actionum noſtrarum. Noſtra vivendi ratio tantum ſancta eſt, quantum huic regulæ conformis, atque tantum vitioſa, quantum ab hac eadem norma recedens. Ut igitur chriſtiane vita ducatur, conſulenda eſt dumtaxat inclinatio, quam nobis injicit charitas eundi ad Deum, alioſque ad illum deducendi; hac vitam noſtram regere debemus, huic omnis vitæ noſtræ ratio conformanda eſt; & ſi inclinatio hæc nobis dominaretur, non aliis profecto mandatis indigeremus. Ama, S. Auguſtinus ait, & ſecutus tui amoris inſtinctum, fac quod vis.

Fere nihil in Evangelio præcipitur, quod naturali lege non præcipiatur.

Animadvertere, operæ pretium eſt, ſi Sacramenta demas, quæ extrinſeca ſunt adminicula, & quæ a mera illius pendent voluntate, a quo inſtituta fuere, ac ſi duo poſitivi juris excipias præcepta, quorum alterum inſolubilitatem conjugii conſtituit, alterum vero prohibet polygamiam, nihil præcipi in Evangelio, quod non ſit eſſentialis, & naturalis obligationis; videlicet quod proprie novam obligationem imponat; ſed naturalis tantummodo legis veritates nobis proponi ut de officiis edoceamur, a quibus ſolvi non poteramus; ita ut tota legis ſeveritas in eo ſita ſit, ut præcipiat quod abſolute neceſſarium eſt ad noſtram ſtatuendam felicitatem, & prohibeat quidquid naturaliter ſaluti noſtræ opponens obicem nonniſi miſeros nos poteſt efficere.

Quidquid in Evangelio non eſſe videatur de jure naturali, ad illud tamen referunt, & quomodo.

Quædam ſunt in Evangelio inſtituta, quæ palam eſſentialem gerunt rigoris, & ſeveritatis characterem, qui non omnino naturalis videtur: ita ut niſi ſpectetur auctoritas JESU CHRISTI ea præcipientis, vix ſibi perſuadere aliquis valeat, ea eſſentialis eſſe obligationis, ac juris naturalis; exempli gratia, contendere intrare per anguſtam portam, ac per arctam viam incedere, vel cum omnes nobiſmet ipſis abrenunciare, & crucem ferre jubemur. Fateor equidem ſolam Dei, proximique diligendi obligationem per ſe ſatis eſſe non poſſe, ut inde hæc inferantur: ſed originalis peccati fide ſuppoſita, facile eſt hæc dogmata ad juris naturalis principium revocare; ſi enim nihil veteris hominis ſupereſſet, nihil eſſet crucifigendum, neque neceſſe eſſet crucem ſuam ferre, ſi in primi ſtatus rectitudine permanſiſſemus; non cogeremur contendere, ut per arctam incederemus viam; nobis commode incedendum eſſet, ac ſtudia noſtra ſuaviter ſequenda, quæ naturaliter ad bonum contenderent. Suppoſita autem corruptione peccati, nonne inevitabilis neceſſitas nos contendere cogit, ne peccatum regnet in noſtro mortali corpore, huic obtemperando, ut incompoſita carnis deſideria ſequamur? Caro igitur cum vitiis, & concupiſcentiis ſuis eſt crucifigenda. Ex hoc eodem principio facile inferre eſt interiorem affectuum mortificationem ejuſdem eſſe abſolutæ neceſſitatis, & nonnumquam exteriorem aliquam mortificationem requiri tamquam ſubſidium, & adminiculum, quo indigemus.

Chriſtiana lex ſanctior eſt, & ad majorem ſanctitatē per veterē adducit.

Judaiſmus profecto per ſe nunad ducebat in malum, nec præcipiebat aliquid, quod poſitive malum eſſet; verum neque malas actiones omnes damnabat; & pleraq; innumerorum præceptorum, quę Judęorum legem componebant, ad cęremonias mere legales ſpectabant, quę ad mores nequaquam referebantur. Mahometiſmū Religionē eſſe mere belluinā, nemo unus ignorat, ſenſibus permittentē quidquid petunt, & hominis felicitatē

Google

in belluinis voluptatibus conſtituentem. Chriſtianæ legi ſatis non eſt noxias actiones, & verba damnare; voluntatem quoque, & deſiderium peccati condemnat. Humanæ leges poſſunt quidem furta, cædeſq; prohibere; ſed eorum voluntatem, ac deſiderium coercere non poſſunt; corda enim extra juriſdictionis earum cancellos ſunt poſita. Hoc ad divinam tantummodo legem pertinet, cujus legiſlator eſt cordis dominus. Sed inter divinas leges, hoc peculiare eſt Evangelicæ; quo maxime a Synagoga JESU CHRISTI Eccleſia diſtinguitur.

Lex Evangelica ipſam mali cogitationem prohibet.

Chriſtianæ legis puritas longius adhuc procedit; etenim ipſam quoque prohibet mali cogitationem; adeo timet, ne cogitatio concupiſcentiam excitet, ac paullatim voluntatem corrumpat. Hinc Theologia peccatis accenſet inhoneſti objecti cogitationem, cui mens hæret, & in qua ultro moratur. Non licet ergo integram imaginationi noſtræ libertatem permittere, ac ſinere, cogitationes noſtras co ferri, quocumque voluerint. Ad hæc Lex iſta non aufert ſolum, quod in nobis mali ſemen eſt, verum id quoque amovet, quod nos extra noſmet rapere poteſt, ac præſertim peccati occaſiones. Si oculus tuus te ſcandalizaverit, erue eum; ſi manus dextera, vel pes tuus, abſcinde eos, Dei Filius inquit: quem locum Patres, ac Interpretes explicant de peccati occaſione, & JESU CHRISTI mentem hiſce verbis concipiunt. Non ſecus ac ad totum corpus ſervandum, putreſcens aliquod membrum, oculus licet, vel manus, abſcinditur; ita cum creatura aliqua nobis peccati fuerit occaſio, ab ea recedendum eſt, quantumvis illa nobis chara extiterit, & quibuſcumque ſumptibus hoc faciendum ſit: *Erue, & projice abs te.* Matth. 5.

Chriſtiana lex ipſam peccati radicem evellit.

Chriſtiana lex, ut oſtendat ſe peccatum penitus perhorreſcere, nihil intentatum relinquit, ut illius quoque radices evellat, bona terræ damnans, quæ ſunt peccatorum cauſæ, & origines, non quidem natura ſua, ſed pravo illorum uſu. Ecce quo Evangelica tendant præcepta, conſilia, & dogmata; ut contemnantur, ut conculcentur, ut ſaltem affectu, & voluntate opes, honores, ac legitimæ voluptates relinquantur. Denique Lex Chriſtiana poſtulat, ut ipſam peccati umbram fugiamus: *Ab omni ſpecie mala abſtinete vos*, S. Paulus ait: 1. *ad Theſ.* 5. ubi alia verſio habet, *ab omni ſpecie mali*, ne proximo veſtro ſcandalum afferatis.

Lex Evangelica cor ipſum informare contendit, & mox externum corporis habitum regit.

Lex Evangelica primum quidem pietatem in corde formare contendit, quæ pietas a S. Pet. 1. 3. *Abſconditus cordis homo* vocatur; & deinde præcipit, ut eam actionum noſtrarum ſanctitate extrinſecus effundamus. Primum efficit ut per amorem, ac deſideria in Cœlum aſcendamus, ibi Deo cor noſtrum, mentemque oblaturi: mox vero, ut deſcendamus in terram, ubi nos cogit alienæ ſaluti prodeſſe, ſin minus miniſterio verbi, ad quod non omnes vocantur, ſaltem bonorum operum fulgore, qui unus impiorum cordibus ruborem poteſt injicere.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentibuſque Concionatoribus loci hujus argumenti.

Dei Filius in transfiguratione ſuæ legis auctoritatem declarat.

NOn ſolum ut ſe Apoſtolis ſuis præberet ſpectaculum, ſed potiſſimum ut legi ſuæ pondus, & auctoritatem conferret, JESUS CHRISTUS in Thabor gloriæ ſuæ ſplendore coruſcans apparuit, ac faciei ſuæ Solis fulgorem, & veſtimentis ſuis nitidiſſimum lumen attribuit. De Cœlo vox intonuit; vox procul dubio Patris æterni, Diſcipulis oſtendens in JESU CHRISTI perſona traditum illis legiſlatorem, quem audire oportebat: *Ipſum audite.* Matth. 17. Et ſane apparuit hodie Salvator omni majeſtatis ſuæ fulgore circumdatus, cum toto apparatu, qui ad legem promulgandam requirebatur. Mons Thabor factus eſt novus Sinai: Moyſes, & Elias hinc inde apud JESUM CHRISTUM apparuere alter quidem veluti vetus legiſlator; alter vero tamquam legis contemptæ vindex. Denique totus myſterii ſpiritus nos adducit ad complementum legis divini hujus Magiſtri: neceſſarium profecto argumentum, Fideles, & ſummatim complectens, quidquid per partes vobis prædicare conſuevimus. *Ex quodam manuſcripto ſermone.*

Evangelicæ leges nullam diſpenſationem admittunt.

Leges Evangelicæ nulli ſunt obnoxiæ diſpenſationi. Chriſtianos eſſe ceſſaremus, ſi earumdem obſervanditarum neceſſitas in nobis ceſſaret: illæ generatim ſunt pro ſtatibus omnibus, pro omnibus temperamentis, omnibuſque vitæ hujus circumſtantiis. Magnitudo, dignitas, ipſæ politici regiminis leges ne illos quidem, qui in primis conſtituti honoribus ſunt, diſpenſant; illos, oportet, affectuum ſuorum mortificationem exercere, a vetitis abſtinere voluptatibus, injurias dimittere, diligere inimicos; verbo, cætera, quæ mortalibus omnibus præſcribit Evangelium, præcepta ſervare. O Deus, ſum ne Legiſlator! duas ne leges feciſti, alteram quidem mundi hujus Principibus indulgentiorem, alteram vero ſimplici populo oneroſam? Vel potius omnes æquare voluiſti communem omnibus legem ferens? Hæc etiam lex ſine ullo obſervanda eſt lenimento; eſt enim facilis; eamque mitiorem efficere velle idem eſt, ac eam velle tranſgredi. Modificationes quæ afferuntur, veræ ſunt prævaricationes, idem Salvator ait: *Irritum feciſtis mandatum propter traditionem veſtram.* Matt. 15. Exempli gratia, inimicum ſuum ex corde diligere, quin extrinſecus eum eodem redeatur in gratiam; Deum exteriori cultu adorare, quin eidem in ſpiritu, & veritate ſerviatur, hæ ſunt legis diviſiones, illam evertentes. *Idem.*

Jugum Filii Dei ſuave eſt, & Leges Evangelicæ faciles.

Evangelicæ legis obſervantia ejuſdem prævaricatione facilior eſt; eoſdem etiam flagitioſos homines teſtor: *Laſſati ſumus in via iniquitatis*, ajunt illi in Sapient. 5. Quænam vita eſt viri, aut mulieris impudicæ? Quibus infirmitatibus obnoxii ſunt, qui ſe turpibus mancipant libidinibus? Quænam pericula in illegitimis cupiditatibus explendis! Quæ detrimenta aleam in lucem uſque proferre! Numquid difficilius eſſet jejunium ſumma cum ſeveritate ſervatum? Sæculi leges adhuc auſteriores ſunt, quam illæ, quibus fideles omnes ſubdidit Deus. Quam ſervitutem exigit mundus ab illis, qui ſeſe mancipant ipſi? Quot inutiles ſumptus, ut communem morem ſequantur! Quot immodica impendia, ut lauta inſtruantur convivia! Quod optimæ etiam ſubſtantiæ detrimentum in ſuperflua magnificentia! Eleemoſyna ſecundum omnem præcepti rigorem ſumpta habet ne aliquid magis metuendum cordis avaritiæ? Sed JESU CHRISTI gratia præſertim legis rigorem lenire novit. Hæc lex eſt ſuavitatis, S. Auguſtinus ait, lex enim eſt gratiæ. Teſtes eos omnes voco, qui Filii Dei jugum fideliter gerunt. Gemunt ne ſub legis illius pondere? Nonne verum eſt, amorem JESU CHRISTI, & gloriæ ſpem ſuper ejus jugum effundere quamdam unctionem, qua efficitur leve? Non loquor ignotum ſermonem, iis etiam, qui inter mundi ſectatores imperfectiſſimi habentur; quibuſdam fervoris momentis omnes hujus Legis difficultates ſternuntur, & Deus, qui eorum cor dilatabat, eos ſua gratia corroborat. *Idem.*

Præcipuæ veritates, quas in Evangelio docemur.

Ibi diſcimus, unde Homo Deus venerit, cur venerit; quid erat in æternitate, quid in tempore fuit. Ibi nos docet, quem ob finem nos ipſi in terris ſumus, cur ibi aliquot annis permaneamus, & quomodo vita nobis utendum ſit; quæ via nos debeat in Cœlum adducere, & quid nobis faciendum, ut illuc perveniamus. Ibi nobis magna hæc myſteria, primas has veritates revelat, quæ ſunt veluti moralis ejuſdem fundamentum; reſurrectionem mortuorum, univerſale judicium, ſummam prædeſtinatorum felicitatem, æternaq; inferni ſupplicia. Ibi omnes errores noſtros corrigit, omnia judicia noſtra reformat, nobis verum bonum oſtendit, ac regulas tradit, quibus illud ab eo cognoſcamus, quod fallacem tantummodo boni ſpeciem præfert; virtutem proponit ſub iis imaginibus, quæ aptiſſimæ ſunt ad illius conciliandum amorem, & e contra vitium teterrimis coloribus illinit. Ibi denique in compendium omnia noſtra officia enumerata intuemur; officia erga Deum, officia erga proximum, officia erga noſmetipſos: officia conſilii, & decoris, officia neceſſitatis,

& præ-

& præcepti; quid credendum ſit, quid faciendum, quid optandum, & quid metuendum. Ecce circa quæ verſentur præcepta, quæ Dei Filius nobis irrogavit. Non quæſivit ille, quemadmodum humanæ ſapientiæ Magiſtri, quomodo myſticis verbis ſuum ſenſum involveret. Non voluit ſe Philoſophis tantum, ſæculique ſapientibus cognoſcendum proponere. Apage ab illius ſchola faſtum hunc ambitioſum. Documenta ſua ſimplici etiam populo, rudique vulgo communicavit. Illa luminum noſtrorum infirmitati accommodavit; omnia facilia ſunt; ſtylus, figuræ, parabolæ, ipſæ quoque res, quæ licet in principiis ſuis altiſſimæ, atque nulli veſtigabiles, nihil habent in praxi, morumque doctrina, quod rudiſſimum quodlibet ingenium exſuperet, nihil quod a quolibet nequeat intelligi. *P. Girouſt in Adventu, Sermone de divina legis obſervantia.*

Evangel. doctrina facilis ad diſcendū.

Numquid diuturno opus eſt ſtudio, acutoque ingenio, ut cognoſcamus, quid JESUS CHRISTUS dixit, & fecit? At quod ille fecit, quod dixit, id totus eſt Chriſtianiſmus. Quod fecit, illud eſt quod nobis imitandum proponitur, & hac in re noſtrum exemplar eſt. Iis, quæ dixit, nos met ſubjicere debemus, & in hoc noſter eſt magiſter. Vel ſi mavis, in iis, quæ fecit, morum noſtrorum normam habemus; in iis, quæ dixit, normam fidei noſtræ; vel ut melius adhuc dicam; utrumque debet æque inſervire ſeu ad fidem noſtram animandam, ſeu ad vitam noſtram ſanctificandam. Ita Deus, quantumvis Deus, non poterat nos melius edocere, quam ſuis exemplis, & verbis. Verba illius exemplis ejuſdem auctoritatem adjiciunt; & exempla viciſſim vim addunt verbis, eaque in majorem lucem adducunt. Dicite nunc, fideles, vobis deeſſe lumina. Ego quidem e contra vereor, ne nimium habeatis luminis, & ne hic luminis exceſſus vobis cæcitatem pariat, & nocentiores efficiat. *Idem.*

Ignorant' ejus veritatem Evangelii.

Mira rerum inverſio, o Deus! Magiſtri ubique inveniuntur, & ex eorum lectionibus proficitur. Omne in mundo hodierna die ſcitur; & omne ſciri vult. Unum ignoratur, vel ignorari affectatur, ſcientia nempe ſalutis, quam docet Evangelium. Scitur in cœtu perſonam gerere, in converſatione ſcite loqui, in opere ſcribere eleganter. Scitur forus, bellum, negotium; at quod præ omnibus ſciendum eſſet, neſcitur. Eſſentialia Religionis puncta negliguntur, myſteria, præcepta, conſilia; & quomodonam obſervari poteſt lex, quæ ignoratur? Ita qui pleroſque fidelium agere intueretur, credendi locum haberet, illos numquam de Evangelio ſermonem audiviſſe, eoſque aliam quamlibet legem profiteri. Scitur fabula, ſcitur hiſtoria; ac memoria replentur ſexcentis factis, vel jucundis, vel tragicis, ſed prophanis. Summa cum voluptate narrantur, & numquam ad finem narratio perducitur; tot in memoria ſimul connexa, & in ordinem digeſta ſunt nomina, loci, circumſtantiæ, facta.... Denique, ut quidam S. Pater ait, vacat, ut Philoſophus fias, & ad id omnia neceſſaria adinveniuntur ſubſidia; at Chriſtianus eſſe neſcis; facta, myſteria, Evangelicæ veritates ignotæ ſunt. *Vacat tibi, ut ſis Philoſophus; non vacat tibi, ut ſis Chriſtianus. Idem.*

Lex evangelica Moyſiele. gi perfectior.

Ad quot res maximi momenti, atque Chriſtianis maxime idoneas, & utiles JESUS CHRISTUS eam perfectionem extendit, quam ab illis petit, præter ea, quæ olim ex Iſraelitis petebat? Evangelium aperiamus, legem conſulamus. *In lege quomodo legis?* Lego primum præcepta abrenuntiationis rebus omnibus, abnegationis ſui, & mortificationis, quæ in veteri lege non lego. Exempli gratia. *Qui non bajulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Luc. 14. Qui non renunciat, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Ibid.* Hæc verba nequaquam ſolis dicuntur Apoſtolis. Evangeliſta palam ait innumeræ dicta fuiſſe turbæ, quæ tunc JESUM CHRISTUM fuerat ſecuta. Perfectio igitur, quam continent, toto propoſita mundo eſt, omnibuſque fidelibus imperata. Deus non ita locutus eſt ad Iſraelitas; Deus ergo a fidelibus petit perfectionem, & ſanctitatem, quam ab Iſraelitis non exigebat. *P. Aurelianenſis, ſermone de ſeveritate Evangelica.*

Evangelica lex ſem per impugnata fuit ſed injuſte

Si res intra officii terminos ſunt deſumendæ, noſtra profecto non intereſt ad examen ea revocare, quæ JESUS CHRISTUS probavit, & in mundum attulit; etenim quoniam Reges terræ poteſtatem habent efficiendi leges, & edicta, quin aliam afferre teneantur eorum rationem, præter voluntatem ſuam, & ſubditis jus non eſt aliud inquirendi; æquum eſſet profecto, eamdem a nobis JESU CHRISTO adhiberi reverentiam, qui verus eſt noſter legiſlator, Dominus, & Deus, noſmet legibus illius ſubmittendo, quin illas rationis noſtræ criterio auderemus ſubmittere, & audaci curioſitate ridiculam diſcuſſionem efficere. Attamen ſcimus nullam umquam legem tantum fuiſſe oppugnatam, quam Legem JESU CHRISTI, & de Lege hac dicere poſſumus, quod Spiritus Sanctus de mundo generatim dicebat: *Tradidit eum diſputationi eorum, Eccl.* 3. eam videlicet argumentum fuiſſe controverſiæ mundi totius. Ethnici illam nimis ſeveram, immo etiam impoſſibilem, & ultra naturæ vires eſſe dixerunt; hæretici vero quidam illam nimis indulgentem, commodamque commenti ſunt. *P. Bourdalove ſermone de lege pro ſecunda Quadrageſima Dominica.*

Lex Evangelica ſevera eſt, ſed juſta in ſeveritate ſua.

Sive generalia ſpectemus præcepta, quæ Lex Evangelica præſcribit, ſive illa conſideremus quatenus ad peculiaria referuntur officia, quæ unicuique imponit ſtatui, ſecum gerit ſupremæ rationis characterem, atque oſtendit illam in æternæ ſapientiæ conſiliis fuiſſe meditatam. Etenim, S. Chryſoſt. inquit, quid in Chriſtiana lege auſterum eſt, quod natura, & ratio probare non teneantur? Lex iſta præcipit, ut noſmetipſos abnegemus, ut crucem feramus, ut maxime naturalibus ſtudiis noſtris adverſemur, qualia ſunt ambitio, & ultio; ut rem noſtram flocci faciamus, ut a jure perſequendo deſiſtamus, ac martyrio ſubeundo præſto ſimus pro veritate ac fide illius propugnanda. Hoc illud eſt, ut videtis, quod in hac lege duriſſimum eſt. At nihil in hoc non juſtiſſimum, non æquiſſimum eſt. Etenim quandoquidem ſolis rationis luminibus, ac jugi experientia imbecillitatis meæ, nihil in me eſſe, præter errorem, & malum agnoſco; quandoquidem me non diffitente, plurimæ in me inveniuntur infirmitates, nonne juſtum eſt, ut hanc abnegationem amplectar? Hoc autem innuere vult JESUS CHRISTUS cum ait: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam. Matth.* 16. *& Luc.* 9. Quandoquidem in me injuſtus eſt amor, falſa cupiditas, & noxia oblectatio, æquum eſt, ut Deus hæc omnia mihi interdicat, & ego me metipſum abnegem. *Idem.*

Ejuſdem argumenti continuatio.

Ratio me cogit carnem meam crucifigere, quia alioquin pugnaret contra ſpiritum meum; & ſi illam propter corporis valetudinem mortifico ex ciborum parcitate, quæ mihi nullatenus placet; cur non mortificem illam pro ſalute animæ meæ, eidem ſuas denegans voluptates? Æquum eſt, ut ultioni interdicatur; niſi enim illi interdictum foret, quid agerem, quid paterer? Quænam eſſet vitæ meæ æque, ac alienæ ſecuritas, ſi rebus in omnibus meam tantummodo cupiditatem ſpectarem? Quid fieret de civili ſocietate? quo bona fides, honeſtas, ſexcentæque aliæ virtutes abirent?.... Verum eſt, docente hac lege eadem, martyrium nobis potius ſubeundum eſſe, quam abdicandam fidem; ſed ſecundum humanæ politicæ regulas, nonne vitam potius profundere debemus, quam turpe aliquod committere, ſeu Principem noſtrum prodentes, ſeu patriam noſtram negantes? *Moriendi neceſſitatem ex diſciplina noſtra habemus, quibus convenit mori*, Tertullianus ajebat. Æquum, ut homo potius moriatur, quam ſuam abneget fidem; & ſi, licet vitæ ſuæ ſit amator, illam tamen pro veritate ſacrificare debet, quid faciendum Chriſtiano, qui ſecundum ſui Legiſlatoris dogmata cum ab ipſa nativitate ſit morti devotus, eam debet etiam perquirere, ut ſuam fidem glorificet? Cordatus homo vitam potius amitteret, quam turpe aliquod facinus auderet; quod officium ſi æquum adeo videtur illi, ut in eo honorem ſuum verti putet, cur ſtultitiæ

nomi-

nomine redarguatur fidelis, qui legis ſibi impoſitæ ſanctitatem, atque juſtitiam cognoſcens, mori mallet, quam ab illa turpi facinore prævaricari? *Idem.*

Legis Evangelicæ ſanctitas norma erit ſecundum quã judicabimur.

Lex tua, Domine, adeo juſta, & ſapiens eſt, ut illi cordis mei obſequium denegare non valeam; inde vero rubore ſuffundor, quod me illius ſectatorem eſſe non poſſum aſſerere, veritus ne id meæ actiones mentiantur, quæ ab illius puritate longiſſime abhorrent. Hoc efficit, ut quo ſanctior lex eſt, eo mihi terribilior videatur, quia ſecundum illam, & per illam judicabor, repletuſque iniquitatibus, æternis adjudicabor cruciatibus, niſi vitę meæ ratio inſtitutis illius par inveniatur. Verum ſi omnia mihi inde metuenda ſunt, non deeſt tamen unde conſoler: quod videlicet lex, quam amplector, unica, & vera lex eſt, & licet etiam *per impoſſibile* lex iſta falſa eſſet, hoc tamen mihi ſolatium eſſet, quod ſancta eſt; & non ſolum juſtitiam tuam non metuerem, ſed in tua providentia confiderem, quæ nihil mihi adeo ſanctum, quam tua ſit lex, oſtendiſſet. *Idem.*

Lex Evangelica ſuavis.

Verum eſt, Jeſum Chriſtum de ſua lege loquentem eam jugum, & onus appellare; verum enim vero ſimul hoc onus leve eſſe, & jugum ſuave profitetur: *Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve. Matth. 11.* Unde fit quod admirabili ſuæ ſapientiæ conſilio ad jugum hoc ſubeundum illos invitaverit tantum, qui jam eſſent fatigati. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis. Ibidem*: eiſdem ſe, ſolatium allaturum promittens: *& ego reficiam vos.* Hoc ſatis non eſt; illos jugum ferre jubet; *tollite jugum meum ſuper vos*, & hoc onus ſubire. Non ne hæc contraria ſunt? Haud ita; jugum hoc leve fit gerentibus illud, & ipſa docet experientia, nihil æque poſſe peccatori ſceleribus prægravato onus levius efficere, quam ſi Jeſu Chriſti jugum accipiat, ſeque eidem ſubjiceat. *Idem.*

Gratia efficit, ut in lege Jeſu Chriſti ſuavitatem inveniamus.

Tu, Domine, non ego, fregiſti vincula mea, S. Auguſtinus de hoc loquens argumento exclamat; tu Domine, non ego, mihi libertatem contuliſti; ideoque tibi gratias æternas habeo, & coram univerſa terra ago; ſed quanam facilitate de obſtinatione mea triumphum egiſti? Legem tuam monſtri loco habebam; credebam vivere me non poſſe, qui minus eſſem impudicus; voluptates omnino mihi neceſſariæ, & lex tua invictis præpedita difficultatibus, mihi videbantur; attamen effeciſti, ut rem toto cęlo diverſam eſſe intelligerem, & ex quo gratiam tuam mihi largitus es, tibi illico parui..... Ita loquebatur Sanctus, qui ſe ipſum diuturnis, infelicibuſque habitibus vinctum conſpexerat. Si adeo palam gratiæ poteſtatem, & legis ſuavitatem profitebatur, qua fronte dicere audemus, jugum illius incommodum eſſe, & onus minime ferendum? *Idem.*

Evangelium eſt lex Charitatis.

Quid autem, ſi poſt hæc addo, Jeſu Chriſti legem eſſe legem charitatis? Charitatis, cujus effectus eſt omnia lenire, & jucunda efficere, ac in ipſo jugo nonnihil oſtendere, quo gerentes illud roborantur. Videte volucres, S. Auguſtinus ait, pennis onerati ſunt; ſed hoc onus eorum efficit agilitatem: quid dico? avis fert alas, & fertur alis; fert alas ſuper terram, ſed in cœlum fertur ab alis. Hoc ipſum legi accidit; illam in terra ferimus; illam colimus eidem obtemperantes; ſed viciſſim nos fert in cœlum, noſtrum eſt ornamentum, perfectio, & beatitudo noſtra. *Idem.*

Charitas omnem tollit laborē qui in Chriſtiana lege ſuſcipitur.

Charitas iſta injurias jucundas fecit, teſtantibus hoc Apoſtolis, qui ob illas gloriabantur; charitas catenas in honoris vincola convertit, teſte S. Paulo; charitas crucibus illecebras addidit, S. Andrea teſte; charitas effecit, ut inter flammas etiam refrigerium inveniretur, teſte S. Laurentio. Hæc ipſa lex charitatis hodierna quoque die tot operatur miracula; quamplurimas chriſtianas virginea ad religioſæ vitæ auſteritates amplectendas impellit; chriſtianus jubet corpora ſua pœnitentiæ victimas offerre; ſolitudines frequentat, efficitque ut intemperantiæ abſtinentia, divitiis paupertas, licentiæ obedientia, indumentorumque magnificentiæ horror ciliciorum anteponatur. Lex hæc in nobis eoſdem proculdubio operaretur effectus, ſi eodem charitatis ardore illam amplecteremur. *Idem.*

Lex Evangelica vitiis radicitus convellit.

Veteres legislatores plurimas tulerunt leges; ſed legibus hiſce aliquod dumtaxat abſtulere vitium, non omnem omnium originem exſiccarunt. JESUS CHRISTUS eos imitatus eſt, qui ut totam ſylvam convellant, omnes arborum radices cædunt; cordis imas partes petiit, ibique vitiorum omnium radicem evulſit. Fruſtra torrenti obicem ſtatuere conaris per agros late debacchanti; illius fons petendus eſt, & exhauriendus. Salvator ut humanorum affectuum torrentem cohiberet, oppugnavit ipſam cupiditatem, quæ eſt malorum omnium origo, eamque ex corde ejiciens, ibi charitatem conſtituit, quæ cum illa ſimul eſſe non poteſt. Moyſes inſtituit leges, quæ vitium quidem evertebant, ſed, ut Tertullianus ait, continebant nimis infirmæ charitatis præcepta: *Radimenta charitatis balbutientis*; at JESU CHRISTI lex generalis, conſommatæque charitatis præcepta complectitur. Lex antiqua externos regebat actus; cædem vetabat, *non occides*, at ſecreta odia non extinguebat; JESU CHRISTI lex non prohibet ſolum odia, & ultionis deſideria, ſed injuriarum veniam præcipit, amari vult inimicos, & bonum reddi pro malo perſequentibus nos. Denique lex antiqua detegebat malum, ſed illius evitandi vim non conferebat, quod novæ legi reſervabatur. *Eſſais de ſermons pro Quadrageſima, ſermone pro ſecunda Dominica.*

Felicitas viventiū ſub gratiæ lege.

Nobis acceptabile hoc tempus, hi ſalutis dies contigerunt, de quibus Apoſtolus loquitur; ſumus ſub hac lege gratiæ, ſub feliciſſima hac lege, quæ affluenter nobis remedia ſuppeditat, ut ab omni vulnere, quod peccatum inflixit, convaleſcamus. Deus nequaquam tanta cum benignitate egit cum illis, qui Meſſiæ nativitatem præceſſerunt. Plerique eorum, qui vivebant, antequam lex ferretur, in ignorantiæ tenebris verſabantur; lumina quippe naturæ illis fere obſcurata erant, cupiditas plerumque unica erat actionum eorumdem norma. Qui legis tempore vixerunt potuerunt quidem ſua cognoſcere officia, ſed heu! ad quid illis hæc proderat cognitio, cum lex Moyſis homini vim nequaquam tribueret ea faciendi, quæ noverat? Sua cognoſcere officia, eaque non adimplere, nonne eſt nocentiorem fieri, quia majori cum cognitione peccatur? Cognoſcimus viam, quæ ducit ad ſalutem; non neceſſaria ſolum, verum etiam ea omnia, quæ videntur optanda, ſuppetunt nobis auxilia, ut illam ingrediamur. Quænam gratia par huic, quam nobis Deus conceſſiſti! ut nos inter tot alios diſtingueres, quamvis nihil in nobis eſſet, quod tantam mereretur miſericordiam. *Ibidem pro Dominicis Tomo 2. Dominica infra Octavam S. Sacramenti.*

Gratiæ Lex facilius adimplenda præ veteri.

Qui conqueruntur, ſibi ſatis virium non eſſe ad legem explendam, aurem præbeant, ſatis eſt, hiſce admirabilibus S. Auguſtini verbis de legis gratiæ præ Moſaica prærogativis. *Mutata ſunt Sacramenta veteris Legis, mandata facta ſunt pauciora, facta ſunt faciliora, facta ſunt feliciora.* Imminuta ſunt legis mandata; quia ſoluti ſumus fere infinita legalium obſervationum farragine, quibus premebantur Judæi; facta ſunt faciliora; quia Jeſus Chriſtus majores, pluresque ad eadem explenda nobis contulit gratias; facta ſunt feliciora; etenim Cęli portæ, quæ in veteri teſtamento clauſæ erant, reſeratæ ſunt. *Ibidem pro Adventu ſermone 1.*

Quam venerari debemus Evangelium, quod eſt J. C. Doctrina.

Nos ſumus filii, & diſcipuli Jeſu Chriſti, quia novas nos effecit creaturas, nos ſuo regenerans ſanguine, & quia venit, ut cęleſtem doctrinam, quam a Patre hauſerat, nos edoceret. Si igitur duas haſce admirabiles qualitates diligimus, eaſque reſpicimus tamquam totius dignitatis, gloriæque noſtræ cauſas, quam pretioſus nobis eſſe debet hic liber; quia ſimul eſt divinorum magiſtri noſtri inſtitutorum congeries, ac teſtamentum, quo Patris noſtri conſtituimur hæredes? Verum eſt legem novam, quam S. Paulus legem ſpiritus vitæ nuncupat, & quam ſemper legi antiquæ, tamquam mortis miniſterio opponit, non eſſe ſimplicem novi teſtamenti litteram, ſed amorem Dei, quem Spiritus Sanctus in fidelium corde ſcribit, tamquam viventem, interioremque legem, quæ illos proprie novi teſtamenti filios efficit, quemadmudum

Digitized by Google

modum illos Sanct.. Auguſtinus appellat ; ſed certum quoque eſt interiorem hanc legem talem habere nexum cum exteriori, quæ in novi teſtamenti libro continetur ; ut Sancti omnes illius conſideraverint verba tamquam præcipuum inſtrumentum, quo utitur Deus in cordibus hanc amoris, gratiæque legem deſcripturus. Hinc illi non extremum inter Chriſtianæ pietatis officia in hoc conſtituerunt, quod indeſinenter eas meditarentur veritates, quas divino hoc in volumine nos docet Deus ; quia non conſiderarunt verba illius tamquam a Spiritu Sancto ſeparata, ſed tamquam illius igne, unctione, & virtute repleta ; quæ res efficit illa apta ad producendos in bene affectis animabus eoſdem effectus gratiæ, quos populorum omnium converſione in univerſa terra pepererunt. *Ex Præfatione Novi Teſtamenti*.

Chriſtianorum negligentia legendi, & meditandi Evangelium.

Mirum eſſe non debet, ſi adeo crebro Sancti Patres conquerantur de Fidelium negligentia, qua munus adeo neceſſarium adimplent. Evangelium, inquiunt, eſt os Jeſu Chriſti : ſedet in Cœlis, ſed jugiter loquitur in terra. Quomodo ergo ſe Jeſu Chriſti ſervum audet vocare, qui ſcire non quærit, quid ſibi ab eo præcipiatur ; & quomodo præſto erit, ut obtemperet illi, ſi eumdem audire contemnit ? Evangelii præcepta, (S. Cyprianus ait) ſunt confidentiæ noſtræ fundamenta, & pabulum cordis noſtri. In lectione hac invenimus lumen, quo regimur, vim, qua roboramur, & remedia, quibus ſanamur. *Ex eodem loco*.

Ejuſdem argumenti continuatio.

Si præceperat olim Deus populo ſuo, ut traditam a ſe legem indeſinenter legeret, eamque interdiu, noctuque meditaretur ; & ſi cænobitæ teneri ſe putant ſæpe eam, quam ab Inſtitutore ſuo regulam acceperunt, legere ; quomodo negligere poſſumus lectionem legis Jeſu Chriſti, cujus verba ſpiritus, & vita ſunt ; quandoquidem per Baptiſmum Chriſtianam Religionem ingreſſi, cujus Jeſus Chriſtus inſtitutor eſt, Evangelium habere debemus tamquam regulam, quæ nobis illius aperit voluntatem, quæ promiſſionum illius certos nos facit, quæ noſtrum in hoc mundo lumen eſt, & quæ in altero nos eſt judicatura. *Ibidem*.

Quid evangeliorum liber nos docet.

Jeſu Chriſti vita, quæ in hoc divino volumine deſcripta eſt, S. Auguſtinus ait, jugis eſt ad mores noſtros imbuendos doctrina. In ægris, & energumenis, quos ibi curat, videmus quidquid in animarum noſtrarum morbis, & curationibus accidit : & ut ſciamus, quid neceſſarium ſit, ne peccemus umquam, conſideranda dumtaxat ſunt, Pater hic addit, bona, quæ reſpuit, & mala, quæ pertulit ; bifariam enim tantum peccatur ; vel cupiendo, quod ille contempſit, vel fugiendo quod ille dignatus eſt pati : *Non enim ullum peccatum committi poteſt, niſi dum appetuntur ea, quæ ille contempſit, aut fugiuntur, quæ ille ſuſtinuit*. Ibidem.

Tota lex nova, non ſecus ac vetus in duplici continetur præcepto Deum ex toto corde, & proximi tamquam ſe ipſum diligendi.

Idem S. Auguſtinus, cujus ſpiritus æque humilis, ac ſublimis majori perſpicacia, quam alius quilibet, ſcripturæ mentem aſſecutus eſt, graviſſimam dicit veritatem, quæ animabus minus perſpicacibus maximum poteſt afferre ſolatium : hanc videlicet præceptorum, & myſteriorum multitudinem tot modis in ſanctis Bibliis effuſam, totam ad hoc unum referri præceptum, Deum nempe ex toto corde, & proximum tamquam noſmetipſos diligendi. Ad hoc juxta ipſius Jeſu Chriſti oraculum tota lex vetus, & Prophetæ referuntur, quibus omnia myſteria, omniaque novæ legis dogmata addi poſſunt. Amor enim, S. Paulo teſte, eſt plenitudo, atque totius legis compendium. Hic amor, S. Auguſtinus addit, eſt veluti radix, & veritates omnes ſunt veluti rami ejus, & fructus. Si non poteſtis comprehendere, ait ille, omnes hos ramos, quorum tanta extenſio eſt, ſatis vobis ſit radix, in qua omnes illi continentur. Qui amat, omnia ſcit, quia poſſidet finem, ad quem omnia referuntur ; ne dicas te Scripturas aſſequi non poſſe ; Deum ama, & nihil erit, quod non intelligas. *Ille tenet, & quod patet, & quod latet in divinis ſermonibus, qui charitatem tenet in moribus*. In eadem Præfatione.

Metus, & ſiducia,

S. Auguſtinus libro contra Adimantum cap. 7. ait utriuſque teſtamenti diſcrimen duplici verbo explicari ; amore, & timore, quorum hic ad veterem hominem, ille ad novum pertinent : hoc potiſſimum diſcrimen eſt. Nova enim lex illa eſt, quam Deus pollicetur ſe in ſpiritu impreſſurum, & deſcripturum in corde, & quam ibi ſcribit conferens Spiritum Sanctum, qui charitatem effundit, ut veritati, ac juſtitiæ amorem conciliet. Itaque nova hæc lex efficit, ut ametur quidquid jubet ; cum lex lapideis tabulis inſcripta, hominibus eorum tantum oſtendens officia, minas dumtaxat habeat, quibus ſibi conciliet obedientiam. Diſcrimen hoc innuere voluit Apoſtolus in Epiſtola ad Romanos cum ait : non accepimus ſpiritum ſervitutis, ut in timore adhuc vivamus, ſed ſpiritum adoptionis filiorum Dei. Spiritus ſervitutis timor eſt ; ſpiritus adoptionis amor. Timor efficit ſervos, amor filios. Judæi qui non niſi propter ſupplicii metum operabantur, ſervi erant ; chriſtiani, qui amant, veri ſunt filii. *Ex libro, cui titulus, Moralis Theologia S. Auguſtini*.

ut lex vetus obſervaretur, amor vero, ut nova.

Diſcrimen aliud inter gratiæ legem, & ſcriptam.

Diſcrimen hoc in eo poſitum eſt, quod nova lex in corde per Spiritum Sanctum ſcripta, regit ſenſus interiores ; lex vero lapidibus inſculpta minas dumtaxat habens, quibus ſibi conciliet obedientiam, exteriores ad ſummum actiones regere poteſt. Timor cor ipſum immutare non poteſt, externa dumtaxat poteſt moderari, & vim inferre inclinationi, ut fiat, quod minime vellet, vel etiam oppoſitum illius, quod maxime vellet ; ita ut qui extrinſecus coactus paret, intrinſecus parere detrectet ; ſi actiones, & verba ſunt legi conformia, cordis ſenſus contrarii ſint ; ſi os, manuſque obediunt, ſpiritus repugnet. Hoc Judæis exprobravit Dominus, cum per Prophetam ait : Populus iſte labiis me honorat ; cor autem ejus longe eſt a me. *Idem*.

Diverſæ legis utriuſque promiſſiones,

Generales duæ hominum regendorum rationes ſunt metus, & ſpes ; ideoque lex vetus non minas dumtaxat adhibebat, ut ſibi conciliaret obedientiam ; verum promiſſiones etiam addebat ; ſed temporalium bonorum promiſſiones pro hominibus carnalibus, rudibuſque, nil aliud optantibus. Ita cap. 23. Exodi ut populum hunc ad legis nuper latæ obſervantiam inducat, illi omnia pollicetur proſpera, valetudinem, vitæ diuturnitatem, filiorum frequentiam, omnium, quæ ad victum neceſſaria ſunt, affluentiam, & præſidium contra hoſtes eorum, ut tranquille bonis omnibus perfrui poſſent. E contra Dei Filius *Matth*. 4. pœnitentiam prædicare incipiens de Regno cælorum tantummodo loquitur, atque ut homines intelligerent quantum vellet a fidelibus totam hanc temporalem felicitatem contemni, quin hæc ab illis tamquam virtutis merces appeterentur, pulcherrimum illum ſermonem, quem in monte habuit, ita exorſus eſt : *Beati pauperes ſpiritu ; Beati mites ; Beati qui lugent &c. Matth*. 5. & apud Sanctum Lucam profert : *Væ vobis divitibus, quia habetis conſolationem veſtram. Væ vobis, qui ſaturati eſtis ; væ vobis qui ridetis ; væ cum benedixerint vobis homines*. *Luc*. 6. In hac vita nihil ſperandum proponit præter adverſa, ærumnas, perſecutiones, & nihil eorum, quæ videntur, a nobis patitur amari. *Idem*.

Sæpe conquerimur prætextus ad Evangelica dogmata eludenda.

Hominis ſpiritus ultro eas imminuit veritates ſibi incommodas, & quærit lenimenta ut præceptorum veritatem eludat. Suæ confidit nobilitati ; ineptas comminiſcitur diſtinctiones ; atque inter vera officia inane decorum adnumerat. Quæ auſtera præcepta ſunt, in infirma conſilia mutat ; & errata ſua excuſare contendit Dei ipſius verbo, quantumvis illud ſanctum ſit, & immutabile. Sed lex vivens, actiones videlicet Filii Dei, regulæ ſunt, quæ per ſe facile explicantur ; & quemadmodum negari nequit, Jeſum Chriſtum ſemper humilem fuiſſe, ita negari non poteſt, quo minus Fidelis inceſſanter ſe ipſum humiliare teneatur. *Flechier ſermone pro die Cœna*.

Apoſtolorum doctrina ſublimis erat.

Apoſtoli hominibus ſublimem annuntiabant doctrinam, quæ humanam ſuperabat naturam ; nihil terreſtre dicebant, & cæleſtia tantummodo loquebantur : regnum prædicabant, de quo nondum ſermo cujuſquam auribus acciderat. Alias opes, aliamque pauperiem detegebant, aliam libertatem, aliamque

ſervi-

ſervitutem; aliam vitam, mortem aliam; mundum novum, & novam vivendi rationem; ac denique mutationem, & quamdam veluti novam, & generalem rerum omnium inſtaurationem. Quam maxime aberrant vel a Platone, qui ridiculæ Reipublicæ delineavit imaginem, vel a Zenone, vel ab aliis Philoſophis, qui varia imperiorum, & rerum publicarum ſyſtemata propoſuerunt, & qui populorum legislatores eſſe voluerunt. Oculos ſatis eſt in eorum ſcripta conjicere, ut liqueat, illos a dæmone fuiſſe animatos, qui tantas mentibus eorum tenebras offudit, ut per eos univerſum rerum ordinem perturbaret, ſanctiſſimaſque naturæ leges everteret. Attamen philoſophis integrum erat tunc proferre placita ſua, quin vel perſecutiones, vel pericula mererent, & conabantur illas commendare, nullum prætermittentes eorum, quæ ex eloquentiæ fontibus haurire poterant, ornamenta. Evangelium e contra, quod a pauperibus tantum, atque piſcatoribus terris in omnibus exagitatis, atque mancipiorum loco habitis prædicabatur, repente ſumma cum reverentia a doctis æque, & indoctis, a militibus, atque principibus, verbo a Græcis, & Romanis, atque a populis barbaris exceptum fuit. *Ex D. Chryſoſtomo.*

Evangelii doctrina facilius per Philoſophis percipitur quamvis eadem ſublimior ſit.

Hi philoſophi, qui moralis diſciplinæ magiſterium ſibi vindicarunt, ut homines bene vivendi rationem docerent, præter licentiam, quam invexerunt, ſcripta ſua tot tenebris, tantaque caligine repleverunt, ut vix, ac ne vix quidem intelligi poſſint. Aliquid ne magis ridiculum eſt, quam integra, ut faciunt, replere volumina, ut explicent, quid ſit juſtitia, atque hoc pacto ſermones ſuos obſcuriſſima impediant obſcuritate, ex qua emergere nequeas? Quamvis etiam aliquid boni inveniretur, hæc tamen obſcuritas illos ad hominum vitam regendam inutiles efficeret. Nihil ſimile eſt in evangelii præceptis. Jeſus Chriſtus nos hic docet, quod juſtum eſt, honeſtum, utile, & generatim, quidquid virtuti maxime neceſſarium eſt, paucis verbis, perſpicuis, & quæ facile ab omnibus intelligantur; veluti cum ait, legem totam, atque prophetas in duobus mandatis conſiſtere, videlicet in Dei, & proximi dilectione; vel cum hanc nobis regulam tradit: *Omnia ergo quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis: Matth. 7.* Nullus eſt agricola, nullus artifex, nulla adeo ſimplex femina, vel ita humani ſenſus expers, quæ ſine labore hæc præcepta non intelligat; & hæc eadem perſpicuitas nota eſt, & quodammodo veritatis character. *Ex eodem.*

Sanctitas dogmatum Evangeliorum veritatem illorum probat;

Omni tempore tamquam certiſſimum veritatis Religionis noſtræ argumentum habita fuit dogmatum ejuſdem puritas. Etenim quantumvis juſti, ac perſpicaces fuerint inſignes illi legislatores, quos Roma, atque Athenæ jactitant, ſemper tamen aliqua in re leges eorum viſæ ſunt deficere, quod ab humani cordis corruptione ſeparari non poteſt; cum e contra novæ legis præcepta quamdam habeant ſanctitatis notam, atque eam perfectionem, animique magnitudinem præſeferant, quæ Chriſtianiſmum tantummodo deceat. Senſibilibus abrenunciare bonis, quibus in terra ſtipati ſumus, caliginem, contemptumque ſectari, in mortali corpore angelicam vitam ducere a terrenis voluptatibus abhorrentem, ultro ſeſe hominis voluntatibus ſubjicere, hujus ſunt characterea; & idololatræ, æque ac hæretici non ſemel, inviti licet, eorum admirari debuere præſtantiam. Ita pleræque virtutes, quas docet evangelium, antiquos fefellere philoſophos; & Socratis ſchola, quæ ſaltem externam voluntariæ paupertatis ſpeciem fuerat aſſecuta; & quæ ſæculi honores ſe contemnere profitebatur, humilitatis, & amoris inimicorum nomina ignoravit. *Deſumptam ex manuſcripto ſermone P. Stephani Chamillart.*

Officia, quæ lex Evangelica nos docet.

Lex Evangelica homines conjungit vinculis ejuſdem fidei, ejuſdem ſpei, & ejuſdem charitatis; præcipit, ut poteſtatibus pareatur, ut Cæſari, quod Cæſaris eſt, reddatur, & Deo, quod Dei eſt. Docet, ſuperiores vereri, inferiores cum humilitate pati, cum paribus ſervare concordiam. Parvulorum opponitur cupiditati, & ambitioni magnatum; hominem attollit, eique naturæ ipſius præſtantiam oſtendit, quin vanitatem inſpiret; illum humiliat, efficitque, ut totum ſuæ infirmitatis pondus ſentiat, quin aliquid de illius dignitate, & magnitudine imminuat; vitio virtutis nomen aufert, & virtuti nomen vitii; fallacia philoſophiæ, educationis, de cætique mundi hujus placita corrigit. *In collectione orationum Academiæ Gallicæ oblatarum anno 1703.*

Lex Evangelica lex eſt gratiæ, & lenitatis.

Lex hæc adeo lenis, & ſancta nequaquam nobis ut olim Judæis inter fulgura, & fulmina tradita fuit; neque pro nobis, ut pro illis, lapideis inſculpta fuit tabulis, quæ obdurationis eorum erat figura: ſed cælata fuit in cordibus noſtris digito ejuſdem Dei, characteribus amore teſſeratiſſimis. Neque hanc populis annunciari voluit per prophetam, qui faciem haberet terribili legislatoris ſui majeſtate coruſcantem, ſed per unigenitum ſuum, cujus gloria naturæ noſtræ infirmitate quodam quaſi velamine tegebatur. Lex illa, quæ erat fœderis antiqui vinculum, minis perterrebat; at ea, quæ novæ legis fundamentum eſt, præmiis, quæ proponit, cor allicit, & trahit. Homo Deus, qui illam nobis proponit, ipſe etiam toto vitæ ſuæ ſpatio fidele præbuit exemplum, ac infirma, quibus uſus eſt, inſtrumenta, ut eamdem in omnem terrarum orbem effunderet, ſatis probant, & magiſtri auctoritatem, & facilitatem, quæ in præceptorum ſuorum obſervatione invenitur. *Ibidem.*

Negligenter legimus legem & Evangelii dogmata diſcimus.

Fidelium plerique, quin oſtendant, ſe operam dare, ut de myſteriis, ac Jeſu Chriſti lege edoceantur, illam conantur evellere. Prophanos dumtaxat libros legunt, ſanctos vero negligunt. Qua cura amatoriæ fabellæ, qua incuria Evangelia leguntur? Qua alacritate ad ſpectacula, inaneſque ſæculi oblectationes feſtinatur, quo tædio nonnumquam mens contemplationi Jeſu Chriſti, & legis ejuſdem admovetur? Chriſtianus, qui Jeſum Chriſtum cupit agnoſcere, ullam ne elabi diem pati deberet, quin legis lectione ſuam paſceret mentem? Nomen illius gerit, ac in ſpeciem quidem ejus vexilla ſectatur, at ſequitur ne dogmata illius? Leges ejuſdem conatur ediſcere? lectionibus ejus ſtudet? doctrinam ejus exercet? Vix, heu, ad hæc animum appellit, cum illa faſtidit; vix oculos conjicit in libros, in quibus extremæ Jeſu Chriſti voluntates continentur, cum illos ſteriles, tædiique plenos nanciſcitur. *Ex manuſcripto ſermone de obligatione credendi, & imitandi Jeſum Chriſtum.*

De chriſtianæ legis præſtantia.

Jeſus Chriſtus ſecum treſ ex Apoſtolis ſuis aſſumpſit, eoſque in altum montem adduxit. Sublimis hæc altitudo, S. Auguſtinus ait, ſignum eſt ſublimitatis doctrinæ illius, atque præſtantiæ novæ legis. Et profecto lex iſta toto cœlo ſublimior eſt, quam lex Ethnicorum, quia toto cęlo eadem eſt ſanctior. Chriſtianæ legis principium Deus eſt; lex iſta de cęlo venit per æterni Patris vocem de nube egreſſam ſignificata: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipſum audite. Matth. 17.* Ethnicorum leges noxiæ erant, & vitia probabant; ſed lex Dei damnat crimina, & probat virtutes, quas præcipit. Ethnicorum leges ab hominibus tantum ferebantur, ſed Chriſtianorum lex a Jeſu Chriſto lata eſt. Hæc igitur in principio ſuo ſanctior eſt. Sanctior quoque eſt quam lex Judæorum, quæ non aliud erat, quam veritatis umbra, & per circumſtantias ſuas id ſignificabat, quod in ſe lex chriſtianorum complectitur. Principium ejus ſanctum erat, ideoque non niſi bonos parere poterat effectus: ſed Jeſus Chriſtus eadem ſanctitas eſt, ideoque non niſi ſanctas leges ferre poterat. *Ex alio manuſcripto ſermone.*

Ejuſdem argumenti.

Leges, quas Philoſophi ferebant, in mentibus tantum, non autem in cordibus operabantur; & rationem dumtaxat formabant, & dirigebant; ſed Jeſu Chriſti lex reformavit corda, ac infinitos homines convertit. Quæ igitur comparatio inter horum Philoſophorum, & Jeſu Chriſti leges? Imo neque ulla inſtitui comparatio poteſt inter hanc, & Moyſis legem. Moyſis quidem lex terroris erat, ideoque inter fulgura, ac tonitrua lata; lex autem Jeſu Chriſti cum ſumma lenitate lata fuit, & nihil niſi manſuetudinem inſpirat; ideoque amoris, & charitatis lex appella-

pellatur. Lex Moyſis erat imperfecta, Jeſu Chriſti vero lex non perfecta ſolum eſt, ſed eos, a quibus ſervatur, & exercetur, ad ſummum perfectionis apicem adducit. *Idem.*

Chriſtiani Jeſu Chriſti legem non ſervantes ſunt ethnicis nocentiores.

Videmus in evangelio, Dei filium profiteri, eos, qui neque doctrina ſua, neque operum fulgore moti in peccatis ſuis permanſiſſent, ipſo in terris docente, gravioribus punitum iri ſuppliciis, quam nocentiſſimum quemlibet ex numero gentilium: Tyrum, Sidonem ac Sodomam extremi judicii die mitius exceptum iri, quam Corozain, & Bethſaidam; quibus ſalubertimum evangelii lumen tanto cum nitore refulſerat. Animo tecum reputa, quid Dei Filius aliquando cum gloriæ ſuæ majeſtate ad terrarum orbem judicandum deſcendens dicere poterit fidelibus, qui ſuam legem neglexerint, eamque impune violaverint. Miſeri! quid faciendum erat, ut ad bene vivendum induceremini, quod incredibili cura non præſtiterim? non naturæ tantum vobis, ut Ethnicis, librum aperui; non legem meam ſolum, ut Iſraelitis, ubtuli: ſed evangelium meum vobis revelavi; ego ipſe in terras deſcendi, ut vos erudirem; vobis ſecreta mea aperui, ad vos Apoſtolos meos miſi, qui in univerſo mundo legem meam enunciarunt: vobis Eccleſiam, paſtoreſque reliqui, qui hanc vobis legem explicuerunt, qui de voluntatibus meis vos erudierunt, & qui ſalutis veſtræ curam geſſerunt. Quis igitur vos cepit furor, ut rebellaretis contra legem hanc tot laboribus conſtitutam, totque miraculis confirmatam? Deſuerunt ne vobis documenta, exempla, & rationes, quibus excitaremini, ut fideles eſſetis? *Capharnaum, Capharnaum*, dicebat olim hic idem Salvator; *numquid uſque in cælum exaltaberis? uſque in infernum deſcendes, Matth.* 11. *& Luc.* 10. innuens, ruinam illius dignitati ejuſdem parem futuram, & quo altera fuerit eminentior, alteram graviorem futuram. Chriſtiane, terribiles has Filii Dei minas tibi metipſi applicare debes. In cęlum uſque elatus fuiſti propter magna bona, quibus cumulatus fuiſti; propter ſublimem cognitionem divinæ legis, quam per evangelium didiciſti; propter cæleſtem hanc revelationem, quæ tibi omnia hæc mirabilia detexit; tu vero his abuſus es, tu legem contempſiſti, tu de eadem erudiri neglexiſti. In infernum uſque detraheris, & eo gravius tuum erit exitium, quo major tua fuit exaltatio. *Ex Anonymo Auctore.*

De illis, qui Evangelii leges minores ſtudent eſſe.

Nonne verum eſt, pleroſque fidelium credere, Deum eſſe indulgentem, & ſpiritum, legeſque illius cum ſpiritu, legibuſque mundi conciliari? Palam ſe Chriſtianos eſſe affirmare, ſed ſæculi vanitates conſectari: Dei quidem evangelium amplexos fuiſſe, at vitam evangelio prorſus oppoſitam ducere: *Bellant adverſus evangelii præcepta*, ut loquitur Salvianus. Sacris illi interſunt myſteriis, at a ſpectaculis, ludiſque minime abhorrent; diſcunt evangelium, ſed abdicatas Sathanæ pompas non deſerunt. Se bonos Chriſtianos eſſe jactitant; at quid hoc rei eſt? nonne hoc eſt ſibi ad arbitrium legem, evangeliumque concinnare? *Sermo manuſcriptus.*

De turbis, & mutationibus, quæ per occaſionem prædicationis evangelii acciderunt.

Cum illum conſideramos ſtatum, ad quem mundus redactus eſt propter turbas, ac diſſenſiones, quæ per occaſionem evangelii obortæ ſunt, nullam invenimus imaginem, qua aptius id valeat explicari, quam ſtatum, in quo mundus fuit, cum nondum ex chaos emerſerat. Terra informis erat, & vacua; vitæ principia cum principiis mortis pugnabant; lumen tenebris erat immixtum. Ibi nullus erat ordo, ſed mera confuſio. At Dei ſpiritus movebatur ſuper faciem abyſſi, omnibuſque præerat confuſionibus, necnon ſecundas præparabat cauſas, ut ex tenebris lumen, & ex belli ſinu pacem, & hunc univerſum orbem adeo perfectum, & elegantem ex horrore, & confuſione educeret. Talis fuit ſtatus humanę ſocietatis per evangelii occaſionem: omnia tunc turbata, confuſaque ſunt; lumen contra tenebras pugnavit; vita cum morte commixta fuit. Cęlum in terram decertavit, & ignis Spiritus ſancti cum carne, & ſanguine commixtus fuit. In familiis, rebuſpublicis, & imperiis oborta diſcordia eſt, omniaque ibi ſuſque deque perturbata fuiſſe videntur &c. *Liber cui titulus, Characteres Chriſtiani.*

Præſtantia moralis evangelicæ;

In reliquis omnibus Religionibus aliquid rationi tribuitur, multum affectibus, & fere omnia naturæ; dummodo externa ſpecies ſervetur, & publicæ felicitati, ac tranquillitati conſulatur, omnia ſapientis, perfectique legislatoris munera adimpleta fuiſſe creduntur. At ne mireris; homines ſunt aliis hominibus leges irrogantes; leges ideirco, quæ ex adeo infirmo, corruptoque principio fluentes, numquam altius aſſurgere poſſunt fonte ſuo, neque hominem ad eminentem illam perfectionem attollere, ad quam poteſt pervenire. Quis umquam ex eorum numero docuit, ſe ipſum abnegare, & odiſſe? ſuum amorem, preces, & beneficia in illos effundere, qui ſunt naturalia ſui odii, atque abominationis objecta, videlicet in inimicos ſuos? Jeſu Chriſti doctrina unica fuit, quæ ad cor ipſum pertingere potuerit, ut juberet Chriſtianos ſua ſuffocare odia, ſuos amare inimicos, pro perſequentibus preces effundere, & pro maledictionibus benedictiones rependere. Hoc ſumma vi, & eloquentia in Apologetico ſuo Ethnicis Tertullianus oſtendebat. *Ex moralibus ſermonibus. Tomo* 8.

Quilibet ſibi morū diſciplinam ſuo ingenio concinnat

Quænam Dei ignorantia in mundo videtur? Nam licet ille aperte ſuam in evangelio proferat ſententiam de divitiis, mortificationibus, crucibus, pœnitentiis, nihil tale tamen auditur. Quod præceptum eſt, conſilium putatur; & quod ſalutare conſilium eſt, imbecillitas exiſtimatur. Nihil credi vult, quia nihil vult fieri: omnes ſuo ſibi ingenio morum diſciplinam concionant, atque ſtudiis ſuis conſcientiam accommodant; quilibet peculiare ſibi evangelium componit, juxta quod in oculis quidem ſuis ſalvatur, in oculis vero Dei condemnatur. Terribilis quidem hic ſtatus eſt, ac jugibus lacrymis deflendus. *Auctor Anonymus.*

De evangelii præceptis, atque conſiliis.

Conſilia nonnumquam tranſeunt in præcepta: exempli gratia; avarus divitias amat, illas poſſidere non poteſt, quin ab illis poſſideatur, & quin affectuum omnium turpiſſimo pareat: nonne huic præceptum eſt, eſſe pauperem, & eam, quam ſuperare non poteſt, a ſe amovere tentationem? Alius in mundi hujus conſuetudine ſuam ſervare nequit innocentiam, & conſcientia ſua ibi lethalibus confoditur vulneribus, quin convaleſcere poſſit; nonne inevitabili tenetur officio mundum relinquere, abditamque vitam traducere? Quidam magiſtratum obtinens ſibi tantum virium deeſſe cognoſcit, quantum ſatis eſt, ut principum virorum favori obluctetur, cum jus ſibi dicendum eſt; nonne cogitur ea ſe abdicare provincia, quam citra interitum ſuum obtinere non poteſt? Mercator ſine dolo, & fraude mercimonia ſua nequit exercere; nonne eam vivendi rationem relinquere debet, quæ ſaluti ſuæ erit obfutura? Peccator omni indiget pœnitentia, atque auſteritate cęnobitarum, ut divinæ ſatisfaciat juſtitiæ, utque ſua expiet peccata; diceine quiſpiam Dei voluntatem non eſſe, ſe inter clauſtra confugere, & hanc tabulam amplecti, quæ ſibi jam jam naufragium facturo præbetur, ſine qua periculum evitare non poterit? *Abbas Trappenſis in explicatione regulæ S. Benedicti.*

Evangelica doctrina nonnihil divini habet, & probat auctoris divinitatem.

Doctrina, quæ in Evangelio continetur, ita admirabilis, ſublimis, fortis, & ad perſuadendum efficax eſt, ut vel una hæc conſideratio pertinaciſſimum quemque de auctoris ejuſdem divinitate debeat perſuadere. Etenim ſi ſpectetur quo ſcientiæ genere Dei filius repleat animas doctrinam hanc recipientes, hæc ita ſuper omnia humanę rationis lumina clara eſt, quod tantum abeſt, homines per ſe illam aſſequi poſſe, ut e contra confundantur, ac ſtupore quodam capiantur, cum illa ipſis proponitur. Simul collige acutiſſima philoſophorum ingenia, quæ in antiquitate floruerunt, ac illis dic, in paupertate latere theſaurum, qui magis præſtat, quam omnium mundi imperiorum poſſeſſio; omneſque mundi opes negligendas eſſe, & conculcandas; ad contentam, beatamque vitam ducendam abdicandum eſſe omnium creatarum rerum amorem, omnibuſque ſenſibus maxime naturalem ſingularum oblectationem negandam; jugiter in

corpo-

corporibus crucis mortificationem ferendam, in anima quoque ferendam crucem interiorem acerbiſſimæ deſolationis; atque in his verum, ſolidumque ſolatium inveniri: adde altiſſimum gloriæ cumulum in profundiſſima contemptus abyſſo latere, ac melius eſſe ibi deliteſcere, quam regio inſidentem ſolio fulgere. Illis dic tandem, nihil in vita ſuavius, quam memoriam, & ſpem mortis, nihilque optabilius unquam poſſe contingere, quam pro Deo vitam, & ſanguinem effundere. Contende illis omnes has veritates probare iis rationibus, quas maxime validas, ac efficaces invenire poteris, & in uno hoc labore integros annos impende; tandem ne votorum ſummam aſſequeris, ut adeo mirabiles veritates illis perſuadeas? Attamen Jeſus Chriſtus illas perſuaſit ſublimioribus ingeniis, innumeriſque ex qualibet conditione mortalibus, idque paucis, ſimplicibuſque verbis, & quin rationem ullam adferret. Quid efficit, ut doctrina adeo ſenſibus, humanæque rationi contraria concipiatur? Unde fluunt lumina hæc a generali hominum ſenſu adeo remota? Quam igitur auctoritatem ſecretamque potentiam habet ille, qui illam proponens effecit, ut reciperetur? Quis non confitebitur, hunc nequaquam eſſe hominem ut cæteros, immo neque ſolum magnum aliquem prophetam; ſed ipſum Deum prophetarum? *Ex Theologicis Collationibus P. d'Argentano Capucini Collatione ſexta, art. 7.*

Vis, quam inſpiravit Deus hominibus ex evangelii doctrinâ exercere, oſtendit hanc a Deo eſſe.

Ad hæc quiſnam alius præter Deum humanam confirmare potuit infirmitatem, in innumera mortalium cujuslibet conditionis turba eo uſque, ut doctrinæ huic conformem vitam ducerent in ſtatibus adeo ſupra naturæ vires poſitis, ut tamquam totidem miracula valeant haberi? Quot viſi ſunt monarchæ pedibus coronas conculcare, ut amplecterentur paupertatem, in qua aliquid deprehenderunt omnibus mundi hujus divitiis pretioſius? Quot viſi ſunt homines nobili genere orti, quorum infirma, graciliſque erat natura, a voluptatibus, quas affluenter illis mundus ſuppeditabat, divelli, ut hi quidem in deſertis, illi vero in cœnobiis vitam in auſteræ pœnitentiæ rigoribus penitus ducerent crucifixam? Quot alii gloria, & honore in ſæculo renidentes harum vanitatum tædio affecti fuerunt, ac non ignorantes in harum rerum contemptum aliquid toto cœlo majus eluceſcere, ultro ſe ſe ſubjecerunt; alii quidem in ignotas regiones concedentes ad evitandum fulgorem, quam illis virtus ſua conciliaverat; alii vero in horrentibus ſpeluncis deliteſcentes, ut ſe ipſos annihilarent, hominumque fallerent cognitionem; qui autem præclaram nacti ſunt occaſionem vitam ſuam pro Deo ſacrificandi, hi alacriter ad ſupplicia confugerunt. Quis dubitare poteſt, utrum hæc fortitudo, hæc conſtantia, & hoc conſilium argumenta ſint divinæ virtutis illis inſpiratæ, qui evangelicas exercerent veritates, quandoquidem in religionibus aliis nihil tale videtur? *Idem.*

De morū puritate, quam poſtulat evangeliū.

Inter chriſtianam, aliaſque religiones plura intercedunt diſcrimina; illud vero quod ad mores attinet, potiſſimum eſt, quod chriſtianiſmus, vel lex evangelica omnino damnat peccatum. Ethnicorum religio, quæ antea longe lateque diu dominata eſt, ea probabat, permittebatque ſcelera, quæ natura perhorreſcit. Non defuere idololatræ, qui pietatis ergo parentes ſuos ſenio confectos trucidabant; & apud Ethnicos hoc dogma vigebat, Diis nihil humano ſanguine antiquius; ideoque eiſdem humanis victimis litabatur. Adde his furta, & adulteria, quæ Lycurgi, & Platonis leges patiebantur. Verum, h... mirum eſſe non debet: religio, quæ Deos inhumanos venerabatur, fures, impudicos, hominibus non niſi vitia præſcribere poterat; quapropter S. Cyprianus ait: *Deos ſuos, quos venerantur, imitantur; fiunt miſeris & delicta religioſa. Ex chriſtianis cogitationibus ſub finem.*

Chriſtiana lex omnia peccatorum genera damnat.

Una chriſtiana lex generatim, & ſingillatim omnia improbarum actionum genera damnat; chriſtianiſmus enim, ex S. Gregorii Nyſſeni ſententia, imitatio Dei eſt, cujus voluntas cum eſſentialiter recta ſit, ipſaque rectitudo, cum vitiis, & flagitiis ſubſiſtere nequit. Ita lex hæc non inſignia tantum damnat peccata, ſed leviſſimas etiam actiones prohibet, quæ recedunt ab ordine; minima verba, quæ vel parum charitatem, atque modeſtiam lædunt, paulo liberiores obtutus, geſtus etiam, & oris habitus, qui proximum lædere, vel illis ſcandalum afferre poſſunt. Cædes in veteri quidem lege prohibebatur, ſed in nova, iræ furor, acre verbum, dicterium, vox indignabunda totidem mala ſunt, quæ nos coram Deo nocentes conſtituunt. Quid dico! ipſa etiam officioſa verba, quæ a veritate recedunt, officioſa mendacia, quæ ex bono principio profecta videntur, & quæ non iniqua intentione proferuntur, chriſtiano interdicta ſunt; quia in illis non deeſt aliquid inordinatum, & quia omne mendacium eſt contra legem naturalem. Ipſa etiam vana, inutiliaque verba pro peccatis in chriſtiana religione cenſentur, quamvis neque contra charitatem ſint, neque vel modeſtiam lædant, vel veritatem; de illis ratio reddenda erit judicii die, quia neque ad æquum, neque ad chriſtianum finem relata fuere. *Ibidem.*

Ficti prætextus quibus ab evangelicis legibus ſe homines diſpenſant.

Explodendi ſunt inanes illi omnes prætextus, quibus innixi homines ſecum diſpenſant ab iis officiis, quæ chriſtianæ religioni ſunt maxime neceſſaria. Putatis ne genus, famam, opes, potentiam, conſuetudinem legitimas eſſe coram Deo excuſationes ad luxum veſtrum, immodeſtiam, ſuperbiam, impudicitiam probandam? Nobiles viri, matronæ hujus ſæculi cenſetis ne, a Deo probari has legis permutationes, ac imminutiones; has diviſiones, & exceptiones in lege; has negligentias, & omiſſiones legis; has fucatas, palliataſque legis tranſgreſſiones; hos legis contemptus, & prophanationes, quas, vel crimonoſa gracilitate, vel ambitioſa negotiorum multitudine, vel commentitiis diſtinctionibus probare contenditis? *In ſpecimine Panegyricorum pro die Purificationis.*

Lex evangelica ſervanda eſt, quin vel in minimo deficiatur.

In morum diſciplina, quatenus ad ſalutem ſpectat, idem ac de fide ſentiendum eſt. Unicum religionis punctum, quod minime credo, infidelem me penitus facit; & unicum legis punctum, quod minime ſervo, me omnino nocentem, ac dignum morte conſtituit. Neque obtrectator; neque ad ultionem pronus es; bene eſt; igitur non ultio, neque obtrectatio te damnabit; ſed fortunæ tuæ thus adoles, & quocumque pretio contendis aſſurgere; tua te perdet ambitio. Charitatem exerces; æquus, & integerrimus es; at vitam mollem diligis; reprobationis tuæ cauſa non erit tua erga eos, qui laborant, ſævitia; non doli, ac verſutiæ, neque cupiditas tua; ſed inertia, & mollities. Donec his uti volueris exceptionibus, evangelicam legem non ſervas, neque particeps eris ejus præmii, quod fidelibus illius obſervatoribus promiſſum eſt. *P. Girouſt Tomo 1. ſermonum de fictis ſalutis deſideriis.*

Elogia Divinæ legis.

Inæſtimabilis felicitas eſt hanc legem cognoſcere; certa enim vitæ via eſt, ac Deus ingentem illis retribuet mercedem, qui eamdem ſervaverint. Pura eſt, quippe emanatio quædam eſt divinæ ſanctitatis; vim habet animas convertendi; lampas eſt ad rectè eos deducendos, qui inter mundi hujus tenebras ambulant. Dei lex ſapientiam parvulis tribuit, perfectis coronam impertit; æternæ felicitatis aditus eſt, & janua. Optimo igitur jure illam amabat Salomon pluſquam valetudinem, & pulchritudinem corporis: recte igitur ratiocinabatur David, cum illam auro, argentoque præferebat, cum illam præ lapidibus pretioſis diligebat, cum illam ſuper mel, & favum dulcem eſſe profitebatur, cumque illam tota die meditabatur. Nonne igitur inſaniæ cumulus eſt ita vivere, uti vivo, in utiliſſimæ legis hujus oblivione? Nonne conſilium ſuſcipere debeo illam integerrime ſervandi non ſolum quidem juxta verborum ſuperficiem, verum etiam ſecundum omnem ſenſus, quem continet, extenſionem? Nonne eſſe debet gaudium, & conſolatio mea, quandoquidem eſt principium meæ felicitatis? *Liber cui titulus: Vera orationis idea, pars prima cap. 3.*

Sæpe verbo & actione evangelicis dogmatibus abrenunciamus.

Palam profitemur nos in Jeſum Chriſtum credere, nos credere evangelio; omnes illius veritates certiſſimas eſſe; & chriſtianus perhorreſceret aliter ſentire; ſed ita cogitantes, & loquentes generaliter, parti-

cula-

culatiter oppoſitum dicimus, & cogitamus. Teſtatur Apoſtolus non deeſſe, qui ſe Deum quidem agnoſcere profitentur, ſed qui factis eumdem negant; & quod magis adhuc deplorabile eſt, illum non factis ſolum, ſed ipſis etiam vocibus negant. Iterum dico; Deus verbis etiam negatur: animus enim advertatur ad ea, quæ paſſim a pleriſque fidelibus in colloquiis, ſermonibuſque dicuntur, illos apparebit ſenſus proferre evangelicis, & Jeſu Chriſti dogmatibus prorſus oppoſitos. Ubique cum laude ſermo auditur de nobilitate, voluptatibus, divitiis; ubique illi, qui hæc poſſident, beati exiſtimantur, & miſeri, qui in paupertate, contemptu, & dolore verſantur. *Boudon, in Chriſtiano ignoto.*

Chriſtiana lex nullius vitii poteſt inſimulari.

Inſigne mendacium eſſet, ac manifeſta calumnia chriſtianam legem vitii alicujus redarguere; quandoquidem illa ipſum etiam deſiderium, & criminis cogitationem condemnat. Ignorari ne poteſt, quam cordis puritatem efflagitet? Cuinam vitio illa velificari dici poteſt? Ullum ne in tota vita momentum eſt, quod a virtutis exercitatione vacuum velit, quod a neceſſitate Deo placendi diſpenſet? Ullum ne eſt, quo Deo injuriam inferri permittat? *P. Croiſet, in ſpiritualibus conſiderationibus.*

Qui in mundo vivunt ab evangelicarum legum obſervatione ſoluti non ſunt.

Non extrema fraus, qua utitur Dęmon ad eos fideles perdendos, quos conditio ſua in mundo vivere cogit, fallax eſt perſuaſio, qua putant evangelii quidem præcepta illis optima eſſe, qui religioſæ vitæ nomen dederunt, vel qui in deſerta conceſſerunt, ut in ſolitudine quiete ſervirent Deo, non autem illis, qui in mundi hujus luce verſantur, ac publicis muneribus perfunguntur; quippe magnis onuſti familiis, temporalibuſque negotiis impediti, quibus indeſinenter propemodum detinentur, Deo, uti opus eſſet, vacare minime poſſunt; familiæ cura, & neceſſitas filiis ſuis pro generis, & conditionis dignitate conſulendi illos a plurimis diſpenſant officiis, quæ illi facile obire poſſunt, qui latent; atque ita ſibi perſuadent, ſibi vitio vertenda non eſſe plurima delicta, quæ eo in quo ſtatu ſunt, operantur. Error, & illuſio! *Ex morali in Pater noſter.*

Cur liber novam legem continens evangelium dicatur.

Liber hic dicitur *Evangelium*, hoc eſt, bonum nuncium; omnibus enim improbis, impiis, inimicis Dei, cæcis in tenebris, & mortis umbra ſedentibus annunciat liberationem a pęnis, veniam peccatorum, juſtitiam, ſanctificationem, redemptionem, adoptionem filiorum Dei, regni illius hæreditatem, & gloriam evadendi in unigeniti filii ejuſdem fratres. Num potiora, majoraque his nuntiari poſſunt? Deus in terra, & homo in cœlo; mirabilis rerum omnium commixtio. Quodnam ſpectaculum majus, atque divinius, quam æque verus, ac mundum ipſum, bellum repente ceſſare; Deum cum hominibus reconciliari; Dęmonem confundi, mortem vinci; Paradiſum reſerari; maledictionem deſtrui; peccatum eliminari, & præſentium bonorum poſſeſſionem ſpe futurorum in nobis confirmari? Jure igitur maximo evangelii nomen ſacræ huic hiſtoriæ tribuitur. *Ex primo ſermone S. Chryſoſtomi in S. Matthæum.*

Unus Dei filius eſſe debet hominum Dominus.

In ſe ipſo fallendo induſtrius ſane eſt, qui inter evangelii lumina, & in Eccleſiæ ſinu dicit, nos nequaquam ſatis eruditos eſſe de veritatibus illis, quæ a nobis ſunt credendæ, deque officiis, quæ a nobis ſunt obeunda. Non ſatis fuit Deo loqui per os prophetarum, ſed miſit ad nos filium ſuum, qui docuit, ac doctrinæ ſuæ certitudinem exemplorum ſuorum ſanctitate firmavit. Magiſter nobis opus eſt æque certus, ac innocens, cui tuto credere, & quem imitari poſſimus ſine periculo vel errandi illi credentes, vel peccandi illum imitantes. Hic igitur Deus, homo factus, ſe nobis viſibilem, ac ſenſibilem præbuit, ut facilius intelligeretur. Increata ſapientia caro facta eſt, S. Bernardus ait, ut a carneis hominibus intelligatur: *Ecce tibi in carne exhibetur ſapientia.* Deus hic caro factus in terris verſatus adorabili ore ſuo tamquam divino fonte protulit verba vitæ, ęternas evangelii ſui veritates continentia &c. *Specimen ſermonum pro adventu ſermone quarto.*

Stupor Judæorum cum primum audiere Jeſum Chriſtum prædicantem.

Quinam fuit Judæorum ſtupor, cum viderunt Salvatorem de cathedra primum loquentem? Sacerdotes duntaxat, Phariſæi, Doctores legis, homines altarium miniſterio devoti cathedras conſcendere conſueverant; at repente homo trigeſimum natus annum, qui hactenus habitus fuerat pauperculus ex populo, aliis ex ima plebe ſimilis, faber, qui numquam ſcholas frequentare viſus fuerat, neque aliud docendi negotium ſuſcipere, ſed ſemper manuum ſuarum laboribus ſibi victum comparare, repente inquam, Cathedram conſcendens ſe prædicare velle innuit. Omnes undique confluunt, & cupidi audiendi, quid homo iſte dicturus ſit; nonne hic faber lignarius, inquiunt; non ne hic eſt filius Joſeph, quem bene novimus? Cur mens illi palam loquendi, alioſque docendi, cum litteras ipſe numquam didicerit? Traditur illi Scripturarum liber, quo aperto cum in illum incidiſſet Iſaiæ Prophetæ locum: *Spiritus Domini ſuper me, eo quod unxerit Dominus me: ad annunciandum manſuetis miſit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam, & clauſis apertionem: Iſaiæ 61.* librum claudit, ac diſſerere incipit: Vos in me hodie vaticinium hoc adimpleri videtis; ego ad vos de cœlo miſſus ſum tamdiu vobis promiſſus. Illos deinde etiam atque etiam cohortatus eſt ad pęnitentiam, uti in S. Matthæo refertur: *Cœpit prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite; appropinquavit enim regnum cœlorum. Matth. 4.* Inſectanter contra morum flagitia invehitur, quo audito omnes obſtupeſcunt, atque vix ſui compotes videntur, audientes divina oracula ex ore hujus hominis prodeuntia, quem hactenus illiteratum, rudemque crediderant, ac neſcientes, quid ſibi credendum de homine, qui repente ex fabri taberna egreſſus ſe Meſſiam a lege, atque Prophetis promiſſum ferebat, & qui ideo ab omnibus pro magiſtro, & gentium doctore admittendus erat. *P. de Argentano Capucinus collatione tertia.*

Ex evangeliorum libro diſcenda ea ſunt, quæ nobis ad ſalutem ſunt neceſſaria.

Ex divino hoc volumine hauriendum nobis eſt quidquid ad fidem, bonoſque mores pertinet, & aquæ omnes ex hoc fonte non fluentes habendæ ſunt tamquam rivuli veneno imbuti. Itaque mea (Domi)num *veritas Domini manet in æternum*, quidquid hac lege vetitum fuit, numquam licere poteſt, quin recentem conſtituamus doctrinam, quæ proculdubio lenior, & commodior eſſet, ſed tuta minus, magiſque periculoſa; legi huic hæreamus; videamus quid jubeat, quidve prohibeat, & iis, qui arctam viam latiorem conantur efficere, non aliud reſpondeamus, niſi, quid præcipit lex? Quid in ea legis? Huic mordicus adhæreamus, neque recentibus interpretationibus eam lenire quæramus. *Abbas de Monmorel. homil. in ſecund. Pentec. Dominic.*

Non deſunt, qui dividunt evangelium, illius credentes myſteria, ejuſque moribus ſuis dogmata impugnantes.

Frequenter nimis hujuſmodi chriſtiani inveniuntur, qui evangelium quodammodo dividunt, illius confitentes myſteria, quibus nequaquam incommodantur, dogmata vero (ſaltem in praxi) negantes, quia hæc ipſorum vitam, atque licentiam corripiunt. Cum velint ſe ſe tradere deſideriis cordis ſui, maxime ſolidas veritates corrumpunt; quærunt quomodo culpa vacare probent, quod perſequi cupiunt; mentibus ſuis voluntarias offundunt tenebras, ut citra conſcientiæ ſtimulos conſuetudinem ſequantur, quam ſuperare nolunt; ac timor, ne eas detegant veritates, quibus tranquille peccare prohiberentur, efficit, ut in communibus erroribus perſeverent, quin ad examen revocent, utrum hi vere errores ſint. Immo in illis ſe ipſos confirmant, quia vident illos plurimorum exemplo, vel approbatione confirmari, quibus vel ſimulata, vel parum illuſtrata pietas eſt, & qui evangelii dogmata morum ſuorum relaxationi in evangelicis veritatibus accommodant. *Princeps de Conty in præfatione tractatus de Comœdia, & Spectaculis.*

Lex evangelica principes æque ac ſubditos humilitatem ſervare docet, ac eterna ...

Jeſu Chriſti evangelium, quod pro principibus æque ac pro ſubditis latum eſt, regni cœleſtis januas illis tantum aperit, qui in ſincera humilitate vixerunt, & vere a terrenis omnibus avulſum animum habuerunt. Neminem excipit, ac nemo eſt, quicumque tandem ille ſit, qui ſibi adeo ſanctam, ſed parum adeo notam illius proteſtationem applicare debeat, cum ait: *Niſi quis renunciaverit omnibus, quæ poſſidet, non poteſt*

meus

meus eſſe diſcipulus. Luc. 14. Sententia hæc altius animo debet infigi. Rex, qui Dei juſſu ſuper ſolium ſedet, illam in corde gerere debet æque ac alii. Diſpoſitio hæc non prohibet, ne ſuam ille teneat dignitatem; auctoritatem illius non infirmat, confirmat immo potius; & ſubditi numquam voluntatibus ejus alacrius obtemperabunt, quam cum ille a Dei voluntate pendebit. *Abbas Trappenſis Tomo* 1. *Chriſtianarum ſententiarum*.

Non recipit Deus aſſertas legis exemptiones, quas pleriqne jactitant.

Cum Jeſus Chriſtus, cum S. Paulus Apoſtolus, cum tota ſimul dicit Eccleſia, vos humiles eſſe debere, mortificatos, a terrenis rebus divulſos, cæteraque evangelii dogmata a vobis eſſe exercenda, ut cœlum promereamini, numquid aliquos tantum ex fidelium numero alloquitur? Numquid duplex eſt Chriſtianiſmi genus, alterum pro illis, qui inter mundi hujus impedimenta vivunt, pro illis alterum, qui religioſam vitam ducunt? Et omnes iſtæ futiles rationes, quibus ſe ſibi quiſque probat, hæc lenimenta legis, quæ ſibi quiſque permittit, admittentur ne ab illo, apud quem nulla eſt perſonarum acceptio? Principes mundi, nobiles matronæ putatis ne, a Deo probari has legis diviſiones, & diſcrimina, hos contemptus, & prophanationes legis, quas vos probare contenditis, vel criminoſa gracilitate, vel chimericis diſtinctionibus, quemadmodum hodie plerique hominum faciunt, quibus aliqua religionis reliqua eſt umbra? *Abbas de Jarry ſermone de Purificatione*.

Fruſtra flagitioſi homines evangelii, & religionis dogmata impugnant.

Flagitioſi homines, qui religionem non credunt, ideo legibus ejus non parent, dogmatibus illius ſe non ſubjiciunt; verum illa ne meditantur? Heu! ad illa impugnanda omnes induſtriæ nervos contendunt, quibus divinitus donati fuere, ut illa revererentur, eorumque neceſſitatem, atque utilitatem agnoſcerent. Sed, ut inquit Propheta, omnia tela, quæ impietas eorum in Deum religionis auctorem ejaculatur, in illos recidunt, eorum conſcientiam vulnerant, quin officiant veritati. Veritas iſta triumphat etiam in corrupta illorum anima de omnibus inanibus argumentis, quæ eidem opponunt. Si jugiter contra illam obmurmurant, illa indeſinenter contra ipſos loquitur. Quemadmodum ipſa eorum affectibus ſemper adverſatur, ita ipſi illius placitis reluctantur. Divinum lumen, illis licet invitis, denſum ſuperat velum, quo ſe ultro excæcant. De imo conſcientiæ eorum vox clamat vehementius, quam vox affectuum ſuorum, quæ illos, licet ægre ferentes, ſubinde revocat ad veritatem, quam fugiunt, & evangelii dogmata, quæ guſtare non poſſunt. Hi tandem illis in morte perhibent teſtimonium, & deſperatiſſimi quique publica confeſſione reparare tenentur contumelias, quibus illa, dum viverent, proſcindere non deſtiterunt. Sed licet, uti vixerunt, ita decederent, quid eſt murmur, & defectio nonnullorum inſolentium ſpirituum jugum, & diſciplinam detrectantium; qui denſa nube occæcati, quam oculis eorum peccata, & affectus offuderunt, in divinis nihil vident, nihilque videre volunt; qui via oculos in ſacra conjecerunt biblia, qui ad minimum horæ quadrantem ſeria meditatione evangelica dogmata perpenderunt, qui illa putantes tamquam importunum criminoſis voluptatibus ſuis frænum eorum ſenſus in anima ſuffocare contendunt, ut cum illis auferant ipſam ſtimulorum, quibus turbantur, originem? *Idem ſermo de Annunciatione*.

Non deſunt, qui putent evangelii eas leges infirmitati ſuæ eſſe accommodandas.

In lege veteri plura Moyſes permiſit infirmitati, vel potius duritiæ cordis Judæorum; & in nova Dei filius non exigit ab omnibus fidelibus, quod perfectius eſt, & dici poteſt ille quibuſdam in rebus noſtræ indulgere infirmitati. Quamobrem S. Paulus nonnumquam zelum ſuum erga novos fideles moderabatur, neque ab illis ſemper omnes pœnitentiæ rigores requirebat: *Humanum dico propter infirmitatem*. Ad Roman. 6. Sed illi, in quibus mundi ſpiritus regnat, unice in hac ſubſiſtunt indulgentia, vel potius ad hanc omnes redigunt leges evangelii, atque ita jugum conantur excutere, quod nimis durum, nimiſque moleſtum videtur. Et ſane videntes, neceſſitatem efficere, ut infirmiorum ratio habeatur, & ab illis id ſolum exquiratur, quod præſtare poſſunt; ignavi Chriſtiani inde occaſionem arripiunt credendi permiſſiones, ac tolerantias ſolas eſſe leges, quas ſequi debent, ſibique perſuadendi, ſe rebus in omnibus hac uſus indulgentia adimplere legem, neque ad ſublimiorem perfectionem adipiſcendam teneri. Error hic efficit, ut pœnitentiam ſuam intra ea contineant opera, quæ ipſis incommoda non ſunt, ac vivant multis impediti cupiditatibus, quas ne oppugnant quidem, tantum abeſt, ut eas ſtirpitus contendant evellere. Hæc agendi ratio, & hic error eo tendit, ut evertat omnem neceſſitatem evangelicas leges exequendi, ac illas haberi faciat tamquam leges neminem obligantes, atque a perfectioribus tantum adimplendas. Hoc illi ſpectant, cum ajunt, evangelium legem eſſe difficilem, ac non niſi quibuſdam ſublimibus, magniſque animabus ſervandam; unde fit, ut auctores fiant vitæ prorſus remiſſæ, ac tandem in verum paganiſmum degenerantis. *Ex parte deſumptum ex Sarazin, ſermone de Jeſu Chriſto legiſlatore*.

Quomodo leges evangelicæ a legibus amoris propri diſtingui valeant.

Si quæratur, quomodo pſeudoprophetæ diſtingui poſſint a Jeſu Chriſto, & regulæ, quas amor proprius præſcribit, ab evangelicis; de hoc judicium feremus ex indulgentia, qua ſtudiis, & corruptæ naturæ deſideriis accommodantur. Fatebimur evangelicas non eſſe leges eas, quæ ſinunt aliquem chriſtianum eſſe cum honorum omnium ambitione, & omnis faſtus amore; quæ non vetant inertem, ac voluptuoſam duci vitam; quæ ultiones cum proximi dilectione, & anti cupiditatem cum divitiarum contemptu conciliant. Hæ leges ex animi affectibus fluunt, non ex evangelio, quod omnia odit lenimenta; atque ita quo magis decipimur alios ſequendo legiſlatores præter Jeſum Chriſtum, eo magis chriſtiani hominis vita ad vitæ corruptæ ſtatum redigitur. *Idem*.

Nosmet excitare debemus ad evangelicarum legum obſervantiam ſpe mercedis.

Evangelicarum legum obſervantia modo non ſine vi aliqua obtinetur; ſed quantula hæc erit, cum præteritæ fidelitatis pericula nihil nobis præter gloriam, atque mercedem relinquent? Sed expectantes perſeverare debemus in hac fideli praxi, & patientia, ut reportemus promiſſiones, ut Apoſtolus inquit: *Patientia vobis neceſſaria eſt, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promiſſiones*: ad Hebr. 10. At ſub vitæ hujus finem quam ſuavis nobis erit hujus patientiæ recordatio, cum jam jam illius uberrimum fructum erimus percepturi! Video tandem conſummatam perſeverantiam meam, o Deus! tunc dicemus; via mandatorum tuorum modo lata nimis mihi videtur intuenti magnitudinem præmii, quod in ſtadii hujus fine præparatum eſt: *Omnis conſummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis*. *Specimen panegyricorum pro die Purificationis*.

Inepta pleriſque Chriſtianorum excuſatio evangelicæ legis ſeveritatem cauſantium.

Mirum ſane eſt, de ejus legis ſeveritate nos queri, ad quam adimplendam nobis Deus tot auxilia, & adminicula ſuppeditavit. At noverit Deus noſtram confundere ignaviam, errorem auferens, cui innitebatur. Dicet enim aliquando; non contra legis meæ rigorem, ſed contra nequitiam veſtram ſuccenſere debebatis. Ea, quæ vobis imperabam, non erant ſupra vos, non aberant a vobis; non erant trans maria, ut eorum diſtantia vos ab illis ſervandis excuſaret. Erant in medio cordis veſtri; gratia mea illis hærebat; ſingulis horis vobis opem meam exhibebam; cur igitur non obtemperaſtis? Hoc Spiritus Sanctus dicit in Scripturis ad evertendum fallacem hunc prætextum plerorumque Chriſtifidelium, qui legis ſeveritatem dumtaxat intuentur, non ſpectent auxilia legi huic inhærentia; dicere enim hæc nobis auxilia deeſſe, idem eſt, ac contra Dei bonitatem, & fidelitatem blaſphemare. *P. Bourdalove ſermone pro ſecunda Quadrageſimæ Dominica*.

Infideles judicii die contra Chriſtianos inſurgent, qui ſecundum evangelia ſurgent non vixerint.

Hic profecto dicere poſſum, futurum ut Ninivitæ, ac infideles in Dei Judicio contra Chriſtianos conſurgant: *Viri Ninivitæ ſurgent in judicio*: illi, quibus contumelioſa paupertas eſt, & qui illam veluti maledictionem putant, & qui ſecundum religionis ſuæ principia ſupplicium illam exiſtimant; illi inquam nobis exprobrabunt opem, quam in noſtra habemus, & pravum uſum, quo

eadem

eadem abutimur. Ecce quinam fuerunt diſcipuli tui, dicent Jeſu Chriſto: quodnam inter illos, & nos intercedit diſcrimen? illi ne fuerunt minus avari, minus vani, minus ſuperbi, minus honorum, ac divitiarum cupidi? vel potius nonne hac ſe nos ſuperarunt? Numquid nos uſi ſumus rationibus ullis, quæ magis illegitimæ eſſent, turpes, ſordidæ, infames, tyrannicæ? Quanam in re illos Chriſtianos eſſe cognoſcis, niſi quod evangelium cognoverunt, quin illi obtemperarent? niſi quod tibi inſultarunt, dedecus attulerunt, & quod impiis moribus fidei ſuæ veritatem in dubium apud alios vocarunt? Hæc, o fideles, nobis Ethnici exprobrabunt; nos vero quid reſpondebimus exemplis, quæ proferentur ab illis? Quid reſpondebit Laicus toto vitæ ſuæ tempore fortunæ ſuæ unice curam gerens? Quid Eccleſiaſticus, nonnumquam Laicis ipſis cupidior, atque ſolutior? &c. *P. Cheminais ſermone de Jeſu Chriſti nativitate.*

LIBRI LECTIO.

Boni, Pravique Libri: Fructus, qui ex illis hauriri poteſt, & detrimentum, quod afferunt iſti. Lectio Spiritualis &c.

MONITUM.

LICET de bonorum, pravorumque librorum lectione dici queat quidquid de bonis pravisque ſermonibus dicitur; non deſunt tamen quædam ſatis peculiaria; & Auctores, qui hoc argumentum pertractant, ſatis copia ſuppeditant, ut de hac re titulum ſeorſim inſtituamus.

Animadvertendum dumtaxat eſt, 1. Sanctos Patres ante cætera ſacra Biblia commendare, quippe quæ Spiritu ſancto dictante conſcripta fuere, & præ cæteris ad nos ſanctificandos ſunt aptiſſima, & verbo quia hic antonomaſtice Liber eſt; ſed quin alios aſceticos libros excludant, illos ipſos utiliſſima edidiſſe volumina ad populos edocendos, eoſque ad omnem virtutem formandos.

2 Inter bonos libros, iſtic aſceticos tantum recenſemus, qui de myſteriis, ac moralibus religionis noſtræ veritatibus agunt; ita inter malos, vel inutiles nequaquam a nobis recenſeri eos, qui ad ſcientias, vel facultates pertinent, Philoſophos, Hiſtoricos, Oratores veteres, & recentiores, immo neque eos, qui de indifferentibus dumtaxat rebus pertractant, qui ad mentis ornatum inſervire poſſunt; ſed malos eos dici, qui moribus, & religioni ſunt pernicioſi.

3. Etiamſi concionatores obiter dumtaxat ut plurimum hoc argumentum attingant, atque pauci occurrant ſermones, qui toti in hoc verſentur, cum tamen prava volumina tantam omni tempore in moribus contagionem pepererint, cumque plurimi fideles doctrina egeant, ac duce, quem alibi invenire non poſſunt, haud equidem credo luſurum operam, qui ſingulari concione pravorum librorum lectionem improbaverit, atque ad pios perlegendos libros fuerit hortatus.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia Concionum hujus argumenti ſyſtemata.

1 Licet etiam Sancti Patres, ſacrique Canones, & Eccleſiæ præceptum nequaquam interdicerent fidelibus pravorum librorum lectionem (hoc autem nomine eos intelligemus, qui vel fidem, vel bonos mores impugnant) lex ipſa naturæ, noſtræque ſalutis negotium, quæ res nos omnium nobis maxime cordi eſſe oportet, horrorem illorum nobis debet injicere, & ad eos fugiendos, ac deteſtandos impellere, 1. tamquam patens periculum, proximamque peccati occaſionem; 2. tamquam maximorum in mundo malorum originem, hæreſum nempe, impietatis, licentiæ, & corruptionis morum ſecundum librorum horum naturam, & qualitatem: 3. & propter peccata particularia, quæ ab illis committuntur, qui illos legunt, commodant, vendunt, approbant, ac retinent. Hæc erit totius concionis diviſio.

Pars Prima. Dico eum, qui pravos legit libros, ſe ſe temere in peccandi occaſionem objicere; quod antequam argumentis confirmem, explicandum eſt quid pravorum librorum nomine intelligatur; hi quippe nequaquam illi ſunt, qui invenuſte, ac ineleganter ſcripti ſunt, quorum vel argumentum, vel ſtylus illepidus, & rudis eſt, neque legentium curioſitati ſatisfacit; ſed eos omnes complectimur, qui pravam docent doctrinam, vel pernicioſa tradunt præcepta contra fidem, vel mores. Ad hæc cum hos libros citra noxam legi non poſſe dico, vel quin legentes ſe ſe peccandi occaſioni objiciant; ſatis conſtat excipiendos hinc eſſe Eccleſiaſticos ſuperiores, atque Doctores eorum examini præpoſitos, & ſi mavis, viros aliquot ſpectatæ doctrinæ, & probitatis, qui eos legendi vel jus habent, vel facultatem. Loquor igitur de vulgo fidelium, quibus lectio iſta non niſi periculoſa, ac pernicioſa eſſe poteſt, quippe quæ non ſolum eſt occaſio peccati, quod jam patratum eſt, ut omnibus conſtat, cum aliquis ultro, & cum periculi cognitione ſe exponit; verum etiam propter formalem Eccleſiæ inobedientiam, quæ poteſtatem habet, jus, auctoritatem, juſtamque rationem interdicendi filiis ſuis curioſitatem, & voluptatem, quam ipſa judicat, & ex ipſa rerum experientia pernicioſam eſſe cognoſcit. Eſſet illa ne pia mater, gereretque ſalutis eorum, quam debet, curam, niſi illos & periculi in quo ſunt, & mali in quod prope eſt ne labantur, admoneret? Ad hæc oſtendendum eſt, lectionem hanc eſſe peccati occaſionem æque pernicioſam, ac pravos ſermones, qui ſemper vim habent eamdem, ſive ex ore, ſive ex calamo hæretici alicujus, vel flagitioſi hominis egrediantur. Comparatio quoque poteſt inſtitui, ac oſtendi illos in voluminibus adhuc eſſe nequiores, quia cum majori ſtudio, ordine, argumentorum robore, dicendique gravitate & lepore conjuncti ſunt &c. Præterea apertæ ſcelerum deſcriptiones, quæ in libris occurrunt, tantam in animis noſtris vim habent, quantam mala exempla, ſi ob oculos verſarentur, ideoque

que magis periculoſa eſt eorum occaſio. Illa minus timemus, & perhorreſcimus; ſæpe vitæ noſtræ ratio, & officium vituperandi ſcelus, quod videmus, non prohibent, ne illud legentes iis omnibus exutum circumſtantiis, quæ illud nobis in odium poſſent inducere, probemus, & oblectamur earum rerum lectione, quarum adſpectu erubeſceremus. Pernicioſi denique voluminis lectio, quamquam fiat clam, & in ſolitudine, majorem babet illecebram, ut nos ad peccandum alliciat, quam nequiores quælibet ſocietates, quæ tamen vulgo nequiſſimæ omnium occaſiones habentur. Ut plurimum enim fortuito illis interſumus; ubi earum periculum agnoſcimus, nobiſmet quam diligentiſſime cavemus, & quantumvis parum in nobis conſcientiæ, atque probitatis ſit reliquum, merito nobis vertimus impudentiſſimorum inſolentiam compeſcere; ſed ſenſim perſuaderi, & capi ſinimus voluptate, qua hæc ipſa legentes perfundimur &c. Hæc autem argumenta deinceps fuſius pertractata, ac in lucem ſuam poſita occurrent.

Pars altera. Operoſum non eſt docere pravorum librorum lectionem plurimorum malorum originem eſſe; memoria enim repetere ſatis eſt: 1. Hæreſes, quæ nationes integras præverterunt, celeberrima feſellerunt ingenia, & viros ipſos virtute præſtantiſſima nitentes in errorem impulerunt, non niſi librorum uſu invectas, probataſque percrebuiſſe, Arianiſmum, Neſtorianiſmum, & proximorum ſæculorum errores, quin fuſiori enumeratione eos neceſſe ſit perſequi. Malum ipſum adeo brevi ſeſe effudit, ut ulceris inſtar magnam Europæ partem corruperit, atque in remotiſſimas uſque terrarum plagas pervaſerit. Quot animæ in errorem inductæ? Quot errores in Eccleſiæ agro ſati? Quas cædes, quam vaſtitatem unus hujus generis liber non efficit? 2. Malum tamen in moribus, quam fide, minus late non ſævit; quam enim corruptionem non gignunt amatoriæ nugæ, & fabellæ, impudica volumina, comœdiæ flagitioſiſſimæ? &c. Ubi latus aperitur oratori campus, ut acri diſertaque oratione in morum diſciplina ſpatietur.

Pars tertia. Peculiaria peccata, quæ malorum librorum lectio parit. Quot pravæ cogitationes, quot noxia deſideria impudicum librum legenti? Voluptas, quæ ex hac lectione percipitur; laus, & approbatio, qua excipitur auctor; prava, quæ inde oriuntur conſilia &c.

II Ad auditores a pravorum librorum lectione deterrendos, illoſque ex ea, qua nihil antiquius eſſe fas eſt, ſalutis videlicet ſuæ cura movendos, hæ duæ ſunt conſiderationes, quæ illos ab adeo noxia lectione maxime debent avellere.

Prima. Pravorum librorum lectione ſpiritum corrumpi; videlicet horum librorum lectionem ſenſus immittere oppoſitos vel pietati, vel fidei, pro varietate argumenti, quod ibi pertractatur; quod ſi inutilia dumtaxat ibi contineantur argumenta, ſpiritus ſaltem diſſipatur, ac ſaluberrimæ cogitationes ſuffocantur.

Altera: Corrumpi animum, & in vitium, vivendique licentiam impelli. Hujuſmodi ii libri ſunt, qui amatorii dicuntur, prophanique amoris fabulas, nexuſque proſequuntur; ubi oſtendendum eſt illos quo venuſtius conſcripti ſunt, eo ad mores corrumpendos aptiores eſſe. Itaque cum mentis corruptio, ac vitæ noſtræ nequitia duo ſint malorum librorum vulgatiſſimi effectus, ac maximi noſtræ ſalutis obices, criminoſam curioſitatem, ne dicam inſanum hunc eorum perlegendorum furorem debemus compeſcere: quæ duo duplici concionis parte poſſunt oſtendi.

III 1. Pravorum librorum, qui a virtute dimovere, ac vitium edocere poſſunt, lectio nequaquam neceſſaria eſt adoleſcentibus vel ad eorum ſtylum acuendum, expoliendumque, vel ad quamlibet ſcientiam percipiendam: neque etiam deſunt, hoc vero præſertim ſæculo, egregia volumina, ubi bene vivendi, loquendique ratio valeat ediſci, qua ſimul & doctiores, & meliores evadant. 2. Lectio hæc illis pernicioſa eſt; nihil enim ad ingenium eorum corrumpendum eſt aptius, nihil ad illos in omnem libidinem impellendos validius. 3. Omnino indigna eſt homine Chriſtiano propter impia dogmata evangelicis prorſus contraria, quæ ibi addiſcuntur; & quæ non multo poſt exercentur.

IV Pravos libros perhorreſcere debemus; cum enim omnia Chriſtiani hominis officia in hoc poſita ſint, ut malum fugiant, & operentur bonum;

1. Pravi libri nos in malum impellunt, ac illud docent exemplis, quæ affectibus noſtris gratificantur; apertis deſcriptionibus, quæ illud ob oculos ponunt, ac in animis imprimunt; fallacibus placitis, atque rationibus, ideoque nobis ſunt ſcandali occaſio. 2. Nos a bono avertunt, efficientes, ut noſtra negligamus officia eo tempore, quo lectioni vacamus; pietatis faſtidium inſpirant; conſcientiæ ſtimulos ſuffocant &c.

V Cum generatim loquendo duo ſint genera librorum; bonorum videlicet, qui bonum docent, & ad virtutis exercitationem cient; nec non malorum, & pernicioſorum, qui malum perdocent, & in vitium impellunt: juſtus inſtitui ſermo poteſt;

1. Si oſtendatur malum, & ſcandalum, quod pravi libri gignunt, alii quidem contra fidem, & religionem, alii vero contra bonos mores: ita ut dici queat, hunc quovis tempore funeſtiſſimum fuiſſe pietatis, virtutumque omnium ſcopulum. 2. Bonum, & fructus, quem boni afferunt libri: etenim de iis, qui pia tractant, atque de religionis noſtræ myſteriis, chriſtianique hominis agunt officiis, id dici poteſt, quod de ſacris Bibliis D. Thomas: *Docent cognoſcere veritatem*, *ſuadent operari juſtitiam*.

VI De lectione librorum, qui amatorias fabellas continent ſingulariter. Satis deplorari non poſſunt funeſti effectus, quos hujuſmodi libri gignunt. Ibi loquitur Dæmon, ibi Dæmon auditur; quæ vero magis peculiaria dici oſtendique poſſunt, hæc ferme ſunt.

1. Illos oppoſitos eſſe puritati propter malas cogitationes, quas excitant in mente; propter noxia deſideria, quæ fovent in corde; propter periculoſos affectus, quos vel ſuſcitant, ubi ſopiti fuerint, vel re adhuc integra accendunt, propter illecebram, qua narrant ea, quæ maxime ſunt periculoſa, & facta, quæ cor ipſum molliunt, ac mentem inſanis refereiunt ideis. 2. Oppoſitos eſſe pietati, devotioni, chriſtianiſque virtutibus, ſublimes adſtruendo ideas virtutum aliarum, quæ mere paganæ dici poſſunt, & quæ propter objectum ipſarum, & eas perſonas, quæ de illis gloriantur, vera ſunt vitia: hujuſmodi ſunt ambitio, gloriæ deſiderium, conſtans fidelitas erga objectum affectus fabuloſorum Heroum; vindictæ, quæ tamquam juſti inſignis generoſitatis effectus laudantur &c. Adde his, mentem refertam, repletamque fictitiis certaminibus, caſibuſque, qui avide perlecti fuerunt, non guſtare amplius cæleſtia; quapropter hujuſmodi libris majus periculum adjacet, quam illis qui vel impietates, vel obſcænæ libidinis monſtra, quæ naturaliter perhorreſcimus, complectuntur. Ejuſdem argumenti.

VII 1 Mala, quæ hujuſmodi pernicioſi libri pariunt, multa ſunt numero, & fere incurabilia; & quamvis plurima non ſint palam obſcæna; longe plures rationes ſuadent lectionem eorum admodum eſſe pernicioſam. Primum, non aliud eorum auctoribus conſilium, neque mens eſt alia, quam hoc pacto noxium afflandi venenum, quo imbuti ſunt. Secundo hujuſmodi librorum argumentum eſt de prophano tantum amore verba facere, de fabuloſorum Heroum conatibus, rebuſque geſtis, qui poſt varia diſcrimina tandem affectus ſui conſequuntur objectum. Denique ratio, qua hujuſmodi libri ſcripti ſunt, lectoris ciet curioſitatem, allicit ejus ingenium, & callide virus in cor ejus inſtillat. 2. Prætextus omnes, qui afferuntur, ut eorum librorum lectio probetur, quales ſunt ſtyli expoliendi, ſermonis lepores, venereſque dicendi, vel aliquot horas otii terendi, atque animi a curarum ſeveritate amovendi; hi omnes, inquam,

præ-

prætextus inepti ſunt, & alii poſt alios refellendi, atque oſtendendum non poſſe illos cum ſalutis periculo, quod in hac lectione non deeſt, comparari.

VIII. De lectione ſpirituali, cujus viget uſus apud eos, qui pietatem colunt.

Tria omnino ſunt ad ſalutem neceſſaria, quę in piorum librorum lectione uberrime inveniuntur.

1. Lumina in intellectu ad bonum a malo dignoſcendum; id quod faciendum ab eo, quod fugiendum eſt. 2. Voluntatis affectiones ab bonum amplectendum, malumque fugiendum. 3. Boni cogniti conſtans exercitatio, & mali explorati horror, & fuga. *Videri poteſt hoc argumentum fuſius pertractatum e P. Saffren Tomo 1. c. 10. §. 2.*

IX. Ejuſdem argumenti.

1. Utilitas quæ ex aſceticorum librorum lectione percipitur. Magni ſunt adjumenti, ad chriſtiane vivendum, ad tuendam innocentiam, ad creſcendum in virtute, & ſanctitate, ad ſeſe ad bonorum operum praxim excitandos &c. Hæ totidem ſunt rationes, in quibus diutius immorandum eſt. 2. Quomodo legendi ſint; ſcilicet menſe proficiendi; ea meditando, quæ leguntur, & animo exercendi ea, quæ diſcuntur.

PARAGRAPHUS ALTER.

Sancti Patres.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas Concionum ſtructuras exornandas.

SAnct. Auguſtinus *l. 1. Confeſſ. c. 16.* eorum objectioni reſpondet, qui malos perlegunt libros, hanc prætexentes cauſam, ut videlicet bene loqui diſcant.

Idem *lib. de utilitate credendi c. 4.* docet quot rationibus aliquis falli poſſit in iis, quæ legit.

Idem *ſerm. 112. de Tempore* tradit modum, quo ſemper cum Deo eſſe poſſumus, eſſe orare, & frequenter legere.

Idem *in Pſalm. 93.* docet eruditionem, quam ſacrorum librorum lectione percipimus, nobis eſſe jam beatæ vitæ principium.

S. Ambroſius *Serm. 25. pro die Cinerum*, oſtendit bonorum librorum lectionem utilem eſſe, ut in cętibus pia inſtituantur colloquia, ut doceatur, & hortamenta habeantur.

S. Hieronymus in Pſalmos animadvertit, non deeſſe in ſacris libris ſalutaria cuilibet ætatis monita, ad inſtitutionem ſingularum neceſſaria.

Idem in Epiſtolis *ad Ruſticum, & Euſtochium* illis bonorum librorum, præſertim vero ſcripturæ lectionem ſuadet.

S. Gregorius *l. 2. moral. cap. 1.* refert effectus, quos ſancta gignere conſueverunt biblia in iis, qui ea ſerio, atque attente perlegunt.

S. Ambroſius *l. 1. in Lucam* rationem adfert, cur viri quidam docti, & perſpicaces legere poſſint libros malos, qui aliis prohibentur.

S. Baſilius *Homil. 22.* docet in librorum lectione imitandas apes ex floribus mel exſugentes.

Idem in libro *de forma honeſta vitæ*, docet ſanctorum vitas legentibus imitandos eſſe Pictores, qui oculos in ea conjiciunt objecta, quæ exhibenda coloribus ſunt, ut omnia eorum exprimant lineamenta.

S. Chryſoſtomus *Homil. 55. in Geneſ.* numerat effectus ſacrarum litterarum in legentibus illas, & homilia 29. etiam, atque etiam ad ſacrarum Scripturarum lectionem hortatur.

Idem *homilia 3. in Geneſim* Scripturæ ſanctæ verba theſauro comparat, ac fonti, qui numquam exhauriuntur.

Idem vel Auctor libri imperfecti in S. Matthæum *Homil. 17.* recenſet bona, & fructus, qui ex ſacrorum librorum lectione percipiuntur.

S. Iſidorus *de Officiis l. 1.* oſtendit utilitatem, quam ex bonis libris haurire poſſumus.

Idem *l. 4. Epiſt. Epiſt. 67.* docet ex bonis æque ac ex malis libris diſci elocutionem, ideoque inanes prætexere rationes, qui ex obſcænis voluminibus ſermonis leporem ſe diſcere velle cauſatur.

Caſſiodorus Tractatum edidit *de divinis lectionibus*.

S. Joannes Damaſcenus Scripturæ ſanctæ lectionem commendat, eamque legentem comparat arbori ſecus fluentes aquas conſitæ, quæ ſemper vireſcit, ſemperque floribus, fructibuſque eſt onuſta.

Cæſarius Arelatenſis *Homil. 13.* loquitur de ſanctorum librorum lectione, & fructu, qui inde poteſt hauriri.

S. Ephrem *Tract. 2.* agit de modo bonos libros legendi.

Trithemius *de Inſtit. vitæ Sacerd. c. 4. & l. 4. Homil. 4. ad Monachos.*

S. Baſilius ſermone 21. verba facit de utilitate, quæ ex prophanis libris poteſt hauriri.

Gerſon Pariſienſis Univerſitatis Cancellarius Tractatum edidit contra libellum cui titulus *a Roſa*, inſignem ejus temporis fabuloſam hiſtoriam, quam damnat tamquam bonis moribus pernicioſam propter rationes, quæ ſunt omnibus hujuſmodi libellis communes.

Petrus Bleſenſis *lib. de Confeſſione Sacram.* contra illos invehitur, qui obſcænos libros vel elucubrantur, vel legunt. Aſcetici, aliique.

S. Thereſia in vita ſua, quam ipſa conſcripſit, & in ea, quam Jacobus Yepenſis reliquit, teſtatur quęnam mala animæ ipſius amatoriarum fabularum lectio pepererat.

Ribera in Commentariis ſuis in Michæam Prophetam oſtendit, quantopere Fidelium officiat putitati hujuſmodi librorum lectio.

Granatenſis in Memoriali lib. 4. c. 1. §. 9. oſtendit, quam neceſſaria ſit lectio bonorum librorum ad pietatem, ac devotionem fovendam.

Alphonſus Rodriguez lib. 1. praxeos Chriſtianę perfectionis tractatu 5. cap. 28. docet quantæ utilitatis ſit iſta lectio, & quomodo utiliter fieri poſſit.

P. Suffren Tomo 1. Anni Chriſtiani c. 10. funditus hoc argumentum exhaurit, & mox fuſius de malorum librorum lectione differit.

Jacobus Alvares Tomo 1. l. 2. parte 4. c. 2. hoc ipſum pertractat argumentum; & lib. 3. parte 5. ſect. 2. c. 2. iterum de eodem verba facit.

Nigronus *Tract. 5. aſcet. c. 3. n. 8.*

Marchantius *in virga Aaronis tract. 12.* loquitur de bonorum librorum utilitate, & fructu ad ſalutem.

Joannes Trullus *ex ordine Can. Reg. l. 3. & 4.*

Manſi *Tract. de Diſcipl.* alibique paſſim in operibus ſuis de hoc loquitur argumento.

Marcus Antonius Sabellicus *lib. 2. c. 7.* agit de electione legendorum librorum facienda, & quomodo legendi ſint.

Dandinus *in Ethic. ſac. l. 3. c. 14.* agit de libris Hæreticorum.

Thiers Champronda Parochus in tractatu de ludis, atque ſolatiis loquitur de malorum librorum lectione.

Liber cui titulus: ſamiliarum Chriſtianarum Pædagogus, colloquio ultimo de malis libris.

Moralis Chriſtiana in *Pater*, tractatu ſecundo in præambulum art. 7. puncto altero, docet per meditationem ſacrorum librorum lectioni conjunctam orari.

P. de Argentano Capuccinus in Collationibus ſuis de Magnalibus Dei, collatione 30. art. 4. docet omnes faſtidire debere prophanorum, ac inutilium librorum lectionem.

P. Heliodorus Pariſienſis ex Capuccinorum familia in ſermonibus, quos de mundi flagitiis edidit ſermone duodecimo. Punctum primum verſatur circa lectionem generatim: alterum circa lectiones, quæ nullo ſunt in diſcrimine; tertium vero circa libros aſceticos. Concionatores recentes

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ Chriſtianæ argumenta, in argumentis particularibus Tomo 2. ſermone hujus argumenti docet malorum librorum lectionem eſſe cauſam corruptionis mentis, & vitæ.

Abbas Trappenſis io Collationibus, collationem haberio ſermonis formam pro prima Quadrageſimæ Dominica.

Qui colle-ctanea addidere.

Labatha
Lohner) Titulo, *Lectio.*
Polianthea. Titulo, *Libri, & Lectio.*
Theatrum vitæ humanæ.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

NOn rtcedat volumen legis hujus ab ore tao: ſed meditaberis in eo diebus ac noctibus, ut cuſtodias & facias omnia qaa ſcripta ſunt in eo. Joſue 1.

Declaratio ſermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis. Pſalm. 118.

Sapientiam omnium antiquorum exquiret ſapiens, & in verſutias parabolarum ſimul introibit. Eccli. 39.

Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis. Pſalm. 118.

Hic liber mandatorum Dei, & lex, qua eſt in æternum: omnes, qui tenent eam, pervenient ad vitam; qui autem dereliquerunt eam, in mortem. Baruch. 4.

Qui legit, intelligat. Matth. 24.

Putaſne intelligis qaa legis? Act. 8.

Quecumqae ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, ut per patientiam, & conſolationem Scripturarum, ſpem babeamus. Ad Roman. 15.

Littera occidit, ſpiritus autem vivificat. 2. ad Corinth. 3.

Ab infantia ſacras litteras noſti, que te poſſunt inſtruere ad ſalutem. 2. ad Timoth. 3.

Veniens affer tecum libros. 2. ad Timoth. 4.

Omnis ſcriptura divinitus inſpirata utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum. 2. ad Timoth. 3.

Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ; noli negligere gratiam, quæ in te eſt. 1. ad Timoth. 4.

Non voluntate humana allata eſt aliquando prophetia: ſed a Spiritu Sancto inſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines. 2. Petri 1.

Havemus firmiorem propheticum ſermonem, cui benefacitis attendentes quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco. Ibidem.

Beatus, qui legit, & audit verba prophetiæ hujus, & ſervat ea que in ea ſcripta ſunt. Apocal. 1.

Exempla ex veteri, novoque Teſtamento deprompta.

Quam cu-ram & at-tentionem impendi volebat Deus li-bro legis.

IN veteri teſtamento de libro legis tantummodo ſermo eſt; ſeu qood hic ſolus tuoe adeſſet liber, ſeu quod per aorooomaſiam liber appellaretur; ille profecto unus ſatis erat, ut Judæos de omnibus ipſorum officiis erudiret. Verum illud a nobis conſiderandum eſt, quod præcipiebat Deus, ut ſumma cura, atque attentiooe omnes huoe librum perlegereor, & meditarentur. Videre ſatis eſt ſextum Deuteronomini caput, ubi hæc dicit Deus: *Eruntque verba hec, que ego pracipio tibi hodie, in corde tuo, & narrabis ea filiis tais, & meditaberis in eis ſedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atque conſurgens, & ligabis ea qaaſi ſignum in manu tua, eruntque & movebuntur inter oculos tuos.* Quæ omnes locutiones ſignificant noo eſſe obiter dumtaaat percurrenda ea, quæ hoc io libro ſcripta erant; ſed meditanda, eorum utilitatem cognoſcendam, & praxim numquam prætermittendam. Verum ſi hæc omnia ooo expoſcit a nobis Deus ratione novi teſtamenti, in quo quidquid Chriſtiano ſciendum, ſervandumque ad ſalutem eſt, cootinetur, vel ratione aliorum librorum, quæ evangelicarum veritatum ſunt quædam explicationes, atque enarrationes; eredendum oihilomious eſt non niſi peculiari providentia io ooſtras devenire manus, nobiſque ingenti eſſe ſubſidio cum ad erudiendos, tum ad inflammandos, ut bene vivamus; neque niſi ſumma cum attentione, & fructu eſſe legendos.

Quo fru-ctu & at-tentione lecti, au-ditique fuerunt li-bri legis, quos ordi-naverat Eſdras.

Vin ſcire qua cura legenda ſint, vel ubi legantur, audienda Biblia, & libri, qui de rebus ad ſalutem ſpectantibus aguot? Spiritus Sanctus hojus rei nobis exemplar proponere voluit in iis, quæ poſt Jeroſolymitani Templi inſtaurationem, & poſt reditum populi Dei de Babylonis captivitate acciderunt. Summus Sacerdos Eſdras coram uoiverſo populo prodiit, ut legis libros, quos collegerat, & ordinaverat, illi perlegeret: Ecce quid textus 2. Eſdr. 8. dicat: *Aures omnis populi erant erecta.* Incredibili attentione aures adhibuerunt, ac propter reverentiam ſe ſe proſtraverunt in terram: *& incurvati ſunt, & adoraverunt proni Deum in terram:* ſilentium vero non niſi ſingultibus interciſum fuit ab iis, qui cogitabant, quot modis legem, quæ ſibi annuntiabatur, ipſi perfregiſſent: *Flebat omnis populus, cum audiret verba legis.* Levitarum labor erat illos coololari, teſtarique hunc triumphi, & lætitiæ diem eſſe non lacrymis, neque mœrore perturbandum. Hoc pacto ſancti, aſceticique libri legendi, audiendique ſuot; dumque leguntur, cogitandum eſt nobis, quam looge ab iis, quæ audimus, aberravimus. Audiendum eſt quid oobis dicat Spiritus Sanctus per librum hunc, humentibuſque genis fatendum eſt, nos hactenus negligentes, inutileſque ſervos fuiſſe.

Machabæi inter pu-blicas ca-lamitates ſolatium in ſacris bibliis nanciſce-bantur.

Aſcetici libri, qui hodierna die innumeri ſunt, eſſe deberent fidelium in afflictiooibus, ærumnis, calamitatibus, quibus hæc vita præpedita eſt, ſolatium, Machabæorum exemplo, qui in bellis, quibus laceſſebantur, publiciſque infelicitatibus ad ſacras confugiebant ſcripturas. Hoc illi ad Lacedæmonum Magiſtratus ſcripſere fœdus cum illis antea percuſſum inſtauraturi: *Nos cum nullo horum indigeremus habentes ſolatio ſanctos libros, qui ſunt in manibus noſtris:* 1. Mach. 12. Uode liquet, illos ſolatium, præcipuamque ſpem ſuam in illis conſtituiſſe, licet fœderatorum opem implorare non deſinerent; quamobrem Sanct. Chryſoſtomus in quadam ex Homiliis ſuis in Geneſim hæc habet: *Vidiſti quomodo quacumque calamitate, humanam naturam premente, conveniens ex ſcripturis antidotum accipere liceat, ut omnis vita hujus repellatur anxietas.*

Dei filius ſacrorum librorum lectione uſus eſt; ad Judæos refellen-dos.

In novo teſtamento ipſe etiam Muodi Salvator ſanctis uſus eſt libris, ut Judæis ſuam probaret miſſionem; Sanctus enim Lucas capite quarto narrat, illum, cum eſſet in Nazareth, ubi diu fuerat commoratus, de more iogreſſum fuiſſe in quamdam Synagogam, acceptoque ſcripturarum libro incidiſſe in Iſaiæ locum de hac Meſſiæ, quem præſtolabantur, miſſione loquentis; atque locum hunc tanta facilitate, eloquentia, & gratia explanaſſe, ut omnium io ſe ora, admirationemque converteret. Omnes probarunt quidquid ab ipſo dictum fuerat, & perhibuerunt teſtimonium veritati rerum earum, quæ ille explicuerat; verum non videmos aliquem tunc voluiſſe illum io Meſſiam agnoſcere, & ſequi. Hoc quotidie in ſanctiſſimorum librorum accidit lectione; illos probamus, laudibuſque extollimus; hoc, dicimus, ſcite dictum eſt, hoc belle probatum, hoc venuſte ſcriptum; verum num inde magis frugi, ſancti, officiorumque noſtrorum diligentes obſervatores evadimus?

S. Paulus Timo-theo lectionem commen-dat, quam ipſe exer-cebat.

S. Paulus Timotheo diſcipulo ſuo præcipit, ut lectiooi, & ſibimet ipſi vacet, noo ſolum ut fideles intelligaot illum in perfectione proficere, ſed quia hac io re ipſius agitur ſalus, quod his verbis declarat; *Attende lectioni, attende tibi, ut profectus tuus manifeſtus ſit omnibus; hoc enim faciens te ipſum ſalvum facies.* 1. ad Timoth. 4. Qua in re oihil diſcipulo commendabat Apoſtolus, quod ipſe non exerceret; & mirum eſt, hominem, qui totius mundi converſioni ſe ſe devoverat, qui de Synagoga pergit io Synagogam, de urbe in urbem, de Provincia in Provinciam,

& qui

& qui eodem fere tempore in omnibus Aſiæ, & Europæ partibus invenitur; qui alioquin certus eſt ſe cœleſti lumine afflatum, & qui nihil vel dicere, vel ſcribere poteſt, niſi ex primæ, ſupremæque veritatis motu, tamen tempus inquirat, quo lectioni vacet, atque jubeat, quocumque iverit, ſecum libros afferri: *Affer libros*.

Exemplū Eunuchi Reginæ Candacis.

Apertiſſimum fructus, qui ex ſacrorum bibliorum lectione uberrimus percipitur, exemplum habemus in Reginæ Candacis Eunucho, qui dum veheretur in rheda Iſaiæ Prophetæ vaticinia legebat, atque tunc forte in eum locum inciderat, ubi nativitas, & mors Meſſiæ, quem præſtolabantur Judæi, adeo palam expreſſa eſt, ut Evangeliſtæ nihil apertius enarraverint: eum Philippus, qui eadem incedebat via, & qui audiebat verba, quæ ab Eunucho legebantur, divino afflatus lumine ad illum acceſſit, eumque ſciſcitatus eſt, utrum bene intelligeret, quæ legebat; cui cum alter libere ſe nequaquam illa aſſequi reſpondiſſet, teſtatuſque fuiſſet opus ſibi eſſe interprete, a quo erudiretur, gratias habuit Philippo, qui ultro ſe hoc illi officium præſtiturum recepit; quod cum via præſtitiſſet, atque perfecte neophytum ſuum de humanæ redemptionis myſterio, de Meſſiæ morte, ac nativitate erudiviſſet, baptiſmum petiit Eunuchus, eumque recepit ex manu illius, qui ſumma charitate ipſi ea, quæ ad ſalutem erant neceſſaria, tradiderat. Hiſtoria hæc ſuſius in Apoſtolorum Actis cap. 8. narratur. Hinc ſolum inferendum eſt, inſigne hoc beneficium præmium fuiſſe lectionis, qua Eunuchus iſte perlegerat ſanctum Iſaiæ librum, quem ad avertendum itineris tædium advexerat.

Epheſii omnes malos libros comburunt.

Cum Epheſi vidiſſent duos ex Judæis, qui exorcizandi provinciam ſibi vindicaverant, male habitos a furenti dęmone; eorum plures, qui execrabilem magiæ artem exercuerant, libros de eadem agentes attulerunt, eoſque omnibus inſpectantibus in ignem conjecerunt; eumque eorum pretii ſumma ubi ad calculos redacta fuit, inventa eſt 50000. denarios, hoc eſt duodeviginti mille gallicas libras excedere. Novi hi Chriſtiani facile horum librorum pretium reperire potuiſſent in frequentiſſima, & curioſiſſima civitate, qualis Epheſus erat; neque legimus, eos ab Apoſtolis juſſos fuiſſe hanc librorum ſupellectilem igni abſumere; ſed Spiritus Sanctus tunc Eccleſiæ ſancita prævenit, quæ deinde hoc ipſum pluribus in Conciliis imperavit.

Multi peccatores per librorum lectionem converſi.

In Eccleſiaſtica hiſtoria plurima occurrunt eorum virorum exempla, qui cum inſignes eſſent peccatores, piorum librorum lectione converſi fuere. Celebriores vero hi ferme ſunt.

S. Auguſtinus lectione cujuſdam loci D. Pauli converſus. Aulici duo, de quibus loquitur S. Auguſtinus, quos vitam S. Antonii legentes tetigit Deus, atque convertit.

S. Anaſtaſius Magus ex lectione vitæ Martyrum converſus.

S. Columbanus ex lectione vitæ S. Mariæ Ægyptiæ.

S. Ignatius Loyola ex vita Jeſu Chriſti, atque Sanctorum.

Quorumdam Scripturæ locorum huic argumento Applicationes.

Aſcetici libri aperta ſunt declaratio veritatū, & dogmatum Scripturæ.

D*Eclaratio ſermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis*. Pſalm. 118. Nullus Bibliorum locus aptius argumento, quod pertractamus, applicari poteſt, quam allata Regii Prophetæ verba: ambigi enim non poteſt, quo minus aſcetici libri, quos auctores non niſi divino lumine afflati conſcripſerunt, ſint declaratio, vel ſi mavis, explicatio veritatum, ac dogmatum evangelii. Hæ veritates, atque hæc dogmata non ſemper ita perſpicua ſunt, ut aliqua non ſubſit illis obſcuritas; vel quemadmodum ait S. Petrus de S. Pauli epiſtolis loquens, quæ ita difficiles erant ad intelligendum, ut nullo egerent interprete. Hæretici Scripturas in pravum ſenſum detorquent, & orthodoxi non ſemper omnem earum ſenſum aſſequuntur. At boni, nempe aſcetici libri ſunt, veluti declaratio, & explicatio quædam verborum, quæ Spiritus Sanctus in Scripturis dictavit. Illi hæc ſpirituum noſtrorum captui accommodant, illa vernacula nobis explicant lingua, ac dici poſſunt hac ratione aperire mentem, atque rudibus etiam explanare, quod non percipiunt ex ſimplicibus verbis, quibus in prophetis, atque evangeliis Spiritus Sanctus uſus eſt.

Putaſne intelligis quæ legis? Act. 8. Hoc quæſivit Philippus ex Reginæ Candacis Eunucho, de quo jam locuti ſumus, ubi illum audiit legentem Iſaiæ Prophetæ locum de Filii Dei nativitate, & morte loquentis. Intelligiſne, ait illi, vel putaſne te intelligere, quæ legis? Hos nos ipſi ex nobis quærere deberemus, quotieſcumque legimus librum, qui magnam aliquam religionis noſtræ veritatem nos docet, vel nos de officiis noſtris erudit: *Putaſne intelligis quæ legis?* Aſſequor ne rite, quæ lego? Etenim, ut S. Auguſtinus ait, legere, & quæ leguntur, intelligere, differunt: *Intelligere eſt intus legere*. Legit, qui oculis ſcripta verba percurrit; intelligit, qui ſcriptorum verborum ſenſum aſſequitur, & veritatis magnitudinem capit. Cum igitur in evangelio, vel in aſcetico quopiam libro lego, cor a terræ bonis avellendum eſſe, inimicos eſſe diligendos, dimittendas injurias, charitatis opera exercenda &c. *putaſne intelligis, quæ legis?* Numquid in hodiernam uſque diem magnas haſce veritates intellexi? Heu! quomodo illas opere complevi?

Qua cura, & aviditate boni libri legendi ſint.

Fili hominis comede volumen iſtud. Ezechiel. 3. Spiritus Sanctus docturus, quanam attentione & aviditate legendi ſint libri Sancti, videlicet Scriptura Sancta, vel aſcetici, qui Dei nomine ad nos loquuntur, comedendi vocabulo utitur: *Comede volumen iſtud*. *Accipe librum, & devora illum:* Apoc. 10. quæ quidem loquendi ratio admirationem ciere deberet, niſi Sancti Patres nos admonuiſſent, bonorum librorum lectionem eſſe animæ cibum, quemadmodum caro eſt corporum noſtrorum alimentum. Ita Ezechiel Propheta vidit manum ſibi librum offerentem, illum manducare juſſus; liber vero complectebatur lamentationes, epinicia, & maledicta; quæ naturalis eſt figura earum rerum, quæ in aſceticis libris continentur, qui ad fideles erudiendos, eoſque ad Dei cultum excitandos ſcripti ſunt. Ibi leguntur pœnitentiæ cauſæ, quæ efficiunt, ut in cœlum emittantur ſuſpiria cor dolore confectum teſtantia: *In eo ſcriptæ erant lamentationes*. Ibi leguntur epinicia, conſolatoria verba, quæ efficiunt, ut in hac quoque vita juſti Sanctorum deliciis perfruantur. Inveniuntur ibi quoque minæ, quas peccatoribus intentat Deus, & maledictiones, quæ obduratiſſima etiam corda concutere, ac perterrefacere poſſunt.

Lectio ſpiritualis adnumerari precibus poteſt.

Oportet ſemper orare. Luc. 18. Lectio ſpiritualis recenſeri poteſt inter eas preces, quas effundere poſſumus, & quod præcipuum toto vitæ noſtræ tempore nobis eſſe debet negotium; ut enim cum fructu præces effundamus, Deo placere non ſufficit; ſed ea etiam audienda nobis ſunt, quæ ipſe dicit, & quæ nobis ad cor loquitur. Non ſatis eſt illi noſtram exhibere calamitatem, ſpiritualem egeſtatem noſtram, & ærumnas, quibus conficimur; neceſſe eſt etiam ab eodem recipere ea remedia, quæ apta ſunt vulneribus noſtris curandis, atque noſtris neceſſitatibus ſublevandis. Primum facimus, cum oramus; & audimus, quid nobis dicat Deus, cum aſceticos libros perlegimus: ſed meditatio addenda eſt lectioni, quæ alioquin inutilis eſſet, & vacua. Itaque inter orationem, & meditationem hoc intercedit diſcrimen, quod orationis quidem objectum Deus eſt: at ſubjectum meditationis eſt verbum Dei, & chriſtianæ veritates, quæ in Scripturis quidem continentur, ab aſceticis vero explicantur.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & Sententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti,

Sicut ferrum, niſi uſum habuerit, æruginem generat, ita & anima, niſi divinis exerceatur lectionibus, naſcentur illi peccata. Auguſt. qu. 120. ex utroque Teſtam.

Quod ſemel lectum eſt, nullo modo arbitremini ſatis vobis innoteſcere; ſi ergo eum librum fructuoſiſſimum habere vultis, non pigeat relegendo habere notiſſimum. Idem, libr. de Correption. & Grat. cap. 1.

Sacrarum lectio ſcripturarum divina eſt præcognitio non parva beatitudinis. Idem, Sermon. 112. de Tempore.

Qui vult cum Deo ſemper eſſe, debet orare & legere. Idem, ibidem.

Cum oramus, ipſi cum Deo loquimur, cum vero legimus, Deus nobiſcum loquitur. Idem, ibidem.

Geminum confert donum lectio ſanctarum Litterarum, ſive quia intellectum mentis erudit, ſive quia a mundi vanitatibus abſtractum hominem ad amorem Dei perducit. Idem, ibidem.

Labor honeſtus eſt lectionis, & multum ad emendationem animi proficiens. Idem, ibidem.

Optime uteris lectione divina, ſi tibi eam adhibeas ſpeculi vice, ut ibi velut ad imaginem ſuam anima reſpiciat, & vel fœda quæque corrigat, vel pulchra plus ornet, Idem, Epiſt. 143.

Ita Scripturas ſanctas lege, ut ſemper memineris, Dei verba illa eſſe, qui legem ſuam non ſciri tantum, ſed etiam adimpleri jubet. Idem, Epiſt. 143. ad Demetriad. Virg.

Divinæ Scripturæ quaſi litteræ de patria noſtra ſunt. Idem, vel alius Author, Sermon. 36. ad fratres in Eremo.

Quid eſt Scriptura ſacra, niſi quædam Epiſtola Dei ad creaturam? Gregor. lib. 4. Ep. Epiſt. 84.

Numquam de manu tua, & oculis tuis recedat liber; ama ſcientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis. Hieronym. ad Ruſtic.

Tenenti codicem ſomnus obrepat, & cadentem faciem pagina ſancta ſuſcipiat. Idem, ad Euſtoch.

Cur non illa tempora, quibus ab Eccleſia vacas, lectioni impendis? Ambroſ. libr. 1. Offic. c. 20.

Cur non Chriſtum alloqueris, Chriſtum audis? Illum alloquimur, cum oramus; illum audimus, cum divina Oracula legimus. Idem, ibidem.

Perſpicuum eſt ſpirituali lectione animam ſanctificari, & gratiam Spiritus ſancti affatim infundi. Chryſoſtom. Homil. 13. in Joan.

Paraſe vobis libros, medicamenta animæ. Idem, Homil. 9. in c. 3. ad Coloſſenſes.

Arma dæmonum, Eccleſiæ ſubverſio. (Ita libros malos vocat.) Idem, in Epiſt. ad Romanos.

Lectioni ſedulo incumbe, ut mens tua ſedulo illuminetur, fiaſque perfectus & integer, in nullo deficiens. S. Ephrem, de patientia.

Non mediocriter ſolet illuſtrare, & colligere mentem lectio; verba enim Sancti ſunt, & lectores omnino dirigunt, & moderantur. S. Climacus, Grad. 37.

Scribere eſt manu prædicare. Caſſian. c. 30. de divinis lect.

Quid prodeſt continua lectione tempus occupare, Sanctorum ſcripta, & geſta legendo tranſcurrere, niſi ut in his diligenter conſideremus ſtatum noſtrum, & ſtudeamus eorum opera agere, quorum facta cupimus lectitare? Incertus Author ſcalæ Paradiſi, c. 10. apud Auguſt. tom. 9.

Libri ſacri ſunt Chriſtianorum utilitas, theſaurus Eccleſiæ. Caſſiodorus.

Mens tua divinis ſe voluminibus occupet; his antiquus hoſtis cum te vides intentum, velut hoſtem fugit armatum. Petrus Damiani, lib. 6. Epiſtol. 29.

Si quis ad legendum accedat, non tam quærat ſcientiam, quam ſaporem. Bernard. Epiſt. ad Fratr. de monte Dei.

Philoſopho Chriſtiano lectio exhortatio eſſe debet, non occupatio. Hugo a ſancto Victore.

Sine legendi ſtudio neminem ad Deum intentum videas. Idem.

Ubicumque verbum Dei legitur, Spiritus Sanctus occulte operatur. Thomas a Kempis, opuſc. de Diſcip. c. 1.

Libri pii docent ignaros, arguunt otioſos, excitant torpentes, exſtimulant dormientes, corrigunt errantes, erigunt corruentes. Idem.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ fontibus hauriri poſſit hoc in argumento.

Quid ſit lectio ſpiritualis.

Cum nemo unus ignoret, quid ſit librorum lectio generatim, hoc in loco dicendum eſt dumtaxat, quid ſit lectio ſpiritualis. Spiritualem appellamus lectionem, cum legitur vel Scriptura Sancta, vel alius quilibet liber de piis rebus agens, hac mente, non ut doctiores evadamus, quod ſtudium eſt; ſed ut ſpiritu proficiamus; videlicet ut noſmet excitemus ad ea exercenda, quæ legimus, atque ut ſanctiores, perfectioreſque fiamus. Verum ut adeo ſanctæ exercitationis naturam, & utilitatem rite aſſequamur, id unum conſiderare ſufficit, cum libri facti ſint ad hominum doctrinam, atque ut ea doceantur, quorum cognitionem cupiunt acquirere, ſcientia, quæ ex libris diſcitur, varia eſt, pro varietate argumentorum, quæ ab illis tractantur. Quamobrem quemadmodum Medicus artis ſuæ libros legens ſcitus fit, & peritus Medicus, ita Chriſtianus aſceticos legens libros animo erudiendi, & efficiendi ea, quæ diſcit, fit aſceticus, in ſalutis via magis perſpicax, in Dei cultu magis fervens, atque in religionis, ſtatuſque ſui officiis obeundis magis fidelis, in quo ſcientia ſanctorum conſiſtit. Itaque non ſecus ac omnibus in Regnis Academiæ ſunt ad omnes ſcientias ediſcendas inſtitutæ, ita & in Eccleſia, quæ eſt quodammodo Jeſu Chriſti lycæus, percipitur ſcientia ſalutis; & ſcriptura, aliique pii libri totidem ſunt præceptores doctiſſimi, integerrimique, qui licet muti, non minus ſcientiam hanc adeo neceſſariam nos docent, quam Concionatores, & Confeſſarii concionibus, atque hortationibus ſuis.

Varia librorum genera, & varius eorum efficiendus uſus.

In tanta hac librorum copia, qui omnibus ſeculis fuere conſcripti, & quibus univerſus terrarum orbis repletus eſt, ſciendum eſt tres eſſe eorum ſpecies, vel illos in tres claſſes eſſe dividendos. Alii nullo in diſcrimine ſunt, hoc eſt qui neque ſanctiores, neque perfectiores nos faciunt; hujuſmodi ſunt libri ſcientifici, philologici, hiſtorici, opera nova, & vetera, qui mentem dumtaxat recreant, & ornant; ſed cum hæc librorum genera continent aliquid, quod ad vitam noſtram inſtituendam, informandamque conferat, verbo cum in bonum uſum converti poſſunt, in bonorum claſſem ſunt admittendi. Quidam ſunt omnino mali, pernicioſi, vel periculoſi, quorum alii quidem mores corrumpunt, alii vero religionem impugnant. Prioris generis ii ſunt, qui licentiæ amorem inſpirant, qui de impudicis rebus agunt, libelli diffamatorii, ſatyrici &c. alterius vero libri impii, hæretici, qui damnabilea continent curioſitates &c. Quamplures etiam adſunt boni, utiles, nobis ſanctificandis apti, quales ſunt aſcetici, qui docent, vel exponunt chriſtianas veritates & evangelii inſtituta, quos proprie ſpirituales dicimus, & quorum lectio ſatis unquam commendari non poteſt.

Libros

Electio librorum facienda.

Libros cognoſcere non levis eſt ſcientia, neque mediocris prudentia eorum electionem habere; ſed inſignis felicitas eſt bonum invenire librum inter tot malos, atque inutiles, quorum copia in infinitum prorſus excrevit. Etenim quemadmodum nonnumquam unus ſatis fuit malus, hæreticuſque liber ad civitates, integraſque nationes corrumpendas, ita unus tantum ſatis eſt ad plurimos peccatores convertendos, atque inæſtimabilem fructum referendum. Hæc autem electio facienda eſt non ſolum ad evitandum periculum, ne mali alicujus libri lectione pervertamur, verum etiam ad præferendum inter aſceticos illum, ex quo pro noſtra diſpoſitione, ſtatu, officio uberiorem recipere fructum poſſumus; qua in re ſapientis, prudentiſque confeſſarii monitum ſequi tutiſſimum eſt. Nam præterquamquod omnes haberi, omneſque legi non poſſunt; neceſſarium, immo utile etiam non eſt plurimum legere, ſed ea, quæ lecta fuerunt, diligenti cura perpendere, & per otium meditari graviſſimas veritates, quas bonus liber nos docet, ut eas in praxim redigamus; quod ſi deſit, lectio ut plurimum inutilis eſt.

Omnes libri boni a Deo inſpirati fuerunt.

Dicere poſſumus, immo credere etiam debemus omnes bonos libros nobis a Deo miſſos fuiſſe tamquam magiſtros, a quibus edoceremur; hi ſunt ſubſidia quædam, vel externæ gratiæ non ſecus ac prædicationes, bona exempla, & boni ſermones, quos audimus; & ratio eſt, quia ſi dona quælibet, quæ bona ſunt, deſurſum ſunt, & a patre luminum, ut inquit Apoſtolus; quis ambigere poteſt, utrum boni libri, qui continent veritates, & dogmata ad vitæ noſtræ rationem inſtituendam, moreſque corrigendos neceſſaria, cæli ſint dona? Cumque Deus vulgo exterioribus gratiis interiores adnectat, quis dubio locus, quo minus boni libri ſint veluti rivus earum, ideoque magna ad ſalutem noſtram ſubſidia? Hac de cauſa a nonnullis Sanctis Patribus vocantur Epiſtolæ nobis a Deo miſſæ.

Quibus in rebus aſcetici libri ſermonibus præſtent.

Quemadmodum ſingularia nos magis movent quam generalia, & univerſalia, juxta Philoſophorum adagia, ſequitur, aſceticos libros, qui in iis quæ ad mores pertinent magis ad particularia deſcendunt, & ad quemlibet legentem ſingillatim loquuntur, & nullius rationem habent, hac re ſermonibus præſtant, quibus omnia generatim attinguntur, & quæ nemo ferme applicat ſibi. Inde vero eorum magis patet utilitas, quod qui illos præ manibus habet, eoſdem ubi voluerit, & vacaverit, conſulere poteſt, lecta ad trutinam diligentius revocare, lectionem intermittere, ac rurſus ad illam reverti; ita ut bonus liber ſit Concionator domeſticus, ſemperque paratus ad nos erudiendos, quin nobis vel blandiatur, vel incommodet.

Librorum qui de controverſiis agunt, non omnibus indiſcriminatim lectio permittenda.

Ea ita, quæ vel hactenus a nobis dicta ſunt, vel ſunt deinceps dicenda de bonis lectionibus, nequaquam inferendum eſt omnes bonos libros indiſcriminatim eſſe legendos. Libri, qui fidei inimicos refellunt, ſunt veluti armamentaria, ubi Theologi eligunt arma ad Dei, & Eccleſiæ inimicos infringendos; eorumque lectio non eſt indiſcriminatim permittenda; plurimi enim ſe ipſos vulnerarent, illa attrectantes arma, quæ minime norunt. Hoc ipſum dicendum de plurimis Sacræ Scripturæ libris. Hi proculdubio librorum omnium ſunt optimi, & antonomaſtice Sacra Biblia vocantur; attamen nonnulla Concilia eorum lectionem promiſcue negant permittendam. Et nonne mirum eſt, quod Eccleſiæ adverſarii adeo vehementer contra hoc interdictum exurgant, quandoquidem nequeunt diffiteri, Marcionitas, Manichæos, Arianos, Neſtorianos, Pelagianos, alioſque ſectarios, quos veluti Hæreticos, & fatentur, & damnant, aberraſſe male interpretando, quod adeo bene ſcriptum eſt? Meminiſſe opus eſt, ſolida obſonia parvulis, ægriſque negari non tamquam mala ea ſe, quandoquidem nemo unus bonas eorum qualitates ignorat, ſed quia ægrotantium indiſpoſitio bonos, optimoſque cibos in malum converteret.

De malis, prohibitiſque libris.

Satis oſtendimus quinam ſint libri mali, & pernicioſi ſeu contra religionem, ſeu contra bonos mores. Addendum eſt dumtaxat, libros, quos in Tridentini Concilii indice recenſentur, non eſſe ſolos, quorum lectio vetita ſit. Index ille quoſdam dumtaxat complectitur libros poſt annum milleſimum quingenteſimum decimum quintum uſque ad aliquot annos ſubſequentes compoſitos; ſed alii omnes ſeu ante, ſeu poſt Concilium ad hæc uſque tempora editos, prohibiti ſunt, ſi ejuſdem ſint characteris; hoc eſt, ſi ſint fidei, boniſque moribus contrarii; quos etiam ſi nullum vel Generale, vel Provinciale Concilium damnaſſet, propria natura damnantur. Evangelium ne inutilia quidem colloquia permittit; liquet ergo damnari criminoſa, ſive cum viventibus, ſive cum mortuis habeantur, ſeu cum auctoribus, ſeu cum operibus eorum; niſi aliter officii noſtri poſtulet ratio, vel juſta facultas fuerit impetrata.

Conciliis non Hæreticorum tantum libros excommunicans, ſed etiam qui tenent illos.

Notandum quoque diligenter eſt, Conciliis non damnari eos ſolum excommunicationis propoſita pœna, qui hæreticorum libros legunt, & vendunt, ſed eos quoque qui tenent illos; & Pius IV. in Bulla ante indicem libr. prohibit. vulgata declarat, eſſe peccatum mortale non ſolum legere, ſed retinere libros alias ob cauſas prohibitos; & ratio eſt, quod ideo tenentur, ut legantur, quod ſaltem eos legendi periculum perſeverat; quod ubi videntur, in memoriam redeunt, quæ lecta fuerant; quod ſcandalum iis præbetur, qui ſciunt illos a nobis retineri; quod neceſſario in alias manus migrabunt, ſi retinuerimus illos; & quod alii iis vel prius, vel æque ac nos ipſi male utentur. Quid ergo cenſendum eſt de eorum auctoribus, qui illos conſcribunt, de illis, qui eos commodant, ac ex eorum venditione lucrum conquirunt?

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, ſuperiſque Concionatoribus loci hujus argumenti.

Commodum, ac ſuavitas cum libris converſandi.

SUavis, jucundaque homini ſcito, & ſenſato converſatio eſt habere libros, & cum ſæculorum omnium ſapientibus loqui. Quamvis illi non loquantur amplius, non ceſſant tamen nos utiliter erudire, nobiſque ignorantiam noſtram oſtendere, quin ullo nos rubore ſuffundant. Plurima quidem a viventibus ediſcere poſſumus, verum aliqua ſemper cum verecundia; eo quod ignoramus ea, quæ homini ætatis, ſtatuſque noſtri ignoranda non eſſent; & ſæpe pavor noſter talis eſt, ut aliquid neſcire malimus, quam illud ex aliquo exquirendo, noſtram inſcitiam palam fateri. At cum mortuis hic pavor abeſt; libere ad illos confugimus; illos rebus in omnibus conſulimus, quin erubeſcamus, & quodcumque monitum ab illis recipiamus, nobis tamen integrum eſt id credere, & facere, quod e re magis futurum cenſemus. Si noſtros nobis defectus aperiunt, id ſine ulla exaggeratione peragunt; ſi nos commendant, omnis procul abeſt adulatio; ſi nos corripiunt, nulla intereſt acrimonia; cupiditate, quæ nullum umquam bonum conſilium tradere didicit, & animi ægritudine quæ ſemper oſtendit res aliter, quam ſint, non afficiuntur; ſi malum, quod in nobis eſt, oſtendunt, id agunt, ut nos eodem liberent; unaque eorum mens eſt efficiendi, ut veritatem intelligamus. Adde, quod converſatio, quam cum illis habemus ſuper eo, quod ipſi cupimus argumento, tantum durat, quantum nobis lubet, eo tempore, & hora, quæ nobis lubet; eamque, ubi, & quoties lubet, nobis interrumpere integrum eſt. *Liber cui titulus Familia Sancta tomo 2. cap. 2. §. 3.*

Utilitas, quæ ex lectione generatim percipitur.

Quemadmodum cõverſatio, ac frequens cum ſapientibus colloquium plurimum de pravo ingenio noſtro tollit;

ſollit; ita lectio bonorum librorum plurimum ad ingenium noſtrum excolendum conducit. Non deſunt homines ita violenti, cum quibus æque ac cum feris tractare timemus; tantum illis paſſionis ineſt, rationis vero, honeſtatis, ac humanitatis parum adeo, ut nihil humanum præter figuram habere videantur. Hujus autem adeo ferocis ingenii flectendi, molliendique non aliam meliorem invenio viam, quam bonorum librorum lectionem: ſi enim ingenio excolendo eorum etiam, qui maxime rudes, durique ſunt, aliquid confert, ſi educationi, & iis, quæ a natura ſortiti non ſumus, abunde ſupplet, cur illa ingenii feritatem non flectat? Itaque fatendum eſt hanc non eſſe minimam, quæ inde percipiatur, utilitatem: verum quod inde non hauritur ad vitæ noſtræ regimen, atque in graviſſimis negotiis auxilium? Quam maxime intereſt hominis illius, qui in mundi hujus commercio verſatur, noſſe ea, quæ ſæculis ſuperioribus contigerunt. Si in certo rerum ſtatu ab aliis erratum fuit, poterit aliquis ſimili in occaſione ab erroribus ſibi cavere: videbit conatus hos ſemper in irritum ceſſiſſe, atque inferet, ſibi illis immiſcendum non eſſe. Talis occaſio illis opitulata eſt, quibus a voto ſuſcepta ceſſerunt conſilia, non igitur eam mihi patiar elabi, cum ſe ſe offeret mihi. Hujuſmodi conſiderationes modico ſtant labore, & plurimum afferunt fructum; eas nobis ſuggerunt libri, & hoc pacto præteritum docet, quid impoſterum faciendum ſit, & egregia nobis ſuppeditat lumina, ut vivendi rationem optime inſtituamus. Sed quodnam ſolatium, quod remedium ibi calamitatibus omnibus non invenitur, quæcumque ſit noſtræ mentis affectio? Triſtis es, ac triſtis aliquis caſus negotium tibi faceſſit? In aſceticis libris invenies opem, & ſolatium, quo eges, vel ſaltem aliquod doloris tui lenimentum, quo facilius eum feras. Si quam bonorum, amicorum, conſanguineorum, vel exiſtimationis jacturam ſubiiſti, libri tibi infinita ſuppeditabunt exempla eorum, qui majoribus affecti fuere curis, quorum in ſimilibus malis perferendis conſtantia tibi animos faciet. Si lectio tibi non aufert mali cogitationem, quod te fortaſſe æquo gravius torquet, ſaltem illud imminuet, tibique etiam fortaſſe perſuadebit illud in imaginatione tua gravius eſſe, quam reipſa ſit. *Idem.*

In ſanctis libris que, ritur veritas, quæ in prophanis non reperitur.

Quemadmodum oculi lumen, & guſtus ſapores, ita mens amat veritatem, & illam ubicumque perquirit. Libros tamquam theſauros putat, ubi illam contineri arbitratur; eos aperit, & illam inquirit, ſed ſæpe decipitur; mundus enim repletus eſt inutilibus libris, qui ſunt tamquam adulterini lapilli, qui aliquantum quidem nitent, & veros imitantur, ſed eorum virtutem, ac pretium non habent. Fere numquam aperiuntur libri ſine ſpe vel voluptatis, vel utilitatis, vel utriuſque percipiendæ, & pauci ſunt, qui hoc non pollicentur, & quamdam non præſeferant ſpeciem. Sed mens, quæ repleri geſtit, ibi non inveniens, quod quærit, quam primum faſtidit; veritatis famelica eſt, ſed omnes licet prophanos libros evolvat, nihil ibi ſolidum invenit, cui poſſit inniti, & quod ideo illi ſatisfacere valeat. Hac de re olim conquerebatur Sanct. Auguſtinus lib. 10. Confeſſ. capit. 25. Quæ triſtitia inquieto ſpiritui, qui ſollicito veritatis premitur deſiderio, cum poſtquam cum labore diu illam in Ethnicorum philoſophorum ſcriptis conquiſivit, quod fecerat ſummus ille vir, nihil invenit, quod ſibi ſatisfaciat, & laboris temporiſque ſe feciſſe jacturam cognoſcit. Si laboris partem in ſanctorum librorum lectione impendiſſet, ſolidas ibi nactus eſſet veritates, repleſſet, & ſaginaſſet ſpiritum ſuum, ac inde egreſſus eſſet voti ſui compos magis quam eſuriens, qui e convivio exquiſitiſſimis inſtructo dapibus, quibus abunde ſaturatus eſt, diſcedit. *P. de Argentano Capucinus libro de Magnalibus Dei, Collatione tertia in operis concluſione.*

Non omnium prophanorū librorum lectio inu, tilis eſt,

Dicitur Moyſes, cujus adeo celebris ſapientia eſt, in omnibus Ægyptiorum ſcientiis ſe ſe exercuiſſe, ac illis tot veluti gradibus uſus ad divinam cognitionem perveniſſe: eorum igitur libros evolverat. Sæculis inſequentibus Daniel Babylone captivus ſub Chaldæis magiſtris ſtuduit, antequam ſacris ſcientiis operam daret; & Sanct. Paulus oſtendit poetarum lectionem a ſe nequaquam fuiſſe neglectam, cum in Areopago quoſdam eorum protulit locos. Ita (Sanct. Baſilius inquit) ſcientiis prophanis, ac librorum de iiſdem agentium lectione noſmet præparare debemus, antequam ſacrarum ſcientiarum adyta penetrare velimus. Vivis hiſce luminibus aſſueſcemus, quemadmodum Soli reſpiciendo aſſueſcimus ejus in aqua intuentes imaginem. Si ſcientiæ aliquem inter ſe nexum habent, profecto prophanæ ſacrarum cognitionem nobis faciliorem parabunt; ſi nullum habent, earum diſcrimen agnoſcemus illas invicem comparantes, quæ comparatio optimæ electioni efficiendæ poterit inſervire. *Abbas de Bellegarde in Collatione ſermonum S. Baſilii, ſermone de librorum prophanorum auctoritate.*

Sacrorum librorum lectio hodie negligitur.

Miſerum profecto, jugibuſque lacrymis deflendum eſt, hoc litterarum, librorumque ſæculo, nullum vulgo ſtudium ita contemni, ut ſacrorum bibliorum, in quibus conſcientiæ, divinique verbi doctrina continetur. Vitium, atque mendacium in amatoriis fabulis recens editis plurimos ſemper nanciſcitur lectores, immo & admiratores, quos corrumpat; veritas autem, & pietas in ſanctis libris adeo paucos inveniunt, qui eorum legendorum curam ſuſcipiant, ut proficere poſſint. Pravus hic guſtus mollium, inertiumque animarum eſt ægritudo, ſimilis infirmis puerorum ideis, qui propter ludicrum, & puerile quidpiam dolent. Verum inde magis obſtupeſco, quod video pertinaciam, pravumque horum hominum guſtum, qui tamquam ſerio occupati creduntur, horum virorum, qui Bibliothecas frequentant, qui libris, atque manuſcriptis codicibus impalleſcunt, qui laborant, inſudantque ſterilibus ſcriptis enucleandis, non ſecus ac agricolæ ſterili, & maledictæ terræ exercendæ; quin in ſacris libris inquirant fontem veritatis primitivæ, *diſcant Sapientiam Antiquorum*, Eccl. 39. vacent ſcientiæ prophetarum, celeberrimorum Patriarcharum hiſtoriam evolvant, & uti Eccleſiaſticus loquitur; *in ſecreta parabolarum ingrediantur. P. Bonal in Chriſtiano temporis lib. 1. cap. 15.*

Theſaurus, quem in ſcripturis ſanctis habemus, & bonum, quod inde percipimus.

Quid ſanctificationi noſtræ magis prodeſſe poteſt, quam ſanctorum cognitio librorum, in quibus ſola, & vera continentur bona, quibus, tamquam inexhauſtis omnium gratiarum, & benedictionum theſauris, & veluti copiæ infinitæ indefectibilibus fontibus animæ noſtræ poſſunt locupletari? Hoc eſt ſubſidium, quod a divina largitate percepimus, quo omni tempore cum ſummo fructu uti poſſumus in innocentia, & peccato, in tentatione, & quiete, in bona, & infirma valetudine, in bello, & in pace, malacia, & tranquillitate æque ac in tempeſtate, & naufragio; & de facto verbo dicere poſſumus, quod his libris continetur id, quod de ſe ipſo Jeſus Chriſtus ait: *Ego ſum via, veritas, & vita.* Et ſane nonne via eſt, quandoquidem viam nobis oſtendit, qua incedendum eſt, atque nos illuminans prohibet, ne eamdem ſequentes aberremus? Nonne veritas eſt, quandoquidem ſanctas complectitur veritates, quas indeſinenter meditari debemus, & quibus tamquam cœleſti eſca infinitæ bonitatis, atque virtutis nutriri debemus? Vitam vero eſſe quis credere nequit, quandoquidem vitam impertit omnibus eamdem fidei, vivæque pietatis ſenſu recipientibus? *Abbas Trappenſis Collatione pro ſecunda Adventus Dominica.*

Nihil nos ad perfectionem, & ſanctitatem magis debet excitare, quam lectio ſacræ ſcripturæ.

Numquam ſatis hortari vos poſſum (animæ Chriſtianæ) ut indeſinenter ſanctæ huic lectioni vacetis, certus enim ſum nulla re vos tutius, & celerius poſſe ad perfectionem attolli, ad quam Dei juſſu evocamini. Divinum hoc verbum univerſam ſanctificavit Eccleſiam; martyres ibi invenerunt robur illud invictum, quo de tyrannorum furore, ac rabie retulere triumphum: doctores ibi

nacti

Digitized by Google

nacti ſunt lumina, & cognitiones, quibus indigebant, ut populos erudirent; & cœnobitæ inde hauſerunt angelicam puritatem, inſuperabilem in auſteritatibus patientiam, & rerum omnium fluxarum, fragiliumque contemptum. De veteri æque ac novo teſtamento loquor; licet enim hoc pluribus in rebus illi præſtet, attamen in priori quoque omnes fundamentales religionis virtutes inveniuntur. *Idem.*

De bonorum librorum lectione, & quomodo facienda ſit. Quamquam omnium aſceticorum lectio librorum per ſe ſanctiſſima ſit, atque utiliſſima, attamen talis eſſe ceſſat, cum non fit ſecundum ordinem, ſtaturaſque regulas; videlicet, ſi fiat feſtinanter, cum curioſitate, & animo potius ſibi ſatisfaciendi, quam ſe ipſum illuminandi, atque erudiendi; & eædem veritates, quæ cum neceſſariis præparationibus pertractatę, & receptę in animabus infinita producerent bona, nihil ferme ibi pariunt, vel etiam malum tantummodo gignunt propter pravas circumſtantias, quę in illis occurrunt. Quantumvis optima ſit eſca, quam prębes ęgro, quamvis ejuſdem temperamento, imbecillitati, ſtatuique par; ſi nimia ſumatur aviditate, ſi non antea bene manſa, neque ore apte pręparata, ita ut ibi prima veluti digeſtio fiat, deglutiatur; ſi oſſis oſſis agglomerat, quin aliud quęrat, quam ſuam famem explere, ſtomachum lapidibus, & ſilicibus onerat, & caro hæc licet ſalubris, & levis ęgritudinem illius graviorem efficiet. Hoc ipſum dicendum eſt de veritatibus, quę in libris continentur: ſi illas ſine meditatione, & conſideratione feſtinanter perlegis, quin eaſdem guſtes; ſi non alia tibi mens eſt, quam onerandi memoriam tuam, tantum abeſt quod in animam tuam ſanctiores diſpoſitiones immittas, eamque meliorem efficias, ac aptiorem quę ſequatur ea dogmata, quæ tanta cum pernicitate legiſti; ut potius mentem tuam diſſipent. Anima tua languidior fiet, aridior, majori ſiti, & eſurie laborabit, quia tempus illis defuit, quo inde ſuccum, & alimoniam perciperet. *Idem collatione pro prima poſt Epiphaniam Dominica.*

De libris hæreticis, qui in religionis materia licentiam reſpirant. Quemadmodum non deſunt optimi libri, optimeque orthodoxi, qui pietatem inſpirant, & quibus non alius finis eſt quam virtus, hominumque profectus; ita & pernicioſiſſimi, peſſimique adſunt libri, qui calici meretricis Apocalypſios, vel Circis comparantur, ex quo nemo bibit, qui non ſenſum, & rationem amittat. Inter eos, qui periculoſiſſimi habentur, quia ſunt in ſummo gradu nequitiæ, recenſentur hæretici, & in materia religionis laxiores, quibus addendi illi omnes, qui non ſunt ab omni novitatis ſuſpicione vacui in iis, quæ referuntur ad fidem. Idem ſpiritus, quo animantur, in eorum libris etiam invenitur; qui eos legit eorum tabem recipit, & ſæpe inficitur prius, quam ſibi ab iis cavendum agnoverit. Inde vero virus hoc adeo præſens, & mortale, vel ſaltem adeo periculoſum efficitur, quod tanta arte, & dapibus ita exquiſitis immiſcetur, ut cum voluptate ebibatur. Illud jam epotatum fuiſſe ex præſumptione, & multo magis ex pertinacia cognoſcitur; efficit enim, ut ad contemptum uſque procedatur; & propriis etiam inſtitutoribus, ac magiſtris obſiſtatur. Qui illud ebibit ſe ſe præceptoribus ſuis parem putat, & qui ab aliis docendus eſſet, tamquam Pythius Apollo haberi vult, & quidquid effutit, vult ab omnibus inſtar oraculi haberi. Si aliis plus lectionis permittit, ſibi auctiorem ingenii vim arrogat, qui primo ſtatim obtutu omnem difficultatem aſſequatur. Ita mendacium triumphat, & quia tectum eſt inductumque magnificis verbis, venuſtiſque locutionibus, ab inſciis, & imperitis tamquam veritas eſſentialis exiſtimatur. Qui ab adeo periculoſo veneno præſervari cupit, numquam ſimiles libros videre debet: omnia enim ibi contagionem perflant, & nemo citra periculum attingit humum, ubi anguis ſuum virus effudit. *Liber, qui inſcribitur; Familia ſancta, tomo 2. cap. 1. §. 9.*

Obligatio legendi, & meditandi ſcripturas Dei legem ſtudiis. Dei lex in ſanctis veteris, novique teſtamenti ſcriptoris continetur, eaſque legentes, & meditantes divinam nobis miſericordiam promeremur. Qui Dei legem meditatur aſſidue, hic, S. Ambroſius *in pſal.* 118. *ſerm.* 10. ait, certus eſſe poteſt, ſe præſentem ſemper habere gratiam, quæ vivat in æternum: *Beatus vir . . . qui in lege ejus meditabitur die, ac nocte.* Pſal. 1. Qui legem meditatur, per legem docetur, & a Deo ipſo legis auctore eruditur: ita ut doctrina, quam a lege recipimus, cum ſit immediate a Deo per ſanctorum librorum lectionem, jam quoddam ſit beatæ vitæ principium. Ideo, S. Auguſtinus inquit, quotidie in Eccleſia legis libri, & ſacra biblia leguntur; nondum enim ad ſublimem hanc ſcientiam pervenimus, quæ replet corda, & ſpiritus eorum, qui illam palam contemplantur. Eadem ex cauſa alii Sancti Patres hortantur, ut indeſinenter ſacram Scripturam legamus, & S. Joannes Chryſoſtomus lectionem hanc ita neceſſariam exiſtimat, ut neque illos diſpenſet, qui ſæcularibus ſunt dediti negotiis, atque mundi hujus commercio impediti. *Moralis chriſtiana in Pater tract. itu ſecundo præliminari.*

Diſpoſitio quæ requiritur in legenda ſcriptura, aliiſque aſceticis libris. De lectione idem eſt ac de oratione; inutilis eſt, & fructu vacua, niſi fiat uti oportet. Neſcimus, inquit Apoſtolus, quomodo orandum ſit, & quid in oratione petendum; ſed Spiritus ſanctus orat pro nobis, videlicet nos orare facit gemitibus inenarrabilibus, quos verbum nequit exprimere. Ideoque antequam lectio ſuſcipiatur, Spiritus ſanctus precibus invocandus eſt, ut illius lumine illuſtrati, nobis per meditationem applicemus, quæ leguntur. Itaque verum erit dicere, nos a Deo doctum iri, nobiſque hæc Pſalm. 93. verba applicari poſſe. *Beatus homo, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. Idem.*

Elogium libri evangeliorum. Ex toto ſacrorum Bibliorum corpore, liber, qui Chriſtianos maxime deceat, & audeo dicere, qui prorſus illis ſit neceſſarius, ille procul dubio eſt, qui ſanctum continet evangelium, quod regula eſt, quæ nobis præſcripta fuit, & ſecundum quam vivere decrevimus, cum Jeſu Chriſti legem profeſſi ſumus. Divinus hic liber eſt oraculum, quotidie in neceſſitatibus, & difficultatibus conſulendum; per quod Dei filius nobis de cœlo loquitur, noſque de noſtris edocet officiis. Hoc illud teſtamentum eſt, quod nobis Pater noſter reliquit, per quod extremam voluntatem ſuam nobis aperit, & ideo quod jugiter ob oculos, interque manus habere debemus. Hoc novum dicitur, quia immutabile eſt, & numquam veteraſcit permanens uſque ad temporum finem idem, quod fuit ab initio. Semper novum eſt, quia verba, quibus conſtat, ſpiritus, & vita ſunt, ac nos penitus renovat in Jeſu Chriſto cor novum, novumque ſpiritum tribuens; & temporum decurſu tanto magis novum erit, quo magis, magiſque creſcemus in vita nova, quam nobis Spiritus ſanctus inſpirat. *Idem.*

Quinam libri legendi ſint. Habemus ſanctorum Patrum ſcripta, totque alia pietatis opera omnibus conſcripta ſæculis a pluribus viris ſanctitatis laude florentibus, quos colit Eccleſia, & qui fidelium omnium laudes promeriti ſunt tum doctrinæ, cum virtutis præſtantia, & qui omnium manibus evolvuntur. Inter ſanctos libros, qui a nobis legendi ſunt, recenſeo tractatus aſceticos, non ab Eccleſiæ Patribus ſolum, verum etiam ab aliis ſanctis viris conſcriptos; hi quippe, ut ita dicam, ſunt totidem evangelii interpretes, per quos nobis loquitur Deus; & quemadmodum illos ſpiritu ſuo Deus replevit, cum ſcripſerunt ea, quæ nobis ſcripta reliquerunt; quodammodo dicere poſſumus de illis, quod de antiquis Patribus, quorum mentio fit in ſcripturis, S. Gregorius ait, illos eſſe veluti tot organa, per quæ loquitur Deus, cum illorum verba, & facta leguntur. Cum itaque tot nobis valida ſuppetant ſubſidia, liquet, Chriſtiano de ſua ſalute ſollicito aliquam temporis ſui partem piorum horum librorum lectioni eſſe impendendam; verum lectio eo modo, quo opus, inſtituenda eſt, ut aliquis inde fructus percipiatur. *Id.*

Neceſſitas bonos libros legendi. Sancti, aſceticique libri, Pater quidam ait, ſunt veluti epiſtolæ, quas ſcripſit Deus, & ad homines miſit; hæ igitur epiſtolæ ſunt legendæ, ut quid a nobis Deus quærat, intelligamus. Dei verbum, quod continent, vel in ſacris bibliis expreſſum, vel in aliis voluminibus explanatum, eſt veluti robur, & cibus animæ: ita hos legens libros anima ſuum panem ſumit,

& co-

& comedit, ut loquitur David; quod ſi negligat veſci, fieri nequaquam poteſt quominus langueat, atque hoſtium ſuorum conatibus cedat. Unica ſæpe ſcripturæ vox ſufficit, ut magnos in anima edat effectus, quod S. Auguſtino, aliiſque plurimis accidit. *Auctor Anonymus.*

Ethnicorum libri a ſolute non prohibendi.

Nimia ſeveritas eſſet pueris Ethnicorum libros prorſus interdicere, quia plurima admodum utilia in iis continentur: verum oportet, ut magiſter illos chriſtianos efficere noverit eo modo, quo illos explicabit. Non deſunt in eorum ſcriptis ſententiæ quædam, quæ prorſus veræ ſunt, & iſtæ per ſe chriſtianæ ſunt; omnis enim veritas a Deo eſt, & pertinet ad Deum. Illæ igitur ſimpliciter approbandæ ſunt, atque oſtendendum, religionem chriſtianam eas longius provehere, earumque veritatem melius ob oculos ponere. Non deſunt aliæ, quæ in ore quidem Gentilium falſæ ſunt, & in chriſtianorum ore ſolidiſſimæ, veriſſimæque; hoc autem ſcitus magiſter debet oſtendere ethnicæ diſciplinæ vanitatem oſtendens, eique ſoliditatem principiorum chriſtianæ religionis opponens. Denique aliæ omnino ſunt falſæ, earumque falſitas perſpicuis, ſolidiſque argumentis eſt oſtendenda. Hoc pacto omnia in libris erunt utilia, iique fient tamquam aſcetici libri; quandoquidem erroribus etiam, quos continent, utemur ad eas, quæ illis oppoſitæ ſunt, veritates probandas, ac melius oſtendendam cæcitatem, in quam culpa humanum redegit ſpiritum, ac divini luminis neceſſitatem ad haſce tenebras diſſipandas. *Eſſais de morale, tomo 2. ſub finem educationis Principis.*

De malis libris idē dicendum ac de colloquiis pravis, quæ mores corrūpunt.

Corinthiis *in ep. 1. c. 15.* prohibet S. Paulus ne impiorum audiant ſermones; atque Apoſtoli verba æque notanda ſunt, ac neceſſarium eſt hoc interdictum: *Corrumpunt mores bonos colloquia prava.* Hoc ſatis eſſet, ut ab impiorum librorum lectione nos deterreret, quia libri mali ex malis conſtant ſermonibus; verum hoc ſatis non eſt ad nobis omnem immittendum horrorem, quem libri mali merentur; quia eorum lectio malis colloquiis longe eſt perniciosior, & in corda noſtra majori vi, licet non æque palam, operâtur. Quacumque arte homo, qui decipere ſtudet, nos alloquatur, quocumque ardore ſermones ſuos roboret; ſentimus cor noſtrum lædi ex iis, quæ audax nobis proponere admititur, & neque honeſtas, neque decor ipſe patitur, illum tranquille audiri. Licet ſecretam aliquam foveremus propenſionem in ſcelus, quod ille nobis perſuadere conatur, pudorem omnem abjeciſſe putandus eſt, qui ſine reſiſtentia ei præbet aures; & quamvis memoria retineat, nobiſque repræſentet, quod perditus homo enarravit, omnia tandem delentur, vel imbecillius agunt, cum evitatur occaſio, uti præcipit Deus. Librum vero numquam non ultro legimus; & non contemnendum crimen jam eſt, cum certi ſumus illum eſſe malum, vel ejus legendi auctoritatem nobis non eſſe. Illum citra verecundiam legimus; nos ipſi ſoli hoc ſcimus: mens ita ſuæ vacat voluptati, ut ne animum quidem advertat ad malum, quod operatur; in iis acquieſcit, quæ ſibi placent; primum quidem incautioſius illum percurrit; mox per otium attentius evolvit, inde illum relegit, & guſtat, quidquid ibi ſibi placet, & illinc cum ſumma voluptate omne virus ebibit. *P. Heliodorus Capuccinus ſermone de lectione.*

Libri obſceni integerrimos etiam corrum. punt.

Adoleſcentula quædam re adhuc integra primas peccati cogitationes magis timebat, quam periculoſiſſimorum morborum acceſſiones; crebro ad Sacramenta accedebat, bonis vacabat lectionibus, nihil antiquius habebat, quam ſalutis ſuæ curam; & ſancta hæc principia feliciſſimum exitum promittere videbantur: Undenam factum eſt, quod modo mundo ſervit, & ſibi fas eſſe putat, quæ minime decent; omnibus voluptuariis cœtibus intereſt, fugit Sacramenta, nullum habet amplius devotionis ſenſum, ac demum nullam vel officii, vel exiſtimationis, vel ſalutis ſuæ curam gerit? Inde ſane, quod librum amatoriis nugis, fabuliſque refertum, quod comœdias legerit. Colloquia validiſſimis condita illecebris nihil profecerant; lectio ſenſim perfecit, quod mundi ſermones fortaſſe nondum inceperant; curioſitas imputitati, ac licentiæ aditum reſeravit. *Idem.*

Mali malorum librorum effectus.

Tertullianus *de carne Chr. c. 7.* ait ſermonem, quo dæmon primam corrupit mulierem, fuiſſe generalem cauſam mortis corporum, & animarum: *Verbum ædificatorium mortis.* Verum poſſumus affirmare, malos libros eſſe perpetua hujus inimici ſalutis noſtræ inſtrumenta, eumque hoc ſcripto, typiſque edito verbo innumeras animas occiſione delere. Cum illud diu duret, & vigeat, vaſtitatem hanc afferre non ceſſat: neque pravorum horum effectuum culpa vacaris, ſi quid conferris exiſtimationi, aut venditioni librorum, qui pernicioſæ ſunt cauſæ illorum. In eamdem ſententiam S. Chryſoſtomus *hom. in Gen.* conſpirat, & ait primam mulierem virorum primo, totique poſteritati propinaſſe venenum eo ſermone, quo ipſum allocuta eſt, ut eum ad vetiti fructus eſum induceret; cumque nihil non mortale, funeſtumque concepiſſet eo in colloquio, quod habuit cum dæmone, non aliud parere potuiſſe quam mortem, & inſpirare Adam, quod ſibi in corde fuerat a dæmone inſtillatum. Itaque ne dubites infamem hunc librum, hunc impium librum animæ tuæ, amicorumque tuorum, quibus illum commodaveris, mortem futurum; virus ab eorum manibus in cor eorum migrat; ſervique tui, qui te illum legentem videbunt, & qui, ſi potuerint, & ipſi eum legent, venenum hoc potabunt, ibique mortem invenient. Huic vero veneno huic ineſt peculiare, quod ſola etiam potatur cupiditate, & ut pereas, ſatis eſt, illud ebibere velle. Profecto negare nequis, quominus ſis cauſa plerorumque horum ſcelerum emens, retinens, legens, laudans, & pravus hoſce libros commendans. *Idem.*

Mala, quæ ex malis libris proveniunt, fere incurabilia.

Inter terribiles malorum circumſtantias, quæ pravi libri pariunt, non poſtrema illa eſt, quod hæc mala fere ſunt incurabilia; cujus rei hæc cauſa eſt; quia corruptio ſpiritus graviſſimum eſt peccatorum converſioni obſtaculum; etenim ſpiritus, qui fidei ſenſus retinuit, cordis rebellionibus adverſatur; ſed ſpiritus noxiis corruptus lectionibus cordis corruptionem fovet ſenſibus oblectationis; eamque falſis ratiociniis, jucundiſque ſpeciebus corroborat. At ad generalem hanc rebellionem ſuperandam validiores requiruntur gratiæ; & conſtat, hæc ſubſidia eo longius abeſſe, quo corruptio hæc univerſalis magis eſt odioſa Deo, ſanctitati illius magis oppoſita, præceptis gloriæque ejuſdem contraria. *Idem.*

Nihil majora gignit mala, quam pravorum lectio librorum.

Olim de ſummo quodam viro dictum fuit, neminem eodem melius ſcripſiſſe, cum bene ſcripſit, neminem vero deterius, cum male. Multa quidem reſpondenda eſſent, ſi hanc propoſitionem vellemus aſſerere; verum fatendum eſt, librorum compoſitionem, editionemque in maximorum bonorum numero eſſe recenſendam, cum libri, qui typis eduntur, boni ſunt; quia inde homines ſeu pro tempore, ſeu pro æternitate non exigua bona percipiunt. Verum etiam Sole ipſo clarius eſt compoſitionem eamdem, editionemque inter ſæculi mala non poſtremum obtinere locum, cum in lucem pravos proferunt libros. Hac de cauſa Concilia peculiari cura edixerunt, nefarios libros flammis eſſe adjudicandos; & hæc una ex iis rationibus eſt, propter quas non ſuperſunt amplius Valentini, Marcionis, Arii, Eunomii, Neſtorii, Pelagii, aliorumque plurimorum hæreticorum ſcripta; licet eorum quidam innumeros ferme libros ediderit. Concilia Nicænum, Carthaginienſe, Epheſinum, Chalcedonenſe, Conſtantinopolitanum præceperunt, ut nefariorum horum auctorum opera cremarentur; & zelus, quo Catholici Imperatores hoc expleri juſſerunt, eos fere omnes ſuſtulit, ita ut ſola eorum hodie memoria ſuperſit, quam omnes oderunt, & execrantur. *Idem.*

Adhortatio, ut & hac in re Eccleſiæ nos ſubmittamus impe. riis.

Pareamus, fideles, iis, quæ Eccleſia, ratio, conſcientiaque nobis imperant. Ne noſmetipſos in periculum intereundi adducamus; neque tot alios in idem periculum objiciamus, ut eam expleamus curioſitatem, vel deſiderium, quo flagramus, ſciendi, diſcendique, cui quidem ſatisfacere poſſumus tot aliis libris eadem cum innocentia, & voluptate. Non

mi-

minorem pro noſtra ſalute, ac pro aliena zelum habeamus eo, quem tot inſignes Præſules, Principeſque oſtenderunt; non minor hac perfecta fidei Chriſtianę ætate nobis integritas adſit, atque conſtantia ea, quam Epheſii fideles in ipſis fidei ſuæ exordiis oſtenderunt. Scindamus, utamus, uti ratio, & Eccleſia poſtulant, hæc nefaria, & pernicioſa opera: nonne præſtat illa comburere, quam nos ipſos æternis flammis adjudicari? *Idem.*

Lectio ſpiritualis aliqua in re præſtat ipſi divini Verbi prædicationi.

Ut dignam ſpiritualis lectionis exiſtimationem concipiamus, Sancti illam divini Verbi prædicationi comparant, & dicunt, niſi lectioni ea omnis vis, & energia adſit, quam viva vox poteſt habere, longe plura tamen eidem ineſſe commoda, quæ vivæ prędicationum voci deſunt. Primum non ita facile eſt quovis tempore concionatorem habere, uti facile eſt quovis momento bonum habere librum. Secundo quidquid optimum a concionatore dicitur, perniciſſime tranſvolat, ideoque omnem effectum nequit obtinere. Tertio per lectionem cum ſummis viris, ſanctiſſimis hominibus, maximiſque Eccleſiæ Doctoribus converſamur; & modo cum hoc, modo cum illo colloqui poſſumus, eoſque audire, quaſi re ipſa præſentes adeſſent, atque illos loquentes audiremus. Denique bona, quæ ex ſpirituali lectione poſſunt hauriri, tanta ſunt, ut S. Hieronymus loquens de interiori animæ incendio, profiteatur nullum eſſe dubium, quominus illud ex ſacris libris procedat, quorum lectione anima divino igne ſuccenſa ab omni labe penitus expiatur. *Rodriguez, tractatu 5. cap. 28.*

Bonorum librorum legendorum negligentia nota eſt negligentiæ propriæ ſalutis.

Negligentia, atque contemptus, quo plurimi bonorum librorum lectionem aſpernantur, palam teſtantur ſalutem ipſorum nullo fere in diſcrimine illis eſſe, quoniam parum adeo diſcere curant rationes, quæ in illis ejuſdem deſiderium accendere, eoſque ad eam acquirendam poſſunt excitare. Ad prædicationem audiendam pergo, ais, cujus non niſi tamquam ſupplementum aliquod librorum lectio eſt; ſed quamvis etiam Concionatores de omnibus veritatibus ad ſalutem neceſſariis te erudirent, difficile eſſet eas in ſermonis decurſu percipere, quia ſæpe attentio noſtra deficit; & operoſum quoque eſſet eas retinere, quia ſermo ſemper memoria ipſa celerius decurrit. Ad hęc certum eſt, terræ hujus negotia ſæpe nos a cœleſtibus negotiis avertere; ſed aſcetici libri docent, vel ob oculos ponunt, quod ignoramus, vel quod uti opus eſt minime conſideramus. Nos erudiunt, atque hortantur tanquam omnium dierum, horarumque omnium concionatores; in pluribus lectionibus id retinemus, quod in concione nec animadvertimus quidem: ſecunda, ac tertia lectio illud cor debellat, quod prima non moverat. Si virtute præditi ſumus, S. Chryſoſtomus inquit, inita conſilia corroborant; ſi quid auſi ſumus officio noſtro contrarium, lectiones bonæ leviſſimorum etiam criminum metum injiciunt; graviorum horrorem immittunt, & utraque curant, cum ſæpius legimus: quemadmodum iterata pharmaca ad cicatricem vocant ea vulnera, quæ primo non curantur ſpalmate. Hæ lectiones nos urgent, & ad pœnitentiam agendam compellunt; atque ita hæc lumina perficiunt fructus, quos gignunt, eoſque ad maturitatem uſque, & perfectionem adducunt. Negligere igitur id, quod tot rationibus noſtræ aliquid conferre poteſt ſaluti, nonne eſt ſalutem ipſam negligere, ac oſtendere, quod illa nullum nobis negotium faceſſit? *P. Heliodorus Capuccinus eo libro, & loco quos jam memoravimus.*

Plurimi ſunt aſcetici libri, eoſque eligere poſſumus, qui nobis ſunt utiliores.

Pietas non minus fœcunda eſt, quam ſcientiæ, vanitas, ſcelus; non pauciores fert libros ad hominum ſanctificationem, quam ſcientiæ in lucem edant ad eorum eruditionem, ſcelus ad interitum, & vanitas ad inanem nominis auram. Pietati infinitum fere voluminum debemus numerum, & quamvis terminos eum adſectatione non quærat [argumentum enim quod tractat per ſe in pretio eſt habendum, & ornamenta nullum eidem adjungere poſſunt nitorem] non negligit tamen vividas, vehementeſque locutiones; non reſpuit ornatum, qui eam Deo magis acceptam efficit, quia aliquid confert, ut homines allicientur ad Deum, & ſcit ſe nihil niſi ad majorem Domini gloriam acquirere poſſe, cui uni placere deſiderat. *Idem.*

Inanes excuſationes, quibus aſceticorum librorum lectio rejicitur.

Undenam fit, ut cum ſis chriſtianus, te ipſum ab ea lectione diſpenſes, a qua ne ſe ipſum quidem diſpenſabat Apoſtolus? Pluribus impeditus negotiis? Judas Machabæus jamjam prælium initurus tempus naniſcitur, quo aliquid ex ſacris Bibliis deliber, ac inde tantum ſibi honoris quantum patriæ ſuæ utilitatis reportat. *Lecto ſancto libro 2. Mach. 8.* Doctus es, neque indiges librorum adminiculo, ut doctior fias? at illi etiam, qui doctiſſimi habentur, nonne aliquando, quæ didicerunt, tenentur repetere, & nonne aliquando ſui obliviſcuntur officii? Numquid doctior es S. Paulo, & in eadem ſchola, & ab eodem Præceptore inſtitutus, qui eadem ſcientia, & eadem veritas eſt, & qui alterum erudiebat pro univerſo terrarum orbe magiſtrum, hunc ſibi formans diſcipulum? Virtute præditus es? at num magis quam primi fideles, quam S. Timotheus? Numquid hunc S. Paulus a lectione cenſebat immunem? Immo nonne hanc illi tamquam maxime neceſſariam commendabat? Dices fortaſſe, libros plurimo venumdari argento? Heu! nonne invenitur pecunia pro ſexcentis rebus, quæ ſupervacuæ ſunt, pro libris curioſis, & nonnumquam impiis? nonniſi ubi officium, & noſtra ſalus agitur, pauperes ſumus. Tantus præſtantium librorum numerus, qui adeo modico pretio comparantur, inanem prorſus hanc excuſationem efficit; præterquamquod non deeſſent viri boni, qui libenter pauperibus, qui litteras ſcirent, hujuſmodi libros commodarent.

De lectionibus indifferentibus ad optimum finem dirigendis.

Via ullum ex retro elapſis ſæculis fuit æque veterum auctorum curioſum, & adeo ſeras recentium, ac noſtrum iſtud: numquam locupletiores fuere Bibliothecæ libris compoſitis, ac in omnes linguas tranſlatis, idque omnibus in argumentis, quæ ſciendi cupiditatem poſſunt explere. Haud equidem credo, bene dicendi artem, hiſtoriam, omnes Philoſophiæ partes, Juriſprudentiam, Theologiam, aliaque argumenta, quæ hanc eamdem explere valent eſuriem, & aliquid publico bono conferre, tanta perſpicuitate, ordine, elegantia, facilitate, quanta hoc ſæculo pertractata fuiſſe. Non deſunt homines, qui ex profeſſione ſua hujuſmodi lectionibus vacare tenentur, & qui ex conſcientia eruditi debent de iis omnibus, quæ ad eam, quam ampleXi fuerunt, vitæ rationem pertinent; & quam nonniſi ſufficienti ingenio donati amplecti potuerunt: & quia infidelis eſt memoria, & novæ quotidie difficultates occurrunt, debent nonnumquam ad libros tamquam oracula confugere, rationemque reddituri ſunt Deo malorum omnium, quæ ipſorum gignere poſſet ignorantia, & ſæpe etiam eadem reparare tenentur. Hæc eadem lectio nequaquam prohibita eſt iis, qui alias vitæ rationes ſecuti fuerunt. Naturalis hominum propenſio erga ſcientiam innocuis lectionibus poteſt expleri: ſpiritus perfectio non eſt voluntatis perfectioni contraria; infidelis Deo non eſt, qui opera illius cognoſcere ſtudet: quod nobis recentes illius admirandi, amandique rationes ſuppeditat, ab illius cultu nos nequaquam avellit: Deus æquus eſt, neque prohibet homini ejus facultatis exercitationem, qua inter cætera animantia diſtinguitur. Immo neque ſibi perſuadere quiſpiam debet, rationabili hac libertate quemquam diſpenſari ab ea attentione, quam ſuis debet officiis, vel illam eo uſque extendi, ut illi inutiles profeſſioni ſuæ lectiones permittant, cum ejuſdem conſcientiæ ſint periculoſæ. Curioſitas, aut vanitas non conferunt jus legendi, quod profeſſio, & publica utilitas quoſdam ſcire cogunt; illi ipſi, qui hujuſmodi lectionibus vacare coguntur, nonniſi ſumma præcautione illis operam dare debent; quæ procul dubio pravos gignent effectus in eorum mente, qui citra neceſſitatem, & ſine cauſa illis occupantur. Cæterum jam culpa non caret ſe ſe malo, quod accidere poteſt, objicere. *Idem.*

De inventione ſcripturæ.

Scribendi, edendique typis inventum inſpiravit Deus ad prævertendas jacturas memoriæ earum rerum,

uplex ſermo, & librorum.

rum, quæ geſtæ ſunt; duobuſque hiſce adminiculis humanus ſpiritus firma efficit verba, quæ natura ſua fluunt; ac immortalitatem impertit ſermonibus, qui vix nati occumberent, & qui ad perfectionem deducti, jam non eſſe inchoarent. Satis admirari non poſſumus, quod hae in re calamo, ac ſtylo plus inſit virtutis, quam linguæ; quod mortua inſtrumenta quamdam immortalitatis ſpeciem tribuere valeant verbis, quæ a lingua vivente privilegium hoc nequeunt accipere; quod modico atramento omnes hominum cogitationes exprimere poſſint, & hoc uno colore exhibere nobis quidquid in mundo eſt, vel fuit; qualitates omnes, omnem ſcientiam, omnes magnorum virorum actiones, quidquid dignum, indignumque memoria eſt; immortalitatem conferre iis, quæ mortua ſunt, communicare id, quod non habent, atque tot res ab temporum injuriis vindicare, a quibus ſemet nequeunt eripere. *Idem*.

Boni ſermones malique naturam non mutant, ſive in ore ſint, ſive in ſcriptis.

Verba, & ſermones ejuſdem naturæ ſunt ſive in labiis, ſive in papyro: quidquid os proferre poteſt, quidquid calamus ſcribere, quidquid torcular excudere ejuſdem ſpeciei ſunt. Impius ſermo non minus impius in libro eſt, quam in labiis; ſermo indifferens, ſermo pius ſpeciem non mutat ſive audiatur, ſive legatur: os, calamus, torcular illum in ipſius natura relinquunt, & poſtrema duo illi firmitatem, ac diuturnitatem tribuentia ſpeciem, & qualitatem ejus non mutant. Libri vel boni ſunt, vel mali, vel neutri uti ſermones, ſive libri typis editi ſint, ſive manu ſcripti. Omnes iſti libri licet diverſæ ſpeciei in hoc tamen conveniunt, quod eorum lectio aliquando præcipitur, aliquando permittitur, aliquando prohibetur. *Idem*.

Quidam ex officio tenentur malos libros legere, eorumque lectionem prohibere.

Lectio librorum, qui fidei, boniſque moribus contrarii ſunt, pars eſt officii nonnullorum, quos vel ſuſcepta provincia, vel ſuperiorum imperium illos ad examen revocare cogit, eoſque refellere, vel proſcribere. Viri hujuſmodi, quibus vel officium, vel imperium hanc tribuit auctoritatem, legere poſſunt hæreticos, impioſque libros, ut videant utrum eorum doctrina æque mala ſit, ac eorum exiſtimatio, & utrum æque pravi ſint, ac infames. Ipſa etiam conſcientia non ſinit, eos hujuſmodi lectiones relinquere; & non minus illi tenentur hos libros evolvere, quam Judices teneantur nocentem interrogare. Eccleſiaſtici ſuperiores non vacarent culpa, ſi damnarent, vel cenſoriam notam affigerent libro, quin illum vel per ſe, vel per alios ſcientia, & probitate præditos, exploraſſent; quemadmodum peccarent Judices, ſi contra reum indicta cauſa ferrent ſententiam; & quamquam difficillimum ſit hos libros citra periculum legere, publica tamen utilitas non minus illos excuſat, quos ratio muneris ſui, vel ſuperiorum juſſu eoſdem legere cogunt, quam Confeſſarios, vel Medicos, qui periculoſa nonnumquam legunt, ſed certo conſilio illis ad hominum valetudinem, vel ſalutem utendi; & Deus, qui præcipit illis, ut hujuſmodi lectionibus erudiantur, numquam eas denegat gratias, quæ neceſſariæ ſunt, ut illi ſe ab hac contagione præſervent. *Idem*.

Libri contra fidem, bonoſque mores prohibiti ſunt, & quid hos libros legi ſit interdictum.

Lateranenſe Concilium Epiſcopis præcipit, ut ad examen revocent libros, qui contra fidem, bonoſque mores ſunt, atque ut de illis per ſe, doctoſque viros judicium ferant. Concilium Tridentinum, ſummique Pontifices, qui poſt illud rexerunt Eccleſiam, quam debent, adeo neceſſarii examinis curam ſuſceperunt. Hoc nequit eſſe crimen in illis, quod Cœlum, ac terra probant, quia citra inobedientiam id negligere nequirent; immo e contra labor eſt immortali gloria dignus operam navare, ut licentia, hæreſis, ac impietas evellatur. Quod ſi Laici quidam prohibitos, damnatoſque libros legendi obtinent facultatem, harum diſpenſationum non leves eſſe debent cauſæ, perſonæ tutæ, & præcautiones ſervatæ. Simplex curioſitatis ratio non ſufficit hujuſmodi facultatibus impetrandis; rationabilis requiritur credendi cauſa, lectionem hanc utilem vel Eccleſiæ, vel petenti futuram; neque tuta conſcientia ulli tradi poſſunt arma, quibus metuendi ratio ſubeſt, ne ille contra ſe ipſum utatur. *Idem*.

Quid de amatoriis libris cenſendum.

Profecto non ii tantum libri, qui obſcœnis narrationibus repleti ſunt, ſed illi etiam qui amatoriis fabulis ſunt referti; comœdiæ, hiſtoriæ ad voluptatem ciendam concinnatæ, & peccare docentes, quemadmodum Ethnicus quidam eas nuncupat: *Peccare docentes hiſtorias*; libri hujuſmodi, eorum lectio, & oblectatio, quæ illinc petitur, ſunt Chriſtiano homine indigna, qui omnes cognitiones ſuas ad Deum debet referre, & uti talentis, quibus ab illo donatus fuit, ut ſaluti ſuæ conſulat, & alienæ, quantum ſui muneris, ac profeſſionis poſtulat ratio. Et ſane inficias ibit nemo, hujuſmodi opera bonis moribus infinitam afferre perniciem, quia fere ſemper in legentium animis relinquunt ideas, ac ſenſus puritati contrarios. Profecto ad morum corruptionem evitandam, quam illi quocumque poſſunt inferre, Ethnici quoque illos ex Rebus publicis eliminandos, proſcribendoſque cenſuerunt, exiſtimantes, ut quidam ex eorum auctoribus inquit, lectionem adeo parum honeſtam corrumpere facilius poſſe virtutis ſenſus, quos pueris ab ineunte ætate inſpirabant, quam eorum excolere ingenia: *Noluerunt his libris liberorum ſuorum animos imbui, ne plus moribus nocerent, quam prodeſſent ingeniis*. Valer. Maxim. Itaque nihil intentatum reliquit Eccleſia, ut fideles a lectione librorum adeo periculoſorum deterreret, non minus fidei, quam morum puritatis gerens curam. Hac mente Nicænum Concilium, hiſtorico Nicephoro teſte, tulit anathema contra Arii librum, cui titulus *Thalia*; quia ſtylus illius laxior erat, & effœminatus. Eamdem praxim ſervavit Eccleſia in quodam Provinciali concilio erga Heliodorum Epiſcopum, qui de gradu deturbatus fuit eo, quod flammis abſumere noluerat Æthiopicorum Hiſtoriam, vel amores Theagenis, & Caricleæ. Cum enim amatorii hujus libri lectio perniciofam in adoleſcentum animis impreſſionem effeciſſet, Provinciale concilium præcepit, ut vel hic liber, qui impuri amoris ignem accenderat, igni addiceretur, vel Epiſcopus, qui illius Auctor extiterat de Epiſcopali dignitate dejiceretur; qui cum mallet Epiſcopatu ſe abdicare, quam ſua ſcripta flammis comburere, juridice loco motus fuit. *Thiers in tractatu de ludis, atque ſolatiis c.*10.

Fabuloſi amorum libri iis periculoſi ſunt, qui virtutem, & pietatem colunt.

Quantumvis oſcitanter ad examen vocentur fabuloſi amorum libri, ii etiam qui honeſtiores videntur, haud ægre quivis judicabit illos rejiciendos eſſe in eorum numerum, qui mundi ſpiritum inſpirant, ac devotionis, & pietatis ſpiritum in iis etiam ſuffocant, qui virtute præditi ſunt, ac ſanctiſſime inſtituti fuerunt. Sancta Thereſia fidele perhibet teſtimonium malorum, quæ horum librorum lectio primum in ſua peperit anima. En quid illa fateatur: incœpi, ait illa, paſſim fabuloſorum amorum lectioni vacare; atque lectio hæc incœpit teporem injicere ardentibus deſideriis, quibus Deo ſervire flagrabam, & ex corde meo pietatis ſenſus proſcribere. Non adeo magnum mihi videbatur malum plures diei, & noctis horas inepte, inanique huic impendere occupationi, in qua ita tota eram, ut mihi non viderer voti compos niſi recentem aliquem hujus generis librum invenirem. Incœpi tunc velle ſecundum ejus temporis conſuetudinem indui, unguentis oblini, omneſque vanitates conſectari, quas meæ conditionis ratio patiebatur. Ex hujuſmodi initiis, ait vitæ ejuſdem hiſtoricus, plurimum primus charitatis ardor deferbuit; alia ex parte gratia obſcurari cœpit, & cor illius, quod antea divino erat amore ſuccenſum, pene in eam, quam diligebat, vanitatem transformatum eſt. *Idem*.

Mala, quæ amatorii libelli pariunt, memorantur, ut eo auctores animadvertantur, eorumque libri flammis abſumantur.

Si debitus adhibeatur honor amatoriis libellis, atque præclaris fabularum voluminibus, quorum numerus quotidie non ſine Chriſtianæ religionis dedecore augetur, in eumdem fere cogentur ordinem, in quem hæreticorum libri rejiciuntur; ſi enim eorum nequitia tanta non eſt, eſt magis communis, ac a pluribus ſentitur. Eo majorem habent pravitatem, quo majorem teſtantur innocentiam, & ſub ſolatii colore vitium inſpirant. Neque alios hujus veritatis aſſertores affero quam Epiſcopos, qui Theſſalonicam concilii gratia convenerunt: hi de Epiſcopali ſede Heliodorum de-

dejecerunt, quia in lucem ediderat ſuam Caricleam, eumque omnibus dignitatis inſignibus exuerunt. Patres illi in ſeveram adeo ſententiam tunc tandem conſenſere, poſtquam diligenti examine ea reputarunt mala, quæ adoleſcentia, immo etiam provectior ætas ex adeo pernicioſo libro percipere poterant. Jucundæ narrationes, atque ethopœjæ illecebris refertiſſimę illum tutatæ non ſunt; ac juſtiſſima cenſuræ nota ſubeunda auctori fuit, quia non ſatis humilitatis habuit, ut opus ſuum diſſiteretur. Prudenter ſummi illi viri cenſuerunt, adoleſcentiam per ſe nimis eſſe in vitia proclivem, quin in illa pertrahatur, vel impellatur, atque ignem concupiſcentiæ nimis eſſe ardentem, ea vero potiſſimum ætate, quin oleum camino addere oporteat; quamobrem licet opus tale ferri potuiſſet, ſi a propbano auctore fuiſſet conſcriptum, jure igni devovendum judicarunt, quia Epiſcopum habebat auctorem. Sortem hanc tot merentur volumina fabuloſis referta narrationibus, & hiſtoriis ad voluptatem inventis, quas vernaculo nomine dicimus *Romans* propter inſigne naturæ ejuſdem opus, quod eodem nomine appellabatur, & quod jam trecentis ante hoc tempus annis præter propter conſcriptum reliquis ejuſdem farinæ libris ſuum nomen reliquit. Dici nequit quantum malorum flagirioſiſſimus hic liber pepererit, quæ Gerſonis Magni Cancellarii zelum excitarunt ad eorum curſum inhibendum; qui ejuſdem auctorem miſerrimo Judæ comparat propter criminis enormitatem. Heu! Quot ſunt hujus characteris libri in Gallia, Hiſpania, Italia, regniſque omnibus? libri qui hujuſmodi continent narrationes, quarum lectio non niſi bonis moribus corrumpendis inſervit. *P. Cordier tomo 2. Familiæ Sanctæ.*

Hujuſmodi librorū lectio nequicquam probare quidam contendunt.

At enim libri nunc honeſtiores ſunt, atque iis rebus omnibus carent, quæ mentem quidem fœdare, animum vero corrumpere poſſunt; non enim ſunt niſi jucundæ fabellæ, ubi inſanus amor ſanio excipitur contemptu, quanta prudentia ſapiens, & honeſtus amor docetur; de morum licentia nullus ibi accidit ſermo, niſi ut damnetur; ubique laudibus celebrantur modeſtia, & innocentia; quarum alterutra ſemper hiſtoriam concludit; & ſi quid ab hoc charactere occurrit abnorme, ſtatim ſuum nanciſcitur antidotum, atque remedium antequam poſſit nocere. Sed quæcumque ratio afferatur ad excuſandos pravos effectus, quos id genus libri pepererunt, hodieque pariunt; hæ malæ arbores cenſendæ ſunt, quia fructus earum mortem quidem plurimis, ſalutem vero nemini attulerunt. Illud autem de illis mitius judicium ferri poteſt; hujuſmodi lectionem inanem eſſe cibum alendi virtute carentem; virtutes, quæ ibi deſcriptæ ſunt, in imagine tantum ſunt, vitia vero re ipſa. Si quid bonum ibi legitur, in animum non illabitur, & fabula quædam cenſetur; malum vero, quod ibi deprehenditur tamquam veritas conſideratur. Falſa perquiſitio, & imaginaria voluptas eamdem efficiunt in animo legentium impreſſionem, ac ſi res cum omnibus illis peracta fuiſſet circumſtantiis, quibus eſt exornata. At hoc ipſum non accidit generoſæ repulſæ, vel bene ſervatæ integritati; nam præterquamquod malum credimus facilius, quam bonum propter generalem in qua vivimus corruptionem, certum eſt pulchris actionibus nos nequaquam æque moveri ac pravis; quia illæ ſenſus noſtros excedunt, & nonniſi a ſpiritu percipiuntur. Ita peccati permanet occaſio, & virtutis decor evaneſcit; quamobrem ſapientes viri hujuſmodi illuſtres, induſtreſque fictiones adoleſcentiæ venenum eſſe cenſuerunt. *Idem.*

Vide auctores dicta titulo de ludis, ſpectaculis, comœdiis &c.

Quamvis malum, quod ex hujuſmodi librorum lectione procedit ad ea uſque non pertingeret mala, quæ nihilominus paſſim videntur; periculoſum tamen adoleſcentibus eſt, inſomnes ducere noctes, ut videant finem ejus facinoris, quod guſtare incœperunt. Illos curioſitas urget, neque ullam percipiunt requiem, niſi ejuſdem finem fuerint intuiti. Hoc in cor eorum aculeum jacit, quem, ubi voluerint, evellere nequeunt. Fabuloſi caſus iſti ita bene concinnati ſunt, ut nonniſi cum poſtrema pagina ſpiritus curioſus illos relinquat. Repetat modo adoleſcens ille, vel hæc puella amoris ſpiculo corde gerens omnes caſus, quos legit (ea enim omnia, quæ legit, jugiter menti illius obverſantur) in mentem revocet occurſus meditatos, tenera colloquia, inopinatas artes, indictos ad conveniendum locos ita belle diſpoſitos, omnia parata, ut e voto initum cedat conſilium; quem fructum præſtolaris ex his omnibus, quæ indeſinenter in ſpiritu ejus verſantur? Profecto minus malum, quod metui queat, eſt pietatis jactura; neque enim credi poteſt, quantum hæ inſanæ cogitationes procul amoveant omnem Dei, ſalutis, alteriuſque vitæ curam: at inde ut plurimum accidit, quod ſpiritus, qui imaginariis hujuſmodi caſibus innutritus eſt, in praxim redigat, quidquid legit, & ex vitæ ratione alicujus verum efficiat dignum amatorio libello argumentum, cujus exitus ſemper eſt funeſtiſſimus. *Idem.*

De Auctoribus hujuſmodi libros ſcribentibus.

Etiamſi amatoriarum fabularum auctores otii tantum nomine eſſent damnandi, quippe in id unum incumbant, ut fictos caſus comminiſcantur, ſpiritum fatigantes ſuum excogitando, & concinnando eventus eos, qui aliquam habeant ſpeciem veritatis, ter ſemper eſſent coram Deo, a quo ideo creati fuerunt, ut ſuam ſalutem operarentur. Sed quænam eorum infelicitas eſt in id unum elaboraſſe, ut alios perderent illis noxios inſpirantes affectus, quibus ipſi ſeſe mancipaverant? Dici enim poteſt ex cordis abundantia calamus ſcribere, non ſecus ac lingua loqui conſuevit. Quodnam ſcelus eſt ignem ſuccendiſſe, quem, ubi voluerint, non extinguent, & qui late depopulatus eam afferet vaſtitatem, quam fortaſſe reparare non poterunt? Hæc res ſummo dolore conficiebat ſummum Pontificem Julium II. qui cum adhuc adoleſcens ingenii famam aucuparetur, hujuſmodi librorum conſcribendorum licentiam ſibi vindicaverat; ſed qui provectiori ætate rationem inquirebat inhibendi malum, quod ipſe pepererat, eamque non inveniens graviſſimis doloribus inſolabiliter torquebatur. Palinodiam cecinit; ea, quæ dixerat, retractavit; omnes obteſtabatur, ut ſummo Pontifici potius, quam procaci adoleſcenti fidem haberent; & mallent potiorem habere damnationem, qua ad primam Eccleſiæ dignitatem evectus opera ſua proſcribebat, quam ſuæ juventutis licentiam. Summus hic Pontifex lacrymas ex eorum omnium oculis eliciebat, cum quibus loquebatur, ubi hic accideret ſermo. Quis affirmabit, ajebat ille, Dei cor meis doloribus tangi, quandoquidem libri mei malum parere non ceſſant? Retractationes equidem ſcribo, quas in omnem terrarum orbem conor effundere, ſed quid fiet de animabus illis, quæ meo ſcelere perierunt? At legentur ne retractationes meæ? Et illi, a quibus legentur, inde proficient? Quam gravis dolor eſt, ſe nocentem cognoſcere, & noxam, uti par eſt, reparare non poſſe? Peccatum quidem odi, & deteſtor, at illud prohibere, non eſt integrum mihi. Num aliquid propius ad deſperationem accedit? Hic ille fructus eſt, quem hujuſmodi flagitioſa ſcripta ferunt, & utinam eorum auctores eadem pœnitentia, qua ſummus iſte Pontifex ducerentur! Heu, præclara ingenia quid judicanti reſpondebitis Deo, cum vobis objicietur tempus in otio fovendo, in impudicitia excitanda veſtris ſcriptis impenſum? In meliorem uſum Dei dona convertite, iiſque, magni hujus Præſulis exemplum ſecuti, utimini ad reparandum injuriam, quam Deo intuliſtis, & damnum, quod proximis veſtris peperiſtis. *Idem ex parte.*

Quid de hiſce libris ſentiendum?

Quæritur, quid ſentiendum de his libris, quos *Romans* vernacula lingua vocamus, de præclaris illis fictionibus nihil niſi mirum venditantibus, & quæ cum accommodatæ ſint inconſtantiæ, & curioſitati ingenii noſtri, necnon affectuum noſtrorum naturæ, & inquietudini, earum lectio faſcini ſpecies quædam videtur; adoleſcentia adeo validis illecebris ad illas ſe pertrahi ſentit, ut eas nullomodo valeat deſerere; cœnæ, ſomnique horæ maxime importunę videntur, quia cogitur jucundas has illuſiones intermittere, quæ ſpiritum replent, quin ſatient, quæ illum onerant, quin faſtidium creent, quæ ſemper legi vellent, & numquam abſolvi, & quarum curioſitatis, & volu-

luptatis mixta nobilitate ſimul, & finis meruitur, & exitus deſideratur. Citra omnem dubitationem libri hujuſmodi cenſendi ſunt pernicioſi, & quicumque eorum naturam cognoſcit, facile huic cenſuræ ſubſcribet: ſcit enim id genus libros compoſitos eſſe tantum ad inſpirandum, fovendum, alendumque amoris affectum, qui plerorumque hujus mundi malorum eſt cauſa. *P. Heliodorus Capuccinus libro, quem ſæpe memoravimus.*

Impudici amoris affectus ſemper eſt hujuſmodi librorum materia.

Satis liquet amorem ſemper eſſe hujuſmodi librorum argumentum; zelotypiæ, vindictæ, tepores, diffidentiæ, ſingularia certamina, bella, prælia, ſacrificia ibi non occurrunt niſi tamquam ornamenta, vel effectus harum impurarum chimerarum, & tamquam intervalla, quæ opem ferunt ſpiritui, ut omnia comprehendat, quæ tempus illi relinquunt guſtandi voluptatem, qua perfunditur legens jucundiſſimi affectus eventa, & quæ efficiunt, ut ardentius narrationis textura, & decurſus perquiratur. Re ipſa amor tota eſt horum librorum ſubſtantia; & vellem equidem illorum amatores docerent, utrum hæc vivendi ratio fere jugis ſit peccati continuatio; utrum Deus utriuſque ſexus mortalibus prohibeat ſeſe objicere proximæ occaſioni peccati; atque utrum ulla magis periculoſa ſit occaſio peccati, quam eorum lectio librorum. *Idem.*

Quid efferi poſſit ad hujuſmodi lectionem excuſandam,

At enim amores, de quibus plerique id genus libri loquuntur, honeſti ſunt, eorum quippe finis conjugium eſt; & ſi legere licet turpes primi Cæſaris, & cæterorum ferme inſequentium amores; ſi citra periculum in hiſtoriis leguntur laſcivi, & inhumani mores populorum veteris, novique terrarum orbis; cur iſti prohibendi ſunt? Cur prohibendæ feſtivæ deſcriptiones affectus periculoſi quidem, ſed iis omnibus deſtituti adminiculis, quæ pudorem lædere poſſunt; cur non prohibentur hiſtoriæ, ſed in illis teterrima ſcelera legere fas eſt? Hujuſmodi objectiones ex ſe ſtatim corruunt, & quid inter hos, hiſtoricoſque libros diſcriminis intercedat, exploratum eſt. Hiſtoria veritatem docet; hi vero libri fabulas narrant; illa ſine infidelitate ſcelera nequit præterire, hi nequeunt illa ſine mendacio venditare. Hiſtoria vitia ad vivum repræſentat pro vitiis; amatorii vero libelli vitiis perſonam induunt, nihilque intauſum relinquunt, ut pro virtutibus atque perfectionibus traducantur. Quod vero ſpectat ad honeſtum conjugii finem, quem his libris propoſitum autumant; qui illos probant, vel non animadvertunt, vel animadvertere nolunt, illos ſimulatas deſcribendo cupiditates, quæ fabulæ concluſionem vel impediunt, vel diſponunt, movere noſtras, eaſque vel ſopitas excitare, vel extinctas accendere, & afficere, ut vera crimina committantur. *Idem.*

Bonorum librorum multitudo efficit, ut poſſimus, immo ut debeamus ab horum librorum lectione abſtinere.

Etiamſi in terris non aliud eſſet librorum genus, quam horum, abſtinendum tamen eſſet ab eorum lectione, & curioſitas cedere deberet conſcientiæ, mandatis Dei, atque ſaluti: ſed libri in quolibet argumento in infinitum uſque multiplicati ſunt, & plurimorum hominum vita nequaquam ſufficeret legendo quidquid una tantum in re fuit ſcriptum, quin tempus tereretur legendis amatoriis hiſtoriis, quæ uſquequaque fabellis redundant: vos autem pertinaci, obfirmatoque animo vetito hoc cibo veſci cupietis, & curioſitas veſtra reſpuet omnia, iis exceptis, quæ ſaluti veſtræ poſſunt officere. Curioſitas hæc propter noxiam voluptatem tanto ſeverius punienda eſt, quia expleri poterat fere infinito innocentium lectionum numero, & quia incomprehenſibilis ſapientum librorum multitudo potiorem tribuit occaſionem ab hujuſmodi libris abſtinendi, qui tantum ad vos pertinent, quantum ea, quæ expedit ignorare. *Idem.*

Prætextus diſcendi bene loqui horũ librorum lectionem excuſare non poteſt,

Non ſumus amplius eo tempore (immortales Deo habeantur gratiæ) quo bene loqui diſcere nequeamus, quin diſcamus male vivere, & quo linguam noſtram efformare non poſſimus, quin mores noſtros corrumpamus. Non adeunda eſt amplius amoris prophani ſchola, ut egregias, ubereſque lectiones percipiamus; non accedendum eſt Ethnæ, neque in ejus flammis pereundum, ut illi ſatisfaciamus curioſitati, quam ſine periculo explere poſſumus, & quin requies, honor, & ſalus noſtra in diſcrimen vocetur. Sæculi hujus ſcriptores artem invenerunt linguæ puritatem cum argumenti ſoliditate, & innocentia conjungendi; nobiſque præ aliis ſæculis hæc utilitas eſt, quod linguæ theſauros inquirere poſſumus, quin in inſidias impingere metuamus. Libri, qui de linguæ noſtræ dignitate, ac venuſtate loquuntur, plurimi ſunt; atque horum præceptorum exempla in ſacris æque, ac prophanis hiſtoriis, in remotiſſimarum regionum enarrationibus, & in ipſis ſcientiarum tractatibus invenimus. Eruditi ſcriptores iſti ſcientiam cum elegantia conſociarunt; ſcientia nos docet, quin barbarorum vocabulorum ſtrue nos laceſſat; neque venuſtiores dicendi formas didiſcimus, cum mentem rebus optimis replemus. Ii etiam libri, qui ea pertractant, quæ ad pietatem pertinent, hæc in contemptum non adducunt invenuſtis vocibus, vel inelegan ti ſyntaxi. Pietas quoque credidit ſe carere non poſſe cura infirmitatibus noſtris neceſſaria; & licet hoc præcipuum minime putat vocabulis inhærere, noſtro ſe accommodat ingenio, ac nobis hæc cedit utilitas, quod eodem ſimul tempore & bene loqui, & bene vivere diſcamus, & ſimul linguam, mores, ac ſpiritum formare poſſimus. Sed licet alterius mundi lingua loquendum eſſet, licet inculti, ac barbari eſſemus habendi; tunc hæc quoque nobis ferenda eſſet injuria, potiuſquam bene loquendi ars ex iis petenda eſſet voluminibus, quæ malum docent, & ad peccandum ſollicitant. *Idem.*

Quodnam eſt horum librorum argumentum? Inventiones, doli, artes, exituſque prophani amoris, quorum lectio in idolorum cultoribus, qui verum Deum neque norunt, nec diligunt, vix eſſet ferenda. Verum quænam intereſt ratio inter Chriſtianæ pietatis profeſſionem, horrorem peccati, amorem, & praxim continentiæ, Jeſu Chriſti imitationem, firmam in verbis ejus fidem, & lectionem amatoriarum fabellarum, quarum ficta argumenta omnes Chriſtianas virtutes oppugnant? . . . *Lectio* hæc in anima omnes Chriſtianæ pietatis, divinique amoris, qui ejuſdem perfectio eſt, ſuffocat ſenſus. Tandem enim ſi contraria contrariis extruduntur, quæ magis oppoſita ſunt, quam divinus amor, atque prophanus? Inde igitur ſequitur, & quotidiana docet experientia, ſimulac prophanus amor corde aliquo potitur, inde amorem Dei exulare, & prout alter accenditur, alterum extingui, & penitus evaneſcere. *Liber, cui titulus: Familiarum Chriſtianarum Pædagogus, præcepto ultimo de pravorum librorum lectione.* *Homine Chriſtiano indignum eſt amatoriarum fabularum lectioni vacare.*

Mira impreſſio, quam in legentium animis hujuſmodi librorum lectio relinquit.

Ut liqueat quamnam in animarum mundanarum mentibus impreſſionem relinquat amatoriarum fabellarum lectio, audi, qua de re in cœtibus illæ loquantur, & quid ſecum reputent in ſolitudine.. Non aliud animo verſant niſi quod legerunt; modo invident fortunæ perditi amatoris, modo artes admirantur, quibus uſus fuit, ut votorum ſummam conſequeretur, modo illectæ ſunt objectis, quæ imaginatio illis ſuaviſſima repræſentat: hæ ſunt cogitationes, quibus animæ effœminatæ occupantur. De quibus loquuntur ex cordis abundantia, narrant Heroum, inſigniumque fœminarum eventus, quibus mens eorum repleta eſt; & ſi forte eo in cœtu, in quo adſunt, accidit ſermo de virtute, vel aliquo pietatis facto, quam nauſeam, quod faſtidium præſeferunt? *Idem.*

Pravi libri pravis ſermonibus deteriores.

Inter prava colloquia illa magis metuenda ſunt, quæ periculoſorum fiunt lectione librorum. Viva vox ſæpe fluxas efficit impreſſiones; ſcripta manent, & ubi placuerit, legi poſſunt; attento ſpiritu per otium leguntur; vacat illis animum advertere, in illis voluptatem, ſolatiumque ſuum mortales conſtituunt; eaque illis impendunt plerumque momenta, quibus ſpiritus affectionum objectis maxime patet, ac minus ſibi cavet; quibus cor magis iis rebus afficitur, quæ illius ſtudiis velificantur; quibus denique impreſſiones magis vividæ, jucundæque ſunt, magis profundæ, ac fere indelebiles. In hominum cœtibus, quæ dicuntur, ſæpe nobis ruborem offundunt, aliorum adſpectus aliquam nobis verecundiam, & reverentiam inſpi-

rat;

rat: at cum legimus, non erubeſcimus; nihil nobis metuendum eſt; vitium liberius ſeſe prodit; ideoque ſi ſecundum Ethnici cujuſdam effatum, quod S. Paulus adoptavit, bonos corrumpunt mores colloquia prava; pravi libri hoc tutius, ac validius efficiunt. *Liber cui titulus: Excerpta ex operibus plurimorum Sanctorum Patrum, recentiumque ſcriptorum.*

Malorum librorum lectio periculoſior eſt malorum hominum conſuetudine.

Malorum lectio librorum moribus magis officit, quam malorum hominum conſuetudo; liber enim, ubicumque voluerit, poteſt accipi, & legi; venenum illius ſemper præſto eſt, ut ſeſe effundat; ac ſemper idem eſt, ſemperque eamdem habet contagionem. In libro nihil non meditatum occurrit; verba magis vivida ſunt, atque valida; ſermo compoſitius magis, & ſuavior; narrationes comptiores: omnia nitent, melius digeſta, ac in ordinem deducta, nec non ad cor fictis coloribus corrumpendum ipſis etiam flagitioſiſſimis ſermonibus aptiora . . . Si S. Paulus ne permittebat quidem primis fidelibus obſcœnorum vitiorum proferre nomina, cum invicem converſabantur; quid ſentiendum de libris, qui de iiſdem differunt, qui immo ad eadem excitant, ac addunt ſcandalum impudicitiis, & ſordibus, quas delectis vocabulis ornant, ut eadem homines minus perhorreſcant. *Id.*

Contra Auctores qui libros malos, vel ſcribunt, vel vertunt.

Quid autem dicendum non eſt in illos, qui vel pravos elucubrantur libros, vel qui rurſus veteres ſuſcitant, qui bonorum omnium cenſuram fuere promeriti; qui miſera perfruuntur voluptate non legentes ſolum, verum etiam in noſtrarem ſermonem vertentes, quidquid in alieno magis contagioſum eſt, ut venenum illis etiam propinent, qui vel mortuas, vel exoticas linguas non norunt; qui ſatis nequaquam rati illos in viventium manibus tradere, illis etiam præparant, qui nondum ſunt, in tempus futurum? Crudelia fratrum homicidia, quæ illis etiam vitam auferunt, qui illam nondum acceperunt! Cui aliquis pudor eſt, poteſtne in re tali talenta, quibus a Deo donatus eſt, exercere? Sed potius ulla ne Religio illi eſt, cui damnabilis hæc voluptas arridet condiendi id, quod verum eſt Religionis virus, iis omnibus illecebris, & veneribus, quæ efficere poſſunt, ut cum aviditate ebibatur, atque hauriatur? *Idem.*

Non deſunt etiam, qui carminibus, impiiſque ſcriptis novum præparant virus eo periculoſius, quo occultius, ac majori arte dilutum, quod ex eorum manibus profectum, qui ſe Chriſtianos dicunt, in manus eorum fertur, qui ſe tales eſſe gloriantur. At quomodonam qui hæc tenebrarum opera componunt, ſe Chriſtianos audent vocare; hoc eſt divini illius Magiſtri diſcipulos, qui puritatem, & ſanctitatem tantummodo docet? Qui ita cæci ſunt, ut adeo prophanis lectionibus ſe ipſos paſcant, nonne evangelio abrenuntiant eam tradentes doctrinam, quæ iis tantum convenit, qui perditæ ſunt, deploratæque conſcientiæ? Nunne hoc eſt Jeſum Chriſtum cum Belial conciliare, & ex eadem perſona fidelem, & infidelem efficere? Hic ille effectus eſt, quem Auctores pernicioſis operibus ſerunt, amatoriis fabellis, carminibus adeo teneris, atque patethicis, quæ inhoneſtas animi libidines tam venuſte, tantoque lepore deſcribunt; ubi malum eo magis metuendum eſt, quo magis ſententiarum, verborumque luminibus involutum eſt, & callide in poemate, vel comœdia ſub falſis urbanitatis, vel ſpecioſæ honeſtatis coloribus diſſimulatum. . . Ethnici, qui olim dæmones venerabantur tamquam ſcelerum, libidinumque Deos, fas eſſe putabant, hoc ſibi non prohibente Religione, quam profitebantur, loqui, & ſcribere ſecundum corruptos cordis ſui ſenſus; at horum librorum pernicioſorum Auctores ampleai ſuns Religionem, quæ hanc iniquitatis damnat doctrinam, quam ipſi neque ſequi poſſunt, neque aliis proponere, niſi evangelicis dogmatibus, & Chriſtiano nomini abrenuntiaverint. *Idem.*

Qui malos legit libros ſponte ſua ſibimet occaſionem præbet peccandi.

Nonne criminoſa temeritas eſt ſeſe objicere periculo peccandi, & ſe prævertendi? Hoc tamen accedit, cum aliquis ſuæ non diffidens infirmitati, malos legens libros peccati quærit occaſionem, & eam occaſionem, quæ ſæpe illis etiam funeſta fuit, qui ſe invulnerabiles exiſtimabant. In apertum ſe objiciunt tentationis periculum; lapſus vero a tentatione non procul diſtat. Amant, atque perquirunt quod malas tantum cogitationes immittit, & malæ cogitationes nonniſi paſſionem, paſſio vero inordinata dumtaxat deſideria producere poſſunt. Hæ cogitationes, atque cupiditates nimis prope ſunt cordi, ita ut in illud impreſſionem minime efficiant, illudque penitus debellent; præterquamquod ex quo voluntariæ ſunt, jam non ſunt a ſcelere immunes. At voluntariæ ſunt in cauſa, hoc eſt in voluptate, quæ ex lectione percipitur; quæ quidem lectio eas ciet cogitationes, quæ alioquin numquam habitæ fuiſſent. Hic verus eſt dæmonis laqueus ad ciendam voluptatem, & ad corruptæ naturæ propenſionem inflammandam. *Idem.*

Ethnicorum prudentiſſimi malorum librorum lectionem damnarunt.

Ethnicorum prudentiſſimi, ſapientiſſimique funeſta docti experientia cognoſcebant quidem hominum imbecillitatem, ac furentem illam propenſionem, qua in ſenſuum voluptates impelluntur; verum neque principium illius, quod eſt originale peccatum, neque pœnam, neque remedium cognoſcebant; quamobrem non alios ſenſus habebant, quam quos in corrupto ſuo corde inveniebant, nec alia lumina, quam quæ peccati tenebræ illis offundebant. Secundum hos ſenſus, & hæc lumina ſcribebant, & loquebantur. Attamen plures eorum pravos libros tamquam reipublicæ noxios damnarunt; quidam illos ex rebuſpublicis ſuis proſcripſerunt; quidam in eorum auctores animadvertendum eſſe cenſuerunt; alii contra hanc pernicioſam ſcribendi rationem invecti ſunt, eam rati originem, veramque cauſam corruptionis morum adoleſcentiæ. *Idem.*

Scimus, licet originale peccatum baptiſmo deleatur, concupiſcentiam, virulentam illam omnium vitiorum originem ſemper in baptizatis ſubſiſtere, eoſque cogere, ut indeſinenter ſibimetipſis invigilent, ſanctoque horrore fugiant quidquid illam poteſt ſuſcitare. Dei Filius hoc nos docet in evangelio, hoc in imo corde nobis inſpirat per gratiam, nobiſque neceſſaria præbet adminicula, ut noſmet ab hoc domeſtico inimico tueamur. Quis autem negare poteſt quod ipſi fatentur Ethnici, malis videlicet libris excitari, foveri, ali, & in nobis hanc peccati originem roborari? Patet ergo hos libros nonniſi a Principe ſæculi proficiſci, qui chriſtianorum infidelium mentes excæcat. *Idem.*

Pravi libri Epheſinorū exemplo comburendi.

Docere nos voluit Spiritus ſanctus, quid veris fidelibus faciendum ſit de iis libris, quorum lectio periculoſa eſt, primorum diſcipulorum exemplo, quod in Actis c.19. adſertur: *Multi ex eis, qui fuerant curioſa ſectati, contulerunt libros, & combuſſerunt coram omnibus.* Generoſum primorum Epheſi Chriſtianorum ſacrificium, ac certiſſimum veræ converſionis argumentum æque noſtro ſæculo rarum, ac illud ſecundum eſt pravis ingenii fructibus, comœdiis, amatoriis fabulis, ſatyris, libellis diffamatoriis, qui omnes magis periculoſi ſunt, quam ipſi magiæ libri; hi enim mentem dumtaxat prævertere poſſunt, & aliunde apud omnes in odio, & horrore ſunt; illi vero corrumpunt cor, quod facilius, quam ſpiritus ipſe ſeducitur, atque funeſtas habent illecebras ad pleroſque mortales fallendos, eos etiam, qui felicius ingenium ſortiti videntur. *Idem.*

Crimen, quod committunt pravos libros ſcribentes, atque legentes.

Cæci profecto vocandi ſunt horum operum Auctores, quandoquidem minime prævident terribiles turpium harum elucubrationum effectus. Etenim arbitrarine poſſunt ſibi licere ita oblectari, & oblectare alios non conſcientiæ tantum ſuæ detrimento, verum etiam excidio earum animarum, quas ſeducunt, atque prævertunt? Etenim oblectari eſt cum animarum excidio, voluptatem ſuam conſtituere in iis ſcribendis, quæ licentiam inſpirant. Hoc peccatum ſcandali eſt: hoc eſt ſtruere inſidias periculoſiſſimas iis æque, qui ſunt infirmiſſimi, ac iis qui ſanctiſſimi ſunt, quia per hoc cauſa fiunt lapſus plurimorum, tum eorum, qui ævo ſuo degunt, tum eorum qui futuris ſæculis erunt. Profecto libri, qui pernicioſum hoc virus continent, ejus naturæ ſunt, ut nonniſi cum mundo videantur perituri. Verum fatendum quoque eſt non ſanæ mentis eſſe, qui vacat eorum librorum lectioni, qui contra

omne

omne fas, omnemque verecundiam ſcripti videntur, ut animas in vitiorum abyſſum detrudant. Solus abominabilium harum lucubrationum titulus ſufficere debet, ut eſplodantur, neque illos attingere licet, quin ſuſpicionem ſubeamus vitium probandi &c. *Idem*.

Mali libri ſæpe malis converſationibus deteriores, De lectione idem dicendum non eſt, ac de converſatione: deſiit converſatio, ſæpe vix meminimus eorum, quæ in eadem acta fuere; perfunctoriæ ſunt impreſſiones, & nonniſi primo occurſu metuendæ. Lectio e contra lenius agit, ac irrepit. Quemadmodum tibi integrum eſt, quid potiſſimum velis efficere de libris, ac per otium ponderare ejus verba, & loquendi modos, qui illic occurrunt; nihil te fallit, nihil te fugit; & Hæreticus, exempli gratia, ſperare poteſt ſe omne illud, quod poteſt, peperiſſe malum, ex quo ſcit cum voluptate illud opus legi, quod in lucem edidit. *P. Stephanus Chamillard in ſermone manuſcripto*.

LICENTIA,

Effuſa in omni intemperantia libidines, incompoſiti mores Bacchanalia. Solutior æquo vita.

MONITUM.

NON medicum diſcriminis intereſt inter illud vivendi genus, quod in aperta, & procaci vivendi licentia ducitur, & illud, quod mollem vitam dicemus, de quo ſuo loco ſermo erit. In vita molli, ubi omnia vitæ quæruntur commoda, atque omnes mundi hujus deliciæ guſtantur, modus aliquis ſervatur, exiſtimationis ſuæ geritur cura, ſtatum quid deceat ſuum ſpectatur; cum interim ea in licentia, de qua iſtic ſermo eſt, non deſint effuſa in omni intemperantia libidines, atque Ethnicorum more vita ducatur.

Primum quidem animus erat de ſolis Bacchanaliorum flagitiis loquendi, quo quidem tempore frequentius in omnia vitiorum genera frænum laxatur, atque omnia ad exceſſum prorſus evadunt; verum enim vero, cogitanti mihi vivendi licentiam, effuſaſque libidines non intra illud tantummodo temporis ſpatium contineri, ſæculique licentiam omni tempeſtate graſſari, immo omnem plurimorum mortalium vitam jugem eſſe licentiam, quam neque religio, neque Dei metus, neque temporis ipſius calamitas cohibere poſſunt, æquius viſum eſt eodem titulo ea quoque complecti flagitia, quibus proc aces homines quocumque tempore ſe mancipant, quamvis de bacchanaliorum depravata conſuetudine ſim potiſſimum verba facturus.

Hoc in argumento duo tantum evitanda ſunt. Primum ne morum licentia cum licentia fidei confundatur, quod vulgo intelligitur, cum ſermo eſt de flagitioſis hominibus nullam religionem habentibus, vel incompoſitis moribus ſuis accommodatam religionem concinnantibus; de quibus in Titulo de Atheiſmo *verba fecimus: alterum, ne de quolibet vitio ſingillatim fuſior inſtituatur amplificatio, veluti gula, impudicitia &c. quorum ſingula peculiaris concionis ſunt argumenta; ſed generatim differendum eſt de publicis vitiis, ac ſolutioris vitæ flagitiis, in quo procax licentia conſiſtit.*

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia hujus argumenti concionum ſyſtemata.

I. PRO effuſis in omni intemperantia libidinibus, quas omnes ſibi fere permittunt bacchanaliorum diebus, hæc inſtitui concionis partitio poteſt. 1. Hæc ſolatiorum genera, quæ ægre quovis alio tempore probantur, hoc culpa vacare non poſſe, quo moderatiſſimus quiſque majorem, quam vulgo, ſibi libertatem permittit, propter periculum ea ſcelera perpetrandi, quæ numquam poſſunt permitti. 2. Quia vitia, in quæ facilis patet lapſus, numquam majus afferunt ſcandalum, ideoque numquam ſunt, quam huc tempore, nocentiora.

Pars Prior. Ut autem luce clarius appareat, quod primum vobis propoſui, numquam videlicet majus eſſe periculum, quam hiſce hilariorum, vel potius libidinum diebus, in graviſſima proruendi ſcelera; per vos mihi liceat (Auditores) diſcrimen illud ſtatuere, quod ſemper habendum eſt inter voluptates, atque ſolatia; non enim omnia ejuſdem generis ſunt, neque omnia in eadem ſcelera viam poſſunt aperire. Solatia quædam omnium ſunt temporum, ac in nullo diſcrimine poſita ſunt, quorum ſolus exceſſus poteſt redargui; hujuſmodi ſunt deambulationes, venatus, corporis exercitationes, quæ & valetudini æque, & voluptati aliquid conferunt. Neceſſitas, qua illa probantur, eadem quovis etiam tempore conſtituit, & lex ea nonniſi moderari poteſt, eorum tempus dirigens, atque nimium eorum amorem coercens. Alia vero ſunt, quæ conſuetudo, quam cum S. Baſilio Dæmonis traditionem vocare poſſumus, in hoc bacchanaliorum tempus invexit; qualia ſunt aleæ, choreæ, nocturni conventus, convivia, quæ non aliud ſunt quam meræ libidines; ſpectacula, ubi pudor, & honeſtas periclitantur, aliaque id genus, quæ jam diu plurimis abhinc ſæculis abolere conatur Eccleſia, & contra quæ Concionatorum zelus adeo frequenter erumpit. Dico autem, licet ex hujuſmodi ſolatiis nonnulla per ſe culpa vacare poſſint, hoc tempore ut plurimum eſſe nequiſſima. 1. Propter ſpiritus diſpoſitionem, quæ tunc maxime viget, & pravum exemplum, quo omnes fere trahimur; cum enim ita affectus ſit ſpiritus, quis ſibi promittere poteſt, ſe modum, qui tantopere neceſſarius eſt, non exceſſurum? 2. Quia quidquid nos in aliquod vitium poteſt impellere, ac timorem injicere, ne in illud ruamus, jam impellit, invitat, allicit, illudque etiam probare videtur; conſuetudo, ſocietates, metus ne ab aliis in ludibrium traducamur, digitoque notemur &c. Attamen quis affirmare auſit, hoſce exceſſus innocuos eſſe, vel hæc ſolatia eſſe permiſſa ſub prætextu conſuetudinis, quæ contra Dei legem nequidquam præſcribere poteſt? 3. Quia hæc ſolatia per ſe hoc tempore magna ſunt vitia, quia aſſidua ſunt, quia in illis omne tempus teritur, quia illis ſeſe omnino mortalis

man-

mancipat, & quia pleraque vel criminoſa ſunt, vel periculoſa.

Pars altera. Flagitia hæc, in quæ facilis patet lapſus numquam magis eſſe criminoſa, magiſque vituperanda, quam hoc tempore. 1. Quia hoc potiſſimum tempore majus ſcandalum afferunt, quæ una circumſtantia efficere poteſt nequam, quod ſuapte natura culpa vacaret. Scandalum affertut Eccleſiæ, quæ in fletus erumpit; bonis, qui iteratis pietatis exercitiis nequicquam contenduot hujuſmodi effuſiores libidines tollere; proximo denique, qui occaſionem arripit id faciendi, quod ab aliis fieri intuetur. 2. Quia hæc vitia, & exceſſus frequentiores ſunt, magiſque familiares, quam alio quovis tempore, immo ſunt majores, quod nemo inficiatur. 3. Quia funeſtos exitus habent. Effuſioris quippe licentiæ ſpiritus arripitur, qui non adeo facile abjicitur; habitus contrahuntur, qui difficillime poſſunt aboleri; minus diſponitur animus quadrageſimali jejunio, & pœnitentiæ &c. *Partitio hæc deſumpta eſt ex Auctore ſermonum in omnia Ethica Chriſtiana argumenta.*

II. Oſtendi quoque poteſt effrænata licentia, ac depravatum vivendi genus, quod hoc tempore regnat, 1. Divinæ juſtitiæ flagella, & ſupplicia in urbes generatim, & in ſingulos peculiariter detrahere, qui effuſioris proterviæ apertiora tradit indicia. Rationes hæ ſunt, quia hoc tempore in majori Dei oblivione vivitur; graviora pluraque peccata committuntur, ac major divinarum legum contemptus oſtenditur. 2. Hæc flagella, atque ſupplicia vulgo aliquam habere rationem cum peccatis, quæ perpetrantur. Ita convivia, atque intemperantia famem, meſſiumque ſterilitatem; alea, bonorum jacturam, ac rei domeſticæ interitum; voluptates, ac profana ſolatia publicas deſolationes, bella, morboſque; Dei oblivio ſecum trahit cæcitatem, finalemque impœnitentiam, quod eſt ſuppliciorum omnium maximum.

III. Circa ea ſcelera, atque flagitia, quæ hiſce libidinum, atque intemperantiæ diebus committuntur; hæc S. Auguſtini verba, quibus eadem evitandi rationem admonemur, concionis partitionem poſſunt tribuere.

1. Per hos dies, quibus affuſæ in omni intemperantia libidines tot effundunt tenebras in peccatores, Deum oremus, Pater ille inquit, ut nos ſuo lumine repleat, ut eas agnoſcere, atque damnare poſſimus: *Deprecanda eſt miſericordia Dei, ut donet intellectum ad iſta damnanda.* 2. Per hoc dies, quibus tot ſcelera Salvatoris mortem, & paſſionem inſtaurant, precemur Deum, ut ſanctas nobis affectiones immittat, ut illa fugiamus ac deteſtemur: *Affectum ad iſta fugienda.* 3. Per hos dies, quibus hæc eadem flagitia tot Eccleſiæ dolores, ac gemitus afferunt, Dominum obteſtemur ſuper aris expoſitum, ut illa nobis dignetur ignoſcere: *Miſericordiam ad ignoſcenda. Ex Moralibus ſermonibus. Sermone de Domin. Quinquageſime.*

V. 1. Hi bacchanaliorum dies impiis quidem cæcitate perculſis, atque palam præferentibus ſigna unde reprobatos eſſe, atque a Deo derelictos innoteſcit, dies ſunt libidinum, ganearum, omniſque intemperantiæ. 2. Chriſtiania vero fidelibus fervorem, atque pietatis exercitationem hoc tempore, quod alii in intempeſtivia conviviia, alea, & impudicitia traducunt; inſtaurantibus, dies ſunt gratiarum propitiationis, miſericordiæ, indulgentiæ, atque ſalutis.

V. Cum hebdomadæ hujus evangelium de cruce, ac Salvatoris morte loquatur: *Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & filius hominis tradetur, & illudetur, & crucifigetur,* &c. in duabus concionis partibus oſtendi poteſt.

1. Peccatores, procaceſque homines hoc effuſioris licentiæ tempore Jeſu Chriſti crucem evertere. 1. quia illius fructum auferunt, ac meritum inutile efficiunt. 2. Quia ſe ipſos inimicos crucis Chriſti profitentur, quemadmodum S. Paulus loquitur, ea ſecuti dogmata, quæ Cruci ejuſdem ſunt prorſus oppoſita. 3. Quia omnia Crucis veſtigia in Chriſtianiſmo delent, qui non eſt amplius vita crucis, ſed voluptatum, & ſolatiorum.

2. Hi peccatores ipſi novo impietatis ſcelere eamdem crucem iterum extollunt, & erigunt. 1. Quia eaſdem inſtaurant contumelias, quibus Dei filius affectus fuit: *Tradetur, illudetur, crucifigetur.* 2. Quia illum majori cum cognitione offendunt. 3. Quia injuriæ, quas illi inferunt longe graviores ſunt, acerbioreſque.

PARAGRAPHUS II.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

CUM Bacchanaliorum, hilariorumque nomina ignota fuerint Sanctis Patribus, non ſecus ac effuſiores in omni intemperantia libidines, quibus fidelium pleriq; hoc ſe mancipant tempore nullos locos afferre poſſumus, aut verba, quibus eædem ſub hoc nomine damnentur: ſed cum Ethnicis alii fuerint dies feſti, ludiſq; & ſpectaculis ſuis deſtinati, contra quos Patres omni niſu, ac vi invecti fuere, ut ab iiſdem Chriſtianos homines deterrerent, ne & ipſi eorum ſordibus polluerentur; qui eorum auctoritate voluerit uti in argumenti hujus ſermone, ea quę Patres dixere de prophanis tēporum ſuorum oblectamentis ad hujus temporis ſolatia, quæ nihil minus noxia ſunt, poſſunt transferri. Itaque, ne uti in adagio eſt crambe recocta enecet, conſuli poſſunt quæ a nobis dicentur, dictaque fuerunt in titulo de *ſolatiis, de ſpectaculis, ludis, & choreis, de conſuetudine & ſcandalo.* SS.Patres

Præterea peculiariter videnda ſunt, quæ Salvianus ait lib. 7. *de Gubernat.* ubi hujus temporis vitia per hypotipoſim deſcripſiſſe videtur; necnon conſulendus eſt S. Petrus Chryſologus ſermone 155. ubi in eos declamat, qui perſonam induunt, quod nunc paſſim fieri conſuevit.

In Titulis, quos memoravi, invenietur quid Patres dixerint adverſus aleam, choreas, comœdias, convivia, aliaſque id genus procaciores libidines, quæ per hoſce bacchanaliorum dies committuntur, quibus in id unum mortales operam navare videntur, Ethnicorum flagitia, libidineſque rurſus in conſuetudinem revocaturi.

Lancicius *Opuſc.* 11. *cap.* 22. agit de devotionibus, quas fidelis bacchanaliorum diebus exercere poteſt, ad avertendam Domini iracundiam, qui hoc tempore magis, quam alio quolibet læditur. Aſcetici, aliique.

Engelgrave *par.* 2. *Lucis Evangelicæ in Domin. Quinquag.* pluribus oſtendit exemplis, a peccatoribus hoc tempore Filium Dei crucifigi.

Qui loqui voluerint de ſpirituali cæcitate, quæ numquam vel gravior eſt, vel magis metuenda quam hoc tempore, quo tenebræ, & flagitia debacchantur, videre poſſunt ea, quæ hoc in titulo a nobis indigitata fuere, eoſque auctores conſulere, qui de eadem pertractant.

Deltius *in opere Mariano lect.* 4. *de Paſſione Domini* loquitur de ſceleribus, quæ, dum bacchanalia fiunt, perpetrantur.

Polydorus quoque Virgilius *lib.* 3. *c.* 17. loquitur de flagitiis, quæ per hoſce dies graſſantur; & lib. 5. agit de larvatis, & perſonatis hominibus.

Thomas Stapletonus, *orat.* 8. *Academ. tract. de bacchanalibus.*

Qui de ſolatiis generatim, vel ſpeciatim de ludo, *ſpectaculis*, intemperantia loqui volunt, hos adeant titulos ubi eos memoravimus auctores, qui de iiſdē loquūtur.

In libro, qui inſcribitur: Chriſtianarum familiarum Pedagogus ampliſſima occurrit admonitio ad ea evitanda flagitia, quæ bacchanalium diebus committuntur.

Liber, cui titulus: *Bellum vitiis*, prælio quinto contra licentiam, mala, quæ hæc gignit, oſtendit; quæ facile ad bacchanalia transferri poſſunt, ubi longe ſunt perniecioſiora.

In homiliis S. Chryſoſtomi in S. Matthæum cap. 11. exhortatione 2. adeſt invectiva contra turpia, & criminoſa ſolatia, quæ non longe ab illis abludunt, quæ in bacchanalibus, præcipue vero propter larvas, atque perſonas videntur.

Conciones.

Joly in mixtis Operibus ſermonem habet de modo ſancte bacchanalia traducendi.

Idem *tom.* 2. *Propoſ.* in Quinquageſimæ Dominicam alterum habet contra temporis hujus libidines.

P. de la Colombiere Tomo 3. habet quatuor deinceps ſermones de extremis bacchanalium diebus, qui tamen diverſorum ſunt argumentorum, & qui alio quovis tempore prædicari poſſunt.

Auctor ſermonum Chriſtianorum ſermone pro Quinquageſima loquitur de tribus præcipuis flagitiis, quæ paſſim hoc tempore graſſantur.

Auctor ſermonum moralium in eamdem Dominicam oſtendit, his tenebrarum diebus Domini Paſſionem iterari.

Abbas de Monmorel tomo 1. habet homiliam, & ſermonem in hanc eamdem Dominicam.

In Dictionario Morali tomo 1. plures habes de bacchanalibus conciones cum pluribus animadverſionibus de hujus temporis libidinibus, atque flagitiis.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ Chriſtianæ argumenta tomo 2. particularium ſermonum de bacchanalibus ſermonem habet; ubi & alium de intemperantia, & in conviviis exceſſu, alium etiam de ludis, & alium de ſpectaculis, choreis, atque comœdiis.

In titulo de ſolatiis generatim videri poſſunt, qui hac de re egerunt, uti etiam in titulo de ſcandalo; nullum enim tempus eſt, in quo ſcandala vel frequentiora ſint, vel periculoſiora.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

NOn *ſequeris turbam ad faciendum malum*, Exod. 23.

Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere. Exod. 32.

Quaſi de induſtria receſſerunt ab eo, & omnes vias ejus intelligere noluerunt. Job 34.

Homo, cum in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Pſalm. 48.

Fiat via illorum tenebræ & lubricum, & Angelus Domini perſequens eos. Pſalm. 34.

Defectio tenuit me, pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam. Pſalm. 118.

Fili mi, ſi te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis. Si dixerint: Veni nobiſcum . . . ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum a ſemitis eorum. Proverb. 1.

Lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus peſſimis. Proverb. 2.

Poſt concupiſcentias tuas non eas. Eccli. 18.

Extrema gaudii luctus occupat. Prov. 14.

Riſum reputavi errorem, & gaudio dixi: Quid fruſtra deciperis? Eccle. 2.

Laſſati ſumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus. Sapient. 5.

Væ coronæ ſuperbiæ, ebriis Ephraim, & flori decidenti, gloriæ exultationis ejus. Iſaiæ 28.

Domine aperi oculos iſtorum, ut videant. 4. Reg. c. 6.

Hæc eſt gens, quæ non audivit vocem Domini Dei ſui, nec recepit diſciplinam: periit fides, & ablata eſt de ore eorum. Jerem. 7.

Ceſſare faciam omne gaudium ejus, ſolemnitatem ejus. Oſeæ 2.

Maledictum, & mendacium, & furtum, & adulterium inundaverunt. Oſeæ 4.

Væ vobis, qui ridetis nunc. Luc. 6.

Hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum. Luc. 22.

Lata porta, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem. Matth. 7.

Tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, in immunditiam. Ad Roman. 1.

Tradidit illos Deus in paſſiones ignominiæ. Ibidem.

Quem fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? Ad Roman. 6.

Deus hujus ſæculi excæcavit mentes infidelium. 2. ad Corinth. 4.

Nolite jugum ducere cum infidelibus. 2. ad Corinth. 6.

Ut impleant peccata ſua ſemper: pervenit enim ira Dei ſuper illos uſque in finem. 1. ad Theſſalon. 2.

Multi ambulant, quos ſæpe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Chriſti: quorum finis interitus: quorum Deus venter eſt: & gloria in confuſione ipſorum. Ad Philipp. 3.

Fugientes ejus, quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem. 2. Petri 1.

Juxta proprias concupiſcentias ambulantes. 2. Petri 3.

Secundum deſideria ſua ambulantes. In Epiſt. Judæ.

Scito quod in medio laqueorum ingrederis. Eccli. 9.

Exempla ex veteri, novoque Teſtamento deprompta.

Tenebræ Ægypti ſunt earũ figura, quæ per hæc bacchanalia inter fideles graſſantur.

NON poſtrema ſane, vel minus terribilis plaga, qua Deus olim Ægyptum percuſſerit, procul dubio fuit horrentes illæ tenebræ, quæ triduo incubuerant, adeo denſæ ut palpabiles eſſent, adeoque obſcuræ, ut Ægyptii ſeſe mutuo dignoſcere, vel loco movere non poſſent; adeo tandem horribiles, ut aſtra quælibet laborare, totaque natura profunda noctis caligine inſepulta videretur. Nonne diceres hoc tenebrarum triduum, quæ ſemel tantum, ac dum idolorum cultus vigebat, incubuerunt, modo quotannis inter Jeſu Chriſti fideles refloreſcere? Quid enim aliud de hac libidinum omnium tempeſtate ſentiendum eſt? Quod nomen aptius tribus hiſce diebus convenit, quibus tantam Dei oblivionem videmus, tantamque in pleriſque mortalibus cæcitatem? Quid ergo? numquid neceſſe eſt, ut ſcelera quoque ſuum habeant tempus, impietas regnum ſuum, atque vitium viciſſim, & virtus ſubinde vices ſuas obeant, & quemadmodum noctes, dieſque totum vitæ noſtræ ſpatium partiuntur, gratia quoque & peccatum ſimiliter ſibi anni tempeſtates dividant? *Ex Auctore ſermonum in omnia Ethnica Chriſtiana argumenta, ſermone in Quinquageſima.*

Bacchanalium flagitia divinæ juſtitiæ ſupplicia merentur, ut ea, quæ tempore diluvii patrabantur.

Dubitandum non eſt, quominus ſcelerum, quæ bacchanalium tempore perpetrantur, multitudo ſimul atque enormitas Dei iram promereantur, & mala, quibus urbes, & regna obſidentur, bella, fames, ac meſſium inopia, effectus ſint ultionis Domini, alio tempore eas punientis iniquitates, quæ alio patrãtur. Profecto ſcelerum diluviũ diluvio malorum puniendum eſt & jure poſſet Deus mundum prorſus novum efficere, uti fecit temporibus Noe; niſi jure jurando recepiſſet ſe non ultra univerſali cataclyſmo terras obruturum. Et ſane homines per hos dies ſuis deſtinatos ſolatiis aliam fortaſſe vitam ducunt, quam quæ antediluvianis temporibus ducebatur? Eorum temporum nequitiam paucis Scriptura Gen. 6. deſcribit, dicens, quod *Omnis caro corruperat viam ſuam*; hoc eſt morum corruptio univerſalis erat inter homines, ingens erat ubique oblivio Dei, ſinguli ſuis voluptatibus indulgebant; ubique ludi, convivia, ſolatia videbantur, nec quiſquam earum rerum, quæ turpiſſimæ ſunt, pudore ſuffundebatur; verbo homines penitus deformaverant in ſe divinitatis imaginem ſuo vivendi genere, quod flagitioſiſſimum erat, atque impudiciſſimum. Neſcio utrum illa deſcribens tempora noſtræ hujus ætatis, præſertim vero horum dierum videat flagitia deſcribere, cum modo ad exceſſum uſque procaciſſima mortalium licentia evaſiſſe videatur. Quid enim aliud hoc tempore cernimus præter ludos, convivia, ſpectacula, effuſas libidines, ſolatia, quæ omnem Chriſtianiſmi faciem immutare videntur, cum qui in omnem licentiam magis effrænes ſunt, ipſam etiam hominis relinquant ſpeciem, ut brutorum imaginem induant, quæ profecto propter morum ſimilitudinem illis optime quadrat. Cum autem tempora, & mores ſimiles

ſint, mirum ne debet eſſe, ſi divina detonat ultio, & innocuos etiam cum nocentibus eodem involvit ſupplicio, quemadmodum Noeticis temporibus quamplurimi interiere parvuli, quibus aliena ſcelera imputari non poterant.

Ratio, qua everti poſſunt mala, quæ temporis hujus flagitia pertrahere conſueverunt, eſt Sanctum Tobiam imitari.

Ad avertenda mala, quibus divina Juſtitia ulciſci ea crimina conſuevit, quæ hoc tempore plurima fiunt, imitari oportet Tobiæ ſanctiſſimi viri exemplum, qui, quin cum aliis pergeret aureis vitulis, quos poſuerat Jeroboam, thus adoleturus, Jeroſolymam ſe conferebat, ut Deo vero ſacra faceret; atque per ipſum captivitatis ſuæ tempus, cum contribules ſui Ethnicis commixti eorum conviviis interessent, vetitiſque dapibus veſcebantur, ſanctus ille vir charitatis operibus vacabat, pauperibus ferebat opem, illos conſolabatur, concives hortabatur ſuos, ut fideles Domino permanerent, & conſtans in legis ſuæ obſervantia perſiſtebat; ita ut ab adoleſcentia, ut ſcriptura teſtatur nullum in ipſo deprehendi potuerit veſtigium levitatis, vel animi ad licentiam, pravoſque ſodalium ſuorum mores propenſi. Ad hoc exemplum verus Chriſtianus nunc temporis ſe ipſum formare debet. Donec alii catervatim ad ludos, & ſpectacula confluunt; majori cum modeſtia, verecundia, pietate, vivere debet; plura bona opera facere, & verbo eo majori zelo, ac fervore Dei ſervitio inhærere, quo magis illum a flagitioſis deſeri, atque deſtitui cognoſcit.

Chriſtiani hodie id faciunt, quod olim Apoſtoli, qui non intellexerunt quid Salvator diceret de ſua morte, ac Paſſione loqueter.

Qui paulifper animo reputat, quid fecerint Apoſtoli, quibus Salvator imminentem ſibi mortem prænuntiavit, non admirari non poteſt eorum vel cæcitatem, vel ignaviam cum illis palam, ut eſt in Evangelio *Lucæ* 18. prædixit: *Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt per Prophetas de filio hominis: tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur; & poſtquam flagellaverint, occident eum.* Quis non putaret, hos Diſcipulos, quibus adeo cordi erat optimi præceptoris ſui gloria, ſtatim ſolicite, ac feſtinanter ex eo quæſituros fuiſſe omnes adeo tragicæ caſus circumſtantias, & quo pacto honori illius, atque incolumitati conſulere poſſent? At e contra oſcitantes audiunt, quin ne moveantur quidem, quidquid de Paſſione ſua Jeſus Chriſtus enarrat; & Evangeliſta teſtatur illos nihil intellexiſſe eorum, quæ ſibi dicebantur; verba ejus illis abdita fuiſſe tamquam myſteria, quorum ne verbum quidem aſſequebantur. Mira quidem hæc cæcitas, & incuria eſt, non diffiteor: ſed fideles ſimili ignavia ſopiti videntur. Illis dicitur, hiſce bacchanalium diebus, Jeſum Chriſtum aſcendere Jeroſolymam, atque propter peccata, quæ hoc tempore ab ipſis patrantur, iterum filio Dei necem inferri, & dolorem illius refricari. At alii ne intelligunt quidem, quid ſibi dicatur, alii ne animum quidem advertunt; nemo his movetur; & quod magis deplorabile eſt, licet evangelici præcones hanc veritatem prædicent, homines neſatii, quin moveantur, fiunt miniſtri mortis filii Dei, quam inſtaurant ſceleribus, quæ impune committunt, & flagitiis, quibus ſe mancipant.

A Deo hoc tempore petere debemus, quod cæcus evangelicus: Domine ut videam.

Jeſus ex cæco quæſivit, ut eſt in Evangelio. Luc. 18. *Quid tibi vis faciam?* cæcus vero reſpondit: *Domine, ut videam.* Ita cæcus orabat Jeſum Chriſtum oculorum uſum recepturus, quo plurimos annos caruerat. Orationem hanc pii homines uſurpare nunc temporis debent pro tot infelicibus animabus, quas libidines, affectuumque perturbationes ſpiritualiter excæcant hiſce tenebrarum diebus, quibus rationis, fidei, & religionis lumina pleriſque fidelibus extincta eſſe videntur.

Quorumdam locorum Applicationes.

Monita ſalutaria, quæ nobis tradit Apoſtolus, eorumquam magis quam hoc tempore neceſſaria.

VIdete fratres, quomodo caute ambuletis, non quaſi inſipientes, ſed ut ſapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt. Ad Epheſ. 5. Spectaſſe videtur Apoſtolus temporis hujus fideles, cum Epheſiis hoc monitum tradidit, ut ſedulo caverent, quomodo ſolatiis ſeſe abderent. Quinam enim dies ſunt, quos malos vocat, niſi illi, quibus ingentia committuntur mala, quemadmodum domus mala, & impia vocatur, eum illam incolentes mali ſunt, atque impii. Apoſtolus autem hiſce malis diebus duo exigit; primum ut ſibimet invigilent, uti prudentes decet viros ab omnibus abhorrentes periculis, quibus alii per imprudentiam ſe objiciunt; alterum vero ut redimant tempus, quod alii perdunt, vel in peccatis impendunt. Quod ad primum pertinet conſilium quid aptius ſuadere poterat hoc malo tempore, quam ut nobiſmetipſis diligentiſſime proſpiceremus? *Videte quomodo caute ambuletis.* Mirum enim eſt, quod hodierni Chriſtiani numquam minus vigilantes ſint, quam his diebus, quibus majora impendent pericula; nunc enim magis effrenata furunt licentia, plurima negligunt, quæ ad ſua ſpectant officia, peccandi occaſiones ſunt frequentiores, flagirioſorum hominum exemplis majori vi pertrahuntur, eorumque ſollicitationibus validius urgentur: *Videte quomodo caute ambuletis, non quaſi inſipientes, ſed ut ſapientes.* Monitum alterum eſt, ut redimant tempus, quoniam dies mali ſunt. Scio equidem hæc verba variis in ſenſibus explicari; verum neque magis ſimplex, neque magis argumento noſtro appoſitus illis appingi ſenſus poteſt, quam ſi dicamus, tempus hoc redēptum iri, reparando, ut ita dicam pietate, boniſque operibus noſtris injuriam, quam mundi ſectatores criminibus ſuis inferunt Domino inter ludos, & aleas, inter compotationes, libidineſque. Hac mente Eccleſia fideles invitat, ut preces iterēt ſuas, pluribus in locis indulgentiarum theſauros aperit, ſuper aras adorabile Salvatoris Corpus exponit; de ſuggeſtibus Dei verbum annuntiari jubet; nihilq; intentatum relinquit, ut a fidelibus redimatur tempus, quod a procacibus, juſtoque ſolutioribus hominibus in noxiis oblectamentis prodigitur: *Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.*

Hoc potiſſimum tempore animæ piæ Deo fidelitatem ſuam teſtatam facere debent.

Vos eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis. Luc. 22. Hæc verba ſunt conſolatoria, quæ Jeſus Chriſtus olim ſuis diſcipulis inquit, qui teſtati fuerant ſuam erga ipſum fidem, cum generatim ferme ab omnibus hominibus derelinqueretur: ſed hoc præſertim tempore mereri poſſumus, ut aliquando iſtud audiamus præclarum fidei noſtræ teſtimonium ex ore ejuſdem Filii Dei, qui numquam magis deſeritur, & exagitatur, quam per hoſce bacchanalium dies. Et ſane quandonam, fideles animæ, veſtrum illi teſtabimini amorem, niſi hac in occaſione fiat? Quandonam illi fideles eritis, niſi cum a mortalibus omnibus derelinquitur? In neceſſitatibus, ſimilibuſque occaſionibus, noſtram erga amicos fidem probamus, eiſque certiſſima ſinceræ, veræque neceſſitudinis præbemus indicia. Ne dubitetis, animæ Chriſtianæ, ne erga vos ſe æque gratum, & generoſum oſtendat, vobiſque hæc eadem verba dicat: *Vos eſtis, qui permanſiſtis mecum.... Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus Regnum.* Luc. 22.

Bacchanalium tempore fit inundatio vitiorum.

Maledictum, & mendacium, & furtum, & adulterium inundaverunt. Oſee 4. Hæc Prophetæ verba numquam magis vera fuerunt, quam hiſce effuſiorum libidinum, procacioriſque licentiæ diebus: aliis anni tempeſtatibus otium, mollities, intemperantia, impudicitia, aliaque vitia quodammodo in peccatorum corde ſepulta ſunt, & deliteſcunt; ſed per hoſce dies impudentiſſime debacchantur, tamquam torrens qui collectis jampridem aquis tumidus tandem aggeres, & valla perrumpit, omniaque longe, lateque inundat; ita corruptio, quæ in peccatorum corde latebat ſeſe effundit, ac univerſum orbem terrarum inficit. Nihil videtur uſpiam niſi ludi, aleæ, convivia, prophana ſolatia, atque in his omnibus nihil niſi exceſſus, & impudentia? Homines inter ſe certare videntur, quis prior ſit rationis, rectique ſenſus jacturam facturus.

Hoc præſertim tempore fidelis in Filii Dei partes concedere debet, & peccatorem flagitiis ſuis opponere.

Qui non eſt mecum contra me eſt. Luc. 11. Quemadmodum hoc potiſſimum tempore, quam alio quovis, peccatores Filio Dei bellum videntur

inferre, & maxime exiguus eſt fidelium ejuſdem ſervorum numerus, quot illis objiciat; ejus legatione perfungens vos etiam, atque etiam hortor, ut in partes ipſius concedatis, atque affirmo hac potiſſimum occaſione illum jure dicere, eum, qui cum ipſo non eſt, contra eundem eſſe; mirum enim eſt, quot mortales, qui inter cæteros frugi, bonique videntur, hoc tempore ſe ab ejus devotionis uſu diſpenſent, quæ illis reliquo anni totius tempore familiaris eſt, atque ſolemnis. Diceres hoc eſſe quoddam veluti tributum temporis hujus nequitiæ; atque nunc reparandam eſſe vim illam, quam ſibi quiſque aliis anni temporibus infert. His autem diebus, hoc rebellionis tempore Dei filius pro ſe ſtantem habebit neminem, & ſervi illius ſæculi partes, veluti transfugæ, roborabunt non auſi pro eodem arma capeſcere? In tanta hac, & ferme generali contra eumdem conjuratione numquid neuter aliquis eſſe poteſt? & nonne ne contra illum eſſe dicendus eſt, qui cum eodem non eſt?

Videtur non ſenſiſſe ſuis criminibus, eas inſtaurare contumelias, quibus Salvator a Judæis fuit affectus.

Ipſi nihil horum intellexerunt; erat enim verbum iſtud abſconditum ab eis; & non intelligebant, quæ dicebantur. Luc. 18. Poſtquam Dei filius Apoſtolis ſuis prædixit futurum ut proderetur, illuderetur, flagellis afficeretur, & crucifigeretur a Judæis; quid ille ſibi vellet, non intellexerunt. At non miror, ſi cogitare non poterant, Judæos eo uſque ingratitudinis, & crudelitatis evaſuros eſſe, ut Salvatori ſuo mortem inferrent: hæc enim mors aliquid illis erat incomprehenſibile. At ſi Apoſtoli intelligere nequaquam poterant, Judæos adeo crudeles futuros, fateor equidem, non facilius comprehendi poſſe fidelium ſævitiam, & ingratitudinem, qui hoc tempore Salvatoris ejuſdem paſſiones inſtaurant ſceleribus ſuis, atque flagitiis; neque enim ignorare poſſunt, quod Apoſtolus *ad Hebr.* 6. palam docet, hoc eſſe idem, ac iterum ſibimetipſis Dei filium crucifigere. Et profecto nonne captum omnem excedit, videre Chriſtianos, qui per Baptiſma pompis mundi, atque operibus Sathanæ abrenunciarunt; illos inquam videre palam exercentes, atque ſine metu, & verecundia id appetentes, quod ſolemni promiſſione abnegarunt, atque hoc pacto majorem Salvatori ſuo injuriam inferentes; quam eidem Judæi intulerint? &c.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

ERras homo, non ſunt hæc ludrica, ſed crimina; quis de impietate ludit? de ſacrilegio quis jocatur? quis piaculum dicit riſum? Satis ſe decipit qui ſic ſentit. Chryſoſtomus, Serm. 155.

Via perditionis ſpatioſa, quia intra regulam diſciplinæ non incluſa. Idem.

Deprecanda eſt miſericordia Dei, ut donet intellectum ad iſta (ridicula & impia) damnanda, affectum ad fugienda, miſericordiam ad ignoſcenda. Auguſtinus.

Quid eſt aliud omnis cœtus malorum, quam ſentina vitiorum? Salvian. lib. 3. de Gubernat.

An forte infructuoſum putamus gaudium ſimplex, nec delectat ridere ſine crimine? Idem, ibid. lib. 6.

Latam viam non quærimus, non inventione opus eſt, ſponte ſe offert & errantium via eſt. Hieron. in cap. 7. Matthæi.

Dominus noſter Jeſus Chriſtus, veritatem ſe, non conſuetudinem nominavit. Tertull. lib. de veland. Virg.

Non eſt per temulentiam aditus ad jejunium, nec ad juſtitiam iter per fraudem, nec ad ſobrietatem per laſciviam. Baſilius, Homil. 1. de laude jejunii.

Conſenſere jura peccatis, & cœpit licitum eſſe quod publicum eſt. Cyprian. Epiſt. ad Donat.

Sanitatis patrocinium, inſanientium turba eſt. Auguſtin. l. 6. de Civit.

Non prævaleat Evangelio neque privilegium nationum, neque patrocinium perſonarum. Tertull. lib. de veland. Virg.

Væ tibi flumen moris humani, quis reſiſtit tibi, quamdiu non ſiccaberis? Auguſtin. lib. 1. Confeſſ. c. 16.

Attendis quid alius faciat, non quod Deus te facere jubeat; metiris te comparatione pejoris, non vita melioris. Bernard.

Debet nos judicium veritatis ducere, non privilegium conſuetudinis. Idem.

Invadens omnia conſuetudo pro lege obſervatur. Auguſt. lib. de decem cordis, c. 4.

Peccata, quamvis magna & horrenda, cum in conſuetudinem venerint, aut parva, aut nulla eſſe creduntur. Idem, l. de fide, ſpe, & charitate.

Libebat malum facere, non ſolum libidine facti, ſed etiam laudis. Idem, lib. 2. Confeſſ. c. 9.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia penu in hoc argumento depromi poſſit.

Quodnam tempus bacchanalia cenſeatur.

BAcchanalia tempus eſt, quod præcedit Quadrageſimam, quod in conviviis, ludis, prophaniſque cujuslibet generis oblectamentis traduci conſuevit; Ethnicæ religionis reliquiæ, quæ per morum corruptionem ad hæc uſque tempora viguere, & quas Eccleſia, quæ illas quotannis deflet, nondum potuit abolere; quæ res excitare debet Concionatores, ut quotannis contra publica invehantur flagitia, quæ infeliciſſimi hiſce diebus patrantur, ut fideles deterreantur a ſpectaculis, effuſis libidinibus, & procaci licentia, quam hoc anni tempore ſummi æque ac imi facile uſurpant.

Quid ſit morum licentia.

Morum licentia, de qua hic ſermo eſt per occaſionem bacchanalium, differt a licentia fidei, de qua in primo tomo ſermo fuit, titulo de Atheiſmo, ubi de illis, qui in iis, quæ credenda ſunt, liberiores ſe jactitant, loqueremur. Licentia, de qua hic ſermo, vita eſt prorſus flagitioſa omni vitiorum generi, & effuſiſſimis libidinibus mancipata ſine Dei metu, nulla honeſtatis, religionis, aut valetudinis habita ratione: vita denique qualem ducunt quamplurimi adoleſcentes, qui otioſi, ac juris ſui facti ſeſe tradunt cordis ſui deſideriis, ut Propheta loquitur, atque totum hoc tempus in aperta licentia traducunt.

Nullus dubio locus eſt quominus religio condemnet mundana bacchanalium ſolatia.

Qui vel parum religionis habet, ſeſe continere non poteſt, quominus vituperet, atque damnet exceſſum libidinum, prophanorumque ſolatiorum, quibus paſſim bacchanalium tempore mortales indulgent; ignorare quippe non poteſt illa ab evangelio damnari; ſed hac in re, non ſecus atque in aliis longe plurimis ad morum diſciplinam ſpectantibus ſe quiſque fallit; eorum, qui ſe ipſos æque decipiunt, numerus, & qualitas, quamdam auctoritatis ſpeciem conſtituit, quæ illis etiam atque etiam hunc errorem commendat; & ſtatim ac error iſte placuerit, illico amatur, ac retinetur. At quodnam meritum bacchanalium tempus iis confert ſolatiis, quæ alio quovis tempore illicita ſunt, & quæ nos ipſi damnamus? Quodnam privilegium habent hi dies, qui carniſprivium præcedunt, ut id probetur, quod alio quovis tempore improbatur? Licetne poteſt inter fideles feſtos Ethnicorum ludos inſtaurare; fidelium profeſſionem mundanis voluptatibus dedecorare, & has in trophæum veluti quoddam erigere?

Religioni contrarium eſt credere adeſſe tempus mundi ſolatiis præſcriptum.

De fide eſt, mundum irreconciliabilem eſſe Dei inimicum: quomodo ergo cenſeri poteſt aliquod adeſſe tempus, quo citra ſcelus cæce noſmet tradere omnibus mundi oblectamentis poſſimus? Tempus, quo mundum amare liceat, eique ſoli ſervire? Quis vendicare audeat dogma adeo fidei, rectoque ſenſui contrarium? Hanc tamen ſententiam vulgo ſequuntur homines; adeo verum eſt, neceſſario in quamdam inſaniæ ſpeciem impingere, qui ratione uti, & Chriſtiano more vitam ducere ceſſat.

Utrum mortale peccatum ſit conſuetis hujus temporis oblectamentis indulgere.

Hoc tempore quæſtio ſolet inſtitui; utrum bacchanalium oblectamenta totidem ſint peccata mortalia. Quæcumque difficultas adſit hac in re aliquid ſtatuendi, quia non omnia hujus temporis ſolatia ejuſdem naturæ, generiſque ſunt, cum alia quidem omnino

neſa-

nefaria ſint, & cum ſcandalo conjuncta, alia vero proximæ occaſiones peccandi, & nonnulla crimine vacare poſſint, atque non hæc magis anni tempeſtate crimina, quam alia prohibeantur; generatim nihilominus dici poteſt. 1. Si hujuſmodi ſolatio proximæ ſunt lapſus occaſiones, vel illud nos in apertum peccandi periculum objicit, quod ipſa docet experientia, illa proculdubio totidem ſunt mortalia peccata. 2. Quædam ita eſſe periculoſa, & fere ſemper cum aliquo ſcandalo conjuncta, ut a peccato excuſari non poſſint; cujus generis ſunt choreæ, nocturni cœtus, ubi permittitur, & ſæpe etiam accipitur licentia quædam juſto ſolutior, & procacior. 3. Quæcumque adhibeatur diligentia ad periculum evitandum, quod in aliis ſolatiis invenitur, dici poſſe, ibi magnam ſemper adeſſe noxam, ubi immodicus eorum fuerit exceſſus; non ſecus ac in conviviis, in quibus ultra modum aliquis ſeſe dapibus, & mero proluit: quod dicendum eſt de aliis omnibus voluptatibus, quibus indulgent homines hoc tempore, quod ideo effuſioris licentiæ tempus vocatur: quia nihil niſi exceſſus rebus in omnibus videtur, exceſſus in veſtibus, exceſſus in ſumptibus, qui propter choreas fiunt, exceſſus in ludis, exceſſus in conviviis, ita ut in iis omnibus, quæ hoc tempore fiunt, culpa non deſit.

Conſuetudo excuſare nõ poteſt hujus tẽporis flagitia.

Fruſtra conſuetudo ad ea probanda mala, quæ hoc tempore fiunt, ſolet adferri; hæc enim conſuetudo nonniſi damnare poteſt eos, qui iiſdem ſe mancipant; hoc enim eſt cum majori cognitione peccare, & cum voluntate in malum magis determinate delinquere; ii quippe, qui ea mala committunt, velle videntur ſeſe in tranquilla Deum lædendi poſſeſſione ſtatuere, dictis, factiſque profitentes omnia bacchanalium tempore fas eſſe, quin illud attendant, quod Propheta dicit: *Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum.*

Hoc tempore viri boni majorẽ gratiæ copiã mereri poſſunt.

Conſtans in Scripturis eſt veritas, Deum non ſolum in hac vita peccatores punire gratiarum ſuarum ſubtractione; verum etiam eas, quas aliis ſubtrahit, ad alios transferre, qui iiſdem melius utuntur, & qui fidelius eidem famulantur. Hæc autem veritas hiſce bacchanalium diebus fideles excitare debet, ut a mundi ſectatorum cœtu ſecedentes, atque pietatis exercitationibus vacantes, dum interim alii nefariam, improbamque vitam ſequuntur, gratias omnes, quas Deus aliis ſubtrahit, ipſi, ut ita dicam, in receſſu, & pietatis operibus verſantes promereantur; ita ut dies iſti, qui pro aliis ſunt dies tenebrarum, pro ipſis fiant dies ſalutis, atque tempus acceptabile; dies ubertatis, & meſſis: & ſæpe contigit, ut plurimis peccatorum ſuorum, atque reprobationis ſuæ menſuram explentibus alii fidelitate, ac fervore in cultu Dei, qui infeliciſſimis hiſce diebus ab omnibus fere deſeritur, in tuto locaverint ſalutem ſuam, atque ſuæ prædeſtinationi proſpexerint.

Quantumvis modicum licẽtiæ ſibi aliquis hoc tempore vindicet, difficile eſt modũ ſervare.

Notandum eſt, quantumvis modicum licentiæ hoc effuſiorum libidinum tempore ſibi aliquis vindicet, hunc non ita ſui compotem, ſuique juris eſſe, ut certos ſibi cancellos valeat ſtatuere: & quemcumque modum ſibi ſervandum proponat, ſemper longius, quam quod arbitrabatur, procedere. Gradus ille nimis lubricus eſt, ita ut intra fines a Chriſtiana lege præſcriptos ſe ipſum valeat continere; ac ſe ipſum, ignorat, qui putat futurum ut reſiſtere poſſit exemplo ſollicitationibus, ac tentationibus, quæ ſeſe illi offerent, ubi ſemel inceperit. Ideo ad evitandum periculum, toto cœlo tutius, ac facilius eſt omnia ſibi hujus temporis ſolatia interdicere ſapienti, ac pio receſſu; quam ſperare futurum ut reſiſtere poſſit precibus amicorum, ſodaliumque, qui vim facere non ceſſabunt; & credere ſatis virium non defuturum, ut ſeſe intra ſtatos fines coerceat, atque modum tueatur?

Nuſquam major quã hoc tempore adeſt periculũ in cæcitatem decidendi.

Cæcitas mentis proculdubio maximum eſt ſupplicium, quo Deus in hac vita homines ſe percuſſurum minitetur: *Percutiat te Dominus amentia, & cæcitate, & palpes in meridie.* Deut. 28. Supplicium, quod licet non ita ſentiatur, uti bonorum, valetudinis, vitæque jactura, non ideo minus metuendum eſt, quatenus ſeverioris ultionis, ac magis terribilis iræ effectus. Verum liquido conſtat, peccatores numquam in majori, quam hoc tempore, cæcitatis periculo verſari; quoniam omnia ad graviſſimum hoc malum videntur impellere, & jam fere cæcus eſt, qui illud non videt, nec metuit. Et ſane hoc tempore effrænatæ libidinis, mundanorumque ſolatiorum Deus majori cum contemptu, & contumelia relinquitur; nunc gloriæ ſibi vertunt homines ea committere, quorum alia quavis tempeſtate illos puderet; nunc in partes inimici ejuſdem apertius transfugiunt, eique bellum inferre non erubeſcunt; nunc denique quadam apoſtaſiæ ſpecie illius cultui, nominique Chriſtiano abrenunciant. Deus igitur nihil minus efficere poſſe videtur, quam ſuas gratias, ſuumque præſidium peccatoribus iſtis ſubtrahere, eoſque propriis tradere deſideriis, quæ nonniſi triſtiſſimam cæcitatem gignere poſſunt.

Hoc effrenatæ licẽtiæ tempore fideles tenetur magis fidelitatẽ ſuam Deo teſtatam facere.

Hoc nobis perſuaſum eſſe debet, ſalutem, vel reprobationem noſtram fortaſſe pendere ab ea vivendi ratione, quam hac tempeſtate ſervabimus; hoc enim præſertim tempore Deus poſtulat, ut ſibi conſtantius fidelis adhæreat; nunc enim apertius a ſuis derelinquitur, & ab hoſtibus læditur; & nos inſignius eidem amoris noſtri præbere poſſumus teſtimonium, propter amorem illius ab iis abhorrentes, quæ alii tantopere quærunt. Præterquamquod in vehementioribus oppugnationibus, & ſollicitationibus, quibus hoſtis fidem noſtram labefactare conatur, ut nos ab officio deterreat, majorem Deo fidem teſtari debemus, ac omni niſu contendere, ut contra hanc iniquitatis torrentem obluctemur invicti.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentibuſque Concionatoribus loci hujus argumenti.

Malum, & perturbatio quam in fidelibus gignunt bacchanalium ſolatia.

QUam merito deflet Eccleſia bacchanalium detrimenta, quoniam hiſce effrænatæ licentiæ, effuſiorumque in omni intemperantia libidinum diebus Chriſtianiſmi facies prorſus immutata videtur, & excepto exiguo fidelium numero, qui genua minime flectunt Baal, eorum plerique, qui ſe chriſtianos dicunt, vitam prorſus Ethnicam ducunt! Et profecto quodnam diſcrimen intereſt inter primorum temporum, hodiernoſque fideles? Tertullianus teſtatur illos numquam in circum prodiiſſe, illos a theatris, publiciſque ſpectaculis ſemper abfuiſſe, numquam vel floribus redimitos, vel purpura indutos viſos fuiſſe; immutabilem in ſtatibus omnibus viguiſſe modeſtiam, nullum apud ipſos anni tempus voluptatibus fuiſſe deſtinatum; eorum ſolatia ſemper honeſta, & pura, totidem fuiſſe virtutum, & officiorum præcepta; verbo, illos quovis tempore Chriſtianos fuiſſe. Verum enim vero in noſtri hujuſce temporis fidelibus, præſertim vero diebus illis, qui ſolatiis, & bacchanalium feriarum licentiæ deſtinati ſunt, videtur ne illa adeo chriſtiana modeſtia, & verecundia? Vel potius quid illi magis abnorme, oppoſitumque fingi poteſt, quam choreæ, ſaltationes, convivia, larvæ, aliaque id genus ſolatia, quæ primi fideles in Ethnicis quoque damnabant, tamquam aperta corruptorum morum, fallaciſque religionis eorum indicia? Quid Ethnicis reddere poſſemus, ſi dicerent a nobis hoc tempore id fieri, quod ipſi in Saturni, & Bacchi feſtis diebus facere conſueverant? Iidem exceſſus, eædem crapulæ, eædem libidines, eadem ſolatia. Licentia publica eſt, neque minus effrænata. Nonne hoc eſt Ethnicæ religionis revocare tempus, & quod ad morum diſciplinam pertinet, Chriſtianiſmi faciem immutare? Humanæ ſalutis inimicus idololatriæ tempore ſuperbus imperio, quod in omnium corda obtinebat, ſibi primos cujuslibet anni dies dicatos volebat; cujnam alteri cauſæ acceptam referre debemus inſtitutionem, & nequiſſimam bacchanalium noſtri hujus temporis conſuetudinem. *Deſumptum majori ex parte ex ſpiritualibus conſiderationibus P. Croiſet.*

Bacchanalium exceſſus probari non poſſunt ſub ſe venturi prætextu jejunio.

Quis cordatus nimis libera bacchanalium ſolatia probare auderet propter propinquitatem dierum pœnitentiæ, qui ſubſequuntur? Dicetne, omnes ſe ſenſibus ſuis laxare habenas, quia primo quadrageſimæ die pœnitentiam acturus eſt earum rerum, quæ ſibi licere voluerit? Se omnibus mundi hujus voluptatibus, ſexcentiſque parum Chriſtianis, ac boneſtis parum ſolatiis vacare, quia non multo poſt jejunandum eſt? Quadrageſimali tempore deflenda erunt peccata; in anteceſſum ergo fletus iſti reparandi ſunt effuſa in omni intemperantia libidine. Intra paucos dies jejunium indicet Eccleſia; hoc igitur jejunium crapulis, ganeiſque prævertendum eſt. Quamprimum concionatores oſtendent hæc omnia bacchanalium oblectamenta eſſe Chriſtiano nomine indigna; pro virili ergo adnitamur, ut nos hujuſmodi exprobrationibus dignos præbeamus. Pœnitentia nobis prædicabitur; nihil igitur prætermittamus, ut eadem magis indigeamus. Nemo non ſentit, quam ridicula hæc ſit argumentatio; quandonam ſentietur hujus vivendi rationis indignitas? Nemo ita impudens, perfrictæque frontis erit, qui bacchanalium ſolatia ita vellet probare; hoc tamen ſignificant ea, quæ ad eorumdem probandam conſuetudinem afferuntur. Heu! numquid Chriſtiani erimus tantum oris invenuſta quadam compoſitione, & pro temporum varietate? Numquid res mimica eſt religio noſtra? Hodie quidem in omni libidinum genere effuſi, cras vero propter decorum hypocritæ. Quædam externa religionis ſpecies Ethnicas diſſolutiones excipiet, & eumdem colentes Deum, eamdem legem habentes, eadem metuentes ſupplicia bacchanalium, & quadrageſimæ tempore, honori nobis vertemus hoc tempore facere, quidquid divinæ legi oppoſitum eſt, alio vero omnibus articulis ejus applaudere. Fierine poteſt, quod adeo craſſa dementia ab omnibus non deprehendatur? Quis umquam dummodo vel levis aliqua religionis, ne dicam rationis ſpecies adſit, in hunc errorem poteſt impingere? *Idem.*

Ridiculum eſt quærere, utrum malum ſit omnibus bacchanalium ſolatiis indulgere.

Quærunt quid mali in omnibus bacchanalium voluptatibus adſit. Heu! quod immo illic malum non adeſt? Quæ innocentia tot laqueis reſiſtere poteſt? quæ virtus tot hoſtibus oppugnata victoriam referret? Tempus igitur bacchanaliorum illud erit, quo homines ſeſe omnibus ſuis tradent cupiditatibus, quo citra metum ſeſe ſexcentis objicient periculis, quo palam vitiis omnibus litabunt. Quid ergo? Chriſtiani nomen, quod gerimus, adeone abjectum eſt, & contemptibile, ut nulla decentari poſſit actione, quantumvis illa indecora ſit, & inſana? Fierine poteſt, ut nullum ſit decentum eo in ſtatu, qui nos Dei filios per adoptionem conſtituit? *Idem.*

Mala, quæ bacchanalium tempore fiunt.

Quærere quid mali ſit, iis oblectamentis vacare, quæ bacchanalia ſuppeditant, idem eſt ac quærere quid mali ſit, apud fideles pleroſque Ethnicorum dies feſtos inſtaurare; Chriſtiani nominis dignitatem quolibet voluptatum genere dedecorare, eaſque in trophæum quodammodo erigere. Quid mali eſt alienam induere perſonam, ne ullius rei pudore ſuffundamur? Quid mali meliorem diei partem in ludis, & aleis, totam vero ferme noctem in choreis, ac ſaltationibus traducere; oculos laſcivis tantum, & illecebroſis objectis paſcere; non alium Deum præter voluptatem, neque alium Dominum præter cupiditatem agnoſcere; ſeſe in flagitioſorum hominum caterva commiſcere; ſenſus ſine verecundia, cor ſine cuſtodia, mentem ſine moderatione circumferre; omnibus voluptuariis cœtibus intereſſe; numquam deeſſe iis, quæ in urbe flagitioſiſſime fiunt; etenim bacchanalium tempore ex quonam alio mortalium genere coaleſcere poſſunt cœtus adeo liberi, atque plerumque nocturni? Ibi ne ullus vir bonus invenitur? Quam mirum eſſet, ſi inveniretur? Quibus ille irriſionibus, atque dicteriis ſe ſe objiceret? Egregia ſane ratio, quæ palam oſtendit, cujus farinæ ſint homines, qui in hujuſmodi cœtibus adſunt; & poſt hæc quæritur adhuc, quid mali ſit in bacchanalium ſolatiis? *Idem.*

Deſcriptio malorum, quæ eo tempore videntur.

Quid? quinque vel ſex horas in facie fuco linienda, cæſarieque comenda tranſigere, ut inde in virorum cœtum tranſitus fiat ad laqueos eorum cæſariei locandos, & præferendam Dæmoni facem, qua ubique impudicitiæ flamma accendatur; integras noctes patere oculis, & illecebroſis verborum blanditiis eorum, qui in civitate ſunt perditiſſimi; nihil prætermittere eorum, quæ in arte, ac natura periculoſiſſima ſunt ad alienus oculos in ſe convertendus, & corda ſeducenda; perſonam, ſexumque mentiri, ut gratiæ auferatur modicum illud ſubſidii, quod in noſtris invenit veſtimentis; de una in aliam urbis regionem migrare ſub theatrica larva; ſatis non putare inutilia, ineptaque verba, verum ea etiam proferre, quæ non ſine ingenti ſcandalo proferuntur, quibus vocabulis adeo procax licentia poterit excuſari? Mundi ſpiritus, intemperantia in conviviis, exceſſus in aleis, cœtus voluptuarii, numquid minus bacchanalium tempore damnati ſunt, quam Carniſprivii? Vitium numquid minus vitium hoc tempore, quam illo eſt? Ubinam in evangelio reperies, quoſdam in anno dies eſſe, ubi præceptum Chriſtiano more vivendi, puram, integramque vitam ducendi minus quam alio quolibet obliget? *Idem.*

Quid Ethnicus jurare poſſet de religione noſtra, ſi poſt bacchanalia cinerum ceremoniæ intereſſet.

Quidnam cogitaret Ethnicus, qui cum bacchanalium tempore teſtis fuiſſet publicorum ſpectaculorum, mundanorum cœtuum, commeſſationum, nocturnorum ſolariorum, & faſtus, quo majorem effuſioremque ars nullum excogitare valeat, biduo, vel triduo poſt noſtra ingrederetur templa, atque ad aras provolutos videret, ſub cineribus inclinare caput pleroſque illorum, quos aliquot ante horas vidiſſet choreas agentes, vel alteri cuipiam oblectationi vacantes? Videmus, quid Ethnicus cogitaret; immo etiam, ut ille, cogitamus. At ſatis ne ſemper arbitrabimur ea damnare, quę facere pergimus? Nonne hoc eſt religionem noſtram in ludibrium traducere, has palam perſonas ludere? Nonne hoc eſt ſanctiſſimis Eccleſiæ, & religionis ritibus fidem abrogare, adeo abnormem vivendi rationem ſectari? Pietatis ſimulatio plures prophanarum feſtivitatum dies excipit. *Idem.*

Quid in morte ſenſuri erimus de hujuſmodi ſolatiis, quæ tantopere deperimus.

Tempus erit, cum flagitioſi homines ſecum irati non ſine horrore damnabunt omnia hæc prophana ſolatia; verum tunc erit ne amplius tempus? Tunc merito Ethnicorum ſolatiorum nomine bacchanalium gaudia nuncupata fuiſſe fatebuntur; tunc miniſtri evangelici ſynceri, & parum blandientes, ſapientes fuiſſe dicent; tunc eorum virtus commendabitur, qui melius conſulti omnes hujuſmodi parum chriſtianos ludos interdixerint; tunc agnoſcent, mundi hujus placita non hoc magis, quam alio tempore fuiſſe permiſſa. Sed quam amara eſt pœnitentia, cum fructu caret, & ſpe? Imma neque adeo ſero ſolatia tam parum chriſtiana damnamus. Tumultus nequaquam æternum nobis ſtuporem immittit; adſunt rationis intervalla quædam, quæ quantumvis in flagitioſo homine infirmata ſit, ſubinde tamen oſtendit earum rerum, quæ illi placent, nequitiam, & virus, quo faſcinatur. *Idem.*

Quænam moreſtiſſimorum ſtrepitus hoc tempore.

Quocumque vertamus oculos hiſce bacchanalium diebus, ubique ea flagitia videmus, quæ proculdubio ſtuporem nobis injicerent, niſi ea quodammodo conſuetudo probaſſet fere univerſalia efficiens. Et ſane ſi per compita, & plateas pertranſimus, quid ibi intuemur? Otioſos homines, quos non pudet ſuam oſtentare dementiam, atque impietatem ſub larva, ſimulatiſque indumentis: ſed qui ſuam turpitudinem, & infamiam celare non poſſunt, & illam ipſi quoque agnoſcerent, niſi popellus eorum inſaniæ applauderet. Ex publicis plateis ſi in privatas domos dilabimur, quid ibi niſi cæcitatem, atque flagitia videbimus? Illic cauſidicus, juriſque conſultus ſtudiorum ſuorum rationem, ac Magiſtratus juſtitiæ adminiſtrationem, quæ res illū Dei conſtituit imaginē in terris, relinquunt, & ludis tantū, turpibuſq; voluptatibus vacāt. Hic mercator aliquot dies negotiationis ſuę curis, & opifex aliquot conſuetis laboribus horas ſurripientes, niſi avida lucri

cupi-

cupiditate voluptatum amore ſuperetur, id unum cogitant, quomodo præteritam triſtitiam in libidinum effuſiori licentia ſubmergant. Ubique videbitis Chriſtianas matronas, quæ aliquantiſper ſepoſita pietate, quam ipſarum propriam facit Eccleſia, dies integros abſumunt ſeſe inanibus curis, & calamiſtris ornantes, ut venuſtiores ad choreas, hilareſqua cœtus prodeant. *Auctor ſermonum Chriſtianorum tomo 1. ſermone de bacchanalium ſolatiis.*

De perſonis & larvis quæ hoc tempore adhibentur.

Quot fideles derelictis hoc tempore naturæ gratiis, quæ illus a brutis diſtinguunt, atque viventem Creatoris efficiunt imaginem, his effuſioris licentiæ diebus per compita, plateaſque volitant ridiculis tecti indumentis; eo aliis jucundiores, quo magis monſtruoſi, & rationi oppoſiti, necnon ab humana natura, qua induti ſunt, abhorrentes? Qoam vos ipſi, auditores, de hujuſmodi monſtris ideam concipitis? Cujus imaginem illos præſeferre arbitramini? Tu vero, Deus, inter tot inſaniæ argumenta tuamne cognoſcis imaginem? Poſſes quidem merito ex ſingulis horum quærere, quod in terreſtre Paradiſo ex Adam poſt ejuſdem lapſum quæſiviſti: Adam, ubi es? Ubi ſunt meæ formæ veſtigia? Ubi eſt ratio hujus hominis, qui perſonam, ſexumque mentitur? Ubi pudor, & modeſtia mulieris hujus, quæ ſub mutuata facie noctes omnes ad choreas ſollicita fertur. *Idem*.

Non deſunt, qui totum vitæ ſuæ ſpatium inter ganeas, libidineſque traducant.

Neque uno tantum, ſtatutoque anni tempore oblectamentis, ſolatiiſque indulgent; nimis multi in terris ſunt, quibus non aliud negotium eſt, quam alea, & ludus; & illi ipſi, qui hæc interrumpere coguntur, ut victum ſibi comparent, illi etiam nequaquam male vitam ſuam collocaſſe putant, cum hoc inierunt conſilium alternis vicibus negotia ſolatiis, & negotiis reciprocare ſolatia; at viderine poteſt major cęcitas quam impudentiſſimorum quorumdam mortalium, in quibus vivendi licentia omnes conſcientiæ ſtimulos, omneſque religionis ſenſus ſuffocavit, eouſque ut ne credant quidem ea mala, quæ ipſis Deus minitatus eſt? Hujuſmodi illi ſunt, de quibus in Sapientiæ libro ſermo eſt: Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur. Quodnam conſilium? quæ cæcitas? quod ex illis lacrymarum imbrem deberet elicere, illos in ſolatiis, atque voluptatibus immergit: fatalis hujus momenti expectatio, quod omnibus voluptatibus finem impoſiturum eſt, quin earum in ipſis faſtidium creet, efficit e contra, ut ſeſe illis ingurgitare feſtinent; imminentem prævident mortem, neque verentur illam; ſtupiditas eorum efficit, ut hanc ſine ullo metu, atque tumultu prope ſpectent; noviſſimis momentis, quæ Deus illis concedit, abutuntur, & non ſine graviſſima divinæ miſericordiæ contumelia nocentem vitam nocentiori morte concludunt. Nolunt ſuas relinquere voluptates; a voluptatibus ſuis volunt divelli. Suos tantum ſenſus conſulunt, a menſa ad ſandapilam tranſeunt, atque ſe ipſus immergunt mero, cum anima ipſorum eſt infernis ignibus immergenda. *Auctor Anonymus*.

Bacchanalium diebus Chriſtianiſmi ſpiritus omnino videtur extinctus.

Satis aperte funeſta nos docet experientia, per hoſce dies quoſdam videri Chriſtianos, in quibus nullum deprehenditur ſpiritus chriſtianiſmi veſtigium, & qui inſano acti furore effectibus ſuis laxant habenas, ac libertatem ſibi vindicant omnia per fas, nefaſque conandi, omniaque contra decorum, pudorem, & honeſtatem audendi; qui inſolenter evangelii dogmata corripiunt; qui ſexus confundunt, honori ſibi vertentes, quod nihil ipſis ſimile ſit niſi homo improbus, & flagitioſus: tumidis torrentibus ſimiles, quorum curſum res nulla continere poteſt, & qui violenta pernicitate valla perrumpunt, ſecumque obvium quodlibet pertrahunt. Denique ut horum, qui nomine tenus Chriſtiani quidem ſunt, moribus autem Ethnici hypotipoſis abſolvatur, tanta eorum eſt cæcitas, ut putent, Dei leges licet immutabiles, hoc tamen habere commodi, ut quibuſdam anni temporibus permittant, quod aliis ſeveriſſime vetant; quaſi impietas rerum naturam poſſet invertere, vel efficere, ut Deus corruptis hominum ſtudiis velificaturus, ipſe quoque eſſet obnoxius mutationi. *Sermo manuſcriptus*.

Ex morū licentia ſtatum ad licentiā, immo ad totalem ſidei proceditur.

Quemadmodum difficile eſt diu ferre certamen affectum inter, & rationem initum, ita ut tranquillius vitæ præſentis voluptatibus indulgeatur, deteſtabilis hæc ars excogitata fuit, alterutrum vel infirmare, vel evertere, ut alteri ſatisfiat: hoc eſt, ne inordinatorum affectuum curſus abrumpatur, ſuffocantur in corde puriſſimi fidei ſenſus, omniaque ſanæ mentis, & rationis lumina extinguuntur. Hoc pacto hebetantur importuni conſcientiæ ſtimuli, quam quiſque ſere fallere conatur; atque ſine ullo tumultu in licentia perſeveratur; & quaſi lex effectuum lenior, & ſuavior eſſet lege rationis, & æquitatis; vel quaſi major illecebra, & gloria eſſet vitam brutorum potius, quam hominum ritu traducere; rationem potius amittere volunt, quam a flagitioſiſſimo vivendi genere abhorrere. *Idem*.

Saltatio, & ludi, in quos Patres invehuntur, a bacchanalium ſolatiis non abhorrent.

Non miror, ſi poſteriorum ſeculorum Patres tanta vi fuerint invecti contra prophana ęvi ſui oblectamenta. Alea, S. Auguſtinus ait, Chriſtiani hominis abominatio eſt: *Alea crimen aleatoris:* Gula, Tertullianus inquit, polluit os eſu divini corporis conſecratum: *Ut quid gula Dei ſanguine ſanguinaris?* Chorea, & ſaltatio, S. Ambroſius ait, *eſt morientis pudicitiæ agitatio*. Denique ſpectacula, & quidquid per oculos voluptatem immittit, S. Chryſoſtomus inquit, divina lege vetitum eſt. Quid hiſce auctoritatibus reſponderi poteſt, præſertim vero cum experientia confirmet, bacchanalium ſolatia nequaquam magis a culpa abhorrere, quam quæ primis chriſtianæ religionis temporibus conſueverant? Quod ſi horum ſolatiorum ſingula criminoſa ſunt, quid de mortalibus ſentiendum, qui illa ſibi omnia hoc tempore, & nonnumquam toto vitæ ſuæ ſpatio licere volunt? Non enim deſunt quorum negotium eſt gaudia perquirere. Quidam ex hoc cognoſcuntur, per hoc indigitantur; hic homo eſt effuſis in omni intemperantia libidinibus deditus; hæc mulier eſt voluptatum amica; niſi ita impudica ſit, ut illius vivendi genus ſcandalum pręheat, ſaltem nihil intentatum relinquit, ut jucunde tempus traducat. Dici ne poſſunt mortales hujuſmodi chriſtianam vitam ducere, & ſecum reproborum characterem non gerere? *Sermo manuſcriptus P Franciſci Catrou.*

Hypothipoſis vitę, ac dogmatum quibus homines flagitioſi imbuti ſunt in Sapientię libro exhibita.

Venite (flagitioſi homines inquiunt) *& fruamur bonis, quæ ſunt*. Venite, voluptuarium nobis cœtum conſtituamus, atque ſine lege, indiſcriminatim iis perfruamur bonis, quæ anni præſens tempus exhibet nobis. Patrimonium diſſipetur; obmurmurent conſanguinei, in egeſtate reliqua langueat familia, creditores noſtram videant profuſionem: hæ conſiderationes illam perturbarent animi hilaritatem, cui honorem, decorum, religionem, omnia poſthabemus. *Utamur Creatura tamquam in juventute celeriter.* Adhuc in ætatis flore verſamur; quamprimum læti dies nobis aufugient; ſenectus ocyus ſapientiam, ac voluptatum nauſeam afferet. *Vino pretioſo, & unguentis nos impleamus.* Vinum, & delicias nonniſi ex earum caritate æſtimemus; gaudium nonniſi ex legis prævaricatione metiamur; in licentia tantum voluptatem inveniamus, & furor ſuaviſſimum ſit voluptati condimentum. *Nullum ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria noſtra.* Ubicumque juventutē, & pulchritudinē floreſcentem invenerimus, illuc corruptionē invehamus; virgines honeſtiſſimas importunis fatigemus illecebtis; minus cautas inanibus blanditiis decipiamus. *Ubique relinquamus ſigna lætitiæ.* Ubiq; agnoſcamur ex oris habitu in omnem lætitiā effuſi; loci omnes, ubi verſamur, ubi voluptatibus indulgemus, ubi viſitationes obimus, repleti ſint veſtigiis procaciſſimę hilaritatis, quæ poſt nos ipſos relinquimus. *Hæc eſt enim pars noſtra*. Epicuræorum placita profeſſi in una voluptate omnia & pro tempore, & pro æternitate jura noſtra conſtituamus. Quis autem dubitat, quo minus hujus farinæ homines in voluptatibus ſuis fatale virus, quod mortem ipſis inferat, nanciſcantur? *Idem*.

Quomodo morum licentia in Chriſtianiſmum obrepſerit.

Fideles cum de primo fervore nonnihil remiſiſſent, ſenſim infidelium ſolatiis oblectari incœperunt. Eorum ludis, atque theatris intereſſe non erubeſcebant; non abhorrebāt a ſolemnitatibus, quę in idolorum honorem inſtituebantur; commeſſationum eorumdē lautitiem imitabantur, æque ac illi voluptuarios cœtos habebant, quibus quoſdā menſes, & varias anni tempeſta-

tes diſtinguebant: triſtes effectus exempli, quod eorum excitabat cupiditates, eoſque paulatim a ſeveris Eccleſiæ ritibus amovebat. Hoc pacto morum corruptio, quam Chriſtianiſmus ſuſtulerat, iterum in Chriſtianiſmum obrepit. Aliquid ſimile videmus adhuc in plurimorum fidelium vita contingere, qui in pietate innutriti, & Religionis inſtitutis imbuti ſeſe mundi ſolatiis immiſcent, in mundanorum ſocietates ingrediuntur, eorum licentiam quibuſdam temporibus imitantur, in eorum ludis, ſpectaculis, comeſſationibus locum habent, eoſque in academiis, & cœtibus ſcandalo inſerendo deſtinatis ſequuntur, ac tandem in eorum mores abeuntes & ipſi fiunt palam æquo liberiores. *Auctor Anonymus*.

Quidquid bacchanalium tempore videtur in vitium impellit. Quid videri poteſt, quo magis ea foveantur ſtudia, quibus in vitium rapimur, & in nobis omnes verecundiæ, & probitatis ſenſus extinguantur, quam quod paſſim, dum bacchanalia furunt, videtur? Immodeſtiores habitus; immodicæ hilaritates; publicæ libidines; effuſæ comeſſationes; vetita ſpectacula; voluptuarii cœtus; oculi ad omnem vanitatem aperti, & ſpiritus ad criminoſa ſolatia diſpoſiti; flagitia hæc, propter quæ erubeſcit Eccleſia, & tot animæ piæ collacrymantur, nullum inter Ethnicos, ac Fideles relinquentia diſcrimen. *Alius Auctor Anonymus*.

Bacchanalium dies impietati, ac libidini devoti videntur. Quemadmodum inter anni dies, quidam pietati, modeſtiæ, & orationi deſtinari videntur; dies, quos devotionis nuncupamus, quales ii ſunt, quibus colit Eccleſia præcipua religionis noſtræ myſteria, nativitatem, paſſionem, & reſurrectionem Domini noſtri, aliique: ſimiliter & quidam licentiæ, & libidini videntur deſtinati; dies, qui mollitiei, & effuſiori in omni intemperantia libidini, adventante carniſprivio, dicantur, quod tempus eſt devotioni, pœnitentiæ, & mortificationi devotum: ita ut quin mortales ſancto vivendi genere, & piis factis ſeſe præparent hiſce remiſſionis, & ſalutis diebus; vita prorſus ſoluta, ethnicoque digna interitum ſuum quærant, ac ſe tanto privent beneficio. Etenim quid quæſo ubique videtur in plateis, & compitis, immo etiam in pleriſque privatis domibus; quam peccatores ſimul coacti ad inſtaurandas veteres Ethnicæ ſuperſtitionis impietates, furoremque bacchantium: homines ſine Chriſtianiſmo, ſine lege, dicam ne? ſine ſenſu, & ſine ratione, qui non religionem ſolum, quam profitentur, verum etiam hominum, & rationalium nomen, quod gerunt, dedecorant. De illis judicium ferre lubet ex ſpectaculis, larvis, theatris, conviviis; ex hoc peccatorum nexu, quæ per hoſce dies perpetrantur &c. *Deſumptum partim ex morali Dictionario, ſermone hujus argumenti primo*.

De bacchanaliſ perſonatis. Quonam deteſtabili modo excogitata fuit ars, alienam induendi perſonam, ut homo longe alius ab eo, qui eſt, videretur, utque Dei ſui in ſe deleret imaginem? Hoc olim intelligere Tertullianus non poterat: *Libido virum vultu transfiguravit*; voluptas deformavit hominis faciem; hæc non amplius eſt egregium illud opus, quod Deus ad ſui ſimilitudinem effinxerat; non amplius illud opus eſt manuum ejus, quod ipſe ſuo flatu animaverat, alienam induit formam, qua dæmonum quidem ludibrium, cœli vero efficitur abominatio. Sexum cum mutare non poſſit, habitum mutat. Chriſtiana verecundia, quæ ſaluberrimum eſt peccati frœnum, deletur: qui naturali facie prodire numquam auſus fuiſſet, ſub aliena, quam impudentiſſime eſt mutuatus, ſanctiſſimas naturæ leges infringit: quæ plurimo rubore ſuffuſa ne minimum quidquam contra fas attentaſſet, ſi ex facie potuiſſet dignoſci, alienam induens perſonam in omne vetitum ruit, & penitus modeſtiæ, quæ ſexum decet ſuum, obliviſcitur. *Idem*.

Hoc potiſſimum tempore Jeſus Chriſtus iterũ crucifigitur. Si verum eſt, quemadmodum explicitis verbis affirmat Apoſtolus, numquam a nobis lethale ſcelus admitti, quin intra nos Dei filium iterum crucifigamus: *Rurſum crucifigentes in ſemetipſis filium Dei*: ad Hebr. 6. procax peccator animum advertere poteſt, quin perhorreſcens, atque in ſe ipſum indignatione ſuccenſus dentibus infrendat videns, quot modis hiſce impietatis, effrænatæque licentiæ diebus filii Dei mors, ac tormenta inſtaurentur? Hæc non ſolum eſt ſimplex peccatorum illuvies; exundatio eſt, & univerſale diluvium. Non privati tantummodo nonnulli ſeſe ineo, aliiſque nuaiis cupiditatibus ingurgitant, ſed urbes totæ, atque Provinciæ; omnes nefaria, atque anniverſaria conjuratione conſpirant, ut Dei filio necem inferant, atque ut olim Judæi, uno ore exclamare videntur. *Tolle, tolle, crucifige eum*. Joann. 19. Aliis anni temporibus otium, impudicitia, mollities, gula, impietas quodammodo latent, atque ſepulta ſunt in nefariis peccatorum cordibus; ſed hiſce effuſiorum libidinum diebus inſolenter in lucem prodeunt. Peccatum perfregiſſe valla omnia videtur; corruptio quæ in eorum corde latebat ſeſe effundit, & omnem late terrarum orbem corrupit. Ubique graſſatur impietas, ubique licentia, ſordes ubique; & homines certare videntur, quiſnam citius recti ſenſus, & rationis faciat jacturam. Hi ſeſe floribus coronant, illi inaudita metamorphoſi ſe in belluas immutant: homines muliebri amictu, mulieres virili induuntur, & in tanta hac rerum omnium perturbatione utrique impune omnia ſibi licere volunt; idque fit in urbibus, quæ Chriſtianam religionem profitentur, atque apud eos homines, qui evangelio ſe credere, & Jeſu Chriſti diſcipulos eſſe gloriantur. Si hoc non eſt Jeſum inimicis ejuſdem tradere, illum illudere, atque intra ſe crucifigere; næ longiſſime erravit S. Paulus, cum lacrymarum imbre ſuffuſus dixit, plurimos adhuc eſſe Crucis inimicos. *Idem*.

Hoc tempore magis, quam alio quolibet Jeſus Chriſtus contumeliis afficitur. Mirum profecto eſt, fideles ſæculi flagitiis adeo facile trahi, & adeo modicam gerere gloriæ præceptoris ſui curam, ut quin eamdem omni niſu ſtudeant provehere, illam ignaviſſimis prævaricationibus abolere admittantur. . . . . Fabulam ſurdis canit, qui apud eos de maximo ſalutis negotio verba facit. Prorſus impie reſpondent, hæc monita temporis hujus non eſſe; ſingula ſuum tempus habere; hoc vero tempus eſſe ſolatiorum, atque gaudiorum. Hinc oritur univerſale hoc iniquitatum diluvium, quæ ſub relaxandi animi prætextu committuntur. Hinc inſani furores, hinc nefariæ libidines, hinc ſcandala; omnes fere Jeſum Chriſtum contumeliis afficere quærunt in iis etiam, quæ in religione ſanctiſſima ſunt, neque ulla ratione temeranda. Vobis hic imaginem exhibere variorum ſcelerum, quæ in mundo patrantur, hoc vero potiſſimum tempore, quo dæmon imperioſius regnat, & quo homines quadrageſimalem reparaturi temperantiam in ea ruunt flagitia, quæ loci dignitas ne patitur quidem nominari; vobis, inquam, hujuſmodi texere nomenclaturam opus eſſet prorſus inutile; etenim ſat illa noſtis: quamobrem eorum ſanctum horrorem vobis injeciſſe ſufficiat &c. *Idem ſermone* 2.

Flagitia hæc in Ethnicis admirationem nobis adferre non debent, ſed in Chriſtianis ſunt deteſtabilia. Cum apud hiſtoricos legimus depravatiſſimos Ethnicorum mores, & libidinum eorumdem inſolentiam, quamquam admirationis cauſa non deſit, hos tamen conſiderare debemus tamquam neceſſarios ejus cauſæ effectus, quæ non alios gignere poterat. Quod numinis alicujus cultores ſe illius, quod colunt, moribus conforment; hic naturalis eſt cultus ejuſdem effectus. Quod qui Jovem adulterum venerabantur, ſeſe impudicitiis abdant, & alii iis indulgeant ſceleribus, quorum exempla in Diis ſuis admirabantur, in hoc nihil mirum eſt, inquit Minutius Felix inter primos chriſtianos Auctores: etenim cur homo ſuapte natura vitioſus abhorreat a vitio, & voluptate, ad quam numinis, quod colit, miniſterio impellitur, & exemplo? Sed quod fideles, qui profitentur evangelium, ubi de mortificatione tantum, ac temperantia ſermo eſt, quod fideles a Deo in cruce mortuo redempti voluptuoſam vitam ducunt, quod hoc tempore faciunt, erecta cervice, ſine verecundia, & ſine religione, hoc ſane intelli-

telligi nequit, quin nobis ſanctus horror incedat. *Idem.*

Bacchanaliorum flagitiis conſuetudo protexitur.

Hiſce diebus conſuetudini tantum indulgetur, quę longo uſu legis vim adepta videtur ea in religione, quam profitemur, & fidelium pleriſque dicere videntur, quod olim Judæi tempore Paſſionis Domini: *Nos legem habemus, & ſecundum legem noſtram debet mori.* Aſſeramus quotcumque libitum fuerit rationes; proferamus Scripturas, Concilia, Patres Bacchanalium licentiam, effuſamque libidinem damnantes, non aliud reſponſum dabitur præterquam: hæc eſt conſuetudo hoc tempore animum recreandi; qui nos præceſſerunt, hoc fecerunt; nos ipſi hoc faciemus. Hic uſus inter nos percrebuit, & inolevit, ut pſallemus, ſaltemus, meliorem diei, noctiſque partem in ludis, ſpectaculis, & conviviis traduеamus. Sed in tanto hoc publico tumultu ulli ne invenientur veræ legis patroni, qui procacibus hujuſmodi mortalibus dicant, quod tres illi pueri olim dixere Nabuchodonoſor: *Notum tibi ſit Rex, quod Deos tuos non colimus.* Daniel 3. Scitote, nos numquam conſcientiam noſtram proditturos, & Deo, quem colimus, numquam injuriam hanc allaturos. *Idem.*

Mira plerorumque ſtultitia hoc Bacchanalium tempore excitata.

Quæ major dementia, quam plurimorum fidelium hoc tempore, qui obliti, non equidem dicam, chriſtiani hominis officia, quæ illis fere numquam negotium faceſſunt, ſed proprii ſtatus ſui, meliorem noctis partem in ludis, choreis, & conviviis traducunt; qui, quandoquidem cum omnibus loquendum eſt, triduo, vel ad ſummum quatriduo plurium hebdomadarum labores abſumunt; qui ſive a creditoribus urgeantur, ſive frequenti filiorum ſobole onerati ſint, ſolatiis tantummodo, temporique terendo vacant; qui etiam de calamitatibus cum publicis, tum privatis conqueſti, omnium tamen primi ſodalitates nectunt, perſonam induunt, & in omne vetitum ruunt? Mirum! ſe miſeros dicunt, & nihilominus ſeculi nugas conſectantur: *Miſeri jam ſumus, & nondum nugaces eſſe ceſſamus*, ajebat olim ſimili in occaſione diſertiſſimus Salvianus. Exclamamus contra corruptionem, & flagitia, quæ hiſce diebus graſſantur, & nemo ferme privato exemplo abuſum hunc corrigere admititur. *Auctor ſermonum moralium, ſermone pro Quinquageſima Dominica.*

Dæmon cum Deo tempora, annique tempeſtates dividere vult.

Deus dierum omnium eſt auctor, omneſque dies illius ſunt, & ut loquitur ſcriptura, juxta providentiæ illius diſpoſitionem durant, ſibique ſuccedunt. Sed hominum inimicus & gloriæ Creatoris uſurpator cum illo tempus dividere vult; & ipſe quoque ſuos habere dies, non ſecus ac Deus ſuos. Quamobrem fidelibus perſuadet, quaſdam eſſe temporum voluptates; hos Bacchanalium dies potiſſimum dicatos eſſe ſolatiis, cœtibus, compotationibus, ſpectaculis; quemadmodum qui ſubſecuturi ſunt, dies erunt mortificationis, jejunii, & pęnitentiæ. Periculoſa dæmonis illuſio, qui hoc tempore ſibi ſervitutem præſtari vult, & quamdam imperii ſpeciem in homines exercere. *Idem.*

Humanæ ſalutis inimicus ad mortales perdendos hiſce bacchanalium diebus duplici utitur via; conſuetudine videlicet, & pravo exemplo; conſuetudine, quam dęmonis traditionem vocare poſſum; & exemplo, quod flagitioſorum hominum legem jure appellabo: conſuetudine, & exemplo, quæ congregantia venenatas aquas, quas quodlibet ſæculum attulit, ſimul conjunguntur, ut ingens illud efficiant iniquitatum diluvium, quod univerſum ferme terrarum orbem inundat; conſuetudine, & exemplo, quæ deteſtabiles rationes ſunt mundanos homines ad interitum catervatim compellendi, qui a ſubſequentibus compulſi, atque impellentes eos, qui præcedunt, conjunctim in abyſſum ſe ſe præcipites dejiciunt. *Idem.*

Dolor, quo veri fideles affici debent ea videntes ſcelera,

In Eccleſiaſtica narratur hiſtoria, Epiſcopus cujuſdam oppidi in Syria nomine Epiphanius, cum cauſam intellexiſſet inſueti ſtrepitus, qui per omnia compita exaudiebatur, audiiſſetque publicam hanc lætitiam inde profectam, quod Bacchi idolum in Templum ipſius inferabatur, tanto fuiſſe dolore percuſſus, ut ſtatim obierit, quia ſuperſtes eſſe non poterat tantæ huic abominationi in loco ſancto. Deo immortales habeantur gratiæ; eo, quo vivimus ſæculo, ſimilis prophanatio metuenda non eſt; verum non deeſt nobis conquerendi cauſa, cum per hos dies videamus everſa Ethnicorum ſimulacra iterum erigi, veteres abominationes antiquari, ſub Chriſtiani nomine graviſſimam Eccleſiæ injuriam inferri, nefaria intemperantia in corporibus noſtris, quæ ab Apoſtolo templa ſancta, & Dei domicilia vocantur, Bacchi erigi idolum. Nos vero hujuſmodi prophanationes, & ſcandala non movebunt? In Dei cauſa, & noſtra frigidi erimus? cur in lacrymas non erumpimus? cur ad tot peccatorum adſpectum præ dolore non morimur? Hęc quidem mors pretioſa eſſet in oculis Domini: at extremus iſte charitatis noſtræ niſus ea nobis non petitur; illud vero nobis faciendum eſt, ut omnes in eamdem mentem conſentientes ſimul omnes clamemus, precibus noſtris majus pondus addituri ut dignetur Dominus illuminare hos cæcos, & cum illis uti miſericordia, quia peccati ſui enormitatem minime agnoſcunt. *Idem.*

quæ hoc tempore perpetrantur.

Hoc tempore deflere debemus ea mala, quæ committuntur in mundo.

Hæc animo cogitantes mala, quæ hiſce diebus accidunt, quid nos ipſi, quid vos animæ fideles facere poſſumus, niſi amariſſimum lacrymarum imbrem effundere hoc tempore, quo vitium triumphat, quo libidines impune graſſantur, quo ſcelus corona redimitur; quo viæ omnes refertæ ſunt cæcis, atque furentibus, amentium inſtar hac illac volitantibus quo cum noſtræ religionis ſcandalo non niſi licentia, impietaſque videtur. Veſtrum eſt, animæ ſanctæ, publica hæc amovere flagitia, in Templa, & ad aras confugiendo, ut Regem gloriæ colatis nunc maxime, cum a tot cęcis peccatoribus, qui ad illius necem, ut olim Judæi conjuraſſe videntur, nequiſſimis afficitur contumeliis. Etenim quandonam, fideles animæ, cum illi teſtabimini amorem, quem profitemini, niſi hoc tempore fiat? Quandonam illi fideles eritis, niſi cum ab omnibus fere mortalibus derelinquitur? Numquid non timetis, ne vobis in hac publica conjuratione dicat, quod Apoſtolis ſuis olim in horto olivarum: *Non potuiſtis una hora vigilare mecum?* Matth. 26. Ego in his altaribus adſto, ac eo tempore quo graviſſimis proſcindor contumeliis, nullum mihi precibus, & pietate veſtra ſolatium affertis. Hoc ex vobis proximi veſtri petit utilitas, qui per hæc Bacchanalium flagitia in ſe fortaſſe maledictiones cœli detraheret, niſi illas precibus veſtris averteretis. Eheu! quot ſunt miſeri peccatores in pereundi periculo poſiti, niſi aliquod ſpirituale ſubſidium afferatis, & niſi charitas veſtra erga illos divinæ ultionis tela detorqueat? *Joly, Tomo ſecundo propoſitionum pro Quinquageſima Dominica.*

Peccatores hoc tempore oblectantur, dum interim Deus eorum ſolatibus irritatur reprobationis eorum ſcribis ſententiam.

Quam miſeret me veſtri, o inſipientes? qui oblectationibus indulgetis, qui per plateas volitatis, qui de choreis ad choreas, de ſpectaculis ad ſpectacula properatis: hic fortaſſe peccatorum veſtrorum erit cumulus; lætamini, & fortaſſe jam jam reprobationi veſtrę cumulum additis, atque in infernum eſtis deſcenſuri: *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.* Gula veſtra vos fortaſſe perdet, ut Eſau, mollities, & ebrietas veſtra, vos perdet, ut Baltbaſar; impudicitia, ac libido veſtra vos perdet, ut ſenes illos, qui Suſannæ ſtuprum inferre conati ſunt. Adbuc eſcæ erant in ore Iſraelitarum, cum Dei ultio in illos detonuit, ut eorum intemperantiam puniret. Heu! numquid non timetis, ne eadem committentes ſcelera, ſubituri ſitis idem ſupplicium? Ad divinas ultiones inhibendas vos hodie obteſtamur, o fideles, ut ante aras provoluti tantam calamitatem deprecemini. Deus adeo bonus, & miſericors eſt, atque tantum ſibi complacet veniam permittens, ut ſtatim ac lacrymas videt, atque audit ſuſpiria, tela deponat. Nonnumquam duo tantum juſti ſufficiunt ad brachium illius inhibendum, prohibendumque, ne centum peccatores ab illo puniantur. Decem tantummodo homines pii Sodomæ, & Gomorrhæ incendium prohibuiſſent: nefariæque illæ civitates nequaquam in cineres fuiſſent redactæ, ſi decem animæ juſtæ fuiſſent inventæ, quæ tantum deprecarentur excidium.

dium. Moyſes unus divinam ultionèm latius deſęvire vetuit, cum prope erat, ut populum Iſrael occidione deleret: & quemadmodum pater, qui iraſcitur filio ſuo, gaudet ſibi e manibus virgas auferri; ita, S. Auguſtinus ait, gaudet Deus videns juſtos homines, qui brachium ejus continent, ejuſque ultionem impediunt. Accedite ergo, fideles animæ, ad Domini pedes provolutæ, madentibus lacrymarum imbre genis, atque ex corde ſuſpiria emittentes: Obliviſcere Domine, obliviſcere eam, quam peccatores tibi inferunt, injuriam; inſipientes ſunt, & ſuis vacant oblectationibus, cum tu in illos vis animadvertere. *Idem*.

Hoc bacchanaliū tempore fideles preces ſuas infleӡare & augere tenentur.

Ratio, quæ jubet veros Chriſtianos hoc Bacchanalium tempus in pietatis ſenſibus, atque receſſu tranſigere, ea eſt, quod hiſce effrænatæ licentiæ diebus omnes fere mortales Dei filium offendunt. Mirum! non deſunt quamplures, qui in mundo viri boni, & virtute præditi habentur, qui hoc tempore libertatem ſibi vindicant relinquendi devotionem, reliquo anni ſpatio ſibi familiarem. Diceres, hoc eſſe quoddam veluti tributum temporia hujus conſuetudini debitum; per hoc reparandam eſſe quodammodo vim, quam ſibi quiſque aliis anni tempeſtatibus infert, & credi, quędam hoc tempore licere, quæ aliis ferenda non eſſent. Verum Jeſus Chriſtus hiſce defectionis diebus neminem pro ſe ſtantem habebit? Num illi ipſi, qui eum ſequuntur, hoc libidinum effuſiorum tempore ab illo recedent? Nonne ſaltem opus eſt, ut dum omnes fere mortales ſæculi partes roborant, atque confirmant, exiguus ſaltem piorum hominum numerus ab illius ſocietate non deficiat, ac a magná nocentium turba ſecedentes illum adoraturi in templum ſe conferant, ſibique legem irrogent ſe ſe mortificandi, & pęnitentiam agendi? *Idem in mixtis operibus*.

Duæ ſemper fuere partes in omnibus ſtatibus vitæ Jeſu Chriſti, altera quidem pro illo, altera contra illum.

Animadvertendum eſt, Dei filium qualibet in occaſione duas ſemper habuiſſe partes; quarum altera pro illo eſſet, altera contra illum. Statim ac in mundum venit exigua Paſtorum manus ad illum adorandum acceſſit; verum ſimul Herodes, Jeruſalem, Principes omnes, legiſque doctores in eumdem inſurrexerunt. Poſt annos triginta coegit Apoſtolos, & prædicavit in Synagogis: tunc quidem duæ partes extitere; alii quidem dixerunt, hic vir bonus eſt; alii vero, homo eſt ſeditioſus. Phariſæi, & Principes nationis illi bellum indixerunt. In morte illius hæ itidem partes duæ deprehenduntur; unus ex Diſcipulis ejus, & piæ quędam mulieres ſequuntur, & comitantur illum; atque alter ex latronibus ſupplicii ejuſdem ſociis illum Dei filium confitetur; cæteri vero occaſionem arripiunt illum blaſphemandi, eique illudendi. Poſt illius mortem hæ duæ partes adhuc vigent: alii convertuntur, & palam profitentur ipſum revera Dei filium fuiſſe; ſed longe plurimi quatientes capita ſua illum ſeductorem eſſe dicunt, & quia dixerat ſe tertia die reſurrecturum, ad ſepulcrum ejus cuſtodes adhibent ut illum ſeductorem fuiſſe probent. Quod autem accidit in nativitate, vita, morte, & poſt mortem filii Dei, hiſce diebus inſtauratur. Modicus fidelium ſervorum ejus numerus in ejus partes concedit, eum ſequitur, illi adhæret, & hos dies in receſſu, & pietatis exercitiis traducit; at potior numerus contra eumdem eſt ſe ſe in omne vitiorum genus, omnemque libidinem tradens. *Idem in compendium redactus*.

Quid ex hoc principio inferendum ſit.

Quæ cum ita ſint, (Auditores) huic initiai principio relinquere debetis magnum hunc cęcorum numerum, libidinoſorum, ac in omne flagitiorum genere perditorum, ut in exiguo Jeſu Chriſti grege recenſeamini. Quamplurimi illum offendunt: cur augebitis numerum inimicorum ejus, eumdem, ut alii, lædentes? Plurimi ſunt, qui a S. Paulo ad Philip. 3. vocantur, *Inimici crucis Chriſti*, quia ventrem ſuum ſibi Deum ſtatuunt; cur vos quoque, ut illi, noſtis voluptatibus indulgebitis? Hac in occaſione jure quidem ille dicere poteſt, quod olim: *Qui non eſt mecum, contra me eſt*: Luc. 11. qui pro me non ſtat, qui in partes meas non concedit, jam concedit in partes hoſtium meorum, & pugnat contra me. *Idem*.

Videmus Eccleſiam conari, ut hos dies æque ſolemnes efficiat, ac licentia eos abominabiles facit. Dum plurimi loci blaſphemiis, & abominationibus prophanantur, templa ſacris evangelii oraculis reſonant. Dum Chriſtiani infamibus, diaboliciſque larvis deformati tamquam monſtra in religione videntur; Eccleſia exponit corpus Salvatoris ſui ſub Euchariſticis ſpeciebus, ut ſolatium afferat animabus moleſtiſſimam hanc Ethnicæ nequitiæ inſtaurationem deſtentibus. Dum plurimi peccatores menſuræ ſcelerum ſuorum cumulum addunt; illa expiationis offert ſacrificia, & indulgentias pro aliis. Dum homines ſæculi pernicioſa, atque deteſtabili conſuetudine ſcelerum omnium indignitate pœnitentiæ aditum ſerant; omnes religioſæ domus abſtinentias, & mortificationes Quadrageſimæ incipiunt. Verbo, dum ex altera parte videmr quidquid in mundo magis impium, atque prophanum eſt, ex altera videtur quidquid in religione ſanctius eſt, & auguſtius. Ingrediamur, o fideles, in hos ſenſus Eccleſiæ. Quantum in nobis erit conferamus aliquid oppoſitioni, quam illa Deum inter, ac mundum ſtatuere contendit. Secreto rubore ſuffundamur, eo quod fortaſſe nostra facilitate, atque indulgentia ab eadem receſſimus. Abjiciamus omnes oblectationum, & ſolatiorum ideas, quas fortaſſe concepimus. Noſmet fortitudine armemus, ut religionem in periculoſis ęribus tueamur, in quibus licet inviti propter inevitabilia noſtri ſtatus officia noſmet reperecimus. *Eſſais de ſermons pro ſecunda Adventus Dominica*.

Quid conetur Eccleſia hoc tempore licentiam inhibitare, & Bacchanaliū flagitia prohibitura.

Adhortationes ad fidē Deo ſervendā hoc Bacchanaliū tempore;

Propter ſalutem noſtram, atque Dei gloriam oſtendamus, adeſſe adhuc in mundo veras, ſolidaſque virtutes; non deeſſe fideles, qui tanto magis religionem reverentur, quo magis indigne illam ab impiis labefactari conſpiciunt, & qui ex pravo illorum exemplo, nihil niſi & indignationis cauſam percipiunt in eos, a quibus illud præbetur, & fervoris incrementum, ut illud perſequantur. Deus calamitoſis hiſce temporibus undequaque laceſſitur; effrænata licentia januam aperuiſſe videtur omnibus ſceleribus; vix minimum pietatis veſtigium inter mundi hujus homines deprehenditur. Ita nulla Eccleſiæ reliqua ſpes eſt, niſi in nobis; hoc tempus eſt oſtendendi, utrum veri ſimus filii ejus. Illa in manibus noſtris gloriam ſuam collocat; noſtrum igitur eſt, omnia illius detrimenta reparare; gloriam ejus tueri exemplis virtutis, quæ ęque publica ſint, ac ea ſcandala, quibus dedecoratur, reſiſtere huic torrenti impietatis, undequaque exundanti; revocare in flagitioſorum hominum corde memoriam Dei, cujus ideas illi penitus delere conantur; palam damnare ea videndi ratione, quæ publica ſit vitæ eorum cenſura, id, quod reformare non poſſumus, & ſaltem impiorum pacem turbare, niſi ſcelerum ipſorum curſum inhibere valeamus. *Ibidem*.

De licentia generatim, de illis, qui in eaſem ſeſe trađūt vi, & morum corruptores dicuntur.

Nihil perniculoſius eſt, neque peſtis ulla in mundo pernicioſior, quam fallax, & nefaria libertas, quæ licentiam parit, nutrit, auget, eamque ad extremum uſque compellit; quia neque ordinem, neque rationem, neque virtutem ſequi patiens ſeſe tradit flagitioſæ, perditæ, libidinoſæque vitæ criminibus, quæ illam Deo, hominibuſque non ferendam efficit in iis quæcumque operatur. Licentia hæc non eſt vitium particulare, ſed violenta inclinatio ad omnia vitiorum genera, quæ laxat habenas, & quæ nullo metu, vel lege deterretur. Hæc ipſa non eſt ſceleris alicujus ſpecies, ſed abominabilium multitudo peccatorum, quæ ſibi obnoxios tanta confuſione, & infamia ſuffundit, quantam ſingula vitia, & delicta merentur. Servitus etiam accedit infamiæ; qui enim ſe ſe effrænatę licentiæ flagitiis mancipant, ſæpe inviſibilium catenarum ſuarum pondus perſentiunt, quin ſe ſe inde valeant expedire; cujus rei non alium teſtem afferam, quam S. Auguſtinum hæc de ſe ipſo dicentem: l. 8. Confeſſ. c. 5. *Suſpirabam ligatus non ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate*. Licentiæ nequitia latius adhuc extenditur; non enim ſolum quodcumque bonorum genus impedit, ſed quocumque gerit tantum vitiorum, & abominationum diluvium, ut ſecum omnem trahat juventutem, & provectiori etiam ætati

non

non parcat. Profecto qui juſto ſolutiores ſunt, virtute, ac prudentia deſtituti vivunt in familiis ſuis ſine lege, ac ſine ratione, in ſtatu, officioque ſuo ſine cura, & attentione, in cœtibus ſine honeſtate, & verecundia; in omnia ſe ſe effundunt libidinum genera ſine pudore, & ſine modo, ac tandem omnia ſine honore, & merito operantur. Hinc ſequitur, quod licentia cauſa eſt, dux, & auctrix nequiſſimarum omnium libidinum; publica peſtis, quæ ubique in animas virulentam luem effundit; quæ res efficit, ut illam omnes boni perhorreſcant, & ut verbo omnia complectar, ut illa virtutem omnem, pietatem, & religionem perſequatur. *Liber cui titulus, Bellum vitiis prælio quinto contra licentiam.*

Qui juſto ſolutiores ſunt, plurimos ſecum trahunt, quorum interitus ſunt cauſa.

Quicumque juſto ſolutior eſt, hic ſibi pravus eſt dux, pravus magiſter, & freneticus, qui ſe ſe in præceps demittere quærit: verum cum ſibimet ipſi adeo noxius ſit, fieri non poteſt quominus officiat aliis; ideoque omnes conatus ſuos exerit, ut jugibus ſollicitationibus, variiſque modis eos, quorum utitur familiaritate, & conſuetudine perdat. Hoſtis furens, & freneticus, qui vult, ut alii ſecum in omnia perditiſſimæ libidinis flagitia ruant; qui equis, & quadrigis admititur, ut alios a virtutis ſemita detorqueat, & in vias perditionis abripiat; qui bonorum verecundiam, atque modeſtiam irridet; qui juvenes allicit, atque nefariis exemplis ad libidinem pertrahit; qui non alios novit amicos, niſi quos habet criminum, atque impietatum ſocios; qui ſibi inimicos putat, qui illum imitari detrectant, ut ait S. Cyprianus: *Malos, qui non imitatur, offendit.* Furens hoc ingenium in quovis flagitioſorum hominum genere deprehenditur; parvuli enim initio id ea animi tantum levitate faciunt, ubique ſcelerum ſuorum conſortes perquirunt, ut & alios a via virtutis avertant. Hoc videtur in filiis male inſtitutis, qui intra modicum tempus in omnem licentiam erumpunt: namque ſemper in flagitiis ſuis creſcentes, prout adoleſcunt ætate, æque & ſceleribus, libidinibuſque adoleſcunt, quærunt ſocietatem eorum, qui ſibi ſimiles ſunt, omnemque civitatis juventutem in eandem licentiam, & libidinem pertrahunt. *Idem.*

Improborum hominum licentia in bonis hominibus augere debet vitii horrorem & amorem virtutis.

Cum nullus vel major ſit, vel periculoſior humanæ ſalutis inimicus, quam licentia, quæ ſe ſe in omnes ætates, in omnes ſexus, & in omnes hominum conditiones effundit; ita viri boni omnes induſtriæ ſuæ nervos intendere debent, ut illi adverſentur. Hæc humani generis lues in illis vitii horrorem debet augere, videntibus ea mala, in quæ libidinoſi homines ruunt. Regis prophetæ ſenſus animo concipere debent præ zeli ſui fervore dicentis Pſalm. 93. *quis ſtabit mecum adverſus operantes iniquitatem?* Quamquam autem nemo miles eſſe non debeat, cum de hoſtibus Dei oppugnandis agitur: *In reos majeſtatis, omnis homo miles*, ut loquitur Tertullianus in Apologet. nihilominus conſtat, magiſtratus, quos potentiæ ſuæ ſequeſtres conſtituit Deus, teneri coram Deo propter religionis officium, quam tueri debent, & auctoritatem, quam ipſi tradidit Deus, nequaquam ferre in civitatibus tantum hoc mali; licentia enim publicus eſt inimicus omnium Reipublicæ hoſtium pernicioſiſſimus. Vos, o parentes, Deo rationem eritis redditur i malorum, quæ filiorum veſtrorum licentia gignet, niſi patria uſi fueritis auctoritate ad illam coercendam, antequam roboretur, & ad extrema contendat: Vos, o Paſtores, & Miniſtri Domini, propter auctoritatem, quam vobis dignitas, atque miniſterium impertit, veſtrum eſt redarguere, increpare, damnare publice, privatim, qualibet in occaſione, quolibet momento, rationibus omnibus, quas Deus vobis ſuggerere poteſt, vitii hujus horrorem ciere, illud totis viribus expellere, & eliminare ex omnibus locis, ad quos veſtra juriſdictio, vel poteſtas ſe extendit. *Idem.*

Jure damnentur Eccleſia ſolatia quæ Bacchanalib

Videamus, utrum Eccleſia, & Patres jure ea damnent ſolatia, quæ plurimi eorum, qui boni, & frugi ducuntur, hoc ſibi licere tempore arbitrantur. Non loquor hoc in loco de oblectamentis nefariis, & voluptatibus fœdiſſimis, quibus illi ſe ingurgitant, qui palam libidinoſam vitam ſequuntur, & qui non ſatis bene oblectatos ſe fuiſſe putant, niſi ea perpetrarint, quæ ipſa horret natura; qui gloriæ ſibi vertunt recens aliquod libidinis genus quotidie excogitare. Neque de perditis hominibus loquor, qui ex ſceleribus ſolum voluptatem percipere videntur, qui ſcelus in voluptatibus, potiuſquam in ſceleribus voluptatem videntur perquirere: *Lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus peſſimis.* Prov. 2. Immo neque de illis voluptatibus loquor, quæ generatim criminoſæ ducuntur, licet paſſim communes ſint, & hoc tempore multo magis, quam aliis; de conſuetis eorum ſolatiis verba facio, qui honeſti cenſentur.

tempore licere putantur.

Quæſo enim, quanam in re tempus illud, quod animi relaxationem vocant, traducunt? quænam ſunt eorum voluptates, atque ſolatia? Nonne in conviviis, ubi luxus, prodigalitas, & intemperantia regnant, cum interim alii fame moriantur? Nonne in ludis, & alea, ubi plerumque non deſunt dolus, ira, jurgia, & juramenta? Nonne in cœtibus, ubi blandæ verborum illecebræ, obtrectatio, æquivoca, & obſcæna verba, nec non ſacratum rerum, & religionis irriſio locum habent? Numquid immerito hæc ſolatia vituperantur, atque damnantur, licet ad graviora ſcelera proceſſus non fiat? Numquid graviora tantum crimina notanda, corripiendaque ſunt? Si quædam ex his voluptatibus quibuſdam in circumſtantiis probari poteſt, quod ſatis difficile eſt; numquid hoc probari poterit tempore, ubi conſuetudo, pravum exemplum, & licentia, quam ſibi arrogat quiſque, probare videntur exceſſum, qui alioquin ſunt quam maxime pertimeſcendi? *Auctor Anonymus.*

Turpe eſt Chriſtiano, conſuetudine trahi ad prophana Bacchanalium ſolatia.

Nonne verum eſt, quamvis ingenium noſtrum nequaquam ad prophana ſolatia nos raperet, vel ætas, ordo, officium, aut negotia ab iiſdem alio quovis tempore nos averterent, hoc tamen tempore omnia conſuetudini cedere? Silent forenſia jurgia, opifices a laboribus, operibuſque ſuis ceſſant, aliiſque negotiis, vel familiaribus curis inducias præbent; atque unicum temporis hujus negotium eſſe videtur oblectari. Verum ſi honeſta aliqua oblectatio quæreretur, non adeo ſeverus eſſem, ut quodvis ſolatii genus hoc tempore potius quam alio quovis damnare vellem; at nonne pudere debet Chriſtianum flagitiis, ac libidinibus ſuis prætexere tempus, & conſuetudinem, & omnes modeſtiæ, atque temperantiæ fines excedere? Attamen hanc prætexentes excuſationem facilius temporis hujus oblectationibus vacant; conſuetudo enim torrens eſſe dicitur, qui firmiſſimum quemque, & conſtantiſſimum trahit; & quaſi conſuetudo hæc rationi, legibuſque Chriſtianæ religionis præſcribere poſſet, in excuſationem affertur. Hoc nonne turpe eſt? *Auctor ſermonum in omnia Ethicæ Chriſtianæ argumenta Tomo 2. ſermonum particularium.*

Quomodo hoc tempore instauratur paſſio, & mors Filii Dei.

Cur mihi non licet vos in ſpiritu Jeroſolymam transferre, vobiſque ob oculos ponere triſtem earum rerum conſummationem, quæ de hominis filio narrantur! Videtiſne, dicerem, matronas illas, quæ mane quidem ad ſacram acceſſere menſam, veſpere ad choreas atque theatra profecturæ? Hæ illæ ſunt, quæ oſculo filium hominis tradunt, quemadmodum hebdomadæ hujus habet evangelium: Luc. 18. *Tradetur.* Videtis homines illos æquo ſolutiores, qui perſonati in conviviis inter pocula, atque delicias natant? Hi ſunt illi, qui faciem ejus velamine tegunt, alapas illi impingunt, atque eidem illudunt: *Illudetur.* Iſti qui aleis intenti videntur, illi ſunt, qui veſtem Domini ſibi partiuntur, ac ſuper illam ſortes conjiciunt. Alii qui ſermonibus ſuis aliis obtrectant, atque obſcæna habent colloquia, barbari ſunt, qui illum flagellis cædunt, eique in faciem expuunt. *Flagellabitur, & conſpuetur.* Confuſæ illæ hominum turbæ, quæ cum clamoribus, & ululatibus Salvatorem ſequuntur, quocumque ducitur, illi ſunt, qui poſtquam indigniſſimis eum affecere ſuppliciis, quæ nequitia ipſorum illis ſuggeſſit, cruci illum configunt, eique inferunt mortem. Filiæ Jeruſalem, aſpectus viri hujus dolorum, & ignominiæ ex oculis veſtris lacrymas nequaquam potaſt elicere? Attamen ſi vos illius mala

movent,

movent, verbis ejuſdem Luc. 23. vos moneo, ne ſuper illum flere velitis, ſed ſuper voſmetipſas ploretis; inhibeatis, ſi vobis licet, publica mala; intrinſecis fletibus proſequamini tot peccata, quæ hiſce diebus patrantur, niſi eadem reprimere in veſtra poſitum ſit poteſtate; præſertim vero vitam veſtram reformetis abſolute, ac in æternum ſecedentes ab iis voluptatibus, quæ vetitæ ſunt, atque per temperantiam vos iis etiam fraudantes, quæ licent. *Ex moralibus ſermonibus, ſermone pro Dominica Quinquageſima.*

Non ne diceres hodierna die publicam eſſe contra Dei Filium conjurationem factam, ac tres hoſce Bacchanalium dies perſecutionibus illius finem, & cumulum ponere? *Conſumabuntur omnia quæ dicta ſunt per prophetas de filio Hominis.* Luc. 18. At quænam dicta ſunt? *Tradetur, illudetur, conſpuetur, & flagillabitur.* Dictum eſt, illum doloribus, & contumeliis affectum iri, probris, & irriſionibus tamquam theatricum Regem exceptum iri, oculos ejus velamine clauſum iri, flagellis iri laniatum, pedibuſque obtritum. At non ne, hæc hiſce diebus fiunt? Nonne in choreis, & ſaltationibus illuditur? Oculi ejus nonne larvis, turpibuſque perſonis obnubuntur? Nonne in luſoriis cœtibus ſors ſuper veſtem ejus conjicitur? Nonne tot obtrectationibus, & blaſphemiis dilaniatur? Nonne verbis, cantionibuſque inhoneſtis eidem in faciem expuitur? Denique nonne tot ſceleribus, atque criminibus iterum crucifigitur? Ne ſitis, Auditores amatiſſimi, ex horum impiorum numero; relinquite perverſum hunc, reprobatumque mundum, & ſi vel modicum Salvatoris gloria vos movet, aliqua in re pietate veſtra, ac aſſiduitate, qua ſacris intereſtis officiis, graviſſimas, quibus afficitur, contumelias reparate. Donec furens populus clamat, Crucifigatur, eumque blaſphemiis proſcindit, ad Crucis hujus pedes adeſte; veluti piæ illæ mulieres, quæ lacrymis manabant, & fidelis ille diſcipulus, qui a cruce numquam recedere voluit. *Joly, Tomo 2. Propoſitionum pro Quinquageſima Dominica.*

Eccleſia hoc tempore proponit memoriam Paſſionis Domini, ut fidelium licentiam coerceat.

Non poterat profecto Eccleſia evangelium aptius eligere ad Chriſtianorum cohibendam hoc tempore effuſiorum in omni intemperantiæ genere libidinum licentiam, quam quod illis in mentem revocat dominicæ Paſſionis hiſtoriam. Eccleſiæ mentem teneamus, fideles, & ita efficiamus, ut conſideratio dolorum, & ignominiarum, quas pro nobis paſſus eſt Deus, nos ab inanibus voluptatibus, & vanis harum inſanæ lætitiæ dierum ſolatiis avertat, & exemplum cæci, cui oculorum acies reddita fuit, nobis hoc tempore ab evangelio Matth. 16. propoſitum, a cæcitate noſtra curare nos poſſit. Dei Filius pluries jam de morte ſua locutus fuerat cum Apoſtolis, modo illis dicens, ſe Jeroſolymam aſcendere, ubi plurima paſſurus erat; modo illis profitens, futurum ut filius hominis tradetur in manus hominum ab illis morte afficiendus. Hodie vero fuſius omnes perſequitur circumſtantias, quæ mortem hanc erant concomitaturæ.... Et hanc enumerationem hodie nobis proponit Eccleſia, velut objectum maxime efficax ad affectuum noſtrorum impetum infringendum, noſque a peccato, quod vera extitit mortis, & paſſionis ejus cauſa, deterrendos. Neque minus requirebatur antidotum, ut fideles deterrerentur, ne abirent poſt tot cæterorum peccatorum exempla, qui hiſce tenebrarum diebus in omnia ſcelera ruunt. *Abbas de Monmorel in Evangelium Quinquageſimæ.*

Obligatio fugiendi ſolemnia Bacchanalium.

Si hinc quidem certum eſt, voluptates, vel quæ ſunt proximæ lapſus, ſcandalique occaſiones, vel quibus immodice ſe ſe aliquis ingurgitat, totidem eſſe peccata mortalia: ſi inde pariter certum eſt, omnes fere voluptates, quibus per hoſce dies indulgemus, aliquem pravum habere characterem, vel omnes ſimul, neceſſario illæ nobis velis, remiſque fugiendæ ſunt; quam rem pauciſſimi animadvertunt. *Ex Moralibus ſermonibus ſermone pro Quinquageſima.*

Fideles hiſce diebus filii Dei paſſionem, & mortem inſtaurant.

Non ne diceres, hiſce diebus, qui, ut ita dicam, dæmoni dicati videntur, fideles imitari velle judæos, & id quærere, quomodo Dominicæ Paſſionis hiſtoriam inſtaurent? Et ſane; illum produnt, ac Gentibus tradunt: *Tradetur*, uti eſt in hebdomadæ hujus evangelio: etenim nonne illum prodere, ac tradere eſt, palam concedere in partes mundi, qui apertus eſt hoſtis illius; flagitiis omnibus, atque criminibus ſe ſe mancipare; in Chriſtianiſmo ea committere ſcelera, ex quibus Ethnici anſam arripiunt contemnendi religionem Jeſu Chriſti? Hic igitur chriſtianis ea applicari poſſunt verba, quæ olim Dominus per Prophetam Jerem. 2. dicebat judæis: *Tranſite ad inſulas Cethim, & videte ſi factum eſt hujuſcemodi, ſi mutavit gens Deos ſuos;* Hoc tamen eſt, de quo vobiſcum conqueri debeo. *Ibidem.*

Nonne dicere poſſumus, Jeſum Chriſtum hiſce effrænatæ licentiæ diebus, ubi ignominiæ verti videtur virtutis exercitium, & fas eſſe putatur in omnem libidinem laxare fræna, ab omnibus fere venumdari? Hi ſunt illi dies ſceleris, atque libidinis, qui merito magnum dæmonis commercium vocari poſſunt, ubi crudelem exercet animarum mercaturam, quas vili emit pretio, licet toto Jeſu Chriſti ſanguine fuerint redemptæ. Etenim quo pretio Deus, & anima hoc tempore veneunt? Pro libidinis æſtu, immodico cibo, voluptatibus, quibus plures commixtæ ſunt amaritudines. Quod Regius Propheta: Pſalm. 105. olim dicebat Deum, & Paradiſum ab hominibus pro nihil tradi: *Pro nihilo habuerunt terram deſiderabilem*; hoc potiori jure hodie dicere poſſumus: Nihilum, inane Jeſu Chriſto præfertur: dummodo fluxa, & vix uno duratura momento percipiatur voluptas, Deus, & anima nullo in diſcrimine habentur. *Eſſais de ſermons; pro Quinquageſima Dominica.*

MATRIMONIUM.

Matrimonii ſanctitas; Officia, & obligationes huic ſtatui inhærentes &c.

MONITUM.

QUAMVIS Matrimonium res ſancta ſit, & ad Sacramenti dignitatem per eumdem Dei Filium erecta; nullum tamen argumentum eſt, in quo cautius Concionatori, quam cum de Matrimonio loquitur, agendum ſit. Hinc enim lingua noſtra puritas non patitur locutiones eas, quæ vel minimum quidem audientium mentes polluere, caſtaſque aures offendere valeant, quod perdifficile eſt evitare: inde vero tanta ſæculi corruptio eſt, tantaque humani cordis in nequitiam propenſio, ut improbe oblectetur, modo quidem ridendi, atque in cachinnos erumpendi occaſionem nanciſcens; modo cogitandi ea, a quibus concionator audientium cogitationem conatur avertere; modo tandem cenſoria nota corripiendi eum, qui ſermonem inſtituit de periculis, ac vitiis ſtatus illius, cujus omnino rudis eſt, & quem etiam ignorare deberet.

Multa

Multa igitur præcautione utendum eſt, ſeu in iis, quæ dicuntur, ſeu in ea dicendi ratione. Verum nullus puto, evangelico Præconi, cujus eſt omnium ſtatuum abuſus, & vitia corrigere, hac de cauſa, ubi ſe ſe obtulerit occaſio, prætermittendum eſſe, quo minus corripiat, atque vituperet ea, quæ in magis communi, magiſque neceſſario vitæ ſtatu patrantur; & eos, qui illum ſuſceperunt, de ejuſdem officiis, & obligationibus erudiat, modum illis tradat, quo in familia regunda ſe ſe gerere debent, & eos, qui temere, & ſine vocatione ſtatum illum ingreſſi ſunt, de periculis, ac malis, quibus ſe ſe objiciunt, admoneat.

Ut igitur hoc pertractetur argumentum ad Auditorum utilitatem, quo fieri poteſt, maximam, Theologis, Caſuiſtis, & Confeſſariis hanc relinquemus provinciam ad ſingularia deſcendendi, quod ſuggeſtus dignitas Concionatoribus non permittit, & ea tantum colligemus, quæ honeſte, ac utiliter in populo dici poſſunt. Quod ſi quæ alia ſunt argumenta, quæ cum hoc nexum aliquem habere poſſint, qualia ſunt vocatio ad ſtatum aliquem generatim, impudicitia, mundi negotia, & impedimenta, atque ex his aliquid inſeri velit hujuſmodi argumento, ſingula ſuis locis videnda ſunt, & alphabeticus ordo, vel generalis tabula, quæ omnia indicabuntur, conſulenda.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Variæ concionum hujus argumenti Partitiones.

I Optima urbes, ac regna bene regendi, omneſque abuſus, & mala, quæ in ſocietatibus omnibus committuntur, ratio eſt proculdubio ſanctificatio eorum, qui in conjugio vivunt: cum enim urbes, & regna ex familiis coaleſcant; ſi familiæ ſingulæ optime fuerint inſtitutæ, tota etiam reſpublica certiſſime dirigetur. Hine Ethica docet, familiam exiguum eſſe regnum; regnum vero magnam familiam. Ad hunc igitur ſtatum ſanctificandum, ac efficiendum conjugium felix, & inde uberrimum benedictionum fontem eliciendum, hoc in ſermone ad examen revocare in animo eſt. 1. Quid faciendum antequam hujuſmodi ſtatus ſuſcipiatur, 2. Quomodo vivandum, & quid agendum, ubi ſemel fuerit ſuſceptus.

Ariſtot. l. 3 Politic. c. 14.

Pars prima. Quod faciendum eſt, antequam ſtatum ingrediaris, ubi proculdubio magna ſunt pericula, magna ad ſalutem impedimenta, tribus in rebus conſiſtit. 1. Ut Deus conſulatur, cognoſcendi ergo ex ſignis moraliter certis, utrum ad hoc vitæ genus vocatus ſis; licet enim dubio locus eſſe nequeat, quo minus conjugii auctor ſit Deus, quandoquidem hic illud inter primum virum, primamque mulierem inſtituit; & hoc in ſtatu ad altiſſimum perfectionis gradum perveniri poſſit, quod olim Abraham, Iſaac, Jacob, aliique quamplures Dei ſervi præſtiterunt; conſtat liquido tamen, non omnes ad conjugium vocari, unde fit, ut qui in religione ſe ipſum ſalvaret, eo in ſtatu ſalutem ſuam minime operetur. Quamobrem antequam uxorem ducas, Deum conſule, utrum id ipſe velit, ſecundum eas regulas, quas alibi tradidimus, cum generatim de vocatione loqueremur. 2. A Deo petendum eſt, ut perſonam illam nobis oſtendat, cum qua fœdus adeo arctum percutiendum eſt, ut fideliter ipſi inſervientes ſalutem noſtram operemur; quia quemadmodum Spiritus ſanctus teſtatur *Prov.* 19. per os mortalium omnium ſapientiſſimi, uxor prudens, ac virtutibus ornata donum Dei eſt, & qui talem nactus eſt, ingens invenit bonum, & gaudium accipiet a Domino. Quod dicitur de mulieribus, de viris quoque ob eamdem cauſam dicendum eſt. Unde liquet, quantopere interſit eorum, qui conjugale ſtatum amplexuri ſunt, enixius Domino preces effundere, ut ſibi eam perſonam jugali vinculo nectat, cum qua pacatam vitam ducere, ſalutem ſuam operari, ac ſe ipſos ſanctificare valeant. Verum hoc negotium non ita in Deum unum conjiciendum eſt, ut minime labores in conjugis electione, ut non revoces ad examen qualitates illius cum qua, vel quo fœdus jungendum eſt, præſertim vero ut rationem potius non habeas virtutis, bonorumque morum, quam divitiarum, aliarumque rerum, quæ inde tibi cedere poſſunt &c. 3. Statum hunc aggredi opus eſt propter eos fines, propter quos a Deo fuit inſtitutus, qui a S. Paulo Apoſtolo recenſentur, ut videlicet evitetur incontinentia, eaque vitia, in quæ libido nos trahit; ut filios gignamus, non tam ut nomen, familiamque perennemus, bonorumque hæredes relinquamus, quam ut ſanctos efficiamus optima inſtitutione, quam eiſdem procurare decernimus; & demum ut vivamus in illius contubernio, ac ſocietate, qui, vel quæ nos ſumma charitate complectens opem adferat, ut facilius vitæ hujus incommoda toleremus &c.

Pars altera. Ratio, qua ſe ſe gerere debet, qui ſtatum hunc ingreſſus eſt, in eo poſita eſt, ut omnibus perſungatur officiis illi inhærentibus, quæ ad tria generatim rediguntur, ſub quibus peculiaria continentur. 1. Ad amorem conjugalem, affectum videlicet, quo conjuges ultro citroque ſe ſe debent complecti, ut totum vitæ ſuæ ſpatium ſimul tranſigant, ut mutuo defectus alternos tolerent, ac perfectam invicem habeant confidentiam, quam quidem mulier perfecta ſubmiſſione, vir autem moderatione ſua debet teſtari; ita ut alterius quidem auctoritas imperioſa non ſit, neque alterius ſubmiſſio redoleat ſervitutem, ſed amore omnia regantur; alioquin enim conjugium fiet jugum intolerabile, & crux perpetua. 2. Ad eam fidem ſibi mutuo integerrime ſervandam, quam ante aras ſibi ultro citroque ſervaturos receperunt; ſed citra zelotypiam, citra ſuſpiciones, quæ vulgo levibus cauſis innituntur, & quin alternis ob minimam quamlibet ſpeciem ulla ſuboriatur diffidentia: hæc enim cauſa eſt diſſenſionum, divortiorum, ſimultatum, & ut verbo me expediam, malorum omnium, quæ privatis domibus accidunt. 3. Ad familiæ curas, & onera, bona, & mala, proſpera, & adverſa, quæ accidunt, partiendas; ſibique viciſſim rebus in omnibus opem ferendam.

Oſtendi poteſt, in conjugali ſtatu Chriſtianiſmi perfectionem obtineri poſſe, & Sanctitatis lauream acquiri. II

1. Fideliter obeundo omnia hujus ſtatus munera, & officia. 2. Exercendo virtutes, quæ hunc ſtatum maxime decent, curam gerendo ſervorum, filiorum optimam inſtitutionem procurando, ferendo incommoda &c. 3. Deo fideliter in hoc ſtatu ſerviendo, omniaque Chriſtiani hominis officia adimplendo.

In duabus etiam juſtæ concionis partibus oſtendi poteſt 1. Dignitas, & præſtantia Sacramenti, quod quidem Apoſtolus, ad Epheſ. 5. magnum appellat; *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia*. 2. Diſpoſitiones afferendæ, ut digne recipiatur. III

Pro parte prima, videndum quod re ipſa hoc magnum ſit Sacramentum: 1. Propter auctorem ſuum, Deum videlicet, qui illum in terreſtri Paradiſo, atque in ſtatu innocentiæ inſtituit. 2. Propter id, quod ſignificat, ac repræſentat, videlicet Jeſu Chriſti unionem cum Eccleſia. 3. Propter magnas illius obligationes, quæ magnis cæli egent ſubſidiis.

Pars altera in eo conſiſtit, ut oſtendantur diſpoſitiones, quæ requiruntur ad recipiendas gratias Sacramento huic inhærentes, & ad ſtatum hunc amplectendum citra quodvis ſalutis æternæ periculum. 1.

Sta-

Status hic amplectendus eſt cum ingenti ſalutem ſuam operandi deſiderio, & ad id conſulenda eſt Dei voluntas, nec aliquid aggrediendum, inexplorata illius vocatione. 2. Status hic amplectendus non eſt niſi cum ſancta intentione, optimoque fine, qualem habuit Deus in Sacramenti hujus inſtitutione. 3. Eſt in gratiæ ſtatu amplectendus, ne ſacrilegium fiat ex Sacramento, quo ſanctificantur illi, qui cum requiſitis diſpoſitionibus ſtatum hunc amplectuntur.

IV Primo oſtendi poteſt Matrimonium ſanctum vocari, & ſanctum eſſe 1. in principio ſuo; illud enim Deus inſtituit, & Jeſus Chriſtus ad Sacramenti dignitatem extulit, quamvis ſuapte natura civilis contractus fines minime excedat. 2. In fine ſuo, ac cauſa, quæ in Deo quidem ſancta ſunt, & in nobis eſſe debent ſupernaturalia. 3. In eo quod ſignificat, & repræſentat, videlicet Jeſu Chriſti unionem cum Eccleſia.

Secundo, ratio ſe ipſum in hoc ſtatu ſanctificandi eſt omnia illius munera, & officia adimplere. 1. Mutuam ſibi fidem promiſſam tueri. 2. Pacem, atque concordiam mutuo amore, & confidentia ſervare. 3. Concordi animo & ſuam, & familiæ ſalutem operari.

V Conjugum munera ad tria hæc officiorum genera poſſunt redigi, quorum explicatio juſtam concionem poteſt replere. 1. Ad id, quod debent Deo in hoc ſtatu, videlicet exactam præceptorum ejus obſervantiam, quin ſe putent ulla in re diſpenſari. 2. Ad id quod uterque conjux ultro citroque ſibi debent, fidem, amorem mutuum, perfectamque confidentiam. 3. Ad id quod ſibi perſonaliter, familiæque ſuæ debent, ſalutis videlicet ſuæ, ſervorumque ſuorum curam.

VI Tria ſunt conſideranda in conjugio, quæ ſolidas morales ſuppeditare poſſunt conſiderationes, & concioni materiam præbere.

1. Sanctitas illius, quæ vetat, ne ob humanas rationes, cupiditatem, aliudve temporale negotium ſtatum hunc amplectamur. 2. Officia, & munera, quæ res exigit, ut rite exploremus, utrum nos ad hoc vitæ genus Deus vocet, & utrum pares ſimus adimplendis iis omnibus muneribus, quæ ab hoc ſtatu ſejungi non poſſunt. 3. Illius bona, & pericula ad ſalutem conſequendam, quæ quidem rite conſideranda ſunt, ut aliis quidem utamur, alia vero evitemus.

VII 1. Neceſſe eſt, vocatos eſſe a Deo, ut matrimonii officiis ſatisfaciamus. 2. Neceſſe eſt, divino ſpiritu præventos eſſe, ut matrimonii pœnas feramus. 3. Neceſſe eſt peculiari Dei gratia directos eſſe, ut ſalutis pericula, quæ in conjugio inveniuntur, evitemus. *Eſſais de ſermons pro Dominicis, Dominica ſecunda poſt Epiphaniam.*

VIII Ut hac in re utilis habeatur inſtructio, duo hæc aſſumi poſſunt puncta, quidquid dici poteſt, continentia.

1. Quomodo ſtatus hic ſit amplectendus. 2. Quomodo in eo vivendum. In priori puncto oſtendi poteſt Deum conſulendum eſſe, ut hunc potius, quam alium ſtatum eligamus; in altero vero indigitandæ ſunt diſpoſitiones, quæ requiruntur, ut conjugium ſit felix. *De la Font in Eccleſiaſticis ſermonibus pro ſecunda poſt Epiphaniam Dominica.*

IX Hæ duæ propoſitiones concionis partitionem poſſunt præbere.

1. In conjugio ſalutem operari poſſumus, quia ſtatus hic ſanctus eſt, a Deo inſtitutus, ad quem Deus plures vocat, & quem S. Paulus aliquibus ſuadet. 2. Ex omnibus ſtatibus perículoſiſſimus ſaluti noſtræ conjugium eſt; quia ex S. Hieronymi ſententia, ſimul conciliari debent ea, quæ ſimul eſſe non poſſe videntur; bonorum temporalium cura cum mentis avulſione a bonis iiſdem; teneririmam erga creaturam dilectionem, cum intemerata fidelitate erga Creatorem; & demum conjugalem caſtitatem, quæ rerum omnium difficillima eſt; quia nihil facilius, quam eos præterire terminos, intra quos conjugalis libertas continetur. *Specimen ſermonum pro ſecunda poſt Epiphaniam Dominica.*

X De infelicium conjugiorum, quæ in mundo vulgaria adeo ſunt, cauſis.

1. Quia parentes, quin conſulant Deum, ubi de filiis collocandis agitur, humano tantum conſilio operantur; quin Dei voluntatem explorent, & quin divinæ Providentiæ ullam habeant rationem. 2. Quia filii, quin in conjugio Jeſu Chriſti, beatæque Virginis, quæ puritatis Mater eſt, opem invocent, ſe ſe tradunt in cæcæ libidinis ſtudia. *Abbas de Monmorel, ſermone in idem Evangelium.*

Conjugium conſiderari poteſt, vel tamquam vinculum, quo homines cum hominibus, familiæ cum familiis, cor & voluntas viri cum corde, & voluntate mulieris conjunguntur, vel tamquam remedium contra concupiſcentiam, quæ teterrimas in mundo vaſtationes efficeret, niſi Deus hunc inveniſſet modum ſanctificandi eas voluptates, quæ citra hoc Sacramentum ſunt criminoſæ; vel tamquam publicum bonum; quia inſtitutum eſt, ut reipublicæ membra addantur, & alantur filii, qui rempublicam retineant, ejuſque negotia ſuſtineant. Unde hæc poſſunt inferri. XI

1. Hoc vinculum eſt, quod conjungere debet familias, & corda eorum, qui ſtatum hunc amplectuntur; igitur quam diligentiſſime cavendum eſt, ne fiat origo diſcordiarum propter malam illius perſonæ electionem, cum qua fœdus hoc ineundum eſt, propter ætatis, bonorum, & conditionis inæqualitatem &c. 2. Remedium eſt contra impudicitiam; cavendum igitur, ne inde fiat impuritatis origo, & jugis occaſio peccati Sanctitatem hujus Sacramenti polluendo noxiis exceſſibus, vel effuſiori in omne libidinum genus licentia. 3. Denique publicum bonum eſt; cavendum eſt, ne fiat calamitas publica, male inſtituendo liberos, qui reipublicæ gloria eſſent futuri. *Ex Chriſtianis ſermonibus, ſermone in idem Evangelium.*

Duæ propoſitiones, quæ facile probari poſſunt. XII

Prior; nullum eſſe ſtatum, ubi Deus diligentius conſulendus ſit, antequam eligatur; cum hoc negotium ad ſalutem maximi momenti habeatur.

Altera; nullum eſſe ſtatum, ubi oporteat magis fidelem eſſe Deo propter conjugum officia, propter curas, difficultates, & impedimenta, quæ a Dei ſervitute avertere conſueverunt eos, qui hunc ſtatum amplexi ſunt. *Ex Auctore ſermonum in omnia Ethica Chriſtiana argumenta. Sermone de Matrimonio.*

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas Concionum ſtructuras exornandas.

SAnctus Auguſtinus librum edidit *de bono Conjugii*, alterumque de nuptiis, & concupiſcentia, ubi plurima ſunt ad hoc argumentum ſpectantia. *S. Patres;*

Idem *lib. 9. de Geneſi ad Litteram* recenſet bona, quæ in conjugio inveniuntur, & regulas in eo ſervandas.

Idem *libro de Virginitate* plura habet hujus argumenti.

Idem *lib. 2. de Symb. ad Cathecum.* oſtendit quomodo Dei Filius in morte Eccleſiam ſibi Sponſam elegit.

S. Ambroſius *l. de Abraham* deterret fideles, ne hæreticas mulieres ducant uxores.

Idem *l. de Virginitate* ſæpe loquitur de conjugio, & iis, quæ illud ſanctum, vel infauſtum efficere poſſunt, & illud cum Virginum ſtatu comparat.

Idem *l. 4. Hexamer. c. 7.* docet, conjugibus viciſſim defectus ſuos, pravumque ingenium eſſe ferendum.

S. Hieronymus *l. 1. adverſ. Jovinianum* hæretici hujus errorem confutat docentis, ſtatum conjugii dignitate, & merito parem eſſe ſtatui virginitatis.

Idem *Epiſt. ad Lætam* familiæ illius texit elogium, ubi omnia optime erant inſtituta, ac mulierem hanc laudat, quæ pietate ſua virum converterat, & filios ſuos egregios Chriſtifideles effecerat.

S. Chryſoſtomus *homil. 21. in Epiſtol. ad Epheſ.* oſtendit magnitudinem hujus ſtatus propter neceſſitatem

tatem relinquendi parentes, & adhærendi conjugi.

Idem *Homil.* 4. *in* 2. *ad Timoth.* de unione, & concordia inter conjuges loquitur.

Idem *Homil.* 57. *ad Popul. Antioch.* docet matrimonii curas non eſſe ſanctitatis obſtaculum veterum Prophetarum, & Patriarcharum exemplo.

Idem *Homil.* 21. *in Epiſt. ad Epheſ.* proponit exemplum Annæ Propheteſſæ, ut doceat, conjuges offerre debere Deo filios nondum conceptos.

Idem *Homil.* 38. *in Geneſ.* oſtendit indulgentiam, quam viri habere debent erga uxores ſuas, exemplo Abrahæ erga Saram, & loquitur de pace, & concordia inter illos mutuo fovenda.

Idem *homil.* 48. *in Geneſ.* loquitur de electione uxorum a viris habenda, & tradit, quænam potiſſimum ſint inſpicienda.

Idem *homil.* 57. *in Geneſ.* refert cauſas diſſenſionum, quæ in familiis virum inter, & uxorem contingunt.

Idem *homil.* 26. *in Epiſt. ad Corinth.* egregia uxoribus tradit præcepta, quomodo ſe ſe cum viris gerere debeant ad pacem, atque concordiam ſovendam.

Idem in eadem homilia viris quoque præcepta tradit, quomodo cum uxoribus ſe gerere debeant.

Idem in adhortatione *in cap.* 18. *Matthæi* docet juvenes maturato in matrimonium conjungendos eſſe ad juventutis mala prævertenda.

Idem ſermone 9. in hæc verba, *Mulier alligata eſt* &c. recenſet conjugii mala, cum aliquis temere, ex cupiditate, aliiſque humanis rationibus hunc ſtatum aggreditur.

Idem *ſerm.* 18. *de diverſis* docet Dei opem petendam antequam ſtatum hunc amplectaris, & tradit mala, quæ ope hac deficiente contingunt.

Idem *hom.* 20. *ſup. Epiſt. ad Epheſ.* docet, quænam ſuavitas viro erga uxorem adhibenda ſit, & quomodo cum illa ſe ſe gerere debeat.

S. Baſilius Seleucienſis *l. de vera Virginit.* refert mala, quæ cum malo viro uxor patitur.

Tertullianus qui alteras nuptias damnavit *l.* 2. *ad uxorem c.* 9. de Chriſtiano conjugio verba faciens eas recenſet qualitates, quæ in iis requiruntur, qui conjugium inituri ſunt, & pietatis exercitia, quibus vacare debent.

S. Cyprianus *l. de Singularit. Cleric.* loquens de voluntaria conjugum ad tempus ſeceſſio, ut orationi vacent, hujuſmodi ſeparationes tamquam miracula putat.

Aſcetici, aliique. Hugo de S. Victore *l. ad ſocium volentem uxorem ducere.*

Concilii Tridentini Catechiſmus.

S. Franciſcus Saleſius parte 3. introductionis ad vitam devotam cap. 38. conjugibus egregia tradit præcepta.

P. Cordier *Tomo* 1. *Familia ſancta c.* 1. *& ſequ.* pertractat quidquid ad hoc pertinet argumentum.

Idem *Tomo tertio cap.* 19. ubi de affinitatibus loquitur, prolixum habet de Conjugio tractatum, ubi nihil prætermiſiſſe videtur.

Idem Liber cui titulus, *Chriſtiana regula ad conjugium ſancte ineundum, ſancteque in eo vivendum*, nihil optandum relinquit, quod ad hoc pertineat argumentum.

Liber, qui inſcribitur, *Regimen familiarum.*

Liber alius, cui titulus *de zelotypia, vel rationibus ſervandæ pacis in conjugio.*

Liber inſcriptus: *Chriſtiana Jonæ veteris Aurelianenſis Epiſcopi Diſciplina*, libro ſecundo, ubi fuſius de conjugio verba facit.

Marchantius *in Candelabro myſtico* fuſius hoc argumentum pertractat.

Caniſius part. 2. de Matrimonio.

Raynerius de Piſis in *Pantheologia.*

Theologi omnes, Caſuiſtæ, & Catechiſtæ, qui de Sacramentis egerunt.

Salazar, & Cornelius a Lapide in caput 21. Proverbiorum.

Cambolas Parte 2. cap. 5. §. 2.

Dialogi Spirituales P. Surin c. 12. Tomi ſecundi.

Moralis in *Pater* lib. 1. ſect. 3. art. 1. fuſius hoc tractat argumentum.

Petrarcha Dialogo 47.

Inſtructio juventutis parte 5. capit. 12. a Gobinet edita.

Joly propoſitione pro 2. poſt Epiphaniam Dominica. Concionatores Recentes.

Saraſin Tomo 2. Adventus, ſermone 20. leges explicat a Jeſu Chriſto pro conjugibus latas.

P. Mathias Faber in ſeptima exhortatione hujus argumenti.

Idem in Dominica 2. poſt Ephipaniam conc. 1. 2. 3. 4. & 8.

P. de la Colombiere in Chriſtianis conſiderationibus.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ Chriſtianæ argumenta, ſermone pro ſecunda poſt Epiphaniam Dominica.

Auctor ſermonum chriſtianorum Dominica eadem.

Abbas de Monmorel in ejuſdem Dominicæ Evangelium.

Auctor ſermonum moralium unum habet hujus argumenti.

In ſpecimine ſermonum pro Dominicis, primum pro ſecunda poſt Epiph. Domin. argumentum eſt de Matrimonio.

Auctor actionum Chriſtianarum in ſecunda parte Panegyrici S. Annæ.

Omnes qui S. Joſephi Panegyricum elucubrati ſunt, per occaſionem conjugii ſanctiſſimi hujus viri cum B. Virgine de matrimonio quoque locuti ſunt.

Granatenſis in locis communibus. Qui collectanea adiderunt

Buſæus in libro de ſtatibus, *De ſtatu Matrimonii.*

Peraldus Tom. 1. titulo *Temperantia* c. 14. & ſeq.

Lohner, verb. *Matrimonium.*

Engelgrave in alteram poſt Epiphaniam Dominicam.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

NOn *eſt bonum eſſe hominem ſolum, faciamus ei adjutorium ſimile ſibi.* Geneſ. 2.

Sub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tuî. Geneſ. 3.

Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum. Proverb. 18.

Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum. Ibidem.

Melius eſt habitare in terra deſerta, quam cum muliere rixoſa & iracunda. Proverb. 21.

Gratia ſuper gratiam, mulier ſancta & pudorata. Eccl. 26.

Mulier diligens, corona eſt viro ſuo. Prov. 12.

Noli diſcedere a muliere ſenſata & bona, quam ſortitus es in timore Domini Eccl. 7.

Beatus qui habitat cum muliere ſenſata. Eccl. 25.

Datum Dei eſt, mulier ſenſata & tacita. Eccl. 26.

Domus, & divitiæ dantur a parentibus; a Domino autem proprie uxor prudens. Prov. 19.

Mulieris bonæ beatus vir. Eccl. 26.

Pars bona, mulier bona, in parte timentium Deum dabitur viro pro factis bonis. Ibidem.

In tribus placitum eſt ſpiritui meo, quæ ſunt probata coram Deo, & hominibus: concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier bene ſibi conſentientes. Eccl. 25.

Accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quam libidine ductus. Tob. 6.

Qui conjugium ita ſuſcipiunt, ut Deum a ſe, & a ſua mente excludant, & ſuæ libidini vacent, habet poteſtatem dæmonium ſuper eos. Ibidem.

Commorari leoni & draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam. Eccl. 25.

Pro-

Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una Matth. 19.

Omnis, qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimiſſam a viro ducit, mœchatur. Luc. 16.

Vocatus eſt Jeſus, & diſcipuli ejus ad nuptias. Joan. 2.

Quod Deus conjunxit, homo nen ſeparet. Matth. 19.

Quæ ſub viro eſt mulier, vivente viro, alligata eſt legi; ſi autem mortuus fuerit vir ejus, ſoluta eſt a lege viri. Ad Roman. c. 7.

Qui matrimonio jungit virginem ſuam, bene facit: & qui non jungit, melius facit. ad Corinth. cap. 7.

Alligatus es uxori? noli quærere ſolutionem. Solutus es ab uxore? noli quærere uxorem. Ibidem.

Si acceperis uxorem, non peccaſti, & ſi nupſerit virgo, non peccavit; tribulationem tamen carnis habebunt hujuſmodi. Ibidem.

Qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore eſt, ſollicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt. Ibidem.

Mulier innupta, & virgo, cogitat quæ Domini ſunt, ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu. Quæ autem nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro. Ibidem.

Propter fornicationem unuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquæque ſuum virum habeat. Ibidem.

Iis, qui matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere: quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. Ibidem.

Et vir uxorem non dimittat. Ibidem.

Caput autem mulieris, vir. Ibidem, c. 11.

Non enim vir ex muliere eſt, ſed mulier ex viro. Etenim non eſt creatus vir propter mulierem, ſed mulier propter virum. Ibidem.

Sanctificatus eſt vir infidelis per mulierem fidelem, & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem. 1. ad Corinth. c. 7.

Viri diligite uxores veſtras, & nolite amari eſſe ad illas. Ad Coloſſ. 3.

Unuſquiſque uxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat. Ad Epheſ. 5.

Qui ſuam uxorem diligit, ſeipſum diligit: nemo enim umquam carnem ſuam odio habuit; ſed nutrit, & fovet eam, ſicut & Chriſtus Eccleſiam. Ibidem.

Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino: quoniam vir caput eſt mulieris, ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ. Ibidem.

Viri diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam. Ibidem.

Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia. Ibidem.

Uxor timeat virum ſuum. Ibidem.

Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus. Ad Hebr. 13.

Mulier ſalvabitur per filiorum generationem. 1. ad Timoth. 2.

Mulieres ſubditæ ſint viris ſuis, ut ſi qui non credunt verbo, per mulierum converſationem ſine verbo lucrifiant. 1. Petri c. 3.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

Adam, & Evæ in terreſtri Paradiſo conjugium.

IPſa terrarum orbis primordia altius repetenda ſunt, atque in primo conjugio, quod inter protoparentes noſtros ipſe Deus inſtituit perfecti matrimonii exemplar eſt inquirendum. Creator cum primum hominem ad ſimilitudinem ſuam effinxiſſet, eumque omnibus animi, corporibuſque donibus tamquam opus manuum ſuarum decoraſſet, illum in terreſtri Paradiſo conſtituit, ubi nihil deerat, ut vitam deliciis plenam tranſigeret. Verum perinde ac felicitati ſuæ aliquid defuiſſet, ſi ſolus in eo deliciarum loco permanſiſſet, e re cenſuit, ut ſcriptura inquit, illi ſociam addere ſimilem ipſi, cum ut eidem opitularetur, & inſerviret, tum ut Dei conſilium perficeretur; videlicet ut humanum genus multiplicaretur, non per creationem, ut in Angelis, ſed per ſucceſſionem, & propagationem hominum, qui ex primis duobus illis erant naſcituri. Hoc ille conſilio eos ſimul arcto conjugii vinculo, cujus ipſe primus auctor, & veluti pronubus eſſe voluit, ut Patres inquiunt, conſociavit. Ut autem primum hoc matrimonium conjungeret, quod in iſtitutione ſua, & modo, quo peractum fuit, prorſus myſticum eſt, hanc viam eſt ſecutus, neque enim Evam, ut Adam, ex terræ limo eduxit, ſed ex primi hominis coſta illam effinxit, ut naturali quodam ſtudio illi adhæreret, & cum eo unum quodammodo, idemque corpus efficeret. Cæterum animadvertunt Patres, mulierem nequaquam eductam fuiſſe ex hominis capite, ne hinc occaſionem ſuperioris alicujus dignitatis ſibi vindicandæ occaſionem arriperet: ſed neque ex pedibus viri illam fuiſſe efformatam, ne hic vir occaſionem illius deſpiciendæ, mancipiique loco habendæ nanciſceretur; ſed effictam fuiſſe ex ea parte, quæ propior adjacet cordi, ut homo intelligeret, eam ſibi ſociam habendam, ipſique non tantum unum corpus, unamque carnem cum ea, ſed cor unum, unumque ſpiritum efficiendum.

Conjugium hoc in ipſa quoque inſtitutione myſterio non caruit; etenim quemadmodum Tertulliano teſte, Deus primi hominis corpus effingens, Jeſu Chriſti corpus ex Virgine de illius progenie naſciturum ſibi propoſuerat; ſimiliter hoc inſtituens matrimonium illud cogitabat, quod æterno Verbo aliquando cum humana natura obeundum erat; & illud quod hoc ipſum Incarnatum Verbum inſtituturum erat cum Eccleſia ex latere ſuo prodiitura, per fidelium matrimonium, quod ipſe ad Sacramenti dignitatem elaturus erat, repræſentandum.

Conjugiũ Iſaac cum Rebecca.

Iſaaci, & Rebeccæ conjugium a Spiritu ſancto adeo fuſe in ſcripturis non alia de cauſa narratur, niſi ut ſæculis omnibus exemplar eſſet omnium connubiorum, & probatio ejus, quod deinde a Salomone dictum fuit, Deum videlicet eſſe, qui viro ſapientem conjugem jungit. Prudentia Abrahæ, fidelitas, & pietas internuntii, qui illud pertractavit; adeo impenſus amor Iſaaci, adeo profunda Rebeccæ reverentia, parentum virgunculæ moderatio, qui nihil niſi experito illius conſenſu operati ſunt, adoleſcentulę modeſtia, quæ omni affectu vacua parentum electioni ſubſcripſit; cura denique, quam omnes teſtati ſunt conſulendi voluntatem Dei, non opes, vel formam, totidem regulæ ſunt in omnibus conjugiis ſervandæ, & a quibus nemo recedere poteſt, quominus ſe periculo objiciat connubia, quæ tam infauſta futura ſint, quam hoc Iſaaci, & Rebeccæ felix, fauſtumque fuit, contrahendi.

Junioris Tobiæ cum Sara conjugiũ.

Ut plurima prætermittamus conjugia ſancta, quæ legis tempore habita ſunt, ſolus Tobiæ liber palam oſtendit quam longe a prophanorum nuptiis ſanctorum connubia differant: *Filii ſanctorum ſumus*, inquit Tobias junior, *& non poſſumus ita conjungi, ſicut gentes, quæ ignorant Deum*, ſibique matrimonii finem proponens, ita alloquitur Deum: *Et nunc, Domine, tu ſcis, quia non luxuriæ cauſa accipio ſororem meam conjugem, ſed ſola poſteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in ſæcula ſæculorum*. Et capite præcedenti Angelus teſtatur hominem, qui timet Deum dignum eſſe uxore bona. Ita Raguel, Saræ Pater, quæ juniori Tobiæ nupſit, non ignorabat, unde fructus, & benedictio conjugii procederet, cum arreptam filiæ ſuæ dexteram dexteræ Tobiæ junxit dicens: *Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob vobiſcum ſit, & ipſe conjungat vos, impleatque benedictionem ſuam in vobis.*

Punitio, quã exercet Deus in eos, qui matrimonii ſanctitate abutuntur.

Plura nobis ſuppetunt in ſcripturis pœnarum exempla, quas exercuit Deus in illos, qui adeo ſanctum ſtatum dedecorarunt, & qui impuro fine illud aggredi voluerunt. Septem viri Saræ, quos dæmon jugulavit,

vit, & quod Angelus Raphael hac de re dixit, hoc ſatis probant, & oſtendunt, Deum non pati, quod impuritas matrimonio viam ſternat. David eo quod Uriæ Bethſabæam abſtulerat, nonne prope fuit, ut in Abſaloni defectione regnum amitteret? Calamitates, quæ repente locupletes, potenteſque domos ſæpius evertunt, ut plurimum ſunt hujus peccati ſupplicia, quod in illas Domini detrahit maledictionem. Videmus profecto in Geneſi, cum filii Seth uxores duxiſſent ex filiabus Cain tantummodo propter ſpeciem earum, Deum tunc profeſſum fuiſſe, futurum ut ſpiritus ſuus non permaneret in homine, quia erat caro. Itaque licet alia non defuerint crimina, quæ Deum ad iracundiam provocaverint, ſcriptura non alium memorat quam abuſum conjugii, ut oſtendat abominationem, quæ tunc in terris vigebat, & hominum corruptionem, quæ coegit Deum, ut univerſali diluvio terras omnes expiaret.

Cur Deus prohibuerit populo ſuo alienigenas uxores ducere. In veteri lege Deus explicite interdicto vetuerat, ne quis e populo ſuo uxorem duceret ex alienigenis mulieribus; certe enim videbat, futurum ut hæ illorum cor primum quidem, mox etiam mentem corrumperent, ac illos idolis, Diis videlicet Gentium, ſacra facere cogerent. Hoc ſatis probavit eventus in Salamonis perſona; qui exemplo eſt maximæ imbecillitatis, atque nequiſſimæ conniventiæ, quæ ſtuporem ſæculis omnibus peperit, eo quod Princeps hominum omnium ſapientiſſimus euſque inſaniæ, ac impietatis proceſſit in ſenectute ſua; ut templa ædificaret Diis pellicum, & concubinarum ſuarum, atque tot muneribus, & beneficiis a vero Deo auctus, & cumulatus fictis numinibus thus adoleret. Hoc etiam accidit nonnullis e ſucceſſoribus ejus veluti Achab, de quo Scriptura 3. Reg. c. 21. ait, venumdatum fuiſſe iniquitati, ut committeret malum coram Domino, illud impellente impia Jezabel uxore ſua, euſque ut idola quoque veneraretur.

Quid coegit Filium Dei, ut nuptiali intereſſet convivio. Plures ſunt rationes, quæ Dei Filium coegerunt, ut intereſſet nuptiis Cana, de quibus loquitur evangelium; ſed ſive hoc fecerit, ut indigitaret Deum auctorem eſſe, primumque conjugii inſtitutorem; ſive ut in anteceſſum quorumdam hæreticorum damnaret errorem, qui illud erant improbaturi tamquam malum; ſive ut præſentia ſua matrimonium ſanctificaret; ſeu quia cum veniſſet ſanctificaturus homines per Baptiſmum poſt nativitatem, voluerit etiam benedicere, & ſanctificare eorum principium, conjugii videlicet ſtatum, illud ad Sacramenti dignitatem attollens in Eccleſia: ſeu denique hoc fecerit, ut honor accederet magnis, diviniſque myſteriis ineffabilis affinitatis, quam cum Eccleſia, noſtraque natura contraxit; certum eſt, cum ſtatus hic ex illis ſit, ex quibus coaleſcere debebat Eccleſia, & qui tot electos cœlo editurus erat, eum voluiſſe nuptiis aſſiſtendo innuere, eos, qui ſe ſe illis implicant, non eſſe benedictionibus, & gratiis ſuis recipiendis impares. Ob rationes eaſdem primum, quod idem Salvator ediderit, miraculum fuit in gratiam ſponſi earum nuptiarum, quibus interfuit; licet enim conjugii ſtatus cœlibatui ſit inferior, ambigi nequit, quo minus *ſit honorabile connubium*; cum per miſericordiam ſuam Deus diverſos ſtatus inſtitueret, ut, qui ad aureum pervenire non poſſet, in argenteo ſaltem ſubſiſteret. Idem denique Salvator, qui ex Virgine voluit naſci Joſepho deſponſata, qui pater ipſius putabatur, ſatis nequaquam putavit bis probare conjugium, uti ex evangelio Sanct. Matthæi didicimus; verum etiam illud indiſſolubile effecit ad Sacramenti dignitatem attollens; atque abolevit conſuetudinem, quæ apud Judæos percrebuerat repudiandi conjugem, huic authenticum tradendo repudii libellum, quod propter duritiam cordis eorum Moyſes permiſerat.

Conjugium Zachariæ, & ſanctæ Eliſabeth parentum S. Jo. Baptiſtæ. Qui conjugali vinculo adſtricti ſunt pro vitæ ſibi in hoc ſtatu ducendæ exemplo proponere ſibi poſſunt id, quod de magni præcurſoris Joannis Baptiſtæ parentibus evangelium *Luc.* 4. teſtatur: *Erant juſti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, & juſtificationibus Domini ſine querela*. Qui ſtatum hunc elegerunt, & ad illum vocati ſunt, ita vitam debent

inſtituere, ut juſti ſint coram Deo; nihil enim eſt juſtos eſſe tantum coram hominibus; debent Dei, & Eccleſiæ præcepta religioſius ſervare, ac irreprehenſibilem vitam ducere. In hoc tota chriſtiani ſita eſt ſanctitas matrimonii, cujus praxis erit facillima, ſi vir, & uxor conjuncti fuerint, quomodo Jeſus Chriſtus, & Eccleſia; ſi vir uxorem amaverit, quomodo Eccleſiam diligit Jeſus Chriſtus; ſi uxor virum coluerit, eique obtemperaverit, quomodo Eccleſia colit Jeſum Chriſtum; dummodo, ut verbo me expediam, concordes ſint, eorumque corda conjuncta ſint vinculo pacis, & charitatis, & Deus ipſe ſit nodus eorum unionis, atque conjugalis dilectionis. *Æmulor ſanctitati matrimonii.* Hac in re exemplo eſſe poteſt duorum horum ſanctorum connubium. Pii erant, adhærebant legi, omnibuſque officiis ſuis rite perfungebantur: *Incedentes in omnibus mandatis Domini*. Si aliis in familiis non deſunt jurgia, lites, divortia, hæc erat *ſine querela*. Patienter ſuos viciſſim ferebant defectus, vel ut melius cum Sancto Petro Chryſologo dicam, patientia in illis erat ſine exercitatione, quia uterque juſti erant, ac Deum metuebant. Itaque, uti Sanctus hic Doctor animadvertit, ex ſanctis parentibus Sanctitas, quam illi poſſidebant, in filium migravit.

Sanctæ Virginis cum Sancto Joſepho conjugium. Ambigi nequit, quominus ſanctiſſimum, pulcherrimum, perfectiſſimumque conjugium illud fuerit, quo Beatiſſima Virgo Sancto Joſepho nupſit. Alibi dicemus nihil eſſentiale defuiſſe ut illud verum eſſet connubium; hic vero ſpectari poteſt, tamquam feliciſſimum, & auſpicatiſſimum quod unquam fuerit, vel impoſterum futurum ſit. Naturæ, ſtudiorum, pietatis, cæterarumque virtutum ſimilitudo utrobique perfecta erat. Uterque cœli muneribus cumulatiſſimi fuere, ut digni fierent locupletiſſimi pignoris cuſtodes. Mentis quoque, & cordis unio tanta fuit, ut hac nulla major extiterit: mutua, quæ ſibi præſtiterunt ſubſidia, maxima fuerunt; & quemadmodum hujus conjugii finis longe ſpectatiſſimus fuit, quam in aliis quibuslibet, in dubium revocari non poteſt, quominus hujuſmodi media, quæ ad finem adeo glorioſum contulere, ſumma cum perfectione fuerint adhibita; & illi, qui Dei juſſu conjugalem ſtatum ſunt ingreſſi, eo facilius ad ſanctitatis apicem ſint acceſſuri, quo propius ad præſtantiſſimum hunc exemplar acceſſerint.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Connubium quacumque ex parte ſpectetur ſanctum eſt. H*Onorabile connubium in omnibus*. Ad Hebr. 13. Conjugium quacumque ex parte conſideretur, ſanctum eſt, & Sanct. Paulus addit etiam rebus in omnibus eſſe ſpectatiſſimum. Sanctum, & honorabile eſt propter Auctorem ſuum; a Deo in terreſtri Paradiſo inſtitutum; a Deo in lege Moyſis conſecratum; ab Homine Deo in lege gratiæ ad Sacramenti dignitatem elatum: *Honorabile in omnibus*. Sanctum eſt, & honorabile propter ejus prototypum; quippe nobis repræſentat conjugium Jeſu Chriſti cum Eccleſia die Paſſionis illius; conjugium animæ juſtæ die miſſionis, & effuſionis Spiritus ejus. Sanctum, & honorabile propter materiam; in aliis enim Sacramentis materia eſt inanimata; in Baptiſmate aqua; panis, & vinum in Euchariſtia &c. Sed in Conjugii Sacramento materia eſt animata, atque ex animatis entibus illud, quod præ cæteris digniſſimum eſt, & ſpectatiſſimum, videlicet hominis corpus, quod Sanct. Paulus Spiritus ſancti templum appellat: *Honorabile in omnibus*. Sanctum eſt, & honorabile propter formam, & effectus. Quænam forma eſt? utriuſque partis conſenſus, ac verba ſacramentalia. Quinam effectus? alter quidam generalis, videlicet augmentum gratiæ ſanctificantis; alter peculiaris, nempe infuſio gratia-

ſrum actualium, quæ propriæ ſunt ſtatui ejus vitæ, quæ conjugali vinculo adſtrictis ducenda eſt: *honorabile in omnibus*. Denique Conjugium ſanctum eſt, & honorabile in fine, & propter eas, quas exigit, conditiones. A Deo inſtitutum eſt, ut efformentur non vincula fragilia, libidine, incontinentia, fortunæ mutatione infringenda, ſed fortia, & inſolubilia, quæ una mors valeat perrumpere. Inſtitutum fuit non ad ſovendam, ſed ad fræenandam licentiam; non ad accendendam concupiſcentiam, ſed ad illius mala cohibenda, ad vagam libidinem auferendam, ſanctamque ſocietatem efficienda, ubi ex duobus corporibus unum, & ex ſpiritibus duobus unus tantum ſpiritus fiat.

Quid ſibi velit S. Paulus his verbis *nubere in Domino*.

Nubat tantum in Domino 1. ad Corinth. 7. Chriſtiano more nubere, a Sanct. Paulo dicitur *nubere in Domino*, innuente, cum Chriſtiani connubium ineunt opus eſſe, ut eorum nuptiis præſit Deus, ut illas ipſe nectat, conjugum corda mutuæ dilectionis vinculo jungat, eoſque ſuis gratiis, & benedictionibus repleat. Cum magnitudo, atque præſtantia chriſtiani conjugii ſanctæ innitatur ſimilitudini, quam habet cum admirabili affinitate, quæ inter Jeſum Chriſtum, & Eccleſiam adeſt, inde palam ſequitur, eos, qui hunc amplectuntur ſtatum, & ſimul magni hujus Sacramenti vinculo conſociantur, intentionem ſuam debere conjungere cum intentione divini hujus ſponſi, ſponſæque fidelis, quæ eſt, augendi electorum numerum, gignendi Deo filios ſpirituales, qui ſint honorum ejus cum filio ipſius Unigenito hæredes, & qui eum in omnem laudent æternitatem.

Cur, & quomodo conjugium ſit magnum Sacramentum in repræſentationeſua;

Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia. Ad Epheſ. 5. Probandum non eſt, Jeſu Chriſti cum Eccleſia conjugium magnum eſſe exemplar conjugii fidelium poſt hæc Apoſtoli verba id explicite affirmantis. Ambigi nequit, quo minus per illa dicere velit, quidquid admirabile in Jeſu Chriſti cum Eccleſia conjugio invenitur, inveniri quoque in fidelium matrimonio, quod magnum ideo dicitur Sacramentum, videlicet magnum myſterium, quia magnum hoc, & ineffabile conjugium repræſentat. Hæc igitur etiam Apoſtoli verba myſterio non carent, & innuunt, Chriſtianorum conjugium tribus in rebus eſſe admirabile, in indiſſolubilitate ſua, fidelitate, & fœcunditate, quæ tria in Jeſu Chriſti cum Eccleſia conjugio admiramur. Innuunt etiam, ex tribus hiſce qualitatibus Dominicæ unionis cum Eccleſia, tria gratiarum genera emanare, quæ eadem ipſa in conjugibus operantur, ita ut Chriſtianum conjugium prorſus ſanctum ſit, & admirabile propter novæ inſolubilitatis gratiam, propter gratiam perfectæ fidelitatis, & propter gratiam omnino miraculoſæ fœcunditatis.

Quo in ſenſu uxor ſit corona viri ſui.

Mulier diligens, corona eſt viro ſuo. Proverb. 12. Sapiens in proverbiis affirmat, ſolertem, ac diligentem conjugem, quæ virum ſuum diligit, eſſe veluti coronam illius. Et S. Chryſoſtomus addidit illius regnum eſſe, & imperium: *Cuilibet viro propria uxor regnum eſt*. Mox addit non contemnendam hanc animadverſionem, rationem videlicet, propter quam permiſit Deus, ut Davidi proprium illius regnum tentaretur auferri, quia ipſæ pudicitiæ Bethſabeæ ſtuprum intulerat, atque Uriæ domeſticum hoc imperium abſtulerat, quod in conjugis ſuæ fidelitate poſſidebat. Diſertiſſimus hic Doctor ſignificat, quemadmodum reges gloriam, voluptatem, & felicitatem in regni ſui poſſeſſione inveniunt, virum quoque hæc eadem bona ex conjugis ſuæ amore, ac fide poſſe percipere.

Quomodo & cur uxor data fuerit viro in adjutorium.

Faciamus ei adjutorium ſimile ſibi. Geneſ. 2. Cum Deus in Geneſi loquitur de uxore Adamo tradenda, loquitur tamquam de auxilio, quod huic hominum principi daturus erat: qua loquendi ratione ſignificat præcipuam conjugis qualitatem eſſe, viro ſuo opem, auxiliumque ferre. Similis autem eſſe debet, ut melius hoc munere perfungatur, ac viro in duobus præſertim, vitæ ſcilicet neceſſitatibus, & ſalutis negotiis opituletur. Oportet, illam cooperari temporali ejuſdem felicitati, ſed præcipue aliquid ſpirituali ejuſdem bono conferre, quod ad gratiæ, & prædeſtinationis ordinem ſpectat. Accidit tamen, quod prima illa mulier miſerrime utrique huic muneri defuit, ac per infidelitatem ſuam duos hujus conjugii fines prodidit. Tantum abfuit quod ſanctificationi viri ſui cooperaretur, ut illum ſontem effecerit; tantum abfuit ut temporali ejuſdem felicitati aliquid contulerit, ut eumdem ad ſummam inopiam redegerit; unde S. Gregorius Nazianzenus concludit, quod Adam *pro ſocia hoſtem habuit, & pro conjuge adverſariam*.

Felicitas illius, qui bonam conjugem nactus eſt.

Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum. Proverb. 18. Quam verum eſt ſapientis dictum; eum, qui bonam nactus eſt conjugem, magnum inveniſſe bonum, & bonum illud, quod ſimpliciter, & abſolute hoc nomine poteſt appellari. Cur hoc? Quia inde omnia percipere poteſt bona ad vitæ felicitatem, ac beatitudinem neceſſaria. Deſumitur ratio ex conjugali amore, quo illum complectitur, tunc præſertim cum animatur, & conſecratur ſupernaturali charitate, & gratia Sacramenti; tunc enim fit tamquam univerſale principium, unde haurit obligationes, cauſas, & media hæc omnia eidem officia præſtandi.

Vigilantia, quæ adhibenda in mulieris, quam in conjugem ducere, ſcitur bonis dignoſcendis, & negligentia, qua bonæ illius qualitates conſiderantur.

Immiſit Dominus Deus ſoporem in Adam. Geneſ. 2. Sanct. Baſilius Seleucienſis animadvertit, Deum, cum adduxiſſet Evam coram Adam, excitaſſe hunc ex myſtico ſopore, quo dum captus eſſet, ex latere ejus ipſe mulierem eduxerat. Infudit ſimul in animam illius lumen admirabile, ut intelligeret, quænam illa eſſet, ac unde profecta; verbo, quænam eſſent bonæ qualitates, ac virtutes, quibus Deus illam ornaverat. At profecto, Pater hic ait, conjugia hoc ſæculo nequaquam hoc pacto contrahuntur: *Multi dormientes conjugium contrahunt, pauci vigilantes*. Plerique adhuc ſopore capti ducunt uxorem; non dormiunt illi quidem, ut ad examen revocent, ex qua familia ſit, quam dotem ſit habitura; immo e contra quam ſedulæ conquiſitiones, quot hac illac diſcurſus, quæ vigilantia, quæ attentio, quod ſtudium, cum nuptialis contractus chirographum ſcribendum eſt! ſed clauſos habent oculos, & dormiunt, ne videant malas qualitates, & vitia earum, quæ ſibi in conjuges proponuntur. *In dote accipienda vigilant, in uxore conſideranda dormiunt*.

Amor, & fides in conjugio veri non ſunt, ſi conjuges ſe ſe mutuo magis diligunt, quam Deum.

Si quis non odit patrem, & matrem, & uxorem. Luc. 14. Hæc æque magna veritas eſt, ac neceſſaria, & parum comperta. Evangelium velle videtur, ut vir uxorem, uxor virum oderit; quæ quidem barbara lex eſt non intelligentibus illam. At præcipit ne re ipſa evangelium, ut vir uxorem oderit? Nequaquam: quandoquidem toties repetit Apoſtolus: *Viri diligite uxores veſtras ſicut & Chriſtus Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea*. Itaque hoc viri odium in uxorem, & uxoris in virum non aliud eſt, niſi quod amor viri in uxorem, & uxoris in virum minor ſit, quam utriuſque amor in Deum. In hoc odium iſtud conſiſtit, quod amor Dei princeps ſit in conjugio, & omnem amorem excedat; vel juxta mentem Apoſtoli, in hoc quod vir uxorem habeat quaſi non haberet, & ſimiliter virum uxor; quod ad hoc tandem redit, quod uterque minus ſe mutuo diligant, quam ament Deum.

Conjuges, qui ſe ſe vicissim ſanctificare debent, ſe ſe vicissim in communem damnationem impellunt.

Sanctificatus eſt vir infidelis per mulierem fidelem &c. 1 ad Corinth. 7. Hæc eſt Sanct. Pauli doctrina Epiſtola prima ad Corinthios, virum infidelem per fidelem uxorem ſanctificari, & contra infidelem uxorem per virum fidelem; hoc eſt juxta communem interpretationem, alterius virtutem, & ſanctitatem conferre, ut alter ſanctior, ac virtute præditus fiat, propter bonum exemplum, quod in frequenti conſuetudine alter alteri præbet. Sed ſæpius docet experientia, inter virum, & uxorem miſeram fieri vitiorum, pravorumque morum communicationem, & niſi gratiæ miraculum adſit, alterum ab altero viciſſim in peccatum, mox vero in æternam damnationem præcipitem dari.

PA-

Digitized by Google

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & Sententiæ Sanctorum Patrum hoc in argumento.

IN *nuptiis plus valet ſanctitas ſacramenti, quam fœcunditas uteri*, Auguſtinus, l. de bono conjugii. c. 28.

Multi facilius ſe abſtinent ut non utantur nuptiis, quam temperanter, & bene utantur. Idem, ibidem.

In Conjugali vinculo, ſi pudicitia conſervatur, damnatio non timetur. Idem de bono viduitatis, cap. 9.

Hoc cuſtoditur in Chriſto & in Eccleſia, ut vivens cum vivente, in æternum nullo divortio ſeparetur. Auguſt. l. 1. de nuptiis, c. 10.

Si ducturi eſtis uxores, quales vultis eas invenire, tales & ipſæ inveniant vos. Quis eſt qui non caſtam velit ducere? Idem, de verb. Domini.

Si paria ſint cætera, continentem conjugato præferre quis ambigat? Idem, l. 16. de civit. c. 36.

Si uxor amat maritum quia dives eſt, non eſt caſta; maritum enim non amat, ſed aurum mariti. Si enim maritum amat, & nudum & pauperem amat. Idem, Serm. 44. de verb. Domini.

Quod Dominus invitatus venit ad nuptias, etiam excepta myſtica ſignificatione, confirmare voluit quod ipſe fecit, Auguſt. tract. 9. in Joan.

Non tibi placeant viri, quia divites, quia ſublimes, quia genere nobiles, quia carne amabiles; ſed quia fideles, quia religioſi, quia pudici, quia viri boni. Idem, l. de nupt. & concupiſc.

Quomodo poteſt conjugium dici, ubi non eſt fidei concordia? Ambroſ. Epiſt. 81.

Jure laudatur bona uxor, ſed melius pia virgo præfertur. Idem, ibid.

Cur tu vultus pulchritudinem magis in conjuge, quam morum requiris? placeat uxor honeſtate magis quam pulchritudine; illa eligatur quæ moribus Saram referat. Idem, l. 1. de virginit.

Quia vero, nec domina, nec ancilla parabatur Adamo, ſed ſocia, nec de capite, nec de pedibus, ſed de latere erat producenda; ut juxta ſe ponendam cognoſceret, quam de juxta ſe ſumptam didiciſſet. Idem, de Sacram. l. 1. part. 6. c. 35.

Non tam pulchritudo mulieris, quam virtus ejus & gravitas delectat virum. Ambroſ. l. 1. de Abraham. cap. 2.

Cum Sancto ſanctus eris, & cum perverſo perverteris. Si hoc in aliis, quanto magis in conjugio ubi una caro, & unus ſpiritus eſt: Idem, ibidem, capite 9.

Diſce quid in uxore quæratur, non aurum, non argentum quæſivit Abraham, non poſſeſſiones, ſed gratiam bonæ indolis. Idem, ibid.

Sicut vir publicis officiis, ita mulier domeſticis miniſteriis habilior æſtimatur. Idem, l. de Parad. capit. 11.

Adam per Evam deceptus eſt, non Eva per Adam; quem vocavit ad culpam mulier, juſtum eſt ut eum gubernatorem aſſumat, ne iterum fœminea facilitate labatur. Idem, l. 5. Hexam. c. 7.

Non ancillam ſortitus es, ſed uxorem; gubernatorem te Deus eſſe voluit ſexus inferioris, non præpotentem; redde ſtudio vicem, redde amori gratiam. Idem, ibid.

Non tantum boni eſt in nuptiis quod ſperamus, quantum mali, quod accidere poteſt, & timendum eſt. Hieronymus, Epiſt. ad Geront.

Uxorem pauperem alere difficile eſt, divitem ferre, tormentum. Idem, contra Jovinian.

Scimus honorabiles, & cubile immaculatum. Idem, Epiſt. 9.

Licet bonum ſit conjugium, mala tamen ſunt, quæ circa illud ex hujus mundi cura ſuccreſcunt. Gregor.

Magnum revera myſterium, & inæſtimabilem quandam ſapientiam habens. Chryſoſtomus, Homil. 21. in Epiſt. ad Epheſios.

Quando concordia & pax, & vinculum dilectionis cum muliere & viro fuerit, omnia ſimul affluunt bona. Idem, Homil. 38. in Geneſim.

Illæ vera divitiæ ſunt, illæ maximæ ſunt facultates, ſi vir cum muliere non diſcordet. Idem, Ibid.

Nihil potentius muliere bona ad inſtruendum informandumque virum. Idem, Homil. 60. in Joannem.

Omni immunditiæ habenas laxat, qui nuptias damnat. Bernard.

Æſtimare debet uxor mores viri eſſe legem & formam ſuæ vitæ impoſitam ſibi a Deo. Ariſtot. in Oeconomicis.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia depromi poſſit in hoc argumento.

MAtrimonium ex communi Theologorum conſenſu ita definitur: Conjugalis conjunctio viri, & uxoris, legitime contracta; videlicet ſecundum leges, quæ utrumque cogit ſimul, ac inſeparabiliter vivere. *Quid ſit Sacramentum matrimonii, ejuſque definitio. Catechiſmus Trid. Concilii.*

Ut hæc definitio bene intelligatur, notandum eſt, quod licet hæc omnia ſimul in vero conjugio inveniantur, partium conſenſus, qui interior eſt; pactum exterius, quod fit per verba, obligatio, & vinculum, quod viciſſim contrahunt, & quod ſequitur pactum, ac tandem conjugalis copula, qua matrimonium conſumatur; nihilominus conjugium proprie, & eſſentialiter conſiſtit in hac obligatione, & vinculo, quod conjunctionis nomine expreſſum eſt. Additur autem conjugalis, ut diſtinguatur ab aliis quibuſcumque conventionibus, per quas homines, & mulieres ſe ſe mutuo obligare poſſunt, ut ultro citroque ſibi ferant opem, ſeu per venditionem, aut emptionem, ſeu aliter, quæ omnes obligationes longe ab ea recedunt, quæ per matrimonium contrahitur.

Dicitur deinde, *conjunctio legitime contracta*, ad innuendum, perſonas eas, quæ per leges conjugium inire non poſſunt, illud nequaquam contrahere, & ſi contrahatur, nullum eſt; exempli gratia conſanguinei in gradibus prohibitis, vel propter defectum ætatis, propter quem legibus nubere prohibentur, pares non ſunt ſe ſe legitimi conjugii vinculis adſtringendo! Denique noviſſima ea verba, *quæ utrumque cogit ſimul & inſeparabiliter vivere*, innuunt, vinculum, quo vir & uxor inſeparabiliter conjunguntur ſuapte natura ſolvi non poſſe. Ex his omnibus ſequitur, conjugium proprie, & eſſentialiter conſiſtere in hoc vinculo, & hac conjunctione; nam licet Theologi nonnulli illud in mutuo partium conſenſu ſtatuere velle videantur, veluti cum inquiunt, conjugium non aliud eſſe quam conſenſum, quem vir, & mulier ſibi mutuo præſtat, hoc intelligendum eſt, quatenus iſte conſenſus eſt cauſa conjugii, quemadmodum Florentinæ Synodi Patres docuerunt; re enim vera ſine partium conſenſu nullum inter eas eſſe vinculum, nulla obligatio poteſt.

Animadvertendum eſt, conjugium duplici modo conſiderari poſſe, tamquam mere civile, & tamquam ad Sacramenti dignitatem evectum. Conjugium mere civile illud eſt, quod contrahitur exempli gratia inter Ethnicos, & infideles, ſecundum patrias leges, & quod per leges eaſdem ratum fit, atque probatum; *Diviſio matrimonii in mere civile, & Sacramentum.* Sed cum Concionator apud fideles tantum ſermonem habeat, neceſſarium non eſt, immo abs re eſt eum latius diſſerere de legibus, ac variis gentium moribus; neque refert, explicare quonam in ſenſu conjugium homini ſit naturale, neque, utrum Sacramentum inſtitutum fuiſſet, ſi homo in ſtatu innocentiæ perſeveraſſet; ſed, his, aliiſque id genus quæſtionibus inutilibus prætermiſſis docere ſolum debet, matrimonium a Deo ipſo fuiſſe inſtitutum, & non eſſe humanæ politicæ inventum; licet ex ipſa natura initium ducere videatur, homini ſuadente ut hoc pacto ſuam ſpeciem perennet. Hoc

autem probatur per hæc Geneſeos c. 2. verba. *Creavit Deus hominem ad imaginem ſuam ... maſculum, & fœminam creavit eos; Benedixitque illis Deus, & ait: Creſcite, & multiplicamini, & replete terram*: & per illa: *Non eſt bonum hominem eſſe ſolum: faciamus ei adjutorium ſimile ſibi*; & cum addit: *Relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxori ſuæ; & erunt duo in carne una*. Quæ noviſſima verba ſecundum idem Jeſu Chriſti teſtimonium illa apud S. Matthæum c. 19. referentis oſtendunt, Deum perpetuum, ac inſolubilem effeciſſe nodum matrimonii. Et S. Thomas 2. 2. qu. 154. art. 2. oſtendit, etiamſi inter ſolius naturæ terminos ſubſiſtere velimus, matrimonium non poſſe diſſolvi: *Quod Deus conjunxit homo non ſeparet*: Et Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. declarat: Quamvis conjugium quatenus naturale diſſolvi minime poſſit propter filiorum educationem; aliaque muneræ conjugio inhærentia, ſine hac inſolubilitate ſubſiſtere nequeant; hoc illi convenit tamen peculiariter, quatenus ad Sacramenti dignitatem evectum eſt.

Deus hominibus nullam conjugii neceſſitatem impoſuit.

Animadvertendum quoque eſt, per ea Geneſis verba, quæ dixit Deus Adam, *creſcite, & multiplicamini* nequaquam impoſitam fuiſſe omnibus hominibus conjugii neceſſitatem; ſed tantum demonſtratum fuiſſe finem, propter quem matrimonium fuerat inſtitutum; nunc enim cum homines ſatis, ſuperque fuerint multiplicati, non ſolum nulla tenentur lege uxorem ducere; verum etiam virginitas in Scripturis commendatur, atque ſuadetur, tamquam ſtatus præ conjugio multo ſublimior, ſanctior, atque perfectior. Hoc nos docet Salvator, ubi de illis locutus, qui virginitatis ſtatum amplectuntur, addit: *Qui poteſt capere capiat*. Matth. 19.

Non defuerunt heretici, qui conjugium damnarent licet ſancta ſit ejuſdem inſtitutio.

Quamvis ſanctiſſima ſit conjugii inſtitutio, & in ipſis etiam mundi primordiis nihil reliquum fecerit Deus, ut illud etiam, atque etiam commendaret, quippe qui illud inſtituit non poſt peccatum, ſed in ipſo ſtatu innocentiæ, ut intelligeretur, ejuſdem finis longe præſtantior eſſe, quam voluptatis inquirendæ. Quamvis denuo ex eo tempore illud ſua benedictione cumulaverit tamquam ſenſibile ſignum approbationis ſuæ; hoc tamen cohibere non potuit Marcionitarum, Encratitarum, Manichæorum, aliorumque plurimorum hæreticorum blaſphemias, qui in Sacramentum hoc eo uſque exarſerunt, ut illud diabolicum inventum, actionem probrioſam, proſtitutionem, ſcandalumque vocarent. Contra hos errores inſurrexerunt Sancti Patres, ac præſertim SS. Auguſtinus, & Hieronymus, qui eos refutarunt.

Conjugii ſtatus pluribus modis ſanctus eſt.

Ambigi nequit de hujus ſtatus ſanctitate, quandoquidem ab ipſo Deo in ipſis mundi incunabulis inſtitutus, & ſanctificatus fuit, & mox ad Sacramenti dignitatem a Dei Filio evectus, ut ſanctificarentur ii, qui eumdem vellent amplecti, atque neceſſariis cumularentur gratiis, quibus adjuti omnibus ejuſdem muneribus rite perfungerentur. Itaque ſtatus hic omnibus modis ſanctus eſt, propter auctorem ſuum, qui Deus eſt, propter adnexam Sacramenti dignitatem, propter ſanctificantem gratiam, quæ in illum recipientibus augetur; propter gratias, & ſubſidia, quæ in ipſorum neceſſitatibus tradit, ac tandem propter excellentem ſignificationem unionis Jeſu Chriſti cum Eccleſia ejus ſponſa, quod efficit, ut a S. Paulo magnum Sacramentum dicatur.

Finis quē ſibi propoſuit Deus conjugium inſtituens.

Quamquam Deus in ipſis mundi primordiis conſtituerit inter virum & mulierem conjugium, tamquam amoris, & ſocietatis vinculum pro humani generis multiplicatione, & poſt peccatum tamquam remedium concupiſcentiæ, & incontinentiæ, quæ cum mala ſit, atque in vitium tendat, hoc pacto intra juſtos limites contineretur, ac fit honeſta per filiorum generationem. Attamen ſi bene exploremus conſilium, quod ab æternitate conceperat, in hac inſtitutione ſpectabat affinitatem, & unionem, quam aliquando facturus erat Jeſu Chriſti filii ſui cum Eccleſia, cujus ſignum, ac figura fuit in antecellum corporale hoc matrimonium. Quamvis autem duobus hiſce conjugiis hoc ſit commune, quod utrique finis eſt filiorum generatio; hoc tamen diſcriminis intercedit, quod ex matrimonio Adam, & Evæ, qui poſt peccatum duntaxat convenerunt; nati ſunt filii carnales; ſed ex Jeſu Chriſti, & Eccleſiæ conjugio, ſpirituales filii erant naſcituri. Ex priori nati ſunt filii hominum, ex altero regenerantur Filii Dei. Duo parentes, Sanct. Auguſtinus ait, nos genuerunt ad mortem, & duo nos genuerunt ad vitam. Qui ad mortem nos genuerunt ſunt Adam, & Eva; qui vero ad vitam Jeſus Chriſtus, & Eccleſia.

Deus naturalem habes, & ſupernaturalem providentiam in hominum conjugiis.

Præterea Deus in conjugii inſtitutione ingentes ſibi fines propoſuit, ex quibus patet, ipſum duplicem erga homines habere providentiam. Horum autem finium alter quidem fuit homines ſucceſſive in terris ſervandi, alter vero cęlum replendi. Prior, qui ad naturalem tantummodo providentiam pertinet alteri ſubordinatus eſt, qui ſupernaturalem reſpicit providentiam; at neuter commode poteſt habere effectum ſuum ſine conjugio; cum enim homines immortales non ſint, mors quantocyus mundum fuiſſet depopulata, niſi Deus morientibus alios homines ſubſtituiſſet; cumque ab hominibus replendæ in cęlo ſint rebellium Angelorum ſedes, per conjugium naſcuntur in terra, aliquando cęlum repleturi.

Conjugium unus eſt ex iis vitæ ſtatibus, quos Deus in mundo voluit inſtituere.

Deus varios in mundo ſtatus inſtituit, & quemadmodum in natura entium varietas, & commixtio illius pulchritudinem faciunt, ita in Chriſtianiſmo varia vitæ genera, ad quæ alii vocantur, efficiunt gloriam corporis myſtici Jeſu Chriſti, videlicet Eccleſiæ: alii quidem clauſtris, alii cęlibatui, alii conjugio deſtinati ſunt, & hæc jucunda varietas, inquit Apoſtolus Paulus, auguſti hujus corporis componit ædificium, atque inter omnes illius partes præclarum hunc ordinem ſtatuit. In hac ſtatuum diverſitate, diverſæ ſunt gratiæ; & Deus pręter generalia officia ex illis peculiaria quædam expoſcit. In Eccleſiaſtico ſpiritum pietatis requirit, in magiſtratu ſpiritum juſtitiæ, & fortitudinis, ſed in conjugali vinculo aſtrictis ſpiritum amoris, atque concordiæ.

Fines, propter quos conjugium inſtitutum eſt.

Fines, propter quos chriſtiana conjugia inſtituta fuere duo peculiariter ſunt, qui ob animos eorum verſari debent, qui ſtatum hunc amplectuntur. Alter eſt gignendi Filios Deo juxta ſanctiſſimam illam Tobiæ ſententiam: Noſti, Domine, quod conjugalem ſtatum ingredior, non ut meam expleam libidinem, ſed ut poſteros habeam, qui te laudent, tibique in ęternum benedicant. Alter conjugii finis eſt concupiſcentiam cohibere, cum perfectæ continentiæ ſervandæ non ſatis pares noſmet experimur; juxta ſapiens illud Apoſtoli 1. Cor. 7. conſilium: *Melius eſt nubere, quam uri*. Melius eſt inire conjugium, quam cupiditatis ſuæ flamma ſuccendi. Hinc oritur parentum obligatio filios quam primum in matrimonium collocandi, niſi Deus ad perfectiorem ſtatum illos evocet; ut hoc pacto ab effuſiori libidine, aliiſque flagitiis, in quæ prona fertur juventus, illos avertat.

Conjugii finis varius fuit pro temporum varietate.

Connubii finis non idem ſemper fuit temporibus omnibus, ac in omnibus ſtatibus. Deus illud ab initio inſtituit pro humani generis propagatione, quod hoc pacto voluit multiplicari; atque tunc neceſſarium fuit, licet inter conſanguineos, ut terra quam primum habitatoribus repleretur. Deinde cum Deus revelaſſet, ac promiſiſſet Abrahæ filium ſuum de illius ſobole, ac progenie naſciturum, fęcunditas in electo eo populo tanto in honore habebatur, ut conjugalis ſtatus ipſi præferretur virginitati; ac inter nuptias opprobrii loco ſterilitas haberetur; & quoniam unuſquiſque hanc fovebat ſpem, futurum ut Chriſtus ex familia ſua poſſet oriri, non mediocrem ſe aſſecutum benedictionem arbitrabatur, qui plures liberos ſuſcepiſſet. Sed cum hic finis per Filii Dei incarnationem deſierit, mutatis rebus, ea quo nec de terrarum orbe incolis replendo, neque de Chriſto in lucem edendo agitur, qui conjugalem ſtatum ingrediuntur, illum cogitare debent tamquam ad ordinem ſuperiorem erectum; videlicet ad Sacramenti dignitatem, ut ſignificet non ſolum Jeſu Chriſti unionem cum Eccleſia quod ab ipſis mundi incunabulis repræſentavit, ve-

rum

rum etiam ut ſit fons gratiarum, & ſpiritualium benedictionum; ideoque illud reſpicere debent tamquam ſtatum ſanctum, quem ſancte ingredi debent.

Cur Apoſtolus conjugium vocet magnum Sacramentum.

Magnum eſt, ſi conferatur cum veterum Patriarcharum conjugio, qui in figura tantum habebant, quod nobis re ipſa eſt. Magnum eſt, ſi conferatur cum conjugio ſtatus innocentiæ, ubi non aliud erat, quam civilis contractus: prærogativæ, quæ huic tribuuntur, non tam procedebant ex contractus hujus natura, qui Sacramentum non erat, quam ea originali juſtitia, quæ generalem in omnes actiones Adæ benedictionem effundebat. Magnum eſt, quatenus eſt Sacramentum; gratia enim, quam confert, nequaquam intra exiguum effectorum numerum continetur, uti effectus Confirmationis, Ordinis, Extremæ Unctionis, ſed ad omnes extenditur curas, quas gerere debent pater, materque familias. Effectum ſuum nequaquam uno, eodemque ictu facit, ſed æque diu operatur ac conjuges vitam producunt. Itaque hoc magni nomen nequaquam tribuitur Sacramentis omnibus indiſcriminatim; etenim ex ſeptem, quatuor dumtaxat, iiſque ob longe varias rationes appingitur. Magnus dicitur Baptiſmus, propter nobilem effectum, quem in recentis Chriſtiani anima gignit: Confirmationis Sacramentum magnum dictum fuit propter dignitatem miniſtri, qui Epiſcopus eſſe debet: magnum quoque vocatur Euchariſtię Sacramentum propter id, quod in eo continetur, verum videlicet Corpus, ac verus Sanguinis Jeſu Chriſti: denique Sacramentum Matrimonii hoc magni nomine celebratur, quia ſignificat, ac repræſentat, tres eaſque magnas, & illuſtres Dei cum hominibus affinitates; quorum prior fit per gratiam, qua Deus animas noſtras ſibi ſponſas adjungit; altera quæ fit per amorem, & unionem inter Jeſum Chriſtum & Eccleſiam; ac tertia quæ fit per hypoſtaticam Divini Verbi cum humanitatem noſtra in perſona Dei Hominis unionem.

Deus gratiam tribuit conjugibus ad fidem, atque concordiam ſervandam.

Fides in matrimonio prima eſt obligatio, ac primum eorum officium, qui hunc ſtatum amplexi ſunt, eaque inviolabilis eſſe debet, quia imago eſt fidei, quam Deus ſemper integram, inviolatamque ſervavit Eccleſiæ; eaque debet religioſius obſervari, quia in conjugio Deus tribuit gratiam ad eam ſervandam, non ſecus ac ad fovendam unionem, quæ illos ſimul vivere cogit atque invicem numquam ſeparari permittit. Hæc enim fundamentalis eſt veritas, Sacramenta omnia præter ſanctificantem gratiam, qui effectus eſt omnibus communis, peculiaria etiam nobis ſubſidia conferre, ut feliciter ad eum perveniamus finem, propter quem ſunt inſtituta. Quemadmodum Baptiſmus per gratiæ infuſionem non ſolum delet peccata; verum etiam nobis aperit ſontem luminum, ſanctarumque inſpirationum, quæ nobis neceſſariæ ſunt, ut vitam ducamus Chriſtiani nominis dignitati conformem; ita cum conjugii onera magna ſint, credendum eſt, præter habitualem gratiam, quam confert, adeſſe quoque actualium ſontem auxiliorum ad fideliter officia hujus ſtatus explenda, ad conjugalem fidem adeo ſolemniter promiſſam ſervandam, & fovendam unionem, quæ omnino eſt neceſſaria, ut alter alterius defectus æquo animo ferat.

De mutua conjugum dilectione.

Philoſophus lib. 8. Eth. c. 2. nullam novit amicitiam magis legitimam, quam viri erga uxorem ſuam; reliqua huic longe concedere affirmat. Verum eſt, ſi rem ſerio conſideremus, conjugalem amorem habendum eſſe tamquam primam naturalium amicitiarum regulam; quia par eſt amori ſui ipſius, quemadmodum teſtatur Apoſtolus ad Epheſ. 5. *Qui uxorem ſuam diligit, ſe ipſum diligit*, unde S. Thomas concludit, virum non poſſe odio habere uxorem ſuam, neque e contra, quin ejuſdem ſpeciei peccatum admittat, cujus eſſet odium ſui ipſius, quod poſt Dei odium, præ cæteris maxime deteſtabile eſt, ac deſperatorum tantummodo proprium.

Conjuges ſimul cohabitare tenentur.

Satis eſt animum advertere ad conjugii fines, ut fatearis, uxorem a viro, virum ab uxore ſeorſim vivere non poſſe. Conjugium inſtitutum eſt, ut legitimi gignantur filii, ac prædeſtinatorum numerus repleatur; ut concordi penituſque conflato agatur conſenſu cum in iis, quæ ad filiorum pertinent inſtitutionem, tum in iis, quæ familiam reſpiciunt; quibus curis vir unus ſatis eſſe non poteſt; ut viro adjutorium ſimile ſibi detur, cui rerum domeſticarum partem committat; ut detur mulieri præſidium, quo imbecillitas ejus fulciatur; quarum rerum omnium quænam locum habere poteſt in divortio? quod ſibi in neceſſitatibus præbebunt auxilium? ad quid hæc proderit cognatio? &c. Et ſane tanta eſt hæc obligatio, ut quamvis religioſus ſtatus ſit conjugio præferendus, quia majoris eſt meriti, non liceat tamen viro, uxore invita, vel mulieri invito conjuge ſtatum illum amplecti. Hæc janua omnibus Chriſtianiſmi conditionibus patet, exceptis conjugibus.

Matrimonium verè eſt Sacramentum.

Credidit ſemper Eccleſia tamquam certiſſimam, ac in dubium minime revocandam veritatem, conjugium eſſe Sacramentum, idque illa credidit innixa auctoritati Apoſtoli dicentis: *Sacramentum hoc magnum eſt, in Chriſto, dico, & Eccleſia.* Ad hæc Tridentinum Concilium ſeſſ. 14. declarat gratiam per hoc Sacramentum ſignificari, & communicari, in quo præſertim Sacramenti eſſentia conſiſtit. Jeſus Chriſtus, inquit Concilium, qui Sacramentorum auctor eſt, & conſummator, nobis per paſſionem eam gratiam promeruit, quæ naturalem viri, & uxoris amorem perficere poſſet, atque roborare indiſſolubilem unionem, quæ eſt inter illos.

Veritates, quibus animum debent advertere qui matrimonio junguntur.

Qui ut Chriſtiani, non autem Ethnici, conjugium inire volunt, Jeſu Chriſti opem debent implorare, & nihil aggredi ſine motu gratiæ ejus, atque ad obtinendas omnes benedictiones eo in ſtatu, ubi ſalutem conſequantur, intelligent connubium eſſe figuram adorabilis unionis æterni Verbi cum humana natura, & Jeſu Chriſti cum Eccleſia, atque conjugali vinculo adſtrictos tanto ſe ſe ultro citroque amore debere complecti, quanto Jeſus Chriſtus ſuam ſponſam proſequitur. Conſiderare debent matrimonium fœdus eſſe ſacrum, quod eo potius ſpectat, ut cęlo magis, quam terræ filii procreentur, & ſanctam eſſe ſocietatem, quæ ideo corpora conjugit, ut nodo magis ſacro corda conjungat; videlicet vere chriſtiana dilectione: ſed præſertim cogitare debent, pauciſſimos recipere, ut oportet, gratiam hujus Sacramenti, ejuſque ſervandæ minorem adhuc habere curam; unde tot exiſtunt turbæ, ac tam frequens inter conjuges diſcordia, nec non tot mala, & ſæpe etiam parentum æque ac filiorum damnatio.

De hujus ſacramenti gratia.

Maxime refert conſiderare matrimonii naturam, quod contrahentibus vincula injicit non niſi alterutrius morte infringenda; ita ut quemadmodum hoc Sacramentum iterari non poteſt, donec, qui eodem conjuncti ſunt, in hoc mundo vivunt; ita gratia perpetuo huic ſtatui inhærens, ſi recepta non fuerit, vel ſemel fuerit amiſſa, non niſi poſt diuturnam ſanctamque pœnitentiam poſſit reparari. Communes pœnitentiæ fere numquam illud reparant ſcelus, quod patratum eſt contra evangelii præcepta nubendo; præſertim vero cum perſonæ præditæ virtute non ſunt, & chriſtianæ ſocietatis gratiam non habent; ſed conjuges ſemper vincti permanent perſonæ illi, quam in ſua cæcitate elegerunt; ac nihil illos diſpenſare poteſt coram Deo ab iis difficultatibus, & impedimentis, in quæ ſe ipſos dedere præcipites; æternæ quippe legis eſt, quod quilibet ſtatus ſui, & illius, quem ſuſcepturus eſt, noſcat officia.

Matrimonium eſt novæ legis ſacramentum J. C. inſtitutum.

Sacramentum hoc a Jeſu Chriſto inſtitutum eſt, non ſolum quod cum re vera non fuerit primus unionis conjugalis auctor, novam quodammodo illi præ-

buit inſtitutionem illud in lege ſua approbans, atque ad primum, a quo exciderat, revocans inſtitutum; verum etiam quod unum eſſe voluit ex ſeptem evangelicæ legis Sacramentis, & quod illi non ſecus ac aliis, ſuam gratiam addidit, quemadmodum Patres docent, & Concilia, Tridentinum vero præſertim.

De matrimonii fine, & inſtitutione

Verum eſt, matrimonium in prima inſtitutione, quæ in ſtatu innocentiæ facta fuit, non aliud habuiſſe finem, quam humanæ ſpeciei multiplicationem; ſed poſt peccatum, affectuumque perturbationem, voluit Deus illud eſſe concupiſcentiæ remedium; & quemadmodum remedium hoc nimis fuiſſet infirmum contra mali ejus magnitudinem, illi Sacramenti novæ legis gratiam Jeſus Chriſtus adjecit. Verum humiliter ſane de hoc Sacramento ſentiret, qui crederet ideo fuiſſe inſtitutum, ut inordinati affectus unice eſſet remedium; illud tamquam infidelis, non autem Chriſtianus conſideraret, qui illud eſſe putaret veluti rationem quamdam ſuam explendi cupiditatem, non autem veluti myſterium, cui Deus ſuam addidit gratiam, ut in iis, qui ſanctius conjugium inirent, ſecundum amorem exprimeret, quo Jeſus Chriſtus ſuam dilexit Eccleſiam. Conſtat quippe, quemadmodum fidelium conjugium repræſentat Jeſu Chriſti unionem cum Eccleſia, ita opus eſſe, ut eorum amor illi ſe ſe conformet dilectionis, qua Salvator ſuam ſponſam proſecutus eſt; quæ eſt Sanct. Pauli ſententia ad Epheſios ſcribentis: *Viri diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus Eccleſiam*. Verum quomodonam Salvator Eccleſiam dilexit? Hoc diſcimus ex eodem Apoſtolo, ubi ait, ideo illam amaſſe, ut eam ſanctificaret, & coram Patre ſuo mundam, ſine labe, & macula efficeret. Ita ergo viris diligendæ ſunt uxores, & uxoribus viri; ut ultro, citroque ſe ipſos ſanctificent ſe ſe intra pudici amoris terminos continentes.

PARAGRAPHUS VI.

Loci delecti ex Aſceticis, ac recentibus Concionatoribus hujus argumenti.

Conjugii utilitas, & neceſſitas ad Mundi conſervationem.

Conjugium vocari poteſt hominum ſeminarium, unde quotidie novæ exiſtunt plantæ, quæ in earum locum ſubſtituantur, quæ longa annorum ſerie exſectæ ſunt. Hæc myſtica eſt Metempſycoſis, ſed longe glorioſior, hominibuſque utilior ea, quam Philoſophi quidam commenti ſunt, qui homines ex brutis, & ex hominibus bruta renaſci docebant. Conjugium efficit, ut homines quodammodo ſint immortales; ut pater mortem ſubeat, quin moriatur, quia renaſcitur in filio, ac poſteris ſuis: hic vitæ fons eſt, ſemper fluens, & qui numquam exhauritur. Mors gurges eſt, quo homines omnes contendunt, non ſecus ac in mare fluvii; ſed quia fons hic non exhauritur pro ſingulis, qui moriuntur, plures ſæpe renaſcuntur. Profecto ſine conjugio, mors, quæ nemini parcit, non multo indigeret tempore, ut urbes omnes, atque provincias deleret; nulla enim ei vi illius reſiſtente, unius ſæculi, vel minus etiam ſufficeret intervallum ad hoc, ut omnes homines efferrentur. At Deus, qui non patitur opus ſuum perire, antequam electorum numerus repleatur, connubii patronum ſe ipſum conſtituit, quemadmodum primus fuit ejuſdem inſtitutor; eadem cura, qua mundum tuetur, efficit, ut alteram hanc ille ſuſcipiat affinitatum, quæ contrahuntur, & quæ unica eſt mundi ſervandi ratio. Hæc eſt cauſa propter quam mundus quotidie magis incolis repletur, urbes frequentiores fiunt, & regna florentiora. Ullus ne, amabo vos, inveniri poterat efficacior modus magni hujus operis tuendi, & conſervandi? Mortis tela cædunt, at nihil proficiunt, quia conjugii fecunditas omnia illius vulnera eludit; & hoc pacto adimpletur magnum Dei conſilium, qui cœlum replere deſiderat. Magnum Dei voco conſilium; quia finis eſt cæterorum, & cetera huc tamquam lineæ tendunt in centrum. Magnus hic finis obtineri non poterat ſine conjugio eo in ordine, quem Deus ipſe conſtituit; ideoque ab ipſis mundi primordiis conjugii ejuſdem auctor eſſe voluit, & inſtitutor. *Familia Sancta Patris Cordier Tomo tertio capite 19.*

Sine conjugii inſtitutione nihil in terris eſſes niſi confuſio?

Quidnam, amabo vos, mundus fuiſſet, ſi a Deo ibi poſita ſexuum varietate, conjugii leges poſitæ non fuiſſent? Niſi ita diſpoſuiſſet, ut vir ſuam uxorem, & uxor ſuum virum haberet? Niſi illos viciſſim indiſſolubili vinculo alligaſſet? Fingi ne poteſt magis horribilis corruptio, magiſque deteſtabilis confuſio? Si viro licuiſſet uxorem, & uxori mutare virum, ſimulac alteruter faſtidiu fuiſſet affectus, quid fieret? quid de liberis eſſet? quænam eſſet in familiis diſſenſio? Quot ultiones, quot cædes, quot orirentur parricidia? Sed quænam abominatio, ſi nullum inter ſe præter voluntatis vinculum viri, & mulieres haberent! Quemadmodum non alius illis fuiſſet Deus, niſi ſuus unicuique affectus; nulla illis religio, pietas nulla; omnia ibi polluta fuiſſent, & homines, quippe qui majori pollent induſtria, quam bruta animantia, ut ſuis ſatisfaciant cupiditatibus, in turpiſſima quælibet ſcelera irruiſſent. Tot extitiſſent adverſarii, quot homines in terris, in id ſemper intenti ut alter alterum proderet, dummodo inſanam explerent libidinem, ſemperque parati enſibus diſtringendis, diluendiſque venenis, ut de medio competitores auferrent. Quamobrem Deus adeo abominabilem confuſionem prævidens prorſus divina ſapientia, atque providentia cenſuit in terris ante omnia conjugium inſtituendum eſſe, quod totius recti ordinis ſervandi eſſet fundamentum; videbat enim ubi hoc ſemel conſtitutum eſſet cætera levi labore poſſe conſtitui. Itaque inde initium ſumpſit; poſtquam hominem, mulieremque creaverat, ut illis amorem inſpiraret, quo viciſſim ſe complecti debebant, voluit, mulierem eſſe hominis partem, ut vir uxorem tamquam ſui ipſius partem diligeret, & uxor erga virum eadem foveret ſtudia, quæ pars habere debet ad totum ſuum, *Idem*.

Deus primum inſtituens inter Adā & Evam conjugiū, illis futurorum omnium conjugiorum leges declaravit.

Statim ac mulier educta fuit ex primi hominis latere, Deus utrumque ſimul in matrimonium conjunxit, ac obtulit Evam Adæ, ut hoc efficeret conjugium, & ore proprio utrique conjugales leges, & officia declararet. Significavit illis, eorum amicitiam eſſe debere primam, atque ſolidiſſimam, quæ in terris eſſet umquam futura, & ex illa tamquam ex fonte rivulos, amicitias reliquas originem habere debere & quamquam parentum erga filios amor maximus futurus eſſet, nihilominus amorem inter virum, & uxorem primum obtinere locum debere, tamquam primigenium, & ſacrum, qui citra aliquam ſacrilegii ſpeciem violari non poteſt. Addidit, quandoquidem ipſe utrumque eodem ſpiritu repleverat, velle etiam, ut eamdem haberent carnem, omnia negotia communia. Ad hæc antequam etiam ullum conjugii ſui fructum vidiſſent, Deus illis patrium amorem, omneſque inſpiraverat qualitates, quę ad bonam ſanctamque filiorum educationem ſunt neceſſariæ. Quemadmodum vero non ſolum erant futuri totius poſteritatis parentes, verum etiam magiſtri, atque doctores, mentem eorum iis replevit cognitionibus, quæ ipſis ad familiam regendam auxilio eſſe poterant, non ſolum ut illi eas probe tenerent, verum etiam ut eaſdem aliis tradere poſſent. *Idem*.

Antequā ineatur conjugiū Deus eſt conſulendus.

Haud injuria vulgo dicitur tamquam veritas omnibus recepta ſæculis, bona, & felicia conjugia in terris quidem contrahi, atque adimpleri, ſed in cœlis diſponi; etenim quemadmodum unus Deus nos perfecte cognoſcit, ita ille unus poteſt parem nobis jungere conjugem, quicum pacem ſervare, tranquillaque vita frui poſſimus, & facilius ſalutē noſtram operari. Idcirco illi qui adhuc liberi ſunt, ac per ætatem conjugio pares, monendi ſunt, ne quid inconſulto Domino hac in re aggredi audeant; in hac enim potiſſimum ab eo peo-

pendere debemus, ejuſque voluntatem deſideriorum noſtrorum normam efficere. Cum in Chriſtiana Religione duo ſtatus ſint, alter quidem continentiæ, alter conjugii, ſi alteruter a nobis cum utilitate eligendus eſt, nihil conari opus eſt inexplorata numinis voluntate, nihilque aggredi, niſi prius ejus lumina imploraverimus. Si arbitramur, filium officio ſuo deeſſe, dum inconſulto patre uxorem ducere meditatur; & ſi pater hanc ob rem adeo exardeſcit, ut illum exhæredet, omnemque ſucceſſionis in bona ſua ſpem illi auferat; credi ne poteſt, Deus, qui tantum hominibus confert honorem, ut eos filios vocare non dedignetur, non ſuccenſurus, ſi in tanti momenti negotio quid aggrediaris, antequam ejus voluntatem exquiras? Merito ne cogitari poteſt poſt adeo explicitum divinæ bonitatis contemptum, illum nequaquam ablaturum gratias ſuas, ſuaſque benedictiones minime denegaturum? Vis conjugii ſtatum amplecti; at quis tibi vires præbebit ad omnes illius curas ſuſtinendas, & onera ferenda, niſi te Deus in hoc ſtatu eſſe juſſerit? *Idem Tomo primo*.

A Deo maxime expectanda uxor eſt, quæ tibi utilis futura ſit.

Cum Dei afflatu, vel miniſtrorum ejus conſilio, aut eorum, qui in te aliquam obtinent auctoritatem, conſilium inieris ducendi uxorem, a Deo præſtolare conjugem, quæ tibi utilis futura ſit: videlicet, crede, Providentiam hanc, qua reguntur omnia, oblaturam tibi perſonam eam, quæ a te ſit eligenda. Hoc nos admonet Sapiens, cum aſſerit. Prov. 19. bonam, prudentemque uxorem Dei munus eſſe, ac unice a Deo proficiſci: *Domus, & divitiæ dantur a parentibus, a Domino autem proprie uxor prudens*. Cum prædeſtinationis quædam cauſa ſit, cohabitare cum ea, quæ nobis, quod bonum eſt ſuadeat, noſque ad illud inducat, credendum eſt, hanc eamdem Providentiam, quæ ſuper electos vigilat, ita quæcumque ad eos ſpectant diſponere, ut tandem ad eum perveniant finem, cui illos deſtinat per vias, quas ipſe illis aperuit, & per quas illos deducit. *Idem*.

Conjugii elogium, & quo in pretio habendum.

Conjugium primum eſt vitæ communis vinculum; fundamentum, primum totius humani commercii præſidium, cognationum omnium principium. Hoc familias efficit; familiæ civitates, civitates regna. Omnes homines illud intueri debent veluti petram, unde exciſi ſunt. *Attendite ad petram, unde exciſi eſtis*. *Iſaiæ* 51. Contractus eſt eadem cum orbe terrarum jactana primordia, neque alium præter Deum habens auctorem. Gnoſtici hæreticorum omnium turpiſſimi, illud tanquam malum, ac deteſtabile, rejecerunt; ſed cum in Geneſi videamus Deum conjugii inſtitutorem, & in Evangelio Jeſum Chriſtum nuptiali convivio intereſſe non dedignantem, deteſtari debemus infames hæreticos, a quibus improbatur. Neque enim propter caſtitatis honorem, ac reverentiam ita loquebantur, ſed propter libidinoſiſſimam licentiam, quæ tot illis permittebat uxores, quot poſſent abuti. Quod ſi ſuadet Apoſtolus, ut continentia ſervetur, non ideo tamen improbat conjugium, quod non niſi ab illis damnari poteſt, qui de divinis operibus ſentiunt injuſte; verum docet, neminem ad conjugalem ſtatum teneri, eumque non ſine merito relinqui poſſe, ut ſtatus perfectior eligatur. *Idem*.

Conjugium eſt indiſſolubile.

Quamvis natura, humaniſque legibus, conjugia indiſſolubilia eſſe non doceremur, ſolum Jeſu Chriſti præceptum in evangelio irrogatum ad omnem auferendam dubitationem ſufficere poſſet: ita ut matrimonium frangi nequeat, quin lædatur magnum illud ſacramentum, quod Jeſus Chriſtus cum Eccleſia conſtituit, cui ſe non ad tempus, ſed in æternum conjunxit. Hæc adeo conſtans eſt inter fideles veritas, nullam eſſe rationabilem cauſam, qua matrimonium poſſit infringi præter mortem. Sterilitas, quæ præcipuum illius finem impugnare videtur, ſemper habita fuit cauſa nimium infirma, quæcumque in perſona reperiretur, ad illius diſſolutionem obtinendam, neque ſine lacrymis in hiſtoria legi poſſunt terribilia Dei ſupplicia in eos, qui infringere auſi ſunt, quod Deus arcte adeo conjunxit. *Idem*.

De conjugii fidelitate.

Inter conjuges fides reputanda eſt veluti prima obligatio, quæ ex conjungio oboriatur. Vir ergo, & uxor ſibi perſuadent, ſe ex ipſo nuptiarum die inviolabilem ultro, citroque ſibi fidem fuiſſe pollicitos, & non poſſe, quin ſalutem ſuam prodant, infringere promiſſionem ſuam, cujus Deus teſtis eſt, & cujus futurus eſt vindex, ſi umquam fuerit perfracta. Sciant, ubi ſemel aſſenſerunt, omni jure ſuo cautos fuiſſe translatione irrevocabili, ac mutuo dono, quod humanis, diviniſque legibus probatum fuit, viri corpus in uxoris, uxoris vero in viri eſſe poteſtate. Hinc Sanct. Auguſtinus de bono conjugii capit. 6. eos omnes, qui ſtatum hunc amplectuntur, etiam atque etiam monitos vult, ne putent, conjugium ſtatum eſſe libertatis; ſed potius ſervitutem eſſe, quæ alterum alteri ſubjicit, virumque cogit, ne de ulla impoſterum muliere, quam de ſua cogitet, & mulierem, ne velit, niſi quod ſecundum conjugalis caſtimoniæ leges viro ſuo eſt placiturum: *Debent ſibi conjugati mutuam quodammodo ſervitutem*: *Idem*.

Quam grave, & infame illud ſit peccatum, quo conjugalis fides violatur.

Cum Sanct. Job de hoc ſcelere cap. 31. loquitur, diceres, hunc religioni ſibi vertere illius proferre nomen, ac metuere, ne vocabulo adeo hominibus, ac Deo inviſo, & deteſtabili ſua ſcripta coinquinet. Illud vocat ſcelus, *nefas*, *maximam iniquitatem*; ſi enim cum aliis criminibus conferatur, eorum nequitiam exſuperat, eo uſque ut Deus animam perditam, atque omni ſcelere fœdatam exprobraturus non aliud aptius nomen inveniat, eamque, veluti maximum probrum, vocet adulteram. *Generatio mala, & adultera*. Matth. 16. Quodcumque illa ſcelus patraverit, hoc uno nomine eidem exprobratur; cumque Deus illam adulteram dixit, omnia dixiſſe videtur, neque apertius exprimere poſſe hominis indignitatem, qui Dominum ſuum derelinquit, ut verſus creaturam aliquam ſuas affectiones convertat. Quænam vero eſſe debet hujus peccati deformitas, quæ cæterorum, ut ita dicam, turpitudinem auget? *Idem*.

Mutuus conjugum Amor.

Ubi Adam ex myſtico evigilavit ſomno, quod infunderat Deus, coſtam illi auferens, & ubi ex divina revelatione cognovit, mulierem, quam intuebatur, illam eſſe, quam ipſi in conjugem deſtinaverat Deus, ſtatim clamavit: *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea*. Quid autem innuebat, niſi mulierem hanc ſui ipſius partem eſſe, eamque ſe amaturum eſſe eadem charitate, qua ſe ipſum amabat, ejuſque incolumitatem ſibi æque charam futuram ac vitam ſuam. Et ſane niſi Deus inſpiraſſet Adæ affectionem hanc æque teneram, ac fortem, voluiſſet ne ille poſt lapſum ultra hanc mulierem videre? Recordatio ſemper præſens, quod ut illi morem gereret, iis exciderat bonis, quibus divinitus fuerat cumulatus, tanto illum mœrore confeciſſet, ut illam pati minime poſſet, neque reſpicere niſi tamquam ſuæ calamitatis, ſuæque maledictionis originem. At Deus, qui prævidebat malum, quod ex odio hoc profecturum erat, tantum mulieris amorem in Adam accendit, ut quidquid deinceps contigerit, numquam illam ſumma complecti benevolentia deſtiterit. *Idem*.

Annulus; qui ſponſis tribuitur amoris mutui ſymbolum.

Eccleſia, quam in omnibus cæremoniis Spiritus ſanctus dirigit, in matrimoniis eum ſervat ritum, quo ſponſi mutuam, quam ultro citroque fovere debent, dilectionem docentur. Præcipit enim Sacerdoti; ut annulum benedicat, qui viro primum tribuitur, qui illum recipiens cor ſuum ſignare, & illud alteri cuicumque amori claudere videtur.

Hinc ſponſæ digito ingeritur, ut viciſſim obligetur non alium mortalem diligere præter eum, quem ſibi in virum Deo diſponente conjungit. Annulus hic eſt veluti ſignum, cujus duplex eſſe debet effectus in duorum conjugum corde. Alter eſt conjugalem in illis amorem ſervare; alter vero aditum externo cuilibet amori concludere. *Idem.*

Interconjuges mutua eſſe debet confidentia.

Quemadmodum confidentia eſt conſtantis amoris exploratæque fidei effectus, neceſſaria eſt mortalibus omnibus, qui quocumque commercii vinculo ſimul adſtricti ſunt; at nulla ſocietas eſt, ubi major eſſe debeat, quam in conjugio: & ſane quænam crux eſſet viro de uxore diffidere, cui non minima negotiorum, bonorumque ſuorum cura committenda eſt? Nonne eſt cum domeſtico inimico vitam ducere, cohabitare cum fœmina, jugiterque de mala ejuſdem fide dubitare? Nonne hoc idem eſt ac ſibimet ipſi non fidere, ac ſe ſuis armis confodere? &c. *Idem.*

Conjugū concordia.

Concordia, Sanct. Joann. Chryſoſtomus inquit, omnes efficit conjugii divitias ſimul atque delitias; hæc enim, Pater idem ait, vera ſunt bona, ſi vir cum uxore conſentiat, & uterque animo, ac ſenſu conjuncti ſint, tamquam unum tantummodo corpus efficientes. Bona hæc talia ſunt, ut beatos ſe poſſidentes efficiant in ipſa etiam paupertate, atque conditionis humilitate, quia jugi tranquillitate fruuntur. Verum ne putes unionem, & pacem hanc poſſideri poſſe, niſi per *charitatem, quæ diffuſa eſt in cordibus noſtris.* Ad Rom. 14. Hanc autem, qui conjugali ſtatu irretiti ſunt, a Deo peculiariter debent expetere, non illam ex ſe ipſis expectare, ac ſperare poſſint; quicumque enim amor, qui Dei charitati minime innititur, nequaquam corda conjungit, niſi carnali, prophanoque vinculo, quod ſerius, ocyus frangitur, atque conteritur. E contra quæcumque accidant adverſa iis, quos Sacramentum indiſſolubili nexu alligavit, Dominus illis gratias afferet neceſſarias, quibus adjuti in commune ferant jugum, cui ferendo unus non eſt, ſed quod ſit leve cum a duobus mutua charitate conjunctis ſuſtinetur. *Abbas de Monmorel ſermone pro ſecundo Evangelio poſt Epiphaniam.*

Ut conjugium ſit felix conjugum requiritur ſimilitudo.

Ut conjugium ſit ſelix ante cætera neceſſarium eſt, ut inter illum contrahentes ſimilitudo inveniatur, & ſponſus ſponſæ, & hæc illi ſimilis ſit; hæc eſt cura quam diligenter habenda eſt, ut uterque genere, ætate, fortuna ſint pares; præſertim vero ſtudiis, & affectibus, in quibus præcipua ſimilitudo conſiſtit. Hoc attendere parentes debent, ubi filiis ſuis proſpicere cupiunt, niſi Deo reſpondere velint de malis omnibus, quæ male conjunctum matrimonium, vel ſi dicere fas eſt, monſtroſam conjunctionem ſubſequi conſueverunt. Hoc autem plerumque evenit, cum patres cogunt filios eas uxores ducere, vel filias illis viris nubere, quos libido, ambitio, vel avaritia delegit? Quid cogitatis, o parentes? quibus malis aditum reſeratis? Sine hac æqualitate, quæ vinculum pacis eſt, & nodus concordiæ, quæ ante cætera optanda vobis eſt, quia inde omnis connubiorum felicitas pendet, Domus univerſa quamprimum ſuſdeque vertetur, non aliud præter jurgia, ac lites audietur, vir uxori, uxor viro, uterque ſibi invicem dæmones erunt. *Idem paulo immutatus, & amplificatus.*

Studiorum, ac virtutum ſimilitudo fons eſt pacis, & benedictionis familiarum, & conditio prima, quam Deus eſſe voluit in conjugio, cujus ipſe auctor fuit. Attamen hodiernæ die præ cæteris magis negligitur. Ambitio, vel avaritia plerumque conjugia nectit. Non quæritur quænam fuerit inſtitutio, quæ ſit probitas, quæ ſapientia, ſed quæ dignitas, quæ ſubſtantia. Diligenter ad examen vocatur quidquid ad fortunæ bona pertinet, & perfunctorie animi, ac mentis dotes, nec non Dei timor, qui utrarumque fons eſt, inquiruntur. Conjugium non habetur amplius tamquam *Sacramentum*, in Jeſu Chriſto, *& Eccleſia*, ſed quædam veluti negotiatio, quæ inter virum, uxoremque tranſigitur non ſecundum eorum merita, ſed ſecundum bona, quæ poſſidentur ab illis. De divitiis ſollicitis non laborant, utrum hoc ſuæ felicitati, & minus adhuc, utrum ſuæ expediat ſanctitati, & dummodo id multa cum utilitate fiat, negliguntur mores, ſtudia, conſcientia, quæ utrique omnes vitæ hujus motus, vel lenire debet, vel exaſperare. Hoc pacto connubium initur, ubi errata nullam habent medicinam, ubi pœnæ acriores ſunt, & frequentiores propter funeſtam commoditatem, qua alter alteri poteſt moleſtiam afferre. *Flechier in Sanct. Joſephi Panegyrico.*

Diſcordia, & mala, quæ ex conjugum inæqualitate oriuntur.

Hinc omnia proficiſcuntur incommoda, quæ in pleriſque conjugiis videntur; hinc aſperitas illa, & moleſtia, quæ domum paci, & ſocietati deſtinatam, in perpetuum diſcordiæ, ſollicitudinis, & zelotypiæ infernum convertunt. Hinc averſio ab eo ſolo objecto, quod unice amandum eſt, quæ paulatim tepore quodam, mox vero infidelitate, ac denique manifeſtis ſe ſe prodit inimicitiis. Hinc familiarum, quæ optime conſtitutæ videbantur, interitus propter conjugum de familiæ imperio certantium, ſuas voluptates, ſuaque bona ſeorſim habere cupientium, ac ſæpe ſolatium earum injuriarum, quas ſibi inferunt, in illis, quibus alios afficiunt, invenientium. Hinc filiorum excidium propter pravum patris ingenium, omnia inquirentis oblectamenta, illoſque ſermonibus, & exemplis malum edocentis, antequam per ætatem illud cognoſcere valeant, ac per negligentiam matris, quam ludi voluptas, & ſui ipſius amor totam occupant. Hujuſmodi ſunt pleraque conjugia, quæ mundi hujus ſpiritus conſociavit. *Idem.*

De conditionum inæqualitate in conjugibus.

Satis intelligi nequeunt graviſſima incommoda, quæ in conjugiis accidunt, in quibus non modica partium deprehenditur inæqualitas. Etenim quin ſingulas proſequamur ætatis, ingenii, aliarumque qualitatum diſſimilitudines, quæ non niſi moleſtiſſimos effectus habere poſſunt, eam tantummodo placet attingere, quæ ad genus, & nobilitatem pertinet. Quid enim vulgo lucratur humili loco natus, nobilem fœminam uxorem ducens? Quin gratiam, & auxilium inveniat, quomodo ſperabat, repulſas, atque contemptus nanciſcitur. Quemadmodum dominam pro uxore duxit, ita factus eſt tot dominorum ſervus, quot affines adeptus eſt; indeſinenter illi generis humilitas exprobrabitur; inferetur ſermo de patris, vel avi arte, atque indigitabitur officina, ubi laboribus ſuis ille victum ſibi comparavit; opportune, importune alluſio fiet ei muneri, quod non ita pridem obire conſuevit, cujus plurimi meminerunt, & quod exprobrabitur illi, quotieſcumque paulo turgidius ſe ſe extulerit. Si vir uxorem in debita continere ſtuduerit obedientia, hæc fratres ſuos illi intentabit, atque cum parentibus ſuis ſexcentas querimonias ſubinde adhibebit; ſin autem illam ita, ut ipſi libuerit, vitam ducere paſſus fuerit, jam veluti ſervus habebitur. Altera ex parte humili loco nata mulier, ſed cui ſe ſe liberalem fortuna præbuit, ſi propter opes, quibus aucta eſt nobili nubat viro, egregiis nireſcere debet corporis, animique dotibus, alioquin totius affinitatis ludibrium futura. Quotidie ſexcenta videbit, ſibi diſſimulanda; plurimæ illi ferendæ erunt injuriæ; genus illius millies ipſi exprobrabitur, ita ut niſi profunda humilitate, invictaque patientia ſit prædita, vitam in lacrymis, perpetuoque mœrore ſit traductura; aſſentiri cogetur, quod dotalia bona impendantur ad æs alienum ſolvendum, atque erogentur in inſanos ſumptus viri, qui nulla numquam utetur erga illam indulgentia, quæ huic non mediocri bonorum ſuorum ſtet pretio. Illa non audebit prodire in cœtum conſanguineorum viri ſui, niſi æquo animo non ſolum paſſura ſit quemcumque locum ſibi relinquere velint, verum etiam illos veneratura ſit tamquam indignabunda numina, quæ omne recipiunt thus, quod ſibi adoletur, quin ne gratum quidem animum teſtentur. *Sancta Familia Tomo tertio.*

In con-

In conjugiis præ cęteris vitanda eſt ſtatus, & conditionis diſparitas. Cum aliquis ſupremæ Aulæ miniſter uxorem ducit artificis cujuſdam filiam, diſparitas, quæ intra hos conjuges adeſt, ſtatim ſeſe prodit, omnibuſque obloquendi tribuit occaſionem. Nemo ſibi perſuadere poteſt, hujuſmodi necti poſſe conjugia ſine quadam turpitudine: immo neque ſatis ſolida eſſe poſſe cenſentur; cum enim ſimilitudo ſit fundamentum concordiæ, nihil boni ſperari poteſt, nihilque diuturni ex duorum mortalium connubio, inter quos nulla intereſt ſimilitudo. *Idem*.

Quid ſpectandum in conjugis electione.

Ea quæ in conjugis electione ſpectanda ſunt, nequaquam obnoxia tempori ſunt, neque morbis, uti ſpecies, neque calamitates, aut fortunæ vices debent metuere, ut divitiæ; ſed immutabilem habent conſtantiam, qualia ſunt lene, ac docile ingenium, pia, & ſapiens educatio, quæ alteram nobis naturam impertit eo præſtantiorem priori, quo ratio exculta agreſti, incultæque rationi præſtat; indoles ſuavis, atque aliis placere ſtudens, quæ ſibimet vim infert in omnibus, ne aliis eruterem figat; prudens, conſultaque agendi ratio, quæ in omnibus modum ſervare novit; fortitudo, & generoſitas, quæ nullum fugit laborem, ut ad bonum aliquod perveniat; quæ omnes iracundiæ motus ſuffocat, potiuſquam exardeſcat, & alicui afferat injuriam; quæ ſui ipſius compos eſt, ac ſe ipſam cohibere didicit, ne qualibet in occaſione ſeſe in inutilia verba effundat. Hæ qualitates fere numquam ſpectantur; ſed veriſſimum ſemper erit aſſerere, quo magis in iis reperientur, qui conjugio adſtricti ſunt, eo majorem in eorum conjugio ſuavitatem futuram. *Idem*.

De illis, qui filiis ſuis uxores tribuunt imparem ætatem habentes.

Quam rari parentes ſunt, qui ſecundum Apoſtoli conſilium filios ſuos *in Domino* collocent in matrimonium. Quot ſunt, qui ſperantes futurum ut filię ſuæ alieno diteſcant patrimonio, ut deinde illas nobiliori viro dignas efficiant poſt mortem viri ſenio confecti, quam in ſingula momenta præſtolantur, eas ſenibus tradunt, qui ſunt potius cadavera jamjam efferenda, quam homines in poſteritate ſua ſtudentes reviviſcere; hoc pacto in juvenibus hiſce victimis paternæ, maternæque ambitionis, & cupiditatis inſtaurantes crudele illius tyranni ſupplicium, qui mortuis viventia nectebat corpora, ut horum cruciatus diutior eſſet, & gravior. Quid enim eſt puella ætatis flore gaudens conjuncta viro, qui ſenio confectus eſt; quos avaritia, & ambitio indiſſolubili vinculo conſociatunt, & quibus Deus in pœnam numquam elargitur benedictionem, & gratiam ſeſe viciſſim amandi? Quid, inquam, eſt hoc conjugium? niſi corpus vivens mortuo corpori alligatum? Quid duo iſti conjuges, qui inevitabili neceſſitate ſeſe ſingulis momentis, eamdemque ad menſam videre debent, & quibus ætatum, atque idcirco ſtudiorum, affectuumque diſparitas neceſſitatem indicit, ſeſe mutuis odiis perſequendi, ſibique viciſſim mortem imprecandi, & fortaſſe etiam procurandi? *Auctor ſermonum Chriſtianorum pro ſecunda poſt Epiphaniam Dominica*.

Mala, quæ accidunt in conjugiis, in quibus Dei voluntas explorata non fuit.

Undenam tot mala, quæ frequentiſſime in conjugiis videntur? Non alia profecto cauſa inquirenda eſt; niſi quod antequam ſtatus hic ſuſcipiatur, Dei voluntas non exploratur, neque conſulunt oraculum iſtud, ſine quo aliud quovis conſilium nonniſi fatale eſſe poteſt, ac perniicioſum. Et ſane undenam proficiſci putas hoc frigus, hunc contemptum, hanc zelotypiam, has injurias, infidelitates, divortia, bonorum diſſipationes, maloſque negotiorum eventus, qui integras perdunt familias? Hæc tot malorum origo eſt; quia pleraque conjugia inexplorata numinis voluntate fiunt; quia cum ducitur uxor, cæca tantum libido, vel avaritia conſulitur, quæ ab invitis etiam extorquent conſenſum; vel oculi conſuluntur, qui ſe decipi ſinunt illecebris objecti, quod nihil intentatum reliquit, ut eos falleret, vel mortalium dolis, qui nihil reliquum fecerunt, ut nobis facerent fucum. Quia plerique filii poſt adoleſcentiam in omni libidinis genere anteactam, parentibus eam, quam debent detrectantes reverentiam, illis invitis, ac repugnantibus, vel ſaltem eorum conſenſu non expectato ducunt uxorem, quia parentes ipſi ſuam potius utilitatem, inanemque conſulentes cupiditatem, quam rationem, & Dei gloriam ſpectantes minus diligenter inquirunt, utrum illi, quibus in matrimonium conſociare ſtudent filias ſuas, probitate, aut virtute ſint præditi, quam utrum magnis fulgeant honoribus, ac opes, agroſque poſſideant. *Idem*.

Præcipuus finis propter quem conjugis inſtitutum eſt.

Verum eſt, conjugium in prima inſtitutione ſua, quæ in innocentiæ ſtatu peracta eſt, non alium habuiſſe finem quam hominum multiplicationem; ſed poſt peccatum, affectuumque perturbationem voluit Deus, illud eſſe concupiſcentiæ remedium; cui, quia nimis infirmum, contra tantum hoc malum fuiſſet, ut efficacius exiſteret, gratiam Sacramenti novæ legis Jeſus Chriſtus adjecit. Verum humiliter ſane de illo ſentiret, qui arbitraretur ideo tantum fuiſſe inſtitutum, ut incompoſitæ remedium eſſet cupiditatis, tribuens facultatem eidem ſatisfaciendi, dummodo intra legitimi conjugii terminos fiat. Sacramentum hoc tamquam infidelis quidam, & non Chriſtianus reſpiceret, qui illud eſſe cogitaret prophanum cupiditatis explendæ adminiculum, non autem veluti myſterium, cui Deus ideo ſuas elargitur gratias, ut conjuges in caſtitate contineat, utque illos inducat ad ſanctius imitandum amorem illum, quo Eccleſiam ſuam, Jeſus Chriſtus proſequitur. Certum eſt enim, quemadmodum fidelium conjugium illud Jeſu Chriſti cum Eccleſia repræſentat; opus eſſe, ut eorum amor illum imitetur, quo Eccleſia a Salvatore diligitur: quæ quidem S. Pauli ſententia eſt ad Epheſios *c.* 5. ſcribentis. *Viri diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus Eccleſiam. Idem*.

Diſcrimen inter Chriſtianorum, & infidelium conjugia.

Chriſtianorum conjugium nequaquam in eodem loco habendum eſt, ac infidelium. Hoc eo ſpectat, ut homines in lucem edat, ut opes illis congerat, utque illos ad vitam humanæ ſocietati conformem inſtituat; ſed fidelium matrimonium inſtitutum eſt, ut tot Jeſu Chriſto filios gignat, quot in lucem edere poterit. Igitur nequaquam voluptatis deſiderio, ſed animo tantum divinum adimplendi conſilium, quod eſt Chriſtianorum numerum multiplicandi, atque Eccleſiæ filios gigendi, qui ad Cœleſtem gloriam contendere poſſint, conjugium eſt ineundum. *Idem*.

Matrimonium ſanctum eſt, & pro ſancto habendum.

Nihil matrimonio ſanctius, cum parentes ſtatum ſuum tamquam publicum bonum ſpectantes, unanimi, conſtatoque conſenſu filios ſuos qui ipſorum gloria, & corona futuri ſunt, ſancte inſtituere contendunt; ſed nihil funeſtius, nihilque pernicioſius eſt eo conjugio, in quo parentes ſtatum ſuum tamquam voluptatis, ac libertatis ſtatum conſiderantes, parum laborant bona præbituri exempla filiis ſuis, quos hoc pacto in Chriſtianæ religionis opprobrium, ac Reipublicæ interitum educant. *Idem*.

Mala conjugia ſæpe ex filiis proveniunt, qui contra parentum voluntatem ducunt uxores ut libidinem expleant.

Malorum conjugiorum cauſa ſæpe penes adoleſcentulos eſt, qui in Sacramento id unum inquirunt, quomodo effręnem libidinem expleant. Incipiunt, fortuito adamare; per habitum proſequuntur; & ex criminoſa licentia ſæpe mutuum nexum efficiunt. Inde inobedientia, & contra patriam auctoritatem rebellio; poſtquam ſeu ducant, ſeu minime ducant in uxorem ſuarum cupiditatum objecta, patet, conjugia eorum ſemper mala futura. Et profecto, ſi quos vel quas deperennt, non ducunt, primus amor invictus eſt obex amoris, & concordiæ, quam habere deberent vel cum uxoribus, quas ducunt, vel cum viris, quibus nubunt; ſin autem ducunt, ignis, qui re adhuc integra adeo flagrans, & ardens videbatur, & qui libidinis tantum imagine excitatus, vel impedimento irritatus erat, tepeſcit, atque extinguitur ſtatim ac illi ſatisfactum eſt, ac nullus reliquus eſt obex, qui ſuperetur. *Abbas de Monmorel ſermone jam memorato*.

Conjugii dignitas, & ſanctitas.

Fatendum eſt Deum inſignem hominibus contuliſſe gratiam, ubi voluit inſtituere Sacramentum, ut inter illos firmaret conjugia, quæ ad ſupernaturalem ordinem extulit, & quorum illi ipſi miniſtri ſunt.

Non minimum parentibus honorem impertit Deus, cum illos eligit, ut in Eccleſia filios educent, qui Sancti fieri poſſint in cœlo; ita ut conjugium Jeſu Chriſti inſtitutione conſecratum non ſit criminoſus aliquis contractus, qualem Heretici quidam crediderunt, neque ſocietas mere civilis, qualis apud Ethnicos erat; immo neque ſimplex religionis ceremonia, ut in lege veteri, ſed magnum Sacramentum, quod repræſentat auguſtiſſimum fidei noſtræ myſterium in unione Jeſu Chriſti cum Eccleſia. Hæc autem conjugii ſanctitas principium eſt munerum, & officiorum, quæ imponit, quorum præcipuum eſt, hunc ſtatum ob chriſtianas rationes amplecti, in quibus caro, & ſanguis nullam partem obtineant. Quo magis animalis homo conatur unionis hujus puritatem corrumpere, eo magis ab homine ſpirituali ſanctificari, attolique debet; etenim quemadmodum præſtantiſſima quæque fiunt deterrima, ubi corrumpuntur, ita ſæpe ea quæ in labem, vitiumque magis vergunt, fieri poſſunt perfectiſſima, ubi per gratiam eſpientur. *Eſſais de ſermons* pro ſecunda poſt Epiphaniam Dominica.

Conjugiũ jugum eſt moleſtum & nodus indiſſolubilis.

Inter conjugii pœnas, quid gravius hac ſervitute, quæ nonniſi cum vita finem eſt habitura? Conjugium enim vere ſervitus eſt, S. Ambroſius inquit, eamdem ob cauſam, quia eſt Sacramentum in indiſſolubili nexu conſiſtens. Si Dei Filius matrimonium in ordine naturæ reliquiſſet, ad ſummum contractus eſſet civilis, qui frangi poſſet iis in occaſionibus, quæ id exquirerent. Docent hiſtorici prophani divortium apud veteres licuiſſe; & in veteri etiam lege non deerant quædam legitimæ cauſæ, propter quas vir uxori libellum repudii dare poſſet. Sed in Jeſu Chriſti Eccleſia poſtquam Deus conjugio tradidit virtutem repræſentandi unionem corporis ſui cum Verbi perſona; hoc ſacramentale vinculum æque indiſſolubile eſt, ac unio, quam repræſentat. Ita Sacer hic nodus, qui irrevocabili modo alteri perſonæ nos alligat, vere ſervitus eſt. Idcirco Apoſtoli loqui audientes Salvatorem de conjugii vinculo tanta vi diſputantem dixerunt illi; hæc igitur ſi vera ſunt, non expedit uxorem ducere. Hoc non omnes norunt, Dei Filius reſpondit, & beati ſunt, qui continentiæ legem ſibi irrogarunt, ut Cœlum lucrentur. Hoc ille pacto loquebatur; ſciebat enim conjugium pleriſque fidelium moleſtum jugum futurum cujus pondere præmerentur. Namque conjugalis ſocietas infinitis propemodum pœnis conjuncta eſt, quæ perferendæ quidem ſunt, ſed quas in ſanctum uſum transferre pauciſſimi ſciunt, quia non ſatis habent patientiæ, atque religionis. *Idem.*

Curæ, & moleſtiæ, quæ in conjugiis accidunt.

Quin memorem maximam hanc vim moleſtarum curarum, quibus hominum vita præpedita eſt, & quæ in matrimonio magis augentur; attendenda ſolum eſt varietas temperamentorum, quæ in duabus occurrit perſonis, quæ invicem ſunt conjugali vinculo adſtrictæ; viri prudentis, atque ſapientis cum muliere vana, & mundana; mulieris modeſtæ, ac frugi cum viro intemperante, ac furioſo. Quot uxores male habitæ, vel contemptæ gemunt, ac tribulationis pane veſcuntur, quem lacrymis miſceant, quotieſcumque conjugum ſuorum flagitia, quorum curſum inhibere non poſſunt, intuentur.

De conjugum officiis

Quid dicam de officiis, omnino conjugali ſtatui inhærentibus, & viro æque, ac uxori communibus, quale eſt alterius viciſſim, immo etiam filiorum, ac domeſticorum ſalutem operandi? Etenim, o mulier, rationem reddituraes animæ viri tui, filiorum, atque domeſticorum tuorum. Ideo vitam vivere debes frugi, cum omnium virtutum exemplo, & qualis chriſtianam decet mulierem; illos erudire debes, illos corrigere, illis invigilare. Alter alterius curas lenire debetis, alter alterum ferre, filios alere, edocere, illorum defectus, & vitia corripere, interitum illorum vereri, eorumque ſaluti cooperari. Hæc quidem veſtra ſunt munera, & onera non levia, pro quibus ſæpe cœleſtem opem implorare debetis. *P. de la Colombiere in Chriſtianis Conſiderationibus.*

Mutuus conjugum amor.

Cum matrimonium ſit ſocietas a Deo virum inter, uxoremque ordinata, ejus perfectio in amore conſiſtit, qui illos indiſſolubili ratione connectit. Amor hic ſanctus erit, ſi illius principium, finis, & cauſa fuerint ſupernaturales, ſi ſe mutuo dilexerint, quemadmodum præcipit Deus. Si ſecundum S. Pauli *ad Epheſ. 5.* doctrinam meminerint, matrimonium Sacramentum eſſe, quod Jeſu Chriſti unionem cum Eccleſia repræſentat, ſi unionem illam tamquam ſuę imitati fuerint exemplar; ſi vir uxorem dilexerit, ut Jeſus Chriſtus Eccleſiam, ita ut pro illa mortem ſubierit; ſi uxor viro ſuo ita ſubdita fuerit, ut divino ſponſo Eccleſia; ſi mutuus amor utrumque ad Dei amorem, ac ſervitutem accenderit. *Auctor Anonymus.*

Conjugia, quæ nectit avaritia &c. numquam felicia ſunt.

Mirantur mortales, ut plurimum inter conjuges parum amicitiæ, & concordiæ inveniri; at equidem fateor, mihi hac de re numquam inceſſiſſe admirationem. Quomodo enim matrimonia fiunt, & quo intuitu conjugia inſtituuntur? Alia quidem per avaritiam: adoleſcens ille locuples eſt? plures eidem ſperandæ ſunt hæreditates? dignitatem aliquam obtinet? In mundo effulgere poteſt? Hæc ea ſunt, quæ quæruntur; non virtus, nec perſona viri ſed illius fortuna ſpectatur; atque inde fit quod ubi duxit uxorem, mutata fortuna, mutatur amor. Nonniſi propter opes amabaris, niſi tantum divitiarum poſſides, quantum putatur; vel niſi tantum ſuggeris in aleam, luxum, alioſque ambitioſæ conjugis ſumptus, quantum illa requirit, jam nullus amor eſt; ſed lites tantum, indignationes, probra; & fortaſſe alibi ſibi quæret amaſium, qui hæc omnia illi abunde ſuppeditet. Vos autem, mulieres, voſmet beatas exiſtimabatis cum hoc viro, qui tot blanda verba vobis proferebat, qui teſtabatur, ſe pro vobis totum ſanguinem ſuum effuſurum, ſed vos ille fallebat. Pecuniam amabat veſtram; ubi bonorum veſtrorum partem obligurierit, vos contemnet, ac irridebit. Alia conjugia ex cæca libidine oriuntur. Puella illecebris ſuis affectationibus, blanditiis, lenocinis, ac meditatis artibus, quas præ me ipſi melius noſtis, adoleſcenti huic perplacet. Quamvis non eodem nata ſit loco, quamquam conſanguinei, & amici id ægre ferant, illam habere cupit; ſed illius amat illecebras, non perſonam; hæc lenocinia, hæc ſuavitas brevi tranſibunt. Nondum abſolutum erat convivium, cum in nuptiis Cana vinum defecit. Vix illis nupſeritis, o puellæ, cum in ſexcentas erumpent injurias, & contumelias; alius quidem errorem ſuum, alius ſuam fatebitur calamitatem, alius mœrore conficietur, alium uret zelotypia. *Joly pro ſecunda poſt Epiphaniam Dominica.*

Patientia, & mutua indulgentia in matrimonio eſt neceſſaria.

Inter ea, quæ in connubis neceſſaria ſunt, non extremum locum obtinet chriſtiana patientia, & mutua indulgentia. Fieri non poteſt, ne his aliqua inter virum, uxoremque ſuboriatur; niſi utrique plurimum inſit moderationis, & lenitatis, numquam inter eos pax erit. Hæc ſunt diſſenſionis ſemina, S. Gregorius inquit, quæ dæmon ſalutis inimicus ad eos perdendos ſerit. Nonnumquam nititur ille inconſtantia, ambitione, impatientia, impetu, pertinacia, ſuperbia mulieris, ut virum torqueat, quemadmodum uſus eſt lingua, probris, & imprecationibus uxoris Job, ut hujus malis inſultaret. Nonnumquam utitur imperioſo, feroci, moroſo, inquieto, indocili, iracundo viri alicujus ingenio, ut excruciet uxorem. Violentus homo eſt, qui ad minimum verbum exardeſcit, qui ſuſpicioſus eſt, qui, ſi quid non cedit ex ſententia, vel aliquam jacturam patitur in obvium quodlibet iracundiæ, doloriſque ſui depromit effectus. Quid in hujuſmodi occaſionibus faciendum eſt? Manſuetudine, ac indulgentia viciſſim utendum eſt, neque dicendum, quod ſæpe auditur; deterior ergo conditio mea eſt, quam ſervi, quandoquidem pati debeo pravum mulieris, quæ mihi obtemperare debet, ingenium; neque illud; ergo ſerva ipſa ſum calamitoſior, cum debeam ferre malum viri temperamentum, qui me deberet amare. *Idem.*

Digitized by Google

Mala conjugia ſunt cauſa malorum omnium, quæ in Chriſtiana religione videntur.

Quemadmodum ea ratio prorſus prophana, atque ab omni Dei conſilio prorſus abhorrens, qua conjugia fiunt, aſſiduaque mala, quæ ibi videntur, ſunt funeſtiſſima, eorum malorum cauſa, quæ totam Eccleſiæ faciem miſerrime fœdant, ad primigeniæ pulchritudinis illius formam exprimendam ſatis eſſet omnes conjugii abuſus reformare, ac illud ad eam revocare puritatem, quam in ipſa habuit inſtitutione. Sed donec avaritia, ambitio, voluptas, vel ſors erunt nuptiarum pronubæ; donec in tanti momenti negotio Deus neque conſuletur, neque invocabitur; donec qui ſtatum hunc amplecti volunt, inquirent dumtaxat uxoris dotem, quin ullam rationem habeant generis, virtutis, inſtitutionis ejuſdem, & puellæ parentes illam nuptui tradituri non aliud ſpectabunt, quam bona, dignitatem, officium adoleſcentis, quin illud inquirant, utrum ſit ſapiens, atque virtute prędirus; donec fides conjugalis negligetur, atq; ea contemnetur unio, quam adeo arcta affinitas quærit; donec nulla erit cura filios ad cęli hæreditatem educandi, ſperandum non eſt futurum ut vetus chriſtianiſmi puritas refloreſcat, eaque deſinant mala, quæ jampridem Eccleſiam deformant, ſimulque ſunt cauſa malorum omnium, quæ late quolibet in ſtatu graſſantur. *La Font, diſcurſu pro altera poſt Epiphaniam Dominica.*

Maxime intereſt ſtatum hunc Deo inconſulto minime amplecti.

Si maximi momenti ad ſalutem eſt nullum ingredi ſtatum, niſi a Deo fueris vocatus, hæc neceſſitas tanto magis inevitabilis fit, atque arcta, quo majoribus præpeditus eſt difficultatibus, ac graviora continet officia ſtatus ille, qui ſuſcipitur, ita ut majoribus gratiis ad illa rite obeunda te egere cognoſcas. Docet ratio, tunc diligentiores curas eſſe adhibendas, prolixiores fervidioreſque preces fundendas, ſi minime deſint legitimæ ad ſtatum hunc vocationis indicia. Talis eſt conjugii conditio, quacumque ea parte inſpiciatur pluribus circumundique ſcopulis ſeptum eſt, gravia imponit onera, magnaque officia, in quorum multitudine facillimum eſt ea prætermittere, quæ magis eſſentialia ſunt, maximique habentur momenti. Nonne igitur prudentiæ intereſt, S. Chryſoſtomus ait, nequaquam fortuito tantum hoc negotium aggredi neque eum ingredi ſtatum, unde egredi minime liceat, cum ſemel fueris ingreſſus, quin antea rite perpenderis, utrum a Deo voceris; utrum hæc ea ſit conditio, quam ille nobis indigitavit, ut eidem inſervientes ſalutem noſtram operatemur; utrum nobis propriæ, & neceſſariæ inſint qualitates, ut illius onera ſuſtineamus, ejuſque munera adimpleamus. *Idem.*

Pro hoc magis quam pro alia qualibet re ad Deum confugiendum eſt.

Si chriſtianæ pietatis eſt Deum invocare, ejuſque implorare ſubſidium rebus in omnibus, ne quid contra illius voluntatem fiat, quanto hoc potiori jure faciendum eſt, cum amplectendus eſt ſtatus pro toto vitæ ſpatio, præſertim vero ſtatus periculis, pœnis, curiſque repletus, ac tot calamitatibus obnoxius, qualis eſt ſtatus conjugii? Attamen o deplorabilem cæcitatem? Qui in minoribus periculis divinam opem expoſcunt, ubi conjugium ingreſſuri ſunt Deum ne invocant quidem, quamquam quotidie videant quot mortalibus ſtatus hic fiat funeſtus curarum, malorum, crudeliumque ſollicitudinum fons. Heu! quot calamitatibus ſepta ſunt ipſa etiam conjugia, quæ feliciſſima videntur? modo pro earum curarum magnitudine, quæ ſuſcipiendæ ſunt, ut familia nimium frequens alatur; modo pro filii jactura, qui parentum erat deliciæ; modo pro lite aliqua, vel negotio cujus ambiguus eſt exitus; modo pro ſuſpicionibus, & zelotypia, quam verbum temere prolatum accendit in viri, aut uxoris animo, & quæ in rerum omnium affluentia omnem vitæ tranquillitatem perturbat. Hæc omnia proculdubio merentur, ut illis cogitatio impendatur, & confugiatur ad Deum pro negotio, quod adeo moleſtos eventus poteſt habere. *Idem.*

Pro bono, & felicitate familiæ opus eſt, ut vir, & uxor curas partiantur.

Ad amicitiam, concordiam, & unionem inter virum, uxoremque fovendam quam maxime prodeſt conjugii munera, & onera partiri; & quomodo vita noſtra in publica, & domeſtica negotia diſpeſcitur, uxoris intereſt poſtrema hæc ſibi vindicare, ea vero quæ difficilia, majoriſque momenti ſunt, viro integra reſervare. Ad uxorem non pertinet, S. Chryſoſtomus hoc in argumento inquit, publicis vel belli, vel pacis immiſceri negotiis, rei familiaris, negotiorumque domeſticorum cura illam magis decet, quam publicis rebus vacare. Providentiæ effectus eſt, Pater idem ait, quod homines, qui maximis negotiis pares ſunt, minus ſint minimis, quæ nihilominus prætermitti non poſſunt; ut gratias habeant mulieribus ob curam, quam gerunt de illis: homines enim illa contemnerent, niſi earum haberent auxilium, ac illa facile præterire poſſent; altera vero ex parte mulieres, quæ ſuopte ingenio ſuperbæ ſunt, ac imperioſæ, inſolentia intumeſcerent, ſi magnis negotiis admoverentur. Quamobrem Deus conjugii onera, & officia diviſit, ne mulierum conditio contemptibilis fieret propter inutilitatem, & ut hac diviſione inter conjuges firmaretur concordia, cogitantes, alterum viciſſim alterius auxilio indigere. *Idem.*

Conſueta ſimulatio inter conjugatos ſa.

In pleriſque conjugiis non invocatur Deus; metuitur immo etiam, ne hic eorum regat articulos; finis illis propoſitus non virtus, non ſalus eſt, ſed vel voluptas, vel bonum aliquod temporale; artes vero quę adhibentur, ſunt dolus, atque mendacium; nulla amplius ſinceritas eſt, plurima autem diſſimulatio. Augentur bona, æs alienum minuitur; argentum commodato acceptum, tamquam proprium exponitur palam; genus jactatur, ac plurima ſervorum caterva oculorum acies perſtringitur, ac pro veris ea, quæ commentitia ſunt, venditantur. Adhibentur amici, qui per aſſentationem loquuntur, aut per occaſionem, malæ fidei interpretes; quod autem maxime deflendum eſt, hujuſmodi negotiis ſæpe Sanctuarii Miniſtri præficiuntur, quibus ea una eſſe deberet cura, ut miniſterii ſui dignitatem tuerentur. Hinc ea mala, quæ in pleriſque familiis effuſa videntur, frigus, tædia, contemptus, lites, divortia. Nullum inveniret finem oratio, ſi omnia ſingillatim perſequi vellem: dicere ſatis ſit, horum malorum cauſam hanc eſſe, quod Deus hæc non fuſſit conjugia, & fines, artes, & intentiones nequaquam fuere conformes regulis, quas ille ad matrimonii felicitatem conſtituit. *Actiones Chriſtianæ in S. Annæ Panegyrico.*

Conjugia hodie non niſi ex cupiditate aliqua ſiunt.

Morum ſimilitudo præcipua eſt conditio, quam Deus ipſe *Geneſ.* 2. in conjugio voluit ſtatuere: *Faciamus ei adjutorium ſimile ſibi*; quæ quidem omnibus in conjugiis adeſſe deberet, ſed quæ hodie maxime omnium negligitur; cum ambitio, vel avaritia ut plurimum de hoc Sacramento decernat. Ne quæritur quidem cujuſnam ingenii ſit ille, qui ſeſe offert; utrum vitiis diffluat, an virtute præditus ſit: hoc primum quæritur, utrum locuples ſit, utrum aliquam obtineat dignitatem, utrum uberes habeat agros, & aliquam ſperet hæreditatem; minima etiam fortunæ momenta ad examen vocantur. Sed ubi virtus tantum, & præclaræ animi dotes nitẽt, hic præteritur; connubiũ tamquam negotiatio inter perſonam, ac perſonam tractatur; qui plura habet bona, illi, qui melior eſt, anteſertur: nihil intentatum relinquitur, ubi temporalis ſpectatur militas, & nullo in diſcrimine habetur bonum, pravumque ingenium, virtus, & vitium, prudens, ac imprudens agendi ratio illius, cum quo conjugium contrahitur. Hoc unice ſpectatur, ut opes augeantur, neque metuitur, ne calamitas ingruat, ubi ſemel jugum fuerit aſſumptum, cujus violentia, vel crudelitas non aliud habitura ſolatium eſt præter mortem. Inde tot mala proficiſcuntur, ac ideo reperitur infernus, ubi parvus ſperabatur Paradiſus. Vir uxorem non diligit; uxor virum odit; alter in immodicos ſumptus ſe tradit, altera in voluptates; domus hæc iam miſera eſt, atque inordinata; & quemadmodum mundi ſpiritus nectit conjugia; ita ſpiritus idem ea turbat, ac perdit. *Sermo manuſcriptus cujus auctor Flechier perhibetur.*

Quid uxor bona pati debeat a viro nequam.

Mulier adſtricta conjugio, quod ſola parentum cupiditas conſociavit, & quæ meliori nupta viro tranquillam duxiſſet vitam, ſed quæ in reliquum vitæ ſpatium ſe videt alligatam viro difficili, moroſo, aſpero, cujus tamen ingenium ferre, defectus pati, odia, furo-

tores, inſanias diſſimulare debet, quin in eas iras, ac divortia erumpat, quæ ſemper com ſcandalo conjuncta ſunt: quantum huic mulieri ferendum eſt? quot non ferendas cruces domi ſuæ invenit? Sed quot merita peo cœleſti gloria poteſt acquirere illas patienter ferens, zelotypi viri rationem habens, quotidie ſuſtinens ingenii vani, ac imperioſi impotentiam, ſuffocans, diſſimulans, oblivioni tradens omnia, & cor ſuum clanculum coram Deo effundens, in quo uno ſolatium poteſt invenire? *Pater Cheminais*.

Qui per avaritiam conjugis ineunt, ſæpe viciſſim falluntur.

Quinam hodie ille juvenis eſt, qui uxorem ducturus ſcire quærat, quænam ſit mulier, quam accepturus eſt, quomodo inſtituta, utrum probis moribus ſit, & irreprehenſibili vita. Omnes illius curæ illuc tandem redeunt, ut ſciat, quantum bonorum habeat, quantum agrorum, quantum mobilium; emere videtur uxorem, & ſæpe etiam conjugium contractus nomine appellatus, & plures audio hodierna die dicentes, talis cum tali contraxit, innuentes, eam in uxorem duxiſſe; hoc pacto Dei donum dedecoratur, atque Sacramentum adeo Sanctum tamquam negotiatio quædam putatur, velut emptio, atque venditio. In hujuſmodi etiam contractibus, quilibet ſibi diligentiſſime caveat opus eſt, quia in his potiſſimum fallere quæritur. Et profecto conjugium negotium eſt, in quo falli non eſt difficile, & in quo non alius propoſitus finis eſſe videtur, quam ſeſe viciſſim decipiendi non in iis tantum, quæ ad fortunæ pertinent bona, ſed in corporis quoque, animique defectibus, qui poſt conjugium deteguntur; & qui efficiunt, ut plurimum de illa affectione depereat, qua alter alterum antea proſequebatur. *Auctor Anonymus*.

Conjuges mutuo defectus ſuos ferre debent.

Numquid vir ſtatim cum uxore ſua divortium facere meditetur propter aliquam illius imperfectionem? Adlaboret immo potius, ut leniter illam corrigat, ut pravum illius ingenium caſtiget; & licet in irritum cederent conatus omnes, ne credat ideo ſibi licere illam relinquere; quia aſſentiri nequit, ut crus, vel bracchium ſibi abſcindatur, tunc etiam, cum non ſperat amplius futurum ut convaleſcat. Vera unionis, & concordiæ fovendæ ratio hæc eſt, ut uterque conjux officia ſua diligenter obire ſatagat; uxor virum tamquam ſuperiorem ſuum, & eum, quem Deus illi dedit in dominum, revereatur; vir autem amet uxorem ſuam eo modo quo Jeſus Chriſtus dilexit Eccleſiam. Mulier hæc reliquit domum patris, matriſque ſuæ, ut tibi adhæreret; ne inveniat ergo in te imperioſum dominum, a quo injuriis afficiatur, vel qui eidem rebus in omnibus gaudeat adverſari. *Idem*.

Uxores ſubditas eſſe debent viris ſuis.

Apoſtolus *ad Epheſ. 5.* paucis docet, quomodo uxores viris ſuis ſubjectæ eſſe debeant: *Sicut Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto; ita & mulieres viris ſuis in omnibus*. Uxores eam adhibeant viris ſuis, quam debent, reverentiam, atque obedientiam, tamquam Jeſu Chriſto, cujus erga illas repræſentant auctoritatem; vir enim mulieris caput eſt, ſicut Jeſus Chriſtus Eccleſiæ. Quemadmodum Eccleſia ſubdita eſt Jeſu Chriſto, oportet etiam uxores rebus in omnibus ſubditas eſſe viris ſuis. Hæc una vox, *in omnibus* ſufficit ad prætextus omnes auferendos, ad omnes inanes excuſationes diſſipandas, ad omnes dubitationes, quæ oboriri poſſent, ſolvendas: *In omnibus*, quin aliquid præter culpam excipiatur; facile enim quiſque intelligere poteſt, Apoſtolum nequaquam ſignificaſſe, vel docuiſſe, quod uxor viro debeat morem gerere in iis, ubi læditur Deus. *Cambolas, in libro, cui titulus; Exemplar vitæ Chriſtianæ cap. 5. de Familiarum regimine*.

Mala conjugia inde procedunt, quia Dei auxilium invocatum non fuit.

Si rite perpendatur cauſa divortiorum, litium, diſcordiarum, quæ vulgo in familiis videntur, patebit hæc inde proficiſci, quia antequam conjugia ſtatuerentur, Deus conſultus non fuit, ſed ad illa contrahenda in conſilium adhibitas fuiſſe cupiditates, humanos ſenſus, & carnis prudentiam, non leges rationis, & evangelii. Et ſane quidnam accidere poteſt illis connubiis, quibus non religio, & gratia, ſed ſolæ cogitationes, ac perennia divortii deſideria interfuerunt? Deus profecto fecit quod debuit, ut diſſidia prohiberet, inſeparabili vinculo virum; uxoremque conjungens; ſed cur cupiditates id, quod poſſunt minime præſtent, quandoquidem in hæc fœdera conſuluntur? At quid illæ ſuapte natura turbidæ, ac impetuoſæ poſſunt efficere, niſi pariant turbas, ac diſſenſiones, & id ſeparent, quod Deus arcte adeo conjunxit? *Sarazin tom. 2. Adventu*.

Inter conjuges ingeniorum, virtutumque ſimilitudo requiritur.

Quæ unio, & quæ concordia inter illos eſſe umquam poteſt, qui diverſo ſunt ingenio, & ubi bonorum, ætatis, aliarumque qualitatum æqualitas unioni fovendæ maxime neceſſaria deſideratur; ſed ubi potius integra inæqualitas invenitur, ita ut ſapiens, ac prudens puella adoleſcenti flagitioſo, ac vitiis omnibus coinquinato, vel vana mulier juveni prædito virtute nubat. Quomodo hæc adeo diverſa conciliari poſſunt? Et quænam eſſe poteſt illa ſocietas, quæ in omnem vitam duratura eſt, ubi alter quidem ſuis ſervit affectibus, alter vero moderatus eſt; ubi devota uxor eſt, & vir impius, vel uxor furens eſt, ac iracunda, vir autem lenis, atque pacatus? Operoſum eſt hæc inter ſe adeo oppoſita conciliari, & perrarum eſt, quod hujuſmodi conjugia turbis, atque litibus ſint vacua; etenim quemadmodum rarum eſt, quod ſimul vitia conveniant, & affectiones ſibi mutuo non adverſentur; ita rarum quoque eſt, quod iidem conjuges pacem ſervent; & re ipſa minime ſint veluti duo contraria, ſeſe invicem evertere, ac vinculum, quo conjunguntur infringere, tota niſu conantia. *Idem*.

Non opes ſed virtus ſpectanda illius eſt, quæ eſt in uxorem ducenda.

Cum S. Chryſoſtomus eos, qui uxorem ducere volunt, hortatur, ne reſpiciant opum affluentiam, ſed bonos tantum mores, innocentiam, & ſapientiam conſiderent illius, quam ſibi ſponſam aſſumere cupiunt, non ait Sanctus hic doctor, nullam omnino habendam eſſe rationem vel bonorum, vel generis; ſed tantum docet, opus eſſe, ne hoc uno tantum conſilio conjugia fiant; & præ cæteris rationem quam diligentiſſime habendam morum, vitæ, pietatis, aliarumque ſpiritualium qualitatum, quæ vel ſolæ efficiunt conjugia locupletiſſima. Ita illa omnia condemnat, quæ mere ob humanam fiunt utilitatem; tunc enim horum connubiorum auctor Deus non eſt, & illa ſæpe, ſin minus ſolvi poſſunt propter vinculum, quo conjuges adſtringuntur, ſolvuntur tamen per affectus, qui remittuntur, ac facile diſſipantur, ubi humanis tantum rationibus innituntur. *Idem*.

Enormitas ſceleris, quod committitur ab iis, qui conjugalem fidem infringunt.

Adulterii gravitas deſumitur ex injuria, quæ fit Sacramento, & ex promiſſæ fidei perfractione. Quod ſi leges civiles magis auſteræ ſunt erga mulieres ſui oblitas officii, quam erga homines; Dei tamen lex utroſque damnat æqualiter; cumque de mutuo agatur officio, quicumque deficit, æque nocens eſt in oculis Dei. Itaque vehementer errat, qui putat, cum de pudore, & caſtitate ſermo eſt viros aliquod præ uxoribus habere privilegium; ſi enim conjugii leges perfregerint, iiſdem ſubjacent pœnis, & jure; puella enim cur patrem, matremque ſuam relinquit adhæſura viro, a quo ſibi vile ſcortum, ac proſtituta meretrix præferatur? Vos miſeros! Si uxoris dotem diſſipaſſeris, Magiſtratus vos ad ejuſdem rationem reddendam adigeret; at ſi conjugalem perfregeſitis fidem, non homini quidem vobis erit ratio reddenda; at ulciſcetur Deus fruſtratæ conjugis jura, & conjugii ſanctitatem, quam polluiſtis. Hoc ipſum dicendum de nupta muliere, quæ ſeſe alteri mancipat viro: fruſtra oculis viri ſui artibus, ac dolis ſecretam abſcondit impudicitiam; numquid fallet oculos Dei, qui, ut Sapiens ait, ſunt nitidiores ſole, omneſque hominum vias illuminant? Ut generatim loquar, nullum ſcelus eſt hoc magis contumelioſum Deo, & quod illum majori dedecore afficiat. Ideo Scripturas plenas videmus ſuppliciis, quæ Deus in illos exercuit, qui hac labe infecti fuere; Onam ſubita morte percuſſum; Urbem Sichem deletam; Tribum Beniamin cæſam, Ammonem interfectum, Salomonem idololatram factum, Davidem plures in Regno ſuo clades perpeſſum. Quæ quidem pœnæ animis veſtris ſatis imprimere debent ejus criminis horrorem, quod ita

Gen. 38. *Gen. 34.* *Jud. 20.*

ad

ad iracundiam provocat Deum. *La Font, & Auctor Anonymus.*

Nuptæ ſeſe ſectari debent veſtium ornatu.

Chriſtianæ mulieres, aſſueſacite viros veſtros ut in vobis id diligant, quod in meretricibus invenire non poſſunt; at quomodo tamen illos aſſueſacietis, niſi abiicientes criminoſos ornatus, ac reverentiam, & amorem modeſtia, & ſapientia vobis conciliantes. Ita conjugii veſtri felicitas erit tuta, viri veſtri lætabuntur, vos autem honorem conſequemini. Benedicet Deus familiæ veſtræ, & vos admirabitur mundus; Ita docebitis filias veſtras, luxum, & amatorias blanditias, quæ familias dedecorant, ac ſæpe etiam evertunt, evitare. Ad hæc ſcitote rei domeſticæ curam præſertim a vobis pendere; cum enim frequentius domi præ viris maneatis, qui vobis integram relinquunt rei familiaris œconomiam; veſtram eſt illius quam ſolertiſſimam curam gerere. Vobis cordi ſit ſervorum æque ac filiorum veſtrorum ſalus; ut ſciant fidei myſteria, ad Sacramenta frequentius accedant, & mane, ac veſpere Deo preces effundant; vos autem virtutum omnium illis exempla præbete. Hæc ſunt veſtri ſtatus officia. *Auctor Anonymus.*

De matribus quæ filias in matrimonium vel propter ambitionem, vel propter avaritiam tradunt.

Avaritia, amor proprius, ac temporalis fortunæ ſimilia ſtatus movere ſolent matres, quæ filias ſunt nuptui tradituræ. Hunc unum ſibi proponunt finem: animarum earumdem ſalute minus moventur; non quærunt, utrum ille, quem filiæ ſponſum eligere cupiunt, virtute ſit præditus, ſapiens, pius, prudens; ſed utrum ſit locuples, multa cognatione nobilis, fortuna decorus. Itaque mirum eſſe non debet, ſi poſtquam nos Dei fuerimus obliti, & ipſe viciſſim obliviſcatur noſtri, & ſi malum initium adeo pravos, ac moleſtos exitus habeat. *Cameracenſis Antiſtes in Chriſtiana inſtructione pro puellarum educatione.*

Mala diſpoſitio quæ ad hoc Sacramentum paſſim adfertur.

Non miror equidem, nihil æque rarum eſſe, ac ſancti conjugii gratiam, quandoquidem illius munera, & officia ita ignorantur, & plerique fidelium, qui ſeſe aliis præparant Sacramentis per actiones pietatis, ac pœnitentiæ, huic ſeſe diſponunt per luxum, per intemperantiam, licentiam, verbo, peccata omnia, quæ in evangelio damnantur. Puellæ ſeſe ad hoc præparant præter morem calamiſtris ſe comentes, ac mundo muliebri ornantes, ut incauti alicujus adoleſcentis oculos fallant, quin morum puritate, modeſtia, ac prudentia viri alicujus virtute prædiri ſibi concilient amorem. Aliis placere geſtientes ægre intra exactæ modeſtiæ fines ſe continent; quæ res efficit, ut juvenes puellas has vanas faſtidiant, quia illas intus, & in cute bene norunt, & quia illarum vanitatem, ac modicum verecundiæ non ignorantes a nuptiis cum iiſdem contrahendis abſtinent, veriti, ne illæ immodicis ſumptibus rem familiarem evertant, & ne cum bonorum, honoriſque virilis jactura, aliis adhuc placere concupiſcant. *Idem.*

In conjugii ſtatu ſanctitas, & ſublimis perfectio poteſt acquiri.

Cum matrimonium inſtitutione ſua, fine, ac myſterio, quod repræſentat, ſanctum ſit; liquido patet in eo homines ſanctificare ſe poſſe, illam perfectionem acquirere, quam Deus ab illis exigit, quos ad hunc evocat ſtatum, quemadmodum int ſancti viri in veteri, novaque lege fecerunt; poſſe amare Deum eique inſervire, omneſque virtutum actiones exercere, quæ cum hoc ſtatu ſimul poſſunt inveniri. Quod ſi quis objiciat, S. Paulum in prima ad Corinthios epiſtola de conjugio loquentem ibi aliquod ad perfectionem impedimentum nanciſci, eo quod eorum, qui conjugali vinculo adſtricti ſunt, cor diviſum eſt: (vir, inquit ille, cor ſuum Deum inter, & uxorem partitur, & uxor ſuum Deum inter, & virum; quam cordis diviſionem, ſatis oſtendit Apoſtolus, ab ipſo cenſeri perfectæ Dei ſervituti contrariam, quandoquidem fidelibus ſuadet, ut ſi poſſunt, a vinculis conjugii expediti remaneant, in ſtatu de Deo uno cogitandi remanſori.) Verum eſt tamen, & hoc in ſenſu Apoſtoli verba intelligenda ſunt, a Deo non eamdem requiri perfectionem in conjugatis, ac in iis qui in cœlibatu, ac religione vivunt; & quemadmodum varii ſunt in ſanctitate perfectionis gradus, in conjugio ad illum perveniri poſſe, quem Deus petit ex iis, qui in hoc ſtatu reperiuntur; & accidere etiam, ut quamvis ſtatus hic non ſit æque, ac religioſorum perfectus, non deſint tamen qui perfectiorem ducant vitam, & qui in cœlo majorem ſanctitatis lauream conſequentur, quam alii plures, qui in ſtatu minus perfecto fidelius, diligentius, atque puriori cum intentione omnia officia obire ſtuduerunt. *Auctor Anonymus.*

Quomodo vir, & uxor ſibi mutuo opem ferre debent in morbis, aliiſque vitæ caſibus.

Quicumque morbus, quæcumque infirmitas, quodcumque accidat infortunium alterutri conjugum, qui ſeſe mutua charitate proſequuntur; alter qui ſcit non conjugalis tantummodo ſtatus, ſed humanitatis eſſe viciſſim compati mala, quibus premuntur, ipſam inſtaurare debet benevolentiam, ac indeſinenter ſupremum flagitare Dominum, ut ſin minus in ſe illud transferre velit malum, ſaltem illud partiri, ſuæque juſtitiæ pro una duplicem mactare victimam velit. Hac in occaſione charitas expromere debet quidquid habet fervoris, generoſitatis, perſeverantiæ; & quod in hac occaſione teſtatur; idem eſſe debet in omnibus vitæ caſibus, atque in ipſius effetæ ſenectutis infirmitatibus. *Deſumptum ex libro, cui titulus: Rationes ſervandæ pacis in conjugio.*

In alterutrius conjugis morte ſuperſtes quid faciendum.

Infringitne mors ſacrum illud vinculum, quod Sacramento arcte adeo fuerat adſtrictum? gratia efficere debet, ut naturæ ipſi vis inferatur, ut hæc jactura ea ſubmiſſione feratur, quæ illa digna ſit, qui ex ipſo conjugii ſui primordio Dei voluntatem tamquam propriæ normam ſibi propoſuerant, qui didicerant nos non ideo naſci, ut vivamus, ſed ut moriamur, ita ut id quod vitam dicimus, proprie loquendo non aliud ſit quam morbus nos ad extremum finem adducens. Ita cum iſti ſeſe irrevocabilibus divinæ providentiæ mandatis ſubmittant, opus eſt, ut qui ſuperſtes remanet, oculos alteri claudat, quem Deus prius tem vocavit, atque extremo hoc officio ea abſolvat munera, quæ Sacramentum ipſi impoſuerat. Deinde lacrymæ illius eſſe debent Chriſtianæ, quæ debent impendi ad divinam miſericordiam flectendam, non obliti, ſi eorum in terris perfracta conjunctio eſt, in cœlo tamen non debere interrumpi per communicationem precum, quas ſuperſtes effundere debet ad maturandam demortui beatitudinem, cui aliquid adhuc ſupereſſet divinæ juſtitiæ perſolvendum. *Idem.*

Cur S. Paulus Sanctæ familiæ vocet domeſticam Eccleſiam

Veritas eſt ſatis ſuperque confirmata, conjugium a Jeſu Chriſto ad Sacramenti dignitatem evectum fuiſſe ad indiſſolubilem repræſentandam unionem, quam cum Eccleſia ſua contrahere dignatus eſt. Hinc inferuntur officia, & munera eorum, qui ſtatum hunc amplexi ſunt: videlicet unio animorum, mutua auxilia, reciproci affectus, præſertim vero inſeparabilis hujus affinitatis nodus numquam infringendus. At S. Paulus qui in epiſtola ad Epheſios c. 5. hæc omnia collegit officia, familiam, ubi hæc omnia religioſius ſervantur, Eccleſiam domeſticam vocat: *Salutate Priſcam, & Aquilam adjutores meos, & domeſticam Eccleſiam eorum*; ut oſtendat eos, qui hoc Sacramento conjuncti ſunt ex privatis domibus efficere debere particularem Eccleſiam; videlicet domum orationis, viventes ſuimet ipſorum hoſtias offerre, filios, ſervoſque educere, curam habere, ut Deo ſerviatur, atque, ut verbo me expediam, exercere omnia, quæ in Eccleſia fiunt ad promerendas gratias, & benedictiones, quas Deus generatim ſuper Eccleſiam effundit. *Auctor Anonymus.*

Undenam vulgo diſcordia in familiis oriatur.

Noſtin unde oriantur diſcordiæ, atque magis inſignes familiarum diviſiones? ex harum cauſarum alterutra, vel ex pravo uxoris ingenio, vel ex mariti furore; illic quidem mulier erit affectuum vario æſtu agitata, quæ poſtquam, tamquam recens Jobi conjux, inſociabili ingenio pacati viri patientiam delaſſaverit, reliquum fellis in innocentes victimas effundet, in filios videlicet, quibus non alia noxa eſt, niſi quod bacchantem ſortiti ſunt matrem. Hic vero violentus eſt vir, qui ad leviſſimam occaſionem, & ob minimum verbum exardeſcit, cui facile de omnibus ſuſpiciones ſubinde oboriuntur, & qui mœrore confectus, quod res aliqua male ceſſerit; pœnas ex uxore

depo-

depoſcit, efficitque per duritiem ſuam, ut illa indiſſolubilis vinculi nimis diuturnam durationem execretur. Si hujuſmodi in occaſionibus, qui conjugio vincti ſunt, meminiſſent neceſſitatis, qua alter alterius defectus ferre tenentur, næ illi quidem in hos exceſſus parcius erumperent. Attamen furit vir? uxor magis adhuc furit. Aliquid ne poſcit maritus? uxor contrarium exigit, idque eo pertinacius, quo iniquius; unde fit, ut inſociabile alterius ingenium, alterius vero inflexibilis pertinacia quam primum in familiam conjiciant diſcordiæ ſpiritum, qui & filios pauperes, & parentes efficit odioſos. Hic iracundus vir eſt in ſingula momenta in iras exardeſcens; ibi uxor imperioſa, cedere neſcia. Hinc oritur in familia infelix commercium mortalium male conjugatorum. Hujuſmodi in occaſionibus ea requiritur indulgentia, de qua Apoſtolus loquitur: *Supportantes invicem*; quæ ſi adeſſet, nullæ jam audirentur querelæ, nulla jurgia, quæ virum inter, & uxorem mirum quam frequenter audiantur. Numquid, hæc inquit, deterior, quam ancillæ, erit conditio mea, ſi quotidie ferendum mihi fuerit pravum hominis ingenium, a quo amari deberem? Numquid, alter addit, ſervo calamitoſior ero, ut patiar mulieris, quæ mihi obedire debet, libidinem? Unicum Apoſtoli verbum has omnes tempeſtates ſedare deberet. *Supportantes invicem. Ex libro, cui titulus: Regimen familiarum.*

Moniæ mulieribus ſub malorum virorum captivitate gementibus.

Deſolatæ mulieres, quibus fortaſſe Deus virum conſociavit, qui veſtra crux foret, & qui in teterrima captivitate vos detineret; hoc in loco ad examen non revoco, utrum vosmet vobis tantam hanc tempeſtatem conflaſtis propter cupiditatem in domibus veſtris imperitandi, propter nimis frequentes liberaſque hominum viſitationes, quæ nonnullam viris veſtris ingerunt ſuſpicionem. Quomodocumque ſit, magnum repente furores eorum ſedandi conſilium eſt ad lenitatem, atque patientiam confugere; auferre ab oculis eorum furoris, irarumque materiem: in aliis certaminibus ſi iteratis ictibus adverſarium premas, illum proſternis; in hoc autem cedendo triumphus reportatur. Donec violento reſtiteritis viro, agitatione veſtra oleum camino addetis. Torrenti ſimilis eſt contra oppoſitum vallum aſſurgenti, quo ablato ſtatim detumeſcit. Ne imperioſæ ultra ſitis, viri veſtri non erunt ultra iracundi; & quo erga illos vos leniores, ac indulgentiores præbebitis, eo magis de ſua erga vos ſeveritate remittant. Utrerque evitate cum ſimultatibus, quemdam altercationis, & contentionis ſpiritum, quo fit, ut quilibet pro ſe rationem ſtare, velit oſtendere; inde enim lites oriuntur; & cum vos aliqua alterutri elabitur, periculoſiſſimum eſt illam in arena ſtatim exaggerare, hoc enim magis magiſque exaſperat animos. *Idem*.

Duæ variæ deſcriptiones, altera quidem mulieris de re familiari ſollicitæ, altera mulieris rem domeſticã negligentis.

Non ſine voluptate legi poſſunt duæ, æque variæ deſcriptiones, quas in Sapientiæ libro nobis Biblia reliquerunt, altera quidem laborioſæ mulieris, ac familiæ regundæ vacantis; altera vero inertis, & rem familiarem negligentis; audite quæſo utramque, & quid diſcriminis intra mulierem utramque interſit, advertite. Altera quidem per diligentiam congregat, quod per inertiam altera diſſipat. Illa, Scriptura *Prov.* 31. inquit, pro filiorum ſuorum bono, *manum ſuam miſit ad fortia*; at hæc vitiis tantummodo, mulebrique mundo, ac ludis vacat; hæc ipſius eſt diſciplina. Illa non dedignatur fuſum volvere, ut domi ſuæ neceſſitati proſpiciat: *Digiti ejus apprehenderunt fuſum*; hæc vero tota die non aliud quærit, quam mane e ſtrato ſurgere, ut veſperi cubitum eat. Cum nihil habeat, quod agat, ſe ipſam comere, ac ornate ſatagit, ac infelici faciei eum fucum allinere, quem natura eidem negavit; vel in inſanos ſumptus nimium creduli conjugis opes erogare. Illa manum, crumenamque aperit pauperum egeſtatibus: *Manum ſuam aperuit inopi, & palmas ſuas extendit ad pauperem*; hæc autem non ſatis divitiarum habet, quas abſumat in alea, ſericam veſtem gerit, & cor ferreum pauperum lacrymis obduratum. Illa domeſticorum ſuorum mores ſcrutatur, ad evertenda peccata ſemper vigilans, ac intenta; atque hæc faciens non comedit panem, quem labore ſuo non comparaverit: *Conſideravit ſemitas domus ſuæ, & panem otioſa non comedit*; hæc vero ne jucundam turbet inertiam, qua fruitur, nullum patitur ſibi verbum fieri, vel de filiorum educatione, quos externæ providentiæ curis relinquit, vel de ſervorum profectu, quos pacta mercede deſtaudat. Ita videte, quæſo, diverſam duarum harum mulierum ſortem; prior illa filiorum quidem ſibi reverentiam conciliat, qui illius virtutem concelebrant, viri autem amorem, qui illius ſapientiam admiratur: *Surrexerunt filii ejus, & beatiſſimam prædicaverunt: vir ejus, & laudavit eam*; hæc vero ab omnibus contemnitur; filii quidem, quorum perdita res eſt, in illam rebellant; vir autem illam pati non poteſt. Eam domeſtici aſpernantur, & populus dolet vicem viri, cui providentia talem uxorem deſtinavit. *Idem*.

Conjugia hodie ex avaritia ut plurimum fiunt.

Quamvis conjugium aliquid ſanctum ſit, numquam tamen ſancte adminiſtratur; in eo majorem ſemper cupiditas partem ſibi vindicat, quam ratio; at non ideo tamen eadem ſemper cupiditas illius ſanctitatem corrupit. Olim ſtudium, & amor conſulebatur, nunc ſola fere avaritia conſulitur. Ideo tot videntur male conſociata conjugia, quia non ſpectatur amplius perſonarum conditio, ſympathia, ingeniorum ſimilitudo: ſufficit omnia ad id referri ſtudia, ut plurimum videlicet afferatur argentum. Idcirco tot infelices in conjugio videntur, quia conjugium ineuntes, ad felicitatem ſatis eſſe divitias crediderunt? *P. de la Colombiere. Sermone pro Virgine religionis veſtem induente.*

Zelotypia in conjuge crudelis affectus eſt, ac plerumque injuſtus.

Zelotypia, ac ſuſpicio de conjugis fide ſæpe ad furorem, ac injuſtitiam procedit. Hæc inſana eſt animi ægritudo, cæcuſque furor, familiarum pacem perturbans, ac ſæpe ad funeſtos exitus eos rapiens, qui ſeſe illi tradunt. Ater, improbuſque humor eſt, apud quem perfectiſſimæ etiam virtutes ſuſpicione non vacant, qui integerrimas etiam actiones culpa vacare non putat, qui omnia inficit veneno, qui ſe videre credit, quidquid veretur, & qui, ut S. Chryſoſtomus animadvertit, iis etiam, quæ magis incredibilia ſunt, adhibet fidem. A crudeli hac paſſione quam diligentiſſime cavendum eſt. *Idem*.

Diſſenſiones, ac ſimultates, quæ inter conjuges ſæpe ob leves cauſas oriuntur.

Viro, & uxori unum cor eſſe debet, ſpiritus unus: eadem habere debent deſideria, eoſdem ſenſus, affectiones eaſdem; verbo, unum ſunt, nequaquam conſiderandi ſunt, tamquam duo ſeparati, quia una ſunt caro, neque hominis eſt, id ſeparare, quod adeo arcto vinculo conjunxit Deus. *Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Matth. 19. Quam parum inter homines obſervatur lex iſta adeo ſancte inſtituta! Quid vulgatius eſt, & quid viros inter, uxoreſque frequentius videatur, quam diſcordiæ, antipathiæ, diſſidia, quæ cum vita ipſa permanent, atque nonniſi poſt mortem ceſſant? Illud vero magis mirum eſt, quod cum nulla momenti alicujus ſuppetit ratio, quæ pacem perturbare poſſit; cum nullam habent cauſam, propterquam invicem conquerantur, cum immo eæ adſunt qualitates, quæ in illis mutuam alere deberent exiſtimationem, ac benevolentiam, attamen propter nugas diſſentiunt. Vel minima res quælibet illos ad iracundiam provocat, ac ſæpe jurgia parit, & inimicitias; privatas quidem inimicitias, quæ licet ſimultatæ ſint, neque extrinſecus prodeant, immortales eſſe non ceſſant. *Abbas Trappenſis in moralibus conſiderationibus in evangelium S. Matthæi.*

Conjugia ſæpe infelicia ſunt, quia in illis contrahendis Dei auxilium non petitur.

Harum vero diſſenſionum, horumque malorum, quæ in conjugiis accidunt, cauſa hæc ſæpiſſime eſt, quod eorum Deus auctor non eſt, neque de hoc viro, & muliere matrimonium contrahentibus dici poteſt: *Quod Deus illos conjunxit*. Conjugia hæc rationibus, & conſiderationibus, quæ mere humanæ ſunt, fiunt, propter familiarum dignitatem, utilitatemque junguntur. Quemadmodum nulla in illis Dei pars eſt, neque Deus in illis vocatus eſt, & nihil in iis minus ſpectatur, quam Dei gloria, & contrahentium ſanctificatio, mirum eſſe non debet, ſi exitus eorum ſemper ſunt infelices. *Idem*.

Salvatoris diſcipuli qui ea mala videbant, quæ in

con-

Mala, quæ conſequũtur matrimonium.

conjugiis accidunt, ſecundum ea, quæ ſibi a divino Magiſtro declarata fuerant, dixerunt illi, ſi res ita ſe haberet, nequaquam expedire mortalibus ſeſe conjugali vinculo adſtringere, in quo ſervari minime poſſet quies, & pax, quam illi omnes ſibi proponere debent, qui hunc ſtatum eligunt, & ingrediuntur. Vir ſe expoſitum videt pravo ſuæ uxoris ingenio, illius iracundiæ, anxietati, æquis iniquiſque ſuſpicionibus, mobilitati, levitati, dicamus etiam infidelitati, & cordis improbitati. Quibus omnibus ſi regimen accedat familiæ, cura inſtitutionis filiorum, dolor, quo patres anguntur, ubi expectationi non reſpondeant, vigilantia, qua eorum fortunas ſtudent provehere, honorum jacturæ, quæ nimis frequentes ſunt vel propter malam rei familiaris curam, vel propter hominum iniquitatem; omnes denique hæ rationes, aliæque plures nimis validæ ſunt, ut homines ab eo ſtatu deterreant, quem tot mala conſequuntur. Quandonam igitur felicia erunt conjugia? Numquid habenda ſunt tamquam ſtatus prohibiti, ac illegitimi? Haud ita ſane; ſancti immo erunt, cum Divini ſpiritus afflatu fient; cum viri, & uxores ſibi ob oculos Dei gloriam proponent, cum Dei cultum, ac ſui ipſorum ſanctificationem inquirent. *Idem.*

Juſtitia divina in hac etiam vita punit, qui ad hunc non vocati ſtatum, Deoque inconſulto ineunt conjugiũ.

Operę pretium eſt ſcire, Dei Juſtitiam ſatis crebro peccatorum ſupplicia in alteram vitam differre; ſed in ſancti matrimonii prophanatores non ſolum in hac vita, verum ipſis etiam primis ſacramentalis eorum unionis temporibus, incipit animadvertere, faſtidiis, doloribus, pravo uxoris, aut viri ingenio, nulla, vel nimia ſobole, contentionibus, morbis, jacturis, præſertim vero illos cogens toto vitæ ſpatio cum domeſtico cohabitare inimico, a quo ſeparari non poſſunt. Dici quodammodo poteſt, S. Paulus has omnes conjugales calamitates nomine tribulationum carnis indigitare; verum nihil aptius ad eas exprimendas excogitari poteſt verbo, quo utitur S. Baſilius, qui conjugium *Officina dolorum* appellat. Quod oſtendit quammaxime intereſſe Eccleſiæ, Reipublicæ, familiarum, ac ſingulorum hominum noſſe, quænam fuerint Dei in hoc Sacramento inſtituendo conſilia. *Liber, cui titulus: Regula Chriſtiana ad conjugium ingrediendum, ac in eo ſancte vivendum.*

Pauci animum advertunt ad eum, quem ingrediuntur ſtatũ, eumque [illegible].

Nihil inter homines conjugio frequentius; nihilque ignotius quam hujus adeo communis conditionis officia. Plerique eorum, qui hanc aggrediuntur, externam dumtaxat illius ſpeciem, & quid in illa carnale, terrenumque eſt, ſpectant; nullo pacto quærunt munera, quæ in ea continentur, neque maximas eadem chriſtiano more obeundi difficultates. Hoc initius vitæ aggrediuntur iter, quin ſciant, quo eundum ſit, & quæ via ſit calcanda, atque cum externa perſona indiſſolubilem contrahentes affinitatem vix norunt quinam, vel quænam in hac vita futurus, futurave ſit ſuæ vel felicitatis, vel infelicitatis comes; ſed qui, vel quæ non extrema futura eſt cauſa ejuſdem & in hac vita, & in tota æternitate. *Auctor recens & Anonymus.*

Malorum quæ in ſa. m lus accidunt cauſa hæc eſt, quod in conjugiis ineũdis aliud quodvis præter Deum conſulitur.

Plerique eorum, qui ducunt uxorem, antequam ſeſe conjugio implicent, nequaquam Jeſum Chriſtum accerſunt, ut ipſorum nuptiis interſit; hoc eſt, non conſulunt Deum, qui oraculum eſt, ſine quo aliud quodvis conſilium nonniſi periculoſum, ac fatale eſſe poteſt. Undenam putas proficiſci hoc frigus, hanc incuriam, contemptum, zelotypiam, injurias, divortia, bonorum diſſipationem, pravoſque negotiorum eventus, qui tot familiarum interitum creant? Hæc ſane cauſa eſt, quod pleraque connubia ſuadentur non quidem a Jeſu Chriſto, a quo reprobantur; ſed a Dæmone, qui illis præeſt; hæc eſt, quod cum ducitur uxor, ea tantum conſulitur libido, quæ mentem excæcat, vel utilitas, quæ vel ab invitis conſenſum extorquet, vel oculi, qui ſe decipi ſinunt ejus objecti lenociniis, quod nihil intentatum reliquit, ut fucum faceret; vel quod mendacis amici, qui ſe corrumpi paſſus eſt, ut nos corruptus corrumperet, conſilium amplectimur. Hæc eſt, quia parentes ſuam potius utilitatem, inſanamque ambitionem provehendi familias ſuas in poſteris, quam rationem, & Spiritus ſancti lumina conſulentes minus quærunt utrum ille, cui filiam in uxorem tradere cupiunt, frugi ſit, ac bene moratus, an utrum inſignes obtineat dignitates, & numeratam pecuniam, agroſque plurimos poſſideat. *Auctor Anonymus.*

MENDACIUM,

Duplicitas, Calliditas, bona Fides, Sinceritas, Chriſtiana ſimplicitas.

MONITUM.

IN Concione de fidelitate, & bona fide, qua cum hominibus agendum eſt, neceſſario omnes hi tituli ſunt attingendi; ita ut quacumque ex parte hoc argumentum ſpectetur, ſive contra duplicitatem, atque mendacium invehatur Orator, ſive ad ſinceritatem, rectitudinemque cohortetur, verborum diſcrimen ordinem quidem, non autem materiam & ſermonis argumentum immutet juxta canonem illum, quem toties attulimus, non poſſe aliquem efficaciter ad virtutis exercitationem impelli, niſi ab oppoſito vitio deterreatur.

Huic nihilominus argumento id ineſt peculiare, quod virtus, oppoſitumque vitium facile dividi poſſent, ac ſeorſim pertractari, atque ſermo intra hos cancellos coerceri, exempli gratia, ut ab aſtu ac mendacio avertatur, vel ut ad bonam fidem rebus in omnibus ſervandam excitetur Auditor. Attamen, licet hæc argumenta ſimul invicem quodam veluti vinculo nexa cohæreant, integrum mihi eſſe ratus ſum, de illis ſub uno titulo pertractare; operoſum enim eſſet multum copia ſuggerere, quæ alterutri argumento ita eſſet accommodata, ut nullo pacto alteri conveniret. Fatendum eſt tamen hoc ipſum cum aliis pluribus, de quibus egimus, nexum quemdam habere, veluti cum hypocriſi, quæ ſimulatio eſt, ac ſpecies mendacii; cum adulatione, quæ fallit, & ſeducit; cum proditione, & perfidia, quas aliis titulis adjecimus; de quibus pauca tantum, obiterque in præſenti attingemus. Cæterum argumentum hoc quocumque vertatur, magnam exigit morum enumerationem, quoniam officia omnia, omniaque negotia reſpicit: præterquamquod magna rerum, inſtructionum, & characterum varietas exigit, ut totam vitæ rationem quocumque in ſtatu, & conditione amplectatur.

PARA-

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Multiplex concionum hujus argumenti ſtructura.

I. Sinceritati, bonæque fidei civilis ſocietas innititur; omne commercium incumbit; ac per eam inter homines pax, & concordia fovetur. Nullum ergo utilius, & in quo mortalium omnium res agatur, argumentum pertractandum aſſumere poſſum, quam de ſinceritate, bonaque fide, qua omnibus in rebus agendum eſt ſermonem inſtituens. Verum quemadmodum ubi de re agitur privata mortales fere nullo habent in diſcrimine ſanctiſſimas, ſacratiſſimaſque leges, ad ſinceritatem, bonamque fidem ſervandam, nulla re melius excitare vos poſſe credidi, quam ſi vobis meridiana luce clarius probavero: 1. Spiritui Dei, & chriſtianæ religionis nihil magis adverſari, quam ſpiritum mendacii, verſutiæ, & calliditatis. 2. Nihil hoc magis contrarium eſſe humanæ, & civili ſocietati, quoniam hæc eſt omnium turbarum, & diſſenſionum, quæ ibi accidunt, cauſa. 3. Nulla re majorem mentis, & cordis corruptionem indigitari, quam habitu mentiendi, atque in omnibus, quæ aguntur negotiis, dolum, atque aſtum adhibendi. Hæc eſt totius concionis partitio.

1. Nihil magis adverſatur ſpiritui Dei, & chriſtianæ religionis, quam mendacium, dolus, & ſinceritatis defectus: quis enim neſcit, Deum eamdem eſſe veritatem, æquitatem, ac immutabilem rectitudinem: illum in promiſſionibus ſuis fidelem eſſe, inquit Apoſtolus; & totum Cœli ordinem, totamque rerum naturam potius defecturam, quam vel unum *jota* ea lege, quam tradidit, & ex verbo illius interiret. Dolus ergo, & ſimulatio naturæ, ac maxime eſſentialibus dotibus ejus adverſantur. Quamobrem quantum diligit veritatem, juſtitiam, fidelitatem, bonamque fidem, tantum odit mendacium, aſtum, atque verſutiam. Hoc ille paſſim in Scriptura teſtatur, & nullum peccatum eſt, quod ſe magis perhorreſcere oſtendat, vel in quod majori animadvertat ſeveritate, quia nullum eſt, a quo majori afficiatur contumelia. Quæ cum meridiana luce clariora ſint, dici ne poteſt Dei ſpiritus hodierna die ſuper terram, atque inter homines permanere, ubi palam graſſatur infidelitas, verſutia; & adeo modicum bonæ fidei in commerciis, juſtitia, omnibuſque conditionibus vitæ deprehenditur? 2. Neque minus liquido conſtat nihil humanæ ſocietati magis oppoſitum, ideoque perniciosius eſſe; ſi enim illam fidelitas, & recta fides fovet, & alit, quiſnam dubio locus eſſe poteſt, quominus calliditas, mendacium, fideique defectus ſint ejuſdem funeſtiſſimus ſcopulus, ac interitus? Poſſunt ne familiæ concordiam, & pacem fovere, quæ inter fratres, & conſanguineos requiritur, ſi viriſſim in mutua vixerint diffidentia? Subſiſtere ne poſſunt civitates, cum quilibet accolam ſuum fallere quærat, ac per fraudem, ac vim bonis ejuſdem potiri? Quid de publica fiet ſecuritate, cum quilibet in id unum vacabit, quomodo os ſubliniat, ac in errorem impellat hic quidem ſocium, ille adverſarium, alius competitorem? Quælibet ars, ac vitæ conditio non aliud eſſet ultra quam latrocinium, & univerſa terra non aliud quam acies, ubi homines ſibi mutuo digladiarentur, ac nullam ultro citroque ſibi fidem haberent. E contra vero ſi bona fides, ſinceritas, ac fidelitas ibi regnarent, mundus jugi, tranquillaque pace perfrueretur. Quapropter lex evangelica, quæ uni innititur charitati fidelibus omnibus præſcribit, & etiam atque etiam commendat ſimplicitatem, & ſinceritatem tamquam tutiorem unionis, quæ inter fideles omnes eſſe debet, tuendæ rationem. 3. Si mendacium, aſtus, & fidei defectus civili ſocietati tantam afferunt perniciem, tertio loco addi poſſe mihi videtur, eos, qui præter ingenium in hujuſmodi vitia proclive longa fallendi conſuetudine validum contraxerunt habitum, homines eſſe non ſolum pravæ naturæ, cum quibus nulla eſt jucunda neceſſitudo, ubi hujus farinæ eſſe agnoſcantur; verum etiam cor æque corruptum habere, ac ſpiritum, & quantum hic dolis, diabolicíſque abundat inventis, tantum illud eſſe quibuſcumque ſceleribus par: ita ut homo verſutus, doloſus, callidus nequeat non eſſe nefarius; quia juxta S. Gregorium, non ſolum quodlibet mendacium, & quælibet fraus eſt iniquitas, verum etiam quodlibet peccatum, & quælibet iniquitas ſpecies eſt fraudis, atque mendacii; & quemadmodum alterum ſine altero eſſe non poteſt, homo ſine fide, eſt etiam ſine conſcientia, in omnia ſcelera pronus, quia rebus in omnibus fallere novit. Hac de cauſa S. Auguſtinus verſutos, improbæque fidei homines filios, & ſervos appellat Dæmonis, qui eſt pater mendacii; e contra vero illi, quibus rectum eſt cor, in Scripturis vocantur Dei filii, qui ſancto ejuſdem ſpiritu aguntur.

II. 1. Fraus, mendacium, verſutia, & duplicitas indignæ ſunt honeſto viro, cujus verus caracter eſt ſinceritas, fidelitas, & bona fides. 2. Hæc eadem vitia non minus homine Chriſtiano indigna ſunt, quia palam adverſantur ſimplicitati, ſinceritati, rectæque fidei, quæ tantopere in evangelio commendatur, & quam chriſtiana religio peculiariter profitetur.

III. 1. In quo conſiſtat ſinceritas, atque ſimplicitas chriſtiana, quæ æque diſtat a falſa prudentia mundana, & a craſſa ruſticitate hominum, nullo præditorum ingenio, nullaque inſtitutione excoltorum. 2. Simplicitas hæc tantum Deo accepta eſt, quantum ille mendacium, duplicitatem, & verſutiam perhorreſcit.

IV. 1. Numquam nos vel a Deo, vel ab hominibus tutiores eſſe, quam cum rebus in omnibus ſine dolo, & ſimulatione agimus. 2. E contra vero omnia nobis & a Deo, & ab hominibus metuenda, cum utimur aſtu, mendacio, verſutia: tandem enim veritas aperitur, & prava fide detecta, Dei, hominumque odio, & ultioni ſumus obnoxii.

V. 1. Cordis rectitudo, & ſinceritas virtus eſt, quam præ cæteris homines diligunt; attamen præ cæteris infrequentior eſt, & hodierna die in omnibus vitæ ſtatibus, ac negotiis, necnon erga hominum genus rariſſima: *Totus mundus in maligno poſitus eſt*; 1. Jo. 5. 2. Duplicitas, ſimulatio, & doli vitia ſunt, quæ maxime odimus, a quibus maxime cavendum eſt, & quæ maxima pariunt detrimenta; nihilominus illa effugere non conamur, quia amor proprius, ac utilitas noſtra ſeſe illis accommodant.

VI. 1. Vehementer errant, qui chriſtianam ſinceritatem, & ſimplicitatem pro ſtupiditate, ac defectu mentis interpretantur. 2. At vehementius adhuc errant cum verſutiam ac dolum veram prudentiam putant.

VII. Cur Deus a Chriſtifidelibus petat puerorum ſinceritatem, atque ſimplicitatem.

1. Quia aptiſſima, vel dicam melius, unica mundæ innocentiæ, evitandique peccati, ratio eſt ſemper agere ſecundum conſcientiam, & cum rectitudine cordis, quam nulla cupiditas, ac nulla cogitatio detorquere poteſt. 2. Quia hæc diſpoſitio eſt maxime opportuna ad virtutes omnes acquirendas, & exercendas. 3. Hæc melior, & facilior via eſt omnia munera ſua obeundi, Deoque fidem ſervandi.

VIII. 1. Mortalium omnium intereſt odiſſe mendacium, & calliditatem; hæc enim malorum omnium eſt cauſa, quæ acciderunt, & hodie in terris accidunt. 2. Difficultas ab alienis dolis cavendi, & dolor, quo ex fraudibus, pravaque aliorum fide conficimur, cauſa eſſe debent, ne quempiam fallamus.

IX. 1. Qui dolo, ac verſutia utitur, ut proximum fallat, ſe ipſum primum omnium fallit, & in ſe ipſum ope-

operatur. 2. Non poteſt fallere Deum, qui pravam illius intentionem videt, omneſque cordis ſinus ſcrutatur. 3. Illius artes, ac doli tandem aperiuntur, & longe majus auctori afferunt damnum, quam fructum afferre potuiſſent, etiamſi e ſententia ceſſiſſet; quia hoc pacto exiſtimationem, amicitiam, & omnium confidentiam amittit.

X. 1. Mendacia, doli, & mala fides, quæ adhibentur, ut negotium aliquod ex voto cedat, efficiunt, ut Dei gratiam, & amicitiam amittamus peccatis, quæ per eadem committimus. 2. Efficiunt ut amittamus exiſtimationem, nominis famam, & hominum amorem, quibus inter naturalia bona nulla pretioſa magis habentur. 3. Efficiunt, ut amittamus pacem, & quietem propter metum, ne prava conſilia noſtra aperiantur, & propter dolorem, quo efficimur, cum re ipſa aperiuntur.

XI. 1. Injuria, quæ fit Deo, qui ſuprema veritas eſt, & qui per mendacium dedecore afficitur. 2. Injuria, & detrimentum, quod proximo adfertur illum decipiendo ſimulve juſtitiam, & charitatem violando; 3. Injuria, quæ ſibimetipſi infertur, conſcientiam ſuam onerando ea noxa, quæ non ita facile reparatur, & ut loquitur Sapiens c. 1. *Os, quod mentitur, occidit animam*.

XII. 1 Nulla ratio, nullæ utilitas, nulla conſideratio excuſare poteſt mendacium, calliditatem, & malam fidem. 2. Omnia ad illa evertenda conjurant, divinæ, humanæque leges, quæ ſeveriſſimas pœnas depoſcunt. 3. Illa non Deus, non homines pati poſſunt; atque tunc etiam cum nobis utilia ſunt, conſcientia noſtra illa diffitetur.

XIII. 1. Sinceritas, rectitudo, & bona fides Dei cor nobis deliniunt. 2. Hominumque amorem nobis promerentur. *Dilectus Deo, & hominibus*. Eccli. 45.

XIV. 1. Uti fraude, verſutia, & ſimulatione, eſt habere ſpiritum mundi, & ſequi dogmata illius, quæ ad damnationem inducunt. 2. Semper agere cum bona fide, & rectitudine, eſt agere per Spiritum Jeſu Chriſti, & ſecundum evangelii præcepta.

XV. 1. Major nobis cura, & vigilantia adhibenda eſt, ne quemquamquam fallamus, quam ne ab aliis decipi ſinamus, quia majus nobis hic, quam illic periculum inſtat. 2. Bona fide rebus in omnibus, & cum omnibus agere debemus; hoc apertius eſt indicium, quod præbere valeamus fidelitatis, atque rectitudinis, qua Deus quæritur, & quæ efficit, ut ille inveniatur, eique ſimus accepti.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres. S. Auguſtinus duos edidit libros de mendacio, ubi egregie hoc tractat argumentum.

Idem de re eadem loquitur etiam in Enchiridio cap. 18. & 22.

Idem in Pſalmum quintum explicans illa Prophetæ verba: *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium*, docet, veritatem tacere non ſemper eſſe mentiri, & mendacium ſemper eſſe peccatum.

Idem *libro Quæſtionum in Geneſ. quæſt.* 26. oſtendit S. Patriarcham Abraham non eſſe mentitum, cum Saram ſororem ſuam dixit.

Idem *l. 14. de Civit. Dei* oſtendit Dæmonem eſſe mendacii Patrem, auctoremque, & hoc ipſum docet *tract. 42. in S. Joannem*.

Idem ſerm. 52. docet illum amare, & quærere mendacium, qui in rebus terrenis ſuam conſtituit felicitatem.

S. Gregorius *l. 8. Moral. c.* 38. Egregiam habet deſcriptionem chriſtianæ ſimplicitatis, quam ſapientiam appellat.

Idem *l. 4. Regeſt.* explicat quomodo ſimplicitas comes accedere debeat prudentiæ.

Idem *in pſalm. 4. Pœnit.* explicat quid ſit cordis rectitudo, & ſimplicitas.

Idem l. 18. Moral. hæc explicans verba Job. c. 27. *Donec ſupereſt halitus in me, non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium*, prolixum habet de mendacio ſermonem.

Idem lib. 6. Reg. loquitur de diſſimulatione, & quonam in caſo liceat diſſimulare.

Idem *in pſalm. 5. Pœnit.* oſtendit bona rectitudinis, & ſimplicitatis.

Idem *l. 4. Epiſt. Epiſt.* 32. ſimplicitatis conditiones exponit.

Idem l. 5. in Job deſcribit characterem hominis duplicis, & diſſimulati; & idipſum fere aliis vocibus inquit libro 26.

Idem lib. 9. loquitur de fraude, ac dolo, & docet quot modis peccatum hoc committatur.

S. Chryſoſtomus homil. 63. in S. Matth. confert chriſtianam ſimplicitatem cum puerili.

Idem *hom. 7. in Acta* oſtendit, libenter neceſſitudinem intricam hominibus fraude, doloque extentibus.

Idem *homil. 63. in eadem acta*, docet ſimplices, & cor rectum habentes facile ſalutem ſuam operari, & pro illis potiſſimum cœlum factum fuiſſe.

S. Hieronymus in cap. 18. S. Matthæi latius proſequitur puerilis innocentiæ cum chriſtiana comparationem.

S. Ambroſius in hunc S. Matthæi locum: *Quicumque humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte &c. & in Exhort. ad virg.* eamdem inſtituit comparationem.

Idem loquens de S. Satyro in *Monod.* illius ſimplicitatem, & rectitudinem laudat.

Idem l. 2. de Officiis cap. 17. oſtendit quænam fides habeatur hominibus rectis, & dolo carentibus.

Idem l. 3. de Officiis docet bona fide agendum, neque fraudibus utendum in tractatibus, qui fiunt.

Tertullianus contra Valentinianos alludens ad verba filii Dei columbæ ſimplicitatem præfert prudentiæ ſerpentis.

S. Cyprianus in epiſtola ad Donatum loquitur de fraudibus, quæ in juſtitiæ adminiſtratione committebantur, & Salvianus acriter contra hæc peccata declamat.

P. Poire libro de ſcientia Sanctorum tractatu ſecundo, capite primo, late diſſerit de ſpiritu recto, & ſincero, & de ſpiritu duplici, ac diſſimulato. Libri aſcetici, aliique.

P. Cordier tom. 3. Familiæ ſanctæ c. 20. §. 7. & 8. agit de fraudibus Mercatorum, & Opificum.

P. Cauſſinus in Aula ſancta, tractatu 2. ſententia undecima agit de dolis, & ſimplicitate.

Moralis Chriſtiana in *Pater*, l. 3. ſect. 4. art. 5. loquitur de falſo teſtimonio, & mendacio; & l. 8. ſect. 4. art. 3. loquitur de mundi ſpiritu, de fraudibus, & dolis, qui inter homines exercentur.

In libro de falſitate virtutum, quem edidit D. *Eſprit*, unum habetur caput de ſinceritate, & alterum de ſecreti fidelitate in tomo primo.

Abbas de Bellegarde in conſiderationibus de morum elegantia fuſius agit de ſinceritate.

P. Heliodorus Pariſienſis, Capuccinus in ſermonibus de voluptatibus, ſermone 9. de converſatione loquitur de ſinceritate, ac mendacio.

Mxrchantius *in Horto Paſtorum tract. 4. ſect.* 16. verba facit de mendacio.

P. Theophilus Renaud *in Theologia moral. tom. 2. de virtutibus l. 4. ſect. 11. c. 15.* loquitur de ſinceritate, & ſimplicitate Chriſtiana.

Raynerius de Piſis titulum habet, ubi agit de fidelitate, & alterum ubi de fraude, ac dolo, ac tertium de mendacio.

Drexellius *in Phaetonte* c. 35. 36. 37.

Liber, qui inſcribitur, *Guerre aux vices*, prælio 26. contra mendacium.

Matthias Faber *conc. 5. in Dom. 7. poſt Pent.*
Idem *conc. 6. in Dom. 8. poſt Pent.*

Specimina ſermonum pro Dominicis tomo altero, argumento ſecundo in Dom. 14. poſt. Pent.

Maimbourg, tomo 2. ſermone pro feria tertia poſt

primam Quadrageſimæ Dominicam de bona fide in negotiis omnibus, quæ aguntur, adhibenda.

Sermones caſtigati Patris le Jeune, tomo 5. ſermone 4. de mendacio.

Sermones in omnia Ethicæ Chriſtianæ argumenta, tomo 3. argumentorum particularium ſermone 7. de bona fide, & ſinceritate.

Auctor idem pro feria ſexta hebdomadæ quintæ in Quadrageſima ſermonem habet de falſa prudentia.

Qui collectanea ediderunt. P. Ludovicus Granatenſis in locis communibus. *Titulo Veritas*.

Buſæus in Viridariu, *titulo Simplicitas*.

Idem, *titulo Mendacium* in Panariu.

Peraldus. *De peccato mendacii*.

Labatha, *titulo mendacium*.

Summa Prædicantium, *titulo mendacium*.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

SCio, *dixit Deus ad Abraham, quod ſimplici corde feceris: & ideo cuſtodivi te ne peccares in me.* Geneſ. 20.

Scio, Deus meus, quod probes corda, & ſimplicitatem diligas, unde & ego in ſimplicitate cordis mei lætus obtuli univerſa hæc. 1. Paralip. 29.

Erat vir ille ſimplex, & rectus. Job. 1.

Ipſe (Deus) novit & decipientem, & eum qui decipitur. Job. 12.

Deus non projiciet ſimplicem, nec porriget manum malignis. Job. 8.

Non mentiemini, nec decipiet unuſquiſque proximum ſuum. Levit. 19.

Filii hominum, uſquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Pſalm. 4.

Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Pſalmo 5.

Labia doloſa, in corde & corde locuti ſunt. Pſalm. 11.

Diminutæ ſunt veritates a filiis hominum; vana locuti ſunt unuſquiſque ad proximum ſuum. Ibid.

In circuitu impii ambulant. Ibidem.

Salvos facit rectos corde. Pſalm. 7.

Abominatio Domini eſt omnis illuſor. Proverb. 3.

Cum ſimplicibus ſermocinatio ejus. Ibidem.

Abominabile Domino cor pravum, & voluntas ejus in eis, qui ſimpliciter ambulant. Prov. 11.

Spiritus Sanctus diſciplinæ effugiet fictum. Sapient. 1.

In ſimplicitate cordis quærite Dominum. Ibid.

Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter. Proverb. 10.

Qui ambulat ſimpliciter, ſalvus erit: qui perverſis graditur viis, concidet ſemel. Ibid. 28.

Pondus & pondus, menſura & menſura: utrumque abominabile eſt apud Deum. Prov. 20.

Rectis corde lætitia. Pſalm. 96.

Quam bonus Iſrael Deus his, qui recto ſunt corde! Pſalm. 72.

Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? ... Qui loquitur veritatem in corde ſuo, qui non egit dolum in lingua ſua. Pſ. 14.

Qui nititur mendaciis, hic paſcit ventos. Prov. 10.

Malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labiis mendacibus. Prov. 17.

Vanitatem, & verba mendacia longe fac a me. Prov. 30.

Os, quod mentitur, occidit animam. Sap. 1.

Sex ſunt quæ odit Dominus..... proferentem mendacia, teſtem fallacem. Prov. 6.

Abominatio eſt Domino labia mendacia. Proverb. 12.

Verbum mendax juſtus deteſtabitur. Prov. 13.

Falſus teſtis non erit impunitus, & qui loquitur mendacia, peribit. Prov. 19.

Dolos tota die meditabantur. Pſalm. 37.

Vir fidelis multum laudabitur. Prov. 28.

Non inveniet fraudulentus lucrum. Prov. 12.

Simplicitas juſtorum diriget eos, & ſupplantatio perverſorum vaſtabit illos. Prov. 11.

Meliora ſunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oſcula odientis. Prov. 27.

Cor machinans cogitationes peſſimas. Prov. 6.

Qui fodit foveam, incidet in eam, & qui volvit lapidem, revertetur ad eum. Prov. 26.

Qui decipit juſtos in via mala, in interitu ſuo corruet: & ſimplices poſſidebunt bona ejus. Proverb. 28.

Potior fur quam aſſiduitas viri mendacis; perditionem autem ambo hæreditabunt. Eccli. 20.

Mores hominum mendacium ſine honore: & confuſio illorum cum ipſis ſine intermiſſione. Ibid.

Opprobrium nequam in homine mendacium. Ibid.

Væ duplici corde, & labiis ſceleſtis. Eccli. 2.

Pro anima tua ne confundaris dicere verum. Eccli. 4.

Ante omnia opera verbum verax præcedat te. Eccli. 37.

Noli velle mentiri omne mendacium; aſſiduitas enim illius non eſt bona. Eccli. 7.

Noli arare mendacium adverſus fratrem tuum: neque in amicum ſimiliter facias. Ibid.

Amico fideli nulla eſt comparatio, & non eſt digna ponderatio auri & argenti contra bonitatem fidei illius. Eccli. 6.

Omnis peccator probatur in duplici lingua. Eccli. 5.

Poſuimus mendacium ſpem noſtram, & mendacio protecti ſumus. Iſajæ 28.

Docuerunt linguam ſuam loqui mendacium. Jerem. 9.

Maledictus doloſus. Malach. 1.

Ut imminuamus menſuram, & augeamus ſiclum, & ſupponamus ſtateras doloſas. Amos. 8.

Sit ſermo veſter, eſt, eſt: non, non, quod autem his abundantius eſt, a malo eſt. Matth. 5.

Niſi efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Matth. 18.

Confiteor tibi, Pater, quia abſcondiſti hæc a ſapientibus, & revelaſti ea parvulis. Matth. 11.

Ecce vere Iſraelita, in quo dolus non eſt. Joann. 1.

Ille (Dæmon) *homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit: quia non eſt veritas in eo; cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax eſt, & pater ejus.* Joann. 8.

Volo vos ſapientes eſſe in bono, & ſimplices in malo. Ad Roman. 16.

Malitia parvuli eſtote. 1. ad Corinth. 14.

Deponentes mendacium, loquimini veritatem unuſquiſque cum proximo ſuo: quoniam ſumus invicem membra. Ad Epheſ. 4.

Obedite dominis carnalibus in ſimplicitate cordis veſtri. Ad Epheſ. 6.

Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, quod in ſimplicitate cordis & ſinceritate Dei, & non in ſapientia carnali converſati ſumus. 2. ad Corinth. 1.

Ne quis circumveniat in negotio fratrem ſuum. Ad Theſſal. 4.

Non fraudantes, ſed in omnibus fidem bonam oſtendentes. Ad Titum 2.

Hoc oro, ut ſitis ſinceri, & ſine offenſa in diem Chriſti. Ad Philipp. 1.

Vir duplex animo. Jacobi 1.

Deponentes omnem malitiam, & omnem dolum, & ſimulationes, & invidias, ſicut modo geniti infantes, rationabile, ſine dolo lac concupiſcite. 1. Petri, c. 2.

Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus. Ibid.

In

Digitized by Google

In ore eorum non eſt inventum mendacium: ſine macula enim ſunt. Apocal. 14.

Omnibus mendacibus, parsillorum erit in ſtagno ardenti igne, & ſulphure, quod eſt mors ſecunda. Apocalypſ. 21.

Virum fidelem quis inveniet? Prov. 20.

Profert mendacia verſipellis. Prov. 14.

Vir verſutus odioſus erit. Ibidem.

Homo, qui blandis, fictiſque ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit greſſibus ejus. Proverb. 28.

Qui fideliter agunt, placent Domino. Prov. 12.

Verba oris ejus iniquitas, & dolus: aſtitit omni via non bonæ. Pſalm. 35.

In laqueo iſto, quem abſconderunt, comprehenſus eſt pes eorum. Pſalm. 9.

Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in foveam, quam fecit. Pſalm. 7.

Qui ſtatuit lapidem proximo, offendet in eo: & qui laqueum alii ponit, peribit in illo. Eccli. 27.

Inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum. Tob. 5.

In ore ſuo pacem cum amico ſuo loquitur, & occulte ponit ei inſidias; numquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? aut in gente hujuſmodi non ulciſcetur anima mea? Jerem. 9.

Exempla ex veteri, novoque Teſtamento deprompta.

Joſue fidelitas quam Gabaonitis promiſſi fidem præſtitit.

EXempla, quæ nobis Scriptura ſuppeditat ſeu de fidelitate, & bona fide, ſeu de perfidia, & ſinceritatis defectu tot ſunt, ut recenſeri via poſſint; afferam nonnulla, quæ præcipua ſunt, & magis inſignia.

Præclarum habemus exemplum magnæ rectitudinis, ac raræ fidelitatis in Joſue erga Gabaonitas. Factum ſatis prolixe capite nono libri Joſue narratur. Mortalibus omnibus terrorem incuſſerat rumor mirabilis tranſitus rubri maris, quod ſub Iſraelitarum pedibus aruerat; atq; alia miracula, quæ in hujus populi gratiam Deus fuerat operatus, perterruere Gabaonitas, qui veriti ne in Iſraelitarum manus deciderent convenerunt Joſue, & plurimis uſi ſunt artibus, ut illum ſibi delinirent. Simularunt, ſe ex remotiſſima regione acceſſiſſe, atque ut longum iter crederentur emenſi, calceos, veſteſque ſuas diſſuerunt, ut fidem adſtruerent, quod illa itineris longitudine fuiſſent attrita. Cũ ſeſe hoc in ſtatu obtuliſſent Iſraelitarum imperatori dixerunt illi, ſe propter pacis, atque amicitiæ cum eorum gente contrahendæ deſideriũ tantum laboris ſuſcepiſſe, atq; enixis precibus fatigarũt Joſue, ut poſtulatis ſubſcriberet. Non ſenſit fraudem Joſue, nondũ enim regioné illã, incolaſq; ejus cognoverat: dictis eorũ adhibuit fidẽ, & quin aliquid præcaveret, non enim diffidebat, omnia, quæ ab illis petebantur, conceſſit. Sed non multo poſt pravam illorum intellexit fidem, verum noluit idcirco pacem infringere, quam illis promiſerat; & aliorum perfidiam corripiens noluit ſibi defectum probitatis poſſe exprobrari.

Perfidia, & artes Abſalonis

Neceſſe non eſt hoc in loco exaggerare cupiditatem regnandi, qua Abſalon tenebatur, quæ tandem inhumanum hunc filium eo impulit, ut Davidi parentum omnium optimo, Regumque ſanctiſſimo necem moliretur. Illud vero præſentis eſt inſtituti, quod antequam rebellionem ſuam pateſaceret, atq; in apertum bellum deſcenderet, ſubditorum patris ſui fidelitatem labefactare conatus eſt blanditiis, illecebriſque, ex quibus ſatis conjicere poſſumus illum callido, verſutoq; æque ac crudeli animo fuiſſe. Ut enim quod ambitione actus optabat, ſibi e voto cederet, infra dignitatem ſuam ſeſe demittebat erga plebejos abjectum ſe fovere amorem teſtatus. Summo mane ſtrato ſurgebat, atq; Regio in limine ſtabat, immo occurrebat etiam illis, qui ad David accedebant jus ſibi fieri petentes, euſque ſubdolis, blandiſque verbis alloquebatur. Cujas es, ſciſcitabatur ille hominẽ quemdam, qui ad ſua negotia tranſigenda ſeſe illuc cõtulerat? Iſraelita ego ſum, reſpondit ille, ac minimus inter ſervos tuos. Mehercle, reddit Abſalon, optimæ ſunt rationes tuæ; vehementerque doleo, quod a patre meo nullus conſtitutus ſit, qui judicet. Si hæc mihi provincia fuiſſet concredita, omnibus jus dicerem, omneſque voti compotes domos ſuas dilaberentur. Hi ſermones populum deliniebant, eumque in Abſalonis partes pertrahebant. Eos, qui ob reverentiam ad genua illius provoluti ruebant, complectebatur, atq; oſculabatur; neque ſatis exprimi poteſt quantam vim ac imperium hæc blandimenta in populi animos obtinerent; ita ut, cum Abſalon his artibus eos ſibi conciliaſſet, tandem aperte contra patrem ſuum perduellionis reus arma diſtrinxerit. Sed funeſtus hujus belli exitus oſtendit non plurimum fidendum eſſe fraudibus, ac dolis, & conſilia omnia, quæ ſimulationibus, & calliditati innituntur, evaneſcere, & ſæpe auctoribus ſuis afferre perniciem.

Qui artibus uti vult, ſe ipſum magis quam alium fallere cupiens.

Nullum adeo felix ingenium eſt, & nulla adeo eminens virtus, quæ in periculum non adducatur, cum aliquis verſutia, ac dolo votorum ſuorũ ſummã aſſequi cõtendit. Hoc nos docet Davidis exemplum viri illius, qui ſecundũ Dei cor factus erat, & quo non alium æquioré, ac ſincerũ magis Sacra Biblia repræſentãt. Optimũ iſtud cor, quod a cõſueta rectitudine declinaverat, vix tribus, vel quatuor fraudibus, quibus in facto Bethſabeę, uſus fuerat in profundam cecidit cæcitatem, quæ omnẽ vitæ illius rationem ita perturbavit, ut ad interitum feſtinaret, & ſeſe præcipitem in malorum abyſſum dediſſet, niſi Deus oculos illius aperuiſſet, eumque radio ſuæ lucis afflaſſet. Tunc tantum concepit horrorem ſtatus illius, in quem ciciderat, ut nullam inveniret requiem, nullũque ſolatium, niſi prius priſtinam ſinceritatem, vitæque rationem recuperaſſet. Ea in occaſione tot ille lacrymarum imbres effudit, ac toties Deum oravit ut in ſe ſpiritum rectum, quo antea fuerat donatus, inſtauraret: *Spiritum rectum innova in viſceribus meis.* Pſ. 50. atque ex eo tempore lapſus illius effecit, ut conſideraret modicum ſinceritatis, quæ in hominibus invenitur, & pleroſque ſpiritus corruptos eſſe cognoſceret. Quæ res tantum illi terrorem incuſſit, ut exclamaverit: *Salvum me fac Domine, quoniam diminutæ ſunt veritates a filiis hominum.*

Mala, quæ Sedeciæ Regi acciderunt pœnas fuerunt illius perfidiæ.

Sedecias Rex Iſrael cum Aſſyriorum Principi ſpondiſſet, ſe ab illius fœdere numquam receſſurum, nihilo ſecius in Ægyptii Regis partes conceſſit; verũ non multo poſt perfidiæ ſuæ debitas pęnas luit. Scriptura enim teſtatur nono regni ejuſdẽ anno, Nabuchodonoſur Regẽ Babylonis cum omnibus copiis Jeroſolymã vallaſſe, cumq; in urbe fame laboraretur, ortam fuiſſe ſeditionem in illa, cujus excidium Deus in annum tertium diſtulit, populũ domare volens diuturnæ, graviſſimæq; obſidionis incommodis, ut tandem traderet Regẽ ſuum in manus barbarorum, quibus pactam non ſervarat fidem, & promiſſum fędus perfregerat. At vide quomodo ſe inexorabilem præbeat Deus illis, qui bona fide non operantur: permiſit, ut Jeroſolyma caperetur, quo cum ingreſſi eſſent inimici, poſtquam omnia late diripuerunt, illam igni, ferroque vaſtarunt; incendium brevi ſe quocumque diffudit, neque a regiis ædibus abſtinuit. Sedecias nequaquam meliorem nactus eſt fortunam, quam civitas, & licet fugam corripuerit, ex hoſtium manibus evadere non potuit. Cum enim per deſerti portam fuiſſet clanculum egreſſus, Aſſyrii illum perſecuti apprehenderunt, & adduxerunt ad Regem, qui rationem popoſcit perfidiæ illius, & poſtquam ante ejus faciem liberos ipſius trucidari juſſiſſet, illi tandem oculos eruit, ferreiſque onuſtum vinculis Babilonem miſit, ut gentes omnes ex illius exemplo intelligerent, qua pœna ſit afficienda perfidia.

Exempla eorum, qui fraudibus uſi, ut inimicos perderent, ſupplicium affecti fuerunt.

Fraudulentorum anteſignanus ipſe dæmon eſt, qui ſub ſerpentis forma primis parentibus fucum fecit, eiſque perſuaſit, ut Domini præceptum infringerent; ac inde mendacii pater appellatus fuit, & qui illum imitantur, in Scripturis filii ejuſdem dicuntur.

Geneſis capite undetrigeſimo videmus pravam Labani fidem erga Jacob, & quomodo illum fefellerit, Liam pro Rachel, quam illi in conjugem ſpoponderat, ſubſtituens. Libri ejuſdem capite 34. legimus fraudem, qua uſi ſunt Simeon, & Levi filii Jacob, ut ulciſcerentur injuriam a Sichem, ejuſque patre ſorori ſuæ illatam.

In Exodo referuntur doli, quibus uſus eſt Pharao, ut Dei populum opprimeret, & quomodo non ſteterit iis, quæ promiſerat Moyſi, & Aaroni, qui ad eundem Dei nomine fuerant locuti. Primo Regum libro invenimus, quomodo Saul nihil intentatum reliquerit, ut Davidem perderet: in ſecundo autem crudelem Joabi proditionem, qua Amaſam in amicitiæ pignus deoſculatus occidit. In libro Eſther, quid ſuperbus Aman fecerit, ut Mardocheum, & cum eo totam Judæorum nationem occidione deleret. Exempla hæc, aliaque plurima ſatis nota ſunt; at non minus nota ſupplicia, quibus Deus mulctavit has perfidias, quas impunes abire non patitur.

Simplicitas, & ſinceritas Patriarcharum aliorumque inſignium veteris Legis virorum.

Bonæ fidei, atque ſinceritatis perfecta videri poteſt imago in antiquis Patribus, aliiſque nonnullis veteris Teſtamenti egregiis viris; quia in eorum factis, verbis, itineribus, vita, & morte deprehéditur neſcio quid ſimplicitatis, ac ſinceritatis ab omni fraudis ſuſpicione abhorrentis, quæ illis reverentiam conciliat. Eccleſia ipſa eorum texit encomia, illoſque nobis in exemplum proponit. Hujus notæ ſunt Abel, Noe, Abraham, Iſaac, Jacob. Job in hac virtute excelluit, Scriptura enim eum virum ſimplicem hoc eſt rectum, ſincerum, Deoque fidelem appellat. Spiritus ſanctus in tota Sancti Tobiæ vita, ac præceptis, quibus ſuum imbuit filium admirabile nobis præbet exemplum, in quo omnis innocentiæ, & rectæ, puræ, ac ſinceræ animæ ſimplicitas nitet.

Eleazarus diſſimulatione uti deſpectavit, ut ſuæ incolumitati conſuleret.

Ex Sancti ſenis Eleazari exemplo diſcere poſſumus, quam turpe, ac viro bono indignum ſit ſinceritate carere, ac dolis uti, ubi de divina lege ſervanda, vel Religioni teſtimonio perhibendo ſermo eſt. Cum Sanctus hic vir juberetur legem violare, vel rogaretur, ut ſaltem pateretur ſibi carnes afferri, quibus veſci poterat, ne videretur eas abjeciſſe, quæ prohibitę erant, & profanæ exiſtimabantur; quid ille reſpondit? Ea, qua ſum, ætate indignum eſt, hac uti fraude, quæ ſcandali occaſionem præberet plurimis, qui exemplo noſtro in errorem inducerentur. Simulatio hæc nullam decet ætatem; quoniam omnes homines, cujuſcumque ætatis illi ſint, aliis præbere tenentur ſinceræ fidei, & non diſſimulatæ pietatis exempla.

Joſephi fidelitas.

S. Patriarcha Joſeph cujus vita fuit virtutum omnium exemplar, innocentiæ, patientiæ, charitatis, ſubmiſſionis providentiæ divinæ, eſſe quoque poteſt exemplum fidelitatis, quam omnia ſæcula admirata ſunt. Fratrum ſuorum turpi proditione, ut omnibus conſtat, ad indignam redactus fuit ſervitutem, cujus tempore ſumma cum reverentia, & humilitate paruit Domino, a quo emptus fuerat; verum fidelitatem ſuam tunc potiſſimum probavit, cum dominæ ad ſtuprum ſollicitanti, atque in præſens periculum virtutem ejus vocanti reſpondit: Dominus meus omnia meæ fidei commiſit; via ea novit bona, quę poſſidet, mihiq; de rebus omnibus abſolutam diſponendi facultatem, præter te unam, conceſſit; quomodo ergo tantū facinus patrare poſsē memet Dei, & heri mei odio, atque indignationi objiciens?

Sinceritas, & ſimplicitas fuit unus & incarnati Verbi characteribus.

Jeſus Chriſtus non ſolum quatenus Deus, veritas eſt eſſentialis, ut ipſe ait: *Ego ſum via, veritas, & vita.* Verū etiam quatenus homo Deus nihil niſi verum dicere poterat; omnia illius facta recta erant, atque tendebant in Deum, omnis illius vivēdi ratio ſincera erat, ſine ſimulatione, & dolo, ut loquitur S. Petrus in 1. Ep. c. 2. *Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus.* Ita nulla virtus eſt, quam ſæpius in lege nova commendaverit, quemadmodum nulla eſt, quam ſæpius exercuerit, pluribuſque modis oſtenderit. Jubet Apoſtolos ſuos ſimplices eſſe, uti columbas; profitetur, niſi efficiamur tamquam parvuli, hoc eſt ſimplices, innocentes, ſine fraude, ac ſine dolo, ſicuti infantes, nobis Dei Regnum interclusum iri. Denique adoratio Dei in ſpiritu, & veritate non aliud eſt, quam evangelica ſimplicitas, quæ efficit ut eum corde puro, & recto in viis Domini, & præceptorum ejus obſervantia incedamus.

Apoſtolorum ſimplicitas.

Mundi Salvator elegit homines rudes, illiteratos, incultoſque, ut gratia in eorum ruditate parum apta ſimulationi majorem inveniret diſpoſitionem ſimplicitati evangelii, quod eorum miniſterio promulgari cupiebat: qui cum eſſe deberent omnium Fidelium prototypi, opus erat, ut agnoſcerentur ex ſimplicitate, quæ præcipuus eſt character religionis ab ipſis prædicandæ. Neque ideo putes ingenia elatiora, menteſq; magis ſublimes nequaquam poſſe cum mentis ſublimitate, & acumine conjugere ſimplicitatem, quod egregie præſtiterunt Cypriani, Ambroſii, Auguſtini, Hieronymi, aliaq; Eccleſię oracula, in quorum ſpiritibus religio ęque ſimplex eſt, & cum majeſtate conjuncta: verum opus erat, Apoſtolos, primos illos lapides hujus ædificii ſuper angularem JeſuChriſti lapidē poſitos magis manifeſtā habere eū divini Inſtitutoris ſui ſimplicitate ſimilitudinē.

Primorū fidelium ſimplicitas, ac fidelitas.

Chriſtianæ religionis primordium ſpectari poteſt tamquam inſtauratio primæ ætatis mundi, quæ in eo fidelitatem, ſinceritatem, bonamq; fidem revocavit. Egregię hæ qualitates in primorum fidelium moribus adeo relucebant, ut in eorum deſcriptione, quam Plinius ſecundus *Ep. 79. l.* 10. Trajano Imperatori exornavit, fidelitatem memoret, tamquam virtutem, ex qua ab omnibus poterant agnoſci. Vita eorum, ait ille, eſt integerrima, omnium promiſſionum ſuarum fidem præſtant, & credita ſibi depoſita fideliter reddunt. Verum S. Lucas abſolutiſſimam eorum proponit imaginem, cū ait, illis unum tantum cor, unamq; animam fuiſſe, illos vivere conſueviſſe tamquam fratres unā eamdemq; familiā conſtituentes: omnia eorū bona fuiſſe cōmunia, atq; pro cujuſcumq; neceſſitate diſtributa; illos ſimul conveniſſe ut Dei laudes concinerent, atque in cordis ſimplicitate, cum ſancto, modeſtoque gaudio veſci ſolitos fuiſſe.

Fraudis, & duplicitatis exempla.

Suppetunt etiam in novo teſtamento exempla duplicitatis, fraudis, atque verſutiæ. Herodis Aſcalonitæ diſſimulationem omnia ſæcula perhorreſcent, cum ut celaret nefarium, quod animo conceperat conſilium e medio ſuſtollendi Meſſiam, cujus nativitatem illi nuntiaverāt Magi Reges novo ſydere admoniti, atq; ducti; eos miſit, ut illum inviſerent, profeſſus ſe quoque profecturum, ut recens natum Regem veneraretur, poſtquam ex illis locum nativitatis ejuſdem didiciſſet.

Herodes alter, qui Tetrarcha vocabatur, & ſucceſſor primi in imperii partem, callidus, verſutuſque fuit, eumque vulpem appellavit Dominus, ad illius duplicitatem, fraudemque ſignificandam; & tantum abfuit, quod Dei filius ad illius tribunal adductus, ut judicaretur, in ejus gratiam vellet operari miracula, ut ne verbum quidem illi reſpondere fuerit dignatus. Non loquor hoc in loco de Judæ perfidia, & proditione, quæ ad aliud pertinet argumentum.

Exemplū Ananiæ, & Saphyræ.

Magis manifeſtum ſupplicium, quod exercuerit Deus in eos, qui carent ſinceritate, ac fraudibus agunt, illud eſt, quo Ananiam, Saphiramque percuſſit, & quod in Actis Apoſtolorum refertur. Agrum ſuum vendiderat, pretiique partem attulerant ad Apoſtolos, ad quos pretium integrum ſeſe allaturos receperant. Verum prava eorum fides illis vita ſtetit. Domini erant pecuniæ ſuæ, quam ſine ulla injuſtitia ſervare poterant; ſed quod mentiti ſunt, nullam muneris, quod offerebant, invenerunt gratiam, & fraudis ſuæ inſignem pœnam luerunt.

Applicationes.

In omnibus Chriſtiani hominis verbis veritas, atque ſinceritas requiritur.

A*Nte omnia opera verbum verax præcedat te.* Eccli. 37. Ita aſſueſce vera dicere, ut quicumque videbit te, antequam loquaris, certo ſciat, te nihil non verum eſſe dicturum. Verbum hoc ſit in ſpiritu videntium te, antequam ea ore tuo egrediatur; ſpiritus eorum intelligat, te dicturum eſſe veritatem, antequam proferas illam: ſpectata, compertaque ſit probitas tua, & actionibus tuis eadem habeatur fides, ac ſanctiſſimis quibuslibet juramentis.

Deus odit ſimulationem, & aſtum.

Væ duplici corde. Eccli. 2. Verſutiæ, fraudes, doli, omneſque hujuſmodi turpes artes efficiunt hoc duplex cor, quod diſſimulatis hominibus tribuit Spiritus ſanctus: etenim, exempli gratia homo, qui multa ambitione tumet, duo habere corda videtur; alterum, quo fovet conſilium dignitatum acquirendarum, & cujus ſenſus omnes iis vacant rebus, quæ eidem poſſunt velificari; & cor hoc latet, crudele eſt, inexorabile, indeſinenter ſeacentis agitatum ſollicitudinibus; alterum cor apertū eſt, ſincerum, lene, pacatum, humile, ac ſemper aliis gratificando paratum; & hoc regit linguam, omneſq; externas actiones, ut imponat oculis, fidem ſibi conciliet, &

quin

Digitized by Google

quin ulla fraudis ſuſpicio oboriatur, omnes in errorem inducat.

Mendacium ſcelus eſt, & iniquitas

Donec ſupereſt halitus in me, non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium. Jobi 27. Ea his verbis S. Gregorius infert omne mendacium eſſe iniquitatem, & viciſſim omnem iniquitatem mendacium: veritas enim non aliud eſt, quam æquitas, atque juſtitia. Itaque ab altera non licet recedere, quin ſimul recedatur ab altera. Verum in hoc ipſo Scripturæ loco magnum ſtatuitur diſcrimen inter mentiri, & meditari mendacium. Mentitur mortalis nonnunquam ex præcipiti potius effutiendi feſtinatione, quam ex nequitia; atque tunc levius eſt crimen, quam cum data opera, & meditate mentitur. Sed quodcumque intercedat diſcrimen inter hæc mendacia; quicumque ſincere veritatem dilexeris, in neutrum labetur.

Cur Deus vocetur Deus veritatis.

Redemiſti me Domine Deus veritatis. Pſal. 30. David prophetico afflatus ſpiritu Salvatorem Deum veritatis appellat; & S. Joannes Spiritum Jeſu Chriſti vocat Spiritum veritatis. Cur omnes hæ glorioſæ qualitates? cur hi tituli adeo ſpecioſi, atque magnifici? Non ſatis eſt dicere illum Deum noſtrum eſſe; addendum eſt, Deum eſſe veritatis, ut in hujus amorem adducamur, atque ut omnia mendacii genera evitemus, quæ proprie opus ſunt Dæmonis. Verum ſi Jeſus Chriſtus Deus eſt veritatis, Dæmon, ut ita dicam, Deus eſt mendacii: hic illud invenit; hic illius primus eſt auctor. Quid hæreſis? quid idololatria? quid impietas eſt? Hæc omnia crimina mendacia ſunt, & hæc omnia mendacia ſunt opera Dęmonis.

Quid ſit ſimplicitas, & in quo conſiſtat.

Non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Ad Rom. 12. S. Paulus Apoſtolus nos palam docet, quid ſit evangelica ſimplicitas, cum vetat, ne ſapientiores ſimus ultra quam fas eſt: etenim quemadmodum Dei filius religionem conſtituit per ſcandalum, & ſtultitiam crucis, qua omnes humanę prudentiæ leges evertit; vult, diſcipulos ſuos perhorreſcere carnis prudentiam, quam reprobat, & quidquid mundum ſapit, quem toties maledicto percuſſit. Evangelicæ ſimplicitati nihil adverſatur magis, quam hæc ſapientia, quam politici, ac cerebroſa affectant ingenia, quibus ſtultitia videtur ſimplex agendi ratio, qua homines virtute præditi utuntur. De his loquitur Deus, cum ait: *Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentiũ reprobabo.* 1. ad Cor. 1.

Mendacium, & fraus latebras quærunt.

Paraverunt ſagittas ſuas in pharetra, ut ſagittent in obſcuris. Pſalm. 10. Verſuti homines, Propheta inquit, paratas ſemper habent ſagittas, quas in obſcuritate contorqueant; hoc eſt, quomodo veritas prodire gaudet, & agnoſci; fraudes e contra, doli, ſimulationes, mendacia latebras quærunt, ac oderunt lucem. In caligine tela acuuntur; clanculum ineuntur conſilia; doli nemini aperiuntur, & nihil metuitur magis, quam ne aliquando veritas eniteſcat, & aperiatur; & iniquitatis myſteria, quæ fraudolenti noctis beneficio conteguntur, in lucem proferantur, ac tandem evolvantur.

Qui aliis tendit laqueus primus capitur.

Mentita eſt iniquitas ſibi. Pſal. 26. Verba hæc juxta nonnullorum interpretationem innuunt, illum, qui per dolum, & fraudem operatur, ſeipſum decipere, atque interitum ſibi conflare, dum proximo nocere contendit: quia ſæpe labitur in laqueum, quem illi tetendit; & inſuper quia reus eſt omnium malorum, quæ ipſius doli, & fraudes pariunt, ita ut omnia in caput ipſius relabantur, eique vitio vertantur a Deo, qui aliquando juſtas pœnas depoſcet.

Deus ſe communicat ſimplicibus.

Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? Pſalm. 54. Cur nam Propheta, qui in ſolitudinem ſecedere cupit ut mundi ſtrepitum evitet, atque ſe attollat ad Deum, columbæ potius alas poſtulat quam aquilæ; cum aquila celerius volet, atque ſublimius aſcendat! Quia Columba, ut eruditus reſpondet interpres, ſymbolum eſt ſimplicitatis, & Deus ſeſe humilibus, ſimplicibuſque communicat, a ſuperbis vero, qui velut aquilæ ſeſe ſuper cęteros conantur efferre, recedit.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & Sententiæ Sanctorum Patrum in hoc argumento.

Lingua doloſa eſt miniſtra falſitatis, lingua doloſa eſt aliud in corde geſtantium, aliud ore promentium; ſed in his ſubverſio, in his ſubmerſio. Auguſt. in Pſ. 14.

Verbis uti ad fallaciam, non ad quod inſtituta ſunt, peccatum eſt. Idem in Enchirid. c. 22.

In lingua agitur dolus, cum aliud ore profertur, aliud pectore tegitur. Idem, in Pſ. 14.

Dæmon mendacium genuit, quod a nemine audivit. Idem, in Joan. c. 24.

Vir bonus, etſi circumvenitur ab aliquo, de omnibus tamen bene judicat, qui a fidem eſſe in omnibus arbitratur. Ambroſ. lib. 3. Offic. c. 10.

Ait Salomon, innocens credit omni verbo; non vituperanda facilitas, ſed laudanda bonitas. Idem, ibidem.

Quis decor eſſe poteſt, ubi violatur fides? Idem, l. 1. Offic. c. 29.

Quis hoc reprehendat in Sanctis, qui cæteros de ſuo affectu æſtimant, & quia ipſis eſt amica veritas, mentiri neminem putant, fallere quid ſit ignorant, libenter credunt quod ipſi ſunt. Idem, l. 3. Offic.

Regula juſtitiæ manifeſta eſt, quod a vero declinare non deceat virum bonum, nec doli annectere quidquam, fraudeſve componere. Idem, l. 3. Offic. c. 11.

Sapientia juſtorum eſt nihil per oſtentationem fingere. Greg. 8. Moral. c. 38.

Deus de ſupernis myſteriis illorum mentes radio ſuæ viſitationis illuminat, quos nulla umbra duplicitatis obſcurat. Idem, in Paſtor. parte tertia.

Omne mendacium iniquitas eſt, quia profecto ab æquitate diſcordat, quidquid a veritate diſcordat. Idem, l. 8. Moral. c. 4.

Simulata æquitas non eſt æquitas, ſed duplex iniquitas, quia iniquitas eſt, & ſimulatio. Auguſt. in Pſ. 63.

Sicut prope ſumma & divina virtus eſt neminem decipere, ſic ultimum vitium eſt quemlibet decipere. Idem, l. 83. quæſt.

Non ideo nullum mendacium putandum eſt, quia poſſumus aliquando alicui prodeſſe mentiendo. Idem in Enchir.

Si humilitatis cauſa mentiris, ſi non eras peccator antequam mentireris, mentiendo efficeris, quod evitaveras. Idem, ibidem.

Non ſolum in falſis verbis, ſed in ſimulatis operibus eſt mendacium; mendacium nempe eſt ſe Chriſtianum dicere, & opera Chriſti non facere. Idem.

Habeto ſimplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos, & ſerpentis aſtutiam, ne aliorum ſupplanteris inſidiis. Non multum diſtat a vitio vel decipere poſſe, vel decipi Chriſtianum. Hier. Epiſt. 13. ad Paul. de Inſt. Mon.

Deus illos cæleſtis ſapientiæ ſecretis illuſtrat, quos terreni faſtus, & duplicitatis nihil habere conſiderat. Idem, in Proverb. Salomonis.

Mendaces faciunt, ut & vera dicentibus non credatur. Idem, Epiſt. 37.

Incauta eſt ſimplicitas, minime quicquam ſuſpicatur, quia a malo libera eſt. Gregor. Nazianz. Orat. 4.

Ideo ſimplices notamur apud illos, & hoc tantum, non etiam ſapientes, quaſi ſtatim deficere cogatur a ſimplicitate ſapientia: Domino utrumque jungente, eſtote prudentes ut ſerpentes, & ſimplices ut columbæ. Tertull. contra Valent.

Eſtote, fratres mei, prudentes ſicut ſerpentes; & ſimplices ſicut columbæ. Duo enim ſunt quæ annexa ad invicem ſunt, ut unum ſine altero, aut parum aut nihil omnino proficiat. Author Sermon. ad fratres in Eremo.

Rerum omnium potentiſſima eſt veritas, & extre-

ma-malitia linea, mendacium. Baſil. in Procem. lib. de Spiritu Sancto.

Mendacium eſt diaboli fœtus. Idem, Epiſt. 49.

Virgo mentiri ſacrilegium putat. Hieronymus, Epiſt. 7.

Quid aliud cunctorum negotiantium vita, quam fraus & perjurium? Salvianus, l. 3. de Gubern.

Vita iſtorum (litigantium) *quid aliud quam meditatio doli, & tritura mendacii?* Idem, l. 4.

Ille prudentior judicatur qui peritior eſt fallendi. Pertarcha, l. 2. de remedio utriuſque fortunæ.

Nunc nec promittendi modus eſt, nec promiſſa frangendi pudor ullus. Idem, lib. 1.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia penu hoc in argumento valeat depromi.

Quid ſit ſinceritas, & bona fides.

SInceritas quatenus moralis eſt virtus, eſt quædam cordis expanſio, & rectitudo mentis, quę efficit, ut ſenſus noſtros promamus ſine ambagibus, ſine diſſimulatione, ſine fuco, ubi illos aperire tenemur; & quę præſtat ut ſine verſutia, & cum ſimplicitate operemur; quæ res nobis conciliat amorem, ac benevolentiam eorum omnium, cum quibus agimus. Dixi autem, quatenus iſta ſinceritas moralis eſt virtus; quia non deeſt naturalis; etenim quemadmodum non deſunt, qui ſuapte natura fortes, ac ſtrenui ſint, ac alia fortiti fuerint ingenia; non deſunt quoque ex ipſa natura ſimplices, & ſinceri ſibimet vim inferentes cum ſimulatione quadam uti coguntur.... Sinceritas porro, quæ virtus eſt, habitus eſt acquiſitus, naturalem perficiens ſinceritatem, efficiens, ut ratione duce operemur, ac docens, homini numquam contra proprium ſenſum agendum eſſe, neque in tota vitæ ſuæ ratione dolis, & diſſimulationibus utendum.

De Christiana ſinceritate.

Chriſtiana ſinceritas, de qua hic quæſtio eſt, & quam ſacræ litteræ ſimplicitatem vocant, non eſt, ut plures arbitrantur, quædam ruſticitas; ſed candor animæ, ac puritas intentionis, quæ facit, ut ſine dolo, & ſimulatione quæramus Deum, verba, & facta conformantes æternæ legi, quæ omne prohibet in verbis mendacium, in corde duplicitatem, & in actionibus dolum. Sacer Textus huic ſinceritati plura nomina attribuit, quæ totidem ſunt præclara ejuſdem encomia. Illam modo vocat ſpiritum rectum, quia recta nos adducit ad Deum, & nullam pati poteſt verſutiam; modo ſimplicitatem appellat, quo nomine ipſe etiam Dei filius in evangelio illam appellat, atq; cordis nuncupat ſimplicitatem. Nonnumquam dicitur ſpiritus bonus, quia ex corde procul expellit nequitiam, & fraudem, & aliquando etiam ſpiritus Dei, vel ſpiritus veritatis oppoſitus ſpiritui hujus mundi, qui non aliud eſt quam error, dolus, atque mendacium. Demum magnorum virorum virtus nuncupatur.

Hæc virtus olim fuit primorum fidelium character.

Sinceritas, quæ toties in ſcripturis ſub ſimplicitatis nomine commendatur, erat veluti proprius primorum fidelium character; ita ut illi ea verborum ſinceritate, ea fidelitate in promiſſionibus adimplendis, ea ingenii candore, ac bona fide erga eos omnes, qui cum illis agebant, dignoſcerentur, ut q; hic chriſtianę religionis ſpiritus eſſe intelligeretur, cum luſtralibus ſacri Baptiſmatis aquis abluebantur, albis induebantur veſtibus in ſignum innocentiæ, quam receperant, & quam ſervare debebant candore, ac ſimplicitate morum ſuorum, totiuſq; vitæ ſuæ, juxta illa Principis Apoſtolorum verba: *Quaſi modo geniti infantes, ſine dolo lac concupiſcite*. 1. Petr. 2.

De duplicitate dolo, fraude.

Ex iis, quæ nuper de ſinceritate, & cordis rectitudine dicta ſunt, facile eſt oppoſitorum vitiorum naturam cognoſcere, videlicet duplicitatis, verſutiæ, fraudis aliorumque id genus vitiorum, quæ nomine tenus differunt, & quæ ut plurimum, conjuncta ſunt. Principium ex quo fluunt, in Bibliis vocatur modo ſpiritus duplex, modo ſpiritus mendacii, & modo ſpiritus mundi, propterea quod opponitur ſpiritui Jeſu Chriſti, qui veritas eſt, & ſpiritui evangelii, qui eſt ſimplicitas.

De mendacio ſingillatim.

In mendacio nonnihil peculiare invenitur, quod ut S. Auguſtinus, & poſt hunc S. Thomas doceat, in eo poſitum eſt, quod aliquid contra mentem dicatur, ut pro vero habeatur, quamvis falſum ſit, aut tale exiſtimetur. Quod ſi quis falſum dicit verum putans, hic, Doctores ajunt, materiale tantum mendacium facit: quamobrem ſtatuunt aliquod diſcrimen inter mentiri & dicere mendacium; quia illud eſt aliquid contra mentem, & cogitationem aſſerere, hoc vero non item.

Variæ mendacii ſpecies.

Doctores iidem vulgo tria mendacii genera diſtinguunt; primum per jocum, ac voluptatem dicitur; alterum dicitur officioſum, quod nocet nemini, & immo prodeſſe poteſt illi, in cujus gratiam profertur; tertium vocatur pernicioſum, quod ſemper eſt cum proximi detrimento conjunctum. Cuncta hæc vere peccata ſunt; ſed prima duo a S. Auguſtino levibus criminibus accenſentur; tertium vero ſuapte natura mortale eſt; quia unicus ſufficientis cognitionis defectus, vel damni, quod infertur, levitas, efficere poſſunt, ne tale habeatur.

Ironia, aliæque loquendi rationes mendacia vocari non poſſunt.

Ironia, aliæque loquendi figuræ mendacia nequeunt exiſtimari; quamvis aliud ſignificent, quam quod verba in propria ſignificatione deſumpta deſignent; etenim qui eas profert, tono vocis, vel verborum ambitu ſatis oſtendit, quid velit innuere, & quid ab aliis ſit intelligendum. Hoc ipſum dicendum eſt de officioſis verbis, per quæ aliis teſtamur, quo in pretio illos habeamus; qui enim illa audit, ſcire debet, quid ſignificent, & qui profert illa, ſemper in pretio habere tenetur proximum ſuum, atque id palam teſtari, ubi officium, vel urbanitas poſtulat; & cum hoc ex urbanitate fit, ſine adulatione, & immodica exaggeratione, mendacii nomine inſimulari non poteſt.

Mendacium quacumque ex cauſa ſit, numquam licere poteſt.

Nobis debet eſſe perſuaſum tamquam de certiſſima veritate, cum mendacium ſuapte natura ſit malum, numquam quacumque ex cauſa licere poſſe; quamvis id fieret ut alicujus honeſtati, aut vitæ conſuleretur; & ex vitiorum ſentina erueretur; verbo ut mundi totius ſaluti proſpiceretur, quæ res omnes aufert excuſationes, omneſque prætextus, qui poſſent afferri, qualis eſſet bona intentio, vel finis, quem ſibi mentiendo aliquis poteſt proponere. Verum eſt, S. Auguſtinus inquit, cauſam, finem, ac intentionem plurimum ad actionum noſtratum merita, vel demerita conferre; ſed quæ ex ſe ipſis mala ſunt, numquam bona eſſe poſſunt, quacumque cauſa, fine, ac intentione fiant. Quod ſi in Scripturis videmus mortales aliquot laudibus celebrari, eo quod mendacio, vel aſtu uſi ſunt, veluti Ægyptias obſtetrices, quæ ſimulatione, & mendacio maribus Iſraelitarum filiis vitam ſervarunt, S. Auguſtinus reſpondet, non laudari mendacium, ſed miſerationem, & horrorem, quo deteſtatæ ſunt impium facinus, quod juſſæ fuerant perpetrare. His addi poteſt, ignorantiam, infirmitatem, ipſam etiam pietatem, vel aliam quamlibet virtutẽ impellere nonnumquam poſſe hominem, ut mentiatur, & contra mentem loquatur; ſed tunc virtus non amplius eſt virtus, quia fertur contra objectum ſuum, quod ſemper aliquod bonum eſt; & quamvis hoc in caſu peccata paſſim venialia tantummodo ſint, ſunt nihilominus vera peccata, & quatenus talia prohibentur; & quemadmodum ſcite S. Auguſtinus animadvertit, homo bonus non eſt, quia minus eſt nequam, quam alter.

Ut nihil prætermittamus eorum, quæ Doctores hac in re tradunt; plurimum diſcriminis intereſt, inquiunt illi, inter proferre mendacium, ac tacere veritatem: mentiri enim numquam fas eſt; ſed Chriſtiana prudentia ſæpe tacere, & veritatem celare jubet, non enim deſunt occaſiones, in quibus, ſi detegeretur, proximo graviſſimum inferretur præjudicium: hæc eſt S. Auguſtini doctrina. Aliud eſt, inquit, veritatem abſcondere, aliud loqui contra veritatem; alterum peccatum eſt,

alterum

alterum effectus prudentiæ, atque ſapientiæ. Sæpe de iis rebus interrogari potes, quas dicere minime potes, quin rebus tuis detrimentum afferas, quin tibi dedecus, vel aliis contumeliam inferas, quin ſcandalum patias, vel excites contentiones. Deus hæc tacere te jubet. at quomodo? Si qui te interrogant, jus non habent cogendi, ut id aperias, quod tua intereſt celare, & ſi unum ſilentium fidem poteſt adſtruere, quod veritatem ſcias, ſed illam vel minime velis, vel nequeas fateri; profecto verum non dicis, ſed neque falſum affirmas. Verum inter hæc extrema quid conſilii capiendum? Hoc. Non prohibet Deus, te iis uti verbis, quę duo ſignificant, ſi illis uti velis eo in ſenſu, in quo iiſdem tibi uti permittit; non autem ut aperias id, quod te jubet abſcondere, ut vel proximi tui, vel tuo honori proſpicias. Verum dices, quamvis non intelligatur ab illis, qui te interrogant; re ipſa loqueris ſecundum mentem tuam, quamvis comperta non ſit: & ſine reſtrictione, quæ mere mentalis ſit, teges veritatem, quam illi percontari ex ſe non debebant, & quam Deus, te illis dicere prohibet.

Præceptio hac in re neceſſaria.

Quemadmodum hæc doctrina nequaquam difficultate caret, & a nonnullis in dubium accerſitur, ita duę iſtæ regulæ ſervandæ ſunt. Prima eſt, ſi te Judex interroget, veritatem citra æquivocum affirmare teneris, quin iis utaris vocibus, quæ locum præbere poſſunt tem alio in ſenſu intelligendi ab eo, qui ſibi in animo verſatur, & quin arbitteris, te a legibus diſpenſari, ne veritatem dicas ea in occaſione, de qua agitur, exempli gratia, te ipſum accuſandi. Altera, quamquam S. Thomas 2. 2. q. 110. *art.* 3. *ad* 4. fatetur, & declarat quibuſdam in occaſionibus fas eſſe aliquibus uti locutionibus veritatem involventibus, & quamquam in eadem ſententia ſit S. Auguſtinus *c.* 11. *contra mendacium*, non licet tamen paſſim hac loquendi ratione uti; quia ambiguarum vocum uſus eoſdem produceret effectus, ac mendacium; nobiſque hominum fide carentium famam conflaret, ac publicam everteret ſecuritatem. Verbi hæ loquendi rationes æque ferme criminoſæ fierent, ac mendacium, quia eadem gignerent mala.

De falſo teſtimonio.

Cum falſum teſtimonium ſimul ſit, & contra veritatem, & contra juſtitiam, necnon contra bonam fidem, in humana ſocietate ſervandam, liquido conſtat hac in re nullum majus committi poſſe peccatum; ideoque peculiariter etiam prohibetur. *Non falſum teſtimonium dices.* Peccatum hoc, ex D. Thoma, tria complectitur, quæ uno tantum actu patrantur; videlicet mendacium, perjurium, & injuſtiam; verum cum hæc ſit fraus publicæ ſecuritati maxime pernicioſa; humanę leges numquam nimia uti poſſunt ſeveritate, ut in illā animadvertant, ejuſq; praviſſimos effectus cohibeāt.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentibuſque Concionatoribus loci hujus argumenti.

Honeſtus homo nunquam ſimulare, vel fallere debet.

QUamvis honeſti viri aliis placendi ſtudium ſummum eſſe deceat, non decet tamen, hoc illum conſilii capere, ut ſimulare, fallere, mentiri audeat; quippe nihil magis adverſatur honeſti hominis charactéri, quam nequitia ſinceritatis integumento abſcondita, vel ſimplicitas verſutorum ingeniorum, quæ ſimulationibus ſeſe tegunt, & involvunt. Apage has artes, dolos, malas ambages, fraudes, omneſque ſimulationes, quæ adhibentur, ut per fas & nefas propoſitum ſibi finem homines aſſequantur. Neceſſe eſt, honeſtum virum earum rerum omnium, quas pollicetur, præſtare fidem, atque præſeferre integerrimam æquitatem bonæ fidei initiam, & non imitari illum copiarum Ducem, qui dierum triginta pactus inducias, noctu hoſtiles agros depopulabatur, dicens, in induciis nihil cautum fuiſſe de noctibus. *Ex collectione Orationum, Gallicæ Accademiæ oblatarum anno* 1703.

Humanum cor artibus ſeſtes, ac ſexcentos habet ſinus & latebras.

Cor hominis abyſſus eſt, cujus penetrari tenebræ nequeunt; mare eſt, cujus imum inveniri non poteſt; novi orbis ſpecies eſt adhuc detegendi; labyrinthus eſt, ubi viæ omnes invicem implicantur, & confunduntur, & ubi qui longius procedit, magis errore viarum decipitur, quin illinc expedire ſe valeat. Cæcus eſt, in errorem inducens perſpicaciſſimum quemlibet, qui ſequitur illum; præſtigiator eſt, qui ea videnda exhibet, quæ non ſunt, qui decipit, qui fallit, qui eorum etiam oculis illudit, qui attentius oculorum aciem in illos intendunt, quin ne ſentiant quidem. *Ex paraphraſi quadam apologetici Tertulliani.*

Facilius eſt ab amico, quam ab inimico decipi.

Deus ſimplices eligit, quibus rectum eſt cor, præ ſuperbis animabus meritorum ſuorum idea tumidis, illos contemnentibus, qui in Dei viis ambulant, qui religioſius præceptis ejus obediunt, & quos non pravi ſermones, non irriſiones, non impiorum probra a via virtutis deterquent. His ſe communicat Deus. *Cum ſimplicibus ſermocinatio ejus. Abbas de Bellegarde in proverbia Salomonis.*

Fallax amicus amicum verbis ſuis fallit. Difficilius eſt ab inimico decipi; ab hoc enim nobiſmet ipſi cavemus; blanditiæ illius apud nos ſuſpicione non vacant. Verbis illius non addimus fidem, atque nullam prætermittimus ſedulitatem, ut illius dolus, arteſque eludamus; ſed quomodo nobis cavere poſſumus ab eo, qui neceſſarius eſt, & quo utimur familiariter? qui blandientis os, habitumque gerens ſe ipſum, & opellam ſuam tibi mancipat, ac jure jurando pollicetur ſe pro te vitam ipſam in diſcrimen quodcumque adducturum? Laqueus hic ſubdolus eſt, ac in illum, facile impingimus. *Idem.*

Homines veritatem neque dicere neque audire volunt, cum de ſuis defectibus agitur.

Veritatem videre nolumus, cum aliqua opus eſt cura, atque vigilantia, ut illam inveniamus; ſed non deſunt occaſiones, in quibus illa noſmetipſos convenit, & in quibus illam adſpicere cogeremur, niſi multa ad illam evitandam arte uteremur. Non enim deſunt nonnumquam homines tanta præditi charitate, qui nos ex errore, & illuſione, in qua verſamur, conentur eruere; ſed amor proprius nihil intentatum, nihilque inauſum relinquit, ut tantum avertat incommodum; neque iis caret artibus, quarum ope voti reus fieri poſſit, quoniam illis, qui præclarum hoc ſibi præſtare conantur officium, tantum dolorem reſtatur, tantumque odium; tot prætextus excogitat, ne credat ea, quæ de ſuis ſibi defectibus narrantur; tanta pollet induſtria, ut in iis, a quibus errata ſua notantur, majora deprehendat, atque nequitiæ redarguat judicia, quæ ſibi minus jucunda ſunt, ut nemo fere inveniatur, qui veritatis eidem aperiendæ ſubire velit periculum.... Itaque ex quo oſtendit aliquis non probare in omnibus illius agendi rationem; ſtatim vel invidiæ, vel alterius cujuſpiam ægritudinis animi ſuſpicio oboritur. Cum autem nemo talis videri velit, inter homines quædam conjurationis ſpecies fit, ut eos diſſimulent ſenſus, quos viciſſim fovent, & nulla conventio eſt, quæ melius ſervetur, quippe innititur amori proprio, quo pauciſſimi carent. *Deſumptum ex ſpecimine Ethicorum præceptorum tractatu primo capite quinto.*

Cur nemo velit, vel audeat veritatem plurimis dicere.

Omnes ſummis viris fallendis navant operam, at non majorem navant, ut imos errore aliquo liberent. Hoc unum diſcrimen inter utroſque ſtatuitur. Nemo aliena vult ſibi odia conflare, ita nemo cuipiam veritatem dicere audet. Patet aliunde ad hoc, ut veritas, quæ dicitur, ab aliis excipiatur, plurimis opus eſſe lenimentis, temperamentis, & meditatis ambagibus, quem laborem nemo ſibi vendicare vult pro illis, quos nullo habet in pretio. Itaq; veritas neque ſummis dicitur, quia hanc illis abſcondere, intereſt; neque imis, quia hanc illis dicere, non intereſt. Verum quod coram illis diſſimulatur, ubi receſſerint tanto liberius dicitur, quanto ægrius ſilentium ſervatum eſt. *Ibidem.*

Veritas ſerius, ocius detegitur.

Veritas inter denſam omnium nebularum caliginē, quę illi offunduntur, viā ſemper ſibi aperit. Aliquot ſemper interſnitent radia, quæ ſuperbię accidunt incommoda, eamque pacem perturbant, quam illa ſibi adnititur procurare. Sententiæ, quæ voluntario innituntur errori, numquam certæ, ac tutæ ſunt. Notandum eſt, quod quemadmodum maximus defectus eſt videre nolle veritatem, ita neq; in nobiſmetipſis fateri volumus hanc pravā animi affectionem, non ſecus ac in aliis; ideoque non multi videntur, qui fateantur, ſe iniquo animo ferre, quod hæc ſibi aperiatur. Hæc exprobatio æque ac alia quævis diſplicet; & ut verbo me expediam, obtinere

vellent gloriam amandi veritatem, & voloptatem numquam illam audiendi. *Idem.*

Vetibes, quæ dicitur æqui bonique ſuc eude eſt, ſi illi ſcire copimes.

Supponendum eſt, oumquemque, cum hinc ſciat nemini jucundum eſſe de ſuis deſectibus certiorem fieri, inde vero noſtram ſibi conflare oolit inimicitiam, pararum eſſe, ut ſe ipſum ab hoc eximat charitatis officio, nihilque nobis aperiat eorom, quæ vel ipſe de nobis ſentit, vel ab aliis ſentiri cognoſcit. Itaque niſi hunc obicem abſtulerimus, ac ipſi ultro quodammodo veritati occurrerimus, alios ad eam oobis patefaciendam hortantes, & ea ſinceritate, de qua oulla ſubositi poſſit ſuſpicio, teſtantes nos illi gratiam habituros quomodocumque id fecerint, atque ita diſſipantes metum, quo noſtra ſibimet odia coonflare verentur; ſemper nobiſcum ſallacem hanc moderationem ſervabunt, qoa in plurimarum rerum, quas noſſe nobis plurimum prodeſſet, Ignorantia detinemur. *Idem.*

Rara inter homines ſinceritas.

Hominum plerique iocomprehenſibiles ſont; contra mentem ſuam palam loquuntur, & agunt; & fere ſemper intelligendum eſt oppoſitum eorum, quę dicunt. Os, & cor taro conſeotiuot, neque booam fidem neque ſinceritatem habent, perſonam ſemper geruot, nihilque ooo ſimulatum io illis reperitor. Homines hujuſmodi ſuot civilis ſocietatis flagellom, & ab illis ſemper cavendum eſt, ne decipiamur. Illod mirabile eſt, quod ſæpius majorem laborem, & curam impenduot, ut ſimuleot, & fucum ſaciaot, quam qui impendendus eſſet, ut veras virtutes, quibus ſolidum ineſt meritum, adipiſcantur. *Abbas de Bellegarde in conſiderationibus de ſinceritate.*

Honeſto viro indignum eſt fallere.

Magna infirmitas eſt, ac turpis imbecillitas contra propriam loqui conſcientiam, ut illis placeamus, quos in partes noſtras pertrabere contendimus. Honeſtus vir neque ſimulare debet, neque fallere, neque mentiri, neque proprios ſenſos exuere, ut iodoat alienos, qui rationi nequaquam conſeniunt. Verum oeque ſanta præſeferenda ruſticitas eſt, ut in rebus, quæ nullo in diſcrimine habentur, & ubi modicum obſeqoii eos nobis dcliuire poſſet, pallam offendamus. Etenim quot homines ſuis eacidere negotiis propter importunam ſinceritatem, quæ aoimos bomiaum exaſperat, eoſque oobis efficit ioimicus? *Idem.*

Pſeudo-politicorum de ſinceritate ſententia.

Pulitici, qui ſuis taotum commodis ſtudent, & qui booeſtati præferunt utilitatem, docent, eum qui diſſimulare neſcit, neſcire ſuæ incolumitati conſulere. Omoia peſſum mittit negoria ſua, qoi eam jactat ſinceritatem, quæ nibil ſeveritatis remittat. Oportet ſcire illis adblandiri, quos odiſti, & quos perdere deſideras; necnon obſequium, & eſiſtimationem illius profiteri, quem omnioo contemnis. Quæ artes, & ſimulationes, ſi omnino neceſſariæ ſuot, ot ooſtræ conſulemus utilitati, profecto honeſto viro abdicandę ſuot. Quod ſi eo in gradu es, ubi plorimorom tibi habenda ſit ratio, a quibus tua pendet fortuna, hominum difficilium, quos loci ſui dignitas duros, ac inexorabiles efficit; non ideo tamen turpiter illis aſſentari debes, & laudibus proſequi iniquitates, quas nimis crebro operantur; ſed palam illis aperire quid ſentias, atque tanto ſtudio, diligentia, arte illis tua proponere conſilia, ut ea teneantur amplecti, qoamvis vitæ, ac otilitatis eorum ratio aliud ſuadeaot. *Idem.*

Simulatio & mala fides ſunt humanæ ſocietati perniciosæ.

Fallaces blanditiæ in civili ſocietate labes ſunt, & imbecillis animæ indicium. Cur illis adblandiris, quos odiſti, & quos a te quam remotiſſimos velles? Minus turpe eſſet fingere, ut veri ſeoſus tui internoſcerentur; ſaltem enim illi, qoid ſibi faciendum, ſcirent, ſibique præcaverent abs te, qui illos deludere geſtis. Nulla prudentia reſiſtere valet dolis illius, qui ad ſallendum compoſitos tibi ſuam pollicetur operam, ac pro te ſemper vitam ipſam io diſcrimen eſſe adducturum; bona ſua, exiſtimatiooem, amicos, omnia tibi ſe devuvere; ſi ſub præclara hac ſpecie duplicem animum celat, ſi ob ſimultatem aliquam tibi interitum meditatur ioſerre; quomodo doloſis hujuſmodi illecebris ſalli non potes? quomodo cavere potes, ne in laqueos incidas hominis, ut te in errorem inducat, ipſa amicitiæ ſigna adbibentis; qui ſe tibi neceſſariom ſimulat, ut tuum ſecretum eruere queat, & qui tibi omnia pollicetur auxilia tone temporis, quo tibi cladem inſerre meditatur? *Idem.*

De fide in promiſſionibus ſervanda.

Si quid amicis pollicemur, oullis utendum eſt ambagibus, & æquivocis; male audit, qui promiſſi fidem non præſtat, & ſinceritate vacuus deprebenditur. Plerique hominum feſtinanter promittunt, quidquid ab ipſis petitor, quin certo ſciant, utrum promiſſionem adimplere aut velint, aut valeant. Hæc levitas illis coonflat contemptum eorum, quos fallunt. Ubi aliquid polliciti ſumus, citius, quam fieri poteſt, fidem noſtram liberare debemus, quin efficiamus, ot alii promiſſam expectantes opem elangueant. Bis dat, qoi cito dat; ac datæ fidei pœnitere videtur, qui quam recepit, differt iodies. *Idem.*

Sinceritatis characteres.

Plurimum diſcriminis intereſt inter ſinceritatem, & quamdam loquendi prurriginem, quæ efficit, ut noſmet aperiamus illis, eum quibus perperam neceſſitudo ſociatur. Sinceritas neque imprudens eſſe debet, neque præceps; non cogit ea omnia nos effutire, quæ ſcimus, neque cor noſtrum aperire curioſis hominibus, qoi ſecretos animi noſtri ſenſus penetrare conaotur. Cum id genos mortalibus cautus eſto; ſæpe enim iis abutentur, quæ illis commiſeris. *Idem Abbas de Bellegarde.*

Sinceritas aliorum exiſtimationem ſibi conciliat.

Sinceritas fortaſſe breviſſima eſt ad hominum exiſtimationem promerendam via: ſatius eſt bona fide ſuas fateri ioſirmitates, quam tot ambagibus uti ad ſallendos mortales, qui quid ſibi exiſtimandum ſit, noruot. Quid enim peodeſt quorumdam bominom verſutia, qua aliis ſucum facere quæront? Omnes eorum artes placere oon poſſunt. . . . Noo ſatis aſſequor cauſam, propter quam homines taotopere ſimolare geſtiaot; ſemper theatricam gerere videntur perſonam; eorum geſtus, verba, inceſſus, omnia compoſita ſuor. Putant ne, ſe placere poſſe ita ab ingenio ſuo recedentes? *Idem.*

Sinceri ſæpe ab aliis falluntur.

Sinceritas aliquando pro ruſticitate habetur. Videotur homines, qui ingenii acumine pollentes, æquo jodicio de rebus diſceptantes, quantumvis his luminibus præditi, oonnumqnam ſiunt eorum ludibrium, qui litteraturæ omnis expertes ſunt, qui careot ſinceritate, & qui modicum illud ingeoii, quod habent, impenduot, ut illos, com quibus rem habent, decipiant. . . . Sunt etiam, qui vis, & ne vix quidem id dicere umqoam poſſoot, qood ſentiunt: in eorũ ſermooibus aliquid ſemper ambiguitatis adeſt, & ineptiſſimas etiam nugas, tamquam ſecreta conſilia, aliorum fidei committunt. Sexcenta ſunt prudeotiæ eorum, cum quibus verſamur, relioquenda, & nullom requirentia myſterium. Ea tantum excipienda ſunt, quæ alicui poſſet officere; tunc enim de illis loquendum non eſt, neque cum ipſis amiciſſimis, qui certe conqueri jure non poſſuot, ſi intelligant, hæc illis te noluiſſe committere. *Idem.*

Rationi cedere rectæ mentis opus eſt.

Quodcumque tibi ſit meritum, quamcumque præ aliis auctoritatem habere putes, ratiooi cedas oportet, & aurem illis adbibeas, qoi optimom habent ſenſum, ut ex eorum cooſiliis fructum percipias, atqoe ubi deerraveris, redeas in viam. Rectitudo etiam, & ſinceritas requiritur, ut illis perſpicue, ac pro rei veritate ſioe ſimulatione rerum tuarum ſtatum ennarres. Quomodo enim conſilium ſalubre ſibi præbeant ea in te, cujus ſioem, ac ſummam illis abſcondis? quæ tibi præbebunt, conſilia inania erunt, ac nullius tibi eſſe poterunt utilitatis. *Idem.*

Officioſa verba temere prolata ſinceritati opponuntur.

Nun deſunt qui urbanitatem hac in re ſitam putant, ut ſine ullo dignitatum, meritorumque diſcrimine omnes officioſis verbis excipiaot: illos morantur ineptis obſequiis, ac operæ ſuæ pollicitatiooibus, quæ ad oibilum rediguntur. Aliquantiſper hac ſpecie decipiunt; qui inde ſe aliquem percepturum fructom ſperat, illis adhæret, ſed eos tandem aſpernatur, ubi tandem ſæpius deceptus promiſſionum vanitatem agnoſcit. Nonne præſtat ingenue fateri illis, qui aliqua de re impenſius nos rogant, ea, quæ petuntur, ſupra vires eſſe; dolere nos, qnod pares minime ſimus illis gratificando? Confeſſio hæc rubore ſuffundit eos, qui vaoi ſont; meruunt, ne quid booi nominis, quo fruuntur, pereat; verum multo magis erubeſcuot,

beſcuns, ubi palam docet experientia, quam exilis fuerit eorum faculras. *Idem Abbas de Bellegarde.*

In amicitia ſinceritas requiritur.

Non tenemur cum omnibus neceſſitudinem, & amicitiam conjungere: hac in re prudenti electione opus eſt; verum turpe eſt inanibus blanditiis obruere eos, qui non amantur, eiſque os ſublinire fallacis amicitiæ, quæ illos ſeducit, argumentis. Etenim verbis tuis adhibent fidem; atque illis innituntur auxiliis, quæ ſpopondiſti; ſed ubi maxime indiguerint, illos deſeris, ac tandem promiſſionum tuarum fraudem agnoſcunt. *Idem.*

Quā permicioſus ſit ſinceritatis defectus.

In mundi commercio nihil periculoſius eſt amico, qui caret ſinceritate. Inimico vulgo fidem non habemus, immo quam diligentiſſime cavemus, ne nobis illudat; ſed nequaquam de illo diffidimus, quem res noſtras curare arbitramur; illius ſequimur conſilia, ac ſæpe in periculo verſamur errandi, ſi ita perfidus ſit, ut nos prodere velit. *Idem.*

Fraudes ut plurimum in auctorem relabuntur.

Calumniæ ut plurimum æque funeſtæ ſunt veteratoribus, ac illis, qui decipiuntur. Ex fraude paſſim nihil percipit auctor, quam ignominiam, eo quod facinus auſus fuerit honeſto viro indigniſſimum...... Verum ex omnibus veteratoribus nemo eſt, a quo minus nobis caveamus, quam ab iis, qui in religionis materia nos fallunt; ſpiritus enim præoccupatus non conſulit rationem, immo neque ſibi tantum relinquit temporis, quantum ad ratiocinandum requiritur. Oculi clauduntur, ne manifeſta eorum flagitia videantur; eorum impotentia, ac furor a ratione procul abhorrens excuſatur; hic bonus eſt vir, dicitur, qui nihil audet, quod conſcientiæ ſuæ labem valeat offundere, iniquitatis mysterium intus, & in cute non exploratur, atque omnino rationi conſonum invenitur.

Rara in aetris ſinceritas.

Qui hodierna die vivant non multum de ſinceritate laborant; neque admodum dolent, ſi eadem penitus careant. Hac in re non ſunt religioſi; pro bona fide ac ſinceritate in illis ſimulatio tantum, ars, & ſæpe etiam perfidia deprehenditur. Miraris te proditum videns ab iis, in quibus omnino confidebas, & qui tunc ſe tibi inimicos oſtendunt, cum maxime eorum eges auxilio: hi profecto ictus lethalia vulnera infligunt, ex quibus numquam valeas convaleſcere. Numquam venia conceditur huic fidelitatis defectui, quantumvis proditor tibi placere contendat; manet ſemper alta mente repoſta ſecreta amaritudo, & qui ſemel feſellit, in amicorum ſuorum benevolentia impoſterum non confidat. *Idem.*

Infamia, quæ mendacium ſequitur.

Inter potiſſimas rationes, quæ nos a mendacio poſſunt deterrere, infamia eſt, quæ nomini noſtro inuritur, ubi ſemel illud in habitum migraverit. Mendacium auctorem ſuum confuſione ſuffundit, & qui famam adeptus eſt mendacis, & veteratoris, re ipſa fit mortalium omnium fabula, & ludibrium; mendacium enim vulgo ex pluribus aliis vitiis procedit; veritas enim non proditur niſi ob avaritiam, ſuperbiam, invidiam, impudicitiam, impietatem, vel aliud quodlibet vitium; & non niſi ex corruptionis fonte poteſt proficiſci. *Ex nono ſermone de voluptatibus, P. Heliodori Capuccini.*

Homines pati nequeunt mendacii

Hæ cauſæ ſunt propter quas male audiunt mendaces; hæ propter quas Spiritus ſanctus mendacium æternum opprobrium appellat. Vos autem, qui æquo animo ferre non poteſtis homines hoc vobis vitium exprobrantes; vos qui vitam, ſalutemque veſtram objiceretis, niſi legibus cohiberetur inſanus ille furor, qui vos agit, ut cruore veſtro abluatis contumeliam, quæ hoc probro vobis infertur, vos pudeat, quod homines ſciant, vos pati non poſſe hoc opprobrium; vos pudeat, quod illi norint, id quod vobis exprobrari non vultis; ſed metuite minas, atque judicia Dei veritatis, qui nebulones, ac mendaces abominatur. *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium.* Pſalm. 5. *Idem.*

Aliæ rationes quæ nos a mendacio debent deterrere.

Nimium procederem ſi omnes explicare vellem rationes, quæ vos a mendacio debent avertere; ſatis ſit noſſe, mendacio alia peccata graviora fieri, virtutum innocentiam imminui, & veritatem diffamari. Avaritia nocentior eſt, cum perjurio utitur, vel adulterato chirographo, ut aliena bona vel invadat, vel retineat. Superbia nocentior eſt, cum ea profert, quæ comminiſcitur ad exiſtimationem captandam, vel ad evitandam infamiam. Odium gravius eſt, cum ſictitia crimina excogitat, ut innocuis honorem eripiat. Hæreſis deteſtabilior eſt, cum ſcripturæ, patribus, & Eccleſiæ ſenſus, & ſententias, quas non habent, imponit. Virtutes ipſæ aliquam integritatis ſuæ partem amittunt, cum utuntur mendacio. Humilitas omnino culpa non vacat, ſi quis mentitur, ut ſuas tegat perfectiones; miſericordia innocens non habetur, ſi quem mentiri doceat ad pauperum ægeſtatem levandam, vel ad proximi vitia tegenda. Juſtitia ſe injuſtam quodammodo præbet, ſi ut facti veritatem aſſequatur, utatur mendacio. Virtutes reliquæ puritatem ſuam non tuerentur, ſi, quamquam optimus earum finis eſſet, mendacio uterentur. *Idem.*

Plurimi dolum & fraudem prudentiam vocant.

Hominem probro dignum eſſe, cum veritatem qua dictis, qua factis lædit, liquido conſtat: illud vero ferendum non eſt, quod fallendi artem callere glorietur, quod fraudem, ac verſutiam induſtriam vocet; perinde ac animæ corruptio, ut S. Gregorius loquitur, facta fuiſſet pretioſiſſimum Aulici talentum... Inde oriuntur fraudes, & temeraria judicia; inde prava officia, & falſa teſtimonia; inde ars injuſtas ſuſpiciones tamquam exploratiſſimas veritates venditandi; inde os nequitia refertiſſimum, & lingua in mendaciis, doliſque exercita &c. *Ex Manuſcripto.*

De dolo, ac doloſis hominibus.

Quamquam verum ſit, mendacium, fraudem, & diſſimulationem omnem eſſe ambitioſorum hominum artem, atque induſtriam, hæc eſſe corruptæ politicæ inſtrumenta, & exquiſita conſilia, quibus ſæculi prudentes utuntur; hoc nihilominus diſcriminis intereſt, quod ſcitus Aulicus tunc ſolum mendaciis utitur, cum tuto ſe id fieri poſſe arbitratur, neque ullam adverſus amicos, & neceſſarios adhibet diſſimulationem, ne amicitiæ, ac neceſſitudinis eorum voluptatem, vel utilitatem amittat, ſed artem cum omnibus exercet, quia ingenii ſui acumine ſperat futurum ut omnes artes ſuas valeat celare. Et ſane poteſt quidem mendacium deprehendi; diſſimulatio detegi poteſt; ſed ars nequit penetrari; & Ægypti tenebræ nequaquam denſiores erant illis, quibus ars illa regitur; quæ res efficit, ut ſubdoli homines non ita facile intelligantur; quapropter Eccleſiaſticus c. 19. loquit: *Interiora ejus plena ſunt dolo. Liber cui titulus de humanarum virtutum falſitate. Capite de amore veritatis.*

De duplicitate.

Dolus duplex illud efficit cor, quod a Spiritu ſancto diſſimulatis hominibus tribuitur: ambitioſus enim homo duo habere corda videtur, alterum quidem, ubi fovet ſyſtema illud fortunæ ad quam anhelat, & cujus ſenſus omnes iis occupantur cogitationibus, quæ pertinent ad eamdem: cor iſtud abditum eſt, ferox, ſævum, inexorabile, ac indeſinenter ſexcentis affectibus agitatum; alterum vero apertum eſt, lene, pacatum, humile, aliiſque gratificando paratum; & hoc linguam gerit, & ut ita dicam curam habet oris, habitus corporis, geſtus, omniumque externarum actionum... Hoc nos docet ſcriptura cum ait, ſubdolos homines duplici corde loqui; hoc eſt, quamvis altero in alicujus gratiam aliquid ſtatuant, atque decernant, altero tamen conſtituunt omnia ad ſuam utilitatem referre. *Idem.*

De ſimulationibus, & dolis.

Verſutia magis adhuc apparet in partium, factionumque capitibus, in magnis dolorum magiſtris, qui ut regius Propheta loquitur, noctis partem, totamque traducunt diem inquirendo fraudes, & dolos, qui ſine religione eam violant legem, quam Deus adeo ſapienter conſtituit, quod nempe verba ſint noſtrarum cogitationum imagines; & qui adoptaſſe videntur tenebras, æquivoca, & ſermonum ambiguitates, ut ſuas artes, infidelitates, & fraudes protegant. Hoc pacto excipitur in aula veritas a politicis, qui linguam ſuam inſtruunt ad ſcite mentiendum, ut ait ſcriptura. Neque melius alibi excipitur; nam præterquamquod a nobilium ædibus, ab omnibus artibus, atque profeſſionibus proſcripta eſt; plerique hominum indeſinenter, illam offendunt, ut opes congerant.

getant. Imminuitur, diſſimulatur, alia ei perſona inducitur in foro; pro exiguo quolibet lucello ubique, & ſæpe etiam pro nihilo negantur veritates, quæ maxime patent, & pauci religioni ſibi vertunt eas, quæ maximi momenti ſunt, oppugnare. *Idem.*

Fallacis mundanæ politicæ præcepta.

Nequaquam in animo refellere mihi eſt, quod impius quidam auſus eſt affirmare, quod regnare, ac ſervare fidem ſimul eſſe non poſſint; nec quod copiarum dux quidam noviſſimorum horum temporum Cæſari ſcripſit; quod ſi fidem præſtare vellet, ac probitatem ſervare, ſe ſe imperio, regniſque omnibus abdicaret, & in clauſtra confugeret; nec quod primus quidam miniſter affirmabat fieri non poſſe, ut ſummi viri in Regis aula detinerentur, niſi pluribus promitteretur, quod uni tantum conferendum eſt; & niſi contra veritatem diceretur Principi, cui non gratificari periculoſum eſt, jam pridem alteri deſtinatum fuiſſe, quod ille recens depoſcit. Omnes hujuſmodi ſententiæ, & rationes pravæ, quæ ad verſutiam probandam afferuntur, non ea hominis corruptione tantum, verum etiam ea ignorantia ſolidorum veræ politicæ præceptorum proficiſcuntur. *Idem.*

Principes fidē præſtare tenetur.

Principum conditio profecto deplorabilis eſſet, ſi eum probitate illis regnare nequaquam liceret, neque fovere poſſent cum ſubditis, fœderatiſque ſuis neceſſariam concordiam, quin ad mendacium, fraudeſque confugerent, eamque violarent fidem, quæ unicum eſt omnis commercii vinculum. Illud certum eſt, bonam fidem maximum eſſe ſubſidium, nihilque Principibus utilius eſſe, quam omnibus probatum eſſe, hanc omnium operum eorumdem eſſe principium, & normam. Quod ad aulicos pertinet, verum eſt æquitatem, rectitudinem, & veritatem non eſſe, ut plurimum, breviores, facilioreſque vias, quibus ad dignitates perveniant; verum neceſſe non eſt creſcere; ſed rectum, verum, fidelemque eſſe, hoc utique neceſſe eſt. *Idem.*

Sinceritatis elogium.

Nulla virtus eſt, quæ potiori jure credenda ſit vera quam ſinceritas; neque enim altera pulchriorem ſpeciem præfeſer. Hæc ex omnibus virtutibus, quæ ad ſocietatem nectendam, fovendamque inſerviunt, una omnium maxime utilis, & amabilis eſt; hæc eſt fidei fundamentum, hæc requies, & ſecuritas commercii; ſine hac privata omnia colloquia tamquam laqueos metuimus; conſilia omnia, quæ nobis communicantur, tamquam obices noſtris veremur; & omnes homines, qui nobiſcum vivunt, tamquam inimicos timemus, a quibus decipi poſſumus: verbo, ſine illa tanto metu vivimus, & converſamur, quanto qui noctu in præcipiti gradiuntur. *Idem.*

Quinam ſinceri dicantur.

Hoc nomine appellatur homo donec putatur ſimplex, & verax, atque fides haberi poteſt iis, quæ ab ipſo dicuntur; quia in illius poteſtate ſitum non eſt ſenſus ſuos diſſimulare; ſed ubi intus & in cute perſpicitur, & deprehenditur ſua uti ſinceritate, ut propriæ conſulat utilitati, ac ſimplicitatem viam eſſe, qua ad fines ſuos tendit; quamprimum de eodem alius conceptus efficitur . . . : Qui vere ſinceri ſunt omnem a ſe amovent duplicitatis, & verſutiæ ſuſpicionem: cum enim videant, fraudem exiſtimationi præſertim obeſſe, illam odio proſequuntur, ſinceritatem vero virtutem putant, per quam facile honeſti homines poſſint haberi. Hinc ſperant etiam ſe mortalium omnium benevolentiam morum ſimplicitate, ac verborum ſinceritate adepturos: nam ob eamdem cauſam propter quam diſſimulati homines metuuntur, ſinceri amantur, & inquiruntur; eorum fortunæ etiam impenſius velificamur, & libenter illis operam noſtram impendimus, ubi ſe ſe nobis offert occaſio. *Idem.*

De fictis familiaritatibus.

Si pleræque familiaritates, quæ paſſim fiunt, vituperandæ ſunt, quia vanæ ſunt, & periculoſæ, quid cogitandum, dicendumque de illis, quas ſimulant ii, qui aulæ negotiis impediti ſunt, ut viciſſim alter alterius conſilia detegant, vel ut illa celent, atque fideliſſimos amicos avertant, non aliud animo verſantes, niſi ut ſe ſe ultro citroque decipiant? *Idem.*

Rara eſt fidelitas.

Perrara videntur homines, quorum fides, ac probitas adeo ſolida, confirmataque ſit, ut non ſolum minis labefactari nequeat, vel tentari promiſſis, verum etiam ut omnibus affectuum conatibus reſiſtere valeat. Ut hæc veritas conſtet, debet unuſquiſque ſecum omnes vitæ ſuæ actiones repetere, atque ſcrutari, utrum odium aliquod, ultio, amor, vel ambitio effecerit umquam ut bonam fidem, ac probitatem offenderet: utrum acciderit umquam, ut amico rem perjucundam facturus illi ſecretum ſibi commiſſum aperiret; utrum metus excidendi gratia Principis alicujus viri, prohibuerit, ne teſtimonium perhiberet veritati iis in occaſionibus, ubi teſtimonium illius ſatis erat, ut hominis immerito probris, calumniiſque petiti exiſtimationi conſuleretur; denique utrum per invidiam imminuere conatus fuerit pretium, & gloriam actionis alicujus, quam amicorum omnium familiariſſimus fuit operatus. *Idem.*

Ut ſincere agatur, ſequi oportet religionis præcepta?

Satis ſuperque acuminis vobis eſt, auditores lectiſſimi, ut palam videre poſſitis ea mala, quæ ingruerent, ſi quilibet ſe ipſum rationis lumine deducere vellet, ſi ſe arbitrum conſtitueret rerum earum, quæ ad ipſum pertinent, ſi judex in propria cauſa fieret, atque negotiorum ſuorum dominus eſſet: ita ut ratio ſe ipſam a Deo independenter abſolute conſiderans principem locum obtineret. Quot illa prætextus excogitaret proprios errores probatura? Quot peccatis virtutis nomina deferret? Hac de cauſa, S. Chryſoſtomus inquit in iis, quę majoris momenti ſunt, in tractatibus pacis, in dignitatibus adeundis, jusjurandum exquiritur, tamquam actus, ac proteſtatio quædam. Quorſum iſtud? quia videlicet niſi Deus teſtis accederet, fieretque initæ conventionis, datęque fidei ſponſor, homines viciſſim ſibi diffiderent, ac aſſidue multa orirentur incommoda in republica, & ſocietate. Ratio noſtra nimis infirma eſt, voluntas vero nimis corrupta, niſi religione illuminetur, atque regatur. *Ex ſermone quodam P. Bourdalove.*

Facta æque ac verba decipiunt.

Facta æque ac verba decipiunt, & communis agendi ratio nihilo magis ſincera eſt, quam communis ratio loquendi. Homo ſexcentas quotidie perſonas mutat, ne agnoſcatur qualis eſt, & ut qualis non eſt, exiſtimetur. Non ſolum mundo fucum facere quærit ſuppoſitis titulis, mutuatiſque coloribus; ſed perinde ac Deus decipi, fallique poſſit, illum ipſum fallere contendit, illum ore colens, at cordis obſequium detrectans, exteriorem tantummodo cultum eidem adhibendo. *Ex moralibus ſermonibus, ſermone de pietate.*

De veritate, ac mēdacio.

Belluæ ſuos edentes clamores neminem fallunt; homo ſolus nequitia ſua vocis uſum pervertit: attamen veritas univerſale bonum eſt, quo mundi ordo ſervatur. Huic publica fides, jus gentium, atque juſtitia innititur; hæc præeſt amicitiæ; ſine hac mundus non aliud eſſet quam merum chaos; omnes homines eſſent ſubdoli, ignavi, veteratores; & ſi ex mundo veritas proſcriberetur, nulla ibi eſſet honeſtas, voluptas nulla.... Mendacium diſſimulationi inſervit, dolo, perfidiæ, ignavæ, omnibuſque fere criminibus. Mendacio uti infirmitatis etiam eſt, atque imprudentiæ, qui enim mentitur ſe ſe exponit crimini, quod committi numquam poteſt, quin ſe ſe in diſcrimen illud adducat, ubi poſſit deprehendi. Pro nihilo mentiri, inſania eſt; pro quæſtu iniquitas magna. *Auctor Anonymus, & recens.*

Mendacium legi naturali contrarium eſt.

Veritas debetur proximo ſimulac cum eo loquimur, & ſermonis commercium tacitam continet veritatis promiſſionem, cum ad id unum datus ſit nobis; neque eſt hæc privati cum privato conventio, ſed communis omnibus hominibus inter ſe, & quædam ſpecies juris gentium, vel potius lex quædam naturæ. Lex iſta, & communis conventio per mendacium violantur; & quo arctior eſt nexus ille, quem inter ſe homines habent, eo legis hujus prævaricatio magis ſanctitati & juſtitiæ adverſatur. Quamobrem Apoſtolus ut Chriſtianos ab uſu fraudis, atque verſutiæ deterreat, hanc adfert rationem, quod videlicet alii aliorum membra ſumus. Membrum numquam alteri membro fraudem facit; oculus non decipit manum, neque manus pedem, ſed ſimul omnes cooperantur, ut corporis utilitati, communique bono proſpiciant.

Ad hæc

Ad hæc nulla vera ſanctitas eſt ſine veritate; nulla veritas in fraude, atque calliditate. *Eſſais de morale Tome 5.*

Animo nobilis contra veritas loqui non poteſt.

Homo magnam habens animam, & cor generoſum ignorat quid ſit mentiri, & putat ſe ipſum prodere, qui prodit veritatem. Cum procul ab illo turpes, abjectique ſenſus abſint, putat, pudendum non eſſe ſe ſe talem oſtendere, qualis eſt, ſibique perſuadet eum, qui veritati abrenunciat, abrenunciare quoque honeſtati. Prudentia illum nonnumquam reticere cogit, quod cogitat; at numquam aliter quam cogitat, loqui; nulla eum ad id adſtringere poteſt utilitas; maxima quippe utilitatum omnium eſt honeſtas, atque conſcientia, quæ ſine ſinceritate, & rectitudine ſubſiſtere nequit. *P. Nepveu in Conſiderationibus.*

Doli, & fraudes, quas excogitat avaritia.

Quis dicendo enumerare poſſet injuſtitias, rapinas, fraudes, quæ per avaritiam, & ditescendi cupiditatem quotidie ſexcentis modis, in omni negotiorum genere, ac in mutuis commerciis committuntur, modo per contractus, qui palam ſunt uſurarii, modo per fœnora callide diſſimulata, & quibuſdam formulis, coloribuſque fucata, qui efficiunt, ut humanos judices fallant, modo per ſimoniam, ſecretaſque pactiones; nonnumquam Principes, cum quibus res eſt, decipiendo, nonnumquam injuſtis favendo lucris, ut inde aliqua percipiatur utilitas; nunc dando, vel accipiendo ut corrumpatur juſtitia, vel ad eam opprimendam utendo gratia, potentia, fraude, aliiſque artibus, quas forenſium tabularum induſtria excogitavit, ut injuſtitiæ faverent: aliquando cum bonæ fidei detrimento, ac ipſius etiam humanæ valetudinis, vitæque præjudicio merces adulterando. Neſcio equidem intus, & in cute mundum; neque experientia id cupio doceri; ſcio nihilominus, quoniam hæc communis fama eſt, & quia illorum, qui adeo injuſte opprimuntur, paſſim hæc auditur querela, ubique, ubi agitur de contractibus, commercio, negotiatione, & cujuslibet generis re innumera videri adinventa iniquiſſima, ab hominum avaritia excogitata, quæ nequiter acuit ingenia, ut ſe ſe homines ultro citroque fallant, atque alienis bonis diteſcant. *Maimbourg, ſermone pro feria tertia poſt primam Quadrageſima Dominicam.*

Non deſunt negotia, ubi vix fieri poteſt, ut bona fide, & ſincere agatur.

Sancti Chryſoſtomus, & Auguſtinus omnino nolunt, Chriſtianum hujuſmodi negotiis ſe ſe irretire, ubi fere nullum percipi lucrum poteſt, quin malis artibus chriſtiana ſimplicitas, & iniquitate juſtitia amittatur. Cum enim aliquis ſibi perſuaſit, ad hoc ut locuplex fiat, plurima ſibi obeunda eſſe negotia, cum illis, ex quibus inſignem quæſtum ſe ſperat percepturum; hic ut voti damnetur, ſibi religioni minime vertit, mendacio, fraude, ſexcentiſque nefariis rationibus uti plurima per injuſtum commercium acquirendi. *Idem.*

Negotia, & commercium permittuntur, dummodo bona fide agatur.

At enim, numquid prohibitum eſt negotium, nefaſne mihi eſt negotiari, paciſci, tractatus tranſigere, vendere, emere, atque rationes, calculoſque ſubducere? Quis hac de re dubitat? Quid fierent alioquin commercium, atque civilis ſocietas? Quænam igitur ſunt hæc negotiorum genera, quæ prohibent, ne Deo reddatur, quod ad ipſum pertinet? *Quæ ſunt iſta negotiationes?* S. Auguſtinus interrogat, *audite, quando pretiis rerum, quas vendis, non ſolum mentiris, ſed etiam falſum juras*; merces veſtras diſtrahentes, & cum proximo veſtro contractum ineuntes, non ſolum ſine ulla religione ſexcenta immiſcetis mendacia, verum etiam illa ſexcentis perjuriis probare contenditis, cum injuſtis negotiis, quæ per avaritiam aggredimini, & quæ per cordis ſævitiam tanta nequitia, atque importunitate perſequimini, occaſionem præbetis blaſphemandi nomen Dei, ac in ludibrium vertendi religionem iis, qui cum ſcandalo objiciunt, ecce quinam ſunt Chriſtiani, exactores magis duri, quam Ethnicorum extiterint Publicani, magiſque immites fœneratores, quam Judæi; ubinam illa columbæ ſimplicitas, & charitas, quæ illorum eſſe debet character, ex quo diſtinguantur ab aliis? Quid? homines, qui tecum agentes id unum quærunt, quomodo te decipiant, te fallant, ac ſexcentis fictis quidem acuminibus, veris autem dolis te perdant? *Idem.*

Exhortatio ad bonam fidem, & ſinceritatem.

Perhorreſcite, o Fideles, dolos, ne incidatis in manus divinæ juſtitiæ, quæ certiſſime pœnas repoſcit, etiamſi humana deficiat juſtitia, quæ illis ſæpiſſime parcit. Negotiamini ſed bona fide; contractus facite, ſed ſine dolo; mercamini ſed ſine fraude; vendite, ſed quin decipiatis, atque honeſtum lucrum vobis ſufficiat; eccleſiaſtica quoque beneficia quærite, & poſſidete, verum ſine ulla ſimoniæ ſuſpicione. Publicos aggredimini magiſtratus, ſed quin vel repetundarum vel peculatus nomine vos reos conſtituatis; idemque antequam aliquod cum hominibus negotium ullum ſuſcipiatis, cum Deo in oratione negotiamini; & ſi aliqua conſcientiæ veſtræ oboriatur dubitatio probum, ſcitumque virum conſulite, qui aperte doceat, quid ſit faciendum. *Idem.*

Fraudes, quæ in foro, & jure dicendo committuntur.

Quin de falſis loquamur teſtibus, aliiſque craſſioribus adulterationibus, quæ in fronte deſcriptam geſtant damnationis ſententiam; quot doli, diſſimulationes, fraudes, verbo, quot mendacia adhibentur, ut cauſa fiat melior? Attamen teſtatur Propheta pſal. 5. Deum ſine ulla exceptione eos, quicumque mentiti fuerint, perditurum: *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Ex ſermonibus in præcipua Ethica Chriſtiana argumenta, ſermone de Mendacio.*

De iis, qui per habitum mentiuntur.

Conjicite quid ſit amare mendacium, & prodere veritatem. Non loquor de illis, qui per imbecillitatem, vel metum nonnumquam imprudentes mentiuntur; peccant illi quidem, licet levius; de illis loquor qui ſibi habitum faciunt mentiendi, in omnem vitam permanſurum; habitum, cujus illos non pœnitet umquam; habitum, qui infelicem efformat in anima mentiendi facilitatem, quotieſcumque ſe ſe offerat occaſio. Iſti illi ſunt, de quibus Iſaias Propheta cap. 57. loquitur, quorum pater diabolus eſt; iſti illi ſunt, quos a cœleſti Jeruſalem S. Joannes Apoc. 22. excludit: *Foris canes, & venefici, & impudici, & omnis, qui amat, & facit mendacium.* Videte cum quonam mortalium genere Apoſtolus mendaces commiſceat. *Idem.*

De cordis duplicitate, & fraudibus, quibus utuntur mortales et ſimplicibus fucum faciunt.

S. Gregorius admirabilem nobis proponit hypotypoſim hujus duplicitatis, illa Jobi c. 12. explicans verba: *Deridetur juſti ſimplicitas &c. Hujus mundi ſapientia eſt, cor machinationibus tegere, ſenſum verbis velare; quæ falſa ſunt, vera oſtendere: quæ vera ſunt, falſa demonſtrare. Hæc nimirum prudentia uſu a juvenibus ſcitur, hæc a pueris pretio diſcitur: hanc, qui ſciunt cæteros deſpiciendo ſuperbiunt; hanc, qui neſciunt, ſubjecti, & timidi in aliis mirantur: quia ab eis hæc eadem duplicitatis iniquitas nomine palliata diligitur, cum mentis perverſitas urbanitas vocatur. Hæc ſibi obſequentibus præcipit honorum culmina quærere, adepta temporalis gloriæ vanitate gaudere, irrogata ab aliis mala multiplicius reddere: cum vires ſuppetunt, nullis reſiſtentibus cedere; cum virtutis poſſibilitas deeſt, quidquid explere per malitiam non valent, hoc in pacifica bonitate ſimulare. At contra ſapientia juſtorum eſt, nihil per oſtenſionem fingere, ſenſum verbis aperire, vera ut ſunt diligere, falſa devitare; bona gratis exhibere, mala libentius tolerare, quam facere. Sed hæc juſtorum ſimplicitas deridetur: quia ab hujus ſæculi ſapientibus puritatis virtus fatuitas creditur: omne enim quod innocenter agitur ab eis proculdubio ſtultum putatur: & quidquid in opere veritas approbat, carnali ſapientiæ fatuum ſonat. Ex 10. libro Moralium S. Gregorii Papæ cap. 16. in cap. 12. Job.*

Mendacium, & ſimulatio eſſe non negotiationi, ſed originis criminibus.

Si negotiationem, atque commercium in primigenia ipſius inſtitutione ſpectemus, quæ quidem regula eſt recti de rebus judicii ferendi, liquido conſtat, hanc profeſſionem integerrimam eſſe, atque ab hominibus excogitatam, ut ſuis opem ferrent neceſſitatibus. Deus ipſe primâ illius jecit fundamenta, cum terrarum orbem creavit; his enim regionibus ea concedens, quæ aliis negavit, occaſionem hominibus præbuit ab aliis ea, quibus carebant, accipiendi, illiſque ea, quibus abundabant, communicandi. Si quælibet Provincia ea protuliſſet, quæ vitæ hujus commodis neceſſa-

ceſſa-

ceſſatis, quemadmodum nullum extitiſſet commercium, ita & nulla ſocietas extitiſſet: commercium omnes ſimul conjunxit, & conſociavit. Verum enim vero fatendum eſt, commercium hoc pluribus ſceleribus occaſionem præbere, in quorum numero mendacium eſt, quod nonnumquam in aliquid deterius, perjurium videlicet, degenerat; ſive enim mercatores emant, ſeu vendant, numquam deeſt ſimulatio. Vendentes pluris æſtimant merces ſuas, quam verum ſit pretium earum; illas extollunt, & pro virili celebrant, omnes earum defectus diſſimulantes; ementes vero ita oblatum quodlibet contemnunt, & imminuunt, ut pro nihilo illud acquirere velle videantur; & quo majori illius poſſidendi flagrant deſiderio; eo majori illius affici videntur faſtidio. Ubi vero acta, tranſactaque omnia, & mercis antea neglectæ facti ſunt domini, tunc diceres illius immutatam eſſe naturam, tunc enim nihil eſt adeo delicatum, affabreque elaboratum, nil æque numeris abſolutum omnibus; jam nullo ſatis æſtimari poteſt pretio; jam nihil ſupra deſiderari poteſt, jam artis miraculum eſt ad unguem perfectum. *P. Cordier in Familia Sancta Tomo tertio.*

Hæc agendi ratio, quæ omnium fere eſt, qui mercaturam exercent, dubitari jure poteſt utrum ſincera ſit. Tunc dolos, fraudeſque adhibent impenſius, cum aliquid pluris, quam æquum eſt, venundare volunt. Affirmant exoticum eſſe, cum vernaculum ſit, ex orientali allatum plaga, cum ex occidua venerit; tanti illud ſtetiſſe, cum ne tanti quidem; neque ſe illud daturos niſi tanti, cum in animo ſit, illud etiam minoris venumdare. Verum enormius adhuc crimen eſt, cum non abſtinent juramentis, atque imprecationibus, & ad id confirmandum, quod falſum eſt, Deum teſtem vocant; quaſi illum in ſuæ infidelitatis partem accerſant; nos perdat Deus, inquiunt, niſi ita ſe habet res. Qui hanc vivendi rationem ſequuntur tamquam parum religioſi juſtitiæ obſervatores habentur. At longum, ac difficile eſſet omnium id genus ſcelerum texere nomenclaturam. Non deſunt, qui duplici pondere, duplicique vendant menſura; omnes chariori, quam fieri poteſt, pretio vendunt, quin ullam rationem habeant æquitatis, & credunt emptoris inſcitiam ſibi jus fallendi conferre. Qua in re graviſſimæ committuntur injuſtitiæ; etenim quamvis ſingularum rerum pretium aliquam extenſionem obtineat, & paulo majus, ac paulo minus ſtatui poſſit, quin ultra æquitatis terminos egrediatur; nihilominus merces eædem non minus habent pretium pro illo, a quo cognoſcuntur, quam pro hoc, a quo ignorantur. *Idem.*

Opificum artes. Opifices neque majorem habent præ mercatoribus ſinceritatem, neque fidem meliorem. Alii ut magis lucrentur, opus ſuum producunt ultra terminos, quos illis Eccleſia conſtituit, non enim expectare poſſunt donec ſanctus excellerit dies, ut operi vacent; & male feriari ſemper aliquam ſacri temporis auferunt partem, quam ſervilibus impendant operibus. Alii opera ſua vitiant, ſeu illis non omnem, quæ requiritur, induſtriam, tempus, & curam impendentes; ſeu aliquid materiæ ſubtrahentes, vel aliam ſequioris notæ ſubrogantes. Aptiſſimum, quod huic verſutiæ nomen poſſit appingi, eſt ſecretum latrocinium, vel publica infidelitas, quæ eo nocentior eſt, quo majorem adhibent induſtriam, ut lateat. *Idem.*

Contra aſtus, & dolos generatim. Si quid eſt non honeſtis tantum, nobilibuſque viris, verum neque vulgo hominum ferendum, hi ſane ſunt tenebriones, ac veteratores, qui oppoſitum faciunt eorum, quæ dicunt, & quæ pollicentur: *Væ duplici corde, & labiis ſceleſtis.* Eccl. 7. Hoc ſapientem impulit, ut eos ubique exploraret, ut illos anathemate percuteret, ut illis quodlibet malorum genus imprecaretur: quia ſine fide ſunt, ſine conſcientia, ſine religione, & iis, quæ dicunt, minime fidendum eſt: *In corde, & corde locuti ſunt*, inquit Regius Propheta. Pſalm. 11. Duplici ſunt corde; neque aperiunt os, niſi, ut illos qui fidem dictis eorum habuerint, decipiant: *In lingua eorum agitur dolus, cum aliud ore profertur, aliud pectore tegitur.* Nulla major hac fingi poteſt verſutia. Doctiſſimus quiſque ab eadem ſibi cavere non poteſt; nemo enim eſt, qui eludere valeat tela doloſæ linguæ hominis ſubdoli, ac diſſimulati. Verſuta hæc lingua fons eſt malæ fidei, omniumque fraudum, quæ inter homines fiunt, cum minime conſentit cum corde loquentis, aliud quidem cogitando, aliud proferendo. Itaque dupliciter loqui res eſt non fovenda. *Ex tractatu quodam de pœnitentia.*

De veritate, & mendacio. Veritas, atque ſinceritas ab hominum commercio, & ſocietate exulant; quæ cauſa eſt, propter quam homines viciſſim ſibimet minime fidunt, & quilibet in omni negotiorum genere ſibi quam diligenter cavere conatur; quia ſine ullo metu, ac religione mortales mentiuntur, ac mentiendi habitum contrahunt; & nihilominus norunt omnes, & ne unus quidem ambigit, quodlibet mendacium peccatum eſſe, & ſecundum Scripturæ oracula, animæ mortem inferre. S. Auguſtinus duobus libris, quos hujus argumenti edidit, ſcripturarum auctoritate, validiſque rationibus oſtendit, numquam fas eſſe pro quacumque cauſa mentiri, licet etiam de fratris temporali vita ageretur, immo licet de animæ ſalute res eſſet, niſi aliter quam per mendacium prohiberi poſſet, ne in infernum proruerет. Cumque illi objecta fuerint quædam ex ſcripturis exempla eorum virorum, qui graviſſimis acti neceſſitatibus mentiti ſunt, atque laudem ideo conſecuti; reſpondet exempla hæc non eſſe imitanda, & falli eos, qui ad alios fallendos eadem proponunt. *Moralis Chriſtiana in Pater l. 3. ſect. 4. art. 3.*

Dolus, & ſimulatio ſunt ſecundum ſæculi genium. Si ſæculi genium rite perpendimus, patet hunc non alium eſſe, quam fraudem, qua alii alios decipere ſatagunt; illi tamen ſpecioſum, honeſtumque nomen inducitur, & vulgo prudentia, & politia vocatur, cujus fundamentum eſt deteſtabile illud nuperi Auctoris placitum, qui noviſſimis hiſce ſeculis ejus præcepta conſcripſit: utile eſſe, virtutis ſpeciem tantum acquirere, quia inde fructus percipi poteſt; ſed virtutis praxim periculoſam eſſe, quia paſſim impedimento eſt, ne magni conatus atque negotia ex voto cedant. Hæc enim prudentia, re ipſa, non aliud eſt quam humani cordis diſſimulatio, quod, ubi de ſua gloria, ac temporali agitur utilitate, in hoc unum ſuas cogitationes intendit, quomodo aliis fucum faciat; ac parum laborat, utrum ſe ipſum decipiat in iis, quæ ad ſalutem ſuam pertinent, quam nullo habet in pretio. *Ibidem l. 8. ſect. 4. art. 3.*

Rara inter homines ſinceritas. Hodierna die ſinceritas a chriſtiana religione exul, atque extorris eſt; ſtultum putarunt, animum ſuum promere, & fidem ſervare; qui dteſcere cupit, fortunarum ſuarum baſim, ac fundamentum habere debet verſutiam, & dolum. Hac de cauſa officia ipſa quæ majorem ſapiunt urbanitatem, ſuſpicione vacare non debent viro prudenti. Qui ſe amicum ſimulat, non blanditur, niſi ut perdat, ſimilis latronibus, qui ſecus viam præſtolantur viatores, eoſque nimiis amplexibus jugulant. Non omnibus qui cum aliis conſueſcere gaudent, æque aperta indoles eſt; in centenario numero vix unum, alterumque reperies, qui ſe ſe viciſſim non fallant; teterrimæ perfidiæ egregiam ſpeciem præſeferunt; atque familiaritas, ac neceſſitudo, quam alicui profitentur mortales, tutior via eſt, qua imbecilliorem illius partem explorare, ejuſque ſimplicitatem decipere valeant; officia, quæ amicitiæ proteſtatio, ac operæ promiſſio comitantur, præſtigia ſunt, eoguntque eum credere, quod externa blandimenta ſint internæ fidelitatis imagines. Infideles animæ hominem, cum adeſt, laudibus cumulant, cum abeſt, illum calumniis proſcindunt: eodem ore frigidum, calidumque emittunt habitum, ac ſæpe abſcindere vellent dexteram, quam reverentiæ ergo deoſculati ſunt. *Liber cui titulus*, la Conduite des Illuſtres.

Doloſi ſerius ocyus, & ipſi dolis capiuntur ac fraudis ſuæ pœnas luunt. Salomon Prov. 12. ait, veteratorem nullum umquam ex fraudibus ſuis fructum eſſe percepturum: *Non inveniet fraudulentus lucrum.* Eſto quidem, aliquandiu felices exitus illius votis reſpondeant; finis illius ſemper tragicus erit, quia malorum ejus maximum erit excidium animæ, cujus inæſtimabile coram

Deo

Deo pretium eſt, quando quidem ad eam redimendam Jeſus Chriſtus ſuum cruorem effudit. Huic jacturæ accedit altera; quia fraudulenti & ipſi fraudibus capiuntur, & incidunt in foveam, quam aliis fecerunt, ut Regius loquitur Propheta: *Incidit in foveam quam fecit.* Pſalm. 7.

Juventus ſimulationibus minus obnoxia eſt, ſed facilius decipitur.

Scio equidem, juvenes minus deditos eſſe fraudibus; verum ipſi facilius fraudibus patent; nondum enim illos docuit experientia. Sodalitatum ſuavitas perſuadere poteſt adoleſcenti officioſa aulici alicujus verba ſinceri cordis eſſe argumenta; ejuſque credulitas illum coget ſuum aperire cor ei, qui ideo familiaritatem ejus inquirit, ut aliquam referat utilitatem. Ita propter prudentiæ defectum neceſſitudinem inibit cum tenebrione; ac fiet omnium dolorum ejus ſcopus. *Idem.*

De chriſtiana, & evangelica ſimplicitate.

Nulla concipi poteſt evangelicæ ſimplicitatis, qua invicem fideles uti debent, ſublimior idea, quam quæ nobis a Jeſu Chriſto per hæc verba proponitur; *Sit ſermo veſter, eſt eſt: non non: quod autem his abundantius eſt, a malo eſt.* Ubi aliquid affirmare volueris, dixiſſe ſufficiat, eſt, non eſt; quidquid enim præterea adjicies, malum erit; hoc enim conſilio omnem auferi ſermonem contentionis, rixæ, mendacii, atque verſutiæ. Chriſtiana ſimplicitas non ſolum ſemper regere debet noſtram converſationem; verum etiam omnem agendi rationem cum proximo; eaque in omne vitæ noſtræ corpus ſe ſe debet effundere. Ita primi fideles vivebant &c. *Eſſais de ſermons pro decima quarta poſt Pentecoſtem Dominica.*

Signa, ex quibus ſpiritus rectus cognoſcitur.

Si notas inquiritis, ex quibus agnoſci poſcit ſpiritus rectus, ac ab illo diſtingui, qui eidem oppoſitus eſt; dicam, ſpiritus rectus recta incedit ad Deum, ac unum illud reſpicit; non aliud quærit, niſi ut eidem placeat, quomodocumque cętera ceſſerint. Spiritus duplex e contra, ſemper, quæ ſua ſunt, perſequitur, ſuis tantum negotiis cavat; & quodcumque erga alios benevolentiæ præbeat argumentum, non aliud cogitat, niſi creſcere; exiſtimationem, nominiſque ſui famam tueri, fortunam ſuam longius provehere, & quidquid ſuis conſiliis adverſatur, evertere. Hinc ſpiritus rectus ſemper comitem habet ſimplicitatem, videlicet quamdam diſpoſitionem, quæ procul arcet quodlibet genus immiationis, & varietatis. Spiritus mundi e contra ſpiritus eſt duplicitatis, in iis, quę operatur, duplicem ſemper habet intentionem, quarum alteram in imis animæ latebris, alteram extrinſecus gerit. *P. Poirè in ſcientia ſanctorum.*

Doloſi, duplicisque hominis charactei.

Spiritus duplex, atque verſutus nihil intentatum relinquit, ut ſe ipſum tegat, ne talis, qualis eſt, videatur. Cum enim nihil niſi propter cupiditatem efficiat, omnia illius conſilia abjecta, & vilia ſint, pudet illum, ea declarare, nec patitur illa, ab aliis internoſcis. Hac de cauſa ſe ipſum, quoad fieri poteſt, celat, ſpecioſam induit perſonam, & laudabile aliquid conſilium præſefert; ita ut vere dici queat omnem illius vitam mimicam actionem eſſe, aſſiduamque illuſionem. Sexcentis verſutiæ artibus abundat; ſexcentas habet ſimulationes, ut conſiliis ſuis aliquem colorem appingat, verumtamen ſemper trepidans, ne detegantur. Ideo ſimilis eſt adulterinæ monetæ cuſoribus, qui ſemper in tenebricoſis locis deliteſcunt, & latebras quærunt. Spiritus rectus e contra ſpiritus eſt lucis, qui lumen diligit, & nihil noctis beneficio celare ſtudet. Qualis eſt, talis videri vult, & quod ore præſefert, hoc corde gerit. Hæc illa ſuaviſſima ſimplicitas eſt, quam in pueris diligimus, quam etiam atque etiam Salvator commendavit, & quam moribus noſtris exprimi tantopere S. Petrus concupivit. *Idem.*

Aliud diſcrimen ſpiritus recti cum ſpiritu doloſo.

Spiritus rectus nihilominus hæret in electione mediorum, quibus utitur, quam in finis perquiſitione. Quidquid obliquum eſt, & non niſi per ambages ad exitum ducit; quidquid ſtudium, & amorem proprium ſapit, apud illum ſuſpicione non vacat. Idem lumen, quod illi detegit finem, quem ſequi debet, oſtendit illi quoque media, ut illuc eſſequatur, adhibenda, & non electio, minus, quam intentio illius ab omni abhorret cupiditate. E contra vero mundi ſpiritus nihil inauſum relinquit ut ad ſuos fines perveniat, & ſacra profanis, terras cœlis, religionem avaritiæ, quæ proprie illius divinitas eſt, commiſcet. In eadem ara Dagonem, Fęderiſque arcam conſtituit; modum invenit, quo mundum cum Deo conſociet, eorum principia, atque placita conciliet, & utrique ſive ſimul, ſive alternis inſerviat; ubique invenit temperamentum, & nihil adeo remotum eſt, quod non conjungat, & quod ſimul ſe non ſperet compoſiturum. *Idem.*

Spiritus rectus nihil turpe operatur.

Spiritus, & cor rectum ſemper eſt nobile, & generoſum. Licet de totius mundi interitu ageretur, nihil turpe, vel indignum auderet, neque aggrederetur aliquid, quod cordis indignitatem redoleret; neſcit, quid ſit a recta deflectere, ubi agitur de veritate, neque timorem novit, ubi ſuis non defuit officiis, neque applaudere didicit poteſtati, quæ caret æquitate. Adulationem deteſtatur tamquam virtutis inimicam, tamquam humanæ ſocietatis vitus, & tamquam abjecti, & ſervilis animi argumentum. Spiritus duplex e contra modo in hanc, modo in alteram partem deflectit; & nihil eſt, quod non audeat, ut placeat; dicit, dicta retractat; laudat, quod vituperavit; quod laudavit, vituperat; omnem opinionem amplectitur, dummodo, aliis jucundior ſit, vel ſibi utilior: hæc res illum mobilem facit, & libramentum addit iis, quæ damnat, & approbat. *Idem.*

De falſa prudentia.

Politia, & humana prudentia fraudibus tantum, atque dolis innititur, & quemadmodum ſæpe ſuæ ſtudet utilitati, ita fere ſemper injuſta eſt. Verſutia illi adeo ingenita eſt, ut omnia ejus conſilia eadem imbuta ſint. Probat calliditatem, quæ ſibi prodeſt; & quoniam leges belli ſinunt, hoſtes & vi, & dolo ſuperari; putat ſe poſſe hac uti ratione cum omnibus hominibus, & ſatis eſſe, alterius æmulum eſſe, ut ſit inimicus. Nequitiam ſuam in omne mundi commercium effundit; ſive privati jurgia ſua litibus dirimant, ſive mercatores cum alienigenis negotientur; ſeu Principes per legatos ſimul agant, prudentia in ſui tutelam verſutiam vocat, atque in omnibus hiſce muneribus, qui melius decipere didicit, hic prudentior habetur. Ita calliditas ſæpe cum prudentia confunditur; & qui cœleſti lumine non reguntur, prudentes eſſe non poſſunt, niſi fiant veteratores. *P. Senault, in homine Criminoſo, ſermone quinto.*

Simplicitas comes ſemper eſſe debet prudentiæ.

Cum Dei filius ſuos erudit diſcipulos, numquam illis ſuadet, ut ſerpentis prudentiam imitentur, quominus velit eos columbæ prudentiam imitari; ſimplicitas enim ſine prudentia in inſipientiam converteretur, & prudentia ſine ſimplicitate in nequitiam. Tertullianus huic alludens loco dicebat, ſi optio ſibi daretur, ſe columbæ ſimplicitatem prælaturum ſerpentis prudentiæ; & niſi evitare poſſet duo mala, quæ duas haſce virtutes comitantur, optaturum potius ſimplicem ruſticitatem, quam prudentem verſutiam. *Idem.*

Ubique ſimulatio, & verſutia nobis occurrit.

Videtur mundus in ſimulationum theatrum converſus, ubi vix, & ne vix quidem veritas dignoſci poteſt, tot illi perſonæ inducuntur. Diceres, terræ naturam fuiſſe immutatam & factam mare, ubi ſimplices ſunt veluti reptilia callidiorum præda. Hæc ſententia eſt prophetæ dicentis Deo; numquid, Domine, mortales tamquam ſimplices piſces effeciſti? dolus ubique laqueos tetendit, & retia ad illos capiendos. *P. Cauſſinus in Aula Sancta.*

Honeſtus homo debet eſſe ſincerus.

Honeſtus homo hanc ſibi legem irrogare debet, ut nihil dicat umquam niſi quod cogitat, nihilque in vita fictum, ac diſſimulatum præſeferat. Si neminem vis fallere, cur tot ambagibus uteris. Naturaliter loquere, ſimiliter operare. Ars, ſimulatio, verſutia honeſtæ non ſunt, & cordis nequitiam oſtendunt. Si ſinceritas abſit, mundus deſerendus eſt: ſine hac civilis ſocietas eſt latrocinium, nihil non intentatum relinquitur, ut ſopor illis inducatur, cum quibus res eſt, & ut decipiantur. In hac agendi ratione neſcio quid turpitudinis ineſt; qui honeſtos fovet ſenſus, animo fraudes fuvere non poteſt. *Abbas de Bellegarde in conſiderationibus de morum concinnitate.*

Non

Levia nunquam mendacia fugienda ſunt.

Nondeſunt plurimi, qui eo damnant mendacia, quæ proximo aliquod inferunt detrimentum, & quæ perniciosa vocantur: verum pauci ſunt qui vituperant, vel potius qui cum voluptate non proſerant ea mendacia, quæ nemini afferunt injuriam, & quæ ad oblectationem dumtaxat effutiunt. At ne unus quidem eſt, qui non ſolum condemnet, verum etiam non laudet illa, quæ tantum abeſt, quod proximo inferant damnum, ut imo illum maxima afficiant utilitate. Attamen æterna veritas hæc non diſtinguit, & generaliter omnes, qui mentiuntur, condemnat: *Perdet omnes, qui loquuntur mendacium*, Pſal. 5. *Pater le Jeune ſermone de Mendacio.*

Primorũ ævi poſtũ probitas, & ſinceritas.

Adeo ſancta erat illis temporibus fides, ut falli poſſe non crederetur. Quis hoc reprehendat in ſanctis, cæteros de ſuo affectu æſtimantibus? & quia ipſis amica eſt veritas, mentiri neminem putant, fallere quid ſit ignorant: libenter credunt quod ipſi ſunt, nec poſſunt ſuſpectum habere, quod non ſunt. Hinc Salomon ait; *Innocens credit omni verbo*. Non vituperanda facilitas, ſed laudanda bonitas. Hoc eſt innocentem eſſe, ignorare, quod noceat: & ſi circumſcribitur ab aliquo, de omnibus tamen bene judicat, qui fidem eſſe in omnibus arbitratur. *S. Ambroſius de officiis lib. 3. cap.* 10.

Chriſtianæ ſimplicitatis character.

Hæc ſinceritas, quam ſimplicitatem vocat evangelium, non quærit abditas, obliquaſque vias, ut ad ſuos fines perveniat; ſed tuto incedit, quin vereatur, ſemper tamen prudentiam ſerpentis cum columbæ ſimplicitate conjungens; ſcit enim ſine ſimplicitate prudentiam in improbitatem, ſimplicitatem vero ſine prudentia degenerare in imbecillitatem; juxta illud Apoſtoli ad Rom. 16. effatum: *Volo vos ſapientes eſſe in bono, ſimplices autem in malo*, videlicet volo, prudentiam prohibere, ne decipiamini, quemadmodum ſimplicitas prohibet, ne decipiatis. *P. Dozenne ſermone primo de Jeſu Chriſti divinitate.*

Mala quæ accedunt mendacio.

Virtutis, & veritatis inimicus ex omnibus vitiis, in quæ homines conatur impellere, potiſſimum eligit mendacium, cujus merito pater vocatur. Novit ille hoc aptiſſimum eſſe inſtrumentum ad hoc ut alia quælibet ſcelera committantur, atque celentur. Mendacium profecto homines fallit affirmando quod falſum eſt, & audacter negando quod verum eſt; juſtitiam decipit, corrumpit innocentiam, credulis imponit, innocentes inſimulat, nocentes excuſat, ac ſexcenta alia committit flagitia, quæ Deus perhorreſcit. Hoc etiam vitio dæmon utitur, ut ſerat diſcordias, turbas, & diſſenſiones in familiis, ut lites, ac ſimultates excitet inter conſanguineos, & neceſſarios, ut plurimæ fraudes, dolo, injuſtitiæ, perjuria fiant a mercatoribus, & opificibus malæ fidei; ut fictis teſtimoniis judiciorum rectitudinem prohibeant. *Liber cui titulus, Bellum vitiis.*

Mendacia & fraudes charitati chriſtianæ adverſantur.

S. Paulus in prima, quam ad Epheſios ſcribit, epiſtola poſtquam dixit opus eſſe, ut veterem exuant hominem, ac novum induant, addit ſpiritalem hanc renovationem ex linguæ reformatione eſſe incipiendam. *Propter quod deponentes mendacium*, ait ille, *loquimini veritatem unuſquiſque cum proximo ſuo, quoniam ſumus invicem membra*. S. Chriſoſtomus rationem hanc ponderat, eamque præſentiſſimam putat, ad oſtendendum, quo candore, qua ſimplicitate fideles ſe ſe viciſſim complecti, & quanam ſinceritate debeant operari. Corporis noſtri membra, Pater hic ait, ſe ſe ultro citroque minime fallunt; ſi oculus videt anguem, vel præcipitem locum, non decipit pedem, ſed monet illum, ne progrediatur. Ita cum fideles ejuſdem corporis membra ſint, dolum, & mendacium perhorreſcere debent, ac fratres ſuos eodem amore, & ſinceritate proſequi, qua ſe ipſos diligunt; nihil enim profecto magis ſimultates, & inimicitias parit, & fovet, nihil magis charitatem evertit, quam mendacium, & dolus. *Ex Morali Chriſtiana in* Pater *l. 3. ſect. 4. art.* 6.

De verſutia generum.

Ex ea ratione, qua inter ſe vivunt homines, in hoc omnem induſtriam, laboremque ſuum collocare videntur, ut ſe ſe mutuo decipiant: mundus hodierna die adeo verſutus eſt, ſæpe ſabula ſit, qui bona fide operatur, & quamvis aliter animus, ingeniumque ferat; cogimur nonnumquam ſenſus noſtros celare ad inſidias, quæ nobis ſtruuntur evitandas. Attamen calliditas ex honeſtorum hominum commercio eſſet proſcribenda, tamquam virtus æquivoca vitium inter, & virtutem fluctuans, ſed quæ plerumque ſenſus obliquat, & probitatem corrumpit: præſertim vero cum nobis res eſt cum parum religioſis hominibus, & qui fraudibus uti conſueverunt. Vis vi, dolo dolus eluditur, verum hæc agendi ratio non ſatis probatur . . . Nullus locus eſt, ubi bona fides ſit diligentius ſervanda, quam in ludo. Non levis tentatio eſt plurimam lucrari poſſe pecuniam, arte ſua utendo: honeſtiſſimi viri, & qui aliis quibuſque in rebus plurimum rectitudinis, & probitatis præſeferunt, non ſemper hanc tentationem eludunt, neque illi reſiſtunt. Verum cur ſe periculo objiciunt? Honeſtus vir, cui conſcientia ſua fraudem exprobrat, hanccine ſibi dimittere poteſt? *Abbas de Bellegarde in præceptis ad ſocietatem ſpectantibus.*

Verſuti hominis nunquam honeſti poſſunt haberi.

Qui verſutus habetur, in civili ſocietate numquam honeſtus homo cenſeri poteſt; nihil adeo turpe, quam ſibimet ipſi mentiri, id affirmando, quod in mente non eſt, ac ſermonibus ſuis mentem ipſam impugnando. Mortales, de quibus non temere hæc perfidiæ ſuſpicio percrebuit, non contemnimus tantum, ſed odimus; ita enim evertunt eſſentiale principium neceſſitudinis, quam conjungere poſſumus. Veremur, ne eorum ſermonibus decipiamur, neque hoc nos in periculo verſari exiſtimare poſſumus, quin illud oderimus, a quo huc nos adactos cognoſcimus. Nobis imponens rudem exprobrat nobis ſimplicitatem, contemnendam imbecillitatem, modicum acumen, modicamque ſapientiam, quæ agendi ratio cordatum virum, optimoſque ſenſus foventem offendit. Immo ipſæ etiam vulgares animæ contra adeo injuſtæ humiliationis auctorem ſuccenſent. *Liber cui titulus: Animadverſiones in varia religionis, Ethicæque argumenta. Tomo* 2.

De Chriſtiana, & evangelica ſimplicitate.

Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Matth. 5. Quamvis pauperes ſpiritu intelligantur illi, qui corde, & affectu a terrenis rebus expediti ſunt, his tamen verbis alia appingi poteſt explicatio, cui non minus ſanctitatis inſit, atque ædificationis. Pauperes ſpiritu ſunt homines ſimplices, qui mortalium contemptus objectum eſſe videntur; hæc ſimplicitas quædam eſt cordis affectio, quam omnes perhorreſcunt; quamvis ſancta ſit, & quamvis Salvator illam hominibus etiam, atque etiam commendaverit, omnes tamen illam equis, atque quadrigis fugiunt. Qua in re eo procedit inſania, ut plerique impudicos, blaſphemoſque mallent, quam ſimplices exiſtimari. Hic benedictionis character nemini placet; & quamvis Jeſus Chriſtus docuerit, per hunc illos dignoſci, qui ad ipſum pertinent, ab alienis; veritas hæc hyperbolica creditur exaggeratio, quæ neminem movet, vel perſuadet. Ille ſimplex eſt, qui integer eſt, ſceleriſque purus, qui omni ſuſpicione vacuus eſt, qui chriſtianas virtutes vel tenet, vel acquirere ſtudet; qui æquo inceſſu graditur, & ſine ulla affectatione in virtutum praxi; & qui ita nullo habet in diſcrimine laudem, probrumque, ut æque jucundi illi ſint & ii, a quibus probatur, & ii, a quibus corripitur. *Abbas Trappenſis in Moralibus Conſiderationibus in S. Matthæum.*

Quid ſit parvulorum ſimplicitas hodie ignoratur ubique fraus, ubique verſutia eſt.

Niſi efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Joan. 15. Ubinam ſervatur præceptum iſtud, quo ſicut parvuli fieri jubemur? quonam in ſtatu, vel qua in conditione videtur, qui illius meminerit, vel qui illud adimplere contendat? Dicamus e contra, ubique prorſus oppoſita placita ſervari; neminem eſſe qui illud non oderit, non perhorreſcat, non putet dedecus, veramque contumeliam officia, quæ in eo continentur. Parvuli iſti, quos nobis Dei filius proponit, innocentes ſunt ſine dolo, ſine fraude, ſine verſutia, ſine nequitia; non mundum, non vanitatem, non opes diligunt. Quamvis ita affectus eſſe debeat fidelis, neque vere fidelis ſit, in quibus hæc qualitas deſideretur: attamen nullibi deprehen-

ditur,

ditur ; nullibi invenitur, atque variæ hominum conditiones perfectiſſimam hac in re ſervare videntur conformitatem. Eccleſiaſtica, quæ præ ceteris religioſiſſima eſſe deberet, hac in re neque diligentior ulla eſt, neque fidelior. Qui primos obtinent gradus mundi ſapientiam ſecuti ſimplicitatem hanc tantopere commendatam contemnunt. Cor eorum eſt duplex ; quod cogitant, doloſis conteguni verbis ; mendacio quamdam veritatis ſpeciem induunt, & veritatem pro mendacio volunt haberi. *Idem in Conſiderationibus in S. Lucam.*

Quiſnam exprimere poſſet dolos, & fraudes, quibus hominum plerique utuntur, ut ſe invicem fallant? *Vani filii hominum, mendaces filii hominum, ut decipiant ipſi de vanitate in idipſum.* Pſalm. 64. Fingunt, comminiſcuntur, ſimulant, nihilque inauſum relinquunt, ubi de ſua agitur utilitate; omniaque illi bona videntur, dummodo ſint cum eorum quæſtu conjuncta. Cauſa vero, propter quam hæc agendi ratio licet injuſta plurimos habeat ſectatores, hæc eſt quia nihil ferme ſupereſt charitatis; quilibet reſpicit, & inquirit quod ſuum eſt, neque religioni ſibi vertit, creſcere cum proximi detrimento. *Idem.* Doli, quibus plerique homines utuntur, ut ſe invicem fallant.

MISERICORDIA DEI.

Confidentia in hac Miſericordia, Præſumptio Miſericordiæ; Diffidentia, & deſperatio &c.

MONITUM.

DEI Miſericordia ex iis eſt argumentis, de quibus in omnibus fere concionibus incidit ſermo: ideoque nimis late pateret, niſi ad finem, præcipuumque divinæ miſericordiæ coarctaretur effectum, videlicet ad peccatorum ſalutem, & converſionem; & quemadmodum miſericordia in hoc præſertim elucet, quod illos prævenit, & inquirit, urget, ac ſollicitat, ut revertantur ad Deum, illos clementer recipit, cum gaudio illis ſæviſſimas quaslibet remittit injurias, quibus Deus affectus fuit, eoſque in hujus amicitia, & eo jure, a quo per ſcelus exciderant, reſtituit, nec non gratiis, & favoribus cumulat; ita in hoc potiſſimum immorabimur, quia de aliis verba faciemus beneficiis, quæ totidem ſunt apertiſſima ejuſdem miſericordiæ argumenta, & effectus.

Illud ſolum notandum eſt, ut hoc argumentum oratorie tractetur, 1. Nequaquam in eo concionem omnem verti debere, ut ſublimis adſtruatur divinæ hujus perfectionis idea, quin conſideretur, quatenus refertur ad homines, qui præcipuum ſunt miſericordiæ hujus objectum. 2. Auditores non ita excitandos, ut in illa confidant, quin ſimul oſtendatur communis peccatorum abuſus, qui temeraria præſumptione in ſceleribus volutantur ſperantes ſe facile eorum veniam conſecuturos. 3. Quemadmodum vera confidentia in Dei miſericordia ſita eſt inter extrema duo æque periculoſa, & metuenda, alterum quidem per exceſſum, quæ præſumptio eſt, alterum vero per defectum, quæ eſt deſperatio: tale ſervandum eſt temperamentum, ut peccator, in miſericordia confidens, numquam juſtitiæ timorem amittat.

Denique cum hoc argumentum nimis late vagetur, cavendum eſt, ne cum aliis confundatur, quæ cum hoc aliquam rationem habere videntur, & habent, qualia ſunt confidentia in Deum pro vitæ hujus neceſſitatibus, diſtributio gratiarum Dei, quæ nota ſunt, & effectus illius miſericordiæ &c. Hæc ſeparata ſunt argumenta, de quibus ſingillatim loco ſuo verba fecimus.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Multiplex Concionum hujus argumenti ſtructura.

1 UT omnes homines præſertim vero ſummos peccatores ad divinam miſericordiam perquirendam compellam, animus fert illius oſtendere magnitudinem, quamvis nullis circumſcripta ſit terminis, ac toto cœlo major ſit, quam hominum nequitia, & calamitas, quæ ejuſdem objectum exiſtit. Quamobrem æquiorem illius ideam vobis præbere nequaquam poſſe mihi videor, quam ſi ejuſdem afferam dimenſiones, quod de charitate divina facit Apoſtolus; quæ in Deo unum & idem eſt, vel ſi quod intercedit diſcrimen, illud a nobis ſtatuitur diverſum eidem tribuentibus nomen; quatenus hæc bonitas, & infinita charitas noſtrarum miſeretur ærumnarum, nobiſque ſcelerum veniam largitur. Miſericordis igitur charitatis hujus dimenſiones per hæc S. Pauli ad Epheſ. 3. Verba denotantur: *Ut poſſitis comprehendere, quæ ſit latitudo, longitudo, ſublimitas, & profundum*: quæ hujus concionis partitionem efficient, nobiſque, ut arbitror ſublimis inſpirabit grati animi ſenſus, ac metum, ne hac abutamur miſericordia, ac ne tandem patientia Dei fatigemus.

Dimenſio prima latitudo ejus eſt, atque extenſio, quippe ſe ſe ad omnia, quæ umquam fingi poſſunt, extendit peccata, quorum veniam concedit, & ad peccatores omnes, quibus recipiendis ſemper præſto eſt, ubi ad illam confugiunt animo a ſceleribus ſuis recedendi. Cogita, quot peccata fuerint commiſſa, & quot quotidie in mundo committantur, & quot ſint ſpecies eorum, quis numerus, quænam enormitas; ſuper hæc omnia divina extenditur miſericordia, & non exhauritur. Quot peccatorum Deus miſertus eſt; & nonne profitetur, ſe eorum ſemper miſerturum, cum ad ipſum humiliato, & contrito corde confugerint? Illos immo in ipſis ſcelerum eorumdem volutabris conquirit; eos ex erroribus revocat, eoſque ut ita dicam expanſis excipit ulnis. Jure quidem Regius Propheta inquit, terram plenam eſſe miſericordia Domini; & addit Eccleſia, miſericordiam proprium illius characterem eſſe, atque naturam. Unus profecto Deus eam erga peccatores habet patientiam, quam dominorum nemo erga ſervos, & nemo parentum erga filios haberet.

Altera divinæ hujus miſericordiæ dimenſio eſt longitudo, quæ non aliud eſt, quam diuturna patientia; quam ſcriptura toties commendat, & cui par fingi non poteſt; triginta enim, & quadraginta annis expectat peccatores obduratos, omnibus gratiis rebelles,

les, iiſque indigniſſimos; non fatigatur illos ſollicitans, ac ſæpe etiam uſque ad extremum ſenium expectans, patiens illos impune leges ſuas perfringentes, ac ſanctum nomen ſuum blaſphemantes, neque illos umquam ita deſerens, ut non relinquat illis ſpatium pœnitentiæ, & ſalutis eorum ſubſidia. O ſummam miſericordiam! ſed quotnam ſunt eadem indigni, qui eam laceſſere pergunt hoc uſi prætextu, & qui quod Deus illos in præſens uſque tempus paſſus eſt in ſceleribus eorum, in iiſdem perſeverare volunt uſque ad finem, quia Deus non alium miſericordiæ ſuæ terminum, quam vitæ hujus ſpatium circumſcripſit; ideoque ſperant ſe veniam impetraturos, licet plura ſæcula in nequiſſimis flagitiis traduxerint.

3. Ut Dei miſericordiam ſecundum illius altitudinem metiamur, ratio conſideranda eſt, propter quam miſeretur peccatorum, ſuamque miſericordiam exercet erga eos, qui nonnumquam eadem ſunt indigniſſimi; hac enim re ſupra hominum miſerationem commendatur, quia ex propria dumtaxat bonitate miſeretur, ſine ullius utilitatis ſpe, & quin in peccatoribus ulla merita inveniantur, quæ benignos ejuſdem obtutus in ſe convertere valeant; e contra quamvis illi promeriti fuerint graviſſimas iræ, ultioniſque divinæ pœnas, eos tamen inquirit tanta feſtinatione, quanta, ſi eorum opera indigeret; cum illis redit in gratiam unica lacrymula, unico ſuſpirio commotus, illis ſuam reſtituit amicitiam, eaque jura, ex quibus per ſcelus exciderant. Intelligamus præſtantiſſimam hanc, illecebriſque pleniſſimam bonitatem, fateamur indignitatem noſtram, noſque in omnem æternitatem immortales habituros gratias, acturoſque profiteamur: *Miſericordias Domini in æternum cantabo*. Pſalm. 88.

4. Poſſumus etiam quamdam profunditatis ſpeciem in divina miſericordia intueri ex comparatione cum hominum miſeratione inſtituenda, quæ ut plurimum ſo ſpeciem dumtaxat eſt, in verbis hærens, & raro ad effectus uſque procedens. Perfectiſſima illa eſt, quæ verbis bona etiam addit officia, & inſigne ſubſidium in gravi neceſſitate. Hujuſmodi eſt Dei miſericordia; ita ut ille cum Apoſtolo 2. ad Cor. 1. Vocari poſſit *Pater miſericordiarum, & totius conſolationis*. Illi non ſuffecerunt verba, ſed ad præſtantiſſimos uſque effectus proceſſit; atque humanam induit naturam, ut noſtris nos miſeriis liberaret; omnes vitæ ſuæ labores, atque paſſiones mortis obtulit, ut ſcelerum noſtrorum veniam obtineret, & nos in æternæ felicitatis poſſeſſionem adduceret &c. Nonne igitur in divina hac miſericordia nobis eſt confidendum? Verum caveamus, ne per temerariam præſumptionem illa abutamur &c.

II Oſtendi poteſt qua bonitate utatur Deus erga peccatorem, quamodocumque ille affectus ſit.

1. Fugientem ſequitur, præſtolatur, invitat, ſollicitat, urget. 2. Redeunti occurrit, blanditur, ſuum reddit amorem, recipit, receptumque ſuis cumulat beneficiis.

III 1. Quam admirabili patientia tolerat Deus graviſſimos peccatorum errores, eorumque reditum præſtolatur, ubi receſſerint. 2. Qua feſtinatione illos prævertat, eoſdem inquirens, atque ad ſe revocans. 3. Quo affectu, & gaudio redeuntes excipiat. *La Font ſermone pro Dominica tertia poſt Pentecoſtem.*

IV Fert animus hoc in ſermone vobis exponere infinitas Divinæ miſericordiæ divitias, ut Apoſtolus loquitur; verum non ſine neceſſariis præcautionibus, ne iiſdem abutamur. Cum enim ſaluberrimarum rerum abuſus vulgo ſit periculoſiſſimus, idcirco tres potiſſimum vobis oſtendam effectus, æque pares & cordibus veſtris alliciendis, & mentibus veſtris deterrendis.

Primus eſt ardor, ac ſollicitudo, qua clementiſſimus Deus peccatores in ipſis etiam ſcelerum eorumdem abyſſis inquirit; ſed ardor, & ſollicitudo, hæc tepeſcit, ac friget, cum peccatores, ut illum impune laceſſant, audaci præſumptione ejuſdem bonitate abutuntur.

Alter eſt invicta ejuſdem patientia in illis perferendis, atque expectandis, donec revertantur; ſed patientia hæc fatigatur, cum peccata in ſcelere obſtinato perſeverent animo per inanem confidentiam.

Tertius eſt, ſuavitas, & facilitas, qua recipit peccatores, cum convertuntur, & ex corde redeunt ad ipſum: verum ſuavitas, & facilitas hæc in inflexibilem, & inexorabilem degenerat ſeveritatem, cum peccator illum offendit vana ſpe facile veniam aſſequendi. Hæ, o fideles, tres ſunt conſiderationes quæ pariter excitare poſſunt ſpem peccatorum converti cupientium; & deterrere eos qui in divina præſumunt miſericordia, & per hunc temerarium prætextum in peccatis ſuis perſeverant. *Auctor ſermonum in omnia Ethica Chriſtianæ argumenta in Adventu.*

V Confidentia in Dei miſericordia conſiderari poteſt tamquam via, & tamquam obex converſioni peccatoris.

1. Tamquam via; hæc enim omnes efficit converſiones, nos ad illas invitat, & excitat; ad id autem neceſſarias habere debet conditiones. Prima eſt, quod proficiſcatur ex viva fide bonitatis, & miſericordiæ Salvatoris, qui non vult mortem peccatoris, ſed e contra omnium ſalutem exquirit. Altera eſt, quod verum adſit ſalutis ſuæ deſiderium; alioquin efficax non eſſet: ſed motio ſimplex ſine effectu; quia fieri omnino non poteſt, ut bonum aliquod efficaciter ſperes, niſi illud deſideras. Tertia eſt, quod ſemper ſupponit efficacem recedendi a peccato voluntatem, cum æquum non ſit, Deum miſereri illius, qui in illius lædendi voluntate perſiſtit. 2. Tamquam obex; hæc enim vetat, ne plerique peccatores convertantur, eoſque pœnitentiam ſemper differre jubet. *P. Aurelianenſis Tomo 1.*

VI De cauſis diffidentiæ in miſericordia Dei, quæ totidem ſunt periculoſæ tentationes ab iis impugnandæ, qui ſerio converti deſiderant. Prima eſt ex parte divinæ juſtitiæ, quam flectere ſe non poſſe peccator veretur. Altera oritur ex conſcientiæ impeditioris perturbatione, quam ſe enucleare, & elucidare poſſe deſperat. Tertiam gignit propriæ infirmitatis adſpectus, quam ſe ſuperare nequaquam poſſe arbitratur. In prima Deus peccatori tamquam omnino inacceſſus videtur; hæc eſt diffidentia de illius miſericordia; ubi peccator confirmandus eſt, atque oſtendendum, Deum ſemper præſto eſſe, ut illum recipiat. In altera, probandum eſt, difficultatem hanc inanem eſſe, & de divina bonitate diffidentiam. Deus enim non petit a nobis, niſi illa, quæ poſſumus. Tertia eſt diffidentia de ejus auxilio, quæ ſuperanda eſt ſpe, futurum ut illa numquam nobis deſit. *Idem.*

VII Oſtendere poſſumus evitanda eſſe extrema duo, quæ metuenda illis ſunt, qui in divina miſericordia confidunt: prima eſt, ſperare nimis; altera; nimis parum ſperare. Sperare nimis eſt de divina miſericordia præſumere; nimis parum ſperare, eſt de eadem diffidere. 1. In parte priori hæc præſumptio, 2. in poſteriori vero hæc diffidentia auferenda eſt.

VIII 1. Quam miſericors ſit Deus erga peccatores, quos inquirit, præſtolatur, & incomprehenſibili recipit bonitate. 2. Qua confidentia peccatores ad Dei miſericordiam confugere debeant.

IX Non ita cogitare debemus Deum miſericordem, humaniſque generis Salvatorem, ut non meminerimus juſtum eſſe, ac venturum aliquando ut nos judicet. 1. Hæc cogitantibus Divina miſericordia numquam eſt ſeparanda a juſtitia; ut metuentes ſperent: *Cum timore, & tremore ſalutem veſtram operamini*. 2. Neque ſeparanda juſtitia eſt a miſericordia, ut metuant quidem, ſed non deſperent. Ita confidentia ſine præſumptione erit, & metus ſine deſperatione.

X 1. Quid divina præſtet miſericordia, ut peccatorem ſervet; illum videlicet ſua prævenit gratia, & longiſſime aberrantem, inquirit: illi aufert opem, ac ſpem, quam in rebus creatis habebat, ut facilius revertatur ad Deum nullos inveniens obices, quibus prohibeatur; & demum illi proponat delicias omnes, quibus perfruuntur, qui ſerviunt Deo, poſtquam fuerit expertus amaritudinem, qua inebriantur, qui famulantur mundo. 2. Fidelitas, quam viciſſim ex parte ſua præſtare debet peccator divinæ erga ſe bonitati, & miſericordiæ, videlicet ne aures claudat Deo vocanti,

tanti, ne illius gratiis reſiſtat; ne hac abutatur bonitate, inde prætextum arripiens procraſtinandæ pœnitentiæ, & in flagitiis ſuis perſeverandi; denique ut illi per amorem, gratique animi affectum adhæreat.

1. Divina nos vocat miſericordia, nos invitat, nos urget, ut ad eam confugiamus: vult ergo noſtram converſionem, atque ſalutem: propoſitio prima. 2. Miſericordia hæc poſtulat, ut noſtræ ſalutis acti deſiderio ad ipſam confugiamus; opus eſt ergo ut & ipſi nos converſionem, ſalutemque noſtram velimus. *Ex morali dictionario.*

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque, unde copia hauriri poſſit ad propoſita argumenta exornanda.

Sancti Patres. SAnct. Auguſtinus *libro de vita Chriſtiana c. 5.* docet, non ideo tutos nos eſſe, quia Deus differt irrogare ſupplicia.

Idem *in Pſalm.* 144. oſtendit nimiam in Dei miſericordia confidentiam, & deſperationem æque eſſe in peccatore pertimeſcendas.

Idem *lib. de Catechizandis rudibus* contra illos invehitur, qui ſub prætextu obtinendæ veniæ in flagitiis ſuis perſeverant.

Idem *Tractat.* 13. *in Joan.* docet nimiam confidentiam, & deſperationem æque exhaurire fontes miſericordiæ Dei.

Idem *Serm. 71. de diverſis* oſtendit Verbi Incarnationem magnum eſſe opus divinæ miſericordiæ.

Idem *in Pſalm. 58. Serm.* 2. hæc explicans verba: *Deus meus miſericordia mea*, docet Deus erga homines totum eſſe miſericordiam.

Idem *in Pſalm.* 102. oſtendit Dei patientiam in peccatoribus perferendis.

Idem *Tract. 36. in Joan.* oſtendit Deum ſemper miſericordiam ſuam ante juſtitiam exercere.

S. Hieronymus *l. 8. in cap. 26. Iſaiæ* hæc verba interpretatus: *Indulſiſti, Domine, indulſiſti genti &c.* oſtendit quomodo peccatores divina miſericordia ſemper abuſi ſunt, *& l. 2. in c. 6. Oſeæ.*

Idem *l. 5. in c. 16. Ezech.* oſtendit iram non eſſe naturalem Deo, ſed ipſum natura ſua clementem eſſe, & miſericordem.

S. Gregorius *l. 6. Moral. c. 4.* hæc explicans verba cap. 24. Job: *Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in ſuperbiam*, loquitur de communi Divinæ miſericordiæ abuſu.

Idem *Homil. 9. in Evang.* hæc Regii Prophetæ ponderat verba: *Deus meus, miſericordia mea*, & oſtendit magnam Regis hujus in divina miſericordia confidentiam.

Idem *l. 5. in Reg.* docet, peccatori ita in Divina miſericordia confidendum eſſe, ut non præſumat.

Idem *l. 2. in Reg.* prolixum habet ſermonem de præſumptione in miſericordia Dei.

Idem *in 6. Pſalm. Pœnitent.* plurima refert exempla miſericordiæ Dei.

Idem *Homil. 20. in Ezechiel.* oſtendit Jeſum Chriſtum fontem eſſe miſericordiæ, & omnes recenſet occaſiones, in quibus illam exercuit.

Origenes *l. 2. ſuper Epiſt. ad Roman.* hæc explicans verba: *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis?* docet has divitias patientiæ, & longanimitatis in eo poſitas, quod tolerat peccatores.

Idem *l. 7. in eamd. Epiſt.* hanc Dei explicans patientiam, illius oſtendit magnitudinem.

S. Chryſoſtomus *Serm. de Adam, Sodomitis, & Achab*, oſtendit quoties Deus miſericordia uſus ſit erga nequiſſimos peccatores.

Idem *Homil. 2. in Pſalm.* 50. hæc explicans verba: *Miſerere mei Deus, ſecundum magnam miſericordiam tuam*, oſtendit divinæ miſericordiæ magnitudinem.

Idem, vel auctor imperfectus in S. Matthæum hæc explicans verba: *Quoties volui congregare filios tuos, ſicut gallina &c.* ait Deum non tantum irritatum videri, quod hominum ſceleribus læſus fuerit, quam quod illa punire tenetur, & eos perdere, a quibus contumeliis afficitur.

Idem *l. 1. de Providentia Dei* oſtendit miſericordiæ divinæ magnitudinem intelligi, & explicari non poſſe.

Idem *ſerm. 1. de Elia* commendat Dei miſericordiam contra ſeveritatem, qua in rebelles agi cupiebat Elias.

Idem Tomo 5. Homil. 60. oſtendit Deum ſemper eſſe miſericordem, etiam cum ſeveriſſime punit.

Idem ſermone 14. in S. Matthæum docet ad miſericordiam Dei ſemper eſſe confugiendum.

S. Baſilius *Homil. 8. in Pſal.* 32. hæc explicans verba: *Diligis miſericordiam, & judicium*, oſtendit, Deum ſemper efficere, ut miſericordia juſtitiam præcedat.

Idem *in Homil. exhort. ad Baptiſm.* docet Dei miſericordiam peccatori ad ſe confugienti recipiendo paratam eſſe.

S. Fulgentius *de fide ad Petrum Diaconum* c. 3. oſtendit quonam in periculo ſit, qui permanet in peccato temere in divina miſericordia confidens.

S. Auguſtinus in Pſalm. 102. oſtendit, quam miſericors ſit Deus ob hoc etiam, quia nos omni ratione vocat ad pœnitentiam.

S. Chryſologus *Serm. 1. de filio prodigo*, imaginem benevolentiæ Dei erga peccatores nobis oſtendit ea in ratione, qua prodigus filius a Patre receptus fuit.

Origenes *Homil. 1. in cap. 1. Jerem.* oſtendit Deum toto cœlo ad miſerendum, quam ulciſcendum eſſe proniorem.

S. Bernardus *ſerm. 5. in Vigil. Nativ.* rationem reddit, cur Deus Pater miſericordiarum vocetur.

Idem *ſerm. 16. in Cantic.* explicans hæc Iſaiæ verba: *Ut prædicarem captivis indulgentiam*, docet quam ſuavis, & miſericors ſit Dei Filius.

S. Petrus Damiani *ſerm. de S. Martino*, peccatores hortatur, ut ad Dei miſericordiam perfugiant.

S. Anſelmus *l. 2. Cur Deus homo c. 2. & 9.* loquitur de divina miſericordia.

S. Antonius Patavinus *in Domin. 4. Quadrag.* docet de miſericordia Dei numquam eſſe deſperandum.

S. Thomas Villanovanus *tract. de Adventu*, oſtendit nobis deſperandum non eſſe propter criminum noſtrorum magnitudinem.

Taulerus *apud Bloſium de Conſol. puſillan.*

Aſcetici, aliique. Ludovicus Granatenſis in Duce peccatorum c. 10. divinæ miſericordiæ magnitudinem in Deo homine facto, & noſtrorum peccatorum pondus ſubeunte oſtendit.

Idem in memoriali cap. §. 3. probat, Dei miſericordiam nitidius, & ſæpius præ aliis ejuſdem perfectionibus eluceſcere.

P. Ludovicus de Argentano Capuccinus in Theologicis, ac ſpiritualibus Collationibus collatione 20. de miſericordia Dei.

P. Chabu in ſcientia ſalutis tractatu tertio de boni perquiſitione cap. & art. 1. fuſius de divina loquitur miſericordia.

P. Antonius a S. Martino a Porta in libro, qui inſcribitur, *les Conduites de la Grace*, parte 1. prima veritate, probatione octava.

P. Leſſius in opuſculis tractatum habet de Dei miſericordia, cujus veſtigiis inſiſtens P. Maucorps duodecim edidit ſermones de divinis perfectionibus.

In opuſculis Cardinalis Bellarmini Tomo 1. de gradibus, quibus ſpiritus in Deum aſcendit, gradus 14. eſt divina miſericordia.

P. Cheminais in ſenſibus Aſceticis egregiam adſtruit divinæ miſericordiæ ideam in filio prodigo.

P. Nepveu Tomo 1. Chriſtianarum Conſiderationum. Conſid. pro 28. die Februarii.

Idem tomo 3. Conſid. pro 20. Julii, & 16. Septembris.

Idem in modo ſe ſe præparandi ad mortem, veritate 15. vero fideli mortem noo eſſe metuendam.

Io libro cui titulus, Jeſu Chriſti Paſſiones, oſtenditur, quanto dolore affectus fuerit Dei filius propter Judæ deſperationem.

Tiberge in receſſu ſpirituali die tertia, lectione ſecunda proponit divioæ miſericordiæ exemplar in parabola filii prodigi, quam fuſius amplificat, & quæ non longe abludit ab explicatione, & Paraphraſi, quam ejuſdem argumenti exornavit P. Chemioais in libro, cui titulos, ſenſus Aſcetici.

Liber cui titulus, Anitoadverſiones in varia religioois, Ethicæque argumenta, Tomo tertio.

Concionatores, qui de hac re ſermones ediderunt.

Joly Propoſitione pro tertia poſt Pentecoſtem Dominica.

P. Aurelianeoſis Tomo 1. ſermone de Confideotia in Deum, & uſu illius faciendo.

Sarrazim Tomo 1. Adventus ſermone 10.

P. Duneau ſermone pro tertia poſt Pentecoſtem Dominica.

Idem in Adveoto pro Domioica ſecunda.

La Fonr. Sermooe pro Dominica tertia poſt Pentecoſtem.

P. de la Colombiere Tomo 4. ſermooe 66.

Idem io Chriſtianis conſiderationibus loquitur etiam de miſericordia Dei erga peccarores.

Biroat in Adveotu ſermone ſeptimo.

P. Maſſoo Oratorii Presbyrer ſermone quioto Adveotos.

Abbas de Monmorel Homilia io evaogelium Dominicæ 21. poſt Peotecoſtem.

In morali dictionario titulo *miſericordia* doos habes ſermooes cum pleriſque hujus argumeoti conſideratiooibus.

In ſpeciminibus ſermooum pro Dominica tertia poſt Pentecoſtem.

P. Girouſt io Adveotu, prætextu nooo ſermone de ſpe Chriſtiaoa.

Auctor ſermooum in omnia Ethicæ Chriſtianæ argumenta, ſermone quinto Adveotus, ubi loquitur de miſericordia Dei, & ioani ejuſdem præſumptione.

Qui collectaneas hujus argumenti ediderunt.

P. Ludovicus Granatenſis in libris commuoibus, titulo *Deſperatio*.

Buſæus io Panario titulo *Præſumptio*.

Looher io Bibliotheca ioaouali, titulo *miſericordia*.

Labatha in theſaoro, titulo *miſericordia*.

Quicumque de peniteotia, & peccaroris cooverſiooe loquuntur, verba facioot etiam de divina illos recipieote miſericordia.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

D*Eus, miſericors & clemens, faciens miſericordiam in millia, his qui diligunt me, & cuſtodiunt præcepta mea.* Exod. 34.

Deus, miſericors & clemens, patiens, & multæ miſerationis. Ibid.

Univerſæ viæ Domini, miſericordia & veritas. Pſalm. 24.

Sperantem in Domino miſericordia circumdabit. Pſalm. 31.

Oculi Domini ſuper metuentes eum, & in eis qui ſperant in miſericordia ejus. Pſalm. 32.

Corroboravit miſericordiam ſuam ſuper timentes ſe. Pſalm. 102.

Quomodo miſeretur pater filiorum, miſertus eſt Dominus timentibus ſe. ibid

Deus meus, miſericordia mea. Pſalm. 58.

Domine in cælo miſericordia tua. Pſalm. 35.

Magna eſt ſuper cælos miſericordia tua. Pſalm. 107.

Miſerator & miſericors Dominus: patiens, & multum miſericors, & miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus. Pſalm. 144.

Miſericordia tua Domine plena eſt terra. Pſalm. 118.

Si iniquitates obſervaveris Domine, Domine quis ſuſtinebit? Pſalm. 129.

Miſericordiam, & judicium cantabo tibi Domine. Pſalm. 100.

Miſericordias Domini in æternum cantabo. Pſalm. 88.

Miſerere mei Deus, ſecundum magnam miſericordiam tuam. Pſalm. 50.

Suavis Dominus univerſis, & miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus. Pſalm. 144.

Erravi, ſicut ovis, quæ periit: quære ſervum tuum. Pſalm. 118.

Miſereris omnium, quia omnia potes, & diſſimulas peccata hominum propter pænitentiam. Sapient. 11.

O quam bonus, & ſuavis eſt Domine ſpiritus tuus in omnibus! ideoque eos, qui exerrant, corripis, & de quibus peccant, admones, & alloqueris, ut relicta malitia, credant in te Domine. Sapient. 12.

Quam magna miſericordia Domini, & propitiatio illius convertentibus ad ſe! Eccl. 17.

Ne dixeris; Peccavi, & quid mihi accidit triſte? Altiſſimus enim eſt patiens redditor. Eccl. 5.

Ne dicas: Miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorum miſerebitur; miſericordia enim, & ira ab illo cito proximant, & in peccatores reſpicit ira illius. Ibidem,

Expectat Dominus ut miſereatur veſtri: & ideo exaltabitur parcens vobis. Iſaiæ 30.

Miſericordia Domini quia non ſumus conſumpti: quia non defecerunt miſerationes ejus. Thren. 3.

Nolo mortem impii, ſed ut convertatur impius a via ſua, & vivat. Ezech. 33.

Cum averterit ſe impius ab impietate ſua, quam operatus eſt, vita vivet, & non morietur. Ezech. 18.

Pius & miſericors eſt Deus, & remittet in die tribulationis peccata. Eccl. 2.

In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te, miſerans. Jerem. 31.

Vidit Deus opera eorum, quia converſi ſunt de via ſua mala: & miſertus eſt Deus ſuper malitiam, quam locutus fuerat ut faceret eis, & non fecit. Jooæ 3.

Cum iratus fueris, miſericordiæ recordaberis. Habacuc. 3.

Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos, oriens ex alto. Luc. 1.

Venit Filius hominis quærere, & ſalvum facere quod perierat. Luc. 19.

An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ad Ruman. 2.

Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit gratia. Ad Roman. 5.

Deus autem, qui dives eſt in miſericordia. Ad Epheſ. 2.

Suſtinuit in multa patientia, vaſa iræ, apta in interitum. Ad Romao. 9.

Patienter agit propter vos, nolens aliquos perire. 2. Petri, c. 3.

Superexaltat miſericordia judicium. Jacobi 2.

Non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit. Ad Titum 3.

Exempla ex veteri, noveque teſtamento deſumpta,

QUemadmodum homo fragilis ſemper fuit, ita ſemper divina illum cooquiſivit miſericordia. Vix creatus, lapſus eſt; ſed vix lapſum miſericordia quæſivit: *Adam ubi es?* Poſtulabat juſtitia, ut mo- Dei miſericordia erga Adā.

Digitized by Google

ut modo inſignibus adeo, & manifeſtis Dei cumulatus beneficiis, penitus ad nihilum redigeretur ob ingrati animi vitium. Utique, S. Chryſoſt. inquit; *Juſtitiæ ratio hoc exigebat*; ordo hic erat, quem a divina ſapientia æquitas poſtulabat: verum Deus neque juſtitiam, neque iram ſuam audit, ſuam tantummodo conſulit bonitatem. Accedit ad Adam, tamquam medicus ad ægrotum; nulla utitur exprobratione; ſuaviter illum interpellat; ſolus ad ſolum loquitur, & veluti ad amicum in gravem aliquam lapſum calamitatem. Illum ex nomine appellat, quod quidem eſt amoris argumentum.

Exemplũ Divinæ miſericordiæ in Noeticæ Arcæ conſtructione.

Voluit Deus Noeticæ conſtructionem Arcæ, quæ ducentis annis ædificata eſt, eſſe quamdam vocem, perennemque prædicationem, qua homines admonerentur, quid illis eſſet metuendum. Bonitas ejus, quæ ægre homines punit, & quæ ad ſontes plectendos lento procedit gradu, quia non lætatur in perditione illorum, diuturnum hoc illis temporis ſpatium tribuit, ut reſipiſcerent. Docere homines voluit, qua patientia, & lenitate uti debeant cum impiis, qui boni fieri poſſunt, cum vident a Deo tolerari tot annos, quamvis ille ſciat numquam ad frugem redituros: *Dat pœnitens ſpatiam ut noſtram patientiam exerceat, & informat exemple ſuo &c.* S. Aug. de cathechiſ. rudibus cap. 19.

Miſericordia Dei vel in ipſa juſtitia quam in Sodomã, & Gomorrham exercuit.

Deus Abraham admonuit conſilii ſui, quod de infamiſſimis Sodoma, & Gomorrha urbibus evertendis inierat, non tam, ut illum ſecreti certiorem faceret, quam ut illum impelleret ad preces pro miſeris effundendas, ac iræ ſuæ inhibendos effectus. Itaque Abraham, cui Dei mens perſpecta, explorataque fuit, preces addidit, ac Deum eo compulit, ut profiteretur, ſi in civitatibus illis decem dumtaxat invenirentur homines juſti, ſe a cęterorum ſupplicio temperaturum. Profecto cum cogitur Deus inſignes de nocentibus pęnas repoſcere, diceres illum pati malum, quod infert; tanto inde dolore conficitur. Quid, inquit ille Gen. 6. *Tactus dolore cordis intrinſecus, delebo hominem, quem creavi?*

Senſus Moyſis erga miſericordiam Dei.

Narratur in Exodo Moyſes, poſtquam rubrum ſiccis pedibus transfretaſſet mare, ac per medios fluctus, quibus mox Ægyptii abſorpti fuere, feliciter Iſraelitas traduxiſſet, ex deſerti ora oppoſitum proſpiciens littus Ægyptiorum, qui naufragium fecerant, cadaveribus tectum, oculos in cęlum, manuſque ſuſtuliſſe, & effeciſſe ut populus eucharisticum Deo canticum concineret in gratiarum actionem, laudemque Dei, qui inſigni potentiæ ſuæ miraculo eos ſalvos fecerat, poſtquam illos alio bonitatis, & miſericordiæ ſuæ prodigio ex Ægypti ſervitute eripuerat: *Cantemus Domino, glorioſe enim magnificatus eſt*. Exod. 15. Hi ſunt ſenſus, quos fovere debet peccator, quem Deus diu præſtolatus eſt, ubi cogitat ſe tot annos in Dei, & ſalutis ſuæ oblivione traduxiſſe, tot ſcopulos, & pericula, in quibus alii plures naufragium fecerunt, evitaſſe; ſibi peperciſſe Deum largitum pęnitentiæ tempus tot aliis negatum, quos præceps mors, ac terribilis divinæ juſtitiæ effectus abſtulit.

Dei erga Ninivitas miſericordia.

Quid factum fuiſſet de Ninivitis, niſi divina miſericordia eorum pœnitentiæ quadraginta dierum ſpatium conceſſiſſet? Injuria ob id iraſcitur Jonas; audi, quid illi reſpondeat Deus Jon. 4. *Tu doles ſuper hederam, in qua non laboraſti, neque feciſti, ut creſceret, quæ ſub una nocte nata eſt, & ſub una nocte periit: & ego non parcam Ninive civitati, in qua ſunt plus centum viginti millia hominum* opera manuum mearum. Servus impatiens eſt, ſummus quidam vir ait, & Dominus nihil feſtinat. Servus vult populum perire, quia peccavit, & Dominus expectat, donec ille peccatorum ſuorum agat pęnitentiam, ut hæc illi remittere valeat.

Manaſſes, filiuſque ejus Amõ exemplũ, docet nobis ſemper in Dei miſericordia ſperandũ eſſe ejuſque metuendam eſſe juſtitiã.

Audiamus, quid dicat ſcriptura de duobus Principibus, quorum exitus longe alius fuit, licet illorum ſimilis fuerit nequitia. Manaſſes poſtquam vitæ ſuæ ſpatium in licentia, ſcelere, & impietate traduxiſſet, tandem peccatum ſuum deteſtatus eſt, & a Deo, quam popoſcit, gratiam obtinuit. Amon filius Manaſſe *ambulavit in omni via, per quam ambulaverat pater ejus, ſervivitque immunditiis, quibus ſervierat pater ejus, & adoravit eas*. 4. Reg. 21. Sed in ipſo juventutis flore vitam amiſit; fortaſſe exemplo patris ſui fretus, ſe quoque ut illum poſtquam pœnituerit, vitæ ſuæ finem impoſiturum. Duorum horum regum exemplo, quod Spiritus Sanctus ad nos erudiendos ob oculos ſtatuit, diſcamus ſemper in Dei miſericordia ſperare, quantumvis nefarii ſimus peccatores, ubi ex animo ad eum revertamur; & ultricem illius vereri juſtitiam, ubi tranquille in ſceleribus noſtris perſiſtimus, hanc prætexentes cauſam, quod longum adhuc nobis abſolvendum ſupereſt ſtadium, & quod unicum ſatis eſſe poteſt momentum, ut graviſſimorum ſcelerum veniam petamus, atque obtineamus.

Exemplo miſericordiæ in vocatione S. Matthæi, & Zachæi.

S. Matthæus divitiarum actus cupiditate, quæſtuoſiſſimo fungebatur munere, quo mortales miſerorum ſanguine ſaginantur. Hoc in ſtatu nulla eſt cogitatio ſalutis, perfectionis, æternitatis, cęleſtium bonorum; unicum illius votum erat theſauros theſauris aggerere, omniſque illius cura in terrena hæc verſabatur. Jeſus de induſtria ante illum pertranſit, eumque in telonio ſedentem intuitus ſequi jubet: *Veni, & ſequere me*. Matth. 9. O ſummam miſerationem! efficit, ut perículoſo valedicat muneri, eumque Apoſtolum facit. Zachæus vero juxta mundi conſuetudinem, moreſque vivebat; hoc eſt immodicas libidines, apertaſque fraudes peroſus, quæ nomini labem inurunt apud homines, in deliciis habebat luxum, vanitatem, ludum, voluptates, verbo quidquid ut plurimum commodam, feliceṁque fortunam concomitatur. Si cupide prætereuntem videre Jeſum Chriſtum conatus eſt, id uni illius curioſitati referendum eſt. Hic Homo Deus habebatur tamquam propheta magnus, & reliquorum hominum vulgo diſſimilis; ut plurimum hujus characteris hominem ſaltem ex facie cognoſcere quærimus. Jeſus illum in turba diſtinguit, illum accerſit, apud illum ſe non invitatus invitat, eumque diſcipulorum ſuorum numero accenſet. Quodnam miſericordiæ exemplum erga hominem, qui adeo parum gratiam hanc merebatur! Sed hic miſericordiæ Deus venerat, ut quæreret peccatores.

Jeſu Chriſti clementia, & lenitas erga mulierem adulterã.

Adultera mulier nuperrime in adulterio fuerat deprehenſa: non poterat hæc evitare mortem; quandoquidem hoc ſupplicium irrogabatur Moyſis lege; neque illud evadere ei licuiſſet, ſi ſcribæ rite eam coram judicibus accuſaſſent. Illa tamen, licet tantum ruboris, atque periculi ſibi immineret, inconcuſſa videbatur, & quin expeteret opem Jeſu, ad quem fuerat adducta, cum unicum vix protuliſſet verbum, Jeſus prior illam interrogat, cauſam ejus ſuſcipit, & illam abſolvit.

Illius erga S. Petrum miſericordia.

Sanct. Petrus moniti præceptoris ſui oblitus, in nequiſſimam lapſus fuerat infidelitatem, profeſſus jure jurando, ſe inter diſcipulos illius numquam adlectum, numeratumque fuiſſe; cum ter negaverat; ejuſque cæcitas, error, pertinacia longius proceſſiſſent, niſi Deus clementi, ac miſericordi intuitu illum occupaſſet. Licet ut ſummo Synagogæ Sacerdoti reſponderet, intentus eſſet, voluit tamen muta voce eidem fidem facere, quod ipſum diligebat, ejuſque curam gerebat.

Illius miſericordia Magdalenæ peccatorum dimittentis.

Quemadmodum Magdalena fidelibus veluti perfectiſſimum animæ pœnitentis exemplar proponitur, ita veriſſimum eſt, ac maxime admirandum miſericordiæ Salvatoris exemplum. Hujus loci non eſt docere, quomodo ſe miſericordia hac indigniſſimam præbuerit flagitioſiſſimo vivendi genere, & quibus ſceleribus peccatricis nomen fuerit adepta: verum ideo hoc nomine paſſim Jeroſolymæ cognita, appellataque fuiſſe videtur, ut melius eniteſceret magnitudo miſericordiæ illius, qui venerat, ut nequiſſimum quemlibet conquireret, & ſalvum faceret. Inſignis iſta peccatrix vix ad Salvatoris pedes procubuit, cum oculi ejus in duplicem lacrymarum fontem immutati ſunt, quibus omnia ſua delicta ſubmerſit. O quam eloquentes fuere ejus lacrymæ, quã valida ejus

ſuſpiria! Vocibus non fuit opus ad gratiam obtinendam; nulla eſt eloquentia ad perſuadendam magis efficax, quam lacrymarum; hæc eſt cordis lingua, & eloquentia Sanctorum plurimum valens apud Deum. Illud autem præſentis eſt argumenti, quod miſericordiarum Deus hanc audit linguam, illi peccatorum veniam pollicetur, & ubi peccatum abundaverat, ſe ſe ibi largius gratia Redemptoris effudit, ita ut illa facta fuerit exemplar pœnitentiæ, ardentis in Deum charitatis, ac præſtantiſſimæ ſanctitatis, quæ eamdem integerrimis, ſanctiſſimiſque animabus æquavit.

Salvatoris erga S. Paulum miſericordia. Satis conſtat qualiter affectus fuerit S. Paulus, antequam converteretur: hoc ipſe docet, ad Galat. 1. *ſupra modum perſequebar Eccleſiam*, ita ut id animo reputans perhorreſcam. Igne micabant oculi, odio, & ultione cor tumidum erat, minas, cædeſque anhelabam. Quis credidiſſet umquam, divinam miſericordiam illud temporis momentum expectaſſe, ut illum evocaret? Attamen tunc de cœlo circumfulſit eum lux, vocemque ipſe audiit ſibi dicentem: *Saule, Saule quid me perſequeris?* in me tua vertitur rabies? Non ſine miraculo vox hæc Pauli auribus intonuit; ſed miſericordiæ miraculum fuit, quod illum inquireret, & acorſeret, tunc cum in Deum magis furebat, cumque eligeret, ut perſecutorem ſæviſſimum in maximum Apoſtolum, firmiſſimamque Eccleſiæ ſuæ columnam converteret.

Una Judæ deſperatio Salvatoris miſericordiam prohibuit. Judas, heu! hoc dumtaxat proferens nomen vobis exhibeo peccatorem, eorum omnium, qui extiterunt umquam, nequiſſimum, ac pertinaciſſimum. Ita profecto haud ægre exiſtimabitis ab hoc proditore nequaquam quæſitum fuiſſe Deum, & Salvatorem ſuum, atque ab hoc veniam rogatam fuiſſe, quam impetraſſet, ſi ad illius miſericordiam confugiſſet. Judas, inquam, cum maxime furerer, atque ad ſcelus patrandum raperetur vidit Jeſum pedes ſibi abluentem, ſe amici, diſcipulique loco excipientem, amplectentem, deoſculantemque. Heu! nonne inſignia hæc ſunt bonitatis, clementiæ, ac divinæ miſericordiæ argumenta, cujus fons nulla umquam noxa exhauriri potuit, præterquam calamitoſi hujus hominis deſperatione, qui ideo periit, quia ad illam confugere detrectavit?

Parabolæ evangelicæ magnitudinem divinæ miſericordiæ figurant. Non ſatis fuit Dei filio donec vixit in terris jugiter ſuam exercere miſericordiam erga peccatores, voluit etiam pluribus parabolis docere, quanta, & quam facilis eſſet, ut illos ad eamdem implorandam excitaret. Ex illis vero præcipuas hic attingemus.

Prima eſt Paſtoris centum oves habentis, quarum una deerravit. Paſtor hic reliquas in deſerto relinquit, ut deerrantem inquirat, quam inventam humeris imponit ſuis, atque ad gregem reducit lætior ob hanc unam inventam, quam ob aliarum, quæ in deſerto permanſerant, incolumitatem. Ita, addit evangelium, Angeli in cœlo magis lætabuntur ob unius peccatoris converſionem, quam ob juſtos nulla pœnitentia indigentes.

Altera ſervi eſt Principi cuidam decem mille talenta debentis; qui cum ille ſolvendo non eſſet, ad pedes Domini provolutus temporis moram ad ſolvendum ex aſſe popoſcit. At Princeps ratus ſervum numquam ſolvendo futurum, miſertus ejus vicem, debitum omne large eidem dimiſit: *Miſertus Dominus ſervi illius dimiſit eum, & debitum dimiſit ei*. Matth. 18. Hinc intelligimus peccatum debitum eſſe, cui ſolvendo pares eſſe non poſſumus, atque ubi pro virili adniſi ſumus, ut illius remiſſionem obtineamus, ad Dei miſericordiam eſſe confugiendum.

Tertia eſt filii prodigi in miſerrimo ſtatu ad patrem redeuntis, quem pater ſumma excipit humanitate. Hoc miſericordiæ exemplum ita Dei clementiam, & bonitatem ob oculos ponit, ut quicumque argumentum hoc pertractarunt, illud graphice deſcribere conati ſunt; inter cæteros vero P. Cheminais in ſenſibus Aſceticis, P. de la Colombiere, ſermone de miſericordia; Pater Aurelianenſis in uſu confidentiæ; Joly, propoſitione de miſericordia; la Font, ſermone pro tertia poſt Pentecoſtem Dominica &c. Eorum autem, quæ ab illis dicta ſunt huc afferam compendium.

Prodigi filii Parabola mirâ in modum divinæ miſericordiæ magnitudinem nobis oſtendit. Nulla umquam magis aperta deſcriptio facta eſt, quam quæ a Jeſu Chriſto in prodigi filii parabola adhibetur. Voluit Salvator omnes afferre circumſtantias ſcelerum illius, ut paternæ in ipſum miſericordiæ magis intelligeremus effectus. Ingratus hic filius nullam habet optimi parentis rationem, qui tanta illum proſecutus fuerat benevolentia, cumque tanta cura educaverat. Ex eo legitimam paternæ ſubſtantiæ partem ſibi debitam petit, & quin illum vel monita, vel blanditiæ, vel dolor, quo pater conficiebatur ob ipſius diſceſſionem, moverent, illum exultans præ gaudio relinquit, & in remotam ſecedit regionem, ut ex oculis illius elabatur, cujus auctoritatem, imperiumque pati non poteſt; parentis enim adſpectus illum inter ſcelera ſua verſantem turbaſſet. Vix autem ſeceſſit, cum patria oblitus conſilia in omne effuſioris libidinis genus ſe tradit, ita ut brevi ingentia obligurierit bona ad extremam mendicitatem redactus..... Tanta pauperie laborans apud quemdam regionis illius civem ſervitutem ſervire exorſus eſt; altera inde calamitas; cecidit in captivitatem; ab hero ſuillo gregi paſcendo præficitur; cui invidet eſcam, qua veſci eidem non licet. Prodigi hujus filii vivendi ratio, atque calamitas nonne noſtram in primis refert? Singuli hæc ſecum ipſi conferant, & ſatis juſtam applicationem invenient. Hæc ingratiſſima vivendi, agendique ratio locum ne præbere poterat filio, qui omnem humanitatis ſenſum exuerat, ullas inveniendi bonitatis, & miſerationis reliquias in corde patris adeo crudeliter laceſſiti, & injuſte irritati? Omnem immo deſperandi locum habebat, & ſe aliquid umquam obtenturum ſperare non poterat. Attamen radius quidam ſpei inter has turbas internitens converſionis ejuſdem opus abſolvit. Secum igitur reputans Patris benevolentiam, confidentiæ ſenſum induit, & licet pater unus ille ſit, quem læſerit, in uno tamen illo confidit. Non quærit perfugium apud amicos, quos immodicis libidinum ſuarum ſumptibus ſibi fortaſſe comparaverat; infidos amicos, qui poſtquam ex illius prodigalitate quæſtum perceperant omnium primi ejuſdem nequitiam damnaſſent. Ad Patrem meum conferre me volo, utique ad Patrem meum; novi animum illius, & ubi me ad officium redeuntem adſpexerit, acceptam obliviſcetur injuriam. Si nulla niſi in hominibus reliqua mihi ſpes eſſet, de me jam actum eſſet; non ſolum aures negarent petenti, ſed miſero quoque inſultarent; verum in patris mei corde fontem bonitatis inveniam, quem peccata mea exhaurire non valuerunt. Verum quid illi dicam? Quibus eum alloquar verbis, poſt tot ſcelera? Dicam ea, quæ obſequentiſſimus ſuggeret dolor. Incipiam illi in mentem revocans, ipſum patrem eſſe mihi; ac ipſe quoque animo reputans patrium amorem, quo abuſus ſum, ad illius genua provolutus, quin ullam afferam excuſationem, quin ſcelus imminuam, fatebor omnia: *Pater peccavi in cœlum, & coram te*. Luc. 15. Pater ſtatim ac eminus filium redeuntem proſpexit, miſericordia motus eſt; neque enim cor ejus ſtatim in iras exarſit, licet juſtiſſima adeſſet cauſa, ſed ad miſerationem inclinatum eſt. Neque affectus ille meditatus fuit, ſed naturalis, cujus adeo parum fuit compos, ut neque brevi temporis ſpatio vultum ad ſeveritatem componere potuerit, ut adeo inhumanum filium redargueret: *Accurrens*. Neque ſolum illi ſe obvium dedit, quod plurimum quidem fuiſſet; ſed ſuæ infirmitatis, patriæque dignitatis, ſeni-

que

que oblitus eucurrit. Immo neque illum pedibus ſuis provolutum ſuſtinuit, ſed irruens in collum ejus eumdem amplectitur, atque oſculatur, neque tempus permittit illi, quo ea proferat, quæ fuerat præmeditatus. Non filii ſermonem, ſed ſuum audit affectum. Statim præterita omnia oblivioni traduntur; dolet filii caſum, eumque tamquam amantiſſimus pater, non tamquam offenſus excipit? Verum quænam fuit exundantis lætitiæ magnitudo in filio ſe ſe inter patris ſui amplexus intuente tot exceptum benevolentiæ argumentis, quot non antea fortaſſe fuerat expertus? Quiſnam illius fuit dolor eo quod adeo amabilem parentem offenderat? Tunc profecto graviſſimo doloris vulnere confectus fuit. Ita peccator ad Deum reverſus, cœlique gratiis cumulatus dolore angitur, ac pœnitentia. Ille & propter præteritam noxam, & propter præſentem gratiam rubore ſuffunditur; iſta comparatio illi amorem ciet, atque admirationem; centies ſua deteſtatur flagitia; illa conatur lacrymarum imbre detergere, ſuſpiriiſque, & ſexcentis æternæ fidelitatis proteſtationibus reparare.

Quorumdam Scripturæ locorum huic argumento applicationes.

Divinæ miſericordiæ effectus eſt peccatores admonere, ut ultionis telo evitent.

DEdiſti metuentibus te ſignificationem, ut fugiant a facie arcus. Pſalm. 59. Hoc ipſi dicere poſſumus quorieſcumque in nos Dominus irritatus videtur. Ita ejus effectus eſt miſericordiæ ipſius, quæ nobis oſtendit, quid metuendum ſit, ut illud effugiamus; eadem præter propter ratione qua qui in ſcopum collimat, atque eminus librat miſſile, eos, qui ante ipſum ſunt, admonet, ut recedant; num homini huic telum contorquenti in animo eſt aliquem ferire? E contra clamat, & monet, ut ſibi quilibet caveat. Hoc ipſum præſtat Deus aliquem puniturus; minitatur, periculum oſtentat, atque ut illud quiſque effugiat, certiores facit: *Dedit eis ſignificationem, ut fugiant a facie arcus*. Univerſali diluvio mortales omnes delere vult; centum annos ante minatur excidium, ac jubet arcam ædificari, qua hominum reliquiæ ſervarentur. Pharaonis ſævitiam, atque impotentiam punire copit; illum per Moyſem admonet, & antequam in ipſius perſonam animadvertat, regnum illius decem plagis affligit. Quorſum iſtud? Ut videlicet peccatores reſipiſcant, & ultionis ſuæ effectus evitent.

Deus quodammodo per miſericordiam ſe multiplicat.

Deus multus eſt ad ignoſcendum. Iſaiæ 55. Ex his verbis conjicimus, videri Deum ſe ipſum multiplicare ut miſereatur, ad innuendum ipſum cum gaudio, & voluptate miſereri. Alia verſio: *plurimus eſt ad ignoſcendum*. Cum Deus natura ſua ſimpliciſſimus ſit, per bonitatem ſuam rationem invenit, qua quodammodo ſe ipſum multiplicet; naturæ humanæ ſe ipſum in incarnatione conjunxit, & modum excogitavit, quo mirabili replicatione in Eucbariſtiæ ſacramento multiplex fieret, ut ſe omnibus daret hominibus, eiſque divinæ hujus miſericordiæ effectus oſtenderet: *Multus eſt ad ignoſcendum*.

Noſmet indignos credere debemus quos Deus requirat.

Quem perſequeris Rex Iſrael? 1. Reg. cap. 24. olim Sauli dicebat David, & hoc ipſum nos quoque Deo dicere poſſumus propter amorem, quem nobis teſtatur: *Quem perſequeris? canem mortuum perſequeris*. Quem inquiris Rex Iſrael, Rex cœli, ac terræ? Quæris canem mortuum, qui adeo amore tuo indignus eſt, ut neque ira tua ſit dignus, & non niſi horrorem tibi valeat ciere. Nos vero, o fideles, quem fugimus? Cur Deum contemnimus, cur illius amorem illudimus, cur tamdiu patientiam illius exercemus, & renuimus amicitiam, quam nobis offert, & ut recipiamus, ſollicitat?

Ut ad Deum, quem reliquimus revertamur, opus eſt, ut ille prius nos inquirat.

Erravi ſicut ovis, quæ periit, quære ſervum tuum. Pſalm. 118. Regius Propheta poſtquam ſuum agnovit facinus, Deo has preces effudit: Erravi ſicut ovis, quæ periit, & a reliquo grege ſeceſſit; veni, Domine, inquire me, ut ad te revertar. Oratio hæc neſcio quid mirum habet. Servi enim eſt, omnia conari, omnia facere, ut cum domino ſuo, quem injuria affecit, redeat in gratiam. Numquid domini intereſt quærere ſervum, quem infidelem agnovit? Talis nihilominus eſt ſanctus ille ſtatus, ad quem peccatum redigit homines, ubi ſemel a Deo receſſerint; ne gradum quidem proferre poſſunt, ut ad illum accedant, atque in rectam viam revertantur. Niſi autem Deus illos perquiſiverit, in dies magis ab illo recedent, & numquam ad eum revertentur. Quam admirabilis eſt hæc Domini providentia! quam ineffabilis miſericordia! Quam dignum hoc eſt æternæ gratitudinis argumentum!

Dei miſericordia ſeparanda eſt ab illius juſtitia.

Chriſtus Jeſus venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere. 1. ad Timoth. cap. 1. Nihil hac propoſitione facilius, nihil vulgatius; attamen quia ſæpe hæc auribus intonat noſtris, ita conſuevimus, ut illam audiamus, quin afficiamur. Qui vero illam ſerius perpendunt, periculum ſubeunt, ut, niſi diligentiſſime caveant, ſpes migret in præſumptionem, ſibique perſuadeant, Dei miſericordiam pati non poſſe, ut ipſi quantumvis nequiſſimi intereant; qua inani ſpe ſuffulti in omnia libidinis genus erumpunt. Verum non ita cogitare debemus, Dei filium miſericordem eſſe, ac in mundum, ad nos ſalvos faciendos veniſſe, ut obliviſcamur ipſum juſtum eſſe, atque ad nos judicandos venturum. Miſericordia numquam a juſtitia ſeparanda eſt, ut metuentes ſperemus, neque juſtitia a miſericordia, ut ſperantes metuamus. Ita ſine præſumptione ſpes erit, & metus ſine deſperatione.

Miſericordia coram Deo cauſam agit peccatoris pœnitentis, atque juſtitiam ſuperat.

Juſtitia de cœlo proſpexit. Pſalm. 84. Sanct. Auguſtinus mirum in modum hæc explicat verba, cum ait, miſericordiam videntem ſe humanum cor flectere nequaquam poſſe, niſi prius Divinum flecteret, hinc duxiſſe initium, eique exhibere altera quidem ex parte peccatorem contritum, & humiliatum, qui ſuſpiria emittens, lacrymiſque fluens, pectuſque percutiens cum Publicano ait: Luc. 18. *Propitius eſto mihi peccatori*, ex altera vero Jeſum Chriſtum Sanguine manantem, vulneribus deformatum, in cruce morientem, atque tot linguis, quot vulneribus clamantem: *Pater dimitte illis*. Luc. 23. *Juſtitia de cœlo proſpexit*. Pſalm. 84. Juſtitia hæc ad horum objectorum adſpectum ſe victam videt, & a miſericordia delinitam; huic locum cedit, & hæc miſericordia tunc mirabilia operatur in cor Dei erga pœnitentem peccatorem: eumque cogit agere pœnitentiam, ac eam reſcindere ſententiam, qua peccatoris exitium decreverat: *Deus primus in ſeipſo pœnitentiam dedicat, reſciſſa ſententia priſtinarum irarum, parcens imagini ſuæ*.

Impii Deum lædunt, quia bonus eſt.

Propter quid irritavit impius Deum? Dixit in corde ſuo: non requiret. Pſalm. 10. Impius Deum lædit iniquitatibus ſuis: illum impudicitiis, perjuriis, flagitiis ſuis lædit; ſed cum arbitratur Deum nimis bonum eſſe, nec omnia ſcelera puniturum, neque parem eorum enormitati ultionem ſumpturum, irritat, & exaſperat illum; etenim quia nimis multa confert miſericordiæ, juſtitiam ejus, ſanctitatem, atque ſapientiam offendit, cujus ille, ut cum Tertulliano loquar, prævaricator eſſe non poteſt: *Deum perſpicacia ſuæ prævaricatorem eſſe non poteſt*.

Fons miſericordiæ Domini eſt inexhauſtus.

Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris. *Iſaiæ* 12. Peccatorem ſcelerum ſuorum numerus terret; ſed hic peccatorum numerus, quæ per brevis vitæ ſpatio patrata fuerunt, poſſuntne infinitam exhaurire miſericordiam? Homo qui toto vitæ curriculo pelagus exſiccare adniteretur, illud poſſet ne exinanire? Numera ab Adam uſque ad Abraham, ab Abraham uſque ad Davidem, a Davide ad Jeſum Chriſtum, hinc autem ad præſens uſque tempus, quot peccatores ex hoc miſericordiæ fonte hauſerunt? Attamen adhuc infinitus eſt; quemadmodum mare, cui eadem non deeſt aquarum affluentia, quamquam jampridem ex eodem hauriatur. Unus homo efficere poſſet, quod tot peccatores non potuere, exhaurire videlicet fontem miſerationum Dei hactenus inexhauſtum? Magna quidem ſunt ſcele-

ra mea, ſed quemadmodum mare altiſſimos etiam deglutiret montes, ſi in illius ſinum transferrentur, gratia, & miſericordia Dei nequiſſima quævis facinora delet, & evertit. Deus illa projicit in mare, ſecundum Scripturæ verba, neque amplius videntur.

Sinite utramque creſcere uſque ad meſſem. Matth. 13. Pater familias vetuit, ne ſervi ſui lolium, quod tritico immixtum creverat, convellerent; ſed meſſem expectari juſſit: *Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem*. Cum meſſis hujus tempus advenit, lolium collectum fuit, alligatumque, & in ignem conjectum. Quandonam meſſis hujus tempus adveniet? fortaſſe cras, fortaſſe etiam hodie; etenim vel unum tibi polliceri momentum potes? Sin autem advenerit, quin miſericordis, & patientis Dei conſideratio te moveat, quo ibis? Eo profecto, quo lolium projectum fuit, in ignem.

Dives in Miſericordia. Ad Epheſ. 2. Apoſtolus

Quia Deus dicitur dives in miſericordia.

Deum dicit divitem in miſericordia ſed cur? interrogare aliquis poſſet, ditior ne eſt in miſericordia, quam in alia qualibet re, ille qui infinite dives in omnibus, & infinitos poſſidet ſapientiæ, & ſcientiæ theſauros, quemadmodum Apoſtolus loquitur: *In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ reconditi*? Nonne dives eſt in potentia, & gloria, omnique perfectionum genere? neque enim Deus eſſet, ſi quid illi deeſſet, quod acquirere poſſet, & hoc pacto fieri major, & ditior, quam eſt. Hoc verum utique eſt: ſed potiſſimum dives eſt in miſericordia, illam quippe jugiter exercet, ejuſque effectus omnibus creaturis depromit, quin fatigetur unquam, & exhauriatur. Vel dicitur dives in miſericordia, quia vult a nobis ea ex parte agnoſci, qua liberiorem nobis aditum præbet. *Dives in miſericordia*.

Deus meus miſericordia mea. Pſalm. 58. David

Cur David Deum ſuum vocet miſericordiam.

Domini gratiis cumulatus in grati animi argumentum exclamat: Deus meus, tu es miſericordia mea. Neſcit quo illum nomine appellet Sanct. Auguſtinus inquit; ſi diceret illi; Deus meus, ſalus mea tu es, liqueret ſtatim, quid velit innuere, liquet enim Deum hanc ſalutem conferre. Si illum refugium ſuum vocaret, mentem illius facile aſſequeremur, ad Deum quippe confugimus; ſi fortitudinem ſuam nuncuparet, nemo obſtupeſceret: conſtat enim omnem a Deo fortitudinem eſſe: at quorſum illum ſuam vocat *miſericordiam*, ne miremini, Pater hic ait, hæc enim Dei qualitas eſt, quæ maximum hominibus adfert ſolatium; hoc nomen eſt, quod illis majorem ſpem adfert.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & Sententiæ S. Patrum ad hoc argumentum pertinentes.

Ille negat Deum, qui eum peccata dimittere non credit. Auguſt. Serm. 4. de Nat. Domini.

Patiens eſt Deus ſuper peccatores, donec convertantur, quandocumque converſi fuerint, præterita obliviſcitur, futura promittit. Idem, in Pſalm. 32. Serm. 1.

Neminem deſerit laborantem, & exclamantem ad ſe; donat unde ſibi ſacrificetur, ipſe tribuit, unde placetur. Idem, ibid.

Hoc magnum miſericordiæ tempus non nos tranſeat, venturum eſt enim judicium, & tunc erit pœnitentia, ſed infructuoſa. Idem, ibid.

Magna eſt miſericordia Dei, magna manſuetudo; ſed ſi non abutamur patientia ejus ad noſtram nequitiam. Idem, lib. de ovibus, c. 4.

Nos perverſitate noſtra ſic volumus Deum eſſe miſericordem, ut non ſit juſtus. Alii rurſus, quaſi præſidentes de juſtitia ſua, ſic volunt juſtum, ut nolint miſericordem. Idem, Sermon. 109. de temp.

Deus miſericors & juſtus eſt; unde miſericordem probamus? Parcit modo peccatoribus, dat veniam confitentibus. Unde probamus quia juſtus? quia venturus eſt dies judicii, quem modo differt, non aufert. Idem, ibidem.

Non dicamus: ſemper parcit Deus, ecce feci heri, & pepercit Deus: facio & hodie, & parcit Deus; faciam & cras, quia parcet Deus; attendis ad miſericordiam, & non times judicium. Idem, in Pſalm. 100. verſ. 1.

Ideo Deus parcit ut corrigaris, non ut in malignitate permaneas. Idem, ibid.

Qui nos tanto pretio redemit, non vult perire quos emit, non emit quos perdat, ſed emit quos vivificet. Idem, Serm. 109. de temp.

Miſericordiæ tempus nunc eſt, nondum judicii, niſi enim Deus primo per miſericordiam parceret, non inveniret quos per judicium coronaret. Idem, in Pſalm. 100.

Cum juſtitia te judicabit, qui cum miſericordia te redemit. Idem, de Paſſione Dom. die Paraſceve.

Quod tam longo tempore peccamus, & parcit Deus, non negligentia eſt, ſed patientia. Idem, ibid.

Dei miſericordia eſt ut peccata noſtra dimittat; nam ſi vellet pro meritis agere, non inveniret niſi quos damnaret. Idem, in Pſalm. 94.

Nemo de Dei pietate diffidat, quoniam major eſt ejus miſericordia, quam noſtra miſeria: & quiſquis ad Deum toto corde clamaverit, exaudiet illum, quia miſericors. Idem, vel quivis alius Auctor l. de ſpiritu & anima, c. 6.

Tardius Deo videtur peccatori veniam dare, quam ipſi peccatori accipere. Idem, ibid.

Data eſt venia peccatori, data eſt ſpes juſtificationis, data eſt charitas & dilectio, & ſuper hæc dabit vitam æternam, & hoc totum de miſericordia. Idem, in Pſalm. 144.

Eſt miſericordiæ tempus, quando patientia Dei ad pœnitentiam adducit peccantes. Idem, in Pſalm. 170.

Non ſic eſt Deus miſericors, ut injuſtus ſit: non ſic juſtus eſt, ut miſericors non ſit. Idem, in Pſal. 39.

O beata miſericordia, quæ ſola commercium noſtræ ſalutis agnovit: ſola enim miſericordia ad Deum dirigit hominem, ſola ad Deum deducit hominem, ſola Deum deducit ad hominem. Idem, vel quivis alius, in Sermonibus ad Fratres in Eremo.

O grandis miſericordia! o infinita! tu ſola potuiſti trahere Deum de cœlo ad terram, & nos de exilio ad regnum erigere. Idem, ibidem.

Quomodo non eſt miſericors, qui nos tantopere expectat? numquid tam prolixa miſericordia poteſt Deo auferre juſtitiam? Quanto enim diutius expectat, tanto gravius vindicat. Idem, Serm. 102. de tempore.

Quando prolixis temporibus peccamus, & nihil mali a Domino ſuſtinemus, patientia eſt, non negligentia: non illa potentiam perdidit, ſed nos ad pœnitentiam reſervavit. Idem, ibid.

Peccator deſperat ut peccet, ſperat ut peccet, utrumque metuendum eſt, utrumque periculoſum. Idem, in Pſalm. 144.

Ex utroque homines periclitantur, & ſperando & deſperando: contrariis rebus, contrariis affectionibus. Idem, tract. 33. in Joanem.

Metuendum eſt ne te occidat ſpes, & cum multum ſperas de miſericordia, incidas in judicium. Idem, ibidem.

Magnam miſericordiam magnus peccator implorat, magnum medicinam magnum vulnus deſiderat. Idem, Serm. 3. de Nov.

Deus, vita mea! qui perſecutus es fugientem te, & oblitum tui non es oblitus. Idem, libr. 1. Confeſſion.

Timen-

Timendum eſt ne dum multum ſperas de miſericordia, incidas in judicium. Idem, Serm. 47. de verb. Domio.

Miſericors & juſtus eſt Dominus, nolimus quaſo nos Deum ex dimidia tantum parte cognoſcere, neque ejus erga nos bonitatem ad ignaviæ occaſionem accipiamus. S. Baſilius.

Deum diſcis tam optimum quam & juſtum, de ſuo optimum, de noſtro juſtum. Tertull. lib. de Reſurrect. Carn. c. 2.

Qui præſumit, minus veretur, minus præcavet, plus periclitatur. Idem, de cultu fœmin.

Redundantia clementiæ cœleſtis. Idem, l. de Pœnit.

Tam pater nemo; tam pius nemo, quam Deus. Idem.

Maluit Deus de ſua divinitate, quam de ſua patientia dubitari. Idem.

Miſericordia Dei nec menſuras poſſemus ponere, nec tempora definire. S. Leo, Epiſt. 91.

Abutuntur quidam patientia Dei, & qui non ſunt in conſcientia liberi, fiunt de longa impunitate ſecuri, cum ideo differatur ultio, ut tempus poſſit habere correctio. Idem, Serm. 12. de Quad.

Quem peccator præſumis ſibi pie parcere, ſemper etiam cogitet & diſtricte judicare. Greg. l. 33. Moral. cap. 5.

Inordinata fiducia apud omnipotentem Deum, vindicta locum habere poteſt, indulgentia vero obtinere non poteſt. Idem, in c. 3. l. 1. Regum.

Etiamſi omnium hominum lingua ſimul coacervarentur, ne ſic quidem partem aliquam benignitatis illius enarrare poſſent. Cyrill. Jeroſolymit. Cath. 2.

Licet provocaveris patientiam Dei, paratus eſt tamen miſereri cum volueris, & reverti ad revertentem, nec erit mora inter confitentem & remittentem. Petrus Damiani, ſerm. de Sanct. Martino.

Vidit Deus opera tua, recurſus & excurſus flagitiorum tuorum, & continuit iram ſuam, cœlum non fulminavit, aqua non ſubmerſit, non abſorbuit tellus. Idem, opuſc. 7. c. 23.

Dei miſericordia tanta eſt, ut nulla oratione explicari, nulla cogitatione comprehendi poſſit, mentemque omnem excedat, & rationem ſuperet. Chryſoſt. Homil. 2. in Pſalm. 50.

Magna omnino miſericordia Domini in expectatione eſt, jam enim expectat, diſſimulat, ſuſtinet decem annis, & viginti, & uſque ad ſenectutem & ſenium. Bernardus.

Sine ullo intervallo conjunguntur, & lacryma peccatricis, & miſericordia Salvatoris. Idem, in feſto ſanctæ Magdalenæ.

Quis deſperet ultra pra magnitudine cujuslibet criminis, quandoquidem Saulum audiat adhuc ſpirantem minarum & cædis in diſcipulos Domini, ſubito factum vas electionis? Idem, Serm. 1. de Converſ. Sancti Pauli.

Nullus miſericordiam invocaret, niſi miſeria provocaret ſua. S. Bonaventura, in Pſalm. 119.

Si cognoſceret homo quam multiplicia ſunt ejus pericula, tunc cognoſceretur quam multiplex ſit ejus miſericordia. Idem, Serm. 3. in Domin. 3. poſt Penteceſt.

Mira res, mirabiliſque miſericordia Dei, & Redemptoris noſtri: gemit peccator intra ſe, doletque perpetraſſe delictum, & confeſtim placatur Altiſſimus. Laur. Juſt. lib. de Obedient. c. 15.

Patiens eſt Deus, quia æternus eſt. Tertull.

Tanto magna tunc, nempe in Judicio, *exercetur ſeveritas, quanto nunc major miſericordia prorogatur.* Gregor. l. Moral. 18. in c. 7. Job.

Sic nos & miſericordia ejus refoveat, ut nullo modo negligentes reddat; ſic peccata noſtra perturbent, ut mens in deſperationem non prœruat. Homil. 32. in Evang.

Cum iraſcitur Deus in reos, differt ut puniat. Cum miſeretur, properat ut abſolvat. D. Paulinus, Epiſtol. 2.

Illi blaſphemo, nempe malo latroni, quia de Domini deſperavit potentia, nulla potuit ſubvenire clementia. Cyprian. de Paſſ. Chriſti.

Suſtinuit Deus blaſphemantem, ut reciperet pœnitentem. Loquitur de divo Paulo, Chryſoſt.

Dilatio vindictæ dat locum pœnitentiæ. Sanctus Leo Serm. 5. de Epiph.

Non poſſunt perire pro quibus Filius rogat ne pereant, pro quibus Pater tradidit Filium in mortem, ut vivant. Bernard. Homil. 3. ſuper miſſus eſt.

Sua ſibi patientia Deus detrahit. Tertull. l. de Pœnit. c. 2.

Novit Deus mutare ſententiam, ſi tu noveris emendare delictum. Hieronym. libr. 2. in Lucam.

Ne deſperetis veniam, ſcelerum magnitudine, quia magna peccata delebit miſericordia. Idem in Joel.

Erit tempus quando non erit locus, cum fons ille miſerationis interminabili ſiccabitur ſiccitate. Bernard. in illud Iſaiæ, Quærite Dominum dum inveniri poteſt.

Ante fores gehennæ ſtat miſericordia, & neminem eorum qui ad eam confugiunt, ſinit in carcerem mitti. Auguſt. in Pſalm. 122.

Quis hic deſperet ſperante Latrone? Bernard. de Paſſione.

Illi Deus iraſcitur, quem peccantem non flagellat; nam cui vere propitius eſt, caſtigat peccata, ne ſemper peccare delectet. Auguſtinus.

De meo tam lethali vulnere deſperarem, niſi tantum medicum reperirem. Idem, in Pſalm. 30.

Impium te quæſivit (Deus) *ut redimeret; redemptum quomodo deſeret?* Idem, in Pſalm. 66.

In caſſum ſperas in Dei miſericordiam, niſi metuas ejus juſtitiam; & in caſſum times juſtitiam, niſi ſperes in miſericordiam. Gregorius.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ penu hoc in argumento valeat depromi.

Definitio divinæ erga homines miſericordiæ.

Miſericordia Dei ſecundum communem notionem, quæ a Theologis traditur, actus eſt divinæ voluntatis, quo Deus ſua actus bonitate humanarum miſeretur ærumnarum. Ubi D. Thomas part. 1. quæſt. 21. artic. 3. quærit, utrum hic actus miſericordiæ vere inveniatur in Deo, & reſpondet miſericordiam biſariam poſſe conſiderari; primum quidem in eo, quod ad affectum pertinet, videlicet motum, quem aliena calamitas gignit in corde illius, qui tamquam propria dolet calamitate: rurſus vero in effectu, quem hæc miſericordia parit in eo, qui ejuſdem objectum eſt; quod accidit, cum benigno ſubſidio alienæ ſubvenitur inopiæ. S. hic Doctor reſpondet miſericordiam ſi in ſenſu, vel affectione conſideretur, veluti ſpecies quædam triſtitiæ ex aliena calamitate, quæ nos angit; hanc in Deo quidem inveniri non poſſe, quia per naturæ *ſuæ* præſtantiam triſtitiæ obnoxius non eſt; ſin autem ſpectetur effectus, noſtrarum videlicet ærumnarum ſolatium; miſericordia antonomaſtice convenit Deo; illius enim intereſt nos ex omnibus malis eruere, noſque omni bonorum genere cumulare.

Quinam ſint divinæ miſericordiæ erga mortales effectus.

Quemadmodum divina præſertim elucet miſericordia in peccatoris converſione, ita hæc ex parte a nobis unice hoc in loco ſpectatur, quin verba faciamus de cæteris beneficiis, quibus cumulati fuimus, & quotidie cumulamur. Ita conſiderata in hoc potiſſimum ſita eſt, quod Divina bonitas gratia ſua revocat peccatorem, qui per ſcelus receſſerat: quod illum inquirat, præſtoletur, patienter eumdem aberrantem ferat, & ad ſe, officiumque redeuntem recipiat: quod illi ea reddat jura, quibus exciderat, ac tandem poſt plurimorum annorum eva-

gstionem in via ſalutis reſtituarnr. Ex his actibus de miſericordiæ hujus magnitudine judicium ſerendum eſt.

Quam dif. ferant bonitas, amor, & miſericordia Dei.

Quamquam Dei etga homines bonitas, amor, quo illos complectitur, & miſericordis qua cum illis nitur, tamquam ſinonyma haberi poſſint vocabula; immo illis etiam utamur promiſcue in eo, de quo agimus, argumento; hoc tamen diſcriminis intereſt, quod bonitaa, & amor nomina ſunt magis generalia, & quorum latius pater ſignificatio: quia omnia gratiæ, & gloriæ bona ſunt bonitatis, & amoris ipſius beneficia. Miſericordia vero proprie ſignificat juſtificationis noſtræ beneficium, criminum noſtrorum veniam, remiſſionem pœnarum, quas meriti ſumus, & amicitiam ſuam, cujus nos rurſus participes efficit, poſtquam per ſummum neſas illud offendimua, Etenim miſericordia hæc eſſentialem haber rationem cum miſeris, cujus miſeretur, & cui vult opitulari,

Quo in ſenſu Dei miſericordia reliqua illius opera ſuperet.

Etiamſi omnes Dei perfectiones indiviſibiles ſint, quia ſunt ipſe Deus, attamen illos diſtinguimus propter earum effectus, & dicimus etiam alios ab aliis ſuperari, quia magis eluceſcunt; & hoc in ſenſu regius Propheta opera miſericordiæ ſuper cętera Dei opera extollit: *Miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus*, Pſalm. 144. Cum propheta hic loquitur de juſtitia, illam montibus comparat; *Juſtitia tua ſicut montes Dei*. Pſalm. 35. Miſericordiam vero uſque in cęlum attollit: *Domine in cælo miſericordia tua: miſericordia tua ſuper cælos*, Pſalm. 107. Neque ideo putes duas haſce perfectiones in Deo pares non eſſe; infinite enim juſtus eſt, ac infinite miſericors; ſed quia ſecundum divinæ providentiæ rationem, effectus miſericordiæ ſuperant effectus juſtitiæ, eodem fere pacto quo cęlum altitodine montibus præſtat. In hoc etiam ſenſu Sanct. Jacobus Apoſtolus inquit miſericordiam judicio longe altiorem eſſe: *Superexaltat miſericordia judiciam*. Non ait: *ſuperexaltat juſtitiam*, quia proprie loquendo cum duo hæc attributa ſint æque infinita, alterum altero neque majus eſt, neque minus; quod minime prohibet, quo minus miſericordia ſupra judicium, quod non aliud eſt, quam effectus juſtitiæ, ſe attollat. Deus neque judicare, neque punire peccatorem poteſt, niſi illum ſupplicio dignum inveniat; ſed illins miſeretur, quamquam per ſcelus ſit miſericordiæ indigniſſimus; cumque alioquin infrequentius hac in vita pœnas ſumat de improbis, & nemini peccatorum remiſſionem, veniamque deneget; in hoc etiam multo magis miſericordia, quam juſtitia ejus effulget,

Peccatum proprie loquendo præcipuū eſt divinæ miſericordiæ objectum,

Magna proculdubio Deum inter, & peccatum adeſt oppoſitio; peccatum quippe vera eſt contra divinam Majeſtatem rebellio. Peccatum nihilominus præcipuum eſt divinæ objectum miſericordiæ, quoniam hoc ablato auferretut Deo ſubjectum, in quo miſericordiam exerceat, cum cętera quæcumque hujus mundi mala, & ærumnæ, quibus per naturæ ſuæ conditionem homo patet, mala non ſunt, Theologi duplex attributorum genus diſtinguunt in Deo; quorum alia ita perfectiones ſuas in illo ſitas habent, ut nullam habeant ad creata rationem; qualia ſunt ſcientia, bonitas, ſanctitas ejua; alia vero ita in ipſo ſunt, ut ad creata referantur; qualia ſunt juſtitia, quæ ſupponit homines, quibus dicenda ſit; miſericordia, quæ ſupponit peccatores, quibus delicti venia ſit concedenda. Hinc ſequitur, nullum hujus miſericordiæ præſtantius eſſe exercitium, quam peccata dimittere, hominibuſque eorumdem expiandorum tempus, & adminicula ſuppeditare. Quibus addendum eſt, Dei cum hominibus reconciliationem nequaquam poſitam eſſe in mera ceſſatione iræ illius, ſed involvere etiam actum miſericordiæ, quæ poſitive peccata dimittit, homines in Dei gratia reſtituit, & inimicorum qualitatem, quæ in ipſis erat, in qualitatem filiorum, quam confert, immutat.

Duo peccata opponuntur

Duo; Sanct. Thomas inquit, directe opponuntur ſpei chriſtianæ, & confidentiæ, quæ in Dei miſericordia habenda eſt; deſperatio, & præſumptio; altera quidem per defectum, per exceſſum altera. Deſperatio, quæ illam evertit; præſumptio; quæ illam dedecorat; deſperatio, quæ Deum ſibi tamquam crudelem, & inexorabilem exhibet, & præſumptio, quæ cum juſtitiæ, minarumque ejus contemptu illum ſibi fingit facilem, indulgentem, ac paratum ad efficaces gratias ſuas quolibet temporis puncto elargiendas, & ad redeundum in gratiam cum ingratiſſimis, nequiſſimis, pertinaciſſimiſque peccatoribus; deſperatio, qua, ut olim Cain, dicit peccator: major eſt iniquitas mea, quam ut veniam conſequi valeam; præſumptio, qua id dicit, quod impii in libro ſapientiæ; peccavimus, verum quid mali accidit nobis? & quid impoſterum accidet; quandoquidem cum optimo, & miſericordi Deo nobis res eſt? Funeſta hæc extrema duo ſemper ſunt admodum metuenda: ideoque Patres nos admonent, ne umquam a miſericordia juſtitiam, neque a juſtitia miſericordiam ſejungamus, ut altera alterius temperamentum exiſtat.

confidentiæ, quæ in Dei miſericordia habenda eſt.

Quomodo peccari poſſit per nimiam in Dei miſericordia confidentiam.

Sanct. Thomas hanc proponit quæſtionem, & quærit, utrum homo nimis poſſit in Deum confidere. Ad quam ſolvendam difficultatem, S. hic Doctor conſiderat bifariam ſpem chriſtianam; primum quoad Deum, qui illius præcipuum objectum eſt, & veluti primum principium; ſecundo quoad bona opera quæ alterum eſt ſpei fundamentum, & veluti ſecundum principium. Spes autem, ſubdit Angelicus doctor, quatenus refertur ad Deum theologica virtus eſt; & hæ virtutes numquam ſuperant objectum ſuum, quia infinitum eſt, ipſe videlicet Deus. Ita nequeo nimis credere in Deum per fidem, quia Deus infinite credibilis eſt; nequeo illum nimis amare per charitatem, quia infinite amabilis eſt; nequeo in illum nimis per ſpem confidere, quia infinite bonus, & miſericors eſt, Sed ſpes conſiderata quatenus ad bona opera refertur, quæ debens, ut ita dicam, divinę miſericordiæ velificari, fines prætergredi poteſt, atque in criminoſam degenerare præſumptionem, Etenim quoniam ſalus non ſolum eſſe debet opus divinæ miſericordiæ, verum etiam pretium cooperationis gratiæ ejuſdem, perfecte tuti eſſe non poſſumus, quia certi eſſe non poſſumus de perfecta fidelitate; & quoniam nimium facile eſt, & commune divinæ gratiæ minime reſpondere, cum Sanct. Thoma inferre debemus, nobis ſemper juſtum adeſſe metuendi argumentum,

Cur Angeli poſt defectionem veniam obtinere nō potuerint.

Quæritur, cur rebelles Angeli non invenerint poſt ſcelus ſuum miſericordiam apud Deum, quamquam illi, ſi ipſorum naturam inſpiciamus longe hominibus perfectiores ſint, atque præſtantiores. Cur igitur Deus creaturas illas adeo perfectas deſeruit, poſt unum tantummodo crimen, ac tanta erga homines utitur miſericordia? Pro cauſa afferri poteſt, ipſum infirmiorum fuiſſe miſertum, atque eo miſericordiam ſuam inclinaſſe, ubi majorem nactus eſt miſeriam, ut creaturam adeo humilem, abjectamque uſque ad divinitatis ſolium attolleret; dici quoque poteſt, peccatum noſtrum quodammodo magis venia dignum fuiſſe, quod in primorum parentum perſona a dæmone fuimus ſeducti. Præterquamquod ſi particulares, ac perſonales actiones noſtræ ſpectantur, cum carneo corpore impediti ſimus, & ſexcentis affectibus perturbati, nobis non eſt tantum libertatis, & luminis, quantum Angelis fuit, propter quod habere non poſſumus vel tantum meriti, cum bene, vel tantum improbitatis cum male operamur,

Ratio divinæ promerendæ miſericordiæ eſt illam humiliter petere.

De fide eſt, peccatoribus omnibus orandum eſſe, ut Deus illos ſua miſericordia præveniat, ut illis manum tendat, eos de abyſſo, quo ſe præcipites dedere, erututus; ſed ad hanc miſericordiam ciendam maxima diſpoſitio eſt, miſerorum perſonam induere, & humilitatis ſenſu, qui ex peccatorum noſtrorum intuitu concipimus coram Deo noſtram calamitatem exponere, & rubore, & con-

fuſione

fuſione ſuffuſos ad eumdem prodire. At Dei timor efficit, ut contremiſcamus, nos humiliat, ideoque præparat, atque diſponit ad recipiendos effectus bonitatis illius, qui humilibus quidem dat gratiam ſuperbis vero reſiſtit.

Opus fuit, ut Salvator divinæ ſatisfactionis juſtitiæ, Deus ſimul eſſet, & homo.

Opus fuit, Salvatorem, ut noſter mediator eſſet, noſque Patri ſuo reconciliaret, Deum ſimul, & hominem eſſe. Et ſane ſi aliud, quam purus homo extitiſſet, non habuiſſet, unde homines Deo conciliaret, quia ſimilis in omnibus eiſdem fuiſſet, hoc eſt peccator, ut illi; ſin autem Deus tantum fuiſſet, quandoquidem ipſe læſus fuerat, potuiſſetne eorum cauſam agere, a quibus fuerat offenſus, nihil habens, per quod ad eorum naturam accederet? Oportuit igitur illum ex Deo aliquid, & aliquid ex hominibus etiam complecti; ne tamquam merus homo nimis abeſſet a Deo; & ne tamquam Deus merus nimis abeſſet ab hominibus, ideoque pro his mediator eſſe, eiſque miſericordiam obtinere non poſſet. Itaque divina Sapientia Deum, & hominem in Jeſu Chriſto conjunxit, ut Deus, qui non poteſt ex ſe miſeriæ ſenſum habere, illam ſentiret, & quatenus homo, experiretur; & hoc invento perfectus eſſet miſericors, & Pontifex omnibus infirmitatibus noſtris compatiens.

Gratia pœnitentiam agendi merito eſt miſericordia, qua Deus utitur erga peccatores.

Miſericordia, qua Deus erga peccatorem utitur, proprie eſt illi pœnitentiæ agendæ gratiam concedere; ita ut hæc pœnitentia ſimul ſit & miſericordia, & juſtitia. Miſericordia eſt, quia eſt gratia, quam nemini debet Deus, & quam peccatores licet indigniſſimi recipiunt: juſtitia eſt, quia per illam ſe ipſos puniunt peccatores. Itaque in pœnitentia miſericordia, & juſtitia ſibi obviam occurrunt, & myſtice oſculantur, ut ait Propheta. Falluntur igitur peccatores, ubi cogitant Deum uti ſecum miſericordia, cum in hac vita illos non punit, & ſeverum eſſe, cum in illos animadvertit: quippe e contra ſeverus eſt, cum minime eos plectit, ideo enim parcit, ut ſeverius in altera vita corripiat, & miſericors eſt, cum in hoc percutit mundo, ne in altero gravioribus pœnis eos torqueatur. Quamobrem S. Auguſtinus ait: *Eſt quædam miſericordia ſæviens, & juſtitia parcens.*

Peccatum dimittere plus eſt, quam mundum creare.

Extra Deum nihil majus intuemur mundi hujus creatione. Pulcherrimum hoc manuum ejus opus, tot in ſe continet mirabilia, ut fuerit ſtudium, & admiratio celeberrimorum, quæ extiterint umquam ingeniorum. Verum S. Auguſtinus poſtquam illud attentius inſpexit, hanc proponit quæſtionem, utrum videlicet minus ſit divinæ omnipotentiæ prodigium unum tantum homini peccatum dimittere, quam ingentem hanc molem ex nihilo educere; & his verbis concludit; *prorſus hoc majus eſſe dixerim, quam cælum, & terra.* Proculdubio, hoc amplius eſt, quam cœlum terramque, & quidquid ibi continetur, creare; & S. Thomas fidelis ejuſdem interpres rationem addit. Mundi creatio intra naturæ opera ſeſe continet; ſed peccati venia parit juſtificationem peccatoris, quæ opus eſt gratiæ; ideoque cum gratia naturam ſuperet, peccati dimiſſio opus eſt univerſorum creatione admirabilius.

Præſumptio divinæ miſericordiæ peccatum eſt contra Spiritum ſanctum.

Pro certo tenet Albertus Magnus nimiam in divina miſeratione confidentiam, quæ peccatori præbet audaciam ſemper in peccatis ſuis permanendi, vel potius criminoſam hanc præſumptionem qua peccator putat, quo magis peccaverit, eo facilius peccati veniam ſe conſecuturum, peccatum eſſe contra Spiritum ſanctum; quod omnino irremiſſibile eſt, quia Scriptura ſancta explicite ait, neque in hoc, neque in altero mundo dimitti; *Confidentia de Dei miſericordia, quod quando pœnituerit, ipſum recipiet, eſt peccatum in Spiritum ſanctum.*

Cur Deus cum miſericors ſit non dimittit peccata, quin aliquam exigat ſatisfactionem.

Quæri etiam poſſet, utrum Deus, cum miſericors ſit, cedere poſſit jure ſuo ulciſcendi peccatum, quo læſus fuit; nemini enim inferret injuriam, & a nemine cogitur hanc ſatisfactionem exigere, cum ſupra ſe nullum habeat ſuperiorem, cui facti rationem ſit redditurus. Quis enim ambigit, omnem hominem, vel etiam Principem, qui fuit affectus contumelia, poſſe dimittere ſimpliciter injuriam, qua laceſſitus fuit, quin ullam exigat pœnam, vel ex aſſe debitum omne remittere, uti feciſſe dicitur princeps ille, de quo loquitur evangelium? At de Deo non eadem ratione, ac de hominibus cenſendum eſt. Verum eſt; ſi Deus ſolum eſſet miſericors, poſſet injuriam ſimpliciter relaxare ſibi per peccatum illatam, quin ullam illius ultionem perſequeretur; ſed quod infinite etiam juſtus eſt, eam punire tenetur. Verum eſt; parcens nemini eſſet injurius; ſed ſibimetipſi injuriam inferret, quia læderet juſtitiam ſuam, æternamque legem infringeret, quæ poſcit, ut ad creatarum rerum ordinem, & univerſorum decorem tuendum peccati pœnæ luantur. Peccatum eſt ordinis inverſio; ultio vero peccati eſt ejuſdem ordinis reparatio.

Sine confidentia in miſericordia Dei peccator numquam convertitur.

Cum dicimus confidendum, ſperandumque eſſe in miſericordia Dei in ipſo etiam ſtatu peccati, hoc dicimus, ut inde emergamus, non ut ibi permaneamus. Affirmo autem ſine hac ſpe peccatorem numquam iri converſum; etenim ut ex peccati ſtatu egrediatur, atque cum Deo redeat in gratiam, opus eſt, ut illi parcat Deus. At numquam parcet Deus niſi veniam petiero; neque petam, niſi me hanc conſecuturum ſperavero. Ideo Tridentina Synodus *ſeſſ.* 14. *c.* 4. in egregia illa de Pœnitentiæ Sacramento explicatione, quam adfert, tamquam neceſſariam diſpoſitionem, & eſſentialem actum pœnitentis memorat ſpem divinæ miſericordiæ: *Cum ſpe veniæ*, actum, qui ſemper vel tacite, vel explicite intereſſe debet, & ſine quo nulla eſt pœnitentia.

Hæreticorum de confidentia error.

Noviſſimorum temporum hæretici affirmarunt integram, ſi adſit, confidentiam ſolam ſufficere ad peccatoris juſtificationem; & hanc illam eſſe virtutem, quæ a S. Paulo fides appellatur, & ex qua juſtum vivere dicit: *Juſtus autem ex fide vivit*: ad Rom. 1. Error jure proſcriptus. Fides peccatorem juſtificans eſſe debet aliquid amplius ea, quam confidentiam nuncupamus: idem enim Apoſtolus aſſerit, ſe, licet omnem fidem, omnemque ſpem, quæ umquam fingi poteſt, habuerit, ſed illi charitas defuerit, quæ poſtrema eſt ad juſtificationem diſpoſitio, ſin minus eadem juſtitia, numquam juſtificandum: *Etſi habuero omnem fidem, etſi habuero omnem ſpem, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* 1. ad Cor. 13. Verum ſi error eſt credere, ſolam confidentiam juſtificare, veritas eſt dicere, hanc eamdem confidentiam neceſſariam eſſe juſtificationi diſpoſitionem. Et ratio conſtat, quia confidentiam ſemper peccatorem ad pœnitentiam determinat. Niſi ſperaret ſe in Deo clementiam, ac dulcedinem inventurum, illa, qua in peccatis perfruitur, dulcedo inde emergendi cogitationem extruderet.

Deum tentat, qui ſub divinæ miſericordiæ prætextu permanet in peccato.

Deum tentare eſt in peccato permanere, quin ullus exeratur niſus ad emergendum, ſub hoc prætextu, quod illius miſericordia major eſt noſtra nequitia, quod non ideo creavit nos, ut in interitum daret. Illum tentare eſt, expectare, ne petitam quidem, victricem gratiam, quæ nos repente convertat, ut olim Saulum. Illum tentare eſt, improbum eſſe velle, quia ille bonus eſt, atque hoc pacto eumdem in ſcelerum noſtrorum partem vocare. Illum adhuc tentare eſt, Salvatoris gratiam ſeſe nobis offerentem dimittere, in aliud tempus tendam, perinde ac gratiam iſtam, ubi voluerimus, obtinere poſſemus.

De peccatorum menſura poſt quam aliqui nullam ſpem eſſe putant.

Secundum quorumdam Theologorum ſententiam quædam adeſt enormium peccatorum menſura, poſt quæ Deus ita peccatorem derelinquit, ut non electas tantum, & efficaces illi auferat gratias, verum etiam communia ſubſidia, ita ut reliquo vitæ ſpatio tamquam incorrigibilis vivat. Quantumvis dura ſententia hæc videatur, auctores illius Sacræ Scripturæ verbis inniti contendunt: *Super tribus ſceleribus Damaſci non convertam eum.* Amos 1. Dicimus tamen errorem eſſe contra fidem credere, hominem, donec viator eſt, corrigi non poſſe. Deus miſericordiam ſuam neque ad certum peccatorum numerum, neque ad certum tempus coarctavit; quandoquidem in Ezechiele pollicetur: *Impietas impii*

non

non nocebit ei, in quacumq; die converſus fuerit ab impietate ſua. Quamobrem Eccleſia jure anathema ejaculata eſt contra Novati ſententiam aſſerentis, hominem, ubi ſemel peccavit, in gratiam reverti non poſſe.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, nuperiſque Concionatoribus loci hujus argumenti.

Quamquã caute de divinæ miſericordia loquẽdum ſit, exæendum tamen ad eſt.

VUlgo hæc percrebuit ſententia Concionatoribus nonniſi caute de divina miſericordia loquendum, ne inde peccatores occaſionem arripiant in ſceleribus ſuis permanendi, ac pœnitentiam ſuam differendi. Sciunt quidem omnes nihil iniquius eſſe, quam Deo diſplicere velle, quia bonus eſt; verum conſtat etiam nullum eſſe peccatorem nequiorem, illo, qui peccat ſperans ſe veniam obtenturum; & divinæ miſericordiæ cogitatione abuti tamquam ratione quadam propter quam in ſceleribus permanendum ſit, hoc profecto eſt omnem ſibi ad hanc eamdem miſericordiam reditum intercludere. Quid autem, Domine, omnium perfectionum tuarum ſuaviſſima ſilentio erit prætereunda? Nihil dicendum de miſericordia hac, qua juxta Prophetæ verba *Pſal.* 118. plena eſt terra? *Miſericordia Domini plena eſt terra.* Miſericordia hæc in iis omnibus, quæ feciſti, quæque facis, elucet; immo operum tuorum eſt præſtantiſſimum: *Miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus*; Pſal. 144. & hæc una erit, quam laudibus minime liceat extollere? Hæc nos prævenit, nos comitatur; hac ſepti ſumus; huic debemus quidquid ſumus; ab hac expectamus, quidquid ſperamus, neque illam omnibus hominibus agnoſcendam præbebimus, & de illa ne verbum quidem facere audebimus! Haud ita ſane; non poſſum facere quin quid hac de re ſentiam, expromam. Compeſcere nequeo admirationem, quam in me infinita hæc bonitas ciet. De miſericordia loquar apud eos, qui vel jam obtinuerunt illam, vel eam actu petunt, vel jam ſerio petere cogitant. *P. de la Colombiere ſermone 66.*

In hoc elucet Dei miſericordia quod nos inquietis, cum procul ab illo evagamur.

Admiramini, ſi vobis lubet, optimi hujus Domini zelum, amoremque: ſtatim ac illum lædentes ab ejus amicitia recedimus, ille hoc excitatus malo, quod noſtra tamen accidit culpa, nos iis clamoribus inſectatur, qui mirum in modum cordis ipſius emotionem ſignificant. Conſcientia hæc, quæ turbatur, repente in ſexcentos queſtus, & probra erumpit; conſcientia hæc non eſt vox Dæmonis, quandoquidem bonum ſuadet; vox noſtra non eſt, quia nobis invitis, & contra nos loquitur, reliquum ergo eſt hanc Dei vocem eſſe. Quid autem vox hæc ſecreta non dicit! Si Dei intereſſet vos tueri, ſi vos amittens dimidium, ut ita dicam, Regni ſui amitteret, numquid vel celerius vos revocaret, vel ſollicitius vobis extremum, in quo eſtis, periculum oſtenderet, vel facilius in cor veſtrum irrumperet, vel conſtantius amicitiam veſtram perquireret? Nonne ob oculos veſtros ſtatuit quidquid vos movere poteſt, mortis incertitudinem, alterius vitæ pœnas, ſua beneficia, præmia, juſtitiam, amorem, miſericordiam? Nonne quovis tempore quovis in loco vos perſequitur, ubique adeſt, ubique ſuos queſtus inſtaurat, ubique ſuam vocem attollit? Nonne ex iis omnibus, quæ vobis occurrunt, ſeu bona, ſeu mala, occaſionem arripit, ut vos ad gratiam ſecum reſarciendam impellat? . . . O Deus, adeone intereſt tua, inutilem hunc ſervum recuperare? Numquid ſine me eſſe non potes? Licet me pravæ meæ traderes voluntati, ac in improbum ſenſum abire me patereris, numquid inde minus eſſes beatus? Pro anima, quæ periit nonne decem mille creare poſſes, quas ſanctificares, & quas numquam diſſolvendis vinculis tuæ addiceres ſervituti. Hic ardor, quo me perſequeris proculdubio infinitæ miſericordiæ tuæ eſt effectus. *Idem.*

Hac miſericordia peccatores, quem convertere vult, rationem habet.

Si cum Deus nos convertere vult, pro ſua adlaboraret utilitate, haud mirarer ſane illud tanta uti bonitate; admirabile tamen eſt, quod cum zelo ejus non alius ſit finis niſi nos a morte, ac inferis eruendi, tot utitur cautionibus, tanta diligentia, & cura. Cum Pater filium videt ſeſe aquis ſubmergentem, vel periculum ſubeuntem, ne flammis abſumatur, non cogitat, utrum manu, pede, capillis, veſtibuſque apprehenſum e periculo eripiat, & non parum ſe feciſſe arbitratur, ſi etiam cum aliquo detrimento vitam illius ab interitu vindicaverit. At Deus rationem habet noſtræ infidelitatis etiam in ſimili occaſione. Noſtram ſcrutatur indolem, ſtudia, affectus, pravoſque habitus noſtros, ut nos ea parte aggrediatur, qua minimum nobis eſt dolorem allaturus. *Idem.*

Deus propter peccatoris reſiſtentiam, & ingrati animi vitium non ceſſat.

Cum diligentius conſiderans infatigabilem, amantiſſimumque Dei zelum oculos in peccatorem conjicio qui illius objectum eſt; fateor equidem, fideles, tantum mihi ſtuporis incedere, ut me ægre recipiam. David noſtram cogitans infirmitatem, eamque ſecum divinæ obiiciens majeſtati clamabat: Heu! Domine, *quid eſt homo, quod memor es ejus?* Pſal. 8. Sed ecce alterum majoris admirationis argumentum: recordatur hominis Deus, cum homo Dei prorſus oblitus eſt; immo cętera videtur oblivioni tradere, ut ingrati hujus dumtaxat reminiſcatur. Amantiſſimus hic Paſtor nonaginta novem relinquit oves in deſerto, eam, quę deerravit, quæſiturus, mallens totum gregem periculo objicere, ne miſeram hanc derelinquat. Deus nos quantumvis peccatores diligit, hoc eſt quamvis illum oderimus, & quod admirabilius adhuc eſt, quamvis ille infinito odio peccata noſtra perſequatur. Utique, auditores, Deus ſuapte natura, & neceſſario peccatum odit, & nihil oculis noſtris tam horrendum videtur, quam ſuis anima ſcelere inquinata. Cenſete igitur, quanta ſit vis dilectionis illius, quandoquidem tantum ſuperat odium. *Idem.*

Quanta ſit peccatorum ingratitudo, et quæ ſtupenda Dei ſerigere patientiã.

Cur tamdiu Dei hujus miſericordis, ac jam pridem nos præſtolantis patientiam fatigamus, & detrectamus amicitiam, quam nobis offert, & ad quam recipiendam nos urget? Cur non metuimus, ne infinita hæc delaſſetur Majeſtas? Nec quid illa ſit, nec quid nos attendimus? Terror non inceſſit nobis videntibus univerſorum Dominum toties læſum, tamen pulſantem ad oſtium noſtrum, noſtramque amicitiam quærentem? Illum pulſantem; illum jampridem expectantem adhuc præſtolari ſinimus, quin illi aperire, vel reſpondere dignemur. Quid iſtic magis admirer? Tuamne o Domine patientiam, an noſtram pertinaciam; amorem tuum, an cordis noſtri duritiam? Quænam erit ingratæ hujus animæ, audaciſque confuſio, ſi oculos umquam aperuerit? Audebit ne illa coram te prodire, poſtquam te tanta affecerit contumelia? Sed licet nos ita perſtrictæ frontis eſſemus, ut coram illo prodire non dubitaremus, vellet ille ne toties, ac tam indigne repulſus nos redeuntes excipere? Vellet, profecto, o fideles. Non fatigatur peccatorem recipiens cum poſt diutiſſimam evagationem, indigniſſimumque contemptum tandem vult ad officium redire. Dicam amplius; idem amor, qui efficit, ut Deus fugientem peccatorem ſequatur, efficit quoque, ut redeuntem præcedat. *Idem.*

Dei miſericordia proſluit ut nobis pareat.

Deus cum peccatore longe aliter agit, quam peccator cum Deo. Peccator illum diutius oſtio pulſantem neglexit, illum gemitus emittentem, & ad cordis oſtium clamantem non audiit. Æquum eſſet profecto, Deum harum reminiſci repulſarum, ac viciſſim negligere peccatorem ſeſe in ſuſpiria, lacrymaſque effundentem. Verum ejus miſericordia non ſinit, ut hac eadem ratione nobiſcum operetur; ſtatim ac meum fateor ſcelus, illico veniam recipio. Immo neque confeſſionem hanc Deus ſemper expectat, ubi conſilium cœpi, ac deſiderium fovi cum illo in gratiam redeundi, ſtatim admittat ſine ulla in futurum tempus cautione, quamvis centies promiſſis non ſteterim, datamque fidem in ſingulos ferme dies fregerim. Videtur Deus deſiderio nobiſcum in gratiam redeundi quodammodo excæcari. Mavult ſeſe noſtræ obiicere infidelitati, quam toties expertus eſt, quam gratiam ſuam momento differre, quo cautionibus vacet recipiendis. S. Auguſtinus teſtatur, quod *tardius ei videtur peccatori veniam dare, quam ipſi peccatori accipere. Idem.*

Nihil

Gaudium, quod teſtatur Deus eo quod deperditam acceperit animam.

Nihil me movet magis quam effuſa hæc optimi Paſtoris lætitia, cum ove, quæ perierat, inventa gaudio exultans revertitur, atque lætitiam ſuam temperare non valens amicos omnes, accolaſque vocat, eoſque, ut ſecum gratulabundi congaudeant, obteſtatur: *Congratulamini mihi*, inquit illis Luc. 15. *quia inveni ovem, quæ perierat*. Nonne diceretis, auditores, Deum noſtrum inſignem aliquam retuliſſe victoriam, & potentiſſimum aliquod regnum adeptum? Una tantum anima redit ad officium; & vult, Angelos omnes ſibi congratulari, atque in cœlo inſigni exultare lætitia; & quod incredibile, & hyperbolica exaggeratione plenum videtur, magis illi placere videtur peccatricis animæ pœnitentia, quam perſeverantia nonaginta novem juſtorum pœnitentia nulla indigentium. *Idem*.

Deus peccata ita dimittit, ut injuriæ ſuæ ullam memoriam teneatur.

Deus ita peccata noſtra dimittit, ut injuriarum maximarum, quibus a nobis affectus fuit, ipſam etiam memoriam amittat. Haud ita, fideles, Deus non agit, ut homines; neque dimidiatam dumtaxat veniam concedit. Cum proditi fuimus, cum crudeliter læſi, quæcumque pax fiat, quomodocumque redeamus in gratiam, quamvis extrinſecus optime ſarta videatur amicitia, quamvis bona fide parcere optemus, & ad id nobiſmetipſis vim inferamus; attamen vix, & ne vix quidem priſtina coaleſcit neceſſitudo, & familiaritas; & licet invitis, ſupereſt tamen in anima neſcio quæ amaritudo, quæ ſubinde excitatur, cum acceptæ injuriæ reminiſcimur. At miſericors Dominus infirmitati huic obnoxius non eſt. Vellem, peccatores omnes, quos ſuorum pœnitet criminum, videre poſſent quomodo in corde illius nullæ ſunt amaritudinis, irarumque reliquiæ, & quam cum ſinceritate illis parcit . . . Neque hoc ſatis putat; non enim ſolum ſcelerum noſtrorum obliviſcitur, non ſolum omne reddit bonorum operum meritum, quod per gratiæ jacturam amiſeramus; ſed & hæc merita, & hanc gratiam inſigni cum incremento reſtituit; noſque in meliorem ſtatum adducit quam quo exciderámus. *Idem*.

Cogitatio Jeſu Dei adeo boni, eaque clementis, peccatorum noſtrorum nobis graviſſimum dolorem debet immittere.

Non equidem miror, quod triginta annorum ſpatio Magdalena minime temperaverit, quominus lacrymarum imbribus ſua peccata dilueret; quamvis nullus dubio locus eidem eſſe poſſet; eorum ſe veniam abſolutiſſimam fuiſſe conſecutam. Non miror, quod S. Petrus ad mortem uſque triſtitia confectus fuerit, eo quod Domino ſuo infidelis extiterit; licet certus eſſet facinus hoc ſibi fuiſſe remiſſum. Meminiſſe ne poſſumus illatæ adeo miſericordi Domino injuriæ, quin graviſſimo in noſmetipſos odio flagremus? Cogitare ne poſſumus illum a nobis contumelia per ſummam indignitatem temere affectum, cum e contra ſexcentæ nobis eſſent illius amandi cauſæ; tamdiu nos beneficiis ipſius, patientia, amore, miſericordia abuſos fuiſſe, quin dolor, & pœnitentiam ſpiritum nobis intercludat? *Idem*.

Grati animi ſenſus propter miſericordiam qua nobiſcum uſus eſt Deus.

Hinc autem plurima fit doloris acceſſio, quod crudeliter adeo læſi Deum, adeo facile mihi parcentem, bonum reddentem pro malo, & pro quovis malorum genere quodvis bonorum genus retribuentem. Fieri ne poteſt, ut earum obliviſcar ingratitudinum, quarum ipſe ſtatim oblitus eſt; ut ipſe mihi parcam ob eam perfidiam, cujus mihi veniam obtulit, conceſſit, atque ut illam reciperem urgere non deſtitit? Denique ut aliquod ſolatium inveniam, poſtquam toties, ac tamdiu illum contempſerim, qui non minus me hodie amat, quam olim antequam a me læderetur? Proh Deus! Bonitas tua quodam in ſenſu mihi auſterior viſa eſt, quam tua juſtitia! Etenim quodnam mihi crudelius eſſe poteſt ſupplicium, quam dolor, quo obleſſam infinitam miſericordiam tuam conficior? Infinita hæc bonitas tua efficit, ut meipſum deteſter, & execrer, qui nihil prætermiſi ut iram tuam excitarem, atque tuam fatigarem patientiam? Numquid æquum erat, ut tanta te indignitate laceſſerem, te inquam, qui non ideo ſeverius mecum agis, te, qui de præteritis ſceleribus meis ne quæreris quidem. *Idem*.

Duritia cordis, quod tanta miſericordiæ cogitatio non movet.

Quam durus es peccator, quicumque es, quem tanta Dei tui bonitas non movet, neque ad pœnitentiam adducit? Verum quam inſanus es, ſi iterum recentia peccata committis? Non ferenda inhumanitas eſt ex hominis imbecillitate vires, animumque ad illum exagitandum ſumere, eumque perterere, quia vires propulſare non poteſt. At quid de illis dicendum qui lædunt Deum, quia nos punire non vult, quia ab illo nos amari, noſtrumque interitum timere ſcimus? Jure quidem in tantam miſericordiam plurimum ſperamus; ſed væ illis, qui ad eam confugere differunt, quia hæc ipſos patienter præſtolatur; væ illis, qui gratiam expetere detrectant, quia Deus eorum votis audiens eſt; qui ſunt nequam, quia Deus bonus eſt; qui facile peccant, quia ille facile parcit; qui eidem diſplicere volunt, quia ægre in illos animadvertit. Quomodo miſericordia eos ſalvos faciat, quibus cauſa eſt in ſcelere perſeverandi, quibus damnationis occaſio eſt? Miſericordia quidem ſalvos nos facere debet; verum eſt; at per peccatum ne, an per pœnitentiam eſt nos ſalvos factura? Eos ſalvos facit, qui eadem bene uti cupiunt; num ſalvos faciet, qui eadem abutuntur, qui per abuſum eamdem ſibi in exitiale virus immutant? Debet illa quidem peccatorem a deſperatione deterrere; verum certum eſt, nullum peccatorem eſſe magis deſperantem, eo quem illa ad impœnitentiam impellit. Perfice, Domine, ſi tibi lubet, in nobis infinitæ opus miſericordiæ. Ne permittas illam nobis vel funeſtam fieri, vel inutilem; ne patiaris nos in hoc ſalutis fonte interire. . . . Ne credatis a Deo ſcelus probari, quia diu patitur peccatores; quænam hæc eſſet Sapientia Dei, ſi æterna illis intentans ſupplicia, a quibus injuria fuerit affectus, iiſdem impunitatem, & ſcelerum omnium, quæ committere poſſent, oblivionem polliceretur. *Idem*.

Salvator ſua miſericordia elucet in facultate dimittendi peccata, quam ſuis Miniſtris reliquit.

O inſignem miſericordiam, atque bonitatem! Non ſufficit Jeſu Chriſto hominibus poteſtatem conferre homines judicandi, & abſolvendi, ſed patitur, ſe a Petro negari, ut ſe illi præbeat indulgentiorem. Deus flagitiis noſtris movetur potius, quam irritetur; peccatorem ſequitur, potiuſquam ſugiat; illi parcit ne illum confuſione ſuffundat; cumque illum ad frugem revocaverit, efficit ut peccatum auctori utile fiat, quin peccantem puniat. Diceres illum nobis deerrantibus jacturam, redeuntibus vero quæſtum aliquem facere. Pœnitenti majora confert beneficia, quam antequam laberetur, unde fit, quemadmodum S. Gregorius animadvertit, quod pœnitentes ut plurimum ferventiores illis ſunt, qui numquam peccaverunt. *P. de la Colombiere in Chriſtianis conſiderationibus*.

Divina miſericordia erga peccatores, in ejus patientia maxime nitet.

Divina juſtitia in peccatores animadvertere poſſet, ſtatim ac lapſi ſunt; illos poſſet perdere, ubi primum peccarunt: etenim quid illa his debet, quidve hi non merentur? Sed tum exhauſti ſunt divinæ patientiæ theſauri, ut loquitur S. Paulus, & habet Deus infinitam longanimitatem, quemadmodum eam vocat Apoſtolus. Deerrent peccatores, patitur; longius recedant, in devia, & a via evagentur, præſtolatur, donec redeant, & fatigentur, ut ita dicam, viarum ſalebris, atque periculis: *O Domine ibam longius, & recedebam a te, & non fugiebas*. S. Auguſtinus exclamat. O Domine, o miſericordiarum Deus quotidie magis recedebam a te; omnes greſſus mei novi erant lapſus, & ſcelera: attamen ne verbum quidem proferebas; cupiditates meæ ſemper magis inflammabantur, & patiebaris. Heu! patientia, quam admirabilis es, atque incomprehenſibilis! Tanto vero admirabilior eſt, quia nulla eſt creatura, quæ peccatoris interitum non efflagitet, & quia peccator reliquas omnes Dei perfectiones offendit. Donec homo Deo fidelis fuit, ac legi paruit, creata quælibet pro hominis hujus incolumitate deprecata ſunt, eique ſubjecta extiterunt, S. Auguſtinus inquit; ſed ex quo contra Deum rebellavit, ſtatim in illum inſurrexerunt, & rebellionis pœnas popoſcerunt. *Joly propoſitione pro tertia poſt Pentecoſtem Dominica*.

Videtur miſericordia juſtitiæ, aliiſque Dei perfectionibus adverſari.

Deus per patientiam non reſiſtit ſolum voci creaturarum omnium peccatoris exitium petentium, ſed videtur etiam eam cohibere ultionem, quam reliquæ ſuæ perfectiones depoſcunt. Nullam quidem inter di-

vi-

vina attributa oppoſitionem ſtatuimus; verum dicimus cum Theologis de gratia, videri, unam tantum miſericordiam noſtram perorare cauſam, ac pro nobis aliis Dei perfectionibus adverſari. Sanctitas ejus a nobis recedit peccatoribus; juſtitia debitas poſcit pœnas; immenſitas poſtulat, ut omnibus in locis, atque æternitas, ut omni tempore puniamur: potentia, atque ſapientia nos puniendi rationes, modoſque ſuppeditant; ſola miſericordia clamat: pauliſper adhuc expectetur; ego peccatorem hunc tangam; ego pravam hanc arborem excolam; ego tot curas impendam, ut aliquando bonum aliquem fructum producat. Ecce, auditores lectiſſimi, quidquid aliquam nobis in hac vita ſpem gignere poteſt; nobis res eſt cum Deo infinite bono, infinite patienti. Ubinam eſſemus, ſi ſtatim ac primum peccatum patravimus, ille nos juſtitiæ ſuæ rigoribus tradidiſſet? Quot nunc in inferno ſæviſſimis torquentur ſuppliciis, atque in æternum torquebuntur: quare? quia unicum mortale peccatum patrarunt? *Idem*.

Quanta indignitas ſit divina abuti patientia & miſericordia ad peccandū.

Quam bonus es Deus; ſed ego quam nequam, & inexcuſabilis, ſi diutius tua abutor miſericordia? Dicetur ne Deus, eo quod me ad pęnitentiam præſtolares, me numquam pœnitere; eo quod tamdiu me tot flagitiis abditum ſuſtines, me in illis eam eadem ſpe impunitatis verſari? Quid ego ipſe alteri mihi ſimili facerem, ſi poſtquam pluries eidem pepercisſem, poſtquam illi ſæpe ſignificaſſem, niſi tandem aliquando ille mecum in gratiam redierit, me fatigatum illi, omnia mala illaturum; hic tamen ſemper me læderet, & veteribus recentes injurias accumularet? Nonne delaſſarer? Nonne me pęniteret diuturnæ patientiæ? Cum autem ego ita effectus ſim erga ſimilem mei, erga hominem, cui juſta fortaſſe non deeſt de me querendi cauſa, quid cogitare debeo de te, o Deus, quem toties per pravam meam voluntatem affeci contumelia? de te, qui cum poſſes tot ante hanc diem annos me præcipitem in flammarum voraginem dare, mihi adhuc pœnitentiæ ſpatium relinquis? Nonne metuendum mihi eſt, ut in furore tuo ne cogitantem quidem percutias; atque patientia tua mihi in interitum cadat, mihique plures aggerat pęnas, quam longe plurimis, propter plures, inſignioreſque gratias, quibus me tua cumulaverit miſericordia? Hæ illæ ſapientes ſunt, juſtæque conſiderationes, quæ ſunt nobis faciendæ. *Idem*.

Patientia qua nos Deus expectavit efficere debet, ut ejus juſtitiam vereamur.

Patientia Dei conſolari vos debet; ſed hæc eadem patientia timorem vobis debet inferre, excitare debet, ut bene vivatis; at terrorem vobis debet incutere, ſi male vivendo perſeveretis. . . . Peccatorum veſtrorum clamor ad ſolium Dei aſcendit; ſæpe ille dixit, deſcendam, & videbo; verum non ſemper hoc dicet; & ſtatim ac deſcenderit, ignis fortaſſe ſulphuriſque imber ingruens vos in voluptatibus, ſolatiis, ludis, libidinibuſque veſtris deprehendet. Heu quid! quin divina hac patientia in rem veſtram utamini, peccatis veſtris novas additis circumſtantias, quibus graviora fiunt; adulteria fornicationibus, rapinas avaritiæ, temerariis judiciis detractiones, mendaciis perjuria, & ſacrilegia blaſphemiis. Attamen tot annos vos Deus expectat, ut locum tribuat pœnitentiæ. Si vos minime pęnitet; fortaſſe unum tantummodo ſupereſt momentum, antequam juſtitia ultionem ſuam perſequatur, poſtquam miſericordia tamdiu vindictæ ejuſdem auſteritatem cohibuit. Adhuc ne contemnetis divitias patientiæ, & bonitatis, atque ut Apoſtoli verbis ad Rom 2. utar, longanimitatis ejus: *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis*? Putatis ne, ſi id perrexeritis facere, quod facitis, judicii illius pęnas evitaturos? Nonne videtis e contra, vos tamquam per gradus labi in obdurationem, ac impœnitentiam, atque congerere theſaurum iræ non cogitantes Deum ideo bonitatis, & patientię plenum eſſe, ut pœnitentiam agatis? *An ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit*? *Idem*.

Si ſufficeret Deo peccatores præſtolari, numquam ad illum reverterentur; illos quærere debet, poſt illos currere, illos vocare, & ſollicitare, ut redeant, illos prævertere, concomitari, ſequi; hæc enim, infinita ipſum agente miſericordia, operatur. Paralytici ſunt, ex ſemet incedere nequeunt, ut remedium inquirant: captivi ſunt, nequeunt ex ſe ſua vincula infringere libertatem adepturi. Tu Domine illos inquiris, & ut ſeſe dedant, urges. *Idem*.

Deus ob noſtram converſionem lætatur, quaſi illi utilis eſſet.

Si Deo neceſſarii eſſemus, & ille nobis carere non poſſet, aliter ne nobiſcum operaretur. Quod Paſtor ob inventam lætetur ovem, non miror; eam quippe amittens jacturam fuit paſſus. Quod mulier decem tantummodo drachmas habens, quibus victum ſibi compararet, ob unam amiſſam in fletus erumpat, eaque inventa gaudio efferatur, non miror; videbat exiguum theſaurum ſuum decreſcere, & fortaſſe illi deerat neceſſarium. Quod autem Deus creatura non indigens, quod Deus a creatura ſua læſus, & affectus injuria, quod Deus, qui plures animarum creare poteſt myriades, ob unius peccatoris reditum gaudeat magis, quam ob nonaginta novem juſtorum perſeverantiam, & amicos ſuos ſibi congratulari jubeat; hoc profecto intelligere nequeo, S. Auguſtinus inquit. Ita quæcumque exempla, quæcumque afferuntur parabolæ, ut aliqua nobis divinæ miſericordiæ adſtruatur idea; hæc exempla, & parabolæ numquam eam, quam exhibent, veritatem exæquant. Peccator gaudebas, cum recedebas a Deo, & Deus dolebat; flocci facis tuæ reconciliationis, atque juſtificationis gratiam, & Deus tanti illam facit, ut non contemnendam lętitiæ cauſam putet æque ac ſi felicitas ſua penderet abs ſe, atque de re omnium pretioſiſſima, cujus fecerat jacturam, recuperanda ageretur. *Idem*.

Ne diffidas umquam de bonitate Dei; cujus miſericordia major ſemper eſt, quam tua eſſe poſſit iniquitas. Ne dicas umquam, ut Cain; majus peccatum meum eſt, quam ut veniam merear; dic e contra cum Regio Propheta: licet innumera patraſſem crimina; licet undequaque ſæviſſimis hoſtibus me circumſeptum viderem; licet terra, & infernus me perſequerentur, licet abyſſi os patens viderem ad me deglutiendum, numquam ceſſarē quominus in Domino meo confiderem. Ille non creavit me, ut me perderet, non redemit, ut damnaret, non toties exquiſivit, ac humeris geſtavit, ut omnia pro me perdita eſſe intelligerem. Utique Domine; quantumvis nefarius peccator ſim, tu refugium meum es, præſidium meum, ſpes mea. *Clamavi ad te Domine, dixi tu es ſpes mea*. Pſ. 141. & dummodo ad miſericordiam tuam confugiam cum ſpiritu humiliato, & corde contrito, certus ſum me veniam impetraturum. *Idem*.

Numquā de divina miſericordia deſperandū eſt.

Vide quamdiu patientiam Dei fatigaſti, quomodo illam exercuiſti, quin ille a te contemptus te faſtidiret; plures annos traduxiſti, quin audire dignateris vocem invitantis, ut ad ipſum redires, modo ſtimulis conſcientiæ tuæ, modo amicorum, & conſanguineorum tuorum correptionibus, modo exhortationibus Concionatorum verborum ejus miniſ armatorum; modo bonorum virorum exemplis, quę tuis oculis objecit; tu vero omnibus hiſce vocibus aures obſtruxiſti; ejus ſuavitas, patientia, diuturna expectatio nihilum profuit, niſi ut in iniquitate occalleſceres, ac in ea pertinacius perſiſteres: divina abuſus es miſericordia abutens tot iteratis dilationibus, quas tibi ad reſipiſcendum conceſſit, atque tibi, ut Apoſtolus *ad Rom.* 2. inquit, terribilem iræ theſaurum congeſſiſti; *Theſaurizas tibi iram in die iræ*. Adeo diuturnus abuſus exhaurire debuiſſet miſericordiam ejus, & delaſſare patientiam, ita ut juſtitiæ tandem locum relinqueret. Indignus fuiſti, quem tamdiu te expectaret, & ſuſtineret; juſtitia ejus adeo longa in tot ſceleribus perſeverantia irritata, Deum urgebat, ut te tamquam inutilem, ſterilemque arborem ex Eccleſiæ agro convelleret; attamen divina miſericordia præ omni juſtitiæ jure prævaluit, plurimum adhuc temporis reliquit tibi, expectans donec melius, quam olim uteteris. Vide quantum divinæ huic debeas patientiæ, quæ, ut converteteris, tibi tantum indulſit, conceſſitque temporis, quantum tot aliis negavit! Nonne hæc te movere deberent? Nonne magnos in te grati animi ſenſus deberent

De Dei patientia peccatores ad pœnitentiam expectantis.

a

berent

berent exciere? *La Font, in Eccleſiaſticis alloquiis pro tertia poſt Pentecoſtem Dominica.*

Gratitudinis ſenſus pro tanto beneficio.

Intellige quantum debeas Deo, qui tamdiu te paſſus eſt; quid enim in te minus grave, & inviſum eſt, quam in tot aliis, quibus hanc lucem ademit, dum in ſceleribus ſuis maxime volutarentur? Attamen in te benignos oculos ſuos convertit, dum illos ab aliis avertit: non minus iram illius merebaris, attamen objectum fuiſti benevolentiæ ipſius, quandoquidem aliis negatum tibi pœnitentiæ ſpatium largitus eſt: & fortaſſe tu præ aliis magis rebellis fuiſti luminibus ſpiritus ſancti, magiſque ſurdus vocibus ejus; fortaſſe gravioribus implicitus eras criminibus, ac diutius in illis permanſeras; attamen eodem tempore quo plures alios te ſua minus indignos miſericordia repulit, te ab illis diſtinxit eligens, quem diutius in hac vita relinqueret; ita ut ſi minorem erga te patientiam exercuiſſet, jam in nullam reditus ſpem tibi eſſet intereundum. Hæc a Tertulliano: *Redundantia clementiæ cœleſtis* vocatur. Quam gratiam habere deberes inæſtimabili huic beneficio? Quam movere te deberet ineffabilis hæc Dei bonitas, quæ te ex inferno revulſit, ubi eſſes æterna iracundiæ ejus victima, ſi minorem erga te habuiſſet patientiam? Triginta fortaſſe, vel etiam quadraginta annos in pravis habitibus, nefariiſque ſceleribus tuis emarcuiſti; tenebræ, quibus mens tua erat involuta prohibuerunt, ne videres errorem tuum. Quot conſanguineos, accolas, libidinum tuarum ſocios pereuntes vidiſti eo in ſtatu, in quo tot annos verſatus es? Hoc memoria repete, ut agnoſcas quantum divinæ debeas patientiæ, atque miſericordiæ, quæ tamdiu te expectavit, atque ſuſtinuit? Nonne hæc totidem beneficia ſunt, iteratæque gratiæ, quot ad hanc uſque diem tibi reliquit momenta Deus, ut ſtatus tui calamitatem agnoſceres? Quos grati animi ſenſus fovere debes ob tam diuturnam patientiam. Nonne tibi ad extremum uſque vitæ ſpatium juges eſſent gratiarum actiones habendæ? *Idem.*

Sollicitudo, qua miſericors Deus peccatores inquirit.

Quis ſatis exprimere poſſet, quot blandis, officioſiſque modis, qua ſollicitudine, cura, ſuavitate bonus hic Paſtor ingratam, & infidelem invitet, urgeat, ſollicitet, & requirat animam, ut ad officium redire compellat? Simul ac illa peccavit, atque ab ipſo receſſit, perſequitur eam, nihilque intentatum relinquit, ut illam recipiat: ſtatim quidem excitat in illa conſcientiæ turbas, ac ſtimulos, qui indeſinenter ubique, & quovis tempore ob oculos ejus peccatum, & iniquitatem ipſius repræſentant. Peccator infelix vellet quidem aures ſuas obſtruere ſecretæ huic voci, quæ amaritudinem inſpergit omnibus voluptatibus illius; ſed invito illo ſemper clamat, ac illi a ſemetipſo fugiendum eſſet, ut ejus probra poſſet effugere. Hæc illi horribilem detegit fœditatem fallacis hujus voluptatis, hujus injuſtitiæ, ac ultionis, quæ inani fulgore oculos ejus perſtrinxerunt. Hæc omnibus peccatis ejus larvam aufert, quam cupiditas illis appinxerat, ne agnoſcerentur; hæc peccatorem eumdem terroribus replet mortem, judicium, ac infernum intentans.

Ut ad ſe peccatores revocet, amabilis hic Paſtor modo illecebras, & lenitatem, modo ærumnarum, malorumque, quibus eos percutit, adhibet auſteritatem: modo proſperum conſiliis ejus tribuit eventum; modo evertit illa obices, & impedimenta ſuſcitans; ſexcentaſque amaritudines gaudiis, deliciiſque ejus immiſcet; ut videns voluptatibus ſuis ſe ſatiare ſatis non poſſe, conſilium ineat ad Deum plene redeundi, atque inviolabili fide eidem ſerviendi. Quorſum, Domine, quorſum tot amoris tendunt argumenta? Quem fructum percipies ubi ingratam, & infidelem hanc animam fueris adeptus? Numquid minus felix, beatuſque eſſes, ſi illam in corruptione, & errore, in quem ſe ultro præcipitem dedit, relinqueres? Opus ne eſt, ut adeo ignave proditus, ac deſertus tantam curam, tantumque laborem ſuſcipias, ut illam in viam ſalutis, quam flocci facit, reducas? Hoc mirum in modum Dei bonitatem commendat, quod non contentus tot modis urgendi peccatorem, ut redeat, videtur illius indolem, ac ſtudia ſcrutari, & opportuna aucupari momenta, quibus videt fore ut ille vocatus gratiæ afflatus ſequatur. *Idem.*

Deus mirabili miſericordiæ exceſſu plures nos revocavit.

Hoc ſcis, Deum non ſemel te vocaſſe, invitaſſe, compuliſſe, ut reverteretis. Quoties pulſavit ad oſtium cordis tui, quin illum audire dignareris. Quoties recentes moras nectere voluiſti, antequam animum adjiceres, ut vocem illius ſequereris? Quoties defuiſti promiſſionibus tuis, quibus te illi immuſſeram adhæſurum juraſti? Quot annos in perenni iteratorum lapſuum, ſimulatarumque converſionum vice traduxiſti? Quoties oppugnandum fuit cor iſtud rebelle ad illius duritiem conterendam, ac illud legibus ſubjiciendum? Attamen adeo pertinax reſiſtentia illum de mente non dejecit; amor ejus repulſis non ceſſit, neque tot infidelitatibus, atque ingratitudinibus non deferbuit; non deſiit te perſequi, ac reliqui gregis curam oblitus videtur, ut in id unum mentem, animumque transferret, ut te in ſepta reduceret. Quænam tibi habendæ eſſent gratiæ erga adeo officioſam, conſtantemque miſericordiam. Nonne tibi juges agendæ eſſent gratiæ. Vide quantum debeas Deo, quod te amore tanto quæſiverit, atque ſollicitaverit, ut in eum te revocaret ſtatum, in quo es, poſtquam longius ab illo aberraſti. *Idem.*

Videtur Deus peccatorum noſtrorum oblivisci, ubi illa nobis dimiſit.

Deus numquam dimidiatam veniam impertit, quod plerique homines paſſim facere conſueverunt ubi proditi ſunt, vel inſigni aliqua contumelia affecti. Licet in gratiam redeant, aliquam tamen vulgo ſervant amaritudinem, aliquem in imo corde dolorem, neque ultra illos, a quibus læſi fuerunt, pati, ut antea, neceſſitudine proſequuntur. Deo e contra ſatis non eſt integram peccatori veniam elargiri, eique omnia virtutum merita, quæ gratiam amittens amiſerat, reddere, ſed in digniorem ſtatum adducit præ illo, ex quo per ſcelus exciderant. *Idem.*

Cogitatio divinæ miſericordiæ efficere debet, ut ad illam confugiamus.

Solus ſcelerum noſtrorum intuitus facile nos in eam mentem poteſt inducere, ut noſmet ita miſeros exiſtimemus, & a Deo rejiciendos, contemnendoſque; ac inutili nos labore ad eumdem redire adniſuros. Verum ſi huic indignitatis noſtræ cognitioni illa quoque divinæ bonitatis acceſſerit; ſi cogitaverimus non mortem, ſed converſionem, ſalutemque peccatoris ab illo conquiri; ſi meminerimus Mundi Salvatorem non ſolum non repellere redeuntes ad ſe, ſed illos errantes conquirere; ſua charitate prævertere, illos urgere, atque compellere, ut in regnum ſuum revertantur; optimum hunc Paſtorem nullis laboribus parcere, ut deerrantem inveniat ovem, eamque humeris ſuis impoſitam in paſcua reducat: nihil nos prohibet, quominus omnia ab illo ſperemus, & credamus illum noſtram quoque ſpem eſſe victurum. *De Sancta Martha tomo primo tractatuum Aſceticorum.*

Divinæ miſericordiæ extenſio.

Dei cor adeo latum, & amplum eſt, ut innumera peccatorum multitudo ibi locum inveniat. Eos ſinu ſuo geſtat, paratus ad miſericordiam exercendam, ſi miſeros ultra eſſe noluerint. Apoſtolus optabat, ut Epheſii divini cordis dimenſiones intelligerent, cum illis ſcribebat: *Ut poſſitis comprehendere, quæ ſit latitudo, & longitudo, & ſublimitas, & profundum.* ad Epheſ. 3. Verum quomodonam comprehendi poteſt, quod eſt incomprehenſibile! Infinitæ ſunt Dei miſericordiæ, & inexhauſti ſunt bonitatis, & clementiæ ejus theſauri. Ipſe unus perfecte magnitudinem, amplitudinemque ſui cordis intelligit. *P. Duneau pro 21. poſt Pentecoſtem Dominica.*

Differentia inter Dei miſericordiam, aliaque ejus attributa.

De patientia Dei aliter cenſendum eſt ac de aliis attributis, quæ in eodem nobis detegit fides. Numquam extrinſecus agit, quin omnes illius divinæ perfectiones ſint omnium operationum ejus participes; ſi aliquod miſericordiæ opus exercet, in illius partem accedunt juſtitia, potentia, & providentia. At aliud de patientia videtur ſentiendum: cum enim aliqua ex perfectionibus Dei quodammodo reliquas moveat, & ad agendum compellat: patientia aliarum actionem inhibere videtur: retinet juſtos iræ ejuſdem ſenſus; cohibet fulmina, quæ jamjam in nos erat ejaculaturus denique juſtitiam, atque potentiam ejus compeſcit, prohibetque ne Deus ultionem ſumat de iniquitatibus noſtris, ut per hanc tolerantiam ad illas expiandas, & ad ſarciendam cum eodem gratiam invitet: *Diſſimu-*

mulas peccata hominum propter pœnitentiam. Sapien. capit. 11. O ſummam Dei patientiam! Quam officioſa, amabilis, & incomprehenſibilis eſt, quandoquidem cum tot in ſingulos dies contumeliis a miſeris, abjectiſque creaturis afficiatur, cumque facile poſſit pœnas repoſcere, illas patitur tamen, impunes abire permittit, earumque differt ſupplicia, ut peccatoribus, præbeat locum ſeſe colligendi, & ad ipſum per veram pœnitentiam redeundi. *Patienter agit propter vos nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reverti.* 2.Pet.3. *Font. tractatu de ſermonibus Eccleſiaſticis pro tertia poſt Pentecoſtem Dominica.*

Quid de divina ſentire debeant miſericordia illi, qui ejuſdem effectus experti ſunt.

In Exodo legimus, Moyſem poſt traductum mare rubrum, Iſraelitaſque feliciter per medios fluctus, quibus Ægyptii ſubmerſi ſunt, deductos, eis ulterioris maris littore citeriorem inſpicientem totam Ægyptiis repletam cadaveribus, quæ mare projecerat, imperaſſe ut populus univerſus in cœlum oculos, manuſque attolleret, & canticum gratiarum actionis, laudumque caneret Deo, a quo adeo inſigni potentiæ ſuæ miraculo ex tot imminentibus periculis fuerant erepti: *Cantemus Domino; glorioſe enim magnificatus eſt.* Exod.15. Hos ſenſus fovere deberet peccator, quem tamdiu expectavit Deus; ubi cogitat ſe tot annos in Dei, ſaluſque ſuæ oblivione traduxiſſe; Dei adjutum miſericordia feliciter per illorum fluctus inceſſiſſe, cum interim alii plurimi minus adhuc nocentes ibidem naufragium paſſi fuerint, Deum ſibi pepercisse, tempus tot aliis præcipiti morte, ac terribili divinæ juſtitiæ effectu negatum, elargiendo. Quos grati animi ſenſus fovere non debet pro tanto beneficio huic divinæ patientiæ? Quam mirum eſt, quod adeo celſa, potens, ſupremaque majeſtas tamdiu adeo graves ſibi contumelias inferri ab abjectiſſimo terræ vermiculo ſit paſſa! *Idem.*

Dæmon modo inanem confidentiam, modo deſperationem de divina miſericordia nobis immittit.

En quid nobiſcum agat Dæmon: dum pœnitentiam differimus, omne illius ſtudium in hoc verſatur, ut noſtram foveat confidentiam. Deus bonus eſt, dicit; ſemper plenus miſericordia, & indulgentia erga peccatores, ſemper æque & patiens eſt, ut illos expectet, & præſto, ut recipiat. Ubi vero ſentit, nos reditum cogitare; e contra nihil reliquum facit, ut perſuadeat, nos longius proceſſiſſe, nec aliud ultra pœnitentiæ ſpatium ſupereſſe. Hinc turbæ, ſcrupuli, metus, inquietæ dubitationes plurimorum pœnitentium, cum ſerio ad converſionem appellunt animum: quibus ſpiritus erroris, qui facilem ſemper promittit reditum recedentibus a Deo, invictum oſtendit obicem, rurſus ad eundem redire cogitantibus. Ex hoc Dæmonis ſtratagemate fructum percipiamus oppoſito prorſus conſilio; ſi ad converſionem interioſecus nos agi intelligimus, excitemus confidentiam noſtram, futurum ut Deus converſionem noſtram perficiat. Sin autem pœnitentiam differre fert animus, diffidamus de confidentia, tamquam obice noſtræ converſionis. *P. Aurelianenſis tomo 1. ſermone de Confidentia.*

S. Bernardus animadvertit, Dæmonem ad peccatorem excæcandum tenebris æque, ac lumine uti. Illum excæcat tenebris, cum in mundi hujus vivendi genere detinens, omnibus additum cupiditatibus, in cœtibus omnibus diſſipatum, omnibus deditum voluptatibus, peccati, divinæque juſtitiæ aufert illi proſpectum. Etenim in hiſce funeſtis tenebris, peccator nihil omnino videt; vel nihil videt, quale eſt, excuſans omnia, omnia levia putans, concionatorum verba in ludibrium vertens, inaniaque putans terriculamenta, minas, quibus ob fragilitatis delicta illi minitantur infernum: tutus in ora abyſſi, ac certus in periculo, quod minime videt, vel contemnit. Lumine vero Dæmon illum excæcat, cum gratia detegente ea, quæ ipſe tanta celabat induſtria, ut illum in deſperationem adducat, eidem perſuadere conatur malum nimium creviſſe, ac omni jam medicina carere, eique damnationis ſententiam tamquam irrevocabilem objicit. Injuſta, ac irrationabilis cogitatio peccatori qui bona fide, ac ſine mora ſtudet converti. Juſtitiam times; heu! neſcis hic miſericordiam ipſa juſtitia eſſe potentiorem. Si tibi favet miſericordia, ne te deterreat juſtitia. Peccatorum te numerus terret; numquid ullis finibus circumſcripta eſt miſericordia? Nonne immenſum eſt hoc attributum, de quo loquitur Propheta *Pſal.*118. cum eadem terras omnes plenas eſſe teſtatur: *Miſericordia Domini plena eſt terra*? Nonne in profunda hac abyſſo pœnitentes omne criminum ſuorum pondus abjecerunt? Vereris ne nullum tuis locum ſupereſſe? Peccatorum tuorum tibi ſtuporem injicit magnitudo? peccata enormia ſunt, & præter humanam cogitationem graviſſima . . . . Terribilis quidem hic ſtatus eſt, non diffiteor, & raro inde peccator emergit. Verum cum inde ſerio velis emergere, nonne magna in Deo miſericordia eſt, S. Auguſtinus inquit, ut magna dimittat peccata. Si communis tantum in eo inveniretur miſericordia, credere poſſes nonniſi pro levibus, communibuſque peccatis veniam eſſe ſperandam, ſed quoniam David inſuetam popoſcit miſericordiam; quoniam ipſe quoque in Deo admirabilem agnovit miſericordiam, quis prohibet, ne cum illo dicas: *Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam*? Pſal. 50. Miſerere mei Domine, non quidem ſecundum communem miſericordiam tuam, neque enim communia ſunt ſcelera mea; ſed ſecundum miſericordiam magnam; magna quippe exiſtunt mea crimina: *Mirifica miſericordias tuas, qui ſalvos facis ſperantes in te.* Pſal.16. Ne ſufficiat tibi Domine communem in me exercere miſericordiam; iis, quæ commiſi, ſceleribus mirabili miſericordia opus eſt, quæ mihi veniam impertiens miraculum operetur. Hæc autem ipſa adeo inſignis miſericordia non pluris ſtat Deo, præ altera, quam paſſim exercet, licet illa infrequentius utatur; & certiſſimo argumento eſt, ipſum ejuſdem exercendæ cupiditate teneri, cum nequiſſimo peccatori hæc converſionis immittit deſideria. *Idem.*

Tentatio deſperationis de divina miſericordia

Non deeſt tentatio quædam minus quidem communis, ſed plerumque periculoſior. Dæmon quidem ceſſat repræſentare nobis Deum tamquam irreconciliabilem inimicum, nihilominus tot objicit difficultates ad illum deliniendum, reſarciendamque cum illum gratiam ſuperandas, ut periculum adſit, ne peccator animos deſpondeat, atque in deſperationem labatur. Tunc aperit ille conſcientiam ſcenis impeditam involucris, quæ ſunt revolvenda, ſtatum animæ omnibus voluptatum flagitiis abditæ, tumultum animæ plurimis, iiſque iniquiſſimis negotiis diſtentæ, horrorem enormium quorumdam ſcelerum, quorum nulla niſi in ſe ipſo occurrunt exempla: quæ omnia peccatori exhibent chaos quoddam æque & ad videndum horribile, & difficile ad expediendum. Novit Sathanas opportune hac rerum perturbatione uti ad prohibendam illorum converſionem, qui reditum meditantur, & ad eos in deſperationem conjiciendos. Tunc opus eſt confidentia, ne divinæ miſericordiæ ſpes abjiciatur. *Idem.*

Abuſus divinæ miſericordiæ.

Quæris, quomodo fieri poſſit, ut confidentia in Deo, quæ virtus eſt, pravum gignere valeat effectum. Reſpondeo, in more hoc eſſe poſitum, ut optima quæque in deteriorem uſum vertantur. Miſericordia eſt attributum Dei; & hujus miſericordiæ abuſus pleroſque damnat peccatores. Ad hæc ne putes, confidentiam, quam fovet peccator differens pœnitentiam, eam eſſe virtutem confidentiæ in Deo, quæ a Salvatore in Evangelio commendatur. Primum enim quælibet virtus eſt ad bonum diſpoſitio; at hæc eorum confidentia, qui in ſceleribus ſuis permanere cupiunt, diſpoſitio eſt ad malum. Secundo, vera in Deum confidentia Dei æſtimationi innititur; hæc vero proficiſcitur ex ejuſdem contemptu. Tertio, vera confidentia donum eſt Spiritus ſancti; hæc autem ſæpe eſt peccatum contra Spiritum ſanctum, & præſumptio potius, quam confidentia appellanda. Verum quid? Nonne laudabile eſt credere, nonne bonum eſt ſperare futurum ut Deus nobiſcum ſuam exerceat miſericordiam, ab eodem veniam petentibus? Utique bonum eſt: ſed S. Auguſtinus animadvertit, peccatorem nequaquam propter confidentiam ſuam converſionem differre. Hæc enim peccatoris confidentia non efficit ſolum, ut ſe veniam conſecuturum putet, cum ad

mi-

miſericordiam confugerit; verum etiam in hanc ſpem inducit futurum ut non deſit ſibi tempus petendæ veniæ, ut ſe convertendi gratiam obtineat, tantamque fortitudinem habeat, ut eidem poſſit reſpondere; quæ quidem manifeſta præſumptio eſt; quia ſpes eſt omnis carens fundamento. . . . O ingrata, & crudelis confidentia, quæ divina abutitur bonitate, ut Deo efferat injuriam! O ſacrilega confidentia, quæ ad peccandum divina abutitur miſericordia! O funeſta confidentia, quæ peccatorem in peccatis retinens, efficit, ut in impenitentia moriatur! . . . Ajo confidentiam in eo, qui non convertitur ſperans ſe miſericordiam conſecuturum, certiſſime ad impœnitentiam adducere; quippe efficiendo, ut miſericordia deferat peccatorem in abuſus ejuſdem pœnam, in illum terribiles *juſtitiæ* pœnas detrahit; & Sancti Patres vulgo dicunt ſubitas mortes ut plurimum ſceleris hujus eſſe ſupplicia. *Idem*.

Non eſſandum eſt quomodo de miſericordia Dei ſermo habeatur, eo quod faciles eadem abutantur.

Fateor equidem, Auditores, hoc de divina miſericordia argumentum, raro, & perquam caute pertractandum eſſe, ne peccatores inde occaſionem arripiant in ſceleribus ſuis callum ducendi, & hac freti ſpe converſionem ſuam in tempus differendi. Cor enim humanum, pudet eheu! eo corruptionis evaſit, ut ſupremum hoc ens lædere non vereatur, ubi videt illius in noxis dimittendis facilitatem. Verum aliunde quantum eſſet nefas non audere de hac ſuaviſſima Dei mei perfectione verba facere? Nulla creatura eſt, regius inquit Propheta; licet ſenſu carens, quæ ſingulis momentis eamdem non celebret. Homo vero unus mirabilia ejus reticeat, homo qui ratione præditus, ideo ex nihilo eductus videtur, ut ejuſdem perfruatur affectibus? Ex iis, qui in hac ſpectatiſſima corona me dicentem audiunt vel unus eſt, qui ad infinitam hanc miſericordiam nondum confugerit, qui illam non expetierit, qui non obtinuerit? Quo intriſecus afficiemini gaudio me de illa diſſerentem audientes; vel potius quem ardorem, quam ſollicitudinem vobis hujuſmodi ſermo inſpirabit ad eamdem quam celerrime confugiendi? *P. Stephanus Chamillard ſermone manuſcripto hujus argumenti*.

Dei miſericordia ob omni ſui quæſtus vacua.

Quam percipit ex peccatoris converſione ſupremum hoc ens utilitatem? quid intereſt ſua, illum in viam ſalutis revocare? Jam noſtis. Deus non eſſet Deus, ſi ex creatura aliquid poſſet magnitudini ejus accedere. Itaque ſeu omnes homines ſalvi fiant, ſeu damnentur, æque magnus eſt, æque glorioſus, æque ſelix. Nonne æternitatem omnem impendit ſui ipſius amori vacans, & cognitioni? Nihil ejus deerat felicitati, & ſi hoc iniit conſilium, ut ex nihilo viſibilem hunc mundum, homines, Angeloſque educeret, id minime præſtitit, ut ulla felicitati ſuæ fieret acceſſio. Heu! quid habemus, quod ab illius liberali manu non recepimus, & quod ideo non ſit infinitæ miſericordiæ illius argumentum, quandoquidem nihil nobis debet? Verum quid dico, Dominum nullam inde utilitatem percipere? immo e contra gloria illius non nonnisi plurimum patitur detrimentum? Crederes enim, S. Thomas ait, ipſum homine indigere, atque illum bonorum, ac beatitudinis ſuæ jacturam facere, prout magis magiſque peccator ſe illi præbet ingratum, & infidelem. Nonne affici deberemus ea ſollicitudine, qua nos deerrantes inquirit perinde ac opera noſtra indigeret? *Deus vita mea!* S. Auguſtinus exclamat, *qui perſecutus es fugientem te, & oblitum tui non es oblitus*. O Deus cordis mei; tu me ſumma charitate perſecutus es, cum maxime a te recedebam, ac recordatus es mei, cum te penitus dederam oblivioni. Cogitatio hæc ſanctis animabus amoris, confidentiæ, gratitudinis adeo teneros ſenſus inſpirat, ut ſit earum cum Deo colloquii argumentum: ſed homines vulgo hac nequaquam moventur. *Idem*.

Rationes quæ excitare nos debent ad divinas erga nos miſericordias celebrandas.

Procul dubio, Deus meus, niſi infeliciſſimo eo tempore, quo me cupiditas excæcabat, mihi manum tuam tetendiſſes, jam pridem in abyſſo iniquitatum obrutus eſſem. Ubinam gratiæ ſunt, quas tibi rependere debeo? ullum ne vitæ momentorum eſt, quo tibi immortales agere gratias non debeam? De corde meo ex meo corde judico. Si turpi aliquo facinore terreni Principis gratia excidiſſem, & Princeps ipſe inaudito amoris exceſſu, quin jure ſuo in me animadverteret, omnem immo collocaret induſtriam, ut me ad officium revocaret, & ipſe prior meam perquireret amicitiam, diurna luce indignum me exiſtimarem, ſi vel modicum laberer in priſtinum ſcelus, poſtquam conſtantem, æternamque illi fidem pollicitus eſſem: verum cum de te agitur levis ſum, & inconſtans, quin facti mei vel pudeat, vel tædeat. Quid autem? fieri ne poterit, o Deus, ut tua erga me miſericordia cauſa ſit mihi in peccatis perſeverandi, & mihi fiat damnationis occaſio? Haud ita; perfice in me opus infinitæ hujus miſericordiæ; ſi amas me eo uſque, ut me deerrantem perſequaris, effice, ut tibi adhæreſcam, teque conſtanter diligam. *Idem*.

Dei miſericordia quaecumque init vias ut nos revocet ad officium.

Deus infinita ſua actus miſericordia omnes, quæ fingi poſſunt, induit figuras, ubi faciliorem efficere poſſunt reditum animæ deerrantis. Plena ſunt Biblia exemplis nobis veritatem hanc meridiana luce clarius oſtendentibus; & nonne hoc nobis voluit innuere Salvator amabilis hac nominum, vel potius qualitatum copia, quam ſibi erga nos vindicat? Si enim illi habemus fidem, ipſe nobis eſt amantiſſimus Pater, Mater tenera, ſolers Medicus, vigilans Paſtor, ſedulus magiſter, dux fidelis; quæ munera, & officia Deus, licet Deus ſit, ad unguem non adimpleret, niſi in tot varias figuras ſeſe ipſa transformaret; videlicet, niſi, ubi de peccatoris agitur converſione, interius vias omnes tentaret amoris pleniſſimas, quibus utuntur homines his characteribus præditi; ubi ad frugem revocare conantur amicum, filium, diſcipulum, quem ægre, & gravate in interitum abeuntem viderent. Verum quorſum mea evaderet oratio, ſi hanc ſententiam probare vellem congerie exemplorum, quorum ſola enumeratio tædium vobis afferret? Ut hoc vobis probetur, ſufficit videre, qua charitate prodigus filius excipiatur a Patre. *Idem*.

Numquam deſperandum eſt de divina miſericordia propter peccatorum noſtrorum multitudinem.

Peccatorum noſtrorum multitudo, & enormitas numquam efficere debent, ut de divina miſericordia deſperemus; quamvis profunda ſunt vulnera, quæ nobis peccatum inflixit, nequaquam incurabilia ſunt Medico, qui poteſt omnia. Converſio noſtra, quæ in ſemet difficilis adeo videtur, difficilis illi non eſt, qui cœlos extendit. Satis eſt, eum velle, ut fiat. Quomodo videbatur lux ex nihilo eſſe educenda, vel Jeruſalem poſt everſionem iterum ædificanda? Attamen ſatis eſt Domino dicere: *Fiat lux*: Gen. 1. *Jeruſalem ædificaberis*, Iſai. 44. & fiet lux, atque Jeruſalem ædificabitur. Unicum ſufficere poteſt momentum ad gratiam cum illo ſarciendam; verum ſi dementis eſt per temerariam præſumptionem momentum hoc ſpectare, multo magis eſt, ſinere illud elabi ſibi per deſperationem, quæ nonniſi Deo poteſt eſſe contumelioſiſſima. Licet totam diem ad undecimam uſque horam in ſceleribus tranſegiſſemus, & jam jam animam eſſemus efflaturi; ſciamus, futurum ut, ſi vere in hoc Deo miſericordiæ ſperaverimus, Deus, cujus bonitas potentiam exæquat, & qui nulla indiget temporum ſucceſſione, ut majora opera ſua perficiat, ſeu in gratiæ, ſeu in ordine naturæ, nos uno momento convertat. *Eum, qui venit ad me*, inquit ille in evangelio, Joan. 6. *non ejiciam foras*. Nobis ut olim *Luc.* 23. fortunatiſſimo latroni dicet: *Amen dico tibi: hodie mecum eris in Paradiſo*: etenim quatriduanum ſuſcitare poteſt mortuum, ſuumque perſecutorem in vas electionis convertere. *Abbas de Monmorel, homilia in evangelium Septuageſima*.

Quantum nobis ſolatium afferat divina miſericordiæ cogitatio.

Peccatores, quos criminum gravitas ad hanc uſque deterruit diem ne ad Dominum reverteremini, *Sentite de Domino in bonitate*. Sap. 1. Quantacumque ſit veſtra nequitia, multo major eſt illius miſericordia; nequitia enim veſtra ſuis, ejus vero miſericordia nullis finibus continetur. *Si impius*, ait ille Ezech. 18. *egerit pœnitentiam ab omnibus*

pecca-

peccatis ſuis, quæ operatus eſt; & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium, & juſtitiam vita vivet, & non morietur. Ubi hæc vox auditur, S. Auguſtinus inquit, eique fides habetur, impii quodammodo ſolatium inveniunt; omnes deſperationis ſenſus abjiciunt, & egredi incipiunt ex abyſſo profunda, in qua altè erant demerſi. Verum eſt, Deum odiſſe peccatum, quod opus eſt dæmonis; ſed peccatorem, quod opus ſuum eſt, diligit, & ſtatim ac ſincere ſcelera noſtra deteſtamur, nihil amplius reperit in nobis ſua indignum benevolentia. Quid cunctamur igitur noſmet inter ejus brachia conjicere? *Adeamus*, inquit Apoſtolus ad Hebr. *cum fiducia ad thronum gratiæ, ut miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Idem homil. 12. Evang. Dominica 6. poſt Pentecoſtem.*

Si quæ Dei in nos miſericordiam non ſemper, at aliquando juſtitiæ ejuſdem ſeveritatem experiemur

Dominus rebus in omnibus ſua nos prævenit miſericordia; nos vero in nulla obſequimur illi: catenas infringit, quibus ſceleri alligabamur, nos vero recentes nectimus; accedit ille ad nos, nos ab eodem recedimus. Ille tangit, nos cor noſtrum obduramus: imperat ille, ut ſurgamus, nos autem magis magiſque in vitiorum abyſſum demergimur. Ita ille per os Prophetarum ſuorum conqueritur: *Vocavi, & non reſpondiſtis, locutus ſum, & non audiſtis*, pulſavi, & non aperuiſtis: *Vocavi, & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret.* Iſai. 52. Apoc. 3. Prov. 1. Vereamur, S. Gregorius inquit, ne poſtquam toties ejus miſericordiam irritavimus, illam in furorem vertamus; nobis enim perſuaſum eſſe debet, illum aliquando eo nobis ſeveriorem futurum, quo nunc ſe nobis præbet leniorem, clementioremque. Ne obſtruamus aures cordis noſtri voci, qua intrinſecus nos alloquitur: *Hodie ſi vocem ejus audieritis nolite obdurare corda veſtra.* Pſalm. 94. *Idem homilia in evangelium Dominicæ quintæ poſt Pentecoſtem.*

Deus nos ex mera diligit miſericordia, quin egeat noſtri.

Non ideo nos amat Deus, quia illi utiles ſumus, & ex amore noſtro aliquem fructum percipiat. Quis adeo inſanam fovere poſſet ſententiam, omnibuſque rationis luminibus adeo oppoſitam? In hoc immo Dei bonitas immenſa refulget: nos diligit, quin egeat noſtri; quam veritatem præclare exprimit regius Propheta, cum ait Pſ. 15. *Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.* Quam afferre poſſumus utilitatem illi, qui in ſe ipſo infinitum perfectionum theſaurum continet, qui fons eſt omnis felicitatis, & ex quo fluit quidquid boni in creatis rebus poteſt inveniri? Cum amat Deus, utilitas omnis ei, qui amatur, nulla cedit amanti. Ad Deum per indigentiam accedimus; ille nos bonis cumulat per miſericordiam. *Lambert. Homilia 73.*

Dei bonitas, & miſericordia nos contra alia ejuſdem protegit attributa.

Animadvertite, dum cupiditatis æſtu perturbamur, dum animi ægritudo in ipſo adhuc ortu ſubſiſtit, videsis Deum oculos claudere, ac diſſimulare non per ignorantiam, ut homines, qui paſſim ignorant, quouſque ſceleris progrediatur enormitas; non ut illi per imbecillitatem, quia peccata neque punire poſſunt, neque cohibere; ſed ut peccatorem expectet, eique tribuat tempus inſaniæ, erroriſque ſui cognoſcendi: *Miſereris omnium, quia potes*, Sapiens inquit c. 11. *Diſſimulas peccata hominum propter pœnitentiam.* Suſtinet, ut ita dicam, omnes conatus ſanctitatis, quæ maximam habet peccato oppoſitionem; juſtitiæ, quæ illum jugiter ad ultionem ſumendam ſollicitat; zeli infiniti, quem habet pro gloria ſua, & qui urget illum, ut eos perdat, a quibus illa per ſummam indignitatem eripitur. Bonitas ejus, & miſericordia, iterum dicam, ſola cæteris Dei attributis reſiſtit, donec hi tenebrarum, & caliginis abeunt dies; ſed ubi deferbuit æſtus, & aliquot momentis rumor, ac tumultus ceſſarunt, tunc Deus maxime rebelle cor ad officium revocare conatur; ſuas auget gratias, illos invitat, urget, ſollicitat, minas, ac illecebras miſcet; nihilque intentatum prætermittit, ut illum ad ſe redire compellat. *Sermo manuſcriptus P. Stephani Chamillard de Samaritana.*

Quænam ſit vera, & falſa confidentia in miſericordia Dei.

Ultro jam pronus eram in malum, ſed quot vitioſos habitus pravis ſtudiis adjeci? Attamen ſi in Dei miſericordia, tamquam in certo præſidio confiderem, nonne temeraria eſſet confidentia, & me conditionis meæ immemorem oſtenderem? Unum hoc faciendum mihi ſupereſt eo in terrore, quo correptus ſum, ut humiliter ad te Domine oculos, & manus attollam. Si in pravam abii viam, tu me inde recipies; ſi in ipſa interitus ora poſitus ſum, tu me ſuſtinebis. Quo magis de corde, vigilantia, præterita pœnitentia, præſenti, futuroque ſtatu meo diffidam, eo magis tuos in me oculos convertam, meque gratia tua, divinaque protectione dignum præbebo. Hæ cogitationes ſemper vobis eſſe præſentes, o Chriſtiani, deberent. Peccato contra peccatum utamur, & Dei ira contra iram ipſius; videlicet numquam præteritorum criminum, divinarumque ultionum obliviſcamur. Peccatorum noſtrorum intuitus zelum excitabit ad illa expianda, ac deinceps tota ſedulitate evitanda; & divinarum metus ultionum efficiet, ut nihil prætermittamus eaſdem evitaturi. *P. Girouſt in Adventu ſermone de ſpe Chriſtiana.*

Ut in Dei miſericordia ſperemus, quantum in nobis eſt adlaborare debemus.

Fruſtra credimus nos a Deo ſalvos faciendos eſſe, & nullos bonitatis ejus eſſe terminos: fruſtra vota concipimus feliciter ad promiſſum nobis finem, & propter quem creati ſumus, perveniendi, niſi hanc fidem, & hoc deſiderium vitæ ſanctitas regat; fides vana eſt, & mendax deſiderium, aſſertaque ſpes noſtra tunc vitium potius eſt, quam virtus. Nullus peccator eſt, dummodo illi vel modicum fidei ſuperſit, cui perſuaſum non ſit infinitam eſſe Domini miſericordiam, & qui ultro non ſperet futurum ut ſibi Dominus pareat. Ex omnibus dæmonibus, qui infernis ignibus uruntur, ne unus quidem eſt, qui pœnarum ſuarum finem non optet, & qui inde emergere non concupiſcat. Attamen neque peccatoribus, donec in peccato, ac in molli, inutilique vita permanſerint, neque dæmonibus ulla ſalus ſperanda eſt. *Idem.*

Falſa idea, quam plurimi de Dei bonitate, & miſericordia concipiunt.

Quam ideam, o fideles, de divina bonitate concipitis? Nonne illam corrumpit, ideoque annihilat, qui eam nimis intelligere quærit. Si enim bonus eſt Deus, juſtus eſt; hæc eſt Tertulliani argumentatio. Nulla vera bonitas eſt ſine æquitate, & rectitudine, nulla rectitudo, & æquitas ſine perfecta juſtitia: *Si bonus eſt, & juſtus.* Debet igitur, licet bonus ſit, immo quia bonus eſt, tantum odiſſe malum, quantum diligit bonum; tantum inertem ſervum punire, quantum fidelem remuneratur; & donec in iis, quæ ad legem pertinent, ſterilem, vacuamque foveris ignaviam; donec divinam hanc legem violatis, ſpes veſtra falſa eſt, immo etiam nequiſſima. *Idem.*

Diverſus bonorum malorumque mortalium eſt ſtatus.

Niſi Dei tui patientia utereris, ut in ſceleribus, praviſque habitibus tuis occalleſceres; ſi melior fieres, quia ſcis Deum bonum eſſe: ſi tot periculorum, e quibus ille te eripuit, memoria novam impoſterum tibi vigilantiam, motumque rationem ſuaderet: tunc dicerem: Lætare in Domino, ac certo ſcias illum omnia vota, expectationemque tuam repleturum. Dicerem; ne metuas, quod nimis in Deo ſperare poſſis; ſpes tua numquam illius bonitatem æquabit, quæ infinita eſt. Sed cum videam, quo magis in Dei miſericordia confidis, eo audacius te in omne ſcelus proruere; indulgentiam, qua in hanc uſque diem erga te uſus eſt, & gratias, quas ab illo conſecuturum ſperas, quin juſtos grati animi ſenſus excitent in te, & quin illi fideliter adhæres, efficere ut inſolentius, & procacius leges ejuſdem infringas: cum intelligam omnem ſpei tuæ fructum novam eſſe obſtinationem, novoſque lapſus; nihil mihi reliquum eſt, niſi ut Dei nomine tibi ſæviſſimas intentem minas, & graviſſimis te anathematis feriam. Apage ſtulte, ac inſipiens. Actum de te jam eſt, ut poſt adeo ſacrilegum beneficiorum ejus abuſum nihil niſi graviſſima te manent ſupplicia. *Idem.*

Prava illatio quæ ex divina deſumitur miſericordia.

Deus patiens eſt, inquis, miſericors eſt: hoc novi; ac tu ipſe teſtis eſſe potes poſt tot contumelias, quibus ad hanc uſque diem a te fuit affectus, & poſt tot iniquitates, quas pertulit. Verum quid inde? Numquid tuto vivere, & peccare potes? Non ita inferendum eſſe docet Spiritus ſanctus. E contra enim me Dei terret patientia. Cur? Quo enim magis pœna differtur, eo creſcit iræ theſaurus, qui ad me obruendum in caput meū eſt effundendus. Patientiæ ejus menſura ſit menſura

ejuſ-

ejuſdem juſtitiæ, & poſtquam expectaverit graviora infligit ſupplicia: *Altiſſimus enim eſt patiens redditor.* Eccli. 5. Quid de te erit, ſi irruat repente? quis autem pollicetur, illum jamjam irruturum non eſſe. Juſtitia non ſecus ac gratia ſuas habet ſtatutos dies... Cum in Templo peccatū eſt, præcipit lex, ne Templum ſit ultra peccanti perfugium, neque enim amplius ſanctum eſt, ea quo violatum fuit. Perfugium tuum, o peccator, Divina eſt miſericordia, ſed illam uſu nefario polluiſti; non debet ergo eſſe tibi ultra ſpei locus, & ſecuritatis. *Id.*

Sancti nō audent in Dei miſericordia confidere, & in illa peccatores præſumunt.

Eheu! Sancti in Dei miſericordia, non audebant confidere; vivebant ut Sancti, atque trepidabant uti peccatores, dicam melius, trepidabant ut Sancti; quia cæcorum, & obduratorum tantummodo peccatorum eſt nihil metuere, & non contremiſcere. Quæ perturbatio Domine, quæ oppoſitio? Horrentes ingredior ſolitudines, locos evangelicæ mortificationi ſacros, ſanctos Chriſtianæ Religionis, omniſque ejuſdem auſteritatis receſſus, rupes ſere invias, tenebricoſos, profondoſq; ſpecus, cœnobia jugi omnium virtutum exercitatione ſanctificata; ibiq; invenio homines vigiliis, laboribus, jejuniis, & abſtinentia confectos, qui tamen nonniſi cum horrore Dei cogitant judicia. Ibi ſolitarios audio jamjā animā agentes Dei miſericordiā implorare, Deumq; obteſtari cum David, ne diſtricte ipſos judicare velit; non enim ſatis innocuam vitam duxerunt, neque ita juſti ſunt, ut interroganti valeant reſpondere. Hilario, hi tui fuere ſenſus; hi pariter tui, o Arſeni. Verum e contra in ſæculo, immo etiam in profaniſſimo ſæculo video peccatores audaciſſimos in luxu, & mollitie, ſine pœnitentia, & ſine bonis operibus viventes, & nihilominus tutos, atque tranquillos, poſt vitam in flagitiis tranſactam nihil dubitantes de venia, ſanctam mortem, beatamque ſperantes æternitatem, eadem & maiori etiam certitudine ac ſi illam ſuiſſent promeriti. *Idem.*

Conſilium infelix quod deſperatio ammonet.

Si peccatori metum iniicis, ita ille argumentabitur: *Impius ſum, peccator ſum*, actum eſt de me. Ita illum S. Auguſtinus loquentem inducit; *Quare ergo non mihi licet quidquid lubet*, quandoquidem a Deo nihil eſt, quod valeam ſperare! Horribilis illatio! Verum nonne huc illum rapit deſperatio? Nonne toto cœlo utilius eſt, quandoquidem portus patet (ita enim loquitur Auguſtinus) ad illum deerrantes advocare fratres, illuc pertrahere, illos etiam invitos, vi ſancta, compellere? *Portu indulgentiæ propoſito, compellite intrare.* De venia, ac peccatorum remiſſione loquimur, non ut illos in ſceleribus ſuis confirmemus, quandoquidē non aliā illis proponimus ſpem, niſi per pœnitentiā, qua peccatū deſtruitur.....Non ſperent in te Domine, qui ignorāt te, & qui neſciunt beneficia tua. Ego vero in infinitarū miſericordiarū tuarū cognitione nutritus, & altus, clamare non deſinam, ac in te uno ſemper ſolatium, præſidiumque meum conſtituam. Non erit hæc ſpes iners, ac ſterilis, ſed practica, & operatrix. *Idem.*

Ad Dei miſericordiam confugiendū eſt, donec Deus paratus eſt, ut miſereatur.

Cum tam reconciliabilem nobis habeamus Deum, eum tamen ad iracundiam provocamus, nec ubi illum provocavimus ad pœnitentiam aliquando confugimus. Et certe ille ne tum quidem cum iraſcitur non odio noſtri, aut alienatus a nobis hoc facit, ſed ut hoc ſaltem pacto ad ſe attrahat, quos non vult perire. Alioquin ſi etiam injuriis laceſſitus jugiter beneficia præſtaret, amplius profecto contemneretur. Ne igitur iſtud eveniat adverſatur ad tempus, ut ſe ſecum habeat in æternum. Confidamus ergo in ipſius miſericordia, & ſolicitiſſimæ pœnitentiæ opera monſtremus, priuſquam ille illuceſcat dies, qui nobis minime jam iſtud prodeſſe permittat. Nunc enim fere totum in nobis poſitum eſt: nunc vero ſolus profecto judex habebit in te ſententiæ poteſtatem: *Præoccupemus igitur faciem ejus in Confeſſione.* Pſ. 94. fleamus, atque etiam lugeamus. Si enim poterimus ante certam illam horam, definitamq; ſententiam rogare judicem, ut nobis peccata dimittat, jam nec introitu opus erit ad judicium Dei: at ex diverſo, niſi id faciamus, publice ac toto mundo teſte nos audiet, nec ſpes ulla veniæ reſtabit. *S. Chryſ. hom.* 14. *in S. Matthæū.*

Dei miſericordia contra ipſum pro nobis ſtare videtur

Eadem miſericordia Dei in ipſum armatur. Cum illius nobis adverſatur providentia, ad miſericordiam ejus confugimus. Cum ejus juſtitia enſem diſtringit, noſmet inter bonitatis ejus brachia conjicimus. Cum ſanctitas ejus recedit a nobis, amorem illius imploramus. Sed cum hæc bonitas, miſericordia, amor volunt ulciſci, acta ſunt omnia; quia juxta noſtram intelligendi rationem ſub noſtro perimus aſylo; ea, quæ cæterarum perfectionum Dei cohibet indignationem, in noſtrum armatur interitum. *Ex morali Dictionario, de derelictione Dei.*

Ad divinā miſericordiam animo recurrendum eſt, cum tentamur, ut in deſperationē labamur.

Non deſunt peccatores, qui criminum ſuorum, quibus ſe obnoxios norunt, numerum, ac magnitudinem cogitantes in deſperationem labuntur. Deum tamquam irreconciliabilem reſpiciunt hoſtem, & idem ferme dicunt, quod deſperatorum omnium anteſignanus: *Major eſt iniquitas mea, quam ut veniam merear.* Fateor equidem, eum, qui ſerio ſua cogitet peccata, non ſine quadam rationis ſpecie in ſimilem labi poſſe deſperationem, vel ſaltem de divina miſericordia diffidere; verum affirmo, cogitationem Incarnationis filii Dei, quod eſt ſpei noſtræ myſterium, debere hos animi tumultus ſedare, nobiſque hunc ſenſum immittere quem olim S. Auguſtinus *manual. cap.* 13. & poſt hunc S. Bernardus protulere: *Deſperare utique potuiſſem propter nimia peccata mea; niſi Verbum tuum, Deus meus, caro fieret, & habitaret in nobis.* Tranſactæ vitæ meæ imago animum terret, & peccata, quæ commiſi, intuitus deſperationis ſenſus fovere poſſem, niſi ſcirem pro me Dei filium hominem factum. Qui de ſua ſalute deſperat, putat nequitiam ſuam majorem eſſe Dei bonitate, & ſi ſatis poteſtatis habet, ut veniam obtineat, illum non ſatis miſericordiæ habiturum, ut velit miſereri. *Biroat in Adventu ſermone* 7.

Quanta ſit Dei miſericordia.

Cogitare quanta ſit Salvatoris miſericordia, quandoquidem ſemper eſt præſto miſerrimo cuilibet peccatori veniam largiendo. Quis ergo criminum ſuorum veniam non ſperet, poſtquam id ille recepit, ac addita juriſjurandi fide roboravit, ut per ea duo, per quæ Deus mentiri non poteſt, conſilii ſui, ut loquitur S. Paulus in epiſtola ad Hebræos *c.* 6. firmitatem, atque immutabilitatem declaret. Hæc ſpes ab Apoſtolo dicitur *Fortiſſimum ſolatium*, quia mirum in modum ſolatur peccatorem, illi veniam pollicitans, ſi eam contrito, humiliatoque corde petierit. *P. Duneau, ſermone in ſecundam Adventus Dominicam.*

Peccatores divinā patientia, & miſericordia abutuntur.

Diceres Dei patientiam peccatoribus novas conferre vires, ut contra illum rebellent; hoc miſericordiæ dies ab illis in dies iræ converti, eoſque interire, quia illis Deus pœnitentiæ tempus relinquit. Quæ cæcitas? quænam hominum ingratitudo? numquid ideo nequam ſunt, quia Dominus bonus eſt? Confeſſio hæc humano cordi turpis eſt, verum peccatores, ſi poſſunt eamdem detrectent. Ne ſe ipſos peccatores excæcent Dei bonitatem intuiti: patientia illius bonum eſt, cum homines ad pœnitentiam adducit; ſed cum in ſua improbitate indurantur, patientia ejus effectus eſt iræ ejuſdem, & ultio diuturni abuſus illius. Sed vel ſit gratia, vel ſit ultio Dei, ſemper terribilis eſt peccatoribus propter effectus, quos gignit. *Ex ſermone quodam Gallica Accademia oblato anno* 1683.

Quid vanam patientiam confidentium in animis impiorum

Deus bonus eſt, dicit impius ſecum, neq; creavit nos, ut ſineret interire. Impium eſt credere, illius miſericordiam nobis umquā defuturā; & ſi extremos vitæ meæ annos pœnitentiæ impendero, idem, quod plurimi ſancti fecerunt, præſtabo. Hic primus eſt divinæ patientiæ effectus in peccatores; audax, & nefaria præſumptio ſuturum ut diutius vitam producant, proinde ac vitæ diuturnitas ab eorum voluntate penderet. Cum ita effecti homines ſint, quænam eorum ſunt conſilia, quænam ratio vivendi? In id incumbunt, ut beatam ducant adoleſcentiam, donec delicias ſuas illis mundus affluenter impertit: tempus illud pœnitentiæ, cui in vita locum deſignaverant, numquam accedit; eumque ab una ad alteram ætatem gradum facientes, nec mentem immutent, neque cor, cauſas prætexunt, ne illud umquam accedat....Adhuc quadraginta dies, dicebat Ninivitis Jonas, & Ninive ſubvertetur. Hoc ſatis fuit verbum, ut Idololatræ pretium divinæ patientiæ intelligerent. Deus illis quadraginta conceſſit dies; illi autem hos pœnitentiæ impenderunt: Chriſtiani vero a teneris uſque unguiculis ſtudiis de æternis ultionibus

Dei tranquillam ducunt vitam, quin ne cogitent quidem patientiam, qua Deus ipſos ad pœnitentiam expectat. Ad hanc eos vocat, donec in terris verſantur, atque in illuſionibus, deliciiſque traducunt ſpatium, quod peccatum inter, ac mortem interfluit. Intervallum hoc eſt tempus patientiæ Dei, cæcitatis peccatoris, atque impœnitentiæ, & obdurationis cordis. *Id.*

Peccatores in ſcelere obdurantur per Dei patientiam.

Filii hominum malum ſine metu committunt, inquit Eccleſiaſtes, quia differt Deus in illos mortis ſententiam proferre. Perſiſtunt, ſequitur Scriptura, in habitu prævaricationum ſuarum, & quia vident Solem, non ſibi minus quam Juſtis eniteſcere . . . Ne vereamur hoc palam dicere: Dei patientia illa eſt, quæ cor efficit impœnitens, ac illud indurat. Illam aliis utilem eſſe, S. Auguſtinus inquit, quia eadem utuntur ad pœnitentiam peragendam, aliis vero inutilem, quia majorem in illis fovet audaciam reſiſtendi Deo, & in ſceleribus perſiſtendi; ſed quantumvis pravum in peccatoribus effectum gignat, non minus Deo digna eſt. Illi hanc in ſuum vertunt interitum malignis ſimiles plantis, quæ cœleſte ros in virus convertunt. Nequiores fiunt, ac in vitiis obduratiores, quo magis Deus in illos ſuas gratias effundit. *Idem.*

Quam injuriam afferat Deo, qui ſub divinæ miſericordiæ prætextu in ſceleribus perſeverant.

Quam majorem Deo inferri poſſe putatis injuriam quam propria ejuſdem bonitate ad improbitatem veſtram alendam abuti? ita rerum mutare naturam, ut infinita Dei miſericordia quæ ſponte natura peccatum in vobis delere contendit, contra naturam ipſius abutamini ad peccatum melius roborandum, ſuvendum, multiplicandum, ac in eo ſemper perſeverandum, intra vos dicentes: audacter peccemus, infinita quippe eſt miſericordia Dei, illa a nobis juſtitię pœnas avertet: quamtumvis in omne ſcelus ruamus, ſemper perorabit pro nobis. Quid aliud hoc eſt, quam Dei miſericordiam omnium peccatorum veſtrorum facere velle conſortem? Creditiſne hoc enorme ſcelus non eſſe ita in divina confidere miſericordia, ut in peccatis ſemper perſeveretis? . . . . Scio equidem, Domine, in epiſtola quadam S. Hieronymus ajebat, equidem ſcio infinitam eſſe tuam miſericordiam; & ideo contremiſco. Vereor quodammodo magis miſericordiæ, quam juſtitiæ tuæ magnitudinem; ſi enim juſtitiam tuam læſi, ad tuam miſericordiam confugiam, quæ mihi manum tendet, tutumque præbebit aſylum; at ſi læſero miſericordiam tuam, ſi illam contempſero, ſi delaſſavero, ſi contra me illam irritavero, quis contra illam me protegat, ad quam aram accedere potero, ut offeram vota mea? *Auctor Anonymus.*

Contra eos qui numquam niſi divinæ juſtitiæ ſeveritatem prædicant, & qui nolunt apud peccatores ſermonem haberi de miſericordia.

Se ipſum damnat, & propriæ infirmitatis experientiam negat, qui peccatoribus irati dumtaxat Dei faciem oſtendit, quin umquam ejuſdem miſericordiæ vultum exhibeat. Quid autem dici poteſt de eorum evangelii præconum ſeveritate, qui numquam niſi judiciorum auſteritatem prædicant, & qui, ut olim Jonas, ſubiraſcuntur, quia Deus pepercerat Ninivitis, quibus ipſe prædicaverat pœnitentiam? Nonne barbaræ crudelitatis nomine, & iniquitatis redargui poſſunt, eo quod minime velint Deum, erga alios eadem uti miſericordia, qua erga illos uſus eſt Deus? Nonne igitur ad propriam amandandi ſunt miſeriam, & quærendum ea illis, utrum propriam ſentiant infirmitatem, & utrum hæc, non ſecus ac alienæ, Dei egeant miſericordia? Interrogandi ſunt, utrum putent, Deo pro ipſis tantum eſſe miſericordiam, pro aliis vero juſtitiam; & utrum jure aditum, quem ſibi patentem cupiunt, aliis velint obſtructum; vel ut Patris cujuſdam ſententiæ inhæream, utrum æquum ſit, ut viam, per quam ingreſſi ſunt, intercidant, ne alii per eamdem ingrediantur? *Sarazin, ſermone de Jeſu Christo Redemptore.*

Quomodo loquendum de divina miſericordia.

Dei miſericordiæ procul dubio peccatoribus prædicandæ ſunt; non autem illis promittendum, fore ut iiſdem in ſcelerum ſuorum volutabro pertinaciter permanentibus miſericordia hæc non ſit defutura. Si dicunt Concionatores majorem Dei eſſe miſericordiam, quam hominum improbitatem; ſi dicunt illam numquam exhauriri, & ad extremum uſque vitæ ſpiritum in ea ſperandum eſſe; Dei ſinum ſemper patere ad peccatores recipiendos, ac illum non . . . noſtrę infirmitatis, atque miſeriæ parcendo non . . . ; ſi ſæpius illa repetunt verba Prophetæ Pſ. . . . tam conſolationem afferentia: *Quomodo miſeretur pater filiorum, miſertus eſt Dominus timentibus ſe: quoniam ipſe cognovit figmentum noſtrum.* Si Concionatores has veritates annuntiant, non ideo dicant, miſericordiam, quæcumque ſcelera committantur, non defuturam; ſed contendant, ut quilibet cum timore, ac tremore ſalutẽ ſuam operetur. Prædicent, Deum exercere miſericordiam, non quidem patiendo, peccata impune abire, ſed gratiam tribuendo, ut agatur pœnitentia. *Idem.*

Quid pro nobis divina præſtet miſericordia.

Dei miſericordia pro nobis omnes juſtitiæ ejuſdem ſententias abrogat unicã ex labiis noſtris vocẽ aliciẽdo; *peccavi*; hæc inferni flãmas extinguit, quibus in æternũ eſſemus cruciandi, unica aquæ gutta, quam ex noſtris oculis elicit: hæc momento graviſſimas quaslibet catenas infringit nos in dæmonis, peccatique captivitate detinentia, unico motu cordis, quod ſua movet gratia, non per contritionem illud debellatura: hæc, ut verbo me expediam, nobis exhibet generalem, & efficacem omnibus infirmitatibus noſtris medicinam; neque ſolum omnibus nos eripit malis, verum etiam large ſuos nobis aperit theſauros, ut æternis bonis nos cumulet. *P. D. Argentano Capuccinus in Collationibus de magnalibus Dei collatione vigeſima.*

Dei miſericordia eſt in ratione, qua dimittit peccata, eximia.

Beatos nos putamus, ſi ſatisfactionibus, ſubmiſſionibus, & precibus apud Principem aliquem impetrare poſſumus levis alicujus noxæ veniam. Licet Deus, cujus infinita majeſtas eſt largiſſimũ lacrymatũ torrentẽ expoſceret, licet omnibus vitæ noſtræ laboribus unicũ ex peccatis noſtris eſſet redimendũ, immortales nihilominus habendæ eſſent infinitæ huic bonitati gratiæ, dummodo hanc nobis veniã permitteret. Sed ejus miſericordia, quæ nullis eſt terminis circumſcripta, nullũ ſuæ liberalitati finem conſtituit. Hac autem ratione illã concedit; quæ ſuperat quidquid in hominum mentẽ cadere potuiſſet. Primũ veniã eodẽ temporis momento concedit, quo petitur; ſecundo ne expectat quidem, donec petatur, ſed peccatorem prævertit, eique illam offert; Tertio ſi ille hanc acceptat, illi tanta charitate parcit, ut nũquam peccati meminerit eodem fere pacto, ac ſi illud in maris imum projeciſſet. Quarto plura tribuit, quam quę petuntur; atq; ut cumulus accedat, agens cum peccatore qui ſibi inimicus eſt, tanta cum hilaritate, gaudioq; agit, quanta ſi felicitatis apicem conſecutus fuiſſet, ita ut cęlum omne congaudere velit, ſibique tantum boni gratulari. O incomprehenſibilem divinarum miſerationum exceſſum! Poſſumus ne te agnoſcere, & non diligere! O digniſſimum, qui æternis divinæ juſtitiæ ſuppliciis torqueatur, miſerũ peccatorem, qui pertinaci conſilio clementiſſimæ hujus bonitatis illecebris adverſatur! *Id.*

Quid ſit divina abuti miſericordia.

Quinã eſt character, ac ſpiritus tot peccatorũ divinę miſericordiæ gratiis abutentium? Hac eadem abuti miſericordia contra ipſam, & credere, quod quia bonus eſt Deus, ipſi impunes eſſe poſſunt nocentes. Illam ſuis ſubiicere iniquitatibus, bonitatem illius ſuis captivare cupiditatibus, ac deſideriis. Deo obedientiam detrectare, ejuſque leges infringere, quaſi certi eſſent, illum, quia mitis, & miſericors eſt facile rebellionis veniam cõceſſurum: illum offendere animo tandem aliquando redeundi cum eodem in gratiam; ſine ulla religione in omne ſcelus ruendi non ſine conſilio pęnitentiæ tandem agẽdæ, ac veniæ implorandæ: denique præſentes illius gratias reſpuere non ſine ſpe validiores recipiendi, quibus tunc illatas divino nomini contumelias poterunt ſeparare. Hac autem damnabili mentis, & cordis diſpoſitione ſuppoſita quænam terribilis congeries, quinam horribilis peccatorum acervus? Peccatorum ingratitudinis, peccatorum præſumptionis, peccatorum improbitatis. *Ex morali Dictionario ſermone 2. de miſericordia.*

Cur Regius Propheta Deum miſericordiam ſuam dicat.

S. Auguſtinus in hæc Pſalmi 58. verba *Deus meus miſericordia mea*, exclamat, & quærit quid ſibi hæc verba velint. Si dico, Domine, te ſalutem eſſe meam, fateor, abs te ſalutem meam proficiſci. Si dico te fortitudinem meam, intelligo nullum mihi robur eſſe, niſi tu mihi illud contuleris. Sed te *miſericordiam meam* nuncupans, hoc nomine complector quidquid ego ſum erga te, & quidquid tu es erga me,

Pe-

Petieram, & tu ſalus mea fuiſti: caſurus eram in manus inimicorum meorum, & tu fuiſti refugium meum; ad extremam uſque infirmitatem, ac languorem contabueram, & tu fuiſti fortitudo mea; ſed omnia a te hæc beneficia recepi, quia fuiſti miſericordia mea. *Idem in conſiderationibus ſuis.*

Quomodo confugiendum ſit ad miſericordiam Dei.

Noſti Domine, a me cognoſci non poſſe mala, quæ mihi ab ira tua iminent. Quomodo ergo coram te prodiens tibi ſatisfacere potero, ac reſpondere? Nihil mereor, niſi pœnam, juſtamque damnationem, quam proferes in me, niſi miſericordiæ tuæ oculis me reſpexeris. Paſſus es flagitia adoleſcentiæ meæ, ac vitæ meæ ſcelera prorſus paterna charitate. Vidiſti me turpiſſima quælibet ſectantem vitia, intentum omnibus te lædendi occaſionibus, ſexcentis vanitatibus infatuatum, quas tuæ legis, ſalutiſque meæ oblitus deperibam; voluptatum amore captum, atque in plures, variosque affectus diviſum, quorum ne minima quidem pars ad te refertur. Intuitus es me deceptum, deerrantem, perfidum, jamjam in inferni ignea lapſurum, atque in ipſa ejuſdem ora me tenuiſti. Sum miſer peccator, quem toties expectaſti, licet neque mala mea, neque cæcitatem, qua tenebar, ne cognoſcerem illa, ignorares. Heu! illa nondum agnoſco. Quid igitur agam? Prohibes enim, ne deſperem, quamvis nullam in me ſperandi occaſionem inveniam. O ſuaviſſime Paſtor! qui noluiſti aliquam extra te reperiri malis, quæ adverſum te commiſeſam, medicinam; qui mihi tua elargitus es merita, ut in tua miſericordia ſperarem, & qui ipſe me docuiſti, quomodo ad te per pœnitentiam reverterer: aperi oculos meos, ut agnoſcam, atque deteſter, quidquid in me tibi diſplicuit. *Liber cui titulus: Domini Noſtri cruciatus.*

Quid intercedat diſcriminis inter Dei miſericordiam atque juſtitiam.

Divinæ miſericordiæ hoc proprium eſt, celerem eſſe nobis benefaciendo; cum juſtitiæ proprium ſit lento gradu ad pœnam repoſcendam incedere. Non vult Deus præcipiti in nos judicio animadvertere; ut plurimum diu ſuum differt ſupplicium: judicium ejus eſt cum tranquillitate conjunctum: *Tu autem cum tranquillitate judicas*. Sap. 12. Verum cum nobis benefacturus eſt, celeriter agit; ac ea fertur celeritate, quæ ejuſdem decet charitatem. Fieri nequit, quo minus ſit lenta juſtitia, quoniam illi expectandum momentum eſt, quod in decretis ſuis conſtituit Deus ad ultionem exercendam; fieri e contra nequit, quo minus prompta ſit miſericordia, quoniam opus eſt, ut nos præveniat, atque præcedat. Cum Deus puniturus eſt, eget miniſtro, cujus opera ultionem ſuam exequatur, ſed cum miſeretur, nullius adhibet miniſterium, ſoluſque operatur. Addam etiam, in miſericordia Deum ſequi naturam, ingeniumque ſuum, quia ex Tertulliani ſententia Deus eſt ſuapte natura beneficus: *Cujus natura benefaciens eſt*. In juſtitia vero exercenda Deus ſibi vim facit, & agit invitus. *P. Claudius Maſſon ſermone 5. Adventus.*

Melior diſpoſitio ad peccatorũ veniam obtinendã eſt ad Dei miſericordiam confugere.

Peccator, qui me audis, quantacumque ſint animæ tuæ vulnera, quantumlibet inveterata ſint, & quamlibet nequitiam in tuo ſcelere agnoſcas, ſcias, optimam diſpoſitionem ad peccatorum veniam conſequendam hanc eſſe, ut teipſum ad perfectam excites in divina miſericordia confidentiam. Univerſalis hæc plaga iniquitatis in omnem tuam conſcientiam effuſa; nefaria vitæ ratio quæ non aliud eſt quam haud intermiſſa criminum ſeries; hoc eſt dignum infinitæ Dei miſericordiæ objectum. Opus non habet aliquid in peccatore invenire, quo excitetur; ex ſemet ipſa cauſas ejus bonitatis adfert, qua illius miſeretur; peccatricem, Jeroſolymæ ſcandalum in perfectæ pœnitentis exemplum convertere vult; Eccleſiæ ſuæ perſecutorem, cædem, flammamque diſcipulis ſuis minitantem in vas electionis vult immutare; infideli diſcipulo ad ancillæ vocem ſe ipſum neganti Eccleſiæ ſuæ claves dignatur conferre. *Abbas de Jarry ſermone de Magdalena.*

Exhortatio ad Dei miſericordiam implorandã.

Fides, qua docemur, peccata nobis divinam indignationem conflare, docet etiam illam per pœnitentiam ſedari. Eccleſia, quæ contra impœnitentes peccatores contorquet anathemata, eos qui convertuntur, pacificis recipit verbis, atque inter ſymboli ſui articulos peccatorum remiſſionem recenſet. Eos lacrymis proſequitur, qui cadunt; & ubi aliquis conſurgit, lætatur. *Adeamus ergo*, inquit Apoſtolus, *cum fiducia ad thronum gratiæ ejus*, ut miſericordiam conſequamur. Templa omnia patent; ubi prima ex oculis noſtris defluxerit lacryma, audiet ille cordis contriti voces; ubi primum ex ore ſuſpirium emanaverit, ubi primum contritionis ſenſum conſcientia noſtra conceperit, arma de manibus ejus decident. Quemadmodum ne minimum quidem illi abſcondere peccatum poſſumus, ita in nobis primum etiam gradum, quo ad juſtitiam revertimur, intuetur. *Idem.*

Dei ſenſus erga pœnitentem;

Tales ſunt Dei ſenſus erga peccatorem pœnitentiam agentem: *Perierat, & inventus eſt*, quod per occaſionem filii Prodigi dictum fuit. *Perierat*, opus manuum mearum, imago, ſimilitudo mea, pretium ſanguinis mei perierat; hodie vero tamquam poſtliminii jure illius poſſeſſionem rurſus acquiro. *Mortuus erat.* Anima erat deſperata, derelicta, de qua actum putabam. Centies quæſita, & ſollicitata, me ſepellebat, & aſpernabatur, hodie præter ſpem gratiæ revivifcit; tandem ingredior in cor hoc ſubjectum, manſuefactum, docile; ad pedes meus video rebellem filium, & ob tantam hanc victoriam, quam ſeculi, lætandum mihi non eſt? *P. Cheminais.*

Dei miſericordia ita eſt malis, & calamitatibus noſtris medicinam afferre.

Dei bonitas, quin ob injurias, quibus a nobis laceſſita fuit, ſuccenſeret, & in nos ultionis ſuæ tela ejacularetur, miſerta eſt noſtrarum ærumnarum, conſiliumque iniit nobis tendendi manum, ut in ſervitutis ſuæ, ſupremæque felicitatis viam nos revocaret. Verum juſtitiæ illius erat ſatisfaciendum; dimiſſoque crimine, quod a primo parente noſtro traditum accepimus nobis relinquendum erat pro ſceleribus omnibus, quæ ex peculiari voluntatum noſtrarum motu proficiſci poterant, pharmacum. Hoc autem creatura ſimplex præſtare non poterat; quis enim ſatisfeciſſet pro nos a contra infinitam majeſtatem patrata? Quis adeo locuples fuiſſet, ut omnia diſſolveret debita, quæ ſingulis momentis conflare poſſumus, atque vitam nobis toties redderet, quoties nobiſmet mortem conſciviſſemus? Unum peccatum tantam Deo infert injuriam, ut omnia mortalium omnium, Angelorumque ſacrificia, licet ſemet tamquam illius gloriæ victimas immolarent; neque honorem illius ſeparare, neque maculam hanc poſſent eluere. Idcirco, quandoquidem nullum nobis vel in cœlo, vel in terra eſſe poterat remedium, ille ipſe, qui affectus fuerat contumelia, & qui ſecundum juſtitiæ leges æternis nos afficere debebat ſuppliciis, cupiens ſequi ſuæ bonitatis ſtudia eo miraculo, quod ſpiritibus omnibus ſtuporem injecit, & ea miſericordia, quæ exemplum habere non poteſt, ſe ipſum victimam obtulit, ut peccata noſtra expiaret. *P. Mancorps ſermone duodecimo de miſericordia Dei, ſecundum Leſſii mentem.*

Rationes propter quas in miſericordia Dei ſperare debemus.

Scriptura ubique exhibet Deum ſub iis imaginibus, quæ ſolatium nobis afferunt; modo veluti mitem, ac patientem dominum, qui expectat, ac diſſimulat ea, quæ patrantur facinora, qui ſervi ſui utilitatem propriæ anteſeſs, qui omnia ſuffert ſine querela, qui abſoluta, quam habet, poteſtate non utitur, qui minas intentat, ut arma ſibi auferentur; modo veluti benevolum amicum, qui non ceſſat loqui ad cor, ut illud moveat, & qui ſexcentas adhibet artes, modoſque ut rebelle cor in viam ſalutis reducat; modo veluti infatigabilem Paſtorem, qui amiſſam ovem quærit ubique, inventamque ſuis imponis humeris, ut in ovile reducat; & qui jubet felicem hunc reditum univerſæ Angelorum aulæ gaudiis celebrari. Profecto peccatricem animam hujuſmodi imagines miſericordiæ Dei ſui movere debent; & jure dici poteſt, peccatur, qui poſt hæc deſperat, eſſe mortalium omnium ſtultiſſimus. Verum ne hinc arguaris, peccatorem, qui per temeritatiam in hac bonitate confidentiam in ſuis ſceleribus

perſeverat, minus ſtultum eſſe; divinamq; miſericordiā confidentiæ argumentum eſſe illis, qui nihil ad eam conſequendam conantur. *P. Maſſillon ſermone pro feria ſecunda poſt Paſſionis Dominicam.*

Poſtquam peccavimus, ſingula momenta, quibus vitam producimus, ſunt divinæ miſericordiæ effectus.

Quemadmodum quodvis mortale peccatum meretur mortem, ita tot vitæ momenta, quæ Deus nobis concedit, poſtquam divinam illius majeſtatem offendimus, totidem ſunt miſericordiæ illius erga nos, & bonitatis effectus. In hoc illam agnoſcere deberemus, vivendi rationem mutantes, & juſtitiæ Dei ſatisfacere ſtudentes. Hæc enim mora, ac dilatio mortis effectus eſt incomparabilis hujus miſericordiæ, quæ pro nobis divinæ ſeſe opponit juſtitiæ, brachium illius jamjam ſublatum cohibet, retinetque iræ illius fulmina jamjam caſura, ut aliquod nobis pœnitentiam agendi ſpatium ſuperſit. Chriſtiana veritas eſt, vitam, quæ nobis poſt mortale ſcelus relinquitur, munus eſſe divinæ miſericordiæ, non commune bonitatis ejus beneficium, quæ nobis hanc vitæ prorogationem, ac mortis dilationem concedit, ut oculus aperientes ad ea, quæ nobis impendent, mala, ſalutari pœnitentia omnia juſti furoris ejuſdem ſupplicia evitare poſſimus. *Deſumptum ex ſpecimine eloquentiæ Abbatis de Aubignac.*

Donec vivimus, ſemper in Dei miſericordia ſperare poſſumus.

Væ illis, qui in debitam pœnam contemptus, quo Dei miſericordiam flocci fecerunt, ſubita morte rapiuntur, quin ſpatium habere poſſint ſeſe ad Deum convertendi, ac peccatum relinquendi. Sed donec in terris vivimus, licet pauciſſima vitæ nobis ſupereſſent momenta, certum eſt graviſſimorum ſcelerum veniam obtinere nos poſſe. Quantumvis ſero agatur pœnitentia, S. Hieronymus inquit, dummodu ſincera ſit, ſalvare nos poteſt. Bonus latro in cruce ſuam converſionem incœpit, & ſalvatus eſt: *Numquam eſt ſera converſio, latro de cruce tranſiit in paradiſum.* Unum ſufficit converſioni momentum; & quantulumcumque ſit tempus, ſatis magnum eſt, ut redeamus ad Deum. *Ex S. Chryſoſtomo, homilia ad populum Antiochenum.*

Deus ita peccata noſtra dimittit, ut juxta ſcripturarum verba non recordetur eorum.

Cum Deum læſimus, nobiſcum in gratiam redit, non ex parte, neque ea dimidio, neque aliquot ſolum gradibus ad nos accedens, ſe omnino, integramque nobis gratiam largitur, omnia obliviſcitur; omnia dimittit. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis,* ait ille, Ezech. 18. *omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor.* Omnia æterna oblivione obruuntur; commiſſio, omiſſio, actus, habitus, infirmitates, errores, rebelliones, atrocia crimina, omnia remittuntur. Ubi abundavit peccatum, gratia ſupervenit, & ſuperabundat; & reconciliatio adeo perfecta eſt, ut hic Deus miſericordiæ gaudium ſuum ſectetur, totumque cœlum ſecum jubeat congaudere. *Auctor Anonymus.*

De peccatorum venia.

Ego ſum, inquit Deus per Iſajam, c. 25. & 28. *ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates tuas propter me. Ego ſum:* His verbis peculiarem denotat characterem, qui uni convenit ſibi. Unus Deus tanta facilitate tam gravia remittit peccata; Deus unus omne remittit debitum talenta decem millia debenti: *Ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates tuas.* Quod deletum eſt, non videtur ultra; argumentum, quod completa, ac integra venia eſt, & debitum omne dimiſſum: *Propter me.* Non alia quærenda ratio eſt hujus veniæ adeo generoſę, quam bonitas Dei. Servus evangelicus nihil ſuo regi tribuit: ſi rex omne debitum remittit illi, hoc unice opus eſt miſericordiæ ipſius. Rea, inquit evangelium, miſertus eſt. Noverat David quam late pateret bonitas Dei, hunc deprecatur, ut a peccatis ſuis faciem averteret: *Averte faciem tuam a peccatis meis,* omnesque ipſius iniquitates deleret: *& omnes iniquitates meas dele....* Deus paratus eſt, ut quæ debeamus illi remittat; nihil hac veritate certius; verum nihil æque certum, quam quod hæ promiſſiones eos tantum peccatores reſpiciunt, qui e peccatis emergere cupiunt. *Lambert, homilia 75. in diem feſtum Sanctiſſimæ Trinitatis.*

Miſericordia, & clementia, qua ſalvos eſſe uluſ eſt cum peccatoribus.

Ullane in evangelio occurrit veritas apertius notata, quam efficax Jeſu Chriſti deſiderium, quo flagravit, & flagrat adhuc peccatores ſalvos faciendi? *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores.* Matt. 9. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Matth. 11. Exemplum ejus nonne fuit verbis ejuſdem conforme? Ex omnibus peccatoribus ad eum redeuntibus, aliquem ne repellit, atque contemnit? Nunne illos conſolatur, nonne illos contra Phariſæorum criminationes tuetur, & protegit? modo illis dicit: ſanus factus es, jam noli ulterius peccare; modo, confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Quænam verba majus afferre ſolatium poſſunt? quænam agendi ratio erga peccatores mitior, atque indulgentior! Illos fugientes perſequitur, ſui oblitos revocat, miſericordiam implorantes ita exaudit, ut oblectetur ſuum, totiuſque cęleſtis aulæ pro unius peccatoris pęnitentia magis quam pro plurimorum juſtorum fidelitate, ac perſeverantia gaudium oſtendere. *Specimen ſermonum pro tertia poſt Pentecoſtem Dominica argumento 3.*

Præſumptio in Dei bonitate, ac miſericordia.

Deus bonus eſt, non diffiteor; verum putas ne in illo ſtupidam, ſenſuque carentem eſſe bonitatem? Bonus eſt Deus: quibus autem? Iſraeli, cor rectum habenti, neque confidentiam ſuam temere in ignava bonitate conſtituenti. *Quam bonus Iſrael Deus, iis, qui recto ſunt corde.* Sed in quam ſcelerum abyſſum ruit, qui divina fretus bonitate, confidens, atque ſecurus ſeſe vitiis ingurgitat? Non majori cum periculo, inquiunt, multa, quam pauca ſcelera committimus, gravioribus noſmet abdimus flagitiis, quam levioribus adhæreamus: Dei ſufficit miſericordia, ut utrorumque veniam conſequamur. Hinc autem quomodo impietati laxantur habenæ? quomodo in omne nefas ruitur? Heu Frater, S. Paulus *ad Rom.* 2. exclamat; ne Dei patientia te ad impęnitentiam trahat; ideo patiens eſt, ideo te ſuffert, ac tolerat: *Patientia Dei ad pœnitentiam te adducit.* Contra hujuſmodi profecto peccatores, quos divina miſericordia in peccatis audentes efficit, Apoſtolus hæc terribilia verba pronuntiat: *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Sermo manuſcriptus.*

Omnis fiducia in Dei miſericordia conſtituenda eſt.

Diſſimulare non licet; ſi noſtra dumtaxat intueremur peccata, non injuria in deſperationem decideremus: ſin autem ſanguinem, mortemq; Jeſu Chriſti reſpicimus, magnum ſpei noſtræ myſterium; corda noſtra ab his deſperationis ſenſibus prorſus erunt aliena: *Deſperare utique potuiſſem propter omnia peccata mea, niſi Verbum tuum, Deus meus, caro fieret, & habitaret in nobis,* S. Auguſtinus ait. Præteritorum ſcelerum meorum imago me quidem perterret, Sanctus hic addit, & ſi oculos in mea tantum flagitia conjicerem, de divina miſericordia fortaſſe diffiderem; ſed Jeſus Chriſtus in cruce omnes metus meos diſſipat, & ſanguis ejus cor meum confirmat. Si me tamquam dæmonis, cui me peccata mea tradiderunt, mancipium ſpectarem, non alium criminum meorum exitum expectare poſſem, quam infernum; ubi vero cogito, me Jeſu Chriſti membrum eſſe, ejuſque ſanguinem in venas meas defluere, tunc non ſpe hac confirmari nequeo, ipſum mecum ſua uſurum miſericordia... Quæcumque peccata patraſti, S. Baſilius inquit; eorum numerus, & magnitudo poteſt inveniri; at divinæ miſericordiæ fines inveniri non poſſunt. *Abbas de Breteville libro cui titulus: Eloquentia Eccleſiaſtica, & Forenſis lib. 4.*

Quomodo de divina miſericordia diffidimus.

De bonitate, & miſericordia Dei diffidimus, cum ſcelerum noſtrorum pondere obruti, vel ad extrema quædam redacti, unde humana ope nequaquam eripi poſſumus, animo deficimus, vel labimur in deſperationem; quaſi miſericordiam illius non ſatis magnam arbitraremur, ut nobis parcere poſſet, vel brachium illius non ſatis validum, ut nos ex ea calamitate, in qua ſumus, poſſet eruere. Ita Cain, quin peccatum ſuum coram Domino confiteretur, non aliud reſpondit, niſi majorem eſſe ipſius iniquitatem, quam ut veniam poſſet obtinere. Ita Saul quin accepta clade uteretur, ut rediret ad Deum, gladio ſe ipſum confodit, & Amalecitæ manu ſibi mortem conſcivit. Ita Judas, quin ad divinam confugeret miſericordiam, cujus toties expertus fuerat effecta, omnem abjecit ſpem, ac ſe ipſum laqueo interemit. *Abbas de Monmorel, homilia in primam Quadrageſimæ Dominicam.*

Graviſſime miſerentur eo quod divinæ miſericordiæ opus infernum evaſimus.

Toties infernum meritus ſum, quoties mortalia peccata commiſi, ac Deus me toties inde eruit, quoties

illum

Digitized by Google

illum meritus ſum, & ipſe me æternis ignibus non addixit. Quam igitur ſependeſe gratiam poſſum Deo, qui ex tanta calamitate me eripuit? Si Deus modo erueres e a inferni flammis damnatum iiſdem excruciatum, quas illi haberet, ageretque gratias? Numquid minus teneor ego, ab illis ignibus præſervatus? Num minorem illi gratiam debeo? Quot ibi torquentur miſeri, ob unum dumtaxat mortale ſcelus illuc in præceps dati? Ego vero poſt ſexcenta nondum damnatus ſum; o ſummam Dei miſericordiam! undenam tanta illic quidem auſteritas, hic vero miſericordia? Nihil ſcio: hoc unum ſcio, me hanc bonitatem nequaquam fuiſſe promeritum, & illa ſeveritate in miſeros magis commendari hanc Dei clementiam in me; meque inexcuſabilem fieri, ſi me ingratum præbuero. *P. Nepveu tomo 2. Chriſtianarum conſiderationum.*

O potentiſſimam rationem, qua ad pœnitentiam peragendam inflammer! Dicere poſſum cum Job c. 17. *Infernus Domus mea eſt:* eo in loco torquendus eſſem, ſi meritis me Deus affeciſſet ſuppliciis. Ita ſane; ignea illi, opprobria, æterni cruciatus eſſent pars mea, ſi Deus non miſericordiæ magis, quam juſtitiæ ſuę, criminumque meorum voci aures præbuiſſet. Æque ne ſubeundæ ſunt mihi cruces, quas divina immittit Providentia, cogitanti, has mihi irrogatas pro æternis ſuppliciis, quę meritus ſum? Pęnitentis vitæ humiliationes graveſne mihi videri debens cenſenti, has locum obtinere opprobriorum æternorum, quibus eſſem adjudicandus? Hæc omnia levia, & ſuavia videri debent homini, qui infernum, & meritus eſt, & meditatus. *Idem.*

Dei miſericordiam beati in cœlo admirantur, & celebrẽt. Paradiſus ſedes eſt, ubi divina miſericordia magis effulget; beati illam ſingulari ſtudio admirantur, celebrant, eique gratias agunt: omnes ejuſdem theſauros apetiunt; omnem illius rationem ſcrutantur, omnes illius experiuntur affectus. Illos rapit, illos transfert, illos ineffabilibus cumulat deliciis. Hæc illos ad ſupremum, quo perfruuntur bonum, adduxit; hęc illis aditum reſeravit; hæc ſedem illis ibi conſtituit; hæc certam hanc illis effecit poſſeſſionem. Quamobrem æternis eam laudibus celebrabunt, ac indeſinenter clamabunt: *Miſericordias Domini in æternũ cantabo.* Pſ. 88. *Liber cui titulus, Animadverſiones in varia religionis, Ethicæq; arg.*

Actus Spei, & confidentiæ in Dei miſericordia. Ne permittas o Deus, me teterrimæ hujus ingratitudinis ſeruum fieri, ut de tua bonitate diffidã. Licet peccatorum meorum me terreat pondus, licet dęmones mihi metus, ac timores incutiant; ſperabo Domine in tua miſericordia, & non os tantum meum, verum etiam oſſiũ meorum, ut Propheta loquitur, medulla, venarũq; mearum ſanguis jugiter dicent, tu Domine unica es ſpes mea, unicum refugiũ meum; in te ſpero, neq; confundar ũquã. Licet in ũbra mortis incedetẽ, licet totus infernus in meum conjuraret interitum, nihil timebo; quia proteges eos, qui ſperant in te. *Auctor Anonymus.*

Quomodo conſolari poſſimus peccatorẽ de divina miſericordia diffidentem. At enim, infelix peccator ſum; verum neſcis, & Salvator nonne explicitis verbis profeſſus eſt, ſe in mundũ veniſſe ob id unum, ut quæreret peccatores; & quia interitus eorum miſertus eſt, ideo de cęlis in terras deſcẽdiſſe? Alioquin quid illius eſſet miſericordia? Peccata mea, inquies, gravia ſunt; numquid gravia magis ſunt, quã Dei miſericordia ſit magna? Nonne peccatorũ noſtrorũ multitudo, & enormitas miſericordiæ hujus gloriã cõmendat? Inſtabis fortaſſe, te nimis diu hac abuſum fuiſſe confidentia; eſto; verum faceberis etiam, diuturnũ hunc abuſum oſtendere, te ab eadem amari; alioquin tamdiu paſſa non fuiſſet contemptus, ac rebelliones tuas; illa ad hanc uſque diem tanta cum patientia te non expectaſſet; & poſt hæc potes adhuc de hac miſericordia diffidere? Quanam argumentandi regula deſperationis cauſam deſumis ex tot monumentis amoris, ac benevolentiæ, quæ Dei miſericordia tibi conferre non deſtitit? *Idem.*

Dei patiẽtia non diu præſtolata eſt. Peccator, qui nimis diu per latas deerraſti vias, quæ ducunt ad mortem, ſi nondum periiſti ut longe plurimi; opus eſt miſericordiæ, quæ te licet ingratum, perfidum, rebellem ſemper expectavit. Feſſus hic Deus ſuper oram putei Jacob ſedit expectans donec tu quoque, ut olim Samaritana mulier, accederes, & ex eo peteres aquam in æternam uſque vitam ſalientem. Tot licet graviſſima patraſſes peccata, quorum clamor, ut olim Sodomæ, & Gomorrhæ in cœlum uſque aſcendit; patiens hic Deus ſe deſcenſurum ais, atque viſurum: *Ex Dictionario morali, ſermone primo de miſericordia Dei.*

Tota hominum patientia cum patientia Dei comparari non poteſt; non ſecus nulla proportio eſt inter injuriam, quæ creaturæ infertur, & eam, quæ contra Creatorem committitur. Deus autem videt omnia crimina, quæ contra divinam ſuam majeſtatem patrantur; & quemadmodum inde maximo dolore afficitur, poſſet ſimul ultionem repoſcere, niſi ille noſtrarum ærumnarum miſertus ſequi mallet mitem ſuæ bonitatis inclinationem, quam ad terribiles juſtitiæ ſuæ effectus gradum facere. Hinc quidem videt quanta ſibi homines debeant, quia illos creavit, atque ad ſupremam evocavit felicitatem; inde vero ſummam eorum conſiderat ingratitudinem, & peccata omnia, quæ committuntur contra ſe in omnibus mundi locis. Videt blaſphemos, perjuros, homicidas, animas iniquitati mancipatas. Videt aras ſuas pollutas, myſteria contempta, fideles ſervos exagitatos, omneſque leges ſuas a monſtris impietatis violatas. Dicamne eodem oculo intueri domi ſuæ, atque inter fideles, homines terrena tantum cogitantes, quaſi alteram futuram vitam neſcirent; proditores, infideles, qui gratias ipſius aſpernantur, legeſque contemnunt, homines avaritiæ, & ambitioni inſervientes? Dicamne, oculum hunc intimas cordium latebras perluſtrantem in conjugiis infidelitates, in familiis inimicitias, in regnis ſeditiones, in foro rapinas, in templo atque ſanctuario hypocriſim, & irreligionem proſpicere? Deus hæc videt omnia, & licet inde affici nequeat dolore, tamen ſuccenſet; ita ut niſi major illi, quam nobis, eſſet patientia in perferendis injuriis, jampridem brachium illius, quod pluribus armatum eſt fulminibus, nos præcipites in abyſſum protrubaſſet, ac cœlum, terramque ſubvertiſſet, ut nos ſub eorum ruinis obrueret. Nos patitur tamen, peccata noſtra diſſimulat, ut ipſe ait in ſcripturis, ut nobis pœnitentiæ ſpatium relinquat. O miram Dei patientiam, quam tot indignitates, atque contumeliæ labefactare non poſſunt! *P. Mancorps ſermone de miſericordia Dei.*

Dei patiẽtia in hominum ſceleribus perferendis.

Quodnam majus divinæ miſericordiæ inveniri poteſt exemplum, quam in Crucifixo? ſed ubi alterum invenietis exemplum, quo melius divina probetur juſtitia? Quomodo poſſumus non ſperare in Deo, qui pro nobis proprium filium ſuum ſacrificavit? verum quomodo poſſumus etiam illum non timere, quandoquidem ita illi diſplicuit peccatum, ut illud punire debuerit in filii ſui perſona, quem æque ac ſe ipſum amabat? Si bonus latro bene moriens poſtquam male vixerat vobis ſpem facit, mortem veſtram non fore infelicem; malus latro male moriens licet ad latus quidem Salvatorem habeat, ad pedes vero beatam Virginem, terrorem vobis incutere nequit? *P. Haineufve libro de ordine, tractatu de prudentia.*

Juſtitia, & miſericordia ſemper ſimul eſſe debẽt.

Tertullianus, cujus ingenium ſemper ad ſeveritatem pronum fuit, paucis verbis tradidit ideam, quam de divina miſericordia habere debemus, illam *Redundantiam clementiæ cœleſtis appellans.* Innuit autem, Dei miſericordiam, non ſecus ac alias illius perfectiones non poſſe aliter concipi, quam per ſuperabundantiam perfectionum. Exempli gratia quid eſt infinitas Dei? Eſt ſuperabundantia perfectionum; ita ut quaſcumq; concipis perfectiones, aliquæ adhuc præter eas, quas concipis, ſuperent. Quid eſt ejus ęternitas? Eſt ſuperabundãtia diuturnitatis ultra omnia temporis ſpatia, quæ concipi poſſunt. Quid ejus immenſitas? Superabundantia præſentiæ ultra mundos omnes poſſibiles. Similiter, quid eſt Dei miſericordia? Eſt bonitatis ſuperabundantia, quæ efficit ut poſtquam decies centena peccatorum millia patraſti, ſi alia decies centena millia adjicias, bonitatem habeat, qua tibi parcere poſſit, & gratiam, qua te huic gratiæ diſponat, niſi illi, ut oportet, ſervire renueris. *P. Texier ſermone de peccatoris defectione.*

Magnitudo miſericordiæ Dei.

Præclare animadvertit S. Auguſtinus, duo eſſe, quæ hominem perdunt, alterum quidem in tempore, alterum in æternitate. Diffidentia de bonitate, ac providentia Dei hominem in tempore miſerum facit. Quid non

Divinæ miſericordiæ præſumptio.

adfert in ſcripturis Deus hominem perſuaſurus, ut pro terrenis negotiis in ipſius providentia confidat, & in ea familiæ ſuæ fundamentum conſtituat? Attamen homo ſemper hac in re diffidit; ſed quod ad æternam pertinet ſalutem, ac peccatorum remiſſionem, nimiam habet in Dei bonitate fiduciam, & fallax hæc confidentia illum perdit, quia eſt cum præſumptione conjuncta. *Idem. Sermone de procraſtinatione pœnitentiæ.*

Fallax peccatorum de divina miſericordia confidentia.

Objicies fortaſſe, infinitam eſſe Dei miſericordiam; verum ignoras ne Dei miſericordiam ſpectari bifariam poſſe, & in ſe ipſa, & in effectibus ſuis: in ſe ipſa infinita eſt; eſt enim ipſe Deus; in effectibus vero finita eſſe poteſt: nonne enim palam teſtatur Scriptura, Deum licet ſummopere miſericordem certum nihilominus conſtituere terminum gratiis, quas nobis conferre cupit? quis autem affirmare audeat hanc non eſſe noviſſimam gratiam, quam hodie nobis offert miſericordia? Cur ergo adeo acceptam, ſanctamq; abjicis occaſionem; cur ſalutis tuæ inimicus es, eo uſque ut reſiſtas, atque adverſeris Deo te inquirenti, ac ut tuæ ſaluti ſtudeas, ſollicitanti? *P. Maſſon ſermone quinto.*

Cum peccatoribus indulgentem eſſe oportet Salvatoris exemplo.

Pius Sanctuſque Abbas confeſſarium quemdam alloquens, hæc illi: *Exprime in te Chriſti affectum*, quandoquidem illius vicem geris: *Miniſter ejus es, qui dives eſt in miſericordia.* Illius locum tenes; illius officio perfungeris: *Noli in alieno præ durus inveniri.* Ne te immitē præbeas in iis, quæ non pertinent ad te: miſericordiam, quam facere potes, tua non eſt, ſed Jeſu Chriſti. Illam ipſe facere dignatur, cui manus illius alligare cupis? cur prohibes, ne miſericors ſit? *Idem.*

Cavendum ne divina abutamur miſericordia.

Vide ne molleſcas audita Dei bonitate, S. Chryſoſtomus inquit. Cave ne in chriſtiana vita tepeſcas eo quod ſummam Dei eſſe audis miſericordiam. Piget Deum te perdere, fateor equidem; attamen ſi vixeris, ut Ethnicis, & carnalibus hominibus mos eſt, niſi in vita tua alios ſecutus fueris canones, quam corruptas mundi ſentētias, fatigari poteſt, imo debet; quia neque negligens eſſe poteſt, neq; injuſtus. Quāvis miſericors ſit, tua puniet flagitia... Quicumq; igitur es, iterum dico: *Vide ne molleſcas audita Dei bonitate.* Ne ignavus ſis in cultu Dei; ne fallacem tibi adſtruas de miſericordia ejus ideam; nihil eſt, quod hæc divina perfectio modo pro ſe nō efficiat, quia nunc regnum ipſius eſt; verū cū tēpus erit juſtitiæ, nihil erit, quod poſterior hæc perfectio cōtra te nō efficiat. *Id.*

Grati animi ſenſus ob eas miſericordias, quibus erga nos uſus eſt Deus.

Animæ bonæ nulla umquam re magis affectæ fuerūt, quam grati animi ſenſu. Videte, quos ſenſus in corde S. Auguſtini exciret gratitudo. Quotidie magnus hic vir ſecus oram abyſſi, unde illum eduxerat Deus, ejus ſcrutatur altitudinem. Quotidie recenti capitur admiratione miſericordiarū, quas in ipſum exercuit Deus. Tunc etiā, o Domine, exclamat, tunc etiā, cū maxime recedebā a te, fugiebā te; monita, gratiaſq; tuas contemnebā, tu me inquirebas, me perſequebaris, nec ceſſaſti, niſi meam ſuperaſti duritiem, ac ad te me reduxiſti. Quomodo grati animi ſenſus erga te meos proferam, quandoquidē illos proferendi cupiditas nova gratia eſt, quam mihi largiris? Nos vero, quibus Deus talia proponit exēpla, cur non eoſdem ſenſus foveamus, quandoquidem eamdem experti ſumus bonitatē? Spiritus igitur noſter deinceps immenſis tantūmodo Dei vacet beneficiis; eorū nūquā obliviſcamur; ſæpius quā fieri poterit, illa mente repetamus; nihil hujuſmodi cogitatione vel jucundius, vel utilius. Commoveātur viſcera noſtra; corda noſtra hos foveāt ſenſus; oſſa noſtra licet ſenſu carentia, ſenſu & ipſa afficiantur, & ut oſſa Prophetæ exclament: *Omnia oſſa mea dicent: Domine quis ſimilis tibi.* Pſal. 34. *Tiberges poſtremo receſſus ſui die, meditatione prima.*

Hominis licet miſericordia major eſt, quam omnium noſtrum peccata.

Hic homo Deus, qui ad homines ſalvos faciendos, & redimendos advenit, non effudit ſanguinē, qui ultionem depoſcat, ut ſanguis Abel; ſed qui miſericordiā rogare nō ceſſat, eāq; ſēper pro peccatoribus rogat, rogabitque. Itaq; illius meritū arctat, qui eā non ſepties, vel ſeptuagies peti ab eo putat; etenim eā ſepties ſeptuagies petit, hoc eſt ſemper, ac pro omni ſcelerum genere; nō ſolum pro communibus noxis, verum etiam pro graviſſimis, qualia ſunt adulteria, parricidia, & alia quæ adhuc graviora ſunt, & magis abominabilia: etenim virtuti ſanguinis, quem per infinitā miſericordiā effudit, nulli ſunt fines, nulla menſura; & fortior eſt, quam omnia ſimul peccata, quæ fingi poſſunt, & quæ maximam infelicitatem conſtituunt. Non igitur credendum eſt, infinitam Dei miſericordiam cum humana miſeria conjunctam, ut Deum miſericordem efficiat, ad eam redigi miſericordiam, quæ ad tempus tantummodo parcat, & quibuſdam tantummodo miſeriis medeatur. *Sarazin ſermone de Jeſu Chriſto Redemptore.*

In hoc Dei effulget miſericordia quod prior peccatores inquirat.

Miratur Propheta, quod Deus non ſolum de homine cogitare, verum etiam ſeſe ad illum inquirendū ſubmittere dignetur; verum magis mirandum eſt, cum ea cōſideratur ratio, qua illum inquirit; primus enim licet Jeſus eum quærit. Evangelium, quod tantopere inimicorum dilectionem commendat, huc non procedit; hoc ab uno Deo, qui infinite miſericors eſt, fieri poteſt. Deus prior peccatorem inquirit; heu! niſi hunc prior inquireret Deus, peccatoris calamitas omni ſpe omnino careret; homo enim ex ſe poteſt quidem a Deo recedere, at ad Deum ex ſe redire non poteſt. Oportet Deum primos movere gradus, ac præcedere; peccator vero ad illum venire nequit niſi invitetur, atque attrahatur. Oportet eum, quem peccatis ſuis inimicum ſibi eſſe juſſit, eidem ſuppeditare, unde leniatur; oportet a Deo peccatorem ad veniam depoſcendam ſollicitari, dummodo in illius recipiendæ ſtatu inveniatur. Quis audiit umquam, ſontem a judice rogari, ut gratiam recipiat? Hoc agit Deus, cum nos ad pœnitentiam invitat. Quis audiit umquam nocentem, oblatam ſibi gratiam detrectare? Hoc tu facis tamen cum rennis agere pœnitentiam, *P. Nepueu tomo 3. Chriſtianarum conſiderationum pro die vigeſima prima Julii.*

Sollicitudo, qua Deus peccatorem inquirit, illius oſtendit miſericordiam.

Deus ſollicite peccatorem inquirit non indigens illo. Quamvis omnes vel in nihilum redigeremur, vel inferni flammis excruciaremur, Deus non ideo vel minus magnus eſſet, vel minus beatus. Attamen eam intuitus ſollicitudinem, qua Deus peccatorem requirit, diceres illius felicitatem ab hominis amicitia pendere. Omnes perditi amatoris curæ, omnes amantiſſimæ genitricis anxietates nequaquam imitantur eam ſollicitudinem, quam præſefert Salvator infidelem perquirens animam, quæ deerravit. Boni paſtoris parabola, & cura, qua errabundam inquirit ovem; ſedulitas, atque ardor, qua mulier evangelica amiſſam drachmam inquirit; alterius quidem intemperans gaudium propter ovis reditum, alterius vero propter drachmam inventam figuræ quidem ſunt, ſed infirmæ illius ſollicitudinis, qua Salvator infidelem inquirit animam, & lætitiæ, qua ob eamdem inventam perfunditur. Verum hæc nonne palam noſtram redarguunt ignaviam, quæ perquiſitionis hujus ardore non tangitur, & quæ fortaſſe inquirentem fallere ſtudet, eique reſiſtit? *Idem.*

Inde vero divinæ patientiæ miraculum creſcit, quod nobiſcum diſſimulare videtur: *Misereris omnium* Sapiens ait, *quia omnia potes, & diſſimulas peccata hominum propter pœnitentiam.* Illud nobis admirationem ciere debet, quod Deus omnia ſcit, omnia poteſt, & diſſimulat. Diſſimulant homines per ignorantiam; namque mali magnitudinem neſciunt, vel per imbecillitatem, quia illud punire, vel coercere non poſſunt. Hæc omnia Deo facilia ſunt, & diſſimulat; immo non diſſimulat ſolum, verum etiam aliquando excuſat.... Ullum ne umquam ſcelus extitit minus excuſabile, quam Judæorum deicidium? Attamen Salvator rationem invenit, qua illud excuſet: Luc. 23. *Pater dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt. Idem.*

Quotum, eis magnus peccatoribus metuere non debeat ad Deum confugere.

Ne metuas quantumvis nefarius ſis, accede veniam petiturus, dummodo cum ſincera hoc fiat pœnitentia, Deum honorat, qui bonitatem illius majorem putat, quam reipſa ſit, vel eſſe queat improbitas noſtra. Verum nonne inſignem Deo inferret injuriam, qui ſibi fingeret irreconciliabile cor in Deo, cujus natura eſt bonitas ipſa? Confidamus igitur in eo, Sancta inquit Thereſia; dolor noſter efficiet, ut ille obliviſcatur ingratitudinis noſtræ; & gratiæ ipſæ, quibus abuſi ſumus, efficere poterunt, ut habeamur tamquam domeſtici, qui eidem inſerviendi honorem adepti ſunt. Si fons miſericordiarū Dei inexhauſtus eſt, & ſi ille non fatigatur donando; nonne infelices eſſemus, ſi fatigaremur recipiēdo, ac in miſeriis noſtris opē illius expaſcere dedignaremur? Peccatum time, antequā illud committas, quaſi Deus illud dimiſſurus non eſſet, ſed poſtquam illud commiſiſti ad Deum tanta accede fiducia, quanta ſi veniæ obtinendæ

certus

certus eſſes. Te pudeat quidem, atque pœniteat, ſed cave, ne ſpem per puſillanimitatem abjicias; ut miſerum eſſe deſinas, ſentienda tibi eſt miſeria tua, non augenda. *P. Dezenne in morali Jeſu Chriſti.*

Videtur Deus juſtitiam ſuam in diſpoſitione noſtra ſtatuere.

Infinitæ tibi, Domine, ſunt perfectiones, omnes æque adorabiles, æque amabiles. Sola juſtitia tua efficit, ut coram te contremiſcam; hæc punire debet iniquitates noſtras, ac de æterno ſtatu noſtro decernere. Verum, Deus, dicere audeo, juſtitiam hanc quodammodo in noſtra voluntate conſtituis: nobis permittis illius ſententias, & flagella moderari; illam ſeveram, mitemque facis, prout libertas noſtra gratiis tuis utitur, vel abutitur. Nonne lætandum nobis eſt, quod tu virtutem debeas remunerari? Sed peccatores ſumus, & æquitas tua terrore nos replet.. Non dcero illi reverentiæ, qua coram te annihilare me debeo, ſi quamvis peccator iterum dixero, te ita æquum eſſe, ut te cogere nequeamus, ne ſis, niſi ut nos perfecte beatos efficias? Scimus, te nihil nobis debere, ac ne poſſe quidem nobis debere. Verum eſt tamen, te nequaquam juſtum fore in interitu noſtro, niſi ad id noſtra te peccata coegerint. Teneram miſericordiam tuam exerces, quia vis; terribilem vero juſtitiam tuam non exerces, quia nolumus; ſatis eſt, non peccemus: tu vero in nos non eſſe miſericordem non poteris..... Crimina noſtra ſunt cauſa, & inſtrumenta ultionum tuarum. Nihil mihi metuendum eſt, immo vero omnia abs te ſperanda, ſi ubi peccata mea rite expiavero, deinceps voci tuæ me fidelem præbuero. *Liber cui titulus: Animadverſiones in varia Religionis, Ethicaque argumenta, tomo ſecundo.*

Peccator adhibet omnium miſericordiarum Dei erga ſe.

Peccator nonnumquam in peccato ſuo perſeverat, quia ſperat miſericordiam, quam mereri negligit; manifeſta eſt ejus præſumptio. Nonnumquam ſe non convertit, quia ſe credit dignum miſericordia, quæ illum repellit, ac longius arcet: graviſſima eſt iniquitas ejus. Dolet, quod non experitur effectus hujus bonitatis, quæ illum ſalvum facere vult; ſed vivit adhuc, ut illos petat, & obtineat, ſi ei opus eſt, illos petierit. In ipſo igitur poſitum eſt illos recipere; & querela ipſius ingratum ejuſdem animum oſtendit. Dolet, quod præterita peccata divinorum beneficiorum curſum retardarunt: Deus paratus eſt, ut peccatorum ejus obliviſcatur, ſi ille pœnitere voluerit. Incipiat hodie peccator bene vivere; hoc poteſt: non poterit deinceps neque ſe ipſum, neque alios earr, per quam immutatus fuit celare miſericordiam. Si ſola ipſi mens, ſolum ineſſet deſiderium ad frugem redeundi, Deum erga ſe bonum experiretur; ſin autem reipſa ad frugem redierit, nonne vitæ ſuæ converſione ineffabilem Dei erga ſe miſericordiam celebrabit? Si tamquam amicus haberi vellet, donec obdurato animo ſe illi præbet inimicum, extrema ſane illius eſſet inſolentia. *Idem.*

Peccator injuria de divina miſericordia diffidit.

Peccator, qui ſincera ducitur pœnitentia, & nihilominus de divina diffidit miſericordia, perperam argumentatur. Quiſnam illum evocavit longius in dies aberrantem? Quis excitavit eum alto demerſum ſomno? Quis illum gratiis prævenit, cum illas ne petere quidem in animo ipſi erat? Nempe ipſe ille Deus, a quo putat ſe recipiendum non eſſe, cum in illius brachia ſe conjecerit, a quo autem ſibi negandas arbitratur veniam, opemque flagitanti; quem non miſerturum credit, cum illi miſeriam ſuam repræſentaverit. Rediiſſet ne cum illo in gratiam Deus, ut illum deſereret? illum immo adhuc inimicum deſeruiſſet. Quid cogere potuiſſet Deum, ut ipſum beneficiis ornaret ſuis, niſi deſiderium affatim illius lucrandi, priora majoribus cumulando? Intererat ne Dei ejus diſſimulare flagitia, ut illius rationem haberet? Numquam potiori jure illius obliviſci potuiſſet, quam cū in ſceleribus volutabatur. Numquid illum in ſalutis viam revocaſſet, ut perderet? Qui hæc negaverit, næ ille rationi æque ac fidei facit injuriam. *Idem.*

Deus de ſuo bonus eſt, de noſtro juſtus ex ſen. Tertulliani.

Si Deum in natura ejuſdem ſpectemus, non aliud eſt, quam bonitas, & miſericordia; *Deus de ſuo bonus eſt*, inquit Tertullianus. Divinæ hujus naturæ ratio ſumma bonitas eſt, & ad benefaciendum inclinatio; ex infinito hoc miſericordiæ theſauro gratias haurit, beneficia, benedictiones, & præmia; pœnas vero, atque ſupplicia, quibus peccatum punit, noſtra illi nequitia, & ingratitudo miniſtrat. Juſtus eſt, quia nocentes ſumus; nos illi arma ſuppeditamus, quibus nos puniat: *Deus de ſuo bonus eſt, de noſtro juſtus.* Verum Deus hic licet bonus, atque miſericors, ſeverus, & inexorabilis fit, cum punire debet in peccatore ſuæ miſericordiæ contemptum. Ad peccatorem vero convertendum quid intentatum miſericordia relinquit? illum in ipſa iniquitatis ejuſdem abyſſo perquirit; illum inde reducit, animæque illius vulneribus mederi oblectatur &c. *In ſpecimine ſermonum pro Adventu.*

Juſtitiæ divinæ fines non licet ac miſericordiæ fines ſtatuere non poſſumus.

In Deo ea tantum novimus attributa, quorum infinita eſt magnitudo; ita ut cum miſericordiæ illius nullos ſtatuere fines poſſimus, nullos quoque ejuſdem juſtitiæ terminos poſſimus invenire: veluti cum duo æqualia pondera æquis pendent in lancibus, neque alterum attingi poteſt, quin alterum moveatur, hoc ipſum de miſericordia, & juſtitia Domini poteſt affirmari qui alteram laceſſit, alteram quoque lædit. Ita cum Propheta inquit, ſe in æternum Domini miſericordias celebraturum: *Miſericordias Domini in æternum cantabo*; hoc ad duo longe diverſa tempora eſt referendum. Etenim donec in terris ſumus, S. Gregorius ait, lenire poſſumus iram Dei, quem non videmus; ſed cum ad tribunal ejus, & coram ipſo prodibimus, juſtitiam illius flectere non ultra licebit. Hinc illa in omnibus vitæ operibus diffidentia, & ſalutaris ille timor, qui inceſſerat Job, cum ob infirmitates ſuas rubore ſuffuſus, Eheu, Domine, clamabat, c. 9. omnes actiones meas intuitus contremiſco; ſcio enim poſt mortem nullam peccatori ſperandam eſſe miſericordiam: *Verebar omnia opera mea, ſciens, quod non parceres delinquenti.* Hinc illa difficultas, qua Propheta ſolum irati Dei adſpectum ſe nequaquam ferre poſſe timebat. Hinc illa deſperatio reproborum, qui nullam in miſericordia ſpem invenientes, in nihilum redire cupiunt, ac montes ipſos orant, ut in caput ſuum ruant, perinde ac iſtud unicum ſit malorum ſuorum remedium, unicumque ſuarum pœnarum ſolatium. *P. Maſſillon ſermone de extremo judicio.*

Deus non minus juſtus, quam bonus eſt.

At enim Deus bonus eſt; & quia bonus eſt, gloriæ tibi vertis nequitiæ tuæ addere cumulum? illum in ipſa ejuſdem miſericordia laceſſis; illius patientiam, ac lenitatem in ludibrium vertis? Recordare, ſi bonus eſt, non minus juſtum eſſe, & quia juſtus eſt, ſumma cum ſeveritate crimina tua puniturum. Ille nullam erga te miſericordiam habebit, quia tu nullam illius rationem habuiſti. Eheu fratres, nimis arcta Dei eſſet poteſtas, niſi aliquod ſaltem ſibi reſervaſſet tempus, quo acceptas contumelias ulciſceretur. *Idem.*

Juſtitia miſericordiæ ſuccedit.

Sanctus vir Job de extrema impii calamitate verba faciens, *cap.* 24. quodam utitur verbo, quod imprecationem ſapere videtur, quamvis re ipſa non aliud ſit quam vaticinium eorum, quæ aliquando eventura ſunt peccatori Dei miſericordiam contemnenti. *Obliviſcatur*, ait, *ejus miſericordia*, innuens hoc graviſſimum eſſe, quod poſſit accidere, malum. Sed alter Propheta eodem juſtitiæ zelo ſuccenſus contra petit, ut Deus ſuas contra peccatorem ultiones exercens miſericordiæ ſuæ recordetur: ita enim nonnulli hæc explicant verba; *Cum iratus fueris, miſericordiæ recordaberis.* Habac. 3. Hæ duæ ſententiæ eadem in ſe ſibi adverſari videntur; verum operoſum non eſt eas conciliare; utraque enim mirum in modum, licet diverſa ratione iræ, juſtitiæque divinæ magnitudinem exprimit. Prior quidem petendo, ut miſericordia obliviſcatur peccatoris, quaſi ad nihilum redacti; altera vero, ut Deus ejuſdem reminiſcatur miſericordiæ, cum conſilium inierit de peccatore pœnam repoſcendi. Illa in oblivione repræſentat peccatorem derelictum, ac ſine ulla exceptione traditum poteſtati meræ, & rigoroſæ juſtitiæ. Hæc in recordatione nobis oſtendit cauſam hujus ſeveritatis, omni miſeratione carentis. Illa petit, ut miſericordia ne meminerit quidem peccatoris, ne illius miſereatur; hæc, ut in memoriam revocet eas, quas erga hunc ingratum miſericordias exercuit, ut vehementius iram Dei in illum accendat. *Sermo manuſcriptus.*

Quoties conqueſtus eſt Deus cū Moyſe, a quo omnia

Vult Deus cogi ad misericordiam exorando.

premebatur, ſibique vis inferebatur, prohibente, ne iraſceretur contra populum, a quo ſemper contumeliis afficiebatur: *Dimitte me, ut iraſcatur furor meus &c.* Exod. 32. Ne prohibeas Moyſes, furorem meum contra hos rebelles ſævire, adeo ſapienti duce protſus indignos. His verbis iram quidem oſtendebat ſuam, verum nihilominus facile intelligere poterat Moyſes, preces remittendas non eſſe; quod docuit eventus; quandoquidem paſſus eſt Deus ſe precibus illius ſuperari. *Idem.*

Adhortatio ad Dei miſericordiam expetendam.

Audite, fratres mei, quorum ſalus mihi mea ipſa eſſe debet antiquior; audite hodie vocem Dei, & nolite obdurare corda veſtra. Deus ille, quem injuria effeciſtis, habet adhuc ſepoſitas gratias. Quemadmodum bracchium illius abbreviatum non eſt, ita paratus eſt, ut ſe flecti veſtra pœnitentia, lacrymiſque permittat. Diuturna patientia, qua vos in præſens uſque tempus ſuſtinuit, vobis argumentum eſſe debet, ac tutum pignus gratiæ obtinendæ. Licet judex ſit, licet graviſſima ſint veſtra ſcelera, habet adhuc erga vos patris, & amantiſſimi patris charitatem. In peccatoribus, ac in omnem libidinem æquo effuſioribus, oblectatur ille miſericordiæ ſuæ gratias effundere, ut magis eluceſcant. Quantumvis neſaria vita veſtra extiterit, vos ipſi eligi ad id poteſtis, & quis ſcit, utrum qui ex vobis majori impietate antecellunt, ad id electi jam fuerint? Fieri poteſtis vaſa electionis. Ad illum accedite, humilique confeſſione horribilis cæcitatis, ad quam vos peccatum veſtrum redegit, licet peccatores voſmet eo in loco ſtatuite, ubi coram illo gratiam invenire valeatis; converſio veſtra illius quidem erit gloria, Eccleſiæ vero illius ædificatio. Nomine tuo loquor Deus; neque longius quam par eſt provehere mihi videor ideas clementiæ tuæ, quas illis adſtruo, quia infinite adhuc ſuperat omnem charitatem qua illos complector. *P. Bourdalove in variis ſermonibus ejus. Adventu ſecundo, ſermone de extremo judicio.*

Falſa & ſæva, quam plerumque de divina miſericordia concipiunt.

Affirmare poſſumus fideles in peccatis ſuis retineri, & confirmari fallaci divinæ miſericordiæ idea. Concipitur enim veluti imbecillis bonitas quædam, divina magnitudine indigna, ſanctitati illius indecora, juſtitiæque ejus contumelioſa: unde ſequitur, quod in peccato perſiſtere, quia Deus miſericors eſt, idem eſt, ac quantum in nobis eſt, illum iniquitatis noſtræ conſortem efficere. Verum majorne inferri poteſt divinæ huic bonitati contumelia, poſt talem offenſam contra illius miſericordiam? Quodnam igitur noſtrum erit perfugium? Hoc autem nobis terrorem debet incutere, quod eo tempore, quo Deus irritatus ex omnibus pœnas depoſcet, non miſericordia minus, quam juſtitia illatas ſibi injurias erit perſecutura. Nihil flectere poterit Deum hunc ira ſuccenſum, qui ſeveriſſimis pœnis ſecreta ſimul, & publica peccata perſequetur. *Abbas de Monmorel, ſermone in primam adventus Dominicam.*

Per præſumptionem, ac divinæ miſericordiæ diffidentiam æque a recedimus a Deo.

Cum iniquitas vulgo ſoleat eſſe cum mendacio conjuncta, mirum non eſt, quod adeo frequenter ſibi adverſetur, & peccatores quotidie adhibeant rationes protſus oppoſitas, ne pœnitentiam agere teneantur. Præſumunt alii, omnia peccata ſibi a Deo eſſe dimittenda; alii e contra ſibi perſuadent futurum ut numquam ſibi pateat Deus. Primi per præſumptionem, poſteriores peccant per puſillanimitatem; ſed utrique a Dei viis æque recedunt. Qui enim præſumunt falſa, quam habent in Dei miſericordia, confidentia ad Deum impune lædendum abutuntur: puſillanimes vero de divina bonitate deſperantes, inde prætextum arripiunt in pravis habitibus ſuis permanendi, ac ſeſe cupiditatibus omnibus mancipandi. *P. Girouſt in Adventu, ſermone de ſpe Chriſtiana.*

Deus miſericors eſt noſtri, cum indigni eſſemus miſericordia.

Ad magnitudinem divinæ miſericordiæ agnoſcendam ea repetenda ſunt tempora, quibus omnes damnati eramus, & ubi nullum liberatorem merebamur. Liberator hic nobis ab ipſis mundi primordiis promiſſus fuit, & illius mittendi conſilium ante omnia ſecula initum fuit; at miſericordia hæc non eſt meritis noſtris accepta referenda. Si Deus ſanctitatem, ac juſtitiam tantummodo conſuluiſſet, illos in eorum iniquitatibus reliquiſſet, eoſq; puniſſet, quin nos converteret, ideoq; æternis illos damnaſſet ſuppliciis. Angeli in infernum præcipites dati infelicitate ſua docent, qualis noſtra futura fuiſſet. Per impœnitentiam ſuam nos erudiunt, quid noſtra futura fuiſſet inobedientia; & quod fruſtra tot ſæculis patiuntur, nobis oſtendit, quam ſteriles, omniq; fructu carentes hactenus fuiſſent clamores, lacrymæque noſtræ eas inter flammas, quibus uruntur. Quemadmodum Chriſtiani efficimur, ſtatim ac in lucem editi ſumus, ac de evangelicis promiſſionibus tunc verba nobis fiunt, ubi per ætatem illa intelligere poſſumus, ita perraro accidit, ut cogitemus, nos eſſe potuiſſe ſine mediatore, ac ſine ulla ſpe ſalutis. *Ex libro, cui titulus: Tractatus de oratione.*

Mirum eſt, quod Deus erga peccatores ſit adeo miſericors.

Si peccator juſtam habet ideam de ſcelerum ſuorum enormitate; admirari profecto debet, quod Deus parcendo paratus ſit: neque mirum nobis accidere deberet, ſi ille deſperaret de gratia, niſi propoſita damnationis pœna Deus illi imperaſſet, ut in ſua miſericordia confideret. Peccata illius adeo nefaria ſunt; ille per nihilum ſuum adeo procul abeſt a Judicis ſui magnitudine: adeo contemptibilis, & miſericordia indignus eſt, ut Dominus ejus, qui ab eodem contumelia effectus eſt, jure illum tamquam malum deſereret famulum, cujus ſalutem, vel interitum nullo habet in diſcrimine. Sed fides credere nos cogit, illum donec vixerit, poſſe petere, ſperare, & obtinere ſcelerum ſuorum remiſſionem. Hæc Domini indulgentia ſi in omni extenſione ſua, omnibuſq; ſpectetur circumſtantiis, aliquod nobis videbitur religionis noſtræ myſterium ex iis, quæ difficillime comprehenduntur. Non ſatis fuit Deo veniam promittere peccatori, ſeſe ad illam recipiendam diſponenti; ut hanc illi concedat, non aliud petit, quam quod ab illo maxime pendet: voluntatem videlicet, quam gratia ſua excitare, ac fovere promittit. *Liber cui titulus: Animadverſiones in varia religionis, Ethicæque argumenta tomo 3.*

Quo animo affectus eſſe debeat peccator erga Deum qui in ipſo tanta utitur miſericordia.

Si peccator paullo ſerius attenderet divinæ erga ſe miſericordiæ effectus, nonne ſenſu carere exiſtimandus eſſet, ſi illis minime afficeretur? Non denegat illi Deus gratiam, quæ neceſſaria eſt, ut ſeſe colligat, ipſumque criminum ſuorum pœniteat; hoc jam eſt bonitatis argumentum, quo ille naturaliter eſſet afficiendus. Quis inimicus, alioquin ex ſe ſpectabilis, primos movere gradus vellet, ut eum, a quo læſus fuerit, cogeret adniti, ut a capite ſuo juſtam illius ultionem averteret? Dei clementia longius procedit, eamque ille quodammodo in peccatoris voluntate conſtituit. Quid ab illo petit, ut eidem parcat? Dolorem, quo ſua deteſtetur crimina. Numquid peccatori nimis grave poteſt videri, quod hic a ſe auferendus ſit error? Nonne illum ad id propria utilitas cogit? Perire non vult; nondum ita ſpem omnem ſalutis abjecit, ut data opera cœlum abrenuntiare velit ultro in infernum prolapſurus. Peccatum ejus nonne deteſtabile eſt propter ingratitudinem, perfidiam, nequitiam, quæ in illud eum impulere? . . . . Dei læſi miſericordia nequaquam hos benevolentiæ ſuæ cancellos conſtituit; vult ad hæc ut quodammodo in peccatoris facultate ſitum ſit ſua regere beneficia. Fit magni liberalis, ac tenera, prout peccator majorem acerbioremque dolorem experitur; eique libentius parcet, quo minus ſibi nocens condonabit. Cum autem illum ſincere pœniteat (cur vero hac fretus miſericordia illum ex animo vere contrito non pœniteat?) ulliuſne rei habere debet rationem, ex quo ſcelus ſuum odiſſe decrevit? Cur enim conceptum ſui criminis horrorem imminuat? Dei miſericordia ex doloris illius magnitudine ſua metitur ſolatia, blandimenta, beneficia. Nonne igitur admodum infelix eſt, ſi fuerit in cauſa, ut illa ſuam inhibeat bonitatem, ac deſiderium, quo tenetur, eum gratiis ſuis cumulandi? *Idem.*

Deus miſericors eſt, verum nequit ſuſtinere quo minus peccatum oderit, ac illud puniat.

Arduum eſſet aliquid ſibi fingere, ultra ea, quæ Deus facit, ut ſuam peccatori teſtetur miſericordiam, niſi ab illo injuſta exquiratur impunitas, quæ quidem horribilis blaſphemia eſt . . . . . . Velle Deum peccatoris diſſimulare crimina, & numquam inſigni aliqua pœna in ipſum animadvertere, idem eſſet ac velle ab eo neſaria quælibet ſcelera, teterrimoſque conatus probari. Una hæc cogitatio, quod Judex infinite ſanctus, ac ſa-

piens ſibi permittere queat adeo noxiam clementiam adeoque recto ordini oppoſitam, citra horrorem concipi nequit. Non poteſt facere Deus quominus peccatum oderit, & puniat peccatorem. Verum quomodonam poteſt ille magis ſincerum oſtendere deſiderium, & peccatum prohibendi; & peccatori parcendi? Ante peccatum nos illuminat, nobis minitatur, ut ejuſdem horrorem cieat; nobis animos facit, viresque ſuppeditat, ut de ipſa cupiditate victoriam reportemus; atque contra naturæ ſtudium gratiam, fidem, rationem, conſcientiam armat. Ubi vero peccatum patratum eſt, indeſinenter ob oculos ponit illius turpitudinem, metu graviſſimorum ſuppliciorum, quibus hoc nos objicit ſcelus, perterret; ſexcentis rationibus movere conatur, ut nos veniam ab eo petere cogat. Incredibili patientia præſtolatur, ut noſmet colligamus, noſtrique criminis nos pœniteat: & licet jure nobis ſuccenſeat, præcedit, tenditque manum, ut in miſericordiæ ſuæ ſinu recipiat. *Idem.*

Conſideratio miſericordiæ Dei ab ejus offenſione deterrere nos debit.

Longe magis infidelitates noſtras perhorreſceremus, ſi animum adverteremus ad eam, quam erga nos Deus profitetur miſericordiam.... Deum offendimus, illius legem violamus, irritamus juſtitiam ejus: quæ res illum impellere poſſet, ut nobis veniam elargiretur? Quid intereſt illius utrum cum ipſo redeamus in gratiam; utrum præmiis afficiamur, an pœnis? Quamvis ille magnus ſit, quantumvis a nemine pendeat, nos liberaliter, & peramanter invitat, ut ſibi ſervemus fidem. Sollicitationes, minæ, illecebræ, promiſſiones, nihil intentatum relinquitur, ut eidem adhærere velimus. Quam metuendum nobis eſſet, ne illi diſpliceremus, quandoquidem aliquo habere dignatur in loco eos conatus, quibus illi placere ſtudemus, & adeo libenter noſtra acceptat obſequia? Ut eam, quam nobis elargitur gratiam, rite æſtimemus, ſatis eſt, ſi cogitemus, quid nobis accideret, ſi ille nullo nos in diſcrimine haberet; ac nobiſcum ſe ſe gereret tamquam cum creaturis ſibi inutilibus..... Sufficeret nos ab illo contemni, ac negligi, ut ille nos perderet; niſi ſe ſe ſubmitteret, ita ut in bonorum noſtrorum partem quodammodo accederet, noſtro nos nihilo, noſtræque traderet improbitati, actumque eſſet de nobis. *Idem.*

Deus incomprehenſibili miſericordia nihil prætermittit, ut nos ad ſe trahat.

Deus hic miſericordiæ nihil prætermittit, ut nos ſalvos faciat, & ad officium redire cogat. Si percutit, ideo percutit, ut nobis medeatur; ſi terret, ideo terret, ut parcat; ſi iraſcitur, ideo iraſcitur, ut cum eo redeamus in gratiam, nobiſque oſculum pacis tribuat. Quot moras nectit, nos ad frugem reverſuros ſperans? Qua ſollicitudine ſuam nobis gratiam reddit, ſi nos ſceleris noſtri pœniteat? Quibus nos excipit blandimentis, ſi nos ad illum bona fide revertamur? Non eſt cur omnes bonitatis ejus artes enucleamus; illas intuemur, ſentimus, agnoſcimus. Quomodonam Deus adeo magnus, & a nemine pendens ita operaretur, niſi noſtro afficeretur interitu, niſi nos maximo complecteretur amore? Homo nobis ſimilis, æqualis noſter, dominus paria præſtaret, ut inimicum ſibi iterum conciliaret? Cum damnabit nos Deus, quid illi reſpondere licebit? *Idem.*

Deus Pater dicitur miſericordiarum.

Deus vocari vult Pater miſericordiarum, non autem Pater ultionum; quia pater cum etiam iratus eſt majorem præ ſe miſerationem fert, quam indignationem; quia pater in corde ſuo invenit ſuæ bonitatis principium, & cauſas, & non niſi in ſceleribus filii puniendi, ac ulciſcendi cauſas nanciſcitur. Si Deus noſtri miſeretur; nulla re, niſi ex propria miſericordia miſeretur; nobis benefacit, quia vult; neque meremur, quod nobis benefaciat, niſi quatenus per gratiam beneficiis ſuis dignos nos facit. Miſericordia ejus longiſſime ſuperat illam, quam in optimo, & amantiſſimo liberorum ſuorum patre fingere poſſumus. Non ſolum ſua ducitur natura ad eam, quam nobis teſtatur miſerationem; non ſolum noſtrarum miſeretur ærumnarum, quia ultro ſe ſe iiſdem ſenſibilem præbet; non ſolum in nos flagella diſtringeret, atque nos odiſſet, ſi noſtram tantummodo indignitatem, noſtraque flagitia perpenderet; ſed o ineffabilem bonitatem, quæ amantiſſimorum parentum dilectionem longius excedit! ex infelicitate noſtra, noſtriſque criminibus ſumit occaſionem ſuam erga nos exercendi miſericordiam: ſe ſe eo uſque demittit, ut noſtris ſuccurrat neceſſitatibus, quia miſeri ſumus: odit peccatum noſtrum, & arcet noſtrum ſupplicium. A nullo pendens, omnipotens, juſtus, inimicos ſuos ad ſupremam felicitatem vellet adducere. Bonitas ejus horret peccatum; bonitas ejus agere non ceſſat, ſolliciteque ſua effundit beneficia, ut peccatorem convertat, & ſalvum faciat. Nequitia noſtra non prohibet miſericordiam illius; nonne miſericordiam illius noſtram prohibere deberet nequitiam. *Idem.*

Divinæ miſericordiæ prodigium erga Regẽ Manaſſem.

Si quodumquam converſionis miraculum divina operata eſt miſericordia, hoc ſane in Manaſſe contigit. Duodecim annis natus Judææ thronum aſcenderat, ubi ea omnia peccata patraverat, quibus per fas, & nefas Rex par eſſe poteſt. Non defuit impietas, crudelitas, & idololatria. Dei templum prophanaverat, interfecerat Iſaiam, proprios filios manibus ſuis ad inanium deorum aras mactaverat: verbo, annos viginti natus tot ſcelera commiſerat, quot nemo ex illis inſignibus peccatoribus, qui ea ætate vivebant. Attamen Deus elegit Manaſſem, cui miſericordiæ ſuæ gratiam conferret; illum ex adverſa eruit fortuna, ut ad pœnitentiam revocaret. Primum quidem Aſſyriis traditur, ferreis oneratur vinculis, in teterrimum carcerem conjicitur; mox ſua confitetur peccata, eaque amariſſimis lacrymis eluit; voti damnatur, Deus illum ex hoſtium manibus eripit, atque Judææ ſolio reſtituit, ubi quinque, & quadraginta annos in jugi pœnitentiæ exercitatione traducit. O admirabile miſericordiæ prodigium! quidnam poſt hæc nequiſſimi etiam peccatores ſperare non audeant? Attamen ne nimis huic confidatis exemplo. Manaſſes quidem veniam obtinuit; Amon vero filius ejus obtinere non potuit. *Sermo pro feria 7. poſt tertiam quadrageſimæ Dominicam cujuſdam anonymi.*

Nemini de divina miſericordia deſperandum eſt.

Nequiſſimus etiam peccator ſalutem ſuam debet ſperare, dummodo conſilium ineat ex ſcelerum ſuorum cœno emergendi. Cur autem deſperet? O Deus, aſſequi ne poſſum animo hunc tuæ miſerationis exceſſum? Numquam a me recedes, niſi quia ad te reverti noluero. Non iraſceris amplius mihi; ex quo ſerio te ad lenitatem vocare ſtuduero: omnium iniquitatum mearum obliviſceris, cum tibi perſuaſero, me vere concupiſcere, ut earumdem ultra non reminiſcaris. In te confidam, ſatis eſt, & mihi miſericordiam polliceris; prohibes ne de tua bonitate deſperem; ne deſperem de ſalute mea; unicum illud ſcelus mihi dimittere non vis, quod commiſero, exiſtimans, te nolle omnia mihi peccata dimittere. Quid amplius facere poſſes, ut me ad ſpem in te collocandam compelleres? Te mihi inexorabilem non præbebis, niſi te mihi inexorabilem futurum credidero *Liber, cui titulus: Animadverſiones in varia Religionis, Ethicaque argumenta.*

Divinæ miſericordiæ effectus eſt in nobis conſcientiæ ſtimulos excitare, ut nos ad officium redire coges.

Fruſtra veritas tegitur, ac diſſimulatur: illa ſæpe te ipſum prodit; ſæpe enim Deus loquitur ad cor, cum etiam homines ſilent; atque nos perſequi dignatur, cum illum maxime fugimus. Ita olim a te ſceleribus meis, ac ſæculi hujus amore longius recedebam, Domine, S. Auguſtinus exclamat; ſed quo magis recedebam, eo magis tu te mihi miſericordi iracundia offerebas: *Aderas miſericorditer ſæviens.* Ita vos perſequitur hic miſericordiarum Deus, ſive piis conſiderationibus, quibus turbamini, ſive dubiis, quæ in vobis excitat; modo propter nimiam locupletandi celeritatem, modo propterea quod provinciam illam ſubiiſtis, cui regundæ pares non eſtis; modo propter mollem, ac voluptuoſam vivendi rationem, quam ſequimini, modo propter iteratas confeſſionum, lapſuumque vices, quæ meliorem vitæ veſtræ partem conſtituunt: *Tu aderas.* Deus ſe vobis offert, ac vos perſequitur ea bonorum jactura, quam vobis immittit, morbo, quo vos percutit, calamitate, quam vobis ciet: vos confirmat nunc pii viri exemplo, nunc adoleſcentis alicujus in ipſo ætatis flore obeuntis interitu, ſexcentiſque id genus caſibus excitat, *Anonymus pro Dominica Paſſionis.*

Potio-

Dei miſericordiæ ad pœnitentiam debes excitare.

Potiori jure ſæculi hujus chriſtianis dicere poſſet S. Paulus Apoſtolus, quod olim Romanis dicebat: *ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* & miſericordiam ejus novis te cumulantem beneficiis recentibus ſimul obligationibus onerare? ignoraſne, niſi *Divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis*, acerbiſſimum ſcelerum tuorum dolorem reſpondere debere ei bonitati, quæ tibi eadem remittit? *Ignoras?* Quam ignorantiæ hujus cauſam afferre vales? quis ſcripturæ locus, quod prophetarum verbum, quod Jeſu Chriſti oraculum, quæ figura, & parabola in ſacris libris contenta hoc in errore confirmare te poſſunt? Vetus, ac nova lex te monent, quod te Dominus patitur, expectat, vocat, parcit, hac ipſa de cauſa, tibi confugiendum eſſe in lacrymarum affluentia, & amaritudine ad illius miſericordiam, quemadmodum Judith divino animata ſpiritu olim civibus Betuliæ dicebat. *Ex morali dictionario, ſermone ſecundo de Jubilæo.*

Jeſu Chriſti miſericordia ea proceſſit, ut mortis ſuæ ſcelus dimitteret.

Si quod umquam ſcelus venia indignum viſum eſt, proculdubio fuit crimen Judæorum, qui Deum ipſum occiderunt. Cum S. Petrus illis facti hujus horrorem ob oculos poſuit, ſcriptura narrat, ipſos etiam hoc ſcelus perhorruiſſe: *Compuncti ſunt corde.* Act. 2. Et S. Auguſtinus addit, adeo enormis criminis repræſentationem tantam habuiſſe vim, ut illos ad deſperationem poſſet adigere, quam ob cauſam S. Petrus illos conſolatur, & excuſat dicens compertum eſſe ſibi, quod per ignorantiam peccaverant: *Scio quia per ignorantiam feciſtis.* Attamen cum infirmi illi ita in deſperatis eſſent, ut indigentes Deo, a quo ſanarentur, tamquam phrenetici ſupremum hunc medicum interficerent? quid evenit? evenit ut admirabili miſericordiæ prodigio, quod nemo mortalium ſibi fingere poterat, medici ſanguis pro ægroto effuſus illi fieret medicina. Supremus hic medicus adeo potens eſt, ut poſt mortem ſe ipſum reſuſcitare valeat; adeo bonus, & miſericors eſt, ut ipſam mortem ſuam in eorum, a quibus cæſus fuit, medicinam converterat. Quamobrem, ut Sanctus Auguſtinus in Pſalm. 61. de primis illis Judæis inquit, converſi ad illum, quem occiderant, conſecuti ſunt veniam criminis, quo illius ſanguinem fuderant. *Liber qui inſcribitur: Chriſtiana Rudimenta in duodevigeſimam poſt Pentecoſtem Dominicam.*

Præſumptio, & fallax confidentia in miſericordia Dei.

Tantanne in ſe ipſis fallendis pollent induſtria mortales, ut errorem eſſe putent credere a Deo puniri peccatum, quod unico momento peragitur, ea pœna, quæ in omnem duratura eſt æternitatem? Hanc autem fallacem confidentiam præſumptione pleniſſimam in divina quidem bonitate, ſua vero imbecillitate conſtituunt. Inquiunt Deum infinite bonum eſſe, & *Patrem miſericordiarum*, peccatum exiguum quid eſſe, eum vero, a quo patratur, plenum eſſe ignorantia, & infirmitate circumdatum; ideoque fieri nequaquam poſſe, ut hac ſeveritate in eam animadvertat Dominus creaturam, quæ tot rationibus excuſatur. Hoc pacto illi ſe ipſos contra te Deus tuentur; ſed vi omnipotentis verbi tui audaciſſimos hoſce peccatores confunde. Tu aliquando damnationis eorum cauſam ex iiſdem principiis educes, quæ proferunt, ut ſibi in ſceleribus ſuis fucum faciant. Dicunt te infinite bonum eſſe, ſed erga illos infinite juſtus eris: arbitrantur peccatum ſuum rem parvam eſſe; at verum eſt infinitam eſſe illorum nequitiam: ajunt peccatorem ignarum eſſe, ac infirmum; at certum eſt pertinacem eſſe, ac obduratum. Ita juſtitiæ tuæ æquitas, enormitas peccati, & peccatoris pertinacia poſtulant, ut in illum animadvertas eo modo, qui huic æquitati, pertinaciæ, & enormitati reſpondeat. *Auctor Anonymus.*

Confidentia in miſericordia Dei non ſemper eſt charitatis effectus; non modicam ibi partem obtinent amor proprius, atque cupiditas. Speramus aliquando, quia timere moleſtum eſt; ideoque nos admonet ſcriptura, *ne dicas, miſeratio Domini magna eſt.* Vult nos propter ea etiam timere peccata, quorum veniam nos conſecutos eſſe arbitramur, & beatos dicit, qui metuunt ſemper: *Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus.* Prov. 28. Blanda hæc, & audax confidentia inde proficiſcitur, quod peccatorum noſtrorum horror imminutus eſt. Si nos ita eorum pœniteret, ut illa toto vitæ hujus ſpatio lacrymis eluere adniteremur, uti oporteret; non alibi ullam perciperemus voluptatem quam in hac pœnitentia. Non video quid majori nos mœrore conficere debeat, quam quidquid in nobis lacrymarum pœnitentiæ fontem exhaurit. Verum quæſo cuinam rei confidimus, cum ſine metu tantum ſperare volumus? Numquid piis operibus noſtris? Heu! ſæpe neſcimus quo ſpiritu ad illa capeſcenda ducamur. Quis autem nobis ſpopondit peccata noſtra jam dimiſſa fuiſſe; dolorem noſtrum fuiſſe ſincerum, & effectum charitatis, poſtquam pœnitentiæ conſilia toties inita toties mentiti ſumus? Juſtitia Dei nobis æque metuenda eſt, ac in ejus miſericordia ſperamus. *Idem.*

Spes, ac perfugiũ in Dei miſericordia.

Pater peccavi in cœlum, & coram te. Hæc ea ſunt, quæ a me dici poſſunt: utique, peccavi, non inficior, & in hac confeſſione meam ſalutem inquiro. Fateor me mortalium omnium ingratiſſimum eſſe: peccavi; ne exprobres mihi ultra flagitia vitæ meæ, exprobrationes tuæ ſuperare nequeunt illas, quibus me cor meum torquet: peccavi. Ita eſt, Pater mi, peccaſſe me fateor; me perdere potes; hoc meritus ſum. Verum cogita, quod filium ad tuam confugientem miſericordiam, opus manuum tuarum, ſanguiniſque tui pretium perdes. Hæc una cogitatio iram tuam flectere poteſt; cumque mecum reputo, quanto tibi ſtem pretio, quamvis nocentiſſimus ſim, facere non poſſum quin veniam ſperem me conſecuturum. Ita eſt, Salvator amabilis cum te video in cruce pendentem, numerus, & enormitas peccatorum meorum dolorem quidem auget meum, at confidentiam in tua miſericordia non minuit: *Propitiaberis peccato meo, multum eſt enim.* Pſal. 24. Quantuſcumque ſit iniquitatum mearum numerus, tu plura quam debeo pro me ſolviſti, & audeo dicere, numquam magis triumphare miſericordiam tuam, quam nefariis peccatoribus parcendo. Juſta ira tua, Pater Æterne, prope eſt, ut in ingratum detonet caput, neque me intueri potes niſi oculis plurima indignatione ſuffuſis: verum ſine, offeram tibi chariſſimum filium tuum, in quo bene complaces tibi: *Reſpice in faciem Chriſti tui.* Pſal. 83. Poteſtne iram tuam non lenire hoc divinum objectum? Vides ne faciem hanc pallentem, caput ſpinis coronatum, pedes, manuſque confixas, totum adorabile corpus laniatum, totumque pretioſum ſanguinem effuſum? Hoc animæ pretium meæ, hoc ſalutis meæ pignus, victimam hanc pro me immolatam offero tibi; hoc propitiationis ſacrificium, quod ipſe pro delictis meis offert, numquid hæc tibi ſatisfacere poterunt? *P. Croiſet tomo primo Receſſus pro una die in menſibus ſingulis.*

Mirũ eſt, quod peccatores abutantur miſericordia Dei ut illum offendant.

Nonne mirum eſt, eo quod Dominus facilis eſt ad bene faciendum, peccatores adeo promptos eſſe ut malum illi rependant? quod facile peccata dimittit, eos inde occaſionem arripere in peccatis perſeverandi? quod patiens eſt in injuriis, illos adeo inſolentes eſſe, ut quotidie recentibus illum laceſſant contumeliis? quod in gratiis, & beneficiis ſuis magnificus eſt, eos illi contumelias, & convicia rependere? quod erga mortales bonus eſt, homines adverſum illum eſſe adeo malos? quod denique opera bonitatis ejus majora ſunt operibus potentiæ illius, opera naturæ illorum quodammodo ab operibus nequitiæ eorumdem ſuperari? O Deus! S. Hieronymus admiratione, ac terrore plenus exclamat; fingine poteſt arrogantia magis terribilis, magiſque patens ingrati animi vitium? *Liber, qui inſcribitur: Colloquia Abbatis Joannis, & Euſebii Preſbyteri.*

Mira peccatorum ingratitudo qui Deum erga ſe miſericordẽ laceſſunt.

Jure in ſcripturis Peccatores vocantur inſipientes, hominesque ratione carentes, eo quod ne momento quidem ceſſent, quominus lædant illum, qui ne momento quidem ceſſat, quominus illi amoris, & clementiæ præbeat argumenta. Cogitare ne poſſunt, ſe ab æterno in amantiſſimi hujus Dei conceptu fuiſſe; cumque ab illo crearentur, auguſto divinitatis ejuſdem charactere inſignitos fuiſſe; ab illo factos, ut felicitatis, gloriæque ipſius participes fierent; illum

erga eos, qui ſæpe meriti fuerant ſeveriſſimas divinæ juſtitiæ pœnas, maxima uſum fuiſſe miſericordia; potentiam illius in eorum gratiam ex nihilo creata omnia eduxiſſe; omnia denique bona, quibus illi fruuntur, non aliud eſſe quam benedictiones, quibus ipſos ejus prævenit miſericordia, & dona, quæ divina bonitas multiplicare videtur, illis interim ſcelerum ſuorum numerum augere conantibus? Verum ſi ingratiſſimi tot tantiſque non moventur beneficiis, nonne dicendum eſt diabolicum illis ineſſe cor, quandoquidem illos non vincit infinitus amor, quem hic miſericordiarum pater, ac totius conſolationis Deus illis teſtatus eſt, tradens filium unigenitum ut eſſet reconciliationis eorum victima, eiſque veniam mereretur? Quid! animum adjicere poſſunt, ut tanta cum indignitate hunc Deum miſericordiæ, & bonitatis excipiant, quin vereantur, ne juſtitia illius ipſum ultura in eos fulmina jaculetur? *Idem*.

Actus confidentiæ in miſericordia Dei.

Certa veritas eſt, inquit Apoſtolus, & ſummo cum obſequio recipienda, Jeſum Chriſtum veniſſe in mundum, ut ſalvos faceret peccatores, quorum me principem eſſe non diffiteor. Magna profecto ſunt crimina mea, ac numero cœli ſydera, mariſque arenas excedunt; ſed ille, cui me ſiſtere debeo, Deus eſt, cujus miſericordia ſuper omnes cœlos attollitur, & qui miſeratione plenus eſt erga eos, qui invocant illum. Ad hæc ſcio, Salvatorem mundi veniſſe, ut peccatores, non juſtos vocaret ad pœnitentiam, atque pro his a Deo gratiæ thronum conſtitutum fuiſſe. Hoc pacto ſi meorum ſcelerum me exanimat cogitatio, throni hujus adſpectus me conſolatur, atque confirmat; ſi juſtitia ejus, qui poſuit illum me terret; venia, quam offert mihi, cordi meo pacem reddit, ac tranquillitatem. Fateor indignum me eſſe, qui ad hoc miſericordiæ tribunal accedam; attamen non niſi fidenter accedendum eſt, quia ſuper illud ſedeos per os Prophetarum, ſanctumque evangelii ſui verbum me accerſit. Tandem ex his omnibus conſiderationibus adeo perfectam confidentiam concipio, ut licet peccatorum meorum numerus, & magnitudo, licet conſcientiæ meæ exprobrationes, & animæ mœror meæ, nec non omnes dæmonis conatus, obiceſque me terreant, ad ſacri hujus throni pedes me proſternam, *Idem*.

Multitudo peccatorum, imperfectionum, majorumque noſtrorum Dei miſericordiam commendat.

Quid vita noſtra eſt niſi inobedientiarum, ac infidelitatum congeries? niſi ſeries non intermiſſa prævaricationum legum ſanctiſſimarum? Qualibet in occaſione offenderis, Domine, factis, verbis, cogitationibus, negligentia, attentionis defectu, languore, tædio, & oſcitantia, qua muneribus noſtris defungi conamur. Heu! quid non parit in nobis cordium noſtrorum nequitia! quouſque naturæ noſtræ corruptione pertrahi nos patimur? Denique iniquitatibus noſtris, tamquam vero diluvio ſumus ſubmerſi. Nihil in nobis eſt, quod corruptum non ſit, & flagitia noſtra, ut loquitur Propheta, *Pſal.* 87. ſupra caput noſtrum ſe attollunt. Attamen tua, Domine, miſericordia eo procedit, ut dummodo vera pœnitentia, ſincera converſione, acerboque dolore, eo quod vias veritatis quidem reliquimus, mendacii vero ſecuti ſumus, ad nos revertamur; hic reditus, hæc mutatio auferat arma dexteræ tuæ, quam jam extuleras, ut nos percuteres, & loco ſeveræ juſtitiæ tuæ nihil inveniamus in te niſi tuæ miſericordiæ, ac bonitatis argumenta: *Abbas Trappenſis in Moralibus Conſiderationibus in S. Matthæum*.

Divinæ miſericordiæ effectus eſt ſinceræ peccatori a pœnitentiæ acquiſitio.

Si poſt primum a nobis patratum ſcelus nobiſcum egiſſet Deus, uti olim cum Angelis, qui ſimulac peccarunt præcipites in infernum dati ſunt; heu! quid nobis accidiſſet? Verum cum nobis adeo facile, ac præſens remedium præceperit, quale pœnitentia eſt, quænam gratia eſt, quænam bonitas! Videte, S. Ambroſius ait, pœnitentiam, quam mundus quotidie imponit aſſeclis ſuis, quamquam nihil omittant, ut illi placeant, ejuſque mandata ſequantur. Avaro præcipit, ut omnibus ſe ſe pelagi periculis objiciat; ex illo labores exigit, vigiliaſque noctu, & interdiu; nobis vero, poſtquam adeo impotenter læſimus Deum per legum ejus contemptum, quam injicit pœnitentiam ut peccatorum noſtrorum veniam obtineamus? Jubet nos ingratitudinem, ac inſolentiam noſtram fateri, dolere, quod illum offendimus, & conſilium inire impoſterum non lædendi, deinque reddendi cor noſtrum quod illi eripuimus, ut turpem voluptatem, levemque illi quæſtum anteferremus. Quodnam pœnitentiæ hoc genus eſt, Domine, admiſſi criminis dolore teneri! Æquus homo poteſt ne, quin doleat, cogitare, ſe prima rationis lumina deſeruiſſe? illatam a ſe Deo injuriam deteſtari! Poteſtne Creatura probare facinus Creatori ſuo contumelioſum? Reddere cor noſtrum Deo, quaſi cor noſtrum extra centrum ſuum pacem, ac requiem poſſet invenire; quaſi extra illud cor noſtrum tumultu, perpetuaque agitatione poſſet carere. O Deus! quam magna eſt bonitas tua, quandoquidem tantam cum illis etiam, a quibus læſus fuiſti, miſericordiam exerces? quam vero mercedem expectare non debent fideles famuli tui, quandoquidem pœnitentia, quam tuis præcipis inimicis tantam habeat ſuavitatem? *P. Gegou in libro qui inſcribitur: Uſus Sacramenti Pœnitentiæ*.

Spes divinæ miſericordiæ perficit peccatoris converſionem.

O Deus, quam amabilis eſt miſericordia tua! eo tempore, quo tui obliviſcitur peccator, & longius recedit a te, te propius ad illum accedis. Salubres conſiderationes, quas prodigus filius facit de ſtatu miſero ad quem redactus eſt; ſenſibilis comparatio, quam inter eum ſtatum inſtituit, quo paterna in domo fruebatur, & eum, quo procul a domo torquetur: denique hic reditus in ſe ipſum, eſt gratiæ tuæ effectus, idque eo tempore, quo per impietatem, ac pertinaciam ſe eadem maxime indignum præbuerat. Felix illud momentum, quo peccator ſupernaturalis hujus luminis ductu errores, evagationeſque ſuas detegit, & per otium ſuæ ſervitutis indignitatem agnoſcit! *P. Croiſet, tomo ſecundo Receſſuum*.

Modus quo Deus excipit peccatorem ad ſe redeuntem, illius miſericordiam oſtendit.

Quot ſervi ſunt in domo patris mei, quibus affluenter ſuppetit panis, prodigus filius inquit, ego vero hic fame pereo! Quis peccator, quis impius hæc eadem uſurpare verba non debet? Heu! minimus ſervorum Dei bonis eſt cumulatus, ſuavi tranquillitate perfruitur, dierum ſuorum finem fidenter expectat, dum interim peccator vitam ſuam in jugi tumultu traducit, & in deſperatione eidem finem imponit: *Surgam, & ibo ad patrem meum*. Luc. 15. Jacta jam alea eſt, diſcedam, & ad Patrem me conferam: o ſapiens conſilium! o felix ſententia! Spei radius inter conſcientiæ tumultus affulgens perficit opus converſionis. Non poſſumus oculos in Deum noſtrum convertere, quominus in eo inexhauſtum bonitatis, & miſericordiæ theſaurum inveniamus. *Idem*.

Modus quo prodigi filii pater inhumanum filium excepit, figura illius eſt, quo Deus excipit peccatorem ad officium redeuntem, divinamque miſericordiam poſcentem. Eminus ſemper miſericordes oculos in peccatorem conjicit Deus; verum nonne ſaltem oris habitus ad ſeveritatem compoſitus, exprobratio aliqua, ſalutaris correctio, aliquod doloris indicium peropportuna accidiſſent, immo neceſſaria fuiſſent huic adoleſcenti, qui omnem ſenſum abjicerat? Sed voluptas, qua pater perfruitur videns prodigum filium ad officium revertentem, ita occupat illum, ut non aliud tunc audiat, quam amorem ſuum, filiumque non ut læſus pater, ſed ut pater amantiſſimus recipiat. O Deus quantæ tibi curæ eſt peccatoris redditum faciliorem efficere hujuſmodi exemplis: nonne dici poſſet felicitas tua a noſtra pendere, atque tua potius, quam noſtra intereſſe, quod ſalvi fiamus? Attamen quotnam mortalibus invitationes hujuſmodi amoris pleniſſimæ inutiles fiunt? Miſericordiam tuam admirantur, & in ſua nequitia perſiſtunt. *Idem*.

Aliud etiam nobis ſuppetit divinæ erga peccatores miſericordiæ exemplum in parabola Regis ſervo decem millia talentorum; quæ ſibi debebantur, remittentis. Matth. 18. Princeps ille præceperat, ut ſumma ſeveritate ageretur cum eo, ut ad æs diſſolvendum impelleretur. Attamen ſervus ſe ſe ad Domini pedes projiciens, eum obteſtatur, ut patientiam pauliſper habeat, atque debitum ad extremum uſque quadrantem ſe perſoluturum pollicetur, quæ res dominum ita

delini-

delinivit, ut illum impunem abire permiſerit, eique debitum omne dimiſerit. Ita agis Domine cum nequiſſimis etiam peccatoribus, ubi ſeſe te coram proſternunt, ſcelerum ſuorum pœnitentia ducuntur, enixis laborant precibus, ut ſibi parcas, atque ſinceræ pœnitentiæ operibus juſtitiæ tuæ ſatis ſe facturos pollicentur: *Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.* Illis præteritas remittis iniquitates fidem adhibens promiſſionibus, quibus ſe vitæ rationem, moreſque mutaturos recipiunt: *Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.* Verum ſæpe miſeri quin fidem præſtent, impœnitentiæ, & ingratitudinis tibi præbent argumenta, neque eadem lenitate, ac miſericordia erga ſuos fratres utuntur. *Abbas Trappenſis in Moralibus conſiderationibus in Sanct. Matthæi Evangelium.*

Quam miſericors ſit Deus erga homines.

Primum infinita Dei miſericordia prævenit homines, ſive illis eſſe tribuens, ſive illis gratiam communicans; ſecundo non fatigatur illos ſua protectione confirmans, eorumque neceſſitatibus conſulens, quin illorum ingratitudo ipſam dimoveat; atque ut ſcriptum eſt, ſolem ſuum oriri facit æque ſuper malos, & bonos. Eos punire differt, cum per inobedientiam ac ſcelus graviſſimas meriti ſunt pœnas, ut illis pœnitentiæ tempus relinquat, quo peccata ſua lacrymis, & auſteritatibus delere contendant: *Diſſimulas peccata hominum propter pœnitentiam*; denique in illis judicia ſua non exercet, niſi cum illum ſua cogit juſtitia. Eas vero miſericordias, quibus cumulat illos, qui ſui ſunt, ſibique inſerviunt, quiſnam dicendo conſequi poteſt? Illos illuminat, excitat, attollit, tuetur, jugi gratiarum ſuarum communicatione conſolatur. Oculi ejus aperti ſunt omnibus eorum neceſſitatibus, donec in regnum ſuum eos vocat, ſuæque beatitudinis participes efficit. *Idem in Moralibus conſiderationibus in Evangelium Sanct. Lucæ.*

Deus miſericordiæ ſuæ imaginem exhibuit in eo modo, quo filium prodigum pater recepit.

Oſtendis, Domine, infinitas eſſe miſericordias tuas, & quin ponias peccatorem cum adverſum te ſe extulit, patienter expectas, donec ille errores agnoſcat ſuos, & perhorreſcens abyſſum in quam ſe præcipitem dedit, in cordis amaritudine ad te revertatur; atque ſollicitet bonitatem tuam, illam urgeat, ac tandem inveniat in te paternam benevolentiam, qua ſe indigniſſimum præbuit. Hoc nos doces parentis illius exemplo, qui ſinceram ingrati filii pœnitentiam, ac dolorem videns, quo conficiebatur, eo quod optimo patri diſplicuerat, illi obvius proceſſit, apertiſque ulnis accepit, eique oſculum fixit in ſignum oblivionis, cui omnes iracundiæ cauſas tradiderat, & in pignus reconciliationis perfectæ, in qua nihil vel ex parentis, vel ex filii parte deſiderabatur. Etenim quemadmodum filius melius non potuit, apertiuſque teſtatum facere dolorem, quem ob ingratitudinem ſuam conceperat; atque reditus ſui ſinceritatem, quam in cœli terræque faciem confitens indignum ſe eſſe, qui filius ejus vocaretur? *Pater peccavi in cœlum, & coram te, jam non ſum dignus vocari filius tuus*: Luc. 15. ita pater lætitiæ ſuæ magnitudinem melius non potuit exprimere, quam ſollicitudine illa, qua illum ſtola prima indui, annulum in digito ejus ſtatui, vitulum ſaginatum in cœnam mactari jubet, cum illo hilariter obſonaturus. *Idem.*

Dei conſilium miſericordiam cum hominibus exercendi.

Si nobis oſtendis, Domine, miſericordiam tuam nullis eſſe terminis circumſcriptam, atque vias quaſdam habere, quæ a nobis intelligi nequeunt, nequaquam id facis, ne juſtitiam tuam timeamus, atque intra noſmet ipſos dicamus; peccavimus, verum quid triſte accidit nobis? Sed e contra ut in noſtra calamitate ſolatium aliquod habeamus, cum te ad iracundiam provocavimus, ut nos ad te inquirendum perſuadeas prompta, ſinceraque mutatione voluntatis, atque ut prohibeas ne in deſperationem labamur ſcelera noſtra cum beneficiis, gratiiſque tuis, quas contempſimus, conferentes. Ut verbo me expediam, quid infinitæ bonitati tuæ non debetur? Corde nullis finibus circumſcripto opus eſſet, ut reſponderemus miſericordiæ, ac amori, cui nil umquam par eſt, & qui nil ſuperius agnoſcit.

Peccator in deſperationem laberetur niſi divinæ miſericordiæ ſpes illum confirmaret.

Peccator pœnitens, qui poſt vitam in divinarum voluntatum contemptu tranſactam, ac iniquitates iniquitatibus ſuperadditas errorum ſuorum diuturnitate, tandem agnoſcit altitudinem abyſſi, in quam ſe præcipitem dedit, in deſperationem laberetur, niſi miſericordiæ tuæ adſpectus, o Domine, illi animos faceret. Cum vero ſciat, a te peccatores recipi, a te illis tendi manum, ut illos ex naufragio educas; tunc iniquitates ſuas incipit deteſtari; defectionem ſuam perhorreſcit; odit omnia flagitia, quibus ſe abdidit, omneſque conatus, quibus eot ſuom par eſt, intendit, ut te ad miſericordiam flectat. Ad te confugit, te ſollicitat, urget, inſtat; cumque illum vides dolore confectum eo quod diſplicuerit tibi, tandem eam, quam petit, illi gratiam concedis. *Idem.*

Exhortatio ad divinam miſericordiam implorandam.

Adeamus ergo cum fiducia ad thronum Dei, inquit Apoſtolus, *ut miſericordiam conſequamur*. Quamvis peccati lepra tecti eſſemus, meminerimus unicam veræ contritionis lacrymulam ad eam detergendam ſatis eſſe. Una dominici ſanguinis gutta, inquiunt Theologi, mortalium omnium criminibus expiandis ſufficeret; tota vero adorabilis hujus ſanguinis virtus, quæ nobis per pœnitentiam applicatur, noſtra delere peccata non poterit? Non deſunt peccatores, qui poſt gravia patrata ſcelera, in ſecretam decidunt divinæ bonitatis deſperationem, ac in eam triſtitiam, quæ mortem operatur, ut dicit Apoſtolus; qui tabeſcentes cœlum non audent reſpicere propter multitudinem peccatorum, quibus obruti ſunt, & quæ velut gravis ſarcina, illos terram verſus incurvant. Hoc in ſtatu Propheta, Pſalm. 41. dicebat animæ ſuæ: *Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.* Spera, quandoquidem potes adhuc nomen illius confiteri, & ſincera converſione reparare malum, quod per ſcelus tibi conflaſti. *In ſpecimine ſermonum pro quarta Adventus Dominica.*

Deus in miſericordiam pronus eſt.

Quomodo loquitur Deus de parcendi, ac miſericordiam exercendi deſiderio, quo flagrat? Ait, ſe non veniſſe, ut juſtos, ſed ut peccatores vocaret; ſe in cœlo cum omnibus Angelis ſuis gaudere, ubi videt peccatorem pœnitentiam agentem: ſe Paſtori ſimilem eſſe univerſum deſerenti gregem, ut ovem decertantem inquirat. Animadvertite, auditores, præter ſtudium illud, quo ipſum ſua bonitas trahit, ut pœnitenti veniam conferat peccatori, hoc ſuum tamquam officium, ac neceſſitatem injicit ſibi: cum dolore quidem juſtum punit a recta virtutis via deflectentem; ſed cum alacri gaudio abſolvit impium redeuntem, & gratia, quam illi confert, opus eſt ſuæ juſtitiæ ſimul, & miſericordiæ. Et profecto cum generoſus vir, qui afficitur contumelia, pedibus ſuis obvolutum videt eum, a quo laceſſitus eſt, eumque ſibi audit offerentem eas, quaſcumque voluerit, ſatisfactiones, ac veniam petentem cum omnibus ſinceræ pœnitentiæ ſignis, poteſtne veniam negare, quin duri, injuſtique hominis notam ſubeat? Præſertim vero ſi qui laceſſitus eſt pro ſupplicante laboret, atque intercedat. Pater vero miſericordiarum, & Deus totius conſolationis minori indulgentia cum filiis aget, quorum fragilitas ſemper cum improbitate mixta eſt, ipſum unigenito ſuo pro illis ſollicitante; vulnera ſua Patri oſtendente, quæ ſunt veluti ora diſertiſſima, quæ pro illis aperit deprecaturus; adorabili ejus ſanguine miſericordiam ab illo depoſcente eodem pacto, quo ſanguis Abel ultionem petebat, atque inexplicabilibus Spiritus ſancti gemitibus ſimul cum lacrymis noſtris judicis iram flectentibus? Haud ita ſane; jam hoc dixiſti, Domine, te non deſpecturum cor contritum, & humiliatum; ſpirituumque pœnitentiæ amaritudine confectum expiatorium eſſe ſacrificium, quo maxime ad miſericordiam moveris. Ut pœnitentes ſalutari fiducia repleantur, ille, qui noſter eſt judex, noſter ſimul eſt advocatus, nec non habemus Pontificem, ut Sanct. Paulus ad Hebr. 4. inquit, omnia tentationis genera expertum abſque peccato, ut paratior ſit iis dimittendis criminibus, quorum illæ ſunt cauſæ. *Abbas de Jarry ſermone pro Septuageſima.*

Quam

Quam in Dei bonitate, qoi ad parcendum, ac miſerendum adeo pronus eſt, coofideotiam habere debemus? Ita eſt, o peccator, qui adſtas; quantumvis magni, ac inveterati ſint animæ tuæ morbi; quantacumque ſit nequitia, & pertinacia eorum ſcelerum, quibus fœdatus es; ſcias non alia ratione melius Deo placere te poſſe, quam temetipſum excitando ad integram in illius miſericordia confidentiam habendam. Univerſalis hæc iniquitatis plaga in suam effuſa conſcientiam; nefariæ vita tua, quæ haud intermiſſa ſeries eſt iniquitatum, ac ſcelerum, objectum eſt infinita Dei tui miſericordia dignum. Hæc opus non habet alicujus rei in peccatore ad hoc, ut excitetur, ex ſemet eas invenir cauſas, propter quas indefectibiles ſuos theſauros aperiat: publicam hanc peccatricem, totius civitatis ſcandalum in veræ pœnitentiæ exemplar convertere cupit; hunc populi ſui perſecutorem, cædem, flammamque minitantem in vas electionis vult immutare; huic infideli diſcipulo, a quo per ignaviam negatur, Eccleſiæ ſuæ claves committere ſtudet Jeſus Chriſtus ..... Sanctam hanc coofidentiam exquirebat Salvator io ægris omnibus, qui undequaque ad ipſum adducebantur a languoribus ſuis curandi, & quorum dimittebat peccata, dum morbis medebatur; hanc eamdem requirit ex peccatoribus, quorum infirmi illi, qui ab eo curabantur, erant figura. *Idem*.

Quam indignum ſit in ſceleribus perſiſtere, quia Deus bonus eſt, & misericors

Quid! Tertullianus cum omni eloquentiæ ſuæ energia inquit; numquid ideo crimini locus eſt, quia locus eſt veniæ? facilitas, qua Deus peccata dimittit, ejus lædendi anſam præbebit? peccatum impudenter patrabitur, quia Eccleſiæ dimittendi illud facultas conceditur? & licebit a Deo recedere, quia ad illum redire licet? Pœnitentia, quæ peccati remedium eſt, per hominis improbitatem fiet ad peccandum illecebra? & patientia, qua Deus peccatum tolerat, ratio erit, propter quam ſcelera augeantur? Divina clementia humanæ temeritati licentiæ prætextum, impietatis occaſionem, impœnitentiæ cauſam præbebit? Ut verbo me expediam, nullis coercebitur cancellis iniquitas, quia nullis Dei miſericordia continetur; & homo in nequitia infinitus erit, quia Deus infinitus eſt in bonitate? *Abſit, ut redundantia clementia cæleſtis libidinem faciat humana temeritatis: nemo idcirco deterior ſit, quia Deus melior, quoties ignoſcitur, toties delinquendo*. Tertull. de pœnit. c. 6. *De la Volpilliere, ſermone de procraſtinatione pœnitentia*.

Oppoſitio, quæ inter Dei juſtitiam, ac miſericordiam eſſe videtur, & quomodo ſimul conciliatur.

Si ulla in Deo inveniri poſſet oppoſitio, hæc ſane contingeret propter duo hæc attributa, juſtitiam, & miſericordiam, quibus prorſus oppoſitus finis inesse videtur. Juſtitia quidem peccatoris pœnas poſcit; miſericordia vero illius reconciliationem. Juſtitia adverſatur; patrocinatur miſericordia; hæc Deo dicit, ipſum miſericordiarum patrem vocari, maximam ejus perfectionem eſſe miſereri; & cum punit eo modo agere, qui ab ipſius bonitate eſt abnormis. Juſtitia e contra contendit, cum jura ſua juſta, & æqua ſint, violari non poſſe, & ſatisfaciendum illi, qui læſus fuit. Pro miſericordia ſtant prophetarum oracula Dei celebrantium bonitatem; miſericors eſt, & patiens, ac dives in miſericordia. Juſtitia vero eos prophetarum locos depromit, qui terribilibus minis referti ſunt, veluti cum inquiunt, Dominum eſſe ultionum Deum. Divina Sapientia huic præſens certamini omnem tollit oppoſitionem, & utrique parti ſatisfaciens, præcipit ut juſta ſit miſericordia, miſericors vero juſtitia. Hoc oraculum duas haſce adeo oppoſitas perfectiones conciliat, ita ut inter ſe fœdus æternum conſtituant. *Juſtitia, & pax oſculatæ ſunt &c. P. de Buc Theatinus in O Adventus*.

Deus non diu expectavis antequam ejus ſollicitationibus noſmet dederemus.

Diutius fortaſſe Dei vocem audire dedignati eſtis: deinde per otium deliberaſtis, utrum ſuaviſſimis, fortiſſimiſque ejuſdem illecebris obſequendum eſſet; cumque vobis perſuaſum fuit, nullum utilius eſſe poſſe conſilium, quam voſmet illi omnino tradere, quot ille inferre debuit prælia, ut vos ſequi cogeret veſtri ſpiritus lumina? quot in craſtinum, futurumque tempus dilationes? quot promiſſiones, & lapſus? quot anni obſtinationis, ac perfidiæ; antequam bona fide, ac ſerio pœnitentiam ageretis? Tibi autem, Domine, tanta patientia fuit, ut adeo diuturnam, atque contumelioſam obſtinentiam ſuperares! Quidquid egi animum tuum avertere non potuit; perſtitiſti me perſequens, evocans, ſollicitans, amans. Me tuis impoſuiſti humeris, velut ovem, quæ erravit, ut in paſcua reduceres; ac in ea, quæ mihi reſtat, via te mihi offers, ut ſexcentis modis virtutis exercitationem leniorem efficias. Æquum igitur eſt, ut memet tibi totum tradam, ut adhæream tibi, tamquam ovis paſtori ſuo, & ut per eam miſericordiam, quæ me abſentem revocavit, obteſter, ne impoſterum me ab oculis tuis deflectere ſinas. *Tiberges die tertia Receſſus*.

De Judæ deſperatione deque diffidentia divinæ miſericordiæ.

Judam non ſcelus ſuum, ſed deſperatio perdidit; etenim ſine deſperatione patratum facinus illum damnare non poterat. Si Judas ſperaſſet, peccatum illius prædeſtinationi ejuſdem inſerviſſet: ſi ſperaſſet ſimul & proditor, & prædeſtinatus fuiſſet, non ſecus ac Petrus & prædeſtinatus fuit, & blaſphemus. Sed hoc Petrum inter & Judam diſcriminis adfuit; quod Petrus ſemper criminis ſui veniam ſperavit ſe impetraturum; at infelix Judas damnatus eſt, quia ſpem omnem abjecit, & nullam pro ſe ultra eſſe poſſe miſericordiam credidit. Mediocres peccatores ut plurimum per præſumptionem in divina miſericordia, nimiamque ſpem pereunt; at magni peccatores per deſperationem intereunt. Illi nimiam, hi nullam ſpem habent. *Ex Manuſcripto ſermone*.

MODESTIA.

COMPOSITUS ORIS HABITUS. IMMODESTIA.

MONITUM.

PRO externo oris habitu compoſito nihil præter modeſtiam intelligo: ſed cum hoc modeſtiæ nomen pluribus conveniat argumentis, de quibus jam verba fecimus, vel deinde facienda ſunt: opera pretium eſt, re adhuc integra eos cancellos ſtatuere, intra quos præſens hoc argumentum contineatur. Hic igitur locuturi ſumus de exteriori modeſtia, quatenus ex interiori principio ad virtutem compoſito proficiſcitur; ſine quo neque eſſe poteſt ethica, neque chriſtiana virtus, ſed vel hypocriſis, vel ipſius naturæ effectus. De veſtium modeſtia, atque immodeſtia alibi recurret ſermo, ubi etiam de virtute, quæ nimiam eorum pompam, & apparatum moderatur, qui in inſigni aliquo gradu conſtituti refulgent; quæ & ipſa modeſtia appellatur. Locuti quoque ſumus de interiori modeſtia, quatenus cum humilitate confunditur, quæ ob generis, fortunæque bona minime inflatur. Reliquum igitur eſt, ut hoc in loco de exteriori agamus modeſtia, quæ in eo ſita eſt, ut geſtus, omneſque corporis motus, verba, & actiones moderetur.

Verum

Verum quidem eſt hoc argumentum, aptius apud cœnobitas, vel in cœtu eorum, qui pietatem profitentur, quam magna in populi concione pertractari, quamobrem perpaucos Concionatores inveneris, qui hac de re integros ſermones ediderint: ſed cum virtus hæc aliter ſit exercenda pro ſtatu, ordine, ætate, ſexu, & conditione ſingulorum; & hæc illa ſit virtus, quæ ſtatim oculos perſtringit, & peccatorum corda poteſt attingere, hujus argumenti ſermo quibuſdam in locis, & occaſionibus poteſt plurimum, procaldubio, fidelium pietati conferre; præterquamquod cum immodeſtia oppoſitum huic virtuti vitium illis ſcandalum poſſit adferre, alterum ab altero non eſt ſejungendum; & hoc pacto argumentum licet nimis arctum videatur, non erit ita ſterile, ut illis videtur, qui illius latitudinem, & utilitatem ſatis non conſiderant.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia concionum hujus argumenti ſyſtemata.

POſtquam viam tibi ſtraveris oſtendens, in quo modeſtia, quam Apoſtolus ad Philip. 4. in Chriſtianis requirit, conſiſtat, atque pro themate hæc promſeris verba: *Gaudete in Domino ſemper, iterum dico gaudete; modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus*: pro ſermonis argumento, atque partitione duplicem hanc aſſumere cauſam poſſumus, quæ nos ad virtutem hanc exercendam impellunt, & quæ ab ipſo Apoſtolo ſuggeruntur. 1. Neceſſitas, qua fidelis Deum glorificare tenetur, quod per ipſam modeſtiam, præter cęteras rationes, præſtare poſſumus. 2. Neceſſitas ædificandi proximum, eumque ad virtutem traducendi, quod per modeſtiam mirum in modum obtinemus.

Ratio prior, quæ nos modeſtiam ſervare jubet, eſt ut Deum glorificemus, eique honorem deferamus: *Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro*. 2. Cor. 6. Cum Deus creata quælibet propter ſui nominis gloriam effinxerit; inter cætera homo huic ſatisfacere debet officio, utpote qui præ cęteris divinis cumulatus fuit beneficiis: ideoque hoc Deus expetit longe alia ratione, quam ab aliis ex poſcat. 1. Quia licet ille ſpectet, ac præſertim cor hominis, interioremque cultum efflagitet, vult tamen veros fideles compoſitum oris habitum præſeferre, atque externum tueri modeſtiam, quæ nomini reſpondeat filiorum Dei, & ſervorum ſupremi hujus Domini, qui pompis, vanitatibus, omnibuſque inanibus mundi gaudiis abrenunciarunt; quod fieri nequit, niſi diligens ſervetur modeſtia in veſtibus, pompa, verbis, geſtibus, & quidquid ad exteriorem corporis ſpeciem pertinet. Et ratio conſtat; quia ejuſdem penitus ſumus; toti ad illum ſpectamus, corpus ſimul & anima, exterior æque, ac interior pars; ideoque utrumque ad illius mandata eſt componendum. Hinc fit, quod quemadmodum ſi in homine exterior dumtaxat pars eſſet ad modeſtiam compoſita, quin ex interiori moderatione procederet, quæ illius eſſe debet principium, mera eſſet hypocriſis in oculis Dei execrabilis: ita immodeſtius corporis habitus, in vitæ ipſius ratione inordinatus, atque in agendi modis abnormis ſignificat animum vel ſuperbum, vel ambitioſum, vel incompoſitum, pietate vacuum, & chriſtiano, quod gerit, nomine indignum: eodem præter propter pacto, quo in religione, ſi interiorem tantummodo cultum quæreremus, atque illum extrinſecus teſtatum facere negligeremus, cum hoc facere teneamur, locum præberemus credendi, nos a fide jam defeciſſe: ſimiliter affirmare poſſumus eum abdicaſſe chriſtianam religionem, quam in Baptiſmate profeſſus eſt, qui nullum ſervat modum in iis, quæ ad exteriora pertinent officia, & ad rationes agendi Chriſtiano homine dignas, propter nexum qui inter exteriorem, interioremque partem invenitur, propter quem alterum ex altero infertur. 2. Modeſtia non poſtrema ex iis rationibus eſt, quibus Deum glorificamus; quia hoc pacto noſmet prębemus Incarnato Verbo ſimiles, quod, ut S. Paulus ait, eſt ſplendor gloriæ, & cui in omnibus vitæ ſuæ actionibus non alia fuit mens, quam æternum Patrem ſuum glorificandi. At modeſtia exteriori habitu, agendique ratione ſimiles nos efficit huic humani generis reparatori; hæc enim illi majorem admirationem conciliabat, hæc plures aſſeclas merebatur, hæc eorum omnium, qui ad ipſum accedebant, exiſtimationem, atque confidentiam excitabat, atque ut verbo me expediam, hæc cæterarum virtutum una maxime in eo fulgebat, & ut S. Hieronymus ait, divinitatis perſonæ ipſius erat teſtimonium. In hoc autem fideli, facilius imitari poteſt Jeſum Chriſtum, quem ſibi rebus in omnibus proponere debet veluti exemplar; reliquæ enim virtutes, humilitas, charitas, patientia non videri poſſunt niſi per modeſtiam, quæ totius mundi oculis patet. 3. Modeſtia noſtra præſtantiſſima ratio eſt glorificandi, colendique Deum; etenim quemadmodum idem S. Paulus teſtatur nos ſumus Jeſu Chriſti membra; membra videlicet myſtici ejuſdem corporis, quæ idcirco exhibere tenentur corpus illius naturale modeſtiæ, quæ in ſenſuum omnium, facultatum, omniumque corporis noſtri motuum ordinata compoſitione conſiſtere debet: ita ut obtutus noſtri modeſti, verba, geſtus, mores ad Jeſu Chriſti exemplar compoſita ſint, & quilibet dicere poſſit cum S. Paulo ad Galat. 2. *Vivo autem jam non ego: vivit vero in me Chriſtus*. Spiritus ejus me animat; hic eſt veluti anima corporis mei. Hoc pacto nihil in nobis erit, quod non glorificet Deum &c. Ratio altera propter quam modeſtiam ſervare tenemur, eſt proximi ædificatio, ut adſpectus externæ ſpeciei ad virtutem compoſitæ illum magis excitet, ut glorificet Deum, eique ſerviat. Ideo vult Apoſtolus, ut extrinſecus ſe prodat modeſtia noſtra, & ſit mortalibus omnibus explorata. 1. Hinc enim bonam de nobis ipſis proximi opinionem concipient, de internis animi virtutibus ex modeſta corporis compoſitione ferentes judicium; ideoque nobis habebunt fidem, atque moniis noſtris aurem, & exemplis animum adhibebunt. 2. Hæc efficaciſſima via eſt illos Deo lucrandi, ob oculos eorum exhibendo pulchritudinem virtutis, quæ quodammodo in perſona noſtra ſe ſe viſibilem præbet. 3. E contra vero nihil magis illis ſcandalum afferre poteſt noſtra immodeſtia; nullum enim vitium eſt, quod ſe facilius communicet, atque contagione ſua univerſum orbem inficiat.

Aliter efferri hic ſermo poteſt pro argumento aſſumendo tres cauſas, quæ nos ad virtutis exercitationem compellunt. II

Prima eſt, propria virtutis hujus præſtantia; licet enim officium illius, quod eſt exteriorem corporis habitum componere, minus ſpectabile videatur, eſt tamen certiſſimum argumentum interioris animi optime inſtituti; oritur enim ex affectuum omnium mortificatione, & ſupponit, omnes jam acquiſitas fuiſſe virtutes, quibus decorem etiam, ac meritum tribuit. Hæc ea virtus eſt, quæ oculos hominum maxime capit, & cęteras quodammodo præbet inſpiciendas.

Altera eſt, proximi utilitas, cui bonum debemus exemplum: at nihil illum melius ædificare poteſt, Deo lucrari, eique virtutis, ac pietatis amorem immittere, quam modeſtia.

Tertia eſt propria utilitas noſtra. Nos & Deo, & hominibus charos efficit: Deo quidem, qui omnia operatur in pondere, & menſura; qui omnia ſupremæ ſapientia gubernat, & qui decorem rebus in omnibus ſervat: ad hæc nos perfecte ſimiles efficit Salvatori Mundi, qui prototypus eſt, ad quem omnes ho-

mines

mines ſe ſe componere debent, & in quo nihil admirabilius enituit, quam modeſtia. Hominibus etiam nos jucundos facit, qui reverentur, & colunt eos, in quibus hæc virtus elucet.

III Quam neceſſaria modeſtia ſit, ut chriſtiana vita ducatur.

1. Prohibet, ne malum fiat, eo quod in omnibus actionibus externam decoris ſpeciem ſervari jubet, ne aliquid fiat, propter quod male audire poſſimus. Omnes peccati occaſiones amovet, propter jugem eam vigilantiam, qua omnes ſenſus noſtros tueri nos vult, & propter circumſpectionem, quam in omnibus actionibus noſtris requirit, ne quid incompoſitum videatur. Cuſtos eſt puritatis cordis, & corporis prohibens ne quid alterutrum eorum polluat, decorum rebus in omnibus, omnibuſque in occaſionibus ſervans, & efficiens, ut externa ſpecies ſit vera virtutis interioris imago.

2. Alterum Chriſtianæ vitæ officium eſt virtutem colere; quod præſtat modeſtia eo pacto, quod ipſi proprium eſt, & peculiare. Hæc jugis eſt virtutis doctrina, muta quidem prædicatio, ſed potens, & efficax, quæ bonum ſuadet, illud dumtaxat præſeferens. Hæc tacita eſt flagitioſorum hominum correptio, quin aliquid eorum imminuat reverentiæ, & quin illi ſe laceſſitos arbitrari queant, eos pudore ſuffundit. Cum autem arctiſſimum habeat cum virtutibus omnibus vinculum, eas omnes quodammodo exercet, qui omnibus in actionibus modeſtiam colit, ita ut interior, exteriorque pars hominis ſint perfectæ ad virtutem compoſitæ, atque eo in ſtatu, in quo

IV eſſe debent.

Quemadmodum priſcis Eccleſię temporibus modeſtia nota erat, ac veluti character, quo fideles ab Ethnicis, Idolorumque cultoribus diſtinguebantur, hęc eadem modeſtia hodierna die perfecti Chriſti fidelis eſt nota.

1. Quia ſimul eſt & effectus, & cauſa ſanctitatis, quæ Chriſtianæ religionis perfectionem conſtituit; videlicet certiſſimum acquiſitæ virtutis indicium; & efficaciſſimum ejuſdem acquirendæ ſubſidium. 2. Quia nihil validius eſt, ut aliis ſuadeatur; hoc eſt ut aliorum prohibeantur flagitia, ac illi ad Dei ſervitutem pertrahantur.

V 1. Æſtimatio, quæ de hac virtute habenda eſt, ex qua ea omnis pendet æſtimatio, quam de nobis Deus, & homines habent; quod enim ad Deum pertinet, poteſt ne peculiari exiſtimatione complecti illum, qui per exteriorem modeſtiam publice profitetur, ſe ipſius eſſe, ſibi gloriæ vertere, quod illi inſerviat, qui hujus ſervitutis notas corpori ſuo quodammodo gerit inuſtas, quemadmodum Apoſtolus 1. Cor. 61. loquitur: *Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro*. Nonne benigno intuetur oculo illum, qui ſemper coram ſe incedit, & omnia operatur, ut illi placeat atque tantum timet, ne illum offendat, ut ne minimum quidam inordinatum geſtum efficiat? Quod pertinet ad hominum exiſtimationem, hoc ſatis liquet, non enim de meritis, virtutibuſque noſtris judicant niſi ex habitu corporis exteriori; cumque ſecreto virtutem habeant in pretio, facere nequeunt quo minus in pretio habeant eos, in quibus per modeſtiam externam ſatis elucet.

2. Fructus qui inde percipitur, tantus eſt, ut qui illum neglexerit, vel pravi momenti duxerit, præcipitam ſuam parvipendat utilitatem. Modeſtia enim nos jubet vita frugi, atque compoſito oris habitu bonam fovere opinionem, quæ de nobis percrebuit. Efficit, ut ea evitemus flagitia, quæ ex ſenſuum licentia procedunt. Cohibet flagitioſorum hominum impudentiam, eoſque cogit ut intra obſequii, & officii fines ſe ſe coram nobis contineant. Hęc viam nobis præbet Deum glorificandi, atque mortales omnes ad illius ſervitutem pertrahendi.

VI 1. Neceſſitas modeſtiæ exercendæ, ut tamquam veri Chriſtiani vivamus.

2. Quomodo exercenda ſit, quo præſertim tempore, loco, occaſionibus.

3. Viæ illius acquirendæ, atque ſervandæ juxta cujuslibet ſtatum, & conditionem.

1. Modeſtia virtus eſt omnis hominum conditionis, ætatis, ſexus propria, eſtque ſtatus ſingulorum VII non ſecus ac perſonarum ornamentum.

2. Hæc ratio eſt, qua civitates, familiæ, communitates in recto ordine continentur, ac prohibetur, ne illuc morum labes obrepat.

3. Inde judicium de ſingulorum merito, & virtute fieri conſuevit.

De immodeſtia cujuſcumque generis. VIII

1. Immodeſtia ex vitiis omnibus unum magis honeſtos homines, & probos lædit, quia æque & contra decorum, & contra bonos mores eſt.

2. Vitium eſt, quod præ ceteris majus ſcandalum adfert, quia ſe ſe facilius communicat, & exemplum habet magis periculoſum.

3. Ab hoc vitio nobis minus cavemus; putamus quippe leve eſſe, & nullius momenti.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

SAnct. Ambroſius, *lib. 1. c. 18. Offic.* eximia tradit modeſtiæ præcepta, præſertim vero adoleſcentibus. Sancti Patres.

S. Hieronymus de hac re ſermonem habet Epiſtola 45.

S. Gregorius Nazianzenus *Orat. de moderat. in diſputat. ſervanda*, modeſtiæ regulas hujuſmodi in occaſionibus ſervandas præſcribit.

Idem *contra Julianum* deſcribit immodeſtiam, quæ in hoc Principe deprehendit, cum puer adhuc ſtuderet Athenis, & quid jam inde ominatus fuerit.

Idem *orat. de infantibus mature abreptis* de hac virtute loquitur.

S. Baſilius *Epiſt. ad Canon.* docet quam rara ſit hæc virtus, & quomodo ſervanda ſit.

Idem *in ſerm. de Aſcenſ.*

Idem *in regul. fuſius diſput.* docet in quo conſiſtat modeſtia eorum, qui pietatem profitentur.

Idem *Epiſt. 1. ad Greg. Theolog.* docet quænam in inceſſu, geſtu, totoque habitu corporis gravitas illum doceat.

S. Proſper. *l. 3. c. 19. de vita contempl.* docet in quo potiſſimum ſervanda ſit modeſtia.

S. Chryſoſtomus in tractatu, qui inſcribitur; *quod fœmina viris cohabitare non debent*, amplam habet modeſtæ Virginis deſcriptionem.

S. Bernardus in vita S. Malachiæ fuſius loquitur de admirabili viri hujus modeſtia, cumque virtutis hujus exemplar proponit.

Idem *Epiſt.* 113. hanc ipſam virtutem peculiariter commendat.

Idem *De ordine vitæ, & morum conſtit.* eximias tradit modeſtiæ regulas.

S. Iſidorus Peluſiota 1. 2. Epiſt. 1. docet modeſtiam validam eſſe adhortationem virtutis intuentibus illam.

S. Laurentius Juſtinianus *de Diſcipl. monaſt.* docet fidelium modeſtiam imitari debere eam, quæ coram terræ Principibus ſervatur.

S. Anſelmus *in med. c. 5.* oſtendit, membra noſtra cum ſint membra Jeſu Chriſti a nobis ita eſſe componenda, ut illum minime dedeceant.

S. Thomas in libris, quos edidit de Principum educatione quintum inſumit de modeſtia, & iis, quæ ad exteriorem oris habitum pertinent, verba faciens.

S. Vincentius Ferrerius *De vita ſpirit. c. 5.* docet iis, qui vere Deo ſervire volunt omnes guſtus, & actiones ad virtutem eſſe componendas.

Granatenſis in Duce peccatorum c. 15. §. 1.

Alphonſus Rodriguez parte 2. Tractatu ſecundo. Aſcetici aliique.

P. *Saint jure* lib. 3. de Cognitione, & amore Jeſu Chriſti ſect. 38.

Nicolaus Lancicius. *Opuſc.* 2.

Julius Tatius *de mortif. c.* 20.

Ber-

Bernardinus Roſſignolus *l. 4. de diſcipl. c. 38.*

Joannes Pelecius *lib. 3. de offic. Relig. cap. 16. & a cap. 20. ad 34.* quidquid ad hoc argumentum ſpectat, fuſe pertractat.

P. Haineuve in praxi ordinis vitæ, & morum, ſermone 38. prolixius hac de re verba facit.

P. Suffren, tomo 1. Anni Chriſtiani peculiarem habet tractatum de modeſtia.

P. Le Moine integrum edidit librum ubi de omnibus virtutis hujus ſpeciebus, omnibuſque rebus loquitur, ubi poteſt exerceri.

Jacobus Alvares l. 3. parte 2. c. 9. §. 14.

Dandinus *in Ethicis Sacris lib. 31.*

P. Gaudier *lib. de natura, & ſtatibus perfectionis cap. 18.*

Leonardus Leſſius *de Juſtitia, & jure l. 4. c. 4.*

P. Theophilus Renaud. *lib. de virtutibus, & vitiis,* lib. 6. cap. 12.

Liber, cui titulus; Vita Virginalis c. 20.

Gobinet parte 4. de Adoleſcentiæ inſtitutione.

Plures etiam prophani auctores de modeſtia locuti ſunt, & admodum utiles regulas tradidere, puta Seneca, Plutarcus, Theophraſtus, Cicero &c.

Recentes Concionatores. Pauci Concionatores de hoc argumento locuti ſunt, & vix unum, & alterum reperi, qui de induſtria hujus argumenti ſermonem ediderint.

Pean Tomo 2. Spiritualium ſermonum, ſermone undecimo.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ Chriſtianæ argumenta, in argumentis particularibus tomo quarto.

Qui collectiones ediderunt. Granatenſis in locis communibus. Titulo *Modeſtia.*

Buſæus in Panario titulo *Immodeſtia.*

Drexellius in Roſis.

Geraldus. Tomo 1. de virtutibus; titulo *Modeſtia.*

Lohner, Biblioth. Manual. titulo *Modeſtia.*

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

HOmo apoſtata, vir inutilis, graditur ore perverſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, & omni tempore jurgia ſeminat. Proverb. 6.

Vidiſti hominem velocem ad loquendum? ſtultitia magis ſperanda eſt, quam illius correctio. Proverb. 39.

Finis modeſtiæ timor Domini, divitiæ & gloria & vita. Proverb. 22.

In facie prudenti lucet ſapientia. Proverb. 17.

Sapientia hominis lucet in vultu ejus. Eccl. 8.

Cor hominis immutat faciem illius, ſive in bona, ſive in mala. Eccl. 13.

Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus. Eccl. 19.

Amictus corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enuntiant de illo. Ibidem.

Fatuus in riſu exaltat vocem ſuam; vir autem ſapiens vix tacite ridebit. Eccl. 21.

Pro eo quod elevatæ ſunt filiæ Sion, & ambulaverunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus ſuis, & compoſito gradu incedebant, decalvabit Dominus verticem earum, & crinem earum nudabit. Iſaiæ 3.

Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. Matth. 5.

Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro. 1. Corinth. 6.

Omnia honeſte, & ſecundum ordinem fiant. 1. ad Corinth. 14.

Spectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus. 1. ad Corint. 4.

Rogamus vos, fratres, ut quieti ſitis, & honeſte ambuletis ad eos, qui foris ſunt. 1. ad Theſſalon. 4.

Induite vos ſicut electi Dei, humilitatem, modeſtiam, patientiam. Ad Coloſſ. 3.

Obſecro vos per manſuetudinem, & modeſtiam Chriſti. 2. Ad Corinth. 10.

Gaudete in Domino ſemper: iterum dico gaudete: modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus. Ad Philipp. 4.

Quæ deſurſum eſt ſapientia, pacifica eſt, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens. Jacobi 3.

Cum modeſtia & timore, conſcientiam habentes bonam, ut in eo, quod detrahunt vobis, confundantur, qui calumniantur veſtram bonam in Chriſto converſationem. 1. Petri c. 3.

Exempla ex veteri novoque teſtamento deſumpta.

Modeſtia S. Job in oculorum cuſtodia. QUid innuebat Sanctus Job, cum ſuam probaturus innocentiam adverſus eos, qui arbitrari non poterant ipſum ſcelere aliquo obſtrictum non eſſe, quandoquidem illum tot malis affectum intuebantur, palam profitebatur, omnes obtutus ſuos modeſtos fuiſſe, ac ſe pactum cum oculis ſuis percuſſiſſe, ne aciem in aliquod objectum converteret, quod cor illius poſſet polluere? nonne videtur potius pactum hoc cum ipſo corde percutiendum eſſe, quod immediata eſt omnium impuratum, ac nocentium cogitationum origo, ut ipſe docet Jeſus Chriſtus in Evangelio. Matth. 15. *De corde exeunt cogitationes malæ.* At S. Gregorius affirmat nos a ſancto hoc viro edoceri, cuſtodiam oculorum, in qua modeſtia potiſſimum exercenda eſt, omnino eſſe neceſſariam ad cordis integritatem tuendam; oculi enim corrumpunt affectiones noſtras, atque ad periculoſorum objectorum intuitum turpes cient paſſiones, ita ut ad animæ motus regendos, initium ducendum ſit a ſenſuum exteriorum regimine; oculorum vero præſertim, qui primi omnium cor ipſum corrumpunt. Itaque hoc primum eſt modeſtiæ officium, hoc præcipuum illius munus, & hoc primum documentum, quod Sancti tradere conſueverint, utpote quod maxime neceſſarium eſt, atque utiliſſimum.

Sancti Patriarchæ Joſeph modeſtia. Si ſcriptura nihil peculiariter memorat de Joſephi Patriarchæ modeſtia, hoc inde factum eſt, S. Ambroſius inquit, quod omnes vitæ illius actiones, verba omnia, & quidquid in eo videbatur juge erat virtutis hujus documentum. Hæc illi a puero parentis optimi conciliavit benevolentiam. Hæc in illum fratrum convertit odia; tanto enim horrore deteſtatus eſt peſſimum crimen, quod illos patrare conſpexerat, ut patrem de eodem a ſe admonendum cenſuerit. Et ratio, qua in domo Putipharis ſe geſſit, ſatis probat, quantopere hæc virtus illi cordi eſſet; ſed modeſtia hæc, cui comes acceſſerat prudentia ſingularis, Pharaonis cor ita captivavit, ut in eo penitus confideret, omneſque regni ſui curas illi demandaret.

Modeſtia Judith. Judith, cujus inſignis modeſtia fuit, qua viduitatis ſuæ tempore viſit, virtutis hujus regulas, legeſque nequaquam perfregit, lætitiæ veſtibus ſe ſe ornans, omnemque muliebrem adhibens mundum, qui naturalem oris ſpeciem magis commendare poſſet, eique ſecretem decorem afferre. Etenim ejus conſilium, & mens, quam eidem immiſerat Dominus hæc omnia probabat, quæ immodeſtiæ nomine, ac vanitatis eo in ſexu familiariſſimæ redarguenda fuiſſent, niſi adfuiſſet intentionis hujus æquitas, quæ ea ſcripturarum teſtimonio omne attulit condimentum, quod neceſſarium erat, inceſſui, formæ, geſtibus, atque ornamentorum nitori, ut in ſe totius exercitus Holofernis oculos, & admirationem converteret, & ut inſignem victoriam reportaret, qua imperatoris capite obtruncato infidelem delevit exercitum.

Immodeſtia Dinæ filiæ Jacob. Omnibus audita ſeculis hæc fuit querela, adoleſcentulas ejus ſexus, cujus pulcherrimum ornamentum modeſtia eſt, æque eſſe liberas, procaces, emancipatas, curioſas, atque ut omnia uno verbo complectar, parum adeo modeſtas, ut idem periculum ſubeant, vel ſaltem ſe ſe eidem objiciant diſcrimini, ac immodeſta Dina Sancti Patriarchæ Jacob filia, quæ quindecim

annos

annos nata, cum ſola, ſine comite, ac facultate paterna domo eſſet egreſſa, acta curioſitate videndi choreas, & feſtos dies filiarum Sichem, atque viciſſim ut videretur, omnia eidem male ceſſerunt. Ipſa enim illico vi facta rapta fuit, & propter illam populus integer fuit internecione deletus. Hiſtoria hæc adeo luctuoſa, & funeſta deberet profecto virguncula in officio magis continere, eaſque docere ut magis eſſent modeſtæ, verecundæ, circumſpectæ, neque hanc, quam ſolent, oris habitu licentiam præſeferrent, neque aſſueſcerent hilaritati, atque procacitati, quæ ex diametro adverſatur modeſtiæ, quæ una maxime eorum ſexum, ætatemque decet.

Immodeſtia filiarum Sion, de qua Iſaias propheta loquitur.

Iſaias Propheta contra filiarum Sion immodeſtiam declamans, deſcribere videtur pleraſque temporis hujus virgines, atque mulieres. Videntur, ait ille, per compita incedere magnificis ornatæ veſtibus, erecto capite, ſuperbo gradu, oculos circumferentes, caudatas trahentes tunicas, geſtu, & oris habitu prorſus immodeſto; & quod magis adhuc modeſtiæ oppoſitum eſt, ea nuditate, quæ ad ſcandalum uſque procedit. Audite, propheta ait, quid cogitet Deus de hiſce mulieribus verecundia, & modeſtia carentibus, & quomodo illas excipiet aliquando. Poſtquam ejus juſtitia tota hac exteriori magnificentia illas exuerit, omnemque abſtulerit hanc vanitatis pompam, capilli quidem fictitii mittentur in ignem, proprii vero radicitus evellentur. Uniones, muliebris mundus, ornamenta, quæ earum ſuperbiam, atque immodeſtiam adaugent, auferentur illis, & pro his odoribus, & unguentis, terribilis circum eas fætor erit. Hoc pacto propheta nobis exhibet immodeſtas adoleſcentulas, atque mulieres, quæ præ timore, ac terrore contremiſcere deberent, judicium adeo ſeverum, ac formidabile expectantes.

De Salvatoris noſtri modeſtia.

Cum fideles perfecti eſſe debent Jeſu Chriſti imitatores, omnes contendere debent nervos, ut eidem rebus in omnibus ſimiles fiant. At ſi ullam virtutem conſtanter, omnibuſque in occaſionibus Jeſus Chriſtus exercuit, hæc ſane modeſtia fuit, qua illi omnes, qui ad eum accedendi beata contigeret ſors, alliciebantur; ita ut S. Paulus Corinthi fideles per Jeſu Chriſti modeſtiam cujus recens adhuc erat memoria, obteſtaretur. Hoc profecto jucundiſſimum erat ſpeculum videre illud duodecim annos natum cum legis Doctoribus diſputantem, interrogantem illos, atque incomparabili modeſtia illis reſpondentem. Qui ſermonibus ejus aderant, dum concionem haberet ad populum, non tantum eam admirabantur venuſtatem, qua loquebatur, quam ipſas cœleſtes veritates, quas annuntiabat. Qui illius colloquio frui poterant, nonne inde recedebant illius modeſtia, ac ſuavitate illecti? Et quodcumque ille faceret, ſeu conviviis invitatus accumberet, ſeu aliquem inviſeret, ſeu afflictis afferret ſolatium, ſeu peccatores ad pœnitentiam revocaret, ſeu curaret infirmos, ſeu miraculum aliquod operaretur, in tanta actionum varietate ſemper divina, ſemperque admirabilis illius erat miſericordia.

Modeſtia ſanctiſſimæ Virginis Deiparæ.

Virtus hæc præ cæteris glorioſa Dei genitricem commendavit: ita de illa S. Ambroſius loquitur capite 18. libri primi de Officiis. Sola erat in cubiculo, cum fuit ab Angelo ſalutata: viſitationis hujus novitas eam perturbavit; pudor, & modeſtia illius excanduit, ubi vidit imaginem viri, & aliquantiſper hæſit, & obmutuit: licet enim profundæ humilitatis eſſet, Angelum non ſalutavit, neque cum illo locuta eſt, antequam intelligeret ſe a Deo electam fuiſſe in matrem illius, qui univerſum humanum genus erat reparaturus. Ut hoc myſterium cognoſceret, cum reverentia ſuas propoſuit dubitationes, & pari modeſtia ſeſe divinæ voluntati ſubjecit. Doctor idem in c. 1. Luc. illam tamquam abſolutiſſimum modeſtiæ exemplar Virginibus omnibus proponit. Diſcite, ait, ex motibus, & modeſtia, quæ in illius perſona, totaque vitæ ratione refulſit, quomodo voſmet gerere debeatis. Diſcite quoque ex illius pudore, virginum eſſe ad omnem virorum contremiſcere adſpectum. Contendant igitur mulieres omnes, ſeſe ad modeſtiæ, & verecundiæ illius exempla conformare: Illa ſola erat in cubiculo; Angelus eam in ſolitudine invenit; nulla erat ſocia, vel teſtis, orationi vacabat, & ſi locuta eſt, cum Angelo tantum eſt locuta.

Exempla Apoſtolorum, & Diſcipulorum Salvatoris.

Apoſtoli, & Diſcipuli Salvatoris, qui incarnatum viderant Verbum, qui cum eo conſueverant, & qui teſtes fuerant modeſtiæ, quæ omnia illius verba, factaque comitabatur, ſe ad divinum hoc exemplar compoſuerunt, primoſque fideles docuerunt, ut eodem pacto ſe ſe gererent proximum ædificaturi. Hinc Tertullianus ducentis poſt illud tempus annis dixit, fidelem inter centum Idolorum cultores agnoſci conſueviſſe ex quibuſdam indiciis, quæ fallere numquam poterant, & Minutius Felix ipſo Tertulliano vetuſtior, in Octav. credidit ſe debere Ethnicis hunc errorem auferre, qui arbitrabantur ſigna hæc, & indicia corporibus fidelium eſſe inuſta, atque aſſerere, ideo agnitos fuiſſe, quia in ore eorum, geſtibus, totoque habitu corporis ſerio, & ad gravitatem compoſito modeſtia elucebat. *Non notaculo corporis, ait ille, ſed innocentia, & modeſtiæ ſigno Chriſtiani dignoſcimur.*

S. Paulus virtutem hanc exercebat, eamque etiam, atque etiam primis fidelibus commendabat.

Non ſatis fuit Sanct. Paulo ſæpe virtutem hanc commendare, illam etiam in omnibus actionibus ſuis præſeferre ſtudebat, licet ferventi eſſet ingenio, ideoque intra accuratæ modeſtiæ cancellos difficilius ſe contineret. Quod non prohibet, quo minus de ſe ipſo loquens dicat. Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Chriſtus; videlicet ſe loqui, agere, converſari, perinde ac ipſe eſſet Jeſus Chriſtus, & divinus hic Salvator eſſet omnium actionum, omniumque motuum non animæ ſolum, verum etiam corporis ejuſdem principium. Hoc ipſum iis ſuadebat, qui ab ipſo erudiebantur: *Induite vos ſicut electi Dei, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam*; ad Colloſ. 3. In Dei nomine, ajebat ille, ita vivite, ut ſinguli pro Jeſu Chriſto haberi poſſitis, moribus ejuſdem ſimillimos habentes mores, & ut per ſanctum vivendi genus reviviſcat in vobis; ſpiritus ejus animet veſtrum, ſed modeſtia illius in corpore veſtro refulgeat: induimini illa tamquam pretioſiſſimo ornatu, quo decorari poſſitis. Ex ore veſtro non alia prodeant verba, quam Jeſu Chriſti: nihil faciatis, quod ille non feceris; præſertim vero modeſtia veſtra teſtimonium perhibeat, quod illius eſtis diſcipuli, & ex ejuſdem ſchola eſtis egreſſi.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Cur præcipiat Apoſtolus, ut J.C. induamur.

INduimini Dominum Jeſum Chriſtum. Ad Rom. 13. Hæc Apoſtoli verba, qua Jeſum Chriſtum jubemur induere, modeſtiam magis, quam virtutes cæteras a nobis ſervandam ſignificat; etenim ex omnibus Jeſu Chriſti virtutibus modeſtia una omnium maxime oculis mortalium patebat, quibus addendum, modeſtiam in omnibus Jeſu Chriſti actionibus, motibus, geſtibuſque enituiſſe. Micabat illa in ejus facie, & in oculis; nihilque in eo erat, ubi non eniteſceret, & jure dicere poſſumus, ipſum totum fuiſſe juſtitiam. Hoc fortaſſe ob oculos S. Pauli verſabatur, ideoque figura hac ſe uti poſſe credidit ſubjectum pro forma, ac virtute prædium pro ipſa virtute deſumens: ita ut nos hortaturus, ut induamur modeſtiam, ſe majori cum emphaſi hoc dicturum putaverit, ſi etiam atque etiam commendaret, ut Jeſum Chriſtum, qui modeſtiæ prototypus rebus in omnibus fuit, indueremur.

Quomodo glorificemus Deum per modeſtiam, & quid ſit in corpore noſtro portare Deum, ut Apoſtolus jubet.

Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro. 1. ad Corinth. 6. Hæc quoque Apoſtoli eſt locutio; portare, & efficere, ut Deum omnes agnoſcant, eique deſerviant, quod glorificare Deum appellatur. Hoc autem efficaci, ac prorſus peculiari fit modo per modeſtiam: ita alios ad Dei cultum attrahimus; ita acquirimus auctoritatem, confidentiam nobis conciliamus, ac tandem illos ad virtutem, & ſanctitatem impellimus; quod Apoſtolus vocat portare Deum in corpore ſuo, videlicet modeſto oris habitu, qui virtutem, ac ſanctitatem inſpiret. Cum enim hæc virtus ſtatim

oculis objiciatur; ita efficit, ut melius agnoſcatur, ac ſublimiorem tradir virtutis ideam; atque majorem ad perſuadendum vim habet, quam cæteræ. Ita esclamat Apoſtolus; glorificate Deum, & facite, ut omnibus in locis agnoſcatur, ubi etiis, utque id iutn faciatis; illum quodammodo per modeſtiam in corpore veſtro portate debetis. *Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro.*

Quomodo gaudium, quod nobis ſuadet Apoſtolus cum modeſtia concordet.

Gaudete in Domino ſemper: iterum dico gaudete; modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus. Ad Philipp. 4. Aliqua ineſſe videtur oppoſitio, vel ſaltem myſterium aliquod in hoc Apoſtoli conſilio ſuadentis, ut modeſtiam ſervemus tunc maxime, cum nos ad gaudendum invitat. Subiti enim, atque inconſiderati lætitiæ motus nos ſæpe rapiunt; & illi ipſi qui magis verecundi ſunt, labuntur, ac vix, & ne vix quidem intra decori terminos ſe ſe continent. At enim, dicet aliquis, nonne ſignificate vult, cum virtutes reliquæ ſuum habent tempus, locumque ſuum, modeſtiam ita eſſe temporum, locorumque omnium, ut inter ipſa etiam eluceſcere debeat gaudia, quæ eidem eſſe videntur oppoſita? An potius innuit inter lætitiam, quæ a Deo eſt, & eam, quam in mundi hujus rebus inquirimus, hoc diſcriminis intereſſe, quod prior illa ſuavis eſt, modeſta, & tranquilla, poſterior vero ſe ſe effundit extrinſecus, atque ſine modo, ac verecundia impudenter ſe prodit? Eſto ſi lubet: Ego cum S. Chryſoſtomo cenſeo hanc fuiſſe mentem Apoſtoli nobis videlicet exteriorem, ac viſibilem tribuendi notam, ex qua verus fidelis poſſet agnoſci; notam vero hanc eſſe modeſtiam, quæ oritur ex interiori gaudio, animi tranquillitate, affectuum malacia, & pace conſcientiæ: gaudio, pace, tranquillitate, quæ per oris ſerenitatem, geſtuum omnium moderationem, ſenſuum verecundiam, totiuſque exterioris hominis compoſitionem in ipſum corpus effunditur.

Finis modeſtiæ, ſapiens inquit, eſt timor Dei.

Finis modeſtiæ timor Domini. Proverb. 22. Ipſe Spiritus ſanctus aſſerit, finem, & ſcopum modeſtiæ eſſe debere timorem Dei; re enim vera ſemper modum ſervare debemus propter divinæ majeſtatis reverentiam, coram qua vivimus, movemur, & ſumus, ita ut ne minimum quidem motum edere valeamus, cujus Deus teſtis non ſit; cumque oblectetur ille nos ſanctos, perfectoſque videns, defectus, nævique ſeu interiores illi ſint, ſeu exteriores magis illi diſplicent, quam Pictori maculæ, quas videt offuſas tabulæ omni cura, ac induſtria ab ipſo elaboratæ. Prætetquamquod ſi Principis, vel gravis alicujus viri conſpectus nobis reverentiam injicit, & diligentiſſime cavemus ne aliquid nobis excidat indecorum, quo ſe læſum putare queat; quam modeſtiam ſervare nos decet coram terribili hac majeſtate, quę nullibi non invenitur?

Cur jubet Apoſtolus modeſtiam noſtram eſſe omnibus hominibus notam.

Sic luceat lux veſtra, coram hominibus. Matth. 5. *Et modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus.* De modeſtia prorſus oppoſitum dicendum eſt, ac de reliquis virtutibus, quas jubet evangelium abſcondi, ut Deo oni esploratæ ſint, atque compertæ; vel quas ſaltem extrinſecus proferri vetat, ne aliqua ſubeat vanitas, & oſtentatio, quæ earum meritum corrumpat; ſed S. Paulus impetat, ut modeſtiam omnibus, ſi fieri poſſit, mortalibus notam faciamus. Undenam, amabo vos, hoc accidit diſcrimen? Hinc profecto, ut Sancti Patres putant, quia nihil hac virtute potentius eſt ad alios ad Dei ſervitutem pertrahendos, eorumque animis virtutis amorem injicieodum. *Glorificent Patrem veſtrum.*

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & Sententiæ Sanctorum Patrum ad hoc pertinentes argumentum.

In omnibus moribus noſtris nihil fiat quod cujuſquam offendat aſpectum, ſed quod doceat ſanctitatem. Auguſt. in regul.

Sicut mollienlum, & infractum aut vocis ſonum, aut geſtum corporis non probo, ita neque agreſtem, neque ruſticum imitemur; effigies enim formæ diſciplina, forma honeſtatis eſt. Ambroſius, lib. 1. de Offic. capit. 18.

Motum natura informet, ſi quid in natura vitii eſt, induſtria emendet. Idem, ibidem.

In modeſtia maxime tranquillitas animi, ſtudium manſuetudinis, moderationis, gratia, honeſtatis cura ſpectatur & quæritur. Idem, ibidem.

Studium deſit atque affectatio, ſed motus ſit tibi purus ac ſimplex. Idem, ibidem.

Forma honeſtatis, & ornatus ad omnem actionem accommodatus. Idem ibidem.

Ne modum progrediaris loquendi, ne quid indecorum ſermo reſonet ſuus; ſpeculum enim mentis plerumque in verbis refulget. Idem, ibidem, cap. 19.

Pulchra eſt virtus verecundia, & ſuavis gratia, quæ non ſolum in factis, ſed etiam in ipſis ſpectatur ſermonibus. Idem, ibidem.

Ipſum vocis ſonum libret modeſtia, ne cujuſquam offendat aurem. Ibidem.

Verecundia cum ſit omnibus ætatibus, perſonis, temporibus & locis apta, tamen adoleſcentes juveneſque maxime decet. Ibidem.

Non ſit affectatus decor corporis, ſed naturalis, ſimplex, neglectus magis, quam exquiſitus. Ibidem.

Speculum mentis facies, & taciti oculi fatentur arcana. Hieronymus Epiſt. ad Tur.

Quorum habitus, vultus, inceſſus, doctrina virtutum eſt. Idem, Epiſt. ad Ruſtic.

Ad cuſtodiendam cordis munditiam, exteriorum quoque ſenſuum diſciplina ſervanda eſt. Gregor. l. 2. Moral. c. 1.

Intus eſt cuſtodia quæ ſervat exterius membra, qui ergo ſtatum mentis perdidit, foris in inconſtantia motionis ſuis, atque exteriori mobilitate indicat, quod nulla interius radice ſubſiſtat. Gregor. in Paſtor. cap. 24.

Studeamus modeſtiæ: nam ſtudiis & exercitiis aſſimilatur anima, & qualia facit, talis formatur & figuratur. Baſil. Sermon. de humilit.

Ubi Chriſtus, modeſtia quoque eſt. Greg. Nazianz. Epiſt. 193.

Habitus mentis in corporis motu cernitur; animi vox eſt corporis motus. Ambroſius, lib. 1. Offic. capit. 18.

Bona domus in ipſo veſtibulo debet agnoſci. Idem, ibidem.

Vitia ex occurſu meo ſuffundo. Tertullian. de pallio.

Præcones quidam animi, compoſiti motus corporis. Gregor. Nazianz. Epiſt. 131.

Sanctorum non tantum verba, ſed etiam ipſi vultus ſpirituali gratia pleni ſunt. Chryſoſtomus Homil. 3. ad popul.

Exterioris hominis motu interioris ſtatus agnoſcitur. Caſſianus, l. 12. Inſtit. c. 29.

Hilari omnes capiuntur vultu, triſtem & truculentum refugiunt. Climac. Grad. 29.

Hæc eſt modeſtia & grata compoſitio, primum non circumferre huc & illuc oculos, ſed quæ ante te ſunt, intueri, neque vana & otioſa loqui, ſed tantum neceſſaria. Dorotheus, Serm. 24.

Riſus eſt vox confuſa lætitiæ, inſultationem immoderata hilaritate denuntians. Caſſiodotus in Pſalmus.

Nebuloſa corporis compoſitio, & facies tenebris obſcurata triſtitiæ, devotionem ab animo receſſiſſe ſignificant. Bernard. Serm. de virt. obedient.

Quam pulchra, quam ſplendida gemma eſt verecundia, in vita & vultu adoleſcentis; quam vera & minime dubia bonæ ſpei nuntia, bonæ indolis index! Idem, Serm. 86. in Cant.

Modeſtia virtutis amantes decet, & reliquas animi dotes exornat & illuſtrat. Iſidorus Peluſiota.

Viri ſumma virtute præditi, etiamſi nullum ver-

bum

bum emittant, ſilentio tamen quavis voce clariore diſcipulos ſuos erudiunt. Idem, l. 1. Epiſt. 1.

Sit in geſtu tuo gravitas, in motu ſimplicitas, in inceſſu honeſtas. Idem, l. 2. Soliloq.

Temperanda eſt etiam facies, & modificanda in geſtu ſuo, ut nec proterve exaſperetur, nec molliter diſſolvatur, ſed ſemper habeat, & rigidam dulcedinem, & dulcem rigorem. Hugo Vict. lib. de diſcipl. monaſt.

Non notatulo corporis, ut putatis, ſed innocentia ac modeſtia ſigno, Chriſtiani dignoſcimur. Minutius Felix, in Octavio.

Converſemur quaſi Dei templa, & Deum in nobis conſtet habitare. Cyprian. de Orat. Domin.

Pleriſque, juſti aſpectus, admonitio correctionis eſt. Ambroſ. in Pſalm. 118.

Teneamus eam, quæ totius vitæ ornatum attollit, modeſtiam. Idem lib. 1. Offic. cap. 45.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia penu ad hoc argumentum pertinens depromi poſſit.

Definitio modeſtiæ.

MOdeſtia eo in ſenſu, quo iſthic accipimus, virtus eſt temperantiæ ſubjecta, cujus etiam partem conſtituit: ejus officium eſt exteriorem hominis partem regere: videlicet moderari exceſſus, & corrigere defectus, qui in geſtibus, motibus, totoque oris, & corporis habitu occurrunt; ita ut tota externa ſpecies ſit ita compoſita, ut nihil adſit, quod cujuſquam oculos laceſſere valeat, & quidquid extrinſecus patet, ſtatum, ac profeſſionem noſtram maxime deceat. Hanc virtutis hujus notionem adſtruunt Theologi, præſertim vero omnes aſceticæ vitæ magiſtri.

Modeſtia eſt virtus.

Vulgatum axioma eſt, ubicumque regulæ, menſuræque ſervandæ ſint, neceſſarium eſſe, ut quædam ſit virtus, quæ dirigat, extrema ad mediocritatem redigat, abſcindat, quidquid ſuperfluum eſt, & quidquid breve, producat; quæ ſingulis formis juſtam extenſionem tribuat, atque eam proportionem, quæ ſubjecto optime congruat. At fatentur omnes, geſtum, vocem, oris habitum, actionem, corporis ornatum ex earum rerum eſſe numero, ubi non deſunt extrema vitanda, & mediocritas eligenda, nec non modus ſervandus: oportet ergo virtutem eſſe, quæ hæc omnia dirigat, hoc eſt, cujus materies ſit poſituta, inceſſus, vocis tonus, oculorum conjectus, & corporis motus, & formam, quam illa addit, eſſe ordinem, ac decorum, ut requirunt circumſtantiæ perſonæ, rerum, loci, temporis, aliæque, ubi inveniatur. Hinc ſequitur 1. Varias eſſe illius regulas pro varietate ſtatuum, ætatum, conditionum, & profeſſionis ſingulorum: 2. ubicumque modeſtia non adeſt, adeſſe poſſe artem, & diſciplinam; nec non elegantium, & ſcientiam; ſed hanc artem fore luxus, & diſciplinam prodigalitatis. Nihil ibi niſi exceſſus erit; & non ſolum nulla erit virtus; verum etiam nullum decorum erit, nihilque ſapientiam redolebit.

Modeſtia eſſe poteſt virtus Chriſtiana.

Modeſtia conſiderari poteſt vel tamquam virtus mere moralis, cui non alius ſit finis, neque exercitatio alia, quam exteriorem corporis habitum regere, & nihil contra decorum efficere; vel tamquam virtus, quę ſimul chriſtiana etiam eſt, cujus finis eſt gloria Dei, qui hoc pacto honoratur, ædificatio proximi, & noſtra ſanctificatio. Hoc autem in ſenſu illam conſideramus, & Chriſtianus quilibet eam debet exercere; & ad hanc referemus quidquid de virtute hac erit dicendum, quæ plurimis quidem levis momenti videtur; ſed quæ numquam ſatis æſtimari poteſt, quippe quæ cæteris quibuſcumque recentem addit nitorem, & efficit, ut omnes actiones noſtræ & Deo, & hominibus accidant perjucundæ.

Exterior modeſtia ex interiori pro-

Licet de exteriori tantum modeſtia hic nobis ſit ſermo, ſupponendum eſt tamen, illam ab interiori numquam [illegible] eſſe, ſine qua virtus eſſe non poteſt, ſed mera hypocriſis, humanus reſpectus, ſervilis timor, vel ſecretorum flagitiorum diſſimulatio, quæ exteriori oris habitu ad virtutem compoſito alios celare contendimus. Itaque interior modeſtia, quæ in affectuum regimine ſita eſt, proprie principium eſt exterioris, quæ ex eadem omne meritum haurit; affectus enim rationi, divinæque legi ſubjecti nullam habent amplius vim in corporibus, quæ bene compoſita ſunt.

Hendry Bibl. Tom. III.

Nexus inter ſpiritum, & corpus inter hominem interiorem, & exteriorē.

Liquido conſtat Chriſtiani hominis ſanctitatem, & perfectionem nequaquam poſitam eſſe in exteriori corporis habitu modeſto, ac bene compoſito, ſed in cordis puritate, charitate, & amore Dei: verum neque negari poteſt, modeſtiam, ac verecundiam plurimum ad perfectionis acquiſitionem conferre, ut vere ſanctus, ac virtutibus præditus fias; etenim adeo arctum invenitur corpus inter, ſpiritumque vinculum, inter exteriorem, interioremque hominem, ut quidquid in altero eſt, ſtatim alteri communicetur. Cum motus animi bene ſunt instituti, plerumque ita & motus corporis ſunt; quemadmodum e contra cum in motibus corporis aliqua perturbatio invenitur, non deeſt etiam in motibus animi. Quamobrem exterior modeſtia ſemper magnum eſt indicium atque argumentum interioris, non ſecus ac horologii acus certiſſimum indicium eſt compoſiti motus rotarum. Hac de cauſa homines habent in pretio, colunt, admirantur verecundiam, atque modeſtiam, quæ videtur extrinſecus, quia illinc ſemper argumentantur, intrinſecus virtutes latere.

Modeſtia non eſt ſolum ſtudioſorum, qui Deo ſervire incipiunt.

Error eſt arbitrari, modeſtiam eos tantum decere, qui virtutis, ac pietatis ſtudium ingrediuntur; qui profecto initium ducunt ex veſtium, geſtuum, verborumque reformatione, atque hoc pacto, ſe vitam prorſus recentem vivere, & virtutem palam profiteri, oſtendunt: verum ſancti prorſus aliud judicium ferunt, qui uno ore ſentiunt, conſtantem in iis omnibus, quæ ad exteriorem corporis habitum pertinent, modeſtiam, effectum æque ac indicium eſſe perfectæ, conſummatęque virtutis, quæ ex interiori plenitudine, & copia, ſe ſe effundit extrinſecus in omnes corporis motus, in ſenſus omnes, in omnes actiones, ita ut nihil in homine relinquat, quod ſua careat perfectione. Hoc probatur tot Sanctorum exemplo, quorum modeſtia admirabilis virtutum, & ſanctitatis eorumdem magnitudinem prodidit.

Modeſtia non ſolū eſt ornamentū virtutis, ſed illius etiam cuſtos eſt, ac præſidiū.

Etiamſi modeſtia, atque verecundia nequaquam tanti momenti eſſe pluribus videatur, perſuaſum nihilominus eſſe debet, illam non ſolum virtutis eſſe ornamentum, verum etiam neceſſariam eſſe ad illius tutelam, atque incolumitatem. Rationem adfert Sanct. Bonaventura; quemadmodum enim natura nullas producit arbores ſine foliis, & ſine cortice, quorum illa quidem ornamenta ſunt, hic vero tutela; & quemadmodum nihil efformavit unquam cui non addiderit aliquid pro ejuſdem ornatu, & præſidio; ſimiliter gratia cujus operationes a natura non longe abludunt, ſed quæ longe ſunt perfectiores, interiorem in corde virtutem non gignit, quin addat externum etiam corporis habitum, de quo verba facimus. Modeſtia, & verecundia cortex eſt, qui medullam interiorem protegit; hæc cuſtos eſt, atque præſidium internæ puritatis, pietatis, & innocentiæ: aufer externum hunc, ut ita dicam, corticem; reliqua brevi interibunt.

Externa modeſtia interiorē gignit collectionem, & viciſſim.

Inde vero clarius innoteſcit, quantopere neceſſaria ſit exterior modeſtia, quia mirum in modum prodeſt, ut noſmet interius colligamus; quemadmodum ſe ſe interius colligere cauſa eſt, ut extrinſecus effulgeat modeſtia; & dicere poſſumus alterum viciſſim eſſe cauſam alterius; videlicet cum ſolida virtus intrinſecus latet, non deeſſe in motibus omnibus extrinſecus gravitatem, modeſtiam, & verecundiam; & modeſtiam hanc, quæ ex interiori pace atque humilitate proficiſcitur producere, vel ſaltem tueri virtutem hanc, pietatem & humilitatem cordis mortificati. Quamobrem Sancti omnes illam ſemper neceſſariam eſſe ad ſanctitatem acquirendam, atque tuendam cenſuerunt.

Occaſiones exercendæ modeſtiæ non deſunt unquam.

Cum de chriſtianis virtutibus acquirendis agitur, nequaquam illę, ſpectandæ ſunt, quæ magis eniteſcunt, ſed illæ quarum objecta ſe ſe frequentius offerunt, & quarum uſus eſt quotidianus. Fatendum quidem eſt, fortitudinem, magnanimitatem, & magnificentiam egregias eſſe virtutes, atque admirationem afferre videntibus illas; at virtutum harum exercendarum occaſiones non occurrunt quotidie. E contra vero modeſtia eſt omnium temporum, locorum, conditionum, atque perſonarum. Ubique igitur micare debet & jure affirmare poſſumus nullam eſſe virtutem, cujus uſus magis late pateat. Inde vero colligitur quanti referat illam non negligere, quod ſenſus omnes dirigens, aufert peccandi occaſiones, ideoque noſtram tuetur innocentiam.

Quid ſit decorum quod eſt objectum modeſtiæ.

Ut liqueat quanam in re decorum conſiſtat, quod rebus in omnibus modeſtia reſpicit, meminiſſe opus eſt in objectis omnibus, quæ noſtris ſenſibus accidunt, adeſſe quamdam illecebram, & neſcio quem leporem, qui efficit, ut nobis placeant, & qui ſi deſit, diſplicent, neque citra moleſtiam ea toleramus. Hæc autem illecebra, lepos hic nihil eſt aliud, quam proportio horum objectorum cum idea, quam de illorum perfectione concipimus, veluti graphice delineata tabella, ædificium, ubi partium ſymmetria diligentiſſime ſervata eſt, placent, & perjucunda ſunt iis, qui pingendi, ædificandique gratias, venereſque cognoſcunt; quia non deſunt ibi legitimæ proportiones, quas id genus opera expoſcunt. Ita decor inceſſus, geſtuum, omniumque motuum corporis noſtri nihil eſt niſi lepos quidam videntibus illa placens, quia conformia ſunt ideæ, quam omnes cordati viri conceperunt de ratione illa, qua agendum eſt, & qua in omnibus occaſionibus mortales ſe ſe gerere debent, & quæ congruit cum ſtatu noſtro, ſexu, profeſſione, ætate, loco, ubi ſumus, actionibus, quas operamur, negotiis, quæ tranſigimus, & perſonis, cum quibus verſamur; ita ut nihil in exteriori corporis habitu inveniatur, quod minime congruat cum idea, quæ habenda eſt de ſingulorum cujuſque in ſuo ſtatu, modeſtia.

Chriſtianus domi quoque ac privatim modeſtiæ debet operam.

Fideli non ſatis eſſe debet modeſtum eſſe coram oculis hominum, niſi privatim quoque modeſtus fuerit. Regula hæc a ſpiritualibus Patribus traditur hanc adſerentibus cauſam, quod, tunc ſolum modeſtos eſſe, cum videmur, ac metuendi locus adeſt, ne actiones noſtræ obſerventur, vel notentur, hypocriſis eſt, vel humanus reſpectus, Verecundi, modeſtique ſumus, donec aliorum in nos converſi ſunt oculi; timemus, ne exiſtimationis jacturam ſubeamus, ne levitatis, ſtupiditatis, & immodeſtiæ nomine redarguamur: ſed privatim modeſtos eſſe, ubi nullum virtutis noſtræ teſtem habemus præter Deum, indicio eſt, nos hoc unum quęrere quomodo illi placeamus, noſque uno tantum illius adſpectu in officio contineri.

Immodeſtia vitium eſt, quod ſe facile communicat.

Certum eſt nullum eſſe vitium, quod citius ſe ſe communicet, ac celerius ſe ſe offundat, quam immodeſtia: ſeu quod cum non æque turpe, flagitioſum, ac deforme ſit, ac reliqua vitia, minorem adhibemus curam, ut ab eodem nobiſmet caveamus; ſeu quia cum plerique actus immodeſtiæ habeantur veluti lepores, ac veneres, nec non ingenii liberi, hilariſque argumenta, vel tamquam licentiæ, quæ a mundo probantur, & quas erga quoſdam homines licere arbitrantur, omnia hæc prava exempla arripiuntur, eorumque labes ſemper contagionem late diffundit.

De impudentia quæ gravior eſt immodeſtia & pernicioſiſſimũ ſcandalum.

Si in tertiis gravius ullum daretur malum peccato, hoc impudentiam eſſe jure affirmaremus, quæ prærterquamquod crimonoſiſſima eſt immodeſtia, peccatis aliis nequiorem ipſo peccato communicat improbitatem. Etiamſi hæc una adeſſet infelicisſima ſtupiditas, quæ hominibus & metum aufert, & verecundiam, eiſque audaciam adfert infames actiones perpetrandi contra conſcientiam, & honeſtatem, quas ſimul, & ſemel amittunt; hoc tamen ſufficeret, ut impudentia vitium eſſe vitio ipſo deterius oſtenderetur. Itaque impudentiæ natura, ac proprium eſt, ut ſit procax, & effrænis audacia nefarias actiones ſine metu, ac pudore efficiendi, quemadmodum in quibuſdam peccatoribus intuemur, qui propter libidines ſuas, ſceleramque oſtentationem, ſcandalum fiunt civitatum, & Provinciarum. Cum nihil reliquum eſt illis conſcientiæ, aut virtutis, qua in officio contineantur, adeo impudentes ſunt, Sanct. Auguſtinus ait, ut neque honeſtas, neque modeſtia illos valeat coercere; *Non frænat illos verecundia, quia pleni ſunt impudentia*. Itaque impudentia non ſolum eſt vitium infame in ſpecie ſua particulari: ſed ut ex propria ipſius diſtinguatur improbitate, protervíam ſuam vitiis omnibus communicat; niſi enim adeſſet impudentia, vitium prodire erubeſceret: omnia enim vitia natura ſua infamia ſunt, ſuamque fere ſentiunt infamiam; quæ res tantum illis pavorem immittit ut non audeant prodire cum ea, quam gerunt, turpitudine, atque deformitate; niſi impudentia gignat audaciam, atque effrænem procacitatem,

In quo differant modeſtia, & pudor.

Pudoris objectum eſt averſio ab iis omnibus externis rebus, quæ ſunt caſtitati contrariæ; quas neque in ſe, neque in aliis pati poteſt. Modeſtia vero procul amovet quidquid in exteriori corporis ſpecie indecorum eſt, veluti in oculorum conjectu, verbis, geſtibus, indumentis, quorum immodeſtia ſignum, & effectus eſt mentis incompoſitæ. Hæ tamen virtutes duæ ita ſibi ſimiles ſunt, ut ſæpius confundantur, vel ſimul conjungantur, quippe quæ eoſdem habent effectus: ſed ut preſſius loquamur, dicere oportet, modeſtiæ ſignificationem latius patere, vel pudorem eſſe partem dumtaxat modeſtiæ, ita ut quidquid pudorem lædit, neceſſario lædat etiam modeſtiam; non tamen e contra quod modeſtiæ adverſatur, hoc & pudori neceſſario adverſari cenſendum eſt. Hoc liquido patet ex utriuſque virtutis objecto. Si enim pudor longe amovet quælibet exteriora, quæ oriri poſſunt ex deſideriis, & ſenſibus oppoſitis pietati, qualia ſunt inhoneſta verba, laſcivi obtutus, licentiæ, quæ vel minimum quid officere poſſunt puritati; ambigi nequit modeſtiæ non eſſe, ab illis abſtinere, eaque cane pejus, & angue evitare. At pudor non ſemper læditur incedendi immodeſtia, geſtibus nimium vaſtis, verbis nimium aſperis, aut vocis tono nimis elato, aliiſque id genus defectibus, quæ urbanitati dumtaxat, ac decoro omnibus in rebus ſervando adverſantur. Ita quemadmodum modeſtia pars eſt temperantiæ, pudor ſimiliter pars eſt modeſtiæ.

Modeſtia ſæpe in latiori dumitur ſenſu, & pro temperantia accipitur cujus tantummodo eſt pars.

Ea, quæ modeſtia regere, vel moderari tenetur, ex S. Thomæ, aliorumque Theologorum ſententia, ad quatuor capita rediguntur, quæ totidem diverſas virtutes efficiunt. Primum reſpicit motus ſpiritus ad excellentiam tendentes, uti ſunt ambitio, ſuperbia, vanagloria, qui motus reprimuntur, reguntur, cohibentur per humilitatis virtutem, quæ nonnumquam modeſtiæ nomine appellatur, ſub quo tantum Ethnicis cognita fuit. Alterum reſpicit deſideria ſcientiarum, & cognitionum, quæ ſępe nimis ardentia ſunt, ac indigent moderatione; hæc autem deſideria moderatur affectio, vel ſtudium honeſtum oppoſitum curioſitati. Tertium reſpicit exteriores actiones in ludis, atque ſolatiis, ut omnia honęſte, ac decenter fiant, ut oportet, non ſecus ac in ſeriis, nec deeſt peculiaris virtus his quoque rebus præpoſita. Quartum denique reſpicit exteriores corporis motus, in quibus præſertim occupatur modeſtia tamquam virtus particularis. At quamquam proprie loquendo noviſſimum tantummodo obtineat locum inter partes temperantiæ, non ideo tamen virtus eſt minus excellens, minus neceſſaria, & quæ ſatis poſſit æſtimari.

In decoro ſervando vitanda ſunt extrema vitioſa eam excedentes, quemadmodum ſecus,

Quemadmodum Philoſophi virtutes omnes in quadam mediocritate conſtituunt, ab extremis, vitioſis æque diſtantes: ita ut modeſtus neque nimium levis eſſe debeat, neque gravis nimium in externo corporis habitu, nec nimis liber, neque cautus nimis in humanis cœtibus, neque nimis amator, neque inimicus nimis ſolatiorum; neque nimis negligens, neque adfectans nimis in verbis, &

geſti-

geſtibus: ideo S. Paulus primis fidelibus etiam, atque etiam commendans modeſtiam præcipit illis, *ut Omnia honeſte, & ſecundum ordinem fiant*: 1. Cor. 14. & S. Auguſtinus lib. de vita beata modeſtiæ nomen a moderationis vocabulo deducens, addit ad hoc ut bene ſervetur, opus eſſe ne quid nimis fiat, & neſquid parum: *Modeſtia utique dicta eſt a modo; ubi autem modus eſt, nec plus quicquam, nec minus.*

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, & recentibus Concionatoribus loci hujus argumenti.

Quo in pretio habenda ſit modeſtia.

CAvendum eſt quam diligentiſſime, ne virtus hæc negligatur, vel contemnatur, vel ne humilis de eadem foveatur conceptus, eo quod exterior corporis habitus, in quo regendo occupatur, non eſt in aliqua virtute eſſentialis. Quemadmodum enim ipſa effectus eſt, atque certiſſimum indicium, unde interiorem partem optime compoſitam eſſe intelligimus; ſimul etiam ab hominibus habetur in pretio, & eum, in quo reperitur, acceptum, & jucundum efficit in oculis Dei. Ipſa eſt in animo, non ſecus ac virtutes reliquæ, S. Petrus Apoſtolus in 1. ep. cap. 3. inquit, licet in exteriori corporis ſpecie reſulgeat. Non ſecus ac oris color elegans ex bono proficiſcitur temperamento; ita modeſtus oris habitus, qualis cujuſque ſtatum docet, oritur ex anima bene inſtituta, ea qua in corpus reſiliunt perfectæ valetudinis, qua gaudet, indicia. Hæc virtus eſt, quæ in vultibus noſtris exhibet cæterarum virtutum lineamenta, quæ illas videndas præbet, licet ſint ſpirituales; quæ efficit, ut in pretio habeantur, & perquirantur ab illis etiam, qui ab earum exercitatione maxime abhorrent, & quæ ex ipſis etiam peccatoribus confeſſionem extorquet, non deeſſe ſibi illecebras, adverſus quas ſe ipſos tueri non poſſunt. *P. Haineuve. De ordine parte tertia, ſermone 39. qui totus eſt de modeſtia.*

Quam rara ſit hæc virtus in mundo.

Audire ſatis eſt modeſtiæ nomen, quod ex moderatione fluit, ex Sanct. Auguſtini ſententia, ut quantum virtus hæc ſit amabilis judicare poſſimus: verum ſatis eſt oculos conjicere in eam rationem, qua homines vivunt, ac in mundi commercio ſe gerunt, ut intelligamus nullam virtutem negligi magis hac, & nullam hac eſſe infrequentiorem. Etenim quotuſquiſque omnes illius regulas ſervat, eas etiam, quas decorum impenſiſſime flagitat ſeu ratione locorum, in quibus ſumus, ſeu perſonarum, qui nos conſiderant, & fortaſſe propius explorant? Plurimos quidem videbitis, qui compoſitum oris habitum ſervare non poſſunt, & qui non aliam habent poſituram, quam ea, quam vel ſors, vel libido illis tribuit: alios, quorum incompoſitus eſt corporis ſtatus, geſtus inverecundi, oris ſpecies moroſa, vel etiam contemptrix, tale vero ingenium, ut ob rem quamlibet exaſperentur, omneſque exaſperent: alios demum, qui ut hilari videantur ingenio nimiam adſectant licentiam, ſibi ea faſeſſe putant, quæ minime decent, æquivocis ludunt in verbis, & qui lætari non poſſunt, quin pudori officiant, atque modeſtiæ. Hoc in omnibus fere cœtibus mortalium videtur: ita ut modeſtia, qua olim fidelis ab Ethnico ſecernebatur, ab omni prorſus mundi conſuetudine exterra, atque proſcripta inter Clauſtra conceſſiſſe videatur. *Idem ex parte.*

Fidelis modeſtia eſſe debet ſtatus, ſexus, ætatis, & profeſſioni conformis.

Quamvis modeſtia in omni perſonarum genere ſit commendabilis, præſertim vero ab Apoſtolo fidelibus omnibus etiam, atque etiam commendetur; & modeſtia hæc nihil ſit aliud, quam externus corporis habitus compoſitus ad rationem, & decori ideam, quam ſapientes conceperunt, oblivisci tamen numquam debemus illam variam eſſe debere pro varietate ſexus, ætatis, ſtatus, & profeſſionis perſonarum, immo etiam locorum, rerum, temporum, eorum, quibuſcum conſueſcimus, aliarumque circumſtantiarum, alioquin ipſum etiam decorum violatur. Etenim decetne magiſtratum, ac prætextatum virum incedere, loqui, & agere, ut militem; militem vero æque gravem, & ſerium eſſe, ac prætextatum? Eccleſiaſticum, vel cænobitam eorum mores imitari, qui in mundi luce, & in aula verſantur? Adoleſcentulum ſenis gravitatem affectare, & virum jam ætate provectiori ſe ſe tamquam adoleſcentulum gerere? Matrona immodeſtiæ nomine redargueretur, niſi aliam præſeferret verecundiam, quam quæ virum decet. Oportet igitur, ut hæc virtus noſtræ perſonę, ætati, & conditioni ſe accommodet. Ad hæc attendenda inſuper eſt ea, quæ tranſigitur, actio; quis enim ignorat majorem in ludo, quam in communi conſuetudine non dedecere licentiam, quandoquidem ideo luditur, ut mens a ſeriis occupationibus relaxetur? Quis ambigit, utrum oris ſpecie, alioque vultu negotiis vacandum ſit, quam cum amicis colloquendum; cum alienis gravius, quam cum ſamiliaribus agendum; cum principibus viris aliter ac cum hominibus e vulgo ſermonem habendum; & ut verbo me expediam, modeſtiam, & decorum cum chriſtianum, tum urbanum ſuos habere canones proprios locorum, temporum, perſonarum, & negotiorum, quæ varias agendi rationes expoſcunt. *Idem.*

S. Ambroſii ſenſus de modeſtia.

Modeſtia, ſanctus hic Eccleſiæ Doctor ait, omnes actiones, ipſa etiam verba commendat, prohiberque ne plurima vel faciamus, vel dicamus, quæ audientes offendere poſſent. Sæpe verbum imprudenti elapſum cor aperit, & ſecretiſſimas etiam retegit cogitationes. Ipſum vocis ſonum libret modeſtia, ne cujuſquam offendat aurem vox fortior. Silentium quoque ipſum, in quo eſt reliquarum virtutum otium, maximus eſt verecundiæ actus: denique ſi aut infantiæ putatur, aut ſuperbiæ, probro datur, ſi verecundiæ, laudi ducitur. Opus quoque eſt, ut omnis exterior corporis habitus, inceſſus, motus, geſtus modeſtiam redoleant: externa quippe ſpecies animi ſtatum oſtendunt, & quamvis affectus lateant, hi tamen per exteriora ſigna ſe produnt. Utrum aliquis inconſtans ſit, ſuperbus, ambitioſus, an ſapiens, patiens, & cautus, facile deprehenditur; motus corporis eſt quædam vocis ſpecies ea retegens omnia, quæ in anima deliteſcunt. *Ex S. Ambroſio lib. 1. de Officiis c. 18.*

Modeſtia in inceſſu ſervanda.

Sunt etiam qui ſenſim ambulando imitantur hiſtrionicos geſtus, & quaſi quædam fercula pomparum, & ſtatuarum motus nutantium, ut quotieſcumque gradum transferunt, modulos quoſdam ſervare videantur. Nec curſim ambulare honeſtum arbitror, niſi cum cauſa exigit alicujus periculi, vel juſta neceſſitas. Nec in illis ergo tamquam effigies ſimulacrorum probo, neque in iſtis tamquam excurſorum ruinas. Eſt etiam greſſus probabilis, in quo ſit ſpecies auctoritatis, gravitatiſque pondus, tranquillitatis veſtigium, ita tamen ut ſtudium deſit, atque affectatio, ſed motus ſit purus, & ſimplex. Nihil enim fucatum placet. *Idem.*

Modeſtia ætatum omnium, atque conditionum eſt.

Modeſtia cum ſit omnibus ætatibus, perſonis, temporibus, & locis apta; tamen adoleſcentes, juveniliſque animos maxime decet. In omni autem ſervandum ætate, ut deceat, quod agas, & conveniat, & quadret ſibi ordo vitæ ſuæ. Unde Tullius etiam ordinem putat in illo decoro ſervari oportere: idque poſitum dicit in formoſitate, ordine, ornatu ad actionem apto, quæ difficile, ait, loquendo explicari poſſe, & ideo ſatis eſſe intelligi. Verecundia in ipſo quoque corporis decore plus eminet: ita tamen ut etiam ipſe non ſit adſectatus decor corporis, ſed naturalis, ſimplex, neglectus magis, quam expetitus, non pretioſis, & albentibus adjutus veſtimentis, ſed communibus, & honeſtati, vel neceſſitati nihil deſit, nihil accedat nitori. Vox ipſa non remiſſa, non fracta, nihil fœminenum ſonans, qualem multi gravitatis ſpecie ſimulare conſueverunt; ſed formam quandam, & regulam, ac ſuccum virilem reſervans. Hoc eſt enim pulchritudinem vivendi tenere, convenientia cuique ſexui, & perſonæ reddere, hic ordo geſtorum optimus, hic ornatus ad omnem actionem accommodus. Sed ut molliculum, & infractum, aut vocis ſonum, aut geſtum corporis non probo, ita neque agreſtem, ac ruſticum Naturam imitemur. Ejus effigies formula diſciplinæ, forma honeſtatis eſt. *Idem in capite ſequenti.*

Modeſtia æditicat proximũ, eumque lucratur Deo.

Liquido conſtat nulla re magis quam ſapienti, modeſtoque Oris habitu proximum ædificari poſſe; homines enim nihil niſi exteriorem ſpeciem poſſunt intueri, quæ illos movet, & efficacius illos perſuadet quam verborum ſtrepitus, ac tonitru. Et profecto corporis habitus humilis, atque mortificatus populo pietatem, ac mundi contemptum ſuadet, illum ad peccatorum pœnitentiam ciet, ejuſque cor, & deſideria ad cœleſtia evehit. Hæc muta eſt prædicatio, quæ ſæpe majorem effectum obtinet, quam ſermones magis diſerti, atque ſublimes. Ratio vero, propterquam modeſtia, atque exterior verecundia ita ædificat homines, & ab illis tanti æſtimatur, ea eſt, quia inde ſemper optimas interiores virtutes argumentantur. Facies, Sanct. Hieronymo teſte, ſpeculum eſt animæ, & oculi quantumvis muti illi ſint, abditiſſima illius ſecreta produnt, nullum ſpeculum eſt, quod melius exhibeat objecta, quam ſpecies oris exterior interiorem animum repræſentat. *Ex viſu cognoſcitur vir*, inquit Eccleſiaſticus c. 19. *& ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus. Amictus corporis, & riſus dentium & ingreſſus hominis enunciant de illo*. Et Spiritus Sanctus loquens per os Sapientis, *Homo apoſtata*, inquit Prov. 6. *vir inutilis, graditur ore perverſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur*. Quemadmodum ergo incompoſita facies ſignum eſt animum quoque eſſe inordinatum, ita exterior modeſtia ſignum eſt animi intrinſecus compoſiti; ideoque illa ut plurimum homines movet, atque ædificat. *Rodriguez tractatu de Modeſtia*.

Judicium, quod protulit S. Gregorius Nazianzenus de Juliano Apoſtata videns immodeſtum illius corporis habitum.

S. Gregorius Nazianzenus oratione prima contra Julianum Apoſtatam narrat, quod cum adhuc puer una cum eodem Athenis operam dediſſet ſcientiis, jam tunc animo hanc opinionem imbuerat, futurum ut ille nequiſſimus eſſet Imperator, quia illius immodeſtiam, atque omnium corporis motuum inconcinnitatem perſpexerat. Elato incedebat, ait, capite; indeſinenter quaſſabat humeros, in ſingula momenta oculos circumferebat; torvum habebat intuitum, neque pedes in loco poterat continere. Nares ſubinde inflabat, vel remittebat in iracundiæ, atque contemptus indicium: ſales, ineptoſque jocos proferre geſtiebat; in cachinnos immodice ſolutus erat; temere altero quidem momento negabat, quod conceſſerat altero, inordinate, & inconſulte loquebatur, importunas afferebat interrogationes, interrogantibuſque procul abs re abhorrentes reſponſiones reddebat. Illum ex his rebus jam tunc agnovi, antequam ex actionibus cognoſcerem, quæ deinde conceptum de eodem judicium confirmarunt; quæ omnia ubi attentius conſideratem coram pluribus amicis in hæc verba prorupi. Quale monſtrum Romana civitas alit! *Idem*.

Perniicioſa mulierum conſuetudo quæ ſe in tabula immodeſto Oris habitu pingi volunt.

Si hodierna die mulieribus tantum ineſſet modeſtiæ, atque verecundiæ quantum Reginæ Eſther, quæ Ethnico, idolorumque cultori nupſerat Regi, næ illæ quidem minime eſſent adeo ſollicitæ, ut ſe ſe oſtentarent immodeſto corporis habitu, fuco, atque emendicatis coloribus, qui ad hoc unum proſunt, ut videlicet in lucem proferant ſuperbiam, ac vanitatem, quibus mens earum plena eſt; præſertim vero nollent ſe in tabula coloribus exhiberi, ut nunc moris eſt, eo geſtu, qui prorſus modeſtiæ, & pudori adverſatur, ita ut videatur anima ſe ipſam ibi repræſentare, ſuaſque cogitationes, & affectus palam oſtendere. Si enim ex S. Baſilii ſententia anima formam induit externæ corporis ſpeciei, dicere hic poſſumus ſæpius externam ſpeciem interiora animæ lineamenta, & characteres exhibere. Licet illæ ipſæ, quæ adeo immodeſtæ repræſentantur, reapſe intus non eſſent, quales in imagine exhibentur; ſimiles tamen quamprimum fiunt, & mira ordinis perturbatione, quin tabula imitetur prototypum, ſæpe prototypus ſe ſe ad tabulæ colores conformat. At non ſolum imago efformatur ſecundum rem ipſam, quæ eſt illius imago; ſed effectus etiam, quem hujuſmodi tabulæ obtinent in iis, a quibus videntur, prototypi ſunt infinita propemodum exemplaris ferentes: præſertim vero adoleſcentes, quorum ſpiritus adhuc eſt parum ſerius, funeſte animas ſuas, externumque oris habitum pingunt ſecundum id genus prototypos, & nequiſſima eorum lineamenta mutuantur. Adde his, cum pictura vulgo naturales defectus corrigere, atque novas addere veneres conſueverit, multo periculoſior eſt, quam quidquid extat in prototypo. *Ex Auctore nupero*.

Modeſtia vitium eſt, quod præ cæteris contagione ſua ſit perniciofum.

Cum ex vitiis omnibus immodeſtia oculis maxime pateat, nullum vitium eſt, quod gravius ſcandalum, & periculoſius afferre valeat exemplum. Quin immo vitia omnia, atque peccata quæ ſcandalum gignunt, ut plurimum contagionis, ſcandalique principium ab ipſa deſumunt immodeſtia. Sine hac ſuperbus talis non videretur, qualis eſt; illius timor intra cor ejuſdem ſubſiſteret, ejuſque vanitates cum magnitudinis ſuæ phantaſmatis, gloriæque chimeris in capite ipſius continerentur: ſine hac impudici lues ſe ſe extrinſecus non effunderet, cumque generatim viæ omnes, per quas vitia egredi conſueverunt, eſſent obſtructæ, homines hac in re ſaltem in tuto eſſent, ac nemini metuenda eſſet pravi exempli contagio, vel ſcandali ruina. Verborum igitur, geſtuum, actionumque immodeſtia illa ex tenebris, quibus inſepulta eſſe deberent, eruit, atque in externa corporis ſpecie male compoſita tradit cognoſcenda. *Pater le Moine in Tractatu de Modeſtia*.

De cordis perturbatione conjicitur ex eo, quæ in facie videtur.

Cum facies ſit cordis index, quemadmodum qui horologium inſpiciunt de rotarum compoſito, vel inordinato motu judicium ferunt ex indicis motu compoſito, vel inordinato; ita de cordis tranquillitate, ac tumultu conjicimus ex oris ſerenitate, vel nubibus, uti liquet in ira, cæteriſque affectibus, quæ certiſſime mutationem aliquam gignunt in externo corporis habitu, ſtatim ac eſſe incæperunt in corde. In faciem vero potiſſimum maxime prodeunt. At licet non alia ſuppeteret cauſa, celanda tamen eſſet ea turba, quam gignunt, & pro decoro, quod ubique ſervandum eſt, viribus omnibus adnitendum eſſet, ut facies ſerena videretur ab iis nubibus vacua, quas mœror, ira, triſtitiaque offundunt modeſtiæ prorſus oppoſitæ, & quæ ſemper ſigna ſunt interioris alicujus perturbationis, atque tumultus. *Idem*.

Elogium modeſtiæ.

Modeſtia eſt virtutis documentum: nonne hoc innuere voluit S. Hieronymus, ubi inquit, verba, geſtus, ornatuſque ipſos eorum, qui virtute præditi, modeſtique ſunt, tot eſſe dogmata, atque axiomata, ut per oculos doceatur bonum ab hominibus exercendum? Nunne hoc in ſenſu Martyr S. Ignatius ait, modeſtiam publicam eſſe diſciplinam? Sed Sanctus hic majori adhuc encomio modeſtiam celebrat, cum illam religionis diſciplinam appellat; quocumque in ſenſu illam deſumat, ſive innuere velit, illam cum religione ortam, ejuſque veluti pediſequam eſſe, ſeu tamquam mediatricem nos ad eamdem perducere: uterque titulus eſt æqualis dignitatis, ejuſque meritum atque præſtantiam coſirmat. Illud vero majori eſt habendum in pretio, quod cum virtus ſit virtutem tribuit pulchritudini, quæ ſine eadem ſemper eſt periculoſa; cum ſit ſancta, ſanctificat lepores ipſos, ita ut Deo placere poſſint; & hac in re toto cœlo abhorret a vanitate, quæ corpus exornans corrumpit animum, faciem ſordibus animæ condecorat, & brevi duraturam pompam ſibi in æternum ſupplicium convertit. *Id*.

Dei præſentis cogitatio debet coercere, ne ſimus immodeſti.

Cogitatio Dei præſentis, ac nos ubique videntis non parum prodeſt ut ſemper modeſti, & verecundi ſimus, & ne quid contra pudorem, atque decorum peccemus, vel ne quid admittamus, quod tenebrarum audiat licentiam: etenim pro illo ſemper dies eſt; atque homo in ſe ipſo lucernam geſtat, quæ ipſum latere, vel aliam perſonam inducere non patitur, quæ, quidquid ille facit, aperit teſti, qui ſemper explorat, actori, qui jugiter illum accuſat, Judici, qui in errorem induci non poteſt. Fidelis, cui de veritate hac ſit perſuaſum, ſe ubique oculis Dei patere, & quocumque in loco ſit, & quodcumque agat ab eodem videri, poteſtne oblviſci reverentiæ, quam debet illi, atque verecundiam abjicere? Poteſtne modeſtiæ, & decori fines excedere? Si ſola cogitatio videndi ab homine gravi, ac ſapiente, flagitioſiſſimis etiam frænum eſſe poteſt; oculi Dei, quibus nulla nox eſt, quæ clara non ſit, nullæ tenebræ, quæ non luceant, multam in nobis

pote-

poteſtatem habebunt? & adſpectus illius, cui nihil eſt clauſum, nihilque ſecretum nos in officio cohibere non poterit? *Idem*.

Eccleſiaſtici potiori jure modeſtiã ſervare tenentur.

Conſideratio, qua Apoſtolus utitur, ut nobis modeſtiam ſuadeat, efficax eſt procul dubio; ſed longe magis urget Eccleſiaſticum, qui ad Deum propius accedit; & ſi mecum reputare volueritis, quot modis ad eum propius accedat, invenietis illi totidem ſpecificis, & peculiaribus cauſis religioſiorem ſervandam eſſe modeſtiam. 1. Eccleſiaſtici ſunt propria Domini hæreditas, & poſſeſſio. 2. Sunt veluti pars interior Sanctuarii. 3. Sunt tamquam vox Jeſu Chriſti: per illos loquitur, ac ſenſus explicat ſuos: verbo quemadmodum ad Deum propius accedunt ſtatu, miniſterio, ac peculiaribus magis expreſſæ ſimilitudinis lineamentis, ita majorem præferre modeſtiam, atque verecundiam tenentur. *Idem*.

Quænam modeſtiæ documenta, atque exempla adoleſcentibus debent ii, qui vel provectiori ſunt ætate, vel aliqua pollent auctoritate? Nonne ſolo corporis habitu illos erudire, atque edocere; ad officium revocare, in eoque adſpectu ſolo continere tenentur? Nonne tot illis regulas debent, quot geſtus edunt, tot præcepta, quot proferunt verba? Nonne affirmare poſſumus vitia iis in civitatibus eſſe incorrigibilia, ubi qui magiſtratus obtinent, ſcandalum præbent; atque incurabilem eſſe iis in familiis licentiam, ubi domini omnem modeſtiam, atque verecundiam abjecerunt? *Idem*.

S. Paulus Corinthios per J. C. modeſtiam obteſtabatur,

S. Paulus in altera, quam ad Corinthios dedit, epiſtola obteſtationem adhibet, quæ poſtrema eſt, atque vehementiſſima patheticæ eloquentiæ figura: illud vero notandum eſt, quod non per charitatem, neque per miſericordiam Jeſu Chriſti; non per Crucem Sanguinemque illius, cujus virtutem fuerat toties expertus, obteſtatur illos, ſed per ejuſdem modeſtiam, quam hoc in loco præfert charitati, & miſericordiæ, & quam aptiorem animis commovendis putat ipſa cruce, & Sanguine Redemptoris. Hæc autem modeſtia ad perſuadendum olim adeo potens, & efficax hodiene vim, ac virtutem amiſit? Numquid longa annorum ſerie infirmata eſt? Hodie ne adeo parum haberet robutis, adeo exiguo haberetur in pretio, ut Chriſtianis modeſtiæ neceſſitatem perſuadere non poſſet? *Idem*.

Modeſtia puritatis, & innocentiæ cuſtos.

Modeſtia, ex S. Ambroſii ſententia, ſocia eſt, atque cuſtos puritatis in utroque ſexu: ſicuti enim forma in cordibus concupiſcentiæ flammas accendit, quæ non ſine gravi labore Dei metu, atque æternarum veritatum cogitatione extinguitur; præſenti opus eſt amuleto, neque alterum efficacius poteſt inveniri quam modeſtia, quæ validiſſimum eſt contra illius virus antidotum, & quæ contra naturalem illius improbitatem duplicem habet effectum. Primus eſt, quod illius retundit jacula, & ſimul fulgorem auget; prohibet ne noceat, & recentem illi addit illecebram. Alter vero, quod validum eſt præſidium adverſus quaſcumque oppugnationes, quibus tentari poteſt; etenim, ut Tertullianus ait, cum aliquis ſapienter ſe gerit, & cum oris, corporiſque habitum ad modeſtiam compoſitum præſefert, reverentiam inſpirat, & frænat eorum audaciam, qui in aliquam erumpere vellent licentiam. *Auctor Anonymus*.

Quid conſilii S. Hieronymus tribuat Demetriadi circa modeſtiã.

S Hieronymus ſciens quam neceſſaria ſit puellis ad morum innocentiam tuendam modeſtia, virgini Demetriadi, cujus ſalutis curam ſuſceperat, ſuadebat, ep. 8. ut mulierum hujus mundi, earumque puellarum quæ nimis liberæ, hilareſque erant, conſuetudinem evitaret; eas ſibi ſocias eligeret, quæ feriæ, modeſtæque eſſent, & quarum converſatio honeſta, ſermones ſapientes, & probata eſſet modeſtia; earum vero e contra perhorreſceret ſocietatem, quæ mollem vitam traducunt, quæ caput ornare, crineſque comere laborant, & quæ unguentis delibutæ in ſola corporis ſui cura totæ ſunt. Illæ, ajebat, amore dignæ tibi videantur, quæ propriam negligunt formam, quæ muliebrem mundum contemnunt, & quæ diligentiſſime ſe ſe contegunt, ubi prodire tenentur.

Animadverſio in Patribus

Doctoris hujus monitum in primis neceſſarium eſt chriſtianis Virginibus, eaſque docet, in ipſarum poteſtate eſſe poſitum ſe ipſas a nimium liberis ſermonibus, atque importunis libidinoſorum virorum ſollicitationibus liberare, qui inanibus laudatiunculis, aſſentationibus, operæ ſuæ pollicitationibus id quærunt unum, quomodo earum amorem ſibi concilient, ut eas, ſi poſſint, miſere perdant. Si enim teſtatur Sapiens, triſtem oria habitum, quo obtrectatorem excipimus, hunc pudore ſuffundere, atque prohibere, ne ſuas perſequatur obtrectationes; vere quoque dicere poſſumus, ſerium, gravem, atque modeſtum oris habitum in honeſta, probaque fęmina, reverentiam injicere videntibus illam, ac prohibere ne quid contra decorum dicatur, aut fiat, non ſecus ac e contra, cum nimiam præſefert licentiam, ac blande aliis complacere ſtudet, parum ſeriis ſermonibus ſubridet, amatoriis fabulis delectatur, & quid de ſimilibus ſibi factum fuerit, audire non refugit, locum præbet, ut omnes illius ratione poſthabita in liberos, ac flagitioſos ſermones erumpant. *Auctor recens*.

jus ſententiam.

Modeſtia palam, & privatim ſervanda.

Neceſſum eſt ſervare modeſtiam non ſolum palam, & coram honeſtis hominibus, quibus aliqua oboriri ſuſpicio poſſet, ſi quid ipſis præſentibus licentius diceretur, aut fieret; ſed etiam intra privatos parietes, iiſque in occaſionibus, in quibus ad illius obſervantiam minus teneri videmur. Profecto citra ruborem, & lacrymas cogitare, & dicere nequeo, non deeſſe nobiles fęminas hac in re adeo parum modeſtas, & verecundas, quæ e ſtrato ſurgunt, & cubitum eunt, ſe induunt, exuuntque licet eas famuli inſpiciant, vel quæ ab illis operam exigunt, ut induantur, & exuantur. Heu? adeone ſenſum omnem abjecerunt, ut minime videant quantum ſcandali hæc afferat immodeſtia? Adeo ne pudorem omnem exuerunt, ut ſe in hoc ſtatu a viris videri patiantur? Conſiderant ne, conditionum, generiſque diſcrimine nequaquam prohiberi criminoſas eas cogitationes, quas ſexuum diſcrimen fovere poteſt? *Idem*.

Humilitatis, & modeſtiæ concordia.

Humilitas ſine modeſtia eſt velut anima ſine corpore; quemadmodum ſine humilitate modeſtia corpus eſt ſine anima; quemadmodum ergo humilitas virtus eſt generalis, & univerſalis, modeſtia ſimiliter ad actiones omnes ſe debet extendere. Modeſtus non humilis falſo modeſtus eſt, vel ſaltem imperfecte humilis. Modeſtia ſine humilitate ea eſt modeſtia, quæ in hominibus mundi invenitur, quorum urbanitas, & moderatio vulgo non aliud eſt quam ſuperbi cordis diſſimulatio, quod exteriori nitore, & quadam ſpecie humilitatis contegitur, ut in oculis hominum exiſtimationem ſibi conciliet. Igitur ſi eam habere cupimus modeſtiam, de qua loquitur S. Paulus vere, & ex corde modeſti ſimus; & modeſtia nota ſit humilitatis noſtrę, quæ ſe ſe effundens extrinſecus replere debet omnes actiones noſtras ea ſapientia, & moderatione, quæ & Deo, & hominibus nos amabiles præbeat. Hæc igitur modeſtia ex cordis imo prodire debet; ſi enim exterior eſſet tantummodo, jam virtus non eſſet. Anima autem hoc pacto modeſta, atque in omnibus actionibus ſuis verecunda eſſe nequit, niſi ſemper Deo vacet, ejuſque ſpiritu gubernetur. Sed præcipit etiam S. Paulus, ut modeſtia noſtra videatur, & cognoſcatur ab illis, quibuſcum vivimus; innuere quippe vult, non ſatis eſſe humilitatem in corde ſervare, ac de ſe humiliter ſentire, ſed ſenſus hos extrinſecos etiam eſſe teſtandos, quod fit per modeſtiam. *Liber cui titulus:* Inſtructions Chretienes.

Modeſtia adoleſcentum maxime decet,

Modeſtia in adoleſcente potiſſimum eſt deſiderabilis: certa quippe eſt interioris virtutis, ac ſapientis, optimeque inſtituti animi nota, & argumentum. Animus ex actionibus cognoſcitur, & hominis ſapientia ex habitu corporis deprehenditur. *Sapientia hominis*, Scriptura Eccl. 8. ait, *lucet in vultu ejus*. *Et viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus*. Eccl. 19. Quapropter S. Ambroſius l. 1. Offic. c. 18. ait, ſpiritus diſpoſitionem ex corporis poſitura dignoſci, exterioremque motum quamdam eſſe vocem, quæ animum prodit. Itaque ſi ſpiritum habes ſapientem, optimeque inſtitutum, hoc modeſtia

teſtabitur tua; at ſi extrinſecus male compoſitus, & immodeſtus es; hoc certiſſimo eſt argumento, animum tibi eſſe levem, volucrem, indiſcretum, cuicumque ſeriæ cogitationi imparem, omnibuſque inanibus, & importunis cogitationibus patentem. Hæc autem mala externi oris habitus compoſitio pravum erit ſignum pro præſenti, ominoſumque præjudicium pro futuro. *Gobinet parte 4. De adoleſcentiæ educatione.*

Quanam eſſe debeat exterior in actionibus modeſtia.

Pro virili incumbe in id, ne in obtutu, geſtu, inceſſuque tuo ulla ſe ſe prodat levitas, atque immodeſtia: facies tibi ſit ſeria, comis, affabilis, oculorum acies verecunda, oris habitus modeſtus, & qui ſapientem, ac bene natum animum deceat. Talem te præbe cum quocumque, vel quibuſcumque ſis; cum ſuperioribus propter eam, quam illis debes reverentiam, cum æqualibus, vel inferioribus, quia illis bonum debes exemplum; tunc etiam cum ſolus es, ſemper enim es coram Deo. Spiritus ſapiens, ac bene inſtitutus, ubicumque ſit, ſemper modeſtus eſt; non enim modeſtus eſt, ut hominibus placeat (quod vanitas eſſet mera) ſed ut placeat Deo, quo ſemper videtur. *Modeſtia veſtra*, Apoſtolus inquit, *nota ſit omnibus hominibus, Dominus enim prope eſt. Idem.*

Modeſtia in templo potiſſimè ſervanda.

Præſertim vero in templo modeſtia ſervanda eſt; hæc enim domus Dei eſt, & locus deſtinatus, ut Deo preces effundamus, & thus adoleatur. Illuc magna cum reverentia ingrediendum eſt. *Cuſtodi*, Sapiens ait, *pedem tuum ingrediens Domum Dei.* Ibi majori cum modeſtia permanendum, humili, devotaque corporis poſitura, quæ loci ſanctitatem maxime deceat. Illuc ergo ingredi tamquam in profanam domum ſine modeſtia, ac verecundia; ibi ſine reverentia permanere oculos circumferentes, ſine ulla neceſſitate loquentes, cum his, aut illis ridentes: indecoro corporis habitu ibi perſiſtere, ac indecenter innixos altero quidem poplite in terram flexo, altero autem erecto, aliiſque id genus irreverentiis, peccata ſunt, quæ Deum magis lædunt, quam vulgo exiſtimetur. Hinc judicium eſto de illis, qui in Templis aliquid audent qui impudicos oculorum obtutus circumferunt non veriti in ipſum uſque ſanctuarium ſuam inferre libidinem, ac Deum laceſſere eo in loco, qui ſacer eſt, ejuſque cultui revotus. Hoc ſcelus eſt, quod Deus per Prophetas ſuos deteſtatur, & S. Auguſtinus in confeſſionibus ſuis inter cætera vitæ ſuæ peccata ſummo dolore conficitur ob hoc tamquam nulli ſecundum, pro quo etiam ſe a Deo, non autem pro meritis, punitum fuiſſe fatetur. *Idem.*

De modeſtia verborum.

Modeſtia in verbis æque, ac in actionibus ſita eſt. Non mediocris virtus eſt, noſſe ſapienter loqui, & ut Sapiens ait, viri ſapientia ex verbis ejus deprehenditur. Loqui autem ſapienter in duobus conſiſtit. 1. ne quid dicas quod malum ſit, vel extra rem. 2. ipſa etiam bona opportune dicenda ſunt, videlicet quando oportet; & ubi oportet. Ita veluti peſtem perhorreſce colloquia prava, quæ vere bonos mores corrumpunt, & plurima in illis gignunt peccata & in loquentibus, & in audientibus. Fuge etiam æquivoca ac duplicem habentia ſenſum vocabula, quæ inhoneſtis cogitationibus aditum præbent. Denique evita verba omnia contumelioſa, & obſcæna, quæ vulgo in hominum ore ſonant, & quæ ne in impudiciſſimo quopiam ferenda ſunt; quomodo vero erunt ferenda in homine honeſto qui ubique, & quibuſcumque in rebus decorum ſervare didicerit. *Idem.*

Quomodo S. Petrus de mulierum modeſtia loquatur.

Si diſcretus haberi cupis, atque modeſtus, ne loquaris, niſi opportune; neque imiteris homines leves, inconſtantes, atque inconſideratos, qui indeſinenter bona ſimul, malaque blaterant, qui fluxum habent verborum, & auribus, quibus audiant, carere videntur. Inſania eſt ſemper loqui, quin ea ponderentur, quæ dicuntur; & prudentia eſt opportune loqui, & ad rem reſpondere: vel tace, ajebat ſapiens quidam philoſophus, vel dic aliquid melius ſilentio, & pone labiis tuis cuſtodiam prudentiæ, atque circumſpectionis: *Auctor ſuperius, & Anonymus.*

Ecce quomodo loquitur S. Petrus in 1. Ep. c. 3. Mulieres pudorem habeant, atque modeſtiam, ornatus earum non ſit exterior in capillorum cincinnis, & calamiſtris, vel in aureis vittis, aut indumentorum pulchritudine poſitus, ſed interior in anima ſit, atque in inviſibili pulchritudine conſiſtat, intrinſecus in corde abſconditus, & in puritate ſpiritus lenis, atque pacati, quod quidem locuples, & magnificum eſt in oculis Dei ornamentum, quo olim Sanctæ Patriarcharum conjuges ſe ſe decorare conſueverant. Si te ipſam tanto ſtudio, atque affectatione comis; ſi præterea immodeſtum oris habitum & geſtus affectas, ita ut oculi, & affectiones intuentium graviſſimis veluti oppugnationibus quatiantur: id ſi feceris, coram Deo culpa non vacas; & ſcias te poſtquam cauſa extiteris, ut alii puritatis jacturam efficiant, ita judicatum iri, ac ſi tu ipſa eamdem fueris perpeſſa. *Cameracenſis Epiſcopus, in libro de Virginum educatione.*

Modeſtia peculiari modo chriſtianis mulieribus eſt neceſſaria.

Non ſufficit Chriſtianis virginibus luxum, ſæculique vanitatem evitare, mundanos ornatus non gerere, & nihil extrinſecus præſeferre, quod impellere poſſit homines, ut benevolentiam, atque exiſtimationem ipſis profiteantur. Hæc prima tantum pars eſt chriſtianæ juſtitiæ, quæ in mali fuga conſiſtit; ad hæc preſeferre tenentur ſerium corporis habitum, modeſtum, atque aptum iis omnibus ædificandis, a quibus habentur in pretio. Non defuere primis Eccleſiæ temporibus nuptæ, innuptæque puellæ, quæ, ubi illis ſuadebatur, ut muliebrem mundum relinquerent, atque extrinſecus eam præſeferrent modeſtiam, quæ ſexum earum maxime decet, reſpondebant, ſe hominum judicia non morari, neque illorum amorem, atque exiſtimationem perquirere; ſibique ſatis eſſe placere Deo, cui cordis ſui explorata erat affectio, & qui videbat ab illis vanitatem non diligi; ſibi tamen cordi eſſe libertatem ſuam, & pati non poſſe, quod lege hac cogerentur. Plurimo ſuccenſus zelo Tertullianus exarſit in haſce fœminas, quæ vitam ducere volebant parum adeo ſtatui ſuo congruam. Impugnavit futiles earum excuſationes, eiſque oſtendit, eas facere non poſſe quominus pietatis, & chriſtianæ modeſtiæ regulas extinſecus ſervarent, quia bonum a nobis faciendum eſt non coram Deo ſolum, verum etiam coram hominibus, & Salvatorem imperaſſe, Matth. 5. ut lux noſtra coram hominibus luceat, ut videntes opera noſtra bona, cæleſtem patrem glorificent. Illis demonſtrat non ſatis eſſe, cor mundum habere; ſed opus eſſe, ut earum puritas in veſtibus quoque, geſtibus, actionibus, totoque corporis habitu eluceſceret; & niſi illæ graves, ſeriæ, modeſtæque eſſent, fieri numquam poſſe, ut virorum ſollicitationes effugerent; e contra vero ſi ſeriæ, frugi, ac verecundæ ab omnibus viſæ fuiſſent, neminem umquam auſurum aliquid illis contra earum officium proponere. *Auctor Anonym.*

Sententia S. Baſilii de modeſtia qua in chriſtiana virgine elucere debet.

Apud S. Baſilium legimus eximiam illius modeſtiæ deſcriptionem, quæ Jeſu Chriſti ſponſas decet. Dicit illis nonniſi raro eſſe egrediendum; & cum facere nequeunt, quominus prodeant, opus eſſe, ut earum inceſſus, veſtimenta, totuſque corporis habitus honeſtus ſit, & pietati ita conformis, ut quicumque illis obvii fuerint, talem admirentur modeſtiam, eaſque venerentur tamquam viventes divinitatis imagines, ac præ reverentia oculos dejiciant, ac vehementer ad virtutem ſe allici ſentiant. Cui eidem ſententiæ Sanct. Chryſoſtomus addit, ubi virgo palam prodit, opus eſſe, ut ſit tamquam vivens modeſtiæ chriſtianæ, & pietatis imago, ita ut mortales omnes eam admiratione illam tamquam angelum de cęlo delapſum ſuſpiciant. *Idem.*

Externa modeſtia neceſſaria, & quia.

Exterior modeſtia eo magis eſt neceſſaria quia ſecreta quædam enunciatio eſt cogitationum noſtrarum, ac ſtatus cordis noſtri, atque fidele perhibet teſtimonium omnium affectionum animæ noſtræ. Quapropter ajebat Salomon ex faciei noſtræ habitu facile judicium eſſe de internis cordis noſtri diſpoſitionibus ſive in bonum, ſive in malum. Adde his etiam verba, quæ, ut S. Hieron. inquit, ſunt noſtrarum cogitationum interpretes, licet ſæpe temere, & inconſulto proferantur: *Pro ſigno ſunt interioris hominis verba erumpentia.* Et quemadmodum prava corporis affectio ex vultu cognoſcitus, ſimiliter in corporum habitu, motibuſque

buſque

buſque æque facile eſt cordis ſecreta ſerutari, & veſtigare, ac hominis avaritiam cognoſcere ea parciſſimo opum ſuarum uſu, atque inordinata minimarum rerum cupiditate. *Alius Recens Auctor*.

Perfecta modeſtiæ virtus eſt difficilis acquirenda.

Modeſtia ita decenter axercita, ut nihil eidem valeat opponi, virtus eſt difficilius acquirenda, quam vulgo cenſeatur: ut enim ita conſtans, perfectaque fiat, indiget, ut S. Thomas 2. 2. *q.* 168. *art.* 1. *ad* 3. animadvertit, aliarum auxilio virtutum, quæ affectibus moderantur, quorum perturbationes non aliud ſunt, quam internæ, externæve immodeſtiæ. Perpetuam expetit præſentiæ Domini recordationem, & jugis mortificationis exercitationem ad prohibendos non ſolum inordinatos corporis motus; verum etiam ſuperfluos, quibus natura oblectatur, atque perſonam omni tempore, omnique in loco ſubjectam tenet; unde ſequitur nullam eſſe virtutem, quæ adeo aſſiduam, conſtantemque attentionem, atque tantam in vel minimis actionibus ſuis vigilantiam perquirat. *P. Saint Jure libro tertio de cognitione, & amore Domini ſect.* 31.

Veræ modeſtiæ exemplum.

Sanctus hic vir ſingulari prædims erat modeſtia; geſtus, inceſſus, totus corporis habitus optime compoſitus animæ ipſius, omniumque facultatum ejuſdem egregium ſtatum indicabant. Vultu in terram demiſſo, gravi, lentoque gradu incedebat, ita ut humilitas ejus hinc effulgeret. Gratiæ, qua repletus erat abundantia ſeſe in faciem effundebat, ita ut plurimi ex ſolo ejuſdem intuitu commoverentur, in lacrymas ruerent, atque viderent unctionem Spiritus ſancti, quo animatus erat, in facie ipſius, necnon vim ejuſdem, qua ad virtutem excitabantur, in totum oris illius habitum reſilire conſpicerent. . . . Quod vero de generoſo S. Luciano martyre legimus longe admirabilius eſt; tantam oris ejuſdem majeſtatem, tantamque in toto corporis habitu fuiſſe modeſtiam, ut ſolo adſpectu Ethnicos ad fidem converteret, eiſque Jeſu Chriſti Religionem perſuaderet. Quod cum Maximiani Imperatoris, a quo capite damnatus fuit, auribus accidiſſet, juſſit, illum coram ſe adſerri, ut ſuis ipſemet oculis teſtis eſſet veritatis. Verum ſimul ac Lucianus acceſſit, Tyrranus ſe toto in eum oculos conjicere non poſſe ratus, verebatur quippe ne incomparabili ejus modeſtia illectus, actuſque in Jeſu Chriſti caſtra concedere teneretur, juſſit velum obtendi, quo interpoſito tandem illum eſt allocutus. *Idem*.

Modeſtia ad ſanctitatem acquirendam neceſſaria;

Quid validius afferri poteſt ad modeſtiæ meritum indigitandum, quæ quidem hodie præ cæteris virtutibus maxime negligitur, quam affirmare hanc maxime neceſſariam eſſe ad ſanctitatem acquirendam; quandoquidem illius nota eſt, atque viſibilis effectus, qui extrinſecus patet, & efficit, ut judicium feramus de eo, quod latet intrinſecus, non ſecus ac ex oris colore de corporis alicujus temperamento, ac valetudine judicamus. Dicamus, ſi vobis lubet, hoc eſſe naturale virtutis ſignum, quod nemo non novit; illi enim ipſi, qui ſpeciem dumtaxat virtutis habent, ejuſque gloriam, & celebritatem aſſequi cupiunt, adfectatam, ſimulatamque præ ſe ferre modeſtiam contendunt; illis quippe perſuaſum eſt illam ita ſeſe oſtendere, atque extrinſecus prodire; atque illius ſpeciem perſonamque ſaltem eſſe gerendam ab illis, qui haberi cupiunt ab hominibus tamquam virtute præditi; non enim homines virtutem niſi ex modeſtia cognoſcunt. At hæc effectatio, & hypocriſis ſenſibile argumentum eſt, modeſtiam eſſe virtutis notam; atque id unum inſpiciendum eſſe, utrum altera ſincera, ac vera ſit, ut de alterius ſinceritate judicetur. *Auctor ſermonum in omnia Ethica Chriſtiana argumenta, tomo 4. argumentorum particularium*.

Exterior modeſtia cum interiori eſſe debet conjuncta ſine qua nullius eſt pretii, & meriti.

Fateor equidem ſolam virtutis externam ſpeciem nihilum eſſe, ſed cum interiore conjunctum eſſe veluti corpus, quod illam ſenſibilem facit. Itaque, S. Thomas ait, inter Angeli, hominiſque virtutem, hoc diſcriminis intercedit, quod virtus Angeli, qui merus eſt ſpiritus, perfecta, integra eſt intrinſecus; ſed virtus hominis, qui ex anima ſimul & corpore conſtat principium quidem intrinſecus habet, ſed extrinſecus ſuam nanciſcitur perfectionem. Itaque modeſtia eſt veluti flos, & nitor virtutis ipſius, omnem quippe eidem tribuit decorem, atque ornamentum; vel, ſi mavis, hæc eſt virtutis inſigne, atque vexillum. Ratio vero deſumenda eſt ex arctiſſima affinitate, mutuoque commercio, quod interiorem inter, exterioremque hominem invenitur, quo ultro citraque bona, malaque ſua ſibi communicant. Corpus naturaliter ſequitur diſpoſitionem ſpiritus; & animi affectus ſeſe naturaliter æque in corpus effundunt, atque certiſſimis ſe ſignis oſtendunt. Ita cum alterius motus rite compoſiti ſunt, neceſſario & motus alterius ſunt compoſiti; uti e contra ſimulac in altero aliqua ſit perturbatio, ſtatim migrat in alterum, niſi meditata adſit adfectatio, quæ diu permanere non poteſt. Hinc ſequitur modeſtiam juſtam eſſe, conſtantemque exterioris habitus moderationem, effectum ordinis, & moderationis internæ facultatum, & affectuum animi; & jure ratiocinatur, qui de cauſa judicat ex effectu. Ideo præcipiebat Apoſtolus, ut fideles primi modeſtiam ſuam mortalibus omnibus teſtatam facerent: Ethnici quippe ex nota hac exteriori judicabant quam religionem Chriſtiani profiterentur, & quænam eſſet interior virtus eorum; quandoquidem tanta illius lux effulgebat extrinſecus, & mortalium omnium oculos perſtringebat. *Idem*.

Religioſus modeſtus eſſe debet.

Si Religioſus in mortalium oculis virtute præditus videri debet, ſi tenetur peculiari quadam ratione rebus in omnibus præbere virtutis exemplum, ſi ſtatus, indumenta, profeſſio ejus efficere debent, ut ab hominibus reliquis tamquam exemplar virtutis habeatur; quo pacto niſi per modeſtiam muneri huic ſatisfacere poteſt? Nonne jure ex eo quæritur, ut talem ſe gerat extrinſecus, qualem ſe intrinſecus eſſe vult exiſtimari? Quod ſi ſui characteris, ſuæque profeſſionis oblitus videatur immodica ſeſe afferre lætitia, & joculatoriam hilaritatem præſeferre, modo impatientia rapi, & hanc ipſam impatientiam clamoribus, geſtibus, & oris perturbatione indicare; ſi deprehendatur inverecunde oculos circumferre; ſi aſperos habeat mores, incompoſitum oris habitum, nimis elatum vocis ſonum, inceſſum præcipitem, indecoras corporis poſituras; ſi inquietis motibus in ſingula momenta locum mutet; ſi, ut verbo dicam, nihil in tota corporis ſpecie compoſitum ſit, quinam de illo haberi conceptus poteſt, quodnam ferri judicium? Temerarium ne judicium erit, ſi ex homine exteriori de interiore judicium feratur, & ſi ex modeſtia exteriori haud ſane æqua de internis animi flagitiis illatio fiat? *Idem*.

Exterior modeſtia ratio valida eſt interioris obtinendæ, quæ in affectuum mortificatione conſiſtit.

Qui meminerit arctæ illius affinitatis, quæ inter hominem interiorem, exterioremque invenitur, haud ita difficile intelliget virtutis habitum frequentius, atque facilius acquiri exterioribus actibus, ſenſuum mortificatione, & vi, quam nobiſmetipſis inferimus, ne affectus noſtri ſeſe extrinſecus prodant. Itaque ſi corpus facilius ſubiicimr; ſi initium ducendum eſt ex regimine geſtuum, motuumque omnium illius, & alioquin fruſtra aliquis in virtute progreſſus experitur; nonne hinc ſequitur, modeſtiam, quæ juſta, & conſtans eſt totius externæ ſpeciei mortificatio, futuram quoque viam ſubigendi animi affectus, qui hanc gignunt perturbationem, evellendi vitia, quæ nos in hæc ſcelera impellunt, & acquirendi virtutes, ſine quibus ſubſiſtere nequit? Inde etiam, quemadmodum docet experientia, ducitur initium, cum ſincere vitam frugi, ſanctioremque ducere cupimus, hac mente, quod ubi corpus ſedula modeſtia compoſitum fuerit, ſpiritum quoque quamprimum legi Dei, & rationis ſubditum iri; atque internam animi partem optime tunc inſtitutam futuram, cum pars exterior perfecte ſubiecta fuerit, & reformata. *Idem.*

Ex immodeſtia agnoſcitur relaxatio pietatis.

Audacter affirmare poſſumus pro ut modeſtia laxatur, devotionem etiam imminui. Hoc ſtatim deprehenditur. Perſona hæc, dicunt, primum fervorem obiecit, non eadem eſt ac antea in cultu Dei, verbo, ex eo decidit ſtatu, in quo olim fuerat. Quomodo hoc vides? & ex quo ſigno de hac iudicas mutatione? Satis eſt, reſpondent, illam cum ſe ipſa comparare, ubi illa modeſtia, quam præſeferebat cum primum ſe

devo-

Digitized by Google

devovit Deo, & quæ indigitabat ſtudium illud, quo res omnes ad unguem perficere ſatagebat. Nonne vides quomodo nunc ſeſe emancipet, quomodo levis, & curioſa ſit, qua licentia loquatur, quam effuſe in cachinnos ſolvatur, quomodo feſtinanter, incauteque omnia operetur? Quid factum eſt de hoc pœnitentiæ ſpiritu, & præſentia Dei, qua penitus antea erat occupata? Hæc omnia cum modeſtia evanuerunt, quia ab eadem ſeparari non poterant; nunc vero pro verecundia illa, quæ in ſe mortalium omnium oculos convertebat, facies, geſtus, verba illius, quidquid vel dicit, vel facit, nonne oſtendunt animæ ipſius tumultum, mentis evagationem, cordis licentiam, quæ efficiet ut quamprimum impudentiæ ſuccedat modeſtia, & hanc ſucatam abjicere coget perſonam? Undenam hoc, quæſo? Quia pietas, devotio, ſanctitas nullibi ſine modeſtia eſſe poteſt; altera cum altera acquiritur, & per alteram altera. Sibi mutuo dant manus, ac tandem periculum idem, eamdemque ſubeunt ſortem. *Idem.*

Cur velit Apoſtolus modeſtiam noſtram omnibus hominibus notam eſſe.

Modeſtiæ prorſus oppoſitum accidit, ac virtutibus reliquis, quas pro virili a nobis abſcondi jubet Evangelium, ut Deo uni compertæ ſint, atque exploratæ; ſaltem quærendum non eſt, quomodo illas extrinſecos oſtendamus; ne locus præbeatur vanitati omne earum meritum corrumpenti: at jubet S. Paulus *ad Philip.* 4 ſi fieri poſſit, mortalibus omnibus notam fieri modeſtiam: *Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus.* Et videmus ſanctos illos, qui humillimi fuerunt, & qui omnem curam, ſtudiumque ſuum collocarunt, ut ea, quæ bona facerent, mortalium oculis abſconderent; id unum curaſſe, quomodo modeſtiam ſuam, ut ita dicam, oſtentarent; ut olim S. Franciſcus per vias, & compita incedebat ea mente, ut videretur, & ſolo inceſſu populis prædicaret. Undenam, quæſo, tantum diſcriminis? Quia ad alios in Dei cultum pertrahendos, S. Bernardus, qui ejuſdem erat ſententiæ, ait, atque ad cor eorum movendum, eiſque ſanctitatis deſiderium injiciendum nulla efficacior eſt ratio, quam externus oris habitus modeſtus, atque compoſitus, qui quidem inevitabiles habet illecebras. *Idem.*

Modeſtia peculiarem habet vim, ut peccatores convertat, eoſque Deo lucretur.

Modeſtia, quæ videtur in nobis, ſtatim ſibi fidem conciliat apud eos, a quibus videtur, & qui ideo ſublimem virtutis noſtræ conceptum fovent, ac deinde omnia verba noſtra tamquam oracula excipiunt, eaque audiunt quaſi de cœlo dilaberentur ita ut ſine vocis ipſius ope modeſtia ſit mutus concionator; ſed tamen eloquens, qui placet qui movet, qui perſuadet; quoties enim accidit, ut Sancti nequiſſimos etiam peccatores ſola modeſtia, & compoſito oris habitu converterint? Quot homines ſæculi voluptatibus abditi ad religioſum ſtatum evocati fuere, illecti eorum modeſtia, qui hunc ipſum ſtatum fuerant amplexi? Pleni ſunt libri triumphis, atque victoriis, quas hæc peperit virtus, quæ ſine armis, ſine vi potitur cordibus, & voluntate eorum, qui vident illam. Cum enim virtus hæc per ſe ſit amabilis, ita ut nequiſſimus quiſque eam plurimi non facere nequeat, cumque non valeant homines interiorem ſcrutari partem, unde proficiſcitur, nitor qui extrinſecus affulget, omnium hominum oculos in ſe convertit, & admirabilem vim in eorum animos facit. Itaque dicere poſſumus per hanc religioſas domos frequentari, per hanc bonum ordinem, atque diſciplinam ſervari, per hanc ſanctitatis ſuæ religioſos ſuavem odorem efflare, per hanc denique bonum eorum exemplum ædificare omnes illos, cum quibus verſantur. *Idem.*

Sine modeſtia quid proximorum ſaluti elaboramus, nullum, vel parum referunt fructum.

Hinc etiam inferendum eſt ſine modeſtia, qui alios ad virtutem ſtudet impellere, oleum, & operam perdere: hoc enim eſt altera manu ædificare, altera evertere; & quodcumque boni faciamus, modus, quo fiet, omnia corrumpet. Nulla amplius erit vel decori, vel honeſtatis menſura in colloquiis, & converſationibus noſtris, quæ omnium avertent animos immodeſtis, nimiumque liberis moribus, qui oſtendunt animum parum iis rebus affectum, quibus alios affici cupimus. Etenim licet immodeſtia eo in ſenſu, quo iſtic accipimus omne hominum genus dedeceat in nullo tamen pejus ſedet quam in illis, qui alios a vitiis retrahere, atque ad virtutem conantur impellere. Defectus hic ſtatim deprehenditur, neque ulla umquam illi venia conceditur, quippe qui eorum muneri, atque profeſſioni omnium maxime adverſatur. *Idem.*

Eorum, qui virtute præditi ſunt, modeſtia, in officio continet procaciores.

Si tantam vim habet modeſtia, ut Deo nequiſſimos etiam peccatores lucretur, addendum quoque eſt, non minorem habere facultatem ad vitium comprimendum, atque cohibendum, quod licet impudentiſſimum ſit, illius tamen faciem, ac vultum ſuſtinere non poteſt. *Vitia ex occurſu meo ſuffundo*, Tertullianus ajebat, loquens ſolum de Philoſophica toga, quam gerebat, & quæ nota erat virtutis magis auſteræ, quam vulgo eſſe conſueverit. Externa hæc ſpecies, vultus ad ſeveritatem compoſitus vitium ipſum confundere, ac debellare poteſt. Et profecto ſi procaciſſimus quiſque coram viro ſenio, atque auctoritate gravi, quem reveretur, ſeſe continet; quid non obtinebit Eccleſiaſtici, vel Regularis alicujus modeſtia, vel etiam ejus viri modeſtia, cujus pietas probata eſt, atque confirmata ea profeſſione, quæ per ſe jam ſancta eſt, atque reverentiam omnem meretur? Audebit ne quiſpiam in verba, factave nimis libera erumpere? audebit ne coram eodem ſeſe indecore, ac immodeſte gerere? Et ſi fortaſſe eo in cœtu flagitioſi aliquot adeſſent viri, nonne dicerent, ut olim S. Bernardini Senenſis ſocii, qui ubi ſanctum hunc adoleſcentem ad ſe accedere intuebantur, taceamus, ajebant, mutemus argumentum ſermonis; ille enim licentiam noſtram ferre non poterit. *Idem.*

Aliquot regulæ modeſtiæ quibus animum advertere operæ pretium eſt.

Auctor naturæ humanum efformans corpus ex tanta membrorum varietate compoſitum, caput veluti partem principem in ſublimiori loco conſtituit, ita ut ſit hominem integrum videre illius tantum caput, & os intueri; eo uſque ut ad veritatem aliquam teſtandam olim ſufficeret aperire caput, & jurare per hanc hominis partem, in qua Ethnici divinum aliquod eſſe jactabant; & quæ hodierna quoque die prima res eſt, in quam oculi conjiciantur. Si facies modeſta ſit, in ea immoramur, ut perſonam agnoſcamus, & de cordis ipſius equitate, atque ſpiritus qualitate judicium feramus. Ibi autem occurrunt tria, quæ decoro, & urbanitati videntur oppoſita, & quæ ſedulo ſunt evitanda. Primum ne quid ferox, aut nimis ſeverum ibi videatur; alterum, ne molli, languidaque ratione, quæ effœminatum aliquid audiat, flectatur: tertium ne caput in ſingula momenta circumundique feratur; quod eſt levis, & inconſtantis ſpiritus indicium. Caput non ſemper erectum eſſe debet, quod ſuperbiæ, & audaciæ teſtimonium eſt. Ut juſtæ modeſtiæ regulæ ſerventur opus eſt, faciem ita eſſe compoſitam, ut nulla appareat turbæ nota, ut neque nimium ſit triſtis, neque nimium læta, ſed gravis ſemper, & ſeria; nulla ſollicitudine, nulla agitatione ejus ſerenitatem turbari; ſed in mundi conſuetudine nonnihil de illius ſerietate imminui. Oculi ſunt ſpeculum animæ, plurima in illis circumferendis opus eſt circumſpectione, ne curioſi ſint, neque in partem omnem errantes, uti neque eidem objecto nimis hærentes; ſed in neceſſarios uſus honeſta cum libertate adhibiti, quæ nihil immodeſtum, nihilque nimis auſterum ſapiat. Non loquor autem de ſermonibus, & colloquiis: ſufficit jam oſtendiſſe modeſtiam a mimicis ſalibus, ab obſcœnis jocis, ab importunis altercationibus, atque ab iis omnibus abhorrere, quæ vel minimum quidquam pudori officiunt: verum neque probare poteſt fatuum, ſtupidumque ſilentium, quod vel contemptum ſignificat, vel innuit, nos iis, quæ dicuntur, ne animum quidem advertere. Modeſtia ſeſe extendit etiam ad geſtus, inceſſum, vocis tonum, atque ſingillatim ad ea omnia, quæ exteriorem corporis habitum reſpiciunt; ſed hoc melius ex honeſtorum virorum commercio, quam ex præceptis, quæ poſſint afferri, percipitur. *Auctor recens.*

MOL

MOLLITIES,

Vita mollis , & voluptaria ; commodorum perquiſitio ; evangeliorum legum temperamentum , &c.

MONITUM.

TRIA, vel quatuor occurrunt notanda in hoc argumento vita illius , qua mollis , iners, vel voluptaria appellatur , & qua aliis quoque nominibus poteſt nuncupari. Primum hic non agi de peculiari aliquo vitio, puta alea , gula, luxu, vel pernicioſa aliqua animi remiſſione; ſed de ex his omnibus conflato argumento, de ea vivendi ratione, ubi temporis terendi modus inquiritur ſine ullo ſolido, ſerioque negotio, quin, nonniſi temere, atque in ipſum dumtaxat, vita chriſtiana adimpleantur officia; ubi denique, ut verbo me expediam, homines nequaquam apertam profitentur licentiam , ſed ubi potiores curas impendunt , & vita hujus commodis, atque delitiis perfruantur, quam ut ſaluti ſua conſulant.

Alterum eſt, quemadmodum hoc argumentum quadam congeries eſt ex aliis pluribus conſtans , ita nonniſi ex aliorum materia poſſe repleri ; ita tamen ut ſemper in genero ſermo habeatur, quin ad particularia deſcenſus fiat: tunc enim non contra mollem vitam, ſed contra aliquod ex iis, qua illam conſtituunt, oratio inſtieueretur.

Tertium, quamvis quodlibet ſolatium ſeorſim ſumptum fortaſſe neque vitium ſit, neque hominemin ſalutis adducat periculum, attamen cum in illud ita incumbimus , & ſuoſmet totos eidem mancipamus ne omnia vita negligamus officia , tunc culpa , non carere : quod ſemper concionis vel argumentum vel pars potiſſima eſſe debet.

Quartum denique , apud veteres Concionatores nullibi mentionem inveniri de molli vita eo , quo iſtic accipitur , ſenſu , & non multos ante hanc diem annos argumentum hoc pertractari conſueviſſe , immo & poſtremis etiam temporibus paucos in lucem prodiiſſe libros , in quibus de eodem agatur ; qua res me coegit ſupellectilem ex aliis petere argumentis , qua cum hoc nexum , & rationem aliquam habent , vel qua eidem oppoſita ſunt; videlicet ex mundi oblectamentis, ex arcta via, quam praſcribit evangelium, & mortificatione, aliiſque, quin tamen ea, qua in his titulis allata ſunt , repetantur ; ita ut illis, qui plura voluerint liceat eoſdem conſulere, ubi ſatis ſuperque invenient, unde argumentum hoc valeant exornare.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia concionum hujus argumenti Syſtemata.

I. PRO Concionis argomento aſſumi poteſt; neminem in molli, inertique vita ſalutem ſuam operari poſſe; ea quippe chriſtiana vita non eſt ; idque tribus ea cauſis, quæ ſermonis partitionem præbebunt: prima, quia vita hæc non eſt evangelio conformis, quod quidem eorum, quæ a nobis facienda ſunt , normam præbere debet. Altera, quia ſimilis non eſt vitæ Salvatoris , qui prototypus eſt ab omnibus fidelibus exprimendus. Tertia, quia via non eſt ſummam aſſequendi felicitatem, finem videlicet , ad quem ſumus creati.

Quoad primam patet mollem vitam, qualem pleriqu e ſæculo ducunt, nequaquam eſſe legibus, evangeliciſque præceptis conformem; evangelium enim cruces tamommodo, ſui abnegationem, auſteritates, mortificationes, voluptatum fugam loquitur , eaque horret quæ in voluptaria, commodaque vita quæruntur: *Qui vult venire poſt me abneget ſemet ipſum.* Matth. 16. *Qui non bajulat crucem ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Luc. 14. *Va vobis, qui ridetis.* Luc. 6. aliique ejus generis loci. Quid autem molli vitæ magis oppoſitum quam hæ ſententiæ, quæ totidem ſunt regulæ, quas in vita ſua ſequi debet Chriſtianus, qui alioquin ſalvus fieri non poteſt : ideoque commoda, voluptates , ſolatia , quæ voluptariam hanc vitam conſtituunt, odiſſe tenetur? Inutile eſt reſpondere, has leges, haſque ſententias mera eſſe conſilia, quæ illos tantum reſpiciunt , qui ad perfectionem anhelant, quales ſunt Cœnobites , non autem vulgus hominum , & minus adhuc eos , quos genus, dignitas, & gradus , quem obtinent, in mundo diſtinguit. Facile enim iſta diluuntur iiſdem Filii Dei verbis, ac intentione Legiſlatoris, qui hæc omnia præcepta propoſuit, ut mederetur malo, quod ſcelus in mundum invexerat : cum enim hæc irrogavit præcepta , nonne palam profeſſus eſt ſe illa mortalibus omnibus irrogare? *Quod vobis dico, omnibus dico, & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta.* Matth. 10. Et ſane cum S. Paulus *Coloſſ.* 3. Magiſtri ſui verbis imperat; *Mortificate membra veſtra*, numquid religioſos tantum alloquitur viros? Nempe Coloſſenſes alloquitur, quibus prædicaverat evangelium; videlicet homines omnium ſtatuum , & conditionum ſine ullo diſcrimine, ſine exceptione. Cui igitur rationi inniti poteſt affecta hæc diſpenſatio, quandoquidem legis verba generalia ſunt, & Filius Dei nullam habet rationem vel hominis alicujus ſingillatim , vel alicujus conditionis generatim; neque ullam excipit nobilitatem, aut dignitatem, cum lex ſit inevitabilis? Adhæc nonnullæ afferri poſſunt rationes ad probandum ſenſuum mortificationem nobis eſſe neceſſariam, ut ſalutem noſtram operemur; cujuſmodi eſſent, ſine hoc evangelica adimpleri præcepta non poſſe, atque hinc inferre , præceptam eſſe a voluptatibus, ſolatiiſque abſtinentiam, quæ licet nobis non carere videantur , viam tamen illis aperiunt, quæ culpa minime vacant . Si enim in iis etiam, quæ nobis licent, nullo utamur modo , ſemperque amori proprio ſatisfacere velimus, quomodo prohibere poſſumus, ne affectus noſtri præter jus , & fas in ea proruant, quæ facere prohibemur? Ex his omnibus inferendum eſt , eum, qui mollem vult vitam ducere, quin ſe ipſum mortificet in iis, quæ abſolute ſunt contra præceptum, legemque evangelicam, & in re gravi, ſalutem ſuam operari non poſſe, quia non vivit vitam evangelio conformem, & Chriſtiano nomine dignam.

Quod

Quod ad alteram rationem ſpectat non minus patet mollem, ac voluptuoſam vitam qualis principum virorum, eorumque eſſe ſolet, qui in mundo eniteſcunt, nullam habere conformitatem cum vita, quam Salvator duxit in terris; attamen ſine hac ſimilitudine, & conformitate nulla ſalus ſperanda eſt: *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui.* ad Rom.8. Ut autem liqueat quam parum ſimilitudinis, vel potius quanta oppoſitio intercedat inter id genus hominum vitam, & eam, quæ nobis exemplo eſſe debet, ſatis eſt illam cum tribus partibus vitæ Filii Dei ſuper terram conferre. 1. Abdita illius vita ab ipſo nativitatis exordio uſque ad annum trigeſimum in ſubmiſſione, labore, paupertate, ac receſſu tranſacta fuit. 2. Pars altera, quæ dicitur activa, & quæ in prædicationibus, atque converſionibus peragendis traducta fuit, poteratne magis oppoſita eſſe molli, inertique vitæ eorum, qui mundo obſequuntur? 3. Hæc vero oppoſitio magis adhuc patet in tertia vitæ illius parte, qua paſſus eſt; quæ toto cœlo ei opponitur vitæ, quæ nihil præter ſolatia, & voluptates inquirit.

Ratio tertia hæc eſt, quod mollis, ac iners vita nullam habet rationem ad finem, cui nos deſtinavit Deus, videlicet ad cœlum, æternamque felicitatem. 1. Quia gloria, & beatitudo, quam ſperamus præmium eſt, ac merces laborum, operumque bonorum. At ullumne in hac inerti vita fit bonum opus? 2. Cœlum non acquiritur niſi ea vi, quam quilibet ſibimet infert. At quam ſibi vim infert qui ubique commoda, & voluptates inquirit? 3. Hanc paſſione meremur. Sed in hac deliciarum vita quid patimur?

II. Vita hæc mollis, & voluptaria, quam plerique in Chriſtianæ religionis luce vivere cupiunt.

1. Eſt miſtio quædam mundanarum, evangelicarumque ſententiarum; quas quidem ſimul coaleſcere poſſe, numquam exiſtimatum eſt: *Quæ conventio lucis ad tenebras, Chriſti ad Belial?* 2.Cor.6. 2. Diviſio eſt Mundum inter, & Deum, Deo quidem contumelioſa, & quam mundus etiam ægre pati poteſt. 3. Temperamentum eſt, quod neque evangelicarum legum lenit auſteritatem, neque legum mundi iniquitatem minuit, ſed illas quidem corrumpit, has probat.

III. Qui vitam mollem, voluptariamque ducunt, ſalutem ſuam nequeunt operari.

1. Quia non auferunt obices ſalutis, qui intra nos ſunt, videlicet affectiones, ac ſtudia quibus in malum rapimur, & quæ hac ratione fovemus. 2. Quia non conantur evitare pereundi pericula, quæ obſtacula ſunt extra nos; videlicet mundi illecebras, voluptates, ac mundana ſolatia. 3. Quia medium inter utrumque hunc ſtatum neque Deo prorſus, neque prorſus mundo inſerviendi; mediumque inter latam, anguſtamque viam, via eſt commentitia, & quæ numquam fuit via ſalutis.

IV. 1. In Chriſtianiſmo ſalvari non poſſumus, niſi arctam ſequamur viam, quæ ducit ad vitam. 2. Vita mollis proprie via lata eſt, per quam major incedit numerus; conſtat enim plures eſſe, qui ita omnibus in ſtatibus, & conditionibus vivunt, quam qui palam impii ſunt, ac nequitiæ mancipati.

V. 1. Hominum cæcitas hac in re magna eſt, & communis, ac generalis illuſio; potior enim hominum pars putat ſalutem ſe operari poſſe hanc vitam ducendo, quæ ipſis culpa vacare videtur. 2. Hæc autem, neque conſuetudinis prætextu, neque exemplo eorum, qui boni ducuntur, neque ſocietatibus, quas ſibi frequentandas putant, excuſatur.

VI. 1. Hoc vitæ genus, ubi ſatis exiſtimatur majora evitare ſcelera, & ubi nihil eorum nobis negamus, quæ ſtudiis, & affectionibus noſtris ſatisfacere poſſit ut ſuavem, commodamque vitam vivamus, nequaquam ſatis auſterum eſt, ut pœnitens vita poſſit haberi, & ut vera converſio fiat, quamvis mundum fugiamus, ab illicitis voluptatibus abſtineamus, vivendi licentiam, quam antea ſequebamur, abjiciamus; hoc enim non eſt omnino, ſed ex parte illam abjicere. 2. Hoc non eſt vitam vivere ſatis frugi, atque ita a terrenis rebus ſepoſitam, ut innocentiæ morum conſuli poſſit: ſin autem noſmet ipſos tamquam peccatores conſideramus; in hac molli vita vera fieri pœnitentia non poteſt, neque vita duci chriſtiano homine digna, & ad ſalutem operandum idonea.

1. Hunc vitæ ſtatum eligere, ubi omnia adſint commoda, ſine ulla vi, ullaque voluntaria mortificatione, & quin recte utamur illis, quæ invitis accidere poſſunt, hoc eſt vitam traducere in ſumma officiorum chriſtianæ vitæ ignorantia. 2. Indicium eſt cordis ſemicorrupti, & quod non diu occaſionibus, atque periculis in extremam ruendi licentiam reſiſtere poterit. VII.

1. Qui in mundo vivunt propter conditionis muneris, vel ſtatus ſui neceſſitatem incedere tenentur per arctam viam, & nihil eos diſpenſare poteſt, ſi uti Chriſtianos decet, vitam velint inſtituere. 2. Qui in mundo vivunt, ejuſque voluptatibus perfruuntur, ibique ſua commoda inquirunt, quamquam non gravia committant peccata, ſunt tamen in lata via, ideoque in manifeſto pereundi periculo, licet minime putent. VIII.

Peccatur, inquiunt Theologi, per omiſſionem, & commiſſionem; videlicet non faciendo ea, quæ facienda ſunt, & ea faciendo, quæ minime ſunt facienda. At vita mollis, quam hominum plerique ducunt utroque ex capite nocens eſt. IX.

1. In ea non ſatis illa operamur bona, quæ ad ſalutem ſufficiant. 2. Ea mala operamur, quibus damnamur. *Ex P.Girouſt. Tomo altero adventus ſermone de inutili mundi vita.*

Chriſtiana Lex nos moderari cogit nimis magna, nimiſque aſſidua ſolatia; quia licet in ſe ipſis videantur innocua, modum excedunt, ſtatim ac in habitum tranſeunt; & paſſim producunt affectum mollitiei, & inertiæ, qui animæ virtutem enervat, ac frangit: ita ut impar fiat, quæ peccato, affectionibus, & ſalutis inimicis reſiſtat. 2. Lex eadem nos cogit ſæpe abſtinere ab iis voluptatibus, quæ per ſe omni criminis ſuſpicione carent ad expiandam, ut S. Gregorius ait, fallacem licentiam, quam nobis vindicavimus, iis perfruendi voluptatibus, quæ maxime turpes ſunt, & nefariæ: unde inferendum eſt, nos ſalutem noſtram operari non poſſe in hac molli, ac voluptaria vita, quam plerique in ſæculo vivunt. X.

In hac molli, inutilique vita hominum ſæculi duo deprehenduntur fontes peccati, qui cum innocentia ſimul eſſe non poſſunt; ſterilitas bonorum operum, malorum vero fecunditas. XI.

1. Peccatur, quia nihil boni fit. 2. Peccatur, quia fit plurimum mali. *Eſſais de ſermons pro Adventu: quod argumentum non abludit ab illo, quod ſuperius ex P.Girouſt allatum eſt.*

1. Si hæc mollis vita in ſe ipſa ſpectetur, ſtatus eſt peccati, peccati etiam habitualis, quia ibi ſemper in occaſione manetur, ac eo in ſtatu, ubi diu maneri citra peccatum non poteſt. 2. Si in effectis conſideretur eſt fons peccatorum, eorumque graviſſimorum. XII.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

S. Auguſtinus *ſerm.42. de Communibus*. Viam latam deſcribens, per quam vulgus hominum incedit, deſcribere videtur honeſtorum ſæculi hominum characterem. SS.Patres

Idem *l.4. de Cymb. ad Catechum.* in eos invehitur, qui & Deo, & hominibus obſequi ſtudent.

Idem, vel Auctor *tract. de triplici habitaculo c. 4.* docet, quænam ſit arcta via, & quænam lata; in arcta vero loquitur ſolum de abſtinentia, voluptatum fuga, luſus moderatione &c.

Idem. vel Auctor *tract. de quatuor virtutibus charitatis* docet arctam viam ſemper ſenſibus, naturæque noſtræ ſtudiis eſſe contrariam.

S.Chry-

S.Chryſoſtomus *Homil.22.in cap.6.Matth.* plura habet, quæ oſtendunt ſuavem hanc, commodamque vitam eſſe legi Jeſu Chriſti contrariam.

Idem *Homil.9.in epiſt.Pauli ad Theſſalon.* loquitur de modo, qua in mundo vivendum eſt, ne in ſæculi flagitia ruamus.

Idem, vel auctor operis imperfecti in S.Matth. homil.18. in via lata recenſet plura, quæ ab hominibus culpa vacare exiſtimantur.

Origines *Hom.2.in lib.Judic.* docet duobus dominis ſervire non poſſe, quod ſe facere poſſe in hac commoda vita molles arbitrantur.

S. Bernardus *ſerm. 11. in Pſalm. Qui habitat*, docet in lata via plures eſſe ſemitas, quæ ab arcta recedunt.

Aſcetici, aliique. P. Haineuve libro, qui inſcribitur, *Magna via, qua Mundum perdit*, in libri præfatione docet non dari viam mediam latam inter, & arctam, de quibus loquitur evangelium; qua de re alibi etiam eodem in libro verba facit.

Cambolas, libro, cui titulus, *Exemplar Chriſtianæ vitæ*, capitibus tertio, & ſexto, alibique paſſim.

P.Bonal, libro, qui inſcribitur, *le Chretien du temps* parte tertia cap. 5. ubi verba facit de primitivæ Eccleſiæ puritate cap.13.& 14.item parte quarta c.16. & 17.numero 9. & 19. totoque tractatu de Chriſtianorum laxatione.

P. Valeſius epiſtola quarta de receſſu.

P. Croiſet Tomo ſecundo Chriſtianorum conſiderationum duobus in capitibus loquitur de inutili vita plerorumque eorum qui in mundo, ac in omni ſtatuum genere vivunt.

Eſſais de morale tomo 9.in Epiſtolam undevigeſimæ Dominicæ poſt Pentecoſtem.

P.Guillore lib.1. de commodæ devotionis illuſionibus cap.1.2.& 3.oſtendit, devotum eſſe non poſſe, qui frequens omnibus cœtibus mundi intereſſe conſuevit, & qui mundi mores, rationeſque ſequitur, omnia ſibi corporis commoda procurans.

Concionatores. In moralibus ſermonibus, tomo ſexto, ſermonem invenies hujus argumenti.

In ſpecimine ſermonum pro adventu, ſermone tertio.

P.Gironſt in Quadrageſima tomo 1. ſermone de inutili mundi vita.

P.Cheminais tomo 1.parte prima ſermonis de quadam religioſa profeſſione.

P.Aurelianenſis tomo 1. ſermone de evangelica ſeveritate.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ Chriſtianæ argomenta, in adventu ſermonem integrum habet de vita molli.

Sarrazin tomo 1. in ſermone de ſui ipſius abnegatione de eodem loquitur argumento.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

Senſus & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua. Geneſ.8.

Intellectum tibi dabo, & inſtruam te in via hac, qua gradieris. Pſ.31.

Fiat via illorum tenebræ & lubricum, & Angelus Domini perſequens eos. Pſ.34.

Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis. Pſ.80.

Omnes vias ejus intelligere noluerunt. Jobi 34.

Eſt via quæ videtur homini recta, & noviſſima ejus ducunt ad mortem. Prov.16.

Ergo erravimus a via veritatis, & juſtitiæ lumen non luxit nobis. Sapient.5.

Venite, & fruamur bonis quæ ſunt. Sapient.2.

Unumquemque juxta vias ſuas judicabo. Ezechiel. 18.

Sunt impii, qui ita ſecuri ſunt, quaſi juſtorum facta habeant; ſed & hoc vaniſſimum judico. Eccle. 8.

Noluerunt in viis ejus ambulare, & non audierunt legem ejus. Iſaiæ 42.

Unuſquiſque in viam ſuam declinavit. Iſaiæ 53.

Elongaverunt a me, & ambulaverunt poſt vanitatem, & vani facti ſunt. Jerem.2.

Hæc eſt gens, quæ non audivit vocem Domini Dei ſui, nec recepit diſciplinam. Jerem.7.

Numquid viæ meæ non ſunt æquæ? Ezech. 18.

Abierunt in voluntatibus, & in pravitate cordis ſui mali. Jerem.7.

Non eſt reverſa ad me in toto corde ſuo, ſed in mendacio. Jerem.3.

Dixiſti: Abſque peccato & innocens ego ſum; ecce ego judicio contendam tecum, eo quod dixeris: Non peccavi. Jerem.2.

Confundetur Iſrael in voluntate ſua. Oſeæ 10.

Qui non accipit crucem ſuam & ſequitur me, non eſt me dignus. Matth.10.

Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Matth.16.

Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Matth.11.

Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo. 1.Joan.2.

Vos de mundo hoc eſtis, ego non ſum de hoc mundo. Joan.8.

Non deficimus; ſed abdicamus occulta dedecoris. 2.ad Cor.4.

Semper mortificationem Jeſu in corpore noſtro circumferentes, ut & vita Jeſu manifeſtetur in corporibus noſtris. Ibidem.

Qui ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis, & concupiſcentiis. Ad Galat.5.

Multi ambulant, quos ſæpe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Chriſti; quorum finis interitus, & gloria in confuſione ipſorum. Ad Philipp.3.

In noviſſimis diebus erunt homines voluptatum amatores magis quam Dei, habentes quidem ſpeciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. 2. ad Timoth.3.

Immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo. Jacobi 1.

Fugientes ejus, quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem. 2.Petri 1.

Quicumque voluerit amicus eſſe ſæculi hujus, inimicus Dei conſtituitur. Jac.4.

Juxta proprias concupiſcentias ambulantes. 2.Petri 3.

Secundum deſideria ſua ambulantes. Epiſt. canon. Judæ.

Exempla ex veteri, novoque Teſtamento deprompta.

PLurimi eorum, qui olim cum Moyſe rubrum mare ſiccis pedibus traduxerunt, proſpicientes vaſtiſſima deſerta ſibi tranſmittenda, ut in promiſſam terram pervenirent, itineris difficultate ita perterriti fuere, ut ægre ad illud ſuſcipiendum animum appulerint. In quam infelicem terram nos adduxiſti, ſeditioſi ductori ſuo dixerunt, ubi neque fluvii ſunt, neque fontes, neque arbores, neque fruges, nec pecora: immenſa arenarum æquora, cœlum ardens, aer æſtuoſus, rupes, ubi vix luſtra ferarum invenies. Hæccine via eſt, quam ingredi poſſit qui naturæ, ac ſui ipſius inimicus non eſt? Hic in figura eſt mundanorum hominum ſermo ſuavem diligentium vitam, cum verba faciunt de arcta via, quam veri fideles ſequuntur, & quam præſcribit evangelium. Hæc, inquiunt illi, regio eſt, quæ in mundo veluti quædam deſerti ſpecies habetur, ubi procul a ludis, ſpectaculis, conviviis, voluptatibus, & ſæculi ſolatiis, nonniſi injucunda, moroſaque vita duci poteſt. Ibi de bonis tantum operibus, deque ſtatus ſui rite obeundis muneribus, jejuniis, precibus &c. agitur. — Iſraelitæ pertæſi laborum, figura ſunt eorum qui ſuavem, commodãque vitam conſectãtur.

Numquam Deus ſe magis ad iracundiam percitum contra Iſraelitas oſtendit, quam poſtquam e dura Ægypti

Pœna eorum, qui conqueſti fuerant de laboribus perferendis.

pti captivitate liberati fuerunt, ſimul omnes inducendi in eam benedictionum terram, quæ illis fuerat promiſſa, cum conqueſti ſunt de laboribus eo in itinere perferendis. Querela hæc adeo injuſta, & iniqua fuit, ut univerſali a terra ſancta exilio mulctata fuerit; illuc enim ex iis, qui murmuraverant, ne unus quidem intulit pedem, quo exemplo S. Paulus ad noſtram utitur doctrinam, atque teſtatur, ſupplicium illud figuram ejus fuiſſe, quod nos meremur, & quod certiſſime ſubeundum erit nobis, niſi aliquid pati voluerimus in hac via, quæ ad æternam vitam adducit, mollem, inertemque vitam ducentes.

Cum Judæi a Madianitis vexarentur, Deus Gedeonis opera uti voluit populum ſuum liberaturus; cumque huic imperaſſet, ut milites ad arma vocaret, ſtatim ad ſigna duo ac triginta virorum millia convenerunt jamjam acie decertaturi. Verum nimia multi hi milites ſunt: Duci præcipit Deus, ut eorum partē dimittat; dimiſſiſq; primum viginti duobus millibus; ex decē millibus, qui ſupererant, jubetur Gedeon delectum habere, ut delectos quidem ſecum in prælium adduceret, alios autem relinqueret. Verum delectus hujus habendi ratio ad noſtrum maxime pertinet argumentum. Omnes erant ad fluvium adducendi, ſitim, qua urebantur, relevaturi, ubi qui corpus humi proſternerent, vel flecterent genu, ut ore aquas haurirent, & commode biberent, erant ex militum albo expungendi; qui vero cavam manum tantummodo demitterent aquam hauſturi, eamque ori admoturi, ſervandi erant, ac in aciem ducendi; quod cum rite obſervaſſet Imperator, alioſque ab aliis ſeparaſſet, trecenti dumtaxat inventi ſunt, qui ſtantes potaſſent. Tunc autem Gedeoni Deus, per hos inquit trecentos milites, qui manu tantum attigerunt aquam, Madianitas tuę puſillati ſubjiciam; quod probavit eventus. Hinc intelligere eſt a Deo veros ſervos ſuos hac ratione deligi, atque ab aliis diſtingui: eos, qui mundi voluptates, & gaudia ex neceſſitate dumtaxat delibant, ſeponit; eos vero, qui inordinato appetitu ſeſe illis ingurgitant, reſpuit.

Exemplū Joas Regis

In Scripturis legimus, Regem Joas, cæteroquin Principem optimum, & de quo ſacer textus 4. *Reg.* 12. ait: *fecit rectum coram Domino*. nihilominus impiis regibus fuiſſe adnumeratum hac de cauſa: *Veruntamen excelſa non abſtulit*. Non evertit idolorum aras, atque delubra, ideoque miſere periit a propria ſervis occiſus. Quid autem? Si Princeps veram profitens fidem reprobus, & impiis accenſetur, quia idola omnino evertere neglexit, quid dicendum de Fideli, qui in corde ſuo communem ponere contendit aram Jeſu Chriſto, & Belial, & qui re ipſa quin Deo ſacrificet, affectus ſuus propriis immolat idolis; commodis nempe, atque oblectamentis? Animadvertendum quippe eſt, cordis humani diviſionem Deum inter, & creaturam, numquam fieri ſine utriuſque comparatione; hanc vero ſine prælatione non fieri.

Qui mollē vitam in Chriſtiana religione vivere contendūt imitantur Saulis ſacrificium.

Qui in Chriſtiana religione ducere volunt vitam mollem, ac voluptariam, ſunt Sauli ſimiles, & crimen illius imitantur. Rex iſte juſſus Amalecitas penitus delere, omneſque occidione ad unum de medio tollere, manubiarum partem ſibi reſervavit, & Regi Agag pepercit. En quid faciant mundi nobiles, ſuavem vitam ducentes. Chriſtianæ religionis officiis quodammodo cupiunt ſatisfacere; graviſſima quæque ſibi interdicunt ſcelera, atque a nequiſſimis facinoribus abſtinent; reſervant tamen ſibi commoda, & mundana ſolatia, quæ honeſtis viris licere arbitrantur; atque ita Dei mandata ex altera tantum parte exequuntur, præcipientis etiam, ut ſenſuum, affectuumque mortificatio exerceatur. Quid illi poſt hæc putant eventurum, niſi quod eorum mollitie irritatus Salvator illos, ut Saulem reprobet?

Exemplū, & lex filii Dei.

Mundi Salvator nequaquam ſatis eſſe arbitratus eſt, ſi palam profiteretur, atque enuntiaret, viam, quæ ducit ad vitam, arctam eſſe, noſque tot modis hortaretur, ut illam amplecteremur; quod ſane eſt ſatis aperte mollem, & voluptuoſam vitam damnare, in qua fidelium plerique ſalutem ſuam operari ſe poſſe contendunt. Ad hæc exemplo quoque ſuo hoc vitæ genus reprobavit; etenim eam elegit, quæ maxime laborioſa eſt, atque auſtera, atque ut melius dicam, quæ non aliud fuit niſi cruces, labores, cruciatus. Illud vero animadvertendum ſedulo eſt, quod noſtræ prædeſtinationis fundamentum, & quamdam veluti neceſſariam diſpoſitionem, qua illam aſſequeremur, eam conſtituit conformitatem, quam cum vita illius noſtra debet habere. Sed hominum plerique legem hanc immutare volunt; cumque velint, dum vivunt, mundi voluptatibus, & deliciis confoveri, ſperant poſt hæc ſe conſecuturos mercedem, quæ illis tantum promiſſa eſt, qui Jeſum Chriſtum ſequuntur, ejuſque veſtigiis inſiſtunt. Profecto, S. Chryſoſtomus inquit, hoc ſimul eſt Jeſum Chriſtum ſequi, & non ſequi; illum ſequimini quia eſtis Chriſtiani, non ſequimini autem, quia incedere vultis per eam viam, quæ penitus oppoſita eſt illi, quam ipſe ſecutus eſt.

Exemplū divitis evangelici

Difficile non eſt invenire ſcelera infeliciſſimi divitis, de quo in evangelio ſermo eſt: *Induebatur purpura, & byſſo, & epulabatur quotidie ſplendide*. Nullas patraſſe dicitur cædes, nullam exercuiſſe violentiam, nulla commiſiſſe adulteria, aliaque ſcelera, quæ ſcandalum afferrent; ſed dumtaxat indui conſueviſſe pretioſis veſtibus, & opipare ſolitus epulari, & Lazari pauperis ante fores illius fame intereuntis (qui luxus etiam effectus eſt) nequaquam fuiſſe miſertus. Difficile porro non eſt eamdem vivendi rationem in pleriſque divitibus, nobilibuſque viris deprehendere, qui ſine metu audiunt ea, quæ de hoc divite nequam dicuntur, tamquam hiſtoriam, quæ ad ipſos nequaquam pertineat. Quid enim illis uſitatius eſt molli hac, voluptuoſaque vita luxui, crapulæ, atque deliciis omnibus dedita? Quid aliud in mundo faciunt, quam quod ille efficiebat? & ſi minus per impotentiam hoc faciunt; ſi liceret, quid facerent aliud? Præſertim vero quomodo differunt hæ mundi matronæ, quæ putant vitam mollem, voluptariam, inertem, otioſamque eſſe ſuæ conditionis eſſentiam, & totum eſſe ipſarum negotium? Attamen non liquet, illas ab evangelica ſeveritate a Deo diſpenſatas fuiſſe; neque conſtat quid reſpondere poterunt, cum ſibi dicetur, quod olim epuloni evangelico dixit Abraham, cum bona receperint in vita, nihil illis in altera expectandum præter pœnas, atque ſupplicia.

Congeries exemplorum, ac ſimilitudinum ex evangelio deſumptarum.

Poſtquam illis, qui molli vita oblectantur, explicata fuerint Filii Dei de hac vivendi ratione oracula; operæ pretium eſt iiſdem ob oculos ponere ſimilitudines, atque parabolas, quibus ille uſus eſt, ut oſtenderet, quam periculoſum, ac ſaluti oppoſitum ſit hoc genus vivendi: Arboris ſterilis fructuque carentis ſucciſæ, & in ignem projectæ eo quod frondes tantum protulerat, parabola; item ſterilis ficulneæ, cui maledixit Jeſus Chriſtus, a quo fructibus vacua inventa fuerat; necnon inutilis ſervi, qui damnatus fuit, non quod creditum amiſiſſet talentum, ſed dumtaxat quia nullum ex eo fructum perceperat. Denique oſtendi etiam poteſt, Dei filium damnationis ſententiam ferentem in reprobos, nequaquam illos exprobraturum, quod ipſum conviciis, & contumeliis affecerint, quod aliquid ſibi rapuerint, vel ſe in carcerem conjecerint; ſed dicet ſolum: Eſurivi, & non dediſtis eſcam mihi; ſitivi neque potum præbuiſtis &c. hoc eſt non ſolum damnabit illos propter ea mala, quæ fecerint, ſed etiam propter ea bona, quæ minime fecerint in vita inerti, ignavaque, & in id unum intenta, ut ſua commoda, ſuaſque delicias conquirerent.

Alia exempla, quæ huic etiam inſervire poſſant argumento reperies in titulo mortificationis, quippe quæ vitæ molli, ac voluptariæ adverſatur.

Applicationes biblicorum locorum huic argumento.

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur. Matth. 7. Arbores ſteriles, nullumque fructum ferentes nobis exhibent

Chri-

Qui uer. ſem vitã ducunt, ſunt arbores ſteri. les, de quibus Salvator ꝗ quitur iu evanga. lio.

Chriſtianos, qui mollem, inutilemque vitam ducunt; qui bonorum operum omni ſepoſita cura, ſatis eſſe putant ab *illis* abſtinere, quæ palam mala ſunt; qui nihil operantes ut cœlum adipiſcantur contendunt ſolum evitare crimina, quæ merentur infernum, & qui ſemper iis voluptatibus dediti, quæ eorum ſtudiis velificantur, quin conſcientiæ ſuæ fallacem tranquillitatem perturbent, in utramque ſtertunt aurem in ea vitæ mollitie, quæ deplorabilis æque eſt, ac criminoſa. Mundus profecto hujus generis fidelibus abundat; mollis vita filiorum ſæculi frequentiſſima eſt illecebra, ac præſentiſſimum virus iniquitatis. Huic autem inutili vitæ reprobationis characterem adhærere Jeſus Chriſtus teſtatur arboris fructum non facientis parabola: etenim non damnat illam ferro, flammiſque eo quod malos, ac venenatos proferat fructus; ſed quod nullos fert bonos, ut intelligamus non ſatis eſſe nulla committere ſcelera, ſed bona quoque opera facienda eſſe ad evitandam damnationis ſententiam.

Qui huiuſ. modi vitã ducunt, duobus dominis ſervire contendũt, quod fieri nequit.

Nemo poteſt duobus dominis ſervire. Matth. 6. Duo iſti domini, quibus nemo ſervire poteſt ſunt Deus, & mundus: cum enim omnino inter ſe ſint oppoſiti, fieri non poteſt, ut eorum ſimul concilientur ſententiæ, & imperia, & inevitabilis imminet neceſſitas alterius juſſa negligendi, vel alterius imperiis aures obſtruendi: *Aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet*. Matth. 6. Deus Dominus zelotes eſt, qui ferre nequit eum dividi honorem, qui ſibi uni debetur. Nequicquam amor proprius omnes excogitat artes, ut mundi amorem cum Dei amore conciliet. Unio hæc non minus impoſſibilis eſt, quam nefaria; hoc tamen facere conamur, cum vitam chriſtianam ſimul, & mundanam ducere admitimur, noſtra Deum inter, & mundum officia partiti, eiſque ſervientes mollem ducendo vitam; quoniam auferre volumus; alteri vero, quod maxime habet auſterum.

Via hęc recta quidem videtur ſed ducit ad mortem.

Eſt via quæ videtur recta, & noviſſima ejus ducunt ad mortem. Prov. 16. Quinam eſſe poſſet hic error, quem Sapiens innuit, niſi hoc vitæ genus, quod mundus probat, & culpa vacare putat, quia nihil habet, quod aperte ſit noxium? Hoc in numero habendæ ſunt deambulationes, convivia, converſationes, verbo omnia profana ſolatia, quæ vulgo hominum ſæculo inſervientium diſtinant vitam. Hæc illi ſibi licere putant, quia illa crimine carere arbitrantur, verum non attendimus, vel attendere nolumus, viam hanc, cum oppoſita ſit anguſtæ viæ, quam Dei filius in evangelio nobis oſtendit, nonniſi ad mortem adducere.

Anguſta via de qua Dei Filius loquitur non pro Religioſis tantum eſt, ſed pro univerſis hominibus.

Quam anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam. Matth. 7. Animadvertite fideles, Jeſum Chriſtum non dicere, viam, quæ ducit ad perfectionem, anguſtam eſſe: quod ſi diceret, illud applicare poſſetis cœnobitis, qui evangelica ſequi conſilia profitentur: ſed loquitur de via, quæ ad æternam vitam adducit: hoc eſt de via ſalutis, per quam mortales omnes incedere debent, ſi ſalvi eſſe cupiunt: *Quam anguſta?* Hæc verba difficultatem oſtendunt. Ille etiam hujus rei admiratione captus videtur. Non dicit ſolum, anguſta eſt, ſed quam anguſta, quam difficilis eſt! Non ait, cogitate, animum appellite, laborate, ſed *contendite*. Nimis non eſt totus homo divina adjutus gratia: nec vulgari cura hoc vos aſſecuturos ſperetis; hæc in irritum cedet. Operis hujus magnitudinem, ac difficultatem non abſcondo; tanta eſt, ut Deo ipſi afferat admirationem: at ne vos decipiam; hic poſtremus character eſt, ex quo illam agnoſcetis: *Pauci ſunt, qui inveniunt eam*. Pauci ſunt, qui viam ſalutis ſequuntur.

Mundum amaſ, qui illius amoda ſequitur, illa ſanoſum eſt diſtinans,

Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt. 1. Joan. 2. Præſervate cor veſtrum ab hac eſca fallaci; ſi enim mundum diligitis, ſecundum illum vivetis; & ſi ſecundum mundum vixeritis, morjemini, S. Paulus addit. Ne fidem habeatis æternæ cuidam ſpeciei probitatis: ſub fallaci ſapientia, quot veri deliteſcunt errores! *Nolite diligere mundum*. Attendite porro non ſolum vobis dici, ne velitis diligere mundum flagitioſum, impium, cujus incompoſiti mores æque & ſcandalum afferunt, & odium cient: Loquor etiam de hoc mundo, qui in ſpeciem innocens honeſtuſque videtur; cæterum inimicus eſt crucis, & eorum omnium, quæ mortificant ſeoſus; vitæ hujus delicias guſtans, ac amator ſui. Laquei ejus magis abditi ſunt, magis ſubtilis eſt ejus nequitia, ſed ut vos facilius fallat, atque arctius vinciat: *Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt*, bona, honores, faſtum, nitorem, mores, conſuetudines, feſtos dies, gaudia, venenatas vitiorum omnium origines.

Ex molli, & voluptoris vita deſcenſus fit in turpiſſima quæque flagitia.

Vadam, & affluam deliciis, & fruar bonis. Eccle. 2. Cum Salomon hæc protulit verba: Cumulabo opes, atque divitias præ locupletiſſimis terrarum Principibus, vitam ducam lætitia, voluptate, ac deliciis affluentem: nihil mihi deerit: omnia mihi fluent e ſententia, putatis ne Auditores, illum hæc animo concipientem ſimul voluiſſe divinæ legis jugum excutere, ut majori frueretur licentiam? atque ut magis ſui compos fieret voluiſſe in idolorum cultum proruere? Hoc nequaquam videtur: in omnibus hujuſmodi vanis conſiliis excæcatus, credidit futurum, ut Deus ſemper eſſet protector, & præſidium ſuum, ſeque ab eo numquam derelictum iri ſperavit. Verum ſpes ſuas illum fefellit, atque per voluptariam hanc vitam eo nequitiæ proceſſit, quo ſe venturum nequaquam arbitrabatur.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

Voluntatis propenſio authoritatem vitiis quærit, & quod malum eſt, bonum aut bono proximum eſſe ſuadet. Auguſt. Serm. 12. de temp.

Sunt quædam quæ leviſſima putarentur, niſi in ſcripturis demonſtrarentur opinione graviora. Idem, l. 2. Enchirid. c. 79.

Deus tibi felicitatem hujus ſæculi, ad conſolationem tuam dedit, non ad corruptionem. Idem, tract. in Joann.

Si delectat te mundus, immundus es; ſi autem jam te non delectat, jam tu es mundus. Idem, tract. 38. in Joann.

Non convertitur anima ad Deum, niſi dum ab hoc ſæculo avertitur. Idem, in Pſ. 9.

Quid tibi cum pompis Diaboli amator Chriſti? nolite falli, odit enim tales Deus, nec inter ſuos deputat poſſeſſores, quos cernit vitæ ſuæ deſertores. Idem, ſerm. 4. de Symb. ad Cathecum.

Nequitia eſt mundum iſtum diligere, & ea quæ naſcuntur & tranſeunt, pro magno habere, & ea concupiſcere, & pro iis laborare. Idem, lib. de Agone chriſtiano.

Figura hujus mundi præterit, non natura. L. 20. de Civit. Dei.

Dei Filius ſuſtinuit ignominiam crucis, & tu putas beatos, qui felicitate iſtius ſæculi & deliciis perfruuntur. Hieron. Ep. 33. ad Caſtrut.

Anguſtam viam nec omnes inveniunt, nec qui invenerint ſtatim ingrediuntur per eam. Idem, in c. 7. Matthæi.

Omne quod agimus, omne quod loquimur, aut de lata aut de anguſta via eſt. Idem, epiſt. 14. ad Cælant.

Si omni cupiditate calcata ſoli ſtudemus virtuti, per anguſtam viam nitimur. Idem, ibid.

Arcta via, in qua ſtudioſe conſtringitur, eſt in hoc mundo vivere, & de hujus mundi concupiſcentiis nihil habere. Greg. 27. Moral. c. 22.

Via perditionis ſpatioſa, quia intra regulam diſciplinæ non incluſa. Chryſoſt.

Nemo miles ad bellum cum deliciis venit. Tertull. adverſ. Marc.

Diſcutiendæ ſunt deliciæ, quarum mollitia & fluxu fidei virtus effæminari poteſt. Idem, de cultu fœmin.

Amicus mundi excluditur a conſilio amicorum Dei, qui non ſpiritum hujus mundi acceperunt,

ſed

ſed ſpiritum qui ex Deo eſt. Bernard. Epiſtol. 117.
Delicatus es frater, ſi ſic vis gaudere cum ſæculo, & poſtea regnare cum Chriſto. Hieronymus incipit.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ penu hoc in argumento valeat depromi.

EA, quæ ad hoc pertinent argumentum non ex Theologis ſcholaſticis, ſed ex illis potiſſimum, qui de morali Chriſtiana locuti ſunt, hoc eſt ex ſpiritualis vitæ magiſtris mutuati ſumus, qui ſub aliis nominibus nobis oſtendunt, quam periculoſum ſit, mollem, inertem, atque oppoſitam anguſtæ evangelii viæ vitam ducere. Videri quoque poſſunt, quæ de Chriſtiana mortificatione a nobis ſuo loco dicentur.

Quid eſt vita mollis, & quænam illius idea ſit concipienda.

Cum hæc vita, quam vulgo mollem, inertemque vocamus, nequaquam particulare ſit vitium impugnandum a nobis, ſed potius in mixtura quadam conſiſtat actionum, ac ſenſuum, qui ſentſim ſumpti ſigillatim, ſeorſumque expenſi non admodum neſarii videntur, æquior concipi nequit idea, quam ſi conſideremus vitam, quam plerique in mundo vivunt, & ii qui honeſti viri exiſtimantur; hoc eſt qui nulla in re deſunt earum, quas ipſorum conditio, urbanitaſque depoſcunt; ſed qui ſimul parum diligentes ſunt in religionis officiis, quibus in ſpeciem dumtaxat, idque raro perfunguntur; qui profecto graviora effugiunt vitia: delictaque magis neſaria, ſed qui nulli rei parcunt, ut tempus ſuaviſſime traducant; qui verecundia, & honeſtate, ac ſivis, probitate ſatis videntur ornati, ne in vitiorum volutabro perſiſtant, ſed qui nullum in urbe ſolatium, ludumve celebrari paterentur, cui minime intereſſent; verbo, qui vitam traducunt ſuam in aleis, in feſtivis cœtibus, conviviis, comeſſationibus, verum citra ſcandalum, quin alicui afferant injuriam, non ſecus ac quin pœnitentiam, mortificationem, & bona opera exerceant. Vita hæc dicitur mollis, iners, ſuavis, & commoda, honeſtorum hominum in ſæculo vita, eorum tamen, qui evangelica dogmata, & chriſtianæ religionis leges nequaquam ſequuntur; at hæc chriſtiani hominis vita non eſt, neque ad ſalutem operandam idonea.

Quid in hoc vitæ genere proprie improbatur, atque damnatur.

Non quæritur hoc in loco, utrum alea, choreæ, cæteraque communia id genus oblectamenta culpa vacent, necne; ſupponere poſſumus ſuapte natura vacare: hæc agitur quæſtio, utrum ubi in habitum tranſiere, eaque negotium, ſtatus, ac vitæ profeſſio facta fuerint, innocentia ſervari poſſit, ac animarum ſalus obtineri? Omnes ſpiritualis vitæ magiſtri concludunt, innocentiam ſimul eſſe non poſſe cum hac voluptuoſa vita, & inerti; alioquin, inquiunt illi, ſalvari poſſemus ſine labore, & ſine cruce, quod numquam erit, neque eſſe poterit, quoniam gerimus nobiſcum, ut S Paulus ait, corpus peccati, naturam corruptam, ac ſtudia neſaria, quæ ſunt oppugnanda.

Mundum ſectantes ſalvari nequeunt vitam ducentes mollem, & voluptuoſam.

Supponamus ergo ſolatia omnia, quæ mundus honeſta vocat, ſuapte natura in circumſtantiis, effectibuſque ſuis culpa vacare; conſtat nihilominus illa negotiis, muneribus, officiiſque ſuis ſubrogare; verbo, vitam voluptatibus abditam ducere, ſtatum eſſe reprobationis. Rationem S. Thomas adfert. Omnis Chriſtianus; ait, tenetur ad ſtatus ſui perfectionem contendere; qui in ſæculo eſt, omnem navare operam, ut ſe ipſum ſecundum perfectionis ſuæ gradum perficiat; qui vero inter clauſtra, ſine relaxatione incedere in via conſiliorum, quæ apud ipſos præcepti vim obtinuerunt: *Quicumque profitetur aliquem ſtatum, tenetur ad ea, quæ illi ſtatui conveniunt*. Quemadmodum ergo religioſus, qui ad perfectionem contendere negligit per ea, quæ vocationis ſuæ propria ſunt, jam in peccati mortalis ſtatu verſatur; ita laicus, qui ad ſtatus ſui perfectionem anhelare contemnit, & ad illam ea incedere via, quæ ſuo ſtatui conformis eſt, in ſtatu peccati eſſe dicendus eſt. Unde inferendum eſt, ita ſeſe voluptatibus, ac ſolatiis, qualiacumque illa ſint, abdere, iiſque tamquam communi exercitationi vacare, aſſiduum eſſe habitum peccati.

Effectus vitæ mollis, & voluptuoſæ.

Si commodam, & voluptariam vitam ex effectis, & vitiis, quæ parit, æſtimare velimus, aſſerere poſſumus illam nequaquam culpa vacare. 1. Inde enim mollities oritur, quæ enervat corpus, ac illud ineptum efficit omnibus pœnitentiæ laboribus. Homines ſunt abdomini ſuo nati, & voluptatum amatores, quibus nihil antiquius, quam ut a jejunio, imperataque abſtinentia diſpenſationem obtineant. Demum qui carnis maceratione præ aliis indigent magis, hi ſe ſe impares efficiunt eidem perferendæ. Ex hoc molli, ac delicato vivendi genere oritur etiam oblivio Dei, & officiorum religionis. Qua enim oſcitantia maxime neceſſariis religionis perfunguntur officiis! quo contemptu divinum verbum excipiunt? Quam longe a Sacramentis abſunt! in qua myſteriorum ignorantia verſantur! Quomodo preces oderunt? Ultra ne requiritur aliud, ut aliquis in apertum ſalutis ſuæ diſcrimen adducatur?

In hoc vitæ genere damnatur qui bona non operatur, licet nil mali operetur.

Docet Regius Propheta, ut æterna acquiratur felicitas, ſatis non eſſe evitare malum, ſed bonum etiam faciendum eſſe: *declina a malo, & fac bonum*. Ita fidelis, qui a vitiis tantum abſtineret, bonorum autem operum exercitationem negligeret, totamque vitam in molli inertia traduceret, legitime ſperare non poſſet hanc felicitatem, quæ merces eſt bonorum operum, atque chriſtianæ auſteritatis. Hoc ſatis oſtendit quam inepta ſit eorum excuſatio, qui ſe ſalvari poſſe putant hoc vitæ genus ducentes, quam innocentem appellant, inter ea ſolatia, quæ neque ab evangelio, neque a bonorum virorum praxi damnantur. Hunc illi prætextum afferunt, qui eorum converſionem efficit longe difficiliorem. Scire igitur debent ii, Chriſtiana religione certiſſimum eſſe dogma, ſatis non eſſe abſtinere a malo, niſi bonum etiam fiat; quia ſervus inutilis damnatus fuit, non quod diſſipaſſet talentum ſibi a patre familias commiſſum, ſed quod nullum ex eo quæſtum feciſſet. Sin autem addiderint, ſe aliquid etiam boni facere, quia præcipuis religionis muneribus perfunguntur, quia feſtis diebus ſacrificio interſunt, quia Paſchalis communionis præcepto, aliiſque id genus obtemperant: quin ad examen vocemus, utrum hoc in ſtatu omnia hæc rite obire poſſint officia, reſpondemus, quod ſi quando aliquid boni operantur, quod quidem in dubium poſſet revocari, non tamen ea faciunt, quæ ad ſalutem ſufficiunt; quod ſatis perſpicue Salvator innuit, dicens futurum ut niſi fidelium juſtitia magis abundaret, quam Phariſæorum, illi numquam in regnum cœlorum ingrederentur.

Qui hujuſmodi vitam vivunt, errant, ſe juſtos, & innocentes rati.

Fatendum eſt illos, qui ſe innocentes inter graviſſima peccata arbitrantur, longe aberrare: verum non deſunt qui ſe juſtos putent, quia a vitiis abſtinent; quorum error levior quidem eſt, at nihilo minus periculoſus propter eam, quam nuper attulimus, rationem. Hinc ſequitur quamplurimos quin cogitent, credantque, damnatum iri, ac multos in Dei judicio damnandos eſſe, qui in eodem præmiis ſe afficiendos ſpectabant. In hoc enim judicio terribili Dei filius nequaquam illos damnabit quaſi idolatras, ſceleſtoſque, vel quod atrocia crimina patraverint; ſed quod minime eam exercuerint charitatem, cujus occaſio ſeſe illis obtulerat; neque bona fecerint opera, quæ in evangelio memorantur. Quibus addendum, cæcitatem hanc difficillimæ curationis eſſe; peccatoribus enim, qui omni vitiorum labe fœdati ſunt, facile perſuademus, niſi vitæ rationem immutaverint, jam actum de illis: ſed quomodonam auferri poteſt error eorum, qui ſemet ipſos metientes ex aliorum nequitia, qui improbiores ſunt, bonos ſe putant, atque ob commentitiam juſtitiam ſuam ſibi plaudunt.

In iis, qui in mundo vivunt, validiores requiruntur gratiæ, ut reſiſtere valeant omnibus tentationibus, quæ ex affectionibus, ſocietatibus, pravis exemplis, occaſionibus, & periculis, quæ nullibi deſunt,

ſub-

ſuboriuntur. Viri boni, quos conditio, vel officium ſimul cum improbis vivere cogit, fideles eſſe debent gratiæ, ne conſuetudinis torrente abripiantur; ſæpe etiam periculoſas occaſiones evitare tenentur. Quis porro crediderit Deum potentes haſce gratias largiri illis, qui illud vitæ genus amplectuntur, ad quod procul dubio non vocavit illos Deus, ſed quem ipſi elegerunt, non ut ei majori cum libertate inſervirent, ſed ut omnibus vitæ ſuavitatibus, atque voluptatibus perfruerentur; ut ſeſe ab omni rei familiaris, magiſtratuum, & quidquid in mundo moleſtiſſimum eſt, cura expedirent, id tantum, quod ibidem jucundius eſt, delibaturi; illis demum, quos pudet Domini jugum prorſus excutere; ſed qui æquo animo nequeunt illud vitæ genus aggredi, quod ipſi lex evangelica, atque conſcientia præſcribit? Hi non habent e contra niſi imbecilles gratias, quæ ſufficiunt quidem ad vitæ rationem adeo periculoſam relinquendam, ſed quibus illi numquam cooperabuntur.

Vita dulcis, & commoda pernicies eſt lata via, de qua ſermo eſt in evangelio.

Cum nihil homini utilius eſſe poſſit, quam cognoſcere utrum bonam ſequatur viam, Dei filius ad hoc facilem nobis tradidit canonem, quem ſapiens æque ac inſipiens intelligere poſſent: *Lata porta*, ait ille, *& ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt, qui intrant per eam.* Matth. 7. Via hæc latiſſima eſt, eamque ſi tuto cognoſcere cupis, attende utrum eam multitudo ſequatur; eo enim major numerus fertur. Animadverte porro regulam hanc non explicari de illis tantum poſſe, qui in aperta morum, fideique licentia vivunt: patet enim, eorum numerum haud ita magnum eſſe; & quamvis plurimi ſint, qui in ſæculo ita vitam inſtituant, hi tamen ſi conferantur cum illis, qui mollem inertem, voluptariamque vitam ducunt, minorem procul dubio numerum conſtituunt. Hinc inferendum eſt regulam hanc ad molles homines eſſe traducendam.

Error, & illuſio in mollem vitam viventium eſt interitus eorum cauſa.

Manifeſtus error eſt, putare tertiam adeſſe viam inter arctam, latamque, ubi decurrunt qui apertam licentiam adſectant, ſed error adeo pernicioſus eſt, ut affirmare poſſimus hanc eſſe cauſam, propter quam qui mollem vitam ducunt, periculum interitus ſui minime videant. Hoc enim illos prohibet ne ab hac vita recedant, donec error eorum animis inſidet. Si enim ſe ipſos perſpicue in perditionis via intuerentur, ibi vivere minime vellent, veriti, ne ibidem occumberent: ſerius, ocyus ab eadem recederent, ſi ulla ipſis conſcientiæ, fideique ſupereſſet reliquia. Sed quia cæci in eamdem feruntur non cogitantes ubi ſint, & quo vadant, permanent in periculo, quin illud videant, ac inde egrediantur; & numerus eorum, qui ita præter mentem intereunt, tantus eſt, ut, de eodem nonniſi cum admiratione Dei filius loquatur, quod ſatis probat rei veritatem.

Quid hoc vitæ genus ſaluti periculoſum efficiat.

Hoc vitæ genus tanto magis ſaluti periculoſum eſt, quanto videtur ſatis honeſtum, ac tutum, ubi nihil metuendum ſit, quippe quod vulgo acceptum eſt, & a pleriſque mortalibus probatum, qui non aliter vivunt, neque credere volunt aliquid periculi in hujuſmodi vita inveniri, quamquam periculum maxime adſit omnino in flagitia, ideoque in interitum proruendi. Homines ſunt honeſti, eruditi, meritis præſtantes, ex omnibus conditionibus, omnique ſexu, laici, eccleſiaſtici in quadam vitæ ſuavitate viventes, quæ neque admodum ſoluta videtur, neque admodum auſtera: non admodum quidem ſoluta, neque enim permittunt, ut peccatum in corde, & actionibus ſuis regnet; neque admodum auſtera, quia voluptatum, & ſolatiorum amor illis dominatur. Non ſequuntur ingenium ſuum quouſque naturalis inclinatio eos ferre poſſet; ſed illud præterquamquod ratio, & lex evangelica ſinunt, ſequuntur. Non contemnunt evangelii præcepta; verum illa non habent tanto in pretio, ut eadem obſervent; in quo malum eſt, & ſufficiens damnationis eorum cauſa.

Hæc vitæ ratio propter diviſionem Deum inter, & mundū.

Evangelium aperte docet neminem duobus dominis ſervire poſſe, ut intelligamus divitiarum amorem cum ſervitute Dei ſimul eſſe nequire. Hic tamen

divitiarum amor una eſt ex tribus concupiſcentiis, quæ reprobum mundum componunt: unde judicium ferri poteſt, utrum hæc mollis, inerſque vita, quæ cum amore divitiarum complectitur etiam amorem voluptatum, honoris, & rerum omnium, quæ ſenſibus noſtris accidunt perjucundæ; utrum, inquam, vita hæc cum Dei ſervitio poſſit conciliari. Sin autem reponis, in hoc vitæ genere cupiditatem non adeo abnormem eſſe, ut aliquis avarus, libidinoſus, & ambitioſus ideo habeatur; erit igitur ex numero eorum, qui duobus Dominis ſervire geſtiunt; aliquid alteri quidem, potiorem vero partem alteri tradet. At Dei cultus diviſionem hanc pati nequit; vel totum vult, vel nihil; & ſi qui æquis partibus inter illum, & mundum partiri cupit, ultra non eſt in numero ſervorum ejus; numquid erit ille, qui Deo mundum præfert; quod ſane fit in ea, quam mollem vitam deſcripſimus?

Mollities hæc reprobationis nota.

Patres, atque Theologi vulgo dicunt hanc mollitiem, voluptariamque vitam ſignum eſſe reprobationis, quia efficit, ut chriſtiani minime pares ſint iis perferendis, quæ neceſſaria ſunt ad beatam gloriam aſſequendam, ſeu ad illius ingrediendam viam, ejuſque diſpoſitiones obtinendas, ſeu ad perſeverandum in tanti boni perquiſitione.

Præceptū mortificationis exercendæ vitam mollem neceſſario illatinus interdicit.

Nullus ambigendi locus eſſe poteſt, quominus omnes omnium conditionum mortales omnia teneantur evitare peccata, & pro virili ea ſuperare vitia, in quæ proni ſunt. Sin autem verum eſt, quod cum finis aliquis de præcepto eſt, media quoque talia cenſenda ſunt; patet de præcepto relinquendam eſſe vitam mollem, & voluptariam; quia docent experientia ſimul, & ratio, hanc genuinam eſſe rationem intra officii fines, & in aliorum præceptorum perſeverantia ſeſe continendi. Alioquin moraliter impoſſibile eſt omnia evitare peccata, ac ſuperare propenſionem illam, qua in malum ruimus. Mollitiem ergo abdicare præceptum eſt, præceptum in aliis præceptis confuſum, præceptum in aliis præceptis contentum: & ſi ex iis ipſis, quæ permiſſa ſunt, nihil tibi negas, quomodonam animi ægritudines in eorum, quæ vetita ſunt, fines non irruent?

Hæc de re non ſecus ac de venialibus peccatis diſſerendum eſt.

Nemo inter Theologos extat, qui poſt D. Thomam non confiteantur, licet venialia peccata, quotcumque illa fuerint, minime damnare hominem valeant, eum tamen, qui omnibus illis patrandis præſto eſſet; animo ne ab ullo quidem abſtinendi, jam peccatum mortale committere, & in damnationis ſtatu verſari. Similiter (nullum enim intercedit diſcrimen quandoquidem alterum in altero continetur.) Similiter inquam, qui hoc animo eſſet omnes ſibi voluptates, omniaque permittendi ſolatia, quorum ne unum quidem ad mortalem uſque noxam perveniret, nequaquam in ſtatu reperiretur operandi ſalutem ſuam; etenim quamquam ad ſalutem aſſequendam ſufficiat ſervare præcepta, ut Salvator Matth. 19. ait: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata:* ideoque theoretice hæc teneri poſſe videatur opinio, attamen cum difficillimum ſit in lubrico ſtare, quin ab iis, quæ licent, ad ea quæ minime licent tranſitus fiat, fidelis, qui hoc ſibi ſatis eſſe contendit, in manifeſto verſatur periculo ulterius procedendi, & non præſtandi ea, quæ tenetur: quinimmo meretur a Deo deſeri, atque in delicatis, & periculoſis occaſionibus potentibus gratiis deſtitui.

Undenam hæc oriantur in fidelibus mollities, qui ſe eandem prorſus abdicare profeſſi ſunt.

Mollities hæc in quadam diſpoſitione conſiſtit, ubi homines nequeunt, videlicet, nolunt aliquid pro Deo, ac pro animarum ſuarum ſalute pati; ſive hoc proficiſcatur ex incompoſito amore, quo corporis ſui bona proſequuntur, quorum quidem ſuapte ingenio idololatræ ſunt, ſeu oriantur, quia ſpiritualibus rebus, fideique objectis non afficiuntur; ſeu effectus hic ſit odii, quo mortificationes, atque auſteritates perhorreſcunt, non ſolum propter naturæ corruptæ mollitiem, verum etiam propter fallaces Mundi ſententias. Hinc illi quodvis prætextuum genus

I inqui-

inquirunt, ut ſe ab auſteris obligationibus diſpenſent, quæ neceſſario profeſſioni chriſtianæ religionis adhærent.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentibuſque Concionatoribus loci hujus argumenti.

Jeſu Chriſti minæ in molles.

ADmonesmus illos qui in mollitie, ac ſuavitate humanæ vitæ vivunt ſub capite ſpinis coronato, doloribuſque confecto, ut fallacem pacem, periculoſamque ſecuritatem, in qua ſunt, pertimeſcant. Nos ipſi totis artibus contremiſcamus repetantes terribilium verborum fulmen, quo Deus minitari videtur illis, qui vitæ hujus amore ebrii tanta ſollicitudine, & cura, quomodo ſibi faciant ſatis, inquirunt in bonorum, quæ poſſident, perfruitione, cum formidabilis vocis tono dici illis Luc.6. *Væ vobis divitibus, quia habetis conſolationem veſtram*; qui videlicet in divitiarum veſtrarum uſu beatam vitam ducitis: Væ vobis, qui gaudio, & voluptatibus abundatis. *P. Rapin in libro, cui titulus. Vita prædeſtinatorum in beata æternitate.*

Qui in mundo vivunt magis quam qui intra clauſtra indigent mortificatione.

Ita eſt; majori labore in mundo ſalutem ſuam anima fidelis operatur, quam Cœnobitæ in Aſceteriis ſuis, ac in Eremis ſolitarii; difficilius quippe multo eſt cautum eſſe in periculis, humilem in honoribus, temperantem in dapum, cupidiarumque lautitie, pauperem in divitiis, pœnitentem in deliciis, & in bonorum jactura patientem: quæ tamen omnia niſi in mundo præſtiteris, jam actum de te eſt. Proh Superi! Si ſanctæ hujuſmodi auſteritates in clauſtris ſunt neceſſariæ, ubi tamen occaſiones infrequentius accidunt, gratiæ fortiores ſunt, & lapſus minus crebri, quam in mundo, ubi omnia plena ſunt inſidiis, ubi plures ubique latent ſcopuli, ubi omnia ad malum excitant, ubi omnia ſeducunt, ubi nonniſi cum diligentiſſima ſedulitate ſaluti ſuæ conſuli poteſt: quæ illuſio! quis error, arbitrari homines illos ab omni periculo, & occaſione ſepoſitos indigere magis mortificationibus, & auſteritatibus, quam mundanos, qui omnibus periculorum generibus patent? & credere minoris vobis opus eſſe cura in mundo, ubi vitæ ratio vos periculoſis occaſionibus objicit, ubi periculorum frequentia ſalutis viam efficit difficiliorem, ubi idcirco ſenſuum cuſtodia magis aſſidua, mortificationes magis inevitabiles, inertiæ, voluptatum, mundanorumque ſolatiorum fuga magis eſt neceſſaria? *Ex manuſcripto ſermone.*

Mollem eam vitam, qui boni cupimus haberi.

Libenter in mundo ſuſpicimus naturales virtutes, quæ vitæ hujus conſuetudinem jucundam efficere poſſunt, & vulgo negligitur chriſtiana pietas, quæ omnis veræ virtutis fundamentum eſt, præſidium, & decor. Admiratio hæc ſatis aperte probat mortalium inordinatam agendi rationem. Haud ægre habent in pretio quamdam probitatis ſpeciem, quæ magnam affectibus eorum relinquit libertatem, & non poſtulat hanc vigilantiam, ſeveramque auſteritatem, quam præſcribit evangelium. Hoc pacto mitigant interiores pœnas, quæ voluptariam vitam comitantur, minorique cum metu vivunt ſuis affectibus indulgentes. Cum citra repugnantiam minime liceat ſuperare obices, quos criminis horror licentiæ opponit; ſe ab omni licentia abhorrere putant, donec aliquam ſibi vindicare poſſunt ſpeciem virtutis. *Liber, cui titulus animadverſiones in varia Religionis, & moralis argumēta.*

Conſilium capere nō poſſumus anguſtam regredi viam, atq; Deum inter, & mundum hæſitamus.

Latam peccatorum evitantibus ſemitam, cavendum eſt diligenter ne in amoris proprii lenem, mollemque incidant viam, uti homines voluptarii; iſta in magis delicatum, periculoſumque errorem gradum facientes eos relinquunt errores, qui craſſiores ſunt, & in quibus totum vitæ ſpatium non audent traducere. Poſtquam diutius mundo obſecuti ſunt, tædet ipſos ſuæ ſervitutis; atque delicias, quas libentiſſime guſtaverunt, faſtidiunt. Fortunam conſectantes fatigantur, cumque ſemel illam fuerint aſſecuti, invenientes pericula majora voluptatibus, Deum inquirendi ineunt conſilium, cui facilius quam mundo ſervitur; verum ideone anguſtam evangelii viam ingrediuntur? Haud ita ſane; Intelligunt utilius, immo æquius eſſe Deo ſervire, quam mundo, verum mentem hanc ſuſcipere nequeunt arctam incundi viam, quam ille nobis oſtendit, & crucem, quam ille geſtavit, ferendi. Ita ſeſe in ſuavi amoris proprii via continent. Deum amare volunt, quin ſe ipſos oderint; religioni ſuæ ſatisfacere, quin ſibi vim faciant; aliquid gratiæ tribuere, & cupiditati nihil negare; amplecti pœnitentiam, & nihil de vitæ deliciis remittere. Hæc Dei cum mundo conciliatio arcet quidem ab ingentibus malis; verum pati non poteſt auſteram, qua opus eſt, ſollicitudinem: noxiarum inimica voluptatum, ſed deliciarum, optatorumque commerciorum amica: cœli quidem aſſequendi cupida, ſed illuc leni, jucundoque contendens itinere. *Sermo manuſcriptus.*

Vita mollis criminoſa.

Quamvis omnes actiones tuæ ſingillatim ſumptæ vacarent crimine, eas nequaquam vacare dico, ſi univerſe accipiantur; & adeo diuturnam voluptatum catenam neceſſario criminoſam eſſe contendo. Si nefas non eſt per intervalla ſpiritum recreare; num fas eſt toto vitæ ſpatio jugibus indulgere ſolatiis? Numquid ideo te creavit Deus? Numquid Opus erat, Dei Filium humanam carnem induere, paupertiem pati, tamdiu in terris verſari in caligine, labore, perſecutionibus, & crucis mortem ſubire, ut tibi gratiam mereretur ludendi, gaudendi, omnibuſque diebus novas inquirendi voluptates, nullamque tibi negandi ea illis, quas omnino vetitas eſſe non putas? Deus quidem noſtram ſciens infirmitatem, atque cognoſcens ſpiritum noſtrum non ſemper orationi, vel negotiis vacare poſſe, aliqua nobis ſolatia permittit; at permittit ne, ut unice ſolatiis curam, tempuſque omne impendamus? permittitne, ut in illis finem noſtrum conſtituamus? ipſo vero non permittente, hoc tu tibi met permittere audebis? *Pater le Valois. Epiſtola quarta inter eas, quibus ad receſſum invitat.*

De quibus loquimur, cum de vita molli loquimur.

Cum dico voluptatem ſemper eſſe periculoſam, eamque nobis ſemper eſſe evitandam, non loquor ſolum de obſcœnis voluptatibus, quas ratio prohibet, quas lex damnat, quas omnes boni horrent: non ſolum immodicæ libidinis, omnes continentiæ cancellos infringentis, furorem damnare in animo eſt; hic ego operam luderem invehens contra hæc flagitioſorum hominum genera, qui ſine ulla verecundia turpiſſimis ſeſe voluptatibus abdunt. Quemadmodum improborum id genus mortalium cor induratum eſt, ita præſtantiſſima etiam remedia illis ſunt inutilia... Illi, quibus timorem incutere cupio, eoſque a voluptatibus avocare, viri ſunt alioquin timentes Deum, quos ſæculum quoque reveretur, qui clanculum fortaſſe ob virtutem ſuam intumeſcunt, qui inter rerum affluentiam, vitæque delicias perfecta ſecuritate fruuntur; voluptates vero, quas illis interdicturus ſum, communia ſunt vulgataque ſæculi ſolatia; voluptates conſuetudinis, abſit verbo invidia, & quæ in commercium eorum admiſſæ ſunt, qui honeſtiſſimi habentur. Has autem dico, licet nulla prohibeantur lege, immo etiam ipſa conſuetudine probari videantur, ſemper eſſe periculoſas, quia vita, quæ in hujuſmodi voluptatibus traducitur, fons eſt, occaſio, & illecebra peccati. *Sermo manuſcriptus.*

Vitæ mollis, ac inertis deſcriptio.

Aleæ, deambulationes, ludi, jucundæ ſodalitates vulgata ſunt mortalium mundi hujus negotia. Omnis eorum vita in inerti inutilitate tranſigitur, immo etiam in negligentia, quæ quantumvis culpa vacet, coram Deo non criminoſa eſſe non poteſt: quia otio, & voluptatibus vitæ ejus indulgent, quæ non aliud eſſe deberet niſi juge virtutis eorum periculum, ac non intermiſſum certamen, ad eam, quæ victoribus dumtaxat defertur, coronam promerendam. Hæc ſalutis ipſorum incuria efficit, ut in ſanctiſſimarum rerum uſum quidam ſpiritus teporis obrepat, qui opera eorum ad cœli acquiſitionem facit inutilia; iique damnantur, quia de ſalute ſua non laborant. *Pater Rapin libro de Salutis momento.*

Hominum plerique æquo patiuntur animo, ſi toto pe-

ctore

ctore in graviora crimina, avaritiam, fœnus, obtrectationem, aliaque id genus invehaaris: Verum ſi leviter mollem hanc, inertemque vitam attingas, qualem hodierna die ducit eorum virorum cœtus, qui id, quod mundus nunc appellat, componunt: ſi ſedula enumeratione perſequaris occupationes illas, quibus conſtat; ſi de ludis, quibus aſſueverunt, de commerciis, quæ ibi ſociuntur, de converſationibus, quæ obeuntur, de ſolatiis, quibus ſeſe recreant, diſceptes; ſi hæc omnia ad Sanctuarii lancem appendas, ſi dicas, quod ſentis juxta evangelii, & chriſtianæ diſciplinæ inſtituta; ſi proſeras, aleam, in qua temporis tantum, tantumque pecuniarum abſumitur, grave peccatum eſſe contra amorem, quo familiæ ſuæ utilitati conſulere ſinguli debent, & contra neceſſitatem, qua pauperibus opem ferre tenentur; ſi affirmes aſſidua quædam officia, quæ mulieres facile adeo patiuntur, publico quidem ſcandala eſſe, ſcopulos vero earumdem pudori: Si, cum Tertulliano, inanes earum ornatus animarum voces homicidia, atque venena, quantas tibi conflas inimicitias? *P. Aurelianenſis, ſermone de veritate.*

Mulieres magis, quam viri, vitæ molli ſunt obnoxiæ.

Quam metuendum hac in re eſt nobilibus fœminis, quæ in miſera vivunt inertia quæ ethnicam quamdam probitatem cum felici indole, bonaque educatione conjunctam; virtutis locum obtinere putant; quas naturalis ſuperbia a flagitiis arcet; quæ ſe ſatis bonas arbitrantur, quia in oculis mundi non admodum noxiæ videntur; & quæ ſingularem ſibi ineſſe virtutem credunt, quia plurimum habent honeſtatis, & modicum vitiorum, eorum ſaltem vitiorum, quæ magis eluceſcunt, & quæ auctorum ſuorum nomini officiunt; ſed quæ mollem, inertem, inutilemque vitam ducunt, quin ulla umquam miſericordiæ, ac pœnitentiæ opera exerceant, quin chriſtianas virtutes aſſequi curent, quamquam de fide ſit, ſine illis nullam ſperandam eſſe ſalutem. *P. Bourdaloue in ſermonibus ſub ejus nomine editis.*

Hæc mollis & voluptaria vita opponitur vitæ Jeſu Chriſti.

Non cogitamus, S. Paulinus inquit, per Baptiſmi gratiam fideles cum Jeſu Chriſto conſepultos eſſe; ſpopondiſſe crucem ſe amplexuros, non ultra ſibimetipſis, vel mundo victuros, ſed effecturos, ut Jeſus Chriſtus vivat in ipſis..... Non cogitamus, chriſtianam vitam eſſe debere non imitationem ſolum, verum etiam continuationem vitæ Jeſu Chriſti; quia hujus ſpiritus agere debet in illis, & in cordibus eorum eoſdem ſenſus imprimere, quos in corde ejus impreſſit. Si chriſtiana vita hac ſpectaretur ex parte, liqueret ſtatim quam longe ab illa mollis vita recedat; neque ullis opus eſſet rationibus ad eorum mentem evincendam, quibus de præcipuis religionis noſtræ veritatibus eſſet perſuaſum. *Ex tractatu de Comœdia.*

Oppoſita eſt vitæ pœnitenti, & mortificatæ, quam Chriſtianus ducere debes.

Quanam in re mortificata vita conſiſtit, quæ chriſtiano viro ducenda eſt? In hoc ſane, ut per ſpiritum opera carnis mortificet; ut a quibuſdam ſecedat ſocietatibus, quorum familiaritas nimis eſt periculoſa, quod ipſa docuit experientia; ut interius mundi pompas abdicet, a proximis peccati occaſionibus abſit, ut pœnitentem ducat vitam iis ſatisfacturus criminibus, quæ patravit; ut paullatim ſuas affectiones infringat eiſdem ea negans, quibus poſſent inflammari; ut numquam nimis mundanis ſeſe abdat ſolatiis, quæ vel aliquo tempore noxia ſint, vel aliqua ex cauſa ſint criminoſa; ut per virtutem ab illis etiam temperet, quæ per ſe culpa vacare poſſunt. Verum quis non videt mollem vitam eſſe omnibus hujuſmodi præceptis, atque inſtitutis oppoſitam? *Ex moralibus ſermonibus.*

S. Bernardus ſententia de vita molli.

S. Bernardus l. 1. de conſideratione loquit, mollem hanc voluptuariamque vitam homines in quamdam ſtupiditatem, & quodammodo neceſſariam obdurationem conjicere, & nihil magis metuendum eſſe, quam funeſti hujus ſtatus calamitatem, . . . Per quos gradus in hanc corruptionis, & duritiæ abyſſum deſcenditur? Sæpe per mollem, voluptariamque deſcenditur vitam, ſanctus idem reponit. Cur autem? quia anima hoc in ſtatu fit omnino carnalis, atque animalis: habetque interiorem quamdam ſtupiditatem, quæ fere ſeparari non poteſt ab habituali conſuetudine peccandi. *Ibidem.*

Hodierna die non converſationes; non ſodalitates, non ludos, non voluptates, non ſolatia perſtringo; ſed ad examen revocandum eſt, utrum vita ex his rebus omnibus conſtans merito innocens vocari queat; atque utrum hic innocentiæ prætextus eidem jure applicetur: ego vero affirmo vitam hanc damnationis eſſe. Ecce autem Tridentinæ Synodi verba, quæ mihi terrorem incutiunt: *Tota vita chriſtiani perpetua debet eſſe pœnitentia.* Cumque non videatur periculum, quod in hac vita molli adeſt, hæc infeliciſſima faſcinatio eſt, quæ mundum excæcat: *Faſcinatio nugacitatis obſcurat bona, & inconſtantia concupiſcentiæ tranſvertit ſenſum;* Sap. 4. videlicet quædam eſt faſcinatio, quæ ita nos perſtringit, & excæcat, ut minime videamus magnitudinem bonorum alterius vitæ, & periculum, quod ſub ſpecie bonorum vitæ præſentis deliteſcit; quod ſatis explicare non poſſum niſi hoc Iſaiæ Prophetæ verbo: *Spiritus vertiginis.* Vertigo eſt, circuitus, ac jugis confuſio. Hæc voluptas, & deambulatio, hic cœtus, & hoc ſolatiolum; dormire, conſurgere, ſeſe comere, veſci; omnes iſti circuitus, crebræque viſitationes, quas cum mane receperis, a prandio reddis &c. *Impii in circuitu ambulant.* Pſalm. 11. Sermo manuſcriptus.

Quid impugnetur, cum de molli vita habetur ſermo.

Inviti licet, fateamur oportet auditores non æquam nobis eſſe Chriſtianæ ſanctitatis ideam. Quid autem? Se ſe annihilaverit Deus; totum effuderit ſanguinem, & in cruce mortem ſubierit; tot præparaverit Sacramenta, tot operatus fuerit miracula, ut Religionem inſtitueret; utque tota hæc religio, tot laborum, prodigiorumque fructus ad aliquot aquæ guttas in noſtra nativitate redigatur; ac deinde liceat, ſi libitum fuerit, aleis invigilare, teſſeris ludere, & ducere choreas. At enim quæritis, quis ſalvus erit, ſi ad ſalutem aſſequendam, abdicanda ſint mundi ſolatia, labor amplectendus eſt, & bona opera exercenda. Ego vero ex vobis quæro, ſi hoc neceſſarium non eſt, quis non ſalvabitur? Cur evangelium tantopere exiguum electorum numerum exaggeravit, ſi luxuriantibus, atque omni voluptate fruentibus licet in cœlum contendere? *P. De la Colombiere.*

Vita mollis non eſt vita chriſtiana.

Profitetur S. Paulus *ad Philip.* 3. ſe rerum omnium jacturam æquo ſubiturum animo, & quidquid maximum, & locupletiſſimum eſt nullo habiturum in pretio, dummodo Jeſum Chriſtum lucretur: *Omnia arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam.* Hodie vero prorſus oppoſito ſenſu ſperamus, & credimus nos eumdem lucraturos eſſe mollem, immortificatamque vitam ducentes: atque ut verbo me expediam in pernicioſo hoc errore vivimus, Chriſtianos nos eſſe poſſe, & ſalvari, quin ea relinquamus, quæ habemus; quin ex corde noſmetipſos abnegemus, quod quidem Jeſus Chriſtus, omneſque Patres eſſe affirmarunt penitus neceſſarium ad noſtræ vocationis ſanctitatem. Hoc enim chimæricæ horum temporum devotionis adinventum eſt; Chriſtianiſmi quidem gloriam, pœnam vero non item habere volunt: illum ſibi honori vertere cupiunt, ut conſcientiæ ſtimulos ſuffocent; illius autem jugum nolunt ſuſtinere tamquam nimis grave, & incommodum. *P. Bourdaloue in ſermonibus, qui ſub ejus nomine circumferuntur.*

Inanis ſpes exiſtimantium ſe in hoc vitæ genere ſalvari poſſe.

Turpe chriſtiano viro eſt in mollitie, crapulaque verſari; tenetur ille ſuæ menſæ ſubtrahere quidquid conditionis ſuæ decor permittit, ſibique quantum poteſt deliciarum uſum interdicere non ſolum ſecundum probitatis, verum etiam pœnitentiæ leges. Inſignis enim illuſio eſt arbitrari in mundo homines eſſe, quos ſtatus ſui ratio in deliciis verſari cogat, & a pœnitentiæ legibus diſpenſet. Nihil adeo facile eſt, quam hunc errorem agnoſcere, non ſolum ex chriſtianæ religionis præceptis, quæ neminem diſpenſant, verum etiam ex plurimorum Regum, & Principum exemplis, qui in auſteritatum exercitatione nihilo fuere præ aliis diligentiores. *Eſſais de Morale tomo quinto.*

Numerus eorum qui mollem, & voluptariam vitam vivunt ingens eſt.

Quantumvis magnus ſit horum mortalium numerus, qui impie vivunt, modicus tamen videri poteſt

ſi comparetur cum illis, qui ſub ſpecie frugi, ſanctæque vitæ re ipſa voluptuoſiſſimam ducunt vitam nihil ſuis affectibus denegantes. Honeſti homines, ut mundo videntur, & æquitatem profitentes: ſed quorum negotium omne eſt otium juge; vel ſollicita earum rerum cura, quæ ambitioni, & cupiditati velificantur; homines demum, quos vitæ ratio evangelicis cõtraria inſtitutis in eo majus periculum adducit, quo ſe tutiores eſſe arbitrantur. *Sermones morales to.6.*

Hæc vita mollis præcipuum virorum ac locupletum propria eſt.

Religioni minime ſibi vertunt ad ſatietatem terrenis perfrui deliciis, quin ullam vel evangelicorum canonum, vel propriæ imbecillitatis habeant rationem. Divites præſertim, nobiles, & qui aulam frequentant, ſibi perſuadent, omnia commoda, omniaque ſæculi ſolatia ad ſe pertinere; per ſtatus ſui conditionem licere ſibi mollem, inertem, & voluptuoſam ducere vitam; ſenſibus, & cupiditatibus ſuis ſatisfacere, & quoad poſſunt, commodam, ſuavemque ſibi vitam parare. Hinc ſe ipſos ab omnibus pietatis, & religionis exercitationibus, quæ incommodæ accidunt, diſpenſant; verant, ne ſibi verba fiant de iis, quæ requiem ipſorum perturbant: inquirunt homines, qui ſibi palpẽt, & per quos omnibus vitæ ſuavitatibus perfruantur. Quod ad chriſtianas pertinet mortificationes, licitis aliquando voluptatibus abſtinere, receſſum, orationem, & bona opera ſtatus, & conditionis ſuæ propria exercere, hoc ab eorum uſu quam longiſſime abeſt, eamque tãtum devotionem adoptant, quæ ipſis arridet, eorumque cupiditatibus non obluctatur. Maximi faciunt, quod nemini vim inferunt, & quod inſignes injuſtitias non committunt, quaſi chriſtiana vita eſſet nihil mali facere quin aliquid boni fieri quæratur. *Auctor Anonymus.*

Quid hominibus in mundo faciendũ, ut chriſtiane vivant.

Si qui in mundo verſantur chriſtianam vitam vivere volunt, in mundo ipſo arctam quærere viam debent, extra quã nulla ſalus: & ſperare, ſe eam Deo favente invẽturos, dummodo lacrymis ea proſequantur, quæ aliorũ gaudia conſtituunt, atq; oculis fidei reſpicientes vanitates, ac mundanorũ ſolatia hæc aſpernentur, & horreant. Se ipſos ſolitarios præſtare debent in turba; quales profecto erunt, cum aliter vivent ac homines mundi, ſovebuntq; cogitationes, cõſilia, & exercitationes illis penitus oppoſitas; cum operi vacabunt, aliis in otio permanentibus, cum affectus ſuos impugnabunt, aliis eiſdem ſatisfacere cupientibus; cum Deo preces effundere, cum Deo loqui, Deumque audire quærent, aliis in obtrectatione, atq; aſſentatione tempus terentibus; cum denique nihil reliquum facient, ne ſæculi iniquitatibus coinquinentur. At ne audeant ſe Deum inter, & mundum dividere, & ab utroque id mutuari, quod commodum, ſuoq; ingenio conforme reperient; hæc enim proprie vita mollis, ac temperati chriſtianiſmi ſpecies vocatur. *Id.*

Plerimi arctam amplecti viam volentes falluntur.

Scio equidem, ſi ſæculum hoc ſpectemus ex reformatione, ſeveritate, auſteriſq; ſententiis, quas plurimi hodie magnifice profitentur, non defuturum, unde mundanorum relaxationem conſolemur; verum neſcio, utrum penitiora ſerutantes eorum corda, qui videntur altius hunc ſeveritatis ſpiritum concepiſſe, inveniemus, quod externa ſpecies promittit. Videmus enim adeo mirabilẽ ſeveritatis, & relaxationis commixtionem in vita plurimorum, qui ſeveri cupiunt haberi, ut, quantumvis obiter illos ad examen revocemus, liqueat, eos longe alios eſſe ab iis, quos eſſe ſimulant. Quæ via corpori arcta eſt, nimis lata eſt cordi; quæ ſenſus arctat, hæc laxat mores; ac ſæpe miro concupiſcentiæ, amoriſque proprii artificio contingit, viam hac ea parte coarctari, ut laxetur ex altera; & immodice ea ex parte, quo nos ſtudium non rapit, viam ad anguſtias redigi, ut quo nos fert ingenium, ibi ultra modum fiat latior. *P. Aurelianenſis. Sermone de ſeveritate evangelica.*

Nihil in ſpeciem quidem ſuavius eſt molli mundanorum vita; mens omnis expers curæ, corpus omnibus perfruens commodis; variarum voluptatum ſibimet ſuccedentium ſeries: agitatio jucunda, quæ mentem recreans, quin illam occupet, eam ſeriis, maximeq; neceſſariis conſiderationibus liberat; vita ſpectaculis, conviviis, deambulationibus, converſationibus dedita; nihil hoc jucũdius fingi poteſt, ſi ſpectetur extrinſecus. Attamen hic omnis felicitatis evaneſcit adſpectus, cum ſalutis, quod ibi ineſt, periculum conſideratur: cum cogitatur hoc vitæ genus evangelicis oppoſitum eſſe inſtitutis; vitæ Jeſu Chriſti in doloribus, cruciatibuſq; tranſactæ; viæ quæ ducit in cœlum, quod nonniſi vi rapitur, quã ſibi quiſque facit, & quo nemo niſi per cruces, & paſſiones pervenit. *Auctor Anonymus.*

Chriſtiani vitę conformis eſſe debet vita Jeſu Chriſti.

Chriſtianus, qui ex ſtatu ſuo capitis crucifixi membrum eſt, quoddam eſt deforme, ac monſtroſum in Jeſu Chriſti corpore, niſi in ſe deferat characteres, & uti loquitur S. Paulus, ſtigmata Salvatoris ſui. Quæ autem ſimilitudo eſt inter caput ſpinis coronatum, & membra floribus redimita? inter vitam Jeſu Chriſti, quę fuit laboribus exercita uſque ab infantia, & Chriſtianorum vitam, quæ catena eſt voluptatum? Poteſt ne apertius impugnari terribilis hæc Trid. Conc. ſententia, aſſerentis totam chriſtiani hominis vitam jugem eſſe debere pœnitentiam: *Tota vita chriſtiani perpetua debet eſſe pœnitentia.* Ita loquitur Oecumenicũ illud Conciliũ, quod morum, ęque ac fidei nobis norma eſſe debet certiſſima. Non dicit autem vitam religioſi hominis, ſed chriſtiani: nullam excipit ętatem, nullam conditionem, nullũ ſexũ, omneſq; ſimul involvit mortales in hac inevitabili crucis deferendæ neceſſitate, quam perpetuam pœnitentiã appellat: *Perpetua debet eſſe pœnitentia.* Hæc igitur mollis, & commoda mundanorum vita non eſt vita Chriſtiani, quandoquidem tantum diſtat a pœnitentia, quæ ab illa ſeparari nõ poteſt. *Specimina ſerm. pro Adventu.*

In hac mollis vita nemo ſe ſolum ſanctificare contendit.

Sanctificatio noſtra Dei opus, & noſtrum eſt, S. Auguſtinus inquit: *Hoc opus ſuum eſſe voluit, & noſtrum*: Dei opus eſt nos evocantis, noſtrum vero, qui vocantẽ ſequimur: *ſuum vocando, & noſtrum ſequendo.* Hæc autẽ vita, quam mundus innocuam vocat, nos divinis vocibus ſurdos facit, vel prohibet ne ſequamur illas: neque aliquid ultra requiritur, ut, quam noxia ſit, innoteſcat. Et ſane fieri ne poteſt, ut qui ſemper voluptatibus abditi ſunt, ſemper diſtracti, ſemperq; tot jucundis rebus, ſocietatibus, & converſationibus occupati, quas Deus minime vult, & ubi idcirco nequaquam ſupplere tenetur attentioni mentis eorum copia luminum ſuorum; fieri ne poteſt, inquam, ut id genus homines animum advertere ſolum poſſint conſiderandis, meditandiſq; veritatibus Religionis, quas illis ob oculos objicit gratia? At niſi ſuas adjiciant cogitationes interioribus illuſtrationibus quibus a Deo illuminantur, quem inde referent fructũ? Niſi autem ea Dei gratiis fructum referant, fieri non non poteſt, ut ſalutem ſuam operentur. *Ibidem.*

Hæc vita mollis innocens eſſe non poteſt.

Vita inutilis, atq; bonorum operum ſterilis culpa vacare non poteſt, quia culpa non vacat ea vita, quæ ſaluti ejus non proſpicit, qui ducit illã, ſed quæ illum damnat, quandoquidem nil medium eſt ſalutem inter, & damnationem. Qui non colligit mecum diſpergit, & qui non eſt mecum contra me eſt, ait J.C. *Luc.* 11. *& Matth.* 12. ut intelligamus, ab ipſo reprobari chriſtianos hoſce neutros, & ambiguos, qui neutri parti hærere videntur. Deus vidẽs eos chriſtiani inter ipſũ, dæmoneq; divisũ, inde egreditur, S. Auguſtinus ait, dæmonique relinquit eam partẽ, cujus dominus videbatur. Multũ mali facis, cũ nõ facis bonũ, quod ex te petit Deus: omnes negligẽtię tuæ omiſſiones ſunt infidelitates gratiæ ejuſdẽ... Neque ſolum ſuavis, & commoda mundanorum vita innocens non eſt; ſed ſi ſerio ſecundum ſanæ diſciplinæ principia illam ad examen vocemus, vita hæc prorſus criminoſa eſt, atque ut ita dicam, non intermiſſa peccatorum catena, quia ab una voluptate ad alteram, ab una ad alteram cupiditatem fit tranſitus. *Ibidem.*

Alia eorũ hypocriſis qui mollem vitam ducunt.

Non deeſt quædam chriſtianorum ſpecies, qui in mundo honeſti viri cenſentur; qui neq; in improborũ, inſigniumq; peccatorum numero ſunt, neq; in numero eorum, qui ſe pios eſſe profitentur, bonis operibus, omnibuſq; ſuæ religionis officiis intentos, ſed qui inter utramq; hanc vitæ rationẽ mediã ſequi viã affectant. Nõ patẽt illi quidẽ gravioribus vitiis, oderunt crimina, quæ nomini infamiæ notam inurunt; verum omnibus perfruuntur ſolatiis, omnibuſq; voluptatiis cœtibus adſũt; in nulla re deſunt earum, quæ mundi vocantur officia: ſed ſatis putant id exercere per urbanitatem, quod in Chriſtianiſmo maxime neceſſarium eſt. Norunt ſatis quid faciendum ſit; ſed mundo magis placere contendunt, quam Deo: Domini legem obſervant, non autem univerſe, neque perfecte; quibuſdam in officiis fideles, in aliis ſe facile diſpenſant; nullam ſibi vim adhibent, nullam curam impendunt, ut

ſuos

ſuos vincant affectus, nullam habent famem ſitimque juſtitiæ, nullum in virtute progreſſum; ſed quærunt indeſinenter commoda ſua, & quidquid vitam ipſorum efficere poteſt jucundiorem. Hæc vita eſt hominum, qui honeſti mundo vocantur, ſed quæ coram Deo multiplici ex cauſa nequam eſt. *Sermo manuſcriptus.*

Vita mollis non eſt vita chriſtiana.

Chriſtianiſmus duas nobis generatim leges præſcribit, quæ norma eſſe debent vitæ, totiuſque chriſtiani hominis diſciplinæ. Prima eſt mundum, & eorum quidquam, quæ mundi ſunt, a nobis amari non poſſe. Hæ duæ ſunt leges, quæ unam tantum efficiunt, quam gratia ſemper ponit ob oculos fidelium eo in cõmercio, quod cum mundo habere tenentur. Duabus hiſce utamur regulis, ut illas actionibus applicemus, conſuetudinibus, moribuſq; eorum, qui mollem ducunt vitam, quales vulgo Principes ſunt, ac divites ſæculi. Vita hæc nemini ſe ſe criminoſa videtur, quippe magnis caret ſceleribus, neq; adulteriis fœdata eſt, immo neq; brutali, turpiq; intemperantia, cui ſe nequiores ingurgitant. Verum utrũ re ipſa noxia ſit ex duplici hoc canone judicemus. Perpendamus utrum in hac vita, quæ mollis vocatur, cor a terrenis avulſum ſit, æternorumq; rerum amore ſuccenſus. Qui minus hanc vitam oderunt; immo qui eam maxime diligunt, non negant, ab ipſa voluptates amari, & inquiri, atq; plurimum divitiarum in eaſdem impendi; illam ſemper oblectari deliciis, atq; in id unum incumbere, quomodo amoveat quidquid illorum pacem, & requiem valet perturbare; atq; ita negare non poſſunt illam vitę crucis, quę fidelium vita eſt, eſſe oppoſitum. En generatim, quid ſit vita mollis: ſed de vitę hujus veritate ex his principiis judicium feramus; res mundi hujus amandas non eſſe, cor a terrenis eſſe avocandum; ſtatimque patebit, illam, cum non aliud ſit quam amor mundi, chriſtianam eſſe non poſſe, nullamque partem habere in noſtrum met ipſorum abnegatione, nullumque indicium, quod cor noſtrum ſit ad res æternas converſum. *Sarrazin tomo 2. Adv. ſermone de ſui ipſius abnegatione.*

Vita mollis divisio eſt Deum inter, & mundum.

Non poſtrema inter vulgatiſſimas, periculoſiſſimaſque ſæculi illuſiones, illa eſt plerorumque fidelium, qui extrinſecus retinent adhuc aliquos religionis ſenſus, rati, quia in flagitioſiſſimã relaxatione non ſunt, ſe cum Deo rem cõponere poſſe. Illi ſimplicẽ ſuperioritatis, & exiſtimationis prę mundo in animo prælationem deferentes, atq; hoc pacto utriq; huic ſimul domino ſervire poſſe. Fatali hoc errore decepti morum diſciplinã juxta ſuã cupiditatẽ ſibi concinnant: nolunt omnino Dei ſervitutẽ abdicare, at ne mundi quidem ſervitutã penitus abjicere nolunt. Frequenter ad Sacramẽta accedunt, preces, & eleemoſynas effundunt, verum ſemper animo rebus creatis adhærent, atq; ſine religione ſeſe omnibus mancipant objectis, erga quæ incompoſitis rapiuntur affectibus. Si alteri tentationi reſiſtũt, cedunt alteri; ſi mundũ ea ex parte contemnunt, quę ipſorum cupiditatẽ non palpat, ad commentitium contẽptũ hunc ſeparandum aliis in rebus a ſe illum amari poſſe arbitrantur. Pœnitentes, ſed quin ſibi vim faciant; ſed quin amorem proprium abnegent, temperantes ea urbanitate; honeſti ex officio; aclantes ex vanitate; nunc devoti, nunc mundani alternis vitiorum, virtutumque vicibus, & bonorum, malorumque ſtudiorum mixtura. *Ex moralibus ſermonibus, tomo 8.*

In hac vita molli nulla fidelitatis Chriſtiani hominis ratio haberi poteſt.

Non admodum fidendum eſt eorum fidelitati, qui cũ Deo componere ſtudent; qui ſeſe ita illi tradunt, ut cum ejuſdem hoſtibus bellum non gerant; qui pietatẽ in ſpeciem tantummodo ſequuntur; qui poſt ſe relinquere videntur aditum ſemper patentem, ut cum libitum fuerit, redeant ad mundum; qui aliquod ſervant adhuc cum illo vinculum, & non omnem dæmoni ſpẽ auferunt imperium ſuum iterum obtinendi. At nonne hic eorũ ſtatus eſt, qui commodam vitam ducunt, poſtquam flagitioſam duxerunt; qui adhuc adhærent mundo quem ſe relinquere ſimularunt, & qui ſatis eſſe putant dimidiato corde ſervire Deo, poſtquam totum impenderint mundo. Hoc nõ eſt, fateor equidem, ad prima relabi flagitia, ſed eorum partem ſervare eſt; non eſt eadem peccata committere, ſed minora patrare, nam eadem, quæ antea, retinetur affectio, ſed pudet eadem ut antea committere. *Auctor Anonymus.*

Deus pati nequit divisionem inter ſe & mundum.

Deus hæc neutra genera odit; anima frigida minus illi diſplicet, quam tepida; apertuſque inimicus, quam iners, & imbecillis amicus; inducias non vult; vel pacem, vel bellum cupit; qui duorum Principum inter ſe diſſidentium gratiam aucupatur, ſæpe utrumque lædit. Qui Deo, & mundo ſatisfacere nititur, vulgo neutri ſatisfacit: officia illis præſtanda, ita ſibi adverſantur, ut alia obire non poſſis, quin in aliis deficias. *P. Nepueu, tomo 3. Chriſtianorum conſiderationum.*

Qui mollẽ amplectitur vitam, perditionis ingreditur viã.

Hæc præclara ſunt amoris proprii erga nos merita; efficit ut ita in hac perditionis incedamus via, ut ibi nequaquam eſſe cogitemus mollem, inertemque vitam ducentes; neque animum advertere velimus, ut id cogitemus. Neque ideo exiſtimandum eſt, quod nosmetipſos in hoc vitæ ſtatu imperfectos non agnoſcamus, nobiſque vitia, infirmitates, & cupiditates ineſſe neſciamus: ſed cum in mundo magis nefaria non deſint crimina, quæ ipſi in conſcientia noſtra pati minime vellemus, & mortales nequiores, quorum licentiam, & impietatem perhorreſcimus; nobiſmet perſuademus, hos tantum flagitioſos homines latam perditionis viam decurrere; & quia non eadem inſiſtimus via, vel non eadem pernicitate in præceps ferimur, eo nos nequaquam ferri arbitramur. *P. Haineuve in præfatione libri, cui titulus, lata via, quæ mundum perdit.*

Periculoſiſſimus error eſt credere, eum qui mollem, inertemque vitam ducit, non eſſe in lata via quæ ducit ad mortem; hoc enim idem eſt, ac dicere neminem eſſe poſſe nequam, & improbum niſi in omni ſcelus perditiſſime ruat: & ad interitum non pergere, qui gradatim, lentoque pede ad illum incedit. Si conſcientiam noſtram interrogaremus, intelligeremus utique, ſicuti hujuſmodi vitam ducentes nequaquam rectam ſequimur viam, in quam Dominus noſter, ut ingrediamur, invitat, ita nos injuria confiteri nolle, quod in latiori via ſumus; & ultro concederemus nos nequaquam in eorum eſſe numero, qui inter cruces, atque auſteritates vitam agunt, quæ hanc viam arctam, januamque anguſtam efficiunt, ſicuti pati non poſſumus eos, qui nos exprobrant quaſi impiorum more vivamus. Hinc ſequitur, quod tertium eſſe arbitramur iter, cujus non meminit Jeſus Chriſtus, & poſſe nos tuto in hac incedere via, quin in hoc mundo plurimum adlaboremus, ut perveniamus in cœlum. *Id.*

Unde i nam oritur hic error in pleriſque mortalibus.

Numquam fortaſſe advertimus animum ad tertiam hanc viam, de qua mox locuti ſumus; ſed re ipſa naturaliter mollem, inertemque vitam diligimus, omnibus commodis frui gaudemus, quin plurimum laboris vel difficultatis perferamus, & hoc in ſtatu ſpiritus noſtri, ſi reſpondere teneremur, utram eligere velimus viam, diceremus utique nos neutram velle: non artam, quia vim, laboremque metuimus, ſed neque latam, quia interitum, reprobationemque veremur, qui ejuſdem exitus eſt. Quid ergo? Quo incedere volumus? quomodo vitam agere cupimus? Si cor noſtrum aperire auderemus, confitendum eſſet a nobis inquiri modum vitæ hujus voluptatibus perfruendi, quin metuendum nobis eſſet, ne in æternum damnaremur, & ad æternam beatitudinem perveniendi, quin nobis perferendi eſſent omnes labores, & curæ, quæ ad illam promerendam ſubeundæ ſunt. Hoc nos inquirimus, hoc volumus, ſed quodnam hoc iter eſt? ubi hæc tuta via? ubinam in orbe invenitur? Hoc ſane eſſe nequit alterutra earum de quibus loquitur evangelium; altera enim nonniſi in laboribus, crucibuſque, quas fugimus, invenitur; altera vero deſinit in perditionem quam metuimus, & minime volumus. Tertia igitur fingenda eſt, quæ numquam fuit, eritque numquam; quæ neque pro hac vita moleſta ſit, neque periculoſa pro altera: & hæc illa via eſt lenis, & commoda, quæ ex aliis duabus habet nihil, niſi quod nobis ſatisfacere poteſt.

Nemo eorum qui hoc vitæ genus amplectuntur, damnari vult, ſed omnes damnantur.

Ne unus quidem ex illis eſt, qui mollem hanc, inertemque vitam ducunt, qui non profiteatur maximam ęternæ ſalutis ſuæ curam, & qui ideo non a graviſſimis quibuſque ſceleribus abhorreat, atque ab iis vitiis recedat, in quę ſuopte ingenio facile ruerat. Sibiq; complacet per hanc conciliationis ſpeciem Deum inter, & mundũ ſeſe videns diſtinctũ ab apertiſſimis Dei inimicis, & ab

omni virtute, cujus viæ homines, ut Apoſtolus inquit, numquam regnum Cœlorum poſſidebunt. Conſtat nihilominus, quemadmodum ſuperius oſtenſum eſt, hos mortales, præter mentem damnari, atque in illuſione verſari. Tu vero, dilectiſſime Auditor, cave ne te decipias; quamquam optimam te ipſum ſalvandi voluntatem habere videaris. Intereunt illi, quia ſunt in illuſione neque ſibimet perſuadere poſſunt eam, quam ducunt, vitam ad mortem adducere; tu vero, qui in eadem es ſententia, ne illuſione dicam, qui, ut illi, vivis, & qui, ut illi, minime credis in vitæ periculo verſari, eadem inſiſtens via, quam metuendum tibi eſt, ne ad eumdem finem pervenias? Te ipſum pauliſper collige; cogita non eſſe te in arcta via, in qua unice ſalvari poſſumus; arctæ huic vitæ, quam Dei filius nobis oſtendit, eam, quæ tibi maxime arridet, extenſionem tribue; nullum illius characterem deprehendo in eo vitæ genere, quod licitum, & innocuum eſſe contendis. *Ex ſententiis Auct. ejuſdē.*

Intereſt ſcire, quonam ſit arcta via, per quam in cœlum eundum eſt.

Heus tu, quid cogitas, quid exiſtimas de hac perditionis via, de qua adeo palam ſermo fit in evangelio: quomodo illam intelligis? Malorum omnium fons eſt, hoc ignorare; niſi aliter hanc tenes, quam homines vulgo; & ſi putas, neminem in lata via decurrere, niſi qui omnibus ſeſe flagitiis mancipat, næ tu quidem vehementer erras; & error hic præſertim te perdet; prohibet enim, ne agnoſcas illud, in quo es, periculum, & in quod te animi tui ægritudines poſſunt impellere. Contende igitur hunc errorem abjicere, atque ita perfecte noſſe quid latam, arctamque conſtituat viam, ut id intelligas, quod Salvator inquit, pleroſque mortales eam ſequi, quæ lata eſt: ad hoc, ut in eadem gradiaris opus non eſſe ut ſis ex ſceleſtiſſimorum numero; ſed ſatis eſſe, non recenſeri in albo eorum, qui virtute ſunt præditi, & qui amplectuntur crucem, arctamque chriſtianæ mortificationis viam; cumque ſerio perpendetis mollem, commodamq; vitam quam ducis, fortaſſe metuendi locum invenies, ne in eo, in quo minime putas, numero inveniatis. *Idem.*

Modus cognoſcendi, utrum in lata, an in arcta via ſimus.

Verum eſt, de nemine judicandum, & neminem tuto de vitæ ſuæ ſtatu poſſe ferre judicium: at non minus verum eſt, non deeſſe indicia, & ſigna quædam, ex quibus noſmetipſos ita inſpicere, & cognoſcere valeamus, ut in quo ſtatu ſimus, ignorare nequeamus; Mundi Salvator nequaquam ſatis eſſe cenſuit, ſi nobis duas eſſe aperiret vias, quarum altera ad vitam, ad mortem altera adducit; verum etiam nobis indigitavit, quinam diverſis his itineribus inſiſtant. De aliis dicit: Luc. 6. *Væ vobis, qui ridetis;* Væ vobis, qui hoc in mundo veſtra gaudia, veſtra commoda habetis, veſtramque conſolationem: de aliis vero; Matt. 5. *Beati, qui lugent, beati, qui perſecutionem patiuntur.* Vide modo in molli hac commodaque vita, utrum patiaris, an tuum gaudium, & lætitiam invenias. *Idem.*

Quædam peccata ſæculi uſu approbata videntur, & omnem exuiſſe noxam creduntur. Pulcherrima illis ſpecies appinguntur, & nobiſmet perſuadere conamur, ea nullatenus evangelicæ legi eſſe oppoſita. Ita homo, ac mulier mundana ſecundum mundum vivunt, ſecundum mundi inſtituta vitam traducunt, omnibus vacant ſolatiis, omnibus indulgent voluptatibus, & hæc omnia innocua eſſe contendunt. Hoc multum eſt, fideles, mihique animus eſt commentitiæ hujus integritatis illuſionem oſtendere. Si vobis aurem adhibemus, eſtis de ſtatu veſtro, ac de Mundo, cujus ſuavitatibus perfruimini, contenti, at vix credam, de vobis contentum eſſe Deum; ac vereor, ne abieritis in periculoſam viam, de qua loquitur Spiritus Sanctus, & quæ tutiſſima, ac rectiſſima videtur, quæ tamen ducit ad mortem: *Eſt via, quæ videtur homini recta, & noviſſima ejus ducunt ad mortem.* Hæc res nonne indiget explanatione? *P. Girouſt tomo primo de inutili mundi vita.*

Omnis Chriſtianus docere tenetur vitam pœnitentem vitæ huic molli oppoſitam.

Quatenus Chriſtiani membra ſumus Capitis ſpinis coronati, & diſcipuli ejus magiſtri, qui inter labores, & cruciatus vitam duxit, & mortem ſubiit. Ipſa, quam profitemur, fides nos cogit, ut indeſinenter nos metipſos coram Deo veluti ſontes conſideremus, atque per pœnitentiam ea prævertamus ſupplicia, quæ illius nobis intentat juſtitia, & quæ toties meriti ſumus. Si ergo Chriſtianæ Religionis aſſequimur ſpiritum, omnes in terris pœnitentes eſſe debemus; pœnitens autem, Tertullianus ait, non vivit, ut ſenſibus ſuis ſatisfaciat, ſuiſque cupiditatibus pareat, ſed ut ploret, atque patiatur. Qua in re Tridentina Synodus *Seſſ.* 15. iis utitur verbis, quæ terrorem incutere debent illis, qui mollem, commodamque vitam ducere cupiunt: *Tota vita Chriſtiani perpetua debet eſſe pœnitentia;* Audite, mortales voluptatibus, deliciiſque deditı; ita Jeſu Chriſti loquitur Eccleſia; totaque ſimul congregata Eccleſia. Hæc non minus abſurdis ſuſpicione remota eſt, cum morum diſciplinam corrigit, quam cum de fide diſceptat; quia par nobis neceſſitas eſt & bene facere, & bene credere. Singula ſancti Concilii verba enucleare; nullum eſt, quod non habeat vim peculiarem. Non dicit, actio aliqua, ſed *vita;* non dicit, vitæ pars, ſed *tota vita.* Non inquit vita cœnobitæ alicujus, ſed *Chriſtiani*, neque ait Chriſtiani alicujus, ſed generatim *Chriſtiani*, cujuſcumque generis ille ſit, conditionis, ætatis. Denique non ait hoc eſſe conſilium, ac opus ſupererogationis, ſed inevitabilem neceſſitatem: *Tota vita Chriſtiani perpetua debet eſſe pœnitentia. Idem.*

Nemo gratiæ fructum percipere poteſt, qui non ſedulo omnibus ejus motibus ſtudeat, ac diligentiſſime eamdem ſequatur. Quæro autem, fideles, utrum huic pares ſitis diligentiæ ea in vita, quam negotia, ac mundi ſolatia viciſſim penitus occupant? Quot oblectamenta, & dulces nugæ ex mente veſtra aliam quamcumque cogitationem exterminant, & in corde veſtro alium quemlibet ſuffocant ſenſum? Tot ſodalitates, ſolatia, convivia, cœtus, converſationes, ludi, ſpectacula. Inter hæc omnia quomodonam, & quando voci Dei adhibebitis aurem? . . . Hinc autem quibus in rebus teritur vita? in inutilibus, ineptiſque nugis: & hæc illa popularis inſania eſt, ea qua vix, & ne vix quidem noſmet colligimus: hæc illa faſcinatio nugarum eſt, quæ nos fallit, & de qua Salomon *Sap.* 1. loquitur: *Faſcinatio nugacitatis obſcurat bona, & inconſtantia concupiſcentiæ tranſvertit ſenſum ſine malitia.* Horum verborum ſenſum intelligite. In vulgatis ſæculi diſtractionibus, falſiſque illius bonis, non deeſt quædam illecebra, quæ nos faſcinat, & excæcat, prohibetque, ne vitæ alterius bonorum magnitudinem, præſtantiamque deprehendamus. Bona hæc ab oculis veſtris evaneſcunt, dum alia concupiſcitis, & cogitatis. Indeſinenter circa hoc verſamini, & in brevi hoc ambitu hæretis. Longiſſima annorum veſtrorum ſeries non aliud eſt quam viciſſitudo, & perennis inconſtantia cōcupiſcentiæ de uno in aliud objectū trāſeūtis, ac unum id, quomodo ſe ipſam oblectat, quærentis. *Id.*

Qui molliter vivit, uti nequit Dei gratia.

Bona fide quæſo, quotam temporis partem in hac vita, quam ducitis, ſingulis diebus impenditis Deo; vel potius fatemini vos ne minimam quidem eidem impendere. Neque enim putate, ullam habendam eſſe rationē quarumdam precum, quas per habitum, & ſine ulla attentione proferunt labia. Quas etiam quoties omnino negligitis, prout fert libido, cum vos evocat mundus? Cæterum mētem habetis curis prorſus profanis, cœptis, conſiliis, cupiditatibus, ſæpe etiam ornatibus, indumētis, ſervis, ſuppellectili, equibus, nugiſq; oppletam: hæc ipſi cogitatis; idq; tanto magis, quia de nulla re alia loquentes auditis, voſq; ipſi de illis inceſſanter ſermonem habetis. Quomodo autem cogitare de Deo poteſtis, Tertullianus ait, ubi de Deo numquam incidit ſermo? *Quomodo cogitabit de Deo poſitus hic, ubi nihil dicitur de Deo? Idem.*

In hoc vitæ genere de Deo parum cogitatur.

Fruſtra huic molli vitæ ſpecioſum virtutis velum prætendis. Fruſtra dicis: mundum equidem video ſed cum honeſtate, cœtus frequento, verum nihil ibi contra jus, & fas accidit. Sub præclara hac ſpecie quoties flagitioſiſſimi ſenſus latent! quot inſana conſilia! quot mali conventus! Nonne miraculum eſſet, ſi quis ſtaret tot inter pericula, quibus ſe indeſinenter expoſitum videt? Quis mihi perſuaſerit in his virorum, mulierumque cœtibus, ubi ſermones ſemper circa amatorias nugas verſantur, & ubi nemo ſibi religione vertit ſexcentas loquendi rationes nimium liberas, obſcœnaſq; mentē nullam labem concipere, ſibique ſemper diligentiſſime cavere ab omnibus ideis, quæ illā corrumpere poſſent?

In hoc vitæ genere multa committuntur peccata.

Quia

Quis mihi probaverit, inter tot objecta, quæ placere poſſunt, atque re ipſa placent, oculos nequaquam perſtringi, & cor, quod oculos ſequitur ita compos eſſe ſui, ut illis minime adhæreat. Crederem potius aliquem in violentum ſeſe conjicere poſſe torrentem, quin aquarum flumine abripiatur; vel medium in igne ſtare, quin flammis uratur. Vix deſertiſſima quælibet ſolitudo nos ab affectionum vi protegit. *Idem.*

Quid ſibi fas eſſe velint homines in molli vita, quæ contra legem eſt.

Qui ita vitam inſtituunt, ſe nullis agi ſcrupulis jactitant. Fas eſſe ſibi putant, aculeatiſſimis irriſionibus, detractionibus callidis aliquem proſcindere, jucundis fabellis, feſtivis, ſed parum modeſtis vocibus; hilari, ſed nimis familiari loquendi ratione alios oblectare mundanis, & decori oppoſitis ornatibus ſe ſe comere, videre, & videri, aliis complacere, aſſiduamque opellam officioſe præſtare. Hæc omnia tamquam uſus recepti exiſtimantur. Neſciret vitæ rationem, qui in his deficeret, nimiſque ruſticitatis inſimularetur, qui hæc vellet damnare. Hi tamen uſus totidem abuſus ſunt; & quantumvis obiter bona fide expenderentur, ne laxior quidem morum diſciplina eos poſſet probare. *Idem.*

Distinguitur, & eſt vita mollis a ſceleribus, quæ committuntur.

Ne putetis iſtic me vobis per hypotipoſim ob oculos exhibere velle ſæculi corruptionem, quæ vobis quam mihi notior eſt: atque hic deſcribere miſera vitii mancipia, quæ cupiditatum vis ad extremum uſque libidinis, licentiæ, atque impietatis etiam fortaſſe rapuit. Quamvis hæc vitia graviſſima ſint, atque enormiſſima, non ſemper tamen eorum contagium præ cæteris metuendum eſt: neque propter illa mundus ſaluti magis officere mihi videtur. Cum vitium perſonam abjicit, totumque ſuum horrorem oſtendit, totamque infamiam ſibi inhærentem, plurimum de viribus, illecebriſque ejus deperit... Sed periculum fere inevitabile in ſæculo exemplum eſt ſanioris honeſtorum hominum partis, qui a turpibus hiſce flagitiis abhorrent, non ideo ſunt Dei regno propiores. Hæc videlicet vita mollis, iners, & voluptaria, in qua nati ſunt, quæ nihil ſibi negat deliciarum, & commodorum, quæ natura requirit; quæ præcipue, & unice voluptatibus vacat; ubi alea etapulæ, comœdiæ, ſpectaculiſque chorea, & ſaltatio ſuccedit; ubi dies integra non aliud eſt, quam non intermiſſa ſolatiorum, futiliumque nugarum ſeries; ubi ambitionem fas eſſe putāt, tamquam affectum animo bene nato dignum; ubi honor, & utilitas toto ſtudio quæruntur; vita denique ubi nullum Chriſtianiſmi veſtigium videtur, & quæ hominibus ita placet, atque ut ita dicam, ita illos infatuat, ut ne dubitent quidem, utrum in ſalutis via reperiantur. *P. Cheminais tom. 1. ſermone de religioſa Profeſſione.*

Quædam oppoſitio adeſſe videtur inter vitam mollem, & præceptorum Dei obſervantiam.

Nihil prodeſt aſſerere, mollem, commodamque vitā ducendo, obſervari legem, nihilque ultra a Jeſu Chriſto requiri. Fateor equidem nihil ultra requiri; & abſit, quod vobis illud imponere velim onus, quo ne Jeſus quidem Chriſtus vos oerat: verum cavete, ne vos illo, quod impoſitum ab eodem eſt, exoneretis. Etenim eſſe in lata via, ubi quid vos eſſe ex evangelicis verbis liquido conſtat, & nihilominus legem ſervare manifeſta cōtradictio eſt. Et ſane vitam voluptariam vivere, non autem criminoſam, & ab illegitimis abhorrere voluptatibus; hilaritatem, amatorioſq; mores in cōverſationibus amare, quin cor elabatur, atq; fines, quos lex ipſa præſcribit, effringat; teneras fovere amicitias cum alterius ſexus perſonis, quin cor ipſum exæſtuat; gloriam, ac dignitatem in pretio habere, quin cor ambitione intumeſcat: cum de honore agitur delicatiſſimum eſſe, ſimul ſeveriſſimum in evangelica ſervanda lege, qua injurias dimittere jubemur, hoc potiſſimum ſæculo, quo nulli vel ſacro, vel profano parcit invidia; mentem, & cor mundo repletum habere, neque illum magis, quam Deum diligere; orationem, & bona opera ignorare, diemque noctemq; impendere iis cogitationibus, quæ vanitas ſuggerit, & nihilo ſecius ſuo Chriſtiani hominis officio fungi; ea libidine, ingenioque ſuo vitam ducere, neque deſipere &c. chimæra eſt. Quicumque ita vivit, latam decurrit viam: & quicumque viam latam decurrit, legem non ſervat. *Idem.*

Probatur, quod in hoc vitæ genere Dei lex non ſervatur.

Adeo verum eſt in molli hac, mundanaque honeſtorum ſæculi mortalium vita legem nequaquam ſervaſi, quam ſi ſervarent, vita, quam tantopere in deliciis habent, omni prorſus ſuavitate illis carere videretur. Hæc mundanorum ſors eſt, faſtidire voluptates, ubi lege reguntur. Si in ſingulos greſſus inſpicere deberent, utrum quod cogitant, dicunt, faciunt, divinæ legi repugnet: mundi vita in crucem, ac non ferendum ſuppliciū converteretur; quemadmodum illis accidit, qui divino afflati numine aperiunt oculos jugibus periculis, in quibus ſalus verſatur ſua, atq; conſilium ineunt rite Chriſtiani hominis munere perfungendi. Mundus tunc illis moleſtus fit, & gravis; quorum antea placebat illis eo frui; tantum diſplicet ipſis æternas mundi, & evangelii contradictiones ibi experiri; ſunt in ſtatu violento, ac ſæpe integrum ſeceſſum prælio adeo periculoſo cenſent anteferendum. Ecce autem cur mihi magis metuendus propter aſſertam frugalitatem mundus videatur. Quid enim conari poteſt adoleſcens, ne has vias ingrediatur? Eo ſe trahi videt ſaniori honeſtorum mortalium parte; ſe probari ab illis videt, quorum, mores illius formare, maxime intereſt: qui hujuſmodi vitam ducunt, ante alios apud eum magna deteſtantur flagitia; exactam probitatem, & fortaſſe etiam pietatem profitētur, quam æquiſſimam putant, quia ſingula expendentes nihil, quod conſcientiam vulneret, inveniunt. Mundi uſus, & multitudo animos facit; ſeſe mutuo decipiunt, neque cogitant, eos, quos ſequuntur, eſſe *non viæ duces, ſed erroris comites*, ut S. Hieronymus inquit. *Idem.*

Fruſtra his mortalibus perſuadere contendimus, ut de eo, in quo ſunt, periculo cogitent: ſemper in eadem hærent ſententia, & quærunt, quid mali faciant? Utrum aliena rapiant, & proximo negant, quod illi debent? utrum iracundi ſint, ultores, detractores, libidinoſi? Semper id reperiunt, neminem damnari, ubi nihil ex iis, quæ a Deo prohibita ſunt, faciat; & juxta ſpecioſū hunc canonem, quem more ſuo interpretantur, audent arbitrari, ſe in via ſalutis incedere. Palam quidem fatētur, ſe in perfectorum numero non eſſe; ſe tamen in peccatorum numero eſſe fateri nolunt; neque advertunt hanc vitæ inutilitatem, cui innocentiæ velum prætendunt, crimine nequaquam vacare; ex diametro oppoſitam eſſe diſciplinæ Jeſu Chriſti, qui illam ſexcenties in evangelio anathemate percuſſit; utque omnia verbo complectar, ſecundum fundamentales fidei noſtræ regulas, maximum coram Deo malum eſſe, nihil boni operari. *P. Girouſt De vita inutili tomo 1. Adventus.*

Inutilem ſibi eſſe non putant, falſiq; prætextu mollem vitam ducentium.

Eorum mortalium mollities, qui immodicis fatigantur curis, ut a ſe quodvis arceant incommodum, ut plurimum noxia eſt. Periculum enim eſt, ut virtutem in diſcrimen adducant, quæ ubi ſtandi occaſio adeſt, infirmetur, & corruat. Hæc etiam mollities ſemper aliquid ridiculum habet. Minutæ hujuſmodi præcautiones, quas requirit, moleſta hæc vigilantia, quam inſpirat, tumultus, libido, inconſtantia, quæ illius comites eſſe ſolent, imbecillitatem, infirmitatemque irridendam deſignant. Mollities hæc æque contemptibilis, ac parum chriſtiana ſe ipſam fallit, ac in caput ſuum illud vertit malū, quod vellet effugere. Qui per ſummum dedecus ita vitæ hujus commodis, & deliciis inhæret, cur ſeſe demittit ad moleſtum hoc examen rerum omnium, quæ mollitiei ſuæ vel facere poſſunt, vel advertere? *Liber cui titulus; Animadverſiones in varia religionis, Ethicæq; argum.*

Scripturæ contra mollitiem hoc teſtimonium.

Salvator aſſerit, eum, qui crucem non bajulat ſuam, dignum non eſſe, qui ipſius vocetur diſcipulus. Dives nequam in inferno ex evangelio non alterius ſceleris videtur reus, niſi quod mollem, voluptariamque vitam duxerit, atque in ſuperfluas menſæ delicias abſumpſerit, quod in pauperum ſolatium erat erogandum. Viduam in deliciis viventem, mortuam eſſe, teſtatur Apoſtolus; qui ſuadet, ut corpora, quæ ſunt ſuper terram mortificemus. Ille corpus ſuum ſevere caſtigat, & redigit in ſervitutem, ac palam docet, omnibus Jeſu Chriſti diſcipulis carnem ſuam eſſe cum concupiſcentiis ejus crucifigendam. Quænam fuit iniquitas Sodomorum, & domus Judæ? Propheta Ezechiel interrogat. Filiæ ſæculi, quæ putatis monſtroſam hanc mollitiem, cui voſmet penitus abdidiſtis, cum Chriſtianorum nomine conciliari poſſe, aurem adhibete terribilibus Prophetæ verbis. Quænam fuit, inquit ille, iniquitas Sodomorum, niſi ſuperbia, immodicus, exquiſituſque cibus,

affluentia, mollities, & ignavia filiarum ſuarum? Contremiſcite vos, quæ voſmetipſas in hoc tanquam ſpeculo deprehenditis; hæc vitæ, quam ducitis, mollities abominabiles flammas ſuccendit, quarum ſcintillæ in præſens fortaſſe etiam tempus evolarunt. Heu! inquit Dominus Deus veſter, ſcitote, quod infelix ea civitas, & civium ejus filiæ ſcelera veſtra non exæquarunt: *Vivo ego, dicit Dominus, quia non fecit Sodoma ſoror tua, ipſa, & filiæ ejus, ſicut feciſti tu, & filiæ tuæ:* Ezech. 6. Attamen, hiſce perſtrepentibus minis, in utramque aurem ſtertimus, tantumque luxus, mollitiei, ignaviæque videtur, quantum nunquam antea. *Eſſais de ſermons pour l'Avent. tom.* 1.

Voluptates, & ſolatia, quibus in hac vita molli indulgemus, ſunt peccati occaſiones.

Amor proprius te ne ita excæcat, ut celet periculum, quod inſtat omnia commoda, voluptateſque ſuas inquirenti? Nonne vides hæc omnia voluptatum objecta tentationes eſſe, & peccati occaſiones? Vetita non ſunt; innocua ſunt, dicis. Illa quoad tibi placuerit, tuere, & probe; ego tamen cum ſpiritu Sancto per os Sapientis loquente reponam, creata omnia poſt primi hominis ſcelus facta eſſe objecta odii, & abominationis, non ſecus ac ſunt occaſiones peccati, & laquei temere depereuntibus illa. Hinc magnum illud fluit Ethicæ chriſtianæ principium ad ſalutem acquirendam, tuendamque innocentiam opus eſſe animo a terrenis omnibus ſejuncto, atque divulſo. Ante peccatum homo ferebatur in Deum, & bonorum mundi uſu recto ſanctificabatur; poſtmodum vero eorumdem carentia, & ſeparatione ſanctificandus eſt. In terris nullus amplius eſt pro homine peccatore paradiſus, nullæ deliciæ, nulla voluptas; ideoque illa perquirere, in illa curam, ac induſtriam omnem impendere, atque ex iis habitum, negotium, vitæ rationem efficere, idem eſt ac cœleſtibus abrenuntiare gaudiis; quæ nonniſi terrenorum fuga acquiruntur. *Pater Camaret tomo ſecundo libri cui titulus, Purus, perfectuſque Chriſtianiſmus.*

Fuga voluptatum, rerumque omnium, quæ ſenſibus blandiri poſſunt, neceſſaria eſt tuendæ gratiæ, ac ſervandæ innocentiæ, quam nobis Jeſus Chriſtus promeruit; etenim poſt primum ſcelus in his rebus omnibus, quæ mundi bona vocamus, in his voluptariis objectis remanet maligna quædam infectio, quæ ſecum in animam uſque defert corruptionem, quantumvis modicum hæc illis oblectamenta immoretur. Hujus Dei tot nobis funeſta ſuperſunt exempla, ut neſciam, quomodo vel ipſum voluptatis nomen non horreamus, neque ſatis paſſim ſtupiditatem, vel illuſionem quorumdam hominum admirari, qui aſceticum vivendi genus profitentur, & qui ſenſibus, menti, & cordi ſuo facultatem ſeſe effundendi relinquunt; quaſi nullum ſibi immineret periculum in earum rerum omnium uſu, quæ naturæ, & amori proprio blandiuntur, & in molli, voluptariaque vita, quam ducunt. *Auctor Anonymus.*

Parum illud boni, quod in hoc vitæ genere fit non prohibet dæmonis periculum.

At enim aliquot bona opera fiunt, preces funduntur, erogantur eleemoſynæ in hoc vitæ genere. Non inficior; verum minorine cupiditate ſenſuum quæritur oblectatio? Numquid melius diſpoſitus es ſeveræ pœnitentiæ, quam ex te divina exigit juſtitia? Evangelii dogmata non ignoras; religionem tenes; inde ergo judicium fer de hac pietate, quæ tuam palpat ignaviam; eas enumera actiones, quas Deo offeras aliquando, ut aliqua cum æquitate ab eo gloriam obtineas. Poſtquam inter mollis, inertiſque vitæ oblectamenta vitam traduxeris, tandem morti proximus fies, Fidei ne conſonum eſt, ut repente animum ab iis rebus avellas, quæ hactenus tuum gaudium, tuaque requies fuere? Quis ſpondere vellet pro ſinceritate ejus ſacrificii, quod facturus eris eorum bonorum, quæ tibi inevitabilis auferet potentia? *Auctor Anonymus.*

Dei viventis militiæ dedimus nomen, atque per baptiſmi noſtri Sacramentum juravimus, Tertullianus lib. adv. Marc. ait: *Vocati ſumus ad militiam Dei vivi, jam tunc cum in Sacramenti verba reſpondimus.* Polliciti ſumus ſub Dei vexillis, & pro ejuſdem gloria nos pugnaturos. Unde colligit ad ſpirituale hoc bellum rite bellandum conſtantia nobis opus eſſe, & delicatam mundi mollitiem eſſe abdicandam: *Nemo miles ad bellum cum deliciis venit.* Qui deliciis aſſuetus eſt, bonus miles eſſe non poteſt; non debet eſſe mollis, ſi vult in aciem deſcendere. Æquiori jure dicendum eſt, Chriſtiano viro plurimum fortitudinis opus eſſe, ut ſalutis ſuæ inimicos impugnet, & Chriſtianæ religionis officiis perfungatur. *Biroat in adventu ſermone undecimo.*

Mollis hæc vita non eſt vitæ Jeſu Chriſti conformis.

Hæccine vita chriſtiana eſt, quæ conformari debet vitæ Dei pro vobis crucifixi? Hæccine vita fervens, quæ pretium eſſe debet æternæ felicitatis, veſtræque prædeſtinationis fundamentum? hæccine vita illa ſolitaria, quæ mundo abdita eſſe debet, & abſcondita in Jeſu Chriſto? hæccine vita mortificata, dura, & auſtera, ſenſibus, omnibuſque ſenſuum voluptatibus contraria, quæ proprium efficit characterem legis filii Dei, & quæ una tantum in evangelio illius probata eſt? Participes eſſe vultis gloriæ illius, verum quonam pretio illam emiſtis? quos titulos profereris? In Regno illius vultis admitti. Cur autem? & quo jure? Numquid quia ſemper in iis locis fuiſtis, quo mundus vos pertrahebat? ſemperque in profanis cœtibus, ubi auſteritas nulla reperiebatur? Gloriam hanc æternum poſſidere quæritis veluti unicum finem, ſupremumque bonum veſtrum. Cur? Num quia dum viſiſtis, illius ſemper eſtis obliti? Pura cœli gaudia petitis. Cur? Num quia in vita indeſinenter fallacibus terræ deliciis perfrui concupiſtis? Nonne e contra propter hanc ipſam cauſam repellendi eſtis, reprobandique? *P. Girouſt in Adventu. Tomo* 1. *ſermone de inutili mundi vita.*

Inter duos hoſce paſſionis, & voluptatis ſtatus, medium vobis aperire conamur, quod commodorum utriuſque ſit particeps, expers autem incommodorum. Quodnam autem chimericum hoc medium eſt, neuter hic ſtatus? Vita mollis eſt, ignavaque ab evangelio reprobata, vita plurimorum fidelium, qui Jeſu Chriſti doctrinam ſe credere profitentur, cum nihil eorum vel facere vel pati velint, quæ ille & facit, & paſſus eſt. Hæc enim ea ſunt, quæ facimus; requiem perdite amantes, duos illi magnos obices invenimus, mundanæ vitæ ſtimulos, quæ nos ad infernum adducit, & vitæ ſanctæ, quæ nos per ſeveritatem ad cœlum attollit, auſteritatem. Dum alterutrum eligendum nobis eſt, animum quidem adjicimus mundo relinquendo, virtutique amplectendæ; verum non ſine duplici præcautione; quarum altera eſt ne quid ex mundo relinquamus, niſi quod criminoſum eſt; altera ne ex virtute recipiamus, niſi quod in ea commodum invenitur. *Sermo pro feria ſecunda Paſchatis, Anonymi Auctoris.*

Qui Deo non ferventer inſervit, mundi irriſiones pati non poteſt.

Etiamſi non aliud nobis ferendum eſſet præter irriſiones, improbaſque mundi cenſuras; illis ne ferendis ignavæ hujuſmodi animæ pares ſunt? Mundus naturali antipathia eos urget, qui ſalutem ſuam in via pietatis inquirunt; ſed ſemidevotos potiſſimum, ac tepidos perſequitur. Illos per intervalla excitat neque parcit; ſincera enim, firma, & conſtans devotio reverentiam potius, quam mundi irriſiones ſibi conciliat. Infirma tantum, & ambigua pietas in mundo contemnitur, & irridetur. Hæc futilis, & ridicula habetur; vos autem levem hanc virtutem eligitis, tamquam certam, tutamque viam, cui mundus bellum indicit. In irritum cederet conatus ejus cuncta illum, qui vere virtutem amplectitur, quandoquidem mundi irriſiones contemnit; at non id ipſum de illo dicendum eſt, qui mundum inter, Deumque hæret, hic mundi irriſiones ſuſtinere non poteſt &c. *Idem.*

Cum luſtralibus aquis abluebemini carni abrenuntiaſtis; hoc eſt polliciti eſtis futurum ut non viveretis ſecundum ſenſus; recepiſtis criminum loco vos habituros mollitiem, ignaviam, voluptates, atque ut Apoſtoli verbis utar, ſpopondiſtis futurum ut carnem veſtram crucifigeretis, & corpus veſtrum redigeretis in ſervitutem. Hic non eſt perfectionis ſtatus, qui diſciplinæ ſeveritati innitatur; votum eſt ſolemne, quod ſanctiſſimo omnium religionis actuum incumbit. Non eſt conſilium ſed inevitabile chriſtianæ fidei debitum.

Qui

Qui autem mollitiem vider, qua corpus excipitur; qui inertiam, ignaviamque intuetur, cui ſeſe homines mancipant, nonne illos Epicuri diſcipulos potius, quam Jeſu Chriſti Eccleſiæque illius filios appellet? *P. Maſſilon ſermone de exiguo electorum numero.*

Amor vo-luptatum cum chriſtiane vita conciliari non poteſt.

Adeo communis, & univerſalis cæcitas, cui mederi hoc in loco animus eſt, in eo poſita eſt, quod putant mortales invenire ſe poſſe medium, ac temperamentum inter mortificatam, voluptariamque vitam, in qua chriſtiana virtus poſſit exerceri, quin eæ deſerantur deliciæ, & commoda, quę carnem, ſenſuſque palpant. Cordi, quod pronum eſt in voluptates, & alioquin quædam habet Religionis principia adeo utile videtur mundi hujus voluptatibus tranquille frui, quin interim ſpem beatæ æternitatis amittat, ut facile in hunc errorem ſe trahi ſinat, alterum cum altero poſſe conciliari, pura Evangelii dogmata amplecti, ſimulque mundi ſequi principia arbitretur. Naturam omnem ſenſuſque everteret, qui abſolute infelicem hanc ſequeretur inclinationem, quæ nos in omne flagitiorum genus pertrahit, omnibus conſcientiæ exprobrationibus, ſtimuliſque ſe ſubjiceret, dummodo vel modicum quid fidei, vel religionis haberet. Quid autem? dogmata hæc leniuntur, atque inclinationi huic modus injicitur; fingitur hic pœnitentiæ, crucis, & mortificationis ſpiritus pro illis tantum eſſe, qui ad ſubliorem chriſtianæ perfectionis gradum contendunt; eos vero, qui adeo ſublime non conantur, & quibus in altera vita mediocris fortuna ſufficit, poſſe in hac citra metum ſibi plura permittere. Pro libidine ſibi religionis ſyſtema confingunt conflatum cum ex iis, quæ in Chriſtiana vita facillima ſunt, tum ex iis, quæ in vita voluptuoſa minus ſunt neſaria: ex vita quidem molli enormia crimina, & neſaria ſcandala; ex chriſtiana vero cruces, humiliationes, atque pœnitentiæ, & mortificationis ſpiritum auferunt. Tres ſibi characteres effingunt, primum quidem hominis ſancti, alterum voluptuoſi, ac mundani, tertium vero chriſtiani communis. Sancto in partem tribuunt pęnitentiam, nec non puriſſima evangelii dogmata pro vitæ ipſius norma. Voluptuoſus cum omnibus ſignis perditi hominis; ac palam in omnem licentiam, & petulantiam effuſi deſcribitur. In Chriſtiani vero tabula ex utroque nonnihil commiſcetur; ex voluptate aliquid, & ex virtute quoque aliquid ad illius proponendam imaginem ſumitur. Pietatis exercitia quarumdam voluptatum perfruitione leniuntur; hæ vero voluptates aliquot piorum operum praxi temperantur. Sanctum quidem reverentur, & admirantur; voluptuoſum deteſtantur, & horrent; at hoc Chriſtiani phantaſma ſibi ad imitandum proponunt, eique eo fortius adhærent, ut ſeſe illi conforment, quo magis ſtatum hunc & tutum & commodum ſimul eſſe arbitrantur. *Manuſcriptus ſermo.*

Qui molli docti viam nequis molaliter Dei mandata adimplere.

Quid vitæ mollis fautores objicient, præſentio. Inquient, mandatorum Dei obſervantiam ad cœlum promerendum ſufficere; ita reſpondiſſe Jeſum Chriſtum adoleſcentulo, ex ipſo viam, quæ ducit in cęlum, perquirenti: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.* Addent viam hanc non eſſe adeo arctam; delicias, & commoda quæ ſibi permittunt, divinæ legi nequaquam eſſe oppoſita. Non diffiteor equidem Divinorum mandatorum obſervantiam ſalvare nos poſſe; neque enim hoc in loco animus eſt gravius aliquid afferendi; verum Dei mandata ſervari poſſe commodum, & mollem vitam ducendo, hoc ſane diffiteor. Exiſtimo autem a Salvatoris mente, ac evangelii ſpiritu non abludere, cum ajo, vos numquam Dei legem adimpleturos, niſi jugiter voſmet chriſtiana mortificatione exercueritis; neque diffido vos quoque ſententiæ meæ acceſſuros, ubi abjectis falſis præjudiciis, quibus natura corrupta, & mundana educatio vos prævenire conſuevit, ſerio Jeſu Chriſti verba expendere volueritis. Salvatur, qui Dei ſervat mandata, verum eſt; ſed verum quoque eſt neminem niſi per arctam viam ſalvari: hæc duo ſunt oracula, utrumque certiſſimum. Si primum creditis, quia illud Salvator edidit, alterum quoque ab eodem manavit. At ſi ſalvatur mandata ſervando; atque ſi in commoda molli que vita ſervantur mandata, quomodo verum eſt, neminem niſi per arctam viam poſſe ſalvari? Sin autem non niſi per arctam viam pervenitur ad vitam, quomodo verum eſt, in vita molli mandata Dei poſſe ſervari? Quæ veſtra ſententia eſt? Subſiſtat enim oportet duarum harum propoſitionum veritas; atque utriuſque conciliandæ ratio excogitanda eſt. Et ſane niſi lumini oculos claudere velimus, ac noſmet ipſos excęcare libeat; quandoquidem verum eſt ſalvari Dei mandata ſervando, & non niſi in arcta ſalvari via, nonne inferendum eſt ad Dei mandata ſervanda per arctam viam eſſe incedendum? Non aliam video rationem, qua utriuſque hujus oraculi veritas probari poſſit, adeoque provocare amorem proprium, licet ſumma polleat induſtria, ut alteram inveniat viam ſimul conciliandi hæc duo certiſſima effata, niſi fortaſſe aſſerere velit, mollem hanc vitam arctam eſſe viam evangelii. *Idem.*

Salvatur qui Dei ſervat mandata, & non ſalvatur, niſi qui carnem ſuam odit. Salvator utrumque teſtatus eſt. Non ait ille, qui corpus, carnemque ſuam amaverit, perfectionem non aſſequetur, ſed damnabitur: *Qui amat animam ſuam perdet eam.* Matth. 10. & 16. At corpori ſuo omnes delicias, omniaque commoda procurare; guſtum non mortificare, niſi cum eidem ſatisfaciendi ratio deeſt; oculis permittere, ut omnia videant, linguæ, ut omnia dicat, auribus, ut omnia audiant; cor ſuum non niſi mundi hujus oblectamentis, & voluptatibus paſcere; meliorem Dei partem in ſtrati, ſomnique mollitie langueſcere; mundanis ſe ſe comere ornamentis; ac pro ſæculi varietate varios ornatus inducere; tempus in turpi otio perdere: jejunium quadrageſimale horrere; ſe diſpenſare ob ineptos prætextus, & levia incommoda ab omnibus pęnitentiæ exercitiis; ſe ipſum æternis veritatibus legendis, ac meditandis, non poſſe ſubmittere: hoccine eſt ſuum corpus odiſſe? Hoccine eſt viam ſalutis amplecti? &c. *Idem.*

Mollem viam ſectantes inimici ſunt Crucis, & Dei cruci fixi.

Numinis cultus neceſſario cogit, ut noſmet juſta illius exempla conformare velimus: *Summa religionis eſt imitari quod colimus*, S. Auguſtinus inquit. Quodnam autem majus noſtræ adorationis objectum? Quem Deum in Chriſtiana religione colimus? nonne Deum cruci ſuffixum, qui cum totum vitæ ſuæ ſpatium inter labores tranſegerit, tandem inter exquiſitiſſimos cruciatus animam efflat, ac poſt mortem in cęlum aſcendens illuc ferre voluit ſua vulnera, ut æternum præſens haberet dolorum, & crucis ſuæ monumentum inter ipſius gloriæ ſuæ gaudia? Hoc eſt Chriſtianæ religionis numen. Igitur verus non eſt Dei cultor, ideoque nec verus Chriſti fidelis qui non ſolum labores illius non imitatur, verum etiam pro virili illos amovet, atque ex animo ſuo omnem delet mortificationis, doloriſque cogitationem; qui numquam eas ſibi negat voluptates, quas verecundia, & valetudo permittere poſſunt. Nonne ita affecti ſunt mortales omnes voluptuoſi? Nonne vitæ ſuæ ratione ſatis oſtendunt, ſecreto atque in corde ſuo improbare dolores, quos Jeſus Chriſtus in cruce paſſus eſt, ne naturali hoc inſtinctu, qui a religione ſeparari non poteſt, imitari cogantur quod colunt? Neque enim hæc ipſe meo marte loquor; hæc S. Auguſtini ſententia eſt: *Diſplicet delicatis, quod Deus cruciatus eſt.* Huc uſque mollitiei, amoriſque voluptatum, quæ culpa vacare putantur, crimen evadit. *P. Champigni in Collectione electorum ſermone de malo divite.*

Quomodo vitæ mollities animam ceca Deo [illegible]

Eo in examine, quo mortalium pleríque vitam ſuam excutiunt, ut illius nequitiam detegant, lolatia, aſſiduaſque voluptates, quibus ſe ſe abdunt, non niſi ſeorſim, ac ſingillatim in propriis, peculiaribuſque earum circumſtantiis inſpiciunt. Qua in re cum [illegible] hil videatur oppoſitum legibus verecundiæ, atque [illegible] deſtiæ; omnia honeſta, rectaque eſſe arbitran[illegible]. Ita voluptates has nequaquam in perenni decurſu [illegible] non intermiſſa earum ſequela conſiderantibus, [illegible] [illegible]lis, & voluptaria vita, nequaquam illis æ[illegible] cens videtur, uti eſt. Nocentem appello, qui [illegible] terrenis rebus agglutinat, ac efficit, ut in [illegible] oblectationem, & requiem inveniat. Nocen[illegible]

pel[illegible]

pello, efficit enim, ut Cœli obliviſcantur, vel illud nullo in diſcrimine habeant. Nocentem appello, quia perpetuo voluptatum progreſſu ſe ſe opponit inevitabili crucis ferendæ, ac exercendæ pœnitentiæ neceſſitati. Nocentem appello, quia otioſa, & inutilis eſt negotium, laboremque fugiens, atque animæ eam conflans maledictionem, de qua ſermo eſt in evangelio, ubi de arbore nullos fructus ferente. Nocentem denique appello in hoc ipſo, quod peccatorem excæcatus, cui ſtatus ipſius periculum abſcondit, conjicit eum in inexcuſabilem potiſſimorum officiorum ipſius ignorantiam; quæ inde oritur, quod varia hæc voluptatum, oblectamentorumque genera ſeorſim tantum, non autem in ea unione, qua criminoſa fiunt, conſiderantur. *Idem.*

Mollis hæc vitæ oppoſita eſt arctæ viæ, per quã Chriſtiano viro incedendum.

Arcta via eſt, quæ ducit ad vitam. Matth. 7. Dei filius non ait, viam, quæ ducit ad perfectionem, ſed quæ ducit ad vitam arctam eſſe; neque ait viam quamdam, quæ ducit ad vitam, arctam eſſe, quaſi non deeſſet altera; ſed abſolute ait, arctam eſſe viam, quæ ad æternam vitam adducit, ut intelligamus, hic tranſeundum eſſe omnibus, qui in cælum pervenire conantur. Conſiderate quæſo, quoties apud SS. Matthæum, & Lucam hoc ipſum repetat: *Arcta via eſt, anguſta via eſt, contendit intrare per anguſtam portam.* Semel ne dixit ullam eſſe viam ſtratam, facilemque operandi ſalutem ſuam? Si vel una extitiſſet, eam ne ignoraſſet? Si eam agnoviſſet, numqoid nos illam celaſſet? Sin autem illam ignoraſſet; quo jure ille ſe ipſum veram viam, præſtantiſſimumque ducem vocaret? *Ego ſum via, veritas, & vita.* Joan. 14. Si poſtquam illam detexiſſet, nobis eam voluiſſet abſcondere, nonne juſta nobis eſſe in ſe tanti momenti de eodem querela? Numquid conqueri poſſemus, quod nos inutili ſarcina onerare voluerit, nos deducens per difficilem, præruptam, ſilicibus, ſpiniſque oppletam viam ad eum terminum quo per ſtratam, facilem, floribuſque ridentem ſemitam potuiſſet adducere? Attendite potiſſimum quomodo itineris hujus difficultates exaggeret: *Quam arctam, & anguſta via eſt!* Si mollis, & commoda vita, quam tot ducunt fideles arcta haberi poſſet, cur tanta cum emphaſi exclamaret? *Quam arcta, & anguſta via eſt?* Matth. 7. Sed præ ceteris animadvertite, Salvatorem de duplici tantum via loqui, altera quidem arcta, lata altera, nullum tertiæ veſtigium videmus; cumque tot obi omnes per latam hanc incedant viam, hinc ſequitur, idque palam, ut mihi videtur, omnibus prædeſtinatis indiſcriminatim per arctam viam eſſe incedendum. His poſitis, quæ illuſio, quæ cæcitas eſt, arbitrari in facili, molli, commodaque vita poſſe aliquem ſuæ ſaluti conſulere! *P. Haineuve, libro cui titulus, Magna via quæ mundam perdit.*

Non perfunctoriũ ſolatium ſed continuatã ſolatiorũ catena mollem efficit vitam.

Recordamini quæſo quæ a nobis dicta ſunt, non particulare aliquod ſolatium, quod per occaſionem ſe ſe nobis offert, atque intra decori fines; ſe continet non perfunctoriam voluptatem efficere criminoſum hunc mollitiei ſtatum, quem damnamus; criminoſus enim fit voluptatum jugi nexu, & catena, cum alia relinquitur, ut alteri animus appellatur; cumque vita, vel ſaltem potior vitæ pars ſuaviter inter commoda, deliciaſque traducitur. Atque ut æquior adſtruatur idea, qua mediocris fortunæ mortales non ſecus ac viri Principes comprehendantur; dicimus vitæ mollitiem, qui ſtatus eſt damnationis, ad hoc redigi, ut vita pro libidine ducatur, atque ſuaviter mundi hujus bonis perfruatur. Hic infinitas propemodum animas perdit. *P. Champigni, ſuperius memorato ſermone.*

Non deſunt, qui volunt quidem Jeſum Chriſtum ſequi, ſed per latam viam ſequi volunt, neque pati poſſunt ſibi verba fieri de arcta via, de qua loquitur evangelium: verum hiſce mortalibus objiciendum eſt aureum illud S. Auguſtini effatum: ſi vere Chriſtianus es, per Jeſu Chriſti viam debes incedere: *Ipſe eſt Chriſtianus, qui non aſpernatur viam Chriſti.* Non eſt cur noſmet hac in re decipiamus, neque dicamus longe plures latiori inſiſtere via: ſcite enim Sanctus idem Doctor addit: *Dura videtur, ſed ipſa eſt tuta via; alia forte delicias habet, ſed latronibus plena eſt: noli per aliam velle ire, quam per illam qua ipſe ivit.* Quidquid mortales recinant, cave ne aliam amplectaris præter eam, quam Jeſus Chriſtus elegit. Dura ſane hæc videtur, ſed tuta, certaque eſt. Oſtendent illi fortaſſe ſtratas ſemitas, ſolatia crimine vacua, colloquia, ſocios cum quibus hilariter tempus traducere valeas: Aliquid fortaſſe adverſi accidet tibi, ut tua conſcientia quieſcat; ſed permittent, ut mundum videas, interſis ſpectaculis, omnibus hilaritatis cœtibus adſis, vitam denique mollem, & deliciis affluentem ducas: hoc eſt efficient ut eam ingrediaris viam, de qua loquitur Salomon, quæ recta quidem incedenti videtur, cujus tamen exitus ducit ad interitum. Huc tandem hoc vitæ genus tendit, cum Deum inter hæret, & mundum. *Liber, cui titulus, Chriſtiana Rudimenta, &c. pro vigeſima ſecunda poſt Pentecoſtem Dominica.*

Reſpondetur objectioni, quæ hoc argumento potiſſimũ ſolet eſſe.

At enim quid mali eſt, ludere, pſallere, choreas agere, comediis adeſſe? Quomodo hæc damnare potes ſolatia, quin ſimul & ſummos viros, & ſanctiſſimos Confeſſarios damnes, a quibus hæc permittuntur? Non abnuo huic aliquando occurrere objectioni, qua pluries fortaſſe uſi fuiſtis. Primum, licet actiones iſtæ ſeorſim ſumptæ culpa vacarent, ajo, ſimul ſumptas non amplius carere noxa; & adeo prolixam voluptatum ſeriem neceſſario eſſe criminoſam. Si minime nefas eſt per intervalla ſpiritum relaxare; numquid fas eſt totum vitæ ſpatium in juges voluptates impendere? Numquid ad id vos creavit Deus? Opuſne erat, ut Dei filius humanam carnem aſſumeret, ut pauper fieret, ut tandiu ſuper terram in caligine, in laboribus, in perſecutionibus viveret, mortemque ſubiret vobis gratiam prometiturus ludendi, ſaltandi, novas in ſingulos dies voluptates quærendi, ac nullam ex iis prætermittendi, quas nequaquam abſolute nefarias, & inhoneſtas exiſtimatis? Secundo, verum eſt, Deum, qui noſtram agnoſcit infirmitatem, qui ſcit, nos non eſſe Angelos, & non poſſe vacare ſemper orationi vel negotiis, aliquod nobis ſolatium permittere: at permittit ne, ut interminatis voſmet voluptatibus ingurgitetis? Permittit ne ut unicum negotium veſtrum ſolatia eſſe putetis? Ut hæc tamquam finem vobis proponatis? Quæ major injuſtitia quam omnia Dei ſervitio ſubtrahere, ut in ſolatium veſtrum impendatis? Quæ major iniquitas, facere ut quod additamentum eſt caput rei fiat, ut ex additamento fiat totum? Hoc autem ipſi efficitis eo vivendi genere, cui conſueſcitis. *P. le Valois in undecima Epiſtola de Receſſu.*

Chriſtiani in Baptiſmo huic molli, inerti, ac voluptariæ vitæ abrenunciarunt.

Cum luſtralibus aquis abluti fuimus per eos, qui nos Eccleſiæ præſentarunt, palam profeſſi ſumus, quod pompis, ſatanæque operibus abrenuntiabamus. Hæc autem pompæ non aliud ſunt, quam hæc vanitas ſæculi, hæc mollis, profanaque ignavia, immodicus luſus, voluptatum, deliciarumque cupiditas, commodorum nimis diligens perquiſitio, carnalis requies, hoc denique amoris proprii regnum, quod vulgo in mundi hujus ſpiritu viget. Cum hoc vitæ genus amplectimur, nobis blandimur, noſque excæcamus; erroneam conſcientiam nobis confingimus, ac perniciosam ſecuritatem, dummodo cupiditas abſit, in graviora proruendi flagitia. Salutis noſtræ inimicus omne ferme tulit punctum, cum e votis illi accidit, ut in inutilem vitam adduceret, nobiſque perſuaſit commodorum, deliciarumque rebus in omnibus perquiſitionem innocentem eſse, vel ſaltem non eſse nocentem. *Liber, qui inſcribitur, ſolitudo chriſtiana, epiſtola quarta Solitarii cujuſdam.*

Vitæ mollis deſcriptio, & mala quæ inde proficiſcuntur.

Quid de illis cogitandum, qui nullam adhibent curam, niſi ut omnium anni temporum varias ſubinde voluptates ſibi procurent; ut hyemalibus choreis, & conviviis vernas deambulationes ſubſtituant; ita ut totum vitæ ſpatium non ſolum in otium, ſed in voluptatum perquiſitione ducatur? Quibus crapula quotidianum eſt prandium, alea negotium, comedia a ludis ceſſatio? Nonne hoc ſatis eſt, ut palam decernatur hujuſmodi vitæ genus vitam non eſſe Chriſtianam, ideoque in ea ſaluti ſuæ conſuli nequaquam poſſe? Verum ſi hunc voluptatis ſtatum ex effectis, & vitiis, quæ illum ſubſequuntur ſpectare velimus, heu quam

metuen-

metuendum eſt! Inde enim mollities oritur, quæ corpus enervat, vitiumque defectus, qui illud pœnitentiæ laboribus impar efficiunt. Hi ſunt homines voluptatibus dediti, qui a jejuniis, irrogataque abſtinentia diſpenſationem obtinere conantur; illi denique, qui carnis maceratione magis indigerent, ſe ſe eidem perferendæ reddunt ineptiores.... Inde etiam oritur injuſtitia, avaritia, uſurpatio: ut ſuppetat unde voluptati inceſſanter ſubminiſtretur, utraque manu rapiendum eſt, æris crediti reliquias per vim cumulandæ, opifices delaſſandi, domeſtici mercede fraudandi; oppignorandum, fænerandumque eſt, & fortaſſe turpibus voluptatibus ſe ſe proſtituere opus eſt, ut honeſtis voluptatibus provideatur. Ex voluptaria vita hac oritur etiam Dei, officiorumque religionis oblivio. Quinam divini verbi contemptus! Quænam Sacramentorum infrequentia! Quæ negligentia orationis! Quæ myſteriorum ignorantia! Numquid ulterius aliquid exquiritur, ut pereas? *Sermo Manuſcriptus P. Franciſci Catrou.*

Hoc vitæ genus culpa vacare non poteſt.

At enim, licet his voluptatibus indulgeamus, nonne hoc vitæ genus culpa vacat? Hoc ille prætextus eſt, qui mortalium voluptatibus mancipatorum converſionem efficit difficiliorem. Verum quid amplius egit malus dives? Vitæ præſentis bonis uſus fuerat; vitam in deliciis egerat: hic illius ſtatus erat: *Epulabatur quotidie ſplendide.* Luc. 16. Singulis diebus exquiſitiſſimis epulis menſam inſtruebat. Qua in re S. Chryſoſtomus animadvertit, peculiares quaſdam voluptates nequaquam fortaſſe cauſam futuras fuiſſe, ut in nullam reditus ſpem interiret, ſed propter voluptatis habitum damnatum fuiſſe: *quotidie.* Verum igitur eſt mollem hanc, voluptuoſamque vitam ſtatum eſſe damnationis, ſive illa ſpectetur in peculiaribus voluptatum, quibus ſe ingurgitat, ſpeciebus; ſive pro generali voluptatum, deliciarumque omnium frequentia accipiatur. Væ igitur illis, qui eas guſtant, qui eas requirunt, qui illis inſerviunt, eaſque unicum, potiſſimumque vitæ ſuæ negotium efficiunt. *Væ vobis, qui ridetis.* Luc. 6. *Idem.*

Divites, ac nobiles putant ſibi jus eſſe mollem vitam ducendi.

Divites præſertim, nobiles, & qui in aula verſantur, jure ſuo ſibi perſuadent omnes ſæculi pompas, atque delicias ad ſe pertinere. Conditionem ſuam ſibi permittere, ut mollem, inertem, ac voluptuoſam vitam traducant; ut ſuæ ambitioni, cupiditatibuſque omnibus ſatisfaciant, ut omnia commoda quærant; denique contendunt mundum univerſum hæreditatem eſſe ſuam, ac ſe eodem pro libidine uti poſſe, quin ullæ divinæ humanæque leges ullos ipſis terminos poſſint ſtatuere. Hinc ſe a jejuniis atque omnibus auſteritatibus, quæ ſibi incommodant, ſe facile diſpenſant: nolunt ſibi verba fieri de iis, quæ requiem ſuam poſſunt perturbare. Homines quærunt, qui ſibi blandiantur, qui cupiditatibus ipſorum velificentur, qui omnes vitæ voluptates illis omni ratione deguſtandas præbeant. Summa cura metus omnes, atque conſcientiæ ſtimuli removentur, ne eorum gaudia turbent, vel minuant; quodcumque faciant, pax illis nunciatur, neque ulla ipſis devotio proponitur, quæ ab illorum ſtudiis abhorreat. *De Sancta Martha Tomo ſecundo Tractatuum Aſceticorum de neceſſitate mundum fugiendi.*

Qui mollem vitam ducunt difficulter decedunt, cum erunt morituri.

Qui virtutem profitentur, & chriſtianam mortificationem exercent, habentur tamquam ſimplices, rudes, inutiles, quia omnibus voluptariis cœtibus non interſunt; extorres a mundo, ab honeſtorum virorum commercio ſepoſiti, indigni, qui in ſplendidis eorum conventibus videantur; homines denique vivere neſcii, & quorum miſerentur. Sed pauliſper exſpecta; fulgidi hujuſmodi dies obſcurabuntur; ſplendor hic, qui faſcinat, ac tumultus, quo ſtuporem ciet, ceſſabunt; gemitus, amaræque pœnitentiæ omnibus his deliciis, parumque chriſtianis feſtivitatibus ſuccedent; mors oſtendet, quinam fuerit ſapientior. Hi felices ſæculi, mundi opibus gaudentes, atque ſua ſorte ſuperbi ſub extremum vitæ ſpatium hilaritatem, inanemque ſuperbiam ſuam ſuſtinebunt; numquid mollis, & voluptaria vita ſua illis placebit? *P. Croiſet in ſpiritualibus conſiderationibus.*

Fallaces eorũ ſenſus, qui vitã commodã quærunt.

Nihil majorem ciet indignationem, nihil chriſtianam mentem magis avertit, quam videre quanam fallaci ſecuritate voluptatis mortales ſententias ſuas vendicent. Qui illos imperioſo vocis tono ratiocinantes de diſciplina, deque religionis dogmatibus audiret, diceret quidem, Sanctos chriſtiane vivendi artem ignoraſſe, & mundanos tantum verum evangelii ſenſum aſſecutos fuiſſe. Vita chriſtiana, ex eorum ſententia, non eſt amplius laborioſa, mortificataque vita, cujus exempla Dei filius nobis reliquit; ſed mollis, deliciis affluens, omniumque auſteritatum inimica. Cœlum non eſt amplius illa terra promiſſionis, quo non niſi per plures victorias aditus patet; ſed ex eorum mente ager eſt quacumque pervius, & cujus ſemitæ omnes ſtratæ, & faciles ſunt. Si ex eorum vivendi ratione judicium ferre lubeat, cœleſte regnum quod ſanctiſſimo cuique tanto ſtetit impendio, nunc proſtrat omnibus leviſſimo pretio comparandum. Perpetua illa vis, de qua loquitur Jeſus Chriſtus ad eos tantum pertinet, qui integram, ſceleriſque puram vitam ducunt; pœnitentia vera peccatoribus tantum relinquenda eſt. Mirum eſt, in mundo adeo craſſum errorem non agnoſci; & magis adhuc mirum, in hoc errore perſeverari, ſi agnoſcitur. Numquid alta opus eſt meditatione, numquid ſublime ingenium requiritur, ut horum ſenſuum nequitia deprehendatur? *Idem.*

Mollis, & iners vita chriſtiana eſſe non poteſt.

Deambulationi ludus, ludo ſpectaculum ſuccedit. Ad hanc ſolatiorum aſſiduitatem tota mundanorum cura redigitur, eorumque minus commentitia felicitas in hoc poſita eſt, quod nullam requiem inveniant. Hæccine, Domine, Chriſtiani vita eſt? Hæc tamen eorum eſt, qui mundo inſerviunt, hæ honeſtæ illæ voluptates, innocua ſolatia, quæ parum abeſt, quominus meritis adſcribantur; videlicet id quod Jeſu Chriſti diſciplinam evertit, quod chriſtianam vitam annihilat, hodie in mundo fit ſplendida vita fidelium. Nulla ipſis amplius ſuſtinenda ſunt prælia, nulla ſibi vis inferenda; affectionibus tantum favendum eſt, atque obtemperandum. Mollis, & iners vita ſubiit in locum vitæ laborioſæ exercitæ, ac pœnitentis, quam Jeſus Chriſtus eſſe quodammodo jubet characterem, quo filii ſui dignoſcantur. Quidquid receſſum, modeſtiam, frugalitatem ſapit, nimis eorum ſenſus offendit, neque delicatis his voluptuſit placere poteſt. Deliciarum ideis paſcuntur, temporis partem impendunt quærentes quomodo placeant, alteram vero ea, quæ ſibi placeant. Itane, Deus, fidelis inſtitutus fuit, ut ſuis tantum voluptatibus vacet, ac turpe otium nugis refertiſſimum graviſſimum negotium putet? *Idem.*

Tota Chriſtiani vita, ex Tridentino Concilio, jugis eſſe debet pœnitentia. Profecto, niſi ludus, deambulatio, voluptati cœtus, cæteraque oblectamenta, quæ hodierna die ſunt maximum vitæ negotium, pœnitentiæ genera ſint, quænam mundanorum ſit pœnitentia, non liquet. Strato conſurgunt, ſe ſe ornant, & comunt, de aliquo ſolatio inſtituendo decernunt, ludunt, dulcibus alloquiis tempus terunt; de Deo vero fere non cogitant. Spiritus affectionum mancipium delaſſatur excogitans quomodo ſedari poſſint turbæ cordis ſemper eſurientis. Terrenæ hæ voluptates omnem æternorum bonorum auferunt guſtum. Non alia deſideriorum objecta ſunt, quam mundana gaudia; & hæc tota eſt Chriſtiani hominis vita. At enim hujuſmodi ſolatia culpa vacant, nempe ex horum mortalium ſententia, licet Chriſtiano dies omnes in æterna Dei oblivione traducere. Primas diei horas ſe ſe ornando impendit; reliquum ſpatium ludo, ſexcentiſque contagioſis ſermonibus, futilibus nugis, cœtibus, ſpectaculiſque devovet; numquid infideli per hanc vitæ rationem te Chriſtianum eſſe probabis? Nihil mali fit: verum nonne graviſſimum malum eſt nihil efficere boni, cum ſingulis horis bene facere tenearis, cumque certiſſime reprobandus ſis, niſi boni ſatis effeceris. Nihil mali fit. Quid autem? Vita nugis ſexcentis attrita, vita otio, & mollitie inebriata numquid Chriſtiana vita eſt? Sin autem chriſtiana non eſt, nonne hoc ingens malum eſt? *Idem.*

Hæ viciſſitudo, & ſæpe etiam congeries deliciarum,

cœtuum,

Hæc voluptaria vita omnino bonorum operum ſterilis eſt.

cœtuum, conviviorum, oblectationum, ſodalitatum, converſationum, ſpectaculorum, relinquit ne interiorem requiem, attentionem, vigilantiam adeo neceſſariam, ut vox Dei audiatur, ejuſque gratiæ reſpondeatur? Amicorum coronæ aptine ſunt loci, ubi theſaurus iſte valere debeat? O Deus, quot gratiæ amiſſæ? earum vero irreparabilis jactura numquid mediocre malum eſt? At enim nihil mali fit; verum quid boni, quæ bona opera fiunt ad cœlum promerendum? Quis noſtrum ignorat, inertem, boniſque operibus vacuam vitam reprobatam eſſe? Ficut frondibus quidem ornata, ſed ſine fructibus, flammis adjudicatur. Servus parum induſtrius damnatur; Inertia ſola, ubi de ſalute agitur ſcelus eſt. Quid mali fit, cum ſolatiis locus tribuitur? Aliena bona non rapiuntur; ſcelera omnia evitantur; voluptates intra æqui fines continentur. Neque ob hæc reprobabitur quiſquam; verum ignoratiſne ſupremum Judicem reprobis ſingulariter eorum in bono ignaviam, inertiamque exprobraturum? Servus iners nequaquam damnatur, quia fuit in dominum ſuum rebellis, ſed quod talentum ſibi creditum in quæſtu non poſuit. Nemini affertur injuria: at nimis magnam vobiſmetipſis infertis. Nihil mali facitis, verum nihil boni facitis, mollem, ac voluptariam, mundanam, & nullatenus chriſtianam vitam ducitis: nonne hoc magnum malum eſt? *Idem.*

Mollis, inertiſque vitæ mundanarum mulierum deſcriptio.

Poſtquam primas diei horas cincinnis, & calamiſtris, vel alteri cuipiam nugæ æque inani impenderunt, ad extremum Miſſæ ſacrificium, tamquam ad conventum pulchrioris mortalium partis accedunt. Ibi voluptatum ineunt conſilia; ibi cœtuum loci indicuntur. Quibus parum honeſtis colloquiis ad prandium uſque detinentur! Deinde ſodalitatem, & converſationem quædam quietis intervalla condire non ceſſant, donec viſitationum excipiendarum, reddendarumque tempus ſimul cogit inertes. Tunc cœtus ineuntur; tunc nectuntur conſiliæ rurſus incipiunt privatæ comœdiæ, ubi quilibet ſuam ludit perſonam; & colloquia illa, quibus nugæ præbent argumentum, & quæ detractionis ſale condiuntur: neque enim in hujuſmodi otii, ignaviæque conventibus aliquid ſolidum, ac utile expectandum eſt. Attamen quemadmodum nullius rei magis tædet, quam otii ipſius, adeo indignis ſolatiis ludus, vel deambulatio immiſcetur. Deinceps ſpectaculis recreantur per aliquot horas; ac tandem nocturni cœtus finem injiciunt diei earum, quæ ſe chriſtianas eſſe profitentur; videlicet quæ eam religionem ſequuntur, quæ vel minimum otioſum verbum damnat, & quæ ex omnibus affectis ſuis exigit vitam puram, mortificatam, laboribus exercitam, & adeo exemplarem morum probitatem, ut ne minimam quidem pati poſſit relaxationem. Bona fide, quæſo, hæc una vita chriſtiana vita eſſe poteſt? Qui religionis noſtræ vel prima vidit rudimenta, ignoratne poteſt, quanta ſeveritate hæc mollem, inutilemque reprobent vitam? *Idem.*

Fruſtra aliquis putat mollem hanc vitam culpa vacare.

Putant in molli hac vita omnia culpa vacare; ſed ex quonam tempore hi voluptarii cœtus, qui ſunt quædam veluti otii, & ignaviæ gymnaſia, omniumque cupiditatum accademiæ, ubi omnia periculis, laqueiſque præpedita ſunt; ex quonam tempore, inquam, hi ſolatiorum omnium cœtus facti ſunt innocentiæ perfugium; cum interim innocentia ipſa in tuto ſe minime credat in ſolitudine, horrentibuſque deſertis? Omnia ibi innocua ſunt, dicitis; verum omnia vos tentant, & ad peccatum ſollicitant; ludi, colloquia, ſpectacula, ipſa etiam inertia, omnia vos ſeducere conantur; & cor otio mollitum, ſexcentis periculoſis objectis tentatum, ſine ullo præſidio ipſa audacter pericula provocat, atque illis undique ſtipatus morum integritatem inetur. Qui cor humanum intelligit, facilene perſuadere ſibi poteſt hoc vitæ genus culpa vacare? Profecto ſi hanc prætexentes cauſam ſe a pęnitentia, & chriſtiana mortificatione diſpenſant, illi in gravi illuſione, vel potius in terribili cęcitate verſari dicendi ſunt. *Idem.*

Non deſunt, qui mollem vitam ipſi ducunt, ergo alios vero auſteri ſunt;

Quomodonam vita mollis, & voluptuoſa, inconditi, liberique mores conciliati poſſunt cum inevitabilibus obligationibus, & cum eximiæ perfectionis lectionibus, quæ aliis traduntur! Honeſtus homo improbam odit fidem, nihil odioſum magis, quam ſimulatio cum de religione agitur: hypocriſis ubique execrabilis. Quomodonam ſeveræ diſciplinæ doctor, quomodo Directores tantæ probitatis, quos nihil fallit, qui ſtatim ac diſcipulos ſuos labi vident, contra morum relaxationem invehuntur, in ſemet indulgentes habent oculos, neque eadem utuntur menſura, qua dirigunt alios! ſolliciti ut illos in Dei præceptis erudiant, iiſque vel leviſſimarum noxarum metum injiciant; quomodo in propria perfectione oſcitantur; quam ignavi ſunt in Dei cultu, & interim quam inter æquiſſimos ſtimulos tranquilli! Undenam proficiſcitur admirabilis iſta ſecuritas in illis, qui periculum non ignorant, & qui tam belle illius effecta aliis ob oculos ponunt? Putantne iiſdem ſe legibus obnoxios non eſſe, vel aliquo frui privilegio, quo ab iis diſpenſentur? Nequaquam; verum hæc ars eſt ad flagitia ſua diſſimulanda &c. *Idem.*

In vita molli ſunt falſa & non ſinceris.

In errore, atque in ſententia Spiritui religionis, & evangelio adeo oppoſita tranquillitas ſumma ſervatur. Creditutne, exempli gratia, mūdanas mulieres inertem, mollemque vitam ducentes, quarum maxime ſeria negotia ſaltem ad ſalutem ſunt inutilia, ac ſæpe etiam evagationes funeſtæ, nequaquam intellecturas periculum, in quo ſunt, ſi cor ſpiritui liberum rationis, luminumque ejus uſum relinqueret? Sed amor proprius imperat; omnia illi patent; illius tantum præcepta audiuntur, neque mirum eſſe debet, ſi ſecundum illius principia agatur. Nihil non æquum videtur eo in vitæ genere, ubi omnia amorem proprium, ſenſumque palpant. Itaque otium juge, inutilis vita, propriorum officiorum tædium, pietatis faſtidium, negligentia ſalutis, Dei oblivio, & ut verbo me expediam, parum chriſtiani mores; hæc omnia ſufficerent ad exacitandas fidei, & religionis reliquias; ſed illuſio mirabili metamorphoſi cuncta ſubvertit, & univerſa ſub alienis, ſimulatiſque coloribus exhibet. *Idem.*

Omnes videntur Cœli viam faciles putare, & pęnitentiæ labores lenire.

Pęnitentia numquam minus placuit, numquam magis in horrore fuit. Videntur mortales omnes in id conjuraſſe, ut in mundo molem, commodam, voluptuariamque vitam conſtituant: Jeſu Chriſti crux lenitur, & infirmatur, ita ut nulla amplius illi durities, nullum inſit onus. Docuere nos Sancti, in Cœlum non niſi per aſpera, per ſpinas, & rupes eundum: nunc vero quantum fieri poteſt cęli via ſternitur, & ut ita dicam, floribus ſpargitur; & in illis ipſis, qui pietatem profitentur, vis minima laborum, & cruciatuum Domini deprehenduntur veſtigia, quaſi ille ad id unum paſſus fuiſſet, ut nos a paſſione liberaret, non ut exemplo ſuo ad eamdem induceret. *Abbas Trappenſis tomo ſecundo dogmatum Aſceticorum,*

Multis vita fovet concupiſcentiam;

Hæc obligatio eſt, quam guſtare non poſſunt inertes Chriſtiani, Crucis Jeſu Chriſti inimici, qui ſibi voluptates palam criminoſas dumtaxat interdicentes, tanta cura vitæ delicias, & commoda perſequuntur, quæ fovent, aluntque potius concupiſcentiam, quam illam frangant, atque mortificent. Sed licet etiam hæc mollities, atque inutilitas vitæ non eſſet directe vitæ Jeſu Chriſti oppoſita, fieri adhuc omnino non poteſt, ut qui illam ducunt, in exteriori etiam ejus legis exercitatione perſeverent, quam in ſpeciem obſervant, dum interim in chriſtianæ religionis eſſentia illam violant. Iſta concupiſcentia illos inquietat, inveniens eos in temporalium commodorum perquiſitione ſollicitos intentoſque quin contra ſubitas, & inexpectatas illius irruptiones ſibimet caveant: hinc illa debacchatur, tempuſque eligit aptum omnem animæ eorum libertatem depopulandi. Cum hoc monſtro familiaritatem non aſpernamini; verum ſcitote, naturalem illius feritatem a vobis augeri, non minui, cum illud blande palpatis: & niſi quam diligentiſſime vobiſmet caveatis, hoc ne cogitantes quidem vos devoraturum. *Abbas du Jarry ſermone de Sanct. Virginis Conceptione.*

MOR.

MORBI,

Bonus eorum uſus, atque ad animæ ſalutem utilitas &c.

MONITUM.

QUAMVIS corporis ægritudines ſub tribulationum nomine, ac titulo comprehendantur, tamquam ſub genere ſpecies, quemadmodum a nobis notatum fuit, cum de illis ageremus; attamen peculiarem hic de morbis titulum inſtituemus, quin ſermonem habeamus de morbis animæ, vitiis nempe, & peccatis, neque de aliis tribulationibus, & adverſis, quæ vitæ noſtræ gaudia, & beatitudinem interpellant.

Argumentum hoc de quo veteres Concionatores non niſi per tranſennam, cum de aliis tribulationibus agerent locuti ſunt, hodierna die ſatis familiare eſt, atque utiliſſimum; docet enim, quomodo morbis, quibus noſtra nos ſubjecit natura, uti debeamus, ſive illos intueamur tamquam pericula, quibus Deus virtutem probat, vel tamquam peccatorum noſtrorum pœnas, atque ſupplicia, ſeu demum velut caſus aliquos, quibus mederi non poſſumus; ſemper liquet, hos omnes morbos non niſi divina providentia juſſa nobis accidere, ideoque bonum eorumdem uſum non parum conferre poſſe Chriſtiani hominis ſaluti, atque perfectioni per patientiam, divinæ voluntati ſubmiſſionem, pœnitentiam, & virtutes alias, quarum exercendarum latiſſimum campum aperiant.

Ut igitur argumentum hoc chriſtiano more pertractemus, ac inde illum, quem poſſumus, fructum percipiamus, Medicis quidem relinquemus curam medendi morbis pharmacorum uſu, quem ipſorum ars tradit; nos autem Concionatoribus trademus artem utendi corporum ægritudinibus ad animæ morbos curandos, atque ad ſalutis adminicula percipienda, quibus bene valentes numquam eadem cum utilitate fruuntur.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia concionum hujus argumenti ſyſtemata.

1 CUM inter omnes tribulationes morbi maxime familiares ſint, ac difficillime perferantur, reor, non utilius eligi poſſe argumentum, & quod hoc tempore majus ſolatium afferat, quam oſtendere bonum eorum uſum, qui faciendus eſt; quandoquidem in morbis omnibus id dicere poſſumus, quod de Lazari morbo Salvator ait, eos videlicet non eſſe ad mortem; ſed potius ad majorem Dei quidem gloriam, animæ vero noſtræ ſanctificationem. Hoc in ſenſu duplici Concionis parte vobis oſtendam: 1. rationes, quæ nos excitare debent, ut illis bene utamur, 2. diſpoſitiones a nobis afferendas, ut illi & ad Dei gloriam, & ad ſanctificationem noſtram utiles fiant.

Quoad rationes, hæ fere potiſſimæ ſunt, ac maxime urgentes. 1. Quia ut plurimum nos ipſi morborum noſtrorum cauſa ſumus, ganeis, & compotationibus, atque peccatis, quæ ipſi committimus, quæ tantum nobis malum promovent, vel in ſceleris pœnam, vel quia corporis temperamentum corrumpentes eas nobis conflamus infirmitates, quas evitaremus, ſi frugi, & caſte viveremus. Si juvenis exempli gratia noctes in alea, ebureis, vel aliis ſolatiis traducens, ægrotaverit, cuinam accepta referenda eſt ægritudo, niſi vitæ ejuſdem flagitiis? Homo aliquis effræni ſeſe tradens libidini ſi corporis bonam valetudinem amiſerit, ſibi uni ſuccenſeat &c. Tu valetudinem tuam vigiliis, crapula, vino perdis; numquid poſt hæc juſta erit querela tua, ſi ægra fueris valetudine? Quod ſi hos morbos conſideramus tamquam a Deo miſſos in ſcelerum noſtrorum pœnam, nobiſmet perſuadere debemus, ſupplicium hoe meritos fuiſſe, ideoque nos eſſe mali, quod patimur, cauſam. Hæc ratio efficere debet, ut illos haud ægre feramus cum tranquillitate, ac ſpiritu pœnitentiæ. Sin autem e contra caſu hæ nobis ægritudines ingruant, vel ob naturæ noſtræ infirmitatem, vel quia parum nobiſmetipſis proſpeximus, tunc ea neceſſitate virtus efficienda eſt; neque in meliorem uſum illas traducere poſſumus, quam ſi illis ad peccata noſtra expianda, ea vero præſertim, quæ morbos ipſos pepererunt, utamur. 2. Secunda ratio eſt conſiderare, ſi morbus eſt ſcelerum noſtrorum effectus, & pœna, eorum quoque remedium eſſe; Dei enim illum mittentis conſilium non eſt ſolum nos punire, ſed potius nos hac punitione ad frugem revocare, ac reſipiſcendi occaſionem præbere; quod nobis Regius propheta, *Pal/.* 15. Declarat loquens de Iſraelitis: *Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt ad Deum reverſari.* Itaque videmus inſignes peccatores, quos Deus in hac vita derelinquit, proſpera frui valetudine, quia æternis reſervantur ſuppliciis. E contra vero juſti ſæpiſſime acutiſſimis doloribus excruciantur; etenim per infirmitates Deus illos a peccatis præſervat, a periculoſis occaſionibus arcet, atque in ſtatum adducit divinæ ſatisfaciendi juſtitiæ, propter ſcelera, quæ commiſerunt. Hinc in eam mentem accedere debemus morbos cum actione gratiarum recipiendi veluti inſigne aliquod beneficium, tamquam animæ noſtræ malis, quæ præ corporeis ægritudinibus longe pernicioſiora ſunt, remedium, & denique tamquam antidotum contra peccata, in quæ, ſi bona uteremur valetudine, laberemur. 3. Tertia ratio eſt, nihil glorioſius, & acceptius Deo fieri a nobis poſſe, quam propter illius amorem pati eos morbos, quibus illius diſponente providentia affligamur; quod Salvator nos docuit de Lazari morbo loquens, eumque ad majorem Dei gloriam accidiſſe dicens. Et ratio eſt, quia dolores, qui tunc perferuntur, totidem ſunt ſacrificia, quæ offeruntur Deo, cum patienter illos toleramus, & uti loquitur S. Paulus, corpus noſtrum Deo hoſtiam viventem offerimus. Et profecto ingens divinæ huic majeſtati gloria eſt ſervos habere ita ſuis voluntatibus ſubditos, dictoque parentes, ut æquo, magnoque animo accipiant calicem, quem ipſa illis propinat, oblectationum omnium, negotiorum, valetudinis, vitæ denique ipſius privationem. Hinc Tertullianus Sanctum Job vocat divinæ opificem gloriæ; Deus enim ea illius patientia ſibi trophæum poſuit, ut affligeret dæmonem, quem ad iſtum non in bonis tantum, verum etiam in ipſo corpore affligendum provocaverat.

Pars altera poſita eſt in oſtenſione diſpoſitionum earum, quæ in nobis requiruntur, ut morborum ſanctum uſum efficiamus; quarum quæ maxime neceſſariæ,

riæ,

riæ, bæ ſerme ſunt: 1. Illos ſeu pro diuturnitate, ſeo pro mali qualitate tanta animi obedientia ferre, ut illis liberari non eaoptemus, niſi quatenus divinæ voluntati placuerit, ſcientes nos numquam illi gratiores fore, quam eo in ſtatu, qui nos Salvatori magis ſimiles efficit. 2. Patienter, pacatoque animo ſerre dolores morbi, faſtidia, pharmacorum amaritudinem, ac tędium, quin inquirtam illam præ nobis feramus ſollicitudinem, qua paſſim corporis ſalutem perqniri-mus, tempus hoc conſiderantes tamquam pœnitentiæ tempus, quo illi ſupplere pœnitentiæ poſſimus, quam peragere neglexitus. 3. Diſpoſitio tertia eſt per Sacramenta gratiæ ſtatum ſibi comparare, cum ut ipſa ægritudo nobis fiat meritoria, tum ut mortis ioſidias eludamus.

II De bono morborum uſu, quos nobis immittit providentia, & a quibus pauciſſimi in bac vita ſunt immunes, oſtendendo eorum ad ſalutem acquirendam utilitatem.

1. Oſtendendum eſt illos conſerre quamplurimum; ut peccatum relinquatur, ut illius nexus, & impedimenta infringantur, ut peccandi evitetur occaſio, atque ut pravi habitus in vitio contracti abjiciantur. 2. Morbos opportunas eſſe occaſiones cum Deo in gratiam redeundi vera, ſinceraque pęnitentia, quam efficere poſſumus, patienter ferentes eorum vim, eoſque animo æquo, non ægre acceptantes. 3. Nobis viam aperire noſmet ſanctificandi per patientiam, & praxim maximarum virtutum, quas hoc in ſtatu poſſumus exercere.

III Pro concionis argumento deſumi poteſt, corporis morbos ſæpe morbis animæ mederi, banc ſaltem Dei mentem eſſe illus immittentis. 1. Animæ ſalutem reddunt illam ex peccatis retrahentes, efficiendo ut reſipiſcat, eique cogitationem, deſiderium, & conſilium cum Deo in gratiam redeundi inſpirantes. 2. Illam conſervant, ac tuentur prohibendo, ne in peccatum labatur, eique præbendu modum ſatisfaciendi juſtitiæ divinæ ejus pœnitentiæ auſteritate, quam peccator voluntariam poteſt efficere, illam æquo animo accipiens.

IV Morbom reſpicere poſſumus: 1. Non ſolum tamquam peccati originalis, quod naſcentes contraximus, effectum, ſed præterea veluti pęnam, quam nobis divina irrogat juſtitia pro peccatis, quæ patravimus, & tamquam effectum ſcelerum noſtrorum. 2. Tamquam periculum noſtræ fidelitatis, atque virtutis, quam Deus vult exercere. 3. Tamquam remedium malis animæ, quibus Deus ſæpe mederi vult per mala corporis; per hęc nos a mundo, ſenſibilibuſque bonis divellens, quæ immodice amantur a nobis, atque admonens, ut mortem cogitemus, cujus quidam veluti præcurſor eſt ægritudo. Hæc autem variæ relationes, quibus morbum reſpicere poſſumus, varias nobis indigitant diſpoſitiones, quibus illum debemus recipere.

1. Si hunc tamquam peccati originalis effectum reſpicimus æquo animo ſubeunda nobis eſt pęna, quam Divina juſtitia, in primi parentis noſtri perſona, tulit adverſum nos; atque illum reputantibus veluti pęnam propriorum criminum, quę magna, multaque ſunt, non ſine pœnitentiæ ſpiritu recipienda ſunt mala, quæ Deus nobis immittit, dicendumque cum Job: *Peccavi*, &, *ut eram dignus*, *non recepi*. 2. Si morbum ſpectamus tamquam periculum, quod Deus facere vult fidei noſtræ, & tamquam virtutis, noſtræque patientiæ exercitationem, nobiſmet perſuadeamus non poſſe melius Deum ſuum nobis amorem teſtari, quam occaſionem præbens noſtram eidem teſtandi, atque oſtendendi fidem, perfectamque providentiæ ipſius obedientiam. 3. Si corporis morbum iotuemur tamquam ſpiritualium morborum medicinam, eorum etiam, quæ ſæpiſſime ignoramus, vel quæ vis ipſi ſentimus; eidem noſmet ſubjicere debemus cogitantes, nos oblivisci Dei, cum proſpera utimur valetudine, ac opus eſſe, ut nobis Deus aliquem morbum immittat, ut ad illum cogitationes attollere nos cogat, atque ad officium revocet adorantes miſericordis hujus ſeveritatis conſilia, quæ hac ratione nos ad ſervitutem ipſius jubet reverti. *Ex P. Nepueu in libro cui titulus, Ratio ſe ſe præparandi ad mortem.*

V Morbi conſiderari poſſunt 1. in peccatoribus, 2. in juſtis; eaque amplificari bona, quæ inde utrique recipiunt.

Primum quoad peccatores ſpectat efficiunt, ut qui peccandi habitum contraxerunt, qui jam occalluerunt, qui oculos lomini jam claudebant, ac videbantur jam traditi errori ſpiritus depravati, reſipiſcant, ac ſerio præteritam vivendi rationem recogitent. 2. Sunt pœna, quam Deus ipſe per miſericordiam illis imponit, ut occaſionem præbeat redimendi peccata, ac juſtitiæ ſuæ ſatisfaciendi. 3. Signa ſunt, indicantia Deum velle ipſorum miſereri, quandoquidem illos in hoc mundo flagellat: etenim pro eiſdem criminibus ille numquam duplici pęna bis in peccatorem animadvertit. Quod efficere deberet, ut morbos tamquam felicitatem numquam ſatis æſtimandam reſpicerent.

Secundo quod ad juſtos pertinet, non minora illis afferunt bona: etenim 1. indicio ſunt illos a Deo amari, quandoquidem, ut inquit Apoſtolus, Deus, quos amat, corripit; unde inferendum eſt, morbos, quibus illos afficit eſſe argumentum amoris, quo eoſdem proſequitur. 2. Dominum juſtis præſentem efficiunt; nam licet ubique ſit per immenſitatem, nihilominus pollicitus eſt per prophetam ſe prope illos ſemper futurum, qui in tribulationibus fuerint. At in morbis non abeſt tribulatio, ut idem loquitur propheta: *Ne elongeris a me, quoniam tribulatio proxima eſt*, ſecundum S. Auguſtini explicationem. 3. eorum virtutem per patientiam perficiunt; illos in oculis ipſorum humiliant, atque contra vanitatem tuentur: efficiuntque, ut nova coram Deo merita acquirant omnium Chriſtianarum virtutum acquiſitione.

Juſtus inſtitui ſermo poteſt hujus argumenti, illud in duo puncta dividendo. 1. Quid faciendum in morbis; & quomodo in illis verus fidelis ſe gerere debeat. 2. Quid poſt receptam valetudinem faciendum. VI

Pro puncto primo. 1. Simulac nos periculoſo aliquo morbo laceſſitos ſentimus, ac dum eodem affli-ctamur, ad Deum confugere debemus, & magis in illius ope, quam in Medicorum peritia, & vi Medicamentorum confidere; hæc enim medendi vim non habent, niſi quatenus hanc illis Deo conferre placuerit. 2. A Deo petenda valetudo eſt cum ſubmiſſione ſanctæ illius voluntati, & conſilio eadem utendi ad gloriam illius, ac diligentius propriæ ſaluti proſpiciendi. 3. Deo offerendi ſunt morbi dolores in ſpiritu pœnitentiæ pro peccatorum noſtrorum ſatisfactione, iique cum Salvatoris doloribus conjungendi, ut facilius acceptentur a Deo.

Punctum alterum. Quid recepta ſanitate faciendum. 1. Cum gratiarum actione fatendum eſt nos illius debitores eſſe Deo; & curatio divinæ potius miſericordiæ, quam pharmacorum virtuti, & Medicorum curæ accepta referenda eſt. 2. Fides præſtanda eſt Deo, & adimplendæ promiſſiónes ac bona conſilia inpoſterum melius vivendi. 3. Diligentius cavendum, ne iterum labemur in ſcelera, quæ plane hanc nobis pęnam conflarunt, quam ne in eoſdem recidamus morbos, ex quibùs convaluimus.

Morbi tribus rebus inſerviunt, quæ obſervandæ ſunt, ut inde fiat concionis partitio. 1. Ad nos erudiendos. 2. ad nos corrigendos, 3. ad nos ſanctificandos. In hos uſus illos convertere debemus. VII

Primum nos erudiunt, nihil enim melius nobis conditionis noſtræ miſeriam oſtendit, quam morbi, qui nos docent quid ſumus; qui ſæculi vanitatem ob oculos ponunt, qui in mentem revocant æternas veritates, quarum, dum bene valentes ſumus, ſępe obliviſcimur &c.

2. Præcipuus finis quem ſibi proponit Deus in iis morbis, quibus nos torquet, eſt, nos corrigere. Sæpe etiam illos immittit, ut puniat, qua de re nullus dubio locus eſt; ſed punitionis hujus finis eſt noſtra converſio, vitæ mutatio; & ſatis docet experientia, nullam rem ad hunc obtinendum effectum hac eſſe validiorem. *Percutiam*, & *ſanabo*, inquit Scriptura, & quomodo S. Ambroſius explicat, *percutiam infir-*

mita-

mitate, & ſanabo fide. Et ſane optandum eſſet, ut tales in bona valetudine eſſemus, quales in afflicta ſumus, vel ſaltem quales nos in poſterum futuros pollicemur.

3. Patet denique quod morbi nos poſſunt ſanctificare, atque id ſæpe per patientiam, aliarumque Chriſtianarum virtutum exercitationem efficere. *Ex Abbate de S. Martino in Quadrageſima ſermone hujus argumenti,*

VIII 1. Morbi ſigna ſunt, argumenta, & pignora amoris, quo Deus illos proſequitur, quos illis afficit, etenim per hos teſtatur deſiderium, quo flagrat, illos ſalvandi, efficaciſſima ad id adminicula tribuens, ac præbens occaſionem acquirendi merita pro Cœli gloria, & ſatisfaciendi peccatis in hac vita. 2. Occaſiones ſunt, ac viæ viciſſim amorem noſtrum erga Deum teſtandi per ſubmiſſionem mandatis providentiæ ipſius, per ſacrificium ejus rei, qua nihil nobis antiquius eſt, valetudinis videlicet, & vitæ; & denique per patientiam propter amorem ipſius ferendo, & ut noſmet præbeamus ſimiles illi, qui pro nobis tantum paſſus eſt.

IX Communis ſententia eſt, morbos non ſecus ac ceteras tribulationes, quæ in hac accidunt vita, eſſe ſcholam virtutis; ſed ut de ſolis morbis loquamur, dicere poſſumus:

1. In ſchola hac diſci ſublimem Sanctorum ſcientiam, humilitatem, patientiam, pietatem, virtuteſque Chriſtiano viro neceſſarias, qui tunc fit verus Jeſu Chriſti diſcipulus. 2. In ſchola hac munus, & officium magiſtri obeundum eſt ut exemplo, atque ſermone alios erudiamus.

X Morbos paſſim mala, & Dei flagella arbitramur, ego vero oſtendam:

1. Inſignia eſſe beneficia, divinæ erga nos miſericordiæ conſilia, quæ efficiunt, ut ad nos redeamus, noſtræ conſulamus ſaluti, alteram vitam cogitemus, & in hac divinæ juſtitię ſatisfaciamus. 2. Malum uſum, quem homines vulgo eorum faciunt; illos enim per impatientiam, murmur, impetumque vera efficiunt mala, quia ſine ſolatio, & ſine merito patiuntur, & quia per hæc ſuum dolorem imminuant.

XI Cum morbi, qui hac in vita accidunt nobis, divina diſponente providentia contingant; homines qui vulgo valetudine abutuntur pro viribus conari debent, ut ægritudines in lucro ponant.

1. Illis utentes ad patratorum ſcelerum pœnitentiam agendam, pœnitentiam quam numquam fortaſſe niſi hac una ratione acti ſuſcipient; 2. Per hoc ſupplentes omnibus operibus bonis, quæ facere neglexerunt; cum plura tunc chriſtianæ perfectionis exercendæ illis ſuppetant adminicula.

XII Bona, quæ in ipſis morbis ad ſalutem animarum nobis adſunt, & quæ vulgo a bene valentibus negliguntur.

1. Cum bona utimur valetudine plerumque obliviſcimur Dei, ac cęleſtes veritates non cogitamus, ſed cum morbo affectamur ad Deum confugimus, illum ſupremum vitæ mortiſque arbitrium profitemur, æternitatem cogitamus, ac metus mortis efficit, ut vitæ alterius curam geramus. 2. Solatia, & voluptates conſectamur, Deum ſexcentis modis laceſſimus; at cum ægrotamus, non ſolum a peccati occaſionibus abſumus, verum etiam modum habemus ſatisfaciendi pro illis, quæ patravimus, & divinam miſericordiam flectendi. 3. Bene valentes Dei vocem non audimus; vulgo gratiis illius rebelles ſumus, & Chriſtianiſmi veritatibus parum movemur, ægri vero, chriſtianos ſenſus excitamus, ſapientibus Confeſſarii monitis aurem prębemus, ſanctioriſque vitæ ducendæ inimus conſilia.

XIII Punctum primum. Felicitas illius, qui morbum cum patientia, ac plena divinę voluntati ſubmiſſione tolerat. 1. Suum in hoc mundo ſibi facit purgatorium. 2. Hoc in ſtatu ſolatium habet imitandi eum, qui propter amorem noſtrum factus eſt vir dolorum. 3. Infinita pro Cęleſti gloria acquirenda congerit merita virtutum, quæ hujus ſtatus ſunt propriæ, exercitatione.

Punctum alterum. Infelicitas illius, qui morbi impatiens eſt: 1. In anteceſſum hoc in mundo ſuum patitur infernum, ſine ſolatio excruciatus 2. Per impatientiam, furoremque ſua aggerit ſcelera, 3. Non amittit ſolum paſſionis ſuæ meritum, ſed illam in recentem damnationis cauſam convertit.

1. Modus quo a Dei manu recipiendi ſunt morbi. XIV
2. Uſus eorum faciendus. *Abbas de Monmorel ſermone pro 18. poſt Pentecoſtem Dominica.*

1. Morbus ærumnarum, ac tribulationum omnium XV
graviſſima eſt, quippe bona valetudine nihil eſt homini charius. 2. Tentationum omnium acerrima eſt; ideoque in ea virtus noſtra magis effulget, ut Sancti Job exemplo docemur. 3. Ex malis omnibus hoc majori indiget patientia; ideoque in eodem plura merita acquiruntur.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

SAnct. Auguſtinus *in Pſalm.* 21. in hæc verba: *Ne elongeris a me, quoniam tribulatio proxima eſt*, Sancti Patres.
docet Deum numquam nobis propiorem eſſe, quam ægrotantibus.

Idem in *Pſalm.* 83. oſtendit, morbis illos tantum labefactari, qui terrenorum bonorum poſſeſſione ſe corrumpi patiuntur.

Idem *Tract. 7. in Joan.* ait plures juſtos per infirmitates cubilibus ſuis hærere, qui ſi bona uterentur valetudine, in omne ſcelus ruerent.

Idem *in Pſalm.* 102. loquitur de morbis, & miſeriis, quibus homo obnoxius eſt.

Idem *lib. de 50. Homil.* 38. idem tractat argumentum.

Idem, vel alius aliquis tomo nono tractatum edidit *de Viſitatione Infirmorum*, in cujus primo capite oſtendit, morbum Dei Donum eſſe, & ſexto docet quomodo æger ſit conſolandus.

Idem libro de bono Patientiæ plurima habet hujus argumenti.

Idem *Epiſt.* 149. ita belle de morbis diſſerit, ut ejus verba ægrotantium impatientiæ mederi poſſint.

S. Ambroſius l. 1. de Pęnitentia c. 12. docet afflictionibus hujuſmodi animam perfici, & roborari.

S. Chryſoſtomus *Homil.* 1. *ad Popul.* per occaſionem S. Timothei rationem tradit, cur ſæpe Deus juſtis graves, ac moleſtos morbos immittat.

Idem *Homil. 6. in Joannem* Lazari exemplo, quem Salvator amicum ſuum nominat, probat ægritudines æque ac afflictiones alias partem eſſe juſtorum.

Et in *Epiſtola quarta ad Olympiadem* huic tradit quomodo morbis utendum ſit.

S. Baſilius *in Regul. fuſius diſpus. quæſt.* 55. docet morbos nonnumquam eſſe peccatorum noſtrorum ſupplicia, ægriſque infirmitates ſuas patienter eſſe ferendas.

Idem *de Conſtit. monaſt.* oſtendit quomodo qui a Deo bonam receperunt valetudinem, eadem uti debeant.

S. Bernardus *Serm.* 10. *&* 30. *in Cant.* docet in morbis in Deo magis, quam in pharmacis eſſe confidendum, ac invehitur in eorum mollitiem, qui de ſanitate ſua ſunt nimis ſolliciti.

Salvianus *Epiſt. ad Cethuram* ei perlatam gratulatur infirmitatem, ac ea bona, quæ ex corporis ægritudine in illius animam redundarunt.

Hugo de S. Victore *lib.* 1. *de Clauſtro animæ c.* 12. latius diſſerit de vitiis, & defectibus ægrotantium nimis delicatorum.

Turrecremata *Tract.* 28. *in Regul. S. Benedicti* loquitur de patientiæ bono inter infirmitates.

Alphonſus Rodriquez Tractatu octavo de Chriſtiana, & Religioſa Perfectione cap. 16. loquitur de conformitate, quæ in morbis cum Dei voluntate habenda eſt. Aſcetici, aliique.

Bellarminus *de Gemitu Columbæ lib.* 2. *c.* 8.

Liber cui titulus. *Chriſtianus inter tribulationes, & ad.*

& adverſitates amplum habet tractatum de uſu morborum.

Liber qui inſcribitur, *Pædagogus Familiarum Chriſtianarum*, varias tradit praxes ad fructum ex ingruentibus morbis percipiendum.

P. Novet in exercitiis pro præparatione ad Mortem Meditatione prima pro die tertio docet, qua ſubmiſſi ore fideles omnes a manu Dei morbos recipere debeant.

Abbas Trappenſis Tomo 2. de Monaſticæ vitæ Officiis c. 22. tractat. de patientia in infirmitatibus.

P. Nepueu in libro qui inſcribitur, *Ratio ſe ſe præparandi ad mortem*, Conſideratione ſexta de uſu morborum faciendo.

Idem tomo tertio Chriſtianarum Conſiderationum.

Liber cui titulus *Familia Sancta* Tomo 3. c. 16. §. 3. docet, quid in morbis ſervandum.

P. Guilloré in operibus aſceticis Inſtructione 4. loquitur de morbis, quomodo recipiendi ſint, ac fructu ex illis percipiendo.

Dreſellius *in Gymnaſio Patientiæ* c. 4. pluſima babet hujus argumenti.

Petrarcha tomo primo Dialogorum unum habet de bona valetudine, ubi non deſunt plura de mala.

Dialogi Aſcetici P. Surin *Tomo* 2. *lib.* 4. *c.* 1. ubi de morbis agit.

Ji omnes, quicumque de tribulationibus, patientia in adverſis, deque vita hujus calamitatibus egerunt, ſimul de morbis etiam, licet indirecte locuti ſunt; & ex titulo Tribulationum peti poſſunt ea, qua ſunt communia cum corporis infirmitatibus, quibus Deus juſtorum virtutem periclitatur.

Concionatores recenſiti. Molinier ſermone pro feria quinta poſt Cineres agit de morborum utilitate, de fructu inde percipiendum, & in illos invehitur, qui ad ſuperſtitioſa, vel diabolica remedia confugiunt.

P. Dunean in Dominicali ſermone pro 21. poſt Pentecoſt. Dominica explicat variam rationem, qua Salvator corpora, animaſque curavit.

Auctor ſermonum Moralium unum habet de morborum uſu, & utilitate.

In ſpecimine ſermonum in omnes anni Dominicas ſermo hujus argumenti habetur Dominica 21. poſt Pentecoſtem.

In Domeſticis exhortationibus a Benedictino quodam Monacho editis unam babes de bono morborum uſu.

Auctor ſermonum in omnia Chriſtianæ Moralis argumenta argumentum hoc explicite tractat in ſermone pro feria quinta Hebdomadæ tertiæ in Quadrageſima

Abbas de Monmorel ſermone pro 18. poſt Pentecoſtem Dominica.

Abbas de S. Martino in Quadrageſima peculiorem habet hujus argumenti concionem.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

D*Ominus mortificat & vivificat, deducit ad inferos & reducit.* 1. Reg. c. 2.

Si bona ſuſcepimus de manu Domini, mala quare non ſuſcipiamus? Jobi 2.

Dominus eſt, quod bonum eſt in oculis ſuis faciat. 1. Regum 3.

Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit ut tentatio probaret te. Tob. 12.

Hanc tentationem ideo permiſit Deus evenire illi, ut poſteris daretur exemplum patientia ejus, ſicut & ſancti Job. Tob. 2.

Miſerere mei Domine, quoniam infirmus ſum: ſana me Domine, quoniam conturbata ſunt oſſa mea. Pſalm. 6.

In manibus tuis ſortes mea. Pſalm. 30.

Ab ipſo patientia mea. Pſalm. 61.

Neque herba, neque malagma ſanavit eos; ſed tuus, Domine, ſermo, qui ſanat omnia. Sapient. 16.

Tu es Domine, qui vitæ & mortis habes poteſtatem, & deducis ad portas mortis, & reducis. Ibidem.

Propter iniquitatem corripuiſti hominem. Pſalm. 38.

Invoca me in die tribulationis: eruam te, & honorificabis me. Pſal. 49.

Qui ſanat omnes infirmitates. Pſalm. 102.

Infirmitas gravis ſobriam facit animam. Eccl. 31.

In tua infirmitate ne deſpicias teipſum, ſed ora Dominum, & ipſe curabit te. Eccl. 38.

Non te pigeat viſitare infirmum. Eccl. 7.

Curavit multos, qui vexabantur variis languoribus. Marci 1.

Circuibat Jeſus omnes civitates, curans omnem languorem, & omnem infirmitatem. Matth. 9.

Ecce ſanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Joan. 3.

Domine, ecce quem amas infirmatur. Joan. 11.

Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei. Joan. 11.

Virtus in infirmitate perficitur. 2. ad Corinth. 12.

Momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. 2. ad Corinth. 4.

Cum infirmor, tunc potens ſum. 2. ad Corinth. 12.

Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti. Ibidem.

Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei. Mich. 7.

Infirmus eram, & non viſitaſtis me. Matth. 25.

Pertranſiit benefaciendo & ſanando omnes. Act. 10.

Imperavit febri, & dimiſit illam. Luc. 4.

De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, & erudivit me. Thren. 1.

Peccavi, &, ut eram dignus, non recepi. Jobi 33.

Omnis turba quærebat illum tangere, quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes. Luc. 6.

Exempla ex veteri novoque teſtamento deſumpta.

IN ſtatu innocentiæ creavit Deus protoparentes noſtros cum iis corporibus, quæ eſſe debebant immortalia, atque ab omni morborum genere immunia. At in rebellionis eorum pœnam cum Deus illos hoc fraudaſſet privilegio, quod peculiari gratia illis conceſſerat; peccatum, quod illos morti ſubjecerat, morbis quoque effecit obnoxios, qui ſunt mortis cauſæ, & præcurſores; temperamentum eorum vitiatum fuit, & nullum fuit morborum genus, quo homines deinceps in originalis peccati pœnam minime afficerentur. Animadvertendum eſt tamen Adam ipſum poſt lapſum, filioſque ejus, quamvis & ipſi peccatores, nequaquam ſtatim expertos fuiſſe effectus maledictionis, quam Deus in omne genus humanum poſt primum peccatum ejaculatus eſt; etenim dico poſt illud tempus ſatis perfecta valetudine uſi ſunt. Ipſi quoque Iſraelitæ quadraginta annis in deſerto fuere, quin in omnibus Tribubus eorum, ut David ait, vel unus eſſet infirmus. Nunc vero cum homines peccato originali tot nova adjecerint crimina, eorum corpora nimis delicato epularum uſu, immodicaque crapula, & ebrietate, aliiſque vitiis attrita, vitam habent breviorem, eamque ſexcentis morborum generibus obnoxiam, qui illos ad mortem adducunt. Morbi ſunt peccati Originalis effectus.

Vitæ ſanctitas, quam duxit Job eo tempore, quo divitiis affluebat, bonaque utebatur valetudine, plurimam illi apud ſuos exiſtimationis, & laudum conciliaverat; ſed Dæmon tunc temporis hominis virtutem parum admirabatur, quia illum in rerum omnium copia videbat; & cum etiam omnibus illum exuit bonis, non obſtupuit videns inſignia heroicæ patientiæ ſigna, quæ ille in ſua paupertate præbebat, quia licet pauper, nihil adhuc tamen patiebatur in corpore; ſed cum permittente Deo illum ulceribus cooperuit, ſæviſſimiſque doloribus afflixit, quin vel minimum quid illius conſtantiam labefactaret, verbum non addidit, ſe victum credidit, neque auſus eſt ultra laceſſere hominem, cujus virtus in infima æque, ac in bona valetudine ſe conſtantem præbuerat. At quid tum vir ille malis obrutus? Scriptura Job. 6. teſtatur, illum teſta ul- Patientia Job in doloribus, quos ferebat, certiſſimum fidei ipſius erga Deũ argumentum.

ſta ul-

ſta ulcerum ſaniem abraſiſſe, qoare oſtendebar, ſe minimum quæſiviſſe, quomodo ſuos dolores imminueret, ſed potius quomodo illos augeret. Ita dicebar ille: *Quis det, at veniat petitio mea & quod expecto eribuat mihi Deus: & qui cœpit ipſe me conterat, ſolvat manum ſuam, & ſuccidat me? Et hæc mihi ſit conſolatio, ut affligens me dolore, non parcat?* O heroicam patientiam! Horribiles patiebatur dolores, ac tamen Deus eidem pareere videbarur, atque Dominum precabatur, ut ſuper ipſum catenderet manum, ita ut omne ejuſdem pondus ſentiret; immo illum etiam urgebat, ut ipſum vori damnaret. Eodem ſpiritu æger Dominum rogare debet, non ut ſibi ſalutem impertiat, ſi corporis ſalus animæ ſaluri ſit obſutura; ſed ut malum augear, ſi eidem placuerir, & eum magno quodam viro dicere: *Domiae auge dolorem, ſed auge patientiam.*

Tobiæ exemplum docet morbos, aliaſque tributationes ex Dei permiſſione accedere.

Nequaquam ſorte accidit, ut Tobias ſub nido hyrundinino dormitet, ac excæcaretur avium ſtercore, quod in ipſius oculos cecidit, ſed immutabili divinæ voluntatis imperio boc ſactum eſt. *Hanc tentationem*, Scriptura air, *permiſit Deus evenire illi, at poſteris daretur exēplum patientia, ſicati, & S. Job.* Et Angelus Tobiam jam hoc morbo curatum alloquens, inquit: *Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit, ut tentatio probaret te.* Tob. 12

Ezechiæ exemplū oſtenditur Deū nonnumquam ægris ſanitatem reddere propter preces eorum.

Cum Rea Ezechias intumuiſſet propter inſignem victoriam, quam illi Deus de Aſſyriis contulerat, Dominus gravem, periculoſumque eidem morbum immiſit, quo affectus ſe ſe coram illo humiliavit, votaque pro ſalute nuncupavit. Tunc temporis, ſacer Textus ait, ad mortem ægrotavit Ezechias, eumque inviſens Iſaias propheta, dixit illi; diſpone domui tuæ, non enim ultra vives, ſed morieris. Tunc Ezechias ad parierem converſus, ſuam Domino orationem effudit, dixitque; recordare, quęſo Domine, quomodo inceſſerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quomodo id egerim quodcumque in oculis tuis acceptum fore exiſtimavi, His dictis uberem lacrymarum imbrem effudit, & antequam Iſaias veſtibuli medium attigiſſet, Dominus huic locutus eſt, dixitque, revertere, & dic Ezechiæ Principi populi mei: audivi preces tuas, & vidi lacrymas tuas, & ſanaberis, atque tertia die in Domini Templum proficiſceris. Hoc exemplo docemur, in morbis non ſolum nos poſſe confugere ad Deum, ſed Deum nonnumquā precibus noſtris ſanitatē concedere.

Ægris in Deo potius, quā in pharmacis, & medicorū ope confidendum eſt.

Res Aſa corripitur, quia, ut inquit Scriptura, in morbo ſuo Dominum non exquiſivit, ſed potius in Medicorum ſcientia confidit. His nequaquam acceptus referendus eſt bonus, vel malus pharmacorum effectus, ſed uni Deo, qui illos, uti voluerit, operari facit, & quamvis omni Medicorum, pharmacorumque ope deſtituti eſſemus, inquit S. Baſilius, non ideo tamen de ſanitate nobis eſſet deſperandum.

Ochoziæ ſupplicium quod in gravi morbo ad Deum Accaron eſt fugit.

Sępe in pęnam modicæ confidentiæ, quam in Deum habent ægri, & nimiæ, quam in medicorum, & medicamentorum ope collocant, Deus illos in morbis langueſcere ſinit, ac illos vi morbi interire permittit; quemadmodum Ochoziæ Regi accidit in pęnam, quod gravi laborans morbo miſit, qui Gentilium idola conſulerent, eorumque opem implorarent. Factum hoc ſacrilegum Iſaiæ prophetæ zelum accendit, eumque egit, ut liberrime Regi exprobraret; *Numquid quia non erat Deus in Iſrael miſiſti ad conſulendū Beelzebub* 4. Reg. 1. Quid, Rex? deerat Deus Iſrael, ut Ethnicorum Deos conſuleres, eiſque vota nuncupares? *Ideo de lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.* Vivat Deus Iſrael, morieris, ut tuo doceas exemplo eos, qui in eodem periculo verſantur, ne in Diis falſis, & dicere poſſumus etiam, ne in humanis auxiliis confidant.

Exemplū impii Antiochi docet, homines maxime ſuperbos morbis humiliari, & ad ſui cognitionē adduci,

Qui præ cęteris majori tument ſuperbia, faſtum relinquunt, ſeque coram Deo humiliant in morbis, a quibus in mortis periculum adducuntur. Teſtis impius Antiochus, de quo loquitur Scriptura, qui ſe videns in lectulo jacentem, ac propter vulnerum ſaniem ſibi metipſi non ferendam; ſuperbus ille, qui antea in cœlum ipſum ſe ſe extollere audebat, incipit humiliari ſub potenti manu Dei, eumque ſupremum rerum omnium Dominum confiteri: *Juſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire.* 2. Macch. 9. Quidnam hominē iunc, qui nudius tertius impias evomebat blaſphemias, in tantum concionatorem convertit? Morbus illi vanæ dignitatis ejuſdem errorem abſtulit, effecitque, ut ſe ipſum videret, qualis re ipſa erat, hominem videlicet communibus aliorum hominum miſeriis obnoxium.

Morbi nō ſemper efficiunt, ut vitæ ratio mutetur.

Cum Jeroboam extuliſſet manum ad monitorus præfectos ſuos, ut caperent prophetam, qui Dei nomine ipſum de omnibus ſceleribus corripuerat, manus illius immota ſtetit, ac ſe palam adeo percuſſum ſentiens ad Dei hominem confugit, ut manui ſuæ motus redderetur, eumque obteſtatus eſt, ut tantum malum deprecaretur. Hoc regi conceſſum fuit, verum ideone a priſtina vivendi ratione receſſit? Immo factus eſt magis impius, quam ante, & eadem manu, cujus motum miraculo receperat, idolis ſacrificavit, ac thura adolevit. Hoc illi faciunt, qui poſtquam convaluere, in prioribus flagitiis perſeverant.

Dei filius non fuit morbis obnoxius.

Sapienter animadvertit D. Th. 3. p. q. 14. ar. 4. licet Salvator eas ſubierit infirmitates, quibus homo erat obnoxius, attamen non eos ſubiiſſe morbos, qui cum temperamento egregio, quale ſuum erat, ſimul eſſe non poterant. Ipſe ab iiſdem ægritudinibus ſanctiſſimam Genitricem, alioſque Sanctos, quos inſignibus cœptis deſignaverat, & quæ illis e voto cedere non potuiſſent, niſi ad perferendum eorum laborem ſatis robuſta corpora habuiſſent, fecit immunes. Qui hoc divinitus donum acceperunt, pro virili, juxta S. Baſilii conſilium, illud tueri debent, & cum S. Propheta Pſal. 58. dicere: *Fortitudinem meam ad te cuſtodiā, quia Deus ſuſceptor meus es.* Idcirco vires propriæ non ſunt imprudenter atterendæ, ſed ad Dei ſervitiū reſervandæ.

Mundi Salvator ſanavit corpora, ut animabus mederetur.

Quamquam Salvator fuerit corporum, animarumque medicus; attamen certum eſt, illum præſertim in mundum non veniſſe, ut corporum morbis mederetur. Nihilominus duplici ex cauſa corporibus quoque curandis animum advertit; quarum prior fuit, ut miraculoſis, ſenſibilibuſque operationibus ſuam miſſionem, poteſtatem, ac divinitatem probaret; quamobrem Judæis, qui miraculoſas curationes intuebantur, ajebat Joann. 10. *Si mihi non creditis, operibus credite*: altera vero, ut per corporales haſce curationes indigitaret illas, quas intrinſecus in animabus operatur, primas ſemper ad ſecundas referendo: ita ut, ex Patrum ſententia, numquam homines a quacumque corporis infirmitate curaret, quin ſimul eos a ſpiritualibus infirmitatibus liberaret, eorum peccata dimittens. Quod ſatis liquet; quia eos ſanans, nonnumquam illa adjiciebat verba: *Remittuntur tibi peccata tua.* Matth. 9. Scribis vero, qui hæc audientes illum blaſphemiæ nomine inſimulabant, reſpondens quæſivit utrum facilius eſſet dicere: *Remittuntur tibi peccata tua*, an dicere, *Surge, & ambula*? Matth. 9. Ut igitur ſciatis, filium hominis poteſtatem habere dimittendi peccata, converſus ad paralyticum, qui ſibi fuerat oblatus, inquit illi: Surge, & revertere in domum tuam; quod oſtendit illum ſimul & corporum, & animarum curationes, ſed illas quidem propter has, fuiſſe operatum.

Deus orari vult pro corporum æque ac pro animarum ſalute.

Myſterio vacuum non eſt, ex ægris omnibus, quos a Salvatore curatos legimus, ne unum quidem hoc fuiſſe conſequutum, quin illud vel petierit, vel per alios popoſcerit, vel ſaltem illius aſsequendi cupiditatem oſtenderit. In S. Matthæo cap. 9. videmus curationem duorum cęcorum, qui diu clamarunt, filii David miſerere noſtri; iterumque duos pariter cæcos ſecus viam Jerichuntinam ſimiliter clamaſse, & curatos fuiſse legimus in eodem cap. 20. Alius ſimiliter cęcus Bartimæus nomine, cum audiſset Jeſum pertranſire, non ceſsavit clamare, donec vocatus fuit, atque ut celerius curreret, in terram pallium ſuum projecit, & voti reus factus fuit. Luc. 18. Ita ſi omnes miraculoſas curationes velimus percurrere, omnes fere ægrotantium precibus, vel aliorum, qui pro illis vota nuncupaverunt, petitionibus fuiſse conceſsas inveniemus; ut intelligamus, bonam valetudinē Dei donum eſse, ac mereri, ut ſi eam cōſequi optamus, precibus exoremus.

Modus varius, quo Dei filius ſe ſecum ægris gerebat.

Salvator, cum inter homines verſabatur, ſola voluntate nonnumquam ægrotantibus medebatur, velut cum leproſum mundavit, dicens illi: *Volo, mundare.* Matth. 8. Nonnumquam rei alicujus

applicatione utebatur, veluti cum ex ſputo, & pulvere facto luto, illevit oculos cæcinati, eique præcepit, ut in natatoria Siloe ſe ſe ablueret; & nonnunquam etiam illos in morbis ſuis relinquebat, nolebatque curari, quantumvis in Medicos, & medicamenta plurimum auri effunderent. Deus nobiſcum ſimiliter agit; modo valetudinem nobis concedit, quin Medici, vel pharmaca aliquid valetudini conferant; modo per medicamenta ſanitatem largitur; & modo omnes conſultationes, & medicamenta efficit inutilia, ut inde intelligamus, in ipſo uno confidentiam noſtram eſſe conſtituendam. Quod ſi minime convaleſcis, non ideo de Medicis, ac medicamentis conqueri debes; ſed reputare debes, hæc omnia a Deo proficiſci, ac illum nolle, te ſanari.

Lazarus, licet a J. C. amaretur morbo afflictatus fuit, qui eidem attulit mortem.

S. Chryſoſtomus Lazari exemplo probat, morbos, non ſecus ac alias tribulationes juſtorum, ſanctorumque eſſe hæreditatem. Homo ille juſtus erat, & Jeſu Chriſti amicus, & nihilominus gravi morbo affectus fuit, qui mortem illi peperit. Plurimi obſtupeſcunt, S. hic Doctor hom. 61. in Joan. ait, cum vident hominem juſtum, & Deo charum, aliquod malum, veluti morbos, pati; at neſciunt, hoc pacto a Deo amicos excipi. Et profecto Lazarus ſimul & a Jeſu Chriſto diligebatur, & periculoſo morbo torquebatur; quod ſatis liquet ex verbis ſororum ejus, qui ad Dominum miſerunt opem illius imploraturæ. Domine, eidem nunciari juſſerunt, ecce quem amas, infirmatur. Ipſe etiam inquit Evangeliſta, S. Chryſoſtomus addit, a Jeſu Lazarum, ſororeſque ejus amatas fuiſſe, per hoc volens innuere, mirum eſſe non debere, ſicubi amici Dei morbis, aliiſque infirmitatibus laborare videntur.

Quibus Deus ſibi gratias haberi propter beneficiũ quod confert reddens valetudinem.

Memento pauperis illius Samaritani, qui cum novem aliis leproſis, ſibi ſimilibus, ad Salvatorem acceſſit, curationem ſuam impetraturus, & qui lepra mundatus unus ex omnibus reverſus eſt, ut Benefactori ſuo gratias ageret. Fides, & gratitudo hominis adeo viſæ ſunt admirabiles Salvatori, ut eas coram omni populo laudibus celebraverit, & e contra conqueſtus fuerit de aliorum novem ingratitudine, qui cum Judæi eſſent, & ideo majorem fidem, gratique animi ſenſum habere deberent, quam hic alienigena, tamen illius exemplum ſecuti non fuerant. Itaque inter plurimos ægros, qui laborant, ut a Deo impetrent ſanitatem, pauci ſunt, qui damnati votis eidem gratias agant.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum

Morbi efficiunt, ut ueteres veritates recogitemus.

M*iſit Deus ignem in oſſibus meis, & eradivit me*. Thren. 1. Accendit Deus in oſſibus meis febris ignem, atque per hunc eas me docuit veritates, quas ignorabam. Quid hoc ſibi vult? niſi quod cum caro patitur, eamque febris affligit, hæc prohibet, ne corpus in vitium feratur; corrigit errores illius, & oculos aperit, ut videat inviſibilem Deum, qui illud jam jam puniturus eſt, ut coram ſuprema hac majeſtate humiliatus, nihil ardentius optet, quam a prava recedere via, ut bonam amplectatur. Præſertim vero morbi in mentem revocant cęleſtes veritates, de quibus ne cogitabamus quidem, cum bona valetudine perfruerenur. Efficiunt, ut nos mortales eſſe meminerimus; nobis admovent mortem, quam veluti remotiſſimam arbitrabamur; nos admonent, ut æternitatem cogitemus: mundi hujus vanitatem oſtendunt, ac ſenſibili lingua dicunt futurum ut brevi prodeundum nobis ſit, & coram ſupremo judice de omnibus actionibus noſtris rationem reddituri.

Fateri debemus nos meritos fuiſſe ſupplicium, quo a Deo ſuimus affecti.

Peccavi, & vere deliqui, & ut eram dignus, non recepi. Jobi 33. Peccavi, Domine, cumque graviſſimæ ſint iniquitates meæ, quantumvis magna videantur mala, quibus me percutis, hæc ſemper tamen ſunt minora ſceleribus meis. Hunc habere debemus ſenſum in iis morbis, quibus a Deo percutimur, & quos habere debemus tamquam ſcelerum noſtrorum pęnas; ita ut benedicere debeamus clemētiſſimę Domini miſericordię, qui videns, nobis ſatis animi non eſſe, ut ex nobis pœnitentiam agamus, hanc nobis illius agendæ occaſionem procurat. Amanda eſt bonitas, & indulgentia Domini permittentis, ut morbus hic (licet voluntarius non ſit, immo neque nobis integrum ſit ab eo immunes eſſe, & licet nihil intentatum relinquamus, ut ab eo liberemur, vel ut illi ſaltem aliquod ſolatium afferamus) permittentis, inquam, ut fiat quodammodo voluntarius, & aptus non ſolum ad ſatisfaciendum pro peccatis noſtris, verum etiam ad æternam nobis felicitatem promerendam, ſtatim ac illum cum ſubmiſſione divinæ voluntati recipimus, atque patienter toleramus. Denique noſtras eum Salvatoris paſſionibus debemus conjungere, ut per meritum paſſionum ejus noſtrarum defectui ſuppleamus, quæ nihil habent dignum propter quod illi offerantur.

Quomodo virtus in infirmitate perficiatur.

Virtus in infirmitate perficitur. 2. ad Corinth. 12. Hæc Sancti Pauli verba non melius applicari poſſunt, quam corporis ægritudinibus, quæ ſigna ſunt, certaque argumenta infeliciſſimæ conditionis noſtræ. Verum animadvertendum eſt, ab Apoſtolo nullam peculiariter virtutem deſignari, ut intelligamus, in morbis virtutes omnes exerceri, & perfici poſſe. Et ſane Dei amor ibi perficitur amorem proprium mortificando, ac deſtruendo; charitas, diſcendo quomodo alienorum malorum miſereri debeamus; obedientia, noſtram divinæ voluntati conformando; patientia, alacri animo graviſſimos dolores perferendo. Verbo, virtutes omnes morales, ſimiles auro, quod per ignem probatur, eo majorem nitorem, meritumque adipiſcuntur, quo majores obices illis ſuperandi ſunt, & fortiores hoſtes profligandi.

Submiſſio Divinæ voluntati in morbis.

Ecce quem amas, infirmatur. Joan. 11. Hæc verba Deo cum humilitate dici poſſunt: Domine, quem amas, infirmatur. Non rogo te, ut me ſanes; rogo ſolum, ut eo in ſtatu, in quo ſum, oſtendas me a te amari; certus enim ſum, a te, qui diliguntur, non derelinqui. Da mihi, quod me omnium maxime decet; hoc mihi procul dubio dabis, quidquid enim in me a te fluit, non niſi amoris tui erga me effectus eſſe poteſt: etenim per hunc amorem tibi placuit me ex nihilo educere; & ſi corpus, ſi animam habeo, omnia huic eidem amori debeo. Verum memento, Domine, corpus hoc, quod eſt opus manuum tuarum, corpus hoc inquam viribus exhauſtum, & languens non aliud expectare, quam mortem. Si volueris, illi reddes bonam valetudinem, ut eadem in tui ſervitio maxime utatur. Sed quodcumque jubeas, oſtendere volo, me tui amore ſucenſum eſſe; te amare volo, uti me amas; æque & bona, & mala uſus valetudine tibi cupio inſervire.

Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte. Matth. 26. Æger ægritudinem ſuam reſpicere poteſt ſub amariſſimi calicis imagine, quidquid acerbiſſimum eſt continentis; capitis dolores, horrores ex frigore, ardoreſque febrium, ſitim, faſtidium, laſſitudinem, ferme jugem importunitatem catharticorum, ſanguiniſque miſſionum: atque hæc omnia ſimul ſpectans ad æternum Patrem confugiet cum ſubmiſſione, & confidentia dicturus illi: Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte; neque ſinas morbum hunc ad mortem uſque procedere. Attamen tua potius voluntas fiat, quam mea; hoc unum opto, ut quodcumque tibi placuerit adimpleatur.

In morbis ad Deum præſertim confugiendum eſt, ut animæ ſalutē impetremus.

Neſcitis, quid petatis. Matth. 20. Ex Medico veſtro ſalutem petitis; at neſcit ille, utrum vobis ſit neceſſaria; fortaſſe valetudo, quam vobis procurat, futura eſt æterna damnatio veſtra. Neſcitis, quid petatis; & ille neſcit, quid vobis concedat; ſed magnus animarum æque ac corporum Medicus ſcit, quid vobis neceſſarium ſit; non reſpicit ſolum corporis veſtri ſanitatem, ſed multo magis ſalutem animæ veſtræ conſiderat. Non ex febri, ſed ex ambitione, ſceleribuſque convaleſcere debetis; neque enim Deus corpus veſtrum affligit, niſi ut ſalvet animam veſtram. Ad unum illum igitur nobis confugiendum eſt, unus enim ille novit morbum noſtrum, atque remedium. Fruſtra ægrotantes tantopere laborant, ut ex hominibus aliquam opem accipiant; Deus unus illis mederi poteſt, & niſi potentia, & miſericordia ejus humanis remediis virtutem fuerit elargita, hæc prorſus erunt inu-

tilia

ſilia. Medicorum peritiſſimus, licet Ethnicus, bona fide confeſſus eſt, Dei ſolius manum morbos eucurare; & S. Ambroſius nebulones, & ingratos vocat eos, qui arti, ac ſcientiæ ſuæ morborum curationem referunt acceptam: *Divinæ miſericordiæ munus præripiunt*; Deo ipſi miſericordiam ejus volunt auferre.

Providentia præſcripſit tempus, quo morbus duraturus eſt, & omnia, quæ accidere poſſunt ſymptomata.

Omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuiſti. Sap. 11. Quemadmodum Deus infinita ſapientia ſua, quidquid facit, ita regit, ut ſemper ibi menſura, numerus, pondusque inveniantur, ita hæc tria diligentiſſime ſervat in iis pœnis, ac tribulationibus, quas hominibus immittit. Providentia ejus conſtituit numerum morborum, quibus ante mortem affligendi erimus, numerum dierum, quibus quilibet duraturus eſt, numerum horarum, quibus febrium calor perſiſtet; numerum denique ſymptomatum, quæ toto morbi tempore accident. Hæc omnia præſcripta ſunt, & medici, quæcumque adhibeant pharmaca, numquam hunc numerum augere poſſunt, vel imminuere. Quod ſi quando accidit, ut vel data opera, vel fortuito ægrotantium dies vel imminuant, vel producant, nihil fit ſine divina providentia, quæ omnia prævidit, & quę æque humana utitur induſtria, inſcitia, & improbitate, ut ſua conſilia exequatur. Ad hæc Deus infinite ſapiens appendit, ut ita dicam, in ſtatera morbos noſtros, & juſſu illius vel graviores ſunt, vel leviores; ita ut ſine illo doctiſſimi etiam Medici nequeant vel minimum ægrotanti ſolatium afferre; quod ſi afferunt, hinc accidit, quia ita conſtitutum eſt. Attamen ita res omnes ille diſponit, ut cruces, quas tribuit, quæcumque ſint, numquam ita ſint graves, ut ferri non poſſint.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

AD hoc utiles morbi, ut non peccare liceat, ut non peccaſſe noceat. Auguſtinus.

Naſci hic in corpore mortis, incipere ægrotare eſt. Idem, in Pſalm. 102.

Sic coneris expellere morbum animi, quomodo amicus hujus ſæculi ſolet morbum corporis. Idem, l. 50. Homil. Homil. 38.

Hic ure, hic ſeca modo in æternum parcas. Idem, ibid. Homil. 22.

Novit Deus quid nobis expediat; id tantum agamus, ut cor noſtrum ſanum ſit a peccatis. Idem, tract. 7. in Joann.

Multi accepta ſanitate laſciviunt, qui ægroti caſti erant, ſanati adulteri fiunt. Dum ægrotabant, neminem lædebant; receptis viribus, invadunt, & opprimunt innocentes, Idem, in Pſalm. 97.

Melius eſt ardere flamma febrium, quam igne vitiorum. Gregorius.

Ut qui ex carnis blandimento peccavimus, ex carnis afflictione purgemur. Idem.

Ut pœna præſens ſit finis culpæ præcedentis. Idem.

Infirmitas corporis ſanitas animæ eſt. Idem, l.6. Moral. c.9.

Divina diſpenſatione agitur, ut prolixiora vitia ægritudo prolixior exurat. Idem, Homil. 19. in Evangel.

Omnis divina percuſſio aut purgatio eſt vitæ præſentis, aut initium pœnæ ſubſequentis. Idem, l. 18. Moral. c. 13.

Admonendi ſunt ægri, ut conſiderent quanti ſit muneris moleſtia corporalis, quæ & admiſſa peccata diluit, & ea quæ admitti poterant, compeſcit. Idem, in Paſtoral. 3. part.

Remotis febribus, ceſſantibusque doloribus, ipſa noſtra ſalus ægritudo eſt. Idem, 8. Moral.

Ad ſalutem ea infirmitas fuit, plus aculei quam periculi ferens? hoc eſt quod Deus ait, percutiam & ego ſanabo; percuſſit infirmitate, & ſanavit fide. Ambroſius, in Epiſt.

Quamtamvis afflictionem, quantumvis laborem ſubire eſſe contenta, modo ab æternalibus pœnis libereris. Idem ad virginem lapſam, c.8.

Heu mihi! purgatorium febris. S. Paulinus.

Imbecillitas carnis mentis vigorem exacuit, & afflictis artubus, vires corporis in virtutes transferuntur animarum, ut mihi genus quoddam ſanitatis videatur hominem interdum non eſſe ſuum. Salvianus, Epiſt. ad Cethuram.

Exultet anima læta corpore afflicto, quaſi adverſario ſubjugato. Idem; l. 1. de Provid.

Si ſani erunt, ſancti non erant. Idem, ibidem.

Nunquam, ut puto, habitatione Dei dignior extitiſti, quanto imbecillior corpore, tanto purior ſenſu, vincentibus carnem tuam morbis, mente viciſti. Idem, in Epiſt. ad Cethuram.

Salubris infirmitas, quæ per divinam correptionem, mentem a duritia frangit, & humiliat. Bernardus de interiore domo.

Quoſdam præſciens Deus peccare poſſe, in ſalutem flagellat eos infirmitate corporis, ne peccent: ut eis utilius ſit frangi languoribus ad ſalutem, quam remanere incolumes ad damnationem. Idem, ibid.

Bona eſt infirmitas carnis, quæ perducit hominem ad ſanitatem animæ. Idem, Serm. 43. ad ſororem.

Optanda infirmitas, quæ Chriſti virtute compenſatur! Quis mihi dabit non ſolum infirmari, ſed deficere penitus a me, ut Domini virtutum virtute ſtabiliar? Idem, Serm. 25. in Cantic.

Perfectius eſt adverſa tolerare fortiter, quam bonis operibus inſudare. Sanctus Bonaventura, de gradibus virtut. c.27.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia penu ad hoc argumentum depromi valeat.

De morbis generatim.

NEmo unus eſt, qui neſciat, quid ſit ægritudo, & quilibet de hac ſermonem habere poteſt, ſeu quia ægrotavit, ſeu quia vidit ægrotantes. Ideo inutile eſt illius definitionem inquirere, quæ varia eſſet pro varietate infirmitatum corporis, quibus noſtra patet natura. Dicere ſatis eſt corpus humanum tot ex partibus morbo afflictari, quot ſunt in eodem partes. Supremus artifex noſtra effinxit corpora ex tot humoribus, facultatibus, organis, ut eadem variis ad vitam neceſſariis functionibus exercendis idonea faceret, ut difficile ſit hæc omnia diu conſervari, quin aliquam patiantur immutationem. Cum ex limo terræ Deus primum efformavit hominem, corpori illius ſuapte natura fragili, atque mortali ſupernaturalem contulit virtutem, propter quam illius temperamentum ſemper ęquale, ac immutabile permanere debebat; verum hoc illi privilegium ademptum fuit in inobedientiæ pœnam; & corpus quod numquam vel ægritudini, vel morti fuiſſet obnoxium, ad naturalem ſuam conditionem redactum cępit experiri vitæ hujus miſerias, quæ totidem ſunt diſpoſitiones morti.

Variæ rationes, ſub quibus morbus conſiderari poteſt.

Morbus conſiderari poteſt 1. vel tamquam effectus originalis peccati, quod naſcendo contraximus, & quod tamquam funeſtam protoparentis noſtri hęreditatem accepimus. 2. tamquam pęna, quam nobis divina imponit juſtitia pro peccatis, quæ patravimus. 3. tamquam effectus flagitiorum noſtrorum. 4. tamquam periculum noſtræ fidelitatis, atque virtutis, quam Deus vult exercere. 5. tamquam remedium morbis animæ, quos Deus ſæpe corporeis ægritudinibus curare deſiderat. 6. tamquam monitum, quo nos expergiſcitur Deus, ut mortem cogitemus, cujus quidam veluti præcurſor eſt morbus. Variæ hujuſmodi rationes, ſub quibus morbum ſpectare poſſumus, varias innuunt diſpoſitiones, cum quibus illum recipere debemus, ubi divinę placuerit providentiæ illum nobis immittere, & uſum in quem illum debemus convertere.

Corporis morbi ſunt innumeri.

Quis numerando conſequi poſſet morbos omnes, quibus homo eſt obnoxius? quandoquidem nulla eſt adeo exigua corporis noſtri pars, quæ ſuum, immo plures ſimul non habeat. Omnes iſtæ infirmitates, quibus obnoxii ſumus, ſunt effecta vel originalis

peccati, vel actualium criminum, quæ committimus, & quæ Deus nonnumquam in hac vita punit quemadmodum punitum fuit peccatum illius, qui octo ac triginta annos ſecus oram Piſcinę jacuerat, & cui Salvator Joann. 5. dixit: *Ecce ſanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*, hoc verbo ſignificans, languorem hunc peccati ejuſdem pœnam fuiſſe. Verum ſi corporis morbi numero carent, pauciores non ſunt animæ morbi; etenim quamvis indiviſibilis ſit, ac partibus careat, ac in ea non niſi intellectus, & voluntas diſtinguantur, in intellectu tamen tot eſſe poſſunt morbi, quot errores, & in voluntate tot infirmitates, quot affectus inordinati. Hic de corporeis tantum infirmitatibus loquimur; de morbis enim animæ locuti ſumus, cum de quolibet vitio ſingillatim loqueremur.

Corporales morbi aliquam habent cum morbis animæ rationem.

Quælibet corporalis infirmitas peculiarem habet rationem cum aliqua ſpirituali infirmitate, quemadmodum Sancti Patres animadvertunt in iis morbis, quibus Salvator medebatur, dum verſaretur in terris. Exempli gratia cum cæcis viſum reddebat, innuebat ſe veniſſe ad ignorantiæ noſtræ tenebras diſſipandas, genteſque ad evangelii lumen convertendas. Cum ſurdis aures aperiebat, ſignificabat eos, qui antea aures obſtruxerant voci Dei, eamdem mox audituros, & ex ea fructum percepturos. Cum mutorum linguam ſolvebat, portendebat non multo poſt adfuturos Concionatores, qui prorſus divina eloquentia Cęli veritates nuntiarent. Cum claudos ambulare efficiebat, docebat, ut ad Cœlum perveniamus, in viam mandatorum eſſe progrediendum. Cum leproſos mundabat, indicabat, ſe unum peccata noſtra delere, animamque expiare poſſe. Et quoniam accidit plerumque, ut poſtquam juſtificati fuerimus in quemdam languorem decidamus, qui efficit, ut remiſſius in bonorum operum exercitatione agatur, reddidit motum pluribus languentibus, & paralyticis, ut ſignificaret, per gratiam ſuam nos futuros alacres, ac vigilantes, atque ferventius opera pietatis operaturos.

Divinum de nobis conſilium, cum nobis morbos immittit.

Quemadmodum bona valetudo Dei donum eſt, ita alterum & mala eſt, & hanc ille nobis immittit, ut infirmitatem noſtram agnoſcamus, ut a terrenis rebus, ſenſuumque voluptatibus divellamur, ut atteramus, & imminuamus vires pernicioſiſſimi inimici, qui caro noſtra eſt; ut reminiſcamur hic in exilio nos eſſe, & Cęlum veram eſſe patriam noſtram, utque tandem ea omnia percipiamus bona, quæ ex morbo recipiuntur, ubi hic tamquam divinæ manus donum conſideratur. Effectus eſt magnæ virtutis conſummatæque pietatis Deo gratias agere ob ea mala, quibus nos percutit.

Rationes, propter quas Deus morbis patientiam juſtorum exercet.

S. Chryſoſtomus plures animadvertit rationes, propter quas Deus morbis juſtorum patientiam exercet, quarum hæ potiſſimæ ſunt. Prima, ut magna illa, quæ per ipſos operatur Omnipotens, his ſuperbiendi occaſionem non tribuant; ſed ut ex malis, quæ patiuntur, ſuam intelligentes infirmitatem humilientur, ac ſe ipſos coram Domino annihilent. Altera eſt, ut illi omnes, qui teſtes ſunt heroicarum actionum, & miraculorum eorumdem eos videntes communibus obnoxios infirmitatibus, agnoſcant illos ejuſdem eſſe naturæ, ac cæteros homines, & ſi quid mirum, & præter humanas vires ab illis fieri viderint, intelligant, non illis, ſed Deo gloriam eſſe referendam. Tertia ut Deus in illis gratiæ ſuæ virtutem oſtendat, qui per adeo infirma inſtrumenta tot mirabilia operatur, ſupplens virtute ſua defectui virium eorum. Quarta, ut mundus admiretur horum hominum adeo generoſorum patientiam, & puritatem, qua Deo ſerviunt, propter ipſum, non autem propter ſolatia, quibus ab illo cumulantur. Quinta, ut oculos aperiamos conſideraturi coronas, quas illis in æternitate reſervat, & gloriam, qua illos poſt ſæculorum finem remunerabitur. Sexta, ut Sanctorum exempla nos conſolentur, ſi paribus affligamur calamitatibus. Septima, ut cum tantorum virorum nobis proponuntur exempla, qui iiſdem ac nos obnoxii ſunt infirmitatibus, recordemur, ſi paſſionum ipſorum participes fuerimus, coronarum quoque, & meritorum conſortes futuros. Octava, ut diſcamus veram hujus vitæ felicitatem in valetudine bona nequaquam contineri, uti neque in ſolatiis, & voluptatibus.

Quomodo omnes in morbis gerere debemus.

Cum omnes homines inter infirmitates, & languores, quibus eorum corpora conficiuntur, & abſumuntur, hilari, lætoque animo eſſe nequeant, illos ſaltem patienter ferre debent divinæ voluntati ſubmiſſi, & præſtolantes donec ad ſublimiorem perfectioris apicem poſſint attolli. Pro virili queſtus, & lacrymæ ſupprimendæ ſunt; noſque cogitare debemus tamquam argillam in manu Dei, quam per fornacem traducit, ut illam purificet, & ex ea vaſa in honorem, inſtrumentaque effinget, quæ æternorum conſiliorum ſuorum perfectioni deſerviant. Nobiſmet ob oculos ſtatuere debemus plurimorum ſanctorum exempla, qui inter graviſſimos dolores, atque cruciatus invictam præ ſe tulere patientiam.

Generalis diſpoſitio, qua morbos ſuſcipere debemus.

Hæc ea eſt diſpoſitio, qua eſſe debemus, ut morbos doloreſque, uti chriſtianos homines decet, perferamus. Hæc omnibus fidelibus convenit ſine ullo ætatis, ſexus, & conditionis diſcrimine. Illis perſuaſum eſſe debet, ſe hæc mala meritos fuiſſe, ac ſpiritu pœnitentiæ ſe ſe illis ſubmittere debent; atque ea ſpectare tamquam media, quæ illis ſuppeditat Deus ad peccata ſua redimenda, & juſtitiæ illius ſatisfaciendum. Conſtans eſt, infirmitates, & morbos, quibus modo affligimur, effectum eſſe peccati, & ſi originis noſtræ innocentia nequaquam interiiſſet, nos ſemper iiſdem immunes fuiſſe futuros. Docet Sanct. Auguſtinus futurum ut Dei juſtitia pati nequaquam poſſet, ut homo, qui ejuſdem ferebat imaginem, hæc pateretur mala, niſi hic per ſcelus ſe ipſum de gradu dejeciſſet, atque in aliquam prius iniquitatem cecidiſſet. Inde autem, neceſſaria illatione, ſequitur, morbos reſpiciendos eſſe tamquam peccati pęnam, cum pęnitentiæ ſpiritu eſſe perferendos, atque profunda cum humilitate ſubeundos. Conſiderandos eſſe non ſolum tamquam ſatisfactionem, quam a nobis exigit Deus, verum etiam tamquam remedium, quod nobis offert, ut nos ab omnibus malis eripiat. Fatendum eſſe, omnipotentem illius dexteram nos per miſericordiam punire, ut ad nos revertamur; dum morbo laboramus adhibendam eſſe eam lenitatem, docilitatem, & obedientiam, quæ pęnitentibus convenit, qui ſupernam Dei miſericordiam flectere, & ab ipſo perfectam reconciliationem obtinere contendunt.

Defectus in morbis vitandos.

Defectus in morbis vitandi hi ſunt: 1. impatientia, murmur, quæ efficiunt, ut meriti occaſio nobis fiat peccati materia. 2. Immoderata inquietudo, ac nimis urgens valetudinis recuperandæ deſiderium; nam quamvis permittat Deus, ut quæratur, optetur, procuretur; hoc ſemper tamen fieri debet cum modo, ac ſubmiſſione divinæ providentiæ mandatis. 3. Querela, iracundia, ac impetus in eos, qui nobis inſerviunt.

Remedia contra murmur, alioſque defectus.

Remedia contra murmur, alioſque defectus, hæc ſunt, 1. ſe ſe comparare cum omnibus, qui patiuntur, & cogitare, illos plus pati, quam nos, & ab illis Deum minus læſum fuiſſe, quam a nobis. 2. Dolores, & paſſiones noſtras cum doloribus Dei innocentis, atque impeccabilis conferre. 3. Illas conferre cum inferni cruciatibus, quos meriti ſumus. 4. Comparare illas cum beneficiis Dei, quibus toto cęlo ſuperantur, & cum S. Job dicere: Si bona a Dei manu recipimus, mala quare non recipiamus? 5. Illas cum cęleſtis felicitate comparare, & cum Apoſtolo dicere: non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Momentaneum hoc, & leve noſtræ tribulationis æternum gloriæ pondus operatur in cęlis. 6. Se ipſos confirmare ſpe auxilii, quod nobis in neceſſitatibus Deus pollicetur.

Fructus, & bona patientię in morbis.

Primum, quod ægris repræſentari oporteat, ut aliquod illis præbeatur ſolatium in iis doloribus, in quibus ſunt, ac in eo ſtatu, in quo bonis operibus vacare non poſſunt, hoc eſt; patientiam videlicet infinita afferre bona, & quacumque affligemur infirmitate, per hanc virtutem omnia nos poſſe munera noſtra obire. Inſignes reportare poſſumus de ſalutis noſtræ inimicis triumphos, magnos in perfectionis via progreſſus

greſſus

greſſus efficere; verbo, generalis, & efficax nobis ſuppetit ratio, qua adimplere valeamus quidquid ad Dei honorem, proximi utilitatem, ac ſpiritualem profectum noſtrum pertinet.

Morbi funt in ordine providentiæ erga electos.

Sapientiſſimæ Dei providentiæ effectus eſt, qui ſciens quamplurimos in gravia ſcelera ruere, quia valetudine, viribuſque ſibi traditis abutuntur, vel prænoſcens futurum ut ſi eorum valetudinem ſartam tectam ſervaverit, illos damnatum iri; moleſtas illis ægritudines immittit, ut ab hoc malo eos tueatur, atque ut per patientiam illi ingentem gratiarum numerum mereantur; re enim vera nihil morbis aptius eſt ad corpus domandum, coercendas cupiditates, ac prohibendum, ne appetitus rationi dominetur.

Nobis ſolatio eſſe debet, atque ob id gratiæ immortales agendæ ſunt, quod nobis Deus morbos tamquam purgatorii ſpeciem quamdam adſcribit; ubi levi damno juſtitiæ ipſius ſatisfacere poſſumus; cui in altera vita ſummo rigore ad noviſſimum uſque quadrantem erit ſatisfaciendum. Præterquamquod anima in purgatorio non niſi pro ſe ipſa ſatisfacere poteſt, & nequit aliis paſſionum ſuarum fructum applicare; ſed in hoc mundo qui aliquo affligitur morbo, diuturna patientia adeo optimum ſibi congerit ſatisfactionum theſaurum, ut non ſolum omnia debita ſolvat, verum plurima illi ſuperſint, quibus pro aliis pluribus ſatisfaciat, & commune Eccleſiæ theſaurum augeat. Itaque ſi patienter violentum febris acceſſum pateris, atque ad purgatorii animam transferre vis ſatisfactionem, quam per patientiam acquiris; fieri poteſt, ut illius debitum ex aſſe perſolvas, eam ex flammis eripias, illique cœli januam aperias, ubi jugiter Deum pro benefactore ſuo deprecetur.

Quæ Deo ſatisfactio præbetur ab iis, qui patienter morbos ferunt, Deo acceptior eſt, nobiſque utilior, quam quæ ab iiſdem in purgatorio redditur.

Ad ægrotantium ſolatium operæ pretium eſt animadvertere ægritudines non ſemper eſſe criminum pœnas, caſque a Deo ſæpe immitti, ut gloria ſua magis elaceſcat atque ut Electorum ſuorum periculum faciat. Hoc Salvator ipſe nos docuit, quia reſpondens Diſcipulis ſuis quærentibus, quia homo quidam, qui ſecus viam ſedebat, cæcus eſſet: *Neque hic peccavit*, inquit ille, Joann. 9. *neque parentes ejus, ſed ut manifeſtentur opera Dei in illo*. De Lazari quoque morbo ait: Joann. 11. *infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei, ut glorificetur filius Dei per eam*. Hinc eſt, ut quamvis juſti non omnino ſint ab omni crimine immunes, attamen ſæpe eo modo afflicti videntur, quo non niſi nequiſſimus aliquis peccator videretur affligendus.

Quoſdam morbos immittit Deus, ut majorem gloriam recipiat.

Veri ſervi Dei in morbis ſuis diligentiſſime cavere debent, ne infirmitas corporis ſpiritus relaxationem gignat, & ne anima infirmata naturalem requiem ſuam in ſenſuum ſolatio recipiat. Tunc conſtanter Deo adhærendum eſt, ſanctorum more, quin naturali neceſſitati plus tribuatur, quam ratio, ac virtus permittant. Qui naturæ infirmitates & gratiæ indolem norunt, his mirum non videbitur, quod Sancti morbis ſuis mortificationem, ſi ferre eam valeant, adjiciunt, quia natura toto pondere ſuo ad ſolatium fertur; opus eſt, ut gratia illi pœnitentiæ exercitationem objiciat.

Periculum eſt ne ex virtute in relaxationem lapſum fiat.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, & Concionatoribus recentioribus loci hujus argumenti.

QUis Cœleſtis Patris providentiam non admirabitur in morbis, quibus juſtos angit, & peccatores? Quemadmodum plurimos illis, & paucos his, illis graves, his leves, aliis diuturnas, aliis breves, aliis in hac, aliis in alia corporis parte dolores immittit; ſemper tamen ad majus ſpirituale bonum Electorum ſuorum; ita ut ille morbus, qui, ut ita dicam, tibi in partem contigit, ſit medium illud, quod pro ſalute, ac perfectione tua amabilis hæc elegit providentia. Cogita ergo, illum, a quo patientia tua hoc pacto exercetur, Deum eſſe infinite ſapientem, mala tua interna licet, atque ſecreta videntem? eorum cauſas, ac remedia ſcientem; vires tuas, & eas, quas

Dei providentia ſe prodit in morbis, quibus homines angit.

per gratiam ſuam tibi conferre poteſt, agnoſcentem, eum demum, quem nihil latet; ita ut numquam periculum facturus ſit virtutis tuæ, quin ſciat, quomodo eadem uſurus ſit. Paſſiones tuas ſemper viribus tuis accomodat, & numquam tibi bonam valetudinem denegabit, cum illam, præ malis, tibi magis erit profutura. *Ludovicus a Ponte, in libro, cui titulus, Bona morborum, & afflictionum.*

Novit Deus, cujus menſuræ ſit calix, quem ægrotanti præparavit; & quidquid fiat, fieri nequit ut illius menſuræ quidquam vel addatur, vel detrahatur. Itaque calix vel magnus ille ſit, vel exiguus, vel mero plenus, vel mixto, vel magis amarus, vel minus, hæc omnia, ab eo proficiſcuntur, qui ut cum propheta loquar, *nobis potum dat in lacrymis in menſura*. Quomodo ergo tu, qui nihil aliud es, quam infirmitas, ac imbecillitas, cum te malum urget, dolori te tradis? An neſcis nihil eſſe, ubi Deus diligentius numerum, pondus, menſuramque ſervet, quam in morbis? Si nimius tibi videtur dierum, & horarum numerus; ſi nimis grave pondus; ſi nimis magna menſura, cogita eum, qui regit omnia, Patrem, Medicumque tuum eſſe. Cogita, ipſum in iis omnibus, quæ facit, ſibi tuum bonum proponere, unicum illius conſilium eſſe medendi tibi, expiandi animam tuam, tibique ad æternam beatitudinem viam ſternendi; ſi aurum, atque argentum perfecte munda non ſunt, niſi per ignem fuerint traducta, & ſi ad aurificem ſpectat judicare quamdiu in fornace debeant permanere; quo potiori jure opus eſt, ut te Deus morbis probet, ac in fornace tamdiu relinquat, quamdiu tibi illic permanendum eſſe cenſuerit, ut inde auro, argentoque purior egrediatis? *Idem.*

Morbus eſt calix à quem nobis probat Deus, qui illius menſuram nobis neceſſariam agnoſcit.

Duæ ſunt viæ prorſus diverſæ, per quas conſuevit Dominus electos ſuos ad eumdem finem, chriſtianam videlicet perfectionem, adducere. Aliis quidam validum tribuit temperamentum, valetudinem nullis umquam laboribus atterendam, ut exterioribus operibus vacent, in quibus non minimam partem corpus habet, & aliis etiam, quæ licet ſpiritus magis propria ſint, numquam tamen melius, neque facilius exercentur, quam cum corpus robuſtum eſt, ac bene valet. Alios vero e contra morbis, ac doloribus obruere velle videtur; ſed in languentibus corporibus ita ſpiritum eorum confirmat, ut eos pares efficiat virtutibus maxime heroicis exercendis, quæ numquam ſine patientia inveniuntur; nam uti Sanct. Jacobus cap. 1. ait, *patientia opus perfectum habet*. Itaque jure dici poteſt, pati quodammodo eſſe operari, & perfectum illum eſſe, qui actionem cum patientia conjungens æque & infirma, & bona valetudine in virtutibus creſcit. *Idem cap. primo.*

Deus ad ſanctitatem alios quidem per bonam, alios vero per malam valetudinem adducit.

Bene utentes valetudine, quam a Deo recepimus, ſatis validi erimus, ut affectus noſtros ſuperemus, de dæmonibus triomphum referamus, ac vincamus vitia ipſis etiam exercitibus magis terribilia, & ut magnas res non hominibus minus utiles, quam Deo glorioſas exequamur. Sed animæ noſtræ corruptio tanta eſt, ut ſæpe ad Deum laceſſendum ea abutamur valetudine, quam ille nobis conceſſit, ut eidem ſerviamus, & quin viribus noſtris utamur ad virtutum acquiſitionem, eaſdem impendamus ad vitia fovenda, impudicitiam vero præſertim, ac intemperantiam, quæ a S. Gregorio carnalis vitiis dicuntur, quia regnant in carne, ac ſenſuum dumtaxat voluptatem inquirunt. *Idem.*

Homines vulgo abutuntur valetudine quam illis tribuit Deus.

Morbi ut plurimum in ægrotantibus eumdem effectum obtinent, ac jejunia aliaque corporis mortificationes in iis, qui bona valetudine utuntur; ſed modo tutiori, perfectiorique. In illis enim propria voluntas, non magis quam vana gloria, nullam habet partem; & ſi carnem affligunt, multo magis ſpiritum mortificant. Quod ſi ex ſe voluntarii non ſunt, fiunt tamen aliquo modo per gratiam, quæ id quod neceſſarium eſt, in meriti materiam convertit, & quæ Sanctos ita confirmat, ut non ſatis contenti malorum, quibus a Deo probantur, ultro illis plures alias mortificationes adjiciunt. *Idem.*

Morbi ſupplent mortificationibus, quas bene valentes exercere poſſunt.

Præter lucrum, quod per patientiam in morbis refertur, licet ægri, lucrari poſſumus quidquid bonis lucraremur operibus, quæ a nobis bene valentibus efficerentur. Mementote legis, a Davide latæ, cum milites neſcio qui exantlatis laboribus feſſi exercitum ſequi non potuerunt citato agmine Amalecitas perſequentem. Sapiens ille imperator præcepit, ut licet illi in via ſubſtitiſſent, eo quod illis vires deficerent, in prędæ partem vocarentur, æque ac illi, qui hoſtem fuiſſent perſecuti, eumque occidione deleſſent. 1. Reg. 30. Non amittitis meritum, neque mercedem ſanctorum operum, quæ ab aliis fiunt, ſi vobis ſincera voluntas eſt eadem faciendi, ac facultas tantummodo deeſt. Etenim ante Dei tribunal voluntas, & effectus æquam ſortiuntur mercedem, cum agendi tantum impotentia nos ab agendo diſpenſat. Si ergo cum ſano eſtis corpore xenodochia inviſere, pauperibus inſervire, prolixas preces fundere vobis in more eſt, & ſi affecto corpore eodem vos agi ardore ſentitis, ut iiſdem bonis operibus operam navetis, eorumdem meritum obtinetis, & huic recens accedit, humilis nempe in malis veſtris patientiæ. Fovere poteſtis ardens deſiderium in partem accedendi eorum omnium, quæ a juſtis bona fiunt, audiendi Miſſam cum iis, qui ſacris interſunt myſteriis, pauperibus inſerviendi cum inſervientibus, ægros, captivoſque cum inviſentibus inviſendi. *Idem c.* 3.

Morbos ſpectare debemus tamquam pœnas, eaſque cũ pœnitentiæ ſpiritu recipere.

Quamquam verum ſit, Deum nonnullis morbos immittere hoc uno conſilio, ut majorem ipſe gloriam recipiat, eorumque virtutem periclitetur; attamen non deeſt nobis occaſio credendi, noſtros juſtas eſſe criminum noſtrorum pœnas, cum eorum, quæ nobis explorata ſunt, tum eorum, quæ latent, cum ignorare nequeamus in ſingulas horas a nobis Deum lædi. Idcirco ars præſtantiſſima morbos patienter ferendi, eſt illos in ſpiritu pœnitentiæ ſubire. Hoc quodammodo mala noſtra lenit, & ut ita dicam faſcinat, quia hoc Spiritu Dei punitionem recipientes conſolamur, ſpe futurum ut aliquando æterna requie perfruamur. *Idem*.

Morbi nos monent, ut mortem cogitemus.

Morbus nonnumquam Dei monitum eſt, ut mortem cogitemus, cujus in juventutis flore, virum æque valetudinis robore facile obliviſcimur. Morbi ſunt tamquam totidem mortis oppugnationes, quarum aliqua tandem expugnabimur. Hi ſunt tamquam citationes, quibus ad ſupremum Judicem accerſimur nulluſque morbus eſt, qui lethalis fieri non poſſit, & qui non compellere debeat, ut noſmet morti diſponamus. *P. Nepueu, libro cui titulus: Modus ſe ſe præparandi ad mortem*.

Deus morbos permittit ut reſipiſcamus.

Cogitas tibi magnum annorum ſupereſſe numerum, at permiſit Deus, te morbo afflictari, ut intelligas nihil incertius eſſe, quam vitæ diuturnitatem, eamque fortaſſe breviorem futuram. Inani tumes gloria, ac inſana præſumptione te ſupra cæteros attollis; at ille morbis utitur, ut tuam conterat ſuperbiam; geſtit enim ſuperborum capita humiliare. Vitæ hujus deliciis te ingurgitas, quin ullam ſerves menſuram; at ille tuis voluptatibus immiſcet amaritudinem, male affectam tribuens valetudinem, ſexcentaſque infirmitates, quæ prohibent, ne te tuis abdas voluptatibus, quas tanta aviditate conſectaris. *Pater a Ponte c. 3. de bonis morborum*.

Criminum noſtrorũ cogitatio morbos noſtros efficere debet leviores.

Cogita quantum Dei miſericordia eas mitiget pœnas, quibus ejuſdem juſtitia noſtras punit iniquitates. Illas ita moderatur, ut ſupplicium numquam ſit crimini par. Ne diceris ergo ſolum cum bono latrone, *nos quidem digna factis recipimus*, ſed potius dic, quod in Job c. 33. ſcriptum eſt; *Peccavi, & vere deliqui, &, ut eram dignus, non recepi*. Heu! ſi intelligeres quam pœnam mereatur, qui mortale peccatum committit, qui infinitam Majeſtatem lædit, qui Creatorem ac ſupremum ſuum benefactorem offendit, cui ſexcentas ob cauſas inſervire debet! Fatereris procul dubio, tibi licet perferres quidquid morborum, dolorumque perlatum ſuis, ac perferetur umquam, id tamen nimis parum fore pro tui criminis ſatisfactione. Cur ergo quereris de iis, quæ levia ſuffers, quaſi nil gravius mereteris? Ne ſpectes quantum pœnarum tibi injiciat Deus, ſed quantum tibi remittat, atque tunc Deo gratias ages pro malis infinita durationis, ac infinite magnis, a quibus te liberat, potiuſquam conqueraris de breviſſimis, atque leviſſimis, quibus te angit. *Idem*.

Morbi nobis loco purgatorii ſunt in hac vita.

Cogitare debemus duo eſſe Purgatoria a Deo pro peccatorum noſtrorum expiatione deſtinata; ſubterraneum alterum pro animabus corpore exutis, alterum ſuper terram pro viventibus, quos Deus variis morborum generibus probat; & duo hæc purgatoria aliqua in re ſibimet invicem præſtare. Primum illud habet hoc boni, quod ibi periculum abeſt impatientiæ, vel criminis alicujus; at hoc habet male ut quamvis plurimum feratur, nullum acquiritur meritum, nullus ſeu gratię, ſeu gloriæ gradus comparatur; cæterum vero Dei amor, qui ibi numquam deeſt, ſemper in violento ſtatu eſt, & anima nonniſi cum dolore videre poteſt, pœnas ſuas æque magnas, & inutiles eſſe. At vitæ hujus purgatorium prorſus eſt aliud. Re quidem vera impatientiæ hic ſumus obnoxii, plurimiſque patemus infirmitatibus, quæ vulgo ægrotantibus communes ſunt, quamvis ad eas evitandas gratia non deſit; at viciſſim plurimam habemus facilitatem in ſceleribus omnibus capiandis; patienter enim dolorem ſatis levem, brevemque ferentes magis divinæ ſatisfacimus juſtitiæ, quam per diuturnas, graviſſimaſque alterius vitæ paſſiones: ac una febris nobis pro uno Purgatorii menſe, vel anno poteſt computari. *Idem*.

Morborũ una leve ſolatium eſt cogitatio malorum, quæ damnati in altera vita patiuntur.

Memento, quod ſi damnatus in hunc mundum reverti poſſet, eique experto horribiles vitæ alterius cruciatus, non aliud perferendum eſſet, quam quod in acerbiſſimis patimur morbis, ut mox æterna felicitate perfrueretur, pro nihilo pœnas omnes haberet, Deoque gratias ageret, qui infernum ipſius in adeo mite purgatorium convertiſſet. Cur ergo de tuis infirmitatibus quereris? Cur illi gratias non agis, quod es adeo terribilibus ſuppliciis liberaveris? Itaque cum iterato febrium ardore torqueberis, ſtatue tibi ante oculos æternum ignem, cui eſſes non ſecus ac epulo nequam adjudicandus. Cum te febrilis acceſſus corripuerit, cogita flammas, quibus excruciabatur ille, qui non aliud quærebat ſolatium, quam aquæ guttam, quam obtinere non potuit. Cum moleſta vigilia inſomnes te coget ducere noctes, quæ nimis diuturnæ videbuntur, finge tibi æternas tenebras, quibus impii inſepulti ſunt citra ſpem ulterius lucem videndi; & noctes hybernæ breves tibi erunt. Cum pertæſum tibi fuerit cubilis tui licet molliter ſtrati, infernum cogita, & credes tecum loqui Iſaiam cum dicit: c. 14. *Subter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes*. Totus tuus ſabum erit, & lues, vermes erunt tibi pro culcitra, qui depaſcent viſcera tua, quin ne unum quidem quietis momentum tibi relinquant. Alias ſimiliter conſidera pœnas, quibus impii in inferno damnati ſunt, & quæ nullam habent rationem cum illis, quas pateris, ut cum illis ſimul, ex collatæ, quibus afflictaris, leves, dulceſque tibi videantur; atque ita lætaberis quod leviores perpeſſus gravioribus careas. Dominus enim pollicitus eſt, pro ſcelere eodem nequaquam duplici pœna torquendum eſſe peccatorem, ac ſe nequaquam puniturum æternis ſuppliciis, qui vitæ hujus infirmitates patienter pertulerit. *Idem*.

In morbis manifeſta habemus indicium, quod a Deo non negligimur.

Sapiens hortatur, ne in morbis abjicias animum, neve credas, quia bona tibi deeſt valetudo, ideo minorem te exiſtimationem mereri: Salvator enim tanto amore proſecutus eſt, tantoque in pretio infirmos habuit, ut non minus eorum, quam ſuis, malis ſe affectum oſtenderit, eoſque tamquam ſe ipſum haberi voluerit; juxta ea verba, quæ in noviſſimo judicio proferet: infirmus eram, neque dignati eſtis me inviſere. Hoc in ſenſu illi dicere poterimus, o Salvator! ſi te tantum malorum hominum miſeret, ut præcipias ſervis, amiciſque tuis, ut me ægrotantem inviſant, atque ſolentur, tu quæſo per te ipſum me viſita, neque ab hoc lectulo, cui me confixiſti, recede; ſi enim tu unus me deſeris, omnes omnium hominum viſitationes parum mihi afferent ſolatium; at quantum-

vis

viſ parum, inde recipiſtis, ſatis, ſuperque mihi erit ſi in mecum fueris. *Idem.*

Veri Chriſtiani in morbis Conſtantia.

Inter acutiſſimos dolores attritum corpus, ac malorum, pharmacorumque vi in ſingula momenta ad interitum feſtinans paſſionibus ſuis innocuas etiam denegat querelas, quæ illis ſolatium aliquod afferre videntur. Hæc autem non eſt Philoſophi conſtantia, & oſtentatio potius, quam virtus; nihil fit in gratiam ſpectantium, omnia propter Deum fiunt. Hæc fidei vis eſt; hæc ſanctorum patientia; hæc pœnitentiæ humiliatio, atque ita, o Deus ſperantes in te, virtutem, ac fortitudinem mutant. *Qui ſperant in Domino mutabunt fortitudinem.* Iſaiæ 40. Hic ille Heros eſt, quem gratia format; hic Sapiens Chriſtianus eſt. In ſuæ infirmitatis auxilium extremam Chriſtiani vim, gratiam ſanctæ unctionis vocat. Apage timores illos, pavidaſque ſollicitudines, quæ ægro fidei remedia nequaquam proponere videntur, niſi veluti malorum deſperationem; & ne illi mortis horrorem cieant, non audent ſubſidia immortalitatis oſtendere. Agni cruor per ſacros hos rivos defluens, quin terreat illam, ſpem illius immo efficit conſtantiorem. *P. Maſſilon in Oratione funebri Principis de Conty.*

Deus novit in gloriam ſuam noſtras infirmitates convertere.

Si nollet Deus vobis bonam reddere valetudinem, rationem inveniret, qua veſtras infirmitates in ſuam veſtramque gloriam converteret, virtutem veſtram præſtantiſſimis donis remuneratus, & æque in mundi oculis conſtantiæ, & charitatis veſtræ magnitudinem oſtendens. Deo ſane glorioſum eſt, infirmo, doloribuſque confecto corpori animam conjungere voti ſui compotem, quæ cum Apoſtolo 2. ad Cor. 12. dicere poſſit: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in neceſſitatibus, in perſecutionibus, in anguſtiis pro Chriſto.* Non exigua eſt Salvatoris gloria in mundo habere viventes, virtutum ſuarum imagines; homines generoſos, qui ab illius manu morbos quaſi beneficis recipiant, qui ſemper in ſe ipſis gerant paſſionis, mortiſque illius characteres, ut pariter vita Jeſu in illis appareat. *Pater a Ponte in libro ſuperius memorato.*

Quomodo in morbis munera noſtra poſſimus obire.

Ægrotus, licet multis affectus ſit infirmitatibus, plurimum tamen in arcta perfectionis via poteſt proficere; etenim quamvis illi integrum non ſit ea præſtare, quæ bene valentes operantur; facit tamen ea, quæ Deus ab ipſo poſtulat eo in ſtatu, quo eſt. Juſti meritum, & perfectio non in eo ſita eſt, ex D. Thoma 2. 2. qu. 104. art. 3. ut agat, & patiatur: licet omnia bona ſua pauperibus erogaret, & pro fide mortem oppeteret, ſed ut agat, & patiatur animo placendi Deo, ſanctamque illius voluntatem explendi. Hæc maxime eſſentialis eſt perfecti amoris nota, & in hac omnis felicitas noſtra continetur. Cum ergo ex te non exigantur labores, qui hominis infirmi vires excedant, & quidquid ex te petitur, ad id redigatur, ut æquo, & patienti animo feras varia ægritudinis tuæ incommoda; progreſſus ſpiritualis tuus non in eo ſitus eſt, ut agas, & opereris, ſed ut morbum tuum patiaris ſpiritu ſubmiſſionis, ac te ipſum præbeas obedientem uſque ad mortem in ea cruce, in qua Dei manus te retinet, & ex qua deſcendere nequis. Perfecta igitur obedientia perfectionem totam debet conſtituere, at obedientia perfectior eſt in eo qui mala, quam qui bona utitur valetudine; qui enim utitur mala, ſervare debet patientiæ præceptum, quæ ex virtutibus omnibus procul dubio omnium eſt difficillima. *Idem.*

Patientiæ argumentum, quod habemus in morbis, & quam neceſſaria ſit hæc patientia.

Opus eſt, ut quin de divina conqueratur providentia æger cum doloribus corporis omnem patiatur & pharmacorum amaritudinem, pœnam fere intolerabilem decubitus multorum menſium, ubi vitæ hujus ſolatiis deſtitutus eſt; jugem alieni auxilii neceſſitatem, quo carere non poteſt, & quod ſæpe, ubi opus, deeſt; ardentem ſitim, omnium epularum faſtidium, & quæ vulgo inde oritur, tetram mœſtitiam. Ex altera parte vitam ſuam tueri debet; Deus hoc jubet; ideoque cibus ſumendus illi eſt, ne moriatur, quantumvis illum faſtidiat, & horreat. Ad hæc medico obtemperandum eſt, & licet hæc obedientia præcepti non eſſet, eſt tamen conſilii; ſemperque, ut ſapiens ait, perfectius eſt huic conſilio adhærere: *Da locum Medico.* Eccl. 38. hoc eſt magis explicitis verbis, ſollicitam Medico præſta obedientiam; ad unguem illius mandata ſerva, quamvis amariſſima, & graviſſimos dolores afferentia præcipiat: Quæ patientiæ materia! quod mœroris argumentum! *Idem.*

Æger a mortificationis exercitatione non diſpenſatur.

Rite animadvertendum eſt, ægrotantem, licet non teneatur eas exercere mortificationes, quæ cum infirmitatibus ſuis ſimul eſſe non poſſunt, eas tamen nequaquam omittere, vel prorſus interrumpere, cum patienter morbi ſui dolores toleret; ſed hos in illas immutare mortificationes, quibus, cum bene valeret, exercebatur. Putandum igitur eſt diuturnam dietam locum obtinere jejuniorum, quæ a ſanis ſervantur, graves dolores, quibus uritur, pro ciliciis eſſe, flagellis, aliiſque auſteritatibus, quæ robuſtos tantum, incolumeſque homines decent. Ita patienti, & æquo animo tolerans pœnas, quas evitare integrum nobis non eſt, eaſque libera acceptatione voluntarias efficiens egregie ſatisfactoria exercebit opera, quæ pro peccatorum expiatione pœnitentia requirit. *Idem.*

Patientia in morbis cum gravi dolore conjuncta eſt ſpecies Martyrii.

Patientia, cui Martyres coronas ſuas debent, pluribus Martyrum titulum promereri poteſt; etenim quemadmodum S. Chryſoſtomus hom. 5. ad Popul. inquit, non eſt mediocris virtutis effectus, quod homo doloribus oppreſſus, impatientia, ac blaſphemia tentatus, ita ſe ipſum moderari noverit, ut nulla vox nulla actio Chriſtiano indigna nomine illi elabatur. Hoc facit Martyres; per hoc Job Martyris nomen ſibi comparavit, ideoque ſcriptura illius patientiam, ſimul cum illa, quam Rex Martyrum exercuit, nobis in exemplar proponit. *Idem.*

De patientia, & impatientia in morbis.

Per patientiam animas noſtras poſſidemus, Salvator ait; unde ſequitur hominem in iis, quæ patitur, malis impatientem, ſui compotem non eſſe; & ægrum qui ſe ſe mœrori tradit, & quam ſuæ tædet infirmitatis, fieri ſuæ paſſionis mancipium. At qui patienter morbum ſuſtinet, quin animos objiciat, vel turbetur; conſtans eſt, omneſque facultates ſuas tali in ſubmiſſione cohibet, ut non niſi ad illius imperium moveantur. O patientia, S. Auguſtinus exclamat, ſuperas quidquid arduum, & difficile, in hoc mundo eſt, non dimicans quidem, ſed ſuſtinens; non murmurans, ſed Deo gratias agens, quidquid bene, vel male ceſſerit. Virtus hæc alium etiam producit effectum, qui ægrotantibus ingenti ſolatio eſt; quod videlicet eorum mulcet pœnas, & magis ferendas efficit: quemadmodum e contra mœror illas auget, & generatim cum S. Auguſtino dicere poſſumus, ſpiritus impatientes, ac nimis delicatos, quin malum ſuum minuant, illud exacerbare. Itaque infirmus, qui impatientia abripitur, & de rebus omnibus conqueritur, non niſi miſer eſſe poteſt, quandoquidem præterquamquod invitus patitur, alit in conſcientia ſua vermem, quo roditur; & habet cor veluti fluctuans, æſtuoſumque mare, ſemper agitatum, & numquam tranquillum.

De ægrotantium defectibus, & vitiis.

Quot videntur ægri, in quibus corporis infirmitates animæ communicantur, eamque in plurimas imperfectiones, & vitia compellunt? Malum hoc inde fluit, quod deſerunt pietatis exercitia, quibus ſuſtinebantur, vel quod ſpiritus æque infirmus, ac corpus quærit dumtaxat aliquod ſolatium. Ita paulatim pietate remiſſa, unica illorum cura eſt ſenſibus ſuis ſatisfacere, & ſi quid ex illis, quæ cupiunt deeſt, exclamant, ac furunt. Non aliud ex illis auditur, inquit Hugo de Sancto Victore l. 3. de clauſtro animæ c. 12. niſi querela, & murmur de morbi magnitudine, vel de medicamentorum incommodo, vel de male conditis obſoniis, vel de negligentia Medicorum. Quatuor hæc ſunt ipſis aſſidua mœroris, inanium ſuſpicionum, temerariorum judiciorum argumenta, quæ eorum inquietudinem augent. Accuſant ſibi inſervientes modicæ charitatis, nulliuſque ſolertiæ. Illorum errata amplificant, aliaque falſa comminiſcuntur; denique quantumvis parum morbo urgeantur, gemunt, dolent; ac illum ſemper exaggerant. Sed ut vera dicam, hujuſmodi infirmitates oſtendunt ſpiritum eſſe corpore infirmiorem, atque ut aliqua impatientiæ prætexatur cauſa, illam modo in domeſticos, qui ſua diligenter

non obeunt officia, modo in morbi ſui dolores non ferendos rejiciunt. *Idem.*

De moderata valetudinis ſuæ cura habenda, deque ſubmiſſione in morbis.

Non dico imprudenter morbis ultro occurrendum eſſe ſine alia ratione, quam ægrotandi; hoc unum dico, imitandos eſſe Sanctos Martyres, qui ut Sanct. Athanaſius animadvertit, tyrannorum, & carnificum ſævitiam fallere quærebant, ubi res poſceret; ſed qui ſemel in manus eorum lapſi, alacri, lubentique animo ſe ſe Providentiæ mandatis ſubjiciebant, invictaque conſtantia graviſſima quælibet tormenta ſubibant. Similiter opus eſt, ut rationabili utaris cura in valetudine, viribuſque tuis tuendis; quas male ſine cauſa prodigeres: ſed ſi permittit Deus, ut in gravem aliquem, moleſtamque decidas morbum, gratias illi age, quod hanc patiendi occaſionem tibi procuraverit: æquo animo perfer hanc ſpeciem martyrii; beatum te puta, quod ſimilis Regi Martyrum fias, ſin minus pro illo ſanguinem effundens, ſaltem ab illius manu afflictiones, ac morbos recipiens. *Idem Capite quinto.*

Tentationes, quibus ægrotantes premuntur.

Primæ tentationes ex parte corporis, miſeroque ſtatu, in quo tunc invenitur, proveniunt; etenim juges dolores, prolixæ dietæ, ciborum faſtidium, iterati febrium ardores, pervigilium, moleſta deliria, neceſſitas ſæpe pharmaca, & medicamenta ſumendi, hæc omnia ad illud torquendum, deſtruendumque conſociantur. At nondum ſatis: etenim ſpiritus ſimul ſexcentis mœroribus perturbatur, triſtitiaque mortali conficitur. Hinc impatiens æger murmurat, & jugiter de illis etiam conqueritur, qui illum aliquo ſolatio recreare contendunt. Ejus impatientia eo uſque procedit, ut in Deum aliquando feratur; & quo magis vitam amat, eo magis illius amittendæ metus diabolicis tentationibus locum præbet. Non deſunt, qui nullum recipientes ſolatium ex pharmacis, quæ medicorum ars illis miniſtrat, ad alia confugiunt, quæ divina lege prohibentur. Teſtis impius Ochozias, qui ad mortem ægrotans miſit *nuntios ad conſulendum Beelzebub deum Accaron quaſi non eſſet Deus in Iſrael, a quo poſſet interrogare ſermonem* 4. Reg. 1. ideoque de lectulo ſuper quem aſcendit, non deſcendit ſed mortuus eſt. *Idem.*

Exhortatio ad morbos patienter ferendos.

Si igitur æger es, & lectulo tamquam cruci confixus; ſi violentis doloribus excruciaris, cave, ne eorum fructum per impatientiam amittas, ne de cruce in infernum deſcendas, eſſe leve ſupplicium in alterum toto cœlo gravius ... Hoc dæmon cupit, qui ... ut aliquando ſuæ inſultet calamitati, ... irrideat inſaniam, quod mala adeo fluxa, leviaque patienter ferre ad criminum tuorum expiationem nolueris. Suffer igitur alacriter; morbos in meritorum occaſiones tibi converte &c. *Idem cap. 6.*

Senſus, quibus ſe ſovere debent infirmi.

Te ſequi, & imitari cupio o Salvator! & mihi præſtat crucifigi tecum, quam ſine te omnibus ſæculi deliciis inebriari. Tibi corpus, animam, cor, ſpiritumque meum offero; me totum tibi trado; idque unum poſco, ut tecum crucem, doloreſque tuos patiar. Ne mihi alios ſenſus, altas ineſt. cogitationes; & horrere eam crucem, quam mihi dabis, quantumvis illa gravis exiſtat. Crux omni tempore fuit pars Electorum tuorum: qui te præ cæteris dilexerunt, præ cæteris majora nacti ſunt tormenta; quomodo ergo ego miſer tibi placere, & es ſervorum tuorum numero eſſe potero, ſi crucem fugero, vexillum nempe ſub quo eos omnes, qui tui ſunt, congregas? Hodierna igitur die cum ſe gravi onuſtum cruce videam fieri ducem, & caput meum, meque invitare; ut per viam multo minus arduam, impeditamque, præ illa, qua gradeiris; quomodo ſumma non arde cupiditate patiendi pro te? quomodo aliquid mihi nimis durum videri poteſt; Quomodo totum illud tempus, quo pro te non patior, amiſſum non reputo? Profecto caro mea nimis infirma ſub cruce gemit, eamque abjicere conatur; ſed ſpiritus patientiæ, quem mihi, Domine, paſſionibus tuis promeruiſti, infirmitatem hanc, in conſtantiam, odium hoc in amorem mutare non poteſt? Quandonam pro te ad illum redigar ſtatum, ad quem pro me te redactum intueor? quandonam omnem felicitatem, atque ſolatium meum in hoc conſtituam, ut patiar pro te? *Liber cui titulus: Patientia Domini noſtri tempore Paſſionis ſuæ.*

Quæ chriſtiani ægrotantis eſſe debeat diſpoſitio.

Opus eſt, ut fidelis ægrotans cum plenitudine cordis ea aſſequatur conſilia, quæ de ipſo Deus habet; & quomodo illum ægrotare jubet, ut dolor, quo propter morbum afficitur, illum exprimat, quem in cruce paſſus eſt Deus, atque ut purior perfectior, & ſanctior evadat, morbos, quibus premitur, cum ſubmiſſione, immo etiam cum gratiarum actione recipere debet; Dolores, quibus affligitur, conſiderare debet tamquam remedia, quæ ad animæ ſalutem illi applicat Deus, & cum propheta Pſalm. 115. dicere: *Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo. Abbas Trappenſis tomo 2. De vita Monaſtica Officiis cap. 22.*

Magnus Apoſtolus in infirmitatibus ſuis lætabatur, cogitans futurum ut illæ in ſe Jeſu Chriſti virtutem producerent, atque ſervarent. Hinc inter juſtos auditur quædam querimonia orta ex zelotypia ſancta, quam illis perfectionis amor inſpirat. Qui bona utuntur valetudine, ut ii ibus mala, invident ea merita, quæ ipſorum acquirat patientia, ſibique non ſatis virtutis eſſe putant, ut per hæc pericula traducantur; & pudore ſuffuſi, quod ipſis parcat Deus, ſibimetipſis iraſcuntur, ſe ipſos laboribus, ac pœnitentiis conficiunt ſperantes ſe hoc pacto reparaturos, quod morbis obtinere non poſſunt. Altera ex parte ægrotantes bene valentibus invident magna opera, quæ pro Dei cultu, & Eccleſiæ bono operantur. Infirmitates ſuas tamquam divinitus ſibi immiſſa ſupplicia reputant, & credunt, ſe illis torqueri, quia ſcit Deus, illos, ſi bene valerent, valetudine ſua fore abuſuros. Numquam de iis, quæ patiuntur, ulla auditur querela, & nihil eos magis vexat, quam ſibi inſervientium incommodum. Vellent poſſe jejunare, vigilare, generatim omnia religionis obire exercitia, quin cogerentur minus auſteram præ aliis vitam ducere, & a communibus oneſibus immunes eſſe. Verum hæc omnia in ſuam vertunt utilitatem; ea quippe in humilitatis, & patientiæ materiam convertunt, ſibique perſuadent, ſe propter Dei voluntatem in hoc eſſe ſtatu, ac ſe nil melius efficere poſſe, quam divinæ providentiæ mandatis ſe ſe ſubmittere. *P. a Ponte libro citato capit. 1.*

In morbis Salvatori offerre debemus paſſiones noſtras, & cum paſſionibus ejus conjungere.

Quid efficere poſſum in grati animi teſtimonium pro amore, quem Mundi Salvator, erga me teſtatus eſt pro me patiens, niſi paſſiones meas cum paſſionibus ejus conjungere, ut utrarumque nexus illas eidem magis acceptas efficiat? Hoc in ſpiritu offero tibi, o Salvator, ardentem ſitim, qua uror, cum illa, qua tu quoque urebaris, cum clamaſti, *ſitio*. Offero tibi amaritudinem, atque tædium, quo afficior, cum amaritudine, ac tædio, quo tu effectus fuiſti cum tibi vinum cum felle mixtum propinatum fuit. Offero extremam laſſitudinem, ac tædium, quo in lectulo hoc miſere conficior, una cum graviſſimis doloribus, quos paſſus es in lectulo toto cœlo duriori, in cruce videlicet. Accipe, Domine, oblationem hanc, quam facio, ut animi mei gratitudinem teſtatam tibi faciam ob ea, quæ pro me pertuliſti. *Idem c. 3.*

Chriſtianus ægrotans quomodo ſe affectus eſſe debeat.

Chriſtianus vel acuto excruciatus dolore, qui non niſi per crudelem, ſummiſque cum doloribus conjunctam operationem finem invenire poteſt, vel diuturnæ infirmitatis pondere preſſus, quin omnia ſimul humana remedia ullum ipſi afferre valeant remedium, Chriſtianus, inquam, tunc ſe ipſum cogitare debet in manu Dei tamquam adamas in manu egregii cujuſdam opificis, qui ſæpe malleorum iterat ictus, ut illius pulchritudinem, & pretium augeat. *Juxta eſt Dominus iis, qui tribulato ſunt corde.* Pſal. 33. Tunc omnes eorum pœnas mulcet, & altera manu illos ſolatur, dum illos plectit altera. Dicam amplius: cum ſimus membra ejuſdem corporis cujus caput eſt J. C. quidquid patimur ipſe patitur nobiſcum. Ne miremur ergo poſt hæc, ſi videmus juſtos acutiſſimis torqueri doloribus ſemper conſtanti oris ſerenitate; quid

enim

enim majori eos afficere ſolatio poteſt, quam ſcire, ſe ab ipſo Deo in hoc morbo mundari tamquam aurum in fornace, atque ſe inde nova corruſcantes luce exituros? *Abbas de Monmorel in ſermone in Evangelium Dominica 18. poſt Pentecoſten.*

Ratio, cur Deus juſtis morbos immittat.

Ratio alia, propter quam Dominus Juſtos morbis affligit, hæc eſt, ut illos præſervet, ne in ſcelus aliquod ruant. Talis eſt naturæ noſtræ infirmitas, ut ſtatim obliviſcamur Dei, ex quo ille nobis non revocat in mentem humanitatem noſtram; morbis, aliiſque indigemus ærumnis, ne illum derelinquamus, tunc etiam, cum nos ſuis cumulat beneficiis. Debetis igitur, juſti, Deo gratias agere, cum vos viſitat; etenim ſi attentius inſpexeritis, videbitis, tunc cum moleſto aliquo vos afficit dolore, pietatem veſtram, propter ſtatus tranquillitatem, ſecuram, incœpiſſe vel tepidam, vel oſcitantem fieri; tunc amorem proprium in vobis ſenſim convaluiſſe, ac ſi diutius pace illa gaviſi fuiſſetis, fortaſſe vos in grave aliquod malum funeſto lapſu fuiſſe caſuros. Hæc igitur cogitatio vos impellat, ſin minus ut morbos a Domino petatis, ſi ille conſuerit bonam valetudinem vobis efficere poſſe; ſaltem, ut læto, hilarique animo illos excipere poſſitis, quos vobis immittit; quoniam illos putare debetis tamquam antidotum aliquod neceſſarium, ne cadatis. Dei mentem aſſequimini; & morborum agnoſcentes utilitatem, illis utimini, ut procul recedatis ab iis malis, in quæ periculum eſt, ne decidatis. *Idem.*

Credere debemus, nos meritos fuiſſe hanc morbis pœnam.

Ut acutiſſimos, diutiſſimoſque dolores pari patientia, ex ſubmiſſione divinæ voluntati perferamus noſmet reſpicere debemus tamquam reos non ſtuais tantum, quas patimur, pœnis dignos, ſed etiam æternis, quæ criminum noſtrorum merces eſſe deberet. Nobis igitur perſuaſum eſſe debet, a Deo, cum morbis affligimur, nos puniri ex juſtitia, quia illos meriti ſumus, & ex charitate, quia hoc in mundo nos percutit tamquam pater, ne tamquam judex nos percutiat in altero. Si hujuſmodi ſenſus altè mentibus noſtris hærerent impreſſi, tantum abeſſet, ut de malis, quæ patimur, ulla audiretur querela, quod immo multo majora pati vellemus: atque cum S. Auguſtino diceremus: hic ure Domine, hic ſeca, ut in æternum parcas. *Idem.*

Quilibet peccatis ſuis acceptos referre poteſt morbos ſuos, at de morbis proximi non ita ſentiendū eſt.

Quemadmodum omnia vitæ hujus mala ſunt effectus peccati, nemo eſt, qui peccatis ſuis acceptos referre nequeat morbos, quibus affligitur: *Propterea quod ſacrificaveritis Idolis*, Jeremias inquit, *& peccaveritis Domino, & non audieritis vocem Domini, & in lege, & in præceptis, & in teſtimoniis ejus non ambulaveritis; idcirco vobis evenerunt mala hæc.* Jerem. 44. Sed cum minime liceat nobis de proximo judicium ferre, criminoſa temeritas ſemper eſt affirmare, eos, quos diuturnis, acerbiſque ægritudinibus confectos intuemur, ob peccata ſua hoc pacto mulctari. Sed ut in doloribus ſanctificemur, quin animos abjiciamus, fateri debemus, illos longe minores iis eſſe malis, quæ meriti ſumus. Præſertim vero Domino agendæ ſunt gratiæ, quod pro peccatorum noſtrorum, quæ & numero, & magnitudine infinita ſunt, excipere dignetur eam pœnam, quam pati, vel ſecus in noſtra voluntate nequaquam poſitum eſt. *Idem.*

Infelicitas ejus qui ægrotans impatientia corripitur.

Ullus ne fuit umquam funeſtior ſtatus, ac potiori jure cum damnatorum ſuppliciis comparandus, quam ſtatus hominis crudelibus affecti doloribus, qui ſibi in lethale virus convertit, quod præſens eidem eſſe deberet amuletum, qui impatientia corripitur propter malum, quod patitur, tamquam intolerabile, & cui locus credendi eſt, ſe ex lectulo ſuo non proditurum, niſi in æternas flammas projiciendum; unde fit, ut anima ejus non minus patiatur, quam corpus, quidquid ille conetur, ne maxime neceſſarias veritates intelligat. At ſi veram deſperationis ejus inquiramus cauſam, illam inde profectam intelligemus, quod cum ſemper in ſceleribus vitam traduxerit, morbus illum ſub paſſionum jugo, ac tyrannide deprehendit, nactuſque eſt cor ejus creatis rebus ſeaceſſit, iiſque variis neſibus vinctum, & conſcientiam tot negotiis, quæ ad ſalutem acquirendam impedimento ſunt, circumſeptam, ut hæc ipſi veluti inextricabile cahos videatur. Cum vero ad hæc corporis dolore prematur, quo ſpiritus libertas etiam auffertur, de rebus omnibus deſperat, quia de nulla poteſt cogitare. *Idem.*

Quomodo oſtendi ſint Deo morborum dolores.

Domine, quoniam morbi tantum nobis afferre poſſunt utilitatis, non laboramus, ut inde expiantur; æquum eſt, ut corpus luat pœnas ejus criminis, cujus illud ſæpe fuit cauſa princeps, atque potiſſima: Verum quoniam immolatio partis hujus animalis noſtrum mer ipſorum jucunda tibi non poteſt accidere, niſi anima illius oblationem tibi voluntariam efficiat: fac, Domine, ut hoc vel illo morbo laborantes, intelligamus a manu tua illum proficiſci; fac, ut plena cum ſubmiſſione præceptis tuis illum recipiamus, ut cum eodem in terris bene, ſancteque uſi fuerimus, ille nobis ad peccata expianda, & majorem in cœlo mercedem promerendam proficiat. *Idem.*

In morbis noſmet in Dei manibus ſiſtere debemus.

Cogitate, vitæ veſtræ menſuram eſſe conſtitutam, omnia illius momenta a Deo numerata eſſe, & ſi ſcriptum eſt, quod tota hominis cura, omniſque labor ſtaturæ ſuæ ne cubitum quidem poteſt adjicere, illum poſſe multominus dies ſuos proferre ultra terminum, ſibi præſtitutum, quia non placet Deo, vitam ejus ulterius protendi; remediis, quibus illum uti permiſit, in horum momentorum incertitudine, atque ignorantia, non aliam vim, virtutemque ineſſe, niſi quam Deo illis conferre placuerit; eique in ipſo etiam medicamentorum uſu cum profunda, tranquillaque ſubmiſſione voluntatem Dei complementum eſſe expectandum. Cogitate, nihil homine Chriſtiano dignius eſſe quam ſeſe Deo tradere in morbis, ſeque ex hominum manibus eripere, ut unice in Deo vitæ momentum conſtituatur, ut unus ille de vita, ac morte noſtra decernat. *Abbas Trappenſis, tomo ſecundo de Vita monaſtica officiis. cap. 22.*

Magna bona, quæ amittit qui in morbis impatientia corripitur.

Quid amittit fidelis, qui morbo affectus impatientia corripitur? Primum amittit ſolatium, quod ipſius pœnas mulcere poſſet; ſecundo amittit meritum, quod præclaram illi comparare poſſet mercedem: Similis eſt populis, de quibus libro primo loquitur Regum hiſtoria. Dominus illos violentis æque, ac turpibus morbis afficiebat, quia Fœderis Arcam admodum irreverenter exceperant: maximis doloribus conficiebantur, doloribus inquam, qui eos licet tumidos, ac inſolentes humiliabant; & quin agnoſcerent Dominum hac pœna illos ad ſacrilegii pœnitentiam invitantem, quin illi ſua offerrent mala ad gratiam illius demerendam, cum impatientia, & indignatione dolores ſuos ferebant, unice laborantes, quomodo aliquod illis ſolatium inveniretur. *P. la Peſſe ſermone de jactura fidelis ægre patientis.*

Heu, auditores, quid de nobis eſſet in oculis Dei, ſi ut aliquam exiſtimationis, & amoris ejuſdem partem conſequeremur, inſignes, eximiæque actiones, quas homines admirantur, nobis eſſent faciendæ? Quotuſquiſque hanc vim habet, vel ſpiritum, vel occaſionem? . . . . Sed o Deus! quantumvis contemptibiles ſimus, eas ferendo infirmitates, quibus nos affici jubes, coram te magni fieri poſſumus; ac in nobis omnibus ad eas perferendas gratiam tuam elargiris. Optate quidem, auditores chariſſimi, Deum iis omnibus operibus glorificare, quæ pietas ſuadere poteſt: optate, convertere nationes barbaras, totum terrarum orbem ſanctificare, omnibuſque ſcientiæ, religionis, & zeli armis omnia ſæculi vitia profligare: verum ſi imbecillitas, ac infirmitas veſtra votorum affectum impediunt, in id unum attendite, ut dolores veſtros lubenti, hilari, ſubmiſſoque animo perferatis, & ita Deum æque glorificare poteritis, ac inſignes ſanctitate viri, qui præſtantiſſima quæque operantur, & Domini exiſtimationem, amoremque promereri. *Idem.*

Patientia tunc Deo magis accepta eſt majoriſq; meriti, quam virtutes aliæ.

In morbis, quibus affligimur, credendi locus eſt, Deum lubentius excipere chriſtianæ patientiæ meritum, potiuſquam cæterarum virtutum; quia ut plurimum non patet illa iis defectibus, qui virtutes reliquas in ſuſpicionem adducunt. Illuſio, & amor proprius non ita facile illam corrumpunt. Fidelis, qui

vio-

violentum patitur dolorem, quin conqueratur, proculdubio ob vanitatem non patitur, qui eum ſubmiſſione Domini flagella recipit, quam ſtuxam poſtea ſibi proponere utilitatem illa recipiens? Qui delere conatur peccata ſua eo dolore, quem patitur, hic profecto in infirmitate ſua ſeipſum non quærit. Itaque jure affirmare poſſumus fieri nequaquam poſſe quo minus purum, ac integrum ejuſdem meritum placeat Deo. Sacrificium, quod per patientiam offerimus illi ſemper jucundum eſt, atque acceptum. *Idem.*

Satisfactio erga Deum fit per patientiam in morbis non aliter Purgatorii, inferni que pœnis comparanda.

Deum peccatis veſtris ad iracundiam provocaveratis; ille jam Purgatorii, & fortaſſe etiam inferni flammis vos adjudicaverat; & ſingulari beneficio, atque miſericordia æternum vobis remittit ignem; Purgatorium etiam brevius efficit, atque ſatis ſibi putat patientiam hanc veſtram charitate animatam; atque debita veſtra perſolvetis longe minori ſatisfactione, quam ea, quam ex vobis popoſciſſet, niſi patienter hujus morbi dolores pertuliſſetis. Conferte nunc ea quæ vobis perferenda fuiſſent cum iis, quæ fertis, & patientiæ veſtræ meritum intelligetis. Purgatorium! infernus! cœlum! omnes vitæ hujus pœnæ quid ſunt, ubi cum illis comparentur? Quidquid omnes ſimul homines pati poſſunt longiſſime abeſt a dolore unius momenti, qui in voracibus illis flammis quas Dei ira ſuccendit excruciat. Video te mœrore, ſe dolore confectum lectulo huic affixum. Eheu! ſi malum hoc ſentires, velles ne a me tuam defleri calamitatem? Purgatorium extinguis, extinguis Infernum; & ſortem tuam deflendam putas? Eſto æger, graviſſimis doloribus torquearis, potiuſquam in terribiles abyſſos ſuas, quo peccata tua præcipitem te dediſſent. *Idem.*

Quam gloriam & mercedem præparet Deus illis, qui patienter ferunt ſuas infirmitates.

Si noſtræ mercedis, gloriæque in cœlo menſura deſumenda eſt ex magnitudine eorum, quæ paſſi fuerimus in terra; quam mercedem recipiet infirmus ille, qui plurimos ægrotavit annos, nullum recipiens ſolatium præter quædam a robuſtis hominibus officia in diuturna infirmitate ſua, perpeſſus probra, & ingrati conſanguinei negligentiam, fictorum amicorum oblivionem, quibus eodem tempore, quo inutilis, moleſtus quoque factus eſt, duritiam eorum, in quorum arbitrium ſe redactum vidit, ut agonem potius ſuum, quam vitam proferret; nihilominus ſemper patiens, ſuavis, & gratus, ſemper ad vivendum paratus, ut majora ferat, ſemperque ſuas deoſculans catenas, quibus illum Deo placuit, horribili lectulo alligare. Quod gloriæ pondus? quæ meritorum congeries? quæ in Cœlo merces. Inveniet ille ne ſatis ſignificantia vocabula, ut gratias agat Salvatori ſuo, qui illud in paſſionis partem, vocavit, ut mox in gloriæ quoque partem accerſeret? *Idem in ſermone de extremo judicio.*

Cum corpori nihil ferendum eſt, ac poteſt libere guſtare delicias; anima voluptatibus occupata, quas cum illo partitur, dignitatem, ac nobilitatem ſuam amittit. E contra quis non experitur, animam prorſus aliter cogitare, cum corpus langoens doloribus agitatur? Sua, ut ita dicam, recipit jura, & libertatem ſuam; objecta, quæ eidem veritatem abſcondebant, evanuerunt; nubes, quæ prohibebant, ne cœlum ſuſpiceret, diſſipatæ ſunt, & niſi prorſus mancipata fuerit brutali conſuetudini terrena dumtaxat cogitandi, obtutus ſuos cœlo ſuffiget, cum Deo ſeſe iterum conjungere quæret, cjuſque cogitationes ſanctæ erunt, ac ſpirituales. *Liber, qui inſcribitur; conſiderationes in varia moralis, & religionis argumenta.*

Morbis perſuadet mortem, in valetudine ac vi temperamenti non plurimum eſſe fidendum.

Cum moleſto aliquo morbo affligamur, non dicitur nobis amplius generatim, valendo bonum eſſe fragile, nec plurimi faciendum; robuſtiſſima quælibet temperamenta leviſſimis caſibus labefactari poſſe, & hoc theſauro ſemel amiſſo, nihil amplius in vita ſupereſſe. Donec perfecta frueris valetudine, vireſque conſtant tibi, his conſiderationibus parum moveris, aliena experientia numquam te docet. Sed morbi diuturnitas te ipſum ſingulariter de hac veritate maxime perſuadet. Tunc ad te Deus ſermonem convertit, ut olim ad Davidem per os Nathan Prophetæ: *Tu es ille vir.* Hæc te docet vitæ hujus delicias fluxi eſſe faciendas, voluptatum omnium tibi guſtum auferens; te ſemovens ab iis negotiis, quibus impar efficeris, jugiter de mundi hujus contemptu te erudit; de hominum conſuetudine, atque cœtibus ejiciens, monet, non amplius te in viventium numero cenſeri. Habitualis infirmitas paullatim efficit, ut rebus omnibus errori aſſueſcas; atque ut in ſingula momenta ex graviſſimis doloribus, quibus agitaris, ex mortalibus languoribus, quibus conficeris, ea mundi oblivione tandem intelligas, pro te mundum ultra non eſſe, quantumvis aliis pulcherrimus, ſuaviſſimuſque videatur: *Tiberge, in receſſu die ſexto.*

De morbis judicium ferentes ea iis, quæ videmus, dicere poſſumus illos eſſe inter graviſſima hujus vitæ mala recenſendos. Malum hoc totum affligit hominem; omnibus enim corporis noſtri partibus ſeſe communicat, omnes ſenſus, omniaque organa debilitat; omnibuſque muneribus obeundis inutiles, ineptoſque facit. Morbi noſtras frangunt vires, eumque languorem, viriumque defectum inducunt, qui in ſingula momenta mortem nobis minitatur: nos impares faciunt, qui vel nobiſmet aliquod ſolatium, ſubſidiumque feramus, noſque in hunc redigunt ſtatum, ubi omnibus indigemus, iis etiam, quibus antea nos ipſi opem ferebamus. Frequentiſſime ſpiritum quoque noſtrum atterunt, eique agendi vim, quam vulgo habet, auferunt: intellectui noſtro caliginem quamdam offundunt, & in cauſa ſunt, quod nihil ſolidum cogitare valeamus; tædium nobis inſpirant rerum carum, quæ nobis placere conſueverant; nos ad ſexcenta inutilia inquirenda compellunt, ac denique efficiunt, ut præter morem timeamus mortem, cum in id unum incumbendum nobis eſſet, ut quam optime noſmet eidem præparatemus. *Liber cui titulus: Chriſtianus in tribulationibus, & in adverſis.*

Morbi ſæpe ſunt cauſa converſionis nequiſſimorum peccatorum.

Morbi ſæpe cauſa ſunt, quod habituati peccatores, homines improbi, qui oculos claudebant lumini, ac traditi videbantur in errorem depravati, corruptique ſenſus, ad ſe revertantur, ac ſerio præteritæ vitæ rationem ſecum reputent, ſua damnant ſcelera, voluptates, & effuſas in omni intemperantiæ genere libidines deſerant, atque ex toto corde virtutem amplectantur. Hæc eſt pœnitentia, quam illis per miſericordiam Deus imponit, ut illos expiet, eiſque occaſionem præbeat redimendi peccata ſua, ſupremæque juſtitiæ ſatisfaciendi. Morbi virtutem ægrotantium perficiunt, eorum exercentes patientiam, efficiuntque, ut illi coram Deo recentia merita conſequantur. *Idem.*

Nos a terrenis bonis divellunt.

Operoſum eſſet omnes recenſere utilitates; quas ex morbis percipere poſſumus. Divellunt homines a ſenſuum voluptatibus, a temporalibus bonis, ab ipſa vita, quæ illis dura, & amara videri incipit, & eodem tempore, quo illis terrenarum rerum faſtidium creant, illos attollunt ad futuræ vitæ deſideria, ubi ab omnibus miſeriis, doloribuſque erunt immunes, æternaque infelicitate, quam nulla res turbare, aut mutare poterit, perfruentur. Docet S. Ambroſius *l. de pœnit. c.* 1 a. morbi roborari, perficique animas noſtras eodem tempore quo corpora noſtra infirmantur, atque atteruntur; quia noſtram concupiſcentiam mortificant, atque frangunt affectus noſtros, qui efficiebant, ut animo terrena tantum ſpectarer. Ita S. Paulus ait: cum infirmor, fortis ſum; quamvis exterior homo deleatur in nobis, interior tamen ſingulis diebus inſtauratur. *Idem.*

Morbi a pluribus malis nos præſervant.

Ut de morborum utilitate, ac felicitate nobis perſuaſum ſit, Sancti Eccleſiæ doctores affirmant, per illos nos ſæpe a pluribus præſervari peccatis, in quæ fortaſſe laberemur, ſi fortes, robuſtique eſſemus, atque perfecta valetudine uteremur. Quot illi ſunt, S. Auguſtinus *tract. 7. in Joan.* ait, qui in lectulo ægrotantes ſuam tuentur innocentiam, & qui in omne ſcelus ruerent, ſi viribus, ac valetudine bona fruerentur? Quot illi ſunt, quibus bona nocuit valetudo? Quamplurimi juvenes ſeſe in omne libidinum genus, atque in voluptates turpiſſimas præcipites darent, niſi corporalibus infirmitatibus detinerentur. Quamplurimæ fœminæ luxum, ſæculique

pom-

pompas conſectarentur, nullumque vanitati ſuæ finem ſtatuerent, niſi actu ægrotarent; & demum quamplurimi mortales affectibus ſuis quoquo modo explendis indulgerent, ſi vires ſupppeterent, & bona valetudo permitteret; ſed morbi frænum ipſorum concupiſcentiæ injiciunt, eoſque, ut ita dicam, culpa vacare cogunt; ſaltem non ſinunt, pravas voluntates ſuas exequi. Morbi igitur fidelibus utiles ſunt, quoniam illos a pompis, & ſæculi vanitatibus, a mundi voluptatibus, omnibuſque ſceleribus arcent, quoniam paſſionum eorumdem curſum cohibent, illos contra dæmonis tentationes corroborant, eorumque innocentiam tuentur. *Idem*.

S. Paulus ſcribens ad Romanos c.12. ait illis: Obſecro vos, fratres, per miſericordiam Dei, ut illi offeratis corpora veſtra tamquam hoſtiam viventem, ſanctam, atque oculis ejus placentem. Hoc proculdubio fidelium omnium negotium eſt; opus eſt, ut indeſinenter ſupremæ majeſtati corpora ſua ſacrificent per pœnitentiæ auſteritates, omniumque Chriſtianarum virtutum exercitationem; ut jugiter illi offerant membra, ſenſus, vitamque ſuam; illum ſupremum vitæ, mortiſque arbitrum fateantur, eumque precentur, ut prout voluerit de iis omnibus, quæ ad ipſos pertinent, diſponat. Dicere nihilominus poſſumus, infirmos præ cæteris magis hoc animo affectos eſſe debere, eoſque ad id in ſingula momenta doloribus ſuis excitari; quia in ſingula momenta mortem ſibi imminere perſpiciunt; ſentiunt vires ſuas in dies ſingulos infirmari; ſexcentis patent caſibus, qui illos efferre poſſunt; ac mors illis præ foribus ſemper adeſt. Si cupiunt igitur felici hoc uti ſtatu, curare debent, ut infirma, & languens vita ſua juge ſit ſacrificium. Offerre debent Deo corpora ſua doloribus confecta, & febrium ardore conſumpta; atque in lectulis ſuis myſtica tamquam in ara Deo debent offerre, quidquid habent, quidquid agunt, quidquid patiuntur.

Reſignationis ſenſus, quos habere debet chriſtianus in morbis ſuis.

Hi ſunt ſubmiſſionis ſenſus, quos æger fovere debet. Domine, non ſum amplius par communibus officiis obeundis; nequeo ultra ſervire tibi, neque tibi in pauperum, infirmorum, captivorumque perſona opitulari. Nequeo proximo ferre opem, eaque illi officia præſtare, quæ olim conſueveram; nequeo jejunare, recitare preces, ſanctos libros evolvere; nequeo aliquid pro nominis tui gloria, Eccleſiæque tuæ utilitate conari; quia viribus deſtitutus ſum, & prope eſt, ut æternitatis aditus mihi reſeretur. Verum adhuc mihi reliquum eſt corpus; hoc tibi tota cordis plenitudine offero. Excipe ſacrificium meum. Omnia morbi hujuſmet ſymptomata tamquam totidem ſacrificii mei circumſtantias reputo; memet omnibus doloribus, quibus affligi me jubes, ſubmitto tamquam gladio, qui victimam meam eſt immolaturus, meque beatum puto ſi hanc tu recipere fueris dignatus; atque ſi ad illam abſumendam in corde meo ardentis charitatis ignem accenderis, ſacrificium tibi non acceptum eſſe non poteſt. *Idem*.

Nobis perſuaſum eſſe debet dolores, morborumque noſtrorum cruciatus per ſe nihil eſſe, & nullius meriti eſſe poſſe coram Deo, neque æternam nobis procurare gloriam, niſi infinito Dominici ſanguinis pretio attollantur. Itaque conjungendi ſunt cum Jeſu Chriſti doloribus, atque Æterno Patri offerendi per ejus merita, ſimulque dicendum eſt. Scio, Domine, dolores meos dignos non eſſe, qui tibi offerantur, neque mereri, ut illos tuo digneris intuitu; verum me docet fides, illos magnos fieri, ac pretioſos, & quodammodo infinitos, ubi cum Jeſu Chriſti doloribus conſociantur, neque tunc a te poſſe ullo pacto repelli. *Idem*.

Monita, ac veritates ægris ſuggerenda.

Illis qui gravi aliquo morbo laborant, ſuggerendum eſt, debere illos cum plenitudine cordis divinis de ſe conſiliis ſeſe ſubjicere; & quemadmodum morbis affliguntur a Deo, ut dolor eorum exprimat cruciatus illos, quos pertulit Jeſus Chriſtus in cruce, utque huic ſe conformes ideoque perfectiores, ſanctioreſq; præbeant; ita ingruentia mala ab ipſis, non cum ſubmiſſione tantum, verum etiam cum gratiarum actione eſſe recipienda; & dolores, quibus torquentur, habendos tamquam remedia, quæ ad ſalutem animarum ſuarum illis applicat Deus. *In Vita Abbas Trappenſis*.

Quo in pretio valetudo habenda, & quoniam ejus cura gerenda ſit.

Valetudo bona bonum eſt numquam ſatis æſtimandum, & cujus pretium tunc tandem agnoſcitur, cum illa amiſſa eſt. Quemadmodum hoc bonum ſine labore comparatur, & ſine multa difficultate ſervatur, eique nulli invidi, nullique fures metuendi ſunt, ita nulla ferme cura cuſtoditur. Naturalium bonorum hoc maximum, & pretioſiſſimum eſt, divitiis, honoribus, dignitatibus, & ampliſſimis quibuſcumque muneribus præferendum, & eodem fere in pretio, ac ipſa vita habendum; ſi enim alterutrum emi poſſet, vel utrumque poſſet ſeparari, neſcio equidem, utrum potius eſſet eligendum. Hoc certum eſt, nullis parcendum ſumptibus eſſe, ubi ſpes adſit valetudinis recuperandæ; etenim perſuaſum nobis eſt, hoc eſſe, non vivere, ſed languere, omnique vitæ hujus jucunditate carere, vitam jugibus infirmitatibus implicitam trahere. Hæc tarda mors eſt eo crudelior, quo diuturnior, & dicere poſſumus, ubi ſanitas abſit, cætera quæcumque bona pro nihilo pendenda eſſe, quin illis frui minime licet, vel ſaltem, quia hoc ſolum, & unicum bonum eſt, quod vulgo Deus pauperibus elargiatur, ut illos cæteris æquet. Itaque improbari non poteſt valetudinis tuendæ cura, dummodo moderata ſit, & in mollitiem, otiumque non migret. Verum cum hæc impenditur cura, ut melius munera noſtra obire poſſimus, in quibus vires, ac ſanitas requiruntur, prudentia eſt, & ſapientis ab omnibus Fidelibus habenda, & crimine excuſari non poteſt, qui ſeipſum ultro in ſtatum adduceret, ubi muneribus ſuis perfungi, ſuaque obire officia non poſſet. *P. Cordier in Familia Sancta tomo* 3. c. 16. §. 3.

Conſiderationes in morbis faciendæ.

Quod malum afferre poteſt homini ægrotanti, paulo ſerius vitæ ſuæ rationem animo repetere, ac ſibi met ipſi dicere: ajunt, Deum in morbis potiſſimum loqui ac docere plurima, quæ cum integra ſumus valetudine, non ſatis intelligimus; numquid ille hoc me morbo afflixit, ut aliquid diſcerem, quod nondum ſatis declaravit, vel quod ego non ſatis, mea culpa, intellexi? Bone Deus! fac ergo ut agnoſcam voluntatem tuam: loquere, Domine, quia audit ſervus tuus. Si exiguum hoc exercitium ſæpe fiat, non poteſt inſignem fructum non ferre. Alius quidem intelliget, velle Deum, ut ab hac periculoſa ſodalitate recedat; alius, ut pravum corrigat ingenium, iram, temeritatem. Hic agnoſcet ſe jam pridem nimis libero commercio eſſe irretitum, ubi periculum eſt, ne labatur; ille intelliget, ſe pravum contraxiſſe habitum pejerandi, obtrectandi, & æqua, ac iniqua de omnibus temere effutiendi. Videbunt alii, ſe non bene rexiſſe conſcientiam ſuam, atque bona vitæ totius confeſſione indigere. O Deus? Quid de me fieret, ſi morbus hic me ad tumulum adduxiſſet? Hæ ſeriæ ſunt conſiderationes habendæ. *Idem*.

Morborum, quibus homo obnoxius eſt, multitudo.

Morborum, quibus natura humanum corpus ſubjecit, multitudo numerari vix poteſt. Mundus refertus eſt medicorum libris, ubi malorum nomina, & remedia afferuntur. Illorum ſcientia in dies malorum novitate adoleſcit; & ſæculum hoc miro morborum numero, quos retro lapſa ignorarunt ſæcula, infectum eſt. Inter omnia remedia, quæ his omnibus morborum generibus præſcribuntur, vix unum eſt, quod placeat; plura morbis ipſis acerbiora ſunt, & ad tormentum aliquod evitandum, ſæpe graviora tormenta ſubeunda ſunt. Itaque cum non exiguam mortalium partem conſidero gementem, ac indeſinenter de malis, quæ patitur, conquerentem; cum video xenodochia, plateas, & nonnumquam etiam latiores vias ita oppletas miſeris, ut horum multitudo numerum ægrotantium domi longe excedat; videri mihi videor evangelicam piſcinam circumundique porticibus ſeptam, ubi claudi, cæci, paralytici, aliique id genus aderant momentum illud expectantes, quo Angelus aquas agitaturus deſcenderet. At quam aquam a nobis petere poſſunt omnes iſti ægri, quibus mundus repletus eſt: niſi eam, quam charitas, & miſeratio ex oculis noſtris ad tot malorum intuitum poſſunt elicere? Si enim quilibet homo noſter eſt

pro-

proximus, nonne ſinguli ſibi repræſentare deberent innumeram hanc calamitoſorum hominum multitudinem, humi jacentium, languentium, opumque flebili voce implorantium, atque cogitare, ab his omnibus ſe propius attingi, ac diſpenſari non poſſe quo minus pro illis preces effundant, niſi aliter illis opitulari potuerint. *Deſumptam partim ex Granatenſi, & partim ex Bellarmino in Opuſculo de gemitu Columbæ.*

Sancti morbos patienter, & hilariter perferebant.

Dignum Deo, Angelis, & hominibus ſpectaculum eſt videre Sanctos ægrotantes, & doloribus excruciatos. Quin ad adſpectum, periculumque mortis expalleant, inflammari ſe ſentiunt deſiderio perfruendi ſummo bono, quod ſperant, & quod ipſis præparatum eſt. Ad illud lætantes accedunt, in corde ſexcentos eliciunt actus ſubmiſſionis voluntatibus Dei, ſexcentaſque habere vellent vitas, quas immolarent in præteritorum ſcelerum expiationem, & gratiarum actionem, eo quod propter ipſorum amorem ille vitam ſuam effundere dignatus fuerit. Ardores febrium flammæ ſunt charitatem eorum inflammantes abſumendo corpora, quæ aggravant ſpiritum, eumque prohibent, ne ſeſe attollat ad Deum: morborum incommoda, & medicamentorum ſubſidia æque moleſta, ac ipſi morbi, lapilli ſunt, quibus corona patientiæ illorum decoratur, illis occaſionem tribuendo pulcherrimos virtutum actus eliciendi. *Auctor Anonymus.*

Heu! quot æqui ſunt, qui potiori jure dici poſſunt dæmoni victimam offerre, quam Deo in iis doloribus, quibus anguntur! Ferunt eo modo, quo damnati, murmurantes, & in Deum, divinamque illius providentiam blaſphemias evomentes; neque fluxis doloribus ſuis utuntur, niſi ut in caput ſuum ducant æternos. Nequaquam in veſtra poſitum eſt poteſtate, o miſeri, in morbis veſtris non pati; impatientia, mærores, furoreſque veſtri, quin dolores imminuant, eos multo magis augebunt; at in veſtra poteſtate poſitum eſt, Cœlum per patientiam mereri. Sufferte igitur propter Deum, namque ferre vobis neceſſitas eſt. Sufferte, ut crimina veſtra expietis, ut dolores veſtros voluptatum æternitas ſubſequatur. *Sermonum ſpecimen, pro feria quinta poſt alteram Quadrageſimæ Dominicam.*

Publici morbi, deſcriptio malorum, quæ tunc videntur.

Animo vobis fingite infelicia tempora, quibus aſtra nonniſi malignos influxus effundunt; quibus terra ſicca eſt, & arida; quibus aer lethifer eſt, ac geſtare videtur, morborum, divinæque iræ impreſſiones. Tempus funeſtum, ubi ſine ſocietate vivitur, ſine ſpe feritur, ubi ea quæ chariſſima ſunt ultro divelluntur, pater a filiis, vir ab uxore, & ubi viri boni, quantumvis ad miſericordiam proni ſint, ſibi tantum ſuam charitatem reſervant. Civitas illa adeo pulchra, adeo locuples, adeo frequens ſub hoc gemebat flagello, quo ultra viginti mortalium milia abſumpta ſunt. Divites in remotis receſſibus ſuæ ſtudebant ſecuritati; pauperes, qui ibi non permanere non poterant, vel fame abſumebantur, vel tetra lue exterminabantur, & Mediolanum jam non aliud erat, quam pro mortuis quidem cæmeterium, pro viventibus autem xenodochium. Quod vero magis adhuc miſerum erat; peſtis fulmine afflatis ſpiritualia deerant ſubſidia; mortis metus Paſtores diſperſerat; nemo panem vitæ morientibus, atque ut ita dicam, duplici morte occumbentibus, audebat afferre. *Flechier in S.Caroli Panegyrico.*

Alii bene, alii vero male morbis utuntur.

Morbi in duplici mortalium genere conſiderari poſſunt in iis, qui parum, & in iis, qui multum virtutis habent. Primi illi fere nullum ex morbis fructum recipiunt, infirmam enim habentes animam ubi corpus dolore torquetur, facile in queſtus, & murmur erumpunt, impatientia abripiuntur, dolent, nimia ſollicitie curationem, & pharmaca inquirunt, opem, ſolatiumque aliquod optant, quod ſi deſit jamjam ſpem omnem abjiciunt. Quod ſi quando proximam ſibi mortem intuiti, atque judiciorum Dei metu perterriti novam vivendi rationem ſe ſuſcepturos pollicentur; hæc Dei gratia eſt, quæ aliquibus tantum nec paſſim confertur: & plerique e morbo recepti bonum vitæ, quam ſibi fere præreptam viderant, ſervare contendunt. Ubi convaluerunt vita frui volunt, ac illis voluptatibus, quæ in illa percipiuntur; & hoc illud eſt quod modicæ virtutis homines ex morbis ſuis hauriunt. Sed qui Deo prorſus devoti ſunt, longe maximam inde utilitatem percipiunt. Anima corporis deliquium ſentit, pluribus gratiæ effectibus impar. Mortalis ſe quodammodo a Deo ſemotum videt; fides dumtaxat nuda ſupereſt, & ad communem chriſtianorum ſtatum redactum ſe videt; nihilque intuetur, in quo confidere valeat, præterquam in Dei miſericordia, & meritis Jeſu Chriſti. Status hic mirum in modum prodeſt animæ expiandæ. Cum ex ſimili ſtatu emergimus, inde cum ſpiritu humiliato, cum corde ab omni ſui ipſius amore, omnibuſque negotiis ſuis expedito egredimur; nihil quæritur præter Deum; nihilque præter mortem cupidius appetitur. *P. Surin tomo 2. Dialogorum ſpiritualium.*

Utilitas morborum, quorum curatio pendet a Deo.

Morbis utitur Deus ad nos puniendos, atque a peccatis noſtris expiandos; dici quoque poſſunt remedia, quæ animabus noſtris applicantur vel ad earum ſalutem tuendam, vel ad eam recuperandam, cum ita infelices fuere, ut illius jacturam ſubirent. Quemadmodum unus ille vitam, ſalutemque nobis impertit; ita ab illo utraque expectanda eſt. Curæ, & labores, quos ad id ſuſcipimus, neque effectum, neque utilitatem habent, quam cenſemus, & ſæpe remedia morbos augent, non curant. *Abbas Trappenſis tomo 1. Dogmatum chriſtianorum.*

Quamquam liqueat, rebus in omnibus in Dei manu noſmet collocare oportere, eique tum pro tempore cum pro æternitate omnem noſtri curam relinquere; attamen tantum eſt ſatis virtutis, & conſtantiæ ſervare, ut ſuperemus faſtidia, mæroreſque, quos mala valetudo gignere poteſt, cum ex illa numquam convaleſcimus, atque ut noſmet præſervemus a multitudine, & nequitia tentationum, quæ a malis languoribuſque ſeparari non poſſunt, cum diutina nos torquent. *Idem.*

Morbi ſunt occaſiones ſatisfaciendi Deo pro peccatis.

Morbi, quos nobis immittit Deus, ſolæ nonnumquam ſunt occaſiones, quas nobis offert, ſatisfaciendi pro peccatis, quæ patravimus, dum bona valetudine perfruebamus; & niſi in ſpiritu pœnitentiæ illos recipimus, nobis inutiles fiunt. Ad hæc illi totidem ſunt fidei, & ſubmiſſionis noſtræ pericula, & niſi illos hoc intuitu recipiamus, labimur in quamdam rebellionis, atque infidelitatis ſpeciem, quæ novæ ſunt cauſæ reprobationis noſtræ; cum e contra ſi hoc ſpiritu morbos receperimus, in ipſa peccatorum noſtrorum pœna invenimus, unde illa expiare valeamus. *Ex moralibus ſermonibus ſermone hujus argumenti.*

In morbis agendum juxta evangelii præcepta.

S.Auguſtini ævo fideles, qui febri laborabant, vel alios dolores ferebant, conſueverant evangelii librum ſumere, eumque capitibus ſuis, vel parti afflictæ admovere. Conſuetudinem hanc vehementer laudo, Pater hic ait; magis laudaturus, ſi evangelium cordi veſtro admoveretis. O quot quantaque ibi ſecreta inveniretis, ut ex morbis veſtris fructum uberrimum perripere poſſetis! Inveniretis enim, exercendam eſſe patientiam, voluntati divinæ ſubmiſſionem &c. *Idem.*

Morbus validior eſt ratio, qua utitur Deus ad peccatorem convertendum.

Ad peccatorem convertendum ante omnia opus eſt, flectere obſtinationem voluntatis pertinaciter adhærentis creaturæ, cujus amore illecta eſt, & quam non amare non poteſt. Ad hoc Deus inſpirationibus utitur, luminibus, ſermonibus, monitis, minis, aliiſque ſexcentis, quæ fervens noſtræ ſalutis zelus illi ſuggerit. Cum homo bona corporis valetudine fruitur, hæc omnia remedia non maximum obtinent effectum in ſpiritu ejus; mundus, auro, ſenſuum voluptates adeo vehementes illecebras habent, ut illas contemnere difficile ſit; & quo magis urgetur, eo magis obnititur contra ſalutaria monita, quæ ſibi præbentur. Sed morbus igneus eſt enſis omnia hæc vincula abſcindens. Status infelix, in quo reperitur, manifeſtum eſt argumentum, & ratio practica, quæ illum per ſenſus evincit, & propria experientia terrenarum rerum omnium vanitatem oſtendit. Palam videt, opes con-

tra

ra mortis tela clypeum inutilem eſſe, amicos ſuos nimis infirmos eſſe, ut de illius manu ipſum eripiant; ideoque ſatius eſt, quod, cum morbo conficitur, animum ſuum a terrenis rebus evellat. *P. Novet in meditationibus.*

Ægrotantes mortis atque æternitatis reminiſcuntur.

Duo in bene valentibus omnes timoris Dei ſenſus ſuffocare conſueverunt; diutioris vitæ ſpes, atque æternitatis oblivio. Dum valet peccator, mortis cogitatio procul abeſt, vel ſi quando hæc ad illum accedit, nullum efficere impetum poteſt, ille enim mortem remotiſſimam eſſe arbitratur. Hinc fit, ut Dei juſtitia, quæ illum ad hoc terribile momentum præſtolatur, non magis moveat, quam ſi numquam redditurus eſſet rationem operum ſuorum; ſed ubi ſe in lectulo jacentem, triſtem, languentem, viribus exhauſtum, doloribuſque confectum videt; tunc meminit ſe mortalem eſſe, atque prope imminere ſentiens terribilem tranſitum, quem nondum ſatis bene cognoverat, fieri non poteſt, quominus extremo corripiatur pavore, qui eum cogit omnes cogitationes ad illud transferre periculum, in quo eſt, ac ſalutis ſuæ ſecuritati conſulere. Hæc omnium breviſſima via eſt, qua divina miſericordia peccatores ad pœnitentiam adducit, eoſque ad ſe trahit. Improbus ille decem ante hanc diem annos nequaquam pœnitentiam facere inſtituiſſet, niſi Deus periculoſum illi morbum immiſiſſet, qui illum perterruit, & ad officium revocavit. *Idem.*

Dei Filius morbis affligit corpus, ut ſpiritui medeatur.

Medici aliam corporis partem vulnerare conſueverunt, ut aliam curent: bracchii venam aperiunt, quod ſanum eſt, ut capiti, quod ægrum eſt, afferant ſolatium; externis partibus ignem admovent, ut interioribus conſulant; vulnus ſcindunt, ut claudant, atque ut S. Hieronymus inquit: *Artis medicorum eſt per dolorem reddere ſanitatem.* Dei Filius, qui Medicus eſt animarum, in peccatoribus curandis eadem methodo inſiſtit: carnem percutit, ut ſpiritui medeatur, & morbus, quæ via eſt ad corporis mortem, egregiam efficit diſpoſitionem ad animæ vitam. *Idem.*

Morbi utiles, & boni.

Docent Sancti Patres, morbum eſſe chriſtianæ ſapientiæ ſcholam, virtutis elementum, unde ſpiritus novam aſſumit virtutem, & validum gratiæ machinamentum, quod per naturæ infirmitates vires ſuas auget: *Cum infirmor, tunc potens ſum*, ut ait S. Paulus 2 *ad Cor.* 12. Cum infirmus ſum, tunc fortis fio; & numquam magis viget ſpiritus meus, quam cum corpus morbis confectum eſt, ac infirmitatibus attritum. Ad hæc morbus eſt generalis vitiorum omnium clades per victoriam, quam gratia de omnibus animæ affectibus refert, & triumphus eſt animæ de omnibus appetitibus carnis. Tunc qui voluptatibus indulgebat, valetudinem potius, quam voluptates inquirit; avarus non alium habet theſaurum, non opes alias, quibus teneretur, præter ſanitatem; ambitioſus ſe in cubili jacentem videns amittit prima vanitatis conſilia, quibus ſupra nubes efferebatur; helluo ſobrius fit, ut mortem effugiat; invidus invidiam ſuam ad unicum vitæ bonum coarctat, quam proferre conatur; ultionis cupidus inducias init cum furoribus ſuis; corporiſque dolores mentis acrimoniam demulcent. Singulare igitur Dei beneficium eſt, corporis infirmitates nobis immittere, ut affectuum noſtrorum imperum coerceat. *Idem.*

Ægri de Deo cogitant, cum bene valentes obliviſcuntur.

Dunec homo bona fruitur valetudine, fidei veritates ut plurimum exigua habent lumina, quæ cor illius non admodum ſovent; morbus vero illum excitat, eique præbet occaſionem de æternitate cogitandi, ac melius vivendi conſilium ſuggerit, ut quod timet, effugiat. Dum valet, mens illius terrenis negotiis ita implicita eſt, ut de orationibus ne cogitet quidem; & cum de orationibus ſermonem habes apud ſæculi hominem, non aliud habet, quod reddat, niſi quod mundi impedimenta nihil ſibi temporis relinquunt, quo illis vacet. Sed enim corporis infirmitate torquetur, tamquam divinæ juſtitiæ captivus, naturaliter quodammodo ad Creatorem ſuum ſe convertit, opem flagitaturus, eique cum David *Pſal.* 6. dicturus: *Miſerere mei, quoniam infirmus ſum. Idem.*

In perfecta valetudine humilitatis praxis non ita facile diſcitur, præſertim vero cum honor adeſt, & opum affluentia; ſed morbus ſtatus eſt humilitatis, qui magnos æque, ac parvos humiliat. Da mihi hominem potentiſſimum, locupletiſſimumque, cum ægrotat, fit omnium creaturarum mancipium, & veluti terræ vermis; licet dominus ſit, famulo ſeſe ſubmittere debet; etenim ſine illo ſe movere non poteſt; medicis debet obtemperare, dietas, moleſtaque pharmaca præſcribentibus: temporum mutationibus patet; actis impreſſionibus cedit; mortis præſentia, atque periculum quamprimum ſub illius poteſtate cadendi, efficiunt, ut ille tandem intelligat, ſe hac in re nihil præ mortalium omnium noviſſimo habere; ſe non aliud eſſe, quam pugillum pulveris, ut cæteri; & ingentes hos vanitatis gigantes, quos fortuna adeo attollit, fictitios habere pedes, ad minimum quemlibet ictum evertendos. *Idem.*

Morbus ſuperbiſſimum quemlibet humiliat.

Acutis fortaſſe, violentiſque doloribus premeris? Ehev! nimium corporis voluptates amas; Deum deliciis læſiſti, ille carnis doloribus te punit; ultioni ſuæ id impendit, quod tu ſceleribus impendiſti; per ſenſus peccaſti, efficit, ut per ſenſus patiaris. At enim Languores tui tua negotia, tuamque fortunam evertunt. Quid hæc ſibi volunt verba? Niſi quod ſi bene valeres, æque ac alii mundi hujus vanitates deperires. Quos necteres dolos, ſi illuc corpus tuum geſtare poſſes, quo ambitio tuum ſpiritum rapit? Quot ſcelera, ſi tibi vires eſſent, & bona valetudo? *Idem.*

Deus paſſim corporis doloribus punit corporis voluptates.

Quid æquius eſt, quam cum ſubmiſſione peccatorum noſtrorum pœnas luere, velle, quod vult Deus, par pari referre, pœnas pro pœnis, dolores pro doloribus, cruciatus pro cruciatibus reddere, non quidem ut alii debitores, qui pecuniam ſuam perſolventes omnibus debitis ſolvuntur; etenim quo plura pro Deo patimur, eo plura eidem debemus. Quæ conſolatio poſſe aliquando, & ſæpe etiam ſine morte martyrum gloriæ, & coronæ participes fieri. Hoc non eſt amplius tempus perſecutionum, fateor equidem, ſed tempus eſt patiendi pro Deo, cum ille ipſe morbi alicujus doloribus nos affligit. Non eſt amplius cruentorum præliorum tempus; ſed coronarum, atque ut illas mereamur, ſatis eſt, nos mala noſtra patienter ferre, eaque cum ſubmiſſione ſubire. Aliquonę afflictaris morbo? patienter illum ſuſtine, & meritorum Martyrum particeps fies. Jaces in lectulo enervis, infirmus, & expes? Deum lauda, ut olim ſanctus Job, & ecce Martyr ut ille factus es ex S. Chryſoſtomi ſententia, qui illum hoc nomine appellat. *Abbas de S. Martino in Quadrageſima ſermone hujus argumenti.*

Æquum eſt morbis luere pœnas ſcelerum, et pro Deo pati, qui pro nobis paſſus eſt.

Inutiliter ægrotamus, niſi ex corporum infirmitate id recipiamus, unde ſpiritus infirmitati medeamur. Inutiliter alia etiam ad nos ſanctificandos adminicula impenduntur, niſi hoc ſanctificemur; ſi quid enim poteſt nos a mundo divellere, & ſpiritum a corporis ſervitute in libertatem vindicare, morbus ſane eſt; ut enim Salvianus ait, animæ cuſpidem acuit, & prout corporis viribus deſtituitur, ſpiritus vires augentur, atque inſtaurantur, ac dici poteſt ſanus eſſe, qui non ſemper ſanus, & aliquando æger eſt. *Idem.*

Optandum eſſet, ut in bona valetudine tales eſſemus, quales in mala ſumus, & impoſterum nos futuros pollicemur. Quid enim non recipimus, quod conſilii non capimus, cum aliquod periculum imminet, vel aliquo morbo affligamur? Tunc, ut plurimum, pulcherrimos ſenſus fovemus; jugiter animum advertimus ad vitæ hujus miſerias, ad mundi vanitatem, ad humanarum rerum caducitatem, ad humanæ mentis cæcitatem. De Deo tantum, de pœnitentia, deque Sacramentis nobis verba fieri cupimus. Nequiſſimus quoque vir bonus eſſe vult, ambitioſiſſimus, & avariſſimus cœleſtia dumtaxat vult cogitare. Omnia volt, omnia promittit: ingens præteritorum dolor, ingens pro futuro conſilium; at ſtatim ac periculum abiit, & valetudo redire incipit, priſtini affectus & vitia paullatim in jura ſua, in eoſdem ſenſus, eaſdemque actiones redire videntur. *Idem.*

Megri eſſemus affecti, ſi bona utentes valetudine id eſſemus quod cum mala utimur ſumus.

Quo-

Hominēs pleriquæ ſua abutuntur valetudine.

Quomodonam hominum plerique ſua valetudine utuntur? Quot juvenes illam in omnibus ætatis ſuę voluptatibus impendunt? *Coronemus nos roſis*, altro citroque ſibimet dicunt, donec tempus habemus. Quomodo utitur mulier, aut virgo mundana, quæ bonam valetudinem in vanitate, molli, ac delicata vita, in ſolatiis, & commerciis quibuſdam, quæ nominare pudet, & quadam licentia, quam probare non audeo, ſolet impendere? Quomodo utitur litteratus vir, qui in legendis, vel conſcribendis pernicioſis voluminibus illam impendit, vel ſaltem in ſua, vel aliena explenda curioſitate? Quomodo utuntur omnes negotioſi homines, qui dies nocteſque adlaborant, ut opes ſuas augeant, quin fere numquam, aut ſaltem perraro cogitent de æternitate? *Si ſani ſunt, ſancti non erunt*, quidam Pater ait: *In vacuum laboravi, ſine cauſa, & vane fortitudinem meam conſumpſi.* Iſai.40. Me miſerum! Nequicquam ergo valetudinem meam amiſi, vires meas exhauſi, ac plurimos pro mundo labores ſuſtinui, quin aliquid pro ſalute mea facerem? Sanitas hæc, quam benignus mihi conceſſerat Deus; vigor, corporis robur, validum temperamentum, felix hæc conſtitutio, ex qua maximos ad æternitatem, & ad beate vivendum fructus percipere poteram, hæc ergo omnia inutilia mihi fuerunt; hæc omnia avaritiæ tantum, & ambitioni, ſolatiis, ac mollis vitæ voluptatibus impenſa ſunt! Heu! accedite dolores, morbi, infirmitates, in me ſimul irruite, ut in me puniatis ejus valetudinis abuſum, quæ in Dei cultu debebat impendi. *Idem*.

Deus nobis morbos immittit, ut a mundo divellat.

Donec voluptatibus deditus perfecta fruitur valetudine, cor ſuum a voluptatibus nequit avellere; ſed Deus ut illum inde revellat, aſſiduum, moleſtumque morbum immittit, qui eum a mundi conſuetudine ſejungat, a negotiis amoveat, eique voluptatum auferat guſtum. Tunc incipit agnoſcere, vitæ hujus deliciis fidendum non eſſe. Tunc impatiens, mali ſui pondere oppreſſus, exclamare incipit, ut olim Antiochus: Eheu! Quo mœroris redactus ſum ego, qui rebus hujus mundi tantopere oblectabar, & qui tot deliciis fruebar: *In quos fluctus triſtitia deveni, qui jucundus eram &c.* Machab.6. *Sermo manuſcriptus.*

Quo difficilius eſt hoc in ſtatu ſeſe divinæ voluntati ſubmittere, eo ardentior eſſe debet amor noſter, ut noſmet eidem conformemus. At quid difficilius, amabo vos, quam ſeſe divinæ Providentiæ mandatis ſubmittere, cum gravis morbus jugiter nos lectulo affigit, omnem nobis cum mundo conſuetudinem interdicit, & natura ſub mali pondere opprimitur? Tunc procul dubio Deum amat, qui cum actione gratiarum ſibi immiſſas recipit infirmitates: ad id enim opus, eſt ut homo non agat amplius ut homo, ſed tamquam fidelis Dei patientis imago. Opus eſt, ut amor illius ſit conſtans, heroicus, purus, ac integer. Ut verbo me expediam, hinc intelligitur, utrum ſuus erga Deum amor ſit verus; ibi plurimi, qui ſe penitus Deo adhærere arbitrabantur, agnovere amorem ſuum languidum eſſe, infirmumque, ſed cum alicujus amor ſenſibilis hujus tribulationis igne mundatus eſt, tunc iſte affirmare poteſt cum Apoſtolo, futurum ut nulla te a Jeſu Chriſti charitate poſſit dimoveri. *Idem*.

In morbis proprie cum S. Auguſtino Deo dicere poſſumus; *ne elongeris a me, quoniam tribulatio proxima eſt*. Pſalm.70. Donec bona noſtra nobis eripiuntur, S. hic Doctor ait; donec exiſtimatio noſtra injuriis, & contumeliis proſcinditur; donec perſequentium nos odia in eo immorantur, ut nos patrio ſolo exules, extorreſque ejiciant; adhuc abeſt a nobis tribulatio: etenim facile eſt, fortunæ bona contemnere, hominum exiſtimationem, famamque negligere, & in exilio ſolatium aliquod invenire. Cum autem morbus corpora noſtra affligit, tribulatio proxima eſt; nos enim ubique ſequitur, neque fieri poteſt, ut quæ intra nos fiunt, non ſentiamus. Ita videmus, Dæmonem, poſtquam abſtuliſſet Job filios, & bona, nondum putaſſe, illum ſatis afflixiſſe, niſi ulceribus corpus ejuſdem dilaniaſſet, & graviſſimis illud doloribus affeciſſet. *Liber, cui titulus: Conſiderationes in varia moralis, & Religionis argumenta.*

Ex omnibus vitæ hujus malis morbi ſunt magis ſenſibiles.

M O R S.

De Morte generatim; cogitatio mortis; certitudo mortis; incertitudo quo tempore, & in quo ſtatu morituri ſimus; ſtatus ad quem morte redigimur &c.

M O N I T U M.

ARGUMENTUM hoc adeo amplum eſt, atque tot, tamque varii de morte ſermones fieri poſſunt, ut ad unum titulum cum redigi nequeant ea, quæ hac de re dici poſſunt, haud abs re futurum cenſui duplici titulo de eodem loqui argumento, in quorum altero ea colligerem omnia, quæ ad mortem generatim pertinent, videlicet ejus neceſſitatem, incertitudinem temporis, quo ventura eſt, genus, rationem, metum, quem naturaliter concipere debemus, bona, quibus nos exuit, immutationem, quam parit in ideis, cogitationibus, negotiis, perſoniſque noſtris, & denique ſtatum, ad quem redigis corpora noſtra in ſepulcro; in altero vero quidquid nota melioris auctores de bona, malaque morte dixerunt, de cogitatione, memoria, & oblivione mortis; de præparatione extremo huic fatalique momento, ex quo beata, vel calamitoſa pendet æternitas, afferenda.

Animadvertendum autem, quamvis priori hoc in titulo de morte generatim loquemur, videlicet de eo, quod omnibus hominibus accidere poteſt; attamen nos nequaquam Philoſophorum more, ac theoretice tantum locuturos, ſed uti concionatorem decet, non ſine ethicis animadverſionibus ad Chriſtianos auditores erudiendos, & ædificandos idoneis.

PARA-

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia concionum hujus argumenti ſtructura.

I. Concionis hujus argumentum eſt oſtendere, mortem nobis errorem auferre, & vitæ hujus illuſiones, quæ tres potiſſimum ſunt, corrigere. Prima eſt vita ipſa, quam numquam deſituram putamus, chimæricam nobis fingentes æternitatem; ſed mors docet ſerius, ocyus eſſe moriendum. Altera eſt de hujus vitæ bonis, quibus hæremus, & mors nos docet ea nihilum eſſe, & licet alicujus eſſent momenti, ea aliquando eſſe relinquenda. Tertia illuſio noſmet ipſos reſpicit; aliquid nos eſſe arbitramur; quid vero ſimus, mors ipſa docet.

Harum illuſionum prima ad ipſam pertinet vitam. Non poſſumus quidem nobiſmet perſuadere, nos numquam morituros; fides, ratio, experientia palam contrarium evincunt, ſed mortem arcemus quantum poſſumus; credimus nos hoc die, hac hebdomada, hoc anno non morituros, atque ita aliquam nobis fingimus ſpeciem æternitatis. Sed mortis cogitatio diſſipare debet hanc illuſionem, erroremque: mors enim in ſingula momenta nos poteſt deprehendere; nihil incertius eſt hora, & genere mortis; exemplum plurimorum, quos inopinos aggreditur mors, nos admonet, nobis quoque idem accidere poſſe; & demum ipſa nos veritas docet, quotidie paratos eſſe oportere, quia neſcimus, quandonam dies Domini adveniet. Oſtendere etiam poſſumus nemini minus ſperandam eſſe vitæ diuturnitatem, quam illis, qui eam inter flagitia traducunt, & a mortis cogitatione magis abhorrent. Hinc autem plures, eæque egregiæ hauriri poſſunt illationes, exempli gratia; quo magis mortis cogitationem differemus, eo magis bene moriendo imparatos nos fore: nos totum vitæ ſpatium in jugi illuſione traducturos, quæ nonniſi in ipſa morte diſſipabitur; vitæ præſentis illecebras nobis ablaturas felicitatem, quam Deus in altera præparaverat; noſque oblitos mundum hunc ſedem noſtram non eſſe nequaquam de æterna in cœlis nobis comparanda cogitaturos.

Altera illuſio illa eſt, quam hujus mundi bona gignunt. Et ſane ſi mundum ſpectemus ex hac ſpecie, quæ extrinſecus nitet, plures habet illecebras, quæ nos fallere quam maxime poſſunt: exterior hic fulgor, qui nos circumdat; potentia hæc, quæ efficit, ut totus mundus noſtris voluntatibus cedat, honor qui nobis adhibetur, opes, quæ poſſidentur, voluptates, quibus perfruimur; hæc nos faſcinant omnia, & ita ſeducunt, ut pauciſſimi illis ſe capi non ſinant; ſed ratio ſe præmuniendi contra generalem hanc illuſionem, hæc eſt, lumina videlicet, ac veritates ex morte mutuari. Interroga ambitioſum illum, qui per fas, & nefas ad ſummum dignitatum apicem evaſit, quid jam moriturus ſentiat de his honoribus, ad quos per tot labores aſcendit, deque ampliſſimo gradu, pro quo exercendo tot ſeſe curis exercuit. Heu! Hæc omnia evaneſcunt, cum coram Deo prodeundum eſt. Quo habet in pretio divitias, quæ ipſum ex morte eripere nequeunt, & quibus in altera vita uti non poteſt? In morte agnoſcere incipit cæcitatem ſuam, & errorem abjicere; adhuc nimis felix, niſi hæc illuſio deteriorem haberet effectum.

Tertia illuſio eſt ipſius hominis in hac vita, cum ſeſe metitus ex ſpecie externa, fortunæ ſuæ nitore, genere, vel aliis, quibus emicat, qualitatibus, aliquid ſe eſſe arbitratur. Hæc autem illuſio, vel potius calumnia, mortis cogitatione eſt diſſipanda. Primo enim ſeparabitur homo ab hoc luxu, hac pompa, rebuſque omnibus, quibus circumſeptus eſt, atque tunc ſe nudum, ac prorſus ſolum reperiet. Proh Deus! quæ mutatio! cum rebus omnibus ſpoliabitur, & ex iis, quæ poſſidebat, nihil illi reliquum erit, quam ſudarium, ſandapila, & quinque, vel ſex terræ pedes. 2. Vita, motuque privabitur; oculos æterna obruet nox; claudetur os, non ultra aperiendum; lingua diſerta adeo, ut cæterum omnium eſſet deliciæ, obmuteſcet. 3. Corpus fiet pabulum vermium, & horroris ſpectaculum; quippe tabo diffluens adeo horridum erit, ut ne intueri quidem illud quiſquam audeat. Ad hæc quid fiet de calliditate, ingenii celeritate, ſcientia, mente quibuslibet graviſſimis negotiis pari, de acumine, reliquiſque rebus, quæ cor hominis inflant, & facit, ut ſe ſupra cæteros poſitum putet! Si mortis cogitatio altius menti illius eſſet impreſſa, nonne aliter de ſe ipſo ſentiret? &c.

In morte aliquid certum eſt, incertum aliquid, & aliquid certum ſimul, & incertum. Certum eſt, nos certiſſime morituros. Incertum quo loco, quo tempore, quo pacto ſimus morituri. Certum ſimul & incertum eſt, quo in ſtatu nos mors ipſa reperiet. Ex tribus hiſce veritatibus, quæ concionis partitionem efficient, eruere poſſumus ſalutares illationes, & documenta.

1. Moriemur; hoc certum eſt; nihil eſt, quod minus in dubium poſſit revocari. Patriarchæ, qui pluribus vixere ſæculis, tandem fato functi ſunt; Reges, ac potentiſſimi Imperatores poſtquam tot populis leges irrogarunt, legi huic paruerunt: homines robuſtiſſimi, optimeque valentes mortem evitare non valuerunt: nos ergo, ut illi, moriemur; verum, quid hoc rei eſt, moriemur? Videlicet, corpus noſtrum in tumulo condetur, vermibus abſumetur, in pulverem redigetur; anima vero in ignotam migrabit regionem, & coram Deo judice apparebit &c. Quid iſtic animadvertere poſſumus? Impii, & flagitioſi homines hanc inde eliciunt illationem, quam refert Scriptura Sap. 2. *Venite fruamur bonis, quæ ſunt, & utamur creatura, &c.* Philoſophi, & qui ſe ſpiritus fortes jactant, non aliud hinc inferunt, niſi conſtanti animo mortem eſſe ſubeundam, ac, ſi fieri poteſt, in poſteritatis memoria vivendum. Chriſtianus vero hinc debet arguere, quod ſeſe bene moriendo præparare debet; quia deinde nullum afferri poterit remedium iis, qui eo temporis puncto acciderint, defectibus; in anteceſſum debet mori, a terrenis rebus divelli, & id facere, quod tunc ſe feciſſe deſideraſſet. 2. In morte vero incertum eſt, quo tempore, quo loco nobis moriendum: unde inferendum eſt, debere quemlibet ſe ipſum contra mortis inſidias præmunire, quia re ipſa hominum plerique ejuſdem inſidiis deprehenſi fuerunt. Sexcenti in vita caſus accidunt; vitia & libidines noſtræ ſubitas ſæpe, præcoceſque mortes gignunt; idque in criminum, ac negligentiæ noſtræ pœnam Deus ſæpe permittit. Oportet igitur ſemper eſſe paratos. 3. In morte demum certum ſimul, & incertum eſt, quod neſcimus quonam in ſtatu morituri erimus, & nihilominus liquido conſtat nos eo in ſtatu æternum eſſe permanſuros. Quam horribile eſt malo in ſtatu ad plures concedere! Quam deſiderabile bene mori! Neſcimus, utrum perſeverantiæ donum habituri ſimus, & ſcimus futurum, ut in nullam reditus ſpem intereamus, niſi illud fuerimus aſſecuti. Utamur ergo iis, quæ ad bene moriendum habemus, adminiculis.

III. Quemadmodum peccatum eſt cauſa mortis, ut Apoſtolus inquit, & hanc peccatores in juſtam ſcelerum pœnam promeruerunt, uti Sapiens docet; ita ex S. Auguſtini ſententia, mors reciproce eſt remedium peccati, atque perturbationis, quam in omnibus humanis facultatibus peccatum peperit.

1. Intellectus hominis inordinatus eſt per errorem, falſamque bonorum mundi hujus ideam; quam auferre una poteſt mortis cogitatio, oſtendens illi vanitatem, mobilitatem, & nihilum earum rerum omnium, quas plurimi in mundo facimus. 2. Voluntas inordinata eſt propter ſtudium, quo licet invita, rapitur erga bona ſenſibilia; & una mors eſt, quæ cogitantes

om-

omnia hæc vi ejuſdem eſſe abripienda, divellere poſſit ab eorum affectus & prohibere, ne iis adhæreſcant, quæ ſerius, ocyus erunt neceſſario relinquenda. 3. Appetitus ejus longe adhuc inordinatior eſt propter imbecillitatem, qua reſiſtit malo, & rebellionem contra rationem, quæ cauſa eſt, quod voluntas creatorum objectorum illecebris decepta contra Dei mandata deficiat. Quis autem vehementius, quis tutius reprimere, & coercere poteſt violentos appetituum noſtrorum motus, quam mors, & metus eorum, quæ mortem ſubſecutura ſunt, quemadmodum S. Auguſtinus *lib. de doctrina Chriſti* teſtatur: *Timor de futura morte mentem neceſſario concutit, & quaſi clavus, omnes motus ſuperbiæ ligno crucis affigit.*

IV. Tota hominum vita, vel dicam melius, quidquid in vita noſtra & ratione, & fide perfici poteſt ad tria referri mihi videtur, ad affectiones, deliberationes, actiones: videlicet in vitę noſtræ curſu affectiones noſtras regendas eſſe, deliberationes capiendas, & officia adimplenda; quibus omnibus unicam mortis cogitationem ſufficere contendo; hæc enim 1. præſentiſſimum remedium eſt ad affectuum noſtrorum ignem extinguendum; 2. certiſſima regula eſt in deliberationibus ad tutiſſimum conſilium amplectendum. 3. validiſſima ratio eſt ad ſanctum ſervorem actionibus noſtris inſpirandum. *Hæc eſt P. Bourdalove argumentum ſermone 1. Quadrageſimæ de mortis cogitatione.*

V. De metu mortis.

1. Nihil terribilius eſt ſtatu eorum, qui mortem metuunt ex quodam atheiſmi, & infidelitatis principio. 2. Nihil crudelius eſt ſtatu eorum, qui mortem timent, quia ſuis voluptatibus adhæreſcunt. 3. Nihil a Chriſtianiſmo alienum magis eſt, quam mortem timere, & non habere ordinatum ejus timorem. *Idem.*

VI. Tria in morte conſideranda ſunt. Mors inevitabilis eſt, incerta eſt; & ubi ſemel venerit, non licet amplius reverti, ut novam vitæ rationem inſtituamus. Ex triplici hoc principio tria ſunt inferenda.

1. Sæpe inevitabilem eſſe mortem cogitemus, ac inde arguemus, quotidie eidem noſmet præparare oportere: hæc pars prima eſt. 2. Sæpe cogitemus horam mortis incertam, & inferemus, nos ubique, & ſemper paratos eſſe debere: hæc altera pars eſt. 3. Sæpe cogitemus, mortis exitum irreparabilem eſſe, & argumentabimur, nullam ſatis eſſe poſſe diligentiam, ut nos bene eidem præparemus: hæc tertia. *P. Girouſt ſermone pro feria quarta Cinerum.*

VII. Tria potiſſimum ſunt, propter quæ chriſtiano viso mors eſt metuenda; quem tamen metum frequens mortis cogitatio aufert.

Primum eſt peccatum, quod ex Apoſtolo mortis ſtimulus eſt; videlicet, uti explicant nonnulli, cuſpis, quæ nobis dolorem adfert, efficitque, ut juſtum peccati ſupplicium timeamus; ſed mortis cogitatio efficiens, ut ſincera pœnitentia peccatum deleamus, efficit, ut minus illam metuamus, ubi ſemel, ut ita dicam, illi arma fuerunt adempta.

Alterum eſt mundi amor, quo eidem hæremus. Sed mortis cogitatio vincula infringit, quibus obſtringimur, efficitque, ut lubentes, ac ultro id faciamus, quod aliquando faciendum eſſet invitis.

Tertium eſt judicium Dei, ad quod poſt mortem accedendum eſt; verum illud cogitare poſſumus, quin rationes noſtras in promptu habeamus, quin catsemum illud momentum vereamur?

VIII. Duo magna ſunt ſtuporis argumenta in ea ratione, qua ſeſe gerunt chriſtiani in iis, quæ ad mortem pertinent; & ea illis ſermonis partitio effici poteſt.

1. Mortem timemus, & profecto juſtam habemus cauſam timendi eo modo viventes, quo plerique vivimus; attamen nihil movemus, ut noſmet contra ea, quibus mors adeo terribilis efficitur, præmuniamus. 2. Neſcimus, & ſcire nequimus, quænam futura ſit noſtra mors, malane, an bona: quod quidem terribilis momenti eſt propter æternitatem, neque annitimur, ut hanc mortem, quæ ſemel ventura eſt, virtutum, operumque bonorum exercitatione ſanctam, beatamque faciamus.

1. Nulla vitæ momenta melius impenduntur, quam ea, quibus mortem cogitamus, propter bona, ac utilitates, quas nobis hæc adfert cogitatio cum pro hac, tum pro altera vita. 2. Nulli ſunt magis fallaces, futiles, ineptique prætextus iis, qui prohibent, ne mortem cogitemus. IX.

1. Moriendum eſt, hæc inevitabilis eſt neceſſitas. Inſanum igitur eſt terrenis rebus nobiſcum perituris adhærere, ac in illis felicitatem noſtram ſtatuere, quia nonniſi infelices aliquando, & in hac etiam fortaſſe vita nos efficere poſſunt. 2. Quamprimum moriendum eſt; & fortaſſe citius quam exiſtimemus. Maturato igitur cogitandum, ut bene moriamur, & toto niſu contendendum, ut aliquid pro æternitate acquiramus, quia poſt vitam hanc nullum erit amplius tempus merendi, pœnitentiam agendi, & bona opera efficiendi. X.

De Bonis, quæ nobis mortis memoria procreat. XI.

1. Divellit nos a terrenarum rerum affectu, efficitque, ut quodammodo in anteceſſum moriamur, redigens nos in eum ſtatum, in quo morientes futuri erimus. 2. Facit, ut cœleſtia cogitemus bona, & ad æternam anhelemus beatitudinem, pro qua creati ſumus. 3. Nos cogit in hac vita facere, quod feciſſe vellemus, cum morti proximi erimus.

De oblivione mortis, in qua plerique hominum vivunt. XII.

1. Mortem non cogitare, ſignum manifeſtum eſt, quod ſtagitioſe vivitur: patent argumenta ex Scripturis, ratione, & experientia deprompta. 2. Mortem non cogitare funeſtum eſt omen, ſed validis conjecturis innixum, mortem adſore, antequam de illa fuerit cogitatum.

De eadem mortis oblivione. XIII.

1. Plerique hominum, etiam chriſtianorum, non cogitant mortem, quia non intelligunt, quam terribilia ea ſint, quæ illam ſunt conſecutura. 2. Plerique eorum, qui mortem cogitant, nequaquam, ut chriſtianos decet, de eadem cogitant; ſed alii quidem Philoſophorum more, prætenſa neſcio qua ſpiritus fortitudine; alii more politicorum, ut ſuis conſulant negotiis, & ne poſt mortem aliquid relinquant, quod ipſorum memoriæ objici poſſit propter familiæ ſuæ tumultum, atque diſcordiam.

De frequenti mortis cogitatione. XIV.

1. Frequens mortis cogitatio aliquid habet, quod omnem virtutis lenit amaritudinem. 2. Mortis cogitatio efficit, ut omnes pœnitentiæ auſteritates amplectamur, omneſque chriſtianæ vitæ labores. 3. Mortis cogitatio validiſſimas catenas peccati, omneſque noxios nexus infringit. *Ex ſpecimine ſermonum pro Dominicis. Tomo ſecundo.*

Mors vitæ finis eſt, & principium æternitatis; ideoque ſecundum duos hoſce terminos eſt conſideranda. XV.

Primo, ſecundum terminum in quo ſumus, nos rebus omnibus exuit; ideo in anteceſſum illis integre, alacriterque nos exuere debemus, quia mors diu differre non poteſt.

Secundo mors eſt initium æternitatis; atque cogitandum eſt, ab hoc momento totam pendere æternitatem; finalem perſeverantiam huic momento adhærere, & denique poſt mortem hanc nullum eſſe amplius reditum ad vitam, ideoque nec ad pœnitentiam.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

S. Auguſtinus *ſerm. 107. Recentium in tract. 43. in S. Joannem* docet mortem omnibus Chriſtianis eſſe contemnendam. Sancti Patres.

Idem *lib. de vera religione ca. 7.* oſtendit Deum mortis auctorem non eſſe, ſed vitæ.

Idem *l. de Vanitate ſæculi* deſcribit divites, beatoſque

que ſæculi in ſepulcro jacentes, inque pulverem redactos.

Idem duplicem edidit ſermonem *de conſolatione mortuorum*, ubi cauſas adfert, propter quas in agnatorum morte conſolari debeamus.

Idem *in Pſalm.* 30. oſtendit hominis vitam certo temporis ſpatio circumſcriptam non poſſe eſſe diuturnam, quod ipſum argumentum tractat etiam in Pſalm. 87. hunc explicans locum: *Mille anni ante oculos tuos, tamquam dies heſterna, quæ præteriit.*

Idem *in Pſ.* 53. quærit quid proſint pompa, divitiæ, & luxus homini in ſepulcro jacenti.

Idem *ſerm.* 21. *de verbis Domini* oſtendit quantum certa mors eſt, tantum incertam eſſe pro tempore, hora, modo.

Idem *ſerm.* 141. *de Tempore* docet peccatum unicam eſſe mortis cauſam.

Idem *ſerm.* 21. *Recentium* fuſius agit de neceſſitate aliquando moriendi, licet omnes contra mortem præcautiones adhibeamus.

Idem *lib.* 13. *c.* 4. *de Civit. Dei* reddit rationem, cur morti ſumus obnoxii, quæ peccati pœna eſt, poſtquam per Baptiſmum a peccato liberati ſumus.

Idem *Epiſt.* 45. *ad Armant.* docet mortis metum eſſe naturalem, omnibuſque hominibus communem.

Idem, vel Auctor ſermonum *ad Fratres in Eremo.* ſerm. 48. 62. & 66. de morte loquitur, & potiſſimum de eo, quod in morte ab omnibus creaturis generatim relinquimur.

S. Ambroſius librum edidit *de bono mortis*, ubi agit de bonis, quæ mors affert, & malis, quæ aufert.

Idem *l.* 2. *de vocat. Gent. c.* 8. *& lib.* 3. *Hexam. c.* 7. oſtendit nemini jus eſſe de vitæ brevitate querendi, neque de immatura, ac præcipiti nonnullorum morte, poſt peccatum.

Idem *l.* 2. *de Cain, & Abel c.* 11. ex morte Abel occaſionem ſumit oſtendendi vitam hanc ſexcentis caſibus, & periculis obnoxiam eſſe, & neminem ne de uno quidem die certum eſſe.

Idem in funebri oratione in obitum Valeriani Imperatoris, ac in duabus, quas in Satyri fratris ſui mortem conſcripſit, plurima habet egregia de morte.

S. Gregorius *l.* 24. *moral.* loquitur de metu mortis, & quomodo ſit metuenda.

Idem *lib.* 4. *Dialogorum ca.* 46. *&* 47. oſtendit metum hunc pluribus eſſe ſalutarem.

S. Hieronymus *Epiſt.* 21. *ad Paulinum* docet vitæ brevitatem unam eſſe ex pœnis peccati.

Idem *Epiſtola ad Heliodorum* docet, quomodo in conſanguineorum, & amicorum morte gerere noſmet debeamus; quod ipſum tradit *Epiſt.* 25. *ad Paulum.*

Idem in *epiſtola ad Tyraſium* illum de filiæ morte conſolatus præclaras habet ſententias.

S. Chryſoſtomus *Homil.* 61. *in Joan.* eos vituperat, qui immodicis proſequuntur lacrymis mortuos, & qui nullam admittunt conſolationem propter cognatorum, & amicorum jacturam, quaſi poſt hanc non ſupereſſet altera vita. Quod argumentum latius tractat etiam *homil.* 22. *in Acta, & homil.* 4. *in epiſt. ad Hebr.*

Idem *ſerm.* 1. *ex* 25. *variis* auditores ſuos ad ſepulcra mortuorum invitat, ut ibi videant, quo poſt mortem humana redeat magnitudo.

Idem *Epiſt.* 6. *ad Theodorum Monachum* oſtendit vitam hanc ſimilem eſſe theatrorum ſcenis, ubi omnes poſtquam varias luſere perſonas, æquales ſunt, & in morte non diſtinguuntur.

S. Baſilius in libro, cui titulus, *Admonitio ad filium Spiritualem*, docet non expectandum eſſe tempus ſenectutis, ut tunc de morte cogitetur; ſed illam cogitationi ſemper præſentem eſſe debere.

Origenes *l.* 3. *in Job* hæc explicans verba Job. c. 3. *Pereat dies in qua natus ſum*, oſtendit, quam præferenda ſit mors vitæ propter miſerias, quibus plena eſt, & pericula, quibus eſt obnoxia.

Dionyſius Carthuſianus de quatuor noviſſimis.

A ſcenici ; aliique, Petrus Caniſius

Gabriel Inchinus } *De quatuor noviſſimis.*

Guillelmus Stanihurtus

Drexellius in libro, cui titulus, *Prodromus mortis*, tractat de iis omnibus, quæ de morte dici poſſunt.

Dandinus *in Ethicis* amplum edidit tractatum de morte generatim.

Granatenſis in Duce peccatorum cap. 7. loquitur de mortis neceſſitate, certitudine, incertitudine &c.

Idem in ſecundo tractatu de Oratione fuſius verba facit de conſideratione malorum vitæ hujus, deque eorum extremo, videlicet morte.

Idem tractatu eodem loquitur de fructibus, qui ex mortis meditatione poſſunt hauriri.

P. Antonius a S. Martino Carmelita, in altera parte ejus libri, qui inſcribitur. *Conduite de la Grace*, agit de morte, quatenus peccati originalis pœna.

Liber, cui titulus *Eſſais de morale* volumine 4. de quatuor finibus hominum.

P. Nepveu in Chriſtianis conſiderationibus tomo 3. pag. 16. & 182. loquitur de morte generatim.

Idem tomo 1. loquitur de neceſſitate mortis *pag.* 153. de mortis cogitatione *pag.* 296. & de cogitationis hujus utilitate *pag.* 24.

Madame de Bellefont in operibus ſuis duos habet tractatus, alterum de mortis deſiderio, alterum de metu mortis.

Infiniti propemodum alii ſunt libri, qui hoc pertractarunt argumentum, quos recenſere immenſi operis eſſet.

Reina *Conc.* 26. *fer.* 5. *poſt Domin.* 4. *Quadrag.* Concionatores recentes.

Matthias Faber *in Concionibus funebribus, & in conc. de quatuor Domini Advent.*

Molinier ſermone pro feria quinta poſt quartam Quadrageſimæ Dominicam.

P. Delingendes ſex habet deinceps ſermones de iis, quæ in morte, & poſt mortem accidunt.

P. Girouſt in prima Quadrageſimæ concione.

P. Texier ſermone primo Quadrageſimæ.

Idem ſermone pro feria quinta hebdomadæ quartæ in quadrageſima, & pro decimaquinta poſt Pentecoſten Dominica.

Biroat ſermone pro die Cinerum.

De la Volpilliere, Fromentieres, Abbas de S. Martino conciones habent hujus argumenti.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ Chriſtianæ argumenta, ſermone pro feria quinta poſt quartam Quadrageſimæ Dominicam.

Granatenſis in locis communibus. Qui collectanea ediderunt.

Mangotii monita.

Buſæus in Panario, Titulo mortis metus.

Drexellius in Prodromo mortis.

Dandinus in Ethicis ſacris.

Labatha } Titulo mors.

Lohner

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

Pulvis es, & in pulverem reverteris. Geneſ. 3.

En ego hodie ingredior viam univerſæ terræ. Joſue 23.

Cunctis diebus, quibus nunc militio, expecto donec veniat immutatio mea. Jobi 14.

Dies mei breviabuntur, & ſolum mihi ſupereſt ſepulchrum. Jobi 17.

Ipſe ad ſepulchra ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit. Jobi 21.

Putredini dixi, pater meus es: mater mea, & ſoror mea, vermibus. Jobi 17.

Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis, qui quaſi flos egreditur & conteritur, & fugit velut umbra, & numquam in eodem ſtatu permanet. Jobi 14.

Nudus egreſſus ſum de utero matris meæ, & nudus revertar illuc. Jobi 1.

Quis eſt homo, qui vivet, & non videbit mortem? Pſalm. 88.

Breves dies hominis ſunt, numerus menſium

ejus apud te eſt: conſtituiſti terminos ejus, qui præteriri non poterunt. Jobi 14.

Ibit homo in domum æternitatis ſuæ. Eccle. 12.

Non eſt in hominis poteſtate prohibere ſpiritum, nec habet poteſtatem in die mortis. Eccle. 8.

Oblivioni tradita eſt memoria eorum. Ibidem, c. 9.

Nemo eſt qui ſemper vivat, & qui hujus rei habeat fiduciam. Eccle. 9.

Umbræ tranſitus eſt tempus noſtrum, & non eſt reverſio finis noſtri. Sapient. 2.

Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur. 2. Reg. c. 14.

Unus introitus eſt omnibus ad vitam, & ſimilis exitus. Sapient. 7.

Dies mei ſicut umbra declinaverunt, & ego ſicut fænum arui. Pſalm. 101.

A muliere initium factum eſt peccati, & per illam omnes morimur. Eccli. 25.

Neſcit homo finem ſuum: ſed ſicut piſces capiuntur hamo, & ſicut aves laqueo comprehenduntur, ſic capiuntur homines in tempore malo, cum eis extemplo ſupervenerit. Eccle. 9.

Cum morietur homo, hæreditabit ſerpentes, & beſtias, & vermes. Eccli. 10.

Eſt qui locupletatur parce agendo, & neſcit quod tempus prætereat, & mors appropinquet, & relinquat omnia aliis, & morietur. Eccli. 11.

Subter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes. Iſaiæ 14.

A verbis viri peccatoris ne timueritis: quia gloria ejus ſtercus & vermis eſt: hodie extollitur, & cras non invenietur, quia converſus eſt in terram ſuam, & cogitatio ejus periit. Macbab. 2.

Vigilate, quia neſcitis diem, neque horam. Matth. 25.

Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit. Ad Roman. 5.

Dies Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet. 1. ad Theſſal. 5.

Ego enim jam delibor, & tempus reſolutionis meæ inſtat. 2. ad Timoth. 4.

Stipendia peccati mors. Ad Rom. 6.

Statutum eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc autem judicium. Ad Hebr. 9.

Certus ſum quod velox eſt depoſitio tabernaculi mei. 2. Petri 1.

Stimulus mortis peccatum eſt. 1. ad Corinth. c. 15.

Melius eſt ire ad domum luctus, quam ad domum convivii: in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & vivens cogitat quid futurum ſit. Eccle. 7.

Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum.... Impii autem manibus & verbis accerſierunt illam. Sapient. 1.

Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminiſſe debet tenebroſi temporis, & dierum multorum, qui cum venerint, vanitatis arguentur præterita. Eccle. 11.

Memor eſto quoniam mors non tardat. Eccli. 14.

Cum dixerint pax, & ſecuritas: tunc repentinus eis ſuperveniet interitus. 1. ad Theſſ. 5.

Noli eſſe ſtultus, ne moriaris in tempore non tuo. Eccle. 7.

Gens abſque conſilio eſt, & ſine prudentia; utinam ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent. Deuteron. 32.

In omnibus tuis memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis. Eccli. 7.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

Adæ peccatum cauſa mortis omnium hominum.

PRimus hominum, quem creaverat Deus, ut omnium caput eſſet & pater, pulcherrimum erat opus manuum Dei, omnibus virtutibus præditum, omnibuſque pulcherrimis ornatum dotibus, quibus omnibus numeris abſolutiſſimum efficiebatur. Sed heu! homo iſte adeo ſapiens, ſanctus, felix felicitatem ſuam agnoſcere, & eadem, uti debebat, frui neſcivit. Dæmon, qui nuper loco exciderat per ſuperbiam, conſtituit illum in ſuæ calamitatis partem pertrahere; quod ut ſibi e voto contingeret, opus eſſe intellexit illum in criminis ſocietatem perducere. Ideo ſerpentis formam induens ſeſe ad mulierem convertit eam ſollicitaturus, ut vetito fructu veſceretur. Reſpondit illa, ſibi quidem a Deo copiam factam fuiſſe reliquorum fructuum, qui in amœniſſimo horto illo inveniebantur; at mortis pœna propoſita ſibi fuiſſe interdictum, ne fructum illum auderet attingere. Haud ita, ſeductor illi, haud ita; non moriemini; ſed novit Deus, futurum ſtatim ac ex eo comederitis fructu, ut oculi veſtri aperiantur, ac Deo ſimiles efficiamini. Non ſenſit mulier latentem ſub ſpecioſis hiſce verbis dolum, & capta voluptate novæ amplitudinis, cum funeſtum guſtaſſet pomum, ex eodem obtulit viro guſtandum, qui ut uxori placeret, atque ut leviſſimum illud jugum obedientiæ, quam Domino, & Creatori debebat, excuteret, ex eodem comedit. Verum in hujus inobedientiæ pœnam ſtatim ex Dei ipſius ore ſeveriſſimam hanc audiit ſententiam: *Pulvis es, & in pulverem reverteris*. Exinde ſenſit ille effectus minarum Dei. Cum enim eſſet immortalis non ex conditione eſſentiæ ſuæ, ſed ex peculiari Creatoris ſui beneficio, mors in illum cœpit exercere ſuum jus, ac imperium; & S. Auguſtinus animadvertit, pomum, quod deglutivit, fuiſſe tamquam ſemen mortis, quod ille accepit, omnibuſque poſteris ſuis communicavit. Hac, ſacer textus ait, mors ingreſſa eſt in mundum, tamquam pœna, & juſtum peccati ſupplicium.

Cum nullus hominum ab hac lege communi fuerit immunis, non morabor iſtic afferens eorum omnium exempla, quorum ſancta, vel infelix mors in ſacris Bibliis narratur; quod infiniti laboris eſſet, ſed eos referam dumtaxat obitus, quibus aliquid ineſt ſingulare, ac pro aliis ſatis eſſe puto dicere, Scripturam, quæ tanta diligentia recenſuit numerum annorum veterum Patriarcharum, qui plura vixere ſæcula, ſemper poſt uniuſcujuſque vitæ finem addidiſſe, *& mortuus eſt*; ne quis illos mortis tela evitaſſe arbitraretur.

Quid acciderit S. Paulo concionanti.

Noſtis, quod in Actis Apoſtolorum ſcriptum eſt, S. Paulo Troade concionante, juvenem quemdam ex numero auditorum ejus de tertia contabulatione cecidiſſe; illuc enim aſcenderat Apoſtolum auditurus, ad cujus conciones ingens populi multitudo confluebat. Mortuus hic adoleſcens ad Paulum defertur, qui caſum miratus obticuit, ac ſermoni finem impoſuit, quin ultra adderet verbum. Myſtici hujus ſilentii cauſam adfert D. Chryſoſtomus dicens, caſum adeo funeſtum concionatoris locum obtinuiſſe. S. Pauli eloquentia talis erat profecto, ut S. Auguſtinus inter ea quæ maxime optabat, concupiſceret magnum hunc divini evangelii præconem concionantem audire. Nihilominus Concionator hic per antonomaſiam ad caſus hujus adſpectum conticuit, ratus hoc adoleſcentuli mortui ſpectaculum majorem in auditorum animis vim habiturum, quam totum eloquentiæ ſuæ divino animatæ ſpiritu robur. Adeo verum eſt, quod mortis adſpectus admirabilem habet poteſtatem, ut obduratiſſima corda, mordicuſque ſæculi vanitatibus adhærentia commoveat.

Mens Eccleſiæ in cinerum cæremonia eſt, in nobis mortis memoriam revocare.

Mortis ſententia contra omnes homines lata per hæc verba expreſſa eſt: *Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris*; & ne illius nobis excidat memoria, Eccleſia quotannis in cinerum cæremonia illam nobis inſtaurat, quæ numquam ex mente noſtra eſſet delenda: *Memento homo &c.* O Homo, quiſquis es, publicæ venerationis objectum vitæ tuæ gloria, vel meritorum tuorum commendatione, memento, te pulverem eſſe, mox reverſurum in pulverem. Hæc irrevocabilis eſt ſententia, quam in te protulit Deus, qui immortali oris ſui flatu limum, ex quo factus es, animavit. Mors cum peccato in mundũ ingreſſa eſt: funeſta iniquitatis ſucceſſio, quam naſcentes recipimus, triſtẽ ſecũ adfert mortis hæreditatẽ. Homo prævaricator!

exul eris, & erro in hac terra morientium, quæ ſpinis conſita ubicumque peccati tui tibi exhibet pœnam. Ibi miſeram trahes vitam brevi paucorum annorum ſpatio circumſcriptam, infinitis inimicis, & infirmitatibus ſeptam: ſudore vultus tui illam ſovebis, & nutries. Singula momenta illius auferent partem, ac tandem ad ſepulcrum, & univerſam terræ viam pervenies. Hoc fatum hominis eſt propter ſententiam in ipſum latam, & cujus numquam debes oblivisci.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Vita brevis eſt, mors proxima.

Ego dixi; in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi. Iſaiæ 38. Hoc eſt, juxta pulcherrimam S. Hieronymi paraphraſin: conſideravi, mihi quam primum eſſe moriendum, ac exiguum temporis ſpatium vitæ meæ ſupereſſe: *Quæſivi reſiduum annorum meorum.* Vidi certo, atque in æternis Dei mei decretis conſtituto tempore nullam mihi amplius futuram cum hominibus conſuetudinem, & omne cum illis commercium brevi eſſe infringendum: *Et non aſpiciam hominem ultra.* Vidi terminum prope eſſe, vitamque meam ſenſim effluere, nullumque momentum eſſe, quod vitæ meæ particulam non auferat: *Generatio mea ablata eſt, & convoluta eſt a me.* Vidi prope eſſe, ut vitæ meæ ſtamen ſuccidatur; *Præciſa eſt velut a texente vita mea: dum adhuc ordirer, ſuccidit me*: ac tandem poſt paucos dies mihi eundum eſſe ad ſepulcrum, quod communis eſt omnium hominum terminus; ſed hæc videnti quid conſilii capiendum eſt; quiſnam fructus ex hac cogitatione percipiendus?

Morti proximi intelligimus errorem fallacium idearum, quas viventes de mundi hujus bonis habuimus.

In illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Pſ. 145. Qui falli non vult de hujus mundi rebus judicium ferens, eas conſiderare, atque inſpicere debet ea ex parte, ex qua illas jamjam moriturus, eaſque relicturus inſpiciet. Tunc omnia ceſſant præjudicia, omnes fallaces ideę ſpiritus diſſipantur, omneſque imaginationes falſo laborantes principio in tota falſitate ſua apparent, ac nos fuiſſe deceptos oſtendunt. Rationes, quæ validiſſimæ exiſtimabantur, ineptæ videntur; & natura, unde illæ omnes vires mutuabantur, penitus profligata non valet ultra nobis imponere, ac ſeducere. Tunc de mendacio veritas triumphat, & qui ita infelices fuere, ut ſibi os finerent ſublinire, errorem ſuum agnoſcunt, ſuumque damnant infortunium, quod iniquitatis vias ſecuti, in illis fuerint delaſſati, ac dolore conficiuntur, quod interitum ſuum nacti fuerint ibi, ubi ſe voluptatem, & conſolationem inventuros arbitrabantur.

Mortis cogitatio vitium nos ſtrenue regere debet.

Mors in nobis operatur, vita in vobis. 2. ad Corinth. c. 4. Hoc, ex S. Pauli ſententia, bonos inter & malos diſcrimen eſt. Hi amore vitæ gubernantur; ideoque præſentia tantum, ac viſibilia diligunt bona. Illi vero ducuntur mortis cogitatione, quæ mirifice bonorum operum mater fœcunda eſt: *Mors operatur in nobis, vita in vobis.* Hæc cauſa eſt, propter quam fideles jejuniis, aliiſque pœnitentiæ auſteritatibus corpora ſua mortificant, nolentes in deliciis eam verſari carnem, quæ mox humi debet contabeſcere. Cogitatio hæc ambitionis conatus coercet, oſtendens, fruſtra appeti honores, & niteſcere velle in mundo, brevi in ſepulcri tenebras inferendos &c. Ita mortis cogitatio ſemper vivida eſt, & operatur in bonis; e contra vero vita, ſcilicet vitæ diuturnæ cogitatio, & cupiditas illius, quoad fieri poteſt, producendę, efficit, ut impii in ſceleribus ſuis perſeverent, ſuiſque tantum cupiditatibus explēdis vacent.

Sæculi proſperitas non vivet diu. Mors ſeſtinus, ocyus omnia rapit.

Auferetur factio laſcivientium. Amos cap. 6. O felices ſæculi! qui ob oculos populi adeo coruſcatis, quamprimum fulguris inſtar evaneſcetis. Divites mundi! quot adhuc felicitatis annos vobis promittitis? Inanes, & ambitioſi conatus veſtri, chimerica fortunæ, ac nobilitatis conſilia multa expeterent ſæcula; & fortaſſe nox ſubſecutura diebus veſtris finem imponet: *Hac nocte animam tuam repetent a te.* Luc. 12. Superba ſupellex, magnifica ſervorum turba, ædes immenſæ quamprimum aliis dominis ſervietis; unicum atenę granum ingentem hunc proſternere valet coloſſum: *Et quæ paraſti cujus erunt?* Dulcis profecto conſolatio diviti reprobo, hæredibus ſuis reliquiſſe, unde commode, & in deliciis vivant, dum interim infernis ignibus torquetur. *P. Croiſet tomo ſecundo Aſceticarum Conſiderationum.*

Cogitatio cinerum, in quos aliquando redigendi ſumus, humiliare nos debet.

Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris. Geneſ. 3. Poſtquam corruptio redegerit corpora in pulverem, nihil niſi pugillus cinerum ſupererit. Quam mira mutatio! Hic terminus eſt ſublimium terræ poteſtatum, ſub quibus totus terrarum orbis contremuit. Numquid omnia ad id erāt ſurſum, deorſum movenda, atque ut in adagio eſt, terra, cœlumque miſcendum? Numquid pro adeo levi re tot ciendæ erant procellæ? Heu! in ſummis illis terrarum dominis, quos reliqui omnes venerabantur, & admirabantur, non aliud erat præterquam hoc parum pulveris. Quid igitur eſt ille, qui ob egregias dotes ſuas gloriabatur? Ecce pulvis illius capitis, quod adeo ſublimia moliebatur conſilia: ecce brachium illud, quo evertebatur, quidquid obvium fieret, vel voluntatibus ejus adverſaretur. Eheu! quam jure noſmet ipſos contemnere debemus, cum non aliud ſimus, quam cinis! Numquid jure ſuperbia efferri poſſumus cogitantes Deum ſub pedibus noſtris terram poſuiſſe, ut humilitatem, ac modeſtiam doceret? Cum enim de terra educti fuerimus, quod elementorum omnium abjectiſſimum eſt, cum noſmet ultra conditionem noſtram attollimus, univerſorum ordinem avertimus, ac in mundo confuſionem remittimus.

Mortis cogitatio excitare nos debet a bonis, vel ſpiritualibus, & honoribus hujus mundi.

Stulte, hac nocte animam tuam repetent a te. Luc. 12. O ſtulti mortales! Hac ipſa fortaſſe nocte ex vobis anima veſtra repetetur, & ingentia illa, quæ adepti eſtis bona, cui domino ſervient? Ne mihi ſuccenſeatis, auditores, ſi hodierna die hoc ipſum vobis exprobrem, quod videlicet tanto amore proſequamini corpus veſtrum aliquando ornamentis omnibus, quibus nitet, exuendum, ac in deliciis carnem veſtram habeatis quamprimum pabulum vermium futuram. Cur tanta ambitione intumeſcitis, quādoquidem mox ita deprimendi eſtis, ut vix quinque, aut ſex terræ pedes habeatis; atque tunc in ſepulcro mundi totius horror eritis, & nauſea? Hac de cauſa S. Paulus Apoſtolus in mundo eſſe nos jubet, quaſi ibi non eſſemus; quia non ita multo poſt ibi futuri non ſumus, atque repetetur ex nobis anima, quæ eſt vitæ noſtræ principium: *hac nocte animam tuam repetent a te.* Itaque ea quæ poſſidemus bona, a nobis poſſidenda ſunt, quaſi non poſſiderentur; quia ex nobis repetetur anima, quæ una illis frui, atque poteſt poſſidere.

Status, in quem mors redigit hominem potentem, divitem, & voluptatibus deditum.

Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, concidit cadaver tuum ſubter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes. Iſaiæ 14. Nemo melius, & eloquentius locutus eſt de eo ſtatu, ad quē redigitur homo, qui primū quidem in terris emicabat, & qui modo in tumulo ſepultus, a vermibuſque deroſus tandem in pulverem redigitur. Primum cogitate locum, ubi corpus illius ſitum eſt: *Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua.* Ex illo honoris faſtigio, ex illo dignitatis gradu, ubi cū omnes verebantur, ex throno, ubi ſedebat, ex illo ſublimi vertice, unde omnibus metū injiciebat, in foveā cōjectus eſt, ubi quā primū fiet horroris objectū, cujus aſpectū nobis tellus abſcōdit, quia nemo eū ferre poteſt. *Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua.* Itaq; tu qui putabas terram indignā eſſe, quæ te ſuſtineret; tu qui ſuperbis veſtibus induebaris, mollibuſq; in culcitris cubabas; tu qui quotidie aureis in curribus vehebaris, modo pedibus conculcaris; ubi nunc ille faſtus, ea gloria, & pompa, propter quam te omnes admirabantur? *Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua.* Secundo quinam eſt ſitus corporis in tumulo? *Concidit cadaver tuum;* abjectum eſt, everſum, tamquā ſimulacrum, quod cecidit in terram, atq; eo in loco ſtratum, unde egredi non poteſt, neq; a ſe contumeliam propulſare: ubi etiam a nullo auxilium percipere poteſt ſine motu, & ſine actione: *Concidit cadaver tuum.* Et ubi illa vis eſt, illa majeſtas, pulchritudo, ſuavitas, quæ in ſe omnium oculos convertebat? *Concidit cadaver tuum.* Quid poſt hæc dicendum ſupereſt? *Subter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes.* Superbus ille homo, & hæc mulier mundana magnificis veſtibus operiebantur: ſerica illorum indumenta acu picta erant, auroque micabant; nullum erat pretioſum veſtium genus, quod non adhiberetur ad tegēda

corpora in deliciis innutrita; hæc vero modo ſunt cadavera vermibus cooperta, & circumdata, facta putredinis congeries, horridumque ſpectaculum, quod vobis exhibere animus refugit: *Subter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes.* Sed evangelici miniſtri ſæpe dicere deberent populis, quod Lazari ſorores Salvatori ad tumulum accedenti, ubi frater earum jam quatriduo ante conditus fuerat, & jam erat corruptus: *Veni, & vide.* Oculos, ſenſuſque veſtros intendite; contemplamini hunc ſcopulum, in quem omnes mundi vanitates, honoreſque alliduntur. Venite, & videte, quo in ſtatu modo ſit homo ille olim adeo potens, magnificus, voluptuoſus. Adſpectus veſter hæc permeet marmora, ſuperbaque monumenta, vanitatis, & ſuperbiæ ejus reliquias: illum ne agnoſcitis? illum ab humillimo quovis mancipio, ac mortalium omnium noviſſimo diſtinguitis? Venite & videte. Hæ ſunt reliquiæ cadaveris mulieris illius, quæ adeo forma præſtabat, quæ ab omnibus quærebatur, & amabatur, ac totius civitatis erat idolum: quonam abiit illa adorantium caterva? &c.

Mortis cogitatio potens eſt remedium contra peccata.

Memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis, Eccli. 7. Hæc memoria ſpiritui noſtro præſens, ratio tuta eſt innocentiæ tuendæ, & chriſtiane vivendi. Heu! Mortem cogita, neque eris ultra tui ipſius amore infatuatus, qui omnium vitiorum tuorum origo eſt, Non eris amplius juris tui tenax adeo; non auctoritatis tuæ adeo acer aſſertor; non adeo lucri cupidus, & iracundus; non adeo cum aliis durus, ac tecum indulgens, & ubique adeo parum chriſtianus, Mortem cogita, & jam lenis eris, modeſtus, verecundus, humilis, patiens. Nulla affectio eſt, quæ ſaluberrima cogitatione hac non infirmetur. Verum nonne ideo potius mortem non cogitas, eamque cogitare times, ne vitæ rationem mutare tenearis? Dic adoleſcentulæ illi, quæ luxui, vanitati, & muliebri mundo tantummodo vacat, quæ gaudia tantum, ac mundi feſtivitates inquirit, dic, mortem cogitet: *Memorare noviſſima tua.* Viro illi negotioſo magna naviganti maria, quorum terminos ambitio, & cupiditas invenire non poſſunt, dic, cogitet pauperiem, & nuditatem, ad quam per mortem intra paucos dies eſt redigendus. Mundi principibus in faſtu natis, inter delicias innutritis, interque nobilitatis ideas educatis, dic, illum cogitent diem, quo cum ſubditorum ſuorum noviſſimo ſunt confundendi. Si homines iſti aliquando mortem cogitarent, tantone ardore id quærerent, quod ſuas alit cupiditates? Itane vitæ huic adhærerent? *Ex tomo ſecundo ſpiritualium conſiderationum P. Croiſet.*

Memorare noviſſima tua &c. En altera ratio applicandi allatum Eccleſiaſtici locum. Magna quidem mortis cogitationi virtus ineſſe dicenda eſt, quandoquidem Creator illam ſtatim in primi hominis mente imprimens, hac uſus eſt contra peccatum. Statim ac mandatum infringes, morieris; neque tentator ipſe hominem ad peccandum valuit pertrahere, niſi poſtquam hanc illi abſtulit cogitationem: *Nequaquam moriemini.* Adam, donec cogitationem iſtam retinuit, caruit culpa, neque peccator factus eſt, niſi poſtquam illam abjecit; quod quidem oſtendit, quanta in nobis mala mortis oblivio operetur, & quam admirabiles effectus illius memoria producat. Mortis oblivio ſignum eſt vitæ mollis, inertis, ac mundi hujus bonis hærentis.

Cogitandum eſt omnia fortunæ bona morientibus non profutura.

En morior, quid mihi proderunt primogenita? Geneſ. 25. Homo potens, dives, omnibuſque naturæ, fortunæque bonis cumulatus, ſi cogitaret ſe brevi moriturum, nonne jure hæc infelicis Eſau verba uſurpare poſſet, ſed alio in ſenſu? Ille enim fame preſſus non aliud quærebat, niſi unde ſaturaretur: *En morior, quid mihi proderunt primogenita?* Numquid tanta opus eſt cura pro iis bonis, quæ ex hoc mundo egredientes nobiſcum ferre non poſſumus? Quandoquidem intra breve temporis intervallum moriendum eſt, quid mihi proderunt primogenita, honores, dignitates, atque omnia nobilitatis inſignia, quæ genus ipſum mihi contuliſſe videtur? Quid proderunt opes, quæ mihi erunt relinquendæ? Quid in voluptaria domo omnes vitæ delicias, & commoda concluſiſſe, cum illinc mox exire cogar? quid per tot labores, atque pericula ad hunc apicem perveniſſe? *En morior quid mihi proderunt primogenita?* Hæ ſunt ſalutares conſiderationes, quas mortis cogitatio, & meditatio nobis ſuggererent.

Eorum, qui præceſſerunt exemplum docet nos quovis tempore, quavis ætate mori poſſe.

Defunctus adhuc loquitur: Ad Hebr. 11. dicebat S. Paulus apoſtolus loquens de Abel; quomodo clamat adhuc, cum mortuus ſit? Hoc modo. Hic primus fuit hominum, in quo mortis ſententia contra omnem Adæ poſteritatem lata, adimpleta eſt. Adoleſcens erat, robuſtæ valetudinis, integerrimæque vitæ, ſibique integra promittere poterat ſæcula. Fratris ejuſdem invidia hæc omnia illi abſtulit, ac momento illum orbavit omnibus naturæ bonis, quæ in ipſo reperiebantur. Hic autem mortuorum princeps muta quidem lingua, ſed quam omnes intelligere poſſunt, ait, vitæ ſuæ ſtamen in ipſo dierum ſuorum initio, & cum id minus putabat, fuiſſe ſucciſum. Nos vero, qui neque idem ac ille robur, neque eumdem ætatis florem, neque adeo perfectam valetudinem; nos qui neque illius virtutem, innocentiam, & merita habemus, quomodo vitæ diuturnitatẽ, pacatamque bonorum, quibus fruimur, poſſeſſionem ſperabimus?

Noli metuere judicium mortis: Eccli. 41. hoc eſt, ne metuas, cum tibi mortis nuntium præbebitur, ac dicetur, Medicorum unanimem eſſe ſententiam, te cito moriturum. Te eo in ſtatu conſtitue, ubi hoc mortis nuntium tibi terrorem non afferat. Utinam tantum non eſſet difficultatis, quantum videmus, cum ægrotanti nuntium illud afferendum eſt, quod Iſaias Propheta *c.* 38. audacter Ezechiæ Regi nuntiavit: *Diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives.* Conſanguinei nolunt aliquando hoc ægroto nuntiari, ne terreatur; ſed nequiſſimum hoc factum eſt, ac ſæpe noxium ſaluti plurimorum, qui animam efflant, quin per tempus ſeſe morti potuerint diſponere: *Noli metuere judicium mortis.*

Quidquid in nobis eſt, monet eſſe moriendum.

Reſponſum mortis habuimus in nobiſmet ipſis. 2. ad Corinth. 1. Quid ſibi velle Apoſtolus vobis videtur? Interpretes quidam ſignificare putant, iis omnibus, quæ in nobis ſunt, non ſecus ac iis, quæ circa nos ſunt, admoneri nos eſſe morituros. Et ſane ſi corpus noſtrum, omniaque membra illud conſtituentia interrogamus, reſpondebunt, ſe diu durare non poſſe, admirabilem molem hanc aliquando in pulverem eſſe redigendam: temperamentum, corporis habitum, humores, quorum œconomia, & conſenſu vivimus, nobis mortis ſententiã ſignificare; neque enim conſenſio hæc ſemper eſt duratura. Videmus, ac ſentimus illos perturbari, & hoc mortis reſponſum vocatur; verum addamus, hoc illud etiam eſſe reſponſum a nobis iis rebus omnibus reddendum, quæ efficiunt, ut vitã diligamus. Dives ſum; ſed mori debeo; omnibus fruor voluptatibus, me metuunt omnes, & colunt: ea poſſideo omnia, quæ in hoc mũdo beatũ efficere poſſunt; ſed his õnibus reſponderi poteſt, mihi eſſe moriendũ. *In nobiſmet ipſis reſponſum mortis habuimus.*

Fatui ſumus qui colimus corpus in cinerem redigendum.

Artifex lignarius ſumpſit lignum, medium ejus combuſſit igni, reliquum autem ejus Deum fecit, & ſculptile ſibi: curvatur ante illud, & adorat illud. Iſaiæ 44. Hoc pacto Propheta idololatram irridet. Videte hominis hujus amẽtiam, qui ex eodem ligno partem quidem ollæ ſupponit ad pulmentum coquendum, vel ad ſe calefaciendum; alteram vero partẽ ejuſdẽ naturæ, qua prior illa, dolat, ut ſibi idolum, & numẽ efficiat, coram quo genua flectat, thus adoleat, & quod ſumma reverentia veneretur. Quæ inſania id venerari, cujus pars in cinerem abiit? Nobiſmetipſis adeo juſtam exprobrationem applicemus. Nos ſumus hæc ligna, quorum radix Adam eſt; major ramorum hujus arboris pars in cinerem redacta eſt; nihilque præter hanc ſupereſt partem; nonne inſipiens eſt, qui reliquam partem adorat, & ex ea ſibi idolum conſtituit? Hic ſuum corpus adorat; ille fluxam fragilemque formam colit. Eheu! cogita, cultus tui objectum quamprimum mortis exuvias futurum, & in cinerem eſſe redigendum; *Pars ejus cinis eſt, cor inſipiens adoravit illum.*

PARAGRAPHUS IV.

Sanctorum Patrum loci, ac ſententiæ hujus argumenti.

QUid in hac vita certum eſt niſi mori? Quocumque te verteris, incerta omnia, mors certa,

natus

natus es, certum eſt quia morieris. Auguſtinus.

Non eſt Deus mortis inventor ſed judex, quia mortis author peccatum eſt. Idem, lib. 1. quæſt. veter. & nov. Teſtam. quæſt. 34.

Mors non natura eſt conditio, ſed pœna peccati. Idem, l. de Præd. & Grat. c. 3.

Bene eſt quod timeas mortem; ſed eam mortem debes timere, quam tibi ipſe facis. Idem, Epiſt. ad Præsb. Muo.

Sive feſtines, ſive tardes, omnis vita humana brevis eſt. Idem, Sermon. 3. de verb. Apoſt.

Tunc maxime pungit timor mortis, quando nobis bene eſt; nam quando male eſt nobis, non timemus mortem. Idem, Serm. 245. de temp.

Ex quo homo incipit vivere, jam poteſt & mori; poſſibilitatem mori, initium vitæ facit. Idem, de decem chordis, c. 2.

Quid eſt mors? derelictio corporis, depoſitio ſarcinæ gravis, modo alia ſarcina non portetur, qua homo præcipitetur in gehennam. Idem, in Joannem.

Quidquid temporis viximus, de vivendi ſpatio demitur, & quotidie fit minus quod reſtat, ut nihil ſit aliud tempus, quam curſus ad mortem. Idem, de civit. l. 13. c. 10.

Nudi omnes naſcimur, nudi morimur, nulla diſtinctio inter cadavera mortuorum, niſi forte quia gravius fœtent divitum corpora diſtenta luxuria. Ambroſius in Hexam.

Quid tantopere vitam iſtam deſideramus, in qua quanto diutius quis fuerit, tanto majori oneratur ſarcina peccatorum. Idem, de bono mortis.

Non habemus quod a morte timeamus, ſi nihil quod timendum ſit, vita commiſit. Idem ibidem.

Nihil tam decipit genus humanum, quam quod dum ignorant ſpatia vitæ ſuæ, longiorem ſibi ſæculi hujus poſſeſſionem repromittunt. Idem, Epiſt. ad Cypr. Presb.

Tanto amplius mors timeri debet, quanto numquam prævideri valet. Gregorius, l. 12. Moral. c. 19.

Ad hoc conditor noſter latere nos voluit finem noſtrum, diemque mortis eſſe incognitum, ut dum ſemper ignoratur, ſemper proximus eſſe credatur. Idem, ibid.

In morte, tanto timor fit acrior, quanto retributio vicinior, & quanto vicinius judicium tangitur, tanto vehementius formidatur. Idem, l. 24. Moral.

Homo, qui ſi in Creatoris obedientia perſtitiſſet, poſſet in æternum vivere, propter inobedientiæ culpam perculſus eſt mortalitate. Idem, in Pſ. 5. Pœnitent.

Dura mente abeſſe mors longe creditur etiam cum ſentitur. Idem, l. 8. Moral.

Ejus eſt in mundo diu velle permanere, quem mundus oblectat, quem ſæculum blandiens, atque decipiens illecebris terrenæ voluptatis invitat. Cyprianus, lib. de mort.

Puerilem timemus pavorem, mortem timentes. Chryſoſt. Homil. 5. ad Popul. Antioch.

Quid tandem eſt mors? ſomnus conſueto longior. Idem, ibidem.

Nihil mors eſt ultra quam ſomnus, & peregrinatio, & tranſmigratio a deterioribus ad meliora. Idem, Homil. 45 in Geneſim.

Vis ſcire cauſam cur mortem timeamus? non vivimus cum diligentia, non habemus conſcientiam puram; quod ſi eſſet, nihil nos mors terruiſſet. Idem, Hom. 5. ad Popul. Antioch.

Mori oportet, hoc ſtipulata eſt Dei vox, hoc ſpopondit omne quod naſcitur. Tertull. in Apolog.

Morimur ſemper dum vivimus, & tunc tantum deſinimus mori, cum deſinimus vivere. Innocentius Papa, l. 1. de contemptu mundi.

Miſera conditio, gravis dolor, grave damnum, grave tormentum mors. Sanctus Anſelmus, in Medit.

Volo te mortem, etſi non effugere, certe non timere: juſtus quippe mortem niſi non cavet, tamen non pavet. Bernard. Epiſt. 105.

Semper extremum diem debemus metuere, quem numquam poſſumus prævidere. Gregor. Homil. 11. in Evang.

Dies ultimus ſenibus eſt in januis, juvenibus in inſidiis. Abbas Guerricus, Serm. 3. de Adv.

Mors nihil aliud eſt quam carceris finis, & laboris conſummatio, oneris graviſſimi depoſitio, de domo ruinoſa liberatio. Idiot. lib. 5. c. 8.

Quantis laboribus agitur, ut longiori tempore laboretur? & mors cum impendere cœperit, ideo cavetur ut diutius timeatur. Auguſt. Epiſt. 45.

Mors eſt portus ad quem continuo navigamus. Idiot. l. 5. c. 8. de Contemplat.

Mutuum debitum eſt inter ſe nativitati cum mortalitate: forma moriendi cauſa naſcendi eſt. Tertull. de carne Chriſti.

Omnino opus mortis horrendum divortium. Bernardus, Serm. 26. in Cant.

Vides viventem, (hominem divitem, & ſuperbum.) *Cogita morientem.* Auguſt. in Pſalm. 98.

Pulvis mortalium ultima ſpes. Greg. Nazianz. in carmin.

Mundus hic, & mortalis eſt, & morientium regio; priuſquam anima ſeparetur a corpore, ſæpe morimur; vita hominum per multas mortes expleri conſuevit. Baſilius, in Job. c. 4.

Horrere mortem, natura eſt; vincere naturam animi fortitudine, gratia eſt. Cyprianus, Epiſtola 104.

Crede mihi, non habet concupiſcentia locum, ubi mors timetur. Zeno Veronenſ. Homil. de Contin.

Incertum eſt quo te loco mors expectat: tu illam omni loco expecta. Seneca

Quotidie morimur, quotidie enim demitur aliqua pars vitæ, & tunc quoque cum creſcimus vita decreſcit. Idem, Epiſt. 24.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ fontibus hoc in argumento poſſit hauriri.

MOrs, ſi natura ſpectetur, non aliud eſt, quam animæ, & corporis ſeparatio; quemadmodum animæ & corporis unio vitam facit. Reliquæ notiones, vel definitiones, quæ de morte tradi poſſunt, non aliud ſunt, quam ideæ, quæ concipiuntur, prout illa conſideratur ratione ejus, quod in hac vita ſumus, vel ejus, quod evadimus, ubi deſinit vita. Ethnici, & Chriſtiani hac in re idem ſentiunt, neque differunt niſi in iis, quæ mortem ſubſequuntur, ut in ſpiritus diſpoſitione eorum, qui illam vel accedere ſentiunt, vel obeunt. Mors igitur ita conſiderata in duas ſpecies dividi poteſt. Altera naturalis dicitur, & hæc ex intrinſeco procedit principio; videlicet ex naturalis caloris extinctione, & ex humidi radicalis, quo alitur vita, defectu. Species altera mors violenta appellatur, ex principio externo profecta, quod differt pro varietate caſuum, vel cauſarum vitam auferentium. Hoc fuſius explicare neceſſe non eſt; ſatis enim per ſe patet, & quotidiana intelligitur experientia. In Chriſtianæ Religionis principiis mors, morbi, & infirmitates illam præcedentes, ac producentes ſunt pœna peccati primorum parentum; quod Apoſtolus docet, ubi ait mortem in mundum per peccatum ingreſſam. Hoc ſupponit primos parentes noſtros a Deo creatos fuiſſe cum dono originalis juſtitiæ, quod illos præſervaſſet a morte. Sed cum voluerint illi per peccatum fieri immortales, univerſa humana natura privata fuit hoc ſupernaturali dono, quo primi parentes fuerant inſigniti, ideoque cecidit in inevitabilem moriendi neceſſitatem. Itaque mors homini naturalis eſt propter mixtionem humorum, ex quibus corpus illius coaleſcit; ſed facta eſt illi in pœnam, atque ſupplicium propter jacturam originalis juſtitiæ, quæ illum a morte erat præſervatura. Quid eſt mors.

Catholica ſententia eſt, & a nullo Theologorum in dubium acceſſita, quamvis mors ſit pœna peccati primorum patrum, eamque

nos propriis, & perſonalibus criminibus prævertere ſnux, illam tamen eſſe poſſe non ſolum viris bonis occaſionem meritorum, verum etiam ſatisfactionem (ſaltem ex parte) divinæ juſtitiæ pro noſtris iniquitatibus per voluntariam ejuſdem acceptationem, bonumque uſum dolorum, quos parit; ad quem morientes hortari opus eſt; ita ut non de ſola martyrum morte cum S. Auguſtino *l.* 13. *de Civ. c.* 4. dici queat, per admirabilem Salvatoris gratiam peccati pœnam virtutis inſtrumentum factum fuiſſe. Mors omnibus hominibus validiſſimum eſſet ſalutis pharmacum, & malorum eorumdem præſens remedium, ſi illinc noſſent eas percipere utilitates, quas illis procurare vult Dei miſericordia per hoc ſupplicium, quod in ipſos illius exercet juſtitia.

Cur Deus hominem morte damnaverit.

Hæc ſententia eſt, quam contra primum hominem tulit Deus, qui illum, omnemque ejus ſobolem morte damnavit. Et profecto æquum erat, ut homo, quandoquidem peccaverat, mortem ſubiret: quæ S. Bernardi ſententia eſt: *Æquum erat, ut moreretur homo, ſi peccaret.* Et rationem hic Pater addit: quia corpus, & anima invicem ſeparari non poterant, niſi per mortem, quemadmodum nonniſi per peccatum anima a Deo poterat ſeparari: *Non potuit dividi a Deo, niſi peccando, & corpus ab anima, niſi moriendo.* At juſtum erat, ut anima poſtquam ultro a Deo receſſerat, per corporis ſeparationem puniretur; ideo oportebat, ut homo, ex quo peccare cœperat, morti fieret obnoxius: tanto magis, quia ſæpe, corpus animam nocentem facit, & meretur, ut ipſum puniat Deus efficiens, ut in primam originem revertatur.

Cur Dei Filius, qui nos liberavit a pœnis peccato debitis, a morte liberare noluerit.

Quamquam Dei Filius in terras deſcendit, ut nos iis eximeret pœnis, quibus per peccatum eramus obnoxii, noluit tamen a lege mortis eximere, quæ earum prima eſt, nobiſque immortalitatem primorum parentum prævaricatione amiſſam reſtituere. Theologi plures afferunt rationes, at præ cæteris hanc S. Auguſtinus *l.* 13. *de Civ. c.* 4. videlicet ut ſalutem noſtram educeret ex eo, quod fuit primi parentis ſupplicium, voluit, ut hæc peccati pœna fieret virtutis inſtrumentum, ac ad æternam beatitudinem tranſitus; *Sic per ineffabilem Dei miſericordiam, & ipſa pœna vitiorum tranſit in arma virtutis, & fit juſti meritum ſupplicium peccatorum, ut mors, quam vitæ conſtat eſſe contrariam, inſtrumentum fieret, per quod tranſiretur ad vitam.*

Veterum Philoſophorum error de mortis neceſſitate.

Omnium veterum Philoſophorum fuit error, mortem unice ſpectare tamquam naturæ legem, non autem tamquam pœnam peccati, ut malorum omnium graviſſimi ſeveritatem inevitabili ejuſdem neceſſitate quodammodo lenirent. *Lex eſt*, dicebat Seneca huc ſpectans, *non pœna perire.* Verum cum fidei luminibus illuſtrati non eſſent, error illorum venia dignus erat. Cum enim viderent terrena omnia propter eſſentiæ ſuæ conditionem pereuntia, videbatur illis homo ab hac generali lege immunis eſſe non poſſe. Verum docet fides, illum immortalem fuiſſe futurum, ſi eam, in qua creatus fuerat, originalem juſtitiam ſervaſſet. Ita homini quamvis juxta naturæ ſuæ principia moriendum ſit, certum eſt tamen, ſi Deo fidelis permanſiſſet, illum mortis tela experturum non fuiſſe, & quin per funeſtum hoc mediũ pertranſiret, ab hac vita ad beatam immortalitatem fuiſſe tranſiturum. *Primus creatus eſt homo immortalis: quod ei præſtabatur de ligno vitæ, non de conſtitutione naturæ: mortalis ergo erat conditione corporis animalis, immortalis vero beneficio conditoris*, S. Auguſtinus, *l.* 6. *de Gen. ad lit.* 25. ait.

Sufficit eſſe filium Adæ, ut ſit duræ huic obnoxius neceſſitati, quæ, uti dictum eſt, eſt pœna peccati. Ideo Dei filius, qui hanc ſibi vindicarat provinciam ſatisfaciendi juſtitiæ divinæ pro peccatis hominum, quamvis natura ſua eſſet immortalis, ſimul ac noſtram aſſumpſit carnẽ, noſtram quoque ſubiit mortalitatem, & re ipſa mortem expertus eſt. Sanctiſſima illius genitrix, quamvis in conceptione ab omni peccati labe præſervata in ipſa integerrima innocentia ſua, hanc ſubiit pœnam fontium filiorum Adæ. Poſt magna hæc duo exempla inſaniæ cumulus eſſet aliquam ſibi polliceri immunitatem a lege adeo inviolabili, & generali.

Cur Baptiſmus qui delet peccatum non liberet a morte.

S. Auguſtinus huic reſpondet quæſtioni, tantum abeſſe, quod Baptiſmus, vel mors Jeſu Chriſti liberare debuiſſet a morte credentes in illum, ut immo hic Baptiſmus, & hæc mors recentem illis moriendi neceſſitatem imponant. Cum enim per hoc Sacramentum incorporentur Jeſu Chriſto, coguntur gerere ſimilitudinẽ mortis illius; & quoniam caput in gloriã ingreſſũ nõ eſt niſi per mortẽ, & crucẽ, membra in partem glorioſæ immortalitatis, quam ipſum obtinuit, venire nequeunt, niſi per fidelem mortis ipſius imitationem; ut hic Doctor ait: *Sumus in morte illius baptizati, ut moriamur ſicut ille.*

De finali perſeverantia, quæ eſt mors in ſtatu gratiæ.

Cum finalis perſeverantia non aliud ſit, quam bonæ, ſanctæque mortis gratia, quam Deus ſuis electis concedit, illos ex hoc mundo auferens cum in gratiæ ſtatu ſunt; quod quidem beneficium non omnibus confert, & nemini, ne ſanctiſſimis quidem hominibus, debet; en quid animos nobis facere debet inter mortis terrores, ac in metu, ne hanc deneget gratiam, quam ipſi mereri non poſſumus; videlicet juxta communes divinæ Providentiæ regulas ſanctam vitam infelici morte excipi nequaquam poſſe. Hoc ſacroſãcta Tridentina Synodus tradit, quæ in re tanti momenti duo nos docet. 1. Ad quemcumque perfectionis gradum Juſtus, donec inter vivos degeret, aſcenderit, non vult illum certum eſſe de ſua in ſtatu gratiæ uſque ad mortem perſeverantia, ut noſmet in humilitate, metu, noſtrarũq; virium diffidentia contineat. 2. Nos admonet, ut humilem habeamus in bonis operibus noſtris confidentiam; unde inferendum eſt laboribus, curis, precibus, mortificationibus, vitæ denique ſanctitate obtineri finalẽ gratiam, quæ non aliud eſt, quam gratia bene moriendi.

Quam horribile malum ſit mori in peccato.

In peccato vivere, procul dubio terribile malum eſt; peccatum enim hominem divina gratia privat, Dei inimicum conſtituit, hujus in illum excitat odia, omnibus bonis ſupernaturalibus exuit, per quæ jus aſſecutus erat ad gloriam, ac tandem inferno dignum reddit. Sed in peccato ſuo mori alterum malum eſt longe gravius, ac terribilius: etenim præter omnia ea mala, quæ omnino a peccato nequeunt ſeparari, ſeu in vita, ſeu in morte; qui hoc in ſtatu moritur, videt penitus excidere, quidquid ſpei, bonique, ſeu veri, ſeu apparentis hac in vita ſupereſt peccatori.

Mortem ſpectare debemus non ut Philoſophi, ſed ut Chriſtiani.

Sunt, qui mortem cogitent more Philoſophorum; illam conſiderant veluti generalem neceſſitatem, quam evitare non poſſunt, ac ſe illi paratos putant, cum eam ſine tumultu pati decreverunt: at non quærunt, quid eventurum ſit animæ ſuæ: ſeſe tradunt deſideriis cordis ſui æque audacter, ac ſi nulla eſſet juſtitia, quæ hominum iniquitates puniret, & ſi quidquid in ipſis eſt, cum ipſis eſſet interiturum. Sed qui fidem habent, plus quoque luminis habent, & rationis; jure timent ne decidant in manus Dei, antequam illius juſtitiæ ſatisfecerint, & bonam mortem deſiderant: *Moriatur anima mea, morte juſtorum.* Hac de cauſa turbantur quotieſcumque ſeſe illis mors offert; timent peccata ſua, ac illa per pœnitentiam expiare conſtituunt. E vita excedere cupiunt Sanctorum more, ac vitæ præſentis ærumnas ſuſtinent, futurorum bonorum ſpe confirmati.

Mortis memoria eſſe debet aſſidua.

In dubium revocari non poteſt hæc Sapientis ſententia; *Memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis*; ſed vehementer erraret, qui crederet omnem mortis recordationem effectum hunc gignere poſſe. Cum talis re ipſa eſt, qualem Deus deſiderat, nihil ſane adeo efficax, validumque eſt, quod nos a peccato præſervet: quemadmodum nulla res magis a mundo nos divellere poteſt, quam cogitare, momento nullum pro nobis mundum ultra futurum. Sed mentis cogitatio, quæ evaneſcit antequam efformetur, non poteſt calidam in corde noſtro efficere impreſſionem, & aliquid in actionibus noſtris mutare. Ut ergo efficiat, ut fructus ſalutis feramus, ex mente noſtra egredi nequaquam debet, ſed ſemper ante oculos noſtros verſari, operumque noſtrorum normam eſſe, ut tota vitæ noſtræ ratio ſimilis videatur illi hominis in agone poſiti, & jamjam morituri.

Mors licite, immo etiam ſancte poteſt deſiderari.

Fateor equidem a natura vitæ nobis inſitum fuiſſe deſiderium; ſed propter hanc ipſam cauſam Theologi

gi affirmant mortis deſiderium eſſe legitimum; tranſitus enim eſt ad veram vitam, quod nomen illa, qua fruimur, nequaquam meretur. Si animæ noſtræ in innocentia permanſiſſent, vitæque noſtræ in felicitate; hoc vivendi deſiderium pro æquiſſimo objecto habuiſſet temporalem hanc vitam, eamque integram ſumma cum voluptate tranſegiſſemus; & quomodo hoc in ſtatu numquam mori potuiſſemus, optaſſemus ex hac ad alteram vitam gradum facere, quin terribile hoc medium offenderemus. Verum cum in ſcelus lapſi fuerimus, ideoque omnibus impliciti calamitatibus, & bona, quæ per peccatum amiſimus, nonniſi per mortem rurſus acquirere valeamus; mortem, quæ in noſtræ felicitatis poſſeſſionem nos adducat, optare neque error eſt, neque inſania. E contra vero miſeranda ægritudo eſt vitam adeo miſeram cupere, & deperire. Præterquamquod quatenus chriſtiani noſmetipſos cogitare debemus tamquam viatores, quorum habitatio hoc in mundo eſſe non poteſt, ſed qui ad cęlum, veram patriam ſuam, ſummis votis contendunt. Mortem igitur optare poſſumus, & votum hoc indicium eſt ſanctę, perfectęq; animę, nullo vinculo mundo huic adhærentis, atq; cum Apoſtolo *ad Philip.* 1. ſolvi cupientis ex corporis hujus ergaſtulo, ut æternum cum Jeſu Chriſto permaneant: *Deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto*: quod cum nonniſi per mortem valeat obtineri, jure S. Cyprianus ait, Chriſtianos a ſemetipſis diſſentire, cum Deum rogant, ut ipſius regnum adveniat, ſimulque mortem formidant, quæ unica via eſt ad illud perveniendi, ejuſque felicitate fruendi.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentioribuſque Concionatoribus loci hujus argumenti.

Nihil magis a peccato homines poteſt deterrere, quam mortis cogitatio.

NOn morimur, niſi quia peccavimus, & ne amplius peccaremus, ſufficeret cogitare, moriendum eſſe. Hoc eadem nobis Scriptura Eccli. 7. teſtatur: *Memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis*. Et profecto quænam res magis efficere poteſt, ut homo ad cor revertatur; quænam facilius illi mundi hujus faſtidium immittere, ejus coercere ſuperbiam, ſalubremque judiciorum Dei illi terrorem poteſt incutere, quam mortis cogitatio? Ita Deus, qui videbat, quam utilis nobis erat futura cogitatio hæc, voluit, illam in mentibus noſtris excitari, ac inſtaurari poſſe infinita objectorū, & actionum varietate, quę cum indeſinenter nobis ideam mortis offerant, non ſinunt, nos illius obliviſci, niſi ultro, ac data opera oculos avertamus. Moriendum eſſe non ſolū nos monet frequens tot hominum obitus, qui in ſingula momenta fato concedunt, tot animantium mors, quibus in peccati pœnam hac in re fuimus æquari; tot, qui nobis incidunt morbi; jugis corporum noſtrorum defectus, quem inceſſanter experimur; infiniti caſus, qui identidem mortem nobis portendunt; verum pleriſq; etiam actionibus noſtris admonemur, quibus cum propoſitus ſit finis evitandi mortem, hujus imaginem aſſidue oculis noſtris debent exhibere. *Ex libro cui titulus*, Eſſais de Morale, *tractatu primo de quatuor noviſſimis cap.* 1.

Homines mortem cogitare debent ac ſecus ac ſontes eandem affectandi.

Sontes in carcere detenti, ac judicum ſententiam expectantes, ex qua ipſorum honor, bona, & vita pendent, admonendi profecto non ſunt, ut illud, in quo verſantur, periculum cogitent, quo pacto inde valeant emergere, qua ratione judicum gratiam captare; ſatis enim illos ſuus admonet ſtatus, & cogitatio ultro illuc fertur, quin ullo opus ſit conatu, ut ad id animum advertant. Sed quanto impenſius adverterent, ſi id ſe cogitantibus, negotiis ſuis, fortuniſq; acceſſionem fieri poſſe crederent; nullamque potiorem eſſe judicum leniendorum, cauſęq; ſuæ probandæ rationem, quam mente inceſſanter cum recogitare diem, quo ſunt judicandi? Hæc imago eſt ſtatus hominum; verum hæc vitæ eorum imago non eſt. Captivi ſunt, velut ſontes illi, de quibus loquimur; tota enim tellus generalis eſt carcer mortalium omnium, unde nonniſi per ſupplicium exitus patet. Mors illud eſt, quo illos univerſe divina juſtitia damnavit; & mors quælibet executio eſt ſententiæ Dei, qui nos huic ſupplicio adjudicavit. Quidquid circa illos eſt, hujus rei eos monet; & nihilominus pauciſſimi id cogitant, & longe pauciores id cogitant ſerio. E contra vero mortalium plerique in hoc omnem curam, & induſtriam intendunt, ut procul arceant a mente ſua hujuſmodi objecta, & mortem minus, quam fieri poteſt, inſpiciant, atque amoveant quidquid illam ad vivum exhibet; qua in re adeo felices eorum conatus exiſtunt, ut omnes fere ad mortem perveniant, quin umquam de illa ſedulo cogitaverint. *Ibidem*.

Omnes, quibus aliquis, chriſtianitatis ſenſus eſt, mortis cogitatione commoventur.

Nemo eſt, qui ſine tumultu illud audire valeat imperium, quo Iſaias Propheta *c.* 38. Dei nomine Ezechiæ Regi præcepit, ut res ſuas ordinaret, ſeque morti diſponeret: *Diſpone domui tuæ* &c. Mortis imago, cū prope eſt, & certa, fortiſſimum quemlibet agitat; cumque nuntiatur alicui, cui breve admodum vitæ ſupereſt ſpatium, difficilius eſt in eo mortis moderari metum, quam illum ad mortem cogitandam impellere. In hujuſmodi occaſionibus quiſque ſe agitat, urgetque, non ſolum ut domus ſuæ, verum etiam conſcientiæ negotia diſponat. Impii quoque commoventur, neque audent mortis periculum ſubire, quomodo vixerunt; tutiuſque putant, eo meliori, quo poſſunt, modo actus Religionis obire, quos viventes neglexerant. *Ibidem cap.* 2.

Diſcrimen inter fortes ſeculi, & ignavos chriſtianos circa mortem.

Ut mortem metuas, ſatis eſt aliquem videre morientem. Verum quodnam judicium de illis ferendum eſt, qui contemnunt eam, ac nullo ejuſdem metu commoveri videntur? Magnum hic diſcrimen conſiderandum eſt: apud eos qui ſecundum mundum fortes ſunt, mortis contemptus, atque oblivio fortitudinis, & conſtantiæ indicium eſt; ſed apud Chriſtianos, oblivio iſta, & contemptus, quem plerique teſtantur, ut plurimum ignaviæ eſt illorum indicium. Mundi fortes occurrunt morti, illi inſultant, eam provocant; ſingulari quippe ſibi virtuti, gloriæque vertunt ejus periculo non moveri. Ideo ab animo ſuo procul amovent cogitationem mortis, & periculi, quod ipſis impendere videtur; eaque oblivio facit, ut ſui curam non gerant, ut audacter periculoſis occurrant occaſionibus, ut in confertas telorum acies irruant, ut juſſi quolibet advolent. Quædam gloriæ ebrietas menti eorum nubem offundit, efficitque, ut periculum minime agnoſcant. Hoc autem in Chriſtianis non accidit; oblivio mortis eorum oſtendit ignaviam. Alii propter mollitiem mortem non audent cogitare; ſola mortis umbra eos terret, ſolumque illius nomen imbelles animas ſternit. Alii ea, quæ mortem ſubſecutura ſunt, non conſiderantes nihil timent, quia quid de ſe futurum ſit, minime cogitant: *Nihil timent, quia nihil vident*, quidam S. Pater ait: voluptatibus abditi, brutis ſimiles facti ſunt, atque hac in re mente, ſenſuque carentes. Et profecto ſi utriſque præſens hæc animo obverſaretur cogitatio, næ illi quidem æternam metuerent calamitatem, quæ poſt mortem eos manet. *P. Gegon tractatu de præparatione ad mortem*.

Chriſtiani, qui mortem non cogitant, ſunt inexcuſabiles.

Si mors malum eſſet, quod vel ignotum foret, vel raro, & quibuſdam dumtaxat temporibus, aut perſonis accideret; ſi malum eſſet a nobis remotum, quod poſſet evitari, vel quod nulla moleſtia ſubſequeretur acerba, excuſari poſſent, qui illud minime cogitarent: ſed res ſe longe aliter habet. Mors adeo commune malum eſt, ut omnes ſenſus noſtros afficiat; adeo frequens, ut quotidie nova oculis noſtris incidant ejus ſpectacula; adeo nobis proximum, ut illius in nobiſmet ipſis principia inveniamus; adeo inevitabile, ut nulla magnitudo, nulla potentia, dignitas nulla, opes nullæ illi reſiſtere, ac illud valeant propulſare; adeo propter ea, quæ illud conſequuntur, terribile, ut inde felix, vel infelix noſtra æternitas pendeat. Hoc recogitare intereſt noſtra, attamen in animum inducere non poſſumus, ut illi cogitationes noſtras impendamus. *Idem*.

Sæpe apud chriſtianos de morte loquendum eſt, ut eiuſdem meminerint.

Miniſtri Domini populis ſæpe dicere debent, quod dictum fuit Jeſu Chriſto ad Lazari tumulum accedenti: *Veni, & vide*. Venite, & videte; videte oculos clauſos, pallore atro ſuffuſam faciem, hirtos, ſparſoſque crines, flaccidas, cavaſque genas: neque hęc obiter vidiſſe ſufficiat; inſpicite hęc omnia tāquā ſtatū, in quē eritis aliquando redigendi. Hoc ſpectaculum eſt, cujus vos quoq; participes eſtis, vos quoq; in hanc ſcenā eſtis pro-

diruti. Venite, & videte. At enim animum appellere non poteſtis, ut id cogitetis, meque incuſatis, quod minime parcam eorum mollitiei, a quibus audior, cum eorum oculis adeo tetrum ſpectaculum objiciam: ego autem reſpondeo, vos, ne adeo parum chriſtianam mollitiem offendatis, negligere validiſſimam rationem, quam nobis ſuppeditavit Deus, saluti noſtræ conſulendi, eamque ſerio operandi. *Idem.*

Mortis ſu deſcriptio; ſtatus corporis, & animæ ejus.

Satis eſt oculos conjicere in eum, qui jamjam animam efflaturus eſt, ut liqueat quam terribile ſit illud ſpectaculum. Manus, laceriique ejus præ imbecillitate corruunt; pectus oppreſſum ſub pondere pituitæ, qua ſuffocatur, vix ſpiritum valet reciprocare; caput ſe ſuſtinere non poteſt; labra ſpumant, caligant oculi; facies frigido ſudore madet, mortalique pallore ſuffunditur: quidquid ſenſibus accidit, horrorem inſpirat. Attamen quod extrinſecus videtur, levis imago eſt eorum, quæ reprobi peccatoris anima intus incipit experiri. Videt illa inevitabilem ejus mortis neceſſitatem, quæ neque vi ſuperari, neque lacrymis flecti, neque totius artis medicæ ope eludi poteſt. Illam appropinquantem videt, quemadmodum ſons erigi videt patibulum, cui ſuffigendus eſt. Egreſſio ex hoc mundo horrorem illi ciet, tranſitus de tempore ad æternitatem dolore illum afficit, atque hæc omnia illum mortali replet formidine, quæ nullum admittere poteſt ſolatium. *Idem.*

Mortis oblivio efficit, ut terræ hujus bonis adhæreamus.

Mortis oblivio homines cupidos efficit, inexſaturabiles, hæreditatibus acquirendis intentos. De hoc ſapiens quidam Ethnicus jampridem conqueſtus eſt: *Tanquam mortales vivimus, tamquam immortales concupiſcimus.* Vivimus, ac timemus tamquam morituri, vel ſingulis momentis morte abripiendi; at deſideramus, perinde ac immortales eſſemus: bona bonis accumulamus, domos domibus, hæreditates hæreditatibus, tãquam numquam moriendum nobis eſſet: quæ cæcitas! quæ oblivio! Nobiſmetipſis conſentiamus, & hanc auferamus contradictionem. Si tanto ardore vitæ bona congerimus, ne negligamus curam hujus vitæ tuendæ ea tantum bona colligentes, quæ illi eſſe poſſunt utilia; noſmet conſideremus tamquam homines duobus digitis a ſepulcro diſtantes, & ignorantes, ad quos hæreditates iſtæ tranſituræ ſint, ac ſe ipſos tamquam victimas morte quam primum immolandas conſiderantes. *Sermo manuſcr.*

Vulgo mors occupat incautos.

Nihil in morte magis metuendum eſt, quam ne incauti ab eadem occupemur; attamen nihil hoc vulgatius eſt. Ideo illam nobis exhibent Biblia vel tamquam furem noctu expilantem eos, qui in autem ſtertunt utramque, vel tamquam dominum ſamulos reditus ſui momenta celantem; vel tamquam eſcam, quam piſcator tendit piſci deglutienti illam, qui fluminis vi ſe trahi magno cum impetu ſentit; modo tamquam diluvium repente ingruens, & ſolidiſſimas ædes proſternens. Quorſum iſtuc? Ut admoneant, nos morte iis occupatum, niſi ad id animum adverterimus; inertem, otioſamq; vitam ſenſim nos ad mortem adducere, vigilãtiam ad id omnino eſſe neceſſariam, alioquin filium hominis venturum, ubi minus cogitabimus, noſque in negligentia noſtra occupaturum; ac nos, qui illum non expectavimus, miſere morituros. *Idem.*

In morte affectiones noſtras tantum odimus, quantum in vita illis obtemperavimus. Mors, ut ita dicam, affectionum ſepulcrum eſt, & mortis cogitatio earumdem medicina. Hæ nullas habent amplius vires cum ſpectantur ſolum veluti doloris, & pœnitentiæ origines. In morte non aliter conſiderantur, & nemo intelligere poteſt, quomodo aliter conſiderari potuerint. Reſtat ne in morte ullum chimæricarum idearum, quæ in vita habebantur, & aſſertæ felicitatis, quam mundus ſectatoribus ſuis pollicebatur, veſtigium? Hæc ſeſe provehendi, ac locupletandi immenſa deſideria in hac rerum omnium univerſali privatione perſeverant? Reſtat ne ſaltem ſuavis memoria earum rerum, quæ ambitioni noſtræ velificatæ ſunt, & cupiditati ſatisfecerunt? *P. Croiſet tomo 2. ſpiritualium conſiderationum.*

Horribilis corporum noſtrorum ſtatus.

Ingrediamur ipſi ſepulcrum, & ſpectatores facti eorum, quæ ibi contingunt, illorum Jobi c. 17. verborum intelligentiam aſſequemur: *Putredini dixi, pater meus es; mater mea, & ſoror mea vermibus.* Quinam ſermo ad vivum repræſentare poteſt ea, quæ propriis oculis intuebimini? Statim ac corpus, quod adeo ſpecioſum, validumque erat, in tumulo clauditur, miram gignit vermium, aliorumque inſectorum copiam, quæ in hoc nata cadavere incipiunt iiſdem carnibus ali, ex quibus prodierunt. Alia videretis oculos devorantia, alia ex naribus profluentia, alia per os deambulantia, alia per apertum pectus ultro citroque intrantia, & egredientia. Interim ex capite crines decidunt, nares, labia, genæ in fruſta dilabuntur; jam nihil eſt aliud, quam ſterquilinium, cloaca, & horribilis tabi, putredinisque congeries. Vermes demum toto abſumpto cadavere, ſe invicem fame acti conficiunt, abſumuntque: neque reſtat aliquid præter horridus ſceletus, qui paulatim more laborantis ædificii labitur, donec tandem omnia abierint in pulverem. Hic finis eſt omnis formæ, omnium voluptatum, omnium hujus vitæ deliciarum. Corpus hoc adeo opipare innutritum, corpus hoc tanta cura exornatum, cui molles ſternuntur culcitræ; quod tanta ſollicitudine a frigore, & calore protegitur; ecce quonam aliquando corpus hoc redigetur! *P. de la Colombiere.*

In ſepulcro ſtatus poſt mortem.

Mors decretum omnium vanitatis nos perſuadet.

Filii hominum uſquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Fierine poteſt, ut nulla res vobis mortis memoriam revocet? Fierine poteſt, ne mortis memoria vos a terrenis rebus avellat? O Terræ principes, mundani divites! ecce quo magnitudo, & divitiæ veſtræ brevi redigentur; ad ſimplex videlicet linteum, ad ſex terræ pedes, ad terribilem corruptionem, ad celerem, æternamq; oblivionem. Hoc omnibus majoribus, hoc omnibus prædeceſſoribus accidit veſtris. Eorum plures fortaſſe iis in ædibus vixerunt, & mortui ſunt, ubi vos habitatis, eodemque in cubili, ubi quotidie dormitis. Vos illos ſequemini, aliique vos ſexcenti ſequentur. Intra paucos fortaſſe dies videbimini in ſandapila compoſiti, ut qui veſtrum intuebuntur cadaver, terrenarum rerum vanitatem meditentur, veſtroque erudiantur exemplo hæc, quæ vos amaſtis, contemnere. *Ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Idem.*

Deus terrorem Principibus incutit morte illis minitatus.

Terribili, & ei, qui aufert ſpiritum Principum. Pſal. 75. Licet Deus non alium in homines poteſtatem haberet, quam illis vitam auferendi, hac una re quantum ſummis, principibuſque viris terrorem incuteret? Hoc oſtendit experientia. Ezechias Rex erat dives, & potens. Deus ad illum mittit Iſaiam Prophetam, a quo mors ipſi nuntiaretur. Quas effudit hic lacrymas, quæ ſuſpiria? *Flevit Ezechias fletu magno.* Iſai. 38. Rex Achab quamvis impius, ſceleſtus, & idololatra, propheta eodem ſibi mortem minitante, ſcidit veſtimenta ſua, & ad pœnitentiam confugit; & Sardanapalus Regum omnium voluptuoſiſſimus, & effeminatiſſimus quomodo immutatus eſt Jona Ninive Metropolis Regni ejuſdem everſionem portendente! *Auctor Anonymus.*

Homines mortem non cogitant niſi tamquam objectum remotum.

Quantumvis terribile ſit objectum aliquod, hoc vulgo afficimur parum, ubi illud tamquam remotum ſpectamus; ſpiritus enim ſeſe longo huic applicans intervallo, quo ab eo ſeparamus, magis gaudet quia tamdiu ſe hoc malo cariturum putat, quam mœreat timens malum, quod poſt hujus boni perfruitionem eſt ſubſecuturum. Ad hæc exiſtimamus non defuturum tempus hæc mala cogitandi, cum prope aderunt, ac interim fruendum eſſe ea tranquillitate, quam tempus permittit. Hoc vero potiſſimum fit de morte. Nemo unus mori vellet, quominus antea ſedulo mortem recogitaſſet; at omnes ſupponunt, ſe aliquando cogitaturos, cogitandique tempus non defuturum, ac interim fallaci hac freti ſpe de morte minime cogitant. Dæmon non dicit amplius hominibus, quod olim progenitoribus noſtris, *nequaquam moriemini*; tentatio hæc nimis eſſet aperta, & neminem falleret; ſed illis dicit, non tam cito moriemini. Longum adhuc vitæ supereſſe ſpatium ſuadet, & ita omnes fere mortales fallit. Invenit enim in hominum cordibus quamdam facilitatem, qua ſibi inani hac ſpe verba dari patiuntur, optantes diutius,

atque

atque pacatius ſenſibilibus rebus gaudere, quibus adhæreſcunt. *Eſſais de Morale*.

Homines terrenarum rerum amore capti, ſpem concipiunt, ſe nequaquam tam cito morituros, cum nullum habeant hoc ſperandi locum. Quamvis quotidianis erudiantur exemplis eorum, quos mors occupat, vel conſiderare nolunt, hoc ipſum ſibi contingere poſſe, vel falſo, ac temere ſupponunt ſe ex horum miſerorum numero non futuros, atque ita ſibi nubem efformantes, qua prohibentur videre periculum, quod omnibus ſibi momentis imminet, pergunt ſuas ſequi affectiones, quin mortis periculo deterreantur ...... Pericula hæc illi contemnunt, cum ea palam videant, ſed e contra nihil intentatum relinquunt, ut eorum ſibi auferant intuitum. Ut hac illuſione liberentur, conſiderent ſerio, ſatis eſt, vitam non minus pro nobis, quam pro aliis incertam eſſe, & nos iiſdem obnoxios eſſe periculis. *Ibidem c.4.*

Aliud eſt mortem cogitare velut remotam, & proximam.

Quam funeſtum eſt ſe ſe mortis doloribus circumſeptum videre, ac repente oculos iis aperire objectis, a quibus ſemper fuerant avocati, & conſcientiam ſuam ſceleribus onuſtam invenire! Qui præ cæteris mortis meditationibus vacarunt, fatentur infinitum eſſe diſcrimen, illam vel eminus, cominuſve intueatis. Fortiſſimus quiſque commovetur, ubi hoc in ſtatu reperitur. Quinam igitur erunt tumultus infelicis animæ, quæ cum toto vitæ ſuæ ſpatio iis rebus vacaverit, unde ſolatium, & oblectationem percipere poterat, repente videt mortem, & quæ hanc conſequuntur, judicium videlicet, & infernum. *Ibidem c. 5.*

Dolor morientis, qui relinquere cogitur ea, quæ in vita dilexit.

Quiſnam concipere poteſt animæ mundanæ ſtatum, quam mors ab omnibus amorum, & voluptatum ipſius objectis avellit, & quæ nihil invenit, cui innitatur? Propenſio illa, quam habet ad amandum, & fruendum eo, quod amat, ſine ulla comparatione acrior fit, & ardentior; attamen quidquid amat ab ea dilabitur, æternamque fugam capeſcit, quin ulla ſpes reliqua ſit illius iterum poſſidendi. Amittit omnia, & nihil invenit. Omnia abeunt, diſſipantur, evaneſcunt. Ut aliqua hujus rei adſtruatur idea, hoc unum dici poteſt; terribilem eſſe animæ lapſum propter ſubtractionem rerum earum, quibus innitebatur; infinitum eſſe vacuum propter annihilationem rerum omnium, quibus replebatur; miſerrimam eſſe paupertiem propter integram omnium bonorum jacturam; horribilem ſolitudinem eſſe propter ſeparationem a qualibet unione, & ſocietate; terribilem eſſe deſolationem propter conſolationum omnium defectum; crudelem eſſe lanienam propter acerbiſſimam omnium affectuum ſuorum fracturam. *Ibidem cap.7.*

Nunc eædem, quæ in morte cogitationes habendæ ſunt.

Quis noſter erit ſtatus cum una, vel duæ ad vivendum ſupererunt horæ, atque menti noſtræ occurret, poſt duas horas nullum mihi ſupererit pœnitentiæ ſpatium, Divinæ miſericordiæ janua mihi erit intercluſa? Heu! cur eædem cogitationes in præſentiarum non eamdem in nobis impreſſionem efficiunt? Etenim nonne ſemper verum eſt, fortaſſe poſt unius horæ ſpatium, fortaſſe poſt annum, poſt biennium, & certe poſt aliquem annorum numerum vitæ noſtræ tempus iri abſolutum? Numquid hoc fortaſſe, & breve hoc temporis ſpatium tantam in nobis habet differentiam? Diſcrimen inter finitas tantum magnitudines varium eſt; ſed finiti ad Infinitum idem eſt ſemper. Igitur momentum hoc ſemper eum eadem formidine reſpiciendum eſt, ſive una diſtet hora, ſive die uno, vel pluribus annis, eædemque habendæ ſunt cogitationes, quas tunc temporis habebimus. *Idem c.10.*

Non ſufficit ſterilis cogitatio, vel metus mortis.

Non ſufficit nobis mortem dumtaxat cogitare, ſterilemque timorem concipere, quem nullus ſubſequatur effectus: cogitemus, quidnam tunc feciſſe cuperemus; quam vitæ rationem ſuſciperemus, ſi iterum nobis eſſet reviviſcendum; quænam pietatis exercitia nobis præſcriberemus, ſi nobis optio relinqueretur iterum tempus inſumendi; judicia, quæ tunc de tranſacta a nobis vita ferremus, & ſaltem de ea, quæ nobis ſupereſt, parte diſponamus ſecundum ea conſilia, quæ tunc initemus. *Ibidem.*

Cum voluptate contemplare oportet rapidum hunc torrentem, qui in nihilum rapit ea omnia, quæ tempori obnoxia ſunt: *Momentis tranſvolantibus cuncta rapiuntur, torrens rerum fluit* .... omnia prætereunt, nihil temporale ſubſiſtit. Dicamus ergo, donec cum utilitate dicere licet, omnia abeunt, ne aliquando ſine fructu dicamus, omnia abierunt. *Modo fructuoſe dicamus, tranſeunt; ne tunc dicamus infructuoſe, tranſierunt*: Auguſtin. in Pſalm. 31. Dicamus iis omnibus, quæ nobis placent, noſque palpant in mundo, ut ea contemnamus. Dicamus iis, quæ dura, ac terribilia videntur, ne ea metuamus. Quidquid ab oculis noſtris evaneſcit, omnes mutationes, quarum teſtes ſumus, ætates omnes, per quas traducimur, omnes vitæ noſtræ partes, quæ defluunt indeſinenter, in nobis jugiter hanc memoriam inſtaurent, omnia deſinere, ac nos quoque adeo procul a noſtro fine abeſſe, ut pro nihilo ſit nobis habendum breve illud intervallum, quo ab æternitate dividimur. *Ibidem.*

Mortis cogitatio affectus noſtros extinguit.

Nihil aptius eſt ad fallaces ideas, quas cupiditas producit, ab animo amovendas, quam cogitatio mortis, & eorum quæ illam ſunt ſubſecutura. Affectus omnes coram hoc objecto evaneſcere videntur, & per hoc quidquid in nobis eſt rationis, luminis, fortitudinis excitari. Apertius videntur quæ facienda ſunt, ac tutius, purioribuſque, & ab omni humana ratione expeditioribus intentionibus adimpletur. *Ibidem.*

Da mihi auſpicatiſſimam feliciſſimorum hominum vitam iis omnibus præditam bonis, quæ ejuſdem fulgorem, ornatum, ac delicias efficiunt; valetudine, viribus, proſperitate, potentia, opibus, voluptate, auctoritate, ſceptris, coronis. Hæc proculdubio ſpecioſa eſt, at ſimilis fragili vitro, quod poteſt decidere, ac in ſingula momenta comminui. Quamquam omnes adhibeantur curæ ad hanc vitam tuendam; illa nihilominus eo ſe teritur uſu, & ſingulis diebus ad finem accedens diu permanere non poteſt. Hac de cauſa tenuis res eſt, omniaque ejus bona ſunt contemnenda, ut quæ æterna ſunt, tantummodo habeantur in pretio. *Maimbourg Sermone pro feria quinta poſt quartam Quadrageſima Dominicam.*

Mors præſto eſt, ea ſingulis momentis vitam nobis eripere.

Mors quæ nobis omnia vitæ eripit bona, ſemper eſt præſto, ut in ſingula momenta illa nobis eripiat, quin hoc momentum ſciamus; etenim omni tempore, omni in loco, ac ſexcentis modis emori poſſumus, quod conſtat ex illo, quem Salvator a mortuis ſuſcitavit, & qui erat adhuc in flore primæ adoleſcentiæ. Nihilominus moritur in florentiſſimo hoc vitæ ſuæ ſtatu, cum longiſſime ab obitu diſtare videtur. Sicarius iſte per ſexcentos irruere aditus poteſt; ſagittarius hic ſemper arcum tendit jaculando paratus, quin ictu falli umquam poſſit; venator hic habet retia ſemper diſpoſita ad aves capiendas; & fur iſte ſemper eſt præſto, ut ne opinantibus quidem ſurripiat. Ita Spiritus ſanctus in utroque teſtamento hanc exprimit veritatem; quam ſi rite intelligeremus, vitæ hujus bona, quæ ſingulis momentis amittere poſſumus, numquam eſſent in cauſa, quod vel unicum momentum eo in ſtatu permaneremus, quo mors nobis eſſet moleſta. Adde his illam ſuum vulnus inferre uno tantum momento pro tota æternitate. Semel poſſumus mori; quia in omnem morimur æternitatem; nullus eſt reditus ad mortem, quemadmodum in vitam nullus eſt; ideoque primæ mortis defectus altera melius nequaquam corrigi poſſunt. *Idem.*

Mors conſideranda eſt, ut proxima, non autem ut remota.

Hominum plerique mortem conſiderant tamquam perſpectivæ artis umbris delineatam, quæ efficiunt, ut quod proximum eſt, remotiſſimum videatur. Nullus eſt adeo capularis ſenex, qui annum ſaltem vitæ ſibi ſupereſſe non credat. Sed nos ut errore liberet, Scriptura de vita noſtra loquitur tamquam de torrente, nube, vapore, umbra, ſomno. Non ſolum inceſſanter ad mortem currimus; ſed etiam verum eſt dicere, incipientes vivere incipere mori: primum corporalis noſtræ vitæ momentum primum eſſe momentum mortis; vivere non aliud eſſe, quam aſſidue mori, & mortem vocari momentum extremum, quod ſimul, & vitæ, & morti finem imponit. Infiniti extra ordinem caſus tempus prævertunt, & hoc momentum accelerant; noni temporum intemperies, tabidus aer, cor-

corpus, quod lapſu ſuo nos conterit, incendium; quod abſumit, aquæ inundatio, quæ ingruit, & nos deglutit. Mors omni nos expectat in loco, omnibus temporibus, ætatibus occupat. Anima igitur in manibus ſemper gerenda eſt, ut eam Creatori, quocumque tempore exquæſiverit illam, reddamus. *Ex libro P. Craſſet de Conſolatione contra terrores mortis.*

Mors nobis frequentiſſime verſatur ob oculos, & illius ſæpiſſime obliviſcimur.

Mortis cogitatio adeo ſalubris eſt, ut voluerit Deus vivam illius imaginem nobis per ipſam vitam exhiberi; ea, quæ videmus, quæ audimus, quæ nobis eſſe debent in cibum, mortis præſentiam nobis revocare, atque ſeria meditatione in ſtatum adducere fructus inde colligendi. Accidit tamen, quod inevitabilis hæc moriendi neceſſitas facillime traditur oblivioni. Quod adeo verum eſt, ut iidem juſti ut plurimum ad id animum non advertant, quamvis humilis, ac vigilantis fidei non minimus effectus ſit, hanc fovere cogitationem quantumvis utiliſſimam, & neceſſariam; quod procedit ex quadam amoris proprii reliquia, quem ſanctiſſimus, & perfectiſſimus quiſque omnino ex corde ſuo nequit avellere. Heu! mors, quæ in ſingula momenta nobis minitatur, quamprimum nos vel in beatorum, vel in reproborum numerum debet rejicere; a quibus extremis ea tantum re ſeparamur, quæ rerum omnium fragiliſſima eſt, videlicet vita. Nihil hac veritate verius, nihil terribilius; quantumvis intrepidos, atque imperterritos noſmet ſimulemus; hic tamen humanæ carnis eſt finis; & fruſtra ab hoc termino faciem avertimus; tantum enim abeſt, quod illum non cogitantes effugiamus, ut in dies magis accedat. Sed tanta mortalium cæcitas eſt, ut terribilis mortis illorum hora, ſit veluti ſomnium; & cum de hac illis habetur ſermo, cum lethargicis, vel potius mortuis res eſſe videatur. Ad tam magnum tonitru, qui non expergiſcitur, non dormit, ſed mortuus eſt. *Idem.*

Quænam ſtupiditas! Agitur de maximo ſalutis noſtræ negotio; fatale momentum rem omnem decernere debet; momentum hoc incertum eſt, pleri que eodem occupantur. Hoc Dei filius dicit, ac omnibus dicit, qui poſt nos uſque ad extremum judicii diem venturi ſunt: vigilate, orate, eſtote parati, mors nil tale cogitantibus irruet. Attamen nemo recogitat, nemo hoc timet periculum, ubi de rebus omnibus, deque æternitate res eſt. *Gens abſque conſilio, & prudentia: utinam ſaperent, & intelligerent, & noviſſima providerent;* Deut. 32. Igitur *vigilate, quia neſcitis diem, neque horam.* Matth. 24. & 25. *P. Novet in Seceſſu præparationis ad mortem.*

Plurimi in terris ſunt, qui ſæpe morientes, mortuoſque vident, quin ſemet ipſos conſiderent, & qui vivunt quaſi certi eſſent ſe numquam morituros. In aliis vivam adſpiciunt imaginem eorum, quæ ſibi ſunt eventura; neque inde pro ſe aliquid inferunt. Impiorum mors quantumvis terribilis metum illis non incutit; & mors juſtorum, quæ in oculis Dei eſt pretioſa, illos ad imitandum non allicit. Quotidie morbi, ægritudines, annorum numerus, cognatorum, amicorumque jactura nos admonet, imminere mortem, ac ſingulis momentis eadem occupari nos poſſe; ſed peccatum, vel terrenarum rerum amor hominibus veræ rationis adimit uſum. *Ex Aſceticis tractatibus Preſbyteri de Sancta Martha.*

Eludimus mortis cogitationem, cum ea vel aliquis illam nobis excitare poteſt.

Mirum! Non ſolum mortis memoriam non revocamus, ſed illam infirmare, vel eludere admitimur, cum invitis aliquod objectum illam nobis obtrudit. Conſanguinei, vel amici mors dolore nos conficit; & quin ex adeo utili monito fructum capiamus, omnem illius vim retundere conamur, noſque metipſos confirmamus rari hujus mortis cauſam nobis procul abeſſe. Adoleſcens ille, qui ſemper inter gaudia, & voluptates verſabatur, & cui plena, & robuſta valetudo longam annorum ſeriem polliceri videbatur, triduo, ad ſummum quatriduo in ipſo ætatis flore, vegetoque corporis habitu maligna rapitur febri. Caſus, quod adeo præter omnium opinionem accidit, percellit, turbat, conſternit eos omnes, quibus ſors eadem poteſt contingere. Nihil amplius requireretur ad cordis converſionem; triſtis hujus eventus recordatio, ſimilis exitus timor quoslibet, licet lætiſſimos, feſtos dies perturbaret, ac triumpharet gratia, niſi amor proprius omnia hæc converſionis conſilia ſuffocaret. Adoleſcens erat, bene valens, ac robuſtus; at quæritur curioſius, utrum aliqua in re intemperantius ſeſe geſſerit, utrum in loco, ubi aer contagioſus eſt, vixerit; utrum aliquod præſenſerit malum, quod ab ipſo fuerit neglectum; utrum in judicio de morbo ejuſdem ferendo fuerit erratum. At cur omnes iſtæ habentur perquiſitiones? aliqua videlicet inquiritur ratio, quæ nobis animos faciat; & quia hoc in caſu nequaquam nos eſſe ſperamus, illico nobiſmet perſuademus nihil eſſe, quod timeamus. Omnem abjicere ſtudemus ſollicitudinem; monitum adeo ſalutare, inanem vocamus terrorem; & mortis hujus memoria non alium habet effectum, niſi recentem præcautionem, ut diuturiorem vitam nobis comparemus. *Idem.*

Nolemus mortem cogitare, & cur.

Mortis cogitationem timemus; timemus enim effectum, quem neceſſario ſalutaris hæc cogitatio producit. Si ſæpe mortem cogitaremus, non adeo mundum diligeremus, non adeo in omnem licentiam effrænes eſſemus; & quamprimum ad mores reformandos animum adjiceremus; quod quidem animus refugit... Profecto ſi in conſiliis, cæptiſque mortem cogitaremus, plurima effugeremus mala, & peccata. Affectiones cum mortis cogitatione diu foveri non poſſe videntur. Mundi hujus gloria, opes, honores, cum per mortis umbras reſpiciuntur, omnem ſuum nitorem amittunt. Statim plurimum deperit de voluptatum illecebra, & ſtatim mundi hujus vanitates faſtidimus. Fere numquam mortis imaginem intuemur, quin meliores evadamus. At nonne hoc ipſum timetur? nonne hæc cauſa eſt, propter quam mors non cogitatur? *Idem.*

Difficile eſt, ut dicam impoſſibile cum bene mori, qui mortem numquam cogitaverit.

Numquid facile eſt bene mori? Semel tantum mori poſſumus, & citius, quam arbitramur. Fieri ne poteſt ut ſancte moriatur, qui numquam cogitaverit ſe moriturum? At fieri ne poteſt, ut nos morituros minime cogitemus, cum omnia mortis imaginem oculis noſtris objiciant? Eorum qui ad plures abierunt, hiſtoria; fumoſæ majorum imagines, omnia mortis memoriam inſtaurant. Quanta infelicitas illi eſt mori, qui fere numquam mortem cogitavit! *Idem.*

Mortem non cogitemus licet ſexcenties objecte illius excitent recordationem.

Bona fide quæſo, ſi ita certi eſſemus numquam nos morituros, uti certi ſumus non ſemper eſſe victuros, altane vivendi ratio inſtitueretur? Numquid ampliora conaremur? numquid magis ambitioſa deſideria conciperemus? impenſius triſte hoc contubernium diligeremus? minus ne, quam fit, cogitaremus, ut in altera vita theſauros congereremus? Mirum! Mortis cogitatio, nobis invitis, noſtra perturbat ſolatia indeſinenter admonens, maximam in terra felicitatem fulguris inſtar evaneſcere. Nihil fere alicujus momenti aggredimur, ubi nihil occurrat, a quo de morte non admoneamur. Pauci contractus fiunt, ubi nulla mortis mentio habeatur: hoc ſibi cavere dicitur; & quidquid conamur, oportet mortis cogitationem locum invenire in eo, quod maximum vitæ ſolatium exiſtimatur. In nuptialibus tabulis hæc non prætermittitur clauſula, in morte, poſt mortem, alteruter qui fuerit ſuperſtes &c. quaſi nulla necti poſſet ſocietas, quin de fatali die, quo abrumpenda eſt, cogitaretur. In mundo maxima vitæ felicitas eſt, ſi ſors ad extremum uſque vitæ ſpatium atriſerit. At in altera vita quid fiet? *Idem.*

Mors finem imponit cuilibet felicitati.

Mors momento nitidiſſimæ cujuslibet fortunæ ſplendorem extinguit. Licet potentiſſimus eſſes Terrarum Monarcha, mortalium abjectiſſimo te mors exæquat. Non timeris amplius; tui minor adhuc habetur ratio; cadaver tuum omnes horrent; ſortem tuam miſerentur; aulici, domeſtici, ſubditi, omnes alteri parent domino. Quot magni Principes in æterna oblivione ſepolti! At ſanctus es? Mors meritis recentem addit nitorem; licet minimus eſſes e plebe, licet in caligine, ac egeſtate dies tuos traduxiſſes, licet in xenodochio, vel in captivitate ſpiritum efflaſſes, populi, Magiſtratus, Principes, Reges, Imperatores ad Sancti pedes proſternuntur; omneſque Mundi dignitates coram pretioſis Sancti viri lipſanis evaneſcunt. Ita ſe-

rius,

tius, ocyus virtus debito honore non fraudatur. *Idem.*

De mortis certitudine.

Certum eſt nos morituros. Palatia ædificemus, omnes vitæ voluptates guſtemus, omnes terras nominis noſtri gloria repleamus; omnia in morte deſinunt. Sumus inter duos mundos; primum poſt terga relinquimus, alter nos agit ante ſe. Patres noſtri mortui ſunt, nos quoque ut illi moriemur. Numquid cum aliquo paciſcitur mors? ſinit ſe vinci adoleſcentum viribus, aut ſenum precibus flecti? Omnis ætas, omne tempus moriendo idoneum eſt. Cogitatio hæc veros occupat Chriſtianos; at ii, qui nomine tenus chriſtiani ſunt, id non conſiderant. Qui eos videret adeo longe ſua deſideria proferre, tantaque opum congerendarum inire conſilia, nonne eos immortales eſſe putaret? Attamen exiguus hic dierum vitæ noſtræ durationem componentium numerus ſenſim defluit; quodlibet momentum partem noſtrum metipſorum avellit; ad præſtitutum terminum pervenimus: omnis illecebra deſinit, & quidquid nos faſcinat, evaneſcit nobiſcum. *Ex Morali Dictionario ſermone primo de Morte.*

Mortis cogitationem quantum poſſumus, avertimus, ac nosmet ipſos decipere gaudemus.

Mirum! licet perſuaſum ſit, aliquando nos morituros, amor proprius fatalem hanc habet artem a nobis extremum hoc amovendi momentum, vel illius cogitationem avertendi. Amor hic proprius prohibere non poteſt, quo minus credamus, vitam hanc deſituram; ſed adeo remotos illi terminos ſtatuit, ut nonniſi poſt multorum annorum ſpatium ſit cum morte communanda. Facere non poteſt quin credamus, quo magis ætate provehimur, eo magis ad ſtadii hujus finem properare; verum admititur perſuadere, adhuc vix e carceribus emiſſos nos eſſe .... Hinc fit, quod vivimus, perinde ac incerta mortis hora quodammodo dubiam mortem efficeret. Quin aliquam vitæ noſtræ actionem efficiamus, quaſi illius eſſet poſtrema, & hac peracta nobis eſſet moriendum, noſtra dumtaxat ſequimur ſtudia, reliqua vero in futurum rejicimus, quod quantum fieri poteſt a cogitatione amovetur. *Idem.*

Contra divites, & nobiles ſuæ mortalitatis oblitos.

Judices terræ non ſemper in ſubſelliis, ac Tribunalibus ſedebitis; non ſemper videbitis eos, qui coram vobis lite agunt, anxie felicem, vel infelicem litis ſuæ exitum præſtolantes. Adveniet dies, quo faſtus hic, quo ſeptieſtis, vos deſeret, non alias ędes habebitis, quam ſepulcrum, non alia ſtipati eritis corona, quam vermibus, non aliam ſedem invenietis, quam ſex teſtæ pedes, cum interim immites divinæ juſtitiæ miniſtri vos indeſinenter torquebunt, ſi veſtra auctoritate abuſi fueritis. Sæculi divites non ſemper affluentibus hiſce deliciis perfruemini; quamprimum ea manibus veſtris elabentur divitiæ. Ex univerſa hac magnificentia, quæ vos ſupra tot miſeros evehit, unicum vobis ſupererit ſudarium, quo cadaver obvolvatur, cum interim fortaſſe bona veſtra ad ingratos hæredes migrabunt, qui veſtri ne meminerint quidem. Politici hujus mundi in præſentibus adeo perſpicaces, & adeo cęci in futuris, non cogitatis amariſſimam, ſed inutilem pęnitentiam, qua torquebimini, eo quod abuſi fueritis ingenio veſtro; quod ſapiens conſilium exiſtimaſtis id, quod imperia confirmare poterat, vel evertere; quod non vidiſtis ea, quæ vobis proxima, interna, & domeſtica erant, ea quibus felix, vel infelix æternitas veſtra pendebat. Fortunæ mancipia, qui turpi ſervitute in Principum clientelam confugitis, ſimiles mihi videmini pueris in arena ædificantibus; quamprimum nutantia hæc veſtræ vanitatis opera labi, evertique videbitis. Martyres impuræ libidinis, qui ſexcentis torquemini curis, ut alicui creaturæ placeatis, veſtros labores, veſtramque ſollicitudinem irridenti, hoc idolum, quod inſane colitis, ex ſe corruet, & confringetur; forma hæc, quam deperitis, ſuas amittet illecebras, & mors eam ita deformabit, ut oculi veſtri ſpectaculum turpe ſuſtinere non valeant... Adoleſcentulæ, quæ in mundo niteſcere incipitis, non eritis ſemper in cętibus deliciæ; pulchritudo hæc defloreſcet, & ſi, ut olim filiæ Jeruſalem, elato nunc incediti capite, ac templorum inſtar ornatæ, quamprimum eritis objecta non oblivionis tantum, verum etiam horroris iis, qui vobis blandiuntur, atque habent in pretio. *Idem.*

In morte rerum terrenarum agnoſcitur vanitas.

Tunc inane illud phantaſma, quo tot alii, & fortaſſe nos ipſi quoque decepti fuimus, evaneſcet. Antea quidem fallaci fulgore miſeros fortaſſe fallebat, ſed in morte propius illius turpitudo, ac fęditas deprehenditur, S. Eucherius inquit. Antea nos ſeducere nitebatur eo nitore, qui aliquid reale videbatur habere: *Prius ſeducere vero cogitabat fulgore*, tunc vero ne poterit quidem nobis imponere fallaci voluptatum ſpecie: *Jam non valet falſa oſtentatione corrumpere.* Antea mundus hic nullum habebat ſolidum bonum, tunc vero, & fragiliſſimum quodvis illi deerit: *Solidis bonis carebat; etiam deficit caducis. Idem.*

Peccatoris in morte tumultus.

Pharao præ cæteris turbatus, ac perterritus maxime fuit, cum undequaque Erithræi maris fluctibus una cum exercitu involutum ſe vidit. Immenſa illa aquarum copia, in quam ſe ſe temere implicuerat, illi ſummum terrorem incuſſit: voluiſſet retro ſe ſe recipere, ſed mare viam intercluſerat; voluiſſet litus arripere, & ſuæ ſaluti conſulere, licet toto hæc ſibi ſteriſſet imperio; ſed jacta erat alea, eique neceſſario fuit intereundum. Exemplum hoc ad vivum nobis exhibet, quomodo peccator in morte affectus ſit. Moleſtæ quędam cogitationes, funeſtique caſus per intervalla ipſius requiem turbabant; verum ſexcentis ſolatiis tumultibus ſuis tranquillitatem ſtudebat afferre. At in morte longe aliter accidit; Divinæ juſtitiæ fluctus irruunt in illum, eumque involvunt. Vellet pœnitentiam agere, ſed pœnitentiæ aditus eſt intercluſus. Vellet vitam ſobriam, caſtam, in paupertate, & pœnitentia duxiſſe: ſed cum illo inutilia hæc pereunt deſideria. *Dictionarium Morale in Moralibus Conſiderationibus de morte.*

Mors humilitatē nos docet.

Undenam viri nobiles humilitatem melius percipere poſſent, quam ex mortis meditatione, cui natura nos omnes ex æquo ſubjecit? Æquo pulſare pede pauperum tabernas, regumque turres; eadem ingeſta humo, & divitum nitorem, & pauperum ſqualorem contegere; iſtic eumdem tribuere finem & ſuperborum proſperis, & humilium rebus adverſis, neutrorumque aliquod veſtigium relinquere; hoc nonne idem eſt ac in Principum virorum auriculam ſucclamare; vide quid facias; namque morieris; utere bene ſorte tua, ne in te Deus ſuam juſtitiam exerceat: terra, quam audacter calcas, te obruet; divitiæ, & paupertas pari gradu in nihilum currunt, time ne terrena hęc felicitas tua in æternum tibi cedat infortunium .... Mors neque honores, neque dignitates, neque opes, neque talenta veretur. Quænam humiliatio ſuperbis hominibus, qui morientes ſe ſe æquatos vident abjectiſſimis, quos ſuperbe, & non ſine indignatione ferebant? Hoc magnum eſt libramentum, quo prohibetur homo, ne ob talenta, & merita, quæ ſibi adeſſe arbitratur, intumeſcat. Fruſtra aliquis magnis actionibus, eximiiſque operibus nominis immortalitatem ſtudet acquirere. Tempus omnia vorat; nomina in marmore, & ære inſculpta delet. Sed licet adhuc ejus fama diu vigeret, numquid magna mortuo conſolatio eſt, a viventibus prædicari? Quid proſunt homini magnifici tituli, & nomen apud poſteros celebratum, cum interim cadaver quidem in tumulo computreſcit, anima vero non aliam habet, quam dęmonum hæreditatem? Attamen illi nihil poſt mortem ſupereſt, quam inanis hæc gloria. *Auctor Anonymus.*

Mors efficere debet, ut cogitemus quod ſumus, & quod erimus.

Quandoquidem mors adeo terribilis eſt, ſæpe illam recogitare debemus, ut eadem tamquam præſentiſſimo contra peccatum antidoto utamur. Certum eſt, affectus coram hoc objecto non audere caput attollere, ipſumque excitare quidquid rationis, luminis, ac vis ineſt animæ, ut aliquod ſalutare inquirat remedium iis malis, quæ mortem ſubſequi poſſunt. Hic enim Dei effulget potentia, & infiniti hujus Entis metus incipit agnoſci. Quemadmodum enim principis poteſtas numquam magis terribilis videtur, quam cum hominem ex populi fæce eductum, inſignique aliqua dignitate decoratum, rurſus in priſtinam dejicit vilitatem ſimplici immutatione voluntatis: Dei poteſtatem numquam apertius intelligit homo, quam cum ab illo

es ter-

ex terræ ſinu eductus, animaque rationali præditus, qua a cæteris creatis rebus diſtinguitur, illam audit ſententiam: *Pulvis es, & in pulverem reverteris*. Daniel cinere uſus eſt, ut oſtenderet vanitatem numinum, quæ a Chaldæis adorabantur. Noſtrorum ſepulcrorum cinis palam oſtendit vanitatem bonorum, quæ tamquam idola colimus, ac docet, alia in cœlo eſſe objecta, circa quæ amor noſter debet verſari. Si ambitioſus Princeps ſæpe cogitaret, ſervum ſuum æque ac ſe vivere, ejuſque cineres quam primum cum ſuis eodem in ſepulcro eſſe permiſcendos, neque ab illo diſtingui poſſe, niſi felici morte; ille ne ſuperbas adeo ſuæ potentiæ, ac nobilitatis ideas foveret? *Idem*.

Vigilandum eſt, ne incautos nos occupet mors.

Nulla veritas eſt ſæpius in Evangelio repetita, apertius indicata, validius probata, quam inexpectatus hic mortis adventus. Ut illum melius intelligamus, a Jeſu Chriſto aliis, aliiſque modis effertur. Hunc primum apertiſſimis explicat verbis, cum non ait ſolum mortem venturam, ſed addit aliquid ulterius dicens ea venturam hora, qua minus exiſtimabimus: *Qua hora non putatis*, Luc. 12. *Qua neſcitis hora*, Matth. 24. ita ut inopinatum mortis adventum quodammodo fidei articulum vocare poſſimus. Præterea veritatem hanc magis ob oculos ponit variis uſus ſimilitudinibus, dicens illam furis inſtar venturam omnem induſtriam ſuam in hoc collocantis, ut eos, quibus ſufforaturus eſt, incautos decipiat; atque non pleno die, cum homines vigilare, ſibique cavere putat, ſed concubia nocte advenientis, cum illos alto demerſos ſomno in utramque aurem ſtertere exiſtimat. *P. Bourdaloue*.

Omnia in morte mutabuntur.

Si peccatorum conditio in terra exultantium ſemper eſſet duratura, nihil eadem eſſet utilius; & ſi illa juſtorum, qui opprimuntur, nullum eſſet finem habitura, nihil eſſet calamitoſius. Verum ubi cogitamus hæc omnia adeo brevi manſura, in morte generalem eventuram rerum omnium ſubverſionem, quæ omnem univerſorum faciem immutabit; omnes hoſce magnificos, ſuperboſque titulos, ſub quorum nitore humana imbecillitas ſe ſe contegere ſtudet, locum ceſſuros titulo mortalium, quo delebuntur univerſi; omnes haſce chimericas diſtinctiones, quas humana invexit ſuperbia, ut alii aliis præfulgerent, ad ſepulcra, epigraphes, & epitaphia redigi; ex tot opibus, hæreditatibus, prædiis, nihil præter ſex terræ pedes nobis manſurum; ex omnibus hiſce voluptatibus, ſolatiis, deliciis, nihil reliquum nobis futurum præter inutilem pœnitentiam ejus vitæ, quæ integra ſalutis noſtræ operi erat impendenda, in nugis illis inſumptæ: & ex iis, quæ fecerimus, nihil nobis profuturum quam virtutem, quæ abjectiſſimum quemlibet ex ima plebe hominem ſupra illos collocat, qui in peccato ad plurea abierint: cum inquam hæc cogitamus, mundus nihil videtur: illius bona, & mala nullo in diſcrimine habentur: tranquilla facie omnes vitæ hujus mutationes, inverſioneſque ſpectantur: Hæc omnia cum mortis cogitatione collata ineptiæ, nugæque pueriles videntur. *Specimina ſermonum pro decima quinta poſt Pentecoſten Dominica*.

De inevitabili mortis neceſſitate.

Quibuſcumque utamur artibus ad mortis cogitationem ſemovendam, illa ſemper tamen accedit; ejuſque amoventes imaginem, fatale ejuſdem momentum minime avertimus. Pernix momentorum ſeries ſibimet invicem ſuccedentium indeſinenter nos impellit ad tumulum; humanarum rerum torrens defluit, & ſecum rapit obvium quodlibet. Itaque intereſt noſtra ſedulo noſmet ad inevitabilem hunc tranſitum præparare, atque inter noſtra peccata, & mortem pœnitentiæ intervallum ſtatuere. Quid ſumus niſi congeries infelix qualitatum contrariarum ex ipſa nativitate? Ita neceſſe eſt, ut contrariarum qualitatum pugnam ſubjecti deſtructio ſequatur. Vivere non poſſumus, quin alimentis utamur, neque his uti, quin corpus mutetur; quæ mutatio ſenſim mortem producit. Omnia vitæ noſtræ momenta nihil aliud ſunt, quam mors aſſidua; ſingula eorum ſecum vitæ noſtræ partem rapiunt non ultra redituram. Expiramus eodem pacto, quo reſpiramus; extremus flatus, quo noſtra extinguitur vita, non differt ab illis, quibus alitur. Sentimus etiam virium noſtrarum diminutionem, & ex ſubitis temperamenti noſtri revolutionibus, tamquam mortis oppugnationibus, quæ efficiunt, ut illam in anteceſſum experiamur, facile conjectare poſſumus futurum, ut paulo gravior febris, ac magis intenſus dolor ad ſepulchrum nos adigant, cum ea, quæ patimur, mala aperte nobis vim faciunt. *Specimina ſermonum pro Adventu*.

Avari divitis in morte teſtamentum.

Siccine ſeparas amara mors? 1. Reg. c. 15. Sine dolore non poteſt relinqui quod magni fit; cumque omnia hujus mundi bona ab hoc homine maximi fiant, morte hæc illi auferente, graviſſimis doloribus excruciatur. Fingite vobis hominem divitem potentem, in lectulo poſitum, cui tandem poſt ſexcentas ambages mortis grave nuntiatur periculum. Mihi videntur omnia tunc animo illius occurrere bona, honores, voluptates. Me miſerum! Relinquenda ergo eſt hæc perſona, hæc dignitas, hæc domus, hæ divitiæ: *Siccine ſeparas amara mors?* Aliquis illum hortatur, ut ultimas tabulas ſcribat? quonam ictu fulmineo percutitur! Amiciſſimus ſibi, quem unum diligit, petit, ut ſibi aliquid leget? quo fremitu, quo tremore hoc profert verbum: *lego*. Quam grave hoc verbum eſt illi, qui opibus tantum congerendis vacabat! *Lego*. Quam differt hic ſermo ab eo, quo antea uti conſueverat, dicens inceſſanter: *Affer*, *Affer*! O te miſerum! Invitus dicis: *lego*. Si rapere, & auferre poſſes, auferres; hæc ideo relinquis, quia te mors adigit; tu pluris ea facis, quam antea, & hic dolor tuus eſt, hæc pœnitentia. Quomodo autem hunc in morte dolorem effugere valeatis, adeſte. Flocci facite hæc terrena, plurimi vero cœleſtia. Tunc haud ægre dicetis: *lego*. Haud gravate relinquitur, quod flocci penditur; & libenter exiguum bonum relinquitur, cum longe majus poteſt poſſideri: *Specimina ſermonum pro feria quinta poſt quartam Quadrageſimæ Dominicam*.

Si mortem cogitamus, non credimus nos brevi morituros.

Moriendum eſt, omnes uno ore fatentur; ſed quamprimum moriendum eſt, hoc nemo fateri vult; immo ſibi oppoſitum vult perſuadere, perinde ac mortem remotam eſſe exiſtimans eamdem removeret. Profecto cum vita ſit brevis, quæ quotidiana eſt hominum querela, mors remota eſſe non poteſt: attamen illam ſemper tamquam procul ſepoſitam intuemur, quod efficit, ne tantam in animis noſtris vim habeat. Adoleſcens in ſua confidit adoleſcentia, ætate provectior in robore, & viribus; ſenex in valetudine optima; & ſinguli putant ſe rationes habere vivendi, eaque contra mortem ſubſidia, quæ in aliis deſiderantur. O inſanam hominum illuſionem! O mentes cæcas! *P. Nepven*, *tomo* 1. *Chriſtianarum Conſiderationum*.

In morte ſententiam mutamus.

In morte homo de rebus ſanum ferre incipiet judicium: *O mors! bonum eſt judicium tuum*. Cum cogitabit tempus vitæ quantumvis diuturnæ, beatæque tranſiiſſe, ideoque ſibi idem eſſe ac ſi numquam fuiſſet; cum lumina æternitatis, in quam momento ingreſſurus eſt, immenſum illud aperient diſcrimen inter ea, quæ æterna, & infinita ſunt, & ea quæ temporalia, & finita, tandem illam eludent illecebram, qua hactenus ille faſcinatus fuit; diſſipatiſque ex oculis ejus iis bonis, quibus fuerat deceptus, ſimul & horum nihilum, & ipſius dementiam oſtendent eo quod temporalia bona æternis prætulerit; quinam illius ſenſus erunt cæcitatem ſuam intelligentis? At qui nunc ſenſus veſtri ſunt? *Idem Tomo* 3.

Omnes actiones hunc ſibi propoſitam debent finem, bonam videlicet mortem.

Quemadmodum omnes in circulo lineæ ad illud punctum collimant, quod centrum vocatur, ita actiones omnes, deſideria, conſilia hominis ad illud temporis punctum, ad illud fatale mortis momentum tendere opus eſt, a quo pendet æternitas. Nihil prætermittendum eſt, ut eo tempore in gratia, & Dei amicitia inveniamur; nam quamvis bonorum omnium, valetudinis, quietis, honoris jacturam feciſſem, quamvis malis omnibus obrutus eſſem, ſi mortis momento Dei gratiam invenior poſſidere, quid mihi omnia illa officere poſſunt? Unicum hoc momentum omnia reſarcit, omnia reparat detrimenta.

Quam-

Quamvis omnia poſſediſſem bona, omnibus gaviſus fuiſſem voluptatibus, & honoribus, quamvis mortalium omnium beatiſſimus fuiſſem; ſi eo temporis puncto peccati labe pollutus inveniar, quid mihi illa proſunt? Omnia perdidi; actum jam eſt de me in omnem æternitatem. Unicum hoc momentum omnia deſtruit. Nihil igitur hoc in mundo eſt quod agam, niſi ut momenti illius diligentiſſimam curam geram, ac illud tutum, certumque faciam: cæterorum igitur oblivisci volo, ut in hoc unum omnes induſtriæ, & ætatis meæ nervos intendam. *Idem.*

Vigilãdũ eſt, ne incautos mors occupet.

Nulla veritas eſt, quam animis noſtris impenſius Salvator imprimere ſtuduerit, quia quid inde conſecuturum erat, intelligebat. Illam conceptis, explicitis, iteratiſque verbis nobis aperuit; nec non comparationibus, parabolis; & exemplis iterum iterumque explanavit. Aliquidne ultra efficere poterat, ut vigilare, ac nobiſmetipſis ſedulo cavere cogeret. Nos ideo terret, ut tutos faciat; minitatur ſe nos incautos occupaturum, ne occupemur; atque ut ea evitemus funeſta mala, quæ ſatis intelligere non poſſumus, & quæ nobis imminent, ſi morte occupamur. Noſtram videt cæcitatem, eamque miſeratus nihil reliquum facit, ut nos illuminet. Væ nobis, ſi tot luminibus oculos claudimus. Noſtrum videt ſoporem; & omnibus hiſce minis nos excitare deſiderat. *Idem.*

De mortis deſiderio.

Natura neceſſarium nobis inſpirat felicitatis deſiderium. Fides docet, in cœlo tantum nos aſſecuturos perfectam hanc beatitudinem, poſſidentes Deum, eademque fruentes, qua ipſe fruitur, felicitate, videlicet æterna, univerſali, infinita. Ratio perſuadet, beatitudinem hanc non niſi per mortem poſſe obtineri; & nihilominus quin illam ardenter optemus, tamquam malorum omnium maximum formidamus. Ad ſolum illius adſpectum totis artubus contremiſcimus; neque de ea ſermonem audire poſſumus, quin trepidemus. Quænam in ſenſibus noſtris contradictio! Quænam in votis oppoſitio! Ad ſupremum pervenire bonum contendimus, & viam, quà unice ad illud aditus patet, ingredi nolumus? Vel fidem, vel ſententiam mutemus. Vel ceſſet felicitatis cupiditas, vel ceſſet mortis, quæ una beatos efficere poteſt, formido.... Poſſumus ne mortem non expetere, quæ & in eum ſtatum, ubi Deum lædere nequimus, & in feliecem ejuſdem amandi neceſſitatem adducit nos? *Idem Tom. 4.*

Mors nobis oſtendit curas laboreſque plurimorum mortaliũ inutiles eſſe.

Si mors certa eſt, & inevitabilis, qualis re ipſa eſt; quonam, auditores, tot curæ, laboreſque veſtri tendunt? Cur tot prælia, lites, jurgia pro terræ puncto; quandoquidem aliquando moriendum eſt; Vetus quidam ſapiens olim mortales exprobrabat, quod ædificarent quaſi numquam morituri. Heu! nonne hoc ipſum vos facitis? Semper cupientes, ſemper locupletantes, ſemper divitias divitiis aggerentes. Heu! tam pauca homini ſufficiunt; vos autem inſatiabiles eſtis; concupiſcentia veſtra nullis finibus continetur. Veſtra conquiritis commoda; parum eſt: rerum omnium affluentia frui vultis; at nondum ſatis eſt: copiam amatis, nihilque famem hanc poteſt explere. Verum eſto, ſi rebus iſtis ſemper eſſetis perfruituri: ſed ſi aliquando moriendum eſt; ſi hæc omnia ſunt relinquenda, nonne ridiculum eſt ædificare, ubi permanſuri non eſtis, bona congerere, quibus non eſtis uſuri, quin cogitetis, quid de vobis ſit in omnem æternitatem futurum? Quæ dementia velle ad modicum tempus beatos eſſe, quin illud quæratis, ne in æternum miſeri ſitis? *P. Delingendes in quodam ex ſermonibus de Morte.*

Quid mors in corporibus facit;

Si umquam attentius conſideraſtis eam, quam diuturna, ac brumalis hyems in hortis, agriſque gignit, vaſtitatem, quin ibi fructum, florem, foliumque relinquat; hoc ipſum præter propter in hominis corpore mors facit. Si vidiſtis urbem a victoribus igni, ferroque vaſtatam, everſa mœnia; ædes ab ipſis fundamentis convulſas; hic, illic laborantes parietes, ac murorum ruinas, quin judicium inde ferre poſſit, quid olim fuerint; obſtructas vias, impeditaſque ſuderum, cæmentorumque congerie, humum egeſtam, ſaxa hac illac projecta, tectaque cum fundamentis permiſta; hæc ferme eſt corporis imago, quod morte direptum, & conſumptum eſt. Illud intrinſecus, & extrinſecus conſiderate; nulla eſt partium œconomia, nullus decor, non color, non actio, non motus: oculi non vident amplius, aures non audiunt; manus, pedes, lingua non moventur, non palpitat cor. Nullum eſt amplius diſcrimen inter corpus hoc, & ſimulacrum, niſi quod illud oculi ferre non poſſunt, ac ſtatim contabeſcens in cinerem, pulveremque redigitur. Ecce quo tendit univerſa hæc hominum ſuperbia, omnis pompa, & nitor, quem tantopere admiramur. *Idem.*

Illico a natiVitate incipimus mori

Ex ipſo temporis momento, quo vivere, mori etiam incipimus; ſtatim enim ac effluxit momentum, quod in lucem nos edidit, hoc, cum non amplius futurum ſit, jam in mortis jura conceſſit. Quamvis mors, & vita invicem adverſentur, ita tamen arcte invicem conjuncta ſunt, ut utriuſque idem ſit curſus; & ne uno quidem momento invicem valeant ſeparari. Non ſecus ac arena, quæ in clepſydra extremo labitur, horam non conſtituit, ſed horæ finem indigitat; ita extremum vitæ ſuſpirium, in quo mortem repetimus, non efficit, ut hæc oriatur, ſed illam cum ipſa vita dumtaxat abſolvit. Ad hæc ſi in otio vivere, vivere non eſt, & multo magis ſi in vitio vivere, mori eſt; quiſnam gloriari poteſt, ſe integrum in hoc mundo annum vivere, cujus partem in otio, alteram vero in ſcelere inſumit; & quid tandem in morte a nobis pro Deo factum inveniemus? Multi pluribus annis in terra permanent; at non inde ſequitur, illos diu vixiſſe, vetus quidam ait; & ut chriſtiane loquamur, aliud eſt vivere, & aliud videre labi tempus homini conceſſum, ut ſalutem ſuam operetur, & mereatur æternitatem. *Cardinalis de Richelieu in perfectione Chriſtiani.*

Ad quid prodeſſe debeat mortis timor.

In morte magis formidanda non eſt illius ſubeundæ, ſed prævertendæ, metuendæque neceſſitas. Quod illam præcedit, magis terribile eſt, quam quod illam comitatur, ejuſque dolores minus periculoſi ſunt, quam metus. Et ratio conſtat. Hi enim metus, cum nimis violenti ſunt, morientium rationem perturbant, conſtantiam proſternunt, prohibentque, ne ſeſe præparent morti ea tranquillitate, quæ ad illam ſuperandam eſt neceſſaria. Verum ea in occaſione Chriſtianiſmi ſpiritus, & bona conſcientia quid agit? Morienti quamdam conſtantiam, animæque magnitudinem inſpirat, a Philoſophorum ſuperbia, militumque furore abhorrentem; quæ efficit, ut duplici obtutu mortem intueatur, quorum altero omnes ridet illius metuendæ rationes, altero vero illa conſiderat, quæ eamdem leniorem efficere poſſunt: *Hoc cogitet Chriſtianus, ut totam mortis poſſit deſpicere, & calcare formidinem;* S. Petrus Chryſologus inquit. Si mortem ſolam reſpexeritis, excitabit illa quidem in vobis tumultus ſaluti veſtræ periculoſos; ſed Chriſtianus ratione ſimul utatur, & fide, ut videat quas habeat ſperandi cauſas, ut hoc pacto mortis vincat pavorem. *Bireat in Funebri quadam oratione.*

Quandoquidem corpora noſtra in pulverem ſunt redigenda ſtultum eſt illa in deliciis verſari.

Hos ſenſus illi foverunt, qui vere converſi ſunt; tandem enim, dicebant, cur indulgendum eſt corpori quod jam morte damnatum eſt? Poſtquam ſonti capitis ſententia annuntiata eſt, non eſt cur tempus teratur, eidem exquiſitas epulas inſtruendo. Si quod temporis intervallum reſtat adhuc inter ſententiæ pronuntiationem, ejuſdemque executionem, neceſſarium illi dumtaxat ſuppeditatur, ne ſupplicii ſui viribus cedat, atque ut alioquin tempus habeat, quo cogitet mortem. Quid autem eſt corpus noſtrum? Sons eſt, in quem jam lata eſt mortis ſententia, & qui a divina juſtitia damnatus eſt. Dilata quidem in tempus eſt hujus ſententiæ executio, verum aliquando eſt exequenda. Non eſt ergo, cur in deliciis habeatur, & adeo delicate nutriatur: ſufficit neceſſarium illi præbere, ut ſolum ſervetur, eique tempus relinquere, quo de morte ſua cogitet. *P. Bourdalove, ſermone, pro feria quarta Cinerum.*

In mortis cogitatione quid metuendum ſit.

Verum eſt homines præoccupari, ac decipi, cum perterrentur ideis derelictionis, neceſſitatis, ſolitudinis,

dinis, deſtructionis, quæ mortis ideam concomitantur. At certum eſt tunc minime decipi, cum timent Judicium Dei, quod mortem ſubſequitur: quippe certum eſt, judicium hoc non niſi terribile eſſe poſſe conſcientiæ, quæ ſceleribus ſe onuſtam agnoſcit; quis autem in hoc ſtatu ſe non inveniat, dummodo oculos, vel obiter, in retro actam vitam conjiciat? Verum eſt, formidabile videri hoc momentum, a quo tota pendet æternitas; at in hoc etiam hominum cor ſe ſe variis illuſionibus fallit. Putat mortis momentum eſſe æternæ vitæ pretium, & non videt non hoc momentum, ſed totum vitæ ſpatium a Deo peti; momentum hoc per ſe nihil habere præ aliis, quod acceptius ſit Deo; totamque rem in eo ſimpliciter verti, quod poſtremum eſt; ac tandem juſtitiam Dei non irritari hoc uno momento, ſed toto temporis ſpatio, quod in impœnitentia traductum eſt. *Auctor Anonym.*

De mortis oblivione.

Scio equidem neminem negare, ſibi moriendum, verum neſcio utrum aliquis ſerio ſe dicat moriturum. Nam quamvis duo iſti termini arcto invicem vinculo connectantur, nemo illos conjungere vult; & ſi quis illos conſiderat, alterum ab altero ſejungit; mortem conſiderat ſine ſe; vel ſe ſine morte conſiderat; ac refugit ſe ipſum cum mortis idea ſimul connectere. Nihil in mundo infrequentius, vel cordi noſtro acerbius eſt, quam duarum harum idearum in noſtra imaginatione conjunctio. *Idem.*

Quo loco, quo tempore, quo mortis genere nobis obeundum ſit; ignoramus; at dubitare non poſſumus nos indeſinenter ad vitæ noſtræ finem accedere, & in dies magis fieri morti propiores. Attamen quin noſtræ morti vacemus, nihil intentatum relinquimus, ut ejus imaginem procul arceamus: quin noſmet eidem præparemus, quemadmodum nullum illius ſtatum tempus cognoſcimus, ita conamur, ne vaga hæc mortis cogitatio nobis metum incutiat. Hinc accidit, Sapiens ait, quod *ſicut piſces capiuntur hamo, & ſicut aves laqueo comprehenduntur, ſic capiuntur homines in tempore malo, cum eis extemplo ſupervenerit:* Eccleſ. 9. hoc eſt ſicuti piſces capiuntur, cum in aquis, & aves, cum in aere ludunt, ita homines morte occupari, cum id minus arbitrantur. Inceſſanter hæc cogitemus, Seneca de Brev. vitæ ait, ut ideam mortis familiarem habeamus, ne horribilis nobis videatur, cum repente ſeſe noſtris oculis offeret: ſed præſertim totum vitæ noſtræ tempus impendamus, ut mori diſcamus. *Tota vita diſcendum eſt mori. Abbas de Monmorel Homil. in Evangelium Quinquageſimæ.*

Variis artibus cogitationē a mortis propinquitate conamur avertere.

Fruſtra Mundi Salvator nos vigilare jubet, monens ſe fulguris inſtar venturum, cum minus id cogitabimus, atque veluti furem inſpectato acceſſurum. Fruſtra quotidie videmus amicos, conſanguineos, finitimos in ipſo adoleſcentiæ flore, vel in ipſo ætatis robore raptos; aliquam ſemper nanciſcimur rationem noſmet confirmandi, ac celeriter delendi impreſſionem, quam in nobis licet invitis mors hujuſmodi facit. Ille, dicimus, valetudinarius erat; hic ſalutis ſuæ curam nullam gerebat; illi nullam in tempore allatam opem; hunc pharmacis importune propinatis enecatum: quaſi eadem pericula & nobis metuenda non eſſent. *Idem in Dominic. 15. poſt Pentecoſten.*

De mortis oblivione.

Mortis oblivio, quam mortales teſtantur, incredibilis eſſet, niſi nos, qui eam cum dolore in aliis cognoſcimus, aliis juſtam præberemus occaſionem eamdem in nobiſmet ipſis animadvertendi. Quomodonam fieri poteſt, ut adeo parum meminerimus ejus termini, ad quem currimus; ejus metæ, ad quam indeſinenti motu advolamus; finis ejus ſtadii, quod ingreſſi ſumus, ut illud conficeremus? Quænam eſſet noſtra de illo ſententia, qui iter ſuſcipit, qui a ſuſcepto itinere numquam deſiſtit, qui a via non divertit, & nihilominus haud cogitat, quo vadit? Interim focii illius evaneſcunt, quia ante ipſum perveniunt: eos magnis ſubſequitur paſſibus, eorumque legit veſtigia; & neceſſe eſt, ut ad eumdem finem feratur. Attamen licet ſemper moveatur, numquam de ſuo itinere, neque de itineris termino cogitat magis, quam niſi progrederetur ad eum perventurus. *Liber, cui titulus, Animadverſiones in quadam Ethicæ, & Religionis argumenta.*

Si ad examen revocarentur cauſæ, rationes, circumſtantiæ adeo inſanæ oblivionis, mira profecto formidinis argumenta detegerentur. Hæc autem duobus verbis complecti poſſe mihi videntur. Mortis obliviſcimur, quamvis mortales ſimus, quamvis anni noſtri perniciſſime defluant, quamvis ſuper amicorum, & cognatorum tumulos lacrymas effundamus, quamvis quotidie oculis noſtris ſpectaculum accidat cadaverum, quæ efferuntur, quamvis omnes infirmitates noſtræ, qua virium imbecillitate, qua dolore nos moneant, brevi ad plures eſſe abeundum. Hoc indicio eſt, nos vivere perinde ac ſi vel partes, quibus conſtamus, ſemper eſſent victuræ, vel eſſent in æternum morituræ; quarum rerum utra in cauſa ſit, ne vitæ brevitatem videamus, & mortem cogitemus; nonne æque miſeri ſumus? nonne deflenda noſtra conditio eſt? Quo tendimus? Quiſnam erit itineris exitus? *Idem.*

Moritur homo: vixit, ut moreretur; bene vivendum illi fuit, ut bene moreretur. Moriens reliquit opera omnigenæ eruditionis referta, opimos agros, quos emit, ingentem auri vim, quam collegit. Si labores illius non fuere apparatus ad ſanctam mortem, ſuo moritur periculo, & vitam inſumpſit, quin propriæ ſaluti conſuleret. Fatale æternæ ſortis noſtræ punctum mortis momentum eſt; quidquid ſit, nemo, niſi noſmetipſi, illud beatum efficere poteſt. Pro aliis vitam inſumere, ac nihil facere pro immutabili fato, quod nos in morte manet, & quod a vita noſtra pendet, quid de illius vita, & morte cogitandum eſt, ubi illuc acceſſerit? *Nemo alii naſcitur, moriturus ſibi*; Tertullianus ait. *Idem.*

Quæcumque in hac vita facimus ad bene moriendum tendere debent.

Sors noſtra pendebit ab eo, in quo tunc erimus ſtatu; id quod fuimus, & quod hodie ſumus, nihil de ſtatus noſtri æternitate conſtituet. Bene incipere poſſumus, bene proſequi; ſed poſtea poſſumus a recta virtutis via aberrare, ac nequiſſimo fine vitam abſolvere. Verum eſt igitur, quod ſi ſalvari cupimus, omnes cogitationes, ſollicitudines, curæ, omniumque vitæ noſtræ momentorum conſilia extremum illud mortis momentum reſpicere debent. Scio equidem nullis nos meritis confidere poſſe, ut ab omni periculo credamur immunes, & quantum ſalus noſtra ſpecanda eſt, tantum interitum eſſe metuendum. Scio pretioſiſſimum perſeverantiæ donum uni divinæ miſericordiæ acceptum referendum eſſe; ſed nobis licet, immo ſperare jubemur. Res in eo vertitur, ut ita vitam inſtituamus, ut quamvis ſemper incerti, poſſimus tamen bonam nobiſmet mortem polliceri. *Idem.*

Æterna ſors noſtra pendet ab eo ſtatu in quo erimus in mortis articulo.

Semper audimus, omnes per mortem æquari; ſed hujus ſententiæ ſpiritum aſſequi negligimus. Satis eſt animo concipere imaginem cadaverum, quæ præterpropter æque horrida ſunt, propter tabum, atque putredinem, qua ſuffunduntur; carnium, quæ diſſolvuntur in lutum; membrorum, quæ priſtinam elegantiam, ac formam amittunt; cavitatum, quæ accedunt, & vermibus, aliiſque inſectis aditum aperiunt; putoris non ferendi, donec tandem pulvis omnino ſimilis cadavera hæc prorſus confundat. Hujuſmodi imago oſtendit quidem poſt mortem diſtinctionem illam, quæ inter vivos fuit, non amplius futuram. At neceſſarium ad noſtram doctrinam foret, eam intelligere rationem, propter quam poſt obitum noſtrum tanta æqualitas tantæ inæqualitati ſuccedit. Rationem hanc illo axiomate poſſumus explicare, naturalia videlicet omnia in ſuum reverti principium. Pulvis fuimus, & redimus in pulverem. *Idem.*

Quid conſiderandū in hoc, quod mors omnes, ons pares facit.

Satis experientia nos docet, eodem cippo, quo demortui cadaver contegitur, nomen quoque, & memoriam ejuſdem obrui. Quid modo ſupereſt de Victoribus, terrarumque domitoribus, quorum nomine olim univerſus orbis perſonuit? Quamvis præliis, ac victoriis nomen ſuum æternitati commendare ſtuduerint, quamvis ſuperbarum urbium, oppidorumque everſione gloriam ſibi comparare contenderint, quamvis etiam magnifica ſibi extrui juſſerint mauſolæa, quid reliquum ſupereſt? *Periit memoria eorum*

Mors ex animo delet nomē ipſum, & memoriā virorum præſtantiſſimorū.

cum ſonitu. Memoria eorum cum funebri pompa evanuit; tempus ſolo æquavit ſuperba monumenta, quæ extulerat vanitas; eos ſub immanium ædificiorum pondere, ac ruinis obruit, nobiſque & cinerum, & loci, ubi locati fuerant, abſtulit cognitionem. *De la Volpilliere, ſermone de S. Benedicto.*

Sapiens teſtatur, nomen peccatoris eamdem, ac illius corpus ſortem habiturum; ſi hoc in cineres, illud quoque in fumum abiturum; ſi putredo corpus illius noſtris abſtulit oculis, nomen quoque ex memoria noſtra per horrorem eſſe expungendum. Hac de cauſa S. Chryſoſtomus, poſtquam dixiſſet Alexandri corpus non inveniri amplius, addit, neque poſſe diem mortis ejus aſſignari. Adeo exiguam in Regis illius obitu jacturam paſſus eſt mundus, ut ſcire non laboraverit, quonam die e vivis exceſſerit. Victoriæ illius adeo exigui momenti habitæ ſunt, ut propter illas nullum univerſalis lætitiæ ſignum editum fuerit; ita ut jure dixerit Sapiens futurum, ut impiorum gloria, & nomen cum eorum corporibus computreſcat: *Nomen impiorum putreſcet*. Pſal. 10. *Idem*.

Mors eſt pœna peccati &c.

Reſpicere non poteſtis hominem eo in ſtatu, in quem mors ipſum redegit, quin ſtatim peccatum illius vobis occurrat. Sepulcrum ſupponit ſcelus: *Stipendia peccati mors*. Ad Rom. 6. Ideoque manſio illa nonniſi turpis habenda eſt. Ad hæc ſepulcrum conſiderandum eſt, veluti patibulum, ubi in nos lata ſententia adimpletur; divina juſtitia ibi perſequitur homines etiam poſt mortem eorum; neque ſatis eſt illi vitam eripuiſſe, niſi & in cineres redigat; *& in pulverem mortis deduxiſti me*. Pſal. 21. Extremum denique ſepulcri dedecus eſt, quod omnes ad paupertatem redigit. Reges nihilo ditiores ibi ſunt, quam viliſſima quævis mancipia, ac illuc ita nudi inferemur, ut nati ſumus. *Idem*.

Mors docet omnia in hac vita tranſire, & nos quoque tranſituros.

Ingentia emite prædia, domos ſuperbas ædificate, palatia excitate; at hæ domus, hæc palatia fortunæ potius, quam veſtra ſunt; vel ut eo modo loquar, qui magis Chriſtianum hominem decet, vos horum bonorum œconomi eſtis dumtaxat. Ratio, S. Auguſtinus ait, quam conſuevíſtis afferre, ut domum hanc veſtram eſſe probetis, palam oſtendit, obiter tantum veſtram eſſe. Parentes mei, dicitis, & majores eam mihi reliquerunt; ad me teſtamenti jure pertinet. Novi, quid dicere velitis, S. Doctor reſpondet. Majores veſtri per domum hanc tranſierunt, & vos quoque tranſibitis; ergo tamquam hoſpites iſtic verſamini. *Unuſquiſque in domo ſua eſt hoſpes*. Sepulcrum vero, utique ſepulcrum veſtrum eſt; domus iſta ad vos pertinet, ibi uſque ad ſæculorum conſumationem permanebitis, neque ultro vos inde umquam exibitis. *P. Texier, ſermone primæ Quadrageſimæ*.

Mors nos docet quid ſimus, & noſtram frangit ſuperbiã.

Ad hoc infringendum idolum, atque hoc amoris proprii phantaſma evertendum, nihil magis efficax eſt, quam mortis cogitatio. Ignoras, quid ſis, ſepulcrorum conſule cineres, ſigna, & reliquias eorum, qui te præceſſerunt. Erant illi idololatræ ſuorummet ipſorum, ſicut tu es; in ſe ipſis confidebant, quæ res illos perdidit. Vide quid erant ea iis, quæ tibi reliquerunt, veſtigiis; vide quid ſunt, ac intelliges, quid hodie ſis, & quid non multo poſt ſis futurus. At opus non eſt aperire tumulos ſimilium tibi. Tecum ſerio te ipſum recipe, ibique reperies oraculum, ſi rite illud conſulueris, & cum S. Paulo 2. Cor. 1. dices: *In nobiſmet ipſis reſponſum mortis habuimus, ut non ſimus fidentes in nobis*. Eheu! hoc ipſum audivi, ac interiori admoneor voce, me nihil aliud eſſe quam parum cineris, pulveriſque; quapropter in me nequaquam confidere debeo. *Idem*.

Bonorum in morte conſolatio.

Omnia aliquid conferre debent ad bonorum extrema illa vitæ hora ſolatium. Qua conſolatione, quo gaudio affici non debet hoc temporis ille, qui in pœnitentiæ exercitatione verſatus eſt? Futuri proſpectus nonne omnes ſtatus præſentis lenire debet dolores? Quidquid in Dei ſervitute grave, difficile, moleſtumque erat, abiit: jejunia, receſſus, mortificationis exercitia, labores, auſteritates, humiliationes, pœnitentiæ, omnia jam deſiere; bonum, & malum æque tranſeunt. Quænam erit in hora mortis lætitia, numquam illud feciſſe malum, quod fieri poterat; quod gaudium, illud feciſſe bonum, quod erat faciendum, tunc vero præſertim cum animus advertitur ad eum dolorem, quo conficitur, qui illud minime operatus eſt? Quantumvis diuturna extiterit vita, inter natalem, extremumque mortis diem momentum dumtaxat interceſſiſſe videtur; fierine poteſt, ut tunc temporis non gaudeamus, eo quod vitæ ſanctitate eos præverterimus dolores, eamque deſperationem, quibus peccatores in morte torquentur? Quid nunc mihi prodeſſet, moriens ait, ingentem auri vim collegiſſe, potentes amicos mihi conciliaſſe, primoſque Reipublicæ honores poſſediſſe? Quid omnibus voluptatibus me ingurgitaſſe, inter aulicos enituiſſe, mundi placitis adhæſiſſe? Nunc damno, totoque vitæ meæ ſpatio mundi conſuetudines damnabo: quid mihi iſthæc omnia prodeſſent, niſi ſalutem meam operatus fuiſſem? *P. Croiſet tomo primo Receſſuum*.

In morte excitantur ſenſus Religionis, fidei, & rationis, qui ſopiti videbantur.

Quoad vivimus, animi ægritudinibus excæcamur, trahimur exemplis, faſcinamur objectis, negotiorum impedimentis occupamur, ac videmur etiam præcipuarum fidei veritatum ignorantia oblectari; & fides ipſa fere extincta eſt inordinatæ vitæ flagitiis; at in morte ratio, religio, fides ipſa omnes ſuas vires acquirunt. Creditur, ſed fide, quæ opprimit, & quæ ſimilis eſt fidei dæmonum; fremitum quidem ciet, non pęnitentiam .... Non deſunt aliquando qui ſanctiſſimas pietatis exercitationes vertunt in ludibrium, qui infirmitatem, ac ſpiritus imbecillitatem vocant ſummam illam curam, qua pii homines minima etiam ſtatus ſui diligentiſſime obeunt officia. Si verum eſt, quemadmodum illi teſtabantur, ſe jure hoc judicaſse, atque ita egiſse, tunc etiam idem ferant judicium. Cur non uſque ad mortem ſuum deriſorum, fortiumque ſpirituum ſuſtinent characterem? Si verum eſt, jure illos hęc pietatis exercitia, ipſamque devotionem tamquam inſanos ſcrupulos traduxiſse, tunc in hoc illi ſibi complaceant, & in extrema vitæ ſuæ hora hoc gloriæ ſibi vertant. Si verum eſt, ipſos ſapientes commodam pietatis ideam, ac falſam ſibi concinnaſse conſcientiam, qua tecti in fallaci ſecuritate vixerunt, hoc ipſum in morte ſyſtema ſequantur. Sed, o Deus! nonne hæc vera eſt timorum ſuorum cauſa? Nonne hoc illos ad deſperationem adducit. *Idem*.

In morte terrenarũ rerum agnoſcitur vanitas.

In morte obices omnes evaneſcunt, nobiſque integrum relinquunt de rebus ſine ulla præoccupatione ferre judicium. Videbatur olim bonorum mundi hujus vanitas, at eadem non afficiebamur; immo neque intelligebamus quantum eſset in terrenis voluptatibus inane. In morte hoc non videtur ſolum, verum etiam ſentitur: ſed concipi nequit, quin ſimul ſentiatur eorum nauſea, & duplex indigentia. Videmus ſolum nos deceptos fuiſse; ſed quam acerbus dolor non poſse eam reparare jacturam, quam per hunc errorem paſſi ſumus? ... Mirum eſt, omnes unanimi ore fateri, in mortis articulo hanc eſse mortalium deſperationem, quod immortificatam duxerint vitam, quod mollem, ac deliciis affluentem vivendi rationem dilexerint, quod bonis operibus non vacaverint, quod demum vixerint, uti vivitur; & nihilominus poſt optimas haſce conſiderationes, de quibus omnibus perſuaſum eſt, neminem adlaborare, ut melius ad virtutem vitam ſuam, moreſque componat. *Idem*.

Mortis cogitatio nos deberet convertere.

Mirum profecto eſt, adeo parum de morte cogitari; ſed longe magis mirum eſt, de morte cogitantem non converti. Quot ita vivunt, quaſi certo ſe nequaquam morituros, vel non morituros ſemel, exiſtimarent? quaſi nihil amiſsuri eſsent male morientes, vel quaſi iterum eſsent reparaturi, quod ſemel amiſiſsent? Sumus ne ipſi ex hoc numero? Quis autem ſenſus erit nobis morti proximis, cum menti occurrent illa, quę modo conſideramus, niſi aliquem inde fructum percipimus? Quæ felicitas, quæ gratia! ſi morienti ſuorum flagitiorum adſpectu perterrito, & jam jam animam efflaturo adhuc vitæ menſis permitteretur, quem in uſum ille ſuam impenderet valetudinem? Vos autem ſimilem hodie felicitatem percipitis. *Idem*.

Bona fide quæſo, ſi ęque certi eſsemus nos numquam morituros, uti certi ſumus non ſemper victuros eſſe,

aliam-

aliamne vitæ rationem ſequeremur? Numquid ampliora vota conciperemus? numquid magis triſte hoc domicilium diligeremus? numquid minus, & infrequentius alteram vitam cogitaremus? At enim omnia igitur relinquenda ſunt; viventes adhuc noſmet in Clauſtrorum ſepulcrum inferre debemus, negotiorum, reique domeſticæ abdicare curam, nihil umquam niſi mortem cogitaturi? Haud ita; inſignis eſſet error, putare mortis cogitatione, quæ obique bonum ordinem conſtituit, hunc ea vita civili auferri. Mortis cogitatio non cogit, ut eum, in quo nos Deus poſuit, ſtatum relinquamus, ſed ut in eo tamquam morituri vivamus. Vivere licet inter rei familiaris negotia, diligenter omnibus proprii ſtatus officiis defungi, inter honores, opumque affluentiam, ſi ita fert conditio, verſari; dummodo te cogites moriturum. *Idem P. Croiſet in Receſſibus pro una ſingulorum menſium die.*

Mortis cogitatio non prohibet, quominus negotiis noſtris, reique domeſticæ invigilemus.

Quamvis certa ſit mors, ſemper tamen tamquam remote conſideratur.

Conſtat certam eſſe mortem, ſed poſt diuturnum vitæ ſpatium adventuram quilibet putat; illam longius abeſſe arbitratur, ac ſe non niſi extrema confectum ſenecta deceſſurum exiſtimat; quæ ubi acceſſerit ætas, non ideo tamen ſpes aufertur, quominus unus ſaltem, & hoc elapſo alter ſimilis vitæ annus ſuperſit. Ne nobis fucum faciamus; res noſtras in ordinem redigamus, quantumvis bona valetudine polleamus, unicus tamen a vita ad mortem gradus eſt. Satis eſt mortali corpore conſtare, ut jure quolibet momento timere debeamus. Quiſnam ille vir ſapiens eſt, qui unicum vitæ annum nobis cum ſuæ vitæ periculo audeat ſpondere? Attamen in hujus anni finem meam converſionem rejicio. *Idem.*

Præcipitem aliorum mortem inulti noſmet confirmamus.

Præceps tot hominum mors, qui eadem ne cogitantes quidem occupari ſolere, nos ſtatim quidem percellit; at brevi noſmet confirmamus præcipitis hujus mortis cauſam inquirentes, & hanc in nobis nequaquam eſſe putantes. Homo hic, dicitur, caducæ valetudinis erat; nimia mentis applicatio vitæ finem acceleravit; in vini uſu nimius fuit; ſimilis illi impendebat caſus: hoc eſt, in me non reperio, quod mortem illius peperiſſe puto; nihil igitur mihi metuendum eſt; cum e contra dicendum eſſet; homo iſte ſimilis mihi, meamque vitæ rationem imitari videbatur, ille hodie mortuus eſt, quiſnam mihi promittere poterit, me cras non moriturum? Sed ubi hęc cogito, neſcio, Domine, utrum magis ſperare debeam, an metuere, & utrum eos miſeratus, qui imprudenter adeo in hac vita confidunt, ego ipſe futurus aliquando ſim alienæ miſerationis objectum. Ne id permiſeris Domine: video, & ſentio hujus rei indignitatem; & fortaſſe minus etiam quam alii prævideo. Quis dolor eſſet meus, quæ deſperatio, & quid mihi expectandum eſt, ſi hæc animo reputans, & illud, in quo ſum, agnoſcens periculum, ea, quam mihi largitis, gratia non utor? Quamvis diu mihi adhuc vivendum eſſet, nolo amplius differre, quominus memet morti præparem, qua ſingulis momentis poſſum occupari. *Id.*

Cogitatio incertam eſſe mortem, non a vitæ hujus voluptatibus deberet avellere.

Nihil aptius eſt ad nos ab hujus vitæ voluptatibus, & cura fortunæ ejuſdem amovendos, quam mortis incertitudo ſerio meditata. Certe ſcio, me moriturum; quęlibet hora dici vitæ meæ eſſe poteſt extrema; robuſtiſſima quælibet valetudo ſuſtinere non poteſt lapſum, apoplexiam, alioſve lethales caſus ſexcentos... Ego ne auſim jurejurando affirmare, adhuc menſem vitæ ſupereſſe mihi? Homo capite damnatus irrevocabili ſententia, niſi de ſana mente dejectus ille ſit, poteſtne exultare gaudio, ac de vita cogitare, donec ſingulis momentis carnificis ſecurim cervicibus ſuis videt imminere? Numquid ipſi ſapientiores ſumus? Jam ſignificata nobis fuit irrevocabilis mortis noſtræ ſententia: ſingulis momentis ad ſupplicium rapi poſſumus: undenam ergo hic voluptatis furor proficiſcitur: hæc lucri ardens cupiditas, quæ contra Dei jura efficit, ut omnia conſcientiæ noſtræ negligamus officia? Undenam hæc negotiorum multitudo, hæc cęli oblivio, hic mundi amor, hæc ſecuritas, hæc inſania? *Idem.*

Omnes induſtriæ, ætatiſque nervos contendimus, ut opes congeramus, honores aſſequamur, in mundo ſulgeamus; ſed cuinam rei hæc omnia conſilia innituntur. Heu! fortuna, ambitio, cœpta, conſilia, conatus omnes huic innituntur vitæ. At numquid ignoramus vitam hanc nobis commodatam fuiſſe, ut illam redderemus qualibet hora? hoc eſt, nos in periculo verſari, ut vitam qualibet hora amittamus? Eo autem momento, quo nobis aufertur, quonam abeunt ſpes eximiæ, cœpta hæc, atque conſilia? *Idem.*

Mors quodlibet evertit.

Ducentis ante hoc tempus annis urbes civibus ita erant frequentes, ut hodie ſunt. Quonam univerſus ille populus abiit? Ne unus quidem ſæculi decimiquinti ſupereſt homo; immo ex tot hominibus nihil niſi puſillum pulveris terræ commixtum ſupereſt. In his oſſibus carie exeſis, in hoc pulvere aliquod ne magnitudinis, dignitatis, vel nobilitatis veſtigium deprehenditis! O mortalium ſuperbia! hæc nondum ſatis ſunt, ut confundaris? Hæc utique ſatis ſunt, ut errorem noſtrum intelligamus. Reges, qui in hoc terrarum orbe regnatis, quorum felicitati tot populi aliquod conferre contendunt, moriemini: thronus veſter non longe abeſt a tumulo: genus veſtrum vos a reliquo populo ſecrevit; ſed mors vos aliquando ſubditorum veſtrorum minimo ęquabit. Non intermiſſa felicitatum ſeries, voluptatum deliciæ, honores infiniti, magnificentiæ, victoriæ, omnia vobiſcum aliquando tumulabuntur! Nobiles moriemini; in ſepulcris quærite quid hodie ſit reliquum de majoribus veſtris; intra centum annos nihil de vobis ſupererit. Tumuli epigraphes ideo titulos veſtros ſervabit, ut poſteri intelligant, vos non amplius eſſe, quod eratis in mundo, nihilque veſtri reliquum eſſe niſi cineres multo minus pretioſos cippo, quo conteguntur. O quam optima ſchola mors eſt! quomodo ſepulcri adſpectus mentibus, cordibuſque plurimorum ægrotantium mederetur, niſi quilibet inde pro virili oculos, animumque conaretur avertere? Licet mortalium omnium eruditiſſimus, ditiſſimus, feliciſſimus eſſes, morieris. Quadraginta, vel quinquaginta anni totos erunt fortunę tuæ curſus; aliquot dierum febris, caſus aliquis, lapis exiguus momento ingentem hunc coloſſum evertet. Vita mollis, & deliciis affluens; opulentia, nobilitas, omnia hæc in funeribus paulo ſplendidioribus, hæc vero funera in tumulo terminantur. *Idem.*

Scimus utique, nobis eſſe moriendum, neque animum ad bene vivendum advertimus.

Ex omnibus inſanis erroribus, quibus humana mens eſt obnoxia, nullus eſt, qui cum hoc magnitudine certet. Quid? Scio, me moriturum, poſt mortem beatam, vel infelicem manere æternitatem, & totis viribus non contendo, ut poſt hujus vitæ exitum beatam mihi Sortem acquiram? Certe ſcio me moriturum; & probabiliter non diuturnum vitæ ſpatium mihi ſupereſſe; & omnes curæ meæ in id intentæ ſunt, ut opes congregem hæredibus meis, pro illis videlicet, qui mihi ſuperſtites futuri ſunt, & qui ſudorum meorum, & fortaſſe iniquitatum etiam, earumque rerum, quæ meam pepererint damnationem, fructu abutentur, ut vitam magis ſuavem, & voluptuoſam traducant. Salutis meæ obliviſcor, morti memet præparare negligo, ut ſucceſſoribus meis, unde commode, & luxurioſe vivant, relinquam. Scio me moriturum; nequeo ſine fremitu conſiderare ea, quę extremam hanc horam ſubſecutura ſunt; ſcio, quam difficile ſit bene mori, & aliud quodvis, quam bene moriendi rationem cogito. Video facti hujus inſaniam, meamque animo reputans cæcitatem fremo.... Verum ſtat animo ſententia, reliquo vitæ ſpatio uti, ut ex hoc tempore me ad bene moriendum diſponam. *Idem.*

De mortis oblivione.

Mortem non cogitamus, quia triſtis hæc nos terret cogitatio; verum ſi ſola nos adeo terret cogitatio, quid de ipſa morte dicendum? Si hanc non cogitare mortem minus certam, vel minus terribilem efficeret, oblivio ſane non adeo irrationabilis eſset; at ignorare ne poſsumus momentum, a quo æterna ſors noſtra pendet, conſtitutum eſse, & mortem numquam magis formidabilem eſse, quam cum de ea numquam cogitatum fuit? Quantumlibet mundi ſectatores hanc cogitationem effugiant, eorum ſolatium, & otium non prohibet quominus ſingulis diebus ad terminum hunc fatalem accedant. Hæc omnium hominum via eſt, inquit

Pro-

Propheta; cuilibet per hanc pertranſeundum eſt: omnes illi, quos non videmus amplius in mundo, hac tranſierunt, & quotidie plures tranſeunt. *Idem.*

Mortis cogitatio vitiorum omnium medicina.

Jure dici ſolet mortis cogitationem omnium inaniũ mundi gaudiorum eſſe remediũ. Facile voluptates has, & ſolatia faſtidimus; luxus, nitor, opes non amplius oculos perſtringũt, ubi cogitamus intra aliquot dies nobis eſſe moriendum. Pallidus, macie cõſumptus, ſine viribus eo in lectulo, unde in ſepulcrum jam jam efferendus ſum, quo oculo pretioſam intuear ſupellectilem brevi non amplius videndam? Licet magis, minuſve in honore habeamur, magis, minuſve opibus affluamus, tunc nugatoriis hiſce vitæ ſolatiis parum afficimur; at ſi nihil fecimus, ut ſaluti noſtræ conſuleremus, ſi conſcientia nobis plurima occulta exprobrat delicta, injuſtitias, infidelitates, numquid contenti emori poſſumus? Numquid lætamur eo quod numquam de morte cogitare voluimus? Numquid illud cogitandi de eadem tẽpus eſt? Homines mundi, ęquo in omnem voluptatem effuſiores, imperfecti fideles numquid jure hactenus mortem tamquam ſomnium aliquod reputaſtis? At ſi id ſerio cogitatis, conſcientiæ veſtrę exprobrationes ſuſtinere poteſtis? Cogitate ſimul ab iis vitiis recedere, quæ mortis cogitationẽ adeo amarã vobis efficiunt. *Id.*

Quomodo ſit de morte cogitandũ.

Mortem cogitare, non eſt, illi cogitationes impendere, ut iis, quæ ad vitam hanc pertinent, negotiis conſulemus, vel ad ſummum, ut quaſdam illius circumſtantias prævideamus, puta hæredum inſtitutionem, domeſticę rei curam, ſepulturæ locum, funebrem pompam, & ſimilia, quæ ſaluti ſunt inutilia. Mortem cogitare, eſt fortiter ſpiritui noſtro bonæ, & malę mortis imaginem imprimere, conſiderare duplicis hujus ſtatus diſcrimẽ, & utrumque ad vitæ regimen referre. Mortem cogitare, eſt Dei judicia animo reputare, ac rationes illas terribiles, quæ reddendæ erunt eidem, ad calculos revocare, quæ tes nihilominus numquam conſideratur. Satis profecto eas cogitamus, quæ hominibus reddẽdæ ſunt, & plurimos videmus dies, noctesque rationariis inſudantes, quod debent, & quod ſibi debetur, ſupputantes; at quotuſquiſque ſerio cogitat, quid debeat Deo? Tertullianus de morte loquens hanc *ultimam omnium quæſtionum* appellat. In vita enim plerumque plurimæ proponuntur quæſtiones diſceptandæ, plurima negotia obeunda; de fortunis locupletandis, de ſtabilienda domo, de affinitatibus jungendis, deque honoribus generi ſuo comparandis, de authoritate, & fama acquirenda laboratur; ut verbo me expediam, in vita de vita ipſa admodum ſolliciti homines ſunt; ſed mors omnium quæſtionum eſt noviſſima. Huic tunc impenditur cogitatio, cum nullum eſt amplius tempus cogitandi, cum jam jam anima efflanda eſt, & cum ſæpe inutilis eſt cogitatio. Exempla ipſa, quæ majorem vim habent, quam verba, hac in occaſione effectu, & viribus carent, &c. *Idem.*

De præſentibus rebus judicandum, quomodo in morte judicabimus.

Cum aliquod ſe ſe oculis noſtris exhibet objectum, vel noſtram ferit imaginationem, & mentem, ut de illo ſanum feramus judicium, non affectus noſtri, noſtraque utilitas ſpectanda eſt, ſed ſerio conſiderandum quid judicaremus in morte, quid nos feciſſe vellemus, cum ad ſupremi judicis tribunal erit prodeundum, & demum quid nos ipſi in omni æternitate probabimus. Quot conſcientiæ caſus luminis hujus beneficio optime ſolverentur! Quot inanes evaneſcerent ſubtilitates! quot illuſiones ceſſarent! Beatos illos, qui ita ſe ſe mortis diſcipulos faciunt, qui lumine ejuſdem utuntur cordis ſui tenebras diſſipaturi, & qui in tempore cogitant, quod cogitabunt in æternitate. *Eſſais de Morale.*

Mors una noſtro, nobis poteſt errorem circa hujus mundi vanitates.

Bona fide verum dicamus, ſi moriendum non eſſet, vel ſi nulla eſſet lex, qua omnes homines morti addicerentur, fruſtra contra vanitates inveheremur, nemo fidem nobis haberet: fruſtra prædicaremus omnia hujus mundi bona eſſe vanitate referta, & quamvis id per ſingula diſcurrentes meridiana luce clarius oſtenderemus; tamen exiſtimarent homines, has inanes eſſe ſubtilitates, & ipſa vanitate vaniores, idque dici potius ad ingenii oſtentationem putarent, quam ut illos ab eorum amore contenderemus avellere. Verum cum liquido pateat omnia ad mortem tendere, ne unum aliquid eſſe, quod non tendat ad interitum, & res, quæ pulcherrima ſunt, præ aliis pereundo eſſe magis obnoxia, & citius re ipſa perire, hoc aperit oculos, hoc vanitatem oſtendit. Pulcherrimum ſane diſcrimen hoc S. Chryſoſtomus animadvertit, reliquas omnes chriſtianas cogitationes nihil eſſe niſi ad ſummum vanitatis argumenta; mortem vero ipſam eſſe vanitatis hujus experientiam. *P. Bourdaloue in ſermone quodam de Morte.*

Mortis cogitatio plurimos impulit ad vitam auſteriſſimam ampleċtendam.

Nonne hæc mortis cogitatio ſanctos omnes ad eam, qua nunc fruuntur, felicitatem adduxit? Nonne hæc illos impulit, ut auſteriſſimam vitæ rationem amplecterentur? Nonne hæc illos in nemora, ac ſaltus, horrenteſque ſolitudines recedere coegit? Nonne hæc illos ab hominum conſuetudine ſecrevit, effecitque ut magis terribiles pœnitentiæ exercitationes alacrius amplecterentur? Verum eſt in illis plurimum laboris, ac ſæpe contradictiones expertos fuiſſe, permittente Deo, ut ſe certare, & a recta via receſſiſſe arbitrarentur; ſed ſtatim in mortis tabula ob oculos eorum explicabantur prædeſtinationis arcana, & ſimulac in mortis imaginem oculos conjiciebant, omnia evaneſcebant phantaſmata, eorumque mentes confirmabantur. *Idem.*

Noſtra vel infidelitas, vel ſtupiditas prohibet, ne de morte cogitemus.

Quamvis integra vivere deberemus ſæcula, ut antiqui Patriarchæ, quamvis mortis noſtræ tempus non adeo proximum eſſet, huc tandem aliquando perveniendum eſſet. Heu! Quid tunc nobis prodeſſet longa illa ſeries annorum, niſi ad obligationes noſtras augendas, ac rationem, quam reddere tenemur, eo difficiliorem, quo longiorem, impeditioremque efficiendam. Sed eſſe in mortis pervigilio, uti fortaſſe ſumus, mortem propius attingere digito, ut ita dicam, & non affici, & ſalutis noſtræ negotio non vacare de bona morte cogitantes, hoc non niſi vel ex infidelitate, vel ſtupiditate noſtra poteſt proficiſci. *Idem.*

Mortis cogitatio efficit, ut bene vivamus.

Nihil facilius funeſtam hanc infringere poteſt illecebram, quæ in mundo, ejuſque amore nos detinet, quamvis vanitatem illius apertiſſime intelligamus: nihil facilius excitare nos poteſt ex lethali ſopore, quo capti dies traducimus, eiſque finem imponere poſſumus, quam mortis cogitatio, & memoria. Si quid librare poteſt hoc pondus, quo in ſcelus trahimur, noſque contra omnia objecta munire, quæ affectus noſtros, vel cient, vel fovent, hoc proculdubio eſt meditatio funeſtorum myſteriorum, quod ſub ſepulcrali lapide adimplenda ſunt. Itaque ſicuti nulla poteſtas eſt, nulla vis, auctoritas, ſapientia nulla, quæ contra mortem tueri nos valeat, ita nullum vitium eſt, nulla affectio, habitus nullus quantumvis inveteratus ſit, quem mortis cogitatio radicitus non evellat, ac deſtruat. *P. de la Colombiere ſerm. 49. de morte.*

Quemadmodum in humana juſtitia antequam morte plectatur aliquis perduellionis, aut læſæ majeſtatis reus, primum illius bona publicantur, & addicuntur fiſco, ipſeque exauctoratus de omni honoris gradu dejicitur, ita mors, quæ eſt pœna peccati, primum quidem hominem exuit omnibus divitiis, titulis, honoribus, quos poſſidebat in mundo, eumque abjectiſſimæ conditionis hominibus æquat. Triſte, funeſtumque ſpectaculum eſt videre hominem domo ſua ejectum, illuc non ultra reverſurum, alio interim occupante opes, ſupellectilem, honores, & quidquid in terris poſſidebat. Mirum eſt, quod ex tot opibus ne obolum quidem, ex tot pretioſis indumentis, & magnifica ſupellectile ne ſcrutum quidem ſecum auferat; quod olim tot ſervorum caterva ſtipatus modo ad horridam redactus ſit ſolitudinem, & ne unus quidem illi remaneat famulus, qui prope ſepulcrum ejus aſſideat. *Idem.*

Mors ad nihilum redigit quidquid in mundo magni æſtimatur.

Hic, o fideles, præſertim humanæ magnitudinis, ac potentiæ agnoſcitur nihilum; ſtatim enim ac nobilis vir extremum efflavit ſpiritũ, illico iis rebus omnibus expoliatur, quas larga eidem fortuna contulerat, nullã amplius exiſtimationem, & auctoritatem retinẽs; non amicos ſibi conciliare, non ſui metũ injicere valẽs, non ſuis clientibus patrocinari, neque ſuos inimicos coercere. Neque hic ſubſiſtit mors; illum etiam omnibus naturæ dotibus exuit, ita ut ſi quid habet ingenii, ſcien-

tiæ, meritorum, quibus inter homines aliquam ſibi conciliare valeat nominis celebritatem, omnia iſthæc morte auferuntur. Memoria, eloquentia, mens conſiliorum fęcunda, ſpinoſiſſimis expediendis negotiis idonea, ac totius reipublicæ regimini par, hæc omnia momento cum vita pereunt. Hoc momento amittit, quidquid naturalibus ejuſdem qualitatibus ſtudium, lectio, converſatio, experientia addiderant. Ecce fructus laborum pluribus annis exantlatorum redactus ad nihilum; ſpiritualia etiam talenta, veluti zelus, cordium permovendorum donum, miſericordia erga pauperes, hæc omnia auferuntur, ac per morté inutilia efficiuntur. *Id.*

De mutatione quę in homine fit mortis tempore.

Sciſne quid ſit mors? hoc apertiſſimum eſt, certiſſimumque nihili humani argumentum; reditus eſt hominis in triſte illud nihilum, unde fuerat egreſſus; integra illius eſt deſtructio, ideoque illud eſt, quod præ cæteris unum maxime debet perhorreſcere. Deſtructio hæc incipit quidem in lectulo ipſius, & perficitur in tumulo; quis enim ignorat mutationem, quæ eo accidit momento, quo mortalium omnium formoſiſſimus occidit: Caput demiſſum, pectorique inhærens, capilli adhuc ſudore mortis madentes male compoſiti, tempora in arctum coacta, aures pendentes, cava lumina, & horride aperta, genæ labentes, atque oſſibus quodammodo inhærentes, nares exacutæ, labia introrſum recedentia, lingua arida, facies pallore ſuffuſa, corpus totum marmoris inſtar frigidum, & immobile. Spectaculum hoc adeo lugubre eſt, ut eum, qui prę cæteris hilaritate præſtat, auſim provocare ad illud intuendum, quin aliquem triſtitiæ ſenſum concipiat. Quicumque ad hoc accedunt cubile, recedunt pallentes, muti, cogitabundi, ubique ſecum animo deferentes triſtem cadaveris hujus imaginem, nullum admittentes gaudium, atque ſolatium, niſi prius alia objecta illam omnino deleverint. *Idem.*

Qui mundum ſequuntur, de morte non cogitant.

Qui mundum ſequuntur, cogitationibus mortis ſeſe accommodare non poſſunt; præſentibus enim dumtaxat occupati nihil in morte vident, niſi privationem bonorum, quæ diligunt, & ſupplicium, quod propter illorum amorem ipſis præparat Deus. Cum in futurum tempus nihil, quod ipſis placeat, prævideant, vitæ jactura malorum omnium maximum ipſis videtur; illius memoriam perhorreſcunt, ejuſque ſibi abſcondunt, quoad poſſunt, imaginem, quia hæc amaritudinem, doloremque illis affert, ita ut jure ipſis applicari queant hæc Spiritus ſancti Eccl. 41. verba: *O mors quam amara eſt memoria tua homini pacem habenti in ſubſtantiis ſuis.* Quin eadem mortis cogitatio prohibeat, ne vir bonus cum creaturis iterum gratiam refarciat; divortium, quod ille cum his fecit, reddit irreconciliabile, quia cœleſtia quidem admovens, removens autem terrena, eorum quidem amorem, atque æſtimationem, horum vero contemptum inſpirat efficiens, ut veluti digito tangatur, & eorum, quæ immortalia ſunt, pretium, & vanitas horum, quæ dilabuntur. Verbo, eorum aufert errorem, cumque in ſtatum illos redigit, ubi vera a fallacibus dignoſcere valeant bona, neque unius momenti fulgorem pro conſtanti, ac immutabili claritate recipiant. *Abbas Trappenſis in explicatione Regulæ S. Benedicti.*

Stupor eorū qui morte occupantur.

Heu! quis hominis ſtupor eſt, cum poſt traductam inter voluptates vitam, nuntiatur illi, moriendum eſſe? Quid hoc eſt, moriendum eſſe? Hoc nempe; amittenda eſſe, quæ diligebantur; rationem Deo eſſe reddendam eorum omnium, quæ dicta, facta, cogitataque fuerint; aliam ingrediendam eſſe viam, cui minime paratus eſt. Quot Sapientes inopinatum hoc mortis nuntium perculit! Quot ſpiritus fortes ad hujus periculi adſpectum totis artubus contremuerunt! Quot principes mœrore repleti ad triſtis, & inevitabilis hujus neceſſitatis adventum! quin de illis loquamur, quibus mors non permittit hos ſtupores, terroreſque aliquando ſalubres, illos repente de medio voluptatum divellens, atque ad tribunal Dei ſiſtens, cum id minime cogitabant. *P. Caſtillon in funebri oratione Domini de Rochefoucault.*

Mortis cogitatio oſtendit hujus mundi vanitatem.

Cogitatio hæc nobis oſtendit, quam vanæ, inaneſque ſint ſenſuum voluptates. Heus tu juvenis procax, qui turpia alis commercia, & veluti numen colis hanc formam, quam deperis; applica parum cineris oculis tuis, *& donec illam vides viventem, cogita morientem.* Nunc illa ſpecioſa, ac ſuavis tibi videtur; verum conſidera tabum illud, quod aliquando ex ejus corpore defluet: cogita putorem, quem perhorreſcent quicumque illā intuebuntur; & certus ſum, te de hac illud ipſum laturum eſſe judiciū, quod olim ii, qui illecti ſpecie Jezabel eam admirabantur, cum ejus corpus a canibus dilaniatum derunt: *Haccine illa Jezabel?* Hæccine mulier illa, quæ formæ, & pulchritudinis miraculum videbatur? Quid cranium hoc a carie exeſum illud caput eſt, quod omnes in admirationem rapiebat? *Haccine eſt illa Jezabel? Fromentieres ſermone in feria quarta Cinerum.*

Mortis cogitatione docemur quid ſumus, & quid erimus.

Mortis cogitatio ſuperbiæ noſtræ motus infringit eouſque, ut regius nos admoneat Propheta, nos ideo ſuperbia intumeſcere, quia de morte non cogitamus: *Non eſt reſpectus morti eorum, ideo tenuit eos ſuperbia.* Quid enim ſumus niſi cinis, & pulvis, elementorū ludibrium, vermium, inſectorumque præda; quid intra nos gerimus niſi putredinis, & corruptionis principia? Heu! cū triſte illud oraculum noſtris auribus accidit: *Pulvis es, & in pulverem reverteris;* aliquid ne ultra requiritur, ut humiliemur, & confundamur? *Idem.*

Poſt mortem ullumne reſtat adhuc reges inter, ſubditoſque diſcrimen, S. Auguſtinus ait; & ſi utrorumque cineres videretis, tam perſpicaci oculorum acie polleretis, ut dicere poſſetis: hi principes, illi ſunt ſubditi? Ullane ambitio eſt, quæ in hunc illiſa ſcopulū frangi non debeat? ullane vanitas, ullum honoris deſiderium, cujus vehemens impetus hac pulveris, mortiſque cogitatione non infringatur? Poſt hæc ulluſne ſupereſt nobilibus viris ſuperbiendi locus? Si cogitarent, quid aliquando futuri ſint, nonne faterentur injuſtum æque ac inſanum eſſe immodicæ ambitionis ſuæ motibus indulgere? *Idem.*

Quomodo conſanguineorum mortem liceat deflere.

Non improbo quidem lacrymas, quæ in parentis, filii, & amici funere effunduntur, ſed eorū exceſſum non probo. *Fili*, Sapiens ait, *in mortuum produc lacrymas, & quaſi dira paſſus incipe plorare.. & conſolare propter triſtitiam.* Lacrymas quidem effundamus, natura enim tanto confecta vulnere illas cohibere non poteſt. Defluant illæ ex oculis tamquā cruor cordis tanto dolore confoſſi; ſed fides illas quamprimum abſtergat. Meminerimus fidelium mortem ſpectandam eſſe veluti ſomnum, ne contriſtemur *ſicut & cæteri, qui ſpem non habent.* 1. Theſſ. 4. Cur enim doletis ob mortem illius, de quo nequaquam actum eſſe arbitramini. Quod morté dicitis, via eſt. Ideoque qui ante nos diſceſſit nequaquam plorandus eſſet, ſed optandum, ut illum quamprimum ſubſequeremur. *Idem.*

Mortis cogitatio humanā reprimit ſuperbiā.

Quilibet ambitionis, propriique amoris motum cohibiturus hodie ſecum hæc dicere incipiat: Ego qui genere meo tot aliis præſto; ego, qui per dignitatem meā aliis impero, per mortem cæteris par ero, & cum aliis confundar: ego, qui omnibus fortunæ bonis affluo, omnibus vitæ deliciis, & voluptatibus perfruor, per morté iis omnibus ſpoliabor, quæ poſſideo, & fortaſſe æternis flammis adjudicabor: ego qui adoleſcentiæ meæ illecebris, & formæ commendatione omnium in me amoré, & admirationem converto, per mortem ero oculorum horror, aliorumque ſenſuum ſupplicium. Ita mortis omnia æquaturæ cogitatio infringit ſuperbiam, quæ alitur diſcrimine. *Idem.*

Mortis cogitatio avaritiæ remedium.

Addamus, mortis cogitationem præſentiſſimum eſſe avaritiæ remedium. Qui enim ſemper ſe moriturū cogitaret, & ex omnibus bonis nihil ſecum allaturū, quā ſudarium, atque ſandapilam, nūquid tot laboribus torqueretur, ut redditus ſuos in immenſum proferret? Negaret ille ſibi vitæ commoda, & nonnumquam etiam neceſſaria, ut theſaurum ſibi in hoc mundo inutilem, & in altero damnationis ſuæ cauſam futurum? Ut verbo me expediam, adeone aurum, argentumque, quibus uti nequit, & a quibus eo majori dolore avellendus erit, quo cupidius eadem poſſederit, adamaret? Itaque ut avaritię omnia poſſidere cupienti medearis, cogitanda mors eſt, a qua omnia rapiuntur. Ad hæc nulla ſunt verba, quę ad vivum valeant repræſentare illius hominis deſperationem, quem repēte mors aufert, & qui arctiſſimis vinculis terræ alligatus eſt: *O mors quam amara eſt memoria tua homini pacē habenti in ſubſtantiis ſuis.* Eccl. 41. *Id.*

Qua ratione mors poſſit optari.

Quamquam vitæ hujus finis optandus non ſit, ut laborum finē inveniamus: res adverſæ per ſe vim habent

nos

nos ab eadẽ evellendi, prohibendi ne amemus id, in quo nihil eſt, quod nobis placere poſſit; & omnes affectus noſtros ad vera convertendi bona, quorũ fruitio neque intermitti poteſt, neque turbari. Nefas eſt nolle vivere, ne patiaris; at fas eſt, ut exilio huic finẽ imponas, exiliique locum in patriæ tuæ beatiſſimam ſedem immutes. Hæc omnibus temporibus fuit ambitio Sanctorum; hęc noſtra eſſe debet. *Auctor Recens.*

Pauci ſunt, qui non morte occupentur.

Quin nimis exaggerare videar, affirmare poſſum, ex tot Chriſtianis, qui in mundo vivunt, pauciſſimos eſſe, vel fere neminem, qui morte non occupetur: utque hoc vobis ſit perſuaſum, conſiderate triplici tantum ratione homines mori. 1. Moriuntur ictu inopinato, ac ſubita morte auferuntur; in naufragio, vel domo, cujus ruinis premuntur; vel ſubito laceſſiti morbo, quo momento omnia vitæ principia extinguuntur; quo in caſu certũ eſt illos morte occupari, ac ſine ulla præparatione fato fungi. 2. Moriuntur minus præcipiti, ſed celeri tamen fatu; in letargicum decidunt ſomnũ; acerrima morbi vi perturbantur; rationis uſum amittunt, & ſui compotes ultra non ſunt: qui hoc pacto moriuntur, nihilo melius quam priores ſunt præparati. 3. Illi ſuperſunt, qui lenta morte, quemadmodum hominũ plerique decedunt. Sed experientia docemur, hos homines credere, aliquod vitæ ſpatium ſibi ſupereſſe, ac fere ſemper pręparationem ſuam differre, donec imminentis periculi admoneantur: quod tamen audet facere nemo, ne illos terrore concutiat; quo in ſtatu quænam eſt præparatio? Hoc nonne occupari eſt? *Idem.*

Bona, quę mortis cogitatio parit.

Mors ea complectitur bona, quę meditari utiliſſimũ eſt, ac dicere audeo, illam ipſam bonum eſſe, quod grati animi ſenſum meretur. Cur enim Deo gratiæ agendæ non ſunt, quandoquidem illa nobis aditũ reſerat ad vitã æternam; per illam pergimus ad Deum, & ex vitę hujus miſeriis ad æternitatis gaudia evolamus? Ad J. C. tenuit ire; qui timet mortem, qua in æternum J. C. conjungimur. Mors cor noſtrum a terrenarũ rerum amore divellit, & pauci invenirentur fideles, qui opes, honoreſque non amarẽt, niſi eorum vanitatẽ mortis meditatio detegeret. Fluxis inhærerent bonis, niſi mors eorũ, quæ æterna, & permanentia ſunt, memoriam revocaret. Alios quoque producit effectus; ſi enim ſumma officii fide depoſitum fidei cuſtodimus, ſi earum rerũ evitamus adſpectũ, quæ cor noſtrum a Deo poſſunt avellere, hoc mortis timori acceptum referendum eſt. Hæc non ſolũ peccati odium inſpirat, ſed celeri converſione Chriſtianum, qui in illud lapſum fuerat, attollit; in ſilentio ſuo loquitur, ac interiori voce peccatores hortatur, ut pęnitentiæ, lacrymarumque ſinceritate gratiam implorent. Hęc denique fons eſt benedictionum, illam ſubmiſſo, & generoſo corde ſubeuntibus. Quamvis inevitabilis ſit, humilis obedientia, cum qua illam recipimus, eam efficit voluntariam, ideoque gratię principiũ pro nobis. *Id.*

Bona conſilia, quæ mortis cogitatio ſuggerit.

In dimidio dierum meorum, in ipſo ætatis flore, ac valetudinis robore, in ipſo honorũ, & amplitudinis meæ cumulo, ibo, ajebat Ezechias, uſque ad oſtium ſepulcri. *Ego dixi, in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi.* Iſai. 38. Quæſivi numerum annorũ, qui mihi ad vivendum ſupereſſe poſſunt, & quantumvis diuturnum mihi vitæ ſpatium polliceri valeam, breve ſemper inter me, ac mortem intuitus intervallũ, dixi; dierum meorũ ſtamen quamprimum ſuccidetur; ex viventium numero exturbabor, tamquam paſtoriiũ tegmen, quod ex luco in locum transfertur: vis vitæ meæ ortus incipiet, cũ de mane uſque ad veſperam ſecabitur. Dum hæc animo reputarem, oculos meos ad te, Deus, extuli; atque diuturno in cęlum ſuſpectu illos attritos deficere intellexi. Libenter patior, reſponde pro me in die indignationis tuæ. Quid ego dicam, cum fractis animæ meæ vinculis, hæc omnibus ſuis fœdata iniquitatibus terribili præſentiæ tuę objicietur? Ubi me abſcondam, quo fugiam a facie tua? Heu! recogitabo annos vitæ meæ in amaritudine cordis mei. In anteceſſum ingrediar ſepulcrũ, ut per cordis mei humiliationẽ aliquod in die ultionis perfugiũ inveniã. Ita magnus Ezechias Rex loquebatur. *Id.*

Utilitas cogitationis mortis.

Animam juſtam ærumnis afflictatam nulla res majori ſolatio poteſt afficere; animam pęnitentem in exercitiis ſuis nulla res magis recreare; animam in ſceleribus ſuis induratam nulla res potentius excutere, quam mortis cogitatio. Hæc præ cęteris præſentiſſima eſt medicina ad ſuperbiæ vulnus curandum, animamque humilitate, quæ pęnitentiæ fundamentum eſt, replendam. Familiaritatem, ut ita dicam, ineamus cum mortis cogitatione, ut minus terribilis accidat, cum ſe ſe nobis obtulerit; humilique ſubmiſſione acceptemus legem hanc humiliantem, veluti rationem, qua pœnitentiæ noſtræ defectui ſupplere poſſimus. *Idem.*

Plerique mortalium patriæ ſuæ, quæ cœlũ eſt, memoriam, & amorem amittentes, in eodem exilio ſibi ſedem figunt omnibus abutentes conſolationibus, quas Dei bonitas ipſis reliquit, ut ejuſdẽ exilii amaritudines quodammodo lenirentur. His adhæreſcunt tãquam amiſſæ felicitatis, quam hactenus concupiſcent, umbris; ibique immorantes, qua tranſeundum eſſet dumtaxat; tot ſedes, ac domicilia ſibi extruunt, quot ibi delectationes, & voluptates inveniunt. *Tot in exilio manſiones facit homo, quot in eo delectationes invenit*, S. Bernardus ait: Ita cum mors accedit illos de creaturarum ſinu, ubi requieſcunt, avulſura, inde nonniſi ſumma vi divelluntur; cumque omnia abdicaverint jura, quibus cœlum expetere poterant, non alia re, quam dolore mundum relinquendi, moventur. *Abbas de Jarry in ſermone de Aſſumptione, tomo 2. Panegyricarum Orationum.*

Homines ſibi honori vertunt contemnere mortem, quæ eſt ſuperbiæ ſuæ pœna.

Homines ipſi ſunt miniſtri ſententiæ irrevocabilis in illos latæ, infinitas ſibi, violentaſque aperiunt vias, per quas e mundo egrediantur, quas nequaquam illis aperuit natura. Non contenti innumerabilis hujus multitudinis morborum, ac generum mortis, quorum præda ſunt corpora ſua; in ſe ipſos ferrum, ignem, & venenum armarunt, & ſuperbia elati in hoc gloriam ſuam conſtituerunt, ſi mortem ipſam contemnerent ſub iis ſpeciebus magis horribilibus, ſub quibus ſe ſe illis offert: ita ut imago mortis, quam Deus ob hominũ oculos poſuit tamquam ſuperbiæ illorum remedium, inutilis ſit contra ſuperbiam hominis, qui adeo inſolens eſt, ut eam provocet mortem, qua frangitur, atque proſternitur. Homo morte damnatus creatura eſt admodũ deplorabilis; ſuperbiens, licet ſe humilianti huic legi videat ſubjectum, objectum eſt miſeratione, & riſu digniſſimum; ſed cum ita cęcus ſit, ut ſublimiorem gloriæ ſuę apicem in contemptu hujus moriendi neceſſitatis, qua abjectus, & contemptibilis ſit, collocans, ut vera dicam, inſaniſſimus exiſtimandus eſt. *Abbas du Jarry, ſermone pro feria quarta Cinerum.*

Mortis cogitatio ſuperbiſſimos etiam humiliare debet.

Superbia qualibet non minus ridicula, quam noxia mihi videtur, ubi aliquando moriendum eſſe cogito. Ad quemcũque dignitatis gradum evehi poſſit nitens hic humanæ celſitudinis coloſſus, nonne in pulverem redigitur afflatus fulmine horrẽdi verborum, quæ Propheta quidam Regi morienti protulit; *morieris tu, & non vives.* 4. Reg. 20. Superbe mortalis, volatum velut aquila ſume, ſi quære rapidum ambitionis tuæ curſum; in nubibus ipſis nidum tuum colloca, illinc etiam detrahet te mors! Cęca ambitio, quæ ſimilis pelago omnibus affectionum, quas paris, flatibus tumenti, & æſtuanti, fluctus uſque ad ſydera attollis, momento uſque in abyſſum deſcendes; poſtquam tot procellas, atque tempeſtates excitaveris, ſpumantes fluctus tui in arenam illam allidentur, in qua digitus Dei deſcripſit terminos dierum hominis nũquam prætergrediendos; & tantarum opum, ac magnitudinum huic ſcopulo illiſarum fragmenta ęternum erunt omnibus hominibus monumentum, quod ſuperbiæ eorum inſaniam teſtabitur. *Idem.*

Mors naturaliter conſiderata terribilis eſt.

O extrema ſeparatio quam acerba, ac terribilis es! Quamtumvis animo conſtanti, ac forti ſimus, inſtrendat, inquit eſt, natura, cum ſentit ſibi fatale hoc vulnus inferri, quo ſeparentur duæ iſtæ partes, quas adeo arcte ſimul conjunxerat: *Siccine ſeparas amara mors?* 1. Reg. 15. Exclamabat olim infelix ille Princeps jam jam crudeli, cruentaque manu immolandus. O mors ſiccine ſeparas? O mors, quam amara eſt recordatio tua, Scriptura inquit, tunc etiam cum te adhuc remotam homo cõſiderat, & cum autor proprius palam videri non ſinit horrentia tela, quæ morientibus terrorem incutiunt! Heu! Quid autem, cum te accedentem prope cum horribili apparatu intuetur? Ne noſmet ipſos inani ſpe fallamur: objectum hoc in fortiſſimos etiam animos terrorem, ac triſtitiam immittit. *Idem in ſermone de Aſſumptione.*

M O R S
B O N A, E T M A L A.

Præparatio ad mortem; Varii Juſtorum, & Peccatorum ſenſus in morte, &c.

M O N I T U M.

IN ſuperiori titulo jam monuimus, argumentum hoc tam late patere, ut unico nequaquam licuerit titulo complecti, quidquid in concione de Morte diſſeri poteſt. Quamobrem poſtquam illam generatim perpendimus, eaque collegimus, quæ notæ melioris auctores de illius incertitudine dixerunt, & cur nam plerique procul arceant mortis cogitationem, quamquam aſſidue ob oculos ejus hoc objectum verſetur; hic peculiariter agimus de morte bona, de neceſſaria ad bene moriendum præparatione, de vigilantia, qua quilibet ſe ipſum præmunire debet, ne a morte occupetur.

Fatendum nihilominus eſt, ſi neceſſe fuit duos hoſce titulos ſeparare, difficile tamen eſſe illos ita ſejungere, ut alterius aliqua pars in altero non inveniatur, vel ſaltem aliquam cum altero rationem non habeat; qualis eſt impreſſio, quam mortis cogitatio, vel facit, vel facere debet in animo illius, cui aliquis Religionis ſupereſt ſenſus. Verum ex ea ratione, qua iſtic de mortis cogitatione, atque memoria verba facimus, palam innoteſcet, hæc a nobis afferri, tamquam medium aliquod, ac præparationem ad mortem ſancte obeundam, quod potiſſimum eſt hujus tituli argumentum.

Hoc unum addo, quod quemadmodum ut ſolide, & chriſtiane loquamur de morte, ſæpe a theſi ad hypotheſim deſcendendum eſt, Concionatorem in duobus hiſce titulis, quos ſecrevimus, ut argumento adeo late patenti cancellos conſtitueremus, invenire poſſe, unde ſatis, ſuper que quamlibet Concionis ideam in hoc argumentum valeat exornare.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia concionum hujus argumenti Synopſis.

I DE Juſtorum morte, quæ in ſcripturis dicitur ſomnus. Inter juſtos, qui hanc vitam veluti tranſitum quemdam ad æternitatem reſpiciunt, & impios, qui ita vivunt quaſi numquam eſſent morituri, hoc diſcriminis intereſt, quod illorum vita in Scripturis vigilia, & mors ſomnus vocatur; horum autem vita dicitur animæ ſomnus, quæ in corpore, tamquam in tumulo ſepulta videtur, & in morte expergiſcitur, nulla umquam in altera vita quiete perfruitura. Juxta hanc ideam, quam de Juſtorum morte nobis adſtruit Spiritus ſanctus tertio Proverbiorum capite: *Si dormieris, non timebis: quieſces, & ſuavis erit ſomnus tuus*; S. Bernardus ep. 105. juſtæ concionis graphidem, & diviſionem aperit, cum ait, tria eſſe, quæ bonorum hominum mortem ſuavem, & jucundam efficiunt, per hæc verba, quæ non aliud ſunt, quam ſuperiorum Sapientis verborum explicatio: *Bona mors juſti propter requiem, melior propter novitatem, optima propter ſecuritatem*. 1. Juſti in morte omnium laborum finem. 2. æternæ ſalutis ſecuritatem. 3. & gaudium inveniunt, quo ob ſtatus novitatem afficiuntur, ubi ſupremi boni poſſeſſione fruuntur. Hæc eſt concionis partitio.

Pars prima. In naturali ſomno primum quietis ſuavitas invenitur; quod primum eſt mortis juſtorum bonum: *Amodo jam dicit ſpiritus, ut requieſcant a laboribus ſuis*. Apoc. 12. Labores iſti ſunt vitæ hujus calamitates, & miſeriæ, pericula, & occaſiones in æternum pereundi; quæ res Sanctorum lacrymas eliciebat, & S. Paulum impellebat, ut exclamaret: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus &c.* ad Rom. 7.

Pars altera. Alterum mortis juſtorum bonum eſt æternæ felicitatis ſecuritas, cujus adeunt poſſeſſionem ipſo mortis momento, & cujus ſolidam concipiunt ſpē, antequam etiam moriantur. Hac de cauſa nos admonet Sapiens, ne ob conſanguineorum, amicorumque mortem tantopere affligemur, qui, uti bonos decet, moriuntur, quia mors eorum non niſi perutilis eiſdem accidere poteſt; atque Ethnicis relinquendum eſſe luctum, doloremque ob amicorum jacturam, quia nulla ſpe beatioris vitæ fulciuntur.

Pars 3. Mortem denique juſtorum ſuavem, atque jucundam efficit inexplicabile gaudium, quod oritur ex ſtatus novitate, ad quem immediate poſt obitum migrant. *Gaudium de novitate*, S. Bernardus ait; quod Sapiens c. 7. illis indigitat verbis: *Mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis*. Quin enim loquamur de felicitate, cujus tunc adeunt poſſeſſionem; tunc illi præteritam conditionem cum recenti maxime comparant ſtatu; & quamvis cœli gaudia illis ſemper nova videantur, tamen primus earum guſtus ſumma illos afficit lætitia, non ſecus ac primum magnæ alicujus felicitatis, quæ nobis obtigit, nuntium majori nos alacritate, & gaudio perfundit: *Mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis*.

De mortis oblivione. II

1. Graviſſima ſtultitia eſt de morte non cogitare: etenim ad hanc oblivionem excuſandam, opus eſſet 1. ut in morte nihil eſſet metuendum, nullumque in ea periculum eſſet ſubeundum: 2. ut hoc periculum ad nos nequaquam ſpectaret; & unde oriri poſſit tanta ſecuritas, quæ nos æternæ objicit calamitati: 3. ut periculum hoc tantum non eſſet, vel non tantum nobis minitaretur interitum. Illud vero, quod maximam oſtendit imprudentiam, atque ſtultitiam illius, qui de morte non cogitat, quaſi omnino fuiſſet oblitus ſe aliquando moriturum eſſe, hoc eſt, quia manifeſtum periculum eſt, de morte non cogitantem a morte occupari; quia periculum hoc ad illum ſingulariter ſpectat; & demum quia periculum hoc maxime timendum eſt: agitur enim de animæ, æternæque ſalutis jactura.

2. Graviſſima temeritas eſt velle bene mori, quin antea ad bene moriendum ulla præceſſerit præparatio; hoc enim eſt ſpem ſuam in tribus rebus conſtituere, quæ in noſtra poteſtate non ſunt, & in quibus confidere non poſſumus. 1. In Dei miſericordia, qui, ut minitatus eſt, fortaſſe tunc in interitu noſtro ridebit, quemadmodum nos in vita illum neglexHimus. 2. In Domini Miniſtris, qui nobis tunc temporis aderunt, qui vel nos nequaquam paratos invenient, vel ingenii, & doctrinæ defectu nos diſponere neſcient ad fructum aliquem percipiendum ex modico, quod ſupererit, temporis intervallo, ut bene moriamur. 3. In propria voluntate; quomodo enim ſperare poſſumus nobis, ſinceram tum fore voluntatem exequendi id, quod nobis toto vitæ ſpatio fuit in deliciis? &c.

1. Frequentius eſt, quam vulgo exiſtimetur, morte III.
occupari; ideoque fidelis ſemper paratus eſſe debet, ne labatur in inſidias inopinatæ mortis, cujus tempus, locus, & genus ignoratur. Ad has autem evitandas inſidias, quas adeo moleſti exitus ſubſequuntur, unica ratio eſt ſemper eſſe paratum. 2. Non adeo facile, neque commune, ut exiſtimatur, eſt bene mori, cum toto vitæ ſpatio noſmet eidem præparare neglexerimus.

De ra-

De rationibus, quibus viventes adhuc noſmet præparare poſſumus ad mortem ſancte, beateque obeundã.

IV 1. Nunc faciendum eſt, quod in morte forraſſe fieri non poterit defectu ſeu temporis, ſeu modi explendarum inevitabilium quarumdam obligationum, quas in illud uſque tempus differre periculoſiſſimum eſt, puta bona aliena reſtituere, labem alienæ illatam exiſtimationi reparare, ac tandem aliis pluribus juſtitiæ muneribus ſatisfacere, quæ mors inopina, & præceps adimpleri nequaquam permitteret. 2. Nunc, & ultro faciendum eſt, quod neceſſario faciendum erit in morte, videlicet noxia vincula infringenda ſunt, & pravi, ſi qui contracti fuerunt, habitus exuendi, peccati occaſiones relinquendæ, cor a terrenis bonis avellendum; verbo, faciendum quidquid in morte a nobis factum fuiſſe cuperemus, & quod tunc facere, ſaltem adeo ſincere, non liceret.

V De duobus ſalutaribus effectibus, quos cogitatio mortis producit, quorum alter eſt efficere, ut chriſtiano homine dignam vivamus vitam; alter vero, ut moralem habeamus ſancte moriendi certitudinem. Quoad priorem effectum ajo, frequentem mortis cogitationem efficere, ut chriſtiane vivamus: 1. quia terrenarum rerum detegens illuſionem, illinc cor noſtrum avellit, quod præcipuus eſt gradus perfectionis. 2. quia nobis perſuadens, in ſingula momenta nos mori poſſe, efficit, ut conſcientiæ noſtræ conſulamus, peccatum vitemus, & metuamus; opera bona exerceamus & in æternitatem merita congregemus. 3. quia nobis in mentem revocat ea, quæ mortem ſubſequuntur, videlicet judicium, in quo omnium actionum noſtrarum rationes nobis erunt reddendæ; præmiorum, pœnarumque æternitatem, quæ quidem validiſſimæ rationes ad chriſtianam vitam ducendam impellunt.

Quoad alterum effectum, quod nempe frequens mortis cogitatio moralem conferat ſancte moriendi certitudinem: 1. Hæc ſanctam nobis inſpirat in divina miſericordia confidentiam finalem obtinendi perſeverantiam, quam Deus numquam illis negat, qui bene vixerunt, & in bonorum operum exercitatione ad mortem uſque perſeverarunt. 2. Facit, ut patienter vitæ noſtrę finem præſtolemur, & voluntaria mortis acceptatione, quamvis illa ſit inevitabilis neceſſitatis, Deo ſacrificiũ offeramus. 3. Facit quodammodo, ut in anteceſſum noſtris moriamur affectibus, amori proprio, ac iis omnibus, quæ nobis dolorem poſſent afferre, vel efficere, ut in mortis articulo meneremus.

VI 1. Frequens cogitatio, & ſeria mortis meditatio efficit, ut mortem hanc prævertamus bona, ſanctaque vita, quæ effectus eſſe prudentiæ vere chriſtianæ. 2. Nos confirmat contra mortis terrores, atque inſultus, poſtquam effecit, ut familiaritatem, ut ita dicam, cum hoc objecto, quod omnium maxime terribile eſt, inierimus. 3. Efficit ut illam non ægre, & gravate excipiamus, jam parati, ac præmuniti contra ea, quæ aliquem illius timorem nobis poſſent incutere.

VII 1. Sæpe de morte cogitandum eſt, ut chriſtiane vivamus. 2. Ardentibus, ſollicitiſque votis mors eſt expectanda, ut ſimus perfecti Chriſtiani. 3. Cum alacritate, perfectaque ſubmiſſione recipienda eſt, ut Sancti, & prædeſtinati moriamur.

VIII De inexpectata morte, qua ne occupemur imparati, providendum eſt.

1. Nihil vulgatius eſt morte inexpectata, quia homines vulgo morti ſe ſe præparare negligunt. 2. Nihil terribilius, propter manifeſtum moriendi in peccato periculum. 3. Nullum æquius ſupplicium illis, qui ſe ſe morti diſponere, ac de illa dum vivunt, cogitare contemnunt.

IX De bonis, quæ nobis procurat mors, & quæ probant eam cupiendam eſſe potius, quam metuendam; quod de bona morte intelligendum eſt. 1. Mors vitæ hujus miſeriis, præſertim vero periculo, & occaſionibus peccati nos liberat. 2. Tranſitus eſt ad vitam beatiorem, nobilioremque. 3. Nos adducit ad poſſeſſionem glorię, quæ meritis, boniſque actionibus noſtris debita, & parata eſt.

X 1. Juſtorum mors, quamvis ſubita, numquam inexpectata eſt, illi enim ſemper ſunt præſto, ac parati eidẽ recipiendæ. 2. illis ſemper utilis, & optabilis, ac pretioſa eſt qualibet ætate, & quolibet mortis genere occidant.

De Morte peccatorum, in qua tria ad peccatorem morientem torquendum conjurant. XI

1. Præteritum, deſiderio bonorum, quæ poſſedit, & quæ invito relinquenda ſunt. 2. Præſens vi malorum, quæ patitur, & quibus cedere debet. 3. Futurum, juſto metu damnationis æternæ, quam meritus eſt, & cui ſe videt expoſitum. *Deſumptum ex Quadrag. P. Girouſt.*

1. Mors eſt neceſſarium homini ſacrificium, ſed in Chriſtiano voluntarium eſſe debet. 2. Sacrificium nimis ſeverum eſt homini, ſed Chriſtiano eſſe debet ſuave, & optabile. 3. Sacrificium eſt homini turpe, ſed Chriſtiano eſſe debet glorioſum. *Ex Speciminibus ſermonum pro Quadrageſima tomo 2.* XII

Ut noſmet bene moriendo præparemus tria ſunt neceſſaria.

1. Tota vita vigilandum eſt, ut mortis evitemus inſidias. 2. Jugis habenda eſt mortis exercitatio in mortificatione Chriſtiana. 3. Actiones omnes dirigendæ ſunt juxta ideam de morte conceptam. *Ex Dictionario Morali.* XIII

1. Moriendum eſt. Veri Chriſtiani hoc meminerunt; ideoque maturato ſe ſe præparant morti, & hoc pacto vitam beato fine concludunt. 2. Mundani, ignavique Chriſtiani mortem non cogitant, ejuſque obliviſcuntur; ideo fere ſemper morte occupantur, & mors eorum funeſta, & infelix eſt. *Ibidem.* XIV

Cum mors ſit vitæ finis, nec non æternitatis principium, juxta utrumque hunc terminum conſideranda eſt. 1. Ratione termini, in quo ſumus, neceſſario nos rebus omnibus exuit; ideoque ut huic noſmet diſponamus, neceſſe eſt in anteceſſum, integre, & alacriter omnia relinquere, mors enim diu differre non poteſt. 2. Mors eſt æternitatis initium; ideoque bene concipere oportet, ex hoc momento beatam, vel infelicem pendere æternitatem: huic momento finalem adhærere perſeverantiam; cumque ſemel tantum moriamur, non poſſe hominem umquam ſe ſatis ad bonam mortem præparare. XV

De Communi hominum cæcitate circa mortem. XVI

1. Cum certi ſimus nos aliquando morituros, æque parum de morte ſumus ſolliciti, ac ſi immortales eſſemus. 2. Cum noverimus quanti momenti ſit bona, & ſancta mors, neque ignoremus ea, quæ malam ſubſequuntur, adeo parum laboramus noſmet ad bene moriendum præparaturi, ac ſi nihil nobis eſſet metuendũ.

1. Nihil magis funeſtum eſt morte peccatorum, non ſolum propter æternam, quæ illam ſubſequitur, calamitatem, verum etiam propter terrores, animique tumultus, quia ea, quæ viventibus voluptatem attulerunt, ac in deliciis fuere, hæc eorum maximum erunt in morte tormentum. 2. Nihil magis optandum morte juſtorum cum propter æternam, quæ illos manet, beatitudinem, tum propter gaudia, & conſolationes, quas mortuis Deus illis impertit. XVII

1. Ut naturalis mors, quam evitare non poſſumus, bona, ſanctaque fiat, mori debemus mundo noſmet ſeparantes corde, & affectu ab omnibus creaturis. 2. Ut ea evitemus mala, quę pravam mortem ſubſequuntur, peccata vera pœnitentia expianda ſunt. 3. Ut ſanctæ mortis gratiã obtineamus, chriſtianas virtutes exercere debemus, bonorumque operum theſaurũ congregare. XVIII

De diſcrimine mortis juſtorum, & reproborum. XIX

1. Impii in confuſione, ac tumultu moriuntur, juſti in pace, & ſecuritate. 2. Impii moriuntur in metu, amaritudinibus, ac doloribus, juſti in gaudio, & cõſolatione

Chriſtiano mortem optandam eſſe. XX

1. Quia cum creatus ſit, ut æterna beatitudine perfruatur, non niſi poſt mortem ſummo hoc bono frui debet. 2. Quia cum in hac vita nihil illi magis pertimeſcendum ſit, quam peccatum, nihil ardentius illi optandum eſt, quam eſſe extra peccandi periculum. 3. Quia cum hoc in mundo ſit viator, optandum illi eſt, ut quam primum in patriam perveniat.

1. Mortis fugitur cogitatio, quia mors timetur; ego vero vobis oſtendam frequenti mortis cogitatione hunc timorem auferri. 2. Nulla umquam nimia cogitatio eſſe poteſt, quia nulla umquam nimia eſſe poteſt ad bene moriendum diligentia, & nulla nimia ſollici- XXI

tudo, ad bene id faciendum, quod ſemel tantum faciendum eſt. *P. Nepveu tomo* 1. *Conſiderationum.*

XXII 1. Mortis cogitatio cogitationum omnium eſt utiliſſima, & ſaluberrima, quia aptiſſima ad affectus noſtros infringendos, ac vitia coercenda.

2. Moriendi neceſſitas juſtis quidem omnium neceſſitatum eſt feliciſſima, illos enim ex hoc mortali carcere liberat, ut in æternæ beatitudinis poſſeſſionem adducat. *Ex auctore ſermonum chriſtianorum.*

XXIII 1. Quam maxime refert bene mori, quia de rebus omnibus, & in omnem agitur æternitatem; & ſi male morimur, jactura univerſalis eſt, irreparabilis, æterna. 2. Difficile eſt bene mori; neque enim id quæritur, ut tui compos, & omnibus refectus Sacramentis moriaris, ſed ut in Dei gratia moriaris; & ſi bene vixiſti, adhuc periculum eſt, ne finalem perſeverantiam, quæ mere gratuitum donum eſt, aſſequaris. 3. Malam mortem corrigere, vel reparare impoſſibile eſt. *P. de la Colombiere in conſiderationibus.*

XXIV Juſtorum in morte felicitas prorſus oppoſita eſt peccatorum eodem in momento infelicitati.

1. Juſti morientes relinquunt ea tantum, quæ contempſere viventes, opes videlicet &c. vel ea, quæ fugerunt, veluti ſæculi voluptates: at hæc ea ſunt, quorum deſiderio peccatores magis in morte torquentur, & quæ graviſſimum illis inferunt dolorem.

2. Juſti in altera vita ſecum ferunt ea, quæ in hac æſtimatione ſua digna cenſuerunt, videlicet bona opera, virtutes, & merita ſua; impii vero, & peccatores ea tantum ſecum gerunt, quæ maxime relinquere mallent, hoc eſt pondus peccatorum ſuorum, debitamque illis pœnam. *Idem.*

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque, unde elici copia poteſt ad propoſitas concionum argumenta pertractanda.

Sancti Patres. SAnct. Auguſt. *expoſit. in Pſalm.* 48. in hæc verba; *Simul inſipiens, & ſtultus peribunt*, docet, opus eſſe, ut nos morti præparemus, & merita in alteram vitam congeramus.

Idem in libro, cui titulus: *Speculum peccatoris*, docet ſemper vigilandum eſſe, ne, cum mors venerit, imparatos inveniat.

Idem *de Adventu ad judicium* deſcribit infelicem impii ſtatum, ac mentis illius tumultum, cum morti proximus eſt.

Idem *Serm.* 55. *de Reſurrectione Domini* loquitur de inutilibus curis plerorumque hominum cum morti ſunt proximi, quin de bene moriendo ſolliciti ſint.

Idem *l.* 1. *de Civit.* docet bono viro nullum genus mortis malum, vel metuendum eſſe; & *l.* 13. *c.* 4. rationem adfert, propter quam adhuc morti ſumus obnoxii, poſtquam peccata aquis luſtralibus expiata ſunt.

S. Ambr. librum edidit *de Bono mortis*, ubi agit de bonis, quæ mors adfert, & malis, quibus nos liberat.

Idem *l.* 2. *de Vocat. gent. c.* 8. oſtendit nemini jus eſſe poſt peccatum conquerendi de vitæ brevitate, vel immatura, & præcipiti nonnullorum morte. *Et lib.* 3. *Hexam. c.* 7. hoc ipſum pertractat argumentum.

S. Greg. *l.* 7. *Moral. c.* 14. oſtendit peccatores, qui ſibi diuturnam vitam pollicentur, paſſim decipi, ac morte occupari.

Idem *l.* 4. *Dialog. c.* 46. *&* 47. oſtendit mortis metum plurimis eſſe ſalutarem.

S. Hieron. *Epiſt. ad Cyprian. Præſb.* docet, nos paratos ſemper eſſe oportere, ne morte occupemur; at e contra homines a ſe procul mortis cogitationem amovere, ac ſe diutius victuros ſperare.

In Euſebii Epiſtola ad Damaſum Papam de S. Hieronymi obitu leguntur Sancti hujus Doctoris ſenſus, cum animam erat efflaturus.

S. Chryſoſtomus *Homil.* 5. *in c.* 5. *Epiſt.* 1. *ad Theſſalon.* rationem reddit, quare Dei filius voluerit, mortis noſtræ diem nobis eſſe inexploratum.

Idem, vel Auctor operis imperfecti in S. Matthæum hoc ipſum tractat argumentum.

Idem ſermone 3. in Epiſt. ad Philipp. & in hæc verba Epiſtolæ ad Theſſalonicenſes: *Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus*, varie hoc tractat argumentum.

S. Baſilius *Homil.* 17. *in Pſal.* 115. in hæc verba: *Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus*, oſtendit ob juſtorum mortem gaudendum eſſe potius, quam plorandum.

Idem in libro, cui titulus: *Admonitio ad filium Spiritualem*, docet, non expectandum eſſe tempus ſenectutis, ut nos morti præparemus, ſed hanc ſemper animo noſtro obverſari debere.

Theodorus Studita inter catechiſticos ſermones plures habet, ubi de mortis memoria agit; primus, tertiuſque ſupra vigeſimum oſtendunt, mortem ſeria pœnitentia eſſe prævertendam; 33. 88. & 170. circa idem argumentum verſantur.

S. Bernard. in quodam ſermone *ex variis* loquitur de terroribus, tentationibus, amariſque doloribus, quos in morte patitur, qui male vixit.

Idem *Serm.* 1. *de Annunciat.* ad calcem, oſtendit mortem noſtram coram Deo eſſe poſſe pretioſam.

S. Cyprianus *lib. de Mortal.* exprobrat hominem ægre, & gravate morientem.

Granatenſis *l.* 1. de Peccatorum duce c. 23. tranquillam juſtorum mortem, & deplorabilem peccatorum finem deſcribit. Aſcetici, aliique.

Alvares de Paz *Tom.* 3. *de Materia Orat. Ment. Medit.* 7. agit de diſcrimine mortis Juſtorum, & peccatorum.

Recupitus libro, cui titulus *de Bona morte* agit de rationibus eam procurandi. Liber hic tres complectitur partes, vel tractatus. Primus agit de ea cura, qua viventibus adhuc adlaborandum eſt, ut per bona opera bonam mortem obtineamus. Alter docet quid ægrotantibus faciendum. Tertius quid faciendum proximis morti.

Bellarm. 5. Opuſculorum tomo in unum congeſſiſſe videtur quidquid in hoc argumento dici poteſt.

P. Suffren p. 1. Anni Chriſtiani c. 6. art. 2. loquitur de utilitate cogitationis mortis, ejuſque ad bene vivendum neceſſitate.

P. *Saint Jure* l. 3. de cognitione, & amore Domini noſtri *c.* 24. *& ſeq.* de bona morte, deque modo ſe ſe eidem præparandi agit.

P. Haineuve libro, qui inſcribitur *Magna via, quæ Mundum perdit*, oſtendit quam funeſta ſit mors in peccato mortali.

Eſſais de Morale in tom. 4. de quatuor finibus hominis fuſius de morte ſermo eſt, & in tom. 10. tractatum invenies de præparatione ad mortem.

P. Guilleminot in libro, cui titulus, *Sapientia Chriſtiana* c. 24. in prima veritate oſtendit nihil impiis funeſtius morte; & in ſecundo veritate oſtendit beatam eſſe mortem, quam bona vita præceſſit.

P. Croiſet in Seceſſu, & ſecundo ſpiritualium Conſiderationum tomo agit de mortis cogitatione.

P. Novet in ſexto Meditationum volumine in Seceſſu quodam agit de præparatione ad mortem.

P. Craſſer librum edidit, qui inſcribitur: Conſolatio contra terrores mortis.

P. Lallemant S. Genovefæ Religioſus tractatum edidit de Præparatione ad mortem.

De S. Martha Presbyter ſecundo operum tomo tractatum habet de conſanguineorum morte cum pluribus animadverſionibus.

Abbas Trappenſis Tom. 1. de Monaſticæ vitæ officiis c. 13. oſtendit mortis cogitationem Religioſo utilem eſſe, & neceſſariam.

Idem Tom. 1. Collationum in feſtum Circumciſionis diem loquitur de præparatione ad mortem, & modis ſe ſe præparandi.

Idem variis in locis effatorum ſuorum loquitur de morte cum generaliter, tum particulariter.

P. Nepveu librum edidit de præparatione ad mortem, ac ſe ſe eidem præparandi ratione.

Idem in Conſiderationibus pro ſingulis anni diebus Tom. 2. oſtendit diſcrimen inter juſtorum, & peccatorum mortem. Et tomo eodem, ſed alibi, unice loquitur de morte peccatorum. In tom. 3. de mortis inſidiis agit, & tom. 2. mortem non eſſe metuendam oſtendit.

Liber Paſſionum Domini noſtri verſus finem plures ſuggerit modos bene moriendi.

Quicumque de Seceſſibus, vel meditationibus in

Chri-

Chriſtianas veritates egerunt, de bona, malaque morte locuti ſunt, & præterea infiniti propemodum alii Aſcetici, quos referre inutile foret.

Recentes Concionatores.

Reina *conc.* 26. fuſius agit de bonis, quæ nobis mortis cogitatio procurat.

Idem *conc.* 27. egregias habet ſententias de morte Juſtorum, de felicitate, quæ illam ſubſequitur; ac docet illis non eſſe timendam.

Mathias Faber *in Domin.* 15. *poſt Pent. conc.* 5. de arte bene moriendi verba facit.

P. Texier ſermone pro feria quinta poſt alteram Quadrageſimæ Dominicam agit de mala morte Chriſtiani, qui male vixit.

Idem in Adventu de Impio infelici alterum habet ſermonem de mala morte peccatorum.

Idem ſermone pro feria quinta poſt quartam Quadrageſimæ Dominicam ſimul de juſtorum, & peccatorum morte loquitur.

Maimbourg ſermone pro feria ſecunda poſt ſecundam Quadrageſimæ Domin. agit de morte in peccato.

Idem pro feria quinta poſt quartam Dominicam loquitur de mortis contemptu.

P. Bourdalove in veris ſermonibus pro feria 4. Cinerum eloquenter agit de effectibus, quos in nobis parit mortis cogitatio.

P. De la Colombiere, *Tomo* 3. *ſerm.* 50. agit de neceſſitate præparandi ſe ad mortem. Quod ipſum argumentum tractat in ſermone pro die Defunctorum.

P. Maſſillon in ſermonibus, qui ſub ejus nomine circumferuntur, unum habet de bona morte.

Abbas de Monmorel Homiliam, & ſermonem edidit de bona, & mala morte in evangelium Dominicæ 15. poſt Pentecoſten.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ Chriſtianæ argumenta in Dominicali tomo 4. ſermonem habet de morte juſtorum.

Idem in Tomo eodem alium habet de infelici morte impiorum.

Idem in primo tomo Quadrageſimæ agit de morte in peccato.

Idem ſermone pro feria 6. poſt 4. Quadrageſimæ Dominicam integrum habet ſermonem de præparatione ad mortem.

Idem *tom.* 4. *Domin.* ſerm. pro 15. poſt Pentec. Dominica oſtendit a vita pendere mortis noſtræ qualitatem, & viciſſim vitæ noſtræ qualitatem a mortis cogitatione pendere.

In Morali Dictionario titulo de morte duo ſunt ſermones, in quorum altero oſtenditur, moriendum, & bene moriendum eſſe; in altero vero agitur de morte juſtorum, & peccatorum. Ibi habetur etiam ſermo de præparatione ad mortem.

In ſpeciminibus ſermonum pro Dominicis in 9. Dominic. poſt Pent. agitur de triplici inimicorum genere peccatorem morti proximum obſidentium.

In iiſdem pro Quadrageſima argum. 3. pro feria 4. cinerum ſermo eſt de præparatione ad mortem.

In iiſdem ſermone pro 15. poſt Pent. Domin. ſermo eſt de utilitate cogitationis mortis, & in altero argumento de iis agitur, quæ acerbam mortis imaginem lenire poſſunt.

In ſermonibus Dominorum de la Volpilliere, Fromentiere, De S. Martino, aliorumque plurimorum optima quædam inveniuntur ad præparationem morti & de morte juſtorum, ac peccatorum ſpectantia.

Qui collectanea hujus argumenti ediderāt;

Granatenſis in locis Communibus.

Buſæus in Panario titulo *Mortis Metus*, & in libro *de Statibus* tit. *de Statu Morientium*.

Drexellius, *Prodromus mortis*.

Summa Prædicantium.

Labatha, titulo *Mors*.

Lonher, titulo *Mors*.

Culens, in theſauro locorum Communium.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

M*Oriatur anima mea morte juſtorum, & fiant noviſſima mea horum ſimilia.* Numer. 23.

Mors peccatorum peſſima. Pſalm. 33.

Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus. Pſalm. 115.

Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hereditas Domini. Pſalm. 126.

O mors quam amara eſt memoria tua, homini pacem habenti in ſubſtantiis ſuis. Eccli. 41.

Juſtus ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Sapient. 4.

Timenti Dominum bene erit in extremis, & in die defunctionis ſuæ benedicetur. Eccli. 1.

Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Jobi 14.

Memor eſto quoniam mors non tardat. Eccli. 14.

Conſummatus in brevi explevit tempora multa: placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum. Sapient. 4.

Væ vobis viri impii, qui dereliquiſtis legem Domini Altiſſimi; ſi mortui fueritis, in maledictione erit pars veſtra. Eccli. 41.

Mortuo homine impio, nulla erit ultra ſpes: & expectatio ſollicitorum peribit. Proverb. 11.

Ante obitum tuum operare juſtitiam: quoniam non eſt apud inferos invenire cibum. Eccli. 14.

Diſpone domui tuæ, quoniam morieris tu, & non vives. Iſaiæ 38.

Quodcumque facere poteſt manus tua, inſtanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos, quo tu properas. Eccl. 9.

Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius. Sapient. 4.

Juſtorum animæ in manu Dei ſunt, & non tanget illos tormentum mortis. Sapient. 3.

Mortuus eſt Zambri in peccatis ſuis, quæ peccaverat faciens malum coram Domino. 3. Reg. c. 16.

In fine hominis denudatio operum illius. Eccli. 11.

Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit. Eccle. 11.

Mortuus eſt (David) *in ſenectute bona, & plenus dierum, & gloria.* 1. Paralip. 29.

Ne timueris cum dives factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus ejus: quoniam cum interierit, non ſumet omnia, neque deſcendet cum eo gloria ejus. Pſalm. 48.

Vigilate, quia neſcitis diem, neque horam. Matth. 25.

Eſtote parati, quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet. Luc. 12.

In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis. Eccli. 7.

Si non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, & neſcies qua hora veniam ad te. Apocal. 3.

Ego autem in interitu veſtro ridebo; & ſubſannabo. Proverb. 1.

Beati mortui qui in Domino moriuntur. Apocal. 14.

Amodo jam dicit Spiritus ut requieſcant a laboribus ſuis, opera enim illorum ſequuntur illos. Ibidem.

Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contriſtemini ſicut & cæteri, qui ſpem non habent. 1. ad Theſſal. 4.

Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus? Ad Roman. 7.

Coarctor, deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto. Ad Philipp. 1.

Dum ſumus in corpore, peregrinamur a Domino ... Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, & præſentes eſſe ad Dominum. 2. ad Corinth. 5.

Beati ſervi illi, quos cum venerit dominus, invenerit vigilantes. Luc. 12.

Educ de cuſtodia animam meam ad confitendum nomini tuo. Pſalm. 141.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deprompta.

DIcere poſſumus, pleroſque peccatores in ſceleribus ſuis mori, quemadmodum mortuus eſt Rex Balthaſar, cujus funeſta mors in Bibliis deſcribitur. Rex iſte ma- Balthaſar exemplo mortis funeſtæ,

gnifico excepit convivio aulæ ſuæ Satrapas. At quam putas hujus convivii cauſam extitiſſe? Num inſignis aliqua de hoſtibus relata victoria? Num Provincia aliqua ſuo adjecta imperio? Num principis alicujus nativitas, an ſolemnitas pro Regis honore, atque proſperitate? Nil tale in cauſa fuit; quinimmo Balthaſar in urbe hoſtium innumeris copiis obſidebatur; eoque dementiæ proceſſerat, ut comeſſationibus, compotationibuſque vacaret, cum jam jam in hoſtium manus eſſet venturus: *In tantam venerat Rex oblivionem ſui, ut obſeſſus vacaret epulis*. Hier. in c. 5. Dan. Cum tot ſtrenui duces, militeſque cruorem, & vitam pro eodem tuendo profunderent, cum funeſta, ac turpis illi mors immineret, ipſe interim menſæ accumbebat inter pellices ſuas rationem in poculis, obſcæniſque libidinibus immergens. Vis id credas: verum nihilominus eſt, pleroſque peccatores in ſimilibus circumſtantiis morte occupari. Jam in lectulo ad mortem jacent; hoc quoque poſito, quod funeſto caſu aliquo minime deprehendantur, qui illos in ipſis ſcortationibus, ganeiſque deprehenſos conficiat, quod non raro accidit: Jacent inquam in lectulo ad mortem, conſcientiam onuſtam habentes longa criminum ſerie; mentem veritatis, & religionis etiam fortaſſe contemptu excæcatam; cor tranquillo voluptatum uſu, vel impia præſumptione, quæ illis nefariæ mortis horrorem abſcondit, obduratum. Numquam animum appulerunt, ut ad bene moriendum ſe præpararent; mors eorum improviſa eſt, & credi poteſt non æque funeſta, ac illa infeliciſſimi Balthaſar? *P. la Peſſe ſermone de morte in peccato.*

Peccatorum plerique morte occupantur non ſecus ac Iſraelitæ murmuratores, ac rebelles, de quibus ſermo eſt in libro Numerorum cap. 11. Inſultaverant illi Deo, & Moyſi, quia eam, quam cupiebant eſcam, non habebant. Hæc illis conceſſa fuit, eamque adhuc habebant in ore, cum ira Domini ſuper illos deſævit. Ita quoque peccator cum ſua brutali cupiditate in corde morietur; morietur adhuc guſtans crudelem ſuæ iniquitatis mercedem, adhuc ebrius, vel non ſatis ſui compos propter intemperantiam; adhuc exhalans fel odii ſui, atque vindictæ: *Adhuc eſca eorum erant in dentibus eorum, & ecce furor Domini concitatus eſt in populum*. Pſal. 77. *Idem*.

Pœna Iſraelitarū in ipſa intēperantia ſua morientium.

Noviſſima cura Sancti Patriarchæ Abraham, antequam e vivis excederet, fuit, uti in Sacris Bibliis narratum eſt, prævertere jurgia, & lites, quæ inter filios ſuos poterant oboriri, & adhuc vivens omnia illis tanta ſapientia partiri, ut alii filii, quos poſt Saræ deceſſum ex alia conjuge genuit, Iſaaco litem intentare non poſſent, neque illi auferre ejus terræ particulam, quam Deus eidem promiſerat. His rite diſpoſitis in pace, & ut ſacer Textus inquit, plenus dierum in beata ſenectute quievit. Hæc ea ſunt, quæ de incomparabili hoc viro inquit, cujus fides nullum habuit exemplum, & cujus gloria, uti Sapiens Eccl. 44. addit, nullam parem invenit: *Non eſt inventus ſimilis illi in gloria*. Vixit tamquam inquilinus in terra, & quo magis a mundi hujus bonis animum avellebat, eo magis Deus illum opibus cumulabat, eique Spiritus ſanctus præclarum hoc perhibet teſtimonium, quod rebus in omnibus ne latum quidem, ut ajunt, unguem a Domini lege declinaverit. Quamobrem mors illius beata fuit, quemadmodum tota vita fuerat ſancta.

Mors Sancti Patriarchæ Abraham.

Spiritus ſanctus inquit, Moyſem *in Oſculo Domini* obiiſſe, vel ut alia habet lectio, *ſuper os Domini*. Deut. 34. Morienti parum optandus fuit ingreſſus in terram lacte, & melle manantem, quippe Deum habebat in corde, & alebatur ſpe regionis alterius, cujus non niſi leviſſima erat imago terra Chanaan. Sed a ſemet ipſo quoque noviſſimis illis momentis divulſus, ut de ſuo tantum populo cogitaret, nullam pro ſe peculiariter Deo obtulit orationem, ſed unice illum obteſtatus eſt, ne tantam hominum copiam veluti gregem ſine Paſtore relinqueret. Ita ad extremum uſque ſpiritum ſuum zelum præ ſe tulit, atque oſtendit maximam ſervi Dei curam, zelumque pro ſalute proximi ſui in ipſa morte fuiſſe, poſt ſe ſucceſſorem relinquere, qui Dei ſpiritu actus perficeret opus illud, quod ipſe Deo auctore incohaverat.

Mors magni legislatoris Moyſis.

Joſue mors oſtendit Deum, ex quo ab omnibus eam recepit operam, cui fuerant deſtinati, ex hoc mundo illos auferre, ut eorum fidelitatem, laboreſque remuneretur. Cum enim Joſue Chananitidem ſuperaſſet, eamque populo univerſo diſtribuiſſet, dicere poterat Deo, quod deinde Mundi Salvator jam jam mortem ſubiturus, *Conſummatum* videlicet fuiſſe opus ſibi imperatum. Itaque finem ſibi imminere præſentiens Moyſem prædeceſſorem ſuum imitatus omnes collegit vires ſuas, ut populo univerſo Dei legem legeret, illum ad ejus obſervantiam hortaretur, atque ad inſtaurandum cum Deo fœdus olim perenſum impelleret. In hoc quoque fuit Jeſu Chriſti figura, qui antequam moreretur prolixam habuit apud Diſcipulos ſuos orationem, qua illos ad Dei ſervitutem animaret, atque ad ſuum teſtandum amorem diligenti legis obſervantia compelleret.

Mors Joſue.

In Scripturis legimus Tobiam jam jam viribus deficientibus præſentientem modicum adhuc ſibi ad vivendum ſupereſſe temporis ſpatium, accerſiviſſe filium, nepoteſque ſuos, eiſque extremam ſuam voluntatem declaraſſe. Filii, inquit, proxima jam eſt mortis meæ hora, & quam primum ſum rediturus ad Deum. Si hactenus parentem veſtrum amaſtis, & coluiſtis, ne obliviſcamini, quod poſtremo vobis dico: *Audite filii patrem veſtrum: Servite Domino in veritate, & inquirite, ut faciatis, quæ placita ſunt illi*. Tob. 14. Ac rebus in omnibus voluntatem illius adimplete. Hoc ipſe toto vitæ ſuæ tempore fecerat; ideoque ſancte mortuus eſt, ut ſancte vixerat.

Mors ſenioris Tobiæ.

Narrat Scriptura, Ezechiam licet optimum principem, religioſumque legum obſervatorem in fletus, & ſuſpiria erupiſſe, quoniam Propheta Iſaias cap. 38. Dei nomine dixerat illi: *Diſpone domui tuæ, quia morieris tu; & non vives*. Verum mementote, hunc fuiſſe Regem potentem, qui quamquam prorſus nequam eſſet, & peccator, ingentes nihilominus in corona inveniebat illecebras. Heu! jam jam ipſo emoriente, cor ejus illam experiebatur defectionem, quæ morientibus graviſſimos, atque incomprehenſibiles affert dolores, præſertim vero ſi tunc rapimur, cum adhuc terrenis rebus adhæremus, ac retinere cupimus objecta illa, quibus ſtipati ſumus. Tunc enim in corde noſtro fit triſtis illa querimonia Regis alterius, qui minus ſanctus erat, quam Ezechias: *Siccine ſeparas amara mors*. 1. Reg. 15.

Timor mortis, quem habuit Ezechias.

In veteri teſtamento nulla reperimus exempla, quæ metuere, vel imitari poſſimus; ſed eorum loco Dei filius ſæpe nos admonet, ut parati ſimus in extremam hanc horam. Plures hujus argumenti propoſuit parabolas, pluribuſque uſus eſt ſimilitudinibus, atque comparationibus, ut nobis perſuaderet, mortem necogitantes quidem nos eſſe occupaturam; ita ut voluiſſe videatur, mortem jugiter oculis, animoque noſtro obverſari. Tribus publicæ vitæ ſuæ annis ſæpe de morte ſua cum Apoſtolis loquebatur, & ipſo Transfigurationis ſuæ die in vertice Thabor de eadem cum Moyſe, & Helia verba facere auditus eſt. Admirabile ejus præparationis exemplum, quam adferre debemus noſtræ, quæ numquam ex animo nobis excidere debet ne iis quidem diebus, quibus proſperis rebus utimur, atque gaudio præ cæteris afficimur.

Dei filius nos ſæpe admonuit ut parati eſſemus.

In ſancti Lucæ Evangelio duplicem habemus deſcriptionem mortis prorſus oppoſitæ, ſive illius modum, ſive ejuſdem effectus ſpectemus, alteram quidem mali divitis, alteram vero pauperis Lazari. Illa quidem glorioſa, hæc miſera, & turpis fuit in oculis hominum, ſed longe aliud fuit de utraque judicium Dei. Ille in magnifico, floribuſque ornato cubili efflavit animam; hic incubans paleis expiravit. Ille inter cognatorum, ſervorum,

Diſcrimē mortis, qua mali dives, & Lazarus ſublati fuere.

atque

Digitized by Google

atque libidinis, crapulæque ſodalium brachia humanis deceſſit; hic vero nullum, qui aſſideret, habens niſi canes ulcera tabo fluentia lingentes. Ille nobilium, divitumque corona ſtipatus, hic ab omnibus contemptus, & derelictus. Ille in deliciarum affluentia vivebat, hic egeſtate, ærumniſque oppreſſus laborabat. Verum in morte rerum omnium facies immutatur. Dives ille moritur, & in inferno ſepelitur; moritur quoque hic pauper, & in Abrahæ ſinu requieſcit.

Quorumdam Scripturæ locorum Applicationes.

VEni, *& vide*. Joan. 11. Verba hæc, quæ dicta fuere Jeſu Chriſto eum deducentibus ad ſepulcrum, ubi Lazarus fuerat tumulatus, quem ille ab inferis erat excitaturus, dici poſſent Mundi ſectatoribus affectionum ſuarum mancipiis: *Veni, & vide*. Vultis ne diſcere quomodo contemnendum ſit quidquid in mundo vos præ cęteris allicit? Venite, & videte quid contineatur in Principis illius, in hujus voluptuoſi hominis tumulo. Mors ibi ſatis aperte vos edocet, ſufficitque dicere vobis, venite, & videte. Aperite hoc ſepulcrum, ac ſtatim videbitis magnum illum virum, totamque illius magnitudinem, quam, dum viveret, admirabamini. Magnitudo ejus evanuit, ejuſque corpus non aliud eſt, quam exeſorum oſſium cumulus. Venite, & videte. Auferte cippum, quo dives ille clauditur, & videte, quid illi ſuperſit ex tot ſubſtantiis, atque opibus: quatuor, vel quinque terræ pedes illius pars eſt. Venite, & videte. Adoleſcentula, quam tantopere omnes admirantur, & quæ ipſa admiraris in ſuem illum fulgorem, quo ſepta es, in mortuorum ſchola erudire, & vide, quonam abierit forma illa, quam olim omnes ſuſpiciebant, modo in deforme, ac turpe cadaver converſa. Eheu Fideles! Hoccine eſt veſtræ æſtimationis objectum? & magnum ducitis ſacrificium ultro iis abrenunciare, quæ ea ſe tantum fragilia ſunt?

Mors, quæ peccati pœna eſt, nunc eſt medicina.

Per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit. Ad Rom. 5. Divinæ bonitatis, atque miſericordiæ effectus eſt, Sanctus inquit Auguſtinus, quod mors, quæ peccati effectus eſt, præſentiſſimum modo ſit ejuſdem remedium, & vitiorum noſtrorum pęna valida nobis arma miniſtret, quibus virtutes noſtras tueamur: *Per miſericordiam Dei pœna vitiorum tranſit in arma virtutum*. Ita patres noſtri, idem pergit Auguſtinus, mortui ſunt, quia peccarunt; nos vero a peccatis abſtinemus, quia morituri ſumus. Sequamur ergo, doctor idem concludit, ſententiam hanc, & morte utamur, ut noſmet præſervemus a crimine: *Utatur ergo homo pœna ſua, & bene utatur malo ſuo, ut proficiat bono ſuo*. *Ipſi mortui ſunt*, de primis parentibus loquitur, *quia peccaverunt: iſti non peccant*, loquitur de aliis hominibus, *quia moriuntur*. Patres ſubiere mortem, ſupplicium videlicet, quod meriti ſunt, quia peccarunt; filii vero per ipſam pęnam a peccato præſervantur.

Si ſæpe de mortem cogitaremus, aliter viveremus.

Non eſt reſpectus morti eorum, ideo tenuit eos ſuperbia. Pſalm. 72. Si ſæpe mortem cogitaremus, humilitatis dumtaxat, atque annihilationis cogitationes conciperemus: pulvis ſum, & revertar in pulverem. Eas nobis interdiceremus voluptates, quarum finem adeo funeſtum eſſe cognoſcimus; abdicaremus vanitates, & pompas, quarum fragilitatem, & nihilum non ignoramus. Si mortem cogitaremus, Dei ſevera judicia metueremus, ac ſub terribili manu illius totis artubus contremiſceremus. Denique ſi mortem cogitaremus, ea faceremus, quæ ſæculis omnibus veri fideles fecerunt, quæque faciebat Sanctus vir Job, cum in lacrymas effuſus dicebat, ca. 14. *Expecto donec veniat immutatio mea*. Diceremus id, quod David pœnitens dicebat: Pſal. 119. *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt*. Væ mihi, eo quod terminus, ad quem in patria mea pervenire debeo, longius abeſt, & quod in hac terra exilii mei diutius moror. Eadem, ac S. Paulus, ſenſa foveremus, cum teſtabatur *ad Philip. 1.* ſe unum illud optare, ut videlicet ex carcere corporis hujus ſolveretur, & viveret cum Jeſu Chriſto: *Deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto*.

Veri fideles in actionibus ſuis mortem, infideles vitam reſpiciunt.

Mors operatur in nobis, vita in vobis. 2. Corinth. 4. Videtur S. Paulus hoc voluiſſe ſtatuere diſcrimen inter veros fideles, & infideles, cum ait, *Mors operatur in nobis, vita in vobis*: hoc enim idem eſt ac ſi diceret; Vitam tantummodo cogitatis, & quidquid ad vitæ hujus voluptates non refertur, vobis non ſecundum videtur. Sed ipſi protſus oppoſitos ſenſus fovemus: *Mors* operatur in nobis; mortis cogitatio facit, ut ea facimus, quæ facimus. Si noſmet mortificamus; ſi ab illis abhorremus oblectationibus, quibus vacatis, id accidit, quia nos morituros cogitamus. Mors, quæ ex ſe adeo ſterilis eſt, nobis eſt motus, & actionis principium. Propter mortem hæc operamur; propter illam nihil nobis videtur difficile; ſcimus enim difficilibus rebus beatam mortem comparari. *Mors operatur in nobis, vita in vobis*.

In eo permanemus gratiæ, vel peccati ſtatu, in quo morimur.

Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit. Eccle. 11. Horum verborum, ſenſus eſt, poſt mortem hominem in æternum in eodem ſtatu ſeu gratiæ ſeu peccati permanſurum eſſe, in quo animam efflaverit: ita ut in æternum minime poſſit mutari ſtatus, in quo morientes erimus deprehenſi. Ita ſi quis moritur Dei inimicus, arbor, in quocumque loco ceciderit, ibi erit. Infelix arbor; numquid tamdiu nutrandum illi erat, ut tandem adeo male decideret? Verum ne igitur eſt, illam tot annos terram occupaſſe, illius ſucco nutritam fuiſſe, tot frondes, fructuſque tuliſſe, ut tandem igni æternum præberet alimentum? Heu! tam parum abfuit, quo minus in alteram partem caderet. Valide Spiritus ſancti flatu fuerat impulſa, frequenter in bonam partem inclinare viſa fuerat; quomodo levis aura, vocula, vana cogitatio, inanis timor tam vehementibus pręvaluit afflatibus! Sed fruſtra adeo funeſtum lapſum lacrymis proſequimur; noſtra miſeratio numquam illam attollet: *In quocumque loco ceciderit arbor, ibi erit*. *Ex Patre de la Colombiere*.

Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. Job. 21. Impii, & pleríque mortales vitam ſuam in deliciis, & voluptatibus traducunt, & paullo poſt morte ſe occupatos vident: *In puncto*. In ſublimiori ſuæ felicitatis puncto, in faſtigio, in cumulo ſuarum fortunarum, & in tranquilla voluptatum perfruitione: *In puncto*. Hoc punctum eligit mors, & permittit Deus, ut tunc ea mundo auferantur rationem vitæ ſuæ redditúri, & ſæpe etiam inferni flammis adjudicandi: *Et in puncto ad inferna deſcendunt*.

Incipiendum eſt quotidie mori affectu Mundo, antequam prorſus ab eo ſeparemur.

Quotidie morior. 1. ad Corinth. c. 15. Opus eſt, fidelem cum Apoſtolo dicere poſſe, ſe mori quotidie, non ſolum quod mortis ſuæ tempus ſingulis diebus, ſinguliſque momentis propius accedit; verum etiam quia in dies ſemper minus afficitur terrenis rebus, & cęleſtia ardentius inquirit. Sentio me in dies minus adhærere nugis, minorique ſollicitudine hæc terrena conquirere; ſentio minori me deſiderio teneri placendi mundo; memet ipſum, & commoda mea a me minus amari, familiæque meæ progreſſum minus inquiri: *Quotidie morior*. Cor meum mihi videtur ſenſim a terrenis rebus avelli, & anima mea quodammodo paullatim a corpore ſeparari; *Quotidie morior*.

PARAGRAPHUS IV.

Sanctorum Patrum loci, atque ſententia hujus argumenti.

L*Atet ultimus dies, ut obſervetur omnis dies*. Auguſt. de Diſciplina Chriſti.

Mala mors putanda non eſt, quam bona vita præceſſit; neque enim facit malam mortem, niſi quod ſequitur ipſam mortem. Idem, l. 1. de Civ.

Non

Non poteſt male mori qui bene vixerit, & vix bene moritur, qui male vixerit. Idem.

Percutitur hac animadverſione peccator, ut moriens obliviſcatur ſui, qui dum viveret, oblitus eſt Dei. Idem, Serm.3.de SS.Innocent.

In quo ſtatu quemcumque invenerit ſuus ultimus dies, in hoc eum comprehendet noviſſimus dies; quoniam qualis in iſto die quiſque moritur, talis de die ille judicabitur. Idem Ep.ad Heſach.

Deus diem mortis incertum ſalubriter conſtituit; diem ultimum ſuum quiſque ſalubriter cogitet. Idem, l.50.Homil.Homil.13.

Qui cupit diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, non patienter moritur, ſed patienter vivit, & delectabiliter moritur. Idem, in Joannem.

Juſtis mors eſt quietus portus, nocentibus naufragium putatur. Ambroſ.lib.de bono mortis.

Quidquid facis, reſpice finem. Hieronymus ad Heliodurum.

Non eſt dignus dici Chriſtianus, qui in eo ſtatu vult vivere, in quo nollet mori. Idem, Epiſt.ad Cyprian. Præsbyt.

O quam magna eum fiducia moritur quem nullius rei affectus detinet in mundo! Idem.

Facile contemnit omnia, qui ſe cogitat moriturum. Idem, Epiſt.ad Paulin.

Diſces bene mori, ſi didiceris bene vivere. Auguſt. de Diſcipl.Chriſt.

Ad hoc conditor noſter latere nos voluit finem noſtrum, diemque mortis eſſe incognitum, ut dum ſemper ignoratur, ſemper proximus eſſe credatur. Greg.l. 12.Moral.c.19.

Quam præpoſterum eſt, quamque perverſum, ut cum voluntatem Dei poſtulemus, quando evocat nos, & accerſit de hoc mundo Deus, non ſtatim voluntatis ejus imperia timeamus. Cyprianus l.de Mort.

Non eſt exitus iſte, ſed tranſitus, & temporali itinere decurſo, ad æterna tranſgreſſus, quis non ad meliora feſtinet? Idem, ibidem.

Si laudari ante gubernator non poteſt, quam in portum navem deduxerit, quomodo laudabis hominem, priuſquam in ſtationem mortis ſucceſſerit? Idem, ibidem.

Fiat voluntarium quod futurum eſt neceſſarium; offeramus Deo pro munere, quod pro debito tenemur reddere. Chryſ.ſuper Matth.c.10.

Nihil mors eſt ultra quam ſomnus, & peregrinatio, & tranſmigratio a deterioribus ad meliora. Idem, Homil.45.in Geneſ.

Piis mors ultra non eſt mors, ſed nomen tantum habet mortis, imo & ipſum nomen ſublatum eſt. idem, ſuper Matth.c.10.

Mors non eſt malum, ſed male mori peſſimum. Idem, Homil.36. ſuper Matth.

Quis mortem temporalem metuat, cum vita æterna promittitur? Caſſiodor.in Pſalm.118.

Expeditum morti genus. (Ita Chriſtianos vocat.) Tertull.in Apologet.

Non eſt timendum, quod nos liberat ab omni timendo. Tertull.l.de anima.

Somnus juſtis eſt mors, imo magis tranſitus ad vitam meliorem. Baſilius de Barlaam Martyre.

Bona mors juſtis propter requiem, melior propter novitatem, optima propter ſecuritatem. Bernardus in Epiſt.

Pretioſa mors Sanctorum; pretioſa plane, tamquam finis laborum, tamquam victoria conſummatio, tamquam vitæ janua, & perfectæ ſecuritatis ingreſſus. Idem, ibidem.

Mors peccatorum peſſima, audi, unde peſſima? mala ſiquidem eſt in mundi amiſſione, pejor in carnis ſeparatione, peſſima in vermis ignisque duplici contritione. Idem, ibidem,

In omni opere ſuo dicunt ſibi ipſi, ſi moriturus modo eſſes, faceres iſtud? Bernardus in ſpecul. Monial.

Manet impios horror in exitu, dolor in tranſitu, pudor in conſpectu magni Dei. Idem, Serm. 28. de Diverſ.

Si hodie non es paratus, quomodo cras eris? cras eſt dies incerta, quid ſcis forſan craſtinum habebis? De Imitat.Chriſti, l.1.c.23.

Quomodo vivere potes, ubi mori non audes? Bernardus, Epiſt.105.

Egredere, quid times? Egredere anima mea, quid dubitas? Septuaginta prope annis ſerviſti Chriſto, & mortem times? Hieronymus, in vita Sancti Hilarionis.

Hominem invitum mori miſerrimum eſt. Anſelmus, l.8.c.9.

Non dignus eſt in morte accipere ſolatium, qui ſe in vita non cogitavit moriturum. Cyprianus, Epiſt. ad Antonium.

Vivite bene, ne moriamini male. Auguſtinus, Serm.24.de verb.Domini.

Sancti viri, quia brevitatem vitæ indeſinenter aſpiciunt, quotidie morientes vivunt. Greg. lib. Moral. cap. 14.

Quotidie diem exitus tui expecta, qua enim hora minime putas, veniet mandatum horribile, & væ tunc imparatis. S.Ephrem. de Vita Spirit.

Quaſi non moriturus, quaſi evaſurus mortem, ſic de vita diſponis. Chryſolog.Serm.118.

Non ſubitanea morte moriuntur, qui ſe ſemper cogitaverunt morituros. Anſelm.in Elucid.

Memoria mortis eſt quotidiana mors. Joannes Climacus Grad.6.

Sanctorum mors, non eſt mors, ſed vel ad Deum diſceſſus, vel deſiderii cumulus, vel vinculorum ſolutio, vel oneris excuſſio appellanda eſt. Greg.Nazianz. Orat.in laudem Cypr.

Quamvis ſero de hac vita tollantur impii, ſubito & repente tolluntur, quia finem ſuum cogitando prævidere neſciunt; ſubitum eſt homini quod ante cogitare non potuit. Gregorius, l.24.Moral.

De centum millibus hominum, quorum mala fuit ſemper vita, vix meretur a Deo habere indulgentiam unus: hoc teneo, hoc multiplici experientia didici: Sanctus Hieronymus moriens, ut refert Euſebius ad Damaſum.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia pium hoc in argumento depromi queat.

SEcundum communes Providentiæ leges nemo certus eſt, vel temporis mortis ſuæ, vel modi, quo de tempore ad æternitatem migraturus eſt; quamobrem parati ſemper eſſe debemus, ut quavis hora, quovis momento ad Judicis noſtri tribunal accerſiti prodeamus. Illud vero diligentiſſime conſiderandum eſt, poſt S. Auguſtinum alioſque Patres, qui argumentum hoc pertractarunt, omnes aſceticæ vitæ magiſtros docere, nobis perutilem eſſe ignorantiam fatalis ejus momenti, quo anima a corpore noſtro ſeparanda eſt. Quis enim non videt, ſi hominibus compertus eſſet vitæ ſuæ terminus, explorataeque omnes mortis circumſtantiæ, quam negligenter, & oſcitanter illos maxime eſſentialibus officiis ſuis perfuncturos? Nonne in extremum vitæ ſuæ ſpatium rejicerent bonum, quod illis ſingulis diebus eſſet faciendum? Deus autem ſecreti inviolabilis ſigno numerum dierum noſtrorum ſignavit, ut ſalutaris hæc efficeret incertitudo, ut ſingulis momentis vigilantes, & parati adventum illius præſtolaremur.

Nobis utile eſt mortis horam ignorare.

Verum dicendum eſt: moriendi neceſſitas aliis quidem jucunda eſt, formidabilis aliis. Jucunda eſt juſtis, qui vitam ſuam in innocentia tranſegerunt, & qui paulatim ſemet a creatis rebus avellere inceperunt, quarum amor, & poſſeſſio ut plurimum mortem nobis formidabilem efficit. Terribilis eſt impiis, ac illis, qui mundo adhæreſcunt, quia ſeſe illis offert inſtar altiſſimarum abyſſorum, quæ terrent oculos, ac vertiginem cient. Hæc neceſſitas illis dura eſt, quibus vinculum aliquod eſt infringendum; quia nihil niſi cum violentia frangitur: at ſuavis eſt

Mors aliis quidem ſuavis eſt, aliis terribilis.

illis

illis, qui omnes jam perfregere nexus; nihil enim eſt, quo in mundo retineantur. Qui viventes mortui ſunt mundo, morientes ut ita dicam non moriuntur; mors illis eſt vitæ fons: ſed illi, quos mors invenit adhuc viventes mundo, neceſſario mortem terribilem eſſe ſentiunt, & mors pro illis eſt terribile ſupplicium.

Una Jeſu Chriſti gratia, æternæque vitæ ſpes mortis metum avertere poteſt.

Cum Dei Filius nos admonuit, ne eos timeremus, qui corpus occidere poſſunt, præcepit etiam ut metueremus illum, qui corpori ſimul, animæque mortem poteſt inferre, & utrumque mittere in gehennam, hoc eſt infernis ignibus adjudicare. Supremus hic vitæ noſtræ Dominus timori timore mederi voluit efficiens, ut æternam mortem timeremus ita, ut temporalis, ac perfunctoriæ mortis, quam homines vulgo tamquam rerum omnium maxime terribilem putant, nullum timorem haberemus. Quamobrem S. Auguſtinus hortatur, ut inanem, irrationabilemque metum in timorem ſaluti noſtræ utiliſſimum immutemus. Inanis eſt metus hominum terrenarum rerum jacturam timentium, qui cum neceſſario ex hoc mundo egredi debeant, exire timent, & ſemper differre cupiunt, quod omnino prohibere non poſſunt. Timor hic eſt inutilis; ſed inutiliter quoque Ethnici Philoſophi illum ex mentibus noſtris ejicere conati ſunt, quia æque nobis eſt naturalis, ac amor vitæ, ejuſque tuendæ cura. Sola Jeſu Chriſti gratia nobis hunc metum poteſt auferre, & efficere, ut vitæ melioris ſpe mortem etiam deſideremus.

Mors ſemper eſt metuenda.

Neque inficior, corporis quoque mortem rationabiliter timeri poſſe. Hæc ſeparatio eſt duarum partium totum hominem conſtituentium; & quemadmodum natura nobis inſpirat deſiderium tuendi corpus, ita debet etiam neceſſario interitus ejuſdem metum nobis injicere. Non ſoli fuerunt Erhoici, qui mortem terribilium terribile appellarint: Sancti, qui terrena deſpiciebant, atque ad cœleſtia anhelabant, & illi etiam qui præ cæteris majus in corpus ſuum odium teſtati ſunt dum viverent, in morte illud relinquere timuerunt. Si certi eſſemus in ipſo mortis articulo in corde gerere poſſe fidem vivam, & operantem per charitatem, certi ſimul eſſemus ſanctam mortem nobis futuram januam ad vitam, feliceemque tranſitum ad æternam felicitatem, neque ullo modo mortem metueremus quantumvis terribilis videatur. Verum quænam certitudo eſt, in ipſo mortis momento non deſutura nobis hæc Dei dona, has gratiæ divitias, hæc ſalutis noſtræ principia; verbo hæc pignora ſalutis æternæ? Et quamvis videamur veram fidem habere, per quam conſtanter Religionis noſtræ principia credimus, poſſumus ne hoc ipſum de gratia ſanctificante, ac de charitate affirmare? Cum igitur nemo ſcire poſſit, utrum gratiam habeat ſanctificantem, bona mors ſemper manet in ancipiti, idemque nobis metum poteſt incutere.

Hominum peccata mortem accelerant.

Conſtans eſt in Scripturis veritas, vitæ curſum peccatis imminui; & quemadmodum mors eſt pœna peccati primi parentis, peccata actualia illi accedentia, quod nobiſcum ab ipſa geremus nativitate, vulgo cauſam eſſe, propterquam dierum noſtrorum ſtamen ſuccidit Deus, ut ob eorum abuſum in nos animadvertat. Uniuſcujuſque dies illi ſunt, quos ſecundum naturæ curſum, ac naturale corporis temperamentum vivere poteſt: ſed irruit mors, atque ſæpe homines occupat, antequam eorum dimidium expleverint, quia illi ſcelerum ſuorum numero calcar addiderunt. Hoc in ſenſu David hanc profert veritatem Pſal. 54. *Viri ſanguinum, & doloſi, non dimidiabunt dies ſuos;* & Apoſtolus 1. *Cor.* 15. teſtatur peccatum eſſe ſtimulum mortis, quo urgetur, ac greſſum maturare cogitur, non ſecus ac ſtimulus efficit, ut lenta quælibet animantia gradum feſtinent: *Stimulus mortis peccatum*. Ita dicere poſſumus, peccatores ultra quam par eſt, vivere, cum poſtquam peccaverunt, vel unico tantum momento vitam producunt.

Deus per providentiam aliquando ex viventium numero

Scio equidem in divinæ Providentiæ theſauris non deeſſe rationes, propter quas nonnullos in ipſo ætatis flore ex viventium numero exturbat: ſed hoc ſemper in eorum cedit utilitatem, qui immatura morte hoc pacto decedunt; uti de Juſto ſcriptum eſt in libro Sapientię cap. 4. *Juſtus ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit: raptus eſt ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.* Quæ res magno eſſe debet ſolatio conſanguineis, & amicis eorum, qui tenera ætate fato funguntur, quamquam ſemper vitæ integerrimæ, ſceleriſque puri extiterint. Neque enim illud affirmare auſim, eos omnes, qui in ipſo juventutis robore, ac medio vitæ curſu moriuntur, in pœnam ſcelerum ſuorum ſuſtolli; ſed illud ajo, eos, qui male vivunt, ut plurimum præcoci, præcipitique morte mulctari.

exturbet eos, quos alioquin corruptum iri præſciebat.

Major cura mors, quam mala mors evitatur.

Nemo diffitetur, quantumvis terribilis ſit mors, illam tamen nullum Chriſtiano metum allaturam, ſi ille certus eſſet, ſe chriſtiane moriturum. Juxta ſententiam hanc adeo communem, & veram palam conſtat, quod præcipuam non in eo curam collocare deberemus, ut mortem, ſed ut malam mortem effugeremus; eo magis quod mors inevitabilis eſt, & quod in noſtra ſitum eſt poteſtate bene mori. Attamen fatendum eſt hominum pleroſque oppoſitum facere. Sibi diligentiſſime cavent, ut mortis ſpicula eludant, quaſi nullum majus eſſet malum in vita, & mors tot curis evitari poſſet; cum interim negligant malam mortem evitare, quaſi hæc nihilum eſſet, & omnes curæ noſtræ futuræ eſſent inutiles; quod non minimum eſt humanæ cæcitatis, & modicæ fidei argumẽtũ.

Mors ſcientia, & philoſophia.

Veteres Philoſophiam ſuam mortis meditationem dixere; & S. Joannes Chryſoſtomus mortem ipſam Philoſophiam vocat, ſignificaturus quemadmodum Philoſophi diligentius hujus ſcientiæ excutiunt principia, ut eas eliciant concluſiones, quæ quodammodo in his generalibus veritatibus continentur, intereſt quoque ſapientiæ hominis Chriſtiani mortem conſiderare cum omnibus circumſtantiis, quæ illam reſpiciunt, atque ex tumuli noſtri, in quem a morte redigimur, adſpectu ea omnia inferre, quæ mores noſtros regere poſſunt, ut finem dierum noſtrorum convertamus in egregium principium, ad cujus normam tota vitæ noſtræ ratio inſtituatur. Verum maximi momenti illatio, quam ex hac conſideratione eruere valeamus, hæc eſt, quod inde diſcamus in anteceſſum nobiſmet ipſis, noſtriſque pravis affectibus emori; quoniam re ipſa aliquando nobis moriendum eſt; & efficiamus, ut phyſica, quæ nos manet, mors in nobis moralem producat mortem, affectuum ſcilicet noſtrorum mortificationem.

Poſt mortem non datur converſioni locus.

Quantumvis pertinax, & de ſpe omni dejectus peccator ſit, poteſt tamen, dum vivit, converti. Deus illum ſollicitat, urget, cogit; poteſt igitur; Deus enim ad id cogere non poteſt, quod nequit expleri. At aliter ſentiendum eſt de eo, qui in peccato mortuus eſt; ex quo animam efflavit, factum mutare, & ad Deum reverti non poteſt; quia funeſto illo momento peccatum ejus eſt finalis impœnitentia, ex qua nullus reditus patet; quandoquidem agenda eſſet pœnitentia, cui ſi locus eſſet, illa jam non eſſet finalis impœnitentia. Qui moritur cum dono perſeverantiæ, hoc nequit amittere; nam ut S. Auguſtinus inquit, per donum hoc, quod proprium eſt prædeſtinatorum, uſque in finem perſeveravit; & fieri nequit, ut qui ita perſeveravit, perſeverantiam amittat; quo in caſu jam non perſeveraſſet: nulla igitur poteſtas hoc illi donum poteſt auferre. Hoc ipſum dicendum eſt de impœnitentia finali, quæ illi in reprobis eſt oppoſita. Qui ita infelix fuit, ut in ſtatu peccati moreretur, reſipiſcere nequit; fieri etenim nequit, ut qui ita moritur, agat pœnitentiam. Hic finis, hic terminus eſt, poſt hunc nulla mutatio. Quemadmodum peccator, dum viveret, poterat, integrumque illi erat ſeſe convertere per gratiam, quam illi Deus exhibebat; in peccato mortuus jam non poteſt, neque hoc illi amplius integrum eſt; quia nulla amplius eſt gratis: mors enim finis eſt omnium gratiarum, quæ ideo datæ ſunt, ut mereamur, & merita nonniſi in vita congeri poſſunt.

Animæ in morte videntur rem falſitatem idearum, quas de terrenis rebus conceperat.

Anima ſtatim ac ex corporis ergaſtulo egreſſa agit per ſe, nulla illuſione, nullo errore, nulla inani ſpecie decipitur. De rebus judicat prout ſunt; nullum detegit malum, ubi nihil præter bonum erat;

nul-

nullum amplius eſſe bonum credit, ubi nihil erat niſi malum. De mundi hujus bonis judicat ea eo quod re ipſa ſunt, ideoque videt peccatum ſolum ſine ulla boni ſpecie, vel commiſtione, quia nullum amplius objectum eſt, quod aliquam illi boni ſpeciem tribuat, nec ullus error, qui in eodem bonum ullum comminiſcatur. Hoc in ſtatu, in quo peccatum non apparet niſi tamquam merum malum, ſine boni mixtura, illi eſſe non poteſt niſi terribilis exſecrationis objectum; illud odit, deteſtatur, abhorret: ſed fruſtra; non enim amplius eſt tempus.

Mors noſtra vulgo talis eſt, qualis vita fuit, & altera eſt ad alteram diſpoſitio. Vita noſtra jugis eſt ad mortem diſpoſitio: & ut ita dicam, non vivimus, niſi ut moriamur. Quidquid facimus ad hunc terminum refertur, & omnia vitæ momenta, cujuſcumque naturæ ſint, totidem ſunt mortis apparatus, & ad illam adducunt. Hinc ſequitur, quod vita ſancte inſtituta nos ad ſanctam mortem diſponit; vita vero peccatorum illis præparat mortem reproborum. Ita da mihi hominem, cujus vita diuturnus fuerit criminum nexus; poterit ne ille tandem morte prædeſtinatorum obire? Hoc perrarum eſt, & ſine quadam miraculi ſpecie ſere impoſſibile. Quorſum? quia nullas habet ad beatam hanc mortem diſpoſitiones; immo multas etiam oppoſitas: dicendum igitur eſt, qui male vixerit, male moriturum.

Mala mors plurimis modis fieri poteſt. Cum mala mors nihil ſit aliud, quam mors in ſtatu peccati mortalis, fides, ratio, & experientia docent, plurimis modis male aliquem mori poſſe. Primum cum in ipſo peccati actu decedit, quod naturaliter contingere poteſt, cum actio, quæ crimen ipſum conſtituit, certiſſimum infert interitum, ut qui in ſingulari certamine occumbit: vel caſu, cum qui blaſphemias evomit, vel impuræ libidini ſatisfacit, tecti ruina contegitur; vel in pœnam, veluti cum Deus inſigne præbiturus exemplum, in arena morte percutit illum, a quo laceſſitur, quin pœnitentiæ ſpatium eidem relinquat. Modus alter, quo in peccato obire poſſumus, eſt, cum morte occupatur aliquis, non actu peccans, ſed in peccati mortalis, quod per pœnitentiam non delevit, ſtatu exiſtens. Tertius denique modus, cum homo jamjam moriturus & converſionem cogitans, nec non confitendi gratiam obtinens, atque ad id omnes conatus exerens, tamen in peccato ſuo e vivis excedit, ob pœnitentiam illius aliqua ex parte eſſentiali deficientem.

Deus ſubito punire poteſt morte, qui peccatum committit. Quicumque Deum lædit, mortem meretur, quæ eſt pœna peccati, ex quo hominum parenti dictum fuit: Gen. 2. *In quocumque die comederis morte morieris.* Hic fons eſt divina damnatus ſententia, & Deus illum eodem inſtanti morte afficere poteſt; quod ſi facit, juſtus eſt; ſin autem, miſericors. Cum illo autem, & juſtitiam, & miſericordiam exercet, ubi vult, & quomodo vult; neque aliæ excogitandæ rationes ſunt præter illius voluntatem, quæ una ſuprema ratio eſt: *Miſerebor, cujus miſerebor.* Ad Rom. 9. Hoc tibi contulit beneficium, vitam tuam producens poſtquam millies ipſum læſiſti; quod tot aliis negavit, cum quibus ſua uſus eſt juſtitia; qua, cum quibus ipſi libitum eſt, utitur.

Juſti, & vere Chriſtiani cum voluptate moriuntur. Hanc voluptatem Ethnici Philoſophi ignorarunt; etenim ut eadem perfruaris, aliquid ſupra naturam requiritur, ad quod humana mens ſolis ſuis viribus pervenire non poteſt: ita ut mirum eſſe non debeat, ſi naturali tantum lumine illuſtrati, cui etiam ſenſuum, vitiorumque effuſa erat caligo, docuerunt ex omnibus terribilibus mortem eſſe maxime terribilem. Hanc illi concipiebant tamquam meram privationem, corporiſque ab anima ſeparationem, quin ſperarent futurum, ut utrumque ſimul in vitam æternam coiret. Qui ex eorum numero animæ immortalitatem aſſeruerunt, illius rudes tantum, craſſaſque ideas, incertaſque habuere notiones. Non igitur mirum eſt, ſi tenebræ horrorem pepererunt; & ſi hæc duarum rerum adeo conjunctarum, quales ſunt corpus, & anima, ſeparatio illis viſa eſt cum graviſſimis doloribus, & immedicabili mœrore conſociata. At quibus explorata ſunt fidei dogmata, qui ſuum agnoſcunt finem, ac illum vehementer exoptant, qui ſciunt animam eſſe immortalem, & per corporis mortem, Deo in æternum conjungi, corpus etiam reſurrecturum, & ſimul cum anima beatum futurum, hi mortem reſpiciunt tamquam tranſitum de labore ad requiem, tamquam ſomnum, ex quo evigilaturi ſunt, tamquam noctem, quam mane ſubſequitur, & cum Propheta *Pſal.* 22. dicunt: *Si ambulavero in medio umbræ mortis non timebo mala, quia tu mecum es.* Deus fidei claritate me in horrentis hujus itineris umbra deducit; ideoque in mortis caligine incedo, quin ea mala extimeſcam, quæ natura ægris luminibus ſuis adeo terribilia exiſtimavit.

Cur Sancti mortem non metuant. Sancti, quorum vita jugis eſt ad mortem præparatio, & quorum dies, ut melius dicam, totidem mortes ſunt, extremæ diei obitum non timent, quia toties aliis diebus mortis periculum fecere. Terræ huic non amplius fere adhæreſcunt; vehementi opus non eſt ſtatu, ut fructus iſti excutiantur ex arbore; nulla opus eſt vi, ut evellantur; cultoris manus, ubi tempus eſt, ſine ullo labore ſequaces demetit, eorumque ſingulis dicit Deus: Proſpexi lacrymas, quas in moleſta mundi manſione effudiſti; te votis damnavi, & animam tuam in pace, & jucunditate conſtituam. Quænam morientis hominis lætitia, qui mundum nequaquam patriam ſuam cogitat, & qui inter homines tamquam hoſpes verſatur; quæ, inquam, lætitia videre propius accedere tempus, quo ad cœlum perveniat, ubi ſe viſurum illos putat, cum quibus hac in vita illum conſociaverat charitas, & qui ante ipſum a Deo in gloriæ poſſeſſionem fuerant evocati! Ita ſane mundum minime cum dolore tamquam natale ſolum relinquit; ſed illinc egreditur cum gaudio tamquam ex loco exilii ſui, atque cum antiquis Prophetis dicit: *Vado ad populum meum.* Vitam ſuam traduxit in ſalutaris metus ſollicitudine, operatus ſalutem ſuam cum tremore, & timore, uti Apoſtolorum Princeps ſuadet: ſed nunc periculum fere jam abiit: remuneratur Deus timoris amaritudines ſuavitatibus confidentiæ. Denique anima hæc dicere poteſt cum Apoſtolo; fideliter dimicavi, & certus ſum, Deum, utpote Patrem miſericordiarum, juſtumque Judicem juſtitiæ coronam mihi retributurum.

Quid mortem terribilem faciat. Verum eſt, mortem ſuapte natura malum eſſe, quia privatio eſt boni, quod vita eſt; verum fatendum eſt, quod in ea maxime timetur, non eſſe privationem hanc, quæ neceſſario contingere debet. In morte igitur potiſſimum timenda ſunt ea, quæ illam conſequuntur, & a quibus homo præſervare ſe potuit, peccatum, quoad viveret, fugiens. Hæc, quæ non a morte quidem, ſed a mala morte, inſeparabilia ſunt, mirum in modum ſunt terribilia; eorumque ſola cogitatio cordi noſtro formidinem incutere debet.

Proximæ diſpoſitiones ad bene moriendum afferendæ. Quidquid diximus, dicemuſque de cogitatione, & actuali memoria mortis, quæ jugiter ob oculos noſtros verſari debet, reſpicit remotam illam diſpoſitionem, quam ad bene moriendum debemus afferre. Verum proximæ præparationes ad tres potiſſimum redigendæ videntur; quæ quantum tempus, & morbi genus permittit prætermittendæ non ſunt: videlicet Sacramentorum receptio, divinis voluntatibus cum mortis acceptatione ſubmiſſio, & actuales affectus, qui in extremo eliciendi ſunt morbo; hoc tamen poſito, quod mens adhuc vigeat, nec deſint vires.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentioribuſque Concionatoribus loci hujus argumenti.

Mortis cogitatio viros bonos non angit. NE putetis adſpectum, & cogitationem mortis amaritudine hominis juſti animum replere, eumque proſternere; verum ſcitote prorſus oppoſitos effectus inde gigni oportere. Hic eſt captivus, qui cum gaudio liberationis ſuæ diem præſtolatur: reus eſt, qui cum voluptate tempus expectat, quo ſalutari litteræ ſe ſperat abſolvendum; nauta eſt, qui in navigationis ſuæ curſu ſolatio afficitur, quotieſcumque illum recogitat diem, quo in portum navem eſt deducturus. Juſti, qui Chriſtianam vitam ducitis, mors illis tantum eſt dura, qui mundo adhæreſcunt, qui illius nugas,

gas, & voluptates conſectabtur. Quia horum bona præſentia ſunt, eumque illis nihil expectandum ſit in futurum, vultus, quod vitam, univerſa illis tapit ſimul; ideoque nihil illis reliquum, eſt quam dolor, atque triſtitia. *Abbas Trappenſis Collatione tertia pro Aſſumptionis die.*

Atheorū licentia illis mortis timorē auferre non poteſt.

Cum Athei toto vitæ ſuæ ſpatio contra omnia rationis lumina, omnes naturæ ſenſus, omnes exiſtentiæ Dei, immortalitatis animæ, æternæque felicitatis impreſſiones, quas in eorum ſpiritu, & corde inſculpſerat Deus, fuerint obluctati; cum ſemper unanimi reliquorum mortalium ſententia, quæ naturæ vox eſt, damnati fuerint: hec omnia ſæpe in morte excitant religionis, timoriſque ſenſus, quibus, ut olim Antiochus, agnoſcere coguntur Deum, quem negatunt, religionem amplecti, quam contempſerunt, petere miſericordiam, quæ illis fortaſſe, ut impio Regi, negabitur: *Orabat ſcelestus ad Dominum, a quo non eſſet miſericordiam conſecuturus*, Machab. 9. Et quamvis illi in impietate ſua pertinaciter occalleſcerent, natura præ horrore ſremeret ſecus oram abyſſi, in qua omnia ad nihilum redigantur, & in quam illos mors præcipites dejicit. *P. Craſſet libro de Conſolatione contra mortis terrores.*

Ad bene moriendū neceſſe eſt mortem cogitare.

Mortem cogitare mortales refugiunt; at cur? Ambigunt ne utrum ſibi moriendum? Sancta mors opus ne eſt adeo facile, ac nullo in diſcrimine habendum? adeo exigui momenti eſt, ut mereatur, ne eidem animum advertamus? A morte ſalus pendet æterna; pauci bene moriuntur; aliterne accidere poteſt adeo paucis de morte cogitantibus? Mortis cogitatio terret, voluptatex, lætoſque dies perturbat, ideoque pro viribus removetur. Illi vero, qui de morte nolunt cogitare, ne adeo triſti terreantur objecto, numquid ignorant in noſtra poſitum eſſe facultate, divina favente gratia, efficere, ut mors nobis accidat læta, & in Dei conſpectu pretioſa. At quis talem ſibi mortem polliceatur, quin de eadem umquam cogitaverit? *Id.*

Dolores, quos in morte patimur, pœnitentiæ locum obtinere poſſunt.

Chriſtifidelis morti proximus præclarum hunc ex doloribus ægritudinis ſuæ fructum percipere poteſt, quod illi locum obtinere poſſunt pœnitentiæ ad peccatorum ejus expiationem, atque ſatisfactionem pœnarum, quæ iiſdem debentur. Docent enim Theologi afflictiones omnes, & mala ſeu publica, ſeu privata, quibus vel jubente, vel permittente Deo afficimur, huic rei inſervire poſſe; licet enim in nobis nequaquam ſitum ſit pati, vel ſecus; in nobis tamen ſitum eſt æquo, vel iniquo animo pati, ac ob honeſtam, laudabilemque cauſam illa acceptare, quæ quidem acceptatio, & ſubmiſſio divinæ voluntati cum libera ſit, atque voluntaria, efficit, ut eadem ſint meritoria, & ſatisfactoria, donec actu oppoſito non retractentur. *Auctor Anonymus.*

Quam amara, & moleſta ſit mors illis, qui terrenis bonis adhærent.

Nihil eſt, inquit Spiritus ſanctus, homini mundum diligenti acerbius, atque moleſtius, quam hæc cogitatio, ſibi eſſe aliquando moriendum: *O mors quam amara eſt memoria tua homini pacem habenti in ſubſtantiis ſuis.* Perpendite, amabo vos, horum verborum vim. Mortix cogitatio nequaquam amara eſſe dicitur bona terræ hujus poſſidenti, ſed tantum in illis pacem invenienti, ac in iiſdem veluti in ſubſtantia ſua requieſcenti: *Pacem habenti in ſubſtantiis ſuis.* Eccli. 41. Quod hoc in mundo poſſident cum amore divites, nuo dicitur tantum bonum, ſubſtantia vocatur ad oſtendendum illud diſcrimen, quod illos inter, & juſtos intercedit: ita ut ſi illi mundi divitias conſiderent tamquam mera accidentia, quibus carere poſſunt, & quorum jactura levem dumtaxat in illis mutationem parit, illi, qui eas tamquam ſubſtantiam ſuam putant, credunt ſe illa amittere nequaquam poſſe, quin ſimul & eſſentiam, & vitam amittant. Qui cum ita rebus terrenis adhærcant, mirum eſſe non debet, ſi mors terrore illos, & amaritudine repleat. *Auctor Anonymus.*

Impii, S. Auguſtinus *in Pſal. 41.* ait, flagitiis ſuis ſibi mortem accelerant: *Male vivendo homines mortem invocant.* Et impii ipſi minus laborant, ut illius terrores imminuant, ut ſe contra æterna, quæ illam ſubſecutura ſunt, mala præmuniant. Certi ſe morituros eſſe, in peccato vivunt; vivunt in peccato, certi (audeo dicere) quodammodo ſe in peccato morituros. O dilectiſſimi Auditores, finite vos eo terrore concuti, quem hoc verbum animæ veſtræ debet incutere. Utique, qui male vivunt, ut plurimum male moriuntur, nam quocumque modo moriantur, imparati moriuntur. Ad bene moriendum, cum veri fidelis diſpoſitionibus, atque in pœnitentiæ ſtatu moriendum eſt. Hoccine autem fieri poteſt ab imparatis? Hoccine fortuito poteſt fieri? Hoccine uno fieri poteſt ictu, & momento? Semel morimur: igitur diligentiſſime præcavendum, ut bene moriamur, quod peccatores, & impii ne cogitant quidem. *Deſumptum partim ex P. la Peſſe tomo 1. & ſermone 1. de morte in peccato.*

Qui ſibi non cavet, ut bene moriatur, in aperto verſatur male moriendi periculo.

Cum aliquis neceſſarias neglexit præcautiones, ut ſanctam mortem obiret, hoc mihi valido eſt argumento, illum juxta communes Providentiæ leges in peccato moriturum. Neque dicam cum S. Ambroſio, ſpem, quæ in incerto collocatur tempore, inanem, infirmamque eſſe; neque videri eum id velle, quod ſemper differt cum ejuſdem numquam adimplendi periculo. Mortis noſtri non eſt æternis dilationibus negotium, quod cordi eſt, in periculum adducere; non admodum ſolliciti ſumus, cum de eodem cogitandi tempus nequaquam defuturum ſperamus. Neque cum Tertulliano *de cultu fœmin.* dicam, eum qui temerari eaſſerveri confidentiæ, timere non poſſe, neque precavere, ut effugiat periculum, & hoc gravius, & magis inevitabile hominis præſumptione fieri: *Qui præſumit, minus veretur, minus precavet, plus periclitatur; timor fundamentum ſalutis eſt.* Quomodo enim uno oculi ictu videri poſſunt omnes ejus actionis circumſtantiæ, quæ ſemper æque moleſta fuit, æque periculoſa, & quæ nos ne minimum quidem habuit umquam ſollicitos? Neque cum S. Auguſtino dicam, malum, quod numquam præviſum fuit, ſemper majori cum celeritate irruere, nos opprimere, & perturbare. . . Sed Verbi divini oraculum, quod hac in re explicitum eſt, divina juſtitia, cujus quotidie tot exempla videmus, ipſaque experientia noſtra perſuadent, niſi inſueta quadam divinæ miſericordiæ gratia opem tulerit, illum, qui ſemper neglexit, ac diſtulit de morte cogitare, ac ſe ſe eidem diſponere, prædeſtinatorum morte nequaquam moriturum. *Idem.*

Mors videri debet terribilis peccatori imparato.

Ex omnibus hominibus mors maxime imparato peccatori videri debet terribilis, quippe illius mors paſſio eſt infeliciſſimæ æternitatis principium. Quamquam plurimis de cauſis, ubi mortis memoria excitaretur, deberet infrendere; ſolatio metum expulit, Dei legem contempſit, neque dignatus quidem eſt cogitare ſe moriturum, & in judicis ſui manus lapſurum. Prima ultio, quam ob hanc mortis oblivionem expetiturus eſt Deus, hæc erit, quod peccator, qui ejuſdem oblitus eſt, morte occupetur. Hęc juſtiſſima pęna eſt, ut malum contemptum repente, & ubi minus timetur, irruat. Imprudens, qui illud neglexerat, ſumptibus ſuis eas diſcit rationes, propter quas erat metuendum. *Idem.*

Qui mortē cogitare noluit, eandem experietur mortis reproborum amaritudinem.

Temeraria mortix oblivio, non ſolum inopina morte, verum etiam adſpectu, ſenſuque omnium mortis malorum punienda eſt. Deus, inquit Auguſtinus *hom.* 13. abſcondit peccatori dies omnes, quibus vivere, & mori poteſt; ut exitus ſui incertus, diebus omnibus attentus ſit, eoſque cum tremore diligenter obſervet: *latet omnis dies, ut obſerventur omnes dies.* Peccator terribili extremæ diei ſuæ incertitudini obſtruxit oculos, quonam æquiori ſupplicio animadvertere poſſet Deus in impium audacem, quam illum guſtare cogens, ut ita dicam, omnes extremę illius horæ terrores, quam tanti momenti non eſſe credidit, ut eſſet prævidenda? Opus eſt, ut ſe mori ſentiat, & videat, ſecumque dicat: Bona congerere, meiſque ſenſibus indulgere tantummodo ſtudui; omnem mortis cogitationem ſuffocavi, ut majori cum tranquillitate meis opibus, & voluptatibus fruerer; futurum quærere nolui, ut præſens mihi eſſet jucundius; vixi tamquam non moriturus. Ac

ecce

ecce morior; nihilque mihi ſperandum in hoc mundo ſupereſt, nihilque in altero expectandum præter meorum ſcelerum pœnam. Audite, quibus verbis Job hanc ſententiam explicet c. 21. *Videbunt oculi ejus interfectionem ſuam, & de furore omnipotentis bibet.* Peccator ſe morientem videbit, & abſit verbo invidia, longis hauſtibus mortem potabit: lectulo ſuo inhærens, veluti patibulo ſons, totum intuebitur apparatum, omnia ſupplicii ſui inſtrumenta videbis: præteritas voluptates cum præſenti miſeria comparabit, ac ſentiens moriendi neceſſitatem, & ob oculos infernum habens, celerem optare mortem debebit, aliquod deſperationis ſuæ ſolatium inventurus. *Idem.*

Comparatio tumultus, ac terroris impiorum in morte, cum bonorum tranquillitate.

Quodnam diſcrimen, Auditores, inter ſuaves tranquillitatis, gaudiique ſenſus bonorum in morte, ac ſollicitudines, mortales terrores, ac deſperationem, quibus vexati extremum obire diem illi videntur, qui mundum, inaneſque illius voluptates amarunt? Quæ cura adhibenda eſt, ut periculi, in quo ſunt admoneantur? Hoc vero adeo triſte nuncium in illis quantas excitat tempeſtates! Quo in tumultu, ac mortali anxietate extrema illa vitæ momenta tranſiguntur! Quam inutilis, & amara præteriti temporis pœnitentia! Quam juſti metus ob futurum, quod illos manet, & urget, neque ullum relinquit ipſis ſpatium ad jacturam præteriti temporis reparandam! E contra vero quæ felicitas bonorum ſine ullo tumultu extremum illum tranſitum præſtolantium, cujus memoria omnibus terrorem incutere conſuevit? Quod privilegium, tutum eſſe, perfecta ſpiritus malacia frui, cor gaudio plenum habere eo tempore, quo omnes gemunt, ſuſpirant, contremiſcunt; eo tempore, quo mundi hujus ſectatores plures dolores unico momento experiuntur, quam toto vitæ ſuæ ſpatio perceperint voluptates? Eo, inquam tempore, omni carere metu, cura, diffidentia; nonne tantum eſt boni, ut quodlibet auſterioris vitæ genus propter illud amplectendum non ſit? Ullane adeo difficilis, adeoque ingenio noſtro oppoſita res eſt, quæ ad tantum hoc boni procurandum non ſit ſuſcipienda? *P. de la Colombiere ſermone pro Commemoratione Defunctorum.*

Quid viris bonis mortem optabilem reddat.

Nihil cupidius optandum eſſet fideli, quam cita mors, qua cito ſuam aſſequitur felicitatem, citiuſque Deo fruitur. Quamquam diuturna vita iis omnibus careret periculis, de quibus ſupra locuti ſumus, nonne vitæ diuturnitas ingens eſt malum, qua prohibemur, ne cito in æternum deliciarum locum ingrediamur? Hac de cauſa Propheta *Pſal. 41.* dicebat: *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, & nocte, dum dicitur mihi quotidie: ubi eſt* Deus tuus? *Hæc recordatus ſum, & effudi in me animam meam.* Hæc cogitatio in ſanctis omnibus peperit vitæ præſentis faſtidium; ubi ſecum reputabant, æternam felicitatem diuturno in terris incolatu magis, magiſque differri. Ita ſane; fideles, mors optabilis eſt, quia eſt immortalitatis noſtræ principium, noſque attollit ad Deum; tantum abeſt, ut ſit pertimeſcenda. Timoris ſenſus, S. Cyprianus ait, iis repugnat, quæ quotidie in oratione Dominicali petimus; Deum enim rogamus, ut quam primum adveniat mors, quæ nos in Cœlorum regnum inducat, cum dicimus: *Adveniat regnum tuum:* & nihilominus voto prorſus oppoſito diutius hic cupimus permanere. Oramus, ut Dei voluntas fiat, cumque evocamur a Deo, nonniſi ægre, & gravate obtemperamus; ex hoc mundo ea neceſſitate potius, quam ea obedientia migramus: & gloriæ coronam ab eo recipere volumus, ad quem inviti proficiſcimur. Cur ergo in precibus, quas effundimus, Deum precamur, ut cœli regnum adveniat, ſi tantopere ſervitutem noſtram deperimus? Cur enixius efflagitamus ex vitæ hujus ærumnis liberari, ſi malumus hic eſſe dæmonis mancipia, quam in Cœlis cum Jeſu Chriſto regnare? *P. Delingendes ſermone primo de morte.*

Prætextus, qui prohibet, ne aliqui viri boni mortem expetant.

At enim times non mortem, ſed adventum judicii Dei; cumque tibi auferatur facultas lugendi ſcelera tua, illa nequis ultra pœnitentiæ lacrymis delere. Verum eſt, terribilia eſſe Domini judicia; ſed ſunt etiam inevitabilia: quantumvis diuturna ſit vita tua, non ideo erit innocentior, & in oculis Dei magis accepta; immo timendum eſt, ne peccata tua non ſecus ac dies tui multiplicentur. Numerus ſcelerum tuorum nequaquam annorum numero imminuetur; ſed magnitudo charitatis, & dilectionis tuæ peccata cooperiet, nihilque eſt, quo amorem tuum Dei Filio magis reſtatum facere valeas, quam deſiderium, quod hoc peccati corpus deſtruatur; quod hoc corpus, inquam, quod imperiis illius obnititur, quod illum afficit contumelia, quod toties contra ſanctiſſimas illius voluntates ſe attollit, exterminetur, redeat in pulverem, & in ſcelerum ipſius pœnam in cineres redigatur. *Abbas Trappenſis in vita monaſtica officiis. Tom. 1. c. 13. de mortis meditatione.*

Mortis cogitatio omnium ſenſibilium rerum affectionem extinguit in nobis.

Præcipuus effectus, quem in nobis mortis cogitatio producat, eſt omnino vacuum efficere cor, ibique delere quidquid amoris reliquum eſſe poteſt erga res ſenſibiles, & prohibere, ne recentem ullam affectionem concipiat. Jeſus Chriſtus hac uti voluit ratione, ut eorum confunderet inſaniam, qui terrenis bonis adhæreſcunt, dicens illis, prope eſſe, ut mors illis eripiat quidquid tanta cura congeſſerunt, eorumque ſollicitudines inutiles futuras: *Stulte, hac nocte animam tuam repetent a te: quæ autem paraſti, cujus erunt?* Luc. 12. Homines ideo tanto ardore ſibi domos ædificant, ſubſtantias augent, honores, & opes inquirunt, quia ſibi voluptates, atque oblectamenta comparare contendunt. Spes iiſdem perfruendi cauſa eſt deſideriorum, & actionum ſuarum; & ambigi nequit, quo minus a deſideriis, & actionibus ceſſent, ubi illis fuerit perſuaſum, labores omnes nihil ſibi eſſe profuturos. Ita qui mortis cogitationem jugem ſervaverit, omnia fluxa tamquam jam præterita intuebitur; ſeipſum tamquam mortuum inter viventes cogitabit, vel potius tamquam inter mortuos viventem. *Idem.*

Alia memoriæ utilitas eſt, Cœli deſiderium nobis inſpirare.

Alia inſignis, quæ in mortis memoria, & cogitatione invenitur, utilitas hæc eſt, quod terrena removens admovet cœleſtia; quod erga illa æneum nobis cor effingens, carneum erga iſta facit; & prout in nobis mundi amorem evertit, efficit, ut ibi Jeſu Chriſti amor dominetur. Cauſa vero, propter quam cœleſtibus non afficimur bonis, & beatitudo, quam Deus ſibi inſervientibus pollicetur, quamvis infinita ſit, nos adeo leviter movet, hæc eſt, quod illa tamquam longinqua conſiderantur, & quod intervallum, quo ab illis ſeparamur, ita ſpiritui noſtro eadem imminuit, ut in opinione noſtra nihil comparari poſſe videatur cum pœnis, quæ ad eam promerendam ſunt perferendæ. At mortis cogitatio omnia hæc aufert intervalla; homo virtute præditus, qui illam in corde ſuo alte inſculptam gerit, jugiter habet ob oculos ſuos præſentem æternitatem. Quaſi unico ab eadem momento divideretur, aſſidue æternam felicitatem expectat. *Id.*

De bonis generatim quæ mortis cogitatio producit.

Bona, atque ſubſidia, quæ viri boni ex mortis cogitatione, & recordatione percipiunt, tot, tantaque ſunt, ut parem illis ideam vobis adſtruere minime valeam. Cum enim dixero, hac cogitatione excitari fervorem, animarum inconſtantiam, & mobilitatem confirmari, mentis evagationem prohiberi, pœnitentiæ jucunditatem afferri, humiliationum, & contemptuum acerbitatem auferri, terrenarum curarum odium, diligentiſſimam vigilantiam, ardentem orationem produci; pietatem inſpirari, atque foveri; nihil a me vobis dictum erit, niſi quod a Sanctis viris accepimus. Beatos illos, qui haſce maximi momenti veritates nequaquam ex libris petere debent, ſed qui illas propria experientia didicerunt! *Idem.*

Mortis cogitatio efficit ne Dei judicia timeamus.

Difficillimum eſſet mortis cogitationem fovere, & ob oculos non habere judicia Dei. Hæc ſunt ita invicem nexa, ut in cogitationibus noſtris ſeparanda non ſint. Mors nihil habet, quod illam propius ſubſequatur, quam judicium a Deo de nobis habendum. Mori, & judicari unum ferme, & idem eſt. Mortis cogitatio non eſſet utilis, niſi cum judicii cogitatione eſſet conjuncta. Liquet ſatis hanc plerumque hominum eſſe ſententiam; ipſos non mortem, ſed quæ mortem ſubſequuntur, videlicet Dei judicia &c. reformidare. *Idem.*

Hæc eſt cogitatio, cui indeſinenter vacare a Jeſu

Chriſto

Mirum eſt, quod homines adeo parum de morte cogitent.

Chriſto jubemur, dicente: *Vigilate itaque quia neſcitis diem, neque horam.* Perfecto hic dies, & hæc hora adeo terribilis eſt, negotium vero de quo tunc agitur, tanti momenti, ut non ſatis mirari poſſimus, quod mortales non ambigentes de illius acceſſu, ad alia quælibet ſuam cogitationem circumferant. Si enim aliquem mones, domum illius fatiſcentem laborare, & brevi caſuram, ejuſque ruinam quolibet momento contingere poſſe, pedem illinc ſtatim efferet: cum vero ſciat, circumundique ſibi graviſſima imminere mala, quorum iſtud ne levis quidem eſt umbra; cum probe teneat, nullum eſſe momentum, quo morte occupari non poſſit; nihilominus quin hæc ne cogitet quidem, tuto, ac tranquille vivit, quaſi nihil ſibi eſset metuendum. Repentinæ neces, inopinati caſus, quibus tot mortales ex viventium numero exturbantur, oculos quidem illorum afficiunt, animum vero non item. Eorum durities omnibus reſiſtit, quorum ſecuritatem ſi videres, illos ab Apoſtolo exceptos fuiſſe diceres, neque de illis fuiſſe locutum, cum ait ad Hebr. 9. *Statutum eſt omnibus hominibus ſemel mori. Idem.*

Cum juſtus ſeipſum excutit, nihil in ſe invenit, non ſolum, quod ſibi placeat, verum etiam quod ſuum timorem non augeat. In anima ſua videt originem malorum omnium, quæ re ipſa non patrat, ſed quæ procul dubio patraret, niſi peculiari cura Deus illius tueretur integritatem. Detegit terribilem illam affectionum turbam, quæ gratiæ vinculis nexæ quidem, non autem evulſæ, totidem ſunt veluti rugientes leænæ, quæ inceſſanter ſanctiſſima ejuſdem evertere conantur conſilia. Sentit in ſenſibus ſuis peccati legem indeſinenter legi rationis repugnantem; & inde magis dolet, quod non ita fideliter illis uſquequaque reſiſtit, ut non aliquid ſemper excidat, quod illius laceſſat ſanctitatem, cui diſplicere neque vult, neque debet. Ita veretur, ne multiplicatis infidelitatibus ſuis Dei fatigetur patientia, ejus miſericordia arctetur, & ne tandem omnino negata ſibi finalis perſeverantiæ gratia omnino derelinquatur. *Idem.*

Magis afficimur cogitatione mortis, cum proxime eſt, quam cum remota.

Quamcumque, dum vivimus, meditationi mortis curam impendamus, verum eſt tamen, nos hoc objecto numquam affici magis, quam cum morte accedente admonemur, nihil nobis ultra ſperandum eſſe, atque intra paucos dies, vel horas forſaſſe ad ſupremi Judicis tribunal eſſe prodeundum. Tunc homo præterito occupatus, cujus agnoſcere incipit exitum; juſti Dei timore perculſus, cujus præſentiam ſuſtinere debet; perterritus ira Domini æquiſſimi, atque perſpicaciſſimi, qui de rebus omnibus illi creditis rationem expetiturus eſt, perterrefactus vaſtis æternitatis, quam eſt ingreſſurus, ideis; in hoc rerum novarum ordine, in fatali hac circumſtantia moriens circumundique incertos volvit oculos, & quærit perfugium, ubi tranquillitatem, & ſecuritatem inveniat. Hæc ſors eſt peccatoris, qui morte adventante terrores invenit, ubi juſtus ſuaviſſima ſolatia naneiſcitur. *P. Maſſillon tomo 2. Quadrageſimæ ſermone de beata morte juſtorum.*

Gaudium, & conſolatio juſti morientis.

O beatam juſtorum animarum in morte ſortem, cujus ſpes jamjam perfecta immortalitate eſt coronanda! Inde oriuntur ſuaves illi juſti morientis affectus. Quæ voces, quæ ſuſpiria erga ſanctam patriam! Quæ iterata gaudia, cum illuc ſeſe ingredi ſentit! Numquam exiſtimaſſem, ſanctus homo ſpiritum efflans exclamat, tantam moriendo percipi voluptatem. Hinc illa ſanctorum impatientia, qua ex vitæ hujus ergaſtulo liberari peroptabant. David nihil impenſius orabat Deum, niſi ut ante Dei ſui faciem appareret: *Quando veniam, & apparebo ante faciem tuam?* Pſalm. 41. De hoc nonniſi præ gaudio exultans verba facit Apoſtolus *Philip.* 1. ſancta ardet impatientia beati illius momenti, quo anima ex corporis liberata carcere ad Deum principium, finemque ſuum revertatur: *Deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto.* Hinc etiam primorum fidelium vox, qui inceſſanter mortem cupientes, & ſancta ſalutis ſuæ fiducia repleti, illam ſuavem appellabant ſomnum, tutiſſimum portum, ac tranſitum ad vitam. Neque pati poterat Apoſtolus eos, qui ob cognatorum, amicorumque obitum mœrore conficiebantur, dicens, hoc eſſe infidelium poſt mortem nihil expectantium. *Idem.*

Mirum eſt, quod adeo parum de morte cogitemus, quamvis nemo dubitet, ſe aliquando moriturum.

Quamvis nihil naturæ durius videatur, quam moriendi neceſſitas, nihil tamen eſt, de quo minus ſit ambigendum. Nemo hac in re ſe ipſum inani decipit ſpe, atque tot ſæculorum experientia, quibus omnes homines ſine ulla exceptione, & privilegio mortui ſunt, hoc omnibus ita perſuadet, ut illi ipſi, ſi ſupra hominum ſortem aſſurgere voluerunt, ſibique velut numinibus thura adoleri juſſerunt, nequaquam ita dementes fuerint, ut ſe numquam morituros ſibi pollicerentur. Quis autem non putaret, fideles, qui ea, quæ bonam, malamque mortem conſequuntur, norunt, & ſe noſſe profitentur, jugiter terribilibus hujuſmodi objectis intentos eſſe? Et ſane hæc Dei mens eſt illa nobis indeſinenter ob oculos objicientis. Hoc nos ratio docet, quæ efficit, ut in rebus multo minoris momenti hoc ipſum faciamus: attamen hoc illud eſt, ad quod hominum plerique oſcitantius animum advertunt: *Eſſais de morale, tractatu primo de 4. finibus.*

Homines plerumque morte occupantur.

Nihil morte communius, nihilque infrequentius quam eadem occupati. Plures repente opprimuntur ea morte, quæ proprie ſubita dicitur. Alii iis affliguntur morbis, qui rationis uſum auferentes, quamvis non ſtatim inferant necem, eumdem producunt effectum ac mortes ſubitæ, eo quod prohibent, ne ſeſe morti diſponant: *ſubitum eſt homini, quod ante cogitare non potuit*, S. Greg. l. 15. Moral. c. 2. Sed quin eos ſpectemus caſus, qui minus vulgati ſunt, quodam in ſenſu dicere poſſumus, omnes fere mortes ſubitas, ac inopinatas eſſe; paucæ enim ſunt, quæ aliquantiſper ante prævideri potuerint. Ædium lapſus vulgo prævideri poteſt; omnes enim illius partes introſpiciuntur, neque deſunt certæ viæ id cognoſcendi, cum dubitatur. Sed humanum corpus moles eſt, cujus machinamenta latent, & quæ repente ruinam facere poſſunt, quin aliquis valeat præſentire. Hic longe a ſe putat mortem abeſſe, qui eam in ſinu gerit; & ille re ipſa hoc momento longius abeſt a morte, qui paulo poſt illi proximus futurus eſt. Ad corporis noſtri machinam perturbandam fere nihil requiritur. *Id.*

Mors rerum omnium privatio.

Ut intelligamus, quid ſit mors, & quos effectus producat, ſatis eſt concipere, hanc eſſe fracturam omnium vinculorum, quibus anima creaturis hærebat; videlicet hanc generalem eſſe ſeparationem omnium ſenſibilium objectorum, omnium voluptatum, quæ ibi inveniuntur, omnium humanarum affinitatum, & denique omnimodam rerum omnium, quæ in mundo amabantur, ſeparationem. Qui moritur, non amittit id ſolum, quod divitiæ vocantur; amittit aerem, terram, ſydera, reliquamque naturam; amittit cognatos, affines, amicos; amittit omnes homines; amittit omne ſubſidium, & opem, atque generatim omnia ſuarum affectionum, & votorum objecta. *Ibidem.*

De morte cogitandum; ad hoc per intervalla ab Eccleſia excitamur.

Nequaquam fert animus terribilem hic mortis deſcriptionem afferre, neque univerſalem, & inevitabilem illius neceſſitatem probare; quis illam ignorat? & ab ipſis mundi incunabulis aliquiſne ita inſanus extitit, qui eam in dubium accerſeret? Ubique exequias videmus; ſemper lugubrem nolarum ſonitum audimus; in Templa, ubi majores noſtri tumulati ſunt, convenimus: interrot, ac tam triſtia objecta mortis idea nobis in ſingulos greſſus occurrit. Sed veritatem vobis oſtendere cupio, quæ majoris mihi momenti, atque utilitatis videtur, conformem conſilio, quod ſibi proponit Eccleſia, nobis ob oculos ſtatuens mortem adoleſcentis in ipſo ætatis flore prærepti in hujus diei evangelio, vel in Cinerum cæremonia in ipſo quadrageſimæ ingreſſu. Eccleſia divini ſpiritus lumine ducta, nihil antiquius habet iſta cogitatione; ad hanc nos invitat, & urget, efficitque, ut inde ſalus noſtra pendeat. Cur hoc; quandoquidem nihil frequentius, quam mortuos videre? Quia ſcit nihil vulgatius, & funeſtius nihil eſſe mortis oblivione. *P. Stephanus Chamillard.*

Verum eſt, Ethnicos fortitudinem in mortis, ac impendentium ſibi periculorum contemptu conſtituiſſe

Mors neque cogitanda, neque recipienda eſt more philoſophorum.

ſe, necnon philoſophiam ſuam ſpecioſo nomine meditationem mortis vocaſſe. Sed fidelis mortem eodem pacto ſpectare non debet, neque ob eaſdem cauſas, ut illi, vitæ jacturam conſulari. Aliquo enim in pretio habenda eſt inanis hæc exiſtimatio, qua fruitur apud poſteros, ipſi videlicet non defuiſſe fortitudinem, conſtantiam, firmitatem, & quamdam animæ Stoicæ magnitudinem? Inania phantaſmata, quæ Ethnicos fefellerunt, & quibus neſcio an in ipſa etiam Chriſtiana religione plerique eorum, qui militiæ nomen dederunt, ac mortem ipſam tanta audacia provocant, iiſdem ſuam debeant virtutem. Etenim fruſtra hunc ſtuporem ſimulas: ſi oppidum oppugnandum eſt, ſi exercitus in aciem eſt diſpoſitus, & jamjam manus conſerendæ ſunt, prima, quæ tibi occurrat, eſt mortis cogitatio: homo vero chriſtianus, homo alioquin prudens, alteramque credens vitam, ruet in apertum mortis periculum? Niſi ſanctus ſit, aut Stoicus, quomodo hoc facere poſſit non intelligo. *Idem.*

Effectus cogitationis mortis.

Si cogitaremus ſerio, mortem eſſe tranſitum a temporali vita ad æternam, certe eum in ſtatum adduci conaremur, ubi in æternum eſſemus beati. Cur? Quia ſecundum cordis noſtri diſpoſitionem, vel vitam hanc tamquam pœnarum, vel tamquam gloriæ, & felicitatis æternitatem reſpiceremus. Numquid tamquam æternitatem pœnarum? Quot ſalutares timores; quot ſanctæ præcautiones! Non ſolum mundi voluptatibus non afficeremur, ſed omnia nobis periculoſa viderentur, omnia ſuſpecta nobis eſſent; numquam ne pedem quidem tuto proferre exiſtimaremus: minima etiam deſideria noſtra diligenti examine excuteremus; de ipſis ſolatiis, quæ omni culpa vacare creduntur, diffideremus; omnes greſſus noſtros exploraremus; & ut verbo me expediam, ſingula vitæ noſtræ momenta talia efficeremus, quale illud eſſe optaremus, cum morti proximi erimus, ubi anima noſtra hac tantum incertitudine laborabit. Numquid pœnarum æternitas pars erit mea? Oporteret eo in ſtatu fuiſſe eum, qui omnem illius terrorem velit exprimere. Immo nullus ſcio, utrum fieri poſſet, quod diutius vitam produceret homo, qui indeſinenter ſerio hæc vellet meditari. Saltem teſtatur hiſtoria inſignes ſanctitatis viros hac meditatione ad extrema fuiſſe redactos, & niſi illos ſuſtinuiſſet Deus, eorumque timores imminuiſſet, aliis lætioribus conſiderationibus, illos re ipſa fuiſſe morituros. O beatum animæ ſtatum, ubi fieri ferme non poteſt, ut ſeſe aliquo ſcelere polluat. Tu ipſe, o Deus, per os Eccleſiaſtici *c.7.* id nobis promittis: *Memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis*; quibus S. Bernardus addit: *Nimirum quod hæc cogitatio maxime faciat timoratum, timor expellat peccatum, negligentiam non admittat. Idem.*

Quid fiet, ſi mors tamquam æternitatis beatæ conſideretur.

An tamquam beatæ æternitatis principium mortem conſiderabitis? Tunc quotieſcumque vos mortales eſſe cogitabitis, cor veſtrum ſupra mortalia, & ſenſibilia aſſurget, ardentibuſque votis in illam evolabit gloriam, ad quam anhelabit. Quod inter æternæ illius, & terrenæ hujus vitæ bona diſcrimen! ibi pura vobis videbuntur, ſine mali commixtione, æterna; hic vero e contra in oculis veſtris erunt veluti imperfecta, tranſitoria, craſſa; vel melius dicam, inania, chimærica, apparentia; tunc tantum aberit, quod cor veſtrum humi repere, ac peritutis objectis noxie adhæreſcere patiamini, ut ægre, gravateque eam illis curam, quam neceſſario ſtatus viatoris efflagitat, impenderetis. Ita naturale homini eſt felicitatis deſiderium, ut hi properantis animæ impetus non percipi nequeant. Licet etiam non iiſdem ageremini ardoribus, quibus Apoſtolus, ut in illa erumperetis verba: *deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto*: ad Philip. 1. quamvis illum perfectionis apicem nondum eſſetis aſſecuti, ut nullum iſtic ſolatium inveniretis, niſi in ſpe, quod finis veſter propius adſit; quamvis impatiens cupiditas unico, ſupremoque bono perfruendi nata non eſſet, cum regio Propheta de vitæ diuturnitate conquereremini: ii tamen impetus eſſent, qui nonniſi electas, primique ordinis animas decent. Saltem hoc honore vos dignos præſtare ambiretis, nihilque negligeretis eorum, quæ vobis ad eumdem aditum poſſent aperire. *Id.*

Mortuorum intuitus ſæpe magnum efficit impreſſionem in illis, a quibus attente conſiderantur.

Cum attentius conſideratur homo, qui nuper efflavit animam, versum eſt, extinctos oculos, pallidam faciem, frigidum, & immobile cadaver, os deformatum, ubi videntur adhuc convulſionum reliquiæ, corpus a conſanguineis, filiis unice dilectis, ſervis fidelibus, conſtantibus, ſinceriſque amicis derelictum, rebus omnibus expoliatum, unicoque linteo involutum: & ſi poſt aliquot dies e tumulo educatur, hunc vermium acervum, graveolentem hanc, horribilemque putredinem, carnem ſemeſam, tabum, & luem vehementiſſimos quoslibet affectus extinguere poſſe. Nobilitas quælibet magis ſuperba ibi humiliatur, pulchritudo quævis ſuis illecebris ſæta ibi ſe ipſam contemnit. Sexcenti converſi ſunt oculos conjicientes in putrefacta cadavera vel eorum, qui in ſe mortalium omnium admirationem converterant, ſeu propter vim, atque potentiam, ſeu propter res præclare geſtas, vel adoleſcentularum, quæ & forma, & amaſiorum numero erant inſignes. *Idem.*

Senſus obedientiæ in morte ſuavis, qui bene vixit.

Bono viro morienti quam jucunda accidet recordatio pietatis, qua vivens ſe exercuit, & meritorum, quæ ſibi comparavit! Ecce me tandem ad ſtadii finem. Non agitur modo de humanis opibus, de augendis redditibus, de prædiis acquirendis, de ſtatuenda domo. Hæc omnia pro me tranſierunt: ſed hoc agitur, quod quamprimum coram Deo mihi prodeundum eſt, bonuſque vitæ finis imponendus. Scio equidem me, Domine, peccatorem eſſe. Si mecum egeris ſecundum totam juſtitiæ tuæ ſeveritatem hei mihi! Quid in me reperies, quod me dignum eo præbeat auxilio, quod ex manu tua expecto, & quod petere audeo? Verum mihi videor, Domine, aliquo modo in miſericordia tua ſperare poſſe futurum, ut in extremo vitæ hujus articulo ab illa non deſerar, quandoquidem neque me ipſum uſque in præſens penitus deſerui. Fateor equidem me non præſtitiſſe quidquid opus erat, ut terribili huic, in quo ſum, periculo me præpararem; verum exiguum illud, quod præſtiti aliqua remuneratione haud carebit; & hæc mihi maxima remuneratio eſt, ut in hoc mortis articulo omnipotentem protectionem tuam mihi largiaris. *Id.*

Acceptatio mortis, & divinæ voluntati ſubmiſſio.

O Deus! quandoquidem præcepiſti, ut morerer, humiliter juſtitiæ tuæ ſententiæ acquieſco, neque detrecto mortem, quam tot ſceleribus meritus ſum. Hanc æquo animo, & in pœnitentiæ ſpiritu accipio, & non abnuo, animam meam a corpore ſeparari eo quod incompoſitis affectionibus ſuis obtemperaverit. Eſto corpus hoc tumuletur, pedibuſque calcetur in mei luxus, atque ſuperbiæ pœnam, vermium pabulum fiat, & quod nimis commoda ſua adamaverit, computreſcat. Eſto priveturr ſenſuum uſu, quibus ad te lædendum abuſus fui, bonis omnibus exuatur in pœnam amoris, quo illa deperii, & abuſus, in quem eadem converti, ac tandem æternæ oblivioni tradatur, eo quod dum vixi, tamdiu oblitus ſum tui. Hoc unum poſco, *ut moriatur anima mea morte juſtorum.* Num.23. *P. Novet in receſſu quodam de præparatione ad mortem.*

Semper parati eſſe debemus morti.

Nullum in vita momentum eſt, quo parati eſſe non debeamus, ut Dei tribunal adeamus, ſi bene mori, ſalutemque noſtram certam facere cupimus. Quare? Quia nullum eſt vitæ noſtræ momentum, quod nobis conceſſum non fuerit, ut noſmet morti præpararemus: quia nullum eſt momentum, quod plurimum æternitati noſtræ conferre non poſſit; quia nullum momentum eſt, quod extremum vitæ noſtræ eſſe nequeat; quia ſalutis noſtræ negotium tanti momenti eſt, ut tota vita vix ſatis eſſe poſſit, ut rite illud procuremus; quia denique ſanctiſſimus quiſque toto vitæ ſpatio in id animum intendit, ſciens id, quod S. Auguſtinus inquit, Dei filium voluiſſe diem mortis noſtræ latere, ut omnibus vitæ noſtræ diebus de morte eadem eſſemus ſolliciti, neque enim vivimus, niſi ut bene mori diſcamus. Tempus non eſt defenſionis argumenta inquirendi, cum Judex mortis ſententiam laturus eſt; tempus non eſt ad antidota confugiendi, cum veneni vires cor ipſum

infe-

infecerunt; tempus non eſt arma præparandi, cum hoſtis in aciem deſcendit. *Idem.*

Verum eſt, Deum eſſe miſericordem, & quod viribus ſuis homo præſtare non valet, hoc Redemptoris gratiam, ubi illi placuerit, efficere poſſe. Verum quemadmodum divinæ intereſt bonitatis, in morte eos non derelinquere, qui fideliter, dum viverent, eidem inſervierunt, opus quoque eſt, illius effulgere juſtitiam permittendo, ut qui illius obliti ſunt, dum bene vivendi & tempus, & adminicula habebant, cum morituri ſunt, ſui ipſius obliviſcantur, & ſalutis ſuæ negligant curam. Quam felix igitur, & ſapiens eſt, qui modo ſe talem, ſtudet efficere, qualem in morte a Deo vellet inveniri! *Id.*

Actus confidentiæ in Deo prope mortem eliciendus.

Eo momento, Deus meus, cum ad æternitatis januas adſtabo, redactus ad neceſſitatem ex hoc mundo egrediendi, omniaque relinquendi, relinquendus ab omnibus; eo momento, quo conſanguinei, & amici nullum afferre poſſunt auxilium, undenam expectare potero malorum meorum ſolatium, & in quo ſpem meam collocare? ad quem confugere? nonne ad te, Domine, qui omnipotenti brachio tuo infirmum ſuſtinere potes, lapſum relevare, ab hoſtibus in extremo eo certamine laceſſitum tueri, & victorem coronare? Ad te igitur confugio, quia mihi perfugium es, portus, ſpes, ſalus, omnia. Eja ergo anima mea hoc vitæ, quod ſupereſt, breve ſpatium in magni hujus Dei ſervitio impendamus &c. *Idem.*

Boni morientis tranquillitas.

Quam longe inter ſe tunc temporis diſtant ſtatus peccatoris, & juſti! Quid enim in morte fidelis hic, veruſque Chriſtianus optare poteſt? Qui re ipſa eſſet pauper, pauper erat corde. Ob oculos ſuos mundi figuram effulgere videbat, quin oculi perſtringerentur. Omnia novit pericula, miſerias omnes, omnem improbitatem, & corruptionem mundi hujus fallacis, & reprobi. Cum ergo inanis hic fulgor, cujus vanitas, & illuſio illi comperta fuerat, & explorata, evaneſcit; cum bona, quæ ex Apoſtoli conſilio poſſidebat, quaſi ea non poſſideret, ex manibus ejus elabuntur; cum hæc fragilis caro, hoc mortale corpus, cujus inimicus fuit, non cultor, ſub humanæ infirmitatis pondere, ac ſub naturæ lege cedere incipit; quidnam illum retinet? quid moratur? Fructus eſt jam maturus; ultro ex arbore decidit, quippe illi non hærebat amplius, & ſine vi, ubi primum arbor excutitur, cadit. Quænam conſolatio, cum ſibimet ipſi ait: morior, e mundo egredior, hoc eſt fallacia relinquo bona, quæ contemnebam, & quæ re ipſa Chriſtiano contemnenda ſunt. Donec ea poſſidebam, in illis requiem meam ſtatuere non poteram, neque integrum erat mihi, in illis vanas voluptates inquirere. Quid ergo prodeſſet mihi, diutius id ſervare, quod amare prohibeor? Morior; nempe non gemam ultra in hac exilii regione, non ultra obnoxius ero inimicis, ærumnis, ſollicitudinibus, laboribuſque, qui omnino ſeparari nequeunt ab ea vita, ubi quotidie aliquid perferendum eſt. Morior: videlicet, non verſabor ultra in occaſione te, Deus, laceſcendi, nulla mihi amplius ſuſtinenda erunt vel intra me, vel extra me prælia, prælia adeo frequentia, periculoſa, gravia, importuna. Si animus non adeo perfecte a terrenis rebus ſemper divulſus eſt, ſemper tamen ſubmiſſa voluntas eſt, omnes repellens ſenſus, quos natura divinis opponit imperiis, ſanctas revocans ideas, in quibus enutrita fuit, ſibi in virtutem convertens id, quod neceſſarium eſt, ac morte ipſa utens, ut contra mortem eamdem coboretur; hoc eſt ſine ullo dolore ea amittens bona, quæ prætereunt, ob hanc ipſam rationem, quia prætereunt. *P. Giroust ſermone de bona morte.*

Juſtus modo ſe ipſum reſpicit veluti victimam, quam Deus immolat gloriæ ſuæ; neque alia eſt ara, quam lectulus ipſe, ubi ſub percutientia manu ſe humiliat. Ibi victima offertur, ibi mactatur: ibi opus, ut gladio pectus transverberetur, igni abſumatur, & holocauſtum perficiatur. Hoc opus eſt, Deus: ſacrificium hoc tibi debetur; & eximium inde fructum percipio, ſi illud acceptare digneris. Modo ſe ipſum conſiderat, veluti ſontem, quem punit Deus, & quem divina capiat miſericordia illum percutiens. Cum enim bonum hominem dicimus, auditores, non ſemper intelligendus eſt aliquis primæ magnitudinis Sanctus, a minimis etiam imperfectionibus expeditus, & qui coram Deo ita æs alienum diſſolverit, ut divina juſtitia nihil habeat, quod ex illo repoſcat. Ægrotus pœnitens ſe ipſum condemnat, ac benedicit judici punienti, ut miſereatur, & non parcenti, ut melius parcat. Modo in humili ſubmiſſione ſupremam adorat Creatoris potentiam, qui illum efformavit, & qui ad libitum de opere ſuo diſponit. Deus vult, Deus jubet; tua, Domine, fiat voluntas, non mea. Modo Jeſum Chriſtum e cruce pendentem intuitus, ſibimet animos facit, vel rubore ſuffunditur. Tu Domine, ante me, & multo magis, quam ego, paſſus es. In cruce morior, ut tu, o me beatum, ſi tecum in gloria regnavero. *Idem.*

Inanis conatus in morte eorum, qui male vixerint.

Cur nequit peccator primos ætatis ſuæ annos revocare? Cur nequit iterum renaſci, ac recentem ſibi viam ſternere? Cur nequit repetere viam, a qua ſtatim, ac tamdiu deerravit? Cur nequit iterum ſtadium ingredi, ac iterato curſu pretium, quod ſibi propoſuerat, referre? Heu inania deſideria illum magis, magiſque affligentia! Inde enim internus oritur vermis, conſcientiæ ſtimuli, amara probra, quibus ſe ipſum redarguit, ſententia, quam ipſe in anteceſſum primus contra ſe profert: cum interim vir bonus, juſto quidem noxarum ſuarum dolore tactus, ſed vehementi animatus confidentia immutabili tranquillitate perfruitur, ſolidamque pacem in præteritorum bonorum operum recordatione naniſcitur. *Idem.*

Excellens ſeſe ad mortem præparandi ratio eſt cogitare, quod poſt mortem ultra mereri non poſſumus.

Egregia eſt de morte cogitandi ratio, illam tamquam meritorum noſtrorum finem ſpectare, credere hoc extremum eſſe ejus vitæ momentum, quæ nobis conceſſa fuit, ut ad cœli acquiſitionem impenderetur, & momento hoc elapſo, nihil fieri poſſe, quod æternitati conducat. Hac methodo paſſim utebatur S. Bernardus, atque in ſui fervoris exceſſu hæc ſecum: ſecuris jam ad arboris radices eſt; ſi ceciderit arbor, quanam ex parte ruet? Ubi jejunia mea, ubi auſteritates, ubi orationes? Quandoquidem miſericordia tua, Deus, expectando fatigata non eſt, mihique integrum ſinis reliquo hoc uti ſpatio, ullane re prohiberi poſſum, quominus illud tibi omnino devoveam? Tunc illius cor divino amore ſuccenſum nullum inveniebat obicem, nihil, niſi cruces, auſteritates, & paſſiones cupiebat. Agricola, cum flaveſcunt ſegetes, tanta aviditate ſerenos meſſis dies non expectat: quælibet dies illi ampliſſima erat meſſis, quotidie inſignem uberemque fructum referebat. Hæc una cogitatio, hodie mori poſſum, fovebat in illo hunc devotionis ſpiritum, qui eidem erat quodammodo particularis. *Idem.*

Dolor, quo mundo adhæreſcentes omnia relinquere coguntur.

Utinam fulmineus ictus homini mundo adhæreſcenti, cum vi morbi victus ſe coactum videt ad ea omnia deſerenda, quæ votorum ſuorum erant objecta, & vitæ ſuæ delectamentum? Cogitate, quomodo perculſus fuerit Saul, cum pallentem Samuelis umbram de tumulo cum omni mortis apparatu egredientem, atque contra ipſum terribilem hanc ſententiam proferentem vidit, & audiit: *Cras tu, & pueri tui mecum eritis.* Cras tibi in terræ ſinum ingrediendum erit, unde me tua ſacrilega eduxit audacia. Talis erit impii jamjam morituri ſtupor, & metus. Quis tunc pavor, ac terror? Quæ cordis lanienа? Profecto vincula omnia, quibus impius mundo vinctus adhæret, vel neceſſaria ſunt, & naturalia, vel libera, & criminoſa. Utraque ſimul in morte fiunt doloris ejuſdem argumentum. Naturalia quidem; non loquor ſolum de viſibilis hujus mundi luce, a qua in æternum ſeparandus eſt; non loquor ſolum de corpore, quod diſſolvendum eſt; non loquor ſolum de ſenſibus, ſecundum quorum teſtimonium judicium ferre conſueverat; loquor de vinculis naturalis, & rationabilis benevolentiæ erga conſanguineos, filios, amicos. Quo dolore hos omnes, quos ardentiſſime amavit, relinquere cogitur? &c. *Sermo manuſcriptus.*

Impii in morte peccatorum ſuorum cogitatione terrentur.

Nihil in morte impiis majorem incutere terrorem poteſt, quam idea tunc de ſceleribus ſuis concipienda. Tunc temporis excitabit in illis Deus omnes ſtimulos, atque tumultus, quos illi, dum viverent, evitare conati ſunt. Eorum judicia tunc erunt æquiora, atque ſaniora. Ita de illis S. Chryſoſtomus loquitur: *Pondus, & pondus*, ait ille, *menſura, & menſura:* pondus pro vitæ tempore, & pondus pro tempore mortis. Impuritas, dum flagitioſus homo ille viveret, morum quædam feſtivitas habebatur, nunc vaſtatria flamma eſt, infernis flammis ſimillima: *Pondus, & pondus*. Aliena uſurpare, in vita prudentia videtur, & peritia, at in morte latrocinium, atque rapina: *Menſura, & menſura*. Eleemoſyna negata, in vita licita eſt omiſſio, in morte vero crudelitas, & homicidium: *Pondus, & pondus*. Detractio, in vita luſus, & licita recriminatio cenſetur, in morte vero durities, & injuſtitia: *Menſura, & menſura*. Et ſane quam longe differt conſiderare peccatum hac obvolutum voluptatis illecebra, qua tegitur, & peccatum denudatum cum omni turpitudine ipſius. Hoc pacto impius in morte illud conſideras. Olim Propheta *Pſalm.* 17. dicebat: *Circumdederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbaverunt me*. Antequam doloribus mortis conficerer, non audiebam iniquitatum mearum torrentem circumſtrepentem; ſed illius murmur me nunc turbat, ac terret. Fruſtra ſcitus Confeſſarius ideam hanc amovere conabitur prohibiturus, ne ruat in deſperationem. Omnia, ipſa etiam Jeſu Chriſti Sacramenta hanc illi ideam revocabunt. *Idem.*

Futuri cogitatio in morte illum turbat, qui male vixit, cum modicum fidei ſupereſt adhuc.

Horribilis futuri cogitatio par eſt terrori incutiendo homini flagitioſo jamjam morituro, dummodo modicum aliquid fidei in illo ſuperſit. Etenim quid de ipſa fide ſua illi metuendum non eſt? In imo corde agnoſcis, & recitat peccata ſua; ſed in Dei corde remiſſionem non videt. Quod centies audiit, morientis pœnitentiam ſuſpectam eſſe, ſæpe vanam, & illuſoriam, reddis in mentem. Hoc actus terrore, quid ille ſibi in futurum fingere non debet? Peccator ſum; de hoc dubitare non licet; ſumne pœnitens? Hoc neſcio. Hoc in ſtatu ſpiritus ægrotantis, infirmitate religionis præjudiciis accedente, ſe ſpectris circumdatum putat. Viſi ſunt, quibus fides extremis illis momentis pro carnifice fuit, non ſecus ac ille, qui exclamabat: *inducias uſque mane, inducias uſque mane*. Qui me invaditis, dæmones, ſpectra, quæ me obſidetis, inducias ſaltem uſque mane mihi concedite. Ego quidem non intelligo, quomodo qui de morte numquam cogitavit, & numquam ſeſe eidem ſtuduit præparare, impetum adeo gravem ſuſtinere queas. Poſt etiam dubiam abſolutionem tempore adeo periculoſo receptam, quot funeſtæ repræſentationes vividam imaginationem perturbabunt, cum fides in mentem revocabit, quidquid maxime timendum religio eumdem docuerit! At enim ſalobres ſunt hujuſmodi cogitationes: ita ſane, Chriſtiani, donec bona utentes valetudine iiſdem ad ſalutem poſſumus uti. Sed in morte, ubi de recidivis prohibendis sera non eris, fides, ipſa fides erit inſtrumentum ſupplicii iis, qui male vixerint, & numquam de morte cogitaverint. *Idem.*

Crudelis anxietas, qua in morte homo irreligioſus torquetur.

Impius, qui eſt irreligioſus, & exlex, in morte magis adhuc incertitudine ſua torquetur, quam flagitioſus homo, cui aliquis ſupereſt ſenſus religionis. Et ratio conſtat; homo enim in iis, quæ ad religionem pertinent, æquo ſolutior contra rationem, ac fidem, hoc unum ad ſummum evincere potuit, ut dubitaret; adeſt Deus ultor, necne? Anima eſt immortalis, an ſecus? Religio chriſtiana vera ne eſt, an falſa? Neque enim cum aliqua boni ſenſus ſpecie dicere poteſt, ſibi oppoſitum eſſe perſuaſum. Itaque, ut ſummum, redactus eſt ad hanc dubitationem, videlicet ad hanc incertitudinem, an iſta ſint, necne. Sed illi ex hac incertitudine quinam cruciatus ſunt perferendi? Tandem fieri poteſt, ut vera ſit Jeſu Chriſti religio; at ſi ad meæ calamitatis cumulum hæc omnia vera inveniuntur; ſi futuram vitam ingredior, antequam illam crediderim; ſi ex hac vita pedem efferens in infernum dejicior, quam infelix futurus ſum! quanam in re confidam? in religione mea? nulla mihi eſt: in naturali probitate? at vita mea non intermiſſa eſt ſeries iniquitatum. Qui timores! at non ideo inter nos impii deſunt, qui impietatem ſuam ad ultimum uſque vitæ ſpiritum producant. In morte omnes dubitationis ſuæ dolores evitare cupiunt: neque defuere, qui ex impiis facti fuerint concionatores, dum animam efflarent. *Idem.*

Quam neceſſaria ſit mortis cogitatio.

Mortis cogitatio eſt admodum neceſſaria; nos enim inducit ad facienda ea, quæ morientes a nobis certiſſime facta fuiſſe vellemus, ea, quæ neceſſario morientibus erunt facienda, ea, quæ fortaſſe a morientibus fieri, vel ſaltem bene fieri non poterunt, ea, quæ morientes nonniſi difficile faciunt, & ea, quæ tunc nonniſi inviti faciunt. Salutaris eſt hæc cogitatio, ac certiſſime nos ad bene vivendum adducit, videntes, nihil morientibus æque moleſtum eſſe, quam pravum uſum vitæ anteactæ. Hac de cauſa tot videntur, qui morti proximi ſe fuiſſe vellent pauperes, vel religioſos; credunt enim hoc in ſtatu de morte ſuiſſe cogitaturos, & hac cogitatione actos ſaluti ſuæ fuiſſe vacaturos. Profecto non ferendus dolor eſt, videre a ſe temporis numquam redituri jacturam factam fuiſſe. Ut dolorem hunc effugiatis, ſæpe mortem cogitate; ſingulos dies ita tranſigite, quemadmodum morientes illos tranſegiſſe velletis. Ridicula eorum eſt excuſatio, qui de morte cogitare nolunt, quia hac cogitatione triſtitia afficiuntur: quod idem eſt ferme, ac ſi animum intendere minime velles ad paupertatem, morbum, calamitates, quæ imminent, propulſandas; quia hæc graviſſima ſunt vitæ mala. *P. de la Colombiere in chriſtianis conſiderationibus.*

Mirum eſt, quod homines adeo parum ſint de morte ſolliciti.

Parum eſt, quod chriſtiani frequentibus, quos audiunt, de morte ſermonibus non moveantur; multo magis mirum eſt, quod ipſo mortis adſpectu minime afficiantur. Vident quotidie imaginem ejus, quod intra paucos dies futuri ſunt, in fratrum morientium facie; cubant in linteis, quibus obvoluti, tumulandi ſunt; dormiunt in cubilibus, in quibus animam ſunt acturi. Quotidie in templum veniunt, quo ſunt aliquando efferendi; terram calcant, in qua putreſcere debent, in pulverem mox redigendi: audiunt æris campani ſonitum, quo mors illorum erit nuntianda; & nihilominus, o cæcas hominum mentes! rident, lætantur, ſolatiis indulgent. Numquid parum eſt peccare, & Deum eumdem laceſſere, qui vitam eorum in manibus tenet? O Deus! quam admirabilis eſt ſapientia tua, quod hominem duræ huic, & immutabili mortis neceſſitati ſubjeceris! In quæ flagitia non rueremus, niſi hoc fræno cohiberemur? quo nos affectiones noſtræ non raperent? *Idem.*

Mortis cogitatio ſuperbiſſimum quemque humiliare debet.

Homo ſuperbe, oſtenta, quoad tibi placuerit, dignitates tuas, titulos, magnifica nomina; nonne vides hæc omnia unico mortalis nomine deleri, quod nullum eorum veſtigium, niſi in ſepulcrali lapide, & inſcriptionibus, linquet, quæ id, quod fuiſti, enarrantes, adpeſtrus, te non eſſe amplius, nuntiabunt. Omnia honoris inſignia, quæ poſt mortem te ſequentur, aliena erunt, atque extra te; ſed conditionis tuæ cum calamitoſiſſimo quovis æqualitas erit in cineribus tuis, ac putredo tua, tuæque deplorabiles reliquiæ ſub magnificis hiſce mauſoleis, quibus contegentur, nihil habebunt, in quo ab aliorum hominum cineribus differant. Ambitio tua hæc cogitanti nonne æque ridicula, ac nocens videtur? Ad quemcumque elationis gradum attolli poſſit fulgidum hoc humanæ magnitudinis ſimulacrum, ad fulmineum horum verborum, quæ Propheta Regi morienti nuntiavit, ictum in pulverem non redigitur? *Morieris tu, & non vives*. 4. Reg. 20. Superbe mortalis, aſſume pennas aquilæ, ſequere rapidum tuæ ambitionis impetum, nidum tuum in nubibus ſtatue; te illinc mors detrahet. Cæca ambitio, quæ veluti mare omnium affectuum, quos cies, flatibus intumeſcens, fluctus tuos in cœlum uſque attollis, momento in imum abyſſi deci-

Digitized by Google

decidet: poſt tot procellas, tempeſtateſque excitas ſpumantes undæ contra illud arenæ granum alliſæ conterentur, ubi Dei digitus deſcripſit terminos dierum hominis, quos illæ numquam pertranſibunt; & fragmenta tot dignitatum, ac poteſtatum, quæ in hunc delatæ ſcopulum ſciſſæ ſunt, æternum erunt mortalibus omnibus documentum, qui inde ambitionis ſuæ inſaniam cognoſcent. *Abbas du Jarry ſermone de Cinerum ceremonia.*

Mortis cogitatio efficere debet, ut de Deo, & æternitate cogitemus.

Cum dierum meorum dimidium explevero, cum viribus, ac ætate valebo, in ipſo ridentis juventutis flore, in ipſo honorum meorum cumulo, ibo, ajebat Rex Ezechias, uſque ad oſtium ſepulcri: *In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi.* Iſai. 38. Quæſivi numerum annorum, qui mihi ad vivendum ſuperſunt, & quantumvis diuturnum mihi vitæ ſpatium pollicear, breve tamen videns intervallum inter me, & mortem, dixi: Stamen annorum meorum brevi ſuccidetur; exturbabor de viventium numero, quemadmodum tabernaculum paſtorum, quod de loco in locum transfertur. Vix incipiet vitæ meæ orſus, cum illius ſubtegmen de mane ad veſperam abſcindetur. Hæc cogitans oculos ſurſum ad te, Deus meus, extuli; ſed attenuati ſunt oculi mei ſuſpicientes in excelſum. Quid dicam, cum fractis vinculis, quibus anima mea retinebatur, cum omnibus iniquitatibus ſuis ante tribunal tuum ſtatuetur? Ubi me abſcondam, quo fugiam a facie iræ tuæ? Heu! Recogitabo omnes annos meos in amaritudine animæ meæ: in antecellum ingrediar ſqualidam ſepulchri caliginem, ut per humiliationem ſpiritus mei aliquod mihi in ultionis diem perfugium inveniam. *Idem.*

Mortis cogitatione nihil aptius homines humiliare poteſt, & ad pœnitentiam adducere.

Nihil aptius eſt ad animæ doloribus confectæ ſolatium afferendum, nihil magis idoneum ad animam pœnitentem in exercitationibus ſuis confirmandam, nihil validius ad animam in flagitiis ſuis obduratam excutiendam, quam mortis cogitatio; quæ præſertim præſentiſſimum eſt amuletum ad ambitionis vulnus ſanandum, & replendam animam illa humilitate, quæ pœnitentiæ principium eſt. Familiaritatem, ut ita dicam, cum mortis cogitatione ineamus, ut nobis minus terribilis accidat, cum advenerit; cum humili ſubmiſſione acceptemus humiliantem hanc legem, tamquam medium, quo pœnitentiæ noſtræ defectui ſupplere poſſimus. Deus vitæ noſtræ ſpatium producit, ut converſionis tempus tribuat; nos vero in recentibus delictis perpetrandis impendimus ſpatium illud, quod ad perpetrata ſcelera expianda nobis conceditur; tantum abeſt, quod debita diſſolvamus, ut recentibus quotidie obruamur, & indeſinenter aliqua ſemper acceſſio fiat huic iniquitatis theſauro, quem in diem ultionis cumulamus. *Id.*

In morte noſtros agnoſcimus errores, & objicimus præjudicia.

O quot falſa præjudicia extremis vitæ momentis evaneſcunt! Quam parum auſtera, parum difficilis tunc virtus videtur! quam triſtis, crucibuſque repleta, quacumque ex parte ſpectetur, vita improborum apparet! Sed quam durum eſt, tunc tandem ſuum errorem agnoſcere, cum reſipiſcendi ultra tempus non eſt, & cum inutili labore error abiicitur! Quam amara eſt inutilis ſuæ improbitatis confeſſio! Quam moleſtum eſt, tunc agnoſcere peccata ſua, cum nulla ſupereſt eorum corrigendorum via! *Laſſati ſumus in via iniquitatis, & perditionis,* Sap. 5. Hoc nequitiæ ſtadium percurrentes defatigati ſumus, omnes exhauſtæ ſunt vires noſtræ, & curſus adeo moleſtus, & gravis nos tandem ad æternum ſupplicium perduxit: *Ambulavimus vias difficiles.* Saltem nihil nobis perferendum fuiſſet, ut in interitum rueremus! Sed heu! viam ſepibus, ſtirpibuſque præpeditam ingreſſi ſumus, & iter difficillimum elegimus: *Viam autem Domini ignoravimus.* O Deus! quam paucioribus curis, angoribuſque afflictati fuiſſemus, ſi minus ſpernati virtutem eorum, qui nobis ſapientiores fuerunt, eorum ſecuti fuiſſemus exempla: *Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam.* Eorum modeſtiam, & verecundiam cachinnis excipiebamus, deſpiciebamus illos, & ſuperbe in cœtus noſtros aditum illis prohibebamus. O cæcas hominum mentes! O noſtram inſaniam! *Ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt.* Homines illi, qui adeo contemptibiles nobis videbantur, illuſtres ſunt virtutis ſanctorum hæredes; & ecce jam in numero filiorum Dei adſcripti ſunt. *P. Croiſet in ſpiritualibus conſideration.*

De præparatione ad mortẽ.

Vigilantiam, & curam ſeſe ad mortem præparandi certiſſimam, & neceſſariam eſſe ad beatam mortem obtinendam viam, affirmare non dubito. Ut de hac veritate nobis perſuaſum ſit, ſatis eſt oculos in evangelium vel fortuito conjicere: nulla enim fere pagina eſt, ubi communis hic divinę providentię ordo nequeat deprehendi. Vigilate, Salvator hominum inquit, neſcitis enim, qua hora Dominus venturus ſit. Vigilate, alibi ait, quia diem, & horã mortis veſtrę ignoratis. His poſitis, hæc mecum colligite: ſi præparatio ad mortem res momenti eſſet exigui, vel modicæ utilitatis, ſi Chriſtiani parati, vel imparati, vulgo beatam mortem obirent: cur mundi Salvator adeo frequenter, & enixe eamdem incudem tunderet, ut videlicet extremæ huic horæ numquam eſſemus imparati? Profecto inferendum eſt, ſi eteam atque etiam hanc nobis commendat vigilantiam, ſi indeſinenter ſuadet, ut noſmet morti præparemus, hoc inde factum, quia æterna felicitas noſtra, vel infelicitas potiſſimum ab hac pendet ſollicitudine; & ille bene moriendi gratiam huic adnectit vigilantiæ, ideoque hæc certiſſimum indicium eſt, eos, qui ſeſe præparaverint, beatam mortem aſſecuturos. *P. Gegon libro, cui titulus: Præparatio ad mortem.*

Sapientes mundi hac in re negligentes.

Hac autem in re illud præ cæteris mirum videtur, quod ſæculi ſapientes negligentiam hanc in temporalibus negotiis agendis, tranſigendiſque nequaquam præſeferant. Nihil enim, licet leviſſimi illud momenti habeatur, aggrediuntur, quominus cõſulte, & rite peragant omnia: attamen illi ipſi haud dubie ſe morituros eſſe, mortis horam incertam, & ex hac hora beatam, vel miſeram pendere ęternitatem ſcientes, nihil tamen minus, quam bonam mortem concupiſcunt; nihil minus, quam malam mortem metuunt. Audiunt illi vocem filii Dei inceſſanter monentis, ut ſe præparent, ſemperque parati ipſius adventum expectent; & nihilominus neque minis, neque monitis commoventur. Vah! ſi hominum prudentia, & ſapientia conſiſtit in eligendis mediis, quibus facile optatum finem conſequantur, quo nomine hæc agendi ratio erit appellanda? Mors nonne vitæ finis eſt? *Idem.*

De mortis metu.

Mortis metus apertum indicium eſt, quod minime ducitur vita homine chriſtiano digna, neque ambulatur in arcta via, quam nos docet Evangelium. Et profecto, naturale eſt, ſancti Patres inquiunt, cupere quamprimum ex illo ſtatu egredi, qui violentus æque, & periculoſus eſt. Miles cupidiſſime deſiderat prælii finem videre, & partæ victoriæ fructu perfrui. Viator indeſinenter perculoſi, difficiliſque itineris terminum expetit. Quid autem veri chriſtiani via eſt? Via ſane eſt arcta, & impedita, ubi jugibus patet laboribus, atque periculis; prælium eſt, domeſticumque bellum, in quo patitur, ſibique vim infert aſſiduam, denique crux eſt, & ſine relaxatione martyrium. *Tota vita chriſtiani, ſi ſecundum evangelium vivat, crux eſt, & martyrium. Idem.*

Si charitas, ut S. Joannes ait, timorem expellit; ſi amicitia perquirit unionem, & ægre fert objecti ſui abſentiam; numquid amare Deum eſt, non teneri deſiderio videndi illum, metuere, ut aliquando perfecte cum eo conjungamur? Sed nonne illum odiſſe eſt, amare mundũ infeſtiſſimum illius inimicum, ac timere exitum ex hac vita, ubi in jugi eum lædendi periculo verſamur? Hac in re Patres eloquentiam ſuã oſtẽtarunt. Si creditis, inquit S. Cyprianus, in cœlis eſſe Deum, & Deum hunc eſſe Patrem veſtrum; ſi creditis cęlum eſſe hæreditatem veſtrã, vel patrem hunc vobis præparaſſe regnum omni bonorum, deliciarumq; genere affluentiſſimum; ſi promiſſioni illius omnis ſpes veſtra debet inniti, cur non ſancta flagratis cupiditate patrem adeo amabilem videndi? Quomodo aſſiduis gemitibus, atque ſuſpiriis non teſtamini veſtrũ deſiderium, quo impatienter in glorioſę hujus hæreditatis poſſeſſionem accedere præſtolamini? Quare ex hac vita egreſſuri præ timore totis artubus contremiſcitis? quare nihil intentatum relinquitis, ut diutius vitæ ſpatium proferatis? quare vi hinc eſtis

divellendi, quemadmodum trahitur ſervus nequam ad pedes Domini, cujus faciem, vultumque ſubire detrectat? Num ſecreta aliqua magicæ artis vi captivitatem veſtram illi præfertis coronæ, quæ vobis in cœlo præparata eſt? Quotidie petitis a Deo regni ejuſdem adventum, adventum videlicet diei illius, qui mortali huic vitæ finem imponat; & nihilominus ſimul metuitis, ut hoc regnum adveniat. *Idem.*

Chriſtianis minus quam Ethnicis mors eſt metuenda.

Ubi egregias intueor ideas, quas Ethnici philoſophi nobis de morte reliquerunt, fateri cogor, nullam eorum eloquentiæ parem inveniri. Dixerunt, ridiculum eſſe mortem metuere, cum videamus quot jam mortui ſunt, quot etiam quotidie moriantur, & quot ad mundi uſque finem morituri ſint. Dixerunt, totidem eſſe mortis momenta, quot vitæ, & quot menſes, hebdomadæ, & anni elapſi ſunt, totidem eſſe privationes rerum, quæ fuerunt, & amplius non ſunt. Modo mortem hanc conſiderarunt, tamquam exitum de carcere, & amiſſæ libertatis reparationem; modo tamquam militiæ finem; modo veluti univerſale malorum omnium remedium. De his diſerte adeo locuti ſunt, ſi S. Auguſtino *l. 4. de Civit.* habemus fidem, ut plurimi ſibimet mortem conſciſcere non metuerent, ut in anteceſſum eas ſibi procurarent utilitates, quas ſe relaturos opinabantur. Hic in miſeris erat furoris exceſſus; ſed majorem habebant, quam opus eſſet, animi præſentiam circa mortis metum, quæ in nobis plus æquo deficit. Religio noſtra, quæ ſancta eſt, ac cœleſti lumine afflata, validas nobis ſuggerit rationes, non ſolum ne timeamus mortem, verum etiã ut illam amemus. Oſtendit quippe non deeſſe unctionem quamdam, quæ illius temperat amaritudinem ea ſuavitate, qua Dominus illam adſpergit: oſtendit enim ea, quæ maximum nobis afferre debent ſolatium. *P. Bourdaloue ſermone de morte.*

Mortui adſpectus ſalutare eſt documentum.

Si ſola mortis cogitatio ſatis eſt potens, ut nos in officio contineat, quem hodie fructum adferet illam intuentibus in eo viro, qui plures adhuc ſibi polliceri poterat annos juxta communem naturæ curriculum? Mihi videtur inde oriri debere effectus non longe diſſimilis ab eo, qui olim accidit in S. Chryſoſtomi perſona, cum Theodoſius Imperator illius jam defuncti corpus Conſtantinopolim juſſit afferri, ubi depoſitum fuit in Templo, inque eadem Cathedra, ex qua vivens concionem habere conſueverat. Sæpius Sanctus Antiſtes apud populum diſertiſſimos ſermones habuerat nullum tamen eloquentiorem hoc, quem ea die tacitus peroravit: numquam frequentior adſtiterat auditorum corona; numquam ille tot, & tam uberes lacrymas eliciuerat. Ita ſi umquam mortis imago ullam peperit in animis veſtris impreſſionem; id hodierna potiſſimum die contingere debet, cum Evangelium vobis ob oculos adoleſcentis mortem conſtituat. Silentium illius longe eloquentius eſt verbis meis; os illud mutum, oculi clauſi, pallida facies, corpus ſqualidum, & ſine motu, facundius apud vos de mortis neceſſitate, deque bene moriendi utilitate verba facit. *Idem.*

Diſcendũ eſt bene mori.

Nulla nimia eſſe poteſt diligentia bene mori ſtudentibus: huic arti toto vitæ ſpatio opera eſt impendenda; *Tota vita diſcendum eſt mori.* Quamvis reliquas omnes callerem, hanc vero neſcirem, quid ad me? numquid hæc unica eſt, quæ impune poſſit ignorari? Numquam ſatis diſcere poſſumus, quomodo id bene fiat, quod ſemel tantum faciendum eſt, & cujus magni ſunt exitus; quod cum ſemel male factum fuerit, nulla reditus ſpes eſt, ac malum in æternum perſeverat. Nullum hac in arte experimentum eſt; ſi erras, error eſt irreparabilis. Unus tantum gradus eſt a tempore ad æternitatem; ſi pes labatur, in præceps ruis, numquam illinc evaſurus; hoc eſt, decidis in æternitatem infinite miſerrimam, O lapſum! Reparari quidem non poteſt; ſed præverti poteſt, ſi illi crebro animum & cogitationem impendas. Quamvis ea, quæ ad malum hoc evitandum, diligentia requiritur, eſſet difficillima, haud hæſitanter eſſet ſuſcipienda; unica vero, vel ſaltem præcipua eſt mortem ſæpe cogitare. Si mortem ſæpe cogitando mortem evitares, nonne aſſiduam in illa cogitationem defigeres? Illam vero cogitans malam mortem, miſerrimamque evitas æternitatem, quæ illam ſubſequitur; & de illa numquam vis cogitare! Nihil ergo magis metuendum eſt, quam mala mors. *P. Neveu tomo primo chriſtianarum conſiderationum.*

De mortis neceſſitate.

Moriendum eſt; hæc veritas eſt, de qua non licet ambigere; hæc ſententia eſt a divina juſtitia prolata, a qua non licet provocare. Lex eſt, cujus nulla eſt exceptio: Reges ſimul cum populis involvit, cumque illi toti terrarum orbi leges irrogaverint, & ipſi quoque huic pareant neceſſe eſt; nullum habent hac in re privilegium, nullam diſpenſationem. Adulatio, quæ ex Regibus Deos voluit efficere, illos immortales efficere non potuit. Tunc etiam cum ſublimi inſident ſolio circumundique gloria, ac triumphis ſepti, ac ſuper omnium hominum capita elati, non ſecus ac noviſſimus quilibet e plebe damnati ſunt, atque ut Apoſtolus loquitur, in ſe ipſis ſuæ damnationis geſtant ſententiam. Audiunt, licet inviti, ſecretam vocem, quæ ad ſuperbiam illorum infringendam ait: *Pulvis es, & in pulverem reverteris.* Attamen cum certi ſimus nos morituros, vivimus, quaſi immortales eſſemus. Si æque certi eſſemus, nos numquam extremum obituros diem, ac certi ſumus illum aliquando obituros, aliamne vivendi rationem ſequeremur? Numquid minus de morte cogitaremus? *Idem.*

Juſtorum in mortis articulo conſolatio.

Si voluptatum, ac bonorum vitæ hujus intuitus nullum adfert viris bonis dolorem, cum morientes hæc omnia tenentur relinquere; ſi immo illis lætitiam parit, quia eorum vanitatem & agnoverunt, & cõtempſerunt; memoria eorum, quæ pro J. C. paſſi ſunt, memoria vitæ pœnitentis, ac latentis, vitæ, quæ non aliud fuit quã bonorum operum, ac piorum exercitiorum ſeries, quo gaudio hæc illos afficiet memoria! Fatendum eſt, chriſtiani Auditores, ſanctam, mortificatamq; vitam in hominum mentibus varias impreſſiones efficere, prout varie ab illis conſideratur. Si illa ſpectetur, cum incipit, magnum aliquid, horridumq; videntur triginta, vel quadraginta ſolitudinis, atque auſteritatis anni, triginta, vel quadraginta anni præliorum contra deſideria, omneſque naturæ affectiones. Quotuſquiſque hoc intuitu animum non deſpondet? Verum ſi hæc eadem vita eo conſideretur momento, quo deſinit, in ipſo mortis articulo, quam ſuavis videtur! quam optabilis! quam conſtans! *P. de la Colombiere ſermone pro commemoratione mortuorum.*

Si æger poſt diuturnum morbum convaleſcens lætatur; ſi ſervus poſt plurimorum annorum captivitatem compedes ſuos infringi cũ voluptate intuetur; ſi nauta poſt exantlatas tempeſtates præ gaudio exultat portum, patriamque eminus videns; ſi natura univerſa reviviſcere videtur, cum primum naſcentis auroræ jubar cœlum inaurare, ſerenamq; diem promittere incipit: quis umquam dicendo aſſequi poterit animæ ſanctæ lætitiam, cum videt finem imponi vitæ adeo triſti, & moleſtæ, totque circumſeptæ periculis, jamjam bonis, honoribus, voluptatibus in omnem æternitatem cumulandæ? *Conſummatum eſt*, illa tũc dicere poteſt: jam ad ſtadii finem perveni, curſus quidem longus, & difficilis fuit; magni exerendi mihi fuere conatus, plures obices ſuperandi, graviſſima certamina ſuſtinenda; ſed Deo gratiæ immortales habeantur poſt multos labores, ſudoreſq; *conſummatum eſt:* laborum tempus abiit numquã rediturum; nulli amplius erunt morbi, nulla adverſa, nullæ cruces, pœnitentia nulla. Nulla nobis erunt coercenda deſideria, nullæ affectiones ſubigendæ; jam adſto ad fontem omnium voluptatũ, & deliciatũ, jã integra libertate perfruiturus ſum; jam hiſce oculis viſurus ſum, quidquid hactenus credidi cũ labore; jam poſſeſſurus ſum quod cum anxietate ſperavi; jã in æternũ amãdus, amaturuſq; ſum, quin ultra vel Dei irã, vel levitatẽ meã extimeſcã. Neq; putes ullã in his ſenſibus præſumptionem adeſſe: ſcio, donec vitæ ſpiritus ſupereſt, ſanctiſſimum quemque perire poſſe, non ſecus ac nequiſſimus quilibet poteſt immutari; ſed ſi hoc abſolute contingere poteſt, ſcio quoque hoc rariſſimum eſſe, & moraliter impoſſibile. *Idem.*

In morte omnium terrenarũ rerum errorem, & vanitatẽ cognoſcimus.

Rex Propheta ſe throno inſidentem intuitus, atque circumundiq; ſeptum omnibus objectis, quorũ vanitas affectiones omnes excitare cõſuevit, a Deo gratiã petebat, qua adjutus eã diſſiparet illecebrã, qua cor ſuum ſeducebatur; quæ gratia non aliud erat, quam mortis memoria: *Notum fac mihi Domine finem meum.* Pſ. 38. Cum

per-

perſuaſum eſſet illi extremi illius momenti cogitationem frænum eſſe ſatis validum ad periculoſiſſimarum affectionum impetum compeſcendum, fatalem hanc horam noſſe cupiebat, ut illam jugiter meditaretur: *Et numerum dierum meorum, quis eſt?* Scio, Domine, mihi moriendum; ſcio numeratos eſſe vitæ meæ dies: *Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos*. Hæc cogitatio nihilum meum mihi detegit: *Subſtantia mea tamquam nihilum ante te*; omniumq; rerum creatarum vanitatem oſtendit: *Univerſa vanitas omnis homo vivens*; ac docet ea omnia, quibus mentes, & corda noſtra occupantur, non aliud eſſe quam umbram, chimæram, phantaſma: *Verumtamen in imagine pertranſit homo*. Eſſais de ſermons *pro Quadrageſima tomo* 1.

Præparatio ad mortem numquā, ut alia in rebus omnibus, eſt inutilis.

Ea inevitabili mortis neceſſitate arguere debemus, indeclinabilem noſmet eidem præparandi neceſſitatem. Præparationes omnes, quæ ad alia quælibet negotia fiunt, eſſe poſſunt inutiles; ea enim deficere poſſunt negotia; ſed cum mors certa ſit, præparatio ad eamdem numquam ſuo carebit effectu. Quadam in familia ſecreta habebantur conſilia, ut virginem ſumma cum dignitate, ac utilitate traderent nuptui; at negotium illud evanuit: inutilis apparatus. Ad honorem aliquem totis viribus contendebas; jam ſexcenta inieras conſilia, ut ad optatum finem pervenires; caſus aliquis te de ſpe deturbavit; inutiles curæ, & apparatus. At in mortis negotio hæc locum non habent; te illi diſpone, & omnia fluent e ſententia. Novum, & inuſitatum non eſt, quod in mundo pro rebus omnibus ſecuritas inquiratur; hæc vero pro morte negligenda eſt? De prædio, domo, gradu aliquo conducendis agitur? Bone Deus, quænam ſollicitudines, quæ præcautiones! pro mortis negotio nulla erit ſecuritas, nulla præcautio? *Ibidem*.

Juſtis mors non eſt metuenda.

Si juſtus omnem felicitatem ſuam in mundo collocaſſet, ſi tranſitoriam, & perituram fortunam fuiſſet aucupatus, ſi omnia illius conſilia intra anguſtos hujus vitæ cancellos fuiſſent circumſcripta, non immerito mortem metueret, quæ omnes illius labores everteret, ac ſpes falleret; ſed cum ſemper propter æternitatem ſeſe laboribus exercuerit, cum non aliam habeat cupiditatem, quam locum ſibi inter Sanctos acquirendi, neque ad aliam anhelet felicitatem, quam quæ ſanctam, & chriſtianam mortē ſubſequitur, quomodonam illud timere poteſt vadum, ultra quod ea omnia videt, quæ cupit, & ſperat? Ullus ne viator dolet, ubi itineris ſui terminum cominus adſpicit? Ulluſne agricola non lætatur, cum meſſis tempus accedit? Ulluſne captivus timet, cum compedes ſuos videt infringi? Scio equidem fracturam hanc non ſine vi fieri; at vis hæc comparari ne poteſt cum dulcedine libertatis, quæ excipitur? Haud ita fideles; totis artubus contremiſcant peccatores ad ſolam mortis cogitationem; omnia procul removeant, quæ illius imaginem poſſunt ipſis repræſentare; perhorreſcant intuiti tabo fluentia cadavera, quæ illud exhibent, quod & ipſi aliquando futuri ſunt; reformident crudelem hanc ſeparationem, quæ illos violenter avellet ab iis creaturis, quibus tenaci vinculo adhæreſcunt: hoc jure faciunt; quia ultra mortem nihil illis ſperandum eſt. Hic omnium voluptatum, opum, dignitatum, nobilitatis, atque potentiæ terminus eſt; brutorum inſtar vixerunt, nec aliam, quam brutorum felicitatem habebunt. Sed juſti tranquille Domini promiſſionibus acquieſcent, ſpes ſuas excitabunt per eā, quæ aliorum deſperationem efficient. Non verebuntur de hac in aliam vitam migrare, ibi enim ſedem ſuam conſtituerunt, atque ut illic certam ſibi compararent manſionem, adlaborarunt. Apparentem hanc ſui ipſorum deſtructionem non timebunt; ſciunt enim integrā non futuram; ſed meliorem ſui partem in æternum cœli gaudiis perfruituram. Hinc fit, ut juſti non ſolum mortis cogitatione non perturbentur, ſed illam ſine metu adventantem excipiant. *Ibidem tomo* 2.

Falluntur, qui tranquillam ſperant mortem, improbā vitam degentes.

Suavem, tranquillamque ſibi mortem polliceri, ubi ea omnia fiant, quę eamdem crudelem, & non ferendam efficiunt, ſingulis horis recentem ſuggerere eſcam cupiditati, quæ indeſinenter eſſet mortificanda, roborare ſingulis diebus hæc infelicia vincula, quę inceſſanter eſſent infirmanda, ut aliquando ſenſim infringerentur, & credere ſe tranquille moriturum, ac ſine iis terroribus, convulſionibus, & lanienis, quæ ut plurimum in morte peccatorum videntur; hoc ſane eſt ſe ipſum miſere fallere. Heu! S. Gregorius inquit, omnia moriuntur in nobis, & extra nos, exceptis affectionibus noſtris. Abeunt amici, exiſtimatio perit, opes abſumuntur, valetudo imminuitur, corpus atteritur: domus hæc lutea, ubi Deus animam noſtram collocavit, fatiſcens undequaque ruinam portendit; nec de ſede mutanda cogitamus. Cupiditas eo magis confirmatur, quo magis infirmantur cætera, & moriuntur. *Specimina Panegyricorum pro Aſſumptione*.

De Mundi hujus rebus illud judicium ferendum eſt, quod in morte fertur.

Vera prudentia eſt vitam ſuam regere ſecundum judicium illud, quod de rebus fit a morientibus. Ubi hæc veritas ſimul intellecta, & ponderata fuerit, admirabiles gignere poteſt in animabus mutationes. Diſſolvit omnia vincula, quibus cor in captivitate detinetur; expellit errores omnes, quibus mens ſeducitur; omnis cura in eo collocatur, ut ſolidum in æternitate bonum comparetur; fluxa hæc omnia contemnuntur; unice Deus inquiritur, & nonniſi ut Deo obtemperetur, curæ impenduntur. Cum de re aliqua aggredienda agitur, de hac judicium fertur ex eo ſenſu, qui de eadem in morte nobis occurret; atque ut tunc ſecundum æternitatis lumen ſpectatur. Si nihilominus affectiones noſtræ nos rapiunt verſus ea bona, quibus ſenſus illiciuntur, iiſque ſuperari nos patimur, fatendum eſt, nullam eſſe inſaniam cum noſtra conferendam; etenim negotium illud, quo alterum gravius, majuſque fingi non poteſt, nullum in animo noſtro habet poteſtatem. *P. Surin, tomo* 2. *Dialogorum ſpiritualium*.

Si ita nobis perſuaſum eſſet, uti deberet, mundum hunc exilii noſtri eſſe locum, & corpora noſtra carceres eſſe, mortis momentum tamquam ſolatii tempus reſpiceretur, cum una illa exilio, & captivitati noſtræ finem valeat imponere. Sed e contra æternitatem in tempore invenire cupimus, ac permanentem obtinere perfruitionem earum rerum, quarum ſimplex tantum uſus conceditur. Cognoſcenda eſt hominum miſeria, deflendaque; atque toto pectore incumbendum, ne in miſerorum numero recenſeamur. *Abbas Trappenſis tomo primo de chriſtianis rudimentis*.

Deus ſuas gratias negat morientibus, qui viventes illas contempſerunt.

Deus contemptus, neglectuſque recedit, cumque in extremis vitæ momentis verſamur, nequicquam ad illum confugimus; & ſæpe nullam habet precum, lacrymarumque noſtrarum rationem. Tempus ſuum habet ira, quemadmodum & miſericordia ſuum; cumq; delaſſatus fuerit Deus loquendo, æternum ſervat ſilentium. Sapientis non eſt hujuſmodi eventum conſuetudini committere, & torrentem ſequi, non ſecus ac majori ex parte mortales. *Idem tomo* 2.

De repentinis mortibus.

Mortes præcipites, atque repentinæ ſæpe hominibus magno ſunt documento. Docent autem nullo habendum in pretio, quod momento nobis eripi poteſt; vitam videlicet, omniaque illius bona quæcumque, & quantacumque illa ſint. Hujuſmodi caſibus percellimur, cum illos cominus intuemur; at niſi illis animum adjungamus, eorum impreſſiones quam celerrime delētur. *Id.*

Nobis morientibus omnia noſtra peccata, ac graviſſimum terrorem incutiunt.

Peccator, dum vivit, de ſuis criminibus non cogitat, illa jam obliterata eſſe putat; ſed jamjam morituro hęc ſeſe ultro repręſentant: *in depoſitam memoria tota remanet ſentina voluptatum*, S. Bernardus inquit. Quamquā ſceleribus ſuis animum non adjiciat, memoria ejus nomenclaturam habet omnium voluptatum, ſordium, fœnorum, rapinarum, abominationum, quas ille, dum viveret, perpetravit. Peccator cum procumbit ad Confeſſarii pedes pro pęnitentiæ tribunali ſedentis, quęrit peccata ſua, ſed hæc tunc ab illo fugiunt: cujus rei cauſam ſi quæris, S. Petrus Chryſologus docebit, mirum eſſe non debere, ſi peccator ægre detegat peccata ſua, cum pœnitentiam peragere ſtudet, ea quippe ad cædem inquirit: *Interfectrix peccatorum pœnitentia*. Pœnitentia gladius eſt, lethale vulnus peccatis infligens: ſed cum pœnitentia peracta non fuit, & peccator in mortis agone verſatur, peccata viciſſim illum inquirunt ad interitum, & quamvis ille hæc evitare conetur, crudelem eorum occurſum nequit effugere. Hi duo ſtatus ſunt longe diverſi, quos in Scri-

pluris deprehendere poſſumus, præſertim vero in Antiochi hiſtoria. Nullibi legimus, illum dum vita, ac bona valetudine frueretur, umquam recordatum fuiſſe ſuorum criminum, licet princeps eſſet nequiſſimus. Graviſſima ille commiſit ſcelera, aris ipſis non pepercit, & quin Dei Majeſtatem vereretur, ſacrilegiis ſanctiſſimum illius Templum fœdavit. Attamen quoad vixit numquam ad hæc ſcelera appulit animum; de hoc ſaltem Sacer Textus non loquitur. At ubi mortem propius imminere conſpexit, turbatus eſt, rubore ſuffuſus, & horribilem confeſſus calamitatem, in quam erat jamjam redigendus: *In quantam tribulationem deveni, & in quos fluctus triſtitiæ.* 1. Machab. 6. Expalleſcit, & pertimeſcit: *Nunc vero reminiſcor malorum.* Nil mirum; quandoquidem ejus ſcelera, impietates, & ſacrilegia oculis ejus occurrunt. Hæc eſt eorum imago, quæ peccatori in peccato morienti eveniunt. Peccata ſua, quæ pro nihilo habebat, & quibus ne animum quidem ſerio advertebat, ſeſe offerent menti illius, eique horribilem terrorem injicient. *Specimina ſermonum pro nona poſt Pentecoſten Dominica.*

In morte id cogitamus, quod fuimus.

Extremo illo vitæ momento, cum ad infinitam æternitatem tranſitus faciendus eſt, tunc homines cogitantes, quid fuerint paucis illis diebus, quibus vixerunt in terra, ne reminiſcuntur quidem; & ſi quando ſubit recordatio ejus, quod fuerunt, ideo ſubit, ut majori cum amaritudine ſentiant, & quod ſunt futuri, & quod jam ſunt. Potens eram, latiſſimos poſſidebam agros, ampliſſimos adeptus eram honores, inſignes reddit us auxeram, locupletiſſimis beneficiis cumulatus eram: *& ſolum mihi ſupereſt ſepulcrum.* Job. 17. Omnia amiſſa ſunt, nec mihi aliquid reliquum eſt præter tumulum. Magnificæ domus, ſuperba palatia, ubi collegeram quidquid exquiſitiſſimum ars potuit conferre, quidquid ex exoticis regionibus potuit afferri; ædes voluptuariæ, ubi lætiſſime dies traducebam; ornatiſſima ſupellex, perfectiſſime exornata cubilia, frequens familia, equi, bigæ, quadrigæ, ob quæ tanto habebar in pretio; hæc omnia jam non ſunt mea, & ad hæredes meos tranſierunt nihilque mihi reſtat adhuc quam atrum, horridumq; ſepulchrum. Quam aptæ ad affectus coercendos ſunt hujuſmodi cogitationes! Beati, qui mortis articulum non præſtolantur tunc valido hoc uſuri remedio! In morte nulla eſt cogitatio, quæ dolorem non afferat. Præterita lacrymas eliciunt, præſentia tumultum cient, futura horribiles terrores incutiunt. Pœnitet eorum, quæ fuimus, ſed vulgo ſterilis eſt pœnitentia. Doloribus torquemur, eo quod non cogitavimus id, quod eramus futuri; ſed dolores inutiles ſunt. Graviſſimo angore premimur, eo quod frequenti conſideratione, & caſtigatiori vivendi ratione nequaquam prævertimus deplorabilem ſtatum, in quo ſumus; ſed nimis ſera eſt hæc ſollicitudo. *P. Croiſet tomo 2. ſpiritualium Conſiderationum.*

Omnia hujus mundi bona poſt mortem ſunt inutilia.

Quid prodeſt homini dum viveret pluribus perfunctũ fuiſſe dignitatibus, atque toga, ſagoque clarum fuiſſe? mors illum cum abjectiſſimo quovis mortalium confundit. Quid prodeſt mundanæ mulieri, quæ modo efflavit animam, mundus muliebris ingenti pretio comparatus? Illius ſuperbia, faſtus, ambitio, mollities cum illa defierunt, ejuſque hæreditas modo putredo eſt, & vermes: *Cum morietur homo, hæreditabit vermes.* Eccli. 10. Quid prodeſt potenti Monarchæ non modicæ orbis terrarum parti imperitaſſe, hoſtium terrorem fuiſſe, &, uti loquitur Propheta, quoddam in terris numen extitiſſe? Si magnus hic princeps, qui modo humana deceſſit, non eſt ſanctus, quæ tandem illius ſors eſt? & quid proderunt illi in inferno omnes mundi honores, & amplitudines? Quam triſte eſt aliis præbere hujuſmodi conſiderationum argumenta, & numquam illis vacaſſe! *Idem.*

Ut aliquis ſe morti bene diſponat debet a creaturis rebus ſeparari.

Cum mors qua damnati ſumus non ſit ſimplex corporum obitus, ſed omnium etiam creatarum rerum privatio, quandoquidem per ſcelus meriti ſumus, earumdem jacturam pati, & in æternum ab illis ſeparari, vera præparatio ad mortem in hoc poſita eſſe debet, ut ab illis, quantum poſſumus, ſeparemur, & privationes, quas Deus nobis immittit, acceptemus tamquam partes mortis illius generalis, cui adjudicati ſumus ea ſententia, quam contra nos divina tulit juſtitia. Si ergo providentiæ juſſu contingit, ut aliquibus privemur rebus, amicis, humanis ſolatiis, præſidiis, affinitatibus, hæc omnia recipienda ſunt tamquam mortis hujus principia; immo neceſſariæ etiam ſeparationes voluntatis rerum omnium inutilium, & minime neceſſariarum ſeparationibus ſunt prævertendæ. Quod conſilium ſi animo noſtro hæreat infixum, non deerunt ſingulis momẽtis occaſiones mortem hanc exercendi. *Ex ſpeciminibus Ethicis tom. 10. tract. de præpar. ad mortẽ.*

Mortem noſtram cum morte Jeſu Chriſti Deo offerre debemus.

Quodlibet tempus idoneum eſt ad exercendam unionem cum Jeſu Chriſto moriente; illud vero acceptius, quo Domini mortẽ annunciare jubemur; videlicet ſanctum Miſſæ ſacrificiũ. In illo offerre debemus Deo corpus JeſuChriſti pro nobis mortui, & immolati in cruce; ſed cum morte ipſius & noſtra ſimul eſt offerenda, orando Deum, ut utramq; recipiat, & nos in terribili eo trãſitu confirmet. Ita commemoratio mortis Jeſu Chriſti noſtræ etiam complecti debet commemorationem. Cũ autem hujus locus, ac tempus nos lateant, & Deo uni exploratа ſint; hæc illi offerenda ſunt, qualia ipſe cognoſcit; præſentiq; devotione ſupplendum impotentiæ, in qua tunc erimus huic obeundo muneri minime pares. In ſingulis igitur ſacris adoranda eſt, & acceptanda mortis noſtræ ſententia cum omnibus illis circumſtantiis, quæ Domino placuerint. *Ibidem.*

Senſus Chriſtiani morientis, & orationib illo effundende.

Sentio equidem me non procul abeſſe ab hora extrema, qua prodeundum erit coram JeſuChriſto ad ſententiam recipiendam, quæ de mea æternitate dijudicet. Hei mihi! quantum æternus mihi metuendus eſt interitus, poſtquam toties infernum meritus ſum? Verumtamen, Deus, in tua miſericordia confido, atque tuis meritis, o Salvator, tuęq; ineffabili bonitati ſpes omnis innititur. Te obſecro, ne ſinas mortem tuam mihi inutilem eſſe, ſed adeo præſens mihi remedium præſta, ut te diligam, atque in cœlo æternis te laudibus proſequar. Interim animam meam ſanctifica, reple cor meum amore tui; & concede, ut animam in manibus tuis ponam, amoris erga te, & contritionis propter peccata mea actum eliciens. *Auctor recens.*

Animæ ſtupor ex hac vita egredientis, & in mortis articulo.

Quo ſtupore percellitur anima ex hac vita egrediens, cum videt earum rerum, quibus vacavit, inutilitatem, & inevitabilem unius illius, quam neglexit, neceſſitatem? Poſt ſe in mundo reliquit, quidquid ibi poſſidebat, & quidquid erga ipſam aliquo amoris ſenſu affectum erat, conſanguineos, amicos. Reliquit bona, palatia, honores, exiſtimationem, hæreditates; & ea in regione, quã ingreditur, nihil invenit niſi miſerrimam paupertatem, nullum opus bonũ, nullũ meritũ ante ſe; cognoſcit, ſed nimis ſero indigna ſuis curis fuiſſe illa omnia, quibus ſuos labores, & affectus impendit. Sola, ſtupens eo quod omnia ſibi elapſa ſunt, eo quod hæc mundi figura, quam deperibat, præteriit, vacuis manibus ſiſtitur ante Judicẽ ſecundum opera ejus de illius æternitate dijudicaturum. Quo dolore conficitur? Qua angitur deſperatione, quod adeo parum fuerit de ſua ſalute ſollicita? O Deus! Quot cogitationes occurrunt homini eo momento, quo ante oculos ſuos videt immenſum hoc æternitatis ſtadium aperiri, ſibique vel conſummatam, & nulla menſura, ac nullis terminis circumſcriptam felicitatem, vel infelicitatem infinitam offerri! Quomodo, & quo oculo reſpicit omnes humanos eventus, afflictiones, jacturas, viceſq; fortunæ? Quid judicat de iis, quæ magna vocabantur negotia, vita felix, opimę ſubſtantiæ, ſolatia, voluptates? Numquid deſiderio tenetur earum occaſionum, quas ſibi elabi paſſa eſt dignitatum acquirendarum, & opum cõgregãdarũ? Quęnã illius ſẽtẽtia eſt de iis, quæ in terra nos alliciunt, & faſcinant? Verũ quid cogitat de vitæ alterius felicitate, & infelicitate; & quid nos ipſi de eadem extremo vitæ momento cogitabimus? *P. Croiſſet in ſpiritualibus Conſiderationibus.*

Mortis cogitatio eos, qui bene vixerunt, non terret.

Mors ipſa, cujus ſola cogitatio homines voluptatibus deditos terret eo uſque, ut rationem illorum perturbet: mors hæc, cujus adventu adeo terribiles gignit tumultus; mors hæc, ad cujus adſpectum omnis amplitudo, faſtus, & humana felicitas evaneſcunt, mirum in modum animam juſti recreat. Mortis hujus turbatio tantum abeſt, quod illam perturbet, ut immo potius eam confirmet, ſoletur, atque inter acerbiſſimos dolores recenti illam voluptate

per-

perfundat. Qui mundum ſectatur, nullum invenit ſolatium, nullam voluptatem, quæ mortis, atque æternitatis cogitatione non perturbetur: nullus felix in mundo ad ſolam recordationem, ac imaginem terribilium judiciorum Dei non expalleſcit, atque cor ſuum repente amaritudine oppletum non ſentit. Viro bono hæc eadem imago ſalutarem quidem metum, at ſimul magnam in Dei miſericordia confidentiam inſpirat; & novam lætitiæ cauſam præbet illi cogitatio æternitatis: immo hac ipſa utitur cogitatione ad ſedandum ſeacenios exiguos dolores, & curas quaſdam ſenſibus, amorique proprio injucundas. Verum ſi mortis cogitatio tantopere mundanos terret, quid tandem mors ipſa? Et ſi hæc eadem cogitatio tanta afficit lætitia bonos; quid tandem eum præ foribus uderunt æternæ remunerationis? Quis dicendo aſſequi poteſt, quam jucundum, & ſuave ſit ſanctis, tunc ea ſecum reputare, quæ fecerunt, & quæ neceſſario ſibi erant facienda; cogitatio ſe divinæ ope miſericordię nequaquam illud perpeti aſſe malum, quod patrare poterant, & quod ſi patraſſent, jam de ſe actum eſſe cognoſcerent? *Idem*.

Cum diuturna, & violenta ægritudo poſtquam ſanguinem vitiaverit, humores omnes, totamque corporis œconomiam perturbaverit, ſæculi hujus amatoribus oſtendet opus eſſe, eorum animam ſeparari, ac brevi prodire ad ſupremi mortalium omnium Judicis tribunal extremam æterni fati ſui ſententiam audituram, dic, quæſo, quantum percipient ſolatium eo quod ingentem opum vim collegerint, congeſſerintq; theſauros, quod pinguia poſſederint prædia, ſuperbas domos vel emerint, vel ædificaverint, quod pretioſa ſtragula, ac ſupellectilem ſibi comparaverint, quod in republica primis perfuncti dignitatibus fuerint, quod in mundo magnam nominis famam fuerint adepti, illuſtres ſibi amicos adſciverint, omni voluptatum genere gaviſi fuerint, florentem familiam reliquerint, ac tandem ita felices extiterint, ut penes ipſos fuiſſe fortunæ viſum fuerit arbitrium? Heu! nullum ipſis afferre poteſt ſolatium harum rerum omnium cogitatio, quarum nihil reliquum aliquid eſt, quam vana imago, ac triſtis memoria. Quin immo e contra divitiarum, dignitatumque ſuarum cogitatio tunc temporis, cum ſeſe iiſdem brevi carituros videbunt, non alium in eis pariet effectum, niſi inutilia deſideria, dolorum augmentum, horroremque ſcelerum, quæ propter horum bonorum acquiſitionem, ac fruitionem commiſerint. *Liber, cui titulus: Dialogi Abbatis Joannis, & Euſebii Presbyteri*.

Cæcitas peccatoris in morte.

Reor mortis peccatorum diem in Scriptura diem tempeſtatis, & nebulæ vocari, ad innuendum deplorabilem ſtatum, in quo extremis vitæ momentis illi verſantur. Et ſane quid ille ſibi vult tumultus, & illa agitatio, ubi ambigere non licet, quominus tunc terribilis ſæviat procella, quemadmodum a S. Iſidoro Peluſiota vocatur: *Magna tunc ſane tempeſtas mentis*. Quid eſt hæc funeſta cæcitas, in quam patitur Deus miſeros illos decidere, niſi denſa nebula, quæ prohibet, ne videant, & cogitent ſupremum Judicem, qui jamjam extremam in illos eſt laturus ſententiam? Nonne atra illa nebula eſt, quæ prohibens, ne ſuam, uti deberent, infelicitatem cogitent, perniciosiſſimam eiſdem ſtupiditatem inducit, in qua illos paſſim animam efflare videmus? Quamobrem S. Auguſtinus ait, Deum nullum umquam juſtitiæ ſuæ inſignius exemplum præbere, quam cum peccatorem puniturus permittit, ut ille moriturus ſui ipſius obliviſcatur: *Ut moriens obliviſcatur ſui, qui vivens oblitus eſt Dei. Id.*

De præparatione ad mortem.

Cogitarene poſſumus terribilem illam diem, a qua noſtra pendere debet æternitas, ac nobiſmet perſuadere, neceſſum non eſſe eligere tempus, antequam dies illa adveniat, qua omnibus ſæcularibus curis expediti, & omnibus negotiis, quæ vitã noſtram patriuntur, vacui, in id unum omnes induſtriæ nervos contendamus, ut apte noſmet huic morti præparemus? Nullam ſecuritatem, & requiem inveniri, niſi huic tantum vacemus operi, quod unum Jeſus Chriſtus neceſſarium appellat? E contra imprudentiæ, & cæcitatis eſſe angi, ac turbari plurimorum rerum cura, ut aſſolet; & præſumptionis eſſe, atque inſaniæ majori cum ſollicitudine non præſtolari terribilem hunc diem, quo audituri ſumus, quiſnam in omnem æternitatem futurus ſit ſtatus noſter, quam illum, quo viſuri ſumus exitum alicujus negotii, ubi de exiguo aliquo honore, vel de levi agitur utilitate! Nullus dubio locus eſt, totam Chriſtiani vitam jugem eſſe debere mortis præparationem: tunc nihilominus, cum valetudo, vel ſenectus efficit, ut perpendentes exiguum illud, quod ſupereſſe poteſt, vitæ ſpatium, in nobis reſponſum mortis habeamus, ut Apoſtoli verbis utar; ſanæ mentis eſt rerum omnium curam abjicere, ac unice illis ſupputandis rationibus vacare, quas brevi ſupremo Judici ſumus reddituri. *Idem*.

Quid ſit, dum viventes adhuc mortis cogitatione occupamur? Prævertimus extremum diem, extremum momentum, lumina perſpicacia, quæ tunc habentur; & quin expectemus donec cataſtrophe, atque enodatio rerum hujuſmodi invitis explicet hoc vanitatis myſterium, illud ipſi ſanctis conſiderationibus explicamus. *P. Croiſet tomo 2. Conſiderationum*.

Mortis cogitatio præſens eſt contra affectiones remedium.

Mortis cogitatio præſens eſt contra omnes animi morbos medicina. Nulla affectio diu reſiſtere poteſt huic objecto, ſi rite ſpectetur. Solus tumuli adſpectus illam infirmat; nihilque melius, quam cineres illic inveniri, illius ignem extinguit. Numquid affectuum noſtrorum impetus cohibendus eſt? Num eorum detegenda vanitas eſt, inſatiabilitas, ſævitia? Hoc mortis præſtat cogitatio. Omnis ambitio, cupiditas omnis ſuas vires amittit, ſtatim ac honores, & locupletiſſimæ ſubſtantiæ in mortis lectulo conſiderantur. Ibi adeo eminentes dignitates, ibi adeo fulgidi honores, ibi omnes divitiæ ſuum nitorem amittunt: immo earum inane, illuſio, & error detegitur. Dicere poſſumus mortis cogitationem præter propter in affectionibus noſtris illum ipſum præſtare, quod ipſa mors: *In illa die peribunt omnes cogitationes eorum*. Pſ. 145. Extremo illo momento evaneſcent omnia ambitioſa conſilia, omnes ideæ, ſpes omnes, illud fortunæ ſyſtema adeo bene conceptum, diſpoſitumque, cępta omnia tanta arte, ac ſtudio parata, audacea conatus: *in illa die peribunt*. Omnia abeunt, omnia delentur, omnia, quæ placent, extrema die illa extinguuntur. Dum vivimus, nulla affectio non angit, non faſcinat, non allicit, non recentem felicitatem promittit. Mors omne tollit faſcinum. Die illa vincula non expectant donec ſolvantur, ipſa ultro infringuntur: idea hæc chimericæ felicitatis, qua nos paſcunt affectus, tunc in indignationem contra propriam inſaniam convertitur. *Idem tomo 2. Spiritualium Conſiderationum*.

Bonum, quod mortis cogitatio parit.

Cum nobiſmet mortis tabulam proponimus, ſtatim omnia creata conſideramus eadem ex parte, ex qua mors eadem nobis conſideranda proponet. Illa apprehendimus, de illis judicamus, non ſecus ac tunc temporis fiet; illa inepta, fallacia, contemptibilia eſſe cognoſcimus; noſmet exprobramus, quod adhæſerimus illis, cęcitatem noſtram deflemus, quemadmodum eamdem extrema vitæ hora deflebimus. In hac mentis, & cordis chriſtiana affectione paſſio defervescit, concupiſcentia non eſt adeo vivida, neque adeo inexplebilis cupiditas; mundi hujus dignitates, peritura bona, fędæ voluptates, omnia languent, obtuſam, exilemque illecebram habent, fatuumque ſaporem, ex quo illa per mortis umbram inſpicimus. Hic ille fructus eſt, quem ſalutaris iſta cogitatio producit. *Idem*.

Tumultus, ac timor, quibus qui male vixit, in morte excruciatur.

O Deus! quos ſenſus habere debet homo in agone poſitus; hoc eſt, homo, qui dolore, triſtitia, deſperatione, ſine ullo ſolatio, ſine ſpe, ſine præſidio circumſeptum ſe videt! Quidquid oculis ejus occurrit, quidquid auribus ejus accidit, illius metum, doloremque auget. Quonam animi angore illud reputat & malum, quod fecit, & bonum, quod minime fecit, cum illud facere poſſet? Eo in ſtatu quidquid olim de judicio Dei, de inferno, deque æternitate auditum fuit, animum ſubit, eumque terribili ratione percellit. Mirum eſt, quam perſuaſum ſit de iis omnibus, quæ vitæ noſtræ objectum conſtituunt, huic homini, ubi paolo ante de rebus omnibus ambigebat; atque maxime terribiles veritates in jocum, ludibriumque ver-

veſtiebat, Quis terror, atque tumultus ubi ſolum cogitet judicium, infernum, atque æternitatem? Attamen inter hanc triſtiſſimarum cogitationum confuſionem, inter hos tumultus, moraleſque terrores animam efflat. Statim ac id timeri cœptum eſt, eidem ſuggeruntur argumenta confidentiæ in miſericordia Dei, adeo ardenter peccatorum converſionem cupientis; ſed nequicquam: irrita ſunt quæcumque auxilia, repente ille omnium ſeu ſuum ſuorum uſum amittit, ac æternis conſcientiæ furiis, crudelibuſque pœnitentiæ ſimul, ac deſperationis ſenſibus traditus moritur, eodemque momento ſecum omnia gaudia, & ſpes omnes moriuntur. Momento illo omnia inania converſionis, ac pœnitentiæ conſilia evaneſcunt; tempus eo momento deſinit, ac terribilis illi æternitas incipit. Hic finis eſt hominis illius, qui male vixit; hoc etiam fine mihi moriendum erit, niſi ex hoc momento meliorem vivendi formam incœpero. Numquid melior eſſet animæ meæ ſtatus? Numquid alios ſenſus haberem, magiſque hilares cogitationes foverem, ſi modo mihi eſſet decedendum? Numquid me confirmare poſſem contra mortis terrores ego, qui mortem non cogito, quin totis artubus contremiſcam? Numquid mea mihi conſcientia mortem pollicetur tranquilliorem? *Idem in receſſibus.*

Fides, & veritates Chriſtianæ, quæ, dum peccator vivere, quodammodo evanescunt, illa in morte recuperant.

Dum vivimus affectionibus excæcamur, exemplo trahimur, objectis allicimur, negotiorum impendimentis occupamur, & videmur etiam cum oblectatione maximarum fidei veritatum fugere cognitionem, & fides ipſa ferme extincta eſt vitæ io omnem libidinem effuſiſſimæ flagitiis. In morte vero ratio, religio, ipſaque fides omnes vires ſuas reſumit; creditur, ſed ea fide, quæ dæmonum imitatur fidem, propter quam fremunt illi quidem, ſed non convertuntur. Mirum eſt, quod fateantur omnes, peccatores in morte deſperatione excruciari, quod mundanam duxerint vitam, mollem, inter delicias, & voluptates, quod pauca bona opera fuerint operati, quod, ut aſſolet, vixerint, & nihilominus poſt has conſiderationes, quarum veritas probata eſt, ne minimum quidem adlaboretur, ut inſtitutæ vitæ ratio corrigatur. Et nos ipſi, qui hæc modo conſideramus, deinceps vitam chriſtiano minus indignam vivemus?... Dum vivimus, parum illud ſoliditatis, quod in mundi hujus bonis invenitur, nos minime movet; immo ne intelligimus quidem terrenarum voluptatum inane; in morte non videmus ſolum, verum etiam ſentimus, ſed concipere nequimus, quomodo citius non ſenſerimus hoc vacuum, & duplicem hanc egeſtatem. Palam videmus nos deceptos fuiſſe: ſed quam gravis dolor eſt, non eſſe amplius eo in ſtatu, ubi mederi poſſimus jacturæ, quam per errorem noſtrum paſſi ſumus. *Idem.*

Triſtis ſtatus illius, qui recens mortuus eſt.

Funeſtum quidem ſpectaculum eſt, ſed aptiſſimum ad immittendam in nos voluptatum, vitæque hujus bonorum nauſeam, ille, qui nuper animam efflavit. Vix ille extremum edidit ſuſpirium, cum omnes conticeſcunt. Licet ille omni pulcherrimarum qualitatum genere fuiſſet ornatus, nunc horrorem tantum inſpirat. Poſt lugubres aliquot preces, quibus illi parentatur, omnibuſque erga illum officiis finis imponitur, corpus illud tegitur, omneſque recedunt. Quo abiit pulchritudo, hilaritas, robuſtus corporis habitus? Quo magna illa cœpta, ac opulentæ ſubſtantiæ? Quid illi proſunt pretioſa aulæa? Quam illi operam præſtare poteſt innumera ſervorum caterva? Ecce igitur quis ſit rerum omnium finis: verum anima ubi eſt? quid futurum eſt de corpore hoc, vel dicam melius, cadavere, quod ita jam putet, ut ferri non poſſit? Heu! licet hoc olim corpus fuiſſet mulieris formoſiſſimæ, & cujus ſpeciem omnes admirabantur, jam ultra videri non poteſt; cito domo expellendum eſt: vir, filii, amici, conſanguinei, famuli, omnes adnituntur, ut quamprimum efferatur: illi ipſi, qui eam majori benevolentia, & amore proſequebantur, præ cæteris impenſius lugubre ſpectaculum jubent auferri. Clauditur cadaver ſandapila, ingeſta humo tumulatur; quod vero in tumulo biduo poſt accidit, poteſt ne citra horrorem conſiderari? Jam ſepultum eſt; id unum reſtat, ut ejuſdem ſpolia diripiantur. Statim oblivioni traditur, pro nihilo habetur, quemadmodum re ipſa inter homines nihil eſt. *Idem.*

Quid conſideranti cum moribundo cadavere offerri videatur.

Tunc vere, ac perfecte videtur, quam parum ſolidum ſit, quidquid deſinit, & de quo confuſæ tantum habebantur ideæ. Homine expirante, omnia cum eodem expirare videmus; gloria ipſum deſtituit, ſolumque ad Dei tribunal ſiſtit, ſecum tantummodo deferentem quidquid benefecit, vel male, ut in omnem æternitatem meritam referat vel remunerationem, vel pœnam; tunc liquet, nullam ipſi poſt mortem ſpem ſupereſſe, ejuſque fortunas, vel infortunia eſſe æterna; verbo, arborem, ubi ceciderit, ibi in æternum eſſe. Omnia labuntur, quilibet ſibimet dicere debet, mirabili pernicitate: *Tranſvolantibus momentis cuncta rapiuntur*, uti loquitur S. Auguſtinus. Dei æternitas accedit, & pauca illa, quæ nobis ad vivendum momenta ſuperſunt, præſto ſunt, ut in terribilem illam infinitatem evaneſcant. Momentum, quod abeſſe non poteſt, novam nobis deteget regionem, terramque novam, atque tunc ea, quæ in hac vita majori habuimus in pretio, tamquam vapor, & fumus videbuntur. *Maupeou in vita Abbatis Trappenſis l. 1.*

Miſer ſtatus, in quo mors omnia redigit.

Nihil nos movere, & confundere magis poteſt, quam miſer ille ſtatus, in quo eſt, quidquid imperio mortis obnoxium eſt. Ibi videmus humanæ mortis myſterium re ipſa magnum eſſe, ac terribile. Omnem amplitudinem, pulchritudinemque ibi ad nihilum redactas cernimus, ibi florentiſſimæ ætatis finem videmus, ibi omnes proſperitates, omniaq; mundi gaudia deleta intuemur; omneſque ſeu animi, ſeu corporis dotes, quę magis eminuerant, ibi annihilatas ſpectamus. Quidquid maxime horridum fingi poteſt, in corpore ſucceſſit iis, quæ ibi venuſtiſſima erant, & perfectiſſima. Per mortis potentiam viſa eſt ſæculi potentia, quæ latiſſime dominabatur, & maxime terribilis auctoritas evaneſcere; exiſtimatio, quam ſæviſſima tyrannis, ac violentiſſima uſurpatio brevi tempore adipiſci potuerant, viſa eſt interire; omnis ſuperbia, faſtus, omnis denique inanis labor ambitionis, & cupiditatis humanæ proſtratus eſt, quin aliquid præter ruinas ſupereſſet. Quam beati eſſemus, ſi horrida hæc objecta, quæ ſæpe oculis noſtris ſe offerunt, majorem in animis noſtris impreſſionem efficerent. *Ex S. Ephrem, in vita eadem.*

Senſus hominis, qui male vixit, cum morti proximus eſt.

Quinam in mortis articulo ſunt ſenſus hominis, qui male vixit, cum Sacerdos, antequam prorſus recedat, crucifixum eidem ob oculos ponens, dicit illi; cum jam omnia remedia illi ſint nullius utilitatis, cumque extrema in hora omnes eum deſerant creaturæ, Jeſum Chriſtum impoſterum eſſe debere unicam illius conſolationem, atque perfugium. Ad unum Jeſum Chriſtum cruci affixum debes confugere, in vulneribus illius quærere debes contra mortis terrores ſolatium. Accipe ergo, frater, objectum hoc, unde plurimum haurias conſolationis, illud in manibus tuis tibi relinquo. Divinum objectum, omnium ſuavitatum fontem illi, qui dum viveret, ſeſe eidem conformare ſtuduit, & qui illud ad mortem uſque dilexit; at triſte objectum illi, qui voluptatem tantum amavit, qui in deliciarum affluentia vixit, qui æternitatem non cogitavit; & qui tunc tandem ad illud advertit animum, cum tempus deficere, ſibique nullum tempus ſupereſſe cognoſcit. Hic finis eſt omnium gaudiorum, ſolatiorum, hilaritatum hujus mundi; huc rediguntur omnes falſæ ideæ, omnia inania fortunarum, honorum, voluptatum conſilia. Ecce quo extrema illa hora redigatur improbus. Qui Jeſum Chriſtum non amavit, qui ſalutem ſuam neglexit, qui mollem, & voluptuariam vitam duxit, ullum ne ſolatium recipit, cum moriens crucifixum manibus tenet? *P. Croiſet, tomo primo receſſuum pro ſingulis menſibus anni.*

Preces, quæ pro agonizantibus effunduntur.

Conſideremus ſenſus earum orationum, quæ pro agonizantibus effunduntur: *Proficiſcere anima Chriſtiana de hoc mundo*, Sacerdos exclamat. Hei mihi! quam parum jucundum eſt extremum hoc vale! quam durum illi, qui mundum amavit, qui fortaſſe nihil præter mundum amavit; qui nihil pro cœleſti gloria aſſequenda operatus eſt! *Profici-*

ficiſcere. Igitut jam actum eſt; jam jam omnino abeundum eſt; quocumque vinculo alligetur, quæcumque adſit difficultas, nihil relinqui vellet; ſed rebus omnibus moriendum eſt. *Hodie ſit in pace locus tuus, & habitatio tua in Sancta Sion*. Quaorá charitate plenum eſt bujuſmodi votum! Sed quid cogitare poteſt peccator moriens, eum ipſum non fallit, nullam eſſe rationem, propter quam ſibi tantum boni expetatur audiens vocem conſcientiæ oppoſitum ſibi portendentis? *Miſerere, Domine, gemituum, miſerere lacrymarum ejus*; pergit Sacerdus; verum niſi alius dolor, quam quod iis ſe ſpoliatum videt, quæ ipſi erant chariſſima, bæc eidem extorquet ſuſpiria; ſi dolet, eo quod non poteſt amplius peccare; vel ſi mortis dumtaxar, infernique adſpectus verus eſt fons lacrymarum ejus, numquid Deus vocem iſtam exaudiet? *Idem*.

Actus doloris, contritionis, & ſubmiſſionis faciendi a morientibus, vel illis ſuggerendi.

Ecce me, Domine, corde ſimul, & corpore ante terribilem majeſtatem tuam proſtratum! Ecce me dolore confectum propter innumera peccata mea, ac juſtam ſeveritatem tuam, quæ præſto eſt, ut me in æternum forſitan puniat. Quo fugiam miſer, niſi ad te, qui ſupremus es Dominus meus, Creator, & Judex, ſed ſimul etiam Salvator, atque Redemptor? Non deſunt homines, qui cum alios homines affecerint contumelia, morti proximi communes amicos ad veniam petendam mittunt, eiſque ſuum amorem teſtandum, quin ab illis aliud expectent, niſi ut impetrata pace moriantur. Sed cum ego jam jam ſpiritum efflaturus ſim, quanto magis teneor ſpatium, quod mihi ſupereſt, in id impendere, ut a te veniam depoſcam, tibique dicam, ſi vixi, quin cognoſceſsem te, mori ſaltem ex toto corde te diligentem? Agnoſco in amaritudine cordis hujus magnitudinem, multitudinemque innumerabilem peccatorum omnium, quæ commiſi contra te; fateor me ſæpe ſanctam legem tuam perfregiſſe, ſæpius ſacramentis tuis abuſum fuiſſe, atque ingratum erga te ſemper extitiſſe. Nulla creatura eſt, quæ potiori jure ſit a conſpectu tuo rejicienda: fateor me pluries meritum fuiſſe omnia tormenta, quibus damnati apud inferos excruciantur, & ſi plures eſſent inferni, omnes mihi deberi non nego. Ita eſt, Deus, æquus viventium, & mortuorum Judex, non minus tibi debeo, quam ſi de infernis ignibus me eduxiſſes, atque pluries corpus, animamque meam de manibus dæmonum eripuiſſes. Cupio, ut, poſtquam e vivis exceſſero, pii homines pro me te laudibus celebrent, tibique benedicant pro gratiis omnibus, quibus me cumulaſti, & quibus ingratum animum rependi. Hoc amoris, & reverentiæ ſenſu tibi corpus, animamque meam in tempus, atque æternitatem tribuo. Sed obſecro te per illum pretioſum ſanguinem, quem in cruce pro me effudiſti; obteſtor per tot ora, quot in ſacratiſſimo corpore tuo ſunt vulnera, ne ingrediaris in judicium cum ſervo tuo, ſed judices me ſecundum multitudinem miſericordiæ tuæ; & non peccatorum meorum clamores, ſed ſanguinis tui vocem exaudias. Applica mihi unicam ſanguinis tui guttam, unicam oculorum tuorum lacrymulam, unicum ſuſpirium, & ſalvabitur anima mea. *Liber cui titulus; Vera orationis idea parte 2. cap. 20.*

Poſt mortem nulla erit mutatio.

Ubi ceciderit arbor, ibi erit, ſi in occidentalem plagam lapſa fuerit, ibi permanebit: unico ante id tempus momento gratiam obtinere potuiſſet, ſed noluit; momento ſerius id vult, ſed minime poteſt: unicum momentum in illius voluntate, ac mente maxime admirabilem mutationum omnium peperit: *In illa die peribunt omnes cogitationes eorum*. Pſalm. 145. Tunc loco antiquarum idearum protſus recentes aſſumentur. Quænam mutatio? Paulo ante peccator iſte in lectulo ſtratus Confeſſarii monita aſpernabatur, religionis contemnebat officia, mortem negligebat, ſibique plurimum ſupereſſe temporis arbitrabatur, ac impertertitus erat. Moritur, brevique unius ſuſpirii intervallo omnes illius ſubvertuntur ideæ, ſe ipſum confundit, ac turbat; pudore ſuffuſus, & contremiſcens videt id, quod numquam videre volueras; ſalutis neceſſitatem, chriſtianæ religionis officia, rerum humanarum vanitatem, ac horribilem calamitatem, quod numquam egerit pœnitentiam. Antea jocabatur, commeſſabatur, moliebatur magna, hilareſque ſocietates nectebat: atque intra unius ſuſpirii intervallum, Deus ferre diutius non valens bona ſua ab illo dari peſſum, ei dicit: *Redde rationem villicationis tuæ. P. De la Rue, ſermone pro feria ſexta poſt quartam Quadrageſimæ Dominicam.*

Sæpe hæc vobis excidit confeſſio, quod minime velletis morte occupari eo in ſtatu, ubi eſtis, eaque in vitæ ratione, quam eſtis ingreſſi: agnoſcitis ergo tutiorem viam ea, quam modo calcatis? Cur ergo non ſtatim alteram illam ingredimini, ne morte occupemini? Pro terrenis negotiis tot vadimonia, ſponſioneſque requiritis: cur in iis, quæ ad ſalutem veſtram pertinent, diligentia pari nequaquam utimini? Quin ergo vosmet ipſos contra mortis terrores obſtupeſacere, fallacemque tranquillitatem vobis comparare ſtudeatis, contendite potius, ut ſemper præſto ſitis morti huic recipiendæ, ac ſine tanta formidine prodeundo ad terribile Domini judicium vitam homine chriſtiano magis dignam viventes. *Idem Sermone pro Dominica Paſſionis.*

Dolor hominis in morte.

Si ſola mortis cogitatio adeo amara eſt homini inter delicias viventi, omnibuſque vitæ commodis perfruenti; quem dolorem illi mors ipſa non afferet? quam amaritudinem, deſperationem, tumultum? Cum illum divellet a bonis, & ſolatiis ejus; cum ipſe vocem audiet dicentem: *Succidite arborem*, quæ adeo profundas radices jecerat: *Excutite folia ejus, diſpergite fructum ejus*? Dan. 4. Quam amaritudinem, quem dolorem, quam rabiem! cum videbit ſe amore vitæ, mortis propinquitate, infeliciſſimæ æternitatis metu laniatum; cum videbit ſe ab omnibus relinqui, ſe ab omnibus deſeri, a filiis, a famulis, ſibique omnia dicere extremum vale. *Sermo Manuſcriptus.*

Boni in morte relinquunt, quod in vita ſine amore poſſederunt.

Viri boni, qui terrena poſſident bona, quin poſſideantur ab illis, ea non ægre, neque gravate relinquunt; æque libenter eadem Deo jubente relinquunt, ac ab eodem acceperant. Impii vero: *non ſic, impii, non ſic*. Quemadmodum receperunt bona, atque divitias per avaritiam, atque improbitatem, magna opus eſt vi, ut ea, quæ tanto cum amore poſſederunt, relinquant. *Divitias, quas devoravit, evomet*, inquit Scriptura Job. 20. Divites crudeles, cum morti proximi eritis opes has male partas relinquetis, ipſumque ſanguinem evometis; ſed ſanguis hic veſter non eſt, ſed orphani, & viduæ: *Et de ventre ejus extrahet eas Deus*. Heu! quænam vis in hujuſmodi ſeparatione; cum furta, & rapinæ illius quodammodo in ſubſtantiam ejus tranſierint. *Joly.*

Quid impii in morte relinquant, & quid ſecum auferant.

Cum hominem videtis, cui blanda arridet fortuna, ne vobis inceſſerit admiratio, eo quod impius proſpero rerum curſu lætetur: *Vides viventem, cogita morientem*. Videtis quomodo vivit, eique invidetis; ſed inſpicite quomodo moriatur, & illius vos miſereſcet: *Quid hic habeat, attendis, quid ſecum tollat, attende*. Quid autem moriens ſecum aufert? *Quoniam cum interierit non ſumet omnia*, regius inquit Propheta Pſalm. 48. *neque deſcendet cum eo gloria ejus*. Nihil ſecum afferet eorum, quæ poſſidebat, & gloria, quam ſibi comparaverat, illum non ſubſequetur; ſed in ſepulcrali permanebit cippo mendax epitaphium: *laborant in titulum ſepulcri*. Hoc illi colligunt ex tot laboribus, quibus anguntur; hoc fortaſſe fidem adſtruet illos in terris felices fuiſſe; non ultra. Omnia hæc ingentia bona, quæ dives adeptus eſt, & quæ eidem beati nomen pepererunt, tranſeunt neſcio ad quem, & licet ea ſibi vellet auferre, hæredes illi adverſarentur. Hujus viæ mortales, ubi moriuntur, nihil ſecum eorum adferunt, quæ illos beatos faciunt; ſed ea tantum, quæ eoſdem in æternum efficere debent infelices. Hæc infelicitas eſt, quam S. Auguſtinus ſatis deflere non poteſt, cum ait: *Ipſa eſt infelicitas hominum, propter quod peccant, morientes hic dimittunt, & ipſi peccata ſua ſecum portant. Sermo manuſcriptus.*

Centies Antiochi exemplum mihi terrorem attulit

audien-

De mortis ſanctitate judicari non poteſt juxta indicia, quæ morientes præbentus.

audienti quorumdam mortem, cujus circumſtantiæ, ac ſigna promittere videbantur eorum, de quibus narrabantur, ſalutem. Numquam hujuſmodi narrationes meis auribus accidunt, quin cogitationi ſubeant illa S. Auguſtini verba: *O ſi intus videres; quæ mors tibi videtur bona, peſſima eſt.* O homo, qui Dei neſcis arcana, ſi hujus pœnitentis cor tibi eſſet exploratum, videres utique eam mortem, quæ tibi ſancta viſa eſt, infelicem, funeſtamque fuiſſe. At enim ſumma pietate petiit, recepitque Sacramenta. Hæc quidem ſpecioſa facies eſt, non diffiteor: ſed *ſi intus videres*, videres utique id, quod latuit, prorſus differre ab iis, quæ vidiſti.... Hic homo erat, cui eum vel ambigua, vel nulla eſſet fides, voluit exiſtimationi ſuæ coram hominibus conſulere, & qui hac mente quamdam pietatis ſpeciem prætulit, ut populo fucum faceret, ne impiorum, atque reproborum morte raptus videretur. *P. Aurelianenſis, ſerm. de Confeſſione.*

Peccatoris in morte mœrus, atque tumultus

Seu peccator præteritum ſpectet, ſeu futurum conſideret, ubique doloris, ac deſperationis argumenta nanciſcitur. Si præteritum reſpicit, videt voluptates ſæviſſimis ſuppliciis ſæviores; ſi futurum, videt cruciatus, qui ſibi nimis jam præſentes eſſe videntur. Præteritum illum ad deſperationem adducit, quia ibi cernit bona, quæ nimium deperiit, & quæ retinere non poteſt. Futurum deſperationi ſuæ cumulum addit, quia illi ob oculos ponit mala, quæ numquam ſatis timuit, & quæ evitare non poteſt. Verbo, videt felicitatem, quæ nonniſi in illius memoria ſubſiſtit, & infelicitatem, quæ nondum nonniſi in ſola imaginatione poſita eſt; ſed quæ duæ ſunt illius inferni cauſæ, quem patitur in anteceſſum..... Quemadmodum mortis cogitatio peccatoribus in eorum voluptatibus accidit permoleſta; voluptatum cogitatio permoleſta morientibus eſt. Vel enim eorum jucunditatem conſiderant, & illas adeo cito relinquere nollent; vel earum vanitatem agnoſcunt, eaſque citius vellent reliquiſſe. *P. de la Colombiere.*

Patrata crimina impium morientē perterrent.

Peccator moriens omnes vitæ ſuæ maculas videbit; ac ſicubi memoria, quæ tunc nimis fidelis erit, deficiet, dæmones omnia ſingillatim revocabunt. Deus ipſe illius conſcientiā aperiet, atque uno obtutu plagas omnes illi videndas objiciet. O Deus! quam labem! quā teterrimam ſentinam! Quiſnam illius mephitim ferre poterit, quin animam efflare cogatur? Quot flagitia, quæ nūquam prævideret, quot in uno peccato peccata, quot etiā in ipſis bonis operibus crimina! In hac ferme innumera cogitationum, verborum, & actionum caterva, quæ omnia ad unum Deum erant referenda, vix unum invenitur, quod contra Deum minime fuerit... Tunc alii ſenſus aſſumuntur; tunc Deum, ac ſeipſum agnoſcere mortalis incipit, & duplex hoc lumen tantum deformitatis in minimis etiam criminibus detegit, ut nullus dubitem, quominus leviſſimum peccatum hac in luce inſpectum peccatorem ad deſperationem impellat. *Idem.*

O ſi redivivum pœnitentiæ tempus mereri poſſet! Hanc in rem S. Petrus Damiani exclamat, *quam dura converſationis iter arriperet.* Si antequam ad terribile illud tribunal adduceretur, tempus illi permitteretur per mortificationem ſua expiandi flagitia, quonam ardore difficillimas exercitationes arriperet... Præclara pœnitentiæ vota! generoſos, ſed inutiles, ſenſus! inanem, ſerumque fervorem! cur non citius acceſſiſti, ſceleſtum hunc impœnitentem in alterum Auguſtinum mutaſſes? Sed actum jam eſt; nonniſi illius augere dolorem vales, ejuſque deſperationem acerbiorem efficere. *Idem.*

Infelicis æternitatis cogitatio quā terribilis peccatori morienti.

Æternitas, terribilis æternitas illa, a qua peccator uno dumtaxat momento diſtat, licet infinita ſit, ac immenſa, tota jam in illius mente collecta eſt, eumque pondere ſuo incipit obruere. Concipite, ſi fieri poteſt, motus, tumultus, & agitationem animæ jam jam in ardentem carcerem projiciendæ, ex qua ſcit ſe numquam evaſuram; quæ ſentit ſe tanta vi, cui reſiſtere nequit, impelli in horrentem abyſſum, unde nemo reddit unquam; verbo, uno tantum diſtare gradu ab ea voragine, ubi omnia congregata ſunt mala, & ubi mala omnia æterna ſunt. *Idem.*

Non miror, ſi mortales ægre id cogitent, quod ſummo cum dolore ipſis erit perferendum; ſed ſatis mirari non poſſum, quod cum minime lateat illos indeclinabilis neceſſitas omnia relinquendi, cumque graviſſimam prævideant pœnam, quam ea in ſeparatione patientur, quin ſenſim ſolvent ea vincula, quæ tunc tanta cum violentia omnia ſimul erunt infringenda, conentur illa arctius concludere, novoſque in dies ſingulos nexus adſtringere; perinde ac quo magis mundo adhæreſcunt, ſperent ſe mortis vim facilius eluſuros, quæ quidem omnia a nobis, atque noſmet ipſos ab omnibus creatis rebus divellere debet. *Idem.*

Nihil in hominum ore frequentius mortis nomine, ſed nihil ab eorum mente, & cogitatione remotius. In ore Principum, nobilium, divitum, pauperum ipſis maximæ hilaritatis temporibus, veluti in conviviis verſatur; tunc enim de morte verba fieri maxime audiunt. In nuptiali enim contractu partium contrahentium mors exprimitur, & in mortis caſu expliciti ſtatuuntur articuli. Nondum in lucem editi filii ſunt, immo nec geniti, cum jam de illorum morte loquitur, ſubſtitutiones fiunt; decernitur, ut qui ſecundo loco naſciturus eſt, ſi primogenitus deceſſerit, primogeniti jura obtineat; ut tertius ſecundo ſuccedat, ſi utrumque illum mors rapuerit. Verum id ſatis? Nondum. Plerique hominum donec vivunt ſepulcrum ſibi conſtituunt, ac funebris pompæ apparatum præcipiunt, & nihilominus cogitatio mortis adeo rara eſt, atque infirma in eorum mente, uti nomen in ipſorum ore frequens eſt. Putant mori non aliud eſſe, quam ex vivis excedere, ac extremo flatu animæ ſuæ in cœlum aditum eſſe reſerandum. *Abbas de S. Martino in Quadrageſima.*

Sæpe de morte loquimur, & raro de illa cogitamus.

In morte impius cupit quidquid ſibi omnino impoſſibile eſt, puta, non vixiſſe, ut vixit, mortis ſuæ tempus differre; mortem accelerare, ut iis, quibus excruciator, doloribus liberetur; velletque non mori, ut eos, qui ipſum manent, effugiat. Finge tibi hominem, cujus domus ardet, hoſtibus circumſepta. Tunc homo id amat, quod oderat; odit, quod amabat; præſertim vero odit amores, & odia ſua, & tanto magis dolet, quantum amore dignum intelligit illud, quod oderat, facile cognoſcit, quod illi videbatur impoſſibile, neque concipere poteſt, quomodo adeo exigui obices illum deterruerint. *Idem.*

Status hominis poſtquam male vixit morientis.

Novi equidem eos, qui mundum ſectantur, nequaquam pati verba fieri de morte. Perituris mundi hujus bonis poſſeſſi, potiuſquam poſſidentes illa, & alioquin ſibi diffidentes, ac judicium, in quo ſibi Deo rationes reddendæ erunt, reformidantes, quantum in ipſis eſt ex animo, & extremi illius momenti, quo rebus omnibus expoliandi erunt, & tranſitus terribilis, cujus terminus futurus eſt irrevocabile judicium, atque felix, vel infelix æternitas, memoriam evertunt. Sed, o fideles, ſi mortis cogitationem perhorreſcitis, numquid mihi pro virili adnitendum non eſt, ut eamdem vobis in mentem revocem, cum ſciam, quantum morum veſtrorum reformationi cogitatio iſta valeat conferre? Alioquin quid diſſimulare, quid tacere prodeſſet? Si deleta mortis memoria, ictum illius poſſetis effugere, atque communem legem evadere, qua omnes morte damnamur; oblivio illa, in qua ultro verſamini, fortaſſe minus eſſet damnanda. Sed heu! vel cogitemus, vel minime cogitemus, æquo gradu mors fertur; ſingulis diebus accedit: nos occupat, ac tollit, quin ulla hominum ope contra illam defendi, & adverſus ejus tela protegi valeamus. *P. Girouſt, ſermone pro feria quarta Cinerum.*

Mundi ſectatores de morte ſermonē audire nolunt, ut illius memoriam evitent.

Nonne nobiſmet dicere debemus; moriturus ſum; hac de re ambigere nefas eſt: quantumvis bene valeam, quantumvis ad ſalutem tuendam omnia adminicula impendam, in dies me invito vires meæ infirmantur, & quo diutius vivam, in dies magis infirmabuntur; annorum pondus, vel morbi vis valetudinem meam imminuent, & ego tandem moriar. Quin igitur illud quæram, quomodo vitam proferam, cujus certa jactura eſt; nonne ſatius eſſet hos eoſdem dies impendere, ut in eum ſtatum adducat, ubi illorum deſide-

Inſignis prudentiæ eſt, ſe morti diſponere potiuſquam vitam proferre.

deſiderio conficiar, cum eorum ſtamen fuerit ſucciſſum? Timeo mortem; tranſitus hic me terret, quotieſcumque illum cogito; attamen huc deveniendum eſt, & certe deveniam. Nonne igitur prudentiæ intereſt me ipſum contra timorem hunc confirmare, quo tunc magis conficiar, cum mortem imminentem intuebor, niſi antea, ut oportebat, eamdem prævidero? Statim ac mors me ex viventium numero expunxerit; eodem momento, terribili momento eodem contra me, vel pro me ſententia feretur: prædeſtinatio, vel reprobatio mea conſummabitur; hoc illud eſt, quod nullo pacto eſt evitandum. Quid ergo nunc mihi faciendum eſt aliud, quam totus vitæ meæ curſus ſanctificandus, ut mors quoque ſit ſancta? Memoria hæc numquam ex animo mihi deberet excidere; ubi ſi altè eſſet inſculpta, eamdem ne vitæ rationem ab ineunte ætate ſuſceptam proſequerer, an prorſus oppoſitam mihi ſtatim amplectendam putarem? *Id.*

Nulli rei minus, qui morti noſmet præparamus.

Nihil ferme præter mortem, & ea, quæ eamdem ſubſequuntur, eſt, cui noſmet oſcitantius præparemus. Reliquis rebus omnibus quam diligentiſſime noſmet ipſos diſponimus. Aliquis rei militaris conſilium amplectitur; hic tamen in aciem non deſcendit, niſi maturato longis, difficilibuſque exercitationibus ſe ipſum formaverit. Alius rempublicam optat capeſſere; hic tamen antea adlaborat, ut quibuſdam ſtudiis operam navet, quæ maxime in rem fuerint opportuna. Hic domeſticis negotiis agendis admittendus eſt; ab ipſa pueritia œconomicis inſtitutis imbuitur. Ille ad Eccleſiæ honores eſt promovendus; ſæpe humanis etiam rationibus quædam pietatis ſpecies eidem immittitur, quæ omnium in ſe oculos convertat. Sed neceſſaria ad bene moriendum quærere adminicula, iiſque uti, ſerio illa expendere, ad id mundi tumultus effugere, ſe ſe colligere, bona opera exercere, hæc eſt curarum omnium poſtrema; &, nihilominus exteræ, quibus ceteris rebus noſmet preparare contendimus, ſępe inutiles ſunt; cum hæc ſancta præparatio ad mortem ſemper ſuum effectum obtineat. *Idem.*

Quamvis ſciam, prope eſſe, ut me occupet mors; quamvis exploratum mihi, compertumque ſit, illam ſingulis momentis propius accedere, rideo tamen, atque hoc in ſtatu poſitus, quæro ſolatia, perinde ac numquam ad ſupplicii mei locum eſſem perventurus. Quid umquam feci, ut me ad hunc tranſitum præpararem, qui ſanctiſſimo cuique tantum terrorem attulit, & firmiſſimas Eccleſiæ columnas concuſſit? Numquid precibus, eleemoſynis, atque auſteritatibus meis commeatum eam in regionem præmiſi, ubi nihil, niſi quod præmiſero, inveniam? Heu! in id unum incubui, ut mobili in arena mihi nutantem manſionem extruerem, quæ quamprimum vitium factura eſt, quin alteram in æternitatem manſuram ædificarem: *Ibit homo in domum æternitatis ſuæ.* Eccl. 12. Venio ad te Deus, ſincera criminum meorum actus pœnitentia; agnoſco, te dies meos produxiſſe, ut mihi præberes tempus, quo morti me præpararem; ideoque polliceor tibi, recipioque me illud, quod ſupereſt, vitæ ſpatium in adeo ſanctum uſum tranſmiſſurum. Hoc maximum, unicumque mihi erit negotium. *P. Paulus Segneri libro de vera Sapientia.*

Semper parati eſſe debemus morti.

Id eſſe debemus, quod de primis fidelibus Tertullianus inquit, *Expeditum morti genus*, homines videlicet morti ſemper diſpoſitos, cogitationem hanc mente foventes, eamque gerentes in corde, mortem ſervituris ſuæ finem, & libertatis initium putantes. Populus hic ab aliis differt, quia vitam contemnit, neque beatiorem ſe putat, quam cum illam amiſſurus eſt: quod alios angit, hunc ſolatur, & divini homines iſti ſcientes ſe per Baptiſmum a ſæculo ſeparatos eſſe, id unum optant, ut videlicet morte in æternum ab eo ſeparentur. Qui mortem timent, ignorant adhuc prima chriſtianæ religionis rudimenta, *S. Cyprianus* ait; & infirmitas hæc in illis tantum inveniri poteſt, qui mundanæ vitæ deliciis impediti ſunt, & quos ſæculum fallacis, doloſæque voluptatis illecebris faſcinat. *Abbas Trappenſis.*

Quid poſt hæc mihi a vobis, Auditores, expectandum eſt? Cogitate de veſtra agi æternitate; quandoquidem reliquis in rebus ſumma eſt a vobis diligentia, cur præcipuum hoc negotium negligendum exiſtimatis? Sexcentis impediti curis veſtri, animæ, atque æternitatis obliviſcimini: *Soli te negas tibi.* Tot ferventibus Chriſtianis mortis cogitatio ſemper animo obverſatur, vobis autem numquam. Moriemini tamen, non ſecus ac illi, & fortaſſe citius etiam, quam illi. Quis enim vobis diuturniorem vitam ſpopondit? Quot hanc ſperantes decepti fuere? Verum quodnam temporis ſpatium vobiſmet ipſis promittitis? Numquid adeo facile eſt bene mori? Heu! totum vitæ vix ſufficit ſpatium, ut bene mori diſcatis. Cæterum ſemel tantum moriemini, & error veſter hac in re irreparabilis erit. *Maimbeurg in Quadrageſima.*

Sæpe de morte cogitandum eſt.

Mortis cogitatio ambitionem noſtram, omneſque animi affectiones coercet.

Nihil ne eſt, quod vel omnino extinguere, vel ſaltem ambitionis noſtræ motus valeat moderari, quam cogitare, omnia ambitioſiſſima animi noſtri conſilia in ſepulcrum alliди denique debere, ac morte concludi? Omnes illos Principes, terrarumque domitores, quibus totus terrarum orbis nimis videbatur anguſtus, cum ingentibus cœptis intra breve tumuli ſpatium contineri? Nihil ex illis ſupereſſe niſi parum pulveris, cineriſque, & exiguum aliquod monumentum cum tenui fortaſſe laude aliqua conjunctum, quod minime ſeparat æterna opprobria, quibus inferno in ambitionis pœnam damnati ſunt? Ulla ne res magis coercere poteſt vanitatem mulieris ob vultus formam ſuperbientis, quam cogitare corpus illud, quod ſibi in idolum conſtituit, aliquando vermium fore pabulum, objectumque horroris omnibus, qui coluerunt illud, & fortaſſe ignium æternorum prædam, niſi immoderatum hunc corporis ſui amorem cohibeat, ac per pœnitentiam vitæ ſuæ labes expiare contendat? Aliquid ne facilius mederi poteſt avaritiæ, immodicæque terrenorum bonorum cupiditati, quam cogitare, mortem illa nobis quamprimum eo majori vi ablaturam, quo magis ea dilexerimus; & ex iis omnibus nihil nobis reliquum futurum, quam linteum, quo tumulandi obvolvamur? Aliquid ne aptius infringere poteſt furentia libidinis, qua tot mortales fœdiſſimas voluptates deperеunt, impetum, quam cogitare, ſe brevi morte divellendos eſſe ex miſeræ illius pellicis ſinu, quam iniquiſſime Deo prætulerunt? *P. Dezenne libro, cui titulus: Mundus a ſe ipſo damnatus.*

Malæ mortis effectus corrigi nequaquam poſſunt.

Nulla eſt experientia, unde hoc nobis percipere liceat; hic non accidit, ut in aliis artibus aſſolet, ubi ſenſim, ac per gradus ab imperfectione ad id, quod minus imperfectum eſt, aſcenditur, donec tandem per plurimos errores ad perfectionis apicem perveniatur. Ad hæc error unus fatalis eſſe non poteſt illi, qui artis perfectionem aſſecutus eſt, neque una jactura funeſta illi eſt, quibus in re aliqua maximi momenti, ubi vitæ hujus negotium aliquod agitur, ſors non arriſerit. Si Oratori inſigni actio quædam male ceſſit, altera ſe ipſo digna actione exiſtimationis jacturam poteſt reſarcire. Si quis exercitus imperator adverſo marte pugnavit; hac ipſa etiam ætate plures vidimus, qui victi de victoribus ſuis ſecundo prælio victoriam reportarunt. Si Mercator dives navis jacturam in mari paſſus eſt, non ideo ſpem abjicit, quominus brevi acceptum reparet detrimentum navi altera, quæ brevi ſecundis acta flatibus portum ſubibit. Sed in morte nullus eſt reditus; nulla experientia, nullum tyrocinium, nullus correctioni locus. Qui ſemel errat, in æternum erravit: jam actum eſt. Cum enim mors ſit vitæ finis, ac in perpetuum mutatio; ita initium eſt æternitatis, hoc eſt ſtatus illius, qui non mutatur, quippe qui certus eſt, decretuſque terminus. *Idem.*

In mortis momento quid accidat.

Momento hoc omnia vitæ bona pereunt; omnia vitæ mala ceſſant; affectus omnes immutantur, omnia evaneſcunt conſilia; ſpes omnes evertuntur; pulchritudines omnes delentur; omnes voluptates abeunt; omnes divitiæ aufugiunt, omnes deſinunt dignitates, omnia, vel bona, vel mala opera revocantur, hominum fortuna in æternum, vel bona, vel mala ſtatuitur, cœlum, & infernus clauduntur, vel aperiuntur, Dei poſſeſſio acquiritur, vel amittitur, tota bonorum, vel malorum occurrit æternitas vitæ

noſtræ

noſtræ, vel præmium, vel pœna futura. *Idem.*

Bonæ mortis utilitas.

Bene morientes repente infinitis miſeriis, ærumnis, doloribus, morbis, ſexcentiſque aliis moleſtis caſibus liberamur, qui ab hac vita corruptibili procul eſſe non poſſunt, & qui totum vitæ ſpatium, ut proprie loquamur, jugem, diuturnamque mortem efficiunt, quemadmodum illam S. Gregorius hom. 37. in evang. appellat: *Ipſe quotidianus defectus corruptionis quid eſt aliud, quam quædam prolixitas mortis?* Nonne magna felicitas eſt, nihil inde ſibi timendum eſſe, atque cum nactos eſſe ſtatum, ubi certi ſumus, nos nihil amplius eſſe paſſuros? Secundo loco, ita ſancta morte morientes in eam vitam tranſimus, quæ bonorum omnium adfert fruitionem, atque poſſeſſionem, ideoque perfectam felicitatem ſecundum illa Apocalypſios c. 14. verba: *Beati mortui, qui in Domino moriuntur.* Quare? *Amodo jam dicit Spiritus, ut requieſcant a laboribus ſuis.* Quia in omnem æternitatem nacti ſunt requiem, pacem, & jucunditatem poſt labores, tumultus, & curas, quæ ab hac miſera, calamitoſaque vita ſejungi non poſſunt: *Lucrum eſt ad meliora tranſiiſſe; non igitur te mortis nomen offendat, ſed boni tranſitus bona delectent*, inquit S. Ambroſius. Ne igitur mortis nomen, quod vane terribile eſt, reformides; ſed infinita glorioſæ, quæ ſubſequitur, vitæ bona tuum amorem inflammeni, ac tuum cor, ſuaque excitent deſideria. *Idem.*

Nihil magis efficit ut bonos colligamus, quã mortis cogitatio.

Nihil majori vi nos ad frugem revocat, quam mortis cogitatio. Mortui viventibus efficacius nos ad virtutis exercitationem hortantur; ideoque fortaſſe de Abel S. Paulus verba faciens ait, illum poſt mortem adhuc loqui, proculdubio nos admonentem, ut vitæ brevitatem conſideremus, & dicentem, minus cogitate, quod eſtis, quam quod eritis. Deus, qui videbat, quantum nobis afferre poterat iſta cogitatio utilitatis, voluit, illam poſſe omnibus fere, quæ ſe ſe nobis offerunt, objectis inſtaurari .... Mors ut ita dicam, reſponſum eſt omnibus ſceleribus noſtris: *In nobiſmet ipſis reſponſum mortis habuimus* 2. Cor. 1. Hic ſcopulus eſt, in quem ſuperbia, omneſque humanæ affectiones alliduntur ..... Quis excitare poterit impium ex letargico ſomno, in quo pravis habitibus ſuis cunſepultus jacet, inquit Job? Quis illum educere poterit ex abyſſo, in quam infeliciſſime ſe præcipitem dedit, quin Dei judicia illum deterrerent? Quis audebit ejus iniquitatem redarguere: *Quis arguet coram eo viam ejus? ipſe ad ſepulcra ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit.* Job. 21. Deducatur in ſepulcretum, ubi tumulati ſunt mortui; neque aliquid ultra requiritur, ut cor, & mens illius moveatur. *Auctor ſermonum chriſtianorum, ſermone de morte.*

De crucifixo, qui morientibus offertur.

Quam ſuave objectum eſt Dei in cruce morientis imago iis, qui ſecundum hoc divinum exemplar vitam ſuam compoſuerunt! Quantam in divino hoc objecto confidentiam in extrema vitæ hora nanciſcitur, qui vitam duxit crucifixam. Sed illi, qui pœnitentiam perhorreſcit, cui chriſtiana vita jugum eſt grave, & mortificatio ſupplicium, jucundum ne objectum erit Crucifixus? Traditur quidem morienti Crucifixi Domini imago; at nonne ad exprobrandam mollem, ac juſto ſolutiorem vitam illius, atque contemptum, quo gratias ejus neglexit, nec non modicum fructum, quem ex ejuſdem morte percepit? Sub vitæ noſtræ finem nobis offeretur Jeſus propter amorem noſtrum exſpirans; quod quidem ter ſolatii plena eſt, quæ nobis animos addere poteſt contra mortis terrores ſupremique Judicis ſeveritatem; ſed nobis in cruce moriens offeretur? hoc eſt, nobis dicens tot linguis, quot habet vulnera, ea quæ pro nobis operatus, & paſſus eſt, & quæ nos propter amorem illius facere debeamus. Heu, Salvator mi! nunc mihi cum fructu ea dic, quæ tunc ſine ullo fructu vulnera tua erunt mihi exprobratura. Omnia in te huic affixo cruci loquuntur; ſed omnia meam mihi ſævitiam, ingratique animi vitium exprobrant. *P. Croiſet tomo primo ſpiritualis Seceſſus pro die una cujuslibet menſis, in meditationibus pro menſe Majo.*

Quanti momenti ſit bona mors.

Quamvis plurimum interſit bene vivere; multo tamen magis intereſt bene mori; quia bona mors vitæ bonæ meritum coronat, & hæc nihil prodeſt, niſi illam bona mors ſubſequatur, ea qua mea pendet æternitas: *Momentum, ex quo pendet æternitas.* Illud mihi felix eſt? jam certus ſum me æterna beatitudine perfruiturum. Infelix? jam de me actum eſt in nullam reditus ſpem. Verum ſi hoc fatale momentum in ſe continet beatam, vel infeliciſſimam æternitatem, ſi mors, quæ momento illo mihi accidit, de ſtatus mei æternitate decernit, ſi exiguo illo ſpatio omnia pro me ſtatuentur, & conſummabuntur, poſſum ne citra graviſſimam inſaniam vivere in quadam ſpecie tranquillitatis, quin terribile, incertumque illud momentum reformidem? poſſum ne minime cogitare, quomodo tranſigetur, & quo pacto recipiendum ſit, cum advenerit? *Sermo Manuſcriptus.*

Varie chriſtianus mortem timere non debet.

Illi mortem metuant, qui cum Chriſtiani non ſint, vel viventes quaſi non eſſent, infernis ignibus damnandi ſunt; illi mortem metuant, qui in cruce, & morte Salvatoris minime confidunt; illi mortem metuant, qui a prima ad alteram mortem gradum facere debent, & qui ex hac vita egreſſi, in altera æternis flammis comburendi ſunt; illi denique mortem metuant, qui vitæ ſuæ diuturnitate utuntur, ut ſuas augeant pœnas ſcelera multiplicantes; illam metuant quia Judicis ſententia conformis erit ſtatui, in quo extremo vitæ ſuæ momento mors illos reperiet. Nobis autem, qui Dei legem ſervamus, qui evangelicis præceptis obtemperamus, quid eſt metuendum? Quotidie oramus Deum, ut nos in cœleſte ſuum regnum accerſat; cur igitur tantum diligimus exilium noſtrum, noſtramque in terris captivitatem? Quid eſt mors, niſi tranſitus ad immortalitatem? Poſſumus ne, quin ex hac vita egrediamur, æternam vitam poſſidere? Qui putant in hoc mundo beatitudinem ſuam invenire ſe poſſe, vitæ diuturnitatem exoptent: nos vero, qui cum chriſtiani ſimus, nullum graviorem habemus inimicum mundo, quomodo illum poſſumus non odiſſe? *P. Ludovicus a Ponte, tractatu de afflictionum utilitate cap. 6.*

Mortis oblivio mala mortis cauſa.

Plerique cogitare nolunt ſibi moriendum eſſe, & oblivionem hanc peſſimæ mortis infelicitatem illis parituram. *Ut bene moriamur*, moriendum eſt cum veri chriſtiani diſpoſitionibus, & in ſtatu pœnitentiæ. Hoc autem fortuito ne contingit? Hoc repente fit? Semel tantum mori poſſumus; ergo omnes induſtriæ nervi contendendi ſunt, ut bene moriamur. Ad effectum hunc conſequendum, ſæpe, ſerio, valideque animi noſtri cogitationes ſunt impendendæ; plerique vero ſuperficialiter tantum, & raro id cogitant; morte igitur occupabuntur. *Idem.*

Actus ſpei in morte.

Ne permittas, Domine, me adeo ingrati animi vitio laborare, ut de tua diffidere auſim bonitate. Quamquam peccatorum meorum adſpectus horrorem incutiat; quamquam metum, & diffidentiam dæmones omnes mihi immittere ſatagant, ſperabo in miſericordia tua, Domine! & volo, non os ſolum, & cor ſuſpiriis ſuis, verum etiam oſſium quoque medullam, venarumque mearum ſanguinem inceſſanter tibi dicere: Domine, tu unica es ſpes mea, ac refugium meum; in te ſpero, non confundar in æternum. Quamvis inter mortis umbras incederem, quamvis infernus ad interitum meum conjuraret, non timebo, quoniam eos protegis, qui ſperant in te. *P. Gegoa de preparatione ad mortem.*

Inſana illatio, quã ex mortis cogitatione eliciunt impii.

Jure quidem magnus Auguſtinus ardebat ira in eos voluptuoſos, qui apud Iſaiam Prophetam dicebant: *Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur.* Quam inſanum argumentandi genus? Sanctus Pater exclamat: Lætemur, quia cras moriemur; nonne dicere debebatis, o miſeri, ploremus, fletibus rigemus ora, pœnitentiam agamus, quia cras ſumus morituri? Cum vos audii hæc dicentes, comedamus, & bibamus; commotum eſt cor meum, & voluptatum idea me pauliſper affecit: ſed ubi addidiſtis: cras enim moriemur: hei mihi! gelidus mihi ſanguis per artus cucurrit, & contabuit cor meum. In lacrymas, & ſuſpiria effuſus ſum, & quin hæc verba me allicerent, atque tentarent, vos me terruiſtis, atque compuliſtis, ut ad mortis adeo imminentis adſpectum ſerio

age-

agerem pœnitentiam: *Terruiſti me, non ſeduxiſti. Eſſais de ſermons, pro decimaquarta poſt Pentecoſten Dominica.*

Lætitia ſanctorum, qui ſancte vixerunt, morte adveniente.

Quid erit, fideles animæ, hora illa noviſſima, quæ vos educet ex lutea domo, ubi veluti in tumulo ſepultæ eſtis, ut in gloriæ ſedem adducat; quæ vos de paupertatis, & mortificationum ſinu divellet, ut ſuper honoris thronum extollat, atque omnium voluptatum pelago immergat. Specioſa mors hæc vincula infringet, quæ vos corpori alligant veſtro, ut libere in cœlum advolare poſſitis. O mors quam amabilis es, quandoquidem adeo felices efficis diviſiones! O ſuavis ſeparatio, quandoquidē adeo jucunda reunio ſubſequitur! Tu votorum meorum ſumma es, & meorum timorum argumentum: *Deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto.* Ad Philip. 1. Non miror equidem, ſi viſi fuerint ſæpe ſancti viri in eorum amplexus, & oſcula ruere, a quibus mors ſibi nuntiabatur; & ſi morientes auditi ſunt ea verba Pſalm. 145. concinere: *Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus. Sermone pro feria quinta poſt quartam Quadrageſimæ Dominicam.*

Sæpe cogitandum eſt, utrum mori vellemus eo in ſtatu, in quo ſumus.

Si eo, quo loquor, quo operor, & fortaſſe etiam, quo Creatorem meum lædo, momento mortis ſententia contra mortale genus lata in me adimpleretur, quid de me fieret, quodnam fatum meum eſſet? Faſne, poſt ea monita, quæ Deus mihi tribuit, exempla, quæ mihi oſtendit, bonos ſenſus, quos mihi inſpirat, tempus, quod mihi permittit, minas, quas mihi intentat, altiſſimo ſopore obrutum conſcientiæ meæ minime conſulere? Si modo in mortis articulo poſitus eſſem, vellem ne ita vixiſſe, ut vivo, eas patraſſe iniquitates, quas patro, eas fovere ſimultates, & odia, quæ foveo? Hæ illæ ſunt impreſſiones, quas in animis noſtris mortis efficit incertitudo: *Ex moralibus ſermonibus, ſermo de morte.*

Mors omnia mutat, & poſt mortem nihil mutatur.

Mors mutat omnia, & nihil poſt mortem mutatur. Ea, quæ magis immutabilia videntur, melius conſtituta fortuna, corpus optime valens, perfectior oris pulchritudo, mens ſententiæ ſuæ maxime tenax, omnia mutantur in morte. Ea vero, quæ facillime nutant, veluti voluntas noſtra, quæ in ſingula momenta recentia capere poteſt conſilia, & de peccato ad gratiam tranſire, v. locas Dei, quæ unica peccatoris lacrymula, & ſuſpiriolo flecti ſe patitur, bona, quæ ſuapte natura fluxa ſunt, ſibique invicem ſuccedunt, hæc omnia poſt mortem nequaquam mutantur. *P. de la Colombiere.*

Juſtorum in morte ſolatia.

Ambigi ne poteſt, quo majores, magiſque aſſiduæ fuerint auſteritates, quo perfectior fuerit ſolitudo, & ſenſuum, affectuumque mortificatio abſolutior, eo abſolutiorem, perfectioremque futuram juſtorum in morte conſolationem, atque lætitiam? Ingens hic annorum numerus ex tot diebus compoſitorum; dies iſti, quorum ſingula momenta in quæſtu poſita fuere, & quæ per jugem pietatis exercitationem pretioſa fuerunt facta: hæc omnia ſubeunt mentem hominis juſti tamquam locupletiſſimus theſaurus, & immenſa divitiarum, quas eſt adeptus, congeries in alteram vitam neceſſario tranſmittenda, ac ſatis magna ad ornatiſſimum ibi regnum comparandum, ubi eſt in omnem æternitatem regnaturus .... Momento illo ſecum ineffabili cum voluptate reputans inſignes illas promiſſiones, quas veris famulis ſuis Dominus tribuit, anima ſancta in toto vitæ ſuæ curriculo virtutes illas deprehendit, quibus cumulatiſſima præmia fuerunt promiſſa. Ibi eam videt humilitatem, quæ exaltanda eſt, illum terrenarum rerum contemptum, ad quem cœlorum pertinet regnum, puritatem, cui Dei debetur intuitus, lacrymas, quæ in æternam conſolationem vertendæ ſunt, abnegationem, quibus centuplum promiſſum fuit, & omnia illa miſericordiæ opera, quibus ab ipſa mundi origine Paradiſus fuit præparatus. Quæ conſolatio, ubi gloriam ſibi tanta titulorum varietate debitam conſiderat? *Idem.*

Quam terribile ſit mortis momentum.

Quodnam illud momentum eſt! Momentum per ſe formidabile, quo omnia, quæ in mundo ſunt, moriuntur homini; & homo iis omnibus moritur, quæ ſunt ſuper terram! Momentum terribile, quo anima, licet intime corpori inhæreat, vi tandem poſt plurima prælia revellitur; quo homo rebus omnibus expoliatus, a rebus omnibus ſeparatus ſpectantium oculis nihil relinquit præter horridam, turpemque ſpeciem, extinctos oculos, os mutum, inertes manus, pedes immobiles, faciem exanguem, corpuſque omnino deformatum, jam jamque putreſcens. Miſerum momentum, quo dives omnes amittit theſauros, & quo omnis ejus hæreditas ad pulverem ſepulcri redigitur! quo potentiſſimus cum miſerrimo, monarcha cum ſubdito, nobilis cum plebejo, dominus cum ſervo, doctus cum indocto æquandi ſunt, ſimulque confundendi. Momentum millies adhuc terribilius propter ea, quæ conſequuntur, quæ indeclinabilia ſunt, atque æterna. Momentum decretorium, quo elapſo neque impio ulla eſt ſperanda miſericordia, neque juſto ulla merita comparanda: momentum, quo Dei Juſtitia ſuum recipit jus, & quo definit tempus miſericordiæ. Momentum denique, cujus ſola cogitatio effecit, ut in ſolio Reges, in tribunali Judices contremiſcerent; cujus æquiſſimis terrores religioſis cœnobia, & ſaltus eremitis replerunt... Vos autem quid cogitatis de hoc momento, auditores? quonam in ſtatu tunc eſſe vultis? quid vobis conſilii capiendum, ut ſit vobis propitium? Illud ſane, quod capit juſtus, dum vivit: non enim abhorret a fide, eum, qui bene vixerit, tunc in gratiæ ſtatu inveniri, & in finali perſeverantia ex humanis decedere. *Idem.*

Deſiderium bene moriendi, cui bene vivendi ratio addenda eſt.

At vos omnes hæc dicere puto: *Moriatur anima mea morte juſtorum.* Hoc olim pſeudopropheta Balaam dicebat: moriamur, quemadmodum juſti moriuntur; at vivamus, ut vivunt impii; quæ duo, vita videlicet nefaria, & mors ſancta, ſimul eſſe non poſſunt. O ſi mori poſſem ut Illi, & illæ, quos novi, & qui in Domini pace quieverunt! Verum hoc in veſtra poſitum eſt voluntate, quia in veſtra voluntate poſitum eſt eorum imitari virtutes, eorumque bona opera exercere. Hoc utique conſilium hodierna die capere quocumque labore ſtatutum mihi ſit; eum in ſtatum memet adducere volo, ubi in morte nullam crudelium agitationum, graviumque timorum lanienam experiar. Ad id maturato excutienda mihi eſt conſcientia mea, & pondere peccatorum, quo obruitur, exoneranda. Ad id per pœnitentiam, vitæque mutationem prævertendi mihi ſunt acerbiſſimi ſtimuli, qui peccatorem morientem adigunt ad deſperationem: infringenda mihi ſunt ſecreta vincula, & occultæ conſuetudines, quæ tunc me perturbarent, relinquendæ: in lucem afferendæ ſunt dubitationes, & evellendi ſcrupuli, qui ad extremum uſque ſpiritum me ſequi poſſent. *Idem.*

Pauci ſerio de morte cogitant.

Ubi eos inveniemus, qui ſerio mortem cogitent, & qui ſemper parati ſint extremo illi momento, quo de æterna felicitate, vel infelicitate ſua eſt decernendum? Numquid homo e ſæculo? Heu! ſæcularia negotiis impeditus minime cogitat, quomodo ſaluti ſuæ conſulat, & ſe ſe ad bene moriendum diſponat, quæ unica ad eam perveniendi via eſt. Dignare, Domine, fallacem conſcientiæ illius ſecuritatem turbare, & efficere, ut intelligat, quantum ſit malum in finali impœnitentia animam efflare. Numquid mulier hujus mundi? Heu! ſuis nugis, tricisque impedita, mortis linguam non intelligit ſe ſe totam luxui, & mollitiei tradens de morte ne cogitat quidem, ſatis eſſe putans quædam ſimulatæ, externæque dumtaxat pietatis exercitia conſectare: non cogitat ſibi mortis horam imminere, & fortaſſe nocte hac ſe morituram. Oſtende illi, Domine, ſtatus ejus infelicitatem. Numquid juvenis ille in flore ætatis ſuæ fallacibus ſæculi voluptatibus abditus, ubique id quæreas, quod ſuam libidinem explcat? Numquid ille mortem ſibi adventare cogitat? Heu! illam longius abeſſe putat; atque ab animo ſemovet omnem exitus vitæ ſuæ cogitationem, quam æternam efficere ſtudet, ut diutius peccet. Niſi cor illius tetigeris, Domine, ille in æternum peribit. *Id.*

Dei filius præcipit, ut vigilemus, & parati ſimus.

Vigilate, Mundi Salvator ait, *quia neſcitis diem, neque horam.* Quia nullum momentum eſt, quod eſſe nequeat extremum vitæ veſtræ, ideo nullum momentum eſt, quo vigilare non debeatis; ne morte occupe-

cupemini; & hæc ſufficit mortis veſtræ incertitudo, ut oculus veſter numquam in re tanti momenti, adeoque neceſſaria claudatur. *Vigilate*, hoc eſt, operamini, & agite; vigilantia enim eſſet inutilis, ſi ſine operibus, & actionibus eſſet. *Abbas Trappenſis*, *Collatione pro die Circumciſionis*.

Mors prævertenda eſt, neque expectandum, donec illis omnibus nos exuat bonis.

O quam ſapientes ſunt, qui ultro abjiciunt, vel ſaltem cor ſuum divellunt ab iis, quæ morientibus eſſent relinquenda! Quæ inſania eſt præſtolari, donec morbus extremus, quem forſaſſe in viſceribus gerimus, nobis fluxa, quæ poſſidemus, eripiat bona, cum inevitabilem omnia relinquendi neceſſitatem nobis in ingens meritum poſſimus convertere? Mihi credite, fideles animæ; auferamus crudeli huic morti nobis nocendi occaſionem, Deo offerentes quidquid illa prædam ſuam putat. Maturato opus eſt, ſi illam prævertere ſtudemus; illa enim fortaſſe jam extollit brachium, ut nobis lethale vulnus infligat. O beatam mortem, quam ante mortem ipſam amore ducti ſubimus! Quam parum terribilis, quin immo quam jucunda mors eſt illis, qui ſe ſe omnibus iis rebus expediunt, quæ eamdem adeo terribilem mortalibus præbent! Hæc non eſt amplius terribile monſtrum, non crudelis tyrannus; ſed phantaſma, quod vertimus in ludibrium. Sine terrore de ea cogitamus; provocamus illam; ubi longe abeſt, illam optamus; cum non longe diſtat, ſine timore conſpicimus; cum adeſt, cum hilaritate recipimus, utpote quæ, tantum abeſt, quod nos expoliatura ſit, ut immo ſit cum fœnore reditura, quæcumque propter Deum dereliquimus. *Id.*

Quanti referat bene mori.

Quamquam plurimum interſit bene vivere; verum eſt tamen, longe magis intereſſe bene mori; vita enim ſanctiſſime perſecta nihil profutura eſt, niſi bona morte excipiatur. Quo magis pro cœleſti gloria adlaboravimus, quo ſanctior vita noſtra fuit, eo magis intereſt noſtra, eamdem ſancto fine concludere, ut laborum, & ſanctitatis noſtræ fructus recipiamus. Niſi poſt diuturnam pœnitentiam, poſt longam bonorum operum ſeriem, chriſtianum finem vitæ impoſuerimus, de nobis actum eſſet in omnem æternitatem. Mors, quam Scriptura furi comparavit, omnes gratiarum theſauros expilaret, quos congeſſimus, veluti miſeri mercatores, qui longum, & periculoſum pelago iter emenſi in portu naufragium faciunt, & in conſpectu patriæ plurimorum laborum fructus amittunt. ... In morte pro me de rebus omnibus agitur; ſi ut chriſtianum decet, morior, jam poſſeſſionem adeo numquam deſituræ felicitatis ſum ſecus, in nullam ſpem reditus perii. Ab extrema illa hora, ab noviſſima actione ivi; illa mea pendet æternitas. *Idem*.

Bene mori non ita facile eſt, ut creditur.

Quid quæſo vobis videtur, chriſtiani Auditores, hoc ſibi velle, bene mori? Putatis ne hoc eſſe animam efflare, poſt vitæ totius confeſſionem peractam, omniaque Sacramenta recepta? Niſi aliud hoc eſt; nihil ſane iſtic admodum occurrit difficile. Sed quot Chriſtiani infernis cremabuntur ignibus, quibus horum nihil defuerit. Quid! mori in cinere, & cilicio, inter crucifixi brachia, frequenti ſacerdotum, ac religioſorum corona ſtipante? Hoc ſane mori eſt eo modo, qui non levem ſalutis ſpem tribuat; hæc magna ſunt bonæ mortis indicia: verum cum his omnibus aliquis male poteſt mori. Bene mori, o fideles, eſt ſine peccato, & ſine ullo peccati affectu mori; eſt animam Deo reddere, poſtquam omnia vitæ crimina per pœnitentiam deleta ſunt, divinæque juſtitiæ ſatisfactum eſt, poſtquam ex corde divulſus eſt omnis mundi amor, & manet alia mente repulſum, ſexcentas potius ſubire mortes, quam unica lethali noxa centum annos vitæ redimere. Hoc eſt ſpiritum efflare plenum conſtanti fide, invicta ſpe, & eo amore erga Deum, qui alium quemlibet amorem ſuperet, eaque erga proximum charitate, quæ benevolentiam, qua noſmet ipſos complectimur, æquet. *Idem*.

Mors bono viro moleſta eſſe non poteſt.

Duæ res omnino mentem hominis occupant, qui extremam vitæ horam adventare cognoſcit. Cum ille tunc poſitus ſit tempus inter, atque æternitatem; omnes illius cogitationes inter tempus, quod deſiturum eſt, atque æternitatem, quæ eſt inceptura, dividuntur. Oculos conjicit, alterum quidem in id, quod fuit, alterum vero in id, quod futurus eſt; & ſecundum ea, quæ vel in præterito videt, vel prævidet in futuro, afficitur dolore, vel gaudio. Hoc poſito, ajo, mortem, quantumvis terribilis ſit, viro probo moleſtam eſſe non poſſe, neque illi vel minimum timorem afferre; quamcumque enim in partem circumferat oculos, ſeu in ea, quæ præterierunt, ſeu in ea, quæ futura ſunt, nihil invenit triſte, nihil, quod ſolatium afferre non poſſit. Si enim præteritum reſpicit, nullam habet mortis metuendæ cauſam; ſi futurum conſiderat, cauſam etiam habet illius exoptandæ. Impiis e contra, & flagitioſis omnia metuenda ſunt, ſeu præteritum ſpectent, ſeu obtutum in ea, quæ ſunt futura, conjiciant. *Idem*.

Juſtus, qui toto vitæ ſuæ ſpatio ſe morti diſpoſuit, mortis tormentum non experietur.

Juſtorum animæ in manu Dei ſunt &c. Sap. 3. Anima juſti, qui ſancte vitam traduxit, in manu Dei eſt; ſi erraverit, ſi eeciderit, ſi quando lapſus fuerit, rectitudinis, & probitatis fundum habet, qui per gratiam excitatus illum ex erroribus eripit, lapſum attollit, & ruſus in virtutis viam jubet reverti. *Non tanget illos tormentum mortis*. Sap. 3. Tormentum hoc ſunt tumultus, terrores, horroreſque, quibus obruitur anima a corpore brevi ſejungenda; anima, inquam, quæ ſui ſtatus officia veluti crucem, & vim quamdam reſpexit. Tumultus iſti, terrores, horroreſque illam agitant, turbant, opprimunt, ubi videt infinitam peccatorum, actionum, verborum, cogitationumque multitudinem, quæ memoriæ ejus occurrunt, & quorum tu numquam oblitus es, ſupreme viventium, & mortuorum Judex, cujus juſtitia eos omnes, qui meriti fuerint, perſequetur. Hoc mortis tormentum hominem juſtum non tanget. Cum enim omnes vitæ ſuæ actiones ſecundum ſui ſtatus officiis menſus fuerit; tota vita illius non aliud fuit, quam perenne obedientiæ ſacrificium; & mors non aliud erit, quam hujus ſacrificii conſummatio. Fidelis hujus famuli oculus erat in manibus Domini ſui, ut illuc ſtatim ſe conferret, quo illius vocabatur imperiis. *Sicut oculi ſervorum in manibus dominorum ſuorum*. Pſalm. 122. Hoc eodem oculo in lectulo doloris ſui conſiderabit ea, quæ ab ipſo hic idem Dominus expetit, & ſtatim ac mundum relinquere jubebitur, ſumma cum alacritate, quæ impetum cohibere non poterit, æternitatis vias ingredietur. In hoc adeo terribili prævaricatoribus judicio intelliget omnes miſericordiæ diſpoſitiones, quas fidelis Dominus, cui ipſe fideliter famulatus eſt, erga ipſum ſervaverit, curam, qua illum in lubrico nutantem ſuſtinuit, incomprehenſibilem bonitatem, qua ex malis, in quæ permiſit, ut laberetur, eduxit, ea, quæ ejuſdem felicitati conferent, nitorem coronæ, quam præparavit illis, qui ſecundum ipſius imperia legitime decertaverint. *Ex Auctore recenti*.

MORTIFICATIO.

CORPORIS MORTIFICATIO. AUSTERITAS. VITA POENITENS, &c.

MONITUM.

CUM auſteritates, & pœnæ, quibus corpus affligitur, varias ob cauſas exerceri poſſint, varia quoque ſacri verbi miniſtris dicendi argumenta ſuppeditant pro variis rationibus, quibus illa poſſunt conſiderari. Si enim auſteritates, & mortificationes iſtæ ad ſatisfaciendum juſtitiæ divinæ exercentur pro criminibus, quæ patrata fuerunt, hoc pœnitentiam reſpicit, & de illis ſuo loco loquemur; ſi externa alii violentia patimur, vel neceſſitate quadam, quam evitare non poſſumus, tunc cum ſubmiſſione ſe ſe illis ſubjicere, & æquo, alacrique animo ferre, virtus eſt patientiæ, de qua ſub Tribulationum *titulo verba faciemus. Sin autem pœnæ hujuſmodi voluntariæ ſunt, & ultro ad reprimendas carnis defectiones, & prohibendum, ne illa nos in vitium trahat, illas eligimus; hæc auſteritas dicitur, & mortificatio, & hoc in ſenſu a nobis iſtic accipitur, quin illa attingamus, quæ alibi a nobis de pœnitentia, atque tribulationibus dicentur.*

Notandum eſt tantum, auſteritates hoc in ſenſu uſurpatas aliis etiam nominibus appellari. Vulgo corporis, & carnis mortificationes dicuntur; aliquando figuratis exprimuntur vocabulis, & ſpiritualis circumciſio, vel rerum ſenſibus acceptarum voluntaria privatio vocantur; hæc enim re ipſa mortificationis eſt pars, in eo poſita, ut ab illis abſtineas voluptatibus, quæ non ſolum ſunt noxiæ, ſed quæ crimine vacant, & licita ſunt, atque ſuſtineas, vel potius tibi irroges voluntarias pœnas eam ob cauſam, quam ſuperius attigimus; denique vocatur etiam pœnitens vita, dicimuſque, hoc eſſe crucem ſuam geſtare, carnem ſuam crucifigere, aliiſque ſimilibus utimur vocibus, quibus indiſcriminatim utemur, prout apud eos inveniuntur Auctores, ex quibus iſta collegimus; quin tamen varias perſequamur corporis mortificandi rationes, puta jejunium, temperantiam, cilicia, vigilias, aliaſque id genus macerationes.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia Sermonum hujus argumenti Syſtemata.

I Corpus noſtrum a S. Paulo corpus peccati vocatur; qui addit illud eſſe deſtruendum non quidem re ipſa vitam illi auferendo, quod magnum eſſet crimen, ſed quamdam mortis ſpeciem eidem inferendo per eam virtutem, quæ carnis, ſenſuumque mortificatio appellatur, & quæ peccatum tantummodo deſtruit, illi vitii materiam ſubtrahendo, affligendo, vel extenuando corpus, quod cauſa eſt, ſubjectum, atque inſtrumentum plerorumque flagitiorum. In morali hac deſtructione exterior mortificatio conſiſtit, cujus finis ſemper eſſe debet interior affectuum, amoriſque proprii mortificatio, ne concupiſcentia, quam S. Paulus peccati nomine deſignat, regnet in nobis.

In duabus hujus concionis partibus oſtendere poſſumus, primum mortalibus omnibus deſtruendum eſſe corpus hoc peccati gladio mortificationis, uti ſancti Patres loquuntur, & cuinam rei hæc obligatio innitatur; ſecundo, quænam hæc eſſe debeat mortificatio, & quas conditiones evangelium, & religio chriſtiana requirat, ut Deo ſit accepta.

Punctum primum. Obligatio auſteram, mortificatamque vitam ducendi deſumitur, 1. ex præcepto, quod explicitum eſt in evangelio, & S. Pauli epiſtolis: quod non ſolum intelligendum eſt de iis rebus, quæ prohibitæ ſunt, & criminoſæ; verumetiam de illis, quæ licitæ ſunt, & innoxiæ, ſaltem ſæpiſſime, ne ab his ad illas ſenſim fiat gradus. Quod etiam de præcepto eſt, niſi obſervari mandata queant, quin ſimul obſervemus, quod certa hoc periculum eſt tantum conſilii; ubi latiſſimus morali diſciplinæ campus aperitur. 2. Obligatio hæc ex neceſſitate deſumitur, qua quiſque ſibi vim facere, ac ſe ipſum ſuperare tenetur, ut ſalutem ſuam operetur; nec operoſum eſt oſtendere, hoc non ſolum de affectuum victoria, verum etiam de carnis, ſenſuumque omnium mortificatione eſſe intelligendum. 3. Quia chriſtiani omnes quaſdam exercere virtutes, quædam compeſcere vitia, quibuſdam officiis defungi tenentur; quod ſine corporis, ſenſuumque mortificatione fieri nequit; illinc enim præcipui obices proficiſcuntur.

Punctum alterum. Conditiones, quas mortificatio, corporeæque auſteritates habere debent, ut peccati corpus deſtruatur, deſumuntur ex varietate vitiorum, in quæ per ſenſus labimur. Quamobrem. 1. Mortificatio eſſe debet univerſalis, ac ad omnes ſe extendere ſenſus, qui totidem oſtia ſunt, quà peccatum in animam poteſt introire. Non igitur ſatis eſt ſe ipſum uno in ſenſu mortificare, erga unum objectum, exempligratia in viſu, ne videamus ea, quæ concupiſcere nefas eſt; verum etiam in rebus omnibus, quæ nos ad peccandum poſſunt impellere. 2. Jugis eſſe debet, affectus enim ſubinde renaſcuntur, & numquam omnino delentur; concupiſcentia numquam prorſus extinguitur, & corpus, atque caro numquam hac in vita ita ſpiritui ſubjecta ſunt, ut omnino ſint ab iis defectionibus immunia: *ſemper mortificationem in corpore noſtro circumferentes*. 2. Cor. 4. 3. Attamen auſteritatem, & mortificationem, quæ per impoſitas ſibi pœnas, & rigores exercetur, modus regat, & ſapientis confeſſarii prudentia moderetur; illa enim congrua eſſe debet ætati, viribus, temperamento, ſtatui, muneribus, potiſſimum vero præteritis flagitiis, auſtera, & pœnitenti vita expiandis.

Cum S. Paulus fideles hortetur, ut corpora ſua offerant Deo hoſtiam viventem; oſtendere poſſumus, II
per auſteritatem, & mortificationem, quam in corpore noſtro exercemus, fieri ſacrificium, in quo tres illæ adſunt conditiones, quæ in euchariſtico inveniuntur ſacrificio, quo filius Dei corpus ſuum obtulit Patri.

1. Sacrificium hoc voluntarium eſt. Ultro has exercemus auſteritates affligentes corpus noſtrum, eique ſubtrahentes eas voluptates, atque ſolatia, quæ nobis, ſaltem in omne tempus, interdicta non ſunt. 2. Sacrificium eſt perpetuum, hoc unum cum euchariſtico diſcrimen habens, quod alterum quidem uſque in finem ſæculorum, alterum ad vitæ uſque finem permanere debet; eodem enim ſemper indigemus. 3.

Sacri-

Sacrificium viſibile; hæc una eſt ex conditionibus in chriſtianæ religionis ſacrificio requiſitis; cum enim viſibilis ſit Eccleſia, & ſine ſacrificio eſſe non poſſit, neceſſe erat, ut non interna tantum offerret ſacrificia, ſed aliquod etiam eſſet viſibile, & paſſim offerretur, non ſecus ac Euchariſticum. Hoc ipſum de quovis Chriſtiano ſingillatim dicendum eſt, qui non intrinſecus tantum debet eſſe chriſtianus; ſed publice fidem ſuam debet profiteri, offerens Deo corpus ſuum hoſtiam viventem per mortificationem, quæ illum chriſtianum eſſe extrinſecus debet oſtendere.

III Eidem inſiſtentes ſimilitudini ſacrificii, quod de corporibus noſtris S. Paulus nos facere ſuadet: concionis diviſionem deſumere poſſumus ex tribus verbis ejuſdem Apoſtoli ad Rom. 12. *Ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem, ſanctam Deo placentem.*

1. Hoſtia hæc vivens eſſe debet ad differentiam aliorum ſacrificiorum, ubi victima ſemel tantum moriebatur; ſed corporum noſtrorum hoſtia, quæ Deo per mortificationem offertur, ſæpe mactanda eſt: vita manet, & mors vitioſis tantum affectionibus infertur. Oſtendenda eſt ſacrificii hujus iterandi neceſſitas, & quomodo hoc ſingulis momentis fieri poſſit. 2. *Hoſtiam Sanctam.* Oſtendendum eſt, per mortificationem hoſtiam hanc ſanctam fieri, hoc eſt, ab iis omnibus, quæ terrena, & prophana ſunt, ſeparatam: corpora noſtra per eam ſupra naturam ſuam elevari, ac fieri quodammodo ſpiritualia, omnibus expedita ſenſibus, & ſpiritui in ſanctiſſimis quibuslibet actionibus inſervientia. 3. *Deo placentem.* Sacrificium hoc Deo mirifice gratum, & acceptum eſt; fit enim ex ea noſtrum parte, quæ vulgo magis amatur. Hoc autem Sanctiſſimus quiſque facere conſuevit, &c.

IV Vel oſtendendum eſt, auſteram, pœnitentem, mortificatamque vitam eſſe novæ legis ſacrificium legis antiquę ſacris ſubrogatum, illiſque longe præſtantius, & aptius. 1. ad divinam Majeſtatem colendam, eique deferendum honorem, ita ut cum Salvatore dicere valeamus: *Hoſtiam, & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi*, ad Hebr. 10. Deo noſtras ſacrificamus voluptates, oblectamenta, ſolatia &c. 2. ad illius iram per hoc propitiationis ſacrificium leniendam; & ex ſcripturis liquet, ſceleratiſſimum quemque ad ſibi impendentia divinæ juſtitiæ flagella evitanda, ſeſe cilirio, ac cinere cooperire conſueviſſe. 3. ad aliquam gratiam, vel beneficium obtinendum, quemadmodum Sancti omnes conſueverunt.

V Oſtendi poteſt, corporum ſenſuumque mortificatio neceſſaria.

1. Ad eludendas exteriores objectorum, quæ nos ad peccandum ſollicitant, illecebras: 2. ad propriam concupiſcentiam, quæ in malum nos trahit, compeſcendam: 3. ad vitam chriſtianam eo in ſtatu, in quem a Deo vocati ſuimus, ducendam.

VI Tria omnino ſunt neceſſaria, ut ſalvemur, atque in prædeſtinatorum numero recenſeamur. Evitare peccatum, quod ſola eſt æternæ damnationis cauſa: fideliter obſervare legem; alioquin enim nulla ſperanda eſt remuneratio: & tandem noſmet Dei filiu ſimiles præbere: *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui*, ad Rom. 8. At ſine corporis, ſenſuumque mortificatione 1. evitari non poteſt peccatum, in quod ipſum naturæ noſtræ pondus rapit, & omnia fere creata pertrahunt. 2. ſervari nequeunt ea chriſtianæ legis præcepta, quæ affectionibus noſtris adverſantur. 3. haberi denique nequit perfecta ſimilitudo cum filio Dei, cui prototypo noſmet conformare debemus.

VII Primum Chriſtianus nominis hujus dignitati reſpondere non poteſt, niſi ſe ſe mortificationis exercitationibus dediderit; quoniam cum Chriſtianam religionem amplexus eſt, hanc ille ſibi neceſſitatem impoſuit per baptiſmum pompas, voluptates vitæ hujus, & ſæcularia abnegans deſideria. Quomodo vero hoc præſtare poterit ſine mortificatione, quæ non aliud eſt, quam actualis exercitatio hujus abnegationis iis in occaſionibus, quæ in ſingula fere occurrunt momenta?

Secundo, neque poteſt particularia ſui ſtatus, in quo Divina illum conſtituit providentia, obire munera, eaque cum chriſtiani hominis officiis conciliare, ſi ferme jugis abſit mortificatio.

VIII Mortificatio neceſſaria eſt, 1. peccatoribus, qui agunt pœnitentiam, propter ſcandalum, quod præbuere, & malum, quod pravis exemplis pepererе. 2. nec minus juſtis, ut innocentiam tueantur, & peccatum effugiant.

IX Primum, mortificationis auſteritas probat in nobis eſſe Jeſum Chriſtum, efficitque, ut vita noſtra viva ſit vitę ejuſdem imago, ut Apoſtolus 2. Cor. 4. Inquit: *Mortificationem Chriſti in corpore veſtro circumferentes, ut & vita Chriſti manifeſtetur in corporibus noſtris.* Hac Deum glorificamus, eumque aliis tradimus cognoſcendum: *Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro.* Doctrinæ illius teſtimonium perhibemus &c.

Secundo efficit quoque, ut Dei filius nos pro veris fidelibus, pro diſcipulis ſuis, pro iis agnoſcat, qui cum ipſo crucem ejus deferunt, ut illum ſequantur, & in electorum, & prædeſtinatorum ejus numero recenſeantur, &c.

X 1. Lex evangelica, quam ſumus amplexi, nos ad id adigit, ut voluptates fugiamus, vitamque duram, pœnitentem, & mortificatam agamus. 2. Dei filius, qui prototypus eſt, quem ſequi, & imitari debemus, hujus nobis præbuit exemplum in omnibus vitæ ſuæ partibus, & ſine hac nos ipſi placere nequaquam poſſe declaravit: *Qui ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis, & concupiſcentiis ſuis*, ad Galat. 5. 3. Cęlum, quod petimus, hoc uno tantum pretio comparatur: *Regnum cœlorum vim patitur.* Matth. 11.

XI 1. Per ſenſuum, corporiſque mortificationem Chriſtianus oſtendit, ſe perfectam de ſe ipſo referre victoriam; quia victoria hæc ad omnes animæ facultates, ad omnia deſideria, & affectiones extenditur. 2. Hęc eadem mortificatio neceſſaria illatione illum victorem etiam conſtituit inimicorum omnium ſalutis ſuæ, qui illum ſuperare non poſſunt, &, quanam ex parte eumdem oppugnare debeant, neſciunt; quoniam ille omnes eorum conatus irritos efficit, & eludit.

XII 1. Corporis mortificatio exercenda eſt, quia cum, ut corpori, atque corporis cupiditatibus ſatisfaceremus, peccaverimus; æquum eſt, ut juſtitiæ ſerviat, quod ſervivit iniquitati, ut loquitur S. Paulus. 2. quia paſſim peccamus, ut ſenſuum miniſterio. & ut corporis egeſtatibus provideamus. 3. quia ſemper in peccandi periculo verſamur, & animæ noſtræ ſalutem in diſcrimen adducendi pro corporis noſtri commodo, & utilitate.

XIII In illa Sanct. Matthæi verba: *Qui voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam, qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.* Cum ſanctis Patribus, atque interpretibus hoc poſito, quod hoc in loco anima pro corpore uſurpata ſit; pro concionis argumento, ac diviſione deſumi poteſt. 1. incompoſitum amorem, quo proſequimur corpus, verum eſſe odium, quo animam perſequimur. 2. ſanctum vero odium, quo corpus perſequimur, verum eſſe amorem, quo animam primum, mox etiam & corpus proſequimur.

XIV 1. Homo nullum habet magis infeſtum ſalutis, æternæque beatitudinis ſuæ inimicum, quam corpus, cum illud mortificatio non domat, ſed alunt deliciæ, & vitæ hujus voluptates. 2. ſed viciſſim cum jugi mortificatione ſpiritui paret, Chriſtianus nullum præſentius habet ſubſidium ad virtutem, ſanctitatem, atque æternam beatitudinem acquirendam.

XV 1. Dei filius explicite mortificationem nobis præcepit imperans, ut noſmet ipſos odio haberemus, & crucem ferremus, neque aliud intelligit per illam abnegationem noſtrummet ipſorum, quam nobis imponit. 2. Ejus perfectiſſimum nobis præbuit exemplum, quo omnis aufertur prætextus, & excuſatio noſtræ mollitiei, & ignaviæ. 3. Ipſe illius nobis eſſe debet remuneratio, quæ res excitare nos debet, ut hac in vita aliquid corporibus noſtris perferendum inſtiga-

figamus, ut hæc æternam in altera gloriam acquirant.

XVI Vita, quæ inter ſolatia ſine mortificatione tranſigitur, vita chriſtiana non eſt, & in qua ſalutem noſtram operari poſſimus.

1. Quia non eſt conformis evangelio, quod illius norma eſt, & quod prorſus oppoſitum docet: 2. neque vitæ filii Dei, cujus fidelis imago eſſe debet vita Chriſtiani. 3. neque hæc illa via eſt, quam Dei filius nobis oſtendit, ut in cœlum, qui finis noſter eſt, perveniremus. *Hæc partitio deſumpta eſt ex auctore ſermonum in omnia Ethica Chriſtiana argumenta, ſermone 18. adventus, de vita molli.*

XVII Spiritus immortificationis, & mollitiei, qui in pleriſque Chriſtianis invenitur, tres habet obices ad ſalutem.

Primus eſt fuga, & odium cujuslibet generis pœnarum, ita ut illos cum S. Paulo ad Philipp. 3. vocare poſſimus: *Inimices crucis Chriſti*.

Alter eſt amor earum rerum omnium, quas Deus reprobavit, hoc eſt gaudiorum, & voluptatum Mundi.

Tertius eſt animus omnia pro mundo efficiendi, patiendique, cum interim pro Deo nihil vel facere velint, vel pati. *Biroat*.

XVIII Mortificationem exercere debemus. 1. quia ſumus Chriſtiani; Chriſtianiſmi enim gratia ad id nos impellit; hoc in baptiſmo recepimus, hoc profeſſi ſumus: *in hoc vocati eſtis*, S. Petrus Apoſtolus inquit: & omnia religionis hujus officia ea nobis mortificationem exigunt, ſine qua adimpleri non poſſunt. 2. Illam exercere debemus, quia ſumus peccatores, & fuimus; unde ſequitur, nos peccata noſtra expiare non poſſe niſi per pœnitentiam, quæ numquam caret mortificatione, & quemadmodum contraria contrariis curantur; quoniam per ſenſus, ac licentiam illis traditam peccavimus, ita per eorumdem ſenſuum mortificationem peccata expiare debemus. 3. Illam exercere debemus, quia dura, & difficilia munera nobis ſunt adimplenda eo in ſtatu, eaque in conditione, in qua nos Providentia conſtituit. *P. Nepvea tractata 8. de Spiritu Chriſtianiſmi*.

XIX 1. Vivere ſecundum carnem, hoc eſt ſecundum incompoſitos appetitus, idem eſt ac mortem animæ inferre, illi gratiæ vitam auferendo. Hoc S. Paulus teſtatur: *Si ſecundum carnem vixeritis, moriemini*. Obvia ſunt argumenta, & in evangelicis dogmatibus communia. 2. E contra vero carnem auſteritatibus mortificare, eique quamdam mortis ſpeciem infligere per mortificationem, idem eſt, ac animæ vitam ſervare, & tueri per gratiam, quam obtinemus, & hac ratione ſervamus.

XX 1. Mortificatio ſemper eſt neceſſaria, quemcumque vitæ ſtatum amplexi fuerimus.

2. Multo magis neceſſaria eſt, ut religioſi ſtatus munera obeamus.

XXI Mortificationis neceſſitas innititur. 1. neceſſitati expiandarum reliquiarum eorum peccatorum, quæ commiſimus, licet veniam conſecuti fuerimus. 2. neceſſitati convellendarum reliquiarum habituum pravorum, propter quas peccata reviviſcere poſſent.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas Concionum ſyſtemata exornanda.

Sancti Patres. SAnct. Auguſtinus *l. de Agone Chriſtiano* docet, carnis, ſenſuumque mortificationem viam eſſe vincendi tentationes dæmonis, & inferni pœnas evitandi.

Idem *l. de ſalutaribus documentis tom.* 3. oſtendit vim, & poteſtatem carnis adverſus ſpiritum, niſi illa mortificatione dometur.

Idem *l.* 3. *contra Julianum* hæc explicans S. Pauli verba ad Galatas: *Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis*, docet quanam in re, & quomodo caro ſit mortificanda.

Idem in Pſal. 75. hæc explicans verba: *Factus eſt in pace locus ejus*, docet in quo bellum conſiſtat nobiſmet ipſis inferendum.

Idem *l. de Continentia* longo ſermone probat carnem ſpiritui ſubmittendam.

Idem *Conc.* 25. *in Pſalm.* 118. hæc explicans verba; *Confige timore tuo carnes meas*, oſtendit, quinam carnem ſuam crucifigant, & quomodo ſit crucifigenda.

Idem *Serm. 6. de Verbis Apoſt.* docet, illos, qui carnem ſuam non crucifigunt, Deo placere non poſſe.

Idem *ſerm. 77. de tempore* hæc Pſalmi 62. verba interpretatus: *in terra deſerta, invia, & inaquoſa, ſic in ſancto apparuit ibi*, loquitur de carnis, ſenſuumque mortificatione: *ſerm. 45. de tempore; tractatu* 51. *in Joannem; ſermone* 10. *ad fratres in Eremo*, aliiſque paſſim in locis, quos referre nimis eſſet operoſum.

S. Hieronymus *Epiſt.* 2. ſcripta ad Heliodorum contra mollitiem eorum invehitur, quibus animus non eſt ſequendi Jeſum Chriſtum, & auſteram, mortificatamque vitam ducendi.

Idem in epiſtola ad Euſtochium *de Cuſtodia Virginitatis* oſtendit carnis mortificandæ, ſpirituique ſubjiciendæ neceſſitatem, quod aliis terminis reperis *Epiſtola ad filias Gruntii*.

Idem l. 8. in cap. 25. Ezechielis docet, quantum interſit corpus ſpiritui ſubjicere.

Idem hæc explicans verba cap. 6. ad Galatas: *Mihi abſit gloriari niſi in cruce Domini*, oſtendit hæc ab eo tantum dici poſſe, qui mortificationem exercet.

Idem in hæc alia S. Pauli verba: *Qui Chriſti ſunt, carnem ſua crucifixerunt*, docet, corpora noſtra, cum ſint Jeſu Chriſti membra, a nobis per mortificationem eſſe crucifigenda, ut capiti conformentur.

S. Gregorius Magnus l. 3. in cap. 6. primi libri Regum loquitur de mortificationis neceſſitate.

Idem l. 9. moralium in 10. cap. Job. cap. 40. docet, per mortificationem corpus non deſtruendum eſſe, ſed domandum, & ſpiritui ſubjiciendum.

Idem l. 24. Moralium hæc explicans verba: *Deficiet omnis caro ſimul*, oſtendit corporis mortificandi neceſſitatem.

Tertullianus in libro de pœnitentia plurima habet hujus argumenti.

Origenes homil. 3. in Leviticum docet utilitates, quas ex corporis mortificatione recipimus.

Idem homil. 1. in Pſalm. 37. hæc explicans verba: *non eſt ſanitas in carne mea* docet, quam neceſſaria ſit carnis mortificatio.

Idem in hæc Apoſtoli verba, *Debitores ſumus non carni, ut ſecundum carnem vivamus*, docet carnis mortificandæ neceſſitatem.

S. Baſilius *Hom. 6. in Pſal.* 29. oſtendit, quam periculoſum, indignumque ſit corporis mollitiem perquirere.

Idem fuſius hoc perſequitur argumentum hom. 24. *ex variis*.

S. Chryſoſtomus pluribus in locis verba facit de utilitate, ac neceſſitate mortificationis corporis, & ſenſuum, præſertim vero *in Homil.* 25. *Operis imperfecti ſuper Matth.* Præterquamquod ad mortificationem referri poſſunt ea, quæ ait de pœnitentia, & quæ a nobis ſuo loco afferentur.

S. Bernardus ſermone 6. de adventu docet qualis eſſe debeat mortificatio Chriſtiani, & quænam illius erit remuneratio.

Idem ſermone 19. in Pſalmum, *Qui habitat in adjutorio Altiſſimi* de illis loquitur, qui in id unum incumbunt, ut corporis ſui delicias, & commoda inquirant.

Addi poſſunt Sancti Patres, qui de pœnitentia egerunt, & quos de hac virtute loquentes proferemus.

Caſſianus, *Collect.* 24. *Inſtit. Spirit.*

Thomas a Kempis *Tom. 2. p. 2. opuſc.* 8. Aſcetici.

Dionyſius Chartuſianus.

Bartholomæus de Martyribus *in Comp. p.* 1.

Henricus Harphius *de Theol. myſtic. l.* 2.

Sanchez de Regno Dei, l. 5. c. 2.

Hieronymus Platus *c.* 15. 1. *part. de bono ſtatu relig.* Idem parte 2. cap. 12. hanc martyrii ſpeciem eſſe docet.

Rodriquez part. 2. tr. 2. amplum habet de mortificatione tractatum, ubi hoc exhaurit argumentum.

Jacobus Alvarez tom. 2. l. 2. de hac re integrum edidit librum.

Arias in tractatibus Aſceticis *tract.* 3.

Drexellius in Roſis Marianis *part.* 2. *c.* 10.

Pinelli *de perfect. l.* 3. *c.* 7.

Ludovicus Granatenſis in Duce Peccatorum.

P. *Saintjure* l. 3. de Domini noſtri cognitione, & amore c. 10. ſect. 7.

S. Franciſcus Saleſius, introductione ad vitam devotam c. 23.

Roſſignolius *de diſcipl. Chriſt. perfect. l.* 2. *c.* 9. *& ſequentibus.*

Euſebius Nierembergius *l.* 3. *doctrin. aſcet. c.* 2. *&* 3.

P. Nepveu l. de Spiritu Chriſtianiſmi tract. 8. argumentum hoc ſex capitibus perſequitur.

P. Surin tomo 1. Dialogorum Aſceticorum c. 3.

Paucos libros ad vitæ rationem inſtituendam ſpectantes invenies, qui hoc prætermittant argumentum. Inter cæteros eminet Abbas Trappeoſis tomo 2. de vitæ Monaſticæ officiis.

Concionatores. Reina ſerm. 20. Quadrageſimæ oſtendit, quomodo corpus noſtrum offerri poſſit acceptabile Deo ſacrificium.

Biroat ſermon. 11. Adventus oſtendit mundi mollitiem ab Incarnatione, quæ eſt mortificationis myſterium, damnatam.

Idem de mortificatione agit in puncto ſecundo primi ſermonis in Quadrageſima, & puncto 3. ſermonis de Meditatione feria quinta poſt quintam Quadrageſimæ Dominicam.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta ſerm. 18. Adventus loquitur de vita molli, & de ſenſuum mortificationis neceſſitate.

Idem tomo primo Myſteriorum ſermone de Circumciſione, oſtendit quemadmodum Dei filius Salvatoris hominum titulum in Circumciſione tantum ſumpſit, ita nobis nullam ſperandam eſſe ſalutem ſine mortificatione, quæ illa eſt Circumciſio, quam modo exigit a Chriſtianis.

Idem tomo primo Dominicalis ſermone pro quarta Adventus Dominica loquitur de pœnitentia, quæ auſtera eſſe debet; quod mortificationi applicari poteſt; quemadmodum plerique de pœnitentia ſermones loquuntur de auſteritate, qua verus pœnitens corpus ſuum debet excipere.

Qui collectanea ediderūt. Buſæus in *Panario V. Immortificatio.*

Labatha *V. Mortificatio.*

Alii ſub pœnitentiæ nomine collegerunt, quidquid ad hoc etiam pertinet argumentum.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

QUi non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus. Matth. 10.

Qui invenit animam ſuam, perdet illam; & qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam. Idem, ibidem.

A diebus Joannis Batiſtæ uſque nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Ibid. capit. 11.

Qui voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam; qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam. Ibidem, c. 16.

Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Idem, ibidem.

Si quis vult me ſequi, deneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Marci 8.

Qui voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam, qui autem perdiderit animam ſuam propter me & evangelium, ſalvam faciet eam. Idem, ibidem.

Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam quotidie, & ſequatur me. Luc. 9.

Qui non odit animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Idem, c. 14.

Qui amat animam ſuam, perdet eam, & qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam. Joann. 12.

Si oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te. Matth. 5.

Væ vobis, qui ſaturati eſtis; væ vobis, qui ridetis nunc. Luc. 6.

Intrate per anguſtam portam: quia lata, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem. Matth. 7.

Quam anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam: & pauci ſunt, qui inveniunt eam! Idem, ibidem.

Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, & ultra non ſerviamus peccato. Ad Rom. 6.

Debitores ſumus non carni, ut ſecundum carnem vivamus. Si enim ſecundum carnem vixeritis, moriemini: ſi autem ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. Ibid. c. 8.

Nihil nunc damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu, qui non ſecundum carnem ambulant. Ibidem.

Qui ſecundum carnem ſunt, quæ carnis ſunt, ſapiunt: qui vero ſecundùm ſpiritum ſunt quæ ſunt ſpiritus, ſentiunt. Ibidem.

Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus. Ibidem, c. 6.

Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne forte cum aliis prædicavero, ipſe reprobus efficiar. 1. ad Corinth. 9.

Semper mortificationem Jeſu in corpore noſtro circumferentes, ut & vita Jeſu manifeſtetur in corporibus noſtris. 2. ad Corinth. 4.

Chriſto confixus ſum cruci. Ad Galat. 2.

Qui ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis, & concupiſcentiis. Ibidem, c. 5.

Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis. Ibidem.

Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. Ibidem, cap. 6.

Ego ſtigmata Domini Jeſu in corpore meo porto. Ibidem.

Obſecro vos per miſericordiam Dei, ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem. Ad Roman. 12.

Carnis curam ne feceritis in deſideriis. Ibid. c. 13.

Multi ambulant, quos ſæpe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Chriſti: quorum finis interitus, & gloria in confuſione ipſorum. Ad Philipp. 3.

Adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea. Ad Coloſſ. 1.

Fidelis ſermo: nam ſi commortui ſumus, & convivemus; ſi ſuſtinebimus, & conregnabimus. 2. ad Timoth. 2.

Mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram. Ad Coloſſ. 3.

Chariſſimi, obſecro vos tamquam advenas, & peregrinos abſtinere vos a carnalibus deſideriis, quæ militant adverſus animam. 1. Petri 2.

Propter te mortificamur tota die. Pſalm. 43.

Poſt concupiſcentias tuas non eas. Eccl. 18.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

PRimum mortificationis exemplum, quod in lege veteri occurrat, illud eſt S. Patriarchæ Abraham, quem Sancti Patres nobis tamquam perfectum chriſtianæ mortificationis exemplar proponunt; & ſacrificium illud, quo immolaturus erat Deo, quo nihil ipſi in terris erat jucundius, illud nobis repræſentat, quod *Exempla S. Patriarchæ Abraham.*

inde-

indeſinenter offerre tenemur carnis, ſenſuumque noſtrorum, qui noſtram partem conſtituunt. Audi quomodo S. Baſilius Seleucienſis loquatur de Sancti hujus Patriarchæ conſtantia, cum filium ſuum Iſaac erat immolaturus. Perveniunt uterque, ait ille, ad verticem montis Sacerdos ſimul, & victima. Ara parata eſt; filius manibus poſt terga revinctis ſuper eamdem collocatur, quin ne biſcere quidem audeat. Terribile ſpectaculum! amor erga unigenitum, & amor erga Deum in patris corde decertant, uter polleat magis: Abraham vero, qui litis hujus conſtitutus eſt Judex, gladium arripit dextra, in gratiam amoris Dei ſententiam pronunciat, eique victoriam adjudicat, & ſacrificium, quo unigenitum Iſaac Deo offerre paratus eſt, hujus rei argumentum eſt, æternumque erit monumentum. Quod autem Abraham ſemel, hoc nos toto vitæ tempore facere debemus. Imperium, quo ille filium ſuum ſacrificare fuit juſſus, Chriſtianis omnibus irrogatum eſt, ut jugulent in ſe ipſis veterem hominem, & deſtruant corpus peccati, quod eſt concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ. Quamobrem veri fideles, qui ex illuſtri hoc exemplo didicerunt, nullam fieri jacturam, cum nobiſmet ipſis, omnibuſque rebus creatis morimur, neſciunt, quid ſit miſeratio cum agitur de carne, & affectionibus, quas ſibi victimas depoſcit Deus immolandas. Ipſi ſacerdotes ſunt ſimul, & victimæ non ſemel, ſed quotidie, ſingulíſque momentis; & perenni hoc ſacrificio Creatori, ſupremoque Domino eum deferunt honorem, quem maxime cupit; videlicet per hanc mortificationem, quæ ſibi evangelica lege præcipitur.

Exemplū David,

Inſignis eſt mortificatio David propter regiam illius dignitatem, ac propter actionem prorſus ſingularem, quam toto exercitu inſpectante operatus eſt. Jam jam Philiſtinorum caſtra expugnaturus erat; ſed cum labore defeſſus, pulvere conſperſus, ſiti laborans teſtatus fuiſſet deſiderium guſtandi aquam de ciſterna Bethleem, quamvis inde hauriri nullo modo poſſe videretur hoſtibus viam illam obſidentibus; ſtatim tres ſtrenui milites, qui illius exceperant vota, ab exercitu dilapſi, ac per hoſtium copias non ſine ingenti vitæ periculo prætergreſſi galeam optata repletam aqua attulerunt. Verum Princeps pudore ſuffuſus, quod modicum illud ſolatium tam pretioſorum capitum periculo fuiſſet comparatum, aquam guſtare detrectavit, eamque, ut facer Textus ait, libavit Domino in terram effundens: *Num ſanguinem hominum iſtorum, & animarum periculum bibam?* 2. Reg. 23.

Alterū David exemplū.

Idem Sanctus Rex ſatis exprimit auſteritatem illam, qua in corpus ſuum deſæviebat, non oblitus noxiarum voluptatum, quas contra Dei legem ſibi permiſerat, & peccatorum, pro quibus divinę juſtitiæ ſibi ſatisfaciendum eſſe credebat. Hæc ipſius verba ſunt Pſal. 34. *Ego autem induebar cilicio, humiliabam in jejunio animam meam, anticipaverunt vigilias oculi mei.* Straſum ſuum lacrymis rigabat, cinerem miſcebat cum pane, quo veſcebatur. Ubinam hodie ſimiles videntur in nequiſſimis peccatoribus auſteritates?

Auſteritates, quæ in veteri lege exercebantur.

Satis eſt in Scripturis intueri genus vitæ, quod veteres prophetæ ducebant, atque Nazaræorum abſtinentiam, ut liqueat in chriſtiana religione vis pares fuiſſe. Similiter cum inſignes aliqui peccatores Dei iram lenire voluerunt, memorat Scriptura, jejunia, cinerem, & cilicia ea fuiſſe inſtrumenta, quibus utebantur ad corpora maceranda, & hujuſmodi pœnas ut plurimum fuiſſe ſinceræ pœnitentiæ argumentum. Hoc præſtiterunt Manaſſes, & alii, qui non meliorem noverant viam ad evitanda ſupplicia, quæ ipſis impendebant, niſi illa voluntaria auſteritate prævertèrent. Hoc quoque facere conſueverant, qui inſignem aliquam gratiam obtinere, vel funeſtam calamitatem declinare cupiebant; vel magnum aliquod facinus pro populi ſalute aggrediebantur, uti Judith, & Eſther feciſſe innoteſcit.

Exemplū Salvatoris mundi

Dei filius, qui Chriſtianis tot tradidit mortificationis regulas, atque præcepta, illius quoque reliquit exempla quolibet in vitæ ſuæ ſtatu, qualibet in occaſione, & circa quodvis objectum: quod enim ad voluptatum fugam pertinet, in eo jugis fuit, atque univerſalis. Evangelium, ex quo illum ploraſſe intelligimus, non ait, illum riſiſſe uſpiam, nullum ſumpſiſſe ſolatium, immo neque ullam ab omni licet ſuſpicionis umbra abhorrentem animi recreationem ſibi permiſiſſe, ut ſpiritum, corpuſve ſuum aliquando reficeret. Secundo quod ad ſenſuum, & carnis mortificationem ſpectat, quamvis illius caro eſſet puriſſima, ac perfecte ſpiritui ſubjecta, ideoque nullus eidem excidere potuerit motus, qui coercendus eſſet; nihilominus duriſſima, & aſſidua auſteritate ſe ipſum mortificare non deſtitit; cum enim vitam ſuam in earum etiam rerum inopia, quæ ne pauperrimis quidem deſunt, traduxiſſet; quibus cum doloribus eidem finem impoſuerit compertum, atque exploratum eſt.

S. Jo Baptiſtæ exemplū,

Præcurſoris Domini, magni Joannis Baptiſtæ viſa hominibus adhuc auſterior viſa eſt; eaque illi Judææ totius univerſalem exiſtimationem, & Sancti viri famam conciliavit, quæ requirebatur, ut Meſſiæ illud perhiberet teſtimonium, quod ab omni ſuſpicione vacaret. Ita, ut Salvatori vias præpararet, hominibus prædicans pœnitentiam, quanam ſeveritate hanc ipſe exercuit, licet in matris utero ſanctificatus nulla mortali labe umquam integritatem ſuam minuiſſet? Hoc ſolum patet, ipſum annos triginta in deſerto vixiſſe, quin alium haberet receſſum, quam ſpecum, quin alios ſocios haberet, quam feras: nuda tellus ei erat cubile, & cęlum pro tecto, cameli corium durum, hiſpidumque illius erat indumentum, atque victum mel agreſte, & quod inculta, & deſerta terra ferre poteſt, præbebat: ita ut hac vitæ auſteritate, ab omni mollitie abhorrente, mortales diſpoſuerit ad recipiendum evangelium, atque Salvatori occaſionem præbuerit dicendi, per ipſum novam legem cęptam fuiſſe, & regnum cęlorum, vi tantum rapi, hoc eſt labore, & mortificatione.

Apoſtolorum exēplum.

Quod ad Apoſtolos attinet, ſatis eſt audire D. Paulum ſuos enarrantem labores, itinera, perſecutiones, & quidquid paſſus eſt, ut ſuum obiret miniſterium: & liquido innoteſcet, apoſtolicam vivendi rationem, quam ipſe, aliique Apoſtoli ſecuti ſunt, vitam fuiſſe, ut ipſe ait, crucifixam, ab omni mollitie, & voluptate remotiſſimam: *In labore, & ærumna, in vigiliis multis, in fame, & ſiti, in frigore, & nuditate.* 2. Cor. 11. Igitur mortificatio quodammodo fuit glorioſi hujus muneris character; ad illud enim ſuſcipiendum, utiliterque obeundum, oportet, quod fecerunt Apoſtoli, rebus omnibus ſe ſe expoliare, omnem affectionem relinquere, & penitus mundo mori, ut omnia ſuſcipere, omnia pati, omnibuſque periculis noſmet objicere valeamus: quod S. Paulus ſuo, aliorumque Apoſtolorum, & evangelii præconum nomine paucis verbis expreſſit: *Propter te mortificamur tota die: æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis*: ad Rom. 8. Juxta hoc exemplar ſe ſe conformarunt primi fideles, qui hoc pacto geſtarunt, & glorificarunt Jeſum Chriſtum in corpore ſuo, quemadmodum Apoſtolus loquitur.

Applicationes aliquorum Scripturæ locorum.

V*Etus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, & ultra non ſerviamus peccato:* ad Rom. 6. Verba hæc nullum magis aptum ſenſum admittunt, quam ſi de corporis, ſenſuumque mortificatione explicentur: neque enim ſufficit mori peccato per dolorem ejuſdem, & ſacramentum, quo deletum fuit: quia, quemadmodum Apoſtolus loquitur, cum vetus homo noſter crucifixus fuerit, ut corpus peccati deſtruatur, non debemus amplius imposterum ſervire peccato. Hinc S. Auguſtinus infert, tempus crucis, & mortificationis carnis illud eſſe, quo in nobiſmet ipſis conamur deſtruere corpus peccati, & excidere hominem exteriorem; qui proprie totus eſt hujus vitæ curſus. *Ex Homiliis moralibus, homilia pro die Paſchatis.*

Qui non odit animam ſuam &c. Luc. 14. Hæc verba quod nemo unus ignorat, de ſenſuum, & carnis mortificatione intelliguntur. In quæ S. Auguſtinus ait; hoc pacto agere, non eſſe propriam odiſſe carnem, ſed illam amare, non malum, ſed bonum eidem afferre; quia hoc eſt propriam illius corruptionem auferre, hoc eſt propria vitia corrigere, vulneribus ſuis mederi, eamque in naturalem ordinem, in quo eſſe debet, redigere. In ſtatu innocentiæ opus non fuiſſet ſubigere carnem, quia ſpiritui obtemperaſſet; at non ita in ſtatu naturæ corruptæ, in quo jugis eſſe debet mortificatio, quia jugis eſt concupiſcentiæ defectio, & hæc mortificatio proprius eſt chriſtianæ gratiæ effectus. *Ex eodem loco deſumptum.*

Corpus, quod corrumpitur, aggravat animum. Sap. 9. Ars, & natura docent, arborem eo altius attolli, quo magis illius rami ſecantur, qui ſuccum, ac vim ejus inutiliter dividunt. Hoc ipſum ſpiritui accidit, qui eo magis in cœlum attollitur, quo magis mortificantur ſenſus in terram eum detrahentes: ſi enim corpus, quod corrumpitur, aggravat animam ſecundum Sapientiæ effatum, nonne ſequitur, animam eo magis attolli, quo magis a corpore expeditur? Si externos ſenſus bene dirigamus, S. Gregorius ait, internos motus, qui animam attollunt ad Deum, & efficiunt, ut Deus regnet in anima, regere poſſumus. *P. Dozene in morali Jeſu Chriſti.*

Niſi granum frumenti cadens in terram &c. Joann. 12. Jeſus Chriſtus eſt granum frumenti decidens in terram, ut ibi mortuum plurimos per mortem afferat fructus; verbum etenim divinum cecidit, ut ita dicam, in corpus terreſtre, & mortale; corpus hoc mortale poſt illius obitum cecidit in ſepulcrum; & hic homo Deus, qui cum gloria reſurrexit, ſingulis momentis adhuc in terram corporum noſtrorum decidit, ibi quodammodo moriturus. Hæc omnia mortis genera ſanctæ vitæ in nobis fructum producunt; ſed ut & ipſi cooperemur, ac illum producamus, neceſſe eſt, ut moriamur hanc ſenſuum vitam deſtruentes; quemadmodum frumenti granum novam recipere nequit formam, niſi priorem amiſerit. *Idem.*

Quotidie morior 1. ad Cor. 15. Chriſtiani hominis epigraphes hæc eſſe debet S. Pauli: *Quotidie morior*, quotidie adlaboro, ut mihi moriar. Nemo eſt, qui hoc modo mori non poſſit ſe ſe aliquo pacto mortificans: noſtræ valetudinis infirmitas, ætatis incommodum, temperamenti gracilitas nequaquam nos diſpenſant, quominus noſtram reprimamus curioſitatem, facetum aliquod verbum retineamus, ſollicite, ac feſtinanter commoda noſtra, atque delicias quæramus. Ita dicere poſſumus: *Quotidie morior*; nec ſolum quotidie, ſed momentis omnibus aſſiduæ mortificationis exercitatione. Mortificatio per virtutem in nobis, id facere debet, quod mors per neceſſitatem. Mors nobis aufert uſum ſenſuum noſtrorum, bonorum poſſeſſionem, conſanguineorum, amicorumque commercium: ſed mortificatio ultro regit hunc uſum, hanc poſſeſſionem, hoc commercium: ita ut hæc omnia chriſtianam vitam in ſanctæ mortis tyrocinium convertant. Immo hac voluntaria jugis mortificationis auſteritate morti auferre poſſumus quidquid in illa magis funeſtum eſt, atque terribile. *Idem.*

Gladius ex utraque parte acutus. Apocal. 1. Mortificatio chriſtiana gladius anceps vocari poteſt: 1. quia in ſpiritum æque, & in corpus, in affectiones, & in ſenſus exercetur: 2. in corpus vero peculiariter dupliei exercetur modo, altero quidem negativo, illi periculoſas interdicendo voluptates, altero autem poſitivo, voluntarias auſteritates illi imponendo: 3. quia gladius hic pertingit uſque ad ſubſtantiæ noſtræ medullas, ut animam a corpore, ipſamque a ſe ipſa ſejungat: *Gladius ex utraque parte acutus. Biroat in adventu de Mundi damnatione ſermone undecimo.*

Vos autem genus electum, regale Sacerdotium. 1. Petri 2. S. Petrus per hæc verba innuit, Dei filium ſacrificium ſuum quodammodo in omnes fideles extendiſſe, ut omnes eſſent, ut ipſe, Sacerdotes ſimul, & victimæ. Et S. Paulus eodem in ſenſu addit, corpora noſtra eſſe debere has victimas: *Obſecro vos, ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem*: ad Rom. 12. Quædam in his verbis oppoſitio deprehendi videtur; ſi enim victima debet mori, quomodo vivere poteſt? Sed Apoſtolus per hæc innuere vult diſcrimen inter vetera ſacrificia, & ea, quæ in Chriſtiana offerimus religione. In primis illis ſacrificiis ſemper Sacerdos diſtinguebatur a victima, ſed in chriſtiana mortificatione idem, & victima ſimul eſt, & ſacerdos; quia ipſe ſe offert, & immolat. Præterea victima, quæ in veteribus cæremoniis immolabatur, unam dumtaxat vitam habebat; ideoque non poterat ſimul illam & retinere, & amittere: ſed Chriſtianus ſervat naturalem vitam ſuam, mortem vero vitiis tantum, praviſque habitibus infert: *Hoſtiam viventem. Idem.*

Qui odit animam ſuam &c. Joann. 12. Animadvertite, quod Salvator non iram, ſed odium exigit in corpus noſtrum; ira enim quidam impetus eſt pertranſiens, & numquam æquali agens vi; ſed odium diu viget, conſtans eſt, & habituale. Non ſufficit ergo iraſci contra corpus noſtrum, ac illud aliquando impetu quodam devotionis mortificare; ſed conſtans, & generoſum nobis eſſe debet conſilium quibuslibet in occaſionibus mortificationem hanc exercendi. *Idem.*

Pepercit Saul, & populus Agag. 1. Reg. 15. Pleriſque fidelium imitantur crimen Saul, qui a Deo juſſus Amalecitas occidione delere, omniaque in ore gladii vaſtare, pepercit regi Agag, eumque vita frui paſſus eſt. Volumus aliquo modo chriſtianæ religionis officiis defungi, mortificamus id, quod minus intereſt, ſed illi, quod caput eſt, parcimus; præſertim vero miſeremur eorum, quæ ad carnem pertinent, tunc etiam cum nos illiciunt, ut perdant. A corpore incipiendum eſt, quod in rege Agag nobis exhibetur, qui in Bibliis *pinguiſſimus, & tremens* appellatur. *Ibidem.*

In Salomonis Templo duæ erant aræ, altera quidem extrinſecus, ubi victimæ jugulabantur, intus alia, & in ſanctuario, ubi thura, & thymiamata adolebantur; concinna figura duplicis ſacrificii, quod chriſtiani Deo debent offerre. Nos ſumus Domini Templa, quemadmodum teſtatur Apoſtolus; in interiori templi hujus parte, quæ ſpiritus eſt, precum noſtrarum illi ſacrificium debemus offerre, quas Scriptura quidem thus, atque thymiama nuncupat; in exteriori vero templi hujus parte, videlicet in corpore, oportet alterum Deo per ſenſuum mortificationem ſacrificium offerre.

Iſaias Propheta capite 44. Idololatriam irridet, qui ex eodem ligno partem arripit ad alendum ignem, alteram vero ad idolum fingendum, quod veluti Deum ornat, & colit. At nonne hoc ipſum hodierna die plerique fidelium efficiunt? Anima, & corpus unum ſunt totum, & unus homo. Hujus partem, quæ magis abjecta, contemptibilis eſt, in idolum convertunt, quod veluti Deum venerantur: *Quorum Deus venter eſt*, ad Philipp. 3. Alteram vero partem igni tradunt æterno comburendam, quia nullam ejuſdem curam gerunt.

In primo Judicum libro legimus, Deum Gedeoni inſignem conceſſiſſe victoriam contra innumerabilem Madianitarum exercitum. Hic Dominici exercitus Imperator Dei juſſu trecentos tantum ex omni numero delegit milites, quibus pro armis fictiles tradidit teſtas, in quibus lampades acceſæ latebant, ut iis fractis ex mutua militum colliſione, ignis, & lumen nocto appareret, terroremque injiceret hoſtibus. Hæc figura eſt illius prælii, quod contra infinitum hoſtium numerum, contra mundum, ſpirituſque tenebrarum nobis eſt dépræliandum. Gedeon ita recenti hoc ſtratagemate Madianitas perterruit, & illos tali confuſione in fugam conjecit, ut ſe ſe mutuis vulneribus confoderent. Dicamus, hoc eodem ſtratagemate plures ſanctos viros utiliter uſos fuiſſe. Confregerunt, ut ita dicam, ſuum corpus, vas iſtud fictile inſigni mortifi-

tificatione, fractiſque vaſis, effulſit divinæ charitatis flamma, qua erant accenſi; ita ut virtutum ipſorum nitor, & exemplorum lumen confuderit, penituſque deleverit hoſtes ſalutis eorum, mundum videlicet, carnem, & dæmonem, qui in eorum interitum conjuraverant.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & Sententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

JUre ea fortitudo vocatur, quando unuſquiſque ſeipſum vincit, nullis illecebris emollitur, atque inflectitur. Ambroſ. l. 1. Offic. c. 47.

Caro, id eſt corpus, ſic crucifigitur, ſi deſideria ejus coerceantur. Idem.

Quod ſævitiam æſtimans, gratia eſt; quia caro duris nutritur, & blanditiis enervatur. Tertull. l. de Pœnit.

Voluptatem viciſſe voluptas eſt maxima, nec ulla major eſt victoria, quam ea quæ a voluptatibus refertur. S. Cyprianus.

Habent ſancti Viri hoc proprium, ut quo ſemper ab illicitis longe ſint, a ſe plerumque etiam licita abſcindant. Greg. l. 4. Dialog.

Cogitandum ſummopere eſt, ut qui ſe illicita meminit commiſiſſe, a quibuſdam etiam licitis ſtudeat abſtinere. Idem in Evang.

Non vis a Deo caſtigari nec in hac, nec in altera vita? ſis judex tui ipſius, rationes a te exige, te reprehende, & corrige. Chryſoſt. in 1. ad Corinth.

Paulus caſtigabat corpus, non ob ſolam caſtitatem; ſed ut corporis caſtigatione erudiretur animus, & magis poſſet de virtutibus cogitare. Hieronymus, in Epiſt. ad Celantiam.

Juſtorum fortitudo eſt carnem vincere, propriis voluntatibus contraire, delectationem vitæ præſentis extinguere; hujuſmodi aſpera pro æternis præmiis amare. Greg. l. 7. Moral. c. 9.

Neceſſe eſt ut artem continentiæ ſic teneas, quatenus non carnem, ſed carnis vitia occidas. Idem, l. 30. Moral. c. 28.

Hunc hoſtem (nempe corpus) habemus perpetuum, & fœderis neſcium. Chryſoſtom. Homil. 60. in Geneſim.

Caſtiga corpus tuum, & diabolum vinces; hoc enim modo Paulus adverſus illum docuit eſſe pugnandum. Auguſt. in 1. ad Corinth. c. 9.

Excrucio me, ut ille (nempe Deus) parcat; do de me pœnas, ut ille ſubveniat, ut placeam oculis ejus: nam, & victima excruciatur, ut in aram imponatur. Idem, de utilit. jejunii.

Omne opus leve fieri ſolet, cum ejus præmium cogitatur, & ſpes præmii ſolatium eſt laboris. Idem, Epiſt. 143.

Si repugnante corpore, quod volumus facere non poſſumus, infirmandum carne eſt, ut optata faciamus. Salvian. Epiſt. ad Cethur. ſororem.

Chriſtus non ex parte, ſed integer eſt crucifixus, ut nos ex toto moriamur peccato. S. Anſelm.

Hoſtia vivens eſt corpus pro Domino afflictum, quod & hoſtia dicitur vivens, quia vivit virtutibus, & eſt a vitiis occiſum. Idem, in Epiſt. ad Romanos.

Genus martyrii eſt, ſpiritu facta carnis mortificare; illo nimirum quo membra caduntur ferro, horrore quidem mitius, ſed diuturnitate moleſtius. Bernard. Serm. 30. in Cantic.

Docendus eſt homo ſic habere corpus ſuum ſicut ægrotum, cui etiam multum volenti inutilia ſunt neganda, utilia etiam nolenti injungenda. Idem, Epiſt. ad Fratres de Monte Dei.

Sic amet anima carnem, ut non in carnem tranſiiſſe videatur. Idem, Serm. 19. in Pſalm.

Quid mirabilius, aut quod martyrium gravius eſt, quam inter epulas eſurire? Idem, Serm. de omnibus Sanctis.

Iſta charitas, nempe parcere corpori, deſtruit charitatem; talis miſericordia crudelitate plena eſt, quia videlicet ita corpori ſervitur, ut anima juguletur. Idem, Apolog. ad Guill. Abbat.

Quæ enim charitas eſt carnem diligere, & ſpem negligere? qualis miſericordia ancillam reficere, & dominam interficere? nemo pro hujuſmodi miſericordia ſperet ſe conſequi miſericordiam. Idem, ibidem.

Noli o corpus! noli præripere tempora, omnia tempus habent; patere ut nunc anima pro ſe laboret, magis autem collabora ei, quoniam ſi compateris, & conregnabis. Idem, Serm. 6. de Adventu.

Simus nos crudeles, non parcendo, ſcilicet corpori, & vos plane parcendo crudeliores. Idem, Serm. 10. in Pſalm. Qui habitat.

Homo Dei, ne trepides exercere hominem illum qui de terra eſt, qui ſe deprimit uſque ad terram, & conatur deprimere uſque ad inferos. Idem, Epiſt. ad Fugerium ſancti Dionyſii Abbatem.

Quanto magis corpus oneratur, tanto amplius animus exoneratur. Idem, in Sentent.

Quod periculoſius eſt, hoſtem noſtrum, (corpus) ipſi cogimur ſuſtentare, perimere eum non licet. Idem.

Servorum Dei proprium eſt non ſolum carnales ſenſus per diſciplinam reſtringere, ſed etiam per mortificationem extinguere. Richardus a ſancto Vict. ſuper Geneſ.

Si vis perfectam habere Philoſophiam, omnibus abſtineas, omnia ſuſtineas. L. 1. de Imitatione Chriſti c. 25.

Quanto caro per afflictionem magis atteritur, tanto ſpiritus amplius roboratur. Idem, l. 2. c. 12.

Si temetipſum perfecte viceris, cætera facilius ſubjugabis; perfecta victoria eſt de ſemetipſo triumphare. Idem, l. 3. c. 53.

Tantum proficies, quantum tibi ipſi vim intuleris. Idem, c. 25.

Tantum virtuti adjicies, quantum voluptati detraxeris. Senec. Epiſt. 113.

Accendamur ad pœnitentias, fratres, ut duriſſimum poſſimus evadere judicium Dei viventis. S. Bernard. in Sermone de Sancto Joanne Baptiſta.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia ad hoc argumentum referri poſſit:

MOrtificatio, ſi generatim ſpectetur, libera eſt, ac voluntaria animæ a voluptuoſa vita ſeparatio; abnegatio eſt illicitarum voluptatum, & ſæpiſſime earum etiam, quæ, quamvis liceant, nihilominus ad vitium aliquod aditum poſſunt aperire. Corporis, vel carnis mortificatio magis peculiariter conſiſtit in voluntaria ſenſibilium voluptatum privatione, ſive prohibitæ ſint, ſive ſecus, & in auſteritate, quæ in corpus exercetur, illi eas infligendo pœnas, quas ipſi nobis imponimus, ut placeamus Deo, vel ut a peccato noſmet arceamus. *Mortificationis definitio.*

Auſteritas vitæ, quam ad hunc finem conſectamur, ſeu nobis ea interdicentes ſolatia, quibus indulgere, ſeu illa abnegantes commoda, quibus frui poſſemus, variis nominibus in Scripturis, & a Sanctis Patribus appellatur. 1. Vulgo dicitur *Mortificatio*; non enim eſt integra, & perfecta mors animæ iis omnibus, quæ mundana ſunt, & voluptuoſa; ſed certamen eſt, & conatus, quem exercimus, ut iis moriamur, videlicet, ut ab iis omnino ſeparemur. 2. Vocatur *abnegatio ſui ipſius*, juxta illud Salvatoris Matth. 10. verbum: *Abneget ſemetipſum*; efficit enim, ut immoderatam corporis noſtri curam relinquamus. 3. *Circumciſionis* etiam nomen illi tribuitur; ita enim a S. Paulo nuncupatur. 4. Dicitur etiam odium ſui ipſius juxta illa Jeſu Chriſti Joan. 12. verba, quibus hæc nobis auſteritas imperatur: *Qui non odit animam ſuam non poteſt meus eſſe diſcipulus*. 5. Vocatur etiam vis, quam ſibi quiſque infert, juxta illud Matth. 11. *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud* 6. Deni- *Varia nomina, quibus hæc auſteritas appellatur.*

que Crux appellatur: *Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.* Matth. 29. Nonnumquam etiam mors dicitur, quia mortis eſt ſpecies; prohibet enim, ne ſecundum naturæ noſtræ ſtudia operemur.

Quodnam ſit mortificationis objectum.

Senſuum voluptates prima ſunt mortificationis objecta; illas enim tollere, moderari, ac regere ſtudet ſecundum cujuslibet ſtatum, & perfectionem. Secundo ſtudet naturæ noſtræ impetus coercere, ſenſibuſque invigilare, ad omnia eorum vitia coercenda, & denique carnem ad eam ſubmiſſionem, quam ſpiritui debet, redigere; illi frænum injicere, ubi rebellat, atque captivam tenere, ubi vult dominari. Quibus addi etiam poteſt illius finem eſſe noſmet iis ſubjicere laboribus, qui noſtræ conditioni, ſtatui, muneri adhæreſcunt, & iis omnibus, quæ neceſſaria ſunt, ut rite noſtris perſungamur officiis. Nos cogit, ut ultro noſmet ſubmittamus iis crucibus, quæ ex creaturarum injuſtitia procedunt, quales ſunt perſecutiones, calumniæ, contumeliæ, & ut ſine querela eas patiamur, quæ a divina juſtitia proficiſcuntur, quæ creatis utitur rebus, ut noſtri periculum faciat, & puniat, exempli gratia, anni temporum injurias, morbos, vel diuturnitate moleſtos, vel doloribus graves &c.

Mortificatio exterior ad interiorē acquirendam ordinari debet.

Hoc autem in argumento illud præ ceteris animadvertendum, ſciendumque eſt, exteriorem mortificationem non aliud eſſe, quam viam quamdam ad interiorem acquirendam, quæ in affectionum mortificatione conſiſtit, quæ res proprie ſanctitatem conſtituit: tandem enim corporeæ auſteritates, niſi eo tendant, ac ſint cum ſpiritus mortificatione conjunctæ, neque magnum habent meritum, neque magnam utilitatem; quin immo graviſſimis patent illuſionibus, quarum periculoſiſſima eſt arbitrari, omnem ſanctitatem, & perfectionem in hoc eſſe poſitam, quamvis hæc via tantum ſint, qua ad ſanctitatem aditus pateat; vel ad ſummum, leve tantum ſit ſanctitatis indicium, quod eſſe poteſt æquivocum. Hinc Theologi myſtici, aſceticæque vitæ magiſtri docent: 1. exercendam quidem eſſe corporis mortificationem, ſed tamquam medium aliquod ad perfectionem, ſpiritus videlicet, acquirendam: 2. æſtimandam in exercentibus illam; nos vero, ſi eamdem exerceamus, non ideo ſanctiores, perfectioreſque a nobis eſſe ducendos: 3. neque pertinaciter eſſe exercendam, ita ut illam nulla ratione adacti relinquamus, vel intermittamus, cum nullam nobis neceſſitatem imponat; accidere enim poteſt, ut obedientia, charitas, urbanitas aliquando jubeant, agendi rationem mutari..

Quid faciendum illis, qui magnas mortificationes nequeunt exercere.

Qui auſteram vitam ducere nequit, non ideo ſpem debet amittere ad ſanctitatis perfectionem perveniendi, dummodo ejus infirmitas in mollitiem non migret; verum Deo gratias agere debet ob eam facultatem, quam aliis elargitus eſt, ſequendi Jeſum Chriſtum in duræ, & pœnitentis vitæ ratione; ac ſe ipſum tanto hoc favore indignum exiſtimans ſeſe coram eodem humiliet, ea faciens, quæ illius vires patiuntur. Non omnibus datum eſt æquo gradu, eademque ratione ad Deum ſe conferre. Unuſquiſque id ſpectare debet, ad quod vocatus eſt, & in aliis revereri, quod ſupra vires, & facultatem ſuam eſſe cognoſcit.

Cur vita noſtra in mundo jugis eſſe debeat mortificatio.

Mortificatio neceſſaria eſt ad gratiæ vitam in nobis ſervandam; ad id enim prohibendum eſt, ne peccatum reviviſcat, quod liquido patet. Quid autem efficit, ut reviviſcat peccatum? vita carnis, & ſenſuum; hæc illa vita eſt, quam vult Deus, ut manibus noſtris nobiſmet auferamus, & quam unuſquiſque ſibi poteſt auferre, quin ſibi mortem conſiſcat. Tota evangelica doctrina huc tantum ſpectat, ut in nobis occidamus vitam carnalem, quæ efficit, ut animæ Deo moriantur, ut deſtruamus corpus peccati, ut in nobis concupiſcentiam extinguamus, vel coerceamus. Hæc cædes innoxia, mors hæc voluntaria, quæ noſtris aufert animabus omnes voluptuariæ vitæ ſenſus, animam ad eminentem dignitatem attollit, videlicet illam perfectam Jeſu Chriſti imaginem efficit. Verum cum concupiſcentia, quæ radix eſt peccati, ſemper in corruptæ naturæ noſtræ ſubſtantia vivat, nequaquam corporeis afflictationibus eam conamur extinguere; quippe ſemper reviviſcet, & ſimul affectiones omnes, quas mortuas exiſtimamus, iterum germinabunt. Poſſumus quidem inire conſilium mundo, & nobiſmet ipſis moriendi, hoc ita perficere nequimus, ut in vita, & actionibus noſtris aliquid veteris fermenti nequaquam permaneat. Quid ergo faciendum? Semper decertandum eſt, & totis viribus adnitendum, ut eradicetur per mortificationem hæc ſenſibilium bonorum cupiditas.

De modo in corporeis mortificationibus ſervando.

Non admodum facile eſt juſtum rebus in omnibus ſervare temperamentum, in iis vero præſertim, quæ ad corporis curam pertinent. Voluptas ſenſim ſub neceſſitatis colore obrepit, & amor proprius ad id varias gerit perſonas, modo medici pro valetudine, modo directoris pro conſcientia. Nobiſmet igitur fidendum non eſt, ſed eorum adhibendum conſilium, qui conſcientiam noſtram moderantur. Illud vero maneat alta mente repoſtum; iis, qui perfecte Deo volunt adhærere, ac omnino ſeſe illius devovere ſervitio, corporum quidem minimam, animarum vero maximam curam eſſe gerendam. Neque ideo putandum eſt in iis, quæ ad corpus attinent, nullam eſſe diſcretionem adhibendam, ne, cum carnem caſtigare vis, tuæ valetudini officias, & corpus nequeat amplius opem ferre animæ, ut ſuo ſerviat Creatori. Æquum eſt, in te ipſum ſeveriſſime animadvertere, ne in Dei viventis manus incidas: verum ne quid nimis fiat, quod majus aliquod bonum prohibeat. Prætérquamquod immodica ſeveritate virtutis jugum efficiendum non eſt adeo grave, ut animabus infirmis illius excutiendi lubido ſuboriatur.

Ordo in exterioribus mortificationibus ſervandus.

In mortificationis exercitatione ordo ſervandus eſt; & hic ordo eſt, ut incipiamus noſmet in iis rebus ſuperare, quæ extrinſecus accidunt ex nimia eorum ſeveritate, quibus ſubditi ſumus, & qui imperioſius in nos ſua auctoritate abutuntur. Inde gradus faciendus eſt ad ea, quæ ſunt neceſſaria, videlicet ad obſervantiam earum rerum, quas præſtare tenemur, & quas divinæ, & eccleſiaſticæ leges nobis præſcribunt, vel quas illi jubent, quibus imperandi jus eſt, quamvis illas exequi non ſine aliquo naturæ detrimento valeamus. Deinde ad ea, quæ nobis permiſſa ſunt, gradus faciendus, atque ad virtutis hujus intuitum ab illis abſtinendum eſt. Denique nobiſmet ipſis pœnas, & corporales auſteritates ſtatui, viribuſque noſtris pares imponere debemus, puta jejunia, cilicia &c.

Carnis mortificationes neceſſariæ ſunt ad tentationes vincendas.

Satis crebro accidit, ut mortificationes carnis, auſteritates, & jejunia omnino ſint ad tentationes ſuperandas, earumque vim infringendam, neceſſaria; ſive neceſſitas hæc ex corpore noſtro procedat, cujus vires imminuendæ ſunt, ut minus nocere, minuſque ad peccandum valeant ſollicitare; ſive ex parte Dei, a quo gratiæ nobis obtinendæ ſunt, ut de hoſtibus noſtris referamus triumphum, quod vulgo obtinere non poſſumus, niſi precibus noſtris voluntariæ hujuſmodi mortificationes acceſſerint.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentioribuſque Concionatoribus loci hujus argumenti.

Mundani corporis mortificationem perhorreſcunt.

Mundi amatores adeo delicato ſunt ingenio, adeo ſenſuum voluptatibus dedito, adeoque a minimis etiam chriſtianæ religionis auſteritatibus alieno, ut ne nomen quidem earum pati poſſint. Eas reſpiciunt tamquam mortis umbram vitæ voluptatibus funeſtam. Se ſe illis opponunt; & niſi eas de medio tollere valent, in eos ſaltem iraſcuntur, atque ſuccenſent, qui ipſos iiſdem ſubjicere velint . . . . . . Hæc autem mundanorum mollities conſiſtit in habituali quadam

dam diſpoſitionē ; propter quam nequeunt , hoc eſt, nolunt aliquid, vel pro Deo, vel pro animarum ſuarum ſalute pati, ſive hoc proficiſcatur ex inordinato amore carnis ſuæ , cujus paſſim idololatræ ſunt , ſive inde oriatur , quia ſpiritualibus rebus, vel fidei objectis minime afficiuntur, ſive etiam ex falſis mundi placitis, quibus mordicus adhæreſcunt, proveniat ; ſed quæcumque ſit cauſa, omnia prætextuum genera inquirunt, ut ſe ab iis diſpenſent officiis ,quæ a Chriſtiana profeſſione ſeparari non poſſunt . *Biroat ſermone undecimo Adventus , de Mundi damnatione .*

Diſpoſitio, in qua fidelis quilibet eſſe debet, mortificationis exercendæ.

Chriſtiani ſtatim generoſam concipere debent mentem , & in corde ſuo quamdam habitualem efformare diſpoſitionem aſſumendi , ac perferendi omnes ſenſuum mortificationes , quæ neceſſariæ eſſent ad obeunda omnia Chriſtianæ religionis munera, tot linguis, quot habent, vel animæ facultates , vel corporis ſenſus Salvatori dicentes , quod olim S. Petrus : *Tecum paratus ſum, & in carcerem, & in mortem ire* . Luc. 22. Adeundi ne ſunt tenebricoſi carceres, ut miſeris, qui ibi in compedibus gemunt, ſolatium, vel xenodochia, ut ægrotantibus ſubſidium aliquod afferatur? triſtium horum locorum ſqualor, & hominum miſerrimorum adſpectus , quos natura tantopere perhorreſcit, me non prohibebunt ; animi mei ipſam ſuperabo repugnantiam, etiam ſi illis potum, & eſcam præbere oporteret : *Tecum paratus ſum* &c. Hæc ſpiritus præparatio eſt veluti ſacrificium interius Deo acceptiſſimum, & per ſe meritorium, licet etiam opere non perficiatur ; & alioquin neceſſaria eſt, ut nos diſponat ad praxim mortificationum, cum ſe ſe obtulerint occaſiones . *Idem*.

Chriſtiani mortificatio jugis eſſe debet.

Inter legis antiquæ, & Chriſtianæ religionis ſacrificia hoc intercedit diſcrimen, quod in prioribus illis cæremoniis victima ſemel tantum mori poterat , atque cum immolabatur, & vitam, & doloris ſenſum ſimul amittebat : & ita una tantum mors totum conſummabat ſacrificium. Verum in Chriſtiani mortificatione aliter accidit ; cum enim hæc moralis tantummodo ſit mors, & naturalem non auferat vitam, ſed pravas dumtaxat actiones auferat, quin illa evellat principia, unde oriuntur, dici poteſt homo quodammodo ſui ipſius eſſe ſuperſtes, ut ſpiritualis mortis hujus dolores ſentiat, & ut pluties moriatur . Hinc ſequitur, quod ſacrificii hujus perfectio conſiſtit in harum auſteritatum continuatione, & in multiplicis, iterateque mortis ſerie, quæ totam Chriſtiani vitam comitari debet , ut Jeſu Chriſto dicere poſſit , quod dicebat Apoſtolus ad Roman. 8. *Propter te mortificamur tota die : æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis* . *Idem* .

Mortificatio martyrio poteſt comparari.

Ultimus Chriſtianæ fortitudinis conatus eſt ferre martyrium : at ſæpe ad martyrem efficiendum unum dumtaxat horæ quadrans ſufficit, ac tormenta, quæ generoſitatis illius objecta fuerunt, omnia intra modicum hoc temporis ſpatium congregata fuerunt. Sed cum martyrium , & ſacrificium hominis Chriſtiani in omnem illius vitam quodammodo effuſum ſit, peculiari opus eſt conſtantia, quæ, ut ita dicam, totam auſteritatum extenſionem amplectatur , ita ut neque earum diuturnitate fatigetur, neque earum multitudine deterreatur . *Idem* .

Quomodo unuſquiſque ſe ipſum exercitare debet ad eas perferendas, quæ in Chriſtianiſmo urgendæ ſunt.

Ne Chriſtiana mortificatio nos terreat, illud nobis adhibendum conſilium eſt, quod Tertullianus præbebat martyribus, ut eos contra mortis metum confirmaret : *Colloquatur ſpiritus cum carne de communi ſalute* . Chriſtiani ſpiritus cum propria carne diſceptet, duplicique lingua loquatur , altera quidem , qua illi neget, quod illa cupit, altera vero ut illi perſuadeat, quod illa minime vult. Caro ſollicitat ſpiritum, ut ſuis conſentiat tentationibus, ſibique hanc voluptatem, & oblectationem permittat : *Colloquatur ſpiritus* : Spiritus ſe nolle reſpondeat , & ne prætergrediatur , prohibeat. Auſteritas aliqua exercenda eſt : vellet quidem caro ſe ab hac ſevera neceſſitate diſpenſare : *Colloquatur ſpiritus cum carne* : Spiritus imperanti voce carni præcipiat, ut has perferat mortificationes tamquam communi ſaluti , & utriuſque felicitati neceſſarias, *Idem* .

Difficultas, qua mortificationes exercentur.

Mortificationis exercitatio difficilis eſt, quia ſenſibus auſtera eſt, & corruptæ naturæ affectus laceſſit . Amor, quo brutalem hanc noſtri partem complectimur, illius ſuſcipit cauſam contra religionis officia , efficitque ut meditamus crudelem virtutem , quæ , tamquam hoſtis, ſit procul arcenda. Nos vero adeo fallax, & iniquum judicium ferimus, quia hæc mortificationis ſeveritas potiſſimum in duplici auſteritatum genere conſiſtit ; quarum altera auſteritas eſt privationis, quæ a ſenſibus amovet illegitimas voluptates, & ſæpe etiam legitimas, cum earum afficiuntur illecebra ; altera auſteritas eſt poſitiva, quæ eoſdem ſenſus affligit ad prævertenda, vel inhibenda flagitia, quæ eædem voluptates parere poſſent . *Idem in Quadrageſima ſermone 2. pro die Cinerum* .

Cum corpus fuerit particeps peccati, pœnas luere debet illius per mortificationem.

Cum corpus ſit particeps, & miniſter ſcelerum , quæ cor meditatur , opus eſt , ut particeps quoque ſupplicii fiat per mortificationem, & auſteritatem , quæ flagitiis ejuſdem congrua eſſe debet . Attamen vos ipſi ad examen revocate, o fideles, quid in vita veſtra auſterius, aut mortificatius, quam antea inveniatur . Hæ omnia commoda , atque deliciæ tanta ſollicitudine ab amore proprio conquiſitæ , omnes illæ exceptiones, quæ in criminoſorum affectuum fractura reſervantur, ſuperflui ornatus , quos quilibet ſibi permittit, conſuetudines , quæ tunc ſolum culpa vacare videntur, ubi cum præteritis flagitiis comparantur, ſecretæ obmurmurationes contra ſeveritatem legis , qua nobis prohibentur ea , quæ adhuc concupiſcimus , affectiones eo magis periculoſæ , quo magis auferunt Deo cor, quod ille petit ex nobis . Quid ! ſumma ſollicitudine ſibi contra tempeſtatum rigores præcavere ! Ob leviſſima incommoda jejunia ab Eccleſia præſcripta infringere ! Brutalem , apertamque libidinem in magis delicatam , induſtriamque voluptatem convertere ! Denique omnem vitæ reformationem ad exteriorem officiorum praxim redigere nullo pœnitentiæ, vel mortificationis ſpiritu animatam ; hæc ea ſunt , quæ conciliari nequeunt cum virtute, quæ & peccatum, & quidquid peccato accedit, odit, & execratur : *Specimina ſermonum in Dominicas, quarta Adventus Dominica* .

Mortificationis actus à ſi deliberè exercendi, quos Scriptura nos docet.

Somno cum modo indulgere, & ſobrie veſci , modeſtis veſtibus uti, ac temperanter ſe ſe recreare, inutilibus colloquiis nequaquam diſſipare mentem, ſpectaculorum vanitatem fugere, periculoſa evitare ſolatia , oſtium circumſtantiæ linguæ , oculis , ſenſibuſque apponere, carnem jejuniis, precibuſque ſpiritum macerare, in domum luctus frequentius, quam convivii ſe conferre , doloroſa Dominicæ paſſionis myſteria meditari, Jeſum Chriſtum in membris ejus inviſere, conſolari, eique opem afferre , hæc, o fideles, idea eſt internæ circumciſionis, quæ in lege gratiæ non minus eſt neceſſaria, quam in lege Moyſis exterior fuerit circumciſio. Omnes evangelii paginæ repletæ ſunt rationibus veritatem hanc comprobantibus . Mundi Salvator affirmat, eum, qui crucem ſuam non geſtaverit, ipſius non eſſe diſcipulum . Apoſtolus ait, viduam in deliciis viventem mortuam eſſe ; docet membra noſtra, quæ ſunt ſuper terram, eſſe mortificanda ; ipſe corpus ſuum ſevere caſtigat, & redigit in ſervitutem , & declarat omnibus Jeſu Chriſti diſcipulis, carnem ſuam cum concupiſcentiis eſſe crucifigendam . *Idem ſermone pro die Circumciſionis* .

De Chriſtianiſmi circumciſione.

Quid eſt Chriſtianiſmi circumciſio ; & quid ſe circumcidere? Eſt ſe ipſum armare gladio ſanctæ ſeveritatis evangelicæ , ad præſtandum nonnumquam per ſenſibiles auſteritates in carne, & ſemper per inviſibiles impreſſiones in anima id, quod in quadam corporis parte gladius circumciſionis operabatur. Se circumcidere , S. Auguſtinus ait , eſt incompoſitos carnis motus domare, indeſinenter contra ſe ipſum decertare , cupiditati ſenſim id ſubtrahere , quod in ipſa magis vividum eſt , & acre ; divortii ſpiritum inter ſe, & ſenſus ſtatuere, & imitari Joſephum , qui , ut nefarias impudicæ mulieris artes eluderet

ſecum cor ſuum abſtulit, eique pallium reliquit. Se circumcidere, S. Proſper ait, eſt bonorum hujus mundi perfruitionem ab uſu, affectum a poſſeſſione ſeparare; ſeorſim vitæ hujus bona, & cor ſuum ſejungere, quin illa ſibi mutuo adhæreſcant; vivere inſtar viatoris, vel potius mortui, ſemper inter honores humilem eſſe, inter gaudia mortificatum, inter ſolatia moderatum, pœnitentem inter voluptates, pauperem, rebuſque omnibus egentem inter divitias. Se circumcidere, ſecundum S. Pauli doctrinam eſt, eſſe in mundo, & mundi ſpiritum non habere; rebelle corpus in ſervitutem redigere, & in peccatrice carne Salvatoris ſtigmata circumferre: eſt, ſecundum ipſius Jeſu Chriſti dogma, crucem ſuam bajulare, & ea omnia, quæ poſſidentur, relinquere, ut diſcipulis illius adnumerari poſſimus. *Idem in ſpeciminibus pro Adventu, ſermone de Circumciſione.*

Mortificatio, & auſteritas Chriſtiana ſpecies eſt martyrii.

Martyrium fidei adhæret; cum enim omnis Chriſtianus eſſe debeat teſtis veritatis, debet quoque ſimul martyr eſſe religionis; ſaltem ex animi ſui diſpoſitione, niſi re ipſa cruciatuum, & ſuppliciorum paſſione ſit martyr. Quamobrem Tertullianus ait, eos, qui Jeſu Chriſti fidem amplectebantur, ſibimet ipſis ſimul impoſuiſſe neceſſitatem ſubeundi martyrii, ut illam propugnarent. Non deeſt, S. Auguſtinus ait, martyrium, quod fit ſine ſanguinis effuſione: *Martyrium eſt ſine ſanguine.* Martyrium hoc conſiſtit in conſtanti, certoque animo ſui ſanguinis effundendi, ſi res poſceret, potiuſquam religionis noſtræ honorem lædendi, & evangelicas leges violandi: *Sub hujus pacti conditione in eccleſiam ingredimur.* Sed altera non deeſt ſpecies martyrii, S. Auguſtinus ait, concupiſcentiæ videlicet, & affectionum mortificatio: *Libidinem frangere, iram mitigare pars martyrii eſt.* At hoccine animo eſtis, fideles, ut mortem potius obire velitis, quam hanc vobis licentiam permittere, quam impuræ cogitationi conſenſum præbere? &c. *Ibidem tomo eodem, ſermone de fide.*

Omnia nomina, quæ ab evangelio chriſtianis deferuntur, ſatis oſtendunt, illis in jugi ſenſuum mortificatione eſſe vivendum. Chriſtianus modo appellatur crucifixus, modo homo mortuus, & modo viator; ſed quocumque in ſtatu conſideretur, patet, illi chriſtianam mortificationem eſſe quam maxime neceſſariam. Primum ex his nominibus parumper conſideremus. Homo crucifixus a terra ſublatus eſt; oculos habet, at nihil videt eorum, quæ alios perſtringunt; manus habet, ſed immobiles; cor habet, ſed ſenſibus carens, mortuus homo externam dumtaxat hominis habet ſpeciem, at neque ſpiritum habet, neque cor. Admirabilis veri Chriſtiani figura; a terra ſublatus eſt, ſenſus illius ſenſu carent, nulla re afficiuntur, nulla moventur &c. *Idem prima Quadrageſimæ Dominica.*

Nomen, & qualitas Chriſtiani mortificationis neceſſitatem nobis impoſuit.

Omnes externæ mortificationes irritæ ſunt, niſi interior acceſſerit mortificatio. Fruſtra corpus jejunio affligatur, niſi ſpiritus quoque humilitate ſubigatur. Chriſtiana virtus alteri oppoſita eſſe non poteſt; ſeveritas charitati nequit adverſari: ita vitæ probitas, quæ me replet acrimonia adverſus proximum meum, procedit ex interiori improbitate, propter quam omne illius meritum amitto, ac me dignum præbeo eadem exprobratione, qua Jeſus Chriſtus olim Scribas, & Phariſæos increpabat, qui externas legis cæremonias ſumma officii fide ſervabant, cum interim omnem legis ſpiritum prorſus negligerent; cum enim charitas ſit plenitudo legis, omnia religionis exercitia, omnes vitæ auſteritates in nobis majorem inflammare debent charitatem. *Idem ſermone pro decima ſeptima poſt Pentecoſten Dominica.*

Exterior mortificatio ſemper interiori debet eſſe conjuncta.

Chriſtiana mortificatio eſt mors illa ſpiritualis, quæ noſtras diſponit animas, ut ad gratiam reviviſcant; hæc efficit, ut ſenſibus, affectionibus, & mundo moriamur, ac in eum ſtatum adducit, ubi glorioſam vitam iterum incipere valeamus. Neque putandum eſt, S. Chryſoſtomus inquit, per martyrium unice nos mortem Jeſu Chriſto jucundam, acceptamque ſubire poſſe. Alter adeſt ignis, per quem Deo tamquam victimam nos offerre poſſumus; ignis, exempli gratia, voluntariæ paupertatis, ignis ærumnarum tum earum, quæ a Deo immittuntur, tum earum, quibus propter Dei amorem noſmet ultro ſubjicimus. Et profecto poſſe in deliciis, comeſſationibus, & luxu verſari, & pro hac molli, & voluptuoſa via eligere vitam auſteram, difficilem, & mortificatam, nonne hoc eſt offerre Deo verum holocauſtum? Mortificate igitur, & crucifigite corpus veſtrum, & hujus generis martyrii coronam recipietis. *Idem tomo quarto, ſermone pro Dominica Paſchatis.*

Quid ſit mortificatio Chriſtiana.

Spiritualiter mori eſt abrenuntiare mundo, & ab eo ſin minus corpore, animo ſaltem recedere; omnium viſibilium, terrenarumque rerum affectum exuere; denique ſpiritualiter id eſſe, quod mortui re ipſa ſunt, hoc eſt, non affici ulla re, quæ in terris eſt, & nullam inordinatam habere affectionem. Chriſtianiſmi philoſophia, S. Chryſoſtomus inquit, in eo poſita eſt, ut mundum tamquam nobis mortuum ſpectemus, & nos ipſos tamquam huic eidem mundo mortuos conſideremus. Hujus rei nobis in ſe ipſo exemplum præbuit Apoſtolos oſtendens, ſe non ſolum rebus terrenis non magis affici, quam viventes homines mortuis afficiantur corporibus; verum etiam non magis quam mortua corpora aliis mortuis corporibus afficiuntur. Hæc eſt S. Joannis Chryſoſtomi ſententia. *Idem.*

Mortificatio eſt ſpecies mortis.

Mirum eſſe non debet, ſi cum jejunium quovis tempore adeo mirabiles effectus pepererit, felices obtinuerit effectus in ſancto hoc viro, qui cum eidem ab infantia aſſueviſſet, in eodem uſque ad mortem ſe exercuit. Huic adjecit vigilias, cilicia, ſeveriſſimas auſteritates; ſciebat, chriſtianam mortificationem non ſolum patratorum ſcelerum eſſe remedium, ſed præſentiſſimum etiam antidotum ad ea præcavenda, quæ poſſent patrari; eum, qui ſe mortificat, non expiare tantum illa, quibus nos humana fragilitas ſubjicit, verum etiam infirmare imperium concupiſcentiæ, quod in nobis ad mortem uſque roboratur. Cæterum bonus hic Paſtor Jeſum Chriſtum prototypum ſuum imitabatur, cum licet ſanctus, & innocens Deo ſuas offerebat auſteritates, ut populi ſui ſcelera expiaret, quemadmodum Jeſus Chriſtus eadem ſanctitas, & innocentia, ut mundum ſalvaret, ſe ſe in crucem obtulit Patri. *Idem in ſpecimine Panegyricorum, Panegyrico S. Nicolai.*

Inſignis Sanctitate viri auſteritates & mortificationes.

Ut ſciamus, quanam in re chriſtianam mortificationem exercere poſſimus, ſciendum eſt, in mundo alias eſſe res, quibus uti hominibus fas eſt; alias, quibus uti nefas; alias, quas ipſi inquirimus, & quæ nobis bona videntur; alias, quas fugimus, & quas in malorum numero recenſemus. Fidelis autem, primum obſervare debet, quænam ſint hujus mundi res, quarum uſus ſibi interdictus eſt, ut ab illis prorſus abhorreat; ſecundo, animum ſuum ab iis etiam rebus debet avellere, quibus uti poteſt, & quas retinere piaculum non eſt; tertio ſe ipſum præparare ad recipienda de manu Domini omnia mala, quibus illi placuerit vitam perturbare, quin ulla umquam audiatur querela de iis caſibus, quæ ſtudiis ipſius maxime adverſantur. Sed præterea ſe ipſum mortificare debet in rebus plurimis, quarum uſus permiſſus eſt, corpus ſuum voluntariis affligens auſteritatibus, ut duram, auſteramque vitam, quam Jeſus Chriſtus duxit, imitetur. *Lambert in anno evangelico tomo 6.*

In quo & quomodo exercenda ſit mortificatio.

Quamquam veteres ſolitarii, atque alii plurimi ſanctitate præſtantes viri hunc non habuerint animum mortis ſibi procurandæ iis auſteritatibus, quas exercuerunt, hæc tamen mortis momenta accelerabant; neque dubio locus eſſe poſſet, quo minus hac in re corporum ſuorum puritatem, animarumque ſanctitatem vitæ diuturnitati prætulerint. Incomparabiles viri illi, qui ex Jeſu Chriſto didicerant, animam ſuam odio habendam eſſe, ut illius incolumitati ſtuderent, ſciebant, ſe non poſſe melius uti ea, quam a Deo receperant, vita, quam ſi illius jacturam facerent pro gloria ejuſdem per pœnitentiæ, atque auſteritatis martyrium, ut ſe ſe in æternum mortis neceſſitati ſubtraherent.

De metu vitæ ſpatium imminuendi per auſteritates.

herent. Si qui arbitrantur, ſalva conſcientia corporis ſui valetudinem infirmari non poſſe, & vitæ ſuæ dies imminuere, ſerio animum adverterent ad tot, tamque varias conditiones, quæ huic eidem malo ſunt obnoxiæ, & quas nihilominus nemo ſanus damnaverit, facile de ſententia decederent. *Abbas Trappenſis libro de monaſtica vita officiis.*

Si tuta conſcientia mundi negotia obire poſſumus, quorum munera, officia, & exercitia fere certa neceſſitate ad mortem adducunt; quo potiori jure licebit Chriſtianis, qui Jeſu Chriſti crucem ferre tenentur, voluntarias auſteritates amplecti, ut paſſiones illius in ſe repræſentent, ut mortem ejus venerentur, ut carnem ſubigant, corpus ſubjiciant, ſenſus, & affectiones coerceant, ut per hæc ſanctitatis exercitia digniores ſe præbeant illo, cujus ſervituti unice devoti ſunt. Nonne eſſet graviſſima injuſtitia imprudentiæ, indiſcretionis, ac temeritatis nomine redarguere id, quod effectus eſt diſcretionis, fide, pietate, ac religione pleniſſimæ? *Idem.*

Quotuſquiſque mortificationem exercent.

Auſtera, & pœnitens vita martyrium eſt, & ſacrificium, quod omnes charitati debemus, quæ volt, ut noſmet præbeamus Jeſu Chriſto conformes, qui eſt vir dolorum. Dicamus aliquid amplius: hæc ſpecies eſt martyrii, quod juſtitiæ illius pro criminum noſtrorum expiatione debemus. Sed quotuſquiſque nunc his ſatisfacit muneribus, & debitum hoc in chriſtiana religione diſſolvit, ubi tam pauci videntur pœnitentes, & mortificari, & ubi illi præ cæteris virtute præditi habentur, qui non ſe magis mortificant, ſed qui ſe minus, quam cæteri, palpant! Fatendum enim eſt mundi, & mundi chriſtiani vitam nihil eſſe aliud, quam vitam mollem, & voluptuariam, ubi omnes corporibus ſuis omnia procurant commoda, & magnifice habitare, commeſſari, alea, ſpectaculis jucundis, viſitationibus, ne quid pejus dicam, tempus terere contendunt. Hæc vita innocens habetur, & dummodo quædam voluptatum ſcandala amoveantur, cætera fas eſſe ducuntur; ac integrum eſſe exiſtimatur, ſenſibus ea omnia, quæ cupiunt, conferre. *Auctor ſermonum chriſtianorum, ſermone de S. Franciſco Paulano.*

Mortificatio eſſicit, ut et innocuas etiam moderemur ſolatia.

Chriſtiana mortificatio non obligat ſolum, ut eas voluptates, quæ prorſus criminoſæ ſunt, necnon ſolaria, quæ cum periculo conjuncta ſunt, cujus generis ſunt ſpectacula, choreæ, mundanæ converſationes, procul amoveamus; verum etiam illa moderemur, quæ vel nimis magna ſunt, vel nimis frequentia; quamvis enim omni culpa vacare videantur, jam minime vacant, cum modum excedunt, & vulgo in hominis corde producunt quamdam mollitiei, & ignaviæ affectionem, quæ prætterquamquod chriſtianæ religionis ſpiritui oppoſita eſt, animæ vim obtundit, atque conſtantiam ita profligat, ut illa minime valeat peccato, omnibuſque ſalutis ſuæ inimicis reſiſtere. Denique mortificatio nonnumquam cogit, ut nobiſmet ipſis maxime innocuarum, legitimarumque voluptatum uſum interdicamus, ad expiandam, ut S. Gregorius inquit, fallacem licentiam, quam nobiſmet vindicavimus, nobis permittendi maxime noxia, & criminoſa oblectamenta. *P. Nepveu in ſpiritu chriſtianiſmi tractatu octavo capite primo.*

Mortificatio virtus eſt, quam præ cæteris nobis commendat evangelium.

Dicere poſſumus in evangelio a Jeſu Chriſto nullam virtutem impenſius commendari, quam mortificationem. Non modica evangelii pars in eo vertitur, ut mortificationis neceſſitatem intelligamus, & nulla ibi doctrina ſæpius iteratur, & vehementius exprimitur. Ibi de cruce tantum, de morte, de abnegatione, de ſui ipſius odio, de vi ſibi inferenda, de arcta via, quam neceſſario ingredi debemus, eſt ſermo &c. . . . Sed ea variis rationibus, quibus Jeſus Chriſtus illam commendat, nulla mihi vehementior videtur, quam illa, qua nobis declarat, poſt S. Joannis Baptiſtæ prædicationem, hoc eſt poſtquam evangelica doctrina annuntiata fuit, regnum cœlorum vi tantum rapi, & ab illis expugnari ſolum, qui eamdem inferunt ſibi . . . Quid enim innuere vult Jeſus Chriſtus hac ſibi vim inferendi neceſſitate, niſi naturalium ſtudiorum noſtrorum motus nobis eſſe coercendos? Cum enim ea noſtra corruptione proveniant, omnia fere inordinata ſunt, quod vim, hoc eſt jugem requirit mortificationem. *Idem.*

Mortificatio magnam habet cum martyrio ſimilitudinem.

In Sanctorum martyrum honorem canit Eccleſia, illos breviſſima morte vitam æternum beatam ſibi comparaſſe: *Mortis ſacræ compendio, vitam beatam poſſident.* Sed hic honor, & hæc corona pro extraordinariis dumtaxat animabus eſt. Ut ad eamdem felicitatem perveniatur, mortificatio eſt mors diuturnior, per quam Chriſtianis tranſeundum eſt. Quantumvis tamen diuturna illa ſit, breviſſima eſt, inquit Apoſtolus, ſi cum ea, quæ ſubſequitur, felicitate comparetur: *Momentaneum, & leve.* O Domine mors me tibi in cœlo conjungere debet, & per mortificationem tibi, quantum fieri poteſt, conjungi debeo in hac vita. *Pater Dozenne libro de morali Jeſu Chriſti.*

Quantum noceat ſpiritui palpare corpus.

Corpus omnibus patet elementorum injuriis, innumeris infirmitatibus, ex quibus detrimentum aliquod & anima non recipere nequit; verum nihil animæ nocet magis, quam corporis commoda, & jure dicere poſſumus, carnis incommoda ex infirmitate ſpiritus oriri. Qui leoni blanditur, illum docilem, ac mitem facit; ſed qui blanditur corpori, illud magis crudele & ferox efficit. Non licet tamen huic hoſti mortem inferre, ſed illum infirmare, eique arma per mortificationem oportet auferre. Spiritus vires eo magis creſcunt, quo magis vires carnis imminuuntur. *Id.*

Niſi diligenter attendamus, cum nimium conamur efficere, nimis parum facimus, hoc eſt cum plurimum corporis mortificationi deferimus, in ſpiritus mortificatione deficimus; atque hoc pacto in eum labimur defectum, quem Propheta olim Judæorum populo exprobrabat: *Reſpexiſtis ad amplius, & factum eſt minus.* Aggæi 1. Quot inveniuntur mortales in mundo, qui ubi de honore agitur, facile ſuccenſent, & in iras erumpunt, cum interim in corpus ſuum immitem exerceant ſeveritatem? Nihil, ex S. Bernardi ſententia, immortificatius eſt hac immortificatione, quæ in omnibus hiſce immodicis auſteritatibus credit, ſe jure aliis in rebus remitti poſſe, & quin appetitum rationali voluntati, humanam voluntatem divinæ ſubjiciat, oppoſitum facit. *Idem.*

Chriſtianæ mortificationis præſtantia.

Peculiaris mortificationis, quæ jugis eſt perfectorum fidelium exercitatio, præſtantia in ea conſiſtit, quod habet cum martyrio ſimilitudinem, & utraque ſimul cum Jeſu Chriſti morte, ac paſſione. Quid eſt eſſe martyrem, niſi teſtimonium perhibere veritati fidei, & religionis Jeſu Chriſti proprii ſanguinis effuſione. Verum eſt, in hac Eccleſiæ pace nos martyres eſſe non poſſe hoc modo; poſtquam Tyrannorum, ac Imperatorum perſecutiones deſævière, fideles præclaram hanc amiſere occaſionem reddendi Jeſu Chriſto eamdem vitam, quam ab eo receperunt. Non deeſt tamen aliud mortis genus, re ipſa minus crudele, ſed quod ingentis eſt meriti coram Deo, quam nobiſmet ipſis propriis manibus conſciſcere poſſumus, ut S. Ambroſius *l. 2. de Cain c. 4.* inquit, in nobis carnis deſideria, & affectiones occidendo. Hoc modo ſine lictore in ipſo pacis ſinu poſſumus mori: & ſi martyres naturalem amiſere vitam, ut Jeſu Chriſto ardentis charitatis ſuæ argumenta præberent, nos illi amoris magnitudinem teſtari poſſumus pro eodem carnis, ſenſuumque vitam amittentes. Hoc omnibus fidelibus faciendum eſt per mortificationem, quæ efficit, ut incompoſitis appetitibus noſtris moriamur. *Moralis chriſtiana in Pater l. 8. ſect. 3. art. 4.*

Quantam felicitas ſit mori, voluptatæ vitæ per mortificationem.

O nos beatos ſi ita mori poſſemus, & vitæ noſtræ ratione innocuam hanc cædem exprimere! Quod enim Sanctus Patriarcha Abraham ſemel tantum præſtitit, hoc nobis toto vitæ noſtræ tempore faciendum eſt. Illud ipſum imperium, quo unigenitum ſacrificare fuit juſſus, illis omnibus irrogatum eſt, qui Deo integram polliciti ſunt fidelitatem; videlicet Chriſtianis omnibus imperatum eſt, ut amorem proprium, & ſuam immolent cupiditatem. Mors hæc voluntaria, quæ aufert animæ omnes vitæ carnalis ſenſus, Dei filios extollit ad magnitudinis gradum adeo ſublimem, ut ipſius Jeſu Chriſti vita vivant; ita ut cum Apoſtolo dicere poſſint: vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Chriſtus. Ita poſtquam didicerunt inſignibus exemplis, nullam fieri jacturam ab iis, qui ſecundum carnem

vivere

vivere ceſſant, & ſciunt quod huic mori, eſt vivere Deo, alacriter ſacrificant corpus, & affectus ſuos, quos ſibi victimas depoſcit Deus, & jugi ſacrificio Creatori, Dominoque ſuo eum exhibeant cultum, qui illi debetur. *Idem.*

Gratia nobis tradita ad mortificationem exercendam.

Gratia, quæ nobis modo data eſt, ut noſtros ſuperemus affectus, & in Dei ſervitute ſortes permaneamus, nequaquam illi ſimilis eſt, quam Deus Adæ fuerat elargitus, quæ quidem in horto voluptatis conceſſa fuit, ubi nulla affectuum ſentiebatur rebellio, ſed e contra ubi corporis partes, animæque facultates rationi parebant. Sed gratiam habemus chriſtianæ religionis, prorſus generoſam, non alienam a principiis ortus ſui, & quæ cum originem in Dei ſanguine, & Crucis contradictionibus nacta fuerit, nobis data eſt, ut ſuſtineamus, & ſuperemus difficultates, quas Dæmon ſalutis, & perfectionis noſtræ conſiliis opponit, ut de ſinu noſtro affectiones revellamus, & perſeveremus in hac mortis exercitatione uſque ad noviſſimum vitæ noſtræ ſuſpirium. Hoc procul dubio arduum eſt opus, ad quod non mediocris generoſitas Chriſtiana requiritur. *Ex Anonymo Auctore.*

Deus in ſe deſiderare vult tremendum hominem per mortificationem.

Deus in anima ſe gerit, velut Rex in Regno ditioni ſuæ nuper adjecto, ubi ad necem conquirit eos omnes, qui novæ dominationi reſiſtunt. Princeps hic quocumque horrorem, & vaſtitatem ferre videtur: ſed ut mox pace fruatur, atque delicias ſuas in otio, & tranquillitate poſt ejectos, vel deletos hoſtes inveniat. Deus hoc ipſum facit, cum in animam ingredi vult, ibi regnum ſuum conſtituturus: ſanguinem tantum crucesque, & pœnitentiæ, ac mortificationis cogitationes inſpirat, ſed ut ibi ſuas leges conſtituat, & pacifice dominetur. *Chriſtianus interior libro primo.*

Oratio ſine mortificatione ſuſpicione non caret.

Audio ſanctos, inſigneſque pietate, & doctrina viros dicere, orationem apud ipſos ſuſpicione nequaquam vacare, cum minime conjuncta eſt cum irreconciliabili ſui ipſius odio. Nos vero, qui tantum abeſt, quod adeo ſanctis exercitationibus vacemus, ut in actionibus noſtris, quæ magis chriſtianæ ſunt, noſtræ ſatisfaciamus curioſitati, ita vani erimus, ut nobiſmet perſuadeamus futurum, ut Deus ſe nobis communicet, ſuiſque nos cumulet beneficiis, quin mortificationem exerceamus. Bipalmaris error, & qui in eorum tantum mentes incidere poteſt, qui aſceticam vitam ne a primo quidem limine ſalutaverint. Donec miſera hac involuti ſumus carne, ſi nobiſmet ipſis invigilaremus, neque in ſervitute cohiberemus hanc noſtram partem animalem, illa cor noſtrum traheret, caliginem offunderet puris luminibus, quæ nobis bonum oſtendunt, noſtram voluntatem, quæ hoc ipſum bonum alacriter debet amplecti, infirmaret, atque enervem efficeret. *P. Stephanus Chamillard.*

Mortificatio in omnibus ſtatibus, & conditionibus requiritur.

Quamquam Deus vos ad religionem minime vocaverit, & ſecreto ſuæ Providentiæ conſilio voluerit, vos in mundo permanere, non inde ſequitur, vos illi vitæ generi deſtinatos eſſe, ubi dies tota jugis ſit nugarum ſeries non intermiſſa, ubi honorem tantummodo conſectemini, & veſtræ ſtudeatis utilitati, ubi ignoretis, quid ſit crux, auſteritas, abnegatio, & mors ſibimet ipſi. Nihil doctrinæ, & evangelio, quod unica eſt morum noſtrorum norma, magis adverſatur. Vos autem nihilominus quid agitis? Statim ac in mundo remanere decreviſtis, illico infertis, vitæ veſtræ genus longe a clauſtrali vita abhorrere, & commodum eſſe poſſe, deliciis affluentem, ac talem, qualis vulgo in omnibus ſæculi hujus fidelibus cernitur; quaſi cœnobitarum dumtaxat, & nonnullarum pierum animarum eſſet auſteritatem, & mortificationem exercere, cœlum cum labore adipiſci, & ſalus nullis eſſet ſumptibus comparanda. *Idem ſermone pro die omnium Sanctorum.*

Omnibus ſemper perſuaſum fuit in chriſtiana religione opus eſſe mortificatione.

Ex ipſis Eccleſiæ incunabulis hæc percrebuit ſententia, in chriſtiana religione vitam crucis, & mortificationis eſſe vivendam. Et profecto quam auſteram, ſolitariam, crucifixamque vitam fideles primi duxerunt? Nulla voluptas, nulla humana oblectamenta; ſed jejunia, preces, auſteritates, corporis macerationes. Decurſu vero temporum cum ferventes Chriſtiani intuiti ſunt, labi chriſtianiſmum, ac priſtinum nitorem amittere, in Ægypti, Thebaidiſque deſerta ſeſe receperunt, abrenunciarunt ſæculo, intra cœnobia ſeſe receperunt, ideoque mortificationis neceſſitatem intellexerunt. Hodie vero putatis, Chriſtianos homines ſine mortificatione non defecturos? *Idem.*

Tota nunc temporis Eccleſia in luctu eſt, & pœnitentia; ego vero, qui ex filiis ejus unum eſſe glorior, doloris illius expers ſim? Nullum ſit inter me, Ethnicumque diſcrimen, & vivam ut illi, qui neque in Jeſum Chriſtum, neque in pretioſam illius mortem credunt? Paſſus eſt Jeſus Chriſtus innocuam carnem ſuam dilaniari, ut meæ rebellionem comprimeret; ego vero non deſinam, rebellem carnem iſtam palpare, oleumque addere camino huic infernali, quo abſumor; cum interim Salvator ſuum effundat ſanguinem ad flammas illius extinguendas? Ego ſcandali argumentum ero fratribus, atque domeſticis meis ea vivendi licentia, qua abutor? Quid nonne, & mihi vertetur crimini, ſi ea morum relaxatio, quæ hodierna die inter fideles ſatis magna eſt, multo magis augeatur? *P. de la Colombiere to. 4. ſerm. de jejunio.*

Exemplis filii Dei nos ad mortificationem debet animare.

Si nos Jeſus Chriſtus invitat, ut noſtram ferentes crucem illum ſequamur, noſmet ipſos abnegemus, nobiſque vim inferamus, nonne hac de re, immo etiam in rebus longe difficillimis heroica præbuit virtutis exempla? Si nos invitat, ut crucem bajulantem illum ſequamur; numquid cruces, quas nobis imponit, ſuæ pondus exæquant? Si præcipit, ut noſmet ipſos abnegemus, videlicet ut incompoſitas affectiones noſtras abigamus; numquid nimium aliquid exigit petens, ut noxia ſuperaturi deſideria nobiſmet ipſis vim inferamus, ipſo interim affectibus ſuis licet ſanctiſſimis, æquiſſimiſque ad ſanguinis uſque ſudorem reluctante? Ullane aderit nobis umquam occaſio ſimilem exercendi patientiam illi, quam toto paſſionis ſuæ tempore exercuit? *P. Nepveu in libro, cui titulus, ſpiritus Chriſtianiſmi, tractatu de mortificatione.*

Primo nos mortificandi nobis ratio ex baptiſmate noſtro deſumitur.

Ex Baptiſmate noſtro validum deſumimus argumentum ad oſtendendam neceſſitatem, qua noſmet ipſos, quatenus Chriſtiani, mortificare debemus: Baptiſmus enim, docente Apoſtolo, eſt repræſentatio mortis, & ſepulturæ Jeſu Chriſti, qui ex illo uſque tempore cogit nos nobiſmet, affectionibus noſtris, omnibuſque carnis cupiditatibus emori. Ita hoc vitæ Sacramentum, ſecundum Pauli ſententiam, eſt Sacramentum mortis, & ſimul quodammodo incunabula, & ſepulcrum nobis eſt; nobis enim conferens vitam, & gratiam, quæ Chriſtianos nos facit, nos obligat, ut omnibus voluptuariæ vitæ, corruptæque naturæ motibus moriamur. *Idem.*

Quatenus peccatores mortificare noſmet ipſos debemus.

Mortificationi vacare debemus quatenus peccatores; ſi enim peccatores ſumus, toto pectore incumbere debemus, ut divinæ ſatisfaciamus juſtitiæ, & miſericordiam mereamur ſcelera noſtra expiantes. Verum quomodonam peccata noſtra poſſumus expiare niſi per pœnitentiam? Quid eſt peccator, Tertullianus interrogat, niſi *homo pœnitentiæ natus*? At poteſtne agere pœnitentiam, quin ſeipſum mortificet? Puniendi, & mortificandi ſunt affectus illi, qui nos in crimen impellunt; affligendi ſenſus, qui, cum deerraverint, nos ſæpe in ſcelus præcipites dederunt; caſtiganda eſt caro, quæ rebellavit, & quæ rebellione ſua cor noſtrum trahens ſæpe effecit, ut in delicta proruerēmus. *Idem.*

Chriſtianis quatenus membris mortificationem requiritur.

Poſtquam Jeſus Chriſtus mortificationem inſtituit, & initium ducere voluit ex virginalis carnis ſuæ mortificatione, illam in corporibus noſtris circumferre debemus, quæ non aliud ſunt, quam corpora peccati, ac impuritatis. Hoc pacto perficiendum a nobis eſt, quod deerat paſſioni Domini noſtri; vel ut melius loquar, quod voluit Deus, ut in paſſione ſua nobis tamquam pars perficienda relinqueretur; quod nonniſi per corporum noſtrorum mortificationem poterat fieri. Quemadmodum enim illa inſtrumenta fuere peccati, inſtrumenta quoque pœnitentiæ, & mortificationis eſſe debent; idque eo magis, quod S. Paulus corpus noſtrum, non ſimpliciter corpus, ſed *corpus peccati* nuncupat. Oportet ergo mortificationem

eſſe

eſſe in corpore noſtro; & quicumque aliter operatur, hic neque mortificatus, neque pœnitens eſt. *In ſermonibus editis ſub nomine P. Bourdaloue ſermone pro feria quarta Cinerum.*

Nulli eſſe poteſt ſine mortificatione pœnitentia.

Inordinatus noſtrorum corporum amor a neceſſario ad commodum, a commodo ad ſuperfluum, a ſuperfluo ad jucundum, a jucundo tranſit ad noxium; quod quotidiana experientia docemur. Mortificatio vero chriſtiana quid præſtat? Superfluum damnat, jucundum recuſat, commodum tenuit, immo id etiam quod maxime innocuum eſt, & quod maxime neceſſarium videtur, ſibi interdicit. Quorſum autem? quia pœnitenti vitæ nihil his rebus magis oppoſitum eſt. Mortificatio omnes, minutas licet, reſpuit delicias. Quorſum? Quia nulla re magis a Deo divellimur; ideoque nos ab illis prorſus conatur ſejungere, quia corpori naturale eſt, omnia commoda inquirere. *Idem.*

Per mortificationem a licitis abſtinendum, ne ad illicita deveniemus.

De mortificatione præclarum nobis documentum præbet S. Gregorius. Ait autem, homini, qui in manu habet poteſtatem, ut eadem prudenter utatur, hoc eſt ne legitimos fines excedat, nonnumquam abſtinendum eſſe ab iis, quæ habet in poteſtate; quemadmodum enim licitum, ac illicitum exiguis finibus diſterminantur, & plerumque termini inter utrumque dubii ſunt, & ancipites, accidit, ut cum ea omnia facere velimus, quæ licent, periculum ſubeamus ea, quæ minime licent, efficiendi: *Solus in illicitis non cadit, qui ſe aliquando, & a licitis caute reſtringit.* Ita niſi aliquando ab iis abſtineamus, quæ licita ſunt, libera, & voluntaria mortificatione, periculum adeſt, ut quam primum ad ea, quæ omnino prohibita ſunt, gradum faciamus: *Ex Anonymo Auctore.*

De religioſorum auſteritate, & mortificatione.

Perſuaſum eſſe debet, religioſum crucibus, & paſſionibus deſtinatum eſſe, ac ſtatum ejus ab omnibus ſanctis conſideratum fuiſſe veluti quoddam martyrium propter magnitudinem mortificationis, & abnegationis, quas continet; ſi hæc in lucem afferatur, & conſideretur tamquam fidelis imago, & imitatio vitæ Jeſu Chriſti. Crux proprie loquendo ſemper fuit pars cœnobitarum, & quamvis ille hanc impoſuerit illis omnibus, qui felicitatem, & gloriam ex nomine illius nuncupandi obtinuerunt, peculiari tamen privilegio facta eſt portio eorum, qui inter clauſtra ſeſe receperunt, cum pleri que illorum, qui inter mundi negotia verſantur, eam abdicaverint. Quamquam vero, de antiquorũ ordinũ ſeveritate non modicũ remiſſum fuerit; attamen in eorum pleriſque inſignes adhuc ſuperſunt auſteritates, rigoroſa abſtinentia, exacta jejunia, dura cubilia, longæ vigiliæ, graves, difficileſque labores, inflexibile ſilentium, ſeparatio ab omni mundi commercio, jugis Dei præſentia, in omnibus actionibus vigilantia, ſolers in vitæ finem attentio, omnium denique ſolatiorum privatio, uno verbo dicam, perpetua crucifixio; ita ut religioſus nullam in terris oblectationem reperire queat, niſi in ſe ipſo, ſuæque conſcientiæ teſtimonio. *Abbas Trappenſis in explicatione regulæ Sancti Benedicti.*

Quem patrem Jeſu Chriſto hac in re conformes ſint homines.

Ne minima quidem re noſmet privare poſſumus propter Deum, qui toto vitæ ſuæ tempore ſancta, divinaque gloria ſua ſe privavit, ut pro nobis pareretur, ut pro nobis venaretur, & cordis ſui cruorem effunderet? Ubinam ergo ſumus? quo chriſtianæ religionis ſenſus evaſerunt? Ullane res eſt, quam ægre debeamus relinquere pro Deo, qui pro nobis omnia reliquit? non ne alacri, promptoque animo ſacrificare deberemus dignitates, opes, exiſtimationem, ad honorem filii Dei, qui ſupra triginta annorum ſpatio corpus, ſenſuſque ſuos propter ſalutem noſtram divinis conſolationibus fraudavit? *Fromentiere ſermone de Transfiguratione.*

Sine Cruce, & mortificatione Chriſtiani eſſe non poſſumus.

Secundum S. Auguſtini ſententiam, nondum Chriſtiani eſſe incepiſtis, ſi ignoratis, neminem eſſe poſſe Jeſu Chriſti diſcipulum, quin crucem ſuam geſtet poſt ipſum; neque ad Jeſum Chriſtum pertinere, niſi carnem, affectiones, & inordinata deſideria ſua crucifixerit; ut aliquis fidelis ſit noſtri Salvatoris imago, debere juxta Apoſtoli verba, in corpore ſuo mortis ejuſdem imaginem ſecum ferre. Sciendum vobis eſt, S. Leo inquit, membra veſtra ab ipſo Baptiſmi veſtri tempore facta eſſe membra Dei Crucifixi, eaque non poſſe capiti ſuo conformari, ſi hac in vita a mortificatione abhorruerint: *Caro regenerati, fit caro crucifixi. Idem.*

In quo conſiſtat mortificatio, & mors ſpiritualis.

Spiritualiter mori eſt mundum abdicare, ab eo ſecedere, ſin minus corpore, ſaltem animo; omnem viſibilium, terrenarumque rerum affectum abjicere; denique ſpiritualiter id eſſe, quod mortui re ipſa ſunt; hoc eſt, nulla re affici earum, quæ in terris ſunt, & nulla inordinata affectione turbari. Chriſtianiſmi Philoſophia, S. Chryſoſtomus inquit, in hoc poſita eſt, ut mundum tamquam nobis mortuum, nos vero tamquam mortuos mundo conſideremus; quod ipſum in perſona ſua oſtendit Apoſtolus. *Idem ſermone pro die Paſchatis.*

Mala, quæ ex mortificationis defectu procedunt.

S. Paulus, qui erat vas electionis corpus ſuum caſtigabat, ne fortaſſe reprobaretur: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne reprobus efficiar.* 1. ad Cor. 9. Vos autem, fideles, quibus nulla eſt prædeſtinationis nota, vos, qui non ſolum carnem veſtram non caſtigatis, ſed in deliciis habetis, illam opipare nutritis, magnifice induitis, nihilque pati poteſtis, quod incommodet illi, quid vobis expectandum eſt, niſi quod contra rationem rebellet, gratiæ imperium excutiat, omne licentiæ genus ſibi arroget, voſque in omnem libidinem trahat, & vobis tot conſtet mala, quot eidem procuraris bona, ac in æternitate vobis tot congreget ſupplicia, quot illi delicias comparaſtis: *Quantum in deliciis fuit, tantum date illi tormentum.* Apoc. 18. *De la Volpilliere ſermone de Reſiſtentia tentationi.*

Mortificatio non pro religioſis tantum eſt, ſed pro fidelibus omnibus.

Mortificatio, auſteritas, pœnitentia numquid in mundo minus neceſſariæ ſunt, quam in religione? In mundo nonne e contra plures ſuperandæ ſunt tentationes, plura evitanda pericula, plura crimina expianda? Ne voſmet ipſos decipiatis tàti, eo quod in ſæculo religionis indumentum ferre, & inſtituta ſervare nequaquam tenemini, ideo vos a religione immunes eſſe, & ſpiritum religionis omnino a vobis alienum eſſe debere. Præcepta non tam procul diſtant a conſiliis, quantum putatis; immo affirmare auſim præcepta ad evangelicam normam a vobis obſervari non poſſe, quin in conſiliis etiam aliquantulum exerceamini. *Fromentiere Panegyrico S. Bernardi.*

Praxis mortificationis.

Quanam in re circumciſio, & mortificatio iſta conſiſtit? In hoc, ut per ſpiritum opera carnis mortificemus, ut a quibuſdam ſocietatibus recedamus, quarum neceſſitudinem periculoſam eſſe experientia ducti intelligimus, ut interius mundi pompis abrenunciemus, ut a proximis peccandi occaſionibus abhorreamus, ut pœnitentem vitam ducamus iis ſatisfacturi criminibus, quæ patravimus, ut paulatim affectiones noſtras infirmemus, iis denegantes ea, quibus ali, foverique poſſent, ut nulla umquam carpamus ſolatia quocumque tempore, & ob quamcumque rationem; ut nonnumquam virtutis ergo iis abſtineamus, quæ per ſe eſſe poſſunt innocua. *Ex ſermonibus moralibus.*

Optime poſt Paulum Apoſtolum Sanctus Auguſtinus dixit, corpus noſtrum eſſe templum Spiritus ſancti, ſed templum, quod ædificatur. In ædificando illo requiritur labor, & donec ædificatur ingemiſcimus. Umquamne animadvertiſtis, Auditores, cum magnum aliquod extruitur ædificium, omnia gemere? Gemunt marmora, ſecantur, cœlo, ſerraque cæduntur, artifices ſub laboris pondere gemunt; ipſa etiam cæmentariorum gemunt inſtrumenta, omniaque fumantia videtis: ipſe etiam ædificii redemptor hac illac diſcurrit, ut opus ſuum dirigat. Æterna ſalus magnum eſt ædificium, omniaque ad illud explendum gemere debent. Spiritus ſanctus, qui operis hujus conductor eſt, nonne ſecundum Scripturæ verba, & ipſe gemit? Opifices, qui Concionatores ſunt, atque Paſtores ob laboris magnitudinem gemunt. Sed Sancti, qui ædificii hujus lapides ſunt, atque cæmenta, longe aliter gemunt, cæduntur, ſecantur, in fruſtra perſecutionibus comminuuntur, vel ſeveræ mortificationis ſpiritu hæc omnia illi in ſe ipſis perficiunt: *Tunſionibus, & preſſuris expoliti lapides. Deſumptum ex manuſcripto ſermone.*

Si diſcipuli ſumus filii Dei, nos minime terrent auſte-

Mortif. carnem perhorreſcere non debemus.

ſtritates anguſtæ hujus viæ, quæ ſenſibus adeo videntur difficilis; hæc enim via dura quidem, & ardua eſt, S. Auguſtinus inquit, ſed ſola eſt ſine periculo. Hic evangelicus enſis ſpiritum a carne ſejungens, hæc ſuimet ipſius abnegatio, hæc ſeveritatis chriſtianæ lex, quam Salvator attulit in mundum, lex eſt gratiæ, & miſericordiæ. *P. Rapin libro de perfectione chriſtiana.*

Spiritus Jeſu Chriſti ſpiritus eſt mortificationis.

Dicere ne poſſumus, vel unam ſpiritus Jeſu Chriſti ſcintillam, vel minimam ſenſuum ejuſdem habere particulam, donec auſteritates, & paſſiones, quas tantopere amavit, oderimus, atque deteſtabimus? Eorum plerique, qui ſe devotos eſſe profitentur, religioni ſibi minime vertunt nullam ſenſibus ſuis oblectationem negantes, ubi crimine vacent: putant ſatis eſſe timere aliquantulum Deum, & ſalutem ſuam velle operari. Sed ſpiritualium virorum eſt ea etiam ſolatia reſpuere, quæ ſunt magis innoxia, quia hæc Jeſu Chriſti paulatim nobis auferunt ſpiritum, vitamque noſtram vitæ illius palam opponunt, quæ tota in crucibus, privationibus, ac paſſionibus fuit. Quis pudor videre membra delicata ſub capite ſpinis coronato! *Ex libro cui titulus: Exercitia Chriſtiani interioris.*

Quomodo ſciam, unum Jeſu Chriſti ſpiritum habeam, an in omnibus actionibus meis mero naturæ ſpiritu agam, cum corpus, & anima omnium oblectationum genere perfruantur, cumque in hoc vitæ genere natura ipſa ſummam voluptatem percipiat? Verum cum mortificatus ſum, exagitatus, & pene laboribus obrutus, atque ſtatum hunc amo, quia ibi Jeſu Chriſti imitationem reperio, equidem ſcio, huc uſque pervenire non poſſe naturam, ſed me confirmari, & muniri gratia naturalis infirmitatis meæ deficientiam ſupplente. *Idem.*

Mortificatio magis admirabilis eſt in viris principibus.

Auſteritas, & mortificatio in hominibus ſemper ſunt admirabiles; ſed fatendum eſt peculiarem nitorem, ac meritum illis accedere, cum in magno aliquo viro, & in principum perſona inveniuntur, ubi eas dupliciter ſupernaturales eſſe, jure dicere poſſumus. Hæ profecto virtutes in ſeipſis ſupernaturales ſunt, excedunt quippe naturam, & nonniſi gratiæ afflatu efformantur; ſunt etiam ſupernaturales propter eorum conditionem, in quibus effulgent. Ut Princeps fortis ſit, liberalis, magnificus, prudens, opus non eſt, ut ſupra ſuam ſe conditionem attollat, vel ut ſuis affectionibus pugnet, ſed eas ſequatur, ſatis eſt; hæ quippe virtutes quodammodo fortunæ illius ſunt naturales. Sed pietas, pœnitentia, mortificatio, & auſteritas vitæ in principibus ſunt prorſus ſupernaturales; quas ut exerceant, ſui obliviſci debent, ſeſe ſupra ſuam conditionem attollere, illam oppugnare, ac de illa victoriam referre. *Biroat, in oratione funebri Domini de Longaeville.*

S. Pauli ſententia de mortificatione.

Docet Apoſtolus, eos, qui Domini ſunt, carnem ſuam cum illo crucifixiſſe mortificationem circa ſe, ſuper ſe, & in ſe deferentes. Illam deferunt circum ſe, odio habentes objecta, quibus ſepti ſunt, & quæ ſibi adhærent; ſuper ſe, corpora auſteritate mortificantes; in ſe, affectionibus ſuis jugiter vim inferentes. Non loquor apud ſæculi filios, qui non ſunt Jeſu Chriſti crucifixi, quia voluptates tantum inquirunt, omnia exagitantes elementa, omnemque ſus deque vertentes naturam, ut guſtui ſuo ſatisfaciant, ut delicias ſuas ſibi comparent, ut variis ſeſe oblectamentis reficiant. Hi non didicerunt ex Tertulliano, Chriſtiani vitam eſſe debere martyrii tyrocinium: *P. Novet tomo 2. meditationum.*

Excuſatio ex molli natura deſumpta.

At enim mollis es, affluentiæ, ac deliciis aſſuetus; vitæ hujus commodis carere non vales, tantum abeſt, ut corpus tuum poſſis mortificare: verum ſi te mortificare non potes, quomodo ſalvare te poteris? Cum ægrotabis, præter morbi dolores, qui aliquando ſunt acerbiſſimi, arctum, moleſtumque jejunium ſervabis; medicus enim hoc tibi præcipiet; amariſſima hauries pharmaca, membraque tua altius incidi, ſecarique patieris. Numquid qui æger eſt magis viribus abundat, quam qui bona valetudine gaudet? an potius tantum de corporis valetudine laboras nihil de animæ ſalute ſollicitus? *P. de la Colombiere tomo 2.*

Chriſtianus vere eſſe nequis, qui mortificatus non eſt.

Profitetur S. Paulus, ſe rerum omnium jacturam nihil morari, & quidquid in mundo locupletiſſimum eſt a ſe flocci fieri, dummodo Jeſum Chriſtum lucrifacere valeat: *Omnia arbitror, ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam*, ad Philipp. 9. Hodie vero prorſus oppoſito ſenſu ſperamus nos illum lucraturos mollem, & immortificatam vitam ducendo; & ut verbo me expediam, in pernicioſo hoc errore vivimus, poſſe videlicet Chriſtianos nos eſſe vitæ hujus ſuavitatibus perfruentes, deſideriis noſtris ſatisfacientes, honores, opeſque conquirentes, atque cupiditati indulgere ſtudentes. Putamus nos eſſe poſſe Chriſtianos, quin ad eam cordis abnegationem veniamus, quam Jeſus Chriſtus, patreſque omnes vocationis noſtræ ſanctitati omnino neceſſariam eſſe cenſuerunt. Hæc enim chimericæ devotionis ars eſt: chriſtianiſmi gloriam appetimus, at illius laborem, crucemque refugimus; illum nobis honori vertimus, ut conſcientiæ aculeos obtundamus, at jugum illius tamquam nimis grave, & non ferendum detrectamus. *P. Bourdaloue in ſermonibus.*

Difficultas, & labor, quem experimur nos mortificaturi.

Carnis noſtræ artes ejuſdem importunitati non cedunt, blandus eſt inimicus, cujus vis, & aſtus æque ſunt noxii. Quomodo vis, S. Joannes Climachus inquit, me vinculis meum corpus obſtringere, ſi mihi elabitur, antequam illud in vincula conjicere valeam; vel me perſequi illud, ſi mihi redit in gratiam, antequam bellum eidem indicere valeam? Quomodo vis, me odiſſe illud, quod a me natura jubet amari; vel ſine ulla miſeratione damnare ſontem, qui me ad miſericordiam flecteret, antequam in illum judicium ferre valerem? Ego in omne tempus illi devinctus ſum, quomodo vis me ab eodem ſeparari? Cum illo reſurrecturus ſum, & vis me illi mortem conſciſcere? Per ſe corruptibile eſt, & jubes per induſtriam a me fieri incorruptibile. In illo adeo oppoſitas qualitates invenio, ut quanam ex parte illud oppugnare debeam ignorem. Ille mihi & favet, & bellum infert, mihi fert opem, & me laceſcit, mihi auxiliatur, & ſtruit inſidias. Si bene ſecum ago, contra me rebellat; ſi illud ad officium per mortificationem redigere ſtudeo, vires amittit; ſi quid illi remitto, inſoleſcit; ſi nimis affligo, mihimet ipſi minatur interitum. Quodnam prodigium in hac mei corporis, animæque mixtione invenitur. Quinam fieri poteſt, ut ego ſimul, & amicus meus ſim, & inimicus? *P. Novet, vita Jeſu Chriſti in Sanctis.*

Mortificatio, & auſteritas; non difficilis illi qui diligit Deum.

Amanti Deum, ac propter illatas eidem injurias vere, & ex animo dolenti nihil difficile. Ideo veteres illi ſolitarii tanto ardore amplectebantur jejunia, vigilias, labores, cæteraque pœnitentis vitæ exercitia; ideo rebus omnibus valedicebant, quantum in mortali carne fieri poterat, ſibique cum voluptate ea negabant, quæ vitæ tuendæ neceſſaria charitas minus inflammata putaſſet. Quod ſi ſemel immolandi, ac deſtruendi cupiditate ſuccenſi aliqua ſibi permittebant, inde hoc oriebatur, quia illis carere non poterant, quin Dei obluctarentur imperio. Nihilominus quantumvis magnæ illorum eſſent auſteritates, incomparabiles illi ſanctitate viri numquam voti compotes erant; adeo validas in cruce inveniebant illecebras, & deſiderium, quo eidem hærere ſtudebant, adeo erat vehemens, ut pro nihilo habentes quidquid auſteritatis exercebant, tamquam mollem laxioremque vivendi rationem damnabant eam, quæ ab aliis tamquam immodica pœnitentia damnabatur. *Abbas Trappenſis tomo 2. de officiis monaſticis.*

Quid ſanctos illos Solitarios ad mortificationes excitaret?

Conceptus, quem ſummi illi viri habebant de majeſtate Dei, qui ab ipſis læſus fuerat, efficiebat, ut nulla in ſe adeo levia agnoſcerent crimina, quæ graviſſimis non expianda ſuppliciis arbitrarentur. Quod ſi oculos in mundum conjiciebant, hæc adeo generalis vaſtitas, hoc malorum, ſcelerumque diluvium charitatem eorum inflammabat, excitabat zelum, nihilque adeo auſterum, durumque erat, dummodo vires non videretur excedere, quod divini illi homines non amplecterentur, ut coram Deo aliquod mundi iniquitatibus æquipondium afferrent, & juſtos, terribileſque iræ ejuſdem effectus averterent. *Idem.*

Ma-

Mortificatio inter delicias.

Magnus hic princeps cordis ſui, actionumque ſuarum dominus, cum in affluentia, & locupletiſſimæ aulæ deliciis ſuis ſatisfacere poſſet cupiditatibus, iis circumſeptus hominibus, quibus placendi cupiditas ſimul, ac utilitas omnes ſuggerit artes, agnovit ſe conſummatiſſima virtute indigere, ut ſe a ſæculi contagione præſervaret. Serio eas omnes excogitavit rationes, quibus ſpiritum quidem confirmare poſſet, carnem vero infirmare; & antequam prodiret in publicum, ſecum tacitus cogitabat &c. *P. Cheminais in Panegyrico S. Ludovici.*

Mortificatio non conſilii tantum eſt, ſed præcepti.

Sibimet mori non ſimplex conſilium eſt in Morali chriſtiana, explicitum præceptum eſt. S. Paulus religioſos alloquebatur, cum dicebat, baptiſmum hominibus applicantem Jeſu Chriſti mortem illis neceſſitatem indicere cum eodem moriendi? cum dicebat, Jeſum Chriſtum ideo cruci affixum fuiſſe, ut nos crucifigeret mundo, & illis, qui illius ſe diſcipulos eſſe gloriabantur, carnem cum deſideriis ſuis eſſe crucifigendam? *Qui ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis, & concupiſcentiis*, ad Galat. 5. Qui Chriſtianum dicit, hominem dicit mortuum, mundo crucifixum, & cui viciſſim mundus crucifixus eſt; neque vel unus eſt, qui imitari non debeat qualitatem, quam S. Gregorius Nazianzenus pœnitentibus ævi ſui conferebat, cum illos martyres viventes, & ſemimortuos vocabat, quia deficientibus tortoribus, ipſi contra ſemet ipſos arma tenentur diſtringere, & manu propria diebus ſingulis aliquam ſui ipſius partem delere. *Fromentiere, in Panegyrico S. Benedicti.*

Cur noſmet mortificare debeamus.

Gratia, quæ Chriſtianos nos facit, in nobis ſontem invenit, qui ideo ab illa puniendus eſt; verum id fieri ne poteſt ſine mortificatione? Ægrotantem repeſit, illi idcirco pharmacum propinare debet, ideoque eſſe debet amara. Nanciſcitur in illo effrænem concupiſcentiam, corruptam voluntatem, violentas affectiones, carnem rebellem, hoc eſt totidem mortales morbos, quibus ut medeatur, concupiſcentia cohibenda eſt, affectiones domandæ, regenda voluntas, caro crucifigenda; quæ ſine mortificatione fieri poſſe quis ſanus dixerit? Eam qui amplecti detrectat, nonne ſuam amat infirmitatem? *P. Nepveu tomo primo Conſiderationum.*

Cum mortificatio pro omnibus ſit, ideo præceptum eſt.

Si animam ſuam odiſſe, hoc eſt incompoſitos ſenſuum motus per mortificationem reprimere, eſſet conſilii; cur Dei filius minitaretur animæ jacturam, hoc eſt damnationem æternam illis, qui hac in re proprium amorem conſulerent? Nulla, ut inquit evangelium, in Cœlum ducit via, niſi quæ arcta eſt: nonne igitur inevitabilis eſt neceſſitatis illam ingredi, ut ad cœleſtem perveniamus felicitatem? Verum ut omnem dubitandi anſam auferamus; evangelium nonne explicite memorat, Jeſum Chriſtum, cum de ſui ipſius abnegatione, & cruce geſtanda loqueretur, cum omnibus fuiſſe locutum: *Dicebat autem ad omnes* Luc. 9. Nulla igitur dignitas, conditio, officium, ætas, ſexus diſpenſat, ne noſmet mortificemus, quemadmodum nulla, ne Jeſum Chriſtum ſequamur. *Idem tomo 4.*

Nimia, quam ſenſibus noſtris concedimus, licentia.

Inde parum adeo in Dei, & veritatum ejus cognitione proficimus, quod nimium licentiæ ſenſibus noſtris tribuimus. Per hos ſpiritus noſter ſeſe effundit extrinſecus, atque, ut ita dicam, a ſemet ipſo dividitur. Per illos tot tranſeunt imagines, atque phantaſmata, quibus corrumpimur, vel ſaltem, quibus fallimur, & prohibemur ne animum ad illa advertamus, quæ noſtram attentionem requirunt. Hoc adeo verum eſt, inquit Apoſtolus, ut animalis homo, quid Deus ſit, non intelligat. *Flechier, Panegyrico S. Bernardi.*

Quemadmodum Dei filius ratus eſt, ſuum erga nos amorem ſe melius oſtendere nequaquam poſſe quam pro nobis patiendo, ac moriendo; ita non alia ſperat mutuæ charitatis argumenta, quam vitam patientem, atque mortificatam. Cur autem tanta ſeveritas? Hæc ratio eſt, quia cor, quod vere amat, viciſſim verum amorem efflagitat, non autem fictum, & ſimulatum: at nihil noſtri erga Deum amoris veritatem magis probat, quam cordis inter labores, cruceſque conſtantia. *De la Volpilliere ſerm. de Adverſitate.*

Mortificatio inter delicias præſtantior eſt.

Sancti Dei, qui in ipſa affluentia, deliciiſque crucem invenire, ac geſtare didicerunt, veræ mortificationis præbent exempla. Quærere labores, dum evitari poſſunt, fugere voluptates, quæ ſeſe nobis offerunt, evocare, ut ita dicam, pœnam cum recedit a nobis, hoc illud eſt, quod in chriſtiana mortificatione maximum, perfectiſſimum, atque pretioſiſſimum eſt; tunc enim duplici fulget victoria, altera quidem de iis, quæ illam corrumpere, altera vero de iis, quæ ipſam convertere poſſunt. *Liber, cui titulus: Conſiderationes in varia religionis, Ethicaque argumenta.*

Cœlum vi tantum, & mortificatione comparatur.

Dei filius teſtatur poſt S. Joannis Baptiſtæ prædicationem, videlicet poſtquam evangelica doctrina annuntiata fuit, Regnum cœlorum vi tantum acquiri. Hoc in ſenſu dicit, vitæ portam anguſtam eſſe, & paucos per illam ingredi; ideoque nos hortatur, ut omni niſu per illam intrare contendamus. Quid porro aliud innuit Jeſus Chriſtus per hanc, crucis deferendæ, ſui ipſius abnegandi, arctam ingrediendi viam, vim ſibi inferendi neceſſitatem; niſi neceſſitatem mortificationis exercendæ, hoc eſt propriæ voluntatis abnegandæ, naturalium ſtudiorum motus infringendi; quia cum ex corrupta emanent origine, fere ſemper inordinata ſunt; & jugiter actiones noſtras impugnandi, eas vero præſertim, quæ magis vividæ, & pernicioſæ ſunt, quia ut plurimum nos in malum impellunt. *P. Nepveu in libro, cui titulus: Spiritus chriſtianiſmi.*

Quorumque in ſtatu ſimus, peccatores atque innocentes mortificatione indigemus.

Chriſtiani in duplex ſtatuum genus diſtingui poſſunt, quorum alii adhuc in ſtatu innocentiæ permanent, quam ab ipſo luſtrali hauſtam fonte integram ſervaverunt; quod perrarum eſt, & qui numerabiles ſane ſunt, utpote pauci; alii vero eam per peccatum, & ſæpe etiam per vitam omnibus peccatorum ſordibus coinquinatam amiſerunt. Illi profecto egent antidoto, ne in culpam decidant, neque vel objectorum illecebris, vel corruptæ naturæ ſtudiis, vel exemplorum torrente trahantur. Iis vero, qui ceciderunt, præterea valido opus eſt auxilio, non ut reſurgant ſolum, verum etiam ut divinæ ſatisfaciant juſtitiæ, & præterita expient facinora. Hoc autem antidotum prioribus eſt mortificatio, & potens hoc auxilium poſterioribus eſt pœnitentia; quarum neutra nequit ſubſiſtere ſine rigoribus vitæ auſteræ, quæ omnes oderit delicias, quas fideles tantopere conſectantur. Eſto quidem ex priorum numero, numquam Deum lethali læſeris noxa, receptamque per baptiſmum innocentiam caſte, integreque ſervaveris: nonne ultro fateberis, difficillimum eſſe hoc in ſtatu perſiſtere ſine graviſſimis ſollicitudinibus, & contentionibus? At tot inter pericula, & ſcrupulos, tot inter inimicos, & laqueos putare ſe nulli obnoxium crimini fore, non ſolum nullam mortificationem exercendo, verum etiam omnes ſibi permittendo voluptates, quæ palam inviſum criminis characterem minime deferunt; hoc nonne eſt inimicis ſuis arma ſuppeditare, & in eorum inſidias ruere: quandoquidem ſine mortificatione, hoc eſt, ſine fuga objectorum, & earum rerum omnium, quæ ſenſibus noſtris blandiuntur, illæ evitari non poſſunt? Sin autem pleroſque homines inſpiciamus, qui baptiſmatis innocentiam non ſervarunt quidem, verum etiam omni ſcelerum labe fœdarunt; cum dubitandum non ſit, illos ſine vera, ſinceraque pœnitentia ſalutem ſuam operari non poſſe; non video, quomodo agere poſſint pœnitentiam, hoc eſt ſua flagitia relinquere, ac Deo toties per ſummum nefas læſo facere ſatis, ſine mortificatione, quæ a pœnitentia ſeparari non poteſt. Etenim poſtquam affectionibus ſuis nihil negatum voluerunt, poſtquam pravos contraxerunt habitus, poſtquam dæmoni abſolutum in ſe permiſerunt imperium, quomodo in animum inducunt, ſe ſine mortificatione poſſe eaſdem affectiones reprimere, eoſdem habitus exuere, hanc dæmonis captivitatem excutere, amare ea, quæ oderunt, & ea, quæ amaverunt, odiſſe? Hoc profecto non poteſt. *Ex manuſcripto ſermone.*

Ex S. Pauli ſententia mortificatione utendum eſt

omni-

Quando exercenda ſit mortificatio.

omnibus in locis, omnibus temporibus, omnibuſque in circumſtantiis, ubi periculum eſt, ut Deo fidem non ſervemus: *ſemper mortificationem Chriſti in corpore noſtro circumferentes.* 2.Cor.4. Quid? nonne ſatis eſt illam in corde geſtari? Haud ita; ſed circum nos, & in corpore noſtro eſt deferenda: *circumferentes.* Hac nui opus eſt contra quælibet objecta; hæc nos circumdet, ſequatur, comitetur, & protegat, oportet, veluti clypeus, quo circumundique, & contra omnes hoſtium impetus tegimur: nam undique patemus inimicorum telis; nec alia ratione ea poſſumus propulſare. *Idem.*

Corpus noſtrum, & vetus homo infenſiſſimus nobis eſt inimicus, quem punire debemus.

Viſne rationem, propter quam caſtigare corpus noſtrum, & per ſenſuum mortificationem veterem hominem deſtruere tenemur? Nonne ſatis magna ratio eſt ſcire, illud eſſe nobis infenſiſſimum hoſtem? Conſideratio ejus mali, quod nobis infert, ac inferre non ceſſat, nos ad vindictam minime excitat? Hic non eſt inimicus, cui vel blandiendum ſit, vel parcendum. Nulla habenda nobis eſt ratio cum eo, qui ſaluti noſtræ inſidiatur, niſi ut illum præveniamus, atque in nobiſmet ipſis veterem hominem occidamus. Qui me ſequitur, Dei filius vero diſcipulo ſuo inquit, me ſequatur uſque ad Crucem, ut ibi morti tradat veterem hominem, hoc eſt, concupiſcentiam, & prava deſideria, quæ in nobis excitat caro. Homo peccator adhuc vivit in nobis per amorem proprium, quem nobis tamquam proprium ſpiritum reliquit. Ipſe etiam Salvator mortuus eſt, ut illum in perſona ſua, vel melius dicam, in noſtra interficeret; ipſe enim coram Deo noſtra erat figura, non ſecus ac fidejuſſor noſter erat in cruce. Oportet ergo, ut perficiamus in nobis ſacrificium juſtitiæ, religioni, & charitati Dei: *Adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea,* ad Coloſſ.1. *P.Camaret tomo 2. libri, cui titulus: Purus, perfectuſque chriſtianiſmus.*

In hoc deſtructo corpore deſtruendus eſt amor proprius: videtur hæc quidem non eſſe pœna graviſſima, quæ illi ſubeunda eſt; verum hac præ cæteris maxime afficitur. Opus eſt ergo in hoc peccati corpore, in carne hac peccatrice, ſpiritus Jeſu Chriſti, gratiæ illius, noſtræque ſalutis inimica, opus eſt, amorem proprium crucifigere: *Qui ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis, & concupiſcentiis,* ad Galat. 5. At enim, quanam in re crucifigendus eſt, quæritis? Ajo, in ſenſibus omnibus generatim, efficiendo, ut patiatur, non ſolum per privationem ſenſibilium omnium voluptatum, verum etiam per earum rerum, quæ illi contraria ſunt, applicationem. Quędam optioni relinquuntur noſtræ; quædam vero pendent a Deo, qui manum ſuam admovere dignatur: *Mortificat, & vivificat.* 1.Reg.2. Quam excellens eſt ad amorem proprium enecandum hujus generis mortificatio! *Idem.*

Amoris proprii mortificatio.

Quemadmodum in uſu mortificationum contraria contrariis opponenda ſunt, ita amori proprio odium ſui ipſius opponere oportet: *Abneget ſemet ipſum.* Matth.16. Heu quid! infelix hic amor proprius ultro mundi, dæmoniſque cruces ſubibit; eas libenter, nec ſine jactantia geſtabit; hæ illi graves minime videbuntur, idque pro turpi lucro, pro ſordido quæſtu, pro aſſerti honoris cauſa; vos autem gravate Jeſu Chriſti crucem ſubibitis? Vos illius murmur, iniquamque audiretis querelam, ejuſque vos miſereſcet, mollique indulgentia ducti leve crucis onus abjicietis, amorique proprio parcendum cenſebitis? Quid! vobis lubet potius, ut in mundi, quam in Salvatoris cruce veſter proprius amor moriatur? Mori in cruce mundi, non eſt meritorum crucis Dominicæ participem fieri; e contra eſt, in ſe Jeſu Chriſti odium, & indignationem convertere, & eam abdicare felicitatem, quę ſeu voluntariis, ſeu a Deo immiſſis paſſionibus comparatur. Sed in Salvatoris cruce mori, ibique proprium amorem crucifigere, hoc eſt in gloriæ Domini partem accedere. Hæc loquendi ratio myſterio non caret, ſed qui vero Dei, & Salvatoris amore flagrant, eam ſatis norunt. *Deſumptum partim ex eodem Auctore.*

Molliter praeditos non ſunt vitam ſuam, & occiſiſſe fores, pro Deo tradenda.

Quid dicendum de mundanorum mollitie longe abhorrentium ab hac chriſtianiſmi generoſitate, qua tenentur pro fide, ac religione tuenda, ſi res ferret, ſanguinem vitamque profundere? Quomodo enim generoſum hoc inire poſſunt conſilium cordibus mollibus, & effœminatis, quibus vel minimæ mortificationis umbræ metum incutiunt; quæ ſexcentos prætextus inquirunt, ut ſe pœnitentiæ ſeveritatibus ſubtrahant: quæ ad id temperamenti, vel ſexus gracilitatem, aut generis nobilitatem prætexunt? Opus eſt, ut carnem ſuam mortificent, ubi ſe ſe illis offert occaſio peccati alicujus, exempli gratia, vel expiandi, vel prævertendi. Quid expectari ab iis fidelibus poteſt, quorum temperamentum adeo delicatum eſt, ut ſtudiis ſuis ne minimam quidem vim valeant inferre; quorum corpora ita ſunt deliciis aſſueta, ita a doloribus perferendis abhorrentia, ut pro Jeſu Chriſti gloria, animarumque ſuarum ſalute nil pati queant? Cum fides eorum, Tertullianus ait, effœminata deliciis ſit, quomodo delicatum corpus martyrium valeat ſuſtinere? *Biroat in Adventu.*

Corporis mortificatio parit affectuum mortificationem.

Sancti affectionum ſuarum malaciam, & tranquillitatem obtinebant tanta mortificationis auſteritate, ut magis mirum eſſet, quod viverent, quam quod affectuum ſuorum tumultum non experirentur. Cum corporibus ſuis veluti cum inimicis ſe gerebant; alebant illa tantum, ne morerentur; minimas etiam carnis rebelliones graviſſimis coercebant ſuppliciis: aquam ipſam, quam bibebant, non ſine querela miniſtrabant; neque aliud ſtratum habebant, quam vel nudam tellurem, vel tabulam. Niſi omnes eaſdem exercuerunt auſteritates, verum eſt tamen, omnes jejunaſſe, vigilaſſe, bellum ſenſibus ſuis indixiſſe, omneſque S.Pauli exemplum ſecutos jugiter in corporibus ſuis Jeſu Chriſti mortificationem geſtaſſe. Talis erat felix illa *Apathia* veterum Patrum, & talis eſſe deberet eorum tranquillitas, qui vivunt ſpiritui. Pax ſimul, & bellum: pax cum Deo, & conſcientia, bellum adverſus carnem. Quicumque ſe ad eum perveniſſe putant ſtatum, quo a corporum ſuorum mortificatione diſpenſantur, ſuam agendi rationem comparent cum ea, quam illis opponimus; & ſpero futurum, ut graviſſimam, in qua ſunt, illuſionem confiteantur: *Liber, qui inſcribitur: Vera orationis idea, parte altera capite 5.*

Qui verioris ſanctitatis præſtant, majoribus ſe ſe exercent auſteritatibus.

Sanctiſſimus quiſque fere ſemper auſteritatibus eget; cum enim altiſſimum habeat de ſanctitate Dei conceptum, immiti ſeveritate in ſe perſequitur minimam quamlibet noxam, in quam ex fragilitate labitur. Innocenter ſuum corpus odit, illud auſteris obruit pœnis, quippe ſpectat illud veluti inimicum, qui ipſum a Deo poteſt ſeparare. Cum etiam interiori aliquo fretus teſtimonio confidit futurum, ut ſibi ſua crimina dimittantur, per charitatem in ſe mundi ſcelera aſſumit, eaque ad Jeſu Chriſti imitationem expiare contendit. Invidet martyribus, qui pro confeſſione nominis Jeſu Chriſti male habiti fuerunt, crucifixi, ambuſti, cęſi; neque præclaram martyrii occaſionem, quæ ſibi ultra non offertur, nactus vitam ipſam odit exemplo illius inſignis ſanctitate Virginis, quæ ſæpe in illa erumpebat verba; *Aut pati Domine, aut mori.* *Idem.*

Sanctæ Thereſiæ.

At enim non omnes adeo mortificatam vitam ducere tenentur; verum quæro, numquid non omnes ſibi vim facere teneantur, ut ſaluti ſuæ conſulant? Numquid Cœlum aliis quidem pluris, aliis vero minoris ſit comparandum? Numquid vobis aliud evangelium, aliæque leges ſervandæ ſint, quam illis, qui ante vos ſalutem ſuam operati ſunt? Heu! quandoquidem alia eſt via magis facilis, & commoda, o pii fideles, qui modo eo perfruimini regno, quod per vim eſtis adepti pretio veſtrarum mortificationum, receſſus, auſteritatis; aut nobis oſtenditis iter adeo arduum, præruptumque, naturæ moleſtum, ac noſtræ fragilitati deterrendæ aptiſſimum, ſi commodiori, faciliori, ac infirmitatibus noſtris aptiori via ad ſalutem poteſt perveniri? Cur nobis ad imitandum adeo difficilia reliquiſtis exempla, quandoquidem faciliora, & mitiora eumdem nacta fuiſſent avantum?

tum? O Deus! quam inſipientes ſunt homines, qui in diſcrimen ſuam ſalutem adducunt, quia ab aliis adducitur, & qui ſe damnant, quia alii damnantur. *P. Maſſilon de exiguo electorum numero.*

Ut agnoſcatis, quam eſſentialis ſit chriſtianiſmo ſpiritus mortificationis, ſufficit juxta quidem ſententiam eam vobis proponere imaginem, quam S. Paulus, qui adeo perfecte Ethicam chriſtianam callebat, veri fidelis nobis reliquit. Magnus hic Apoſtolus docet, luſtrales Baptiſmi fontes quamdam eſſe imaginem ſepulcri Jeſu Chriſti: ſi Salvator jam mortuus in ſepulcrum illatus eſt, nos quoque ad baptiſmum deferimur, ut ibi moriamur: non ſecus ac Salvatoris paſſio illi vitam abſtulit, ut aliam eidem tribueret, eumque ex ea vita, quæ perfunctoria eſt, ac pluribus obnoxia incommodis, ad glorioſam, æternamque tranſtulit vitam, ita baptiſmum nobis adimere vit[...] aliam conferat longe præſtantiorem; adimit qu[...] animalem, & mundi voluptatibus deditam, u[...] ſpiritualem, humilem, mortificatam, & chriſtian[...] largiatur. Ideo Tertullianus ajebat, fideles ad baptiſmum adduci conſueviſſe, tamquam ad mortificationis ſcholam, ubi diſcerent, quomodo & mundo, & voluptatibus omnibus morerentur: *Ad baptiſmum tamquam ad mortis tyrocinium deferimur.* Ita naſci Chriſtianum, eſt mori mundo, & voluptatibus. Tota Chriſtiani vita perpetua mors eſt; Jeſu Chriſti ſepulcrum illius eſſe debet domicilium, & corpus illud laniatum eſſe debet exemplar, ſecundum quod corpus ſuum debet redigere. Denique admonet, omne illud jus, quod ad Salvatoris habet hæreditatem, proficiſci ex ea parte, quam in paſſione ejuſdem habebit. *Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti: ſi tamen compatimur, ut & conglorificemur,* ad Rom. 8. *Sermo manuſcriptus.*

Qui mortificationem ſugiunt inimici ſunt crucis Jeſu Chriſti.

S. Paulus Apoſtolus, qui nihil exaggerat, ait inter ipſos etiam Chriſtianos non deeſſe, qui inimici ſunt crucis Chriſti, &c. *Nunc autem & flens dico, inimicos crucis Chriſti &c.* At quinam, amabo vos, hi ſunt, niſi qui vitæ hujus bona, & voluptates tantummodo inquirunt; quandoquidem crux iſta non eſt cum vita deliciis affluenti, ſed plena auſteritatis, laboris, & mortificationis, conjuncta? Igitur ſtatuendum eſt, illos eſſe crucis Jeſu Chriſti inimicos, qui ea diligunt, quæ ſunt cruci Jeſu Chriſti oppoſita. Quantumvis te fidelem eſſe jactites, ac fronti adorabile hoc imprimas ſignum, ſemper verum erit Sancti Pauli verbum: Qui non habet ſpiritum Jeſu Chriſti, ad illum non pertinet, & niſi pertinet ad illum, inimicus eſt crucis illius. Qui ſe Jeſu Chriſti eſſe dicit, crucem ſuam poſt illum ferre debet: quicumque delicias conſectantur, oppoſiti ſunt Jeſu Chriſto, illius ſunt inimici; & quia ſe ipſos crucifigant, iterum Salvatorem ſecum crucifigunt. *Liber cui titulus:* Inſtructions Chretiennes &c. *in vigeſimam tertiam poſt Pent. Dominicam.*

Immortificatorum ſtatus deplorandus.

Immortificati lacrymis proſequendi ſunt, non ſecus ac illos S. Paulus deplorat: & quo minus illi ſe ipſos deplorant, eo magis ſunt deplorandi. Nos alios ſane, ac illi, habemus oculos. Nihil legi Chriſti Jeſu adeo oppoſitum eſt, quam mundo, voluptatibus, ac vitæ ipſi inhærere. Crux eſt juge veri Chriſtiani objectum; cum a nullo crucifigitur, crucifigit ſe ipſum, ac ſe ipſum affligit, cum a nemine affligitur. Crux ſemper fuit veluti anima chriſtianiſmi, & ejus adſpectus cum virtute ejuſdem conjunctus in iis, qui veri illius exitere diſcipuli, deliciatum vitæ hujus amorem evertit. *Id.*

Mortificatio neceſſaria eſt, ne in ſcelus ruamus.

Cum naſcimur, omnes ſumus peccatores, & dies, quæ nobis lucem oſtendit, efficit, ut in oculis Dei videamur veluti nocentes, & infelicia iræ, & ultionis ejus objecta: ita ut quamvis omnia vitæ noſtræ momenta impenderemus tantæ huic defendæ calamitati, divinæ juſtitiæ ſatisfacturi, tunc nihil præter ea, quæ debemus, a nobis præſtitum credere deberemus. Sed profunda hæc vulnera, quæ nobis peccatum infixit, quamvis Jeſu Chriſti ſanguine curata fuiſſe videantur, nobis tamen adhuc funeſta ſunt, eorum cicatrices adhuc manant cruore, fontes ſemper patentes ſunt corruptionis, atque peccati; & niſi Deus omnipotenti manu ſua eorum curſum inhibeat, nobis in ſingula momenta afferre poſſunt interitum. Prudentia igitur prorſus divina generoſos hos ſenſus inſpirat, non ſolum nobis omni niſu contendendum eſſe, omneſque corporis, animæque vires eſſe intendendas, ut hæc pericula evitemus; verum etiam, cum, ex S. Auguſtini ſententia, in naturæ noſtræ corruptione adeo vehementes in malum impulſus, & naturalia ſtudia habeamus, in anteceſſum quodammodo offerendas eſſe ſatisfactiones, & ſacrificia pro peccatis omnibus, in quæ procul dubio laberemur, ſi noſtris tantum viribus a Deo traderemur. Ita quædam Deo ſacrificia debent mortalium juſtiſſimi pro iis peccatis, quæ committere poterant, & quæ ex mera Dei miſericordia non commiſerunt? *Abbas Verjus in ſermone habito cum Monialis quadam Religionis veſte indueretur.*

Quo uſu Sanctorum chriſtiana mortificatio proceſſerit.

Ab ipſa Eccleſiæ inſtitutione non defuerunt animæ magnæ, quæ chriſtianæ vitæ perfectionem longius protulerunt. Se chriſtianorum nomine indignos cenſuerunt, quantum fieri potuit, ſeveriſſima inſtituta amplexi ſunt, & Dei crucifixi terribiliſſima exempla ſecuti. In horrentia ſeceſſerunt deſerta, procul a mundo exules, poſtquam ex cordibus ſuis mundum ejecerant. Ultro ſubierunt martyrium nihilominus grave, & multo diuturnius, quam quod a perſecutoribus, & carnificibus paſſi fuiſſent. Inſignia portenta ſunt in Eccleſiæ faſtis intueri voluntaria eorum pœnitentium martyria, qui primis Chriſtianæ reipublicæ ſæculis floruerunt, incredibilia jejunia, auſteritates, quæ a mortalibus non ferendæ videntur, mortificationes, & pene dixerim, crudelitates incomprehenſibiles in ſe ipſos frequentiſſima fuerunt eorum exercitia; atque cum hac angelica innocentia, omniumque virtutum exercitatione aſſidua pro ſuis criminibus ſuſpiria effundebant, coram Deo ſe proſternebant tamquam indignos miſericordia, atque profitebantur, ſe non ſatis teſtari poſſe terrorem, quem judiciorum Dei ſeveritas ipſis incutiebat. *Idem.*

Frustra ſe a divites a chriſtiana mortificatione diſpenſare contendant.

Numquid potentia, fortuna, divitiæ a chriſtianæ religionis mortificationibus diſpenſant? Serio aliquis ne cogitare poteſt in divitum, & nobilium gratiam exceptionem hanc ſtatuiſſe Deum, qui palam profitetur ſaluti eorum omnia eſſe metuenda? Divitiarum acquiſitio injuſtitiarum eſt occaſio, divitiarum poſſeſſio fons eſt ſuperbiæ, divitiarum uſus ſemen eſt vitiorum in moribus, ac vitæ flagitioſæ principium. In mundi proſperitate omnia tentatio, omnia periculum ſunt. Auctoritas crimini perſonam appingit, magnificentia illud allicit, aſſentatio illud palpat, affluentia nutrit; & in hac voluptatum regione ſperari poteſt jugis pœnitentiæ, & mortificationis exercitatio? Secundum evangelii ſpiritum Chriſtianus quo ditior eſt, eo debet eſſe mortificatior; hoc eſt, quo magis opibus, deliciiſque diffluit, eo magis vitæ hujus commoda, & oblectamenta ſibi interdicere debet. Pauperi tot ſacrificia facienda non ſunt; dives eſſe non poteſt alia conditione Jeſu Chriſti diſcipulus: hæc morum diſciplina pluribuſne placet? Sed ideo ne, quia minus placet, minus eſt Jeſu Chriſti diſciplina? Omnia hæc abnegationis, mortificationis, crucifixionis effata itane ſunt ad ſalutem neceſſaria, ut pro pauperibus tantum ſint, qui omnibus hiſce ſuperfluis bonis carent? Divites vero, ad quos hæc oracula pertinent, putant ne hunc fidei articulum eſſe, cum interim nullos cupiditatibus ſuis cancellos conſtituant; cum numquam ſatis cupediarum, & deliciarum in ſuis conviviis inveniant, numquam ſatis vel magnificentiæ in ſupellectili, vel faſtus in ſervorum caterva, vel ſumptus in luxu? Diceres mollitiem, ſumptum, otium, crapulam eo magis creſcere debere, quo creſcunt opes; ſaltem verum eſt, illis non aliam eſſe menſuram, vel normam. *P. Croiſet tomo ſecundo ſpiritualium conſiderationum.*

Mortificatio rebus in omnibus poteſt exerceri.

Dei filius ſatis mortificationis neceſſitatem nobis oſtendit, cum ait Matth. 10. *Non veni mittere pacem, ſed gladium, veni ſeparare &c.* Quod non intelligendum eſt tantum de criminibus, & vitiis, quæ per ſe inferunt mortem; ſed de omnibus nugis, vanitatibus, ſolatiis, deliciis, ſtudiiſque hujus mundi, quæ animas noſtras fallunt, captivant, ſubjiciunt, atque

eſt-

efficiunt, ut Dei detrectantes imperium creaturis adhæreant. *Abbas Trappenſis in moralibus conſiderationibus in S. Matthæum.*

Sine corporis mortificatione ornno ſpiritualis perfectuſque eſſe poteſt;

Difficile eſt vere ſpiritualem fieri, & ad chriſtianam perſectionem contendere, niſi amas pœnitentiam, atque mortificationem. Hic amur in omnibus fere ſanctis invenitur; quod indicium eſt, illum a Dei ſpiritu proficiſci. Ne unum quidem fortaſſe ſanctum invenies, qui ſibi crudelis non fuerit: & ratio conſtat, quia ſpiritus ſanctitatis generoſus eſt, atque ſublimis, hominem a vita molli removens, eumque ſupra naturalem ipſius mollitiem attollens. Porro enim innocentia, & puritas nonniſi per viam ſpiritus poſſint acquiri, & ſpiritus, atque corpus contrarias habeant affectiones, ut ſpiritus dominetur, opus eſt bellum corpori indicat, atque illud ſubjiciat. Itaque anima generoſa, quæ ſincere Deo adhærere vult, cedigere debet corpus ſuum ad quodlibet auſteritatis genus perferendum, quod tamen prudentiæ fines non excedat, quod valetudini non officiat, & quod non infirmet vires, quæ neceſſariæ ſunt, ut ſerviat Deo ſecundum illius ſtatus officia, ad quem eſt evocatus. *P Surin in Dialogis ſpiritualibus cap.* 3.

Bona, quibus ſe privat, qui corporeas fugit mortificationes.

Corporis pœna inexhauſtus eſt fons gratiarum, ut ſpiritus attollatur ad Deum, ut hujus amore inflammetur, ut in Dei neceſſitudine creſcat. At ſæpe homo omnibus his bonis ſe privat; quia nimis breves cancellos corporalium auſteritatum exercitationi conſtituit. Vix credi poteſt quantum placeat Deo videre carnem ſpiritui ſubmiſſam, atque parentem. Fortitudo, quam hac in re oſtendimus, ea manibus ejus veluti vi facta avellit, quidquid ab eo nitimur obtinere, & ſeveritas, quam in noſmet exercemus præter remunerationem in beata vita expectandam, in hac quoque vita cœleſtes conſolationes meretur uberrime. Sancta Thereſia ſcribit, inſignem ſanctitate virum, qui corpori ſuo aſſiduum bellum indixerat, poſt mortem ſibi magna fulgentem in gloria apparuiſſe, atque dixiſſe: *Felix pœnitentia, quæ mihi ſanctam promeruit gloriam. Idem.*

Animæ ſanctæ libenter mortificationem amplectuntur?

Sanctæ animæ, & Dei amore ſuccenſæ in pœnitentia veluti in ſuo vivunt elemento. Illam ſibi in partem elegerunt, eique conſtanter adhærent, tamquam unice neceſſariæ ad amorem Dei, fervoremque tuendum. Hic ſatis frequens abuſus eſt iis, qui aſceticam ducunt vitam, nimis cito mortificationis exercitationem abrumpere. Verum eſt, Deum non ſemper, neque ab omni perſonarum genere illam exquirere, ſed Deo acceptior eſſet, qui majorem ſibi vim vellet inferre. *Idem.*

Deus nobis mortificationes immittit, ut noſtri periculum faciat.

Scit Deus nobis mortificationes immittere, ut noſtri periculum faciat, ubi neceſſariæ ſunt, quin ſæpe opus ſit, ut aliunde illas accerſere debeamus. Quæ inde procedunt toto cœlo magis utiles ſunt, quam quæ eliguntur a nobis; ubique enim amor proprius invenitur. Itaque non errandi via eſt iis uti occaſionibus, quas nobis obtrudit Providentia, & pro certo habere, tunc potiſſimum cum a nobis Deus læſus fuit, nihil utilius accidere poſſe, quam ſi ille nobis præbeat locum juſtitiæ ſuæ ſatisfaciendi, & præterita flagitia rebus adverſis, noſtræque oppoſitis voluntati expiandi. *Abbas Trappenſis tomo* 1. *Effatorum chriſtianorum.*

MUNDUS.

Vanitas, Inconſtantia, fragilitas rerum hujus mundi, illius gaudia, voluptates &c.

MONITUM.

NIHIL frequentius eſt, ſæpiuſque repetitum, ſermonibus, ſcriptis, diſſertationibus, concionibuſque, quam hoc de mundi vanitate, de fragilitate, brevique bonorum, gaudiorum, pomparum ejus &c. duratione argumentum. Hoc Ethnici quoque ſuos opplevere libros; & ſæpe qui hæc ardentius concupiſcunt, atque depereunt, de iis majori cum contemptu loquuntur; verum illud maxime miſerum eſt, quod iis licet per baptiſmum abrenuntiavimus, attamen nihil eſt, cui impenſius adhæreamus. Hac de cauſa argumentum hoc minime prætermittendum cenſui, quamvis commune ſit; exiſtimavique, Auctorum, qui illud pertractarunt, multitudinem obeſſe non debere, quominus colligerem quidquid inveni magis accommodatum ad mundi contemptum, terrenarumque rerum fugam, odiumque ciendum.

Cum de hoc argumento in omnibus fere concionibus accidat ſermo, cumque alibi locuti ſimus de ambitione, dignitate, ſpectaculis, vita molli, ac divitiarum amore; hoc in loco generatim dumtaxat de vanitate rerum terrenarum, de contemptu a Chriſtianis omnibus habendo, de falſitate, & fragilitate bonorum ejus loquemur; quæ quidem cor hominis replere, eique veram voluptatem præbere non poſſunt.

Fatendum eſt tamen, cum latius hoc pateat argumentum, nonnumquam ad peculiaria per inductionem eſſe deſcendendum, atque oſtendendum, quanta ſit, exempli gratia, divitiarum vanitas, quam parvi facienda hominum exiſtimatio, principum gratia, honor, qui illi adhibetur, ut aperte ſentiatur amaritudo, quæ vita hujus voluptatibus admixta eſt, & gravis dolor, qui illas ſubſequitur.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia Concionum hujus argumenti ſtructura.

I. EX omnibus mundi hujus bonis illud, quod procul dubio pretioſiſſimum eſt, & quod ardentius perſequimur, quæſitumque accuratius tuemur, gloria eſt; quia hoc non ſolum præfertur cæteris, verum etiam pro hoc cætera in diſcrimen vocantur, eorumque jacturam flocci pendimus, dummodo illud ſervemus. Ideo oſtendendo vanitatem boni hujus, & quo in pretio habenda ſit a Chriſtiano viro gloria, quæ in mundo poteſt acquiri, oſtendimus ſimul cæterorum vanitatem bonorum, quæ, ex ſapientum virorum ſententia, nullo modo poſſunt cum hoc comparari. Hoc autem

in

in animo eſt hac concione præſtare; ubi oſtendimus, 1. Mundi gloriam in principio ſuo odioſam eſſe: 2. in natura ſua vanam, ſutilem, & chimæricam: 3. fluxam, brevique duraturam.

1. Mundi gloria in principio ſuo odioſa eſt; hanc enim in mundo caſus, aut gratia, vel ſcelus deferunt. Caſus quidem; quod efficit, ut ſæculi principes contemnantur, & tot querelis, atque murmurationibus locum præbet. Cur, dicitis, ille vir, quem, me loquente, taciti deſignatis, repentino volatu ſupra me in ſublime fertur? Cur illum fulgentem video, me interim in pulvere prorepente? Numquid illius virtus, ac meritum eſt dignitatis ejus principium? Ego novi ingenii illius mediocritatem, ac improbitatem ſpiritus. Fortuna ludibunda illum extulit; caſus ſavorabilis eum in hoc gradu conſtituit; affinitas fortuita cum iis, qui plurimum pollent, illum evexit; ſæpe turpis ſervitus illis impenſa vitis, quos populo fortuna ſecrevit, ſubitæ magnitudinis origo eſt: caſus denique commune eſt gloriæ hujus mundi principium. 2. Scelus etiam alterum principium eſt humanæ elationis. Immenſum hoc magnitudinis incrementum ſæpe uſurpationi debetur: nonnumquam per turpiſſima miniſteria, fœdaſque aſſentationes via ad principes viros ſternitur; ſæpe etiam ideo in publico aliquis honore excipitur, quia abominabilis eſt coram Deo. 3. Ut plurimum vero gratia meriti locum obtinet; Principis, Regiſque gratiam aliquis obtinet, illum ſibi patronum, præſidiumque nanciſcitur; & tamquam Princeps colitur ille, quem princeps ſua familiaritate dignatur. Quid contemptibilius, quam hoc elationis principium, quod caſui, & ſæpe etiam ſceleri innititur.

Secundo, mundi gloria, ſi illius natura ſpectetur, vana eſt: quid enim magis ineptum, atque chimæricum? Etenim mundi æſtimatio, in qua proprie mundana gloria conſiſtit, non aliud eſt, quam ſavorabilis rumor, qui de nobis percrebeſcit; cognitio eſt, qua mundus ſcire vult, quid valeamus, & quid ſimus. Hæc eſt humani cordis faſcinatio, hoc idolum eſt, cui ſacrificant univerſi, quos mundus ſeducit, & qui tamquam ſupra vulgus poſiti exiſtimantur. Oſtendendum eſt, quam vana ſit hæc gloria, quæ in hominum exiſtimatione, judicioque conſiſtit. 1. Hæc enim tota in alieno eſt, nihilque re ipſa in nobis conſtituit; nos nequaquam magis virtute præditos efficit, nec alios ab illis, qui ſumus. 2. Ab illis nobis defertur, a quibus minime cognoſcimur, & qui ſcire nequeunt, utrum illam mereamur; qui ex externa dumtaxat judicant ſpecie, & qui interiores cordis ſinus nequaquam inſpiciunt; qui ideo neſciunt, quaenam inte vera merita ſint poſita. Hæc igitur gloria inanis eſt, & chimærica. 3. Plerumque injuſta eſt; qua enim juſtitia homines hanc gloriam diſtribuunt? Quot virtutes obſcuræ, neglectæque in caligine ſqualent? Quot vera merita derelicta, & ſine ratione ulla poſthabita? Quot uſurpatores gloriæ, quæ ad ipſos minime pertinet? Quot mali judices indignis eam tribuunt laudem, quam minime meriti ſunt? *Mendaces filii hominum in ſtateris.* Pſalm. 6.

Tertio, mundi gloria fluxa eſt, ac brevi duratura; quod efficit, ut in Scripturis omnia bona, ac terrenæ proſperitates exhibeantur veluti ſomnium, juxta eam animadverſionem, quæ ex hujus tractatus decurſu videbitur, necnon veluti fumus, qui ſeſe attollit, & evaneſcit. Hujus gloriæ mobilitas nihilo obſcurior eſt, quam ejus diuturnitas; omnium enim ſæculorum experientia nos docuit ſexcentos viros poſtquam gloria cumulati fuerunt, lapſos eſſe in contemptum, opprobrium, & confuſionem; & quemadmodum gloria pendet ab hominum imaginatione, quæ inconſtans, ac mutabilis eſt, hæc nihilo conſtantior eſt illa; immo uſuvenit, quod confuſio, quæ honorem, ac dignitatem ſubſequitur, major ſit, doloremque afferat graviorem. Ex his omnibus inferendum eſt, quod ſi gloriæ cupidi ſumus, ſolidam, veram, æternamque gloriam quærere debemus &c. *Excerptum ex manuſcripto ſermone P. Franciſci Catrou.*

1. Mundum contemnere debemus non Philoſophorum more propter illius fragilitatem, inconſtantiam, ac vile pretium eorum bonorum, quæ pollicetur, & quæ dare ſæpe non poteſt; ſed more Chriſtianorum, qui toto cœlo poſiti ſunt ſupra ea omnia, quæ in mundo ſunt, atque ad æterna, ac ſolida bona contendunt. 2. Terrena hæc relinquere debemus non propter tædium, aut indignationem, & quamdam ultionis ſpeciem, ut illi qui a mundo recedunt, quia ſe derelictos vident, ſed quia illa horrere debemus propter ea, quæ in luſtrali fonte promiſimus. 3. Mundo mori debemus, & uti loquitur S. Paulus, eidem crucifigi: hoc eſt non affici illius gaudiis, voluptatibus, cæteriſque rebus, quæ cor humanum ſeducere conſueverunt; idque non Stoica ſtupiditate, ſed integra cordis, & affectus abnegatione, quæ perfectio eſt, ad quam adniti debet Chriſtianus. II.

1. Hujus mundi bona in ſe parva res ſunt, eaque imperfecte tantummodo poſſidemus. 2. Hæc nec meliores nos, neque perfectiores efficiunt. 3. Nos corrumpunt, quia illis adhæreſcimus, eaque in pravum uſum convertimus. III.

Ut in mundo cum aliqua ſalutis ſecuritate vivamus. 1. Fidendum non eſt mundi illecebris, approbationi, qua excipimur, & honoribus, quibus cumulamur. 2. Contemnenda ſunt illius judicia, exprobrationes, irriſiones, ſecundum evangelii præcepta vitam ducendo. 3. Conſectandæ non ſunt nugæ, ſolatia, ac inanes mundi deliciæ. IV.

S. Auguſtinus libro *de moribus Eccleſiæ c.* 2. ait, tria requiri, ut humano cordi plena detur voluptas. V.

1. Ut bonum, in quo gaudium, felicitatemque noſtram inquirimus, ſit verum bonum, qui non majorem ſpeciem habeat, quam rem; quod in mundi bonis deſideratur. 2. Ut amemus hoc bonum, ut ſentiamus quid voluptatis afferat illius perfruitio: ſed hujus mundi bona brevi nauſeam, faſtidiumque creant. 3. Ut illud perfecto modo poſſideamus; at mundi hujus bonorum unicum habemus proſpectum.

1. Terrenarum rerum amor ſtatus eſt perditionis. VI.
2. Quænam ſint hujus amoris ſigna: videlicet illas impenſius perquirere, earumque poſſeſſionem præferre curæ ſalutis ſuæ, & ob earum jacturam æquo gravius dolere.

1. Hujus mundi bona nimis parva ſunt, nec explere poſſunt cor adeo vaſtum, quale cor hominis eſt. 2. Hominis cor nimis magnum eſt, neque re adeo modica repleri poteſt. 3. Hujuſmodi bonorum perfruitio nobis nimis eſt imperfecta, neque veram, ſolidamque conferre poteſt voluptatem. VII.

Concionis partitio, atque diviſio inſtitui poteſt juxta hæc verba Job c. 20. *Gaudium hypocritæ ad inſtar puncti.* Gaudium videlicet hypocritæ, nempe hominis, qui de hoc mundo contentus videtur, ſimile eſt puncto, quod ſecundum notionem nobis traditam, nullam habet dimenſionem. VIII.

1. Gaudium mundi mere ſuperficiale eſt ſine profunditate: ad cor uſque non penetrat. 2. Nullam habet extenſionem; nequit replere cor humanum. 3. Nullam habet longitudinem: momento prætervolat: ſemper breve eſt, licet cum vita ipſa, quæ æternitati comparata punctum eſt, permaneret.

1. Mundum videre non poſſumus, quin illum amemus; nos ſeducit, nos allicit, nos trahit, cor denique noſtrum faſcinat, quod vix ſe ipſum tuetur, & niſi peculiaris cœli ſavor adſit, ſe tueri non poteſt. 2. Illum amare non poſſumus, quin eum ſequamur, hoc eſt quin mores noſtros moribus illius conformemus, quin vereamur, ne illi diſpliceamus, eum lædamus, ideoque mundani evadamus. 3. Illum ſequi non poſſumus, quin damnemur; hæc enim lata via eſt, quæ ducit ad mortem. IX.

Concionis etiam partitio deſumi poteſt ex hoc loco Eccleſiaſtis juxta græcam verſionem; *Inveni in eis, ſcilicet mundi bonis, tria hæc, vanitatem, afflictionem, conſummationem.*

1. Vanitas bonorum mundi: quæ omnia mendacium ſunt, illuſio, ſpecies inanis. 2. Afflictio, quam parit horum bonorum poſſeſſio, pro ea voluptate, & gaudio, quod ſe quiſque in illis inventurum ſperat. 3. Conſummatio, hoc eſt finis, & brevis duratio, quæ efficit, ut in ſingula momenta jacturam eorum vereamur.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas Concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres.

S.Auguſtinus *in Appendic. tom.9.* agit de mundi contemptu, & in ſermone 31. *de tempore*, quamvis dubium ſit, utrum ille hujus ſit auctor.

Idem *l. de Agone Chriſtiano* oſtendit inquietum eorum animum, qui terrena hæc concupiſcunt.

Idem in Verba Pſalmi 75. oſtendit, quam vana ſint hæc terrena comparatione illius, qui dormiens ſibi ea poſſidere videtur, & poſtquam evigilaverit, ſe pauperem eſſe cognoſcit.

Idem in epiſtola ad Licentium oſtendit illi vanitatem, brevemque rerum hujus mundi durationem.

S.Cyprianus in epiſtola ad Donatum pulcherrimos habet hujus argumenti ſenſus.

S.Hieronymus *Epiſt.34.quæ & ad Julianum* loquitur de terrenarum rerum uſu faciendo.

Idem in Pſalmum 75. hominis vitam comparat illi, qui per ſomnium ſibi videtur divitiis affluere, convivari, voluptatibus omnibus perfrui, atque experrectus ſe nihil habere naneiſcitur.

S.Ambroſius, *lib. de bono mortis c.5.* docet, quam facile ſit terrenis rebus adhæreſcere, & quodnam periculum adſit in bonorum hujus mundi poſſeſſione.

Idem *l.3.Epiſt.epiſt.10.ad Simplicianum*, oſtendit, ſolum Sapientem divitem eſſe, felicem, contentum.

Idem *lib. de Nabut.c.6.* docet, terrenis rebus humanum cor repleri non poſſe.

S.Gregorius *lib.2.Dialog.c.35.* loquens de S.Benedicti viſione, cui Deus unico lucis radio totum mundum oſtendit, docet eum, qui ſuperno illuſtratus eſt lumine, agnoſcere quam exilia ſint hæc creata, eaque flocci pendere.

Idem *l.17.moral.* dicit, pleroſq; mortales terrena hæc tantum cogitare, quæ fluxa ſunt, ac brevi peritura.

Idem *l.18.moral.* docet, ab eo, qui mundum amat, eique adhæret, Deum vere amari non poſſe.

Idem *l.31.moral.* oſtendit, quo dolore conficiantur, qui ea amittunt, quæ cum gaudio poſſident.

Idem *l.20.moral.* prolixe docet, eos, qui fluxa hujus vitæ inquirunt gaudia, veris, quæ a Deo ſunt, gaudiis privari.

Idem *Homil.3.in evangel.* ſalutare hoc fidelibus monitum præbet, quod ſi mundo penitus abrenuntiare non poſſunt, ſaltem illius bona poſſideant, quin ab eis poſſideantur.

Idem *l.5.moral.* oſtendit, quinam mundo ſint mortui, & ab eo vere cor habeant avulſum.

Idem *hom.4.in evangel.* vehementer hortatur fideles, ut terrena iſta contemnant; & *homil.5.* in eadem evangelia ad imitandum proponit Sanctorum, qui nos præceſſerunt, exempla.

S.Baſilius in hæc Regii Prophetæ verba: *Divitiæ ſi affluant nolite cor apponere*, deſcribit bonorum terræ mobilitatem, quæ de manu in manum tranſeunt, & poſſeſſores, dominoſque mutant.

Idem homiliam edidit, quæ eſt 23. *ex variis*, quæ inſcribitur: Terrenis rebus adhærendum non eſſe.

Idem de eodem argumento loquitur etiam fuſius homilia 24.

Idem *homil.35.in Geneſim* contemptum divitiarum, aliorumque mundi bonorum ſuadet.

S.Chryſoſtomus *homil. 39. & 43. ad popul. Antioch.* docet, egregiam eſſe coercendæ ſuperbiæ rationem, mundi vanitatem cogitare.

Idem *hom.24.in Matt.* oſtendit plerorũq; mortaliũ vitã ludũ eſſe puerilẽ, nugis enim, & crepũdiis oblectãtur.

Idem *hom.in c.14.ejuſdem S. Matth.* oſtendit, mundi bona talia eſſe, ut amorem noſtrum non mereantur.

Idem *homil.in c.21.* loquitur de fallacium vitæ hujus voluptatum amore.

Idem in ca.3. oſtendit Chriſtiano omnia hujus mundi bona contemnenda eſſe, tamquam ipſo minime digna.

Idem *homil.14.in epiſt.ad Rom.* oſtendit, quomodo terrenis rebus nos Dæmon decipiat, atque hortatur, ne nobis illud patiamur.

Idem *homil.38.in 1.ad Corinth.* docet, neminem umquam hujus mundi bonis eſſe contentum.

Idem in eadem epiſtola oſtendit, primorum fidelium felicitatem, qui terrena hæc deſpiciebant.

Idem *homil.1.in epiſt.ad Timoth.* de terrenarum rerum contemptu diſſerit; & homil. 12. ait, ea, quæ votorum noſtrorum in mundo objecta ſunt, bonorum nomen nequaquam mereri.

Idem *ſerm.de Providentia* docet nos ad alia, non ad terrena bona factos fuiſſe.

S.Proſper *in ſentent.* eloquenter loquitur de earum rerum vanitate, quæ plurimi ſiunt in mundo, honoribus, opibus, voluptatibus.

S.Eucherii epiſtola ad Valerianum.

S.Iſidori Hiſpalenſis Libellus de contemptu mundi.

Clemens Alexandrinus *Orat. ad Gentes* docet, in mundo omnia eſſe fragilia, & veluti aleam, ubi victoria ab uno ad alterum migrat.

S.Bernardus *l. 2. de Conſideratione* quærit poſt mortem, quid proſint opes, honores, voluptates?

Idem *l. 4.* oſtendit quam indignum Chriſtiano viro ſit terrenis rebus inhærere.

Idem *ſerm.4. Adventus* oſtendit quomodo illas contemnere debeamus, nullius enim ſunt pretii, & ab hominum pendent imaginatione.

Idem *epiſt. ad Sophiam* illi ad vivum deſcribit terrenarum rerum fragilitatem, ac vitæ brevitatem.

S.Anſelmus *l.1. Epiſt. epiſt.8.* oſtendit nos a mundo contemni, & illudi, eumque viciſſim eſſe contemnẽdũ.

Innocentius Papa III. libros edidit de mũdi cõtẽptu.

S.Laurentius Juſtinianus *l. Diſcipl. Monaſt.* loquitur de mundi vanitate.

Hugo de S.Victore in hæc Salomonis verba, *Vanitas vanitatum*, plurima habet egregia ad hoc argumentum ſpectantia.

S.Bernardus *tom.3.tract.de mundi amore.*

S.Bonaventura *tomo 3.Opuſc.*

Dionyſius Carthuſianus in ſpeculo.

Joannes Gerſon.

Hieronymus Platus l.2.c.1, in toto hoc capite agit de terrenarum rerum humilitate, & indignitate. Aſcetici, aliique.

Dandinus *in Ethicis ſacris l.37.de proſp.& adverſis* pluribus capitibus hoc argumentum proſequitur.

Didacus Stella, *De contemptu mundi.*

Sanchez *De regno Dei l.5.c.3.*

Franciſcus Petrarcha *tomo 1. Dialog.*

Liber, qui inſcribitur, *Sapientia Chriſtiana* a P. Guillemmot editus, prolixius hoc tractat argumentum, atque ſingillatim enumerat ea, quæ a nobis nauci facienda ſunt.

Liber, qui inſcribitur, *Les Entretiens du Sage* a P. Sebaſtiano Sylvanectenſi Capuccino editus cap.13.14. 15.16. loquitur de contemptu rerum hujus mundi; opum, honorum, & voluptatum.

P.Poirè in libro, cui titulus *Sanctorum ſcientia*, tractatu 3. parte 1, cap. 3. docet, Deum unum in pretio habendum, reliqua eſſe vanitatem.

Liber qui inſcribitur, *le Chrêtien du temps* a P. Bonal conſcriptus part.3. cap.5. loquitur de vanitate, & mobilitate rerum terrenarum, deque perfecta ſpiritus abnegatione, quæ in Chriſtiano requiritur.

P.Croiſſet tom.1. Conſiderationum Chriſtianarum fuſius agit de mundo, ejuſque contemptu.

Pean in ſpiritualibus alloquiis parte 3. diſcurſu 10. de mundi agit contemptu.

P.Nepveu in Chriſtianis conſiderationibus pro ſingulis anni diebus tom. 1. pro die 27. Martii, & to.4. pro die 10. Octobris loquitur de mundi contemptu, & odio.

Reina *Conc.1. Quadrageſima.* Nuperi Concionatores.

P. Dr.

P. Delingendes ſermone pro quarta Quadrageſimæ Dominica de honorum fuga verba facit &c.

P. Grizel in Adventu, cui titulus *Baltazar*, ſermone ultimo verſus finem latius loquitur de mundi vanitate, a quo in vitæ ſuæ ratione animum prorſus avulſum teſtari debet fidelis.

Joly, propoſitione pro ſecunda Quadrageſimę Dominica, ubi de hujus vitæ voluptatibus verba facit.

Sarrazio tomo primo Adventus, ſermone de Jeſu Chriſto Legiſlatore loquitur de ſui ipſius abnegatione, & morte huic mundo.

Specimen ſermonum pro Quadrageſima, dominica prima, circa opum, voluptatum, & honorum vanitatem verſatur.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ Chriſtianæ argumenta, in argumentis particularibus, tomo 3. ſermone 1. parte ſecunda, & in ſecunda Quadrageſimæ Dominica.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

N*Olite declinare poſt vana, quæ non proderunt vobis, neque eruent vos, quia vana ſunt.* 1. Regum c. 12.

Verumtamen univerſa vanitas, omnis homo vivens. Pſalm. 38.

Ne timueris cum dives factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus ejus; quoniam cum interierit, non ſumet omnia, neque deſcendet cum eo gloria ejus. Pſalm. 48.

Vidi impium ſuperexaltatum, & elevatum ſicut cedros Libani: & tranſivi, & ecce non erat. Pſalm. 36.

Velut ſomnium ſurgentium, Domine, imaginem ipſorum ad nihilum rediges. Pſalm. 72.

Ne zelaveris facientes iniquitatem, quoniam tamquam fœnum velociter areſcent, & quemadmodum olera herbarum cito decident. Pſal. 36.

Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus ſuis. Pſ. 75.

Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Eccle. 1.

Vidi cuncta, quæ fiunt ſub ſole, & ecce univerſa vanitas, & afflictio ſpiritus. Ibidem.

Cum me convertiſſem ad univerſa opera, quæ fecerant manus meæ, & ad labores, in quibus fruſtra ſudaveram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi. Ibidem, c. 2.

Spes impii tamquam lanugo eſt, quæ a vento tollitur. Sapient. 5.

Tamquam ſpuma gracilis, quæ a procella diſpergitur. Ibidem.

Tamquam fumus, qui a vento diffuſus eſt. Ibidem.

Non zeles gloriam, & opes peccatoris: non enim ſcis quæ futura ſit illius ſubverſio. Eccli. 9.

Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid clamabo? Omnis caro fœnum. Iſaiæ 40.

Ecce gentes quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi momentum ſtateræ reputatæ ſunt: ecce inſulæ quaſi pulvis exiguus. Ibidem.

Omnes gentes quaſi non ſint, ſic ſunt coram eo, & quaſi nihilum & inane reputatæ ſunt ei. Ibidem.

Surgite, & ite, quia non habetis hic requiem. Mich. 2.

Tempus breve eſt, reliquum eſt ut qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur; præterit enim figura hujus mundi. 1. ad Corinth. 7.

Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. Ad Galat. 6.

Mundus tranſit, & concupiſcentia ejus. 1. Jo. 2.

Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt. Ibidem.

Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo. Ibidem.

Filii hominum, ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Pſalm. 4.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

SPiritus ſanctus Salomonem exhibet nobis tamquam funeſtum exemplum, ex quo palam innoteſcit, cor noſtrum univerſis mundi hujus bonis repleri non poſſe, neque veram inde voluptatem percipere. Incœpi, ipſe fatetur, ſuperbiſſimas domos ædificans, immenſoſque congerens theſauros; hoc magnum aliquid erat, verum non ideo eram beatus. Ædes iſtæ, hi theſauri vota mea non explebant. Quamprimum horum bonorum cogitationem abjeci, ut alio ſpem meam transferrem: *Verti me ad aliud.* Eccle. 9. Eos mihi honores deferri juſſi, propter quos primus terrarum Princeps habebar: terra omnis me venerabatur: verum voti compos non eram; aliaque tentanda via fuit, ut fierem beatus: *Verti me ad aliud.* Quidquid ſpecioſi, jucondique cœlum effecit, præda fuit votorum meorum, non ideo tamen acquievi; iterum ad aliud objectum confugiendum fuit: *Verti me ad aliud.* Denique omnes terræ voluptates, captatus non aliud præſtiti, niſi quod irritavi mea deſideria, quin ne unum quidem explerem. *Vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi.* Eccle. 2.

Salomonis exemplum nos docet, omnibus hujus mundi bonis nos expleri non poſſe.

Aman uno tantum gradu, ut ſacra refert Hiſtoria, a Regni ſolio aberat; non domum tantum, ſed & palatium habet, ejuſque palatium ſecundam aulam conſtituit. Regni Principes illi obſequuntur, ejuſque ambiunt patrocinium. Rex illum dignatur inviſere, Regina illum excipit convivio. Si prodit, omnes coram illo genuflectunt; nonniſi aulicorum caterva ſtipatus incedit; Regni felicitas, vel infortunium ab ipſo uno pendere videtur. Voti compos eſſe deberet, non eſt tamen: dolor, quo angitur, eo quod unus tantum homo eumdem ipſi detrectat honorem, qui certatim ab aliis deferebatur, eum urit, cogitque, ut amicis ſuis animi vulnus aperiat: *Nihil me habere puto.* Eſther. 5. Vobis quidem beatus videor, & omnia poſſideo, mihi vero videor infelix, & nihil poſſidere. Unus Mardochæus meum gaudium perturbat; ille cauſa eſt, quod nihili pendam omnia bona, quorum poſſeſſio me felicem nequit efficere.

Exemplum Aman hoc iplum oſtendit.

In iis etiam, qui ſincere mundum oderunt, nonnihil ſemper eſt, quod illos ne ſentientes quidem detineat. Populus Iſrael invitus in Ægypto, quæ mundi figura eſt, morabatur. In moleſtiſſimo erat ſtatu, Pharaonis tyrannide oppreſſus; attamen ſervitutem quodammodo amabat ſuam, neque inde umquam fuiſſet elapſus, niſi eum vi, ut ita dicam, Deus inde eduxiſſet. Loth a Sodomorum ſceleribus procul aberat, atque dolore conficiebatur, eo quod in populo adeo nefario vivebat, animuſque ejus tot vulneribus confoſſus erat, quot ille ſcelera intuebatur. Attamen inde egrediendi conſilium inire non poterat; oportuitque vim ipſi ab Angelis fieri, ut iis eriperetur flammis, quibus infelix civitas erat conflagratura. Adeo verum eſt, ſanctiſſimum quemque, & qui præ cæteris mundum oderunt, illi adhærere poſſe aliqua ex parte, quam minime norunt. Itaque fatendum eſt, non deeſſe vel in anima noſtra vinculum quoddam, quo mundo alligemur, neque in mundo glutten, quo ibi detineamur, niſi Deus gratia ſua inde vel expediat, vel præſervet.

Loth, & Iſraelitarum exemplum oſtendit bonos etiam viros aliquo ſemper mundi amore teneri.

Nabuchodonoſor Danieli explicans ſomnium, aut viſionem, quam in ſomnis habuit, & quæ terrorem eidem incuſſit, videbam, inquit illi, in medio terræ arborem, cujus immodica proceritas erat. In Cœlum uſque attollebatur, ramique illius ad extrema terræ protendebantur. Folia, fructuſque ejus erant admirabilia; omnia ibi pabulum reperiebant, beſtiæ agri ſub umbra ejus cubabant, & volucres in ramis ejus. At Angelus quidam ex illis, qui ſemper vigilant Dei imperium facturi, deſcendit repente, elataque voce clamavit: Succidite arborem; proſternite ramos ejus, folia, fructuſque diſpergite, beſtiæ procul, aveſ-

Vanitas, & inconſtantia bonorum hujus mundi exhibitur in arbore, quam Nabuchodonoſor in ſomnis vidit.

quæ diffugiant. Hoc autem ſomnium, quod jure myſticum appellari poteſt, quia magnam denotat veritatem, Daniel ita eſt interpretatus; Rex, inquit ille, quin vel aſſentaretur, vel diſſimularet, Rex tu hæc arbor es; mira illius magnitudo tuam magnificentiam, robutque tuum ſignificat. Imperii tui gloria ſeſe in extremas uſque terrarum oras effudit, ac ſatis vides, quænam intercedat ſimilitudo inter id, quod es, & quod adſpexiſti. Vellem facere, quin tibi reliqua aperirem; juſſa enim, quæ contra arborem ferri audiſti, imperium ſuccidendi illam, ramoſque, frondes, & fructus diſpergendi, Dei ſententiam in te latam portendunt. Tu non multo poſt hiſce magnitudinis, imperiique ſignis, imperioque ſpoliaberis. Profecto illud fuit ſupremi cœli, terrarumque Domini imperium in ſuperbo rege adimpletum; verum fuit etiam figura vanitatis honorum, aliorumque mundi bonorum, quæ non fortunæ imperio, uti loquuntur Ethnici, ſed ſupremi Domini ſubjecta ſunt voluntati, quæ prout placuerit, illa diſtribuit, & quæ ſæpe iiſdem potentiſſimos reges exuit, ut reliquos mortales doceat, illis non adhærere, vel ob illa non intumeſcere, ut olim Nabuchodonoſor.

Terrenæ proſperitates in ſomnis ſæpius repræſentantur.

Notatu dignum eſt, quod in Scripturis futuræ hominum elationes in ſomnis fere repræſentantur. Ita in ſomnis vidit Joſeph ſublimem illum magnitudinis gradum, quo deinde evectus fuit: *Audite ſomnium meum*. Gen. 37. Ita per ſomnium ſeptem fertilitatis annos prævidit, Reginæ Eſther exaltatio, necnon Gedeonis victoria eodem modo præviſæ fuerunt. In ſomnis omnia terrarum Imperia Nabuchodonoſori, ac Danieli monſtrata fuerunt; aliaque id genus plura nonniſi in ſomnis viſa fuere, quia, ut S. Ambroſius *lib. de Joſeph. cap. 6.* loquitur, quidquid magnum, ac ſpecioſum in mundo eſt, ſomnium tantum eſt, non autem veritas. Sed hæc veritas nulla re exprimi poteſt melius, quam quod cum Deus Nabuchodonoſori omnia oſtendit imperia, præter ſomnium, uſus eſt etiam idoli figura, quod ex Apoſtoli 1. *ad Cor.* 8. ſententia nihil eſt: *Nihil eſt idolum in mundo*; & in Iſaia mendacium vocatur, & omnium mendaciorum maximum, quia veritatum omnium maximam negat. Certum eſt igitur in honoribus, omnibuſque mundi bonis, quæ ardentius homines inquirunt, & perſequuntur, nihil eſſe niſi vanitatem.

Brevis duratio gloriæ, bonorumque omnium mundi.

In S. Lucæ Evangelio legimus, *cap. 4.* Dæmonem, cum Dei filium ſuper montis cacumen tranſtuliſſet, illi omnia mundi regna oſtendiſſe, atque ob oculos ejus poſuiſſe omnem fulgorem, magnificentiam, & gloriam, quam in ſe continent: *Oſtendit omnia regna terræ*, & Evangeliſta addit, *in momento*; in ictu oculi, & per modum tranſeuntis, quod uno accidit momento. Verbum hoc tam myſterio plenum eſt, quam vi, uti S. Ambroſius animadvertit; etenim per hoc momentum non innuere ſolum voluit, ſpectaculum hoc uno tantum duraſſe momento, & fulguris inſtar evanuiſſe; ſed id quod in mundo Salvator vidit, & in quod oculorum aciem circumtulit, tranſire, evaneſcere, diſſipari, eadem pernicitate, qua tempus fluit, & quod uno tantum momento ſubſiſtit. Sancti Doctoris verba prætermittenda non ſunt: *Bene in momento temporis temporalia, & terrena demonſtrantur. Non enim tam conſpectus celeritas indicatur, quam caducæ poteſtatis fragilitas, exprimitur; in momento enim cuncta iſta prætereunt, & ſæpe honor ſæculi abiit, antequam venerit. Quid enim ſæculi poſſit eſſe diuturnum, cum ipſa diuturna non ſint ſæcula?*

Jeſus Chriſtus exemplis melius quam verbis mundi contemptum nos docuit.

Mirum eſt, quod Dei filius, cui gloria, honor, & quidquid magnum in mundo eſt, omni jure debebatur, tantum eorum teſtatus fuerit contemptum. Non quæro, ait ille, gloriam meam, eam nihili facio, ubi cum gloria Patris mei comparatur. Si gloria Jeſu Chriſti quatenus hominis pro nihilo habenda eſt, quid erit hominum gloria? Ille qui mortis ſuæ ignominiam adeo manifeſtam voluit efficere, qui nativitatis ſuæ miracula intra ſtabuli paupertatem, noctiſque tenebras abdidit; in officinæ ſqualore triginta annos zelum ſuum, & admirabilia talenta celavit, deinde vero a Patre in publicum prodire juſſus, pro diſcipulis rudes elegit homines ſine meritis, ſine nomine, & impares, qui alios ad magiſtrum ſocios attraherent. In paupertate vitam duxit; cum a populo Rex inaugurandus erat, aufugit; in magnis urbibus brevi permanſit; raro cum nobilibus, ſemper cum pauperibus converſatus eſt. Eos evitavit plauſus, quos ſua merebantur miracula; in morte opprobriis cumulari voluit. Fingine poteſt major mundi contemptus?

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Mundum amare eſt amare mendacium, & vanitatem.

F*ilii hominum, ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Pſalm. 4. Omnes mundi felicitates belle hoc *mendacii* nomine deſignantur: dicunt ſe hominibus, a quibus poſſidentur, beatitudinem conferre, ſed mentiuntur; felicitas enim illius mendax eſt, & doloſa. Anima chriſtiana ideone facta es, ut inania perſequaris phantaſmata, quæ eo elabuntur momento, quo te illa apprehendere poſſe putas? In futili hac occupatione eam impendere vitam debes, cujus momenta ſingula Dei ſervitio eſſent devovenda? Itane ea amamus omnia, quæ deberemus odiſſe, & unum illud, quod amabile eſt, non amamus? Has ipſas affectiones, quibus nugas deperimus, Deus a nobis petere non erubeſcit; neque has illi negare nos pudet. Mundum amantes, S. Auguſtinus ait, numquam poſſidebimus illum, eumque poſſidentes non poſſidebimus Deum. At ſi vere diligimus Deum, illum poſſidebimus, eumque poſſidentes omnia poſſidebimus cum illo; ille enim eminenter omnia complectitur. Donec mundi amor nos occupabit, jugibus afflictabimur curis, miſera erimus affectionum noſtrarum ludibria, ambulantes, ut Propheta inquit, cæcorum inſtar in circuitu conſiliorum ſibimet indeſinenter ſuccedentium, donec mors vanitatem nobis oſtendet; ſemper errantes, & vagi inter tumultum, & mundi impedimenta, in hac vita noſmet ſpe chimericæ pacis paſcentes, quam nihilominus numquam inveniemus, niſi ſincere noſmet Deo devoverimus.

De terrenarum rerum brevi duratione.

Vidi impium ſuperexaltatum: & tranſivi, & ecce non erat. Pſ. 36. Nemo unus nõ videt, omnia hujus mundi bona diuturna non eſſe. Omnia momento prætereunt, & vix aliqua felicitatis ſpecies affulget, cum ſtatim evaneſcit, quapropter inquit Propheta: *Vidi impium ſuperexaltatum*; vidi quemdam ex his viris, qui in mundo beati putantur ad præſtantiſſimum fortunæ gradum evectum; ſed via alio oculos converteram, cum omnem illius beatitudinem evaneſcere proſpexi: *Tranſivi, & ecce non erat.* Univerſus hic mundus, qui adeo nos faſcinat, ex Jacobo Apoſtolo, non aliud eſt, quam vapor nonnumquam conſurgens, inanemque fulgorem emittens; ſed momento diſſipatur, nihilque ex illo niſi modicum fumi in aere ſupereſt: *Quæ eſt vita noſtra! Vapor ad modicum parens.* Jacob. 4.

Terrena hæc flumini prælabenti comparantur.

Qui convertit mare in aridam, in flumine pertranſibunt pede. Pſal. 65. Audite quæſo magnum Auguſtinum hæc verba explicantem. Regius Propheta hoc in loco memorare vult inſignia illa miracula, quæ contigerunt, cum Iſraelitæ de Ægypto fugientes deſerta ingrediebantur. Nobis in mentem revocare vult, quomodo diviſum fuit mare, & ſub pedibus eorum ſolidæ factæ ſunt aquæ: at S. Auguſtinus iſtic triumphat, ſuoſque ſenſus catholicus ait, aquas fluentes eſſe terrena bona, quæ tranſeunt; quidquid ſpecioſum, magnificumque in mundo eniteſcit, fluvium eſſe violento, rapidoque curſu præterlabentem eodem tempore, quo ſeſe nobis offert: *Flumen eſt omnis mortalitas ſæculi.* Videre ne vultis hujus fluvii curſum in rebus mortalibus? *Vide flumen, alia veniunt, & tranſeunt alia. Omnis iſte ordo rerum labentium flumen eſt.* Quidquid in mundo eſt, flumen eſt; qui hodie regnat, nonne oblivionem inducit iis omnibus, qui ante illum regnarunt? Sed

quid

quid vero efficit Chriſtianus, qui mundum oculis gratiæ reſpiciens nihil ubique, niſi flumina reperit? Seſe in hos fluvios minime projicit, ſe trahi non ſinit mundi voluptatibus, ſicco pede hæc flumina, hos torrentes traducit; hoc eſt, mundum, omniaque ejus bona conculcat: *Qui convertit mare in aridam.*

Perfecti Chriſtiani non ſolum mundo non hærent, ſed illi mortui ſunt.

Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Ad Coloſſ.3. Chriſtiani omnes animum a terrenis rebus avulſum habere debent: at perfecti Chriſtiani mundo mortui eſſe debent: *Mortui eſtis*, dicebat Apoſtolus ad Coloſſenſes, *& vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.* Quamquam a terrenis bonis, & honoribus alieni ſimus, aliquando tamen iiſdem afficimur; quamquam in illis non quæratur voluptas, invenitur ibi tamen, ac percipitur: ſed mortuus nulla re affici poteſt, licet magnifici eidem extruantur obeliſci, ſuperba ædificentur mauſolea, omnia ejus laudibus perſonent, nihil horum ſentit, nihilo afficitur. Hæc imago hominis eſt, qui mundo eſt mortuus. Felix mors, quæ efficit, ut anima vivat Deo! Heu! Fervor ille, quo honorem, & utilitatem noſtram proſequimur, ſatis oſtendit, quam procul ab hac felici morte diſtemus.

Verus fidelis mundum reſpicere debet tamquam præteritum ſibi.

Tempus breve eſt, reliquum eſt, ut qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur; præterit enim figura hujus mundi. 1.ad Corinth.7. Chriſtianus, qui ſcit, quid ſibi velit eſſe Chriſtianum, ſcit etiam inevitabili neceſſitate ſe teneri, ut cor ſuum ab hoc mundo divellat. Mundum, omnemque illius gloriam, voluptates, fortunaſque umbram putat prætereuntem. Longius etiam procedit, & audeo dicere, mundum in corde ſuo tamquam præteritum reſpicit. Senſum hunc mihi Caſſianus ſuppeditat, qui ait, tres eſſe hominum ſpecies, qui longe aliter mundum reſpiciunt. Peccator, mundi ſapiens, & verus Chriſtianus. Peccator quidem reſpicit mundum in corde ſuo, tamquam aliquid duraturum; mundi vero ſapiens tamquam aliquid, quod labitur; verus denique chriſtianus tamquam aliquid jam elapſum. Hinc peccator mundo tamquam duraturo inhæret, ut S. Auguſtinus inquit, *non utentis modeſtia, ſed amantis, affectu.* Illis hærere vult, quæ non permanent, atque ut S.Gregorius ait: *Vult ſtare cum non ſtantibus.* Sapiens vero illum ſpectat, tamquam aliquid quod præterit; mundi enim ſufficit ſapientia, ut illius famam, bona, voluptates, tamquam aliquid fugiens ſpectemus, & cum dilecto Diſcipulo dicamus; *Tranſit mundus, & omnis concupiſcentia ejus.* 1.Joa.2. Sed Chriſtiano progrediendum eſſe contendo; mundus enim ab eo conſiderandus eſt tamquam aliquid præteritum; ille ſimilis eſſe debet, Caſſianus inquit, Eliæ, & Henoc, qui duo ſancti viri in mundo quidem ſunt, ſed illis jam mundus præteriit. Hoc innuit Apoſtolus 1.*ad Cor.* 7. per ea verba: *Qui utuntur hoc mundo tamquam non utantur.* Si res præteriiſſent, poſſidentes non poſſiderent, neque uterentur utentes. Si ergo jubet Apoſtolus, nos hoc uti mundo quaſi non utentes; vult etiam ut illum veluti præteritum reſpiciamus.

Mundus non contemnendus tantum eſt, ſed ab eo animus avellendus.

Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt. 1.Joan.c.2. Satis non eſt mundum contemnere, ab eo animus avellendus eſt; etenim quot extant, qui mundum flocci facere videntur, & qui tamen eidem inhærent? De mundi vanitate præſtantiſſime loquerentur, attamen illum amant; quotidie de illius inconſtantia, & perfidia queruntur, quod minime prohibet, ne eidem confidant. Cæcus eſſe oportet, qui mundum æſtimat; ſed ſibimet contradicit, qui illum contemnit, & nihilominus æque illi inhæret, ac ſi in eodem voti ſummam nanciſceretur. Rationis eſt expers, qui mundum habet in pretio; at expers eſt fidei, qui eidem adhæret.

Amor proprius eſt caeſe emoris quo terrena depe[...]ſimus.

Diſperdam habitatorem de campo idoli. Amos 1. Campus hic mundus eſt, idolum autem creata omnia, quæ ibi adamantur. Filius autem Dei imperans, ut noſmet ipſos abnegemus, mundum hunc omnibus expurgavit idolis; fieri enim nequaquam poteſt, ut ſi noſmet ipſos perfecte abnegaverimus, non abrenunciemus cæteris, quæ ſunt omnia creata. Ita ſi primum illud idolum deletum fuerit, nullum remanebit, illud enim reliqua omnia producit: non enim terrena hæc niſi propter noſmetipſos amamus.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, ac Sententiæ Sanctorum Patrum ad hoc argumentum pertinentes.

O *Amatores mundi, cujus rei gratia militatis? major non poterit eſſe ſpes veſtra in mundo, quam ut amici mundi ſitis; ibi quid niſi fragile, plenum periculis? & per quot pericula pervenitur ad majus periculum?* Auguſt.l.Confeſſ.

Pereant hæc omnia (mundi bona) & dimittamus hæc vana & inania, conferamus nos ad ſolam inquiſitionem eorum quæ finem non habent. Idem, ibidem.

Mundus tranſit & concupiſcentia ejus. Quid vis? utrum amare temporalia, & tranſire cum tempore; an Chriſtum amare, & in æternum vivere? Idem, in Epiſt.Joann.

Mundus iſte periculoſior eſt blandus quam moleſtus: magis cavendus cum ſe allicit diligi, quam cum admonet, exigitque contemni. Idem, Epiſt. 44. ad Anaſt.

Vincula hujus mundi aſperitatem habent veram, jucunditatem falſam, certum dolorem, incertam voluptatem, durum laborem, timidam quietem, rem plenam miſeria, ſpem beatitudinis inanem. Idem, Epiſt. 39.ad Licentium.

Ecce turbat mundus & amatur, quid ſi tranquillus eſſet? formoſo quomodo inhærêres, qui ſic amplecteris fœdum? flores ejus quomodo colligeres, qui a ſpinis non revocas manum? Idem, Sermon. 245.

Ecce ruinoſus eſt mundus, ecce amarus eſt mundus, & ſi ſic amatur, quid faceremus ſi dulcis eſſet? Idem, de Symbol.l.4.c.1.

O munde immunde! teneri vis periens, quid faceres ſi maneres? quem non deciperes dulcis, ſi amarus alimenta mentiris? Idem ibidem.

Mundus tanta rerum labe contritus eſt, ut etiam ſpeciem ſeductionis amiſerit. Idem, Epiſt. ad Armament.& Paulin.

Blanditur mundus, caveatur corruptor. Idem, Serm.17.de Nativ.Joann.Bapt.

Quomodo poteſt ſuperare mundum ſævientem, qui non poteſt ſuperare blandientem? Idem, Serm.13. de pluribus Martyr.

Qui non contemnit quod pollicetur mundus, non poteſt ſuperare quod minatur. Idem, ibid.

Blanditur hic mundus, & ſuavia pollicetur, ſed & minatur dolores, egeſtates, humilitates. Idem, ibidem.

Si delectat te mundus, immundus es, quia vis ſemper eſſe in mundo. Idem, tract.in Joannem.

Non ſic amemus iſta terrena, ut perdamus cœleſtia. Idem, Serm.20.de verb.Domini.

Jam non hic habitemus corde, mala regio eſt amor mundi. Idem, ibidem.

Nequitia eſt mundum diligere, & ea quæ naſcuntur & tranſeunt pro magno habere. Idem de Agone Chriſt.c.13.

Omnia oriuntur & occidunt, & oriendo quaſi eſſe incipiunt, & creſcunt & perficiuntur, & perfecta ſeneſcunt & intereunt. Idem, l.4.Confeſſ.c.1.

Non poteſt quis amare quod æternum eſt, niſi deſtiterit amare quod temporale eſt. Idem, in novis Serm.Serm.15.

Tamdiu dives, quamdiu non evigilat; ſomnium illum divitem facit, evigilatio pauperem. Loquitur de paupere dormiente. Idem, in Pſ.35.

Non afferunt ſatietatem; ſed inflammant cupiditatem, (bona hujus ſæculi.) Idem. Serm.15.de Diverſ.

Cor humanum in deſiderio æternitatis non fixum, nunquam ſtabile eſſe poteſt, ſed omni volubilitate volubilius, de alio in aliud tranſit, quærens requiem ubi non eſt. Idem, in Manuali.

In iis caducis & tranſitoriis cor veram requiem invenire non poteſt; quoniam tanta eſt dignitatis, ut nullum bonum præter ſummum bonum, ei ſufficere poſſit. Idem, ibidem.

Omnia viſibilia tranſeunt, & omnis hujus ſeculi pompa, & deliciæ, & curioſitas interibunt, & ſecum ad interitum trahent amatores ſuos. Idem, de catech.rudibus.

Temporalia bona non ceſſant nos inflammare ventura, corrumpere venientia, torquere tranſeuntia; concupita inardeſcunt, adepta vileſcunt, amiſſa vaneſcunt. Idem, Serm.22.de verb. Apoſt.

Mentiuntur, moriuntur, in mortem trahent. (Loquitur de voluptatibus ſeculi.) Idem, Epiſt.ad Licentium.

Dulcedo hujus ſeculi ad tempus fauces indulcat, ſed in magnam amaritudinem poſtea convertetur. Idem, in Pſalm.123.

Ideo hujus vitæ dulcedo amaritudinibus & ærumnis reſperſa eſt, ut alia vita quæratur, quæ nulla amaritudine perturbatur. Idem, l.22.de civit.

Tibi o anima non ſufficit, niſi qui te creavit, quidquid aliud appetis miſerum eſt, quia tibi ſolus poteſt ſufficere, qui ad ſimilitudinem ſuam te fecit. Idem, de quinque partic.

Voluptatem illam interruptam, & quietam ſine labe concupiſce, & promittentem bona temporalia, & totum mundum deridebis. Idem, Serm.15. ex nuper editis.

Omnia ſeneſcunt, & omnia intereunt, ergo cum oriuntur & tendunt ut ſint, eo magis feſtinant ut non ſint. Idem, l.4.Confeſſ.

Effunduntur peccatores in ea quæ videntur & temporalia ſunt, & imagines eorum famelica cogitatione lambunt. Idem, ibidem, l.9.c.4.

Flumen eſt omnis mortalitas ſæculi. Idem, in Pſalm.65.

Momentis tranſvolantibus cuncta rapiuntur, torrens rerum fluit. Idem, in Pſalm.122.

Modo fructuoſe dicamus, tranſeunt, ne tunc dicamus infructuoſe, tranſierunt. Idem, in Pſalm.32.

Nonne domus tua hæc pulvis eſt & ruina? nonne hæc omnia fabula? nonne ſæculi theſaurus vanitas eſt? nonne tu ipſe es cinis? Ambroſ.l.6.Hexam.c.8.

Caduca hæc omnia cum damno ſine lucro, illud ſolum eſt lucrum, ubi fructus perpetuus, ubi æterna merces quietis. Idem, Epiſt.44.ad Conſtant.

Lætitia ſæculi temporalis eſt, perpetua autem lætitia ejus, qui gaudet in Domino. Idem, in Pſ.47.

Non vis relinquere mundum, relinquet te mundus. Auguſt.Serm.245.

Vileſcat mundus, ametur a quo factus eſt mundus. Idem, Serm.30.de Pentec.

Omnia imaginaria in hoc ſæculo, & nihil veri. Tertull.de corona.

Fugiendus mundus, quia male ſuos amatores remunerat. Iſidor.Hſp.Coll.2.

Ecce jam in ſeipſo mundus aruit, & adhuc in noſtris cordibus floret; ubiq; amaritudine replemur, & tamen cæca mente ejus amaritudines amamus: fugientem ſequimur labenti inhæremus, & quia labentem retinere non poſſumus, cũ ipſo labimur, quia labentẽ tenemus. Gre.in Hom.

Deſpiciendus a nobis hic mundus foret etiamſi blandiretur, & rebus proſperis demulceret animum: at poſtquam tot flagellis premitur, tanta adverſitate fatigatur, quid nobis aliud, quam ne diligatur clamat? Idem, in dialog.

Qui tranſeuntia amplectitur, eo ipſo ad decurſum ducitur quo decurrentibus implicatur. Idem, in Moral.

Si conſideremus quæ & quanta ſint quæ nobis promittuntur in cœlis, vileſcunt animo omnia quæ habentur in terris. Idem, in regiſt.

Hujus mundi veraciter ille mala ſentit, qui ejus bonis inhiat, nec alia bona appetit. Idem, lib.6. Moral.

Quaſi in aquis defluentibus fundamentum ponere, eſt in rebus labentibus ſpei fiduciam velle ſolidare. Idem, l.22.Moral.c.2.

Diu cum noſtris rebus durare non poſſumus, quia aut nos illa moriendo deſerimus, aut illa nos viventes quaſi deſerunt pereundo. Idem, l.18.Moral.c.10.

Tanto nos neceſſe eſt inſtanter æterna quærere, quanto a nobis cognoſcimus velociter temporalia fugiſſe. Idem, l.3.Dialog.c.28.

Sola Dei gloria ſtat, ſolique ſtant & permanent, qui cum illo, & in illo gloriantur. Tertull.l. de Pœnit.c.11.

Diſcite in hoc mundo ſupra mundum eſſe. Ambroſ. lib.de Virgin.

Difficile, imo impoſſibile eſt ut præſentibus quis & futuris fruatur bonis, ut deliciis tranſeat ad delicias, & in utroque ſæculo primus ſit. Hieronymus, in Epiſt.

Nulla res longa mortalium eſt, omniſque felicitas ſæculi, dum tenetur, amittitur. Idem, ibidem.

Nihil appetere, nihil deſiderare de ſæculo poteſt, qui ſæculo major eſt. Cyprian.Epiſt.ad Donat.

Quam magna felicitas eſt implicantis mundi laqueis ſolvi. Idem, ibidem.

Mundus tranſibit, tu cum eo qui non ſtas cades, tranſibis, & rues. Cyprianus de jejun.& tentat.Chriſti, c.6.

Hæc eſt humana vita puerorum ludus in arena. Gregor.Nyſſenus.

Nonne hæc omnia pulvis, nonne omnia favilla? nonne in paucis verſibus laudum vita memoria eſt? Sanctus Proſper in Sent.

Contemne divitias, & eris locuples; contemne gloriam, & eris glorioſus; contemne remiſſionem & quietem, & tunc eam recipies. Chryſoſt. Serm.25.in Epiſt.ad Hebr.

Ad imaginem Dei facta eſt anima rationalis, cæteris rebus occupari poteſt, repleri non poteſt. Bernardus, in Serm.Ecce nos reliquimus omnia.

Dic mihi ubi ſunt amatores mundi, qui ante pauca tempora nobiſcum fuerunt? nihil ex eis remanſit niſi cinis & vermes. Idem, in Medit.

Prædia, palatia, immenſa ſupellex, inſulæque dignitatum, adde & ſapientiam mundi, de mundo ſunt hæc, & mundus quod ſuum eſt diligit, ſed quouſque? non ſolum enim non ſemper, verum ne diu quidem. Idem, in Epiſt.

Non prius ſatiabuntur corda hominum auro, quam aura corpora ſatiantur. Idem, Serm. de Converſ. ad Clericos.

Magnus eſt cui præſens felicitas ſi arriſit, non irriſit. Idem, l.2.de Conſiderat.

Quæ requies in gloria tua, ſi qua tamen eſt? præteritis jucunditas non reditura, & manet anxietas non relictura. Idem, Epiſt.ad Soph.

Si ſapis, ſi habes cor, ſi tecum eſt lumen oculorum tuorum, deſine ea ſequi, quæ & aſſequi miſerum eſt. Bernardus, Epiſt.103.

Mundus clamat, ego deficiam; caro clamat, ego inficiam; diabolus clamat, ego decipiam. Chriſtus vero clamat, ego reficiam: Et tamen ſuperba mens, magis ſequi vult deficientem quam reficientem. Idem in Epiſt.

Fluxa eſt divitiarum natura, torrente citius præterlabitur habentes, alios alio modo apta mutare dominos. Baſil.in Pſ.61.

Omnia mentiuntur & decipiunt in hoc ſæculo. Chryſoſt. in Pſalm.4.

Summa aviditate ampleсtuntur umbras, & ſequuntur umbras; hæc enim quæ iis videntur ſæculi bona, e manibus eorum tamquam ventus & umbra fugiunt, & elabuntur. Idem, Homil.quod nemo læditur niſi a ſeipſo.

Mundana felicitas multis amaritudinibus reſperſa eſt. Innoc.Papa, l.1.de Contemptu mundi.

Cum mundus tibi fallaciter ridet, tu veraciter irride eum. Anſelmus, l.1.Epiſt.Epiſt.8.

Mun-

Digitized by Google

Mundus nihil habet ſtabile neque fixum, ſed ſola ſæculorum deceptio eſt, & prius quam appareat avolat. Chryſoſt. Homil. 21. in Geneſim.

Nihil res magnum, quod tempore parvum eſt. Eucher. Epiſt. ad Valent.

Fallax ſuavitas in temporalibus bonis, infructuoſus labor, vana ſpes, perpetuus timor, & perículoſa ineſt jucunditas. Laurent. Juſtinianus, de ligno vitæ, c. 3.

Nihil eſt in rebus humanis præter umbram, auramque leviſſimam ſine mora tranſvolantem. Philo Judæus de Deo.

Quaſi per amœna prata ad carcerem tendit, qui per præſentis vitæ proſpera ad interitum tendit. Idem, ibidem.

Quæ excelſa videntur prærupta ſunt. Seneca de Tranquill. animi, c. 10.

Omne quod fortuito evenit inſtabile eſt, quo altius ſurrexit, vergit pronius in occaſum. Idem, de brevit. vitæ.

Nihil perpetuum, pauca diuturna ſunt, quidquid cœpit, & deſinit. Idem.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia penu ad hoc argumentum depromi poſſit.

Quid ſit amor mundi.

UT intelligamus quid ſit amor mundi, qui peccatorum omnium fons eſt, & damnationis hominum cauſa, ſupponendum eſt, Mundum eo in ſenſu, quo iſtic accipitur, non aliud eſſe quam perfruitionem bonorum, voluptatum, honorum, omniumque vitæ deliciarum, quas nobis exhibet mundus, & quæ noſtram excitant concupiſcentiam; vel ſi mavis, eſt inclinatio, vel ſtudium, quod ex ipſa nativitate contrahimus erga inferiora, ac temporalia, & quo rapimur, ut in bonorum hujuſmodi poſſeſſione nobiſmet ſatisfaciamus. Ita loquitur S. Joannes, ep. 1. c. 2. *Omne, quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ.* Hæc concupiſcentia, cum illam ſequimur, eique obtemperamus, mundi amor vocatur; quia in mundo ea continentur omnia, quæ extra Deum amare poſſumus, & quę ab illius amore nos divellunt, cum in terrenis his bonis tamquam in noſtro fine acquieſcimus, qua in re proprie conſiſtit peccatum, quemadmodum docet Theologia. Itaque mundi amor, mundi hujus bonis adhæſio, immoderata terrenarum rerum perquiſitio, nomina ſunt idem ſignificantia; atque unum hoc intelligimus, cum loquimur de neceſſitate fugiendi, contemnendi mundum, & abrenuntiandi pompis objectiſque omnibus, quæ nos prævertere, & in ſcelera impellere poſſunt.

Quomodo intelligendum eſt præceptū de mundo non amando.

Merito S. Joannes prohibet, mundum amare; incompoſitus enim amor illius ſimul eſſe non poteſt cum charitate, quę nos Deo conjungit; ſed cum S. Auguſtino *l. 3. contr. Julian. c.* 10. notandum eſt, non dicere illum, cavete, ne hoc mundo utamini; qui enim eodem utitur, quin illum amet, utitur eo, quaſi non uteretur; non enim pro ſe utitur illo, ſed pro alio, quem ſpectat, & amat. Ita S. Paulus *ad Cor.* 7. eodem animatus ſpiritu fidelibus etiã atque etiam commendat, ut hoc utantur mundo, quaſi non uterentur. Ut verbo me expediam, omnes legantur Scripturę, liquebit hunc ab ipſis canonem ſtatui, ne quid terreni, & perfunctorii ametur, neque aliquid per ſe amabile, & deſiderabile exiſtimetur, ſed omnibus ad vitæ noſtræ officia, & neceſſitates utamur, hoc eſt cum modo, non autem cum amantis affectu. Sin autem creatum aliquid amatur, in Deo & propter ſolum Deum amandum eſt; ita enim non amantur creata, ſed in creatis diligitur Deus. Sed mundum deperire, in illo cor ſuum collocare, illum Deo pręferre, in illo tamquam in fine requieſcere, illum tamquam ſuę felicitatis objectum reſpicere, hoc peccatum eſt, & in hoc hominis corruptio conſiſtit.

Ratio, propter quam crimen eſt terrena amare.

Ratio princeps, quam Theologia præbeat ejus ſceleris, quod in immoderato terrenarum rerum amore invenitur, ex ipſo naturæ ordine deſumpta eſt conſtituto per legem æternam, qui eſt ipſe Deus, unde præſtantiſſima illa evangelica præcepta emanarunt: nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt: nolite conformari huic ſæculo, & ſimilia. Hæc enim eſt rationalis animæ conditio, ut proprius illius locus immediate inferior ſit Deo, corporeiſque rebus omnibus ſuperior. Subdita eſſe debet Deo tamquam Creatori ſuo, a quo eſſentiam habuit, & a quo felicitatem expectare debet, ac perfectionem; ſed corporea quæcumque reſpicienda illi ſunt, tamquam ſibi inferiora, & ad id unum facta, ut ipſius inſerviant neceſſitatibus. Hic autem ordo turbari, prævertique non poteſt, niſi incondita hominis voluntate, quæ hujus vitæ bonis inhærens ea, quæ media ſunt, in finem immutat.

Quid de hujus mundi bonis ſentiendum nobis ſit.

Chriſtianæ veritates, & evangelii præcepta nimis exaggeranda non ſunt; idcirco quemadmodum externa mundi bona, ac res terrenæ, quibus hac in vita carere non poſſumus, licet infinite minores ſint interioribus animæ bonis, gratia vero præſertim; attamen, ſi rite intelligantur, dona ſunt Dei, eorum uſum ſublimioribus deſtinantis finibus, qua in re maxima ſiunt beneficia. Fides, atque religio eo errore depulſo, fugatiſque ex mente communibus illuſionibus, quæ per eorum occaſionem oriuntur, illas nobis ſub hoc intuitu proponit, atque eo in uſu, in quem ad virtutem impenduntur; & hoc pacto in illis reperimus non quidem laqueos, qui nos impediant, ſed adminicula, quorum ope ad verum bonum perveniamus: ita proprie loquendo in illis non quærimus ea, quæ ſuapte natura humilia ſunt, ac nullo in diſcrimine poſita, ſed fructum, quem inde virtus percipere poteſt, vel qui ex illis poteſt educi. Hac ratione fatemur, omnia, quæ a Deo ſunt, magno in pretio eſſe habenda, vel in ſe, vel quia ad eximios, præſtanteſque fines referuntur. Itaque neque pluris facienda ſunt æquo, eadem ſpiritualibus, æterniſque bonis pręferendo, quod mundi aſſeclæ faciunt, neque ita contemnendo, ut eorum poſſeſſio, vel per legitimas artes perquiſitio, damnetur.

Temporalia hujus mundi bona, opes, honores, voluptates vera bona non ſunt.

Moralis diſciplina nos docet, bonum, quod non perficit, neque meliorem facit poſſidentem, non eſſe magnò habendum in pretio, neque a nobis diligendum. Quapropter Philoſophi juxta ſententiam Ariſtotelis ea tantum bona vocant, quæ eſſentiæ noſtræ complementum ſunt. Sed omnia temporalia bona, in natura ſua tantum accepta citra uſum virtutis, poſſidentem neque perfectiorem, neque meliorem faciunt; Igitur perperam ab hominibus tamquam magna bona æſtimantur. Ut homini veram communicarent perfectionem, opus eſſet primum, ut hæc bona ſuapte natura eam perfectionem haberent, qua eſſentiæ noſtræ perfectio vinceretur: etenim, ut S. Auguſtinus ait, homo fieri melior nequit, niſi per id, quod ipſo ſit melius: ſecundo ut eorum poſſeſſio ſolida, & permanens eſſet; quod enim imperfecte ſolum poſſidetur, conferre nequit perfectioni illius, in quo minime permanet. Hæ autem duæ conditiones ad veri boni effectum abſolute neceſſariæ ex Ethnicorum philoſophorum ſententia, quibus ſolo lumine rationis explorata hæc veritas fuit, nequaquam in temporalibus, ac perfunctoriis hujus mundi bonis inveniuntur.

Ratio poſſidendi hujus mundi bona, non ſinit nos eſſe contentos.

Quamvis etiam mundi hujus bonis aliqua ineſſet præſtantia, quæ naturæ noſtræ dignitatem ſuperaret, eorum poſſidendorum modus minime poſſet nos beatos, & contentos efficere; facile enim, ac brevi poſſunt amitti. Injuſti uſurpatoris vis opes nobis poteſt auferre, amarus dolor omnia gaudia in triſtitiam poteſt convertere, calumnia labem nomini poteſt offundere, ſexcenti inopinati caſus nos bonis ſpoliare poſſunt, quin has calamitates prohibere valeamus; & mors denique eas nos deſerere cogit. Dicine igitur poteſt, ea quæ adeo parum certa homini ſunt, eum meliorem, vel beatum efficere poſſe; an de illo judicium ferre, eumque æſtimare ex iis rebus debemus, quas neceſſario debet amittere?

Alia argumentatio, quæ probat, hujus mundi bona eſſe falſa bona.

Quemadmodum bonum generatim oppoſitum eſt malo, ita quælibet boni ſpecies particularis mali ſpeciei eſſe debet oppoſita; quod tenebras non diſ-

ſipat, lumen non eſt; ea corporis affectio, quæ morbum non expellit, bona valetudo non eſt. Hoc ipſum cæteris accidit bonis, quæ in ſpeciem talia videntur, & commentitia ſunt. Ita ſi opes exempli gratia non evertunt malum, cui ab hominibus opponuntur, & quæ eſurientis cordis eſt ægritudo, per ſe bona non ſunt, neque illud, quod ipſis defertur, nomen merentur: quod ſingillatim dici poteſt de bonis cæteris, quæ mortales depereunt, & quæ minime prohibent, ne poſſidens illa cor habeat inane; etenim licet illa poſſideat, habet ea deſideria, quibus ſatisfacere nequeunt, & quæ quotidie ſine ullo fine creſcunt. Nunne igitur fruſtra tanti fiunt, & adeo ardenter quæruntur hæc bona, quæ non ſolum eam non habent excellentiam, quam in vero bono ſapientes requirunt, ſed quæ ne reſpondent quidem conceptui, quem mundani ſibi inſanis cogitationibus adſtruunt? Si ea natura ſua haberent id, quod falſo illis mortales attribuunt, qui plura poſſiderent, minoribus curis, ac deſideriis urgerentur: experientia tamen oſtendit, horum bonorum copiam ipſis idem eſſe, quod igni vehementius incenſo ligna in eumdem conjecta, quæ illius flammas augent, eumque ardentiorem efficiunt.

Quid ſit voluptas, & in quo conſiſtat. S. Thomas *1. part. qu. 46. art. 3. ad 5. & qu. 49. art. 3. ad 3.* voluptatis naturam, atque eſſentiam declaraturus ait, requiem eſſe appetitivæ potentiæ in præſentia ejus boni, quod illius explet deſideria. Ut autem hæc requies detur, & hæc expleantur deſideria, opus eſt, ut bonum, quo explenda ſunt, conforme ſit naturæ illud poſſidentis, & aliquam habeat cum eſſentiæ ejuſdem præſtantia rationem. Sin autem ex D. Thoma quæris quodnam hoc bonum ſit, reſpondebit non illud eſſe, quod ſenſus palpat, ſed quod aliquod habet ſedus, & conformitatem cum ratione; ideoque ſi homo verum invenire vult gaudium, quod illi perfectam, veramque pariat voluptatem, bonum illi quærendum eſt nequaquam pertinens ad ſenſus; & ne aliquod vacuum relinquat ſpatium in anima, cujus captus nullos habet limites, bonum hoc eſſe oportet infinitum.

Homines nocentur naturali propenſione erga voluptatem. Propenſio, quam erga voluptatem habemus, intra rationis omnem illius inordinatum affectum prohibentis terminos conſiderata, tantum abeſt, quod mala ſit, ut ſit etiam homini neceſſaria, tamquam inſtinctus a Deo inſitus, ut ad veri boni perquiſitionem ſuaviter feratur. Qui hanc affectionem redargueret, auctorem naturæ damnaret; ipſe enim illam nobis altius impreſſit; verum hoc malum eſt, quod homo, quin voluptatem; omniumque votorum ſuorum complementum quærat in Deo, qui fons eſt bonorum omnium, & quin ſuum cor, & mentem attollat ſuper ea omnia, quæ alicui mutationi ſunt obnoxia, atque ita ſe in eo ſtatu conſtituat, ubi curæ omnis ſit expers, ſeſe demittit ad ſenſibilium bonorum perquiſitionem, totumque ſpiritum occupat in iis, quæ pro corporum neceſſitatibus, & perituræ vitæ conſervatione deſtinata ſunt.

Quam brevis durationis ſint ſenſuum voluptates. Quælibet voluptas, Philoſophus *lib. 10. Ethic. ca. 16.* inquit de corporeis verba faciens, durat ſolum quamdiu eſt alicujus mali remedium; ſtatim ac facultati alicui ſatisfactum eſt, id, quod ei jucundum erat, eidem oneroſum fit, eamque fatigat. Dapes inſipidæ ſunt, & ſtomacho graves, ubi fames expleta eſt, & calor incommodus eſt, poſtquam expulſum fuit frigus. Hoc ipſum de omnibus dicendum eſt voluptatibus, quæ ſe ipſas evertunt, & quæ ſæpe principium, ſubjectumque ſuum, corpus videlicet, ſenſuſque infirmant, ac perdunt. Adde his egregiam *Marſilii Ficin. in commens. ſuper lib. Plat. de Republ.* animadverſionem, omnem videlicet exceſſum e veſtigio in oppoſitum converti, quod liquet per omnes incompoſitas mortalium affectiones diſcurrentibus. Nimia licentia, quam noſtræ libertati tribuimus, hanc rationis ſubtrahentes imperio, principium eſt turpiſſimæ, indigniſſimæque ſervitutis, qualis vitiorum ſervitus eſt. Temeritas in infirmitatem degenerat; exceſſus, ubi de incontinentia ſermo eſt, migrat in tormentum; avaritia, & nimia terrenorum bonorum cupiditas eum, quem poſſidet, indigentiorem efficit, magiſque famelicum.

Cor mundi bona vana dicuntur. Præſupponendum eſt, quod S. Bernardus docet, vanum vocari poſſe, quod vacuum eſt; cum vero illud alio appellamus nomine, tunc nomen ex inani ſpecie deſumit, at virtute, aut effectiva caret natura, quæ nomini ejus reſpondet: vanum eſt id, quod vacuum eſſe dicitur, quod nomen quidem habet, rem vero ipſam non habet. Hic eſt terrenarum rerum defectus; bona, honores, dignitates vocantur; nomina ſpecioſa; bona commentitia, quæ fulgida videntur; ſed ſi vacuum ingredi poſſumus, cum rebus vacuis vana dumtaxat nomina habebimus. Hæc vera bona non ſunt; in inani tantum ſpecie conſiſtunt; ſexcentis mixta ſunt malis; tota magnitudinis eorum pompa, totumque pretium in hominum imaginatione conſiſtunt: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*. Eccle. 1.

Ut perfecte terrenorum rerum amorem abdicemus, amori proprio abrenunciare debemus. Principium, & veritas eſt in dubium nequaquam vocanda, nos non amare, nihilque ex iis, quæ in mundo ſunt, amare nos poſſe, niſi eo quod noſmet ipſos amamus. Sin autem nihil niſi propter noſmet ipſos amamus, hinc ſequitur, quod amori proprio abrenunciantes, omnium etiam rerum amori abrenunciamus. Itaque omnium aſceticæ vitæ magiſtrorum non minimum principium hoc eſt, ad hoc ut terrenis rebus omnibus moriamur, uti loquitur S. Paulus, nobiſmet ipſis eſſe moriendum: utque uno ictu omnes infelicis hujus concupiſcentiæ in omni fructuum iniquitatis genere adeo fœcundæ rami obtruncentur, radicem primum eſſe convellendam, quæ eſt amor proprius. Ablata cauſa omnes evaneſcent effectus, non mundum, neque mundi bona amabimus, cum non amabimus amplius id, quod nos ad eorum amorem excitavit.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, nuperiſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Hujus mundi bona non beatos nos queunt efficere. MOrtalibus ſatis perſuaſum eſt, ſe opibus, honoribus, voluptatibus beatos fieri non poſſe. Fallacia bona poſſunt obiter quidem illos detinere, at explere non poſſunt; quapropter cor ſemper inquietum indeſinenter de objecto in objectum tranſvolat. Omnia illi quidem generatim bona mundi conquirunt, ut ſingula poſtmodum rejiciant; millies in eadem recurrunt objecta, & millies eorum tædio afficiuntur. Vita eorum non aliud eſt, quam ambitus deſideriorum, tædiorumque, votorum, & nauſearum. Veſpere contemnitur, quod mane deſiderabatur; quod nunc placet, mox nequaquam placebit. Quo magis aliquod objectum requirunt, eo magis illud fugiunt, & cor in jugi hoc votorum, ac repulſarum æſtu perpetuo mœrore conficitur, neque aliud ſperare poteſt ſolatium, quam miſeram ſæpe mutandi voluptatem. Solatium triſte, ſeſe præſenti faſtidio liberari non poſſe niſi per aliud, quod priori ſuccedit! *Specimina ſermonum pro Quadrageſima, ſermone pro Dominica prima.*

Dei ſpiritus miram mortalium reputans inſaniam, qua vera relinquentes bona, quæ ipſos vere beatos poſſent efficere, falſa bona depereunt, per Prophetam *pſalm. 4.* ita illos alloquitur: *Filii hominum, uſquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* quod egregie explicat S. Auguſtinus *in Pſalm. 4.* dicens: cur bonorum omnium abjectiſſima, & poſtrema conſectamini, tamquam optima eſſent, ac prima? *Ut quid tamquam prima, extrema ſectamini, quod eſt vanitas, & mendacium?* Vultis eſſe beatos per ea bona, quæ ſine ulla comparatione ſunt vobis deteriora. Animam habetis æternum, non ſecus ac Deum, victuram, eamque felicem efficere vultis tranſeuntibus bonis, & velut umbra evaneſcentibus: animam habetis, quæ vos Angelis pares facit, eamque beatam ſtuderis effi-

cere

cere illam ad brutorum conditionem dejicientes per hæc falſa bona, quæ quæritis, & quæ vobis ſunt cum ipſis jumentis communia. Cui vos beatos arbitramini bonorum omnium noviſſima poſſidentes? *Liber cui titulus: Chriſtiana rudimenta pro 22. poſt Pentecoſten Dominica.*

Pauci ſunt Chriſtifideles, qui aliquo modo terrenis rebus non hæreant.

Non loquor in hoc loco de tot pravis Chriſtifidelibus, qui hoc nomen gerunt, ut illi dedecus afferant; qui tantum abeſt, quod gemant ob eam neceſſitatem, qua terrenis his bonis carere non poſſumus, ut non aliam norint voluptatem, quam illis frui; & qui inter ſe omnem alterius vitæ ſpem haud ægre abjicerent, dummodo in hac ſemper poſſent permanere. De illis autem loquor, qui vero æternæ vitæ flagrant deſiderio, & qui ad eamdem pervenire conantur. Etenim quotuſquiſque hujuſmodi bona vere faſtidit, ea fugit, quantum in ipſo eſt, vel dolet, cum ſe iiſdem videat obnoxium? Non ideo tamen contendo, nos affici nequaquam debere iis rebus, quæ ſenſus noſtros alliciunt, & dolorem potius, quam gaudium percipere ex iis, quæ aliis afferunt voluptatem. Hæc ſingularis, & perrara gratia eſt, quam pauciſſimis Deus elargitur. Illud vero affirmo, ad hoc, ut vere Chriſtiani ſimus, nos aliquo dolore affici debere ex voluptate, quam in neceſſario bonorum terræ hujus uſu percipimus, cum intelligimus cor noſtrum illis adhæreſcere, atque non ex ſimplici neceſſitate illa conquirere; ſed ex quadam propenſione, quæ neceſſitatem hanc nobis jucundiſſimam facit, & quæ ſæpe etiam ultra neceſſitatem nos rapit. *Ibidem.*

Conſideratio neceſſaria ſuper mundi hujus voluptates, & gaudia.

Quid tandem mundus hic eſt, ut illum adeo inſane depereamus? Memoria veſtra altius omnia, quæ experti fuiſtis, gaudia repetite; recordamini ſimul cæterum, quæ illa vel præceſſerunt, vel ſubſecutæ ſunt, amaritudinum ſecretarum, quæ illis virus adſpergere non ceſſarunt, circumſtantiarumque moleſtarum, quæ omnem earum ſuavitatem turbarunt: mementote modici temporis, quo permanſerunt, laborum, quibus ſteterunt, ſtimulorum, quos vobis pepererunt, tædiorum, quæ poſt ſe reliquerunt. Hæc omnia comparate cum hac voluptatis umbra, quæ adeo celeriter elapſa eſt, & videbitis, mundum eum omnibus illecebris ſuis ne unum quidem cordis veſtri ſuſpirium mereri. Itaque quotieſcumque ſe ſe vobis offeret mundus cum fulgore hoc, qui faſcinat, & quo ad nos perſtringendos utitur, cum objecta his omnibus decorata illecebris animos veſtros ſollicitabunt, ut eos ſibi honores, qui uni debentur Deo, deferatis; cum magnificarum pomparum intuitus, ubi vitium triumphum agere, & ubi vanitas omnia evangelii præcepta conculcare videtur: cum hæc omnia, S. Chryſoſtomus ait, in cordibus veſtris cupiditatem hanc excitabunt, quæ ſemper, ubi eſca admovetur, flammam protinus corripit, recordamini, Sanctus hic Doctor ait, pacti, quod cum Deo percuſſiſtis: ſum Chriſtianus, in Baptiſmo abrenunciavi mundo, & pompis ejus, nulla mihi ſalus ſperanda eſt, niſi promiſſi fidem præſto. *Specimina Panegyricorum, Panegyrico pro die S. Joannis Evangeliſtæ.*

Qui mundi voluptates amat, Deum ex toto corde amare non poteſt, quia cor ejus diviſum eſt.

Gloriari ne poteſtis, vos unice, ac ſine ulla diviſione diligere Deum, vos qui voluptates concupiſcitis, & miſere ſenſibus veſtris ſatisfacere quæritis: vos, quos mundi illecebræ faſcinant, & qui eidem placere gloriamini? Verum enim vero vos audire mihi videor dicentes, quamquam vos mundus alliciat, vos tamen Deo cordis veſtri partem integram, inviolatamque ſervare. Heu! quid dicitis? Deus totum cordis veſtri amorem ſine ulla diviſione repoſcit: hunccine illi citra ſummum nefas negare poteſtis? Verum poteſtis ne in mundo aliquid invenire amore veſtro dignum præter Deum? Poteſtiſne amare divitias, quin experiamini ſpinas, quas ſecum gerunt? Poteſtis ne bona veſtra poſſidere ſine affectione, illa tueri ſine cura, illa amittere ſine mœrore? Contemnite ergo mundum hunc, dum præterit, S. Auguſtinus ait, & ne expectetis, donec illius contemnendi tempus cum eodem tranſierit. *Ibidem.*

Terrenorum bonorum

Humanum cor expleri ne poteſt umquam terrenorum poſſeſſione bonorum? Haud ita ſane. Nova ſemper parturit deſideria, neque dicit umquam ſatis: ſemper inquietum, ſemper ſollicitum, ſemper avidum, ſemper objectis, quibus allicitur, apertum, quin in ullo quieſcat. Se ſe continere novit? vel potius nonne ſemper accidit, ut inter ipſam affluentiam credens ea, quæ habet, ſibi jus conferre ad ulteriora quærenda, numquam dicere ceſſet: *Affer*, *Affer*. Date, afferte, congerite, accumulate mihi bona, honores, voluptates. Cor cæcum! infatuatum cor humanum, quo hac inexplebili cupiditate contendis? Putas te beatum futurum? quære igitur veram beatitudinem, verum bonum perſequere. Is eſt humani cordis character, ut nihil niſi Deus illi ſatisfacere, illud valeat explere. *Sermo manuſcriptus.*

Cupiditas inſatiabilis eſt, ac ſemper ulteriora deſiderat.

Quam difficile eſt humanum cor explere! Statim ac ſibi affectiones patitur imperitare, ea omnia cupiens, quibus afficitur, iis ſe mancipans rebus omnibus, quibus deſideria ſua poſſunt expleri; ſequens perniciſſimum ſuæ cupiditatis curſum, numquam dicentis ſatis; ſua illectum aviditate, quæ deſideria ſua ab uno ad alterum polum extendit, hydropico ſimile, cujus ſitis ſemper augetur, prout bibendo illam relevare conatur. Experientia, quæ ex omnibus rationibus una maxime ſenſibus patet, & quæ efficit, ut digitis quodammodo rem attingamus, nonne palam neceſſariam hanc docet veritatem? Hic homo cupidus exempli gratia aliterne affectum depromit ſuum, quam per hoc verbum, *affer*, *affer*? Aliter ne loquitur libidinoſus de voluptatibus ſuis? Ambitioſus de iis honoribus loquens, quos appetit, nonne hoc ipſum dicit? ſi cupido dicis; divitiis affluis; nequaquam, ille reſpondet: licet locuples videar, nihil fere poſſideo; & ſi ea ſpecto, quæ cupio, me vere pauperem puto. Libidinoſo dic cordi, ipſum eſſe debere ſua ſorte contentum, vitam illius eſſe veluti circuitum voluptatum, quarum una ideo ceſſare videtur, ut alteri locum faciat. Falleris, ſubdit; peto, & quæro longe majora. Quid autem homo ſuæ ambitionis mancipium? audies illum; inter honores, præſtantiſſimaſque dignitates altius evehi contendo. *Idem.*

Ut ſis in hoc mundo felix, hujus mundi bona tibi optanda non ſunt.

Alterius vitæ felicitas eſt votorum omnium complementum; felicitas vero vitæ hujus eſt omnium deſideriorum annihilatio. Ut in hoc mundo beati ſimus, nihil ex hoc mundo nobis optandum eſt. Creſcunt deſideria, prout id obtinemus, quod deſideravimus, poſſeſſio eorum, quæ concupivimus, fovet deſideria, non animam explent. Anima, exempli gratia, hoc ſingillatim bonum deſiderat; etenim ſenſibus, fallacibuſque opinionibus hominum decepta ſibi perſuadet futurum, ut bonum illud ſibi ſatisfaciat; at videns hanc aquæ guttam eſſe in abyſſo, ad alia feſtinat objecta, quæ ſenſus illi exhibent tamquam bona eidem explendæ ſatis accommoda. Si hac in vita omnium votorum ſummam conſequeremur, numquam alteram cogitaremus; ideoque Deus, a quo diligimur, rem aliter diſponit ..... Quidam in lectulo ardenti febri laborat, quæ immodicam illi ſitim parit. Sitis duplici ratione poteſt extingui, vel ægro potum præbendo frigidæ tanta in copia, quæ eam prorſus tollat, vel auferendo febrim, ſitis ejuſdem cauſam; ablata enim cauſa ceſſat effectus. Si ægrotanti optio daretur, quis ambigit, quo minus mallet febrim expelli, quam calicem frigidæ ſibi dari? Etenim quamvis poſt frigidam immodice hauſtam fieri poſſit, ut ſitis relevetur; ſi remaneat febris, non multo poſt iterum ſitis ſedibit. *P. de la Colombiere in chriſtianis conſiderationibus.*

Deſideria bonorum hujus mundi eorum poſſeſſione augentur.

Prima hominis terrena cupientis pœna deſiderium eſt, labor, humilitas, ad quam ſe demittit, ut ſibi ſatisfaciat; obex deſiderio ſuo, incrementum deſiderii per obicem ipſum: quodcumque petis te felicem efficere non poteſt, poteſt autem infelicem. Illud vero conſtans eſt, quod res concupita deſiderium non explet, ſed auget. Primum quidem communis res aliqua optabatur, cujus facilis erat acquiſitio; ſed ubi illam obtinuiſti, producit deſiderium eorum, quæ rariora ſunt, pretioſiora, & ad acquirendum difficiliora. Remedium non aufert malum, ſed auget. *Idem.*

Num-

Vera felicitas in hoc mundo non invenitur.

Numquid in hoc mundo ad veram pervenimus felicitatem, quam omnes homines naturaliter deſiderant? Mondi voluptates, quæ ſatietatem afferunt, honores, gloria, & divitiæ, quæ numquam explent, omnia fallacia bona, quorum alia faſtidium, alia famem cient, quæ cuncta tamquam fumus evaneſcunt, & quorū oſns ſemper infinitorum malorum uiatione, ac terribili imagine mortis, in qua tandem deficiunt, turbatur, poſſunt ne hanc felicitatem producere? . . . . Unicum deſiderium omnes affectus excitat, & fieri nequit, quominus omnium ferocium belluarum harum tyraonidem ſubeatis, ſi uni tantum voſmet dedidsis voluptati. Quamobrem S. Paulus diait: *Radix malorum cupiditas. Idem.*

Fallaces promiſſiones mundi, qui nos fallit, & decipit.

Ex mille mortalibos, quos mundus in ſavoris ſoi ſpem adducit, vix unus, & ne via quidem illum aſſequitur. Ubique videntur homines decepti, qui ſe ipſos angunt, atque toto conantur pectore, alii quidem ut opes, alii vero ut honores conſequantur; hi ut provinciam aliquam obtineant, illi ut aliqua voluptate perfruantur; interim vero quot laboribus exercentur universi? quot adeunt pericula? quot injurias, ac repulſas tolerant? quot vigilias, curas, mœrores aequiem eorum perturbantes, atque ipſorum valetudini detrimentum afferentes? quot hominum conſilia mors fregit? quot tunc etiam, cum ambitionis ſuæ fructu propediem ſe perfruituros ſperabant, momento in extremum contemptum eeciderunt? *P. Aurelianenſis ſermone de Tentationibus.*

Summi etiam viri, & qui beatiores videntur, ſuas habent curas, atque dolores.

Nequicquam mundus oſtentat quidquid magnificus in feliciſſimis fortunis, in opulentiſſimis domibus, & in ampliſſimis affinitatibus nitet; ubi per otium iſthæc omnia ad examen vocentur, liquebit præclaris hiſce ſpeciebus longe plurimas miſerias celari. Quin etiam privatæ familiæ interiora ſcrutemur, ubi vir, conjux, filii, famuli juges mœrores, iraſque cient, proximorum importunitas, initorum conſiliorum incertus exitus, cura progrediendi, metuſque de gradu acquiſito decidendi, nonne neceſſario magnas fortunas, magnaſque dignitates ſequuntur? *Ex moralibus ſermonibus.*

Vitæ hujus felicitas inanis eſt.

De omni mundi felicitate generatim dici poteſt, nihil in ea pulchrum eſſe præter ſpeciem, atque figuram: *Figura hujus mundi.* 1. Cor. 7. Sed verum eſt, Salvatorem de divitiis loquentem, quod aliis etiam mundi bonis applicari poteſt, abuſus, & fallaciæ vocabulum adhibere: *Fallacia divitiarum.* Semper enim promittunt, quod dare non poſſunt, ac rea longe aliter, quam ſunt, nobis oſtendunt. Verum enim vero tandem omnis eorum fallacia deprehenditur; quod tamen nimis ſero accidit &c. *Ibidem.*

Omnia in hoc mundo fallacia ſuot, nihil ibi præter ſpeciem. Fallax magnitudo, quæ non aliud eſt, quam umbra, quæ diſſipatur, quæ viros principes ob ſuam elationem ſuperbos, in affluentia pauperes, & inter omnia proſpera miſeros efficit. Fallaces honores, qui plurimas gignuot pœnitentias, qui nos quidem palpant, ſed ſimul etiam ſeducunt, qui falſum nitorem habent, & nihil ſolidum; honores, qui tamquam præeminentiæ putantur, quibus debetur reverentia, & qui pro rerum veritate, non aliud ſunt, quam ſpecioſæ ſervitutes. Bona fallacia, quæ nonniſi multis laboribus, & curis acquiruntur, quæ cum anxietate, ac metu ſervantur, & nonniſi ſummis cum doloribus amittuntur. Fallax ſapientia, quæ omnes induſtriæ ſuæ curas exerit, quæ dolis nectendis tantummodo vacat, & quæ ſæpe lumine deficit, ut ſe ipſam cognoſcere nequeat. Fallaces amici, qui nos ad tempus diligunt, ſed qui nos decipiunt, cum de nobis bene merentur, quia ſæpe fiunt affectionum noſtrarum inſtrumenta. Amici, quos utilitas retinet, quos proſper quidem fortunæ curſus tuetur, adverſos autem avertit. Fallax potentia, quæ ſæpe miſeros, vel nocentes facit. Denique, ut verbo me expediam, hoc in mundo omnia ſunt falſa: *Omnia imaginaria in hoc ſæculo, & nihil veri*, Tertullianus ait. *Auctor Anonymus.*

Mundo nihil fere

Hactenus de inextricabilibus ſæculi inſidiantis illecebris, de honoribus, opibuſque ſermocinatus ſum, tamquam ſi jocundus blandimentis ſuis mundus vigeret. Quicquid eſt, illarum rerum facies, adumbratis quondam nitoribus expolita, jam obſolevit, omniſque fucatus ſplendor intercidit. Vix jam hoc habet mundus, ut fallat. Periit imago illa rerum ad decipiendum uſque decora. Priori ſeducere veros fideles non poterat fulgore; minus igitur ſui veteris ſplendoris reliquiis eoſdem corrumpere valet. Solidis bonis carebat, ecce deficit etiam caducis. Non hunc aut ad tempus ſpecioſa ornant, aut in poſterum manſura confirmant. Niſi noſmet ipſi decipimus, pene mundus decipere nos non poteſt. *Deſumptum ex Epiſtola Sancti Eucherii ad Valerianum.*

primigeniæ pulchritudinis ſupereſt, atque debet amplius nos allicere.

Nihilum, & vanitas honorum mundi videtur in pulvere, qui unus poſt præcipuam mortem ſupereſt.

Turbo, quo rapimur, nobiſcum trahit quoque mundi bona, magnificum hoc nihilum, ſuperbaſque vanitates, quas prætereuntes videmus, eas non amplius viſuri; atque tumulum verſus agit nobilitatem, & magnificentiam, ſceptra, & coronas. Tempus, quod paulatim nos atterit, quod deſtruit, abſumitque ea, quæ magis durabilia videntur, eſt velut ingens flammarum fluvius, in quo tamquam in placato, tranquilloque mari navigamus in abiegna cymba, quam ignis ubicumque permeat, & quæ quam primum eſt in cinerem redigenda. Omnia prætereunt, vel jam præterierunt, quomodo vero poſſumus ea nobiſmet ipſis eſſe felices, quandoquidem nequimus ſubſiſtere? Stoici ſuperbi, qui non diutius permanſiſtis, quam vanitatis veſtræ ſomnia: imbecilles terræ vermes, qui nunc in nihilum veſtrum rediiſtis; terra olim tanta ſuperbia animata; cinis, & pulvis, dummodo tempus triſtia hæc vobis nomina reliquerit, deſinite ſaltem in ſepulchris veſtris ſuperbire; dicite quanam in veſtrum parte quærere debeamus præſtantiam, & beatitudinem veſtram, de qua tantopere gloriabamini. *Auctor Anonymus.*

Mundum amamus, quamvis mundus nos odit.

Adhuc autem mundum amatis, qui vos fugit, perſequitur, afficit injuria: licet inſenſus ille ſit vobis, vos tamen eum magis quam antea diligitis. Querebamini olim, ipſum vobis eſſe impedimento; modo vero talis non videtur amplius; crudelis eſt, immitis, ac primus omnium eum punit amorem, quo illum proſequimini. Quid illa mulier agit in mundo? quid expectat? quæ chimerica eam retinet ſpes? Cur ſalutem ſuam non cogitat? Non aliud illi conſilii capiendum ſupereſt, quam ut receſſum cogitet. Ita mundus loquitur. Vos tamen ad inſaniam uſque illius amore capti eſtis; & veluti ille, qui omni amiſſa ſpe aquis ſubmergitur, adhuc tamen naufragii veſtri reliquias ſervare conamini. Dedecet eſſe velle in mundo eo in ſtato, in quo vos mundus repellit; non niſi fabula ejus eſſe poteſtis. *Abbas de Murrut ſerm. de Tribulationibus.*

De mundi contemptu.

Satis eſt mundum cognoſcere, ut illum contemnas. Mundus in judiciis ſuis adeo cæcus eſt, in eſtimatione, muneribuſque adeo injuſtus, ut nullam meritorum, nullam virtutis habeat rationem, ac ſæpe eximiam habet apud illum commendationem, ut ejuſdem donis cumuletur, qui iiſdem eſt indigniſſimus. Infidelis eſt in promiſſionibus, in conſiliis inconſtans, mobilis in amicitia: hæc maximis comparatur impenſis, cum labore ſervatur, & facile amittitur. Nos allicit, ut fallat, blanditur, ut perdat. Maximam in nobis ſpem fovet, ut ſuperficialia tantum conferat bona, quæ cor, cujus infinitus eſt captus, replere non poſſunt; vana, quæ rationali ſpiiiiui ſatisfacere nequeunt; materialia, & craſſa, quæ nullam cum ſpirituali anima habent congruentiam; fluxa, & perfunctoria, & quæ ideo immortalis animæ felicitatem nequeant efficere. Hæc mundus quidem promittit, at pleromque non tribuit. *P. Nepveu tomo 4. Chriſtianarum Conſiderationum.*

Parum eſt mundum contemnere niſi animus ab eo divellatur.

Non ſatis eſt mundum contemnere, animus eſt ab illo avellendus: quot enim videntur mundum nullo in pretio habere, qui tamen eidem inhærent? Præſtantiſſime de mundi contemptu diſſerunt, attamen illum diligunt: quotidie de illius perfidia queruntur, hoc tamen non prohibet, quominus illi habeant fidem; & poſtquam in eum probra, & maledicta evomuerunt, illum tamen ſibi idolum faciunt, eumque adorant. Cæcum te eſſe, opus eſt, ut mundum æſtimes;

mei; ſed tibimet ipſi te contradicere opus eſt, ut illum contemnas, & nihilominus mordicus iis inhæreas illi, ac ſi in eo votorum tuorum ſummam invenires. Ratione ſe carere probat, qui mundum æſtimat; ſed ſe fide carere oſtendit, qui eidem adhæret, ubi per Baptiſmum pompis, & vanitatibus illius renunciaverit. *Idem.*

Mundi æſtimatio, & fama negligenda.

Initium ducamus ex eo, quod inter mundi bona primum obtinet locum, hoc eſt ex honore, fama, exiſtimatione, & laudibus hominum; quid vanius? quid fallacius? Quod ſpectat, ad honores, ad quemcumque dignitatis gradum evectus fuerit mortalis, umquam ne ſua ſorte contentus eſt? Ea non curans, quæ infra ipſum poſita ſunt, illa tantum ſuſpicit, quæ ſupra. Magis dolet vel unum ſupra ſe elatum conſpiciens, quam gaudeat plurimos poſt ſe relinquens. Ad hæc importuna illa cogitatio per intervalla feliciſſimo cuique licet invito obſtrepens: *hæc quamdiu?* Quamdiu honores iſti permanebunt? terribile eſt fortunæ, quæ beatiſſima videtur, virus, quod efficit, ut magis afficiatur dolore ex metu aliquando hæc amittendi, quam gaudio ex voluptate iis perfruendi ...... Sin autem intus, & in cute ſpectemus, quid ſit fama, exiſtimatio, & hominum laudes, quid vanius, quid ineptius? Si me aliquis æſtimat, alius me contemnit; quiſnam mortalium omnium encomia conſecutus eſt? Et licet me in pretio haberet multitudo, multitudo quid eſt niſi congeries rudium, cæcorumque hominum, qui affectu ducuntur, qui inconſtantes ſunt, qui me hodie plurimi, cras faciunt teruncii? At eſto, conſtans, ſinceraque ſit eorum æſtimatio, numquid meliorem me facit? numquid beatiorem? Non alienum, ſed meum me felicem reddit judicium, & ſi me mea damnat conſcientia cæteris probantibus, quid mihi horum approbatio prodeſt? Verum licet ego ipſe mei contentus eſſem, exiſtimaremque omnes omnium laudes mereri, ſi me improbat Deus, ſi me damnat, quid hæc omnia proderunt mihi? Re ipſa non ſum, niſi quod ſum in judicio Dei, ac plerumque ſatis eſt nimium ſollicite humanas laudes inquirere, ut nos contemptu dignos præbeamus. Dicamus igitur cum Apoſtolo 1. ad Cor. 4. *Mihi pro minimo eſt, ut a vobis judicer, aut ab humano die. Idem in libro, cui titulus, Spiritus Chriſtianiſmi.*

De mundi voluptatibus.

Voluptates, vel aſſiduæ ſunt, vel breves; ſi primum, jam non ſunt amplius fere voluptates: illis aſſueſcimus, eas faſtidimus, illis fatigamur, & maxima quæque voluptas, ubi diuturna eſt, fit ſupplicium. Suaviſſimus quilibet muſicarum fidium ſonus, jucundiſſima converſatio, gratiſſimumque ſpectaculum nobis eſſent non ferenda, ſi totam obtinerent diem. Nemo voluptates guſtat minus, quam qui ſemper in voluptatibus eſt. Pone hominem in locupletiſſima domo, in loco deliciis omnibus affluenti; poſt menſem ſibi exactum plurimum jam de illius loci pretio deperit; vel nullam ibi amplius invenit voluptatem, vel nulla amplius afficitur. Sin autem breves ſunt voluptates, merentur ne, ut ob illas tot laboribus exerceamur? pro fluxis, perituriſque voluptatibus, æquumne eſt, ut, quod ſæpe accidit, tota perfectiſſimæ beatitudinis æternitas in diſcrimen adducatur? *Idem.*

Ut juſtè concipiamus idea bonorum hujus mundi, hæc in ipſo mortis momento ſunt conſideranda.

Aſſueſcere debemus omnibus vitæ hujus bonis, quæ oculos noſtros perſtringunt, & faſcinant, tamquam in ipſo mortis momento poſiti inſpiciendis. Maxima quævis bona, cum hoc pacto intuebimur, exilia nobis videbuntur, vel potius penitus evaneſcent, & maximæ voluptatum illecebræ, ubi eas æternitatis lumine ſpectabimus, omnem exuent ſuavitatem. Adnitamur ergo, ut ſæpe in vita eos induamus ſenſus, quos in hora mortis habebimus; homo vivens amat mundum; moriens vero illum contemnit. Quiſnam ſanius de rebus judicium fert, homo ne vivens, an moriens? *Idem.*

Hæc fictilis, & lutea domus, ubi nos Deus inhabitare voluit, ſatiſceus ubicumque ruinam minatur; ſingulis horis mutilit impetum experimur, unde illam in dies propius accedere cognoſcimus. Attamen fugientem mundum perſequimur; eumque labentem retinere contendimus, innitimur cadenti, ac nos ſua opprimit ruina. Anima Chriſtiana uſquequo aures obſtrues amantiſſimi Dei tui ſollicitationibus; qui te quærit, tibique bona æterna promittit? *Auctor Anonymus.*

Mundani vitæ hujus voluptates deperunt.

Videre mihi videor mundanos in via iniquitatis defeſſos, & fatigatos earum ſatietate voluptatum, ubi nullum amplius guſtum inveniunt, ac præ tædio in ipſo voluptatum fonte moriuntur: videre, inquam, mihi videor in pueris illis repræſentatos, qui a Jeremia deſcribuntur inter matrum ulnas animam exhalantes, & ex arentibus earum papillis pro lacte propter cibi carentiam deficiente, corrupti ſanguinis reliquias ſugentes. Hac de cauſa homines ſæculi adeo validam inveniunt illecebram in ſuavi, jugique aulæ agitatione, in æſtuoſa mundi vita, quæ illos ipſis, importuniſque eorum cogitationibus auferens, non ſinit eos aliquid videre, præter externum ſtatus ſui nitorem, veramque illis abſcondit paupertiem, atque miſeriam, in qua inter tantam rerum affluentiam laborant. Illos ex hoc centro ejicite, educite illos ex hoc tumultu, in mortalem decidunt languorem, nihilque ultra invenientes, quod ipſos extrinſecus agitet, occupetque, fiunt neceſſario propriæ cupiditatis præda, qua abſumuntur, ubi nullum inveniunt externum, cui adhæreant, objectum. *Idem.*

Naturale felicitatis deſiderium bonorum hujus mundi perfruitione expleri non poteſt.

Primus animæ, quam Deus illuſtrat, motus eſt felicitatis deſiderium. Dei ſpiritus efficit, ut homo ſentiat ſe creatum propter finem eſſentiæ ſuæ nobilitate dignum: cumque nihil in univerſo terrarum orbe reperiat, quod deſideriorum ejus magnitudinem valeat replere, ſibi quærendum eſſe objectum, quod iis omnibus præſtet, quæ in rerum creatarum ordine reperiuntur. Inexplebilis hæc potentia, qua agitur, ut ſemper aliquid cupiat præter illa, quæ poſſidet, in illo inutilis eſſe non poteſt: neque enim illam a natura poteſt accepiſſe, quin in eadem re ipſa bonum inſit, cujus præſentia vaſto illius capiui per hunc valeat explere. Propenſio hæc adeo naturalis, & acris, qua in ipſo etiam peccato quærit felicitatem, quantovis per illud ab hac longius recedat, terminum habere debet realem, & effectivum, qui illi reſpondeat; & cor illius ſemper erit in violento, & inquieto ſtatu, donec extra centrum erit, vel extra viam, quæ illuc ipſum poteſt adducere. Speranda igitur felicitas non eſt in bonorum hujus mundi poſſeſſione, licet iis omnibus, quæ maxima, magnifica, jucundiſſima ſunt, perfrueremur. *Idem.*

Quàm brevis, & vana ſit mundi lætitia.

Mundanorum lætitia perniciſſima eſt, nihilque durabile habet præter pœnitentiam, quam illis relinquit: lætitia eſt, quæ in lacrymas deſinit; lætitia ſuperficialis eſt, quæ cor ipſum non tangit, vel quæ vaſtam illius extenſionem non replet. Peccatoris neceſſitates illius affluentiam uſquequaque ſuperabunt. Eſuriunt divites, inquit Propheta, refertę ſunt domus eorum, ac cor vacuum eſt: *Divites eguerunt, & eſurierunt.* Voluptuoſus inter voluptates voluptatum deſiderio conficitur; ambitioſus in ipſo honorum centro ſollicitus eſt, ac ſe ipſum torquet; inſignis ille terrarum domitor luget, quod virtus ſua intra terrarum cancellos nimis ingenio ſuo anguſtos continetur; & alii deſperantes ſe in mundo invenire non poſſe, unde inexplebili aviditati ſuæ faciant ſatis, naturam vel impotentiæ, vel crudelitatis inſimulant. Quam igitur incomprehenſibile ænigma homo eſt? Cur adeo humiles ſenſus in corde adeo magno? Cur hujus mundi bona non replent eorum deſideria, vel cur eorum deſideria mundi bonis occupantur? Numquid mentita ſibi eſt æterna Sapientia? Num vel terræ bona, vel humanum cor illi explorata non ſunt? Vel potius, o Deus, nonne hæc eſt tui amoris præcautio? Ne ſine te homo ſit felix, mundum facis impotentem; hominique oſtendens, illi mundum ſatis eſſe non poſſe, eum cogis, ut tandem aliquando fateatur ſibi neceſſarium eſſe Deum, ut vere ſui compos, beatuſque efficiatur. *Ex ſermone Gallica Academia oblato.*

Mundi hujus voluptates non ſolũ terminis continentur.

Vitæ hujus voluptates breves ſunt, & per ſe anguſtiſſimis finibus continentur. Ad hoc ſatis eſt, quod plerumque a noſtra affectione dependeant, affectio vero ex phantaſia, quæ ſingulis momentis immutatur,

tur; imaginatio noſtra illis tribuit quidquid habent ſuavitatis, eademque rurſus illas infirmat, & omnem illis aufert delectationem. Perſona eadem, quæ ad idololatriam uſque amata fuit, poſt aliquod tempus nullo in diſcrimine habetur, & ſæpe etiam in horroris objectum convertitur; cujus rei frequentiſſima ſunt in terris exempla. Neque alia afferri poteſt ratio, quam voluptatum exilitas, quarum brevi afficimur tædio, & quæ magis, magiſque infirmantur. Quemadmodum vulgo ſapienti viro indignæ ſunt, animam coinquinant, illam in propriis ipſius oculis contemptibilem reddunt, eam ſecreta confuſione ſuffundunt; & anima hæc, ut ita dicam, naturaliter chriſtiana, hanc ſibi approbat confuſionem iis ſtimulis, quos impii non ſemper tam facile retundere valent. Adde his, voluptates non ſolum in ſe brevibus circumſcriptas eſſe limitibus, moleſtis ſæpe etiam caſibus perturbantur: dilutæ ſunt ſelle ſexcentarum inevitabilium amaritudinum, quæ ſubinde graviſſimis, iiſque diuturnis doloribus perfunctoriam aliquot momentorum dulcedinem ſatis rependunt. Præterquamquod zelotypiæ, ſuſpiciones, diffidentiæ, metus, affectuſque alii, qui individui ſunt magnarum oblectationum ſocii, eſſe nequeunt niſi importuni voluptuoſæ vitæ inimici. *P. Manduit tractatu de Religione contra Atheos.*

Terrenarum rerū vanitas.

Mundus, & quidquid ibi accidit, vanitas eſt, error, tenebræ, ignorantia: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Eccl. 1. Illud vero animadvertendum eſt, quod ſub hac voluptatum ſpecie latet quædam miſeriarum catena pro illis, qui ibi ſuam quærunt felicitatem. Hinc Sapiens ſuum orditur ſermonem ſtatim exclamans, omnia vana eſſe, ipſamque vanitatem. Deinde omnes haſce vanitates ſedulo enumerat, deſcribit, exaggerat, ac abyſſum, in quem ab impiis vertuntur, ob oculos objicit, ut earum magnitudinem, & periculum melius intelligamus; eaſumque ſingulis remedium adfert ſalutaria monita adjiciens. *Idem.*

De mundo, & ejus illecebris, quarum errorem exuere difficile eſt.

Mundum agnoſcere, & amare unum, & idem eſt juventuti, illum nonniſi ex externa ſpecie cognoſcenti. Mundus illi non niſi hilari, ridentique facie ſe offert, eique delicias, rhura, & blanditias exhibet. Verum temporis decurſu illius deteguntur mendacia, cumque proditorem, ingratumque eſſe innoteſcit. Sed lenta hæc experientia adoleſcentes fatigat; iis fidem habent, quæ ſenſibus eorum accidunt, quæque ſenſibus accidunt, illis dicunt, ipſos pro mundo, pro ipſis mundum eſſe. Animæ hunc ſeorſum, perniciosam hanc cognitionem auferre, illos ab hac faſcinatione nugacitatis præſervare, cujus triſtes effectus Salomon deplorabat, gratia eſt juventuti æque rara, ac neceſſaria. *P. de la Rue, ſermone habito cum religionis habitus defferretur.*

De terrenarum rerum inſtabilitate.

Regius propheta Pſal. 1. Juſtum nobis exhibet *tamquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum.* Quid efficeret arbos hæc, ſi ſenſu eſſet prædita? videret hujus fluminis fluctus ſe ſe mutuo impellentes, atque alios poſt alios abeuntes; videret etiam frondes ſuas decidentes in aquas, a quibus abripiuntur; et ipſane arbos fluctus eoſdem ſequeretur? Eos tranſire ſineret, atque ſemper eodem in loco permanens ſua in cœlum brachia protenderet. Hæc juſti hominis imago eſt; in mundo tamquam ſecus fluminis oram poſitus eſt, quandoquidem S. Bernardus res terrenas exhibet nobis veluti fluvios ſemper labentes. Vir hic prætertlabentia flumina intuetur, videt vitæ ſuæ dies, qui folia ſua ſunt, cum tempore, a quo trahuntur, prætereuntia. Verum illene his bonis ſe trahi ſinit, & dies, qui tranſierunt, deſiderat? Non ita ſane, ſemper in eodem eſt ſtatu, divinæque ſubditus providentiæ, ſua vota, ſuaſque cogitationes æternitatem verſus intendit. Hoc nobis faciendum eſt. *P. Maſſillon, ſermone de beatitudine.*

Mundi lætitia ſuperficialis eſt.

Mundi lætitia ſuperficialis eſt; delet frontis rugas, & faciei ſerenitatem inducit; ſed numquam cordis imam penetrat partem. Mundanus eſt felix, cum ſui compos non eſt, vel cum affectionum ſuarum emotione turbatur; ſed cum ratio redit, vel cum libertatis ſuæ poſſeſſionem iterum acquirit; ſtatim ſe ad cor mundanus revertitur, & ſe ipſum excutit ſerio, ſtimulos invenit, vel ſaltem mœroris, doloriſque cauſas, quibus conficitur. Quot mortales poſt exactos in libidinibus annos confeſſi ſunt, ſe non potuiſſe retundere ſtimulos conſcientiæ ipſos torquentis? Non deſunt, qui tranquilli videntur, verum quis novit, utrum cor illos mentiatur, ac utrum interiori liberati ſint verme, qui frequentiſſime impios depaſcit? Denique mundi lætitia pura non eſt; ſons eſt, cui carceris cuſtos inter ipſius carceris fines aliquam permittit libertatem, eique ſolatia quædam concedit; ſed ta ipſa ſuos ſecum compedes trahit, ac in ſingulis momenta metuit, ne judex, vel carnifex præ foribus adſtet. Poteſt ne cum hoc terrore contentus eſſe? lætitia, quæ guſtatur, non ne moleſtiſſimis effectibus, qui peccatum conſequi poſſunt, corrumpitur? *Auctor Anonymus.*

Non eſt vera in mundo lætitia.

Supremus rerum Dominus unicum æternæ felicitatis objectum non vult, vel uno momento nos ſine ipſo tranquillos eſſe poſſe, atque beatos. Creata omnia, quibus abutimur, ut noſtris ſatisfaciamus affectibus, in ſupplicii noſtri inſtrumenta convertit: omnia conſilia noſtra magis jucunda, ſpes omnes magis ſuaves ſunt phantaſmata, & inania ſpectacula, quæ imaginatio effingit, ut doloribus noſtris afferat ſolatium. Omnes iſtæ voluptates, honores, bona, dignitates, quæ noſtram expleturæ videbantur cupiditatem, noſtram augent miſeriam, noſtraque irritant deſideria. Deus ultionem ſumpturus de injuſta mundanorum prælatione permittit, ut quidquid videtur diuturnam illis afferre poſſe tranquillitatem, eos miſeros, & inquietos efficiat. Fruſtra inanem felicitatem in fortunis, vel honoribus collocamus; hæc fiunt noſtra ſupplicia: fruſtra contendimus in voluptatibus noſtram ſtatuere beatitudinem; ea enim, quæ nobis ſuaviſſima accidit, & perjucunda, parum diſtat a faſtidio; nullaque lætitia eſt, quæ in mœrorem non convertatur. Ita voluiſti, o Deus, omnem animam flagitiis deditam, & iniquam ſui ipſius eſſe ſupplicium. Nemo in mundo beatus eſt; aliquis fortaſſe beatum ſe putat; ſed heu! ſi curarum, laborum, dolorumque ejus myſterium poſſetis agnoſcere, ſub eo cortice, ubi nihil videtur, venenum, & corruptionem intueremini. Videretis patrem non contentum filio, virum a conjuge diſſentientem, amicum amico ſtruentem inſidias. Videretis ſub ſpecioſis tegumentis pacta violata, proditas amicitias, ſanctiſſima fœdera fracta, arctiſſima vincula odio, perfidiaque ſoluta, & fortunas maxime nitentes omnem jucunditatem amittere iis ſollicitudinibus, quas ſecum gerunt, honeſtiſſimos locos ſuam dulcedinem, ac utilitatem perdere propter dolorem, quod ad ulteriora aditus ſit intercluſus, atque ſpectatiſſimos titulos, præſtantiſſimaſque dignitates non aliud niſi calamitoſiſſima facere mancipia. *Sermo manuſcriptus.*

Bona hujus mundi natura ſua fluxa ſunt, & peritura.

Bona hæc, quibus abrenunciamus, peritura ſunt; & fugitiva, ac ſerius, ocyus relinquenda; ſed quorum ſeparatio nonniſi triſtis, & acerba illis accidere poteſt, a quibus divelluntur: hic eſt fallacium hujus mundi bonorum character. Et ſane vos ipſos, o mortales, conſulite, quot curis, ſollicitudinibus, angoribus, timoribuſque fluxa hæc bonorum objiciat poſſeſſio eos, qui iiſdem fruuntur? Illorum amittendorum metui, dum poſſidentur adhuc, amiſſorum dolori, ubi illis exuimur, & deſperationi quam primum fortaſſe in turpiſſimam egeſtatem decidendi, certitudini eos ad ſummum in morte relinquendi. Quænam doloris, mœroriſque cauſa animæ terrenis voluptatibus additæ videre inſtantem diem illum, quo jacturam ſubitura eſt rerum omnium, quas præ cæteris habet in pretio? *Sermo manuſcriptus.*

Hujus mundi bona vanitas ſunt, & mendacium.

Propheta nos admonet, ne vanitatem diligamus, & ne quæramus mendacium: *Filii hominum, ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium.* Non ſatis eſſe putat dicere, honores, opes, & voluptates mundi eſſe mendaces, ſed ipſum eſſe ait mendacium: *Quæritis mendacium.* Et profecto divitiæ dicuntur ſe beatos efficere illos, a quibus poſſidentur, ſed mentiuntur, quoniam divites ſæpe in ſumma bonorum affluentia ſunt pauperes, ſeu propter immodicos ſum-

ptus,

ptos, ſeu propter avaras curas, ſeu propter inexplebilem aviditatem, propter quam ea cupientes, quæ minime habent, flocci faciunt, quæ habent. Honores inquiunt, ſe eorum eſſe felicitatem, qui ad dignitates evecti ſunt, ſed mentiuntur; etenim ſub purpura, & laticlavo latent ſpinæ: & onus eſt honos, qui ſuſtinet rempublicam. Voluptates quoque ſe eorum felicitatem eſſe profitentur, qui ſeſe illis ingurgitant; ſed mentiuntur, omnis eorum ſpecioſa dulcedo fere ſemper in amaritudinem vertitur. Hæ ut plurimum ſunt acerbiſſimorum dolorum in vita origines, & blandæ affectiones, quæ nos in ipſo ortu ſeducunt, plerumque in crudeles, violentaſque, turpes, & brutis dignas migrant cupiditates, quæ mancipia ſua miſerrima, & indigniſſima efficiunt. Mundi autem ſpiritus totus hiſce honoribus, voluptatibus, divitiis, quę nihil niſi mendacia ſunt, occupatur. *Eſſais de ſermons pro die Pentecoſtes.*

Mundi vitæ bona beatos non faciunt.

Quæ cæcitas eſt tamquam beatitudinem reſpicere poſſeſſionem, ac perfruitionem rerum creatarum, opum copiam, humanarum dignitatum nitorem, honores magnos, gravia negotia, pompam, mundi exiſtimationem, & quidquid hominum ſenſus, & vanitatem palpat? Heu! beatus ille eſt, qui venena deglutit, quibus viſcera mea ſunt diſrumpenda? beatus, qui ſe ſe rotæ alligat, ubi crudele eſt ſubiturus ſupplicium? Quid in anima producere poſſunt tot cupiditatis objecta, tot vincula, arctique nexus? Cum mors adveniet nos ab hujuſmodi objectis ſeparatura, quam terribiles tunc erunt dolores? Amator hoc humanarum conſolationum ſtratum, ubi infirmitas noſtra requieſcit; mundus non impune amatur; amor mundi neceſſario fit ſupplicium, quia mundus nobis effugit neceſſario, & fieri nequit, ut non affligamur, ubi iis caremus, quæ amamus. *Eſſais de morale, Tractata primo de quatuor finibus c.8.*

Nihil hoc in mundo repleri poteſt cor hominis.

Si homo a Deo ſemel receſſit, jam non aliud eſt quam infirmitas, miſeria, error, cęcitas, inanis voluptas, quæ ſe ſe oculis ejus offerat, illum illicit, & faſcinat: ſed ubi eadem gaviſus eſt, ejus tædio afficitur, atque intra ſe ipſum agnoſcit vacuum, quod nulla re poteſt repleri. Ita de objecto fertur in objectum, ac ignarus, in quo potius hæreat, de tenebris incedit in tenebras, ac de abyſſo in alterum abyſſum ruit: videlicet lapſus ſibimet ſuccedunt, vitioſi habitus confirmantur, & perdita hæc via magis, magiſque ducit in interitum, & damnationem æternam. Illud vero infelicitati cumulum addit, quod miſer eſt ſua ſorte contentus. Non ſolum nullos exerit conatus, ut oppoſitam ingrediatur viam, ſed ne primam quidem habet cogitationem plorandi, gemendi, manuſque in cœlum tollendi; conſcientia illius cum iniquitate conſuevit, neque hanc odit amplius. Senſus illius victoriam referre ſoliti rationis lumina extinxerunt eo uſque, ut ille in ſceleribus ſuis volvetur tanta ſecuritate, quanta ſi nihil illi eſſet metuendum. Hæc illa cæcitas eſt, quam bonorum vitę hujus perfruitio parit, cum illa diligimus, cum illis inhęremus, cum illa perſequimur, quin in illis eam inveniamus umquam voluptatem, quam quærimus. *P. Stephanus Chamillard ſermone manuſcripto de Samaritana.*

Salomonis exemplum omnes deterrere debet qui in hujus vitæ bonis ſuam felicitatem conſtituunt.

Ut error iis auferatur, qui felicitatem in vitæ hujus bonis vel quærunt, vel conſtituunt, ſatis mihi videtur ſuturum unum dumtaxat exemplum illis conſiderandum proponere. Salomon unus eſt, quem legimus guſtare potuiſſe, immo guſtaſſe, quidquid vitę hujus ſuavitatem poteſt efficere. Alii Principes, licet in terris feliciſſimi, annos ſuos in gaudiorum, pœnarumque ſucceſſione duxerunt; bella, negotia, ſeditiones, defectiones, eorum gloriæ, potentiæ, opulentiæ obſtrepuerunt, privati, qui tranquilliore uſi ſunt fortuna, per intervalla adverſis etiam jactati ſunt. Quidquid de reliquis ſit, Salomon unus menti noſtræ repræſentat ideam hominis, cui nihil deſuit, ut vitam duceret voluptuoſam; verum propter hoc ipſum Salomon moriens majorem nobis reliquit locum de ſalute, quam reprobatione ſua dubitandi. *Liber cui titulus: Animadverſiones in omnia religionis, Ethicaque argumenta.*

Terrenarum rerum inconſtantia.

Navis leve in aquis relinquit veſtigium, quod non multo poſt fluctus coeuntes delent. Aquæ motus diuturnum non patitur veſtigium; ulciſcitur, ut ita dicam, inconſtantia ſua modicum illud reſiſtentiæ, qua contra ea corpora, quibus premitur, obluctatur. Sæculi fluctus findite, ut, honores, & opes adipiſcamini; cedet unda ambitioni, & avaritiæ veſtræ, cymbaque veſtra, ſi bene regatur, rectum ſequetur iter. Interim pertranſitis, & mare poſt tranſitum veſtrum ſtatim fere ſuos fluctus confundit. Honores, ac divitiæ veſtræ aliis etiam viatoribus eamdem navigationem obeuntibus hoc ipſum, quod vobis, præſtabunt. Ita omnia labuntur, & hæc terrena in jugi viciſſitudine tranſeunt. *Idem.*

Qui ſublimiore gaudent fortuna, non eſt præ aliis contentos.

Videntur quidem in mundo mortales florenti fortuna gaudentes, & majora etiam meritis ſuis præmia conſecuti; verum ideone contenti ſunt? Eſto, bonis, honoribuſque diffluant, ita ut mundus omnia illis contuliſſe videatur, ut ad completam proſperitatem illos proveheret; verum cor eorum quietum eſt? Ultra ne deſiderant aliquod? Putantne ſe beatos, & in hac beatitudinis ſpecie, re ipſa ſuam felicitatem inveniunt? Haud ita; e contra, S. Chryſoſtomus ait, in hujuſmodi ſtatuum generibus infrequentius, vel potius minus facile invenitur. Quis autem dicendo recenſere valet numerum eorum, qui eo pervenerunt, ut magis eſſent miſeri, magiſque ſuam infelicitatem ſentirent? Mundus tamen nullis pepercerat ſumptibus, ut eorum ambitionem expleret, eoſque ſuis favoribus cumularet. Verum ſimul favoribus ſuis mundus amaritudinis ſemina adſperſerat, quæ ab illis ſeparari non poterant, & quæ non multo poſt doloris fructus erant editura. Mundus illos potentes, ac divites præſtans, omnia illis contulerat, quæ ſuæ erant opis; ſed illis tribuere non potuerat ſatietatem, & pacem cordis, ſine qua neque potentia, neque opulentia prohibere poterant, quominus ſtatus eorum eſſet infelix. Quantumvis beati viderentur, quot ipſis deerant, ut eſſent? At enim ſibi tantum ſuccenſere debebant, miſeri quippe erant, quia ſatiari non poterant. Ego vero reſpondeo, cur autem licet tot refertì bonis ſatiari non poterant? Niſi quod, S. Chryſoſtomus addit, explorata, conſtans, æternaque veritas eſt, mundi bonis, quantumvis affluant, cor humanum expleri non poſſe. *P. Girouſt tomo primo adventus, ſermone de premio Sanctorum.*

Terrenarum rerum mobilitas.

Omnia hujus mundi bona ſuapte natura adeo fragilia ſunt, ut nihil illa tueri poſſit, nobiſque contra eorum inconſtantiam ſpondere. Pulchritudo perit, honores evaneſcunt, amicitia extinguitur, fortuna ruit, valetudo ſexcentis obnoxia eſt caſibus, qui illam, vel corrumpunt, vel auferunt, voluptates faſtidium creant, totuſque mundus non aliud eſt, quam figura, quæ præterit. Aman idem, qui vitam amittit in eodem patibulo, quod ipſe paraverat Mardochæo, inſigne exemplum eſt ejus pretii, in quo mundi hujus honores, principum gratia, poteſtas, atque auctoritas in populo habendi ſint. *Abbas de Monmorel ſermone pro 4. Dominica poſt Epiphaniam.*

Deus S. Benedicto omnium creaturarum rerum nihilum oſtendit.

Noſtis, Auditores, quid Sancto Benedicto in ipſo orationis fervore contigerit? Supra ſe raptus fuit; cœlum apertum eſt, deque noctis ſinu quædam inſolitæ lucis ſpecies effulſit, additaque fidei viſione mundus in ſolari radio collectus, Deo permittente, ſe ſe illius oculis obtulit, eique humanarum rerum nihilum, & deformitatem detexit. Seu Deus pro illo cœlum, terramque coarctaſſet, ſeu illius cor, ac mentem latiorem effeciſſet, S. Gregorius ait, vidit omnes terræ hujus revolutiones, ac vices, creaturas, licet invitas, vanitati inſervire coactas, totumque mundum humanis ſubjectum cupiditatibus. Cęleſtis hujus luminis ope vidit, magnos illos honores, quos ipſi opinione tantum extollimus, decreſcere; immenſa illa ſpatia, quæ ambitio in hominum imaginatione dilatat, arctari, prætereuntis mundi hujus figuram evaneſcere, & diſſipari hanc ſimulationem, ac univerſalem ſæculi hypocriſim; ubi vitium tamquam virtus honoratur, & virtus tamquam vitium contemptu digna videtur, & ubi falſæ fugiuntur miſeriæ,

falſæ

falſæque appetuntur felicitates. Vidit acervum ineptorum deſideriorum, odiorum injuſtorum, inconditarum affectionum: vidit noſtrarum voluptatum inſaniam, negotiorum inutilitatem, fortunarum fragilitatem, votorum vanitatem, atque bonorum omnium exilitatem. Heu! quam parvus illi viſus eſt mundus! Num mirum, ſi illum contempſerit, & ſi æternum cum eodem fecerit divortium? *Flechier Panegyrico S. Benedicti.*

Æſtimatio, & amor bonorum hujus vitæ cæleſtium amorem & deſiderium auferunt.

Undenam alterius vitæ bona tantum contemnimus? Inde ſane, o fideles, quia bona fragilia, fallaces voluptates, atque ut Scripturæ verbis utar: *faſcinatio nugacitatis obſcurat bona*. Hæc nos excæcantia de mente, animoque noſtro delent verorum bonorum pulchritudinem, eiſque offundunt caliginem. Ideo iis vacamus tantum, quæ noſtris ſenſibus accidunt, ea ſolum habemus in pretio, quæ videmus, cum interim ea, quæ videmus, non aliud ſint, quam vanitas, afflictio ſpiritus, & miſeria, ubi cum iis, quæ minime videmus, comparentur. Hæc tamen ea cæcitas eſt fere univerſalis, quę in mundo graſſatur. *Joly, tomo ſecundo Propoſitione pro ſecunda Quadrageſimæ Dominica.*

Rationes, quæ efficere debent, ut mundum oderimus, & contemnamus.

Non loquor hoc in loco, auditores, de ſexcentis rationibus, propter quas hunc mundum vel odiſſe debemus, vel contemnere, deſumptis videlicet ex nihilo, inanique rerum mundanarum, quæ humanum cor occupare quidem poſſunt, replere non poſſunt, ex difficultatibus, quæ ſuperandę ſunt, obſtaculis, quæ ſunt infringenda, ut eo perveniamus; de contemptibus, qui ferendi, de vigiliis, inſomnibuſque noctibus, quæ ducendæ, de periculis, quæ præcavenda, de affectionibus, quæ licet ſibi oppoſitæ ſimul tamen conciliandæ ſunt. Quis labor, ut aliquod bonum aſſequamur! Quot curæ, ut illud augeamus, atque tueamur! quot competitores, & invidi eludendi! Quot ſuperandi inimici! Quot diſſimulandæ injuriæ! Quot proditiones, & ingratitudines tolerandæ! Poſt hæc amari ne poteſt mundus, cui tantum ineſt amari. Contemni non poteſt hæc terra, ubi adeo pauca bona quidem ſunt, mala vero tot, ac tanta? *Idem.*

Quamvis Ethnici Philoſophi mundi hujus bona ſe contemnere profeſſi ſunt, iis ei non decepti.

Philoſophi quidam operam navarunt, ut bonorum hujus mundi vanitatem, ac fragilitatem oſtenderent; verum non admodum e voto hoc illis ceſſit; generales enim mundi ſententias aliis ejuſdem mundi ſententiis, licet parum ſapientibus oppugnabant. Divitias oderant; ſed odium hoc non aliud erat quam ſecreta quædam contra fortunam indignatio, cui eloquenter obtrectabant, ut ſe ipſos ulciſcerentur. Fugiebant honores, ſed hæc fuga non aliud erat quam occulta per ambages via tutius ad gloriam perveniendi. Voluptates generatim aſpernabantur, ſed ut privatim iiſdem tranquillius perfruerentur; eorum cor, & lingua minime conſentiebant, & quamvis in academicis ſermonibus de ſpiritualibus tantum voluptatibus verba facerent, ſatis ex hiſtoria intelligimus, ipſos ne turpiſſimas quidem abhorruiſſe. Chriſtiana opus erat diſciplina, quæ mortalium errorem auferret, atque vitæ hujus bonorum falſitatem, ac vanitatem oſtendens illis æternorum bonorum amorem inſpiraret. *Specimen ſermonum pro feria tertia poſt primam Quadrageſimæ Dominicam.*

Vitæ hujus bona adverſus vitæ ejuſdem mala nos juvare non poſſunt.

Vitæ hujus bona, ſi quæ tamen hoc nomine nuncupanda ſunt, nos nequaquam aliis malis tuentur, quibus maxime affligimur. Nihil fallacius externa mundi hujus ſpecie. Videmus quidem aliquando hominum divitias, & gloriam; at mœrorem, quo eorum conficitur animus, non videmus. Hic palam ridet, qui clam plorat; ille in cœtu hilaris gaudet, qui in penetralibus ſuis dolori ſe mancipat. Cogitavi, Sapiens ait Eccl. 2. riſum non aliud eſſe quam errorem, & fraudem, & aperienti cor ſuum gaudio dixi, cur ita decipi te ſinis? .... Magni viri magnis obnoxii ſunt afflictionibus, & aurea corona, quæ ob aliorum oculis nitet, immenſi ponderis eſt illam gerenti. O corona! exclamabat olim quidam Monarcha, qui tuum pondus agnoſceret, humi inventam ne tolleret quidem! Et ſane quod hominum deceptorum oculis corona videtur, gladius eſt acutus regum capiti imminens, & uno tantum crine ſuſpenſus. Illi ipſi ſunt ſtatua illa, quam in ſomnis vidit Nabuchodonoſor aureum caput, luteoſque pedes habentem, & quam lapillus, hoc eſt levis adverſitas in pulverem eſt redactura. Quam jure ergo Regum omnium Sapientiſſimus dicebat ſub Sole nihil eſſe niſi vanitatem, & ſpiritus afflictionem? *Liber cui titulus: Conſolatio contra terrores mortis cap. 23.*

Bonorum hujus vitæ fragilitas.

Permittit Deus mundum injuſtum eſſe erga illos, a quibus amatur, ut deſinant ei tandem adhærere. Juventus, pulchritudo, ſanitas ætate atteruntur, ac tempore pereunt: ſuaviores deſinunt amicitiæ, & amici, qui longius abſunt a ſuſpicione, fere numquam tuti ſunt. Divitiæ per fragilitatem ſuam nobis elabuntur, vel hominum violentia auferuntur; voluptatibus ſemper comes accedit metus eas in ſingula momenta amittendi; honores viciſſitudinibus, ac populi perturbationibus ſunt obnoxii; omnia abripiuntur prætereuntium momentorum decurſu. Ad tantam hanc nobis ſuadendam veritatem Spiritus ſanctus comparationibus utitur, figuris, atque hiſtoriis. Nunc ea, quæ a mundo exhibentur, ſimilia eſſe ait aureo ſimulacro ſuper luteos pedes ſtanti; modo magnificæ navi, quæ in modicum arenæ cumulum alliſa pendet, vel quæ itineris ſui nullum in mari veſtigium relinquit. *Actiones chriſtiana tomo 3.*

Omnium bonorum inconſtantia.

Nihil in hiſtoria magis celebre, quam Beliſarii memoria invenitur. Mortales omnes ejus admirantes virtutem illum viderunt, urbes, & oppida expugnantem, Regna, & Provincias Cæſaris imperio ſubjicientem; verum mortales omnes tanti viri calamitatem dolentes viderunt illum oculis captum, obolumque petentem ex illis ipſis, quos ſuis armis ſubegerat. Triſte exemplum fragilitatis bonorum hujus mundi, & mobilitatis fortunæ, quæ quanta ſit, jugi experientia docemur... Populus, qui de rebus ex externa tantum earum ſpecie judicat, vix adeo apertam intelligit veritatem; ſæpe ſibimet inquit hos, illoſque felices eſſe; videt illorum voluptates, pœnas non videt, in iis hæret, quæ oculis accidunt, at non videt, quæ cor illorum confodiunt. Si capiti veſtro immineret enſis uno tantum crine ſuſpenſus, & jugi motu agitatus ad lapſum, numquid tranquille in aurem utramque ſterteretis, cum voluptate exquiſitiſſimis dapibus veſceremini, metu omni vacui eſſetis? Principum terræ conſcientiam teſtor: numquid eorum conditio felicior eſt? Omnem fatigant naturam, ut deliciis ipſorum inſerviat, ſed inter convivia ſuſpirant; in magnificis cubilibus ſternuntur, ſed non niſi teterrimis ſomniis agitantur; purpura induuntur, ſed beatiores eſſent, ſi pannoſis centonibus operirentur. Quid ipſi concupiſcimus? quid tot laboribus, ac pœnis contendimus? ita ſe mutuo quærebant Aulici illi duo, de quibus in confeſſionibus ſuis loquitur S. Auguſtinus. Quid quęrimus? Quem nobis in dignitatibus noſtris finem propoſuimus? Omnis ſpes noſtra aliquid ne amplius petere poteſt præter Principis gratiam? In hoc etiam quid certum eſt, & non pluribus obnoxium periculis? Ad hæc ubi voti damnabimur, ſolida ne erit felicitas noſtra? Diuturna erit? nobiſcum in ſepulcrum deſcendet? Nos comitabitur in illis infirmitatibus, quæ hominibus accidunt crebro?... Funeſta experientia, non ſecus ac Salomon voluptatum ſuavitatem percepimus: quandonam experientia felici agnoſcemus vanitatem? Cum illo dicere poſſumus; nihil ſenſibus meis negavi eorum, quæ petierunt; verum quandonam cum eodem dicemus; inveni omnia eſſe vanitatem, fragilitatem, & afflictionem ſpiritus ſub Sole. *Ibidem.*

Senſuum voluptates conſortes ſunt [illegible] objectorum, e quibus producuntur.

Quod ſenſibili innititur objecto, omnes illius mutationes ſubire debet. Ita cum ſenſuum noſtrorum objecta ſint mutationi obnoxia, & corruptibilia, opus eſt etiam, ut voluptas, quam percipit homo, ejuſdem naturæ ſit, ac particeps horum objectorum, eorumque inconſtantiam, ac fragilitatem experiatur. Hoc egregie S. Auguſtinus *ſerm. 23. de verbis Dom.* explicat, cum voluptuoſos ita alloquitur: ubi ſunt veſtræ deliciæ, propter quas a virtutis via receſſiſtis? Non quæro, ubi erunt, vel quid illis acciderit, ubi hæc

vita

vita tranſierit, & corpus, quod earum ſubjectum eſt, in cineres, tabumque fuerit redactum: ſed ubi nunc ſunt, quandoquidem nulla temporis particula eſt, quæ non fugiat fere antequam ſit; nam ea omnibus diei præſentis horis, ne unam quidem poſſumus retinere. Nonne hinc patet, nihil eorum, quæ diligitis, nullam certam habere exiſtentiam? Ita S. Auguſtinus oſtendit inconſtantiam voluptatum, brevemque earum exiſtentiam, propter fugam temporis, quod earum continet durationem, earumque curſum terminis circumſcribit. *Liber, cui titulus: Sapientia Chriſtiana cap.* 11.

Brevis duratio bonorum hujus vitæ efficere debet, ut illa contemnamus.

Nil re magnum, quod tempore parvum eſt, S. Eucherius inquit in epiſtola ad Valerianum. Quæ diu non durant, magni momenti nobis videri non debent, eorumque fragilitas efficere debet, ut ea contemnamus; ecce bonorum mundi vanitatem. Similis eſt vapori, qui in aerem tollitur, quem Sol momento diſſipat, & fere in nihilum redigit. Omnia hujus terræ bona modicum fulgoris habent, momento prætereunt. Veſumeſt, rerum brevitatem a nobis ignorari, donec in manibus noſtris verſantur; ſed expectate pauliſper, & videbitis, quænam ſit earum diuturnitas. Amor, quo illas deperimus, nobis perſuadet futurum, ut illis ſemper perfruamur; ita non videmus quamdiu earum fulgor ſit permanſurus, & quam brevis ſit noſtra oblectatio. Sed morti proximi intelligemus, omnia fortunæ bona eſſe fragilia, tunc videbimus honores, & gaudia æque ac nos tranſitura: unde hæc duo inferenda ſunt; unum, non contemnenda eſſe a nobis bona, quæ brevi pereunt, alterum affectu modo abrenunciandum iis eſſe bonis, quæ re ipſa erunt aliquando relinquenda. *Biroat ſermone pro die Cinerum.*

Felix ſtatus, ad quem pervenimus terrenorum bonorum contemptu.

Cum perfecte animum noſtrum a terrenis rebus avellimus, ſimiles ſumus duobus ſanctis viris, de quibus Scriptura loquitur, Eliæ, & Enoch ex hac terra ablatis, huc iterum redituris, ut Antichriſto adverſentur. Cum duo illi viri mortui non ſint, ita in mundo ſunt, ac ſi non eſſent, ibique vivunt, quaſi non viverent; quia omnes temporum vices, ac perturbationes illos non tangunt, nihil eorum pacem turbat, vel turbare poteſt, & hæc terræ bona nec cogitant, nec amant. Hoc pacto pro nobis mundus tranſiiſſe debet, ac tranſierit, ſi illum tranſire ſinamus, ſi omnes illius mutationes nos minime afficiant, ſi illius opes, & voluptates nullo nobis ſint in diſcrimine, & ſi omnibus illecebris ejus non moveamur. Non credidit Apoſtolus, ſtatum hunc eſſe impoſſibilem; præcipit enim, ne Chriſtiani oculos habeant, ut hæc terrena videant, eiſque permittit, ut videant, non quæ temporalia ſunt, & oculis accidunt, ſed quæ æterna, & oculis non videntur: *Contemplantibus nobis, non quæ videntur, ſed quæ non videntur.* 2. ad Cor. 4. Quomodo enim oculos non habebimus, ne viſibilia videamus, quin mundus nobis nihilum ſit? *Sarrazin tomo* 1. *adventus ſermone de abnegatione ſui.*

Ut ab his terrenis rebus avellamur, earumque tædio afficiamur, ſuperanda eſſet illecebra, qua trahimur, atque conſiderandum nihil illis ineſſe amore noſtro dignum.... Terra, Terra! in ſingula momenta clamandum nobis eſſet; cuncta bona, quæ tribuis, honores, & voluptates nonne terrena ſunt, & fragilia? Numquid æternum ſunt permanſura? Si nunc morior, aliquidne horum mecum afferam? Sperare ne poſſum, me illis ad mortem uſque perfruiturum? Mihi ne polliceri poſſum, nullis adverſis, nullis calamitatibus interruptum iri, meliori vitæ meæ ſpatio, hanc poſſeſſionem? Corpus meum, quod illis frui poteſt, nonne ipſum quoque peribit? Bona igitur tua, pompæ tuæ, voluptates tuæ tecum pereant. Tu vero, anima mea, quia tu una non peribis, creata, ut poſſideas Deum, qui in æternum te beatam effecturus eſt, bona quære numquam peritura. *Ex Chriſtianis ſermonibus tomo* 1.

Scriptura pueros vocat qui hujus mundi bona quærunt, & amant.

Scriptura pueris comparat eos omnes, qui ſæculi amore capti ab hominibus ſapientes habentur, ab illis videlicet, qui æque ac ipſi ſunt inſipientes. *Uſquequo parvuli diligitis infantiam?* Prov. 1. Profecto quomodo pueri non aliam in mundo felicitatem eſſe arbitrantur præter eam, quam in puerilibus ludis, inanibuſque nugis inveniunt, ac ſe miſeros fore putant, ſi illæ ſibi auferantur: ita qui diligunt mundum, credunt, nihil niſi miſeriam, mœrorem, faſtidiumque illis ſupereſſe, qui bonis, voluptatibus, ſæculique ſolatiis orbantur. Dicendum eſt tamen has hominum, non ſecus ac illas puerorum cogitationes illuſione, & vanitate refertas eſſe, quoniam omnino oppoſitæ ſunt cogitationibus Dei, qui eadem veritas eſt. *Liber qui inſcribitur: Chriſtiana rudimenta in Epiſtolam Dominicæ tertiæ adventus.*

Inſanus amor mundi, & voluptatum illius.

Nonnumquam noſtrarum nos tædet voluptatum; neque nobis placent eæ rationes, quibus nobiſcum utitur mundus, faſtidimus eas creaturas, quibus diu ſumus abuſi, fatigamur in via iniquitatis, atque inter hæc tædia, & hæc faſtidia ægre cor noſtrum ſuſtinemus; hoc impedimento nobis eſt, ac pene vellemus ea ſacrificare objecta, quæ tantam nobis nauſeam creant. Sed quamquam mundi hujus nobis pertæſum ſit, ab eo tamen numquam omnino avellimus animum. Reſpicimus mœrorem ejus exilii, cui noſmet addicere opus eſt, ſentimus pondus jugi, quod nobis ferendum eſt, agnoſcimus difficultatem virtutum, quæ ſunt nobis exercendæ, & requirimus hujus mundi, qui contemnendus eſt, jucunditatem. Hæc origo eſt humanorum tædiorum, quæ adeo frequenter deterrent homines, quibus aliquid religionis eſt reliquum. Sed alii, qui ſunt vilia mundi mancipia, nequaquam ſentiunt ſe prorſus ineffabilibus carere bonis, quæ Dominus præparat ſervis ſuis. Non æſtimatur jactura, quæ ſubitur, æternarum voluptatum; non norunt beatitudinem vitæ juſtorum inhærentem; non reſpiciunt finem, qui illos manet; neque attendunt, quod ita prætereunti inhærentes mundo non adlaborant cælum adepturi, neque ſalutem ſuam operantur. *Sermo manuſcriptus.*

Mœror animæ in morte, quod ſeſe ſpernere viſam duxerit, & ſenſuum voluptates quæſiverit.

Guſtans guſtavi paululum mellis, & ecce morior. Heu! quam caro mihi ſtat pretio unius momenti voluptas, Jonathas dicebat! Funeſta dulcedo, quam feſtinanter guſtavi, morte ipſa mihi luenda eſt. Pertranſiens guttam mellis delibavi, & *ecce morior.* 1. Reg. 14. Quæ voluptas inanior, quæ dulcedo magis vacua, quam in profanis ſpectaculis, in ludis, in nimium liberis colloquiis, mundaniſque cœtibus guſtavi! Quænam amaritudo omnibus his gaudiis erat admixta? Numquid in illis aderat unde bonus ſpiritus aleretur, & cor Chriſtianum repleretur? Mœrores, vel diſſimulati, vel leniti, nugæ, gaudium inane. *Guſtavi paululum mellis.* Heu! nihil minus guſtare poteram; *& ecce morior*, & hoc unum æternam mihi eripit felicitatem, meique eſt interitus cauſa. Moriens hæc omnia ſentit, hæc omnia dicit, & in his doloris, & deſperationis ſenſibus animam efflat. *P. Croiſet tomo ſecundo Receſſuum pro ſingulis menſibus.*

Omnis Chriſtianus eſſe debet a mundo diviſus, & quomodo.

Vos inter, & mundum ſeparationem ſtatuere debetis; ſi in mundo eſtis, mundi eſſe non debetis; conditionis veſtræ ſtatus in mundo vos retinet, & ſtatus veſtræ conditionis vos a mundo ſecernere debet. Nobiles eſtis, divites, filios habetis, quos inſtituatis; hæ rationes vos cogunt, ut in mundo permaneatis, dignitati, gloriæque familiæ veſtræ conſulturi. Sed alia vobis nobilitas adeſt, quod videlicet eſtis Chriſtiani, quæ cogitatio efficere debet, ut mundo abrenuncietis; ita enim intelligenda eſt ea, qua tenemur, obligatione, ne infringamus fœdus coram cœlo, terraque ad luſtrales aquas percuſſum. Promiſſionem hanc per Confirmationis Sacramentum confirmaſtis; attamen quoties ejuſdem eſtis obliti? etenim nonne eſt illam oblivioni penitus tradidiſſe, vitam prorſus mundanam ducere, ac ita mordicus mundo adhærere? *Biroat ſermone tertio, pro tertia Quadrageſimæ Dominica.*

In hujus mundi bonis nihil niſi afflictio ſpiritus invenitur.

Salomon nihil ſenſibus negavit eorum, quæ illis placere poterant: honorum, voluptatum, bonorumque ſatur in medio vitæ deliciis omnibus affluentis fateri cogitur, ſe in terris nihil niſi vanitatem, & afflictionem ſpiritus inveniſſe, & quidquid in mundo magis nitet, & allicit, eſſe illuſionem: *Vanitas, & afflictio ſpiritus, & omnia vanitas.* Eccl. 1. Et ſane

quid

quid aliud hoc in exilio inveniri poteſt? Mundus magnas pollicetur opes, honoreſque; at ex quo factus eſt bonorum omnium diſpenſator? Omnes, qui partes ipſius ſectantur, ingentibus obligat ſumptibus, & quinam fructus, quæ merces? Pax, & vitæ ſuavitas umquamne pars peccatorum fuere? Mundus voluptates promittit, at numquamne mœrores, doloreſque impertit? Ullane in mundo voluptas extitit, non felle diluta; & quiſnam plures guſtavit, quem mox non pœnituerit? Mundus ſpondet honores; verum eorum ne dominus eſt? quis honore ſe affici expectet, ubi omnia competitoribus, invidiſque ſunt plena? Meritum numquam fere ibi agnoſcitur, & minus adhuc mercedem nanciſcitur. Mundus opes pollicetur; ſed illi, cui poſt plurimas curas, ſudoreſque fortuna contigerit, ut theſauros congerat. Bona acquirere multis laboribus conſtat; quod vero tot laboribus eſtis adepti, mundus vobis contuliſſe dicendus eſt? Sed homini in mundo opibus diffluenti, quot pericula? Tandem vero in his affectis bonis, quæ propter fragilitatem labuntur, ullane ſtatui poteſt confidentia? Honores, voluptates, divitiæ, omnia fugiunt, omnia extinguuntur, omnia cum ultimo vitæ flatu evaneſcunt. *P. Croiſet tomo ſecundo Receſſuum.*

O cæcitatem! o mortalium dementiam! pati, ſe imaginariæ felicitatis, quam omnes ſibi proponunt mundi ſectatores, & quam nemo unus invenire potuit, illecebra falli. Gaudium, voluptas, affluentia, felicitas, ſpecioſa ſunt nomina, quibus utitur mundus, ut ſuos cultores decipiat, verum quid aliud ſunt, quam vacua nomina, quæ ſapienti viro imponere nequeunt? Quænam magis chimerica felicitas, quam mundanorum, qui æternum acribus agitati ſunt ſtimulis, tot dominorum, quot illi ſunt, quorum habere rationem tenentur, mancipia, ſemper magis famelici, quia umbras dumtaxat conſectantur, & vento paſcuntur? Quæ umquam ſervitus gravior, & miſerior? ubinam ergo felicitas tantopere oſtentata? ubi illa ſuavia bona, propter quæ mundani ſuperbiunt, ac ſtatui ſuo ſervorum Dei præferunt ſtatum? *Idem.*

Mundus vix non amari poteſt, licet illius vanitas, inconſtantia, & perfidia agnoſcatur.

Mundus quiddam habet, quod allicit; nemo poteſt diffiteri. Vanus eſt, perfidus, deceptor: eos prodit, quibus blanditur, eos jugulat, quos amplectitur; fluxus eſt, præterit, labitur, mutatur, evaneſcit, peritura dumtaxat habet bona, umbras, phantaſmata felicitatis, quæ nos capiunt, & fallunt, atque in vera deſinunt mala: hæc omnia nimis vera ſunt, Auditores, nemo diffitetur; verum eum relinquendus eſt, in corde noſtro ſecreta latet cum eodem conſpiratio, quæ nequit infringi; de illo, quantum placuerit, obloqui licet, ſed huc tandem redeundum eſt, odium omne, quod in illum accenſum erat, extinguitur, excidit. Neſcio quænam illecebra rationem perturbet; amatur eodem tempore, quo ſpernitur: ſi non placet, oculos perſtringit; detinet, ſi minime ſatisfacit; ſi favoribus ſuis non remuneratur, promiſſionibus allicit. *Faſcinatio nugacitatis obſcurat bona*, ait Sapiens cap. 4. Neſcio, quænam ſit hæc vis imperioſa, quam in humanum cor habet, ſed magna profecto eſt; etenim poſt tot ſæcula, ex quo Sapientes quidem rationis, Chriſtiani vero fidei luminibus utuntur, mundus ſemper cultores videt catervatim coram ſe genuflectere. *P. Cheminais ſermone de Religioſa profeſſione.*

Quinam vocentur ſervi mundi.

Mundus plenus eſt quadam ſervorum ſpecie, qui eo ſunt calamitoſiores, quo ſe liberiores putant. Hic ſibi plaudit, quis proſpera utitur fortuna, ac altius progrediendi ſpem fovere poſſe ſibi videtur. Sed quam ſibi vim debet inferre! ſuis ſemper invigilare debet negotiis: aliis ad humilitatem uſque complacere; omnes pati curas, mœroreſque, quos dubiæ fortunæ ut plurimum gignunt, apertos inimicorum impetus ſuſtinere, ſecretas invidentium proditiones, improbas æqualium zelotypias, aculeatas inferiorum irriſiones, cerebroſas dominorum libidines; cum interim eorum conſilia inopinatis revolutionibus, & ſecretis perturbentur non ſine divinæ providentiæ conſilio, quod ipſi fatum, vel fortunam appellant, & quo in æternum ab iis, quos ſibi propoſuerant, finibus arceantur, Flechier, *ſermone habito cum Religionis habitus virgini cuidam traderetur.*

Sancti Patres, atque ipſi etiam Ethnici Philoſophi numquam ſatis ſe loqui poſſe putant, cum de intolerabilibus vinculis, & catenis, quæ in ſublimiorum fortunarum poſſeſſione, atque perfruitione inveniuntur, verba faciunt. Ubique veras deplorant miſerias, labores, & amaritudines ſub inſignium, fulgidarumque dignitatum luce latentes. Integros implevere libros, & enumeratio ab illis inſtituta horrorem incutere poſſet illis, quos mundi amor faſcinat; ſed illis adhibeamus fidem, qui quod dicunt, experti ſunt, & de iis, quibus torquentur, malis queruntur. Ambulavimus, inquiunt, per vias difficiles, ſaxis, & tribulis aſperas, atque fatigati ſumus in via iniquitatis. Verum nonne quotidie ex iis, quorum fortunam cum admiratione, invidiaque ſuſpicimus, quoſdam videmus ſub magnitudinis ſuæ pondere gementes? *Abbas Verjus Panegyrico Profeſ. Religioſa.*

De mundi nihilo.

Tu, Domine, mundum hunc ex nihilo eduxiſti manu tua omnipotenti, & ne naturalis pulchritudo, qua illum decoraſti, fallacem in cordibus noſtris efficeret impreſſionem, nos docere voluiſti, quam indigna eſſet exiſtimatione noſtra, per aſſiduas vices, quibus eam tua providentia ſubjecit oſtendens eam nihilo inniti, nihilumque eſſe per ſe, quoniam eodem fere momento, quo naſcitur, interit. Profecto, Domine, quid eſt mundus; hic mundus cujus amore capimur, & detinemur? niſi flos, qui ſtatim areſcit, fructus, qui ubi ad maturitatem pervenit, excidit, arenæ pugillus, quam ventus rapit, imaginis in ſpeculo repræſentatio, parum fumi, juxta Spiritus ſancti locutiones? His comparationibus oſtendere nobis voluit Deus, mundum reapſe non parvum aliquid eſſe, ſed nihil, eas mutuatus ex iis, quæ in rerum natura minus ſolida inveniuntur. Sed quamvis mundi ſpecies, & quidquid nos allicit, quamvis voluptates, bona, honores, & fulgor ejus aliquid ſolidum eſſet, hoc tamen nihilum nobis eſſe deberet, quia diu illis frui minime poſſumus, & neceſſario nobis ſunt relinquenda. Hæc omnia nihil nobis ſunt, facti enim ſumus pro aliqua re majori, & magis permanente. *Auctor Anonymus.*

Mala, quibus vitæ hujus bona replentur.

In Scripturis egregiam habemus figuram malorum, quibus vitæ hujus bona excipiuntur in Jonathæ perſona, qui quod parum mellis guſtavit, mortis periculum ſubiit: *Guſtans guſtavi paululum mellis, & ecce morior.* Hoc experiemini, mortales, niſi jam eſtis experti, & quam primum fatebimini, mundum non offerre mel, hoc eſt, delicias ſuas non exhibere, niſi ut mortem infligat, neque amplecti, niſi ut jugulet; & fatale momentum aderit, quo, & vos ipſi viciſſim clamare debebitis: *guſtans guſtavi paululum mellis, & ecce morior. Specimina ſermonum pro Dominicis, Dominica Palmarum.*

Mundi hujus bona, & voluptates contemnendæ ſunt propter earum brevitatem.

Merito dilectus Diſcipulus in Epiſtola prima cap. 2. egregia hæc habet verba: *Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt*, hoc eſt voluptates, opes, honores, omniaque pereuntia ſæculi bona, quæ mundani ita depereunt, ut ſe ipſos perdant. Verum ut illa contemnantur, ſatis eſt brevem eorum durationem conſiderare. Heu! quam fluxa eorum fruitio eſt! Primum enim eſſe nequit ipſa vita diuturnior. Quid autem hæc vita noſtra eſt? vapor, qui ad breve tempus apparet, ac ſtatim diſſipatur: cum autem ſemel nobis clauſi fuerint oculi, illos rurſus aperire nequibimus, ut iterum videamus bona, quæ dereliquerimus, iterumque eorum ſuavitatem guſtemus: atque ſi illis fidem adhibere volumus, qui hoc experti ſunt, fatebuntur, omnia bona, quibus, dum viverent, gaviſi ſunt, velut umbram pertranſiiſſe. Secundo ſi hujus mundi bona brevia ſunt ratione vitæ, quæ celeriter præterit, longe breviora ſunt ratione æternitatis ſemper manentis. Si enim mille anni coram Deo, illos æterna eſſentiæ ſuæ menſura metiente, ſunt tamquam dies heſterna, quæ præteriit, quid dicendum eſt de bono, quod paucis tantum manet diebus? nonne jure momentum vocari poteſt? Pro momento vero æternitatem, pro nihilo amittere Deum,

nonne

nonne mira eſt inſania? nonne cœcus ſit ille oportet, qui rebus periſuris inhæret, ſupremumque bonum, cujus duratio infinita eſt, aſpernatur? *P. Nouet in Homine orationis, receſſu primo*.

Mundi bona non ſemnenda ſunt, quia nullius ſunt pretii.

Quam inania ſunt mundi hujus bona! Deus illa inimicis ſuis maxime infenſis elargitur. Videte eos, qui majores poſſident opes, honores, dignitates, voluptates. Hi plerumque ſunt inſignes peccatores, & majori ea parte reprobi. Videte ergo quanti hæc faciat Deus. Quam inania ſunt mundi hujus bona! Terra univerſa cœlo comparata punctum eſt; & nihilominus ad puncti hujus particulam obtinendam, dies noctesque laboribus exercentur homines, eruenta inferuntur prælia, fœdiſſimæque cædes peraguntur. Quam inania ſunt, iterum dico, mundi hujus bona! nomen, quod gerunt, non merentur. Bonum dicitur, quod bonos facit, quod fallacia bona facere nequeunt. Divitiæ divites faciunt, dignitates magnos, fama potentes; ſed neque opes, neque honores, neque exiſtimatio ſæculi facit meliores; ſæpe etiam ea bonis malos, et malis efficit deteriores. *Idem*.

Mundus contemnendus eſt.

Quid eſt hic mundus, qui ad inſaniam uſque diligitur, qui nimium timetur, cui infinitis curis ſervitur, cujus ad ſcrupulum uſque diligentiſſima cura habetur? Hic mundus de quo omnes queruntur, qui in omnes injuſtus eſt, qui nullam habet meritorum rationem, qui miſeris mundum replet, & nullis ſatisfacit, qui nullum habet famulum, niſi mancipium? Hic mundus, cujus ſenſus tot leges ſunt, ſæpe etiam recto ſenſui contrariæ, ac ſemper evangelicis inſtitutis abnormes? Si mundus eſt phantaſma in imaginatione tantum ſubſiſtens, nonne inſipientes ſumus, qui ex alienis cogitationibus adeo incommodum nobis effingimus dominum, & qui ex propriis ideis formidabile idolum nobis imponimus? Si mundus hic aliquid reale eſt, quo jure leges adeo duras irrogat nobis? a quo hanc auctoritatem accepit? quo fato illius ſervi ſumus? Profecto cum ab omni cupiditate vacui ratiocinamur, ac nullo præjudicio occupati, eum propius inſpicimus, quid ſit iſte mundus, contra noſmet ipſos indignamur, quod tamdiu illum in honore habuimus, ac tamdiu ejuſdem fuimus ludibrium. Hic mundus, qui tantum habet imperium in hominum mentes, & corda, proprie loquendo non alios habet ſectatores, quam tumultuoſam hominum varii characteris, variique ingenii turbam, quibus cum J. C. dogmata minime arrideant, non aliud ſpectant, quã ſuas utilitates, non aliam ſequuntur normam, niſi ſuas cupiditates, non aliud votorum habent objectum, quam vitæ hujus bona, honores, & voluptates. *P. Croiſet in ſpiritualibus conſiderationibus cap. 1.*

Quid ſit hic mundus, & ex quo hominum genere conſtet.

Mundus magnum theatrum eſt, ubi homines ſibi ultro citroque fabulam exhibent. Hic ridiculam agit ſcenã, qui putat, ſe omnibus eſſe admirationi; & qui alios miſeratione dignos putant, ſæpe magis contemptibiles ſunt, atque contempti. Ibi libere regnat juvenum inſanorum congeries, ac mulierũ, quarum exiſtimatio ſæpe nutat. Hæc corruptorum ſpirituum congregatio abſolute judicat, & pro libidine, vel damnat, vel probat; atqui hi cenſores ſunt formidabiles, qui a ſapientibus etiã metuuntur; hi imaginarii ſunt domini, quibus boni etiam diſplicere verentur. Hic ille magnus mundus eſt, qui fortunæ mortalium, ſi illi fides habetur, humanæ felicitatis arbitrium ſibi vendicat. Hic mores mutat, regit officia, ſumptibus fines ſtatuit, atque omnia ſua probat auctoritate. Ratio ſæpe illius libidini, religio vero ejus cupiditatibus cedit. Durus in levibus, immitis in ea, quã exigit, ſervitute, quidquid fit pro nihilo habet, licet omnia illi devoveantur. At quis inde fructus percipitur? Quoties poſtquam multum adlaboraveris, nullam tibi habet gratiam. Annos integros illi ſervies, te ipſum torquebis, patieris, quin ille ne intelligat quidem: & licet tibi e voto contingat, ut illi placeas, quænam tibi cedit utilitas? *Idem*.

Mundi voluptates nihil habent ſolidum

Voluptas eſt lætitiæ ſenſus, quem in anima excitat præſentia boni, quod ab eadem habetur pro bono. Hæc autem voluptas tunc ſolida eſt, cum ex bono, cui ſoliditas ineſt, proficiſcitur. Bonum fallax facere non poteſt lætitiam veram; illius illecebræ mora evaneſcunt, illuſiones ejus diſſipantur; cum voluptas præterit, tunc mens, animuſque ſentiunt inane earum rerum, quæ ſolidæ non ſunt. Cupiditas fruſtra ea repræſentat bona, quæ non aliud habent, quam ſpeciem; ſerius, ocyus ratio detegit per ipſas nebulas nihilum earum, & animus amaritudinem dumtaxat invenit, ubi cupiditas tantam illi pollicebatur voluptatem. Hinc oriuntur turbæ, & mœrores illi præter voluntatem, quos omnia minus diſſimulata mundi gaudia lenire non poſſunt, inde adverſa, & inviſibiles cruces, quæ hominibus, quorum ingenium alacre, lætumque eſt, triſtitiam offundunt, & quæ efficiunt, ut mundi ſectatorum felicitas jure chimæra dicatur... Quemadmodum Deus unus cor noſtrum replere poteſt, ita ille unus votis noſtris poteſt ſatisfacere; aliud quodvis objectum, ſollicitat, fatigat, ac neceſſario nauſeam adfert conſcientiæ, Deus unus animam replere poteſt, illius ſedare metus, ſollicitudines, ac turbas quæ in ipſa oriuntur. Qualibet alia te adimplere conor infinitum cordis mei vacuum, S. Auguſtinus ait, nihil invenio, quod illam æquare voluptatem poſſit, qua Deo ſerviens perfundor. *Idem*.

ubiſque ſatisfacere nequeunt.

Mala iis ferenda, qui mundum ſequuntur.

Quænam ſunt mala, quæ mundi ſectatores ferre coguntur? Heu! omnia concurrere videntur ad eorum miſeriam, quin illis conqueri liceat. Aſſiduæ, graveſque curæ, quæ ab eorum conditione ſeparari non poſſunt; ambitio, zelotypia, cupiditas, quæ inexhauſti ſunt fontes dolorum, ſollicitæ vitæ tumultus, nutantis fortunæ timores, mobile, variumque eorum ingenium, quorum diligenter habenda ratio eſt, & quorum pleriſque placendum eſt, ſexcenti acerbi caſus, qui imminent, & qui nullo pacto præverti poſſunt, temporis infelicitas, quæ nequit evitari, gradus, qui quocumque pretio ſuſtinendus eſt, competitorum multitudo, invidentium improbitas, cor ſemper agitatum, ſpiritus inquietus, impedita conſcientia. Heu! nequaquam tot malis opus eſt, ut homo infelix fiat; quæ tamen omnia ſimul conjuncta in conditione eorum, qui ſæculo ſerviunt, inveniuntur. *Idem*.

Mundi proſperitatum, honorumque vanitas.

Mundanæ dignitates, quam parum ſolidę eſtis! magnificæ fortunæ, quam fallacem fulgorem effunditis! Sæculi divites, quam non invidenda veſtra conditio eſt, ut Chriſtianum decet, cogitanti, ac ratiocinanti! Fulgor, qui ſæpe eminus tantum nitet; ingens rumor cordis tranquillitati parum aptus; vana felicitatis idea in alieno dumtaxat conceptu exiſtens; inutiles ſumptus; ſolatia arte parata, ſęcunda mœrorum, & amaritudinum cauſa. Conditio veſtra divites, & nobiles mundi alioſne redditus habet? *P. Croiſet, tomo 2. Aſceticarum conſiderationum*.

Mortales non ita felices vulgo ſunt, ut creduntur.

Mortalium mundo inſervientium conditio ſatiſne beata videtur? Illi ne ſe ipſos beatiores, melioremque partem ſortitos putant? Mundus utraque manu ſectatoribus ſuis bona elargitur? ſtatus hic plurimum præbet ſuavitatis? ibi magna tranquillitate homines perfruuntur? ſaltem ullane ibi ſat bene certa ſpes invenitur? Externa hæc ſpecies adeo ridens, quæ omnes homines allicit, neminem ne fefellit? viæ iſtę adeo ſtratæ, ac florentes moleſtoſne terminos habent? dies omnes ibi ſereni ſunt, & tranquilli? Scire hujus rei veritatem non eſt difficile. Quamplurimi certa nuntiare poſſunt. Ex tot mortalibus, qui mundum ſequuntur, num aliquem cœpti pœnituit? Heu! pauci imo ſunt, qui de ſtatu ſuo non querantur; pauci, quos optionis ſuæ non pœniteat; nemo, qui non fateatur, nullam in vita conditionem eſſe, ubi minus ſolidæ voluptates guſtentur, ubi plures perferendi ſint dolores, ubi ſalus in apertius periculum adducatur. Omnibus affectionibus ſuis, quas mundus fovere non ceſſat, homo traditus quos inter tumultus dies ſuos traducit! Ambitio ſine termino, cupiditas ſine fręno, zelotypia, diſſimulatio, odium, iracundia. Quæ conditio, quod munus, quis gradus in mundo tutus eſt a procellis, quas malæ cient cupiditates, & a ſcopulis, in quos ſplendidiſſimæ fortunæ ſingulis diebus impingunt? *Idem*.

Quidquid in mundo eſt nos tentat, omnia innocentiæ ſtruunt inſidias, aer ipſe, quem ſpiramus,

Totus mundus plenus eſt inquinamentis, omnia nos tentant, & inde noſtris animis periculum adducunt.

contagione non caret. Virus per aures, oculoſque ingreditur; pauca objecta non ſunt præſtigia venefica. Hic humanus reſpectus vetat bene operari, illic malum exemplum nos in vitium ſollicitat. Facile ne eſt prava repellere deſideria, ubi quodcumque nova ſemper excitat? Iis, qui mundum ſequuntur, uſitatum ne eſt inter has pravas cupiditates morum integritatem tueri? Publica hæc via, de qua loquitur evangelium, ubi myſticum gratiæ ſemen illico vel teritur pedibus, vel ab avibus rapitur, aliudne ſignificat, quam mortalium ſtatum, ubi negotiorum impedimenta, curarum multitudo, affectuum vigor ſaluberrimas ſuffocant inſpirationes? Verum quis melius, quam mundi aſſeclæ, ſtatus ſui difficultates, ac miſerias novit? Quanam eloquentia dolorum ſuorum cauſas enarrant! qua emphaſi pericula exaggerant, triſteſque caſus deplorant! Quæ umquam deſcriptiones magis ad vivum expreſſæ, quam illæ, quibus ea referunt, quæ ſibi ferenda ſunt, ac metuenda! *Idem.*

Gaudiorum, & voluptatum mundi vanitas.

Vanitas vanitatum, inquit Eccleſiaſtes. Quidquid ſenſibus noſtris blanditur, quidquid noſtram fovet ambitionem, vanitas eſt. Rex fui, ſubjicit ille, & Regum nemo magnificentia me vicit, nemo perfectiori gaviſus eſt proſperitate. Voluptates, opes, ſervorum cohortes, palatia, quidquid eſſe potuit meorum deſideriorum objectum, plurimum contulit, ut voti compos evaderem: *Omnia quæ deſideraverant oculi mei, non negavi eis; nec prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur.* Eccl. 2. Ulluſne fuit beatior? ullane extitit fulgidior fortuna? Verum ipſum audiamus: *Vidi in omnibus vanitatem*, exclamat, *& afflictionem animi.* Intellexi in mundo nihil eſſe, niſi vanitatem, & afflictionem ſpiritus: nobilitas, dignitas, opes, magna nomina, *omnia vanitas. Idem.*

Nonnumquam de inſatiabilitate deſideriorum auditur querela; ſed potius audienda eſſet de fragilitate bonorum, quæ deſiderantur, & nos explere non valent: ages; mundus, officium nimis anguſta fortuna eſt, neque ſatisfacere poteſt cordi ad objectum longe præſtantius facto. Ego unus, Sapiens ait, plures collegi theſauros, quam omnes ſimul Reges: tranquille iis rebus omnibus gaviſus ſum, quæ voluptatem poſſunt adferre: ea omnia guſtavi, quæ placent, & hæc omnia non profuere, niſi ut intelligerem, præſtantiſſimam quamlibet in terris fortunam inanem eſſe fulgorem, & quidquid præ cæteris in mundo nitet, nihil eſſe, niſi vanitatem, & ſpiritus afflictionem: *Et gaudio dixi, quid fruſtra deciperis? Idem.*

Mortalis vita ſomno ſimilis.

Mundo inſervientium vita proprie vita vocari non poteſt, ſed potius ſomnus morti ſimillimus. Illam ſub hac imagine regius Propheta Pſalm. 75. nobis exhibet cum ait: *Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil invenerunt viri divitiarum in manibus ſuis.* Noſtis, per ſomnum omnes animæ facultates, non ſecus ac corporis, eſſe quodammodo alligatas, atque ſuſpenſas, & ſolam imaginationem ſua ſecum phantaſmata, imagineſque verſare. Hæc nos ad dignitates attollit, theſauros aperit, conviviis præſentes efficit, ſexcentis replet deliciis; ſed ubi expergiſcimur, omnes iſtæ illuſiones evaneſcunt, noſque invenimus æque abjectos, & miſeros, æque eſurientes, ac triſtes, ac antequam oculos ſomno clauderemus. Hæc eſt mortalium hujus mundi figura. Ratio, quæ jugiter attolli deberet ad cæleſtium, æternarumque rerum contemplationem, alto quodammodo ſepulta ſomno jacet; ita ut animalis, abſit verbo invidia, anima ſola vigilet. Hoc efficit, ut inanibus tantum occupentur deſideriis, inutilibus ſe ipſos fatigent perquiſitionibus, ac tandem omnem requiem, & felicitatem ſuam in incerta fallacium voluptatum, inaniumque vitæ hujus bonorum perfruitione conſtituant. *Liber, qui inſcribitur: Colloquia Abbatis Joannis, & Euſebii Presbyteri.*

Imagines, & exempla funeſta pacis mortalium in voluptatibus ſuis.

Nihil, mea quidem ſententia, magis terribilem adſtruere poteſt ideam ſtatus, in quo inter noxias voluptates mundi ſectatores verſantur, quam quod nobis proponit Scriptura Lazarum in ſepulchro quatriduanum deſcribens. Docent Patres hujus hominis mortem, ac tumulum, ubi inter vermes, tabumque dormiebat, imaginem eſſe perniciosi illius ſomni, quo peccator obrutus eſt, & figuram funeſtæ quietis, qua inter ſua crimina gaudet. Alteram æque admirabilem in Siſaræ perſona figuram deprehendimus. Noſti, infelicem hunc virum, quem graviſſimus fugæ labor exhauſerat, ſumma cum voluptate epotaſſe lac a Jaele ſibi propinatum, gravatumque ſomno, ac ſuper terram proſtratum in utramque aurem obdormiiſſe. Sed quanto hoc illi lac, ſomnuſque pretio ſteterunt! generoſa etenim virago altiſſimi ſoporis illius tempus nacta caput ingenti clavo transfoſſum affixit humi, in qua tranquille adeo quieſcebat. Peccatum, inquit Scriptura, eſt tamquam dulce lac, quod impii bibunt, & quo avidiſſime replentur. Sed lac iſtud venenatum eſt, vaporeſque habet adeo malignos, ut illud pene guſtaſſe ſufficiat, ut in perniciosum illum ſoporem, de quo modo locuti ſumus, fiat lapſus. Humi dormiunt, cum in fallacium voluptatum perfruitione quieſcunt, ibique clavo quodammodo confixi ſunt, cum conſuetudo adeo fortiter alligat, ut cum nulla re inde valeant ſeparari, ea lethargico hoc morbo in æternam mortem deſcendant. Cum vix ſopore capti ſunt, haud ægre fortaſſe poſſunt excitari, ſed cum ſomno veluti inſepulti ſunt, certum eſt, illos inde excitari non poſſe, niſi potenti ea voce, quæ olim e ſepulchro Lazarum evocavit. *Idem.*

Hujus mundi bona homines felices facere nequeunt.

Fruſtra ſæculi mortales ſperant, ſe in hujus mundi bonis veram felicitatem inventuros. Acquiſitio, conſervatio, augmentum divitiarum nonne ut plurimum violentiæ, & injuſtitiæ effecta ſunt? Aliquid ne eorum poſſeſſione incertius eſt, & inconſtantius? nonne hic funeſtus eſt fons malorum omnium, quæ in terris accidere conſpicimus? Honor eſt ne pretium virtutis? Hujus quidem velut umbra eſt, Vetus quidam ait; at hæc umbra ſemperne ſequitur corpus? Meritorum magnitudo ſemperne eſt dignitatis menſura? Honor, ut verbo me expediam, certa nota eſt, & glorioſus character, quo viri probi ab improbis ſecernantur? Aliquid ne ibi indignius eſt nobilitate, ac magnitudine animæ noſtræ, quam corporearum amor voluptatum? Earum perquiſitionem nonne ſemper inquieta ſollicitudo, ac jugis metus ſubſequitur? Earum complementum nonne un dedecus, nauſeamque decidit, & jactura illarum nonne dolore excipitur, & triſtitia? De felicitatis eſſentia eſt, a nullo pendere, æternam eſſe, interiorem, tranquillam, incorruptibilem. At ſi mortales fatentur, ne unam quidem ex his qualitatibus in bonis, honoribus, & voluptatibus inveniri, quomodo ibi ſuam ſperant felicitatem inventuros? *Idem.*

Terrenarum rerum mutationes nos ad immutabilis æternitatis cogitationem debent traducere.

Maximæ quælibet fortunæ, & quæ præ cæteris fulgent, ſæpe ſubitis, celerrimiſque mutationibus ſunt obnoxiæ. Si hæc veritas licet maxime conſtans parum nota eſt, hoc præjudiciis acceptum ſeferendum eſt. In vanitate, & mundi amore naſcimur, in hoc adoleſcimus, innutrimur, roboramur; in eodem ſine conſcientiæ ſtimulis vivimus, neque errorem intelligimus noſtrum, niſi cum malum conſummatum eſt, & cum nulla medicinæ ratio, vel tempus ſupereſt.... Profecto ſe ipſum fallit, ſimulque in deplorabili cæcitate vivit, qui aliquo ſe in pretio oſtendit habere ea, quæ ſtatim ac apparent, evaneſcunt, eaque contemnit, quæ nunquam ſunt interitura. Æternitas ſola hominis ſententia unam eſſe tota eſſe deberet occupatio, quomodo vero curas ſuas impendere ita poteſt, quæ cum illa nullam habent rationem, & quæ ad eamdem nos adducere nequeunt? .... Mundus præterit, accedit æternitas; atque in quæſtu ponere debemus ea omnia, quæ ad æternam felicitatem acquirendam nobis Deus præbet, adminicula, ne ita miſeri ſimus, ut vacuis manibus, ſterileſque inveniamur, cum uberem ille a nobis meſſem repoſcet. *Abbas Trappenſis, tomo primo chriſtianorum dogmatum.*

In mundo conſtanti pace gaudere non poſſumus.

Cum mundus plenus ſit moleſtiis, acerbiſque caſibus, fieri nequit, ut ibi pacis, & conſtantis quietis momentum inveniatur, niſi inde egrediamur, niſi ad Deum noſmet attollamus, niſi illum

cor-

cordis noſtri ſenſus in altero mundo inquiramus. Hoc malum eſt, quod illi, quibus hoc perſuaſum eſt, animum appellere nequeunt, ut ſibi vim faciant, ut ſe ſe terrenis curis, & cogitationibus expediant, quamvis ſciant, & quotidiana erudiantur experientia, eas ſibi præbere non poſſe, quod ipſi maxime cupiunt. Hæc quædam faſcini ſpecies eſt, quam infringere non valent, quæ toto vitæ eorum ſpatio viget, & cui non niſi cum dolore finem imponunt, eo quod tempus, affectiones, perſonaſque ſuas illi impenderint rei, quæ ne minimum quidem curarum ſuarum momentum merebatur. *Idem.*

In mundo nihil niſi dolor, & calamitas eſt, nulla vera voluptas.

Ullane ſolida voluptas inveniri poteſt in mundo inter tot infortunia, quæ gaudia, conſilia, ſpeſque noſtras perturbant? Quot ibi inevitanda pericula, morbi cum graviſſimo dolore conjuncti, jacturæ moleſtæ, acerbæ curæ, incommoda officia, & occaſiones afflictionem afferentes? Ipſa harum rerum enumeratio tædium afferret, quid autem illas pati? Statim ac aliquo expediti ſumus negotio, altero impedimur; hujus finis initium recentis eſt, cumque poſt multos exantlatos labores aliquam adepti ſumus requiem, hæc tranquillitas eſt, quæ ubi affulſerit, ſtatim evaneſcit. Tandem enim qui perfectam hoc in mundo pacem ſibi pollicetur, vehementer errat. Rex me ſua gratia dignatur, dicebat olim ſuperbus ille Aulicus Aſſuero Regi gratioſus; novis quotidie me cumulat beneficiis, primum in imperio gradum teneo; attamen tanta in rerum omnium affluentia, nihil poſſeſſurus mihi videor, donec Mardochæum Judææ gentis hominem præ foribus regiæ domus ſedentem videbo: *Et cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto &c.* Eſth. 2. Hac in figura omnes mundi ſectatores exhibentur, docemurque in rebus maxime proſperis, non deeſſe aliquam ſecreti mœroris cauſam, quæ virus admiſcet eorum ſuavitati, & quæ hujus aufert perfruitionem. Quod ſi perfecta, & ſine ulla doloris mixtura, felicitas inveniretur, humanus ſpiritus adeo anguſtis finibus circumſcriptus eſt, ut eadem frui minime poſſet. Nos docet experientia, ubi veris ille caret curis, fictas ſibi comminiſcitur, atque inſanis prævisionibus, importuniſque timoribus ſæpe ſe miſerum facit, cum eſſe deberet feliciſſimus. Ne ſperemus igitur, nos impoſterum magis contentos fore, quam hactenus fuimus. *Specimina ſermonum pro quarta poſt Epiphaniam Dominica.*

M U N D U S.

Mundi flagitia; mundi placita; pericula pereundi in mundo; amor mundi.

M O N I T U M.

NON fert animus, hoc in loco ea ſolum flagitia referre, quæ in mundo graſſantur, & ſcelera, quæ committuntur, ſed oſtendere eo modo, quo mortales mundi ſectatores vitam traducunt, ſaluti ſuæ conſuli nequaquam poſſe, quoniam leges, & placita, ſecundum quæ ſuos mores componunt, legibus, præceptiſque Evangelicis prorſus adverſantur. In variis deſcripsionibus vitiorum mundi, quæ in hac collectione afferentur, damnabitur vita duplicis hominum generis, quorum alii ſe ſe vitiis abdiderunt, & in aperta licentia verſantur, alii modum aliquem ſervant, a gravioribus quidem vitiis, effuſiorique abſtinent libidine, & qui hac moderationis aura defenſi honeſti viri habentur in mundo, cujus placita, moreſque ſequuntur, ambitioſi, amore proprio animati, ad leviſſimam quamlibet injuriam in iras erumpentes, atque idololatræ nominis ſui, cui cætera ſacrificant. Hæc duplex eſt mortalium ſpecies, quibus mundanorum nomen tribuitur, quorum inevitabile damnationis periculum, niſi reſipuerint, oſtendendum eſt.

Argumentum hoc nimis late patere videbitur, ſi de ſingulis vitiis, placitiſque ſeorſim inſtituatur ſermo; ideoque ſummatim capita attingenda ſunt, quæ in triplici continentur concupiſcentia, de qua loquitur S. Joannes. Sed evitari non poteſt, quominus oratio ad alia dilabatur argumenta, quæ cum hoc nexum habent, qualia ſunt pravarum ſodalitatum fuga, proxima occaſio peccati, vita mollis, aliaque plura particularia flagitia, de quibus hoc in opere ſermo fuit. Verum quin illa conſulenda ſint, hoc in titulo ſatis ſuperque copiam ſuppeditabimus, unde plures inſtitui poſſint conciones.

P A R A G R A P H U S P R I M U S.

Multiplex Concionum hujus argumenti Synopſis.

I POſtquam conſtitutum, explicatumque fuerit, quid ſit mundus, quem fugere, & odiſſe, cum quo nullam ſocietatem, ac neceſſitudinem inire, tenemur: eſſe videlicet eorum conſuetudinem, qui in vitiis volutantur, & ſecundum ſæculi placita evangelicis, diviniſque legibus oppoſita vitam traducunt; pro argumento, & partitione concionis hæ duæ deſumi poſſunt propoſitiones. Prima eſt, nihil in mundo exiſtere, quod Chriſtianum in ſalutis diſcrimen minime adducat, niſi corde ſaltem, affectu, moribus, vita ab eodem abhorreat. Altera eſt, nihil eſſe in Chriſtiano, quo non teneatur mundum fugere, & odiſſe, ſi velit ſaluti propriæ conſulere.

Quod ad priorem ſpectat propoſitionem, tres afferri poſſunt rationes, quibus probatur, nihil in corrupto hoc mundo inveniri, quod nos corrumpere nequeat: 1. pravum exemplum, quod inſtar torrentis eſt, cui pauci reſiſtunt, & qui fortiſſimum, ac robuſtiſſimum quemlibet ſecum trahere poteſt. Exemplum vitia, & ſcelera ob oculos ponens illa efficaciter perſuadet, ſenſimque, & ſine ſenſu inſpirat in animum, ita ut vix, & ne vi quidem poſſint evitari. 2. Propter nefarias, pernicioſaſque ſententias, juxta quas mundi ſectatores ſuam vitæ rationem accommodant. Quænam illæ ſint, ubi de fortunæ bonis, honoribus, & voluptatibus agitur, & ad quas cæteræ referuntur, nemo unus ignorat. Quomodo autem in mundo, ac

inter mundi amatores vivere poſſumus, quin illius leges, mores, & conſuetudines ſequamur? Sed cum hæ leges divinis adverſentur, & hæ ſententiæ evangelicis opponantur inſtitutis, quomodo cum ſalutis noſtræ ratione conciliari poſſunt? 3. Propter ſermones, judicia, cenſuras, irriſiones, quibus excipiuntur a mundi ſectatoribus illi, qui diverſam ſequuntur ſententiam, quod jure vocari poteſt virtutis perſecutio, efficitque, ne plurimi hanc profiteantur; quam ſi quis amplectatur, difficile eſt, ne acerrimis, aſſiduiſque labefactetur inſultibus, quos mala inferunt exempla, pernicioſæ opiniones, & aculeatæ irriſiones, niſi a mundo ſecedat, & hoc pacto ſuæ ſaluti proſpiciat.

Pars altera. Nihil eſſe in homine Chriſtiano, quo non cogatur a mundo ſecedere, hoc eſt mundum fugere, & odiſſe. 1. Si ſpectetur, quid eſt, & quid in ſe habet quatenus homo, infirmitas, & inconſtantia, affectionum vis, quæ ad objectorum, quæ ſunt in mundo, inflammantur intuitum; velut ille, qui exempli gratia in ambitionem pronus eſt, poterit ne in pulvere repere, quin omnes induſtriæ nervos intendat, ut ſe attollat, & in turba eniteſcat? Si in avaritiam proclivis eſt, nonne omnem navabit operam, ut opes acquirat; cumque ſolus divitiarum amor culpa non vacet, nonne ſemper in damnationis ſtatu verſabitur, ſi in id unum incubuerit, ut quacumque via locupletetur? Cum vero homines incredibili trahantur vi ad ſenſuum voluptates, quo pacto neceſſariam ibi ſervare poterunt mediocritatem, atque ab illicitis abſtinere in mundo, ac tot inter occaſiones, & objecta permanentes? Quomodo poterunt tot evitare laqueos, qui nobis ubique ſtruuntur, & quibus mundus repletus eſt? *Mundus totus in maligno poſitus eſt*. 1. Joan. 5. Sin autem hominem ſpectes, quatenus Chriſtianum, & id, quod per gratiam eſt, multo magis corruptum hunc mundum fugere, & horrere tenetur. 1. Quia hoc pollicitus eſt ſolemni profeſſione in Baptiſmo eam amplexus religionem, quæ illum cogit vitam inſtituere vitæ mundanorum prorſus oppoſitam. Verum poteſtne eorum præſtare fidem, quæ coram cælo, terraque ſpopondit, quin ſecedat a mundo, hoc eſt a pompis, & operibus mundi, quibus, cum Chriſtianus fieret, abrenunciavit? 2. Quia quatenus Chriſtianus tenetur ſequi Salvatoris exemplum, qui prototypus eſt, cui ſe ſe debet conformare, ut in prædeſtinatorum numero recenſeatur: *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui*: ad Rom. 8. Verum Dei filius ideo venit in mundum, ut illius placita everteret, quod verbo ſimul præſtitit, & exemplo. Chriſtianus igitur, qui illum ſequitur, eumque imitari profitetur, mundum reſpicere debet, tamquam ſibi infenſiſſimum hoſtem, ejuſque leges tamquam legibus Domini, Deique ſui prorſus oppoſitas. 3. Chriſtiani nomen, quod gerit, religio, cujus leges, præcepta, & ceremonias ſervare palam profitetur, nihil habent, quod ſpiritui mundi non adverſetur, & quod placita illius non evertat, quia humilitatem ea poſcunt, mortificationem, ſui ipſius abnegationem &c.

II Qui mundum, mundique ſenſus ſequuntur, & ad eos vitam componunt ſuam, apertiſſimum habent reprobationis characterem.

1. De ſua ſalute non cogitant vitæ hujus curis diſtenti, & in id unum incumbentes quomodo omnibus voluptatibus perfruantur: 2. quam plurima committunt ſcelera, ſuis indulgentes affectibus, atque perfringentes leges Dei, ut ſecundum mundi leges, & placita vivant: 3. nullam agunt pœnitentiam, cujus ipſum nomen ignorant, nullamque chriſtianam virtutem exercent, ut æternam felicitatem mereantur.

III Concio in duas haſce partes dividi poteſt.

Altera complectetur juſtas fugiendi, odioque perſequendi mundi cauſas: 1. quia non poſſumus illi accepti eſſe, ac ſimul J. C. placere, ſicuti teſtatur Apoſtolus: ideoque Eccleſia antequam in filiorum ſuorum numerum nos recipiat, exigit, ut mundo, omnibuſque pompis ejus abrenunciemus: duo hi domini oppoſitos habent ſenſus, & imperant contraria; 2. quia mundus infenſiſſimus eſt ſalutis noſtræ inimicus, quemadmodum apertus eſt hoſtis Dei; 3. quia leges, & placita ejus ea ſunt via lata, quæ ad æternam damnationem adducit.

Altera tradet modos, quibus uti poterimus, ut ab affectu mundi divellamur, qui ſunt, 1. cogitare, quis futurus ſit finis gaudiorum, voluptatum, honorum, omniumque hujus mundi bonorum, quæ aliquando erunt relinquenda, & quæ diuturna eſſe non poſſunt: *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt* Joan. 21. 2. evitare, ac perhorreſcere ſectatorum mundi ſocietatem, ne eorum vitiis fœdamur, & ne in eorum ſententias abeamus; Sapiens enim dicit: *Amicus ſtultorum ſimilis efficietur* Prov. 13. 3. mundi ſenſus contemnere, ac in actionibus, cœptiſque omnibus fidei lumina, æternaſque leges ſequi.

Cum in mundo duo ſint mortalium genera, quæ illius placita, legeſque ſequuntur, cavendum eſt, ne aliorum quidem vitia ſequamur, aliorum vero ſpecie virtutis decipiamur. 1. Primi illi mortales ſunt affectionibus ſuis mancipati, qui apertam morum licentiam profitentur, cum quibus quomodo noſmet gerere debeamus, non latet: 2. alii honeſti dicuntur, atque nonnullas morales virtutes exercent, omnemque religionis ſpeciem præſeferunt, ſed humana tantum ratione operantur &c. IV

De oppoſitione, quæ inter Spiritum Dei, & Spiritum mundi invenitur, in ea evangelii verba, *Spiritus veritatis, quem mundus non poteſt accipere*. Joan. 14. V

1. Spiritus Dei ſpiritus eſt veritatis, ſe enim nobis communicans nos de cœleſtibus, æterniſque veritatibus erudit; ſed ſpiritus mundi ſpiritus eſt erroris nos fallacibus ſententiis decipiens, quæ noſtræ damnationis eſt cauſa. 2. Spiritus ſanctus eſt ſpiritus puritatis; cum enim in nobis eſt, extinguit, quidquid voluptuoſum, & carnale ibi eſt; ideoque in ignis forma, cujus proprium eſt purgare, deſcendit in Apoſtolos: ſed mundi ſpiritus nos ad ſenſuum voluptates impellit, & ad ea omnia, quæ corpori blandiuntur, & libidinem cient. 3. Spiritus ſanctus eſt ſpiritus charitatis; proprium illius eſt eſſe amorem ſubſtantialem; qui, ſtatim ac illum accepimus, efficit, ut Deum diligamus, & pro Dei gloria omnia faciamus, & perferamus; ſed mundi ſpiritus nobis proprium inſpirat amorem, ea quærit, quæ ſua ſunt, commoda, voluptates, & excitat odium proximi, cum noſtris conſiliis, & cogitationibus adverſatur.

De oppoſitione, quæ mundum inter, & legem Dei invenitur. Si mundum ſpectemus, & modum, quo ibi vivitur, tres ibi apertiſſimas divinæ legi oppoſitiones inveniemus. VI

1. Lex evangelii nobis confert libertatem filiorum Dei; e contra vero lex mundi ſectatores ejus ſervos facit affectionum ſuarum, eoſque turpiſſimæ ſubjicit ſervituti. 2. Lex evangelica lex eſt manſuetudinis, quam ſequitur gaudium, quod Spiritus ſanctus in corde producit; at mundi lex promittentis, & permittentis voluptatum omnium perfruitionem lex eſt auſtera, & moleſta crudeliſſimos dolores excitans. 3. Lex evangelica ſancta eſt, nobiſque morum puritatem, & vitæ ſanctitatem præſcribit; ſed lex mundi vitium probat, licentiam, omniaque ſcelerum genera ſuadet. Ita libertas evangelicæ legis oppoſita ſervituti legis mundi; ſuavitas legis evangelicæ oppoſita auſteritati legis mundi; ſanctitas legis evangelicæ oppoſita impuritati legis mundi efficere poſſunt tres partes concionis.

1. Mundum fugere debemus, quia in ſe ipſo, in ſententiis ſuis, in actionibus, conſiliis, conatibus corruptus eſt: 2. quia amatoribus ſuis corruptionem communicat. *Deſumptum ex ſpecimine ſermon. pro Dominicis tom. 2. ſermone pro decima poſt Pentecoſten Dominica*. VII

1. Omnes Chriſtiani communi lege tenentur a mundo eſſe diviſi; quia omnes per Baptiſmum Dei cultui ſe ſe devoverunt; quia in ea religione ſunt, quæ mundo bellum indicit, eaque in profeſſione, qua mundo emori jubentur &c. 2. quinam ſit hic mundus, cui fideles omnes abrenunciare coguntur: 3. ratio hujus muneris obeundi, ac vincendi mundũ, niſi re ipſa poſſit relinqui. VIII

5 Difficile eſt in mundo vivere, ibique non præverti propter mala exempla, quæ ibi videntur, propter peccandi pericula, quibus ibi ſemper ſumus obnoxii,

pro-

propter frequentes delinquendi occaſiones, quas evitare difficile eſt. 2. Difficile eſt ibi converti, ac inſervire Deo, niſi a mundo ſeparemur, omniaque infringamus vincula, quibus eidem alligamur. *P. de la Colombiere tomo 3. ſermone 57.*

X. Salutis noſtræ pericula in mundo ad tria potiſſimum capita referuntur, quæ in tribus hiſce D. Auguſtini verbis continentur, quæ ſermonis partitionem efficere poſſunt. *Mundus exemplo inficit, errore decipit, præcepto deficit.*

1. Mundus corrumpit exemplo pravo, quod ob oculos ponit, & quod magnam in animo efficit impreſſionem. 2. Seducit errore, fallacibuſque opinionibus, quas nobis ſenſim inſpirat. 3. Leges nobis præſcribit oppoſitas legibus Dei, atque nos ad evangelicas infringendas impellit, quæ legibus ipſius ſunt contrariæ.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas Concionum texturas exornandas.

Sancti Patres. SAnct. Auguſt. *de agone Chriſtiano* docet, Chriſtiano mundum eſſe vincendum, & quomodo.

Idem in Pſal. 141. docet per mundum, quem J. C. damnat, intelligendos impios, qui in mundo vivunt, & mundi legibus parent.

Idem in hæc Pſalmi 85. verba, *Eripuiſti animam meam ex inferno*, ait, duplicem eſſe impiorum infernum, quorum alter hic mundus eſt, ubi in affectuum ſuorum perturbatione, ac ſub eorum tyrannide vivunt, alter vero poſt vitam hanc.

Idem in hæc verba Pſalmi 113. *In exitu Iſrael de Ægypto*, oſtendit Ægyptum eſſe mundi corrupti imaginem, unde egrediendum eſt, ne ſub graviſſimæ ſervitutis jugo, ut olim Iſraelitæ, vivamus.

Idem hoc ipſum oſtendit explicans hæc verba Pſalmi 125. *In convertendo Dominus captivitatem Sion.*

Idem, vel Auctor ſermonum *ad Fratres in Eremo* docet mundum per infamem Sodomam repræſentari; eos, qui illum perfecte relinquunt, ſimiles eſſe Loth, eos vero, qui ægre eum deſerunt, poſt terga reſpicientes, ſimiles uxori ſancti illius viri, quæ fuit in ſtatuam ſalis converſa.

S. Hieronymus *l. 2. in cap. 7. Mich.* docet pauciſſimos eſſe in terris juſtos, & quanta ſit ſæculi corruptio.

Idem *in Expoſitione epiſt. Pauli ad Galat.* in ea verba: *Qui eripuit nos de præſenti ſæculo nequam*, quærit, cur præſens ſæculum dicatur nequam, ac vocari ait propter ſcelera, quę committuntur, & vitia, quæ ibi graſſantur.

Idem *Epiſt. 1. ad Heliodorum de laude vitæ ſolitariæ*, deſcribit ſalutis pericula, quæ in mundo ſunt, ducta ſimilitudine, ex proceloſo, & ſcopuloſo mari, ubi qui navigant, ſemper in pereundi periculo verſantur.

Idem *Epiſtola 23. quæ eſt Paulæ, & Euſtochii ad Marcellam*, oſtendit, mundum eſſe civitatem confuſionis, ubi vitium regnat, eamque relinquendam exemplo Abrahæ, cui præcepit Deus, ut terram, quam habitabat, deſereret.

S. Ambroſius *l. de fuga ſæculi c. 1.* oſtendit, quam difficile ſit in mundo permanere, ejuſque mores non ſequi, quod ipſum argumentum, & capite quinto proſequitur.

S. Cyprianus *Epiſt. ad Donatum* mundi vitia ad vivum deſcribit.

S. Eucherius *Epiſt. ad Valerianum* de eodem argumento eloquentiſſime diſſerit.

S. Baſilius *Homil. 15. ex Variis in Pſalm. 61.* docet mortales vitiis virtutum nomina tribuere, & ſub boni prætexto malum committere.

Origenes *Homil. 3. in cap. 4. Exod. cap. 5.* ait, perverſum hunc, corruptumque mundum relinquendum eſſe, ſi Deo fideliter ſervire velis.

Idem *homil. 7. in c. 6. Joſue*, docet fidelibus nihil eſſe debere commune cum ſæculi amatoribus, neque in Eccleſiam mundi conſuetudines eſſe invehendas.

Idem *Homil. 2. in c. 51. Jerem.* in hæc verba: *Calix aureus Babylon, in manu Dei inebrians omnem terram*, oſtendit mundanos omnibus affectibus eſſe inebriatos, quæ res efficit, ut terra univerſa peccatis redundet.

S. Chryſoſtomus *homil. 12. in epiſt. 1. ad Corinth.* docet, mundi aſſeclas virtutes in vitia mutare, & vitia in virtutes, aliis aliorum nomina tribuentes.

Idem *Homil. 7. in c. 1. Joan.* in ea verba, *& mundus eum non cognovit*, oſtendit, quid mundi nomine vocandum ſit, homines videlicet mundo inhærentes, & mordicus illius placita ſectantes.

S. Bernardus *ſerm. 9. de Conſ. Domini* in mundum invehitur, ejuſque amatores, quos maledictos a Deo vocat.

Idem in declamationibus docet, quinam mundi amicus dicendus ſit.

Idem *ſerm. 3. de Circumciſione* ait, parum tutum, & difficile eſſe converti, & agere pœnitentiam in hoc mundo, ubi omnia ad peccandum impellunt.

Idem *ſerm. 10. in Pſal. Qui habitat*, oſtendit quonã in periculo jugiter verſentur, qui vivunt in mundo.

Dionyſius Carthuſianus in *Speculo* de ſęculi amatoribus loquitur.

Granatenſis in Peccatorum duce l. 1. c. 28. prolixum, egregiumque habet tractatum in eos, qui propter amorem mundi in via virtutis incedere nolunt, ubi loquitur de periculis, quæ in mundo inveniuntur, de mundi cęcitate, ac tenebris, deque peccatorum, quæ ibi patrantur, multitudine. Aſcetici, aliique.

Hieronymus Platus *de bono ſtatus Religioſi* l. 1. c. 5. de mundi periculis, & laqueis loquitur.

Cardinalis Bellarminus *opuſc. de Gemitu Columbæ* l. 2. c. 7. fons lacrymarum. Mundi ſectatorum vitia.

P. Haineuve libro, qui inſcribitur: Magna via, quæ mundum perdit, p. 1. ubi loquitur de uſitatiori mundi vita, & oſtendit, quid ſit iſte mundus ab evangelio damnatus.

Cambolas in libro, cui titulus, chriſtianæ vitæ exemplar c. 6. ubi fuſius oſtendit, Chriſtianum abrenunciare debere mundo, & ab illius ſenſu abhorrere.

P. Camaret tomo 2. Perfecti Chriſtianiſmi, obſtaculo 9. fuſius hoc tractat argumentum, de placitis mundi.

P. Sebaſtianus Sylvanectenſis in libro, qui inſcribitur, *Entretiens du Sage* c. 13. loquitur de mundi contemptu.

Moralis chriſtiana *in Pater* l. 3. ſect. 4. art. 1. docet, quid ſit mundus, quidque mundana, quæ ibi ducitur, vita.

Pean tomo 3. ſpiritualium Dialogorum, Dialogo 10. de mundi contemptu, ubi ſatis fuſe de malis, quæ ibi committuntur, ſermo eſt.

P. Croiſet tom. 1. Conſiderationum Chriſtianarum prolixe de mundo, falſiſque ejus opinionibus loquitur.

P. Teſier *tom. 1. Quadrageſima*. Sermo pro feria 2. poſt Dominicam 2. totus eſt contra mundi amorem. Concionatores nuperi.

Idem *tom. 1. Domin.* Dominica 4. poſt Paſcha in evangelium: *Cum venerit Paraclitus arguet mundum de peccato* &c. oſtendit mala, quæ committuntur in mundo, & quænam ſit oppoſitio mundum inter, & J. C.

P. de la Colombiere tom. 3. ſerm. 57. de mundi fuga.

Idem in Chriſtianis conſiderationibus unã habet de mundo, & periculis, in quibus ibi ſalus æterna verſatur.

In ſpecimine ſerm. pro Dominicis, tom. 2. pro 20. poſt Pentecoſten Dominica de hoc ſermo eſt argum.

Auctor ſerm. in omnia Ethicæ Chriſtianę argumenta tom. 1. ſerm. 1. loquitur de mundi fuga, & ſeparatione.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

V*Idens Deus quod multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malum omni tempore, pœnituit eum quod hominem feciſſet in terra.* Geneſ. 6.

Cumque vidiſſet Deus terram eſſe corruptam; omnis

quippe caro corruperat viam ſuam ſuper terram. Ibidem.

Senſus, & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua. Geneſ. 8.

Corrupta eſt autem terra coram Deo, & repleta eſt iniquitate. Geneſ. 6.

Dixerunt Deo: Recede a nobis, & ſcientiam viarum tuarum nolumus. Jobi 21.

Fiat via illorum tenebra, & lubricum, & Angelus Domini perſequens eos. Pſal. 34.

Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt: non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum. Pſal. 52.

Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in iniquitatibus. Ibidem.

Deus de cælo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat ſi eſt intelligens, aut requirens Deum. Ibidem.

Eſt via, quæ videtur homini juſta: noviſſima autem ejus deducunt ad mortem. Proverb. 14.

Sunt impii, qui ita ſecuri ſunt, quaſi juſtorum facta habeant. Eccl. 8.

Unuſquiſque in viam ſuam declinavit. Iſaiæ 53.

Non eſt veritas, & non eſt miſericordia, & non eſt ſcientia Dei in terra: maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt, & ſanguis ſanguinem tetigit. Oſeæ 4.

Væ mundo a ſcandalis. Matth. 18.

Quoniam abundavit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum. Matth. 24.

Hoc eſt judicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem. Joannes 3.

Mundus me odit, quia teſtimonium perhibeo de illo quod opera ejus mala ſunt. Joann. 7.

Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum eſt diligeret; quia vero de mundo non eſtis, propterea odit vos mundus. Joann. 15.

Non pro mundo rogo. Joann. 17.

Si mundus vos odit, ſcitote quia me priorem vobis odio habuit. Joann. 15.

Confidite, ego vici mundum. Joann. 16.

Pater juſte, mundus te non cognovit. Joan. 17.

Regnum meum non eſt de hoc mundo. Joan. 18.

Nunc judicium eſt mundi. Joann. 12.

Princeps hujus mundi ejicietur foras. Ibid.

Nolite conformari huic ſeculo. Ad Roman. 12.

Non ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed Spiritum qui ex Deo eſt. 1. ad Corinth. 2.

Sancti de hoc mundo judicabunt. 1. ad Corinthios 6.

Secundum elementa mundi. Ad Coloſſ. 2.

Multi ambulant, quos ſæpe dicebam vobis (nunc autem, & flens dico) inimicos crucis Chriſti, quorum finis interitus. Ad Philipp. 3.

In noviſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa: erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, voluptatum amatores magis quam Dei. 2. ad Timoth. 3.

Immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo. Jacobi 1.

Neſcitis quia amicitia hujus mundi inimica eſt Dei? Jacobi 4.

Quicumque voluerit amicus eſſe ſæculi hujus, inimicus Dei conſtituitur. Ibidem.

Juxta proprias concupiſcentias ambulantes. 2. Petri 3.

Secundum deſideria ſua ambulantes. In Epiſt. Judæ.

Omne, quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ. 1. Joann. 2.

Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo. Ibidem.

Mundus totus in maligno poſitus eſt. 1. Joan. 5.

Ipſi de mundo ſunt, ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit. 1. Joan. 4.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

Primi hominis [illegible] corrupta eſt ea, & origo omniū vitiorum mundi.

PRæſupponendum ſemper eſt, funeſtam vitiorum omnium, quæ in mūdo graſſantur, cauſam proficiſci tamquam ex origine a rebellione primi hominis contra mandata Dei; inde enim orta eſt affectionum perturbatio, appetituum a ratione defectio, & inſelix concupiſcentia, quæ non aliud eſt, quam naturalis inclinatio, qua erga ſenſibilia rapimur bona, & propter quam crebro creatori creaturam præferimus. Omnia porro hujus vitæ bona in ſe ipſis innocua ſunt; totidem quippe ſunt munera, & beneficia divinæ largitatis; malum vero non niſi ex inconditо affectu, & amore, quo homines illa depereunt, & qui efficit, ut ab illis leges divinæ infringantur. Hæc eſt cauſa ſcelerum omnium, quæ umquam patrata fuere, & ad ſæculorum finem patrabuntur, atque eundem mundum laqueis replevit; omnia enim, quæ ibi videmus, bona totidem objecta ſunt, quæ cor noſtrum avertunt ab ea fide, quam debemus Deo, totidemque externæ cauſæ, quæ interiorem fovent rebellionem, atque concupiſcentiam excitant, & inflammant, quæ efficit, ut ea omnia ſcelera committantur, quæ terram inundant, uti inquit Propheta.

Quantum corruptus eſſet mūdus ante diluviū.

In ipſis terrarum primordiis pauci adeo ſecundum leges, ac rationis lumen vixerunt, ut excepto Abel, & Henoch, pauciſque aliis, qui vitæ integri, ſceleriſque puri extiterunt, Sacra Scriptura Gen. 6. teſtetur, reliquum genus humanum fœdiſſime corruptum fuiſſe: *omnis caro corruperat viam ſuam*. Hæc res Deum impulit, ut ea tangeretur pœnitentia, de qua loquitur Scriptura, quod hominem feciſſet; eaque illum coegit expiare mundum ab univerſali labe, qua infectus erat, celeberrimo illo aquarum cataclyſmo, qui omnem terræ faciem inundavit, omneſque mortales, qui tunc vivebant, extinxit. Noe unus juſtus erat cum parva domo ſua, quæ octo conflata erat perſonis, quæ fœdiſſimam illam cladem evaſere, reliquis omnibus aquarum copia præfocatis.

Exemplū Abrahæ Dei juſſu patriam deſerentis, ducens a corrupto mundo ſecedendū.

Abraham, qui dives erat, atque multæ auctoritatis in patria, haud hæſitanter illam deſeruit, ut in aliam regionem concederet ſibi ignotam, & tamquam exilium habendam. Adeo gravis imperii non alia adferri poteſt cauſa, niſi quod regio, ubi permanebat, idolorum cultoribus erat plena, ideoque illius erga Deum pietatem, innocuoſque mores prævertere poterat. Felix hujus itineris exitus, & benedictiones, quibus deinceps Deus Sanctum hunc Patriarcham cumulavit, palam oſtendunt, mundi fugam, ne vitiis, quæ ibi graſſantur, coinquinemur, fontem eſſe, & principium earum benedictionum, quibus eos proſequitur Deus, qui hoc pacto oſtendunt, ſe velle illi fideles eſſe, & deinceps agnoſcunt, non poſtremam Dei gratiam hanc eſſe, quod ipſis generoſam immiſerit mentem relinquendi animo ſaltem, & affectu eorum ſocietatem, a quibus in eamdem abrepti fuiſſent calamitatem, ſi eorum mores, ac ſententias ſecuti fuiſſent.

Mundi corruptio tempore legis ſcriptæ.

Lex ſcripta a Moyſe uſque ad Salvatoris adventum non aliud præſtitit, niſi quod concupiſcentiam irritavit; non quod lex mala eſſet, vel, quod malum eſt, imperaret; illud enim apertius, quam lex naturæ vetabat: ſed quod depravata natura erat quodammodo excitata interdictis, & minis ad faciendum, quod prorſus erat oppoſitum. Hoc enim non poſtremum eſt ex malis effectibus corruptionis, odiſſe, quod imperatum eſt, & in vetitum niti, illum eo impenſius quærendo, quo apertius, ac ſeverius prohibitum eſt. Ita videmus legem illam vix latam fuiſſe, cum tot ferme prævaricatores extitere, quot erant illi, quibus primum fuit irrogata; donec in hujus prævaricationis pœnam ex ſexcentis hominum millibus, & ultra, qui de Ægypto fuerant egreſſi, via duo ingreſſi fuerint terram, quæ omnibus fuerat promiſſa. Poſtquam vero conſtituti

ſunt

ſunt in opima illa mundi parte, ubi Deum ſuum impenſius colere debebant, a quo præ cæteris gentibus electi fuerant, ut eſſent populus ejus, & ut fidelius propter beneficia, quibus fuerant cumulati, illi inſervirent; non magis ei paruerunt, quam barbari, atque Ethnici, qui verum Deum ignorabant. Satis eſt Judicum, Regumque hiſtorias percurrere, ut vitæ eorum innoteſcant flagitia, ac ſexcenta inveniantur exempla corruptionis morum, quæ hic enumerare immenſi eſſet laboris.

Difficile eſt converti, & bene vivere in mundo adeo corrupto.

Eruditus quidam Interpres quærit, cur Dei populus tamdiu in Ægypto permanſerit, quin vero Deo ſacrificium offerret? & reſpondet, hanc fuiſſe cauſam, quod animantia, quibus illi pro victimis utebantur, ipſi erant Dii Ægyptiorum, qui paſſi nequaquam fuiſſent, illa cuipiam immolari; ideoque diſcedendum erat ab idololatrarum eorum adſpectu, ut Domino cultum tamdiu intermiſſum iterum inſtaurarent. Peccator, qui in mundo converti, vel Deo fideliter inſervire cogitat, in circumſtantiis prope ſimilibus eſſe dici poteſt. Ut cum Deo redeat in gratiam, ut fugi, piamque vitam ducat, Deo ſacrificare debet, quidquid mundus habet in pretio, amat, & colit, debet abrenunciare voluptatibus ejus, ſermonibus, moribus, conſuetudinibus, atque palam virtutis contra vitium partes ſuſcipere. Sed velle toto inſpectante mundo hanc vivendi rationem inire, ab illo diſcrepare moribus in medio illius, hoc eſt nimis vehementem infirmæ virtuti perſecutionem conflare. Mundus relinquendus eſt, alioquin periculum ſaltem ſubitur in priori ſententia perſeverandi.

Quid inferendum ex Noe & Loth exemplis, qui a ſæculi corruptione præſervati fuere.

Dicis, Sanctum virum Loth in flagitioſiſſima urbe viventem ſe ab omni labe præſervaſſe, atque in officio permanſiſſe; verum attende, exemplum hoc nequaquam ſuffragari eorum negligentiæ, qui mundi vitam ſequuntur; immo e contra illis terrorem debere incutere. Verum quidem eſt, Loth reſtitiſſe Sodomitarum exemplo, qui admirabilis fuit fidelitatis ejus effectus; at nonne hoc funeſtiſſimum eſt humanæ corruptionis argumentum, in tota civitate unum tantum ita fortem, & felicem fuiſſe, ut illi reſiſteret? Animos etiam facit exemplum Noe, cujus virtus in generali enituit corruptione, in quam ævo illius ceciderat mundus; ſed potius metuendum eſt, cum ex omnibus hominibus unus ille ſe ab omni labe purum ſervaverit.

In ipſo etiam Chriſtianiſmo non deeſt mundus fugiendus.

Quamquam verum ſit, poſt Salvatoris adventum mundi faciem mutatam fuiſſe, & mundum cum placitis ejus evangelica lege fuiſſe damnatum; tamen in ipſo quoque Chriſtianiſmo mundus invenitur, qui fugiendus eſt juxta exemplum primorum fidelium, omniumque Sanctorum, qui ſæculis omnibus vixerunt; & niſi re ipſa ab eo ſeparari poſſumus, quod Cœnobitæ faciunt, ſaltem moribus, vitæque ratione ſeparari debemus.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

M*Undus totus in maligno poſitus eſt.* 1. Joan. 5. Hoc eſt, nequitia, & improbitate repletus eſt. Nihil ergo imperare, vel docere poteſt, quod injuſtum, & malum non ſit; fons enim non alias emittere, quam quas continet, poteſt aquas. Et ſane cum mundi placita oppoſita ſint Jeſu Chriſti præceptis, ille nihil præcipit, quod Dei mandatis non adverſetur. Damnat Deus immoderatum divitiarum amorem, hunc mundus probat; Deus humilitatem jubet, mundus ſuperbiam; Deus inimicorum amorem, & oblivionem imperat injuriarum, mundus odium, & ultionem præcipit; Deus pœnitentiam præſcribit, ab illa mundus diſpenſat; Deus ab illicitis abſtineri vult voluptatibus, & mundus eas licere contendit. Nihil magis contrarium duobus hiſce dominis, ideoque Dei filius inquit, regnum ſuum non eſſe de hoc mundo.

Pluet ſuper peccatores laqueos, pſalm. 10. Propheta inquit, Deum effecturum, ut ſuper peccatores laquei, & retia pluant, ad exprimendam periculorum multitudinem, quæ in mundo eſt, propter quam æterna ſalus in diſcrimen vocatur. Profecto quot laqueos in terra videbat ille, qui eos pluviæ comparat de cœlo ingruenti? Explicite *ſuper peccatores* ait, quia iſti parum attendentes cordis ſui, ſenſuumque motus, minimum curantes evitare peccati occaſiones, ſibi nequaquam caventes, ne in periculum incidant, aſſidue inter inſidias ſibi poſitas incedentes nequeunt non plurima ſubire pericula. Propter hanc ergo periculorum multitudinem Propheta ait futurum, ut pluant ſuper peccatores laquei; laquei in adoleſcentia, & ſenio, laquei in divitiis, & paupertate, laquei in honore, & dedecore, laquei in ſolitudine, & ſocietate, laquei in proſperis, & in adverſis, laquei denique in omnibus ſenſibus, oculis, auribus, lingua, toto denique corpore; quamobrem tantus eſt laqueorum numerus, ut exclamet Jeremias 2. 48. laqueis totum terrarum orbem eſſe refertum.

Solutis periculis, quæ in mundo ſunt . . .

Cur diabolus dicatur mundi princeps.

Venit princeps mundi hujus, & in me non habet quicquam. Joan. 14. Quæritur, cur diabolus mundi princeps vocetur; cum hunc Deus creaverit, & potentia ſua ex nihilo eduxerit, eumque ſapientia, ac providentia ſua dirigat? Sed facilis patet reſponſio, ſi cum S. Auguſtino ſupponamus, per hunc mundum illos intelligi, qui mundum amant, qui illi inhærent, cumque veluti felicitatis ſuæ centrum reſpiciunt. Dæmon autem merito princeps hujus mundi vocatur, quia hoc illius regnum eſt; in corde improborum Dei, hominumque hoſtis imperitat, eoſque veluti Deus gubernat, quandoquidem ab Apoſtolo *Deus ſæculi* dicitur. Hic eos movet, & agit, quo vult, ſuggeſtionibus ſuis, quemadmodum per ſpiritum gratiæ ſuæ efficit Deus, ut juſti operentur. Verbo, S. Joannes ait, totus mundus, hoc eſt, impii ſunt ſub infamis hujus tyranni dominatu, qui eadem de cauſa princeps etiam tenebrarum appellatur: hoc eſt peccatorum, qui ex Divo Auguſtino l. 1. de nat. & grat. c. 12. tenebrarum nomine vocantur, quia in ipſis extinctum eſt lumen gratiæ, & quia ambulantes in tenebris non aliud facere poſſunt, quam opera tenebrarum. Ad hoc illos ſollicitat dæmon ipſorum dominus, & magiſter, qui eos vinctos tenet tamquam miſera mancipia affectuum catenis, qui eos trahit, & de ſcelere in ſcelus proturbat.

Cavendum, ne mundi ſenſibus decipiamur.

Videbitis in Babylonia Deos aureos, & argenteos, &c. Baruch. 6. Maximum, quod in mundo inveniatur periculum hoc eſt, corrumpendi ſpiritum fallacibus ejuſdem opinionibus, quæ prorſus oppoſitæ ſunt ſalutis noſtræ principiis; per quas cum ſemel depravatum fuerit judicium, fieri non poteſt, quominus vita, & actiones penitus depraventur: *Videbitis in Babylonia*, ajebat ille ad Judæos ſcribens, qui erant captivi, *Deos aureos, & argenteos, & lapideos, & ligneos in humeris portari oſtentantes metum gentibus; videte ergo, ne & vos ſimiles efficiamini factis alienis, & metuatis, & metus vos capiat in ipſis: Viſa itaque turba de retro, & ab ante adorantes, dicite in cordibus veſtris: Te oportet adorari, Domine.* Hoc ipſum illis dico, qui in mundi commercium ingreſſuri ſunt. Videbitis in mundo homines adoratores idola, videlicet voluptates, opes, vanitates, videbitis ibi vitium in honore habitum, contemptam virtutem; audietis ſententias huic corruptioni, quam Dæmon invexit, conformes; cavete, ne multitudinis exemplo corrumpamini, atque ad hunc effectum ſæpe meditamini vera chriſtianæ religionis inſtituta, æternas veritates, quas mundus cognoſcere non vult, & quæ numquam mutabuntur: eas fortiter mentibus veſtris imprimite, ut contra exemplum, & nefaria mundi placita ad illas confugiatis.

Mundus Babyloni collatus, de qua ſermo in Apocalypſi.

In fronte ejus nomen ſcriptum: myſterium: Babylon magna, mater fornicationum, & abominationum terræ. Apocal. 17. Mundus illa eſt Babylon, quam S. Joannes in Apocalypſi vidit beſtiæ inſidentem, plenam nominibus blaſphemiarum, manuque ge-

gerentem aureum vas plenum abominationum, ac impuritatum fornicationis ſuæ, quæ nihilominus in fronte hoc ſcriptum habebat nomen, *Myſterium*. Quid hoc! Quomodo myſterium, & blaſphemia conveniunt? Myſterium eſt res ſacra, blaſphemia vero res impia. Hoc ſignificat in mundo omnia myſteriis eſſe plena: omnia ibi cum ſimulatione fiunt, & fœdiſſima quoque vitia fronte virtutis colorem gerunt. Hæreticus, exempli gratia, pravæ doctrinæ ſuæ virus conatur effundere, hæc blaſphemia eſt, ſed impium conſilium ſub veterum Patrum, Scripturarumque doctrina celat: hoc eſt myſterium &c.

Mundi leges legibus J. C. oppoſitæ.

Quæ ſocietas lucis ad tenebras? quæ conventio Chriſti ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? 2. ad Corinth. 6. Cum tanta ſit inter Jeſum Chriſtum, & mundum, veritatem, & mendacium, virtutem, & vitium, Deum, & dæmonem oppoſitio, liquido patet, nos mundo adhærere non poſſe, quin Jeſum Chriſtum relinquamus, quæ enim ratio eſſe poteſt Salvatorem inter, & Belial, fidelem, & infidelem? Hæc tamen ſimul in mundo plurimi conciliare contendunt putantes, ſe mundi mores ſequi poſſe, & nihilominus veros eſſe Chriſtianos. Profecto nonne mirum eſt, cum evangelium prædicantes invehimur contra odium, diſſidia, inimicitias, atque docemus neceſſitatem diligendi inimicos, & injurias dimittendi, adhuc nobis obtrudi? Ita eſt: verum niſi acceptas injurias perſequerer, ſi parcerem inimico, quinam eſſet mundi ſenſus, quid ille diceret? Cum veſtium, menſæque luxum damnamus, dicunt hanc conſuetudinem, hunc morem eſſe mundi &c.

Exiguus bonorum qui in mundo ſunt numerus, & multitudo ſceleratorum, quæ ibi putantur;

Deus de cælo proſpexit, ut videat, ſi eſt intelligens, ac requirens Deum. Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt, qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum. Pſalm. 52. Quis crederet poſſet hanc veritatem, ni ſi illius auctor eſſet Deus per Prophetam ſuum, in tanta mortalium multitudine in toto degentium mundo, ne unum quidem inveniri, qui faciat bonum? Proculdubio hoc ad litteram intelligendum non eſt; ſed hinc percipere debemus, ſi qui juſti viri in mundo inveniuntur, adeo raros eſſe, & numerabiles, utpote paucos, ut vix unus poſſit deprehendi. Illud vero magis mirum eſt, quod poſt allata verba idem propheta horribilem habet deſcriptionem abominationum, quæ committuntur in mundo, qui fere impiis hominibus conſtat.

Omnis Chriſtianus mundum vincere tenetur, & in quo.

Omne, quod natum eſt ex Deo, vincit Mundum. 1. Joann. cap. 5. Non ſatis eſt fugere mundum, eumdem vincere opus eſt. Omnes filii Dei, hoc eſt omnes veri Chriſtiani de mundo victoriam debent referre; hæc enim victoria, S. Bernardus ait, filiationis noſtræ argumentum eſt: *Teſtimonium cæleſtis generationis victoria mundi.* Mundum vincere debemus trium exercitatione virtutum, quæ contrariæ ſunt tribus vitiis, quæ mundo quodammodo ſunt eſſentialia. Primum eſt impietas in Deum; mundus enim fautores ſuos adducit in oblivionem Dei, atque negligentiam in iis, quæ pertinent ad religionem. Vitium ſecundum eſt injuſtitia, & crudelitas in proximum; quod vincendum eſt eo ſpiritu charitatis, qui eſſentialis eſt Chriſtiani character, & quo jubemur proximum tamquam noſmet ipſos diligere. Tertium denique eſt inordinatus ſui corporis amor; quandoquidem juxta D. Pauli ſententiam vivere non poſſumus ſecundum carnis affectiones, quin ſpiritui chriſtianiſmi moriamur.

Mundum amare non poſſumus, quin pereamus.

Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt. 1. Joann. 2. Illi ſolum, qui mundum oderunt, aliqua cum ſecuritate in mundo permanere poſſunt. Numquam propter eam illecebram, & oblectationem, quam ibi reperimus, illic permanemus, quin omnibus obnoxii malis ſimus, quæ ille nobis poteſt inferre; atque veriſſimum eſt, illum veneno inficere, ac lethale vulnus infligere illis, qui ita infirmi ſunt, ut ejus amore capiantur. In mundo infiniti ſunt ſcopuli, & ſyrtes, quæ illius navigationem fere ſemper periculoſam efficiunt, & propterea Sancti, qui rerum veritatem intelligebant, dixere, eos, qui inde aufugiunt, tamquam ex naufragio liberari.

Mundi cum mari comparatio.

Ecce motus factus eſt in mari. Matth. 8. Mare naturale eſt mundi ſymbolum; & vita hominis ſuper terram non aliud eſt, quam in procelloſo mari navigatio. Sive ſpectetur, quod intra hominem fit, ſeu quod illum undique circumdat, videbitur perfecta periculoſi maris imago, ubi in ſingula momenta naufragium metuendum eſt. Monſtra, quæ in mari ſunt, abyſſi, & ſcopuli, quos celat, rapiditas, jugiſque fluctuum ejus agitatio, ad unguem nobis exhibent humani cordis vitia, affectus, perpetuamque inconſtantiam. Piratæ, quibus obſidentur maria, procellæ, quas cælum ciet, nonne totidem figuræ ſunt plurimorum inimicorum, qui hominis excidium expetunt, & malorum, quæ merito irritatum cælum in illos immittit?

Quid eſt mundus, & quid hoc nomine intelligendum.

Mundus totus in maligno poſitus eſt. 1. Joan. 5. Quinam eſt hic mundus, qui totus corruptus, ac perverſus eſt, & quem Jeſus Chriſtus toties in evangelio ſua maledictione percuſſit? Hic mundus, S. Auguſtinus ait, eſt congregatio omnium, qui inordinate diligunt mundum, & qui per cæcum amorem, quo illi adhærent, in mundum quodammodo ſunt transformati: *Amatores mundi, qui amando mundum, dicti ſunt mundus.* Hic mundus illud omne eſt, quod in cordibus noſtris locum tenet, quem Deus unus ibi debet occupare; non enim deeſt ſubtilis, delicatuſque mundus pro iis etiam, qui pietatem colunt, quemadmodum craſſior mundus eſt pro ſæculi ſectatoribus. Horum mundus eſt ſervorum numerus, ædium magnificentia; ſupellectilium pretium, Principum gratia, fulgor dignitatum, plauſus populorum, voluptatis illecebræ, illuſiones honorum. Illorum vero imperceptibilis ſui ipſius perquiſitio, in devotione parum ſedula diligentia, divinarum rerum faſtidium, ſimultas cum proximo, ſingularis vivendi ratio, in officiis ſuis obeundis remiſſio, amor proprius, qui ſeſe rebus omnibus immiſcet, tenax proprii ſenſus amor, ſpiritus ſingularitatis. Hic mundus eſt; videlicet, hæc ratio, qua mundi ſectatores operantur.

Signa ex quibus cognoſci poteſt, utrum mundus ametur.

At enim quomodo agnoſcam, utrum diligam mundum? Hoc nihil facilius: exempli gratia, tu, qui in mediocri conditione vivis, ea ne ſæpe concupiſcis bona, quæ minime poſſides? Quæris ne quomodo emergere, & diteſcere valeas? Repulſas conditionis tuę mediocritati inhærentes æquone animo fers? Ob ea quæ tibi proſpere accidunt, immoderatane te efferri lætitia ſinis? Pateris, pomparum ſæculi externa ſpecie tuos oculos capi? Paratus ne es, ut acceptionem divitis cum pauperis detrimento facias? Secrete contemnis eos omnes, qui obſcuro in loco ſunt, atque ignobiles? Ambitionem, & cupiditatem tuam illis inſpiras, qui accedunt ad te? In miniſterii prorſus ſpiritualia exercitatione humanas rationes admiſces? Si hoc eſt, dic, te diligere mundum, hoc ſubtile venenum amoris ſæculi omnem maſſam corrumpere, totumque vitæ tuæ corpus inficere . . . Attamen quid frequentius, & vulgatius, quam hujus characteris fideles? Homines duplices, & inconſtantes, ut Sapiens ait, pietatem omnem in hoc ſtatuentes, ut a gravioribus flagitiis abſtineant, & ſine ullis conſcientiæ ſtimulis ſibi permittentes ea, quæ mundi conſuetudine, urbanoque vivendi genere probantur; clam inſatiabili honorum, & divitiarum cupiditate flagrantes, penituſque mundi amore ſuccenſi? *Idem.*

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & Sententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

Nomine mundi intelliguntur, qui vivunt ſecundum concupiſcentiam mundi. Auguſtin. Tract. 107. in Joannem.

Homines mali mundus vocantur, inde acceperunt nomen: ex eo quod amant. Idem, Serm. 28. de temp.

Non

Non pro mundo rege, id eſt, pro eis qui vivunt ſecundum concupiſcentiam mundi. Idem.

Vis non eſſe inimicus Dei, noli eſſe amicus mundi. Idem, in Pſalm. 91.

Mundus iſte perículoſior eſt blandus quam moleſtus; magis cavendus cum ſe allicit diligi, quam cum admonet, exigitque contemni. Idem, Epiſt. ad Dioſcorum.

Quid tibi neceſſe eſt in ea verſari domo, in qua neceſſe habeas quotidie, aut perire aut vincere? Hieronymus in Epiſt.

Latam viam non quærimus, nec inventione opus eſt, ſponte ſe offert, eſt errantium via. Idem, in cap. 7. Matth.

Fuge ſeculi mare, & naufragium non timebis; in mari ferventibus ventis, etſi non omnium naufragium, omnium tamen periculum eſt. Ambroſ. l. 4. in cap. 4. Lucæ.

Quis inter tot paſſiones hujus ſeculi, inter tantas illius illecebras, tutum & intemeratum ſervare poteſt veſtigium? Idem, lib. de fuga ſæculi c. 1.

Qui ſalvus eſſe vult, ſupra mundum aſcendat, fugiat hunc mundum, terras relinquat. Idem, ibidem.

Via perditionis ſpatioſa, quia intra regulam diſciplina non incluſa. Chryſoſtomus.

Mari juſte comparatur hic mundus, quia fluctibus diabolicis quatitur, vitiorum tempeſtatibus commovetur. Caſſiodorus, in Pſal. 44.

Plena omnia periculis, plena laqueis; incitant cupiditates, inſidiantur illecebræ, blandiuntur lucra, damna deterrent. S. Leo, Serm. 5. Quadrag.

Inſidiæ ſunt in divitiarum amplitudine, inſidiæ in paupertatis anguſtiis, illa elevant ad ſuperbiam, hæ incitant ad querelam. Idem Serm. 11. Quadrageſimæ.

Mundus eſt ubi malitia plurimum, ubi ſapientia modicum, ubi omnia viſcoſa, omnia lubrica ſunt, omnia operta tenebris, & obſeſſa laqueis; ubi periclitantur animæ, ubi omnia vanitas, & afflictio ſpiritus. Bernardus, in Serm.

Flagrant ubique delicta, & paſſim multiplici genere peccandi per improbas mentes nocens virus operatur. Cyprianus, Epiſt. ad Donatum.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia fontibus hoc in argumento valeat hauriri.

Quid ſit mundus nomine in ſenſu, in quo iſthic accipimus.

PER hoc mundi nomen cum S. Auguſtino illi omnes intelligendi ſunt, qui res hujus mundi amant, qui mores mundi ſequuntur, qui illius placita tuentur, qui falſa illius bona inquirunt, qui ſpiritu illius vivunt. Ideo ut juſta mundi hujus definitio tradatur, contra quem Salvator tot ejaculatur maledictiones, dicendum eſt, eſſe ſocietatem impiorum, qui vitam ducunt legibus, & evangelicis inſtitutis prorſus oppoſitam. Ubi animadvertendum eſt hoc etiam in ſenſu mundum bifariam intelligi poſſe. 1. Pro inordinato opum, honorum, & voluptatum amore, quæ tres concupiſcentiæ omne illud componunt, quod mundus nequam vocatur. 2. Mundus accipitur pro fallacibus, erroneiſque illius opinionibus, doloſiſque principiis falſæ hujus ſæculi ſapientiæ, quam S. Jacobus terrenam appellat, quia terræ bona reſpicit; animalem, quia tota vacat inquirendis voluptatibus, quæ nobis ſunt cum brutis animantibus communes; diabolicam, quia ſequitur ſuperbiam, & vanitatem diaboli propriam.

Mundum omnis Chriſtianus fugere tenetur.

Cum omnes Chriſtiani abrenuntiaverint pompis, & vanitatibus mundi per baptiſma, & alioquin minime jubeantur a Deo omne hominum commercium deſerere, ut in ſolitudines ſe recipiant, inferendum eſt, in ipſo etiam Chriſtianiſmo quemdam eſſe mundum fugiendum: neque enim vana promiſſio eſt, quæ fit in baptiſmo, ſed ad aliquid obligat. Hic autem mundus a nobis fugiendus nonne ſunt ſodalitates, cœtuſque illi, ubi vanitas dominatur, ubi omnes placere quærunt, ubi omnes illum componentes voluptatibus indulgent, ubi nulla ferme capitur voluptas, quæ culpa vacet, ubi denique de iis omnibus gloriantur, quorum pudendum eſſe docet natura?

Eſſe de hoc, de quo loquimur mundo, eſt eſſe de numero reproborum.

Liquet eſſe de hoc mundo, qualem modo delineavimus, idem eſſe, ac in numero reproborum eſſe, atque illum amare, ac ſe Dei inimicum profiteri unum eſſe, & idem, quandoquidem non obſcure locutus eſt Deus: *Quicumque voluerit amicus eſſe ſeculi hujus, inimicus Dei conſtituitur.* Jacob. 4. Verum quæritur, utrum liceat cum illo inire familiaritatem, verſari cum illis, qui eum componunt, eorum cœtibus intereſſe, quin propria innocentia, ac ſalus in diſcrimen adducatur. Ut huic reſpondeatur quæſtioni, dicendum non eſt, eos omnes, qui in mundo ſunt, voluptuoſos, laſcivos, maledicos, impios eſſe; verum dicere poſſumus, eos omnes, qui hiſce vitiis mancipati ſunt, eſſe de hoc mundo. Hoc poſito, quin illud quæratur, utrum aliquid ibi metuendum ſit ſaluti, quærendum potius eſſet, utrum ulla ſit credendi ratio, aliquem ibi ullo modo ſalvari poſſe, cum aſſidua ibi ſint pereundi pericula, proximæque peccari occaſiones.

Omnes homines generatim tenentur mundo abrenunciare, & illum odiſſe.

Pro certo tenendum eſt, quod ipſe Dei filius nos docuit, omnes generatim debere ſeſe a mundo ſeparare, mundi ſpiritum relinquere, Deum ita diligere, ut præſto ſint, ut illi quidquid habent bonorum, cognatorum, amicorumque ſacrificent, quaſi hæc nullo in diſcrimine eſſent habenda, vel potius etiam odio eſſent digna. Hoc autem non ad religioſos tantum ſpectat, qui re ipſa mundum reliquerunt, ut ſeſe penitus Dei cultui devoverent, ſed ad omnem mortalium conditionem: quod nihilominus, ut de præcepto ſit, ſemper intelligendum eſt de cordis, & affectionis, non autem ſemper de effectus abrenuntiatione, quæ dumtaxat conſilii eſt.

Quinam ſunt, qui mundi ſpiritu operantur.

Mundi ſpiritu agentes illi ſunt, qui concupiſcentiæ ſuæ tantum motus ſequuntur, quæ quidem omnino oppoſita eſt ſpiritui, & legi Salvatoris. Dei filius, exempli gratia, imperat humilitatem; mundus e contra ſuperbiam diligit. Dei filius præcipit paupertatem; mundus vero magnificentiam, & luxum amat, atque in ſuperflua impendit, quidquid neceſſario pauperum victui debetur. Dei filius nobis commendat mortificationem, & pœnitentiæ exercitia; mundus vero ſenſuum voluptates inquirunt, ludunt, ridentque, quaſi tota chriſtiana religio, quæ illi æternam minitatur pœnam, fabula eſſet, & nullus vel Infernus eſſet, vel Paradiſus. Mundi ſpiritus hic potiſſimum eſt. Hæc amare eſt mundum amare; & amare mundum eſt fieri Dei inimicum.

Quid ſit concupiſcentia, quæ regnat in mundo.

Concupiſcentia, de qua toties incidit ſermo, in principio ſuo conſiderata non aliud eſt, quam humani cordis per peccatum depravatio; ſin autem in objecto ſpectetur, ſunt terrena omnia, in quæ per hanc naturæ pravitatem ferimur. Hæc tentatio mundi vocatur, vel ſeculi corruptio, quæ non aliud eſt, quam amor mundi, rerumque temporalium, cujus generis ſunt honores, opes, ac ſenſuum voluptates. Vita vero mundana in hoc poſita eſt, quod his rebus omnibus frui velis, & ex corde tuo ejicias amorem Dei, ut illa ames, & in iis gaudium, & felicitatem invenias, necnon tuam requiem conſtituas. In hoc autem conſiſtit vitium, peccatum, injuſtitia, iniquitas, & id, quod proprie omnium mundi malorum eſt cauſa.

Mundi amor idololatriæ ſpecies eſt.

Ex inordinato hoc amore mundi, & ex hac ſæculi corruptione profecta eſt impietas, & idololatria. Carnales enim homines creata depereuntes, deinceps, [juxta illud S. Auguſtini effatum, id videlicet coli, quod amatur] illis cum præbuere cultum, qui vero Deo tantum debetur. Et ne de infidelium idololatria loquamur, quæ craſſa erat, atque aperta, quis ambigit, quominus eorum ex fidelibus, quos S. Auguſtinus mundi amatores appellat, vita vera ſit idololatria, ſed magis exquiſita. Terrena enim, quæ illi ſibi tamquam affectionum ſuarum objecta proponunt, totidem idola ſunt, ac falſa numina, quæ cum Dei contemptu ipſi colunt, creaturæ potius, ut inquit Apoſtolus ad Epheſ. 5. quam Creatori ſervire gaudentes. Hoc in ſenſu Apoſtolus *ad Philip.* 3. avaritiam *ido-*

la-

lorum ſervitutem appellat, & ait, helluones, ſuoque abdomini natos ventrem habere pro Deo: *quorum Deus venter eſt*. Quamobrem S. Chryſoſtomus *hom. in ep. ad Rom.* inquit, Ethnici idololatriam minimum differre ab idololatria Chriſtiani hominis, niſi quod altera hæc priori eſt longe nocentior.

Cur Dei filius noluerit orare pro mundo, & cur illum jam damnaverit;

Corruptus hic mundus, cujus placita evangelicis legibus ſunt adeo oppoſita, ille eſt mundus infelix, pro quo Jeſus Chriſtus non orat, quemadmodum ipſe teſtatur; quaſi diceret, ſe ita illum excommunicaſſe, ut nolit eum participem fieri meritorum ſuorum, ac de eodem ira actum eſſe, ac ſi pro illo nullus eſſet Redemptor. Non neceſſe eſt hic repetere, pro mundo illos intelligi, qui frequentiorem illius partem efficiunt, qui mundi leges conſtituunt, naturæ corruptæ legibus adhærentes. Hi ſunt expertes orationum, & meritorum Salvatoris, tamquam hic non veniſſet, ut illos ſalvos faceret, & qui ideo damnati ſunt, donec in mundo ſunt. Verum quid? Nonne Jeſus Chriſtus pro illis etiam eſt mortuus? Nonne Chriſtiani ſunt? Nonne quotidie gratias recipiunt, quas nonniſi per hujus Salvatoris merita recipere poſſunt? Eſto: ſed quamvis omnia pro illis etiam operatus fuerit Jeſus Chriſtus, hæc ad eorum ſalutem minime proſunt, donec in mundo ſunt; quia hoc in ſtatu non conſiderantur aliter, quam in ſtatu peccati, & veluti inimici Dei.

Non alius eſt ſaluti noſtræ magis periculoſus inimicus, quam mundus.

Hæc apertiſſima veritas eſt, nullum eſſe ſaluti noſtræ magis periculoſum inimicum, quam mundum; hic Dei, & Jeſu Chriſti inimicus eſt; & omnes ſimul dæmones non eadem facilitate, qua mundus, nos ex Jeſu Chriſti corde divellent. Mundi igitur ſapientia conſideranda eſt tamquam pſeudo evangelium, videlicet tamquam doctrina Sapientiæ chriſtianæ, & doctrinæ ſalutis oppoſita. Hinc inferendum eſt, nos eſſe non poſſe de mundo, quin Jeſu Chriſto profitenti ſe de hoc mundo non eſſe abrenunciemus: *Ego non ſum de hoc mundo*, Joan. 8. Præſertim vero cordibus noſtris alte infigenda eſt terribilis hæc Salvatoris ſententia: *Vos eſtis de hoc mundo: ideo dixi vobis, quia in peccatis veſtris moriemini*. Joan. 8.

Pauci in mundo ſervant innocentiam.

Poſſumus in mundo eſſe, quin illius voluptates, & fortunas amemus; ſed ſolus ace ita periculoſus eſt, ut animæ, quæ magis ſunt innocentes, ſanctæ, forteſque ægre ſe ab illius impreſſionibus tueantur, & longe pauciores ſunt, quam vulgo credantur, illi, qui hanc ſervent integritatem, quam Deus ex vero Chriſtiano requirit.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, nuperiſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Flagitiorum mundi deſcriptio ex S. Cypriano deſumpta.

S. Cyprianus diſponere volens Donatum neceſſarium ſuum ad mundi contemptum ſupponit, quod cum in montis cacumen una cum ipſo evaſiſſet, inde illi omnia oſtenderet maria, terras omnes, foros, compita, ac tribunalia, & hæc omnia ſexcentis peccatorum, & iniquitatum generibus redundantia, ut poſtquam ille propriis ſpectaſſet oculis mala graviſſima, quæ in mundo fiunt, intelligeret, quantum odiſſe deberet illum, & quam multas agere teneretur Deo gratias, quod ipſum illinc eduxiſſet. Factum hoc imitamini; eumdem hunc montem conſcendite, oculos circum agite, videte plateas, trivia, emporia, locos commercii, & negotiationis; ibique tot videbitis mendacia, calumnias, dolos, perjuria, furta, invidias, aſſentationes, potiſſimum vero tantam Dei oblivionem, propriæque ſalutis negligentiam, ut ingentem hanc rerum omnium ſubverſionem ſatis mirari non poſſitis. Videbitis pleroſque mortalium affectionum ſuarum vim ſequi, quin vel officii ſui, vel rationis leges conſiderent; ſimileſque Ethnicis nullam Dei cognitionem habentibus putare, nihil ultra vitam, & mortem inveniri. Videbitis innocuos male habitos, ſontes abſolutos, bonos contemptos, improbos vero in pretio, & honore habitos. Videbitis pauperes, & humiles conculcatos, & gratiam virtuti præſtantem. Videbitis venum ire juſtitiam, contemni veritatem, exulare pudorem, ac in omnia ſtatuum genera invehi flagitia. Videbitis homines huminum via figuram habentes maximi momenti munera obire. Videbitis tandem argentum in mundo plures cultores habere, quam ipſum Deum; videbitis pleraſque divinas, humanaſque leges avaritia corrumpi, ac vaſtis in locis nihil niſi umbram, & nomen juſtitiæ ſupereſſe. *Granatenſis in duce peccatorum c. 28. §. 5.*

Alia mundi deſcriptio

Quinam ergo eſt hic reprobus mundus, quem odiſſe ſtatim ac per gratiam eſtis regenerati, & quem toto vitæ curſu horrere debetis? Ut illum vobis exhibeam, ſatis eſt dicere, illum ipſum eſſe, quem diligitis. Mundus procelloſum eſt mare, in quo deſideriorum ſuorum auram ſequens magna fertur peccatorum multitudo, quorum omnia cura, & labor eſt vitæ hujus bona inquirere, & evitare mala, quorum conatus eo tendunt, ut ſibi in arena ſolium conſtituant; quorum ſpes non alium finem habet, quam fluxorum hujus vitæ bonorum perfruitionem; qui non aliam quærunt felicitatem, quam fallacem lætitiam, & voluptates, quibus fatigantur. Mundus munſtroſa eſt congregatio partium, quæ ſe invicem laniant, quæ ſe contemnunt, ſibique invident, ſine charitate, ſine probitate, ſine bona fide. Mundus eſt regnum temporale, ubi Jeſus Chriſtus non agnoſcitur, de quo ſe non eſſe, pro quo ſe non orare ipſe profitetur. Mundus acervus eſt impiorum, flagitioſorum, qui evangelicas veritates credere detrectant, quia ſuis non adverſantur affectionibus, qui Salvatoris inſtitutis contradicunt, qui illius myſteria contemnunt, qui ejus ignorant præcepta, & Sacramenta profanant. Denique mundus, ut omnia verbo complectar, eſt magnus numerus, qui uſus illius ſequitur; ille mundus, quem in baptiſmo deteſtari incepiſtis, & quem vos indeſinenter damnaturos, & oppugnaturos juraſtis. Mundus eſt crucis, & evangelii Jeſu Chriſti inimicus, quem odiſſe debetis, atque ſalutis veſtræ negotio ſemper poſtponere. *P. Maſſillon, ſermone de exiguo electorum numero.*

Ubi eſt mundus cui abrenunciare debemus.

Deus nemini neceſſitatem indixit mundum relinquendi, ut religioſam vitam amplectatur; negari tamen non poteſt, mundum eſſe in ipſo mundo, cui omnes fideles abrenunciare tenentur. Inter nos eſt mundus a Deo reprobatus, & maledictus; mundus, cujus Dæmon dominus, & princeps eſt; mundus, pro quo Salvator ſuas preces non obtulit Patri; mundus denique, quem ſemper Jeſus Chriſtus contempſit, & a quo ſemper contemptus fuit. Sed ubinam inveniemus hunc impium, & calamitoſum mundum; quinam ſunt loci, ubi mortales illum componentes congregantur? Ex vobis hoc quæro, qui illum tamquam idolum adoratis. Non aliud dicere poſſum, niſi hunc ibi eſſe, ubi vanitas, ſuperbia, mollities, incontinentia, impietas; ibi eſt, ubi evangelii mandata negliguntur, & ubi homines gloriæ ſibi vertunt viam prorſus oppoſitam ſequi. Veſtrum eſt videre, ubi hæc omnia flagitia inveniuntur: ſed ubicumque inveniantur, certum eſt, quod eſſe de hoc mundo, & non eſſe ex prædeſtinatorum numero unum eſt, atque idem. *P. de la Colombiere in conſiderationibus.*

Alia flagitiorum hujus mundi deſcriptio

Opus non eſt, nos ſublimem illum montem conſcendere, ſuper quem S. Cyprianus ducere cupiebat Donatum amicum ſuum, ut illi horribilem oſtenderet mundi faciem omnibus, quæ fingi poſſunt, criminibus inquinatam: *Flagrant ubique delicta, & paſſim multiformi genere peccandi per improbas mentes nocens virus operatur*. Ibi videtis inſontes oppreſſos, abſolutos ſontes, bonos contemptos, malos in honore habitos, pauperes, humileſque conculcatos, juſtitiam plus offerenti proſtantem, veritatem fuco illitam, ſcelera, & flagitia in omnibus ſtatibus, pleraſque divinarum, humanarumque rerum perverſas. Deus cujus oculorum acies toto cœlo noſtra tutior eſt, per Prophetas nos docet, ſe in mundi hujus Babylone nihil niſi avaros, ſuperbos, detractores, impudicos, fures, homicidas videre; verbo, ut ait *Oſeas c. 4.* ſanguinem ſanguine tangi: *Sanguis ſanguinem tetigit*, hoc eſt, peccata peccatis agglomerata, quemadmodum aquæ guttas, ut fluvios efficiant; atque magno hoc iniquitatis, & maledictionis torrente univerſam

terræ

terræ faciem inundati: *Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt*. Quid videtur in mundo, niſi Dei, æternitatis, ſacrarumque rerum omnium altiſſima oblivio, craſſa propriæ ſalutis incuria, jugiſque in vanitate, ac ſcelere occupatio? Quid videtur in mundo, niſi inſatiabilis avaritia, rabida poſſidendi fames, quæ efficit, ut nulla non adulteretur conſcientia, nulla non infringatur Dei lex, nulla non violetur juſtitia, nullus non prodatur amicus, nullus non derelinquatur, & pecuniæ poſthabeatur affinis? Quid in mundo videtur, niſi teterrimæ detractiones, atroces calumniæ, meditatæ contumeliæ? Mundi ſectatorum os eſt ſepulcbrum ſemper patens, ut integrarum familiarum devoret exiſtimationem: *Sepulcrum patens eſt guttur eorum*. Pſal. 5. Quid tandem in mundo videtur, niſi adeo effrænata impudicitia, ut adulteria pro fortunatis eventibus habeantur? Impudicitia adeo cæca, ut neque fœdiſſimis morbis, neque familiæ excidio, neque honoris jactura, neque conſcientiæ ſtimulis, neque inferni metu valeat deterreri. Neque hanc oratoriam exaggerationem puteris; hæc probatio eſt, & explicatio horum S. Joannis 1. *Ep*. 5. verborum: *Mundus totus in maligno poſitus eſt*. Totus hic execrabilis mundus conſtitutus eſt, hoc eſt, abſorptus in nequitia, & peccato: *P. Texier, ſermone pro feria ſecunda poſt ſecundam Quadrageſimæ Dominicam*.

Inter mundi, & Dei ſequelam nihil medium.

Sunt in mundo impii omni vitiorum generi dediti, qui gloriantur ſe eſſe de mundo; ſunt & alii, qui honeſti vocantur, quibus tantus non eſt animus, ut ſedulo ſequantur evangelium, & qui mundi placita cum Jeſu Chriſti mandatis conciliare conantur. His illa Jeſu Chriſti annuncio verba: *Vos de deorſum eſtis, ego de ſupernis ſum*. Joan. 8. Vos de mundo eſtis, ego non item; vos eſtis de terra, ego autem de cœlo. Veſtra vos ergo fallit opinio, o fideles, cum medium inter hæc duo adeo contraria vultis invenire. Medium hoc commenticium, & nullum eſt: *Tolle de medio, quid medium admittes*? ait S. Bernardus. Deteſtare commodam hanc viam, quæ Dæmonis eſt adinventum, ut te perdat, quia Dei maledictiones conflat in illos, qui ſequuntur eam. *Væ duplici corde*. Eccli. 2. Væ illi, qui cum unum a Deo, illud totum petente, cor acceperit, hoc partiri vult, ac partem mundo, alteramque partem Deo vult præbere. *Væ ingredienti duabus viis*. Væ illi, qui ſimul per duas vias adeo ſibi oppoſitas ingredi cupit. *Idem in ſermone quartæ Dominicæ poſt Paſcha*.

In mundo nullæ ſunt viæ, quæ adducant ad Deum.

Quomodo fieri poſſe videtur, quod per mundi vias ad Deum pergamus, cum in illis, ut S. Bernardus ait, plurimum nequitiæ ſit, & parum ſapientiæ; cum ibi omnia plena ſint laqueis ad perdendos mortales, cum omnia ibi lubrica ſint, tenebris cooperta, vepribus circumſepta, cum ibi animæ in perenni naufragii periculo verſentur; omnia vanitas ſint, & afflictio ſpiritus, omniaque in tanta, & adeo manifeſta corruptione, ut S. Auguſtinus admiretur, nos falli a mundo poſſe, cum hic omnes amiſerit illecebras, quibus ad nos fallendos poterat uti: *Mundus iſte jam amiſit ſpeciem ſeductionis*. Atque ut huic deſcriptioni aliam præbeamus lucem, dicamus, mundum vaſtum eſſe Oceanum, in quo inveniri non poteſt ulla ſemita, quæ adducat ad Deum. Sapiens dicebat tria ſibi difficilia eſſe ad intelligendum, veſtigium aquilæ in aere, ſerpentis in terra, & navis in mari. Sed quam difficilius eſt, in procelloſo mundi hujus pelago invenire viam, quæ directe ducat ad Deum! Errores, & mendacia, vitia, & affectiones ibi aſſiduas excitant tempeſtates, quibus omnes teguntur viæ; & ſi qua forte invenitur, ſimilis eſt anguſtis ſemitis, quæ nonnunquam videntur in arena, quæ in littore maris eſt, quam æſtus delet, ita ut ne ullum quidem veſtigium relinquat, & quas ſequi nemo poteſt, quin ſeſe periculo objiciat in abyſſum proruendi. *Sermones Chriſtiani pro quarta Dominica poſt Paſcha*.

Moraliter impoſſibile eſt in mundo ſalvari.

Illud vero mundanorum ſocietatem magis efficit deplorabilem, quia mundus illos in hac vita facit infelices, ut in altera eos in æternum miſeros reddat. Hoc enim ipſius Jeſu Chriſti oraculum eſt, pro fide a Chriſtiano quovis habendum, moraliter impoſſibile eſſe in mundo ſalutem ſuam operari. Ut ſalvemur, crucem feramus oportet; quonam vero modo hoc munere defungi poſſumus in Chriſtianiſmo, ubi Crux non minus inſaniæ objectum eſt, quam olim Ethnicis fuerit? Ut ſalvemur, noſmet ipſos abnegemus oportet; quonam vero modo hoc fieri poteſt in mundo, ubi quilibet ſibi ſatisfacere quærit, ubi voluptates non intermittuntur, niſi quoad defeſſæ vires reparentur? Ut ſalvemur, humiles ſimus oportet; quomodo vero eſſe in mundo poſſumus, ubi non alius Deus eſt, quam ſuperbia, & ambitio? Ut ſalvemur, opes neceſſario ſunt deſerendæ, ſin minus re, ſaltem animo, & corde; quomodo vero in mundo poſſunt deſeri, ubi omnes induſtriæ vires impenduntur, ut terræ bona acquirantur? Verbo; quomodo Jeſum Chriſtum imitari poſſumus in mundo, cum hic illius ſit infenſiſſimus hoſtis, eique rebus in omnibus adverſetur. *Specimina ſermonum pro Dominicis, prima Quadrageſimæ Domin*.

Mundus a Jeſu Chriſto reprobatus quinam ſit.

Certum eſt inter ipſos etiam Chriſtianos mundum eſſe, qui chriſtianiſmi eſt inimicus, & quem reprobat Jeſus Chriſtus. Hic ille mundus eſt, qui Deum ignorat, ut S. Joannes ait, & Dei filium odit; quemadmodum ipſe filius Dei queritur: *Mundus me priorem vobis odio habuit*. Juan. 15. Hic mundus, licet in ſpeciem Chriſtianus videatur, Dæmonem habet principem, & caput: ex reprobis conſtat, & cum precum ſuarum participem mundi Salvator eſſe recuſat. *Non pro mundo rogo, ſed pro his, quos dediſti mihi*. Jo. 17. Hic ille mundus, quem ipſe vicit Salvator, & ſua cruce confudit; quem S. Paulus reſpiciebat tanquam ſceleſtum ſupplicio damnatum, affectumque propter ſcelera ipſius, contra quem ſancti omnes bellum intulerunt, & qui ſanctos omnes perſecutus eſt. Luce igitur meridiana clarius patet, quod eſſe de hoc mundo, & de reproborum numero eſſe, illum amare, & ſe Dei inimicum profiteri, unum & idem eſt: *Quicumque voluerit amicus eſſe ſæculi hujus, inimicus Dei conſtituitur*. Jacob. 4. *P. de la Colombiere, ſermone 57. de mundi fuga*.

Salvari poſſumus viventes in mundo, qualis hodie eſt.

Vultis ne libere dicam quod ſentio? mea ſententia eſt, fortaſſe non eſſe abſolute impoſſibile, ut aliquis in mundo innocuam vitam traducat, verum ad id plurimis opus eſſet curis. Oporteret adeo jugi vigilantia uti, tot, & tam gravia ſuſtinere prælia, ut in auſteriſſima vitæ ratione inſtituenda multo leviori labore opus ſit. Ita eſt, Auditores, nulla eſt tam horrida ſolitudo, nullus labor ſeu corporis, ſeu mentis, quem libentius non ſubirem, quam cogerer in mundo vivere eo modo, quo ſcio, & quo ibi vivendum eſſe cognoſco, ne in interitum ruerem. Si in mundo tuti ſumus, ubi quæſo ſalus noſtra poteſt periclitari? In ipſis quoque cœnobiis metuendum eſt, unde omnes exulant occaſiones, & ubi ſexcentis protegimur vallis contra dæmonis artes; & nos eo in loco tutos exiſtimabimus, cujus omnes aditus patent, & ubi infinitæ numero ſunt peccandi occaſiones? Proh Deus, dubitatur adhuc, utrum difficile ſit innocuam ducere vitam ibi, ubi videmus, omnes difficultates, quæ opponi poſſunt vitæ integritati, omnes palam eſſe congregatas.

Crimina in mundo regnant.

Crimina, quibus homines ſunt obnoxii, ita in mundo regnant, tantamque ibi tyrannidem exercent, ut nemo illa audeat impugnare, unuſquiſque illa probet, revereatur, immo etiam commendet. Quin appareant tanquam vitia, quæ corrumpunt homines, & damnant, nihil niſi nobilitatem habent. Eadem libertate, & ſecuritate patrantur, ac ſi nihil dedecoris haberent, immo in illis invenitur, unde mortales glorientur. Iſti peccatores ſunt, qui iniquitatem ſicut aquam bibunt, ut loquitur Scriptura; ſed eam aureis bibunt cymbiis, & tanta cum jucunditate, ac voluptate, ut ne ſentiant quidem venenum, quod ibi continetur; cumque hoc eorum improbitatem nequiorem efficiat, hæc in omnes eorum actiones effunditur, atque in eorum uſque præcordia mortem infert. *De S. Martha, tractatu de neceſſitate fugiendi mundum*.

Crimina quibus mundus ſubtiliter ſocietatem ſuam.

Verum eſt, eos, qui in mundo ſunt, nequaquam adigi, ut explicite Jeſum abnegent, & idolis adoleant thura; ſed ratio vivendi, & placita, quæ ibi vulgo regnant, cogunt illos, abnegare crucem Jeſu Chriſti vi-

vita voluptatum, faſtuſque refertiſſima, crucifigere hunc ingenti peccatorum numero, & ejus ſanguinem indignis confeſſionibus, & communionibus conculcare. Hæc eoſdem cogunt animam ſuam ambitioni, aſſentationi, terreniſq; utilitatibus immolare; ac illos iis potentibus perſonis, ex quarum nutu omnis illorum pēdet fortuna, ſubjiciunt, ut multo magis his, quam Jeſu Chriſto pareant, illos adorent, eiſque placere, ac morem gerere, quam divinæ majeſtati mallint obtemperare. Sufficit autem, non eſſe hoc pacto idololatram, ut mundi amatores te contemnant, vel perſequantur. *Id.*

Mundus eſt præcipuus noſtræ ſalutis inimicus.

Mundus eſt maxime terribilis noſtræ ſalutis inimicus, ex eo quippe alii præcipuas vires mutuantur. Mundi nitens forma dæmoni fallaces miniſtrat illecebras, quibus animas ſeducit, atque corrumpit; mundus carni validiſſima ſuppeditat arma, quibus utitur, ut ſpiritui bellum inferat fatalibus voluptatum illecebris, quas objecta omni arte compta, omnique nitore fulgentia exhibent nobis; denique hic mundus fovet concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ, quæ tria ſunt funeſta germina cupiditatis, quæ malorum omnium eſt radix. Ita mundi Salvator Apoſtolos ſuos, eoſque omnes, qui chriſtianæ militiæ nomen erant daturi, confirmaturus nihil aptius dicere poterat, quam certiores illos faciens, ſe jam victoriam retuliſſe de hoc mundo, ad quem oppugnandum illos mittebat; *Confidite, ego vici mundum. Idem.*

Invectiva contra hujus mundi flagitia.

Loquimur de hoc mundo, pro quo Salvator ſe nequaquam orare in evangelio teſtatur, de infelici hac impiorum ex omnibus ſtatibus congregatione, qui ſuis indulgent affectibus, & miſcta ſunt ſententiarum hujus ſæculi mancipia; *Non pro mundo rogo.* Joan. 17. Corruptum hunc mundum reſpiciebat Propheta, cum dicebat: fugite Babylonem, ubi vitia triumphant, ubi virtutes contemnuntur, ubi peccatum, & licentia graſſantur, ubi non alia numina agnoſcuntur, quam voluptas, honor, & opes. Contra generalem hanc ſæculi corruptionem accenſa eſt ira Dei, qui cum indignatione populorum omnium impietatem intuetur: *Indignatio Domini ſuper omnes gentes, & furor ſuper omnem malitiam eorum.* Iſai. 4. Divites ſunt in ſua cupiditate inſatiabiles, cum paribus ſuperbi, cum inferioribus duri, cum pauperibus crudeles. Hoc ævi ſui divitibus Salvianus olim dicebat. Verum illud magis adhuc miſerum eſt, quod pauperes nihilominus vitioſi ſunt; ob ſtatum ſui miſeriam viderentur evangelicis regulis ſubjiciendi eſſe; attamen, ſi S. Ambroſio credimus, in pleriſque pauperibus invenitur egeſtas ſine humilitate, tribulationes ſine patientia, calamitas ſine ulla erga divinam providentiam ſubmiſſione. Ubinam ſunt magis honeſtæ profeſſiones, ac ſtatus magis regulares, qui corruptionis hujus ſigna non gerant? At ſi mundus eſt in conditionibus, placitiſque ſuis corruptus, in affectionibus ſuis eſt longe corruptior &c. *In ſpecimine ſermonum pro Dominicis Tomo 2. pro Dominica 20. poſt Pentecoſten.*

De gradibus per quos in mundo mortales promoventur, deque vitiis, quæ ibi graſſantur.

Ex vobis quæro, fideles, quid eſt mundus? Si vobis dicerem, illum eſſe ſcandali regnum, licentiæ gymnaſium, libidinum, vitiorumque ſentinam, miſeriarum abyſſum, nihil nimis me dicere exiſtimarem. Verum mundus his coloribus pingi non ſolet. Quid ergo, fideles, eſt mundus, ſi judicium ferre placet juxta magis acceptas, mitioreſque ideas? Mundum voco otioſorum hominum cœtum, qui inertiæ, & mollitiei additi vitam producere quærunt, & nihil prætereà; & cujus maximum negotium eſt, nullo implicari negotio. Mundum voco catervam inſipientium, quorum non alia eſt occupatio, quam videre, & videri, qui cor ſuum molliunt per ea, quæ maxime pernicioſa ſunt, qui de inſanis affectionibus ſuis gloriantur ſpecioſo fidelitatis, & conſtantiæ nomine appellantes obſtinatiſſimam in flagitiis pertinaciam. Mundum voco ſectam voluptuoſorum hominum, quibus alea, commeſſationes, ſodalitates, omnis denique voluptas, cujuſcumque generis ea ſit, ſupremi boni locum obtinet; qui novs excogitant ſolatia, eaque opportune variare diſcunt, ut jucunde alia aliis ſubrogent, eaque facile mutent, ubi prima tædium pepererint. Mundum voco ambitioſorum hominum multitudinem, qui quocumque pretio emergere volunt, huic nobilitatis chimeræ omnia ſacrificantes bona ſua, conſcientiam, amicos; hominum, quos unicus contemptus proſternit, aliena gloria torquet, & in quorum corde aliquod ſemper odium eſt, in ore autem contumelis; quorum furens cupiditas magis, magiſque inflammatur, prout e voto res cedunt, & numquam extinguitur, licet omnia illi adverſa contingant. Mundum denique voco juvenum catervam, qui aliud quodlibet efficiunt, præterquam munus ſuum, qui in otio, & nonnumquam in ſcelere illud traducunt tempus, ex quo illorum quies, vel infelicitas in reliquum vitæ ſpatium pendet. Hoc ego mundum voco. *Auct. Anon.*

Hominum plerique mundi mores ſequuntur.

Fons magis communis errorum, falſarumque opinionum, quæ in mundo vigent, hic eſt, quod homines, cum ſe cognoſcere incipiunt, viam magis tritam ſequuntur, & probant, vel damnant, quod a frequentiori numero probatur, vel damnatur. Tunc oculos conjiciunt in omne vitæ ſuæ ſpatium, ſibique proponunt honorum, fortunarum, quietis, & voluptatum ſyſtemata; conſilia ineunt ſatiſfaciendi ſenſibus ſuis, indulgendi affectionibus, placendi poteſtatibus ſæculi, & credunt, ſe legitimam hujus vitæ excuſationem afferre, cum dicunt, ſtatum, quo implicati ſunt, virtuti aptum non eſſe, & vivendum eſſe, ut alii vivunt. Hinc tepiditas oritur in amore divino, tædium pietatis, oblivio Dei, ac plurima alia vitia, quibus vita repleta eſt. *P. Alleaume tomo primo paſſionum Domini.*

Mundus nec novit Deum, nec illi ſervit.

Mundus neque Deum novit, neque illi ſervit. Occupationes, negotia, munera, quæ ibi habentur, non pauciora ſaluti noſtræ impedimenta objiciunt, quam ea ſint præſidia, quæ ad eamdem operandam vita tribuat ſolitaria. Illi ipſi, qui magis ſtrugi vivunt, ſæpe æque, ac illi qui nullam regulam ſervant, iiſdem periculis patent; etenim quemadmodum fere impoſſibile eſt, quod ſe ipſos ex aliorum flagitiis, & criminibus judicent, in aliorum operibus inveniunt, quomodo facta ſua probent; & accidit ferme, ut ſine ullis conſcientiæ ſtimulis ſatis ſibi eſſe putent vitam, quæ nihil habet, propter quod a Deo exiſtimetur Chriſtiano homine dignus, & talis, qualis eſſe deberet ad æternam beatitudinem promerendam. *Abbas Trappenſis tomo primo Chriſtianorum Dogmatum.*

Status, & munera in mundo fugienda.

Illi omnes evitandi ſunt ſtatus, quos Deus reſpicere non dignatur. Hujus generis eſt vita mollis, & deliciis affluens, vita ſolatiis, & voluptatibus dedita, magna negotia, magni honores, magnæ opes, quidquid mentem, & cor replet, & ſua pte natura, atque impreſſionibus ſuis magnas habet illecebras, & quamdam hominibus injicit neceſſitatem, quam ſuperare difficillimum eſt. Attamen tantum abeſt, quod in mundo aliquis eam ſuperare contendat, ut felices, beatique exiſtimentur, qui oppoſitum faciunt, qui in voluptatibus vivunt, qui fortunas ſuas ſtudent provehere, qui ad magnos honores perveniunt, qui negotiis obruti ſunt, qui tempus non habent, quo ſe ipſos cogitent, & demum qui præſenti vitæ fortioribus neribus, gravioribuſque catenis adhærent. Hæc ſunt vota, hi conatus mortalium, & qui extra hos ſtatus inveniuntur, miſeri, humiles, abjecti, indignique putantur. *Eſſais de morale tomo quinto.*

Mundi fuga.

Nolite conformari huic ſæculo, S. Paulus inquit. Præceptum hoc, quod in Romanorum perſona omnibus tradit Chriſtianis, omnium vitæ Chriſtianæ difficillimum eſt. Non præcipit, ut mundum relinquamus, ſed ne illi noſmet conformemus; videlicet ne amemus, quod mundus amat, neque faciamus, quod facit. Ad id reſiſtendum eſt vi exempli, & conſuetudinis, & contra mundi torrentem obnitendum eſt. Vis autem conſuetudinis magna eſt, & fere numquam in irritum cedit, quippe per omnes ſenſus ingreditur, & numquam intermittitur. Mundus, quin ſtudia, vel placita mutaret, Chriſtiani nomen accepit, atque ad illa etiam contendit præmia, quæ religio promittit. Ita in chriſtiana religione plurimi nunc inveniuntur, qui, quin putent ſe improbos eſſe, omnibus mundi ſtudiis indulgent, honores, opes, voluptates ſectantur, præſentium

rium amore capiuntur, & futura non cogitant. Si quibuſdam craſſioribus delictis abſtinent, alia plura ſibi fas eſſe putant, quibus vitii nomen adimunt, & horrorem. At longe difficilius eſt hujuſmodi vitiis reluctari, quæ tamquam pietati oppoſita non habentur, quam illis, qui eidem palam adverſantur. Chriſtiani, ut hiſce noviſſimis reſiſtant, vires conjungunt, mutuiſque firmantur auxiliis; ſed occultiora delicta major eorumdem fidelium numerus excipit, & amplectitur. *Idem.*

Vita plerorumque mortalium in mundo.

Quonam pacto plerique Chriſtiani vivunt in mundo? Religionis obire officia per conſuetudinem, vel per hypocriſin; amare, & odiſſe, quodcumque libuerit; quocumque ſumptu locupletari, & creſcere; affectibus ſuis indulgere; ſenſibus ea omnia, quæ poſtulant, elargiri; non cogitare utrum aliquid fas ſit, an nefas coram Deo; ſed unice utrum ſibi placeat, & proſit: hæc eſt imago vitæ plerorumque fidelium, hi mores miſeræ multitudinis, quæ in via perditionis incedit. *P. Bourdaloue.*

Mundi, & opinionũ ejus corruptio.

Nihil magis neceſſarium hac ſæculi ſeparatione; ſæculi inquam, ubi mores corrupti ſunt per relaxationem, divinæ veritates obſcuratæ per errorem, virtutes infirmatæ per prava exempla, vitia per licentiam probata, flagitia per publicam auctoritatem roborata; ſæculi inquam, ubi nihil niſi perfidia, & ſimulatio eſt: ubi peccatum per ſexcentos aditus irrepit; ubi affectus ſexcentis inflammantur objectis; ubi in ſingula momenta ſollicitamur, ut lædamus Deum, ut officiorum noſtrorum maxime eſſentialium obliviſcamur, quia nemo fere invenitur, vel ſatis fidelis, vel generoſus ſatis, ut eadem adimpleat. Sancti omnes ad horum periculorum adſpectum contremuerunt, & ſalutis ſuæ deſiderio commoti crediderunt, ſatius eſſe a mundo recedere, quam ibi vitam ducere, ubi innocentia undique oppugnatur, ubi virtus rara eſt, & æternitas ambigua. *Flechier, in Panegyrico S. Antonii.*

Mundi vanitates, & ſcelera.

Mundus hic ſubdolus, & fallax, quem tantopere deperitis, umquamne amorem veſtrum promeritus eſt? Mundus hic, ubi ſuper integerrimum quemque dominatur cupiditas, & ubi univerſe exulat charitas: mundus hic, ubi omnia ſuſque deque confuſa ſunt, virtus ſpreta, vitium in honore habitum: mundus hic, qui ideo ſeducit animas, ſibique ſectatores acquirit, quia novit veram celare miſeriam ſub fictæ felicitatis ſpecie: mundus hic in judiciis ſuis mendax, infidelis in promiſſionibus, in omni ratione damnabilis: hic denique mundus, cujus torrens perniciſſime fertur, quodcumque fiat, ut retineatur; ubi omnia prætterlabentium momentorum celeritate rapiuntur, quorum ne minimum quidem ſupereſt veſtigium. Hoc nihilominus idolum eſt, quod vobis tamdiu dominatum eſt, & cui adeo arctis vinculis vincti adhæretis. *Idem in Sancta Maria Magdalena panegyrico.*

Quam rara ſit in mundo innocentia.

Ubi primum noſtra utimur libertate, tunc ſtatim noxias eligimus voluptates; ſtatim affectuum noſtrorum vi rapimur, & ratio noſtra nonniſi cum innocentiæ detrimento creſcit. Terra univerſa infecta eſt corruptione inhabitantium illam; nullibi videtur amplius, Propheta inquit, veritas, & charitas; ibi non regnat amplius miſericordia, & Dei ſcientia ignoratur. Omnes vallum perfregerunt, quod in corde ſuo innocentiam protegabat; blaſphemia, mendacium, injuſtitia, adulterium, homicidium, perfidia, & nequiſſima quælibet ſcelera univerſam terram inundarunt, Propheta ait. Sanguis ſanguinem tetigit; pater filio ſcandalum præbet; frater fratri inſidias ſtruit; vir ab uxore ſecedit. Jam non alia in terris ſunt vincula, quam avaritia, affectio, ingenium, libido. Scelus in Principibus colitur, virtus, & pietas ſimplicium, ac popelli pars eſt: odia æterna ſunt, & inimicus nullibi loco fratris habetur. Hinc iræ mutuæ: integerrima licet virtus conviciis proſcinditur; litibus, odiis, & contumeliis certatur. Conſanguineorum, & amicorum cœtus non aliud ſunt, quam publicæ cenſuræ motum fratris tui; ludi facti ſunt vel turpia negotia, vel furentes affectus, quorum funeſta voluptas ſæpiſſime familiarum, & fere ſemper animarum parit excidium. Convivia, innocua illa ſocietatis vincula jam facta ſunt intemperantiæ, & libidinis fores; voluptates, ſpectacula, cœtus jam publica ſunt gymnaſia libidinum; ſæculum voluptatis lyceum eſt, ubi ediſcitur ars infelix turpium amorum, qui puram animam coinquinant, & quos patres noſtri ævo ſuo minime noverant; Urbs eſt Ninive peccatrix, ubi unuſquiſque vivit juxta deſideria ſua: Aula vitiorum omnium eſt centrum; ager horrida eſt ſolitudo, ubi homines ferarum inſtar ſeſe invicem mordent, & laniant; ubi omnes, alii in alios viciſſim odio, invidia, zelotypia armantur. Quid plura? nihil niſi confuſio, ac perturbatio videtur. *P. Maſſillon ſermone de parvo numero electorum.*

Faſcinatio quædam eſt hic amor mundi, qui in iis, qui eodem fuerit affecti, tantam rerum ad ſalutem pertinentium nauſeam, tantam in divinis rebus incuriam, tantamque in pietate ignaviam immittit, ut in animo nihil fidei ſupereſſe videatur; adeo extincti ſunt omnes ſenſus pietatis per vanitatem, luſum, faſtum, delicias, otium, in quo modo vivimus. *Auct. Anonym.*

De amore mundi.

Si affectiones licet periculoſiſſimæ ſatis fortes non ſunt, ut cor humanum corrumpant, mundi placita illis ſuppetias ferunt, & prorſus oppoſita luminibus veritatis mendacii tenebras effundunt in mentem eorum, qui ſequuntur illas. Si Jeſus Chriſtus præcipit, ut proximus diligatur, illa hunc ſuis cupiditatibus ſacrificare contendunt; ſi Jeſus Chriſtus imperat, ut inimicis parcatur, illa ultionem ſuadent; ſi Jeſus Chriſtus damnat opes, uti periculoſas, illa has tamquam neceſſarias reſpiciunt: ſi Jeſus Chriſtus humilitatem commendat, illa ſuperbiæ ſenſus inſpirant. Ita ſpiritu mundi acti contrarii evadimus ſpiritui Dei, & ſine ulla attentione ſequimur eas opiniones, quæ veræ eſſe non poſſunt, quia oppoſitæ ſunt inſtitutis Chriſti Jeſu, qui eſt ipſa veritas. Si etiam inter imbecilles ſervos, generoſus aliquis invenitur Chriſtianus ita fortis, ut ſua vincula infringat, mundus, qui pati non poteſt virtutes eas, quas non exercet, nihil prætermittit, ut ſe ulciſcatur, & obtrectatio omnia jacula depromit, & [dicamne auditores, quod rubore ſuffundat timidos inerteſque fideles] metus dicteriorum ipſius ſæpe converſionem peccatorum retardat, qui ſeſe devovere non audent Deo, ne diſpliceant hominibus. *Ex ſermone de Cæcitate, qui Patri de la Rue acceptus refertur.*

Gaudium mundi, & impiorũ.

Mundi gaudium perniciſſimum eſt, nihilque durabile habet præter eam, quam relinquit, pœnitentiam. Gaudium eſt perfidum, quod in lacrymas deſinit; gaudium ſuperficiale, quod non penetrat cor, & vaſtam illius extenſionem non replet. Peccatoris neceſſitates ſemper illius affluentiam ſuperabunt. Divites eſuriunt, inquit Propheta, domus eorum plenæ ſunt, ſed cor vacuum. *Divites eguerunt, & eſurierunt.* Pſ. 33. Voluptuoſus inter voluptates adhuc deſideriis conficitur. Ambitioſus in ipſo honorum centro inquietus eſt, ac ſollicitus. Terrarum domitor queritur virtutem ſuam coercitam videns inter terminos terræ votis ſuis nimium anguſtæ, & homines ſpem abjicientes in mundo pro ipſis eam auſto invenire ſe poſſe, unde inexplebili cupiditati ſuæ ſatisfaciant, naturam vel impotentiæ, vel crudelitatis inſimulant. *Auctor Anonym.*

Mundus magoſi habet pro adoleſcentibus illecebras.

Mundum agnoſcere, & amare idem eſt juventuti; hæc nonniſi ea pulchra ejus ſpecie illum cognoſcit; ille huic nonniſi ridenti facie ſe offert; neque aliud pro hac habet niſi illecebras, aſſentationes, & thura; temporis beneficio tamdem mendacia deteguntur; & ille proditor, ingratuſque eſſe deprehenditur. Sed lenta hæc experientia adoleſcentum ſuperat mentem; iis hærent, quæ ſentiunt; & quidquid ſentiunt, dicit illis, ipſos pro mundo, pro ipſis eſſe mundum. Animæ auferte hunc ſenſum, hanc perniciosam cognitionem, illam præſervare ab hac faſcinatione nugacitatis, cujus triſtes effectus Salomon *Sap.* 4. deplorabat: *Faſcinatio nugacitatis obſcurat bona*, gratia eſt æque rara, ac adoleſcentibus neceſſaria. *P. de la Rue in ſermone habito, dum virgo quædam ſacro religionis habitu indueretur.*

Inordinatus mundi amor.

Quoties mundum amavimus, & adhæſimus illi? Mundum, quem colimus, & in veri Dei contemptum tamquam idolum adoramus; mundum, cujus ſequi-

mur

mur mores, cujus placitis ſtudemus, cujus probra metuimus, cujus judicia veremur, cujus laudes plurimi facimus, cujus corruptio, & labes nos inficit, & cui demum contra Apoſtoli præceptum rebus in omnibus conformamur: *Nolite conformari huic ſæculo*. Ad Rom. 12. *P. Bourdalove*.

Pericula ſalutis in mundo.

Ubique hoc in mundo ſalus noſtra periculum nanciſcitur. Periculum in ortu, qui ſupponit ſumptus, & privilegia, quæ Jeſus Chriſtus illi numquam applicuit; periculum in educatione, quæ approbat mores, uſus, diſcrimina, quæ ab evangelio damnantur; periculum in negotiis, ac publicis obeundis officiis, ubi ſalus ſemper cum fortunis decertat, & ubi indeſinenter conſcientiam inter, & fortunam optio habenda eſt; periculum in exemplis, ubi vitium exuit quidquid horroris habet in numero eorum, qui præbent illud; periculum in commercio, ubi ſeſe immiſcet avaritia, & ubi poſſidendi cupiditas ſæpe bonam fidem prodit; periculum in ſpectaculis, in cœtibus, ubi quilibet aliis placere geſtit, & ubi ignis concupiſcentiæ amore, qui vel immittitur, vel hauritur, inflammatur; periculum in labore, ubi corpus recreatione carere non valens iis utitur, quæ legibus interdicuntur; periculum in quiete, & otio, ubi mollities infirmat carnem labori damnatam; periculum in opibus, ubi vitæ commoda acuunt cupiditates; periculum in paupertate, ubi egeſtas ad impatientiam provocat pauperem, eumque contra ſapientem manum, a qua effectus fuit, irritat; periculum in probitate, ubi, ex quo mundus de nobis contentus eſt, arbitramur Dominum quoque contentum eſſe, & ubi, quia nihil eorum habemus, quæ a mundo damnantur, omnem habere credimus virtutem, quam poſtulat Religio. *Serm. manuſcr.*

Ejuſdem argumenti continuatio.

Quid igitur eſt hic mundus, ubi vivimus? Regio eſt tenebrarum, ubi inſcii in laqueos impingimus; lata via eſt ſcopulis, rupibuſque præpedita, ſedes inconſtantiæ, & calliditatis, locus diſcordiæ, & diſſenſionis, terra ingrata, & maledicto obnoxia, ubi Jeſus Chriſtus, & Religio illius ignoratur, ubi inveniuntur inimici, qui illam impugnant, & conſtantiſſima ejuſdem ignorant inſtituta, theatrum, ubi fabulæ tantum venditantur, ubi numquam plures extiterunt regulæ, admonitiones, ſalutis adminicula, ubi numquam de ſuggeſtu majori vi, ac lumine Ethicæ chriſtianæ præcepta tradita fuerunt; & nihilominus ubinam fructus eſt, qui inde percipitur? Numquid eccleſiaſticarum legum obſervantia? Immo nullum præceptum eſt, cui aliquis vel lenimenti, vel diſpenſationis prætextus non afferatur. Pœnitentia habetur tamquam ſolitudinum, & cœnobiorum portio. Oratio, illud unicum neceſſitatum noſtrarum levamen ſanctis relinquitur animabus, quæ per tempus poſſunt impenſius ſeſe in preces effundere. Vita ſumptuoſa, mundana, & voluptuoſa tot ica in ſanctis Bibliis anathemate percuſſa non ſpectatur amplius, niſi tamquam lex neceſſaria, quam ordo, gradus, conditio, genus indicunt. Ipſa etiam vera pietas nomen ſuum amiſit, neque cognoſcitur ultra. *Idem*.

Mundi ſpiritus ubique regnat.

Mundus totus repletus eſt ſpiritu mendacii, qui ubique dominari videtur. In negotiis mundi ſpiritus conſulitur, ejuſque deciſionibus adhæretur. Hic ſocietates nectit, & fovet, hic privatorum regit utilitatem, probat uſus, conſuetudines confirmat, hic denique de rebus omnibus diſceptat. Non vivitur niſi ſecundum illum, non agitur niſi per ſpiritum mundi, atque hic ſpiritus Dei ſedem occupaſſe dici poteſt: *Spiritus Domini replevit orbem terrarum*. Sap. 1. Quia hic Spiritus mundi ſpiritus erroris eſt, corruptionis, hypocriſis, mendacii; hinc æque fatali, ac neceſſaria illatione ſequitur, omnibus hominibus alte illius dogmata impreſſa eſſe, & inſculpta. Hinc oritur, quod in mundo nihil non falſum eſt, falſæ proſperitates, falſæ promiſſiones, falſæ voluptates, falſi honores, falſa virtus, falſa ſapientia, falſa probitas, falſæ neceſſitudines; &, quod Chriſtiano viro indigniſſimum eſt, & religioni Jeſu Chriſti magis oppoſitum, falſa pœnitentia, falſus pro nobis zelus, falſa erga proximum charitas. *P. Bourdalove*.

Corrupti mundi idea

Idea, quæ paſſim de hoc mundo concipitur, hæc eſt, quod tamquam perditorum hominum ſocietas, quos voluptas quidem conjungit, & ſcelus occupat, repræſentatur. Sedes erroris, & injuſtitiæ, ubi inevitabiles laquei ſunt, & lapſus communes. Regio terra lue infecta, ubi mortales viciſſim tabem contrahunt, & efflant, ſpiritum reciprocantes. Proceloſum mare, ubi fragiles naves ſibimet ultro citroque pro ſcopulis ſunt, & invicem alliſæ communi naufragio conteruntur. Mundus injuſtus, qui Cœleſtem Patrem non novit: mundus reprobus, in quem omnia labuntur terribilia maledicta, quibus illum Jeſus Chriſtus percitus ira percuſſit. Liquet autem, mundum, ubi hoc in ſenſu accipiatur, & ſpectetur veluti tenebrarum imperium, nimis oppoſitum eſſe ſpiritui veritatis, ita ut impia illius placita cum ſanctiſſimis evangelii præceptis nullo modo valeant conſociari. Caveamus, ne ea infirmare conemur anathemata, quæ adeo juſte protulit Jeſus Chriſtus, & ne cultum Baal cum Dei Iſrael cultu commiſcere audeamus. *Boſſuet Meldenſis Epiſcopus, ſermone de Hiſtoria univerſali*.

Quam difficile ſit in mundo ſalvari.

Quantumvis tuam ſalutem operari cupias, difficile eſt tueri innocentiam in mundo, & fidem, quæ debetur Deo, in ea regione, ubi peſtifer reſpiratur aer, ubi omnia objecta in crimen alliciunt, ubi non alia cognoſci videntur nomina, quam opes, honores, & voluptates, ubi vanitas, mendacium, omniaque vitia contagione quadam communicantur. Neque ideo dixerim, ſalvari neminem poſſe, niſi mundum reliquerit, conditioni ſuæ abrenunciaverit, omniaque perfregerit vincula officiorum, auctoritatis, & obedientiæ, per quæ invicem jungimur. Sed hoc ajo, infinite difficile eſſe, ibi chriſtianam vitam traducere, Deoque fidelem eſſe. *In collectione orationum oblatarum Academiæ Gallicæ anno* 1703.

Spiritus diſſipatio evitari non poteſt in mundo.

Quomodo terrenis vacare negotiis, & quotidie mundi commercio intereſſe poſſumus, quin evagemur ſpiritu, quin corrumpamur? Quomodo inceſſanter reſiſtere impreſſionibus tot objectorum, quæ catervatim ſe offerunt, quæ circumundique nos obſident, & quæ jugiter contendunt per ſenſus in animam ingredi? Quomodo non hallucinari, neque commoveri, cum propius divitiarum fulgorem, honorum faſtum, illecebras, & magnificentiam figuræ hujus mundi, quæ indeſinenter noſtris affulget oculis, nos ſuis promiſſionibus allicit, ſuis blanditiis detinet, ac ſexcentis jucundis phantaſmatis fallit? Quomodo non trahi exempli, & conſuetudinis torrente? Semper eundum contra mundi uſus, & ſenſus, qui cordis noſtri cupiditatibus maxime favent? Semper ſenſibilibus abſtinere bonis, eaque ſine ulla exceptione poſtponere futuris voluptatibus, quas religio promittit, ſed quarum ideam nullam ſenſus adſtruunt, quas ſpiritus nonniſi fidei luminibus eminus prævidet, quæ ſemper obſcura, licet certa, imperfecte dumtaxat noſtras diſſipant tenebras. *Idem*.

Damnabilis mundi ſcientia.

Non deeſt quædam mundi ſcientia, quæ ars vocari poteſt obliviſcendi Dei, a S. Gregorio in libris Moralium deſcripta; ſcientia, quæ docet vitiorum, & affectionum noſtrarum turpitudinem velare quibuſdam placitis, & uſibus inter corruptos mundi ſectatores receptis, atque probatis. Per funeſtam hanc ſcientiam ulciſci poſſumus, quin crudelitatis notam ſubeamus; prava fovere commercia, quin male audiamus, dummodo aliquot ſerventur prudentiæ, & fidelitatis leges, quas mundus conſtituit. Licet aliena abſumere bona, dummodo mundi conſuetudinem ſequamur, cum in ſtatum noſmet redigentes, ubi ſolvendo non ſimus. Licet optimum quemque amicum decipere, dummodo callida, ſed hodierna die in mundo vulgatiſſima arte perfidæ fidei aliqua prudentiæ, & politicæ larva induatur. Hæc improba eſt mundi ſcientia. *P. Aurelian*.

Quid intelligendum ſit pro homine mundi.

Quid ſibi vult peccator, cum ſe hominem mundi vocat, neque ſe teneri dicit eam ducere vitam, quam religioſorum propriam appellat, niſi quod ipſe vivit in mundo reprobo, & habitat terram, quæ devorat habitatores ſuos; quod mala ſibi ſors obtigit eo loco naſcendi, quo a ſole juſtitiæ procul arcetur, & qui ſalutem illius fere impoſſibilem efficit? O præclaram excuſationem! De mundo te eſſe dicis, cum loqueris

de

de converſione, de vita, quæ magis Chriſtianum hominem deceat; ſed ob eamdem cauſam Domini vocibus præbere te debes attentiorem. Si in deſerto, vel inter clauſtra degeres, majora quidem, quam in mundo, ſalutis haberes adminicula, & minoribus indigeres auxiliis: nunc vero excuſas orationum tuarum infrequentiam, quod es in mundo. *P. Maſſillon.*

Mundi erumnæ, & mala. Quid eſt hic mundus, cujus fallacia bona tanto calore conſectamur, & cujus vias adeo feſtinanter decurrimus? jugis agitatio, ubi nihil nos beatos efficere poteſt, ubi paupertas odioſa eſt, divitiæ moleſtæ; ubi omnia periculis plena ſunt, ubi univerſa mortem annuntiant, ubi requies funeſta, voluptates incommodæ, crapula oneroſa, curæ aſſiduæ, catenæ indiſſolubiles; ubi qui tranquilli ſunt, ſe infelices exiſtimant, ubi tumultus, & pœna ſuaviſſima ſunt vitæ momenta, ubi omnia ſunt labor, & afflictio ſpiritus, ut Sapiens ait; ubi omnia agitantur, turbantur, confunduntur. Profecto qui videret homines adeo alacres, promptos, & ſuis rebus intentos, diceret, illos de bonis æternis eſſe ſollicitos, neque facile poſſet intelligere, tot curas, laboreſque pro bonis, quorum inane pretium eſt, eſſe ſuſceptas. *Idem ſermone de ſalutis cura.*

Mundi ſectatores ſæpe de mundo queruntur. Omne mortalium genus de mundo queritur; hic nec bonis parcit, nec malis; ubiq; ſuas infidelitates, & crudelitates effundit. Boni quidem illius norunt illuſiones, neq; ſtuporem illis injiciunt labores ibi ferēdi; ſed nemo eſt, ne improbus quidem, & impius, quibus aliquibus in occaſionibus mundus intolerabilis non videatur. Triſtis, & frequens perfidiæ illius experientia oculos illis aperire deberet, ut virtutis illecebris caperentur; mundus enim ideo tot miſeros facit, quia paucos vere Chriſtianos complectitur. *Liber, cui titulus: Animadverſiones in varia Ethicæ, & religionis argumenta.*

Mundani ſuam vitæ rationem ſecuti ſalvari non poſſunt. Mundanis objiciuntur individuæ chriſtianæ vitæ difficultates; evangelii dogmata corruptæ naturæ ſtudiis terribilia; mala, quæ neceſſario ſequuntur affectionem illam, cui labor incommodus non eſt; vis, qua fidelis quilibet cœlum ſibi reſerare tenetur; duræ abnegationes, quæ unicam viam ſanctitatis efficiunt; pericula, in quæ quivis ſentit conjici innocentiam ſuam mollis vitæ inertia, & tranquillitate; horribilia averſio, quam gaudia, atque ſpectacula contra officia maxime eſſentialis inſpirant; altiſſima ignorantia, & ſui ipſius, & rerum æternarum, in quam voluptuoſa vita nos agit; funeſta peccatorum experientia, quæ patrantur, ſi ſolatiis tantum, & oblectamentis opera impenditur. Nihil ulterius requiritur, ut ex mundanorum mentibus error auferatur, utque illis perſuadeatur, ipſos numquam ſalvos fore, niſi ſuſceptam vitæ rationem reliquerint. *Idem.*

Vanitas, & luxus mundanorum ſaluti perniciosus. Mundi ſectatores eniteſcere cupiunt: ſine immodico luxu numquam ex turba emergerent. Inutiles efficiunt ſumptus chriſtianæ modeſtiæ contrarios, & fortunam eorum parum decentes. Videntur eorum veſtes, ſupellex, ſervorum caterva: deſiderium illis æquandi excitat vanitatem eorum, qui vel pares ſunt, vel etiam longe deterioris conditionis. Iſti, ne in triſti langueant obſcuritate, ingentibus abſumuntur ſumptibus, filios ſuos ſpoliant, familiam perdunt, evertunt creditores, meditantur iniquitates &c. *Idem.*

In aula mundi Spiritus magis, & majori eſt periculo regnat. Deum obteſtor, & obſecro, ut vobis ſatis fortem ſpiritum, ſatiſque potentem conferat gratiam, ut vosmet tueri poſſitis contra ſæculi improbitatem, quod, ut S. Joannes ait, in malo immerſum eſt, & contra Aulæ corruptelam, quæ centrum eſt, ubi, quidquid in ſæculo nequitiæ eſt, ſimul collectum invenitur, & ubi mundi ſpiritus imperium ſuum conſtituiſſe videtur. Major autem, magiſque pernicioſa nequitia, quæ ibi inveniatur, ea eſt, quod ſub honeſtatis, & elegantiæ ſpecie, qua ſpiritus perficitur, celat, quidquid pernicioſiſſimum eſt in mundo a Jeſu Chriſto reprobato, videlicet illecebram quamdam, quæ faſcinat corda, ita ut ſæculi præſentis, bonorum, & voluptatum ejus amore capiantur. Illecebra, quæ ſuave illud virus eſt, quod Babylon in aureo calice illis, quos ſeducit, propinat; illecebra, quæ in aulæ commercio fere evitari non poteſt. *Ex tomo I. Epiſtolarum Patris Surin.*

Ignorari non poteſt, tantam eſſe mundi contagionem, ut fugiendus ſit, non ſecus ac domus tētra lue infecta. *Mundus fugiendus eſt, ne in eo corrumpamur.* Bonos mores, ut S. Paulus ait, colloquia prava corrumpunt. Conſuetudo, & exemplum maximam habent in animis vim; oculi perſuadent cor: diſcimus malum, cum ab aliis fieri videmus, & viſio hæc animam ingreditur, adeoque ſuavi ſimul, ac vehementi ratione illuc fertur, ut pravus fiat habitus, & in naturam quodammodo migret, antequam etiam ſentiatur; atque tunc, quod a Deo tamquam vitium damnatur, nominis hujus exuit horrorem. Vocatur res permiſſa, nulloque in diſcrimine poſita, quia magna fit ea plurimorum exemplis auctoritatis acceſſio. *Liber, cui titulus; Chriſtiana Rudimenta in evangelium Dominica tertia Adventus.*

In mundi viis nihil niſi luctus, & dolor invenitur. Mundi viæ pulchræ ſunt, ac ridentes; alliciunt, & plura promittunt: ſed re ipſa, ubi primi lapſi ſunt dies, pravæ tantum ſemitæ reperiuntur. Si ulla faſtidia ſunt, hæc non hominum frugi ſunt, ſed eorum, qui voluptatibus ſunt dediti: ex quo affectus nullis ſignis coercetur, nullam poteſt requiem ſperare. Numquid hoc recens didicimus? Non ita quidem; hoc enim audivimus ex iis, qui præterierunt: *Ambulavimus vias difficiles.* Sap. 5. Omnes vitiorum viæ præpeditæ ſunt; viæ, quæ ducunt in interitum, ſpinis ſunt conſitæ; nemo flagitioſus eſt, qui ſit liber; ſexcenti dolores, mærores, ac pœnitentiæ deerrantis animæ lapſus ſubſequuntur. Tibi curæ eſt, o Deus, ubique effundere amaritudinem, ut ad te redire cogamur. Si alibi veram inveniremus requiem, ſuavitatem perfectam, nemo ab hac via vellet recedere; ſed falſa gaudia felle adſpergis, ut adeo infelicis ſtatus pertæſi oculos erroribus noſtris aperiamus, & fateamur in extremam ruere calamitatem, qui recedit a te: *Ecce qui elongant ſe a te peribunt.* Pſal. 72. *P. Croiſet tomo ſecundo Receſſuum.*

Salutis pericula in mundo. Cur putamus, ſanctos omnes adeo perhorreſcere communem ſæculi vitam, & hasce vias, quæ mortalium plerisque adeo rectæ videntur, & in præceps, atque in interitum ducunt, niſi quod ea cognovere pericula, quæ in mundo ſunt, qui ubique plenus eſt inſidiis, quæ nobis ſtruuntur? *Mundus totus in maligno poſitus eſt.* 1. Joan. 5. Alii nobis mundum hunc repræſentarunt tamquam terribilem tempeſtatem, ubi venti adeo vehementes ſunt, fluctus adeo violenti, ſcopulique frequentes, ut niſi peculiari protectione Deus nobis adſtiterit, difficillimum ſit evitare naufragium. Alii vero illum ſibi propoſuerunt tamquam ſaltum aliquem latronibus, feriſque refertum, viatorum cæde famoſum, & plerisque illac iter agentibus funeſtum. Illius imago exhibita fuit S. Antonio, quemadmodum S. Athanaſius teſtatur, veluti immenſa planities laqueis referta, ex quibus ſeſe expedire nequaquam poſſe aliquis videbatur. S. vero Chryſoſtomus nonne ubique ait, mundi contagionem ita periculoſam eſſe, corruptionem ita generalem, neceſſitates in ſexcenta labendi crimina adeo frequentes, & fere inevitabiles, ut cita tantummodo fuga nos ex tot periculis eripere poſſe videatur? *Abbas Verjus, in Panegyrico religioſa profeſ.*

De mundanis cœtibus. Mirantur adeo parum chriſtianæ virtutis hodierna die in mundo inveniri, & ubique tantum eſſe luxum, & generalem morum corruptionem; ſed quid aliud percipi poteſt in ſchola vanitatis, & voluptatum, cui adeo frequens interſunt? Illic mundi ſpiritus innutritur, ac invenit, quomodo ultionem depoſcat eorum omnium, quæ dici potuerunt, ut eidem fides abrogaretur. Ibi regnat luxus, qui quotidie magis fit contagioſus; ibi voluptates, quæ omnibus placent mortalibus; vita mollis, quam probat exemplum, & mundi aura, quæ imponit. Ibi regnant mundi placita Jeſu Chriſti præceptis prorſus oppoſita. Ibi affectiones omnes ſenſim illabuntur in cor, & illud corrumpunt. Quænam autem virtus tot laqueis, periculiſque reſiſtat? *P. Croiſet in ſpiritualibus conſiderationibus.*

Mirū eſt, quod Chriſtiani mundi placita laudant, & plaudant ſequentibus illa, Siquæ virgo fallaci ſpecie, quæ faſcinat, & blanda ſpe, qua mundus eos, qui ſibi ſerviunt, abunde paſcit, decepta iſtam perditionis ingreditur viam, ac ſeſe mancipat ſervituti illius, qui ex omnibus dominis nequiſſimus eſt, non eſt, qui hiſcere audeat: & dummodo in aliqua excellat ex mundanis qualitatibus, quæ

chri-

chriſtiano ſpiritui ſunt oppoſitæ, omnes eam laudibus celebrant. Parentes præ cæteris ardentius illius fovent affectum, & quanticumque ſumptus effundendi ſint, ut ejus luxui provideatur, nemo eſt in familia, qui ægre ferat impenſas. In choreis, & ſaltationibus præ cæteris emicat; quilibet illi plaudit, cum interim præclara virtus cachinnis excipitur. In mundo refulges; hoc eſt mundi faſtum, lucrumque ſectaris; jam doctus es, virtute præditus, meritis onuſtus. Sed ſi modeſtiæ, & verecundiæ ſpecies priorem hilaritatem, & vanitatem excipiat, jam ſpiritu cares, jam pravo es ingenio, jam rudis, & impolitus haberis. Si Ethnici ita loquerentur, errarent profecto, verum ſecundum ſua principia loquerentur; ſed cum Chriſtiani fide luminibus illuſtrati, in Jeſu Chriſti ſchola eruditi, religionis ſuæ principiis imbuti, & neceſſario ſenſus, moreſque ſuos evangelicis præceptis conformare juſſi ita loquuntur, & vitam ducunt a fide prorſus abnormem, hoc iniquitatis myſterium eſt, in quo ſpiritus deficit. *P. Croiſet in ſpiritualibus conſiderationibus.*

Salutis noſtræ periculum in mundo.

Si mundus, ut Scriptura loquitur, mare eſt, videntur ne illi, qui ibi permanent, qui noctu, & interdiu contra fluctuum ejus furorem ſibi conſulere debent, quibus aſſidue vigilandum eſt, ut detegant ſcopulos, ut procellas prævertant, ut ſemper impetum inimicorum ſuorum propulſent, quorum numerus nequaquam minor eſt undarum numero, videntur unquam vel unicum quietis ſperare poſſe momentum? Verum eſt, nonnullos eſſe, quorum ſors ita deplorabilis non eſt, ut aſſidue contra fluctus pelagi decertare teneantur; ſed cum in navibus ſint, numquid illis metuendæ non ſunt tempeſtates, atque prædones timendi? nonne in ſingula momenta poſſunt aliorum infelicitatis triſte, funeſtumque ſubire periculum? Verum licet his omnibus obnoxii malis non eſſent, nonne ſatis magnum incommodum eſt indeſinenter navis motu concuti, & agitari? *Liber, cui titulus: Dialogi Abbatis Joannis, & Euſebii Presbyteri.*

In mundo quilibet diteſcere quærit.

Mundus plenus eſt fallacibus præjudiciis; illuſio popularis eſt morbus. Pauci ſunt, qui depravatum non habeant guſtum, ubi de moribus agitur; fortuna, fanatica illa aſſertæ felicitatis idea omnia deſideria noſtra accendit, omnem mentem occupat, omneſque curas abſorbet, valetudinem, ac vitam terit. Nullum vocatur amplius negotium, niſi quod noſtræ ſervit utilitati; nihil ſerium, inevitabile, neceſſarium eſt, niſi quod aliquam habet affinitatem, vel rationem cum hac imaginaria felicitate. Eſſentialia officia, chriſtiana præcepta, ipſa denique religio hodierna die huic cedunt idolo. Quilibet decipitur; nullus error ad inſaniam propius accedit, quam adeo univerſalis morum nequitia, & abuſus, qui præſcripſit, ut pravum exemplum, quod adeo commune eſt, probet, atque confirmet hanc vivendi rationem, quæ adeo eſt abnormis, & exlex. *P. Croiſet tomo 2. Conſiderationum.*

Felicitas quam, quos Deus ex mundi aggreſſionibus abſtulit.

Felix ille eſt, qui inceſſanter divinam cogitat bonitatem, quæ ipſum ex mundi procellis eripuit, ac in tuto collocavit, dum cætera ingenti confuſione, & perturbatione agitantur. Hoc beneficium eſt, cui pares gratiæ haberi non poſſunt; & quidquid conetur, ut tantæ felicitatis fructum percipiat, fere ſemper tantum abeſt, quod, uti opus eſt, eadem utatur, ut metuendum ſit, ne Deus tamquam teterrimum ingrati animi vitium damnet, quod homines in vita ſua tamquam veram reſpiciunt fidelitatem: *Abbas Trappenſis, tomo 1. Dogmatum Chriſtianorum.*

Laquei, & ſalutis pericula, quæ in mundo ſunt.

Infinitus fere objectorum numerus, quo mundi ſectatores circumundique ſepti ſunt, indeſinenter eorum fidelitati laqueos tendit. Tanto tamque jugi ſtudio erga creata feruntur, ut minimis eorum illecebris ſe capi ſinant, quaſi viribus expertes eſſent, ac ſe tueri non poſſent. Si ambitionis oppugnationem eludunt, avaritiæ vi non reſiſtunt; ſi voluptates contemnunt, gloriæ, laudiſque cupiditate trahuntur; & ſæpe inertia eos ſternit, qui affectionum magis violentarum, vividarumque impetum ſuſtinuerunt. Beati illi, quos eduxit manu ſua Deus de hoc mundo, ubi tot fere ejuſdem ſervituti obices inveniuntur, quot homines, & negotia.... Præſtaret, ut quidam ſanctus vir ait, cum feris vivere, quam cum hominibus; inter illas enim plus ferme ſinceritatis, juſtitiæ, & charitatis invenitur. *Idem.*

Non alia ſuppetit mundi corruptionem evadendi ratio, quam fuga.

Mundus in omnibus placitis, affectibuſque ſuis corruptus eſt: *Mundus totus in maligno poſitus eſt.* Ipſa etiam crimina ibi probantur; damnatæ licentiæ ibi tamquam ludi, & ſolatia ducuntur; tunc etiam contentatione vincimur, noſmet excuſamus, factumque defendimus, dummodo in noxa modus fuerit ſervatus. Hinc ſæpe ad aras accedimus corde corruptis cupiditatibus, affectibuſque æſtuante. Poſt hæc mirum ne eſt, ſi tantopere mundi fuga nobis commendetur? Eheu! *Fuge mundum, ſi vis eſſe mundus.* Una fuga ſeductorem hunc ſuperat tyrannum; ſi periculum ſubibis, in eodem peribis. Conſcientiæ ſtimuli, ſalutares afflatus, timor judiciorum Dei nihil te continere poterit ſtantem in lubrico affectuum, quos objectorum præſentia, ſibique ſatisfaciendi facilitas irritat: ſi picem hanc tetigeris, eadem fœdaberis. *Specimina ſermonum pro 10. poſt Pentecoſten Dominica.*

Nihil efficimus, ut contra mundi impreſſionem noſmet muniamur.

Nihil vulgatius eſt, quam de ſæculi corruptione loquentes audire, Mundus licet injuſtus, hac in ſe juſta loquitur; atque cæci illius amatores illi ſunt, qui impenſius illum diligentes, eum magis odiſſe videntur. Attamen de mundi corruptione ſæpe conquerentes, numquam nobiſmet ab eadem cavemus; tabidumque hunc aerem iiſdem in locis reſpiramus, ubi magis corruptus eſt eorum confluentia, qui infecti ſunt, & non veremur funeſta contagionis ipſius effecta experiri. Numquam recordamur verbi Sapientis: *ſuperbo, qui communicaverit, induet ſuperbiam.* Eccli. 13. Hinc S. Paulus hortatur Theſſalonicenſes, ne ullam ineant neceſſitudinem cum illis, qui vitam evangelio oppoſitam vivunt. Et idem Apoſtolus ſcribens ad Corinthios vetat etiam, ne manducent cum illis, qui avaritia, incontinentia, aliove crimine fuerint corrupti. *Ibidem.*

Undenam oriſcantur mala, quæ in mundo ſunt.

Undenam mundi placita, moreſque proficiſcuntur, niſi ex ratione cæca, & evangelio oppoſita, atque ex traditione profana? Fidelis Deo eſſe non poteſt, qui mundo placere ſtudet, & ſemper hærens inter oppoſita duorum contrariorum dominorum præcepta ad neceſſitatem redigitur alterutrum prodendi, ut ſeſe alteri accommodet. Mundani in jugi, violentaque agitatione ſunt, quam parit tumultus affectuum in corde regnantium; ideoque, S. Ambroſius ait, mundus mari comparatur, cujus fluctus ventis agitati pariunt tempeſtates. Quemadmodum autem navis agitata fluctibus, qui invicem colliduntur, in primo, quem offenderit, infringitur ſcopulo; ita mundanorum anima vi ingenti acta ab incompoſitis motibus, quibus ſeſe illi tradunt, ubi prima peccati occurrit occaſio, perit, ac miſerum patitur naufragium. Hoc autem in tumultu quomodonam pax ſervari poſſe videtur? quomodo videri poteſt via, quæ in horribili hac Babylone ingredienda eſt; & audiri interior gratiæ vox inter affectionum perturbationem? Salutares omnes impreſſiones, quas cœli motus relinquunt in animis, nonne ſcandalis, quibus mundus plenus eſt ſtatim delentur? *Ib.*

Sæculi corruptio non aliam in juſtorum, perfectorumque mente impreſſionem facit, quam triſtitiam; & charitas, qua proximum diligunt, efficit, ut videntes Dei leges per ſummum nefas infringi contabeſcant; *Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.* Pſal. 118. Sed his clam fratrum ſuorum errorem deplorantibus, longe plurimi pravis ſe trahi patiuntur exemplis; etenim ſe ipſos intuiti circumdatos hominibus, vel voluptati ſeſe ingurgitantibus, vel avaritia corruptis, vel opes depereuntibus, vel ambitione excæcatis, ſeſe torrente rapi permittunt. Hinc fit, quod ubi optima quælibet ingenia corruptam mundi auram afflarunt, eadem ſtatim inficiuntur. Fruſtra illis, cum tenelli adhuc ad virtutem formantur, probitatis principia infunduntur; cum enim in mundo nihil inveniant niſi impietatem, licentiam, proditiones, dolos, calumnias, iniquitates, impudicitias; leves illæ virtutis impreſſiones aliis ſuccedentibus quam primum delentur. Mirum igitur eſſe non debet, ſi celeriter earum obliviſcantur inſtitutionum, quas neminem ſequi vident; ſi alacriter arripiunt

præ-

prætextum ſequendi corruptas vias, vel ſtudia cęcæ juventutis, quibus trahuntur. *Ibidem in Dominicali, ſermone pro ſecunda Adventus Dominica.*

Noſtis, fideles, miſera quidem experientia docti, quam difficile ſit ſalutem ſuam operari in mundo, ubi omnia ad interitum noſtrum conjurant, & ubi exemplo eriminum, ſemper oculis noſtris præſentium, animæ, quæ illa maxime horrebant, ſenſim iiſdem patrandis aſſueſcunt. Cogitatio hæc primis religionis chriſtianæ ſæculis deſerta Anachoretis replevit; quorum numerum crevit præſertim, cum vis perſecutionum ſævire deſinens effecit, ut Chriſtiani pacem metuerent innocentiæ ſuæ magis funeſtam, quam omnes carnificum cędes. Veriti, ne commercio ſæculi, ubi abundat iniquitas, ſuus fervor tepeſceret, in ſolitudinem confugerunt. *Ex libro, qui inſcribitur:* Eſſais pour la Dominicale, *prima quadrageſima Dominica.*

OBEDIENTIA.

Obedientia cum religioſa, tum ea, quam inferior quilibet, & ſubditus ſuperioribus, Magiſtratibus, omnique legitimæ debet poteſtati, cui Deus illum ſubjecit.

MONITUM.

NOn agimus hoc in loco de obedientia, quam homo debet Deo, & quam violat quotieſcumque leges, & aliquod illius peculiariter præceptum infringit: ſed de obedientia illa, quæ debetur hominibus, quos Deus aliis præpoſuit, & quibus ſuam communicavit auctoritatem, quales ſunt Principes, Magiſtratus, & Superiores omnes, quibus jus eſt imperandi, atq; obedientiam exigendi. Cum autem diverſa hæc auctoritas ſit, ac variis ſuperioritatis titulis innitatur, ita differt obedientia ſeu ratione earum rerum, quæ imperantur, ſeu ratione poteſtatis, atq; auctoritatis illius, qui præcipit, ſeu deniq; ratione ſtatus, & conditionis eorum, qui obtēperant. Hic de obedientia generatim loquimur, quamquam fieri nequeat quominus aliquando ad hypotheſin deſcendamus.

Nihil tamen de illa dicemus, quam ſervi dominis, filiique parentibus debent, de hoc enim ſeorſim in titulis ad hanc rem pertinentibus locuti ſumus; uti neque de obedientia, quam divinis legibus debemus, ſed tantum humanis; ſin autem de religioſa obedientia fuſius ſermonem habebimus, hoc inde factum eſt, quod vix alibi de eadem differēdi locū inveniri poſſe arbitramur, & quod vix diſtincta conciones haberi poſſunt de aliis obediētiæ ſpeciebus.

Cum S. Paulus Apoſtolus, ſæpe virtutem hanc primis fidelibus commendaverit, eamque neceſſariam cenſuerit ad ordinem, unionem, charitatem, ac ſocietatem ſervandam, ambigi nequit, quominus argumentum hoc magni ſit momenti, & ſummæ neceſſitatis ad evitandas querimonias, obmurmurationes, defenſiones ſubditorum, inferiorumque contra eas poteſtates, quas Deus pro Regnorum, familiarumque regimine ſtatuit.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia concionum hujus argumenti ſyſtemata.

I. CUm chriſtiana obedientia virtus ſit, per quā Deo, locumq; ipſius obtinentibus obtemperamus, tria ibi conſiderare poſſumus, quę ad illam alacriter, fideliter, ac ſedulo, quantum fieri poteris, adimplendam impellere debent. 1. Illius neceſſitatem, quæ talis eſt, ut nemo diſpenſari queat: 2. illius præſtantiam, & meritum, quod tantum eſt, ut ex omnibus virtutibus hęc una Deo ſit acceptiſſima, & ſine qua reliquæ omnes nullius ſint meriti, & illi placere non poſſint: 3. utilitatem, quam inde pro ſalute noſtra recipimus. Hæc eſt concionis partitio in hoc argumento.

Primum; quod attinet ad obedientiæ neceſſitatem in homine Chriſtiano; error eſt graviſſimus arbitrari, virtutem hanc inter clauſtra dūtaxat eſſe amandandā. Hæc generalis eſt virtus omnium ſtatuum, & conditionum; cum enim nemo ſit, qui ſuperiorem, aliqua in re ſaltē non habeat; nemo eſt, qui obedire non debeat. Reges ipſi, & principes, qui unice a Deo pendent in ditionis ſuę regimine, divinis, & eccleſiaſticis legibus, quatenus Chriſtiani, ſubditi ſunt; aliquem agnoſcunt ſuperiorem pro ſuæ conſcientiæ regimine, & ne quid, vel contra juſtitiam, vel contra imperii ſui bonum peccent, Conſiliariorum, miniſtrorumq; ſuorum monita auſcultant. Dicere ſufficiat, nullam eſſe dignitatem, tribunal, poteſtatem, quæ minime norit ſuperiorem aliquam poteſtatem, cui præterea debet obtemperare. Subordinationē hanc divina conſtituit Providentia in mundi hujus regimine, qui alioquin vigere, ac ſubſiſtere nequaquā poſſet. In hoc autem tota res vertitur, quod ut hæc politica obedientiam in chriſtianam virtutem migret, opus eſt, quocumque in ſtatu ſis, 1. in eo, cui pares, conſiderare perſonam Dei ipſius, cui ſecundum Apoſtoli oraculum hæc præſtatur obedientia; omnis enim poteſtas eſt a Deo: 2. obtemperate propter Deum, qui a ille vult, & jubet, ideoque ex corde parere propter amorem, quo illum proſequeris: 3. obedire, quaſi Deo ipſi obedites, & JeſusChriſtus per ſe immediate imperaret; tunc enim docendi minime eſſemus, quo pacto obſequendū eſſet; etenim ſumma cum reverentia, affectione, alacritate obediremus, nihilque eſſet, quod animo magno non aggrederemur &c.

Secundo. Quod ſpectat ad obedientiæ meritum, atque pręſtantiam, oſtendendum eſt, ſi omnia opera bona, omneſq; virtutes, quæ exercentur, in Scripturis ſacrificii nomine nuncupantur, obedientiam acceptiſſimum eſſe ſacrificium, quod offerri poſſit Deo: 1. quia per hoc ſacrificium offerimus illi, quidquid nobis optimum, & chariſſimum eſt, noſtram voluntatem, & libertatem: quamobrem Deus ipſe per Samuelem prophetam ait 1. Reg. 15. *Melior eſt obedientia, quam victimæ, & auſcultare magis, quam offerre adipem arietum.* Sacrificium itaque primus eſt, & maximus Religionis actus, quo Deum rerum omnium auctorem agnoſcimus; & præſtantiſſima quoque ſacrificia, ſi contra obedientiam fiant, ſunt abominabilia, eaque a ſe veluti idololatriæ ſpeciem conſiderari Deus ipſe teſtatur. Denique aliis ſacrificiis Deo bona, voluptates, vel ad ſummum corpus noſtrum ſacrificamus: ſed per obedientiam, animam noſtram, cor noſtrum, noſque metipſos devovemus .... 2. Hoc ſacrificium eſt Deo acceptum, quia difficillimum eſt; homo enim nulli rei magis adhæreſcit, quam propriæ voluntati ..... Hoc autem eſt ſe ipſum abnegare. Fidei quidem jucundum eſt Deo ſacrificium, quia per illam mortalis ſuum intellectum, omniaque rationis ſuæ lumina ſacrificat. Voluntas vero

in homine numquid nobilitate minor eſt intellectu; & illius ſacrificium, quod per obedientiam offertur, minus ergo eidem erit acceptum ? Hoc ſacrificium eſt integerrimum, & abſolutiſſimum ; non ſolum quod homo ſine exceptione ſe divinæ offert majeſtati ; verum etiam quod cætera continet ſacrificia, omnes alias virtutes exercens, & earum etiam meritum obtinens, quæ, ut obedientię ſatisfiat, non exercentur. Addi inſuper poteſt, omnes virtutes noſtras, omnes bonas actiones, omniaque opera bona, a Deo non recipi, niſi quatenus conjuncta ſunt cum obedientia, & ſecundum præſcriptũ ordinem facta ſunt.

Tertio. Quod ſpectat ad eas utilitates, quas ea obedientia percipere poſſumus, quocumque in ſtatu ſimus, ad tres præcipuas redigi poſſunt ratione ſalutis, quæ ſemper ub oculos noſtros debet obverſari. 1. Obedientiã via tutior eſt, quæ nos illuc adducat. Non falli, neque errare poſſumus obedientes illi, quem nobis ducem præfecit Deus, dummodo nihil contra Dei legem præcipiat. 2. Hæc rectior, & brevior eſt via, & ea, quam ipſe Deus indigitavit. 3. Facilior quoque eſt, ac ſuavior, quæ nos ſexcentis eximit curis, & nihil magnum a nobis efflagitat.

II. Quidquid hoc in argumento ad morũ diſciplinam cũ utilitate referri poteſt, ad duas redigitur veritates, quæ concionis hujus partitionem poſſunt efficere.

Prior eſt, eos, qui legitimam in nos habent auctoritatem, erga nos Dei locum obtinere, ideoq; illis obtemperandum in iis omnibus, quæ contra Dei legem non ſunt.

Poſterior, quæ ea priori illa conſequitur, eſt parendum eſſe imperiis eorum, qui præſunt, veluti oraculis, per quæ Deus nobis ſuam aperit voluntatem.

III. 1. Obedientia eſt prima virtus, quam Deus ab homine in ſtatu innocentiæ petierit, ut ea ſervaret bona, quibus a Creatore fuerat cumulatus, utque eam gloriam, cui deſtinatus erat, mereretur: ideoq; hæc virtus neceſſaria eſt, ut quodammodo impeccabiles evadamus. 2. Hæc ipſa prima virtus eſt, quam Jeſus Chriſtus a Chriſtiano exigit, ut innocentiam recipiat, ut Chriſtianiſmi gratiam obtineat, utque vitam Chriſtiano dignam traducat. 3. Hæc præterea prima res eſt, vel ſaltem maxime eſſentialis, quæ ex illis exquiritur, qui in eccleſiaſtico, vel regulari ſtatu ſeſe Deo peculiarius devovent.

IV. Sermo de obedientia biſariam dividi poteſt: ubi prior pars eam oſtendat utilitatem, quam quocumque in ſtatu ſimus, ea obedientia percipere poſſumus: poſterior vero explicet obedientiæ qualitates, & conditiones.

Pro parte priori, tria obedientiæ inhærent bona; unde colligitur, quam neceſſarium ſit Chriſtiano in ſedula virtutis hujus exercitatione verſari. 1. Primum bonum eſt, quod ille Jeſu Chriſti ſtatum ingreditur, ejuſque exemplum imitatur. 2. Quod plurima evitat pericula, quibus toto vitæ ſpatio ſumus obnoxii. 3. Quod omnes actiones obedientis, illę etiam, quæ minoris momenti videntur, ſanctæ, Deoque acceptæ eſſe poſſunt.

Pro parte altera, obedientia tres habere debet conditiones, vel qualitates. 1. Prompta eſſe debet; donec enim parere differs, cor tuum eſt rebelle, & non obtemperans, cum debes, peccas contra obedientiam. 2. Eſſe debet integra; quibuſdam enim in rebus obtemperare, in aliis vero non item, hoc eſt ſuam, non alienam ſequi voluntatem, obedire non eſt. 3. Ex corde eſſe debet; non enim hominibus ſolum obtemperandum, ſed Deo, quem cor minime latet. *Lambert ſermone decimo octavo de vita eccleſiaſtica.*

V. De duobus his incomparabilibus bonis loqui poſſumus, quæ in obedientia inveniuntur, & quę efficiunt, ut Chriſtianus quilibet præferre debeat ſtatum, & conditionem, in qua virtutem hanc exercere tenetur alteri cuicumq; qui hominibus amplior, dignior que videtur.

1. Quia certus eſt ſe facere voluntatem Dei, quod alioquin cognoſcere nequit, cum ſui arbiter eſt, & prout ſibi libitum fuerit, operatur. 2. Quia perfectius Dei filiũ imitatur, qui chriſtianæ vitæ eſſe debet exemplar.

VI. 1. In parte priori ad examen redigi poteſt, cuinam rei innitatur jus imperandi, quod eſt penes quemlibet ſuperiorem, & poteſtas, quam in omnes ſibi ſubditos habet, & poſtquam demonſtratum fuerit jus illud divinæ inniti voluntati, providentiæ, publicæ utilitati, quæ in qualibet ſocietate caput, & ſuperiorem requirit, 2. conſiderandum eſt, quomodo, quibus in circumſtantiis, & quanam in re ſit obediendum. *P. Texier in Dominicali.*

Cum omnia peccata, quæ homines in vita committunt, ex duplici fonte, videlicet ex mentis incuria, & cordis corruptione proveniant, obedientiam iis medetur malis, quæ ex duabus hiſce cauſis oriuntur. VII.

1. Quia pro norma menti ipſam divini Spiritus ſapientiam tradit, quæ efficit, ut qui hominibus tamquam Deo ipſi obediunt, errare non poſſint, quamquam, qui imperant, ob humanas rationes operentur, & non ſemper recta intentione regantur. 2. Quia divinam nobis voluntatem pro noſtræ regula tribuit; quod efficit, ut ſemper divinam voluntatem faciamus, ideoq; nihil aggrediamur, quod Deo diſplicere, eumque lædere valeat.

Ubi agitata hæc fuerit quæſtio, utrum Chriſtiano viro quocumque in ſtatu, ſeu in mundo, ſive in eccleſia, utilius ſit præeſſe, an ſubeſſe, imperare, an imperata facere, oſtendi poteſt. VIII.

1. Saluti eſſe utilius ſub obedientia degere, cujus rei obvia, & validiſſima ſunt argumenta. 2. Jucundius eſſe pro curarum, ſollicitudinũ, & negotiorũ multitudine, quæ in regimine invenitur, 3. Glorioſius corã Deo &c.

Quæ ſequuntur argumenta ad regularem pertinent obedientiam, inter quæ hoc ſeſe primum offert. IX.

1. Extenſio religioſæ obedientiæ, quæ in hoc poſita eſt, ut toto vitæ ſpatio, rebuſq; in omnibus obtemperetur; magnæ illæ ſint, vel parvæ, faciles, vel difficiles, dummodo divinæ legi non adverſentur: ut cum omnibus animæ facultatibus obtemperetur; mente, perfecta ſubmiſſione cenſendo ea, quæ præcipiuntur, magis, & ad obedientis utilitatem, & ad Dei gloriam conducere; voluntate, per illius abnegationem, quæ fit ſuperioris voluntatem ſequendo; corde tandem, omnia alacriter, totoque niſu adimplendo. 2. Quo intuitu, & qua de cauſa obediendum ſit. Obediendum quippe eſt veluti Jeſu Chriſto; Deus in ſuperioris perſona conſiderandus eſt: obediendum, quomodo Jeſus Chiſtus obediebat; ac ſibi perſuadendum nihil fieri poſſe acceptius Deo. 3. Obedientiæ hujus utilitas, & bona: religioſum efficit impeccabilem, dunec ob cauſam hanc operabitur; Deum cogit, ut infinita elargiatur bona; qui enim obedit, nulla ſecum utitur exceptione, & hoc pacto infinita merita acquirit.

1. Securitas, quæ adeſt in religioſa obedientia pro ſalute acquirenda, & perfectione, quam ſtatus iſte requirit, obtinenda. 2. Meritum, ac ſanctitatis theſaurus, qui hac ratione acquiritur. X.

Vir obediens loquetur victorias. Prov. 21. XI.

1. Triumphat de dæmone; illius artes, vires, & tentationes eludit, perfectamque victoriam reportat. 2. Vincit mundum, per obedientiam ea exercens præcepta, quæ mundo penitus adverſantur. 3. Vincit ſe ipſum, amorem proprium, omneſque affectiones.

Religioſi perfectio in obedientia conſiſtit. XII.

1. Efficit, ut jugiter Dei voluntatem adimpleat; ideoque Deo jucundus non eſſe nequit. 2. Eum ſimilem facit Dei filio, qui omnem vitam ſuam in obedientiæ exercitatione traduxit. 3. Hoc pacto fit ſervus fidelis, & ſeipſum perfecte, integreque conſecrat Deo.

PARAGRAPHUS II.

Fontes, Auctoreſque, unde hauri copia poteſt ad propoſita argumenta pertractanda.

S. Auguſtinus in Pſal. 70. loquitur de præcepto, quod Deus Adæ irrogavit, & rationem adfert, cur Deus ab hoc adeo ſubjectam petit obedientiam. Sancti Patres.

Idem in Pſalmum 118. hæc explicans verba: *A mandatis tuis intellexi*, docet obedientiam eſſe ad ſapientiam acquirendam viam.

Idem *de bono conjugali* c. 23. obedientiam aliis virtutibus præfert, & docet, minus bonũ per obedientiam

factum

factum præſtantius eſſe majori bono ex propria voluntate ſuſcepto.

Idem in *expoſitione tituli Pſ.70.* docet Superioribus obediendum non eſſe in iis, quæ ſunt contra Deum.

Idem l. 1. de peccatorum meritis *c.* 21. *l.* 8. *de Geneſ. ad lit. c.* 6. *l.* 1. *contra adverſarium legis, l.* 4. *de Civit. c.* 12. *lib. de natura boni*, rationem adfert, cur Deus primo interdixerit homini, ne præſcripto fructu veſceretur; videlicet, ut hic obedientiam exerceret, atque per hoc gloriam mereretur.

Idem, vel Auctor Sermonum ad Fratres in Eremo ſerm. 7. & 61. ea perſequitur bona, quæ ex obedientia proficiſcuntur: & ſerm. 34. ſermo eſt de pœnis, quas exercuit Deus in eos, qui obedientiam detrectarunt.

S. Ambroſius *l.* 1. *de Abraham c.* 9. loquens de Eleazaro ſervo Abrahæ ſalutare tradit documentum illis, qui obedire tenentur.

Idem *l.* 9. *in Evang. Lucæ c.* 1. oſtendit eorum pericula, qui obedientiam detrectare volunt, & bona, quæ eadem gignit obedientia.

S. Hieron. in hæc Jeremiæ Prophetæ verba: *Audite vocem meam, & facite omnia, quæ præcipio vobis, & eritis mihi in populum*, oſtendit obedientiam unicam eſſe Deo placendi viam.

Idem *Epiſt.* 4. oſtendit ſine docilitate, atque obedientia, nullam artem, aut ſcientiam percipi poſſe.

Idem *in Regul. Monach.* docet quo pacto, & quibuſnam interioribus ſenſibus ſuperioribus obtemperandum ſit.

S. Gregorius *l.* 32. *Moral.* detegit dęmonis artes prohibentis, ne obediamus.

Idem *l.* 25. *Moral.* prolixo ſermone oſtendit obedientiæ bona, & meritum.

Idem *l.* 2. *in Reg. c.* 4. Samuelis laudans obedientiam, de obedientiæ conditionibus diſſerit.

Idem *l.* 4. *in Reg.* oſtendit omnes actiones noſtras per obedientiam extolli.

Idem *l.* 6. *in primum Reg.* fuſius docet, obedientiam ſacrificiis eſſe præferendam, eamque præ cęteris actionibus majus meritum habere.

Idem *l.* 5. *in Reg.* oſtendit defectus, qui contra obedientiam patiantur.

Idem *l.* 2. *in Reg.* docét in obedientia eſſe perſeverandum.

Idem *l.* 35. *moral.* oſtendit quandó, quomodo, & in quo ſit obtemperandum.

S. Chryſoſtomus *homil.* 1. *de Davide, & Saule* docet Principibus, licet ſua abutentibus poteſtate, obediendum eſſe.

Idem, *homil.* 2. *in epiſt.* 1. *ad Timoth.* oſtendit obligationem, qua omnes homines ſuperioribus ſuis obedire tenentur.

Idem *hom.* 34. *in ep. ad Hebraeos* oſtendit tumultum, & confuſionem, quæ ſine obedientia, & ſubordinatione graſſaretur in Múndo.

S. Baſilius *in Conſtit. Monaſt. c.* 23. docet, obedientiam in Bibliis omni hominum generi etiam, atque etiam commendari, & cujus momenti illa ſit.

S. Gregor. Nazianzenus *in orat. ad Cives Nazianzenos* docet, quibus, & quibus in occaſionibus obtemperare debeamus. Loquitur etiam de obedientia, *in Apolog. cur in Pontum fugerit, & Nazianz. redierit.*

Caſſianus *coll.* 10. *l.* 4. *inſtit.* plurima habet magni momenti, magnæque utilitatis de obedientia.

S. Dorotheus integrum habet ſermonem de obedientia, ubi inter cætera oſtendit nullum facilius decipi, quam qui ſeipſum regere vult.

S. Bernard. *ſerm. de virt. Obedient.* de obedientiæ gradibus, & conditionibus loquitur.

Idem *de præcepto, & diſpenſatione* oſtendit defectum plerorumque obedientium.

S. Bernardinus ſermonem habet de virtute obe-

Aſcetici aliique, dientiæ.

Dionyſius Carthuſianus *in Dialogo fidei.*

Rusbrochius *de præcipuis virtutibus* c. 3.

Theophilus Bernardinus de perſeverantia *lib.* 11. *& l.* 1. *c.* 12.

Bernardinus Roſſignolius *de diſcipl. Chriſt. perfect. l.* 4. *c.* 12.

Franciſcus Arias, *de imit. Chriſti tom.* 2. *tract.* 3.

Jacobus Alvarez *tom.* 2. *lib.* 5. *part.* 3.

Alphonſus Rodriguez *part.* 3. *tract.* 5. fuſius de religioſa obedientia verba facit.

A Ponte in Duce *tom.* 3. *cap.* 12. *& ſeqq.*

Lucas Pinelli *l.* 2. *de perfect. a capit.* 20. *uſque ad finem.*

Euſebius Nierembergius *l.* 5. *doctr. aſcet. c.* 47. *& ſeqq.*

Nicolaus Lancicius, *tom.* 1. *opuſc.* 2. *cap.* 28. *& opuſc.* 5. *c.* 2.

Epiſtola S. Ignatii de virtute obedientiæ, ubi quidquid ad hanc virtutem pertinet, perſpicue, æque ac ſolide pertractatum eſt.

Drexellius *in Roſis Marianis part.* 2. *c.* 13.

Sanchez *de Regno Dei.* l. 5. c. 5.

Raynerius de Piſis *in Pantheologia.*

Hieronymus Platus *de bono ſtatus Religioſi.*

Dandinus *in Ethicis ſacris l.* 4. pluribus capitibus agit de iis omnibus, quæ ad hoc pertinent argumentum.

P. Poirè libro, cui titulus, de ſcientia ſanctorum tract. 2. part. 2. cap. 11.

P. *Saint-Jure* in libro, cui titulus, Homo religioſus, fuſe de religioſa loquitur obedientia.

Idem in libro de cognitione, & amore Domini noſtri *lib.* 3. *c.* 10. *ſect.* 19.

Pater *Du Sault* tomo operum ſecundo, colloquio quinto, de religioſorum agit obedientia.

Auctor Ethicæ chriſtianæ *in Pater l.* 5. *ſect.* 1. *ar.* 5. loquitur de obedientia omnium fidelium propria.

P. Dozenne in libro, cui titulus, Moralis *Jeſu Chriſti* articulum habet de obedientia.

P. De Argentano Capuccinus in Theologicis collationibus de Magnalibus *Jeſu* loquitur de admirabili ejus obedientia, in collatione undecima, art. 2.

P. Guilleminot in Sapientia chriſtiana capite 8. docet, a nobis Deum conſiderandum eſſe in illis, qui in nos habent auctoritatem.

P. Nepveu in libro, qui inſcribitur, Spiritus Chriſtianiſmi, tractatu tertio.

Idem tomo tertio conſiderationum.

P. De la Colombiere in Meditationibus de Paſſione, Meditatione quinta loquitur de propriæ voluntatis abnegatione.

Liber, cui titulus, *Conduite du Sage*, tomo 1. docet, quomodo ſapiens cum ſuperioribus ſeſe gerere debeat.

Liber, qui inſcribitur, *la Guerre aux vices*, prælio 18. contra inobedientiam.

Sancta Thereſia paſſim in operibus ſuis de virtute obedientiæ verba facit.

Similiter etiam P. Guillorè potiſſimum vero in illuſionibus. Concionatores.

Lambert tomo 2. Sermonum Eccleſiaſticorum, ubi loquitur de Jeſu Chriſti, & Chriſtianorum obedientia.

Auctor Sermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta, in Dominicali, tomo tertio, ſermone pro 22. poſt Pentecoſten Dominica loquitur de inferiorum erga ſuperiores officiis.

Idem tomo 4. argumentorum particularium ſermonem habet de religioſa obedientia.

In tomo quodam exhortationum Monaſticarum a Monacho Benedictino compoſito, non deeſt exhortatio ad obedientiam.

Abbas Trappenſis in Collatione pro tertia Dominica poſt Paſcha, item pro 10. 15. 20. poſt Pentec. Dominica. Pro tertia Dominica Adventus agit de voto obedientiæ, deque virtutis hujus conditionibus, & qualitatibus.

Buſæus *in Viridario* }
Idem *in Panario.* } Titulo *Inobedientia.*
Labatha *in Theſauro* }

Granatenſis in locis Communibus }
Peraldus in ſumma virtutum, & vitiorum. }
Summa Prædicantium. } Titulo *Obedientia.*
Berchorius. }

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

F*Acies quodcumque dixerint qui præſunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, ſequerisq; ſententiam eorum.* Deuter. 17.

Audivit murmur veſtrum contra Dominum: nos vero quid ſumus, quia muſſitaſtis contra nos? nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum. Exod. 16.

Numquid vult Dominus holocauſta & victimas, & non potius ut obediatur voci Domini? 1. Reg. c. 15.

Melior eſt obedientia, quam victimæ, & auſcultare magis, quam offerre adipem arietum. Ibid.

Quaſi peccatum ariolandi eſt, repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere. Ibid.

Non te abjecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos. 1. Reg. c. 8.

Impoſuiſti homines ſuper capita noſtra. Pſal. 65.

Vir obediens loquetur victorias. Prov. 21.

Mens juſti meditatur obedientiam. Prov. 15.

Excelſo excelſior eſt alius, & ſuper hos quoque eminentiores ſunt alii, & inſuper univerſa terræ Rex imperat ſervienti. Eccle. 5.

Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi: omnia ergo quæcumque dixerint vobis, ſervate, & facite: ſecundum opera vero eorum nolite facere. Matth. 23.

Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Luc. 10.

Sicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio. Joan. 14.

Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: non eſt enim poteſtas niſi a Deo. Ad Rom. 13.

Qui reſiſtunt poteſtati, Dei ordinationi reſiſtunt; qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt. Ibidem.

Vis non timere poteſtatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa. Dei enim miniſter eſt tibi in bonum; ſi autem malum feceris, time: non enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt, vindex in iram ei, qui malum agit. Ibid.

Sicut per inobedientiam unius hominis, peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per unius obeditionem juſti conſtituentur multi. Ad Rom. 5.

Servi obedite dominis carnalibus cum timore, & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri ſicut Chriſto. Ad Epheſ. 6.

Quodcumque facitis, ex animo operamini ſicut Domino, & non hominibus: ſcientes quod a Domino accipietis retributionem hereditatis. Ad Coloſ. 3.

Omnis prævaricatio, & inobedientia accepit juſtam mercedis retributionem. Ad Hebr. 2.

Humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, &c. Ad Philipp. 2.

Admone illos principibus, & poteſtatibus ſubditos eſſe. Ad Titum 3.

Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis. Ipſi enim pervigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes. Ad Hebr. 13.

Obedire oportet Deo magis, quam hominibus. Act. 5.

Subjecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſive Regi quaſi præcellenti, ſive ducibus tanquam ab eo miſſis; quia ſic eſt voluntas Dei, ut obmuteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam. 1. Petri 2.

Servi ſubditi eſtote in omni timore dominis non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis. Ibid.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

Preceptum, quod irrogavit

OBedientia ſola fuit lex, quam Deus primo irrogavit homini, in ſui imperii ſignum, ita ut ab illius obedientia mortalium omnium gloria, & felicitas penderet. Si Adam paruiſſet Deo, Deus quidem glorificatus, nos autem felices fuiſſemus; ſed cum ex illius exciderimus gratia propter Adæ rebellionem, ad ſummam deveniſſemus infelicitatem, quia Deo honorem debitum deferre non potuiſſemus, niſi Deus noſtram naturam aſſumens factus fuiſſet uſque ad mortem obediens. Hanc autem S. Auguſtinus l. 6. ſup. Gen. ad litt. rationem adfert ejus interdicti, quo prohibuit Deus, ne Adam ex quodam præſcripto fructu comederet; quia videlicet cum homo creatus fuerit, ut ſerviat Deo, aliquid erat vetandum, ut hic agnoſceret ſubmiſſionem ſuam, quam alioquin non ita facile intellexiſſet: & voluit Deus, idem ait, obedientiam, quæ actus erat, quo homo illum confiteri debebat, a quo creatus fuerat, ſimul eſſe viam, qua cœli gloriam tamquam mercedem ſibi promereretur.

Deus Adæ, & malum, quod hujus inobedientia peperit.

Verum obedientiæ exemplar nobis Abraham, & Iſaac reliquerunt. Videte alterius quidem generoſam alacritatem, qui ſemper paratus eſt ad obediendum; alterius vero humilem, perfectamque ſubmiſſionem ſeveriſſimis etiam imperiis, quin vel minimum quid repugnet, vel reluctetur. Patrem video arrepto igne, diſtrictoque ferro egredientem; filium pone ſequentem video, & utrumque in montis verticem aſcendentem. Pater ibi aram extruit; omniaque parata ſunt. Filius ſpectaculo hoc in admirationem raptus, pater, interrogat, quid vis facere? Ecce aram, ecce ignem, ecce rogum; victima vero ubi eſt? Tu es, Abraham reſpondit, ſuper pyram te extende, ac te morti diſpone. Non reſiſtit Iſaac; imperata facit: Abraham jam enſem attollit, & ſacrificium jam perfectum fuiſſet, niſi Angelus prohibuiſſet, ne perficeretur.

Abrahæ, & Iſaaci obedientia.

Antequam Abrahæ obedientia graviſſimo illo, de quo locuti ſumus, tentata fuiſſet periculo, Deus illam jam fuerat expertus alio imperio, minus quidem duro, ſed quod illud ſummo dolore non afficere non poterat. Homo, qui in patria terra dives erat, ac multa pollebat auctoritate, ſolum vertere jubetur, ac in ignotam regionem concedere, quæ nonniſi velut exilii locus erat habenda. Qui pacifice ſuis fruebatur ſubſtantiis, longi itineris laborem ſuſcipere cogitur, quin exitum exploratum habeat. Qui omni bonorum genere affluebat, repente ad veram paupertatem redigitur, eique remotæ dumtaxat opes, quarum ſpecies tantum, ac ſpes proponebatur, promittuntur. Immo neque palam indicitur locus, quo migrandum eſt; ſed jubetur ſolum exire domo, omniaque relinquere, ac cæterum in Deo confidere, & ab hoc uno futuri exitum præſtolari. Quiſnam huic imperio parere poſſet, S. Auguſtinus interrogat, niſi vivam haberet fidem, & ad omnia eſſet paratus? Attamen ſanctus hic vir non hæret; imperio non reſpondet, niſi ſtatim in arena illud perficiens, non laborat, quid de ipſo, ſubitaque hac fuga ſæculi ſapientes dicturi ſint. Hoc jure inter præcipua, & maxima obedientiæ, quæ in Bibliis legimus, exempla adnumerandum eſt.

Obedientia Abrahæ ad primum Dei nutum patriam terram relinquentis.

Via, per quam vult Deus nos ad ipſum accedere, eſt obedientia iis adhibita, quos ipſe conſtituit, ut erga nos ſuas vices, locumque tenerent, facti ab eo in hunc finem luminum ejus depoſitarii, ejus gratiarum diſpenſatores. Veritatis hujus inſigne nobis argumentum S. Gregorius l. 2. in lib. 1. Reg. c. 3. oſtendit in adoleſcentuli Samuelis exemplo, qui nocte dormiens in templo cum pluries a Deo vocaretur, toties ſe contulit ad ſummum ſacerdotem Heli, cui famulabatur. *Quia ergo quoties vocatur puer,* ſanctus hic Pontifex inquit, *toties adire ad magiſtrum ſinitur, quid eſt aliud, niſi quia ipſa divinitus inſpirata ſubjectorum deſideria majorum judicio ſubmittuntur. Opus namque ſubjecti divinitus inſpiratum, tunc Deo gratum eſſe cognoſcitur, ſi majoris imperio, aut permiſſione peragatur.* Quod vero iſtic nobis potiſſimum animadvertendum occurrit, eſt Samuelis in obtemperando celeritas. Ne ſubit quidem in mentem Samueli, in templo alium eſſe quempiam præter ſummum Pontificem, a quo poſſit accerſiri, attamen & bis, & uſque ter conſurgit, ut

Obedientia Samuelis.

ejus

ejus voluntatem agnoſcat. Ecce quonam ſpiritu ſuperioribus noſtris parere debeamus; ſpiritu ſemper æque pacato ad ea capeſſenda, quæ a nobis illos exigere arbitramur.

Deus Saulis inobedientiam damnat, & punit. Deus vult, hominem ita fideliter obedientiæ virtutem exercere, ut damnaturus ſit illum, qui contra hanc virtutem audeat peccare fallacem hanc præferens cauſam adhibendi eos honores, quos ipſe minime expeteret. Non deeſt inſigne in Scripturis exemplum, quo hujus principii veritas comprobatur. Jubetur Saul a Domino per Samuelem Prophetam Amalecitis bellum inferre, eoſque ad unum internecione delere, quin ex illorum ſpoliis, manubiiſque aliquid retineret. Saul devictis hoſtibus parcit Agag Regi eorum, & , quidquid in gregibus optimum erat, reſervat, ſpecioſam ſane cauſam huic inobedientiæ prætexens. Armenta hæc reſervantur Deo immolanda; ſacrificium, quod execrabitur Dominus. Iſtæne illæ ſunt victimæ, quas Deus jubet ſibi mactari? Obedientiæ ſacrificium, cordium, & voluntatum noſtrarum victimas ille depoſcit. Verum animadvertite, Scripturam expliciite innuere, inobedientiam ſpeciem eſſe ſacrilegii, & magiæ, & in illa omnem idololatriæ nequitiam reperiri. Scelus, quod impulit Deum, ut Saulem repelleret, eique ſceptrum, ac diadema eo pacto, quo omnes norunt, auferret.

Judæorum obedientia, cum exterior tantum eſſet, a Deo ſuis repudiatur. Graviſſimum probrum, de quo Deus populum ſuum redarguerit, illud eſt, quod cultui ejus in ſpecie tantum hærebat, & obedientia erat duntaxat exterior: quod illi in litterarum apice immorabantur, ſpiritus vero nullam in ipſis partem habebat, videlicet quod inviti, & ex neceſſitate, non autem ex animo, & voluntate Deo famulabantur. Itaque tota eorum vita, quin placeret, illum magis magiſque irritabat, & quo illi ſacrificiis ſuis Dei miſericordiam conſequerentur, ejuſdem in ſe iram inflammabant; neque fieri poterat ut Deus amaret eos, qui ipſum amare detrectabant: *Populus iſte ore ſuo, & labiis ſuis glorificat me, cor autem ejus longe eſt a me.* Iſai. 25. Hæc eorum omnium conditio eſt, qui in religioſo ſtatu ſatis eſſe putant exteriorem adhibere obedientiam, neque actionibus animum adjiciunt. Horum opera tantum abeſt quod placeant Deo, ut illum magis irritent; qui erga ipſos ſeſe præbere non poteſt, niſi qualem ſe præbuit populo ſuo, cum palam edixit, ſe eorum oblationes flocci facere, utpote indigna, quæ ſibi offerantur.

Murmuratio contra ſuperiores Deum ipſum laceſſit. Cum Filii Iſrael in deſertum Sin pervenerunt, timor, ne fame interirent, cauſa fuit, propter quam illos pœnituit, quod egreſſi eſſent de Ægypto, ideoque contra Moyſem, & Aaronem, qui Dei juſſu illos inde eduxerant, murmurarunt; tunc, Scriptura Exodi 16. inquit, Moyſes, & Aaron dixerunt Iſraelitis, *non contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum.* Cum vero Iſraelitæ iidem Samuelem repulerunt, Regem ſibi depoſcentes, *Non te*, dixit Dominus Samueli, *abjecerunt ſed me, ne regnem ſuper eos* 1. Reg. 8. Et ſane inaudita ſupplicia, quibus Deus ſæpe perſecutus eſt ſubditorum noxas, & murmura contra ſuperiores eorum, ſatis aperte oſtendunt, illum non mediocrem ſibi injuriam afferri cenſere, atque tamquam cauſam ſuam dijudicandam ſuſcipere. Quæ enim graviſſima pœna excepit murmur illud Core, Dathan, & Abiron contra Moyſem, & Aaron, quos exprobrabant, perinde ſi nimiam in populi regimine auctoritatem ſibi vindicarent? Hiſcere viſa eſt ſub pedibus eorum terra, eoſque viventes adhuc deglutire, cum interim demiſſus cœlo ignis ducentos, & quinquaginta mortales abſumpſit, qui in eorum partes conceſſerant. Ubi S. Thomas 2. 2. q. 93. art. 2. animadvertit, Deum majori enim ſeveritate eos percuſſiſſe, qui in capita ſua inſurrexerant, quam qui ipſum directe vitulo aureo thus adolentes offenderant.

Alia obedientiæ, & inobedientiæ veteris teſtamenti exempla. Nec deſunt alia in veteri teſtamenti fidelis, celeriſq; obedientiæ exempla, quæ in concione locum poſſunt nanciſci. Id genus ſunt illud Iſraelitarum in deſerto ignis, nebulæque columnam, ducem ſuum ſequentium. Illud quoque Naaman Syri, qui ſervorum ſuorum conſiliis auſcultans, id perfecit, quod ſibi a Propheta imperatum fuerat, & a lepra convaluit &c. Inveniun-

tur quoque alia pœnarum in eos, qui parere detrectarunt, exempla; veluti eas, quibus orat Loth, & Propheta Jonas, aliique, quos referre longum eſſet, percuſſi fuerunt.

In novo teſtamento primum, ac præſtantiſſimum obedientiæ exemplar eſt Dei ipſius filius. Nonne mirum erat, videre in fabri officina laborantem, & obtemperantem homini, qui pater illius putabatur, Mundi Salvatorem, a cujus nutu univerſa pendet creatura? Mirum ſane, Incarnatum Verbum, quod ut ipſe loquit, venerat unice vacaturum iis, quæ Patris ſui erant, hoc eſt, magnum redemptionis noſtræ opus abſoluturum, atque ſalutis æternæ doctrinam, evangelicamque legem hominibus annuntiaturum, tamdiu matri ſuæ, ſanctoque Joſeph ſubditum fuiſſe. Exemplum Salvatoris, qui per obedientiam mundum redemit. Quid autem faciebat Jeſus toto hoc temporis ſpatio, quo latenter vivebat? *Erat ſubditus illis* Luc. 2. Illis parebat, atque in hoc ſubmiſſionis, & obedientiæ ſtatu morabatur, quia hoc illi Pater præceperat. Ut inde egrederetur, atque ſeſe in lucem daret, novo opus erat imperio. Attamen erat Meſſias, & Salvator mundi, atque ſeſe cognoſcendum præbere debebat, & miraculorum operatione, & prædicatione evangelii; hoc verum eſt; ſed nihil niſi juſſus per obedientiam facere volebat. Itaque ſicuti per unius hominis inobedientiam mundus perierat, per alterius ſubmiſſionem, atque obedientiam reparatus fuit. Mors ejus fuit obedientiæ ipſius conſummatio, ſed tota illius vita jugis fuit exercitatio. Neque ſolum cœleſti patri obtemperavit, homines ſuis prædicationibus erudiens, atque pro illis moriens; ſed triginta annorum ſpatio ſubditus fuit, atque obediit matri ſuæ, ſanctoque Joſeph, qui apud eumdem erant veluti Patris imagines, & non hominibus etiam, ac tandem ipſis carnificibus paruit.

S. Pauli exemplum. Si homines ſecretam noſſent virtutem in obedientia latentem, invenirent breviorem, tutioremque viam, ut quam primum ad ſummum ſanctitatis apicem pervenirent. Videbatur Saulus fidelium perſecutor Damaſcum proficiſcens, ignem, flammaſque oculis evomens, cujus hoc erat conſilium, omnes videlicet Chriſtianos delendi, ac ſi fieri poſſet, totum humanæ redemptionis opus evertendi. Jam ad ſummum impietatis cumulum pervenerat. Deus clara voce illum alloquitur; & potenti gratia intrinſecus movet, ut ſe illi traderet cognoſcendum; eumque illum in terra proſtraſſet, eique terrorem incuſſiſſet, ex imo illius corde hæc elicit verba: *Domine quid me vis facere?* Statim ac integram illi præſtare decrevit, perfectamque obedientiam, repente mutatur; fit vas electionis, ad tertium uſque cœlum rapitur, omnes evangelii veritates docetur; zelo ſuccenditur, ac tandem magnus fit per antonomaſiam Apoſtolus. Quas illo diuturnas jejuniorum, mortificationum, orationumque exercitationes attulerat, ut huc uſque aſcenderet? Sed breviorem ingreſſus eſt viam, cum ſecutus eſt fidelem divinis imperiis obedientiam, a qua numquam deinceps receſſit.

Exemplum ſubmiſſionis Cornelii Centurionis. In libro auctorum legimus Cornelium Centurionē ab Angelo ad ſe miſſo audiviſſe preces ſuas exauditas eſſe, & eleemoſynas, atq; bona opera Deo accepta fuiſſe. Ab eodem etiam admonitus fuit, ut S. Petrum acceſſeret, a quo baptizaretur, & quid ſibi faciendū eſſet intelligeret: Potuiſſet ille quidem ex Angelo eodem erudiri de iis omnibus, quæ a ſe credēda erant, atq; exercenda: ſed voluit Deus illum chriſtianam incipere vitā ab obedientia, & ſubmiſſione erga hunc Apoſtolum, qui eidem futurus erat in ſalutis via dux, & magiſter.

Donec ſuperior nihil contra Dei legem præcipit, quāvis ejus actiones, & vita cum verbis minime cōſentiāt, illi neganda non eſt obedientia; & præcepta, quæ hac in re nobis Dei filius reliquit, adeo explicita ſunt, ut nequeant ignorari. Vult obediētiā præſtari Legis Doctoribus, & Phariſæis, quorum totam vitæ rationē condemnat.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Standum eſt, ut omnia fiant per obedientiam. *NOn poſſum ego a me ipſo facere quidquam: ſicut audio, judico &c.* Joan. 5. neque enim volun-

ſatem meam facere quæro. Hoc autem Dei filius, perfectum illud exemplar obedientiæ de ſe ipſo dicebat, rationem, ut ita dicam, omnium actionum ſuarum reddens Judæis, qui eas probare non poterant: nihil ex me, & propria voluntate facio; omnia enim facio, ut exequar mandata illius, qui miſit me, & qui ſingillatim præcepit mihi, quidquid mihi in mundo eſſet faciẽdum. Ecce quid verus obediens reſpondere debeat illis omnibus, qui exquirere poſſent rationem actionum, muneris, & negotiorum ſuorum: ſequor motum mihi impreſſum: facio voluntatem illius, qui me huic applicat operi, & qui Dei verbis mihi præcipit, ut iſtud peragam. Hæc Salvatoris reſponſio, quæ noſtra quoque deberet eſſe, continet non ſolum miniſterium, & voluntatem, verum etiam ſpiritum, & judicium, ut Deo ampliſſimum, perfectiſſimumque offeramus ſacrificium. Nihil poſſum a me ipſo facere; judicium, & voluntas mea rebus in omnibus ſequuntur judicium, & voluntatem illius, quem præfecit ipſe Deus, ut mihi imperaret; & in hoc obedio, uti Salvator ipſe, qui mihi tamquam obedientiæ exemplar propoſitus eſt ad imitandum. Hoc pacto agere neque mercenarii eſt, neque ſervi, S. Bernardus ait; non enim timor, neque ſpes, ſed una Dei vox hominis ſenſus gubernat; ſed hoc eſt imitari Dei filium, quemadmodum ipſe Spiritus ſanctus teſtatur: *Et eris tu velut filius Altiſſimi obediens*. Eccli. 4.

Cogitatio hæc, nos obedire Deo, vires nobis debet tribuere, & efficere, ut omnia rex animi ſententia celſiore ſpe ſpernamus.

Ecce ego mitto vos. Luc. 10. S. Chryſoſtomus in hæc Jeſu Chriſti ad diſcipulos verba ait, Dei filium ſignificaſſe, licet illi infirmi eſſent, eorumque hoſtes potentes, & graviſſima eſſent pericula, non debere tamen animos deſpondere, quandoquidem ibunt ab ipſo miſſi. Ego, inquit, mitto vos; quaſi diceret; quoniam mitto vos, ſciam equidem omnes ſuperare difficultates. Et ſane hæc fuit diſcipulorum tot inter labores conſolatio; & hæc noſtra quoque eſſe debet in iis, quæ per obedientiam facienda proponimus; certum eſt enim, nos, cum ſuperiori obtemperamus, a Deo mitti, & Deum nobis imperare: *Ecce ego mitto vos*.

Pax, & requies conſcientiæ, qua fruitur, qui obedit.

In pace in idipſum dormiam, & requieſcam. Pſalm. 4. Dormiam, pacatoſque ducam ſomnos, certus me a Domino duci, nihilque mihi defuturum. Et ſane qua pace, & animi tranquillitate gaudet, qui Deum reſpicit in perſona imperantis, quocumque tandem in ſtatu verſetur? Si illi perſuaſum eſt, Deo curæ eſſe ejus vitæ rationem, nonne dicere poteſt cum Propheta: *in pace in id ipſum dormiam, & requieſcam*? In Dei manibus ſum; certus ſum nihil eventurum, niſi quod Dominus voluerit; neque coram Deo mihi crimini vertendum eſſe id, quod male ceſſerit, dummodo per obedientiam illud fuerim aggreſſus; mihique rationem dumtaxat reddendam, eo quod non ſatis fideliter adimpleta a me fuerint Dei mandata, quæ mihi Deus per Superiorem irrogaverit.

Modus quo obtemperandum eſt.

Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu feciſti. Pſalm. 38. Omnia argumenta, omniaque ceſſant judicia cogitantibus, Deum hoc velle, & per ſuperioris organum hoc præcipere; nihil contra reponendum eſt. Quam prompta, & perfecta noſtra fieret obedientia, ſi omnia hoc animo reciperemus! quanam cura noſtram illius voluntati conformem conatemur efficere! Quæ eſſet mentis noſtræ ſubmiſſio! Nulla eſſet difficultas, quam hæc non ſterneret conſideratio: numquam obniteremur contra legitimæ poteſtatis imperia, & cum Sancto Rege divinis mandatis tanta animi æquitate ſubjecto, diceremus: *Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu feciſti*. Tu locutus es, tu, quid velis, ſignificaſti, me juſſa capeſcere opus eſt.

Tempus, quod Dei filius omnibus a fratribus ſuis deſtinabat illud erat, quod ipſi deſtinaverat Pater.

Tempus meum nondum advenit, tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum. Juan. 7. Hoc Dei filius reſpondit conſanguineis ſuis urgentibus, ut ipſe quoque ſecum Jeroſolymam ad magnam quamdam feſtivitatem concederet. Quodnam hoc tempus erat, in hæc verba quærunt interpretes: & nullus dubitandi locus eſt, quominus eſſet tempus illi a Patre præſcriptum. Quippe hoc reſponſo nos erudire volebat, hoc intereſſe diſcrimen inter eos, qui ſeſe proprio regunt ſenſu, & eos, qui obediunt, & alteri ſubſunt, quem Deus illis præfecit. Illi id faciunt, quod volunt, & omni tempore poſſunt operari; qui e contra ſub obedientia degant, nihil ex ſe ipſis faciunt; & expectant imperia, & momenta, quibus agere jubeantur.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & Sententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

U*Na obedientia plus valet quam omnes virtutes*. Auguſtinus, tract. 51. de Obedient. & Humil.

Sola obedientia tenet palmam, ſola inobedientia invenit pœnam. Idem, Serm. 34. de verbis Domini.

Obedientia commendata eſt in præcepto, quæ virtus in creatura rationali mater quodammodo eſt omnium cuſtoſque virtutum. Idem l. 14. de Civitat. Dei.

Quid iniquius quam velle ſibi obtemperari a minoribus, & nolle obtemperare majoribus? Idem de opere Monach. c. 31.

Obedientia eſt in hominibus & in omni rationali creatura omnis juſtitiæ origo atque perfectio. Idem in Pſalm. 72.

Hæc eſt pœna inobedientiæ homini reddita in ſemetipſo, ut viciſſim non obediatur nec a ſemetipſo. Idem, contra Adverſar. Legis, c. 14.

Vera obedientia nec præpoſitorum intentionem diſcutit, nec præcepta diſcernit; neſcit judicare quiſquis perfecte didicit obedire. Gregorius, l. 2. in 1. Reg. c. 2.

Obedientia ſola virtus eſt quæ virtutes cæteras menti inſerit, inſertaſque cuſtodit. Idem l. 35. Moral.

Melior eſt obedientia quam victima; obedientia jure victimis præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria mactatur. Idem, ibidem.

Qui contra ſuperpoſitam ſibi poteſtatem murmurat, liquet quod illum redarguit, qui eandem poteſtatem homini dedit. Idem, l. 22. Moral. c. 17.

Victima ſunt obſequia obedientium, quia cum hominibus pro Deo ſubjungimur, ſuperbos ſpiritus ſuperamus. Idem, in lib. 4. Reg. c. 4.

Cæteris quidem virtutibus dæmones impugnamus, per obedientiam vincimus. Idem, ibidem.

Obedientia non ſervili metu, ſed charitatis affectu ſervanda eſt; non timore pœnæ, ſed amore juſtitiæ. Idem, l. 12. Moral.

Ubi obedientia regnat, nulla abeſſe virtus poteſt. Idem, in catena Sancti Thomæ.

Ad promerenda æternæ vitæ gaudia non exquiritur qualitas operis, ſed mortificatio propria, & executio alienæ voluntatis. Idem. in 1. Reg. c. 3.

Tantum virtuti adjicies, quantum propriæ voluntati detraxeris. Hieronymus, in Epiſt.

Præpoſitum timeas ut dominum, diligas ut parentem. Idem, Epiſt. 4.

Ne de majorum ſententia judices, cujus officii eſt obedire, & implere quæ juſta ſunt, dicente Moyſe, audi Iſrael, & tace. Idem, in Epiſt. ad Ruſtic.

Subditi eſt obedire, non judicare. Idem.

In obedientia ſumma virtutum clauſa eſt. Idem, Regul. Monaſt. c. 6.

O ſumma libertas! qua obtenta vix poſſit homo peccare. Idem, ibidem.

Verus obediens non attendit quale præcipitur, hoc ſolo contentus quia præcipitur. Bernardus de præcept. & diſpenſ.

Extorta ſeu coacta licentia, licentia non eſt, ſed violentia. Idem, in Epiſt.

Perfecta obedientia eſt in obediente indiſcreta, hoc eſt non diſcernere quid vel quale præcipiatur, ſed ad hoc tantum niti, ut fideliter fiat quod a majore præcipitur. Idem, de vita ſolitaria ad Fratres de Monte Dei.

Diſcernere Superioris eſt, ſubditorum eſt obedire.

re. Idem, de tribus Ordinibus Eccleſiaſticis.

Qui ſe ſibi magiſtrum conſtituit, ſtulto ſe diſcipulum tradit. Idem, Epiſt. 57.

Perfecta obedientia legem neſcit, terminis non arctatur, nec contenta anguſtiis profeſſionis, largiori voluntate fertur in latitudinem charitatis. Idem, de præcept. & diſpenſ.

Verus obediens mandatum non procraſtinat, ſed ſtatim parat aures auditui, linguam voci, pedes itineri, manus operi, & ſe totum intus colligit, ut mandatum peragat imperantis. Idem, ibidem.

Non eſt dubium quin ampliorem gratiam mereatur qui paratum ſe exhibet ante mandatum, quam qui obedire ſatagit poſt mandatum. Idem, in Sermonibus.

Parum eſt ſubjectum eſſe Deo, niſi ſis & omni humanæ creaturæ propter Deum. Idem, Sermon. 11. in Cantic.

Imperfecti cordis & infirmæ prorſus voluntatis indicium eſt, ſtatuta Superiorum ſtudioſius diſcutere, hærere ad ſingula quæ injunguntur, exigere de quibuſque rationem, & male ſuſpicari de omni præcepto cujus cauſa latuerit, nec unquam obedire, niſi cum audire contigerit quod forte libuerit: delicata ſatis, imo nimis moleſta eſt hujuſmodi obedientia. Idem, de Præcept. & diſpenſ.

Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non ſit tamen certum diſplicere Deo, haud ſecus omnino accipiendum eſt, quam ſi præcipiat Deus. Idem, ibidem.

Ipſum, quem pro Deo habemus, tamquam Deum, in his quæ aperte non ſunt contra Deum, audire debemus. Idem, ibidem.

Longe præſtantius eſt voluntatibus propriis abrenuntiare quam rebus. S. Proſper, l. 2. de Vita contempl.

Obedientia eſt ſpontanea mors, ſecurum periculum, immediata ad Deum excuſatio, tuta navigatio, confectum dormiendo iter. S. Climac. Grad. 4.

Obedientia ſepulchrum eſt voluntatis. Idem, ibidem.

Extremam Chriſtus præſtitit obedientiam, propterea accepit ſupremum honorem. Chryſoſt. Homil. 7. in Epiſt. ad Philipp.

Obedientia mortis ſecuritatem parit, & obedientibus licet eſſe imperfectos. Theodorus Studita.

Non dura ibi neceſſitate ſervitur, ubi diligitur quod jubetur. S. Leo, in apparitione Domini.

Bonus obediens verbum non expectat, ubi de voluntate Superioris conſtiterit. Sanctus Bonaventura, in ſpeculo, c. 4.

Illum ego optimum obedientiæ gradum duxerim, cum eo animo opus recipitur, quo injungitur; adeoque ex voluntate jubentis intentio pendet exequentis. Idem, ibidem.

O quale quantumque ſacrificium, ſuam voluntatem omnino poſtponere, & totum ſe ad alienum arbitrium exponere, nihil ſibi de ſeipſo reſervare. Richardus a S. Vict. de ſacrif. David.

Eſt ſine ſanguine fuſo martyr, qui late portat obedientiæ jugum. Simon Caſſius, l. 4. c. 1.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia hoc in argumento peti poſſit.

Obedientiæ definitio.

OBedientia, ex D. Thoma *q. 104. a. 2.* moralis eſt virtus, quæ hominem paratum efficit ad Superioris voluntatem exequendam, ejuſque imperata facienda. Et S. Bonaventura inquit, hoc eſſe voluntarium, & rationabile propriæ voluntatis ſacrificium. Hæc non abludunt; ſed prior definitio magis eſt regularis. Virtus eſt; pars enim eſt juſtitiæ, quæ efficit, ut ſingulis, quæ ſua ſunt, tribuamus, & eo tendit, ut inferioris voluntatem cum voluntate ſuperioris conformet, qui ordo eſt a Domino conſtitutus. Virtus eſt moralis, ſpeciale habens objectum, per quod diſtinguitur ſeu tacitum, ſeu explicitum ſuperioris imperium. Virtus eſt mere moralis, cum eam tantum quærit honeſtatem, quæ in ſubmiſſione invenitur, quæ legitime auctoritati tribuitur; ſed cum ſeſe attollit ad Dei voluntatem inſpiciendam in eorum voluntate, qui Dei locum obtinent, vel cum obedientia præſtatur propter Deum hoc volentem, & imperantem, fit virtus ſupernaturalis, atque ita excellens, ut idem S. Thomas doceat, hanc virtutum omnium poſt Theologales eſſe maximam: & quidam Theologi contendant etiam, hanc ne minimum quidem a charitate differre, cum agimus mente placendi Deo per ſubmiſſionem noſtræ voluntatis voluntati ejuſdem, eique offerendi voluntatis noſtræ ſacrificium; hic quippe charitatis effectus eſt, cujus eſt Deum pro amoris noſtri objecto habere; & quemadmodum voluntas Dei idem eſt ac ipſe Deus, quod pertinet ad hujus voluntatis amorem, parum intereſt, utrum illa per ſe, an in hominis illius, cui nos obtemperare Deus jubet, voluntate agnoſcatur.

Inferiores ſuperioribus obedire tenentur.

Inferiores, ut inquit Apoſtolus, ſuperioribus ſuis parere tenentur. Hinc fit ut homo alteri obedire cogatur: etenim quemadmodum in rebus naturalibus inferiores ſuperiorum virtute moventur, opus eſt, ut in rebus humanis inferiores a ſuperioribus regantur imperio, horumque motibus, ac impreſſionibus obſequantur non ſecus ac res naturales, & inferiores earum, a quibus moventur, virtuti parent. Quemadmodum autem in rebus naturalibus, quæ præſtantiſſima eſt, regit inferiores, ita in humanis ratio ſuperiorum imperio movere debet inferiorum rationem; cumque Scriptura dicat, Deum reliquiſſe hominem in manu conſilii ſui, non ideo tamen dicendum eſt illi permiſiſſe, ut ea, quæcumque vellet, faceret; ſed intelligendum eſt, hominem ea, quæ operatur, non ex naturali neceſſitate, ſed per electionem, propriumque conſilium operari; quod in illa etiam obedientia invenitur, quam ille ſuis ſuperioribus adhibet.

Ut chriſtiano modo operemur non ſufficit mere moralis obedientia ſuperioribus.

Licet in iis, a quibus regimur, id tantum conſideraremus, quod in ipſis ſola morum cognoſcit diſciplina, videlicet jus nobis imperandi, ac in nobis ſubmiſſionem inveniendi, æquum eſſet illis obtemperare, in quibus legitima adeſt auctoritas; & obedientia, quæ hanc ob cauſam adhibetur, una ex virtutibus eſt, quæ ſub juſtitia continentur. Sed altius ſpectare poſſumus, & eos omnes, qui in nos habent auctoritatem, tamquam Dei vicarios intueri; atque hoc pacto obedientiæ noſtræ objectum erit Deus, eaque erit ſpecies quædam cultus, quem ſupremæ majeſtati offeremus. Divina voluntas, quam in ſuperiorum noſtrorum voluntate inſpicere debemus, prima erit actionum noſtrarum norma, atque noſtrorum ſuperiorum voluntas erit veluti propior, cui obedientia noſtra conformare ſe debeat.

Unde procedat auctoritas, quam ſuperiores in ſubditos exercent.

Omnis poteſtas, & auctoritas, quam homo in alios obtinet, a Deo eſt: quæ veritas in dubium revocari non poteſt, poſtquam confirmata fuit oraculo Apoſtoli, explicitis verbis dicentis: ad Rom. 13. *Non enim eſt poteſtas, niſi a Deo.* Dominus igitur auctor eſt legitimi hujus ordinis, qui inferiores ſuperioribus ſubjicit, ſine quo nihil niſi confuſio eſſet in rebus publicis, in civitatibus, ac ſocietatibus univerſis. Hac auctoritate, & poteſtate adeo ſolide conſtituta, Apoſtoli illatio neceſſaria eſt, & manifeſta; eum videlicet, qui huic auctoritati reſiſtit, Domino reſiſtere. Hæc autem propoſitio ex allato deducta principio attentius eſt conſideranda, nihil enim ad homines in officio, ac ſubmiſſione, quam ſuperioribus debent, continendos eſt aptius.

Quinam illi ſint, quibus Deus ſuæ communicavit auctoritatem.

Quamquam omnis poteſtas, atque auctoritas, quam obtinet homo in alios, a Deo emanaverit; animadvertendum eſt tamen, a Deo iis tantum communicari, qui aliqua præfulgent dignitate, & aliquam in alios obtinent ſuperioritatem. Etenim hac de cauſa peculiari modo illius imagines, & vicesgerentes ſunt; & qui homini obtemperat, majeſtatis, & auctoritatis divinæ characterem agnoſcit. Ad hæc perſuaſum eſſe debet in ea communicatione, qua Deus aliis ſuæ poteſtatis partem conceſſit, quamvis in prima legitimæ poteſtatis inſtitutione, qualis ea eſt, qua Principes, Magiſtratus, & Duces fruuntur ad quamlibet ſocietatē regendā electi, perſuaſū inquā eſſe debet, etiāſi cū divina hominū etiam voluntas conſenſerit, ut ſimul cū illa, & ab illa dependenter hanc inſtituerent, auctoritatem,

& jus iſtud producerent; attamen propter auctoritatis, & juris hujus durationem factum eſſe, ut non alia cauſa actualiter illius principium habendum ſit præterquam Dei voluntas. Itaque jus, quod principes facit, non pendet amplius a cauſis ſecundis, quæ in prima imperiorum inſtitutione conſenſere; unde ſequitur, ut qui hac inſigniti ſunt auctoritate, ſemper habeant jus imperandi, ſubditique obedire teneantur illis, quos Deus naſci voluit, ut juris ejuſdem ſucceſſionem acquirerent, vel quibus illius poſſeſſio collata fuit.

Obedientia differt pro varietate eorum, quibus jus eſt imperandi.

Conſtat, tot eſſe obedientiæ genera, quot eorum ſunt, quibus jus eſt, atque auctoritas imperandi; alia enim eſt obedientia, quæ debetur poteſtatibus, quas Apoſtolus ſupremas vocat, quales ſunt Principes, primique magiſtratus, ſublimes dignitates, ſive eccleſiaſticæ illæ ſint, ſive ſæculares; alia, quam filii parentibus debent; alia, quam dominis ſervi, uxores viris, diſcipuli magiſtris, & religioſi denique ſuperioribus ſuis. Verum cum poſtrema hæc ſpeciem prorſus diverſam conſtituat, de hac deinceps fuſius loquemur. Quod ad alias attinet, quæ differunt pro diverſitate juris, quod ſupponunt, Theologi docent juxta S. Pauli oraculum, obedientiam, quouſque ſuperioris extenditur juriſdictio, obligationem eſſe ſub pœna peccati gravioris, levioriſque pro rei, quæ imperatur, magnitudine. At ſi qui præcipit, poteſtatis, & juriſdictionis ſuæ cancellos prætergrediatur, vel aliquid præcipiat, quod palam divinæ legi adverſetur; liquet, priori in caſu ſubditum non teneri; in altero vero debere etiam detrectare obedientiam.

Obtemperans tuitior eſt, quam imperans.

Inferior obtemperans præ ſuperiore imperante hanc habet utilitatem, quod in via virtutis aberrare non poteſt: non ſolum enim ſuperioris imprudentia non prohibet, quominus ſapienter ſit obedire; ſed etiam ſuperior nequam, ac vitioſus ſubditum ſanctiorem poteſt efficere. De obedientia idem eſt, ac de Eccleſiæ Sacramentis, quorum effectus neque ea ſpiritu, neque ea probitate pendent adminiſtrantis. Ita ne iis auſcultes, quæ nonnunquam tibi ſubeunt in mentem, poſſe te aliquid efficere ſanctius, atque perfectius præ iis, quæ tibi præcipiuntur, atque imperantur. Dæmonis hæc eſt ars dubia pro certis proponendi, non ut tibi conferat, quod nequicquam ſperas, ſed ut tibi auferat, quæ utiliter poſſides.

Hoc omnium aſceticæ vitæ magiſtrorum effatum eſt, obtemperantem, licet in minimis, Deo ſemper eſſe acceptiſſimum, quia eſt in ordine, quem Deus conſtituit. Et profecto maxima adhæret benedictio fideli in rebus exiguis obedientiæ. In his multo plus humilitatis, meritique invenitur, & videmus eum, qui ſummo ſtudio, & cura in rebus parvis obtemperat, ſpeciali providentia ad majora promoveri, & permittere Deum, ut ad ea, quæ majoris momenti ſunt, & difficiliora evocetur.

Per obedientiam, quæ Superiori adhibetur, adimpletur voluntas Dei.

Ex omnibus cognitionibus, quas optare poſſumus, optima proculdubio, & maxime neceſſaria eſt Dei cognoſcere voluntatem, & quid a nobis exigat, ut tuto, & ſine errore in vitæ hujus via incedere valeamus: qua in re vera conſiſtit Sapientia, quæ toto cœlo omnibus ſcientiarum acuminibus præſtat: at hominibus facile non eſt determinate ſcire id, quod ab ipſis toto vitæ ſpatio fieri vult Deus; & pauci oculos habent adeo puros, ut bene eam agnoſcant viam, quam ipſis cœleſte lumen indigitat. Qui autem eo in ſtatu vivunt, cujus norma eſt earum rerum determinatio, quam Deus petit ab iis, qui habent ſuperiores, quibus tamquam Deo ipſi obedire debent, omni carent dubitatione: certi enim ſunt, ſe a Dei voluntate non aberrare, dummodo minime aberrent ab illa, quæ illis omnino ſenſibilis eſt, videlicet obedientia. Huic tantum adhæreant principio opus eſt, ac ſe ipſos in hac vera fide confirment, ſe videlicet ea, quæ jubentur, efficientes Dei voluntatem adimplere, & non extremam religioſi ſtatus utilitatem hanc eſſe, quod certi ſint, ſe Dei voluntatem adimplere in actionibus omnibus a regulis, vel ſuperioribus imperatis.

Quid ſit votum obedientiæ Religioſis nuncupatum.

Obedientiæ votum, quod omnes nuncupant religioſi, promiſſio eſt Deo facta iis obediendi mortalibus, qui ab eodem præficiuntur, in iis omnibus, quæcumque imperaverint, dummodo mala non ſint, neque a ſuſcepto vivendi inſtituto remota. Promiſſio eſt: ergo promiſſi fides præſtanda eſt; qua in re differt a bono propoſito, quod licet ſtabile, ac determinatum ſit, omnino tamen, & abſolute non obligat. Præterea promiſſio eſt facta Deo obediendi hominibus: unde ſequitur, votum Deo nuncupari; votum quippe actus eſt religionis, quæ ad Dei cultum tamquam ad objectum refertur. Sed quamquam votum hoc Deo fiat, voti obligatio tamen eſt hominibus obtemperandi, quos Deus ipſe in locum ſuum conſtituerit. Hoc autem obedientiæ votum juxta Divi Thomæ, omniumque Theologorum ſententiam præſtantiſſimum eſt e tribus votis ſtatus religioſi; hoc enim voto in Deo aliquid amplius offert, quam paupertatis, & continentiæ vota, quorum alterum hoc corpus dumtaxat, illud vero externa offert bona: ſed obedientiæ votum propriam offert voluntatem, quæ aliquid eſt amplius, ac pluris faciendum; præterquamquod continentia, & paupertas in obedientia continentur, quatenus, ut alia plura, imperantur. Adde his, ex D. Thomæ, ſanctique Bonaventuræ ſententia obedientiæ votum præ cæteris religioni eſſe magis eſſentiale, & illud, quod proprie religioſum in vitæ religioſæ ſtatu conſtituit. Etenim licet paupertas, & caſtitas ultro ſervarentur, & utraque voverentur; non ideo tamen qui hæc faceret, religioſus eſſet, neque in perfecto religioſæ vitæ ſtatu, niſi obedientiam quoque voveret: ita ut, S. Bonaventura inquit, tota religioſi perfectio in hoc poſita ſit, quod integre ſuam abneget voluntatem, rebus in omnibus ſecuturus alienam.

In difficilibus præſertim effulget obedientia.

In difficilibus rebus potiſſimum, uti Sancti Patres animadverterunt, veræ obedientiæ merita elucent. Cum nobis imperantur placentia, ſtudiiſque noſtris conformia, ſatis innoteſcere nequit quonam ſpiritu pareamus; illuc enim fortaſſe propriæ inclinationis motu potius, quam vera divinæ voluntati ſubmiſſione ferimur. Ubi autem difficilia nobis imperantur, & ea, quibus repugnat animus, & nihilominus hæc avide amplectimur, dubitandum non eſt de ea cauſa, qua ad agendum impellimur; tunc enim certi ſumus, a nobis non noſmet ipſos, neque voluntatem noſtram, ſed unum Deum, & complementum voluntatis ejuſdem in nobis inquiri.

Duplex obedientiæ genus, alterum imperfectum, alterum vero perfectum.

Duplex eſt obedientiæ genus, alterum quod commune eſt, atque imperfectum, alterum vero perfectum, quod obedientiæ vim, & virtutem oſtendit. Obedientia imperfecta eſt illa, quæ non ſolum ægre, & gravate id exequitur, quod imperatur, & ratiocinatur de iis, quæ præcipiuntur, verum etiam quæ ſemper in alterutram partem magis inclinat, neque in omnibus a nutu pendet, extrinſecus quidem obediens, intus vero reluctans; quamobrem ne nomen quidem obedientiæ meretur. Perfecta obedientia cæca eſt; quod nomen eidem tribuitur; & in hac cæcitate illius ſapientia, & perfectio conſiſtunt. Obedit, quin ratiocinetur, ſemperque nullo habet in diſcrimine, quæcumque ſibi imperantur. Immo neque ita, quæ ſibi præſcribuntur conteniа, judicium, & voluntatem ſuam judicio, & voluntati ſubjicit ſuperioris, hoc ſemper ſupponens, quod jure præcipiat, quodcumque præcipit. Hoc pacto omnes complectitur hujus virtutis gradus, in quo Sancti illius perfectionem conſtituunt.

Obedientiæ merita, & bona.

Hujus virtutis meritum in hoc poſitum eſt, quod meliora efficit, quæ bona ſunt, & bona, quæ neutra: ita ut, quæ per ſe nihil ſunt, coram Deo meritoria fiant, cum hanc ob cauſam fiunt: & illa, quæ bona ſunt, & ſancta, cum per obedientiam fiunt propter votum, ſublimiorem perfectionis gradum acquirunt præ illo, & quem habent ex ſe, quia pertinent ad religionis virtutem, quæ mortalium virtutum eſt præſtantiſſima.

PA-

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, nuperiſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Obedientiæ neceſſitas generatim, ut pace perfruamur.

OBedientia, quam homo præſtat Deo, unica, & vera cauſa eſt tranquillitatis ejuſdem. Subordinatio inter creaturas inſtituta ordinem illum conſtituit, qui certam nobis facit requiem. Mundus civilis æque ac naturalis ideo pace gaudet, quia mutua connexio alia aliis membra ſubmittit. Sed omnis ſubmiſſio ad Deum eſt referenda opificem, ſupremumque univerſorum legislatorem. Servus obedire debet hero ſuo, filius patri, uxor viro: hoc ita præcepit Deus. Perturbatio neceſſario ſequitur, ubi lex iſtu frangitur, non tam quia homini, quam Deo obedire detrectat, qui alteri quidem imperandi contulit poteſtatem, alteri vero obediendi neceſſitatem impoſuit. Per mutuum hoc imperii, & obedientiæ commercium omnibus ſignificavit hominibus, quam debeant inter ſe ſubmiſſionem ſervare, & quam grave malum eorum rebellioni, atque defectioni ſuccederet. *Liber, cui titulus: Animadverſiones in varia religionis, Ethicaque argumenta.*

Dei Filius mundum reparare voluit per obedientiam, quoniam per inobedientiam perierat.

Quoniam humani generis clades, atque corruptio ex inobedientia proceſſerat, ut natura ſanaretur humana, atque hæc repararetur calamitas, contrario opus fuit remedio, videlicet obedientia. Hac de cauſa Dei filius nequaquam ſatis eſſe arbitratus eſt, in perſona ſua, totaque vitæ ratione perfectum nobis tradere exemplar obedientiæ, quæ Chriſtianis omnibus eſt neceſſaria; verum etiam nos docuit, quomodo virtutem hanc exercere deberemus; & ab eodem diſcimus, tunc nos tandem veri, perfectique fidelis vitam vivere, cum, ut S. Petrus in 1. ep. c. 2. ait, vivimus tamquam filii obedientiæ. Ita nulla virtus eſt, quam divinus ille magiſter nobis magis, magiſque commendaverit, quam obedientiam. Joannis 4. ait: *Meus eſt cibus, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me*; & Joann. 5. *Non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me*. Qui fideliter hoc ſequuntur exemplar, & hunc Jeſu Chriſti ſpiritum, veri ſunt filii Dei, & fratres Jeſu Chriſti. Hoc ille teſtatur Matth. 12. *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis eſt* (quod tunc fit, cum ad unguem obtemperatur illis, qui ab eo auctoritatem, & poteſtatem imperandi receperunt) *ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt*. Itaque hæc obedientia nobis acquirit omne jus ſocietatis, affinitatis, & conſanguinitatis cum Jeſu Chriſto. *Idem.*

In ſuperioribus quibus obtemperemus, Jeſu Chriſti perſona ſpectanda eſt.

Difficile non erit obedientiam exercere, ſi in ſuperioribus, quicumque illi ſint, conſideraverimus non homines e vulgo, ſed Jeſu Chriſti vicarios, atque interpretes voluntatum ejus. Mihi, Salvator ait, obtemperat, qui ſuis obtemperat ſuperioribus; qui vero illorum contemnit imperia, hic meu contemnit. Hinc ſequitur, quod neque propter naturæ dotes, genus, fortunamque præſtanda eſt obedientia: videmus enim, Dei filium miſero, rudi, ignaroque uſum fuiſſe Piſcatore, ut totam gubernaret Eccleſiam. Immo neque virtus eorum, ſed ſola qualitas miniſtrorum Altiſſimi cauſa eſſe debet noſtræ obedientiæ. Scribæ, & Phariſæi, Salvator ait, ſucceſſerunt Moyſi, & non ſecus ac iſte populum ſuum rexerunt, & Judæos erudierunt; at non ideo tamen integri vitæ ſunt, ſceleriſque puri. Attamen facite, quæcumque dixerint vobis, at opera eorum nolite imitari, eos vobis non veluti exemplaria, ſed veluti legis diſpenſatores propono. Altera vero ex parte in homine Deum reſpicientes caveamus, ne in alterum labamur extremum, atque ſuperiores noſtros tamquam Deos habeamus. In hunc defectum impingunt, qui obedientes illis placere ſtudent, illiſque morem gerere, quin Deo ſibi in illis cogitent eſſe parendum. Hoc pacto Dei voluntatem, quæ ipſi ſuperioris voce regitur, perficientes homini tantum obediunt, atque ita omnem laborum ſuorum fructum amittunt. Huic malo occurrere voluit S. Paulus per hæc verba ad Eph. 6. Optimis referta præceptis: *Servi obedite dominis carnalibus &c. Auctor Recens.*

In Mundo neceſſaria eſt ſubordinatio.

Mirum eſſe non debet, ſi Patres tot elogiis obedientiam certent extollere; ubique enim eſt neceſſaria; viſibilis enim hic mundus per eam viget ſubordinationem, quam Deus inter creaturas illum componentes conſtituit. Imperia, reſpublicas, corpora omnia ordo conſervat; ordo vero non niſi per obedientiam ſervatur. Quamobrem hac in re divinam admirari debemus providentiam, quæ eam conſtituit varietatem, utque ſubordinationem, quæ inter homines fulget propter varias conditiones, in quibus eos collocavit; vehementer enim erraremus, ſi putaremus varietatem hanc, quæ homines adeo inæquales facit, alioſque ſuperiores, inferiores alios conſtituit, caſus, fortunæque eſſe effectum. Neque minus deciperemur, ſi ignaviam tantum, & imbecillitatem aliorum, aliorum vero ambitionem, ac vim efficere crederemus, ut in quolibet ſtatu perſonæ inveniantur, quæ imperent, & quæ imperata faciant. Sapientia Dei ſemper hunc ordinem in omnibus conſtituit ſocietatibus, atque utitur variis hominum ſtudiis, ut varias ditionis ſuæ partes conſtituat; ac ſæpe ſingulis optionem relinquens vocationis ejus, quam amplectuntur ex eorum conſiliis ſuam haurit gloriam, eaque in ſuos vertit fines, quod videlicet homines mutuis firmentur auxiliis, & ubique ſubordinatio inveniatur. *Auctor Anonymus.*

Obediendum poteſtatibus, quia a Deo ſunt.

Sedulo cavete, Apoſtolus omnibus fidelibus inquit, ne eas lædatis poteſtates, quas præfecit Deus iis regundis imperiis, quorum ſumma auctoritas penes illas eſſe juſſit; illis enim qui reſiſtit, reſiſtit Deo. Qui illarum imperiis obnititur, Dei reluctatur imperio, & divinæ majeſtatis reus eſt, qui ſuperioribus divinam in terris majeſtatem repræſentantibus reverentiam, & obedientiam detrectat. Sed cum ſubditi ſe in officio continere ſciunt, atque ſuperioribus eos adhibent honores, eamque obſervantiam, quam tenentur, tunc florent imperia, tunc urbes, & regna profunda pace fruuntur, ac Deus ubique colitur, quia ordo ab illo inſtitutus, diligentiſſime obſervatur .... Neque dicas, omnes liberos naſci, & homini nullum eſſe jus alios ſibi ſubjiciendi, quorum natura in nulla re inferior eſt alterius naturæ; ſcimus enim nobiſcum ex ipſo matris utero eſſentialem afferre ſubmiſſionem, quæ nos divinitatis ſubditos efficit, omnibuſque illius ſubdit imperiis, & quandoquidem ex illius imperio, legibuſque nobis præſunt, qui regere, ac imperare debent, rebelles eſſemus, ſi vellemus excutere jugum, quod geſtare tenemur. *P. Haineuve in prima parte de ordine ſermone* 14.

In Superioribus non ſpectandæ ſunt perſonæ, & eorum qualitates, ſed auctoritas quam obtinent.

Licet etiam, S. Auguſtinus ait, principes, aliique ſuperiores obliviſcerentur, quid erga nos ſint, non ideo tamen nos obliviſci debemus, quid erga illos ſimus; & quamvis aliquando excedere poſſint nimis dura imperando, non ideo tamen minus obedientiam illis præſtare tenemur; etenim auctoritas eorum non virtuti ipſorum innititur, ſed poteſtati perſonæ Dei, quam gerunt, quæ cum labi nequeat, illos in jure ipſorum confirmat, & nos in fidelitate, atque obedientia inconcuſſos debet continere. Itaque hoc eſt non contra principem, & ſuperiores, ſed contra illum, qui ad hanc dignitatem evexit, vel qui eos in hoc ſtatu conſtituit, & cujus nomine imperant, rebellare; hoc eſt in cœlum ipſum arma capere, de ipſo Deo conqueri, & obmurmurare; hic enim permiſit, ut qui imperat, aliis dominaretur. Ita nihil eſt, propter quod reverentiam, & ſubmiſſionem detrectare debeamus; & quoniam perſuaſum nobis eſſe debet, terrenas poteſtates a cœleſti, cujus regimen non niſi æquum eſſe poteſt, auctoritatem ſuam mutuari, juſtitiam adoremus illius, quamquam in iis, qui imperant nobis, injuſtitias permitteret. *Idem.*

Quam neceſſaria in mundo, & in ſocietatibus omnibus ſit obedientia.

Obdientiam ſi auferas, quid eſt mundus? Quid hac virtute magis neceſſarium ad ordinem hunc, regulamque tuendam? Hoc ipſa probat experientia. Ubi deeſt obedientia, ibi adeſt confuſio, illuc vitium irrepit; inde exulat pax. Totum, quod conjunctum non eſt, laborat, & imminentem evitare ne-

quit

quit interitum: e contra vero ubi ſervatur obedientia, ibi omnes ædificantur. Qui perfectum hunc intuetur conſenſum, videre ſibi videtur beatos illos ſpiritus, qui perfecte inter ſe invicem conjuncti ſunt. Si quid ſtabile in terris eſſe poteſt, hoc ſane illud eſt, quod ordinem ſervat, ac bene ſibi cohæret, quod tunc ſolum accidere poteſt cum obedientia fideliter obſervatur. *Lambert in ſermonibus de vita eccleſ. tom. 2. Serm. 18.*

Obligamur quidem ſidelius, & ſuperioribus non obedire tenentur.

S. Petrus Apoſtolus obedientiam commendans nihil prætermittit. Si ullus eſſe deberet locus, quo ab obedientia noſmet diſpenſare poſſemus, procul dubio tunc eſſet, cum ſuperiores ſua auctoritate abutuntur. Verum hæccine legitima eſt rebellionis cauſa? licetne tunc jugum excutere, & detrectare obedientiam? Id ſi facis, te damnat D. Petrus, qui explicite tunc quoque obtemperandum eſſe pronuntiat: *non tantum bonis, & modeſtis, ſed etiam dyſcolis.* 1. Pet. 2. Quot in mundo inſipientes ſibimet plaudunt. Lætitiæ eorum fundamentum illud eſt, quod ab omni jugo expediti ſunt, atque vitæ ſuæ habent arbitrium. Quot ſunt, quibus omnis dominatio non ferenda eſt, & qui nihil aliud niſi libertatem inquirunt? Hi filii ſunt prodigi, qui patris imperium ultra pati non poſſunt, ſuæ felicitatis inimici, quia omnis regulæ oſores de ſe ipſis penitus diſponere cupiunt. Vis ergo tuimet ipſius dominus eſſe, & magiſter? Heu te miſerum! dominum, ac magiſtrum ineptiorem, fallacioremque invenire non potes. *Idem.*

Infelicioes corú, qui ſuam voluntatem ſequuntur, & qui nemini obedire volunt.

Judicate de extrema illius calamitate, qui ſe ipſum juxta propriam voluntatem vult regere, atque ſui ipſius arbitrium habere. Cum Deus in homines irritatus, in ira ſua illos punire vult; non extremum ſupplicium, quo utitur, eſt, illos ſibimet relinquere, ac eos in deſideria cordis ejus tradere: *Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis* Pſal. 80. Quomodo animadvertit Deus in infideles populos, cum cæce turpiſſimas ſuas affectiones ſecuti, nequiſſimis ſceleribus illum ad iracundiam provocarunt? *tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum* ad Rom. 1. At qui præſto eſt, ut imperata faciat, hac pereuti pœna non metuit; cumque decreverit voluntatem ſuam minime ſequi, timere non poteſt, ut Deus in pœnam ipſum propriæ tradat voluntati. Igitur quam utile eſt obtemperare, quandoquidem hæc obedientia ab hac ſupplicii ſeveritate tuetur, quo, donec vivimus, nihil nobis magis formidandum poteſt accidere. *Idem.*

Utilius eſt ſubeſſe, quam præeſſe.

Obedientiæ effectus cogitantes facere ne poſſumus, quominus pronunciemus, longe utilius eſſe imperata facere, quam imperare? Et ſane nihil magis metuendum eſt, quam ſuperior locus, ubi quis auctoritate præfulgens ſedet. Sapientes illum fugerunt, atque tamquam onus grave conſiderarunt. Heu! quid illis potiſſimum terrorem injecit? Hoc ſane, quod noverant quam difficile, & periculoſæ plenum opus ſit aleæ imperare. Velle dominari, eoſque gradus appetere, quibus ſuper alios evehimur, hoc eſt eſſe ſui ipſius inimicum. Nonne ſatis ſuperque de nobis rationem reddituri ſumus, ut de aliis etiam eam reddere contendamus? An dubitatis, utrum iis, qui præſunt, ratio reddenda ſit de illis omnibus, qui ipſorum ſubjecti ſunt auctoritati? Hæc ſane cauſa eſt, propter quam S. Jacobus c. 3. ſuadet, ne prima cupiamus ſubſellia. *Nolite plures magiſtri fieri, fratres mei, ſcientes, quoniam majus judicium ſumit. Idem.*

Illis, qui ad primos evecti ſunt gradus, ſemper eſt metuendum. Dignitatem ſuam conſiderare debent non tamquam aliquid ſpecioſum, & utile, ſed veluti onus graviſſimum. Sincere, & ex animo præſto eſſe debent obediendo. Si integrum eſſet illis optionem facere, haud hæſitanter ſtatus hic illis relinquendus eſſet, atque auctoritas omnis abjicienda, ut eam amplecterentur conditionem, in qua obeditur, & non inſtar grave illud onus alios regendi. Sed qui obediunt conditionis ſuæ felicitatem agnoſcant, & hinc magis magiſque ad munera ſua rite obeunda excitentur. Multo tutiores ſunt præ aliis, ideoque etiam feliciores. *Idem.*

Cum mens humana plena ſit voluntatibus, alii quidem in hac, alii in oppoſitis verſabuntur ſententiis. Alius enim dicet; parere non poſſum; mea quippe abhorrentur facilitate, & quod ex me quæritur, me nimis indignum eſt. Alius vero e contra queretur ſe obtemperare non poſſe; opprimitur enim, ſibique ea imperari dicet, quæ ſuas vires excedunt. Affectiones æque noxiæ, ex quibus cordis rebellio deprehenditur. Qui humilis eſt corde, & a providentia eo in ſtatu poſitus eſt, ubi obedire tenetur, adeo pernicioſas ſemovet cogitationes. Sed hic verus eſt obedientis hominis ſitus. Nihil ad eſamen revocat; ſufficit illi, quod ſibi imperetur, & obediendi locus præbeatur; illum minimis etiam rebus ex animo vides intentum; in difficilioribus vero, majoriſque momenti vides illum omnes ætatis, induſtriæque nervos contendere, ut quemlibet obicem infringat, quin deterreatur. *Idem.*

Falſo prætextu quo homines ſe ab obedientia diſpenſant.

Obedientia esse debet integra.

Obedientia non prompta dumtaxat, verum etiam integra eſſe debet: qui enim quibuſdam in rebus obedit, in aliis vero non item, ea mera libidine obedit, ſed caret ſpiritu obedientiæ, & re ipſa non obedit. S. Jacobus c. 2. inquit: *Quicumque totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus...* Quicumque igitur quibuſdam in rebus obedire non abnuit, in aliis vero ſecus, rebellis eſt, & Deus illum conſiderat velut hominem ſemper obedientiam detrectantem. Improbus character eſt, obedientiam in iis rebus negare, quas infra nos eſſe putamus. Verus obediens, ille videlicet, qui reſpicit Deum in iis, quibus obtemperat, ſedulus ſemper eſt, & in omnibus; at qui tunc tantum obtemperat, cum ea, quæ imperata ſunt, ipſi placent, renuit vero, cum diſplicent, non Deo, nec propter Deum, ſed amori proprio, ſuoque obedit affectui. *Idem.*

Ex corde obediendum eſt.

Eo in loco manete, in quo vos Deus ipſe conſtituit, & ex animo obedire, non obliti vos obedire Deo hominibus obedientes. Hic proprie character eſt veræ obedientiæ. Ex corde emanare debet, exterior quippe actio non aliud eſt, quam ſpecies externa, & ſuperficies. Deus petit cor, & hoc generale principium eſt rerum omnium, quas præcipit. Jubet eleemoſynas erogari? hoc ex corde fieri jubet, & ait, *hilarem datorem diligit Deus* 2. Cor. 9. Exigit opera, externoſque cultus, ſubmiſſionis noſtræ argumenta? docet, niſi hæc opera ex animo fuerint profecta, fore ut nos cum hypocritis repellat, qui labiis illum honorant, dum cor eorum longe eſt ab illo Matth. 5. Deo igitur diſplicent, qui propter metum obediunt, quorum cor plenum eſt diffidentiæ, querimoniæ, obmurmurationis &c. Obeditis quidem, ſed ægre, & gravate; donec extrinſecus ea facitis, quæ jubemini, intrinſecus rebellatis; nonnumquam etiam in voſmet ipſos ſatis imperii non habetis, ut ſenſus veſtros diſſimuletis, & iis reſponſionibus, quæ veſtram oſtendunt indocilitatem, eos contriſtatis, quibus Deus ipſe in vos contulit auctoritatem. Quid inde vobis continget? obedietis; omnem obedientiæ laborem percipietis; ſed ſine fructu obedietis. At ſi voſmet ſuperare adnitemini, atque cordis veſtri repugnantiam domare certabitis; Deus ſacrificium veſtrum accipiet. Inviti vero obedientes ſemper eritis in loco ſervorum, quia murmuratis, & ex metu dumtaxat operamini. *Id.*

Obedientiæ meritum, atque præſtantia.

Obedientia virtus eſt univerſalis, virtutes omnes vel complectitur, vel ſupponit. Hæc, S. Gregorio teſte, cæteras virtutes in anima noſtra conſtituit, eas tuetur, & perficit; quæ virtutes eſſe deſinunt, niſi ab illa regantur, & migrant in vitia, ſi adverſentur eidem. Hoc, ut verbo me expediam, acceptiſſimum eſt, quod offerri Deo poſſit, ſacrificium; quia difficillimum eſt, & quia mortalis per obedientiam ſacrificat, quidquid optimum, & chariſſimum habet, videlicet libertatem. Ita ipſa etiam Scriptura teſtatur, meliorem eſſe obedientiam, quam ſacrificium; namque, ut S. Gregorius ait, per ſacrificia animantium caro, per obedientiam ipſa voluntas immolatur. Ipſa etiam ſacrificia contra obedientiæ ordinem obita fiunt execrabilia, ac Deus ipſe profitetur inobedientiam a ſe tamquam idololatriæ ſpeciem haberi: *P. Nepven tom. 3. Conſider. chriſt.*

Obedientia quantumvis cæca videatur, ſemper eſt perſpi-

perſpicaciſſima. Nonnumquam humanæ rationi contraria videtur, ſed tunc etiam eſt æquiſſima; etenim pro regula ſupremam ſequitur rationem, Dei videlicet voluntatem. Id, quod ſuperioribus peccati cauſa eſt, cum per animi libidinem imperant, mihi cauſa eſt meritorum; etenim per charitatem obedio. Quam beata eſt ſors obedientis! Certus ſe a Deo ſemper gubernari, numquid ne male regatur, poteſt metuere? Inquietus ne eſſe poteſt; & ulla torqueri cura præter hanc, ſatisfaciendi videlicet imperanti? *Idem*.

Exemplū obedientiæ, quod Salvator hominibus reliquit.

Quemadmodum obedientiæ praxis homini difficilis videbatur libertatem ſuam impenſius amanti, Dei hominis exemplo fuit opus, ut facilis fieret. De illo a duodenni ætate ad trigeſimum uſque annum nihil nobis ſacra refert hiſtoria, niſi quod obediebat: *Et erat ſubditus illis*. Ad hoc omnes rediguntur actiones, omnes virtutes, omnia abditæ vitæ Dei noſtri miracula: *Subditus erat*; at cuinam? non Patri ſuo tantum, ſed Mariæ, & Joſeph, qui toto cælo eidem inferiores erant. O portentum divinitatis! O præclarum exemplum! At quibus in rebus obediens erat? In abjectiſſimis ſimul, ac laborioſiſſimis; in minutiſſimis domus miniſteriis, quin aliquid eorum, quæ ſibi præcipiebantur, omitteret: perfecte Patris ſui voluntatem in illa Mariæ, & Joſephi reſpiciens, & his tamquam Patri ſuo obſequens. Itane filii, ſervi, ſubditi, itane obeditis, ita ne facitis imperata? Hæc murmura, difficultates, querimoniæ, hæc ignavia, negligentia, humani reſpectus, hæc obedientia vel neceſſitatis, vel meræ politicæ ſatis oſtendunt, quam longe abeſtis a perfecta Salvatoris obedientia, qui palam profitetur, ſe non veniſſe, ut ſuam licet ſanctam, ſed unice Patris ſui voluntatem perficeret; & qui poſtquam in jugi obedientiæ praxi vitam traduxit, voluit etiam per obedientiam mortem oppetere, optans vitam potius, ut S. Bernardus ait, quam obedientiam amittere. *Idem*.

Quam accepta Deo ſit obedientia.

Nihil eſt, quod Deo umquam gratius acciderit obedientia. Quantumvis acceptum eſſet illi victimarum ſacrificium, palam profitetur, ſe malle obedientiam: cujus rei, mea quidem ſententia, ratio eſt, quod ex omnibus virtutibus obedientia illa eſt, quæ hominem totum immolat, atque ſacrificat. Cum continentia ſervatur, corpus quidem offertur, non abnuo; at nihil ultra; cum eleemoſyna erogatur, bonorum quidem pars offertur; verum illic ſubſiſtitur; & eleemoſyna hæc licet ex iis facta bonis, quæ extra nos ſunt, Deo nihilominus eſt jucundiſſima, quemadmodum palam ipſe teſtatur: ſed qui obedit, ſe ipſum omnino ſacrificat; qui obedientiam exercet, omnes ſimul virtutes exercet, quia virtutes omnes a noſtra pendent voluntate. Nobis igitur abnegantibus, quidquid ſumus, & quidquid volumus, voluntas noſtra in eo tota continetur, qui nobis imperat, ac nos regit. *Auctor Anonymus*.

Omnes Chriſtiani hominis actiones eſſe debēt actiones obedientiæ.

Numquam ſatis tritum illud repetere poſſumus axioma, in chriſtiana vita actionem nullam vel eſſe, vel eſſe poſſe ſanctam, & meriti alicujus, niſi ea ſit alicui juſtæ legi obedientia. Ita quocumque in ſtatu ſit Chriſtianus, ſeu ſuperior, ſeu ſubditus, ſeu magnus, ſeu humilis ſemper in obedientiæ ſtatu verſatur. Si ſubditus, & inferior non obedire non poteſt; ſuperior quoque imperare non poteſt, niſi obtemperans illi, a quo accepit imperium: ita ut ex quo actio aliqua obedientia non eſt, jam extra regulam rationis ſit, quæ nullius hominis rationem relinquit ſine ſuperiori voluntate, qua gubernetur, ut ex omnibus cogitationibus æque ac affectionibus ſuis actiones obedientiæ perficiat. Sine hac ſubmiſſione homo nonniſi ſuperbiæ ſpiritu agit eſſe volens Dominus, & ut ita dicam Deus ſui ipſius. *Sarazin tom. 2. Adventus ſerm. de J. C. legiſlatore, deque perfecta obedientia*.

Deo obedis obediens hominibus.

Deo obedire eſt legitimis obedire ſuperioribus, & e contra Deo negare obedientiam, hanc ſuperioribus detrectare. *Non te abjecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos*, dixit olim Samueli prophetę 1. Reg. 8. *Non contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum*, dicebat Moyſes Iſraelitis Exod. 16. Glorioſius quidem eſt a Deo immediate imperata recipere; ſed utilius fortaſſe eſt illa per hominem internuntium haurire; majoris enim meriti eſt, ſeſe Deo ſimul, & hominibus propter Dei amorem ſubmittere. At vos non terrent Spiritus ſancti verba dicentis, per inobedientiam quamdam idololatriæ ſpeciem committi? Cum Iſraelitarum dux abfuit paulisper, infelix ille populus vitulum ſibi ex auro conflavit, hunc adoraturus, & qui a ſuperioris regimine recedit, propriæ ſententiæ fit idololatra. Si vis certe Dei ſententiam aſſequi, interpres illius tibi conſulendus eſt: *Populus venit ad me quærens ſententiam Dei*. Exod. 18. *P. Dozenne in morali* J. C.

In errorē labi minquā qui ſequitur obedientiam.

Vera dicit ſapientia, poſſe quemlibet alios majori cum ſecuritate conſcientiæ regere, quam ille ſe ipſum valeat gubernare; & nihil errori minus obnoxium eſſe, quam obedientiam; nihilque e contra magis periculoſum, quam propriis luminibus adhærere. Principes ipſi, qui ad imperandum nati ſunt, alicui obtemperare tenentur, ſuaſque cogitationes ſapientibus boni alicujus ſubditi conſiliis ſubmittere. Qui cæco ducem, medicum ægro, navique nautam aufert, hæc omnia in diſcrimen adducit; at qui ſe ipſum obedientię ſubſidio privat, longe majus periculum ſubit. *Id*.

In iis, quæ contra Deum ſunt, non eſt obediendum.

Numquam obediendum eſt, ut malum fiat, videlicet, ut id fiat, quod palam divinæ legi adverſatur; id ſi a ſuperioribus facerę jubeamur: ſed bonum, quod vellemus, faciendum non eſt, ſi ab illis prohibeamur. Si ſuperioribus malum imperantibus obediremus, cęcus tunc duceretur a cęco, & Deo obedientiam negaremus, ut homini pareremus. Apoſtoli coram Synagogæ principibus generoſe affirmarunt, ac probaverunt, oppoſitum efficiendum eſſe; & anathemate percutiendus eſſet Angelus, qui aliud prædicaret evangelium. Deus, inquit Scriptura, impiis accenſebit eos, qui inanes prætexendo obligationes ſe excuſant. Verum enim vero ſi rebellio eſt obedire, ut malum facias, non obedientia: & ſi Dei mandata infringere eſt, malum imperanti obedire; aliter ſentiendum eſt de inferiore, qui ab eo abſtinet bono, quod a ſuperiore facere prohibetur: tunc enim ideo bonum opus relinquitur, ut melius fiat; & qui hoc pacto a bono abſtinet opere, duplicem meretur mercedem; acquirit enim obedientiæ meritum, quin illud boni operis ſibi propoſiti amittat. *Idem*.

Ne obediendi neceſſitate.

Non deſunt virtutes, quarum praxis nitet; nec deſunt aliæ obſcuriores, & quæ ſine ullo nitore exercentur, qualis eſt obedientia, quæ ſignum eſt ſubmiſſionis, cujus homo inimicus eſt, & quæ repugnat libertati, cujus eſt amator. Dicere nihilominus poſſumus, nihil magis neceſſarium eſſe, nihilque vulgarius, quam hæc inferioris ad ſuperiorem relatio. Alii obediunt præ metu, ideoque ſervorum inſtar; alii propter ſpem, ideoque inſtar politicorum; alii propter virtutem, ideoque inſtar fidelium. Verum eſt, permittere ſæpe Deum, ut infirmi, ignari, vel furentes imperent aliis. Quod ſi natura magnam eſſe oſtendit, præpoſteramque perturbationem, quod tales aliis præficiantur, reſpondebimus, malum adhuc majus eſſe, cum ratio, ira, aliiſque affectionibus ſuperatur, cum obedire malumus tamquam jumenta, quam veluti homines; cum placet potius noſmet politicorum more, quam fidelium ſubmittere. Quamobrem ſi pro nobis malum eſt de nobiſmet ipſis non amplius diſponere, multo magis metuendum nobis eſt, ne avaritia de corde, & vis de ſpiritu noſtro diſponat: quid enim proderit bruta docere animantia, ut homini obediant, & ſimul rationem noſtram brutorum affectionibus ſubmittere? *Liber, qui inſcribitur*. La Conduite du Sage. *Tomo* 1.

Quam noceant ſaluti inobedientia, & propria voluntas.

Nihil eſt ſaluti magis oppoſitum, & quod Chriſtianum divina gratia magis indignum efficiat, quam velle ſui ipſius ductorem eſſe, & ſecundum ſuum ſpiritum vivere; in hoc enim ſuperbiæ ſpiritus conſiſtit, quem tamquam gloriæ ſuæ ruinam, omniumque malorum originem Deus odit, & execratur. Hic autem ſpiritus potiſſimum oritur ex propriæ ſapientiæ exiſtimatione, cum homo ſe ſatis fortem exiſtimat, ac parem ſemetipſum regundo, quin alieno indigeat auxilio, atque fallaci hac ductus perſuaſione ſibi regulas,

ac pla-

Digitized by Google

ac placita divinis prorſus oppoſita effingit. Ad hanc igitur inſolentem humani ſpiritus vanitatem infringendam, & mundanam hanc ſapientiam, quæ divinæ ordinem conatur evertere, confundendam Dei filius in Incarnatione ſua, reliquoque vitæ ſuæ ſpatio perfectiſſimæ obedientiæ proponere nobis voluit exemplar. *Moralis chriſtiana in* Pater *l. 5. ſect. 1. art. 5.*

Deus ſubmiſſionem ubique eſſe voluit.

Primum, quod ab iis, qui chriſtianam religionem profitentur, expetat Deus, fides eſt, quæ, ut vera dicant, non aliud eſt quam propriæ mentis captivitas propria abnegantis lumina, ut cæce eas credat veritates, quas comprehendere nequit, veluti certiſſimas, atque ab omni dubitatione remotas propter ſolam revelationem, quam Dei nomine illi aperuit Eccleſia; quod S. Paulus appellat mentes omnes in ſervitutem redigere, ut eas Jeſu Chriſti obedientiæ ſubmittat. Hac eadem de cauſa ille in eccleſia ſua quamdam conſtituit Hierarchiam, videlicet Paſtorum ſubordinationem, quorum alios aliis parere vult, imperans, ut homines nonniſi legitimorum ſuperiorum interceſſione recipiant eam poteſtatem, & lumina, quæ illis ſunt neceſſaria. Ita Deus præcipuos mortales, reges etiam, & principes, nec non eruditiſſimos rexit philoſophos cum illos ad fidem pertrahere, & omnipotenti gratia ſua convertere voluit. Illos per obedientiam humiliavit; fregit in illis eam ſpiritus vim, de qua gloriabantur, & ſuperbam illam contrivit ſapientiam, qua intumeſcebant, atque in oculis ſuis adeo attollebantur, ut tamquam pueri ſeſe ſubmitterent ſuperiorum eccleſiaſticorum regimini, quibus, non ſecus ac alii, obedientiam debent adhibere.

De religioſa obedientia.

Ambigi nequit, quominus illi, qui ut felicitatem obtineant rebus in omnibus divinam ſequendi voluntatem, voverunt obedientiam ſe illis adhibituros, qui palam Dei locum tenent, hac in re aliis præſtent; quia non ſolum norunt, quid ab ipſis expectat Deus in iis, quæ maxime momenti ſunt; verum etiam jugiter ſciunt, quid velit Deus in ſingulis actionibus eorum: atque ut perfectiſſimam ducant vitam, ſatis eſt, ſi quod faciunt, hac mente faciant obediendi Deo, illud ab ipſis fieri jubenti. Tintinabulum, quod ſtatis temporibus pulſatur, vox eſt cœleſtis, quæ illis edicit, quid placeat Deo, & quid tunc temporis fieri velit. & licet palam illis appareret Angelus, a quo, quid facto opus eſſet, edocerentur, non ideo tamen æque certi eſſent, ut hoc modo ſunt, qui nulli obnoxius eſt illuſioni. Nonne hæc aptiſſima via eſt facile ad altiſſimum virtutis gradum perveniendi? *P. Guilleminot in Sapientia Chriſt. c. 8. ver. 2.*

Quomodo imitari poſſit religioſorum obedientiam.

Obedientiæ meritum cogitantes nobiſmet ipſis dicamus: quam cæcus ſum, qui tantum amo libertatem & qui obedientiæ jugum adeo grave eſſe puto; qui omnem infringere conor ſervitutem! Quam nequam eſt, nulli ſe ſe ſubmittere velle, nulla in re velle cogi, ac indeſinenter in murmur erumpere, ubi aliquid fuerit imperatum! Millies beati religioſi, quorum vita jugis eſt hujus virtutis exercitatio! Quanta felicitas eſt dicere poſſe, ne unum quidem ex libidine greſſum proferri, cum omnia vel a regula, vel ſuperioribus ſingillatim præſcripta ſint! Sed cur alii, quantum fieri poteſt, eos non imitabuntur? Quantum mereretur uxor, quæ obedientiæ ſpiritu viri ſui voluntatibus ſeſe ſubmitteret, atque in iis etiam rebus, quæ nullo in diſcrimine habentur, omnia ad illius nutum faceret; & in iis quoque, quæ bona ſunt, nihil contra ejuſdem imperium aggrederetur, quandoquidem illi a Deo ſubdita fuit! Filius, qui parentibus morem gereret, famulus, qui Domino, dominæque, & omnia mortalium genera directori in iis, quæ ad conſcientiam pertinent, obſequerentur! Hoc ſi deſit, nulla virtus perfecta eſt, nulla perſeverantia in virtute licet mediocri; illuſiones, tumultus, ſollicitudines ſine fine; cum interim qui ſubditus eſt, non ſolum malum non facit ſed bonum, imo tale bonum, ut nihil melius fieri queat. *P. de la Colombiere tom. 4. Meditat. 5. de Paſſione Domini.*

Superioribus obediendum eſt in ſpiritu amoris, & charitatis.

Hoc obedientiæ genus, de quo modo locuti ſumus, illud eſt, quod toties nobis tamquam charitatis effectum Scriptura commendat. Non enim eſt, uti S. Bonaventura animadvertit, exacta obedientia, qualis ſervorum eſt, lucrum dumtaxat ſpectantium: obedientia libera eſt, & filialis, ut illa, de qua loquitur Eccleſiaſticus cap. 3. ubi ait: *Filii Sapientiæ, eccleſia juſtorum, & natio illorum obedientia, & dilectio.* Quamobrem intereſt primum conſiderare, Deum, cum ſit omnium dominorum primus, a nobis quoque ante cætera, & ſuper cætera diligendum eſſe, prout amoris præceptum, quod reliquis omnibus præmittere voluit, nos cogit. Ex hoc autem amore oritur illa, quo complecti debemus ſuperiores noſtros, & eos omnes, quos elegit Deus, ut ipſius vices gerendo nos regerent... Ubi cum S. Ambroſio *l. de offic. c. 7. & 8.* animadvertendum eſt, licet ſuperiori nihil prætermittendum ſit, ut inferiorum ſibi benevolentiam conciliet, & hæc optima ſit ratio obſequii promerendi; inferioribus tamen ſemper durum licet, moroſumque ſuperiorem eſſe diligendum ea tantum de cauſa, quia Dei locum tenet. *P. a Ponte in Duce Spir. tom. 2. caput 9. §. 4.*

Ut obediamus quemadmodum oportet amandum eſt, quod nobis imperatur.

Quicumque obedit, uti opus eſt, amat id, quod ſibi imperatur, illudque amplectitur, tamquam viam ſibi ad ſalutem, perfectionemque propoſitam. Idcirco hoc modo amandæ ſunt nobis omnes proprii ſtatus, munerisque regulæ, & generatim omnia ſuperiorum noſtrorum edicta; ideoque ex nobis quærendæ ſunt cauſæ, quibus ad eorum amorem poſſumus impelli. Ea, quæ nobis imperari poſſunt, duplici ſunt in diſcrimine; alia quidem nobis placent, quia vel commoda nobis accidunt, vel decora: in his nullis indigemus rationibus, quibus ad eorum amorem excitemur; obedientia enim non magnis conatibus indiget, S. Gregorius ait, ubi nihil moleſtum offendit, & ſi obedientes id quærimus, quod nobis jucundum eſt, hæc vera obedientia non eſt, vel imperfectæ obedientiæ ſpecies eſt, in qua non mediocris pars eſt propriæ voluntatis: ſed in iis, quæ ſunt propriæ voluntatis ſtudiis oppoſita, obedientia ſtudia hæc debet ſuperare. *Id.*

De vera obedientia idem eſt, ac de fide.

Ita Aſceticæ vitæ magiſtri de obedientia loquuntur, quæ hac in re ſimilis eſt fidei, quæ humanis rationibus minime innititur, ſed unice verbo Dei, propter quod credimus. Et ſane qui obedire novit, uti religioſum, immo uti chriſtianum decet, humanas rationes non quærit, ſed ſolam Dei ſpectat voluntatem, cujus interpretes ſunt ſuperiores; ſi enim in hiſce humanis rationibus ſubſiſteret, politicam tantum non autem chriſtianam haberet obedientiam, & ſi hujuſmodi conſiderationes in illo non eſſent, obedientia illius non alio ſuffulta fundamento corrueret. Ubi vero ſemel animum ad perfectam obedientiam induxit, coram Deo inquirere poteſt rationes, quibus agatur ad celerius, alacriuſque adimplendam Domini voluntatem, & eorum imperia, quibus jus eſt præcipiendi: tunc enim rationes hujuſmodi obedientiæ meritum non imminuunt, non ſecus ac in fide, cum fidelibus rationes aliquæ proponuntur, non ut præcipuum fidei argumentum, ſed ut minori cum repugnantia obſcuriſſimas credant veritates a Deo in Scripturis revelatas. *Idem tomo 2. c. 13. §. 1.*

De cæca obedientia.

Perfecta hæc, de qua loquimur, obedientia, cæca appellatur; etenim ad obediendum non alios habet oculos, quam Dei, & miniſtrorum illius: ideoque Dei unius eſt videre, utrum quod præcipit, bonum, atque utile ſit. Chriſtianus, & religioſus, qui ad perfectionem adſpirat, judicium ſuum obedientiæ ſubmittere debet, ſine ullo examine Dei mandata capeſſere, adimplere quæcumque ab illius miniſtris imperantur, ubi nihil jubeant, quod palam ſit malum, & in his omnibus nihil ſibi præter eamdem obedientiam proponere. Præterea cæca iſta obedientia nequaquam conſiderat qualitates, perfectiones, talenta, virtutes illius, qui præcipit, in hoc unum tantum intuetur, quod videlicet ſuperior eſt, cui Deus ſuam credidit auctoritatem, & quem ille in locum ſuum conſtituit, ut ab eo regeremur. Cum enim a Deo hoc in munere fuerit conſtitutus, quod ſemper præſupponendum eſt, in perſona ejus Deus ſemper reſpiciendus eſt, & credendus per hunc regere, & imperare: & primus eſſe auctor rerum omnium, quæ jubemur, quin aliquid

ultra

ultra quæramus, quin cogitemus, utrum qui nomine illius imperat, doctus ſit, an indoctus, mitis, an ſeverus, probus, an nequam. *Idem ex parte.*

Obedientia reliquas omnes virtutes complectitur.

Supponendum eſt perfectam hanc humanæ voluntatis ſubmiſſionem, & hanc hominibus, qui illius nomine nobis imperant, obedientiam non tantum eſſe peculiarem aliquam virtutem, quantum plurium virtutum congeriem, quę ſimul omnes conſentiunt, ut fideliter, quidquid Dominus imperaverit, explcant. Fides, ſpes, charitas, humilitas, pietas, aliæque plures in perfectum hunc obedientiæ actum concurrunt; cumque rebus in omnibus obediendo præſto ſimus, fortitudo, temperantia, liberalitas cum illis conjunguntur in iis, quæ præcipiuntur, adimplendis, ita ut S. Gregorius citra hyperbolem dicere potuerit, obedientiæ proprium eſſe omnes ſecum virtutes attrahere, eaſque in anima tueri; ſufficit enim conſtans propoſitum concepiſſe faciendi, quidquid Domino placuerit, ut ſtatim omnium virtutum exercitationi vacemus. *Idem.*

Vivere in ſtatu obedientiæ eſt vivere ſecundum Deum.

Haud hæſitanter aſſerere poſſumus, quod vivere in ſtatu obedientiæ idem eſt ac vivere ſecundum Deum; hoc enim eſt facere voluntatem Dei: qui nihil prætereà a nobis exigere poteſt, niſi ut ea, quæ jubet, quæque ſibi placent, efficiamus. Præcipua hujus veritatis ratio deſumitur ex Apoſtoli verbis ad Rom. 8. *Quicumque ſpiritu Dei aguntur: hi filii Dei ſunt.* At Dei ſpiritu ducitur, qui nihil ex ſe ipſo, & propria facit voluntate; ſed illum in omnibus conſulit per eos, qui præſunt, & quos audire debemus. Ita enim S. Auguſtinus in Pſal. 118. illa interpretatur; non qui ex proprio ſpiritu operantur, ſed qui Dei ſpiritu reguntur, hi ſunt filii Dei. Stoici, quorum hæc præcipua erat ſententia, ſapientem ſe ipſum regere debere, vivere poterant quiſque ſecundum ſpiritum ſuum; ſed verè Chriſtiani, qui pertinent ad Deum, rebus in omnibus Dei, ac ſpiritus ejuſdem motum ſequuntur; cujus diſcriminis hæc ratio eſt, quod philoſophorum illorum ſpiritus erat ſuperbia, & vanagloria; ſpiritus vero Chriſtianorum humilitas eſt, cujus proprius character eſt ſubmiſſio, & obedientia. *Moralis in* Pater *lib. 5. ſect. 1. art. 5.*

Obedientiæ ſtatus magnum eſt religioſis ſolatium.

Magnæ conſolationis argumentum eſt illis potiſſimum, quorum vita ſtatus eſt obedientiæ, quales religioſi ſunt, quorum actiones omnes fere determinatæ ſunt vel a regula, quæ eſt veluti inanimatus ſuperior, vel ab eo, qui auctoritatem in illos obtinet, & eſt veluti regula vivens. Deus re ipſa peculiarem elargitur protectionem obedientibus, qui eo in loco ſunt, in quo Deus ipſos conſtituit; & S. Joannes Climacus merito inquit, obedientiam tutam eſſe navigationem, ac iter, quod a dormientibus, & ſine periculo abſolvitur; ſufficit enim ſeſe credere nautæ ad gubernaculum ſedenti; tunc enim certiſſime pervenitur in portum. Hæc etiam extremo judicii die pro hominibus, qui ſeſe Dei ſervitio devoverunt, reſpondebit, eritque eorum apud ſupremum judicem juſtificatio. *Idem.*

Perfectæ obedientiæ bona.

Quam prudens eſt cæcæ obedientiæ ſimplicitas, S. Bernardus exclamat, quandoquidem per cæcitatem ſuam nos ſemper ad beatum finem adducit! Prudentia magna quidem eſt virtus, ſed difficile comparanda; & obedientia prudentia eſt æque tuta, & facilis. Apud nos infinitæ locum habet ſapientiæ, quæ tunc nobis ſua lumina impertit, cum nos illi noſtra ſacrificamus. Sed ut ſapiens religioſus evadat, abneget, ut ita dicam, opus eſt ſapientiam, & omnis illius prudentia ſit nullum habere earum rerum, quæ ſibi imperantur, diſcrimen. Ita obedientia mors eſt voluntaria, vita ab omni curioſitate vacua, tutaque ab omni periculo ſecuritas. Perfectus obediens, qui ſimul, & mortuus, & vivens poteſt appellari, tunc ſolum dolet cum aliqua in occaſione facit, quod vult; adeo metuit grave hoc propriæ voluntatis pondus. *P. Dozenne jam memoratus.*

Superior debet pro viribus obedientiæ jugum imminuere.

Superior quantum in ipſo eſt debet adniti, ut inferioribus ſuis obedientiam reddat ſuaviorem; pietate, ſtudens in illos attrahere gratias Dei, cujus locum tenet; exemplo, illis in rebus omnibus præeundo non ſecus ac bonus Paſtor, cui Jeſus Chriſtus comparatur; communi charitate, ab omnibus privatis neceſſitudinibus aliena: charitas enim confidentiam inſpirat, quam peculiares evertunt neceſſitudines: æquali vivendi ratione, omni affectu vacua, aliorum imbecillitates, defectuſque, quatenus prudentia permittit, perferendo, vel cum corrigere opus eſt conſtantiæ lenitatem miſcendo. *Idem.*

Religioſa obedientia naturæ, & perfectio.

Religioſa obedientia, obedientia eſt perfectionis, quæ efficit, ut noſmet voto etiam adſtringamus obediendi propter amorem Dei illis, quibus naturaliter nullam debemus ſubmiſſionem, ex ſola cupiditate offerendi in ſacrificium Deo, quidquid nobis in mundo antiquius eſt; noſtram videlicet voluntatem, & libertatem, noſmet addicentes voluntati eorum, qui apud nos Dei obtinent locum. Hæc proprie religioſa eſt obedientia, quæ peculiari nomine obedientiæ virtus vocatur. Habet illa tres gradus, quorum primus, & minus perfectus in eo poſitus eſt, ut quæ ſuperior præceperit, omnia ad unguem integerrime perficiantur, quin aliquid prætermittatur, quod non excludit voluntatis renitentiam, & obtemperandi difficultatem. Gradus alter in eo conſiſtit, quod propria voluntas perfecte ſubmittatur ſuperioris voluntati, ita ut propriis abnegatis cupiditatibus, non alia niſi ſuperioris voluntas habeatur. Tertius denique in hoc poſitus eſt, quod proprium judicium, & lumina judicio, & luminibus ſuperioris ſubmittantur, quin inquirantur rationes, & cauſæ, quibus ſuperior ad aliquid imperandum potuit adduci, *P. Nepvea in ſpirit. chriſt. tract. 3. c. 1.*

Semper certi ſumus nos bene facere obediendo, cum nihil præcipitur contra Deum.

Poteſt ſuperior ſine ratione nonnumquam mihi imperare; ſed ratio poſtulat, ut illi ſemper obediam. Quamvis parum æquus ſit imperans mihi, ego ſemper æquiſſimus ſum obtemperans illi. Obedientia quantumvis cæca videatur, ſemper eſt perſpicax; nonnumquam humanæ rationi videtur oppoſita, ſed tunc ęquiſſima eſt, quia pro norma ſupremam habet rationem, Dei videlicet voluntatem. Quod ſuperioris peccatum efficit, cum aliqua animi ægritudine motus imperat, meum conſtituit meritum, quia charitas me ad obediendum impellit. Quam beata ſors eſt obedientis! ſemper certus ſe a Deo regi; metuere ne poteſt, ne bene regatur? *Idem in chriſt. conſid. tom. 3.*

Obedientiæ eſſe debet prompta.

Promptitudo proculdubio certiſſimus eſt, ac maxime manifeſtus hominis perfecte obedientis character. Et ſane quid aliud exiſtimari poſſet de hac animi celeritate ad omnia ſuperioris mandata capeſſenda, & quidquid ille imperaverit, alacriter adimplendum? Nonne hoc apertiſſimum eſt veræ obedientię argumentum? Quemadmodum enim tarditas in obedientia teſtis eſt, ægre, & gravate illam adhiberi, & externam dumtaxat obedientiæ ſpeciem adeſſe, nonne e contra fatendum, eſt celeritatem illius veluti animam eſſe? Ita vulgo ſentiunt omnes; & hoc pacto oſtendimus, nullam nobis eſſe voluntatem, atque hac celeri alacritate, qua currimus, quocumque nos vocaverit obedientia, probamus, nos ab omnibus rebus eſſe prorſus avulſos; & quin aurem adhibeamus iis rebus, quæ nos morari poſſent, id unum quærere quomodo munere noſtro perfungamur. *P. Guillorè tractatu de illuſionibus.*

Perfecti obedientia, qui naturæ ipſa repugnante obediunt.

Ambigi nequit, quominus qui imperata faciunt, quantumvis interius aliquam experiantur repugnantiam, veri ſint obedientes; cum enim de obedientia res eſt, aliquid ne fieri poteſt generoſius, & quod illius veritatem apertius oſtendat, quam hoc pacto obedire? Tunc liquet ex mero virtutis hujus amore fieri, ut præceptis pareamus. Num aliud certius afferri poteſt argumentum puritatis obedientię, perfectæque integritatis, quam ſi talis de ſe ipſo victoria reportetur? Nonne hoc eſt cæcam ſubmiſſionem oſtendere? Hæc ipſa, quam experimur, repugnantia nonne eſſe debet tamquam regula, & lex, quæ nos ad alacrius obediendum impellat; quandoquidem hac ratione ſacrificium noſtrum perfectius efficimus, & victoriam, quam de nobiſmet reportamus, reddimus inſigniorem. Non defuerunt Sancti, qui ſecreta hac uſi ſunt repugnantia, ut certius Dei voluntatē cognoſcerēt, conſiderātes in opere ſuſcepto nil propriæ voluntatis adeſſe. *Id.*

Non

Digitized by Google

Obedire non eſt ſuperiori voluntatem ad ſuū aſtu, vel alia quālibet ratione inclinare.

Nondeſunt, qui ſe obedire glorientur, quia palam contra legitimam auctoritatem minime inſurgunt; ſed qui nihil intentatum relinquunt, ut ſibi imperetur, quod cupiunt, vel ab iis, quæ minime cupiunt, diſpenſentur. Sexcentas nectunt ambages, ut ad finem ſibi propoſitum perveniant; ipſi videri nolunt, quaſi de ipſis, negotiiſque ipſorum non ageretur: amicorum opera utuntur; potentes habent patronos; efficiunt, ut caſus incidant, propter quos id, quod petunt, obtineant, plurimas expediunt artes, ut votorum ſummam conſequantur, quæ omnia ſi minime ſuffecerint, ab importunis etiam precibus, & obſecrationibus non abſtinent &c. *Idem*.

Cum alacritate obediendū eſt.

Laudabile quoque eſt, alacri, hilarique animo imperata facere, quin ullus dolor vel præſeferatur, vel ſentiatur; hæc enim alacritas indicio eſt, id amari, quod præcipitur, atque toto animi affectu adimpleri; quæ ſane mentis affectio teſtatur, & ſuperiorem, & quæcumque ab eodem proveniunt adamari. Approbant, quidquid ſibi præcipitur; nullas nectunt moras, vel difficultates; & quod in obedientia maximi fit, omnia æque facientes ex animo, ſe perfecte indifferentes eſſe teſtantur; ita ut cum hæc hilaritas manifeſtum ſit ſubmiſſionis totum, & amoris, quo obedientiam diligunt, argumentum, nihil ultra ab illis exigi queat. *Idem*.

Obedientia obedientem a damnationis periculo liberat.

Non modicum eſt obedientiæ bonum cogitare, per illam obedientes liberari ab omni damnationis periculo, atque ſalutis ſuæ quamdam certitudinem conſequi. Etenim præterquamquod hoc illi bonum accidit, eo quod Dei voluntatem adimplet; ſi in iis efficiendis, quæ a ſuperiore imperantur, aliquod lateret peccatum, hoc vitio ſuperiori vertendum eſſet, non obtemperanti, qui apud Deum abſolvetur, a quo tamquam legitima, & æqua illius excuſatio admittetur ..... Adde quod Sapiens Prov. 21. obedienti promittit, illum in præliis ſemper victorem futurum, & triumphos loquuturum. Victor erit; Deus enim illum ſuis proteget armis, illum brachio ſuo ſuſtinebit, peculiari modo proteget, eique potenter auxiliabitur, ita ut neque dæmones, neque alii quilibet inimici, cujuſcumque generis ſint, eum laceſſentes eidem efficere valeant.

Deus in eos, qui non obediunt ſevere animadvertit.

Inobedientia crimen eſt, quod Deus numquam impune paſſus eſt, uti in Scripturis videmus, ac dicere poſſumus, illum hodierna quoque die in rebelles, & eos, qui legitimum detrectant imperium, eadem exercere ſupplicia, eademque maledicta, quibus primum rebellem, primumque inobedientem percuſſit: *Maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ: ſpinas, & tribulos germinabit tibi*. Gen. 3. Quia mihi non paruiſti, propter ſcelus tuum terra maledicto erit obnoxia, tibi in pœnam tribulos, ſpinoſque feret, & nonniſi in labore, & ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Maledictum hoc quotidie contra rebelles, & inobedientes adimpletur, quorum Deus conſiliis maledicit, vias omnes tribulis ſerit faciens, ut conſcientiam jugiter ſtimulis perturbatam habeant, ac aſſiduis curis, ac tædiis conficiantur &c. *Idem*.

Superiori tamquam ipſi Jeſu Chriſto obediendum eſt.

Ut perfecte obedias, aſſidue ob oculos illum habere debes, propter cujus amorem obedis. Rei hujus efficacia ex ſequenti ſuppoſitione cognoſci poteſt. Finge tibi, ipſum Jeſum Chriſtum tibi apparentem imperare, ut hoc, vel illud facias; qua alacritate, qua celeritate, qua ſubmiſſione illi obedires? Oboriretur ne tibi cogitatio judicandi de iis, quæ tibi præciperet? Dubitareſne, utrum hoc juſtum eſſet, an ſecus? Nonne cæce omnia perficeres hac una adductus ratione, quæ omnem rationem ſuperat, imperat mihi Deus, ideoque nunc nihil æquius, nihil fieri a me poteſt utilius. Proculdubio te beatum putares, quod opera tua Deus uti vellet, & quo difficilius, & laborioſius id eſſet, quod tibi præciperetur, eo majori te gratia, & beneficio cumulatum exiſtimares. Hoc autem Sancti, immo ipſe Jeſus Chriſtus nos docet: *Qui vos audit, me audit*. Luc. 10. Ego impero, mihi obtemperas. Et ſane quid intereſt, utrum ille per ſe ſibi ſuam voluntatem aperiat, an ad illam tibi tradendam hominum, aut Angelorum utatur miniſterio? Ille ſemper imperat; neque enim expectandum eſt, donec ipſe aliter loquatur, neque petendum, ut ille ipſe nobis ſuam oſtenſurus voluntatem deſcendat. Semel de cœlo in terram deſcendit, ubi opus fuit, ut illam nobis exploratam, compertamque faceret; ſed tempus illud præteriit, nunc vult, ſuperiores ejuſdem interpretes eſſe. *Rodriguez. tract. 5. c. 11.*

Quam prompta, ac perfecta noſtra eſſet obedientia, ſi omnia hac mente reciperemus! Eodem temporis momento, quo ſuperioris vox auribus noſtris accideret, omnia relinqueremus perinde ac Jeſu Chriſti voce accerſiti; ac magnum nos patrare ſcelus arbitraremur, ſi vel momento obedire cunctaremur. Quanam cura noſtram voluntati illius conformaremus? Quo obſequio, qua animi ſubmiſſione imperata reciperemus! Ullane eſſet difficultas, quam hæc non ſterneret cogitatio? ... Modici vero fervoris, quem in obedientiæ exercitatione homines præſeferunt; immo etiam renitentiæ, qua Dei voluntati reſiſtitur, cum reſiſtitur voluntati ſuperioris, cauſa hæc eſt, quod non conſideratur perſona Dei in perſona imperantis, & quod ideo obediunt, ut vel ſuperiori morem gerant, vel ut evitent exprobrationem, quam inobedientia mereretur, vel quia imperium noſtræ aridet voluntati, vel denique ob aliam id genus rationem: quod efficit ut externi actus obedientiæ non ſint actus obedientiæ religioſæ, aut chriſtianæ, ſed tantum ad ſummum mundanæ, atque politicæ. *Idem*.

Quidquid eſt contra obedientiam ſuperiori debitam, eſt inobedientia facta Deo.

Hæc veritas eſt diligentiſſime conſideranda, & quæ altius animo noſtro inhærere debet, quod ſicuti cum obedimus ſuperiori, obedimus Deo, qui illum repræſentat, & cujus locum tenet, ita cum lædimus obſequium, & obedientiam, quam ſuperiori debemus, lædimus quoque obſequium, & obedientiam, quam Deo ipſi debemus. Ratio in utroque par; ideoque cum mundi Salvator dixiſſet: *Qui vos audit, me audit*, ſtatim addidit: *Qui vos ſpernit, me ſpernit*. Luc. 10. Quod ipſum S. Paulus in epiſtola ad Romanos animadvertit, ubi poſtquam dixit, homines ſubditos eſſe debere poteſtatibus ſuperioribus, quia omnis poteſtas a Deo eſt, hanc elicit illationem: quicumque poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Scriptura plena eſt auctoritatibus, locisque veritatem hanc comprobantibus. *Nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum*, dixerunt Moyſes, & Aaron ad filios Iſrael Exod. 16. *Non te abjecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos*, dixit Dominus Samueli 1. Reg. 8. Nihil ergo eſſe credendum eſt reſiſtere hominibus, quos vobis præfecit Deus, ut ab iis regeremini? Nonne magnum facinus eſt, Deo reſiſtere, cum vobis perſuaſum eſſe debeat, a vobis illi injuriam inferri? Heu! ſupplicia, quibus ſæpe in hujus generis peccata animadvertit, ſatis oſtendunt, ipſum quam maxime ea affici contumelia, qua illi afficiuntur, quos in ſuum locum conſtituit, atque eamdem ſibi quodammodo illatam exiſtimare. *Idem*.

Magnum in morte ſolatium erit, paruiſſe.

Quam præclara illius vita eſt, qui ſemper in obedientiæ exercitatione vixit! quam dives eſt, pretioſa, ſancta, atque hilaris! Quot benedictionibus repletur anima, quæ ita conſuevit! Quinam erit vitæ adeo ſanctæ fructus? Profecto facile erit illi morituro rationem reddere; ubi enim interrogabitur, quid hoc, vel illo die fecerit, non aliud reddet, quam, feci Domine, quod voluiſti; quia parui; atque ita omnibus vitæ meæ diebus non magnis quidem me ipſum exercui auſteritatibus, ſed tuam voluntatem adimplevi. Hæc mea conſolatio eſt, hæc ſpei meæ cauſa. *Sermo manuſcriptus*.

Quid faciat religioſus vovens obedientiam.

Religioſus votum obedientiæ obſervans evertit, ac deſtruit licentiam hanc, hunc amorem dominationis, hanc propriam voluntatem, quæ amatur, & cujus ſubjectio magis quam mora ipſa timetur per hanc abnegationem, ac obedientiam nullis finibus circumſcriptam, cui illum obſtringit religio. Verbo: quemadmodum tota illius vita non aliud eſt quam ſeries, & nexus actionum imperatarum, cumque obedientia dominetur, & regnet in omnibus vitæ ejuſdem circumſtantiis, dicere poſſumus, neminem eſſe, cui melius hæc quadrent verba Sapientis Prov. 21. *Vir obe-*

diens

dicens loquetur victorias. Perfectus obediens aſſiduos refert triumphos, quia hac ratione ſua vitia, ſuaſque affectiones evertens, aufert Dæmoni arma, quibus mundi ſectatores oppugnare conſuevit, reprimit potentiam hoſtis humani, ac irritos facit quoſcumq; conatus, quos exercere poſſet nobis nociturus. *Abbas Trappenſis Collat. pro 3. Adv. Dom.*

Infelicitas religioſi, qui propriam non abnegavit voluntatem.

Religioſus, qui ſuam retinet voluntatem, pati non poteſt eos, qui in ipſum habent auctoritatem; qui illius vivendi rationem inſpiciunt. Difficultates in ſingulos geſtus oriuntur; nihil umquam præcipitur, quod illi placeat, vel illum deceat; indeſinenter per tribulos, dumoſque graditur, ſemper queritur, & murmurat: pax ab eo fugit, gravi exercetur bello, quod nullum invenit finem, neque ſecum magis, quam cum aliis conſentit, & hoc pacto omnem ſeceſſus ſui fructum amittit, & cupiditates illi æque inter claustra ac olim in mundo, dominantur. Ex hoc autem malo evenit, quod religioſus, qui perfectam vovit obedientiam, votum quod vovit contemnens, omnemque promiſſionum ſuarum recordationem abjiciens ſe in eum ſtatum adducit, ubi Deus nonniſi cum indignatione illum videt. Recedit ille a Deo: Deus recedit ab illo. Dæmon, qui hanc videt infidelitatem, & hoc divortium, infelicem hanc aggreditur animam, circumundique illi ſtatuit laqueos: & hæc Deo præſidium, quo illa ſe indignam præbuit, negante decidit in foveam, quam fecit. *Idem, Collat. pro Quinquageſ. Dom.*

Ad quid obligat obedientiæ votum in ſtatu religioſo.

Obedientiam vovere eſt ſeſe obligare ad id, quod in religioſa vita maximum eſt, maximique momenti, difficillimum, ſanctiſſimumque. Ad id inquam, quod maximum eſt, in hoc enim perfectio tota conſiſtit; & quidquid illa continet, in virtutis hujus exercitatione comprehenditur, & palam conſtat, obedientiam ita religioſæ vitæ eſſentialem eſſe, ut religioſum eſſe, & perfectum eſſe obedientem, ſit unum, & idem. Nihil in illa majoris momenti eſt; etenim ſine obedientia actiones omnes, exercitationes, ſtudia, officia, ex judicio Dei, nullum habent meritum, nullamque virtutem. Nihil eſt difficilius; quia obedientia nihil aliud quærit, quam integram abnegationem, perfectam a ſe ipſo diviſionem, mortem, ac veram proprii ſpiritus deſtructionem; quod quidem difficillimum eſt, & quod homo ſuapte natura ſuperbus, ac ſe ipſo tumidus via pati poteſt. Nihil denique eſt ſanctius, quippe omnes hæ præcedentes diſpoſitiones conſummatam ſanctitatem vel ſupponunt, vel continent. *Idem Collat. pro 4. poſt Pent. Dom.*

Perfecta obedientia rara eſt in domibus etiam religioſis.

Sed ubinam invenitur hæc perfecta obedientia, obedientia hæc cum ſimplicitate, ſuavitate, alacritate, hilaritate, affectu, amore, obſequio, & exiſtimatione conjuncta erga eos, qui præſunt, & imperant? Nonne paſſim prorſus oppoſitum videtur? Murmurationes, ſuſpiciones, mœrores, temeraria judicia, ſollicitudo, invidia, diffidentia de iis, qui habent auctoritatem, & infinita hujus generis mala, quæ pulchritudinem domus Dei dedecorant, & efficiunt, ut externis actionibus ſoliditas, virtus, & meritum deſint, quod mali magnitudinem auget, cum pravæ privatorum affectiones ſæpe ſecretæ ſint, malo curando ne animus quidem advertitur, neglectiſque vulneribus augetur corruptio, ac tandem illuc evadit, ut medicinam pati non poſſit. *Idem collat. a. pro 10. poſt Pent. Dom.*

Primi hominis inobedientia.

Certum eſt, ea Patrum ſententia, omne primæ felicitatis in homine bonum ab illius erga Deum ſubmiſſione pependiſſe. Sanctitas illius tantum perſtitit, quantum obedientia; ac tunc tandem peccator factus fuit, cum abuſus libertate, quam illi tradidit Deus, illum in conſilii ſui manu collocans, ut inquit Scriptura, propriam voluntatem divinæ ſubſtituit. Cum anima contra Deum rebellavit, corpus ab anima defecit, & duæ iſtæ partes, ex quibus coaleſcebat, factæ ſunt duo irreconciliabiles, ac domeſtici hoſtes, qui præliis ſuis illum vexarunt, omnemque illius progeniem vexabunt. *Auctor Anon.*

Religioſus certus eſt ſe facere, quidquid vult Deus, cum ea facit, quæ illis placent, qui eidem præſunt. Sed ubi id unum efficere vult, quod ipſi arridet; cum dolo, blanditiis, querimonia, aut alia qualiber arte, Caſſianus ait, cogitur ſuperior, id tantum jubere, quod in votis eſt, numquid poteſt aliquis putare, ſe ea tantum facere, quæ Domino placent? Verum eſt, homines ſeſe confirmare ſpecie quadam ſubmiſſionis, quæ vaga eſt, & commentitia, in hoc poſita, ut cognoſcant, quod ſi jure ſuo ſuperiores utentes nos in neceſſitatem adducerent efficiendi oppoſitum ejus, quod volumus, hoc facere teneremur; & generali hac idea ſeſe protegentes ea tantum faciunt, quæ volunt. Suavis quidem conſolatio eſt religioſo viro eo in munere, in quo Deus illum expetit, humanis decedere. At cum ſumus, ut ita dicam, fortunæ noſtræ opifices, cum hoc munus, & hæc dignitas effectus eſt curarum, & ſollicitationum noſtrarum, vel fructus electionis noſtræ, numquid morientes hac dulci conſolatione perfundimur? *Croiſet in ſpirit. conſider.*

Quam oppoſita ſint obedientiæ judicia, & murmurationes, quæ de ſuperioribus fiunt

Statim ac prudentia carnis prudentiæ ſpiritus ſuccedit, obedientia jugum non ferendum videtur. Illico efformantur judicia judiciis ſuperioris imperantis oppoſita, & ſi in illis virtus, ac zelus invenitur, attamen non deeſſe plurimum imprudentiæ exiſtimatur. Obedientiam, quam petit, nimis cœcam eſſe; illum imperioſius ſua abuti auctoritate; zelum, quo agitur, ſecundum ſcientiam non eſſe; illum a ſubditis ea petere, quæ præter eorum officia ſunt; illius ſolertiam, proprie loquendo, meram eſſe libidinem, merumque pravi ejuſdem ingenii effectum; quæ ab ipſo benevolæ redargutiones vocantur, veras eſſe contumelias, veroſque furores; fidei conſonum non eſſe, tot præſtantiſſimos viros, qui non ſecus ac ille ſuperioris dignitate præfulgent, in tenebris, ac cæcitate verſari, ipſum unum, ut ita dicam, bonos oculos habere, & uni ipſi illuceſcere. Penes te judicium ſit de hujuſmodi conſiderationum effectu, atque utrum cum talibus ſenſibus ſervari queat obedientia. *Ex libro, cui titulus; Colloquia Ab. Joannis, & Euſebii Presb.*

Inferior obediendo errare non poteſt, licet Superior parum æqua jubeat.

Si evangelicos ſenſus aſſequamur, facile cognoſcemus incomparabilia obedientis vitæ bona, & execrabimur vitam inobedientem, qua hujuſmodi bonis privamur: contemnemus ſermones, quos humana profert ſuperbia, bonum videlicet eſſe libertatem ſuam tueri, nec ſeſe alienæ libidini ſubjicere. Libidinem pro libidine; multo melius præſtat alienæ ſubditum eſſe, quam ſuæ; aliena quippe nobis minime nocebit, & rarum eſt, ſi minime proſit; ceſſat quippe talis eſſe in inferioribus, qui per obedientiam ſequuntur; illam, quamvis in ſuperioribus talis exiſtat. Sæpe in ſuperiore libido eſt temere inferioribus imperare, quæ neutra ſunt; at libido non eſt in inferiore, ſeſe ſuperioris voluntati ſubmittere in iis, quæ neque bona, nec mala ſunt, & quæ temere imperata fuiſſe videri poſſunt. Obedientia æquam facit executionem mandatorum, quæ non æqua vocari poſſunt; immo ab hac incommoda, & periculoſa perquiſitione, utrum æquum ſit imperium, necne, diſpenſat, quæ res nos in periculum adduceret, ut de ſuperioribus judicaremus, eoſque ſæpe contemneremus. Scire ſatis eſt, ea, quæ imperantur, contra Deum non eſſe, quod primo ſtatim occurrit intuitu; at ſcire, utrum opportunum ſit, an importunum imperium, utrum aliquid melius poſſet imperari, hæ periculoſæ, & inutiles ſunt diſquiſitiones, a quibus nos obedientia diſpenſat. *Deſumptum ex Speciminibus Ethicis tomo 10.*

Qui obedientiam ſequuntur, eorum lumen ſequuntur.

Chriſtiani ſunt filii lucis, ambulare debent in lumine; ſed obedientia nobis lumen ſemper præſens miniſtrat. Qui ſe ipſum regit, cognoſcere debet non ſolum, utrum actiones ſuæ bonæ ſint, an malæ, verum etiam utrum eæ ſint, quas ab ipſo expetit Deus, & utrum fictis coloribus ad illas impellat cupiditas. Sed qui ſibi propoſuit in quavis actione ſequi, quidquid ipſi a ſuperiore fuerit præſcriptum, repente hoc nanciſcitur lumen, quo regendus eſt. Ad id non indiget niſi ipſa obedientiæ regula, quæ præfert judicium alterius, qui ab omni cupiditate vacuus eſt, proprio judicio, quod numquam ſuſpicione vacuum exiſtimandum eſt, & mavult ſui ipſius regendi curam alteri tradere, quam teneri propriis luminibus dignoſcere, quid deceat, quid non, & quid ab ipſo exigat Deus. Regulæ hujuſmo-

juſmodi ſimul, & prudentiæ, & boni ſenſus regulæ ſunt, lucem præferentes illi, qui obedientiæ viam ingreditur. Ita via hæc via eſt luminis, via ſplendore veritatis illuſtrata, & de qua dici poteſt, quod de via juſtorum Sapiens Prov. 4. ait. *Juſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit uſque ad perfectam diem. Ibidem.*

Periculū eorum, qui ſeipſos regere volunt, & obedientiam detrectant.

Quod Sapiens addit, terrorem incutere poteſt iis omnibus, qui ſeipſos regunt; videtur enim eorum vitam prorſus oppoſitis qualitatibus indigitare: *Via impiorum tenebroſa*, ait ille Prov. 4. *neſciunt, ubi corruant.* Hæc verba nonne adamuſſim illis quadrant, qui ſe ipſos proprio lumine ducunt, & qui propriam voluntatem ſequuntur? etenim pro luminibus rationis, & fidei, non alium ducem ſequuntur, quam libidinem, cupiditates, & affectiones ſuas, quæ veræ ſunt tenebræ. Ita verum eſt dicere, illos neſcire ubi corruant; quia ne lapſus quidem ſuos cognoſcentes neſciunt, utrum ceciderint, & minus adhuc, utrum lapſus ſuus ſit periculoſus. Sæpe quod illis nihil videtur, eos in præcepa trahit. Hic nonnumquam lapſus eſt, ex quo conſurgere non poterunt; ſæpe vulnus eſt, quod mortem illis inferet, ideoque neſciunt ubi corruant. *Id.*

In obedientia ducem invenimus, qui nos ſuo in viam ſalutis adducit.

Humana vita fallacibus repleta eſt ſemitis, quæ nos ab itinere deflectunt, ac in periculoſos errores alliciunt; & cupiditas, quæ ſemper viget in nobis, infidelis eſt conſiliarius, quo jugiter ſollicitamur, ut eas ingrediamur vias, quæ nobis ſuaves, & jucundas repræſentat. Quid igitur ſaluti eſſe poteſt utilius, quam fidelem invenire ducem, qui manu veluti nos ducat, efficiatque, ut in multiplici viarum numero illam eligamus, quæ nobis maxime convenit? Quid e contra inſipientius eſſe poteſt, quam illius hominis ſermo, qui nos nimiæ redargueret ſimplicitatis, eo quod hæc acceptamus ſubſidia, & manu duci patimur, noſque tradimus fideli huic duci, qui ex tot periculoſis erroribus eripit. *Ibidem.*

Obedientia inexhauſtus eſt fons meritorū nostrorū. Deo.

Non ſemper eo in ſtatu ſumus, ubi Deo offerre valeamus corporis mortificationes; & ſi indiſcretis mortificationibus membra noſtra affligere contendimus, earum fontem exhaurimus, vires atterendo, & valetudini officiendo. Liberalitas, quæ nos impulit, ut offerremus Deo bona, quæ nobis elargitus eſt, & amicos nobis conciliaremus mammona iniquitatis, ſuos limites habet, & ipſa exercitatione exhauritur: ſed obedientia nullis eſt finibus circumſcripta, inexhauſtus eſt fons benedictionum; ſemper parata meſſis, quæ numquam deficere poteſt. Qui non obedit agendo, obedit non agendo, cum ad id imbecillitate redigitur. Qui obedire nequit iis, quæ a nobis homines cupiunt, obedit Deo, qui non vult, tunc nos illis obedire; Deo enim obedire debemus hominibus obedientes; & par utrobique meritum eſt, & volente Deo hominibus obedire, & non obedire ipſo nolente. *Ibid.*

Offerēdo voluntatē Deo per obedientiā inexhauſtus illi theſaurus offertur.

Qui grati animi ſenſus erga Deum fovent, ſæpe ſecreto dolore conficiuntur, eo quod non habent, quod offerant illi; at ſi vere ſpirituales ſunt, obedientia illis inexhauſtos theſauros oſtendet. Quantumvis pauperes ſint, ſuam ſemper habent voluntatem, eamque Deo offerre poſſunt abnegantes illam. Hoc donum eſt, quod Deus pluris facit, quam terrena omnia, cum hominis voluntas longiſſime ſenſibilibus quibuſcumque rebus ſit anteferenda. Theſaurus iſte, qui numquam pauperibus deficit, in Deo æquum nanciſcitur judicem, qui juſtum illius novit pretium. Nemo ergo de ſua erga Deum conqueratur inopia, ſed de ſe ipſo queratur, eo quod diteſcere nolit ſuam Deo per obedientiam tribuens voluntatem. *Ibidem.*

Qui obedientiam exercet, præcipuas, ac præſtantiſſimas virtutes ſimul exercet. Juſtitiam primum, cum enim homo per voluntatis ſuæ amorem perierit, æquum eſt, ut voluntatem ſuam abnegando reparet noxam. Pravus noſtræ libertatis uſus noſtrum pepetit lapſum, atque infelicitatem; æquum eſt igitur, ut conſurgamus abdicantes libertatem illam, qua ſumus abuſi. Homines neceſſitate quadam coguntur ſe ſe ad quamdam redigere captivitatem; ſe ipſos mancipaverunt peccato, ſuis cupiditatibus inſervientes, & ex hac ſervitute emergere nequeunt, quin ſe mancipent Deo, vel per ſe, vel per homines imperanti. Verum enim non ſemper adeo facile ſit Domini viam dignoſcere, admirabi: nactus eſt ſecretum neceſſariæ hujus ſervitutis exercendæ, qui facit, ut hominis imperium fiat imperium Dei, quod obedientiæ via præſtat. *Ibidem.*

Qui obedientiam exercet humilitatem ſimul & mortificationē exercet.

Exercet humilitatem, quia obediens ſe ſubjicit, & homini imperanti, & Deo imperanti per hominem. Proprias fatetur tenebras, & ſe cæcum eſſe confitens evitat peccatum confidentiæ in luminibus ſuis. Sinere ſe ab aliis duci, cæcitatis effectus eſt; ſed non alia potior ſuppetit ratio evitandi, ne in hoc malum ruat, quam illud hoc modo præveniendo. Mortificationem exercet; præcipuum enim objectum, cui adhæreat homo, eſt ipſius propria voluntas. Ita qui ab illa per obedientiam ſe ipſum avellit, exercet mortificationem omnium maxime ſpiritualem, intimamque, ac ex corde ſuo magis profundas atque latentes amoris proprii fibras conatur avellere. *Ibidem.*

Qui ſe ab obedientia duci ſinit, verā poſſidet ſapientiā.

Sapientia, qua docemur, quomodo qualibet in actione noſmet gerere debeamus, perrarum donum eſt, quod immediate paucis communicat Deus; quia illis eſſet quodammodo periculoſum: cum enim contineat lumen, quo nobis oſtenditur, quid quavis in occaſione faciendum ſit, anima, quæ eodem aucta eſt, hoc intelligit; idque intelligens, periculum eſt ne intumeſcat, atque ſuperbiens per præſumptionem in veram decidat dementiam. Deus igitur homines vulgo ab hoc periculo ſervaturus, hoc ſapientiæ donum paucis communicat, a quibus alios illud mutuari vult, ſe ſe illorum regimini ſubjicientes. Ita re ipſa poſſident, quidquid in ſapientia reale eſt, bonam videlicet vivendi rationem. Quid igitur intereſt, veram ne ſapientiam in te habeas, an in alio, dummodo æque bene te regat? Tutius immo eſt illam in alio tantum poſſidere, quia humilius, & citra ſuperbiendi periculum poſſidetur. *Ibidem.*

Raro ſuperior non habet plus luminis, quam nos, ut nos ipſo dirigat; minus enim habet affectionum, & vacuus eſt, quod ad nos attinet, amore proprio, quo excæcamur, & quia humilis ſubmiſſio, qua illius mandata recipimus, paſſim reparat, quidquid in ſuperiore deficere potuit. In plurimis peccare poſſumus ſubmiſſionis defectu, ſed perraro ob nimiam ſubmiſſionem peccamus. Obedientia itaque ſapientia eſt omnium captui accommodata; ſemper enim obediendi adeſt occaſio, dummodo hoc ex animo cupias. Qui ſuperiorem non habet, directorem habere poteſt; qui directore caret, invenire poteſt amicum, & ſincera ſequendi conſilium alienum cupiditas fere ſemper in aliis gignit nobis conſilium præbendi voluntatem. *Ibidem.*

Suave, & jucundū eſt in obedientia vivere.

Quidam proprium præferunt conſilium ſuperioris imperio, fallaci ducti cogitatione, durum videlicet eſſe alienæ obnoxium eſſe voluntati. Verum ſi in actionibus ea nobis mens eſſet, quæ Chriſtiano eſſe debet, ſi timeretur, quod ibi timendum eſt, profecto liqueret, nihil in terris ſuavius eſſe vita obedientiæ, & ſubmiſſionis. Quemadmodum ſinguli vitæ greſſus ad æternitatem referuntur, timere debemus, ne pedem proferentes labamur, nullumque ſolidum inveniamus fulcrum, ita ut in errorem decidamus virtutem ſequi arbitrantes. Hoc autem nobis metuendum eſt, cum propriis luminibus ducimur; ſecus vero cum aliena ſequimur. Tunc enim ſemper ſolido innitimur lumini, ſi ſententiam jam ſatis probatam ſequamur, in iis videlicet, quæ per ſe mala non ſunt, utilius eſſe ſuperioris voluntatem ſequi, quam propriam. *Ibidem.*

Melius eſt per obedientiam re aliqua per ſe bona, & legitima abſtinere, quam propriam ſequi voluntatem; id enim efficientes, quod optamus, illud unum aſſequi bonum poſſumus, quod nobis propoſuimus, ſed ab eo, quod cupimus bono abſtinentes, quia ſuperior id negat, cooperamur generali illius, in qua ſumus, ſocietatis bono; certum eſt enim eam ſocietatem, in qua quiſque facit, quod vult, ſenſim in plurima labi mala, ibique omnia paullatim ſuſque, deque miſceri ſingulis pro libidine agentibus. *Ibidem.*

Dei

Dei filius propriam voluntatem melius proſcribere non potuit, quam conſtituendo obediendi neceſſitatem; quod & præceptis præſtitit, & exemplis de utilitatibus, & bonis, quæ in eo continentur, locutus. Ut verbo me expediam, obedientiæ ſacrificium omnium optimum eſt: *melior eſt obedientia, quam ſacrificium*. Diſcriminis hujus ratio, ex S. Gregorii ſententia, hæc eſt, quod per obedientiæ ſacrificium noſmet ipſos, propriamque offerimus carnem, in aliis vero ſacrificiis victimarum ſolum caro immolatur... Ratio autem, quam Salvator adfert, ut nos ad noſtræ voluntatis odium adducat, utque nos ex omnibus eruat malis, in quæ decidunt, qui ita infelices ſunt, qui eidem inſerviunt, hæc eſt; quod qui ſcit voluntatem domini ſui, eamque non adimpleverit, ſevere punietur. Et profecto voluntas, quæ cæca eſt, & quæ per ſe cognitione, & lumine caret, nobis vias oſtendit præruptas, atque in præceps deſinentes; hoc eſt, qui illam ſequitur ducem, ſe ſe ſuis tradit affectibus, ſuiſque trahi ſinit cupiditatibus. Vivit ſuæ ſubditus concupiſcentiæ, ſuæque libidini, & quantumcumq; adnitatur, ut ſibi infelicem, in quo eſt, ſtatum abſcondat, ſemper conſcientiæ ſtimulis, ſecretiſque ejuſdem exprobrationibus diſcruciatur. *Abbas Trappenſis in moral. conſid. in S. Lucæ evang.*

Deus ipſe profitetur ſe eorum curam habiturum, qui propter ipſius amorem propriam voluntatem abnegaverint. Huic promiſſioni innixa anima generoſa ſe ipſam jure privat naturali, quod habet ſemet regendi, nautam imitata gubernaculum in mare projicientem. Hoc per obedientiæ votum præſtat religioſus; munerum ſuorum, vitæque ſuæ curam illis relinquit, qui Dei locum tenent, quin cogitet, quid de ſe illi facturi ſint, quin ſollicitum ſe præbeat, quin inflectere audeat ſuperioris imperia; non oblitus ſibi jus eſſe ademptũ manus iterũ gubernaculo admovendi. Hi ſenſus ab ingredientibus religionem paſſim foventur; at non ſemper retinentur. Fervor ſenſim tepeſcit; pauci ſunt, quibus non ſuboriatur cupiditas exiguum aliquem motum naviculæ ſuæ afferendi, ut ad eum portum appellat, quo propria ſtudia perflant; pauci, videlicet, ſunt, qui nullam non adhibeant induſtriam procuratori, ut a ſuperioribus eo mittantur, quo ire cupiunt, & ei muneri, quod in votis habent, applicentur. Hoc eſt vitæ ſuæ regimen iterum aſſumere, iterumque gubernaculo manum admovere. *P. Surin in Dial. Aſcet. t. 1. l. 3. c. 6.* Deus regimen eorum aſſumit, qui per obedientiæ votum a ſuperioribus ſe regi ſinunt.

OCCASIO.

FUGA OCCASIONUM PECCATI. OCCASIO PROXIMA, ET REMOTA.

MONITUM.

De occaſionum peccati fuga ſermo incidit pluribus aliis in argumentis, cum quibus hoc non rationem habet ſolum, verum etiam quorum partem conſtituit. Tale argumentum eſt tentationum, quandoquidem potiſſima earum evitandarum ratio eſt fugere occaſionem; & tutiſſima earum, ſaltem majori ex parte, ſuperandarum via eſt, quam celerius fieri poteſt, recedere ab illis objectis, quæ eaſdem ſolent excitare. Id genus eſt etiam recidiva in ſcelus; hæc enim non efficax tantum, verum omnino neceſſaria via eſt, ne iterum in priſtina ruamus ſcelera, noſmet eorum occaſioni nequaquam objicere. Hoc ipſum dici poteſt de perſeverantia in gratia, de pravarum ſodalitatum frequentia, de fuga ſpectaculorum, de periculoſis ſolatiis, pluribuſque id genus argumentis, de quibus vel locuti ſumus, vel propriis locis loquemur. Quamobrem in proximarum occaſionum enumeratione illi conſuli poterunt, hoc enim in loco agimus tantum de occaſione peccati generatim, quin ad aliquam peculiariter deſcendamus.

In hac collectione invenietur periculum, cui ſeſe objicit, qui has occaſiones inquirit; vel qui ab illis non recedit, cum in illas non quæſitas labitur: rationes, propter quas eas fugere, & ab illis recedere cogimur: ficti prætextus, qui afferuntur ad probandam aſſertam neceſſitatem in illis verſandi, & vincula, quæ non ſinunt nos illinc evadere. Videbuntur coaquiſitarum occaſionum exitus funeſti, & uſitati; reperietur denique, quidquid pertinet ad hoc argumentum, quatenus ſejunctum ab aliis, cum quibus nexum habet, ſeorſim poſſit pertractari.

Cavendum eſt ſolum, ne nimis proferatur hoc argumentum generales afferendo deciſiones, vel in omnibus proximam occaſionem cenſendo eam, quæ in aliquibus remota ſolum eſt. Sed omnes hortandi ſunt, ut ſibi caveant, ſummaque utantur diligentia, ne quæ remota occaſio eſt, proxima fiat.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Multiplex concionum hoc in argumento ſynopſis.

I. Occaſio alis peccatum eſt, alia ad peccatum adducit; quæ duo rite diſtinguenda ſunt. Altera quidem omnino fugienda eſt; contra alteram quam maxima utendum eſt vigilantia. Hoc duplici in parte concionis oſtendi poteſt.

1. Occaſio, quæ peccatum eſt, videlicet ubi peccatum committit, qui ſeſe objicit illi, licet etiam non committeret peccatum illud, cui ſe exponit in illam occaſionem incurrens, ea eſt, quæ proxima dicitur, ac talis cenſenda eſt, non quod nos in peccatum pertrahere valeat, ſed propter noſtram experientiam, qua docti ſcimus, quotieſcumque in illa verſamur, eaque ſe ſe nobis offert, nos in ſcelus ruere. 1. Alea, choreæ, hilares nimium ſodalitates, quibus noſtra conſcientia exprobrante ſcimus numquam nos adfuiſſe, quin vulnus aliquod reciperemus. 2. Propter noſtram infirmitatem, affectiones, ſtudia, ibi periculum eſſe videmus; ætas, ingeniumque noſtrum facile patent iis impreſſionibus, quas objecta illa in nobis efficere poſſunt. 3. Hæ debent eſſe occaſiones illæ, quibus noſmet ultro objicimus, quas data opera inquirimus, non quas nobis ſors objicit, & in quas incidimus, quin illas prævidere potuerimus: quia tunc peccatum eſſe non poſſunt, ubi voluntariæ non ſunt. Itaque ut occaſio ſit proxima; ut-

quæ eidem ſe objicere culpa ſit, illa debet eſſe periculoſa ultroquæſita, atque in ea ultro perſiſtendum eſt, ex quo ejus deprehenſum fuerit periculum.

Hac in re tres metuendæ ſunt illuſiones. Prima; credimus illam ultro nequaquam a nobis inquiri, & nihilominus voluntaria eſt; quia cum iis conſueſcimus, quibus noſmet credere non deberemus; ea obimus loca, ubi ſcimus non defutura objecta, quæ nos ad peccandum alliciant; non ignoramus ſodalitates, quibus utimur, ex hominibus frugi nequaquam eſſe compoſitas, futurumque ut ſenſim in mores eorum tranſeamus. Illuſio altera: putamus occaſiones has periculo vacare, cum minime vacent. Societates illæ, ubi non deeſt, quidquid in mundo nitet, quidquid ſenſus palpare poteſt, quidquid affectuum inflammare, vel ſopitum iterum excitare valet &c. Tertia, putamus illas nobis periculoſas non fore, quia noſmet ipſos non cognoſcimus, neque noſmet colligimus; quo ex loco potiſſimum metuendum eſt, & occaſio fit proxima. Quid! in voluptates proni eſtis, & proximas non eſſe occaſiones cenſebitis receſſus, ubi ſolus cum ſola colloquatur, familiares perſonarum ſexus diverſi conſuetudines, neceſſitudines, hilaritates? Quid! auri amore capti proximam nequaquam eſſe occaſionem putabitis officium illud quæſtuoſum, ubi publicæ pecuniæ vobis erunt exigendæ? Vos, qui ad iracundiam faciles eſtis, & ultionis cupidi cum contentioſis habere commercia &c.

Pars altera, Altera occaſio eſt, quæ peccatum quidem non eſt, ſed nihilominus eſt occaſio peccati; ſemper enim aliqua eſt ſaltem remota offenſionis, quæ contra Deum committitur, cauſa, & abſtrahendo ſint ne illæ proximæ, an remotæ occaſiones, voluntariæ, an ſecus, ſatis eſt periculoſas eſſe, ut ab illis recedere teneamur, ubi earum periculum intelligimus. Exempli gratia munus illud aggrederis, quod tibi ſæpe occaſionem præbet iraſcendi, vel religionis tuæ officia non perſolvendi. Occaſio hæc neque conquiſita, neque proxima eſt; eſt tamen periculoſa, ac ſatis, ut eam fugere, atque recedere tenearis ab officio, ſocietate, domo, ubi frequentes habes Deum lædendi, modo hac, modo illa ratione occaſiones: ideo nihil tibi prætermittendum eſt, ut ex hac occaſione egrediaris. 1. Quod magis adhuc neceſſarium eſſet, ſi hæc occaſio, in quam inſcius incidiſti, eſſet proxima; tunc enim, licet in illam incidens non peccaſſes, permanens in eadem peccares. At enim hinc inferendum eſſet, omnibus hominum generibus mundum eſſe relinquendum, ac ſolitariam vitam ducendam. Hoc quidem tutiſſimum eſſet; ſed hanc a nobis perfectionem non exigit Deus; niſi tamen aliter ſaluti tuæ conſulere valeas; & hæc tantum via eſt, qua peccatum evitare poſſis, hæc neceſſario tibi eſſet ingredienda. 2. Saltem in remotis hujuſmodi occaſionibus vigilantia, ac diligentia utendum eſt contra pericula, quibus tua te objicit conditio, evitandæ tibi ſunt lites, contentiones, fugienda pericula, quibus te tuus objicis ſexus, licentia &c. Cujuſcumque conditionis vel profeſſionis exiſtas, pericula evitare debes, quæ ipſe tua doctus experientia cognoſces, & niſi tibi ſtatum mutare licet, ac neceſſitas in eo te permanere cogit, contra has occaſiones tibi quam diligentiſſime præcavendum eſt. 3. Denique ſi nequis evitare pericula, & occaſiones, quia inſolubilibus vinculis adſtringeris, fidem tuam Deo teſtari debes, & hujuſmodi occaſiones ſpectare tamquam patientiæ tuæ pericula, quæ facit Deus &c.

II. Cum duplex ſit occaſionis genus, & altera remota ſit, altera proxima, ita duplicem ſtatuo propoſitionem. Prior eſt; remota occaſio, cum voluntaria eſt, quantum fieri poteſt, eſt evitanda. Poſterior, quam primum ex proxima occaſione egrediendum eſt, quamvis non ultro in illam incidimus.

1. Ipſa etiam occaſio remota evitanda eſt, cum neceſſario in eadem verſari debeamus propter conditionem ſtatus, in quo Deus naſci nos voluit, & in quo ſua providentia conſtituit; alioquin peribimus. In ordine providentiæ Deus nobis ſuum ſpopondit auxilium in iis periculis, quæ ipſi nequaquam quæſivimus, non autem in illis, quibus noſmet ipſos objecimus. Sæpe gratias obtinemus ad id, ut evitemus occaſionem. Deus fidem ſuam præſtat, quandoquidem pollicitus eſt ſe nobis auxilium allaturum in periculis, quæ ſeſe nobis obtulerint, vel in quæ ipſe nos adduxerit; promiſſi fidem ſolvet; verum cum ſpoponderit etiam ſe nos derelicturum, cum temere noſmet periculis objiciemus, hac quoque in re ſolvet fidem: utrumque enim portendit: *Fidelis Deus* &c. 2. De occaſione proxima ſingillatim. Poſtquam explicitum fuerit, quid ſit, dicendum eſt, eam omnino eſſe deſerendam, & ne id faciamus, ſola rei impoſſibilitate excuſari nos poſſe. Quod ſi dixeris, nequaquam licere ſtatum, ubi es, deſerere; tunc ſi o, hac impoſſibilitate rei naturam mutari, atque illius ſuperandæ gratiam te aſſecuturum, dummodo ad id omnes nervos intendas. Sin autem potes neceſſitudinem cum hac vel illa infringere, & ex occaſione emergere, tunc teneris. Hic explicanda ſunt Salvatoris verba: *Si oculus tuus ſcandalizat te, ſi pes, ſi manus &c.* Matth. 5. & Marc. 9. Hæc varia ſunt occaſionum genera; aliæ circa nos ſunt, alias ipſi inquirimus, alias nos ipſi nobis facimus.

Qui peccati occaſionem quærit, paſſim peccat. III.
Veritatis hujus probationes ex tribus rebus deſumo.

1. Ex infirmitate occaſionem quærentis: ideo prohibuit Deus occaſionem peccati, non ſecus ac ipſum peccatum, & vult in oratione dominicali ab ipſo petamus, ne permittat, ut noſmet tentationi objiciamus.

2. Ex vi, quam in nos habent inimici noſtri. Cum noſmet objicimus occaſioni, jam prævalent nobis; & nos jam ſemivicti ſumus affectu illo, propter quem noſmet objicimus.

3. Ex juſtitia Dei deſerentis eum, qui occaſionem inquirit. *Ex ſpeciminibus ſermonum pro Quadrageſima tomo* 3.

Chriſtiana vigilantia neceſſaria eſt ad periculoſas IV.
occaſiones ſeu proximas, ſeu remotas evitandas, & ne ultro noſmet illis exponamus. 2. Vis, & fortitudo requiritur, ut inde egrediamur, cum illas nil tale opinantes offendimus. Quæ ſi vigilantia, & fortitudo defuerint, peribimus, hoc eſt certiſſime peccabimus.

1. Deus nunquam præſidium ſuum auferet nobis in V.
iis occaſionibus, & peccandi periculis, quæ illius providentia diſponente, vel ipſo jubente, ſubibimus; hoc ille palam pollicitus eſt: *Fidelis Deus, qui non patietur tentari vos ſupra id quod poteſtis.* 2. Deus certiſſime noſmet ipſis, viribuſque noſtris nos tradet in iis occaſionibus, quas ipſi quæſiverimus, vel in quas noſmet temere conjecerimus.

1. Occaſio peccati ſemper eſt periculoſa, tunc etiam VI.
cum illam neque prævidimus, neque quæſivimus, ſed multo magis, cum noſmet eidem objicimus & periculi magnitudinem, & noſtram ſcientes infirmitatem; atque ſeſe ita illi objicere, noxa eſt. 2. Nullus nos cogit prætextus, ut ultro occaſiones quæramus, & nulla noſmet diſpenſare poteſt excuſatio, ne inde egrediamur, ſtatim ac & periculum agnoſcimus, & egredi licet.

1. Magna præſumptio eſt, ſeſe ultro peccati occaſio- VII.
nibus exponere: meremur a Deo noſmet nobis derelinqui, ut propria experientia docti noſmet agnoſcamus, neque alias adeo ſimus temerarii. 2. Extrema imprudentia eſt velle permanere in occaſione, ubi illius periculum agnovimus, in quod per negligentiam offendimus; hoc enim eſt ſummum amare periculum.

1. Seſe ultro peccati occaſionibus objicere, indicio VIII.
eſt peccari velle, peccatum in odio non haberi; Dei timorem abiiſſe, conſcientiæ ſtimulos ſuffocatos eſſe. 2. In peccati occaſione permanere, cum relinqui poteſt, eſt in cæcitatem decidere, malum, in quo ſumus, & illud, cui nos objicimus, æternum pereundi ignorare.

Homines fragiles ſunt, equidem ſcio: labendi in IX.
peccatum pericula præſentia ſunt; non deſunt effuſi in toto mundo, in ſtatibus, & conditionibus omnibus laquei; hoc mihi ſatis, ſuperque liquet. Hinc plures inferunt, ſe in criminibus ſuis eſſe

excuſa-

excuſabiles: quæ concluſio, vel excuſatio legitima non eſt: quamvis enim periculis obnoxius, & fragilis es, validiſſimum habes contra tuam fragilitatem remedium, quo periculum evitare poſſis, fugam videlicet occaſionum.

1. Juſtus es? fuge occaſionem, & ſemper fortis eris. 2. Peccator es? fuge occaſionem, tuaque ceſſabit infirmitas. Juſti, cavete, ne veſtras æternitatis vires occaſiones quærendo: Peccatores, cavete, ne veſtram augeatis infirmitatem occaſionibus voſmet objiciendo. Si in gratiæ ſtatu eſtis; occaſio vos inde deturbabit: hæc prima pars eſt; ſin autem in ſtatu peccati; prohibebit occaſio, ne inde conſurgatis; hæc pars altera, & concionis partitio.

X. Tres varias occaſionum ſpecies deprehendo. Quædam remotæ ſunt, ſed inevitabiles, & neceſſariæ. Quædam proximæ, ſed liberæ, & voluntariæ. Quædam mere inopinatæ, & fortuitæ, in quibus noſmet reperimus fortuito, & quin ad id animum adverterimus. Primæ ſunt tentationes, quas in qualibet conditione evitare non poſſumus; inviſibiles laquei, quos ubique diabolus poſuit, ut nos in peccatum pertraheret. Voluntariæ occaſiones illæ ſunt, quas ipſi inquirimus, & quibus libere, & conſulto noſmet ſcientes, & volentes objicimus, quamvis propria docti experientia earum periculum agnoverimus. Poſtremæ tandem illæ ſunt, quæ ſeſe nobis fortuito offerunt, & quibus ipſi nihil cauſæ præbuimus. Quid ergo triplici hac in occaſione Chriſtiano faciendum eſt?

1. Primis, quæ ſuo adhærent ſtatui, quamvis procul videatur a Dei lædendi periculo, fidere non debet. 2. Secundas, quæ ſunt proximæ, & voluntariæ, & a quibus ſæpe lethalia recepit vulnera, omnino relinquere debet, quin ulla ratio, vel neceſſitatis, vel utilitatis illum impellat, ut ibi permaneat, vel eo revertatur. 3. Poſtremis opponere debet jugem ſolertiam, & vigilantiam.

XI. 1. Peccati occaſiones quærere eſt inimicis ſuis maximas vires præbere. 2. Se ipſum infirmare, vireſque ſuas mirum in modum minuere. 3. Se ipſum fraudare auxilio, quod a Deo poterat expectari. *Ex Dictionario morali.*

XII. 1. Occaſiones peccati conquirere, vel in illis morari, ubi earum periculum deprehenſum fuit, eſt injuriam facere providentiæ: 2. Dei miſericordiam recuſare, & abjicere, eique inſultare: 3. juſtitiam ejus provocare. *Idem.*

XIII. Duæ validæ rationes, S. Thomas ait, nos cogunt, ut inceſſanter peccati occaſionem fugiamus.

Prima eſt, quia ſatis virium non habemus, ut reſiſtamus illecebris peccati, quas nobis offert occaſio.

Altera eſt, quia licet vires, atque conſtantiam noſtram aliquando fuiſſemus experti, nequaquam certi eſſe poſſumus nos ſemper æque fortes futuros, ut minime ſuperemur; nimis enim funeſta docti experientia didicimus, nos in occaſione ſemper infirmos eſſe. *Ex ſpeciminibus ſermonum.*

XIV. Duo principia concurre debent in victoria, quam de peccato reportamus, atque in noſtra ſanctificatione; Dei videlicet gratia, & nos ipſi. Opus eſt, ut Deus nobis opituletur, utque noſmet ipſos tueamur; at, ſi ultro noſmet occaſionibus objecerimus

1. Deus nobis renuet auxilium: 2. noſmet ipſi nos tueri non poterimus, ideoque certiſſime ſuperabimur. *Biroat ſermone pro feria tertia poſt quintam Quadrageſima Dominicam.*

XV. 1. Ut vera, ſinceraque converſio ſit, omnino relinquenda eſt occaſio peccati, alioquin pœnitentia noſtra fallax eſt, & illuſoria. 2. Ut gratia ſervetur, & in ea perſeveretur, vera, & efficax ratio eſt a peccati occaſione recedere.

XVI. 1. Quicumque ultro ſeſe objicit occaſioni peccati, nullum a Deo expectare poteſt ſubſidium; illius enim monita, minaſque aſpernatus, auxilio ejuſdem ſe præbet indignum. 2. Temerarius, qui hoc pacto in occaſionem ſe conjicit, omnia a ſemet ipſo debet metuere, quia numquam infirmior eſt, quam in hujuſmodi occaſionibus. *Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta in Dominicali, ſermone pro Dominica Quinquageſimæ.*

Si manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum, & projice abs te. 1. Dico primum, hæc Salvatoris verba explicitum continere præceptum ab omni peccati occaſione recedendi. 2. Nobis oſtendunt quouſque procedere debeat vis, quam nobiſmet debemus inferre, cum agitur de fugiendis funeſtis occaſionibus, quæ nos ad peccatum impellunt. 3 Explicant fortes, validaſque rationes, propter quas Dei filius ſalutarem legem hanc irrogavit. *Lambert. homil. in diem feſtum S. Michaelis.* XVII.

1. Juſtus in occaſionibus fit peccator, niſi quam primum inde egrediatur. 2. Peccator impœnitens fit, & in peccato obſtinatus, niſi occaſionem relinquat. 3. Qui inde emergere detrectat invictum ſtatuit obicem ſaluti, ac pœnitentiæ. XVIII.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres.

SAnct. Ambroſius in tractatu de fuga ſeculi de fugiendis occaſionibus verba facit.

S. Hieronymus contra Vigilantium, atque in plurimis epiſtolis oſtendit, quam malum ſit, ſeſe tentationibus, & peccandi periculo objicere.

S. Chryſoſtomus in Pſalm. 50. occaſionem arripit es hortandi ad evitandas occaſiones, quæ ad peccatum impellere poſſunt.

S. Paulinus *Epiſt. 1. ad Severum* oſtendit periculum peccandi in occaſionibus, præſertim vero in pravis ſocietatibus.

S. Cyprianus in epiſtola ad Donatum enarrat pericula, & occaſiones pereundi, quæ in mundo ſunt.

S. Eucherius hoc ipſum oſtendit in epiſtola ad Valerianum.

S. Baſilius in homilia, ubi oſtendit, Deum non eſſe auctorem peccati, & in pluribus regulis ſuadet fugam occaſionum peccati.

S. Chryſoſtomus *homil. 15. ad popul. Antioch.* docet, quam caute in mundo vivendum ſit propter occaſiones lædendi Deum, quæ paſſim occurrunt.

Aſcetici.

Granatenſis, libro ſecundo memorialis, c. 1.

P. *Saint-jure* l. 3. de cognitione, & amore Domini Noſtri, c. 9. ſect. 2.

P. Chabu in libro, cui titulus: *Secretum prædeſtinationis*, de bene, maleque valentium agit pœnitentia art. 2. ſect. 2.

Hieronymus Platus *l. 1. de bono ſtatus religioſi* c. 3.

Baldeſanus *in ſtimulis virtutum* c. 11.

Pædagogus Chriſtianus c. 8.

P. Gegou libro, qui inſcribitur, uſus Sacramenti pœnitentiæ c. 5. §. 3.

P. Nepveu in Chriſtianis conſiderationibus tomo 1. pro die 3. Februarii, tom. 2. pro 13. Maii. Tomo 3. pro 12. Auguſti. Tomo 4. pro 15. Novembris.

Concionatores recentes.

Quicumque de tentationibus egere, de recidiva in ſcelus, de malarum ſocietatum fuga, de receſſu, & ſolitudine, locuti quoque ſunt de fuga occaſionum peccati, tamquam de argumento, propoſitioni ſuæ cohærente, ejuſque ſæpe partem conſtituente. Qui autem fuſius de illa verba fecere, hi fere ſunt.

Biroat ſermone pro feria tertia poſt quintam Quadrageſimæ Dominicam.

P. Girouſt in Adventu tomo 2.

P. Maſſillon in Quadrageſima tom. 2. ſermone pro feria quinta hebdomadæ tertiæ.

La Font tom. 2. continuationis ſermonum eccleſiaſticorum pro tertia Quadrageſimæ Dominica.

Dictionarium morale duos habet hujus argumenti ſermones, & plures conſiderationes.

Specimina ſermonum pro Quadrageſima tomo 3. ſermone pro feria 3. majoris Hebdomadæ.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta, in Dominicali, ſermone pro Dominica Quinquageſimæ.

Reina conc. 40. n. 29. & ſeqq.

P. Aurelianenſis tom. 1. in ſermone de tentatione plurima habet hujus argumenti.

Ludovicus Granatenſis in locis communibus.
Labatha plures habet hujus argumenti propoſitiones.
Spanner; Polyanthea ſacra, titulo *Occaſio*;

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

S*Enſus & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua.* Geneſis 8.

Recedite a tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum. Num. 16.

Per hanc occaſionem avertent filii veſtri filios noſtros a timore Domini, Joſue, c. 22.

Averte oculos meos ne videant vanitatem, Pſal. 118.

Viam iniquitatis amove a me. Ibidem.

Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. Jobi 31.

Sculptilia eorum igne combures: non concupiſces argentum & aurum, de quibus facta ſunt, neque aſſumes ex eis tibi quidquam, ne offendas, propterea quia abominatio eſt Domini Dei ſui. Deuteron. 7.

Si in toto corde veſtro revertimini ad Dominum, auferte deos alienos de medio veſtri. 1. Reg. c. 7.

Non derelinquis præſumentes de te, & præſumentes de ſe, & de ſua virtute gloriantes, humilias. Judith, c. 6.

Qui amat periculum, in illo peribit. Eccl. 3.

Quaſi a facie colubri fuge peccata, & ſi acceſſeris ad illa, ſuſcipient te. Ibidem, c. 21.

Diſcede ab iniquo, & deficient mala abs te. Eccl. 7.

Scito quod in medio laqueorum ingrederis. Ibidem, c. 9.

Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere, exite de medio ejus. Iſaiæ 52.

Si abſtuleris offendicula tua a facie mea, non commoveberis. Jerem. 4.

Fugite, ſalvate animas veſtras. Ibid. c. 48.

Fugite de medio Babylonis. Ibidem, c. 51.

Unuſquiſque offenſiones oculorum ſuorum abjiciat. Ezechiel. 20.

Si oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te... & ſi dextra manus tua ſcandalizat te, abſcinde eam, & projice abs te. Matth. 5.

Si manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum, & projice abs te. Ibid. c. 18. & Marc. 9.

Nolite jugum ducere cum infidelibus; quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate? 2. ad Corinth. c. 6.

Mundus totus in maligno poſitus eſt. 1. Jo. c. 5.

Exite de illa (Babylone) populus meus, ut ne participes ſitis delictorum ejus, & de plagis ejus non accipiatis. Apocal. 18.

Salvabuntur qui fugerint, & erunt in montibus quaſi columbæ convallium, omnes trepidi. Ezechiel. 7.

Qui cavet laqueos, ſecurus erit. Proverb. 11.

Exempla ex utroque teſtamento deprompta.

Exemplū Evæ in Paradiſo Terreſtri.

PRima mulierum Eva juſta erat, atque in ſtatu innocentiæ, ſed curioſa; quæ communis eſt mulierum tentatio. Non ita pridem cum Adam viro ſuo eſſe cœperat, attamen eum relinquit, ac ſola in hortum deambulatura ſecedit. Occurrit illi ſerpens, ipſa gradum ſiſtit, & cum illo colloquitur. Quantumvis hic turpis, horridusque ſit, illum tamen audit, & tandem etiam ei credit, atque quia occaſionem quæſiverat, vel in illa libenter remorata fuerat, ab eadem victa ea vetito comedit fructu, atque Adæ attulit comedendum. Si Eva, quantumvis callidiſſimus eſſet ſerpens, fugam corripuiſſet, næ illa quidem ea hac tentatione evaſiſſet; ſed cum ſerpente ſubſiſtit, cum illo ſermonem miſcet, illi reſpondet. Statim quidem ſerpens illi proponit quæſtionem de præcepto Domini: *Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno paradiſi.* Gen. 3. Mulieris mens huic vacavit quæſtioni, illam attentius conſideravit, & mox in vetitum fructum oculos conjecit. Fructus quidem bonus viſus eſt, & pulcher, occaſio prævaluit, & ſenſus, atque cor illius ſuperavit. Inde manus illico ad arborem prolata fuit, pomumque decerpſit: *Et tulit de fructu illius.* Gen. 3. Decerptumque comedit. At non ſatis fuit, Evam huc uſque proceſſiſſe; ſe, quemadmodum ſerpens illi peccati occaſio fuit, ipſa quoque fit occaſio peccati viro ſuo, offerens illi de fructu, ex quo ipſa comederat.

Exemplū Loth de Sodomorum flammis erepti.

In Geneſi legimus, Deum, cum educere vellet Loth de incendio, quo Sodoma erat conflagratura, ad eum duos miſiſſe Angelos, a quibus præſenti periculo liberaretur. At quid fecerunt Angeli? Potuiſſent illi quidem flammas a domo Loth arcere, eamque tueri avertentes ignem mirabili divinæ poteſtatis effectu, quemadmodum in Babylonica fornace a tribus pueris flammas propulſarunt. Verum cum illud eſſet extraordinarium, & miraculoſum auxilium aliter fecerunt, Loth ipſum ea occaſione eripuerunt, qui illum ibi præſervare contenderent, cum illinc egredi coegerunt. Ecce quemnam ordinē cum omnibus hominibus tueri velit Deus; nos de peccati occaſione eripi vult, nobiſque ad id gratias elargitur, quæ ſunt veluti Angeli nos ex hoc periculo educentes. Si huic ordini reſiſtimus, ſi noſmet in affectuum noſtrorum ignem conjicimos, non meremur, ut nobis opituletur in periculo, quia ipſi pereundi occaſionem conquirimus.

Lapſus David ex quod occaſionem minime fugit.

David quidem occaſionem minime quæſiverat, attamen periculoſum objectum, quod illi ne cogitanti quidem occurrit, cum quo nullum habebat nexum, & quod admodum aberat, evertit hominem adeo ſanctū, & ſecundum cor Dei efformatum. Quid ergo non metuendum adoleſcentibus, quorum vividiſſimæ affectiones ſunt, virtus infirmiſſima; qui cor habent vel tenerum, vel corruptum, ſenſus acerrimos, atque effrænes, ſi conquæſiverint objecta per ſe quidem maximi periculi plena, majoris vero propter nexum, quem cum illis habent? quid ab his expectandum niſi funeſtiſſimi lapſus?

Exemplū, & infelicitas Salomonis.

Sapientiſſimum quoque, ac illuminatiſſimum mortalium omnium Salomonem occaſio perdidit. Si Salomon a ſe alienigenas ſemoviſſet mulieres, quæ illum ſeduxerunt, ipſe nequaquam proruiſſet in ſcelera adeo fœda, ſuoque charactere indigna; ſaltem quam primum reſipiſcens rediiſſet ad Deum; ſed quia obſtinato animo eas ſecum retinere voluit, in quam malorum abyſſum præceps ruit? Poſtquam ſui ipſius oblitus eſt, oblitus eſt quoque Dei patrum ſuorum, atque tot idolis, quot ſibi offerebantur, thus adolevit. At jam res in publicum verſa eſt ſcandalum, ſepoſitaque perſona, ſuperbum extrui jubet ędificium, ac illud idolo conſecrat. Triſte, & imbecillitatis regis hujus, & vis occaſionis monumentum. Regem idololatram fecit: heu! num fecit etiam regem ad obitum uſque impœnitentem?

Conſideratio ſuper Samſonis hiſtoria.

Samſonis hiſtoriam nemo non novit, at pauci conſiderant peculiarem modum, quo Spiritus ſanctus illam nobis enarrat. Samſon turpi actus amore, atque iis fretus viribus, quibus a Deo fuerat auctus, Dalilam convenit in regione Philiſtinorum inimicorum ſuorū; figura Chriſtiani irruentis in laqueos, quos illi diabolus tendit, & occaſionem quærentis. Ille funibus recens tortis, Sacer ait textus, conſtringitur, ſed prima vice eos in pulverem redigit tamquam ſtupam ambuſtam, inde ſeſe facile expedit; gratia in ipſo adhuc fortis eſt. Eodem iterum redit, iterūque funea infringit veluti filum, ex quo tela contexitur, attendite; hæc vincula quamvis imbecilla jam illum circumdare incipiunt. Pergit; ejuſque crines clavo alligantur, ipſe vero crines cum clavo, quo alligabantur, revellit. Quo magis creſcit præſumptio, eo magis creſcunt difficultates, verum tandem deficit, aperit cor ſuum, atque vim ſuam in crinibus eſſe fatetur, & viribus ſuis nimium fretus, omne robur amittit. Fruſtra ille jactitat: *Excutiam me, ſicut ante feci,* neque cogitat, nullam amplius pro ſe validam eſſe gratiam, atque pro ſe exhauſtū eſſe fontem miſericordiarum, quas Deus illi ſe conceſſurum decreverat.

Tobiæ exemplum docet, occaſiones fugiendas eſſe, & quomodo.

Nullum pulchrius vobis proponere poſſum exemplū, quam Sancti viri Tobię. Quid vir iſte faciebat? quid ab ineunte ætate conſummata ſapientia eidem inſpirabat? Attendite, atque juxta hoc exemplar voſmet componite. Donec cæteri pergebant aureis vitulis ſacrilegas victimas immolaturi, quin multitudinis conſuetu-

ſuetu-

ſuetudinem ſequeretur; ſeſe recipiebat, & omnem ſibi cum idolorum cultoribus interdicebat commercium: *Hic ſolus fugiebat conſortia omnium:* Tob. 1. Neque jam iners in ſeceſſu otiabatur: *ſed pergebat in Jeruſalem ad Templum Domini:* ibique ante aram proſtratus adorabat Deum, atque arctius adhærere quærebat Domino ſuo legem ipſius ad mortem uſque ſervatus: *Et adorabat Dominum Deum Iſrael.* Talis eſt ſalutaris præcautio, qua utendum eſt nobis, ut eas evitemus occaſiones, in quibus amittimus morum integritatem, & quæ nos infinitis propemodum ſceleribus objiciunt.

Cum reædificatum fuit templum Nehemiæ, atque Eſdræ ævo, nihil diligentius præcavendum eſſe exiſtimatum fuit, quam ut filii Iſrael ab alienigenis ſepararentur, ne populus Dei in idololatriam laberetur, utque auferretur illi omnis occaſio ſeſe in Ethnicorum cœtu corrumpendi, in eorum mores, & facta abeundo: neque enim putabatur aliter prohiberi poſſe, ne in idolorum cultum deciderent, ex quo tanto labore, & difficultate fuerant erepti. Itaque ad innocentiam tuendam hoc primum requiritur, ut a flagitioſis hominibus abhorreamus, atque procul recedamus a locis, ſocietatibus, ac ſolatiis, ubi Deum lædi ſcimus, & ubi eumdem lędendi adeſt occaſio.

Quid fecerit Rex Ezechias Judæo populo occaſionem idola colendi ablaturus.

Quarto regum libro capite duodevigeſimo narratur, Regis Ezechiæ juſſu confractum fuiſſe æneum ſerpentem, quem mirabili conſilio Moyſes conflaverat, ut Dei populum a ſerpentum morſibus curaret. Bonus hic princeps videns, non ſatis eſſe populo illum intueri, tamquam inſignis beneficii, quod patres ipſorum perceperant, monumentum, ſed eo uſque rem proceſſiſſe, ut veluti numini ſimulacro illi cultus adhiberetur, ut hanc ſcandali occaſionem auferret, confregit ſerpentem, quem Judæi in idolum converterant, utque omnes auferret occaſiones, propter quas in ſimilem ruerent idololatriam, religioſiſſimus princeps edixit, ut ſolo æquarentur delubra, & aræ, ubi olim idolis litatum fuerat; imperavitque, ut in torrentem Cedron conjiceretur, quidquid in ſacrilegi hujus cultus miniſterium adhibitum fuerat, ne quid ſupereſſet, quod tantę abominationi occaſionem vel remotiſſimam poſſet præbere.

S. Petri lapſus eo quod occaſioni ſe objecit.

Deplorabilis Sancti Petri lapſus validum eſt argumentum, quod nemo temere occaſioni ſe debet objicere. Quis umquam videbatur fidelius adhæſurus Domino, quam magnus hic Apoſtolus? Quomodo pollicitus eſt, ſe numquam ab eo receſſurum? Immo poterat etiam confidere in oratione, quam Dei filius effuderat, ut ille in fide inconcuſſus maneret: *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua.* Luc. 22. Nonne videtur nulla metuendi cauſa illi fuiſſe? Attamen quod temere ſe objecit occaſioni, quin ſuam conſuleret imbecillitatem, turpiter negavit magiſtrum ſuum, cum imprudenter ſeſe inimicis illius immiſcuiſſet, eumque fecit lapſum, ex quo fideles omnes intelligere debent, quam parum confidere debeant in conſiliis ſuis, & quantum vereri, ne gratiam objiciant iis certaminibus, in quibus Deus illam ſe nequaquam ſervaturum ſpopondit.

Diverſus exitus præſumptionis S. Petri, & veræ confidentiæ Pauli in eadem occaſione.

Ecce duo exempla memorabilia, ex quibus intelligere poſſumus, quodnam inter ſit diſcrimen inter eas occaſiones, quibus vel Dei juſſu, vel propria objicimur temeritate. Alterum quidem S. Petri eſt, S. Pauli alterum. Uterque in eadem urbe Jeroſolyma, eademque in occaſione. Utrique prodeundum eſt coram judice, ut magiſtri ſui cauſam tueantur. Opus eſt, ut uterque vel palam negent Jeſum Chriſtum, vel palam eum confiteantur: uterque ad id æque conſtanti videtur animo. Petrus quidem Domino, pridie quam hic pateretur, dixit: *Etiamſi oportuerit me mori tecum, non te negabo* Matth. 26. Paulus ſimiliter dixit Act. 21. *Ego alligari, & mori paratus ſum.* Conformes hi ſenſus, & verba ſunt, ſed longe alius eſt exitus. Labitur Petrus, Paulus vero in confeſſione conſtans perſiſtit. Unde hoc? Quia ille de ſe ipſo præſumit, & contra Dei monitum occaſionem inquirit. At hic ad præſidis tribunal accedit ductus a Spiritu ſancto: *Alligatus ego ſpiritu, vado in Jeruſalem.* Act. 20.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Quam primum fugiendum eſt ex iis locis ubi eſt occaſio peccandi.

FUgite de medio Babylonis. Jerem. 51. Babylon in Scripturis exhibetur veluti civitas abominationis, ubi ſemper adeſt occaſio per civium ejus commercia ſeſe corrumpendi. Hinc præcipit Propheta, ut quamprimum inde fugiamus: *Fugite*, exclamat, *de medio Babylonis, ſalvet unuſquiſque animam ſuam.* Neque enim exiſtimandum eſt, ut ille dicebat, permanere vos poſſe inter corruptionem, quin corrumpamini. Vultiſne igitur generalem hanc labem evitare, *fugite*; ne permaneatis in adeo periculoſa occaſione. Non agitur hoc in loco de receſſu, quem præmeditari debeatis, ut per tempus illum exequamini, ſtatim, & quamprimum fugiendum eſt, ut periculum, quo circumdati eſtis, effugiatis; hoc enim generale axioma eſt, ad evitandum ſcelus occaſio fugienda eſt.

Occaſio ducit ad culpam.

Viam iniquitatis amove a me; Pſal. 118. David propria edoctus experientia, quam periculoſa ſit occaſio peccati, Dominum orat, ut ab ipſo viam iniquitatis amoveat. Cur non ait, amove me Deus a peccato; ſed potius amove a me viam, quæ ducit ad peccatum? Quia occaſio peccati quodammodo magis metuenda eſt, quam ipſum peccatum, eo quod peccatum ſecretum habet horrorem, qui animam bene natam terrefacit; ſed peccati occaſio nihil habet, quod non alliciat, atque blandiatur.

Comparatio occaſionis peccati cum ſerpentis adſpectu.

Quaſi a facie colubri fuge peccatum. Eccl. 21. Spiritus ſanctus myſtica hac locutione non ſolum nobis inſpirare vult graviſſimum peccati horrorem, verum etiam averſionem ab iis rebus, quæ nos ad peccatum poſſunt impellere, & generalem ab omnibus occaſionibus, quæ in illud nos pertrahere valent, fugam. Animadvertite enim, non dicere, peccatum fugiendum eſſe veluti morſum, aut virus ſerpentis; ſed veluti occurſum, & adſpectum illius, quæ proprie occaſio eſt. Vel potius dicamus, Sapientem ad quoſdam alludere ſerpentes, qui baſiliſci vocantur, qui ſolo intuitu mortem afferunt, & quos vidiſſe, vel a quibus viſum fuiſſe ſatis eſt, ut præſentiſſimo veneno enecerit?

Noli reſpicere poſt tergum, nec ſtes in omni circa regione. Geneſ. 19. Hoc diligentiſſime exequi debent, in quibus ſincerum eſt deſiderium inſerviendi Deo, vel ſeſe in recenti vita, quam ingreſſi ſunt confirmandi. Ne putes ſatis eſſe, flagitioſam, quam vivebas, vitam reliquiſſe; caput non eſt amplius illuc vertendum, ut fecit uxor Loth, neque oculi conjiciendi, neque cogitationes in priſtinas iniquitates iterum traducendæ. Parum eſt, emerſiſſe e luto, ubi tandiu volutatus es; fugiendæ quoque ſunt occaſiones, quæ te illuc iterum immergere poſſent. Diligenter evita, fuge, quidquid efficere poteſt, ut in vitii ſervitutem relabaris. Fuge ludum hunc, in quo ſoles tot imprecationes, & blaſphemias evomere. Ultra redeundum non eſt in illam domum, & ſocietatem, ubi toties, tamque funeſtis lapſibus fragilitatem, ac imbecillitatem tuam es expertus: alioquin affectus tuus, qui vix ſopitus eſt, non omnino extinctus, quamprimum exardeſcet, quemadmodum lampas non prorſus extincta accenditur, quantumvis parum igni admoveatur.

Donec peccati occaſio prorſus relicta non eſt, aliquis vere converſus dici non poteſt.

Surge velociter. Act. 12. Squalebat in carcere Petrus, & Angelus Domini inviſens illum dormitantem, latuſque ejus percutiens illum excitat, & ait: *Surge velociter.* Arripe pallium tuum, & ſequere me. S. Petrus illum ſubſequitur, ac uterque perveniunt ad tertiam portam, quę uti priores duæ ultro aperta eſt illis prætereuntibus. Interim S. Petrus hoc ſomnium eſſe putabat: *Exiſtimabat ſe ſomnum videre.* Sed ubi tandem vidit, ſe in media eſſe urbe, ac tres, vel quatuor vias proceſſiſſe: agnoſco nunc, exclamavit, me a Domino de manu Herodis ereptum. Nulla, o fideles, perfectæ converſionis inveniri poſſunt meliora argumenta. Gratia effundit lumen ſuum in cordibus veſtris, atque ex intimo animæ ſinu clamat: *Surge velociter:* confringe vincula, egredere ocyus de peccati hujus ſervitute. Audis vocē ejus, ac eadem moveris; felicia quidem hæc ſunt principia; verum adhuc time, ne hæc ſit illuſio. Cum autem omnes a te occaſiones removeris; tunc dicere poteris, immutatum eſſe cor tuum, ac te libertatem adeptum fuiſſe.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & Sententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

IN occaſione peccandi apprehende fugam, ſi vis invenire victoriam. Auguſtious, Serm. 250. de temp.

Non tibi verecundum ſit fugere, ſi palmam deſideres obtinere. Ibidem.

Lubrica ſpes illa, quæ inter fomenta peccati ſalvari ſe ſperat. Idem.

Sanctus Petrus præſumendo ignorabat, & negando didicit quales vires haberet. Idem.

Minus voluptatibus ſtimulatur, qui non eſt ubi frequentia eſt voluptatum. Idem, de ſingul. Cleric.

Quid tibi neceſſe eſt in ea verſari domo, in qua neceſſe habeas quotidie aut perire aut vincere? Hieronymus, Epiſt. 47.

In periculo qui non vult fugere, vult perire. Auguſt. in Pſalm.

Nemo tutus, periculo proximus. Cyprianus, Epiſt. 62. de Virginibus.

Maxima providentiæ compendia, quod victoria fiat per fugam & timorem. Idem.

Ita ſpiritualis fortitudo nobis collata eſt, non ut præcipites, ſed ut pavidos tueatur. Idem.

Graviora quæque delicta pro magnitudine periculi diligentiam extendant obſervationis. Tertull. de Idolol. cap. 11.

Juxta ſerpentem poſitus non eris diu illæſus. Iſidorus, l. 2. Soliloquiorum.

Perfecte renunciat vitio, qui occaſionem evitat in perpetrando peccato. Idem, l. 2. ſent. c. 32.

Plena omnia periculis, plena laqueis, incitant cupiditates, inſidiantur illecebræ, blandiuntur lucra, Sanctus Leo, Serm. 5. in Quadrageſ.

Veræ compunctionis indicium, opportunitatis fuga, ſubtractio occaſionis. Bernardus, in die Paſchæ.

Periclitatur caſtitas in deliciis, humilitas in divitiis, charitas in hoc mundo. Idem, in quodam Sermone.

Juxta præcipitia vadens, quamvis non decidat, tremit, & ſæpenumero ab ipſo ſubverſus timore decidit. Ita & non procul peccata fugiens, ſed ſecus ipſa vadens, cum timore vivit, & in ipſa labitur ſæpius. Chryſoſt. Homil. 13. ad Popul. Antioch.

Quantum poſſumus, a lubrico recedamus: in ſicco quoque parum firmiter ſtamus. Senec. Epiſt. 117.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia pena ad hoc argumentum depromi poſſit.

Quid ſit occaſio peccati generatim.

PEccati occaſio vocatur quidquid peccatum gignere poteſt, ſive quia per ſe ad illud impellat, & propria nequitia vulgo in ipſum trahat eos, a quibus inquiritur, ſive quia propter conditionem, profeſſionem, pravamque mortalium diſpoſitionem juſta ſit credendi cauſa, illos propter infirmitatem, & affectionem ſuam in peccatum eſſe lapſuros.

Varia genera occaſionum peccati.

Animadvertendum eſt, tria eſſe occaſionum peccati genera; aliæ ſunt remotæ ſed inevitabiles, & neceſſariæ; aliæ ſunt proximæ, ſed liberæ, & voluntariæ; aliæ mere fortuitæ, ac inopinatæ, in quas homines fortuito, & ne cogitantes quidem incidunt. Primæ illæ ſunt tentationes, quæ quacumque in conditione evitari non poſſunt; inviſibiles ſunt laquei, quos dæmon ubique ſevit, & abdidit, ut nos in peccatum pertraheret. Voluntariæ occaſiones illæ ſunt, quas nos inquirimus, in quas noſmet ipſos conjicimus, quibus conſulto noſmet impedimus; in quibus ſcientes, & volentes immoramur, quamvis ſæpe propria docti fuerimus experientia, quam fatales ſint noſtræ integritati. Poſtremæ tandem illæ ſunt, quæ forte accidunt inopinato occurſu, & quæ omnino fortuitæ dicendæ ſunt.

Explicatio occaſionum, quæ voluntariæ, & involuntariæ ſunt.

Occaſio peccati, ut ſit peccatum, eſſe debet voluntaria, non enim deſunt involuntariæ occaſiones. Involuntariæ dicuntur illæ, quas fors obtrudit, quas prævidere non poſſumus, neque avertere, antequam ſe ſe nobis obtulerint. Talis illa fuit, quæ caſtæ Suſannæ contigit. Voluntaria occaſio dicitur illa, in quam ipſi ultro ferimur, quam ipſi quærimus palam eam cognoſcentes, & in qua ex mera voluntate immoramur. Hujus generis fuit S. Petri occaſio, cui, licet a Dei filio monitus, ſe objecit, & propter quam lapſus eſt.

Occaſio, ut peccatum ſit, non voluntaria tantum eſſe debet, ſed etiam proxima.

Satis ſine ulla explicatione patet, peccati occaſionem non eſſe peccatum, ubi involuntaria ſit, quia non eſt libera, & nullum eſt ſine libertate peccatum. Ad hæc notandum eſt, occaſionem proximam eſſe debere, ac ſe ſe illi objicere, vel libere in ea permanere opus eſſe, ut ſit vere peccatum, hoc enim eſſet nimis ſeveram efficere chriſtianam morum diſciplinam & eccleſiaſticis deciſionibus reluctari, aſſerere, omnem licet remotam occaſionem eſſe peccatum; & ſi illis ſe ſe exponere ſimpliciter peccatum eſſet, de mundo, urbanaque vita egrediendum eſſet, ne peccaremus: *Alioquin debueratis de hoc mundo exiiſſe* 1. ad Cor. 5. Proxima igitur occaſio peccatum eſt, cum libere quæritur, videlicet illa, quæ adeo fortiter in peccati periculum adducit, ut ſæpe labamur; ſive proficiſcatur ex qualitate objecti, quod occaſionem facit, ſeu ex peculiari affectione illius, qui ſe huic objicit occaſioni. Hinc ſequitur unum, & idem objectum eſſe poſſe erga aliquem occaſionem proximam, quæ ita non erit erga alium, in quo hoc idem objectum minorem habebit vim. Sed verba illa notanda ſunt, *ut ſæpe labamur*; vehementer enim errat, qui putat occaſionem aliquam proximam non eſſe vocandam, niſi toties lapſus fueris, quoties in eadem verſatus es. Ut hoc nomine appelletur, ſat is eſt, in ea ſæpe cecidiſſe.

Occaſio bifariam eſt cauſa peccati.

Occaſio bifariam nos in peccatum præcipites agit, tentatione videlicet, & ſubtractione: tentatione quidem ex parte noſtra; ſubtractione vero ex parte Dei. Tentatione ex parte noſtra, quia nunquam violentius, atque periculoſius tentamur, & ad peccatum impellimur, quam in tentatione. Subtractione ex parte Dei, nihil enim magis cogit Deum, ut efficaces gratias nobis impertiar, quam cum nos ultro in occaſione vides permanentes.

Deus univerſalis juſtitiæ, quemadmodum S. Thomas illam appellat, ſpecie quadam promiſit ſe hominibus neceſſarium ſuppeditaturum eſſe concurſum in natura, & auxilium, quo indigent in ſtatu gratiæ, ut in eo perſeverent; ſed obligatio hæc in ordine ſeu naturæ, ſeu gratiæ nequaquam ſe extendit ad periculoſas occaſiones, quibus illi ſe objiciunt ſine neceſſitate, & ex quibus citra miraculum emergere nequeunt. Tentare Deum eſt in ordine naturali extraordinaria expectare ſubſidia, neglectis communibus, quæ habemus præ manibus Hoc ipſum de ſupernaturali dicendum eſt providentia, quam habet Deus in ordine gratiæ. Verum eſt, illum ſpopondiſſe adſuturum ſe juſtis, ubi periculoſa aliqua, & inopinata occaſione fuerint occupati; ſed peculiare hoc Dei auxilium nequaquam extenditur ad proximas peccati occaſiones, quas ipſi aucupamur, & in quas noſmet conjicimus, vel in quibus libenter immoramur, quin immo e contra ſe nos in periculo derelicturos minitatur.

Accidit plerumque, quod Deus ſuas renuat gratias in occaſionibus, quas ipſi quærimus.

Hinc ſequitur, quod conſuevit Deus victrices denegare gratias in occaſionibus, in quas ſuperba temeritas adducit, vel in quibus efficit, ut immoremur: Deus enim infinite ſapiens, & æquus ſuas gratias diſtribuens, nequaquam eas fortuito largitur, neque illas noſtro ingenio, ac libidini accommodat; ſed eas in numero, pondere, & menſura impertit. Si Deus nos mittit, & vocat, tuto ambulabimus, tunc enim ipſo ſuum nobis auxilium impertiente, nihil eſt, quod ſuperare nequeamus, & omnia nobis aliquid conferunt, ut ſuboremur. At ſi temere noſmet ipſos occaſionibus objecerimus, ne expectemus, a Deo protegi, & confirmari; permittet ille, ut in inſignes lapſus ruamus, quibus pudore coram Deo, & hominibus ſuffundamur.

Sæpe ne cadamus, non aliā habemus gratiam præter eā quam Deus nobis ad occaſionem evitandā impertit.

In gratiarum ſuarum diſtributione hunc paſſim ordinem ſervat Deus, ut videlicet gratiam nobis conferat ad occaſionum pericula evitanda; ſin autem citra noxam in illis verſemur, peculiarem nobis alteram elargiatur, ne vincamur. Altera hæc autem peculiaris gratia tunc nobis conceditur ſolum, cum priori fideles

fui-

fuimus; ita ut ſi hac abuſi fuerimus, fruſtra ſperemus alteram, quæ nobis negabitur. Hoc tamen non prohibet, quominus verum ſit, Deum nequiſſimis etiam peccatoribus numquam eam negare gratiam, quæ ſatis eſt, ut peccatis abſtineant, utque validiſſimis, quibus aguntur tentationibus, reſiſtant. Etenim, quin de fortibus, & peculiaribus gratiis loquamur, ſciendum eſt, ſufficientem gratiam non ſemper eſſe proximam, uti loquuntur Theologi; verum ſæpius eſſe remotam, qualis illa eſt, quæ nobis ad evitandas occaſiones tribuitur, quam ſi rejicimus, Deus nequaquam nobis conferet alteram, cujus vi reſiſtamus peccato, in quod ea nos feret occaſio.

Ad quid per fidelitatem ſuam Deus tenetur.

Eadem fidelitate, qua tenetur Deus nobis opem ferre iis in occaſionibus, quas non quæſivimus, tenetur quoque nos derelinquere in illis, in quas nos temere, audacterque conjecimus. Ratio eſt, quia in prioribus illis tentatio non proficiſcitur a nobis, ſed a dæmone, qui nos perdere conatur, quia ſumus imagines Dei, & ad hunc pertinemus; ideoque cum ipſius honor tunc agatur, nos tueri, nobiſque ſuppetias ferre cogitur. Sed cum homo ipſe occaſiones inquirit, ſeque ipſum in tentationem conjicit, tunc non tentatur a dæmone, ſed a ſe ipſo tentatur; atque tunc non tenetur amplius illi Deus ferre ſubſidium; de illius gloria non agitur, qui ſinit, ut ille ſingulari certamine cum dæmone in aciem deſcendat, cui eſt viribus impar. Immo videtur Deus propter gloriæ ſuæ zelum cogi, ut hominem deſerat ſeſe occaſioni objicientem. Hic enim tunc vel ſuis fidit viribus, vel diffidit, ſi primum, audax eſt, ac divinæ intereſt gloriæ efficere, ut ſuam ſentiat infirmitatem; ſin alterum, & prævidet ſe lapſurum, jam lapſus eſt; quippe jam peccatum eſt proximæ occaſioni ſe ſe committere; & ſi alterum in ipſa occaſione peccatum facit, hoc illius tantummodo temeritati vertendum eſt.

Peccat qui ſeſe objicit occaſioni peccandi, licet non decidat in peccatum.

Theologiæ totius ſententia eſt, eum, qui ſeſe objicit occaſioni lædendi Deum, quamvis non labatur in peccatum, quod in illa invenitur, illud jam in anteceſſum patraſſe; & reum eſſe in cauſa, quamvis in effectu ſit innocens; quia acceptavit periculum interitus ſui, quin ſperare poſſet ſuppetias, quibus ſuffultus tentationis impetum propulſaret.

PARAGRAPHUS VI.

Delectiex Aſceticis, recentioribuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Pericula eorum, qui occaſiones inquirunt.

NOn loquor de periculis, quæ ab omnibus vitæ ſtatibus ſeparari non poſſunt, quæ omnia evitare velle, chimericum eſt, & fieri non poteſt. Illud vero me terret, quod homines, qui ſuam ſentiunt infirmitatem, qui tot habent hoſtes, cum quibus confligant, tot pericula, quæ evitent, quin ſibi diligentiſſime caveant adverſus ea, quibus, licet inviti, obnoxii ſunt, alia ultro accerſant, & ſeſe perdendi occaſiones inquirant, perinde ac intus, ac extra non ſatis multas haberent cauſas metuendi, ac trepidandi. Illud autem majorem in me cies admirationem, quod non mundani ſolum parum de ſua ſalute ſolliciti, homines alioquin frugi ob id ne minima quidem voluptate ſemet vellent fraudare. Videntur illi ſexcentis immiſceri negotiis, quibus conditione ſua minimum implicantur, & quibus vano, & inquieto plerumque acti ſpiritu irretiuntur. Videntur teneras colere neceſſitudines, alere commercia, quæ culpa vacare creduntur; nihil enim ibi deprehenditur pudori contrarium, ubi tamen ſe ſe intra officii cancellos continere difficillimum eſt. Intereſſe videntur ſocietatibus nimium liberis, hilaribuſque, unde exulat charitas, ubi callida regnat detractio, ubi omnia quiſque ſcire vult, omniaque effutiendi ſibi vindicat facultatem. Paucis; omnibus ſolatiis vacare videntur, ne choreis quidem, comicisque ſpectaculis exceptis. Hujus viæ homines ſe tutos credunt; cumque quæſivere, utrum his indulgere oblectationibus lethalis ſit noxa, abſolutam volunt reſponſionem &c. *P. Cheminais, ſermone de Conceptione Beatæ Virginis.*

Temeritas eorum qui videre nolunt pericula eorum, qui theatra frequentant.

Tu, qui cordis tui corruptionem agnoſcis, & qui, conſcientia teſte, adeo male eam propugnas cauſam, quam belle coram mundo tueris, quomodo illi te objicis periculo, quod ignorare non potes? At enim ea ætate, eoque charactere es, ut nullum periculum ſubeas. Quis hoc tibi ſpopondit? Funeſtum nonne momentum male extinctum ignem excitare in te poteſt? Nihil in iis cœtibus, ſpectaculiſque prætermittitur, quod humanum allicere valeat affectum, ſenſus magis teneros, atque amoris pleniſſimos animat quidquid habet muſica ſuavitatis, ac ſpiritus; omnis impenditur ars ad eam perturbationem excitandam, quam ſedare nulla potis eſt ars; atque ita in temet ipſo confidis, ut putes, te nihil periclitari. Quot provectiori ætate, majori ſapientia lethale ibi hauſerunt virus, quod illos perdidit? *Idem.*

Lapſus David eo quod non receſſerit ab occaſione.

David ille princeps juxta cor Dei in ædibus ſuis deambulabat, cum eminus Berſabeam proſpexit. Verum ſi mulier hæc ab eo procul aberat, S. Auguſtinus ait, illi prope aderat libido: *Mulier longe, libido prope.* Heus, Princeps, recede; niſi oculos averteris, periiſti. Non audis; non utitur ille hac neceſſaria præcautione, & qui propheta erat, factus eſt adulter, & carniſex. Quæ veſtra ſententia eſt, Auditores? Numquid vos ſanctiores eſtis hoc rege, qui cœlo adeo charus erat, an minus ab infirmitate veſtra vobis eſt metuendum? Voſmet ipſos conjicitis in periculoſam occaſionem: abite, neque putetis futurum, ut vos Deus ſequatur, atque gratiæ ſuæ auxilio vos illinc inſontes eripiat. Non enim hoc ille vobis pollicitus eſt, neque hoc ipſi aſſequemini. *P. Girouſt in Adventu tomo 2. ſermone de fuga occaſionum.*

Qui ultro in periculi occaſione verſatur, virtuti ſuæ, divinæque gratiæ confidere non poteſt.

Te alloquor, Virgo, quæ imprudenter neceſſitudinem alis, ſatis quidem initio crimine vacuam, ſed nimis, heu nimis exitu funeſtam! Nihil vides, quod pudorem lædat, credo equidem, hactenus talem eſſe, qualis tibi videtur. Attamen hanc quantocius infringendam eſſe dico; quod niſi ſatis eſt, Dei nomine etiam jubeo. Alioquin certa eſſe non potes de verecundia tua, quia certa eſſe non potes de gratia Dei. Utique ſi hæ frequentes adeo viſitationes, ac ſpecioſis ſympathiæ, & amicitiæ nominibus coloratæ diutius conſueverint; ſi conſilium meum negligens perrexeris adhuc videre hunc adoleſcentem, quantumvis in ſpeciem pudicum, & bene moratum; non multo poſt aderit tempus, quo ſe ipſam prodet virtus tua, & miſere corruet. Hoc adeo frequenti comprobatum eſt experientia, ut citra metum affirmare poſſimus id certiſſime eventurum. *Idem.*

Præſumptio eſt ſperare fore ut prohibeat Deus, ne in iis occaſionibus, quas ipſi quæſivimus, labamur.

Quo jure a Deo petere potes, ut miracula operetur, tibi in accerſitis occaſionibus auxilium laturus? Frequens adire velles domos illas voluptatum, ludorumque, ac a Deo peculiari patrocinio ita purum ſervari, ne labe, quæ ibi graſſatur, inficeteris, & a mollitie, ac licentia, quæ ibi regnant, abhorreres. Temere incedere velles ſecus lubricam abyſſi oram, & a Deo peculiari providentia dirigi, ac circum te cuſtodes poni Angelos, qui lapſum tuum prohiberent. Velles temet ipſum, ac ſine ulla neceſſitate inter procellas projicere, ac a Deo ſedari fluctus, tranquillitatem ventis indici, vel tibi tendi manum, ut per ſcopulos, ac tempeſtates in portum adduceteris. Velles temere, ac pro libidine, quæ dominatur in te, rebus omnibus immiſceri, omnibus implicari negotiis, indeſinenter ob oculos blanda, & ad corrumpendum aptiſſima objecta geſtare, inceſſanter ſermones vel impios, vel maledicos, vel obſcœnos audire, ac a Deo cor tuum mundari, atque confirmare, ne vel minimam inde labem reciperes: hoc eſt, velles, in gratiarum ſuarum diſtributione prorſus recentes Deum regulas ſequi, non affici contumelia, quam illi affers adeo male ſervans theſaurum, quem tibi commiſit; velles, ipſum maxime mirabilibus prodigiis pro te brachii ſui totum robur impendere, utque apertius loquar,

criminum motum ſe auctorem, fautoremque profite- ti. *Idem.*

Quid ſit ſeſe objicere occaſioni.

Quideſt ſe ſe occaſioni objicere? Eſt, ſalutis noſtræ inimico miniſtrare tela, quibus fortius adverſum nos bellum gerat, ac vincat. Eſt unanimi, conflatoque conſenſu cum eodem ad noſtrum contendere interitum. Quibus ille rebus utitur, ut nos miſere perdat? Affectibus noſtris. Quid autem affectus hos jam per ſe ſatis vividos magis inflammat? objecta ſenſibilia, quæ ſe ſe nobis offerunt cum omnibus illecebris ſuis, atque lenociniis. Id autem quod vel nos admovet hiſce periculoſis objectis, vel hæc admovet nobis cum omnibus eorum illecebris, quæ ad corrumpendos animos potiſſimum valent, occaſio eſt. Cœtus videlicet illi, ubi tanto luxu, ac faſtu omnes pompas ſuas mundus oſtentat. Delicioſa convivia, quæ guſtum palpant, & ad intemperantiam invitant. Profana ſpectacula, ubi nihil præter miſſum eſt, quod oculos, aures, ſenſuſque omnes alliciat. Colloquia, liberæ converſationes, quæ in animis impudiciſſimas imagines excitant, & graviſſima cordibus vulnera infligunt. Viſitationes eorum præſertim, in quos noſtra inclinant ſtudia, quos amamus, & a quibus amamur. Fabuloſæ hiſtoriæ amatoriis eventibus refertæ, quę attente leguntur, & quibus cor ipſum replent. Societates, & negotiorum commercia, ubi celeris, præſentiſque lucri ſpes excitat cupiditatem. Illic ignis accenditur, appetitus irritatur, corrupta natura expergiſcitur; illic, ut me verbo expediam, infernus, & peccatum late omnia devaſtant. Ibi enim me inter oppugnationes, undique petitus, intus, & extra laceſſitus nihil habens pro te, contra te omnia, atque in omnes, quę tibi ſtruuntur, incidens laqueos, quomodo periculum propulſabis? *Idem.*

Inutilis eſt excuſatio, dicere, non tam propter occaſionem quam propter infirmitatem peccatis.

At enim labimur, quia fragiles ſumus, & quia nimis vehementes ſunt affectus, quos vix, & ne via quidem compeſcere valemus. At nonne hoc ipſum veſtram damnationem confirmat? Si enim vos ipſi intelligitis, ſi fatemini veſtram infirmitatem, aeternam in vobis eſſe inclinationem in malum, omnia, quæ veſtris accidunt oculis, ſenſus veſtros afficere, vos cupiditatibus veſtris reluctari, atque illis dominari non poſſe: cur ergo ipſi vires veſtras minuitis? Cur parum illud, quod supereſt, virium extinguitis? Cur favetis ſtudiis, quæ vos in peccatum trahunt, cur novas illis alimenta præbetis? Cur ſenſibus habenas laxatis? Cur ſinitis, illos elabi, ac deerrare, quin eos ſub jugo coerceatis, iiſque frenum, quo cohibeantur, immittatis? Nonne jure maximo damnandi eſtis, cum vosmet ipſos in malum adeo pronos eſſe ſentientes, magis adhuc foveatis vitioſa illa ſtudia, quæ dominantur in vobis, novamque miniſtratis eſcam igni, qui vos abſumit? *Idem.*

Ut peccatum vere relinquatur occaſio relinquenda eſt.

Ad pravum hunc habitum, qui vos in peccatum trahit, infringendum recedendum eſt a lubrico, ubi eſtis; relinquenda eſt occaſio, ac ſine mora inde emergendum eſt: *ſurge velociter*, quemadmodum S. Petro Angelus inquit. Procraſtinandum non eſt; quo magis nectetur mora, eo magis a Deo vos amovebit occaſio: *ſurge velociter*. Veſtra ſalus agitur; pro ſalute nulla vis eſt, quam vobiſmet ipſis inferre non debeatis, licet ea, quæ vobis chariſſima ſunt, impendenda eſſent, licet rerum omnium perferenda eſſet jactura. Quidquid hoc ſit, ex quo vobis factum eſt lapis offenſionis, & petra ſcandali, ſtatim vobis eſſe debet execrationis objectum. At enim hæc neceſſitudo jampridem coaluit: licet millies arctioribus vinculis eſſet conſtricta, infringenda eſt. At enim inde mea pendet fortuna; licet de re millies graviori ageretur, relinquenda eſt. At enim nulla mihi in omne vitæ meæ ſpatium erit amplius voluptas: licet nulla eſſet futura, licet inter abditiſſimi receſſus caliginem recedere, & viventes adhuc vosmet ipſos ſepelire cogeremini, ubi de ſalute veſtra res eſt, nihil eſt prætermittendum. *Idem.*

Sæpe nobiſmet perſuademus neceſ-

Sibi perſuadere neceſſariam eſſe occaſionem, cum ſit mere voluntaria, illuſio eſt. Quid enim vulgatius in mundo eſt, quam ſe ſe excuſare aſſertas neceſſitates cauſando, quæ tales non ſunt, niſi quia mundus eas pro talibus nobis obtrudit, & quia amor proprius efficit, ut tales nobis videantur? Eo in ſtatu, gradu, conditione ſum, inquiunt, ubi facere nequeo, quin videam, & videar, ultro, citroque viſitationes reciprocem: qua enim in re tempus traducere poſſem? Eo in munere, ac officio ſum, ubi neceſſario hujuſmodi negotia mihi ſunt tranſigenda, quamvis difficilia ſint, & conſcientiæ meæ puritati periculoſa. Eſto quidem: in mundi lucem voluit proferre opus eſt, aliquod ſolatium capere; & facere non poteſtis, quominus in aliorum cœtu, & ſocietate verſemini; verum nullæne in his rebus ſervandæ ſunt regulæ, nullus modus habendus? Si genus, conditio, ſtatus veſter quibuſdam prorſus honeſtis, meræque urbanitatis viſitationibus vos implicat; quæ neceſſitas eſt, ut hoc urbanitatis prętextu omnium ſocietatum eſſe, omniumque viſitationum genus obire velitis; ut domi veſtræ omnia mortalium genera, omnium ætatum, omniumque ſexuum excipiatis; ut omnibus voluptatum cœtibus, ſpectaculis, ludiſque omnibus, atque deambulationibus intereſſe gaudeatis; ut in id maxime incumbatis, ut præ cæteris emineatis; ut in omni occaſione prodeatis, & hujuſmodi nugas præcipuum vitæ veſtræ negotium conſtituatis? Quæ neceſſitas eſt, ea pluribus ſocietatibus eam præferre, quæ licentior eſt, ac in omnem libidinem effuſior, quæ veſtram vanitatem, amorem proprium, ac mollitiem palpat; atque ex omnibus oblectamentis ea ſemper eligere, quæ vobis exhibent objecta gratiora, & periculoſiora, quibus oculi veſtri capiuntur, & cor veſtrum vulneratur? Quæ neceſſitas, ſemper cum illis verſari, qui vobis placent, & quibus placere deſideratis? Quæ neceſſitas attrahere, ac ferre ſocietatem, audire impura flagitioſorum quorumdam colloquia, qui inertes ſunt, quibus nullum negotium eſt, & qui vobis labem ſuam poſſunt adſpergere? *Ex ſermonibus P. Maſſillon ſermone hujus argumenti.*

ſariam ſe occaſionem, quæ mere voluntaria eſt.

Remota paſſim creditur occaſio, quæ proxima.

Si quis vobis exhibere vult periculum, in quo eſtis, & malum, in quod hæ proximæ occaſiones vos præcipites agunt; hæc eſſe dicitis vana terriculamenta, quibus Confeſſarii, vel Concionatores vobis formidinem ſtudent injicere. Quid? Occaſionem proximam non cenſetis viſitationes parentum vigilantiæ clanculum ſurreptas, clandeſtinos occurſus utriuſque partis conſenſu conſtitutos, in quibus affectus ſe ſe magis promit, ac nullis coercetur habenis, ubi virtus nimis infirma nullo propugnaculo, clypeove protecta hoſti patet? Proximam non dicitis occaſionem familiares, liberaſque converſationes, ubi callide furtiva ineuntur conſilia, ubi cor ore eloquentius ſexcentis ſe explicat modis, omnibuſque ſenſibus utitur, ut ſuos affectus ſignificet? Proximam non putatis occaſionem mutua chirographa, quibus fovetur amor, & cor ſe ſe libere prodit? Proximam non arbitramini occaſionem ſecreta illa, quæ habetis commercia, neque criminoſam ducitis occaſionem ſub eodem tecto velle affectionum veſtrarum alere objectum? Næ vehementer erratis: *Exite de medio eorum, & ſeparamini, dicit Dominus* 2. ad Cor. 6. Separatio, divortium; integra ſeparatio, promptum divortium: hoc vobis imperat Dominus: relinquite nefarium illud objectum, ab illo recedite, illud a vobis procul amovete; alioquin Dei legem infringitis, ac reprobationem veſtram conſummatis. *Idem.*

Nobis perſuademus id, quod pro aliis proxima occaſio eſt, non eſſe pro nobis.

Illuſio quoque eſt, occaſionem non eſſe pro omnibus proximam, & periculum nobis non imminere, ſicuti aliis quamplurimis, tunc etiam cum pro nobis ſit gravius. Huic non aliud reſpondere volo, quam quod ſibi reſponderetur, ſi diceres: quædam alimenta his, & illis, quos novi, nocua ſunt, cur & mihi non ſunt? Diceres, temperamenta eſſe diverſa; quod uni obeſt, alteri prodeſſe. Hoc ipſum tibi reſpondeo: ita de peccati occaſione judicandum eſt; ſi alteri peccatum non eſt, pro te eſt; animæ enim tuæ affectiones ab illius affectionibus diſcrepant; tu natus es cum hoc ingenio, ſtudio, habitu, quem ille non habet, & quis tibi periculoſum id facit, quo ille ne afficitur

ſcitur quidem. Ne reputes ergo quid huic, vel illi, ſed quid tibi ſint profani hujus ſæculi cœtus, in quibus ſumma cura depromitur, quidquid magis nitet in ornatibus, quidquid magis magnificum eſt in veſtibus, quidquid magis exquiſitum eſt in corporis cultu, & ubi omnia, quæ circumſtant, te animant, ac tentant. Cogita, quid ſint naturæ adeo teneræ, qualis ius eſt, amatoriæ fabulæ, quas avide legis, & quæ mentem ſexcentis obſcœnis imaginibus replent, quæ unico verbo locum præbent ſexcentis impuris cogitationibus, quæ unico facto callidius inſtituto omnem tibi delineant artem, in qua fortaſſe ſatis, ſuperque verſatus es, & quam numquam ſatis obliviſci potes. Hæc omnia nonne tibi ſunt proxima occaſio? *Idem*.

Numquam ad peccandum paratiores ſumus, quam in occaſione.

Numquam majori cum periculo ad peccandum præſto ſumus, quam in occaſione; tunc objectum magis, ac propius afficit ſenſus. Nulla re magis irritatur affectus, quam objecti præſentia, quia unus tantum ſupereſt gradus, ut expleatur; cumque unus tantum reliquus gradus eſt, jam nullum fere dubium eſt, quominus fiat, tunc vero præſertim, cum naturalis ad id nos proclivitas trahit. Igitur ſi huic proclivitati, ac naturali ſtudio acceſſerit occaſio, non diu hærebit aqua, & quamprimum crudelem hunc proferet gradum, qui eum voluptate ducit in interitum. *Idem*.

Ad omnē occaſionē fugiendā acceſſe eſt a mundo recedere.

At enim ſi omnis occaſio fugienda eſt, omne igitur ſibi cum mundo commercium eſt interdicendum, atque cum nemine verſandum eſt. O te beatum, ſi tāti animam tuam penderes, ut hoc pretio pacem illius redimeres, atque omnia vincula inutilia æque, ac periculoſa infringeres! Secedendum igitur eſt, addis, in ſolitudinem, ac ita vivendum, ac ſi ſolus eſſem in mundo. O te beatum, ac millies beatum, ſi egregium hoc inires conſilium, ac illud conſtanter expleres! Hoc ſi faceres, id tantum faceres, quod tot generoſi fideles præſtiterunt, qui æque, ac tu, ſalutem ſuam operari debebant, & qui non aliam, ac tu, inire viam tenebantur. Horrida deſertorum imago, vaſtarum ſolitudinum cæca ſilentia, duriſſimæ ſolitariæ vitæ auſteritates, illos non deterruerunt, neque remoratæ ſunt, ex quo illas tamquam portum ſpectarunt, tutumque perfugium, ubi conſcientiæ ſuæ integritati conſulerent. Dicamne? Maluerunt inter feras in cavis rupibus vivere, quam inter homines in mundo verſari, ea quo conſiderarunt fieri poſſe, ut corruptorum mortalium conſuetudo illos Dei ſui privaret adſpectu...... Verum non ita; non quæritur, ut omnia abdices, ut fortunas, honores, uxorem, filios, agros, domoſq; relinquas, ſed tantum ut prudentius, & cautius vivas; non ut egrediaris ex mundo, ut coneris agnoſcere, quidquid in eo malum eſt, ne illius contagione fœderis, ut periculoſas occaſiones evites, quæ tibi ſunt vel peccata, vel cauſæ peccati. *Idem*.

Ad prævenendas tentationes fugiendæ ſunt occaſiones.

Similis es, S. Chryſoſtomus inquit, ligno arido, & ſulphurato, ac te ipſum in flammas, prunaſque conjicis? Noſti, te adeo facile mundi contagione corrumpi, ac ſemper in eodem verſaris? Oblitus ne es illud Spiritus S. verbum: *Qui amat periculum, peribit in illo*? Eccl. 3. Verbum, quod unum ſatis eſt, ut omnia ſpectacula, omneſque profani cœtus damnentur; quoniam in his omnibus non occultum adeſt periculum, & omnium Theologorum ſententia ſtatutum eſt peccare, qui ſe ſe objicit peccandi periculo. Fuge igitur quaſcumque occaſiones, præſertim vero ſi ulla tibi eſt periculoſa ſocietas, aut viſitatio. Fuge fatalem hunc ſcopulum; quamvis perſona eſſet tibi ocellis tuis charior, ſi tibi ſcandali occaſio eſt, ſtatim eſt deſerenda. Tentationes prævertendæ ſunt fuga objectorum, quæ illas nobis ciere poſſunt, & occaſionum, in quibus labendi periculum adeſt. Hoc illud ſaluberrimum conſilium eſt, quod nobis ſuggerunt Sancti. *Eſſais de Sermons pour la Dominicale, Tomo primo Sermone pro prima Quadrageſimæ Dominica*.

Omnino relinquēdæ ſunt occaſiones, quæ nos a Deo

Si quæ tibi chara ſunt, fuerint lapſus occaſio, teque a viis Domini averterint, omnino ab illis ſeparari debes, quantumvis acerba hæc futura ſit ſeparatio. Eſto quidem, tibi jucundiſſima ſit hujus amici ſocietas; eſto, non mediocrem fortunam ſperes, poſtquam diu illa in domo famulatus fueris; eſto, hoc officium, & munus neceſſarium tibi ſit ad familiæ tuæ victum; eſto, non aliunde tibi ſuppetat, unde vivas, præterquam ex hoc beneficio; ſi nihilominus hæc omnia adeo jucunda, utilia, ac neceſſaria tibi peccati fuerint occaſio, atq; ſaluti tuæ obicem ſtatuerint, quocumque pretio tibi ſunt relinquenda. Utique; relinquenda tibi ea provincia eſt, ubi inſcitia tua, vel nimia brevi locupletandi ſollicitudo in cauſa ſunt, quod tot injuſtitias committis; relinquendum hoc beneficium eſt, cui cura animarum adhæret, ubi per ignorantiam jugiter in periculo verſaris graviſſima patrandi mala; relinquenda illa domus eſt, quantumvis te opibus cumulaturum lætus polliceatur. Pondera pauliſper, S. Chryſoſtomus inquit, quibus verbis utatur Dominus, ut efficacius inevitabilem hujus rei neceſſitatem oſtendat. Non præcipit ſolum, ut claudamus oculum, ut manicis manus, pediciſque pedes conſtringamus; vult hanc amputari manum, abſcindi pedem, oculum erui, ut innuat nullum prætermittendum eſſe laborem, nullum non exercendum eſſe conatum, ut omnino peccati occaſionem fugiamus. *La Font, Sermone pro tertia Quadrageſima Dominica*.

cultu ad veſanus; & ad peccandum impellat.

Se divino indignum præbet auxilio, qui occaſioni temere ſe objicit.

Ea quo temere temet occaſionibus implicas, ac imprudenter periculum provocas, te ipſum Dei ope, & præſidio indignum præbes, & fruſtra illius imploras auxilium; hujuſmodi enim irridet vota, ac preces renuit. Contemnis gratias, quas tibi offert Deus, & quæ te ſollicitant, ne amplius ad ſuſpectum accedas locum, ubi toties lapſus es; & poſt primam hanc gratiam per ſummum nefas contemptam putas ipſum tibi elargiturum alteram, quo in periculis invictus, & contra inimicorum tela invulnerabilis fias, exigiſque, ut te ſervaturus miraculum operetur? Diſce, S. Cyprianus ait, Deum in gratiarum ſuarum diſtributione nequaquam noſtram ſequi libidinem; ordinem quippe conſtituit, a quo non recedit. Quem vero putas hunc ordinem eſſe, quem Deus in gratiarum ſuarum diſpenſatione tuetur? Prima, quam Deus elargitur, gratia eſt horror cujuslibet occaſionis peccati, & averſio ab omnibus periculis, quæ nos objiciunt peccando. Si fidelem te huic gratiæ præſtiteris, ſi, uti opus eſt, hac uſus fueris, impertiet ille tibi recentes gratias, quarum præſidio invictus evadas. Hic ordo eſt, quem Deus ſua ſapientia conſtituit: attamen quid illi faciunt, qui ultro ſeſe occaſionibus objiciunt? Ordinem hunc evertunt, ut alterum prorſus oppoſitum ſtatuant. Vellent ſibi licere iiſdem intereſſe occaſionibus, quas toties adeo funeſtas ſibi experti ſunt, at Deum ibi quoque vellent adeſſe ipſos ab interitu vendicaturum. Sed hic abuſus eſt, inſania, illuſio, ac fruſtra id ſperant; Deus enim numquam hujuſmodi auxilium promiſit. *Idem*.

Inanes excuſationes, quæ afferuntur, ne vitetur occaſio.

Mirum! Ubi Confeſſarius te cogere vult, ut occaſionem vites, centum falſas rationes affers, centumque excuſationes prætexis, ne id facere tenearis. Si hac egrediar domo, inquis, quo ibo? Quid de me erit? Si hoc mihi officium, profeſſio, magiſtratus, beneficium relinquendum eſt, quomodo victum mihi comparabo? ubi nanciſcar, unde alam familiam meam? Heu! cur non tunc in divina providentia confidis? Cur non opem illius præſtolaris? Hujuſmodi in occaſione ſe tibi non defuturum promiſit Deus. Utique; ſi ante cætera fueris adniſus, ut omnes amoveas obices, qui vetant, ne cum illo redeas in gratiam, ſpopondit ille, ſe temporalibus quoque negotiis, ac neceſſitatibus tuis conſulturum: *Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis*. Undenam ergo hæc oritur rerum inverſio, ut ibi metuas, ubi ſperandum eſt, ibi ſperes, ubi metuendum? Cur metum pro ſpe, ſpemque pro metu collocas? Cur temet in periculum projiciens expectas præſidium, & opem, quam tibi numquam recepit? Cur metuis propter illius amorem hoc munus, hanc profeſſionem relinquens, qua eumdem lædere cogeris, quaſi victui tuo neceſſaria defutura ſint, poſt adeo ſolemnes, probataſque promiſſiones, quibus te ab ipſo nequaquam derelictum iri ſpopondit? Non quæro, ubi fides tua, ubi confidentia ſit, quæ in Dei promiſſionibus eſt habenda;

benda; ſed ubi ratio eſt, ut i bonus ſenſus ſperantis auxilium Dei in proximis legis ejuſdem infringendæ occaſionibus? *Idem*.

Occaſionum fuga Chriſtiano prudentiæ effectus eſt.

De prælis, quæ propter Deum geruntur, idem ſentiendum non eſt, ac de illis, quæ inter homines fiunt. In his fugere pudor eſt, ac victoriam amittit, qui locum cedit inimico. Sed in bellis Domini, & in ſpiritualibus prælis, fuga cum honore conjuncta eſt, & ſæpe maxima vincendi ars eſt, ſcire vitiorum occaſiones evitare: *Magna compendia providentiæ*, S. Cypr. ait, *ut aliquando virtus, & victoria fiat per timorem*. Providentiæ compendium eſt, voluiſſe, ut metus, qui omnium affectionum noſtrarum eſt infirmiſſima, virtutis miniſter eſſet, & cauſa triumphi. Non ſumus ſatis fortes, ut inimicos vincamus, ſed illos vincimus, quia ſumus infirmi. Fuga infirmitatis noſtræ effectus eſt, ſed per compendium Providentiæ, quæ brevius, ac facilius arripit iter, nos ſervatura; hæc fuga quantumvis videatur infima, eſt ad vincendum omnipotens. Saltem verum eſt dicere, prudentiæ opus eſſe, noſſe evitare pericula, ſapientum inſtar nautarum, qui ſcite navem detorquent ab occurſu ſcopulorum, quos roſtro frangere nequeunt, & in quos impingere non poſſunt, quin miſere faciant naufragium. *Biroat Sermone hujus argumenti pro Feria tertia poſt quintam Quadrageſimæ Dominicam*.

Imprudentia eorum qui temere ſe objiciunt occaſionibus peccati.

S. Iſidorus Peluſiota comparat temerarios, qui occaſionibus ſe objiciunt, homini, qui rapidum traducturus fluvium lintre uti nollet, ſed nando illum vellet tranſvadare, atque poſt nuncupata Deo vota pro incolumitate ſeſe audacter in aquam projiceret. Imprudens, huic diceres, & audax, quis te prohibet, quo minus eo, quod habes, utaris ſubſidio? Phaſelum habes, quo tutus fluvium tranſmittas, cur non uteris illo? Putaſne, Deum miracula operari, & elementi hujus curſum cohibere velle, ut libidini, ac temeritati tuæ faveat? Contemnis hoc ſubſidium, quod tibi ſuppetit, ut occaſionem tentandi Deum nanciſcaris: te in periculo deſeret, & tranſitus tuus æque funeſtus erit, ac criminoſus. Talis eſt plerorumque fidelium imprudentia, ſeſe in periculoſas occaſiones conjicere volunt, ac putant futurum, ut a Deo miraculis eripiantur. Vota atiam, & preces effundunt, ut illius opem implorent; at nonne in precibus ſuis ridiculi ſunt? Gratiam petunt, ut reſiſtant; & hanc illis Deus elargitur eos admonens, ne ſe occaſionibus implicent. *Idem*.

Occaſionem non evitare ſignum eſt peccati horrorem amiſiſſe.

Quandonam Chriſtianus amittere incipit primum horrorem peccati, quem conceperat? Cum ultro ſe conjicit in peccandi occaſionem, atque conſulto iiſdem ſeſe periculis objicit, in quibus alias ceciderat. Cum illa iterum obire incipit, jam non habet amplius averſionem illam, quam in ſua pœnitentia conceperat; non afficitur amplius iis ſtimulis, quibus antea urebatur; non fovet amplius conſtans illud reſiſtendi conſilium, ac ita periculo paullatim conſueſcit. Pollicetur quidem, ſe peccatum illud perpetrare nolle, ſed non vult ab ea ſocietate recedere, in quibus peccati ejuſdē occaſionem inveniet. Ubi primum ſuam ſenſit infelicitatem, in pœnitentiæ Sacramento illius cauſas execratus eſt, ac illum perhorruit locum, qui ipſum nocentem fecit, & ad aras provolutus juravit, ſe non amplius domum illam ingreſſurum; in quam paucis poſt diebus ingreditur non ſine ingentibus quidem conſcientiæ ſtimulis, animoque Deum non lædendi; non multo poſt illuc redit minori cum horrore, ac tandem ibi ſine ullo dolore verſatur. Nonne hoc indicium eſt, illum omnem peccati metum, horroremque abjeciſſe, & omen, illum quam primum relapſurum. *Idem*.

Hominis fortitudo, ut peccato reſiſtat, duabus in rebus conſiſtit, primum in horrore peccati, quem concepit; mox in conſtantia conſiliorum, quæ illius iniit voluntas. Qui vero ſeſe occaſionibus implicat, fortitudinem iſtam amittit, ac reſiſtentiæ huic minime par eſt: 1. quia ratio illius peccati ideæ ſeſe accommodat, & conceptum horrorem abjicit: 2. quia voluntas ejus jam ſemivicta eſt, & omnia illius conſilia diſſipantur. Horror peccati, quem mentes noſtræ naturaliter habent, nos coercet, & prohibet, ne peccemus; ſed occaſio hunc aufert horrorem, vel ſaltem prohibet, ne prodeat, illum tegit, & diſſimulat. Injuſtitia hæc, illa impuritas neſcio quid horribile vobis videbantur, occaſio vobis ideam invertit, & quod metum afferebat, nunc vos allicit, & faſcinat. De peccato non idem eſt, ac de aliis quibuſcumque rebus: occaſio, & experientia illius ignorantiam inducunt: ut peccatum bene cognoſcatur, non opus eſt illud omnino cognoſcere..... Ad hæc funeſta docemur experientia conſilia ipſa, quæ magis firma ſunt, ubi ſeſe obtulerit occaſio, evaneſcere. Quis umquam fortior, firmiorque fuit S. Petro. Nonne conſilium inierat pro Jeſu Chriſto moriendi? Sed quam infirmus in occaſione fuit? *Specimina Sermonum pro feria tertia poſt Paſſionis Dominicam*.

Semper de propria infirmitate diffidendum eſt, & occaſio fugienda.

Numquam ſatis de propria diffidere poſſumus infirmitate, & niſi extraordinaria adſit revelatio, nemo ſperare poteſt futurum, ut ſibi Deus peculiariter in periculo auxilietur, & minus adhuc auxilietur, ſi, quin a periculo recedat, illud prævertit, & quin fugiat, occaſionem illam inquirit. Ut nos Deus humiliet, & noſtram puniat temeritatem, fieri poteſt, ut ſatis eſſe putans communem ac ſufficientem nobis tribuiſſe gratiam, noſmet noſtræ tradat infirmitati, cum imprudenter noſmet periculo objecimus; ſed multo magis fidei conſonum eſt, hoc ipſum facturum, immo opem ſuam ablaturum a nobis, quin auxilium ferat, cum ipſi periculum provocabimus, ac temere noſmet in occaſionem conjiciemus. Hujuſmodi ergo pericula evitanda ſunt, ac fugiendum, quidquid in illa nos poteſt adducere, ac pavidi potius eſſe debemus, quam audaces, atque ſuperbi. *Auctor Anonymus*.

Præſumptio, & in propriis viribus confidentia cauſa eſt, propter quā labimur in occaſionibus.

Sæpe credimus futurum, ut criminis horror nos intra virtutis cancellus contineat; in bonorum deſideriorum noſtrorum fide quieſcimus, non ſecus ac imprudens nauta, qui in pelagi tranquillitate dormitat. Vas fragile exponitur, quaſi nihil illud conterere poſſet: quaſi in bono æque facile factum eſſet, atque conſilium; quaſi ad ſalutem aſſequendam ſufficeret perire nolle; occaſionibus ideo implicamur, quia in illis ſtare nos poſſe confidimus. Et ſane non ideo ſæpe cadimus, quia infirmi ſumus, immo ſæpius, quia nos fortes arbitramur. Præſumptio plures parit lapſus, quam infirmitas: apud ſapientes periculum cognitum periculum eſt evitatum, & infirmitas, quæ ſentitur, facile ſuſtinetur. *In Sermonibus Academia Gallicæ oblatis anno 1701*.

In occaſione ſemper ſumus infirmi.

Nimis funeſta didicimus experientia, in occaſione ſemper infirmos nos eſſe. Hæc noſtros affectus perturbat, excæcat mentem, cupiditatem ciet, fovet, inflammat; intrinſecus, atque extrinſecus nos urget hoſtis: quomodo tueri nos poſſumus? quomodo non ſuperari? Peculiaribus opus eſſet gratiis, quæ animam nutantem ſuſtineant, lapſamque attollant. Verum biſcene temerariis concedet Deus has gratias, & hæc peculiaria ſubſidia? E contra etiam minitatur, ſe illos infirmitati eorum traditurum: *Qui amat periculum peribit in illo. In ſpecimine ſermonum pro prima Quadrageſimæ Dominica*.

Occaſio affert ut peccati, quod reliquimus, affectio reviviſcat.

Occaſio roborat naturale illud ſtudium, quo proni in peccatum ſumus; iterum ob oculos noſtros ea ſtatuit objecta, a quibus ſolum receſſeramus, quia cœli afflatum ſecuti nobis vim feceramus. Eorum ne cogitatio quidem nobis oboriretur, ſi ab occaſione procul eſſemus; abſentia quippe præſentiſſimum eſt inordinati amoris, quo perſonas quaſdam deperimus, remedium. Paulatim obliviſcimur earum rerum, quas non videmus, & amare ceſſamus ea, quorum obliti ſumus. Ita amor neque præſentia, neque objecti recordatione nutritus infirmatur, languet, ac tandem extinguitur; præſertim vero ſi cor alteri cuipiam vacet objecto, quo occupatur. Sed præſentia objecti, quod occaſio rurſus noſtris oculis objicit, facile flammas male ſopitas excitat, & accendit: hæ tanto reviviſcunt imperio, quanto ardore i præſentia eamdem objecto reſtituit auctoritatem, quam illi abſtulerat abſentia, & recipit dominationem in cor via prorſus oppoſita illi, per quam de illius poſſeſſione fuerat dejectum. Aberas a peccato, horrebas, quidquid Deo poterat diſplicere, & quamcumque

pro-

proclivitatem in ſcelus concupiſcentia ſervaret, gratia ſuperabat, ac te contra naturæ ſtudia regebat. At ſimulac quæſiviſti occaſionem, horror de peccato conceptus evaneſcit, & objecta, quibus vim omnem abſtulerat longinquitas, majorem, quam antes, in te impreſſionem efficiunt. *P. Heliodorus Pariſienſis ſermone de converſatione.*

De præcautibus qui efficiuntur, ut in proxima peccati occaſione immoremur.

Neceſſitatem cauſaberis? Non inficior, aliquam illius haberi poſſe rationem; verum memento animæ tuæ ſalutem cuilibet temporali utilitati eſſe præferendam, ac poſito quod Chriſtiani hominis officia digne obire non poſſis in domo male morata, præſtat inde quamprimum egredi, quam ibi perire. Decorum, & urbanitatem prætexes? Verum eſt, Chriſtiani, & honeſti hominis officia nequaquam apponi; at non minus verum eſt, has urbanitates, atque aſſentatiunculas longius ſæpe, quam exiſtimantur, procedere; eoq; in caſu tuum eſt, has fugere occaſiones, ne tua virtus labatur. Quam metuendum eſt, ne ab officio ad mollem indulgentiam, ab indulgentia ad ſuſpectam familiaritatem, a familiaritate ad neceſſitudinem, & inde ad aliquid fortaſſe gravius deſcenſus fiat! Numquid charitas, & miſeratio eos excuſabunt, qui occaſionibus innocentiæ ſuæ pernicioſis ſe implicant? Nullus dubitandi locus eſſe poteſt, quo minus ſenſus animæ, quæ charitate, ac alienæ calamitatis miſeratione afficitur, Deo accidant perjucondi; verum quis neſcit, primum Chriſtiani hominis officium eſſe ſui ipſius miſereri, ſi Deo velis placere? Quis neſcit, non extremam inter dæmonis tentationes eſſe, hominibus magnas proponere virtutes, ut illos in magna ſcelera detrahat? Fuge ergo peccati occaſiones, neque temet illis umquam objeceris quamcumque excuſationem prætexens, ubi proxima ſit occaſio: ita enim ſemper intelligendum eſt: hæc lex eſt, quam irrogat Deus, aliterque facere velle, fatale præſagium eſt lapſus proximi, & inevitabilis. *Ex morali dictionario, ſermone primo hujus argumenti.*

Qui converſi ſunt, ſibi cavere debent, ne in occaſionem in eadem iterum relabendi incurrant.

Tu, qui ut Jonas adhuc mades aqua naufragii, in quo ſine peculiari Dei gratia periiſſes, tu qui nuper ex ſepulchro, in quo claudebaris, eductus es, uti Lazarus, tu, qui ut Loth manus omnipotentis auxilio egreſſus es Sodoma, fuge, fuge, ac in montem te recipe..... Omnia tibi metum lapſus fatalis immittere debent: infirmitas tua, & inconſtantia, exempla, & lapſus ſummorum virorum, mala, quæ poſt ſe trahit imprudens, & iniqua præſumptio ...... Quantumvis converſus, & juſtificatus ſis, ſemper nutans, & inconſtans es, & ad quemcumque perfectionis gradum anima evaſerit, ſi ſe temere periculo objiciat, nullum inveniet tutum ſuæ innocentiæ perfugium, ac illam virtus in periculo, quod aucupata fuerit, deſtituet. Titiones adhuc fumantes ignem cineri inſepultum accendent, ac terribilia producent incendia. Sudaria, quibus involutum fuerit corpus, adhuc mortem redolebunt: radices adhuc virentes, quamvis arboris truncus ſucciſus fuerit, atque exaruerit, emittent germina, quæ iniquitatis fructus producent. Mundus hic, qui antea periculoſus adeo habebatur, faciem mutabit, atque minus iniqua de eodem adſtruetur idea; occaſiones, quæ timebantur, non eoſdem ferent terrores; miraberis etiam, quod religioni tibi olim verteris ea, quæ tunc nullius momenti exiſtimabuntur; ac tandem in præceps rues, quin ne animum quidem advertas. *Idem.*

Quam difficile ſit in occaſione peccandi, non peccare.

Perdifficile eſt, eſurienti, menſamque dapibus ſibi placentibus refertam videnti manum non admovere; non ſecus ac febre laboranti potum, qui ſibi offertur, non propinare, quamvis ille ſciat ſibi nociturum. Rarum eſt, aleæ amicum, atque eum ingredientem locum, ubi luditur, ludo abſtinere, quamvis experientis doctus intelligat, ſe quotieſcumque ludit, iraſci, atque ubi pecuniam amittit, juramenta, atque blaſphemias evomere. Rarum eſt, iracundum hominem coram inimico iram temperare, ac juvenem ſuam coercere libidinem, ubi cum ſpecioſis, hilaribuſque puellis, remotis arbitris, ſolus verſatur. Tanta eſt infirmitas noſtra, cum noſmet in peccati occaſionem conjicimus. Oculi illis, quæ vident, aures illis, quæ audiunt, manus illis alliciuntur, quæ tangunt. Quomodo fieri poteſt, ut tunc nobiſmet vim inferamus, virtutemque noſtram tueamur? *Idem.*

Cum Vigilantius rideret S. Hieronymi timiditatem, qui innocentiam ſuam ſatis tutam minime ratus in civitatibus, in deſertum conceſſerat, ita Sanctus reſpondit. Timeo, quod tu minime times; timeo, ne inimicus, quem obvium invenjam, ad iracundiam me provocet; timeo, ne alterius ſexus perſona, quam videbo, & cum qua colloquar, cor meum emolliat; tu rides timorem meum; ego vero tuam lacrymis proſequor confidentiam. At enim hoc non eſt præliari, ſed fugere. Sta tu quidem, quoad tibi libuerit in acie, propulſa eos, qui te laceſſent, ut poſtquam victoriam retuleris, coroneris; ego vero fateor infirmitatem meam; nolo ſpe pugnare victoriæ, ne aliquando perdam victoriam. Fugiens ea tela evito, quæ in me poſſunt contorqueri; ſtanti aut vincendum eſt, aut cadendum. Sed quænã me cogit neceſſitas, ut id relinquam, quod certum eſt, ac illi me implicem, quod incertum? *Idem.*

Qui vim non habet fugiendi peccati occaſionem, quomodo in ipſa occaſione peccato reſiſtet.

Quis ſatis virium non habuit, ut reſiſteret naturali ſtudio, quo in peccati occaſionem trahebatur, quomodo in peccati occaſione poſitus reſiſtet ſtudio illi, quo trahitur in peccatum, accedentibus omnibus voluptatum illecebris, quæ illud concomitantur. Si in ora præcipitii ſtare non potuit, cum nulla re impellebatur, quomodo ſtare poterit in lubrico, illum objecti præſentia attrahente, ſuaque impellente cupiditate? Fugiamus ergo peccati occaſionem, ſi peccatum fugere volumus. Ne vim addamus hoſtibus noſmet in occaſiones conjiciendo; illi jam ſatis fortes ſunt. Commiſſis capitibus ſingulari prælio ſemper fuimus victi; quid tandem cum illis ſuppetiæ objectorũ acceſſerint? Ne præbeamus illis arma contra nos. Sanctiſſimus quiſque licet fortis, ac ſtrenuus eſſet, omniſi in fuga ſalutem ſe invenire poſſe arbitratus eſt. Metus, ac diligentia tota fuit eorum fortitudo. *P. Nepveu, tomo ſecundo Chriſtianarum conſiderationum die decima tertia Maji.*

Deus non auctor in occaſionibus, quibus nos ille implicuit, & deſerit vero in iis, quas ipſi quæſivimus.

Deus proculdubio vobis aderit in periculoſiſſimis occaſionibus, quibus illius providentia vos implicuit; at vos in illis deſeret, quibus veſtra vos objecit temeritas. Samſon de hoſtibus ſuis victoriam retulit, licet graviſſima obierit pericula; Dei quippe ducebatur imperio: ſed libido, ſed effrænis amor in iiſdem illum perdit. Samſon non eſt amplius idem; miſer eſt, ac ignavus opprobrium populi ſui, & inimicorum ludibrium. Quare in magnis tentationibus fortis, nonnumquam in levioribus cecidiſti? Nonne quia primæ illę a Deo, poſteriores vero ab affectione tua proficiſcebantur? Illas quidem providentia permiſerat, aliis vero tua te implicuit temeritas. *Idem, tomo tertio pro duodecima die Auguſti.*

Difficultas, qua proxima occaſio relinquitur, non eſt legitime excuſatio, propterquam haec relinquenda excuſetur.

Non diffiteor equidem, occaſionis remotionem aliquando perdifficilem eſſe, non enim facile eſt, id relinquere, quod ardenter amatur. Verum ſi nulla difficultas adeſſet, quomodonam verum eſſet, regnum cęlorum ſine vi non acquiri, & eos tantum, qui ſibi vim inferunt, ſperare poſſe, ſe illud aſſecuturos? Quomodo verum eſſet, quod proximam amovere occaſionem idem ſit, ac ſibi manum amputare, vel oculum eruere; quibus locutionibus utitur filius Dei, ut intelligamus ea omnia, quæ ſunt occaſio peccati, quocumque pretio eſſe avellenda. Profecto ſi de gravi ageretur utilitate, de jactura, vel quæſtu non mediocri, vel de turpi commercio infringendo, næ homines quidem hac in re non hærerent; quod palam oſtendit, omnes has difficultates, affectaſque impoſſibilitates non aliud eſſe, quam prætextus, & effectus affectionis eorum, qua adhærent peccato. *P. Gegou in libro, cui titulus: Uſus Sacramenti Pœnitentiæ.*

Illud mirum eſt, quod cum noſmet adeo infirmos, ac pronos in malum agnoſcamus, quin lubricos, & periculoſos infirmitati noſtræ locos evitemus, illos e contra ſectamur, eiſque noſmet quotidie objicimus; quod non fugimus ſedulo mundum impium, atque corruptum, cujus flagitia corripimus, & commercium amamus; quod adeo frequenter periculoſis cœtibus immiſcemur, ubi colloquia nullius eſſent ſaporis, niſi obtrectationis ſale conditentur, & ubi langueret

ſocie-

ſocietas, niſi animaretur affectibus; quod ſine ulla ad licentiam propenſione cum iis conſueſcimus, qui in omnem licentiam ſunt effuſiores, apud quos humani reſpectus vitioſos efficiunt eos ipſos, qui vitium perhorteſcunt; quod, quin id religioni vertatur, adſiſtitur ſpectaculis concinnatis ad ſenſus movendos, quos natura ipſa, & concupiſcentia ſatis ſuperque vividos faciunt; quod vacatur pernicioſorum lectioni librorum, ubi fabuloſi amores veros excitant; quod contrahuntur neceſſitudines, quas ſexuum diſparitas ſæpe in malas libidines vertit; quod vita mollis amatur, cujus ſolum otium, teoratio, & inutilitas peccatum eſt; quod ea optantur negotia, ubi nemo mundas habet manus, & ubi cor ſtatim corrumpitur .... Hæc mira ſunt in vita Chriſtiani ſuam agnoſcentis fragilitatem, ſuamque infirmitatem experti. *P. Aurelianenſis, Tomo primo, Sermone de Tentatione.*

Reſpondetur dicentibus, ſe in occaſionibus non moveri, ac ſibi nullum videre periculum.

Inquies fortaſſe, in pleriſq; occaſionibus, contra quas concionatores, & confeſſarii invehuntur, nullum ſe periculi agnoſcere; non enim deſunt, qui hæc effutiant. Ita loquentibus S. Chryſoſtomus reſpondebat, ut ſibi perſuaderent, quod dicebant, primum illis probandum fuiſſe, ſe ex alio effictos limo, aliterque ab aliis efformatos; carnem ſuam non deſumptam ex communi hominum maſſa originem ex Adam trahentium, a quo cum vita concupiſcentiam quoque, & affectiones haurimus. Et ſane, ſi hoc non eſt, affirmare audeo, vel hæc omnia mala fide proferri, vel hoc eſſe extremæ corruptionis indicium, vel dæmonis artem eo magis periculoſam, quo magis occultam. Sæpe hæc mala fide proferuntur eorum, qui hæc dicunt, conſcientiam teſtor; cumque dies revelationis advenerit, Deus veritatis nobis retegens penitiores cordis eorum ſinus, oſtendet, illos vel nobis, vel ſibimet ipſis imponere, ubi ſuam diſſimulantes infirmitatem perſuadere volunt, ſe in occaſionibus minimum affici. Ajo, ſi ſinceri ſunt, & ex corde loquuntur, hunc eſſe corruptionis illorum effectum; indicium eſſe, quod in illis peccatum, tamquam altera natura inolevit, argumentum eſſe, quod cordibus eorum diabolus dominatur, quia illuc ipſis ne ſentientibus quidem ingreditur. Quantumvis parum ipſos puderet peccati, quantumvis parum adhuc timerent Deum, & ſalutem ſuam deſiderarent, fieri non poſſet, ut eorum cogitationem, ac memoriam falleret ingens actionum ſaltem interiorum numerus, quibus ſuam fœdant conſcientiam, vel periculoſis imaginibus, vel obſcœnis cupiditatibus, vel ſenſibus impuris. *Idem.*

Prælium, quod exercetur in nobis cum relinquenda ſunt objecta, quæ chara ſunt, ut occaſiones effugiamus.

Non deſunt objecta nobis jucunda, & quæ mobilitate quadam fere ſemper fugere ſimul, & illis reſiſtere, eaque ſervare volumus. Ea partim fugimus; conſcientia quippe efficit, ut occurſus quoſdam virtuti nimis periculoſos evitemus; partim illis reſiſtimus; quemadmodum enim difficile eſt cupiditati id ſemper fugere, quo attrahitur, nonnumquam illis reſiſtat oportet; ſed partim quoque ſervamus illa, ſemper enim ibi reſervamus aliquod, quod evertere piget. Hoc præſertim accidit in periculoſis neceſſitudinibus, quas exacta virtus non conſitetur. Ubi primum provocatur affectus, conſcientia excitatur, Dei timor expergiſcitur, gratia ignem conatur extinguere, cujus initia magnum portendunt incendium. Confeſſarius, qui facere non poteſt, quominus aliquid ſubodoretur, hortatur, ut Dei fides ſervetur, ac ob oculos ponit ſcopulos, in quos hujuſmodi principia ſolent impingere. Anima tot locis munita aſſentitur illa quidem, ut procul amoveat, quidquid crimen appellari poteſt: ipſa etiam pro gloria ſua, ſi quid hac in re eidem providendum eſt, vult quædam amputare colloquia, quaſdam nimias aſſiduitates, quaſdam curas, quæ majus aliquid, quam meram ſignificant amicitiam. Verum ſibi tandem reſervat aliquid, quo alere poſſit affectum, quem nequit extinguere, adſpectum, memoriam, alloquium. Objecta hæc vult intueri, de illis crebro cogitare, cum illis conſueſcere, putans, eidem virtuti, a qua intra hos cancellos continetur, non defuturam vim intra eoſdem ſemper coercendi. *Idem.*

Plerumque confidimus in occaſione nihil nos præter jus, & fas auſuros.

Equidem ſcio, vulgo dici, in occaſionibus nihil præter jus, & fas audebo; longius non procedam. Illic te moraturum dicis, neque longius proceſſurum? Anima infidelis; nonne hoc eſt longius proceſſiſſe? cogita, quot modis objectum hoc in mentem tuam ingrediatur; conſidera, quo te ſolus ejuſdem redigat adſpectus: tecum reputa deſideria, quæ in tuo corde parit, & quæ ipſe non retractas; aurem adhibe rumoribus, qui circumferuntur, quamvis tot præcautionibus utaris; nonne hoc eſt, dicam iterum, longius proceſſiſſe? Verum libenter exquirerem, qua ſpe fulta promittas te longius non proceſſurum? Duo tantum habes valla, quæ tuæ objicias cupiditati, cum eidem ſatisfaciendi ſe tibi offerat occaſio, honorem videlicet, atque conſcientiam; at vereor, ne utrumque in occaſione exiguo tibi ſit adjumento. Honor, novi equidem, potens eſt vallum, ſed cum eo uſque proceſſiſti, intelligis, vallum hoc jam ſuperatum fuiſſe; quandoquidem vulgus loquitur....... Quid igitur in lubrico continebit illum, quem mala cupiditas urget? Conſcientia? Plurimis, cum honor obicem non ſtatuit, conſcientia mediocri eſt impedimento. At quomodo ſperari poteſt futurum, ut conſcientia prohibeat, ne de peccato in ſcelus tranſeas, quandoquidem non prohibuit, ne de innocentia in peccatum tranſires? *Idem.*

At enim nonne dogma certum eſt, in omni occaſione, ac tentatione reſiſtendi, vincendique gratiam nobis concedi? Quoniam nemini deeſt gratia, ſemper habetur, cumque ſemper habeatur, licet, ſi lubet, uti. Vera dicis; verum adde quibuſdam in tentationum generibus, gratiam, per quam illæ vincuntur, eam eſſe, quæ facit, ut earum occaſiones fugiantur. Fuge, aut victus es. Numquam nos Deus derelinquit, niſi prius relinquatur a nobis, ſed illum relinquere incipit, qui occaſioni illum lædendi, eique diſplicendi ſe objicit. *Idem.*

Occaſio affectus excitat, atque confirmat.

Cor noſtrum eſt veluti arx a dæmone oppugnata: ſed arx, quam non tantum vi expugnare, quantum dolo, vel ſecretis conjurationibus capere poteſt. Hæ autem conjurationes affectus noſtri ſunt, quos conatur hoſtis ſibi vel aliqua utilitatis ſpe, vel voluptatis illecebra, vel honoris nitore conciliare. Sed id genus objecta nullam vim habent, cum abſunt, & occaſio illa præſentia facie, ac ſimul potentia, & apta ad plurimam in ſenſibus, affectionibuſque noſtris impreſſionem efficiendam; affectiones commorationem ſeducunt, voluntatem trahunt, quæ ſeſe hoſti ac, ſæpe ejuſdem ſe tradit imperio. *P. Nepveu.*

Inſignis temeritas eſt, ſeſe objicere occaſioni peccandi.

Unus ſatis fuit obtutus, ut una ex Eccleſiæ columnis corrueret, & nos imperfectas, fragileſque virtutes voluntariis peccati occaſionibus objicere audebimus? audebimus quantumvis infirmi noſmet exponere periculo ſpectaculorum ſæculi, profanis repræſentationibus, ac effæminatis muſicæ concentibus? Audebimus noſmet immiſcere huic ſæculo, quod modo non aliud eſt, quam libidinis, corruptionis, & adulationis commercium, ubi non timetur amplius improbis æquivocis pudorem lædere, neque obſcœnis jocis mentem polluere, dummodo palam non lædantur aures, & ſenſuum turpitudo quodam honeſto verborum involucro contegatur? Audebimus familiaritatem inire cum eo ſexu, qui id unum quærit, quomodo artis, naturæque ſuæ lenociniis viros implicet, & qui modeſtia magis adhuc, quam ornatibus placet? *Flechier Sermone S. Benedicti.*

Quanti refert evitare occaſionem.

Quam maxime intereſt vitare ejus mali primordia, quod funeſtos exitus habet; ſumma cura minimas etiam ejuſdem ſpecies prævertere, ac ante cætera quaſdam fugere converſationes, ubi cor ſeſe nimis effundit, mens diſſipatur, accenditur concupiſcentia; & quamvis tunc nullum ſentiatur periculum, attamen non multo poſt peſſimi ſentientur effectus. Ubi enim prima ſe obtulerit occaſio, natura, quæ quodammodo per liberam hanc, hilaremque converſationem malo præparata eſt, facilius ſuccumbet. Ita propter occaſionem non evitatam paulatim fit lapſus in malorum abyſſum, unde non ſine gravi difficultate ſit emergendum, cum nihil infrequentius ſit, quam ex hujuſmodi erroribus in viam virtutis reverti, ac infringere habitus, in quibus plurium annorum interval-

vallo miſere quiſpiam conſenuit. *Idem Sermone de Sancta Magdalena.*

Falſo dicitur quiſdam ſibi tutos eſſe metuendi in periculoſiſſimis occaſionibus.

Falſo dicis quibuſdam vitis in pietate confirmatis, nihil eſſe timendum iis in occaſionibus, quarum timorem ciere conamur, quales ſunt hilares converſationes, ſolatia, ubi non deſunt objecta ſenſibus noſtris chariora: qui enim veram colunt pietatem, numquam ſibi fidunt, & ſanctorum exempla ſequuntur, qui ſemper infirmitatis ſuæ metum ſalutarem habuere. Hac de cauſa; quantum fieri poteſt, ab occaſionibus recedunt; contremiſcunt ubi audiunt funeſtum lapſum illorum, qui magis fortes videbantur veluti columnæ in domo Dei, ſed qui, eo quod in occaſione permanſerunt, vel quia temere ſeſe illi objecerunt, miſere periere. Quis umquam dixiſſet, Sanctum Regem David ob nutili conjectum in adulterium, & mox in homicidium lapſurum fuiſſe? Nonne in eo, quod cœperat, ſtabili conſilio dixerat: *Non movebor in æternum*? Pſal. 29. Attamen quid acciderit, noſtis. Quis dixiſſet tot hominibus piis futurum fuiſſe, ut honeſta quidem, ſed nimis tenera amicitia, chriſtiana quidem charitas, ſed cui aliquid humani admixtum erat, tandem in amorem prorſus carnalem converteretur? Dixiſſent illi, quod hodie plurimi dicunt, nihil ſibi metuendum; colloquia ſua culpa vacare; amicitiam ſuam ſpiritualem eſſe, non mere humanam; attamen quam funeſtum exitum adeo ſpecioſa habuerint principia, non latet. Numquid opus eſt, proferre exempla? Utinam ſanguineis lacrymis ad majorem Eccleſiæ gloriam, cui iode non ſemuis labes offuſa fuit, ex hiſtoria poſſem illa oblitterare; ſed pia hæc mater hoc rubore ſuffundi non renuit, dummodo proſit filiorum ſuorum documento, qui ex illius malis etiam proficiant. *Auctor Anonymus.*

In hac vita ſatis multa ſunt pericula, & peccandi occaſiones quin illis accumemur.

Qui occaſioni ultro ſe objicit, vel putat futurum ut facile reſiſtat tentationi, quæ ſibi occurret, vel ſecus; ſi ſe ita fortem cenſet, hæc temeritas eſt, in quam Deus gratiarum ſuarum ſubtractione animadvertit; ſin autem, Deum igitur conſulto laceſſit; apertis oculis ſe conjicit in ſcelus. Nonne igitur meretur, ut affectioni ſuæ, dæmonique eum divina tradat juſtitia, eumque toto iræ ſuæ pondere obruat? Heu! Numquid ſatis multæ nobis occaſiones non ſunt pereundi, quod alias inquirimus? Quantumvis nobiſmet ipſis diligentiſſime invigilemus, arduum adhuc erit quam maxime crimen effugere. Miſeri ſumus, qui illud conſectamur. Quaſcumque virtutes exerceamus, quacumque in ſolitudine vivamus, ſemper nobis adeſt cauſa de ſalute noſtra trepidandi; & omni ſenſu carentes non contremiſcimus, ubi ea omnia, quæ circa nos ſunt, in æternam calamitatem nos poſſunt propellere. *Specimina Sermonum pro Adventu.*

Conſiderationes circa malum, in quod nos impellit occaſio.

Si nunc plurimis id exprobratem, quod olim Deus Adæ: *Adam ubi es*? Quo perveniſtis? Cur hoc feciſtis? Occaſio, reſponderent, nos impulit; mulier, quæ tot habet illecebras, obtulit mihi de vetito fructu, & comedi: *Mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Sed quem in ſtatum redacti eſtis, vos, quos hactenus propter virtutem, ac probitatem omnes admirabantur? Vos ipſi Miniſtri Domini, aris inſerviendis dediti, ac ſacerrimo charactere inſigniti, quem in ſtatum redacti eſtis, quo uſque proceſſiſtis? In quæ ſacrilegia, profanationes, iniquitates irruiſtis? *Ubi es*? Me fefellit, ac traxit occaſio: hæc obtulit mihi hanc, & illam, in quam meus jam inclinabat affectus, & cor facile eidem adhæſit; ſubſtitti pauliſper, & perii. Quo perveniſti mulier hactenus adeo verecunda, tuque, o virgo, olim adeo pudica, vitæque integerrima, ac irreprehenſibilis! Quomodo repente ab adeo ſpecioſis initiis aberraſti, & anteactæ vitæ fructum amiſiſti? Quomodo adeo facile cecidiſti? Heu! in occaſione nemo ſui compos eſt amplius. *P. Maſſillon Tomo tertio Sermone hujus argumenti.*

Hic locus eſſet, ubi totum evangelici zeli robur deberem impendere contra tot Chriſtianos, qui tantum abeſt, quod receſſu, mortificatione, & oratione periculum omne prævertant, ut temere ſeſe omnibus objiciant occaſionibus intereundi. Pactum inivi cum oculis meis, inquit Job, ne ullum uſpiam intuerentur objectum, quod cordis mei lædere valeat puritatem: *Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de Virgine.* Job 31. Vos eſtis, S. Chryſoſtomus inquit, tamquam aridum lignum, & ſulphuratum, atque voſmet in flammas, prunaſque ardentes conjicitis? Noſtis vos adeo facile mundi contagione corrumpi, at ubi nam quotidie verſamini? Numquid eſtis obliti terribile illud Spiritus ſancti verbum: *Qui amat periculum, peribit in illo.* Eccli. 3. Verbum, quod ſufficit, ut omnia ſpectacula, omneſque profani cœtus damnentur; quia palam in his rebus omnibus periculum non deeſt; & definitum jam eſt, eum peccare, qui peccato ſe objicit. Fugite ergo omnes has occaſiones, præſertim vero ſi qua vobis periculoſa eſt viſitatio, atque ſocietas, ab hoc fatali ſcopulo recedite. *Specimen ſermonum pro Dominicis, prima Quadrageſimæ Dominica.*

Mirum humanæ infirmitatis in occaſionibus exemplum.

Numquam, fideles, hanc mecum tacitum reputo veritatem, quam ſancti omnes nos docent, quominus recorder admirabilis lapſus cujuſdam ſervi Dei, de quo in eccleſiaſtica hiſtoria ſermo eſt. Hic Martyr erat, qui in perſecutione quadam contra fidem excitata pro Jeſu Chriſti nomine ferrum, ignemque paſſus fuerat. Carnifices illum in carcerem iterum conjecerant, cum ut per tempus vulnerum ſuorum dolorem ſentiret, tum ut periculum facerent, utrum cruciatuum diuturnitas illius conſtantiam molliret. O funeſtum tot glorioſarum paſſionum exitum! quænam ſanctitas reſiſtere poteſt, dum ſe in nimis magna videt ſecuritate! Permittit, ut alterius ſexus perſonas ſuis vulneribus medicam inferat manum. Hæc primum quidem reverentiæ, & pietatis ergo ea præſtabat officia, quæ charitas ſuadebat; ſed quamprimum hi pietatis, & miſerationis ſenſus in lenocinia, & familiaritatem migrarunt, ac tandem, dicamne? Martyr vulneribus confoſſus, adhuc ſanguine ſuo purpuratus infami fragilitate omnes palmas corrupit. Et ubi! Si hoc inter choreas, & pocula accidiſſet, nullus miraretur; hæ quippe ſunt eſcæ voluptatum; ſi in pravorum hominum cœtu, non valde ſtupeſcerem; ſed eo in loco, ubi nequiſſimus quiſque peccator convertitur, & ubi impius quilibet ſalutem ſuam operari cogitat, Sanctus Martyr, Chriſtianæ Religionis lumen, propter occaſionem non evitatam miſere perit. *Sermo Manuſcriptus.*

Dolor, quod noſmet peccandi occaſionibus objecimus, ac propoſitum noſmet impoſterum non objiciendi.

Secreto mihi objicis, Domine, quod ut S. Petrus, temeritatis exceſſu me in periculũ conjecerim, licet id mihi prohibueris, licet minas intentaveris, licet infirmitatis meæ ſenſũ in me ciere contenderis: ego vero mihi blanditus ſemper credere volo, hæc colloquia, has occaſiones, quæ ſæpe mihi funeſtæ extiterũt, mihi non obfuturas: immoror in periculoſis converſationibus, ubi graſſatur corruptio, detractio, licentia, & impietas, & credam me inter has flammas ultro projectum minime conflagraturum? O Domine, S. Petri ſecutus exemplum, quocumque pretio, fugiam periculoſum eorum commercium, cum quibus perii, mali occaſiones evitaturus, atque in libertate animæ jacturam, ac innocentiæ labem deploraturus. *Boſſuet Meldenſis Epiſcopus.*

Voluptatis amor efficit, ut noſmet peccandi occaſionibus objiciamus.

Quin loquar de obſcœnis infamibuſque voluptatibus, quas ſola honeſtatis ratione Ethnici quoque perhorruerunt: quin loquar de profanis ſpectaculis, ubi affectuum imago, qui ad vivum ſedulo exhibentur, ſæpe veriſſimos, ac flagitioſiſſimos in corde eorum, qui illis oblectantur, producit affectus: quin loquar de vitiis, quæ vulgo profanarum converſationum voluptatibus adhærent, ubi minimum, quod fiat, malum eſt jactura temporis, quod in eos ſermones impenditur, qui ſecretam pudicitiæ gignunt inimicitiam; quin loquar de voluptate, quæ perquiritur, atque guſtatur in colloquiis, vel potius in quibuſdam nimium liberis familiaritatibus, quas vulgo licere putant, & quas chriſtiana morum diſciplina magis adhuc criminoſas arbitratur, quam ſimplices concupiſcentiæ intuitus, qui paſſim damnantur; his rebus omnibus vacare, metuere non eſt, ne noſmet occaſioni, ideoque intereundi periculo objiciamus. *P. Champigny, ſermone de ſpirituali cæcitate.*

Pec-

Opus eſt odiſſe nõ ſolum peccatū, ſed quidquid fuit peccati cauſa, & occaſio.

Peccatum odiſſe, eſt odiſſe, & abominari, quidquid illius cauſa fuit, ita ut citra horrorem cogitari nequeat, eſt in ſe cauſæ effectum ulciſci. Duplici hoc ſenſu carere, imagine, & recordatione ſceleris oblectari, amare, & adhuc perquirere occaſionem, quæ effecit, ut committeretur, non eſt illius ultionem perſequi, neque generoſo conſilio cauſam ejus evertere, omneſque illius patrandi occaſiones evitare; immo eſt, peccatum ſuum non odiſſe, illud non deteſtari, ideoque non habere contritionem, & pœnitentiam, quæ dolor eſt, qui nonniſi ex hoc odio poteſt oriri. Si numquam per quemdam locum pertranſiiſſes, quin vita periclitaretur, locum hunc nonniſi cum horrore intuereris; numquam ſine metu, ac tremore, ac nonniſi graviſſima compulſus neceſſitate te objiceres. At hoc objectum, hoc ſolatium, commercium hoc, hæc ſocietas, hæc domus in cauſa fuere, ut toties innocentiam, & vitæ gratiam amitteres, & illa non perhorreſcis? Immo hæc cum voluptate cogitas, ardenter requiris? Numquam vere peccatum tuum deteſtatus es, neque deteſtaris. *P. Gegoa in libro, qui inſcribitur: Uſus Sacramenti Pœnitentiæ cap. 1. §. 1.*

Aliæ exteriores ſunt occaſiones, interiores alio, quæ in nobis ſunt.

Inter peccati occaſiones enumeratur, quidquid nos ad peccandum quodam neceſſitatis genere impellit: ideoque duplex occaſionis eſſe genus dici poteſt, alterum interius, & in nobis, exterius alterum, & extra nos. Ibi concupiſcentia eſt, affectus, depravata natura, cum qua naſcimur, & deinde habitus pravi, qui contrahuntur, prout peccatur, & alicui inordinato affectui obeditur. Exterior autem occaſio non aliud eſt, quam tentatio ab aliis profecta creaturis, exterioribuſque objectis, quæ ſeſe ſenſibus offerunt noſtris. Opus eſt ergo, ut fidelis, cui nihil eſt prætermittendum, ut peccatum effugiat, adjiciat animum, ut quantum fieri poteſt, duplex hoc occaſionum genus amoveat; videlicet ut ſuis moderetur affectibus, inordinatos, violentoſque appetitus ſubigat, & præſertim pravos deleat habitus; quoniam hi totidem ſunt veluti domeſtici inimici, qui non ſine quadam ſpecie neceſſitatis in ſcelus nos trahunt, ſimulque omnia fugiat objecta, quæ ſunt cauſæ externæ, & occaſiones peccati. *Idem.*

Quomodo nam ita temerarius es, ut totum te putes integros traducens dies in ſocietatibus, cœtibuſque mortalium diverſi ſexus, qui ſeſe oblectare tantum inquirunt, cum ſanctitas ipſa melius roborata contremiſcat, licet ſibimet diligentiſſime caveat in ſolitudine, locisque deſertis? S. Hieronymus, ac tot alii Sancti conquerebantur, quod periculoſorum objectorum phantaſmata, quæ alias in ipſorum oculis fuerant depicta, in ſpeluncis quoque, & in auſteriſſima pœnitentiæ exercitatione illos aggrederentur, eoſque in periculum labendi adduxiſſent, niſi jugis judiciorum Domini recordatio illos ſuſtinuiſſet; tu vero fragiliſſima quidem virtute, validiſſimis autem affectionibus, pronaque ad voluptates natura te ſatis fortem putas, ut te objicias periculo æque gravi, ac manifeſto, cujus generis ſunt, frequentes, liberæ, hilareſque cum mundi ſectatoribus converſationes? Quæ temeritas! Quæ cæcitas, quæ præſumptio! *Auctor Anonymus.*

Occaſiones non ſatis diligenter evitans peccato aditum præbeat

Manifeſta veritas eſt, excepto originali peccato, non ex mera voluntate peccare, & quantumvis gravis tentatio ſit, & quemcumque in nobis producat effectum, nequaquam ſuperari, niſi aſſenſerimus. At non ſatis diligenter conſideramus, voluntatem pluribus modis in peccatum allici tunc etiam, cum reſiſtit iis, quæ in tentatione nequiora videntur. Hoc accidit quotieſcumque oſcitantes, vel propriis viribus freti peccati occaſionem minime fugimus, ſinimuſque mentem noſtram quibuſdam objectis occupari, quæ pravis cogitationibus, aut cupiditatibus aditum præbere poſſunt. Tunc etiam cum adeo parum nobiſmet invigilamus, ut imaginatio noſtra, ſenſuſque nobis licet invitis, pernicioſas impreſſiones recipiant, credimuſne culpa vacare dicentes, nos nequaquam hos funeſtos effectus prævidiſſe? Putamuſne vitio nobis non verti mala, quæ inimicus contra intentionem noſtram in corde noſtro operatur, ubi per negligentiam, & facinus illi aditum aperuerimus? Nonne e contra malum amare eſt, id amare, quod illud producit? *De Sancta Martha Tomo primo Aſceticorum Tractatuum, tractatu de peccatis venialibus cap. 8.*

Illi, quibus supereſt adhuc aliquis timor Dei, gravia quidem committere nollent peccata; at ſibi religioni minime vertunt verſari in otio, inertia, mollitie, crapula, quamvis hujuſmodi vitæ ratio in ſcelus trahat. Inter ſunt ſocietatibus, quarum unicum negotium otium eſt, ac ſolatium; in illis immorantur, atque periculoſis colloquiis immiſcentur. Quemadmodum oculis, auribus, & linguæ plurimum libertatis permittunt, iis ſeſe objiciunt tentationibus, quæ inde oboriuntur. Denique medios in ignem ſeſe conjicere non verentur, & ſi urantur, quantumvis ſe uri nolle profiteantur, quis erit ita audax, ut illos crimine abſolvat? *Idem.*

Numquã illud vivendi genus amplectendum, eſt quod nos in occaſionem adducit peccandi

Certum eſt, quod cum potiſſimum, ac maxime inevitabile munus ſit ſervire Deo, nobis non licet illum vivendi genus amplecti, quod nos ita mundo implicet, ut ſit proxima occaſio peccati; & ex hac regula colligi poteſt, Deum numquam nos ad eas profeſſiones, ac artes vocare, quæ legibus prohibentur, vel quæ iis nos objiciunt tentationibus, quæ vires noſtras exſuperant; uti neque velle, ut vitam in otio, pompas inter, ac delicias, & in illis traducamus exercitationibus, quæ vel ſuapte natura ſunt malæ, vel quæ propter nos malæ ſunt, quia infirmitas noſtra ibi peccati occaſionem nanciſcitur, vel quia non ſinunt nobis tempus neceſſarium, quo ſerio ad præcipua officia noſtra animum advertamus. *Idem Tomo 2. Tractatu de obligatione fugiendi Mundum.*

Opus eſt, eos, qui ſe vident occaſioni, vel periculoſo ſtatui implicitos, aperire oculos, ut videant mala, quibus ſepti ſunt, ſuam ſentiant infelicitatem, acerbiſque lacrymis eam proſequantur. Coram Deo examinari, oportet, quomodo Babylonem hanc fuerint ingreſſi; utrum tempeſtas illos illuc projecerit, an conſulto proceſſerint: quænam affectiones ipſos impulerint, & quid ibi ſint; nullus enim dubito, ſi hæc omnia fidei luminibus conſideraverint, & qualia ſunt inſpexerint, quominus in arena conſilium capiant egrediendi e loco, vel munere, ubi ſalus eorum periclitatur. *Idem.*

Lætæ, hilareſque ſocietates, quæ perquiruntur, ſunt proximæ peccati occaſiones.

In his lætis ſocietatibus, liberiſque colloquiis, quæ miſcentur inter diverſi ſexus perſonas, quis dubitare poteſt, quominus quidquid ſenſus allicit, ſit laqueus virtuti? Quis enim adeo delicatus pudor, quæ adeo auſtera innocentia mundi contagioni expoſita inter blandas tot objectorum illecebras, patens venenatorum telorum grandini poteſt citra miraculum non vulnerari? Quo autem jure expectari poteſt miraculum ab eo, qui ultro ſe ſe tantum in diſcrimen adducit? Illi, qui majori virtute pollent, & qui, ut ita dicam, in diuturnioribus pœnitentiæ laboribus callum duxerunt, atque poſt tot prælia victorias de hoſte reportare conſueverunt, ſe tanto periculo objicere non auderent certiſſimam cladem metuentes. Virtus autem naſcens, vel dicam melius, homines ſine virtute, plerique ab hoſtibus, quos inquirunt, ſæpe debellati in his cœtibus, atque ſocietatibus citra periculum verſabuntur? *P. Croiſet in Spiritualibus Conſiderationibus.*

Choreæ, ſaltationes, comœdiæ plerumq; ſunt occaſiones, ubi homines peccandi occaſioni ſe objiciunt.

Quid? Objectum nimis mundanum fortuito inſpectum, verbum nimia procax inconſulto emiſſum, lectio parum modeſta ſine mentis improbitate inſtituta, in periculum adducunt melius roboratam virtutem, & plerumque cauſæ ſunt reprobationis: & quidquid cupiditas magis acre, & venenatum habet, quidquid ars tentandi magis comptum, & aptius concinnatum invenire poteſt, congeries eorum omnium, quæ fallere poſſunt, & in errorem inducere, non erit proxima occaſio peccati, neque manifeſtum periculum illis, quorum plerique in inerti mollitie innutriti ſunt? Bona fide; nonne facilius credi poteſt, poſſe aliquem in rapidum ſeſe projicere torrentem, quin aquarum violento flumine rapiatur, vel in magno ſuccenſo igne immorari, quin flammis uratur. Innumeri fideles in deſertum receſſerunt; longe plures adhuc inter clauſtra ſecedunt, evitaturi laqueos, & pericula, quibus in mundi commercio objiciebantur. Vix remotiſſima ſo-

litu-

litudo a cupiditate protegere poteſt: ubique tentator in ſanctis quoque locis Chriſtianos Heroas laceſſit; æternum cordibus noſtris invigilare debemus; laborandum eſt, orandum, fugiendum, & nondum in tuto ſumus, cum interim quidquid inter Chriſtianos infirmiſſimum eſt, putat, ſe poſſe quotidie his cœtibus, profaniſque ſpectaculis intereſſe, ſeſe ſine clypeo venenatis ubjicere telis inimicorum ſalutis noſtræ, ac ſinc armis ſeſe projicere, ubi confertiſſima ſunt hoſtium ſubſidia. Quod ſanctiſſimo cuique periculum eſt, jam tale eſſe deſinit, ex quo vita parum Chriſtiana ducitur. *Idem*.

Quidquid illecebrarum melos habet, quidquid ſuavitatis ars poteſt conferre mixto muſicarum vocum, fidiumque concentui, omnia ad animam molliendam, movendamque impenduntur; itaut tantum ad ſenſus ejuſdem ciendos minime requiratur. Magnifica decoratio oculos afficit; theatralia machinamenta alliciunt mentem, fabularum nodi, ac ſolutiones eam faſcinant, & hæc ſimul omnia in eum ſtatum adducunt animam, ubi dolos minime metuat. In hac ſenſuum omnium affectione, qui vel conciliati, vel captivati ſunt, cum prope ſit, ut cor ipſum captivetur, in ſcenam prodire videtur delectus actorum numerus, qui ea ornati ſunt arte, quam ad imponendum humana excogitavit induſtria, & qui arte adjiciunt, quidquid affectus, quem exprimunt, illis inſpirare poteſt. Cumque amor affectus ille ſit, qui in theatris dominatur, facile intelligere eſt, quo tendant teneræ illæ fabulæ, quæ ibidem aguntur. Adoleſcentulæ, quæ honori ſibi vertunt placere, & quæ conductæ ſunt, ut ad vivum exprimant affectum: mortales, quibus non alia gloria eſt, quam in ſcena præ ceteris micare, cum, quem exprimunt, inſpirantes amorem: voces ſuaves, quæ facile præcordia mulcent, miſtæ teneris verbis, ac verſibus arte mira ad amorem ciendum concinnatis: mira hæc diſpoſitionum, rerumque congeries, quarum vel minima ſeorſim gravis eſt tentatio, ex mundi amatorum ſententia non aliud erit, quam nugæ canoræ, quam innocens, licitumque ſolatium. *Idem*.

Picturæ, tabulæq; parum honeſtæ ſervare peccati occaſio eſt.

Fidelis, qui tabulas ſervat, aut ſimulacra eo corporis habitu, qui pudori, & innocentiæ funeſtus eſt, vel qui in illa oculos curioſius conjicit, nonne vereri debet, ne oculi ſui ſeſe illis proſtituant objectis, quibus alliciuntur, & ne cor hujuſmodi impreſſiones ſequatur? Inficias ibit, ſaltem eſſe peccati occaſionem illas ſervare? Nonne temeritas eſt credere, ſe ignem ſinu ferentem non conflagraturum, atque virus epotantem veneno minime interiturum? Verum inquis, hujuſmodi imaginibus ea nequaquam affici; hoc vix crediderim, ſi judicium ferre voluerim ex tot aliorum experientia, qui ingenue eos confitentur effectus, quos ipſi experti ſunt, & ex cognitione humanæ infirmitatis, quæ ſumma profecto eſt, atque ex ea ratione, quam cum corruptione hujuſmodi habent objecta. Verum eſto, naturalis ſtupor te hucuſq; protexerit; quid de futuro ſpondere potes? Num latet, quot mutationes in homine interiori, non ſecus ac in corpore oriantur; poſt ſummã æquoris malaciam furere tempeſtates, eos, qui quodam tempore nulla ea affici potuerunt, aliud prorſus oppoſitum experiri? Illi ipſi, qui graviſſimis non ceſſere oppugnantibus, deinde levibus ictibus proſternuntur. Deus juſto judicio nonnumquam permittit, ut qui per ſuperbiam propriis viribus confidunt, inter inſidias graviſſimis lapſibus conterantur, ut diſcant mortales in ſemet præſumendum non eſſe. Verum eſto etiam, te ingenium, indoles, temperamentum, ætas extra quarumdam infirmitatum jactum conſtituant; quid? De aliis ſpondere potes? Spetari ne poteſt futurum, ut quicumque tabulas tuas inſpexerint amici, domeſtici, hoſpites æque invulnerabiles ſint? *Auctor Anonymus*.

Niſi pœnitens relinquatur occaſio, nulla vera eſt pœnitentia.

Pœnitentiæ efficacia in eo poſita eſt, ut ſtrenue occaſionem relinquas de peccato victoriam relaturus, non autem victoriam de peccato reportare velis permanens in occaſione ...... At ecce, o Fideles, quo morum remiſſio vos adduxit. Confeſſarius tamquam difficilis, auſteruſque damnatur, atque relinquitur, cum munere ſuo fideliter fungens abſolutionis gratiam differt illis, qui occaſiones relinquere detrectant. At quandonam illam differet? Et quod apertius habere poteſt argumentum pravæ affectionis, qua aliquis ad Pœnitentiæ Sacramentum accedit, quam cognoſcere illum certum conſilii ſui ſemper redire velle ad eaſdem ſocietates, eademque repetere loca, ubi toties illius innocentia naufragium paſſa eſt? Si umquam poteſt, & debet uti ea, quam accepit, poteſtate ligandi conſcientias, nonne hoc præſertim eſt tempus? Videt, & ipſi videtis horribilem tot recidivarum ſeriem univerſe profectam ea occaſione, quam illi indigitatis, & a qua vos deterrere non poteſt. Si ille conniveret, & quamvis invictus hic adverſaretur obex, abſolutionem vobis impertiret, tantum abeſſet, quod ignavam hanc illius probaretis indulgentiam, ut immo ſcandalum inde perciperetis, vel ſaltem percipere deberetis; & ipſe, qui myſteriorum Dei diſpenſator eſt, eorumdem fieret diſſipator. *P. Bourdalove in veris Sermonibus, Adventu ſecundo Sermone de Pœnitentia*.

Inanes excuſationes, quæ afferuntur, ne relinquatur occaſio.

At enim vobis integrum non eſt, has occaſiones relinquere. Ego vero inquio, illas hodierna etiam die ſine mora relinqueretis, ſi illinc temporalis fortunæ veſtræ profectus penderet, & ſi hoc pacto hoc, illudve negotium, quod nihil vobis antiquius eſt, e voto ſuccederet. Occaſiones hæ, additis, ſunt vincula, quæ non niſi palam, hoc eſt cum ſcandalo poteſtis infringere: ego autem reſpondeo; magnum immo ſcandalum eſſe, quod non infringuntur a vobis; & ſcandalum pro ſcandalo, ſi verum eſſet eo rem eſſe perductam, ſatius fore ſalutare ſcandalum pati, quo peccatum aufertur, & anima veſtra ſervatur, quam mortale ſcandalum, quod vos perdit, & quod eſt peccati ipſius corollarium. Verum me Deus hac in occaſione tuebitur; & in ipſo confido. Reprobata hæc eſt confidentia, S. Chryſoſtomus inquit, quæ eo tendit, ut tentet Deum, & foveat hominis impœnitentiam: contumelioſa Deo confidentia, quæ peccatorem magis indurat. O Deus cur non ſemper hæc tunditur incus; cur non æternum hæc veritas prædicatur? Hinc enim orbis chriſtiani converſio, reformatio, ſanctificatio pendet. Quodcumque ſit, ne admodum in veſtra confidatis pœnitentia, & quantumvis alioquin fervens videatur, inanem exiſtimate, niſi non materiam ſolum, cauſamque peccati, verũ etiam quidquid peccato occaſionem præbere, & vos in relabendi periculum poteſt adducere procul amoveritis. *Idem*.

Dæmon eorum objectu occaſiones peccatorum, in quæ nos pronos cognoſcit.

Scite animadvertit S. Petrus Chryſologus Serm. 16. non extremam Dæmonis artem ad auferendam animæ innocentiam eſſe, illam videlicet tentare occaſionibus, quibus eamdem alliciat. Novit e. g. a te amare divitias; ecce, inquit ille, hanc hæreditatem, quæ tibi accideret peropportuna; ecce domum hanc, quæ tibi eſſet percommoda: *Divitias oſtentat, ut avaritiam irritet*. Tuam agnoſcit indolem, & videt te prodeundi cupidum? Te ſocietatibus implicat, ubi homines magnificis indutos veſtibus intuens, conſilium capis eundem luxum imitandi: *Ut inferat ſuperbiam, profert pompas*. Intelligis iracundiam tibi dominari, ac te ſtatim in iras exardeſcere, ubi aliquod incidat verbum, quo te læſum putas? Opportune eam componit occaſionem, ubi eos invenis, qui diſplicent tibi; viciſſim mutuis certatis cõtumeliis; & jam nihil niſi jurgia, imprecationes, blaſphemiæ evomuntur. *Ex Morali Dictionario, ſermone primo hujus argumenti*.

Neganda illi eſt abſolutio, qui occaſionem relinquere nolunt.

Poſthæc conquerimini, Fideles, de juſta ſeveritate, qua erga vos in ſacro pœnitentiæ tribunali utimur, cum peccatum veſtrum dimittere abnuimus, quotieſcumque vos ab occaſione recedere detrectatis. Tunc ad pedes noſtros provoluti egregias quidem promiſſiones affertis; ſed vobis non credimus, neque tamquam veros pœnitentes vos recipere poſſumus. Quare? quia actu voſmet recenti crimine obligatis ab occaſione nolentes recedere. Deus enim prohibet, ne ibi immoremini, idque damnationis æternæ propoſita pœna; & præſertim vobis, qui frequenti experientia didiciſtis, quam ſit periculoſa vobis occaſio. *P. Giroust in Adventu Sermone hujus argumenti*.

OFFI-

OFFICIA,

Et quid quemque deceat in mundo, ac ſtatu ſuo. Conſenſus officiorum urbanæ vitæ cum religionis officiis.

MONITUM.

MUndus, quod nemo unus ignorat, tribus variis in ſenſibus deſumi poteſt, quorum ſinguli totidem præbere poſſunt concionatoribus argumenta ſermonum. Hoc nomine intelligitur aliquando civilis hominum in varios ſtatus, munera, & conditiones diſtinctorum ſocietas, ubi non deſunt officia quædam, a Chriſtiano ad hoc, vel illud vitæ genus vocata non negligenda. Nonnunquam mundi vocabulo mundi vanitas, bonorum, honorum, & voluptatum hujus mundi, quæ tantopere conquiruntur, inconſtantia, & fragilitas ſignificatur. Demum vero hac voce vulgo hic mundus nequam intelligitur, qui merito filii Dei in ſe maledicta convertit; illi videlicet, qui nefaria mundi placita evangelicis præceptis, divinisque legibus oppoſita ſequuntur. Verum cum nimis vaſtum fuiſſet argumentum ea omnia ſub uno titulo complecti, quæ de mundo in triplici hac ſignificatione ſumpto afferenda exiſtimavi: hoc in loco de civili tantum mundo loquar, cujus officia, tantum abeſt, quod ſint religionis officiis oppoſita, ut horum partem conſtituant, ſimulque honeſtum hominem ſecundum mundum ipſum, hominemque probum, virtutibuſque præditum ſecundum Deum faciant.

Argumentum hoc veteres Concionatores ignorarunt, quamvis quamplures libri agant de eorum, qui in mundo vivunt, officiis, omneſque ibi ſanctam, chriſtianam, & ab omni ſæculi corruptione immunem vitam duci poſſe fateantur. Verum opinor, ſi minus argumentum hoc hactenus commune factum ſit, paucis tamen utilitate cedere; namque præterquamquod ibi oſtenditur, poſſe unumquemque ea in ſtatu ſalvari, in quo illum Providentia conſtituit, oſtenditur quoque, poſſe ibi ſuum tenere gradum, ſuaque ſervare bona, domus ſuæ ſplendori conſulere, quin Dei leges infringat, & Chriſtiani deſit officiis.

Hac tamen in re cavendum eſt diligentiſſime, ne nimis mundi hujus decoro, officiiſque tribuatur ab iis, qui Deum ſimul, & mundum conciliare voluerint, quaſi duobus ſimul Dominis aliquis ſervire poſſet: quod facile evitari poteſt, oſtendendo, quin evangelii præcepta infringantur, poſſe reddi Cæſari, quæ Cæſaris ſunt, & quæ illi reddere nos ipſa jubet religio: quin aliquid imminuatur eorum, quæ Deo debentur.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Multiplex concionum hujus argumenti ſynopſis.

I. NIhil in Scripturis toties repetitum, adeoque ſolide probatum occurrit, quam fuga, & ſeparatio ab hoc mundo; hæc prima eſt cogitatio, quam inſpirat Deus illis, qui ſincere volunt converti, & quemadmodum in chriſtiana religione hic primus eſt actus, mundi pompis, & vanitatibus abrenunciare, ita hic primus quoque gradus eſt a peccatoribus arctam ſalutis viam ingreſſuris efficiendus, latam relinquere viam, quæ ducit ad interitum, videlicet placita mundi, quem Dominus reprobavit. Verum cum hoc ſeceſſu a mundo præceptum non cogat illinc prorſus egredi, bona illius abdicare, & omne cum illo commercium abrumpere; dicendum eſt non deeſſe honeſtum, urbanumq; mundum, ubi manere licet, & ubi chriſtiano vita digna vita duci poteſt, quocumque in ſtatu, & quacumque in vitæ conditione re providentia Dei collocaverit. Tres rationes hoc probabunt, ſimulque trifariam totum ſermonem partientur.

Prima eſt, Chriſtianiſmum nullam habere cum ſtatu, & profeſſione noſtra oppoſitionem, ubi non recedant ab ordine providentiæ, quæ vel nos in illis conſtituit, vel nos ad illa evocavit. Cum enim providentia omnes conditiones pro civilis ſocietatis bono partita fuerit, ſibimet ipſi adverſari non poteſt, volens ſingulis ſtatibus, & conditionibus ſuas eſſe gratias, ſubſidia, immo etiam commoda, ut in iis quilibet ſalvus fiat, ac Domino ſerviat; quæ in aliis non inveniuntur. Hoc probari poteſt facili inductione eorum, quos Dei filius juſſit ſecundum evangelii præcepta vivere, & exemplo plurimorum Sanctorum, qui eadem munera, artesque exercuerunt. Si igitur ſtatus, atque conditio noſtra nullam habet chriſtianæ ſanctitati, ſeveriſſimiſque evangelii legibus oppoſitionem, quis in dubium revocare poteſt, utrum ſalvari poſſimus, ac ſimul obire officis, quæ & chriſtianum, & honeſtum ſecundum mundum hominem decent?

Ratio altera eſt, quod quæcumque adſit major in hoc, quam in alio ſtatu, ſalutem conſequendi difficultas, impoſſibilitas, quam nonnulli cauſantur, in ſuo chriſtianam vitam ducendi, & ſeſe ſanctificandi, chimerica eſt, atque prætextus, ut in ſuis ſceleribus perſeverent; proficiſcitur enim ex eorum flagitiis, quæ ipſi relinquere, & ab affectibus, quos compeſcere nolunt, non autem ex ipſorum munere, & conditione; quæ immo e contra illos a vitiis, atque libidine avertit, eiſque ſexcentas ſuppeditat occaſiones chriſtianas, urbanaſque virtutes exercendi.

Tertia eſt, quod cum a Deo ad hunc ſtatum, & hanc vocationem appellati ſimus, dicere poſſumus, ſanctitatem, atque perfectionem, quam a nobis ille requirit, hanc eſſe, quod ad propriam ſtatus, & vocationis ejuſdem perfectionem perveniamus; videlicet quod ſimus judices integerrimi, eccleſiaſtici muneri noſtro addictiſſimi, mercatores in noſtris negotiis fideles. Quidquid autem prohibet quominus noſtris hoc in ſtatu perfungamur officiis ſub devotionis prætextu, vel alio quopiam colore, mera illuſio eſt.

1. Oſtendere, poſſe nos a mundo ſeparatos eſſe, quin re ipſa illum deſeramus, & quin ſtatum, munus, conditionemque mutemus; ab illius vitiis, placitiſque perniecioſis, & periculis peccandi, quæ paſſim in mundo inveniuntur, abhorrentes. II.

2. Poſſe nos mundi hujus officia, quibus ſtatus, & conditio noſtra nos ſubjicit, obire, quin aliquid eorum prætermittamus, quæ Deo, religioni, & proximorum ædificationi debemus.

3. Inſignea in mundo exerceri poſſe virtutes, quin illius vitiis inquinemur, ac noſmet ibi ſanctificare, licet tot illic inveniantur obices, qui

vit-

virtutis praxin efficiunt difficiliorem.

III. Oſtendere poſſumus, Chriſtianos ineſcuſabiles eſſe, ſi quocumque in ſtatu illos Providentia collocaverit, non vivunt tamquam veri Chriſtiani, nec ſe ibi ſanctificare contendunt.

1. Quia omnes habent cognitiones, quæ ſunt ad bene vivendum neceſſariæ, neque minus callent veritates, & chriſtianæ religionis inſtituta, quam ſui ſtatus, ſuæque conditionis officia.

2. Quia ad id gratiæ illis non deſunt, & Deus, qui eos ad hunc ſtatum vocavit, ſimul etiam ſuppeditavit auxilia, quibus munere ſuo valeant deſungi, quin vel minimum ſaluti ipſorum detrimentum afferatur. In hoc enim naturalem, ac ſupernaturalem providentiam ſuam in chriſtiano, urbanoque mundo manifeſtat.

3. Quia pro utriuſque generis officiis plurima habent exteriora ſubſidia, exempla ejuſdem conditionis mortalium, occaſiones bene operandi, ac propria ſtatus ſui opera bona exercendi.

IV. 1. Chriſtianæ religionis, quam ſumus amplexi, profeſſio, cujus officia, & munera aliis quibuſcumque rebus a nobis ſunt præferenda, nobis minime interdicit negotia ſeu publica, ſeu domeſtica, artes, magiſtratus, munera, quæ pro urbanæ ſocietatis commodo inſtituta ſunt; ſed e contra efficit, ut illa fidelius exerceantur ob æquiores cauſas, fineſque chriſtianos.

2. Negotia, magiſtratus, officia non exiguo ſunt adjumento, ut Chriſtiani hominis munere perfungamur, & charitatem, patientiam, bonum exemplum, ceteraſque virtutes, quæ perfectum efficiunt Chriſtianum, exerceamus.

V. 1. Quin deficiamus in iis, quæ ad mundi hujus decora, atque ſtatus noſtri officia pertinent, præſtantiſſimam quamlibet virtutem chriſtianam exercere poſſumus; quia nulla inter hæc eſt oppoſitio.

2. Qui utraque obeunt officia, cum quæ ad ſtatum ſuum, tum quæ ad chriſtianam religionem pertinent, ſimul & ſtatum, & religionem ſuam honorant; eorumque exemplum apud mundi ſectatores majorem vim habet, quam vita eorum, qui a mundo penitus receſſerunt.

VI. Virtutes eædem, quæ honeſtum hominem in mundi conſpectu efficiunt, eximium efficere poſſunt Chriſtianum: quippe ut plurimum ſatis eſt earum objectum, finemque immutare, ut chriſtianæ virtutes fiant, quin nomen, qualitatem, ſuumque effectum amittant. Hæ vero potiſſimum ſunt generoſitas, humanitas, & bona fides, quæ ſermonis diviſionem præbere poſſunt.

1. Generoſitas character eſt animæ nobilis, quæ nihil ignavum, ac indecens pati poteſt. Si virtus hæc hominum exiſtimationem nobis conciliat, nonne magno ſubſidio eſt, ut ſis verus Chriſtianus; ad id enim vi opus eſt, atque conſtantia, ut ſollicitationibus reſiſtas, quæ tibi fieri poſſunt, ut ab officio dimovearis; utque humanos vincas reſpectus, & eas tentationes, quæ ſeſe offerunt crebro? Verbo, nemo verus eſſe poteſt Chriſtianus, niſi ſtrenuus, & generoſus.

2. Affabilitas, ſuavitas, humanitas, urbanitas, quæ homines faciunt comes, beneficos, gratos, officioſos, oſtendunt in chriſtiana virtute nihil aſperum eſſe, & incultum, tantumque abeſt, quod devotioni, & pietati adverſentur, ut immo plurimum proſint ad eos, quibuſcum verſamur, ad illam alliciendos.

3 Bona fides, propter quam honeſti habentur illi, in quibus refulget, & quæ illis eorum omnium confidentiam conciliat, qui cum ipſis agunt, in Chriſtiana religione, quæ rectam poſcit animam, ab hypocriſi immunem, & quavis diſſimulatione, ac dolo tum erga Deum, tum erga homines vacuam, non eſt minus neceſſaria.

VII. 1. Qui per conjugium, vel aliud quodlibet vinculum in mundo vivere tenentur, ibi chriſtianam vitam, & ab evangelicis inſtitutis haud abnormem vivere debent.

2. Magiſtratus, officia, conditio eorum tantum abeſt, quod Chriſtiani hominis officiis obſtaculo ſint, ut eorumdem immo obeundorum præbeant occaſionem, atque ſubſidium.

Si religionem, & probitatem ſecundum mundi ſententiam ſpectamus, quamvis duo hæc invicem oppoſita videantur propter eorum principium, objectum, & finem: dicere tamen poſſumus, hæc arctiſſimo quodam vinculo eſſe conjuncta, ac penitus ſeparari non poſſe. VIII.

1. Quia fieri nequit, ut qui veram non habet probitatem, veram habeat religionem.

2. Ut qui religionem non habet, veram habeat probitatem. Hæ duæ propoſitiones explicandæ ſunt; ſed hæc explicatio earum eſſe debet confirmatio. Prior illa oſtendet religionis neceſſitatem in iis etiam, quæ ad mundi hujus officia pertinent. Poſterior autem aperiet neceſſitatem probitatis in iis, quæ pertinent ad religionem. *Ex P. Bourdaloue.*

De conſenſu officiorum hominis honeſti cum Chriſtiani hominis officiis. IX.

Prior hujus concionis pars oſtendet, honeſti, ſecundum homines, viri officia, & Chriſtiani ſecundum Deum, ſecum nequaquam pugnare.

Altera modum tradet illa conciliandi, ita ut verus honeſtus homo ſecundum homines, eſſe poſſit bonus Chriſtianus coram Deo. Veritas hæc probanda eſt; ſed quomodo, & ad hoc quid faciendum eſt? Hoc fuſius tradendum eſt. *P. De la Rue.*

Duo refellendi ſunt errores, ut duæ ſtatuantur oppoſitæ veritates in duabus concionis partibus. X.

Prima veritas, quæ oppoſitum deſtruet errorem, eſt, poſſe hominem inter mundi impedimenta, & in quolibet vitæ ſtatu ſalvari.

Altera, Chriſtiani hominis officia ſimul eſſe poſſe cum officiis hominis ſecundum Mundum honeſti. *Ex Sermonibus oblatis Academiæ Gallicæ anno* 1703.

Errores duo ex duabus profecti falſis ideis, quæ vulgo de virtute, & ſanctitate concipiuntur. XI.

1. Alii hanc veluti impoſſibilem putant, & nullo pacto exercendam ab illis, qui in ſæculo vivunt.

2. Alii poſſibilem quidem cenſent, ſed abhorrentem ab iis qualitatibus, quæ honeſtum hominem in mundo conſtituunt. *Ex eadem collectione.*

1. Chriſtianus ſuæ religionis officia cum mundi hujus officiis conciliare poteſt: ſimul & honeſtus homo, & bonus eſſe poteſt Chriſtianus; & demum ſatisfacere muneribus & ſtatus, in quo ipſum providentia conſtituit, & religionis; quod Cæſari, quod Cæſaris eſt, reddere appellatur. Hujus propoſitionis argumenta in priori concionis parte videbimus. XII.

2. In altera oſtendemus verum fidelem, & honeſtum in profeſſione ſua hominem religioni honorem afferre, eo quod diverſa hæc officia conciliat. *Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta. Tomo 3. de argumentis particularibus ſermone ſecundo.*

1. Nullum eſſe ſtatum, munus, conditionem, dummodo legibus Dei, & providentiæ ordinibus non opponantur, ubi Deo ſervire, ac ſaluti noſtræ proſpicere nequeamus. XIII.

2. Numquam melius, & ſalutis noſtræ muneribus, & noſtræ conditionis officiis ſatisfieri, quam cum in ſtatu noſtro ſalutem operati, ibique Deo famulari contendimus. Itaut non ſolum quiſque in conditione ſua propriæ ſaluti conſulere valeat; ſed ipſam etiam conditionem tamquam viam ad ſalutem efficere poſſit. *Idem ſermone ſecundo pro feria quarta poſt cineres.*

1. In mundo vivere poſſumus, & a mundo ſeparati eſſe animo, & corde; realis enim ſeparatio conſilii tantum eſt, non præcepti. Ibi ergo ſalvari poſſumus, immo etiam aliorum ſalutem procurare, illis præbentes exemplum mundi quidem placita fugiendi, J. C. vero præcepta ſequendi. XIV.

2. Qui hoc pacto in mundo vivunt, non levia præbent indicia, quod cum Deus illos a ſæculi corruptione præſervaverit, eos aliquando a mundo reprobato ſejunget, & quod ſunt ex numero electorum.

XV. 1. Advertendum nobis eſt, ut hoc mundo quocumque in ſtatu, vel conditione ſimus, noſmet ſanctificemur; ad id unum enim in mundo ſumus; & hoc primum eſt, unicumque noſtrum negotium.

2. Hoc autem præſtare poſſumus; ad id enim ſuppetunt nobis gratiæ, & ſubſidia; prætextus omnes, qui afferuntur, ut noſmet diſpenſemus, futiles ſunt, inutileſque; & demum nulla virtus eſt & moralis, & chriſtiana, cujus exercendæ ibi deſit modus, & occaſio.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſita argumenta exornanda.

Sancti Patres. S. Auguſtinus l. 5. contra Julianum oſtendit, mundum quidem, ſecundum Jeſu Chriſti præceptum amandum non eſſe; ſed licere hujuſmodi bonis uti; & quid interſit, licita re utaris, an perfruaris.

Idem *lib.* 18. *de Civit. c.* 18. oſtendit ſeparationem a mundo, quæ in quolibet Chriſtiano requiritur, non tam eſſe debere, loci, & manſionis, quam morum, & vitæ.

Idem, vel Auctor Homiliæ 16. in Apocalypſin in hæc verba, *Exite de Babylone*, docet hunc exitum, vel hanc ſeparationem non tam corporis eſſe debere, quam ſpiritus, & exire de Babylone eſſe peccatorum vitia non ſequi.

Idem *l.* 3. *contra Epiſt. Parmen. c.* 4. 24. *l.* 3. *contra Gaudentium, & ſerm.* 18. *de verbis Domini* hoc ipſum oſtendit.

S. Ambroſius de Officiis paſſim loquitur de boni viri in mundo viventis officio, deque virtutibus ab eo juxta ſtatum ſuum ibi exercendis: quomodo gradum tenere, exiſtimationem tueri, & mundi amorem ſibi conciliare debeat.

Libro 1. *cap.* 17. deſcribit juvenis in mundi commercium ingredientis officia. Et libro eodem docet, quid ſit decorum, & quomodo rebus in omnibus ſervandum.

Libro ſecundo oſtendit juſtitiam, benevolentiam, urbanitatem, & affabilitatem, ac civilem ſocietatem ſervandam eſſe neceſſarias.

Idem *lib. de fuga ſæculi c.* 4. oſtendit, quod mundum fugere eſt abſtinere a vitiis, & peccatis, quæ committuntur in mundo, & ibi quædam eſſe officia, & munera obeunda profeſſioni fidelium nequaquam oppoſita.

S. Baſilius *ſerm. de rerum abdicat.* oſtendit in ſæculari æque ac regulari ſtatu vivendum eſſe ſecundum evangelii præcepta, & ex mundi placitis, moribuſque id ſolum retinendum, quod Divinis legibus non adverſatur.

S. Chryſoſtomus *in Homil. in cap.* 6. *S. Matthæi* loquens ad mundi hujus ſectatores, oſtendit, illis credendum non eſſe, quod eo in ſtatu, in quo ſunt, minime poſſint ad ſublimem perfectionis apicem pervenire, & quin illis deſint officiis, quæ ipſorum inhærent conditioni, conandum eſſe, ut in dies magis ad virtutem adnitantur.

Idem *ſerm.* 21. *in Epiſt. ad Epheſ.* docet, cum illi, qui in mundo vivunt, placere debeant & Deo, & illis, quibuſcum vivere tenentur, majori opus eſſe vigilantia, & præcautione, ne evangelii præcepta violent, ſtatus ſui officia obeuntes.

Idem *Hom.* 43. *in Geneſ.* loquens de Loth, qui ſemper Deo fidelis fuit, quamvis inter Sodomæ cives moraretur, occaſionem nanciſcitur refellendi eos, qui dicunt, ſanctam traduci vitam non poſſe, neque ſaluti ſuæ proſpici ab iis, qui in mundi luce, atque inter peccatores verſantur.

Origenes *Hom.* 3. *in Exod.* loquens de imperio Dei, quo Moyſes juſſus fuit Pharaonem convenire, ut hic populo Iſrael facultatem permitteret abeundi, ut in deſerto ſacrificium Domino offerret; oſtendit, egrediendum eſſe de Ægypto, ac mundum relinquendum, non quidē ſemper quoad locū, ſed ſpiritu, & affectione cordis; non ſedē mutādo, ſed in ſingulos dies in pietate progrediēdo, quin ab officiis ſtatus ſui obeūdis ūquā ceſſetur.

S. Bernardus *ſerm.* 40. *in Cantica* hoc ipſum oſtendit, & docet quomodo a mundo ſecedere valeamus quin illum corpore deſeramus, & quin ab iis ceſſemus officiis, quæ obire tenemur.

Patres omnes qui præ cæteris magis hortati ſunt homines, ut mundum fugerent, & ſolitudinem inquirerent, atque ſeceſſum amarent, numquam affirmare voluerunt, bona, prædia, conſanguineos eſſe relinquendos, & civilem ſocietatem abdicandam; ſed tantum corde, & affectu illis inhærendum nō eſſe, & nemo credidit, aliquem ſalvari non poſſe, fideliter in mundo religionis, ſtatuſque ſui muneribus perfungentem.

Hieronymus Platus, *de bono ſtatus Religioſi lib.* 2. docet, non religioſis tantum, ſed omnibus Chriſtianis, qui in mundo vivunt, adlaborandum, ut ſecundum ſtatum ſuum ſalutem conſequantur. Aſcetici aliqui.

P. Bonal *dans le Chretien du temps* p. 3. c. 5. oſtendit ad hoc, ut in mundo ſancta ducatur vita, ibi vivendum eſſe citra mundi affectum, atque ſe tamquam in terra hoſpitem, & inquilinum exiſtimandum.

Cambolas in libro, cui titulus *Exemplar vitæ hominis Chriſtiani* Tomo 1. cap. 10. oſtendit, Chriſtianiſmum omnibus ſeſe profeſſionibus accommodare, quemlibet ſtatus ſui obeuntem officia poſſe, & debere vivere, ut verum Chriſtianum decet.

Idem Tract. 2. c. 5. §. 5. oſtendit eos etiam, qui in conjugio vivunt, chriſtianam acquirere poſſe perfectionem; & cap. 6. probat viros bonos non ſolum magiſtratibus aggrediendis non impares eſſe, verum etiam omnium aptiſſimos; quoniam ſibi conſcientiæ vertunt, illos fideliter miniſtrare.

In ſpeciminibus Ethicis Tomo 2. habemus tractatum de chriſtiana urbanitate, ubi capite tertio oſtenditur charitas ab urbanitatis officiis non abhorrere, quarto vero ea exponuntur bona, quæ urbanitas ipſam colentibus affert.

Liber cui titulus, *Vitæ civilis officia*, plurima continet ejus, de quo agimus, argumenti; quorum præcipua deinceps afferentur.

P. Croiſet t. p. conſiderationum chriſtianarum loquitur de diligentia in ſuis adimplendis officiis.

Liber cui titulus, *Le conduite du Sage, dans tous les etats de la vie*, plurima habet capita de Chriſtiani ſapientis officiis, præſertim vero illud, ubi de bonis operibus loquitur.

In Morali in *Pater noſter lib.* 8. *ſect.* 4. *art.* 5. fuſius oſtenditur, poſſe aliquem a mundo ſeparatum eſſe, quin deſerat mundum; videlicet poſſe ibi chriſtianam vitam ducere, quin poſt prava mundi abeat exempla.

De Sancta Martha in Aſceticis Tractatibus Tom. 2 Tract. 1. de obligatione fugiendi mundum, docet quibus in occaſionibus fugiendus ſit, & quando ibi permanere, & chriſtiane vivere liceat.

In Orationibus Gallicæ Academiæ oblatis anno 1703. quatuor deinceps ſermones invenies de conſenſu officiorum vitæ civilis cū chriſtianæ vitæ officiis.

In ſermonibus recens ſine Auctoris nomine editis, & qui Patris Ruęi vulgo censētur, Tomo primo, ſermo eſt de conſenſu officiorum honeſti hominis cum officiis Chriſtiani pro Feria 2. poſt 3. Quadrageſ. Dominicā.

P. Girouſt Sermone de feſto Sanctorum omnium die plurima habet, quæ ab hoc non abludunt argumento.

P. Bourdalove in veteribus ſermonibus ſub ejus nomine editis, Sermone pro prima Quadrageſimæ Dominica oſtendit, ſine religione nullam eſſe verā probitatem in mundo, nullāq; religionem veram ſine probitate; quod non abhorret ab eo, de quo agimus, argumento.

P. Teſier Sermone pro feria quinta poſt cineres, oſtendit nullā eſſe profeſſionē, dumodo licita ſit, in qua homo ſalvari, & chriſtianas virtutes exercere non poſſit.

P. Aurelianenſis in Sermonibus omnium ſanctorum, & inſtitutionis filiorum plura dicit de chriſtianę, urbanæque vitæ officiorum conſenſu.

In ſpeciminibus ſermonum pro Dominicis, Tomo ſecundo in quintam Dominicam poſt Paſcha, unum habet hujus argumenti, qui paucis exceptis, idem eſt ac ille, qui P. Ruæo adſcribitur.

Auctor Sermonum in omnia Ethicæ chriſtianę argumenta, tomo 3. argumentorum particularium

Ser-

Digitized by Google

Sermone 2. oſtendit mundi officia cum officiis religionis conciliari poſſe, in hoc Evangelium: *Reddite, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo.*

Idem in Quadrageſima ſermone 2. pro Feria V. poſt cineres, oſtendit nos in qualibet conditione ſalvari poſſe, & ſtatu, ac ipſam vitæ noſtræ rationem in ſalutis noſtræ ſubſidium convertere.

Nemo eſt, ſaltem quem ſciam, qui hujus argumenti collectanea ediderit.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

AMbula coram me, & eſto perfectus. Geneſ. 17.

Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Pſalm. 61.

Declina a malo, & fac bonum. Pſal. 36.

Averte oculos meos, ne videant vanitatem. Pſ. 118.

Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Ibid.

Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt. Ibid.

Utinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodiendas juſtificationes tuas! Ibid.

Tunc non confundar, cum perſpexero in omnibus mandatis tuis. Ibid.

Deduc me in ſemitam mandatorum tuorum. Ibidem.

Ab omni via mala prohibui pedes meos. Ibid.

Iniquos odio habui, & legem tuam dilexi. Ibid.

Omnem viam iniquam odio habui. Ibid.

Declinate a me maligni, & ſcrutabor mandata Dei mei, Ibid.

Servavi mandata tua, & teſtimonia tua, quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo. Ibid.

Deum time, & mandata ejus obſerva: hoc eſt enim omnis homo. Eccle. 12.

Eſt via quæ videtur homini recta, & noviſſima ejus ducunt ad mortem. Prov. 16.

Videte, ne & vos ſimiles efficiamini factis alienis, & metuatis, & metus vos capiat in ipſis. Baruch. 6.

Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo. Matth. 22.

Eſtote perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt. Matth. 5.

Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Matth. 5.

Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis. Matth. 6.

Perditio tua Iſrael, tantummodo in me auxilium tuum. Oſeæ 13.

Vos eſtis lux mundi. Matth. 5.

Non ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed Spiritum qui ex Deo eſt. 1. ad Corinth. 2.

In vobis judicabitur mundus. Ibid. 6.

Unumquemque ſicut vocavit Deus, ita ambulet. Ibid. c. 7.

Unuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat. Ibid. 7.

Reliquum eſt, ut ...... qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur. Ibid.

Obſecro vos, ut digne ambuletis vocatione qua vocati eſtis. Ad Ephes. 4.

Hæc eſt voluntas Dei, ſanctificatio veſtra. 1. ad Theſſal. 4.

Non poſuit nos Deus in iram, ſed in acquiſitionem ſalutis. Ibid. 5.

Subjecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum. .... quia ſic eſt voluntas Dei, ut bene facientes obmuteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam. 1. Petri 2.

Satagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis. 2. Petri 1.

Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt. 1. Joan. 3

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

Exempla Sanctorũ veteris, novique teſtamẽti generatim.

SAncti omnes veteris, novique teſtamenti vixerunt in mundo, quin illi adhærerent animo: non ultro ſeſe magiſtratibus, publiciſque negotiis immiſcuerunt; hæc non ſtudio aliquo, cæcaque affectione quæſiverunt, ſed illis ſumma fide defungi conati ſunt. Si opes, atque honores obtinuerunt, tamquam illis obruerentur, conqueſti ſunt, iiſque ſecundum Dei imperiũ ſunt uſi; ſed in mũdo tantũ verſabantur, quantum opus erat, ut officiis ſuis perfungerentur, ſemper ſincerum foventes deſiderium ab eo recedendi, ac re ipſa recedentes, ſimulac viam illis Deus aperiebat. Itaque in mundo vixerunt, quaſi omnino ab eo ſeparati, atque religionis officia cum urbanæ vitæ officiis, divinaſque leges cum iis, quas terræ principes irrogaverant, conciliarunt.

S. Patriarchæ Abraham exẽplum.

Habebat Abrahã opes, cõſãguineos, amicos, & patriã, in qua magno habebatur in pretio, atque in paucis fulgebat; verum hæc omnia adeo parum amabat, ut ubi primum a Deo juſſus fuit, omnia cum gaudio reliquerit in ignotam regionem profecturus. Tunc etiam cum Deus illi præcepit, ut filium ſuum in holocauſtum offerret, alacri, promptoque animo imperium faceſſere adortus eſt, quamvis cum unigenito illo omne ſolatium, omniſque ſpes illius eſſet interitura. Quin diutius immorer verba faciens de aliis præceptis, quæ illi irrogata fuere, quæque ipſe hilariter ad unguem explevit; hoc ſatis eſt, ut inde judicium feratur ejus fidelitatis, quæ omnia erga Deum ſuum munera obibat; & nemo unus ignorat illum per hoc glorioſũ illud fuiſſe promeritum Dei ipſius teſtimonium: *Nunc cognovi, quod times Deum*; Gen. 22. Hic autem adeo religioſus, adeoque timens Deum Patriarcha non minori fide ſtatus ſui officiis perfunctus eſt. Frequentem habebat familiam, a qua ut Deus coleretur, enixius invigilabat; erga Loth nepotem ſuum tantam præſetulit indulgentiam, ut pro pacis bono non parum de ſuo jure remiſerit finẽ impoſiturus litibus, quæ crebro inter utriuſq; hujus opulenti patris familias ſervos oriebantur. Juſtus erat erga domeſticos, & accolas, erga hoſpites vero officioſiſſimus. Æque fidelis amicus, ac bonus conſanguineus eouſque, ut ſervos ſuos ad arma compulerit, ut de hoſtium manibus eriperet prædam, quam illi Loth, affinibuſque ſuis abſtulerant: ita ut dici poſſit, Abrahãm non minus fidelem fuiſſe urbanæ vitæ officiorum obſervatorem, quam religioſum in iis obeundis, quæ divinæ majeſtati debebat.

Exemplũ S. Patriarchæ Joſeph, aliorumque nonnullorum.

Quot utriuſque ſexus afferri poſſent mortales, qui inter honores, ſupremaſque dignitates e mundi corruptione evaſerunt immunes? Quid opus eſt proferre Joſephum, qui totius Ægypti caput, & gubernator conſtitutus fuit, omnibuſque bonis Pharaonis præpoſitus? Ejus fortunæ præter nomen regium deerat nihil: veruntamen tantæ dignitatis elatio nihil ejus virtutem imminuit: nactuſque viam eſt, & Deo ſimul, & Regi inſerviendi politicam rationem religioni ſubmittens. Tres filii Iſrael Babylone captivi Deo ſemper fideles permanſerunt in aula voluptatibus addicta, ubi per crapulam, epulaſque lautitiem virtutem eorum labefactare adnitebantur. Quid dicam de Sancto Rege David, aliiſque nonnullis ſucceſſoribus ejus, in quibus religio, & fides, quam veri Dei cultori debebant, nihil obfuit politicis rationibus, cum quibus populos ſuos gubernabant, neque virtuti neceſſariæ ad hoſtes ſubigendos, ac rebelles reipublicæ tranquillitatem perturbantes ad officium revocandos.

Eſther Reginæ exẽplar eſt virtutis, & ſanctitatis in aula Aſſueri.

Eſther regina erat, atque ut reginam decet, vivebat, hoc eſt in aulæ magnæ ſplendore, at non ideo minus fidelis erat Deo, ac patrum ſuorum religioni. In aula Aſſueri, uxor regis idololatræ Deum viventem adorabat, & legem illius fideliter obſervabat. Inter ſuperſtitionem populi Solem adorantis, ſe ipſam cinere, & cilicio tegebat, ac tribulationis panem mãducabat; cum interim omnes ſuperbi hujus, & voluptuoſi regis aulici in mollitie, effuſaq;

omnis generis libidine volutabantur. Cum vero regiis ornata inſignibus coram Aſſuero prodire debebat, ac mundo muliebri nitorem addere formæ, qua Deus ad populi ſui ſalutem uti volebat, diadema, quo caput ornabat, Deo tamquam ſacrificium offerebat, dicebatque illi: Noſti, Domine, me univerſum hunc magnificentiæ apparatum, qua ſepta ſum, perhorreſcere; verum invita illum gero propter eam neceſſitatem, quam mihi ille ſtatus imponit, in quo tua me providentia conſtituit: *Tu ſcis Domine infirmitatem meam*. Eſth. 14. Vides cor meum his rebus non affici, ſcis, me regiis intereſſe convivis propter ejus loci, quem apud regem obtineo, neceſſitatem, atque ancillæ tuæ cordi inter tot gaudia, & voluptates, nullum præter te unum aliud objectū fuiſſe.

Quid S. Joannes Baptiſta publicanis, & militibus præſcribebat, ut in conditione ſua ſalvi ſint.

Non aliis opus eſt argumentis ad probandum, in quolibet ſtatu mortales ſalvari poſse, ac nullum eſſe, in quo vitæ civilis officia cum Dei lege conciliari non poſſint, quam quod magnus Joannes Baptiſta publicanis, militibuſque reſpondit, qui ad illum in deſerto convenerunt quæſituri, quid ſibi faciendum eſſet, ut pœnitentiam, quam ille prædicabat, exercerent. Homo hic adeo auſterus in ſua vivendi ratione, atque in ſermonibus, qui cum Judæis durius agebat eo uſque, ut illos *genimina viperarum* vocaret; hic inquam vir, ſeveriſſimæ exemplar diſciplinæ nequaquam imperavit publicanis, ut telonia, & rationaria ſua relinquerent; ſed prohibuit ſolum, ne quid ultra ea, quæ princeps caverat, extorquerent: militibus vero non præcepit, ut arma, & militiam desererent, uti S. Auguſtinus animadvertit, ſed vetuit, ne quid ſibi vendicarent præter ea, quæ illis in ſtipendium, victumque fuerant præſcripta. Cur hoc? Quia publicani, militiſque conditiones, quantumvis periculo non vacent, nihilominus omnino malæ non ſunt, quoniam a Deo conſtitutæ ſunt, & ſunt reipublicæ neceſſariæ; cum princeps regni pondus ſuſtinere, ſuaque jura tueri non poſſit contra eos, qui eadem oppugnant, ſine vectigalium, armorumque ſubſidio. Itaque dummodo hæ profeſſiones eo exerceantur modo, qui præſcriptus eſt, liquet, per ſe nihil habere, quod divinæ legi adverſetur, eaſque poſſe cum religionis officiis conciliari.

J. C. doctrina in conſilia, & præcepta diviſa.

Dei filius, qui evangelium irrogavit hominibus pro vitæ, morumque norma, Chriſtianos in varios gradus, gratias ſuas in fortiores, imbecillioreſque, dogmata vero in præcepta, atque conſilia diſtinxit, Exempli gratia, re ipſa pauperem eſſe conſilium eſt, ſed pauperem eſſe animo, & corde, hoc eſt, terræ bonis non inhærere, præceptum eſt. Cum vero ipſe Jeſus Chriſtus hoc ſtatuerit diſcrimen inter ea, quæ abſolute ab omnibus exigit, & ea, quæ ad majorem dumtaxat perfectionem ſuadet, integrum Chriſtianis reliquit, utrum maluerint eligere. Ex quo igitur alterutrum optavimus, non ſine divinæ providentiæ conſilio, inferendum eſt, licere ibi vitam tranſigere, & ea obeuntes officia, quæ huic ſtatui adhærent, non ſolum nihil facere oppoſitum chriſtianæ religionis officiis, verum etiam illa nobis magno eſſe adjumento, ut iſta obeamus; atque ibi Dei voluntatem adimpleri, in quo ſanctitas ſita eſt.

Jeſus Chriſtus procuIdubio fuit exemplar diſciplinæ earum omnium, quæ fuerunt, eruntque ſanctiſſimæ, atque perfectiſſimæ. Verum ſi acriter invectus eſt in omnia mortalium vitia, & flagitia mundi, ad quem reformandum acceſſit, nunquam ne vituperavit, vel improbavit urbanitatis officia, quæ inter honeſtos viros ultro citroque exercentur? E contra immo eorum pleraque ſuo probavit exemplo. Eos, a quibus ad cœnam invitabatur, non repulit; una cum Maria matre ſua nuptiali interfuit convivio, ad quod cum diſcipulis fuerat invitatus; & quin improbaret eam, quæ inolevit, lætitiæ, & hilaritatis conſuetudinem in hujuſmodi cæremoniis, aliquid ipſe quoque voluit conferre aquam in vinum immutans. Neque refugit Publicanorum, & Phariſæorum menſas, ut oſtenderet, ſi contra eorum invehebatur flagitia, eorum tamen in honore habere perſonas. Paſſus eſt Martham fatigari, ut ab illa hoſpitio, & convivio exciperetur; permiſit, ut Jeroſolymæ cives ſibi occurrerent, atque, quacumque tranſiturus erat, veſtimentis ſuis ſternerent vias. Si hæc omnia urbanitatis officia, quæ Salvator viciſſim recipere, & obire non recuſavit, oppoſita fuiſſent novæ legi, quam ipſe laturus erat, næ ille quidem illa neque in aliis fuiſſet paſſus, & multo minus ipſe exercuiſſet: ideoque ſi eorum evitetur abuſus, & proſcribatur exceſſus, quis ambigere poteſt, utrum cum abſolutiſſima virtute, & ſeveriſsima diſciplina valeant conciliari?

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Multiformis gratia Dñi. Ad Eph. 3. S. Hieronymus ait, Deum gratiam ſuam conferentem pro varietate eorum, qui illam recipiunt, eique diverſam formā imponentem feciſſe tam multiplicis characteris ſanctos, quanta eſt diverſitas conditionum, talentorū, ingeniorum, ſtudiorum pro mundi totius perfectione, atque ſanctificatione. Hinc inferendum eſt, conſuetudines, variaſque agendi rationes, quibus nihil eſt oppoſitum evangelio, ſine ulla difficultate poſſe cum eo conciliari, & aliquid conferre perfectioni, & pulchritudini eccleſiæ, quæ ſtatuum omnium ſanctos habet, omniumque conditionum, & characterum omnium; & gratiam, quæ ſanctificare poteſt actiones omnes, eas etiam, quæ magis naturales habentur, & in neutram partem inclinant, poſſe multo magis ſanctas efficere, vel ſaltem cum ſanctitate conciliare eas, quæ jam aliquam habent moralem bonitatē; qualia ſunt civilis ſocietatis officia, quæ mirum in modum proſunt ad conſenſum, pacem, bonumque ordinem ibi tuendum, & quæ facile attolli poſſunt uſque ad gradum chriſtianæ virtutis, charitatis, vel juſtitiæ erga proximum.

Nullos ſtatus eſſe in quo Chriſtiani hominis officia obire, & noſmet ſanctificare non poſſimus.

Multiformis gratia Dñi. Ad Epheſ. 3. His verbis uti etiam poſſumus, ut oſtendamus, cum diverſæ hominū conditiones ſint ordini divinę providentię conformes, nullam eſſe, quæ cum Dei cultu, ac pietatis, & religionis officiis, quæ a nobis exigit, conciliari non poſſit; nam gratia variis ſtatibus, muneribus, atque conditionibus ſeſe accommodat. Divina quippe ſapientia in politici orbis regimine adeo bene temperavit univerſa, ut pietatis, ſtatuſque noſtri officia mutuis firmentur auxiliis, atque ultro citroque ſibi columen ſint, atque ſubſidium. Hac mente voluit Deus in omnibus ordinibus, ſtatibuſque mundum civilem componentibus non deeſſe ſanctos viros, pro talibus ab eccleſia palam habitos; elegitque pauperes, divites, doctos, & indoctus, conjugio adſtrictus, cælibes, toga, & ſago clarus, ex ipſa mundi luce, & ex eremo; immo oblectatus fuiſſe videtur iis in ſtatibus præſtantiſſimos ſanctitate viros efficere, ubi ſanctitati plures obices ſuperandi fuiſſe videntur. In ipſa quoque ſolii magnitudine humilitatis, inter delicias auſteritatis, inter negotiorum impedimenta, atque tumultum vigilantiæ, atque recollectionis oſtendit portenta, quia illis ſuppeditavit gratias, quibus adjuti ſtatus ſui, & religionis obire poſſent officia, necnon contulit ſubſidia ſalutis congrua eorum conditioni, eique vitæ generi, quod fuerant amplexi.

In mundo ſanctificemur, mundi placitis reſiſtentes.

Hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides veſtra. 1. Joan. 5. Sancti videntur in mundo mortales, quia mundi ipſius victores ſunt, atque de illius illecebris, voluptatibus, ac iis omnibus, quæ mundi ſectatores in turpi detinent ſervitute, triumphant. Duo autem ſunt mortalium genera, qui adeo glorioſam victoriam reportant. Alii, qui palam omnia mundi placita impugnant, illa quaſlibet in occaſione laceſſunt, atque in vitæ ſuæ ratione prorſus diverſas conſuetudines, moreſque ſequuntur. Hi cum mundo exiguum habent commercium, omnes mundanæ elegantiæ, & ipſius etiam ferme civilis ſocietatis regulas negligunt. Gratia ingenii eorum ſeveritati ſe accommodans eos quodammodo victores de mundo facit, quin ullis oblectationum urbanæ ſocietatis capiantur illecebris, & quin ullis licet inevitabilibus afficiantur vitæ hujus vinculis, niſi ut ſola ſuorum eſſentialia explcant officia,

cia. Sed paucæ ſunt hujus characteris aoimæ, quæ ita mundum contemnunt, quin ollam babeant officiorum ejus rationem. Verum non deſunt in mundo ſancti, bomineſque virtute prædiii, prorſus diverſi characteris, qui mundum ipſum eaarmant, & vincunt ſua, ut ita dicam, officioſitate, ſeſe licitis accommodantes uſibus, & conſnetudinibus, quæ nulla in re officia religionis offendunt. Quamdam habent commercii ſanctitatem, quæ vitium oppugnat eaemplo vitæ frugi, integræque in profeſſione ſua. Ad Deum pergunt alios ſecum trahentes, & quin ulla in re deſint Chriſtianæ religionis officiis, ad unguem, & ſumma officii fide ſtatu ſui munera adimplent. Hoc ſaoe eſt glorioſam de mundo victoriam reportare, illum in partes ſuas pertrabendo.

Simul honeſtus, & probus eſt qui avarium ſuſpicione vacat.

Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Pſal. 61. Noo poſtrema honeſtum hominem cum vero Chriſtiano conſociandi ratin eſt, opes, quæ poſſidentur, non amare. Ita ſtatim ac virum aliquem intuemur in hac mundi luce ab omni avaritiæ, & cupiditatis ſuſpicione vacuum, illico illum honeſtum hominem prædicamus, amicum bonum, & quibuslibet ſordibus minime parem celebramus: atque ſimul ac agnovimus illum ab officio deflecti non poſſe fortunæ ſublimioris ſpe, nulla eſt laus, qua mundus, licet alioquio injuſtus, illum extollendum noo putet. Verum enim vero animadvertendum eſt, ad boc ut ſimul ſit verus etiam Chriſtianus, Propbetam non dicere quidem divitias ab illo eſſe relinquendas, ſed non amandas: ita ut ob interiorem hunc opum contemptum habeatur a Deo vir vere bonus, quemadmodum per contemptum exteriorem in mundo vir honeſtus habetur.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & Sententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

OMnis ad bene agendum provocatur ſexus, omnis ætas & dignitas. Nemo igitur publicis ſe excuſet actibus. Ambroſ. Hom. 7. da militia.

Quod ipſi gerunt, officiis ſuis adſcribunt. Idem.

Fugere potes animo mundum, quamvis retinearis corpore. Idem de fuga ſæculi, c. 3.

Quid eſt fugere ſæculum, niſi abſtinere a peccatis ſæculi? Idem, Ibid.

Non utique tranſire in Ægyptum crimino ſum eſt, ſed tranſire in mores Ægyptiorum. Hieronym.

Non nocuit militanti Centurioni, paludamentum & balteus, & Apparitorum turba. Idem, Epiſt. 99.

Nequaquam frigida illa verba proferas: Mundanus ſum, uxorem habeo, filiorum curam gero. Chryſoſt. Serm. 9. contra Iud.

Fallis teipſum prorſus ac decipis, ſi putas aliud a ſæcularibus viris, aliud a Monachis requiri: præter conjugium, in reliquis communis atque eadem ab utriſque vitæ ratio requiritur. Idem, l. 3. contra vitæ Monaſt. Vituper.

Hoc eſt plane quod orbem univerſum evertit: quod Monachis opus eſſe arbitrantur ſumma bene vivendi diligentia, cæteris autem licere negligenter vivere. Id., ib.

Cum Chriſtus odiſſe animam ſuam, & cætera ejuſmodi jubet, nullam hominum conditionem excipit. Idem, ibid.

An non tibi quæſo videntur etiam matrimonio junctis lata fuiſſe Evangelia? Baſil. de rerum abdicat.

Chriſtus, cum Patris ſui præcepta promulgaret, apud eos loquebatur, qui in mundo erant, & communem vitæ morem ſequebantur. Idem, ibid.

Nihil refert ubi ſitis: extra ſæculum eſtis. Tertull. ad Martyr. c. 2.

Hoc in his rebus obſervandum eſt, quæ in hoc mundo ſic bona ſunt, ut tamen eas diligi non oporteat. Auguſt. contra Julianum, l. 5.

Injuſtum eſt relinquere ſæculorum Conditorem, & diligere ſæculum. Idem, expoſitione in Pſal. 53.

Omnis humana perverſio eſt, quod etiam vitium vocatur, fruendis uti velle, atque utendis frui. Idem, l. 83. Quæſt. Quæſt. 3.

Si cuncta mundi relinquere non poteſtis, ſic tenete quæ hujus mundi ſunt, ut tamen per ea non teneamini in mundo. Gregor. Homil. 3. in Evang.

Mundo utitur, ſed quaſi non utitur, qui & neceſſaria cuncta exterius ad vitæ ſuæ miniſterium redigit, & tamen hæc eadem non ſinit ſuæ menti dominari. Idem, ibid.

Inter bonos bonum eſſe, ſalutem habet; inter malos vero, etiam laudem: illud tantæ felicitatis eſt, quantæ etiam ſecuritatis, hoc tantæ virtutis, quantæ difficultatis. Bernard. in Epiſt.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia ad hoc referri valeat argumentum.

Quid ſint hujus mundi officia.

CUm mũdi hujus officia non in ſtato quodam puncto, neque in una re taotum conſiſtant; ſed tot ſint officiorum genera, quot peculiares ſtatus, & conditiones diverſæ, immo etiã quot ſunt mortales, qui hæc præſtant officia, & quibus præſtantur; non reor æquiorem tribui poſſe definitionem ea, quæ de juſtitia tribuitur, quæ eſt unicuique reddere, quod propriũ eſt, quia hoc eſt ea adimplere munera, quæ a nobis civilis ſocietas expoſcit. Hinc ſequitur: 1. eum, qui diligenter omnia ſua adimplet officia, hunc honeſtum eſſe hominem ſecundum mundum: 2. tantum abeſſe, quod hoc divinæ legi adverſetur, ut e contra non poſtremum ſit Chriſtiani hominis officium ſtatus, & conditionis, in quo nos Providentia conſtituit, officiis defungi; atque ita honeſtum hominem, verumque Chriſtianum nõ poſſe invicem opponi: 3. rectum ordinem orbis civilis, atque chriſtiaoi ex hoc omnino pendere, quod omnes rite utriuſque perſungantur officiis, iis videlicet, quæ & religioni, & civili debent ſocietati, quarum membra ſunt: 4. cum Dei filius præcipit in evangelio, ut mundum fugiamus, ut illum oderimus, ac poſt pravas illius conſuetudines abeamus, intelligi leges legibus, inſtitutiſque evangelicis oppoſitas; in hoc unum quippe decidunt anathemata, & maledicta, quæ toties Jeſus Chriſtus adverſus mundum contorquet.

Quilibet Chriſtianus tenetur ſtatus ſui munera obire.

Cum voluerit Deus politicum, & civile corpus ex variis coaleſcere partibus, non ſecus ac corpus materiale; cum alios in ſublimi, alios in imo gradu collocaverit; cum alios ad imperandum, alios ad obtemperandum elegerit; cum per vocationis gratiam ſingulos alicui deſtinaverit ſtatui; liquido conſtat, cum quilibet homo ſit politici corporis membrum, ad id factum eſſe, ut diverſa ſtatus ſui munera adimpleat, quemadmodum in humano corpore membra diverſa diverſis, ſibique propriis officiis deſtinata ſunt. Hinc ſequitur: 1. cum homines quamplurimis invicem neceſſitatibus, quæ illos ex neceſſitate ſocietatem fovere cogunt, conjuncti ſint, quandoquidem nemo ſingillatim alicuis carere poteſt auxiliis, hanc ſocietatem, & mutuum iſtud commercium conforme eſſe ordini Dei ad hunc finem has permittentis neceſſitates. 2. Quæcumque igitur ad ſocietatem, & hunc ordinem a Deo conſtitutum ſunt neceſſaria, a Deo quoque imperari per legem naturalem, quæ quamlibet partem ad ſui totius obligat conſervationem. Verum, ut humana vigeat ſocietas, omnino neceſſarium eſt, homines ſe mutuo diligere, mutuis certare obſequiis, & ſervare officia, quæ diutina invexit conſuetudo, & ſine quibus diſcordia quamprimum eam conſenſionem infringeret, quæ inter illos eſſe debet, ac denique iis perſungi officiis, ad quæ legibus obligantur. 3. Fas igitur, immo opus eſſe ſumma cura urbanitatis obire munera ab hominibus conſtituta; quia eorum hujus rationes æquiſſimæ ſunt, quippe quæ divinæ legi innituntur. Hoc autem fieri debet ad auferendam ſuſpicionem, quæ ſuboriri poteſt, contemptus eorum, quibus ea non præſtarentur a nobis; & ad evitandas ſeu internas, ſeu externas caprobationes eorum, erga quos deficeremus; & demum ad tollendas quaſcumque diſcordiarum origines pacem perturbantium, quæ ſemper in civili ſocietate regnare debet.

Quamquam ſæculi prudentia Dei ſit inimica, & veritatis ipſius oraculo reprobata; dici nihilominus poteſt, quemadmodum non deeſt mundus, quem Deus amat, & diligit, ita in mundo prudentiam eſſe, quæ minime opponitur prudentiæ, quam Deus fidelibus inſpirat. Hæc quidem ſæculi prudentia vocanda non eſt; hoc enim nomen ſemper in deteriorem partem accipitur; veruntamen hæc omnium eſt ſæculorum. Hæc illa ſola eſt prudentia, quæ efficit, ut cœli via inter ſæculi tumultum, ubi tot animæ pereunt, inveniatur; & ut filii ſæculi, eos intelligo, qui propter ſtatus ſui neceſſitatem tales ſunt, fieri poſſint filii lucis per ſapientiam, qua chriſtianæ vitæ officiis ſatisfacere edocentur, quin vitæ civilis officia negligant: homines, qui viam inveniunt, qua pergant ad Deum viventes in mundo, quin ſecundum mundi ſpiritum vivant, & de quibus in bono ſenſu dici poſſunt hæc Jeſu Chriſti verba: *Filii hujus ſæculi, prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt.*

Non deeſt mundus, ubi ſalutem noſtram operari poſſumus, ore ſæcus, ac non deeſt alter, quem abdicare tenemur.

Quandoquidem nemini Deus neceſſitatem indidit mundum relinquendi, & religioſam vitam amplectendi, ambigi nequit, quemadmodum non deeſt mundus, cui Chriſtianus quilibet abrenuntiare debet, & qui ſatis cognoſcitur, ſimiliter neceſſario alterum eſſe debere, ubi ſalutem noſtram poſſumus operari obeuntes officia ſtatus illius, quem in hoc mundo obtinemus, in quo nos immorari jubet providentia. Sed prætermittendum non eſt, ibi neminem ſalvari, immo neque ſalvari poſſe, quin fideliter iis perſungatur officiis, quæ proprio ſtatui adhæreſcunt. Unde ſequitur: 1. eum, qui ſtatus ſui deeſt officiis, quidquid alioquin conetur, vocem eſſe a mũdi hujus concentu diſcordem, atq; neq; honeſtum eſſe virũ coram mundo, neq; coram Deo verum Chriſtianum: 2. ſatis frequenter mira quadã illuſione evenire, ut qui aliis quibuſcumque perſungũtur officiis, iſthæc, quæ magis eſſentialia ſunt, negligere, quin advertant, hac in re omiſſiones facile admitti, illas vix, & ne vix quidem deprehendi, ideoq; rariſſime reparari, atque corrigi, quia hujuſmodi peccata nequaquam poſita ſunt in nefariis actionibus, ſed in earum, quæ faciendæ eſſent, negligentia.

Quid intelligitur cum dicitur Chriſtianus a mundo ſeparatus eſſe debere.

Certum eſt, ut aliquis verus Chriſtianus ſit, opus eſſe, ut cor habeat a mundi rebus alienum, illius oderit inſtituta, & effugiat ſcelera; veruntamen non ideo in deſerto vitam ducere cogitur. Quod adeo verum eſt, ut S. Paulus Corinthiis ſcribat, ubi juſſit nullum cum quibuſdam peccatoribus habendum eſſe commercium, ſe nequaquam locutum de Ethnicis; cum enim mundus tunc illis ubique repletus eſſet, opus fuiſſet illinc exire, urbanamque vitam prorſus deſerere, ut nulla cum illis conſuetudo haberetur. Quod autem de gentili mundo Apoſtolus inquit, hodierna die de illis dicere poſſumus, qui in mundo Ethnicorum more vivunt. Licet nobis cum illis vivere, eorum negotia procurare, noſtram illis curam committere, illos videre, cum illis verſari, quãtũ opus eſt, pro varia neceſſitatum noſtrarum multitudine. Sed in hoc illa ipſa ſervanda eſt regula, quam S. Paulus primis fidelibus præſcripſit, ita videlicet nobis cum illis eſſe conſueſcendum, ut ab illis animo ſeparati ſimus, neque ullam habeamus partem in ſterilibus operibus tenebrarum; videlicet in peccatis: tantumq; abeſſe debet, quod cum illis latam ingrediamur viam, ut eorum mores, ac vitæ rationem morum noſtrorum integritate damnare debeamus. Ex hoc ſapienti Apoſtoli conſilio inferendum eſt: 1. neq; neceſſarium, immo neq; opportunum eſſe ex noſtro egredi ſtatu, niſi magnis rationibus impellamus, puta, ſalutis noſtræ negotio, ut noſmet communi mundi ſubmittamus ordini, quando ordini Dei non adverſatur: 2. quantacũq; neceſſitas ſit, qua cum illis commorari cogimur, qui mundi placita ſequuntur, debere noſmet ab illis animo ſeparare eorũque vi, aut aſſentationi reſiſtere, ubi illis utuntur, ut nos ad peccandum impellant: 3. tanta cura nobiſmet ipſis eſſe vigilandũ, ut pravorum exemplorum pernicioſos effectus evitemus: 4. numquam obliviſcendum eſſe, quod ſi cum illis permanere cogimur, nulla tamen nos urgemur neceſſitate, ut eorũ ſequamur flagitia, quia ſola Chriſtiani neceſſitas eſt ab omni culpa abhorrere.

Etiam atq; etiam nobis commendarunt Apoſtoli, ut pietatem mundi ſectatoribus amabilem præberemus, ut illos ad eam ſuavi quadã illecebra pertraheremus. Verum fieri nequit, ut amabilis ſit, ſi auſtera fuerit, aſpera, inurbana, & niſi hominibus palam teſtati fuerimus, illos a nobis in pretio haberi, & diligi, atque id unum optari, quomodo de illis optime mereri poſſimus. Niſi his urbanitatis officiis, quæ ſocietatis vincula ſunt, de illis non benemeremur, ſaltem eorum non avertimus animos, immo illos quibuſdam veluti lenimentis præparamus, ut nos audiant, & benignas conſiliis noſtris aures adhibeant. Viventes igitur in mundo honeſta purificare debemus officia, non illa proſcribere; utque honeſtum virum cum vero Chriſtiano conſociemus, hac arte hominum amorem nobis conciliemus oportet, non ut inde libidini velificemur, ſed ut amor noſter nos in eum ſtatum adducat, ubi illis gratificari poſſimus. His addi poteſt, urbanitatem, atque honeſtatem hanc exteriorem eſſe humilitatem, quæ ſit interior, atq; chriſtiana, cum ob ſpirituales cauſas eam exercemus, ut præcepit S. Paulus ad Rom. 12. *Honore invicem prævenientes.*

Quomodo pietas, & virtus eſſe poſſint amabiles.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, nuperiſque concionatoribus loci hujus argumenti.

In mundo officia ſtatus ſui cum religionis officiis conciliari poſſunt.

Liquido patet, mundum corruptum, quatenus eſt tenebrarum imperium, nimis oppoſitum eſſe ſpiritui veritatis, ita ut impia illius placita cum ſanctis evãgelii regulis conciliari nullo modo poſſint: cavendum eſt ne eludere velle videamur anathemata, quæ Jeſus Chriſtus juſtiſſime protulit, & conciliare cultum Baal cum Dei Iſrael religione. Verum ſi mundum conſideremus tamquam mortalium ſocietatẽ variis profeſſionibus operam navantium; vel tamquam congeriem conditionum plus, minuſque nobilium, in quibus homines vel genere, vel induſtria conſtituti mutuis ſeſe juvant auxiliis, ſinguliſque ſtatui ſuo, ſecuritati, commodo, gloriæ, & Patriæ ſtudent felicitati: commercium hoc, hic nexus, hæc reciproca utilitas, quæ mores format, rationem polit, ac alios aliis efficit neceſſarios; procul dubio in ordine naturali maximum opus eſt divinæ ſapientiæ, peculiaris, & glorioſiſſimus humanæ naturæ character. In hoc autem ſenſu error eſt affirmare, evangelica dogmata, & chriſtianæ diſciplinæ puritatem cum ſingularum profeſſionum officiis ſimul eſſe non poſſe. *In collectione orationum oblatarum Academiæ Gallicæ, Anno* 1703. *Sermone primo.*

In mundo vivere poſſumus, ut veros decet fideles.

Ne cogitemus, verum Chriſtianum quodlibet ſibi vitæ ſolatium interdicere, atque cœtus omnes, ubi aliquid ſenſibus conceditur, perhorreſcere: ne putemus illum ſemper, & in qualibet occaſione magnificentiã, & quidquid nitet, refugere. Res eædem, quæ vulgares animas corrumpunt, pro illo puræ ſunt, neque illi nocent, non ſolum quia illas non quærit, verum etiam quia ratio illius per fidem directa ſemper ſuperior eſt. Quatenus honeſtus homo nulla in re deeſt, quæ ſocietatem reſpiciat; urbanitatis amator eſt, atque uſibus, qui generatim inoleverunt, ſeſe accommodat; quatenus fidelis ſuos moderatur affectus, Creatorem in creaturis inquirit, ſingulis rebus æquum tribuit pretium, ſibique nobiliorem, quam totus ſimul ſit mundus, finem proponit. Honeſtus homo extrinſecus ſeſe prodit, Chriſtianus vero intrinſecus latet: ille laudibus celebratur, quia ſeſe omnibus accommodat, hic ſeſe humiliat, quia ſemper charitatis ſuæ imperfectionem, ſuæque egeſtatis magnitudinem novit. Hic unus, & idem eſt in duplici ſtatu, quorum alter perfecte cum altero conſentit: homo eſt, qui in vita communi nihil agit, quo inter cæteros eluceſcat, ſed homo eſt, in quo Deus, qui intimos animæ noſtræ ſinus ſcrutatur, maxime ſublimes diſpoſitiones intuetur. *Ibidem Sermone* 2.

Perfecta ſimilitudo hominis honeſti, veriq; Chriſtiani.

Honeſtus homo, etiam ſecundum mundi ſententiam, & perfectus Chriſtianus ita ſibi ſimiles ſunt, ut via erret, qui utrumque confundit. Quæ enim idea eſt, quæ de honeſto viro in mundo concipitur, hæc ſane congeries eſt qualitatum, quæ Chriſtiano maxime eſſentiales ſunt. Vir honeſtus cor habet bonum,

rectaſ-

rectaſque intentiones; mens ejus perſpicax eſt, ut bonum dignoſcat, ejuſque voluntas huic ſeſe totam tradit. Senſus illius nobiles ſunt, & elati; juſtitiam potius, quam propriam utilitatem inquirit, ac in neminem, quam in ſe judex eſt magis ſeverus. Si de reipublicæ agitur utilitate, bona ſua publici fiunt theſauri; opera ejus non aliud habent principium, quam animæ magnitudinem, neque finem alium, quam gloriam: obedientia ejus effectus eſt rationis ipſius, non autem ſervilis timoris. Verum hæccine eſt imago honeſti viri, qualis mundo videtur, an veri Chriſtiani? Numquid Jeſu Chriſti doctrina colores eos mihi ſuppeditat, quibus illam exorno? Quæ vitæ, morum, ſenſuumque ſimilitudo inter honeſtum hominem, perfectumque Chriſtianum in hiſce eſſentialibus vitæ circumſtantiis, quæ probitatem, ipſamque religionem conſtituunt? At enim quomodonam ſeveræ chriſtianæ religionis leges conciliari poſſunt cum officioſa urbanitate, quam mundus in honeſto viro requirit, cum hac indulgentia, feſtivitate, morumque ſuavitate? Chriſtianus obire nequit ea omnia munera, quæ placendi arte traduntur. Falleris: charitas in altero facit, quod in altero facit elegantia. Perfectus Chriſtianus facile habet commercium, mores ſuaves, ac in ſe omnium amorem convertit. Inter ſocios dominari non gaudet; ſermo ejus omni acrimonia, & amaritudine vacuus eſt; cor ejus invidiæ motus non novit, neque maligna afficitur ex alienis calamitatibus lætitia, quæ in aliorum facie, ac verbis facile elucet. Fruſtra igitur conaris inſuperabile vallum ſtatuere inter hominem coram mundo honeſtum, & inter verum fidelem: ſatis eſt utrumque videre, ut utrobique pax eadem, idem ſermo, eademque vitæ ratio deprehendatur. Honeſto viro adhuc lineamentum aliquod addamus, & jam erit Chriſtianus: hunc finem in omnibus actibus ſuis fidelis ſibi proponere debet. *Ibidem ſermone primo*.

Sola religio virtutem noſtram in mundo confirmare poteſt.

Ut vir bonus fiat, opus eſt vi quadam, quæ vehementer in illius ſpiritu, & voluntate agat, atque generoſam animam incipiat efformare. Quodnam autem erit ſecretum hoc actionum omnium principium, quod earum realitatem, atque conſiſtentiam certam valeat efficere? Numquid hominum eſtimatio? Sed quid parere poteſt hæc adeo vana, & fragilis cauſa? Quid ſolidum, ac utile eſſe poteſt in eo, quod fere ſemper ab hominum libidine pendet, & quod tamquam fumus evaneſcit? Numquid puræ, integræque gloriæ amor? Verum quid eſt gloria iſta? Satis ne pura, atque integra eſt? An potius cupiditas eſt minus patens, ac magis delicata? Quid ergo in virtute cor hominis poterit confirmare? Nihil profecto, niſi religio, quæ una robur, ac vim præbere poteſt virtutibus ejus; hæc una poteſt conſilia noſtra dirigere per characterem veritatis, qui eam comitatur; poteſt affectus noſtros cohibere per ea ſupplicia, quæ nobis minitatur; noſtram excitare poteſt ignaviam per magnitudinem pretii, quod nobis proponit. *Idem*.

Quocumque in ſtatu ſalvari poſſumus.

Fatendum eſt, in variis mundi conditionibus magnos ad ſalutem obices inveniri, avertat enim Deus, quod latam facere velim arctam evangelii viam. Virtutis ſemitæ aſperæ ſemper ſunt, atque in quocumque ſtatu tribulis conſitæ. Quis enim ſine labore ſe ipſum ſalvare poſſe contendat? Nihil ne cœlum meretur; mundus vero, ut omnia pro ipſo fiant, meretur? Itaque cum dicimus in mundo ſalvari homines poſſe, nequaquam affirmandi animus eſt, minori labore ibi, quam in ſtatu religionis ſalvari, neque jucundius eſſe pro mundo, quam pro Deo, & propria ſalute operari. Ipſa oppoſitum docet experientia; ſi quis enim locupletare, ſi quis principum virorum gratiam aucupari contendit, qua vigilantia, qua cura, qua ſollicitudine opus eſt? Quot competitores ſuperandi, quot mala evitanda, quot moleſtiæ ferendæ ſunt? Numquid ergo bonorum omnium maximum, & unum, quod beatos efficere poſſit, ſine labore acquirendum eſt, cum interim leviſſima etiam hujus vitæ mortalis commoda, & quæ brevi ſunt duratura, non niſi magna conſtantia, cura, labore comparentur? Verum igitur eſt, poſſe homines in mundo ſalvari; ſed verum quoque eſt ibi non niſi cum labore ſalvari poſſe. *Idem*.

Tot ſanctorum exemplis probas, homines in mundo poſſe ſalvari.

Mente repetamus magnorum virorum, qui nos præceſſerunt, vivendi rationem; evolvamus acta, ubi Heroum fidelium, quos nobis tamquam prototypos religio proponit, vita narratur. Elapſa relegamus ſæcula, & conſideremus illam Sanctorum utriuſque ſexus, omnis ætatis omniſque conditionis multitudinem: & ex nobiſmet ipſis quæramus, cur in eodem currentes ſtadio, in quo illi concurrerunt, eoſdem obtinentes gradus, eademque obeuntes officia nequeamus noſmet in ſæculo ſanctificare, quemadmodum illi ſe ipſos ſanctificaverunt? *Ibidem*.

Mundi pompas, luxumque contemnere, non eſt donum ita cœnobitis, & ſolitariis proprium, ut in fulgidiſſimis quoque conditionibus inveniri non poſſint exempla. In aula ipſa, quæ ut ita dicam, mundanæ vanitatis centrum eſt, ubi hæc mundi figura nitidius micat, atque exhibet objecta, quæ majorem habent vim ad animos ſeducendos, excitandoſque affectus, David, Eſther, S. Ludovicus ſeſe ad æternitatis cogitationes attollere, ſecretum cum Deo commercium inire, illi in corde ſuo aram ponere potuerunt, ubi ſolus regnabat, ubi in ſpiritu, & veritate adorabatur; ubi, quamvis fallaces mundi ideæ, & validiores terrenarum voluptatum illecebræ adverſarentur, ratio ſemper audiebatur, atque omnipotentis Dei lex ſervabatur. *Idem*.

Honeſti hominis Chriſtiani character.

Ut extrema ducam lineamenta ejus prototypi, quem honeſtus homo ſibi proponere debet; Chriſtianus homo eſt abſolutum in omnes animæ ſuæ motus imperium exercens. Modeſtus eſt in proſperis, conſtans in adverſis, promiſſi religioſus obſervator, in familiaritatibus ſincerus, affabilis in colloquiis, publicæ utilitatis amator, principi fidelis, integerrimus, nullis humanis rationibus actus; benignus ſine ſuperbia, pius ſine hypocriſi; ſibi ſemper conſtans, ac erratis ſuis corrigendis paratus; officioſus erga omnes, tantæque bonitatis, ut aliorum quidem felicitatem conſtituere, aliorum autem laboribus ſolatium poſſit afferre. *Idem*.

Non omnium conditionum mortales cum mundo commercium tenentur abrumpere.

Si de rebus juxta regulam generalem feratur judicium extra omnem dubitationis aleam poſitum eſt, æternum cum mundo divortium tutiſſimum eſſe ad ſalutem ſtatum. Hoc animam attollit ad Deum ſublimiori modo; hanc illi arctioribus nodis conjungit; illam, ut ita dicam, a ſenſibilibus objectis expedit: affectiones ejus emundat, eamque in ſuperiori regione conſtituit, ubi neque turba, neque tumultus tranquillitatem illius valeant perturbare. Hinc divinus ſponſus ait, ſe illam in ſolitudinem deducturum, ubi corde ad cor cum eadem loquatur. Ex his tamen principiis nequaquam inferendum eſt, ab omnibus ſæculum eſſe relinquendum, ut ſuam tueantur innocentiam; hoc perfectionis conſilium eſt, non neceſſitatis. *Idem ſermone 3*.

Character Chriſtiani Deo fidelis in mundo.

Conſideremus Chriſtianum officii ſui regulis ſemper inhærentem inter ipſam ſæculi corruptionem, ſequamur hunc Chriſtianum mundi ſemper maxime neceſſariis ſuis officiis vacantem; illi non ſatis erit effugere ſtatus ſui vitia, verum conabitur etiam omnes illius virtutes acquirere, probe tenens, teporem in relaxationem, relaxationem vero in vitium adducere. Labore aſſiduo omnes ſuperabit obices, qui in via perfectionis occurrunt; cumque ejus pericula perpetua ſint, aſſidua quoque illius erit vigilantia, ut de illis triumphum reportet. Ita Chriſtianus hic Dei gratia adjutus in mundo ipſo fidelis erit Deo, quin externa ejus negotia ipſum ab officio dimoveant, quin vanis ambitionis, opumque ideis intumeſcat, quin pravis exemplis in vitium trahatur; mala quippe ab homine, non autem ab illius ſtatu, & conditione proficiſcuntur. Quin perfunctoriis, quæ poſſidet, bonis inhæreat, & obliviſcatur æternorum, quæ illi religio promittit, non quærit in honoribus, vel divitiis ſuis cauſas, quas ſuæ relaxationi prætexat: immo in proſpero rerum ſuarum curſu virtutis occaſiones nanciſcitur, quæ illum per grati animi ſenſum adducunt ad Deum, eumque cogunt

ſemper ſervare Deo fidem, quamvis nihil intentatum relinquatur, ut ille a Dei ſervitute deflectat. *Ib. Serm. 4.*

In mundo ſancte vita duci poteſt.

Omnes fere virtutes in mundo æque ac in obſcuriſſimis receſſibus poſſunt exerceri; poſſumus enim inter mortales verſari, quin in corruptionis, vitiorumque ipſorum partem accedamus, noſmet per gratiam ſupra naturam attollentes, & vitæ communis legem ſequentes, cum ad ſublimiorem vitæ rationem nequaquam vocamur. Verum quidem eſt, Scripturam deplorare illorum infelicitatem, qui latam ingrediuntur viam; ſed illos ſimul hortatur, ut in anguſtam viam ſe recipiant. Publicum exercere magiſtratum, eminentem poſſidere dignitatem, exercitui præeſſe, malum non eſt; ſed malum eſt, cum his abuteris honoribus, ut ambitioni, & cupiditati tuæ ſatisfacias, cumque creſcis miſerorum ſumptibus, qui ſub injuſtæ poteſtatis pondere conteruntur. *Idem ſermone quarto.*

Satis facere poſſumus religioni ſimul, & urbanitatis officiis.

Quin mundi, hominumque commercium deſerere teneamur, pietatem fovere poſſumus nullis ſæculi tentationibus labefactandam, vitæ civilis officia cum officiis conſcientiæ conciliare, ad Deum per fidem noſmet attollere, proximo per charitatem nos communicare, ac ſi in aliquem lapſi fuerimus errorem, per pœnitentiam nos expiare. Poſſumus etiam in intimo cordis ſinu quemdam nobis receſſum efficere, ut ab ea mentis evagatione, quam negotiorum impedimenta gignunt, liberemur. Si earum animarum, quæ hujuſmodi privilegiis fruuntur numerus tantus non eſt; inveniuntur etiam Chriſtiani, qui in mundo vivunt, quin mundi ſpiritum ſequantur, & qui jugiter concupiſcentiæ motum compeſcunt. *Idem.*

Qui religione expertes ſunt negotiis agendis pares non ſunt.

Negotiis, atque urbanæ vitæ officiis obeundis mortales impares facit fama, quod religione careant. Quis enim cum impio converſari vellet? Quæ familiaritas haberi poteſt cum illo, qui abnormis, & exlex eſt, inverecundus, & qui conſcientiæ ſtimulis nequaquam afficitur, qui credit, virtutem utilem eſſe, quatenus divitiis, voluptatibuſque acquirendis prodeſt; qui eadem lance bonum, & malum appendit; qui minas pœnarum, & promiſſa præmiorum pro altera vita chimeras putat ad homines in officio continendos adinventas, & cui perſuaſum eſt, juſtum ſimul, ac impium in horrore ſepulchri quamprimum ad nihilum eſſe redigendos. *Idem.*

Vera virtus eſt ſtatus, & prudentiæ ſuæ officiis perfungi.

Vera virtus cogitationes, conſilia, motus, & actiones noſtras intra ſtatus noſtri fines, & cancellos coarctat. Ex actionum noſtrarum œconomia aufert, quidquid ab ordine recedit, atque in omnibus actionibus noſtris nos veluti ſub Dei continet manu. Hæc facit, ut beatam verſus æternitatem feramur, in via, quam nobis ſtravit providentia, quin ad dexteram, vel ad ſiniſtram flectamus, hoc eſt ex D. Auguſtini ſententia, quin ad ſuperbiam, vel ad ignaviam pedem torqueamus. Viventes, agentes, hoc pacto vitam inſtituentes, meritorum theſaurus congerimus; occupationes noſtræ ſeu magnæ, ſeu exiguæ, communes, vel extra ordinem inſtitutæ, inſignes, vel obſcuræ; actiones, quæ maxime ſimplices ſunt, communes, familiares, abjectæ, atque in oculis hominum contemptibiles, in oculis Dei meritum, & pulchritudinem habent, quæ miſericordiæ ejus obtutus in nos convertit. *Auctor Anonymus, & recens.*

De honeſti viri qualitate.

Hæc boneſti viri qualitas abſolutiſſimum elogium eſt, ac titulus, qui illis omnibus præſtat, quos nobilitas, atque opes conferre poſſunt. Sed ad illam promerendam virtutes omnes in excellenti gradu ſunt poſſidendæ; quoniam vera probitas perfectam ſupponit integritatem, rectitudinem inflexibilem, generoſitatem ſine faſtu, & cum ea modeſtia, quæ in iis omnibus, quæcumque dicuntur, & fiunt, mirum in modum elucet. Honeſtus homo ſervat omnia ſui ſtatus officia, quin recedat a charactere ſuo, & regulis, quas ſua illi conditio præſcribit; de juſtitiæ via non magis, quam Sol de ſtadio ſuo poteſt deturbari. *Idem.*

Quod mundi neſcimus officia, rapelimur, & nullum inferimus fructum.

Officiorum ſuorum ignorantia in illis, qui mundi commercium minime norunt, cauſa eſt omnium inurbanitatum, aſperarum, inofficioſarumque vivendi rationum, quibus ultro citroque ſe ipſos laceſſunt, ac malorum officiorum, quæ alternis ſibi præſtant. Qui procul a mundo vivunt; in verbis, actibuſque ſuis gerunt ſemper neſcio quid aſperitatis, & ruſticitatis, quæ ſolitariam redolet vitam, quam ducunt, & eudem terrenarum rerum inſcitiam; & niſi virtus, & ſanctitas illis reverentiam concilient, videmus illos a mundo contemni, & nullum ex eo fructum percipi poſſe. *Idem.*

Nulla ſine religione honeſtas.

Sibi perſuadere debet nemo, rationem ſatis ab omni malo immunem eſſe, ita ut ſola cordis ſenſus regere valeat, & ſine ſupernaturali auxilio optimam vitæ rationem queat inſtituere. Ex quo mortalis per inobedientiam receſſit ab ordine, in quo fuerat conſtitutus, omnes illius greſſus fallaces ſunt, & periculoſi, ac in ſingulis momenta caeſpitare videtur, niſi inviſibili manu regatur. Dicamus ergo, neminem, qui religione careat, honeſtum eſſe hominem poſſe: hinc exordium ſumendum eſt. Quo enim pacto, ſi infideles ſumus Deo, cui ſervire, & quem venerari toto cœlo magis intereſt noſtra; niſi nihil nobis fuerit antiquius, quam ſumma officii fide illius ſervare præcepta: quo inquam pacto ad id animum appellere poſſumus, ut ſincere cum hominibus agamus, atque hoc nobis honeſtatis principiũ proponamus, ne ulla in re, quam illis debemus, deficere intelligamur? *Liber cui titulus: Officia urbanæ vitæ.*

Arctum vinculum quo honeſtus homo, & Chriſtianus conjunguntur.

In plerorumque mortalium ſpiritu nihil adeo diverſum videtur, quam honeſtum eſſe hominem coram mũdo, & verum eſſe Chriſtianum coram Deo, Deique religionem tueri. Primo quidem intuitu diceres, inter hęc duo nihil eſſe commune: probitas ſecundum mundum naturæ opus eſt, ac rationis; natura illam in corde, ac animo imprimit; ratio vero fovet, ac perficit. Sed Religio non aliud habet principium, quam Deum. Probitas, qualem mundus concipit, ad naturalia dumtaxat fertur officia, & quamdam tantummodo naturalẽ ſpectat felicitatẽ, quam inter homines ſtatuit, quæ ſæpe illorũ improbitate turbatur, & quæ eumdem cum illis finẽ eſt habitura. Religio vero e contra ſupernaturalia officia poſcit, atq; pro fine habet ſupernaturalẽ felicitatem nullum umquam finem inventuram. Fatendum eſt tamen, has adeo arctis contineri vinculis, ut fieri minime poſſit, quod ſeorſim ſubſiſtant. Neceſſe eſt religionem habere, ut probitas habeatur; neceſſe eſt habere probitatem, ut habeatur religio. *Idem.*

Quam regulam, quod fundamentũ habere poſſemus ad probitatem noſtram fulciendam, niſi ipſi religioni inniteretur? Religionem conſiderare debemus tamquã catenam, quæ nos cum Deo conjungit. Quomodo autem fieri poſſet, ut cum Deo conjungeremur, niſi prius invicem eſſemus conjuncti; quandoquidem conjunctio cum Deo ſupponit conjunctionẽ cum hominibus, & hæc illa omnia continet officia, quę a nobis illi depoſcunt? Hac de cauſa cum dicitur, nobis uni Deo ſerviendum eſſe, unumque illum colendum, ex hoc præcepto debemus omnia civilis ſocietatis officia comprehendere; neque enim eum ſervare poſſumus ordinem, quem poſtulat Deus erga ſe, quin illum quoque ſervemus, quem debemus hominibus; quandoquidem officia quælibet, quæ illis debemus, pendent a primo illo officio, quod cum Deo nos conjungit, atq; ſunt veluti totidem vincula cohærentia magnæ illi catenæ, quæ nos omnes illi connectit. *Idem.*

Charitas erga proximum complectitur civilis ſocietatis officia.

Cum Dominus adeo frequenter nos admonet, ut viciſſim diligamus; cum tanta cura nobis pacem, & concordiam commendat, quam ultro citroque fovere nos jubet; cum præcipit, ut mutuo opem indigentibus, mœrentibuſq; ſolatium feramus, & æquius ſemper de alienis defectibus feramus judicium; infirmitates, quas in aliis cognoſcimus, tegamus, nemini obtrectemus, illis ſerviamus, qui nos oderunt, nobiſque obeſſe contendunt; nonne hoc eſt honeſtum eſſe hominem in mundo, ſimulque charitatem, & religionem habere? *Idem Auctor libri de vita civilis officiis.*

Religio & lex chriſtiana approbat, non damnat vitæ civilis officia.

Neque putes, ad hoc ut in mundo vivas, neceſſe eſſe, ſuam ſalutem contemnere. Religio ſocietatem non deſtruit; e contra ſi amicos habemus, eiſque adhęremus, & probat, & laudat; neque deſunt occaſiones, in quibus petitur, ut vitã quoq; ipſã in periculũ adducamus noſtrã erga illos benevolentiã teſtaturi. Hæc ultra ipſos etiam amicos ſe extendit; præcipit, ut omnes homines amore complectamur, utque alius inviſamus; hæc

deni-

denique adeo parum ſocietati adverſatur, ut permittat etiam per intervalla horas aliquot innocentibus impendi voluptatibus; neque damnat convivia, & honeſta inter amicos ſolatia; hæc quippe adminicula ſunt roborandi conſenſum, qui inter nos eſt, atque ſocietatem fovendi. Sed inde ſibi perſuadent homines mundum cum religione conciliari non poſſe, neque alterutri adhærere aliquem poſſe, quin lædat alterutrum; quia civilis ſocietatis officia non obſervantur. *Idem*.

Qui præ cæteris ſanctitate præſtant, hi maxime norunt civilis vitæ officia cum pietate conjungere.

Qui probe norunt, quidquid ſolidum, magnumque in religione eſt, hi præ cæteris religionem cum mundo conciliare norunt. In mundo quidem videntur vitæ rationem ſequi facilem, honeſtam, non aſperam, & æque ſuavem, ac irreprehenſibilem, nihil enim illis antiquius eſt, quam ne cuiquam diſpliceant. In religione vero videntur humiles, bene morati, ſibi tantum ſeveri, aliis indulgentes in iis, quæ ipſorum non adverſantur officiis; ſed etiam magis prudentes, & verecundi in iis, quæ illis, quos ſequuntur, moribus adverſantur. Ita qui mundum & religionem conciliare norunt, a mundi hujus placitis abſcindunt, quidquid vitioſum, corruptumque in illis inveniunt, atque in religione retinentes, quidquid ſolidum eſt, omnino rejiciunt, quidquid plerique in ea ſimulatum præſeferunt, & quod religionis exiſtimationem potius in plurimorum animis lædit, quam zelum augeat, & reverentiam. In religione quidem eam morum certiſſime diſciplinam amplectuntur, quæ a præceptis Jeſu Chriſti abnormis non eſt; in mundo vero eos mores ſequuntur, qui nulla ex parte repugnant evangelio: ita ut tota eorum vivendi ratio certum præſeferat probitatis, juſtitiæ, & pacis characterem, qui ſeſe in omnes eorum actiones effundit, quin aliquid videatur vel ipſis nimis grave, vel aliis nimis auſterum. *Id.*

De mundi ſcientia.

Cum de mundi ſcientia ſermo eſt, nomen hoc æquivocum eſt, & duos habet ſenſus. Alterum quidem malum, ac damnandum, de quo ſuo loco dicemus; alterum vero, qui mundi ſcientiam ſignificat, quæ ſocietatis regit officia, ac docet quomodo illis eleganter, & cum omnium oblectatione perſungamur. Qui hanc poſſidet ſcientiam, novit, quid ſummis debeat, quid imis, quid paribus. Erga ſummos ſeſe præbet obſequentem, ſed ſine ſordibus, blandum, ſed ſine aſſentationibus, indulgentem, ſed ſine affectatione; eorum favore utitur, quin familiaritate abutatur; illis adhæret, quin ſe mancipet ipſis, ſe eorum ſervituti devovet, quin eorum ſe devoveat cupiditati. Modeſtus erga imos; ſcit locum tenere generis, & dignitatis ſuæ, illis benefaciens potius, quam imperitans. Solers cum paribus colit amicitiam, & novit optime neceſſitudinis officia ſermonia, & conſuetudinis elegantia condire. *P. Aurelianenſis ſermone de educatione filiorum*.

Ut ſolus in mundo opera mariſſatis eſt, obeamus, noſtri ſtatus officia.

Ne putetis ad hoc, ut ſalvemur, Deum a nobis magnas exigere ſeveritates, & ea, quæ vires noſtras excedunt. Veſtrum quilibet intra ſtatus ſui cancellos facile ſalutem ſuam poteſt invenire. Officia, quæ vobis obeunda ſunt, munera, quibus perſungi debetis, ſufficiunt, ut in via ſanctorum ambuletis. Negotia, cura familiarum, filiorum educatio, bonus ordo, quem domi ſervatis, ut pacem tueamini, inopinata adverſitas, quæ omnia evertit conſilia, ſatis amplas vobis occaſiones ſuppeditant Deum quidem glorificandi, & voſmet ipſos ſanctificandi. Sed quia hæc omnia gentili ſpiritu facimus, hoc eſt, quin conſilio placendi Deo illa animemus; & alioquin corruptæ naturæ noſtræ ſequimur ſtudium, ac trahi ſinimus exempli, & corruptionis torrente, hæc cauſa eſt, propterquam noſtram ſalutem in mundo difficile operamur. *Sermo manuſcriptus*.

Sanctitas a mundi officiis non abhorret.

Hic noſtræ religionis eſt honor, Jeſu Chriſti ſervos multiſariam efficere. Nihilominus verum eſt, chriſtianam virtutem in ſemet inſpectam nequaquam eo procedere, ut officiorum partem proſcribat, quæ ad commercium fovendum maxime conferunt. Statibus ſingulis proprias leges præſcribit; mortales omnes per divinorum præceptorum obſervantiam, per terrenarum rerum contemptum, per bellum cupiditatibus inductum ad ſalutem adducit. Verum enim vero cum nequaquam omnes obliget fideles, ut in ſolitudine vivant, atque inter eas exercitationes, quibus homines a ſæculo penitus remoti ſeſe abdiderunt, non prohibet quoque illa officia, quæ bonæ inſtitutionis ratio ſuadet, & urbanitas, morumque elegantia requirit. Affectata munditie, delicata, magnifica, exempli gratia, Jeſu Chriſti diſcipulum minus deceret, & læderet humilitatem, atque modeſtiam, quam profitetur; verum inde ne ſequitur, illi incompto, ſordidoque prodeundum eſſe? Nullo modo. Hic eſſe poſſet vel inordinatæ libidinis, vel avaritiæ turpis effectus. Honeſti homines ſancti eſſe & poſſunt, & debent. Fortaſſe triſtis, auſteraque ſanctitas non ſemper ædificabit; verum ſanctitas nonne ſemper ædificare debet? *Non affectatæ ſordes, nec exquiſita munditia conveniunt Chriſtiano*, S. Hieronymus Ep. 22. inquit. *Liber cui titulus: Animadverſiones in varia religionis, Ethicaque argumenta*.

In mundo ſancti fieri poſſumus.

At enim, quomodonam ſanctitas chriſtiana cum mundi officiis conciliari poteſt? quomodo ſancti eſſe poſſumus, & in quibuſdam mundi ſtatibus vivere? Quomodo? Mirum ſane eſt, hoc a vobis adhuc ignorari; cum id ſcire veſtra plurimi interſit; atque ſummum nefas eſt, hoc vos fugere, quos rem hanc totis vitæ diebus oportuit meditari. Hoc igitur docendi eſtis. Putatis ſtatum veſtrum aliquam cum ſanctitate habere oppoſitionem, vel etiam cum illa ſimul omnino eſſe non poſſe. Error. Si hoc eſſet, id, quod ſtatum dicitis veſtrum, vobis crimen eſſet; ac ſine alia ratione ſtatim abdicandum eſſet, & deſerendum. Sed quandoquidem hic ſtatus eſt veſter, hic ſtatus eſt, in quo vos Deus collocavit, providentiam ejus læditis, & ſapientiæ illius injuriam infertis, illum tamquam veſtræ ſanctificationis obicem reſpicientes. Nullus in mundo ſtatus eſt, qui non ſit, & eſſe non debeat ſtatus ſanctitatis. *P. Girouſt in adventu*.

In omnibus conditionibus, & vitæ ſtatibus ſanctificari poſſumus.

Spiritu cœlum ingredimini; ibique videbitis ſanctos, qui in mundo eoſdem obtinuere gradus, in quibus vos eſtis; quibus eadem negotia tranſigenda, eademque obeunda fuerunt officia, & qui non ſolum ibi ſanctitatem adepti ſunt, ſed qui, quod a vobis diligentiſſime animadverti cupio, ſtatu ſuo uſi ſunt ad ſanctitatem indipiſcendam. Omnes prædeſtinatorum ordines luſtrate; quoſdam invenietis, qui principibus famulati ſunt, & qui numquam principibus ſuis melius operam præſtiterunt, quam cum religioni, Deoque adhæſerunt. Invenietis quoſdam ſago claros; ſanctitas enim tantum abeſt, quod virtutem molliat, ut militum fortitudinem, atque ſtrenuos animos augeat. Invenietis, qui rempublicam aggreſſi ſunt, non ſecus ac vos; quorum ſanctitatem niſi imitamini, ne ſuccenſeatis mihi dicenti illos præ vobis dignius, atque integrius munere ſuo fuiſſe perſunctos. Invenietis, quos ſola probitas in regum aulis commendavit, & qui ad honorum gradus pervenerunt, quin ad mundanæ politicę verſutias, & fraudes confugerent, & qui exiſtimationem, & favorem, quo fruebantur ſuæ tantum virtuti, ac probitati debebant. Denique eos invenietis, qui id fuerunt, quod eſtis, & qui præterea ſunt ſancti. *Idem ſermone de ſanctitate*.

In officiis noſtris obeundis vera ſanctitas ſita eſt.

Sancti ideo ſancti fuerunt, quia ſua obierunt officia, & muneribus ſuis perſuncti ſunt, quia ſancti erant; quæ duo ſunt, quorum nexus præſefert characterem rationis, & veritatis, quæ ſeſe prodit. Sancti, quia ſua obierunt officia; quia videlicet noverunt perfecte conditionem ſuam cum religione conciliare; ſed ita tamen ut religio ſemper norma fuerit conditionis eorum; conditio vero numquam religionis inſtitutis prævaluerit. Sancti, quia unicuique id, quod debebant, tribuerunt, honorem, cui honor debebatur, vectigal, cui vectigal, obedientiam, quibus voluit illos ſubeſſe Deus, affabilitatem illis, cum quibus ſocietatem ſervare debebant, opem, quibus opitulari, curam illis, de quibus rationem erant reddituri; omnibus juſtitiam, & charitatem; hanc quippe univerſis debemus. Sancti, quia moribus ſuis effecerunt, ut majori in honore haberentur miniſteria, quibus præerant, dignitates, quibus nitebant, gradus, in quibus a Deo fuerant conſtituti. *Idem*.

Utile

In mundo vivere poſſumus vitam Chriſtiano dignã.

Utile eſt, ſed non omnino neceſſarium ad hoc, ut dignam Chriſtiano vitam ducamus, atque ſalutem noſtram operemur, vel in deſerta ſecedere, vel inter cœnobiorum clauſtra confugere. Quemadmodum Iſraelitæ inter Ægyptios vivere, quin Ægyptiorum idolis thus adolerent, in mundo vivere poſſumus, quin mundani ſimus. In hoc Dei providentia æque amabilis, & adorabilis eſt, quod in quolibet ſtatu, & conditione tot nobis ſanctitatis exempla præbuerit, quot opus erat, ut myſtica hæc conſtitueretur varietas, quæ eccleſiæ Jeſu Chriſti ſponſæ, ut Propheta inquit, ſpectatiſſimum eſt ornamentum. Ideo oblectatus videtur Deus præſtantiſſimos ſanctitate viros efformans illis etiam in ſtatibus, ubi ſanctitati plures ſuperandæ videntur difficultates; nobiſque proponens in ſoliis etiam humilitatis prodigia, inter delitias auſteritatis, inter temporalium curarum impedimenta, ac tumultum vigilantiæ, atque recollectionis; & denique non ſine prædeſtinationis ſecreto, quod ſatis admirari non poſſumus, noluit vel unam in mundo mortalium eſſe profeſſionem, earum videlicet, quæ per leges licent, boniſque moribus non adverſantur, quæ in cœlo ſanctos non haberet, qui ab eccleſia quoque veluti ſancti & haberentur, & colerentur. *Idem.*

Errat, qui putat nos in mundo ſalvari nõ poſſe.

Næ ille vehementer errat, qui putat, inter eas conditiones, & ſtatus, quos providentia pro ſocietate conſtituit, aliquos eſſe, quorum officia cum officiis Chriſtiani ſimul eſſe non poſſint. Hæc eorum illuſio eſt, qui neque Chriſtiani, neque honeſti viri munera agnoſcunt, & qui duplex ſibi comminiſcuntur phantaſma eorum, quæ & chriſtiana religio ab altero, ab altero vero mundus expoſcit. Tantum abeſt, quod Chriſtianiſmus ab honeſto viro exigat aliquid profeſſioni ejus oppoſitum, ut abſolutum officiorum cujuslibet in gradu ſuo complementum ſemper primum illud ſit, quod unicuique verus præcipit Chriſtianiſmus. Ita poſtquam nobis perſuaſum fuerit, inane eſſe phantaſma, quidquid a nobis chriſtianam religionem exigere arbitramur, perſuadeamus quoque nobiſmet ipſis, nos ſaltem æque falſam concipere eorum ideam, quæ mundus requirit. Hoc unum ex vobis quæro, quis gratiam vobis habet propter ea, quæ facitis, ut mundo placeatis, utque vos illi morem geratis? Laudatne mundus ſumptus veſtros inſanos? approbatne mundus immodicam aleam, & ludum? Numquid commerciis veſtris hanc in mundo nominis gloriam comparaſtis? Mundus ita cæcus non eſt, ut probet eos ſumptus, qui familiam veſtram evertunt. *P. Aurelianenſis ſermone omnium ſanctorum.*

In mundo vivere poſſumus, quin mũdo placita ſequamur.

Deus & mundus oppoſitas habent ſententias; & avertat Deus, quod eas ſimul conciliare adnitamini. Verum ſcitote, quin illas concilietis, poſſe vos honeſtam ducere vitam, & præclaram nominis exiſtimationem in mundo mereri; ſcitote poſſe vos, quod plurimi fecerunt, mundi conſuetudines improbare, & nihilominus mundi approbationem mereri, mundi flagitia damnare, & mundi benevolentiam acquirere, mundum in contemptum adducere, ac illius reverentiam vobis conciliare. Tantum abeſt, quod pietas omnes mundi conſuetudines damnet, ut earum quaſdam illa e contra adoptet, ac inſtar ſolidorum officiorum ſervandas eſſe contendat; videlicet mundi honeſtatem, mundi affabilitatem, mundi dexteritatem; quæ ſane qualitates ſunt, ſine quibus cum hominibus nulla ratione vivere valeamus; non autem mundi verſutiam, non duplicitatem, non affectationem, quibus profecto utitur mundus, ſed quæ generatim a mundo utente damnantur. Quod ſi vera devotio laudabiles mundi conſuetudines non damnat, neque mundus veræ devotionis improbat exercitationes. *Idem.*

Non ſequitur, quod quicumque verum mundã honeſtus ſit, hic verus ſit Chriſtianus.

Quamvis honeſtus homo ex mundi ſententia, & verus Chriſtianus ſimul eſſe poſſint, putandum tamen non eſt, illos invicem ſeparari non poſſe: non enim deſunt illi, qui quamvis ab omnibus paſſim probentur, & laudibus excipiantur, proprie tamen Chriſtiani nomen mereri non debent, quia cor eorum evangelii præcepta non ſequitur. Hi quidem gravibus nequaquam ſceleribus, illis ſaltem, quæ extrinſecus apparent, mancipati ſunt. Philoſophi ſunt, quos ætas, & ratio regit, quamvis probitas eorum chriſtiana virtus non ſit. Sunt ambitioſi, qui per vanitatem evitant, quidquid fortunæ ipſorum poſſet officere, & quemadmodum impietas vulgo non probatur, bonorum, non ſecus ac aliorum hominum amorem ſibi captivant. Jugiter perſonam gerunt, nihilque injucundum, vel inofficioſum proferunt. Similes ſunt Areopagitis, qui non faciunt ea, quæ S. Paulus ſuadet, at ſuadentem nihilominus audiunt: *Audiemus te de hoc iterum. Auctor Anonymus.*

Vanæ eorum excuſationes qui chriſtiano more ſe in mundo vivere nõ poſſe putant.

Fruſtra noſtræ certi deſidiæ cauſam rejicimus in difficultatem chriſtianam ducendi vitam in mundo adeo corrupto, ſine ulla religione ſinentes nos abripi hoc iniquitatis torrente, quo omnes fere mortales trahuntur, ac prætexentes nobis ſatis virium non eſſe, ut illius vi reſiſtamus. Si enim diligentius nobiſmet ipſis invigilaverimus, non parentum vitia, non mala educatio, non locus, ubi vivimus, neque rationes omnes, quas paſſim ad noſmet excuſandos afferimus, nobis nocere poterunt. Abrahaam patrem habebat impium, & idolorum cultorem, ſed impietatis ejus hæres non fuit. Ezechias filius erat nequiſſimi Regis Achaz, quod tamen non prohibuit, quominus Dei fieret amicus. Moyſes in Ægypto vixit, ac tot Sancti in omnibus terrarum plagis extiterunt, quin virtus eorũ umquã defecerit, eo quod inter ſceleratos vivebant. Futilis ergo hæc eſt excuſatio, & a Deo non recipienda, prætexere, non poſſe nos bonos eſſe, & a ſeculi corruptione immunes, aſſidue viventes, & conſueſcentes cum illis, qui mundi errores ſequuntur, neque aliam habent vitæ, morumque ſuorum normam. *Abbas de Monmorel, Homil. pro 7. poſt Pentec. Domin.*

Viventes in mundo ſeparari debemus a mundo corrupto.

Mundum inter, ac vos mediam ſtatuere debetis ſeparationem, ut dicere poſſitis, etiamſi in mundo verſamini, de mundo tamen non eſſe. Conditionis veſtræ ſtatus in mundo vos retinet, & veſtræ conditionis ſtatus a mundo ſeparare vos debet. Nobiles eſtis, potentes, & filios habetis, quorum inſtitutioni conſulendum eſt: hæ rationes vos in mundo permanere jubent, ut familiæ veſtræ ſtatum, & decus tueamini: verum alia vobis præſtantior nobilitas eſt, quod eſtis Chriſtiani: hæc eſt conſideratio, quæ debet efficere, ut mundo abrenuncietis, ne infringatis pactum, quod in baptiſmo coram cœlo, ac terra percuſſiſtis mundo, & vanitatibus ejus nuncium mittentes. *Biroat, Sermone pro 3. Quadrag. Domin.*

Quid intelligatur pro ſeparatione a mundo, ad quã Chriſtiani tenentur.

Si ſtatus veſter vos cogit, ut inter homines verſemini; eſto, in mundi commercium ingredimini; ſed ab illorum conſuetudine abſtinete, qui mundi malos mores ſequuntur, ne eorum ſpiritum induamini, neque vivendi rationem ſequamini: hoc illud eſt, quod pro ſeparatione a mundo, quam in baptiſmo publice profeſſi ſumus, intelligendum eſt: *Non utique tranſire in Ægyptum criminoſum eſt, ſed tranſire in mores Ægyptiorum*, S. Ambroſius ait. In Ægypto commoratus eſt Moyſes, ibi vero non periit, quia ab Ægyptiorum abſtinuit conſortio, ac ſe illorum exemplis corrumpi paſſus non eſt. Populum ſuum de Ægypti ſervitute liberavit, quin Ægypti vitia, & ſcelera ſequeretur. *P. Novet Parte 5. Meditationum.*

Qui mundo vivunt evangelii præcepta ſervare tenentur.

Non extrema dæmonis ars ad eos corrumpendos, quos ipſorum conditio in mundo vivere cogit, fallax eſt perſuaſio, qua ſibi blandiuntur rati, evangelii præcepta ab illis tantum ſervanda eſſe, qui religionis ſtatum amplexi ſunt, vel qui in ſolitudinem ſe receperunt (qui enim, inquiunt illi, publicos gerunt magiſtratus, vel rei familiaris, ac temporalium negotiorum curis impediti ſunt, quibus indeſinenter occupantur, quomodonam, uti oportet, Deo vacare poſſunt?) curam vero providendi filiis ſuis pro generis, & conditionis eorum dignitate, neceſſitates eſſe, quæ illos a plurimis diſpenſant officiis, quæ alii obire tenentur; ideoque ſibi futurum perſuadent, ut peccata, quæ hoc in ſtatu commiſerint, ſibi minime imputentur. O cæcam illuſionem! quaſi homines, qui propter conjugium, vel quamlibet aliam ob cauſam in mundo vivunt, minime tenerentur chriſtianam vitam ſecundum evangelicas leges ducere, & quaſi verum eſſet, vel per latam incedentes viam ſalvari poſſe, vel anguſtam

ſtam

Digitized by Google

ſtam viam pro religioſis tantummodo, & ſolitudinum cultoribus eſſe! *Ex morali in Pater*.

Qui in mundo ſunt, vivere debent, ut Chriſtiani decet.

Ex vobis quæro; eo quod de mundo eſtis, numquid minus eſtis Chriſtiani? aliam habetis ſpem, patriam aliam, aliamque gloriam, ad quam contendatis, ab illa diverſam, ad quam eremi cultores anhelant? Numquid pro vobis aliud eſt baptiſma, alia fides, alia præcepta, alia eccleſia, alia religio? De mundo eſtis; verum numquid ideo minus eſtis filii Dei, membra Jeſu Chriſti crucifixi, hoſpites in hac terra, & ad æternam felicitatem deſtinati? Ullumne ex eſſentialibus Chriſtianæ religionis officiis omitti poteſt? Aliamne ſentſim Jeſus Chriſtus habet eccleſiam pro iis, qui in mundo, & aliam pro illis, qui in ſolitudine vivunt? Verum quæſo, vos, qui tantum diſcriminis intercedere arbitramini inter mundi, & regularis vitæ munera, dicite, quænam fuerit mens ſanctorum inſtitutorum, qui zelo, & optimo virtutum ſuarum odore, in ſolitudine congregarunt religioſos homines, eoſque adeo ſeveræ diſciplinę ſubjecerunt? Numquid novas irrogare volebant leges, vel Jeſu Chriſti præceptis novos rigores adjicere? Audite illos. Homines illi, quibus dignus non erat mundus, dicent, donec fideles in publicis cętibus, tamquam in medio corruptæ naturæ verſabantur, atque ipſi etiam Ethnici morum eorumdem ſanctitatem venerabantur, inutile futurum fuiſſe in eremos concedere; hactenus illi ſolertiſſime ſuis perfungebantur officiis, & via, quam illi ſequebantur, ducebat ad vitam. Sed poſtquam mundus factus fidelis, corruptionem, & fallaces ſententias ſuas in eccleſiam invexit; tunc ſancti illi viri videntes communem vitam nequaquam eſſe chriſtianam, contra mundi corruptionem perfugium in ſolitudine quæſiverunt, hac tantummodo mente, ut evangelii ſeveritatem revocarent adeo neglectam ab hominibus, atque diſcipulis ſuis exercendas proponerent auſteras chriſtianæ religionis regulas, ab omnibus fidelibus non minus, quam ab ipſis ſervandas. *Sermo manuſcriptus Abbatis Boileau*.

Quid inde inferendum, niſi quod cum eadem habeatis ad ſalutem indipiſcendam auxilia, ac homines penitus a mundo ſeparati, eamdem quoque vos habere neceſſitatem vivendi, uti Chriſtianos decet; & quin omnia conſiliorum adimpleatis genera, vobis tamen ſervanda eſſe præcepta; quin omnia relinquatis bona, pauperes tamen corde vos eſſe oportere inter ipſas divitias, non ſecus ac illi, qui in ſumma vivunt inopia; quin debeatis integram, perfectamque exercere mortificationem inter voluptates, atque ſolatia, ibi tamen modum ſervandum eſſe in evangelio præſcriptum; quin adeo perfecte voſmet colligatis, ſervetiſque ſilentium, uti inter clauſtra, vobis tamen ſtatuendum eſſe oſtium circumſtantiæ labiis veſtris, ne aliquod elabatur indecens, obſcęnum, pravumque verbum; quin æternum Domino laudes recinatis, vobis tamen per intervalla preces eſſe effundendas; quin ciliciis, ferreiſque catenis carnem conſtringatis, vobis tamen crucem veſtram ferendam eſſe, ac ſcelerum veſtrorum pœnitentiam agendam; quin, ut illi, pannoſis induamini operimentis, ſimplici tamen, modeſtaque veſte utendum eſſe; quin ut illi intra horrentis ſolitudinis clauſtra voſmet contineatis, vobis tamen in mundo vivendum eſſe, quaſi ibi non viveretis; & demum quin vobis, ut illis, quidquid licitum eſt, interdicatis, ea ſaltem, quæ crimine vacua non ſunt, vobis eſſe interdicenda. *Idem*.

Egregiæ qualitates ſimul eſſe cum omnibus vitiis æque ac eſſ omnibus virtutibus poſſunt, & quid inde inferendum.

Qui noverit noxios affectus ſuos diſſimulare, qui clanculum ſua ſcelera patraverit, ſi de hoc loquimur, quin ad evangelium, fidemque animum advertamus, hic haberi poteſt honeſtus homo, ubi in illo nobiles ſenſus, urbani, feſtivique mores eluceant; verum niſi integram, putamque ſceleris conſcientiam habuerit, hic vere Chriſtianus non erit. Philoſophus ſuperbus eſſe poteſt, quin nominis honorem amittat: honeſtus homo exiſtimationem ſuam tueri poteſt, quin ſuffocet invidiam, ultionem, aliuſve affectuum ſuorum motus inordinatos. Hoc ipſum dicendum de ſtatibus, qui eximias qualitates requirunt. Poterit magiſtratus aliquis ſumma cum prudentia, & inviolabili integritate juſtitiam adminiſtrare, & nihilominus alere commercia quædam, quæ illum coram Deo ſontem efficiant. Idem de aliis conditionibus dictum puta. Sed Chriſtianus eſſe nequit niſi Chriſtianus; & ſi ille omnibus ſeſe conditionibus accommodat, non ſequitur inde, omnes conditiones nexum habere a Chriſtiano inſeparabilem. *Animadverſiones in varia religionis, Ethicaque argumenta*.

In mundo quiſque ſalutem ſuam operari debet.

Quid ſibi vult peccator, cum ſe mundi hominem dicit, neque ſe teneri religioſorum more vitam ducere; niſi, ſe vivere in mundo damnato, ſe habitare in terra cives ſuos devorante, ſe per ſummum infortunium natum eſſe eo in ſitu, qui illum a juſtitiæ Sole procul arcet, & qui efficit, ut vix ſalutem ſuam valeat operari? Hæc veſtra eſt excuſatio, mundi ſectatores, ubi vobiſcum de converſione verba facimus; ſed ideo attentiores voſmet pręberе debetis voci Domini vocantis. Si in eremo, ſi inter clauſtra vitam duceretis, longe plura haberetis ad ſalutem obtinendam auxilia, quam in mundo, minuſque ope divina indigeretis; attamen hanc prætexitis cauſam negligentiæ ſalutis veſtræ, quia eſtis de mundo: fingi ne poteſt magis inepta ratio argumentandi? *Sermo, qui Patris Maſſillon eſſe perhibetur, de Samaritana*.

De mundo eſtis, dicitis: heu! hoc fortaſſe veſtrum crimen eſt, atque veluti excuſationem affertis! Patria veſtra in cœlo eſt; & adhuc permanere vultis in terra? Cives eſtis ſanctorum, atque medii in corruptione vultis immorari! Chriſtianus cœlo deſtinatus, quocumque in ſtatu, cujuſcumque profeſſionis ille ſit, propter cęlum dumtaxat vivere debet. Corpus ejus ſequi debet motus animæ illius; & cor ejus eſſe debet, ubi ipſius ſpiritus eſt. In mundo eſt, ſed pro mundo vivere non debet. Ne dicatis, quod olim D. Chryſoſtomo dicebatur: Ut ergo ſalvemur, inter clauſtra confugiendum eſt. Quid? Numquid ſui ipſius abnegatio, injuriarum venia, temperantia, modeſtia, humilitas, terrenarum rerum contemptus, cænobitarum tantummodo virtutes ſunt? Si qui vivit in mundo, ab illis ſe diſpenſatum putat, dicendum eſt, viventes in mundo Chriſtiani qualitatem abdicare. *Idem*.

Deus jubens proximi amorem non civilia probat officia.

Dum Deus ſe jubet amari, ſimulque præcipit, ut proximus etiam diligatur, tantum abeſt, quod ullum urbanæ vitæ excludat officium, ut omnia etiam amplectatur; tantum abeſt, quod deſtruat illa, ut illis fulcrum, & inconcuſſum tribuat fundamentum. Etenim vi hujus legis, propter quam Deo ſervio, unicuique reddo, quod ſuum eſt, honorem, cui debetur, ſubſidium ei, qui eodem indiget, juſtitiam omnibus: fidelis ſum regi, modeſtus ergo æquales, ad obſequium compoſitus erga ſummos, humanus erga imos, largus erga pauperes, & in ſingulorum juribus ſervandis ſollicitus. Quare? Quia hæc omnia officia continentur eo in præcepto, quo proximum amare jubeor, illa pendere mihi videntur ab officiis, quę Deo ipſi debeo, & obedientia, quam præſtare mandatis ejuſdem cogor, efficit, ut me hiſce omnibus officiis ſubjiciam. Hæc illa præſtantiſſima ratio eſt, qua Tertullianus olim utebatur, ut ex Ethnicorum animis deleret pravos conceptus, quos de Chriſtianis imbiberant, qui ab illis tamquam legibus omnibus rebelles, ac reipublicæ pernicioſi traducebantur. Tantum abeſt, ajebat quod noſtra religio aliquid ſocietatis officiis obſit, ut illa ad hæc obeunda nos maxime impellat; hoc enim non extremum eſt religionis noſtræ axioma, ſubditi eſtote poteſtatibus, ac nemini de vobis conquerendi occaſionem præbete. *P. Bourdalove: in ſermonibus ſub illius nomine editis. Sermone pro prima Quadrageſimæ Dominica*.

Sine religione nulla eſſe poteſt in mundo vera juſtitia, vel probitas.

At enim, citra quamcumque religionem, non deſunt homines juſti, ſinceri, liberales, quibus benigna natura largita eſt, quidquid oneſtum hominem poteſt efficere. Novi equidem hoc eſſe prætextum, quo procaces homines uti ſolent ad quamdam decori ſpeciem ſervandam: ſed prætextus eſt omnium ſæculorum experientia confutatus. Quæro enim ex vobis, ſi nulla eſſet religio, ubinam inveniretur homo, qui zelo ſuccenſus æquiſſime aliis jus diceret? Avarus, ambitioſus, ultor, auri, vel gloriæ cupidus, nonne ſi

ne ſi nullum aſſe Deum ſciret, nullis umquam finibus cupiditates ſuas circumſeriberet, atque illis ſatisfacturus ſanda, inſandaque omnia auderet? Se ipſum tamquam ſuum axtremum finem reſpiceret; omnia ad ſa ipſum referret; ipſa ſuum eſſet numen; ſibique fratrum ſuorum honore, bonis, & vita litaret. Quomodo autem hiſca neſariis imbutus opinionibus honeſte viveta poſſet? Cum alicui religio deaſt, hic ultro in omnia flagitiorum genara præceps ruit; nullam erga æquales bonam adhibet fidem, nullum arga inferiores modum, nullamque erga ſuperiores reverentiam; adeoque omnibus urbanæ ſocietatis officiis deeſt ille, cui dreſt eeligio. *Idem*.

Honeſti hominis, veríque Chriſtiani officia oppoſita non ſunt.

Vehamenter errar, qui arbitratur evangelium, urbanamque vitam, honeſti hominis coram mundo officia, & illa veri Chriſtiani coram Deo eſſe oppoſita, & utraque ſimul adimpleri non poſſe. Quantæ igitur neceſſitatis eſt hac in ta hominem juſtificara, atque errorem hunc, qui vulgo inolevit, auferre; duo hæc officia, quæ permiſcentur, ſejungere, ac oſtendere poſſe aliquem ſervire Deo, & ſimul eſſe, & vivere in mundo, non autem ſecundum ſpiritum mundi. Scio equidam, eam periculoſæ plenam aleæ videri poſſe duo hæc ſimul officia conciliare, ſed corruptis tantum mentibus, & iis, quibus prava intentio eſt; & forsaſſe non deerunt iſtic, qui ma nimiæ redarguent indulgentiæ, ac ſpiritus relaxationis bonis motibus nimium funeſtæ, quippe qui affirmare auſim, in mundo etiam ſalvari homines poſſe. Sed ubinam eſſemus, ſi ibi nequaquam ſalvari poſſemus? Alios vero fortaſſa immodica efficet lætitia hæc, quam aſſero, propoſitio, ſperantes fore ut hæc illis ſoporem inducare in ipſorum valeat flagitiis; ſed nimis fidelis ſum veritati, ita ut nihil valeam diſſimulara. *Ex hujus argumenti ſermone*.

Veri Chriſtiani characterr, & quid inde falſo poſſet inferri.

Quid eſt verus Chriſtianus? Homo eſt in mundo, a mundo tamen ſeparatus, & cum Jeſu Chriſto conjunctus: homo eſt, S. Paulus ait, conſepultus Jeſu Chriſto in morte per baptiſmum; homo aſt univerſam beatitudinem ſuam in paupertata, humilitate, & patientia, infelicitatem vero in ſuperbia, gaudio, & voluptatibus conſtituens; hæ quippe ſunt beatitudines, & maledictiones a Jeſu Chriſto propoſitæ. Verum ecca quomodo fallaci ratiocinationa illis mortales abutantur. Verus Chriſtianus homo eſt a mundo ſeparatus; debet argo omnibus abrenuntiara officiis, conſuetudinibus, commerciis, ac rebus omnibus, quæ civilem inter homines alere poſſunt ſocietatem. Falſa concluſio. Verus Chriſtianus Deo conjunctus eſt, argo unica Dei ſervitio vacare debet, temporalia deſerens negotia orationi operam dumtaxat daturus: numquid hoc præſcribit evangelium, & S. Paulus expoſcit? Homo eſt, qui amat paupertatem; opos eſt igitur illum non affici bonorum ſuorum jactura, omne injuſtitiæ genus libenter perferra, ac ſina querela pati, ſi de poſſeſſionibus ſuis deturbatur? Homo aſt, qui diligit humilitatem; oportat ergo nullam ab ipſo eationem haberi, quid ſuam conditionem, quid familiam, quid amicos ſuos deceat? Denique homo crucifiſus aſt, & mortuus mundo; numquam inde arguendum, illi omnem ignorandam eſſe urbanitatem, omnemque civilium officiorum æquitatem. Hujus characteris homo eſſene poterit homo honeſtus coram mundo? Haud ita ſane. Erit ille vetus Chriſtianus? Multo minus. Etenim ad vitam hoc pacto traducendam, omnibus carendum eſſet honoribus, bonis, conſanguineis, domeſticis; & omnes illæ qualitates eum tantummodo decent, qui inter nemora, & ſylvas ſeceſſit, non qui in mundo verſatur. *Ex ſermone qui Patris de la Rue perhibetur*.

Virtutes omnes nô eodem modo exercendæ ab omnibus.

Chriſtianos omnes patientes eſſe oportet; ſed principis patientia ſimilis eſſe non debet patientiæ ſubditi; neque eo uſqua proferenda eſt, ut regni poteſtas, & imperium infirmetur. Chriſtianos omnes humiles eſſa oportet; ſed heri humilitas ſimilis eſſe non debet humilitati ſervorum, neque conciliare illi debet contemptum eorum, qui eidem obſequium debent, & reverentiam. Chriſtianos omnes mortificationem amara decet, ſed non æque eos, qui in mundo ſunt, ac illos, qui ſeſa inter clauſtra receperunt. Chriſtiani omnes ſubmiſſi eſſe debent, ſed ejus ſubmiſſio, quem penes eſt ſuæ voluntatis arbitrium, alia eſſe debet ab eo, qui ſuæ non eſt dominus voluntatis: idque ſecundum ſpiritum S. Pauli. Hortor vos, inquit, ut ambuletis in omni paupertate, & humilitate, in omni amore, & charitate mutua, idque eo modo, qui veſtram deceat vocationem, ac ſtatum, in quo vos Deus ipſe conſtituit. *Idem Pater de la Rue*.

Sæpe videntur principes, & ſummi viri vere chriſtianam vitam ducere in ipſa mundi luce.

Viſi ſunt reges crucem cum diademata conciliara, ſancteque in ſolio vivere; viſi ſunt Sancti viri Tertulliani ſenſus damnare, qui feroci auſteritate præventus, quæ non funeſta extitit cauſa errorum ſuorum, aſſerebat injuſtum aſſe, quod rex fieret Chriſtianus, & Chriſtianus fieret rex. Sed cum omni ſeveritate ſua fallitur; neque operoſum eſt veros oſtendere Chriſtianos in poſſeſſione honorum, bonorum, magiſtratuum, & voluptatum legitimarum in mundi commercio, & ſocietata. Hæc igitur oppoſitio ea Chriſtianorum parte non oritur. *Idem*.

Quid ſit honeſtus homo coram mundo.

Quid eſt homo ſecundum mundi ſententiam honeſtus? Ille eſt, qui honorifice in fortunæ ſuæ gradu ſtare novit; qui bene ſuo fungitur munere; qui ſumptus ſuæ conditioni pares facit; qui ſuis favet amicis; qui in religionis actibus ſollicitus, ac fidelis eſt, qui modeſte loquitur de laudibus ſuis, ſincerus in negotiis, ſuavis cum amicis, commodus in ſocietatibus, præſertim vero ab omni avaritiæ, pertinaciæ, levitatis, ac infidelitatis labe immunis. Hæc quippa præter propter ſunt vitia, quæ maxime opponuntur homini honeſto, & virtutes, quæ præ cæteris ad illum efformandum aliquid conferunt. Omnes iſtæ qualitates vero Chriſtiano oppoſitæ nequaquam ſunt. Licet in homine honeſto hæc duo tantum requireretis ſinceritatem, & generoſitatam; hæc mihi ſatis eſſent, ſuperque ad refellenda, atque damnanda vitia, de quibus mundi ſectatores, impios, ac protervos homines intelligo, gloriantur, ſed quæ ipſi etiam in aliis damnant, atque in corde ſuo vituperant, & quæ homines cordati pati non poſſunt. *Idem*.

Sine probitate, & virtute nullus honeſtus homo eſt.

Diſcita igitur, Chriſtiani, nullum honeſtum aſſe hominem, niſi qui veram habet probitatem, integramque ſinceritatem, & ut verbo me expediam, nullum eſſe honeſtum, niſi qui totus eſt, videlicet in oculis Dei æque ac in oculis mundi. Hujus autem characteris homo non ſolum religioni contrarius non eſt, ſed illius fulerum eſt, & fundamentum. Vitæ ipſius ratio exemplo eſſe poteſt illis, qui idem vitæ genus ampleai ſunt; axemplum ejus omnes vitioſos, improboſque mortales confundit, & palam oſtendit nullam eſſentialem inveniri oppoſitionem inter veri ſecundum Deum Chriſtiani, & honeſti ſecundum mundum hominis officia. Ita palam conſtat utriuſque officia in uno eodemque homine ſimul poſſe inveniri. *Idem*.

In multo ſtatu ſalvari poſſumus, quin nobiſmet vim inferamus.

At enim quam ægre Chriſtianus in mundo frugi eſſe poteſt, ac bonus! Quam difficila, & Deo, & hominibus placere, atque ſuæ profeſſionis officia cum religione conciliare, ita ut neutris deſit! Difficile quidem eſt: ſed quandoquidem ſtatum hunc elegiſtis, & ad illum vos providentia accerſivit, neque vobis deſunt gratiæ ad illius munera obeunda; quæcumque ibi difficultas adſit, veſtrum eſt illam ſuperara, omneſque humanos reſpectus negligere. Verum ſi hoc difficile aſt, numquid æſtimatis vos ſalvari poſſe, quin vobiſmet ipſis vim inferatis? Ubinam ergo illa crux eſt, quam in mundo non ſecus, ac in religioſo ſtatu ferre debetis? Hæc ſane eſt; vim hanc ferre. Dura quidem vobis crux iſta videtur; ſed ſi illam comparare volueritis cum ea, quam Deus tot Eccleſiaſticis, ac tot mortificatis cœnobitis imponit, næ ipſi fatebimini veſtram levem eſſe, atque ſuavem; quæ enim veſtram inter, & illorum crucem inſtitui comparatio poteſt? Veſtra abſcondita eſt; Deus unus illam videbit; Deus unus teſtis erit; o vos beatos, qui tantulo impendio cœlum adipiſci poteſtis; beatos, qui in terra ſimul, & in cœlo beati eſſe poteſtis! Verum ſi hia ſalutaribus monitis uti abnueritis, ſcitote extrema dia nullam pro vobis excuſationem futuram. Doletis ob hanc ſalutis veſtræ difficultatem, quid vultis facere

Deum,

Digitized by Google

Deum, ut illam vobis præbeat faciliorem? Nonne difficilius eſſet ſalutem veſtram inter paupertatis ſqualorem, & curam operari? Noluit Deus vos ad hanc miſeriam redigere; at ne vos quidem vultis ullam vobis vim facere eo in ſtatu, in quo vos collocavit. *Idem ex parte.*

Cur plerique fideles ſalutem ſuam non operantur in mundo permanentes.

Ideo pleri que fideles profeſſionis ſuæ muneribus non perfunguntur, neque ſe ipſos eo in ſtatu ſanctificant, in quo illos providentia conſtituit, quia non ſolum corruptum mundum non fugiunt, verum etiam ſeſe eodem magis implicare geſtiunt, & conantur, quam Deus illis permittat. Hac mente redimunt magiſtratus, honores ambiunt; quin illud cogitent utrum vocati a Deo fuerint, iiſque præditi ſint facultatibus, quę neceſſariæ ſunt ad munus illud rite obeundum; quin aliquem conſulant niſi qui iiſdem blandiuntur, & gratificantur. Malo huic non aliud remedium eſt, quam relinquere, ſi fieri poteſt, ſtatum, quem Dei injuſſu aggreſſus es, tunc potiſſimum cum ibi lapſus occaſiones non deſunt. Si enim malum eſt ſeſe hoc pacto implicare, longe deterius eſt ibi ultro perſiſtere; & niſi temet objicere cupis in pereundi diſcrimen, unica ratio malum reparandi eſt inde egredi, atque ſtatim emergere. Quod nihilominus intelligendum non eſt de ſtatibus quibuſdam, qui ſunt cum labore conjuncti, atque permixti, ubi a neceſſitate pęnitentiam agendi nequaquam diſſentiunt. *De Sancta Martha tomo 2. 1. tractatu de mundi fuga.*

Quid faciendum illis, qui in periculoſa conditione implicati ſunt, quam tamen nequeunt relinquere.

Quod ſpectat ad illos, qui in periculoſa conditione ita implicati ſunt, ut ſeſe inde expedire nullo pacto poſſint, hi ſibi nequaquam perſuadere debent, omnino fieri non poſſe, ut ibi ſalutem ſuam operentur, & ut veros decet fideles vitam ibi ſuam tranſigant. Gemendum illis eſt eo quod temporalem tantummodo utilitatem ſuam conſulentes ſeſe huic ſtatui implicuerunt; orandusque Deus, ut ipſos tanto magis ab illis tentationibus liberet, quod cum fuga illas evitare nullo modo poſſint, ad gravem eam redacti ſunt neceſſitatem aut illas vincendi, aut vincendi miſerrime ab illis. Occaſionem quoque habent ſperandi futurum, ut Deus eorum miſereatur, ſi ad miſericordiam illius promerendam nihil reliquum fecerint. *Idem.*

Sæculares non minus quam nos nobis fugere tenentur quidquid in mundo periculoſum eſt.

Mundi ſectatores ſciunt quidem, religioſis, qui in receſſu, ſolitudine, & mortificatione vivere profitentur, fugiendum eſſe mundum, videlicet occupationes, ſocietates, & ſolatia, quæ ſæculi hujus homines propria eſſe arbitrantur: verum non animadvertunt, ſibi, licet ſæcularibus, nihil magis, quam religioſis licere mundo ſeſe implicare præter negotiorum ſuorum neceſſitatem; & ſi velint ſalutem ſuam operari, quod proculdubio poſſunt, evitanda ſibi eſſe ſolatia, pompas, & id genus alia, quorum participes eſſe non poſſunt, quin Deum lædant. Opus quidem eſt illos verſari cum iis, qui ejuſdem ſunt profeſſionis, & ſæpe etiam cum aliis, ut ſuis perfungantur officiis; & commercium hoc illis æque licitum eſt, ac neceſſarium; verum non licet illis ſeſe mundi flagitiis immiſcere, & illius ſequi placita, vel conſuetudines, quæ magnos ſumptus requirunt, veluti magnam ſervorum familiam alendi, vel quæ cauſa ſunt jacturæ multi temporis in meliores uſus inſumendi, vel quæ efficiunt, ut ſtatus ſui, & religionis negligantur officia. *Idem.*

Quid faciendum illis qui neceſſario terrenis implicati ſunt negotiis, ut in mundo chriſtianam ducant vitam.

Non deſunt, qui, licet inviti, in mundo permanere coguntur, vel inevitabili neceſſitate, velut uxores, quarum viri propter munus, ac dignitatem ſuam ibi verſari tenentur, vel ſua conditione, quæ illos laboribus manuum ſuarum victum comparare cogit, ut familiæ ſuæ neceſſitatibus conſulant. Hi, ſi chriſtianam ducere velint vitam in ipſo mundo, arctam quærere debent viam, extra quam nulla ſalus eſt, & ſperare fore ut Dei ope illam inveniant, dummodo iis rebus doleant, quibus alii gaudent; atque vanitates, ac pompas oculis fidei inſpicientes illas contemnant, perhorreſcant, abominentur. Oportet illos in mundi ipſius luce verſari, ac ſi eſſent ſolitarii; quod præſtabunt, cum aliter vivent, ac mundi ſectatores, aliaſque habebunt exercitationes, & conſilia eorum conſiliis prorſus oppoſita. Quod ſi laboribus vacant, dum alii otiantur, ſi affectus ſuos coercent, ſi tempus impendunt orantes, audientes Deum, & cum eo colloquentes, dum alii inutilibus alloquiis, vel obtrectationibus tempus inſumunt; denique ſi nihil prætermittunt, ut ſæculi flagitia evitent; Deus, qui omnipotens eſt, illos ſuis illuſtrabit luminibus in miſerrima hac hujus Ægypti caligine, illi ſanctificabuntur, ibique ſuam ſervabunt innocentiam. *Idem.*

Ad chriſtianam in mundo vitam ducendam non ſatis eſt bona fovere deſideria.

Mundus repletus eſt mortalibus optima foventibus deſideria, & pauci ſunt in ſceleribus ita indurati, qui non teſtentur aliquando ſe chriſtianam vitam ducere velle; verum ſi cum his deſideriis in molli, & laxa permanent vita, quin inde conentur egredi, indicium eſt, hæc deſideria ex ipſo corde minime profecta eſſe, neque bonos affectus producere poſſe. Sed cum Deus per miſericordiam ſuam vera inſpirat vota recentis vitæ ducendæ, numquam ceſſat, quominus eadem exequendi præbeat auxilia. Cum his autem deſideriis in iis manere occaſionibus, quæ ſaluti pernicioſæ, vel periculoſæ ſunt, vel ſemper differre vitæ melioris initium; hoc ſane non eſt velle ſincere ſalvari, ſed oſtendere, quod ea corde ſalus iſta non deſideratur. *Idem.*

Virtus in mundo bonis reverentiam conciliat.

Pietas, & vera virtus nos ſuper homines, cujuſcumque illi gradus ſint, evehit. Hinc fit, quod in mundo viros bonos ſincere omnes colunt; cum e contra peccatoribus ægre, & ab invitis honos adhibeatur. Illi abſentes licet laudibus celebrantur; hi vero, ubi non ſunt, probris proſcinduntur. Præterquamquod honores iidem bonis a vitis ampliores ſunt; ſunt quippe fructus meriti eorum; in aliis vero magis magiſque manifeſta eorum vitia faciunt, atque in apricum proferunt dolos, artes, vim, injuſtitiam, verſutias, per quas illos conſecuti ſunt. Ita dici nequaquam poteſt, quod in mundu honoribus cumulari, ſemper ſit chriſtianæ oppoſitum humilitati; & dummodo in virtutis exercitatione nequaquam ſpectetur honos, qui illam concomitatur, hoc nequaquam efficiet, ut coram Deo jacturam faciamus meriti, vel præmii, quod in cęlo expectandum eſt. *P. de la Colombiere in chriſtianis conſiderationibus.*

Fieri igitur nequaquam poteſt, ut qui terrenis impediti ſunt negotiis Deo ſerviant? Haud ita; dummodo in mundo verſantes rebus mundi hujus utantur ſine ulla affectione, eaſque nullo in diſcrimine habeant, quaſi non uterentur; dummodo illæ tamquam præſentis miſeriæ ſolatia aſſumantur, quibus utendum, non fruendum eſt; & quæ ingentia etiam mala fiunt illis, qui abutuntur iiſdem obliti verborum Apoſtoli dicentis, quod præterit figura hujus mundi. Si enim alio modo uterentur, jam in ſtatu perditionis eſſent, & quantumvis tutiſſima videratur via, quam ſequuntur, ut ad Deum perveniant, illam lubricam, & caliginoſam experirentur. *Via illorum tenebræ, & lubricum.* Pſal. 34. *Sermones Chriſtiani, pro quarta Dominica poſt Paſcha.*

Deſcriptio viri boni, vereque Chriſtiani in mundo.

Vir bonus, vereque Chriſtianus in mundo, homo eſt ſciens vitæ civilis officia cum officiis conſcientiæ conciliare, commercium, & urbanitatem bono eorum uſu ſanctificans, temporibus, & conſuetudinibus ratione duce prudenter ſe accommodans, honeſtas colens amicitias, eaſque ſemper redigens ad charitatem, quæ earum præceptum eſt, & ad eorum, qui amantur utilitatem, quę illarum finis eſſe debet. Hic numquam in exceſſum aliquem videtur erumpere: Deo interiorem, perfectumque, ſed rationabilem & prudentem adhibet cultum juxta Apoſtoli conſilium. Quantumvis humiliter de ſe ipſo ſentiat, numquam dignitati ſuæ negat externum aliquem oris habitum, quem uſus videtur exigere, cum in eo nihil ordini contrarium eſt. In cętibus hilarem, modeſtamque virtutem adfert, quæ omnes viros bonos allicit, vel quæ ſaltem illos ædificat; atque in tota vitæ illius ratione deprehenditur ſimplicitas ſine affectatione, ſine ſimulatione prudentia, devotio ſine faſtu, converſatio, in qua & ſpiritus ſuavitas, & vitæ puritas eluceſcunt. Regularem, & uniformem ſervat pietatis praxin, & demum utitur mundo, quaſi non uteretur, cum illa ſobrietate, quam fidelibus omnibus commendat Apoſtolus. Eadem facit, ac alii, ſed longe aliter; & charitate minimas etiam vitæ ipſius actiones dirigente,

nihil

nihil facit, quod inſolitum ſit; quod ipſum inſolitum eſt in homine, qui ſolidis virtutibus ornatus eſt. *Ex deſcriptione quam edidit Flechier de S. Franciſco Saleſio.*

Hodiernos quoque die plurimi in mundo ſunt, qui cuſtodientes ſuos, & religioſe adimplent omnia.

Hodierna quoque die per miſericordiam Dei non pauci ſunt, qui chriſtianam vitam vivunt, qui Dei ſervant mandata, & qui nulli deſunt officio; quos ſi ignoratis, non miror, quandoquidem ſe ſolum eſſe putabat Elias, cum dixit illi Deus: *derelinquam mihi in Iſrael ſeptem millia virorum, quorum genua non ſunt incurvata ante Baal.* Hoc exemplum nobis perſuadere debet hodie quoque non deeſſe, qui in mundo a mundi corruptione vivunt immunes, & primos fideles imitantur. Vos autem, fratres, ſi nondum ad hunc perfectionis apicem perveniſtis, incipite ſaltem contendere, ut eo perveniatis: quidquid ibi mali eſt, ne imitemini; reſiſtite torrenti exempli, neque bona congerere niſi labore, legitimaque cura, ſtudeatis. Videmus, S. Joannem Baptiſtam primum quidem publicanis, & militibus etiam atque etiam commendaſſe, ut ſuis contenti eſſent ſtipendiis. Ulterius quidem zelus illius progredi voluiſſet, & illos ad altiorem perfectionis gradum evehere: ſed cum nondum his pares eſſent conſiliis, ſatis putat hoc illis primum proponere monitum, veritus, ne ſi majora illis traderet, hi neque ad ulteriora ſe ſe attollere, neque primum hoc, cui magis erant idonei, poſſent obſervare. Ita in mundo varii ſunt virtutum gradus, non ſecus ac inter eos, qui in religioſo ſtatu ſeſe Dei ſervitio devovent; quidam tyrones ſunt, alii provectiores, alii tandem conſumatæ virtutis. *Deſumptum partim ex S. Chryſoſtomo Homilia in c. 6. Matthæi.*

Inutilis plurimorum querela credentium ſe in ſtatu ſuo ſalvari non poſſe.

Nihil in mundo frequentius eſt quam hæc querela, homines ea, in qua ſunt profeſſione, vix poſſe ſalutem ſuam operari. Ex altera enim parte divites de ſe dictum ſingillatim arbitrantes, quod generatim dumtaxat dixit Jeſus Chriſtus, vivunt, vel tamquam nihil ſibi faciendum eſſet, vel quaſi omnia ſibi eſſent ſorti committenda, rati ſe nullo modo ſalutem conſequi poſſe. Ex altera vero pauperes ſuas reſpiciunt miſerias tamquam tot obices ſaluti ſuæ, & invidentes felicitati eorum, qui opibus diffluunt, putant ſe curas omnes ſaluti ſuæ impenſuros fore, niſi egeſtatis pondere opprimerentur. Illi de nimia negotiorum farragine, alii de gravi magiſtratuum ſuorum exercitatione, vel de multiplici rei familiaris cura conqueruntur. Hi aſſidua negotiorum ſuorum impedimenta prætexunt; illi quaſdam animi pœnas, & amaras agitationes cauſantur, quæ illis mentem auferunt, ac neceſſariam tranquillitatem, ut toti Deo vacent. Prætextus inanes: tantum abeſt, quod ſtatus, ad quem vocati ſumus, ſit obex ſaluti, vel perfectioni chriſtianæ, ut in eo e contra præſens inveniatur auxilium. Officiorum noſtrorum cura vera via eſt ſalutem operandi, & aſſequendi perfectionem, quam Deus a nobis requirit. *Ex morali Dictionario tomo 5. ſerm. 1. de ſalute.*

Viri boni in mundo ab impiis etiam amantur, & coluntur.

Vos non latet, Fideles, nequiſſimos etiam homines facere non poſſe, quin viros bonos ament: quo magis vitio dediti ſunt, eo magis admirari videntur in aliis virtutem, qua excellunt, & veluti divinum aliquid reſpiciunt eam qualitatem, quæ aliis facile præbet, quod ſibi nullo modo ſuperandum videtur. Ita Joſeph gratiam invenit apud regem Ægypti, Daniel apud Balthazar, & Herodes in S. Joanne eam ipſam admiratus eſt licentiam, qua ab eodem corripiebatur. Cum e contra qui opibus abundant, qui ampliſſimas in terris obtinent dignitates, niſi virtutibus ornati fuerint, nullo pacto evitare poſſunt odium, contemptum, & præſertim obtrectationem. Si palam honos illis adhibetur, cor mentitur omnia reverentiæ & obſequii ſigna, quæ conditioni eorum præbentur; gravate, & ab invitis coram laudantur, & quiſque voluptati ſibi vertit illos exprobrare, & contra illorum flagitia invehi. Certum eſt, neminem vel plures habere amicos, vel inimicos pauciores, quam virum bonum; quilibet ſocietatis ejus in partem accedere cupit, ſcit enim illam ſinceram, conſtantemque futuram, ab illo optima tantum, & ab omni cupiditate aliena expectari poſſe conſilia: tutiſſime poſſe cor proprium in corde illorum effundi, eique maximi momenti arcana committi, citra ullum proditionis timorem. Ad hæc viri boni neminem lædunt, diſſimulant, illatas injurias oblivioni tradunt; & prudenti, atque chriſtiana hac vivendi ratione prævertunt inſignes illas, immortaleſque inimicitias, propter quas familiæ abſumuntur, & corruunt; nec non ea diſſidia, quæ vitam amaritudinibus replent, quæ nos quotidie novis mœroribus angunt, & quæ tantum & negotiis, & nomini noſtro afferunt detrimentum. Hinc ſequitur, quod qui præ cæteris virtute præditi ſunt, hi melius urbanæ vitæ perfungantur officiis. Ita quibuſnam (amabo vos) libentius negotia, & maximi momenti res committuntur, quam illis, quos æquiſſime, & integerrime munere ſuo perfuncturos cognoſcimus; qui officium ſuum inviolabilem putant legem, a qua nullum umquam otium, nulla umquam libido illos avertere poterit? *P. de la Colombiere tomo 2. ſermone vigeſimo tertio.*

Quandonam ſatis nobis eſſe debet proximo præſtare urbanitatis officia.

Cum nulla, aut levis adeſt ſpes futurum, ut gratiam apud illos inveniamus, quibus nullis vinculis adſtricti ſumus, & commercium, quod cum iiſdem inire poſſumus, nobis obfuturum metuimus, licet non aliud inde ſubituri detrimentum eſſemus, quam temporis in illo impendendi; ſatis eſſe debet cum illis inevitabilia exercere urbanitatis officia, quæ citra ſcandalum negari non poſſent; ea vero omnia relinquenda ſunt, per quæ illis gratificari, atque peculiarem cum ipſis neceſſitudinem conſociare poſſemus. Verum ſi communem ducimus vitam, ſi ex neceſſitate varios cum mundo nexus ſervamus, ſi integra ſolitudo non eſt utilis nobis, ſi nos ipſi humano indigemus ſolatio, ſi quas, non invito Deo, cum pluribus ſocietates contraximus, a quibus recedere utile non ſit, multo utilius videtur non prætermittere occaſiones amorem ſuum illis teſtandi, atque eorum ſibi conciliandi amorem certando urbanitatis officiis. Id unum quærendum eſt, quod urbanitas noſtra ab aliorum vulgo officioſitate differat, quod vera, ſinceraque ſit, non autem levis, & ad aſſentationem compoſita, quod non ſeſe in verba, & laudes effundat, quod non bonam temporis partem abſumat, quod non ſit quædam nugarum inutilium ſpecies, quod pietatem inſpiret, ac modeſtiam redoleat. *Specimen moralis tomo 2. Tractatu de chriſtiana urbanitate.*

Vanæ eorum excuſationes, qui ſe dicunt in mundo ſervire Deo, ejuſque legem ſervare non poſſe.

Equidem ſcio, S. Chryſoſtomus ſerm. contra Judæos inquit, noſtrum plures ſeſe excuſare eo quod divinæ legi non pareant, neque ſalutem ſuam operentur. Alii quidem ſe conjugem habere cauſantur, alii ſibi plures eſſe filios; hi, vivendum ſibi eſſe, prout dignitatis ſuæ poſtulat ratio; illi, ſe negotiorum impedimentis implicitos eſſe, vel inter militarem licentiam verſari. Quidam ſuam prætexunt paupertatem, ac neceſſitatem ſerviendi, ſibique victum frontis ſudoribus comparandi. Verum adeſte mihi, Sanctus hic Doctor ait; affirmo nullum eſſe ſtatum, vel conditionem, ubi, tot licet ingemineretis excuſationes, eminentem ſanctitatis gradum acquirere nequeatis. Conjugem habetis; Moyſes quoque matrimonio junctus erat. Heu! quid prohibere vos poteſt, ne ſingulis diebus, ut ille, voſmet colligatis cum Deo de ſalutis veſtræ negotio collocuturi, eique gratias acturi? Plures habetis filios. Mater Machabæorum ſeptem filios habebat, at nihilominus ſancta fuit, & ubi opus fuit, amorem Dei filiorum ſuorum amori præferre non dubitavit. Nobiles eſtis, ideoque veſtium vos genus cogit, ut in mundo emiceris. David quoque, Joſias, & Ezechias, æque ſaltem ac vos, nobiles erant: populorum, ac provinciarum regimen, & cura minime prohibuit, quo minus per orationem cum Deo diutiſſime verſarentur; in magnitudine humilitatem ſervarunt, & vixerunt in aula, quin vitiorum ejus labe inficerentur. Judices eſtis: hoc tanto magis ad virtutem exercendam vos adigit: hoc ipſum munus erat incomparabilis Samuelis. Exemplum hoc imitamini, atque in judiciis veſtris irreprehenſibiles eritis; necnon illud vobis præbebit occaſionem præſtantiſſimas quaslibet virtutes exercendi. Divites eſtis: Abraham vobis fortaſſe erat ditior. Heu numquid, ut ille, eſtis orpha-

norum

norum parentes, advenarum hoſpites, egenorum patroni, atque nutritii? & opes veſtræ nonne magno vobis eſſe poterunt adjumento, ut Sancti fiatis? Pauperes eſtis, & per paupertatem plurimis morbis obnoxii: videte pauperem Lazarum, quem ipſa paupertas ſanctificavit, atque in Abrahæ ſinu conſtituit. Artifices eſtis, totamque diem, nec mediocrem noctis partem laboribus impenditis ad familiæ victum comparandum: *S. Joſeph glorioſus Deiparæ Virginis Sponſus* nonne & ipſe faber erat lignarius? ipſe tamen in artis ſuæ exercitatione præſtantiſſimis virtutibus ampliſſimam in cœlo ſedem promeruit. Militiæ nomen dediſtis: mementote ſtrenui illius Centurionis, de quo loquitur evangelium, qui non ſecus ac vos in caſtra, aciemque pergebat, quem nihilominus tanta fide, zelo, & charitate præditum videtis, ut Dei filius quaſi admiratione perculſus eum laudibus celebraverit. Hac inductione S. Chryſoſtomus utitur probaturus, nos quocumque in ſtatu ſimul poſſe perfecte Dei legem ſervare. *P. Texier pro feria quinta poſt Cineres.*

In quolibet ſtatu eſſe poſſumus religioſi divinæ legi obſervatores.

Deus ſtatibus, atque profeſſionibus omnibus inconcuſſum præbuit fulcrum, & fundamentum, cum illis legem ſuam tribuit. Servate legem hanc in corde veſtro, & greſſus veſtros confirmabit, quantumvis lubrica via ſit, per quam ambulatis: *Lex Dei ejus in corde ipſius, & non ſupplantabuntur greſſus ejus.* Pſalm. 36. Inter familiæ impedimenta, negotii curas, ipſumque belli tumultum, inviolabilis legis hujus amor cor veſtrum in pace continebit; nullumque ſcandalum vos avertere poterit: *Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum.* Pſal. 118. Vultiſne in ſtatu veſtro ſanctam ducere vitam? Cum videbitis verſutias, & fraudes, quæ in aula graſſantur, adeo communem in juſtitia corruptionem, adeo frequentes in nundinis dolos, in artibus pravam fidem, & furta, cum David Pſal. 118. clamate: *Viam iniquitatis amove a me*, quam in ea, quam profiteor, conditione peccatores vulgo ſequuntur. *Idem.*

Chriſtianiſmi ſtatus etiam magis profanos ſanctificat.

Dei filius, qui ſupremus eſt legiſlator, abjectiſſimas quaslibet conditiones quodammodo ad ſupernaturalem ordinem evehit; quandoquidem facit, ut noſtræ inſerviant ſanctificationi. Itaque licet nobilis, judex, miles, mercator, artifex ſis; eſto quidem: adhuc tamen majus aliquid es, quippe Chriſtianus es; quæ omnium qualitatum tuarum princeps eſt, ac præſtantiſſima. Cum igitur Chriſtiani ſtatus ſit ſtatus ſanctitatis, eumque alioquin ab aliis ſtatibus ſeparare minime valeas, & illum tecum belli, & domi, in foro, & in negotiatione, quocumque pergas, & quamcumque profeſſionem exerceas, ſemper tecum geras, felici neceſſitate opus eſt, Chriſtianiſmum hunc quocumque ſecum ferre ſanctitatem, & efficere militem ſanctum, judicem ſanctum, ſanctumque mercatorem. Hæc erat Tertulliani ſententia: parum intereſt, ubi ſis, vel quam profeſſionem exerceas, etenim in omnibus hiſce ſtatibus, ſi Chriſtianus es, extra ſæculum es. *Idem.*

Honeſtus homo nihil habet humani chriſtiano oppoſitum.

Honeſtus homo ſervare novit officia, mores, & quidquid civilem alere poteſt ſocietatem, novit ſatisfacere iis muneribus, quæ ſanguinis vincula, & eſſentiales, atque domeſticæ affectiones imponunt illi: novit ſuum tenere locum, familiam regere, ac filiorum ſuorum dignitati conſulere. Hæc autem hominis honeſti ſigna nihil habent a veri Chriſtiani characteribus abnorme; nam quamvis eſſentia tota, totuſque religionis ſpiritus æque in ſociabili Chriſtiano, ac in ſolitario eſſe debeant; attamen utriuſque vitæ ratio, quod ad externum ſpectat habitum, & officia, longe differre debet; velle enim in mundi hujus commercio vivere, ut decet in ſolitudine, hoc ita monſtro ſimile videtur, S. Hieronymus inquit, ac velle in ſolitudine, atque inter clauſtra mundanam vivere vitam. Et ſane ut in recta via ambulemus, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram flectendum eſt, quod accidit dum in extrema vitia fit lapſus, vel de diſſipatione in receſſum, vel de nimio receſſu in ſocietatem. *Specimina ſermonum pro 8. poſt Pentec. Dominica.*

Omnibus ſæculis nō defuere in ipſo mundi tumultu, qui ſancte vixerunt.

Quis neſcit, omnibus fere ſæculis extitiſſe principes, regeſque ſanctos; & plures, qui populis regundis præfuere, & primas obtinuere dignitates, in illis ſanctificatos fuiſſe adeo præclarum ordinem qua prudenti conſilio, qua ſuæ ſanctitatis exemplo conſtituentes, ut populi vitium perhorreſcerent, ac motu proprio pietatis exercitia amplecterentur? Quot mortales genere clari, quot viri, ac matronæ principes, quot utriuſque ſexus nobiles in hac mundi luce ſanctam vitam duxere? Et quamquam conditionis neceſſitas eos ſemper in mundo implicitos detineret, interiori tamen affectu ab eodem ſeparati erant, ſecretis gemitibus teſtantes Deo juxta Reginæ Eſther exemplum horrorem, quo ſæculi pompas, & vanitates execrabantur. Vita eorum jugis erat obtutus in Deum, jugis occupatio de Deo, jugis bonorum operum exercitatio, præſertim vero charitatis, & miſericordiæ: ita ut inanis tantum eſſe poſſit excuſatio, aſſerere fieri nequaquam poſſe, quod qui in principum aula vivunt, vel qui ſummis decorati ſunt dignitatibus ſancte vivant. *Moralis in Pater l. 8. ſect. 4. art. 5.*

De humana politica, & chriſtiana urbanitate.

Inter homines deprehendimus urbanitatem aliam humanam, aliam politicam, & aliam chriſtianam. In prima non deeſt bona fides, atque ſinceritas, in ſecunda cupiditas, & diſſimulatio, in tertia denique charitas. Humana urbanitas ea eſt, qua proximi amorem nobis conciliare conamur, illi amorem noſtrum teſtantes; æſtimationem ejus, illi obſequentes; opem denique, operam noſtram illi offerentes. Cum enim aliorum amore, & ſubſidio indigemus, natura in nobis excitat deſiderium, atque ea nobis ſuggerit in ea urbanitate adminicula, quæ proprie honeſtum hominem conſtituit. Politica urbanitas prioris externam ſpeciem induit, ſed ſpiritu cupiditatis, qui nihil aliis tribuit, niſi ut inde aliquem referat quæſtum. Chriſtiana tandem urbanitas alios amore prævertit, aliorum neceſſitatibus opitulatur, illis, quantum ordo mundi pati poteſt, cedit, eoſque ſincera charitate complectitur. Hæc proximi benevolentiam non improba indulgentia, ſed amore conciliat, ut mox hæc benevolentia nos illis inſerviendo aptiores efficiat. Hæc alios honorat; ſi enim religio nos docet Deum in ara colere, chriſtiana urbanitas illum docet in noſtri ſimilibus revereri. Hæc, qui meritis debeatur honor, officiis oſtendit, atque amoris demonſtratione eam docet, quæ virtutibus debeatur, reverentiam. *Liber cui titulus, La Conduite du Sage.*

Honeſti hominis elogium, & character.

Hæc honeſti hominis qualitas abſolutiſſimum eſt elogium; titulus eſt iis præſtantior, quos dignitas, atque fortuna conferre poſſunt. Ad illum promerendum poſſidendæ ſunt in gradu eminenti virtutes omnes, quia probitas vera perfectam ſupponit integritatem, inflexibilem rectitudinem, non fucatam generoſitatem cum modeſtia, quæ in omnibus, quæ dicuntur, quæque fiunt, eluceſcit. Honeſtus homo omnia ſtatus ſui obſervat officia, quin proprii characteris obliviſcatur, vel eas prætereat regulas, quas ſuum munus præſcribit. A juſtitiæ ſemita non magis, quam a ſtadio ſuo Sol, poteſt deflecti. *Auctor Anonymus.*

Nullus honeſtus eſt homo ſine religione.

Nemo honeſtus eſſe poteſt, niſi religionem habeat, neque ea adimplere omnia, quæ hominibus debet, ſi deſit iis, quæ debet Deo. Hoc efficit, ut plerique, quibus parum religionis eſt, parum viciſſim habeant humanitatis; & paſſim videmus irreligioni intemperantiam, & crapulam, & effuſiſſimas libidines accedere. Hæc omnia flagitia honeſti homines perhorreſcunt; tantum abeſt, quod honeſtum illum putent, qui ſeſe iiſdem mancipaverit. *Auctor Anonymus.*

Recto; quo honeſtus homo agere debet.

Verax meritum nequaquam poſitum eſt in jucunda quadam morum feſtivitate, ſed in corde recto, ac ſpiritu ſolido, atque compoſito. Hoc perſuaſum eſſe debet, ubi deſit honeſtas, nullam apud homines exiſtimationem mereri. Ignavum eſſe, qui ſatis putat eſſe, ſi ab aliis ſuſpiciatur, quia illi honeſti ſunt, non autem quod ſit ipſe honeſtus: eos, qui vera ducuntur gloria, velle potius ſuis, quam alienis, bonis qualitatibus debere eam voluptatem, quam inde percipiunt; honores, qui ſuo nomini, vel dignitati deferuntur, illis ingratos, & injucundos eſſe, niſi ſuis meritis debeantur: honeſtum hominem quacumque in occaſio-

ne non

ne non ingenio, libidine, affectuque trahi, ſed ratione, & honeſtate: ſe ad bene agendum nequaquam agi alienis officiis, ſed regulis, quas ille ſibi præſcripſit, ne unquam iis deeſſet, quæ officium, & urbanitas exigunt, nulla habita ratione modi illius, quo alii ſecum operantur. Denique illum ſemper eumdem eſſe qualibet in occaſione, quæcumque vel ſuæ, vel alienæ fortunæ accidat mutatio. *Idem*.

In quo honeſtas vera conſiſtat.

Si veram honeſtatem noſſe, & exercere vultis, hæc ſita eſt in hoc, ut in omnibus actionibus veſtris magnam præ vobis feratis æquitatem; libenter proberis ea, quæ probanda ſunt; bona fide omnes aliorum virtutes commendetis, & ne improbe inimicorum etiam virtutes deterere, eiſque laudum teſtimonia, quæ merentur, negare velitis; & denique ut aliorum rationem habeatis, bonamque erga illos foveatis voluntatem, non ut voſmet ipſos illis commendetis, ſed ut ea præſtetis, quæ homines ſibi alterutrum debent. Oportet demum ſcire, non ſatis eſſe ob conſcientiam, & religionem a malo abhorrere; ſed egere nos quadam honeſtate, quæ bonam fulciat exiſtimationem, quam ut apud viros bonos tueamur, Sapiens etiam atque etiam hortatur. Etenim ex omnibus characteribus hominum nulli magis metuendi ſunt, quam qui irregularem, ac parum cordatam vivendi rationem ſequi poſſunt contra publicum judicium, necnon honeſtorum hominum cenſuram contemnere non aliis ſuffulti rationibus, quam ingenii ſui libidine, & quin negotium illis faceſſat, quidquid ſapientes, honeſtique viri dicturi ſunt. *Idem*.

In omnibus conditionibus quædam ſunt officia, quæ neceſſario ſunt obeunda.

Nullus ſtatus eſt, nulla conditio, cui Deus propria non adjecerit officia; & unaquæque peculiaribus muneribus repleta eſt. Nemo eſt, cui Deus talenta commiſerit, qui non teneatur illa in iis impendere, quæ hic ſupremus bonorum omnium diſpenſator exigit, & qui rationem eidem reddere minime debeat. Monarcha æque, ac paſtor illi vitæ ſuæ rationem ſunt reddituri; atque eorum potiſſimum negotium eſſe debet, ſeſe præparare, ſemperque paratos eſſe, ut cum a ſupremo judice vocabuntur, reddere valeant rationem modi illius, quo credito ſibi munere fuerint perfuncti. *Abbas Trappenſis in moralibus conſiderationibus in S. Lucæ evangelium*.

Varia officia, quæ adimplere tenemur.

Ad catholicam fidem vocatio, conditio, in qua nati ſumus, vitæ genus, quod conſulto Deo ſumus amplexi, munera, quibus in civili vita onerati ſumus: hæc omnia quædam complectuntur officia, quæ nobis tamquam Altiſſimi præcepta habenda ſunt. Hæc ſumma fide officia adimplere debemus, ita ut ne unum quidem prætermittatur; eorum laborem perferre, ac tædia ea conſtantia ſubire, quæ nulla umquam te valeat deterreri, illis toto ſpiritu, & corde adhæreſcere: hoc eſt Dei obedire mandatis. Diligentia hæc vera virtus eſt, quæ fulgorem ſuum mutuatur a jugi bello, quod pro Dei amore, & contra proprium amorem ſuſtinet. *Auctor Anonymus*.

Omni diligentia munera ſua adimplere, eſt amorem proprium vincere, ſolidamq; virtutem habere.

Quænam eſt amoris proprii licentis fallacia tantum ratiocinia ſua ſequentis, & quidquid ſibi crucem figit, fugientis! Quinam ſunt impetus, & ſollicitudines ejus pro iis omnibus, quæ nitent, & fulgent? Quodnam tædium nobis inſpirat pro communibus, vulgaribus, obſcuriſque occupationibus, quæ ſibi mutuo ſuccedunt, & quæ quotidie eodem ordine revertuntur? Quænam artes ad evitandas ſpinas, quæ veluti ſub pedibus nobis qualibet in conditione oboriuntur, & quæ omnes ſtatus, omniaque munera noſtra circumundique ſepiunt? Quænam impatientia, quod murmur, quæ querela, & ſæpe quæ rebellio, quinam tumultus, dum coercetur, eique reſiſtitur? Quicumque igitur religioſe iis ſatisfacit muneribus, quæ nobis noſtra ad fidem catholicam vocatio injicit; quicumque forti animo ſuffert pondus conditionis, ad quam vocatus eſt; quicumque fideliter adimplet officia ſtatus illius, quem Deo conſulto eſt aggreſſus; quicumque graves, ac moleſtas muneris ſui occupationes jucundis, & voluntariis præfert exercitationibus exterioris pietatis, cujus fallax fulgor oculos perſtringit; quicumque hujus eſt characteris, caſtigat, redigitque ſub Dei legem omnes amoris proprii motus; & vir hac virtute præditus ille vere eſt, quem Sapiens inquirit non mundana, ſed immortali gloria coronaturus, *Fecit enim mirabilia in vita ſua*. *Idem*.

O P E R A.

Bona opera, & actiones bonæ: harum meritum, & neceſſitas.

M O N I T U M.

HOC in loco de bonis operibus generatim dumtaxat agendum eſt, quin de ullo ſingillatim ſermo fiat: ſingulis enim ſuum attribuimus titulum, veluti orationi, eleemoſynæ, jejunio, & aliis, quæ totam chriſtianæ religionis diſciplinam componunt. Immo neque omnes eorum ſpecies recenſentur, puta ea, quæ miſericordiæ, charitatis, pœnitentiæ vocantur, neque omnes virtutis actiones, quas quilibet fidelis exercere tenetur, & ſine quibus nequit officia religionis obire. Officia hæc, generatim loquendo, ſunt credere, & facere; fides, & bona opera; ita ut alterutro deficiente, hæc non ſit amplius vita chriſtiana, æternaque damnatio evitari non poſſit. De his igitur bonis operibus a fide mere theoretica diſtinctis, & in fide practica contentis, hic agimus.

Itaque in hiſce collectaneis invenientur ea, quæ ad bonorum operum, bonarumque actionum neceſſitatem, meritum, ac præmium pertinent; nam quæcumque afferatur inter duplicem hunc terminum diſtinctio, *hoc in argumento confundendi ſunt, cum alter ſine altero eſſe non poſſit. Neceſſe non eſt, niſi mera controverſia inſtituatur ſermo, fuſius verba facere de Hæreticorum hac in re errore, qui non extremum ex præcipuis Catholicorum dogmatibus conſtituit; ſed etiam atque etiam hortandi fideles ſunt ad bonorum operum exercitationem, atque oſtendendum quam plurimos damnari, eo quod officium ſaluti adeo neceſſarium negligunt, & omittunt.*

Animadvertendum eſt tamen argumentum hoc cum aliis pluribus cohærere, quorum quamdam veluti partem efficere poteſt: hujuſmodi ſunt, temporis bene inſumpti ratio, otii fuga, nomen, & conditio Chriſtiani, ipſaque fides, quæ ſine operibus mortua eſt. Concionatoris eſt, hæc ſeparare argumenta invicem ſibi inhærentia, nihilque in ſingulis adferre, quod eorum proprium non ſit, & peculiare.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia concionum hujus argumenti ſyſtemata.

I. QUamquam Dei filius morte ſua æternam prometitus nobis fuerit felicitatem, vult tamen eam nos acquirere, ac noſmet bonis operibus poſſeſſione illius dignos præbere. Quamobrem in hac concione oſtendam, 1. neceſſitatem bonorum operum ſine quibus nullus fidelis (de adultis loquor) ſalutem ſuam operari poteſt: 2. defectus, qui in bonis operibus obrepunt, eorumque meritum auferunt: 3. qualitates, & conditiones, quæ in bonis operibus requiruntur, ut cœlum, ac præmium illis promiſſum mereamur.

Pars prima. Quod ſpectat ad neceſſitatem, Theologi duplicem illius ſpeciem diſtinguunt: alteram quidam neceſſitatem præcepti, quæ explicito ſummi legislatoris imperio innititur præcipientis, ut hac omnino via mortales ad ſupremam perveniant felicitatem; alteram vero, quam medii neceſſitatem appellant, quia vix fieri poteſt, ut id aliter fiat. Oſtendendum eſt autem ſine bonis operibus (quo nomine intelligimus exercitationem virtutum, & chriſtianarum actionum, quæ ſtatum, & conditionem ſingulorum decent) neminem ſalvari poſſe, neque gloriam, ad quam Chriſtianus factus eſt, promereri. Primum igitur neceſſaria ſunt neceſſitate præcepti; quia & generatim, & quodlibet ſingillatim, imperata ſunt: generatim quidem; dixit enim Salvator, niſi juſtitia noſtra, videlicet opera noſtra bona abundaverint, pluſquam opera Scribarum, & Phariſæorum, nos nequaquam in cœlum eſſe ingreſſuros. Imperat ergo, ut fiant; quandoquidem exigit, ut opera noſtra & numero, & perfectione præſtent operibus Phariſæorum, qui proculdubio quædam faciebant; quippe ſe præ cæteris religioſiores legis obſervatores eſſe gloriabantur. Ad hæc nonne præcipit, ut electionem noſtram ad fidem, noſtramque prædeſtinationem ad gloriam bonorum operum exercitatione certam faciamus? Nonne ſacræ otis in Scripturæ locis videmus, imperari, ut totam legem adimpleamus? Hæc autem nonne totidem ſunt bonorum operum præcepta? Sin autem ſingillatim rem intueri velimus, nonne præceptum habemus erogandæ eleemoſynæ, faciendi fructus dignos pœnitentiæ, exercendæ in proximos charitatis, atque, ut me verbo expediam, non ſolum evitandi malum, verum etiam operandi bonum, quod idem eſt, ac bona opera facere? Secundo hæc medii neceſſitas eſt; Deus quippe cœlum, & gloriam veluti præmium, ac mercedem promiſit; merces autem omnino ſupponit meritum, meritum vero opera bona; in his enim, non autem in bonis naturæ dotibus, aut in pulchris actionibus mere moralibus, politicisque &c. conſiſtit.

Præterea medii neceſſitas eſt; nam theologicæ virtutes, Fides, Spes, & Charitas, quæ omnino neceſſariæ ſunt ad ſalutem, ſine bonis operibus eſſe non poſſunt. Cum enim in hoc ſalutis negotio Deus nequaquam ſolus operetur, ſed noſtram exigat cooperationem; cooperatio iſta nonniſi per bona opera fit. Fides denique, ſine qua Deo placere non poſſumus, agens eſt, & ſine bonis operibus mortua eſt, & gratia, ſine qua nihil bonum operari licet, nobis, ut operemur, conceditur: ita ut nequiſſimus cenſendus ſit abuſus, inerti, otioſaque fide contentum eſſe &c.

Pars altera. In bonis operibus, cujuſcumque generis illa ſint, plures timendi, evitandique ſunt defectus; quorum hi ſunt præcipui. 1. Non deſunt, qui ſolidas virtutes, atque opera bona, quæ jubentur, relinquant iis vacaturi, quæ ex ipſorum libidine pendent, cujus modi ſunt quædam devotiones, in quibus totam virtutem conſtituunt; quin toto pectore incumbant ad affectiones ſuperandas, ad vitia evertenda, ad fructus dignos pœnitentiæ faciendos, ad charitatis munera obeunda. 2. Alii bonis ſupererogationis operibus, quæ conſilii tantum ſunt, vacant, & omittunt illa, quæ inevitabili lege præſtare tenentur. Mulier, exempli gratia, cui rei familiaris cura commiſſa eſt, totum in xenodochiis inviſendis, effundendis precibus, concionibus, quæ tota ſunt urbe, audiendis tranſmittet diem, atque interim domus curam relinquet, filios negliget erudire, & ad pietatem formare, domeſticorum ſalutem contemnet, aliaque ſtatus ſui obire munera prætermittet. Oſtendendum eſt primo ea, quæ præcepti ſunt, adimplenda eſſe, antequam ad ea, quæ conſilii, animus advertatur &c. 3. Non deſunt qui ea iis, quæ neceſſario facienda ſunt, alia quidem diligentiſſime adimpleant, alia vero prorſus negligant; ea, quæ ingenio ſuo conformia ſunt, libenter ſuſcipiant, ac ſe non temere perant ad ea, quæ nonniſi cum labore, gravateque efficere poſſunt, qualia ſunt injurias dimittere, æs alienum diſſolvere. 4. Sunt etiam, qui aliqua bona opera efficiunt, ſed valde pauca, qua in re eorum deficit juſtitia; *Non invenio opera tua plena*.., Apo. 3. *Appenſus es, & inventus es minus habens &c.* Daniel 5.

Pars tertia. Explicandæ ſunt qualitates, & conditiones, quæ in bonis requiruntur operibus, ut mercedem, quam Deus illis promiſit, mereantur. 1. Fieri debent in ſtatu gratiæ, alioquin pro cœleſti acquirenda gloria ſunt inutiles; quamquam qui in peccati ſtatu verſantur, a bonis operibus ceſſare non debeant, ut Dei ſibi miſericordiam concilient. 2. Fieri debent hac mente placendi Deo, illum glorificandi, juſtitiæ illius ſatisfaciendi &c. 3. Referri debent Deo, qui in illis meliorem partem habet, quia nos ſua prævenit gratia, & nobiſcum operatur.

II. In ſola bonorum operum neceſſitate poſſumus immorari, & oſtendere, 1. illa neceſſaria eſſe ad ſalutem, & ad promerendam cœli gloriam, quæ illis tantum promiſſa fuit, ac tribuitur, qui eadem adimpleverint; 2. neceſſaria ſunt ad proximi ædificationem, bonumque exemplum, quod illi debemus; 3. neceſſaria ſunt ad chriſtianæ charitatis officia, quæ alioquin adimpleri non poſſunt, obeunda.

III. De bonorum operum utilitate. 1. Hæc ratio eſt, qua Deum glorificamus; etenim bonis operibus eum laudamus, & confitemur, eique noſmet acceptos præbemus. 2. Proximum excitant ad ſimilia opera peragenda, atque hoc pacto omnia veri fidelis munera explenda. 3 Nobis meritorum theſauros acquirunt, quibus cœlorum beatitudinem redimamus.

IV. De eadem bonorum operum utilitate. 1. Dei gratiam merentur, tuentur, & augent. 2. Spei noſtræ fundamentum ſunt. 3. Et menſura gloriæ, qua perfruemur in cœlo.

V. Cum Scriptura bona opera theſaurum appellet, oſtendere poſſumus, quam pretioſus ſit hic theſaurus, 1. propter bonorum operum multitudinem, quia omnes bonæ actiones hunc theſaurum augere poſſunt, omniaque in lucro poſſumus collocare, ſi nobis curæ fuerit, ut nihil in irritum abeat: 2. propter horum bonorum operum varietatem, ac diverſitatem, modo enim opus ſit miſericordiæ, modo actus mortificationis, & humilitatis exerceatur &c. 3. propter ſingulorum pretium, nullum enim cœli regnum, Deique ipſius poſſeſſionem pro mercede non meretur.

VI. 1. Bona opera vera ſunt noſtræ virtutis, noſtræque ſanctitatis, dunec vivimus, argumenta: 2. dum morimur autem noſtra ſunt conſolatio: 3. ac in altera tandem vita corona, gloria, & felicitas noſtra.

VII. 1. Oſtendi poteſt, ad hoc ut vere Chriſtiani ſimus, bona opera eſſe exercenda; nemini eorum exercendorum deeſſe locum, facultatem, occaſiones, omnia ſtatus, conditionis, munerisque ſui officia obeundo. 2. Quænam ſint boni operis conditiones, ad hoc ut ſanctum, & chriſtianum fiat; fieri videlicet debet propter Deum, ac finem ſupernaturalem; fieri debet in Deo, hoc eſt in Dei gratia, alioquin nullius eſt meriti pro cœleſti gloria; fieri debet cum Deo, hoc eſt cum Dei gratia, cui potior operis pars accepta eſt referenda.

VIII. 1. Bonitas operum, actionumque noſtrarum a plurimis pendet circumſtantiis, & conditionibus, quarum ſi qua deſit, ad cœlum promerendum inutiles ſunt. 2. Plurimis ſunt obnoxiæ defectibus, qui meritum earum vel tollunt, vel imminuunt. 3. Multa in hac vita pericula ſubeunt, pluribusque illuſionibus patent.

IX. 1. Nemo Chriſtianus eſt, qui diutius juſtus eſſe poſſit, virtutem colere, & Dei gratiam tueri, quin bona opera exerceat; erga ea hæc ſi defuerint, quamprimum loco movebitur. 2. Nemo adeo nequam peccator eſt, qui ad Deum nequeat reverti, ac bonis operibus illius miſericordiam promereri.

X. 1. In hoc mundo ſumus, ut bona opera efficiamus; ideo enim ſumus, ut Deo ſerviamus, & noſtram ſalutem operemur. 2. Nobiſcum in altera vita bona tantum afferemus opera, cætera vero relinquemus. 3. In cœlo ea tantum bona merita, & præmia aſſequemur, quæ bonis operibus in terra adepti fuerimus.

XI. 1. Fides, & chriſtiana religio, quæ nos cogit, ut vitam ducamus ſanctam, ſuisque præceptis conformem, præcipit conſequenter, ut bona opera exerceamus. 2. Nonniſi per bona opera perveniemus ad finem, æternamque felicitatem, quam fides, & religio nobis pollicentur.

XII. 1. Cum vita data ſit ad agendum, ex bonis operibus judicium ferre poſſumus, utrum vitam gratiæ habeamus: cum alia quælibet indicia ambigua ſint, & illuſioni obnoxia. 2. Per bonorum operum merita noſmet dignos præbemus vita gloriæ, ea ſi deſint, hanc numquam conſecuturi.

XIII. De bonorum operum, & fidei conjunctione. 1. Opera bona certiſſima ſunt fidei noſtræ argumenta. 2. Fidem ſervant, ac fovent. 3. Fidem honorant, eique gloriam conciliant.

XIV. 1. Nulla vera fides eſt ſine bonis operibus. 2. Nulla opera bona ſunt, quæ cœlum mereantur ſine fide; ideoque in chriſtiana tantum, catholicaque religione vera bona opera fiunt.

XV. 1. Sine fide optimæ quævis actiones inutiles ſunt. 2. Sine gratia ſanctificante pulcherrimæ peccatorum actiones mortuæ ſunt. 3. Sine bona intentione heroicæ juſtorum actiones nihil pro æternitate merentur.

XVI. 1. Error eſt arbitrari ad ſalutem acquirendam ſufficere a gravioribus abſtinere criminibus, quin bona opera exerceantur. 2. Alter error eſt putare, magnas tantum actiones inter opera bona recenſendas eſſe; quoniam ex omnibus vitæ noſtræ actionibus totidem opera bona facere poſſumus.

XVII. 1. Omnia omiſſionis peccata reſpiciunt opera bona, quæ negliguntur. 2. Id genus peccata cum magis communia ſint, magis facilia, quæ committantur, & in quibus noſmet minus corrigimus, hinc ſequitur pleroſque fideles ideo damnari, quia opera bona non faciunt.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoresque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas Concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres. SAnct. Auguſtinus *Præfat. in Pſal.* 31. docet, ſine fide bona opera nihil pro cœleſti gloria valere.

Idem *in Pſalm.* 83. oſtendit, nullum bonum opus extra eccleſiam eſſe æternæ gloriæ meritorium.

Idem *l.* 50. *Homil. Homil.* 16. docet, omnia opera bona in hac vita facienda eſſe.

Idem *l. de bono viduit.* fuſius oſtendit quænam ſint opera bona, quibus vacare debeant fideles.

S. Hieronymus *l.* 2. *in Tren.* 3. docet, opera bona cum oratione eſſe conjungenda.

Idem *Epiſt. ad Selantiam*, ubi de ratione ſancte vivendi loquitur, oſtendit obligationem, qua bona opera operari, bonumque exemplum, quod per illa proximo præbere tenemur.

S. Chryſoſtomus *Orat. adverſ. Judæos* oſtendit, quam acceptum Deo ſit vel minimum opus bonum Magdalenæ exemplo unguenti phialam ſuper Salvatoris pedes effundentis.

Idem *cap.* 20. *in S. Matth.* docet ob unius tantum virtutis omiſſionem homines reprobari.

Idem *in cap.* 1. *Matth.* oſtendit nullum opus noſtrum bonum a Deo ignorari, ſingulisque eorum amplam ab eodem mercedem deſtinari.

S. Gregorius *l.* 22. *Moral.* oſtendit fructum, quem facimus erga proximum, huic bonorum efficiendorum præbentes exemplum.

Idem *Homil.* 17. *in evangel.* docet, opera noſtra bona examinanda eſſe, quemadmodum lydio lapide probantur nummi, utrum ſequioris notæ ſint, vel appenduntur &c.

Idem *l.* 1. *in Job* 19. docet, quot modis dæmon bonis operibus noſtris inſidias ſtruat, eaque corrumpere adnitatur.

Idem *in hac verba Job cap.* 9. *Verebar omnia opera mea, ſciens, quod non parceres delinquenti*, S. Job exemplo probat, nobis ſemper de optime factis etiam eſſe diffidendum.

Idem *l.* 7. *epiſt.* 127. docet, opera noſtra bona, poſtquam facta fuerint, ſæpius a dæmone corrumpi.

Idem *l.* 3. *in Job* 10. oſtendit nobis non advertendum ſolum, ut bona opera faciamus, ſed cogitandum etiam, qua mente, & fervore eadem aggrediamur.

Idem *l.* 1. *in Job* 19. docet nobis metuendum, ne nimis pauca opera bona operemur, & ne ſatis perfecte eadem faciamus.

Drexellius in Amuſſi, ſeu recta intentione *lib.* 2. *cap.* 10. Aſcetici, aliique.

Nicolaus Lancicius, *Opuſc.* 3. *c.* 3. & 9.

Idem *Opuſc.* 5. *cap.* 3. *Opuſc.* 10. *cap.* 8. *Opuſc.* 11. *cap.* 3. & 17.

Dandinus *in Ethic. l.* 24. *cap.* 1.

Hortus Paſtorum *Tract.* 1. *lect.* 5. ubi agitur de meritis bonorum operum.

Granatenſis in duce peccatorum cap. 4. ubi oſtendit nobis ſuperbiendi locum non eſſe ob opera noſtra bona.

Pean libro, qui inſcribitur: *Schola J.C.* integrum edidit tractatum de bonis operibus.

Ariss in tractatu de imitatione J. C. cap. 19. docet, quam accepta ſint Deo bona juſti hominis opera.

P. Suffren tomo 1. anni Chriſtiani cap. 1. rationem tradit bene efficiendi actiones omnes, ideoque totidem bona opera explendi.

P. Chahu libro, qui inſcribitur: Scientia Sanctorum cap. 3. art. 16. fuſius verba facit de bonorum operum merito.

Cambolas, libro, cui titulus, *Vita Chriſtiana exemplar* cap. 4. ubi loquitur de efficacia fidei §. 1. & alibi de fide, & bonis operibus.

P. Nepveo in Chriſtianis conſiderationibus tomo 4. loquitur de defectibus, qui in bona opera obrepunt.

P. Antonius de S. Martino a Porta ex Carmelitarum familia, libro, cui titulus, *Les Conduites de la grace*, parte ultima, docet quænam ſint operis boni conditiones, ut placeat Deo.

Mathias Faber *conc.* 3. *in Domin.* 7. *poſt Pentec.* & *conc.* 5. *in Domin.* 11. *poſt Pent.* & *conc.* 1. *in Domin. Septuag.* Concionatores recentiores.

De la Volpilliere ſermonem edidit hujus argumenti.

Auctor ſermonum chriſtianorum pro ſeſta poſt Pentecoſten Dominica ſermonem habet de conditionibus neceſſariis, ut bona opera fiant.

P. Cham-

P. Champigny in ſermonibus electis unum habet hujus argumenti.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta in dominicali tomo 3. ſermo pro quinta poſt Pentecoſten Dominica totus eſt hujus argumenti.

Idem ſermone pro undecima poſt Pentecoſten Dominica oſtendit unionem fidei, & bonorum operum, & naturalem nexum, quem habent.

Specimina ſermonum pro Quadrageſima, ſermone pro feria ſexta hebdomadæ ſecundæ, ubi ſermo eſt de neceſſitate, & conditionibus operum bonorum.

Eadem pro adventu, in tertio argumento, parte ſecunda ſermonis primi probatur, fidem operari debere, ac bona opera facere.

Eadem pro Dominicali, ſermone pro tertia poſt Epiphaniam Dominica, parte ſecunda, ſermo eſt de bonis operibus, ad quę nos fides impellit.

Ibidem, in ſermone pro ſeptima poſt Pentecoſten Dominica, oſtenditur, bona opera eſſe neceſſaria, ut veri Chriſtiani ſimus, eos vero, qui non exercent illa, nomine tantum Chriſtianos eſſe.

Auctor ſermonum chriſtianorum, ſermone pro 6. poſt Epiphaniam Dominica loquitur de conditionibus ad bona opera perficienda neceſſariis.

Idem pro 23. Dominica poſt Pentecoſten, de fidei qualitatibus differens, docet, opera bona ejuſdem teſtimonium perhibere.

Qui collectanea hujus argumenti ediderunt

Buſæus, in Viridario, titulo opera bona.
Peraldus, ubi agit de beatitudinibus.
Summa prædicantium, titulo operatio.
Lohner, titulo opus bonum.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

N*Onne ſi bene egeris, recipies: ſin autem male, ſtatim in foribus peccatum aderit?* Geneſ. 4.

Erit (juſtus) tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo. Pſalm. 1.

Retribuet mihi Dominus ſecundum juſtitiam meam. Pſalm. 17.

Unuſquiſque replebitur bonis, & juxta opera manuum ſuarum retribuetur ei. Prov. 12.

Seminanti juſtitiam merces fidelis. Prov. 11.

Infelix, & vacua eſt ſpes illorum, & labores ſine fructu, & inutilia opera eorum. Sapient. 3.

Bonorum laborum glorioſus eſt fructus. Ibidem.

Reddidit Deus juſtis mercedem laborum ſuorum. Sapient. 10.

Bonas facite vias veſtras, & ſtudia veſtra: & habitabo vobiſcum. Jerem. 7.

Opus juſti ad vitam. Prov. 10.

Reddam unicuique ſecundum opus ſuum. Prov. 24.

Unuſquiſque mercedem accipiet ſecundum meritum operum ſuorum. Eccl. 16.

Indicabo tibi o homo quid ſit bonum, & quid Dominus requirat a te; utique facere judicium, & diligere miſericordiam, & ſollicitum ambulare cum Deo tuo. Mich. 6.

Quodcumque facere poteſt manus tua, inſtanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos, quo tu properas. Eccl. 9.

Si luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona. Matth. 5.

Voca operarios, & redde illis mercedem. Ibid. 20.

Niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quam Scribarum, & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum. Matth. 5.

Qui facit veritatem, venit ad lucem, ut manifeſtentur opera ejus, quoniam in Deo ſunt facta. Joan. 3.

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Matth. 3.

Omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autem arbor malos fructus facit. Matth. 7. & Luc. 6.

Per totam noctem laborantes; nihil cepimus. Luc. 5.

Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam. Joan. 6.

Me oportet operari opera ejus, qui miſit me, donec dies eſt: venit nox, quando nemo poteſt operari. Joan. 9.

Ambulate dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant. Joan. 12.

Poſui vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat. Joan. 15.

Reddet (Deus) unicuique ſecundum opera ejus. Ad Roman. 2.

Gloria autem, & honor, & pax omni operanti bonum. Ibidem.

Unuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem. 1. Corinth. 3.

Fratres, eſtote abundantes in opere Domini ſemper, ſcientes quod labor veſter non eſt inanis in Domino. Ibidem, c. 15.

Theſaurizate vobis theſauros in cælo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt. Matth. 6.

Ut referat unuſquiſque propria corporis prout geſſit, ſive bonum, ſive malum. 2. ad Cor. 5.

Non ego, ſed gratia Dei mecum. 1. ad Corinth. 15.

Providentes bona, non tantum coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus. Ad Roman. 12.

Dignus eſt operarius mercede ſua. Luc. 10.

Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite. Joan. 8.

Opera, quæ ego facio, hæc teſtimonium perhibent de me. Joan. 10.

Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum, & omnem, qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat. Joan. 15.

Bonum autem facientes non deficiamus: tempore enim ſuo metemus non deficientes. Ad Galat. 6.

Dum tempus habemus, operemur bonum. Ibidem.

Ut ambuletis digne Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes. Ad Coloſſ. c. 1.

Nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum. Ad Epheſ. 5.

Ut curent bonis operibus præeſſe qui credunt Deo. Ad Titum 3.

In omnibus teipſum præbe exemplum bonorum operum. Ad Titum 2.

In reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus judex. 2. ad Timoth. 4.

Non enim injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri. Ad Hebr. 6.

Satagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis. 2. Petri 1.

Quid proderit, fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides ſalvare eum? Jacobi 2.

Videtis quoniam ex operibus juſtificatur homo, & non ex fide tantum. Ibidem.

Qui perſpexerit in legem, non auditor obliviosus factus, ſed factor operis, hic beatus in facto ſuo erit. Jacobi 1.

Vides quoniam fides ex operibus conſummata eſt. Ibidem, c. 2.

Beati mortui, qui in Domino moriuntur, opera enim illorum ſequuntur illos. Apocal. 14.

Ecce venio cito, & merces mea mecum eſt, reddere unicuique ſecundum opera ſua. Ibidem, c. 22.

In vacuum laboravi, ſine cauſa, & vane fortitudinem meam conſumpſi. Iſaię 49.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deprompta.

P Rimum exemplum hominis, quem Scriptura juſtum appellat, & cujus opera, & actiones Deo acceptæ fuerunt, eſt Patriarcha Noe. Hic juſtus vocatur Gen. 6. *Noe vir juſtus in generationibus ſuis cum Deo ambulavit;* cui Eccleſiaſticus c. 44. *Perfecti* laudem adjecit: *Perfectus, & juſtus.* Et ſane quænam illius ſanctitas fuerit, inde conjici poteſt, quod ſuã ſervarit innocentiam in magno illo vitiorum diluvio, Exemplum Noe

quod horribilius erat eo, quod ad illud puniendum miſit Deus; cum autem addit Scriptura, illum cum Deo ambulaſſe, ſignificat, opera illius divinæ majeſtati accepta fuiſſe; ideoque factum fuiſſe reconciliatorem mundi, & coegiſſe Deum, ut in ipſo iracundiæ furore miſericordiæ reminiſceretur. Etenim, quemadmodum omnes notant interpretes, tunc ille fuit terræ totius prædicator, atque operibus ſuis fecit, quod deinde Jonas verbis in Ninive præſtitit, arcæ ædificio monens, mundum quamprimum eſſe delendum.

Abrahæ exempl.

Abrahæ hac in re exemplum adeo celebre eſt, ut S. Jacobus Apoſtolus cap. 2. inde eliciat argumentum ad oſtendendum, quod ſola ſine operibus fides coram Deo nos juſtos nequaquam facit. Ita loquitur „ Vis „ ſcire, o homo inanis, quoniam fides ſine operibus „ mortua eſt? Abraham pater noſter nonne ex operi„ bus juſtificatus eſt, offerens Iſaac filium ſuum ſuper „ altare? Vides, quoniam fides cooperabatur operi„ bus illius: & ex operibus fides conſummata eſt; & „ ſuppleta eſt Scriptura dicens: Credidit Abraham „ Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam. Et ſane hujus Patriarchæ opera explicite memorantur in Scriptura; nam præter illud, quo tandem ſummum meruit amicitiæ gradum apud Deum, cum unigenitum Iſaac fuit immolaturus, palam ejus emicuit obedientia, cum Dei juſſu patrium ſolum reliquit, hoſpitalitas, quam cum advenis exercuit, charitas erga omnes, optimus divitiarum uſus, ſollicitudo pro ſervanda cum Loth nepote ſuo tranquillitate, cura, quam teſtatus eſt, ad obtinendam Sodomæ civibus veniam, aliæque admirabiles illius virtutes, propter quas S. Ambroſius aſſerere non dubitavit, illum omnes ſuperaſſe ideas, quas de ſummis viris Ethnici philoſophi conceperant.

Exempl. S. Jobi.

Job Sanctus vocatur quadam prærogativæ ſpecie propter opera bona, quæ exercuit in omnibus vitæ ſuæ ſtatibus; etenim in ſumma rerum omnium affluentia ſæpe Deo ſacrificia offerebat pro ſecretis criminibus, quæ filii ſui fortaſſe commiſiſſent, nullumque labi ſinebat diem, quo eorum ſanctificationem aliquo modo non quæreret; cumque illi compertum eſſet, nulla re magis Dei benedictiones acquiri, quam miſeratione erga pauperes, vix credibile eſt, quo uſque hæc ejus virtus proceſſerit: Plorabam, ait ille, cum iis, qui dolore erant confecti, & anima mea miſerebatur pauperis: non negavi pauperibus, quod volebant, & oculos viduæ expectare non feci: non comedi buccellam meam ſolus, & comedit pupillus ex ea: non deſpexi pereuntem eo, quod non habuerit indumentum, & abſque operimento pauperem... ita ut ſe egenorum patrem fuiſſe non dubitaverit affirmare. Miſericordia taugebatur videns miſerorum mala, eiſque afferebat ſolatium, quod in malis ſuis nuſpiam poterat invenire. Tandem ait ſe claudi baculum, ſcipionemque fuiſſe, oculum, & ducem cæci; utque oſtenderet, quo uſque charitas ipſius perveniret, concludit ſe omnibus jus ſuum tribuiſſe. Hæc ſunt bona opera, quæ ille exercebat, ac virtutes, quas in ſupremo gradu poſſidebat, quarum Deus ipſe illi teſtimonium perhibuit, quaſi gloriæ ſibi verteret, quod talem ſervum haberet; ac in terra oculos haberet intentos, ut unum illum conſideraret.

Tobiæ exempl.

Tobias quoque egregium nobis præbet bonorum operum cujuſcumque generis exemplum. Hæc in Bibliis referuntur capite primo ejus libri, qui ex illius nomine appellatur, & qui non aliud eſſe videtur, quam elogium virtutum, & actionum viri hujus. Ibi itaque legimus, illum ævo Salmanazar Regis Aſſyriorum in captivitatem abductum non ſolum non receſſiſſe a via veritatis, & a lege Dei; verum etiam fervorem illius percrebuiſſe, propterea quod concivium ſuorum calamitatis miſerebatur; quippe in id maxime incumbebat, ut ſocios captivitatis ſuæ conſolaretur, eoſque hortaretur, ne a Domini lege deficerent, in qua fuerant innutriti; ut illis opem ferret laboribus manuum ſuarum; ut mortuos ſepeliret, omneſque tandem erga illos charitatis, & miſericordiæ actus exerceret, factus eorum concionator, exemplum, atque ſolatium.

Itaque Scriptura poſtquam fuſius patientiam, virtutes, ac bona ejus opera enarravit, refert quoque benedictiones, quibus propterea illum, familiamque illius cumulavit Deus, eumque proponit tamquam exemplum fidelitatis, bonorumque operum, quæ veri ſervi Dei facere debent.

Exempla Joſaphat.

Propheta Jehu, ut ſcriptum eſt ſecundo Paralipomenon c. 19. Joſophat regi, qui cum rege Achab fœdus percuſſerat; impio, inquit, fers ſuppetias, atque ſocietatem inis cum iis, qui oderunt Dominum. Hac de cauſa graviſſimas mereris pœnas; ſed inventa in te ſunt opera bona, eo quod ſuccidiſti lucos, ubi in Juda idolis thura adolebantur, atque appoſuiſti cor tuum, ut quæreres Dominum. Hinc diſcimus, Deum propter opera noſtra bona uti nobiſcum miſericordia, ſi umquam lædimus illum, nobiſque reſipiſcendi, & ad frugem redeundi tempus concedere.

Deus rationem habere bonorum operum Ezechiæ Regis, ac propterea vitam ejus produxiſſe.

Eodem Paralipomenon libro cap. 3. legimus, regem Ezechiam multa operatum fuiſſe opera bona, cultum in domo Dei ſecundum cæremonias in lege præſcriptas reformaſſe, non aliud quærentem, quam placere Deo, & toto cordis affectu exequi omnia, quæcumque eidem accepta fore putabat. Hæc res tantam illi peperit in Dei miſericordia confidentiam, ut non dubitaverit illa in memoriam revocare Deo, cum gravi laboraret morbo, ex quo propheta quidam Dei nomine illum prædixerat moriturum: *Diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives*. Iſai. 38. Ubi hoc regi nuntiatum fuit, non ideo animo excidit; ſed obteſtatus eſt Dominum, ut in gratiam eorum, quæ pro illo facere fuerat adniſus, ac propter bona opera ſua aliquot vitæ annos adhuc concedere dignaretur, cujus voti eum damnavit Omnipotens.

Exempl. filii Dei.

Hac in re non aliud exemplum requiritur, quam filii Dei, qui bonorum operum exercendorum præceptum edidit, & qui ſimul perfectiſſimum fuit hujus legis exemplar. Omnes illius actiones totidem ſunt argumenta; incœpit enim primum facere, & mox docere, ut ſacer textus ait, ita ut tota vita illius non aliud extiterit, quam perennis exercitatio, & juge omnium virtutum, omniumque operum bonorum exemplum; *Pertranſiit bene faciendo, & ſanando omnes.... bene omnia fecit* Act. 10. Satis eſt igitur oculos in divinum hunc prototypum conjicere, non ſolum ut ad omnia bonorum operum genera excitemur, verum etiam ut diſcamus, qua perfectione ea nobis facienda ſint. Quapropter cum Apoſtoli, omneſque Sancti quovis tempore ſeſe ad hoc exemplum conformaverint, infinitum, & ſupervacaneum eſſet, hic cætera afferre.

Dei filius teſtatus eſt, quam accepta ſibi ſint opera bona.

Facere tamen nequeo, quominus duo afferam exempla evangelica, unde conjicere poſſumus, quam accepta Deo ſint opera bona. Alterum Magdalenæ eſt ſuper ſacros Salvatoris pedes vas pretioſi unguenti plenum effundentis, quod factum Dominus ipſe bonum opus appellavit: *Quid moleſti eſtis huic mulieri? opus enim bonum operata eſt in me*. Matth. 29. Et bonum hoc opus ita illi placuit, ut voluerit nunciari, ubicumque evangelium ſuum prædicaretur, ejuſque memoriam in omnia ſecula perennari. Alterum exemplum nobis oſtendit, illum non tam magnitudinem, vel utilitatem operis boni ſpectare, quam cor, bonamque operantis voluntatem, cum hic, quantum in ipſo eſt, operatur. Hoc autem exemplum eſt pauperis viduæ in templi gazophylacium duos conjicientis denarios, cum interim ditiores Jeroſolymæ cives aureos, argenteoſque nummos largius conferrent; Dei quippe filius clara voce, digitoque mulierculam hanc, quam ne reſpicere quidem aliquis dignatus eſſet, oſtendens ait, illam plus quam cæteros contuliſſe; illud enim modicum, quod obtulerat, tota erat ejuſdem ſubſtantia, cujus oblatione gratum Deo animum teſtabatur.

Fatuarum virginum, inertiſq; ſervi exempl.

Totis artubus contremiſcere debemus in evangelicis intuiti parabolis, virgines fatuas, ignavumque ſervum æternis damnatos ſuppliciis, non quod malum aliquod egerint, ſed quod nihil boni fuerint operati. Virgines

nes illæ quidem rejectæ fuerunt, eo quod oleum, quod charitatem ſignificat, in lampadibus non habuerunt; ſervus autem in exteriores projectus fuit tenebras, quia ex credito ſibi talento nullum perceperat lucrum. Hoc pleroſque fidelium perdit; putant illi, ut ſalventur, ſatis eſſe gravioribus abſtinere peccatis, quin bona opera cumulare ſatagant; quamvia hæc de præcepto ſint, ac ſub damnationis pœna imperata.

Thabita reſuſcitata a S. Petro propter bona opera ſua.

In Actis Apoſtolorum cap. 9. legimus, cum ſancta quedam mulier, Apoſtolorum diſcipula, bonis operibus plena, ut ſacer loquitur Textus, humanis deceſſiſſet, oratum fuiſſe S. Petrum, ut rationem habere vellet lacrymarum egenorum, qui fœminæ mortem lugebant, ac celebrabant ea charitatis opera, quibus illa, dum viveret, ipſis opem attulerat, oſtentantes veſtimenta, quæ ab eadem pro eleemoſina acceperant. Hæc res Apoſtolorum principem tetigit, qui Deo preces effudit, ut mulier in vitam revocaretur, bonorum operum ſuorum exercitationem proſecutura. Nec in irritum abiere vota, ſed non ſine ſumma cum eorum, qui aderant, tum regionis totius pia mulier admiratione reviſit.

Sterilis ficus eorum figura eſt, qui opera bona non faciunt.

Qui nulla bona opera faciunt in terribili hac evangelii parabola a S. Luca exhibentur. Quidam ficum habebat in vinea; ad quam cum pluries fruſtra acceſſiſſet fructum percepturus, arborem juſſit ſuccidi, ne inutiliter ſolum occuparet. *Succide ergo illam: ut quid etiam terram occupat?* Luc. 13. Pergit evangeliſta, & ait, olitorem, cui vineæ cura erat concredita, deprecatum fuiſſe, ut ficus hæc in annum adhuc reſervaretur; fodiam, inquit, illam, excolam, fimumque addam, ut, ſi fieri poteſt, afferat fructus, quos niſi poſt hæc tulerit, illam ſuccides. Parabolam hanc ita Patres interpretantur: quilibet Chriſtianus hæc ficus eſt, arbor in Domini vinea, eccleſia videlicet, conſita. Deus illam manu ſua plantavit, eamque ſanguine ſuo per ſacramentorum rivulos fluente irrigavit; verum poſtquam adeo ſancte fuimus exculti, niſi bonorum operum tulerimus fructum, minitatur Deus ipſe futurum, ut tamquam ſteriles arbores revellamur. *Succide ergo illam: ut quid etiam terram occupat?*

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Meritorii theſauri, qui per bona opera theſaurizantur.

T*Heſaurizate vobis theſauros in cælo* &c. Matth. 6. Dei filius hominibus modum aperit acquirendi per ea, quæ nullius momenti videntur, divitias, atque inæſtimabiles ſuæ gloriæ theſauros: *Theſaurizate vobis theſauros in cælo.* Verum quarumnam rerum theſauri ſunt in cęlo theſaurizandi? Rerum omnium, actionum magnarum, & modicarum, heroicarum, & exiguarum; hæc omnia congerite, immo earum quoque analecta, & reliquias ſervate. Quærit S. Gregorius, quid intelligendum per ea fragmenta, quæ colligi Dominus jubet: & reſpondet, actiones eſſe inutiles, quæ ſi vellemus, tales non eſſent; reliquias eſſe cogitationum noſtrarum: *Reliquiæ cogitationis.* Pſal. 75. Sexcenta verba, ſexcenta inutilia colloquia, quæ gratia ſanctificare poſſet, & inferre in cumulum gloriæ, quam expectamus; ita ut quemadmodum in theſaurum non inferuntur ſolum magni ponderis, aureique nummi, verum etiam levioris pretii; ita miſericordiæ divinæ theſaurus, non ex ſublimibus tantum, heroiciſque virtutibus, verum etiam ex actionibus communibus, quibus ne animum quidem advertimus, eſſe debet compoſitus. Nobis res eſt cum Deo, cui modicum ſatis eſt, & qui exiguum illud, quod offerimus, tanti facit, ut eidem nihil minus, quam infinitam mercedem polliceatur.

Deus, qui quæritur, nonniſi per bona opera invenitur.

Deum exquiſivi manibus meis, & non ſum deceptus. Pſal. 76. Ut Deum inveniamus manibus acquirendus eſt, ait Pſalmiſta, & quicumque illum alio quolibet ſenſu exquirere ſatis putaret, hic illius numquam inveniendi periculum ſubiret. Deus palpari non poteſt, quia corpus non habet, attamen manuum opera vult inveniri; hoc eſt, ſola ei non ſufficit fides, ſed bona opera exquirit. Quamobrem Propheta inquit: *Deum exquiſivi manibus meis nocte coram eo, & non ſum deceptus:* & S. Auguſtinus ait, omnes has circumſtantias rite notandas eſſe: *Quid exquiſiſti? Deum. Quomodo exquiſiſti? manibus. Quando exquiſiſti? nocte. Ubi exquiſiſti? coram eo. Quo fructu exquiſiſti? & non ſum deceptus.*

Qui opera bona non faciunt, ſalute periclitantur.

Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum. Joan. 15. Niſi bonis efficiendis operibus invigilemus, nonne periculum eſt, ne ſimiles ſimus ſterili ſarmento, quod ex trunco divulſum areſcit, non niſi igni alendo utile? Confidimus, quod non omnibus ſceleribus mancipati ſumus; verum meminerimus inutilem ſervum non ideo fuiſſe damnatum, quod talentum amiſerit, ſed quod illud in quæſtu non poſuerit; & patremfamilias non ſuccidiſſe vineam, eo quod non tulerit fructus, ſed quod bonos fructus non tulerit. Speramus futurum, ut Deus adhuc aliquantulum expectet, & fortaſſe *jam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt* Matth. 3. & Luc. 3. Jampridem te expectat Deus, te monet, ſollicitat; ſæpe venit, & ſemper fruſtra, ad quærendos ejus arboris fructus, quam tanta excolit cura: & ob diuturnam hanc ſterilitatem indignatus intra paucos fortaſſe dies in te eam laturus eſt ſententiam, quam paterfamilias protulit in ficum: *Succide ergo illam; ut quid etiam terram occupat?* Luc. 13. Quamprimum hæc arbor mala evellatur, & projiciatur in ignem. Cui bono diutius patiar occupari locum, ubi arbor alia bonos fructus afferret?

Bonis operibus noſmet Dei filios probare debemus.

Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite. Joan. 8. Si eſtis filii Abrahæ, dicebat Dominus Judęis, facite opera Abrahæ; quæ niſi facitis, fidei pater pater veſter non eſt. Similiter cum S. Paulo vobis dico: ſi eſtis filii Dei, oſtendite veras filiorum Dei notas. In cordibus veſtris illius amorem gerite, ſpiritum ejus in cogitationibus veſtris, ac in tota vitæ veſtræ ratione illius ſanctitatem. Quemadmodum Dæmon pro filiis ſuis agnoſcit illos, qui dæmonis opera faciunt, ita Deus pro ſuis eos tantum agnoſcit, qui Deo dignas actiones operantur, & qui eas operando non delaſſantur; cum Dei voluntas hac in re palam a S. Paulo aperiatur: *ut ambuletis digne Deo, in omni opere bono fructificantes.* Ad Col. 1. Deus, magnus hic Apoſtolus inquit, vult vos ſe ipſo dignam vitam vivere, jugiter omnibus bonorum operum generibus vacantes.

Per opera potiſſimũ Jeſum Chriſtum cõfitemur.

Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem, S. Paulus ait ad Romanos cap. 10. Sed animadvertite, Fratres, Dei filium exquirere potiſſimum, ut illum confiteamur operibus. Opera noſtra teſtantur illum a nobis pro magiſtro haberi, ac probant, nos ex numero verorum diſcipulorum ejus eſſe velle; namque parum eſt dicere verum Deum a nobis coli, hoc probandum eſt, & alia quęlibet probatio præter eam, quæ operibus fit, æquivoca eſt, & incerta. Arbor, quæ bona eſt, bonos fructus producit.

Ex actionibus bonisque operibus, veri fideles agnoſcuntur.

A fructibus eorum cognoſcetis eos. Matth. 7. Omnes homines verbis quidem ſimiles ſunt, differunt autem actionibus, & affirmare poſſumus, veros chriſtianos a reliquis ex operibus bonis dignoſci: *A fructibus eorum cognoſcetis eos.* Plurimi vocem quidem Jacob habent, manus vero Eſau, hoc eſt plurimi loquuntur, ut bonos fideles decet, at Ethnicorum more operantur.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & Sententia Sanctorum Patrum hujus argumenti.

HOc ipſum cum bene agimus, Deum per nos agere intelligamus. Auguſt. de quant. anim. c. 34.

Adpeccandum homo abundat propria facultate; ad agendum autem bonum, ſibi non ſufficit, niſi ab illa juſtificetur, qui ſolus eſt juſtus. Idem, lib. de vera innoc. c. 121.

Non ſufficit abſtinere a malo, niſi fiat quod bonum eſt; & parum eſt nemini nocere, niſi ſtudeas bonis prodeſſe. Idem, ibidem, c. 86.

Bona opera quæ dicuntur ante fidem, quamvis videantur hominibus laudabilia, inania ſunt, ita mihi videntur eſſe ut magnæ vires, & curſus celerrimus præter viam. Idem, Præfat. in Pſalm. 31.

Ubi fides non erat, bonum opus non erat. Idem, ibidem.

Ut bona opera ſequantur præcedit fides; nec ulla ſunt bona opera, niſi quæ ſequuntur præcedentem fidem. Idem, in Pſalm. 67.

Sunt opera quæ videntur bona ſine fide Chriſti, & non ſunt bona, quia non referuntur ad eum finem, ex quo ſunt bona. Idem, tract. 25. in Joann.

Tunc recta ſunt opera, cum in illum finem diriguntur, qui eſt Chriſtus. Idem, in Pſalm. 89.

Non ſolum malum feciſſe, ſed etiam bonum non egiſſe damnabile eſt. Idem, lib. 50. Homil. Homil. 16.

Factus eſt theſaurus tuus meritum tuum. Idem, in Pſalm. 31. conc. 1.

Quomodo Deus impalpabilis quæritur, niſi operibus etiam in nocte peccati factis? Idem, Epiſt. 121.

Omne opus leve fieri ſolet, cum ejus præmium cogitatur, & ſpes præmii ſolatium fit laboris. Hieronymus in Epiſt.

Qui Chriſtum profitentur ſe amare, non modo ex iis quæ dicunt, ſed ex iis quæ faciunt, coguntur; ex fructibus enim arbor dignoſcitur. Sanctus Ignatius Martyr, Epiſt. ad Epheſ.

Non ſibi aliquis credat, quidquid ſibi animus ſine operis atteſtatione reſpondeat, Gregor. Homil. 3. in evangel.

Numquam Dei amor eſt otioſus, operatur enim magna, ſi eſt, ſi vero operari renuit, amor non eſt. Gregor. ibidem.

Fides ſine operibus mortua eſt, quemadmodum opera ſine fide. Gregor. Nazianzenus, Orat. in Lazar.

Quiſquis diligere ſe alium aſſerit, & in verbis ſiſtit, verba ejus quodammodo mortua ſunt, Greg. Nyſſen. l. de opiſic. mundi.

Habent opera linguam ſuam, habent facundiam ſuam etiam tacente lingua: facta namque præ dictis amantem probant. S. Cyrill. Apoph. 14. lib. 1.

Non tranſeunt opera noſtra, ſed velut æternitatis ſemina jaciuntur. Bernardus, Serm. 15.

Quid fides, quæ non operatur, niſi cadaver exanime? Idem, Serm. 24. in Cant.

Argumenta fidei, opera. Idem, Serm. de Reſurrection.

Verba Chriſtiani opera ſunt. Chryſoſt.

Dilectio vacare non poteſt; da mihi amorem vacantem, & nihil operantem. Auguſtinus, Sermon. in Pſalm. 31.

Ille bene operatur, qui jam operatur, non ut ipſe Deo placeat, ſed quia placet ei Deus, vel quia placet Deo quod operatur. Bernardus in Sentent.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia fontibus hoc in argumento valeat hauriri.

Bonorum operum definitio.

PEr hoc bonorum operum, de quibus hic agimus, nomen ſanctas, bonaſque actiones intelligimus, quæ vitam æternam merentur. Notionem hanc omnes tradunt Doctores Biblii innixi, ubi Deus cœlum, beatamque æternitatem pollicetur in bonorum operum præmium, quæ hac in vita juſti fuerint operati. Actio bona vox eſt magis generica, & cujus ſenſus latius patet, quam bonum opus; quamvis quicumque hoc pertractarunt argumentum, vulgo promiſcue utroque nomine utantur: ſed ſi proprie loquamur, opus bonum eſt actus alicujus virtutis, quæ ſeſe extrinſecus prodit, veluti eleemoſyna, & præſidium proximo præſtitum. Vocatur autem bonum, ſanctum, chriſtianum, & ſupernaturale ad diſtinctionem illius, quod ſimpliciter morale eſt, & rationi conforme, qualia ſunt opera, quæ Ethnici complures fecerunt, & facere poſſunt, & quæ Chriſtiani multi quotidie faciunt, cum ob honeſtum dumtaxat finem operantur, quin opus referant ad Deum. Addimus, quod vitam æternam meretur, dummodo eas omnes habeat circumſtantias, quæ ad id requiruntur, de quibus deinceps dicendum.

Variæ bonorum operum ſpecies.

In chriſtiana vita generatim duplex eſt bonorum operum genus: alia quidem neceſſitatis ſunt, quæ quicumque ad æternam adſpirant beatitudinem, exercere tenentur: alia vero ſupererogationis, cujus generis ſunt conſilia evangelica, quæ Deus quidem abſolute non exigit, ſed quæ peculiarem coronæ gloriam acquirunt exercentibus illa. Præterea Scriptura omnes bonorum operum ſpecies ad tres haſce referre videtur, quæ totum continent bonum, quod efficere poteſt fidelis ad cœlum promerendum, videlicet orationem, jejunium, & eleemoſynam. Orationis nomine ea intelligimus omnia, quæ divinum cultum reſpiciunt; nomine jejunii ea, quæ noſtram peculiarem perfectionem, affectuum victoriam, mortificationes, & praxin pœnitentiæ; eleemoſynæ tandem verbo ea, quæ ad proximum referuntur, puta omnia miſericordiæ, & charitatis opera, quæ late patent, pluresque peculiares virtutes amplectuntur. Nos hic de bonis operibus generatim loquimur, uti jam admonuimus, quin de ſingulis peculiariter ſermonem inſtituamus.

De bonorum operum meritis.

Cum opera bona non abſque neceſſariis conditionibus perfecta præmium mereantur coram Deo, qui illud amplum, & affluens pollicitus eſt, hac in re ea, quæ a Theologia docemur, hæc ferme ſunt. 1. Duplex eſſe meriti genus, alterum de condigno, quod cum ex parte operantis, qui in ſtatu gratiæ invenitur, tum ex parte operis, quod ſupernaturale eſt, talem habet cum mercede rationem, ut hæc quodammodo jure debeatur illi, ſaltem ſi hanc Dominus ſpoponderit. Alterum eſt de congruo, cui cum hæc promiſſio, vel proportio deſit, Deus ex mera liberalitate mercedem concedit. 2. Meritum omne, quod acquirere poſſumus, ad vitæ hujus ſpatium coarctari; poſt mortem enim non poſſumus amplius in virtutibus creſcere, neque ullum perfectionis gradum acquirere; atque in omnem æternitatem ea tantum habebimus merita, quæ in hoc mundo, donec viatores ſumus, theſaurizamus. 3. Meritum, de quo loquimur, adhærere bonis, ac liberis actionibus: actionibus, inquam, neque enim meremur per nobiliſſimarum, præſtantiſſimarumque virtutum habitus, niſi eorum actus aliquis producatur. Adjecimus *actionibus liberis*; quia laus, ac vituperium libertati debentur, quam philoſophi, atque theologi tamquam boni, malique, ideoque meriti, ac demeriti principium, & fundamentum reſpiciunt. 4. Bona tantum opera mereri præmium in cęlo: & pro bonis operibus, vel actionibus eas intelligi, quæ fiunt ab habentibus fidem cum gratia, & propter ſupernaturale principium; nam ob etiam harum conditionum defectum virtutes vel antiquorum philoſophorum, vel infidelium, vel etiam Chriſtianorum nullius meriti, pretiique ſunt pro cęli gloria acquirenda.

De fide eſt opera noſtra bona mereri num præmium mereri.

His omnibus poſitis de fide eſt, juſtos omnes apud Deum ęternum mereri pręmium omnibus bonis actionibus, boniſque vitæ ſuæ operibus. Hoc Sacroſ. Trid. Synodus contra nuperos hæreticos ſtatuit ſeſſ. 6. c. 16.

Cano-

Canone 32. Ratio mutuata eſt ex Scripturæ apertiſſimis verbis, idque pluribus in locis, potiſſimum apud S. Matth. cap. 16. ubi dicitur Dei filius extremo judicii die cuique ſecundum opera ſingulorum redditurum: *Venite benedicti Patris mei &c. Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare &c.* Matth. 16. Controverſiſtæ hujus rei afferunt argumenta, quæ iſtic afferre operæ pretium non eſt.

Cœlum mereri poſſumus cum operibus bonis, quæ ſunt de præcepto, non ex iis tantum quæ meræ ſunt ſupererogationis.

Quoad actiones, quibus cœlum mereri poſſumus per meritum de condigno, iidem Theologi vulgo docent, non per opera ſolum ſupererogationis, atque conſilii, quod nonnulli crediderunt, verum etiam per eas, quæ nobis imperatæ ſunt, quæque facere tenemur ſub damnationis pœna, magnificam hanc mercedem obtineri. Ipſa etiam Tridentina Synodus declaravit ſeſſione 6. ac Dei filius verbis ſuis docuit dicens: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.* Matth. 19.

Ad perfectam hujus argumenti cognitionem ſciendum quoque eſt, non per ſolos exercitos, imperatosve a charitate actus poſſe nos beatam promereri æternitatem, verum etiam per omnes, & ſingulos aliorum virtutum actus, quos juſti ob finem ſupernaturalem exercent. Eadem Synodus poſtremo capite ſeſſionis ſextæ declaravit, mortales juſtificatos divinæ legi ſatisfacere, æternamque vitam mereri per bona opera facta in gratia, ac in ſtatu juſtitiæ, necnon cum divinæ gratiæ auxilio, quæ in omnibus bonis actionibus quæritur; ideoque quemadmodum non per ſolos charitatis, aliarumque theologalium virtutum actus divinæ legi ſatisfit, ita ſecundum Concilii mentem, non ſolis actionibus exercitis, vel per charitatem imperatis, verum etiam iis omnibus, quæ in ſtatu juſtitiæ, & cum actualis gratiæ Dei ſubſidio fiunt, æterna præmia meremur.

Cœlum, æternamque mercedem minoribus etiam bonis operibus promeremur.

Notandum eſt quoque, non per ſolos actus tanto cum fervore, atque vehementia elicitos, quantum producere poſſent gratia, & charitas, quæ ſunt ejuſdem principia, juſtos per meritum de condigno æternam mercedem promereri, quod non pauci, iique eruditiſſimi viri affirmarunt; verum etiam per eos, qui præclaris hiſce habitibus infirmiores ſunt; & generatim omnibus bonis operibus, quæ juſti faciunt, ſive magna illa ſint, ſive mediocria, meritum de condigno, de quo locutus ſum, adhærere. Si enim propter quodvis mortalis noxæ genus reprobi in inferno excruciari merentur; cur juſti quoque pro omnibus, & ſingulis operibus bonis, quæ faciunt, æternis in cœlo præmiis donari non merentur?

Deus opera bona præter eorum merita remunerat.

Supponendum denique eſt tamquam conſtans in chriſtiana morali axioma, non ſatis eſſe Deo bona juſtorum opera remunerari juxta eorum meritum de condigno; verum illis ſemper magnam facere acceſſionem, ac meræ liberalitatis favores adjicere, quaſi cumulaturum omne illud meritum, quod in illis eſſe poſſet de congruo. Hoc autem innititur Domini verbis dicentis: *Menſuram bonam, & confertam, & coagitatam dabunt in ſinum veſtrum.* Luc. 10. Menſuram videlicet nobis datum iri confertam non ſolum ſecundum meritum de condigno, verum etiam illam coacervatum, coagitatumque iri, ut nihil ſit, quod abunde non repleatur. Hinc docemur, Deum nobis majora largiturum, quam bona merentur opera, neque ea nobis expectanda eſſe præmia, quæ ſolum meritis noſtris ex æquo reſpondeant.

Omnes actus humani apud Theologos variis appellantur nominibus, pro variis affectionibus voluntatis, vel diverſis gratiæ, & peccati ſtatibus, ubi actu inveniuntur, qui eos operantur. Prima dicuntur opera mortifera, etenim mortem inferunt animæ, & hæc ſunt peccata mortalia. Secunda vocantur opera mortua, eaque ſunt opera bona, bonæque actiones, eleemoſyna, jejunium, aliæque virtutes, quas, qui actu in peccato mortali verſatur, exercet; quæ cum per gratiam animatæ non ſint, quæ eſt vitæ eorum principium, nihil proſunt ad æternitatem. Tertia dicuntur opera mortificata, eaque ſunt, quæ in gratiæ ſtatu perfecta, ac deinde per mortale aliquod crimen, quod ad tempus illis ademit jus, quod habebant ad gloriam, mortua facta, nihilominus reviviſcunt, ac jus recipiunt ſuum per ſpiritualem peccatoris reſurrectionem. Quarta dicuntur vivificantia, quia reddunt animæ vitam gratiæ, quam amiſerat, cujus generis ſunt perfecta contritio, vel attritio cum Sacramento. Poſtrema denique viva dicuntur, & illa ſunt, quæ cum ſint vitæ plena, quia operans illa eſt in gratiæ ſtatu, hunc Deo charum, ac illius hæreditate dignum efficiunt. Ex omnibus autem actionibus, ſeu vivæ illæ ſint, ſeu vivificantes, ne una quidem eſt, quæ boni operis nomen ferre, æternamque felicitatem mereri valeat, niſi gratiæ ſpiritu animentur, qui ſi deſit, quamcumque bonam actionem opereris, nihil ad vitam æternam proficis.

Morales infidelium virtutes peccata non ſunt.

Quamvis S. Auguſtinus in quæſtione contra Julianum Pelagii diſcipulum lib. 4. cap. 3. Apoſtoli verba proferat: *Quod non eſt ex fide peccatum eſt*, probaturus neminem per ſe efficere poſſe aliquem veræ virtutis actum, niſi vivit ex fide, ſine qua, quemadmodum Apoſtolus inquit, Deo placere impoſſibile eſt; inde nequaquam inferendum eſt, quod nonnulli fecerunt auctores, ſanctum hunc Doctorem tamquam peccata reſpexiſſe morales infidelium virtutes; ſed, ut mentem illius explicemus cum omni temperamento, quod a Theologis adhibetur, ſignificat, non virtutes morales, quas ob honeſtum finem Ethnici exercebant, vera fuiſſe peccata; ſed cum illis nequaquam affulgeret lumen fidei, quæ una nobis ſupernaturalem detegit finem, ſæpe præclariſſima eorum facta inanes fuiſſe virtutes, & vera peccata, quia ob vanitatem, vel pravum aliquem finem operabantur illa: quamobrem alicubi eas *inflatas virtutes* appellat.

Ad bonam operationem faciendam neceſſaria eſt Dei gratia, quæ nos prævenit, & quæ excitat.

Deus unus orditur ſalutis, bonorumque operum noſtrorum catenam; atque in hoc principio nullam nobiſmet vendicare poſſumus partem. Hoc eſt lumen, & motus gratiæ, per quem Deus nobis ſuam aperit voluntatem, & ad bonum opus operandum excitat. Opus eſt, ut nos benedictionibus dulcedinis ſuæ, ut Propheta inquit, præveniat; alioquin quidquid conamur, inutile eſt. Ipſe etiam catenam hanc proſequitur, ſed aſſentientibus nobis; vult nos in partem accedere operis boni per bonum noſtræ quidem libertatis, gratiæ vero ſuæ uſum; quæ illa duo ſimul ſunt, quæ bonorum operum pretium conſtituunt, & gratiæ incrementum, ut nova in dies operemur, merentur.

Quas conditiones ſecundum Auguſtinum habere debeat opus bonum.

Ut actio bona ſit, atque meritoria duas habere debet qualitates: quarum altera eſt, quod per ſe bona ſit, neque divinæ legi contraria; altera quod ad finem, qui decet, referatur; & finis hic ſecundum ordinem æterna lege ſtatutum, non alius eſt, quam Deus. Bonitas actionis in ſe corpus actionis dicitur; ratio vero, quam habet ad Deum tamquam ad finem, anima actionis vocatur. Itaque omnis actio, quæ in ſe bona eſt, ſed quæ ad proprium finem non refertur, corpus eſt ſine anima: ita ut juxta doctrinam hanc fruſtra quæcumque bona fiunt, niſi fiant propter Deum; ſi enim propter alium quemcumque finem fiunt, quantumvis nil aliud quærentibus bona videantur, poſſunt naturaliter quidem eſſe bona, ſed non ſunt veræ chriſtianæ virtutes, quæ gloriam merentur.

Utrum bonæ actiones tendant ad Deum, quæ formali charitatis actu ad eum referantur.

Quærunt Theologi, utrum neceſſum ſit ſingulas actiones ad Deum referre formali, ac præciſo charitatis actu ad hoc, ut mereamur æternum præmium, quod pollicitus eſt Deus facientibus illas. Doctores quidam affirmant, & quamvis hoc videatur nimium ex humana exigere infirmitate, nihilominus cum de infinito agatur pretio, deque Dei ipſius poſſeſſione, putant nihil minus exquiri ab homine poſſe ad æternam anhelante felicitatem. Alii tamen cum erudito Suarez l. 2. de Grat. c. 9. & 10. tenent probabilius, omnes ſupernaturalium virtutum

actus, ac moralium infuſatum in gratiæ ſtatu exercitos per meritum de condigno, & æquo jure æternam gloriam mereri, quin ſeſe charitas immiſceat: cum enim ſupernaturalia ſint non ſecus ac gloria, ea ſe ipſis ad illam rationem habent, cumque alioquin ſint cum gratia conjuncta, fini huic ſunt maxime conſona. Vel ſi mavis, dicamus ſolam ſanctificantem gratiam ſufficere poſſe, illis hanc dignitatem, ac poteſtatem conferendo, quin ad Deum debeant referri.

Metuendū ne opera cum officiis noſtris collata nimis levia reveniantur.

In hoc mundo paſſim mala tantummodo multiplicamus. Magna ſunt officia noſtra ultra quam arbitramur; atque tanta diſparitas intereſt inter ea, quæ facimus, & quæ nobis eſſent facienda, ut non deſint perpetuæ credendi cauſæ futurum, ut opera noſtra levia reperiantur in judicio illius, qui æquiſſima lance illa eſt appenſurus.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, nuperiſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Chriſtianus opera bona facere tenetur.

ARbor eadem non quolibet anni tempore fructus fert; ſed quolibet tempore fidelis tenetur virtutum actus ferre, & bona opera facere. Deus hoc vult, eſurit ille, noſtraſque cupit actiones, ad nos accedit per gratias, quas ad bene operandum largitur; & niſi, quocumque tempore acceſſerit, in nobis bonos invenerit fructus, ſterilitas noſtra noxia eſt, quia in noſtra voluntate poſita eſt fœcunditas. Ea vero infelicitas noſtra eſt, quod ſimiles ſumus ficulneæ, de qua loquitur evangelium, ſecus latam mundi viam conſitæ, quin noſmet in arcto contineamus tramite, ubi Deus ſuaviſſimum gratiæ ſuæ imbrem effudit. Hinc fit, quod terreſtribus tantum aquis irrigati, ac numquam cœleſti rore adſperſi fertiles quidem ſumus in omni vitiorum, & imperfectionum genere, in bonis vero operibus ſteriles. Eheu! metuamus Domini maledictum. Ille maledixit ficulneæ, quæ haud ſane defecerat, nondum enim fructuum tempus advenerat, ſed ut hominibus opera bona facere negligentibus terrorem incuteret; ſi enim fructus expetit ex arbore extemporaneos, ac ſi illi ſuccum nutritium auferens perpetuæ addicit ariditati; quid tandem ſeveritatis nobiſcum exercebit, ſi meſſis tempore ſteriles eſſe repererit? Nonne metuendum nobis eſt, ne nos maledicto ſubjiciat, æterniſque ignibus damnet? *P. Novet in receſſu præparationis ad mortem, meditatione prima pro die octava.*

Homines negligunt theſaurizare theſauros in cœlo bona opera facere.

Eheu! Mortales, qui ſuas tantopere quærunt utilitates, quam male noruot, quid vere ſibi proſit, & ſecreta locupletandi libidine accenſi quam male divitiarum congerendarum artem didicerunt! Tandem enim ſi ſanctificantem gratiam ſervarent, ſi propter bonum finem agerent, immenſas illi quidem pro æternitate opes cumularent. Totum vitæ eorum ſtadium perpetuum eſſet benedictionum ſemen, quarum meſſis aliquando in infinitum excreſceret; atque ex tot momentis annum componentibus ne unum quidem eſſet, quod recentem non germinaret coronam toto cœlo ea pretioſiorem, quæ in regum fronte renidet. *De la Volpiliere, ſermone de bonis operibus.*

Nobiſcum ſolum ibunt bona tantum opera aſſciemur.

Theſauri omnes, quos in terra cumulas, pro aliis potius, quam pro te congeruntur, & quidquid ſupellectilium, agrorum, & hæreditatum auferes tecum, linteum erit; reliqua ad hæredes migrabunt, qui irruent velut in prædam; iiſque fortaſſe non conſentientibus omnia litibus abſumentur, & ad alienos tranſibunt: *Relinquent alienis divitias ſuas.* Hoc ipſum corpori accidet tuo; illud non ſecus atque divitias relinquas: pro vermibus, & putredine ſaginaris; cumque coram Deo prodeundum erit tibi, tecum bona dumtaxat auferes opera, quibus immortalis gloriæ theſaurum tibi comparabis, ad quem fures accedere non poterunt, neque tineæ corrumpere. *P. Novet in meditationibus.*

Boni operis pretiū, & merita.

Bonum opus, ac ... actus aliquid majus eſt, & glorioſius, ... omnes ſimul celeberrimorum Ducum expeditiones, quam utiliſſimæ quælibet negotiationes, quam ... acquiſitio, vel regimen. Hoc nos docet fides, & ratio confirmat, quia hæc omnia nihil ſunt aliud, quam gloria creaturæ; cum bona opera, & virtutum actus Creatoris gloriam procurent: unde inferendum eſt hæc inter nullam inſtitui poſſe comparationem. Veritas hæc, ſi bene concipiatur, quantum ardoris inſpirat pro actionibus omnibus, quæ aliquid ad Dei gloriam poſſunt conferre! quantum ferveris in omnibus pietatis exercitationibus! quantum contemptus pro iis omnibus, quæ Deus non ſunt, neque ad gloriam Dei referuntur! *P. Nepveu tomo 3. chriſtianarum conſiderationum.*

Bonorum operum premium nos ad illa excitare debet.

Ullane res ad bonum, quod pro virili poſſumus, operandum excitare nos debet, quam cogitare, ne unum quidem eſſe momentum, quod nequeat æternitatem mereri, nullum eſſe opus bonum, quod gradu peculiari æternæ gloriæ Deus non remuneretur? Ullane res magis ad bona opera facienda, ad omnes actus noſtros cum fervore eliciendos debet excitare, quam cogitare noſtram in cœlo beatitudinem eo majorem futuram, quo majori ſollicitudine, & cura muneribus noſtris perfuncti fuerimus? Eheu! tanto ardore peragimus illa, per quæ nomen aliquod, vel aliquam utilitatem poſſumus comparare, ea vero, quæ nos coram Deo magnos efficere poſſunt, negligimus. *Idem tomo quarto.*

Quid metuendum illis, qui nulla bona opera faciunt.

Conſideremus quæſo, cui noſmet objiciamus periculo vitam bonis operibus vacuam ducentes, & quam metuendum ſit, ne in caput noſtrum pertrahamus Dei juſte irritati ſupplicia, terribilemque ſententiam illam, quæ in ſterilem arborem lata fuit. *Excidito Arborem, ut quid etiam terram occupat?* Luc. 13. Plures jam annos Jeſus Chriſtus nos viſitat aliquem in nobis fructum inventurus. Illum ſua ſpes ſemper fefellit, ſemper enim folia dumtaxat nactus eſt, vel fructus Gomorrhæis ſimiles, qui ſub ſpecioſo cortice tabum, cineréſque tegebant. Quid nobis igitur expectandum? Quid metuendum? Nonne merito nobis exprobrare poteſt, quod olim per Prophetam: *Quid eſt, quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci?* Iſai. 5. Poſt omnes exantlatos in illa excolenda labores, nonne bonos fructus jure meo ab illa expectabam? attamen quaſdam dumtaxat protulit labruſcas: *judicate inter me, & vineam meam.* Judicate, ingrati mortales, utrum juſta ſit hæc mea de vobis querela. Nullum bonum eſt, quod non contulerim vobis; vos autem ex omnibus his bonis, quem fructum percepiſtis? *P. Croiſet, tomo 1. receſſuum pro ſingulorum menſium die.*

Magis adhuc juſtum timeamus ſupplicium, quod vineæ ſterili Dominus minitatur: *Et nunc oſtendam vobis, quid ego faciam vineæ; auferam ſepem ejus, & erit in direptionem* Iſai. 5. Sepem, qua circumundique concluſa eſt, revellam, eamque ſine maceria, fovea, ſepe omnium prætereuntibus dabo in direptionem. Conculcabitur, publica via fiet, non excoletur amplius, ſpinas, ac tribulos tantum germinabit, atque in infelicitatis ejus cumulum imperabo nubibus, ne ſupra ingratum ſolum imbrem effundant, neque rore ſuo irrigent agrum malos dumtaxat fructus ferentem. Quid hæc ſibi verba velint, nemo non intelligit; applicemus illa. Ea, quæ nos ſanctificare debuerant, hactenus inutilia fuerunt; validiſſimæ gratiæ caruerunt effectu; ad hanc uſque diem folia tantum, maloſque fructus protulimus. Auferet nobis Deus efficacia ſubſidia, quæ nos irrita facimus, & ſingulares gratias, quibus abutimur. Sæpe hac ablata, videlicet interiori hac recollectione amiſſa, metu divinorum judiciorum excuſſo, anima indiſcriminatim in quodvis objectorum genus ſe effundet, atque erit veluti in direptionem affectionibus omnibus. Sexcentæ tumultuoſæ curæ mentem occupabunt, Deus nonniſi imbecilla, gracilique voce in corde ejus loquetur; virtus faſtidium pariet; Domini jugum nimis oneroſum fiet, gratiarum fons exhau-

exhauſtus videbitur; anima vero in adeo miſero ſtatu quid erit? Hoc tamen expectare ſibi debent animæ ſteriles nullos fructus ferentes. *Idem.*

Fides ſine bonis operibus ad ſalutẽ non ſufficit.

Si ad ſalutem conſequendam ſatis eſſet credere, non exiguus eſſet numerus prædeſtinatorum. Liceat nobis, quamplurimi dicerent, pro libidine vitam inſtituere, facile credemus quæcumque; ſed fides ſine operibus mortua eſt. Nobiſmet ne blandiamus, eo quod credimus evangelium; ſine bonis operibus, hoc eſt, niſi fidei conſonet vita, ſalus nulla ſperanda eſt. Fieri ne poſſet, ut tota chriſtianæ religionis ſanctitas, omnes fructus exemplorum Hominis Dei, totum ſanguinis ejuſdem pretium, omnes Sacramentorum, & gratiæ ipſius effectus ad id unum redigerentur, ut id crederemus, quod certo ſimus a Deo revelatum fuiſſe, vel ut ad ſummum aliquam extrinſecus ſanctitatis ſpeciem præ nobis ferremus? Quid ergo? Cęlum nonne præmii titulo nobis promiſſum eſt, & præmium nonne bona opera ſupponit? Sancti, qui illud hoc pretio aſſecuti ſunt, alteriuſne conditionis erant? Cęli viæ nondumne erant inventæ? Aliamne illi mercedem ſe conſecututos ſperabant? Nos vero eamdem aliane via conſecuturos eſſe ſperamus? *Idem.*

Bona opera, quæ Deus exigit ab homine Chriſtiano.

Animadvertendum eſt per eos fructus, quos a nobis expetit Deus, nequaquam intelligi quamdam ſterilem devotionis praxin, neque inanem virtutis cortícem, quæ ad ſummum efficiunt, ut Chriſtiani tepidam ducant vitam, ubi aſſertis hiſce bonis operibus freti in graviſſimis imperfectionibus dies traducunt. Speciosæ id genus hominum virtutes ad ſummum ſunt folia, hoc eſt exterior ſpecies, quæ hominum oculis imponit efficiendo, ut virtus illis videatur, quod diſſimulatæ cupiditatis effectus eſt. Pro iis vero bonis operibus, quæ Deus a Chriſtianis expetit, intelliguntur effectus amoris veri, ac ſinceri erga Deum, & perfectæ erga proximum charitatis. Intelliguntur fructus, quos ſola pietas producit, videlicet graviſſimus minimorum peccatorum horror, inſatiabilis juſtitiæ fames, generoſa mortificatio, in omnibus ſtatus ſui muneribus obeundis ſedula diligentia. Intelligitur cupiditatum victoria, morum reformatio, vita perfecte chriſtiana. *Idem.*

Chriſtiani qualitate ſine bonis operibus non ſalvantur.

Nos quatenus Chriſtiani Dei filios eſſe gloriamur, adoptione ejuſdem inſignitos, ejuſque expectantes hæreditatem; luminibus ejus illuſtratos, ſpe illius innutritos, naturæ illius per Incarnationem, meritis per crucem, ſpiritui per gratiam, eccleſiæ per baptiſma, corpori per Euchariſtiam conjunctos; Patris cœleſtis filios, Jeſu Chriſti cohæredes, membra corporis, cujus ille caput eſt. Has jactamus qualitates; verum dicere audeo, omnibus hiſce glorioſis titulis nos nihilo ſanctiores futuros, neque per eos tantum, niſi bona acceſſerint opera, nos eſſe ſalvandos. Utique ſine operibus, Chriſti nomen titulus eſt, quo dedecore afficimur; evangelium eſt lectio, qua damnamur; Deus pater eſt, qui nos abdicat, & fides, quæ vita noſtra eſſe debet, non ſterilis tantum eſt, fructibuſque carens, ſed mortua. Sine bonis operibus electionem noſtram certam facere non poſſumus; ſine illis nullum habemus jus, vel ſpem ad alterius vitæ felicitatem; ſine illis ſteriles tantum rami ſumus, arboreſque malæ in ignem tantummodo projiciendæ; itaut ſola bonorum operum omiſſio nos a celeſti regno excludat. Non enim ad eum poſſidendum ſatis eſt nulla admiſiſſe peccata, quæ pœnam mereantur; niſi bona acceſſerint opera, quæ remunerationem mereantur. Ne igitur ſalutem noſtram in eo collocemus, quod Chriſtiani ſumus; ne gloriemur, nos ad regnum cęlorum vocatos eſſe, niſi vita noſtra nos dignos præbuerit; neque noſtram jactemus fidem, niſi illi vitæ ratio congruat. *Ex collectione ſermonum a Patre Campigny electorum, ſermone de operibus bonis.*

Omnes actiones quæ moraliter, vel materialiter bonæ ſunt opera bona, quæ omnia merentur.

Plures actiones ſine bono, vel cum malo ſine peractæ nullius meriti ſunt; præterea ſi charitas deſit omnia referens ad Deum, ſumus velut æs ſonans, Apoſtolus inquit, ac cymbalum tinniens; ſimiles viatoribus extra rectam viam ambulantibus, inani labore currimus, atque in ſtadii fine noſmet viribus exhauſtos, & a vero termino procul abhorrentes invenimus. Poſſunt quidem opera miſericordię infiniti eſſe theſauri; verum ſub egregia ſpecie non aliud ſunt, quam fimus, & lutum. Non enim ſatis eſt bona opera peragere, bene peragenda ſunt, eaque circumſtantiæ ut plurimum bona faciunt. *Auctor Anonymus.*

Bona opera fieri nequeunt, niſi dum vivimus.

Cum mortis momentum adeſt, non aliud facere poſſumus, quam eas concupiſcere virtutes, quas adepti non ſumus, & dolore confici, eo quod ea omiſerimus opera bona, quæ peragere poteramus. Eo temporis momento, in quo variæ deſinunt ætates, non aliam retinent qualitatem præter eam, quam numerus bonorum, malorumve operum confert; cum vivere ceſſemus, nihil ſupereſt, quam quod bene, vel male factum fuit. Quacumque ex parte ſpectemus morientes, eos hac tantum in re differre innoteſcet. *Liber cui titulus; Animadverſiones in varia religionis, Ethicaque argumenta.*

Felicitatem non, niſi per bona opera acquirimus.

Opera bona ſolum noſtram operantur ſalutem; dignitas, opulentia, ingenium, nobilitas, inutilia coeli inſtrumenta. Sola virtus via eſt, qua ad ſalutem pervenitur. Vos ea vobis nullum umquam prædeſtinatum effeciſtis; Reges quidem, principeſque facitis ſuper terram, non ſic tamen in cęlo. Meriti dumtaxat ibi ratio habetur, & meritum hoc ex bonis operibus, quæ facta fuere, deſumitur: etenim cuinam rei in ſæculorum fine Domini judicium incumbet? Numquid nobilitati? Haud ita ſane; numquid divitiis, ingenii vi? Minus adhuc: bona dumtaxat opera ſolum gloriæ pretium conſtituent. *Sermo manuſcriptus.*

Fides paulatim ſine bonis operibus perit.

Ex nobiſmet ipſis quæramus, quare adeo modicam fidem habeamus? Quare illam in ſingulos dies magis, magiſque langueſcere in cordibus noſtris ſentiamus? quare tandem ita ſtupidi evadamus, ut veritatibus, quas illa nobis proponit, nequaquam afficiamur? Facile enim nobiſmet reſpondere poterimus, fides quippe rationem ſuppeditat. Quid efficit, ut in nobis fides vivat? Quid, ut in nobis permaneat? Audite Oraculum Spiritus ſancti per os magni Apoſtoli prolatum. Fides, S. Jacobus ait, aliquid eſſe debet vivens, & animatum: at in quo hæc vita conſiſtit? Quænam eſt hæc anima, quæ vivificat, & fidei corpus animat? Bona opera ſunt; ex quo enim eorum exercitatio in vobis ceſſabit, Apoſtolus inquit, expectandum vobis eſt, illam ſtatim infirmam, & languentem futuram, ac paulatim perituram, ita ut tandem omnino moriatur: *Fides enim ſine operibus mortua eſt*, Jacobi 2. Quemadmodum ergo accidit, Sanctus hic pergit, ut corpus animale, ex quo animari ceſſat ab anima, paulatim contabeſcat, ac tandem omnino deſtruatur; ita fides ſine hac bonorum operum anima fit languens, moriens, deſperata, ac ſine viribus: *Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt.* Terribilis concluſio, S. Auguſtinus ait; ſed vera æque, ac terribilis. *P. Bourdalove, ubi oſtendit fidem ſine bonis operibus amitti.*

Propter infidelitatem repente non perimus; per quoſdam veluti gradus homo fit infidelis, non ſecus ac nequam; neque repente ab uno ad alterum evolatur extremum. Fides altius eſt in cordibus noſtris inſculpta, ejuſque impreſſiones non ita facile oblitterantur. Primum quidem defectu exercitationis amittitur fides; actus illius non ita crebro eliciuntur: non admodum ſolliciti ea operibus adimplemus, quæ præcipit; pleraque illius conſilia negligimus; deinde eam minori habemus in pretio; ea, quæ dicit, nos parum movent; nobiſmet perſuademus, cum ita cæca ſit, ut perhibetur, non adeo ſedulam eſſe in pluribus, præſertim ſi naturæ corruptæ ſtudiis repugnet. Ubi illam in pretio habere deſivimus, guſtum, & amorem ejuſdem amittimus, ac deinde neceſſaria illatione quamprimum illud negamus obſequium, quod ipſi debetur; nemo enim eſt, qui propria doctus experientia neſciat, fieri ferme non poſſe, ut noſmet illi ſubjiciamus, quod neque diligimus, neque æſtimamus. *Idem.*

De bonis operibus male inſtitutis.

Sexcenti quotidie pereunt temere, ac ſine prudentia ſeſe bonis implicantes operibus, familiæ ſuæ, propriæque ſalutis curam deſerentes. Omnes occupationes

nes noſtras charitas moderetur oportet, ſed ordo, quem præſcribit, exigit, ut pro nobis magis, quam pro aliis adlaboremus. Homo, Tertullianus ait, pro ſe, potiſſimum vivit, pro ſe enim tantummodo moritur: *Nemo aliis vivit moriturus ſibi.* Heu! Si modo aperiret nobis Deus fatalem eum librum, in quo omnes actiones noſtræ recenſentur, quid videremus inter tot occupationum tumultum, quibus tantopere impedimur, quid videremus, inquam, quod vere propter Deum, propter animam, ſalutemque noſtram factum fuiſſet? *Auctor Anonymus.*

Sæpe actiones in principio ſuo bonæ, malæ ſiunt, & circumſtantiis ſuis corrumpuntur.

Accidit ſæpe, ut actiones in principio, ac fine ſuo bonæ, malæ fiant, ac nefariæ propter eas, quæ ſeſe immiſcent, circumſtantias, propter conſiderationes ſequioris notæ, quæ ſeſe illis adjiciunt, omnemque earum bonitatem corrumpunt. Amor proprius, qui ubique quæritur, & invenitur, ſecretam effundit improbitatem in ea omnia, quæ parit, & qui bonis operibus vacant, maximas afferre curas debent, ut ſeſe ab eodem præſervent, atque tueantur. *Abbas Trappenſis Collatione pro prima Adventus Dominica.*

De actionibus moraliter bonis, ſed quæ chriſtianæ nō ſunt.

At enim non deſunt proculdubio actiones moralem bonitatem habentes; cur bonorum operum nomine non appellentur? Verum eſt non deeſſe, quibus in ſpeciem quædam bonitas adeſt propter eam, quam cum quibuſdam humanis legibus, vel etiam regulis naturalibus habent, conformitatem: verum ſi cum chriſtianis virtutibus comparentur, bonum, quod in illis videbatur, illico evaneſcit. Umbræ ſunt, quæ accedente lumine diſſipantur; ac affirmare non vereor, quominus vita, quæ ex his tantum actionibus coaleſceret, quæ morales dicuntur; ex his, inquam, virtutibus, quæ antiquitatis Heroas conſtruxerunt, Ethicoſque ſapientes adeo celebres effecerunt, nullius eſſet pretii coram Deo: non quod malæ ſint, ſed quod neceſſariis deſtitutæ ſunt conditionibus, ut bona ſint opera: ita ut fidelis, qui non aliud haberet, quod ſecum in Dei judicium afferret, ubi diverſa lance, quam ab hominibus, omnia ponderantur, atque æſtimantur, certiſſime inter damnatos, reproboſque ablegaretur. *Idem ex parte.*

Pauci bona opera faciunt, quamvis inevitabili obligatione teneantur.

Quamvis bonorum operum obligatio abſolutæ ſit neceſſitatis, atque illi omnium hominum ſalus adhæreat; attamen parum nota eſt, & nemo ferme eſt, qui eidem ſatisfacere adnitatur. Pleri que viventium in mundo illam tranſgrediuntur, & violant palam, luminis oculos claudere profitentur, perinde ac illius fulgorem ſuſtinere non poſſent. Alii affectionum ſuarum motu abripi ſinunt; voluptatem dumtaxat, & oblectationem inquirunt, & ubicumque inveniunt illam, illuc eo feruntur impetu, qui nullum novit finem, & modum: omnes eorum actiones plenæ ſunt improbitatis; de ſuis flagitiis triumphant, ſibique honori vertunt ſua ſcelera. Non deſunt alii, qui ſe ipſos impediunt plurimorum negotiorum tumultu, atque conſiliorum, curarumque, nulla quarum ad Deum refertur, multitudine. Alii denique terrenis tantum occupantur, quibus ita adhæreſcunt, ut cœleſtia ne videant quidem, ſapiant, cogitent: horum vita laborioſa quidem, & negotioſa mortalibus videtur innocens, quamvis in oculis Dei ſit nequiſſima. Homines illam approbant, atque laudibus celebrant; Deus vero eam rejicit, & damnat; omnia enim eorum opera, ut loquitur evangelium, opera ſunt tenebrarum, *Idem ex parte.*

Fides ſine operibus inutilis eſt.

Omnino vel Biblia recipienda non ſunt, vel fatendum fidem ſine operibus inutilem eſſe. *Quid proderit Fratres*, S. Jacobus Apoſtolus inquit, *ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides ſalvare eum?* Hinc ſequitur ſalutem omnino & a Deo, & a nobis, a fide, & operibus ſimul pendere. Væ igitur vanis, ſuperbiſque fidelibus, qui per ſe putant promereri poſſe gratiam juſtificationis, augmentum gratiæ, & in eadem perſeverantiam; ſed væ quoque ignavis illis, qui ſibi perſuadere conantur, ſalutem ſuam a Deo tantum pendere, hoc illius, non ipſorum opus eſſe, fidemque ex ſe tanti eſſe pretii, ut ſola ad eos ſalvandos ſufficiat. *Abbas de Monmorel, ſermone in evangelium 13. poſt Pentecoſten Dominica.*

Quædam actiones, & opera nobis bona videntur, nec ſunt.

Hoc in loco de illis ex Chriſtianorum numero loquor, quorum vita ſatis eſt innocens, qui a gravioribus criminibus abſtinent, qui naturaliter malum perhorreſcunt, ac bonum diligunt, qui injuſtitiam, & fraudes oderunt, & qui plurima bona opera faciunt: verum hæc omnia ob humanas tantum rationes. Hujuſmodi ſunt judices, qui ſumma officii fide jus dicunt; plures magiſtratus, quos ob probitatem populi venerantur; illi, quos Dei filius in evangelio ſapientes, & prudentes ſæculi vocat, qui vivunt non tam veluti Chriſtiani, quam velut philoſophi. Tot mortales, qui pietatem omnem in ſacramentorum receptione conſtituunt, & nihilominus vitam in alea, luſu, & vanitate traducunt ..... Quamobrem nobis ſtupor incedet magna illa die, qua omnia revelabuntur, cum nobis perſuaſum erit, plurimas actiones, quas fecimus, & pro quibus ingentia expectabamus præmia, ſuppliciis dignas exiſtimari .... Deus ex hoc ipſo tempore omnia opera noſtra diſcutit, atque diſcernit; quæ mala ſunt, ſeparat a bonis, ac inter ea, quæ bona, ea, quæ bene peracta fuerunt, dignoſcit: & quemadmodum inter ea, quæ ſunt bona, varios bonitatis gradus diſtinguit, ut juſtas pro meritis coronas diſtribuat, ita inter ea, quæ ſunt mala, varios nequitiæ gradus ſecernit, ut ſingulis congrua aptet ſupplicia. Idcirco numquam confidere debemus in actionibus noſtris, quantumvis illæ bonæ, ſanctæque videantur. *In morali chriſtiana l. 3. ſect. 1. art. 8.*

Quidquid pro Deo factum non eſt, nihil valet ad Cœlum promerendū.

Vivamus uti bonos homines decet, quemadmodum veteres fecerunt philoſophi, præſtantiſſima, ſummiſque laudibus digna operemur, bona exerceamus opera; niſi Deus horum objectum, & finis fuerit, nullius pretii ſunt ad æternam ſalutem conſequendam. Hoc explicitis verbis docet Apoſtolus 1. ad Cor. 13. *Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens ..... & ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Aliunde vero hoc nobis ſolatium eſt, quod conſcientia nobis fidele hoc teſtimonium coram Deo perhibente, quod illum diligimus, ac ipſe finis eſt omnium actionum, operumque noſtrorum; hæc omnia ſancta, omnia divina ſunt, omnia æternæ vitæ meritoria. Quodnam ſolatium bonis animabus, omnibuſque veris Chriſtianis, ubi cogitant, quod cum in gratiæ ſtatu poſiti ſunt, certi ſunt, minimas etiam actiones ſuas, puta frigidæ calicem ſitienti præbere, cœlorum regno dignas exiſtimari; quod adeo verum eſt, ut ſit de fide. *Idem.*

Exercenda ſunt opera bona ſtatus noſtri propria.

Non deſunt, qui putent ſeſe ſatis bonorum operum facere, communia fidelibus omnibus obeuntes officia, ſed negligentes illa, quæ ſtatus ſui ſingillatim ſunt propria. Itaque non vera, ſed falſa paſtoris, vel magiſtratus virtus eſt, fugi vivere, & opera bona exercere, ſi muneris ſui curam, & peculiaria ſtatus ſui contemnant officia. Quis enim ignorat, alias eſſe virtutes privati, alias publicam perſonam gerentis, & in qualibet conditione peculiares eſſe obligationes, ideoque & bona opera eorum propria, qui ad illam evocati ſunt, quæ negligere nequeunt, quominus in officiorum ſuorum potiſſima parte deficiant: ita ut alia operari bona, antequam muneribus noſtris rite perfuncti fuerimus, non aliud ſit, quam ſupervacuas ſupererogationes, & bona opera ſine meritis facere? *Auctor Anonymus.*

Non ſatis eſt bonas actiones facere, bene facienda ſunt.

Non ſatis eſt ſancta opera facere, ſed facienda ſunt ſancte. Malum facile immiſcetur bono, quod facimus; & ſæpe fit, ut bonum in malum degeneret. Ita, S. Gregorius ait, quod per charitatem ceptum fuit, per cupiditatem abſolvitur, & quod initio bonum erat, deinceps fit malum; ſaltem in iis, quæ meliora facimus, periculum eſt, ne quid inſeramus, quod eorum bonitatem imminuat; veluti cum in munere noſtro voluptatem, & in bono opere voluntatem noſtram perquirimus. Graviſſimum malum eſt hoc pacto bonum facinus mala quapiam immixtione corrumpere. *P. Dozenne in Morali* Jeſu Chriſti.

Opera bona initio quidem nihil ſunt; exigua ſunt ſemi-

ſemina; frigidæ calix, panis offa pauperi data, exiguum charitatis officium miſere in carcere detento, vel ægrotanti in xenedochio præſtitum: & ille ipſe, a quo præſtatur, ſe tamquam inutilem ſervum cogitare debet. Verum ubi parva hæc ſemina in terram bonam jacta ſunt, ac ſata in fidei ſpiritu, cum gratiæ ſubſidio, ac propter Deum, tanta fiunt, ut certiſſime æternas ædificent domos chriſtianis animabus, quæ illa operantur. In ſpiritu, inquam, fidei, cum gratiæ ſubſidio, ac propter Deum: quia hæ tres ſunt conditiones omnino neceſſariæ, ut opera noſtra bona Deo fiant accepta, & quicumque ſine aliqua ex his tribus ſeverit, extremo vitæ ſuæ momento nihil coram Deo metet, quamvis omnes dies ſuos in aſſiduis laboribus inſumpſerit. *Sermones chriſtiani, ſermone pro ſexta poſt Epiphaniam Dominica.*

Bona opera quæ minimum aliquid videntur, nonnihil magni ſunt.

Ubinam ſunt Chriſtiani, qui hodierna die ſerio adlaborent repleturi menſuram bonorum operum, quæ ad ſalutem conſequendam adeo ſunt neceſſaria? Nulli ferme ſunt: raraſunt opera bona; populorum religio non in eo poſita eſt, ut plurima bona faciant, ſed ut minus malorum præ aliis operentur; utque ſalutem aſſequantur, ſatis putant exterioribus quibuſdam religionis officiis perfungi. Pietas etiam conſideratur minus veluti omnium chriſtianarum virtutum congeries, quam veluti vel ſenectutis, vel calamitatis officium. In mundo omnes aliquam gerere perſonam volunt; pietatem vero illi ſequuntur, quos mundus fugit. Qui ineptus eſt mundo, hic pietatis init conſilium. Hæc virtus eſt neceſſitatis; minus illam amplectuntur, ut ſerviant Deo, & ut ſua vitia, ſuaſque corrigant cupiditates, quam ut honeſtum ſibi comparent contra hominum contemptum, ac repulſam perfugium. *Ibid.*

In mundo pauci opera bona faciunt.

Opera bona teſtes ſunt fidei, Salvianus ait, ſine fide nulla ſunt bona opera, & ſine bonis operibus nulla fides juſtificans; ſine operibus bonis, & ſine fide nulla ſalus. Ob fidei defectum tot præclaræ insignium antiquitatis ſapientum actiones fructu caruerunt; ob bonorum operum defectum tot Chriſtianorum fides vel extincta eſt, vel inutilis; & ob operum bonorum, fideique defectum fieri nequit, ut aliquis juſtus ſit, & perveniat ad gloriam. Fides ſine operibus fides eſt dæmonum, & corpus ſine anima, S. Jacobus Apoſtolus inquit. Vultis ne ſcire, idem pergit Apoſtolus, fidem, quæ operibus vacua eſt, mortuam eſſe? Abraham nonne per opera juſtificatus fuit, cum in ara obtulit filium Iſaac? Nonne videtis fidem fuiſſe cum operibus conjunctam, ideoque illud Scripturæ verbum fuiſſe adimpletum: Credidit Abraham Deo, & fides reputata illi fuit ad juſtitiam. *Ibid. tomo* 4.

Bona opera fidei ſunt conjungenda.

Chriſtianus ſine operibus habens fidem, ut cum S. Climaco loquar, faciem tantum religionis habet, ſed non oculos, neque ſpiritum. Dici quidem poteſt, & credere unum Deum, & credere Deo, ſed minime credere in Deum, a quo tamen ſalus pendet. Credit Deum, videlicet exiſtentiam illius, perfectiones, bonitatem, miſericordiam, atque juſtitiam. Credit Deo, hoc eſt theoreticas veritates, quæ verbis illius nobis nuntiantur per Apoſtolos, eccleſiam, atque concilia; verum hoc ſatis non eſt: ubi enim eſt dæmon, qui non credat Deum, a quo licet invitus inter inferni ſupplicia igneis vinculis detinetur? Igitur qui ſatis putat credere Deum, & Deo, ſed non credit in Deum, hoc eſt illi non obedit, leges illius non ſervat, neque ea facit opera bona, quæ fides exquirit, dæmonis tantum habet fidem. *Ibid.*

Deus opera bona non facientibus fidem auſert.

Cur abſtulit Jeſus Chriſtus Judæis fidem, quam Dei regnum appellat? Cur ejecit illos ab eccleſia, ut Gentes vocaret? Unica ratio, quæ ab eodem affertur, hæc eſt, quod Judæorum fides non ferebat amplius bonorum operum fructus, & quod gentiles parati erant, ut ex eorum calamitate proficerent: etenim quamvis ſolum infidelitatis peccatum palam fidei oppoſitum ſit, atque efficere poſſit, ut amittamus illam, attamen extra omnem dubitationis aleam poſitum eſt, bonis neglectis operibus deveniri tandem ſin minus ad apertam hanc infidelitatem, quam morum decor non patitur, ſaltem ad ſecretam infidelitatem, quæ efficit, ut in religione vera vivamus eodem pacto, ac ſi infideles eſſemus. Hodie actio bona omittitur; cras altera; ſenſim, ac ſine ſenſu pietatis exercitatio relinquitur, eamque paulatim in pretio habere deſinimus. Cor ſequitur mentem, & ſtatim ac pietas non habetur amplius in pretio, ab illius amore ceſſatur. Ubi amor deſiit, illum faſtidire incipimus; a faſtidio ad contemptum, a contemptu ad irriſionem, ab irriſione ad apertam licentiam, a licentia ad fidei jacturam gradum facimus; illam enim juſte eripit Deus, S. Proſper inquit, ab eo, qui per negligentiam ſe eadem præbuit indignum. *Ibid.*

Per bona opera fides ſervatur.

In ipſis eccleſiæ primordiis fides vigebat, latiuſque fines ſuos proferebat per martyrium, invictamque fidelium, qui ad cædem conquirebantur, patientiam; eorum enim ſanguis germen erat, quod fidem ferebat in animis eorum, qui cruentas illas tragædias ſpectabant. Num autem per bonos mores, ac opera bona fides inter nos alitur, & augetur? Stetit olim Apoſtolorum, primorumque fidelium ſanguine; hodie vero bonis tantum operibus conſtat. Per hæc viget, & ubi bona ceſſabunt opera, detrimentum patietur, ac tandem in fidelium corde peribit. *Ibid.*

Per bona opera in cœlo theſaurizamus.

Per opera bona, quæ vi promiſſionis, quam nobis Deus recepit, per Jeſu Chriſti æque ac per merita ſua, pro ipſorum magnitudine gloriam merentur, theſauros in cęlo nobis comparamus. *Factus eſt theſaurus tuus meritum tuum*, inquit S. Auguſtinus Conc. 1. in Pſ. 36. Senſim quotidie in nobis theſaurum actionum congerimus, ac Deus ipſe alterum in ſe huic reſpondentem præparat nobis. Simulac impius aliquod committit ſcelus, Deus in ira ſua eam, quam meretur, illi deſtinat pœnam. Iterat ille facinus, in hunc iræ theſaurum infertur duplicatum ſupplicium, atque peccata peccatis agglomerat, quæ ſumma cum facilitate operatur: *Theſaurizas tibi iram in die iræ* ad Rom. 2. Similiter eodem momento, quo vir bonus virtutis actionem aliquam facit, Deus illi in ſe ipſo parem huic actioni gloriæ gradum præparat. Novas addit, præteritarum oblitus, in id unum intentus, quod ſibi faciendum eſt, ac numquam de ſeipſo contentus, uti dicebat Apoſtolus ad Philip. 3. *Quæ retro ſunt obliviſcens, ad ea vero, quæ ſunt priora extendens me ipſum.* Hic in vitæ hujus exitu proculdubio jucundo ſtupore captus mirabitur infinitum hunc gloriæ, felicitatis, & voluptatis theſaurum, quem ſibi collegit, & quem reperit tunc cum in cęlum admittitur. *Maimbourg ſermone primo Quadrageſimæ.*

De bonorum operum noſtrorum theſauro aliter ac de terrenis bonis ſentiendum.

De bonis, quæ in cęlo per bona opera acquirere poſſumus, aliud ſentiendum eſt, ac de terræ hujus divitiis. Certi ſumus nos illis in æternum perfruituros, dummodo ad vitæ uſque finem perſeveremus; in cęlo enim poſſidentur, ubi tempore non atteruntur, & ubi non alia menſura, vel duratio eſt, quam æternitas; ubi neque ærugine, neque tinea abſumuntur, ubi mors ea nobis nequit eripere, quia ibi immortales ſumus; ubi fures non furantur, illud enim imperium non vi, neque dolo eſt obnoxium. Itaque theſaurus hic ibi eſt ab omni parte ſecurus, cum illi, qui hac in vita congregantur ex terræ bonis, tuti non ſint, & quamvis ab omnibus aliis caſibus præſervari poſſent, mors evitari non poteſt, quæ ſerius ocyus illos nobis eripiet. *Idem.*

Bonæ actiones, quas in ſtatu peccati facimus, vel ſine fide cælum non merentur.

Conſiderate actiones omnes, quas in mortalis peccati ſtatu facimus, vel ſine fide, quamtumvis alioquin optimæ ſint, nobis tamen coronam non promereri. Quot urbanas, domeſticaſque virtutes extra veram religionem Ethnici exercuerunt? Plures ex illis mites fuere, caſti, temperantes, obedientes, ſapientes, conſtantes, charitate etiam pleni, ſi hoc uti fas eſt nomine ad innuendam miſerationem, qua egenis opem ferebant; attamen omnes iſtæ virtutes interierunt. Quodcumque bonum operari poſſumus, omnia opera noſtra bona nihil proderunt nobis, niſi illa propter bonum finem, in gratiæ ſtatu, & in eccleſia catholica operati fuerimus. *Sermo manuſcriptus.*

Magnus, qui in optimas actiones noſtras irrepat, defectus ille eſt, quod in illis noſmet ipſos

ut

Digitized by Google

ut plurimum quærimus. In iis, quæ facimus, non alium habere debemus finem, quam placendi Deo, eumque in illis quærendi; verum niſi jugiter nobiſmet, omnibuſque motibus noſtris invigilaverimus, ita nobiſmet ipſis prope ſumus, ut a nobiſmet recedere non poſſimus. Amor proprius tanta nos fallit induſtria, nos vero adeo facile ab eo falli patimur, ut cum ille ultro egredi videatur, per cuniculos ſtatim ingrediatur, & numquam propior ſit, quam cum videtur eſſe remotior. Ut hunc evitemus defectum, ſæpe, ſed bona fide, cum agimus, noſmet ipſos interrogemus, numquid in facto hoc, in hoc conſilio, in bono hoc opere unice quæro Deum? Hoc haud temere credere poſſumus, cum id eligimus, quod nos magis humiliat, atque contenti ſumus, dummodo & Deus ſit. *P. Nepveu in Chriſtianis conſiderationibus tomo 4.*

Magnus in bonis operibus noſtris defectus, quem metuere debeamus, eſt amor proprius.

Defectus alter, qui in opera noſtra bona ſolet obrepere, hic eſt, quod per libidinem, & feſtinanter, atque naturæ impetu acti operamur. Optimæ quælibet actiones per ingenii libidinem factæ, non ſunt amplius bonæ; vel ubi ſeſe illis immiſcet libido, jam ſunt imperfectæ. Homo debet operari per motum rationis, Chriſtianus per motum gratiæ; qui ergo per libidinem agit, neque uti hominem, neque uti Chriſtianum decet, operatur. Nimia feſtinatio, & naturalis activitas optimum quodvis corrumpunt, omnia importune, ac feſtinanter fiunt, & ſæpe hac ex parte deſtruitur, quod ex altera ædificatur. Remedium eſt naturalem activitatem coercere, ubi nimis acrem eſſe cognoſcimus, feſtinationem moderari, quantumcunque bonum ſit illud, quod faciendum ſuſcipimus, neque operi manum admovere, niſi cum ſpiritum pacatum, ac tranquillum eſſe cognoſcimus. *Id.*

Nimia feſtinatio meliora opera noſtra corrumpit.

Non deſunt, qui facere aggrediuntur, quidquid boni ſpeciem præſefert, & qui, ut omnia faciant, nihil perficiunt. Opera bona concupiſcere, argumentum eſt animæ magnæ, quæ ſi poſſet, omnia vellet amplecti. Zelus hic neque prohibendus eſt, neque omnino reprimendus; ſed regendus, ne temere, & inutiliter agat, & ne ſe præbeat nimis importunum; vetus enim adagium eſt, virum bonum, qui non ſatis prudentem zelum habet, magnum eſſe impedimentum. *Auctor Anonymus.*

Nihil ultra vires aggrediendum eſt.

Novit Dominus tuus, & quidem longe te melius, tuarum merita virtutum, etiamſi calicem aquæ frigidæ dederis, nec hoc quidem irremuneratum relinquet. Nummum quoque ſi dones unum, vel ſi etiam cum nihil omnino donare poteris, ingemiſcas: omnia cum ingenti benignitate ſuſcipiet, ac mercedem pro his largam parabit. Cujus autem rei gratia tua dijudicas; nobiſque ea ſtudes frequenter ingerere? An ignoras, quod ſi te ipſum laudaveris, nequaquam laudaberis a Deo? Ita e contra ſi te ipſum quaſi miſerum lugeas, numquam te ille prædicare apud omnes ceſſabit. Non vult enim laborum tuorum fructus perire, quinimmo omnia in tuum commodum facit, tibique rem augere feſtinat, ut etiam pro exiguis te coronet, undique occaſiones requirens, per quas te de gehennæ poſſit liberare ſupplicio ...... Et ſi ingemueris ſolum, atque lacrymulam effuderis, rapit iſta confeſtim in tuæ occaſionem ſalutis. *Ex D. Chryſoſtomus ſermone* 3. *in S. Matth.* cap. 1.

Deus omnia bona opera recenſet.

Satis certus recte factorum eſt theſaurus, ipſa recte factorum oblivio. Quia ſicut aurum, veſtemq; pretioſam cum in publico ponimus, plurimos ad inſidias provocamus: ſi vero ea recondamus, atque occulamus, domi in tuto cuncta ſervabimus: ſic ſunt etiam divitiæ virtutum; ſi eas in memoria quaſi venales aſſidue portemus, irritamus Dominum, armamus hoſtem, & invitamus ad furtum. Sin vero nemo alter id ſcierit, niſi quem nulla occulta latere poſſunt, tutiſſimo in loco pretioſa conſiſtent. Nequaquam igitur hujuſmodi bona frequenter eventiles, ne quis ea forte diripiat. Quod etiam Phariſæus paſſus eſt, in lingua illa circumferens: unde ea & diabolus rapuit: quamquam certe ille cum quadam gratiarum actione memorabat, atque ad Dominum cuncta referebat. Sed ne hoc quidem profectu ſufficit ei. Non enim gratiarum actio eſt aliis exprobrare delicta, ſibi a plurimis gloriam quærere, & ſuper eos, qui peccaverunt, jactanter inſurgere. Quod ſi gratias agis Deo, ſufficiat tibi ipſe ſolus, nec velis eas in hominum perferre notitiam, neque proximum judicare. *Idem.*

Ut bona opera fiant, neceſſe non eſt magnis vacare actionibus, quæ directe ad pietatem referantur, cujus generis ſunt oratio, eleemoſyna, jejunium, aliaque ſimilia; nam ex omnibus vitæ actionibus, iis etiam, quæ abjectæ, & communes ſunt, fieri poſſunt opera bona. Itaque unuſquiſque intra ſe dicere poteſt: contentus ſum ea conditione, in qua me Deus conſtituit; hæc mihi ad ſalutem utilis eſt æque, ac quælibet alia vitæ hujus, quoniam ex omnibus actionibus meis totidem efficere poſſum opera bona, quæ æternam mihi vitam promereantur. Quamvis non ſit mihi ingenium, vel auctoritas, quibus inſigne aliquod valeam operari, tamen voti ſum compos, earum quippe rerum nulla habetur ratio; cumque actionis meritum, ac virtus ex gratia, & amore Dei deſumatur, tantum in minima quavis actione meritum habere poſſum, quantum in præſtantiſſima qualibet. Omnia igitur mihi nullo ſunt in diſcrimine: quaſcumque actiones aggrediar, magnas, aut parvas, id curare non debeo; ſed in id animum intendere debeo, ut quodcumque facio, id cum puritate cordis, ac multo Dei amore a me fiat. Hoc ſatis eſt ad cœlum, beatamque æternitatem promerendam. Prob Deus! Quantum hoc eſt fideli ſolatium. *P. de Argentano in libro cui titulus*, Les Grandeurs de Jeſus; collatione 23.

Quilibet in ſtatu ſuo ex omnibus actionibus ſuis totidem opera bona facere poteſt.

Recte operaturis cogitandum nobis eſſet tantummodo, quomodo omnes actiones noſtras, ſive magnæ illæ ſint, ſive parvæ, perfecte abſolveremus; ſed hoc poſito, aliquod inter illas habendum eſſe diſcrimen, ut alias præ aliis amplectamur; præſtaret communiores, abjectioreſque eligere præ illis, quæ maxime nitent; quia ibi gratia, ac purus Dei ſpiritus melius ſervantur, ac minus periculum eſt, ne pereant, vel per amorem proprium corrumpantur. Verum quid eſt quampluribus eſſe perſuaſum, quod minutas tantummodo actiones operari, idem eſt ac nihil facere, immo putant illi, ſe parum illud etiam, quod faciunt, amittere; neque enim ſemper reminiſcuntur actu illud offerre Deo, atque ea eo præſentem charitatis actum afficere; atque hæc omnia periiſſe arbitrantur, quia quidquid hac ratione faciunt, nullius meriti ipſis eſt. Hæc illuſio eſt; at longe major altera illa, qua credunt maximas, maximique momenti actiones Deo ſemper chariores accidere; atque pro ratione majorem Dei gloriam adducunt; cum pro rei veritate non majorem Dei gloriam inquirant, ſed amor proprius illos excæcet: maxima enim Dei gloria in maxima humiliatione, quam propter amorem illius exercemus, invenitur; & ſi perſuadent ſibi hanc magnarum, maximeque nitentium actionum prælationem illis, quæ latent, ideo fieri, quia per illas magis merentur; næ illi quidem vehementer decipiuntur, & errant. *Idem.*

Præſtat in operibus bonis vacare, quæ nitent minus.

Jampridem expectat Deus, ut ſibi ea perſolvamus, quæ debemus, per opera bona, quæ nos exercere jubet, & quæ in ſingulos dies magis, magiſque differimus. Dicimus, quod evangelicus ille villicus, qui domino ſuo non modicam auri vim debebat: *Patientiam habe in me.* Matth. 18. Verum non cogitamus, Deum non ſemper expectaturum; fortaſſe ad arboris radices ſecuris jam poſita eſt: *Jam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt.* Matth. 3. & Luc. 3. Heu! Jampridem expectat Deus; quid pro Deo hactenus feciſti? Parum illud bonorum operum, quod operatus es, nonne pravis finibus corruptum fuit? Es ne virtutibus, meritiſque dives? Si intra aliquot dies, vel horas prodeundum eſſet tibi coram Deo, aliquid ne eſſet, quod tibimet exprobrares? Eone in ſtatu eſſes, ubi rationem reddere poſſes? Numquid tibi cauſa eſſet, propter quam vel tu, vel de te Deus eſſet contentus? Heu Domine! Ne intres in judicium cum ſervo tuo. Novi tandem me hactenus non ſolum infelicem, ſterilemque arborem fuiſſe, verum etiam corruptam, & vitiatam, quæ fruſtra locum occupavit in agro ubertimo, tua videlicet eccleſia, & quæ ideo igni tantum

Ratio nobis reddenda Deo, expectanti opera bona.

alen-

alendo apta eſt. Verum Domine pauliſper adhuc expectâ; modo incipere animus eſt: *Et dixi nunc cœpi. P. Croiſet in receſſibus.*

Præmii magnitudo excitare nos debet ad bona opera efficienda. Cum in evangelio lego frigidæ calicem pauperi datum mercede nequaquam cariturum, intra me dico; quid igitur erit de infinitis aliis bonis operibus majoris momenti, quæ mihi facilia ſunt, ſi propter Deum operor illa, mihi promittentem in præmium infinitum bonum, idque in omnem æternitatem? Per otium tria hæc meditor, bonum infinitum, æternitatem, momenti unius opus mihi perfacile, atque meam admiror cæcitatem: nonne indeſinenter vacandum eſſet mihi, ut omnium vitæ meæ momentorum quam diligentiſſimam rationem haberem, ea bonis repleturus operibus? O Deus! quantulo ſtat pretio bonum opus! quam parva res videtur! ſed quam admirabiles ſunt effectus illius! Infinitum bonum pro re adeo exigua, felicitatis æternitas pro adeo brevi momento. Quomodo non excitamur intuiti tot juſtitiæ coronas, quas nobis Deus præparavit? Quomodo in bonorum operum exercitatione ardentes, ac indefeſſi non ſumus? Ignaviam hanc nobiſmet indeſinenter exprobrare deberemus. *Pater d'Argentano, libro de magnitudine Dei Collatione 19.*

Unio, quæ inter fidē eſt, atque opera bona. Inter mentis perſuaſionem, & actionem cordis adeo arctum eſt vinculum, ut fides noſtra ſolida eſſe non poſſit, niſi ſimul ſit practica. Practica fides eſt fides per charitatem quidem animata, per bona opera vero conſummata. Quænam eſt vera fides, S. Auguſtinus ait, & quid eſt credere in Deum? Eſt amare, quod creditur, ire ad id, quod creditur, ſeſe myſtici corporis Jeſu Chriſti membris conjungere; verbo, Pater hic ait, eam habere fidem, quæ per charitatem operatur. Itaque duo ſunt neceſſaria, ut fides ſit practica, charitas, & opera: *Affectus mentis, & effectus corporis.* Sine charitate hac, quæ efficit, ut fides vivat, ſine his operibus, quibus illa perficitur, corpus erit informe, & opus imperfectum. S. Jacobus Apoſtolus c. 2. ait: *fides, ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa.* Bene eſt credere, Deum eſſe, ſed & *Dæmones credunt, & contremiſcunt*, qui cum metuant illum, nec ament, ſunt miſeriores. Hi tres ſunt inſeparabiles chriſtianæ perfectionis gradus, fides, charitas, & opera. Fides ſine charitate, & ſine operibus in inferno invenitur; charitas ſine operibus, & ſine fide invenitur in cœlo; ſed felix conjunctio fidei, operum, & charitatis pars eſt chriſtiani gratiæ ſubſidio ſuper terram certantis, ut infernum quidem effugiat, cœlum autem promereatur. Hinc videmus bonam vitæ noſtræ rationem eſſe effectum amoris noſtri, fideique noſtræ argumentum. *Specimen ſermonum, pro tertia poſt Epiphaniam Dominica.*

Nos, tul hæretici, contenti ſumus fide ſine operibus, ut ſalvemur. Audimus quotidie, fidem ſine operibus mortuam eſſe, ſed viventes, non ſecus ac hæretici, qui omne chriſtiani meritum ad ſolam redigunt fidem, verba noſtra factis damnamus, vel ut verbis utar cujuſdam eccleſiæ Patris, actiones noſtræ verbis ruborem ſuffundunt. Attamen quoniam eſſemus in cauſa, ſtatoque nimis palam damnabili, ſi fateremur bonam vitam neceſſarium eſſe veræ fidei effectum, & licet iſta confeſſi ita viveremus, ut, ſi reliquum illud fidei, quod ſupereſt, adimeretur, nullum in nobis amplius chriſtianæ religionis veſtigium poſſet deprehendi; temperamentum nanciſcimur, quod omnia in tranquillo conſtituit: Deum inter, ac nos compoſitionem quamdam inimus: fidem amplectimur, & bona opera objicimus; vel ſin minus illa in omne tempus abjicimus, ſaltem in tempus aliud rejicimus. Credimus futurum, ut fidei noſtræ ſinceritas cohibeat Dri brachium jam jam in nos tela contorquens; atque eas nobis promereatur gratias, quibus indigebimus, cum ſenio confecti Deo ſervire, & bona opera facere incipiemus; atque ob adeo ſuavem illuſionem nobiſmet plaudimus. Talis eſt character noſter, theoretice quidem Catholici, practice Hæretiti; ad omnia credenda parati, dummodo mentis obſequium cordis affectum, ſaltem pro præſenti, non auferat; in futurum enim, quotcumque volet, & quæcumque inibimus conſilia. *Ibidem.*

Deus a nobis nihil ultra vires poſcit. Cum hominibus debemus, hi diſtricte, quidquid ſibi debetur, exiguut; at Deus id unum tantum poſtulat, quod poſſumus. Temperamenti gracilitas non patitur magnas auſteritates; ſatis eſt ſi eleemoſynam eroges; hujus facultatem tibi auferi egeſtas, ora; prolixis vacare precibus non vales, per intervalla cor ad Deum attolle. Pauper es, & æger, patienter hanc ſuſtine paupertatem, dolores tuos cum Jeſu Chriſti doloribus conjunge, atque crucis ſacrificio tuas paſſiones immiſce. Ita ſemper in noſtra poteſtate ſitum eſt, bona opera perficere. *Ibidem pro Adventus.*

Fides ſine bonorum operum exercitatione perit. Si quæ umquam cauſa eſt, qua Deus agi poſſit, ut nobis eripiat fidem, hæc ſane eſt operum bonorum contemptus: cum enim fides data ſit, ut agamus, S. Thomas ait, tenetur quodammodo Deus illam nobis auferre, ex quo non operamur, neque eadem utimur, quomodo ille deſiderat. Arbos hæc arida eſt, atque ſterilis, jure igitur imperare poteſt, ut ſuccidatur. Quod autem nos docet Scriptura de hac arbore, quotidie in mortalibus accidit; quippe Deus ſecundum admirabiles ſapientiæ ſuæ ideas, fidem nobis largitus eſt non ſolum, ut nos ab Ethnicis diſtingueret, atque ut admiraremur miracula, eaque crederemus, quin præceptis illius opera accommodaremus; ſed idcirco eam Dei filius tradidit nobis, ut fructum ferremus; ſed videns, quod arbor hæc licet gratiæ rore irrigata, atque curis omnibus exculta, nullum fructum adfert; inde illa tamquam ex ingrato, ſterilique ſolo revellit. *P. Bourdalove in ſermonibus ſub ejus nomine editis.*

Fides, & bona opera mutuis firmantur auxiliis. Per fidem bona opera exercemus, & nihilominus per bona opera fides roboratur. Neque ullam in hoc eſſe potes contradictionem: dummodo diſtinguantur priores gratiæ a ſubſequentibus, principium a perfectione, primus gradus a conſummatione fidei, myſterium hoc facile intelligetur. Fides, ſaltem incœpta, principium eſt bonorum operum, non diffiteor: verum affirmo etiam ad fidei perfectionem non niſi per bona opera perveniri. Ita Centurio, de quo ſermo in Actis Apoſtolorum, a confuſa, obſcuraque fide ad perſpicuam, certamque gradum fecit. *Idem.*

Flure opera bona [...] ſunt, q[uia] ordinem minime ſervant. Plurimi ſunt, qui plura ſe adeptos fuiſſe merita putant, quibus fortaſſe Deus aliquando id inquiet, quod olim Judæis, quorum repulit ſacrificia: *Quis quæſivit hæc de manibus veſtris?* Iſai. 1. Quis hæc a vobis petiit, & cur illa feciſtis? Illis non ſecus ac aliis exprobrabit, quod in bonis operibus ſuam tantum operati fuerint voluntatem: *Ecce in die jejunii veſtri invenitur voluntas veſtra.* Iſai. 58. Et fortaſſe, quod accidit Saoli, eos reprobabit propter ſacrificia importuna, & victimas manu inobediente oblatas. Heu! quos fideles hodie inordinata pietate, boniſque operibus importune factis, & quæ ab illis minime exquirebantur, ſimiles metuere debent exprobrationes, & fortaſſe idem ſupplicium? Quot aliis in rebus zelum ſuum impendunt, qui unice in officiis ſuis rite perſolvendis eſſet impendendus? Nobis perſuaſum eſſe debet perfectionem in eo poſitam eſſe, ut Dei ordinem ſequamur in iis actionibus, quæ propriæ ſunt conditionis, in qua oriri nos voluit, ſtatus, in quo nos collocavit, & muneris, quod nobis commiſit. *P. Aurelianenſis ſermone de Aſſumptione.*

Nobis me[t]uendum eſt propter etiam bonis operibus. Job, licet juſtus, omnia opera ſua metuebat; neque enim putabat, optimis etiam, ſanctiſſimiſque omnem illam ineſſe perfectionem, quam Deus exquirebat: ſed quid nobis de noſtris cogitandum eſt conſiderantibus imperfectiones, quibus undique ſcatent? Heu! Nonne id nobis exprobrari poſſet, quod olim propheta quidam Judæis, ut eorum ſuperbiam infringeret: juſtitiam eorum in oculis Dei id eſſe, quod noſtris, quidquid maxime perhorreſcimus. *Omnes juſtitiæ veſtra, quaſi pannus menſtruatæ.* Iſai. 64. Quot enim in precibus diſtractiones, quot in ſacrificiis irreverentiæ, quæ in uſu Sacramentorum tepiditas, qui divini verbi abuſus in concionibus, quæ voluptatis, vel curioſitatis ergo audiuntur! Quantum vanitatis in jejuniis, quantum faſtus in eleemoſynis, quantum phylacteriæ in operibus charitatis, quantum ſingularitatis in pietate! Ita æque correpti, & propter ea, quæ ſcimus, & propter ea, quæ omiſimus, fortaſſe rei invenie-

venic-

veniemur, & eorum, quæ a nobis facta, & eorum, quæ non facta fuerunt. *Idem.*

Nonniſi per bonorum operum multitudine perfectionis poſſumus, & ultum aſſequi.

Homo, S. Thomas ait, hac in re, non ſecus ac in pluribus, ab Angelo differt, quia Angelus unica tantum actione pervenit ad gloriam, ad quam homo nonniſi per plurima opera bona, & multiplicata plurimarum actionum ſanctarum merita poteſt perveni-re. Quamobrem Scriptura de illo verba faciens, qui ad cęleſtem anhelat beatitudinem, illum homini comparat iter agenti, atq; pedetentim incedenti, qui nonniſi defeſſus ad laboris finem pervenit: *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.* Pſal. 118. Simili ratione ad cęlum pervenire non poſſumus, niſi plurimorum ſanctorum deſideriorum, bonorum operum ſæpius repetitorum, multorumque laborum motu. *Molinier tomo* 1. *Dominicalis*.

Opera noſtra bona quemdam requirunt perfectionis gradum, quo ut plurimum carent.

Actiones noſtræ, ut bona ſint opera, quemdam perfectionis requirunt gradum, quem ſemper non habent, & defectus iſte Deum cogit, ut ſæpe ſibi inſervientes corripiat. Hujus rei inſigne nobis ſuppetit teſtimonium in Epiſcopo, de quo mentio eſt in Apocalypſi c. 3. qui ſe meliorem, quam eſſet, exiſtimabat: *Non invenio opera tua plena*; in operibus tuis multum inane reperio; ac plurimum requiritur ad hoc, ut omnia muneris tui adimpleas officia. Exprobratio hæc ad vos ne pertinet, o Fideles? Facitis eleemoſynam, at tantamne, quanta par ſit veſtræ facultati? Multum temporis orationi impenditis, at non ſatis attento animo preces effunditis. Omnes devotiones amplectimini, ſed domeſticorum veſtrorum curam negligitis. Tanta æquitas vobis eſt, ut inter alios Judices laudibus extollamini, verum in munere obeundo ſat negligentes eſtis: *Non invenio opera tua plena. Ex Collectione P. Champigny*.

Intumeſcere non debemus, eo quod bonum aliquod opus fecerimus.

Si contigit, ut aliquæ opera bona perficeretis, mementote, mala, quæ feciſtis, longe eſſe plura; & illud ipſum bonum, quod feciſtis, fortaſſe tot immiſtum eſſe defectibus, atque imperfectionibus, ut potius venia expetenda ſit vobis, quam merces quærenda. Hanc ob cauſam S. Auguſtinus l. 9. Conf. c. 13. inquit: *Væ etiam laudabili vitæ hominum, ſi remota miſericordia* (Deus) *diſcutias eam*. Fieri enim poteſt, ut rationes, propter quas credimus futurum, ut opera noſtra Deo placeant, eædem ſint, propter quas damnabuntur: mala enim, quæ facimus, mere mala ſunt; ſed bona mere bona non ſunt; quippe cum pluribus imperfectionibus mixta. Quamobrem vobis propter opera veſtra bona metuendum magis eſt, quam gloriandum. Hoc facere conſueverat S. Job, qui dicebat: *Verebar omnia opera mea, ſciens quod non parceres delinquenti*. Job. 9. Auctor Anonymus.

Dei filius nos hortatur, ut bonis operibus cœlum acquiramus.

Audire mihi videor mundi Salvatorem hortantem, ut pro cęleſti gloria theſauros congeramus, atque dicentem: *Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra.* Vos eduxi ex nihilo, ubi per æternitatem fuiſtis, ut vos eum in ſtatum adducerem, ubi cęlum, ad quod vos invito, lucrari poſſetis; vitam, quam ad nobilem hunc finem vobis conceſſi, integram ſervavi, ut vobis tempus, & ratio ſuppeteret per bonorum operum merita infinitos gloriæ theſauros comparandi. Ne illud inſumere velitis fruſtra inania terræ hujus bona inquirendo. Nobiliorem fovete ambitionem, ſanctam exercete avaritiam & vobis ſimul, & me ipſo digniorem, voſmet ad cœlum uſque attollentes. Quamquam ex natura veſtra, quæ non aliud eſt, quam infirmitas, atque fragilitas, pares non ſitis vel minimæ actioni bonæ, quæ cęlum mereatur, peragendæ, ita facultatem, ac vires hoc efficiendi per gratiam vobis contuli, ut enim ad effectum hunc conſequendum vobis nihil deſit, jam in vobis ſitum ſit illum obtinere. Cęlum omne in manibus veſtris eſt, æternaque ſors veſtra in facultate veſtra poſita eſt; quidquid ibi invenitur, pro vobis eſt, & unicum illud bonum eſt, quod ad vos pertineat; quod in terris veſtrum eſſe putatis, alterius eſt, qui illud præſtolatur, & pro quo illud ſervatis. Omnes illi theſauri, quos habebitis in cęlo, veſtri erunt in æternum, illi vero, quos ſuper terram habere contenditis, vobis eripientur. *Maimbourg, ſub finem primæ concionis die Cinerum*.

Deus ea nobis fructum expectat, videlicet opera bona.

Quemadmodum Deus ſingulos noſtrum poſuit tamquam viventes, ſanctaſque arbores in eccleſiæ ſuæ horto conſitas, ita ex his arboribus fructum requirit. Idcirco in evangelio ſcriptum eſt, quod vineæ dominus venit fructum exquiſiturus ex arbore, at nullum invenit. Id nobis incutere debet metum judiciorum Dei, qui nos videt, quales ſumus, qui fortaſſe nullum invenit ſolidum, verumque fructum in nobis, cum opera bona facere negligimus, vel cum ipſi folia pro fructibus conſectamur, videlicet ſteriles cogitationes, aut inania verba pro virtutum actionibus, & operibus charitatis...... Quemadmodum Deus auctor eſt, atque principium fructus, qui in nobis eſt, ita ipſe illius eſt judex, exigitque, ut ejuſdem culturæ reſpondeat. Non petit ſolum, ut fructus hic generatim ſit bonus, ſed ut bonus ſit pro qualitate gratiarum, ac beneficiorum, quibus ipſe cumulavit animam, quæ illum parere debet; quo in ſenſu explicandæ ſunt illæ filii Dei minæ: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Matth. 7. Videtur immo etiam numerare annos, quibus illi ſervimus, quos ſæpe ipſi nequaquam recenſemus, neque inde occaſionem nanciſcimur amiſſi temporis reparandi, atque noſmet ad melius in poſterum tempus inſumendum excitandi. Non veremur illum de nobis dicere: *Ut quid etiam terram occupat?* Luc. 13. Cur ſterilis hic arbor, cur anima hæc ingrata, nulli interioris pietatis actioni vacans, adhuc inutiliter terram occupabit? *Liber qui inſcribitur: Chriſtiana documenta, pro quatuor temporibus Septembris.*

Opera noſtra bona ordinem ſervare debent.

Maximum præceptum, quod illi etiam, qui pietatem excolunt, plurimum negligunt, ideoque bonorum operum fructus amittunt, eſt in bonis operibus eum ſervare ordinem, quem charitas præcipit: *Ordinavit in me charitatem.* Et ſane plures videntur, qui plurima faciunt charitatis opera, ſed in juſtitiæ actionibus deficiunt: aliis id largiuntur, quod minime debent, aliis negant, quod debent, opem, honorem, gratiam, ſervitutem, quam illis præſtare tenentur. Proprii nonnumquam negliguntur filii, rei familiaris cura deſeritur, & alienæ ſuſcipitur; conſanguineis a-geſtate laborantibus non ſubvenitur, & alieni contra Dei præceptum præferuntur. Eccleſiæ donariis cumulantur, & pauperes prætereuntur; multa in pios uſus bona legantur, & ea, quæ vel principi, vel privatis adempta ſunt, non reſtituuntur. In bonis operibus ordo requiritur; ea, quæ juſtitiæ, ac neceſſitatis ſunt, ante ea, quæ ſupererogationis, ſunt adimplenda &c. *Liber cui titulus: Chriſtiana documenta, &c. in 22. poſt Pentecoſten Dominica.*

Deus æternæ gloriæ minima etiam opera bona remuneratur.

Verum quidem eſt, quidquid conamur, nos nihil facere poſſe, ac ſemper inutiles ſervos eſſe. Sed hoc ipſum nihil, Domine, dignaris accipere, & huic humanarum actionum nihilo paradiſum in præmium pollicitus es. Si jejunamus, hoc parum certe eſt; ſi ploramus, ſi noſmet humiliamus, ſi pœnitentiam amplectimur, ſi te amamus, ſi proximum noſtrum diligimus, ſi illi opem ferimus, nihil facimus dignum ea ſpe, quam nos fovere jubes: ſed quia perfecte noſtram agnoſcis egeſtatem, ut temet eidem conformes, adeo exiguis conditionibus tantam nobis ſpem tribuiſti. *Auctor Anonymus.*

Cœlum nonniſi bonis meremur operibus.

Qui male operatur, indignus eſt, qui ingrediatur in cœlum; neque dignior ille eſt, qui illud non operatur bonum, quod quiſque in conditione ſua operari tenetur. Non ſufficit non facere jacturam talenti, quod nobis creditum eſt; ſervus iners damnatur, quia inde nullum quæſtum percepit. Chriſtiana religio nihili pendit inanes, ſterileſque titulos; nihil præter opera bona uſque ad ſupremi judicis tribunal nos comitatur. Mundi hujus aſſeclæ, quorum dies adeo vacui ſunt, pluримane habent, quæ ibi oſtendant? .... Ficus, de qua loquitur evangelium, non peccarat, niſi quod nullum pepererat fructum. Eminus folia quidem de via in ea Salvator proſpexerat, propiuſque accedens viſurus, utrum fructum aliquem inveniret, folia tantum invenit, nondum enim ficuum tempus advenerat. Attamen nihilominus arbori huic Jeſus Chriſtus maledixit, quæ illico exaruit. Facile hoc myſte-

rium

Digitized by Google

ſium poteſt intelligi. Chriſtiani vita, numquam bonorum operum vacua, ſterilisque eſſe debet; improba eſt, ex quo fructu caret. *P. Croiſet tomo ſecundo ſpiritualium conſiderationum.*

Opera noſtra bona eſſe debent ſecundum ſtatus noſtri ſinem, ac ſpiritum.

Cum laboramus non ſecundum finem, ſpiritumque ſtatus noſtri, oleum, operamque perdimus, & nihil meremur: *Viri divitiarum nihil invenerunt in manibus ſuis*. Mortales ipſi, qui bonorum operum divites habentur, eo fortaſſe in ſtatu poſiti, in quo magna acquirere poſſunt merita, poſtquam multum operati ſunt, poſtquam diu cucurrerunt, poſt tot labores, atque exercitationes quid lucrati ſunt? *Nihil invenerunt in manibus ſuis*. Deus in rationariis ſuis ea tantum deſcribit, quæ propter ipſum conamur. Nitidiſſima quælibet facta fructus vitioſi ſunt, niſi fiant propter Deum. Ubi ex ſtatus noſtri recedimus via, erramus; & cujus utilitatis tunc eſſe poſſunt greſſus noſtri, laboresque, quibus errando ſumus delaſſati? *Idem*.

Satis non eſt aliquot opera bona facere, niſi præcepta adimpleantur.

Non deſunt qui aliquibus operibus bonis, religionis officiis, pietatis actionibus, quas operantur, confidunt; quaſi ſe per hæc ſanctificari putent, ac ſatis ſuperque ſe feciſſe opinentur iis perfuncturi muneribus, quæ quatenus chriſtianis obeunda illis ſunt, quamvis in oculis Dei longe alii ab opinione ſua videantur. Mortalis hic, exempli gratia, prolixas effundit preces; de rebus ſanctis pie loquitur, in vita frugi, ſapienſque videtur; ſobrius eſt, pudicus, modeſtus. Omnes iſtæ qualitates profecto ad vitæ ſanctitatem concurrunt; ac nihilominus homo iſte, ubi injuriis laceſſitur, exardeſcit in iras, inimicus eſt inimicorum ſuorum, malum pro malo reddit, quin juxta explicitum filii Dei præceptum iis benefaciat, a quibus læditur. Hominis hujus vita quantumvis ſancta videatur, tamen reprobabitur; omnes iſtæ qualitates egregiæ, quæ cæteriorem hominem in eodem exornant, eum fallunt, putat eam ſe habere juſtitiam, qua caret; deeſt illi charitas, omnes deſunt virtutes; etenim ſine illa omnes mortuæ ſunt, ac nullam pariunt utilitatem. *Abbas Trappenſis in moralibus conſiderationibus in S. Matthæi Evangelium*.

Bona deſideria, & opera noſtra ſecundum Dei voluntatē regenda ſunt.

Duo diverſa ſunt quaſdam devotiones, & quædam pietatis exercitia cupere, eaque in praxin redigere; alterum ex altero non conſequitur. Satis eſt, res bonas eſſe, ut deſiderentur, & amentur; cumque motus iſti boni ſint, Deus illos in corde poteſt efformare: ſed actiones inſtituendæ ſunt ſecundum omnia officia, ac voluntatem Dei ſingulis præſcribentis, quid in hac, vel in illa circumſtantia agendum ſit. Quot, exempli gratia, ſunt, quibus inſpirat Deus magnam ſolitudinis, vel regularis vitæ cupiditatem; & quibus tamen hoc faciendi facultatem aufert; cum hæc ſit ejus voluntas, quod hoc habeant deſiderium, ac illud ſequi non valeant? Dei motu conceperat David votum ædificandi templum Domino, attamen Deo explicita erat voluntas non permittendi, ut ab illo ædificaretur, quin immo hoc illi prohibuit. Hoc pacto inſpirabat illi motum, quem, ne ille ſequeretur, præcepit. *Eſſais de Morale tomo* 10.

Opus in ſe bonum ſæpe a circumſtantiis corrumpitur.

Fatendum eſt ſane Marthæ ſollicitudinem fuiſſe ſanctiſſimam; Salvatorem eo, quo debebat, recipiebat hoſpitio; non obſcura præbebat ſui erga eumdem obſequii indicia; actio illius laude erat digna, eoque munere perfungebatur, quod etiam, atque etiam commendatum eſt, idque præſertim erga Dominum. Attamen Jeſus invenit, quid in facto ejus corripiat; dicitque illi: *ſollicita es, & turbaris erga plurima*. Luc. 10. Finis, quem illa ſibi propoſuerat, melius eſſe non poterat, neque illius pietate dignior; attamen eidem immiſcentur quædam circumſtantiæ, quæ factum in oculis Salvatoris reprehenſibile efficiunt. Hæc ſollicitudo, hæc alacritas, hæc celeritas, dolor, quo afficiebatur, quod ſoror laborem ipſius non imminueret, defectum aliquem actioni offuderunt, effeceruntque, ut non omnem eam, quam debebat, perfectionem haberet. In hoc malum homines ne cogitantes quidem labimur. Bono, quod faciunt, immiſcent ea, quæ bona non ſunt; ita illius bonitatem corrumpunt, ejuſque coram Deo meritum minuunt. Hinc ſæpe accidit, ut opus, quod in operantis intentione nihil habet non laude dignum, fiat deinde productio naturæ, & effectus libidinis, quæ obſcurat, vel potius delet bonum omne, quod in origine habebat. *Abbas Trappenſis in moralibus conſiderationibus in S. Lucæ evangelium*.

Cum chriſtiana mulier agnoſcere vult, utrum vere ſit pia, videat, utrum operibus charitatis ſit dedita. Novit illa rei familiaris curam gerere, ex agris uberes fructus colligere, pecuniam in lucro ponere, ac pro unigenito ingentes theſauros congerere; verum vacat illa ne bonis operibus? Ullam curam in pauperum ſolatium, animarumque ſalutem impendit? Si hæc pars non eſt curarum ipſius, vehementer metuendum eſt illi, ac de ſua pietate diffidendum. Cum matrona hæc adeo provida, ac prudens morti erit proxima, dicetur illa quidem ingentes congregaſſe divitias, domumque ſuam magnis opibus locupletaſſe, at numquam bonis operibus, ac pietatis exercitiis vacaſſe; attamen certum eſt, eam a Deo judicatum iri ſecundum primum, ac potiſſimum ejus officium. *P. Jurin in Dialogis Aſceticis, tomo* 1. *l.* 2. *cap.* 5.

Magnum adeſt diſcrimen inter bonorum operum merita; & unde oriatur.

In virtutis, operumque bonorum exercitatione variæ ſunt earum exercendarum rationes, quarum perfectio plurimum differt. Opifices, qui aurum, argentum, æs conflant, ſæpe eadem opera faciunt, iiſdemque inſtrumentis utuntur, attamen longe differt aurei operis pretium ab argenteo. Hoc ipſum accidit operibus gratiæ. Quicumque Deo famulari profitentur, eadem præter propter faciunt; orant, ad Sacramenta accedunt, ſe mortificant, eleemoſynas erogant; ſed quam variæ hæc omnia fiunt. Cœlum non diſtat a terra tantum, quantum ex Dei ſententia alii ſeſe ſuper alios attollunt. Hi omnia ex auro, pretioſiſque lapidibus extruunt; illi ex palea, & luto ædificium compingunt. Hoc autem diſcrimen inde oriri puto, quod alii quidem non ſine magno ſui ipſius amore, ac per proprii ſpiritus impetum operantur, cum alii per gratiæ motum, ac Dei ſpiritum agant. Actiones, & opera noſtra bona tunc commendantur, cum magis ex Dei, quam ex noſtro ſpiritu proficiſcuntur; tunc vero pereunt, cum in illis plus humani, quam divini ſpiritus invenitur...... Noſtræ igitur actiones eo perfectiores ſunt, quo magis Deum reſpicimus, atque in illas gratiæ ſpiritus magis influit. In hoc igitur magis attentos nos eſſe opus eſt, ut videamus quænam ad agendum nos cauſa impellat, atque excitemus in nobis ardorem placendi Deo, quem ſexcentæ naturales, vel minus perfectæ cauſæ poſſunt imminuere. *Idem tomo* 3.

ORA-

O R A T I O.

NECESSITAS, VIRTUS, CONDITIONES ORATIONIS, &c.

M O N I T U M.

ORatio, quæ Deo offertur, bifariam accipi poteſt; 1. tamquam tributum, quod exhibetur Deo, laus, quæ illi defertur, ſermo, qui cum divina majeſtate ore habetur, vel corde; 2. tamquam petitio ad gratiam aliquam ſeu ſpiritualem, ſeu temporalem obtinendam; atque hac in ſignificatione iſtic eſt de oratione loquendum, cum de oratione altero in ſenſu accepta, quatenus præter vocales, mentaleſque preces complectitur etiam myſteriorum noſtræ religionis, æternarumque veritatum meditationem, alibi ſermonem inſtituerimus. Hæc autem oratio, quatenus petitio facta Deo, a Salvatore præſcripta, ac toties in evangelio commendata ſuas habet utilitates, ſuaſque peculiares leges, quæ lta laſum morali diſciplinæ, utiliſſimiſque præceptis campum aperiunt, ut concionatores latius excurrere, & plures etiam hujus argumenti ſermones valeant elucubrari. Copioſam iſtic ſupellectilem afferemus; nullus enim ferme eſt vel inter Aſceticos, vel inter evangelii Præcones, qui hoc argumentum non pertractaverit.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia concionum hujus argumenti ſtructura.

I. ORatio æque efficax eſt, & neceſſaria. Hæc duo ſunt de fide principia; quæ ipſe Jeſus Chriſtus inſtituit, cum de hac re ad Apoſtolos ſuos ſermonem habuit, pollicitus, nihil illis in ipſius nomine petentibus negatum iri; & deinde illos redarguens, quod hactenus utiliſſimam hanc neglexiſſent rationem omnes impetrandi gratias, quas optare potuiſſent: videlicet palam Dei filius orationi perfectam impetrationis certitudinem adjunxit: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Joan. 6. Atque orationis neceſſitatem confirmavit, diſcipulorum ſuorum negligentiam exprobrans in praxi hujus rei; quæ tantæ neceſſitatis eſt ad eas gratias obtinendas, quibus omnino indigemus: *Uſque modo non petiſtis quidquam.* Hinc ſermonis partitio poteſt hauriri: 1. virtus orationis omnem tollere debet querimoniam: 2. orationis neceſſitas teporem noſtrum calefacere debet, atque devotionis defectum damnare.

Pars prima. Non loquimur iſtic de Oratione in laxiori ſenſu deſumpta pro quovis genere communicationis cum Deo; ſed in ſenſu ſtricto pro ſigno, quemadmodum illam S. Thomas appellat, quo Deo teſtamur rationabile deſiderium aliquod ab illius largitate beneficium obtinendi. Omnes noſtræ contra Deum querelæ ad tria capita rediguntur, quæ Dei filius evertere voluiſſe videtur ea virtute, quam orationi conceſſit. 1. Qui omnia deſideria ſua intra temporales neceſſitates coarctant, nonnumquam obmurmurant, quod ipſorum egeſtatibus divina providentia non ſatis conſuluerit, & quod ſæculi bona nequaquam in ipſos ea, quam cupiunt, affluentia effundat. 2. Alii minus rudes in votis, ſed magis injuſti in queſtu Dominum inſimulant, quod indigentibus gratiam deneget, eoſque ſine viribus in tentatione relinquat. 3. Alii denique de Redemptore queruntur, quod in ipſorum poteſtate finalem perſeverantiam, ac prædeſtinationis ſignum collocare noluerit. Prima querela eſt vulgi, altera flagitioſorum, & hæreticorum quorumdam, tertia vero nonnullarum piarum animarum, quas timor judiciorum Dei terret. In hac igitur parte detegenda eſt horum queſtuum vanitas, & injuſtitia, oſtendendo orationem, uti opus eſt, inſtitutam, atque neceſſariis conditionibus conſociatam æque potentem eſſe ad temporis hujus neceſſaria obtinenda, ad validiorem in tentatione gratiam conſequendam, & ad finalem perſeverantiam certam faciendam. Hinc ſatis ſuperq; ſuppetet copiæ ad primæ partis tractationē.

Pars altera. Impugnanda eſt eorum negligentia, quos pietatis defectus ab oratione repellit, atque oſtendendum hanc eſſe neceſſariam; quamobrem neceſſitas iſta ad duo redigi poteſt: 1. hæc eſt neceſſaria ad ſalutem via: 2. hoc eſt poſitivum Jeſu Chriſti præceptum. Neceſſe eſt orare, quia ſine oratione nulla ſalus; neceſſe item eſt, quia orationem negligere, eſt non obedire præcepto, quod nobis Dei filius impoſuit.

Probandum eſt igitur primum, orationem neceſſariam eſſe neceſſitate medii, ut inquiunt Theologi; qua in re unanimis eſt Patrum omnium ſententia, ut hoc in dubium revocare ſit nefas. S. Hieronymus in Epiſt. ad Cteſiph. inter cæteros argumentationem addidit auctoritati, cum oſtendit, orationem ejuſdem eſſe neceſſitatis, ac gratiam. De fide eſt, inquit ille, gratiam eſſe ad ſalutem neceſſariam; hinc igitur ſequi debet, orationem quoque eſſe neceſſariam, quandoquidem oratio quoad æternitatem nonniſi ad gratiam impetrandam inſtituta eſt. S. Hieronymi principium a Pelagianis minime oppugnabatur; neque enim, ait ille, eo dementiæ proceſſerant, ut Jeſu Chriſti oracula de orationis neceſſitate negarent, quæ cum veritas conſtet, multo magis altera hæc debet conſtare, ſine oratione nos nequaquam impetraturos quaſdam gratias, quæ neceſſariæ ſunt, ut validis tentationibus reſiſtamus, ut præcepta quædam difficillima adimpleamus; unde illa oritur omnium Theologorum opinio, ſi minus ſemper immediatas habeamus gratias, ut convertamur, numquam tamen nobis orationis gratiam ad illas obtinendas deeſſe. Oſtendi quoque poteſt illius neceſſitas ad religionis actus eliciendos, ſine quibus adulti ſalutem ſuam operari non poſſunt.

2. Non ſatis eſt dicere, orationem neceſſariam eſſe ad ſalutem viam; addendum etiam eſt, hoc eſſe præceptum neceſſario adimplendum; quod probari poteſt verbis Domini, qui poſitive, & explicite hoc inquit: *Oportet ſemper orare.* Luc. 18. Hoc autem juxta eccleſiæ traditionem, atque conflatum Patrum, Theologorumque conſenſum præceptum habendum eſt, non ſimplex conſilium &c.

Tria illa, propter quæ homines, cum favor aliquis ab illis exquiritur, repulſam dare conſueverunt, eadem ſunt, propter quæ Deus votis noſtris ſubſcribit, & quæ ille tamquam eſſentiales orationis conditiones requirit. II.

Primum eſt, cum immodica eſt petitio; cum ab hominibus ea petimus, quæ vires eorum excedunt, atque

que

que extra facultatem eorum poſita ſunt, jure nobis facere detrectant. Cum Deo aliter accidit, immo e contra lædis illum, ſi nugas, & exiles res, veluti bona temporalia, ſaltem eorum quædam exquiris. Vult ab ipſo peti ea, quæ digna ſint ipſo, gratias, æternam felicitatem, omnes cœleſtes divitias, ac Dei ipſius poſſeſſionem. Petitiones noſtræ modum excedere nequeunt, quippe plura nobis promiſit, majoraque iis, quæ poſſumus exoptare.

Alterum eſt, quod preces noſtræ nimis ſollicitæ ſunt, atque importunæ; qua in re ſedulo cavendum nobis eſt, ubi cum hominibus agimus. Sed cum Deo neque ſæpe nimis, neque nimis ſollicite petere poſſumus; illis enim dumtaxat gratias, favoreſque ſuos concedit, a quibus ferventius, atque ſumma cum eorum obtinendorum aviditate petuntur.

Tertium, cum incommodo tempore petimus, & ille, apud quem laboramus, aures nobis adhibendi otium non habet, vel iis rebus intentus eſt, quæ cum negotiis conciliari non poſſunt. Deus autem præſto ſemper eſt, ut nos audiat; qualibet hora, quovis momento illum interpellare poſſumus; ipſe enim nos ad petendum excitat, ac inter cætera Apoſtolis hoc exprobravit, quod nobis quoque fortaſſe objiciet aliquando, illos nihil umquam ab ipſo petiiſſe.

III. Ad bene orandum tria requiruntur, quibus deficientibus preces noſtræ Deo acceptæ eſſe non poſſunt, atque metuendum eſt, ne ab eo repellantur.

Primum: quiſnam ille eſt, quem rogamus, & ad quem nobis confugiendum eſt favorem aliquem impetraturi. Deus eſt, ſuprema illa majeſtas, quæ nos audire dignatur; ideoque ad illum cum reverentia, profunda humilitate, miſeriæ, extremæque paupertatis noſtræ confeſſione debemus accedere.

Alterum, quidnam ab eo petendum eſt: hoc ille nobis in oratione Dominica præcepit, quidquid ad illius quidem gloriam, noſtram vero ſalutem pertinet.

Tertium: modus, quo petendũ eſt, videlicet, cũ confidẽtia, fervore, ſubmiſſione, præſertim vero perſeverãtia.

VI Tria ſunt mortalium genera, qui orationi virtutem minime experiuntur, atque illis viduantur fructibus, quos alii percipiunt. 1. Qui omnino non orant, & his probanda eſt orationis neceſſitas iis rationibus, quas in hoc tractatu memoramus. 2. Qui non petunt ea, quæ opus ſunt, hi vero edocendi ſunt, quid orandum ſit, id nempe, quod ſalutem noſtram reſpicit; neque enim deſunt multa inutilia, & alia pernicioſa, quæ nobis ſe conceſſurum nequaquam recepit Deus. 3. Qui non petunt, uti opus eſt; ac his aperiendæ ſunt bonæ orationis conditiones, ut exauditi mereantur.

V. 1. Deus ſæpe noſtras preces exaudit, cum ea, quæ petimus, negat; ea enim petimus, quibus in ipſum æque, ac nos ſumus abuſuri. 2. Sæpe nos punit concedens illa, quæ poſcimus, quia illis contra ejuſdem utentes imperia, ex eis dii, noſtræque calamitatis efficimus inſtrumenta. 3. Nobis ſemper majora concedit illis, quæ poſcimus, cum ea concedere differt, quæ nobis utilia ſunt, quamvis eniſe, & non ſine conditionibus neceſſariis illa flagitemus.

VI. 1. Cura, qua a Deo petimus ea, quibus indiget anima, efficit, ut corporeis quoque egeſtatibus ille conſulat: *Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis.* Matth. 6. 2. Submiſſio, qua a Deo petimus ea, quæ corpori noſtro ſunt neceſſaria, nec non temporalia bona, præſtantiſſima ratio eſt obtinendi ea, quæ corpori ſimul, & animæ neceſſaria ſunt. Verum ſi ordinem invertamus, periculum eſt, ut neutra aſſequamur.

VII. Præcipuæ duæ cauſæ, propter quas ad orationem tenemur confugere.

Prima eſt, quod in egeſtate nati ſumus ſexcentis animæ, corporiſque calamitatibus obnoxii, ſexcentis periculis expoſiti, ſexcentiſque cupiditatibus acti, & undequaq; a viſibilibus æque, & inviſibilibus hoſtibus laceſſiri; ſine oratione quomodo tot hæc ſuſtinere, ac tuti vivere poſſumus?

Altera eſt, quod ad Deum confugimus, Deum noſtri amantiſſimum, bonitatis plenum, ac ſemper ſubveniendo paratum.

Pro argumento, & partitione deſumi poſſunt hæc Jeſu Chriſti verba: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Uſque modo non petiſtis quidquam in nomine meo: petite, & accipietis.* Joan. 16. 1. Si quid petieritis Patrem, dabit vobis: hæc eſt orationis neceſſitas: 2. uſque modo non petiſtis quidquam in nomine meo: hæc cauſa eſt, propter quam inutilis aliquando eſt oratio: 3. petite, & accipietis: hæc virtus eſt, & fructus orationis. Quid illam neceſſariam, quid inutilem, quid efficacem efficiat, hæ tres ſunt hujus concionis partes. VIII.

Cur Deus preces noſtras non audiat; atque hæ duæ afferri poſſunt rationes. 1. Neſcimus ſæpe, quid petamus; opus eſt, Deum orationem noſtram regere. 2. Sæpe nobiſcum minime conſentimus, neq; a Deo cupimus obtinere id, quod ab illo implorare tenemur: hac in re ſimiles S. Auguſtino, antequam perfecte converteretur, qui a Deo continentiam petebat, ac metuebat, ne ab illo voti damnaretur. IX.

De orationis neceſſitate. 1. Neceſſaria eſt, ut convertamur, ſi peccatores ſumus; & ſæpe ad eum ſtatum redigimur, ubi non aliam, quam orationis gratiam habemus; qua ſi utimur, validiores, & magis immediatas obtinemus gratias. 2. Neceſſaria eſt, ſi in gratiæ ſtatu ſumus, ut tot inter pericula, tentationes, & prava exempla illam tueamur. 3. Neceſſaria eſt, ut in eo ad mortem uſque perſeveremus, ac finalem obtineamus gratiam, quam Deus paſſim orationi concedit. *Biroat.* X.

1. Vult Deus orari; igitur intentionem habet, ſinceramque voluntatem ea concedendi, quæ gloriæ quidem ſuæ, noſtræ vero ſaluti ſunt profutura: 2. opus habet homo ad Deũ per orationem confugiendi; igitur hoc præſtare debet eo modo, quo illum flectere poſſit. XI.

1. Vere velle oportet, quod petitur a Deo. 2. Deinde ea, quæ Deus vult, & quibus nos indigere ſcit, petere oportet. XII.

Cur Deus ſæpe preces noſtras non audiat; & undenam fieri poteſt, quod inutiles fiant, atque careant effectu? Id tribus verbis, quæ pro concionis partitione deſumi poſſunt, docet S. Auguſtinus: *mali petimus, mala petimus, male petimus.* XIII.

1. Orantes tales non ſumus, quales oportet, in peccati ſtatu ſumus, & quin ex hoc ſtatu emergere conemur, a Deo gratias, & beneficia petimus, quas amicis tantum concedit. Igitur ſi preces noſtras exaudiri cupimus, vel in gratiæ ſtatu eſſe debemus, vel ſincera flagrare cupiditate in gratiam cum Deo redeundi. 2. Quamquam in gratiæ ſtatu ſimus, quin ſaluti noſtræ flagitemus utilia, petimus humilia, abjecta, votiſque noſtris indigna; ideo petenda ſunt bona ſpiritualia, ac digna Dei magnitudine, & magnificentia. 3. Male petimus, neque eo modo, quo petendum eſt, videlicet cum humilitate, fervore, perſeverantia, quæ tres conditiones orationem noſtram debent concomitari. *La Font, diſcurſu pro 5. poſt Pentecoſten Dom.*

1. Ex gratiæ neceſſitate, orationis neceſſitas inferri poteſt. 2. Ex certiſſima orationis vi certiſſima gratiæ impetratio poteſt inferri. *P. Aurelianus tom. 1. ſermonũ.* XIV.

1. A Deo precibus parum obtinemus, quia nimis parum petimus, & ea, quæ divina largitate indigna ſunt, & quæ, ſin minus noxia, nobis ſaltem ſunt inutilia. 2. Quia parum illud; quod petimus, non ſatis enixe, neque cum illis conditionibus, quibus orandus eſt Deus, a nobis petitur. *P. de la Colombiere ſermone 69.* XV.

Deum orantes eodem modo noſmet gerere debemus, quo homines precamur. 1. Conamur eorum aucupari benevolentiam, a quibus aliquid petimus. 2. Rationes afferimus, ut illos ad ea, quæ poſcimus, concedenda permoveamus. 3. Adnitimur animum eorum ad miſericordiam flectere, illis egeſtatem, ac neceſſitatem noſtram oſtendentes. *P. Texier in Dominicali.* XVI.

1. Pauci ſunt fideles, qui a Deo petant, quod petendum eſt. 2. Pauciores qui petant, quomodo petendum eſt. *Ex ſermonibus editis ſub nomine P. Maſſillon.* XVII.

1. Omnipotens eſt oratio; ejus enim poteſtas non XVIII.

aliud eſt, quam poteſtas Dei ipſius, quæ ad orationem tranſlata fuiſſe videtur. Hinc ſequitur, quod omnium egeſtatum noſtrarum cauſa inde proficiſcitur, quia nobis ſatis perſuaſum non eſt de certitudine remedii, quod nobis reliquit Deus. 2. Sed quia videtur propria experientia quotidie hanc poteſtatem imminuere, ad examen revocandum eſt, quid in cauſa ſit, quod oratio nobis non ſemper eſt efficax. *Ex auctore ſermonum in omnia Ethica chriſtiana argumenta.*

XIX. 1. Obligatio, qua Dei filius petitiones noſtras exaudire tenetur, deſumpta ex illius bonitate, ex fide, qua id, quod pollicitus eſt, præſtare debet, ex propriæ gloriæ ipſius utilitate. 2. Quid Dei filium liberet, ne quod ſpopondit, exequatur; non petimus, quod opus eſt, non petimus eo modo, quo opus eſt, non petimus eo in ſtatu, in quo opus eſt.

XX. Tres magni defectus, qui paſſim in orationibus noſtris occurrunt, eas inutiles, infirmaſque reddunt.

Primus eſt attentionis defectus. Nonnumquam noſmet ipſos non audimus, & a Deo audiri contendimus.

Alter eſt defectus ſubordinationis, & diſcretionis. Temporalia ſpiritualibus bona præferimus, & alia ante alia poſcimus contra ordinem a Dei filio inſtitutum; vel non petimus ea, quorum maxime indigemus.

Tertius eſt defectus patientiæ, & perſeverantiæ in orationibus noſtris.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres. S. Auguſtinus tot in locis de oratione loquitur, ut immenſi operis ſit omnes recenſere. Hi ſunt præcipui. In Pſal. 13. oſtendit Jeſu Chriſti promiſſionem de bonis æternis, aliiſque, ſi neceſſaria fuerint, eſſe intelligendam. In Pſalm. 30. *Enarratione* 2. rationes adſert, propter quas Deus non ſemper exaudit. In 76. docet, quid a Deo petere debeamus. In 85. nobis pro certo tenendum, nos id, quod petimus, aſſecuturos, ſi nobis utile fuerit. In 125. loquitur de oratione cordis, eamq; cæteris docet eſſe præferendam.

Idem *l.* 2. *de ſermone Domini in monte* docet, quomodo orandus ſit Deus, & quid ab illo petendum. ..... in ſermone 28. *de verbis Domini ſecundum Lucam*, & in ſerm. 28. egregiam habet orationis Dominicæ expoſitionem; & ſermone 171. *de tempore* loquitur de perſeverantia in oratione, & docet cum quadam importunitatis ſpecie orandum eſſe. In Epiſt. 120. *ad Honeratum de gratia novi teſtamenti* docet, Deum votis noſtris non ſubſcribere, ut aliquid melius concedat.

Idem *tract.* 73. *in Joannem* docet, quid a Deo petendum ſit, & cur ſæpe oratio noſtra non exaudiatur. Hoc ipſum oſtendit tractatu 102. in cap. 16. Evangelii S. Joannis. In tractatu ſexto in primam S. Joannis Canonicam oſtendit aliquos a Deo in ſupplicium exaudiri, aliquos ad majorem utilitatem repelli. In Pſalm. 144. conſolatur eos, qui queruntur, quod illos non exaudiat Deus, eiſque oſtendit orationem ſemper maximæ eſſe utilitatis.

S. Gregorius nequaquam S. Auguſtino infrequentius locutus eſt. In ſextum Pſalmum Pœnitentialem oſtendit, quanti referat in oratione perſeverare. Decimo Moralium libro cap. 17. & 18. plurima adfert, eaque utiliſſima monita ad hoc argumentum ſpectantia. Ex libro 26. cap. 14. rationem adſert, propter quam Deus non ſemper ſanctorum preces exaudiat.

S. Chryſoſtomus duos edidit libros *de orando Deo*, & aliquot ſermones de oratione. In Pſalmum 4. oſtendit, qua confidentia in neceſſitatibus ad Deum confugiendum ſit. In Pſalm. 129. quo pietatis fervore majeſtas divina ſit oranda. In Homil. 79. ad populum Antiochenum, oſtendit quocumque in loco orari poſſe. Sermone 22. in S. Matth. plerorumq; Chriſtianorum damnationem orationis defectui refert acceptam. In libro ſecundo de orando Deo oſtendit, ſanctos per preces ſuas gentium, totiuſque mundi conſervationem eſſe. Homil. 9. capit. 6. S. Matthæi loquitur de perſeverantia in oratione. In Homilia 23. in eumdem S. Matthæum eorum adſert exempla, qui per perſeverantiam a Deo votis damnati fuere. In variis ſermonibus tomi primi, ſermone de Moyſe oſtendit vim, & poteſtatem orationis, ubi in illa perſeveramus. In Homilia de divinæ naturæ incomprehenſibilitate de qualitatibus, quæ in oratione requiruntur, verba facit. In ſermone de Chananæa, qui in tomo 6. invenitur, plurima habemus de oratione. In Homil. 38. in Geneſin rationem reddit, propter quam Deus ſæpe differt juſtis poſtulata concedere.

S. Hieronymus explicans hæc verba Pſalm. 5. *intellige clamorem meum*, docet clamorem hunc cordis potius eſſe debere, quam vocis, ut a Deo exaudiatur. In lamentationes Jeremiæ cap. 3. loquitur de perſeverantia in oratione.

S. Gregorius Nyſſenus librum edidit de oratione, & ſermone primo in hoc argumentum oſtendit Deum orandum eſſe.

Tertullianus quoq; hujus argumenti tractatū edidit.

S. Cyprianus in tractatu, quem in Dominicam orationem conſcripſit, plurima habet pulcherrima.

Origenes *l.* 8. *in Epiſt. ad Roman.* hæc explicans verba: *Nam quid oremus, ſicut oportet, neſcimus*, rationes adfert, propter quas Deus non ſemper juſtorum preces exaudit.

S. Ephrem ſermonem habet de oratione, ubi rationem docet orandi.

S. Baſilius *l. de Regulis fuſius diſput.* docet quomodo intelligenda ſit Jeſu Chriſti promiſſio: *Petite, & accipietis. Cæſarius Arelatenſis, Hom.* 29.

S. Chryſologus ſerm. 43.

S. Fulgentius Epiſtola 4. *Hæreſeologia.*

S. Thomas ſermonem habet in hæc verba: multum valet deprecatio juſti aſſidua.

S. Bonaventura in ea: *Petite, & accipietis, ut gaudium veſtrum ſit plenum.*

Aſcetici aliquot. Infinitus prope Aſceticorum eſt numerus de oratione loquentium. Qui vero huic argumento uberiorem copiam ſuppeditare, mea quidem ſententia, poſſint, hi ferme ſunt.

Ludovicus Granatenſis in tribus libris de Meditatione, & oratione.

Alphonſus Rodriquez part. 4. tractat. primo cap. 9.

Jacobus Alvarez. Tomo 3.

Euſebius Nierembergius de Adorat. in ſpiritu, & veritate.

Theophilus Bernardus l. 6. integro.

Nicolaus Lancicius. Opuſc. 7. & 11.

Ignatius Balſamon. Tractatu de modo orandi.

Petrus Sanchez de Regno Dei part. 7. capit. 3.

Franciſcus Arias *tomo* 2. *tract.* 7.

Bernardinus Roſſignolius *l.* 4. *de Diſcipl. Religion.*

Tridentini Concilii Catechiſmus parte 4., ubi fuſius agit de iis omnibus, quæ ad hoc ſpectant argumentum.

Buſæus in Præfatione Meditationum.

Dionyſius Carthuſianus in operibus minoribus tomo 2.

Franciſcus Coſterus: De inſtitutione Chriſt. l. 11.

Petrus Caniſius in opera Catechiſt. qu. 1. & ſeq.

Dandinus libro, cui titulus: *Ethica Sacra*, prolixum habet de oratione tractatum, ubi ea omnia pertractat, quæ ad hoc argumentum referuntur.

Auctor Moralis Chriſtianæ in *Pater* magnum opus ſuum orditur ex prælimin ari quæſtione de oratione generatim.

Abbas Trappenſis in vitæ monaſticæ officiis tomo primo capit. 11. loquitur de modo in oratione tenendo.

Savonarola expoſitionem edidit in orationem Dominicam.

P. Cha-

P. Chahu in libro cui titulus: *Scientia ſalutis* cap. 2. loquitur de magna orationis poteſtate.

Liber, qui inſcribitur Theologia moralis S. Auguſtini tractatu tertio cap. 2. loquitur de oratione.

Liber, cui titulus: de oratione, jejunio, & eleemoſyna D. Bartholomæi Carranza.

Nicole in tractatu orationis in ſeptem libros diviſo.

Baptiſta Januenſis Lugduni editus.

Cameracenſis Epiſcopus tractatu de vera pietate.

Liber, cui titulus: Veræ orationis idea parte prima cap. 5. & ſeq.

Liber cui titulus: Tractatus de oratione.

P. Croiſet tomo ſecundo conſiderationum ſuarum, tractatu de oratione vocali.

P. Nepveu in Chriſtianis conſiderationibus pro omnibus anni diebus in tomo primo oſtendit, cuinam rei orationis virtus innitatur. In altero, cur tantum virtutis habens non ſemper effectum obtineat. In tertio de orationis neceſſitate. In quarto de conditionibus, ne careat effectu.

P. Antonius de S. Martino a Porta, libro, cui titulus: *Les conduites de la Grace*, parte 4. docet orationem viam eſſe ad finalis perſeverantiæ donum obtinendum.

Nuperi Concionatores qui hujus argumenti ſermones ediderunt.

Aſserere quoque licet, paucos eſſe concionatores, qui de hoc argumento non egerint. Qui locuti ſunt juxta hodiernam concionandi rationem, vel qui copiam ſuppeditare poſſunt, ut juſti, ſolidique hujus argumenti ſermones fiant, hi ferme ſunt.

P. Delingendes in tomo 2. quinque deinceps habet ſermones, ubi ſolide tractat, quidquid de hoc argumento dici conſuevit.

P. Reina ſermone 8. Quadrageſimæ.

Biroat in Quadrageſima ſermona de Chananæa.

Idem in ſeparato volumine ſermone in tertiam Dominicam poſt Paſcha.

Maimbourg in Quadrageſima.

P. Dunean in Adventu, pro feria ſecunda poſt quartam Dominicam, & in Quadrageſima ſerm. de Chananæa, ubi potiſſimum loquitur de orationis perſeverantia.

P. Texier in Dominicali ſermone pro tertia poſt Epiphaniam Dominica.

Lambert ſermone 8. de vita eccleſiaſtica.

La Font ſermone pro quarta Dominica poſt Paſcha.

Auctor ſermonum chriſtianorum, ſermone pro eadem die, & in idem evangelium.

Fromentiere in Quadrageſima.

Auctor ſermonum moralium.

In dictionario morali tomo 4. duos invenies deinceps ſermones de oratione cum animadverſionibus pluribus.

P. De la Colombiere tomo 4. ſermone 69.

P. Aurelianenſis tomo 1. ſermone de oratione.

P. Bourdalove ſermone in evangelium Chananææ.

P. Maſſilloo in ſermonibus ejus nomine inſcriptis, ſermone pro feria quinta hebdomadæ primæ in Quadrageſima.

Joly propoſitione pro quinta Dominica poſt Paſcha.

P. Girouſt in Quadrageſima ſermone de Chananæa.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta duos habet hujus argumenti ſermones, alterum in Quadrageſima in evangelium Chananææ; alterum in Dominicali Dominica quinta poſt Paſcha.

In ſpeciminibus ſermonum plura ſunt ſermonum compendia de oratione, hoc eſt quatuor deinceps in primo Quadrageſimæ tomo. In tomo primo Dominicalis. Unus pro tertia Dominica Adventus: Unus pro quarta poſt Epiphaniam Dominica. Unus pro quinta Dominica poſt Paſcha.

Qui collectanea ediderunt.

Granatenſis in locis communibus. Titulo *oratio*.

Buſæus *in Viridario*.

Drexellius *in Rhetorica Cæleſti*, *& in Roſis*.

Raincrius de Piſis, *in Pantheologia*.

Summa Prædicantium)
Berchorius) Titulo *Oratio*.
Labatha)

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

NOn eſt alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt cunctis obſecrationibus noſtris. Deuter. 4.

Quoniam ad te orabo, Domine, mane exaudies vocem meam. Pſalm. 5.

Subditus eſto Domino, & ora eum. Pſalm. 36.

Oculi Domini ſuper juſtos, & aures ejus in preces eorum. Pſalm. 33.

Reſpexit Deus in orationem humilium, & non ſprevit precem eorum. Pſalm. 101.

De profundis clamavi ad te, Domine, Domine, exaudi vocem meam. Pſalm. 129.

Benedictus Deus, qui non amovit orationem meam, & miſericordiam ſuam a me. Pſalm. 65.

Ut quid, Domine, repellis orationem meam, avertis faciem tuam a me? Pſalm. 87.

Qui declinat aures ſuas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis. Proverb. 28.

Longe eſt Dominus ab impiis, & orationes juſtorum exaudiet. Proverb. 15.

Non impediaris orare ſemper. Eccl. 18.

Humilium & manſuetorum ſemper tibi placuit deprecatio. Judith. 9.

Ad vocem clamoris tui ſtatim ut audierit (Deus) reſpondebit. Iſaiæ 30.

Tu noli orare pro populo hoc, ne aſſumas pro eis laudem & orationem, & non obſiſtas mihi, quia non exaudiam te. Jerem. 7.

Clament ad Dominum in fortitudine, & convertatur vir a via ſua mala: quis ſcit, ſi convertatur, & ignoſcat Deus? Jonæ 3.

Ante orationem præpara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo, qui tentat Deum. Eccli. 18.

Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vobis. Matth. 7.

Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Matth. 26.

Omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis. Marc. 11.

Oportet ſemper orare, & non deficere. Luc. 18.

Ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis: omnis enim, qui petit, accipit. Luc. 11.

Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam. Joan. 14.

Amen, amen dico vobis, ſi quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Joan. 16.

Petite & accipietis, ut gaudium veſtrum ſit plenum. Ibidem.

Hi omnes (diſcipuli) erant perſeverantes unanimiter in oratione. Act. 1.

Quid oremus, ſicut oportet, neſcimus; ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Ad Roman. 8.

Chriſtus Jeſus, qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Ibid.

Orabo ſpiritu, orabo & mente. 1. ad Corinth. 14.

Orationi inſtate, vigilantes in ea. 1. ad Col. 4.

Sine intermiſſione orate. 1. ad Theſſ. 5.

Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ ejus, ut miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Ad Hebr. 4.

Petitis, & non accipitis, eo quod male petatis, Jacob. 4.

Eſtote prudentes, & vigilate in orationibus. 1. Petri 4.

Hæc eſt fiducia, quam habemus ad eum: quia quodcumque petierimus ſecundum voluntatem ejus, audit nos. 1. Joan. 5.

Orate pro invicem ut ſalvemini: multum enim valet deprecatio juſti aſſidua. Jacob. 5.

Scimus, quia peccatores Deus non audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt, & voluntatem ejus facit, hunc exaudit. Joan. 9.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deprompta.

Exemplū Jacob, qui cum Angelo luctatus eſt.

CUm Scriptura abundet exemplis orationis virtutē probantibus, & ea omnia, quæ ad hoc pertinens argumentum, explicantibus, omnia ſingillatim memorari non poſſunt. Inſigniora tantum, atque ſuggeſtui aptiora afferemus.

Primum quod ſeſe nobis offerat exemplum, & quod ſit figura virtutis, quam habet oratio ad flectendū Deū, eiq; vim quodammodo inferendam, ut ea, quæ petimus nobis concedat, exemplum eſt Jacob cum Angelo, vel ſi mavis, cum Deo ſub mutuata figura luctantis, eumq; ſibi benedictionem impertire cogentis. *Non dimittam te niſi benedixeris mihi.* Gen. 32. Ubi quærit Origenes, cur Deus ſancto huic Patriarchæ dixerit, ut ipſum dimitteret, quia jam illuceſcebat aurora; & quare ab eodem recedere, ac ſeſe expedire voluerit? Hanc autem fuiſſe cauſam reſpondit, quod Jacob illum omni vi urgebat, ut ſibi ab illo benediceretur, cumq; Deus moras necteret, metuebat, ne adveniente diluculo illi repulſam dare videretur: *Quaſi erubuerit Deus, ſi quis videret Jacob deprecantem, & eum non illico exaudientem.*

Virtus orationis Moyſis in bello de Amalecitarum.

Moyſis oratio in ea victoria, quam Iſraelitæ retulerunt de Amalec, majorē profecto partem ſibi vendicat, quam omnia tela, & gladii, quibus illi uſi fuerunt. Donec Moyſes manibus in Cœlum ſublatis orabat, prælio ſuperiores erant Iſraelitæ; qui, ubi ille dimittebat manus, jam jam terga vertere incipiebant: ita ut oportuerit duos viros hinc inde manus orantis ſuſtinere, donec pugna permanſit, ut Moyſes quidem ſublatas tenere poſſet manus, Iſrael vero cumulatiſſimam de hoſte victoriam reportaret. Ita populus Dei per orationem hoſtibus cladem inferebat. Quod ſi belli quoque, cujus exitus ab humanis viribus pendere videtur, Deus precum meritis victoriam concedit; quod tandem erit in ſpirituali bello, quod contra noſtræ ſalutis hoſtes bellamus adeo fortes, atque terribiles? Precibus, gemitibuſque noſtris vim obtinebimus reſiſtendi, eoſque ſuperandi; ac iiſdem Dei leniemus iram contra nos, fratreſq; noſtros ſuccenſam; verbo, oratione in partes noſtras Deum pertrahemus, atque virtute induti votorum ſummam aſſequemur.

Exemplū Aaron ad eundem rem pertinens.

Hoc ipſum accidit in ſeditione, quæ contra Moyſem, & Aaronem exarſit propter mortem Chore, Dathā, & Abiron, quam illis populus referebat acceptam. Hac re adeo indignatus eſt Deus, ut populum univerſum delere vellet, ac jam quatuordecim millia Iſraelitarū igne devoraverat, cum Aarone Moyſis juſſu inter mortuos, morienteſque progreſſo, manu thuribulum gerente, atq; thus, preceſque pro populo offerente, plaga ceſſavit; eoque his armis utente Dei ira lenita eſt. Ad hæc illud quoque accedit, quod cum Deus extollit brachium puniturus, facile oratio manum ejus ſuſpendit, atq; Deum prohibitura ſontem inter, ac illum intercedit. Vellet ille vulnera non inferre, cupit ſibi vim fieri ab amicis, quærit aliquem, a quo prohibeatur, cumque neminem invenit, dolore conficitur: *Quæſivi de eis virum, qui interponeret ſepem, & ſtaret oppoſitus contra me pro terra, ne diſſiparem eam, & non inveni.* Ezech. 22.

Exemplū David, qui orationi ſæpe vacabat.

Nemo non ignorat, quam familiaris regi David fuerit uſus orationis; & nullus dubito, quo minus per hanc factus fuerit vir ſecundum cor Dei. Proſpero rerum curſu frueretur, vel adverſa jactaretur fortuna; tentatio illum invadere auderetur, vel interiori pace gauderet; deliberandum, vel agendum eſſet, indeſinenter confugiebat ad Deum. Satis eſt Pſalmorum aperire librum, ut liqueat, illos non laudibus tantum, quibus Deum celebrat, ſed petitionibus, quibus illum orat, diffluere: modo illi dicit, conſurge Domine in adjutorium mihi; modo, deduc me Domine, & doce me vias tuas; modo, tuos, meoſque inimicos confunde, ne ſinas me proſpero rerum curſu intumeſcere, vel afflictionibus obrui, & modo, adjuva me Domine, ut ex iniquitatibus meis emergam; fac, ut mea expleam officia, atque ſanctę legis tuæ mandata diligentiſſime ſervem. Hoc orationis pane enutritus, qua vi repletus fuit? de quo triumphum referre non poterat? De quo reipſa triumphum non referebat? Hic erat vir ſecundum cor Dei, quia erat vir orationis.

Betbuliæ civibus orationis defectum Juditha exprobravit. Cum ab Holopherne obſiderentur, precibus, jejuniis, pluribuſque ſacrificiis, quæ obtulerunt, cilicio induti, cineribuſque conſperſi confugerunt ad Deum; quibus in exercitiis cum diu perſeveraſſent, cum hoſtibus paciſci decreverant, & Ozias ſacerdos ſe urbem traditurum ſpoponderat, niſi intra quintum diem allatæ ſibi fuiſſent ſuppetiæ. Verum cum hæc promiſſio contumelioſa Deo a Juditha cenſeretur, hæc audacter Magiſtratus redarguit: quinam vos eſtis, ut Dominum tentare audeatis? Nonne hic modus eſt illum ad iracundiam potius provocandi, quam ad miſericordiam flectendi? Quid? divinæ bonitati ſpatium temporis præſcripſiſtis, eique ſtatam indixiſtis diem, qua vobis ferret opem? Ille nobis auxilium pollicitus eſt, quamvis noſmet protectione illius indignos præbuerimus; expectemus ergo ſine impatientia opem ejus. Quamquam diutius, quam optaremus, ſuppetias differat, ne ſtatim ab oratione recedamus, quia non adeo celerem illius effectum intuemur. Deus in mora ſua habet conſilia, & mora hæc nobis utilior eſt eadem, ut oportet, utentibus, quam ſi ſtatim in arena poſtulata concederet. Quis ſcit, utrum quod a Deo petimus, quamvis in ſe bonum, nobis profuturum ſit, & utrum adhuc nobis conveniat; atque propter hanc rationem a Deo in tempus aliud reſervetur? Eventus profecto docuit, utrum jure ſancta mulier Betbuliæ civibus hæc exprobraret.

Dei auxilium patienter expectandum eſt exemplo Judith.

In libro Eſther c. 5. legimus, regem Aſſuerum non expectaſſe, donec ab ipſo regina Eſther aliquid peteret: illam prævenit, atq; invitavit, ut peteret, dicens: *Quid vis Eſther Regina? quæ eſt petitio tua?* Illa tunc nihil petiit, niſi quod rex hunc ipſi honorem impertire dignaretur ad illud ſe conferendi convivium, quod ei præparaverat. Non abnuit ille, atque iterum quæſivit, ut peteret: *Quid petis, ut tibi detur?* Tunc opportunum nacta tempus adeo propitia occaſione uſa eſt, ut populi ſui vitam, propriamque peteret incolumitatem detegens periculum, in quo tota Hebræorum natio verſabatur, niſi illud regis miſericordia præverteret. Sed opus non eſt nos occaſionem quærere, & inveſtigare commoda fandi tempora apud illum, cui vota noſtra nuncupamus. Quodvis tempus commodum eſt; quovis momento ad illum accedere poſſumus; certi ſumus illum preces noſtras, ſi juſtæ, ac ipſo dignæ fuerint, exauditurum.

Petitio Reginæ Eſther apud Aſſuerum.

Scriptura 2. Macb. 9. ait, quod *orabat* Antiochus *ſceleſtus ad Dominum, a quo miſericordiam non erat conſecuturus.* Orabat, ſed quid orabat? Putaſne illum manſuetudinis, & humilitatis ſpiritum petiiſſe? nequaquam. Numquid ſpiritum religionis, ut tot profanationes repararet? Ne id quidem. Quid ergo? valetudinem, vitam. Verum eſto, ſi hanc petiiſſet, ut ageret pœnitentiam, ut adimpleret ea, quæ per ſervilem metum, & non ſincere promittebat: ideo preces illius repulit Deus non ſecus ac inanem pœnitentiam.

Antiochi oratio a Deo non exaudita.

Quemadmodum nimis longum eſſet omnia afferre illorum exempla, qui per orationem inſignes a Deo gratias obtinuere, ita quædam dumtaxat præſtantiora in medium proferemus.

Per orationem Moyſes Dei iram prohibuit, quæ in populum Iſrael erat ſævitura; Joſue ſolem remoratus eſt; Elias de cęlo ignem detraxit; Manaſſes miſericordiam obtinuit, regnique ſolio redditus fuit; David ſceleris remiſſionem conſecutus eſt, & Ezechias vitæ ſuæ quorumdam annorum acceſſionem impetravit. Per orationem Ninive ſervata fuit, Judith Bethuliā obſidione liberavit, & Eſther populum Dei ab interitu vindicavit. Per orationem Salomon ſapientiam obtinuit, Elias pluviam, & ubertatem, Suſanna innocentiæ ſuæ præſidium contra nequiſſimos calumniatores

Miracula per orationem in lege veteri patrata.

tores

tores. Per orationem Moyſes ſine labore maximas victorias reportavit; maria ſciſſa ſunt, ut prætereunti populo viam præberent; ignes vehementius accenſi repente extincti ſunt, leones manſueti facti ſunt, mœnia validiſſima, & fortiſſima propugnacula ſolo æquata ſunt: per orationem denique dæmones, inſecouſque totus debellari ſuere.

Exemplũ Job. Sanctus vir Job in ſterquilinio ſuo ſeipſum tamquam peccatoris figuram conſiderans, patheticis vocibus ſuam exprimit calamitatem. Queritur, quod tota carnis ſuæ ſubſtantia contabuerit, quod cutis ad maciem redacta oſſibus hæreat. Verum in adeo triſti ſtatu hanc ſibi reliquam eſſe conſolationem teſtatur, quod videlicet habet adhuc labia, quibus ſuas preces effundat. Hic enim unus eſt ex illis ſenſibus, quos ſancti Patres his tribuunt verbis: *Derelicta ſunt tantummodo labia circa dentes meos*. Job. 9. Hæc profecto extrema felicitas eſt, quam peccatores infinito habere debent in pretio.

Salvatoris exemplum. Dei filius nequaquam ſatis eſſe putavit diſcipulis, & in eorum perſona fidelibus omnibus imperare, ut ſæpe orarent, & ad orationem, tamquam tutiſſimum in qualibet tentatione aſylum confugerent; illis exemplum etiam præbere voluit, atque hoc probare ſere jugem neceſſitatem hujuſmodi. Non enim ſolum fere ſemper orabat, verum integras etiam noctes in ſancta hac exercitatione traducebat. Neceſſitas, quæ nobis eſt orationis, diſcipulos ejus impulit, ut die quadam cum ex eo petiiſſent: Domine doce nos orare; ſimul & orandi rationem illis præſcripſerit, & illos in hanc ſpem adduxerit futurum, ut quidquid hoc pacto peterent, aſſequerentur.

Duo ſuggeſtis parabolæ oſtendunt, neceſſariam eſſe orationis perſeverantiam ad obtinenda ea, quæ a Domino petimus. Numquam promiſit Deus ſe ſtatim ea, quæ poſtulata fuerint, conceſſurum, & oblectatur, ut ita dicam, videns ſe importunis precibus cogi. Palam hoc oſtendunt parabolæ, quas hoc in argumentum Salvator proponit. Prima eſt; amicum habes, ait, & venit ad te noctu rogaturus, ut mutuos des illi tres panes, ut cœnam inſtruat amico, quem forte non expectatum excepit hoſpitio. Si huic reſpondes, nimis eſſe ſero, ac te cubitum iviſſe, ideoque illi gratificari non poſſe, & nihilominus ille oſtium pulſare non ceſſet, ac importunis te precibus fatigare, conſurges tandem, & quod flagitat, erogabis non tam ob amicitiam, quam ob importunitatem. *Ego dico vobis: petite, & dabitur vobis; quærite, & invenietis; pulſate, & aperietur vobis*. Matt. 7. & Luc. 11. Hac parabola docet Salvator, perſeverãtiã in oratione eſſe neceſſariam. Non ſatis eſt ſemel, vel bis pulſare; perſiſtendum eſt, donec tibi aperiatur.

Alteram quoque proponit parabolam ad eum eamdem pertinentem de judice quodam, de quo in evangelio ſuo loquitur S. Lucas. Filius enim Dei aſſerit judicem hunc, quamvis neque Deum metueret, neque ullam mortalium rationem haberet, victum fuiſſe tamen eniais precibus, quibus vidua quædam illum indeſinenter fatigavit; ita ut illius cedens aſſiduitati, quidquid petebat, eidem conceſſerit. Quid ergo? Deus qui ipſa bonitas eſt pro petentibus id non præſtabit, quod pro importuna vidua iniquiſſimus judex?

Publicani exemplũ oſtendit orationẽ eſſe debere cum humilitate conjunctam. Vulgatiſſimum humilis orationis exemplum eſt Publicani evangelici, qui ſtans in ipſo aditu templi præ peccatorum ſuorum multitudine oculos in cœlum non audebat attollere: ita humilis illius oratio a Deo exaudita fuit, atque peccatorum veniam obtinuit. Oratio ex corde ſuæ indignitatis, & miſeriæ cognitione confecto Dei miſericordiam promeruit: *Deus propitius eſto mihi peccatori*. Luc. 18. Idcirco Sacer Textus addit illum, qui in templum peccator venerat, domum juſtificatum rediiſſe. E contra vero ſuperbus Phariſæus, qui, quin ſua confiteretur peccata, ac Domini miſericordiam imploraret, ſuum texebat elogium, ſuas virtutes, & præclare facta oſtentabat, a Deo projectus fuit, & oratio illius cumulum addidit numero iniquitatum ejus ſecundum Prophetæ imprecationem: *Oratio ejus fiat ei in peccatum*. Pſal. 108.

Quam potens apud Deum oratio Magdalenæ. Humilis, ferventiſque orationis exemplum nobis præbet mulier peccatrix, quæ vivo criminum ſuorum dolore acta ad Salvatoris pedes procubuit, eoſque lacrymis irrigavit. Ex omnibus illis, qui in evangelio ad Dei filium confugiſſe narrantur, ne unus fortaſſe quidem inventus eſt, quem aliquod boni temporalis deſiderium impulerit, & qui aliquid ad majorem corporis utilitatem non expetierit; hic oculorum aciem ſibi reddi petit, ille filii, vel famuli incolumitatem; alius orat, ut filia a dæmone vexata liberetur: multitudo languentium ſecus viam, illum præſtolabantur, & ſanabantur omnes. Magdalena peccatrix prima ad illum per amorem ſe confert illum ſecundum ejuſdem intentionem orat, eumque animarum Salvatorem agnoſcit. Nullum vel ſolatium, vel commodum flagitat, ſed veniam peccatorum, & hanc non niſi pœnitentiæ ſignis audet poſtulare.

Exempla virtutis, quam habet oratio. Multitudo exemplorum eorum, qui curati, vel converſi per orationem fuere, nimis magna eſt, ita ut omnia referri non poſſint. En tamen eorum quædam. Per orationem cæcus lumen recepit, mulier Chananæa filiæ ſalutem obtinuit. Per orationem Mariæ, & Marthæ Lazarus frater earum reſuſcitatus eſt, & orante Stephano Paulus ex eccleſiæ perſecutore factus eſt vas electionis. Per orationem fidelium S. Petrus eccleſiæ caput carcere liberatus eſt: *Oratio fiebat ab Eccleſia ſine intermiſſione pro eo*. Act. 2. & per orationem Spiritus ſanctus in Apoſtolos in cœnaculo congregatos deſcendit.

Applicationes quorumdam Scripturæ verborum huic argumento.

Quam vim habeat oratio ad Dei iram leniendam. *Dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos*. Exod. 32. Volebat Deus internecione delere filios Iſrael, eo quod aureum vitulum adoraverant. Moyſes pro illis intercedit, & ait: Cur Domine exardeſcit furor tuus contra populum tuum, quem manus tuæ virtute, ac potentia de Ægypto eduxiſti? Ne tribuas, quæſo, locum Ægyptiis dicendi: illos callide iſtinc eduxit, ut illos in montibus interficeret, eorumque nomen deleret.... *Dimitte me*, Dominus inquit, *& deleam eos*. Verum quid hoc? S. Auguſtinus q. 149. ſup. Exod. ait, *Dimitte me?* Quis te prohibet, vel prohibere poteſt? Quis manus tuas vincire, quis tuæ voluntati poteſt obluctari? Quare ergo dicis: *Dimitte me?* Quia certe, ſanctus hic Doctor inquit, oratio iræ illius effectum impedit, & hoc nobis per illa verba indigitavit: *Dimitte me*; quæ quidem verba neque imperantis ſunt, alioquin peccaſſet Moyſes non obediens; neque rogantis, quia Deus creaturã non rogat; ſed hoc unum dumtaxat ſignificant, Dei videlicet iram precibus inhiberi, & flecti poſſe; quod idẽ S. Hieronym. inquit in illa Jeremiæ c. 7. verba: *Tu noli orare pro populo hoc, nec aſſumas pro eis laudem, & orationem, & non obſiſtas mihi, quia non exaudiam te*.

Deus nos ad petendum invitat. *Ecce ſto ad oſtium, & pulſo: ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum*: Apoc. 3. Cum Deo non ſufficiat hortari, ſuadere, invitare, & præcipere, ipſe oſtium noſtri cordis pulſat, ut nos aliquid ab eo petere cogat. Quid enim aliud ea ſignificant verba: *Ecce ſto ad oſtium, & pulſo*? Quicumq; pulſat ad oſtium, petit ſibi aperiri. Cum domus dominus pulſat, hoc petit præcipiens; ſin autem Dominus non eſt, petit orans. Verum quidem eſt Deum cordis noſtri dominum eſſe; at cum nobis integrum relinquat illi aditum vel intercludere, vel aperire, agit nobiſcum, quaſi non eſſet dominus, ideoque videtur petere flagitans. Non ait; per vim ingredi volo; *ſed ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum*.

Cupiditates, & peccata noſtra magno ſunt impedimento, ne preces noſtræ exaudiantur. *Oppoſuiſti nubem, ne tranſeat oratio*: Thren. 3. Cupiditates, inordinatæ affectiones noſtræ, & mox peccata denſam objiciunt nubem, quæ prohibet, ne oratio noſtra ſeſe in cœlum attollat, & ad thronum uſq; Domini aſcendat. Obicem ponunt vi orationum noſtrarum; quia, niſi confugiamus ad clementiam hujus Dei miſericordiarum cum maximo ſcelerum noſtrorũ dolore, & animo obtinendi gratiam converſionis ſinceræ, denſam nubem efficiunt, ne precibus quidem perfodiendam: quin immo hæc bonorum deſideriorum, & ejaculationum cordis noſtri aciem retundit: *Oppoſuiſti nubem, ne tranſeat oratio*.

Petite, & dabitur vobis; quærite, & invenietis. Matth. 7. 5. Auguſtinus ait, in ſtatu innocentiæ hanc futuram fuiſſe cum cœleſti beatitudine, cujus erat imago, ſimilitudinem: & quemadmodum in Paradiſo nihil niſi Dei laudes, & gratiarum actiones propter illius beneficia audiuntur, ita hominum in terris officium tunc non aliud fuiſſe futurum, quam adorandi, amandi, laudandi perfectiones Dei, eique gratias agendi ob ea beneficia, quibus fuerant cumulati; ſed ex quo de beato illo ſtatu decidimus, vult Deus, præter has laudes, atque gratiarum actiones, ſæpe aſſiduis, & ferventibus orationibus id nos petere, quod nobis neceſſe eſt; ita, Tertullianus ait, ut quemadmodum Deum amiſimus bonorum omnium auctorem lædentes illum, eumdem jugi, vel ſaltem crebra, ac iterata oratione inquiramus. Ita terra antequam homo peccaret, huic affluenter ſuppeditabat ea, quæ ad corporis vitam erant neceſſaria, ſed poſt illius noxam, nonniſi laboribus exculta id parit, quo indiget ille: Deo nolente, niſi enixe exoretur precibus, concedere in rebellionis ejuſdem pœnam ea, quæ alioquin animæ, non ſecus atque corporis alimoniam ſola ſua bonitate ſubminiſtraſſet.

Vult Deus, a nobis peti ea, quæ nobis neceſſaria ſunt.

Omnia quæcumque petieritis in oratione, credentes accipiatis. Matth. 2. Senſus horum verborum magis ſimplex, & naturalis non eſt, ipſa etiam viliſſima vobis concedentur; ſed potius, ea, quæ maxime pretioſa ſunt, vobis non negabuntur. Magnus aliquis princeps, qui aliqua in occaſione regiæ liberalitatis ſuæ documenta præbiturus ſubdito ſpopondiſſet ſe nihil negaturum: hic princeps, inquam, certe non putaret, ſe datam non præſtare fidem ſubditi rejicieos poſtulata, qui poſt promiſſionem adeo magnificam exiguum aliquid, panis offam, vel aliud ſimile peteret.

Quo in ſenſu intelligendum ſit, Deum nobis omnia conceſſurum.

Domine exaudi orationem meam, & clamor meus ad te veniat. Pſalm. 101. His verbis docemur orationem in clamore potius, gemituque cordis, quam in oris vocibus debere conſiſtere. Domino calamitatem noſtram exponere, eumq; orare, ut miſericordes oculos in nos convertat, oratio eſt illi acceptiſſima, & qua facilius nobis obtinere poſſumus illa, quibus indigemus, quam iis omnibus, quæ recitantur ex habitu, quin ad illud, quod dicimus, attendamus: cum tempus, quod orationi impenditur, ut plurimum illud ſit, quo magis domeſtica negotia animo volvimus.

Oratio debet eſſe clamor cordis.

Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ. De pinguedine terræ, & de rore Cœli deſuper erit benedictio tua. Gen. 27. Rite hæc verba conſiderate, S. Chryſoſtomo monente, & videbitis varios loquendi modos in hac duplici benedictione. Quid petit Iſaac pro Jacob filio ſuo? Primum cœleſte ros, ſpirituales benedictiones, deinde vero terræ bona. Hæ preces illum ſequuntur ordinem, quem Dei filius præſcripſit Matth. 6. & Luc. 12. *Quærite primum regnum Dei*; & ideo Jacob fuit felix. Sed pro Eſau: *De pinguedine terræ*; primum magnæ petuntur opes, terrenorum bonorum affluentia, & deinde bona cœleſtia; hic illius calamitas; terrena quippe ante cœleſtia bona quærebat. Triſtis figura terribilis veritatis. Videte quomodo plerorumque fidelium preces inſtituantur: omnes pro eodem fine laborant, quilibet cœleſtia, terrenaque flagitat bona; verum quænam eſt orationis plurimorum mortalium natura? A Deo petunt ingentes opes, bonam valetudinem, bonam exiſtimationem, terræ pinguedinem, ac deinde cœli bona requirunt. Invertunt ordinē filii Dei, & hoc ipſos reprobos facit. Sed viri boni a Deo primum quidem ſpirituales petunt benedictiones, æternitatis bona, virtutum praxin, quod autem ad hujus mundi bona pertinet nobis Domine id tribue, quod tibi placuerit, & hoc illos efficit ſanctos.

Diverſa bonorum, malorumque hominum petitiones.

Gemitus meus a te non eſt abſconditus. Pſalm. 37. Cum docet Scriptura quid ſit oratio, promiſcue utitur verbis petendi, atque plorandi. Gemitus, & oratio in ſacra lingua unum, & idem ſunt. Tunc ſolum oratur, cum gemitur, & Deo accepta oratio non eſt, niſi cum gemitus noſter ſincerus eſt.... Oramus igitur cum noſtram ſentimus infelicitatem, & cum noſtræ calamitatis intuitus efficit, ut ad illum clamemus, qui unus nos inde poteſt eripere. Videte ſenſum hunc ad vivum a Regio Propheta expreſſum, qui cum animo altius inſederit, ſemper exemplar erit eorum, qui orandi modum edoceri voluerint: *De profundis clamavi ad te Domine.* Pſ. 129. Ille ſuam agnoſcit miſeriam, quæ eidem extrema videtur; miſeriæ ſuæ cognitio illum clamare cogit. Scit unum eſſe Dominum, qui opem ſibi poſſit afferre; ideoque ad hunc unum ſuos gemitus, clamoreſque dirigit.

Oratio eſt gemitus coram Deo.

In quo clamamus: Abba Pater. Ad Rom. 8. Abuſus eſt arbitrari, eo quod filii Dei ſumus, idem jus nobis eſſe ea, quæ placuerint, petendi. Hæc e contra adeo nobilis qualitas prohibet ſæpe, ne votis damnemur, quia petimus ea, quæ indigna ſunt eo ſtatu, qui Angelis pares nos efficit, regnique cœleſtis hæredes. Petitiones noſtræ nequaquam reſpondent nobilitati adeo glorioſæ nativitatis; humilia, & futilia, quæ poſcimus, indigna ſunt, quæ vota fiant, ac deſideria filiorum Dei. Divina ita qualitas magis nobiles, magiſque generoſos ſenſus nobis debet immittere, & efficere, ut ſancta ſuperbia calcemus quæcumque vitæ hujus bona, cogitatione, & corde æterna dumtaxat quæſituri.

Ex cœleſti Patre digna ipſo petenda ſunt.

In quacumque die invocavero te, ecce cognovi, quia Deus meus es. Pſalm. 55. Non poſtremus orationis uſus eſt facere, ut Deum pro Domino, arbitroque bonorum, quæ petimus, habeamus, ac palam teſtemur; quippe oratio ipſa manifeſtum eſt hujus ſententiæ teſtimonium. Utique, Deus meus! Cum coram te meas preces effudi, te Deum meum confeſſus ſum: in ſtatu peccati mei non erat mihi iſte ſenſus, & non poteram fere te Deum meum vocare excæcatus peccato: ſed ubi ad te confugi, Sanctus Propheta Rex inquit, ut miſericordiam, & converſionem meam peterem, tunc cognovi, te Deum meum eſſe, ac ſupremam poteſtatem tuam confeſſus ſum.

Oratio facit, ut Deum pro principe agnoſcamus.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

R*Ecte novit vivere, qui recte novit orare.* Auguſtinus, Hom. 40. de diverſis.

Oratio juſti clavis eſt cœli; aſcendit precatio, & deſcendit Dei miſeratio. Idem Serm. 215.

Ne deficias in oratione; Deus quod promiſit conceſſurus eſt, & ſi differt, non aufert. Idem, in Pſal. 65.

Si fides deficit, deficit oratio: quis enim orat, qui non credit? Idem, de verbis Domini.

Nullum credimus ad ſalutem niſi Deo invitante venire, nullum invitatum, ſalutem ſuam niſi auxiliante Deo operari, nullum niſi orantem auxilium promereri. Idem, vel potius Gennadius, lib. de Eccleſ. dogmat.

Alia Deus dat non orantibus, ſicut initium fidei; alia nonniſi orantibus, ſicut in finem uſque perſeverantiam. Idem lib. 2. de bono perſeverantiæ.

Deus impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet & facere quid poſſis, & petere quod non poſſis. Idem.

Deus non exaudit ad voluntatem, ut exaudiat ad ſalutem. Idem, in Pſalm. 85.

Ipſe ſalvator eſt non ſolum quando facit quod petimus, ſed etiam quando non facit; quoniam quod videt peti contra ſalutem, non faciendo potius ſe exhibet ſalvatorem. Idem, Tract. 37. in Joan.

Servat tibi Deus, quod non vult cito dare, ut & tu diſcas magna deſiderare. Idem, Serm. 5. de verbis Domini.

Non petitur in nomine ſalvatoris, quidquid petitur contra rationem ſalutis. Idem, Tract. 102. in Joan.

Sicut Deus non poteſt non audire orationem noſtram, quia Deus eſt, ſic non poteſt non exaudire, quia pius eſt. Idem, Hom. 12. ex 50.

Deus novit quid nobis in hac vita expediat, & quid poſt hanc vitam daturus ſit. Idem, in Expoſ. Epiſt. ad Roman.

Inane eſſe non poteſt, quod vehementer rogatur

ab eo,

ab eo, qui fons eſt miſericordiarum. Idem, in Pſ. 6.

Ipſe Chriſtus ſalvator eſt, non ſolum quando facit quod petimus, ſed etiam quando non facit: quia quod videt peti contra ſalutem, non faciendo potius ſe exhibet ſalvatorem. Aug. tract. 37. in Joan.

Sive voce, ſive ſilentio oremus, corde clamandum eſt. Idem, ſerm. 90. de temp.

Frigus charitatis ſilentium cordis eſt, flagrantia charitatis clamor eſt cordis. Idem, in Pſalm. 37.

Quædam non negantur, ſed congruo tempore differuntur. Idem, tract. 102. in Joan.

Exaudit Deus cardinem deſiderii tui; non curat quod nunc petis, ut in te faciat quod ſemper petis (nempe felicem eſſe.) Idem, lib. 5. Confeſſ. cap. 8.

Quid jam non det filiis petentibus, cum hoc ante dederit ut filii eſſent? Idem, Serm. 2. de verbis Domini.

**Quiſquis pro aliis intercedere nititur, ſibi potius ex charitate ſuffragatur, & pro ſemetipſo tanto citius exaudiri meretur, quanto magis devote pro aliis intercedit*. Gregor. in Moral.

Vult Deus rogari, vult cogi, vult quadam importunitate vinci, ideo tibi dicitur: regnum Dei vim patitur, & violenti rapiunt illud. Idem, Homil. in Quadr.

Conditoris auribus illa maxime oratio commendatur, qua pro inimicis quoque intercedere nitimur. Idem, in Moral.

Cave ne ab oratione deficias, ſi diſſimulat audire ille quem rogas, eſto violentus, & vim etiam ipſis inferas cœlis. Idem in 6. Pſalm. Pœnit.

Vis Deum te audire in tuis orationibus, cum tu eum non audias in ſuis præceptis. Idem.

Non importunitatis vereamur offenſam, quia hæc apud Dominum importunitas opportuna eſt. Hieron. in cap. 11. Luc.

Ferventiſſimi in terrenis, frigidiſſimi in cœleſtibus ſumus. Idem, Epiſt. ad Demetr.

Inter cætera ſalutaria monita, & præcepta Chriſtus etiam orandi ipſe formam dedit, ipſe quid precaremur monuit, & inſtruxit. Cyprianus de orat. Domin.

Aptiſſima arma oratio eſt, theſaurus certe perpetuus, divitiæ inexhauſtæ, parens, fons, & radix bonorum omnium. Chryſoſt. Hom. 30. de Geneſi.

Arbitror cunctis eſſe manifeſtum, quod ſimpliciter impoſſibile ſit, abſque precationis præſidio, cum virtute degere, cumque hac vita curſum peragere. Idem, lib. 1. de orando Deo.

Prorſus accipies, modo & ſi talia poſtulaveris, quæ & illum, cui petitur, dare deceat, & accipere tibi, qui precaris, expediat. Idem Hom. 24. in Matth.

Is non aberret, qui omnis virtutis, juſtitiæque matrem eſſe precationem affirmet. Idem, oration. 2. de precat.

Qui orat & peccat, non Deum rogat, ſed deludit. Idem, vel quivis alius Author operis imperfecti ſuper Matth.

Oratio eſt petitio decentium a Deo. Joan. Damaſcenus.

Omnipotens oratio, cum ſit una, tamen omnia poteſt. Theodoretus.

Quotidie, omni momento oratio neceſſaria eſt. Tertull. in exhortat. ad caſtitatem.

Magnam injuriam Deo facio, cum illum precor, ut meam precem audiat, quam ego qui fundo, non audio: deprecor illum ut mihi intendat, ego vero nec mihi, nec illi intendo. Bernard. lib. de anima.

Quæ fidelis, & humilis, & fervens oratio fuerit, cœlum ſine dubio penetrabit, unde certum eſt quod vacua redire non poſſit. Idem, in quodam Serm.

Humilitas orationem commendat. Ambroſius, lib. de Cain, & Abel, cap. 9.

Apud patrem non intercedit extraneus, intus eſt in patris pectore, ipſe qui intervenit, & exorat affectus. S. Chryſol. Serm. 2. de filio prodigo.

Pater meus es tu: quid ultra procedam? Quid ultra dicam? Quid ultra petam? Pater meus es tu. Aug. 3. part. ſtimul. Amor. cap. 14.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ penu ad hoc argumentum valeat adferri.

ORatio quatenus petitio facta Deo, ſecundum D. Th. 2. 2. q. 83. art. 3. proprie eſt actus religionis, quo noſmet ſubjicimus Deo, atque fatemur, nos illius ope, atq; auxilio indigere quatenus auctoris bonorum omnium, atque omnipotentis ad conſulendum neceſſitatibus noſtris... Vel ſecundum alios quoſdam Theologos oratio eſt effuſio cordis in Deum: ad illi explicandas neceſſitates noſtras, atque opem in calamitatibus noſtris petendam. Hoc in ſenſu oratio complectitur cognitionem neceſſitatum noſtrarum, & deſiderium inde emergendi, quod efficit, ut confugiamus ad Deum, qui unus mederi poteſt. *Orationis definitio.*

Hic animadvertendum eſt cum D. Thoma, orationẽ ad religionem, & charitatem referri; quippe præcipit religio, ut Deum oremus, & hoc officium eſt, & honor, quem illi tamquam bonorũ omniũ auctori deferimus; ſed charitas ea peti jubet, quæ opus eſt: *Aliquid petere a Deo cadit ſub præceptum religionis; recta ſapere, ſub præceptum charitatis*. Quamobrem S. Paulus ait, *Spiritum* ſanctum, qui eſt charitatis principium, pro nobis orare, hoc eſt efficere, ut cum ſanctis gemitibus oremus.

Qui dicunt orationem eſſe cordis elationẽ in Deum, vel animæ cum Deo colloquium, hi de oratione loquuntur, quatenus eſt familiaris communicatio cum Deo, non autem quatenus petitio, qua illum obſecramus: quamquam S. Bonaventura non longe diſtet ab aliorum Theologorum ſententia, cum orationẽ eodem in ſenſu definit, in quo illã iſtic accipimus. Colloquiũ, quod habemus cũ Deo, in quo cum ipſo agimus de iis, quæ ad noſtram ſalutẽ pertinent, & in quo ſpirituales, ac temporales neceſſitates noſtras eidem exponimus.

Quæſtionem hanc Doctor Angelicus proponit articulo quarto; utrum Deus unus orandus ſit, videlicet utrum ab uno illo petenda ſint ea, quibus indigemus? Et reſpondet, ſi petitionum noſtrarum complementũ ſpectetur, nos Deo uni preces effundere poſſe, & debere, quia unus ille nobis ea poteſt elargiri, quæ petimus: verum addit, Angelos quoque, & ſanctos veluti benignos patronos orari poſſe, qui propriis orationibus, meritiſque procurent, ut orationes noſtræ exaudiantur a Deo. Ita, S. hic Doctor addit, hæc eſt eccleſiæ praxis Sanctiſſimam quidem Trinitatem, ut miſereatur noſtri, Sanctos vero, ut pro nobis intercedant, orantis. *Utrum ad alios præter Deum pii orationum in neceſſitatibus confugere valeamus*

Hæc etiam ab eodem Doctore quæſtio proponitur articulo quinto, utrum determinate hanc, vel illam gratiam, hanc, vel illam virtutem, hujus, vel illius affectus victoriam petere valeamus: & concludit a nobis determinate petenda eſſe gratiæ bona, quibus noſmet magis indigere cognoſcimus, & per quæ beatam æternitatem acquirere, & mereri poſſumus, idque juxta exempla ſanctorum, atque eccleſiæ pro quibuſdam peculiaribus neceſſitatibus orationem præcipientis; nec non in oratione Dominica habemus earum rerum ordinem, quæ ab æterno Patre petendæ ſunt. *Poſſumus ſingillatim aliquid a Deo petere.*

Idem Angelicus Doctor hanc docet veritatem, poſſe nos precibus a Deo licite terrena precari, tamquam auxilia, atque ſubſidia, quorum ope facilius ad æternam beatitudinem pervenimus, non autem ut in illis conquieſcamus. Et ratio, quam adfert, hæc eſt, quod liceat a Deo petere ea, quæ licet optare. Verum licet hujuſmodi optare bona, quatenus non mediocris eſſe poſſunt adjumenti ad vitæ conſervationem, & ad charitatis opera exercenda; & hoc pacto temporalia iſta bona eſſe poſſunt ſalutis noſtræ inſtrumenta: ſed orationibus, per quas illa a Deo petimus, hoc ineſt peculiare; quod hæc non ſine conditione, ſi ſaluti noſtræ profutura ſunt, petere debemus: ratio enim, propter quam Deus paſſim poſtulata negat, hæc eſt, quia ea nobis obfutura prænoſcit. Quoad ea, quæ nobis omnino ſunt neceſſaria, & quæ ſub *quotidiani panis* nomine *Poſſumus a Deo etiã hæc terrena petere, ac licite ob ea preces effundere.*

in Dominica oratione comprehenduntur, Dei filius illa a nobis ſibi peti jubet; & hic quidam veluti honor eſt, quem Creatoris noſtri providentiæ deferre debemus.

Non ſolū pro nobis, ſed alii pro aliis etiā orare poſſumus.

Non pro nobis ſolum poſſumus orare; poſſumus etiam, & ſæpe hoc præſtare debemus pro proximo, & a Deo eadem bona petere, quæ pro nobis poſcimus juxta illud S. Jacobi Apoſtoli præceptum, quo vicisſim alii pro aliis precari jubemur; ita ut quem admodum neceſſitas nos cogit, ut Deum pro nobis oremus, & ea, quæ nobis ſunt neceſſaria flagitemus, charitas ſimiliter nos Deum pro fratribus noſtris orare cogat, ac pro illis petere, quidquid ſaluti eorum aliquid conferre poteſt: quod ad ipſos uſque inimicos extenditur. Sed hoc ad aliud pertinet argumentum, de quo alibi ſermo fuit.

Deus vult orari quāvis agnoſcat neceſſitatem noſtram, & ſatis nos diligat, ut illi conſulat.

Cum ſacer Textus aſſerere videatur nulla oratione opus non eſſe, quia Pater noſter cœleſtis noſtras neceſſitates agnoſcit, antequam ab eo quidquam petamus: cur igitur Dei filius, poſtquam hanc veritatem nos docuit, præcipit nobis, ut ſemper oremus? Sancti Patres, atque Theologi hunc explicantes locum de petitionibus, quæ Deo fiunt rerum, quæ vel parum utiles, vel etiam noxiæ ſunt, deque illis, quæ fiunt ſine reſignatione, plures aſſerunt rationes, propter quas præcipit Deus, ne ab oratione ceſſemus. Hæ autem præcipuæ ſunt. Prima; quia ſemper colendus eſt, & nobis numquam abſiſtendum eſt, quo minus jugi hoc cultu, & honore profiteamur ipſum Dominum, Patrem, & Creatorem noſtrum eſſe, ac noſtram vitam, omniaque noſtra bona ab illo pendere, & nos univerſa ab illius bonitate, ac miſericordia expectare. Altera eſt, quia vult a nobis ea deſiderari bona, quæ petimus, & oratio certiſſimus eſt effectus hujus deſiderii; nam quamvis plurima ipſe nobis conferat, quæ ab illo minime petimus, puta, fidei principium, bonamque voluntatem, atque nos ille ſua gratia prævertat, immo etiam orandi mentem, ac deſiderium injiciat; attamen quod ad alias attinet gratias, quæ ad bene vivendum requiruntur, orare vult; non quod graviſſimam egeſtatem noſtram non noverit; non quod ſi velit, nequeat non exoratus opem ferre; ſed ad horum bonorum deſiderium excitandum, atque per hoc efficiendum, ut eorum pretium intelligamus; cum hæc a nobis contemni melius teſtatum facere nequeamus, quam per negligentiam petendi, atque per orationis noſtræ frigiditatem. Tertia denique ratio eſt, ne ipſi gloriemur, & ne nobis acceptam referamus bonorum operum gloriam, conſiderantes illa effectum eſſe ſubſidii, & auxilii, quod enixis poſtulationibus noſtris conceſſit Deus.

Quid a Deo poſſimus peti poſſit, & debeat.

A Deo petere licet ea, quæcumque legitime peti poſſunt, juxta explicitam illam evangelii promiſſionem: *quodcumque volueritis, petetis, & fiet vobis*. Patet enim per hæc verba, per quæ omnia ſe nobis recipit conceſſurum, nihil negaturum eſſe nobis, dummodo preces noſtræ eas habeant conditiones, quas ille requirit. Ordo itaque a nobis in deſideriis, & petitionibus noſtris ſervandus eſt: 1. illaa ad Deum tamquam finem referre: 2. ea concupiſcere, per quæ arctius eidem adhærere poſſimus; ac tandem fugere quidquid nos ab eo ſeparat, vel quodammodo poteſt ſeparare. Igitur ſeu perfecta fruamur valetudine, ſeu affluenter alia exteriora corporis bona poſſideamus, ſemper meminiſſe debemus, ideo a nobis data fuiſſe, ut facilius Deo quidem inſerviremus, proximo vero opem feremus, hunc in illorum partem vocantes. Quoad mentis bona, qualia ſunt artes, & ſcientiæ, hac una tantum ſub conditione ea petere licet, ut aliquid & Dei gloriæ, & noſtræ conferant ſaluti.

Unde ſolatio vim habeat impetrandi ea, quæ a Deo petimus.

Semper cum D. Thoma ſupponendum eſt, orationem non ex ſe, naturaque ſua vim habere id certiſſime impetrandi, quod a Deo cupimus obtinere. Imo de eſſentia eſt orationis, ſi in ſeipſa conſideretur, repulſam pati poſſe; alioquin oratio non eſſet, ſed imperium. Hac eadem de cauſa ſupponendum, neque ex nobis orationi banc virtutem accedere; ad id enim opus eſſet, ut aliquod meritum, vel bonum haberemus, quod eſſet in cauſa, ut vel ob juſtitiam, vel ob utilitatem, non poſſet Deus poſtulata rejicere. Virtus ergo orationis, propter quam certiſſime exauditur, non aliunde eſſe poteſt, niſi a Deo: cujus rei quatuor in Scripturis cauſæ afferuntur. Prima eſt amor, quo nos complectitur Deus: *Non dico vobis, quia ego rogabo patrem de vobis: ipſe enim Pater amat vos* Joan. 10. Altera eſt ipſius Jeſu Chriſti interceſſio apud Patrem, apud quem, ut S. Joannes ait, noſter orator eſt. Tertia eſt ſecretus influxus, quem in Chriſtiana oratione habet Spiritus ſanctus, qui efficit, ut oremus: *Ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, ad Rom. 8. Quarta demum, quæ orationem certiſſimam præſtat, eſt ſolemnis promiſſio, qua Deus ſe illam exauditurum ſpopondit: *petite, & accipietis*.

Utrum Deus peccatores exaudiat, & quos exaudiet.

Vulgo hæc proponitur quæſtio, utrum Deus peccatores exaudiat? Cæcus a nativitate palam negavit, cum a Phariſæis interrogatus, a quo viſum receptiſſet, reſpondit Joan. 9. *Scimus, quia peccatores Deus non audit*. S. Auguſtinus ait hominem hunc locutum, cum nondum luſtralibus aquis ablutus eſſet, neque ſatis inſtructus, quia Deus peccatores exaudit; alioquin non exaudiviſſet Publicanum, qui pectus ſuum percutiens dicebat: *Deus propitius eſto mihi peccatori*. Luc. 18. Sed quid reſponderet S. Auguſtinus regio prophetæ dicenti: *Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo, non exaudiet Dominus*. Pſ. 65. Non exaudiet Deus illum, qui aliquam in corde ſuo iniquitatem agnoſcet. Auctoritates iſtæ ſimul conciliari poſſunt, ubi duo peccatorum genera diſtinguantur; quorum alii actu peccatis ſuis adhæreſcunt; de quibus intelligenda ſunt verba David, non exaudiri a Deo illos, qui in corde ſuo aliquam vident iniquitatem, in qua permanere volunt. Alios vero peccati pœnitet; iſti converti cupiunt, atque converſionis ſuæ gratiam a Domino petunt, velut Publicanus. Hi, uti S. Auguſtinus ait, non tamen ſemper, & certiſſime voti damnantur in iis omnibus, quæ petunt; ſed in ſola juſtificatione, quam Deus peccatori pœnitenti promiſit.

Quo in ſenſu intelligendus ſit Spiritus ſanctus orare pro nobis.

Spiritus adjuvat infirmitatem noſtram, Apoſtolus ad Rom. 8. inquit; *nam quid oremus, ſicut oportet, neſcimus. Sed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*. Spiritus ſanctus triplici modo noſtram adjuvat infirmitatem: 1. docens quid petere debeamus: 2. docens quomodo petere debeamus: 3. Injiciens nobis voluntatem orandi tanto cum fervore, ut orantes ingemiſcamus. Macedoniani, & Eunomiani Spiritus ſancti negantes divinitatem hoc loco abutebantur; inde enim inferebant, Spiritum ſanctum non eſſe Deum; quia Spiritus ſanctus neque orare poteſt, nec gemere. At Sancti patres reſpondebant, ab Apoſtolo hac loquendi ratione, *Spiritus poſtulat pro nobis*, non aliud ſignificari, niſi quod efficit, ut poſtulemus juxta illud, quod ante dictum erat: *Adjuvat infirmitatem noſtram*. Nam auxilium facienti duntaxat præbetur, ſed qui niſi adjuvetur, facere nequit. Propriis viribus orare non poſſumus, uti opus eſt; hoc eſt de fide: igitur Spiritus ſanctus efficit, ut oremus.

Orationis utilitas.

Per orationem non fides ſolum augetur, & roboratur, ſed ipſa etiam charitas; fieri quippe non poteſt, ut per orationem confitentes, quod facimus, Deum eſſe omnium bonorum noſtrorum auctorem non excitemur ſimul ad illum ex toto corde diligendum. Orationi præterea hæc utilitas ineſt, quod præſentiſſimum remedium eſt ad omnes hoſtium impetus infringendos, omneſq; eorū inſidias eludendas; hoc enim unum ex illis eſt, quæ in Dominica oratione poſtulamus. Quamobrem S. Hilarius ait, orationis robur, atque vim opponendam eſſe armis, quibus contra nos utitur dæmon. Tertia utilitas eſt, quod divinam inhibet iram; quamobrem Scriptura animadvertit, Deum dixiſſe Moyſi, a quo prohibebatur, ne initum contra Iſraelitas conſilium exequeretur, ut ſe pœnas de impiis ſumere fineret. Et ſane nihil aptius eſt ad iram Dei leniendam, ac inhibendum ultimum ejus effectum, nec non celerius detorquenda indignationis ejus

tela,

Digitized by Google

tela, quam piorum virorum preces, quemadmodum in Scriptura videmus. Neque minoris eſt utilitatis ad vitia evellenda, omneſque virtutes acquirendas; nam per orationem eas, quibus ad id indigemus, gratias conſequimur.

Orationis neceſſitas.

Orationis neceſſitas in evangelio ita conſtituta eſt, ut fideles ambigere nequeant. Verum id noſtra edoceri debemus experientia; quandoquidem ſemper iis indigemus, quæ ad vitam corporis ſervandam, & ad animæ ſalutem procurandam neceſſaria ſunt, quæ nonniſi per illam poſſumus obtinere; quia præſtantiſſima, vel dicam melius, unica via eſt, qua Deo egeſtatem noſtram repræſentare poſſimus, atque opem neceſſariam ab eo referamus. Quemadmodum enim ille nemini debet, non niſi per orationem votorum noſtrorum ſummam conſequi poſſumus. Certum etiam eſt, non deeſſe res quaſdam, quas hac una ratione poſſumus obtinere, quemadmodum ex decurſu patebit. Verum cum doceant Theologi duplicem eſſe neceſſitatis ſpeciem, quarum alteram medii, præcepti alteram vocant, operæ pretium eſt ſcire, & auditores de utraque certiores facere, quatenus pertinet ad orationem.

Cui rei innitatur neceſſitas vocalium orationū.

Cum non minus corpore conſtemus, quam ſpiritu, pietas non exigit ſolum a nobis, ut Deum ſpiritu, quæ una tantum noſtri pars eſt, adoremus; in hunc uſum impendendę quoque ſunt omnes corporis noſtri facultates, inter quas vox aptiſſima eſt, atque ad id potiſſimum deſtinata videtur. Societas, quam invicem homines habent, alia ratio eſt, quæ neceſſariam facit orationem vocalem, ut illi inter ſe mutuam producant ædificationem. Nam quemadmodum vocis uſu impii ſeſe mutuo in malo confirmant, atque per impudicas cantiones corruptio gliſcit in mundo, nihil æquius eſt, quam vocem, ſacroſque adhibere cantus ad animas ad pietatem alliciendas, illis cœli veritates ad guſtandum præbendas, atque alternis cohortationibus ultro citroque ſeſe ad illarum praxin excitandos.

Quamvis perfecti ſint, ceſſare non debemus ab oratione.

Quamvis perfectæ, & ad ſublimem orationis gradum evectæ animæ æque familiariter cum Deo verſarentur, ac olim Apoſtoli cum Jeſu Chriſto, ab oratione ceſſare non deberent; non enim alia conditione ille nobis eas ſe conceſſurum gratias recepit, quas nobiſmet ipſis nos procurare non poſſumus. Solus miſeriarum, quibus ſtipati ſumus, intuitus, & quarum non mediocrem partem ad mortem uſq; pertrahimus, ſatis hoc nobis perſuadere debet; etenim inter infelicitatem, & orationem, ut S. Auguſtinus inquit, adeo neceſſarius nexus adeſt, ut ex quo mortalis eſt miſer, ſtatim orationi debeat vacare: *Ex quo miſer, ex hoc & orans*.

Peccatores omnino indigent oratione.

Inde liquet in peccatoribus neceſſitatem eſſe orationem, quod in eccleſia jejunium, eleemoſyna, & oratio ſemper habitæ ſunt tamquam tres partes ſatisfactionis, cui pœnitens ſeſe ſubjicere debet. Sed plurimi ſunt, qui ſe jejunare non poſſe putent ſeu propter corporis affectam valetudinem, ſeu propter nimios labores. Multi eleemoſynam erogare nequeunt, quia nullius rei habent arbitrium, neque eo in ſtatu ſunt, ubi proximo poſſint opitulari. Sed in oratione nulla eſt excuſatio; quilibet illi pro modulo ſuo vacare poteſt, & qui ab hoc etiam pœnitentiæ opere ſe diſpenſant, palam ſe nullam agere velle pœnitentiam teſtantur.

Oratio eſt ſubmiſſio, quæ præſtatur Deo, & noſtræ infirmitatis confeſſio.

Quid eſt oratio, niſi generalis ſubmiſſio, quam homines debent Deo, & proteſtatio, qua ſe quidem ab illo pendere, illi vero imperium, ac dominationem in ipſos eſſe profitentur? Illi ſuam fatentur neceſſitatem; & hac ratione oſtendunt, Deum unum poſſe, ac velle opem ferre; quorum altero ejus bonitatem, altero vero potentiam fatentur. Hic honor eſt, quem deferunt Deo, & qui orationis meritum, atque pręſtantiam oſtendit. Hinc fit, quod oratio actus eſt religionis, quo divinitatem confitemur; ideoque nulla umquam licet falſa, vana, & ſuperſtitioſa religio fuit, ubi numini, quod in ea colebatur, preces oblatæ non fuerint; quia oratio religioni eſt eſſentialis.

Verum eſt Deum generali hac propenſione, qua ſe communicare g[illegible], quem in corde [illegible] ſalute, nonnumquam ſuas [illegible] non petentibus; & aliquando [illegible] tenebris eorum inquirere eos [illegible] luminibus illuſtraturum, tunc etiam cum ipſi ab eo fugiunt, ac per ſcelera ſua longius ab illo recedunt: ſed communiter, & ſecundum conſuetæ providentiæ ordinem loquendo electas gratias, & peculiares favores orationi tantum concedit; qua in re Theologi animadvertunt inter naturæ, & gratiæ beneficia hoc diſcriminis intereſſe, Deum videlicet indiſcriminatim omnibus largitatem ſuam concedere in iis, quæ ad naturam pertinent, quin hæc ab ipſo petantur, & quin ad illius bonitatem quiſquam confugiat. Ita ad hoc ut Sol oriatur, precibus opus non eſt, & ſępe hoc ſydus ſupra caput noſtrum affulget, antequā oculos ad eum videndum aperuerimus. Hoc ipſum de anni temporibus, aere, elementiſque dicendum. At ſupernaturalia, gratias, auxilia, dona, favoreſque ſuos vult a mortalibus peti: *Petite, & accipietis*. Cur hoc? 1. ut intelligamus nos in iis, quæ graviſſima ſunt, ab illo pendere debere; 2. ut ſciamus ſalutem noſtram in manibus ejus eſſe, quandoquidem a noſtris orationibus pendet.

Deus in ordine providentiæ orationi tantum ſuas gratias, & peculiaria beneficia concedit.

Oratio ad ſalutem eſt neceſſaria neceſſitate præcepti.

Cum ſermo eſt de neceſſitate orationis ad ſalutem conſequendam, Theologia duo diſtinguit genera neceſſitatis, alteram medii, alteram vero præcepti. Hæ voces ſcholam quidem redolent, verum ab illis cavendum non eſt. Præcepti neceſſitas illa eſt, quæ educitur ex explicito præcepto, quod nobis Dei filius irrogavit. Præceptum hoc his terminis expreſſum eſt: *Oportet ſemper orare. Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem* &c. Luc. 18. & Matth. 26. Sed præter hanc præcepti neceſſitatem, affirmant Theologi orationem adhuc eſſe neceſſariam neceſſitate medii; hoc eſt, abſolute neceſſariam, atque ſtrictæ neceſſitatis ad converſionis gratiam obtinendam, ad continuandum juſtificationis ordinem, ad perſeverandum in gratia, ad virtutes indipiſcendas: cumque hæc omnia neceſſaria ſint ad ſalutem conſequendam, oratio, ſine qua nullæ obtinentur gratiæ, neceſſaria quoque eſt de neceſſitate medii: non quod Deus alio pacto nos ſalvare non poſſit, ſed quia ita in providentiæ ejuſdem ordine conſtitutum eſt.

Probabile eſt Deum ſine oratione ſufficientia non conſueſſe præbere auxilia.

Suarez, qui inter Theologos magna floret nominis celebritate, in tractatu de oratione ait, Deum, qui non rogatus etiam tribuit, quod neceſſarium eſt, atque ſatis, fortaſſe non alia abundantia ſine oratione præbere ſubſidia. *Niſi media oratione*. Non quod aliter agere nequeat Deus, addit ille, ſed quia ita agere vult; atque id ipſum velle palam innoteſcit ea neceſſitate orandi, quam imperio ſuo nobis impoſuit. Æquum ſane eſt, nos petere ea ſaltem, quæ deſunt, & quæ habere deſideramus; præſertim vero ſi fuerint gratiæ maximi pretii, quales ſunt gratiæ ſupererogationis. Addi etiam poteſt, quemadmodum providentia utitur in naturalibus effectibus cauſarum ſecundarum cooperatione, æquum eſſe, ut eamdem in ſupernaturalibus, & iis, quæ ad ſalutem noſtram pertinent, regulam ſervet. At minima, quam a nobis exigere valeat Deus, cooperatio, oratio eſt.

Cur non omnes orationes noſtræ exaudiantur.

Inde occaſio ſcandali oboriri, atque fides experientia oppugnari videtur, quod ſæpe oramus, quin exoremus. Verum quin iſtic dicam eorum omnium, qui non exaudiuntur, orationes neceſſariis carere qualitatibus ad hoc, ut eam habeant certitudinem, quam Deus illis adjecit, ſola S. Thomæ argumentatio ſatis eſt ad eluendas eorum querimonias, qui in egeſtatibus ſuis cęlum inſimulant. Honeſta dumtaxat, S. Doctor ait, & utilia petenda ſunt; & hujuſmodi orationes dumtaxat irritas non futuras promiſit Deus; alioquin Dominus ſibi neceſſitatem injeciſſet graviſſimis quibuſcumque iniquitatibus ſubſcribendi, atque in injuſtitiæ inſtrumentum innocentiſſimum religionis officium vertendi. Patet igitur non poſſe Deum vel injuſta exaudire deſideria, vel nos damnare votis pernicioſis, quæ ſine ulla ratione concipimus. Deus non eſt pater crudelis, qui filio ovum petenti porrigat ſcorpionem. Impetrationis facilitas ſemper hanc ſupponit

condi-

conditionem: ſi opes, ſi proſpera fortuna eſſe debet in manibus noſtris ſalutis inſtrumentum, illam precibus certiſſime conſequemur, at ſi videt Deus futurum, ut per illam a virtutis ſemita deflectamus, ille nequaquam concedet, quod in æternam ceſſurum eſt nobis infelicitatem. Verum meminerimus, ſi orationis certitudo conditionalis tantum eſt pro bonis corporis, illam abſolutam eſſe, & ſine ulla exceptione pro bonis animæ.

Fides in oratione requiritur

Firma opus eſt fide; hæc potiſſima eſt, magiſque neceſſaria diſpoſitio ad hoc, ut oremus quemadmodum oportet: etenim ſine fide haberi nequit cognitio omnipotentiæ, & miſericordiæ Dei, quæ nihilominus fundamentum eſt confidentiæ, quam in precibus noſtris habere debemus. Hoc nos docet Jeſus Chriſtus his verbis: *Omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis.* Hanc veritatem S. Auguſtinus ſerm. 30. de verb. Dom. confirmat, cum ait fruſtra orari a non habentibus fidem, eamque S. Paulus adſtruit oſtendens, oppoſitum fieri nullo modo poſſe: Quomodo, inquit ille, invocabunt, in quem minime credunt? Fides orationem præcedere debet, oratio vero deinde fovere fidem, per quam utiliter deprecamur.

Patri preces nuncupandæ ſunt in nomine Filii.

Ut efficax oratio fiat, prima, & potiſſima conditio eſt, illam Patri æterno in Jeſu Chriſti nomine dirigere: etenim per divini hujus mediatoris merita illud acquirit pondus, ac pretium, propter quod benigne a Patre cęleſti exauditur. Hoc nobis pluribus in evangelii locis Jeſus Chriſtus promiſit: *Amen dico vobis, ſi quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.* Joann. 16.

Crebro eſt orandum.

Oratio frequens eſſe debet, & fere aſſidua; nihil enim hac frequentia magis efficere poteſt, ut promptius orationum noſtrarum effectus obtineamus. Exemplum judicis illius, de quo loquitur S. Lucas, hoc aptiſſime probat; quem Dei filius ait, quamquam ille nullam Dei, hominumve rationem haberet, tamen commotum fuiſſe enixis precibus, quibus illum paupercula vidua fatigabat, atque ejus victum aſſiduitate, quidquid ab ea petebatur, conceſſiſſe. Quamobrem cavendum eſt, ne imitemur ignavos homines, qui cum ſemel, aut bis aliquid rogaverint, niſi quod poſtulabant, ſtatim conſequuntur, ceſſant omnino ab oratione.

Earum rerum, quæ in orationibus petendæ ſunt, ordo

Si preces tuas a Deo exaudiri vis, pete nominis illius ſanctificationem, voluntatis ejuſdem complementum, gloriæ ipſius poſſeſſionem, antequam petas panem quotidianum, aliaque victui neceſſaria. Hunc ſi ordinem invertis, ſi mundi antequam cœli bona rogas, oratio tua non exaudietur; Deus enim illorum dumtaxat vota ſe auditurum ſpopondit, qui præſcriptum a ſe ordinem orantes ſervaverint. Quem ordinem? hunc; *Quærite primum regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* Matth. 6. Verum ſi ordinem pervertis, ſi temporalia antequam cęleſtia poſtulas, vel terrena bona, quin hæc ad cœleſtia referas, ad quæ via eſſe debent, Deus tuas preces rejiciet.

Non deſunt peccatores excæcati, induratiq; non aliâ, quàm orandi gratiam habentes.

Terribilis hæc veritas eſt, de qua tamen mihi maxime perſuaſum eſt, peccatores poſt diuturna, ac nefaria flagitia eo nonnumquam pervenire, ubi non alia illis ſupereſt ad ſeſe convertendos gratia, quam orationis. Si Deum rogaverint, Deus tanget eos; ſin minus, Deus illos in ipſorum obduratione relinquet: ideoque non alia ipſis ſpes eſt, non alia ſalus niſi per orationem. Hoc S. Auguſtinus oſtendit: hominis, qui peccati habitum contraxit, voluntas, Sanctus hic Doctor ait, ſæpe non habet amplius gratiam adimplendi juſtitiam, & ſervandi præcepta Dei, ſed illam tantum humili petitione implorandi auxilium Dei, ut hujus parere poſſit imperiis. *Hoc enim reſtat libero arbitrio, non ut impleat homo juſtitiam cum voluerit; ſed ut ſe ſupplici pietate convertat ad eam, cujus dono poſſit implere.* Hoc nihil apertius.

Duplex eſt gratiarum genus ad evitandum peccatum, & moleſtiſſimis tentationibus reſiſtendum. Aliæ quidem immediatæ ſunt, quæ videlicet immediate agunt in intellectum, & voluntatem: aliæ vero mediatæ, ut loquuntur Theologi, quæ ſolum inſerviunt ad priores illas, immo & gratiam juſtificantem, obtinendas. Putandum non eſt, Deum juſtis ſemper concedere primas, atque immediatas gratias ad ſuperandas tentationes; ſatis enim putat, illis orationis tantummodo gratiam concedere, ut hac utentes per hanc alias obtineant. Hinc ſequitur, quod quamvis juſti ſimus, ſtatim ad orationem confugere debemus. Eadem enim ratio, quæ nos tentationi reſiſtere, & peccatum evitare jubet, jubet etiam, ea a nobis adminicula poſtulari, per quæ ad finem hunc perveniamus. Hæc autem neceſſaria adminicula ſæpe orationum dumtaxat meritis conceduntur.

De publica oratione.

Publicæ orationi illud meritum ineſt, quod privata imitari non poteſt. Ibi quædam fit ſpiritualium communicatio bonorum, cujus indigniſſimus quiſque particeps eſſe poteſt. Quilibet ibi ex aliorum meritis, ac proventibus diteſcit, & quidam cum aliis orans votis damnatur, qui ſæpe nihil aſſequeretur, ſi ſolus oraret.

Unde inferatur orationis neceſſitas.

Ex gratiæ neceſſitate neceſſitas orationis infertur. Hæc illatio ex triplici veritate, quæ de fide ſunt, oritur. Prima eſt, nos ex nobiſmet ipſis nec voluntatem, neque vim habere aliquid pro ſalute noſtra efficiendi, licet de unica tantum cogitatione fovenda ageretur. *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis.* 2. Cor. 3. Altera eſt, vim hanc, quæ omnibus eſt neceſſaria, ut ſaluti noſtræ vacemus, a Deo, & gratia hujus procedere: *ſufficientia noſtra ex Deo eſt*. Tertia, ut hoc gratiæ habeatur auxilium ſaluti noſtræ neceſſarium, hoc a Deo petendum eſſe juxta illud Jeſu Chriſti verbum: *petite, & accipietis.* Hæ tres veritates quovis tempore ſibi cohærentes, atque invicem conjunctæ, & inſeparabiles viſæ ſunt; ut quamvis Hæreticus Pelagius ſæpe affirmaverit, ſe primam dumtaxat earum oppugnare; eccleſia illum veluti cunctarum trium infeſtiſſimum hoſtem cenſuerit. Cave, dixerunt Patres in quodam Africæ concilio congregati, ad Innocentium Papam ſcribentes, cave, ne ſubdoli iſti hæretici tuam fallant religionem. Non ſemper illi dicunt, inutilem eſſe orationem; non incipiunt illi dicendo, ad ſalutem operandam gratiam minime neceſſariam eſſe. Conantur primum quidem clanculum in animos obrepere per ea, quæ in propoſito ab ipſis ſyſtemate magis ferenda videntur, dicentes ſolum veriſimile non eſſe, naturam adeo corruptam eſſe, ut per ſe vim non habeat aliquid ad ſalutem utile conandi. Verum, utrum hoc pacto loquentes omnino & gratiæ neceſſitatem, & orationis virtutem evertant, penes te eſto judicium. Si enim ſufficit natura, ut ſalutem operemur, quomodo gratia indigemus? Sin autem gratia non indigemus, quænam eſt orationis neceſſitas?

Animadvertendum eſt duplex eſſe gratiarum genus, utrumque ſaluti neceſſarium, quarum aliæ orationem præveniunt, ejuſque effectus non ſunt; aliæ orationem ſequuntur, & nonniſi per hanc obtinentur. Sanctus Auguſtinus libro ſecundo de bono perſeverantiæ pro duplicis hujus gratię exemplo affert vocationem Chriſtianorum ad fidem, & juſtorum perſeverantiam. Inter neceſſaria ad hominum ſalutem ſubſidia, inquit ille, non deſunt, quæ Deus illis etiam confert, a quibus non petuntur, veluti fidei principium; & e contra quæ petentibus tantum conceduntur, puta, perſeverantia finalis: *Alia dat non orantibus, ſicut initium fidei: alia nonniſi orantibus, ſicut in finem uſque perſeverantiam.*

Cui rei innititur neceſſitas orationis generatim.

Orationis neceſſitas duobus, iiſque magnis principiis innititur; hinc quidem bonitati, & magnificentiæ Dei, inde vero hominum ſubmiſſioni, & egeſtati. Sine oratione Deus non honoratur, ut vult; & ſine oratione peccator ex ſua non emergit infelicitate, uti illi prodeſt. Si Deo, quem debet, præſtare vult honorem, orare tenetur; ſi in neceſſitatibus ſuis ſolatium invenire cupit, debet orare.

Orationis neceſſitas infertur ex finali perſeverantia, quam nemo potest mereri, ſed quam petenti concedit Deus.

De fide eſt, nos ſalvos numquam fore, vel eſſe poſſe ſine perſeverantia finali. At juxta communem regulam ſine oratione finalem perſeverantiam numquam aſſequemur: ideoque juxta communem regulam ſine oratione nulla ſalus. Propoſitio prior in dubium vocari non poteſt; quod pertinet ad alteram, certum ne eſt, ſi a Deo finalem hanc perſeverantiam petiero, mihi a

Deo

Deo illam conceſſum iri? Profecto etiam ſi id probabile tantum eſſet, ſufficiens eſſet ratio, propter quam illam enixis precibus, & votis flagitarem: ſed Patres, Doctoreſque non verentur aſſerere futurum, ut illam, ſi, uti opus eſt, petieris, certiſſime conſequaris. Illi porro innituntur auctoritati filii Dei dicentis Joan. 6. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*. Dei filius in hac promiſſione nihil peculiariter excipit eorum, quæ ad ſalutem pertinent; omnes actiones noſtræ quantumlibet ſanctæ ſint, non ſemper a Deo donum hoc, & perſeverantiæ obtinent gratiam; neque cum certitudine affirmari poteſt te illam aſſecuturum. Sed ora, & bene ora; eventus orationis tuæ ſponſorem ipſum habes evangelium? Verum niſi oravero, certum ne eſt, me illam nequaquam obtenturum? Utique, juxta communem providentiæ regulam hoc certum eſt, inquit S. Auguſtinus: *Deum conſtat*, notate verbum, *conſtat*, *alia non orantibus*, *ut initium fidei*, *alia nonniſi orantibus præparaſſe*, *ſicut uſque in finem perſeverantiam*.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, nuperiſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Fructus orationis.

ORatio validiſſimum ſubſidium eſt, quo uti poſſimus apud Deum, ut illum nobis conciliemus. Per illam huic noſtras aperimus neceſſitates, ejuſque miſericordiam conſequimur; hæc via eſt, per quam omnes illius benedictiones, & gratiæ ad nos perveniunt; dare quidem vult; ſed vult etiam nos petere: *Petite, & accipietis*. Joan. 16. Hic honor eſt, quem majeſtati ſuæ a nobis deferri vult; hæc eſt noſtræ egeſtatis confeſſio; hæc ſubmiſſio eſt, in qua nos contineri vult, ut perpetuam habentes rationem ad eum in noſtris neceſſitatibus, quæ juges ſunt, confugiendi eidem inviolabili ſervitute adhæreamus. Hanc ille nobis oſtendit viam, atque damnabilis temeritas eſſet eamdem negligere, ut alias ſequeremur. Docet Sapiens ſe per illam a Deo obtinuiſſe votorum ſummam, atque ſapientia fuiſſe repletum: *Invocavi, & venit in me Spiritus Sapientiæ* Sap. 7. Et Sancti Patres, qui perfecte vias Domini noverant, hortantur, ut ad eum enixis precibus confugiamus in iis rebus omnibus, quę pro illius cultu, & gloria ſuſcipimus, & præterea in omnibus animæ, & corporis neceſſitatibus. *Abbas Trappenſis collatione pro 5. poſt Pentecoſten Dominica.*

Orationi addenda actio eſt, qua Deo illa quibus indigemus, obtinemus.

Quantacumque ſit orationis virtus, & eſſentia, ſemper tamen cum actione conjungenda eſt. Vult quidem, nos orare, Deus; ſed vult etiam, nos operari. Actio ſine oratione temeritas eſt, atque præſumptio, uti S. Auguſtinus ait, & oratio ſine actione, ignavia eſt, & negligentia. Labores igitur cum orationibus ſunt conſociandi, & eodem tempore, quo a Deo petimus id, quod neceſſarium eſt, omnes adhibendæ curæ, ut nos dignos præbeamus, qui votis damnemur. Illuſio eſſet credere, Deum nobis ea, quæ petimus, hoc eſt ea, quibus privatæ indigemus, elargiri, quin nihil ex nobis conemur, ut illa nobiſmet procuremus. Opem illius expoſcimus, quod ſupponit, nos pro virili operari. *Idem*.

Quomodo illud intelligendum: oportet ſemper orare.

Vult Deus, nos ſemper orare, & id in evangelio Salvator præcepit: *Oportet ſemper orare, & non deficere*. Verum quomodonam adimpleri hoc præceptum poteſt, quod in praxin redigi nequaquam poſſe videtur? Hoc pacto. Non exigit Deus, ut jugiter vocales preces effundamus, hæ nobis tædium afferre poſſent, & re ipſa hoc munere defungi non poſſemus. Neque poſcit, ut jugiter de genu illum adoremus; externa hæc pietatis officia nos nimium fatigarent, ac tandem conficerent. Neque requirit jugem mentis applicationem, qua adorabiles illius perfectiones meditemur; quod beatorum tantummodo eſt. Petit igitur, ut ſemper eo in ſtatu ſimus, in quo orare ſemper valeamus, ea quæ facimus offerendo illi, noſmet ſub illo humiliando, ab eo rebus in omnibus pendendo, ſupremamque illius bonitatem confitendo in rebus omnibus, quæ ab illius manu recipimus; denique illum orando non quidem actu perenni, ſed humili, ſinceraque cordis noſtri diſpoſitione. Omnes, quas facimus, actiones chriſtianæ tot eſſe poſſunt orationes. Dei verbum audire, orare eſt; muneris ſui officia obire, orare eſt; pro Deo pati, ac laboribus exerceri, hoc egregium in modum orare eſt. Lacrymæ noſtræ, ſuſpiria, jejunia, eleemoſynæ, omnes bonæ actiones noſtræ orant pro nobis; ideoque ſemper orare eſt propter Deum, & Dei amorem operari, quodcumque operemur. *Joly propoſitione pro quinta Dominica poſt Paſcha.*

Homines terrena potius, quam ſpiritualia petunt.

O Deus quam pauci ad aras tuas ſupplices accederent, ſi cœleſtium dumtaxat bonorum penes te eſſet arbitrium! Quam pauci tibi vota nuncuparent, ſi gratiarum, æternorumque dumtaxat bonorum eſſes diſpenſator! .... Numquid a ſpiritualibus neceſſitatibus preces noſtras ordimur? Numquid animæ mala primum deprecamur? Numquid in orationibus gratiam, & charitatem numquam interituras, an bona, & honores nobiſcum perituros flagitamus? Cum adverſa fortuna, vel iniqua judicum ſententia de gradu, ad quem veſtra vos vanitas extulerat, deturbavit, quænam ſunt prima vota, quæ in cœlum emittitis? Numquid primum vobis curæ eſt peccatorum remiſſionem, vel divinæ voluntatis complementum expetere? Numquid manus in cœlum attollitis, ut inter providentiæ brachia confugiatis? Omnes quidem cogitationes veſtras in Deum convertitis; verum ut terrenas has calamitates deprecemini &c. *Sermo manuſcriptus.*

Oratio cum humilitate conjuncta eſſe debet propter noſtras infirmitates.

Oratio omnium infirmitatum noſtrarum memoriam ciere debet. Utique, Chriſtiani; orare eſt ſuam miſeriam agnoſcere, ſuamque infirmitatem fateri, ſuam plorare vilitatem, & optare, ut quamprimum ex iis, quibus premimur, egeſtatibus eruamur. Orare eſt velle aliquid majus eſſe, quam ſumus; plura habere, quam habemus, coram ſupremo hoc ente, a quo ſubſidium expectamus, neceſſitatum noſtrarum magnitudinem exponere. Orare eſt rubore ſuffundi hinc quidem Dei magnitudinem, inde noſtram humilitatem intuentes, eſt velle noſmet conformare ſanctæ illius regulæ; corrigere, quod in nobis improbum eſt, ſtrenue ea, quæ inſunt, mala amputando: ut omnia verbo complectar, orare eſt primum quidem miſeriam noſtram exponere, mox vero eam deprecari. In hoc ſenſu tota continetur vis, totumque meritum orationis; atque non poſtrema illius conditio eſt, propriam agnoſcere egeſtatem, ſimulque propriam impotentiam fateri. *P. Maſſillon in ſermonibus recens editis, ſermone de Chananæa.*

In orationibus noſmet divinæ ſubjicere debemus voluntati.

Deus magis quam nos noſtras videt neceſſitates, & melius quam nos, cujus rei indigeamus, cognoſcit; ideo in orationibus noſtris noſmet eidem remittere debemus, noſtramque ſortem in manibus ejus relinquere. Sæpe ab illius miſericordia tamquam gratias exigimus ea, quæ ejuſdem juſtitia in noſtram pœnam permittit: accidit enim quam ſæpiſſime, ut divinæ ſapientiæ in nos ordinem adeo parum revereamur, & adeo parum ab illo pendeamus, ut immo providentiæ legem inferre velle ex votorum noſtrorum libidine videamur. Sæpe privatis regimur ſtudiis, & affectionibus, ſæpe naturæ defectum ſequimur iis in precibus, quas effundimus Deo; deſideria noſtra Dei voluntatem regere volunt, & numquam deſideria noſtra Dei voluntate regi volumus. Et ſane cum aliquando in bonis, fortuna, & dignitate vos Deus percuſſit, umquam ne illi in cordis humilitate dixiſtis: Domine, ſi miſer hic ſtatus, ad quem redactus ſum, acceptus eſt in oculis tuis, me in hac egeſtate, & confuſione relinquas, nec iſtinc me umquam eripias? an e contra nonne ſatis lacrymarum effudiſtis, ut hanc bonorum jacturam defleretis, millies precibus Deum fatigaſtis, millies ab illo enixis precibus quæſiviſtis, ut vos a malis liberaret? Voti vos compotes effecit; ſed quin gratiam elargiretur, vos punit: bona, quæ importunis poſtulationibus veſtris conceſſit, in luxum, aleam, ſcelus impendiſtis, & opes, quas ſemel amiſſas iterum eſtis adepti, triſtia fuere veſtrarum cupiditatum inſtrumenta. *Idem.*

Si quid

Precibus quid petendum a Deo.

Si quid habemus, quod a Deo precibus impetremus; quot autem rebus non indigemus? primum nobis petendum eſt gratiæ illius auxilium, affectionum noſtrarum victoria, perſeverantia in bono, ac veræ virtutis guſtus. Petamus enim hæc bonorum genera; Dei quippe voluntas eſt, quod ſancti, fideles, virtute præditi efficiamur. Verum cum agitur de exiſtimatione, vel opprobriis, de proſperis, vel adverſis, de honoribus, vel humilitatibus; eheu! quidquid in his omnibus ab eo petere debemus, hoc eſt, ut videlicet eum obſecremus, obteſtemurque, ut ſuam in nobis ſanctam voluntatem adimpleat, ut ſolum metiri velit mala, quibus noſtram percutit infirmitatem, noſtraſque vires augeat, prout dolores augebit, & ut numquam nobis concedat, niſi quod ex evangelio ſaluti noſtræ conforme eſſe didicimus. *Idem.*

Sæpe fallimur in iis quæ a Deo petimus.

Hic, o Fideles, pietas in orationibus fallitur, & qui orat, ſpiritualia cum temporalibus, divinaque negotia cum propriis confundit. Et ſane credimus, ſi minus infirma, minuſque gracili valetudine gauderemus, magis nos pares futuros ſanctis operibus: ſi magis robuſtum corporis habitum haberemus, cum voluptate nos ſeveriſſimas religionis auſteritates ſubituros; atque hac mente non ceſſamus, quominus firmam, conſtantemque ſalutem petamus, Deumque precibus fatigemus, ut exoratus majores vires, ac robur nobis concedat. Illud nobis ſuccurrit; quod ſi uberiori, ac lætiori fortuna frueremur, facilius pauperum egeſtati ſubveniremus, atque effuſiores eleemoſynas erogaremus, prout opulentiores nobis eſſent proventus. Hac mente licere putamus, majores opes expoſcere, ad ſublimiores evehi dignitates, gravioribus honoribus decorari: ſed hæc mera illuſio eſt. Deus enim non exigit, ut in languenti, affectaque valetudine eoſdem ſubeas labores, iiſdem operibus exercearis, & idem pondus feras, quod qui robuſtum, & infatigabile corpus ſortiti ſunt; id unum flagitat, quod viribus, ac ſtatui tuo pares virtutes exerceas. *Idem.*

Oratio fervens eſſe debet, & ex corde.

Non oratur, S. Auguſtinus ait, ubi cor non orat, cumque Dominus cor tantum poſtulet, hoc etiam unum ille audit. Oratio autem ex corde profecta ſemper fervens, atque integra eſſe debet, cor teporem, frigus, negligentiam neſcit. Chananæa quidem mulier loquitur, ſed ex corde loquitur; ore voces emittit, *clamavit*; ſed gemitus cordis ejus longe potentior eſt clamore labiorum ipſius. Gemit, ſed lacrymæ ipſius ſunt tenuis expreſſio affectionis, ardoriſque cordis. Querula ejus verba Jeſu Chriſti aurem vellunt; ſed tenera cordis ejus ſuſpiria Salvatoris oculis exhibent ſpectaculum bonitate illius longe dignius: fervor illius totum ferme orationis ejus eſt meritum..... Et ſane fervor adeo neceſſarius eſt orationi propter bonorum, quæ a Deo poſcimus, naturam. Quid? Æternorum bonorum petimus poſſeſſionem, gratiæ Salvatoris auxilium, in ſervitute illius perſeverantiam: hæc autem adeo pretioſa, tantique momenti bona, quæ ſola nos in omnem æternitatem beatos efficere poſſunt, hæc inquam bona frigide, & negligenter petere poſſumus? Cor totum, integrumque numquid nimis eſt ad id expetendum, quod unum illi ſatisfacere, omniaque ejus deſideria uberrime poteſt explere? Itane oramus, cum terræ hujus petimus bona? Nonne cor, totumque cor urget, ſollicitat? Numquid æque frigidi ſumus, & oſcitantes, cum gratiam aliquam temporalem, vel aliquod beneficium a principe nitimur precibus obtinere, uti cum æterna a Deo petimus beneficia? *Idem.*

Orationes, quæ in communi fiunt, Deo gratiores ſunt, quam quæ fiunt in privato.

Deus libentius audit preces, quæ in fidelium cœtibus effunduntur, quam quæ ſeorſim, & ab aliquo privatim fiunt. Itaque primi fideles, ut plurimum, in aliquem coibant locum ſanctæ huic exercitationi ſacrum, ut ſuas voces in cœlum attollerent; & quamvis omnes diverſa peterent, Deo preces tamen ſuas in cordis, ac intentionis unitate offerebant. Mala cujuslibet fidelis tunc mala erant cæterorum; & quilibet in ſancti hujus cœtus orationibus & laboribus ſuis ſolatium, & egeſtatibus opem inveniebat. Quid negare poteras, Domine, precibus adeo ſanctis? Si vota noſtra nequaquam exaudiuntur, ut illa primorum fidelium, inde fortaſſe oritur, quia hæc ſimul, ut illi, non conſociamus. *Idem.*

Non demſunt, qui orando loco ſeſe vitiorum orationibus commendant.

Omnis quorumdam mortalium oratio huc redit, ne bonis viris conſcientiæ ſuæ curam commendent, quin ipſi Domini opem expoſcant. Sed quam gravis horum illuſio eſt! Quid prodeſt quod fideles Jeſu Chriſti famuli huic tota die clament: Converte Domine peccatricem animam hanc, quam tuo ſanguine redemiſti; illam ex tot vitiorum cœno erue; cum interim ipſe illi dicas: Haud ita Domine; nondum advenit tempus, commercium hoc relinquendi; ne infringas Domine vincula, quæ mihi placent, me quidem convertere volo, ſed non tam cito? Neque ideo dixerim pro peccatoribus, & fratrum converſione orandum non eſſe; hoc facere conſuevit eccleſia; hoc Dei filius jubet; hoc charitas flagitat. Verum cum ſalutis noſtræ negotium ad nos potiſſimum ſpectet, ipſi petere debemus, noſtraſque orationes cum precibus eorum conjungere, qui pro nobis intercedunt. *Idem.*

Sanctis ſatis non erat orare; fratrum quoque implorabant auxilium, & enixius flagitabant, ut pro ipſis Deo preces offerrentur, & ne ceſſaretur ab oratione. Quoties in epiſtolis S. Paulus hanc tundit incudem, precaturque, ut omnes ipſi precibus opem ferant? Adjuro vos, inquit, fratres per Jeſum Chriſtum, & Spiritus ſancti charitatem, ut mecum decertetis orationibus, quas Deo effunderis pro me. Fratres ſuos obteſtatur; per hoc exprimit, quanta illius ſit ſollicitudo, quantus ardor; illos per Jeſum Chriſtum obteſtatur; nequit ſane ſanctius nomen adhibere: verum nequit ſimul apertius oſtendere ſuum deſiderium, quo cupit, ut fratres pro ipſo deprecentur. Se ipſum tamquam medium in prælio conſiderat; ſcit in prælio acerrimo, ubi cum potenti hoſte congrediendum eſt, ſæpe, ſi ſolus dimicet, periculum eſſe, ne vincatur: opem a fratribus petit, eoſque, ut ſecum conſertis orationibus dimicent, hortatur. *Lambert tomo 1. octavo ſermone de oratione.*

Qui perniciosa, & mala petunt nô exaudiuntur.

Ne putes, eo quod Chriſtiani ſumus, & habemus fidem, ideo ab Ethnicorum vitiis immunes eſſe. Videbantur olim Idololatræ in deorum delubra confluere, ut ſeſe numinibus commendarent, eaque non ſine aperta pietatis nota precarentur; verum quid ab illis petebant? Ea, quorum honeſtum, & cordatum virum puderet. Utinam, ajebat quidam, hunc hominem de medio tollere poſſem, cujus bonis hæreditatis jure diteſcerem! Utinam, ajebat alter, pupilli hujus ſubſtantia meæ accederet; quam felix eſſem! Si Dii hoc mihi concederent, ut ejus mulieris animum delinirem, quam voti mei compos fierem! atque propter id genus poſtulata Diis ſuis thus adolebant. Video equidem vos hiſcere, ut hos vecordes, cæcoſque mortales probro dignos judiceris: verum zelum cohibete veſtrum, niſi voſmet ipſos damnare velitis; neque enim culpa veſtra levior eſt. Illi erant idololatræ corruptos venerantes Deos, a quibus maleſanæ cupiditatis ſuæ expetebant effectus; ideoque ea tantum poſtulabant, quæ ipſorum ſtudiis erant conformia, eorumque palpabant affectus. Vos autem Chriſtiani, qui Deum colitis, qui peccatum perhorreſcit, quomodo ea, quæ noxia ſunt, petere audebitis? Hæc maxima impietas eſt, quæ tamen ſingulis accidit diebus. Potiſſima orationum pars has falſas Ethnicorum devotiones imitatur: videtis patres, matreſque ad id omnia vota ſua nuncupantes, ut familiæ ſuæ nitorem obtineant, preces effundentes pro filiorum profectu, quos interim nutriunt inter mundi inania placita, quin adlaborent, ut illos de chriſtianæ religionis præceptis erudiant. Ille vero quid petit? bonam valetudinem, ut ſuis indulgeat voluptatibus, opes, quas in alea, & luſu abſumat. Hæ petitiones Deo indignæ ſunt, neque ibi quædam ſacrilegii ſpecies deeſt; quippe ſatuis hujuſmodi precibus Deum in flagitiorum veſtrorum partem vocatis. *P. Bourdaloue ſermone in evangelium de Chananæa.*

Quamvis ea petamus, quæ bona ſunt, & quæ a Deo ſunt: nihilominus, quia illa ob pravum petimus finem, non exaudimur. Ut plurimum enim tempo-

Non ſatis eſt petere ea, quæ bona ſunt ob bonum finem eſſe ſunt petenda.

talia petimus bona, ea videlicet, quæ ad vitæ hujus bona referuntur, quin de bonis animæ laboremus. Verum eſt vos petere bona, quæ a Deo ſunt, ſed talia ſunt, ut in utrumque uſum poſſint adhiberi, & ad alium quam ad ſalutis finem referri. Petitis bonam valetudinem, nominis exiſtimationem, bonum rerum veſtrarum exitum: quid ultra Ethnicus poteſt expetere? Hic deſinit effectus orationum Gentilium, atque Idololatrarum, Dei filius ait Matth. 6. *Hæc omnia gentes inquirunt*. Sed de conſcientiæ probitate, ac puritate cordis nemo ſollicitus eſt, pauci ob id preces effundunt. Ubi invenientur, qui precibus humilitatem, charitatem, aliaſque chriſtianas virtutes obtinere contendat? Quiſnam Miſſæ ſacrificium offerri curat, ut ab animæ vitiis liberetur; quemadmodum efficere ſolet, ut a corporis ægritudine ſit immunis? Ullane publica impendere videtur calamitas? Numquam tot viſæ ſunt devotiones, quot tunc inſtituuntur: ſin autem de morum corruptionibus agatur, nemo movetur, nemo Dei opem implorat. Poſt hæc miraberis adhuc, ſi in irritum cedant orationes tuæ. *Idem*.

Hominum plerique in precibus effundendis attenti non ſunt.

Quotuſquiſque in oratione attentus eſt? quotuſquiſque cogitat, quæ dicit? Plurimi quidem orant, ſed quia illorum oratio attentione caret, idem eſt, ac ſi non orarent omnino. Nonne verum eſt devotionem nihil eſſe aliud, quam prolixam vocalium precum conſuetudinem? petitionum, quæ errabunda mente fit? labia quidem moventur, ſed alia cogitantur. De hoc jugiter Deus in Bibliis conqueritur: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt a me*. Matth. 15. & Marc. 7. Eheu! quam uſitatum eſt videre eos ipſos, qui Deo ſeſe devoverunt, & qui ſacris operantur quotidie, multa orantes nihil orare, quia per conſuetudinem, & ſine attentione preces effundunt. *Idem*.

Attentionis defectus in orationibus cauſa eſt propter quam non exaudimur a Deo.

Non ſine cauſa, & magna quidem nos Deus non exaudit, quoniam orationes noſtræ potiſſima deficiunt parte, videlicet attentione. Tantum abeſt, quod hæc oratio ſit, ut immo contemptus dicendus ſit Dei, quo ejus in nos juſtitia non lenitur, ſed irritatur. Quid? volumus Deum preces noſtras audire, ipſi vero illas audire nolumus: *Domine, exaudi orationem meam*. Pſal. 4. & 38. Tu autem re ipſum non audis, illi reſpondet Deus: mecum loqueris, quin de me cogites; me oras, & neſcis quid dicas, nullam adhibes attentionem, &c. *Idem*.

Sequitur fructus ampliſſimus, & jucundiſſimus orationis, cum a Deo preces audiuntur. Eſt enim, ex S. Auguſtini ſententia, oratio juſti clavis cœli; nam *aſcendit*, inquit, *precatio, & deſcendit miſeratio: licet alta ſit terra, altum cœlum, audit tamen Deus hominis linguam, ſi mundam habeat conſcientiam*. Cujus orandi muneris tanta vis eſt, tanta utilitas, ut ea te cœleſtium donorum amplitudinem conſequamur. Nam & impetramus nobis, ut ducem, & adjutorem adhibeat Spiritum ſanctum, & fidei aſſequimur conſervationem, & incolumitatem, & vitationem pœnarum, & divinum patrocinium in tentationibus, & ex diabolo victoriam. Omnino ineſt in precatione ſingularis gaudii cumulus, quam ob rem ſic loquebatur Joan. 16. Dominus: *Petite, & accipietis, ut gaudium veſtrum ſit plenum*. *Concilii Tridentini Catechiſmus parte 4. c. 2. De utilitate orationis*.

De orationum noſtrarum negligentia.

Nonnumquam etiam fit, ut adeo remiſſe, & negligenter oremus, ut ne ipſi quidem, quod dicimus, attendamus. Cum autem ſit oratio mentis aſcenſus ad Deum, ſi in orando animus, qui ad Deum referri debet, peregrinatur, nulloque ſtudio, nulla adhibita pietate temere precationis verba fundantur, quomodo inanem orationis hujus ſonitum, chriſtianam precationem eſſe dicemus? Quare minime mirum eſt, ſi Deus noſtræ non obſequitur voluntati, cum vel ipſi nolle id nos, quod petimus, pene probemus noſtra negligentia, & ignoratione precationis; vel poſtulemus ea, quæ nobis ſunt obfutura. *Idem*.

Plerique orant, ut ſuis ſatisfaciant cupiditatibus.

Deo maximæ habeantur gratiæ, templa noſtra deſerta non ſunt: verum perpendamus paulisper, qua mente huc homines accedant. Plerique ut ſuis ſatisfaciant cupiditatibus preces effundunt, ut opes conſequantur, ut pericula evitent, pro conſanguineorum incolumitate laborant, pro domus ſuæ fortuna, pro ſæculari dignitate, quæ ambitur. Omnes huc ſuas afferunt cupiditates, affectuſque ſuos, ac deplorabili cæcitate ſæpe a Deo petunt, quod a mortalium nemine petere auderent. Volunt ſibi concedi, quod concupiſcere nefas eſt. Volunt Dei miſericordiam in pravorum conſiliorum ſuorum partem accerſere, eique illa nuncupant vota, quorum graviſſima eſſet pœna, ſi votis damnarentur... Quot labiis quidem honorant Deum, cor autem eorum longe abeſt ab illo? Quot mentem ſuam voluntariis diſtractionibus rapi ſinunt, loquuntur, quin cogitent, orant, quin ſciant, ac ſe audiri volunt, cum ne ipſi quidem ſe audiant, ut ait S. Cyprianus? *Flechier ſermone in Templi cujuſdam conſecratione*.

In omnibus angustiis, ad Deum confugiendum eſt.

Cum Domini ſimus, ſive nos ille humiliet, ſive attollat, jugiter ſubmiſſi, & ab ejus gratia pendentes vivere debemus. Cum adverſitatis tempore nos mœror conficiat, ac deſerat mundus, orandum eſt, S. Jacobus inquit, & confugiendum ad Deum, qui ſemper nos recipit, & conſolatur. Cum peccata noſtra in cælum clament, ac Dominum ad ultionem ſollicitent, preces quoque noſtræ clament oportet, & Dominum ad miſericordiam ſollicitent. Oratio tributum eſt, quod reddimus Deo, necnon confeſſio magnitudinis, & potentiæ ejus in nos. Auxilium eſt, quod in neceſſitatibus noſtris contra pœnas peccatorum noſtrorum eſt præſto. Propugnaculum eſt contra vitæ hujus tentationes, & afflictiones. Eſt ergo medium admodum efficax ad mores corrigendos, ad cæleſtia dona promerenda, & ad emergendum ex calamitatibus noſtris. *Idem*.

Pauci petunt cœleſtia.

Profecto ſi quotidie cum gemitu columbino ploraremus coram Domino, qui fecit nos, id eſt coram omnipotente, & amantiſſimo Patre noſtro, quid non impetraremus?.. Non eſt Deus avarus diſtributor donorum ſuorum, *qui dat omnibus affluenter, & non improperat*, ut loquitur S. Jacobus c. 1. Sed ideo non accipimus, quia non magni facimus dona Dei, neque gratiam remiſſionis peccatorum, neque ipſam vitam æternam. Si enim iſta magni faceremus, frequenter, ardenter, cum clamore valido, cum gemitu, & lacrymis peteremus. Sic enim petunt temporalia bona cives hujus mundi, qui illa valde diligunt: ſic etiam petunt, & accipiunt ſervi Dei dona cœleſtia, qui illorum pretium noverunt; ſed hi pauci ſunt, illorum infinitus eſt numerus. *Bellarminus cap. 1. de gemitu columbæ*.

Plerique fideles parum intelligunt quid ſit orare.

Niſi Deum agnoſceremus, numquam oraremus, quoniam orationibus noſtris Deum adorare intendimus, eique cultum adhibere; necnon ejus omnipotentia nos ad illius aras adducit. Sed hic Deus ſimul eſt Pater noſter, & nos adoptavit in filios. Hinc quin a primo illo nos officio diſpenſet, quod quidem noſtræ ſubmiſſionis indicium eſt, vult præterea nos ad ipſum in neceſſitatibus noſtris tamquam patrem confugere, & fidenter ab illo petere, quidquid nobis neceſſarium eſſe cenſemus. Hoc autem orationis genus in mundo vulgo ignotum eſſe affirmo; de quo tamen Dei filius apud Apoſtolos ſuos verba fecit, cum ſolemni ſponſione ſe illos, quotieſcumque aliquid petiiſſent, exauditurum eſſe recepit. Quin iſtic duos hoſce Dominum precandi modos confundam, illos e contra pro virili ſeparare contendam, cum unice mihi propoſuerim apud vos habere ſermonem de precationibus hac mente fuſis, ut aliquid a Creatore noſtro obtineamus, hoc eſt de precibus, & petitionibus, nequaquam conſideratis tamquam tributis Divinæ debitis Majeſtati. *Ex manuſcripto ſermone P. Stephani Chamillard*.

Fides orationi eſſentialis, & neceſſaria.

Cum S. Auguſtinus loquitur de oratione, opus eſt, inquit, fidem illius baſim eſſe, & fundamentum. *Fides eſt fons orationis*? Cur? quia dubitatur, ne non ſolum utrum Deus opem nobis afferre poſſit, cum abſolutiſſimus ſit rerum omnium dominus, ac de illis pro ſuo arbitrio diſponat, verum etiam, utrum ro ipſa nobis prodeſſe velit, ac ſe expectet orari? Fieri nequaquam poteſt, quod oratio nobis communis ſit, & familiaris. Quid? ſi fides in Deo duplicem hanc nobis

bis

bis non detegeret qualitatem, qua ratione ad illum in noſtris neceſſitatibus confugeremus? Idea, quam de eſſentiæ ipſius ſuperioritate habemus, non ſinit ſupremam illius poteſtatem in dubium vocari. Ita nemo fidelium eſt, ſi aliquot inſanos demas, qui hoc minime norint; ſed bonitas ejus non eamdem in animis noſtris efficit impreſſionem. Quæcumque nobis teſtatus, pollicitusque fuerit Deus homo factus, non erubeſcimus hanc fovere animo cogitationem, Deum non ita illis, quæ ad nos pertinent, intentum eſſe, ut ſibi hanc injecerit neceſſitatem, ut indeſinenter paratus ſit nobis audiendis, & exaudiendis. Ab hoc non abhorremus; noſtris confidimus viribus, amicorum nitimur auctoritati; ſciti alicujus hominis conſilio habemus fidem, ſexcentas inquirimus vias, ad Deum tunc tantummodo noſmet convertimus, cum omnibus humanis auxiliis deſtituti ſumus. *Idem.*

Virtus orationis.

Audite hæc, o Fideles, non minus ad veſtrum ſolatium, quam doctrinam, libenter huic immoror argumento. Jeſu Chriſti mentem aſſecutus non eſt, qui non videt promiſſionem illius, qua generatim ſe hominibus conceſſurum eſſe ſpopondit, quæcumque ab ipſis peterentur, nullis finibus, atque cancellis coarctari. Quid? nonne durius in novæ, quam in veteris legis filios aliquando ageretur? Impius Manaſſes petit, & obtinet; David peccator orat, & exorat. Quodnam majus petitarus argumentum futurum, ut æque & nos votis damnemur, ſi illos imitati fuerimus? Precationibus, quas Creatori offerimus, S. Chryſoſtomus inquit, id ineſt, propter quod Deo placent: *Vis intelligere quanta res ſit oratio? non tam valet amicitia apud Deum, quam oratio.* Et ſæpe ſupremus hic Dominus mortalibus inſignes gratias concedit, non quod illi grati ſint, & fideles, ſed quia petunt, & flagitant: quod amicitia non perficit, id ab oratione perfectum eſt. *Idem.*

Ordo, quem Dei filius in orationibus noſtris poſuit.

Incipiamus eas optare gratias, atque ſupernaturalia dona, a quibus beata pendet æternitas. Prima vota, ac ardentiſſima deſideria veſtra erga ſpiritualia bona ferantur; deinde temporalia etiam optare licebit. Hoc adeo parum eſt divinæ indulgere voluntati, ut ſi hæc petere obliviſceremini, ea eſſe ille vobis concederet: *Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis.* Id Salomon expertus eſt. Altiſſimus illi idem ac nobis obtulerat, ac ſe nihil negaturum receperat. Princeps ille hac in re noſtrum exemplar bona prætulit ſpiritualia; petiit ſapientiam; Deus vero poſtquam petitam conceſſit ſapientiam, illum etiam annis, honoribus, & opibus cumulavit. Hic ille ordo eſt, quem in bonorum ſuorum diſtributione Deus ſervare vult; a ſpiritualibus initium ducere, ac in temporalibus deſinere. Ne infringamus, ne perturbemus, ne ſubvertamus hunc ordinem, omnes petitiones noſtræ illi erunt acceptæ. Præterea alia etiam petite bona, verum non aliam ob cauſam, finemque, niſi propter ſalutem veſtram. Graviſſima laboratis egeſtate, poſtquam in rerum omnium affluentia vixiſtis; ſtatus hic adeo diverſus vos enecat, opprimit, conficit: jam murmur tantum, impatientia, querimonia auditur. Vobis lis intentata eſt, ac forenſibus jurgiis, atque tumultibus male aſſueti a priſtina vivendi ratione ita diſceſſiſtis, ut Deum ultra orare nequeatis, neque conſuetas pietatis exercitationes obire: gravis infirmitas plures jam menſes vos in cubili detinet, quamcumque vim imaginationi veſtræ faciatis, malum veſtrum ſemper vobis ob animum verſatur, integroſque dies, quin ullam effundatis orationem, traducitis. Deum precamini, ut bonam vobis concedat valetudinem, ut judicio victores abeatis, ut ex egeſtate emergatis, hoc pacto ex his occaſionibus in æternum pereundi, vel ſaltem in via ſalutis languendi, evaſuri. Quandoquidem ſatis fortitudinis vobis non ineſt, ut ex ipſis adverſis utilitatem percipiatis, Deum ob has cauſas obteſtantium, obſecrantiumque preces chriſtianæ erunt, eaſque Deus poterit exaudire. *Id.*

Cogitandum eſt nos orare Deum, ut ſicut oportet, oremus.

Patres in id ſemper operam navarunt, ut nobis modum præſcriberent, quo divinam Majeſtatem exorare debemus. Neque enim ſatis putarunt a nobis ea tantum optari, quæ ſaluti noſtræ prodeſſe poſſunt, præcipuum etiam, ut illa eo modo, quo opus eſt, flagitemus; videlicet, ut meminerimus Deum eſſe, quem invocamus, ac noſtra intereſſe illum veluti Deum invocare, ubi, ſi vel minimum defecerimus, periculum eſt, ne ullam orationum noſtrarum habeat rationem. Modo volunt, nos viva fide animari, atque meditantes Creatoris noſtri magnalia, bonitatem vero præſertim, atque potentiam, uti ſpecioſo hoc igne, quem ſanctus ardor in cordibus noſtris accendere conſuevit; modo metu correptos in noſtræ infirmitatis intuitu præbere profundæ humilitatis indicia, quæ extrinſecus etiam proſiliant; modo eam cogitantes fortunam, per quam cum Deo loqui poſſumus, noſmet ipſos intrinſecus colligi, & ex cogitationibus noſtris minima quælibet expellere objecta, quæ illas valeant diſſipare; verbo, nihil a nobis prætermitti, quod Cœlum flectere valeat. *Idem.*

Vota Deo nostra preces noſtras ardentes eſſe, ac ſollicitas.

Eſto quidem a Deo illa tantum petatis, quæ ſancta, & ſalutaria ſunt, videlicet veſtram converſionem, ſalutem, perfectionem, affectuum victoriam, mundi odium, virtutis amorem, poſſeſſionem immortalis gloriæ, ad quam nati eſtis; nihil hoc ſanctius, nihil laudabilius: ſed nonne verum eſt, vos inter petitiones veſtras metuere, ne poſtulata aſſequamini? Deus ardentia diligit vota, violenta deſideria, anhelantia ſuſpiria. Pauper illum afficit; miſer eum movet; qui in afflictione gemit, illum ſuis doloribus ad miſericordiam flecti cognoſcit; non eo quod pauperes magis amet, quam divites; non quod miſerum, afflictumque protegat; non quod eorum, qui injuſte opprimuntur, lacrymas abſtergat; ſed quia horum preces ſunt cum ſummo fervore conjunctæ. Extrema calamitas eloquentiores nos facit, & ſatis eſt aliquam optare gratiam, ut tunc obtineatur. *Ad Dominum cum tribularer, clamavi*, regius inquit Propheta Pſalm. 119. *& exaudivit me.* Duo hæc non ſeparat; centies in Pſalmis beneficia, quibus a Deo cumulatus fuit, accepta refert clamoribus, gemitibus, atque cordis ſui effuſionibus. *Idem.*

Deus a nobis petit in oratione perſeverantiem.

Cogitate Chananæam mulierem, tunc etiam cum reſpuebat Jeſus Chriſtus illam videre, & audire, eamque alienigenam vocabat; crederetiſne? canem, miſeramque appellabat; nonne afflictæ hujus genitricis orationem admirabatur, nonne fidei ejus conſtantiam laudabat, nonne petitionem ejus probabat, eamque exaudire cupiebat? Filiæ ejuſdem curatio hoc palam probat. Cum vidit Sancti Auguſtini matrem ſeptemdecim annos orantem, lacrymantem, plorantem, jejunantem, filiique ſui converſionem petentem, amabat procul dubio Monicæ lacrymas, atque auſteritates. Quinam ambigi poteſt poſt eas gratias, & favores, quibus eam cumulavit? *Idem.*

Deus precibus nostris bona concedit cum ſunt neceſſaria.

Jeſus Chriſtus, qui Moyſis legem perfecit, illam hac in re non mutavit: quamquam Redemptor ſpes noſtras intra ejus terræ ubertatem minime coarctaverit, ubi flumina lacte manant, & melle: attamen orationi nequaquam illam ademit vim, quam olim habebat ad temporalia bona obtinenda, neque petitionis virtutem ad ſpiritualia tantum gratiæ, gloriæque dona redegit, quandoquidem precationis omnipotentiæ nullos cancellos conſtituit: *Omnia quæcumque orantes petitis, credite, quia accipietis, & evenient vobis.* Marc. 11. Conſiderate quæſo horum verborum extenſionem; *Omnia.* Non igitur ſolum virtutes, quæ animam ornant, non ſolum dona, quæ ſpiritum perficiunt, non gratias, quæ cor inflammant: *Omnia*; ſed generatim omnes corporis neceſſitates. Et ſane nonne illas expreſſit in eo orationis exemplari, quod nobis reliquit? Quid enim prodeſſet, Domine, nos adigere ad petendum adeo frequenter panem quotidianum, niſi illum fideli petenti concedere decreviſſes? Itane crudelis eſſes, ut fruſtrari velles eam ſpem, quam ipſe proponis; & eam repellere orationem, quam ipſe præſcribis? Haud ita, Fideles, dici nequit, Jeſum Chriſtum in ea extenſione, quam orationis impetrationi conceſſit, comprehendere noluiſſe hujus temporis neceſſitates. Cum hoc eccleſiæ perſuaſum fuerit; illa, quæ Jeſu Chriſti regitur ſpiritu, quaſdam rogationis dies conſtituit, quibus a Domino vire ne-

næ neceſſaria peterentur eo tempore, ubi meſſium ſpes adhuc eailis, & male tuta efficit, ut populus ſentiat ſe a ſupremo rerum moderatore pendere, qui ſeminibus ab agricola terræ creditis præbet incrementum. Particulares neceſſitates ab eo non minus pendent, qoam publica copia, pas, & conſenſus familiarum, qoas diſcordia laniavir; honor, esiſtimatio illarum, qoibus injuria aliqua labem offudit: felis eventus litis, coi colorem adſperſerat iniquitas; felicitas, & lucrum in mercatura, hæc omnia fructus ſunt orationis: hæc ſe conceſſurum recepir Deus: *Amen amen dico vobis, ſi quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis* Joan. 16. Ipſa etiam regnorum, rerumque publicarum gloria, & victoriæ de hoſtibus relatæ ab oratione proficiſcuntur. Moyſes hoſtibus populi ſui minus Iſraelitarum arma, quam orationis robur oppoſuit: certos, victoriam nequaquam ſemper a ſapientia periti ducis pendere, montem aſcendit, brachia ſimul, votaque ſua in cęlum attollit, ſecreto pugnat, S. Chryſoſtomus ait, ejuſque aperiiſſimis affectibus ſeſe prodit victoria. *Occulte pugnabat, manifeſte vincebat*. Bonus, maluſve præliorum eventus pendet a conatu, quem orans exerit: eum ioſitmus eſt coram Deo, Iſrael univerſos fatigatur; ſed com ſimilis Jacob Deom ſuperat, hoſtes fervore illius proſtigantor: brachia, quæ in cęlum ſuſtollit, ſunt tamquam ſignum victoriæ: *Diceres manus ejus eſſe vexillum victoria*. Ut verbo omnia complectar; quo ſeſe virtus orationis minime estendit! *Ex manuſcripto ſermone*.

Finalis perſeverantia precibus impetratur, quam nemo poteſt mereri, orationi conceditur.

Finalis quoque perſeverantia precibus impetratur: centies populo Chriſtiano metus injectus eſt terribili hac eogitatione, quod nemo illam mereri poſſet. Veritatis cathedra eenties terribilibus his verbis perſonuit, mortem in juſtitia oequaquam adhærere ſanctitati vitæ, eamque mere gratuitum donum eſſe Dei, penes quem æternæ ſortis noſtræ arbitrium eſt. Conſtans hæc veritas, quam impugnare non audeo, proculdubio effecit, ut pii homines, quibus ſolatium afferre oequaquam cogito, animum deſponderent. Quis igitur, Domina, dicere poſſunt in amaritudine cordis ſui, quis mihi promittere poteſt poſt plures fidelis iooocentiæ, vel auſteræ pœnitentiæ annos Deum finalem mihi pœnitentiam, doeum hoc, quod a meritis noſtris minime pendet, conceſſurum? Quo terrore igitur ſalutem meam operabor, exitus mei ſemper incertus? O Deus! cur ſaltem mihi certam non aperis viam, or illam obtineam? metus mei tranquillitatem, & cor meum ſecuritatem nanciſcerentur. Verum mottmur, & querelam hanc animæ piæ compeſcite: Deus hac in re nihil vobis deſiderandum reliquit. Finalis perſeverantia, S. Auguſtinus ait, hoc noſtræ prædeſtinationis ſignum, est remum hoc beneſacientis Dei munos ſimul eſt effectos, & præmium orationis. De noviſſima gratia aliud ſentiendum eſt, ac de prima; fidei ioitium, hæc gratia, quæ nos diſponit, ut fideles ſimus, ab orationibos noſtris non pendet: *Conſtat Deum aliqua etiam non orantibus dare, at initium fidei*. Chriſtianos eſſe a nobis non pendet; ſed in mea poſitum eſt poteſtate morte juſtorum obire. Sola oratio certam facere mibi poteſt æternitatem, certam faciens meam perſeverantiam; *Quadam etiam nonniſi orantibus præparaſſe, ut perſeverantiam in finem*. De quo igitur conqueri poteſtis? *Idem*.

Oratio non minus ad ſalutē neceſſaria eſt, quam religio.

Ampliora dicam. Ad ſalutem tantum neceſſarium eſt orare, quantum religionis actus elicere. Argumentatio hæc eſt S. Thomæ. Quemadmodum ſine religione ſalvi eſſe oon poſſumus, ita neque ſine oratione. Quomodonam hoc? quia oratione nuo aliud magis inevitabile officium habet virtus religionis; per hanc virtutem Creatori debitus honor adhibetur; at ullumne eſt geous cultos magis apertum, magiſque ſubmiſſum, quam oratio? Quid enim eſſet religio, ſi proſcriberetur oratio? Quis ad templum accederet, niſi vota haberet, quæ nuncuparet, & neceſſitates, in quibus opem esposceret? Numquid estruerentur aræ, niſi illioc per Angelos ferendæ eſſent precationes noſtræ ad aram in cęlis agno immaculato poſitam? Numquid offerrentur Deo ſacrificia, ſi per oblatæ victimę orationem minime noſtris egeſtatibus prodeſſent? Non miror igitur amplius inter nos levem dumtaxat religionis ſpeciem iotuitus, ſpes concepta a Deo ea, quæ neceſſaria ſunt, obtinendi fideles cogit in templum, efficit, ut genua coram Domino flectant: his ſubmiſſionis teſtimoniis quiſque ſuam esprimit religionem. Verum quid hodierna die in generali hac ſæculi corruptione contingit? quiſque in ſua tantum induſtria confidit, & religio petit propter defectum attentionis in iis, quæ vere noſtra interſunt, per orationem procurandis. Aulicus illis tantum idolis adolet thura, quæ ſua ipſi conſtituit fortuna; voluptuoſus illi tantum nuncupat vota numini, quo allectus eſt &c. *Idem*.

Oratio obtinet a Deo, quæ petit: Scripturæ exempla.

Moyſes pro Judæis orat, quodammodo vim facit Deo, & de manibus ejus fulmen revellit. Joſue orat, & voci illius Domino obediente, ut cum Scriptura loquar, Sol ipſe in medio immoratur curriculo. Judith orat, & Deus illi animum, roburque præbet ultra ſexum illius; nec non oratione protecta Holophernem aggreditur, & ab hoſte adeo terribili populum liberat. Publicanus orat, ac momento juſtificatur; Deus illi integram peccatorum remiſſionem concedit. Apoſtoli in Jeruſalem congregati orant, & ſuper eos Spiritus ſanctus deſcendit. S. Paulus orat in templo, ac repente extra ſe raptus audit, & recipit monita ſalutaria. *P. Girouſt ſermone de Chananæa*.

Oratio certam nobis facit finalē perſeverantiam.

O perſeverantiam, juſtum mei gaudii, meique terroris argumentum! in hoc uno dono finem malorum omnium, æternamque omnium bonorum poſſeſſionem invenio. Hanccine ego perſeverantiam conſequar? an ſecus? donum ita pretioſum, ut ad illud comparandum omnia libenter impenderem, & ad illud promerendum nihil intentatum relinquerem. Quid dico, Fideles? Illud neque comparare, neque promereri omnibus bonis operibus poſſumus... Quam terribilis hæc veritas eſt? Hæc vos terret cogitatio; & ego quoque, uti vos, territus ſum, ſed in juſto eo terrore, quo perculſus ſum, non aliud efficere poſſum, quam caput demittere, & cum S. Paulo clamare: *O Altitudo!* O impenetrabilis divinorum conſiliorum profunditas. Attamen me ipſum, voſque mecum oportet conſoler, rationem indigitans validam, atque potentem, quæ nobis ſolatium afferre poteſt, & ex his terroribus, quibus proſternimur, & ad deſperationem adducimur, eruere. Quæ autem hæc ratio eſt adeo deſiderabilis, & neceſſaria? Oratio eſt, quandoquidem ex S. Auguſtini, omniumque Theologorum ſententia enixis precibus hoc adeo pretioſum donum conceditur. *Idem*.

Oratio quocumque in ſtatu ſimus nobis eſt neceſſaria.

Es tu peccator; immo etiam inſignis peccator? heu! in triſti hoc ſtatu ab orando ne ceſſes. Quis enim ſcit, utrum modo alia tibi ad converſionem ſupperat via, quam oratio? Hæc ſi deſit, jam te reſpicio, vel ſaltem locus mibi eſt reſpiciendi te veluti jam reprobatum. Juſtus es, tibique rationabilis adeſt credendi cauſa, quod habitualiter in Dei gratia vivas? Eheu! ne putes ideo te poſſe orationis uſum negligere; quippe eſt perſeverandum. Bene quidem Judas incœpit, ſed petiit, quia male deſiit. S. Paulus econtra ſalvus factus eſt, eo quod optimum vitæ ſuæ finem impoſuit, quamvis peſſimum illius fuerit initium. Itaque finis vitam noſtram coronat, & noſtram ſalutem conſummat, neque ad bonum finem ſine oratione pervenitur. Neque peccator es, neque juſtus; ſed modo juſtus, modo peccator, quales tot ſunt ignavi, imperfectique Chriſtiani? Eheu! quam indiges peculiaribus gratiis, ut arctius tuo muneri adhæreas, ac in eo perſeveres? Via autem, per quam Deus frequentius electis ſuas gratias communicat, nonne eſt oratio? *Id.*

Gratia orationis nemini deeſt.

Gratia orationis nemini deeſt, quod explicitis verbis docuit S. Auguſtinus: *Si deſit, ut agas, numquam deficit, quo petas*. Si agendi gratia deeſt aliquando, numquam deeſt gratia orandi. Et ſane, hic Pater ait, non miror amplius, quod Petrus ceſſerit tentationi, cui ſe objecerat; ſanguis Jeſu Chriſti, qui tunc effundi incipiebat, operatus non eſt, ut ejus conſtantiam excitaret; verbo, agendi gratia illum, ubi eadem maxime opus erat, deſtituit. Verum dici ne poteſt, orandi gratiam eidem negatam fuiſſe? Sacrum teſtor

evan-

evangelium, quoties Jeſus Chriſtus illum invitaverit, atque ſollicitaverit in horto, ut ſecum oraret? Ter Dominus monitis redargutiones adjecerat: ne dixeris, ajebat illi bonus Magiſter, ne dixeris, te mecum vigilare, & orare non potuiſſe: *Non potuiſti una hora vigilare mecum?* Marc. 14. Gratia quidem mea facultatem hanc tibi impertiebat, ac in uno te poſitum erat, eadem uti. Quid ergo lapſus illius extitit cauſa? Petrus reſtitit gratiæ orationis; ac ſopor ſpiritus illius Salvatoris ſollicitationibus prævaluit. Si paulisper vim intuliſſet ſenſibus ſuis ingraveſcentibus, facilius illi fuiſſet orare, atque in oratione certum inveniſſet remedium contra tentationem, quæ illum erat oppugnatura. *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem.* Matth. 26. Hoc ipſum nobis accidit, o Fideles, in defectibus noſtris inexcuſabiles, ne acceptos referamus illos defectui gratiæ, ſed noſtræ in orando negligentiæ. *Sermo manuſcriptus.*

Quid potiſſimum expectare debeamus bonorum illius quem rogamus.

Quanto magis Pater veſter de cœlo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe? Ab hac divina bonitate non terrena tantum, & mortalia, ſed inviſibilia, atque incorruptibilia animæ bona expectare debetis: ſpiritum lucis, ut agnoſcatis viam, quæ vobis eſt ingredienda, utque tuto ambuletis in illa; ſpiritum contritionis, ut præterita ſcelera veſtra defleatis, atque ex illis emergatis; ſpiritum fortitudinis, ut corruptæ naturæ, mundi, infernique oppugnationibus reſiſtatis; ſpiritum ſubmiſſionis in vitæ hujus adverſis, ut hæc patientia veſtra conſecretis, & ut illis prædeſtinationis characterem tribuatis; verbo, ſpiritum ſanctitatis, ut omnia officia veſtra rite obeatis ſeu generalia tanquam homines, & Chriſtiani, ſeu particularia pro variis ſtatibus, ad quos divinæ placitum fuit providentiæ vos accerſere, & per quos vos deducere vult, tamquam per totidem calles, ad beatum terminum æternitatis. *Petentibus ſe.* Verum quibus ille potius ſpirituales ſuas largitates effundet, quam cupientibus illas, & illis, qui ad illius genua provoluti ei cordis ſui deſideria teſtantur? Si nonnumquam ille noſtra prævenit deſideria, quid erit cum ſe urgeri, ac ſollicitari ſentiet? Suum aperiet ſinum, ſua tendet brachia, omneſque ſuas depluet benedictiones: *Quanto magis, Pater veſter de cœlo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?* Luc. 11. *P. Giroaſt ſermone in evangelium Chananeæ.*

De orationis efficacia. Deus nihil negare poteſt petentibus, uti oportet.

Si verum eſt orationis gratiam nemini deeſſe, non minus verum eſt, orationem ſemper magnam habere vim ad obtinendam gratiam, cujus vi operamur. Jeſus Chriſtus hanc ſuis pollicitus eſt eo modo, quo nihil amplius poteſt excogitari. Ecce illius verba, quæ ea iis omnibus, qui in errore ſunt, confeſſionem extorquere debent, ſalutem noſtram noſtris in manibus eſſe, atque in noſtra poteſtate poſitum nobiſmet applicare ſanguinem Jeſu Chriſti pro nobis effuſum. En igitur ejus verba Luc. 11. *Vos cum ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris:* Nullus inter vos adeo crudelis pater invenitur, qui filiis ſalutaria, quibus egent, neget dona; quomodo ergo credere poſſetis, me ſollicitantibus miſericordiam meam interiorem negaturum opem, quæ illos flectat, & moveat? Ad examen revocemus vim horum omnium Jeſu Chriſti verborum, quæ tantum nobis afferunt ſolatium: *Pater veſter*; haud ita, Fideles, qui mihi famulamini, ita ſævus non ſum, ut ea ſervis meis imperem, quæ per neceſſariæ gratiæ defectum adimplere non poſſint. Pater ſum miſericors, beneficus, atque quantum fieri poteſt ſublevans jugum, quod ſuis filius imponit: *Pater veſter de cœlo dabit ſpiritum bonum.* Non ſolum igitur precibus veſtris ea, quæ corpori ſunt neceſſaria, promitto, ſed bonitatem, ſanctitatem, ſpiritus rectitudinem; verbo, gratiam, quam in corda noſtra Spiritus ſanctus effundit: *Spiritum bonum petentibus ſe.* Orationi omnia hæc dona reſervavi. Petite, ſollicitate bonitatem meam, & vobis reſpondeo futurum, ut Spiritus ſanctus in corda veſtra effuſus omnia vobis efficiat poſſibilia. *Sermo manuſcriptus.*

Deus non ſemper a nobis temporalia bona petentes, & quare.

S. Ambroſius ait, Jeſum Chriſtum pro nobis orantem pro noſtra dumtaxat ſalute precari. Quamobrem niſi ad hunc finem orationes noſtræ referantur, erunt invalidæ, quia Jeſus Chriſtus orationes ſuas ad id non obtulit; & ratio, quam S. Auguſtinus adfert, eſt, quia id genus bona ſpei noſtræ objectum non ſunt. Ne miremur ergo, ſi in egeſtate, atque afflictionibus nos relinquit Deus, neque poſtulantes, atque eum enixis precibus fatigantes exaudit. Scio equidem hoc olim Ethnicis cauſam præbuiſſe irridendi Chriſtianos, quos ſemper in oratione poſitos, ſemperque miſeros intuebantur. Sed illis S. Auguſtinus reſpondet, hac in re divinæ providentiæ diſpoſitionem facile probari; non vult enim ob id a nobis preces effundi, ut commode vivamus, atque opibus affluamus; Chriſtianus enim non ideo Chriſtianus eſt, ut in hoc mundo ſit felix. Si in oratione ſua hanc ſpem temporalem ſibi fidelis proponit, intereſt illius non exaudiri; temporalia enim flagitans bona, quodammodo ſe illis privat, quæ ad ſuam pertinent ſalutem. *P. Bourdaloue ſermone pro feria quinta poſt primam Quadrageſimæ Domin.*

Ecce Chriſtiani ad quid preces veſtræ redigi debeant, ad æterna bona petenda, cætera enim inutilia ſunt, & Chriſtiano indigna. Eheu! ſi Deus hujuſmodi audiet pro bonis temporalibus vota, hoc indignationis eſſet indicium; ſimilis eſſet patri, qui ut filii ſui cupiditatibus indulgeret, nugas pro hæreditate tribueret. Quid diceres, ſi tecum ita parentes agerent tui? nullos profecto: & vis a Deo tibi dari nugas, ac fumum pro ſolidis, veriſque donis? Haud ita ſane; bonitas ejus non ſinit, ipſum te inanibus terræ hujus locupletare theſauris, ne te cœleſtibus privet. Imitemur igitur in orationibus noſtris Abraham Patriarcham. Deum unum pro mercede petebat, cæterarum autem rerum curam Domino relinquebat. Heu! quandoquidem omnia ſperamus a Deo, noſmet a terrenis rebus avellamus, quæ ſaluti noſtræ nihilum proſunt: *Multi de Deo ſperant, ſed non ipſum Deum quærunt*, S. Auguſtinus inquit. *Idem.*

Mementote, Fratres, neceſſitatem orandi actum eſſe religionis, & quomodo in pœnitentia cordis contritio requiritur, ita in oratione mentis attentio poſtulatur. Sive hæc neceſſitas immediate, ac directe ex eccleſiæ ipſius oriatur præcepto, quod eruditiſſimi quidam Theologi ſentiunt, ſeu fluat ex naturali præcepto, quod eccleſiaſticum concomitatur, quo jubemur a Deo ſancte, ac digne peragere id, quod nobis imperatum eſt, quod alii docent: quoquo modo ſe res habeat, hæc ſententiarum varietas nihil aliud eſt, niſi quæſtio in ſcholis pertractata, cæterum in utraque ſemper æque peccatur. O Eccleſiaſtici, vos, qui orare tenemini, quam excuſationem affertis? liceat mihi dicere, vos munere veſtro nequaquam perfungi, ſi abſque attentione oratis, ac multos eſſe, in quos illud recidat maledictum, quod inimico ſuo David Pſal. 108. imprecabatur: *Oratio ejus fiat in peccatum.* Ita eſt, S. Hieronymus ait, hæc verba David erunt plurimorum ſententia: preces eorum illis Dei maledicta conflabunt, quia per mentis evagationem effuſæ. *Id.*

Niſi orationum effectum habeamus, quem expectare debemus, defectus noſter eſt, non Dei.

Undenam, cum Deus adeo ſolemnibus promiſſionibus ſe poſtulata nobis conceſſurum receperit, adeo infrequenter voti damnamur? Quomodo admirabilis hæc virtus, quam Patres orationi tribuunt, hæc facultas omnipotentis manum flectendi, fulmina de manu illius revellendi, & quidquid petitur, obtinendi conciliari poteſt cum modico effectu, quem plerumque noſtræ obtinent orationes? Avertat Deus, quod hujus rei cauſam in illum rejiciamus; ipſe neque infidelis eſt in promiſſionibus, neque impotens, ut fidem præſtare non valeat. Potentia illius nullis continetur finibus, & infinita bonitas jugiter illum ſollicitat, ut in nos omnia ſua bona effundat... Ut ſtudio, quod habet ſeſe extrinſecus communicandi, faciat ſatis, effundat oportet in entia omnia, quæ creavit, & in omnes homines, quos ad imaginem ſuam effinxit, bona, & eſſentiæ ſuæ divitias aſſiduis largitatibus. Ita cum homines in neceſſitatibus ſuis ad illum confugiunt id, quod ſibi deeſt, impetraturi, ſi voti rei minime fiunt, ſibi imputent neceſſe eſt, qui neque ea, quæ oportet, neque eo modo, quo oportet, petunt. *La Fonte, ſermone pro quinta poſt Epiphaniam Dominica.*

Quinam credi poteſt, S. Gregorius inquit, a Deo

vocem

vocem audiri peccatoris Dei vocem audire nolentis; eumque ſubſcribere votis illius, qui per vitæ ſuæ flagitia divinis indeſinenter voluntatibus reluctatus? *Vis Deum te audire in tuis orationibus, cum tu eum non audias in ſuis præceptis.* Hæc, S. Auguſtinus inquit, oratio eſt, quæ Deo non honorem, ſed contumeliam adfert; quæ illius iram potius, quam miſerationem cies; quæ graviſſimas potius juſtitiæ illius ultiones, quam bonitatis gratias meretur. Quæ enim impudentia eſt coram Deo prodire toties, & adeo graviter læſo, quin eidem antea ullo pacto fueris ſatis factum, & gratias ab illo expetere, cujus odium ſubiiſti? Nonne hoc eſſet judicem irritare, præmium ab illo expoſcere, antequam illud eluiſſes crimen, cujus apud eum reus factus es? Nonne hoc eſſet principi illudere, inſignem aliquem in ditione illius gradum ambire, poſtquam gravi aliqua infidelitate ex illius gratia excidiſti? Pater ferre ne poſſet citra indignationem filium, a quo magna affectus injuria fuiſſet, venia nondum petita, facti nullum dolorem teſtatum per vim ejus hæreditate potiri velle? Mirandum ergo eſt, niſi Deus eorum preces exaudiat, qui in criminoſa vita perſeverant, quin inde contendant emergere? *Idem.*

Quænam ſunt eorum orationes, qui propter patrata flagitia Dei ſunt inimici, & hoc in ſtatu mordicus perſiſtere volunt? Quomodo Deum Patrem ſuum vocare poſſunt, Dominicam orationem recitantes illi, quos pro filiis non habet, & qui indignam divina hac adoptione vitam vivunt? Quomodo loquentea de cœlo, ad illud animum advertunt mortales, quorum omnes cogitationes, & deſideria in terræ hujus bonis, vitæque hujus utilitatibus verſantur? Quomodo concupiſcere poſſunt, Dei nomen ſanctificari, qui illud vitæ ſuæ flagitiis dedecorant? Quomodo orare poſſunt, ut in ipſos Dei regnum adveniat, qui illud ex animo, atque cogitatione eliminarunt, & qui in terrenorum gaudiorum perfruitione ſuam felicitatem conſtituunt? Quomodo vere deſiderant, Dei in ſe fieri voluntatem, qui ſuis cupiditatibus velificaturi eandem indeſinenter impugnant? Nunquid conqueri poſſunt, ac Deum infidelitatis in promiſſionibus ſuis redarguere ſibi non concedentem illa, quæ petunt, & quæ adeo parum cupiunt recipere? Nonne ſibimet ipſis potius debent iraſci, atque peccatis ſuis, quæ, donec illis adhæreſcunt, eos indignos efficiunt, qui Dei gratias obtineant? Utique; peccata eorum divinæ miſericordiæ profuſiones inhibent, obicem ſtatuunt deſiderio, quo flagrat bona ſua ſuper eos effundendi. Hoc mirum in modum ſignificavit Jeremias, cum ait, peccata noſtra, cum in pravo ſtatu precamur, orationis virtuti reſiſtere, & adverſari: *Iniquitates noſtræ reſponderunt nobis:* Jerem. 14. vel juxta hebraici textus vim: *reſtiterunt nobis.* Innuit autem, cum peccator ſine vitæ mutandæ conſilio preces fundit, duas ſimul diverſas voces in cœlum attolli, vocem orationis, & vocem peccatorum ejus eo magis clamantem, quo indignior eſt. Prima illa, quæ ex ore egreditur, pro illo perorat; altera vero, quæ manat ex corde, petitionis virtuti adverſatur. Illud vero magis acerbum eſt, quod altera hæc de ſuperiori victoriam reportat: *Iniquitates noſtræ reſtiterunt nobis.* Scelera noſtra petitionibus reluctata ſunt, ſatiſque vehementer clamarunt, ne precum noſtrarum vox a Domino exaudiretur. *Idem.*

Dei bonitas illū cogit ea, quæ poſimus, nobis conferre.

Aliquidne comparari poteſt cum Deo, qui non ſolum pollicitus eſt ea ſe nobis collaturum, quæ ab illo petierimus, ſed qui ſæpe cogitationes, & vota noſtra prævertit? Quippe ad obtinendas Domini gratias, ſatis eſt illas ſincere deſiderare. Cœli Deus ſimilis haud eſt terræ hujus principibus, qui ſæpe non niſi poſt ſexcentas repulſas, atque ut magnam, & diuturnam remunerentur ſervitutem, aliquid donant. Dominus, ut nos ſuis muneribus augeat, vult ſolum nos eiſdem recipiendis eſſe diſpoſitos. Ira violento quopiam torqueris affectu? præ deſiderio ab eodem liberandi coram illo ingemiſce, ac ipſe te liberabit. Hac, vel illa indiges virtute? Eam ſincere deſidera, eamque tibi elargietur. *Abbas de Montmorel Homilia pro tertia Dominica poſt Paſcha.*

Sincere optandum eſt, quod a Deo petitur.

Quoties Domino vota nuncupantur, quin animus iis, quæ dicuntur, advertatur, & non ſine metu obtinendi aliquando, vel nimis cito id obtinendi, quod petitur? Etenim, ſi fas eſt hoc in loco humani cordis evolvere duplicitatem, affirmare poſſumus, quod ſæpe nobiſmet perſuadere conamur, nos ſemper ea facere, quæ in poteſtate noſtra ſunt ſita, nobiſque idcirco jus eſſe ſumma cum tranquillitate in ſceleribus noſtris verſandi, donec ipſe Deus aliquo ſuæ gratiæ miraculo noſtra vincula infringat. Ah! ſi vere id obtinere cupimus, quod imperfecte dumtaxat petimus, labia taceant, & cor loquatur. Cum Propheta Pſalm. 37. dicamus: *Domine ante te omne deſiderium meum, & gemitus meus a te non eſt abſconditus.* Auferamus obices, qui prohibere poſſunt, ne id, quod petimus, aſſequamur: præſertim vero optemus, a Domino ea nobis concedi, quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria, atque tunc, quin elata voce clamemus, *Domine, Domine*, Pater cœleſtis, qui ea novit, quibus indigemus, antequam illa petamus, precationem noſtram prævertet. *Idem.*

Dei filius ea proprie tantum nobis pollicitus eſt, quæ æternæ ſaluti utilia ſunt.

Ne credamus, S. Auguſtinus ait, cum Dei filius inquit: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*, pollicitum eſſe, ea omnia, quæ ab illo petierimus, nobis eſſe conceſſurum: quidquid enim deſiderari poteſt, ſi cum tanto hoc bono comparetur, nihil eſt. Omnia terræ bona, divitiæ, dignitates, honores, a nobis nihilum exiſtimanda ſunt, & proprie loquendo, tamquam mera nomina habenda. Sed gratia Dei, mandatis ejus ſubmiſſio, cupiditatum ſuarum victoria, contemptus opum, in proſperis moderatio, in adverſis patientia ea ſunt, quæ vere ſunt a nobis petenda, & quæ non obtinere non poſſumus, ſi uti opus eſt, a nobis petantur. Neque ideo affirmaverim temporalia bona peti non poſſe; quandoquidem præcipit Dominus, ut ſingulis diebus quotidianum poſcamus panem, ut nos ab illo pendere fateamur, ut omnia ab illo proficiſci intelligamus, & nihil nobis eſſe cognoſcamus, quod ab illius manu non receperimus. Sed vult temporalia bona ſine ſollicitudine flagitari; neceſſarium numquam nobis deerit, donec ſecundum chriſtianæ prudentiæ regulas in illius providentia confidemus...... Verum quemadmodum temporalia bona omnia ferme nocua ſunt nobis; Dominus raro illa concedit, licet ſæpiſſime petantur; alioquin enim ageres contra bonitatem, & miſericordiam ſuam, atque, ut ita dicam, non eſſet amplius Salvator; catenus enim Salvator eſt, quatenus neceſſarias ad ſalutem operandam gratias nobis procurat. Bonus eſt pater, qui furenti filio enſem præbere detrectat, quo hic ſibi vitam poſſet auferre; vel id ſi facit, ideo ſolum fortaſſe facit, quia in illum ira ſuccenſus eſt. Cavendum eſt igitur, ne umquam ab eo hujuſmodi petamus bona ſpiritu cupiditatis, ne ille nos minime exaudiat. *Idem.*

Sæpe orationes noſtræ inutiles ſunt, quia male petimus.

Alia ratio, propter quam preces ſæpe inutiles ſunt, hæc eſt, quia male oratur. Fit habitus recitandi ſine ulla attentione, & cogitatione preces quaſdam, in quibus cor neſcit, quid os profert, & orans coram Deo eſt, quin ibi ſit. Cor, S. Auguſtinus inquit, in ſingula momenta labitur, quin retineri poſſit, vel prohiberi, ne poſt imaginationis phantaſmata vagetur: attamen quid eſt oratio, niſi mentis elevatio in Deum? Si orantes ſe ipſos non audiunt, quomodo illos audiet Deus? & ſi non audit, quomodo exaudiet? Caveamus, ne ita orantibus Deum cum ſexcentis voluntariis diſtractionibus oratio noſtra vitio nobis vertatur. *Idem.*

Cum humilitate orandum eſt.

S. Auguſtini ſententia eſt, orantes ſe ipſos conſiderare debere tanquam egenos, humi proſtratos ante fores magni hujus Patriſfamilias, gementes, ac ſupplices, ut aliquid opis obtineant. Hujuſmodi diſpoſitiones, quæ, ut Scripturæ vocibus utar, efficiunt, ut quilibet ſe ipſum conſideret tanquam hominem & miſerum, & infelicem, qui in graviſſima laberetur ſcelera, niſi gratia ſuſtineretur; hujuſmodi inquā diſpoſitio-

nes quam aptæ ſunt cutandæ vanitati, & ſuperbiæ noſtræ, conſtituentes nos in profundæ homilitatis ſenſibus, inque ſumma de viribus noſtris diffidentia! Oremus in hoc ſtatu, & certi ſimus ſuturum, ut ſuper nos Dei miſeticordia deſcendat, prout ad illius ſolium noſtræ precationes aſcendent: etenim hic idem ſtatus oratio eſt, qua nullam Deo offerre poſſumus gratiotem. *Idem in homilia in evangelium Dominica quinta poſt Paſcha.*

Oratio certa via eſt obtinendi a Deo, quæ petimus.

Ad obtinendas, quas a Deo petimus, gratias nihil oratione certius eſt: hęc clavis eſt, quæ nobis reſerat cęlos; hæc ad Dei ſolium aſcendit, veluti thus, efficitque, ut Dei gratia roris inſtar depluat in nos; ſatis eſt petere, ut obtineamus, & Dominus nobis ſpopondit, cœleſtem Patrem bonum daturum ſpiritum petentibus illum. Attamen niſi repente, quod petimus, exoramus, perſeveremus in oratione, atque certiſſime votis damnabimur. *Idem ſermone in evangelium Pentecoſtes.*

Deum nō oras, qui ab eo terrena, & ad ſalutem inutilia petis.

Uſque modo non petiſtis quidquam in nomine meo. Quam nova, & inaudita reprehenſio, S. Auguſtinus ait! Neque enim, ſi evangelium evolverimus, latebit, ab Apoſtolis plura poſtulata fuiſſe. S. Petrus nonne petiit, ut ſibi in vertice Thabor permanere liceret? Mater filiorum Zebedæi nonne pro filiis ſuis primos petiit accubitus, & hi etiam filii nonne quæſiverunt ab eo, ut vellet, ipſos de cœlo ignem elicere ad ultionem de ſuis inimicis ſumendam? Quorſum ergo Deus hæc Apoſtolis reprobrat? quia quæ ab illis petita fuerant, temporalia tantummodo bona erant, quæ, ut diximus nullius momenti ſunt coram Deo, niſi ad illius quidem gloriam, noſtram vero ſalutem referantur. Petere manſionem in Thabor, ſenſibilis conſolatio eſt: primas in Jeſu Chriſti regno ſedes nullis meritis debitas, aperta eſt divinæ juſtitiæ injuria; ignem de cœlo poſcere, eſt animo ultionis deſideria fovere. Quid illis a Deo petendum erat &c. *P. Bourdalove, ſermone de Chananea.*

Petenda non ſunt humilia, & Deo indigna.

Si parva, ſi humana tantum, ac temporalia petimus, Deo injuriam, non honorem afferimus. Hæc ſacrificia quidem ſunt, ſed illi Cain ſimilia, qui quod in grege peſſimum erat, & inter terræ fructus abjectiſſimum, hoc offerebat. Quemadmodum hujuſmodi oblationes Deo erant contumelioſæ, quia præſtantiæ naturæ ejuſdem pares non erant; ita noſtris ſubiraſci merito poteſt pręcationibus, quæ adeo humilem liberalitatis ejus adſtruunt conceptum. Sicuti viri nobiles ſeſe afficiunt injuria, cum ad ipſos mittuntur munera eo, quem obtinent, gradu indigna; ita debita illos fraudat reverentia, qui ab illis ea petit, quæ ipſos largiri non decet. Quamobrem S. Joannes Damaſcenus ait, orare non aliud eſſe, quam petere a Deo illa, quæ ejus deceant magnitudinem: *Oratio eſt petitio decentium a Deo.* Alia quælibet precatio orationis nomen non meretur, ideoque indigna eſt, quæ exaudiatur. *P. de la Colombiere ſerm. 69.*

Metuendum non eſt, ne nimium petamus a Deo.

Quid ſibi vult, dicet aliquis, evangelicum illud *omnia*, quod tantopere celebratur; nonne cuncta ſignificat? *Omnia quæcumque petieritis, credite, quia accipietis.* Math. 21. Jeſus Chriſtus omnia pollicetur nobis, integrum nobis relicturus maxima quælibet poſtulare, nobiſque ſuaſurus, ut nullis cancellis deſideria noſtra coarctemus. Multum promiſit, ut multum peteremus: promiſit omnia, veritus, ne quis nimis parum expeteret. Neque his verbis innuit, ipſum nobis & humillima quæque conceſſorum, verum non negaturum nobis maxima, & quæ maximo habentur in pretio. *Idem.*

Magnum requiritur deſiderium obtinendi quod petitur a Deo.

Enixius orandum eſt, ut liqueat, impenſius optari, quod petitur. Deſiderium non levis cauſa eſt, quæ Deum ad ſatisfaciendum nobis impellat: *In auribus Dei*, S. Auguſtinus inquit, *vehemens deſiderium eſt magnus clamor.* Et ratio eſt, quia cum aliquid vehementer deſideratur, plurimum debemus danti ea, quæ cupimus. Quapropter Deus, qui beneficia ſua perdere non vult, & qui illa non effundit in homines, niſi ubi videt liberalitati ſuæ gratiam parem non defuturam, Deus, inquam, munerum ſuorum magnitudinem metiri conſuevit ex vehementia votorum, quæ ſcit gratitudinis noſtræ menſuram futura. Itaque S. Chryſoſtomus poſt Davidem animadvertit, Deum libenter pauperum preces exaudire: *Deſiderium pauperum exaudivit Dominus.* Pſalm. 10. libenter illis, qui afflicti ſunt, propitias aures adhibere: *Ad Dominum cum tribularer clamavi, & exaudivit me.* Pſalm. 119. quippe extrema neceſſitas, quæ hujuſmodi homines urget, & impatientia, qua ſolatium præſtolantur, eos cogit impenſiſſimas Domino preces effundere; preces eorum, Sanctus hic Doctor inquit, ſimiles ſunt aquis, quæ, quia nimis coarctatæ ſunt in tubis, per quos deferuntur, cum impetu erumpunt, ac ſumma vi ſurſum proſiliunt. O Chriſtiani, ſi a Deo propriam converſionem, affectuum noſtrorum victoriam, pravorum habituum everſionem, illius amorem, ac paradiſum cum ea ſaltem vehementia peteremus, qua valetudinem, litis victoriam, bona temporalia precamur, ad arbitrium nobis Dei theſauri paterent, omnia vitia noſtra ſine ullo ferme pugnandi labore vinceremus, totus a facie noſtra infernus auſugeret, nobiſque Paradiſus aperiretur. *Idem.*

Omnes orare poſſunt, & nemo hac in re prætexere poteſt ignorantiam.

Quidam ſuam cauſantur ignorantiam, quod orare neſciant. Sed quam futilis, pravaque excuſatio? Cum quod petimus, ardenter cupimus, natura ipſa in petendo facit eloquentes. Sancti Patres nos ad egenos mittunt, ut hac de re edoceamur; ipſi etiam pueruli hoc nos docere poſſunt, vix loqui norunt, cum jam precibus ſuis matres flectere, & urgere didicerunt. Si ad Deum confugeremus cum eadem ſimplicitate, confidentia, potiſſimum vero ſollicitudine, quam innocentes pueri præſeferunt, certum eſt, nos ſemper votis iri damnatum. *Idem.*

Orandum eſt cum ſenſu humilitatis.

Scripturas evolvamus, ibique plurimis hujus veritatis inveniemus exempla, quibus docebimur, eos, qui modum calluerunt, quo Deo preces effunderent, ſemper ab indignitatis ſuę confeſſione orationum ſuarum initium duxiſſe. Daniel teſtis: *Oravi Dominum Deum meum.* Daniel 9. Cum adverſis jactaret, Deo preces meas obtuli. Verum undenam exordium o Propheta precatio deſumpſit? Hinc: primum indignitatem meam confeſſus dixi; Domine, peccatores, atque ſanctis legibus tuis rebelles ad te confugiunt: *Confeſſus ſum; & dixi: Peccavimus, iniquitatem fecimus, declinavimus a mandatis tuis.* Teſtis Eſdras, o Deus, tibi preces effundere incœpi ea confuſione, qua ea indignitatis meæ intuitu ſuffuſus ſum, non audens ad te oculos attollere, propter magnam, quibus obruor, vim peccatorum: *Deus meus confundor, & erubeſco levare faciem meam ad te: quoniam iniquitates noſtræ multiplicatæ ſunt ſuper caput noſtrum* 1. Eſdr. 9. Teſtis Publicanus evangelicus: *Propitius eſto mihi peccatori.* Luc. 18. Superbus Phariſæus methodum hanc ſervare detrectavit, ſibique perſuaſit, ſi ſuam morum integritatem, jejunia, eleemoſynas, opera bona oſtentaret, ſe facilius votorum ſummam conſecuturum: ſed ſe ipſum fefellit. *P. Texier in Dominicali, tertia poſt Epiphaniam Dominica.*

Deus in precibus noſtris ſpectat magis quod nobis prodeſt, quam quod petimus.

Cum ad Deum non confugitis, niſi ut opes, honores, mundi voluptates conſequamini, æquum non eſt ab illo preces has exaudiri. Nonne ratio illi potius habenda eſt eorum, quæ ſunt vobis utilia, ſuamque decent magnitudinem, quam eorum, quæ temere poſtulatis, quæ neque digna ſunt votis veſtris, & infinita illius liberalitate indigniſſima? Rex, cui ſervimus, S. Baſilius ait, poteſtatem habet nullis cancellis circumſcriptam, & inexhauſtum divitiarum theſaurum. Cæterum generoſos ſover ſenſus, neque majori voluptate perfunditur, quam nos in bonorum ſuorum partem admittens; gloriatur ille ſe liberalem, & magnificum in donis eſſe, cumque in ſe ipſo ſit magnus, magnus quoque videri vult in iis omnibus, quæ operatur: magnus in bonis, quibus ſervos ſuos cumulat, magnus in ſuppliciis, quibus in hoſtes ſuos animadvertit. Hinc conjiciatis, licet, quam illi diſpliceant orationes, quibus non aliud objectum eſt, quam quæ vilia, abjectaque in ejus exiſtimatione ſunt, & quæ nullo habet in pretio. Magna ergo dūtaxat ab illo petite, ſi

vultis

vultis exaudiri. Illum dedecore afficit, qui exigua petit & ea, quæ ipſe amicis, & inimicis indiſcriminatim largitur, quin hæc ab ipſo petantur. *La Font, ſermone pro quinta Dominica poſt Paſcha.*

Quomodo liceat a Deo terrena petere.

Neque putes, ubi cœleſtia bona præcipuum fuerint orationum tuarum objectum, non licere ad Deum in temporalibus noſtris neceſſitatibus confugere. Dei filius in oratione Dominica docet, quotidianum rogare panem; verum cavendum eſt, ubi hujuſmodi res poſtulantur, id ſolum petendum eſſe, quod eſt neceſſarium quin ad ipſas uſque delicias, & ſuperfluum procedas; idque non anxie, ſolliciteque nimis efflagitandum eſſe, ſed potius ſumma cum ſubmiſſione divinæ voluntati, neque enim in omnibus miraculis, quæ in Sanctorum ſuorum gratiam operatus eſt Deus, alicubi opiparam, lautamque cœnam videmus. Corvus in lege veteri Eliæ panem tantummodo tulit; & in nova corvus S. Paulo Eremitarum antesignano triginta annorum ſpatio dimidiatum dumtaxat ſingulis diebus attulit panem. Sed ubi iſthæc a Domino petimus, hoc potiſſimum quæritur, quod illi ſimpliciter neceſſitatem noſtram exponamus, ejuſdem arbitrio integrum relinquentes nobis opem ferre eo modo, quem ille gloriæ ſuæ, ſalutique noſtræ cenſuerit utiliorem... Ita ſeu noſtra repellat vota, ſeu eadem expleat, ſemper contenti, ac certi eſſe debemus, Deum, qui præ nobis melius ea cognoſcit, quæ ſunt nobis utilia, id collaturum, ex quo uberrimum fructum percipiemus. *Idem.*

Enixe, & ſollicite ſupernaturalia bona petenda ſunt.

Deus illos tantum ſe promiſit ſaturaturum, qui eſurierint juſtitiam, cujus poſſeſſio ſummam nobis parere debet felicitatem; hæc ſi deſit fames, vel ſitis, ſi mundi bona ſitiantur, ſi omnia vota illuc tendant, ut in mundo opes congeramus, fruſtra a Deo obtinere contendimus gratias, quas ab eodem petimus. Qui tam frigide poſtulat illas, flocci eas facere videtur, ideoque ſe illis præbet indignum. Si enim res quo nobiliores, ac præſtantiores ſunt, eo ardentius optari, crebriuſque flagitari convenit, ſi etiam minima gratiæ bona, quæ uno cœlo omnes terrarum divitias ſuperant, frigide tantum petantur, nemo eas recipere meretur. Eheu! ſi vere intelligeremus deplorabilem ſtatum, ad quem nos culpa redegit, & quantopere Dei ope egeamus, hanc profecto non adeo languide expeteremus. Siccine pauperes a divitibus ſtipem exquirunt? Videte, qua ſollicitudine, & cura ea petant, quibus indigent: non aeris intemperies, non morbi eos prohibent, quo minus illuc ſe conferant, ubi eleemoſynam diſtribui ſciunt, & cum affecta ſunt valetudine, ſeſe trahunt, vel illuc ab aliquo geſtari contendunt. Videte, quanta utantur arte, ut omnes ad miſerationem flectant modo vulnera ſua detegentes, modo mala, quæ non habent, ſimulantes; egeſtate ingenium acuente, ut cor eorum, a quibus eleemoſynam petunt, permoveant. Unde autem hæc in eorum petitionibus ſollicitudo, hæc verſutia, niſi ex ſenſu propriæ miſeriæ, & neceſſitatis? Verum undenam e contra hæc ignavia, quã plerique orantes præſeferunt, niſi quod ſuam ſpiritualem parum ſentiunt neceſſitatem? *Id.*

Non ſemper obtinemus, quæ petimus, quia male petimus.

Undenam fit, quod adeo frequenter Dei ſubſidium fruſtra imploramus; cumque ab illo quotidie plura petamus, nihil obtinemus? S. Jacobus Apoſtolus hoc verbo docet, quia non petimus, uti opus eſt, & quia orationes noſtræ numquam fere eas habent diſpoſitiones, quæ requiruntur, ut quemadmodum oportet, petamus: *Petitis, & non accipitis, eo quod male petatis.* Jacob. 4. Oratio rivus eſt, per quem divina bonitas efficit, ut in nos omnes ipſius gratiæ, ac benedictiones emanent. Si aqua uberim non defluit, hoc minime vertendum eſt vitio fonti, perinde ac exhauſtus ſit, ſed rivo, qui corruptus eſt. *Auctor ſermonum chriſtianorum, tomo 3. ſermone de oratione.*

Dei verbum, & oratio differunt, licet utrumque valde ſit potens.

Orationi idem non accidit, quod verbo Dei, licet utrumque incomparabilem habeant virtutem, atque poteſtatem, & utrumque a Sanctis Patribus vocetur omnipotens Dei verbum, quod ut plurimum eſt efficax, quamvis manet ex ore nefarii præconis, qui illius organum eſſe non meretur, & quamvis nonnumquam impuris prolatum labiis, ſacramenta nihilominus, & myſteriorum omnium auguſtiſſimum operatur. Sed vox peccatoris in oratione hac vi caret, niſi cor ſit converſum ad Deum, ſed in peccato velit permanere...

Si coram me acceditis, ut aliquid petatis corde iniquitatis, manibuſque cruore madentibus, fruſtra illas attollitis, non reſpiciam; fruſtra preces iteratis, non audiam: *Cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam, manus enim veſtra ſanguine plena ſunt* Iſai. 1.

Nullus Monarcha Deo par eſt liberalitate, & quo ſaule ad illum confugiendum ſit.

Petite, & accipietis; quærite, & invenietis. Quinam rex, quiſnam imperator tanta cum bonitate ſubditos ſuos allocutus eſt? Terræ hujus principes divites ſunt bonis, quæ ex ipſis ſubditis recipiunt; verum liberalitate ſua exiguum mortalium numerum, quem delegerant, cumulant; alioquin ſuos exhaurirent theſauros, ac ſe ipſos ad paupertatem redigerent Salomon ipſe magnus ille rex, tanta renidens gloria, totque opibus dives, quæ illi ab extremis terrarum oris advehebantur, numquam tale protulit verbum... Sæpe accedendum eſt ad oſtium magni Patrisfamilias, exorandum eſt, ut illum ad miſerationem flectamus frequentibus precibus ob oculos ejus egeſtatem, atque neceſſitatem noſtram exponentes. Egenus in terra præ foribus veſtris ſtat, neque ſatis putans, ſi a vobis eo corporis habitu videatur, qui vos flectere poteſt, querulum addit vocis tonum, ut poſcat eleemoſynam. Hoc veſtrum eſſe debet exemplar, & quin ſatis eſſe putetis cognitionem, quam de rebus omnibus habet Deus, opus eſt, ut in veſtræ egeſtatis ſenſu illi cum Davide dicatis Pſal. 39: *Ego autem mendicus ſum & pauper. Liber, cui titulus: Vera orationis idea; parte 1. c. 4.*

Omnia nobis ſperanda a Dei bonitate, quæ præſtò eſt ut quidquid petierimus nobis concedat.

Uſque modo non petiſtis quidquam, dicebat Salvator diſcipulis ſuis apud S. Joannem cap. 16. Si hujus terræ princeps hoc vobis exprobraret, quam longe, lateque ſeſe deſideria veſtra proferrent! quæ bona vos conſecuturos ſperaretis? Tu, qui caſtra ſectaris, jam provinciarum regimen, exercituumque imperium animo præripetes; tu, qui eccleſiaſticum amplexus es ſtatum, jam inſignium beneficiorum, & Epiſcopatuum poſſeſſionem tibi promitteres; tu, qui affinitatem quæris, jam ex ampliſſimis regni familiis conjugem tibi deſponderes. Hoc autem ſine ulla exceptione rex cœli promittit: *Quæcumque orantes petitis, credite, quia accipietis, & fiet vobis.* Matth. 11. Vos tamen omnes elabi ſinitis dies, quin ullum ſupplicem libellum illi porrigatis, numquam cum illo de neceſſitatibus veſtris loquimini, ac obſtinato animo nihil ab illo petitis. Nonne hoc eſt illius contemnere bonitatem, & amori illius injuriam inferre? *Idem.*

Omnia a Dei bonitate ſperare debemus, poſtquam nobis ſuum tradidit filium.

Qui proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit! ad Rom. 8. Æterne Pater, Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, ſi cum tui aperti eramus inimici, ac palam tibi peccatis noſtris bellum inferebamus, pro nobis dilectum tradidiſti filium, ut noſtra eſſet pax, atque reconciliatio; quomodo aliquid nobis negare poſſes, nos in vivæ contritionis ſenſu proſtratos videns, atque in orationum noſtrarum fervore ſanguinis illius merita prætendentes, ut accedamus ad te, opemque noſtris neceſſitatibus imploremus? Certum eſt, licet eo fervore, quo Seraphim ardent, preces effunderemus, tibi majorem eſſe donandi, quam nobis recipiendi cupiditatem. *Idem.*

Pericula, & occaſiones, in quibus verſamur lædendi Deum nos cogunt, ut indeſinenter oremus.

Vos, qui illum non agnoſcitis ſtatum, qui orationis exercitationem adeo neceſſariam, atque inevitabilem facit; vos, qui inter tot pericula, in tanta noctis caligine, & ſecus oram adeo terribilis præcipitii, tot mortalibus oppugnati inimicis tuto ingredimini, quin Dei opem flagitetis, ut liberemini, ſcitote nullam veſtra majorem eſſe cæcitatem. Non cæci ſolum eſtis, ſed audeo dicere, pro infelicitatis veſtræ cumulo ſenſu etiã carentes. Si enim in vera illuſione verſaremini, ſexcentas videretis occaſiones, quæ ſeſe vobis objiciunt quotidie, & in quibus modo impatientia vos rapi ſinitis, modo contra Deum murmuratis, modo ob injurias ſuccenſetis, modo in graviſſimum mœrorem, vel immodicam lætitiã erumpitis, modo pia vos ſermones profertis, pravaſque fovetis cogitationes. Nonne vobis id faciendum eſſet, quod S. Petrus Apoſtolus explicitis verbis etiam, atque etiam fidelibus omnibus commendat, ut in oratione vigilent, ac religioſo perciti terrore propriæ infirmitatis ſæpe Deo dicant: *Ne nos inducas in tentationem?* Si ad Deum crebro confugeretis, ſanctum vobis compararetis habitum ſemper vobiſmet ipſis

invigilandi; atque divina ope roborati de inimicis omnibus victoriam reportaretis. *Idem*.

De Chananææ confidentia, & perſeverantia. Albertus Magnus animadvertit, Dei filium nequaquam in eo ſubſtitiſſe, quod mulier Chananæa ab ipſo petiit, filiæ videlicet illius curatione; & ſane omnipotentiæ ſuæ uſum nequaquam in hoc uno effectu coarctavit dicens: *Fiat tibi ſicut vis.* Matt. 15. Quod petis fiat, ſed fiat *ſicut vis*: quidquid cupis ſine ulla exceptione; omnipotentia mea pro te eſt rebus in omnibus, illius uſum tuæ voluntati relinquo, quin ullos illi cancellos conſtituam: *Non ponit metam ei, quæ in fide terminum non habuit*. Merces merito reſpondet. Nulla fuit repulſa, contemptus, injuria, difficultas, vel nulla etiam in ſpeciem impoſſibilitas, quæ mulieris hujus confidentiam coarctare, & imminuere potuerint: hos omnes obices fregit, omnes terminus ſuperavit. Ita Jeſus Chriſtus poteſtati, quam tribuit ejus orationi, propter confidentiæ pretium nullos conſtituit fines, omniaque ſine limite, atque exceptione illi concedit. *Maimbourg in Quadr. ſermone in evangel.*

De perſeverantia in oratione. Certi vos a Deo impetraturos quidquid ab illo petieritis, quæcumque difficultas occurrat, orate, urgete, pulſate, perſeverate, ac importune, indeſinenter, inceſſanter, ſine intermiſſione, ſine induciis Deum ſollicitate; non ſecus ac importunus ille ſelia, qui ad fores amici noctu pulſate non ceſſat, quantumvis increpetur, & exprobretur, donec tres panes acceperit: uti evangelica vidua, quæ uſque perſecuta eſt judicem, a quo rejiciebatur, donec illum invitum coegit, ut ſibi jus diceret. Confugite ad potentes patronos, qui cauſam veſtram tueantur. Quodcumque eveniat, voſmet humiliate, confundite, & indignos Dei gratia vos eſſe fatemini: humilis hæc, & fervens perſeverantia orationem veſtram efficiet omnipotentem. *Id.*

Fervor in precibus adhibendus. Si orationes veſtræ languidæ, frigidæque fuerint, ſi caruerint ſancto illo fervore, ſine quo attolli non poſſunt, credendum eſt illas numquam exauditum iri, & ſemper optato exitu carituras. Oratio lingua eſt, vox, & ſermo cordis; ſi cor vivum eſt, & fervens, oratio viva eſt, & animata; e contra vero ſi hæc frigida eſt, argumentum eſt, cor quoque frigidum eſſe, atque parum, vel nihil omnino cupere id, quod per orationem videtur optare. Verum ullus ne major conſtitui poteſt obex effectui, quem illa habere deberet, quam interiori diſpoſitione teſtando, ea, quæ petuntur, nullo in diſcrimine haberi? & nonne hoc eſt medium ſtatuere parietem inter orantem, & eum, cui oratio dirigitur, quaſi obicem interponere velletis, ne illa ad eum uſque perveniret? Nonne videtis, hoc frigus, hunc languorem Dei iracundiam excitare, ac vos ea ope deſtituere, quam ab illo expectare debetis? Hæc ratio eſt, propter quam hominum plerique in irritum ſuas preces effundunt, & quin preces ipſorum illis ſint utiles, tepor, & acidia, quæ eas concomitantur ipſorum damnatio eſt, ac certiſſimum argumentum, quod ab ipſis gratia a Deo ſibi oblata contemnatur. *Abbas Trappenſis tomo 4. Collationum collatione pro die ſolemni ſanctorum ordinis S. Benedicti.*

A Deo quidem generatim petimus, cumque obteſtamur, ut noſtri miſereatur, ut noſtra peccata dimittat, verbo, ut nos ſalvos faciat; ſed minime quæritur, quænam ingredienda ſit via ad has omnes gratias obtinendas. Quis enim enixis precationibus flagitat Deum, ut ſibi injuriarum perferendarum, inimicorumque diligendorum virtutem præbeat? quis vim precatur opum, honorumque contemnendorum, pauperiſque, & humiliatæ vitæ ducendæ inter eos, qui gloria, & honore coruſcant, cum inter illos ob ſtatus ſui officia verſari tenetur? Denique quis importunis, aſſiduiſque precibus fatigat Deum, ut ſibi amorem impertiat ignominiarum & opprobriorum, quæ nullo modo ſejungi poſſunt ab ea neceſſitate, qua fideles crucē geſtare tenentur &c. *Id.*

Vult Deus orari, quia vis per ſe beneficus ſit. Deum nobis benefaciendo ſuapte natura propenſum eſſe, in dubium revocari non poteſt. Nos illius creaturæ ſumus; neque ille nos creavit, ut mox derelinqueret. Ad finem ſupernaturalem evexit, atque pares effecit, qui illum in omnem æternitatem poſſideremus; & quia per primorum parentum lapſum ex hac excideramus dignitate, ipſe nos inaudito bonitatis exemplo elevavit de cœlo in terram deſcendens, ut lapſis tenderet manum. Infinitis ipſe nos gratiis prævertit, quin illas peteremus, vel petere potuerimus: hæc præſtantiſſima ſunt ſtudii ejus erga nos, & benevolentiæ argumenta. Verum orari etiam vult ob alios favores, quos ob illo petere & poſſumus, & debemus, ut noſtram agnoſcamus ſubmiſſionem, eamque palam teſtatam faciamus. Scit ille, quid ſit nobis neceſſarium, & nihilominus hortatur, ut precibus apud eum laboremus. Mundi Salvator apud S. Matthæum c. 6. dixit: *Scit Pater veſter, quid opus ſit vobis, antequam petatis eum*. Quid autem inde illaturus fuiſſe videtur? Hoc profecto: non eſt ergo cur eum precemini, quandoquidem vobis ſtudet, & melius quam vos ipſi neceſſitates veſtras agnoſcens, illis procul dubio proſpiciet. Verum prorſus oppoſitum arguit: *Sic ergo orabitis*. Scit ille quidem, quid vobis ſit opus, & orari vult. *P. Duneau ſermone pro feria ſecunda poſt quartam adventus Dominicam.*

Pauci Chriſtiani Deum orant. Quomodonam plerique vivunt Chriſtiani? Mane conſurgunt, capite ſexcentis negotiis ea die agendis, tranſigendiſque impedito. Via ſuis ſeſe veſtibus ornarunt, cum mercator ad tabernam ſuam, artifex ad officinam, cauſidicus ad chirographa, negotioſus homo ad obeunda negotia proficiſcuntur, & illi, quibus nihil eſt, quod agant, ad libidinum, ganearumque ſuarum ſodales ſe conferunt, atque ſuis tantum ſolatiis indulgent. Reliqua diei pars inutilibus occupationibus teritur; vel ſi neceſſariæ ſunt, nihil ibi niſi utilitas, & voluptas propria, non autem Dei honor inquiritur. Veſpere diurno fatigati labore requiem incommodo concupiſcunt. Hoc pacto dies incipitur, traducitur, abſolviturque ſine oratione, & quin de Deo ne cogitetur quidem. Quomodo autem vultis illi curæ eſſe negotia veſtra, vel ipſum eam vobis opem præbere, quam non petitis, immo ne petere quidem cogitatis? Ad eum aſcendere debetis, ſi illum ad vos deſcendere vultis. Non deſcendit ejus miſericordia, niſi veſtra aſcendat oratio: *Aſcendat ad te Domine oratio mea, & deſcendat ſuper me miſericordia tua. Idem.*

Fervor in oratione adhibendus. Facite, ut oratio veſtra ſit clamor cordis veſtri, ut ex illius ſenſu procedat, ut illius ardores, atque affectus explicet; vel potius, ut Spiritus ſanctus illam ibi efformet operationibus ſuis prorſus divinis, interius os veſtrum aperiat, linguæ motum tribuat, verba labiis ſuggerat; hæc enim ſola digna ſunt majeſtate Dei, atque exaudiri merentur. Quantum in vobis eſt, efficite, ut os veſtrum illo exardeſcat igne, de quo loquitur propheta cum ait Pſal. 38. *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis.* Ab oratione veſtra omne frigus, diſtractionem, languorem, acidiam repellite, & numquam ad Deum accedite adoraturi, niſi omni conatu, totaque animæ plenitudine, ut oratio veſtra non magnitudini ſolum illius, quem oratis, verum etiam magnitudini, ac multitudini neceſſitatum veſtrarum reſpondeat. *Abbas Trappenſis Tomo 1. de vita monaſtica c. 18. de oratione.*

Defectus fidei, & confidentiæ in orationibus. Orationes noſtræ pluribus ſcatent defectibus; ſæpe enim neque fidem habemus neque confidentiam. Oramus quadam conſuetudinis ſpecie, ſed mens dubitationibus referta eſt. Inconſulto preces effunduntur, quin Dei vel potentia, vel bonitas conſideretur. Ad Deum confugimus, cum homines deficiunt; & Deus ſemper poſtremus eſt, cui vota nuncupentur. Auxilium petitur a conſanguineo, ab amico, illis habemus fidem, in eorum promiſſione confidimus. Promittit Deus, eique non creditur. Quantulamcumque poteſtatem habeat homo, qui nobis gratiam aliquam pollicetur, ita infirmi ſumus, ut illi ſtatim fidem adhibeamus; quantumvis omnipotens Deus ſit, ut nobis opituletur, ſemper ita miſeri ſumus, ut dubitemus. Superbia noſtra efficit, ut in nobis tantum confidamus, utque a nobis omnia, a Deo nihil expectemus. *Spicimina ſermonum Quadrageſima ſermone pro feria 5. poſt 1. Quadrag. Dominic.*

Sunt peccatores, qui a Deo ſuam petunt converſionem, & nolunt converti. Cum peccatores in ſceleribus ſuis permanere decreverunt, inutile eſt, ipſos orare Deum, ut cor eorum tangat. Deus illos non tangit, voluntas quippe illorum ſecreto oppoſitum dicit eorum, quæ os loquitur, atque orationem ſuam, eodem tempore, quo illam proferunt, arguunt mendacii. Etenim hoc omne eſt Deum impotenter illudere, potiuſquam rogare; dicere, converte me, Domine, ſimulque hæc proferendo

rendo

rendo verba, converti nolle, immo turpe commercium ſervare, & in proxima peccandi occaſione ſubſiſtere velle? Attamen nihil in mundo hujuſmodi peccatorum genere frequentius eſt: perfunctorio aliquo ſtimolo permoti, terribilibus aliquibus exemplis perterriti, fatigati pondere iniquitatis, vellent illi quidem liberari malis habitibus, inordinatis affectibus, turpibus commerciis; verum nullum exerunt conatum, ut ſua vincula infringant; nullum movent lapidem, ut pravos habitus exuant. Hunc cordis eorum ſitum, non ſpecioſam orationem labiorum, Deus audit. *Ibidem pro tertia adventus Dominica.*

Oratio magis neceſſaria eſt illis, qui in mundo verſantur.

Nullus eſt vitæ ſtatus, ubi oratio ſit magis neceſſaria, quam in mundo, ac illis, qui mundi hujus commerciis, negotiiſque impediti ſunt. Oratio, & gratia duo ſunt ſimul ita conjuncta, ut invicem nequeant ſeparari; oratio gratiam prævertere debet, atque præcedere; gratia effectus eſt orationis, & ipſius etiam principium. Quæ cum ita ſint, nonne liquido conſtat, nullum eſſe vitæ ſtatum, in quo magis neceſſaria ſit oratio, quam in mundo; quandoquidem ibi opus eſt gratiam vehementius operari, ut nos victores, atque in bono perſeverantes efficiat? Mundus eſt cæcitas ſpiritus, & cordis obduratio: confugiendum eſt igitur ad orationem magno cum ardore, ut mens quidem illuſtretur, cor vero incaleſcat per gratiam, quæ nonniſi oratione obtinetur. *Ibidem pro quinta Dominica poſt Paſcha.*

Oratio nos tutos facit inter vitæ hujus ſcopulos, atque pericula.

Cum cogitamus, nos orationis ope tuto incedere poſſe tot inter ſcopulos, qui latent in mundo, & indoctos his armis, quę toties victoriã retulere, certos nos eſſe triumphi de ſalutis noſtræ hoſtibus referendi; ubi primum animam noſtram ad Deum elevamus, cœlum univerſum pro nobis ad arma deſcendere: a Deo tamquam oculi pupillam ſervari eum, a quo fidenter oratur; cum hęc inquam cogitamus, animoque revolvimus promiſſiones, quas toties & Deus iteravit, & nos experti ſumus, cœleſtis erga eos protectionis, qui eadem implorant, fateri cogimur, ſi perimus, noſtræ tantum negligentiæ interitum eſſe referendum. Non injicit nobis Deus prolixarum orationum neceſſitatem, quibus fortaſſe pares non ſumus: ſimplex cordis motus, ſimplex animæ noſtræ erga illum intuitus, ſecreta auxilii ejus invocatio, humilis miſeriæ noſtræ expoſitio ſatis eſt, ut illius protectionem obtineamus; ſed mori malumus, quam medici opem expoſcere. Hæc erit noſtræ damnationis cauſa; hæc negligentia ſola ſatis erit, ut nos nocentes efficiat. *Idem.*

Oratio conſiſtit in gemitu cordis potius quam in verbis.

Ea S. Auguſtini ſententia, oratio Deo accepta non eſt niſi cum gemitu cordis conſociata. Multum orare non eſt multa proferre verba: oratio, quam cordis motus producit, & alit, longe alia eſt ab illa, cujus prolixitatem verborum multitudo conſtituit. Idem S. Doctor egregiam nobis adſtruit orationis ideam, cum ait, quoddam eſſe negotii genus, quod gemitibus potius, quam verbis, & multiloquio tranſigitur: *Negotium hoc plus gemitibus, quam ſermonibus conſtat.* Cum gemitu orandum eſt, quia afflicti, ægrotique ſumus; niſi ergo ingemuerimus, hoc ea nonnaia tantum oriri poteſt ignorantia, quæ crudeliſſimam ſtupiditatem numquam excuſabit. *Ibidem pro* 11. *poſt Pentecoſten Dom.*

Cui rei innititur certitudo obtinendi quodcumque petimus.

Virtus orationis non uni innititur bonitati Dei, verum etiam illius fidelitati: cum igitur adeo ſolido ſit fundamento ſuffulta, numquam ne deficere poteſt? *Amen, Amen dico vobis*, Salvator ait, *ſi quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*. Deus fidelis eſt, inquit Apoſtolus, fidem non præſtare non poteſt: & non pollicetur ſolum, verum etiam interpoſito jure jurando pollicetur ſe nobis conceſſurum, quidquid petierimus in nomine illius: numquid neceſſe erat jurare Deum, ut illi credere teneremur? Quis honor pro nobis eſt, Tertullianus ait, habere Deum pro nobis jurantem! at quanam illum efficimus contumelia, ſi juranti non credimus? Et nonne eidem nequaquam credere videmur, adeo timide, adeoque parum fidenter ad eum accedentes? Ambigere de orationum noſtrarum effectu, ubi eum vera confidentia conjunctæ ſunt, ambigere eſt de fidelitate Dei, cui per hoc injuriam inferimus; ſed quanam & nosmetipſos injuria afficimus! De fidelitate Dei dubitare, hoc eſt prorſus eſſe infidelem. *P. Neveu tomo* 1. *chriſtianarum conſiderationum.*

Virtus orationis ex meritis Jeſu Chriſti.

Virtus orationis ſuper Jeſu Chriſti meritis fundata eſt; poteſtne ſolidius habere fundamentum? Quidquid eccleſia petit, & quidquid cum illa petimus, per Jeſum Chriſtum petimus, per merita illius petimus, ideoque ſi fidenter oremus, non exorare non poſſumus. Jeſus Chriſtus nobiſcum petit, quidquid per illum petimus: numquid hoc illi negare poteſt Pater jure petenti id, quod per miſericordiam ſuam pro nobis promeruit? Quid autem non promeruit, quandoquidem merita illius ſunt infinita? Nihil eſt, quantumvis magnum, ac difficile videatur, quod petere nequeamus, & quod nos impetraturos ſperare non poſſimus, ex quo illud per Jeſu Chriſti merita flagitamus. *Idem.*

Orationis vis, & poteſtas.

Orationis potentia nullis finibus eſt circumſcripta; quippe in cœlum, terramque ſeſe extendit, quin ulla creatura, immo neque creator ipſe illi reſiſtere valeat; & non ſecus ac ille unius vocis imperio omnia creavit, nos quoque omnia facere, & obtinere poſſumus humilis, ſupplicisque vocis virtute. Et ſane putabam, mortem, quæ de omnibus mortalium artibus victoriam refert, & quæ imitatur potentiſſimorum Imperatorum in abjectiſſimum quemque potentiam: putabam, inquam, mortem ſuperari non poſſe. Sed cum in Scripturis video Ezechiam orationis vi eam repellentem, atque in annos quindecim procul arcentem, fateri cogor, orationem longe potentiorem eſſe hac rerum omnium triumphatrice. Credebam mare, furens hoc elementum, domari non poſſe; quandoquidem fortiſſimo cuique formidinem, palloremque adfert, cum magno impetu ſuos fluctus attollit: verum ubi intueor Moyſem, illum orationis virum, virga ſua illud bifariam partiri, ut populo Dei inter illius fluctus viam aperiret: hæc eſt, tunc inquio, virtus orationis, quæ divinam imitatur potentiam totum Oceani furorem in arenæ cumulum allidentem. Cœlos, ac ſydera ſpectans, quorum motus adeo bene inſtituti ſunt, ac ſemper ſibi conſtantes, fieri nequaquam poſſe arbitrabar, ut vel unum moræ, aut celeritatis momentum illis poſſet inferri; ſed Joſue hiſtoria doceor, poteſtatem hanc orationi reſervatam fuiſſe: hic enim imperator Solis curſum remoratus eſt, ut cœptas perſequi poſſet victorias. Exercitus in aciem diſpoſiti terribiles habere vires mihi videbantur; efficiunt enim, ut urbes, provinciæ, regna contremiſcant; ſed ubi proſpicio Moyſem in montis vertice oculis in cœlum ſublatis, expanſiſque brachiis, quaſi victoriæ lancibus, prout enim hæc attolluntur, vel demittuntur, ita Iſraelitæ varia belli fortuna decertant, cum S. Ambroſio dicere poſſum ſolam orationem exercitum eſſe in inimicorum omnium ſpiritum, animumque metum, terroremque incutientem. Denique mihi perſuaſum erat, varios vitæ hujus caſus, peſtem, famem, ſiccitatem, ſterilitatem nullis poſſe remediis repelli: verum ubi agnoſco orationem omnibus hiſce malis mederi, hæc flagella avertere, eorumque inhibere progreſſum, iterum dico orationem omnipotentem eſſe, ejuſque vim nullis eſſe terminis circumſcriptam: *Omnipotens oratio, cum ſit una, tamen omnia poteſt*; eruditiſſimus inquit Theodoretus. *Ex ſermone manuſcripto.*

Nomen Patris quod erga nos aſſumit Deus, jus nobis tribuit omnia petendi.

Patris nomen non amoris tantum eſt, verum etiam liberalitatis; ſecreto enim, & naturali affectu, quidquid pater poſſidet, hoc filio ſuo deſtinat, qui exhæredari non poteſt, niſi enorme aliquod ſcelus patraverit, quod omnino patriam fatigaverit, exhauſeritque bonitatem illius, a quo vitam accepit. Videmus etiam, cum quidam filiis orbatus eſt, moleſta illi eſſe bona ſua, neque eam inde percipere voluptatem, qua perfunderetur, ſi hæredem videret, cui illa relinqueret: adeo verum eſt, quod eſſe patrem, & eſſe bonum, duo ſunt, quæ ſeparari non poſſunt, ita ut parentum opes filiis deeſſe nullatenus poſſint. Hinc ſequitur, quod Deum Patrem vocare nobis quamdam juris ſpeciem confert, propter quod ab illo omnia expectare, atque ſperare poſſimus, ideoque omnia, quæ nobis opus fuerint, ab illo petere. Eſto quidem quæ petimus, non debeantur nobis, propterea quod merita nobis deficiunt: ſed quod ad Patrem confugimus, hoc efficit, ut certi ſimus impetrandi, & Deus poſtulata concedens juſtitiæ potius, quam liberalitatis actionem facere videatur. Hoc S. Chryſologus innuit per hæc verba:

ba: *apud patrem non intercedit extraneus, intus eſt in patris pectore, ipſe qui intervenit, & exerat affectus. Ex Quadrageſima P. Griſel* 8.

Petere in nomine Salvatoris certa via eſt obtinendi, quod petitur.

Dei filius de orationis virtute certos nos fecit, cum in Apoſtolorum perſona nobis ſpopondit futurum, ut obtineremus, quidquid in nomine ipſius Patrem popoſcerimus: cum enim unice a Patre diligatur, Pater filii ſui nomen audire non poteſt, quin ſua viſcera commoveantur, nobiſque ea omnia concedat, pro quibus filius interceſſor exiſtat: *Cito annuunt, qui ſua ipſi amore ſuperantur*, Salvianus ait. Nemo promptior eſt concedendo, quam qui amat. In Deo omnia quidem fortia ſunt; nihil infirmum eſt, quod facile queat expugnari; verum ſi de Deo humano more loqui fas eſt, hoc in Deo infirmum eſſe dicerem, nomen videlicet Patris Salvatoris, quem tanto amore complectitur, ut illum proferentes certi ſint, ſe votorum ſummam conſecuturos. Et S. Chryſoſtomus aſſerit hoc eſſe veluti dignum amoris ſui pignus; & donec hoc nobis pignus fuerit, audacter a nobis peti poſſe, quidquid voluerimus. *Idem.*

Sæpe injuſta petimus, quæ Deus juſte negat.

Exaudimur, S. Auguſtinus ait, ſolum quia petimus in nomine Salvatoris; & nihil in Salvatoris nomine peti poteſt, quod ſit ſaluti contrarium. A Deo petis injuſtæ litis victoriam; hoc nonne eſt recens addere ſcelus, velle efficere Deum injuſtitiæ tuæ miniſtrum, atque conſortem? Petis bonam valetudinem, & opes, quas prænoſcit Deus impedimento futuras ſaluti tuæ, eo quod nimium illis adhæſurus es, iiſque abuſurus; hæ non gratiæ tibi forent, ſed pœnæ. Deus has negans te exaudit. Bona te poſcere putas ea petens, quæ tibi mala futura ſunt, & quorú carentia maximum bonum eſt. Non exaudit ille verba tua, ſed deſideria. Cupit eſſe felicem, ſed bona, quæ flagitas, nocentem te facerent, ideoque infelicem. O Domine, nega mihi, quodcumque ſaluti meæ contrarium popoſcero; hoc pacto exaudiri cupio. *Idem.*

Neceſſitas felix eſt debere orare.

Felix neceſſitas, quæ orare nos cogit: oratio enim confeſſio eſt noſtræ ſubmiſſionis Deo, noſtræque egeſtatis, qua opem illius tenemur exquirere; frequens eſt recurſus ad Deum, qui nos cum illo conjungit; argumentum eſt noſtræ in eo confidentiæ, & jugis exercitatio humilitatis. Poteſtne majus nobis conferre bonum Deus, quam nullum niſi per orationem bonum concedere, quandoquidem tanta per illam nobis bona concedit? *Idem tomo tertio.*

Oratio ad malum vitandum neceſſaria.

Oratio non minus ad evitandum malum, ac repellendum neceſſaria eſt, quam ad bonum faciendum; ideo voluit J. C. precationi, quam ipſe nos docuerat, finem imponi petendo, ut nos liberet a malo, ſed potiſſimum a malo ſummo, quod peccatum eſt. Cum fragiles ſimus, atque infirmi, ac natura ipſa in malum proni, non aliud in nobis ad infirmitatem hanc roborandam, & funeſtam hanc proclivitatem reprimendam robur eſt, quam oratio. Ita Salvator prævidens terribilem tentationem, qua Diſcipuli in ejus paſſione oppugnandi erant, edixit, vigilantiam, & orationem dumtaxat adjumento eis eſſe poſſe, ne laberentur, quod cum neglexiſſent conſilium, adeo graviter lapſi ſunt. Verum nequaquam minus neceſſaria eſt lapſis, ut conſurgant. Peccator ſimilis eſt paralytico, qui omnibus membris captus ſolum habet linguæ uſum, quo ſuam exponat infelicitatem, & opem expoſcat. *Idem.*

Perſeverantia in oratione neceſſaria.

Mirum eſt, quod cum homines adeo pertinaces ſint in incertis, fluxis, abjectiſque hujus mundi rebus inquirendis, ſint adeo impatientes in perquiſitione ſalutis ſuæ quæ bonorum omnium poſſeſſionem, & ab omnibus malis immunitatem complectitur. Quis non movetur lapis apud principes gratiarum diſpenſatores, ut aliquod ab ipſis beneficium obtineatur? Quæ ſollicitudo, quæ cura non adhibetur? Quæ ſeſe illis oſtentandi diligentia? quod quidem jugis orationis habet locum; nam hæc actio ſatis palam per ſe loquitur, ejuſque ſenſus intelligitur. In hoc autem quænam ſuperandæ ſunt difficultates? quibus periculis temere non gloriaris objicere? & poſt hæc præclare tecum actum putas, cum poſt multos laborum annos illud, quod tamdiu concupiſti, conſequeris. Cur hoc? quia id vehementiſſime deſiderabas. Nonne ergo patet, ſi fatigamur, & impatientes ſumus in iis, quæ ad ſalutem pertinent, hanc a nobis frigide optari, neque tangi metu interitus noſtri, atque ita qualibet vel minima difficultate, quæ occurrat in via, nos deterreri. Næ hoc quidem non eſt imitari Chananææ exemplum, cujus ſpes, atque proinde oratio ad minimam Jeſu Chriſti repulſam nequaquam frigeſcere viſa eſt. *Ex ſpecimine moralis. Tomo 9. in evangelium Chananæa.*

Finalis perſeverantia orationi conceditur.

Finalis hæc perſeverantia, ad quam Angelorum, Sanctorumque merita pervenire non poſſunt; hæc gratia, quam Deus neque pœnitentium lacrymis, neque virginum pudori, neque martyrum cruciatibus promittere voluit, illam orationis ſuſpiriis ſpopondit: *Petite, & accipietis.* Petentes illam quidem aſſequemini; non petentes autem, periculum eſt, ne illam conſequamini. Si communem providentiæ ordinem intuemur, quædam ſunt gratiæ, quas conſuevit Deus offerre hominibus ne petentibus quidem, qualis eſt, ad fidem vocatio; verum aliæ ſunt, quas præparavit illis, & quas eiſdem conferre vult, ſed numquam conferet, niſi, ut opus eſt, illas petierint; quo in numero finalis eſt perſeverantia. Quænam eſt felicitas noſtra, ſi voluerimus! etenim ut æternum beati ſimus, hoc petamus ſatis eſt, &, uti opus eſt, petamus; hoc enim illud eſt, quod ſedulo eſt animadvertendum. Hoc igitur pacto petere, primum eſt petere cum firma ſpe, nulla enim ſine ſpe eſſe poteſt oratio. Volens Deus finalem a nobis peti perſeverantiam, vult etiam nos ſperare futurum, ut eam precibus noſtris largiatur. Secundo eſt, illam perſeveranter, atque ad ultimum uſque ſuſpirium petere. *P. Gegan, tractatu de præparatione ad mortem.*

Orationibus neceſſariis ed[illegible] conditiones non habentibus Deus læditur potius, quam flectitur.

Nihil frequentius videtur, quam qui divinam majeſtatem offendunt orantes, quin illi cultum adhibeant. Orationes, quibus deſunt qualitates, & conditiones neceſſariæ, divinam miſericordiam avertunt, quin illam concilient; & ſi quid indicio eſt, quod nullo in diſcrimine habetur, utrum ea, quæ petuntur, obtineantur, nec ne hoc ſane eſt frigide, & negligenter orare. Clamores violenti ſunt, cum acria ſunt deſideria, cumque deſideriis hic fervor deeſt, non alia afferri poteſt cauſa, niſi quod vere minime ea afficimur re, quam poſtulamus.

Ullane coram Deo major nequitia eſſe poteſt, quam precari, ut eas nobis gratias impertiat, quas ipſi negligimus, & quæ ut nobis concedantur, non laboramus? Hæc eſt cauſa, propter quam tot preces inutiles ſunt, propter quam tot mortales, qui labiorum motu loquuntur, exterioríque corporis habitu in ſupplicum morem compoſiti ſunt, minime exaudiuntur. Ideo non obtinetis, Spiritus ſanctus ait, quod male petitis, & quod oratio veſtra iis eſt diſpoſitionibus deſtituta, quibus opus eſt, ut exaudiatur. *Abbas Trappenſis in explicatione regulæ Sancti Benedicti.*

Quanta ſit hæc gratia, qua permittit Deus, ut illi preces offeramus.

Conſiderate, quantæ ſit utilitatis, non aſpernari hanc gratiam, quam ſumma cum facilitate, adeoque modicis ſumptibus obtinere poteſtis, precibus videlicet ad ipſum Deum confugiendi, atque ab illo toties, & quamdiu vobis placuerit, audiendi. Ad hoc neque magna requiritur ſcientia, neque induſtria; ſatis eſt egere, & miſerum eſſe, ut orare ſcias. Si Dei dona bonorum, voluptatum, & valetudinis ipſius pretio comparanda nobis eſſent, numquid vel pauliſper hærendum eſſet, utrum iſta conditione a nobis eſſent acquirenda? Cum autem certi ſimus nos dona eadem adepturos eſſe, dummodo illa petamus, quænam eſſet ignavia, quæ ſtupiditas eadem non poſcere? Illis maximopere indigemus, atque ita in noſmet ipſos crudeles ſumus, ut neceſſarium nobis ſubſidium negemus. *Framentiere ſermone de Chananæa.*

Uteremus quomodo oporteat, conſiderandum eſt pretium rerum earum, quas petimus.

Conſiderate pretium rerum, quas poſtulatis, & modum, quo poſtulatis. Dei poſſeſſionem, gloriæ hæreditatem, beatitudinis hæreditatem petitis; nihil majus petere poteſtis, & nihil minus petere debetis. Verum quomodonam iſta poſcitis? Aliquando ne animum quidem advertitis ad ea, quæ precamini, & metuitis immo, ut quæ precamini, obtineatis? Gratiam flagitatis, & peccatum relinquere non vultis, poſcitis felicitatem, & nihil aggredi vultis, ut ad eam perveniatis. Hinc eſt, quod votis nequaquam damnamini, quia quæ petitis, non optatis; & ſecreta quadam cordis, labiorumque oppoſitione, vobiſmet

in ora-

in orationibus veſtris pugnatis, ac vos ipſi petitionum veſtrarum effectum prohibetis. *De la Valpilliere ſermone de Chriſtiani exercitio.*

Ex neceſſitate, in qua naſcimur, diſcere debemus a Domino petere ea, quibus indigemus.

Cum homines in egeſtate naſcantur, naſcuntur, ut ita dicam, in labiis orationem ferentes, & hunc loquendi morem, antequam ad loquendi ætatem perveniant, ediſcunt. Hæc ars eſt, quam natura nos docet, & hoc primum ſubſidium eſt, quod affert nobis, ut egeſtatibus noſtris ſubveniat. Ita paupertas, quæ nobis ingenita eſt, atque, ut ita dicam, domeſtica orationis uſum nobis efficere debet familiarem... *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*; Pſal. 15. atque in te ipſo rerum omnium abundantiam nanciſceris: verum Deus quoque meus es, quia ego inevitabilem habeo bonorum tuorum neceſſitatem; & quia tu unus ille es, ad quem confugere poſſum: *De neceſſitatibus meis eruc me.* Pſal. 24. Nulla creatura eſt, quantumvis potens, quæ iis omnibus, quibus indigeo, proſpicere poſſit; & niſi tu ipſe medearis, aliqua re ſemper egebo. *Ex moralibus ſermonibus, ſermone de oratione.*

Non petimus a Deo iis cum diſpoſitionibus, quibus oportet.

Quonam corporis habitu coram ſuprema hac majeſtate accedimus ab ea gratiæ, gloriæque bona, quæ infinita, æternaque ſunt, petituri? Heu! eo pacto oramus, quo dare potius, quam petere videmur. Quæ petimus, nullo habemus in pretio, immo neque ſemper obtinere cupimus, quæ poſtulamus. Petimus gratiam, & diligimus culpam; virtutem poſtulamus, & ex vitiorum cæno emergere nolumus; criminum noſtrorum veniam flagitamus, aliis vero illam concedere detrectamus: fidelitatem precamur, & vias illam acquirendi perhorreſcimus...Quid! audes Deo dicere: fiat voluntas tua, cum nihil vis facere eorum, quæ petit abs te, atque ut inordinatis affectionibus tuis velificeris, omnia illius mandata contemnis? Hoc nonne eſt te tibi opponere; nonne eſt contradictionem inter vota, & poſtulata, orationem inter, & mores ſtatuere? ... Ab hoc cœleſti Patre petis quotidianum panem; & nihilominus de illius providentia diffidis, omnemque fiduciam non in miſericordia ejus, ſed in tua induſtria, atque labore conſtituis? Rogas, ut tibi dimittat, quomodo dimittis illis, a quibus læſus fuiſti, & corde foves odia, & ultionem anhelas? Sequere, & argue pro tua damnatione, te nolle, tibi parcere Deum. Denique Deum oras, ut a tentatione te liberet, & interim omnes conquiris occaſiones, quæ te ad peccatum ſollicitent. *Ibidem.*

Oratio aſſa debet cum humilitate conjuncta.

Deus numquam rejicit orationem humilium, inquit Propheta; & huc proculdubio ſpectabat S. Ambroſius docens, humilitatem quamdam eſſe commendationis ſpeciem, quæ roborat orationem, efficitque, ut ita dicam, ut aliquo in pretio habeatur a Deo: *humilitas orationem commendat.* Ideo Sancti, quibus de hac veritate perſuaſum erat, hac in re toti erant; cumque aliquid a Deo vellent expetere, non niſi ſumma cum reverentia ſupplices ad eum accedebant: *Loquar ad Dominum meum, cum ſim pulvis, & cinis.* Gen. 18. Fateor equidem orationem mentis eſſe elationem in Deum: ſed donec noſmet amoris, & confidentiæ attollimus motu, opus eſt, ut noſmet intra nos indignitatem noſtram intuiti demittamus. Oratio eſt actio pauperis, inquit Auguſtinus; qui petit, ſe egere fatetur; quid autem pauperi melius, quam humilitas convenit? *Ex Animo.*

Petentes fatigari non debemus, ne Deus eſſendens fatigetur.

Principes certum quemdam gratiarum numerum duntaxat efficere poſſunt, longe minorem numero illas precantium, atque exquirentium; ideoque opus eſt, ut aliis ſatisfacturi aliis diſpliceant. Aula plena mortalium eſt ſeneſcentium, quin quidquam obtineant; attamen non fatigantur, & ſpe numquam excidunt; verum Deus longe a principibus diſſimilis eſt; largiens numquam ad paupertatem redigitur, & numquam ſuas opes exhaurit, quantumvis large, effuſeque illas diſtribuat. Qui illius obtinet gratias, aliis cupientibus non officit; & nemo non impetrat, quod poſcit, ſi poſcentis ſaluti futurum eſt utile, dummodo petere perſeveret. .. Ita quicumque orat, hac mente orare debet, ſe numquam fatigandi, & quam primum intelliget, orationem ſuam effectu haud quaquam carere. Videt, magnum ſibi bonum eſſe in hac ſubmiſſione erga Deum vivere, in illo confidere, & multum ab illo obtinere, qui obtinet perſeverantiam in hoc ſtatu humilitatis, qui eſſe debet omnium fidelium ſtatus. Multum quoque obtinet a Deo, qui ſuam ſentit miſeriam, & paupertatem. *Specimen Ethica tomo 5.*

Diſcere oportet, ut Deum orare ſciamus.

Pauperibus nihil eſt addiſcendum, ut petere ſciant, quod ſibi opus eſt; ſolus egeſtatis ſuæ ſenſus illos ſatis, ſuperque erudit. Hoc ipſum de omnibus temporalibus neceſſitatibus dicendum eſt; nullo opus eſt magiſtro, ut petendi ſcientiam edoceamur; verum ut Deum orare ſciamus, haud ita parum requiritur. S. Joannes Baptiſta diſcipulos ſuos hoc docuerat; & non immerito Jeſu Chriſti diſcipuli eamdem gratiam popoſcerunt. Etenim non ſolum non habemus egeſtatis noſtræ, & eorum, quæ vere nobis neceſſaria ſunt, ſenſum; ſed earum rerum ſenſum, & cupiditatem habemus, quæ neceſſaria non ſunt, & non ſunt exquirenda. Novit Deus infirmitates noſtras, nos autem illas non videmus: quid igitur melius facere poſſumus, quam noſmet ejuſdem tradere providentiæ, ac nos regere juxta voluntatem ipſius, quam ipſe nobis aperuit, & eſt, ut ſemper oremus, quin fatigemur, & animum deſpondeamus: *Oportet ſemper orare.* Hoc ille nobis in evangelio declarat. Verum plerorumque precantium hic ſpiritus eſt; niſi Deus illos juxta deſideria ipſorum exaudit, vel ſi paulo diutius differt ea, quæ poſtulantur, ſtatim orationem in querimoniam, & murmur convertunt. *Ibidem.*

Præſtantiſſima oratio illa eſt, quæ ex corde proficiſcitur.

Oratio præſtantiſſima, juxta Sanctorum doctrinam, ea eſt, quæ fit per effuſionem cordis coram Deo. Charitatis ardor, S. Auguſtinus inquit, eſt clamor cordis. Semper clamamus ad Deum, ſi illum ſemper diligimus. Adeſt quidam interioris affectionis clamor, S. Ambroſius ait, qui in cœlum ſe extendit. Deus orationem hanc libenter exaudit, quia cum totus ſpiritus ſit, oratio, quæ fit in ſpiritu, procedit ex amore, qui eſt lingua cordis. Sed heu! quot mortales ſeſe coram Deo oraturi proſternunt, quin ullum amoris guſtum habeant, vel ſenſum, S. Auguſtinus in Enchir. c. 7. inquit? Habere quidem poſſunt verbi ſonum, at orationis vocem non habent, quæ vox cordis eſt; ideoque multi ſunt, qui cum Deo loquuntur, ut vulgo dicitur, ſed qui illum orent, pauciſſimi: *loqui cum Deo multorum eſt, orare autem paucorum.* Hoc pacto ſecum animam chriſtianam agere vult Deus. Hæc cordis expanſio, & hæc benevolentiæ, atque familiaritatis licentia eidem eſt jucundiſſima: ideoque ſanctus rex David, qui mirum in modum hanc orandi rationem noverat, de ſe ipſo dicebat: *Effunde in conſpectu ejus orationem meam, & tribulationem meam ante ipſum pronuncio. D. Bartolameus de Carranza in tractatu quodam de oratione articulo tertio.*

Cum humilitate, & contritionis ſenſu orandus eſt Deus.

Eximium hujus rei nobis ſuppetit argumentum in Publicano, qui in templum oraturus aſcendit, & quem J. C. nobis tamquam peccatoris, cujus accepta oratio eſt, exemplum proponit. Publicanus, ait ille, procul ſtans ne oculos quidem in cœlum audebat attollere, ſed pectus ſuum tundebat dicens: Miſerere mei Deus, quia peccator ſum. Hic homo rubore ſuffuſus eorum ſcelerum, quorum dolore intrinſecus conficiebatur, extrinſecus internam teſtabatur confuſionem, in inferiori templi parte ſubſiſtens; & horror, quo propria deteſtabatur ſcelera, & quo prohibebatur, ne cor ſuum attolleret ad Deum, efficiebat, ut ne oculos quidem illuc ferre auderet, ſed hos in terram demittens ſibi percuteret pectus, neque os aperiret, niſi ut Dei miſericordiam imploraret, quam ita exoravit, ut ex templo juſtificatus cederet. *Idem.*

De loco ubi orandum eſt.

Vis, virtuſque orationis non pendet vel ex tempore, vel ex loco, ubi fit, vel ex rebus exterioribus, quemadmodum Ethnici, & Judæi arbitrabantur; ſed ex interioribus cordis affectionibus, quæ illius radix ſunt, & origo. Et præceptum, quod divinus Magiſter hac in re tradidit nobis eo in ſermone, quem habuit in monte, cum ait: *Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum*: ſatis aperte oſtendit receſſum, & ſecretum cordis, locum eſſe orando aptiſſimum. S. Auguſtini ſententia eſt, illic Deum nos audire, videre, conſiderare, & exaudire. Illuc noſmet recipere debemus orantes, ut inania quælibet phantaſmata procul

arceamus, ne externarum rerum cogitationes ingrediantur noſtros ſenſus, atque perturbent; utque hoc pacto orationem noſtram prorſus ſpiritualem efficiamus cum Deo ſolo in intimo animæ noſtræ ſinu loquentes. *Idem*.

Orationi nomen accedere debet viva fides.

Inter cauſas, propter quas tanta eſt virtus orationis, fides eſt potiſſima: ab hoc Dei dono vim mutuatur oratio, qua pollet in effectibus ſuis obtinendis, quemadmodum a charitate ea mutuatur omnia, quæ illam pro peccatis meritoriam, & ſatisfactoriam efficiunt. Orationis effectus ſemper fidei par eſt, cum qua effunditur. Quamobrem legimus in evangelio Jeſum Chriſtum duobus illis cæcis, quos curavit oculos eorum attingens, non aliud dixiſſe, niſi quod juxta eorum fidem poſtulata concederentur. Vade, dixit Centurioni, qui pro ſervi ſui ſalute precabatur, & ſicut credidiſti, fiat tibi. *Idem.*

Vult Deus in precibus noſtris vulgo Pater vocari.

Dei filius non poterat melius amoris ſui erga nos immenſitatem oſtendere, quam præcipiens, ut preces, & alloquia noſtra cum Deo ex his verbis inciperemus: *Pater noſter.* Inter tantam varietatem nominum, quibus in veteri teſtamento illum Scriptura vocat, non videmus umquam filiis Iſrael publicæ alicujus legis vi, licuiſſe Deum Patrem ſuum appellare. Illum Dominum, Altiſſimum, Omnipotentem nuncupabant, & ipſe etiam Abraham Patriarcha vir ille Deo unice charus, in quo omnes terrarum populi benedictionem erant conſecuturi, numquam accedebat ad Deum, ut eidem loqueretur, quin eum Dominum appellaret. Iſaias quidem, aliique prophetæ dixerunt illi, tu Pater noſter es; tu nos efformaſti; verum hæc non erat populi lingua; neque præceperat illis Deus, ut hoc nomine appellaretur. *Idem tractatu de oratione Dominica.*

Orare diſcendum eſt ab iis, qui petunt eleemoſynam.

Qui ſe ipſum tamquam alienigenam cogitat, nullumque jus ad aliquid habentem, facile concipit ſenſus pauperis, cujus unius eſt orare, uti oportet. Pauper, cui deſunt omnia, præceptis non eget, ut petere ſciat. Admonendus non eſt, ut cum petierit, attentus ſit; neque præſcribenda ſunt illi remedia contra diſtractiones, quæ impedimento eſſe poſſent, ne animo eſſet attento? Nihil illi de patientia, perſeverantia, aſſiduitate ſuggerendum eſt. Satis eſt pauperem eſſe, ut nullo egeat præceptore. Illum ſua erudit egeſtas; atque neceſſitas quibuſcumque documentis præſtantior eſt. Attamen quid hæc paupertas eſt, qua urgetur? Homines, coram quibus apparet adeo humiliatus, & miſer, & in quibus miſerationis ſenſum excitare ſtudet, illi bonam valetudinem, ſi ægrotaverit, vocem, aciemque oculorum, ſi his caruerit, reddere nequeunt. Tota illius erga hos neceſſitas ad exteriora dumtaxat redigitur, panem, & indumenta. Immo ex iis, a quibus videtur, petit ſolum exiguam ſtipem, atque minutiſſimum nummi genus, quod vulgi manibus teritur. Plurimi hoc illi negant, ipſe vero patienti hoc animo fert; multi illum ne reſpicere quidem dignantur, & hunc contemptum æquo patitur animo, & plurimas expectat horas, & ſæpe etiam dies integros, quin in queſtus erumpat. Parce loquitur, ſed lacrymæ, atque ſuſpiria verborum locum tenent. Seſe oſtendit ea modeſtia, atque humilitate, quæ majorem habent ad movendum vim, quam ipſi ſermones; & ſi quadam cum miſeratione cum illo de ipſius neceſſitatibus loqueris, vides, illum hac humanitate adeo flecti, ut ſatis exprimere nequeat vel ſuos grati animi ſenſus, vel miſeriam ſuam, atque tunc uberius ex oculis ejus lacrymas fluere intueris. Quantum hoc nobis exemplum eſt! & quonam rubore nos ſuffundere deberet? Sine ulla comparatione ipſi pauperiores ſumus in oculis Dei, quam in noſtris eſſe poſſit mortalium omnium miſerrimus; nihil habemus, quod ab illo non receperimus. *Idem*.

In Deo bonitatis effectus eſt orationes noſtras audire.

Patitur Dei bonitas, ut in noſtris neceſſitatibus confugiamus ad illum; quantumvis magnus ille ſit, nobis aurem præbere non dedignatur, ubi illi noſtram exponimus egeſtatem. Quodcumque donum petamus a Deo, parum religioſe eidem nuncupamus vota, niſi cum hoc dono ipſum etiam Deum ſimul quodammodo petamus: ejus gloria, & gratia cæteris quibuſcumque bonis debent præſtare; atque reverenter parum illum oraremus alia aſſecuturi bona, niſi hæc ad ipſius gloriam, & gratiam referrentur. Nonne hoc eſſet magnitudinis illius oblivisci, temporalia tantummodo cogitare bona, cum coram infinita illius majeſtate preces noſtras effundimus? Deus adeo bonus eſt, ac magnus, ut mediocria nobis beneficia donare non poſſit; nihil libentius concedit, quam ſe ipſum; & periculum eſt, ne illum ad iracundiam irritemus, ſi quid minus petamus. *Liber cui titulus: Animadverſiones in varia religionis, Ethicaque argumenta.*

Negligentia, qua Deum oramus.

Ne putetis, orationes negligenter factas dignas eſſe, quæ Deo offerantur, atque illius gratiam obtineant. Si certo ſciretis cauſæ alicujus eventum, in qua vita, vel honor agitur veſter, a petitione veſtra pendere, qua cura illam inſtituere ſatageretis? Omnes procul dubio leges, formulas omnes ibi ſervaretis, ne quid vel judicum veſtrorum oculos offenderet, vel illius effectum poſſet prohibere. Illius oraculo, qui judex noſter futurus eſt, certo ſcimus bonum cauſæ ſalutis noſtræ eventum ab orationibus noſtris pendere; cur ergo hac in re adeo oſcitantes ſumus, cur adeo parum cordi nobis eſt, bene orare? Hæc profecto non extrema infelicitas eſt, quæ inter fideles eſſe poſſit, orationum videlicet defectus; ſi enim verum eſt ſalutem noſtram a Dei gratia pendere, ac ſi Dei gratia a noſtris orationibus pendet, ſequitur neceſſario, ubi orationes noſtras inutiles reddimus, nos ſalutis noſtræ adminicula perdere. Ecce quo tendant hæ fatales negligentiæ, quas adeo parvo habemus in pretio. Hac ipſa de cauſa dæmon nullum non movet lapidem prohibiturus, ne Chriſtianus oret. Prohibere quidem non poteſt, quominus Chriſtianus ad orationem confugiat; ſed prohibet, ne in oratione eas afferat qualitates, quas exigit Deus. Id facit, quod Holophernes in obſidione Bethuliæ, qui, ut facer loquitur textus, armatas militum manus ad aquarum fontes diſpoſuit, eaſque juſſit rivos infringere, per quos aquæ ferebantur in urbem. Ita ſalutis noſtræ inimicus frangit, vel avertit ſacros rivos, per quos Deus gratias ſuas emittit, ut hoc noſtræ felicitatis commercium abrumpat. *Biroat, in tomo ſeparato, quoſdam in anni Dominicas ſermones complectente.*

Noſtris in orationibus non deest oppoſitio.

Quænam eſt orationum noſtrarum contradictio! In devotionum noſtrarum fervore, beatiſque momentis, quibus Spiritus ſanctus nobis orandi modum tradebat, ſalutem noſtram enixius, ac præ cæteris quibuſcumque bonis popoſcimus; oravimus Deum, ut omnia noſtra huic uni poſthaberet; teſtati ſumus, quacumque via ille nos ad ſe perduceret, hanc nobis ſemper fore ſuaviſſimam. Niſi oratio hæc illum nobis conciliaſſet, prope fortaſſe erat, ut nos in corruptas ſæculi vias abire pateretur. Nos voti damnavit, atque hoc pacto oſtendit, non aliam fuiſſe viam, qua certam faceret noſtram ſalutem, quam eam calamitatem, & ægritudinem, qua nos percuſſit. Hodie vero hæc nos terret via; ea, quæ fecimus, improbamus: væ nobis, ſi nos Deus exaudit. *P. Cheminais in ſenſibus pietatis.*

Precibus noſtris Deus non fatigetur.

Mortalium neminem aſſiduus de rebus noſtris ſermo non delaſſaret: attamen, Domine, non mediocre meritum puto de illis apud te indeſinenter habere ſermonem. Scio paterna viſcera tua noſtris commoveri neceſſitatibus, atque te melius, quam nos, quid nobis ſit opus, ſcientem; queſtus noſtros audire dignaris. Verum ſemper tua abuti benevolentia, & dignatione, qua nobis adhibes aures, indignitas eſt: ſecundum mundi inſtituta, qui coram principe ſemper de ſe ipſo verba faceret, tamquam importunus, parumque ſanus ejiceretur: unus tantum eſt Deus, qui noſtra non fatigetur importunitate, noſtraſque faſtidiat preces, quantumvis nimiæ videantur... Nonnumquam ſane nos ipſe repellis, atque aures noſtris clamoribus obſtruis; ſed fruſtra hoc ſimulas, atque temere ad ſeveritatem componis; te bene novimus, idem erga nos ſemper es, ac dicere poſſumus, te numquam melius pro nobis dimicare, quam cum contra nos dimicare videris. Si enim certas, ideo certas, ut vincaris, & reſiſtis, ne cogaris. Similis oppidorum ducibus, qui inito cum hoſte pacto, reſiſtunt, ut ſeſe dedant: *amat vim pati, deſiderat a te ſuperari*, quidam Sanctus Pater ait.

Hoc

Hoc in Chananeæ exemplo innoteſcit; poſtquam aliquamdiu reſtitit, tandem ſe victum fatetur. *Ex manuſcripto ſermone.*

Quid petendum a Deo in oratione.

Quemadmodum Salvator nihil nobis concedit, niſi quod ſaluti noſtræ prodeſſe poteſt; non licet aliquid ab eo, vel propter aliud finem petere, vel alia mente uti. Non eſt igitur malum a Jeſu Chriſto temporalia quærere; ſed malum eſt quærere ſolum temporalia, hæc tantum concupiſcere, & ſacrificium non offerre, niſi ut terrena tantum bona aſſequaris. Nihil hujuſmodi orationibus permittere poteſt, niſi per juſtitiam, atque in orantium pœnam..... Hanc igitur regulam ſequi opus eſt. Primum quidem ea petenda ſunt, quæ bona ſint; petere enim ea, quæ injuſta, vel mala ſunt, idem eſt, ac velle, Deum crimini noſtro velificari. Neque ſatis eſt ea, quæ petuntur, in ſe bona eſſe, opus eſt bona eſſe ratione petentis. Bona valetudo bonum eſt; tibi vero fortaſſe non item, ſi enim bene valueris, fortaſſe te omni libidinum generi ingurgitabis. Divitiæ per ſe malæ non ſunt; at ſi dives eſſes, interires. Terrena ſemper petenda ſunt, quatenus ad ſalutem referri poſſunt; alioquin quantumvis bona ſint, nobis ſunt mala. *Sermo manuſcriptus.*

De virtute orationis in muliere Chananæa, quæ Dei filium vicit.

Hodie Cœli potentia cedit mulieris infirmitati, noſque in ancipiti relinquit, utrum magis mirum ſit, quod Deus adeo imbecillis fiat, ut hominum vi ſe vinci patiatur; an quod homo fiat ita fortis, ut Dei ſuperare valeat omnipotentiam. Obſtupeſco videns Deum, ut ita dicam, inermem, & vi ſua quodammodo exutum, quantumvis inſuperabilis ille ſit, eouſque ut a creatura ſe vinci ſinat; ſed ex altera parte non minor ſtuporis cauſa eſt, videre mulierem hanc fortem, ac ſtrenuam, novo armorum genere de illius potentia triumphantem, cui cedunt omnia, & nemo reſiſtere poteſt. Ut verbo me expediam, dignum noſtra admiratione prodigium eſt, videre Dei filium victum mulierculæ precibus, poſtquam ſeſe quodammodo contra illius vim munierat, & quodammodo ſeſe præparaverat, animumque ſuum obfirmaverat, ut filiæ ſalutem matri illum adeo enixe flagitanti negaret: *O mulier, magna eſt fides tua. Reina, ſermo de oratione.*

Ab oratione ceſſandum non eſt, quamvis Deus ſtatim non audiat.

Evenire quidem poteſt, ut primum Deus nos audire velle diſſimulet. Hic pater eſt, qui diu filii ſui vitia paſſus eſt, & qui non adeo facile ſeſe dedere vult eum eo in gratiam redire quærenti. Verum ceſſandum non eſt; immo iterandæ ſunt preces, quamvis Deus illas repellere, & nobis aurem negare velle videatur. Illi dicere oportet; dixiſti, Domine, eo tempore, quo peccator ad tuam confugeret miſericordiam, te preces illius eſſe exauditurum; ego vero inceſſanter vocem, clamoremque attollo opem dexteræ tuæ petiturus, & non cor, neque aures pro me habere videris; atque videtur ob oculos miſericordiæ tuæ denſum expanſum fuiſſe velum, ut voci, lacrymiſque meis aditus præcluderetur. Dic cum Jacob: nequicquam obluctaris; non dimittam te, niſi eam, quam enixe flagito, gratiam mihi conceſſeris. *P. Gegon in libro: cui titulus: Uſus pœnitentiæ.*

Orationes, quæ effunduntur coram Deo, peculiarem poſtulant attentionem.

Nullus vulgatior eſt orationis actus, & nullus fortaſſe, quo Deus minus honoretur. Omnia reſonant laudibus Domini, ac votis, quæ illi nuncupantur: verum cor, & ſpiritus in oratione cum labiis conſentiunt? Nonne vere dici poteſt, plurimas quidem recitari orationes, ſed paucas fieri? Quamvis bonum tantummodo ſenſum conſuleremus, & ideam, quam de hac ſancta exercitatione habemus, per otium videre poſſemus, quam oſcitanter, quam tepide, & quam parum decenter hoc munus obeamus; & nonne jure ex nobis quæri poſſet, utrum Deum irritaturi precemur? Oratio colloquium eſt cum Deo, ubi anima, ut ita dicam, in ſanctuarium admiſſa, & introducta Domino ſuas exponit neceſſitates, infirmitates ſuas repræſentat, tentationes, ac fragilitatem ſuam detegit, & vivo reverentiæ, amoris, & gratitudinis ſenſu percita, cum profunda erga mandata illius ſubmiſſione, tum confidentia, & votis illum colere ſatagis. Adeo perfectus religionis actus eſſe ne poteſt praxis tantum exterior? Atque ſi quo tempore cum Deo agimus, ſpiritus eo uſque evagatur, ut ultro attentionem, interioremque devotionem amittat, hiccine Deum orat? *P. Croiſet tomo 2. chriſtianarum conſiderationum.*

Ubique orari poteſt, dummodo oretur in ſpiritu, & veritate.

Neceſſe non eſt montem aſcendere, neque Jeroſolymam ſeſe conferre, ut in ſpiritu, & veritate adoretur: oratio tanto nobis labore non ſtat: verus cultus, ut ita dicam, ab animi noſtri affectu pendet. Deus ubique adorari poteſt, dummodo in ſpiritu, & veritate adoretur. Semper paratus noſtris neceſſitatibus ſubveniendo id unum petit, ut illæ ſibi enarrentur, atque non poſtrema conditio, quæ ad id requiratur, ut voti damnemur, hæc eſt, firmiter credere, & non hæſitanter ſperare, nos votis damnatum iri: *Credite, quia accipietis, & fiet vobis.* Turba non prohibet amplius, quominus propius accedamus ad Jeſum Chriſtum. Quantuſcumque ſit ſupplicum numerus, ſingulis, ubi volunt, privatim adhibet aures, ſemperque in noſtra poſitum eſt poteſtate alloqui quamdiu voluerimus. Numquam expectandum eſt; Domini tempus ſemper noſtrum eſt. Ad pedes illius provoluti, quamdiu placuerit, immorari poſſumus, quin Martha conqueratur. Nemo ex diſcipulis noſtram improbat importunitatem; nullius Phariſæi cenſura nobis metuenda eſt; omnia noſtræ favent pietati. *Idem.*

Ut plerumque non ſatis attente, ac reverenter oramus.

Undenam fit, quod adeo male oramus? quia ne cogitamus quidem nos orare: quis enim adeo parum religioſus eſſet, qui adeo oſcitanter, & negligenter oraret, cogitans ſe cum Deo loqui? Oratio non ſolum confidentiæ noſtræ argumentum eſt, verum etiam fidei menſura. Quis religionis actus majorem ex nobis attentionem expoſcit? Oratio inter procellas proximus eſt, ac tutiſſimus portus. Oratio æque irritos facit hoſtiles conatus, & dolos, & fieri nequit, ut non vincat, qui bene orat. Væ illi, cui inutilis oratio ſit. Verum bona fide quæſo, eo modo orantes Deum, quo illum oramus, putamuſne orationem magno nobis fore adjumento? Quamplurimi totis orant diebus, quin orent. Deus cordis dumtaxat linguam audit, & exaudit. Plura verba ſine attentione, & affectu prolata parum ſignificant apud illum, qui cultum mere exteriorem flocci pendit. Salvator intuetur ſolum fidem, interioremque devotionem paupereulæ, infirmæque mulieris fimbriam veſtimenti ſui attingentis: turbæ circumundique urgentis tumultu non afficitur; cor loquatur, oportet, & agat fides, ſi a Domino cupimus exaudiri: ſoli clamores cœci Jerichuntini parum valent, niſi Jeſu Chriſto votorum ſuorum aperit ſummam: mentis attentio, & affectio cordis anima ſunt orationis. Mirum! Neceſſitates noſtræ inevitabilem nobis injiciunt ſemper orandi; neceſſitatem atque deplorabili inverſione preces iterando ita aſſueſcimus, ut neſciamus amplius, quid fiat, cum oratur. *Idem.*

Mirantur homines, quod poſt ea, quæ de orationis certo eventu Dominus locutus eſt, adeo pauci, quod petunt, aſſequantur; verum numquid mirandum eſſet potius, ſi nobis orantibus, uti fit, orationes noſtræ majorem vim obtinerent? Ne inſimulemus Dominum, quod promiſſi fidem minime exolvat, & gratias ſuas parcius impertiat: affectiones noſtræ, negligentia, attentionis, ac religionis in precibus ipſis defectus illum, ut ita dicam, avertunt, & cogunt, ne minime exaudiat..... Oratio humilem poſcit ſpiritum; audetne aliquis non ſatis reverentiæ teſtari, cum principi ſupplicem offert libellum? Quis ſupplex vel minimi cujuſpiam urbanitatis officii obliviſcitur? Natura ipſa nos ad reverentiam, obſequiumque componimus, cum aliquid ab hominibus precaturi accedimus: & cum Deum unum oramus, noſmet ab officiis adeo neceſſariis ſolutos exiſtimamus. Et ſane hi corporis habitus molles, & male compoſiti, hæc inquietudo, evagatio, tædium, quæ orationes noſtras comitari conſueverunt, ſuntne humilis, religioſi, pleoique Deo cordis indicia? A Deo audirà volu-

volumus, & noſmetipſos non audimus: volumus, illum auditorem habere orationum noſtrarum, quibus ipſi ne tum quidem advertimus animum, cum eas pronunciamus. In his labia Deo honorem deferunt; quæ vero cordis pars eſt iis in orationibus, quæ ex mera conſuetudine proferuntur? Dominus parum afficitur laudibus, quæ ſibi deferuntur, & votis, quæ errabundo ſpiritu nuncupantur. *Idem P. Croiſet.*

De oratione cum certitudine, dummodo ea petamus, quæ petenda ſunt.

Nihil denegat Deus perſeveranti confidentiæ, humilique pietati. Credite futurum, ut oratio veſtra exaudiatur, Salvator inquit, & certiſſime quidquid petitis, aſſequemini. Quare confidentia noſtra adeo infirma eſt? Quia in ejus cultu ignavi ſumus, ac inertes; ipſi negamus, quod petit ex nobis; quomodo nobis perſuadere poſſumus, ipſum nobis, quæ petimus, conceſſurum? Qui vero in orationibus ſuis neque ob reverentiæ, neque ob attentionis defectum peccant, hi plerumque in ipſo orationis fine deficiunt. Pauci enim ad orandum cupiditate aliqua minime ducuntur, pauciores adhuc juxta Domini placitum orant. *Neſcitis quid petatis*, ajebat Jeſus Chriſtus matri filiorū Zebedæi. Numquid intentiones, fineſque noſtri rectiores ſunt? Numquid puriora ſunt noſtra deſideria? Libenter tibi ſapientiam concedo, inquit Deus Salomoni, *quia poſtulaſti*; verum non ideo minus te annis, honoribus, boniſque cumulabo, quia hæc non poſtulaſti: *ſed hæc quoque, quæ non poſtulaſti, dedi tibi.* 3. Reg. 3. Deus affluenter noſtris proſpiceret neceſſitatibus, ſi orationes noſtræ ſemper eſſent chriſtianæ. *Idem.*

Deo injuriam faciunt, qui ſine reverentia, & attentione illam orant.

Quid a Deo petere poſſunt mundi ſectatores, qui evangelii documenta faſtidiunt? Donec mundo cor additum eſt, vota, quæ Domino nuncupantur, eſſe ne poſſunt ſincera? verba ipſa, quæ obſequii pleniſſima ſunt, totidem ſunt contumeliæ, cum aliud cogitas, & aliud loqueris. Quænam vero illa eſſe poteſt oratio, cum mens, & cor, atque vitæ mores palam mendacii coarguunt, quidquid labia Deo dicunt! .... Sed licet iidem mortales a Deo utilia peterent, ſperarene poſſunt, ſe votorum ſummam conſecuturos, cum adeo parum reverenter ea petant? Nonne imino Deum afficere contumelia eſt, eumque ad iracundiam provocare, illud ſine attentione, ac reverentia precari? Uſquequo, Domine, patieris, peccatorem per os ſuum tuas laudes aſſumere, nonnumquam ipſe peccator inquit? Tecum impudenter loquitur ſine attentione, & obſequio, quaſi ſtupidus eſſes, omnique injuriarum, quæ tibi inferuntur, ſenſu careres: *Effunde ſuper eos iram tuam*, addit Propheta Pſalm. 68. Ultionem repoſce de hac impiorum irreligione, ac nequitia, ita ut ſentiant, quod quantumvis ſis patiens, neminem tamen impune tibi illudere ſinis. Etenim revera qui ita Deum alloquitur inter eas affectiones, quæ nos Dei inimicos efficiunt, non minus illudit illi, quam qui Salvatorem percutientes quærebant ab eo, ut, a quo percuteretur, divinaret. *Idem.*

Oratione nimia dando in probanda non eſt.

Iterantes orationem nequaquam in periculum adducimus eam inutilem efficiendi. Injuria imputatur multitudini ſubſidiorum egeſtas eorum, qui abutuntur illis: quo magis Deum, uti decet, oramus, eo magis bene orare diſcimus. Sine intermiſſione orari jubet Apoſtolus; & quot ſunt ſancti religioſi, quorum ſomnus ipſe, & labor vix, ac ne vix quidem orationes eorum interrumpunt! Fidei defectus, ac morum nequitia effecerunt, ut nos orationis tæderet, & nimis grave jugum illius videretur. Devotionis ſocietas numquam fuit cordis, vere Chriſtiani character. Tunc tædet ſervitutis, cum dominus non diligitur; tempus ſemper diuturnum videtur, cum ea, quæ fiunt, non admodum placent. Pietatem alere non eſt, illam extinguere. Metuendum non eſt, ne noceant alimenta, cum ipſe cibus famem auget. Numquid tentare fortes eſt, & infirmos atterere, arma ſuppeditare, & augere ſuppetias? *Idem.*

Felices ſunt illi, qui Dei laudibus recinendis vacant.

Quodnam in terris munus magis accedit ad munus Angelorum in cęlo, quam hoc die, noctuque Domini laudes recinendi; eique indeſinenter populorum vota offerendi? Quinam ſtatus beatior? Quis ſanctior miniſter! Sęcularibus expeditos curis ſeris tantum divini cultus miniſteriis vacare: ſanctuarii incolas jugiter ex officio ad Jeſu Chriſti pedes adſtare: ab eccleſia deputatos omnium fidelium nomine Dominum alloqui: ut olim Moyſes inceſſanter manus, oculoſque attollere in cęlum pro illis, qui cum ſalutis hoſte decertant: ut olim Gedeon, iteratis clamoribus cęſſere victorias; & ſingulari privilegio in terris novum efficere mortalium Angelorum chorum dies ſuos traducentium ęternas Altiſſimo actiones gratiarum reddendo, illi nuncupando vota, & ſingulis horis ſacrificium laudis offerendo. *P. Croiſet, tom. 2. chriſtianarum conſiderationum.*

Publicæ orationis virtus.

Conjunctæ fidelium preces quam vim non habent! Sępe exaudiuntur, inquit Propheta, antequam etiam abſolvantur: *Adhuc illis loquentibus, ego audiam.* Nihil negatur ineffabilibus Spiritus ſancti gemitibus omnes eccleſiæ preces animantis. Si Dominus adeo ſolemni jurejurando ſe ipſum adegerat ad ea exaudienda vota, quæ in veteris legis templo fiebant; quęnam erit votorum novæ legis prærogativa? Omnis cedunt, ut ita dicam, merito, & efficaciæ divini officii, in ſpiritu, & veritate, pura, ſanctaque mente celebrati. Hoc illud eſt laudis ſacrificium, quod veteribus holocauſtis Deus præfert. Cum juſta concipitur religionis idea, non aliud cogitari poteſt de publica oratione, quæ cum ipſa eccleſia nata eſt, & quam temporum omnium conſuetudo probavit. Illa, quam effuderunt Apoſtoli, ut Spiritui ſancto recipiendo ſeſe diſponerent, cęterarum exemplum fuiſſe videtur. Hic idem ille ſpiritus eſt, qui tot ſanctorum myriades impulit, ut omnes dies ſuos religioſo huic muneri devoverent: & quis alius ſpiritus tot fidelibus mentem injicere potuiſſet, ut tot elargirentur opes in victum eorum, qui Dei laudibus tantummodo recinendis erant deſtinati? Hinc frequentiſſimæ illæ electorum Dei ſocietates, eccleſiæ a primis uſque illius exordiis ornamentum. Hinc optimæ cęnobiorum inſtitutiones, æterna pietatis primorum fidelium monumenta. *Idem.*

Publica oratio Deo acceptior privata.

Quot pauperes privatæ vacant orationi, quibus Jeſus Chriſtus parum favere videtur! Nihil negatur, ex quo omnes ſimul diſcipuli ſuas preces, & vota conjungunt. Cave, ne orationum proximitati, cęremoniarum uniformitati, repetitionum frequentiæ, quibus divinum abundat officium, acceptam referas nauſeam, qua publicam orationem faſtidis. Nauſeam non epularum lautities parit, ſed malæ ægrotantis ſtomachi affectiones, quæ illum fatigant, & inutile efficiunt tempus, quod impendit cœnæ, ubi per otium veſci poſſet. Viſne in adeo ſancta exercitatione nullam experiri crucem, nullam diuturnitatem? Guſtare vis muneris adeo perfecti ſuavitatem? accede corde puro, religioſa mente, fide viva; quamprimum cęleſtis unctio leve hoc tibi jugum præbebit. Nemo faſtidium meruit, qui, quod facit, amat. *Idem.*

Nullum majoris momenti munus eſt, quam divinum officium recitare: verum qua reverentia, qua attentione, qua pietate, quo zelo recitatur? Negligenter vel ab invitis, vel a ſemiſopitis cum aliis profertur, quin plerumque intelligatur, quod dicitur; vocis tonus, quam ſine ulla conſideratione habitus format; recitatio præceps, quæ nauſeam, tædiumque palam teſtatur; ſemiverſiculus oſcitanter cum aliis prolatus, dimidiata genuflexio, contracta frons in cęremoniæ formam, corporis habitus ubique profanus, & ſæcularis: quis pudor, Domine, ſi hæc vera eſt plerorumque miniſtrorum tuorum imago? .... Credetne quiſpiam ſuo orandi muneri ſatisfeciſſe, cum Deus irreligioſas has preces nobis crimini vertet? Oranti ſpiritus effugit, verum eſt; ſed corde orante longius non recedit: quædam diſtractiones invitis etiam ſuboriuntur, verum eſt; at numquam inviti pietate, modeſtia, reverentia in oratione caremus. Haud præcipiti cum feſtinatione loquere, cum viva fide preces effunde,. orationem tamquam potiſſimum officium tuum cogita; tuum munus adimple, ac ſemper chriſtiano more precaberis. Deum orans cogita Deum a te orari, conſidera orationem, quæ de præcepto eſt, non eſſe ſim-

pli-

plicem devotionis orationem; linguam proferre debere ſermones cordis, ob orantis animum verſari ſemper debere objectum cordis ſui, & decorum, ac reverētiā neceſſario in quovis religionis actu requiri. *Id.*

Quomodo orandus eſt Deus.

Orandum eſt agendo, & agendum fatendo, voluntatem, & actionem a Deo nobis tribui. Hoc egregie S. Auguſtinus explicuit, cum ait, nos *humiliter petendo, & faciendo* pares fieri gratiæ Dei recipiendæ, ejuſque Spiritui in nos attrahendo. Hæc paucis contenta verbis tota eſt vitæ regula. Primum enim orandum eſt, ut obtineamus gratiam id faciendi, quod præcipit Deus. Fides per orationem obtinet, quod lex imperat per præcepta. Sed ſatis non eſt orare, cum profunda humilitate orandum eſt. Fatendum eſt, nos ex nobis nihil omnino boni facere poſſe, & indignos eſſe eam, quam petimus, gratiam obtinendi, quin immo eam bene petendi. Neque etiam ſatis eſt humiliter petere, opus eſt facientes, quod poſſumus, actionem noſtram quamdam veluti orationem efficere, ut a Deo, quod minime poſſumus, obtineamus. Itaq; ſatis non eſt eum, quem Deus tangere incipit, orare ſolum perfectæ converſionis gratiam; eleemoſynas eroget, opus eſt, ſi vires patiuntur, relinquat occaſiones, quæ illi nocere poſſunt, ac denique nihil intentatum relinquat, quod illum a ſe ipſo divellere, ac Deo propiorem facere poteſt. *Liber, cui titulus: Chriſtiana rudimenta pro 14. poſt Pentecoſten Dominica.*

A Deo in orationibus petendum, quod ipſe nobis utile cenſuerit, nō id, quod optamus.

Non deſunt, qui ægre, & gravate ferunt, ſe a Deo non exaudiri, cum in orationibus ſuis aliquid ab illo petunt, quia nihil petunt, quod ſibi bonum minime videatur. Abſolutum Dei lædunt imperium determinare volentes bona illius, atque judicium ferentes de bono, vel malo, quod inexplorata Domini voluntate orationibus ſuis ineſſe arbitrantur. Hoc profecto eſt ſe indignos iis, quas poſtulant, gratiis præbere; quippe humilitas noſtra, ut Tertullianus inquit, ſola via eſt, qua illas conſequi poſſumus. Orantis, ut opus eſt, minus orandum eſt, ut voti damnemur, quam ut Deum de neceſſitatibus noſtris conſulamus. Anima, quæ Deum pure amat, ſatis ſibi putat, illi ſuam egeſtatem teſtari; eamque eidem exponens ſanctarum Lazari ſororum imitatur exemplum: *Domine, ecce quem amas infirmatur.* Joa. 11. Auctor Anonymus.

In oratione quodlibet auxilium, bonique genus invenitur.

Cum miſeri, egenique ſimus, voluiſti Domine, opem in oratione nos invenire, qua quidem nullum ſubſidium promptius eſſe poteſt, atque validius. Utque illam majori haberemus in pretio, nobis polliceri voluiſti te nihil eorum negaturum, quæ in filii tui nomine peteremus, noſque in oratione reperturos, quidquid poſſumus deſiderare. Volumuſne tibi honorem deferre? Oratio ſacrificium eſt, quippe ſincera eſt confeſſio ſupremæ poteſtatis, quam in res omnes exerces. Volumuſne de tentationibus, quibus laceſſimur, victoriam referre? Oratio dæmonis flagellum eſt. Infirmi ſumus? Oratio robur addit. Ægrotamus? Oratio nobis ſolatium eſt. Alii nos perſequuntur? Oratio ſubſidium nobis eſt, atque perfugium. Sitit anima noſtra? Oratio fons eſt aquæ ſalientis, atque viventis; illa nos ad Deum uſque attollit; illa Deum ad nos uſque demittit. Verum ut nos hoc pacto attollat, manare debet ex corde puro; alioquin peccatorum noſtrorum pondus prohiberet, ne uſque ad ſolium Omnipotentis aſcenderet. *Auctor Anonymus.*

Deus vult a nobis ea peti bona, quæ nobis ab æterno dare decrevit.

Quidquid certiſſimum eſt, æternoque Dei decreto conſtitutum, ſecundum ordinem, quem ille in gratia conſtituit, non minus enixe in eccleſia flagitatur, quemadmodum Jeſus Chriſtus ipſe a Patre ſuam petiit reſurrectionem, ſui corporis gloriam, & reliqua omnia, quæ certiſſime eventura eſſe cognoverat. Decretum hoc enim, & ordo Dei continet, ac determinat ſimul & finem, & media, ex quibus oratio magis generale eſt magiſq; inevitabile; quippe eſt confeſſio ſubmiſſionis, egeſtatis, & indignitatis creaturę, quę hoc pacto fatetur, Deū omnium bonorū fontem eſſe, & plenitudinem, abſolutum donorum ſuorum dominum, ſupremumque gratiarum auctorem, quas cuicumque voluerit, diſtribuit. *Liber, cui titulus: Idea ſacerdotii, & ſacrificii* Jeſu Chriſti.

Peccator ſine oratione ex peccato nequit emergere.

Ad omnem orationis virtutem intelligendam conſiderandum eſt, peccatorem ſine illius ope ex peccatorum ſuorum cœno emergere nequaquam poſſe. Hinc Deus illi ſemper orandi gratiam relinquit, tamquam adminiculum, quo ex profundiſſima iniquitatis abyſſo egredi valeat. Idcirco mundi Salvator ægris, qui undequaque ad ipſum vehebantur, niſi oratus bonam valetudinem non concedebat. Jeſu fili David miſerere noſtri, leproſi clamabant. Domine, fac, ut videam, clara voce cęcus in via Jerichuntis dicebat. Alii curationem inſtantibus invocationibus ab eo petebant, quas exprimebant verbis: alii hanc gemitibus cum magna confidentia conjunctis exorabant; ſed nemo niſi per orationem voti ſui compos effectus eſt. Hæc autem diverſa morborum genera, quibus Jeſus Chriſtus medebatur, erant figura diverſarum ſpecierum peccati, quas ipſe dimittit; quorum ſpiritualem curationem non ſecus, ac corporalem illis tantum concedit, qui ſollicitationibus, enixiſque precibus illam obtinere merentur. *Venite ad me*, inquit ille Matth. 11. vos *qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Verum quomodonam vis, Domine, illos venire ad te, cum enim alligati ſint vinculis iniquitatis, & quodammodo ſcelerum ſuorum gravi pondere oppreſſi, ne pedem quidem proferre poſſunt, ut accedant ad te? Heu! Si per orationem acceſſerint; oratio hæc ad cęlus uſque penetrat, & ab ima peccatorum abyſſo aſcendit uſque ad fontem gratiarum, & miſericordiarum, quas affluenter in peccatoris caput facit emanare. *Abbas du Jarry ſermone pro die Cinerum.*

Oratio profectum eſt neceſſaria peccatori initio converſionis ſuæ.

Oratio peccatori numquam magis neceſſaria eſt, quam ſuæ converſionis initio, cum concupiſcentia irritata, ac præteritis flagitiis magis incenſa, pravorum habituum acceſſione facta animam trahit, quaſi duplici pondere, in malum tanta pernicitate, ut nonniſi tenue momentum illi in bonum ſuperſit. Valido igitur eget auxilio, ne cedat: auxilium hoc eſt gratia fortis, & potens, quæ homini adhuc infirmo fert opem, ut ſuo munere perfungatur: hæ autem gratiæ victrices non niſi per orationem poſſunt comparari. Quandonam Jeſus Chriſtus præcipit ventis, ut quieſcant, ac procelloſo pelago, ut ſuos fluctus cohibeat? Tunc cum Apoſtoli jam jam naufragium facturi illum e ſomno magnis clamoribus excitant, eique dicunt: *Domine, ſalva nos perimus.* Matth. 8. Ut intelligamus, Deum nequaquam mulcere fluctus, atq; tumultum affectuum in animabus recens converſis inſurgentium, niſi cum miſerorum clamoribus, vocibuſque interioribus animæ vi magna emiſſis urgetur: *Voce mea ad Dominum clamavi*, inquit Propheta, *& exaudivit me de monte ſancto ſuo. Idem.*

Fide mer orandus eſt Deus.

Cum Deus æque ſit bonus, ac potens, orandus eſt non ſine perfecta in miſericordia ejus confidentia. Parum eſt, poſſe miſero opem ferre; voluntas etiam requiritur. Plurimos miſeret, ubi miſeros intuentur; ſed cum pares minime ſint opem ferendo, inutilis eorum eſt miſeratio. Alii poteſtatem quidem habent, voluntatem vero non item. Unus eſt Deus, cujus miſericordia par eſt potentiæ, qui velit ſimul, & valeat nos ex egeſtate eruere. Vult quidem; ſed integram in nobis confidentiam requirit. Præſto eſt, ut omnia concedat; ſed concedit illis tantum, qui optimis diſpoſitionibus ſupplices ad illum accedunt: *Specimen ſermonum pro feria quinta poſt primam Quadrageſimæ Dominicam.*

O T I U M.

Labor, negotium, otii fuga, neceſſitas, qua fideles omnes operari tenentur &c.

M O N I T U M.

TRia potiſſimum ſunt argumenta, cum quibus præſens hoc aliquem habet nexum, & quorum pars vel eſt, vel eſſe pateſt. Primum eſt vita mollis, quæ ſimul otioſa eſt, quam otium nocentem facit, licet illa nihil aliud mali efficeret. Alterum eſt temporis jactura; conſtat enim otioſos homines magis quam cæteros temporis jacturam facere. Tertium denique cura eſt ſalutis æternæ ab omnibus adhibenda; nequicquam enim vivimus, & inutile terræ pondus ſumus, niſi magnum hoc, unicumque negotium nobis jugiter ab oculos mentis verſatur, & niſi ad id omnes ætatis, induſtriaque nervos contendimus. Quemadmodum autem ſingulis hiſce argumentis titulum, locumque ſeorſim reſervavimus; de otio pertractantibus nobis adnitendum eſt, ne illud cum aliis confundatur argumentis. Idea generatim dumtaxat de hoc verba facimus, hoc ſuppoſito, quod ad otium vitandum ſemper labori vacandum eſt, & vacandum utiliter.

Quamquam de otio ſingillatim, ac ſeorſim a quovis argumento loqui hoc in titulo ſtatutum ſit, otii tamen fugam ſeparare non poſſumus ab operandi neceſſitate, quæ nobis adeſt, & quæ unum, & idem efficit argumentum, cum alterum viciſſim ex altero neceſſario conſequatur; itaut parum interſit, uter huic materiæ titulus præfigatur. Animadvertendum eſt tamen, quemadmodum varia argumenta, cum quibus iſtud cohæret, ſibi mutuo facem præferant, mutuiſque firmentur auxiliis, eos omnes, qui de illis agere, omnia ferme permiſcuiſſe, ut ſuas conciones revlerent. Nobis vero cura fuit ea tantum eligere, quæ ad otium, & laborem generatim pertinent, hoc poſito, quod ſciat unuſquiſque, quibus operibus vacare debeat pro ſtatu, munere, & conditione ſua: atque ſi otium dicimus actionum noſtrarum inutilitatem, vel laborem, qui non refertur ad Deum, huic rei, tamquam conditioni, quam ſupponimus, innitimur.

Cæterum cum ad mortalium pleroſque hoc argumentum pertineat, in irritum cedere, nullamque ferre utilitatem non poteſt, quippe curſum inhibet malorum, quæ parit otium; neque dubitandum quominus plurima auferrentur mala, ſi omnibus hominibus perſuaderi poſſet, ut otium effugerent, atque utilem operam navarent.

P A R A G R A P H U S P R I M U S.

Multiplex ſermonum hujus argumenti ſynopſis.

I. PRimum argumentum, quod ſeſe ſtatim offerat, inevitabilis eſt neceſſitas otii quidem fugiendi, laboris vero amplectendi. Inevitabilem voco neceſſitatem, quia ad id tenemur quatenus homines, quatenus Chriſtiani, quatenus peccatores. Quæ tria totidem nobis apertiſſimas, certiſſimaſque ſuppeditant rationes, quæ pro concionis partitione poſſunt aſſumi.

Prima qualitas, quæ nos operari, ideoque otium evitare cogit, eſt qualitas hominis. 1. Si hominis naturam inſpicimus, factos, & natos eſt ad laborem, ut avis ad volandum, quemadmodum Biblia teſtantur. Satis eſt paulo ſerius cogitare corporis illius partes, omnium organorum ipſius nobilitatem, perennem vitalium ſpirituum motum, qui ubertim ſeſe in omnes artus effundunt; quæ omnia ſatis oſtendunt vitam illi ad agendum eſſe conceſſam, & illum jam mortuum reſeri, ubi agere ceſſat. In ipſo etiam innocentiæ ſtatu, illi otiandum non erat, quemadmodum inquit Scriptura Gen. 2. *Poſuit Deus hominem in paradiſo voluptatis, ut operaretur, & cuſtodiret illum &c.* Ita quatenus homo, nemo a labore immunem ſe debet arbitrari, non magis dives, quam pauper, nobilis, quam ignobilis. 2. Sin homines conſideramus non in ipſa natura, ſed tamquam politici corporis membrum, plurima illi obeunda ſunt officia, quibus ſine labore, & cura nequit perfungi. Exercenda illi ars eſt, munus, magiſtratus, & homo otioſus inutilis eſt, ac ineptus. 3. Homo denique tamquam privatus aliquis inſpectus, rebus ſuis tenetur conſulere, familiæ curam gerere, domeſticis invigilare &c. quæ omnia laborem ſupponunt; & quodnam malum eſt, cum otiatur, atque ſolatiis tantum, & oblectamentis indulget?

Chriſtiani qualitas nos arctius ad laborem obligat, & plures laboris occaſiones ſuppeditat. Satisfaciendum eſt religionis officiis, bona opera exercenda ſunt, patiendum eſt, animi ægritudines cohibendæ, & charitatis opera efficienda. Nullum officium, præceptum, conſilium, virtus eſt, quod plurimo non ſtet labore, & otium in chriſtiana lege tamquam damnationis ſtatus damnatur. Quid igitur de mundi ſectatoribus, quid de mundanis mulieribus ſentiendum eſt, omnem vitam ſuam in otio tranſigentibus &c.?

Denique quatenus peccatores ad laborem tenemur, quæ enim poſt primi hominis crimen nobis inflicta fuit pœna? Acceptandus igitur nobis eſt labor noſtro ſtatui, & vocationi inhærens in ſpiritu pœnitentiæ, & veluti facilior, atque validior ratio non ſolum ſatisfaciendi juſtitiæ Dei pro iis, quæ commiſimus, criminibus, verum etiam prohibendi, ne præteritis accedant recentia; qui quidē duo ſunt effectus pœnitentiæ.

II. 1. Nihil nobis majori cum ſedulitate effugiendum eſt, quam otium propter mala, quorum fons eſt, & origo, ac propter bona, quibus nos privat. 2. Nihil facilius, quam otium evitare utiliter muneris noſtri, religionis, ac ſtatus officiis perfungendo. 3. Nihil tamen eſt, ubi magis deficimus; plerique enim vel inertem, otioſamque vitam ducunt, vel alteri cuipiam rei operam navant, præter eam, ad quam illis incumbendum eſſet; vel inutili, irritoque labore fatigantur.

III. 1. Chriſtianus non debet inertem ducere vitam, quæ oppoſita eſt ſpiritui Jeſu Chriſti, evangelicis inſtitutis, ac illis, quæ de nobis concepit Deus, conſiliis, cum ad Chriſtianam religionem evocavit. 2. Non omnia negotia Chriſtiano ſunt digna; quædam fugienda, & evitanda ſunt tamquam ſaluti noſtræ periculoſa, quædam tamquam inutilia, quædam vero veluti noxia. 3. Quænam ſint, & quænam eſſe debeant hominis Chriſtiani opera.

IV. In hæc Sapientis verba: *Qui ſectatur otium, replebitur egeſtate*, ſermo concinnari poteſt, ac oſtendi

di triplex egeſtatum ex otio proficiſcentium genus.

1. Temporalium bonorum egeſtas, quæ illud pleſumque ſubſequitur, quemadmodum Sapiens idem Prov. 20. teſtatur: *Propter frigus piger arare noluit, mendicabit in æſtate, & non dabitur illi.* Hic oſtendendum eſt, otioſos homines non ſolum non acquirere, verum etiam patrimonium ſuum in alea, crapula, & impudicitia obligurire; quod occaſionem præbebit late otioſam deſcribendi vitam, ſuas tantum voluptates quærentem, ſuaque bona, tempuſque, curaſque omnes in ſolatiis, & oblectationibus inſumentem. 2. Egeſtas bonorum ſupernaturalium, & gratiæ, quam negat Deus illi, qui nullum ea eadem fructum perciperet, qui nullam acquirit virtutem, neque ad ſeipſum in hoc mundo ſanctificandum labores impendit. 3. Egeſtas bonorum gloriæ; nullum enim in hac vita meritum acquirens; nullam in cœlo mercedem aſſequetur, immo etiam poſt mortem iræ, & ultionis theſaurum inveniet.

V. 1. Qui otioſam vitam traducit, in eo deficit, quod Domino debet; in mundo enim ſumus, ut ſerviamus illi, atque ad majorem illius gloriam agamus; quod ſi adeo neceſſarium munus negligimus, in vano animam noſtram, ut Propheta inquit, accepimus. 2. Deficit in eo, quod proximo debet; homines enim mutuis ſibimet prodeſſe debent operibus, & charitas, quam ultro citroque exercere tenentur, non debet otiari. 3. Deficit in eo, quod debet ſibi; tenetur enim ad æternam beatitudinem contendere, ac ſalutem ſuam operari.

VI. Secundum Theologorum principia triplex in Deo erga nos juſtitiæ genus diſtinguere poſſumus, quæ totidem ſunt divinæ ejuſdem eſſentiæ attributa. Prima eſt ultrix juſtitia, altera legalis, tertia remunerativa. Ultrix illa eſt, quæ punit ſcelera; legalis, quæ ſtatus regit; remunerativa tandem, quæ præmia diſtribuit. Tres hæ juſtitiæ homini imponunt inevitabilem operandi neceſſitatem, illius otium damnant, ac illud coram Deo nocentius efficiunt.

1. Ultrix juſtitia labore peccatorem punit, ideoque niſi hic illum tamquam ſceleris pœnam recipiat, probro dignus eſt. 2. Legalis omnes mundi ſtatus gubernat variis laboribus, quibus eoſdem applicat, ideoque otium damnat criminis, quod admirabilem hanc perturbat œconomiam. 3. Remunerativa denique juſtitia laboribus tantum præmia proponit, ideoque otium ſuppliciis omnibus digniſſimum judicat. *Ex primis ſermonibus ſub P. Bourdalove nomine editos.*

VII. 1. Otium cum ſit malorum omnium origo, & parens vitiorum, illud evitandum eſt nobis, ut omnia ea peccata evitemus, ad quæ homines impellit. 2. Cum otium inimicum ſit virtutum omnium, quibus oppoſitum eſt, eaſque ex corde noſtro proſcribat, illud quoque proſcribendum eſt nobis, ſi chriſtianam, ac virtutibus excultam vitam vivere cupimus. 3. Cum otium prohibeat, ne ſtatus, & conditionis noſtræ munera obeamus, fugiendus eſt, ſi honeſti haberi volumus, ac in officiis noſtris diligentes.

VIII. 1. Per otium perimus, & damnamur inertem, inutilem, boniſque operibus vacuam vitam ducentes: & eorum, qui hoc pacto vivunt, vis magna eſt. 2. Perimus, atque damnamur per nimium laborem, atque occupationem, quæ bene regi debet ſine feſtinatione, juxta noſtram conditionem, & quæ bonum ſemper ſibi debet finem proponere.

IX. 1. Otium in ſe malum eſt, divinæ legi contrarium, in Evangelio damnatum. 2. Otium plurimorum malorum eſt cauſa, uti docet experientia. 3. Otium pluribus nos bonis privat, inutilia efficit talenta, cœleſtibus privat gratiis, &c. *Ex ſpeciminibus ſermonum pro Quadrageſima.*

X. S. Gregorius animadvertit hac in vita tria eſſe occupationum genera; quædam ſunt vanæ, & inutiles; quædam arduæ, & laborioſæ, quædam denique noxiæ.

1. Evitandæ ſunt, quas vacuas, & inutiles novimus; alioquin vitam aggredimur otioſam, & ignavam, qualis eſt pleroſumque mortalium. 2. In pœnitentiæ ſpiritu illæ acceptandæ ſunt, quæ cum labore, & cura ſunt conjunctæ, cum nos neceſſitas cogit, vel Deus ad illas nos evocat. 3. Quæ vero ſunt noxiæ, & proximæ peccati occaſiones omnino ſunt relinquendæ.

Altera hæc etiam eligi poteſt occupationum partitio. Aliæ bonæ ſunt, aliæ malæ, aliæ neutræ. XI.

1. Bonæ quidem ſubeundæ ſunt, ac inde, quæcumque poteſt, utilitas percipienda, in iis bonis operibus perſequendis, quorum illæ nobis occaſionem ſuppeditant. 2. Malæ omnino abdicandæ ſunt, ſi ſuſceptæ fuerint, atque omni ſollicitudine adnitendum, ne ſuſcipiantur. 3. Quæ neutræ ſunt ad bonum finem ſunt dirigendæ, atque hac ratione bonæ efficiendæ.

Cum Chriſtianus quilibet habere debeat ſpiritum Jeſu Chriſti, 1. nihil chriſtianiſmi ſpiritui magis oppoſitum eſt, quam otium, quod in nobis omnes pietatis ſenſus extinguit, ac prohibet, ne propter Deum operemur. 2. Nihil magis neceſſarium eſt ad chriſtiani ſpiritum in nobis fovendum, quam labor. *La Font.* XII.

Bifariam peccati docent Theologi; ſcilicet per omiſſionem, & commiſſionem: otium vero utraque ratione nocentes nos facit. 1. Efficit enim, ut omittamus bonum, quod facere tenemur, & hoc dicitur peccatum acidiæ, atque negligentiæ, qua ea, quæ ad ſalutem pertinent, nullo in diſcrimine habemus. 2. Efficit, ut ea committamus ſcelera, quæ divina lege prohibentur; quia, uti Scriptura inquit, illa nos docet, & ad illa ſollicitat; & ſane nullum ſcelus eſt, cui committendo otioſus homo par, ac præſto non ſit. *P. Girouſt.* XIII.

Alius eſt labor ſupplicii, quo damnati fuimus, & a quo nemo ſe immunem eſſe contendere poteſt. 2. Alius labor eſt vocationis, qui ſtatui noſtro inhæret. 3. Alius labor eſt neceſſitatis, qualis eſt artificum, qui ſuadendi ſunt, ut ea neceſſitate virtutem faciant. XIV.

Duo ſunt extrema contraria, quibus otii nomen tribui poteſt, & quæ fidelis æque evitare tenetur. 1. Alterum eſt, vitam ducere prorſus inertem ſine ulla ſeria, utilique occupatione. 2. Alterum eſt fruſtra laborare, ſexcenta obeundo negotia, quæ nihil ad cœleſtem proſint æternitatem. Primum illud ignavum eſt otium, quod crebro mortales in plurima vitia compellit; ſecundum hoc eſt otium negotioſum, quod inutilibus occupatur rebus, ac prohibet, ne iis, quibus oportet, vacemus. *Ex Auctore ſermonum in omnia Ethica Chriſtiana argumenta in Dominicali, ſermone pro Septuageſima.* XV.

1. Otium claudit oſtium, ut ita dicam, virtutibus omnibus; hæ quippe curam, laboremque poſcunt, quem, qui in otio innutritus eſt, pati non poteſt. 2. Aperit oſtium vitiis omnibus; nullum enim eſt, cui patrando otioſus homo vel præſto, vel ſaltem par minime ſit. XVI.

1. Otioſa vita numquam eſt innocens, quippe ea natura ſua ſtatus eſt peccati. 2. Ut plurimum multis eſt criminibus obnoxia, quæ vix poteſt effugere. *Multam malitiam docuit otioſitas.* Eccli. 3. 3. Impellit ad peccata graviſſima, & flagitioſiſſima. XVII.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ideas pertractandas, & Auctores, qui de hoc egerunt argumento.

S. Auguſtinus *ſerm.* 10. *de tempore* ea enumerat vitia, quæ otium parit. Sancti Patres.

Idem tractatum edidit *de oper. monach.*

Idem in Pſalm. 127. in hæc Prophetæ verba: *Labores manuum tuarum, quia manducabis*, docet nobis operandum eſſe, donec tempus habemus, aliquando laborum noſtrorum fructum percepturi.

Idem, vel Auctor ſermonum *ad fratres in Eremo ſermone* 16. oſtendit creaturas omnes laborare ſingulas pro modulo ſuo; homini ſoli in otio vivendum non eſſe: & ſermone 17. oſtendit malum, quod otium parit in mundo.

S. Hieronymus *in cap.* 9. *Amos* ait otioſos facile tentationibus ſuperari.

S. Am-

S. Ambroſius *l.3. offic. c.* 1. exemplo Moyſis oſtendit, laborem quemdam adeſſe, qui requies videtur, & plurimum facit.

S. Chryſoſtomus *Homil.* 18. *in Epiſt. ad Epheſ.* ignavi ſervi exemplo oſtendit malum eſſe nihil facere.

Idem *Hom.* 35. *in Act. Apoſt.* pluribus comparationibus oſtendit bona, quæ homo habet occupatus præ otioſo.

Idem in hæc Geneſeos verba; *Poſuit Deus hominem in paradiſo voluptatis, ut operaretur, & cuſtodiret illum*, docet omnibus hominibus laborandum eſſe, ex quo Adam hac damnatus fuit pœna.

Idem *Homil.* 7. *in* 2. *Epiſt. ad Corinth.* docet, otioſum hominem vulgo male agendo occupari.

Idem, vel Auctor operis imperfecti in S. Matthæum explicat, quid ſit otium, & quinam in civili vita dicendus ſit otioſus, & inutilis.

S. Baſilius *in Conſtit. monaſt.* fuſius de antiquorum religioſorum operibus loquitur.

Idem *Homil.* 8. *in exam.* oſtendit, otium omnia docere vitia, & quam periculoſum ſit.

Idem *in regulis fuſius diſputatis reſp.* 37. narrat mala, quæ ex inertia, & otio naſcuntur.

Idem *S. Conſt. Monaſt. c.* 5. oſtendit laboris neceſſitatem exemplo primi hominis, qui eidem addictus fuit.

Caſſianus *l.* 10. *Inſtit. c.*6. docet ab otio ad graviſſima ſcelera gradum fieri.

S. Bernardus *de tripl. cuſtod. &c.* plurima refert exempla otioſorum, qui in graviſſima lapſi ſunt crimina.

Aſcetici, aliique.

Drexelius *in Niceta*.

Marchantius *in turba Sacerdot. tract.* 7. *lect.* 4.

Pædagogus Chriſtianus part. 1. c.7. §.8.

P. Suffren tomo 1. Anni Chriſtiani parte prima cap. 6. fuſius hoc tractat argumentum.

Sancta Familia tom.2. cap. 10. de otio, & labore prolixius verba facit.

Pean in ſpiritualibus ſermonibus ſermone 8.

Abbas Trappenſis cap. 19. 2. tomi de Monaſticæ vitæ officiis de manuum labore agit.

P. Nepveu in chriſtianis conſiderationibus pro ſingulis anni diebus, undecima Novembris die de otio loquitur.

In alloquiis ſapientis P. Sebaſtiani Sylvanectenſis Capuccini, unum eſt de otio.

Gobinetio libro, qui inſcribitur; *Inſtruction de la Jeuneſſe* &c. parte 5. monito 3.

Dominus du Tremblai in tractatu de ludo.

P. Dozione in libro, cui titulus; Mundus a ſe ipſo damnatus.

Liber, qui inſcribitur: Chriſtiana puellarum inſtructio cap. 7., ubi ſermo eſt de otio ab illis evitando, & de exercitiis, quibus operam dare debent.

Concionatores noperi.

P. Croiſet, tomo 2. ſpiritualium conſiderationum.

Matthias Faber *conc. in Domin. Septuag.*

P. Bourdalove in primis ſermonibus ejus nomine inſcriptis, ſermo pro feria ſexta poſt ſecundam Quadrageſimæ Dominicam.

De la Volpilliere, ſermone de labore, & otio.

De la Font propoſitione pro quarta poſt Pentecoſten Dominica.

Lambert in ſermonibus de vita Eccleſiaſtica, ſermone 9. agit de neceſſitate ducendi vitam occupatam contra otium.

Auctor ſermonum chriſtianorum, tomo 1. ſermonem habet de vitio acidiæ, & otii.

Hujus quoque argumenti ſermo invenitur inter morales ſermones.

Auctor actionum chriſtianarum tom. 1. ſermonem habet hujus argumenti.

P. de la Rue in duobus ſermonibus de bono temporis uſu plura habet, quæ ad otium transferri poſſunt.

P. Girouſt in Advento ſermonem habet de inutili mundi vita.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta, ſermone pro ſeptuageſima agit de otio, & labore.

Idem tertio Quadrageſimæ tomo ſermonem habet de tempore, ubi plura reperies, quibus hoc in argumento uti poſſis.

In ſpecimine ſermonum pro Quadrageſima tom. 2. hebdomada 2. argumento 6. pro feria 2.

In eodem pro Dominicis, Dominica Septuageſimæ, & Dominica 4. poſt Pent.

P. le Jeune, tomo 9. ſerm. 29. pro feria 2. hebd. 3. in Quadrageſima ſermonem habet de otio, & nimii negotiis.

Qui collectanea ediderunt.

Granatenſis in locis Communibus titulo. *Otioſitas*.

Summa prædicantium. Titulo *Otium*.

Buſæus in Panario, titulo *Otium*.

Lohner, titulo *Otium*.

Stapletonus *textu* 3. *in Septuag.*

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

TUlit Deus hominem, & poſuit eum in paradiſo voluptatis, ut operaretur & cuſtodiret illum.* Geneſ. 2.

In ſudore vultus tui veſceris pane. Geneſ. 3.

Maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. Ibid.

Homo naſcitur ad laborem, & avis ad volatum. Job 5.

Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur. Pſ. 89.

Si impiger fueris, veniet ut fons meſſis tua, & egeſtas longe fugiet a te. Prov. 6.

Deſideria occidunt pigrum: noluerunt enim quidquam manus ejus operari. Prov. 21.

Exibit homo ad opus ſuum, & ad operationem ſuam uſque ad veſperum. Pſ. 103.

Egeſtatem operata eſt manus remiſſa: manus autem fortium divitias parat. Prov. 10.

Vult & non vult piger: anima autem operantium impinguabitur. Prov. 13.

Qui ſectatur otium, ſtultiſſimus eſt. Ib. 12.

Qui ſectatur otium, replebitur egeſtate. Prov. 28.

In laboribus a juventute mea. Pſalm. 87.

Stulto labore conſumeris. Exod. 18.

Quid habet amplius homo de univerſo labore ſuo? Eccle. 1.

Operata eſt conſilio manuum ſuarum. Prov. 31.

Non oderis laborioſa opera, & ruſticationem creatam ab Altiſſimo. Eccl. 7.

Non defrauderis a die bono, & particula boni doni non te prætereat. Eccli. 14.

Multam malitiam docuit otioſitas. Eccli. 33.

Qui conatur multa agere, incidet in judicium. Eccli. 29.

Telas araneæ texuerunt. Iſaiæ 59.

Hæc fuit iniquitas Sodomæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium ipſius. Ezech. 16.

Cui labore, & fraudo animam meam bonis? Eccle. 2.

In vacuum laboravi, ſine cauſa, & vane fortitudinem meam conſumpſi. Iſaiæ 49.

Quid ſtatis tota die otioſi? Matth. 20.

Voca operarios, & redde illis mercedem. Ibid.

Per totam noctem laborantes, nihil cepimus. Luc. 5.

Martha, Martha, ſollicita es, & turbaris erga plurima. Luc. 10.

Operamini dum dies eſt: venit nox, quando nemo poteſt operari. Joan. 9.

Ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecū ſunt, miniſtraverunt manus iſtæ, (ait Paulus.) Act. 20.

Laboramus operantes manibus noſtris. 1. ad Corinth. 4.

Unuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem. Ibidem c. 3.

Qui parce ſeminat, parce & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. 2. ad Corinth. 9.

Memores eſtis fratres laboris noſtri, & fatigationis: nocte ac die operantes, ne quem veſtrum gravaremus. 1. ad Theſſ. 2.

Roga-

Rogamus vos, ut negotium veſtrum agatis, & operemini manibus veſtris, ſicut præcepimus vobis, 1. ad Theſſal.

Si quis non vult operari, nec manducet. 2. ad Theſſal. 3.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deprompta.

Primus homo ad laborem damnatus ſimulac Dei mandatum præfregit.

DOnec primus homo in terreſtri Paradiſo innocentiam ſervavit, fuit divinæ bonitatis objectum, & ſubjectum curarum providentiæ; ſed ſtatim ac lapſus eſt, Deus illum in criminis pœnam ad laborem damnavit; & labor, qui antea illi ſolatium fuerat, mox eidem ſupplicium factum eſt: *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo.* Hic fructus eſt peccati tui, toto vitæ tuæ ſpatio laboribus exerceri: cumque tota Adæ progenies eadem pœna mulctata fuerit, nemo ab hac lege eſſe debet immunis; nemo jure adverſus adeo juſtam ſententiam provocare poteſt; atque amoris proprii illuſio eſt ſibi perſuadere laborem, immo etiam moleſtum laborem miſerorum eſſe dumtaxat. Interpretes quidam animadvertunt in damnationis ſententia, quam contra primum illum rebellem protulit Deus, hunc non dixiſſe, veſceris carnibus, vel fructibus, ſed pane, qui communis eſt omnium mortalium cibus, ne quis ad ſe hoc imperium nequaquam ſpectare putaret. Addit, pane hoc veſceris in ſudore vultus tui ad innuendum, ſine verecundia labori vacandum eſſe, ac in fronte gerendas eſſe ſuæ conditionis notas. Ad hæc primo homini præcipit Deus, ut laboribus exerceatur, donec in terram redibit: *Donec revertaris in terram, de qua ſumptus es.* Gen. 3. ut doceat, numquam eſſe a labore ceſſandum.

Vigilantia, & aſſiduus labor Patriarchæ Jacob in Scripturis commendatur.

In ea deſcriptione, quam ipſe Jacob inſtituit viginti annorum, quibus Labano ſervivit ſervitutem, facere non poſſumus, quominus ſummam in officio eidem credito fidem, indefeſſamque in labore aſſiduitatem miremur; ſed quid ſancti quidam Patres de laborioſo ſtatu, quem ſanctus hic Patriarcha amplexus eſt, animadverterint, dicam. Si tanta fuit Jacobo cura gregum Labani, ſi illius vigilantia tanta fuit, ut fateretur ſe neſcire, quid eſſet ſomnus; quid faciendũ evangelicis paſtoribus, qui cogitantes dominici gregis ſibi commiſſi pretium, atq; præſtantiã quomodo curã ſuam poſſunt remittere, atq; vel ad breve tempus capere ſomnum? Quis labor illos deterrere debet, cum videant Jacob algentem, ſudoribuſque manantem, atque dies, noctesque in aſſiduis laboribus traducentem? Hac de cauſa S. Gregorius, & ipſe paſtor infatigabilis Patriarcham hunc proponebat, veluti laborioſæ paſtorum vitæ prototypum, & ait, illum per hanc vim, quam exercebat toi ſuperaturus difficultates, quas in munere credito offendebat, ita potentem factum fuiſſe, ut de ipſo Deo victoriam reportaret.

Pharao laboribus opprimebat Iſraelitas, & quare.

Pharao cum rebellionis ſpiritui acceptum referebat deſiderium, quod Judæorum populus teſtabatur, proficiſcendi ad ſacrificium Deo ſuo offerendum, dicebat: otioſi eſtis, ideoque jugum meum excutere conamini. Ad tumultum veſtrum ſedandum opus eſt vos laboribus opprimi. Hoc ipſum cum pleriſque fidelium Sathanas facit, ut eos a religionis eorum officiis avertat, atque prohibeat, ne ſtatus, & conditionis ſuæ munera adimpleant. Sexcenta illis ſuggerit negotia, per quæ integrum illis non eſt, ſuæ vocationis maxime eſſentialibus officiis vacare: itaut ſi otium mortales ad malum trahit, laboris, quo onerantur, pondus prohibeat, ne bonum operentur.

Sodomitarum nonnulla præcipua fuit eorum libidinis cauſa.

Quænam vobis fuiſſe videtur cauſa infamis Sodomitarum libidinis? Ezechiel Propheta, qui nequiſſimæ illius civitatis crimina refert, & omnes enarrat vias, per quas ad cumulum ejus iniquitatis evaſit, quæ adeo terribilem illi conflavit ultionem; Ezechiel, inquam, tres memorat cauſas, quarum noviſſima, ex plurimorum Patrum ſententia, graviſſima quoque eſt. Hæ autem ſunt, ſuperbia, crapula, & otium. *Hæc fuit iniquitas Sodomæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & otium.* Ezech. 16.

Donec Iſraelitæ labori operam dedere, nunquam in idololatriam lapſi ſunt, S. Auguſtinus ait; ſed ex quo otio indulgere cœperunt, atque in ludis tantum, & commeſſationibus traduxere tempus, tunc idola venerati ſunt, aureumque ſibi conflarunt vitulum, donec Moyſes in montis cacumine cum Deo loqueretur: *Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere.* Exod. 32.

Iſraelitæ in otio facti idolorum cultores.

Donec Salomon vacavit extruendo ſuperbo, magnificoque templo, quod in veri Dei honorem ædificavit, nihil eo fuit ſanctius, nihil ſapientius; ſed cum opus abſolutum fuit, & ille ſe in quiete, inque rerum omnium affluentia conſpexit, miſere in luxu, & otio ita periit, ut verum Deum abnegaverit, ac idolis thura adoleverit.

Salomon ſe in otio corrupit.

Non afferatur hoc in loco Davidis exemplum, de quo ſatis infra.

Exemplũ, quod nobis reliquit Jeſus Chriſtus laboris, cui ſe ipſum ſubjecit.

Ignorari non poteſt, quinam fuerint labores filii Dei ab initio ſuæ prædicationis ad mortem uſque, quoniam Scriptura illum nobis deſcribit dies, noctesque regiones luſtrantem, ac oppida obeuntem, in miſſionibus, itineribus, & curſibus aſſiduis, atque eumdem laboribus fatigatum quieviſſe teſtatur. Quod tempus vero, quod miniſterium ejus præceſſit, non abhorret a fide, eadem ſeſe arte exercuiſſe, quam profitebatur ille, qui pater ipſius putabatur, vivens ex labore manuum ſuarum, atque juxta fabri conditionem, quam ideo tantum reliquit, ut laborioſo evangelicæ prædicationis miniſterio vacaret. Cum autem noſtra cum Jeſu Chriſto conformitas ſignum ſit noſtræ prædeſtinationis, illi tantum, qui ejuſdem labores imitantur, ſe gloriæ ipſius conſortes ſperare poſſunt futuros.

Exemplũ Apoſtolorum.

Statim ac Jeſus Chriſtus Apoſtolos primos evangelii ſui miniſtros conſtituit, palam profeſſus eſt, ſe ob id unum eos ad hunc dignitatis gradum evehere, ut ſeſe penitus ſancti miniſterii ſui exercitationibus devoverent: Ite, & prædicate. Si Apoſtoli in otio permanſiſſent, directe operati fuiſſent contra id, quod juſſi fuerant; ſed illi manibus quoque ſuis operati ſunt, atque inter hanc jugem, intentamque ſollicitudinem, qua eccleſiæ regimini operam dabant ſuccisſivas horas, & non modica temporis ſpatia manuum operibus, exterioribuſque laboribus impendebant, quandoquidem hoc ipſe S. Paulus teſtatur ad Theſſalonicenſes: *Memores eſtis fratres laboris noſtri, & fatigationis, nocte, & die operantes, ne quem veſtrum gravaremus, prædicavimus in vobis evangelium Dei.* 1. ad Theſ. 2.

Exemplũ S. Pauli ſeorſim.

Noſmet dignos probemus miniſtros, S. Paulus ait. Verum quomodonam hoc probare contendit Apoſtolus? Præcipuum, quod affert argumentum, ſunt aſſidui ejus labores. Illi ergo, qui laboribus abſtinent, non habent, unde probent ſe Jeſu Chriſti miniſtros, neque ſtatus ſui muneri faciunt ſatis. In Epiſt. 2. ad Cor. 11. ſe Apoſtolum eſſe potiori jure oſtendit præ illis, qui hanc dignitatem illius in dubium revocare conabantur. Verum quonam utitur argumento? Hoc nempe, ſe magis, quam illos, labori vacaſſe. Non deeſt igitur eſſentialis quidam nexus laborem inter, & Jeſu Chriſti miniſterium.

Servus iners, & inutilis, de quo ſermo eſt in evangelio.

Audite, quid Dominus dicat in evangelio contra otium, & quam terribilem ferat ſententiam contra ſervum, qui humi foderat talentum ad hoc ſibi creditum, ut illum in quæſtu collocaret. Præcipit, ut iners hic, ignavuſque ſervus manibus, pedibuſque revinctis projiciatur in tenebras exteriores. Quare? quia otioſus eſt. Non dicit, hic protervus eſt, impius, libidinoſus; ſed inutilis homo eſt, & otioſus: hoc ſatis eſt, ut exquiſitiſſimis damnetur ſuppliciis. Etenim in lege gratiæ ſatis non eſt abſtinere a malo, bonum etiam faciendum eſt; & ſi ſervus, qui inutilis tantum eſt, & qui talenti jacturam non fecit, obſcuriſſimo carceri addicitur, ubi ſuam defleat ignaviam, quomodo animadvertet Deus in eos, qui totum vitæ ſpatium in otio criminoſo traducunt?

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Inutilitas laboris plerorumque mortalium.

Q*Uid habet amplius homo de univerſo labore ſuo, quo laborat ſub ſole?* Eccle. 1. Omnis labor, qui non

non alium habet finem, & objectum, quam vitæ hujus commoda, & bona, inanis eſt labor, ac inutilis; atque omnes hominum curæ iis rebus ſe occupantium, quæ ſub Sole ſunt, opera mortua ſunt, ſterilia, omnique prorſus fructu carentia. Hinc Eccleſiaſticus inquit: *quid habet amplius homo de univerſo labore ſuo, quo laborat ſub Sole?* Quaſi diceret omnem laborem hunc irritum eſſe, ac inde nullum ſolidum fructum expectari poſſe; hoc eſt, quemadmodum S. Hieronymus interpretatur, homo, qui ſeſcentis ſeipſum fatigavit laboribus, ut votorum ſummam conſequeretur, niſi illos ad præſtantiorem, atque rebus omnibus viſibilibus ſublimiorem finem dirigat, nihil in ſe reperiet, niſi magnum inane, ac ſummam egeſtatem, quæ efficiet, ut inutilitatis laborũ, curarumq; ſuarũ dolore tabeſcat.

Multam malitiam docuit otioſitas. Eccli. 33. Peccata, ad quæ nos otium trahit, non ſunt infirmitatis, vel ignorantiæ peccata, ſed malitiæ: *multam malitiam.* Ager non excultus, S. Chryſoſtomus ait, tribulos, malaque tantum gramina fert; ita homo, qui non operatur, peccata dumtaxat producit. Aequa non fluens, ſed ſtagnans ſine motu computreſcit, & inſecta tantummodo gignit: ita corpus in otioſa languens tranquillitate nonniſi infinitis criminibus patrandis poteſt inſervire. David deplorabilis princeps, niſi otioſus fuiſſes, non patraſſes crimen illud, vel potius ea omnia crimina, propter quæ reliquo vitæ ſpatio lacrymis non tempeſtaſti. Tu vero, cui brachii ſui robur Deus communicaſſe videbatur, ſtrenue Samſon, niſi per otium fatale in mulierculæ ſinu elanguiſſes, in tantam calamitatem lapſus minime fuiſſes. Quilibet cor ſuum interroget, atque experientia doctus intelligat, ſi qua commiſit peccata, potiſſimam earum cauſam otio acceptam eſſe referendam.

A labore potiſſimũ adimplemus ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti.

Adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti. Ad Coloſſ. 1. Complementum hoc fit per vitam laboribus exercitam, cujus pęnæ, atque angores in pęnitentiæ, & ſubmiſſionis ſpiritu ſunt a nobis acceptandæ; hæc enim ſententia eſt, quam contra humanum genus divina tulit juſtitia, ut peccati ſui pęnam mortales ſentirent: qua in re Dei providentiam non ſatis admirari debemus, quæ jubet nos pęnæ noſtræ eſſe miniſtros, & inſtrumenta ſupplicii, quo damnati ſumus, ut moleſta vita cum pœnitentiæ ſpiritu conjuncta, diſtrictæ juſtitiæ ejuſdem adimpleamus imperia. O Chriſtiani, quam cæci ſumus! a labore nos diſpenſare non poſſumus; quocumque in ſtatu ſimus, laboribus exerceri debemus; attamen abutimur adeo ſalutari remedio ad ſcelera noſtra delenda, atque in præſentiſſimum nobis virus convertimus id, quod ſimul & pharmacum eſt, unde ſanemur, & pœna, qua puniamur.

Per otium aditum præbemus diabolo in cor noſtrum.

Nolite locum dare diabolo. Ad Epheſ. 4. Etiam, atque etiam hortatur Apoſtolus, ne Dęmoni præbeamus locum; quia oſtium eidem melius, quam per laborem, obſtruere non poſſumus. Anima, quidam S. Pater ait, ſimilis eſt aviculæ, quæ facile aucupis evitat laqueos, dum fertur pennis per aera; ſed quæ facile labitur in inſidias, dum vel humi, vel in ramis arborum quieſcit. Chriſtianus labore occupatus, ſine ulla difficultate laqueos tentatoris evitat, ſed illis facile irretitur in molli permanens otio. Noſtis exemplum David, qui Berſabeæ ſpecie captus fuit, qui, cum exercitus ducere, & in caſtra deſcendere debebat, in regiæ domus amplis periſtyliis, porticibuſque obambulans ſpatiabatur. Dęmon illud arripuit momentum, ut ſanctiſſimum Regem in adulterium, atque homicidium pertraheret.

Dæmon otioſos aggreditur.

Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem &c. Matth. 12. Cum occupati ſumus, tentamur a dæmone imbelli, ac ſine vi; ſed cum otiamur, tunc ſeſe certis obſidemur dæmoniis, quorum omnia tela certiſſimum vulnus infligunt. Hac de re Salvator nos monet, cum ait Matth. 12. Dęmonem de hominis corpore ejectum alibi requiem quæſiviſſe; *Quærens requiem, & non invenit*, ac tandem reverſum hujus hominis domum, quam ornatam quidem invenit, ſed in qua otium regnabat, nulluſque labor exercebatur, illuc cum aliis ſeptem ſpiritibus ſe ipſo nequioribus ingreſſum fuiſſe. *Aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & intrantes habitant ibi.* Requies, quam ſathanas quærit, otium eſt. Mundanæ mulieres, ſatis crebro vos ornatas quidem, & calamiſtris comptas inveniet, ſed in molli otio demerſas; hoc in ſtatu periculum eſt, ne pereatis, & in laqueos, quos vobis tendit, decidatis.

Deſcriptio inertis hominis otium amantis.

Sicut oſtium vertitur in cardine ſuo, ita piger in lectulo ſuo. Prov. 26. Hoc eſt, mentem ſuam variis replet conſiliis; modo procedit, modo retrocedit; modo propria impellitur utilitate, modo naturali retinetur ignavia. Incipit bonum, ac ſtatim relinquit; indeſinenter ſe volvit, ac revolvit in omne latus eam, quam amat, requiem inventurus; ac poſt longum circuitum, S. Bernardus inquit, ſemper in propriam recidit voluntatem. Hic magnus ſui ipſius amor eum facit immobilem; cumque ſibimet vim cupit inferre, ſimilis eſt ferreo cardini parieti infixo, poſt varios orbes, ac reditus in eodem ſemper loco permanenti, quin quidquam agat in motu perenni, quin umquam progrediatur.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

NUlla ſine labore virtus, quia labor proceſſus virtutis eſt. Ambroſ. l. 2. de Cain.

Tentant otia, quem bella non fregerant. Idem ſerm. 11.

Quid de ſe intrinſecus agatur, cor noſtrum obliviſcitur, dum extrinſecus occupatur. Greg. l. 25. Moral. c. 8.

Amor non eſt otioſus; operatur enim magna, ſi eſt; ſi vero operari renuit, amor non eſt. Idem, Homil. 3. in Evang.

Non dormientibus & otiantibus, ſed vigilantibus & laborantibus pollicetur Deus præmia; labori merces parata eſt. Ambroſ. l. de Cain & Abel.

Non otioſis & dormientibus provenit regnum cœlorum, non otio & deſidia torpentibus æterna beatitudo ingeritur. S. Proſper.

Facito aliquid operis, ut te ſemper diabolus inveniat occupatum. Hieron. Epiſt. 4.

Nihil in ſancto propoſito deterius eſt otio, quod non ſolummodo non acquirit nova, ſed etiam peracta conſumit. Idem ad Demetriadem.

Otium rubigo ſapientiæ & ingenii. Idem in c. 10. Eccle.

Omnis concupiſcentia, & immunditia, atque peccati mater eſt otioſitas. Idem.

Nunquam quis civis cœlorum erit, ſi otioſitatem amaverit. Auguſt. vel alius Author ſerm. 17. ad fratres in Eremo

Si vis perfectus eſſe, fuge otioſitatem, quia in ſervis Dei nihil pejus reperitur. Idem, Ibidem.

Erubeſce Chriſtiane, quoniam inſipientior jumentis & formicis comprobaris. Idem, Ibid.

Nihil boni facere, nihil aliud eſt, quam facere aliquid mali. Chryſoſt. Hom. 18. in Epiſt. ad Epheſ.

Deus poſuit hominem ad laborandum, artuſque ejus ad hoc effinxit, ideoque otioſus ab ordine ſuo, & creatione deficit. Idem in Epiſt. ad Theſſal. c. 3.

Primum & maxime proprium humanæ conditionis ſtudium eſt, ut operetur, ita ut iners otium ſit propemodum præter naturam hominis. Idem, Ibid.

Otium malitiæ pars eſt, imo vero non pars, ſed cauſa, & mala radix, omnem quippe malitiam docuit otium, Idem. Hom. 16.

Sicut terra non occupata ſemente aut conſitione quamlibet herbam producit, ſic & anima, quoties non habet quod agat rerum neceſſariarum, cum omnino cupiat aliquid agere, pravis actionibus ſemet tradit. Chryſoſt. Homil. 9. in 2. ad Corinth.

Si dæmon viderit te deſidioſum, oſcitantem, otio marceſcentem, compendio, ut diverſorium deſertum ingreditur: at ſi excitatum, intentum, ſtudioſum,

ne reſpicere quidem audebit. Idem, Homil. 4. de impenetr. nat. Dei.

Quæ otio & licentia victitat anima, facile vincitur. Idem, Hom. 5. de patient. Job.

Otioſa juventus imprudenter educata, omni ferociſſima beſtia immanior eſt. Idem, Hom. 38. in Matth.

Nihil vacatione moleſtius, nihil otio, ideo neceſſitatem operandi indidit Deus. Idem, Hom. 35. in Act. Apoſt.

Omnia ab otio damnum accipiunt. Idem, ibid.

Sicut otium mala res eſt, ita & operatio quæ non congruit; igitur utrumque fugere ſtudeamus, & otium, & opus otio deterius. Idem, ibid.

Quomodo non odio proſequendum eſt otium, quod formica & ape pejorem efficit hominem? S. Baſil. in c. 1. Iſaiæ.

Inter ea quæ odio habet Dominus, unum hoc eſt, ſegne & iners otium, nimirum ceſſatio ab his, quæ nos ex officio attinet facere. Baſil. in c. 2. Iſaiæ.

Non eo conſilio Deus hominem finxit, ut ſegnis ac languens deſideret, ſed contra potius, ut eſſet qui ſe in laboribus honeſtis exerceret. Idem, in Conſt. mon. c. 5.

Otium improbitatis magiſterium. Idem, orat. de jejunio.

Omnium vitiorum quaſi magiſtra quædam atque origo eſt otioſitas. Chryſoſt. Hom. 36.

Fugienda otioſitas, mater nugarum, noverca virtutum. Bernardus de conſideratione.

Omnium tentationum ac cogitationum malarum colluvies eſt otium, ſumma mentis malitia, malorum omnium ſentina, mors animæ. Bernardus, ad Fratres de monte Dei.

Otio velut janua utitur dæmon, ut illicitas cogitationum illecebras, etiam in puriſſimas mentes inſtillet. Idem, l. 1. de conſid.

Sicut ex temperato labore carnis incendia cohibentur, ſic ex otio foventur, & creſcunt. Idem, de lign. vit. c. 5.

Sicut aqua, quæ caret decurſu, & jacet in foveis, putreſcit; ita & corpus otii tabe confectum, concupiſcentiarum & voluptatum carnalium parit & nutrit inſaniam. Idem, de grad. perfect.

In quo ſine exceptione peccavimus omnes, in eo ſententiam laboris accepimus. Idem, in illud: Ecce nos reliquimus omnia.

Attende quid mereatur iniquitas, ſi ſola ſufficit inutilitas ad damnationem. Idem.

Mens otioſa nihil aliud cogitare novit quam de eſcis atque de ventre. Caſſianus l. de ſpiritu Acediæ.

Torpemus otio, vanitatibus & ſcurrilitatibus indulgemus, ac ſi jam pax ſit, & non ſit militia vita hominis ſuper terram. Sanctus Bernardus, ſerm. 2. de Sancto Andrea.

Qui otioſa quiete perfruitur, niſi ſpiritualiter vixerit, more pecudum vivit. Sanctus Proſper, l. 2. de vit. contemp. c. 16.

Non dormientibus divina beneficia, ſed obſervantibus deferuntur. Ambroſ. l. 4. in Luc.

Majorum nugæ, negotia vocantur; puerorum autem talia cum ſint, puniuntur a majoribus. Auguſtinus, l. 1. Confeſſ. c. 9.

Homo pellitus orbi ut metallo damnatur. Tertull. de pallio.

Noſtrum otium magnum negotium eſt. Auguſtinus, Epiſt. 110.

Otium ſine litteris mors eſt, & vivi hominis ſepultura. Senec. Epiſt. 28.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ penu ad hoc argumentum afferri poſſit.

Quid ſit otium, pigritia, & labor inutilis.

OTioſum eſſe, eſt nullam habere occupationem honeſtam, utilem, ætati, & conditioni ſuæ convenientem, tempuſque in habituali inertia traducere; unde ſequitur, quod a laboribus ceſſare, ut neceſſaria corpori detur quies, & ſpiritus a neceſſaria contentione relaxetur, otium non eſt. Itaque per otium proprie intelligitur vita iners, cujus potiſſima pars in nugis, atque ſolatiis tranſigitur.

Diſcrimẽ inter otiũ & pigritiam.

S. Bernardus duo otii genera diſtinguit, quorum alterum omnem ſeriam, utilemque excludit occupationem, alterum, quod ipſe ſalutis otium appellat, & quod aliud non eſt niſi bonorum operum incuria; etenim re ipſa vitam in otio tranſigere eſt, non operari propter eum finem, propter quem unice in mundo ſumus. Hic tamen de primo tantum otii genere loquimur, de altero enim in titulo de bonis operibus, deque ſalutis cura actum eſt.

Labor eſt de præcepto, & ideo illum homini explicite impſeravit.

Otium differt a pigritia, tanquam effectus a cauſa; atque in chriſtiana morum diſciplina pigritia, quæ eadem eſt ac acidia ex ſeptem capitalibus vitiis unum, eſt languor, & pondus ſpiritus in iis, quæ ad virtutem, bonorumque operum exercitationem pertinent; vel ut proprie loquar, eſt nauſea, tædium, atque a ſpiritualibus rebus averſio.

S. Thomas illa Geneſeos explicans verba: *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo*, donec revertaris in terram, de qua ſumptus es, ait, his verbis contineri præceptum, quo omnes homines ad aliquem corporis, vel ſpiritus laborem exercendum obligantur. Hoc non ſimplex conſilium eſt, S. Paulus inquit in 2. ad Theſſalonicenſes 4. laborem ſuadentis, ſed præcipientis imperium eſt: *Operamini manibus veſtris, ſicut præcepimus vobis.* Et ſumma hujus rei ratio eſt, quia labor homini tanquam pœna peccati fuit irrogatus, ita ut qui laborem fugit, nolit divinæ juſtitiæ ſatisfacere, & hæc inobedientia peccatum eſt.

Sententiã, qua ad laborem damnamur, contra omnes homines lata fuit.

Quanquam hæc Dei ſententia, qua homines ad laborem damnantur, in agricolis tantum, opificibuſque adimpleri videatur, attamen ad omnes ſtatus extenditur: quemadmodum enim omnes homines participes extiterunt criminis Adam, debent etiam pœnæ ejuſdem eſſe conſortes; ideoque nullus eſt in vita ſtatus, qui ſuos non habeat labores, curas, munera, officia; hoc ita diſponente Deo, ut omne juſtitiæ ejuſdem pondus mortales omnes experiantur. Hoc nos palam docuit Eccleſiaſticus c. 40. his verbis: *Occupatio magna creata eſt omnibus hominibus, & jugum grave ſuper filios Adam a reſidente ſuper ſedem glorioſam, uſque ad humiliatum in terra, & cinere.* Ita divites putare non debent, ſe univerſali hac neceſſitate non teneri, neque otioſos permanere poſſe, quin ſe inobedientes præbeant Deo, a quo non ſecus, ac pauperes labori addicti fuere. Verum quidem eſt pro ſtatuum, & conditionum varietate varium eſſe laborem; ſed otioſum eſſe ſemper eſt Dei imperiis adverſari.

Diſcrimẽ inter laborem peccatoris, & hominis juſti.

In Scripturis duo laboris genera diſtinguere poſſumus, laborem hominis peccatoris, & laborem hominis juſti; prior ille labor ſupplicii eſt: *Ejecit, ut operaretur;* alter eſt vocationis; *poſuit, ut operaretur.* Ille affligit, & angit; alter vero ad agendum impellit ſine tumultu: ille nocentem exercet hominem, qui in infelici poſitus ſolo, cui Dominus maledixit, & quod mortales ſibi participati ſunt, in frontis ſuæ labore operatur: hic vero non officium tantum, verum etiam Chriſtiani felicitatem conſtituit: labor enim hujus labor eſt, quem Deus præcipit, cui Deus favet, qui pacem, & gaudium parit; qui ſalutem operatus, ac tandem in ſupernam deſinit felicitatem.

Labor noſter in hoc mundo conformis eſſe debet conſiliis Dei.

Ad Dei præceptum hac in re adimplendum, non ſufficit operari, & multum etiam in hoc mundo operari; ſed opus eſt, ut labor conformis ſit illis, quæ de nobis Deus habet, conſiliis, utque illum in ſpiritu ſubmiſſionis erga providentiæ decreta amplectamur; etenim ſatis ſuperque miſerorum eſt, qui in laboribus ſibi commiſſis damnantur; quia ferre neſciunt mala illis inhærentia ſpiritu vere chriſtiano, atque omnem laborum ſuorum fructum amittunt per impatientiam, atque murmurationem, quin inde meritorum occaſionem arripiant, Deo offerentes quidquid acerbum, atque moleſtum in opere, atque negotiorum ſuorum curſu reperiunt.

Labor pœnas eſt ſatisfactoris pro peccatis noſtris.

Quamquam per Jeſu Chriſti gratiam peccatum, cum quo naſcimur per primi parentis noſtri inobedientiam, per baptiſmum nobis dimiſſum fuerit, vult tamen Deus, nos ejuſdem pœnas luere; & ſupplicium, cui nos in omne vitæ ſpatium addicit, labor eſt; ideoque ſaluberrima, quam amplecti poſsimus, pœnitentia eſt hac in vita, & propter hanc cauſam acceptare labores omnes, moleſtias, doloreſque, quibus munus noſtrum, noſtræque vocationis nos ſubjiciunt officia. Verum ſi labor pœna eſt ſatisfactoria ad præterita crimina expianda, non minus ſalutare pharmacum eſt ad ea prævertenda, in quæ labi poſſemus, atque non poſtremus eſt divinæ miſericordiæ effectus voluiſſe, quod in pœna peccatorum noſtrorum medicinam inveniamus, atque ea in animi propenſione, qua corrupta natura noſtra fertur in vitium, labore maledictum hoc ſtudium voluiſſe compeſcere.

Chriſtiana vita nõ ſemper eſt labor corporeus.

Chriſtiana vita per ſe vita laboris eſt, non otii, atque ſolatii, utque redargueris chriſtianam te non ducere vitam, ſatis eſt, ita a vitæ laboribus abhorrere: non quod labor, qui omnibus generatim imperatus eſt, neceſſario eſſe debeat labor corporis: plurimi enim huic ferendo pares non ſunt; ſed opus eſt ſaltem, vitam chriſtiani non eſſe vitam nugarum, avagationum, ludorum, inutilium ſermonum; ſed ſeriam aliquam occupationem, quæ ſingulorum ſtatui conveniat, ita ut nihil interſit, utrum labor corporis, an mentis ſit, qualis eſt litteratorum hominum labor.

Deum tentares ſi laborare nolles, & velles, quod noſtris neceſſitatibus provideat Deus.

Qui laborem detrectaret; quo vult Deus a nobis panem, cæteraque ad victum neceſſaria comparari; ſed iners otiaretur, & expectaret ſibi a Deo Angelum mitti, qui eſcam afferret, ne hic quidem ab omnibus cordatis viris vituperandus cenſeretur, & confidentia, quam in Deo ſe habere teſtaretur, imprudens, ac temeraria judicaretur: quippe in hujus vitæ neceſſitatibus offert nobis Deus humana ſubſidia, atque lumine rationis oſtendit, iiſdem eſſe nobis utendum. Quamobrem Deum tentaret, qui hæc negligens illum cogere vellet, ut citra neceſſitatem miracula operaretur. Verum hoc etiam nobis perſuaſum eſſe debet, quamquam laborare teneamur, ut vitam noſtram ſervemus, atque victui neceſſaria nobiſmet comparemus; tamen niſi laboribus noſtris Deus adſit, omnes curas, ſollicitudineſque in irritum abituras, juxta hæc Prophetæ verba: *Niſi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui ædificant eam.*

Otioſam vitam ducere idem eſt ac pervertere ordinem a Deo in mundo conſtitutum.

Qui vitam in otio traducit, rerum pervertit ordinem, atque providentiæ conſilii adverſatur: hic enim ordo poſtulat, ut requies propter laborem detur; cum æquum ſit, eos, qui laboraverint, quieſcere. Itaque Caſſiodorus inquit, requies quærenda non eſt, ut in otio vivamus, ſed ut laboremus, ac faciamus, ut reſpublica, & eccleſia fructum percipiant ex labore, cui ſerio vacamus. Fateor equidem licere requiem inquirere; ſed licere, ut impenſius opera deinde navetur; quem ordinem otium invertit; quandoquidem ob id unum requiem inquirit, ut in ea permaneat, ac laborem effugiat.

Otium nos maximis bonis privat.

Sanctorum patrum ſententia eſt, nos per otium maximis bonis privari; quin enim de temporalibus loquamur bonis, quæ per laborem adipiſci, deque ſpirituali bono, quod per zelum noſtrum proximo afferre, vel procurare poſſemus, otium hoc plurimis peculiaribus Dei gratiis nos privat. Quin immo ſi earum quaſdam recepimus, eas otio inutiles facimus, atque meremur, ne alias Deus nobis impertiat. Servus inutilis, qui Domini ſui abutitur beneficiis, aliane ab eodem rurſus expectare poteſt? Ad hæc nos privat ſacramentis, omnibuſque eccleſiæ ſubſidiis, eam nobis medullitus uſque inſerens negligentiam, quæ efficit, ut quidquid ad religionem pertinet, faſtidiamus. Tempore etiam nos privat efficiens, ut illius jacturam faciamus, quantumvis illud unice nobis conſerat Deus, ut ſaluti noſtræ impendamus. Omnes denique proſcribit virtutes, quæ citra laborem nequeunt acquiri.

Vitium hoc omnibus quodammodo virtutibus adverſatur.

Vitium hoc differt ab aliis in hoc, quod alia uni tantum peculiari virtuti opponuntur, hoc vero omnibus adverſatur. Impudicitia libidini obſtat, & fieri poteſt, ut qui libidinoſus eſt, humilis ſit, atque miſericors. Superbia humilitati contraria eſt, & vulgo ſuperbi quidam liberales, ac temperantes videntur &c. Sed pigritia, & otium hac in re omnibus opponuntur virtutibus, quia nos eum in ſtatum adducunt, ubi nullam virtutem exerceamus.

Si Dei filius in evangelio teſtatur, ſe extremo judicii die ex nobis otioſi verbi rationem expetiturum, multo magis rationem repetet otioſæ occupationis, quæ aliquid majus eſt ſimplici verbo. Otioſa autem actio, vel occupatio dicitur, non cum nihil omnino fit, ſed cum id, quod fit, ad honeſtum, æquumque finem non redigitur.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, ac ſuperis concionatoribus loci hujus argumenti.

Deus nos ad laborẽ damnans oſtendit miſericordiã.

ADmirabilem divinæ juſtitiæ rationem, qua ad laborem damnamur, animo reputare non poſſum, quin ſimul illius admirer indulgentiam, eo quod vult noſmet eſſe pœnæ, quam nobis imponit, miniſtros. Cum reus aliquis humano judicio lethali pœna afficiendus cenſetur, nunquam ille in ſemet ſententiam exercere cogitur, ſatis eſt, eum per alienas manus, atq; per juſtitiæ miniſtros ultimo plecti ſupplicio, quin aliquid ipſe pœnæ ſuæ conferat: verum o adorabilis Dei mei providentia! quam longe ab humana conſuetudine agendi ratio tua differt! Vis, noſmet ipſos eſſe miniſtros, atque inſtrumenta pœnæ, cui ſubjicimus, ut per laboribus cumulatam vitam ſevera juſtitiæ tuæ mandata impleamus. Quæ ſi vera ſunt, nonne ipſi nequam ſumus, qui in otio totum vitæ ſpatium traducimus, neque proficimus ex ea, quam nobis concedis, gratia hic per labores ſcelerum noſtrorum debitas pœnas luendi? Attamen hoc vulgatiſſimum eſt eorum, qui in mundo vivunt, peccatum, quod totum vitæ ſuæ curriculum in damnabili otioſitate tranſmittunt. Nullum illis opus eſt, nulla cura, niſi tempus traducendi, maximum eorum negotium eſt, pro viribus ſolatiis indulgendi, ac ubi illa ceſſaverint, otiandi; ideoque jure quidem optimo de illis dici poteſt, eos cum reliquis hominibus non flagellari, per otium communem hanc pœnam evadere, atque per ignaviam, quam Deus, & mortales oderunt, illum laborem effugere, qui ipſis pœnitentiæ loco eſſe deberet: *In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur* Pſ. 72. *P. Bourdaloue in ſermonibus ejus nomine inſcriptis, ſermone pro feria 6. poſt ſecundam Quadrageſima Dominicam.*

Otioſa plerorumque mortalium vita.

Chriſtianus homo, cujus ſimiles quotidie quamplurimos intuemur, quid agit? Non aliam habet occupationem, quam ludum; ſi magna ſuſcipit negotia, illa aggreditur, ut aſſluentius habeat unde oblectetur, atque opipare vivat; ſi aurum cumulat, hoc præſtat, ut noctes, dieſque in alea traducat, ut ſocios inviſat, mulierum caſtitatem corrumpat, magnam ſervorum catervam alat, ac lautiſſimis epulis menſam inſtruat. Chriſtiana vero mulier quid agit? Ne mihi ſuccenſeatis, Matronæ, hoc enim dico dumtaxat ad ingens hoc malum corrigendum, quod otium in veſtri ſexus florem invexit. Chriſtiana mulier quid agit? Tota illius cura in corporis cultu, ornatuque impenditur; ſpeculum conſulit, per domos viſitationes iterata diſcurrit, quin vel Deum in templis, vel captivos in carceribus, vel ægrotantes viſitet in xenodochiis. Hoccine, bona fide, eſt ſeſe Dei mandatis conformare, qui hominibus laborem præcepit? Cum vero aliquando ad vitæ finem perveneritis, quomodone rationem ſevero huic judici reddere poteritis ejus temporis, quod in otio, atque nugis inſumpſeritis? Licet nullum Chriſtianiſmi, neque religionis ſenſum haberetis, poſſetiſne voſmet excuſare, ac innocẽtes credere poſt integrũ vitæ

ſpa-

ſpatium in ſimili otioſitate tranſmiſſum. *Idem.*

Divites a labore immunes non ſunt.

Fateor equidem, Auditores, me non levem iſtic ſcrupuli cauſam præbere divitibus, ac illis, qui commode vivunt, eam illis morum doctrinam prædicans, quam non ante fortaſſe audiverunt. Quid? inquient, quid nos ad laborandum cogere poteſt, cum ſatis, ſuperque bonorum habeamus, ut commodam, inertemque vitam agamus? O vos miſeros! nonne videtis, in hoc principio veſtro vos falli? Cur arbitramini, bonum iſtud, quod poſſidetis, jus vobis conferre voſmet legi communi ſubtrahendi mortalibus omnibus irrogatæ, & quia opibus abundatis, oportere vos a labore immunes eſſe, qui generatim omnibus hominibus in ſcelerum pœnam impoſitus fuit? Nonne videtis hoc laborare argumentum: ſatis divitiarum mihi eſt, ne laboribus exercear, & ut reliquum vitæ meæ ſpatium in quiete traducam? Hoc enim idem eſt, ac ſi diceretis; nihil mihi metuendum eſt, cum Deus repoſcet rationem temporis, cujus jacturam feci, quia bona, quæ poſſideo, ille mihi large, effuſeque donavit ad id unum, ut ſolatiis, atque oblectamentis vacarem. *Idem.*

Nobiles æque ac ignobiles operari tenentur.

Magna, inquit Spiritus ſanctus, impoſita eſt occupatio, non aliquibus peculiariter, ſed generaliter omnibus, & grave jugum ab omnibus filiis Adam indeclinabili lege ferendum. Sed quinam ſunt hi filii Adam? Lex iſta generalis nullamne exceptionem admittit? *A reſidente ſuper plebem glorioſam, uſque ad humiliatum in terra, & cinere*, &c. Eccl. 40. Filii Adam illi ſunt, qui a regni faſtigio uſque ad cineris humilitatem numerantur, ab illis, qui præteſta, ac purpura induuntur, ad illos, qui pannoſis ſcrutis induti ſunt. Sententia hæc neminem excludit: principes, & optimates æque comprehenduntur, ac miſeri, & ſervi .... Et ſane, Auditores chariſſimi, quicumque eſtis, dicite quæſo, quid vos a labore diſpenſet? Num veſtra magnitudo? Quaſi hæc originis veſtræ labem obliterare poſſet, vel vos a communi eximere maledicto, quo Deus totum genus humanum percuſſit, ut ſinguli in ſudore vultus ſui pane ſuo veſcerentur! Verum, amabo vos, hæc inſignis qualitas, nobile hoc genus, hæc egregia conditio, quam jactatis, nunquid præ Regum, ſummorumque Pontificum qualitate eſt eminentior? Attamen quid Eugenio Papæ S. Bernardus dicat, audite: Oro te, ait illi, cum ea, quam ſanctitati tuæ debeo, reverentia, ne cogites, te ſupra mortalium omnium capita evectum fuiſſe; ſed reputes te ideo natum, ut non ſecus ac alii, immo ut pluſquam alii, laboribus exercereris; atque ſi a labore immunis eſſe contendis, delenda tibi primum eſt originis tuæ macula, quam purpuræ, tiaræque tuæ fulgor nunquam poterit obliterare. Conſiderate igitur, eum hominem, qui in mundum tanquam ſervus ingreditur cum turpi ſceleris nota, in id unum incumbere debere, ut operetur, ac dignitatis ſuæ gradum reſpicere veluti rationem, propter quam novos labores ſubire tenetur. *Idem.*

Si ſexus diſcrimen conſideramus, videmus mulieribus nihilo ſecius quam viris laborandum eſſe, domeſticis negotiis illis eſſe vacandum, & quantumvis exiguum hoc videatur munus, non eſſe tamen negligendum. Hoc ſane Salomon, licet adeo ſapiens, haud contemnebat; etenim poſt diu quæſitam, inventamque fortem mulierem, ait Prov. 31. illam manum mittere ad fortia, manuumque ſuarum conſilio operari. *Idem.*

Nullus eſt otii ſtatus, qui culpa vacet.

Nulla inter homines eſt conditio, in qua otium crimine careat; neque in dubium revocari poteſt, utrum, ubi conditio amplior eſt, ibi otium ſit nocentius. Ex. gr. nobilis adoleſcens, qui otioſus fuerit in pueritia, quin mentem ſuam excoluerit ſcientiis, quas debebat acquirere, ut ſeſe præpararet negotiis agendis, cum rempublicam capeſcens ad magiſtratum aliquem promovebitur, quomodonam in eodem ſeſe gerere poterit? Nunquid infuſam illi ſcientiam Deus elargietur? Hoc eſſet miraculum. Quid ergo? Ignorabit ſui magiſtratus officia, & ſi judex, exempli gratia, fuerit, male judicabit. Eſto quidem, rectam habeat juſtitiæ adminiſtrandæ rationem; ſed ob ſcientiæ defectum non præſtare non poterit; ipſique reddenda erit ratio omnis jacturæ, ac detrimenti, quod illi patientur, qui coram ipſo lite certaverint. Neque enim æquum eſt, ut alienis ſumptibus ſuum obire munus addiſcat, & quantumvis optima illi intentio ſit, miſer, qui victus judicio abibit, bonis omnibus exuetur. At nondum ſatis dico. Si judex fuerit, aliud oppugnare debet otium, quod cauſa eſt, ut non ſatis diligenter cauſas inquirat, atque potius ſolaria ſua, quam litigantium jura æqua judicii lance dignoſcat. In infinitum excurreret oratio mea, ſi conditiones ſingulas vellem percurrere. Dicam evangelii verbi præcones, animarumque directores hac in re male ſuo munere fungi, eorumque pigritiam in miniſterii ſui officiis graviſſima mala producere. Dicam, mulierum negligentiam cauſam eſſe confuſionis, quæ in rerum domeſticarum cura contingit. Etenim donec hera ſuis vacat oblectationibus, quid interim famuli? quid filii? quæ ſi operi ſuo curam impenderet, rite omnia procederent; ſervi quidem munere ſuo perfungerentur, filii vero optimis artibus erudirentur, neque, uti faciunt, inertiæ, ac otio aſſueſcerent. *Idem.*

Eccleſiaſtici non debent commodam, otioſamque vitam ducere.

Nemo magis falſam concipere poteſt eccleſiaſtici ſtatus imaginem, quam illum ſibi fingens veluti commodum ſtatum, & quem amplecti poteſt, ut ibi innocenti requie fruatur. Hic nihilominus vulgatiſſimus error eſt, in quem infinitus eccleſiaſticorum numerus labitur, qui non aliam ob cauſam ſtatum hunc aggrediuntur, quam ut beneficium conſequantur, atque ab omni labore alieni otioſam vitam traducant. Quin immo hic operoſus ſtatus eſt, ac laborem requirit; & ſi quis hoc animo illum ingrediatur, ut ibi quiete otietur, nihil ultra requiritur, ut in æternum damnetur. Eccleſiaſticis quippe eſſentiale eſt in aſſiduo opere, ac labore dies tranſigere.... Si, veſtra ſententia, poteſt aliquis eccleſiaſticus eſſe, vitamque mollem ducere ab omni moleſtia, & opere vacuam, ſemet ergo deceperunt Sancti Patres, cum nobis explicuerunt, quid ſit eccleſiaſticus ſtatus, cumque illius nobis munera tradiderunt. Status hic, juxta eorum doctrinam, onus eſt, & jugum, quod ſubire veriti ſunt ſancti, quia illius pondus noverant. Veſter igitur conceptus toto cœlo abhorret a ſanctorum ſententia: nunquid affirmare audebitis, vos quidem recte ſentire, illos vero aberraſſe? *Lambert tomo primo ſermonum de vita eccleſiaſtica.*

Video ſanctiſſimum quemlibet jugi tumultu agitari, poſtquam toto vitæ ſpatio laboraverunt: video illos metuentes, ne ſatis adlaboraverint, & audio ſemet ipſos ideo increpantes. Vos autem in otio veſtro tranquilli eſtis, nullis ſtimulis agitamini, nihil vobiſmet exprobratis! Paſtoris nomen, S. Gregorius inquit, datum non eſt, ut requie fruamur, ſed illud recipientibus operandi neceſſitatem injungit Deus. Si ſciremus, quid ſit Sacerdotium, intelligeremus hoc eſſe munus honore plenum illis, qui in illius muneribus obeundis ſeduli ſunt; illis vero, qui miniſterii ſui officia negligunt, graviſſimum onus eſſe. Quomodo igitur Paſtoris nomen fons erit gloriæ illis, quos fratrum ſalus ſancta ſollicitudine replet, ita ſacrum hoc nomen fons erit probri illis, qui otiantur, & ſua officia contemnunt. *Idem.*

Otioſus præda eſt dæmonis, & quare.

Chriſtianus iners, & otioſus quodammodo ſatanæ præda eſt: certum quippe eſt illos, qui otioſi ſunt, peculiariter patere crudelis hujus inimici tentationibus, qui nunquam vim habet majorem, quam cum in otio languentes aggreditur. Sapiens ait: *Multam malitiam docuit otioſitas.* Eccleſ. 33. Quomodo iſtud? Dæmon omnium auctor malorum tempus eligit, quo otioſi ſumus, ut nobis fallacia ſua dogmata inſpiret. Irritus labor illius eſſet, ſi ſancte occupatum aggrederetur. Spiritus ſancti repletus veritatibus, vanis non patet illuſionibus. Cum aſſiduo labore fatigatur corpus, ſpiritus, qui arctum habet cum corpore nexum, & ipſe laboribus ejus afficitur; neque metuendi locus eſt, quod inimici ſuggeſtionibus falli patiatur. Sed ubi

corpus commode vivit, nulloque labore exercetur; cum ſpiritus ſanctis monitis non imbuitur, tum dæmon liberam nanciſcitur viam, omneſque inſidias ſtruere poteſt, quin ullum obicem metuat. Mens bonis cogitationibus vacua brevi fallacibus ſæculi præceptis imbuitur. Mentis corruptio quam primum ad cor uſque ſe effundit. Ecce igitur hominem, qui, ut ita dicam, fit dœmonis ludibrium. Satis eſt, inimicus proponat, auſcultatur, in omnes illius inſidias labimur, neque ab illis cavemus. Quid ergo tantum dæmoni robur adjecit; & cui acceptam referre debet adeo completam victoriam? Totam ille debet otio. Otium illum introduxit; otium cauſa fuit, propter quam dogmata illius placuerunt; per otium ille progreſſus fecit; per otium denique debellavit. *Idem*.

Ubi otii habitus in olevit, raro laborii manus admovetur.

Expectandum non eſt, quod otio aſſuetus vitæ rationem immutet; nihil periculoſius habitu pigritiæ, cũ inolevit. Senſim, ac ſine ſenſu inerti aſſueſcimus vitæ, & quo magis in inertia perſeveramus, eo magis guſtamus illam. Alia quæcumque via non ferenda videtur; ipſa laboris terret umbra. Libri, exempli gratia, jucundiſſima ſunt illis ſocietas, qui aſſiduo labore aliquem ſcientiarum guſtum perceperunt; at libri non ferendi ſunt illis, qui non mediocre vitæ ſuæ tempus tranſegerunt, quin ſtudiis vacarent; neque ullum invenies, ſpiritum ſuum captivantem, qui nullam ſibi unquam vim fecit. Noſtrum eſt, qui extremum hoc malum deploramus, cavere, ne & ipſi labamur in illud. Et quoniam adeo difficile eſt ſe ipſum vincere, maturato labori aſſueſcamus; ſanctumque nobis comparemus habitum, qui tantum nobis conferat facilitatis in bonum, quantum improbi habent in malum, ac in omne id, quod ſuæ contrarium eſt profeſſioni: ſi enim nullus ordinarius fuerit labor, nullum officium, occupatio nulla, diſſipari oportet, ſeſe exterius effundere, ac omnia ſocietatum genera frequenter adire. Haud ægre intelligitis progreſſus omnes, quos ſathanas facit, cum ille, quem aggreditur, male adeo affectus eſt. *Idem*.

Quam ne ceſſarius ſit labor ad impudicitiæ dæmonem ſuperandũ.

Diligentius ad examen vocentur illi omnes, qui ita miſeri ſunt, ut ab impudicitiæ dæmone ſuperari ſe ſinant; quomodo illos vicerit dæmon? invenientur ſane per otium victi fuiſſe; ſi vitam ſuam utilibus impendiſſent occupationibus, irrito labore eos dæmon fuiſſet aggreſſus; ſed quod ſathanas illos otioſos nactus eſt, haud ægre eos debellavit. Nihil igitur magis neceſſarium, nihil præſtantius eſt labore ad impuritatis dæmonem ſuperandum. Si te crudelis hic hoſtis laceſſit, ad ſalutare hoc remedium confuge; perraro accidit, ut qui ſeſe laboribus exercet, in conflictu ſuperetur. Sequere plenum ſapientiæ conſilium, quod S. Hieronymus Ruſtico tradit, ac intelliges, quæ nam erit vis tua ad omnia tentationum, impuritatis vero præſertim genera ſuperanda. Aliquid ſemper operare, ut ſathanas, qui te quærit opprimere, ſemper occupatum inveniat: *Facito aliquid operis, ut ſemper diabolus inveniat occupatum*. *Idem*.

Inutilitas laboris mortaliũ.

Quemadmodum otium aliquod noxium eſt, ita & quidam labor eſt nihilominus nocens, atque præterea maxime inutilis. Hujuſmodi eorum labor eſt, qui feſtinant ditescere, locupletari, ac magna ſibi in terris bona conquirere. Omnes eorum curæ, & ſollicitudines, quas ad hunc finem impendunt, videntur ipſis maximi momenti occupationes: ſed ubi mors eorum oculos aperit, vident has inanes, inutileſque fuiſſe nugas, ſe eam conſectatos fuiſſe umbram, quæ ſemper ab ipſis aufugiebat, cum illas cupidius conſectarentur, omneſque has opes, atque divitias evanuiſſe, ac diſſipatas fuiſſe, quin aliquis illis fructus ſuperſit. Tunc, S. Gregorius ait, tunc, ſed nimis ſero, & cum dolore cognoſcunt, omnia hæc bona, quæ tanta ſibi videbantur, & adeo præſtantia, nihil eſſe, niſi vanitatem, & nihilum. Eorum jactura efficit, ut ſuum agnoſcant de pretio illorum errorem, eiſque oſtendit laborum, quos ad ea poſſidenda ſuſceperunt, inutilitatem. *La Font in continuatione ſermonum eccleſiaſticorum, ſermone pro quarta poſt Pentecoſten Dominica*.

At enim quomodo dici poteſt, quod hominem, qui infimo loco natus per induſtriam ad primos reipublicæ gradus evaſit, nihil fuiſſe adeptum, atque irritis laboribus ſe ipſum exercuiſſe? Quomodo dici poteſt, mercatorem, poſtquam negotiis extra oſigendis locupletatus fuit, magnificas extruxit ædes, ac ubertimos provinciæ agros acquiſivit, fruſtra operam, induſtriamque ſuam collocaſſe? Quomodo dici poteſt, quod ſcitum illum virum, qui per ſtudium, atque vigilias tandem id aſſecutus eſt, ut impeditiſſima quævis negotia facillime extricaret, expediretque, & quem omnes tanquam oraculum conſulunt, oleum, operamque perdidiſſe? De his omnibus tamen affirmo, licet laborum, atque conatuum eventus eorum ſpem ſuperaverit, niſi hi omnes curas ad Dei cultum, beatamque æternitatem retulerunt, irritis ſeſe laboribus exercuiſſe, & quidquid ab illis geſtum fuit, pro nihilo eſſe numerandum. *Tota die meditati ſunt inania*, Pſal. a. *Idem*.

Quidquid geſtũ, quin ad Deum, & ſalutem referatur, pro nihilo reputatur & eſt inutile.

Quid diceres, S. Chryſoſtomus inquit, de copiarum duce, qui curas omnes intenderet, ut tutiſſima metaretur caſtra, atque omni ſedulitate caveret, ne quid ibi militum uſui deeſſet, craſtina die ea relicturus? Nonne diceres, illum nequicquam ſe ipſum torquere, ac irrito labore conſumi: *Stulto labore conſumeris*? Exod. 18. Quid dicimus de pueris ludo nimium intentis, & omne tempus in luteis domibus, vel papyraceis turribus extruendis inſumentibus? Ludicra eorum puerilia ducimus; eidemus maxima eorum negotia in nugis verſari videntes; lacrymas, clamoreſque eorum in jocum vertimus, cum aliquis pede luteas eorum ſubſtructiones evertit eos ab inanibus nugis ad aliquid ſolidum, ſerinmque revocaturus. Hoc ipſum Dei, ſanctorumque judicium eſt de noſtris maximi momenti negotiis, de graviſſimis occupationibus noſtris, cum illas ad vitæ hujus commoda tantum referimus: *Tota die*, inquiunt illi de nobis, *meditati ſunt inania*. Nos pueris ſimiles putant vitam ſuam in inutilibus traducentibus: ludicra, ac puerilia cenſent ea, quæ graviſſima ducimus negotia, rident videntes nos tanta cura, & feſtinatione ea conſectari, quæ brevi mors eſt everſura. Inutilis labor, ſuperfluæ curæ, inanes, ſterileſque occupationes. Hoc plerique hominum faciunt. *Idem*.

Labores inanes, & fructu vacui.

Huc ſpectavit regius Propheta, ubi conſilia, labores, occupationes hominum, quæ ad bonum finem minime referuntur, aranearum telis comparavit: *Sicut aranea meditabuntur ..... cogitationes eorum, cogitationes inutiles*. Pſal. 89. Vides exiguum hoc animal indeſinenter operari, atque ſeipſum eviſcerare, ut tenuia retia diſtendat? Verum quonam illius tendit labor, ad quid hæc deſtinat retia? Niſi ad aliquot muſcas capiendas. Huic labori regius Propheta divino animatus ſpiritu comparat negotia, quæ maximi momenti videntur hominibus, domuum opulentiam, & proſperum conatuum eventum. Hæc omnia in oculis ejus, & Dei, non aliud ſunt, quam labor araneæ, niſi ad Domini gloriam, æternamque beatitudinem noſtram referantur labores omnes, quos, ut votorum ſummam aſſequamur, ſuſcipimus. Quemadmodum aranea, S. Hieronymus inquit, plurimum laborat, & nihil proficit; ita qui propter mundum, ac terrenas utilitates operantur, neque labores ſuos ad nobiliorem finem attollunt, araneæ telas ordiuntur, ex quibus nullus expectandus eſt fructus. *Idem*.

Qui a labore immunes ſe putant, quia claro ſunt genere, & qui hoc pacto otium ſuum probare, ſe ex populi fæce eruere, & pacate vitæ hujus commodis frui putant, rebelles ſunt præcepto Dei, ejuſque juſtitiæ non ſatisfaciunt; quia, ut inquit Scriptura, *in labore hominum non ſunt*. Pſalm. 72. Hinc nihil inferri poteſt, niſi quod cum in hoc mundo nullo exerceantur labore, neceſſario opus eſt, ut in alio exerceantur; & cum Dei filiis operari detrectantes alterius vitæ requiem cum iiſdem nequaquam partiantur. Dicam amplius; labor nobis non ſolum, veluti ſubmiſſio, quam divinæ legi debemus, & veluti mulcta honoraria, quam divinæ offerimus juſtitiæ, non ſolum ad peccatum expiandum, verum etiam ad

Generis, & conditionis prætextu otium nõ excuſant.

nus contra peccatum tuendus eſt neceſſarius. *Ex ſermonibus chriſtianis ſerm. de Otio.*

Labor utilis eſt ad innocentiam tuendam.

Ex omnibus rationibus, quas nobis Deus ad innocentiam tuendam ſuppeditavit, præſentiſſima proculdubio labor eſt, ac utilis occupatio. Hæc ſi deſit, tantum abeſt, quod bonos fructus feramus, ut tribulos tantum, & mala gramina producamos; & neſcio, utrum hæc ſit eorum Prophetæ verborum ſententia: *Retribuebant mihi mala pro bonis, ſterilitatem animæ meæ* Pſ. 34. Quaſi per hæc verba vellet innuere, ſi homo, qui terra Dei eſt adeo diligenter per providentiam exculta, adeo liberaliter gratiæ illius benedictionibus irrigata, adeo ſuaviter miſericordiæ radiis calefacta; ſi terra hæc ita exculta, irrigata, calefacta bonos fructos non paſit, neceſſe eſſe, ut malos producat, ac ibi ſterilitatem inveniri, ubi non invenitur ubertas. *Idem.*

Otium omnium vitiorum cauſa.

Certum eſt, otium eſſe omnium vitiorum fontem, & ſcholam, ubi omnia ſcelera percipiuntur. In hoc malorum lyceo protervi homines libidinem, atque impudicitiam addiſcunt. Aqua minime fluens, ſed ſtagnans, putredinem parit, inſecta, ſerpentes; & homo, qui otioſa languet tranquillitate, monſtra gignit, quibus reſpublica miſere vaſtatur. In hoc pater familias docetur bona diſſipare, filiarum, ſervorumque curam negligere, & mala commercia nectere, & fovere. In hoc mundana mulier voluptuariam vitam ducere diſcit, de ſpectaculo ad ſpectaculum ferri, totumque tempus in alea, & ludo tranſmittere. In hoc miſera diſcit luſum alere, omnes ornatus inquirere, quos quotidie curioſitas ejus excogitat, ut in ſe oculos, & ſæpe affectus cum utrorumque detrimento convertat. In hoc, ut verbo me expediam, tot mortales nequiſſima percipiunt flagitia, latrocinia, cædes, adulteria. *Idem.*

Otium potiſſimè eſt pater impudicitiæ.

Pro certo habete, S. Hieronymus inquit, otium patrem eſſe omnis peccati, præſertim vero cupiditatis, & impudicitiæ. Donec Samſon Philiſtiim bellum intulit, ſemper victor fuit; ſed ex quo in Dalidæ ſinu quievit, Dei ſpiritus receſſit ab eo, atque ab hoſtibus vinctus, & ferreis catenis obrutus fuit. Donec David ſuis præſuis copiis, atque regni negotiis occupatus fuit, nihil nunquam peccavit; at ſimulac otioſæ inertiſque vitæ dulcedinem guſtare cœpit, naturæ jura violans cuidam ex ſubditis ſuis uxorem abſtulit, virumque juſſit occidi. Salomon filius ejus ſapientiam, atque innocentiam ſervavit, donec templi ædificio intentus fuit; ſed immani opere illo abſoluto, ac magnæ occupationi otio ſuccedente, mulieres deperire cœpit, in idololatriam lapſos ſuper veri Dei altaribus idolorum ſimulacra juſſit extolli. *Idem.*

Otium quam commune ſit in mundo.

O Otium quam funeſtum es, & nihilominus quam commune in mundo! Quid enim uſitatius eſt, quam intueri mortales non aliam occupationem habentes, præter eam, qua voluptatibus, crapulæ, ludis, ſpectaculis, aut viſitationibus inutilibus, & plerumque periculoſis indulgent? Quid vulgatius, quam videre homines per trivia, & compita quotidie curſitantes, ut quid novi contigerit, vel quid in familia qualiber acciderit, diſcant, non alia illecti voluptate, quam aliis, quæ audierint, enarrandi? Quid frequentius, quam totum vitæ ſpatium in curioſis ſermonibus, & profanis converſationibus tranſigere? Illud vero magis mirum eſt, quod vitam hoc pacto traducere pro nihilo habetur, atque plurimi hoc crimine ſeipſos ne accuſant quidem, quaſi hoc culpa vacaret. Confitentur illi quidem peccata, quæ per otium commiſerunt; otium vero ipſum, & jacturam temporis, quo adeo male abutuntur, non confitentur; divites vero præſertim, qui conditionis ſuæ felicitatem inde cenſent, quod labori obnoxii non ſint, & in pace vitæ hujus deliciis fruuntur; ſi tamen felicitas appellanda eſt plurimorum malorum occaſio, & origo. *Idem.*

Infelix otioſi ſtatus.

Quid iis, quæ hactenus a nobis dicta ſunt, reſpondere poſſunt mundanæ mulieres, quæ, quin orationi vacent, ac tempus in honeſto aliquo munere, quod ſuam deceat conditionem, impendant, totum fere mundo, & voluptatibus tradunt? Quid illæ reſpondere valeant, haud equidem ſcio, verum ex Job ſcio, illas in calamitoſiſſimo ſtatu verſari, cum nihil apertius, quam otium, indicet animam ſub dæmonis poteſtate verſari. Vigilat hic, roditque circum laborioſas animas, ſuiſque muneribus obeundis intentas, de illis ſecurus, quæ otioſæ languent, & earum fretus mollitie tranquille quieſcit. Otioſus homo eſt vecors, nullius rei curam gerens, qui ſua licentia tantum perfruitur, & quem ſathanas quamprimum in cordis obdurationem, atque impœnitentiam detrahet. Ullane magis terribilis afferri poteſt ſtatus ejuſdem imago, quam ea, quam nobis adſtruit Scriptura Lazarum in tumulo quatriduanum deſcribens. Quid horribilius hoc homine manus, pedeſque vinctos habente, & quem vermes in ſepulchro jamjam incipiunt depaſci? Hæc imago eſt otii, ac ſomni, in quo demerſus in æternam mortem ſtertit peccator. Otioſus homo eſt veluti undequaque vinctus, nihilque magis agit, quam cadaver ſepultum. Hac locutione Seneca ep. 82. eſt uſus: *Otium mors eſt, & vivi hominis ſepultura.* Vultiſne aliquid amplius? Fingite vobis deplorabilem Siſaræ ſtatum, de quo in Judicum libro ſermo eſt. Quam horribile ſpectaculum videre hominem humi in ſanguine ſuo provolutum, capite ingenti clavo, quo Jahel uſa eſt ad eum humi configendum, perforato! Hic fructus ignaviæ illius eſt ſuperare non valentis laborem, quo fugiens fatigari incipiebat. Hic fructus fatalis ejus ſomni, quem illi peperere vapores lactis hauſti ad ſitis ardorem extinguendum. Talis eſt otioſorum hominum ſtatus. Ludos, aleas, inanes nugas, & omnia oblectamenta, quibus occupantur, reſpicio tanquam jucundum lac, quo avide ſeſe ingurgitant, & quod illis præaltum ſoporem inducit. Sunt tanquam clavis confixi; conſuetudo enim adeo vehementer illos alligat, ut inde nequeant avelli, & ab otio ad mortem æternam tranſiliant. *Idem.*

Pro rebus inutilibus nimis laboratur.

Non querimur, quod in mundo non laboretur; nimis immo ibi laboratur, ſed profano labore, ideoque inutili. Laboratur, ſed infelicem Ægypti ſarcinam geſtando: laboratur pro mundi figura, quæ prætetit, pro divitiarum acquiſitione, pro vitæ mere animalis ſuſtentatione, & pro æterna felicitate vix laboratur. *Idem.*

Non ſatis eſt operari, operandum eſt, ut cœlum acquiratur.

Si pericula, quibus patent illi, qui vitam ſuam nihil facientes traducunt, tanta ſunt, ac tam terribilia; quid ſentiendum de periculis, quibus obnoxii ſunt illi, qui divina lege ad laborem damnati totum vitæ ſpatium traducunt, quin pro æternitate, ac ſalute aliquid operentur? Non igitur ſatis eſt operari, propter cœlum operandum eſt, alioquin vita non aliud eſt, quam opus araneæ incumbens, quod mortis tempeſtas diſſipabit; atque ut cum Davide loquar, opus eſt araneæ, quod minima agitatio momento temporis delet. Plurimum pro mundo, nihil pro Deo laborare, jactura laboris eſt; quæ efficit, ut nihil magis acquiramus, quam ſi in ignaviſſimo otio torperemus. *Id.*

De pigritia, & otio.

Ex omnibus animi affectionibus pigritia, qua ad perennem requiem inquirendam agimur, minus nota eſt, cum ſit præ cæteris vulgatiſſima. Hoc abditum vitium eſt, quod nihilominus omnem terram corrumpit. Pauci ſunt, ſi attentius ad examen vocentur, qui vitio huic obnoxii non ſint: malacia eſt graviſſimis negotiis magis periculoſa, quam ſcopuli, atque tempeſtates: ſecreta illecebra eſt, quæ ardentiſſimas curas, atque pertinaciſſima remoratur conſilia; utque genuinam illius ideam concipiamus, dicendum eſt inertiam, & otium eſſe, tanquam beatitudinem animæ, bonorum omnium apud eam locum tenentem, ſed eam beatitudinem, quæ nobis veram eripit felicitatem; beatitudinem, quæ nos ad æternam damnationem adducit. Peccatum hoc in nobis quamdam gignit improbitatem, quæ nobis indignationem, atque amaritudinem inſpirat contra eos, qui aut verbo, aut exemplo ad munus noſtrum obeundum nos agunt, efficit, ut animos deſpondeamus in iis omnibus, quæ laude ſunt digna, ubi vel minima difficultas inveniatur; quod prohibet, ne cunemur quidem officiis, quæ ſunt graviſſima, & maxime neceſſaria, perfungi: *Auctor actionum chriſtianarum, ſerm. de pigritia.*

Pigritia, & otium in omnibus charitati adverſantur.

Si nos animat charitas, pigritia, & otii amor nobis animum aufert; ſi charitas omnia religionis officia nobis exhibet facilia, pigritia obices auget; ſi charitas virtutis viam ſternit, pigritia eas nobis arduas, & invias oſtentat; ſi charitas nos agit, ut in via mandatorum curramus, pigritia, ne in illis ambulemus, deterret; ſi charitas nobis in Dei ſervitio ſuavitatem oſtendit, pigritia faſtidium eiet. Charitas denique agens eſt; pigritia vero otium, & quietem amat. *Idem.*

Vita chriſtiani, laborioſa eſt, & otii inimica.

Fides nos docet in primi hominis perſona damnatos fuiſſe, ut in ſudore vultus pane veſceremur. Attamen ſæculi divites otium reſpiciunt, tanquam jus generis ſui, & putant ſe natalium ſuorum prærogativis diſpenſati ab ea neceſſitate, quæ univerſæ poſteritati Adæ impoſita fuit. Sed docet Propheta, ad hoc ut æternam conſequamur felicitatem, ſatis non eſſe evitare malum, ſed bonum quoque faciendum eſſe; videlicet laborandum, bona opera efficienda, ſuperandus obices, qui in chriſtianarum virtutum exercitatione inveniuntur. Itaque Chriſtianus, qui bona opera negligit, vitamque ſuam in molli, otioſaque ignavia traducit, ad hanc felicitatem legitime anhelare non poteſt. *Specimen ſermonum pro Dominica Septuageſimæ.*

Per laborem ſalvamur, per otium damnamur.

Quemadmodum otium communis eſt cauſa interitus eorum, qui illud amplectuntur, ita ſedulus labor, quem a nobis pro ſtatuum varietate petit providentia, nos ad ſalutem adducit. Ideo evangelicus paterfamilias mercedem illis promittit, quos ad vineam excolendam mittit. Neque enim ad ſolos Jeſu Chriſti miniſtros, atque ad homines apoſtolicis miniſteriis devotos hæc pertinent verba: *Ite, & vos in vineam meam.* Matth. 20. Verum omnes Chriſtiani, cujuſcumque conditionis illi ſint, dici poſſunt in Domini vinea operari, ubi ſtatus ſui muneribus obeundis vacant hac mente, ut ſe ipſos ſanctificent. Hic ille labor eſt, quem ex nobis exigit Deus, & ad quem nati ſumus, S. Job inquit, ut avis ad volandum. Neceſſe non eſt pleriſq; fidelium probare, laborandum eſſe: hoc enim ſatis illis cupiditas, ambitio, avaritia perſuadent; ſed quotuſquiſque propter eum finem, quem Deus petit, operatur? Multis ſe angunt curis, ut in exilio ſuo certam ſibi fortunam conſtituant, & de permanente ſibi domo in patria ædificanda non cogitant. *Ibidem.*

Operanda ſuna digna magnitudine hominis, & fine, propter quem eſt in mundo.

Quæ minima ſunt, ſummi viri non curant; id, quod privati negotium eſſe poteſt, non poteſt eſſe principis; ita cum gratia nos attollat ſuper ea omnia, quæ in natura præſtantiſſima ſunt, ac nos immortalibus deſtinet coronis, ſi pro illis tantum adlaboraverimus, quæ temporalia ſunt, neque noſtræ ſollicitudines ad ſublimiorem dirigantur finem, nihil facimus gradu noſtro dignum, & noſtræ congruum conditioni. Otioſi ſumus inter labores, & attentius hiſce rebus vacamus, cum diſcipulis filii Dei dicere poſſumus, nos laborare, quin aliquid capiamus. Eheu! ne dicamus multas a nobis res præclare geſtas fuiſſe, nos maximi momenti negotia tranſegiſſe cum laude; præſtantiſſima elucubratos fuiſſe opera cedro, ac pumice digna, quæ poſteris tanquam vigiliarum, laborumque noſtrorum fructus commendabimus; Ethnici quoque his majora fecerunt, & nihil tamen profecerunt apud eum, penes quem omniũ eſt humanarum actionum arbitrium. Quonam ambitioſa eorum conſilia evaſerunt? Quid ex eorum operibus ſupereſt, præterquam modicum fumi, cineriſque? Non igitur ſatis eſt, ut agas utiliter, ea facere, ex quibus majorem, quam ex reproborum, & infidelium operibus fructum percipias. In eum tendere opus eſt finem, quem ipſi propoſuimus nobis, & ad hunc velut ſcopum conatus, laboreſque omnes ſunt referendi. Si huic deſumus officio, laborum noſtrorum fructum amittimus; & ſecundum prophetæ Oſeæ c. 8. verba, ventum ſerimus, ac metimus tempeſtatem. *Ventum ſeminabunt, & turbinem metent. Ibid. pro 4. poſt Pentec. Dominica.*

Deus homini laborem præcepit in pharmacum,

Re adhuc integra, & antequam tellus exculeretur, hæc omnia ferte juſſa fuerat. Producat, Creator ait, terra herbam virentem, & ſimul ubique vireſcere, & germinare viſa fuit; at poſt peccatum hæc terræ deſiit ubertas; præcepitque Deus, ut per laborem noſtrum exculta fructus afferret, ut ad utilitatem noſtram laborem inſtitutum fuiſſe intelligeremus. Videtur quidem pęna, ac ſupplicium nobis inflictum fuiſſe, cum ea legimus verba: *in ſudore vultus tui veſceris pane tuo*; ſed monitum potius eſt, atque animadverſio levis, quæ medicinam vulneribus afferat, quæ nobis peccatum inflixit. *Ex S. Chryſoſtomo, in ſermone quodam.*

Otium leve nobis videtur crimen, ſed inſignium malorum eſt cauſa

Quamvis otium leve peccatum videatur, inſignium tamen malorum eſt cauſa. Qui illud conſectatur, tot dominorum eſt ſervus, quos habet affectus, idque tantum malum eſt, ut Spiritus ſanctus inertes ad formicam mittat erudiendos. Quantula eſt diſcipuli magnitudo tantulum habentis inſtitutorem! Cum bonum omittimus, ſtatim malum operamur. Scelera omnia, quæ in mundo videmus, non alium initium ſortita ſunt; externa quidem ſpecies culpa vacare videtur, ſed intus latet iniquitatis ſemina. Otium ſenſibus ſoporem inducit, malos habitus fovet, animæ facultatas vincit, hominem ſenſim exuit iis, quæ in ipſo meliora ſunt, eique id, quod naturale, & imperfectum eſt, dumtaxat relinquit. Si dæmon vigilat, atque ad agendum velox eſt, quos refert de illo triumphos, qui inermis eſt, & languet in otio? Si qui dies, noctesque adlaborant, ut ſe perfectos efficiant, illius tyrannidem ægre, & via evadere poſſunt, quomodonam otioſus, & piger adeo importuni hoſtis tela, & inſidias effugiet? *Auctor actionum chriſtianarum, ſermone de pigritia.*

Homini laborandũ eſt quoniam per peccatum ſervus factus eſt.

Homo, Tertullianus inquit, in ſtatu innocentiæ rex erat, ſed poſt peccatum ſeſe ad ſervorum conditionem redegit; & ideo protoparenti Deus pelliceas dedit veſtes, ut intelligeret, totum vitæ ipſius ſpatium non aliud eſſe debere, quam jugem laborem, ad quem Dei juſtitia illum damnaverat: *Quaſi metallo damnatur pellitus homo.* Alludit Pater hic miſeris mancipiis, qui in fodinis laborem ſuum collocare jubebantur, & nocentibus, qui in omne vitæ ſpatium ad metalla damnabantur, & qui pellibus induebantur, ut hac veluti nota ab aliis mortalibus diſtinguerentur. Deus autem primo homini hujuſmodi pellitum contulit indumentum, ut intelligeret ſe jugi labore eſſe exercendum. Itaque omnis homo, veluti ſervus, laborare debet, quia peccator eſt; non ex libidine, & arbitrio, ſed ex neceſſitate, & in ſpiritu pęnitentiæ. *P. Bourdalove in ſermone de Otio.*

Quo magis aliquis aliis præeſt, eo magis illi videtur eſſe laborandum.

In Politicæ, ac religionis ſtatu idem, ac in ſtatu naturæ contingit; cauſæ quo magis ſunt univerſales, eo plures effundere debent influxus, & aliquid conferre ad bonum cauſarum particularium ſibi ſubordinatarum. Ita ſolem, & aſtra infatigabili motu circumagi videmus, ita cor, quod vitæ principium eſt, perenni agitatione movetur. Hoc ipſum in politicis accidit, & in religione; cujus rei ut exemplum aliquod intueamur in ea conditione, quæ ſupra cæteras eminet, in regno videlicet, quæro, quid ſit hic regnum, niſi ſpecioſa principum ſervitus, qua ad ſubordinatorum ſuorum commoda, & utilitatem laborare tenentur, divinæque providentiæ conſiliis ſatisfacere, quæ ideo illos ad hunc honoris apicem provexit, ut jugiter eſſent intenti ſubditorum ſuorum felicitati? Ita etiam in Eccleſia, & Religione, Epiſcopus, & Paſtor es? *Forma dignitatis indicitur miniſtratio.* Perennis attentio eſſe debet forma dignitatis, & anima, quæ ingenti huic corpori motum conferat. *Idem.*

Otium nos objicit dæmonum tentationibus.

Scitote vos otioſos eſſe non poſſe, quin undequaque tentemini, atque peccati occaſionibus pateatis. Idcirco, uti S. Hieronymus animadvertit, in Ægypti cœnobiis, Thebaidiſque ſolitudinibus religioſi, & anachoretæ indeſinenter manuum operibus vacabant hoc uno conſilio, ut otium evitarent, utq; externo labore internas dæmonis ſuggeſtiones propellerent. Quid! tot mortales, qui mundo extremum vale dixerunt, quamvis conſummatæ virtutis ſint, operari non ceſſant; quippe ſi otientur, metuunt ne labantur in ſcelus; vos autem qui inter mundi hujus laqueos

ver-

verſamini; qui circum undique a tentatoribus obſidemini; vos qui peccatores eſtis, cuperetis otioſos eſſe, & in tranquilla ſalutis veſtræ ſecuritate quieſcere? O cæcas mentes! Quot, S. Ambroſius inquit, ignava requies proſtravit, belli difficultatibus, laboribuſque non fractos? *domant otia, quos bella non fregerant*. Quot in laborioſa vita mundi tentationes ſuperarunt, qui in otio turpiter ſuperati fuere? *Idem.*

Ille, cui nihil faciendum eſt, nihil non facere poteſt: qui occupatus eſt, huic una tantum metuenda tentatio eſt; otioſus homo omnibus patet incurſibus: ſexcentis ex partibus ſathanas illum oppugnare poteſt, ille vero quomodo impetum propulſet, non habet. Omnibus ſathanæ telis expoſitus eſt, ne unum quidem in irritum cedit. Otium omnes proſcribit virtutes; etenim illæne poſſunt citra laborem acquiri? Aditum pandit peccatis omnibus; inutilis enim homo ſæpe eſt abominabilis, ut inquit Job cap. 15. *Abominabilis, & inutilis homo*. Otium cauſa fuit, vel occaſio plurimorum criminum, quemadmodum Scriptura teſtatur, quæ docet, originem abominationum Sodomæ fuiſſe otium, atque intemperantiam. *P. Neveu in chriſtianis conſiderationibus tomo 4.*

Ut bonū, quod faciendum eſt, operetur, otium vitandum eſt.

Tot nobis obeunda ſunt officia, ut qui eorum multitudinem, & gravitatem norunt, tempus ſibi deeſſe, conquerantur; quibus vero tempus abundat, hi vel officia ſua non cognoſcunt, vel eadem negligere decreverunt. Si officia ſtatui noſtro inhærentia obire velimus, deeritne nobis unquam, quid agamus? Licet vir nullam haberet provinciam, licet mulier non aliud haberet negotium, quam familiæ curam, filiorum educationem, atque erga domeſticos vigilantiam, vacaretne illis, ſi muneribus hiſce rite vellent perfungi? ...... Illas ad fortem remitto mulierem, quæ familiæ tantum, domuſque ſuæ curæ intenta hanc nominis laudem promeruit. Sciat opus eſt linum, lanamque attrectare, fuſumque veluti manuum ſuarum ornamentum circumagere: *Digiti ejus apprehenderunt fuſum.* Prov. 3. Sciat opus eſt ſomno aliquot horas ſurripere: *Surrexit de nocte*; ſciat opus eſt tempore æſtivo hyemalia reſarcire indumenta. Ecce, mundanæ mulieres, exemplum, quod vobis ob oculos exhibet Sapiens: vos, qui ſomno, aleæque impenditis, quidquid temporis rei familiaris curę ſurripitis, & quæ voſmet nimium demittere cenſeretis, illis exercitationibus operam dantes, quas Spiritus ſanctus veluti ſexus veſtri ſtudia commendat. *Idem ex parte.*

Ad otium vitandum neceſſe, & ſancte operari debemus.

Non ſatis eſt otium vitare, & operari, bene operandum eſt, & ad id oportet, ut opus in principio ſuo bene dirigatur. Plures otium vitant, ac plurimum operantur, ſed male operantur; ſemper in actione, motuque ſunt, ſed affectus, non ratio, aut virtus eos movet, & agit. Propter ambitionem quos labores non ſuſcipit quotidie, qui quocumque pretio cupit attolli? Mercator propter avaritiam quot labores non ſuſtinet? Quantumvis voluptuoſus requiem diligat, quibus non exercetur laboribus, ut ſuam expleat cupiditatem? Hi omnes plurimum laborant, & fatigentur, Sapiens inquit, ſed in via iniquitatis: *Laſſati ſumus in via iniquitatis.* Sap. 5. eorumque labor non inutilis ſolum eſt, ſed etiam noxius. *Idem:*

Nimius labor fugiendus non minus eſt, quam otium.

Neque ſatis eſt bene operari, nimis operandum non eſt; non ſatis eſt, bona opera facere, cum menſura facienda ſunt. Quantumvis in ſe bene ordinata ſint, jam talia eſſe deſinunt, ex quo modum excedunt; neque minus officit nimis, quam nihil facere. Negotia nimia multa, & magna, licet bona, diſſipant ſpiritum, exſiccant cor, homini que libertatem, ac tempus auferunt, quo eget, ut tanto, quantum eſt ſalutis, negotio operam navet. Poſſunt ne citra miſerationem, immo etiam citra indignationem videri mortales, qui, ubi illos hortaris, ut per tempus ſuæ conſulant conſcientiæ, ac ſaluti proſpiciant, ſuas cauſantur occupationes, per quas illud ſibi minime licet, quaſi ullum eſſe poſſet negotium hoc magis utile, & neceſſarium. *Idem.*

Otium adoleſcentiæ præſertim perniciosum.

Otium potiſſima cauſa eſt libidinis adoleſcentum. Illud pater eſt vitiorum, ac ea ætate non niſi ſumma cum difficultate evitandum. Natura ultro in illud fertur; idque magis in adoleſcentia, præſertim vero poſt laborem; laborem vero coactum, qualis eſt ſtudiorum, vel alterius cujuſpiam id genus officii. Idcirco ubi libertate frui incipiunt, ac juris eſſe ſui, otio ſeſe mancipant, idque eo minori verecundia, quo diutius illud concupierunt; non agnoſcentes vel quantum opus ſit labore tunc temporis, neque detrimenta, quæ inde percepturi ſunt, præſentientes. Hoc in otio vitia, & habitus pravi brevi creſcunt intervallo, quemadmodum S. Auguſtino accidit; quæritur tantum ludus, voluptas, oblectamentum, ſocietas, & occaſio pereundi. Ad tantum hoc malum evitandum maturato labori vacandum eſt, ut adoleſcens par fiat, ac peritus ea in vitæ ratione, quam amplexurus eſt; quod ex conſcientia præſtare tenetur. *Gobinet in libro, cui titulus: Inſtructio adoleſcentiæ.*

Occupationum multitudo perniciosa.

Alii in nihil agendo occupati ſunt, alii omnibus ſeſe rebus immiſcent, atque temporalibus negotiis ita operam navant, ut ne momentum quidem illis ſuperſit, quod in æternitatis negotium impendant; ita ut quantumvis magnarum obruti ſint curarum numero, dici poſſint non minus otiari, quam alii; quia nihil eorum faciunt, quæ ipſis facienda ſunt, & quia, quodcumq; præclarum in mundi oculis fecerint, coram Deo nihil fecerunt .... Cum ambitio, & avaritia duo ſint affectus inſatiabiles, ut alterutri ſatisfiat, nihil inauſum, nihil intentatum relinquitur; negotia negotiis, munera muneribus, ſollicitudines ſollicitudinibus agglomerantur; ea, quæ ad hanc vitam pertinent, toto pectore conquiruntur, & hominum mens ita ſæculi negotiis occupatur, ut ea toto eo tempore, quod eorum annos componit, ne momentum fere quidem ſibi reſervent, quod in magnum ſuæ ſalutis opus tranſmittant. *De la Volpilliere ſerm. de otio, & labore.*

Cur labor amandus, & otium fugiendū eſt.

Una ea rationibus, propter quas Sancti omnes etiã atque etiam laborem commendant, & hunc ipſi quoq; exercuerunt, fuit conſilium omnem vitam replendi, ita ut nullum illius ſpatium relinquerent vacuum, ne unquam in otio deprehenderentur, ſcientes fieri non poſſe, ut omnia momenta, quæ ſanctis occupationibus eſſent vacua, malis non repleantur. Hinc priſci illi Eremitæ dicere conſueverant, laborantem ab uno tantum tentari dæmone; otiantem vero ab innumeris; & vulgo otium vitiorum omnium parens dicitur, omniumque origo malorum: illud eſt omnis auctor nequitiæ, uti Sapiens ait; & a S. Iſidoro ara omnium affectuum vocatur; ibi enim omnes in tuto ſunt contra divinarũ inſpirationum impetus. Nihil illos ibi expugnare valet, quia otioſus homo non aliud cogitat, niſi ut illis ſatisfaciat. *Abbas Trappenſis 2. tomo de vita Monaſt. officiis.*

Homo factus eſt ad laborem.

Hominem inſpicias ſatis eſt, ut illum ad laborẽ natũ, factũq; judices. Tota corporis ejuſdẽ diſpoſitio hoc palã oſtendit; organorũ omnium mobilitas, perennis ſanguinis in venis, & ſpirituum motus in tubulis, qui eos per totũ deferunt corpus, liquido probant, ipſum ad agendũ factum fuiſſe: & hoc ita verum eſt, ut cum actione caret, languet, ac tædio afficitur; ea enim omnia, quæ diximus eum ad laborem ſollicitant ... Dubitari non poteſt quominus laboris neceſſitas par ſit omnibus hominibus; cum enim omnes nocentes ſint, omnes eadem ſententia damnantur. Verum non omnium hominum labores pares, aut ſimiles ſunt; alii quippe hoc, alii alio modo ſententiam ſuam exequi debent: opifices quidem in tabernis ſuis, agricolæ in agris excolendis, mercatores in mercatura, judices, juſtitiæque miniſtri in foro, milites belli, & ſic de cæteris. Divites labore immunes non ſunt; immo e contra quo magis aliquis vir bonus eſt, eo plus habet laboris. Negotiorum, reique familiaris cura nonne magnus eſt labor, cum illi, uti par eſt, vacat? Matrona fidelis, quæ rei domeſticæ curam gerit, habet, ubi ſatis occupetur. Putatiſne principes ideo natos, ut fulgẽtibus in ſoliis niteant, & ut veluti idola adorentur? Ipſi etiam Reges ſciunt vitam ſuam pluribus, quam privatorum, addictam eſſe laboribus. Quemadmodum in naturali corpore nullum inutile membrum eſt, & omnia ad illius valetudinem, & robur aliquid conferunt, & caput unum per ſe majori exercetur labore, quam reliqua ſimul; hoc ipsũ in politico,

& Eccleſiaſtico uſu venit corpore. *Dominus du Tremblais, tractatu de ludo.*

De otio, & pigritia.

Otium propter accidiam eſt ex capitalibus, quæ perdunt homines, criminibus unum. Languor eſt oppoſitum vigilantiæ, quam Dei filius tantopere nobis commendavit in Evangelio. Non ſatis eſt iis, quæ prohibentur, abſtinere ; illa etiam facienda ſunt, quæ imperantur, ac tantum tenemur diei tempus impendere, ut pro conditione noſtra bonum operemur, quantum nihil mali facere...: Verum enim vero quamplurimi inveniuntur, quibus nulla fere eſt occupatio, qui otio inſepulti ſunt, quod jure vocari poteſt viventis hominis ſepultura, & qui, ut propheta loquitur, in vanum receperunt animam, quæ Deum & in terris glorificare poteſt, & in cœlis poſſidere. *Auctor Anonymus.*

Otioſi ſe innocentes putant, ſed vehementer errant.

Fruſtra conamur perſuadere illis, qui otioſam vitam ducunt, per ſola rationis principia, illos non ita culpa vacare, ut putant, ex illis quærendo, quidnam de ſervo ſentirent, qui iners eſſet, ac otioſus, & in hoc meritum omne ſtatueret, quod nullum hero detrimentum inferret, licet nullam eidem afferret utilitatem. Fruſtra illos hac urgemus conſideratione: ſemper in gradu ſtant, ſemperque quid mali ab ipſis fiat, interrogant? utrum aliena rapiant? Utrum proximo denegent, quod illi debent? Utrum iracundi ſint, ultores, maledici, libidinoſi? Eandem ſemper tundunt incudem; non damnari, niſi qui id facit, quod prohibetur a Deo; atque juxta ſpecioſum hoc axioma, quod more ſuo interpretantur, ſe in ſalutis via ſtare audent aſſerere. Non cogitant illi hanc vitæ inutilitatem, quam innocentiæ velamine tegunt, per ſe noxiam eſſe, & ex diametro Jeſu Chriſti doctrinæ contrariam: ſexcenties ipſum eam reprobaſſe, eamque anathemate percuſſiſſe, & ut omnia verbo complectar, juxta præcipuas fidei noſtræ regulas maximum coram Deo malum eſſe nullum bonum operari. *P. Giroüſt ſermone de inutili mundi vita.*

Dies, menſes, anni prætet labuntur ſemper inanes, ac meritis vacui. Præterit juventus; ætas, quæ ſubſequitur, licet paulo maturior, nihilo eſt occupatior; ſenectus, cujus proprium eſt per habitum operari; eundem ſemper ſequitur curſum, atque hoc in ſtatu tranquille ſtadii finis adventare videtur. Cum vero tandem fatale illud acceſſit momentum, quod vitæ ſtamen ſuccidit, omniaque ſęculi hujus vincula infringit; dicam melius; cum hoc lapſum eſt momentum, & anima ad tribunal Dei ſiſtitur rationem reddituram, tunc illa quidē, ſed nimis ſero detegit illuſionem, qua capta erat, ſuamque incipit agnoſcere cęcitatem. Quæ confuſio, quis dolor nihil præ manibus habere, quod offeratur Deo! Coram Domino hoc ſedulo, ſeveroque expoſcente, ut omnia in quæſtio ponantur, & nihil eorum, quod noſtris ceciderit curis, intereat; in hoc judicio, ubi nihil recipitur niſi pro earum rerum, quæ afferuntur, & dantur dignitate; quęnam deſperatio nihil ſecum afferre, & nunquam adlaboraſſe, ut aliquid afferendum compararetur? *Idem.*

Inertiæ vitæ deſcriptio.

Otioſa vita ſtatus eſt peccati, & peccati habitualis. Ex quo enim compoſita, conflataque eſt, præſertim vero inter eos, qui in mundi hujus luce verſantur, & qui vel opibus, vel genere præſtant? Dixi, iterumque dico; hæc quædam ſeries eſt oblectationum, ludorumque juxta temporum diſcrimina variantium. Hæc ſæpe tota eorum vita eſt. Sed præterquamquod hæc omnia ſolatia ſingillatim ſumpta culpa non vacant; ea vitæ ratio, quæ omnia complectitur, vel quæ ab uno ad aliud gradum facit, ut mutatio nauſeam prohibeat, nonne pro noxia habenda eſt? Hoc nos otioſam, inertemque vitam vocamus. *Idem.*

Fallax mulierum pietas domeſticam rei curam negligentium, ut in templis tempus terant.

Quotidie videmus mulieres, quæ ſe ſatis devotas arbitrantur, quia multum temporis ad aras provolutę inſumunt, quod pluribus interſunt ſacris, quod prolixas in templo preces effundunt, donec interim domos ſine cura relinquunt, bona ſua diſſipantur, ſervi ſine lege bacchantur, & filii ſine inſtitutione adoleſcunt, ipſis fallaci pietate negligentibus maxime eſſentialia ſui ſtatus officia, & maxime neceſſarias prudentis, & veræ chriſtianæ mulieris curas... Nonne in Proverbiis videmus mulierem fortem antelucanā induſtria ſolem prævertiſſe, ut penſa ancillis tribueret, eaſque fuſum torquere, propriiſque manibus operari doceret, & quamvis inſigni, claroque genere eſſet, ipſam nunquam genere ſuo indignam curam hanc cenſuiſſe? *Liber cui titulus: Chriſtiana inſtructio pro puellarum educatione*, cap. 7.

Inanes mulierum occupationes, & curam rei vacare debeant.

Fatendum eſt, mulieres ſuopte ingenio ad nugas ferri, nimiſque exiguis rebus occupari. Ornatus, viſitationes, converſationes, ambages, illas diſtinent; inepta hæc objecta omnem animæ earum activitatem exhauriunt. Corporis earum cura quamcumque maxime neceſſariam curam ſuperat, niſi rei ſuæ ſtatus illas ex hoc torpore, ac ſomno excutiat... Si ex me quæris, quid illis faciendum eſſet, dicam illas diluculo vel in templorum, & aræ ornatum laborandum eſſe, vel rei familiaris curam gerendam, ſi hoc earum conditio poſcat, non autem a cubili ad calamiſtros, & a calamiſtris ad menſam, a menſa ad ludum, a ludo ad viſitationes, inutileſque converſationes migrandum: cum hæc iners, & mollis vita corpori ſaginando, affectionibus nutriendis, & vehementioribus efficiendis, nec non inhoneſti amoris igni fovendo ſit apta. *Ex Anonymo auctore.*

Plerorumq; mortalium labores inutiles non ſecus ac vota.

Non dico ſolum plerorumque mortalium labores pro cœli gloria acquirenda inutiles eſſe; nemo dubitat; verum dico illos ſteriles etiam eſſe pro tempore, atq; votorum eorūdem objectis. Ambitio magis ſollicita non ſemper felicem aſſequitur exitum; ſollicitudo illius ſępe obicem ejuſdem progreſſui conſtituit: *Vana eſt ſpes illorum, labores ſine fructu, & inutilia opera eorum,* Sapiens ait de hominibus loquens, quos cupiditas urget. Gratiæ diſpenſatores non ſemper juſti ſunt meritorum æſtimatores; at ſępe jure nimis acres fruſtrantur ambitioſi hominis cupiditates, qui nulla dignitate ſaturatur. Avarus non ſemper votorū ſummā conſequitur, divitias videlicet per curas, laboreſq; cumulādi: quoſdā ipſa avaritia ad paupertatē redegit, quemadmodū alios ipſa profuſio locupletavit. *Serm. Mſ. P. Franciſci Catrou.*

Cuinam rei mulieres domi vacare teneantur.

Edocendane es, ſcribebat S. Hieronymus Romanæ cuidam matronæ, edocendane es, quanam in re diem tranſmittere debeas? Nunquid mulieri in familia ſua deeſſe poteſt, quid agat? Nunquid domeſtici deſunt, quibus invigilet, ut chriſtiani hominis officiis perfungantur? Nunquid filii deſunt, quos erudiat? Num preces quas effundat, vel pia lectio, cui vacet? Si poſt hęc omnia ſupereſt adhuc tibi tempus, cole Deum labore manuum tuarum, & fac opera, quæ tibi ſolatii loco ſimul ſint, & negotii: error enim eſt, idem S. Doctor inquit, arbitrari, ſe per generis nobilitatē immunē eſſe ab officiis, quæ fideles omnes generatim obire tenentur. Nunquid in miſeros tantum, paupereſq; Dei ſententia detonuit, in ſudore vultus tui veſceris pane tuo? Cū ſummi æque ac imi, divites, & egeni ex ęquo originis peccatum contraxerint, omnes æque laborem ſequi, atq; otiū evitare tenētur. At enim, nihil mali facio; tempus duntaxat fallere conor. Nihil mali facis, S. Chryſoſtomus ait, & bona fide, nonne malum facere eſt nihil boni facere. Si ſervum haberes fidelem, ſobrium, modeſtum, qui nihilominus tota die decuſſatis ante pectus brachiis otiaretur, quin aliquid tibi prodeſſet, huncne bonum ſervum diceres? Quin immo non domo illum expelleres, tanquam ignavum, inutilemque? Verum nil mali facit. Nihil intereſt; diceres, nil facit boni, ſuo munere non fungitur, atque eo in loco haberi meretur, ac ſi male operaretur. *P. de la Rue ſermone pro feria tertia in hebdomada Paſſionis.*

Inutiles occupationes noſtræ in Dei judicio ad examen vocabuntur.

Ne putetis otii duntaxat rationem eſſe reddendam in terribili examine, quo Deus tempus nobis conceſſum excutiet; pleræque occupationes noſtræ nihilo mitius judicium invenient, quam ipſa ignavia. Neque de illis tantum hic loquor occupationibus, quæ palam ſunt noxiæ; loquor de artificibus, mercatoribus, cauſidicis; quamquam agricola jugi ſudore maneat ab ipſo diluculo ad veſperam; quamquam mercator tota die ſui rationariis inſudet, heu! inter varias haſce occupationes quot pro cœleſti adipiſcenda gloria inutiles inveniuntur! Uterque poſtquam diutinis exercitii fuere laboribus, nunquid meliores ſunt? Dum ſuis

va-

vacant operibus, nunquam ne mentem attollunt ad Deum, Dominoque offerunt exiguos hoſce labores, ut eos acceptare, atque meritis accenſere dignetur? Qui vero nobiliori in conditione verſantur, hi ſovent ne ſenſus æquiores? *Idem.*

Potior vitæ pars mortaliũ in otio traducitur.

Otio meliorem vitæ eorum hominum partem, qui mundo inſerviunt, abſumi, in dubium revocari non poteſt. Et profecto ne de rebus, prout ſtant, judicium feramus, utque a pulcherrima vitæ ætate initium ducamus: quibus in rebus impenditur? Adoleſcentium negotium eſt ipſum otium; quod illi corporeis non impendunt neceſſitatibus, ludo, amori, ac ſeſcentis, quarum pudet, rebus impendunt. Id genus homines viceſimum, & triceſimum fortaſſe ætatis numerabunt annum, quin totidem Deo dicatos dies numerare poſſint; cumque ea ætate affectus ſint ferventiores, voluptatibus ſeſe mancipant, ac miſera cæcitate ſibi perſuadent, omnia ætati ſuæ eſſe tribuenda &c. *Idem.*

Ratio ſeſe a pravis cogitationibus præſervandi eſt otium vitare.

Otii fuga præſentiſſimum eſt contra impuras cogitationes remedium: & ratio conſtat; dæmon enim, qui ſemper vigilat, ut nos fallat, tunc potiſſimum nos aggreditur, cum nos infirmiores, vel ad ſibi reſiſtendum imparatos putat. Ideo illis potiſſimum inſidiatur, qui otioſi ſunt; & labori intentis parcit; novit quippe mentem occupatam hujuſmodi illuſionibus non patere. Operare, S. Hieronymus inquit, ne ager cordis tui manu non expurgatus tribulis, vepribuſque, hoc eſt noxiis cogitationibus repleatur. *Lambert, Sermone 24. de Caſtitate.*

Quid per otium proprie intelligat Scriptura.

Cum Dei filius in evangelii parabola dicit illis, quos noviſſima hora ad excolendam vineam ſuam miſit; *Cur hic ſtatis tota die otioſi;* parabolæ ſenſus eſt, homines illos nequaquam ibi ſemper manſiſſe, quin aliquid operarentur; quandoquidem eorum omnium figura ſunt, quos Deus ad ſibi inſerviendum advocat ſero, quos ſæpe terrenis curis magis implicitos invenit præ illis, quos ab ineunte pueritia, & paulo provectiori ætate vocat. Sed per hæc verba Salvator innuit, quodvis negotium, quod unice hujus mundi eſt, vel pro hoc mundo, merum eſſe otium coram Deo: cum e contra de illis, qui omnia mundi relinquunt negotia, ut Deo uni vacarent, dicat S. Auguſtinus epiſt. 130. *noſtrum otium, magnum negotium eſt.* Otium videlicet noſtrum coram hominibus, magnum eſt negotium coram Deo. Simili ratione mortalibus aliis in mundi curis negotiiſque demerſis dicere poſſemus: *Veſtrum negotium, magnum otium eſt.* In nihil agendo occupamini, quidquid enim agitis, veſtræ ſaluti eſt inutile. *Liber qui inſcribitur: Chriſtiana documenta, in Septuageſimæ evangelium.*

Labor pro cœlo inutilis.

Per totam noctem laborantes nihil cepimus. Hoc de illis dici poteſt, qui mundi bonis congerendis adlaborant: nam quantumvis immenſas opes laboribus, curiſque ſuis mortalis congreget, ad quemcumque fortunæ gradum calliditate ſua aulicus ſe attollat, quamcumque nominis celebritatem ſtudiis, vigiliiſque ſuis ſapiens acquirat, omnes fruſtra laborant, niſi omnem laborem ſuum ad nobiliorem attollant finem, quam ſit omnis vitæ hujus utilitas: *Per totam noctem laborantes nihil cepimus.* Luc. 5. Non quod abſolute loquendo nullum ex omnibus laboribus ſuis fructum percipiant, ſed quia fructus omnis temporalis, quem inde referunt, pro nihilo habendus eſt in oculis eorum, qui in omnibus operibus ſuis beatam tantummodo æternitatem ſibi proponere debent. Et ſane quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur? Quæcumque ex laboribus ei utilitas ceſſerit, illos reputare debet tanquam inanes, & nequicquam impenſos. *De la Font in continuatione eccleſiaſticorum ſermonum pro quarta poſt Pentecoſten Dominica.*

Pleræque mundi mulieres vitam in otio traducunt.

Otium ſufficit ad pleraſumque mundi mulierum vitam damnandam, quæ nugis fere, ac inutilibus rebus vacant, & quarum vita non aliud eſt, quam jugis oblectationum viciſſitudo. Illam in viſitationibus, ludis, choreis, deambulationibus, conviviis, theatris traducunt: quod ſi nihilominus tædio, ſæpe ut accidit, afficiuntur, id contingit, quia nimia habent ſolatia, ſeria vero negotia pauca nimis. Tædium earum ſatietatis eſt nauſea tanquam eorum, qui dapibus nimiis abdomen inferciunt, quod abſtinentia, non voluptatum permutatione curandum eſt. In occupatione ſolatium invenire debent, quia otium, & inertia potiſſima eſt tædii earum origo. *Nicole in tractatu de Comœdia.*

Quid de tot mortalibus dicendum, qui tanto ardore temporalia negotia ſectantur, ut ſalutis ſuæ negotium negligant? Vel lucri cupiditate, vel ambitionis ergo, vel mobili, & inquieto ingenio, quod illos quieſcere non ſinit, tot ſeſe implicant rebus, ut vix aliquod illis ſuperſit momentum, quo Deum exorent, agant pœnitentiam, charitatem exerceant, ac tandem maxime neceſſariis, atque inevitabilibus religionis muneribus perfungantur. Nonne jure dici poſſunt laborare quidem, verum nihil magis operari, quam qui in otio langueſcunt? *Auctor Anonymus.*

Fallax otii excuſatio dicentium, nil eſſe, quod agatur.

Inutilitas vitæ mulierum, quæ mundum ſectantur, fons eſt cœtuum voluptariorum, ludorumque. Neſciunt, qua in re tranſigant tempus. Labor aſſiduus, qui olim fidelium matronarum laus eximia, pretiumque fuit, mundanis mulieribus odioſus eſt; quarum ſtudium totum in hoc eſt, ut ſexcentis nihilis vacent. Per cœtus omnes ambiunt, ſolatiis interſunt omnibus, ludunt, quia, quod agant, non habent, ut inquiunt. Non habent, quod agant? Quid? Eo in ſtatu, in quo ſunt, nulla habent, quibus perfungantur, officia? Familiæ cura nonne ſummum, ac jugem poſtulat laborem? Nonne domeſticis ſuis invigilare tenentur? Et licet per ſtatum ſuum ab his laborioſis, atque indeclinabilibus immunes eſſent officiis, ſola chriſtianæ mulieris officia ſinuntne nihil eſſe, quod agatur? Putaſſetne quispiam, Fideles, quibus tot expianda peccata ſunt, tot munera obeunda, ac adeo terribilis ratio reddenda, adeo turpe otium ſequi, dieſque ſuos in voluptatibus traducere, eo quod illis deſit, quod agant? Interim dies, & anni ſemper æque vacui, inaneſque fluunt; præterit juventus, & quæ ſequitur ætas licet maturior, non ideo muneribus ſuis obeundis attentior eſt. Ludus, ſocietas, aliaque oblectamenta voluptatium hominem quoad fieri poteſt ſequuntur. *P. Croiſet in Chriſtianis conſiderationibus.*

Plerique mortales vitam in otio traducunt.

Qui id intuetur, quod hodierna die potiſſimum eſt plerorumque mortalium negotium, nonne jure exquirere poſſet, utrum ſufficiat Chriſtianum eſſe ad hoc, ut nihil ſit, quod agatur; vel utrum vitæ inutilitas apud Chriſtianos nequaquam vitium exiſtimetur? Otioſi cœtus, inutiles viſitationes, inania colloquia, nugæ, ludi, deambulationes, ſpectacula, voluptates, ea ſunt, in quibus tota ferme traducitur vita: ſaltem donec adverſa fortuna, vel effæta ſenectus homines admoneant, ut ſecedant; atque tunc etiam otii mœror in mollis ignaviæ locum ſuccedit. Extremi vitæ dies magis moleſti ſunt, verum non ideo minus ſunt vacui. Senes ex neceſſitate otioſi ſunt, poſtquam ex libidine, & voluptate fuerunt. Diceres ſatis eſſe, divitiis præpollere, honoribus auctum eſſe, nobili natum eſſe loco, ut jus temporis amittendi acquiratur. Ipſa etiam anxietas, qua illud inquiritur, quomodo fallendum ſit tempus, plerumque ſola cura eſt, qua homines occupantur. Noctis requies in multam producitur diem, atque in otioſis nulla unquam ad laborem deprehenditur diſpoſitio. Hanc ſibi legem irrogant, & ſæpe merito ſibi adſcribunt neſcire, quid agant. Quietis inutilitas mollitiem fovet, mollities otium alit, otio vero vitium nutritur, inquit Spiritus ſanctus. *Idem.*

Nemini deeſt quod agere, etſi ſtatus ſui officiis velit defungi.

Pauci ſunt, quibus familiæ cura gerenda non ſit, vel qui ſervum non habeant, de quo rationem ſint reddituri. Nullus vero, cui plurima obeunda non ſint officia, cui magnum ſalutis negotium non ſit procurandum, talenta in quæſtu ponenda, ſanctificandi dies, ac terribilis reddenda ratio Deo momentorum omnium, omniumque vitæ ſuæ actionum: qui vero hæc omnia adimplere debet, poteſtne dies ſuos, quin aliquid operetur, otioſe tranſmittere? Poteſt per otium temporis jacturam facere? Profecto cum hiſce obligationibus advertitur animus, atque ſerio conſideratur otium, in quo tot fideles vivunt, numquid interro-

gandi

gandi libido ſubortiri poteſt, utrum omnes in eadem eccleſia fideles ejuſdem ſint religionis; vel utrum omnibus idem evangelium habentibus, nobiles, diviteſque peculiari privilegio diſpenſentur ab univerſali lege, atque ab officiis, quæ chriſtianis omnibus neceſſario ſunt obeunda? Sed minorine jure quæri poſſet, utrum qui chriſtianas veritates credunt, & in otio languent, ratione præditi ſint? Quid de homine cogitandum eſſet, qui, cum maximi momenti litem habeat, de qua juris peritos conſulat, vel quam urgeat, locum, quem tueatur, negotium, quod ad exitum perducat, rem extremæ neceſſitatis, quam perficiat, otiatur, quin aliquid faciat, ac tempus omne traducit in ſolatiis, atque oblectamentis? *Idem*.

Otium ex ſe tantum, magnum eſt in chriſti, ſi non malum.

Quæritur, quodnam peccatum ſit otioſum, inutilemque vitam ducere; ſed nonne ipſa otioſæ vitæ inutilitas magnum malum eſt, cum ne unius quidem momenti jacturam facere teneamur? Poteſtne majus inveniri malum eo, quod cauſa eſt, vel ſaltem aliorum malorum occaſio? Quid mali fecerat ſervus iners, de quo loquitur evangelium, qui non aliam ob cauſam damnatus fuit, niſi ob hanc, quia nihil fecerat? An neſcis, vitæ inutilitatem in Chriſtiano ſceleris loco eſſe? Nihil fit; verum ideone natus es, ut nihil agas? In chriſtiana religione variæ quidem ſunt conditiones, ſed mandata ſunt eadem; aliis quidem majora ſunt commoda, nemini tamen fas eſt otioſum eſſe, ac temporis jacturam facere. Otium, Spiritus ſanctus Eccl. 33. inquit, plurima docet mala; hodie vero otioſi, dummodo illis habeatur fides, præ aliis ſunt innocentes. Omnia inſidias ſtruunt viris bonis; aſſerta dumtaxat otioſorum innocentia omni vacat periculo. Quam deplorandus eſt, qui in hoc periculo vivit! *Idem*.

Genus, & nobilitas a labore non eximunt.

At enim, genus, ætas, opulentia plurimos a labore, & quibuſdam oneribus diſpenſant, quæ ab aliis nullo modo poſſunt evitari. Quin immo, ſecundum mundi conſuetudinem hoc eſt nobilitatis, ac divitiarum argumentum, nullis laboribus exerceri. Hoc quidem nobilitatis, & divitiarum argumentum eſt; verum argumentum ne eſt, quod te Chriſtianum eſſe probet? Nobilitas unquamne otii jura contulit homini, qui natus eſt ad laborem? *Homo naſcitur ad laborem*. Elogium, quo Spiritus ſanctus mulierem fortem proſequitur, non genere magis, quam virtute ſpectabilem, circa hunc fere cardinem vertitur, quod ipſa nunquam otioſa fuit. Efficere quidem licet, ut ſibi ab aliis ſerviatur; ſed per alios Deo non ſervitur. Quanam in occaſione otium erit privilegium? Quo majus ſuppetit commodum, eo magis ſtatus noſtri munera, charitatis leges, legiſque præcepta nobis obeunda ſunt; & licet ſolus toti mundo imperitares, nunquam fas tibi eſſet inutilem vitam ducere. Talenta inæqualiter diſtributa ſunt; ſed præceptum ex illis lucrum capiendi omnes æqualiter obligat. Saltem qui dies tranſigunt nihil agendo, reputarent aliquando obligationem, quam habent, otium effugiendi, ſed fruſtra contendunt, mentem magis eſſe chriſtianam, quam cor; inutilitas vitæ eorum eſt generalis. Nemo poteſt ſtatus ſui officus melius perfungi, quam mortales iſti, qui nullis ſunt negotiis impediti: verum, qui illis minus perfungatur, eſt nemo. *Idem*.

Non omnes mortales otioſi ſunt, fateor equidem, verum & vos quoque fateri neceſſe eſt, plurimos eſſe, qui dies ſuos ducunt, ac ſuam atterunt valetudinem in ea mentis applicatione, & multiplici negotiorum cura, quæ, ipſorum culpa, pro æternitate nequaquam utiles ſunt. Opifices, Magiſtratus, Mercatores, quinam dies, mihi dicetis, magis labore pleni; quæ magis exercita conditio, quæ minus otioſa vita, quam noſtra? Studium, quod ad maciem redigit, curæ, quæ torquent, attentio non intermiſſa ipſam quoque cœnam, ac requiem perturbant. Nullus datur relaxationi locus; nulla ſine impedimentis dies; ut plurimum non niſi ab importunis viſi, atque in magna negotiorum farragine ſepulti. Quinam ſolitarius adeo occupatus; & ubinam inter clauſtra adeo laborioſus ſeceſſus invenietur? Nequaquam. Otium non eſt hujuſmodi mortalium ſcelus; nulli minus tranquilli duci poſſunt dies; & ſi talibus dumtaxat conditionibus cælum acquireretur, fortaſſe nimis charo pretio videretur eſſe comparandum. Audeatne aliquis, diceres, homines hujus viæ otioſos vocare? audeat illos inertiæ nomine redarguere? audeat inutilem vitam eorum vocare? Heu! tantum ſaltem fortaſſe, quantum inutilis eſt nihil agentium vita, quia non majorem referunt fructum. Otioſi non ſunt: verum Deo acceptine eſſe debent labores eorum? & labores in omnem æternitatem ſteriles aliquo haberi poſſunt in pretio? *Idem*.

Propter Deū operari poſſumus ſtatus noſtri munera obeuntes.

Avertat Deus, quod otioſæ vitæ inutilitatem damnantes improbare velimus curas, quibus exercemur, ut chriſtiani, & quilibet ſecundum ſtatum noſtrum laboremus. Deo ſervit, qui principi ſuo fideliter ſervit. Deo ſervit, qui ſecundum probitatis, atque juſtitiæ leges rei domeſticæ curam gerit. In qualibet conditione non deſunt munera obeunda, quibus qui rite perſungitur, ſe ipſum ſanctificat. Studium, & cura inter magiſtratuum, aſſiduus labor, & vigilantia inter negotioſorum hominum munera numerantur. Hujuſmodi occupationes ex fine ſuo meritum habent, & chriſtianæ fiunt, ſtatim ac ſecundum evangelii regulas inſtituuntur. Dignatur Deus rationem earum quoque rerum habere, quas pro nobis facimus, cum propter ipſius amorem eas facimus; atque tunc nulla eſt negotiorum, officiorumque oppoſitio. Milites ſumus, togati, mercatores, ſed ſumus Chriſtiani. In hac ſtatuum varietate eidem domino famulari poſſumus, atque utiliter pro Deo, pro hominibus, pro nobiſmet ipſis operamur. *Idem*.

Inutiliter & non ſine multo labore pro mundo operamur.

Cum pro mundo operamur, cum cupiditas prima eſt omnium motuum noſtrorum cauſa, cum ambitio omnium actionum noſtrarum primum eſt machinamentum, cum cupiditati, & avaritiæ requiem omnem, valetudinem, ipſamque religionem devovemus, otioſi non ſumus, verum eſt; ſed tot motus, laboreſque ſunt ne minus pro altera vita inutiles? Dies omnes ſunt moleſti, verum nunquid minus inanes ſunt? *Laſſati ſumus in via iniquitatis*, inquiunt Sapient. 5. hæ ambitionis, & cupiditatis victimæ. Nemo illis fuit unquam occupatior; nemo fuit minus otioſus: nimio labore fatigati ſumus, omneſque vires exhauſimus; ſed *in via iniquitatis*. Per arduos, aſperoſque calles ambulavimus: verum quid nobis noſtri labores profuerunt? Quis fructus ex inani opum noſtrarum oſtentatione? Hæc omnia velut umbra pertranſierunt. *Quid nobis profuit?* Quid laboribus frangi, ſomnum quoque ſibi interdicere, atterere valetudinem, ac nimio labore ipſam mortem maturare, cum liquido conſtet laborem hunc in omnem æternitatem inutilem futurum? *Quid nobis profuit?* Quis dolor, quæ deſperatio pro aliis fortaſſe plurimum, pro ſe nihil feciſſe? Quid nobis profuit? Quadraginta ſunt anni, aulicus quidam morti proximus dicebat, ex quo principis rem curo, meæ vero ne unicum quidem horæ quadrantem impendi. *Idem*.

Eccleſiaſticorum vita otioſa eſſe nō debet.

Si inutilis vita ſæcularibus crimen eſt, nunquid crimen non erit illis, quos ſibi ſecrevit Deus, & quos eccleſia reliquis hominibus tanquam perfectionis exemplaria proponit? Hæ perſonæ per characterem ſacræ, per ſtatum altarium miniſterio devotæ, per officium laudibus interdiu, noctuque Domino recinendis deſtinatæ, dierum ſuorum arbitrium non habent. Qui illas in ſuum miniſterium aſſumpſit, illas ſibi omnino reſervavit: quælibet profana occupatio illis interdicta eſt; cauſæ, actiones, deſideria, otium quoque illarum omnia ſancta eſſe debent, & ſacra. Sed quænam vaſtitas, quod ſcandalum, cum miniſtri Domini, qui ad aras ſemper provoluti eſſe deberent populi peccata plorantes, atque inutilem plerorumque mortalium vitam lacrymis proſequentes, vitam ſuam in otio inerti traducunt? Status hujus obligationes terribiles ſunt; verum ad quid rediguntur in his hominibus, qui ſæpe a laicis niſi per inſignem ignaviæ profeſſionem diſtinguuntur? Soli adverſus temporis calamitates tuti, ſoli immunes laboribus, & curis, quibus nulla conditio vacua eſt, quanam in re ſuum tempus impendunt? Nunquam in Bibliorum, vel eccleſiæ patrum ſtudio? Hoc unum illos decere poteſt. Nunquid in xenodochiis ægros, miſeroſque ſolantur,

& eru-

Digitized by Google

& erudiunt? nullum ſtatui illorum magis conforme eſſe poteſt officium. Nunquid ſaltem in ſeceſſu pio, unde ſolo ſalutis animarum zelo avocantur? Sanctitas, quam conſectari ea profeſſione ſua coguntur, nullum melius invenire poteſt perfugium. Mortales Domino devoti in publicum prodire non debent, niſi ut ædificent, atque erudiant. Hoc in ſtatu otioſum eſſe, eſt indignum eſſe miniſterio ſuo, ſibique Dei ultionem conflare. *Idem.*

In omni ſtatu non deſunt otioſi.

In quolibet ſtatu, ac profeſſione otioſi non deſunt, quamvis in quolibet ſtatu, & profeſſione non deſit, quod agatur. Labor non deeſt, ſed pauci ſunt operarii. Inutiles nugæ locum arripiunt occupationum, quæ maxime ſeriæ ſunt, ac dicere jure poſſumus, vitæ inutilitatem vitium eſſe vulgatiſſimum: verum ubi diei finis advenerit, quam mercedem referet, qui nihil fuerit operatus? Pro mundo, pro tua voluptate, pro amicis tuis laboraſti; illi, pro quibus operatus es, mercedem tibi conferant... Quam luctuoſum eſt procul adhuc abeſſe a termino, cum nox adventavit! quam horribile eſt totius temporis jacturam feciſſe, quin aliquid actum fuerit! Si adeo terribilis reddenda eſt otioſorum quoque verborum ratio judicii die, quid de inutilibus actionibus erit? quid de vita in otio tranſacta! *Id.*

Inutilitas plerarum, que humanarum actionum.

Telas araneæ texuerunt, inquit Propheta. Fortunæ veſtræ opifices quemnam ex curis, immodiciſque laboribus veſtris fructum cepiſtis? Araneæ telas texuiſtis: *opera inutilia*. Nil vanius, nil minus ſolidum, quam opera veſtra, licet ad mortem uſque eſſent permanſura; quid enim pro altera vita profutura ſunt? Immo quid pro hac etiam proſunt? Quandonam error hic abjiciemr? Quandonam hæc illuſio, hoc præſtigium intelligetur? Nulla ſapiente dignior fortuna eſt, nulla chriſtiano corde occupatio dignior, quam ad ſanctitatem contendere. Hæc una omnia replet deſideria; mentia noſtræ mobilitatem figit, noſque in hac vita beatos efficiens, perfectiorem adhuc poſt mortem felicitatem procurat. *P. Croiſet 2. tom. Conſider.*

Inutilitas vitæ hominis Chriſtiani ſalutem illius in periculum adducit.

Otium eſt vitiorum omnium origo. Homines iſti, quos pinguis, atque pacatus proventus in molli nutrit ignavia, plurimis onuſti muneribus, ſuique otii, atque negligentiæ, pertæſi certine ſunt ſalutis ſuæ? Quamvis Chriſtianus nil aliud ſibi, niſi vitæ ſuæ inutilitatem exprobraret, nunquid ſalus ejus extra periculum eſſet? Dies vacui magnum ſunt crimen illi, cui plurima officia obeunda ſunt. Dies plurimorum mortalium, qui divitiis affluunt, pleni non ſunt. Subducto eo tempore, quod in inanibus ſolatiis, ludis, ſpectaculis, viſitationibus, conviviis, immo etiam negotiis pro ſalute inutilibus, teritur; quid reliquum eſt pro æternitatis negotio, & quæ cura, quod, re ipſa, tempus in hoc unico, ac tantæ neceſſitatis negotio impenditur? Hæc vivendi ratio tot mortalium quam palam exiguum electorum numerum probat! Attamen vivitur, tranquille in aurem utramque ſternitur tot inter pericula. Quæ imprudentia! Quam ſuccta ſtultitia! *Id.*

Qui rerum affluentia fruuntur præ cæteris magis abuuntur ſuo otio.

Non deſunt homines, qui nihil ſibi deeſſe videntes ſtultum eſſe putant ſeu corpori, ſeu ſpiritus laboribus exerceri, ex quibus nullam ſunt utilitatem percepturi. Iſti ſibimet dicunt: *Anima habes multa bona poſita in annos plurimos, requieſce &c.* Luc. 12. Hoc eſt, ut pro rei veritate loquamur; vivamus in inertia, negligentia, otio, fruamur in pace bonis, quæ a patribus noſtris accepimus, iis abſtineamus laboribus, quæ ſpiritum quidem noſtrum fatigare, corpus vero atterere poſſunt. Noſmet omnibus curis, moleſtiis, ſollicitudinibus liberemus. Pro certo affirmare poſſumus ad hos mortales damnationem illam referri: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Matth. 3. Vehementer errat, qui ſatis eſſe putat a criminibus abſtinere. Jubet Deus nos operari, imperat, ut bonum faciamus, inutilemque ſervum in ignes æternos jubet proturbari. *Abbas Trappenſis tom. 2. conſiderationum moralium.*

Cogitationes tempus auferunt non ſecus, ac opera; ac dicere poſſumus, tempus, quod illis impenditur, amitti, & inutiliter cogitantem inutiliter operari. Quomodonam homo vacuus, plenus dumtaxat vanitate cogitationum ſuarum, cujus mens infirmata eſt, quia ſolida applicatione non regitur, qui caput chimeris habet oppletum, conſulto agere poteſt, ſeria poteſt amplecti negotia, ſibique ea proponere, quæ eam mentis vim exigunt, quam non habet, & qua ultro ſe ipſum orbavit, propterea quod ſibi voluptati vertit ſtatus ſui inertiam, & inutilitatem.

Inanes plurimorum occupationes.

Nonnumquam toto vitæ ſpatio laboramus, ut eam nobis fortunam procuremus, qua non niſi cum incertitudine, ac ad modicum tempus frui poſſumus, & vix momentum impendimus cogitationi æternitatis, quantumvis hæc certa ſit, atque immutabilis. Quod nos integros diſtinet, ſi rite perpendatur, nihil aliud eſt, quam fulgor inanis nullam habens ſoliditatem, vel durationem; atque eo momento, quo omnia vera in luce apparebunt, graviſſimo afficiemur dolore, nihil tunc profuturo, quod neglexerimus illud, quod unum habere debebat locum in corde, ut illuſiones, atque phantaſmata conſectaremur. Hoc illud vere eſt, quod ſentiendum eſt nobis de labore, quem impendimus, ut nobiſmet in hoc mundo opes congeramus, ut ingentia cumulemus bona, ut ibi honoribus, & dignitatibus aucti fulgeamus. *Abbas Trappenſis.*

Quid hic ſtatis tota die otioſi? Quid agitis? quanam in re vitæ veſtræ tempus impenditis? vel in voluptatum deliciis immerſi, vel occupati in theſaurizando iræ theſauros pro die ultionis, cum hiſce perituris divitiis, quas tanta cum aviditate deperitis, vel vanos inceptoſque honores, qui labuntur, conſectantes, ſemperque hærentes in cupiditatum ambitu, quarum aliæ aliis ſibi ſuccedunt, totam fere vitam veſtram impendiſtis, quin aliquid pro ſalute veſtra efficeretis: *Quid hic ſtatis tota die otioſi?* Nonne tempus eſt vosmet excitandi ex eo ſopore, in quo eſtis ſepulti? Decretorium veſtræ æternitatis momentum accedit; ſecuris ad arboris radicem jam ſita eſt; & arbos hæc æternum ibi erit, ubi ceciderit; arbos hæc ſterilis, in qua Jeſus Chriſtus folia tantum, inanemque religionis ſpeciem pro fructibus pœnitentiæ, quos inquirit, inveniet. Audire jam mihi videor vocem terribilem judicis, qui pari ſeveritate in ignavum, ac in diſſipantem ſervum animadvertens; ex eo rationem repoſcit animæ, quam illi credidit, ac temporis, quod illi, ut ſaluti ſuæ conſuleret, permiſit. *Abbas du Jarry ſermone pro die Septuageſimæ.*

Hominum plerique prorſus inutilem vitam ducunt, in vanum receperunt animam ſuam, ut inquit Propheta; unicum illius uſum, propter quem a Creatore acceperunt illam, ut videlicet illius ſaluti conſulerent, negligunt, ſeſe tradunt dæmoni, qui forte unice eorum præeſt occupationi; & poſtquam in divitiarum illuſione ſomnum ſuum dormierunt, ad terribilem mortis occurſum evigilantes nihil inveniunt in manibus ſuis. O vos cæcos! fortaſſe in hac vitæ inutilitate conſenuiſtis, manus veſtræ labantes vix vobis in inani iſta occupatione operam ſuam præſtare poſſunt, momentum prope eſt, quo negligens ſervus in tenebras exteriores projicietur, ubi illi diſtricta reddenda erit ratio momentorum omnium adeo inutilis vitæ. Divinæ ultionis gladius veſtris cervicibus imminens tenui dierum veſtrorum filo jamjam infringendo ſuſpenditur: præſtolamini, donec inopinata mors vos in hac miſera diſſipatione deprehendat? Uno tantum gradu ab æterna calamitate diſtatis, & ſolatiis indulgetis, cum unicum tantum momentum inter vos, atque æternitatem interſit?

P A X.

Pax cordis, fallax pax peccatorum, pax ex bona conſcientia profecta.

M O N I T U M.

HOC in loco verba facimus de interiori animæ pace, cum de vera pace, quæ bonorum eſt propria, tum de fallaci propria peccatorum, qui conſcientiæ ſuæ ſtimulos obtundere adnituntur. Etenim quamvis triplex diſtinguatur pacis genus, ejus videlicet, quam cum Deo, cum proximo, & cum nobiſmet ipſis habemus, de poſtrema hac tamen loquemur ſolum; quandoquidem de pace cum Deo locuti ſumus in titulo de peccatoris converſione, quæ complectitur pacem, & reconciliationem cum hoc Deo miſericordiarum; & de pace cum proximo egimus, ubi de charitate, alibique, cum de diſcordia, ac diviſione fuit ſermo. Fatendum nihilominus eſt, pacem cordis, quam pacem cum nobiſmet ipſis vocamus, cum ſeparari nequeat a pace cum Deo, hanc a nobis ſemper ſuppoſitum iri, vel ſicubi accidet ſermo, hoc indirecte tantummodo eventurum.

Animadvertendum quoque eſt, nos alibi jam locutos fuiſſe de conſcientia bona, mala, & erronea titulo peculiari, quæ quidem res eadem eſſe videtur, ac pax animæ profecta ex ea conſcientia, quæ nihil exprobrat ſibi, nullius criminis conſcia. Verum cum duo hæc argumenta a concionatoribus ſeorſim pertractentur, nos quoque de iiſdem ſimiliter agemus, quin ea, quæ dicta fuerunt, rurſus iterare teneamur; ſatis enim ſuperque ſuppetit copia utrique argumento.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia concionum hujus argumenti ſyſtemata.

I. CUm iſtic de animæ tantum pace loquamur, pax hæc communis eſſe poteſt & juſtis, & peccatoribus, atque Scriptura ipſa meminit utriuſque. Verum cum ex diverſis proficiſcatur initiis; pax videlicet juſtorum ex conſummata virtute, arctaque unione cum Deo, peccatorum vero ex conſuetudine ſceleribus aſſueta, quæ omnem criminis ſenſum abjecit, in duplici concionis parte oſtendemus, primum nihil juſtorum pace pretioſius eſſe, optabilius, atque utilius: ſecundo nihil eſſe funeſtius pace impiorum, quippe quæ manifeſtus eſt reprobationis eorum character, & fere inevitabile æternæ damnationis eorum periculum.

Pars prior. Poſtquam oſtenſum fuerit, veram cordis pacem fructum eſſe mortis, & paſſionum hominis Dei, oſtendendum eſt, 1. nihil hac eſſe pretioſius, atque præſtantius, quippe nota eſt, ac ſignum perfectæ reconciliationis cum Deo, amicitiæ ejuſdem pignus, & bonum, verbo, omnibus terrarum bonis præferendum: voluptas, quæ omnia exſuperat gaudia, quæ in vita hac guſtari poſſunt, quam Sapiens juge convivium appellat. Neque melius intelligi poteſt pretium ejus, quam ex cruciatibus, quos peccatum ejuſdem contrarium malæ adfert conſcientiæ. 2. Hoc bonum eſſe optabilius, quoniam, uti S. Auguſtinus ait, finis eſt omnium votorum noſtrorum, perquiſitionum, atque laborum, cum ob id unum bellum ſuſtineatur, ut pace, & requie perfrui valeamus. Cum autem hæc pax, & humani cordis requies inveniri nequeat in omnium mundi hujus bonorum perquiſitione, quæcumque illa ſint: in uno Deo, qui bonorum omnium eſt fons, & qui unus vaſta cordis noſtri replere poteſt deſideria, inæſtimabile hoc bonum invenitur, cum per gratiam poſſidetur hic Deus, qui quocunque fert pacem, & ubicunque illam conſtituit; quamobrem vocatur Deus pacis, & totius conſolationis; ita ut juſtus nihil majus, nihilque pretioſius valeat optare. 3. His addendum eſt, juſtos nihil petere, neque Deum illis concedere poſſe utilius; hoc enim noſtram in hac vita felicitatem conſtituit, & quamdam veluti prægustationem cæleſtium voluptatum, ſolidumque bonum, quod nolentibus auferri non poteſt; & ſi in hac pace ſolidati fuerimus, adverſa omnia, omnia infortunia, & illi ipſi, qui nobis infenſiſſimi ſunt inimici, eam perturbare non poterunt. Verum enim vero illud meminiſſe opus eſt, ad hanc felicitatem, requiem, optabilemque pacem perveniri non poſſe niſi per victoriam, quam de affectibus noſtris, vitiiſque reportamus, & per diuturnam virtutis exercitationem, ac tandem longum noſtræ in Dei ſervitute fidelitatis experimentum.

Pars altera nihil magis funeſtum eſt, quam pax illa, qua in ſceleribus ſuis peccatores fruuntur. 1. Quia pax iſta, & requies oriri non poteſt, niſi ex pertinacia animæ, quæ omnes conſcientiæ ſtimulos, omneſque religionis ſenſus amiſit; ita ut peccatum illi non amplius faceſſat negotium, nullamque illi moleſtiam afferat, ut olim cum timor judiciorum Dei, infelix æternitas, & quidquid alios peccatores perterret, nullam vim habent in eo, qui lethargico ſomno obrutus eſt: ita ut quin ullum exerat conatum ex eo ſtatu evaſurus, in eo ſibi placeat, ibique ſuam pacem, & oblectationem inveniat; pacem, inquam, ſæviſſimo quocunque bello funeſtiorem &c. 2. Quia pax hæc inde oritur, quod impium penitus dereliquit Deus, qui non turbat amplius requiem illius, ut olim, nec uti aliorum peccatorum pacem perturbat, qui ad vivum conſcientiæ ſuæ vulnera ſentiunt. Deus illorum gaudiis, & voluptatibus ſexcentas immiſcet amaritudines, quemadmodum teſtatur S. Auguſtinus de ſe ipſo loquens: *Miſcebas mille amaritudines*: utque cum Scriptura loquar, ſpinis ſepit viam iniquitatis, ut peccatores ad ipſum redire cogantur. Sed ubi illos ſinit pacate frui ea requie, quam in ſcelere inquirunt, argumento eſt, hos ab illo deſeri, & pacis, atque lætitiæ beatorum participes nequaquam futuros. 3. Quia pax hæc funeſta, qua peccator fruitur, manifeſtum eſt argumentum illum penitus victum eſſe, omnibus affectibus devinctum, mundo mancipatum, ac dæmonis ſervituti ſubjectum. Vivis in pace, quia non audes reſiſtere alicui ex inimicis ſalutis ſuæ, ac deſperans ſe regnum pacis, quod fidelibus famulis pollicetur, ingreſſurum ea contentus eſt, quam mundus ſuis concedit mancipiis.

Ut nobiſcum pacem habeamus, quæ illa proprie pax eſt, quam pollicitus eſt Deus, & quam diſcipulis poſt reſurrectionem ſuam tradidit; 1. habenda pax eſt cum Deo per reconciliationem perfectam; qui enim Deum habet inimicum, & qui ejuſdem imperiis, & voluntati reſiſtit, hic pace nunquam frui poteſt: *Quis reſtitit ei, & pacem habuit?* ut ait S. Job c. 9. 2. Pax cum proximo habenda eſt, nam donec cum illo diſſidemus,

demus, invidia, odium, ultio, ira pacem noſtram perturbant; ſemper ab illo nobis cavemus, atque diffidimus; ac ipſi majorem experimur dolorem, & moleſtiam ea, quam illi inferre valeamus. Hoc argumentum complectitur pacem omnem, quam allaturus Salvator venit in mundum, pacem videlicet cum Deo, cum proximo, & cum nobiſmet ipſis.

III. Ut animæ pace perfruamur 1. juge bellum indicendum eſt corpori noſtro, hoc eſt mollitiei, concupiſcientiæ, omnibuſque illicitis voluptatibus: quia hæc omnia eum gignunt tumultum, quem in nobiſmet experimus, & quem ibi affectus excitant noſtri, ubi domiti minime fuerint. 2. Divortium cum mundo faciendum eſt, hoc eſt abrenunciandum omnibus inſtitutis, pompis, & gaudiis ejus fidem præſtando eorum, quæ Deo in baptiſmo fuimus polliciti: neque enim ſimul gaudere poſſumus pace & ea, quam Dei filius fidelibus famulis pollicetur, & ea, quam mundus mancipiis ſuis elargitur.

IV. De cordis pace tria poſſunt oſtendi. 1. In quo hæc pax, & requies cordis conſiſtat, quam mortales omnes cupiunt, & inquirunt, & quæ omnium deſideriorum, votorumque noſtrorum ſumma eſt. 2. Quinam obices paci adeo optabili opponantur, qui, ut eadem perfruamur, infringendi ſunt; noſtri videlicet affectus, inordinata deſideria, ſenſuum voluptates, hæc enim omnia prohibent, ne pace perfruamur. 3. Quænam ſint artes illius tuendæ; magna videlicet in Dei protectione confidentia, perfecta voluptatibus ejus ſubmiſſio, inviolabilis in illius ſervitute fidelitas.

V. Cum pax ex D. Auguſtino ſit tranquillitas ordinis, ut pace fruamur, in nobiſmet ipſis conſtituendus eſt ordo ad id neceſſarius, quem Deus, natura, & ratio poſtulant. 1. Hic ordo eſt, quod voluntas Deo ſubdita ſit, & affectus, atque appetitus pareant rationi. Ordinem hunc in homine conſtituit Deus in ſtatu innocentiæ; & malorum omnium origo inde effluxit, quod peccatum hunc ordinem ſuſtulit. Hinc profecta eſt carnis contra ſpiritum rebellio, pugna, & oppoſitio bomotum in corpore, ac tandem omnium creatarum rerum ab homine defectio. Ita ut ad animæ pacem obtinendam reſtituendus hic ordo ſit voluntatem noſtram Deo perfecte ſubjiciendo. 2. Ut autem hic ordo ſit tranquillus, quæ neceſſaria conditio eſt, ut pacis felicitate perfruamur, affectus noſtri rationi ſubjiciendi ſunt, eorum impetus cohibendi, defectiones compeſcendæ, atque ita conſtringendi, ut nequeant perturbare tranquillitatem, quam Dei gratia opitulante ſervare, ac tueri poſſumus, quamvis non ſine graviſſimis certaminibus ſuſtinendis.

VI. De bonis, quæ Jeſu Chriſti pax nobis confert præ illa, quam mundus pollicetur, & quam peccatores ibi inveniunt. 1. Mundi pax inanem tantummodo ſpeciem habet; fallax eſt, ac plerumque non aliud eſt, quam velum ſæviſſimarum agitationum, quas tegit, ac tandem externa dumtaxat eſt, & ad cor ipſum nequaquam pervadit. Hinc fit, quod gaudium, quod ipſa parit, mere ſuperficiale eſt; ſed pax, quam nobis tribuit Salvator, ſolida eſt, atque ipſos uſque animæ receſſus pertingit, & tranquillitatem in omnibus illius facultatibus ſtatuit. 2. Pax, quam mundus largitur, fluxa eſt, & brevi duratura; quilibet caſus, quæcumque res præter ſpem accidat, quodlibet infortunium illam perturbat; cum e contra pax, quam nobis confert Jeſus Chriſtus nolentibus nequit auferri, neque caſu aliquo, ærumna, aut malo, quod ab hominibus ingruat, perturbari, quia a mundo minime pendet, &c. 3. Cum pax, quam Dei filius largitur, ſit effectus gratiæ, fructus virtutis, & innocentiæ, eſt imago, ſpecimen, & prægustatio quædam pacis alterius vitæ; cum e contra pax, quam mundus tribuit, cum principium ejus ſit crimen, & cordis depravatio, non alium habere finem poteſt, quam æternum ſupplicium.

VII. Pax cordis, qua boni gaudent, comparari poteſt cum externa pace, quæ inter duos populos ſancitur, qui diutino exerciti fuere bello, & quorum uterque duo præcipua inde commoda refert.

Primum eſt, quod utrinque ceſſant actus hoſtilitatis, ac deſinit metus, quem incutit præpotens hoſtis nihil aliud inquirens, quam occaſiones nocendi illi, cui bellum intulit. Hoc accidit in pace cordis, qua juſti fruuntur; tuti ſunt ab ictibus divinæ juſtitiæ, quam irritaverant; & fœdere icto cum Deo ibi patronum inveniunt, ubi hoſtem habebant, quamobrem inexplicabili tranquillitate fruuntur.

Alterum eſt; cum pax inter utrumque populum facta, promulgataque eſt, commercium, quod bello ſæviente interruptum fuerat, reſtituitur; unde ubique oritur rerum affluentia, ea, quæ ultro citroque capta fuerunt, repetuntur, atque redduntur, ac tuta vita ducitur, quapropter pax exiſtimatur tanquam unum ex maximis bonis, quæ in urbana vita eſſe poſſint. Hoc ipſum de cordis pace dici poteſt; deſiit bellum, quod gerebamus cum Deo, qui nobis pacem largitur: nobis reddit meritum bonorum operum noſtrorum, quod amiſeramus, & virtutes noſtræ, quæ vera bona ſunt, in tuto ſunt; preces noſtras recipit, & audit, nos ſuis cumulat gratiis, atque ſexcentos concedit favores, quos antes negabat. En commercium reſtitutum, & hujus pacis bona.

Oſtendi poteſt: 1. in omnibus vitæ ſtatibus ſolidam pacem inveniri poſſe; quia pax conſiſtit in ordine, & ſicuti peccatum tumultum injicit in animas pervertens ordinem, qui ibi eſſe debet, ita e contra virtus in illam pacem infert, quia carnem quidem ſpiritui, ſpiritum vero ſubjicit Deo: 2. fallacem dumtaxat in mundo pacem inveniri poſſe, quamcumque conditionem amplectaris, ſi mundi placita ſequeris. *Ex ſpecimine ſermonum pro tertia Quadrageſima Dominica.* VIII.

1. Pacem animæ, & cordis pretioſiſſimum eſſe bonum, quod in hac vita poſſideri queat. 2. Bonum hoc adeo pretioſum facillime amitti, idenque ſumma adnitendum ope, ut ſervetur. *Ex Auctore ſermonum in omnia Ethica chriſtiana argumenta in Dominicali, ſermone pro feria tertia Paſchatis.* IX.

Tria interiorem pacem perturbare, atque cor humanum ſollicitare conſueverunt. Primum eſt præcipitatio; alterum agitatio ex ardenti aliquo deſiderio, vehementiq; affectu profecta; tertium eſt moleſti caſus, perſecutiones, & vitæ hujus calamitates. Ad pacem tuendam noſmet præmunire debemus contra triplicem hanc interioris tumultus cauſam. 1. Præcipitatio prorſus cordis requiem perturbat. Quidam ita affecti ſunt, ut nonniſi ſumma in feſtinatione vivere poſſint. Nunquam voti compotes ſunt, quam cum triginta ſunt negotiis impediti; quibus ubi carent, alia undequaque ſibi conquirunt. Hoc ipſorum elementum eſt, undique urgeri. Hi dolent, queruntur, & nihilominus quies ipſorum in ſuo malo conſiſtit. Pacati viri, qui pacis bonum noverunt, & guſtant, feſtinationem evitant, atque ſeſe omnino providentiæ curis tradentes, in Deum confidentes, jugi attentione illi placere ſtudentes, omnibuſque cordis ſui motibus invigilantes pacem ſuam tuentur. 2. Immortificati affectus cordi pacem auferunt. Homo violenta actus cupiditate, ira percitus, metu confoſſus, aliave ſimili ægritudine perturbatus eſt tanquam æſtuoſum mare. In Deo quieſcere nequit, & Dei ſpiritus, qui in pace tantummodo permanet, manere non poteſt in illo. Ideo quicumq; ſancta pace frui cupiunt, mortificare ſtudent affectus ſuos, quibus cor urgetur, minimoſque eorum motus reprimunt, atque uni vacant Deo rati, nihil dignum eſſe, quod nos movere poſſit, niſi deſiderium placendi Deo, ac metus illi diſplicendi. Ut huc perveniamus, & adeo opimum poſſideamus theſaurum, laborandum eſt, ut motus omnes cohibeamus, nullam ibi vim ſub quolibet prætextu ferentes; atque credendum, nihil nobis antiquius eſſe debere, quam cordis pacem tueri. 3. Tertia cauſa tumultus cordis externi ſunt caſus, quibus turbamur, quia affectus noſtri excitantur. Hi autem ſunt perſecutiones, contumeliæ, morbi, infortunia: in hujuſmodi quippe occaſionibus, & propter has rationes impatientia abripimur, turbamur, & pacem amittimus. Sed hujus tuendæ ratio eſt, perfecte ſubjectum eſſe voluntati Dei, omnia ab ipſius manu recipiendo. Hæc divinæ providentiæ imperiis ſubmiſſio nos quodammodo ab omnibus moleſtis caſibus protegit, ita ut nihil pacem noſtram X.

valeat

valeat concutere. *Ex aſceticis dialogis P. Surini.*

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres.

SAnct. Auguſtinus *l. 1. de ſerm. Domini in Monte*, loquitur de pace interiori, & docet, quinam ſint viri pacifici.

Idem *l. 19. de Civit. cap.* 13. poſtquam oſtendit, pacem eſſe ordinis tranquillitatem, hoc applicat paci quocunque in homine, & quomodocunque inveniatur. Eodem libro pacis præſtantiam, meritumque generatim oſtendit, & plurima hujus argumenti pertractat.

Idem *ſerm. 8. de communibus* docet, peccatores frui non poſſe vera pace; & *ſerm.* 27. oſtendit, nos pace gaudere non poſſe, niſi hanc primum cum Deo fecerimus, & niſi a charitate proficiſcatur.

Idem *in Pſalm.* 84. oſtendit pacem noſtram in cœlo tandem perfectam futuram, & ibidem probat, ad obtinendam pacem amandam eſſe juſtitiam.

Idem *in Pſalm.* 143. probat ad hoc, ut in nobiſmet ipſis pacem habeamus, Deo ſubditos nos eſſe oportere.

Idem *ſive alius Auctor ſerm. 2. ad fratres in Eremo* pacis utilitatem, & ſuavitatem oſtendit.

S. Gregorius *l. 2. Epiſt. ep.* 45. docet, ſine humilitate fieri non poſſe, ut cum proximo, & nobiſcum pacem habeamus.

Idem in hæc verba Job cap. 3. *Qui ædificant ſibi ſolitudines*, docet ædificare ſibi ſolitudines, eſſe abſtinere a curis, atque tumultu terrenarum rerum, ac profunda pace frui.

Idem 3. *part. Paſtor.* docet, neminem ſpiritualem eſſe poſſe, qui interiorem pacem non habet, nec ſervat.

Idem in aliquo moralium loco diſtinguit pacem inchoatam a perfecta, quæ pro altera tantum vita eſt.

Idem in hæc verba Job c. 9. *Quis reſtitit ei, & pacem habuit?* docet, pace frui non poſſe illum, qui Deo perfecte ſubditus non eſt.

Idem *Homil. 39. in evang.* docet, temporalia bona, in quibus hac in vita pacem invenimus, in altera noſtrum futura ſupplicium.

Idem *epiſt. ad Euſebium Epiſc.* docet, quam pretioſa, ac præſtans ſit animæ pax.

S. Hieronymus *in epiſt. ad Epheſ. c. 6. & in epiſt. ad Galat. c.* 5. probat inter Spiritus ſancti dona animæ pacem ea præſtantiſſimis eſſe.

S. Baſilius *Homil. 1. in Pſalm.* 28. oſtendit, quænam ſit vera pax interior, & ea quo ſigno agnoſcatur.

Idem in hæc Iſaiæ verba: *& pacis ejus non eſt finis*, oſtendit pacem, quam dat Spiritus ſanctus, æternam fore.

S. Gregorius Nazianzenus plures edidit orationes de pace, in quarum tertia oſtendit præſtantiam pacis, quæ a Deo procedit, & quam iſta ſit deſiderabilis.

S. Ambroſius *l. de Jacob c.* 6. oſtendit, in quo cordis pax iſta conſiſtat.

S. Chryſoſtomus *in Pſalm.* 4. oſtendit interioris pacis pretium, & excellentiam ex tumultu, quæ noſtri gignunt affectus.

Origenes *l. 4. in c. 5. epiſt. ad Romanos* oſtendit impios, & flagitioſos homines, neque cum Deo, neque ſecum pacem habere poſſe.

Aſcetici, aliique.

Dionyſius Carthuſianus, *In operibus minoribus t.* 2.

Granatenſis in Duce peccatorum *l. 1. cap. 19. & 20.* docet, unde pax cordis procedat; quænam ſit virtus ejus, & unde falſa pax impiorum oriatur.

Idem l. 2. de amore Dei c. 14. loquitur de rationibus pacis interioris ſervandæ.

P. Alphonſus Rodriguez in tractatu de conformitate cum voluntate Dei cap. 4. & ſequ. docet, conformitatem hanc viam eſſe ad pacem, & felicitatem in hac vita acquirendam.

P. *S. Jure* l. 3. de cognitione, & amore Domini noſtri c. 10. ſect. 22. oſtendit cordis pacem ex affectuum mortificatione procedere.

P. du Sault in tractatu de confidentia in Deo l. 3. c. 1. fuſius agit de vera animæ pace.

Hieronymus Platus *de bono ſtatus Religioſi* part. 3. c. 2. oſtendit pacem, ac ſpiritus oblectationem in uno Deo eſſe.

P. Dozenne in morali Jeſu Chriſti loquitur de modis acquirendi pacem cordis.

P. Guilleminot in libro, cui titulus: Chriſtiana Sapientia c. 11. veritate quarta, oſtendit hominem per ſapientiam, atque virtutem jugi tranquillitate poſſe gaudere.

P. Guilloré l. 3. inſtructione 7. loquitur de pace animæ, quæ divinæ innititur providentiæ.

Idem in tractatu de illuſionibus, ſeptima eſt falſa pax animæ.

P. Hainenve tomo 2. de ordine ſermone 8. prolixum habet de pace tractatum.

De S. Martino in tractatibus aſceticis tom. 1. plura habet capita de pace cordis, de fallaci pace peccatorum, ac de tumultibus ſpiritus virorum bonorum.

Dialogi ſpirituales P. Surini l. 2. c. 2.

Catechiſmus ſpiritualis ejuſdem.

P. Bourdalove in adventu ſermone de Domini noſtri nativitate. Concionatores recentes.

Idem ſermone pro Dominica *Quaſimodo*, ubi agit de pace ſpiritus, & cordis.

P. Texier in Dominicali ſermone pro Dominica 1. poſt Paſcha.

P. Gironſt ſermone de ſuavitate ſervitutis Dei in Adventu.

P. Maſſillon ſermone pro ſecunda Dominica Quadrageſimæ.

P. Maſſon in Adventu ſermone de nativitate Domini noſtri.

Abbas de Monmorel ſermone in 4. Dominicam poſt Epiphaniam.

Specimen ſermonum pro adventu 2. ſermone, ubi ſermo eſt de fallaci pace peccatorum.

Ibidem pro Quadrageſima, Domin. 3. & pro Dominica in Albis, ubi de vera, & fallaci pace verba fiunt.

Sermones chriſtiani, ſermone pro prima Dominica poſt Paſcha.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta loquitur de pace cordis ſermone pro feria 3. Paſchalis.

Idem ſermone pro Dominica in albis loquitur de falſa pace, & falſa conſcientia.

Idem in myſteriis Domini noſtri, ſermone de vulneribus filii Dei, de pace loquitur.

Granatenſis in locis communibus. Qui collectanea ediderunt.

Buſæus in Viridario.

Luhner titulo *Pax*.

Peraldus tomo 1. de Beatitudinibus parte 1.

Spaner, Polyanthea Sacra, titulo *Pax*.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

Q*Uis reſtitit ei (Deo) & pacem habuit?* Jobi 9.

Acquieſce ei, (Deo) & habeto pacem. Jobi 22.

Orietur in diebus ejus juſtitia, & abundantia pacis. Pſalm. 71.

Pax multa diligentibus legem ſuam. Pſal. 118.

Viam pacis non cognoverunt. Pſalm. 13. & Epiſt. ad Rom. 3.

Inquire pacem, & perſequere eam. Pſalm. 33.

Factus eſt in pace locus ejus. Pſal. 75.

Juſtitia, & pax oſculatæ ſunt. Pſalm. 84.

Secura mens quaſi juge convivium. Prov. 15.

Et erit opus juſtitiæ pax. Iſaiæ 32.

Non eſt pax impiis, dicit Dominus. Iſaiæ 48.

Ego Dominus, faciens pacem. Iſaiæ 45.

Ecce ego declinabo ſuper eam quaſi fluvium pacis. Ib. 66

Parvulus natus eſt nobis, & vocabitur nomen ejus, princeps pacis. Ibid. 9.

Erit ſicut flumen pax tua. Ibid. 48.

Viam

Digitized by Google

Viam pacis neſcierunt. Ibid. 59.

Dicentes: Pax, pax, & non erat pax. Jerem. 6.

Ego cogito cogitationes pacis. Ibid. 29.

Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Matth. 5.

Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Luc. 2.

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, non quomodo mundus dat, ego do vobis. Joan. 14.

Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis. Joann. 16.

Jeſus ſtetit in medio, & dixit eis: Pax vobis Jo. 20.

Non eſt regnum Dei eſca, & potus: ſed juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto. Ad Roman. 14.

Juſtificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum, Ad Roman. 5.

Deus pacis ſit cum omnibus vobis. Ibid. 15.

Gloria, & honor, & pax omni operanti bonum. Ibid. 2.

Pacem habete, & Deus pacis erit vobiſcum. 2. ad Corinth. 13.

Ipſe enim (Chriſtus) eſt pax noſtra. Ad Eph. 2.

Pax Dei; quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras. Ad Philip. 4.

Cum dixerint pax, & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniet interitus. 1. ad Theſſalon. 5.

Pax Chriſti exultet in cordibus veſtris. Ad Coloſſ. 3.

Gratia vobis, & pax ab eo, qui eſt. Apocal. 1.

Sunt impii, qui ita ſecuri ſunt, quaſi juſtorum facta habeant. Eccl. 8.

Exempla ex utroque teſtamento deſumpta.

Noluit Deus ſibi templum a Davide ædificari, & quare.

NOluit Deus 2. Reg. 7. Davidem quamvis adeo juſtum, & ſanctum ædificare templum, ubi ſedem ſuam erat habiturus; quia ea iſte vitam inter arma, bellicumque tumultum traduxerat; ſed honorem hunc reſervavit filio ejus, qui princeps erat pacificus, ut diſceremus, illi nihil antiquius eſſe, quam in pacato, ac tranquillo corde immorari. Hac eadem de cauſa, cum ſuprema hæc majeſtas 3. Reg. 19. ſeſe Eliæ oſtendit in monte, nequaquam illi medium inter ignes, procellas, ac terræ motus ſe prodidit, ſed in leni, ſuavique auræ fla[illegible] intelligeremus, cor illud, quod tranquillum [illegible] omni affectuum tumultu immune, verum eſ[illegible] habitaculum.

Melchiſedech in Scripturis Rex juſtitiæ, & Rex pacis vocatus.

Pax, & gaudium, quæ noſtram in hac vita requiem, & felicitatem conſtituunt, fructus ſunt juſtitiæ, & ſanctitatis. Hoc nobis indigitant duo nomina, quibus Melchiſedech in Scripturis rex juſtitiæ, & rex pacis vocatur; quia hæc duo ita inſeparabilia ſunt, ut nunquam ſine juſtitia pax, neque ſine pace juſtitia inveniatur. Ideoque inutili labore ad pacem, & veram tranquillitatem obtinendam adlaborant, qui vitam ſuam ſecundum juſtitiæ regulas non componunt.

Moyſes tranquillos erat, dum Pharao cum exercitu ſuo turbaretur.

Juſtus beatum ſe putat ea in tranquillitate, quam ipſi virtus ſua parit, cum interim, non ſine quadam miſeratione videat mundanos triſtes, mœrore affectos, turbatos, agitatoſque. Ita Moyſes, & fideles Iſraelitæ tranquillo, ſerenoque vultu videbant crudelem Pharaonem, omnemque exercitum ejus fluctibus agitatos, & obrutos: ſine metu intuebantur turbas, atque tumultus miſerorum Ægyptiorum; & quin fluctuum murmur, & furor eos perterreret, Deo eucharíſtica recinebant cantica. Hæc figura eſt, ſimulque exemplũ pacis, atque tranquillitatis, qua juſti fruuntur.

Gedeonis exemplo docet quid nobis faciendum ut pacis felicitate fruamur.

Legimus in Scripturis, Gedeonem, poſtquam aram extulit, quam ipſi præceperat Dominus, hanc *Pacem Domini* appellaſſe, ut innueret ſe aram illam extruxiſſe velut publicum pacis, quam ſibi conceſſerat Dominus, teſtimonium. Verum narrat Scriptura, illum ſimul decem ſecum aſſumpſiſſe viros, ut Idolum Baal everteret, & lucum eidem dicatum ſuccideret; cumque cœptis illius adverſarentur idololatræ, alios vocavit, qui ſibi ferent opem ad hujus Idoli memoriam delendam. Altera ex parte Victor iſte Deo ſtatuit altare ob pacem ſibi conceſſam gratias acturus; ex altera vero falſis Diis extructas evertit aras; ut intelligamus, ſimulac corda noſtra emundavimus, & ex illis pacis aram fecimus, incumbendum eſſe ad everſionem Idoli Baal, videlicet ad affectuum, & incompoſitarum cupiditatum noſtrarum expugnationem; ne pax, quam cum illis ſancire poſſemus, nobis Jeſu Chriſti pacem eripiat.

Primus homo pacem amiſit originalem juſtitiam amittens.

Adam cum originali juſtitia creatus perfecta pace, ac tranquillitate interiori ſimul, & exteriori gaviſus eſt, donec hanc retinuit juſtitiam, & imperiis Dei fidelis, ſubdituſque permanſit. Sed pacem hanc amiſit innocentiam amittens, ac eodem temporis momento agnoſcens ipſum ſibi Dei inimicitiam conflaſſe, ſeſe abſcondit, ut illius ultionem effugeret. Ex eo creata omnia, quæ illi ſubdita erant, obedientiam detrectarunt, eique bellum indixerunt. Senſit affectuum ſuorum rebellionem, ac deinceps nobis tanquam in hæreditatem reliquit hoc bellum, quod intra nos geritur, & quod S. Paulus legem membrorum appellat legi ſpiritus noſtri repugnantem. Adeo verum eſt juſtitiam pacis originem eſſe.

Noe diluvii tempore in arca tranquillus imago eſt illius, qui inter funeſtiſſimos caſus tranquillus eſt.

Noe, juſtus ille vir, quem elegerat Dominus, ut per illum humani generis reliquiæ ſalvæ fierent, utq; genus ipſum repararetur, magnam proculdubio habuit animæ conſtantiam, cum totius mundi vidit interitum, quin caſu funeſtiſſimo minime turbaretur, & conſternaretur. Profecto dici poteſt, arcam, ubi ſatis diu ille permanſit pacis fuiſſe perfugium; quippe omnia animantia, quæ ille Dei juſſu ibi concluſerat, pacata erant, vivebantque ſimul quantumvis naturali quodam inſtinctu ſibi diſſiderent; & ipſe inter fluctuum ſtrepitum, morientium clamores, ac univerſale rerum omnium, quæ erant ſuper terram, excidium, imperterritus, Dei ope confirmatus, permanſit. Hæc eſt figura pacis, qua vir bonus fruitur inter fortunæ ſuæ caſum, atque graviſſima infortunia.

Pax, quam Apoſtolis ſuis dedit J.C.

Pax, quam Jeſus Chriſtus Apoſtolis ſuis reliquit, pretium eſt mortis, & fructus reſurrectionis ejuſdem. Hinc illis hanc pacem non tribuit, niſi objiciens ipſis manuum, laterisque ſui cicatrices, ut intelligerent, hanc ab illis recipi non poſſe, niſi per eaſdem artes, quas ipſe ad illam acquirendam adhibuerat; hanc nequaquam in molli tranquillitate, & languido otio conſiſtere, ſed in earum tolerantia pœnarum, quas ipſi conſtanter pro Deo ferre debebant, ac in profunda ſubmiſſione, quam illius debebant imperiis. Documenta illius exemplis comprobata fuere, utque illos ad hæc imitanda diſponeret, dixerat illis Joan. 14. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis; non turbetur cor veſtrum, neque formidet.* Quaſi diceret: pax, quam vobis relinquo, non poſita eſt in eo, ne patiamini, ſed ne inter paſſiones turbemini. Perſecutiones, quæ in vos excitabuntur, non erunt obſtaculum aliquod, quo illam poſſidere prohibeamini, ſi inter ærumnas Deum glorificaveritis, cui famulamini. Poſſidebitis illam, cum graviſſima ſupplicia animæ veſtræ æqualitatem non perturbabunt; cum adverſa omnia miniſterio veſtro inhærentia patientiam veſtram non labefactabunt, & vobis perſuaſum erit, totam hominis chriſtiani gloriam eſſe pati, ac vuſmet beatos exiſtimabitis, cum vitam veſtram illi, qui pro vobis mortuus eſt, ſacrificare contigerit.

Dei filius Apoſtolos admonuit, ne turbarentur, & pacem inter mundi perſecutiones retinerent.

Alia in occaſione Salvator Apoſtolis ſuis deſcribens, quidquid paſſuri erant in mundo, ſub finem addit: Hæc omnia dixi vobis, ut in me pacem inveniatis: vos quidem in mundo opprimemini; verum confidite; ego enim vici illum. Quaſi illis, omnibuſque fidelibus ſingillatim dicere voluiſſet, pacem, quæ iſtic juſtorum felicitatem conſtituit, nonniſi inter prælia contra mundum, & peccatum acquiri, non niſi in ſtrenua omnium humanorum affectuum pugna inveniri, & nonniſi poſt certamen conſtantiſſime decertatum, ut Apoſtolus inquit, æternæ vitæ dulcedinem guſtare nos poſſe.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Animus magnus, & ſolidis ornatus virtutibus non ita facile pacem amittunt.

E*Rit ſicut flumen pax tua.* Iſaiæ 48. Iſaias Propheta ait, interiorem juſti pacem magno flumini ſimilem eſſe. Conjice aliquid in fluvium; hunc agitas, ſed ſuperficies ſola agitatur, & imæ partes ſemper tran-

quillæ

quillæ ſubſidunt : Et quod mirabilius eſt, poſt levem hunc motum fluvius ſecum veluti in triumphum geſtat, a quo fuerat percuſſus. Anima generoſa, atque tranquilla fluvium hunc tanquam ſymbolum ſuum inſuetur ; *Sicut flumen pax tua*. Si quid illi ingratum, & injucundum nuntiatur, contingere quidem poteſt, illam primo ſtatim motu turbari ; ſed hoc in ſpeciem dumtaxat, pars enim interior malaciam retinet: *Sicut flumen pax tua*. Hoc ipſum rivulo non accidit: ſtatim enim ac levi aliquo ictu percutitur, illico perturbatur, & ictus ipſe in imum uſque penetrat limum agitaturus, quo aqua fit luſulenta. Abjectus ſpiritus rivuli hujus naturam imitatur ; ſi qua afficitur contumelia, ſtatim exardeſcit, ac naturalem ſitum amittit. Exterius dolor cor ipſum pervadit, cumque illic nihil niſi limum inveniat, hunc agitat, atque corrumpit.

Affectus ſimiles ſunt ventis furentibus cor noſtrum agitantibus.

Impii quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt. Iſaiæ 57. Pax, de qua loquimur, in nobis conſtituitur per mortificationem affectuum noſtrorum, & per victoriam, quam ex illis reportamus: nihil enim adeo validum eſt ad beatam requiem gignendum, atque ſervandam. Quod venti faciunt in mari, hoc affectus in cordibus noſtris pariunt : illa enim motuum ſuorum vi agitare, & perturbare non ceſſant. Ira omnium primus, & periculoſiſſimus eſt. Ipſa apertiſſima eſt pacis inimica, & cum qua ſimul eſſe non poteſt. Ira cum nos rapit, furentes in nobis excitat tempeſtates, ac immediate animæ tranquillitatem evertit. Propria voluntas id ipſum propemodum facit ; reſiſtentia irritatur, & quemadmodum ardenter fertur ad ea, quæ illi placent, tanto magis turbatur, quo majorem votis ſuis nanciſcitur oppoſitionem. Prava ſtudia, impuraque noſtra deſideria idem malum gignunt : nam quemadmodum gaudium oritur in cordibus noſtris, cum poſſidemus bonum, quod concupiſcimus; ita mœror, atque triſtitia tunc dominantur, cum illud nobis negatur.

Cur in ſenſu Salvator dixerit, ſe veniſſe non ad pacem, ſed ad bellum afferendum.

Non veni pacem mittere, ſed gladium. Matth. 10. Quamquam Dei filius princeps pacis appellari voluerit, eamque nobis per nativitatem, ac reſurrectionem contulerit ; profitetur nihilominus ſe in terras veniſſe, ut gladium, non autem ut pacem afferret ; proculdubio ut intelligeremus, ſi ex altera parte felicitas noſtra in hoc ſita eſt, quod cum Deo, & nobiſcum pacem habeamus, ex altera maximum, quod nobis accidere poſſit, malum eſſe pacem cum mundo; quia pax, quam fallax hic mundus nobiſcum icit, periculoſiſſimum eſt bellum, quod unquam ſuſtinere valeamus. Etenim ut cum illo conſentiamus, mores illius laudemus, inſtituta ſequamur, amplectamur ſenſus, ideoque Deo bellum indicamus, hunc hoſtem habeamus, eumque tumultum, quem in nobis affectus noſtri gignunt, capeiamur, oportet. Jure igitur Dei filius venit bellum allaturus in mundum, ut cum ipſo, & nobiſcum pacem habere poſſimus.

Pax a juſtitia ſeparari non poteſt.

Juſtitia & pax oſculata ſunt. Pſal. 84. Omnes pacem expetunt, & cupiunt : ſed heu! quotuſquiſque verum ingreditur viam, ut illam acquirat! Hæc autem via juſtitiæ eſt, inquit in hunc locum S. Auguſtinus: *Nolunt operari juſtitiam*. Plerique homines nihil adlaborant, ut virtutem hanc adeo ſanctam, & neceſſariam ſibi procurent, attamen fieri nequit, ut alterutra ſine altera habeatur. Ita donec anima affectibus ſuis ſubjecta eſt, ac ſequitur motus cupiditatum ſuarum, errat, atque vagatur, non igitur eſt in ſtatu juſtitiæ, ideoque pacem habere non poteſt. *Fac juſtitiam, & habebis* pacem; *duæ amicæ ſunt ; ſi amicam pacis non amaveris, non te amabit ipſa pax, non veniet ad te* : S. Auguſtinus in Pſal. 74. ult.

Cur J. C. venit ſero, & clauſis januis diſcipulis ſuis pacem attulerit.

Cum ſero eſſet, & fores eſſent clauſæ, venit Jeſus, & dixit eis: Pax vobis. Joann. 20. Interpretes quidam myſterium non deeſſe putant in hoc, quod fores eſſent clauſæ, & jam ſero eſſet, cum Ieſus Chriſtus in cœnaculum ingreſſus eſt, ubi Diſcipuli congregati erant, illis pacem traditurus. Ut videlicet, inquiunt, intelligamus, Deum hoc nobis donum tunc tandem conferre, cum has fores clauſimus, per quas mors, ac tumultus in animas noſtras ingrediuntur ; cumque pax iſta ſit merces laborum, qui præceſſerunt illam, ac diutinæ perſeverantiæ fructus, interdiu nobis eſſe adlaborandum, ut veſpere quieſcere valeamus. Attamen vix primos in viam virtutis greſſus protulimus, cum jam ad terminum perveniſſe vellemus: vix de mundi turbis, & agitationibus egreſſi ſumus, cum optaremus frui ea tranquillitate, qua fideles gaudent animæ, quæ ab ipſa vitæ ſuæ primordia ſeſe Deo conſecrarunt.

Cum Dei filius in animam venit, illi ſuam pacem affert.

In quacumque domum intraveritis, primum dicite : Pax huic domui. Luc. 10. Non ſecus ac cum Salvator reviviſcens Diſcipulos ſuos convenit, dixitque illis : *Pax vobis*, eoſque hoc ipſum dicere juſſit, quotieſcumque domum aliquam ingrederentur : ita cum in animas intrat, ſtatim dicit illis: pax vobis, & quia omnipotens eſt verbum ejus, pacem optans eamdem efficit, atque largitur ; ejicit de corde tumultum; illas ſolido cumulat gaudio, affectus moderatur, inanea mulcet terrores, quibus ad propriæ infirmitatis adſpectum agitabantur.

Sunt impii, qui ita ſecuri ſunt, quaſi juſtorum facta habeant. Eccl. 8. Nonniſi frequentiſſime videntur impii ita tuto viventes, ac ſi mortalium omnium eſſent juſtiſſimi. Attamen quam infelix iſta felicitas eſt! & pax hæc quam turbulenta! Quomodo enim illam ibi invenire poſſunt, ubi non eſt, ac inter tot mala, niſi pacem affectuum ſuorum tumultum appellant? *Tam magna mala pacem appellant*. Sap. 14. Vel, ut S. Auguſtinus aſſerit, in imaginatione ſua fallacem ſibi comminiſcuntur pacem, ut liberius ſuis vitiis indulgeant, & quod miſerrimum eſt, in hac pace adeo falluci tuto quieſcunt, quaſi nihil ſibi foret metuendum. Sibi pro libidine conſcientiam concinnant ; cupiditates ſuas æqua vocant deſideria, libidines ſuas innocua ſolatia, licentiam ſpiritus fortitudinem, ambitionem animi magnitudinem, atque omnia cum Sapiente dicam, *tam magna mala pacem appellant*.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

Pax eſt ſerenitas mentis, tr[illegible]*illitas animi, ſimplicitas cordis, vinculum* [illegible]*s; conſortium charitatis*. Aug. Serm. 57. de ver[illegible]m.

Tale bonum eſt bonum pacis, ut in rebus creatis nihil gratioſius ſoleat audiri, nihil delectabilius concupiſci, & nihil utilius poſſideri. Idem, l. 19. de Civit. c. 11.

Pax quid eſt? ubi nullum bellum eſt, ubi non eſt contradictio, ubi nihil reſiſtit, nihil adverſum eſt. Idem, in Pſalm. 84.

Pax eſt tranquillitas ordinis. Idem, lib. 19. de Civit. c. 13.

Pacifici in ſeipſis ſunt, qui omnes animi motus componentes, & ſubjicientes rationi, carnaleſque concupiſcentias habentes edomitas, fiunt regnum Dei, ut id, quod eſt in homine præcipuum & excellens, hoc imperet, cæteris non reluctantibus, quæ ſunt nobis beſtiiſque communia. Idem, lib. 1. de Serm. Dom. in Monte.

Pax eſt pura mentis indicium manifeſtum. Idem, Serm. 169. de Tem.

Sicut nemo eſt qui gaudere nolit, ita nemo eſt qui pacem habere nolit. Idem, lib. 19. de Civit. c. 12.

Qui pacem ſuſcipit Salvatoris, inimicitias contrahit mundi. Idem, in quæſt. quæſt. 92.

Pax Chriſti finem temporis non habebit, & omnis pia noſtra intentionis & actionis finis ipſa erit. Idem, tract. 104. in Joannem.

Tunc pax erit perfecta in nobis, quando natura noſtra creatori ſuo inſeparabiliter cohærente, nihil nobis repugnabit ex nobis. Idem, lib. de conſen. c. 7.

Non eſt pax in hac vita; in cœlo nobis promiſſum eſt quod quærimus in terra. Idem, in Pſ. 48.

Qui veram pacem deſiderat, prius cum Deo habere conſueſcat. Idem, in Communibus Sermon. Serm. 8.

In iſta vita pax vera non eſt, ſed ubi gaudium immor-

immortalitatis, & ſocietas Angelorum promittitur. Idem, in Pſal. 33.

Serenitas quædam atque tranquillitas animæ quieſcentis, & univerſam tempeſtatem ac turbinem perturbationum fugans. Hieronymus, in Epiſt. ad Epheſ.

Tunc eſt pax Chriſti, hoc eſt, hæreditas nobiſcum eſt, ſi tranquilla mens nullis paſſionibus perturbetur. Idem, in Epiſt. ad Galat.

Quamvis plurima pace externa fruamur, ſi intra nos cogitationum naſcitur tempeſtas, tumultus & ſeditio, nihil externa pax nobis proderit. Chryſoſt. Homil. 34. in Geneſim.

Qui iræ ſervit, qui luxuriæ, qui ſuperbiæ, innumerabilem exercitum intus patitur; e contra vir bonus, qui omnia iſta contemnit, magna mentis tranquillitate perfruitur. Greg. l.4. Moral. c.23.

Pravæ mentes tumultus intra ſe verſare non ceſſant, etiam cum vacant, & quamvis nihil faciant exterius, apud ſe tamen ſub pondere inquietæ quietis laborant. Idem, lib. 3. Moral. c. 6.

Plena pax tunc erit, cum mens noſtra nec ignorantia cæcatur, nec carnis ſuæ impugnatione concutitur. Idem l.6. Moral.

Dum in hoc mundo ſumus, a peccatis omnimodis non deſiſtimus, & quandiu cum peccato vivimus, pacem perfectam cum illo, qui ſine peccato in carne vixit, non habemus. Idem, Cant. 8.

Tunc eſt vera pax hominis, & vera libertas, quando & caro animæ judice regitur, & animus Deo præſide gubernatur. S. Leo, Ser. 9. de Nativ.

Hæc eſt vera pax, a Dei voluntate non dividi, & in his quæ ſolius Dei ſunt, delectari. Idem, ibidem.

Hoc expedit inferius ſubjici ſuperiori, agnoſce ordinem, quære pacem. Auguſtinus, in Pſal. 143.

Minus ordinata inquieta ſunt, ordinantur & quieſcunt. Idem, l. Confeſſ. 9.

Propterea dant ſibi pacem (impii) ut ſine moleſtia mundo fruantur. Idem, in Joan.

Inter benedictionis divinæ ſpecies, pax perfectiſſima eſſe videtur, cum ſtatus ſit mentem in ſemporie omnium ſtabiliens. Baſil. in Pſalm. 28.

Non eſt pax in corde hominis carnalis, non in homine exteriori[illegible] dedito, ſed in fervido & ſpirituali, Lib. 1. de In[illegible] Chriſti, cap.6.

Prima pax eſt. Cum Deo pacifici ſimus, deinde nobiſcum. Sit ergo pacifica anima noſtra cum Deo, ut animæ noſtræ ſit ſubdita caro noſtra. Auguſt. Serm. 27. de Communib.

Pax eſt vita conſummati perfectique ſapientis. Idem lib. 1. de Serm. Domini in monte.

Summus ſapientiæ finis ut ſimus mente tranquilla: Ambroſ. in Pſalm. 118.

A te pacem incipe, at cum fueris ipſe pacificus, aliis pacem feras. Ambroſ. lib. 20. Epiſt. 82.

Tranquillitas iſta tempeſtas eſt (loquitur de pace impiorum.) Hieronym. Epiſt. 1. ad Heliod.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia fontibus ad hoc argumentum poſſit afferri.

Pax quid ſit, & in quo ita ſit.

PAx generatim ſumpta ex D. Auguſtino de Civit. c.13. eſt: *Parium, diſpariumque rerum ſua cuique loca tribuens diſpoſitio;* quod alibi paucioribus verbis ab eodem *Tranquillitas ordinis* appellatur. Definitionem hanc S. Thomas 2.2. q.29. ar.1. omneſque Theologi adoptarunt, eamque S. Auguſtinus rebus omnibus applicat, ubi conſenſus requiritur inter varias partes, ex quibus componuntur. Sed pax eo in ſenſu, quo iſtic accipimus, non aliud eſt quam conſenſus, vel concordia interioris appetitus, omniumque motuum ejus in veri boni perquiſitione. Etenim, ut idem addit, qui oppoſita, & contraria vellet, qualia ſunt ſenſibus ſubjecta, atque ſpiritualia, hic cor pacatum non haberet, neque in ſe ipſo pacem poſſideret.

Definitio, ejus explicatio.

Qua in re animadvertendum eſt, pacis nomen duo neceſſario ſupponere, ordinem, & tranquillitatem. Ordo flagitat, ut res quælibet ſuum gradum, ac ſtatum naturæ ſuæ convenientem obtineat; utque hic ordo tranquillus, pacatuſque ſit, omni tumultu, atque agitatione carere debet. Hinc ſequitur, pacem effectum eſſe ordinis, & ibi, ubi ordo non eſt, ſubſiſtere non poſſe. Verum undenam hic ordo proficiſcitur? Dicendum eſt, effectũ eſſe obedientiæ, quam homo adhibet legi Dei, quæ rei unicuique proprium aſſignat locum, efficitque, ut corpus pacificè animæ ſubjectum ſit, appetitus rationi, & ratio fidei; & verbo me expediam, ut affectus nunquam inſurgant, niſi per motum libertatis ejus, quæ nunquam longe a Dei lege aberrat. Quamobrem S. Aug. idem ait, veram hominis mortalis cum immortali Deo pacem in fideli, ordinatuq; obediẽtia conſiſtere, quam ipſe præſtat æternæ legi Dei. Cum hæc deficit obedientia, invertitur ordo; violatur enim dependentia, ſimulque pax ipſa deſtruitur, & cuilibet peccatori particulariter accidit, quod olim Adæ, ut idem S. Doctor animadvertit. Cum enim Creatori ſuo ſeſe ſubmittere detrectaverit, eique per inobedientiam ſuam bellum indixerit, ſtatim vidit animam ſuam corporis tyrannidi ſubditam, quod ab eodem defecit.

Quid ex his doctrinis conſequens.

Ex his omnibus primum inferri poteſt, quemadmodum pax eſt bonorũ, & eorum, qui veri Chriſtiani ſunt, hæreditas; tumultum, & turbam partem eſſe peccatorũ: etenim cum ſint inimici Dei, legis, & juſtitiæ illius, nec non propriæ ſalutis ſuæ, quærunt in hoc mundo pacem, ubi non eſt; & minus adhuc illam in ſe ipſis invenire poſſunt, quippe cordis eorum tumultus juge tormentũ eſt, & malæ conſcientiæ vermis eſt illos depaſcens, ac ſævius, quam equulei, & faces, excrucians. *Non eſt pax impiis, dicit Dominus* Iſai. 55. Deus ipſe ita nobis nullam eſſe impiis pacem teſtatur. Inferri ſecundo poteſt, cum pax, ex D. Auguſtino, non aliud ſit, quam tranquillitas, quam bonus ordo producit, cumque bonus ordo, & affectus ſimul eſſe non poſſint, quippe confuſionem hi ſerunt, ubicumque ſunt, ibique diſſidia, & rebelliones excitant, neceſſum eſſe, ut inde procul pacem, & requiem ejiciant. Itaque affectuum mortificatio ita neceſſaria eſt, & cordium noſtrorum pax adeo eſſentialiter adhæreat illi, ut hæc ſine illa nullo modo eſſe poſſit, neque citra temeritatem ſperari. Inferri tertio poteſt, pacem effectum eſſe charitatis, & gratiæ ſanctificantis. Hoc S. Thomas ar.3. ejuſd. qu. aſſerit, & ait, charitatem, quæ cauſa eſt, ut Deum ſuper omnia, atque ex toto corde diligamus, efficere etiam, ut omnes motus noſtros ad gloriam ipſius referamus, unde pax coaleſcit. Ad hæc nos etiam arctis amicitiæ vinculis proximo noſtro conjungit, quem nos amare jubet tanquam noſmet ipſos propter Deum. Sed præſertim in nobis pacem producit per moralem certitudinem, quam nobis tradit Spiritus ſanctus, quod ſumus amici, & filii Dei; quam dignitatem nulla nobis auferre creatura poteſt, & cum qua nihil nobis poteſt nocere, niſi permiſerit Deus, ſub cujus patrocinio verſamur.

Undenam oritur domeſticum bellum, quod affectus in homine cient.

Deus, qui creavit hominem ad imaginem ſuam, auctor non eſt hujus defectionis, inteſtinique belli, quod geritur in hujus hominis corde per rebellionem partis inferioris cõtra ſuperiorem. Rei hujus origo peccatum eſt, quod hominem Dei inimicum efficiens, illum ſui ipſius inimicum effecit, præſtitique, ut ratio in Deum, & appetitus in rationem inſurgeret. Inde oritur magna illa affectuum turba, qui inſtar fluctuum agitati maris, in ſe ipſos ruunt, & colliduntur. Et profecto, ſi homo pacem cum Deo ſervaſſet per voluntatis ſuæ cum divina voluntate concordiam, pacem in ſe ipſo ſervaſſet; corpus illius ſpiritui ſubditum fuiſſet; & anima ejus ſemper tranquilla pleniſſima requie gavisa fuiſſet. Sed violata cum Deo pace per rebellem voluntatem, omnia cum illo pacem perfregerunt; corpus quidem humorum pugna, anima interiori contradictione, appetitus defectione, & non creata quælibet ſeſe contra hominem tanquam Creatoris ſui hoſtem armarunt.

Cur affectuum rebellio pacem noſtrã perturbaverit poſt etiã originale peccatum deletum, vigens.

Cum J. C. per mortem, & paſſionem ſuam pacem, ac fœdus Deum inter, & hominem percuſſiſſet, atque hunc in priſtino honoris, & beatitudinis, quam ante peccatum habebat, collocaſſet gradu; quidquid per rebellionem amiſerat, homo recepit Dei pacem, & amicitiam recipiens. Verum eſt, rebellionem, & partis inferioris

rioris contradictionem in anima Chriſtiani poſt Baptiſmum permanere, cum e contra in innocentiæ ſtatu corpus, & anima integra pace perfruerentur; verum nihilominus hac in re nihil amiſit; cum corporis fragilitas pro pœnitentia, rebellio pœnitentiæ pro probatione, & utraque ſimul pro meritorum cauſa in illo permanſerint. Si morbi, ac mora corpori, & affectus animæ illius bellum inferunt; hæc prælia, ſi vult, non aliud ſunt, quam materia victoriæ, quam de illis quidem per patientiam, de his vero per reſiſtentiam contra tentationes poteſt referre. Itaque dicere poſſumus, noluiſſe Deum hos auferre inimicos homini, ne illum tot privaret coronis, quas eos ſuperando poteſt reportare. *Concupiſcentia in renatis manet in agonem, atque adeo ad coronam iis, qui fortiter reſiſtunt*, inquit Synodus Tridentina. Victoria referri nequit ſine pugna, neque pugnari ſine hoſtibus poteſt.

Anima fervore poteſt pacem inter turbas, ac tentationes.

Quamvis tentationes, & tribulationes ſint individua virtutis experimenta, certum eſt tamen, animam divinæ gratiæ fidelem interiori pace frui poſſe inter has turbas, atque tempeſtates. Ideo monet Dens Eccl. 2. eos omnes, qui ſeſe illius cultui addicunt, ut animam ſuam præparent tentationi: *Fili accedens ad ſervitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem*, ut hae prævisa non turbentur, non obliti, cum Dei filius primus mundum devicerit, illos quoque integram habere debere in omnipotenti manu illius confidentiam. Arthæ, quas præſidii ſui in Bibliis Sanctis reliquit nobis, animas maxime pavidas confirmare debent; atque ut intelligamus, quomodo fieri poſſit, ut anima ſuam ſervet tranquillitatem inter furentis procellæ tumultum, in juſtis duæ quodammodo animæ conſiderandæ ſunt; altera ubi reſidet Spiritus ſanctus per gratiam ſanctificantem, ac infuſas fidei, ſpei, & charitatis virtutes, altera, quæ ſedes eſt amoris proprii, concupiſcentiæ, & affectionum. Porro quantumvis vehementer ſit aliqua tentatio, per ſe nonniſi tumultum conjicere poteſt in hanc inferiorem animæ partem, cujus primi motus liberi non ſunt. Sed licet hæc obſtet agitatio, pars ſuperior ſemper permanere poteſt tranquilla. Et quemadmodum re ipſa hæ duæ animæ, vel partes unum duntaxat ſunt, atque ſola virtute ſeparantur; difficillimum eſt, quod alterius tumultus ad alteram minime permeet, & una tantum virtus eſt, quæ id prohibere poteſt pacem in ſuperiori parte ſervans, ubi nunquam magis, quam in hujuſmodi agitationibus, eſt neceſſaria.

Pax quædam perfecta eſt, quædam imperfecta.

Perfecta, completaque pax ea eſt, quæ in perfecta ſummi boni perfruitione conſiſtit, qui quidem rationalis naturę finis eſt; ſed ea, quam in hac via poſſidemus, eſt imperfecta. Nam licet præcipui animæ noſtræ motus in Deo quieſcant, tamen tot hoſtibus intus, & extra premimur, ut non niſi imperfecte poſſidere valeamus pacem præliis permixtam, metuentes, ne victoria nobis elabatur; quamobrem S. Paulus ad Rom. 7. dicebat: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?*

Ars vera ſervandi pacem cordis.

Quemadmodum per obſervantiam legum, & fidelem executionem voluntatis eorum, qui præſunt, regna, provinciæ, civitates, familiæ ordinem ſervant ac pace fruuntur: ita per obedientiam Divinæ legi interiorem animæ pacem ſervabimus; huic, inquam, legi, quæ jubet, nos præſto eſſe, ut omnia bonorum genera amittamus, & quævis patiamur mala, potiuſquam privemur gratia, & amorem Dei deſeramus. Operæ pretium eſt etiam animadvertere, communem charitatis gradum non ſufficere, ut oriatur, atque ſervetur pax, & hæc interior tranquillitas, de qua ſermo eſt. Perfectus amor unice hanc producere poteſt, & certum eſt, quo magis charitas hæc creſcit, & confirmatur, eo perfectiorem, atque tutiorem pacem efficere.

Inter pœnitentiæ lacrymas pace frui poſſumus.

Inter lacrymas, ac ſuſpiria pœnitentiæ, necnon inter veræ contritionis dolores triſtitia, quam gratia alia in occaſione pati non poſſet, in hac æqui, bonique fit; ſed pax quoque, & gaudium non ideo illinc exulant; quę ſi minime adeſſent, fides non eſſet habenda turbatæ huic pœnitentiæ, atque inquieta contritio hæc ſuſpicione vacua eſſe non deberet; quandoquidem filius Dei pœnitenti Magdalenæ pacem largitus eſt, tunc etiam cum ipſa ad pedes illius provoluta peccata ſua fleret, & S. Auguſtinus aſſerit, pœnitentię lacrymas ſuaviores eſſe, quam gaudia, quæ in theatrorum ſpectaculis percipiuntur.

Pax non eſt virtus, & cur.

Operæ pretium eſt cum S. Thoma art. 4. ſupradictæ quæſt. animadvertere, pacem proprie loquendo virtutem non eſſe; etenim, ait ille, ex S. Auguſtini ſententia, quodammodo finis extremi partem obtinet, & nulla virtus eſt, quæ pro extremo fine poſſit haberi, quia omnes viæ ſunt ad finem hunc adducentes. Quod ſi pacis præceptum adeſt, tunc jubetur quatenus actus charitatis, qui meritorius eſt, quatenus virtutis hujus cauſa elicitus, & quatenus fructus charitatis a Spiritu ſancto productus eſt.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, nuperiſque concionatoribus loci hujus argumenti.

In vita hac perfecta pace frui non licet.

ANima noſtra perfecte tranquilla eſſe, perfectaque pace frui nequit, donec in corpore clauditur, quod perenne illi bellum indicit. Mors una radicem jugium diſſidiorum ſuccidens inter utramque veram pacem firmabit. Interim certum eſt, quo magis in virtute proficimus, & ad chriſtianam perfectionem progredimur, eo magis ad beatam hanc pacem, ad quam anhelamus, accedere, & poſtquam vitia noſtra expugnavimus, rebelles affectus domuimus, ac diu in virtutum praxi perſeveravimus, nos Deo ita prope fieri, ut vitæ hujus tumultus, ut ita dicam, ad nos uſque pervenire nullatenus valeant. Profecto inæſtimabile hoc donum juſtis elargitur Deus tunc tandem, cum illos probavit viciſſitudine bonorum, atque malorum, quæ vitam eorum impediunt. Itaque ne miremini, S. Chryſoſtomus inquit, ſi Dei promiſſiones ſero adimplentur, & ſi poſtquam plures annos fidelem illi ſervitutem ſerviiſtis, nondum perfecta pace fruimini: opus eſt probationum tempus tranſire: modo ſolatiis, modo ærumnis afficiemini: ſed ſi in hac viciſſitudinum varietate ſublimiorem animæ veſtræ partem in [blot]ranquillo ſtatu retinueritis; niſi vos vel gaudium ex[blot]rit, vel mœror abjecerit, dabit certiſſime vobis ill[blot] abſconditum manna, quod vincentibus ſe daturum recepit: *Vincenti dabo manna abſconditum*. Apoc. 2. Conatus veſtros remunerabitur, quos exercuiſtis, ut inter tumultus, ac tentationes pacem ſervaretis, eam vobis largiens, quæ ſine labore, & moleſtia in animabus veſtris permanebit, cujus dulcedine ſuffundentur omnes illæ inferiores facultates, in quibus tentationes tot turbas pepererant, & cujus ſecreta unctio omnes vitæ veſtræ amaritudines diluens vos tuebitur, confirmabitque iis in ſtatibus, qui in oculis mundi triſtiſſimi, ac moleſtiſſimi videntur. Ad hanc pacem ſupra ſenſus poſitam nos conſummata virtus adducit; & in illa mundi Salvator ſuos conſtituit Diſcipulos, hoc illis pretioſum conferens munus: *Pax vobis. Ex ſpecimine ſermonum pro Dominicis. Tom. 5. ſermone pro Dominica in Albis.*

Error credentium in pace frui non poſſe inter perſecutiones, quas undequaque exercentur.

Quinam eſt error veſter, dum creditis, vos pacem recipere nullo modo poſſe, quia in hoc mundo alii vos angunt, & perſequuntur? Quomodo enim, dicitis, in eorum numero adſcribi poſſum, quibus Dei filius dixit: *Pax vobis*: donec inimici mei me perſequuntur, donec vi bona mea rapiunt, & calumniis ſuis nomini meo labem offundunt? Quomodo pace frui poſſum, languentem, miſeramque vitam trahens, tot vexatus incommodis, quæ nullam mihi requiem permittunt, atque perennium infirmitatum mearum pondere obrutus? Heu! Si Dei filius mihi pacem largiri vellet, nunquid fineret me tot inter acerrimas ægritudines lacrymas effundentem? Vix uno expeditus impedimento, altero impedior. Nunquid pax haberi poteſt tot inter turbas, & inter tot agitationes tranquilli eſſe poſſumus? O utinam intelligeretis, quinam ſunt characteres pacis illius, quã nobis J.C. reliquit! Ærumnæ, tribulationes, & vitæ hujus ma-

la non ſolum non vetant, ne pacem recipiatis; verum etiam e contra inter has pœnas, ac tribulationes pax in corde veſtro vigebit. Attendite veritati vos, qui ſub malorum vitæ hujus pondere gemitis. Vobis præſertim Jeſus Chriſtus hæc dirigit pleniſſima conſolationis verba: *Pax vobis*. *Ibidem*.

Suavitas, & gaudium, quod J.C. pax in anima paris eam recipientis.

Quis dicendo explicare poſſet bona ineſtimabilis hujus pacis, quam Deus effundere oblectatur in animam illi recipiendæ præparatam? Quis poſſet penetrare animæ chriſtianæ ſecretum ob agnoſcendam beatam illam tranquillitatem, quam omnia ſimul creata perturbare non poſſunt, pretioſas illas conſolationes, quæ ex conſcientiæ bonæ teſtimonio proficiſcuntur, ſanctos motus, cœleſtes impetus, divinas communicationes, effuſiones gratiæ, vivas primæ felicitatis Adæ, & ſacrorum alloquiorum, quibus illum Deus dignabatur, imagines? Quis dicendo aſſequi poteſt, quidquid Deus operatur in corde, quod illius pacem accepit, & infinitos aperire theſauros, quibus illud auget? Sed quinam gratiæ tuę mirabilia, o Deus, enarrabit? Dona sua toto cœlo mentem noſtram excedunt, & pax, quam nobis concedis, nonne verba, & ſenſus noſtros exſuperat. *Ibidem*.

Vera, & falſa conſcientiæ pax.

Nihil optabilius eſt pace conſcientiæ, & ſimul nihil ea formidabilius. Falſa conſcientię pax omnium vitę hujus malorum malum eſt funeſtiſſimum, quemadmodum vera pax conſcientiæ bonorum omnium bonum eſt pretioſiſſimum. Ideo Dei filius, qui Apoſtolis ſuis dixit, ſe illis pacem tanquam locupletiſſimum donum præbere, dixit tamen in evangelio Matth. 19. ſe in mundum veniſſe, ut bellum, non ut pacem afferret: *Non veni pacem mittere, ſed gladium*. Et ſane nemo fidelis eſſe poteſt evangelicæ legis obſervator, quin ſenſim recipiat beatam hanc pacem, quæ diuturnam parit in virtute perſeverantiam; quemadmodum nemo attentus eſſe poteſt verbis J.C. quin funeſtam hanc amittat tranquillitatem, qua peccatores inter ſcelera gaudent, & quæ ſub ſuavitatis ſpecie maximam tegit omnium amaritudinum, ut inquit Iſa. c.38. *In pace amaritudo mea amariſſima*. Pax, inquit Richardus a S. Victore, vel ex animæ ſtupiditate, vel ex virtutis perfectione, vel ex conſummata in ſceleribus obduratione proficiſcitur. Chriſtiani hodie accuſari nequeunt ſtupiditatis; pauci etiam eorum in perfectorum numero recenſendi ſunt, quorum conſummata pietas efficiat, ne conſcientia eorum ullis tumultibus concutiatur; reliquum ergo eſt, quod pax, qua fruuntur, proficiſcatur ex crimine, quod illos excęcat, omnemque illis ſenſum aufert. Amor proprius nihil intentatum relinquit, ut ſimul & ſceleris dulcedinem, & requiem virtutis tueatur. Falſis imbuti ſententiis homines, quibus ſe ipſos decipiunt, artem inveniunt, qua ſimul & peccatores ſint, & nullis peccatorum ſuorum ſtimulis agitentur. *Ibidem pro Adventu, argumento ſecundo*.

Meritum & præſtantia pacis, qua boni fruuntur.

Quod S. Auguſtinus hoc in argumento ait, certiſſimum eſt: omnes pacem deſiderant, omnes illam cupiunt, omnes flagitant: illi ipſi, quorum mores ab illa maxime abhorrere videntur, hanc ſibi pro fine proponunt. Quamobrem nullus dubito, quominus eorum omnium, qui me audiunt, ea mens ſit, inveniendi videlicet modum, quo dies ſuos in pace, & requie traducant; non quidem in hac ficta, fallacique pace, quæ in molli, laxiorique vita invenitur, ſed in ea, quæ reperitur in ordine, quem Deus ipſe conſtituit; pace, quam mundus ignorat, & quam diligentibus ſe, ſibique ſervientibus dare non poteſt: *Pacem mundus dare non poteſt*; pace, quæ fructus eſt puræ conſcientiæ, effectus tranquillitatis affectuum domitorum; pace tandem, quæ hodie rara eſt adeo non ſolum inter eos, qui in ſæculo vivunt, & mundi placita ſectantur, verum etiam inter eos, qui virtute præditi habentur, ac ſeorſim ab aliis vitam ducunt. Itaque cum Sancto hoc Doctore dicere audeo, pacem hanc quidem ab omnibus experi, & exquiri; ſed pauciſſimos veras, certaſque ad illam acquirendam vias conſectari. *Abbas Trappenſis collatione ſecunda pro die Aſſumptionis Beatæ Virginis*.

Pax ibi non invenitur, ubi dominantur affectus.

Pax, ex D. Auguſtini ſententia, non aliud eſt, quam *tranquillitas ordinis*; & quemadmodum bonus ordo, & affectus ſimul non ſunt, quia cum hi confuſionem cieant, ubicumque ſunt, ibique diſſidia, ac rebelliones excitent, neceſſe eſt, ut requiem, & pacem expellant. Hoc in ſenſu inquit Scriptura, nullam impiis eſſe pacem, illis videlicet, qui ſuis indulgent cupiditatibus: *Non eſt pax impiis*. Iſai. 48. quod non de illis intelligitur ſolum, qui id conſectantur, quod inter homines impietas appellatur; ſed generatim de illis omnibus, qui a Dei ordine recedunt, atque in vitæ ſuæ ratione nullum pietatis præbent indicium: quippe negantes Deo, quod illi debent, & violantes obedientiam, quam illi præſtare tenētur, graviſſimam committunt injuſtitiam; ita ut nullo modo habere poſſint pacem, quæ naturalis eſt effectus juſtitiæ. Ita vultiſne gaudere pace, quam quæritis, & optatis? ſumma officii fide voſmet in ordine Dei continete, ſequimini voluntates illius, efficite, ut moriatur in vobis, quidquid conſiliis ejus adverſatur; hoc eſt mortificate concupiſcentias veſtras, vitia veſtra, omneſque malos habitus, quos in mundi commercio contrahere potuiſtis, omnes illas animi ægritudines, quę hactenus nonniſi procellas, ac tempeſtates in vobis pepererunt. *Idem*.

Pax, & requies in Deo tantum invenitur.

S. Auguſtinus rationis ſuæ luminibus, & multo magis infelici ſua edoctus experientia, merito exclamat: Peragrate oceanum, terraſque, & quo vobis lubet, ite; attamen ubicumque fueritis, ſcitote vos infelices futuros, ſi aliud præter Deum quæſiveritis: nihil enim præter laborem, doloremque invenietis. Et alibi rationem affert interioris hujus agitationis. Tu, Domine, inquit, pro te nos feciſti, & cor noſtrum nullam requiem invenire poteſt, niſi quieſcat in te. Qui in Domino quieſcit, & qui omnino ab illius pendet voluntate, quin fortunā mutet, ſit beatus, certam facit pacem, ac tranquillitatem ſuam, & ſolide ſuam felicitatem conſtituit. Hic omnino ſuis dominatur affectibus, qui omnium turbarum noſtrarum ſunt cauſa. Hic omni caret invidia, quia cum nullo in diſcrimine omnes habeat dignitates, alienus honor illi negotium nequaquam faceſſit. Ambitione non afficitur, cum enim id unum expetat, Dei imperiis ſubeſſe, alios ſuis ſubditos intueri non cupit. Mœrore non perturbatur, infortunia quippe modo veluti divinę juſtitiæ vulnera, modo veluti opus miſericordię, ſemper veluti effectus ejus voluntatis conſiderans, quæ ſuprema eſſe debet ſuę voluntatis norma, nunquam turbari, agitarique poteſt. Non timet ſuam ſibi elabi felicitatē; cumque hæc minime pendeat a bonis, quę poſſidet, ab honoribus, & dignitatibus, quibus fruitur, quin illis adhæreat, ab illis divelli, eorumque jacturam facere non reformidat. Ita fortunæ ipſius mutatio felicitatis ejuſdem mutationem non gignit, & nunquam ſuam pacem, ac tranquillitatem amittit. *Abbas de Monmorel ſermone pro quarta poſt Epiphaniam Dominica*.

In terrenarum rerum poſſeſſione pax, & requies non invenitur.

Verum eſt; in mundo videntur homines florenti fortuna gaudentes, & qui meritis, operibuſque ſuis majorem aliquando referunt mercedem: at ulline voti ſui compotes conſpiciuntur? Eſto quidem opibus, & honoribus diffluant, ac mundus ſe ipſū exhauſiſſe videatur, ut illos ad numeris omnibus abſolutam proſperitatem eveheret, verum num ideo contentum eſt cor eorum, nihil ne ulterius deſiderant, beatoſne ſe putant, ac in ipſo felicitatis ſinu ipſam revera inveniunt felicitatem, & tranquilla pace fruuntur? Nonne e contra, S. Chryſoſtomus inquit, in hujuſmodi ſtatibus pax infrequentius, ac difficilius reperitur? Nonne inter magnas opes magnæ acerbitates occurrunt? Quis eorum numerum recenſere poſſet, qui eo pervenerunt, ut eſſent calamitoſiores, atque ſuam infelicitatem apertius ſentirent? Attamen nihil reliquum fecerat mundus, quominus eorum ambitionem expleret, eoſque favoribus ſuis cumularet: ſed mundus ſimul favoribus ſuis immiſcuerat ſemina amaritudinum, quæ ab illis ſeparari non poterant & quæ brevi uberes doloris fructus erant paritura. Mundus illos opulentos, ac potentes efficiens, quidquid opis ſuæ erat, illis contulerat; verum non poterat illis tribuere hanc ſaturitatem, hanc pacem cordis, ſine qua nec potentia, nec opulentia prohibere poterāt, ne ſtatus eorū miſer eſſet, atque moleſtus. Quamquā felices viderētur, quot, quantaque deerāt illis, ut eſſent? At enim illi ſibi tantū ſuccenſere debebāt, inquies, neque enim infelices erāt, niſi quod erant inſatiabiles. Ego vero reſpon-

deo: ſed cur licet mundi bonis cumulati, adhuc inſatiabiles erant? niſi quod, S. Chryſoſtomus addit, hæc ea pleraſa, conſtans, æternaque veritas erat, mundi ſavores, quantumvis aſſluant, nunquam explere poſſe cor humanum, & efficere, ut inveniat pacem, & requiem, quæ in Deo tantum invenitur. *P. Girouſt in Adventu ſermone de Sanctorum.*

Peccator nunquam fruitur pace.

Exploratiſſima veritas eſt, peccatorem nunquam frui pace; ſtatim ac ille affectuum ſuorum fręna laxavit, anima illius furenti procella agitatur. Triſtitia, incertitudo, pavor ſibi in illa ſuccedunt, quæ modo oppreſſa eſt, modo dilaniata, modo concitata. Vitia ſecum pugnantia ſuos habens obices, ſuoſq; inimicos, eorum oppoſita negotia contraria expoſcunt conſilia, ſemet torquent, & fatigant, & quin invicem ſibi ſuppetias ferant, mutuo irritantur, & augent tumultum, qui eos comitatur. Peccator inter varia hæret ancept conſilia, plures ſibi proponit fines, & ab uno recedit, ut alterum amplectatur; eaſque experitur impreſſiones, quæ ipſum ad finē eundem perducere nequeunt. Seſe in hanc partem vertit, ſed trahitur in alteram; ſeſe huic tradit objecto, at objectum aliud efficit, ut illum cępti pœniteat; ſemper agitatus, vinctus, ſervus, nunquam ſibi æqualis, & conſtans, nunquam contentus. *Liber cui titulus: Animadverſiones in quædam religionis, Ethicæque argumenta.*

Deus unus cordi ſatisfacere, eique veram pacem tribuere poteſt.

In nobiſmet ipſis quædam experimur deſideria, quibus ſatisfieri nullo modo poteſt; validam, vehementemque propenſionem, quæ nos ſupra ſtatum illum, in quo ſumus, attollit, quæ ad quemlibet obicem impatientia exardeſcit, & quæ nunquam invenit, ubi quieſcat, quia illi omnia ſe indigna videntur. Cum hujus ſtudii non aliud objectum ſit quam voluptas, quies, felicitas, quas anima in terris invenire non poteſt, in earum perquiſitione turbatur, & excæcatur, atque fallaces ingreſſa vias ut illuc perveniat, modo in ambitionem, modo in avaritiam, modo in prophanum amorem degenerat: quæ omnia, quin illi ſatisfaciant, eam magis irritant. Honores, opes, voluptates, & quidquid blandius illi exhibet mundus, poſſunt quidem rudi modo ad breve tēpus eam fallere, ſed explere non poſſunt. Itaut quemadmodum inde judicium nobis ferendum eſt de infinita illius extenſione, fateri etiam debemus, eam non niſi infinito bono, qualis eſt Deus, poſſe omnino acquieſcere. Inutile igitur eſt eas voluptates, & eam quærere felicitatem, cujus idea nos perperam decipit. *Ex libro cui titulus: Vitæ civilis officia.*

De falſa, et pace, & lætitia impiorum.

Impiorum lętitia rapida eſt, quæ nihil habet durabile niſi triſtitiam, quam relinquit. Lætitia eſt perfida, deſinens in lacrymas; lætitia ſuperficialis, quæ cor ipſū non tangit, vel quæ illius extenſionem non implet: ea, quibus peccator egebit, erunt plura illis, quibus abundabit. Divites eſuriunt, Propheta Pſ. 33. inquit, domus eorum plenæ ſunt, ſed cor inane: *Divites eguerunt & eſurierunt.* Voluptuoſi inter ipſas voluptates adhuc deſideriis conficiuntur; ambitioſus in ipſis honoribus inquietus eſt, & ſollicitus; orbis domitor dolet virtutem ſuam intra terrarum fines eſſe coarctatam, quę ipſius cupiditati nimis anguſta videtur; & omnes deſperantes in mundo ſe inventuros id, quod inexplebili eorum ſatis facere valeat deſiderio, naturam vel impotentiæ, vel crudelitatis inſimulant.. Igitur quam incomprehenſibile ænigma homo eſt? cur corde adeo magno ſenſus adeo humiles gerit? Cur mundi bona illius deſideria non explent, vel cur illius deſideria terrenis bonis occupantur? Nunquid ęterna erravit Sapientia? nunquid eam vel terræ bona, vel cor hominis fallunt? Vel potius o Deus! hoccine fuit tui amoris conſilium? Ne hominem ſine te beatum efficias, univerſum terrarum orbem facis impotentem; atque homini oſtendens, ipſi non ſufficere mundum, eum fateri cogis, Deum ipſi eſſe neceſſarium. *Ex ſermone oblato Academiæ Gallicæ.*

Falſa mundi gaudia cum pacem non gignunt.

Mundani gloria ſuperficialis eſt; frontis quidem rugas delet, & faciei ſerenitatem inducit, verum ad cor ipſum uſque non penetrat. Mundanus felix eſt, cum extra ſe eſt, vel cum affectibus, quibus perturbatur, obnoxius eſt; ſed eo, quo ratio redit, momento, vel quo libertatis ſuæ poſſeſſionem recipit, ſtatim ac mundanus redit ad cor, & ſerio ſe ipſum excutit, ſtimulos invenit, vel ſaltem mœroris, ac triſtitiæ cauſas, quibus conficitur. Quot mortales poſt annos plurimos in omni intemperantiæ genere traductos confeſſi ſunt, ſe nunquam retundere potuiſſe ſtimulos conſcientiæ, quæ illos indeſinenter torquębat? Non deſunt alii, qui tranquilli videntur, & pacem ſe habere putant; verum quis ſcit, utrū cor illos mendacii redarguat, & utrum interiori lanientur vermi, qui frequenter adeo impios depaſcit? At cum fidelis pacem habet in corde, omnia illi pacata ſunt, & anima gaudet tunc etiam, cum ſæviſſimis cruciatibus corpus afficitur... Mundani lætitia pura non eſt, reus eſt, cui cuſtos aliquam permittit in carcere libertatem, & nugas ſuppeditat, quibus detineatur; ſed reipſa ſuas trahit catenas, ac timere debet, ne in ſingula momenta judex, & carnifex præ foribus adſint. Cum hoc terrore poteſt ne eſſe contentus? & quodcumque gaudii percipit, nonne amaritudine repletur per moleſtos effectus, qui peccatum ſubſequi poſſunt? *Ex tractatu quodam de conſcientia.*

De Pace conſcientiæ.

Conſcientiæ pax hominem in adverſis ſuſtinet; impius ſtimulos habet, quibus in proſperis agitatur; cum ipſo thronum aſcendunt, illum inter voluptates ſequuntur, quibus eam affundunt amaritudinem, quam ſæpe digerere nequit. E contra vero conſcientiæ pax mala mulcet, atque ærumnis dulcedinem miſcet. Mala terribilia non ſunt, niſi cum ſecum gerunt ultricis juſtitiæ characterem, quæ punit peccatum; ſed cum conſcientia, quin nobis exprobret crimina ultionem hanc promerentia, inceſſanter in Dei bonitate, & miſericordia confidit, tunc malorum natura mutatur; horrorem, qui ea concomitatur, amittunt, neque haberi poſſunt deinceps, niſi tanquam ſalutaria documenta a Deo contra ſuperbiam tradita... Emundemus hanc conſcientiam, eique pacem reddamus; hæc vitæ amaritudines mulcebit, ac in ipſis adverſis tranquillos efficiet, & hilares. Si hanc poſſides, iis te replebit conſolationibus, quæ percipiuntur melius, quam concipiantur, & exprimantur. Bona, honores, mundi voluptates eas non habetis delicias, quæ cum illis valeant comparari, quas ſecum adfert Deus in animam, in quam ingreditur, & cui adhæret. Hæc Dei pax, quæ gratiæ, & gloriæ fons eſt, & quæ nos in hac vita, & in omnem æternitatem beatos efficit, deinceps unicum ſit noſtri amoris, noſtrorum deſideriorum, & affectionum objectum. *Idem.*

Quære ubi lubet, & invenies ſolam virtutis dulcedinem, bonæ conſcientiæ teſtimonium, & animæ pacem confirmare cor, ejuſque tranquillitatem inter hoc æſtuoſum mundi pelagus ſervare poſſe. Pietas a vitæ malis non præſervat, & paupertas ſæpius ſanctorum pars eſt, quam nocentium: ſed ſanctitas interius auxilium ſuppeditat, quod neque ex pravo ingenio, neque ex tyrannide mortalium pendet. Pax, quam illa præſtat, nullis eſt obnoxia tumultibus, fluminibus ſimilis, ſemper fluit, quamvis venti perſtantes aerem perturbent... Conſcientię puritas ad pacem hanc conſtituendam omnino neceſſaria eſt. Rea conſcientia poteſt ne perhibere nobis teſtimonium, quod utilitati ſit, atque ſolatio? Hoc ſi præſtat, dupliciter mala eſt, quod ſibi tunc etiam innocens videatur, cum ſexcentis eſt criminibus coinquinata. Illuſiones illius certiſſime diſſipabuntur, & fallacem hanc malaciam immedicabilis agitatio ſubſequetur. Bona conſcientia ſola eſt, quæ moraliter certos facere nos poſſit futurum, ut peccatorum veniam conſequamur; at ſi Dei verbis non loquitur, quidquid ait, eſt inutile; ſola bona conſcientia nobis præbere poteſt hoc teſtimonium, quod noſtram tranquillitatem, & gloriam conſtituit. Facito quodcumque lubet; dum vitium, & peccatum regnant in conſcientia, vera pax haberi non poteſt. *Idem.*

Extra Deum nulla vera pax eſt, nulla lætitia.

Supremus rerum Dominus unicum æternæ felicitatis objectum non vult, nos vel uno momento ſine ipſo pacatos eſſe, atque felices. Creata omnia, quibus uti poſſumus, ut noſtris affectibus indulgeamus, ille in ſuppliciorum noſtrorum inſtrumenta convertit, omnia conſilia noſtra, quæ magis blanda ſunt, omnes noſtræ ſpes magis ſuaves phantaſmata ſunt, & inania ſpectacula, quę fingit imaginatio, ut laboribus noſtris dulcedinem quandam affundat. Omnes iſtæ voluptates, honores, bona, dignitates, quæ cupiditatem noſtram ſaturare debuiſſe videntur, noſtram augent

mise-

miſeriam, & cupiditatem irritant. Deus ut injuſtam mundanorum ulciſcatur prælationem, permittit, ut quidquid videtur illos diutius tranquillos facere debere, eos inquietos, & infelices efficiat. Fruſtra fortunam, vel honorem nobis tanquam felicitatem proponimus, hæc noſtra tormenta fiunt; fruſtra in voluptatibus beatitudinem collocamus; quidquid ſuavius, & jucundius eſt, non longe diſtat a nauſea, & nulla eſt lætitia, quæ in mœrorem non convertatur. Ita voluiſti, Domine, omnem animam in affectibus ſuis inordinatam, ac injuſtam ſuum ſibi eſſe ſupplicium. Haud ita; nemo in mundo felis eſt. Aliquis ſibi quidem felis eſſe videtur: ſed heu! ſi curarum illius, pœnarumque myſterium penetrare poſſes, ſub cortice hoc, ubi nil videtur, virus, & corruptionem conſpiceres. Videres patrem offenſum filio, virum ab uxore diſſidentem, amicum amico inſidiantem, videres ſub ſpecioſis integumentis pacta violata, prodita amicitiæ jura, affinitatis vincula fracta, arctiſſimas cognationes odio, & perfidia divulſas, & nitidiſſimas etiam fortunas omnem jucunditatem per eas, quas complectuntur, acerbitates amittere. *P. Maſſillon.*

Peccata præterita pacem, & lætitiam peccatoris perturbant.

Quantumvis mundi illecebris, deliciiſque abditus ſit peccator, tamen præſentes, quas illic invenit voluptates, non ita animam illius occupant, ut aliquando ſaltem oculos non convertat ad præteritos ſuarum iniquitatum annos. Hi tenebrarum dies, quos abſumpſit, non ita ea animo illius elapſi ſunt, ut triſtem eorum recordationem ſecum tacitus aliquando non reputet. Importuna flagitioſæ vitæ ſuæ imago, quæ illum fatigat, ingens illa congeries criminum, quæ ſubinde per intervalla ſeſe illius obtrudunt conſcientiæ, majorem ſemper, quam antea, illi horrorem cient: quippe omnia illa ſcelera, quæ olim diviſis patrabat temporibus, uno oculi ictu intuetur. Tot gratiæ neglectæ, tot violatæ promiſſiones, tot prophanata Sacramenta, tot cœleſtes afflatus contempti, tot amica momenta vitio ſuo ſibi elapſa, tot infirmitates, de quibus gloriabatur olim, & quarum nunc illum pudet, totidem monſtra ſunt, in quæ peccator ne oculos ferme quidem auderet attollere, quin graviſſimo dolore, acerbiſſimiſque ſtimulis pacem ipſius perturbantibus conficeretur. Si præteritum reſpicit tempus, ſe præbet infelicem; & ut pacate imaginaria ſua felicitate fruatur, non cogiset, opus eſt, omni careat ſenſu veluti ſtupida animantia, & vita prorſus carnalis corporis ejuſdem ratiocinium ipſius omnino vecordem efficiat. *Idem ſermone pro ſecunda Quadrageſimæ Dominica.*

Nihil in hoc mundo perturbat pacem juſtorum illam in Deo collocantium.

Ineffabilis Dei bonitas ſexcentas ſuggerit animæ fideli conſolationes in eo, quod mundanis negotium faceſſit: nihil eos terret, nihil moleſtia, vel dolore afficit, præter peccatum. Optima illos non tentat fortuna; graviſſima illos non ſternit adverſitas; nullo habet in diſcrimine ea mala, quæ mundi inconſtantia illis patere poteſt; ac ſine ulla perturbatione videt funeſtas mobilis hujus fortunæ vices, quæ in miſeris lapſibus, quos gignit, recentia ſemper mortalibus præbet ſpectacula. Hæc anima juſta ibi recenſionem quodammodo fieri videtur hominum prorſus terreſtrium, qui ſemper intenti ſunt, ut ſe ipſos fallant, ut es alienis creſcant ruinis, qui ſemper bellum gerunt, qui nunquam pacem habent, qui in id ſollicitì omnes induſtriæ, ætatiſque nervos intendunt, ut competitorum ſuorum irritent conſilia, ut æquales poſt terga relinquant, ut ſuperioribus coæquentur, nova ſemper ambitionis argumenta animo revolventes, ſemper agitati, nunquam tranquilli. Hoc animæ juſtæ in præſenti mundi ſtatu conſiderant, & tot injuſtos, inutileſque motus admirantes, ſe beatas putant ea in tranquillitate, quam ſua ſibi comparat virtus; dum interim non ſine quadam miſerationis ſpecie vident mundanos triſtes, mœrore confectos, agitatos, quin unquam pacem inveniant, & quietis dulcedinem guſtent. *Idem.*

Adhortatio ad peccatores, ut quærant in Deo potius, quam in hujus mundi bonis ſuam pacem, & requiem.

Vos, o peccatores, qui inter has turbas, atque agitationes vitam traducitis, eamque ſecundum mundi placita conformatis, memores eſtote fluxa hæc bona, quibus occupamini, inconſtantes has voluptates, quas conſectamini, ſocios eſſe infideles, qui ad aliquod tempus vos ſeducunt, & qui non multo poſt ſæviſſimis vos obruunt curis, ac funeſtiſſimis tumultibus laniant... Nunquid ergo tanta hæc mala negligere poteſtis? Cordi veſtro fallacis hujus mundi nihilum poteſt ſatisfacere? Cum illum ſerio conſideratis, quid ibi invenitis, niſi horridum meritorum, ac virtutum inane, atque juges agitatæ conſcientiæ amaritudines? *Idem.*

Fides, quæ adhuc in peccatore ſupereſt turbat pacem, quam in mundi voluptatibus invenire ſe putat.

Equidem ſcio fidem in corde ſimul cum peccato permanere adhuc poſſe: ſed fidei certitudo in hoc peccatore eſſe non poteſt, niſi fons curarum, acerborumque ſtimulorum, quibus torqueatur. Utique fidei certitudo voluptuoſum hunc hominem torquet, qui ſenſuum voluptates cum mortificatione chriſtiana conciliare non poteſt: avarum hæc torquet, qui toties videt amorem ſuum perituris bonis addictum; ambitioſum hunc torquet, qui contra evangelii leges rebellat: ita ut hæc fidei certitudo, quæ omnes bonorum virorum curas mulcet, ac diſſipat, in vobis, o peccatores, tumultus, timores, & mœrores inſtauret, & hæc fidei lumina, quæ juſtis ſunt conſolationis fontes, in vobis ultricia ſunt lumina invitis detegentia id, quod nunquam ſcire velletis. Fides veſtra in anteceſſum eſt pœna veſtra, atque religionis veſtræ cogitatio vobis infernus eſt. *Idem.*

Non extremum, quod fides in corde bonum producat, eſt ibi ſolidam, manſuramque pacem ſtatuere. Omnes in nobiſmet æquitatis, & rectitudinis principia gerimus: & in lucem prodimus non ſine optionis ſenſibus erga bonum. Etiam ſi ultro ad virtutem non ferimur, hæc tamen ſeſe nobis offert ſub ea ſpecie, qua commendatur; atque in ipſis noſtræ conſcientiæ receſſibus neſcio quid ſentimus, quo neminem, qui virtute careat, felicem eſſe poſſe admonemur. Hic quidem naturalis eſt ſenſus, verum certitudo non eſt. Itaque quocumque proficiſcamur, & quemcumque in terris locum teneamus, ſemper in nobis importunum gerimus Judicem, qui nos ab erroribus revocet, & qui acribus redargutionibus ſuis inter ipſas voluptatum delicias infelices nos faciat. Hæc ſors eſt peccatoris. Ubique invenit mœroris, timoris, ſollicitudinis cauſam, qua torqueatur, infelix eo quod naturalem inclinationem ſuam vincere non poteſt, longe infelicior, quod conſcientiæ ſuæ ſtimulos obtundere nequit. *Idem.*

Peccator in terrenis nunquam ſolidam invenit pacem.

Peccator quo magis mundum amat, eo minus vera pace perfruitur: tunc enim curæ illius magis creſcunt, deſideria irritantur, turbatur ſpiritus, imaginatio confunditur, ſenſus aberrant, ac ipſe ſua æſtimatione torquetur. Terreſtris, & carnalis amoris ipſius magnitudo fons eſt omnium tumultuum, ac dolorum ejus; quo magis diligit mundum, eo majorem illi cogitationes ſuæ pariunt impatientiam; quo magis diligit mundum, & levis aliqua jactura dolore illum afficit, eo magis caſus, quo ab eodem divellitur, illum angit; quo magis diligit mundum, eo magis neceſſariæ eidem fiunt voluptates, & quemadmodum nulla ei ſatisfacere poteſt, eas omnes exectatur, quamvis eas relinquere nequeat. Mundus cum omnibus illecebris ſuis eum tædio afficit, mundus cum omnibus honoribus, atque ſolatiis illum fatigat, eique nauſeam parit, & ipſe pacem, & requiem, quam perquirebat, nunquam poteſt invenire. *Idem.*

In mundi ſectatoribus ſpecioſa aliquando videtur pax ſed pax illa fallax eſt.

Scio equidem, mundum, quantumvis laboribus, curiſque diffluat, poſſe tamen habere ſuas voluptates, atque inter mœrores, & pœnas, tumultus, ac ſollicitudines, ſemper quemdam adeſſe mundum, qui apparenti pace, & tranquillitate fruatur. Verum diligentius excute hos homines, qui adeo pacati videntur, quid ibi videbis? corda curis, timoribuſque laniata, conſcientias ſtimulis deroſas, & agitatas. Propius inſpice hos vultus, qui tibi contenti, ſerenique videntur, eoſque intus turbatos, & inquietos eſſe cognoſces. Audi hos homines eo tempore, quo tibi pacatiores videntur, & quo illos hilares, lætoſque arbitraris, felicibus illis momentis, quibus affectus animo inducias quaſdam videntur relinquere, & corpori aliquam requiem concedere, quid tibi dicunt? Fatentur, quantumvis

alacritatem ore præſeferant, ſe nihilominus intus agitatos eſſe: ob fortunæ ſuæ curam eſſe ſollicitos; ſollicitudinem, qua aliquem honoris gradum obtinere conantur, non pati, ut vel ullam guſtent voluptatem, vel requiem capiant, ac ſe in violento, coactoque ſtatu verſari. Ajunt quidam, ſe votis omnibus felix illud momentum expetere, quo honeſte rebus terrenis vale dicant; alii inquiunt, ſe vitæ magis frugi, ſanctæque initium velle tandem aliquando facere, atque his verbis fatentur, ſe inutili labore in mundi hujus bonis pacem quæſiviſſe, neque eam invenire potuiſſe. Vos ipſi, qui me auditis, o mortales, nunquid veſtra felicitas aucta eſt, cum auctæ ſunt opes, & honores aucti? Appendite hinc quidem amaritudines omnes, quas vobis attulit mundus, inde vero voluptates omnes, quas vobis procuravit, & videte, an illæ his ſuperentur. Conſcientiam veſtram interrogate: nunquid inter ſuaviſſimas delicias non ſentitis, Deum vobiſcum non eſſe? Eſtiſne de hoc mundo contenti, & citra conſcientiæ latratus eidem ſervitis? Contigitne vobis unquam, ut in ſumma pace, quam vobis mundus procurare potuit, tranquillam conſcientiam vobiſmet conciliaretis? *Idem.*

Homo extra Deum requiem, & felicitatem ſuam invenire non poteſt.

Cor hominis factum eſt, ut amet, cumque in ſe ipſo nihil invenire valeat, in quo ſuam conſtituat felicitatem, inde egreditur ſperans ſe alibi inventurum, quod ſibi deeſt. Cum temporalia bona prima ſint objecta, quæ ſeſe illi offerant, illis ſucceſſive adhæret ſpe adductus, non defuturam illic ſibi felicitatem, ad quam ſe natum ſentit; ſed quam fruſtra ſemper inquirit, donec non adhæret Deo ſuo, qui unus deſideria ejus poteſt adimplere. Hic enim unus eſt, S. Auguſtinus inquit, quem nos propter ipſum diligimus, & beati eſſe non poſſumus, niſi poſſideremus illum, qui eſt omnium bonorum finis, ac eſſe debet terminus omnium deſideriorum. Pro te nos feciſti, magnus ille Doctor ajebat, & cor noſtrum ſemper erit inquietum, donec requieſcat in te. *Abbas de Monmorel Homil. in 14. Dominicam poſt Pentecoſten.*

De pace, quam Dei filius dat apoſtolis ſuis.

Cognoſcere deberis, quantum bonum ſit iſta pax; oportuit enim, Dei filium in mundum venire, ut illam afferret, laborare, ut illam procuraret, prædicare, ut promulgaret, mori, ut ſignaret, reſurgere, ut ratam, tectamque faceret, ac tandem in cœlum aſcendere, ut illius poſſeſſionem nobis certam efficeret... Jure quidem, Salvator adorabilis, dixiſti Apoſtolis tuis, te illis pacem relinquere longe aliam ab ea, quam mundus dare conſuevit: *Non quomodo mundus dat ego do vobis.* Joann. 14. Mundus pacem quidem promittere poteſt, dare autem non poteſt; ego vero hanc do vobis eadem facilitate, qua illam vobis promitto. Mundus imperfectam tantummodo dare poteſt pacem, ego autem illam do vobis abſolutiſſimam. Mundus brevi manſuram, ac ſexcentis amaritudinibus commixtam pacem dare poteſt, ſed illa, quam hodie do vobis, conſtans eſt, æterna, atque cum omni felicitatis genere conjuncta: *Pacem meam do vobis* &c. *Fromentiere, ſermone hujus argumenti.*

Antiquorum Philoſophorum error de ratione pacem acquirendi.

Philoſophi ſcite quidem, ac ſapienter viam excogitaverant ad pacem acquirendam, ſi ad hanc mortalibus pervenire licuiſſet; ſi videlicet nihil eorum cuperent, quod in ſua poſitum poteſtate non eſſet: hoc enim pacto hominis cupiditatibus omnino ſatis factum fuiſſet; nihil enim exoptaſſent, quod ipſi ſibi tribuere non potuiſſent. Verum non adverterant, animam non eſſe deſideriorum ſuorum arbitram; eorum quædam eſſe naturalia, quæ divelli omnino non poſſunt: illam facere, exempli gratia, non poſſe, quominus ſe non falli, nullum pati malum, & nunquam mori cupiat; atque fieri nequaquam poſſe, quod hoc bonum cupiens ſit in pace, dum nondum poſſidet illud; quoniam voluntas ejus contenta non eſt. *Ubi pax*, S. Auguſtinus ait, *ubi requies, ibi finis appetendorum.* Melius profecto argumentati fuiſſent philoſophi, ſi dixiſſent, ad pacem obtinendam certiſſimam eſſe viam, omnia deſideria ſua Dei beneplacito ſubjicere, atque unum illum exoptare. *Eſſais de morale to. 4.*

S. Bernardus ait, charitatem perfectam, conſummatamque iniquitatem in hac re convenire, quod utraque parit ſecuritatem: *Sicut perfecta charitas expellit timorem, ita conſummata iniquitas dat ſecuritatem.* Peccatores igitur ſunt in pace: ſed, bone Deus, in qua pace! Quam magis funeſta pax iſta eſt ipſo bello! Præſtaret, quod peccatores cum Deo, ſuaque conſcientia bellum gererent, quam hac pace gauderent. Præſtaret, quod ſceleris imago ipſorum lætitiam, & voluptates perturbaret, quam in hac requie vitam traducerent. Hæc eſt inſenſibilitas, hæc eſt ſtupiditas deplorabilis. *De S. Martino in Quadrageſima.*

Falſa pax impiorum.

Deus benignam exercet violentiam erga complures, ut illi etiam contra affectuum ſuorum oppoſitionem in uno ipſo requiem inveniant. Aliorum infringit conſilia, aliorum fortunas evertit, adverſatur, ne eorum conatus ex voto cedant; illos inutili terrenorum bonorum perquiſitione fatigat: contra illos mundum ſuſcitat; efficit, ut ubique infidelitatem, atque injuſtitiam experiantur; illos ſuffundit opprobrio, & ignominia, ut eos ad ſui perquiſitionem impellat: denique non ſinit, eos ullam in mundo invenire pacem; quæ res illos cogit ad ipſum confugere, ac ſemet in ejus ſinum conjicere. Illic unice pacem inveniunt, quam inutili labore alibi quæſiverant; alia quælibet via præcluſa eos in cœli viam ingredi cogit. *Ex ſpecimine Ethicorum tomo 5.*

Deus per eorum pacem, ut laetitiam perturbat.

Non deſunt, qui veram non invenientes pacem, paſſim fallacem inveniant, quæ utiles conſcientiæ ipſorum ſtimulos ſedat. Inveniunt confeſſarios, a quibus falluntur, & qui illis pacem annuntiant, ubi nulla pax eſt; inveniunt, qui probent fœdus ab illis inter propria commoda, affectus, ambitioſos conatus, atque vitam, quæ chriſtiana, ac pia creditur, ſancitum: inveniunt, qui plaudunt iis omnibus, quæ ab illis fiunt, ut vel ſibimet ipſis, vel filiis, vel affinibus ad dignitates, & bona, vel ſæcularia, vel eccleſiaſtica aditum faciant. Avaritia, vel ambitio, S. Auguſtinus inquit, culpa vacare creduntur, cum in ea, quæ palam vitioſa ſunt, non impellunt. Beneficia beneficiis aggeruntur, ad illa ſine ulla vocatione, ac ſine ſincero ſeſe vovendi Deo, ac ſibimet vivendi deſiderio obrepunt. Attamen nunquam deſunt confeſſarii, qui iſta negligant, dummodo extrinſecus ab inſignibus ſceleribus immunis ſis, ac ideo in pace vivit. *Ibidem.*

Plurimi fallacem pro vera pacem inveniunt.

Irrito ſane labore pacem in mundo quæris: homo ſemper in jugi bello vivit; bellum extra, bellum intus, circumundique bellum eſt, in animo rebellio eſt, tumultus in corde, in affectibus defectio: *Militia eſt vita hominis ſuper terram.* Job 7. Cum Deus ſit centrum cordis humani, in uno illo tantum homo hanc requiem, & pacem invenit, *quam mundus dare non poteſt.* Quære, omnia ſimul collige terræ bona; te beatum nequaquam efficient, non enim tibi auferent cauſam tuæ infelicitatis, videlicet cupiditatem: *Omnes res temporales non conferunt veram felicitatem, quia non adimunt cupiditatem.* Hi amant, quod non habent, illi quod habent, non amant; neutri felices ſunt, non enim contenti ſunt. In te uno, Deus, vera invenitur felicitas; nam quantumvis vaſtum, & infinitum ſit cor hominis, tu illius vota explere, & deſideriis ſatisfacere vales. *Specimen ſermonum pro ſecunda Quadrageſimæ Dominica.*

Perfecta pax fruſtra in mundo quæritur.

Altera res, quæ gaudium magnum in voluntate beatorum gignet, erit quies quædam incomparabilis, & ſatietas ſine faſtidio, quæ illos pacatos, & contentos modis omnibus reddet. Hic certe in terris nemo eſt ſua ſorte contentus, nemo, qui non multa cupiat, quæ obtinere non poteſt. Inde omnes famelici, omnes ſitibundi, omnes inquieti vivunt. Neque mirum id videri debet, cum animus noſter ſit capax boni infiniti, & ſempiterni, & res creatæ parvæ ſint, & fragiles, quæ diu permanere non valent. Quale igitur gaudium erit illi homini, qui ſeſe in loco conſtitutum cernet, ubi plane omni ex parte contentus vivet? ubi nihil deſiderabit, nihil timebit, nihil requiret, nihil ambiet amplius? O pax exſuperans omnē ſenſum, quam mundus non poteſt dare, & quæ ſola in-

Beatorum pax, & tranquillitas in cœlo.

la invenitur in cœleſti Jeruſalam, civitate Regis pacifici, & magni. Ad te ſuſpirat peregrinatio noſtra, quæ plena tentationibus, & ſollicitudinibus in ſola tui memoria, & expectatione aliquantulum requieſcit. *Bellarminus de æterna SS. felicitate tom. 4.*

Quomodo Dei filius nobis pacem dedit, & [illegible].

Mirum profecto, fideles, eſt, quod homo ſecum ipſe minime conſentiat: oportuit, Deum de cœlis deſcendere, ut in homine pacem ſtatueret. Verum quomodonam hanc illi Deus dat pacem? Nonne hoc Spiritus ſancti oraculum eſt, hominis vitam ſuper terram eſſe bellum juge? Nonne S. Paulus ad Eph. 6. nos admonet, formidabiles nobis hoſtes eſſe; nobis prælium non eſſe cum hominibus ex carne, & cruore compactis, ſed cum dæmoniis, quibus tenebricoſi hujus mundi eſt imperium? Denique nonne domeſticos habemus inimicos? *Inimici hominis domeſtici ejus.* Mich. 7. Quomodo igitur pax poteſt haberi? Hæc omnia vera ſunt. Heu! quomodo igitur Dei filius hanc, de qua loquimur, nobis attulit pacem? Hoc videlicet; quia Jeſus Chriſtus caro factus hominibus ſuppeditavit, quidquid ad veram acquirendam pacem eſt neceſſarium; illis enim gratiam ſuam tribuit, illos ſuo munit exemplo, itaut homo duplici hoc auctus præſidio in ſemet deſtruere valeat, quidquid prohibere poteſt, ne vera tranquillitate fruatur. *P. Claudius Maſſon in adventu; ſermone de Nativitate Domini noſtri.*

Cupiditas, & affectus noſtri prohibent, ne interiori pace fruamur.

Propria cupiditas noſtra, noſtrique affectus domeſtici ſunt inimici noſtri, quibus utuntur dæmones, ut in nobis funeſtum ſemper diſſidium foveant. Hujus veritatis non quærendum eſt aliud teſtimonium, quam noſtræ conſcientiæ; verum ut hac de re melius adhuc noſmet ipſos perſuadeamus, ſatis eſt ad breve momentum extra noſmet egredi, & quid in mundo fiat intueri. Quam pacem exempli gratia guſtare poteſt ambitioſus, interdiu, noctuque occupatus cogitando, qua arte votorum ſuorum ſummam conſequi valeat? Itinera, labores, ſollicitationes, ambages, preces, ſordida etiam abjectio, omnia tentanda ſunt. Nunquid obtinuit, quod expetebat? Ne credas ideo cupiditatem ſuam cum ipſo inducias facere; novi exerendi ſunt conatus, ut altius aſſurgat, novaque pericula ſubeunda ſunt. Quæ turbæ, quæ ſollicitudines? Nunquid beatior eſt ſors avarorum? Quid ait Jeſus Chriſtus Matth. 13. de divitiis loquens? *Sollicitudo hujus ſæculi, & fallacia divitiarum.* Non ait *Divitiæ*, ſed ſollicitudo, & fallacia divitiarum, ut innuat tumultum, quem ſecum naturaliter afferunt. *Idem.*

Creata omnia pacem inquirunt.

Creata omnia, ea etiam, quæ maxime ſenſu carere videntur, pacem, & requiem inquirunt; quæ res efficit, ut tanto ardore, ac impetu ferantur in centrum atque in jugi violentia, & agitatione perſeverent, cum ab eodem ſeparata ſunt; non enim, niſi in centro ſuo eam, quam inquirunt, requiem poſſunt invenire. Humanum cor nihilo impenſius, quam aliæ creaturæ, pacem optat, neque minori cum ſollicitudine illam perquirit. Omnes illius conatus, ac motus non alium, præter hunc, terminum habere videntur; ſed quoniam in centrum ſuum nequaquam, ut illæ, neceſſaria fertur determinatione, ideo homines pacem inquirunt variis rationibus, ac variis adhærent objectis illam inventuri. Fruſtra impii creata, terrenaque bona conſectabuntur; pacem, quam quærunt, non invenient. Poſſidebunt illi quidem terræ bona, honoribus cumolabuntur, vitæ voluptatibus perfruentur; ſed inter has voluptates cor eorum ſexcentis erit confectum curis, quæ hos illi honores non ferendos efficient; ſed inter hæc bona, & has opes cor habebunt omni ſolatio vacuum: & non ſolum in his objectis requiem, & pacem quæſitam non reperient, ſed mœrore, tumultu, amaritudine replebuntur. *Auctor Anonymus.*

Deus impiorum pacem per eorum peccata perturbat.

Deus ex ipſis impii peccatis obices haurit, quibus utitur prohibiturus, ne ille pacem inveniat. Impius pacem habiturus a Deo defecit, eamque inventurum ſe putavit, ſi affectibus ſuis ſatisfaceret, atque terrena hæc bona conſectaretur; atque hanc ipſam ob cauſam Deus pacem illius perturbare gaudebit. In impii peccato tria conſideranda ſunt, cauſa peccati, peccatum ipſum, & objectum peccati: cauſa peccati, illius videlicet affectus; peccatum, quæ eſt rebellio contra Deum; objectum peccati, videlicet vitæ hujus bona. Tria, per quæ impius pacem ſe inventurum ſperabat, & quæ nihilominus ſunt tria illa, quibus utitur Deus effecturus, ne ille hanc conſequatur. *Idem.*

Quid agis, ut interius hoc bellum ſedes, ut rebelliones ad pacem revoces, ut cordis tui quietem procures? In affectuum tuorum partes diſcedis, ac illis omnia poſtulata concedis, & ſperas te hoc pacto tumultus omnes ſedaturum, & cordi pacem, quam amiſerat, redditurum? Quam longe falleris, & quam cito ſenties, pravam te arripuiſſe viam, ut tibi pacem procurares. Nunquid hoc eſt diſſidentes conciliare partes, omnia alteri concedere, alteri vero negare omnia? fides, & ratio tua nonne turpi huic diviſioni adverſabuntur? Nonne indeſinenter illæ tibi objicient hujus prælationis indignitatem, qua ipſarum lenitati, & ſapientiæ tuos affectus præponis? Nonne inter tenebras, in quas te tui trahunt affectus, tibi præferent facem, ut funeſtos flagitiorum tuorum exitus intuearis? Nonne inter voluptates tuas te perturbabunt aſpectu malorum, in quæ te ipſum præcipitem agis? Poterit ne cor tuum hunc intuitum ſuſtinere, quin perturbetur; atque tot inter tumultus poterit tranquillitatem ſervare? *Idem.*

In mundo nunquam veram pacem inveniemus, ſi needum illam invenimus.

Ne ſperemus nos in poſterum pacatiores, magiſque contentos futuros, quam hactenus fuimus. Si vera quiete in hoc mundo frui debebamus, ſatis jam viximus, ut illam inveniremus, & quandoquidem nondum venit, ne putemus illam deinceps venturam. Semper utiles in noſtra conditione mutationes fieri poſſe expectabimus; ſed vita noſtra in hac expectatione atteretur, donec mors illius vanitatem nobis aperiat. Si quid nobis acciderit adverſi, hoc eo majorem nobis afferet ſenſum, quo magis nos beatos futuros expectavimus; ſin autem aliquid proſperi nobis contigerit, primorum conſiliorum complemẽtum majora ſuggerat nobis: ita cæcorum inſtar in orbem circumagemur; nova ſemper, ſibique ſuccedentia conſilia foventes; hæc quippe vitæ hujus bonorum natura eſt, quod cupiditatem, quam extinguere debere videntur, magis accendunt. Hoc pacto cor nunquam erit pacatum, donec requieſcat in Deo, & hunc ſibi veluti votorum omnium objectum proponat. *Specimen ſermonum pro quarta poſt Epiphaniam Dominica.*

Qui requiem in bonis mundi hujus requirunt, viam pacis non noverunt.

Haud ita; pax in mundo non invenitur, & qui illic ſuam requiem inquirunt, non norunt vias, quæ ad veram pacem adducunt, ut ait propheta Pſalm. 13. *Viam pacis non cognoverunt.* Finge tibi hominem affectibus ſuis mancipatum, & qui animæ ſuæ ſtatum ſecundum fortunæ mobilitatem moderatus, ſeſe temere tradit cunctis motibus, quos variæ vitæ hujus viciſſitudines poſſunt inſpirare. Quibus turbis cor illius non agitatur? Dum animæ ſuæ pacem in infinitis propemodum rebus conſtituat, quæ in ſua poteſtate non ſunt, quibus motibus, ac mutationibus patet? Quomodo fieri poteſt, ut hæc omnia, quæ ad quietis ſuæ conſtitutionem debent concurrere, ſimul occurrant; ut tot diverſi ſpiritus, quorum ſenſus regere debent ſenſus illius, ita affecti ſint, ut ille cupit; ut ex tot cauſis, quæ ſuſtinent, animantque, ut ita dicam, pacem hanc artificialem, quam ipſe in ſemet efformat, ne una quidem deficiat? Hinc judicium fieri poteſt de fragilitate hujus pacis, quam levis ſuſpicio perturbat, quam verbum unicum frangit, quam impetus aliquis aufert, quam unicus oculorum conjectus diſſipat; & quæ, cum infinitis egeat ſubſidiis, ut vigeat, cadit, ſtatim ac aliquod ea tanto numero deeſt. *Ibidem.*

Vera pax extra virtutem nulla.

Nobiſmet perſuadeamus aliquando nullam niſi in virtute pacem veram eſſe. Si inordinatorum deſideriorum tuorum impetum ſequeris, quantumvis modicum tibi religionis adſit, conſcientiæ tuæ ſtimuli diu te pacatum non ſinent: ſi affectus tuos oppugnare aggrederis alio armorum genere, quam ſinceræ virtutis, videlicet ſervilia metus argumentis, carnalis pruden-

tiæ principiis, miſeræ hypocriſis ſimulatione, fieri nequit, ut cor tuum nihil habens, quo voluptatum ſuarum privationem conſoletur, atque vanis tantum, & invalidis ſuffultum præſidiis non amittat pacem, & non decidat in tumultum, & inquietudinem. *Ibidem*.

Quæ res cordis pacem turbare conſueverint.

Tria interiorem perturbare pacem, & humanum cor ſollicitare conſueverunt. Primum eſt præcipitatio: alterum agitatio ex ardenti aliquo deſiderio, vehementique affectu profecta: tertium funeſti caſus, perſecutiones, & vitæ hujus adverſa. Præcipitatio omnino cordis requiem perturbat. Videntur mortales ita affecti, ut nonniſi in ſollicitudine vivere valeant. Nunquam contenti ſunt quam cum plurimis ſunt negotiis impediti, cumque prioribus defuncti ſunt, alia aucupantur. Hæc eorum natura eſt, undique urgeri. Id genus homines dolent, & conqueruntur, attamen requies illorum in malo ipſorum ſita eſt. De illis dici poteſt, pœnam illos ſemper ſectari, eos vero pacem nullibi poſſe invenire. Defectus iſte non iis tantum communis eſt, qui ſuis indulgent affectibus; plures etiam boni huic ſunt obnoxii, cum nunquam ſatis didicerint coercere impetus ſuos, vel audire vocem Spiritus ſancti, qui nos intra nos revocat, ubi pacem, & requiem invenimus. *P. Surin, in libro cui titulus, dialogi Aſcetici l. 2. c. 2.*

Immortificati affectus auferunt pacem cordis.

Homo, cui violenter dominatur affectus, quem ira rapit, quem metus agit, vel aliqua ſimilis animi perturbatio cogit, ſimilis eſt æſtuoſo mari. Hic in Deo nequit quieſcere, quin pace dumtaxat inhabitans, in ipſo permanere non poteſt. Ideo omnes illi, qui ad perfectionem anhelant, ſtudent mortificare acres affectus ſuos, quibus cor ipſum urgetur, & minimas etiam emotiones cohibentes Deo uni adhærent, eique ſatis facere ſatagunt. Diu ſibimet perſuadere conantur, nihil eſſe dignum, quo moveantur, præter purū, hoc Deo placēdi deſideriū. Hoc pacto deſideriis, & affectibus vacui cor ſuum in profunda pace conſtituunt. Alia tumultus cordis noſtri cauſa ſunt externi caſus, quibus affectus noſtri excitantur: ſed anima, quæ ad perfectionem contendit, prohibere debet, ne ob quemcūq; caſum in ſe inordinatus aliquis affectus inſurgat, ita ut perſecutiones, injuriæ, morbi, adverſa, aut quodcumque infortunium eam minime valeant perturbare. Illi vehementer errant, qui zelum, & charitatem prætexentes exardeſcunt, commoventur, agitantur: quaſi liceret uſpiam pacem amittere ob vel bonum aliquod procurandum, vel malum prohibendum. *Idem*.

De bonorum pace.

Ille vera oblectatione perfruitur, qui cogitat ſe, quod ſuum eſt, peragere, a recta virtutis via non recedere, omnium ſapientum mores, ac inſtituta ſequi, ac Deo, eidem inſerviendo, præſtare ea, quæ tenetur. Hæc tranquillitas eſt, in qua conſcientia quieſcit, & quæ illam de præſenti, ac futuro ſollicitam nequaquam tenet, quin aliquid de chriſtiana amittat humilitate.

Excutere noſmet debeamus, utrum nobis fallacem non concupiverimus pacem.

Num in memetipſo fallendo peritus, ac mordicus meo inhærens errori, conſcientiæ meæ ſilentium indiſi? Poſt tot prælia, nunquamne tandem triumphum retuli? Hoc noſti, Domine; verum ne tradas me fallaci aſſerti hujus triumphi dulcedini. Vocem tolle, & fac, ut circum me vehementius, quam antea divinum verbum tuum circumſonet. Frange illecebras, quæ me faſcinant; quo minus mihi parces, eo magis me diliges, ac ſeveritas tua mea erit felicitas. Quonam me deduxiſſet, Domine, requies illa, quam extra vias tuas guſtare incipiebam? Velut ille, qui fluminis impetu ſe rapi ſinit, ad interitum feſtinabam, quin hoc intelligerem. Sequebar cupiditatem meam, & affectionem meam ipſe fovebam. Deficiente conſcientia, cujus omnia lumina jamjam penitus extinguebam, ſenſuſque omnes ſuffocabam, corruptam dumtaxat naturam audiebam: & cor meum indulgens inordinatiſſimis cupiditatibus, nullum fere ultra obicem inveniebat. Actum erat de me, Deus, niſi aliquot offudiſſes nebulas huic diei, quæ adeo ſerena videbatur. Miſericordiæ tuæ actus mihi accepriſſimus ille eſt, qui me graviſſime vulnerat. Immortales ſint providentiæ tuæ gratiæ; momentum hoc me ad me ipſum revocavit per dolorem, quem attulit animæ meæ, ac tumultum quem in eadem excitavit. *P. Giroûſt, in Adventu, ſermone de falſa conſcientia.*

Pax falſa, in qua errore, in quo ſumus.

Deploramus aliquando infelicem peccatoris ſtatum, cum ille inſanis affectibus ſuis abditus eſt, atque per tyrannidem malorum habituum factus eſt peccati mancipium. Illius miſeriam deflemus, ſaluti ejuſdem metuimus; at ſtatus animæ, quam error feſellit, nonne uberioribus lacrymis eſt proſequendus? Peccator ille ſaltem ſe errare novit, atque ob oculos ſuos habet imaginem ſceleris ſui, & ſi majori cum cognitione peccat, ideo etiam difficilius ad frugem reverti poteſt. Attamen vitiorum tædia, virtutis decor, conſcientiæ ſtimuli, judiciorum Dei metus ſunt veluti totidem voces, quibus ad officium revocatur. At longe accidit peccatori erranti, & errorem ſuum nequaquam intelligenti. Omnes reditus huic obſtructi ſunt: quoniam ſine cognitione peccat, ita etiam ſine ſtimulis peccat. Vermis, qui flagitioſi hominis pectus laniat, in corde illius quieſcere videtur, & conſcientia, quæ adeo ſalutaris eſt, cum illi malum exprobrat, ſive illum fallat, ſive fallatur, cum in profunda tranquillitate relinquit, quam nihil perturbat. Tunc omnis curationis ſpes abeſt; tunc nunquam advertitur animus reformandis moribus, atque in rectam viam redeundo; nullus timor eſt, nulli ſtimuli, nulla ſollicitudo. Conſcientia, quam magnus quidam Antiſtes cordis evangelium, & gratiæ eſſentiam appellat, nihil inquit; de præſenti contenta, de futuro non ſollicita, pleniſſima requie, & perfecta gaudet ſecuritate. Funeſtum hominis ſtatum, ubi error proprius pacate regnet in animo, motus illius regat, cumque per levem, facilemque viam ad deplorabilem mortem adducat. *In ſermonibus Gallicæ Academiæ oblatis anno* 1683.

Pax, & gaudium in uno ſantum Deo inveniuntur.

Unquamne ab ipſis mundi incunabulis ad hæc uſque tempora viſum eſt cor perfecte contentum, quod in creatis rebus, & extra Deum ſuam oblectationem quæſiverit? Mundus ullumne unquam beatum potuit efficere? Pax, & gaudium verum in uno inveniuntur Deo: quodcumque facias, ac poſſideas, anima non aliud, quam unum Deum, habens centrum, in uno illo requiem ſuam poteſt invenire. Ita ille per Iſaiam prophetam cap. 48. exclamat: *Utinam attendiſſes mandata mea: facta fuiſſet ſicut flumen pax tua, & juſtitia tua ſicut gurgites maris!* & per Apoſtolum ad Philipp. 4. *Gaudete in Domino ſemper, iterum dico gaudete*. Docet igitur Chriſtiani gaudium eſſe perpetuum; pacem, & juſtitiam, quæ efficiunt, ut Deo præbeamus, quæ debemus illi, ſeparari non poſſe. *Boudon in libro, cui titulus: Chriſtianus ignotus.*

Quomodo animæ pax amittatur.

Pax animæ facile amittitur, & plures ſunt, qui hanc nunquam obtinent, quamvis pietate, rebuſque ſpiritualibus vacent. Pretioſa hæc pax nimia ſpiritus activitate, vehementi agendi ratione, prægravi negotiorum multitudine, atque occupationum multiplicitate ardentibus deſideriis, violentis affectibus, ſexcentiſque aliis rationibus, quæ pacis noſtræ inimicis parent, amittitur. Attamen interior hæc pax adeo neceſſaria eſt, ut animarum pleræque, eo quod in illa confirmatæ non fuere, nihil agunt propter Deum, atque perfectionem ſuam, in qua nunquam progrediuntur. Prima hujus mali cauſa, ſi recte æſtimetur, proficiſcitur ex quibuſdam ſpiritus anguſtiis, quæ efficiunt, ut terrena hæc magno habeamus in pretio, & divina non ſatis pro dignitate faciamus. *Ex tomo primo epiſtolarum P. Surin.*

Qui tam veram pacem inveniant, & ea perfruantur.

Quod ad veram pertinet pacem, in illis tantum invenitur, qui invicta fortitudine ſuos affectus impugnant, & qui non quieſcunt, niſi eos perdomuerint, ita ut dicere poſſint cum Propheta Pſal. 17. *Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non convertar donec deficiant*. Iſti illi ſunt, qui inceſſanter cum amore proprio confligunt, omnemque induſtriam, curamque, in minimis etiam motibus illius comprimendis collocant, ne in ſe aliquid habeant, quod prohibeantur, ne Deum, ut opus eſt, diligant. Iſti illi ſunt, qui mundum contemnunt, & oderunt,

derunt, & nullam prætermittunt occaſionem ſuum odium, contemptumque teſtandi. Iſti denique illi ſunt, quorum unicum negotium, votumque eſt emundare cor ſuum, ac illud a terrenis quibuſcumque rebus ita expedire, ut nihil in ipſis inveniat Deus, quod prohibeat, ne illos tanquam filios reſpiciat. *Abbas Trappenſis in animadverſionibus ſuis in Evangelium S. Matthæi.*

Ab interioris pacis ſervandæ.

Si mortales injuriis, contumeliis, calumniis utantur, ut nobis hanc auferant pacem, in qua vivere & debemus, & volumus, illa quocumque pretio retinenda eſt: conatibus eorum patientia noſtra objicienda eſt, exactum ſervandum eſt ſilentium, cavendumque, ne ulla querimonia, murmure, aut facto, quod mœrorem, iracundiam, & impatientiam oſtendat, frangatur, ſervata ſemper conſtanti animi æqualitate: teſtandum illis etiam invitis malum, quod nobis inferre conamur, ad nos nequaquam pervenire; noſque illius protectione gaudere, cujus eſt infinita potentia, quæ nos tuetur contra improbitatem eorum, qui vel adnituntur, vel adniti aliquando poterunt, ut pacem noſtram, & tranquillitatem, in qua vivere debemus, perturbent. *Idem.*

Quo pacto Salvator verum pacē inter homines cōſtituere voluerit.

Dicere poſſumus Dei filium in terras veniſſe, ut bellum, ac diſcordiam afferret; ut tamen hoc bellum in conſtantiſſimam pacem converteretur duo, Domine, tibi erant conſilia; alterum quidem pacem inter homines conſtituendi; alterum vero efficiendi, ut quilibet homo ſecum pacem inveniret, quorum neutrum niſi per præcedentia bella, atque diſſidia fieri poterat. Homo ſecum pacem habere nequit, niſi ſuſtulerit, quidquid prohibere poteſt, ne ſibi tantum hoc boni procuret; hoc eſt inimicos, qui huic adverſantur conſilio, qui quidem affectus ſunt, & cupiditates, invidiæ, ultionis libido, opum, prædiorumque deſiderium, gloriæ appetitus, ac voluptatum amor, quibus addere poſſem alia id genus flagitia; quæ affectiones ubicumque turbas cient, ac gignunt confuſionem; quapropter eliminandæ ſunt ex locis, ubi inveniuntur, ſi illic pacem ſartam tectam tueri deſideramus. *Idem.*

Ratio gaudendi pace in hoc mundo eſt divinis parere præceptis.

Tutiſſima inveniendæ pacis in hoc mundo via in perfecta divinis imperiis obedientia conſiſtit. Ipſe dominus eſt; ipſe de hominibus facit, quodcumque vult, & ſæpe illos ad locum, quem cupiunt, & ſperant, deducit per vias ipſis ignotas. Quamobrem providentia illius amanda, & adoranda eſt, quin cauſas ſcrutemur, rationeſque inquiramus. Scire ſatis eſt, illum juſtum eſſe, ac nil velle niſi ſalutem inſervientium ſibi, & ſincere eidem cupientium adhærere. Qui hac mente operantur, certiſsima fruuntur pace, quæ alia via injuſte, & inutiliter quæritur in hoc mundo. *Idem tomo ſecundo.*

Omnia in quiete ſunt in loco ſuo, ac ſitu. Cordis noſtri ſitus eſt cor Dei, & cum voluntas noſtra divinæ ſubjecta eſt voluntati, ea neceſſitate ceſſare debent inquietudines noſtræ, cordis agitationes deſinunt, & anima integra pace, perfectaque fruitur tranquillitate. *Idem.*

Pax cordis ſi vera eſt, inde oritur, quia pax habetur cum Deo.

Vera pace perfruimur, dum conſcientia noſtra fidele hoc nobis perhibet teſtimonium, nos cum Deo in gratiam rediiſſe. Status felix! ſtatus omnibus mundi fortunis præferendus! Cum Deo in gratiam redii; igitur contentus eſſe, & quietam vitam ducere debeo. Cum Deo in gratiam redii: Deus mihi erat inimicus, & ego Deo; ſed tandem ecce Deus iterum mihi reconciliatus eſt, & ego Deo. Pax cordis, pax Dei, quam Spiritus ſanctus opipare inſtructo convivio, menſæque omnibus deliciis affluenti comparat, adeo copioſa, ſuavique unctione animam replet. Pax Dei peccatori ſummopere deſiderabilis. *P. Bourdalove ſermone de Nativitate Domini.*

Ante Chriſtianiſmum homines excæcati, ac decepti falſo ſibi perſuaſerunt, tutiſſimam ad cordis pacem obtinendam viam eſſe cupiditatibus ſuis ſatisfacere, ambitionem explere, cupiditatem ſaturare, in mondo nitefcere, in honore haberi, locupletari, rerum omnium affluentia frui, attolli, creſcere; hoc plurimi hominum crediderunt, & nunc etiam credunt. Hoc autem credentes, Scriptura inquit, non ſolum ſeſe deceperant, ſed ſeſe decipientes ſemet infelices præbuerant. *Contritio, & infelicitas in viis eorum.* Hoc enim credentes *viam pacis non cognoverunt.* Pſal. 13. Pro interiori requie, & tranquillitate, quam in opulentia, & amplitudine ſua ſibi pollicebantur, nihil niſi turbas, triſtitiam, & afflictionem ſpiritus inveniebant: *Contritio, & infelicitas.* Talis eſt ſors eorum, qui mundo favent, & utinam hæc, Auditores, veſtra hodie non eſſet. *P. Bourdalove in ſermone primo de Nativitate Domini Noſtri.*

Pax cordis cum ſuperbia, & ambitione ſimul eſſe non poteſt.

Diſcite a me, Salvator ait, duo hæc ſimul eſſe non poſſe, pacem, atque ſuperbiam; cor veſtrum quodcumque faciatis, vel pro vobis conferat mundus, nunquam contentum fore, donec vanitas, ambitio, & amor gloriæ ibi regnabunt. Ideoque ad humanæ felicitatis centrum in terris inveniendum, & obtinendam hanc animæ pacem, quæ antonomaſtice Dei donum vocatur, oportere, humilem, & ſincere humilem eſſe. *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris.* Matth. 11. *Idem.*

Ut interiori pace fruamur exterior cum proximo pax eſt habenda.

Ut cordis pace fruamur, quæ bonum eſt adeo exoptabile, pacem extrinſecus habere debemus cum omnibus hominibus, cum iis etiam, qui nobis maxime adverſantur, eamque nolunt, noſtra vitæ ratione illos cogentes, ut pacem velint, & exemplo David ſpiritum pacis cum ipſis pacis inimicis ſervantes: *Cum his, qui oderant pacem, eram pacificus* Pſ. 119. Etenim, S. Chryſoſtomus addit, pacem habere cum pacificis, cum iis qui moderato, & ſociabili ſunt ingenio, hæc via Philoſophi, atque Ethnici virtus eſſet, multo minus pro ſupernaturali, & chriſtiana virtute eſſet habenda. Meritum charitatis, dicam melius, charitatis officium, pax interior, quæ eſt illius fructus, eſt pacem ſervare extrinſecus cum hominibus aſperis, difficilibus, iracundis: cur? Quia evenire poteſt, & re ipſa quotidie evenit, quod qui difficillimi, aſperrimique ſunt, illi ſint, cum quibus arctam fovere debemus ſocietatem; illi, a quibus minus divelli poſſumus, illi, quibus in ordine Dei indiſſolubilibus vinculis adhærere tenemur. Ne igitur perturbemur, atque tranquilli ſimus, pax nobis tuenda, & ſervanda eſt cum iis, qui præ cæteris facillime efficere poſſunt, ut illius jacturam faciamus. *Idem.*

In aſſectuum æſtu tandiu pace frui minime licet.

Peccator, qui ſine ulla religione cæcæ cupiditatis, quæ te ad honores rapit, motus ſequeris, fruſtra chimericam tibi polliceris pacem, poſtquam votorum tuorum ſummam fueris conſecutus, vel ſi repulſam paſſus fueris, poſtquam in tranquillum receſſum temet receperis. Quid inauſum reliquiſti, ut ad finem tuum pervenires? Semper inquietus, triſtis, cogitabundus, urgere, vigilare, ſollicitare nunquam deſiiſti. Denique nihil tibi fluxit e ſententia; ſexcenta, quæ importune acciderunt, omnes conatus tuos everterunt; momentum tibi fere maturum tot laborum fructum eripuit; nullam unquam nactus es requiem; quomodo poteris pace frui mœrore confectus ob ea, quæ tibi male acciderunt? Tandem oculos incipis aperire, vides te factum non eſſe, ut ſis in hoc mundo felix, ejuſque deſerendi conſilium aggrederis, ut in pace vivere poſſis: ſed quid accidit? Inordinati affectus tui in intimos etiam ſolitudinis tuæ receſſus te ſequuntur, neque invenientes ultra materiam, qua extrinſecus occupentur, omnis eorum violentia in te ipſum convertitur, atque inter eam tranquillitatem, qua gaudere videris, turbatior, & ſollicitior es, quam cum affectus ipſi tui per ſæculi negotia, atque tumultus aliquod tibi ſolatium afferebant. *Abbas du Jarry ſermone de Aſcenſione.*

Quid producat verum pacē in anima juſti.

Tranquilli ſumus eo in ſtatu, in quo coram Deo ſumus; & iſta pax animæ, Salomon inquit, eſt tanquam ſuave convivium. Immunes ab illis terroribus, quibus torquentur peccatores, ubi mortem, & Dei judicia recogitant, pacate exitum noſtrum præſtolamur. Non quod omni prorſus timore vacui ſimus, qua in re non deeſſet audacia, ſed metuimus tanquam filii ſine tumultu, atque cum ſumma confidentia. Hæc ſancta libertas eſt, ubi cor de affectuum ſuorum tyrannide expeditum, beata fruitur tranquillitate. Terrena

omnia

omnia oculo chriſtiano intueri conſueſcimus; neque illa in nobis eas efficiunt impreſſiones, quæ vitæ mœrorem, atque triſtitiam producant. *P. Giroust in Adventu, ſermone de ſuavitate ſervitutis Dei.*

Unus Jeſus Chriſtus diſcipulis ſuis pacem conferre poteſt; ea enim, quam ſibimet ipſi tribuit mundus, ut liberius ſuis fruatur voluptatibus, fallax eſt pax, quæ veram evertit. Pax Salvatoris inter ipſas cruces, & pœnitentiæ lacrymas invenitur; cum interim impii, Spiritus ſanctus ait, inter delicias velut mare fervens agitentur. Nunquam quieſcunt, quia requiem hanc aliis non tribuunt. De pace quidem loqui poſſunt, ſed pacis dulcedinem guſtare non poſſunt. Tribulatio, & afflictio ſpiritus pars eſt illius, qui facit malum...... Cum enim bellum gerat & ſecum, & cum Deo, quomodonam pacem habere poteſt? *P. Dozenne in libro cui titulus:* Jeſu Chriſti *diſciplina de rationibus acquirendi pacem cordis.*

Ut pax habeatur omnia ſuum ſervare ordinem debent.

Omnis dolor in eo, qui doloris eſt capax, inde oritur, quod in ipſo aliquid eſt, quod illic non eſt, ubi eſſe debet: & hoc in humano corpore videtur, ubi pars divulſa, os luxatum, humor extra locum ſuum acerbiſſimos gignunt dolores. Hoc tamen magis adhuc liquet in anima, quando affectus rationi imperant, cui obedire deberent. Non enim illi tantum torquent, quorum objectum dolor eſt; deſiderium quoque, amor, & alii etiam, qui feruntur in bonum, nobis totidem ſupplicia ſunt. Illos loco ſuo redde ſub rationis, & fidei obedientia, tunc recuperabis pacem, quæ in rerum perturbatione inveniri non poteſt; & tunc licet omnia circum te turbarentur, intrinſecus tamen conſtans, & inconcuſſus maneres. *Idem.*

Ne tibi in hac vita pacem omni prorſus emotione vacuam pollicearis: talis enim neque ipſa Salvatoris fuit vita. Inferior animæ noſtræ pars ſemper obnoxia fuit aliquibus motibus ſubinde inſurgentibus; at ſuprema mentis regio minus tranquilla eſt, cum ſub illa procellæ deſæviunt? Hi motus appetitus inferioris non magis paci animæ, quam virtuti nocent, cum virtus, quod ſuum eſt, agit, & in gradu ſuo ſtat. Tunc dicere poſſumus, guſtatur pax ſimilis paci Jeſu Chriſti, qui tranquillo ſopore captus dormiebat, cum diſcipuli ejus tempeſtatis pericula trepidarent. Ut & vos tranquillitate eadem frui poſſitis, illos imitamini, & Dei opem expoſcite. Sciet ille maris fluctus mulcere; vobiſque nihil metuendum eſt, ſi ille vobiſcum adfuerit. *Idem.*

De infelici pace, qua peccatores in ſuis gaudent ſceleribus.

Quanquam inſignes peccatores per cordis duritiam, atque impœnitentiam, congregent ſibi quotidie theſauros iræ, tamen terribile Dei judicium non timent. Conſcientia illorum tranquilla eſt; cæcitas, in qua ſunt, illos tutos facit, cumque cor eorum ad obdurationis cumulum evaſerit, hanc pacem appellant. Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, omnia in pace ſunt; atque in hac tranquillitate omnia ipſi obediunt, quin reluctentur, atque unum illum dominum eſſe fatentur. Quamobrem qui graviſſimis diffluunt criminibus, ac diu illis aſſueverunt, ut plurimum, quid ſit tumultus, ignorant; vel ſi quem experiuntur, illius auctor eſt Deus, qui eos monet æquum eſſe, ut nocentes inquieti ſint, atque contremiſcant; quoniam inter ipſos, & infernum, quem meruere, fragiliſſima intereſt vita, quæ uno momento poteſt abſolvi. *De Sancta Martha, tomo primo tractatuum Aſceticorum.*

P A U P E R T A S.

Paupertas ſpiritus. Paupertas voluntaria, & religioſa; ejus bona &c.

M O N I T U M.

CUM de divitiis, divitibuſque ſermo fuit, facere non potuimus, quominus aliquid de paupertate diceremus, quippe hæc duo argumenta invicem ſeparari non poſſunt. Hic tamen explicite agimus de paupertate; neque de opibus incidet ſermo, niſi tanquam de re illi contraria; quemadmodum ne jam dicta iterum repetamus, ac verbum quidem faciemus de avaritia, & eleemoſyna, quanquam omnia hæc argumenta cum præſenti aliquam habeant neceſſitudinem.

Hæc tamen in re notandum eſt. 1. Cum locuturi ſimus de paupertate ſpiritus, quæ generatim ad omnes fideles pertinet, nequaquam iſtic ſermonem eſſe de neceſſaria paupertate, ſive ex ipſo genere, ſeu ex hominum injuſtitia, ſeu ex aliqua calamitate, vel infortunio profecta, niſi paupertas hæc patienter, & æquo animo, divinique voluntati ſubjecto perferatur. 2. Spiritus paupertatem bifariam conſiderare poſſe, vel quatenus Chriſtianis omnibus communis eſt, & de præcepto, vel quatenus conſilii tantum eſt, ac religioſorum tantummodo propria, qui terrenorum bonorum poſſeſſionem abdicarunt. Hic autem afferemus quidquid de utraque collegimus. 3. Non iſtic nequaquam ſingillatim ea perſequi omnia, quæ pertinent ad religioſam paupertatem, quæ aliter pro alsis cujuſcumque ordinis inſtitutis obſervatur. 4. Denum quamvis raro ad populum de paupertate fiat ſermo, attamen ex amore bonorum, qui in poſſidentibus illa deprehenditur, argui poſſe, ſatis non eſſe, ut huic malo occurratur, quod cauſa eſt damnationis plurimorum; perfunctorie, & per inductionem, quæ omnibus in ſermonibus locum habeat, hoc pertractare argumentum, ſed utiliſſimum eſſe illud funditus exhaurire, & ſæpe etiam eamdem tundere incudem; quandoquidem nunquam ſatis humano imprimi poteſt animo, ſpiritus paupertatem omnino neceſſariam eſſe ad ſalutem.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia concionum hujus argumenti lineamenta.

1. IN hæc Evangelii Matth. 5. verba: *Beati pauperes ſpiritu quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*; oſtendere potes, ſpiritus paupertatem veram eſſe viam ad felicitatem in hac, alteraq; vita comparandam. Magnam hanc artem plurimi inutili labore quærunt aliam quamlibet præter hanc viam ſecuti; quod facile probari poteſt in duabus hujus concionis partibus.

Pars

Pars prima. Quamquam ſecundum communem hominum opinionem paupertas ſit cauſa, & quodammodo fons ærumnarum, quæ in hoc mundo perferendæ ſunt, & vulgo miſeri vocentur, qui in turpi bonorum, atqua vitæ hujus commoditatum egeſtata verſantur; attamen paradoxum non eſt, ſed manifeſta veritas, in qua omnes Ethnici philoſophi conſenſerunt, ſpiritus paupertatem, ſive illa voluntaria ſit, atque ex noſtro arbitrio profecta, ſeu ea ipſa nativitate, vel infortunio aliquo orta, ſolam eſſe viam, per quam in hac vita, quoad fieri poteſt, felicitas inveniatur. 1. Supponendum eſt, tanquam veritas in dubium non revocanda, neminem felicem eſſe, niſi qui contentus eſt, in qua animi affectione, pace, & tranquillitate hæc beatitudo conſiſtit. Quid enim prodeſt homini ingentia bona, locupletes hæreditates, immenſoſque theſauros poſſidere, ſi voti compos non eſt, ſi ſeacentis invidiæ, ambitionis, avaritiæ fluctibus agitatur, & inſatiabili flagrat cupiditate majora ſemper poſſidendi? Procul dubio contentus non eſt, quoniam ſeſe tot motibus torquet, ut quod quærit, inveniat. Sed quid eſt eſſe pauperem ſpiritu? niſi animum habere a terrenis rebus avulſum, ſive poſſideantur, ſive ſecus; nihil ulterius deſiderare; verbo, eſſe contentum ſtatu, conditione, fortuna, in qua Deus eſſe nos voluit. Quis igitur inficias ibit, per ſpiritus paupertatem nos ea frui felicitate, quæ in terris maxima poteſt inveniri? Sancti patres, profanique auctores mira hac de re narrant; ſed ſufficit habere Jeſum Chriſtum hujus veritatis teſtem: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* 2. Quia paupertas ſpiritus, qualem in chriſtiano viro poſtulat evangelium, omnibus nos eximit curis, & ſollicitudinibus, quæ poſſeſſionem bonorum hujus mundi concomitantur. Patet, quo labore acquirantur, qua cura ſerventur, quo metu trepidetur, ne amittantur; quo dolore tandem, ac triſtitia conficiatur, qui eadem amiſerit: unde ſequitur tantum abeſſe, quod divitiæ vitę hujus felicitatem conſtituant, ut magnum immo eidem obicem ſtatuant, vel efficiant, ut eas poſſidentium felicitas ſit tantummodo commentitia. Nonne igitur omnibus perſuaſum eſſe debet, ſpiritus paupertatem, quæ hos omnes obices auſert, quæ efficit, ut nihil optetur, utque ſemper contenti ſimus, plurimum conferre tranquillitati ſpiritus, ac ſoli beatitudini, qua hoc in mundo frui licet? 3. Potiſſima vero hujus veritatis ratio eſt, cum nullum mundi hujus bonum cor noſtrum replere, ac nos perfecte beatos efficere valeat, eodem privari per ſpiritus paupertatem, quæ nos ab illo divellit, ut voluptatem in virtutis praxi, in officiorum noſtrorum executione, in conſcientiæ teſtimonio inveniamus, ſolum efficere poſſe, ut reperiamus beatitudinem, quam illic inquirimus, & acquiſamus jus ad æternam felicitatem, quam in altera vita expectamus. Hæc eſt pars altera.

Non multis opus eſt argumentis, ut noſmet de fecunda hac veritate perſuadeamus; verbum enim filii Dei explicitum eſt, ac de futura hac felicitate loquitur tanquam de bono, ad quod pauperes jus habent acquiſitum, atque ita certum, ac ſi illius poſſeſſionem jam obtinerent. Ecce nihilominus cuinam rei jus hoc innitatur; videlicet quod Salvator, qui voluit, homines ſupremam hanc felicitatem ſibi promereri, inſtituit ſpiritus paupertatem, quæ ad illam promerendam primum eſſet, ac potiſſimum inſtrumentum. 1. Quia efficit, ut evitemus malum, hoc eſt peccatum, noſmet amovendo ab occaſionibus illius perpetrandi, & a tentationibus, de quibus loquitur Apoſtolus 1. ad Timoth. 6. quibus terrenorum bonorum poſſeſſio, ac deſiderium nos objicit: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum diaboli.* 2. Dici poteſt, quemadmodum cupiditas fons eſt, & cauſa malorum omnium, ſpiritus paupertatem, hoc eſt cor, & affectum ab omnibus vitæ hujus bonis alienum eſſe etiam bonorum omnium, virtutum ſcilicet fontem, & originemque. Hæc nos dociles præbet veritatibus fidei, quæ docet alia eſſe bona in cęlis nobis præparata; firmam nobis inſpirat ſpem poſſidendi hanc felicitatem, quæ nobis in præmium promiſſa eſt, vel potius ſpem hanc, quæ efficit, ut affectu; & ſæpe etiam effecto renuntiemus bonis, quæ hic in terra poſſidemus: cauſa eſt, propter quam amamus Deum magis integra, puraque charitate; deinde nos ad humilitatis, charitatis erga proximum, aliarumque ſublimium virtutum exercitationem inducit &c.

1. Paupertas quacumque ex parte proficiſcatur, utiliſſima via eſt ad ſalutem operandam: 2. attamen ea via eſt, qua homines infrequentiſſime utuntur. II.

Poſito, quod paupertas hæc, ut fiat nobis utilis ad ſalutem via, eſſe debeat vel voluntaria, vel voluntarie accepta, partis primæ argumenta ſunt: 1. quia nos liberat curis, & ſollicitudinibus, quas ſecum trahunt divitiæ: 2. quia nos tuetur adverſus pericula, & tentationes, quæ ab opibus fere ſeparari non poſſunt: 3. quia nobis tribuit occaſionem magis heroicas virtutes exercendi: 4. quia nos Salvatori magis ſimiles facit &c.

Pars altera. Attamen hoc adminiculum divites æque, ac pauperes reſpuunt, & eo minus utuntur. 1. Raro divites bonorum terræ ſunt pauperes ſpiritu, quod omnino ad ſalutem eſt neceſſarium. At conſtat amorem divitiarum, & affectum, quo illis adhærent homines, ſtatum eſſe damnationis; eas autem amari dignoſcuntur ex laboribus, qui ad illas acquirendas, ſervandas, tuendaſque ſunt neceſſarii &c. 2. Qui ex neceſſitate ſunt pauperes, vulgo paupertate ſua nequaquam melius utuntur; cum enim minime ſint pauperes ſpiritu, paupertas, quin illis afferat utilitatem, cauſa eſt, & prætextus plurimorum ſcelerum. Non ſine magno animi dolore ſunt pauperes; in paupertate ſua impatientia ſe abripi ſinunt, eamque in propriam damnationem convertunt.

De religioſa paupertate oſtendi poteſt, paupertatem evangelicam, quæ in voluntaria, & effectiva bonorum hujus mundi renunciatione conſiſtit, validum eſſe religioſo viro ſubſidium ad perfectionem, & ſanctitatem acquirendam; quod ut luce clarius innoteſcat, cum Theologis ſupponendum eſt, ſanctitatem, & perfectionem in tribus conſiſtere. 1. In abſoluta terrenarum rerum ſeparatione: hoc efficit religioſa paupertas, quæ non corde tantum, & affectu, ſed re, affectuque nos ab illis divellit, relinquens uſum dumtaxat eorum, quæ ad victum ſunt neceſſaria. 2. In integra conformitate, ac ſubmiſſione voluntati Dei; ſed evangelica paupertas efficit, ut omnino a providentia illius pendeamus, atque noſmet mandatis illius ſubjiciamus pro victu, veſtitu, & reliquis, quæ ad vivendum pertinent, & contenti ſimus inter ea incommoda, quæ ſecum trahit paupertas. 3. In perfecta unione cum Deo: ſed paupertas nobis auferens præſidium, quod in rebus terrenis invenire poſſemus, nonne cogit, ut unice adhæreamus Deo, atque arcte cum eo conjungamur, tanquam ſoli bono, quod poſſidemus? III.

1. Paupertas ſpiritus, quæ conſiſtit in animo ab omnibus terrenis bonis avulſo, præceptum eſt, a quo diſpenſari non poteſt cujuslibet generis homo, ſeu dives ſit, ſeu pauper, princeps, vel ſubditus; atque oſtendendum eſt, ad quid hoc præceptum nos obliget. 2. Quam rara, & difficilis ſit praxis illius. 3. Quam glorioſa, & præclara ſit paupertatis evangelicæ profeſſio. IV.

Duæ res corrumpere conſueverunt hominum mores, ac vitium invehere: hoc eſt, otium, & affluentia, alterum docet malum, quemadmodum teſtatur Scriptura; altera vero fit, ut in mollitie, & voluptate vita ducatur, & hæc duo generaliter loquendo cauſa ſunt omnium malorum, quæ in mundo contingunt. Dico autem paupertatem generatim ſumptam mederi duplici huic fonti omnis corruptionis, quæ in mundo videtur. 1. Otium exturbat; pauperes enim laboribus exercentur, utque victum ſibi comparent, publicis neceſſitatibus occurrunt. Neque idcirco putes deeſſe pauperes, quos inertia ad mendicitatem redegit, & qui malunt oſtiatim emendicare panem, quam illum in ſudore vultus ſui ſibi comparare: paupertas, atque neceſſitas, quæ illos urget, ſatis eoſdem exercet. 2. Quod ad copiam pertinet, certum eſt, V.

eſt, hanc invexiſſe luxum, crapulam, ſolatia, voluptates; paupertas e contra prohibet, ne mollem vitam ducamus, & pleroſque mortalium quodammodo bonos eſſe jubet illis auferens ſubſidia, quibus ſcelera committunt. Exemplum rerum publicarum quæ fluentes fuere, donec paupertas cives earum bene vivere coegit, ſed quas opum affluentia omnino corripuit, hoc liquido probat.

VI. Tria magna paupertatis bona. 1. Majorem nobis præbet acceſſum ad Deum: pauperibus ille primum ſe tradidit cognoſcendum, illos ad ſui ſequelam evocavit, elegitque; ac tandem his majores elargitus eſt gratias, euſque audit libentius &c. 2. Nos efficit magis ſimiles filio Dei, qui natus eſt, vixit, & mortuus eſt pauper. 3. Manifeſtum nobis tribuit jus ad regnum, & poſſeſſionem Dei: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.*

VII. Pauci norunt theſauros, qui in paupertate ſeu voluntaria, ſeu æquo animo acceptata continentur: cumque oſtenſum fuerit, judicium hominum dupliciter fallax eſſe, ſeu metiantur divites ex iis, quæ poſſident, & pauperes ex eorum externa ſpecie: oſtendendum eſt ad hoc ut ſanum feratur judicium, judicandum eſſe primum ex pretio, in quo Deus ſemper habuit pauperes, & paupertatem: ſecundo ex magnitudine præmii, quod illis pollicetur, qui libenter illam fuerint amplexi. 1. Jeſu Chriſti de pauperibus æſtimatio in hoc potiſſimum videtur, quod illi primi ad cognitionem Dei vocati fuere, & per hoc facti divites in fide: *Pauperes in hoc mundo, divites in fide.* Jacob. 2. 2. Quod electi fuere, ut illum mundo traderent cognoſcendum, utque eſſent evangelii ipſius præcones. 3. Quod obtinebunt honorem, ac poteſtatem alios homines judicandi.

Quod pertinet ad præmia, tria in Bibliis præſertim memorantur pauperibus ſpiritu, & illis promiſſa, qui aliquid reliquerint, ut Jeſum Chriſtum ſequantur. Primum eſt, certitudo regni cœleſtis, quod ex hac ipſa vita ad illos pertinet: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum*: Matth. 5. Alterum eſt affluentia temporalium, atque ſpiritualium bonorum, quæ in centuplo, quod adeo ſolemniter pollicetur Deus, continetur. Tertium eſt integra, atque perfecta animi requies, ita ut nihil habentes omnia poſſideant, ut loquitur Apoſtolus, quin illis aliquid deſit, vel ulterius quidquam acquirant: *Tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes*: 2. ad Cor. 6.

VIII. 1. Deus amoris ſui erga homines magnitudinem teſtatus eſt, ſeſe ex divite pauperem faciens; ad id enim omnibus vitæ commodis neglectis, elegit, & amplexus eſt, quidquid laborioſiſſimum, ac duriſſimum eſt; ſeſe omnibus ſubjecit incommodis, quæ poſt ſe trahit paupertas &c. 2. Viciſſim amorem noſtrum erga Deum teſtari non poſſumus, niſi voluntariam paupertatem amplectentes, & propter bonitatem illius abrenunciantes amori divitiarum, voluptatibus omnibus, & iis omnibus, quæ in mundo nitent; ipſi etiam quamcumque rem poſſidendi cupiditati.

IX. 1. Pauperes ſpiritu divinæ voluntati ſubmiſſi inter infortunia miſeri eſſe non poſſunt; ſed e contra ſunt ſemper contenti. 2. Qui pauper eſt ſpiritu, ſemper dives eſt temporalium, & gratiæ bonorum.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres. S. Auguſtinus *l. 5. de civit. c.* 8. adfert exempla pluſimorum inſignium virorum, qui in extrema paupertate, & vixerunt, & mortui ſunt.

Idem *Epiſt.* 24. *ad Paulinum* oſtendit, Apoſtolos multum reliquiſſe, ut ſequerentur Jeſum Chriſtum, quamvis linum dumtaxat cum retibus reliquerint.

S. Ambroſius *in Hexameron l.6.* oſtendit, ſi pauper ſuam cognoſceret felicitatem, & bona, quæ ex ſua paupertate percipere poteſt, divites infrequentiores futuros.

Idem *l. 3. Epiſt. Epiſt.* 1. oſtendit ſapientem licet pauperem, divitem eſſe in ſapientia, atque virtute.

S. Hieronymus *Epiſt. 34. ad Julianum* oſtendit, paupertatem tutiſſimam eſſe ad perfectionem viam.

Idem *l. 8. contra Jovinianum* oſtendit, pauperem, qui virtute præditus eſt, vivere magis contentum in paupertate ſua, quam divitem in divitiarum affluentia.

Idem *in Matth. l. 3. c. 19.* oſtendit, non ſatis eſſe renunciare bonis terræ, & paupertatem amplecti, niſi hoc propter Dei amorem, & ut illum ſequamur, fiat.

Idem *Epiſt. 26. ad Pammachium* docet, chriſtianum, qui vitæ hujus abdicat bona, non debere hoc facere ex vana gloria, quemadmodum aliqui Philoſophi fecerunt.

Idem *Homil. 18. in cap. 10. Epiſt. ad Hebræos* oſtendit magnum illud bonum, quod in paupertate invenitur.

Idem *in regul. monacharum* oſtendit, nihil eſſe abdicaſſe omnia mundi hujus bona, niſi aliorum poſſidendorum abdicetur affectus.

S. Cyprianus *ſerm. 6. de orat. Domin.* docet, paupertatem facillimam eſſe ad perfectionem viam.

Idem *ſerm. de nativit.* egregie de paupertate loquitur.

S. Gregorius *l. 34. moral.* verba facit de duplici paupertatis genere; quarum alteram paupertatem prædeſtinatorum vocat, alteram reproborum, & latius de utraque ſermonem inſtituit.

Idem *Homil. 5. in Matth.* oſtendit S. Petrum jure dixiſſe Salvatori, ſe omnia reliquiſſe, ut illum ſequeretur, quamvis fere nihil reliquerat.

S. Baſilius *in Pſal.* 14. oſtendit, quid inter pauperem divitemque diſcriminis adſit pro animi tranquillitate.

Idem *Homil. in Pſal.* 48. etiam atque etiam hortatur chriſtianos ad opes quidem contemnendas, paupertatem vero amplectendam.

Idem *in Pſalm. 33. & in regul. brevior. ad eos, qui ſunt mendici ſpiritu* oſtendit, & explicat, quid pro ſpiritus paupertate ſit intelligendum.

Idem orationem elucubratus eſt de divitiis, & paupertate, ubi oſtendit, qua in re pauperes divitibus præſtent.

S. Chryſoſtomus *Homil. de avaritia* excellens habet elogium paupertatis.

Idem *Homil. 35. in Geneſ.* deſcribit gratias, & bona, quæ confert Deus illis, qui bona præſentia contemnunt, & ſunt pauperes ſpiritu.

Idem *Homil. 4. in Matth.* ubi loquitur de pueris, qui conjecti fuerunt in fornacem Babylonis, eo quod noluerunt adorare ſtatuam Nabochodonoſor, loquitur de bonis divitias contemnentium.

Idem *Homil. 11. in Epiſt. 1. ad Timoth.* oſtendit artem vere locupletandi eſſe paupertatem ſpiritus; quia divitem eſſe eſt nullius rei indigere, & nihil præterea cupere.

Idem *Homil. 2. in Epiſt. ad Hebr.* docet paupertatem ſecum omnes virtutes adducere.

Idem *l. 2. adverſus vituperatores vitæ monaſticæ* oſtendit, quænam in evangelica paupertate contineantur divitiæ.

Idem *Homil. 5. de fide Annæ* oſtendit, paupertatem eſſe omnino neceſſariam pro bono ſocietatis humanæ, quæ alioquin ſubſiſtere non poſſet.

Idem exhortatione *in cap. 26. Matth.* docet domos pauperum divitum domibus eſſe præferendas.

Idem exhortatione *in cap. 28. Matth.* docet Chriſtianam religionem paupertatis amorem inſpirare.

S. Baſilius *Homil. 23. & 24. ex variis* omnes ad ſpiritus paupertatem accendit.

Idem *in Epiſt. ad Olympium* eum improbat, quod ipſum velit a paupertate amplectenda deterrere.

Idem in *Reſp. 8. interrog.* docet ad hoc ut vere converſi ſimus ad Deum, omnia terræ bona eſſe deſerenda.

Idem *in Reſp. 20. interrog.* docet a Deo petenda ſolum, quæ ſunt victui neceſſaria, nobiſque abjicienda ſuperflua, ut vitam veris Chriſtifidelibus dignam vivamus.

Origenes *Homil. 8. in Matth.* loquens de Ana-

nia

nia, & Saphira docet, veram perfectionis acquirendæ viam eſſe paupertatis amorem.

S. Chryſoſtomus *Homil. 5. variarum in Lucam* docet voluiſſe Deum, ut paupertas ſemper in honore haberetur.

Idem *Conc. 4. de Lazaro* docet, quid diſcere, & quem fructum percipere valeamus ex mali divitis, pauperiſque Lazari hiſtoria.

Idem *in Epiſt. Pauli ad Galat.* oſtendit pauperem ſuam nobis infelicitatem detegentem eloquentius diſertiſſimo quovis oratore nobis ob oculos ponere humanam infirmitatem, ac terrenorum bonorum contemptum docere.

Idem *Homil. 17. in cap. 8. 2. ad Corinth.*, *& in Homil. 28. ad popul. Antioch.* oſtendit, quam neceſſarii divitibus ſint pauperes.

Caſſianus *collat. 4.* deplorat religioſorum cæcitatem, qui, cum magna reliquerint bona, nugas conſectantur.

Idem *Collat. 24. cap. 26.* loquitur de centuplo illis promiſſo, qui aliquid reliquerint pro Deo, tanquam de mercede temporali ſimul, ac ſpirituali.

S. Bernardus *ſerm. 4. in feſto Sanctorum Omnium* docet, Chriſtianum ab Ethnico, & Judæo paupertatis amore differre.

Idem *ſerm. 4. in Natali Domini* pathetica habet multa de Jeſu Chriſti paupertate, deque paupertate generatim.

Idem *ſerm. 21. in Cantic.* docet, paupertatem non cæleſtium tantum, verum etiam terrenorum bonorum divitem eſſe; quandoquidem ex Apoſtolo poſſidet omnia.

Idem in hæc verba: *Ecce nos reliquimus omnia*, docet, quid intelligendum ſit de centuplo, & quanta ſit merces, quæ eos manet, qui omnia pro Deo reliquerunt.

Idem *Epiſt. ad Monach. Sancti Bertini*, docet, cœnobitas, qui poſtquam magna reliquerunt, & nugarum adhuc amorem ſervant, vere pauperes non eſſe.

Aſcetici, aliique. S. Laurentius Juſtinianus in libro, qui inſcribitur, *de Ligno vitæ*, prolixum habet paupertatis elogium.

S. Bernardinus *ſerm. 5. de beatitudinibus* fuſius hoc argumentum perſequitur.

Thomas a Kempis *tom. 2. part. 1. opuſc. 5.*

Sanchez *de Regno Dei lib. 5. c. 9.*

M. Antonius Sabellicus *lib. 8. c. 5*

Petrus Caniſius *in opere Catechiſt. q. 3. & ſeq.*

Opuſculum Bellarmini de æterna ſanctorum felicitate, *cap. 8.*

Didacus Alvarez tom. 2. eruditum, amplumque edidit tractatum de religioſa paupertate.

Dandinus *in Ethicis Sacris lib. 45.* pluribus capitibus tractat, quidquid de paupertate generatim dici poteſt.

Rodriquez in quarta parte de perfectione chriſtiana, & religioſa amplum habet de voto paupertatis tractatum.

P. Corderius tomo 2. Familiæ Sanctæ cap. 6. §. 6. loquitur de felicitate ejus, qui in ſua paupertate contentus eſt.

Moralis Chriſtiana in Pater noſter l. 6. ſect. 2. art. 3. oſtendit, Chriſtianum eſſe debere pauperem ſpiritu, & in quo hæc ſpiritus paupertas conſiſtat.

P. Guillorè in illuſionibus virtutum tractatu quarto memorat tres illuſiones ſatis communes in paupertate, & docet, quomodo evitari poſſint.

P. Nepveo in ſpiritu Chriſtianiſmi tractatu nono de paupertatis virtute verba facit.

Idem tomo 3. chriſtianarum conſiderationum.

Abbas Trappenſis in monaſticæ vitæ officiis tom. 1. qu. 6. & tomo 2. cap. 21.

Liber, cui titulus, Cruciatus Domini noſtri Jeſu Chriſti, tomo primo, cruciatu undecimo. *Paupertas.*

P. Dozenne in Morali Jeſu Chriſti de paupertate.

Inter dialogos Petrarchæ unus habetur de paupertate.

Liber, qui inſcribitur, *la Conduite du Sage* in tomo primo verba fiunt de ſapientis prudentia in paupertate.

Hieronymus Platus loquitur de vitæ religioſæ felicitate, & in parte prima, cap. 9. loquitur de utilitate, quam paupertas affert Religioni: in parte altera cap. 3. de religioſæ paupertatis præſtantia; in tertia cap. 8. de gaudio paupertatis, quæ a curis, & impedimentis divitiarum eximit.

Concionatores aupers. Sarazin in tomo ſecundo Adventus ſermone 23. de paupertate J. C. & Chriſtianorum.

P. Duneau; Sermo in quartam Dominicam poſt Pentecoſten totus eſt de bonis voluntariæ paupertatis.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta tomo 4. ſermonum particularium, unum habet de religioſa paupertate.

Idem tomo eodem ſermonem habet de triplici religionis voto, & alterum de centuplo promiſſo illis, qui aliquid reliquerint pro Deo, ubi plura ſunt de paupertate.

Idem in ſermone nativitatis Domini, in Adventu fuſius loquitur de Jeſu Chriſti naſcentis paupertate.

Qui collectanea edidere. Buſæus *in Panario*. Titul. Impatientia in paupertate: *& in Paradiſo animæ*. Titulo paupertas.

Idem *de Statibus* Titul. de paupertatis voluntariæ ſtatu. Idem *de Monachorum ſtatu c. 6.*

Drexellius *in Roſis*.

Peraldus tom. 2. titulo *de beatitudinibus*.

Labatha, titulo *Paupertas*.

Summa prædicantium, Titulo *Paupertas*.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

CReſcere me fecit Deus in terra paupertatis meæ. Geneſ. 41.

Nudus egreſſus ſum de utero matris meæ, & nudus revertar. Jobi 1.

Dominus pauperem facit, & ditat, humiliat; & ſublevat. 1. Reg. c. 2.

Non in finem oblivio erit pauperis; patientia pauperum non peribit in finem. Pſalm. 9.

Propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus. Pſ. 11.

Ego autem mendicus ſum, & pauper, Dominus ſollicitus eſt mei. Pſalm. 39.

Melius eſt modicum juſto ſuper divitias peccatorum multas. Pſ. 36.

Homo cum interierit, non ſumet omnia, neque cum eo deſcendet gloria ejus. Pſalm. 48.

Pauper ſum ego, & in laboribus a juventute mea. Pſalm. 87.

Oculi ejus in pauperem reſpiciunt. Pſalm. 10.

Deſiderium pauperum exaudivit Dominus. Ib.

Edent pauperes, & ſaturabuntur, & laudabunt Dominum qui requirunt eum: vivent corda eorum in ſæculum ſæculi. Pſ. 21.

Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Pſ. 61.

Melius eſt parum cum juſtitia, quam multi fructus cum iniquitate. Prov. 16.

Mendicitatem, & divitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo neceſſaria. Prov. 30.

Eſt quaſi dives cum nihil habeat, & eſt quaſi pauper cum in multis divitiis ſit. Prov. 13.

Etiam proximo ſuo pauper odioſus. Prov. 14.

Beatus vir qui poſt aurum non abiit, nec ſperavit in pecunia, & theſauris. Quis eſt hic, & laudabimus eum? Eccli. 31.

Propter inopiam multi deliquerunt. Eccl. 27.

Memento paupertatis in tempore abundantiæ, & neceſſitatum paupertatis in die divitiarum. Eccl. 18.

Ecce excoxi te, elegi te in camino paupertatis. Iſai. 48.

Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Matth. 5.

Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris. Matth. 10.

Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus. Matth. 19.

Filius hominis non habet ubi caput reclinet. Matth. 8.

Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis. Matth. 6.

Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Mat. 19.

Qui

Qui non renuntiat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Luc. 14.

Factum eſt ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ. Luc. 16.

Tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. 2. ad Corinth. 6.

Exiſtimo omnia detrimentum eſſe propter eminentem ſcientiam J. C. Domini mei. Ad Phil. 3.

Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. 1. ad Timoth. 6.

Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes regni, quod repromiſit Deus diligentibus ſe? Jacobi 2.

Rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis. Ad Hebr. 10.

Scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam, ſed dives es. Apocalypſ. 2.

Exempla veteris, novique teſtamenti.

Paupertas ſpiritus Abrahæ.

PRimum animi perfecte a terræ hujus bonis alienati exemplum, quod nobis Biblia ſuppeditant, eſt Sancti Patriarchæ Abrahæ inter affluentiam, & opes pauperis ſpiritu: hoc enim primum fuit periculum, quo Deus magni hujus viri fidelitatem expertus eſt, præcipiens illi, ut ea omnia, quæ poſſidebat, deſereret; periculum prorſus novum, quemadmodum S. Auguſtinus ſerm. 68. de Temp. loquitur, quia re ipſa hactenus nunquam ſimile viſum fuerat: *Novum probationis genus.* Et ſane vir, qui in terra ſua dives erat, & in honore, jubetur in ignotam regionem concedere, quam nonniſi tanquam exilium conſiderare poterat; homo, qui in bonis ſuis pacate vivebat, cogitur longi itineris laborem ſuſcipere, cujus exitus illi exploratus non erat. Homo, qui omnium bonorum genere diffluebat, repente pauper fieri debet, longinquarum tantummodo opum promiſſione ductus, quarum ideam dumtaxat, ac ſpem concipere poterat. Immo neque indicatus illi locus, quo profecturus eſt; jubetur dumtaxat egredi, & omnia relinquere, cæterum in Dei providentia ſpem ſuam collocare. Quis, S. Auguſtinus addit, tali cedere potuiſſet imperio, qui non vivam haberet fidem, & cor omnino a terræ hujus bonis avulſum? Hoc unum eſt ex primis exemplis ſapientia ejus ſtultitiæ, quæ habuit, habetque quotidie tot imitatores in gratiæ lege, præ quibus Abraham hanc ſemper laudem merebitur, quod pauper fuit ſpiritu, atque præceptum, conſiliumque evangelii adimplevit ante ipſum evangelium, & qui in hac in re ullum haberet, quod imitaretur, exemplar.

Exemplū Jacob.

Eodem ſpiritu abrenunciationis rerum omnium Jacob domum paternam reliquit tanquam profugus, & rerum omnium egenus, nihilque ſecum præter baculum habens, atque hoc in ſtatu ſeſe tradidit illius providentiæ, qui bona, & commoda vitæ hujus illis largitur, quibus ſibi placet; ſed qui vult etiam illis abrenunciari, ut eidem placeamus, vel ſaltem vult, nos ab illis cor, affectumque amovere. Jacob ſecutus eſt exemplum avi ſui Abrahæ, ut moleſta in occaſione obediret præceptis providentiæ, quæ voluit ipſum cedere violentiis, furorique fratris ſui, qui eum perdere decreverat. Generoſe igitur reliquit ſuavitatem, & commoda, quibus gaudebat in domo, ubi omnes experiebatur effectus benevolentiæ parentum ſuorum, qui illum unice diligebant, quin ſciret, quandonam rediturus eſſet, atque utrum illos amplius eſſet viſurus. Ejus conſolatio fuit, quod omnia relinquens ducem ſequebatur providentiam, quæ ipſi erat omnia, quod deinceps teſtatus eſt ſolemni voto, quod nuncupavit, & quod oſtendit, quantopere animus ſuus a terræ hujus bonis alienus eſſet, & adhæreret Deo, dicens illi, ſe perfecte voti ſui compotem futurum, ſi panem tantummodo haberet, quo veſceretur, & tunicam, qua indueretur, addiditque jusjurandum, quo illi omnibus vitæ ſuæ diebus ſe fideliter famulaturum recepit. Animæ religioſæ oculos ſuos debent conjicere in magnum hoc exemplar, nec non hanc a rebus omnibus alienam mentem conſiderare. Nonne aliquis in illis zelus flagrabit videntibus hunc virum rebus omnibus carentem, ſimulque in Deo confidentem, ut eum imitentur, atque abdicent domum patris ſui, & ſinum matris ſuæ ſecututæ Deum, qui eas vocat, & non faſtiditur æ ignotas vias, per quas huic illas deducere placet?

Exemplū Jobi.

Contumeliam inferret ſanctitati Job, qui non crederet, eo tēpore, quo dives erat, non ſolū amaſſe pauperes, quorum ſe patrem, ac patronum profitebatur, verum etiam paupertatem, quam deinceps paſſus eſt, & quæ illum ad eum redegit ſtatum, ubi rebus omnibus indigeret. Deus, cui comperta, exploratáque erat fidelis hujus famuli integritas, non indigebat novo experimēto hac in re; verum ut inimicum confunderet, a quo ille accuſabatur, quaſi ideo divino huic famularetur Domino, quod plurimum intereſſet ſua, dæmoni reliquit integrum, omnia ejuſdem perdere bona, prohibens dumtaxat, ne ejus perſonam laceſſeret. Curavit igitur, ut ſtatim illius diriperentur oves, quæ ejus erant divitiæ, ædes everterentur, eaſumque ruina filii opprimerentur; quorum malorum nuncia illi ſucceſſive afferebantur, ut periculum fieret, utrum aliqua ipſi excideret querela, quæ dolorem teſtaretur, atque indigitaret affectum, quo proſequeretur hæc bona, quæ tanta videbantur. Sed heroica illa anima tot inter mala eadem ſemper permanſit; ſua amiſit bona, quemadmodum illa poſſederat; eaque Deo reddidit, ſicuti ab eodem acceperat. Illi benedixerat ea recipiens, illi iterum benedicit amittens.

Inutilis labor eſſet iſtic ſingillatim afferre eos omnes, qui in lege veteri fuerunt, alii quidem terræ bonis divites, & pauperes ſpiritu, veluti inter Patriarchas, & Prophetas Joſeph, qui erat quaſi Rex Ægypti, Daniel, & ſocii ejus, Elias, & Eliſæus, Jeremias, Mardochæus Eſther, & David; alii vero plurimi, qui vixerunt ſua paupertate contenti, veluti duo Tobiæ &c.

Exemplū J.C.

Jure profecto Salvator per Prophetam ſuum inquit, ſe a teneris uſque unguiculis in paupertate, ac laboribus vitam traduxiſſe: *Pauper ſum ego, & in laboribus a juventute mea.* Pſal. 87. Quippe in maxima rerum omnium egeſtate naſci voluit, & quaſi hoc fuiſſet, nimis commodam habere nativitatē in fabri lignarii officina, ac inter exigua commoda, quæ illi talis domus ſuppeditare potuiſſet, ſecretis providentiæ ſuæ ordinibus ita omnia diſpoſuit, ut ſancta ipſius mater procul a domo, & nullum inveniens hoſpitem, ut eniteretur, in derelictum concedere debuerit ſtabulum, ubi Salvator naſci voluit ſine lumine noctu, ſine igne inter acerbiſſima hyemis frigora, ſine ullo ſolatio, ſine ullius creaturæ ſubſidio..... Si adeo pauper in nativitate ſua fuit, non minus fuit in vita, cujus triginta annos in fabri lignarii officina traduxit, artem exercens, victumque ſibi corporis ſudore, & labore manuum comparans, nihilque habens vel in perſona, vel in cibo, vel in indumento, quod ſummam non ſaperet paupertatem. Publica illius vita nihilo minus pauper extitit, quam privata; non ſolum domum non habebat ſuam, quo ſe reciperet, & ubi poſt tot labores quietem ſumeret, quemadmodum ille ipſe teſtatur. Vulpes habent cubilia ſua, & volucres cœli nidos ſuos; Dei autem filius locum non habet, ubi caput ſuum reclinet: itaque debebat ſæpe noctem inter deſerta, & in montibus traducere; nihilque in vita ejus inveniebatur, quod paupertatem non redoleret. Ut plurimum hordeaceo veſcebatur pane, & nonnunquam etiam cibus adeo vilis ei deerat. Denique in paſſione ſuis exui voluit indumentis, quæ carnifices diviſere inter ſe, ac nudus mori. Ita ille, qui rerum omnium erat Dominus, ut Apoſtolus 2. ad Cor. 8. inquit, & omnia bona poſſidebat, voluit pauper fieri, ut per ſuam paupertatem nos divites faceret. Hic locus non eſt latius diſſerendi de Sanctæ Virginis, neque de S. Joſephi, qui Jeſu Chriſti pater putabatur, paupertate. Dicere ſatis ſit, cum utraque ex regibus ortum duxiſſent, pauperrimam duxiſſe vitam, qui, ſi quid boni habuiſſent, hoc cum mundi Salvatore communicaſſent, eique in laboribus tuliſſent opem, quemadmodum in pueritia eumdem aluerunt.

Apoſtoli, ac diſcipuli, qui ſecuti ſunt magiſtrum adeo pauperem vitam profitentem, omnes ex ima erant plebe, & plerique abjectam, humilemque artem

tem

Digitized by Google

Paupertas Apoſtolorum, & diſcipulorũ Domini.

tem exercebant; & ſi qui ante commodiorem ducebant vitam, uti S. Matthæus, & Zachæus, bona ſua reliquerunt; alii vero litoribus ſuis, retibuſque, quibuſcum victum ſibi comparabant, vale dixerunt, ut adhuc arctiorem vitam amplecterentur. Primum, quod illis Jeſus tradidit, documentum fuit ſpiritus paupertas, quam iis omnibus communem eſſe voluit, qui legem ſuam ſequebantur; & quod ad illos propius pertinebat, prohibuit, ne cum ad evangelium prædicandum proficiſcerentur, aurum haberent, argentumve, commeatus, aut ſervos; & enacti aliquando fuerunt, ut ad famem levandam ariſtas tererent manibus. Poſt magiſtri ſui mortem, tanquam illius paupertatis hæredes, eam ad extremum uſque apicem imitati ſunt. S. Petrus non habens unde pauperi eleemoſynam erogaret, edixit, ſibi neque aurum eſſe, neque argentum; ſed ſe illi redditurum pedum uſum, quo carebat, quod totum terrarum orbis aurum, argentumque efficere non potuiſſent. Et S. Paulus pro ſe, proque aliis Apoſtolis proteſtatur, ipſos famem, ſitim, nuditatem, frigus, ac tempeſtatum rigorem pertuliſſe, quibus paupertas ſua illos in evangelicis curſibus objiciebant.

Die quadam Legis Doctor ex Salvatore petiit facultatem ſequendi ipſum, dixitque ſe illum, quocumque iret, ſequuturum, dummodo inter diſcipulorum ejus numerum adſcriberetur: cui Dei filius reſpondit: Vulpes foveas habent, & volucres cęli nidos: *filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet*. Reſponſio non caret myſterio. Alii cum S. Bernardo dicunt, per hæc verba Jeſu indigitare voluiſſe legis doctori, qui eum ſequi volebat, pauperem vitam eſſe ducendam, & abdicandam ſęculi prudentiam, divitias, & vitæ commoda habentis in pretio. Alii cum S. Hieronymo in c. 8. Matth. dicunt, doctorem hunc intuitum miracula, quæ a Salvatore fiebant, voluiſſe inter aſſeclas ejus recenſeri, ratum, per hæc inſignia facta illum congeſturum eſſe divitias, in quarum partem ſe vocatum iri ſperabat: verum ut cupido huic homini errorem auferret, illi Chriſtus reſpondit, opus eſſe, pauperem eſſe, & ne tugurium quidem poſſidere eum, qui in diſcipulorum ipſius numero velit haberi.

Paupertas evangelica tanto eſt perfectiùs acquirenda.

Cum puer quidam Salvatorem conveniſſet ſciſcitaturus, quid ad æternam vitam promerendam ſibi faciendum eſſet, Salvator ei mandata ſervanda eſſe reſpondit: cumque reddidiſſet puer, ſe illa a teneris uſque unguiculis ad unguem ſervaſſe, ac iterum quæſiviſſet, quid ſibi ſupereſſet faciendum; tunc, *ſi vis perfectus eſſe*, Dei filius addidit Matt. 19. *vade, vende, quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me*. Narrat evangelium, adoleſcentem his auditis triſtem abiiſſe, atque deſiderium perfectionis, quod illi inſpiraverat Deus, evanuiſſe; videbat enim omnia ſibi relinquenda, deſerendaque eſſe, & nonniſi tanto pretio tantum bonum ſibi eſſe comparandum.

Quantum eſſet praxis paupertatis in primæva Eccleſia.

Voluntariæ paupertatis praxin primitivæ eccleſiæ primordiis tantopere commendatam fuiſſe videmus, ut qui domos haberent, & prædia, ea venderent, collatumque pretium ad Apoſtolorum pedes afferrent, a quibus deinde pro ſingulorum neceſſitatibus diſtribuebatur. Act. 4. Hoc autem ad pedes Apoſtolorum ferebant, S. Hieronymus inquit, ut divitias calcandas eſſe oſtenderent; & idem Doctor cum Sanctis Cypriano, atque Baſilio dicit, fideles tunc paupertatis votum nuncupaſſe, quod probant ſupplicio Ananiæ, atque Saphiræ, qui ſubita morte mulctati fuere, eo quod retinuiſſent pretii partem, quod ex venditis bonis collegerant; qui ſane, ajunt illi, tantam non meriti fuiſſent pœnam, ſi illud retinentes nequaquam voti fidem perfregiſſent.

Præmium a Dei filio promiſſũ illis, qui aliquid propter ipſum amorem reliquerint.

Cum Salvatori dixiſſet Petrus: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis?* *Amen dico vobis*, reſpondit illi Jeſus, *quod vos, qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim judicantes duodecim tribus Iſrael*. Communis ſanctorum ſententia eſt, verba hæc filii Dei de illis omnibus eſſe intelligenda, qui facti fuerint Apoſtolorum imitatores in paupertatis voluntariæ ſtatu, atque huic ſeſe voto obſtrinxerint, ſeſſuros eſſe ante Tribunal Dei, minus judicandos, quam cum Jeſu Chriſto judicaturos.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Pauperes ſpiritu divites ſunt in paupertate ſua.

TAnquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. 2. ad Corinth. 6. Nonne contentus eſſe debet ille, cui nihil deeſt, & qui deſiderat nihil? Hæc eſt affectio illius, qui ſpiritu pauper eſt, & hæc illa, quam veris fidelibus tribuit Apoſtolus. Nihil habere videntur, & omnia poſſident; quia omnium deſideriorum abnegatio illos vere divites facit. Hoc ex nonnullorum ſententia illud centuplum eſt, quod Salvator pauperibus promittit cum certa ſpe æternæ felicitatis. Ideo evangelicorum dumtaxat pauperum eſt animæ pacem ſervaſe, cum ab omni ſint procul ambitione, ac ſollicitudine, vel ut acquirant, vel ut retineant bona, quæ nobis elabuntur, & quæ in ſingula momenta nobis eripi poſſunt, vel potius eorum tantum eſt eſſe ſuper omnia, quia indigent nihilo. O præclaram artem omnia poſſidendi, nihil poſſidendo! O quam locuples poſſeſſio paupertas eſt illis, qui eam ultro amplectuntur, vel qui æquo animo illam patiuntur.

Mendicitatem, & divitias ne dederis mihi. Prov. 30. Sapiens æque & egeſtatem metuebat, & opes; atque oratio, quam effundit Deo, magna ſapientia repleta eſt. Verum cur magne Princeps, & regum omnium ſapientiſſime tantopere metuis divitias? Rationem addit, ne me ipſum in rerum omnium affluentia videns Deum lędam, qui earum diſtributor eſt, ac blaſphemas dicam: Quis eſt Dominus? Hoc enim divitiarum, ac temporalium felicitatum opus eſt, inflare cor, homines ſuperbos efficere, tanquam Pharaonem, qui Moyſi reſpondit, Exod. 5. *Quis eſt dominus? Neſcio Dominum*. Sed cur altera ex parte reformidas mendicitatem? Ne fiam, inquit ille, fur, & pejerator, uti videmus, eos, qui ad magnam redacti ſunt paupertatem, ſuffurari, ſi poſſunt, ac facile pejerare. Sapiens addere poterat, quod pariter veriſſimum eſt, quemadmodum opes metuendæ ſunt, periculum enim adeſt, ne abutamur illis, ut inordinatis cupiditatibus noſtris ſatisfaciamus, ſimiliter pertimeſcendam eſſe paupertatem; etenim ad eam evitandam turpia quæque facere non pudet. Magnum paupertas opprobrium jubet quidlibet facere, aut pati.

Regnum cœlorum jam eſt pauperũ ſpiritu.

Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Matth. 5. S. Bernardus in hæc evangelii verba animadvertit, Salvatorem iſtic loqui non de tempore futuro, quemadmodum aliis in beatitudinibus. Non enim ut in aliis dicit, *ipſorum erit regnum cælorum*, ſed *eſt*. Et profecto licet illud nondum poſſideatis, attamen jam veſtrum eſt; etenim illud terrenarum rerum contemptu vobiſmet comparaſtis: non ſecus ac ſi cui magnam auri vim pro lapide pretioſo, qui adhuc domi illius aſſervatur, perſolviſſet, tuus ille eſt, quamvis non ſtatim ab eodem tibi tradatur; illum enim numerata pecunia emiſti. Ita Regnum cęlorum jam eſt pauperis ſpiritu, quia ad illud obtinendum impendit, quidquid habebat, juxta ſimilitudinem, qua ipſe Dei filius utitur: *Simile eſt regnum cælorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas; inventa autem una pretioſa margarita abiit, & vendidit omnia, quæ habuit, & emit eam*.

Dicere poſſumus nos omnia pro Deo reliquiſſe licet pauca reliquerimus dum nihil nobis reſervavimus.

Ecce nos reliquimus omnia &c. Matth. 19. Sancti Hieronymus, Auguſtinus, & Gregorius mira dicunt in hæc S. Petri verba: *Ecce nos reliquimus omnia*. Sed merito hæc dicere Petrus poteſt, S. Gregorius inquit, in hoc enim cor potius, quam res, inſpiciendum eſt; relinquere multum eſt nil ſibi reſervare. Relinquere multum eſt relinquere omnia, quantumvis parum relinquatur. S. Auguſtinus in eandem loquitur ſententiam. Apoſtoli, inquit, quia ad vocem Domini reliquerant retia, ac naviculam ſuam, jactitarunt ſe omnia reliquiſſe, ut illum ſequerentur; & profecto omnia relinquit, & vere contemnit, qui relinquit, & contemnit non ea ſolum, quæ poſſidet, ſed ea etiam, quæ cupere poteſt. Hoc proculdubio magnum eſt con-

ſo-

ſulationis argumentum illis, qui pauca reliquerunt, quia poſſidebant pauca: etenim ille vere omnia relinquit, qui relinquit, quidquid habet, & quidquid poteſt deſiderare. Pro Deo relinquimus ea omnia, quorum deſideriis pro Deo abſtinemus.

Pauperes ſpiritus vivere debet ſine cura, & frui vera pace.

Inquirentes Dominum non deficient omni bono. Pſ. 33. Vulgo putantur pauperes ad laborem; divites vero ad requiem, & voluptatem nati: ſed contra eſt. Nullus dolor ſimilis illi divitiis avari, & nulla voluptas comparanda eſt cum voluptate illius, qui nil timet, nil optat. *Divites eguerunt, & eſurierunt: inquirentes autem Dominum non deficient omni bono.* Pſ. 33. Vacuus viator latrones non metuit, & ille, cujus curam providentia gerit, nihil præterea debet deſiderare; vivere debet quietus, & de futuro ſecurus, certus ſe a Deo non relinquendum, ubi pro illo omnia reliquerit.

Pauperes evangelici Deum habens in hæreditatem.

Non erit eis hereditas eorum, ego hereditas eorum: & poſſeſſionem non dabitis eis in Iſrael, ego enim poſſeſſio eorum. Ezech. c. 44. Hoc olim dixit Deus per Ezechielē de Sacerdotibus loquens. Nullā habebunt hæreditatem; me in hæreditatem habebunt; neque ullam ipſis in Iſrael certam poſſeſſionem conſtituetis, ego enim ſum eorum poſſeſſio. Hæreditates, ac poſſeſſiones ſuas propter Deum reliquerunt; Deus vero in præmium in hac ipſa vita fit eorum hæreditas, & poſſeſſio; quippe illum poſſident per gratiam tutiorem, & copioſiorem cum ſpe illum perfectiori modo in gloria ipſius poſſidendi. Quam præclara eſt hæc hæreditas religioſorum! Quam jure cum Propheta Pſ. 15. dicere poſſunt: *Funes ceciderunt mihi in preclaris, etenim hereditas mea preclara eſt mihi.* Conditio eorum longe præſtantior eſt, quam illorum, qui in ſeculo vivunt: horum terra hæreditas eſt, illorum cęlum, & cum regio Propheta dicere poſſunt, Deum ſuam eſſe partem, ſuamque hæreditatem. *Deus cordis mei, & pars mea Deus in eternum.* Pſ. 71.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententia Sanctorum Patrum hujus argumenti.

Non tibi diſpliceat paupertas tua, nihil ea petes ditius invenire. Auguſt. de verbis Apoſt. ſerm. 29.

Omnis Philoſophia magiſtra nobis eſt inopia. Idem, in Pſalm. 76.

Vis noſſe quam dives ſit paupertas, cœlum emit. Idem, ibidem.

Ideo te Deus fecit pauperem, ut ſufferendo brevem inopiam, aeternam vitam acquireres. Idem, ſerm. 7. de temp.

Mala Lazari purgavit ignis inopia, & bona divitis remuneravit felicitas vita præſentis. Gregorius, Homil. 4. in Evang.

Qui nihil habet in mundo quod diligat, nihil eſt in mundo quod pertimeſcat. Idem,

Ut rerum facultates inſtrumenta ſunt omnium vitiorum, ſic harum abdicatio gubernatrix eſt nutrixque omnium virtutum. Idem lib. 21. Mor. c. 12.

Paupertas bonis mentibus ſolet eſſe cuſtodia humilitatis. Idem, ibidem.

Parva dimiſimus, & grandia poſſidemus, centuplicato fœnore promiſſa Chriſti redduntur. Hieronym. Epiſt. ad Pammach.

Affatim dives eſt, qui cum Chriſto pauper eſt. Idem, Epiſt. ad Heliodor.

Sic abundat verus pauper, ut univerſum mundum parvi pendat. Idem, Homil. 48. in Matth.

Beata eſt ſi bona ſua noverit cum virtute paupertas. Ambroſius, Hexam. lib. 5. c. 8.

Paupertas ordine prima eſt & quaſi parens aliarum omnium virtutum. Idem, lib. 5. in Lucam.

Nihil opulentius eo, qui paupertatem ſponte diligit, & cum alacritate ſuſcipit. Chryſoſtom. in Epiſt. ad Hebr.

Pauper ſemper ſecurus eſt, & omni metu vacat. Idem Homil. 30. in Matth.

Paupertatem Elias ex mentis opulentia elegit. Idem, Homil. 2. ad Popul. Antioch.

Paupertas portus tranquillus, Palaſtra & Gymnaſium patientia. Idem, ultima in Matth. Homil.

Sacra paupertas commodiſſimum virtutis organum. Greg. Nazianzenus, Epiſt. ad Helenium.

Qui poteſt pauper eſſe, qui non eget, qui non inhiat alieno, & qui Deo dives eſt? Minutius Felix in Octavio.

Egere, non turpe quidem aut aliquid probroſum fuerit, ſed paupertatem generoſe non ferre. Baſilius, Homil. de Ira.

Qui apud Deum dives eſt, pauper eſſe nunquam poteſt. Lactantius, lib. 6. Inſtit.

Nihil interdum poſſidere neceſſitatis eſt; nihil per avaritiam cupere, virtutis. Cæſarius Arel. Hom. 25.

Niſi ex toto corde & affectu pauper es, paupertas ipſa non virtus, ſed miſeria judicanda eſt. Idem, ibid.

Semper dives eſt chriſtiana paupertas, nec pavet in iſto mundo indigentia laborare, cui donatum eſt, in omnium rerum Domino omnia poſſidere. S. Leo, ſerm. 4. de Quadrag.

Cedat, cedat terrena pecunia, ubi theſaurus cœleſtis admittitur. Petrus Damiani, Epiſt. 12.

Beatus, qui poſt illa non abiit, que poſſeſſa onerant, amata inquinant, amiſſa cruciant; an non ſatius cum honore ea ſpernes, qua cum dolore perdis? Bernard. in Epiſt.

Miſerabiliores ſumus omnibus hominibus nos Monachi, ſi pro exiguis tanta patimur detrimenta. Idem, ad Monach. Sancti Bertini.

Salvator, cujus eſt aurum pariter & argentum, ſacram in corpore ſuo dedicat paupertatem. Bern. ſerm. in vigil. Nativ. Chriſti.

Ditior Chriſti paupertas cunctis opibus, cunctiſque theſauris ſeculi. Idem, ibid.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia fontibus depromi poſſit in hoc argumento.

Quid ſit paupertas ſpiritus, & ejus definitio.

Paupertas ſpiritu, de qua hic agimus, & quæ hoc appellatur nomine, ut ab ea diſtinguatur, quæ eſt meræ neceſſitatis, virtus eſt, cujus finis eſt moderari hominis cupiditatem, ac regere amorem, quo illa ſuapte natura quærit divitias, & omnia terræ bona. Hæc eſt notio, quam nobis Sancti Patres, atque Theologi tribuunt; vel ſi mavis, eſt, cum virtute acquieſcere iis temporalibus bonis, quæ a nobis vult Deus poſſideri ſine amore, ſine ſollicitudine, & quin ulterius deſideria noſtra protendamus; quod ita explicari poteſt. Non eſt coacta voluntas, quæ velit, & habere non poteſt; quæ parum habet, & multum deſiderat: ſed conformitas eſt, atque noſtræ voluntatis ſubmiſſio voluntati Dei quoad bona, quæ fortunæ dicuntur; paupertas eſt voluntaria, quæ prohibet, ne quid optemus; generoſa eſt mentis moderatio, quæ, cum homines ſæpe intereant ob inordinatam opum congerendarum cupiditatem, omnes interiores animę noſtræ motus retinet, neque ſinit, eos pacem ſuam perturbare, ut commentitiam felicitatem conſectentur.

Duplex eſt genus paupertatis ſpiritus.

Duplex eſt paupertatis genus; quorum alterum conſilii, & perfectionis eſt, eaque proprie eſt paupertas evangelica, quæ eos, qui eidem ſeſe voto adſtrinxerunt, jubet non ſolum animum a rebus terrenis avellere, verum etiam illas reipſa relinquere, ut ſequantur conſilium, quod Jeſus Chriſtus tradidit adoleſcenti; de quo in Evangelio Matth. 19. ſermo eſt: Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Paupertas altera obligationis eſt, & omnes reſpicit fideles, & hac de cauſa chriſtiana paupertas vocari poteſt, quæ ita homines bona poſſidere permittit, ut ab eorum amore prorſus abhorreant. Prima illa religioſorum eſt, & conſilii tantum; altera ad omnes pertinet fideles, & eſt præcepti.

Chriſtiana paupertas, quæ omnes decet fideles, & quæ præcepti eſt, jubet, nos ita a terræ bonis alienos eſſe, ut cor noſtrum illis non hæreat; ſed ita hæc bona poſſideantur, ut Apoſtolus 1. Cor. 7.

docet,

Quid jubet christiana paupertas, quæ ſimul eſſe poteſt cum temporalium bonorum poſſeſſione.

docet, quaſi non poſſiderentur, atque hoc mundo utamur, quaſi non uteremur. Paupertas hæc vetat. 1. Ne bona ardenter optemus, ne feſtinanter congeramus, ne ſollicite ſervemus, ſed præcipit, ut cum charitate, ac diſcretione ea diſtribuamus, & ne cum nimio dolore amittamus. 2. Virtus hæc cogit, ut omnes fideles ſuos moderentur ſumptus, eoſque ſuo ſtatui, & conditioni conforment, luxum deſerant, & meminerint, ſe quatenus Chriſtianos in Baptiſmate mundo, & ſæculi pompis abrenunciaſſe. 3. Ne ob ſuas opes glorientur, ſed e contra ſe ipſos humilient cogitantes, ſtatum hunc ſtatum eſſe oppoſitum ſtatui Jeſu Chriſti, qui voluit naſci, vivere, & mori pauper, ac denique ſtatum eſſe, qui magnos ſalutis obices continet.

Ad quid cogat evangelica paupertas, quam religioſi amplexi ſunt.

Paupertas evangelica, quæ regularibus convenit, eos obligat, 1. ut nihil tanquam proprium poſſideant, nihil dent, nihil recipiant, ac demum de re nulla omnino diſponant ſine eorum, qui præſunt, facultate, hoc ſibi perſuadentes, quod quamvis habere poſſint aliquorum bonorum uſum, nullorum tamē dominium, ac proprietatem habent; atque contra votum ſuum faciunt, ubi de qualibet re inconſulto ſuperiore diſponunt. 2. Ut nihil vel in perſona, vel in ſupellectili eorum luxum, & vanitatem redoleat. 3. Ut nullo proſequantur amore illa, quorum obtinent uſum; neq; enim deſunt religioſi, qui magis nugas conſectantur, quam ſæculares ipſi magna bona conquirant; hac in re minus excuſabiles ipſis ſæcularibus, minuſque pauperes, neque enim bonorum poſſeſſio, ſed eorum amor malum eſt. 4. Ut libenter paupertatis effectus perferant, neque in impatientiam, vel obmurmurationem decidant, ubi illis aliquid deſit.

Spiritus paupertas evangelicæ perfectionis fundamentum.

Jeſus Chriſtus ſpiritus paupertatem pro evangelicæ perfectionis fundamento conſtituit illā principem faciens octo beatitudinum, ac edicens beatos eſſe pauperes ſpiritu; eos videlicet, qui animum habent a terræ bonis alienum. E contra vero minitatur væ divitibus, illis nempe, qui bonorum affluentia gaudentes iiſdem inhærent corde. Hæc autem virtus omnibus convenit ſtatibus, ſed modo longe diverſo; eos enim, qui in mundo vivunt, jubet affectu ea, quæ poſſident, bona relinquere, & deſiderium recentium acquirendorum moderari; eos vero, qui religioſum ſtatum amplectuntur, non ſolum affectu, verum etiam effectu, ita ut eorum, quæ ipſis permittuntur, uſum habebant dumtaxat.

Bona paupertatis.

Paupertas Spiritus fons eſt bonorum omnium, omniū que virtutum. Qui pauper eſt ſpiritu, & ſincere a terræ bonis alienus, ſemper ſincere humilis eſt, nihilque circum ſe habet, unde intumeſcat, atque ideo paupertas ſpiritus cū humilitate confunditur. Veri pauperes ſunt in jugi patientiæ, & mortificationis exercitatione, ideoque magnam habent virtutum exercendarum, & acquirendarum facilitatem. Nihil magis fidei eorum veritatem, ac magnitudinem indigitat, quam quod illis perſuaſum eſt de hac evangelica veritate, quæ adeo oppoſita eſt noſtræ cupiditati, ac naturalibus ſtudiis; beatos videlicet eſſe pauperes ſpiritu. Spes pauperibus difficilis non eſt, quæ exerceatur; cum temporalia bona contemnimus, immo etiam ultro relinquimus, ſatis diſpoſiti ſumus, ut æterna ſperemus, atque deſideremus. Quemadmodum charitati nihil magis oppoſitum eſt, quam cupiditas, ita nihil magis charitatem fovet, aut auget, quam paupertas: vere Deum amat, qui illum omnibus præfert, ac propter illum omnia relinquit.

Paupertas ſpiritus eſt actus religionis.

Quemadmodum inordinata viſibilium bonorum cupiditas eſt ſpecies idololatriæ ad creaturam transferens cultum uni Deo debitum, oppoſita ex cauſa paupertas cordis, & ſpiritus actus eſt religionis, qui ampliſſimum eidem honorem defert: quippe illi mundem integrum ſacrificat, ut unum poſſideat Deum, & in hoc publicam elicit profeſſionem fidei, quam habet in illius verbis, ſpei, quam in ejus bonitate conſtituit, amoris, quo illum præ cæteris quibuſcunque proſequitur. Ita homo, cum ſimul & verum Deum, & dæmonem divitiarum adorare non poſſit, hunc contemnit, ut totam æſtimationem ſuam alteri impendat. Veri adoratores meliuſne oſtendere poſſunt, ſe in ſpiritu, & veritate adorare?

Paupertas ſpiritus ſemper eſt cum humilitate conjuncta.

Meminerimus oportet, veram ſpiritus paupertatem ſemper eſſe cum humilitate conjunctam, & per hanc ab Ethnicorum philoſophorū paupertate diſtingui. Superbæ illæ mentes contemnere adſectabant opes, quas poſſidere non poterant, ne ipſos puderet neceſſariæ paupertatis, atque ut egeſtatis ſuæ damnum rependerēt exiſtimatione, quam adipiſcerentur, quaſi ſuper ceteros homines eſſent. Sed Chriſtianus dicere debet, ut olim S. Gregorius Nazianz.: ſi me propter paupertatē mundus contemnit, ego mutuo contemptu de eodē ultionem ſumo, non ſine hoc privilegio, quod cōtemptus, quo me mundus negligit, meam gloriam conſtituit.

Quid ſentiendum de opibus & paupertate.

Omnes homines in tres claſſes dividi poſſunt; alii quidem ſunt divites, alii pauperes, alii vero nec divites, nec pauperes. Divites voco illos, qui habent unde vivant, & commode vivant; pauperes, quibus ipſum, quod neceſſarium eſt, deeſt; nec divites, nec pauperes tandem, qui neceſſarium quidem habent, commodum vero non habent. Præterea duplex eſt pauperum genus, illorum videlicet, qui pauperes ſunt, quia eſſe volunt, & eorum, qui inviti ſunt pauperes; atque inter hos alii nil intentatum relinquunt, ut diteſcant, alii patienter perferunt paupertatem, quin eandem evitare contendant. Hinc inferri poteſt, eo quod dives, vel pauper es, non ideo te virtute præditum eſſe, aut vitio addictum. Non deſunt divites virtute ornati, quia opibus ſuis bene utuntur; non deſunt etiam ſceleſti, quia iiſdem abutuntur. Similiter quidam pauperes ſunt virtute præditi, qui ſunt ſua paupertate contenti; ſunt & vitioſi, qui conqueruntur, ac murmurant; ita ut paupertas ex ſe neque vitium, neque virtus ſit; ſed virtus, cum illam ultro amplectimur ex deſiderio melius ſerviendi Deo, & hoc primum eſt ex tribus votis religionis.

Paupertatis amor efficit veros pauperes.

S. Bernardus ait, nō paupertatem ſolum, ſed paupertatis amorem veros pauperes facere. Et addere poſſumus, quemadmodum avari gaudium eſt invenire viam, qua diteſcere poſſit, ita veri pauperis voluptatem eſſe nullam amittere occaſionem, qua ſemet efficere valeat pauperiorem. Paupertatis amor in omnes actiones ejus migrare debet, & virtus hæc eſſe debet in imo cordis illius veluti fons vivus, & uber undequaque aquas effundens; pauper eſt omnibus in rebus, pauper in veſtibus, pauper in cibis, pauper in ſupellectili; paupertatis ſuæ argumenta præbet in ea charitate, quam erga proximos exercet: quodcunque accidat perfectam teſtatur a terrenis opibus alienationem, ac ſinceram animi averſionem ab omnibus bonis, ſuperfluitatibus, curioſitatibus, ac pompis mundi hujus.

Quænam ſit ea paupertas, quam præcipit evangelium.

In dubium vocari non poteſt, quominus evangelium nobis quoddam paupertatis genus præcipiat tanquam ſaluti neceſſarium; neque enim fidei conſonum eſſe poteſt, quod cum Salvator per rerum omnium privationem, ac paupertatem nos redemerit, ſine ulla paupertatis ſpecie ſalvi eſſe poſſimus. Hic quæritur ſolum, quænam hæc ſit paupertas, ut inſeramus, ſi hæc illa non eſt, quæ re ipſa nos omni bono privat, efficitque, ut opum poſſeſſionem abdicemus, eam eſſe debere, quæ cum majoribus divitiis ſubſiſtit; ideoque non aliud eſſe, quam paupertatis amorem, tam cum poſſidentur divitiæ, quam cum pauperes ſumus ... Et hoc magnum eſt gratiæ chriſtianæ miraculum, inter ipſam bonorum affluentiam diligere paupertatem.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentioribuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Felicitas eorum, qui vitæ hujus bona abrenunciant.

QUam felices illi ſunt, qui nullo divitiarum, quas poſſident amore, neq; earū, quas minime poſſident, ulla cupiditate tenentur! Sed quam longe beatiores ſunt, qui, ut ſemet Deo devoveant, ultro relinquunt, quidquid habent, & quidquid habere poſſunt! Voluntaria hæc paupertas illos ditiores facit, quam omnes ſimul terræ hujus theſauri; quia pretium eſt, quod Deus cum illis pactus eſt pro regno, cujus non ſatis dignū pretiū eſt omnia ſimul terrarū imperia. Ita ex hoc regno procedunt deliciæ, quibus in hac ipſa vita fruūtur, & quæ in anteceſſum quādā illis Paradiſi ſpeciem largiuntur .... Uſquequo Judæorū, Ethnicorumq; ſenſus fovebimus aperte felicem, beatumq; vocantes eū populum, qui affluenter mundi hujus poſſidet bona? Nūquid

Dei filius non benedixit pauperibus, divitibus autem maledixit? Nunquid ipſe non adimplevit ea, quæ prædicavit? In cęlo, S. Bernardus ait, æterna erat omnium bonorum, quæ deſiderari poſſunt, copia; ſed ibi paupertas non erat. Dei filius in terras deſcendit, ut nos illam in pretio habere doceret eandem habens in pretio, eidemque pretium tribuens, illi in hac etiam vita centuplum pollicitus. *P. Dozenne in morali Jeſu Chriſti.*

Voluntariis pauperibus ſemper honorabilis ſuit.

Nonne inſignis pars eſt centupli voluntariæ paupertati promiſſi, quod qui fideliter J. C. in hoc ſtatu ſimulantur, apud maximas mundi poteſtates in honore habeantur, & quamvis omnem mundi, hominumq; gloriam fugiant, ab hominibus tamen gloria digni cenſeantur? Ex quo ſeſe Dei ſervitio devoverunt, venerabiles illis fiunt, a quibus in mundo fuiſſent contempti, & nemo illis audet ulterius generis ſordes, & humilitatē exprobrare, vel etiā honori ſibi vertunt probra, quę alios rubore ſuffunderent. Quot extiterunt, quos Monarchæ tanquam oracula conſulebant, quos reverebantur, & quos apud Deum tanquam ſalutis ſuæ interceſſores habebant? Ita, S. Bernardus ait, majorem nobis, quam regum theſauri, confert nobilitatem. *Idem.*

Nunquam æque pauperes erimus ac J. C.

Quantumvis ſis pauper, nunquā tantum pauper eris, quantū ille, qui eo redactus fuit, ut pro lectulo non aliud quam crucem, pro cibo fel, & abſinthium, nuditatem pro veſtibus, & pro domo dium omnibus temporis injuriis apertum haberet. Immo illi ſatis non fuit hæc extrema paupertas; ſolus eſt, qui ſemet ipſum pauperem fecerit in omnibus terræ pauperibus: & ſi in hoc numero poſitus eoſdē cum J. C. ſenſus habueris, cum eodem peculiarem affinitatem habebis. Hoc tot Principes impulit, ut paupertatem amplecterentur; hoc fecit, ut ab omnibus ſanctis tanto ardore diligeretur. Omnia obediunt argento, ſecundum Spiritus ſancti oraculum; & omnis, ex quo Deus ſe pauperem fecit, paupertati illius paruerunt.... Neque ſatis illi fuit pauperem fieri, ſemper etiam pauperes ipſos habuit in pretio, quod præſertim innotuit, quia illos ad ſui cognitionem vocavit, atque hoc pacto illi divites in fide ſunt facti. *Pauperes in hoc mundo divites in fide.* Jacob. 2 quod electi fuerūt, ut illum hominibus traderent cognoſcendum, & evangelii ipſius fierent prædicatores: quod ſortientur ſocietatem honoris, & facultatis homines ſimul, Angeloſque judicandi. *Idem.*

Dei filius factus eſt pauper, ut nos fieremus divites.

Quam longe diſſentiunt Dei, & hominum ſenſus? In mundo pauperes pro viribus contendūt, ut diteſcāt; divites vero, ut ditiores evadāt: ſed ut nos ditaret, Apoſtolus inquit, Deus factus eſt pauper. Pater ipſius ſupremā illi in cęlum, terrâque contulit poteſtatem; ille vero ſua non utitur poteſtate, niſi ut aliis benefaciat. O quam potens regina facta eſt paupertas, ex quo tanto regi nupſit, S. Franciſcus ajebat! Quā amabilis eſt, quādoquidē illam Deus tantū amavit! Quam dives, & opulenta eſt, quoniā cū illo in bonorū communionē ingreſſa eſt! *Id.*

Stultitia, & imprudentia eorum, qui poſtquam magna reliquerunt nugis adfiguntur.

Nonne mirū eſt, quod qui haud ægre immenſas reliquerunt opes, nugis immorātur, & nonnū quā leviſſimas ob cauſas in magna decidāt crimina, poſtquā ſeſe rebus omnibus ſpoliare maluerunt, quam ſubire periculū eadē patrandi? Nōne igitur metuendū eſt, ne magna intereat ſacrificii pars, quod Deo offerebatur? Nonne hoc eſt ex aris auferre, quod illis fuerat oblatum? Hoc ad ſummum eſt, Deo exteriora tantū contuliſſe bona, ſibiq; cordis affectiones reſervaſſe.... Hinc ſequitur, quod ſi religioſus mundum, opeſque mūdi relinquens, rerum mundi ipſas affectiones neququā abjecit, vere nō eſt pauper ſpiritu; etenim paupertas ſpiritus nō in eo tantū poſita eſt, ut res ipſa terrena quælibet relinquamus, verū etiā, quod ipſū rei caput eſt, cor noſtrū ab illis penitus avellamus. *Id.*

In quo eſſentia paupertatis ſpiritus.

Pauper voluntarius, ac ex virtute pauper non ea ſolū relinquit, quæ habere poteſt, verum omnia etiā habēdi ſuffocat deſideria: meras tantū preces habet, quin aliquid terrenū illis immiſceat, hac in re omnē curā ſollicitudinēq; in providentiæ ſinu conſtituens. Tanquā de manu Dei recipit neceſſaria, quæ per hominū manus recipit: ea, quę in ſua poteſtate ſunt, pluris non facit, quā ſi in rerum natura non eſſent. Quod deniq; cumulum addit illius in pręſenti vita felicitati, eſt ſpes certa theſaurorum cęleſtium. Sed qui præter voluntatem eſt pauper, dupliciter infelix eſt, quod in hoc mundo mundi bonis non gaudet, & quod in æternitate bonis æternitatis carebit; *Hic rei parū, illic ſpei nihil*, inquit S. Euch. ep. ad Valer.

Quod ad evangelicę paupertatis praxin attinet, quāvis ſtatus hujus perfectio in eo ſita ſit, ut nil habeas præter id, quod omnino neceſſarium eſt, immo quod ad vitam mere eſt neceſſarium, & victū dumtaxat, ac indumentū, ex Apoſtolo, poſtulet; obligatio tamen adeo arcta non eſt, vel rigoroſa. Verum eſt, hoc plurimis ſanctis viris fuiſſe ſatis; qui voluiſſent eodem pacto alimenta recipere, quo aerem reſpirant, quin ullo afficiātur guſtu, neceſſitatem a voluptate ſeparantes, ac dapibus, ut S. Auguſtinus ait, tanquam remediis utentes. Sed quilibet ſaltem debet motum gratiæ, & vocationis, & meminiſſe præclarę illius S. Hier. in ep. ad Paulinum ſententiæ: *Victus, & veſtitus divitiæ Chriſtianorum.* *Idem.*

Dei filius pauperes tantum ad ſui ſequelam evocat.

Non immerito mortales paupertatem reformidant, quoniam ſecum illa trahit dedecus, & confuſionē, quamobrem Sapiens Prov. 15. ait: *Dies pauperis mali ſunt;* & S. Bernardus paupertatē *quoddam martyrii genus* appellat. Attamen J. C. in diſcipulorum ſuorum albo eos tantum recenſet, qui iis renunciant, quæ poſſident. *Qui non renunciat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Luc. 14. Jubet Apoſtolus ſuos retia relinquere, ac rebus omnibus ſeſe expoliare. *Specimen Panegyricarum orationum, oratione de S. Jenevepha.*

Paupertas ſpiritus nos ſupra terrena omnia attollit.

Opes contemnere debemus, & generoſe ea proferre verba, quæ Clemens Alexandrinus in Chriſtianorum ore, & corde ponit: *didici terram calcare, non adorare.* Didici exemplo Jeſu Chriſti, ſecretiſque monitis, quę ſpiritus ejus mihi ſuggerit, ne quid faciam, quod ſit chriſtiano nomine indignum. Heu! me mea dignitas ſuper omnia extulit bona: opus eſt, ut affectus mei conditionis meæ dignitati reſpondeant. Terrenę opes nihil ſunt, ſi cum cęleſtibus conferantur: nihil ergo eſſe debent in mente fidelium. Ita Chriſtianus dignitatis ſuæ ſublimitatem tueri debet, vitæ hujus bona contemnere, ab illis nequaquā pendere, quantū fieri poteſt, per ſpiritus paupertatē, quæ illum attollit ſuper ea, quæ animæ viles, abjectæq; tanta feſtinatione, & incredibili ſollicitudine quærunt. *Biroat in Adventu ſerm. 13.*

Per voluntariam paupertatem Deus poſſidetur.

Exigui boni ob jacturam non querimur, ubi jactura hæc poſſeſſione boni, quod toto cęlo præſtantius eſt, reparatur. Nemo avarus eſt, S. Chryſoſtomus inquit, qui argentum non relinquat, ut referat aurum, quod minus pretioſi metalli jacturam cū lucro penſet: commutationes hujuſmodi non detrimenta, ſed lucra vocantur, ut inquit Tertul. adv. Marcion. *Negotiatio eſt aliquid amittere, ut majora lucreris.* Vide, quibuſnam conditionibus velit evangelium cor tuum a terræ bonis avellere: Deus vult in omnium bonorum horum locum ſubrogari, ac ipſe tuus eſſe theſaurus, poſſeſſio, & hæreditas: cum hoc etiam diſcrimine, quod terræ opes affectu ſolum teneris relinquere, ſed re ipſa omnes Dei divitias poſſidebis. *Id.*

Mirabile paupertatis exemplum, quod ſalvator hominibus dedit.

Ut extremam videamus paupertatem, cujus Dei filius nobis reliquit exemplum, ſatis eſt diverſa tempora, diverſoſque vitæ ejus ſtatus intueamur: ecce autem primordia, progreſſus, & finis vitæ, quam duxit. In tanta naſci voluit paupertate, ut ſancta ejuſdem genitrix *reclinavit eum in præſepio, quia non erat ei locus in diverſorio.* Luc. 2. Singularis hæc paupertas eſt, quod Deus diverſorio deficiente naſcatur in ſtabulo, atque teneatur a brutis animantibus mutuari incunabula, ſibi ab hominibus negata. Hoc totum tamen non eſt: prout adoleſcit ætate, paupertas ejus creſcit, & Herodis crudelitas eum cogit ſolum vertere non multo poſtquā in lucē editus fuit. Ita primis vitæ ſuæ annis fuit pauper. Sin autem vitæ illius curſum intueamur, videbimus, illū redactum fuiſſe ad ſtatum paupertatis nihilo mitiorem; ipſum vixiſſe, ut pauperē rebus omnibus deficientē, ac ſub omniū imperio. Quod ſi ad mortem uſque proceſſerimus, ibi extremā videbimus paupertatem, quandoquidē nudus, ſuiſque ſpoliatus indumentis expiravit. Ibi autem ut cumulus ſuæ accederet paupertati, ſepulchrum mutuatur, cum careat proprio. Quemadmodum naſcens non habuit cunas, ubi requieſceret, vivens non domum, ubi habitaret, moriens non veſtimenta, quibus ſe tegeret, ita mortuus non habuit tumulum, quo poſſet inferri. Omnes hujuſmodi circumſtantiæ nonne ſatis ſuperque pauperrimam innuunt paupertatem; quandoquidem ipſi ea defuerunt omnia, quæ ille miſerrimo cuique negata noluit? *Sarrazin tomo 2. Adventus ſerm. 23.*

Potiſ-

Quò cum filius Dei illius adeo extremam elegerit paupertatem.

Potiſſima ratio, quæ Dei filium impulit, ut tantam eligeret paupertatem, fuit, ut videlicet humanos confunderet ſenſus, ac ſuperbam mundi ſapientiam, quæ ſemper contempſit paupertatem tanquam ſtatum nimis abjectum, atque adeo mira paupertate homines ſalvos faciens doceret, terrenorum bonorum concupiſcentiam nunquam frænari poſſe, quominus illius radix inquitatur, neceſſarium etiam ſæpe eidem auferatur, & homo eo redigatur, ut ſi minus eo carere poſſit, ſaltem illud non amet; etenim infelia iſta cupiditas ſaluti adverſatur, tunc etiam cum id tantum habemus, quod eſt neceſſarium. *Idem.*

In divitiarum poſſeſſione pauperes eſſe ſpiritu, & poſſumus, & debemus.

Hoc maximum gratiæ Chriſtianiſmi videtur miraculum, hominem in maximorum bonorum affluentia pauperem facere; ſed miraculum hoc nunquam intelligemus, niſi ſciamus, neque divites, neque divitias in evangelio damnari, ſed eos tantum, qui divitias & amant, & cupiunt. Veritatem hanc nos docet Apoſtolus 1. ad Timoth. 6. cum ait, quod non divites, ſed *qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli.* Quod egregie S. Hilarius explicat dicens, ſcelus non eſſe poſſidere bona, ſed ſcelus eſſe in poſſeſſione bonorum non ſervare modum. Ita cum evangelium divitibus maledicit, eiſque cœlum obſtruit, non maledicit poſſidentibus bona, ſed opes diligentibus, & optantibus maledicit. Hic ſenſus eſt verborũ Apoſtoli; & ſi extra omnẽ dubitationis aleam poſitũ eſt, ſolam bonorum, quæ divitiæ vocantur, affectionem eſſe malam, ſequitur, paupertatem, quam præcipit evangelium, non eſſe bonorum carentiam, ſed illa, cum deſunt, non cupere, cum adſunt, non amare. *Idem.*

Hunc gratiæ effectum admirabili ratione Sapiens Prov. 3. per hæc verba deſcribit: *Eſt quaſi dives cum nihil habeat, & eſt quaſi pauper cum in multis divitiis ſit.* Quomodonam intelligemus, & capere poterimus, divitem nihil habentem, & pauperem pluribus divitiis repletum? Niſi ſciamus, per Jeſu Chriſti gratiam pauperem vivere, quaſi dives eſſet, & divitem, quaſi pauper; atque, ubi illa invenitur, divitem eſſe pauperem, & contra. Hoc eſt evangelii, & gratiæ miraculum, quod ditiores pauperes ſint, ut Jeſus Chriſtus in affluenti opum ſuarum copia; quoniam ille mũdi totius dominus erat, & nihilominus fuit pauper. *Id.*

Signa, quibus vere ſimus pauperes ſpiritu.

Undenam intelligemus Chriſtianus in divitiis ita pauperes eſſe, & gratiam in corde eorum admirabilem effectum hunc operari? Hæc ſigna ſunt, quorum primum eſt: ſi bona poſſidentes præſto ſint, ut illis renunciare, & cum voluptate patiantur eadem auferri ſibi, ac ſe redigi ad paupertatem, quod fecerunt illi, de quibus loquitur Apoſtolus ad Hebr. 10. qui cum gaudio omnia ſibi eripi bona viderunt: *Rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis.* Niſi hæc fuerit in corde diſpoſitio, ibi ſpiritus paupertas non erit, & e contra in divitiis dives eris, non pauper. Porro ſi noſmet juxta normam hanc excuſſerimus, nonniſi divites, nullos vero fortaſſe pauperes Chriſtianos inveniemus; etenim nemo fere eſt, qui paratus ſit, ut ſua amittat bona, & Dei mandatis obtemperet, volens pauperem eſſe, cum omnes eſſe pauperes jubeat Deus. *Idem.*

En alterum ſignum non minus certum, ex quo intelligamus, utrum in divitiarum poſſeſſione pauperes ſimus ſpiritu: & eſt, ſi bonorum acquiſitioni ullos circumſcribimus fines. Quamvis non prohibeat evangelium poſſidere bona, non patitur tamen illa ſine ullo fine, ac modo multiplicari, ita ut nunquam dicatur, ſatis eſt. Si filiis permittit locupletes parentum ſuorum poſſeſſiones adire, vult tamen ipſos ſuas cohibere cupiditates, neque in infinitum ſuas augere divitias, quoniam hæc opum coacervatio fieri nequit, quin illæ diligantur; quem amorem evangelium non patitur, atque Ethnici ipſi ſolo rationis lumine ducti damnarunt. Tanto vero minus ad has bonorum acquiſitiones, immodicaſque poſſeſſiones nos rapi, ferre debemus, quanto immenſæ præter conditionem noſtram divitiæ apertiora ſunt noſtratum erga alios injuſtitiarum argumenta. *Idem.*

Signum tertium.

Certiſſimum hujus paupertatis ſpiritus, ac veræ alienationis argumentum uſus eſt mediocris, ordinatus, atque ſuis finibus concluſus horum bonorum. Veritas hæc parum nota eſt, & minus adhuc a pluribus fidelibus in praxin redacta, non licere ſemper metiri ſumptus ex magnitudine divitiarum, quæ poſſidentur; & ſi pauperes ſumus in divitiis, quales neceſſat in eſſe demus, nobis modice, modeſte, & chriſtiane illis utendum, niſi damnari velimus tanquam injuſti poſſeſſores; etenim bona ſua *male poſſidet, qui male utitur*, inquit Auguſtinus Ep. 14. Nemo autem reſiſtere valet huic veritati, certiſſimum videlicet teſtimonium nos in magnis bonis pauperes eſſe, eaque a nobis contemni, eſſe uſum, qui fieri poteſt, parciſſimum eorum: ita ut minime cogitantes, utrum immodice, an mediocriter locupletes ſimus, utamur iis, quæ Deus nobis tribuit ſecundum neceſſitatem, & æquam mediocritatem, non autem ſecundum deſideria vanitatis, aut voluptatis, vel alterius cujuſpiam affectus, qui in bonorum uſu ſemper eſt inordinatus. Hinc autem ſequitur, quod qui locupletior eſt, ſi Chriſtianus eſt, & niſi longe digniori genere ſit ortus, quod jure ſuo majores ſumptus exquirat, largius ſuis bonis uti non debet, quam qui minus eſt dives: ita eo quod uberiores reditus habeas, non ſequitur plus bonorum abſumi poſſe, neque poſſe fieri, ut alicui pareatur affectui, qui in ſumptibus ſemper modum excedit. Verum eſt, quod evangelium non confundens conditiones non prohibet, ne quilibet ſecundum ſtatus ſui decorum eroget ſumptus, & permittit, ut illi impendant plura, quorum conditio, cum ſublimior ſit, plura habet neceſſaria; verum etiam in paribus conditionibus, imparibus vero divitiis, inæquales ſumptus non patitur. *Idem.*

Ut nos pauperes eſſe ſpiritu inter ipſas opes teſtemur, locupletiorẽ fortunam nequaquam reſpicere debemus tanquam cauſam ſumptus effuſioris, ſed rationabilis, frugalis, & neceſſarii. Secundum hanc regulam dicere poſſumus, obligationem hominis, qui ditior eſt, eſſe potius imminuere, quam augere ſumptus ſuos, & in majori divitiarum copia ſibi illos proponere, qui, cum minus divites ſint, & conditionis ejuſdem magis frugi, & modeſti ſunt, eoſque pro regula uſus bonorum aſſumere; hac mente videlicet, quod illos in ſumptu ſuperare non potes, ne te ipſum damnes, neque contra te judicium feras, quod locuplex ſis, & non pauper ſpiritu, quemadmodum evangelium, & chriſtiani hominis qualitas jubent. Si omnes regulam hanc ſequerentur, videremus luxum omnem proſcriptum a conviviis, atque indumentis; omnemque ſupellectilium, ædiumque faſtum ad chriſtianam modeſtiam redactum, quæ ditiores illis, qui minus divites ſunt, in ſumptibus, ſin minus ſemper in bonis operibus, & eleemoſynis æquat. *Idem.*

Dives Chriſtianus igitur, qui pauper eſt ſpiritu, præterquam quod inimicus eſt profuſionum, inſigniumque ſumptuum in magna ſervorum caterva, conviviis, ſupellectili, indumentis, aleaque, eorum cenſor ſeverus eſt, qui moderatiores ſunt, & quos neque ipſa modeſtia condemnat. ſemper enim metuit, ne quid vel nimis multum ſit, vel parum nimis; atque hoc pacto nequaquam reſpiciens coſuetudines, quæ maximos probant abuſus, atque ſua protegunt auctoritate luxum omnem, immenſoſque ſumptus, qui honeſti exiſtimantur, in id unum incumbit, ut regat, & reſecet, quidquid invenit cupiditas, & quemcunque abuſum in uſũ bonorum invexit conſuetudo. Ecce quomodo pauperes eſſe poſſumus in divitiis, & quænam eſt paupertas, a qua nemo Chriſtianus eſſe debet immunis. *Idem.*

Quanam in re conſiſtat hæc paupertas ſpiritus.

Cum hoc paupertatis, & alienationis verbum hominum mentes avertere poſſit, intereſt ſcire, in quo conſiſtat; non aliud videlicet eſſe, quam cordis præparationem, qua omnibus cariturum eſt, ſi jubeat Deus, ac paupertatem æquo ſubiturum animo, ubi ille imperaverit. Hanc igitur audacter aſſero veritatem, quin ab aliquo impugnari poſſe extimeſcam, gratiam in anima Chriſtiani non inveniri, ſi hæc deſit præparatio, noſq; in hoc eſſe paupertatis Jeſu Chriſti imitatores. Cum igitur minime præcipiat evangelium, ut quilibet re ipſa omnia relinquat, rebuſque omnibus careat; vult tamen, ac jubet, omnes in corde gerere amorem paupertatem hanc perferendi, ac voluntatem ſemper paratam ad illam, ubi juſſerit Deus, ſuſtinendam. *Idem.*

Alia ſigna, ex quibus judicium ferre poſſimus, an vere ſimus pauperes ſpiritu.

Sin aliquod aliud habere cupis apertius argumentum, quo certus ſis, utrum hanc habeas ſpiritus paupertatem, & veram cordis alienationem a vitæ hujus bonis, longe plurima ſuppetunt, quorum quædam hic afferam. Certiſſime hanc habebimus alienationem, in qua paupertas ſpiritus conſiſtit: primum ſi de craſtino ſolliciti non erimus; hæc enim cura nonniſi avarorum eſſe poteſt character, qui nihil ſibi vel neceſſarii, vel ſuperflui deeſſe volunt; & ita illi redarguuntur hanc non diligere paupertatem, qui opes coogerunt, qui aliquid ſibi reſervant, qui potius de providentia ſe diffidere teſtantur, quam paupertatem amare. Difficile eſt probare curam hanc, qua plurima in futurum tempus reponunt, cum teneantur ad hoc eſſe parati, ut rebus omnibus deficiant. Ratio, quam prætexere poſſunt, nonniſi juſta, ac rationabilis eſſe poteſt prævidentia, quæ bonum tam publicum, quam privatum reſpiciat, ne deſit neceſſarium: alioquin quælibet reſervatio noxia eſt, atque avaritiæ prorſus paganæ argumentum. Secundo hanc te habere paupertatem innoteſcet, niſi annonæ charitas, fames, ſterilitas, extremæque neceſſitates tibi dolorem adſerent. Quomodo enim aliquid ſibi deeſſe doleat, qui rebus omnibus carere non abnuit? Tertio certiſſimum erit indicium, ſi ultro noſmet rapi ſenſerimus ad opem illis ferendam, quos neceſſitas ad veram paupertatem redegit, & ſi illos in partem vocaverimus bonorum, quæ nobis contulit Deus. Fieri quippe non poteſt, ut velle poſſis ex corde omnibus rebus carere, & renuas etiam de iis, quæ tibi ſunt neceſſaria, egenis tribuere, ac tibi obæratis dimittere, quod ſine gravi incommodo tibi perſolvere nequeunt. *Idem.*

Principes raro paupertatem ſpiritus exercent, quamvis ad id teneantur.

Raro mundi principes paupertatem ſpiritus exercere videntur; omnes enim cupiunt divitias ad generis ſui nitorem, & amplitudinem ſuſtinendam: etenim quam prætereа cauſam afferre poſſunt? Nunquid ut dignitatem magiſtratuum ſuorum tueantur? Si hoc verum eſt, contenti ergo eſſe debent iis, quæ ad id ſufficiunt, & inferre, ſi quid amplius optant, vel avaros eſſe, vel ſuperbos. Nunquid ut liberalius indigentibus opem ferant? Si hoc verum eſt, moderentur igitur habendi cupiditatem, ac violenta deſideria, quibus ſemper majores divitias affectant; cum nemo inordinatum habere debeat affectum, ut aliis benefaciat. Quem igitur finem habere poſſunt, niſi quod divites eſſe volunt, ut divitum more vivant, atque ut non dignitatem, ac ſtatum ſuum, ſed hujus dignitatis faſtum ſuſtineant; idque non per ea, quæ ſatis ſunt, atque per mediocritatem, ſed per pompam, nitoremque, nec non ſervorum comitatum, qui luxum redoleat, & per eos ſumptus, qui ethnicam ſapiant vanitatem, atque a chriſtiana modeſtia, & paupertate prorſus abhorreant. Sumptus immodici, ludi nullum finem habentes, ſupellex locupletiſſima, ædes ſuperbæ, aliæque inſanæ, inauditæque profuſiones nimis publica ſunt teſtimonia, ideo opes conquiri, ut divitum vita ducatur, videlicet ut more Ethnicorum vivatur, quorum ſumptus moderatiores, quam plurimorum Chriſtianorum fuerunt. *Idem.*

Paupertas voluntaria tuta eſt in cœlum via.

Sententiam hanc S. Bernardus mirum in modum enucleat, & explicat; viam nempe voluntariæ paupertatis tutam, & rectam eſſe, alioquin Jeſus Chriſtus illam non eſſet ingreſſus. Viæ reliquæ licet bonæ, tamen latronibus repletæ ſunt; ſed hæc ſemita vacua eſt, quia difficilis eſt, & pauci illam ſequuntur; latrones enim nequaquam eas obſident vias, quæ vulgo teruntur. Sermo hic nonne probat, quo perfectior eſt paupertas, eo nos tutiores eſſe ab inimicorum inſidiis, & in via tuta, ut ad perfectionem, ac ſalutem perveniamus? Sed quanquam hoc verum ſit, mundus ſeſe Deo minime credens viam hanc ingredi renuit; atque ita ab eadem recedit, ut non ſolum pauper eſſe nolit, ſed neque ipſam amare velit paupertatem, eamque ſaltem in penitiori cordis receſſu abſcondere, tanquam locupletiſſimum, qui poſſideri poſſit, theſaurum. Adeo verum eſt maximam de mundo victoriam eſſe, non quidem perferre paupertatem, cui deſit neceſſarium, ſed hunc amare ſtatum, ac præſto eſſe eidem recipiendo, ſi illum nobis immittere placuerit Deo. *Idem.*

Chriſtianis amare deberent paupertatem, ſed omnibus fere probro eſt.

Tantum abeſt paupertatem eſſe in honore, veluti partem, quam reliquit Deus filiis ſuis, quod immo probrum exiſtimetur. Et ſane ubinam videtur? Nunquid in magnificis ædibus, quæ plurium provinciarum ſpolia vocari poſſunt? Nunquid in ludis, qui opulenta obliguriunt patrimonia? Nunquid in ſupellectili, quæ nihil habet non magnificum, atque ſuperbum? Num in conviviis, menſiſque tanta dapum varietate laborantibus? Deprehenditurne, eas pro pauperibus, an pro divitibus helluonibus inſtructas eſſe? Nunquid in ſervorum caterva, quæ mundi Principes comitatur, in quibus maximæ affulgere divitiæ cernuntur. Denique paupertas hæc ullum ne invenit locum in veſtibus; nunquid hæc ſuggerit lacinias, & ornamenta, an hæc vanitas eſt, quæ nullum ſervat modum, & quæ ibi infinita abſumit bona? Neſcio, quonam ore noſmet Chriſtianos dicere poſſimus; & quomodo habentes Deum, qui pauper fuit, minimas etiam paupertatis notas perhorreſcere valeamus. *Idem.*

Chriſtianus debet magis laborare, ut pauper, quam ut dives fiat.

Quam maxime intereſt chriſtiano viro perſuadere, magis ſibi adlaborandum eſſe, ut pauper, quam ut locuples fiat; conſtans hæc veritas eſt, quamvis illi omnes fere mortales adverſentur. Facile eſt, inquiunt, pauperem eſſe, e contra vero difficile eſſe divitem, verum eſt; attamen affirmo, majorem hominis chriſtiani curam eſſe debere, pauperem fieri, ſaltem bonorum affectum relinquendo, niſi iiſdem reapſe abrenunciando; & paupertatem hanc difficilius acquiri, quam opes, atque pro hac, quam pro opibus acquirendis, magis eſſe adlaborandum; tota enim vita ſatis diuturna non eſt, ut tantam adipiſcamur hæreditatem ... Mirabile opus eſt hæc paupertas cordis, quæ omnibus carere gaudet; quippe incomprehenſibile eſt, quot in rebus divites eſſe velimus, ideoque in quot noſmet pauperes exhibere debeamus. Paupertas virtus eſt, quæ ſe ubique effundit; parum enim eſt pauperem eſſe argento, niſi & honore ſis, & commodis, & iis generatim rebus omnibus, quibus divites eſſe vellemus. Quamobrem ex corde, ubi radix eſt concupiſcentiæ, avellendum eſt modo unum, modo alterum bonum, quin ceſſes, niſi voti ſummam fueris conſecutus. *Idem.*

Chriſtianus mori debet pauper ſaltem effectu, ſaltem corde.

Chriſtianus mori debet pauper vel re ipſa, vel corde, ac ſpiritu: una quippe paupertas cœlum ingreditur, quod ſi divitibus patet, nonniſi per paupertatem patet. Ita maximum malum eſt mori divitem, hoc eſt cum amore divitiarum. Hoc autem indeſinenter repetendum eſt divitibus, ne ſe ipſos decipiant, & ne ab aliis decipiantur. Monendi ſunt, paupertatem ſolam eſſe regni cœleſtis hæredem, quod a divitibus non niſi per paupertatem acquiritur. Veritas hæc efficere debet, ut divites, & potentes ſæculi contremiſcant, non quod ſibi cœlum aperire nequeant pauperes facti, ſed propter difficultatem, qua inter opes aliquis pauper eſſe poteſt, ultro in rerum omnium affluentia aliqua re deficere, & paupertatem amare. Miraculum hoc non eſt impoſſibile gratiæ; ſed hæc illud nunquam operatur, niſi per contemptum bonorum, & efficiens, ut ea tanti æſtimentur, quanti valent, hoc eſt, vel flocci, vel nihili. *Idem.*

Per voluntariam paupertatem homines periculis liberantur, quæ divitias, & coactam paupertatem ſequuntur. Hæc autem pericula ab Apoſtolo in prima ad Timotheum epiſtola c. 6. memorantur: *Qui volunt divites fieri*, ait ille, *incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem.* Divina hæc verba ſerio, ac diligenter expendenda ſunt. Primo notandum eſt, non dici ab Apoſtolo divites in tentationem incidere, ſed eos, *qui volunt divites fieri*. Quod utriſque commune eſt; pauperes enim paſſim diteſcere cupiunt, & qui divites jam ſunt, conantur fieri ditiores: non quod divitem, vel pauperem eſſe malum ſit; ſed quod malum eſt, divitem fieri velle. Quod autem hoc deſiderium vulgo in illis reperiatur, qui & divitias poſſident, & carent

divi-

divitiis, utrique ſeacentis patent periculis, quibus immunes ſunt pauperes voluntarii, quia divites fieri nolunt. *P. Duneau ſermone pro quarta poſt Pentecoſten Dominica.*

Pauper, & dives æque infelices ſunt, niſi ſint pauperes ſpiritu.

Inter vanitates, quas Eccleſiaſtes enumerat, ea, quæ ab ipſo *Vanitas, & afflictio ſpiritus* appellatur, eſt hominem videre, qui ſe ipſum torquet, & agit, ac inceſſanter laboribus exercet, ut acquirat, & congreget bona, quibus non fruitur. Hanc autem ſpiritus afflictionem dives, & pauper æque patiuntur; alter quidem, ut ditior evadat, alter vero, ut ex miſera emergat neceſſitate, quæ ſæpe ferenda magis eſt, quam labor, qui ad illam evitandam ſuſcipitur. Naturæ enim parum ſatis eſt, & id, quod nos magis torquet, non tam neceſſitas eſt, quæ urget, ſed ea, quam imminere nobis comminiſcimur. Sed locuples hanc peculiarem habet afflictionem, quod laboribus exercetur, ut ſuum augeat bonum, quaſi nihil haberet omnino, & vivit, quaſi pauper eſſet. Pauper igitur, ſimul ac dives in deſideriis ſuis male ordinatis ſpiritus afflictionem, & ſuæ quietis jacturam inveniunt; alter quia non eſt pauper ſpiritu, alter quia non eſt ſua paupertate contentus, neque illam libenter acceptat. *Idem.*

Salutis periculū, in quo pauperes ſunt, niſi ex animo ſuam acceptaverint paupertatem.

Bonorum concupiſcentia æque radix eſt malorum omnium, & pauperibus, & divitibus: his quidem, quia opibus ſuis abutuntur, illis vero propter peccata, quæ patrant, ut eadem requirant; unde ſequitur, utroſque infinitis perturbari deſideriis non inutilibus tantum, ſed noxiis, quæ ſunt perditionis eorum cauſa. Pro inutilibus deſideriis illa intelligenda ſunt, quæ in vanum concipiuntur, quin adimpleri poſſint; inutile quippe eſt id cupere, quod nequeas obtinere. Attamen locupletandi voluntas infinitam inutilium deſideriorum multitudinem parit. Alii quidem Crœſi theſauros deſiderant, alii contenti eſſent, inquiunt, meliori fortuna, quam ſua, eamque optant, licet ſe eadem frui nequaquam poſſe cenſeant. Ita in corde ſuo ſexcenta vana, & inutilia deſideria concipiunt. Hoc tamen parum eſſet, niſi magna accederet noxiorum deſideriorum turba, quæ ſæpe corporis, animæque interitum gignunt. Quot enim in bonorum perquiſitione viſi ſunt interire? Quot in mari naufragia eorū, qui per ſexcenta pericula lucrum quærunt, quo facile carere poſſent, ſi deſideriis ſuis fines circumſcribere vellent? Quot ſuæ officiunt valetudini ob nimios labores, curaſque, quibus ſemet conficiunt, ut eam fugiant neceſſitatem, quam ſibi fingunt, aut timent? Quot nullo in diſcrimine habent animam ſuam, dummodo paulo melius corpus ſuum nutriant? His malis obnoxii ſunt, qui coactam tantummodo habent voluntatem, qui non minus ſubeunt ſuæ ſalutis periculum, quam divites avari, vel voluptatibus abditi. *Idem.*

Pauci ſunt, quibus pareant, qui ex neceſſitate ſunt pauperes.

Quemadmodum pauci ſunt pauperes, qui non ſint divites deſideriorum; ita pauci ſunt, qui vere ditescant, quocunque labore exerceantur, & quamcunque adferant induſtriam. Hinc accidit, quod præter mala, quibus eos ſua implicat concupiſcentia, longe pluribus ſunt obnoxii, ubi ſe turpi neceſſitate coactos vident, atque ſine ſpe inde emergendi. Se igitur miſeros putant, ac impotentes, qui tantam excutiant miſeriam. Inde vero plura gravia ſequuntur mala ipſa paupertate pejora; præſertim vero impatientia, blaſphemia, & deſperatio. Nequaquam recipientes, uti opus eſt, egeſtatem de manu Dei, eo majori abripiuntur impatientia, quo magis vident, malum ſuum eſſe immedicabile: quo plura patiuntur, eo major eorum impatientia eſt; hac in re ſimiles ægrotantibus, qui acutis conficiuntur doloribus, quin malo ſuo ullum vel lenimentum, vel ſolatium inveniant, quæcunque in corporis poſitura ſubſiſtant. Ex impatientia facile ad blaſphemiam gradum faciunt, murmurantes contra providentiam, quæ hujus mundi bona adeo male diviſit, ac Deum injuſtitiæ accuſantes, eo quod hominibus temporalia bona æqualiter non diſtribuerit. Hæc murmuratio ſemper furenti excipitur invidia contra eos, quos habere vident, unde commode vivant, licet eos ſeipſis nequiores exiſtiment. Denique mala fortuna ſua fatigati nonnunquam incidunt in deſpera-

tionem, ac ſe ipſos vita privant, ut æternam mortem patiantur. Pauperes voluntarii ab omnibus hiſce malis immunes ſunt; cum enim omnia propter Dei amorem reliquerint, nihil cupiunt; cumque non dominetur ipſis concupiſcentia, quæ malorum omnium eſt radix, vivunt contenti, ſine ſollicitudine, ſibique honori vertunt, quod ſimiles ſint filio Dei non habenti, ubi caput reclinaret. *Idem.*

Quid facere debeat pauperes ex neceſſitate.

Quid illi faciendum eſſet, qui pauper eſt ex neceſſitate? Hanc neceſſitatem deberet in virtutem convertere, ac benedicere Deo, quod ſibi negaverit, quod multorum damnatio, & perditio eſt, & ſua etiam fortaſſe fuiſſet. Cogitare deberet, iſtic ſe non habere permanentem manſionem, ac nos eſſe viatores ſuper terram; & quo minus onerati ſumus, eo facilius onus noſtrum geſtare, & qui nullum prorſus onus habet, hunc liberius incedere. Hic ſibimet perſuadere deberet, theſaurum ſuum non eſſe in terra, ſed in cœlo, ibique eſſe quærendum omnia paupertatis incommoda perferendo; quotidie enim videmus homines, qui pro temporali lucro multo majora patiuntur. Denique confidentiam ſuam in Deo conſtituere debet certus futurum, ut nunquam deſeratur; & quandoquidem ille nos docuit, quotidie panem noſtrum flagitare, hunc nunquam negatum iri illi, qui cum fide, & confidentia popoſcerit. *Idem.*

Paupertas nec malū eſt nec miſeria.

Qui felicitatem in opibus ſtatuunt, neceſſaria illatione credunt, paupertatem malorum omnium eſſe maximum, quippe quod bono maximo oppoſitum. Sed vehementer errant; qui dives eſt, non ideo beatus eſt, neque miſer, qui pauper eſt. E contra vero cum paupertas voluntaria eſt, vel voluntarie lata, ea numero eſt evangelicarum beatitudinum, earumque princeps. Duplex igitur paupertatis genus diſtinguendum eſt, quarum altera voluntaria eſt, altera coacta: hæc nullum habet meritum, quamvis validum ſit auxilium ad acquirendum virtutum, meritorumque theſaurum, ſi eadem bene utamur; voluntaria vero heroica actio eſt, meritique infiniti, atque efficaciſſima ad ſublimiorem perfectionis gradum conſequendum. *Idem.*

Voluntariæ paupertatis præſtantia.

Paupertas abſconditus eſt evangelii theſaurus, cujus pretium homines neſciunt; quod ut intelligerent, Deus in terras ad eos edocendos deſcendere debuit. Deus, S. Bernardus inquit, in cęlo omnia gloriæ bona poſſidebat, ſed paupertatis theſaurus ibi non aderat; in terram venit, ut quæreret illum, ideoque de cęlo deſcendit. Qui infinite dives erat, Apoſtolus inquit, factus eſt pauper, ut nos ſua paupertate locupletaret, hoc pacto noſtræ medelam afferens cupiditati, quæ efficiens, ut nimio ardore cuperemus, nimiaque cura congregaremus terræ bona, in periculum nos adducebat, ut cęleſtia amitteremus. Paupertas pretioſa illa eſt evangelii margarita, quæ nonniſi bonorum omnium impenſa comparari poteſt, neque ideo pretio nimis charo comparatur. Ut illam obtineret, Salvator omnibus ſe bonis ſuis exuit. Non paupertatem ſolum, ſed pauperes etiam amavit; pauperes ſibi in Apoſtolos elegit, iique potiſſimum fuere curarum, & documentorum ejus objectum. Denique non ſatis amplum paupertati præmium ſe conferre poſſe ratus eſt, niſi certiſſimum illi ad cęlorum regnum jus conferret. *P. Nepveu tomo 3. conſiderationum.*

Facilius eſt bonum eſſe in paupertate quam in divitiis.

Non omnis paupertas ſancta eſt, neque omnes divitiæ ſunt noxiæ, S. Ambroſius inquit. Videntur nonnunquam pauperes, qui ſinunt ſe opprimi pondere ærumnarum ſuarum, atque contra divinam providentiam inſurgunt; ſed videntur etiam nonnunquam divites, qui auri fulgore ſe perſtringi non ſinunt. Si divitiæ ſunt gladius in manu inſipientis, ſapientis corona ſunt: *Corona ſapientum divitiæ*, Spiritus ſanctus Proverb. 14. inquit. Fatendum eſt tamen, Fideles; pauper viro bono propior eſt, quam dives: rarum eſt ſimul eſſe divitem, & bonum; difficillimum eſt bonum eſſe inter divitias, & ſalutem cum terræ bonis conciliare. *P. Maſſillon, ſermone de bono uſu divitiarum.*

Quomodo fieri poteſt, ut homo pauper, rebuſque omnibus denudatus in ſumma egeſtate ſua

hanc mentis pacem, atque tranquillitatem habeant, quam divites in opulentia ſua invenire non poſſunt? Hoc miraculo adſcribas, nec falleris; vere enim miraculum eſt. Sed ne putes, hoc a Deo communi, vulgarique pacto fieri; id facit modo inviſibili, & quem ſenſus noſtri percipere nequeunt. Hominem hunc in paupertate ſua contentum efficit, non illi bonorum tribuens affluentiam, ſed in ipſo naturam medens per gratiam, in corde illius cupiditatis ardorem extinguens, eiq; Jeſu Chriſti ſubrogans charitatem. *Ex libro, cui titulus: Eccleſiaſtica eloquentia Domini de Breteville tractatu de Affectibus.*

Felicitas eorum, qui ſunt pauperes voluntarii.

Si pauperes non habent, quid pro præſenti tempore cupiant, liquet, nihil ipſos pro futuro habere, quod timeant, eo quod nihil habent, quod amittant. Solum, quod poſſident, bonum Deus eſt, & quomodo bonum hoc illis auferri non poteſt, ita ab omni curarum genere immunes ſunt. Ita, S. Chryſoſtomus inquit, paupertas eſt certum aſylum, portuſque tranquillus, qui hominem ab omnibus humanæ vitæ tempeſtatibus protegit. Facile eſt propter oppoſitam rationem deprehendere, quam miſeri vulgo ſint divites, quia ſpem inter, ac deſideria in jugi ſollicitudine vitam traducunt, & quia timor amittendi, quod adepti ſunt, eos prohibet, ne pacto tranquille fruantur. *Id.*

Conſolationis cauſa illis, qui ex neceſſitate ſunt pauperes.

Ad vos, o pauperes, mihi verbum, ad vos, inquam, qui ſub ærumnarum veſtrarum pondere gemitis, qui morientem vitam ducitis, qui rebus maxime neceſſariis indigetis, qui circum vos videtis aliquos ejus familiæ reliquias, quibus miſeria, & fames hactenus pepercerunt, ut languentem vitam traherent ipſa morte duriorem. Invidetis fortaſſe his divitibus ſæculi, pro quibus omnia terreſtria bona creata fuiſſe videntur. Conſolamini; tempus aderit, quo aſſerti hujuſmodi felices ſorti veſtræ invidebunt. Nunc ſpecie quadam felicitatis decepti vos contemnũt, ejiciunt, execrantur, non ſine quodam horrore intuentur, vel potius oculos ſuos in vos conjicere dedignantur; ſed dies Domini veniet, & univerſorum oculis objiciet divitias patientiæ, quas hoc in ſtatu adepti fueritis. *Sermo manuſcriptus.*

Amor paupertatis primorum fidelium.

Primi fideles admirabili aſſueverant bonorum communioni utiliter adeo: in commentitiis Ethnicorum philoſophorum rebuſpublicis inſtitutæ, & tanto magis admirabili in hac philoſophorum Chriſtianorum republica, eo quod ibi non legis imperio, ſed charitatis principio obſervabatur. Legislator, qui bonum efficiebat commune, publicam ſublevans neceſſitatem particularem auferebat liberalitatem; perturbabat ordinem providentiæ, quæ inter homines inæqualitatem conſtituere voluit, ut variis virtutibus exercitationem præberet, pauperibus quidem patientię, divitibus autem charitatis. Sed veri illi ſapientes bonorum auferebant inæqualitatem, quin aliquam ea his virtutibus tollerent. Lętabantur pauperes ob paupertatem ſuam, & ſine invidia divitum conditionem videbant; divites ultro ſeſe opibus exuebant, & id unum quærebant, quomodo ſe pauperibus pares facerent: charitas, qua urgebantur, lex erat, quæ illis hanc auferebat proprietatem, quam mundus requirit, ſimulque gaudebant merito ejus opulentiæ, quam a Deo receperant, & paupertatis, quam ultro amplectebantur. *Ex collectione orationum Academiæ Gallicæ oblatarum anno 1667.*

Pauperum amor naturaliter ad paupertatis amorem adducit.

Pauperum amor naturaliter ad paupertatis amorem inducit, non ſolum quod locupletiſſimus eleemoſynarum fundus eſt ſancta erga ſe ipſum avaritia, & quod plurima donandi materia inde petitur, ſi tibi plurima neges: ſed præſertim quod maxime pretioſa miſericordiæ in hac vita remuneratio eſt gratia intelligendi, quæ ſint in divitiis pericula, quam difficile ſit, iiſdem animo non adhærere, ibi vivere ſecundum arctos neceſſitatis, & modeſtiæ fines, neque in illis ſuam collocare confidentiam ejecta ſpe, quæ Deo viventi debetur, quam rarum ſit ſemet præſervare ab hac cordis intumeſcentia, quæ illius eſt fere inevitabilis effectus; non contemnere ſtatum pauperum, qui ſecundum evangelium tanto honore dignus eſt; ad id aſſueſcere, ne ullum diſcrimen conſtituatur pauperes inter, ac divites, quin virtutis utrorumque ratio habeatur. *Liber, qui inſcribitur: Tractatus de publica oratione.*

De evangelica paupertate.

Ad hunc perfectionis apicem Sapiens cum omni ſua ſapientia non pervenerat, cum a Deo medium quoddam opes inter, & paupertatem popoſcit.... Ad evangelium tantummodo pertinebat longius procedere, ac præcipere, ut ad perfectionem aſſequendam nihil retineretur eorum, quæ genus, vel induſtria contulerant. Ex quo Deum adoramus ſpoliatum, ac nudum in cruce pro ſalute noſtra, qui nudus poſt illum incedit, honorem acquirit. Quærant alii, S. Hieronymus inquit, quantum voluerint, rationes contemptus, quo bona ſua videntur negligere; paupertatem amplectantur alii tanquam virtutum omnium aſylum, alii tanquam ſcientiarum amicam, alii etiam tanquam ſuæ quietis occaſionem; ego quidem non aliam paupertatis meæ cauſam volo, quam Jeſu Chriſti paupertatem; ipſe natus eſt in præſepio, ipſe nudus in cruce expiravit. *Fromentiere, Panegyrico S. Franciſci Aſſiſinatis.*

Qui ad apoſtolicã vitam vocati ſunt, eſſe debẽt pauperes ſpiritu.

Ad æterni regni acquiſitionem vocati omnium perituorum bonorum poſſeſſionem debemus contemnere, ac meminiſſe verborum Apoſtoli, qui non vult militantem pro Chriſto ſæculo adhærere: *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus.* Milites, S. Baſilius hunc explicans locum, & Jeſu Chriſti milites cum militibus principum comparans inquit, milites non immorantur domibus extruendis, acquirendis agris, mercaturæ faciendæ, ſed ſingulis diebus ſua merentes ſtipendia in craſtinum ſolliciti non ſunt. Talis eſt ſtatus eorum, qui vere ſunt milites Jeſu Chriſti, eorum vero præſertim, qui vacant animarum acquiſitioni, atque extenſioni regni Dei, quales fuerunt Apoſtoli, & quales hodie etiam ſunt viri apoſtolici, qui ad proximorum ſalutem incumbunt. Militia, cui nomen dedere, eos omnia relinquere cogit; nullam habere debent manſionem, nulla bona propria, ſed unum conſiderantes Deum tanquam hæreditatem ſuam ab omnibus mundi impedimentis profeſſionis ſuæ vi eſſe debent expediti. *Idem, Panegyrico Sanctorum ordinis S. Benedicti.*

Quinam, ex judicio Dei vere ſint pauperes.

Deus pauperes, diviteſque non ex bonis poſterioribus, ſed ex deſideriis diſtinguit. *Divites, & pauperes in corde interrogat Deus, non in arca, & domo,* S. Auguſtinus ait. Quid prodeſt terrenis bonis eſſe vacuum, ſi habendi flagras cupiditate: *Quid tibi prodeſt quod eges facultate, ſi ardes cupiditate.* Eſſais de morale, *tomo primo.*

De religioſa paupertate.

Religioſus, qui ſeſe Deo mancipat non ſine reſtrictionibus, atque reſervationibus, eſſe quidem poteſt in hominum oculis pauper, non autem in judicio Dei; ille neque divitis habet voluptates, neque pauperis Jeſu Chriſti conſolationes. Se ipſum privat ſolatiis, ac falſis voluptatibus, quæ in opibus inveniuntur, ac vera ſibi reſervat tædia, quæ ſubſequuntur illas. Affectus illum inter clauſtra agitant, perinde ac in ſęculo eſſet, ac juſto Dei judicio id, quod retinuerat ſibi ſolatio futurum, fit ſuæ perſecutionis, & martyrii inſtrumentum. Si ad perfectionem pervenire cupimus, poſtquam reliquimus omnia, divitiaſque contempſimus, debemus etiam ex corde viſibiles res omnes deſerere, quin animus noſter redeat unquam ad ea, quæ reliquimus. Opus non eſt Judæos imitari, quos de Ægypto Moyſes eduxit; inde egreſſi ſunt corpore, ſed illuc animo regreſſi ſunt: reliquerunt verum Deum, qui tot prodigiis illos eruit de captivitate, & hæc eadem Ægypti idola venerati ſunt, quæ antea contempſerant. *Abbas Trappenſis de monaſtica ſanctitate.*

Cum fidelis, qui in mundo vivit, atque ſecundum evangelii regulas intrinſece pauper eſſe debet, paupertatem non ſervat in ſupellectili, in ſervorum comitatu, in communi vivendi genere, ſuam prætexit conditionem, decorum, & neceſſitatem, in qua eſt, non omnino recedendi ab illis, cum quibus vivere tenetur, & aliquando hoc jure dicit. Sed Religioſus nil tale afferre poteſt; ejus quippe conditio non aliud eſt, quã profeſſio, & praxis vitæ pauperis, & humiliatæ. *Ordo noſter abjectio eſt, humilitas eſt, voluntaria paupertas eſt.* Urbanitatem prætexere; hoc fieri nequit, quia quod

belle

belle quadrat homini, qui per ſtatum, officiumque ſuum pauper eſt, & cujus paupertas illius eſt felicitas, & gloria, eſt hanc ipſam paupertatem in actionibus, & circumſtantiis omnibus præſeferre. *Idem*.

Neceſſitatis prætextus nunquam prohibere debet, ne paupertas ametur.

Neque neceſſitatem prætexas in iis, quæ ad temporalia pertinent, ut plura concupiſcas bona, atque tot curas ſuſcipias paupertatem evitaturus. Neceſſitas hęc male ordinatum affectum excuſare non poteſt: cura moderata cum magna providentiæ ſubmiſſione ſufficit; ad hæc curæ, & ſollicitudines veſtræ ad nihilum proſunt, immo Patris cęleſtis bonitatem, ne vobis proſpiciat, avertunt. Satis tibi ſit noſſe, illum ignorare non poſſe, quod neceſſarium tibi eſt, eique non minus bonitatis eſſe, quam luminis, ut tuis neceſſitatibus conſulat. Si curarum tuarum prima erit, efficere, ut in te regnet per ſanctitatem, curæ erit ipſi cæteris rebus providere. *P. Dozenne in morali J. C.*

O Deus, ſi Paradiſum pro calice frigidæ tribuis, ac pro fruſto panis, quid illis conferes, qui, quidquid habent, & habere poſſunt, tibi devovent? Quomodo cęli bona nō conferes illis, qui voluntate perfecta omnia terræ bona tibi largiuntur? Vides nos paratos eſſe, ut omnia tibi ſacrificemus imperia, ſi eadem obtineremus, & ſatis tibi ſunt ſincera deſideria, bonorum quippe noſtrorum non indiges. Nonne jure ſperare poſſum, te, ut Deum decet, nobiſcum actutum, ac pro me toto cęlo plura, majoraque facturum illis, quæ pro te facere poſſum? *Idem*.

Tuta in cælum via eſt paupertas ſpiritus.

Altera ſemita juſtitiæ, quam dus noſter oſtendit, illa eſt: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum Cælorum. Matth.* 5. Quo loco non imperatur nobis, ut arcam, vel marſupium omnino pecuniis inane reddamus, ſed ut cor noſtrum affectu, & cupiditate rerum externarum penitus evacuemus. Offert nobis Dominus opes immenſas, ſed non dabit, niſi cordis ſinum apertum, & vacuum penitus offeramus. *Radix omnium malorum eſt cupiditas* 1. Tim. 6. quæ Græce dicitur, φιλαργυρία, id eſt, amor argenti; radix omnium bonorum eſt charitas, quæ duo ſimul manere non poſſunt. Ideo niſi quis vere, & omnino pauper ſpiritu efficiatur, ita ut ſive magnas, ſive exiguas opes habeat, illis non afficiatur, & facile diſtribuat indigentibus, neque in uſum ſuum convertat, niſi quantum neceſſitas exigit, non poterit implere juſtitiam regni cœlorum, ac per hoc nec ipſum cœlorum regnum adipiſci poterit. Hæc vera ſemita eſt ad vitam æternam: hanc ipſe primus ingreſſus eſt Chriſtus, qui propter nos egenus factus eſt, ut nos inopia ſua locupletaret: & quamvis loculos haberet, tamen Judæ illos credidit, quem furem eſſe non ignorabat, ut intelligeremus, quam animus ejus liber eſſet ab amore pecuniæ. Hanc ſemitam ingreſſi ſunt Apoſtoli, quibus non difficile fuiſſet augeri divitiis, & in immenſum locupletari, quando ſignis, & prodigiis coruſcabant, & linguis omnium gentium loquebantur, & ſapientia toti mundo admirabiles erant: ſed qui ſemel dixerant: *ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te:* Matth. 19., & guſtaverant dulcedinem libertatis a viſco, & amore divitiarum, victu, & veſtitu contenti, magnum quæſtum exiſtimabant pietatem, & juſtitiam regni Dei. *Ex Opuſculo Bellarmini de æterna felicitate ſanctorum lib.* 1. *cap.* 8.

Divitiarū amor magis impuendus eſt, quam ipſæ divitiæ.

Affirmare non dubito, terrenorum bonorum amorem multo magis obeſſe, quam plurimarum divitiarum poſſeſſionem; divitiis enim nihil damnabile ineſt, quam malus uſus earum. Jeſus Chriſtus non venit in terras, niſi ut doceret, in ſtatu paupertatis inæſtimabiles eſſe prærogativas, quas homo non noverat; cumque in cœlo nihil niſi rerum copiam, immenſaſque divitias inveniret, venit quæſitum beatam hanc paupertatem in terra, venit, ut doceret homines opibus abrenunciare; cumque earum contemptum illis inſpiravit, præcepit, ut illi ſemet ipſos abnegarent, majori cum fidelitate ipſum ſecuturi. *P. Maſſon in Adventu Panegyrico S. Andreæ.*

Pauper ſpiritu tranquille, & ſine dolore moritur.

Scriptura miram nobis exprimit vim, quam patitur homo terrenis bonis inhærens, ubi illi moriendum eſt dicens animam de corpore ejus avelli: *Animam tuam repetunt a te*. E contra verus pauper, prorſus a terrenis bonis diviſus in morte admirabilem pacem nanciſcitur; hic nihil timet, nulli inhæret rei, contra mortis rigores ſe ipſum tutatus eſt eoſdem prævertens. Mors illum invenit vel ſpoliatum, vel a rebus omnibus ſejunctum, idcoque nihil habet, quod eidem eripiat. Haud ægre relinquit ille fluxa hæc bona, quibus jam pridem renunciavit perfecta ſeparatione, ut in æternorum bonorum poſſeſſionem ingrederetur, ad quæ tandiu ſuſpirat. *P. Nepveu in libro, cui titulus: Spiritus Chriſtianiſmi.*

Religioſæ paupertatis felicitas poſſe uni Deo, ſuæque ſaluti vacare.

Paupertas ſpiritus, & voluntaria hominem ab inutilium, fragiliumque rerum curis liberat; etenim cum Deus nobis immortalem contulerit animam hac mente, ut immortalitatē conſequeremur eo brevi temporis ſpatio, quo in mundo vivendum eſt; manifeſta inſania eſt, ſpiritum adeo nobilem, tempuſque adeo pretioſum rerum periturarum, caducarumque, & ex manibus noſtris effluentium perquiſitioni impendere. Paupertas autem, illa vero præſertim, quam per votum in religione nuncupatam amplexi ſumus, tota virtutis ſtudio, æternorumque bonorum amori addita eſt, ita ut qui illam diligunt, neque mentem habeant, neque cor terrenarum rerum curis impeditum, quales ſunt, agros colere, reditus exigere, hæreditates acquirere, vel cauſas ſollicitare. Quod ſi priſci ſapientes quietem adeo neceſſariam eſſe cenſuerunt exercitationi prorſus humanæ philoſophiæ, qualis ipſorum erat, quanto magis illa neceſſaria erit noſtræ, quæ prorſus divina eſt, atque cęleſtis? *Platus de felicitate ſtatus religioſi, parte prima, cap.* 9.

Errores & extrema vitanda circa præceptum, atque conſilium paupertatis ſpiritus.

Pelagiani gratiæ Jeſu Chriſti inimici aſſerebant, de neceſſitate ſalutis divitibus eſſe omnia bona ſua vendere, eaque pauperibus diſtribuere, fierique non poſſe, ut aditum in regnum cęlorum haberent, ſi in divitiarum ſuarum poſſeſſione perſiſterent. Hic error eſt ab eccleſia damnatus, qui innitebatur verbis Jeſu Chriſti perperam intellectis. Hodierna die labuntur homines in errorem alium prorſus oppoſitum; non enim ſolum credunt, quod verum eſt, cœlum lucrari non poſſe, quin bona relinquantur; ſed eo evaſit corruptio, ut non carere putent ardenti, immoderataque cupiditate opes conquirere: ita ut quilibet fortunam ſuam promovere, & locupletari contendat, quin ſe ideo cœlum amiſſurum eſſe formidet. Hæc duo ſunt periculoſiſſima extrema, quæ inde procedunt, quod male explicata fuere duo Jeſu Chriſti verba in Evangelio Matth. 19. Quorum alterum hoc eſt: *Si vis perfectus eſſe; vade, vende, quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo*; alterum vero: *Qui non renunciat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus*. Luc. 14. In primo enim præceptum exiſtimatur, quod ſimplex conſilium eſt: in altero vero ſimplex conſilium ducitur, quod verum mandatum eſt. *Ex morali chriſtiana lib. ſexto ſection. prima artic.* 3.

Perſpicua explicatio conſilii, & præcepti.

Quam maxime hoc intereſt in argumento prudenter diſtinguere id, quod ad evangelicam tendit perfectionem ab eo, quod eſt de neceſſitate ſalutis: id quod Dei filius ſuadet ad cęli viam breviorem efficiendam ab eo, quod propoſita æterni ſupplicii pęna interdicit. Omnia abjicere, vendere agros, domos, prædia, bonaque omnia, conflatamque inde pecuniam pauperibus erogare, & ſequi Jeſum Chriſtum in ſtatu ſuæ paupertatis: hæc vita perfecta eſt, quæ conſilii tantum eſt; ſed iis omnibus, quæ poſſidentur abrenunciare, cor ab opibus, ac terræ bonis divellere, hoc quicunque Chriſtianus neceſſario evangelica lege pręſtare tenetur: atque ut clarius loquar, paupertas ſpiritus ad ſalutem conſequendam omnino eſt neceſſaria; ſed realis paupertas ſpiritui paupertatis accedens vitæ evangelicæ eſt perfectio. Qui non habet in corde divitiarum amorem, ſeu pauper, ſeu dives ſit, verus eſt Chriſtianus; ſed qui bonis diffluit, eorumque repente abjicit poſſeſſionem illam pauperibus diſtribuens, ut Jeſum Chriſtum ſequatur, hic perfectus eſt Chriſtianus, videlicet hic eſt in via perfectionis. *Idem*.

Ut in ſalutis ſtatu ſimus, oportet eſſe pauperem ſpiritu, videlicet habere cor a mundi amore, terreniſque

rebus expeditum, ac Deo penitus additum; non quod bona vendere debeamus, quanquam hæc tutiſſima, & perfectiſſima via eſt, ſed illa retinentes in illis cor noſtrũ collocare non debemus juxta illud Scripturæ Pſ. 61 effatum: *Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.* Hinc ſequitur, quod ſi bona, quæ acquiruntur, negotia, quæ ſuſcipiuntur, artes, quæ exercentur, ſi hæc omnia citra noxam fieri nequeunt, illa tenemur relinquere, quantumvis in mundo ſine opibus, & ſine honore verſari deberemus: quia honor, & bona mundi ſalutem animæ æquare, & gratiæ jacturam reparare non poſſunt. *Idem.*

Diſcrimen inter evangelicam paupertatem, & eam, quam ex genere, vel fortunæ ſortiti ſumus.

Evangelica religioſorum paupertas ideo moleſta videtur, quia confunditur cum paupertate eorum, qui hanc præter voluntatem patiuntur, cui illa adeo parum ſimilis eſt. Contemptus mundanæ inhæret paupertati, ſed Jeſu Chriſti pauperes gloria quocumque ſubſequitur. Voluntaria paupertas pacem, & tranquillitatem animæ parit, altera vero ſecum fert turbam, & ſollicitudinem; illa innocentiam tuetur, hæc ſæpe criminum cauſa eſt. Etenim concupiſcentiæ radix eſt omnium iniquitatum; ſed eum iſta concupiſcentia gravibus urgetur neceſſitatibus, quas non gignit injuſtitias, quæ ſcelera parit? Jeſu Chriſti pauper in ſua paupertate propugnaculum invenit, quod ipſum a ſalutis noſtræ inimicorum inſultibus, a violentarum affectionum impetu protegit: hoc eſt virtutis ejus aſylum. *P. Croiſet tomo 1. ſpiritualium conſiderationum.*

Abuſus, & illuſio eorum, qui in religione nullum pati poſſunt incommoda.

Quænam paupertatis ſpecies eſt, S. Bernardus ait, nolle ſibi quidquam deeſſe eum profiteri ſtatum, qui rebus omnibus carere debet? Rebus in omnibus quærere commoda ſua in vita humili, & mortificata; invenire ſemper, qui noſtris occurrat neceſſitatibus, cum illud abnegamus jus, quo nobiſmet conſulere poteramus: & poſtquam bonis omnibus exuti ſumus propter amorem Jeſu Chriſti, ſacrificii, quod fecimus, jacturam quadam rapinæ ſpecie reparare, ut in rerum affluentia, deliciiſque vivamus; bona fide, nonne hoc eſt in ludibrium vertere religionem, ſibimet per libidinẽ imponere, ac dum ſalvi fieri volumus, in interitum ruere? Et ſane quis nollet hac conditione pauper eſſe, ut nihil ſibi deſit uſquam, ut ea omnia, quæ ſibi placenſint, habeat, quin ſubire teneatur onus omnibus vitæ ſuæ neceſſitatibus providendi? Qui in ſæculo magis commodam vitam ducunt, nonnunquam minus delicati ſunt, quam aſſerti hi pauperes Jeſu Chriſti, quorum mollities ad exceſſum uſque procedit. Satis eſſe diceres, S. Bernardus inquit, voviſſe paupertatem, ut jus obtineres conquerendi de iis omnibus, quæ minime arrident, utque impenſius ſuperfluum quæreres, quam, qui in mundo verſantur, neceſſarium conquirant. Ita auguſtum pauperum Jeſu Chriſti præſeferentes titulum divites fieri volunt. Supellex, commeatus, humana prævidentia, conſilia, hi ſunt exiſtimationis, & induſtriæ fructus. Plures etiam magis delicate in religione vivunt, quam vixiſſent in ſæculo, idem Sanctus addit. Sed qui in mollitie, & affluentia vivit, inveniętne in altera vita fructus eorum, qui vere ſunt pauperes Jeſu Chriſti? Nunquid ad hoc redigitur hæc adeo perfecta ſpoliatio, & evangelica paupertas, cui Salvator in hac vita centuplum, æternamque promiſit felicitatem?..... Voluntarii pauperis titulus eritne honor illi, qui nihil ſibi deeſſe vult? Et audacter dicere poterit: Ecce nos reliquimus omnia, ut te ſequeremur? Quid ergo nobis erit? Matth. 19. *Idem.*

Paupertas religioſi eximit eum a ſuſcipiendi bona ſua, & victum ſibi comparandi.

Quibuſnam periculis eos, qui in mundo vivunt, objicit neceſſitas victum ſibi comparandi, ſuaq; bona ſibi, filiiſq; ſuis conſervandi? Pleriq; mortales ita huic vacant curæ, ut id cogitent unum, & pauci ſunt, quos hæc ſollicitudo ad injuſtitias, vel potius ad pericoloſa negotia non adigat: quamobrem Apoſtolus 1. Tim. 6. dixit: *Radix omnium malorum eſt cupiditas.* Hæc autem malorum omnium origo in anima veri religioſi exhauſta eſt. Alii terrenarum rerum curis implicantur; his ille non appellit animum; fruſtra enim appelleret, & curæ, cogitationeſque ſuæ ipſi prodeſſe non poſſent. Veritas dicenda eſt: votum paupertatis, quod nuncupant religioſi, nullum reale bonum illis aufert, & nihil aliud ipſis eſt, quam curarum, inutilium, periculoſarumque laborum immunitas. *Eſſais de morale tom. 10.*

Paupertas plurimis eſt occaſio peccati.

Si rerum copia ſua habet pericula, paupertas in ſæcularibus habet ſua: *propter inopiam*, Eccleſiaſticus c. 27. inquit, *multi deliquerunt.* Hoc in ſenſu Salomon a Deo petebat mediocritatem, quæ illi neceſſaria ſuppeditaret, ſciens, quanta in egeſtate, quanta in affluentia pericula inveniantur: *mendicitatem, & divitias ne dederis mihi &c.* Prov. 30. Niſi nobilibus, & ſupernaturalibus cauſis fulciatur paupertas, animam dejicit, rationem, & religionem infirmare videtur. Adeo repit, ut vix cogitet in cœlum oculos attollere; a terra ſubſidia omnia expectari videntur. Diceres ſenſus, pietatemque ipſam ſequi qualitatem conditionis, in qua ſumus. Veſtis ſqualida, vacua domus, obſcuritas, in qua vivitur, contemptus, in quo ſumus, quin virtutem foveant, depurentque, illam infirmant. Egeſtas obtundit mentem, ſi chriſtiana deſit pietas. Status hic non ſpectatur niſi ex ea parte, quæ melius illius prodit humilitatem, quin animus attollatur unquam ad conſilia divinæ providentiæ, quæ noſtram ſemper ſpectat ſalutem. In periculoſis id genus diſpoſitionibus nutat fides, deficit confidentia; abjecti ac terreni tantum ſenſus, cogitationeſque foventur. Deficiente confidentia puſillanimitas, puſillanimitati vero animi dejectio ſuccedit, & inde fit, quod pauperes, quorum conditio tanto honore digna eſt apud fideles, quotidie ſeſe præbeant minus dignos gratiis, quas illis conferre vellet Deus, atque periculum ſubeunt intereundi eo in ſtatu, qui ad ſalutem obtinendam adeo utilis eſt. *P. Croiſet tom. 2. conſiderationum.*

Quam rara inter fideles paupertas ſpiritus.

Ubi ſunt fideles, qui in paupertate divitias non appetant, vel qui in divitiis paupertatem ſpiritus ſervent? Quid mihi hoc in argumento dicendum non eſſet, ſi narrare poſſem, quouſque hac in re mundi ſpiritus ſpiritui evangelii opponatur? Videtur mihi, Chriſtiani, in ipſo eccleſiæ ſinu refloreſcere ſacrilega illa Iſraelitici populi idololatria, cum ad pedes terribilis montis, ubi fulgura inter, atque tonitura Deus illis legem ſuam irrogabat, Moyſem non videntes, & viſibilem quærentes Deum, cui thura adolerent, genua flectere viſi ſunt aureo vitulo dicentes: Hi ſunt dii, qui ſervarunt Iſrael. In Chriſtianiſmo ad pedes montis Sion, ubi imago Dei nati in præſepio, & in cruce mortui, addita eſt vi magni hujus exempli, & maledictis, quibus divites in evangelio percutiuntur, Iſrael univerſum coram aureo vitulo proſtratum videmus. Chriſtiani omnes idolo divitiarum ſacrificant ſibi ultro citroque dicentes: hic Deus noſter eſt; hoc aurum, hoc argentum contra omnia vitæ mala nos proteget. *Abbas du Jarry ſermone pro die Nativitatis Domini.*

Dei filius pauperes divitibus prafert.

Quantumvis inane ſit coram Deo conditionum diſcrimen, & quamvis Deus in Scripturis glorietur ſe omnibus æqualem eſſe, non generis, non honoris, non perſonarum acceptatorem. *Non eſt perſonarum acceptator Deus:* Verum nihilominus eſt, in ordine gratiæ prædilectionem Dei, ſi hoc verbo licet uti, erga pauperes, & humiles potius, quam magnos, & divites enituiſſe. Cauſam hujus rei non inquiramus, nobiſque ſufficiat adorare conſilia Dei, qui ſecundum Apoſtoli verba miſeretur ejus, cujus vult, & juſtitiam, cum quo vult, exercet. Prædilectionem Dei, quam omne nobis prædicat evangelium, ſed quæ palam, atque authentice nobis indigitatur per ea verba, quæ ille Joanni Præcurſori ſuo nunciari voluit: *Pauperes evangelizantur.* Matth. 11. *Pater Bourdalove ſermone ſecundo pro die Nativitatis.*

Paupertas ſpiritus in ſæcularibus ratia.

Dei filius terribile ejaculatus eſt maledictum in divites, cum palam edixit, vix, & ne vix quidem fieri poſſe, ut regnum ſuum ingrediatur; quod eo ſpectare videtur, ut illi, qui ſalvi fieri volunt, teneantur paupertatem amplecti, & renuntiare bonis, quæ legitime etiam poſſident; perinde ac iſta poſſeſſio ſimul cum evangelio poſſet conciliari. Eccleſia tamen nacta eſt temperamẽtum, quod in ſpeciem lenit hujus abnegationis duritiẽ, ſed quod reipſa nequaquã facilius eſt, quemadmodum probat experientia. Quodnam autem hoc eſt temperamentum? Eſt animum habere a divitiis avulſum inter opes eſſe pauperem ſpiritu, beatos cenſere illos, qui voluntarii pauperes ſunt, & qui rebus omni-

omnibus abrenunciarunt; beatitudinem ſuam non in temporali proſperitate conſtituere; non invidere mundanorum fato in luxu, copiaque viventium; non contemnere miſeros, qui bonis ſæculi vacui ſunt; non ſe tradere cupiditati poſſidendi bona hæc fluxa, & fragilia, neque curæ eadem augendi; non intumeſcere præ ſuperbia, cum poſſidentur: non turbari, cum periculum eſt illa amittendi; neque dolere, & omne prohibere ſolatium, cum fuerint amiſſa. Hoc eſt eſſe pauperem ſpiritu; ſed quotuſquiſque hujus characteris in mundo invenitur? *Pater Cheminais ſermone de Jeſu Chriſti nativitate.*

Paupertas in ſe ipſa non eſt virtus, ſed talis fit propter rationem, propter quam illi amplectantur.

Paupertas per ſe meritoria non eſt, ſed talis efficitur cauſa. Non deſunt divites qui in rerum copia ſunt pauperes ſpiritu, & cor habent ab opibus alienum; non deſunt pauperes, qui in ipſa egeſtate flagrant amore divitiarum, & divites ſunt affectu: ſed nihil infrequentius eſt, quam invenire divites, & pauperes, qui paupertatem ament, qui amplectantur illam, cum ab eadem immunes ſunt, vel qui in eadem ſibi complaceant, cum in illa inveniuntur. Nihil infrequentius eſt, quam fideles invenire a terrenis opibus ita alienos, ut nihil expectent, niſi ab eo, qui volucres alit, & flores, atque arbores veſtit. Hoc vidit, & admirata eſt eccleſia in tot Sanctis, qui omnia deſeruere, ut Jeſum Chriſtum ſequerentur. Sapientes quidam Ethnici ultro ſuas abdicarunt opes, & gloriati ſunt, ſe omnia bona ſua ſecum ferre; ſed ſuperbæ ſingularitatis adſectatio cauſa erat hujuſmodi abdicationis, & eo magis ſuperbi fiebant, quo pauperiores. *Abbas du Jarry in Panegyrico S. Franciſci Aſſiſinatis.*

Immerito mundus contemnit pauperes.

S. Paulus 1. ad Cor. ait, Dei ſervos, inter quos pauperes voluntarii principem obtinere locum debent, exiſtimari *tanquam purgamenta hujus mundi*. Deus ita permittit, ut in hac ipſa vita incipiat lolium a tritico, & fruges a paleis ſecerni. Filii lucis cum filiis tenebrarum vivere nequeunt: quamvis in ſpeciem confuſi, ic ipſa morum oppoſitione ſeparati ſunt. Eos rejicit mundus, quia illos ſe minime dignos exiſtimat, ſed potius mundus illis dignus non eſt, idem inquit Apoſtolus ad Hebr. 11. *Quibus dignus non erat mundus. Idem.*

Paupertas nos humiliat ac attollit.

Paupertas nos humiliat, cum nos ad nihilum redigit, cum facit objecta opprobrio digna, cum nos famem, frigus, & perſecutiones pati jubet; ſed hæc ſimul paupertas nos attollit efficiens nos ſimiles filio Dei, qui in omni ſtatu fuit, qui rebus in omnibus paſſus eſt, & qui ne habebat quidem, ubi caput reclinaret. Hinc Clemens Alexandrinus verum pauperem, qui perfectum facit ſuæ paupertatis uſum, *Nudam Dei imaginem* vocat, imaginem, quæ ad vivum exprimit Jeſum Chriſtum, quæ ad unguem repræſentat omnium vitæ hujus bonorum privationem. Verbo, per fidem credentes, quidquid ſenſibus noſtris, intellectui, ac rationi oppoſitum eſt, noſmet humiliamus; ſed ſimul noſmet æque ac Angelos attollimus, quia idem principium, eandem veritatem, eundemque cognoſcimus Deum. Ita paupertas, quæ nos in terræ bonis humiliat, nos ſuper cætera attollit, Deo propiores, eique perfecte ſimiles faciens. *P. Maſſon ſermone 3. Adventus.*

Quem fructum religioſus perciperet, ſi poſtquam omnia fortunæ bona abdicavit, alios ſervaret affectus? In hac abdicatione non aliam habere cauſam debet, quam ſemet tradendi Deo ſine ulla diviſione, eique inſerviendi in profunda pace, & applicatione, quæ turbari nequeat curis, ac ſollicitudinibus, quæ in terrenarum rerum perfruitione ſemper inveniuntur. Attamen cum noſtrum cor, ut Scriptura loquitur, ibi ſit, ubi noſter eſt theſaurus, eumque iis vinciamur objectis, quæ diligimus, & quæ nobis placent, ille Deo partem ſui ipſius duntaxat tribueret, & quin illum abſolutum conſtitueret dominum, regnum illius, quod nullos patitur terminos, circumſcriberet, & quadam ſacrilegii ſpecie id illi auferret, quod ſibi vellet reſervare; ac in ſe illius iram, indignationemque converteret, imperfectam eidem offerens victimam, cui holocauſtum ſacrificare deberet. *Abbas Trappenſis tomo 1. de officiis, & ſanctitate vitæ monaſticæ capite quinto.*

Fructus religioſæ paupertatis.

Religioſa paupertas, ac integra omnium terræ bonorum abrenunciatio eſt fractura vinculorum vitæ hujus terreſtris, atque tranſeuntis, vacatio ab omni humanorum negotiorum genere, quæ nos alacriores, atque promptiores facit, ut in Dei viam ingrediamur, favorabilis occaſio gaudendi, & poſſidendi ſine ullo obice, quidquid magis pretioſum eſt, & quod auri, lapillorumque pretium exſuperat. Denique, ut totum illius meritum intelligamus, impetus eſt admirabilis, qui cor humanum ad converſationem prorſus cæleſtem traducit, atque fructuum omnium maximum ea primam, initium eſt noſtræ ſimilitudinis cum Jeſu Chriſto, qui cum dives eſſet, propter amorem noſtrum factus eſt pauper; & hæc diſpoſitio nobis eſt adeo neceſſaria, ut niſi illam amplectamur, nunquam valeamus ducere vitam religioſorum ſtatui conformem, neque eſſe Dei, quemadmodum eidem recepimus. *Idem.*

Deus unus eſſe potuit Auctor evangelicæ paupertatis.

Dei unius erat mundo evangelicam annunciare paupertatem, eamque beatam vocare. Quod philoſophi quidam opes ſuas in mare projecerint; quod ſexcenta ſibi exigua commoda interdixerint, quæ innocenter ſibi procurare poterant; quod pannoſis veſtibus uti adſectaverint; difficile non fuit ſuperbæ hujus indigentiæ repetere originem, inanem videlicet gloriam, ac inter cæteros nitendi cupiditatem. Vera paupertas non niſi Deum habere poterat legiſlatorem, & exemplar: uni illi reſervatum erat jus diſcipulos congregandi, hominesque eligendi, qui fideles non præceptorum tantum, ſed etiam conſiliorum obſervatores præſentibus bonis, futuræ etiam ſpei renunciarent, nihil tanquam proprium poſſidere volentes, ut facilius in via perfectionis incederent, ac propius divinum magiſtrum ſuum ſequerentur. *Ex Dictionario morali, ſermone ſecundo de divitiis.*

PECCATUM MORTALE,

Ejus enormitas, effectus, & quidquid ad hoc pertinet argumentum.

MONITUM.

M*ORTALE peccatum citra ullam dubitationem argumentum eſt omnium chriſtianæ diſciplinæ vaſtiſſimum, & longe effuſiſſimum, quandoquidem omnibus immiſcetur ſermonibus, qui morum correctionem, & in virtute progreſſum ſibi proponunt. Quamobrem ut coarctetur, atque hinc fiat particularis cujuſpiam concionis argumentum, plurima praſcindenda ſunt; cum alioquin evitari nullo modo queat, ne omnia fere in hoc uno confundantur argumenta. Non igitur latius differendum eſt de aliqua peccati ſpecie ſingillatim; & ſi inductione utendum ſit, in qua ad ſingula ſæculi vitia deſcenſus fiat, hoc faciendum non eſt, niſi quatenus opus erit, ut inde concluſio peccati generatim ſumpti inferatur.*

Ad id

Ad id hos nobis cancellos circumſcribere oportet, ut mortalis peccati gravitatem, & deformitatem oſtendamus; quo uſque divinæ majeſtatis læſæ crimen procedat; quo odio illud Deus perſequatur; quo item nos illud perſequi opus eſt, quin ulterius in pœnitentia argumentum penetremus, de quo ſuo loco erit ſermo; bonum, quo nos privat; malum quod affert; ſupplicia, quibus Deus illud in hac vita punit, & in altera; ſed quia latius ſermonem inſtituamus de pœnis Inferni, deque argumentis aliis, quæ, cum aliquam cum hoc habeant rationem, iſtud nimis late expanſum, confuſumque redderent; quandoquidem ex ſe ſatis uberem ſuppeditat pluribus concionibus dicendi materiam.

Hac mente hos nobis fines præſcripſimus, ut eligeremus ea, quæ ad mortale peccatum generatim pertinent, quia admonere neceſſe ſit, cum peccatum ſimpliciter nominatur, vel cum de effectibus ejus habetur ſermo, vulgo mortalem intelligi noxam. Nihil etiam de peccati habitu, qui contrahitur, dicemus; de hoc quippe ſingulari titulo actum eſt; uti neque de veniali peccato, de quo titulo ſubſequenti eſt agendum.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia concionum hujus argumenti ſynopſis.

I. De peccati mortalis nequitia. Ut omnem, cujus capaces ſumus, horrorem & concipiamus, & inſpiremus, de hac judicium ferre poſſumus: 1. ex ejus natura, quæ eſt Dei offenſa: 2. ex effectibus habita ratione tum Dei, quem delere conatur, tum Jeſu Chriſti, Dei ſimul, & hominis, cujus peperit mortem: 3. ex malo, quod affert homini, quem infinitis privat bonis, & infinitis objicit malis. Hæc tria ſunt concionis puncta, quæ complectuntur, quidquid aptius eſſe poteſt ad criminis hujus horrorem incutiendum.

Prima pars. Cum mortale peccatum ſit offenſio Dei, eique illata contumelia, offenſæ magnitudo ex tribus principiis, vel regulis petitur: ſcilicet ex magnitudine, vel læſæ perſonæ dignitate, ex indignitate, & ingrati animi vitio lædentis, & demum ex injuria, quæ læſæ perſonæ infertur: quod palam innoteſcit in injuriis, quibus læduntur homines, ii vero præſertim qui imperium obtinent, & dominantur. Ut ex hac regula judicium feramus, conſiderandum eſt, 1. quiſnam læditur, dum mortalis noxa committitur? Deus nempe infinite magnus, infinite potens, infinite adorabilis: cujus magnitudo infinita regum omnium ſuperat magnitudinem: cujus præſtantia, divinæque perfectiones reverentiam, obedientiam, & obſequium noſtrum merentur. Igitur ſi læſi magnitudo menſura magnitudinis noxæ eſt, hinc ſequitur, peccatum, quod Dei offenſa eſt, infinite magnum eſſe in nequitia ſua, quandoquidem menſura illius eſt divinæ majeſtatis, omniumque perfectionum ejus magnitudo. 2. Quis ita audax eſt, ut numen adeo magnum lædere non vereatur? Creatura eſt infinite vilis, ac infinite infra ſupremum Ens illud demiſſa; homo eſt, qui ſecundum corpus nil aliud eſt, quam lutum, pulvis, ac tabum; ſecundum animam vero in origine ſua merum nihilum eſt; homo, qui nihil poteſt, & qui in nihilum unde egreſſus eſt, reverteretur, ſi Deus eum tueri, ac ſuſtinere deſineret, &c. Attamen adeo vilis creatura tantum Deum audet laceſſere, hic terræ vermis contra terræ, cœlique Dominum audet inſurgere! O temeritatem! O imprudentiam non ferendam! O inſolentiam omnium creaturarum execratione, omnibuſque cœli, terræque ultionibus dignam! Ut autem in nobis dolorem, & confuſionem excitemus, conſiderandum eſt, quantum debeamus Deo, & quanta ſit beneficiorum illius magnitudo; tunc enim juxta ingratitudinis noſtræ magnitudinem major erit offenſa. 3. Injuriæ, qua quis afficitur, magnitudo petitur ex magnitudine juris, quod in nos habet, & quod violamus lædentes illum, eique denegantes, quod jure ſuo ex nobis depoſcit: hinc etiam arguendum eſt, magnitudinem injuriæ, quæ per peccatum mortale fit Deo, eſſe infinitam. Violo jus primi principii, & Creatoris, qui imperat, ne de meipſo, niſi juxta beneplacitum ſuum, diſponam. Violo jus ultimi finis, quo propter Deum tantum vivere cogor; jus, quod habet, quodcunque ipſi placuerit imperandi, ac prohibendi; jus amorem noſtrum exigendi, quod tanquam maximus juſtus, & omnipotens habet, &c. Hinc ſequitur, quod illum contemnimus, quod leges illius conculcamus, quod omnes perfectiones ejus laceſſimus, quod terribili improbitate vitæ illius, & eſſentiæ manum injicimus, quod quomodo fiat, explicandum eſt. O ſummam peccati mortalis nequitiam! Nequitiam crudelem, & execrabilem, quæ ipſum vitæ noſtræ auctorem perdere ſtudet! O Deus! quomodo tantum facinus ferre potes? &c.

Pars altera. Mortale peccatum conſiderandum eſt in maxime terribili effectu illius, morte videlicet Hominis Dei, cujus illud unice cauſa eſt; & poſt brevem, ſed acrem eorum expoſitionem, quæ Salvator pro nobis paſſus eſt, ut veniam mereretur, hæ deducendæ ſunt illationes. 1. Deum perhorreſcere, & odiſſe mortale peccatum, quandoquidem illud adeo ſevere punit in perſona dilecti filii ſui, qui ultro pœnam, & ſatisfactionem peccato debitam ſubiit. 2. Si Deus adeo gravibus pœnis peccatum mortale punit, hoc igitur graviſſimum eſſe malum dicendum eſt. 3. Si Deus adeo graves de filio ſuo pœnas ſumpſit propter peccata ſervi, qua ſeveritate in ipſum animadvertet ſervum propter peccata ipſius? 4. Si mortale peccatum cauſa eſt mortis Domini, fierine poſſet, ut Patris, & Redemptoris noſtri interfectorem diligeremus? &c.

Pars tertia. Denique mortale peccatum in effectibus ſuis conſiderandum eſt ratione hominis illud perpetrantis. 1. Peccatum illum veris exuit bonis gratiæ ſanctificantis, habitu charitatis, omnibuſque virtutibus ſupernaturalibus. Animam privat pulchritudine ipſius, eamque efficit horroris objectum in oculis Dei, eidemque omnia præterita aufert merita, ac recentium acquirendorum facultatem. 2. Mala, quæ nobis in hac, alteraque vita parit.

II. 1. Peccatum mortale nefarium facinus eſt contra ſupremam Dei majeſtatem; oſtendendum eſt, ad quem uſque nequitiæ, & improbitatis exceſſum furor ejus evadat. 2. Temeraria eſt rebellio contra leges, & præcepta illius, quam impunem pati non poteſt. Vellemus jugum excutere, ac detrectare obedientiam, quam illi quatenus ſupremo rerum Domino debemus. 3. Injuſta prælatio eſt boni creati, ac perituri ſupremo, æternoque bono; & inde inferendæ ſunt concluſiones, quæ naturaliter ex triplici hac re ſequuntur, ut homines ad peccati fugam, execrationemque inducantur.

III. 1. Peccatum mortale Deum lædit, & quouſque hæc injuria aſſurgat, necnon quomodo illius odium, & vindictam provocet. 2. Polluit animam, eamque reddit objectum horroris, & abominationis in oculis Dei. 3. Nocentes nos reddit dignos æterno ſupplicio, quod nonniſi divinæ miſericordiæ effectu poſſumus evitare.

IV. 1. Peccatum mortale proprie Dei hoſtis eſt, qui illum laceſſit, qui illum afficit contumelia, qui illum pro viribus deſtruere conatur; oſtendendum eſt, quomodo intelligenda ſit hæc loquendi ratio, quæ apud Sanctos Patres atque doctores communis eſt. 2. Deus viciſſim hoſtis apertus eſt peccati, & peccatoris; hoc odit, quemadmodum hoſtes noſtros odimus, immo

illud

illud odit neceſſario, & facere nequit, quominus illud oderit. Peccatorem tanquam inimicum perſequitur, quem in pace relinquere nequit; illum punit, deque illo ultionem repetit, uti ſolemus de illis, qui nos injuſte oppreſſerunt.

V. Peccatum mortale jure mortale vocatur, tribus enim perſonis mortem infert, 1. peccanti vitam eidem auferens, & gratiam, quæ vita pretioſa eſt, & prorſus divina, per quam Deus manet in nobis, & nos in illo. 2. Mortem infert Jeſu Chriſto, & hæc mors illi gravior eſt ea, quam carnificum crudelitas eidem inflixit. 3. Quamdam mortis ſpeciem ipſi infert Deo, quantum in ipſo eſt: cuperet enim, Deo juſtitiam deeſſe, potentiam, & cognitionem, quod illum quodammodo deſtruere eſt, & annihilare.

VI. Tria ſunt, quæ peccatum mortale ſubſequuntur, eique inhærent. 1. Miſeria, & paupertas; nos enim exuit omnibus bonis meritis, gratia ſanctificante, quæ noſter theſaurus eſt, habituali charitate, donis Spiritus ſancti, & iis omnibus rebus, quæ nos Deo commendabant. 2. Servitus; peccatum enim ſervos nos facit, & peccati, & dęmonis: *Qui facit peccatum ſervus eſt peccati; a quo quis ſuperatus eſt, hujus & ſervus eſt:* hujus autem ſervitutis durities oſtendenda eſt. 3. Pœna, & dolor huic vitæ adhęrens.

VII. Cum mortale peccatum ſit mors animæ, de eo judicium ferri poteſt ex comparatione mali, quod mors infert corpori, huic vitam eripiens. 1. Huic aufert decorem, illud ſine ſenſu relinquit, ſine motu, ſine actione: hoc ipſum in anima facit mortale peccatum, inviſibili quidem modo, ſed longe magis crudeli, ac deplorabili. 2. Sicut mors reddit corpus tabidum, & objectum horroris in oculis hominum: peccatum animam reddit abominabilem in oculis Dei, qui perhorreſcit illam intuitus. 3. Quemadmodum mors redigit corpus in cineres, ac illud quodammodo annihilat; peccator, uti loquitur Propheta Pſal. 72. quodammodo in nihilum redactus eſt: *Ad nihilum redactus ſum, & neſcivi.*

VIII. In mortali peccato oſtendi poſſunt tria, quæ illud infinite deteſtabile efficiunt.

Primum eſt contumelia, quæ infertur Deo, cujus omnes perfectiones impugnat, omnia ejus in nos jura violat.

Alterum eſt injuria, quæ infertur Jeſu Chriſto, cujus mortem inſtaurat, ac tormenta iterum crucifigens illum, quemadmodum loquitur Apoſtolus. Polluit ſanguinem ejus, illum peccanti inutilem præbens: quod explicandum eſt, atque pro viribus ob oculos ſtatuendum.

Tertium eſt injuria, quæ infertur peccanti, cujus officit ſaluti, honori, quieti, bonis, & ſæpe etiam vitæ tum corporis, tum animę.

IX. Quidquid magis eſſentiale eſt in mortali peccato, ad duos redigi poteſt articulos, qui concionis partitionem efficient.

Primo ad peccatoris injuſtitiam, qui in Deum rebellat. 1. Contemptus eſt magnitudinis gratiarum, & beneficiorum. 2. Odium eſt Dei, quomodo enim amare potes, quem lædis, & cujus te jactas inimicum? 3. Rebellio eſt, ac injuſtum bellum, quod eidem infertur: ita ut cum filii patri ſuo debeant reverentiam, amorem, & obedientiam, peccator Deo, qui pater ſuus eſt, reddat contemptum, odium, rebellionem.

Secundo: infelicitas peccatoris cogentis Deum, ut contra ipſum ſe vertat. 1. Quia viciſſim Deus reddit contemptum pro contemptu, eumque reſpicit tanquam nihilum. 2. Illum odit, horret, abominatur. 3. Illi in altera vita irreconciliabile bellum indicit.

X. Primo: odium, quod Deus affert peccato, quod palam oſtendit 1. per ſupplicia, quibus animadvertit in eos, qui illud patraverunt, in Angelos, in primos homines, & quod hodierna etiam die oſtendit in ſeveris tot peccatorum punitionibus. 2. In ſeveritate, qua uſus eſt erga filium ſuum, quamvis non niſi ſpeciem haberet peccati. 3. In æternis ſuppliciis, quibus in inferis punit.

Secundo: odium quo peccatum proſequi debemus: 1. Nullum committere crimen debemus, ut vel omnia vitæ hujus bona conſequamur; 2. ut mortem, omneſque excogitabiles cruciatus vitemus; 3. ut totius mundi bonum, humanique generis ſalutem procuremus &c.

In evangelium: *Cum videritis abominationem deſolationis* &c. oſtendi poteſt peccatum mortale ſimul eſſe abominationem, & deſolationem. 1. Abominationem in natura; hic contemptus eſt Dei, rebellio contra ſupremum Dominatorem, odium, quo proſequimur noſtrum benefactorem, qui infinite amandus eſt. 2. Deſolationem in effectibus ſuis; privat enim animam bonis omnibus, quæ poſſidet. XI.

1. Peccatum mortale deſtruit hominem rationabilem, quippe rectæ rationi, & naturali lumini oppoſitum eſt. 2. Deſtruit hominem chriſtianum, quia oppoſitum eſt legi evangelicæ. 3. Deſtruit hominem juſtum, quia oppoſitum eſt gratiæ, & charitati, quæ ſunt noſtrę juſtificationis principium. *Ex ſpecimine ſermonum pro Quadrageſima tomo 1.* XII.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

SAnct. Auguſtinus in libro ſoliloquiorum oſtendit, peccatum nos dejicere, & quodammodo in nihilum redigere. Sancti Patres.

Idem *in Pſal.* 100. ſtudet oſtendere magnitudinem tormenti, quod parit mortale peccatum, donec manet in conſcientia.

Idem *Tract.* 49. *in Joann.* docet, mortale peccatum eſſe animæ mortem.

Idem *lib.* 1. *de ſerm. Domini in monte* loquitur de initio, progreſſu, & conſummatione peccati.

Idem *in Enchirid. c.* 81. oſtendit, duas eſſe peccati cauſas generatim: videlicet ignorantiam, cum non videtur, quod faciendum eſt, & nequitiam, cum non fit id, quod faciendum eſſe cognoſcitur.

Idem in *l.* 1. *Retract. c.* 13. *& de vera relig.* oſtendit, omne peccatum eſſe debere voluntarium.

S. Gregorius 15. *moral. Job.* 39. modum explicat, quo Dęmon nos fallit, & ad peccandum impellit.

Idem 24. *moral. Job.* 9. rationem adfert, propter quam Deus ſæpe permittit, ut poſt peccatum alterum ſubſequatur.

Idem 25. *moral. Job.* 11. loquitur de tribus peccati cauſis, ignorantia, infirmitate, & nequitia.

S. Hieronymus *in epiſt. ad Epheſ.* explicat, quid ſit peccatum.

Idem *epiſt. ad Suſannam lapſam*, illi exhibet bona, quibus ſe ipſam privavit per peccatum, & infamiam, quam coram Deo, & hominibus ſubiit.

Idem *lib.* 1. *in c.* 1. *Lament. Jeremiæ* deſcribit, & deflet ſtatum infelicem, ad quem anima redacta eſt poſt mortale peccatum, ducta ſimilitudine a deſolatione urbis Jeruſalem.

Idem hoc ipſum ſub aliis repræſentat ideis in caput 2. ejuſdem Prophetæ.

Idem *lib.* 3. *in c.* 8. *Ezechielis* oſtendit, quanto dedecori peccatum ſit & Deo, & peccanti.

Idem *in caput* 1. *Joelis* oſtendit, per peccatum omnium bonarum actionum merita amitti.

Idem *in caput* 2. *proph. Sophoniæ* oſtendit felicem ſtatum, ex quo per mortale peccatum excidit anima.

S. Ambroſius *l.* 3. *Offic. c.* 4. docet, ſapienti nihil contra conſcientiam ſuam eſſe aggrediendum, quamvis de regni acquiſitione, vel vitæ jactura ageretur.

S. Bernardus *ſerm.* 81. *in Cant.* oſtendit ſervitutem, ad quam peccatum nos redigit, ex qua emergere per nos minime poſſumus.

S. Chryſoſtomus *Homil.* 16. *in Geneſ.* docet, primos parentes poſt peccatum ſuam agnoviſſe nuditatem, quia innocentiæ veſtem amiſerant.

Idem *Homil.* 17. *in Geneſ.* deſcribit cruciatum, quo peccatum commiſſum conſcientiam torquet.

Idem *Homil.* 20. *in Geneſ.* exemplo Cain docet, peccatum nobis ſingularem Dei protectionem auferre.

Idem

Idem *Homil.* 11. *in* 1. *ad Corinth.* oſtendit, nos a peccato excæcari.

Idem *in Homil. de Jona proph.* repræſentat pondus, & gravitatem peccati, quod nos opprimit.

Idem *Homil.* 28. *in Matth.* prolixam habet comparationem hominis in peccato mortali cum mortuo.

Idem *Homil.* 4. *in Joan.* peccatum comparat tenebris, & abyſſo.

Idem *ſerm.* 2. *in epiſt. ad Philipp.* oſtendit, quomodo peccatum & ſpiritu, & voluntate nos arcet a Deo.

Aſcetici, aliique. Granatenſis in duce peccatorum c. 5. loquitur de malo, quod nobis mortale peccatum gignit.

Idem cap. 16. loquitur de pœnis peccato debitis, & quam abominabile illud ſit.

Idem tractatu de oratione, & meditatione oſtendit, peccatum eſſe cauſam mortis Domini.

Petrus Caniſius, *tomo* 4. *de peccato in genere*, ſex habet quæſtiones de peccato mortali.

Jacobus Alvares *de extincta vitiorum.*

Lancicius opuſc. 16.

Bernardinus Roſſignolius *lib.* 2. *de Diſcipl. religioſa cap.* 6.

Franciſcus Arias integrum edidit tractatum.

Catechiſmus Tridentini Concilii de petitione quinta orationis dominicæ.

P. Antonius de S. Martino a Porta ex Carmelitarum familia, parte ſecunda libri, cui titulus, *Les Conduites de la grace*, tractatu primo fuſius hoc argumentum perſequitur.

P. Haineuve tomo 4. de Ordine ſermone 43. ubi loquitur de renovatione ſpiritus, plures habet conſiderationes de peccati nequitia.

P. Chahu in libro de ſcientia ſalutis, tractatu de fuga mali fuſius oſtendit, mortale peccatum eſſe abominationem deſolationis.

P. Saint Jure libro 2. de cognitione, & amore Domini noſtri c. 7. ſect. 1. oſtendit magnitudinem injuriæ, quam Deo infert *mortale peccatum.*

Drexellius tabula divinæ juſtitiæ *cap.* 14.

Pædagogus Chriſtianus a P. Brignon correctus c. 2.

In aſceticis tractatibus Domini de Sancta Martha Presbyteri, tractatu primo, de cauſis, & peccatorum differentiis.

Pean in dialogis ſpiritualibus parte ſecunda, dialogo ſecundo, ubi agitur de horrore peccati mortalis.

P. Guilleminot in ſapientia chriſtiana c. 5. oſtendit, peccatum mortale ſuper omnia eſſe abominabile.

P. Ludovicus Franciſcus de Argentano in theologicis, & ſpiritualibus collationibus de magnalibus Dei collatione 21. ubi oſtendit nihil eſſe, quod melius oſtendat peccati magnitudinem, quam Dei in eo perferendo patientiam.

Bellarminus opuſculo de gemitu Columbæ *l.* 2. *c.* 1.

Quicunque de ſpiritualibus receſſibus egerunt, aliquam ediderunt meditationem, vel conſiderationem de mortali peccato: hi autem ſunt, qui majorem ejuſdem horrorem inſpirant, quin de Theologis loquamur, & Caſuiſtis, qui integros hujus argumenti libros ſcripſere, innumeri enim ſunt.

Nuperi Concionatores. Granatenſis. *Dominica* 13. *poſt Pentec. Conc.* 1. & 2.

Matthias Faber *Conc.* 3. *in Domin.* 5. *poſt Pentec. Conc.* 4. & *in Dom.* 13. *Conc.* 4. & 5. *in Dom.* 19. *item in Domin.* 24. *poſt Pentecoſten.*

P. Texier in Quadrageſima ſermone pro feria ſexta Dominicæ quartæ integrum habet hujus argumenti ſermonem;

Idem majorem illius partem repetit in ſermone pro vigeſima tertia poſt Pentecoſten Dominica.

Reina *Conc.* 16. *n.* 7. oſtendit, quam abominabile ſit peccatum.

Pater le Jeune Oratorii presbyter tomo 7. plures habet ſermones de peccato mortali; primum, ubi oſtendit injuriam inferri Deo; alterum, Dei magnitudinem lædi; tertium, Deum odio perſequi peccatorem; quartum, peccatum terribilem eſſe ingratitudinem erga Deum; quintum, Verbi incarnationem lædi; ſextum, peccato animæ mortem inferri.

P. de la Colombiere tomo 3. ſerm. 61. argumentum hoc in integro ſermone pertractavit.

De la Font ſerm. pro 23. poſt Pentecoſten Domin.

Auctor actionum chriſtianarum.

P. Bourdalove in ſermonibus ſub ejus nomine editis ſermone pro 3. Dominica Quadrageſimæ.

Sermones chriſtiani tomo 4. puncto ſecundo ſermonis hujus argumenti.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta ſermone ultimo Dominicalis.

Buſæus in Panario.
Labatha in Theſauro.
Summa Prædicantium.
Granatenſis in locis communibus.
Berchorius.
} Titulo *Peccatum.*

Didacus de la Vega in Apologia ſacra c. 1. & ſeqq.

Petaldus tomo 2. cap. 1.

Lohner titulo *Peccatum.*

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

S*Enſus & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua*, Geneſ. 8.

Deum, qui te genuit, dereliquiſti, & oblitus es Domini creatoris tui. Deuter. 32.

Odiſti omnes, qui operantur iniquitatem. Pſal. 5.

Ecce in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea. Pſal. 50.

Longe a peccatoribus ſalus, quia juſtificationes tuas non exquiſierunt. Pſal. 118.

Pluet ſuper peccatores laqueos; ignis, & ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum. Pſal. 10.

Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur. Proverb. 5.

Peccatum meum contra me eſt ſemper. Pſal. 50.

Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur. Sapient. 11.

Quia non profertur cito contra malos ſententia, abſque timore ullo filii hominum perpetrant mala. Eccl. 8.

Væ vobis viri impii, qui dereliquiſtis legem Domini; in maledictione erit pax veſtra. Eccl. 41.

Cave ne aliquando peccato conſentias, & prætermittas præcepta Domini Dei noſtri. Tob. 4.

Quaſi a facie colubri fuge peccata; dentes leonis, dentes ejus, interficientes animas hominum. Eccl. 21.

Error & tenebræ peccatoribus concreata ſunt: qui autem exultant in malis, conſeneſcunt in malo. Eccl. 11.

Qui faciunt peccatum & iniquitatem, hoſtes ſunt animæ ſuæ. Tob. 12.

Iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos, & Deum veſtrum. Iſaiæ 59.

Juſtitia juſti non liberabit eum in quacunque die peccaverit. Ezech. 33.

Egreſſus eſt a filia Sion omnis decor ejus ... Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus? Thren. 1. & 4.

Scito, & vide quia malum & amarum eſt reliquiſſe te Dominum Deum tuum. Jerem. 2.

Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur: juſtitia juſti ſuper eum erit, & impietas impii erit ſuper eum. Ezech. 18.

Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas. Jer. 2.

Væ nobis, quia peccavimus. Thren. 5.

Dominus recordabitur iniquitatum eorum, & viſitabit peccata eorum. Jerem. 14.

Ad iniquitatem reſpicere non poteris. Habac. 1.

Mundi ſunt oculi tui, ne videas malum. Ibidem.

Profunde peccaverunt. Oſeæ 9.

Qui facit peccatum, ex diabolo eſt: quoniam ab initio diabolus peccat. 1. Joan. 3.

Concupiſcentia cum conceperit, parit peccatum; peccatum vero cum conſummatum fuerit, generat mortem. Jacobi 1.

Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus. Ad Rom. 6.

Qui mortui ſumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo? Ibidem.

Stipendia peccati, mors. Ibidem.

Nomen habes quod vivas, & mortuus es. Apocalypſ. 3.

Vete-

Veteris, novique teſtamenti exempla.

Angelorũ ſupplicium palam oſtendit, quantum Deus oderit peccatum.

AB initio Deus Angelos ſuos fecerat meros ſpiritus, & ab omni materia expeditos: ille, qui nihil facit, niſi bonum, omnes in ſanctitate creaverat, iique certam, æternamque facere poterant felicitatem ſuam ſeſe ultro Creatori ſuo devoventes: ſed horum Angelorum pars amori proprio ceſſit. Væ illi, qui ſibi complacet, & non in Deo! Hic momento omnium bonorum ſuorum jacturam patitur. O mirum peccati effectum! Hi ſpiritus lucis facti ſunt ſpiritus tenebrarum; nulla in ipſis fuere lumina, quæ in nequiſſimos dolos non converterentur. Improba invidia in illis locum charitatis accepit; naturalis eorum dignitas non aliud fuit quam ſuperbia; felicitas eorum immutata eſt in triſtem conſolationem ſocios ſibi congregandi in infelicitate ſua, eorumque felices exercitationes in miſerum homines tentandi officium degenerarunt. Quodnam eſſe cenſendum eſt hoc virus, quod tot creaturas, adeo perfectas, tot repletas luminibus, tot naturalibus, ſupernaturalibuſque donis ornatas, adeo brevi efficere potuit objecta adeo inviſa illi ipſi, a quo formatæ fuerant, & cujus ſimillimæ, & locupletiſſimæ imagines erant. Eas æterno damnat ſupplicio, nulluſque erga illas in ipſo reliquus eſt miſerationis, ac benevolentiæ motus; eas infinito execratur odio, quod neque extingui, neque leniri unquam poteſt. En quid primum peperit crimen; ullane res eſt, unde melius intelligere valeamus, quid ſit unicum mortale ſcelus, quam ex hac ſevera quidem, ſed juſta ratione, qua Deus in malos Angelos ſævit?

Pœna peccati Adæ & poſteritatis ejus.

Cum hominum princeps in terreſtri paradiſo creatus fuiſſet cum originali juſtitia, & ingenti gratiarum copia, necnon perfecto in affectiones ſuas, inque omnia animantia imperio: cumque immortalitate fuiſſet donatus hac tamen propoſita conditione, ſi eo abſtineret fructu, quo ad fidelitatem ejus probandam, ne veſceretur, interdictum fuerat: Adam dæmonis tentatione victus ſibi promittentis futurum, ut Deo ſimilis fieret, ſtatim ac ex vetito comedit fructu, ex terreſtri paradiſo exterminatus fuit, exutuſque omnibus nativitatis ſuæ privilegiis, ſimulque cum poſteris peccati, atque ſupplicii hæredibus condemnatus. Donec in terra gutta cruoris ſupererit, Dominus irritatus erit, ſuamque vindictam exercebit. Armavit ille creaturas omnes, totamque naturam, animantia, minima etiam inſecta: aer, aqua, venti, terra, & ignis; bella, peſtes, incendia, quidquid morborum, æſtus, & frigoris patimur; hæc omnia iræ illius ſunt effectus. Sex jam annorum præteriere millia, ex quo Deus ultionem repoſcit, & nondum extincta eſt ejus ultio: *Ignis ſuccenſus eſt in ira ejus, & ardebit uſque ad inferni noviſſima.* Deut. 32. Neque niſi cum mundo finem habebit, cum univerſus terrarum orbis iræ illius flamma abſumetur, ut nullum ſuperſit ejus criminis, quo fuit accenſa, veſtigium.

Peccatum Cain.

Animadvertit Salvianus, Cain quodammodo primum extitiſſe, qui credere inceperit, Deum vel neſcire, vel negligere ea, quæ in mundo fiebant. Hac mente, auctor hic ait, primum ille ſolitudinis ſecretum quæſivit ratus ſibi ſufficere, nullum ex hominibus ſceleris ſui teſtem eſſe, perinde ac a Deo viſus non fuiſſet: atque hac inani perſuaſione deceptus crimen ſuum negare auſus eſt interrogatus a Domino, ubi eſſet frater ipſius. Quid feciſti, inquit illi, frater tuus licet mortuus, adhuc loquitur; vox ſanguinis ejus clamat ad me de terra, ita ut ex imo terræ uſque ad cælorum verticem exaudiatur ultionem poſtulatura: ac ſtatim in illum primam contorſit maledictionem, quam nondum in hominem ullum fuerat ejaculatus: *Maledictus eris ſuper terram*, ait illi, *quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua.*

Peccatum univerſali diluvio punitum.

Primorum mundi temporum evolvatur hiſtoria, & liquebit, univerſali cataclyſmo terram ideo fuiſſe obrutam, quia altera corruptionis eluvione, quæ præceſſerat, fuerat fœdata, ita ut ne unus quidem eſſet, qui ab æquitate non receſſiſſet. Nihil Deo antiquius eſſe debebat, quam operis ſui pulchritudo, quæ hac aquarum exundatione non minimum erat deformanda; & ſi peccantium multitudo divinam mulcere debuiſſet juſtitiam, tunc ſane debuerat. Attamen ſolus Noe, qui juſtus erat, mortem effugit, quemadmodum generali evaſerat corruptione. Nemo igitur poſt hæc, ubi crimen aliquod commiſerit, ſe impunem futurum putet nocentium multitudine, numeroque fretus. Mirum eſſet, ac inauditum, ſi quis vitæ ſuæ negligeret incolumitatem, vel virus propinare vellet, quia homines inſani hoc facere conſpiciuntur.

Sodoma, & Gomorrha incendium.

Oculos aperiamus ad videndum unum ex graviſſimis ſuppliciis, quæ Deus unquam in peccatores propalam exercuerit, ubi oſtendit, ſe in theſauris habere non amplius aquas, ut in diluvio, quibus terram puniret ſimul, atque detergeret; ſed etiam igne., ſulphureoſque ignes, ut repente, non autem ſenſim, uti prius generalis cataclyſmi tempore, in abominabiles mortales deſæviret. Clamor peccatorum eorum, quemadmodum ille ipſe teſtatur, ejus ſollicitabat juſtitiam, ne ultionem ſuam amplius contineret, cum illius miſericordia ipſis adhuc parcere vellet. Porro in infamium harum urbium conflagratione non extrema videri poteſt imago ex illis, quas Deo placuit nobis tradere ignis inferni, ubi damnati æternis ardoribus, ſcelerumque ſuorum fœtore cruciabuntur.

Peccatoribus accidit id, quod Jonæ Prophetæ, qui, dum procella ſæviret, in imo navis dormiebat.

Jonas propheta navem conſcendit, ut a facie Domini fugiat; interim furens inſurgit procella, ſub navi dehiſcunt abyſſi; fluctus, & fulgura naufragium æque, ac incendium minitantur. Demittuntur carbaſa: merces pleræque projiciuntur in mare, ſentina exhauritur, omneſque laboribus exercentur, ut navim a naufragio præſervent. Nauta tanto in periculo deſcendit, ubi Prophetam in utramque aurem ſtertentem ſuſcitat, & ex eo petit, quomodonam hoc pacto poſſet dormire. Surge, ait, Deum tuum invoca, & fortaſſe opitulabitur nobis, neque nos interire ſinet. Quam timeo nobis ſimilem eventum! Mundus eſt quodammodo ærumnarum eluvione ſubmerſus: omnia terribilia generis humani flagella hoc in ſæculo collecta ſæviunt, terra univerſa repleta eſt ærumnis, & calamitatibus; ac dum juſti ſuas offerunt lacrymas, & preces ad procellam a capitibus noſtris avertendam, peccatores in peccatorum ſuorum ſomno inſepulti quieſcunt. Ubinam eſt Jonas iſte, qui hujus eſt cauſa tempeſtatis? Prodeat, ut ejuſdem ſit victima.

Scriptura infinitis abundat exemplis ſuppliciorum, quæ Deus in peccatores exercuit, & ex quibus ſatis intelligere poſſumus, quanto odio peccatum Deus perſequatur. Id genus ſunt exempla Nabuchodonoſor, Sennacherib, Antiochi, ac tot aliorum, quos referre eſſet inutile.

Veteris, atque novæ legis martyres malebant mori, quam peccare.

Eleazar unus ex principibus Scribarum nonaginta natus annos ab Antiocho rege juſſus ſuillam carnem comedere, cujus uſu lege ipſi fuerat interdictum, ſe mori malle reſpondit; ajebat enim, licet in præſentiarum ſupplicia evitarem, quæ mihi mortales intentant, nunquam tamen terribiles Dei viventis manus effugerem; cum quibus adeo ſanctis, & generoſis ſenſibus ille ſine ullo timore morti ſe obtulit. Septem fratribus Machabæis cum matre ſua deinceps captis, atque crudeliter tortis major natu tyranno dixit; quid petis, & quodnam reſponſum a nobis præſtolaris? Decrevimus mori, potius quam Dei leges nobis a parentibus noſtris traditas temerare.

Mortale peccatum cauſa eſt mortis Salvatoris mundi.

Deus in Cruce moriens peccatum expiaturus melius, quam exempla, argumentaque omnia, nobis oſtendit, quanta ſit peccati enormitas, & magnitudo. Ut hoc expiaretur, æternoque Patri reparatio par offenſæ offerretur, neceſſe fuit, ut Deus homo fieret, & moreretur in Cruce. Unus erat Jeſus Chriſtus, Deus ſimul & homo, qui digne pro hoc ſcelere ſatisfacere poſſet; quæ res S. Bernardum impulit, ut exclamaret. *Agnoſce homo, quam gravia ſunt vulnera, pro quibus ſecundum divinæ providentiæ ordinem neceſſe eſt Chriſtum Dominum vulnerari.*

Ratio, qua filius Prodigus e paternis ædibus exiit, imago illius eſt, qua peccator mortale crimen committit.

Statim ac peccator ſceleri aſſentitus eſt gratiam amittens, egreditur de corde Dei, & ſua abutens libertate longius recedit miſerrime deerrans. *Abiit in regionem longinquam.* Luc. 15. Non valens amplius vi-

vere

Digitized by Google

vete ca in ſubmiſſione, quæ ſibi non ſetenda videtur in domo Patris ſui; hoc eſt in exacta divinorum præceptorum obedientia, ubi nimium laboris, atque moleſtiæ eſſe arbitratur, petit portionem ſubſtantiæ, quæ ipſum contingit. Neque diu ſui compos extitit; quippe evangelium narrans ſtatum infeliciſſimum, ad quem miſer ille redactus fuit, ſimul nobis illum deſeribit, ad quem redigitur peccator, qui ſua abutitur libertate, & qui excutit jugum obedientiæ, quam Deo ſuo debet.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Qui peccat, Deo rebellis eſt.

CONfregiſti jugum, & dixiſti: non ſerviam. Jerem. 2. Quiſnam adeo ſuperbe, atque inſolenter loquitur? & ad quem? Peccator eſt, qui oblitus ſui contra Deum inſurgit, neque recordatus amplius reverentiæ, quam debet illi, a quo omnia recepit, ipſis etiam abutitur beneficiis, ut ſuum lædat benefactorem. Hæ duæ ſunt circumſtantiæ, quæ peccati enormitatem oſtendunt habita ratione Dei. Servus, qui andet regi ſuo negare obſervantiam, eo nocentior eſt, quo magis miſera illius conditio ipſum infra regiam majeſtatem dimittit. Quid autem ipſi ſumus, licet aureo inſideremus ſolio, ex quo cum Deo comparemur? Cinis, pulvis, corruptio, nihilum; hi ſunt tituli noſtri; & audemus armare infirmum brachium noſtrum contra Dominum, qui omnipotens eſt; & terræ vermis ita audax eſt, ut dicat, ſe illi nequaquam obſecuturum? Neque id dicit ſolum, ſed facit, ac deficiente verbo, opera ſatis ſenſum illius interpretantur. Quicunque peccator Dei legem tranſgreditur ita loquitur: *Non ſerviam.*

Qui peccat mortuus eſt, licet vivus videatur.

Nomen habes quod vivas, & mortuus es. Apocal. 3. Qui ſunt in ſtatu peccati, viventes ſunt vita cum brutis communi, vivunt enim in abjectiori ſnimet ipſorum parte: ſed mortui ſunt in anima; vitæ divinæ mortui miſere expirarunt Dei ſpiritum per ſcelus amittentes. Hos alloquitur Jeſus Chriſtus in Apocalypſi: *Scio opera tua, nomen habes, quod vivas, & mortuus es* &c. Bene te novi: homo es inſignis, quem tanquam totius provinciæ oraculum omnes conſulunt, homo negotioſus, magnam habens auctoritatem, ac propter dignitatem, & præclara in rempublicam merita reverentiam tibi concilias; ego vero dico nil tibi vitæ, niſi ſpeciem ineſſe: *Nomen habes, quod vivas.* De omnibus hiſce magnitudinis, potentiæ, & pulchritudinis idolis, quæ mundi ſectatores venerantur, dicere poſſemus id, quod de mendacibus Ethnicorum ſimulacris dicit Jeremias c. 51. *Mendax conflatio eorum, quia non eſt ſpiritus in eis.* Inania ſunt phantaſmata; vere mortui ſunt, quia ſpiritus vivificans in illis non eſt.

Cæcitas peccandi.

Qui male agit, odit lucem. Joann. 3. Qui peccatum committit, vel lumen non videt, vel ab eo oculorum aciem avertit. Vel cæcus eſt, vel eſſe vult; ſi enim peccati nequitiam videret, qualis eſt, illud perhorreſceret, neque unquam perpetraret. Illud non videt niſi aliqua bonitatis ſpecie coloratum, quę perſonam eidem inducit, efficitque, ut aliud ab eo, quod eſt, videatur. Cum voluptuoſus ſequitur turpiſſimæ cupiditatis motus, non videt vel infamiam, quæ ſibi imminet, vel malum, quod patraturus eſt, vel probrum, vel pęnitentiam, vel pœnam, quæ infamem hanc voluptatem ſubſequetur, quia crimen ſeſe illi quadam boni umbra tectum exhibet. Hoc ipſum de reliquis peccatis dicendum eſt, qui committit illa, non aperit oculos offenſæ Dei, neque minis, neque pęnis, immo neque præſenti ſupplicio, quod contra ipſum humanæ præparant leges. Illum ſuus excæcat affectus, eique aufert cognitionem, vel cogitationem malorum omnium, quia ſub commentitio boni velamine tecta ſunt.

Peccatum quodammodo nos in nihilum redigit.

Ad nihilum redactus ſum, & neſcivi. Pſalm. 72. Peccatum, David inquit, me ad nihilum redegerat, & ignorabam. O Deus! nunc vere mihi aperis, quid illud in anima mea mali pepererit: *Et ego ad nihilum redactus ſum.* Eſſe in ſtatu peccati idem eſt, ac ſi nihil eſſes in ordine gratiæ. Audi quomodo S. Paulus 1. ad Cor. 13. loquatur: Si charitatem non habuero, pauper ſum: non ſatis eſt: *ſi charitatem non habuero, nihil ſum.* Cur hoc? quia non eſſe in gratia, eſt nihil eſſe. Quid eſt creatura? Nihilum eſt in ordine gratiæ propter peccatum ſuum; ideoque nihil facere poteſt, nec ſe unquam attollere ad Deum, qui Ens primum eſt, unicum, & ſupremum. Verbo: in ſtatu peccati omnibus gratiæ bonis carens nullum jus habere poteſt ad gloriam, & ne minimum quidem opus ſuſcipere, quod ſalutem promereatur.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

P*Eccatum nihil eſt, & nihil fiunt homines cum peccant.* Auguſt. in Pſal. 30.

Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore; non dicit, non ſit, ſed non regnet. Ineſt peccatum cum delectaris, regnat cum conſenſeris. Idem in Pſal. 5.

Mortem carnis omnis homo timet, mortem animæ pauci. Idem.

Mallem purus a peccato gehennam intrare, quam peccati ſorde pollutus cœlorum regna intrare, Idem, Serm. 9.

Luges corpus, a quo receſſit anima, non luges animam, a qua receſſit Deus. Idem.

Anima amiſſa mors eſt corporis, Deus amiſſus mors eſt animæ. Idem, Serm. 28. de verb. Apoſt.

Omnia peccata duæ res faciunt in homine, cupiditas & timor. Idem, in Pſal. 79.

Peccare, quam amara res! o mala peccata! quam faciles aditus! quam difficiles exitus habetis! dum ſuadetis, voluptatem oſtenditis; poſtquam perſuaſeritis, uſque ad mortem animæ urgetis. Idem, in lib. Meditat.

Quæcunque vitia habemus, & quotcunque peccata, tot recentes habemus deos. Hieronym. in Pſal. 80.

Qui facit peccatum, ſervus eſt peccati, & quod pejus eſt, multorum ſervus eſt; qui ſubjectus eſt vitiis, multis ſe dominis addixit, ut ſervitio ei exire vix liceat. Ambroſ. lib. 2. de Jacob. c. 3.

Interroga conſcientiam peccatoris, nonne gravius omnibus fœtet ſepulchris? Idem, lib. 1. Offic. c. 12.

Nihilum armatum & rebelle. Idem.

Hoc ſunt peccata lapſis, quod grando frugibus, quod turbidum ſydus arboribus, quod armentis peſtilens vaſtitas, quod navigiis ſæva tempeſtas; omnes ſcilicet bonorum operum fruges deſtruit, animi facultates corrumpit, totum hominem ad interitum ducit. Cyprian. Serm. 5. de lapſis.

Homicida eſt qui admiſit peccatum. Quæris quem occiderit? non extraneum, nec inimicum, ſed ſeipſum. Quibus inſidiis? erroris ſui. Quo telo? offenſa Dei. Tertull. lib. de Idolol. cap. 1.

Omne malum, aut timore, aut pudore natura perfudit. Idem, Apolog. c. 1.

Voluntarius dæmon eſt peccatum, ſpontanea infamia. Chryſoſt. Homil. 28. in Epiſt. ad Roman.

Malorum omnium cauſam conſtat eſſe peccatum. Idem, Homil. 5. ad Pœnit.

Divinitatis injuria eſt. Salvian. l. 4. de Provid.

Pulchre clamorem dixit (Scriptura) in ſe habere peccata, ſcilicet quia claudi aures ſuas Deus dicit clamoribus peccatorum, ne differatur pœna peccantium. Idem ibidem.

In peccatore non tam perſona vivit, quam umbra præmortui. Eucher. Hom. 4.

In rebus humanis nihil malum eſt dicendum, niſi peccatum ſolum. Caſſianus, coll. 6.

Agnoſce homo quam gravia ſunt vulnera, pro quibus ſecundum divinæ providentiæ ordinem, neceſſe eſt Dominum Chriſtum vulnerari. Bernardus, Sermone 3. in Nativ. Domini.

Crudelis & plane execranda malitia, quæ Dei potentiam, juſtitiam, & ſapientiam perire deſiderat. Idem, Serm. de Reſurrect.

Attende miſerias hominis, vectigalia ſunt peccati.

cati. Hildebertus, Archiepiſcop. Turonenſis.

Cur me graviori tuorum criminum cruci affixiſti? Gravior apud me peccatorum crux, in qua invitus pendeo, quam illa, in quam tui miſertus aſcendi. Idem, Serm. 181.

Judæi, qui Deum crucifixerunt ambulantem in terris, minus peccaverunt, quam qui offendunt ſedentem in cœlis. S. Dionyſius, Epiſt. 4. ad Demoph.

Cur addimus afflictionem afflicto? Magis aggravant Chriſtum vulnera peccati noſtri, quam vulnera corporis ſui. Bernardus.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia penu hoc in argumento depromi poſſit.

Peccati mortalis, de quo hic ſermo, definitio.

PEccatum, S. Auguſtinus libr. 22. contra Fauſtum cap. 27. generaliter ait, eſt omne deſiderium, omne verbum, omnis actio contra Dei legem æternam. Neque mirum eſt, quod ſolam æternam legem eaptimat, quamvis quidquid contra leges alias fit, certiſſime ſit peccatum: omnis enim obedientia, quæ aliis debetur legibus, ad æternam redigitur legem, & huic tantum innititur; ita ut peccatum non eſſet humanis legibus detrectare obedientiam, niſi illis obedire æterna lege juberemur. Definitionem hanc adoptavit S. Thomas 1. 2. qu. 71. art. 6. factaque eſt communis inter Theologos. Animadvertendum eſt dumtaxat, id, quod lex æterna appellatur, eſſe ſupremam rationem, ipſum Deum; unde ſequitur, quod quicunque peccat, dedecore afficit Deum, quantum in ipſo eſt, illius ſe ſubtrahit obedientiæ, ſe illius hoſtem declarat, ejuſque ira, & ultione dignum ſe præbet.

Aliæ definitiones, vel notiones peccati.

Idem S. Auguſtinus libro de libero arbitrio cap. 16. ait, peccare, eſſe æterna bona relinquere, ut fluxa, fragiliaque conquirantur. Ratio autem eſt, quod cum Deus ſit eſſentialiter ſuprema ratio, conſtituit ordinem, qui omnia refert ad ipſum tanquam ad verum, unicumque finem; atque ordinem hunc conſtituens damnat, quidquid illi oppoſitum eſt. Peccatum autem eſt ordinis hujus perturbatio. Sin autem ſpectetur peccatum ratione tantum illud committentis, Theologi vulgo docent, labem eſſe, ac deformitatem in creatura rationis participe, quam hæc macula fœdat, efficitque injucundam in oculis Dei, & indignam, quæ illum unquam in gloria poſſideat.

Simplex, & naturales idea, quam omnes habẽt de peccato.

Peccare juxta magis ſimplicem, ac naturalem ideam, quam habemus, non aliud eſt, quam ab officio recedere, ſeu oppoſitum poſitive faciendo, ſeu minime faciendo quod faciendum eſt: ita ut ſi bene munera noſtra cognoverimus; non difficile futurum ſit judicium ferre de criminibus, prout noſtris officiis defuerimus. Animadvertendum eſt ſolum, ad hoc ut peccatum ſit mortale in omnium Theologorum ſententia, neceſſum eſſe, quod cum plena libertate fuerit commiſſum contra aliquod Dei, vel eccleſiæ mandatum in re non ita levis momenti.

Cur peccatum mortale dicamus.

Ut intelligamus, quid ſit peccatum inferens mortem, ſeu peccatum mortale, ſciendum eſt, animam, quæ corporis vitam conſtituit, & ipſam alteram habere vitæ ſpeciem, quam amittere poteſt, ita ut licet immortalis ſuam habeat mortem. Vita hæc, quæ eſt animæ propria, non aliud eſt, quam ſtatus gratiæ, atque juſtitiæ, ex quo decidere poteſt; quod mortem facit. Itaque ut ſimpliciter, ac citra metaphoram loquamur, peccatum mortale illud eſt, quod afficit, ut ſtatu hoc excidamus; videlicet quod animæ ſpiritualem auſert vitam, Dei nempe gratiam, & mox infert mortem; quoniam illam in æternum Cœli aditu prohibet, æternaque privat vita, eamque inferni ſuppliciis efficit dignam *Stipendia peccati mors*, inquit Apoſtolus ad Rom. 6. & Ezechiel Propheta hoc ipſum confirmat dicens: *Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur*.

Peccatum mortale dicitur averſionem a Deo, & converſionem ad creaturas.

Peccatum averſio eſt a Deo, & inordinata rebus creatis adhæſio: ideoque duo peccati naturam conſtituunt. Recedere a Deo, & illum odiſſe, hoc primum eſt; adhærere creaturæ, eamque amare, hoc alterum eſt. Fingine poteſt major ordinis perturbatio, gravior nequitia, ac terribilior deformitas? Hæc autem Dei averſio multifariam accipi poteſt: 1. pro creatæ voluntatis oppoſitione voluntati increatæ, hoc vis, & ego nolo; hoc non vis, ego autem volo: 2. pro oppoſitione voluntati hominis Dei locum tenentis: contradictione voluntaria, ac pertinaci renitentia ſanctitati mandatorum Dei ſeu immediate, ſeu mediante aliquo, a quo nobis Dei verbis indicuntur.

Peccatum mortale nos a fine noſtro avertit.

De fide eſt, Deum unum eſſe poſſe noſtrum finem extremum, ſupremum bonum noſtrum, noſtramque felicitatem perfectam, & qui creata omnia produxit tanquam appoſita media, quæ nos ad hunc finem adducerent. Attamen cum peccatum animæ noſtræ facultates perverterit, cumque intellectus noſter non ſatis luminis habeat, ut finem a mediis ſecernat, & noſtra voluntas viribus deſtituatur, ut nos ad bonum quidem impellat, a malo autem amoveat; Deus leges irrogavit, per quas cognoſceremus vias, quas ſequi debemus, & uſum, quem facere debemus creatarum rerum, eas reſpicientes tanquam media, quæ ad Creatorem, extremum ſcilicet noſtrum finem adducunt. Hunc autem ordinem peccator evertit; ex fine media facit, & media in finem convertit: fruitur iis, quibus utendum eſſet tantummodo, & iis utitur, quibus eſſet fruendum.

Diſcrimen inter vitium, & peccatum.

Cum dicimus, mortale peccatum maximum eſſe malum, terribilem dicimus veritatem; re enim ipſa mortale peccatum eſt oppoſitio voluntatis peccatoris voluntati Dei, per quam hic rebellis facit, quod facere prohibetur lege Creatoris ſui, neque facere vult, quod ad ſalutem etiam ſuam facere jubetur. Quamobrem S. Auguſtinus dixit, peccatum voluntarium illud unum eſſe, quod verum malum conſtituit: *Hoc ſolum vere dicitur malum voluntarium peccatum*. Sed vitium a peccato differt, quemadmodum habitus differt ab actu, quem producit. Itaque mortale peccatum eſt actio prava, quæ præterit, cum vitium pravus ſit habitus, qui permanet, & multiplicat peccatum, atque peccatorem in ipſius contra Deum rebellione confirmat.

Homines non [illegible] peccatum propter ipſum, ſed propter bonum aliquod apparens, quod in illo eſſe putant.

Quod in peccato diligimus, non eſt malum, neque ordinis perturbatio, quæ ibi invenitur; dæmonem eſſe oporteret, ut adeo deteſtabilem voluptatem inquireret; immo dubitari adhuc poteſt, utrum dæmon, licet reprobatus ſit, voluntatem habeat tantæ improbitati parem. Peccati objectum amatur; utilitas, quæ inde percipitur, voluptas, quæ illic invenitur: cumque hæc voluptas, utilitas, & objectum ſint omnino naturalia, ultra non inquirimus, quid gignere poſſit peccati enormitatem, quæ conſiſtit in oppoſitione, quam peccatum habet cum Deo, & in circumſtantiis, quæ oppoſitionem hanc Deo maxime contumelioſam efficiunt.

Oppoſitiones, quas peccatum habet cum Deo.

Cum peccamus, ingredimur in contrarietatem, formalemque oppoſitionem cum Deo: ſed cæcitas noſtra prohibet, ne videamus illam, & obduratio noſtra, ne illam ſentiamus. Sed ſive illam ſentiamus, ſive ſecus, ibi eſt, ibique permanet, donec peccatum ibi ſubſiſtit. 1. Oppoſitio in bonitate; nihil enim melius, ac præſtantius eſt Deo, nihilque magis pronum ad ſe ſe cum ſuavitate, & amore communicandum; nihil e contra pejus, nihil indignius peccatore, qui tyrannico quodam affectu omnia pro ſe vult, & omnia ſuis votis ſacrificat. 2. Oppoſitio cum Deo in ejus ſapientia, per quam omnia inſtituta ſunt ſecundum ſupremæ rectitudinis leges; cum e contra peccatum quocunque ſubverſionem afferat, & perturbationem. 3. Oppoſitio cum Deo in ipſius potentia; peccator enim, S. Bernardus ait, hanc potentiam non credit: ſibi fingit Deum infirmum, qui pœnas repoſcere nequeat, vel ſaltem illum talem eſſe deſiderat. 4. Oppoſitio cum Deo in juſtitia, pergit D. Bernardus; peccator enim, cum rebellat, nullam amplius erga ſupremum Ens æquitatis retinet menſuram. Non agnoſcit illud amplius pro eo, quod eſt; non reddit illi ultra quod debet; quapropter peccatum paſſim in Scripturis injuſtitia, & iniquitas dicitur. 5. Oppoſitio cum Deo in ſanctitate, & puritate eſſentiæ ſuæ; ſi enim res eſt ulla, per quam debeat Deus a peccato abhorrere, & cum illo ſimul omnino non eſſe, hæc puritas, & ſanctitas eſt.

6. Op-

6. Oppoſitio cum Deo in abſoluta ipſius auctoritate, ſupremoque dominio. Nihil Dei voluntati, nihil mandatis ejus reſiſtit; unus illi reſiſtit peccator; illius voluntatem, legeſque tranſgreditur, atque per hoc quodammodo fines præſcribit auctoritati, & imperio, quod nullis unquam cancellis poteſt coerceri. 7. Oppoſitio tandem cum Deo in ipſa ejuſdem eſſentia: Deus enim eſſentialiter id eſt, quod eſt: *Ego ſum, qui ſum*; omne bonum, omnis plenitudo, omnis perfectio: peccatum e contra eſſentialiter defectus eſt, perturbatio, rectitudinis, bonique privatio. Itaque non niſi ſumma eſſe poteſt oppoſitio; nihilum quippe peccati non in eo ſolum ſitum eſt, quod nihil ſit, ſed in eo, quod deſtruit, quidquid bonum eſt.

Mortale peccatum malum eſt infinitum.

Peccati magnitudinem metiri opus eſt ex magnitudine Dei, qui læſus eſt, & humilitate hominis, a quo læditur; ita peccatum tantum malum eſt, quantum & Deus magnus eſt, & homo vilis. Peccatum igitur, quod infinitam Dei majeſtatem audet laceſſere, reſpici debet tanquam aliquid infinitum. Ad hæc infinita hominis vilitas, ac infinita, quæ Deum inter, & ipſum eſt diſtantia, adjecta infinitis Dei in ipſum meritis, & beneficiis, altera ea parte plurimum confert, ut infinita creſcat peccati magnitudo. Quamobrem Deus, qui juſtiſſimus eſt, non credit ſe nimis gravi pœna punire peccatum, eam adhibens, quæ in objecto ſuo eſt infinita, quandoquidem infiniti boni privationem complectitur, & infinita in duratione ſua, non enim alios, quam ipſius æternitatis fines eſt habitura. Peccatorem damnat, ut pro peccatorum ſuorum expiatione æternum torqueatur, quin eadem unquam delere poſſit; niſi debitum infinitum fuiſſet, potuiſſet tandem ille pœnis ſuis divinæ ſatisfacere juſtitiæ. Sed inde melius peccati infinita intelligi poteſt magnitudo, quod licet creaturæ omnes, quæ fuere, quæ ſunt, ac erunt, quantumvis perfectæ eſſe poſſint, plures ſeculorum myriades omnibus Martyrum cruciatibus torquerentur, digne tamen non poſſent pro una tantum mortali noxa ſatisfacere. Ut peccatum expiaretur, æternoque Patri offerretur reparatio æqualis offenſæ, oportuit, Deum hominem fieri, & in cruce animam efflare. Unus erat Jeſus Chriſtus Deus ſimul, & homo, qui digne pro peccato ſatisfacere poſſet. Igitur ſi peccatum non niſi infinita ſatisfactione poterat reparari, nonne infinitam complectitur improbitatem?

Odium, quo Deus peccatum perſequitur.

Odium peccati adeo inſeparabile eſt a natura Dei, & fortiter adeo ipſi inhærens divinitati, ut Deus ex neceſſitate peccatum oderit, & jam Deum eſſe ceſſaret, ſi illud ceſſaret odiſſe. Theologi odium hoc bifariam dividunt; cujus alterum genus abominationis, alterum inimicitiæ odium appellant. Abominationis odium eſt divinæ voluntatis averſio, per quam Deus peccatum deteſtatur, & horret. Odium inimicitiæ illud eſt, per quod illud perſequitur, ſe illius inimicum profitetur, ultionem de illo repoſcit, efficitque, ut ſeveriſſimis pęnis, quas ſumere conſuevit, iræ, indignationiſque ſuæ pondus experiantur.

Quantum ſit hoc odium, quo Deus peccatum perſequitur.

Ad hujus odii magnitudinem innuendam dicendum eſt, Deum tam odiſſe peccatum, quam ſemet ipſum amat, & eædem rationes, quibus Deus ſe ipſum amare tenetur, eum cogunt, ut peccatum oderit tanquam ſibimet infinite oppoſitum; ita amor, quo Deus ſe ipſum diligit, ratio eſt, & menſura odii, quo peccatum perſequitur. 1. Quemadmodum Deus ſe ipſum æterno diligit amore, & nullum fuit momentum, quo ſe non amaret; ita Deus peccatum æterno inſectatur odio, & nullum unquam fuit momentum, quo illud non oderit. 2. Quemadmodum Deus ſeipſum amat amore ita neceſſario, ut non magis nequeat ſe ipſum amare, quam Deum eſſe; ita peccatum odit odio ita neceſſario, ut illum odiſſe ceſſare nequeat, ſicuti ceſſare nequit eſſe Deum. 3. Quemadmodum Deus ſe ipſum amat amore infinito, ita ut ſe majori amore nequeat amare; ita peccatum odio odit infinito, ita ut nequeat majori odio illud odiſſe.

Effectus odii infinitiæ quo Deus

Duplici verbo dici poteſt, cum mortale peccatum peccantem Dei faciat inimicum, Deum quoque ea eodem temporis momento, quo ille peccat, in ipſum inimice agere, eum ſua amicitia, boniſque omnibus, quæ illam concomitantur, privando, eumque ſubjiciendo pœnis omnibus, quibus in arena ſtatim plecti mereretur, niſi divina bonitas, & miſericordia ſæpe differret, ut illi pœnitentiæ ſpatium relinqueret. Ita mortale peccatum animam ſpirituali vita privat, quæ eſt gratia Dei, efficitque, ut omnia merita amittat, quæ per illam fuerat adeptus, non ſecus ac ſupernaturalium virtutum habitus, fide tantum, & ſpe acceptis. Efficit, ut decidat de jure filiorum Dei, hoc eſt jure, quod habent ad Patris hæreditatem, eoſque privat peculiari Dei protectione, & communione meritorum omnium fidelium, & niſi peccatum retractatum, dimiſſumque fuerit, peccatorem in æternum aditu cœli prohibet, dignumque efficit pęnis inferni.

a dit peccatorem mortale peccatum committentem.

Cur Deus mortale peccatum æterna puniat pœna.

Exigit juſtitia, ut pœna ſit crimini congrua, & ſupplicii menſura ſit ſceleris gravitas, & nequitia. Cum autem Theologia in mortali peccato infinitam detegat nequitiam, licet non abſolute, & in ſe, ſed ratione illius, quem offendit, qui quidem majeſtas eſt infinita, patet hoc infinitam pœnam mereri. Cum vero peccator finita ſit creatura, pari nequit pœnam in ſua qualitate infinitam; opus eſt hanc infinitam eſſe in duratione: qua non obſtante pœnarum æternitate aſſerunt adhuc Theologi, mortalis peccati nequitiam æquari non poſſe, quamvis ad illud expiandum omnes ſimul omnium damnatorum pœnæ perſeverentur.

Cum dicimus peccato mortali annihilari pretium actionum noſtrarum, credendum non eſt, has, ubi hoc in ſtatu fiant, eſſe criminoſas. Hæc propoſitio eſt Wiclefi hæretici a Conſtantienſi Concilio damnata; & de fide eſt, quæcunque ſit animæ nequitia, hanc tamen non eo uſque procedere, ut bonorum operum naturam immutet, eaque prava reddat, cum non facit ea nefario conſilio. Hanc autem rationem adfert S. Auguſtinus. Deus, inquit ille, homini præcipit, ut quocunque in ſtatu ſit, parentes ſuos colat, & vereatur. Si actiones hujuſmodi in peccato mortali peractæ malæ eſſent, inde ſequeretur, Deum ea jubere, quæ vetita, & mala ſunt, quod fieri non poteſt. Affirmo autem, has bonas actiones non eſſe omnino ad ſalutem inutiles, quia ex Tridentino Concilio, Patribus, Theologiſque, inſerviunt, atque ad Dei gratias obtinendas diſponunt.

Quomodo peccatum mortale committatur, & ad illud deſcenſus fiat per gradus.

Sciendum eſt, ad mortale peccatum quaſi per gradus deſcenſum fieri, videlicet per ſuggeſtionem, delectationem, atque conſenſum: *Tribus gradibus ad peccatum pervenitur, ſuggeſtione, delectatione, conſenſione*: hæc verba ſunt S. Auguſtini, quem D. Thomas, Theologique omnes ſequuntur. 1. Excitatur in nobis cogitatio, quæ ſuggerit malum: exempli gratia, dulce eſt ultionem ſumere, vel plurimum divitiarum acquiri poſſe hac via, quæ eſt injuſta. Mox aſſurgit in appetitu motus quidam delectationis erga objectum iſtud; quæ ſi percipiatur delectatio, quin præbeatur aſſenſus, nondum peccatum eſt: verum ſi voluntas præcedenti deliberatione fuerit aſſenſa, jam patratum eſt facinus, quamvis nondum fuit opere adimpletum.

Tria ſunt omnino neceſſaria, ut mortale peccatum committatur.

Tria ſimul conveniunt, ut peccato cumulus, extremumque accedat complementum; quorum ſi aliquod deficiat, peccatum nequit eſſe mortale. Docet S. Thomas: Dei lex eſſe debet explicita; materia eſſe debet gravis; hominis libertas integra, atque perfecta: *Contra perfectam legem, in materia gravi, ex libertate perfecta*, Sanctus hic Doctor ait. Neque enim putandum eſt, nobis omnia a Deo crimini verti, eumque vel minima negligentia ad furorem uſque irritari, & leves ob cauſas ſancitam cum nobis amicitiam infringere. Si terribile concipit odium contra mortale peccatum, næ ille in peccato triplicem execrationis invenit cauſam. Mortale peccatum ſemper eſt legis perfectæ fractura; materia ſemper magni eſt momenti; & libertas, qua peragitur, ſemper eſt integra. Quid ſibi vult *contra legem perfectam*? Videlicet quod negligere ſimplex conſilium, fideli alacritate non ſequi ſecretam inſpirationem ea in re, quæ alioquin imperata non eſt, eſſe non poſſit mortalis

nuæ argumentum. Ita quodlibet peccatum ſupponit perſeveram inobedientiam legi explicitæ, atque formali.

Quos modis mortale peccatum violet jura, quæ in nos habet Deus.

Inferre debeo magnitudinem injuriæ, qua Deum per mortale peccatum afficio, eſſe infinitam; peccans enim violo jura, quæ in me Deus habet infinita, ut me a peccato deterreat, atque exigat, ut illi reddam, quod ipſi debitum eſt. Violo jus primi principii, & creatoris, quod me cogit, ne de me ipſo, niſi ſecundum beneplacitum ejus diſponam; per peccatum enim, ut mihi placet, & contra voluntatem ejus diſpono. Violo jus ultimi finis, qui exigit, ut propter illum tantummodo vivam, omnia ad ipſum referam, ad illum jugiter tendam tanquam ad bonum ſupremum: etenim per peccatum mihimet ipſi vivere volo, omnia ad me ipſum refero, & me mei extremum quodammodo finem facio. Violo jus, quod habet imperandi mihi, & prohibendi quidquid illi placet, tanquam abſolutus meæ voluntatis dominus: quia illi obedire detrecto. Violo jus, quod tanquam ſumme bonus habet efficiendi, ut ſuper omnia diligatur; tanquam ſumme juſtus, & omnipotens efficiendi, ut præ rebus omnibus timeatur, atque colatur; tanquam ſumme ſapiens, ut ejus conſilium reliquis omnibus præferatur. Denique alia quæcunque jura violo, quæ ipſi conferunt omnes perfectiones ſuæ, a me exigendi quodlibet honoris, ſervitutis, ſubmiſſionis genus, etenim per peccatum hæc omnia illi præſtare recuſo.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis libris, ſuperiſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Mortalis peccati malitia nequit exprimi poſſe.

PEccatum monſtrum eſt, quod in erroris caligine natum eſt, & non niſi inter mendacii tenebras viget: *Error, & tenebræ peccatoribus concreata ſunt* Eccl. 11. Deo uni ſatis eſt luminis, ut tenebricoſam hanc abyſſum perfodiat, ibique detegat peccatum, quale re ipſa eſt. Unus increatus ſpiritus, S. Paulus ait, cui perſpecta eſt divinitatis altitudo, penetrare poteſt uſque ad imum nequitiæ peccati, ut illius perfectam aſſequatur cognitionem: & quemadmodum immenſa divini intellectus capacitas ſola eſt, quæ comprehendere valeat, quid ſit Deus, & honorem, qui debetur Deo; ita perfecta ejuſdem intelligentia ſola eſt, quæ veram concipere valeat ideam deformitatis peccati. Dicere quidem poſſumus cum S. Ignatio Martyre, peccatum eſſe maledictum Sathanæ germen, quod nos in parvulos dæmones mutat, quemadmodum gratia Dei eſt ſemen divinitatis, quæ nos divinæ participes facit naturæ. Dicere poſſumus cum S. Dionyſio, privationem eſſe pulchritudinis, vitæ, & rationis; cum S. Auguſtino, generalem eſſe hominis totius inverſionem: cum Tertulliano, execrabilem Dæmonis ſupremæ Dei majeſtati prælationem; cum S. Anſelmo, ſacrilegam ſceptri, & coronæ Dei rapinam; & cum S. Paulo ad Hebr. 6. tandem, novam eſſe Jeſu Chriſti crucifixionem: *Rurſum crucifigentes Jeſum Chriſtum*. Dicemus etiam, mortale peccatum eſſe integram gratiæ extinctionem, animæ mortem, humanæ naturæ corruptionem, horrorem cœli, terræ deſolationem: ſed poſtquam hæc omnia dixerimus, atque illud rebus perniciosiſſimis, ac maxime abominandis comparaverimus; poſtquam omnes exhauſerimus terminos, quos ſuppeditare nobis eloquentia poteſt, fatendum erit, nos levem duntaxat infiniti hujus mali ideam tribuiſſe, quod omnium malorum eſt cauſa, atque tantam eſſe illius improbitatem, ut angelicæ, humanæque mentes illam aſſequi minime valeant. *P. Texier ſermone pro feria 6. hebdomada quarta in Quadrageſima.*

Equidem ſcio, Spiritum ſanctum docere, peccatorem ſicut aquam bibere iniquitatem; ſed ex Propheta Ezechiele cap. 18. audio etiam, illum mortale virus epotare, quod ejus viſcera diſcerpit, eique mortem infert: *Anima quæ peccaverit, ipſa morietur*. Palpet peccator, quoad voluerit, vitia ſua, affectus noxios foveat, hi colubri ſunt, qui illi mortale vulnus infligunt: *Quaſi a facie colubri fuge peccatum*. Eccl. 21. Utique; patrata ſcelera ſunt furentes leones, quorum dentes crudeles animam diſcerpunt, atque interficiunt: *Dentes leonis, dentes ejus, interficientes animas hominum*. Utique, bonum hoc male partum, bonum hoc injuſte retentum, hæc adulteria, hæ illegitimæ voluptates, verbo hæc omnia iniquitatis opera in judicio Dei nihil ſunt aliud, quam gladius anceps, cum quo freneticus peccator animæ, corporique ſuo mortem conſciſcit; animæ quidem per gratiæ jacturam, corpori vero illi glorioſæ reſurrectionis adimens jura: *Quaſi romphea bis acuta omnis iniquitas, & plagæ illius non eſt ſanitas. Idem.*

Parum timetur peccati, anima videlicet mors.

Profecto nihil hac in re fidei nobis eſt; cujus rei hoc apertiſſimum eſt argumentum: *Mortem carnis*, S. Auguſtinus loquit, *omnis homo timet, mortem animæ pauci*. Laboramus, ſudamus, millies morimur, ut aliquot dierum ſpatio producamus vitam brevi ceſſaturam, & nihil facere volumus peccatum evitaturi, hoc eſt ne vitam amittamus ſuapte natura immortalem: *laborat, ne moriatur homo moriturus, & non laborat, ne peccet in æternum victurus*. Quid dico? Nihil conari volumus prohibituri, ne moriatur anima. Heu! Infinitus eſt ſtultorum numerus, qui ſuos acuunt enſes, ut animæ ſuæ mortis ictum infligant.... Quis mihi tribuet Sanctorum ſenſus, ſicuti eorum mihi verba non deſunt! Audio S. Cyprianum, qui indignatus exclamat: Heus tu! Si tibi amici, vel conſanguinei obitus nunciaretur, in fletus te effunderes, amara emitteres ſuſpiria, publice triſtitiam ipſe tuam teſtareris. Proh ſenſu carentem peccatorem! Ego Dei verbis edico tibi, calumniam hanc, atram hanc calumniæ fuliginem, infame hoc factum animæ tuæ mortem attuliſſe, & ne afficeris quidem? *Animam tuam miſer perdidiſti, ipſe ambulans funus tuum portare cepiſti, & non acriter plangis, nec jugiter ingemiſcis? Idem.*

Deus, qui Angelorum peccatum perhorruit, quid noſtra impuræ ſibire ſinet.

Si unum duntaxat peccatum Deo exoſas efficere potuit creaturas adeo egregias, ac ſpirituales, & quæ tanto illi honori cedebant: heu! Quid erit de vobis, creaturæ pravæ, terræ vermes, homines ex luto, limoque compacti? Quid vobis erit, ubi peccatum mortale commiſeritis? Putatiſne ipſum ſerva poſſe figlina adeo horribili tabe infecta, ille, qui tanti pretii vaſa projicere non dubitavit? Quid erit de animabus illis, quæ ſexcenta patrarunt ſcelera, quæ in ſordibus ſuis volutantur, quæ in illis immerſæ, & quodammodo inſepultæ ſunt, qui omnes ſenſus ſuos habent infectos, omnes corporis, animæque facultates depravatas? Quis dicendo aſſequi poteſt, quantopere Deus, Angelique eas perhorreſcant, & execrentur? *P. de la Colombiere tomo 3. ſermone hujus argumenti.*

Mortale peccatum nos dæmonis ſervos facit.

Mirum ſane eſt, quod Jeſus Chriſtus olim Judæis dicebat aſſertam jactantibus libertatem, ſibique honori vertentibus, quod eſſent ex Abrahæ poſteritate: *Amen amen dico vobis, quia omnis, qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.* Joan. 8. Ne gloriemini ob fallacem hanc qualitatem, quam majori cum arrogantia, quam juſtitia vobiſmet vindicatis: verum enim dico, quilibet peccator ſervus eſt peccati ſui; hoc eſt dæmonis, qui hominem per ipſius peccatum captivat. Etenim quemadmodum ſervus eſt domini illius, qui vel emptione, vel jure victoriæ illum acquirit; ita qui ſe ipſum Sathanæ vendidit pro exiguo aliquo temporali bono, vel qui ſe ab illo ſuperari paſſus eſt, huic a divina juſtitia traditus eſt, ut tanquam captivus ad ipſum pertineat: *A quo enim quis ſuperatus eſt, hujus & ſervus eſt*. 2. Petri 2. Victus ſi capiatur, ſervus eſt victoris ſui jure belli, & in turpi hac qualitate miſer vinculis oneratur, & immitis domini ſui trahit catenas. *Maimbourg ſermone pro Palmarum Dominica.*

Poſt patratum mortale facinus impoſſibile eſt aliquid conari, quod gloriam valeat promereri, donec pec-

catot in hoc permanet mortis ſtatu, ubi cum nihil vitæ capax eſſe poſſit, non verba, non actiones, non beneficia, non paſſiones, non martyrium, non miracula ad æternitatem prodeſſe poſſunt, educendo hominem ea hac infinita nihili profunditate, in quam per peccatum redigitur, juxta illa Apoſtoli 1. ad Cor. 13. verba; *Si linguis hominum loquar, & Angelorum ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil ſum.* Præterea in abſoluta eſt impotentia ex hoc ſtatu emergendi ſine ope gratiæ, qua indignus eſt, & quam ſæpe non habere ſe putat, quamvis Deus illam largiatur. *Idem.*

Malum, quod mortale peccatum parit.

Nulli ſunt termini, quibus explicari poſſit malum, quod peccato noſtris animabus infertur. Hæc eſt ſeparatio a Deo, & adhæſio creaturis, quæ non ſunt niſi vanitas; eſt gratiæ, omniumque virtutum privatio; eſt excluſio felicitatis æternæ; mentis obſcuratio, voluntatis perturbatio, afflictio, ac tormentum conſcientiæ, damnationis principium. Quid ultra? Peccatum ea S. Joanne nobis duplicem infert mortem: *Peccatum ad mortem* 1. Joan. 5. Non enim ſolum in hac vita nobis infert mortem per gratiæ ſanctificantis jacturam, ſine qua in ordine ſupernaturali id ſumus, quod corpora noſtra ſine anima in ordine naturæ; verum eſt etiam mors animæ pro altera vita propter gloriæ jacturam, quam infert. Aufert nobis jus, quo ad gloriam contendere poteramus, & ſi in ipſo peccato occuparemur, inde in æternum prohiberemur; illud vero maxime metuendum eſt, quod ſæpe Deus reprobationem noſtram alicui adnectit peccato, quod a nobis fuerit patratum. *Auctor ſerm. chriſtianorum ſerm. de peccato.*

Anima per mortale peccatum gratia mortua eſt.

Quem putatis eſſe ſtatum animæ, quæ per mortale ſcelus gratiæ ſanctificantis jacturam paſſa eſt? Fingite vobis cadaver in ſepulchro; vel ſi mavultis, idola Ethnicorum, de quibus loquitur Propheta, quæ oculos habent, & non vident, manus, & non palpant, pedes, & non ambulant. Talis eſt ſtatus hominis, qui per lethale peccatum gratiam amiſit. Habet oculos, & non videt; ratio illius adeo denſis tenebris circumſepta eſt, ut verum a falſo non diſtinguat. Peccatores habent manus, ſed nulla amplius bona opera faciunt, & ſi quæ faciunt, nihil ad æternitatem merentur: pedes habent, ſed non ambulant, vel ſi ambulant, quin in virtutis incedant via, incedunt, ut præcipites in vitii abyſſum ruant. *Idem.*

... omnibus ſuis ... per peccatum mortale.

Si appoſitam videre cupis animæ, quam mortale peccatum omnibus meritis cavit, imaginem, unquamne interfuiſti magnæ alicujus urbis direptioni, cum omnia victoris hoſtis impotentia, igne ferroque vaſtarentur? Non videntur ibi amplius ſuperba ædificia; viæ fluunt ſanguine; compita, plateæque cadaverum cumulis tecta ſunt. Miles avidus prædæ, quidquid pretioſum, ornatumque ibi erat, abſtulit; nihil ibi niſi horror, terror, vaſtitas conſpicitur. Jeremias propheta ita nobis everſæ Jeruſolymæ imaginem deſcribit: ſed quis ob oculos ſtatuit imaginem animæ, quam peccatum, ut ita dicam, diripuit, & depopulatum eſt? Furens hic inimicus, ſtatim ac ingreſſus eſt cor, inde gratiam, & Spiritus ſancti aufert dona: evertit hæc omnia magnifica æternitatis opera, recte factorum meritum evertit; jejunia, eleemoſynæ, charitatis opera hæc omnia interierunt, ac nullius ſunt pretii pro gloria cœleſti acquirenda. Illuſtres tituli filiorum adoptivorum Dei, & heredum paradiſi, nobilia jura ad regnum cælorum evanuerunt: *Quomodo ſedet ſola civitas plena populo? Haccine eſt urbs perfecti decoris, & gaudium univerſæ terræ?* Thren. 1. Propheta Iſaias c. 1. Jeremiæ comparationem his verbis confirmat: *Et relinquetur filia Sion ſicut civitas, quæ vaſtatur vaſtitate hoſtili.* Si olim, Scriptura teſtante, David, ſuiſque exercitus ejus videntes urbem Siceleg ab Amalecitis igni, ferroque vaſtatam, ita in fletus eruperunt, ut illis deficerent lacrymæ: *Planxerunt donec deficerent in eis lacrymæ* 1. Reg. 30. quis non flebit, quis ſanguineas non effundet lacrymas intuitus animæ deſolatæ, atque per peccatum direptæ ruinas? Unus eſt peccator, qui ſua non tangatur infelicitate. *P. Texier in Dominicali, ſermone pro 23. poſt Pentecoſten Dominica.*

Agri, hæreditatis, modicæ argenti vis jactura ſomnum nobis aufert, & ſæpe ad deſperationem adducit.

Peccator non afficitur clade animæ ſuæ, quam peccatum generavit.

Per peccati noſtri nequitiam Deum amittentes, amiſimus omnia, quiſnam igitur eſſe debet dolor noſter, quænam triſtitia? O Munde, quam ab omni ratione alieni ſunt ſenſus tui! Putas æquas eſſe querelas tuas, ac impatientiam ſuam validis probari rationibus, quia tibi ſubreptum fuit aurum tuum, & ablata pars hæreditatis tuæ: tu tamē non doles, poſtquam peccatum tibi regnum cœlorum eripuit, atque ſupremum tibi abſtulit bonum: *Doles damnum pecuniæ, & non doles damnum juſtitiæ.* Te judicem appello popule fidelis, ſi quis ſine ſenſu tantum pati poteſt interitum, niſi ille fidem, vel rationem amiſerit. *Idem.*

Exhortatio ad peccati fugā.

Perſuaſum nobis ſit, Chriſtiani, peccatum unicum eſſe malum, quod odium noſtrum mereatur, ſolum eſſe lacrymarum noſtrarum argumentum. Illud ergo ante omnia fugiamus. Avare ſaltem fuge, ac deteſtare peccatum, quemadmodum pauperſatem fugiſti, & horruiſti. Ambitioſe, contremiſce ad conſpectum peccati, quemadmodum ad contumeliæ conſpectum fremis. Voluptuoſe evita peccati occaſiones, quemadmodum occaſiones doloris evitas. Fugiamus, & oderimus peccatum eodem modo, quo Deum amare debemus. Deus nobis ſuper omnia diligendus eſt, igitur ante omnia peccatum fugiamus. Si quis ſe aliquo adſtrictum gravi crimine ſentit, attollo hodie vocem meam dicturus illi: O miſer! per peccatum tuum odium tibi conflaſti Dei tui; illius indignationem ſubiiſti; intuliſti mortem animæ tuæ, ac inferni pœnas meritus es: ut ea deplorabili hac emergas calamitate opus eſt, ut ea hoc ipſo temporis momento ad divinam miſericordiam confugias &c. *Idem.*

Magnitudo mali, quod peccator ſibi parit per peccatum.

Offendit ipſe ſe omnis, qui peccat, quoniam ſpoliat animam ſuam gratia Dei, ea qua remanet cæcus, & nudus, & pauper, & miſer, & miſerabilis, quamvis ea interna mentis cæcitate ſibi dives, & locupletatus, & nullius egere ſibi videatur, ut dicitur in Apocalypſi 3. En igitur quanta ſit, & quam lacrymabilis deformitas, crudelitas, & malitia peccati venenata. Vere ſcribit S. Joannes Chryſoſtomus, neminem lædi niſi a ſe ipſo, quoniam omne malum, quod extrinſecus advenit, ſive ab hoſtibus, ſive ab elementis, ſive a morbis, ſive a diabolo, omnia cooperantur in bonum, ſi peccatum abſit. At cum quis animam ſuam peccati veneno interficit, ſimul omnia pereunt bona, & irruit in hominem innumerabilis turba malorum. *Bellarminus. De gemitu Columbæ lib. 2. c. 1.*

Comparatio Dei læſi, & hominis Deū lædentis.

Reſtat caput poſtremum, de comparatione hominis cum Deo; hæc enim comparatio, ſi ut oportet, inſtituatur, ſatis efficax eſſe poterit ad flumen lacrymarum de petra duriſſima cordis humani eliciendum. Quid igitur eſt Deus, quem homo peccator offendit? & quid eſt homo, a quo Deus immortalis offenditur? Deus eſt res quędam ex ſe ſufficiens, & nullius egens, juxta illud Prophetæ: *Deus meus es tu, quia bonorum meorum non eges.* Homo eſt res nihil omnino ex ſe habens, & omnium bonorum egens. Quale igitur monſtrum eſt, ſi quod eſt ex ſe nihil, & mendicare cogitur a Deo fonte omnium bonorum omnia ſibi neceſſaria, erigat manus, ut pugnet contra ipſum Deum? quid eſt Deus, & quid eſt homo? Deus eſt rex ſæculorum, qui ſemper fuit, & ſemper erit, & qui idem ſemper eſt, & anni ejus non deficiunt; homo eſt vapor ad modicum parens, qui paulo ante non erat, & paulo poſt non erit, & nunc eſſe momentaneum poſſidet. Quomodo igitur audet homo tam fragilis Deū, qui ſolus habet immortalitatem ad iracundiam provocare? Quid eſt Deus, & quid eſt homo? Deus eſt omnipotens, apud quem nihil eſt impoſſibile, & cui nemo reſiſtere poteſt; homo eſt vermiculus terræ, ſubjectus veſtigiis Dei, a quo ſi paululum cōprimatur, extinguitur. Et unde igitur tam ingens ſuperbia huic vermiculo, ut Deū offendere non pertimeſcat? Quid eſt Deus, & quid eſt homo? Deus eſt ſolus ſapiens, quē nulla latet cogitatio, & qui ſcrutatur renes, & corda. Sed cogitationes hominū timidæ ſunt, & incertæ providentiæ noſtræ. Cur igitur homo tantū confidit in aſtutiis ſuis, ut ſperet, ſe fallere poſſe omnia videntem, & omnia ſcrutantem Deum? Ac, ut multa præteream, quid eſt Deus, & quid

eſt ho-

ut homo? Deus eſt pater amantiſſimus, & beneficentiſſimus, qui ſi tolleret ab homine, quæ in eo poſuit, nudus omnino remaneret homo, & ad nihilum plane redigeretur. Et fieri poteſt, ut patris tam boni reperiatur filius tam malus, qui patrem ipſum, ſi poſſet, occideret? & tamen vere reperiuntur blaſphemi, & rabidi homines, qui Deum de cœlo detraherent, & conculcarent, & ad nihilum, ſi poſſent, omnino redigerent. Denique quid eſt Deus, & quid eſt homo? Deus eſt verus, & naturalis Dominus omnis creaturæ: homo eſt verus, & naturalis ſervus creatoris ſui: & tamen inveniuntur tam juſti Domini tam rebelles ſervi, ut contra omnem naturæ ordinem ab illo deficere, & creaturam in ejus locum exaltare contendant? *Idem*.

Peccatum cauſa eſt omnium malorum, quæ in mundo patimur.

Veritas eſt in Sanctis Scripturis paſſim repetita, peccata noſtra malorum omnium, quæ in hac accidunt vita, eſſe cauſas. Deus ſibi ſtatuit correctionis tribunal in medio naturæ, ut in peccatores temporalia exerceat judicia, atque perfunctorias juſtitias ſuas, ut illos examinet, ac puniat. Inde eas detegens iniquitates, quæ ex noſtris conſcientiis, tanquam totidem obſcuri, malignique vapores aſſurgunt, quoad iram ſuam congregat, & ex quibus triſtes has nubes compingit, quæ ſecum vehunt fulgura, grandines, flatus tabidos, exundationes, & ariditates, Tertullianus ait; inde ego quidem ajo, ſuper ingratas, nefariaſque gentes indignationis, iræque ſuæ calicem effundit. Quis enim bella ſuſcitat adverſus Jacob, quis vaſtat Iſrael? *Nonne Dominus ipſe, cui peccavimus* Pſ. 42. Per ea ſupplicia, quæ exercebo in te, efficiam, ut te peccatorem eſſe intelligas: *Caſtigabo te in judicio, ut non videaris tibi innoxius*, ait ille per Jeremiam c. 30. Quamobrem S. Chryſoſtomus inquit: Frequens habetur de calamitatibus ſermo; at una vera calamitas eſt, nempe peccatum. In aliis malis plurimum imaginatio poteſt, in peccato omnia realia ſunt. Alia mala producere poſſunt bona, peccatum vero non niſi mala parere poteſt. Hæc eſt calamitas omnium calamitatum origo, & cauſa afflictionum omnium, quæ nobis accidunt, & ſunt ſupplicia, quæ Deus nobis immittit. *Flechier ſermone 2. pro ineundis Occitaniæ comitiis*.

Dei juſtitiæ intereſt non ſinere peccatum impunitum abire.

In ordine juſtitiæ Dei pęna, & peccatum duo ſunt, quæ invicem ſeparari non poſſunt. Miraculoſa Moyſis virga in anguem mutata fuit, & Moyſes ab illa fugit. Deus in nobis prorſus oppoſitum operatur prodigium: peccata noſtra, quæ ſunt ſerpentes genimina illius, qui primum parentem noſtrum fefellit, mutantur in virgas, ut nos percutiat; nobis vero ab illis fugiendum eſt, tanquam ab afflictionum, ac miſeriarum noſtrarum auctoribus. Statim ac deficimus, judicati ſumus, & pęna peccatum ſubſequitur: præterquamquod divinæ intereſt Sapientiæ exterioribus ſuppliciis affectuum noſtrorum impetum coercere. Impunitas eos potius foveret, ac animos faceret, ut recentia ſubinde crimina committerentur.

Qui mortale [illegible] committunt ipſi ſibi ſunt hoſtes infenſiſſimi.

Nemo nobis tantum obeſſe poteſt, quantum nos nobiſmet ipſis, ubi unum tantum committimus crimen. Non homines odio, non dęmones improbitate, neque Deus ipſe omnipotentia ſua tantum nocere poſſunt, quantum ipſi nobis, cum prava aliqua cupiditate patimur ſuperari. Poſſunt quidem homines temporalia auferre bona, atque valetudini, vitæque noſtræ officere; tentare nos Dęmones, atque ſollicitare poſſunt, atque permittente Deo excruciare, ac torquere. Deus, cum eſſentialiter ipſa ſit bonitas, nos punire non poteſt, niſi per ſcelus noſtrum illi præbeamus occaſionem. Sed peccati iniquitas longius procedit. Hic hoſtis eſt crudelis, qui brevi temporis momento aufert, ut Spiritus ſanctus ait, omnia deſiderabilia, quæ in anima ſunt. Hanc enim privat gratia, amicitia Dei, & jure, quod ad cœleſtem obtinebat hæreditatem. Illi horribilem gignit deformitatem, eamque in turpi captivitate conſtituit, atque pro malorum cumulo eam præcipitem agit in mortem ſeparans a Deo, qui vera eſt vita. Quid autem eo in ſtatu ſunt homines? Phantaſmata, quæ moventur, & agunt, ſpectra, quæ vivere videntur, & quæ reipſa coram Deo magis mortua ſunt, quam cadavera, quæ in ſepulchris ſunt condita. Perhorreſceres inſaniam illius, qui actus deſperatione ſinum ſibi pugione tranſverberaret; neque te ipſum horres, quotieſcunque mortali noxa animæ tuæ gladium immergis. Tiberge *in receſſu, die altera, meditatione* 1.

Nequitia & gravitas peccati deſumitur ex legis tranſgreſſione.

Quid obeſſe poterat Deo, ſi illi, quos in terreſtri paradiſo collocaverat, ex quodam fructu comederent, qui nihil habere videbatur peculiare, quo diſtingueretur ab aliis fructibus, quibus veſci licebat? Ubinam erat criminis turpitudo? Non profecto in fructu, quod manducarunt, ſed in tranſgreſſione legis, qua eodem veſci prohibebantur; ideoque etiam in inobedientia, & rebellione contra Deum, in affectatione detrectati imperii, & in ſui ipſorum ſubtractione dominio Dei, nec non in læſæ majeſtatis crimine. *Idem*.

Peccator efficit, ut Deus ſuis ſerviat peccatis.

Ubinam peccator invenit, unde triſtia, atque infelicia ſua exequatur conſilia? Nunquid ſine Deo hoc facere poteſt? Haud ita ſane; Deum lædere non poteſt, quominus contra Deum iis abutatur bonis, quæ accepit a Deo. Jam, ut peccet, vivat neceſſe eſt; vivere non poteſt, niſi Deus illum tueatur, ejuſque reſpirationem, motum, & eſſentiam conſervet. Aer, qui in os ejus ingreditur, Dei eſt; cor, quod prava concipit deſideria, Dei eſt; mens, quæ injuſtas fovet cogitationes, Dei eſt; oculi, qui intuitus nequam vel circumagunt, vel recipiunt, Dei ſunt. Corpus denique totum, quod inſtrumentum eſt, & quodammodo baſis peccati, Dei eſt; lux, quæ nocentis greſſibus affulget, vel tenebræ, quæ facinorum turpitudinem contegunt, æque ſunt Dei. Hoc pacto ſupremus rerum arbiter, abſit verbo invidia, ſervi ſui fit ſervus propter leges, quas ipſe ſibi irrogavit, & inverſione quadam, cujus incomprehenſibilis indignitas eſt, peccator efficit, ut Deus illis inſerviat peccatis, quæ Deus ipſe deteſtatur. *Idem*.

Peccatum eſt cauſa malorum omnium, quæ videmus in terris.

Mihi in animo non eſt quærere, quod S. Chryſoſtomus præſtat, veritatis hujus argumenta, vel in diluvii inundatione, vel in Sodomorum incendio, vel in ſanguine primogenitorum Ægypti, vel in exercitu Sennacherib: magis communes eventus magis manifeſtam mihi ſuppeditant rationem in illis effectibus, qui quotidie videntur, & quorum vulgatiſſimam cauſam Dei eſſe iram jure contra peccatores ſuccenſam docet Scriptura. Scriptura, inquam, docet Deum, ut in peccatores animadvertat, uti bonorum jactura, quæ illos redigit ad paupertatem, fortunæ caſibus, qui illos de gradu dejiciant, infortuniis, quæ illis negotium faceſſant, diuturnis litibus, quæ illos abſumant, incendiis, quę domos eorum comburant, grandine, quæ agros eorum depopuletur, morbis, qui eorum corpus conficiant, malis rumoribus, quæ eorum exiſtimationi labem offundant, inopinatis mortibus, ac ſæpe tragicis, quæ triſtem vitæ eorum finem imponant, turpemque maculam nomini eorum inurant. Scio hæc omnia effecta eſſe cauſarum ſecundarum, quæ plerumque ea neceſſario, ac ſine ullo conſilio producunt. Sed iterum dico, Scriptura docet, hæc eſſe inſtrumenta, quibus utitur Deus peccatores in terris puniturus. *P. Aurelianenſis tomo 1. ſermone de temporalibus pœnis peccati*.

Unum mortale peccatum omnia nobis aufert merita.

De fide eſt, ſtatim ac corda noſtra ingreſſum eſt lethale peccatum, hoc ibi miſerrimam parere vaſtitatem. Licet omnibus ſupernaturalibus, infuſiſque virtutibus præditus eſſes, licet ad altiſſimum ſanctitatis, quæ in terris acquiri poteſt, apicem perveniſſes, licet jugi gratiarum incremento, atque eminentem aſſecutus fuiſſes perfectionem, ac glorioſa Dei mater, ſufficit unus pravæ cogitationi aſſenſus, ut hæ virtutes, & merita omnia tibi auferantur. Ita eſt; unicum peccatum momẽto omnibus te ſpiritualibus divitiis exuet, quarum acquiſitio tot tibi præliis, atque conatibus ſteterat: teque ad ita abſolutam gratiarum, ſanctitatis, & meritorũ nuditatem rediget, ac ſi nunquam iiſdem ornatus fuiſſes: *Si averterit ſe juſtus a juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur*. Ezech. 18. Bone Deus! Quam mira deſolatio, quam terribilis vaſtitas! Ut apertiorem, æquioremque hujus ideam concipias, finge tibi hominem, qui ſolũ ab infantia ſanctã, & irreprehenſibilem duxit vitã,

ſed qui in ſingula momenta in omni virtutum genere progreſſus eſt; hominem, in quo Deus præſtantiſſimas, quas in Sanctis omnibus partitus eſt, collegerit gratias, & qui infinita merita fuerit adeptus. Hic ſi unicum lethale peccatum commiſerit, ſtatim ex hoc ſublimi decidit ſtatu, ſed bonis omnibus cautus, omnibus meritis, ſpiritualibuſque divitiis ſpoliatus. Unicum pravum deſiderium voluntarium ſimul omnem annihilat fructum precum, jejuniorum, eleemoſynarum, omniumque operum charitatis, & pœnitentiæ. *La Font, in eccleſiaſticis diſcurſibus pro Dominica 23. poſt Pentecoſten.*

Peccati nequitia non ſatis cognoſcitur.

Nemo peccatum committeret, ſi illud perfecte cognoſceret. Satis eſt illud perfecte cognoſcere, ut illud infinito odio perſequaris. Sed ut perfecte peccatum agnoſcas, Deus perfecte cognuſcendus eſſet. Dei magnitudo ſola menſura eſt magnitudinis nequitiæ peccati. Etenim quemadmodum Deus ſummum eſt bonum, peccatum ſummum eſt malum; neque majori amore Deus dignus eſt, quam odio dignum ſit peccatum. Ita Deus peccatum tantum odit, quantum amat ſe ipſum, & rationes eædem, quæ Deum cogunt, ut ſe ipſum amet, illum cogunt, ut peccatum oderit, tanquam ſibi infinite oppoſitum. Nonne eædem, & mihi rationes ſunt Deum diligendi? nonne eædem odio perſequendi peccatum? *P. Nepveu tomo 1. conſiderationum die 4. Januarii.*

Quid inſpirare poteſt Deo odium hoc æternum, neceſſarium, infinitum, quo peccatum perſequitur, niſi iram huic odio parem, cupiditatem ſeſe ulciſcendi æternam, neceſſariam, infinitam? Et ira hoc odio animata, & infinitæ poteſtati juncta quo uſque ultiones ſuas ferre debet? Et odium hoc non metuimus? Et non odimus peccatum, quod nos objicit terribilibus effectibus iræ omnipotentis? Et illud non evitamus? Immo illud diligimus, & quotidie patramus? O ſummam cæcitatem! Et ſane nonne hoc eſt noſmet ipſos odiſſe, non odiſſe peccatum, quod Deus infinite odit, & quod noſmet ipſos efficit objectum odii ipſius, atque terribilium ultionum ejus? *Idem.*

Ultio, quam de mortali peccato ſumit Deus.

Cælum, & infernus conſpirant, ut nobis oſtendant odium, quo Deus peccatum perſequitur, per ultionem, quam toties contra illud exercuit: cœlum quidem eo modo, quo rebelles Angelos punivit, infernus vero tormentis, quibus propter unicum mortale ſcelus tot miſeros excruciavit. Innumera fere multitudo creaturarum perfectiſſimarum, quæ in infernum prolapſæ ſunt, hoc eſt in infinitam, æternamque infelicitatem æternis ignibus damnatæ a Deo infinite juſto, & infinite miſericordi pro uno tantum crimine, pro una vanitatis culpa, pro uno cogitationis peccato, pro unius momenti crimine, melius quam quælibet argumenta nobis oſtendunt, quid eſt Deus, & quid peccatum, quo læditur Deus. Quæ igitur cæcitas mea eſt, qui tanta cum facilitate pecco, idque meæ tribuo felicitati! Deus juſtus peccatum punire non poteſt ultra quam illud mereatur: Deus miſericors ſemper illud minus punit, quam mereatur, & nihilominus illud punit inferno. Hinc judicium eſto, peccatum quid ſit. Sed credendum ne eſt, peccati naturam mutari, quod in nobis eſt? Deum ipſum mutaſſe ſententiam de peccato, atque minus quam olim illud odiſſe? Peccatum nonne ſemper idem eſt? Deus nonne ſemper idem, ſemper infinite Sanctus, ſemper infinite peccato oppoſitus? Credimus ne, quod plura peccata commiſimus, quam Angeli; quod ex ea ratione, qua illorum peccatum punivit, intelligere debuimus, quantum Deus oderit etiam; quod Deum morientem vidimus pro nobis; quod tempus, ac poteſtatem pœnitentiam agendi habuimus, quod Angelis negatum fuit; credimus tandem, quod magis viles ſumus, pluribus fœdati ſceleribus, ac plurium debitores gratiarum, quam Angeli, illum nobis indulgentiorem futurum? *Idem conſideratione pro quinta die Martii.*

Mortale peccatum ſummum eſt malum.

Peccatum ſummum eſt malum, quoniam eſſentialiter ſummo bono oppoſitum eſt, poſſum autem non odiſſe odio ſummo malum ſummum? Hoc ſummum mihi conſtituere poſſum bonum, quod feci, quotieſcunque ex creato bono extremum finem meum feci? videlicet quotieſcunque lethale peccatum patravi. Poſſem ne peccatum committere, ſi illud committens cogitarem me facere malum Deo, qui omnia bonorum mihi contulit genera, qui ſingulis adhuc momentis confert, & longe majora conferret, niſi memet illis opponerem? ... Ad hæc peccatum unicum malum eſt, quod eſſentialiter oppoſitum ſit Deo, & cui Deus neceſſario oppoſitus ſit: pati poteſt Deus alia mala, illa amare poteſt, quandoquidem fecit ea, & nihil odit eorum, quæ fecit: *Nihil odiſti eorum, quæ feciſti;* Sap. 11. illa mutare poteſt in bona: illis etiam ſe ſubjicere poteſt, quod fecit, cum factus eſt homo; ſed peccatum non odiſſe non poteſt, & Deus eſſe ceſſaret, ſi ceſſare poſſet odiſſe peccatum. Ego autem vellem, illum non odiſſe peccatum meum, vel ſinere hoc impune; videlicet vellem, illum neque ſanctum, neque juſtum eſſe, hoc eſt non eſſe Deum. Crediſſem ne me adeo horribilis impietatis eſſe reum, cum mortale peccatum committerem? *Idem conſideratione pro die tertia Maii.*

A peccato ne minimum quid nobis metuemus, infinite minora mala metuentes.

Ubi minora mala nobis impendent, ſtatim perturbamur; nihilque intentatum relinquimus, ut effugiamus illa: undenam ergo hæc tanta tranquillitas, qua adeo parum malum infinitum reformidamus, adeo parum adlaboramus illud evitaturi, niſi quod infinite cæci ſumus? Etenim heu! Si cæci non eſſemus, peccatum metueremus magis, quam omnia mundi mala, magis quam mortem, magis quam ipſum infernum. Infernus enim, ex quo non niſi creaturæ malum eſt, minus malum eſt peccato, quod malum eſt Creatoris. Maximum inferni malum peccatum eſt. Sancti, qui Deum cognoſcunt, qui cognoſcunt quid ſit peccatum, hac in re non hærerent, ſi alterutrum eſſet eligendum. *Idem.*

Non ſatis cognoſcuntur malum, quod culpa gignit.

Sanctæ duntaxat, juſtæque animæ bene cognoſcere poſſunt quanta calamitas ſit Deum amittere, atque per peccatum ejus gratia excidere: quemadmodum enim gratia effundit lumina, quæ efficiunt, ut inæſtimabile hujus theſauri pretium agnoſcatur ab animabus, quæ poſſident illum, ita peccatum ſecum fert denſiſſimas tenebras, quæ peccatoribus tegunt infinitum bonum, quod per illud amittunt. Itaut ſi nulli prævenientis gratiæ radii affulgerent in nocte, in qua peccatrix anima inſepulta eſt, fieri non poſſet, ut videret terribilem abyſſum, in quam lapſa eſt. Ita ſæpe videntur Dei ſervi ob levia aliquot errata affictari, per quæ a Deo paululum recedunt, quin tamen ab eo ſeparentur, cum interim inſignes peccatores ſine conſcientiæ ſtimulis vitam ducunt, quæ juge peccatum vocari poteſt, quemadmodum illam S. Petrus in 2. epiſt. capit. 2. appellat; *inceſſabilis delicti:* Dormiunt, rident, ludunt, ſeſe voluptatibus abdunt, donec in eo ſtatu verſantur, qui ſecum trahit æternam a Deo ſeparationem. *Specimen ſermonum pro Dominicali, tomo primo, prima poſt Epiphaniam Dominica.*

Dei mors efficit, ut peccati nequitiam, & gravitatem agnoſcamus.

Nihil aptius oſtendere nobis poteſt, quantum inviſum Deo ſit peccatum, quam ſcire, hunc eundem Deum mori voluiſſe in cruce, ut peccatum expiaret. Quis exclamare non debet ad conſpectum ſtupendi hujus ſpectaculi, Dei videlicet cruci affixi, ut ibi ſecum monſtrum hoc crucifigeret; quis inquam cum propheta Pſalm. 18. exclamare non debet; *Delicta, quis intelligit?* Quis bene cognoſcit, quid peccatum ſit? quis captum habet, qui neceſſarius eſt, ut peccati nequitiam fundius, & quam late patet, cognoſcat? Hujus aliquam mihi videor concipere ideam, Domine, cum doceor fide, illud a te in inferno flammarum æternitate puniri; ſed longe clarius intelligo, ubi cogito morientem Deum, ut peccato inferat mortem. Si magnum hoc objectum oculis fidei intueremur, conciperemus partem nequitiæ, quæ in peccato continetur, quandoquidem adeo gravem exigit ſatisfactionem. Heu! ut in ora abyſſi, in quam veſtri vos detrahunt affectus, vos contineam, non loquor de inferno, de æternitate, de judicio, vobis offero Deum veſtrum in cruce mortuum, & ſanguinis ſui voce clamantē: ecce quę paſſus ſū, ut hanc injuſtitiā, detractionē,

fut-

furtum expiarem. Peccator ne ſperes, te coram Deo excuſatum iri dicentem, criminum tuorum enormitatem tibi non fuiſſe perſpectam: num illam ignorare poteras, poſtquam toties prædicari audiveras Deum pro eorum expiatione mortuum in cruce? Fruſtra ad examen revocare vellemus, cur Deus, qui poterat peccata dimittere ſine tanto hoc holocauſto, poposciſſet tamen inſignem hanc reparationem: ſatis nobis eſſe debet, ſcire judicia illius ſapientiam ipſam eſſe, & æquitatem. Ita quandoquidem Pater æternus voluit, filium ſuum mori, ſapientia, & juſtitia illius flagitabant, ut ita moreretur. Nihil ultra requiritur, ut intelligamus in peccato eſſe nequitiam, quam penetrare non poſſumus, etiamſi ſæculis omnibus meditemur. *Idem*.

Chriſtianorum peccata graviora ſunt, quã Ethnicorum.

Si S. Paulus in epiſtola ad Romanos jure dixit, Ethnicos in impietate ſua non eſſe excuſabiles, quia licet nondum viva recepiſſent fidei lumina, poterant tamen pervenire ad cognitionem Dei per lumen rationis, & per creatarum rerum conſiderationem: quam excuſationem afferre poterunt ſcelerum ſuorum Chriſtiani; quoniam præter rationis lumina, quæ cum infidelibus habent communia, habent etiam lumina fidei, imbuti fuerunt veritatibus evangelicis, atque tot receperunt gratias, ut illius dogmata in praxin redigere poſſent? Attamen inter nos eaſdem regnare videmus impietates, propter quas Ethnici infernis ignibus adjudicati fuerunt. Nonne igitur fatendum eſt, quemadmodum cognitio noſtra major eſt, ita ſupplicium noſtrum gravius futurum; & Chriſtianorum dignitatem, quæ nobis eſſe deberet ſpei, gloriæque argumentum, cauſam eſſe noſtri terroris; quia damnatio noſtra minus eſſet auſtera, ſi baptiſmi gratia nunquam ornati fuiſſemus? *Pean, tomo ſecundo, dialogo item ſecundo*.

Peccatum eſt tranſgreſſio legis Dei, & rationis.

Quotieſcunque mortaliter peccatis, legis vim ſentitis. Veſtram appello conſcientiam. Dicite, quæſo, antequam injuſtitiam, calumniam, impudicitiam aliquam committeretis, nunquid legiſlatoris vocem non audiſtis? Quam elata erat! quam potens! quantum habebat ponderis, & auctoritatis! Hæc (S. Auguſtinus inquit) inter populos maxime barbaros, inter tumultum, & ignorantiam auditur; omnis homo, ipſa docente natura, illam cognoſcere didicit. Hinc oritur metus, pavorque ante peccatum, hinc confuſio, ſtimulique poſt peccatum, hinc tenebræ, quæ requiruntur, ut hominum oculis auferantur flagitia, quæ rationem avertunt, & quæ patrare non erubeſceremus, niſi tranſgreſſionis turpitudinem ſentiremus. Quid igitur peccator ſentiens, ac intelligens legem, coactuſque ab inviſibili legiſlatore, qui in cordis imo loquitur? *Non ſerviam*, ait ille; licet manifeſtum ſit præceptum, cujus vim agnoſco, cujus ſentio impreſſionem; licet urgeat imperium interioris Domini, ac magiſtri præcipientis, atque erudientis, imperium ipſum detrectabo; memet legi ipſius ſubtraham, jugum ejus excutiam: *Non ſerviam*. Duos intra me dominos, duaſque leges ſentio; legem Dei, quæ in ipſius rationis fundo impreſſa eſt, legem ſenſuum, vel mundi, cujus novi deformitatem. Deum deſeram, non parebo: *non ſerviam*, & ea duplici ſervitute, creaturæ ſervitutem anteferam. Hinc quidem injuſtus, & furens dominus, qui perditæ conſcientiæ eſt, amicus cupidus, & avarus a me actionem exigunt iniquam, fraudolentam, nefariam; inde vero Deus major, ac tutior legiſlator efficit, ut contraria vox mei cordis auribus intonet: relinquam inviſibilem Dominum, verum Dominum deſeram, ac in rebellium partem concedam. Quæ injuſtitia! quæ infidelitas! *Ex manuſcripto ſermone*.

Ad hoc ut peccatum ſit mortale, requiritur formalis tranſgreſſio in re non exigui momenti.

Non ſatis eſt ad hoc, ut peccatum vere mortale ſit, eſſe contra legem perfectam; opus eſt etiam, materiam, qua peccator abutitur, alicujus eſſe momenti, ut fiat objectum odii, æternamque pœnam mereatur. Ut hoc intelligatis, cum S. Auguſtino ſupponite id, quod nihil involvit chimericum, atque veſtram meretur attentionem. Si Deus, quippe creaturæ ſuæ dominus, dixiſſet omnibus, quod olim Adæ: poſui inter vos fructum ſuaviſſimum, cujus unicus adſpectus vobis eſſe poteſt tentationis cauſa, & laqueus innocentiæ veſtræ, attamen ſi noxiam ad illum retenderitis manum, morietur anima veſtra: *In quocunque die comederis, morte morieris*. Gen. 2. hoc eſt quotieſcunque vel in re parvi momenti tranſgreſſi fueritis legem, quam irrogo vobis, auferam vitam animæ veſtræ, gratiam, charitatem, quæ illam vivificat. Quid vobis dicendum eſſet, Auditores? nunquid conqueri liceret de auſteritate domini hoc præcipientis, & eum inutili ſecum clamare: *Homo auſterus es*. Luc. 19. Dominus es nimis ſeverus; omnia te irritant, omnia te ad indignationem provocant, leviſſimæ etiam tranſgreſſiones eadem ſeveritate puniuntur: *Ex ore tuo te judico*: reſponderet arbiter æquitatis. Serve infidelis, & nequam; non aliam affero adverſus te cauſam, niſi querelam tuam: *Sciebas, quia homo auſterus ſum*. Non ignorabas rigorem, cum quo a creaturis meis exigo obedientiam, tenebas, quid tibi lex mea præciperet, noveras pœnas, quæ illius imminent tranſgreſſioni: non obtemperaſti mandato meo ea in re, quæ licet per ſe levis haberi poſſit, magna facta eſt juſſu meo: rebellis prævaricator odium meum meritus es, omneſque odii mei effectus. Quid æquius? Verum eſt igitur, ſi Deus graviſſimis propoſitis pœnis levem aliquam rem fieri prohibuiſſet, nobis locus non eſſet Domini juſtitiam accuſandi. Sed tibi infinitæ habeantur gratiæ, o Domine! infirmitatis noſtræ rationem habere voluiſti; operis tui fragilitatem cognoviſti, utque pauciores haberes occaſiones, propter quas me jure odiſſe, & punire poſſes, mortali peccato ea tantum imputari voluiſti, quæ majoris eſſent momenti, & quæ vel cultum, quem tibi debemus, vel humanam læderent ſocietatem. Dominus indignationem ſuam non adnectit ei rei, quæ per ſe nullo ſit in diſcrimine; in nos illum irritant, atque exaſtimulant ea, quæ per ſe aliquid habent turpe, & a ratione alienum. Dominus capitale ſcelus fieri non vult id, quod cultui ſuo, & recto civilis ſocietatis ordini leviter obeſt. Ut mortalis peccati ſim reus, utque æterno puniar ſupplicio, opus eſt, actionem, cogitationem, verba mea recta eo tendere, ubi perturbent ordinem, quem Creator in univerſo conſtituit, atque illius tollat concentum. Ita levis in Dei cultu negligentia non efficit me amore ejus indignum, quaſi cor, & adorationem meam turpiſſimis idolis proſtituiſſem. Ita irriſio brevis ſine amaritudine non extinguit charitatem &c. *Idem*.

Peccator mortaliter peccans Dei timorem amittit.

Cum homo ſe ipſum amet, ideoque inimicus ſit earum rerum omnium, quæ ſibi nocere poſſent, opus non habet, quod fidei oraculis doceatur formidare ultorem Deum, ac certa ſupplicia, natura in hoc religionis locum obtinente. Timor adeo profundas in anima ejus efficit impreſſiones, ut ſæpe ibi eadem relinquat veſtigia, eaſdemque ibi excitet agitationes, ac ipſum malum. Attamen hic timor adeo naturalis, & efficax cedit corruptioni; & quantumvis in æternum peccator infelix futurus ſit, ceſſare non vult, quominus peccet. Nunquid hominem ipſum deſtruet peccatum, Chriſtianum deſtruens; ac ipſius naturæ ſuffocabit inſtinctum, poſtquam gratiæ ſenſus extinxit? *Auctor Anonymus*.

Qui cum majori cognitione peccant, ſunt nocentiores.

Veriſſimum eſt evangelii dogma, ſervum domini ſui ſcientem voluntatem, neque facientem illam multo magis punitum iri. Pilatus nil minus contulit morti Salvatoris Mundi, quam Judas: e contra vero aliquid amplius contulit; quando quidem mortis ſententiam protulit, illum tortoribus tradidit, flagellis verberari, & tandem cruci juſſit affigi, Attamen Salvator teſtatur, ſaltem hoc ex illius verbis conjicere poſſumus, Judæ peccatum gravius fuiſſe peccato Pilati. Cur autem? quia Judas divinum hunc noverat Salvatorem, ex illius diſcipulis erat, & ex Apoſtolis unus: doctrinam ejus audiverat, teſtis fuerat miraculorum non ſecus ac virtutum, & ſanctitatis illius. Pilatus vero Ethnicus erat, qui hæc omnia ignorabat, ita ut ignorantia crimen ejus minueret, quemadmodum alterius cognitio ſcelus ejuſdem augebat. *Auctor Anonymus*.

Omnis peccator, cum peccat, Deo rebellis eſt.

Quid agit peccator dum peccat? Vult ſeſe ſubtrahere jugo gratiæ, ut ſe naturæ jugo ſubjiciat: mundi legibus, atque inſtitutis adhæret, unde fit, quod ſe ſupremi legiſlatoris legibus ſubtrahit; ſubditus affectui, qui dominatur ipſi, Omnipotentis excutit jugum: ſolus rebellis legi Dei ſui illam pro libidine aggreditur interpretari, & quoad voluerit laxare, illam accommodare ſibi, atque ſuæ voluntati ſubmittere. Apertius loquamur: illam repellit, contemnit, impugnat, deſtruit: *diſſipaverunt legem tuam.* Pſal. 118. Mundanus ait, nequeo memet ſubjicere tot officiis adeo moleſtis, & oneroſis &c. *Alius Auctor Anonym.*

Peccata noſtra cauſa ſunt malorum, quæ nobis immittit Deus.

Iſaias propheta nos admonet, peccata noſtra ſæpe in nobis reſpondere: *reſpondebunt peccata noſtra*; quod inquit, cum Deus nos affligit, atque in nos animadvertit, cum aliquod nobis accidit infortunium, vel terrenum aliquod detrimentum, peccata noſtra nos intrinſecus admonere, ſe malorum cauſas fuiſſe: Cum petimus, ob quod malum nobis talis accidit caſus, peccata noſtra reſpondent, ſe nobis illud conflaſſe ſupplicium. Cum Dei filius percuſſit vendentes, & ementes in templo, id fecit, ex quo graviſſimum eruere debemus documentum. Flagellum compegit ex funibus, quibus merces eorum erant alligatæ: *Cum feciſſet flagellum, quaſi de funiculis.* Joan. 2. Hoc myſterium eſt, Pater ille in Pſal. 130. inquit, quo docemur Deum noſtris uti peccatis, atque criminum noſtrorum inſtrumentis, ut nos plectat, & puniat: *Quia de peccatis ſuis homines vapulant, ideo Dominus flagellum de funiculis negotiatorum fecit, & inde expulit de templo omnes, qui ſua quærebant.* Propterea Rex propheta loquitur, peccatores propriis peccatis vinctos eſſe. Non quærant ergo neque in hominum improbitate, neque in fortunæ injuſtitia, neque in ſortis mobilitate cauſas pœnarum, quas patiuntur, ſed ſua tantum accuſent peccata. *Specimen ſermonum pro feria ſexta hebdomadæ ſecundæ in Quadrageſima.*

Anima per peccatum dedecoratur.

Peccatum dedecorat animam. Anima iſta, quam philoſophi particulam divinitatis vocarunt, quia non ſecus ac Deus, operationes habet nobiles, egregias, incomprehenſibiles: anima hæc, inquam, decidit nonnunquam ex alto hoc dignitatis gradu in eam conditionem, quæ a brutorum conditione non differt; ratio affectu excæcata non redit amplius, amittitur, non audit amplius conſilia, non niſi furenti modo, & per impetum quendam operatur. Peccatum nos magis efficit viles, quam inanimatas creaturas, quæ non niſi per hominis peccatum polluuntur, & in illas Deus neque iram fovet, neque ultionem exercet. Denique ſerius ocyus peccatum animam miſeram facit, poſtquam dedecoravit illam, & quemadmodum fit iræ divinæ objectum, ita qui peccaverit, æternis ſuppliciis objicitur. *Ex tractatu quodam de conſcientia.*

Qui peccatum committit, reſiſtit gratiæ.

Reſiſtentia, qua peccato obluctamur, antequam committamus illud, & ab illo ſuperari patiamur, oſtendit, nobis eſſe gratiam, quæ ſeſe illi opponit, & quæ nos ab eodem avertit. Ita peccatum tunc gravius eſt, quam cum occupamur, vel cum violenta tentatio non ſinit, nos eidem diligentius animum advertere. Tandem enim hæc reſiſtentia cordis nutantis, antequam cadat, atque ſemet opponentis actioni, antequam illam producat, oſtendit affectum nobis adhuc ſatis libertatis relinquere, ut detegamus periculum, ac videamus naturam actionis, quam commiſſuri ſumus; indicio eſt, gratiam ingredi in cor, ſed repelli, atque poſtquam deliberatum fuit, certum ex pi conſilium; ac palam probat illud objectum, quod ſequimur, præferri ſollicitationibus Dei, ac tandem majori cum cognitione, & nequitia peccatum committi. *Idem.*

In mortali peccato aliquis contemptus Dei.

Nunquam Dei contemptus deeſt in peccato; etenim coram ipſo, & ſub oculis ejus id facimus, quod coram homine, immo coram decenni puero non faceremus; contemnimus bona, quæ offert, & his alia præferimus. Hac quidem ex parte mundus, & dæmon ſenſibilia quædam nobis offerunt dona; ex altera vero Deus ſuam offert gratiam, & gloriam, benedictiones ſuas, atque coronas. Quamcunque ideam habere poſſit homo de bonis, quæ dæmon illi conferre vult, ſcit, durationem eorum ultra vitæ terminum non extendi, cum alia æterna ſint: attamen præfert mundi voluptates, atque objecta ſenſibilia iis omnibus, quæ Deus ſuaviſſima, & maxima promittere poteſt. Multis opus non eſt, ad hoc ut homo aliquis nobis perſuadeat, ſe pericula, mortemque contemnere, cum videns gladium, quo prope eſt, ut confodiatur, ipſe ultro procedit, ut illum capulo tenus pectore excipiat, quin ictum detorquere admitatur. Peccator non ignorat, ultionem, & mortem ſubſequi culpam, audit Dei minas, & dubitare non poteſt, quo minus divinæ ultionis flagella in caput ſuum irruitura ſint, & nihilo ſecius peccat, & in peccato perſeverat: igitur Dei omnipotentis iram, ultionemque contemnit. *Idem.*

Peccator Deo rebellis eſt.

In peccato non deeſt contra Deum rebellio: *confregerunt vincula mea*, ajebat ille de Iſraelitis locutus. Rebellis non ſemper ait, ſe de throno deturbare velle principem ſuum; celat conſilium, & facinus nimis odioſum diſſimulat; ſed cum leges ejus violat, ejus inſignia, & ſimulacra proſternit, & quin illi debitos adhibeat honores, ſub hoſtilibus vexillis meret ſtipendia, rebellio jam manifeſta eſt. Quid autem facit peccator peccatum committens? Pedibus ſummi Dominatoris leges calcat; imaginem illius diſcerpit, aut delet; cum contemptu gratiæ illius ſigna revellit, ſequiturque afflatus dæmonis fallentis, ac decipientis. Quænam homini mortali inſolentia! *Idem.*

Circumſtantiæ, quæ Deo inviſum efficiunt peccatum mortale.

Cum horrore reſpicitur civis, qui principi ſuo totam debens fortunam ſuam, tamen contra ipſum rebellat; crimen vero duplo ſit majus, ſi eum læſurus eaſdem adhibeat opes, eandemque auctoritatem, quam ab illo recepit. Homo, qui Dei creatura es, omnia illi debes; & quidquid habes ingenii, ac ſpiritus contra eundem depromis. Ita pendemus a Deo, ut eo ipſo temporis momento, quo eum lædimus, in ipſo ſitum ſit nos perdere; & nihilominus ab illo deficimus, illum offendimus. In ipſo peccato aliquid eſt adhuc ipſa rebellione majus; odium videlicet contra Deum; quamobrem Deus inquit, ſe punitūrum iniquitatem eorum, qui ipſum oderunt. Non cogitatis, o peccatores, naturalem hunc criminis exitum; ſed ſi parumper intenderitis animum, hujus animadverſionis veritatem intelligetis. Qui peccat, cupit a Deo crimen ſuum non videri, immo etiam ab illo ſæpe non videri putat. Igitur Deo, quantum in ipſo eſt, præſentiam, quæ ubique adeſt, & quæ ex perfectionibus eſſentialibus ejus una eſt, rapit: vel ſaltem hoc momento ab illo non haberi cupit. Peccans deſiderat, a Deo ſcelus ſuum non puniri, ſperat immo ab eodem puniendum non eſſe; Deo igitur aufert juſtitiam, & ſanctitatem, vel ſaltem cupit, hunc nullam erga ipſum habere juſtitiam, hoc eſt vellet Deum non eſſe amplius Deum. Quiſnam major effectus odii! *Idem.*

Quantopere Deus mortale peccatum perhorreſcat.

Quid eſt anima in peccato mortali? Templum eſt profanatum, ſanctuarium pollutum, ſponſa adultera. Deus illam horret; abdicat poſſeſſionem ejus, quam adierat; non reſpicit amplius illam tanquam bonum, & hæreditatem ſuam; verbo illam odit, & horret... Nihil eſt, quod intentatum reliquerit Deus, ut hominem a peccato, quod ipſi adeo inviſum eſt, deterreret; promiſſiones, minas, gratiarum ſuarum theſauros, paſſionem, vitam, & ſanguinem ſuum, & nihilo ſecius eadem facilitate peccatum committitur, eoque commiſſo peccator in graviſſima permanet ſtupiditate. *Auctor Anonymus.*

Tyrannis, quam dæmon exerces in eos, qui peccato ſe mancipant.

Videte, Chriſtiani, in odioſa Pharaonis tyrannide imperium, quod uſurpavit dæmon ſuper terram. In barbaro edicto, quo rex impius præceperat, ut quicunque mares ex Iſraelitis naſcerentur, ſtatim neci traderentur, conatus, quos exerit dæmon, ut in omnibus infelicibus ſubditis ſuis juguler omnia deſideria, quæ illi concipere poſſunt, jugum illius excutiendi. In exterioribus plagis, quibus cum ſola tota Princeps hic percuſſus fuit, deprehendite plagas inviſibiles, quas peccatum infert animabus captivis ſuis. In omnibus primogenitis Ægypti ab Angelo exterminatore occiſione deletis, detegite infelicem reprobationis, mortiſque characterem, quo percuſſus fuit impius ille populus perſecutor bonorum. In Moyſe, qui in ipſis uſque incunabulis ad necem conquirebatur, & miraculoſe

in

in eadem Pharaonis aula ſervatus fuit, ut fieret populi ſui liberator, quis non agnoſcit Jeſum Chriſtum ab Herode exagitatum in ipſo vitæ ſuæ limine, divina ope ex innocentum cæde ſalvum ereptum, in Ægypto eadem contra barbari regis furorem perfugium ſibi quærentem? Sed in hoc eodem Moyſe virga ſua maris fluctus ſibi aperiente, dum interim illum perſequens Pharao una cum Ægyptiis omnibus profundis illis gurgitibus abſorptus fuit, admiremur adhuc Moyſem noſtrum divinum liberatorem, qui ex univerſali peccati naufragio totum genus humanum eripuit. *Abbas du Jarry, Panegyrico S. Petri Nolaſco.*

Peccati gravitas in Salvatoris morte videtur.

In Calvario, & in cruce reſpicere debemus peccatum, ſi de illius nequitia judicium ferre volumus: Calvarii adſpectus melius oſtendit mihi, quid ſit peccatum, quam adſpectus inferni. Rex, qui filium ſuum morte damnat, melius iræ ſuæ magnitudinem notam facit, quam ſi populum integrum immolaret. In laniato Jeſu Chriſti crucifixi corpore, & corde illius tranſverberato conſiderare debeo peccatum, non autem in falſis luminibus cordis depravati, ac mentis cupiditatibus excæcatæ, vel in corrupti mundi præjudiciis. Sed o quantam mihi formidinis cauſam adfers, o generis humani Salvator! Si enim innocens, & Sanctus Sanctorum ita excipitur, quibus ſuppliciis nocens excipietur? Si filio non parcitur, nunquid captivo parcetur? Si diſtricte adeo in illum animadvertitur, qui non niſi figura peccati eſt, quid fiet de ipſo peccatore? *Pater Nepveu, tomo 4. Conſiderationum.*

Peccati deformitas.

Anima, quæ in ſe gerit peccatum, in ſe gerit infernum; ut miſerrima fiat, ſatis eſt, ſemet ipſam intueatur; quamobrem Deus peccatori terribilibus hiſce verbis minas intentat: *Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam.* Pſ. 49. Adſpectus terribilis, ſed non ulli evitabilis peccatori, quo actus vellet ſe ipſum diſcerpere, a ſeipſo fugere, quin unquam ſeparari poſſit; & hoc maximam illi afferet deſperationem. Infelix igitur facultas, qua in hac vita peccatores ſe ſibimet ipſis occulere poſſunt! Funeſta illuſio, quæ prohibet, ne ad breve tempus ſe ipſos intueantur, niſi ut in hanc adducantur neceſſitatem ſemel in terribili hoc ſtatu videndi.... Quemadmodum maxima reproborum in altera vita calamitas erit ſe ipſos videre, & graviſſima eorum in vita hac infelicitas eſt ſe videre non poſſe: ita magna Dei in altera vita erit ira efficere, ut peccator ſe ipſum conſpicere teneatur, & magna ejuſdem in vita hac miſericordia eſt peccatorem ante oculos ipſius ſtatuere, ut ſtatus ſui ſentiat miſeriam. Hoc adſpectu animas ſaluberrima replet confuſione, odio ſancto contra ſe ipſas, & contra peccatum, atque tædio mundi, qui eiſdem fit horroris ſpectaculum, quia regnum peccati eſt. Hoc adſpectu earum delet ſuperbiam, & jactantiam, qua ſibimet complacebant, eiſque ipſarum paupertatem, miſeriam, ac vulnerum profunditatem oſtendit. Peccati adſpectus in altera vita eſt pœna peccati: in hac illius eſt virus, atque excidium: ſed ut hoc omnes bonos effectus producat, Dei miſericordia illum temperet neceſſe eſt, eique confidentiæ, & amoris ſenſus adjiciat. Nimis vivus, & efficax adſpectus peccati vitæ hujus ſtatum in ſtatum vitæ alterius converteret, ibique infernum, atque deſperationem gigneret. Homo ferre non poteſt vel mediocris peccati intuitum, ſi omnem, quam continet, deformitatem agnoſcat; ita neceſſe eſt, ut Deus viribus noſtris peccati accommodet cognitionem; neque etiam nobis tribuat, niſi quam ferre poſſumus. *Eſſais de Morale* tomo 5.

Qui peccat, ſuæ affectionis objectum Deum ſibi facit.

Creatura ſibi in Deum ſuæ affectionis objectum convertit; hoc S. Auguſtinus ait, qui probe illud norat. Scias, frater mi, quot ſunt tibi vitia, & cupiditates, quibus indulges, tot te habere Deos, quos colis cum veri Dei contemptu. Ira te trahi ſinis, ira tuæ divinitatis objectum eſt: *Iratus es, ira tibi Deus.* Mulierem hanc deperis, libido tua, & hæc mulier tuum numen eſt: *Libido tibi Deus eſt.* Cur hoc? quia peccator idolum, ac Deum ſuum ſibi facit, ex eo quod diligit, & habet in pretio: *Unuſquiſque enim quod cupit, & quod veneratur, hoc illi Deus eſt. Joly tom. 1.*

Vin videre animæ ſtatum in peccato? Finge tibi, S.

Houdry Bibl. Tom. III.

Auguſtinus ait, chaos illud antiquum, de quo in Geneſi ſermo eſt: quid erat mundus ab initio? *Terra erat inanis, & vacua, & tenebræ erant ſuper faciem abyſſi.* Triſtis, ſed vera figura animæ in ſtatu peccati. Terra eſt, S. Auguſtinus ait, inanis, & vacua, quia nihil habet, atque ex ſe nihil habere poteſt. Terra eſt tenebrarum plena, atque caligine involuta, quia vero caret lumine, quia in omnibus facultatibus ſuis cæca eſt. Hic ille effectus eſt, quem parit peccatum. *Idem.*

De animæ ſtatu in peccato.

Unum mortale peccatum omnibus bonis operibus prævalet.

In altera libræ lance ſtatue, quæcunque bona opera cupis, in altera vero unum mortale peccatum per pœnitentiam non expiatum; hoc unum peccatum præponderabit, ac peccatorem in infernum dejiciet præcipitem. Mirum! ſed quod extremum criminis horrorem nobis debet immittere. Si quis inveniatur, qui plures annos in aqua, & pane jejunavit, qui omnia bona ſua pauperibus erogavit, qui plurimos infideles, hæreticoſque ad fidem convertit, ſi poſt tot præclare facta uni mortali noxæ præbeat aſſenſum, quidquid boni fecit, illum a Judicis Juſtitia non liberabit, ſed morte, æternaque morte damnabitur. Judex ſupremus omnium bonorum operum, quæ mortalem hanc noxam præceſſerint, vel ſubſecuta fuerint, ſe flecti non ſinet. *P. Duneau in Adventu, ſermone de triplici adventu filii Dei.*

Peccatum mortale Deum petit, & quodammodo in nobis delet.

Verum eſt, Deum infinita eſſentiæ ſuæ altitudine ita elevatum eſſe, ut ad illum omnium creaturarum conatus accedere nequeant. Nihil illi re ipſa nocere poteſt, eumque aggredi velle, idem eſt ac imitari populos, qui contra Solem tela jaculabantur, ac Cœlo bellum inferebant. Sed quanquam Deus in ſemet imperturbabilis ſit, verum nihilominus eſt, ipſum in exiſtimatione noſtra aliquid pati poſſe & in conceptu noſtro non habere id, quod ipſum in nobis conſtituere debet Deū cordis noſtri. Cum enim jus habeat exigendi, ut illum agnoſcamus, qualis eſt, eumque colamus ſuper omnia, quæ extra illum ſunt, atque habeamus illum pro objecto cultus noſtri, ac venerationis, quæ uni illi debetur; poſſumus auferre eidem gloriam hanc, quam exigit a nobis, atque hoc pacto illum in nobiſmet ipſis deſtruere, ita ut verum ſit dicere, illum non eſſe Deum in mente noſtra, noſque eumdem nobis annihilaſſe idolum in locum ejus ſubſtituentes; quod fit per peccatum, & nequitiæ noſtræ auget enormitatem. *P. Guilleminot lib. cui titulus: Sapientia chriſtiana, c. 5.*

Peccatum, & quædam virtutis actio ſæpe extrinſecus ſimiles ſunt.

Externa peccati ſpecies ſæpe a ſpecie virtutis nil differt. Utraque actio eſt naturalis, humana, ordinaria. Homines duo illud ipſum agant; fieri non poteſt, ut qui hoc ex ambitione, vel cupiditate fecerit, diſtinguatur ab alio, qui ex generoſitate, & animi magnitudine operatur. Bonum male partum prorſus illi ſimile eſt, quod juſte poſſidetur. Voluptas, quam objecti circumſtantia legitimam facit, omnino illi par eſt, quam objecti mutatio nocentem reddit: verbo cupiditas, & charitas, quæ ex S. Auguſtini ſententia duo ſunt fontes, e quibus omnes actiones emanant, in rivulis, per quos fluunt, ita confunduntur, ut nos ipſi intra nos aliquando illas vix diſtinguere valeamus. Actio igitur peccatum fit per oppoſitionem, quam habet cum Deo, cujus voluntas nobis expreſſa eſt in legibus, quas nobis irrogavit, & hoc utique illud eſt, quod non cognoſcitur: oppoſitio hæc aliquid eſt intrinſecum, abſconditum, & ab oculis noſtris remotum. *Tiberge in receſſu.*

Pravæ ideæ, quas plerique e mundo de peccato concipiunt.

Inde veræ ideæ, quas de peccato fides nobis adſtruit, tantopere immutantur, quia multas nobis prorſus contrarias exhibet mundus. Etenim pleraque crimina, quæ patrantur in mundo, quomodonam illic recipiuntur? Niſi recta, palamque ad civilis ſocietatis interitum tēdant, vel cuidam adverſentur honeſtati, quam impii quoque tueri vellent, habentur tanquam fragilitates venia dignæ, tanquam juventutis impetus, tanquam ingenii ſeſe prodeuntis ſagacitas, converſationis oblectamentum, loquendi ratio libera, nec diſſimulata, ludus, aliaque id genus. Proh Deus! qui ludus, cui ſemper adjacet damnum, & ex quo nulla unquam referri victoria poteſt! ubi momento ſpiritualibus omnibus, æterniſque bonis privamur, & cum pro tempore, tum pro æternitate in malorum omnium abyſſum irruimus. *Idem.*

Peccator per mortale crimen quodammodo dæmonem præfert Deo.

Ut indignitas noxæ, quæ contra Deum committitur, magis innoteſcat, ita, mea quidem ſententia, hoc in argumento poſſumus ratiocinari. Quotieſcunque homo in occaſione criminis committendi deliberat, hoc facit tanquam judex, & arbiter Deum inter, & dæmonem irreconciliabilem ejus inimicum, ut alterutri victoriam adjudicet. Altera enim ex parte legem ſuam Deus effulgere facit, filiumque ſuum repræſentat cruci affixum pro mundi ſalute, ut peccatorem ab infelici, quod concipit, conſilio deterreat. Ex altera vero Dęmon ad vivum exhibet voluptatis illecebras, & valide illum ſollicitat, ut ſeſe eidem mancipet, eum perditurus ab eodem conſenſum extorquens. Peccator autem per ignaviam ſe ab hoſte ſuperari ſinens nonne palam declarat, ſe majori in pretio dęmonem habere, quam Deum; quandoquidem ultro a Dei partibus profugus in dęmonis partes concedit, & veluti ſupremus, & iniquus judex dęmoni litem adjudicat, cui ſe tradit, obſequens objecto, cui divinis, & humanis legibus, quas ignorare non poteſt, interdictum eſt?.. Vel manu libram tenere videtur, in altera cujus lance Deum, paradiſum, æternamque ſtatuit felicitatem, in altera vero fluxam, fragilemque voluptatem; atque hanc potius eligens non ſine divinæ amicitiæ præjudicio, & juris illius, quod ad Cœli regnum obtinet, detrimento nonne palam oſtendit, a ſe præferri voluptatem hanc, quæ momento pertranſit, ſummæ felicitatis hæreditati? Quid fingi poteſt horribilius, indignius, ſupremæque majeſtati periculoſius! *Sermo manuſcriptus.*

Peccatum mortale maximum eſt, ſolum, quod malum, quod ſit in mundo.

Nunquam ſatis iterari, explicarique hæc veritas poteſt, mortale peccatum unicum eſſe malum, quod in mundo ſit, & proprie loquendo, reliqua omnia vere mala non eſſe, quoniam nullam habent directam oppoſitionem ſupremo bono, & hujus vitæ mala, bonorum, valetudinis, honoriſque jactura, infirmitates, languores, paupertas, peſtis, fames, re ipſa mala non ſunt, quoniam in bonum poſſunt converti. Omnibus in locis adeo verum hoc reſonet verbum; mortale peccatum ſolum eſt malum verum. Dicamus hoc in obſcuris carceribus, ubi nocens languet, ſua potius captivitate, quam crimine dolens; dicamus in familiis noſtris, illud cum lacte filiorum cordibus inſtillemus, & hæc prima ſint chriſtianæ inſtitutionis rudimenta. Nos ipſi, dum malis premimur, ea tempeſtate, qua omnia dolorem nobis adferunt, ubi nos omnia deſerunt, dum inſtant perſecutiones, dum opprimimur, calumniis urgemur, decipimur, noſtrum ad ſolatium poſt omnia dicamus; mortale peccatum ſolum verum malum eſt; reliqua omnia fieri poſſunt gratia Dei mei in manibus eorum, qui illis noverint uti. *Sermo manuſcriptus.*

Peccatum cauſa eſt omnium ſuppliciorum, quibus Deus homines punit.

Deus olim quæſivit ex Job, utrum illius theſauros vidiſſet: *Nunquid ingreſſus es theſauros nivis, aut theſauros grandinis aſpexiſti?* Et quin ejuſdem reſponſum expectaret, hos illi oſtendit, ſimulque ait: *hæc paravi in tempus hoſtis.* Job. 38. Hæc ea ſunt, quæ in illud paravi tempus, quo hoſtibus meis bellum illaturus ſum. Illic armatam vides diſcordiam gladium, facemque ferentem: homines ipſi ſibi hæc præparant flagella; ſed illis mea utitur providentia ad ſuperbas gentes puniendas, eaſque provincias, & regna, ubi politica ratio religionem ſuffocavit. Ibi vides ſterilitatem poſt ſe famem, tetram, horribilemque deſperationem trahentem; hac utar perſecuturus populum meis beneficiis ingratum, meiſque donis, ut me lædat, utentem. Hic peſtem vides, quovis tempore adeo generis humani inimicam, quæ vix tot viventes relinquit, quos mortuos efferre poſſunt: hac depopulabor civitatem, ubi impune libido, blaſphemia, & impietas graſſantur. Illic vides diſſidia, odia, ſimultates, divortia; ea poniam, ſed puniens illa, iiſdem utar ad evertendam fortunam, requiem, exiſtimationem familiarum perditarum, ubi nulla niſi cupiditatis, & voluptatis agnoſcitur lex. Licet hæc omnia ſint naturæ, affectuum, & improbitatis humanæ effecta, ſemper inſtrumenta ſunt, quibus divina utitur juſtitia peccatores in terris punitura, admirabilis providentiæ conſilio vitium ad vitii ipſius pœnam, atque expiationem impendens; *P. Aurelianenſis, ſermone de temporalibus peccati pœnis.*

In media aeris regione videmus coaleſcere nubes, micare fulmina, tonitrua murmurare, turbines bacchari, ſævire fulmina, quarum rerum omnium origo a vaporibus, & exhalationibus oritur, quas terra mittit in cœlum, & cœlum in terram remittit. Ita cum videmus in caput noſtrum tot mala ruere, famem, bellum, peſtem, tot morbos, atque languores, quos patimur, & qui terram univerſam inundare videntur, credere profecto debemus, hæc a Deo, divinæque juſtitiæ manu eſſe profecta. Verum etiam nobis perſuaſum eſſe debet, crimina, & ſcelera noſtra antea uſque ad divinæ majeſtatis ſolium aſcendiſſe, ut ultionem expoſcerent, atque in tempeſtates, atque procellas contra nos converterentur. *Liber Anonymus.*

Ut verum dicam, ſolum peccatum populos miſeros facit, quemadmodum Sapiens in Proverbiis teſtatur; quæſo enim, quonam ex fonte emanarunt tot clades, quas Infideles peperere, tot Barbarorum excurſiones, tot victoriæ de hoſtibus noſtris relatæ? Unde hæc horribilis famis, peſtis, bellorumque flagella, quæ adeo frequens irruunt? cur adeo frequens cœlum æneum experimur; cur tot variæ morborum ſpecies, quæ undique nos affligunt? hæc nonne a peccato, tanquam a fonte dimanant? Hæc tamen adhuc divinæ miſericordiæ ſunt effecta, ut noſmet colligamus, & ne in altera vita ſæviores in nos pœnas exercere teneatur. *Idem.*

Peccatum rationi contrarium eſt.

Peccatum ſemper eſt rationi contrarium. Ex quo Dei offenſa eſt, injuſta rebellio eſt contra dominum, a quo eſſentialiter pendemus. At ſi peccatum generatim rationi oppoſitum eſt, hoc verius dici poteſt de quibusdam peccatis ſigillatim, quæ ipſo naturæ ſenſu perhorreſcimus, ex quo ſerio ad illa advertimus animum; peccatis in mundo quidem vulgatiſſimis, quorum deformitatem ne ſentiamus, cupiditas ipſa non prohibet. Conſcientia nequicquam per intervalla ſopitam excitat rationem, vel potius nequicquam ratio conſcientiam extimulat. Cor prævalet menti, affectus de ratione triumphat, & qui pollet ingenio, hoc abutitur, ut ſe ipſum propriis luminibus fallat, utque inanibus argumentationibus eam agendi rationem probet, quæ omnes divinas leges evertit, & quæ ſæpe omnibus humanis ſenſibus adverſatur. *P. Girouſt ſermone de extremo judicio, tomo primo Adventus.*

Anſa quam dæmoni præbes irridendi Deum, qui mortale peccatum committis.

De peccato hęc animadverſio facienda eſt, quæ animam ab eodem profecto deterreret, dummodo aliquid boni ſenſus in eadem eſſet; hæc autem animadverſio ultro, ac naturaliter ſeſe offert: immo difficile eſt grave aliquod peccatum committere, quin animo occurrat. Qui lethale patrat crimen, non ambigit, utrum diſpliceat Deo, ut dęmoni placeat. Quantumlibet intereſſit ejuſdem, hoc ſibi crimen permittere, certum eſt, Deum quidem lædi, dęmonem vero victoria exultare... Ipſa autem nullone affici ſenſu poteſt propter probrum, quo dęmon Deo poteſt illudere, ubi in vinculis ſuis conſtrictam habet animam, quam Jeſus Chriſtus ſanguinis ſui pretio redemit? Ego quidem nil curo, niſi ut hanc animam perdam; non viſi, non pertuli, non mortuus ſum, ut illam ſalvam facerem; a me non niſi odii accepit argumenta. Creator illius beneficiis eam cumulavit; illa tamen ipſum deſerit, ut meas partes ſequatur. Redemptor ejus incredibilia operatus, & paſſus eſt propter amoris magnitudinem, quo illam complectebatur. Ipſa tamen legem ejus contemnit, ut mihi ſerviat. Leviſſima religionis rudimenta, minima etiam de Deo, & beneficiis ejus cognitio cum negligentia adeo deteſtabili ſimul eſſe non poſſet; verum tamen Dei mandata infringuntur, aliquando etiam ſine renitentia, ſine pavore, ſine formidine, aliquando vero etiam cum gaudio, atque feſtinatione. Peccato nil vulgatius eſt: videlicet nil vulgatius eſt occaſionibus, quas dęmoni præbemus illudendi Deo. Quænam eſt peccatoris anima, quod cor? *Liber, cui titulus: Conſiderationes in varia religionis, Ethicaque argumenta tom. 2.*

Fruſtra peccator tenebras quærit; fruſtra mortalium

oculos

oculos fugit, ut ſuum peccatum committat, peccatum ipſius ſeſe prodit, quidquid auctor conetur, ut lateat. Cain nihil prætermiſit, ut Abel fratris ſui, quem interemerat, mortem occuleret: ſed ſanguis ipſe, quem parricidæ manus effuderat, illius nunciavit crudelitatem. Non Adam, neque Eva, immo neque anima Abel vocem elevavit, ut nocentem accuſaret, ſed crimen ipſum quodammodo clamavit, ut Cain impius agnoſceretur. Quamvis peccator ad aliquod temporis intervallum poſſet hominum fallere cognitionem, ſuam tamen conſcientiam fallere nequit; ac ſufficit peccatum fuiſſe patratum, ut illud quale eſt auctoris conſcientiæ videatur. Hon Deum celare non poteſt, quem nihil latet, & fugit, & qui omnem legis ſuæ inobedientiam punire debet; ſed non deſunt crimina, quæ ſua poſt ſe relinquunt veſtigia, & quæ ſequi ſatis eſt, ut nocens deprehendatur. *Idem.*

Peccatum ſeſe non poteſt; in- ſugit in ipſum peccatorē, a quo patratur.

Fictæ, & pravæ peccatoris excuſationes, dicentium ſe e- luſſe legi non poſſe.

Pravas actiones ſuas peccator ridiculis rationibus colorare conatur, quæ palam evincerent, eas non ſibi, ſed Deo acceptas eſſe referendas. Si harum rationum ſenſum aſſequi volumus, huc redeunt: Aliter agere nequeo. Imbecillitas, occaſio, complacendi ſtudium, exemplum, cupiditas; per hæc ad libertatis defectum pervenire contendit. Si ita ſui ipſius compos non eſt, ut evitare poſſit malum, quo ſuopte rapitur ingenio, utque bonum peragat, cui aliquam in ſemet experitur repugnantiam, cuinam ipſe vult peccatum ſuum acceptum referri, niſi Deo, qui permiſit periculum, qui gratias diſtribuit, qui unus virtutem noſtram ſuſtinere poteſt? Non poſſum, cur hoc? Quia non adducit me Deus in ſtatum, ubi poſſim: ſi pecco, culpa mea non eſt. Horribile facinus, quod Dei providentiam, ſapientiam, miſericordiam, & ſanctitatem laceſſit! *Idem.*

Peccati nequitia, & contumelia, quæ infertur Deo.

Ego vero peccatis meis quid mali infero Deo, inquiet vir plus æquo liber? Quid mali Deo infers? Hoc centies, ac millies tibi dictum fuit. Imperii ejus non pares, legem ejus infringis, illi creaturam præfers; nonne per hæc graviſſimam illi inferre contumeliam tibi videris? Nunquid Deus minor eſt hominibus? Nunquid eſt infra Reges, quorum ſtatuta diligentiſſime ſervas? nunquid jus illi non eſt exigendi, ut ſibi obtemperetur? Nonne dixiſti etiam aliquando, ipſum majus aliquid eſſe, quam omnes ſimul terrarum principes, ac reges? Cur autem non habeat par privilegium? Num univerſorum Dominus eſt, ut homines æquo animo abire ſinat in omne flagitium eiſdem cumulatiſſimam libertatem relinquens? Nunquid quia regum omnium eſt optimus, lenitas ejus nos aget, ut illum impune offendamus? *P. De la Rue, ſermone pro feria ſexta poſt quartam Quadrageſimæ Dominicam.*

Deus odit peccatum, & unde judicium ferre liceat de hujus odii magnitudine.

Peccata noſtra nimis magna eſſe dicenda ſunt propter Deum, quem lædunt, quoniam in illis de gloria ſua agi putat, & infinite illius provocant iracundiam: quandoquidem Deus, ut gloriam ſuam repararet, eam, ut ita dicam, ſacrificavit, utque ſuam flecteret indignationem, filii ſui vitam immolavit. Principum juſtitia nunquam magis terribilis videtur, quam cum dolori ſuo aliquam immolant ſibi chariſſimam victimam. Cum in Scripturis videmus regem Moab filium ſuum ſuper obſeſſæ urbis mœnibus ſacrificantem, ex terribili hoc exemplo facile doloris ejus magnitudinem intelligimus. Crux cruenta, quam de Calvarii vertice effulgentem intueor, quam horribilem oculis meis objicit imaginem magnitudinis peccati, ac ſeveritatis divinæ juſtitiæ! Dicendum quidem eſt, Deum infinite odiſſe peccatum, quandoquidem imaginem illius adeo ſevere punit in perſona filii ſui, qui alioquin neque per eſſentiæ ſuæ divinitatem, neque per morum ſuorum innocentiam ultionis fulmina remorari potuiſſet. Dicendum quoque hoc malum hominibus graviſſimum eſſe, ac illud miſerrima pro ipſis ſubſequi effecta, quandoquidem, ut mala noſtra præverteret Deus, tot pertulit pœnas. *Biroat in ſermonibus peculiaribus in aliquot anni Dominicas, ſermone ſecundo de Jubilæo.*

Meritorum noſtrorum jactura ob unum mortale peccatum.

Si unquam accidit, ut vel unicum mortale crimen committatis, quidquid agitis, vigiliæ, jejunia, preces, eleemoſynæ, omnia charitatis opera ita pereunt, ut ſi quid humanitus eo in ſtatu vobis contingeret, in æternum de ſalute veſtra actum eſſet. Poſt vitæ præſentis laborem quietem nacti fuiſſetis, ac opera veſtra bona vos ſecuta fuiſſent; ſed recens peccatum, quod mors excipit, vobis ſuaviſſimam hanc auferret requiem, & ex omnibus bonis operibus veſtris ne unum quidem erit, cujus ratio habeatur. Fingite vobis agricolæ mœrorem, doloremque, qui poſtquam agellum ſuum optimis ſeminibus ſevit, ſudoribus ſuis irrigavit, ſperavitque futurum, ut uberrima meſſis omnes labores, ſumptuſque effuſiſſime repararet, repente videt ſæviſſimam irruere grandinem, atque floreſcentes ariſtas proſternere, ac diſſipare. Fingite vobis inſtitoris triſtitiam, qui poſt diuturnam, difficilemque navigationem jam jam portum ſubiturus navi mercibus onuſta incidit in piratas, qui momento plurium annorum fructus eripiunt. *Ex dictionario morali ſermone ſecundo pro exitu Jubilæi.*

Mala, quæ affert peccatum.

Mortaliter peccare eſt amittere amicitiam Dei, omne meritum ſanguinis Redemptoris, jus, quod hic nobis per mortem ſuam ad cœleſtem gloriam fuerat adeptus; eſt Deum amittere. Intelligite jacturam hanc, omnia, quæ illam conſequuntur mala, cogitate, ac mortalis peccati enormitatem aſſequemini. Animæ reprobatæ! infelices iræ, ac juſtitiæ Dei victimæ, quoniam noluiſtis eſſe objectum bonitatis ejus, atque inſignium miſericordiarum illius, quanta illa ſit, cognoſcitis, vel ſaltem incomprehenſibilem enormitatem criminis veſtri ſentitis. Quinam ſunt dolores veſtri? Extremi quidem ſunt, & rabies, ac deſperatio veſtra nullum unquam inveniet finem. Morbi, honorum jactura, adverſitates, triſtes, moleſtique vitæ hujus caſus quam immerito mala vocamini! Quantumvis hoc menti, & cordi amarum ſit, ſi peccatum deeſt, illic verum inveniri poteſt bonum: hæc omnia mihi ſalutaria eſſe queunt, atque ea certa hæc mala a me tanquam Domini beneficia habenda ſunt; etenim reipſa ſunt: e contra vero honores, fortunæ, opulentia, humanæ dignitates, gaudia, vitæ hujus voluptates, ſi cum unico lethali peccato conjunctæ eſtis, veræ calamitates eſtis, ac terribile Dei jure irritati ſupplicium. Verum igitur eſt peccatum non ſolum unicum eſſe malum, proprie loquendo, ſed non aliud præter illud eſſe poſſe malum. Heu! itane eſſe cenſetur? Peccatum placet, peccatum habet illecebras, ac dici poſſet, mortales in voluptatibus nullum invenire guſtum, niſi aliquo ſcelere condiantur. *P. Croiſet tomo primo receſſus.*

Quid ſit mortale peccatum.

Ecce quid ſit mortale peccatum: offenſa majeſtatis infinitæ, quæ infinita reverentia digna eſt, & quæ infinite amari meretur. Voluntaria eſt contumelia facta Deo a creatura vili, & abjecta, quam Deus ipſe beneficiis cumulavit. Hoc malorum omnium eſt maximum, & proprie unicum malum eſt; fons omnium malorum, quod omnibus ſatisfactionibus, ipſoque mortalium omnium ſacrificio expiari non poteſt; ſolum æterno dignum ſupplicio: hoc eſt mortale peccatum. Verum a quonam tale exiſtimatur?.... Magnum profecto malum eſſe dicendum eſt, quandoquidem Deus, qui ipſa bonitas eſt, & cujus miſericordiæ ſuperant omnia prodigia, quæ operatus eſt, adeo terribili pœna unicum mortale peccatum perſequitur. *Idem.*

Infelix animæ ſtatus in peccato mortali.

Nobis peculiariter obſervandus eſt miſer animæ ſtatus, quæ ſeſe peccato mancipavit: ſicuti enim corpus mortuum non habet amplius animam, ut ſuum ſtatum agnoſcat, neque ſenſum, ut illum ſentiat, neque vocem, ut illius opem imploret, a quo ad vitam revocari poſſet, ita anima ſemel Deo orbata, lethalique peccati vulnere confoſſa in miſerrimo ſtatu verſatur, quin illum agnoſcat, quin illum ſentiat, & quin aliquod illi ſuperſit, ut S. Auguſtinus ait, lumen, quo confugiat ad Deum, atque malum ſuum deprecetur. Anima vita mundi eſt; & Deus vita eſt, & quodammodo anima animæ: *Vita corporis anima, vita animæ Deus.* Si bene intelligere cupimus ſtatum animæ Deum non habentis, ſatis eſt conſiderare corpus non habens animam. Immo hoc etiam particulare eſt; Deus mortuum corpus non odit, quatenus ſimpliciter corpus eſt, quod hoc in ſenſu boni, malique capax non eſt; ſed animam Deus vere horret, & odit. Eam deteſta-

teſta,

teſtatos eo uſque, ut terribilibus, æterniſque damnet ſuppliciis, niſi ipſe illam de hoc peccati ſtatu eduxerit. Illa enim adeo miſera eſt; ultro, & ex voluntate ſua miſera eſt, nec non in ſua miſeria ſuperba. *Liber cui titulus*: Inſtructions Chretiennes *pro decima quinta poſt Pentecoſten Dominica.*

Mortale peccatum meretur pœnam æternam. Opus eſſet intelligi poſſe infinitam Dei majeſtatem, infinitumque diſcrimen, quod intereſt inter creaturam, & Deum, quem illa lædit, ad hoc ut digna enormitatis peccati conciperetur idea. Infinitę majeſtatis offenſa, quæ auctorem ſuum ab extremo ipſius fine detrahit, in ipſo omne vitæ principium extinguens, aliane pęna puniri digne poteſt, quam æterna? Nulla in altera vita redemptio eſt, reditus nullus; oportet igitur arborem in æternum ibi permanere, ubi ceciderit ...... Animæ reprobatæ! Victimę infelices iræ, atque juſtitiæ Dei, quandoquidem eſſe noluiſtis bonitatis, inſigniumque miſericordiarum ejus objectum, intelligitis jam, vel ſaltem incomprehenſibilem hanc percipitis enormitatem, quinam ſunt dolores veſtri? Dolor quidem veſter extremus eſt, & rabies, atque deſperatio veſtra nullum eſt finem habitura. *P. Croiſet, tomo primo receſſum pro die unica in ſingulis menſibus.*

Nobis metuendũ eſt pro peccatis, quæ commiſimus. Cogitemus, ubi unicum mortale ſcelus a nobis toto vitæ ſpatio patratum fuerit, nobis juſtam eſſe cauſam gemendi, atque metuendi uſque ad mortem. Peccavimus; peccatorum noſtrorum numerus nos terret; adhuc peccare poſſumus; ignoramus, utrum peccata noſtra nobis dimiſſa fuerint, & quomodo poſſumus non timere? ..... Quantumvis flagitioſus, & impius aliquis ſit, nollet tamen mori in peccato; & in peccato vivere placet, quamvis ne unius quidem horæ ſpatium nobis ad vivendum polliceri valeamus. Nunquid cum morte pepigimus, nunquid cum vitæ auctore, ac domino ſędus percuſſimus, nos morte nequaquam in peccato iri occupatum? Mirum profecto eſt, fideles multis indigere argumentis, ut peccati horrorem concipiant; nunquid totidem quæſita fuerunt unquam, ut præcipitis alicujus lapſus horror, metuſque injiceretur? Quantumvis ſuaviſſimum eſſet virus, num aliquis epotaret illud ſciens hoc ſibi mortem certiſſima allaturum? *Idem.*

Duplex odium, quo Deus peccatum perſequitur. Quemadmodum habet Deus abominationis odium in peccatum, & in peccantem, ita in hunc odium etiam habet inimicitiæ. Ad hoc agnoſcendum ſatis eſt ſacra aperire Biblia, quæ ubique ſcatent minis, & maledictis, quæ Deus in impium contorquet. Satis eſt oculos conjicere in omnes terrarum plagas, quæ ab ipſis uſque mundi primordiis gerunt, æternumque gerent ſigna iræ illius in peccatorem. Hæc Angelos puniens cęlum ad ſolitudinem fere redegit; hæc olim univerſalis diluvii fluctibus terram obruit univerſam. Sed odium non ſubſtitit, peccatorem ultra ſepulchrum etiam perſecutus eſt, ut illum in æternum, cruentumque ultioni ſuæ ſacrificium mactaret. Et quamvis odium ejus omnes ſuas exerit vires, ut in inferno puniat peccatorem, quantumvis has juſtitiæ ſuæ victimas inceſſanter percutit, non expletur: ideoque ſuppliciorum duratio nullos habet terminos; cumque illorum magnitudo odium Dei æquare non poſſit, tormenta illius eſſe debent æterna. Hæc doctrina duo nobis aperit: primum, peccati nequitiam admodum enormem eſſe, quandoquidem Deus adeo juſtus, & bonus illam tanto perſequitur odio: alterum, quo pacto pęnitentes odiſſe debeant peccatum, quandoquidem ſenſus noſtri juſti non ſunt, niſi fuerint divinis conformes. *P. Gegou in libro, cui titulus: Uſus Sacramenti pœnitentiæ c. 1. §. 1.*

Odium peccati a nobis habendum. Cum odium peccati neceſſario producat dolorem in anima illius, qui peccavit; propter hoc odium pœnitentis, & dolor ita vehemens concipiendus eſt, ut nihil in mundo ſit, quod perpeti non malueris, & cui ferendo præſto non ſis, potius quam illud impoſterum committas. Hoc nondum ſatis eſt; etenim hoc odium, & abominatio efficere debent, ut excitemur ad peccatum in nobiſmet ipſis puniendum, ultionem de nobiſmet repoſcendam, ac illud, ſi fieri poteſt, radicitus convellendum. Quemadmodum autem fieri vix poteſt, ut peccatum hoc pacto oderimus, quin ſimul, & quidquid illius fuit, vel eſſe poteſt cauſa; hinc ſequitur, odium, quo peccatum abominamur, neceſſario ſeſe extendere debere ad ea omnia, quæ illius cauſa, & occaſio fuerunt, ſi hęc cauſa, & occaſio vulgo cum effectibus ſuis conjunctæ eſſe conſueverint. Alioquin enim hoc non eſt odiſſe peccatum; quemadmodum non eſt calorem metuere, ignis acceſſum non reformidare. Hic ille ſenſus eſt, qui omnes veros pœnitentes conſtituit; *Peccatum meum contra me eſt ſemper*, dicebat David Pſalm. 50. Peccatum meum ſemper ſeſe objicit oculis meis, ſed tanquam mortalis inimicus, qui me terret, & quem non perhorreſcere nequeo. Hoc odium eſt abominationis; & quoniam oculi illius cauſa fuerant, & occaſio lapſus ipſius, eos perpetuis fletibus adjudicavit: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non cuſtodierant legem tuam.* Pſ. 118. *Idem.*

Mira prorſus locutio illa eſt, qua Apoſtolus ad Hebr. 6. utitur, ubi ait, peccatores iterum ſibimet Jeſum Chriſtum crucifigere: *Rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium Dei, & oſtentui habentes.* Quis enim arbitrari potuiſſet, Chriſtianum, qui peccator factus eſt, eſſe, ut ita dicam, viventem calvarium, ubi & flagella ſunt, & ſpinæ, mallei, & clavi, lanceæ, & fel, miniſtri, atque carnifices? Quis exiſtimare potuiſſet, illic crudele, ac infame patibulum eſſe, ubi videtur Jeſus Chriſtus denudatus, Jeſus Chriſtus contumeliis affectus, Jeſus Chriſtus toto corpore laniatus, Jeſus Chriſtus denique in cruce mortuus? Hoc tamen affirmat Apoſtolus. O cœlum! Poteſt ne oculis fidei videri ſpectaculum adeo cruentum, & horribile, quin millies potius mortem nos ſubituros ſtatuamus, quam ſemel aſſenſum præbeamus, ut illud in corde, & membris noſtris inſtaurare velimus efficientes, ut hæc fiant peccati inſtrumenta? *Liber, cui titulus: Colloquia Joannis Abbatis, & Euſebii Preſbyteri.* — Peccatores iterũ Dei filium crucifigunt, ut S. Paulus ait.

Deſcriptio animæ in peccato mortali. Ut animo concipiamus ideam ſtatus animæ in peccato, meminerimus miſeræ illius, & luctuoſæ deſcriptionis, quam in primo Macchabæorum libro nobis propoſuit Scriptura Templi Jeroſolymitani profanationem. Revocemus in mentem tabernaculum ſuis exutum ornamentis, atrium immundis animalibus tectum, muros cædibus, atque abominationibus fœdatos, theſauros, & ſacra vaſa direptioni tradita, intermiſſas cęremonias, & ſacrificia, idolum in templi fronte conſtitutum; fumum ſacrilegi thuris mixtum ſanguine ſacerdotum victimarum loco jugulatorum; totam templi adeo auguſti, & venerabilis ſanctitatem, pompam, opulentiam in manus avaritiæ, & impietatis barbari Antiochi traditam. Triſtis, ſed naturalis imago animæ peccato corruptæ, & fœdatæ, templi hujus miſerrimi, ubi pro Chriſto Jeſu colitur dęmon, ubi fides, quæ illius eſt fundamentum ſubſiſtens adhuc inter aliarum virtutum reliquias neſcio quam oſtentat religionis, atque profanationis mixtionem. Peccatrices animæ quid eſtis poſt mortale peccatum, & omni eo tempore, quo per pœnitentiam deletum non eſt? *Specimen ſermonum pro die Pentecoſtes.*

Deus pro nihilo læditur. Sed propter quid hic terræ vermis ſupremam hanc audet offendere majeſtatem? pro turpi voluptate, pro leviſſima utilitate. Cui me comparaſti, Deus inquit per Prophetam ſuum? Vel potius cui me non prætuliſti? Licet hoc eſſet totius orbis imperium, ſemper inſignis eſſet contumelia; ſed nihilominus pretii magnitudo magnitudinem criminis quodammodo imminueret, vel ſaltem magis excuſabilem efficeret offenſionem: ſed pro re vili, abjectaque Deum lædere! *Obſtupeſcite cœli ſuper hoc.* Jerem. 2. Obſtupeſcite propter indignam hanc electionem! portæ cœli plorate, omnemque abjicite conſolationem! *Duo mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, quæ continere*

non

non valent aquas. P. Nepveu tomo tertio conſiderationum.

Beneficia, quibus a Deo fuit, nos cumulavit infinite augent peccati gravitatem.

Peccati gravitatem infinite auget multitudo, & magnitudo beneficiorum Dei in nos, a quibus fuit læſus. Nos ad ſuam creavit imaginem, nos ſanguine ſuo redemit, nobis illius pretium peculiari modo, atque præ aliis applicat. Nos evocavit ad fidem, nos quotidie ſua carne, & ſanguine nutrit, nos ab infinitis liberat malis, a ſexcentis præſervat periculis, quæ & pro tempore, & pro æternitate funeſta eſſent futura: nos ſuis prævenit gratiis, ſuis cumulat beneficiis; atque ipſo a nobis tot mala propulſante, nobiſque tot bona elargiente, ac recentia deſtinante, hoc eodem tempore ejuſdem obliviſcimur, illum offendimus, omnia ejus beneficia contumeliis rependimus. Nunquid inter homines, quantumvis adeo ignavi ſint, videtur unquam adeo horribilis ingratitudinis exemplum, niſi erga Deum ſuum? *Idem.*

Non audent palam dicere, Deum eſſe auctorem peccati; ſed hoc ſecreto dicunt, cum rejiciunt in naturæ, ac temperamenti, quod a Deo receperunt, infirmitatem ea crimina, quibus adſtrictos ſe ſentiunt. Sed quantameunque proclivitatem in peccatum homo experiatur, illi tamen integrum eſt bonum, malumque operari. Alioquin enim quomodonam, S. Auguſtinus ait, Deus homines judicaret, quo jure præmiis, vel pœnis afficeret eos, quorum bonæ, malæque actiones, cum liberæ nequaquam ſint, nec pœnam, nec præmium poſſent mereri? Profecto homo corruptus, ac inordinatus per originale peccatum, cujus funeſtas experitur impreſſiones, vehementem habet in vitium propenſionem: *Senſus hominis pronus eſt ad malum ab adoleſcentia ſua.* Gen. 8. ſed infelicem hanc propenſionem Jeſu Chriſti gratia impugnat, itaut, ſi homo per ſe ipſum fragilis eſt, potens ſit per auxilium, quod Deus illi confert. *Eſſais de ſermons pour l'Avent.*

Quam deplorandus ſit ſtatus animæ, quæ mortale peccatum commiſit.

Propheta, qui Jeroſolymæ excidium, templique everſionem effuſis lacrymarum imbribus proſecutus eſt, ecce fletibus, lacrymiſque toto cœlo dignius argumentum. Cum nobis ob oculos ponis deplorabilem miſeræ civitatis interitum, dicis, illam olim ita civibus frequentem, opibuſque cumulatam fuiſſe, atque in ſolitudinem redactam mira civium ſuorum internecione: illam, quæ tot imperitabat provinciis, crudeliſſimæ ſervitutis jugum ſubiiſſe; antiquum ejus nitorem ita evanuiſſe, ac fuiſſe deletum, ut ne minimum quidem priſtinæ majeſtatis veſtigium ſuperſit, ac hoſtes illius ejuſdem poſſeſſionem adeptos inde abſtuliſſe, quidquid locupletiſſimum, atque pretioſiſſimum plurium ſæculorum ſpatio collegerat. Ne puteris (S. Hieronymus comm. in c. 64. Iſaiæ ait) terribilem miſeræ hujus civitatis ipſum præcipuum eſſe lacrymarum Jeremiæ argumentum: longius ille ſpectabat, ac uberibus lacrymis proſequebatur excidium fidelis animæ, quæ per peccatum de gratiæ decidit ſtatu, ſimulque omnes amiſit virtutes, & omne meritum, quod diuturna bonorum operum exercitatione fuerat adepta: *Hic plangitur fidelis anima, quæ quondam plena fuit numeroſitate virtutum. La Font.*

Homo in mortali peccato proprie homo eſt, qui Deum amiſit. Heu! ſi, uti par eſt, intelligeretis, quid ſit anima, quæ Deum amiſit, anima, quæ illius in ſe met imaginem, ac ſimilitudinem delevit, quam horribilis, atque tetra vobis videretur! Quantopere metueretis, ne illam in adeo deplorabilem ſtatum immergeretis? Qua cura illam quamprimum educere ſatageretis? Quam pœniteret vos illi adeo funeſtam, terribilemque mortem inflixiſſe? Lacrymæ nequaquam eliciendæ ſunt ob conſanguinei, vel amici alicujus interitum, ſed pro argumentis longe miſeratione dignioribus. Vin ſcire, quæ mors tuas lacrymas, tuoſque ejulatus mereatur? Mors animæ, quæ per mortale peccatum Deum ſuum perdidit. *Idem.*

Malum, quod mortale peccatum adfert peccanti.

Mortaliter peccare eſt in turpiſſimam omnium turpitudinum decidere; quia qui Dei filii, diviniqueregni erant hæredes, ſervi, ac filii dœmonis fiunt. Eſt eam contrahere maculam, cui nulla ſimilis eſt; eſt ſe ſe iis ſubjicere tormentis, quæ, quidquid nobis fingere valemus, excedunt. Eſt perdere omnia, corpus, animam, gratias, merita, gloriam, paradiſum, imperium æternum, ipſumque Deum. Eſt proditio ſine exemplo, quia illum prodimus, cui univerſa debemus; eſt inexplicabilis perfidia, quia eſt deficere a fide, quam ſupremo huic Domino debemus; eſt inaudita rebellio, eſt enim arma ſumere contra Deum cœli, ac terræ; eſt deplorabilis ingratitudo, quia erga illum committitur, cui omnia naturæ, & gratiæ bona accepta ſunt referenda: furor eſt execrabilis, eſt enim Deo dæmonem ipſum præferre. Eſt pedibus conculcare ſanguinem Dei pro nobis tanta cum charitate effuſum: infinita eſt nequitia, quia lædere eſt bonitatem nullos fines habentem: eſt parricidium, vitam enim aufert illi, a quo vitam recepimus, & qui patris noſtri titulum aſſumere dignatus eſt: eſt crimen læſæ majeſtatis divinæ, & incomprehenſibile facinus; hoc enim eſt Dei ipſius perſonæ audaces manus injicere velle. *Boudon, in libro cui titulus: Le Chrêtien inconnu.*

Peccatum, & peccator ſunt abominabiles coram Deo.

Sacra Scriptura magis ſignificantia non invenit verba, ut oſtendat, quantopere ipſa peccatum perhorreſcat, quam illud vocans *Abominationem*, & *Abominabiles*, qui committunt illud: *Abominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis.* Pſ. 13. *in abominationibus, quas fecerunt.* Ezech. 43. Equidem ſcio, illam hiſce voćibus ad magis enormia ſcelera indigitanda, qualia ſunt Sodomæ, & Gomorrhæ flagitia, quæ ignem de cœlo detraxerunt, & ea, quæ Deum impulerunt, ut terram univerſam generali elueret cataclyſmo, & abſtergeret ſordes abominabiles, quibus erat fœdata; ſed hoc minime prohibet, quominus peccatum mortale hoc nomen mereatur, & re ipſa non ſit abominatio coram Deo: *Filii abominationum fiunt filii peccatorum.* Eccli. 41. Quod duplici modo poteſt intelligi. Primum ratione naturæ ipſius peccati; peccatum enim mortale enormem nequitiam, ac monſtruoſam complectitur deformitatem, quippe quæ rectæ rationi, & legi Dei eſt oppoſita; quod illud efficit abominabile, hoc eſt dignum odio, & execratione mortalium omnium, quemadmodum divina dignum eſt. Secundo abominabile eſt ratione effectus ſui, quia odioſum facit illum, a quo patratum eſt; & Deus, qui nihil odit eorum, quæ fecit, & e contra omnes creaturas ſuas amore proſequitur, reſpicit & peccatum, & peccantem tanquam inimicum ſibi, ſuæ indignationis objectum, vas iræ, quemadmodum Apoſtolus loquitur; ſubjectum, in quod æternam exercebit ultionem, niſi peccator ipſe ſuum deteſtetur crimen, & illud lacrymis pœnitentiæ non eluat. Homo vero in mortalis peccati ſtatu, qui hæc omnia complectitur, in oculis Dei in horrore eſt, atque abominatione. Itaque de illis omnibus, qui mortale peccatum committunt, cujuſcunque generis illud ſit, dici poteſt, quod Sacer textus Deut. 22. ait de uno ſingillatim: *Abominabilis eſt apud Deum, qui hæc facit.* Qui lethaliter peccat, fit abominabilis coram Deo, qui illum reſpicere nequit, quominus omne, quoad fieri poteſt, odium in illum concipiat: quod ſatis eſſe deberet, ut eoſdem ſenſus conciperemus. *Auctor ſermonum in omnia Ethica chriſtiana argumenta, ſermone pro ultima poſt Pentecoſten Dominica.*

PEC.

PECCATUM VENIALE.

MONITUM.

DE veniali peccato aliquid jam attigimus, cum loqueremur de fidelitate in minimis rebus ſervanda, ubi docuimus nihil in Dei cultu negligendum eſſe: quod minime prohibebit, quominus fuſius hoc in loco ſub diverſo titulo loquamur. Scio equidem, concionatores infrequenter hoc pertractare argumentum apud populum, ſatis eſſe putantes, ſi concionibus ſuis illum a mortali peccato deterreant, atque materiam hanc Religioſis domibus, atque iis, qui pietatem profitentur, reſervantes. Verum tum hanc aggreſſi fuerimus provinciam de quolibet argumenti genere pertractandi, concionatorum erit eligere, eaque auditorum ſuorum ſtatui, & captui accommodare. Quod ſi pauci ſunt hujus argumenti ſermones, plurimi tamen ſunt Aſcetici libri, qui ſatis ſuperque copia ſuppeditare pluribus, iiſque utiliſſimis concionibus poſſunt.

Animadverti ex auctoribus, qui argumentum hoc pertractarunt, alios in hoc immorari, ut oſtendant venialis noxa gravitatem majorem eſſe, quam vulgo exiſtimetur; alios differere de illius effectibus, & pœnis, quas in hac, alteraque vita meretur; alios denique ob oculos ponere periculum, cui ſeſe objiciunt homines in mortale peccatum decidendi, ad quod veniale viam ſternit. Quamobrem ea, quæcunque a nobis iſtic afferentur, ad hac tria potiſſimum capita referuntur.

Quemadmodum concionatores hortari debent auditores ſuos, ne peccata venialia contemnant, & negligant, auctor illis eſſem, ne ipſi hoc argumentum negligerent, neque obiter, atque leviter dumtaxat attingerent, ſed quanti momenti ſit palam oſtenderent; neque enim ſolum Chriſtiani perfectio, ſed ſalus ipſa pendet a vigilantia, & cura, qua leviſſima etiam peccata evitanda ſunt.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia concionum hujus argumenti lineamenta.

I. 1. CUM tanta ſit humana fragilitas, atque tanta in malum proclivitas, conſtat, neminem, ſine peculiari Dei ope, ab id genus peccatis omnioo ſibi cavere poſſe; quancumque curam, & vigilantiam afferamus, plurima nobis ſemper elabentur; quandoquidem Spiritus ſanctus per os Sapientis nos admonet, juſtum, hoc eſt religioſum divinæ legis obſervatorem ſepties in die cadere. Reor autem utiliſſimum in paucis, quod hac in re eligi poſſit, argumentum eſſe, veniale peccatum in fonte ipſo, atque principio, quod aliorum plurimorum cauſa eſſe conſuevit, oppugnare: videlicet in habitu, qui ubi ſemel radicitus ablatus fuerit, pauciora incauti committemus, ſcientes vero, ac volentes longe pauciſſima. Hanc igitur in rem oſtendi poteſt: primo, malum, quod gignit habitus, qui contrahitur, & licentia, quam nobiſmet vindicamus venialia peccata patrandi, a mortali dumtaxat abſtinentes. Secundo quam facile ſit adeo periculoſum habitum contrahere, niſi nobiſmet ipſis diligentiſſime invigilemus. Hæ duæ ſunt Concionis partes.

Pars prima. Si veniale peccatum in ſe ipſo conſideratum grave malum eſt, & gravius, quam vulgo cenſeatur; quodignur malum erit habitus in hoc peccatorum genere, ſi illum inoleſcere patiamur? 1. Efficiet, ut illa facile, ſine ſtimulis, ſine religione, quaelibet in occaſione, pro qualibet cauſa temere, & inconſulto committamus. In quem autem deplorabilem ſtatum hæc peccatorum multitudo conſcientiam non rediget? In quod ſalutis periculum, atque divinarum rerum injuriam? Oſtendendum eſt, quouſque evadat hæc peccatorum multitudo, quæ per infelicem hunc habitum committuntur: contra Deum quidem per irreverentiam in templis, defectum attentionis in precibus, negligentiam in officiis eidem præſtandis, modicam in piis exercitationibus devotionem, modicumque in ejus cultu fervorem &c. contra proximum autem quot exigui aliorum contemptus, quot temeraria judicia, falſæ ſuſpiciones omni fundamento carentes? Quot leves iræ, acrimoniæ, & ſecretæ zelotypiæ, quæ ſexcentas obtrectatiunculas pariunt? Quot ultro citroque tum verba, tum facta nunciantur? Quot in converſationibus diſputationes, & controverſiæ, levia mendacia, irriſiones, voces parum prudentes inutileſque? &c. Quot id genus peccata, quæ extrinſecus nunquam prodeunt, niſi per quædam indicia, quæ ipſi præbemus? Quot vanitates, ſecretæ oblectatiunculæ, & res vanas ſciendi curioſitates? Quanta noſtrummet ipſorum exiſtimatio; quot in opera noſtra bona animadverſiones, humani reſpectus, commodorum noſtrorum perquiſitiones, temporis jacturæ; quantum denique amoris proprii? &c. Quiſnam enumerando poſſet omnes aſſequi ſpecies, quarum actus in infinitum uſque procedunt, niſi eorum exhaurire adniſamur originem, habitum videlicet cujuslibet peccati ſingillatim, cujus principium eſt habitus generalis libere, & ſine metu committendi, quidquid mortale peccatum non eſt; ita ut vita noſtra non aliud ſit, quam non intermiſſa ſeries peccatorum, quæ ſupra capillorum capitis numerum multiplicantur. Verum quidem eſt, materiam hanc levem eſſe, ac plurimas venialium peccatorum myriades unum mortale peccatum efficere nequaquam poſſe: ſed ſi eorum gravitas metuenda non eſt, inquit S. Auguſtinus, metuenda ſane eorum eſt multitudo: *Si non expaveſcis, quod appendis, expaveſce quod numeras*. 2. Alterum malum, quod hic habitus parit, hoc eſt, quod impares nos facit alicui veræ virtuti exercendæ; quia optimas actiones noſtras corrumpit vanitate, humanis rationibus, ſui ipſius amore; & quin ex illis præmium expectemus, ſupplicia metuenda ſunt. Prohibet, ne ullum acquiramus meritum, & modicum illud boni, quod facimus, tantum mali habet admiſtum, ut vita noſtra ſimilis dici queat agro, de quo loquitur Evangelium, ubi lolium prohibet, ne bonæ fruges adoleſcant. 3. Hic idem venialis peccati habitus ſerius ocyus nos in mortale peccatum præcipiter agit propter rationes, quæ paſſim hoc in tractatu memorantur.

Pars altera; oſtendendum eſt, quam facile, immo etiam familiare ſit adeo perniciosum habitum contrahere. 1. Etenim cum virtutis, vitiique actus naturaliter habitum producant, cumque veniale peccatum citra damnationis æternæ metum committatur, qui nos deterret, ne in mortalia ruamus, ideoque ſine vigilantia, & præcautione, quamprimum hic producitur habitus, qui cum ad recentia committenda nos adigat, viciſſim alter alterius eſt cauſa. 2. Propenſio, qua proni ſumus in malum, ac ſcelus, efficit, ut ſine

ulla

ulla difficultate habitus efformetur; cum e contra non ſine gravi difficultate in bono, ac virtute habitus acquiratur. 3. Veniale peccatum non æque perhorreſcimus, ac mortale; quam ob cauſam negligentia, qua illud levitamus, efficit, ut in eo ad mortem uſque perſeveremus, & ſæpe etiam mortem animæ parit.

Cum veniale peccatum ſit morbus animæ, pro modulo ſuo eoſdem in hac anima parit effectus, quos morbus corporalis in corpore. 1. Illius aufert pulchritudinem, & quamvis non deleat omnino omnia lineamenta divinæ ſimilitudinis, quæ creator impreſſit, eam tamen deformat, & fœdat. 2. Illam infirmat, ac potiorem virium adimit partem; ita ut longe imbecillior ſit, & apta minus, quæ violentis inimici tentationibus obnitatur. 3. Illam diſponit morti peccati lethalis, quemadmodum corporis ægritudo via eſt, quæ ad ſepulchrum adducit.

III. 1. Quantumvis levia ſint vulnera, quæ veniale peccatum animæ infligit, illius tamen debilitant, imminuuntque vires, ita ut vix inimicis reſiſtat. 2. Quantumvis leves hæ maculæ ſint, animam coinquinant, ac ſpeciei illius labem offundunt. 3. Quantumvis veniales hæ ſint noxæ, illæ tamen in hac, alteraque vita ſevere puniuntur.

IV. 1. Crimina ſunt, quorum habitum contrahere periculoſiſſimum eſt. 2. Levia ſunt crimina, quæ ad majora, gravioraque committenda promptiores, & audaciores nos faciunt. 3. Crimina ſunt, quæ negliguntur, ſed quæ inimico ſalutis noſtræ robur addunt, & animum.

V. Veniale peccatum eſt diſpoſitio, ac tranſitus ad peccatum mortale. 1. Quia peccator levia iterando crimina, metum abjicit, quo a gravioribus deterretur, & hoc pacto a levibus gradum facit ad gravia. 2. Quia charitatis fervore tepeſcente viciſſim tepeſcit erga peccatorem Deus, ſuaſque retrahit gratias, quibus anima fulciebatur, & prohibebatur, ne in deteriora prorueret. 3. Quia dæmonis ars eſt, nos primum ad minora ſollicitare peccata, ut deinde in graviora facilius labamur.

VI. Veniale peccatum ſub duplici, eaque diverſa ratione poteſt conſiderari. 1. Ratione Dei, qui læditur; ubi illatæ eidem contumeliæ magnitudo oſtendenda eſt: 2. ratione hominis, qui imbecillior fit, ac ad malo, & tentationibus reſiſtendum ineptior.

VII. In hoc unice immorari poſſumus, ut venialis peccati gravitatem oſtendamus. 1. Gravitatem quoad Dominum, cui famulamur, pro virili aliquam adſtruentes ideam magnitudinis, potentiæ, bonitatis, ac multitudinis beneficiorum ejus; unde inferri poteſt, veniale peccatum, quantumvis leve videatur, eſſe tamen rebellionem, ingratitudinem, & injuſtitiam, quam erga Deum committimus. 2. Gravitatem quoad ſubjectum, pro quo eum lædimus; ſi enim de vita noſtra, de bonorum, honoriſque jactura ageretur, omnia ſacrificare teneremur, potiuſquam vel minimam noxam committeremus: multo vero magis cum de nihilo agatur, cum levem aliquam curioſitatem, vel affectionem explere velimus. 3. Gravitatem quoad modum, quo eum lædimus: etenim nos hæc peccatorum genera committimus ſæpe per habitum, ſæpe libere, nonnunquam data opera, cum voluptate, coram Deo, ſine ulla legum, & mandatorum illius obſervantia.

VIII. Quamvis peccata venialia mortem animæ non afferant, ubi intra ordinem, gradumque venialium peccatorum conſiſtant: attamen triplici ratione nos in ſalutis noſtræ diſcrimen adducunt: 1. Suo videlicet numero, ac multitudine, quæ Deum provocat ad iracundiam, efficitque, ut Deus ſuas ſubtrahat gratias, atque ſubſidia in urgentibus occaſionibus, in quibus hoſtili tentatione ſuperamur. 2. Affectu erga quædam peccata, & in quadam materia, quæ juſtum ſuppeditat ambigendi argumentum, utrum quod veniale dicimus, mortale ſit. 3. Difficultate, qua noſmet intra venialium peccatorum fines continere poſſumus, quin eos tranſiliamus cancellos, qui venialia a mortalibus diſcriminant.

Tria in venialibus peccatis maximopère ſunt metuenda. 1. Eorum numerus, & multitudo, cum ſine metu, & data opera agglomerantur; Deus enim ſuas ſubtrahit gratias, atque auxilia, prout peccata multiplicantur. 2. Diſtricta ratio, quæ extremo judicii die erit reddenda: *De verbo otioſo rationem reddent in die judicii*. Matth. 12. 3. Vis, hoc eſt impreſſio, quam faciunt in nobis: nos infirmant, efficiuntque, ut in periculoſis occaſionibus ſuperemur. IX.

Pro argumento, ac partitione concionis aſſumi poteſt duplex hæc veritas, quam ſolidis probare argumentis facillimum eſt. X.

Prima eſt; difficillimum eſſe, in gravia peccata non labi eum, qui levia contemnit. *Qui ſpernit modica, paulatim decidet*. Eccli. 19.

Altera; qui vel levia timet crimina, nunquam in majora decidere.

Veniale peccatum efficit, ut magna amittamus bona, ſingularem Dei protectionem, blanditias, & conſolationes Dei. 2. Magna nobis in hac, alteraque vita mala, pœnaſque adfert. 3. Ad graviora etiam diſponit, videlicet ad mortale peccatum, quod reapſe malorum omnium eſt maximum, & reliquorum origo. XI.

Quemadmodum verum eſt dicere, veniale peccatum medium eſſe inter ſummum malum, quod peccatum mortale eſt, & reliqua mundi mala; tres inde veritates inferri poſſunt, quæ juſtum ejuſdem metum nobis parere poſſunt. XII.

Prima eſt, quod cum inter duos hoſce terminos medium teneat, ideo poſt mortale peccatum, maximum eſt, quod inveniri poſſit, malum; quod illius nequitiam, & gravitatem nobis oſtendit.

Altera eſt, quod tranſitus eſt ab uno ad alterum, tanquam via, quæ inter duas interjacet urbes, ideoq; earumdem eſt communicatio. Quod nobis oſtendit, cuinam periculo noſmet objiciamus, illud ſine ulla præcautione committentes.

Tertia denique; quod ſi minus eſt integra animæ ſeparatio a Deo, uti eſt mortale peccatum, quod abſolute infringit amicitiam, quam ille nobiſcum contrahere dignatur; ſaltem obſtaculum eſt gratiis, & favoribus ejus, prohibetque, ne arcto illi vinculo adhæreamus, quemadmodum, quidquid inter extrema duo locum tenet, prohibet, ne mutuo tangantur; quod pernicioſiſſimos ejuſdem effectus oſtendit. *Ex auctore ſermonum in omnia Ethica chriſtiana argumenta tom. 3. argumentorum particularium.*

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

S. Auguſtinus *tract. 12. in Joannem* levia peccata guttis aquæ comparat, quæ multiplicatæ ingentes fluvios componunt, & arenæ granis, quæ opprimunt, cum in cumulum glomerantur. Sancti Patres.

Idem *in Epiſt. 12. ad Seleucianum* iiſdem comparationibus utitur.

Idem *lib. 50. Homil. Homil. 50.* oſtendit, quantum diſpliceant Deo hujuſmodi peccata.

Idem *l. de Sancta Virginit.* docet, neminem levibus peccatis, quæ noſtram fallunt vigilantiam, immunem eſſe.

Idem *l. 2. de peccatorum meritis, & remiſſione* hoc ipſum oſtendit, & fuſius adfert rationes.

Idem *in Pſal. 39.* Hæc explicans verba: *Super capillos capitis mei multiplicata ſunt iniquitates meæ*; ait hujuſmodi peccata numerari non poſſe; tantus eorum numerus eſt.

Idem *in Enchirid. l. 8. c. 79.* docet, non deeſſe peccata, quæ levia videntur, & in oculis Dei magna ſunt.

S. Gregorius *Paſtor. 3. parte admonit. 34.* oſtendit venialia peccata ſæpe gradum eſſe ad mortalia; & quanam vigilantia evitanda ſint.

S. Gregorius Nazianzenus *in orat. de fuco* oſtendit

levia

levia in religionis crimina magis deformia videri, quam gravia in ſæcularibus.

S. Bernardus *ſerm. de triplici cuſtodia* hoc ipſum docet.

Idem *in ſerm. de eo, quod legitur in Job, in ſex tribulationibus* &c. oſtendit, quanam ſeveritate in altera vita puniantur peccata venialia, quæ in hac expiata non fuerint.

Idem *ſerm. 1. in Converſ. S. Pauli* oſtendit peccata, quæ data opera committuntur, & in quibus corrigi nolumus, blaſphemias eſſe contra Spiritum ſanctum.

S. Baſilius in oratione *de peccato* fuſius probat, quædam peccata, quæ levia a nobis creduntur, coram Deo eſſe gravia.

Idem homilia ſeptima oſtendit difficultatem ſanandi eum, qui credit, & dicit, ſe venialia tantum peccata committere.

S. Hieronymus in epiſtola, qua amicum quendam in divinæ legis ſcientia erudit, docet, ſuperbiam, & præſumptionem eſſe levia peccata negligere; & eorum adfert exempla, qui in hac vita ſevere ob eadem puniti fuerunt.

S. Ephrem *tract. de virtutibus, & vitiis C. de intemp.* etiam, atque etiam hortatur fratres ſuos ad levium criminum fugam.

S. Chryſoſtomus *Homil. 12. in cap. 7. ad Rom.* oſtendit artem non decidendi in gravia peccata eſſe evitare minora.

Idem *Homil. 8. in primam epiſt. ad Corinth.* oſtendit periculum, quod minimorum criminum negligentiæ adjacet.

Idem *Homil. 60. in Geneſ.* loquitur de pœnis, quibus levia peccata in altera vita puniuntur.

Cæſarius Arelatenſis *Homil. 29.* de veniali peccato verba facit.

Richardus a S. Victore 1. *part.* agit de venialis, mortaliſque peccati diſcrimine.

Alexici, aliique. Gerſon *part. 2.*

Granatenſis tractatu de oratione, & meditatione cap. 3. §. 1.

P. Gaudier *lib. de perfect. natura, & cauſis ſect. 2. cap. 13. & ſeq.*

Alphonſus Rodriquez *tract. 1. cap. 9. & 12.*

Jacobus Alvarez *de Extinct. vit. part. 1. lib. 1 cap. 6. & ſeqq.*

Franciſcus Arias *tomo 2. cap. 8. & ſeq.*

Nicolaus Lancicius *opuſc. 16.* per totum.

Bernardinus Roſſignolius *lib. 2. de diſcipl. relig.*

P. Antonius de S. Martino a Porta in libro, qui inſcribitur: *Les Conduites de la Grace.* par. 2. tract. 6. P. *Saint Jure* libro tertio de cognitione, & amore Domini noſtri cap. 2.

Hortus Paſtorum *lect. 8. de orat. Domin.*

Moralis Chriſtiana *lib. 7. ſect. 1. art. 9.*

Abbas Trappenſis tomo 2. de vitæ monaſticæ officiis cap. 7. quæſt. 3.

P. Nepvau in chriſtianis conſiderationibus tomo 1. pro die 9. Februarii.

Idem tomo 2. pro 14. Aprilis, & nona die Junii.

Idem etiam in receſſu.

P. Dozenne in morali Jeſu Chriſti, ubi de rerum minimarum loquitur cura.

Præter Theologos, & Caſuiſtas, qui hoc pertractarunt argumentum, plurimi de eodem loquuntur, præſertim illi omnes, qui de ſolitudine, & receſſu ſcripſerunt. De Sancta Martha primo operum tomo amplum habet hujus argumenti tractatum.

Nuperi Concionatores. Mathias Faber *in Dom. 4. poſt Pentec. tom. 2*

In collectione orationum Gallicæ Academiæ oblatarum anno 1701. quinque ſermones invenies de modicarum rerum negligentia, ubi ſermo quoque eſt de levibus, & venialibus noxis.

Engelgrave *Domin. 6. poſt Epiph.*

P. Girouſt, & P. Bourdalove in Quadrageſima ſermonem habent de rebus minimis, ubi fuſius de veniali peccato loquuntur.

Maſſillon ſub titulo rerum modicarum.

Joly peculiarem habet de veniali peccato concionem.

P. Valois tomo 4. operum vehementem habet hujus argumenti adhortationem.

Auctor actionum chriſtianarum tomo primo.

P. de la Colombiere tomo 3. ſermonem integrum habet.

Lambert Doctor Sorbonicus in ſermonibus Eccleſiaſticis ſerm. 24. loquitur de vitæ eccleſiaſticæ perfectione.

Auctor ſermonum chriſtianorum in 24. Dominicam poſt Pentecoſten parte 4. loquitur de peccato veniali.

Auctor ſermonum moralium.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta tomo 3. argumentorum particularium.

Lodovicus Granatenſis in Sylva locorum communium tit. *peccatum veniale.* Qui collectanea ediderc.

Summa Prædicantium eodem titulo.

Peraldus tomo 1. c. 25., & tomo 2. cap. 20. ubi de quinque rebus loquitur in veniali peccato merendis.

Buſæus in Panacio.

Labatha titulo peccatum.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

D*Elicta quis intelligit? ab occultis meis munda me.* Pſ. 18.

Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me. Pſ. 37.

Non eſt homo qui non peccet. 3. Reg. c. 8.

Septies cadet juſtus, & reſurget. Prov. c. 24.

Qui ſpernit modica, paulatim decidet. Eccli. 19.

Qui timet Dominum nihil negligit. Eccle. 7.

Oſtende mihi quantas habeo iniquitates. Jobi 13.

Omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii. Matth. 12.

Qui in modico iniquus eſt, & in majori iniquus eſt. Luc. 16.

Si quis ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam, uniuſcujuſque opus manifeſtum erit: dies enim Domini declarabit. 1. ad Corinth. 3.

Uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis probabit. Ib.

In multis offendimus omnes. Jacob. 3.

Ecce quantus ignis quam magnam ſylvam incendit. Ibid.

Non intrabit in eam aliquod coinquinatum. Apocal. 21.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deprompta.

CUM Angelus Domini eduxiſſet Loth, uxorem, filiaſque ejus e Sodoma, quam Deus igne de cœlo dimiſſo in cineres erat redacturus, cumque illis prohibuiſſet, ne poſt tergs reſpicerent, ut quid in horribili ea conflagratione contingeret, intuerentur; vix illi ea urbe pedem extulerant, cum cœlum tonat omne fragore, fulgura micant, tonitrua murmurant, ſulphureique ignis deſcendunt turbines, ac auditur rumor terribilis per totam civitatem, quam innocentes profugi reliquerant. Uxor Loth perterrita, atque per eam levitatem, quæ ſexus illius communis eſt, oblita imperii, quod ab Angelo acceperat, ne retroſpiceret, audienſque ſtridorem, impetumque flammarum permixtum clamoribus eorum, qui viventes adhuc flammis erant devorandi, convertit caput, ut, quod poſt ſe fieret, cognoſceret. Sed hoc terroris ſpectaculum videre cupiens, ipſa facta eſt ſpectaculum terribile: repente enim immutata fuit in ſtatuam ſalis, quæ fuit tanquam æternum monumentum, ut ait Scriptura, quo edocerentur mortales, cui ſeſe objiciunt, cum ſibi perſuadere nequeunt, noxam, quæ levis videtur, gravibus pœnis iri punitum. Pœna uxoris Loth pro levi inobedientia.

Cum Scriptura loquitur de bello, quo Iſmael, & Iſaac adhuc pueri ſecum certabant, ait hunc ludum

fuiſſe

fuiſſe, idenque ſatis innocens bellum. Sata quoque ita eſſe exiſtimabat; attamen id pati noluit, impulitque virum ſuum Abraham, ut utrumque, matrem ſcilicet, & filium ejiceret domo: cui aſſenſus eſt Abraham prævidens futurum, ut aliquando illi ultro citroque crudelius, ſibi bellum inferrent: id, quod tunc non aliud erat, quam ludus, non ſemper tale futurum, & modicum illud odium, quo Iſmael fratrem ſuum perſequebatur, temporis progreſſu graviora mala pariturum. Hoc illud eſt judicium, quod de peccatis venialibus ferendum eſt. Ludi ſunt, ſi ludus vocari poteſt ille, quo Dei ſanctitas læditur; cæterum ludi ſunt, qui habendi ſunt tanquam eorum malorum omnium præſagia, in quæ annorum decurſu labimur; tanquam Iſmaeles Iſaacum laceſſentes, & niſi de cordibus noſtris ejecerimus illos, ſeſe ad eum ſuffocandum diſponunt, ſub prætextu ludi parum noxii, & quem culpa vacare cenſemus.

Moyſes, & Aaron pro levi diffidentia puniuntur.

Murmurarunt in deſerto Iſraelitæ, quod Deus illos ſiti enecaret, ac neſcientes ubi haurire poſſent aquam, ad Moyſem, & Aaronem confugerunt; hi vero ad Deum, qui rupem illis oſtendit, præcepitque Moyſi, ut illam ſua virga percuteret, atque inde eliceret fontem, quo populi ſitim expleret. Moyſes indignatus, quod rebelles illi nimis ipſum ſollicitaverant, & multo magis, quod de ipſo diffiderant Deo poſt tot prodigia, quæ in gratiam ſuam facta conſpexerant, ipſe quoque diffidit Deum ex ea rupe fluvium elicere poſſe, eamque bis percuſſit, cum ſemel tantum eſſet percutienda. Permiſit Deus levem hunc lapſum, ut magnus hic Dei ſervus hominem ſe eſſe intelligeret; ſed corripuit illum, immo cum Aarone fratre ejus criminis conſorte punivit, prohibens ne in promiſſam terram, pro qua tot labores ſuſtulerant, pedem inferrent. Quia uterque me offendiſtis, ait illis Deus, in deſerto Sin, cum populus univerſus contra me murmuravit, & quia in adeo præclara occaſione me non ſanctificaſtis, atque de bonitate mea diffidiſtis, in terram, quam filiis Jacob daturus ſum, non ingrediemini.

Bethſamitarum cædes eo quod nimia curioſitate, & modica reverentia Arcā fœderis reſpexerunt.

Quis neſcit quanto ſteterit impendio Bethſamitis levis curioſitas? Poſtquam caruerunt Arca fœderis ſeptem menſium intervallo, quo apud Philiſtiim permanſerat, illam tandem receperunt, & quod illam curioſius dumtaxat, & fortaſſe uberiori gaudio adſpexerunt, Deus de populo hoc ultra quinquaginta virorum millia percuſſit. Et alia vice cum hæc eadem Arca de loco in alium transferretur, dignius collocanda, atque periculum eſſet, ut in terram laberetur eo, quod jumenta, quibus plauſtrum vehebatur, calcitrarent, Oza inſignis vir, qui ducebat illud, eam nutare videns admota manu ſuſtinuit. Credendum eſt hoc ab eo factum non ea cum reverentia, quæ opus erat; eumque non ſatis religioſum fuiſſe in hac actione, quæ aliquam temeritatis ſpeciem præſeferebat; Deus enim ſtatim illum percuſſit toti populo exemplum futurum.

Quanti ſteterit Davidi modica vanitas.

David ſcire vult numerum ſubditorum ſuorum: putant alii, ob aliquem avaritiæ ſenſum, ut illis tributum irrogaret, alii vero ob aliquam prudentiæ, ſed nimis humanæ ſpeciem, ut videret, quot in arma vocare poſſet viros, ſi neceſſitas aliqua irrueret; alii vero probabilius ob aliquam jactantiam, inanemque gloriam, ut ſciret, in quot capita ſuum exerceret imperium, quot homines a ſuo nutu penderent; ſed omnes conſentiunt, ipſum eo in facto venialiter tantum peccaſſe. Deus tamen, quin flecteretur precibus ejus, & criminis ſui confeſſione, optionem illi fecit, ut famem, aut bellum, vel peſtem eligeret. Et quoniam princeps hic ſubmiſſus, & humiliatus Deo integrum reliquit, qua mallet, ipſum pœna mulctare, accendit in Iſraele univerſo Deus peſtem, quæ illum vaſtavit, atque trium dierum ſpatio ſeptuaginta animarum millia ſuſtulit.

Alia pœnarum exempla, quas popoſcit Deus ob peccata, quæ levia videbantur.

Si de gravitate, quæ in minoribus peccatis invenitur, judicium ferre poſſumus ex ſeveritate, qua ſcimus Deum in altera vita eadem puniturum, hoc etiam conjicere liquet ex eo rigore, quo illa in hac quoque vita punit. In decimo quinto libri Numerorum capite legimus, quoſdam Iſraelitas in deſerto cum hominem offendiſſent ſabbatho ligna colligentem, eum ſtatim vinctum ad Moyſem, & Aaronem adduxiſſe, qui in arctum carcerem conjecerunt illum, donec Deum conſulerent, qua pœna eſſet afficiendus; Deumque Moyſi imperaſſe, ut homo ille de viventium numero exturbaretur, atque a militibus omnibus lapidibus peteretur. Statim e carcere eductus, lapidibuſque obrutus fuit ab omni multitudine ſancto animata zelo, ut ultionem ſumeret ejus criminis, quod nonniſi leve eſſe poterat. Maria ſoror Moyſis fratris ſui conſilium improbat, & murmurat: in cujus licentiæ pœnam lepra illi ſtatim toto corpore adhæſit. Propheta quidam a leone diſcerptus fuit, quod amico, a quo ad prandium invitatus fuerat, complacuit. Duo, & quadraginta pueri ab urſis dilaniati fuere, quod irreverenter Eliſæum exceperunt. Sed quis non mirabitur videns regem Ezechiam ſuis privatum theſauris, quod aliquem habuit inanis gloriæ ſenſum eos Aſſyrii regis legatis oſtendens? Sexcenta alia nobis in ſacris Bibliis ſuppetunt exempla ſimilium punitionum ob ejuſdem generis noxas.

Novit dæmon ſenſim corrumpere Judam ex ipſa Jeſu Chriſti ſocietate, eique immittere nefarium conſilium prodendi divinum Dominum ſuum, & magiſtrum. Quodnam diſcrimen inter virtutem Apoſtolo dignam, & hoc ſceleris portentum, quod exemplo caruerat, & cui nullum ſimile futurum eſt. Sed nihil dæmoni eſt impoſſibile, ubi ſuppetias illi fert noſtra mollities, ac Judam ab avaritia ad furtum, a furto ad ſacrilegium inducens, eum veluti per gradus ad deicidium uſque perduxit. Et nonne quotidie nos etiam in vias eaſdem impellit? Primum nil aliud eſt, quam involuntaria cogitatio, quæ noſtram attentionem prævertit, ſed non multo poſt error eſt, qui nobis elabitur. Spiritualia peccata, quæ ipſi diſſimulamus, ſuccedunt, ac poſt ſe trahunt exteriora prævaricationes, quarum improbitas, ac numerus ſemper augentur. Denique tentationes cum deſideriis conſentiunt, & opus iniquitatis perficiunt.

Minæ, quas Salvator S. Petro intentavit, oſtendunt quantopere diſplicet Deo vel minima inobedientia.

Dei filius melius oſtendere non poterat, nihil ſibi antiquius eſſe obedientia, quæ ſibi in minimis etiam præceptis adhibenda eſt, quam per terribilia verba, quæ dixit S. Petro: niſi lavero tibi pedes, non habebis partem mecum. Non dico, S. Baſilius ait, modo cauſam, propter quam ex ipſo Jeſu Chriſti ore adeo terribiles minas audiit, non fuiſſe negligentiam, aut contemptum divini magiſtri ſui, & reſiſtentiam, qua illius obluctabatur imperiis, effectum fuiſſe ſuæ erga illum obſervantiæ: ſed peccatum erat, quantumvis leve, detrectare illi obedientiam hac in re, & Salvator illi oſtendere voluit, cuinam noſmet objiciamus periculo per leves noxas, quas temere, & ſine animadverſione committimus.

Nemo neſcit, quanto Ananiæ, & uxori ejus mendacium ſteterit. Quin arcta neceſſitate bona ſua eccleſiæ tradere tenerentur, eorum partem ad S. Petrum ferunt, alteram vero ſibi reſervant; ſed hanc ſibi reſervantes utuntur diſſimulatione, atque perſuadere cupiunt Apoſtolo nihil eſſe reliquum ſibi. Hoc ſatis eſt; his auditis Apoſtolus Dei viventis nomine profert in illos mortis ſententiam, quæ nulla interjecta mora adimpletur. Addit Scriptura pœnam hanc adeo celerem, ſeveramque incuſſiſſe terrorem in omnium fidelium corda, & effeciſſe, ut minima etiam peccata metuerentur. Utinam tot alia ſupplicia nobis eundem metum incutiant.

Applicationes quorundam Scripturæ locorum huic argumento.

Quid dici poſſit illis, qui eo quod leviora neglexere peccata in graviora ſunt lapſi.

Quomodo cecidiſti de cælo lucifer, qui mane oriebaris? Iſaiæ 14. Non defuerunt in hominibus ſanctitate, ac virtute præſtantibus mutationes, quæ nos replent formidine, quotieſcunque ad illas animum advertimus; atque non ſine ſtupore legimus in religioſiſſimis etiam ordinibus non defuiſſe apoſtatas, & ſanctos, qui in dæmones converſi fuerunt. Mutationes hujuſmodi nonniſi a levibus initiis profectæ ſunt, quæ neglecta fuere, & levia crimina ſenſim illos in malorum omnium graviſſimum impulerunt

lerunt. Libenter ex illis quærerem, quod in Scripturis ea Angelorum principe Spiritus ſanctus: *Quomodo cecidiſti de cælo lucifer, qui mane oriebaris?* Tu, qui tanquam unum ex altiſſimis cæli ſyderibus nites, quomodonam cecidiſti? Ubinam ſunt hæc virtutis principia, quæ adeo profunde tibi in anima erant impreſſa? Ubi religioſi illi ſenſus, qui omnem vitæ tuæ rationem regebant, atque animabant? Videbaris invulnerabilis, & ſexcentis vulneribus, iiſque mortiferis confoſſus es: *Quomodo cecidiſti?* Si bona fide homines illi vellent reſpondere, faterentur omnes, ſe ad hæc extrema a levibus proceſſiſſe criminibus, quæ primum quidem culpa vacare putabant, & quorum funeſtiſſimos exitus non præſentiebant.

Optima ratio peccati mortalis evitandi eſt ſibi a venialibus cavere.

Ecce nubecula parva quaſi veſtigium hominis aſcendebat de mari... & facta eſt pluvia grandis. 3. Reg. c. 18. Veniale peccatum in hoc ſimile eſt nubeculæ Iſaiæ prophetæ, quæ brevi temporis intervallo cælum totum cooperuit, omneſque agros inundavit: quæ cauſa fuit, ut ſimulac illam aſſurgentem videret, regi diceret, ut inſtructo curru ſtatim abiret, ac imminentem fugeret tempeſtatem. Hoc pacto contra peccatum nobiſmet ipſis præcavere debemus; expectandum non eſt, donec ingens concreverit nubes, jamjam in imbrem ſolvenda. Expectandum non eſt, donec in mortale peccatum lapſi fuerimus, ut illud fugiamus. Nubes ſpectanda eſt, cum adhuc eſt exigua, fugiendumque veniale peccatum, tanquam ſævæ tempeſtatis præſagium. Pepigi fœdus cum oculis meis, Job inquit, ne aditum præbeant in animam meam mortalis pulchritudinis imagini, quæ illam ad peccatum excitare poſſet; innuens oculorum conjectum, qui venialis duntaxat eſt, eſſe veluti ignis ſcintillam, qua homo totus poteſt conflagrare.

Conſuevit Dæmon ad mortale peccatũ nobis viã ſternere per venialia.

Omnis homo primum bonum vinum ponit, & cum inebriati fuerint, tunc id, quod deterius eſt. Joan. 2. Per venialia peccata, quæ non metuimus, quia ea nequaquam periculoſa cenſemus, dæmon nos in graviora impellit flagitia. Eodem fere modo operatur, quo homines, de quibus loquitur evangelium, qui in conviviis ſuis initio optimum apponere vinum conſueverunt, ne convivæ ſemel inebriati dignoſcant deterius, quod deinceps affertur. Dæmon igitur ſtatim quibuſdam venialibus nos inebriat peccatis, quibuſdam voluptatibus, affectionibus, quæ nobis contemnendæ videntur, & in quas eo facilius impingimus, quo a gravi crimine eas remotiores exiſtimamus. Hoc bonum vinum appellari poteſt; ſed cavete, ne illud vobis propinet, ne aliquando inebriati non agnoſcatis graviora peccata, voluptates, & illicitas affectiones, quas nobis in finem reſervat.

Peccatum veniale ſenſim nos adducit ad mortale.

Infirmitas hæc non eſt ad mortem. Joan. 11. De eo, qui leve aliquod, & veniale crimen committit, id dici poteſt, quod de Lazaro evangelium; morbũ ejus primũ non aliud fuiſſe, quam languorem, languorem autem hunc lethargico ſomno exceptum fuiſſe, & hunc tandem in mortem deſiiſſe. Primum quidem levis eſt infirmitas, quæ negligitur, & quæ nullum funeſtum exitum habitura cenſetur; interim morbus augetur, imminuuntur vires, atteritur valetudo, & eo quod malum initio neglectum fuit, ſenſim adducit ad tumulum. Nunquid ignis ſcintillam in ea lapſam nutrimenta, quæ facile comburuntur, negligeres? Prava cogitatio hanc in corde tuo invenit diſpoſitionem; cur illam contemnis?

Si quis ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam, uniuſcujuſque opus manifeſtum erit. 1. Ad Corinth. c. 3. Apoſtolus hoc in loco duo fidelium indigitat genera, qui ſuper eodem ædificant fundamento, ſed longe diverſa utuntur materia; primi quidem ex auro tantum, argento, lapilliſque pretioſis extruentes nil habent, quod timeant, quoniam eorum nulla re quatietur ædificium: alii vero qui ligna, fœnum, ſtipulamque adhibuerunt, quæ materia eſt non ſatis ſolida, ut igni reſiſtat, aliquod patientur detrimentum, quod non prohibebit tamen, quominus, licet per ignem traducta, ſalvetur. Hoc naturaliter ſignificat, etiamſi aliqua ſubeunda ſit pœna, damnationem tamen evitatum iri. Itaque imperfecta hominum opera, alicui obnoxia defectui, vel prava per ligna, fœnum, ſtipulamque repræſentata, quæ quidem materia combuſtibilis eſt, proprie ſunt venialia peccata, quæ aliquam pœnam quidem merentur, ſed minime damnant.

Veniale peccatum dividit cor noſtrũ inter Deũ, & creaturam, quãvis non tollat charitatẽ

Diviſum eſt cor eorum, nunc interibunt. Oſeæ 10. Poſt contractum alicujus veniali peccati habitum inficiari nemo poteſt, cor hoc eſſe diviſum. Dicimus quidem a nobis amari Deum, & nolle nos quocunque pretio eum lædere mortali crimine: ſed nobiſmet reſervamus jus hanc, vel illam voluptatem carpendi, quamvis in ea peccatum non deſit, ſed leve tantum, ac venia dignum. Hoc ſane eſt infinitam, ſupremamque numinis majeſtatem contemnere, ac per ſummam indignitatem negligere; quandoquidem toties per prophetas ſuos teſtatus eſt Deus, ſe cor dimidiatum reſpuere, totumque depoſcere, & ſibi contumeliam afferri ab eo, qui affectionum ſuarum partem mundo, creatiſque rebus reſervat. Ipſi vero quid aliud facimus per habitum, & affectum, quo levia peccata fovemus, quæ nullius eſſe momenti volumus, quia per illa gratiæ jacturam non facimus? Corde ſaltem, ſin minus ore, dicimus Deo; ſufficiat, quod propter ipſum facio; nil ultra conari poſſum. Nonne metuendum eſt, ne in ſevero judicio ſuo de nobis dicat Deus: Homines iſti partem duntaxat amoris ſui mihi volunt impendere, alteram pro mundo reſervantes. Huic, per me licet, totum ſuum amorem tradant, cor dimidiatum mihi non placet.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententia Sanctorum Patrum hujus argumenti.

Iſta levia noli contemnere; ſi contemnis quando appendis, expaveſce quando numeras. Auguſtinus, tract. 1. in epiſt. Joan.

Nullum peccatum adeo parvum, quod non creſcat neglectum; non enim conſiderandum eſt quid feceris, ſed quem offenderis, quam bonus eſt, quam benignus, quam pius. Aug. de pœnit.

Nolite contemnere venialia, quia minima ſunt; ſed timete, quia plura ſunt. Idem, lib. de decem chordis.

Iniquitas omnis, parva magnave ſit, puniatur neceſſe eſt, aut ab homine pœnitente, aut a Deo vindicante. Idem, conc. 1. in Pſ. 58.

Tunc leve dixeris unde offenditur Chriſtus, unde ad Dei judicium pertrahi habes; nunquid grave damnum eſt, etiamſi non percas, vacua nave ad portum venire? Idem, ſerm. 29. ſuper Cant.

Si curare parva negligimus, inſenſibiliter ſeducti, audenter etiam magna perpetramus. Greg. l. 10. Moral. c. 14.

Qui minima peccata flere ac devitare negligit, a ſtatu juſtitiæ non quidem repente, ſed partibus, totus cadit. Idem, 3. p. Paſt. admonit. 34.

Dum per levia delicta defluimus, uſu cuncta levigante, non timemus poſtea graviora committere. Idem, lib. 10. Moral. c. 14.

Scelus nonniſi magnum peccatum dicitur, peccatum etiam quod leve eſt nominatur. Idem, lib. 6. in Reg.

Vinco maxima vincendus a parvis; ardua indefeſſus exupero, & ad plana ignavus deficio. Hieronym. Epiſt. ad Demetr.

Mens Chriſto dedita æquo & in majoribus, & in minoribus intenta eſt, ſciens etiam pro verbo otioſo reddendam eſſe rationem. Hieronym. epiſt. ad Heliodorum.

Sancta Paula Romana levia peccata ita planxit, ut illam graviſſimorum criminum crederes ream. Idem, epiſt. 27. ad Euſtochium.

Neſcio an poſſimus leve aliquod peccatum dicere, quod in Dei contemptum admittitur; eſtque ille prudentiſſimus, qui non tam conſiderat quod juſſum eſt,

quam

quam quis juſſerit, neque quantitatem imperii, ſed imperantis cogitat dignitatem. Sanct. Paulin. epiſtol. 14.

Non facile provenit cuiquam tam incruenta victoria, ut inter multos hoſtes, frequenteſque conflictus, etiamſi ſit liber a morte, ſit quoque immunis a vulnere. S. Leo, ſermone 4. de jejunio decimi menſis.

Fugiamus modica mala, magna ſiquidem ab illis naſcuntur. Chryſoſtomus in cap. 7. ad Romanos.

Cavete ne quis parva reputet, quamlibet parva, ſi ſcienter delinquere convincatur. Bernard. ſerm. 1. in Converſ. S. Pauli.

A minimis incipiunt, & in maxima proruunt. Idem, de ordine vitæ & mor.

Qui ut filius, & non ut ſervus obedit Deo, etiam in minimis timet offendere. Baſil. in proœm. Regul. fuſe diſput.

Nullum ſit omnino erratum, quod parvi pendas. Idem, de abdicat. rerum.

Timenda ruina multitudinis, etſi non gravitatis. Guill. Pariſ. lib. de virt. c. 23.

Quemadmodum ad virtutis tendentes culmen non a ſummis inchoant, ſed a modicis, ut ſic ſenſim ad altiora pertingant; ita qui dilabuntur ad vitia, non ſtatim a magnis criminibus incipiunt, ſed a modicis aſſueſcunt, & ad maxima proruunt. Iſidorus, de ſummo bono.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia penu hoc in argumento depromi poſſit.

Quid ſit veniale peccatum.

UT hoc in argumento ſimpliciter, & ſine ullo metaphoræ integumento loquar, peccatum mortale illud eſt, per quod de juſtitiæ ſtatu decidimus; ideoque peccatum, quod nos de hoc gradu non dejicit, nobiſque gratiæ vitam non aufert, veniale duntaxat eſſe poteſt: quoniam remittendum eſt vel in hac vita, vel ſaltem in altera, cum mortale peccatum ſuapte natura damnationem mereatur. Docet S. Thomas 1. 2. quæſt. 88. art. 1. mortale peccatum veniali eſſe oppoſitum, eo quod mortale interiorem conſtituit defectum, qui certiſſime delet vitæ ſpiritualis principium, vel principium ordinis, quo ad extremum finem referimur; atque ita peccator non poteſt amplius ex ſemet conſurgere, quia voluntas ejus in hoc ſtatu omnino depravata eſt; & ſi conſurgit, id exterioris alicujus principii ope accidit, hoc eſt gratia Dei, non autem per interius aliquod principium. Veniale peccatum e contra nonniſi in iis rebus, quæ ad extremum finem ordinatæ ſunt, gignit perturbationem. Theologorum eſt, non autem concionatorum varias ad examen revocare ſententias, in quas hac de re abeunt Scholaſtici: ſatis eſt ſcire, peccatum licet veniale eſſe Dei offenſam, unde ſequitur primo hoc eſſe contemptum ſupremæ illius majeſtatis, ingratitudinem erga infinitam ejuſdem bonitatem, abuſum indignum omnipotentiæ ipſius, reſiſtentiam ſanctæ voluntati ejus, gloriæ ejuſdem diminutionem. Secundo verum eſt, hanc non eſſe ab extremo fine aberrationem, ſed viam, quæ ad errorem adducit; hanc non eſſe cum Deo inimicitiam, ſed amoris teporem, qui ſæpe ad inimicitiam adducit; non eſſe gratiæ jacturam, ſed magnum ejuſdem ſubeundæ periculum; non eſſe eſſentialem animæ infidelitatem erga Deum, qui ſponſæ nomine illam appellat, ſed frigus, & negligentiam, quæ illum offendit, eique infert injuriam; atque omnia verbo complectar, peccatum veniale eſt actio, quæ diſplicet Deo. Tertio hinc ſequitur, hoc gravius eſſe malum, quam omnia ſimul collecta creaturarum mala: hinc Sancti millies vitam ſuam mallent amittere, quam de induſtria unicum veniale peccatum committere; hinc ſalva conſcientia ne minimum quidem proferri mendacium poteſt, ex quo ad Deum cumulatiſſima redundaret gloria; & creata omnia ſecum præclare actum cogitare deberent, ſi pro leviſſima veniali noxa prohibenda vitam ipſa ſuam poſſent impendere.

Tria ſunt habitualium peccatorum genera.

Tria conſiderari poſſunt peccatorum venialium habitualium genera. Prima peccata ſunt affectionis, quorum non propenſio tantum, verum etiam ſervatur affectus non ſine animo in illis, ubi ſemel patrata fuerint, perſeverandi. Secunda ſunt peccata imbecillitatis, quæ committimus acti potius corruptæ naturæ, vel pravi habitus vi, quam plena, integraque voluntate. Tertia vocari poſſunt peccata neceſſitatis, non quod ſine libertate patreotur, ſed hoc tantum innuere volunt theologi, quantumvis nullum ſit crimen, quod ſingillatim divina ope ſuffulti evitare non poſſimus, tanta nihilominus eſt humana fragilitas, ut moraliter fieri nequeat, omnia ſimul a nobis evitari, niſi in gratia confirmati fuerimus, quod Deiparæ contigit.

Variæ eorum affectiones, qui venialia peccata committunt.

Affectiones eorum, qui venialia peccata committunt, tam variæ ſunt, quam ipſa peccata. Qui ex affectu venialiter peccant, omnino ſalvari volunt, & hanc prætexentes cauſam, quod videlicet venialia peccata per ſe neminem damnant, ſexcentis humanis oblectamentis carere nolunt, quibus indulgere nequeunt, quin Deum leviter lædant; qui renuunt eam ſibi vim facere, quæ ad illa evitanda opus eſſet, & adniti, ut omnes eorum fugiant occaſiones; ſed illa de induſtria, conſulto, ac citra quemlibet conſcientiæ ſtimulum patrant. In levibus hiſce criminibus callum ducunt, erroneam ſibi conſcientiam concinnant, ne his perturbentur, ſibimet perſuadentes aliter vitam duci non poſſe, & ſe nullum, vel leviſſimum ſubire periculum hoc pacto viventes. Quod ſpectat ad eos, qui venialia per infirmitatem peccata committunt, licet magno in numero, hi tamen verum fovent deſiderium progrediendi in virtutem, majoremque in dies perfectionem acquirendi; ſed ſunt adeo imperfecti, tantam habent erga ſenſibilia bona proclivitatem, affectus habent adeo vividos, adeo validos hujuſmodi levium criminum habitus contraxerunt, ut ſæpe labantur; quamobrem eorum peccata infirmitatis peccata poſſunt appellari. Tertiæ ſunt animæ ſanctæ, quæ ſemper magna in innocentia vixere, quæ tamen ex inopinato aliqua venialia peccata committunt. De triplici hoc perſonarum genere aliter judicium ferendum eſt, ac diverſa illis ſunt documenta tradenda.

Effectus peccati venialis.

Veniale peccatum teporem, ut ita dicam, in Dei cor immittit: hoc eſt, efficit, ut non habeat Deus pro anima, quæ illi placere negligit, peculiarem eam providentiam, quam erga fideles animas habet, neque peculiarem curam, qua eas a periculis arcet, & tentationes vel prohibet, vel imminuit. Secundo non communicat Deus ſecreta ſua tepidis, frigidiſque animabus, neque peculiares illis concedit gratias, cujuſmodi ſunt ſpiritus orationis, atque unionis cum ipſo, abundantia conſolationum, quam ſequitur mirabilis rerum divinarum guſtus, ac magna facilitas pro omnibus interioris vitæ exercitiis: demum certa quædam moralis certitudo ipſa *Dei* gratiam adeſſe. Tertio eas privat vivis luminibus, validiſque gratiis, ſine quibus tentationibus paulo vehementioribus nunquam reſiſtent: cum enim hæ gratiæ ſint bonitatis, & non communis liberalitatis effecta, eas nunquam elargietur illis, qui ſecum, ut ita dicam, altercantur, ac ſeſe in iis continent, quæ ni fecerint, in mortale facinus incidant. Quarto conſiderandæ ſunt pœnæ, quas ab illis in hac vita, ſed præſertim in purgatorio depoſcit, quæ infernis ſuppliciis nihilo mitiores ſunt; etenim has animas, quas diligit, & a quibus unice diligitur, projicit a conſpectu ſuo, donec vel unius venialis peccati labe fœdatæ fuerint, quæ ſi illis in omnem adhæreret æternitatem, eas in æternum projiceret.

Quantum dedecus afferat Deo veniale peccatum. Deum unico veniali peccato majori afficimus contumelia, quam ſanctiſſimæ quælibet, heroicæque actiones eidem afferant honorem. Dei magnitudo, infinita, quæ inter ipſum, ac nos interjacet, diſtantia plurimum detegit magnitudinis boni illius, quod propter ipſum operamur; & infinite auget magnitudinem mali, quod contra ipſum audemus. Cum illi ſervimus, id facimus, quod debemus, ac ſemper multo minus, quam debemus, ac infinite minus eo, quod ille meretur: & quamvis omnia feciſſemus, adhuc fateri teneremur, nos inutiles eſſe ſervos: ſed cum illum offendimus, infinitas negligimus obligationes, propter quas illi ſervire, eique placere tenemur, ideoque ingratitudo noſtra fit quodammodo infinita, eique magis unica veniali noxa diſplicemus, quam illi præclaris quibuſlibet in ipſum meritis placere valeamus.

Venialis peccati gravitas. Quamvis peccatum veniale ſit, ſemper tamen eſt peccatum, & injuria illata divinæ majeſtati, cui tantum debemus amorem, ac reverentiam, ut licet de omnium hominum ſalute ageretur, non liceret tamen vel minimum crimen committere. Neque diceris, Dei magnitudinem nequaquam pati, ab eo minimarum etiam rerum haberi rationem; etenim multominus patitur, eas a nobis contemni, cum ab illo imperantur. Credereſne, nequaquam licere vel unicam id genus negligentiam committere, ut mundus integer converteretur; atque tantum hoc bonum nequaquam par futurum huic malo, quod vocas exiguum? Diſce ex S. Bernardo, ad labem hanc abſtergendam divino opus fuiſſe cruore, eaque non abſterſa nemini licere in regum cœlorum introire. Verum eſt, nos per hoc peccatum nequaquam ſanctificante gratia privari, uti neque charitate, cujus fervorem dumtaxat, & perfectionem imminuit; ſed contriſtat Spiritum ſanctum, ut Apoſtolus inquit, tenebris conſcientiam replet, prohibet, ne anima in virtutis viam progrediatur, ac ſenſim eum, qui illi aſſueverit, in mortale peccatum impellit. Adde his, nihil pollutum in cœleſtem Jeruſalem eſſe; unde neceſſario inferendum eſt, niſi venialia peccata hoc in mundo fuerint deleta, animæ, quæ illis fœdata fuerit, in Purgatorio debitam ipſis pœnam eſſe perferendam.

Venialis committentes facilius ad graviora gradum facimus. Quamcunque corruptionem cordi, mentique noſtræ originale peccatum injecerit, ibi tamen rationis, & rectitudinis reliquias, & ſemina reliquit, quæ efficiunt, ut gravia ſemper in aliis delicta damnemus, nobiſque horrorem ciendo abſterreant, ne ea committamus. Sed familiaritatem cum veniali peccato ineuntes, quod aliquam ſemper cum lethali rationem habet, ſenſim, & ſine ſenſu huic etiam conſueſcimus. Primum quidem non adeo illud perhorreſcimus; mox vero illius etiam timorem paullatim abjicimus; illud in dies minus nobis incipit diſplicere; deinde omnem exuit horrorem, immo aliquam admittere videtur jucunditatem; tandem eo redigimur, ut ſine difficultate, immo cum voluptate illud committamus. Hi ſunt gradus, per quos vulgo in peccatum mortale homines decidunt.

Veniale peccatum aliquando eſt cauſa noſtræ reprobationis. Non affero hoc in loco propoſitionem quorundam Doctorum, qui Dei juſtitiam cum illius miſericordia comparantes credunt, quemadmodum Deus ſuæ bonitatis effectu ſæpe noſtram prædeſtinationem adnectit actioni alicui parvi momenti, veluti ſcypho aquæ frigidæ in eleemoſynam traditæ, poſſe etiam effectu juſtitiæ ſuæ reprobationem noſtram veniali peccato adnectere; non quod propter veniale peccatum nos damnet, ſed quia, ut puniat improbitatem hujus peccati, quod ſuam ſanctitatem, & bonitatem offendit, permittat, ut in mortalia decidamus peccata, quæ ubi patraverimus, nos damnat. Hic doctrinam iſtam non explico, ſatis eſt dicere, quamvis Deus nunquam reprobationem noſtram veniali adnecteret noxæ, illum, qui hujus eſt reus, ſaltem plures amittere gratias, quæ ſibi ad ſalutem eſſent perutiles; nos vero harum gratiarum jacturam facientes in peccatum mortale decidere, quæ animæ noſtræ mortem parit, & interitum.

Dæmon de veniali peccato in mortale nos adducit. Hac utitur ratione dæmon, ut in gravia ſcelera impellat. Cum illi perſuaſum ſit, nos nequaquam ita aſſenſuros, nec repente omnem vivendi licentiam arrepturos, efficit, ut veniali peccato ſenſim aſſueſcamus, ut inde gradatim in mortale pertrahat. Oſtendit ea, quæ ex nobis petit, re ipſa modicum eſſe, quod modicum ubi ſemel illi conceſſum fuerit, ſuadet, quandoquidem id fecimus, quod nihil eſt, tantundem etiam efficere poſſe, & malum nequaquam gravius futurum. Quibus addendum eſt, Dei juſtitiam, uti dictum eſt, non ſuppeditantem amplius vivida lumina, validaſq; gratias, ſæpe priora peccata ſequentibus punire, & minora majoribus; & eos, qui religioni ſibi minime vertunt leves noxas, deinceps adeo laxam ſibi concinnare conſcientiam, ut haud ægre graviora crimina perferat. Hoc omnes Theologi innuere voluerunt, cum dixere, peccata venialia diſpoſitiones eſſe ad peccatum mortale; etenim juxta illud Sapientis effatum, qui ſpernit modica paulatim decidet, itaut ſi malum, quod veniale nobis adfert crimen, nequaquam nos ab eodem abſterreat, metuendum ſaltem ſit periculum, quod imminet nobis; ſi enim periculum amaverimus, hoc eſt, niſi illud ſumma cura evitare conati fuerimus, in eo certiſſime peribimus.

Sciendum eſt, quædam eſſe peccata, quæ audacter dicere poſſumus nobis mortem inferre; alia etiam ita levia, ut affirmare poſſimus, hæc per ſe nonniſi venialia eſſe: ſed inter hæc duo extrema maximum eſſe peccatorum numerum, quæ ad minimum mortale peccatum accedunt, niſi ad illud uſque perveniunt; qua de re aliquando plurimum ambigendum eſt; & quæ re ipſa mortalia peccata videntur, ubi plena, integraque voluntate in illa ferimur, cum dedita opera fiunt, cum amantur, eorumque patrandorum occaſio perquiritur. Perfecti, qui nonniſi per amorem operantur, indiſcriminatim evitare conantur, quidquid diſplicet Deo; ſed quamplurimi infirmi ſunt, quos æternarum pœnarum metu opus eſt deterrere, & qui venialia peccata nullo ferme habent in diſcrimine. Prodeſt iſtis plura eſſe peccata, de quibus merito dubitari poſſit, utrum mortalia ſint, ut ea reformideot, ne cadant; licentia quippe, quam eorumdem patrandorum ſibi vindicarent, eos in periculum adduceret quam primum in mortale peccatum labendi.

Omnia venialia peccata ſimul collecta unū mortale non poſſunt efficere. Quamvis veniale peccatum vera ſit Dei offenſa, attamen alterius eſt ſpeciei, & gradus ab offenſa, quæ mortale peccatum eſt; quamobrem dicunt Theologi, decies centena venialium peccatorum millia alia aliis ſuperaddita ad unius mortalis peccati gravitatem pervenire non poſſe, donec in venialium peccatorum claſſe, & gradu conſiſtent, eorumque objectum minime coaleſcit, ut mortale peccatum componat: quod accidit in iis, quæ ad juſtitiam pertinent, ubi centum exigua aſſia unius furta inſigne proximo afferunt damnum; quamobrem ſimul coaleſcunt, ut mortale peccatum conſtituant, quod in actionibus aliis non accidit, quæ ad juſtitiam non referuntur. Qui contra communem Doctorum ſenſum aliter ſentent, Sancti Auguſtini auctoritatem afferunt, qui paſſim inquit, venialia crimina aquæ guttis eſſe ſimilia, quæ collectæ fluvios conſtituunt, vel minutis arenæ granis, quæ, cum magna ſunt in copia, obruunt illum, quem regunt. Verum cum omnes iſtæ ſimilitudines aliqua in re deficiant, Sanctus ille Doctor non aliud ſignificat, niſi quod veniale peccatum nos ad mortale diſponit, atque tandem ad illud adducit.

Quid ſentiendum de illis, qui a mortalibus tantum non abſtinere. Quanquam extra omnem dubitationis aleam ſit, venialia peccata, quocunque in numero ſint, unicum mortale peccatum conflare non poſſe; liquet tamen, idque omnes Doctores fatentur, eum, qui a nullo abſtinere vellet, ac obfirmato animo quæcunque in re venialia crimina committeret, prout ſeſe illi offerret occaſio, jam mortale crimen committere

quo-

quoniam ſeſe objiceret periculo mortalia peccandi peccata, ac mereretur, ut a Deo gravibus in occaſionibus defereretur, ubi validis ageret gratiis, ne iiſdem ſuccumberet. Hoc ipſum de illis ferendum eſt judicium, qui abſtinent a mortali, eo quod æternis in inferno pœnis punitur; & qui illud committerent, ſi temporalibus tantum pœnis Deus illud perſequeretur; atque hanc ob cauſam in omnia venialium peccatorum genera ruunt. Hoc enim ſignificat ipſos flocci facere Dei offenſam, & injuſtitiam, dummodo inferni pœnas effugiant: atque ita non levis adeſt metuendi cauſa, ne qui præſto ſunt, ut conſulto, dataque opera peccent, dummodo peccatum veniale tantummodo ſit, ne ipſa in horribili mortalis peccati ſtatu verſentur, ſine amore Dei, atque juſtitiæ.

Quod ex natura ſua mortale eſt, per accidens veniale eſſe poteſt.

Sciendum eſt tria abſolute requiri, ut quæcunque in materia mortale peccatum committatur, quorum ſi vel unum defuerit, peccatum, quod procul dubio eſſet mortale, ſi tria illa ſimul adeſſent, veniale fieri duntaxat. Primum eſt ex parte intellectus, plena mentis attentio, & rationis applicatio: actio enim, quæ ex primo committitur motu, quin intellectus cogitare potuerit hujus actus nequitiam, vel per ignorantiam minime adfectatam, vel in tumultu, qui integram non relinquit libertatem, peccatum nonniſi veniale dici poteſt. Alterum ex parte voluntatis, plenus, perfectuſque, tacitus ſaltem, conſenſus requiritur; ſi enim non aliud fuerit quam negligentia in prava cogitatione propulſanda, ſi peccans ſemiſopitus fuerit, ſi ſtatim ac agnoſcit rem malam, vetitamque eſſe, ab eadem deſtiterit, conſenſus perfectus non fuit, & crimen nequit eſſe mortale. Tertium denique ex parte materiæ, veluti in furto, detractione &c. Quod enim in re gravi grave peccatum eſſet, in levi nonniſi levis eſt noxa.

Aliquando etiam ex veniali in mortale peccatum labimur, & lapſus hic ut plurimum accidit vel propter male affectam voluntatem, cum hanc nobis licentiam arrogamus adeo prava cordis affectione, ut illam ipſam nobiſmet arrogaremus, etiamſi peccatum eſſet mortale; vel propter inhoneſtum finem, cum in verbis nobiſmet ſeductionis ſpiritum proponimus, vel per male affectam conſcientiam, cum aliquid ſcimus hoc mortale crimen ieri, licet venialis noxæ terminos non excedat. Tandem vero cum agimus actu dubitantes, utrum quod agimus veniale ſit, an mortale; vel utrum liceat, necne; quin dubitationi noſtræ lucem quæramus.

Venialiter dupliciter modo peccare poſſumus.

S. Thomas animadvertit venialiter duobus modis peccari poſſe, vel inconſulto, vel ex affectu. Inconſulto quidem, cum primo motu aliquid nimis liberum facimus, vel nimis vanum cogitamus: ex affectu vero, cum, quin amittamus reverentiam, & amorem, qui Creatori debetur, aliqua affectionis ſpecies erga creaturas fovetur.

Venialium peccatorum confeſſiones ſine correctione.

Plurimi ſunt, qui venialibus duntaxat criminibus graves paſſim ex mera conſuetudine ad pœnitentiæ tribunal accedunt, oſcitanter, ac ob humanos tantum reſpectus. Hi vulgo noxas ſuas narrant ſine dolore, ſine ſeſe corrigendi conſilio; ideoque a ſacramento recedunt, quales acceſſerunt: quæ confeſſionum genera ſi minus ſunt abuſus ſacramenti, ideoque grave ſcelus, ſaltem informia dicenda ſunt, uti loquuntur theologi, hoc eſt, talia, ut ibi nec peccatorum venia, nec ſacramenti gratia recipiatur. Qua in re ſentiunt Doctores, præſtare nullum veniale peccatum confiteri, quam confiteri omnia ſine propoſito ne de uno quidem ſeſe corrigendi. Verum eſt, nos omnino non teneri, ut illa in confeſſione apetiamus; ſed ubi illa clavibus ſubjicimus, adlaborandum eſt, ut ab illis abſtineamus, verumque eorum dolorem concipiamus; quod de vote perſonæ frequentius ad Sacramenta accedentes ſerio debent attendere.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, nuperiſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Veniale peccatum non eſt malum adeo exiguum, quale exiſtimatur.

IN peccato, Dei habita ratione, nihil parvum eſt, quidquid eum lædit, eſt enorme. Sed peccata, quę levia dicimus, inde levia cenſentur vel propter pœnarum illis adhærentium levitatem, vel propter ſpem integram immunitatis. Aſſueti de rebus judicio ferendo ex re noſtra hac in re decepti non ſumus. Peccatum metimur non ex naturali ipſius nequitia, & gravitate, ſed ex malis, quæ nobis adfert: non reſpicimus ſanctitatem Dei, cui infert injuriam, noſmet ipſos duntaxat reſpicimus, quos affligit, & opprimit. Peccatum nobis plus, minuſve enorme videtur, quatenus plus, minuſve funeſtum nobis eſt. Ipſum nomen, quod gravibus tribuitur criminibus, ſola videtur cupiditas impoſuiſſe; eaque mortalia appellantur, eo ſolum quod nos damnant, ac inferunt mortem. Sed ſi peccatum reſpicere ad breve temporis intervallum poſſemus oculis minus cupidis, in leviſſimo quoque eas labes, maculaſque deprehenderemus, quæ nobis divinam conflare poſſent indignationem, ac Dei maledicta in caput noſtrum pertrahere, niſi juſtitia ipſius aliquid de ſuo jure remitteret, nullamque infirmitatis noſtræ rationem haberet. *Ex collectione orationum accademiæ Gallicæ oblatarum anno* 1701. *ſerm.* 1.

Habitus venialium peccatorum nos ad gravia committenda diſponit.

Cum in levium peccatorum habitu perſiſtimus, non ſolum noſmet gravioribus lapſibus objicimus, dici etiam poteſt, in hac diſpoſitione a nobis fieri, quidquid opus eſt, ut labamur. Tantum abeſt, quod cupiditas imminuatur, ut immo novum illi pondus accedat, novæque illi vires addantur. Inimico inerme duntaxat opponimus cor, ac facile ſuperandum, & quin malum avertamus, eidem occurrimus. Levis peccata fovemus tot veluti ſcintillæ, quę ignem accendunt, quo abſumendi ſumus. Manibus propriis iniquitatis ædificium extruimus; infirmum cor agitamus, eique obſtetricamur, ut ſcelus pariat. Excitamus ventos, & ut ita dicam, accerſimus tempeſtates: mirumne eſt, ſi naufragium ſciamus? *Idem.*

Dęmonis arte decepti, paſſim accidit, ut illa vel comparemus cum ſceleribus illis, quorum enormis turpitudo excelere videtur, vel confundamus cum quotidianis lapſibus, qui ſolertiſſimam quamlibet vigilantiam fallunt, & quæ vel dominica oratione, vel eleemoſynis expiantur. At non ita Deus juſtitiæ, & veritatis de illis judicat. Homo inobedientias ſuas ex earum duntaxat externa ſuperficie ſpectat; Deus vero omnem earum nequitiam medullitus uſque conſiderat, illarum cauſas, & effecta perpendit, illæ ſeſe oculis ejus exhibent ſecundum omnem naturalem deformitatem ſuã, & videt, eas ex gratiarum ſuarum contemptu, nec non voluntatum negligentia proficiſci. *Idem ſerm.* 2.

Facile a levibus ad gravia peccata fit tranſitus.

Peccator nonniſi levibus noxis ſtatim aberrat, quẽadmodum in ſingulos dies nonniſi leves ſarcinulas ſuæ imponit conſcientiæ, ita illam paullatim toti iniquitatis ponderi aſſueſacit; & cũ inſignes peccatores in ſceleribus ſuis utile ſupplicium inveniunt, quod eos inde emergere cogit, hic e contra in lapſibus ſuis funeſtam nanciſcitur requiem, quæ illũ, ut ibi permaneat, invitat. Felix, ſi poſſet in eo nequitiæ gradu conſiſtere, in quem lapſus eſt, ſed heu! cupiditas, quæ ſemel prætergreſſa eſt terminos innocentię in primo hoc gradu nequaquã ſubſiſtet. Corruptio, quę in animam obrepere cœpit, niſi celeriter curſus illius interrumpatur, ulterius ſemper procedet, & homo fiet ſemper nocentior, ex quo operã minime navabit, ut ſanctior evadat. *Idem ſerm.* 3.

Dæmon non repẽte nos ad gravia impellit peccata, ſed a levioribus ducit initium.

Tentator fideli nequaquã primo ſtatim occurſu cædes, ac apoſtaſiam proponit. Virtus nimium diſtat a crimine, neq; ſine medio ab altero ad alterum fit tranſitus. Lapſus etiam, qui ſubitus videtur, ſuas habet præparationes. Sufficit illi ex ſcrutari ſtudia, quæ in nobis culpa reliquit, eiſq; tanta velificatur arte, ut ex levi motu contra rationem inſurgente horribiles oriri faciat exceſſus. Poterat Cain facile improbam ſuffocare invidiã, qua cor ipſius perturbari incipiebat, contẽpſit illã; ſpirituſque nequam, qui nihil elabi patitur, unde aliquã percipere valeat utilitatẽ, hoc mortis ſemẽ colligit,

& excolit. Sub execrabili ejus dcatera ſemen paulatim creſcit, invidia naturam mutat, atque migrat in odium, & furorem. Tunc Cainum in parricidium impulit, cumque ſatis crudelitatis eidem afflaſſet, ut committeret illud, ſatis etiam tribuit impudentiæ, ut ipſum negaret. *Idem ſermone ſecundo.*

De ſtatu habituali in aliquibus peccatis venialibus.

Quid periculoſius eſt, quam ſtatus, qui ſenſim nos malo propiores facit, qui criminum horrorem aufert, qui voluntatem ad ea committenda efficit audacem, & qui diſponit cor, ut illis adhæreat? Status, in quo noſmet peccato mancipantes ſine conſcientiæ ſtimulis, illud ſine pœnitentia confitemur, & in quo peccator ſperans fore, ut ubi voluerit, convertatur, quin id velit, dies, annoſque traducit. Talis eſt diſpoſitio hominum imperfectorum, vel ut melius dicam, cordium ſemicorruptorum, quæ indeſinenter legem inter, & diſpenſationem hærent, quæ inter magna, & parva præcepta ſe ipſa partiuntur, quæ quamdam conventionis ſpeciem cum Domino ſtatuere velle videntur, & hanc prætexentes excuſationem, quod in rebus maximi momenti Illius imperiis obtemperant, jus ſibi vendicant eidem diſplicendi in iis, quæ minoris momenti videntur. Status hic ſæpe magis deploratus eſt, quam nequiſſimi cujuslibet peccatoris, in quo mortales tandem ſe longius a ſalute ſentiunt abeſſe, quam ſi ſtatim flagitioſiſſimam vivendi rationem fuiſſent ingreſſi. Si enim in gravioribus ſceleribus certum adeſt periculum, certa eſt etiam inde reſurgendi via. Sola turpitudo illis inhærens ſæpe ſatis eſt, ut illa evitemus; & ſi cupiditatis vis nos illuc trahit, ſtimuli conſcientiæ ſufficiunt, ut nos deterreant, & quemadmodum in criminibus vitam tranquillam ducere nequaquam poſſumus, tamen per intervalla quoſdam conatus exerimus, ne in illis moriamur; ſed peccator, qui primum levia tandem peccata committit, hac caret utilitate. *Idem.*

Levibus peccatis dividimus cum creaturis amorem, qui Deo totum debetur.

Quid ſunt leves iſtæ infidelitates, quas ſingulis diebus committitis, niſi tot injuſtæ diviſiones cordis, quod creatis rebus impendit partem amoris, quem totum debet Creatori? Quomodonam ſimul conciliare contendis zelum amoris Dei cum eo, quem gloriæ ipſius contemptu præ te fers? ea virtute animari, quæ infinitæ huic bonitati placere ſtudet, & in tranquilla permanere negligentia, itaut eamdem lædere non verearis? Si ignis divini amoris in te accenſus eſt, cur non abſumit, quidquid impurum eſt in anima tua? Et ſi vehementius cordis tui ſtudium charitas eſt, cur illa tot affectiunculis vinci ſe patitur? Amor, Apoſtolus inquit, eſt legis complementum; quomodo vero dicere potes te Deum ex toto corde diligere, cum eidem ſexcentis in occaſionibus obedientiam detrectes, & nonniſi ex parte legem ejus obſerves? *Idem.*

Omnia peccata, Dei habita ratione magna ſunt.

At enim in levia tantum laberis crimina, & Deum in nullo eſſentialium articulorum lædere velles. Sed quid hæc ſibi volunt verba? Nonne hæc ſententia eſt animæ tepidæ, & languentis, cui imperata nullius momenti ideo videntur eſſe, quia imperantis juſſa eidem chara non ſunt; & quia peccata, quæ committit, ideo magna eſſe putat, quia longinquitas illa, quæ Deum inter, & ipſam interjacet, efficit, ut ex oculis ejus evaneſcat magnitudo illius, quem offendit? Peccata omnia nonne ideo magna ſunt, quia infinitam Dei laceſſunt majeſtatem? Nonne omnia ſanctitati Dei ſunt oppoſita? Nonne omnia illius potentiam provocant? Nonne illius bonitatem impugnant? Nonne omnia illi honorem auferunt, ejuſque gloriam imminuunt? Nonne gratiarum ejus inhibent curſum? &c. *Idem.*

Venialia peccata nebulam effundunt luminibus gratiæ.

Cujuſcunque naturæ peccata ſint, nonne omnia ſunt opera tenebrarum, ſemper aliquam ſecum caliginem afferentia? Statim quidem non aliud ſunt, quam leves vapores, qui paulatim ea impura aſſurgunt conſcientia, ſed qui tanta coaleſcunt in copia, ut tandem denſam conſtituant nubem, quæ nobis adſpectum Solis juſtitiæ poteſt auferre. Inde illa oritur mentis caligo, per quam bonum a malo non ſecernimus; & quæ virtutes cum vitiis confundit. Inde fallax illa ſecuritas, quæ eor, qui hujuſmodi peccatorum habitum contraxerunt, contra Dei minas confirmat, efficitque, ut eo majori feſtinatione ad ſuum currant exitium, quominus periculum vident. *Idem.*

Exigua peccata propter numerum ſi minus propter gravitatem ſunt metuenda.

Cum exigua peccata animæ tepidæ, atque negligenti non admodum oneroſa videantur, hæc illis ut plurimum abunde oneratur: hæc qualibet in occaſione, & quovis momento multiplicat; illa temere, & non hæſitanter committit; atque iniquitate indeſinenter ingraveſcente, accidit tandem, ut quod initio propter parvitatem erat contemptibile, multitudine grave fiat, nec ferendum. Hoc pacto nequiſſimi peccatores fiunt. Ille ad fortunæ apicem per injuſtitias extollitur, qui a modicis tantum furtis duxit initium, quæ pluries deinde iteravit, & quorum ſingula levis momenti eidem viſa ſunt. Statim quidem ille ſibi ſuum probavit crimen cauſatus, quod ea tantum, quæ ſibi neceſſaria erant, acciperet; ſed paulatim & commodum addidit, & ſuperfluum. Deſiderium ex egeſtatis ſqualore emergendi initio perſuaſit illi non magnum eſſe malum aliquid alieni ſurripere, nunc vero putat, nullum crimen eſſe illud ſub eodem prætextu retinere. *Idem.*

Peccata, quæ tanquam levia ſpectamus in ſe gravia ſæpe ſunt.

Quis neſcit, inter periculoſiſſimas, vulgatiſſimaſque vitæ illuſiones non extremam eſſe, credere ea omnia, quæ committimus, peccata eſſe levia? Cum hæc ſint amoris proprii effecta, animum inducere vix poſſumus, ut oderimus illa, ac ea damnemus, ne & ipſi eodem momento damnemur. Cum peccato auferre nequeamus turpitudinem, propter quam horridum videtur, conamur ſaltem illi fucum allinere quadam excuſatione, ut nobis ferendum videatur, & ſi adeo temerarii non ſumus, ut actiones noſtras crimine vacare aſſeramus, ſatis ſumus verſuti, ut oſtendamus, plures eſſe illis nocentiores... Nulla nobis enormia videntur flagitia, niſi ea, quibus immunes ſumus, & levia ea ducimus, in quæ labi conſuevimus. Et ſi verum eſt graviora ſcelera nobis exigua videri, ea quo committimus illa; quibus carebis, ſi ea ſolum evitare cupis, quæ magna putas? *Idem.*

Levia peccata, in quæ homo negligens labitur indeſinenter, levia quidem in ſpeciem ſunt, & gravia propter pericula, quibus nos objiciunt; peccata hæc per ſe minus levia, quam per induſtriam, qua ea nobiſmet ipſis abſcondimus, quis prohibebit? quis eorum curſum inhibebit? Nunquid honor, & officium? Mortalis putat inde honori ſuo nullam offundi poſſe labem; ac ſe arbitratur innocentem, quia eſſe poſſet nocentior. Nunquid infidelitatum injuſtitia? Hæc nunquam ſatis illius oculos perſtringit, ut moveat cor... Vulnus ille ſentiret, ſi lethale foret... Jam dixit Deus, qui ſe ipſum negligit, in fine ſtadii, in quo adeo fidenter currit, præcipitium inveniet; & extremus lapſus, qui conteret illum, non aliud erit, quam continuatio lapſuum frequentium, ex quibus neglexit conſurgere. *Idem ſermone 4.*

Levia peccata nos ad graviora patranda diſponunt.

In morum diſciplina, non ſecus ac in naturæ curſu nihil repente ad extrema feſtinat.... Hic ad profundæ abyſſi adſpectum turbabatur, qui illam tutiori proſpectat oculo, eo quod eam ſæpius cominus intuitus eſt. Hic curioſus eſt; animum adjicit dubitationibus ſuis circa myſteria, quæ venerari debet; erit aliquando incredulus, & non amplius dubitabit. Illum ſecretarum etiam infirmitatum ſuarum pudebat; non niſi pudoris ſui aliquando ipſum pudebit. Fluviorum celeberrimorum fontes perquirite, rivi ſunt ſine nomine; incendii alicujus cauſam ſcrutamini, ſcintilla erit. Vanus amoris proprii motus, inanis complacentia, ut plurimum, primi ſunt annuli catenæ illius, quæ nos obruit. *Idem.*

Facilitas venialia committendi peccata magna nobis affert damna.

Primus effectus noſtræ in venialibus peccatis evitandis negligentiæ eſt, in anima ſuffocare motus religioſi timoris, qui eſt ſapientiæ fundamentum: qua veritate nihil apertius eſt. Noſtræ religionis lumina nos ignorare non ſinunt, leviſſima etiã crimina noſtra diſplicere

Deo

Deo: ſi vecum haberemus illi diſplicendi timorem, nunquid hæc crimina negligeremus? Noſtra in illis committendis audacia quid aliud eſt, quam animæ noſtræ rebellio jugum timoris hujus incipientis excutere? Alter hujus negligentiæ effectus hic eſt, quod ipſa in nobis imminuit horrorem, quem erga peccatum nobis inſpirat chriſtiana inſtitutio. Leviſſimæ noxæ aliquem ſemper habent nexum, ac rationem cum iniquitate: cum illas permittimus, cum hac, ut ita dicam, familiaritatem inimus; & hæc periculoſa familiaritas eum paulatim diſſipat horrorem, quo peccatum averſamur. Animę oculi aſſueſcunt deformitati vitiorum, quemadmodum ſenſibilium objectorum turpitudini oculi corporis. Tales ſunt effectus hujus negligentiæ, cujus adeo parum metuimus exitum. Ecce quo pacto in nobis incipiat fundamenta pietatis evertere. Dei timor imminuitur, horror vitii infirmatur, ignis charitatis tepeſcit; poteſtne magis ad interitum anima properare! *Idem ſermone quinto.*

Veniale peccatum Dei offenſa eſt.

Peccatum, licet veniale, Deum lædit. Num aliquid requiritur præter hoc verbum ſerio meditatum, ut in anima chriſtiana impreſſionum omnium vehementiſſimam efficiat? Deum lędit, igitur eſt injuria facta huic majeſtati omnipotenti; Deum lædit, igitur rebellio eſt contra magnitudinem hanc dominantem; Deum lædit, igitur contemptus eſt hujus bonitatis infinite liberalis, atque beneficæ; Deum lędit! hic immoremur, atque conemur id mente aſſequi, quod duo hæc ſignificant verba. Ecce quid ideas noſtras reformare debet, quid noſtram vivendi rationem corrigere, quid omnem attentionem noſtram excitare, quid omnem fervorem noſtrum accendere. Etenim quandoquidem veniale peccatum Deum lædit, atque, ut ita dicam, hoc Dei malum eſt, dico, malum hoc eſſe ſupra omnia naturæ mala: cur? quia hoc malum eſt eſſentialiter oppoſitum Deo, quod non ſunt omnia naturæ mala. *P. Valeſius tomo quarto operum Aſceticorum exhortatione de peccato veniali.*

Mundi totius jactura potius ferenda eſſet, quam unum veniale peccatum committere.

Ex hoc principio ſequitur, cum de totius familiæ, reipublicæ, ac mundi ageretur interitu, atque ut finis injiceretur flagellis, quæ regna, atque provincias miſere perdunt, bellis, peſtibus, annonæ charitati, ſatis eſſet ſemel unicum veniale peccatum committere, immo etiam illud poſt breve temporis momentum inſigni ſatisfactione repacare; dico ſatius eſſe familias ruere, Provincias depopulari, regna ipſa, & imperia igni, ferroque vaſtari, totumque terrarum orbem perire. Dicam amplius. Tot peccatores in terra perditionis viam ingreſſi damnantur; tot juſti in via ſalutis ambulant, & ſæpe intereunt; tot reprobi in inferno patiuntur, ibique in æternum patientur: tot beati in cœlo æterna mercede fruuntur: hæ animæ ſunt Deo pretioſæ, adeoque pretioſæ, ut illas totius ſanguinis ſui pretio redemerit. Hoc autem per adynaton poſito, quod unicum veniale peccatum ſatis eſſet, ut quidquid peccatorum in terris eſt, converteretur, ac revocaretur ad Deum; ut quidquid juſtorum eſt, in ſancta perſeverantia contineretur, & a lapſu alioquin inevitabili præſervaretur; ut ex inferno educeretur, atque in gloriæ ſinu conſtitueretur, quidquid reproborum in inferno torquetur; ut beatis omnibus certa fieret cœlorum poſſeſſio, atque ut prohiberentur, ne in abyſſum præcipites ruerent: ſi hac in re mihi relinqueretur optio, aſſentiri debeo damnationi peccatorum omnium, qui in terris ſunt, & reproborum, qui ſunt in inferno, nec non exitio eorum omnium, qui vel in mundo beati ſunt, vel in gloria beati, potiuſquam unicæ Dei offenſæ licet veniali aſſentiar. Cur? eamdem ſemper ob cauſam: quia interitus, & damnatio Angelorum omnium, omniumque mortalium a peccato ſejuncta, creaturæ dumtaxat malum eſt: cum e contra offenſa, licet venialis Dei, malum Dei eſt, ideoque ordinis alteri cuicunque malo ſuperioris. *Idem.*

Parvitas in veniali peccato nos [illegible] Deo minime excuſat.

At enim veniale tantum peccatum eſt, & hoc in peccato de re nullius momenti agitur; tu dicis, atque dicenti obſiſtere nolo: de re nullius momenti agitur; ſed ajo, hoc ipſum quodam in ſenſu nos efficere nocentiores, & ex levitate materiæ quodammodo venialis peccati gravitatem argumentor. Si enim de ingentis alicujus fortunæ acquiſitione, vel jactura ageretur; ſi vehemens aliqua cupiditas vel explenda eſſet, vel coercenda; ſi de gravi aliqua pęna evitanda, de ſuppliciis, qualia Martyres paſſi ſunt, deque ſanguinis effuſione, ſi de vita, aut de morte ſermo eſſet, itaut alterius quidem amor, horror autem alterius ex vobis crimen hoc extorqueret; vos ſemper damnarem, ſemper infirmitatem, ignaviam, & apoſtaſiam hanc improbarem; verumtamen vos damnans vicem veſtram dolerem. Dicerem inſignis fortunæ nitorem potentem illecebram eſſe, atque probata virtute opus eſſe, ut eidem obnitamur. Dicerem ardentem affectum, ac naturale ſtudium gravem eſſe tentationem, atque non communi vi opus eſſe, ne eodem pertrahamur. Dicerem tormentorum horrorem, mortis metum, vitæ amorem in corde validas impreſſiones efficere, atque confirmata opus eſſe virtute, quæ humanos ſenſus omnes excedat, ne illis cedamus, ac ſuperemur. Dicerem; hic autem quid dicere poſſum? Et de quo quæritur? De verbo, quod retinere non vales, & potiuſquam illud retineas, ordini a Deo conſtituto obluctaris: de deſiderio, quod mortificare non vis, & potiuſquam illud mortifices, Dei ſpiritum contriſtas; de negligentia, ex qua temet recipere non vis, & potiuſquam aliquam tibimet inferas vim, Dei gloriæ adverſaris. Hæc olim erat Dei querela de populo ſuo apud Ezechielem Prophetam c. 13. *Propter pugillum hordei, & fragmen panis.* Detrectarunt eam, quam mihi debent obedientiam; me contumelia affecerunt; cur? ob panis offam. Hæc autem exprobratio vobis unice quadrat. *Idem.*

De habitu in peccato veniali.

Levis injuria venia digna eſt, ſed ex quo frequens eſt, fit non ferenda, nullaque patientia eſt, quam fatigare non poſſit. Recenſeamus ergo, ſi fieri poteſt, & videamus, quot in ſenſus noſtros, quot in ſermones, quot in actiones etiam, quæ per ſe ſanctiſſimæ habentur per tot annos, ſingulíſque diebus peccata ſaltem venialia irrepſerunt. Stupor nobis incedet, terror nos apprehendet, atque, ut olim David Pſalm. 39. clamabimus: *Multiplicata ſunt ſuper capillos capitis mei.* Pauci ſunt in eorum etiam numero, qui pietatem profitentur, qui quibuſdam habitualibus peccatis obnoxii non ſint, in quæ inceſſanter labuntur, & ex quibus nunquam reſipiſcunt. Neque putes, de his illos ante pœnitentiæ tribunal non confiteri. Hæc millies confitentur, & id ipſum ſingulis hebdomadis repetunt; eaque communis eſt, & fere unica confeſſionum materia. Non ſunt iſti pravi habitus peccatorum ſæculi, verum pravi habitus ſunt. In illis immorantur, in illis conſeneſcunt, & ad ſepulchrum uſque deferuntur. *Idem.*

Sæpe venialia peccata voluntarie patrantur.

Scio equidem non deeſſe quædam meræ fragilitatis crimina, quæ ne cogitantibus quidem elabuntur. Tunc ex inopinato occupamur, & ex negligentia labimur: eæque ſimplices potius imperfectiones ſunt, quam peccata; ſed quot aliæ ſunt noxæ, quas oculo tranquillo, ſedataque mente proſpicimus? Quot ſunt, quæ ipſa nobis exprobrat conſcientia, & quorum noſmet ipſos pudet? ſed in quæ data occaſione relabimur, quantumvis nos urgeant ſtimuli, ac Deus ſuos nobis afflatus immittat? Ad hæc, facile committuntur, deque illis etiam nonnunquam gloriamur. Nobis honori vertimus, quod non adeo timidi, & religioſi ſumus, & majori cum licentia, quam alii, vivamus; quod non adeo ſumus diligentes, dociléſque; quod non adeo cauti ſumus, atque, ubi adeſt

occaſio palam ſenſus noſtros exprimamus; quod non adeo noſtrummet ipſorum ſimus inimici, quod rationem inveniamus commodorum omnium nobiſmet procurandorum, quod non adeo patientes ſumus, atque aliis timorem injicere novimus. Hæc jactitamus; & quin caveamus, utrum lædatur Deus, aſſertam hanc ab aliis diſtinctionem nobis vertimus in triumphum. *Idem*.

Religioſi peculiari genere deſerviunt, ut veniale peccatum evitent.

Argumentum hoc ad vos potiſſimum pertinet, Animæ religioſæ, ac mereiur, ut ſedulo animum adverſaris. Attendite vos, qui mundum abdicantes, quem reſpexiſtis tanquam dominum curis veſtris indignum, peculiari devotione voſmet omnium dominorum primo conſecraſtis: attendite, ac vobiſmet ipſis dicite: hac coram Sanctuario immodeſtia, hac in precibus evagatione mentis, hac irriſione, hac impatientia, hac verborum acrimonia lędo majeſtatem Dei, quem adeo ſolemni profeſſione colendum mihi propoſui. Attendite vos, quæ terrenas opes contemnitis, quas tanquam ineptiſſimas nugas, & inania phantaſmata reſpexiſtis, voſmet dominorum omnium maximo ſubjeciſtis: attendite, & vobiſmet ipſis dicite: hac in re deficiens, regulam hanc infringens, hanc negligens exercitationem lædo ſupremum Dei dominium, cui tamen me palam ſubjectum iri recepi. Attendite vos, qui ex mundo egreſſi, quem tanquam innocentiæ, ſalutiſque veſtræ ſcopulum metuiſtis, in tuto eſtis, ac in domo Dei nullam tempeſtatem veremini: attendite, ac vobiſmet ipſis dicite: mihi hanc permittens curioſitatem, mihi levem hanc oblectationem concedens, deſiderio huic nimis humano ſatisfaciens lędo bonitatem Dei, cui omnia debeo, qui me vocavit, qui me ſuo ſino recepit, qui, uti pollicitus eſt, me tanquam oculi ſui pupillam cuſtodit. *Idem*.

Scrupuli, & conſcientiæ ſtimuli, qui veniale peccatum ſequuntur.

Quibuſdam momentis, quibus nos animat ignis, quibus loquendi prurigo nos excitat, vel exaſperat ira, quibus inſurgit ſuperbia, ſexcentiſque aliis in occaſionibus, nihil ad examen vocamus, & cæcum, quo rapimur, ſequimur motum; ſed cum ignis tepet, atq; conſideratio ſupervenit; cum noſmet colligere incipimus, ac mente reputamus ea, quæ cogitavimus, quæ diximus, fecimuſque: cum hæc in ſanctuarii ſtatera appendimus, tunc conſcientiæ ſtimuli, atque tumultus excitantur. Neſcimus, utrum charitas læſa ſit, neſcimus, utrum traditum a nobis conſilium, & exemplum, utrum negotium a nobis ſuſceptum, utrum oblectatiuncula, qua gaviſi ſumus, triſtiſſimos habitura ſint exitus, & utrum de illis Deo rationem ſimus reddituri. Verbo, non audemus in ſtatu noſtro confidere, quia conſcientia tranquilla non eſt; quæ dubitationes, quæ ambiguitates, qui tumultus! beati nos etiam, qui adhuc ſalutaribus hiſce pœnis afficimur! *Idem*.

Periculum in quo ſumus de veniali peccato in peccatum mortale gradum faciendi.

Hæc adhuc ſcintilla eſt, eſto; ſed in hanc ſcintillam perſla, & illa adhæreſcat, atque ſeſe extendat, & videbis quodnam excitabit incendium ..... Expecta adhuc pauliſper, & id ex effectu cognoſces. Advenit momentum, momentum illud fatale, & periculoſum. Eheu, Domine, niſi hanc animam non communi gratiæ tuæ conatu protexeris, de illa actum eſt. Sed o formidabile Dei judicium! Tot gratiarum contemptu irritatus, quin ſuſtineas illam, derelinquis; hoc eſt, tenoit illi peculiare illud ſubſidium, potentem eam gratiam, qua illa ſe præbuit indignam: hoc eſt, illi eas tantum gratias relinquis, quæ inferioris ſunt ordinis, quæ illam quidem tueri poſſunt, ſed non medentur. Concutitur, ſuperatur, ſuccumbit, interit. Ubi vero ſemel id auſa fuerit, quid deinceps non audeat? *Idem*.

Niſi eumdem zelum habemus, quem tot Sancti habuere ad hæc omnia levia crimina per penitentiam expianda, eamdem ſaltem habeamus diligentiam, ut ſanctiores, & cautiores impoſterum efficiamur. Niſi in id curam impendimus, ut debita diſſolvamus, eadem augemus. Heu! dicimus aliquando nolle nos tam cito e humanis decedere, nondum enim tot merita ſumus adepti, quæ ſufficere valeant: hoc ex religionis ſenſu dicimus; & ſenſus hic laude dignus eſt. Verum ſæpe feſtina mors nonne optabilior nobis eſſet, qui pauperes ſumus, boniſque operibus carentes, quam vita diuturna, quandoquidem annorum noſtrorum numerus nonniſi auget numerum peccatorum noſtrorum? Sed non ita, Domine; gratiæ tuæ beneficio vivemus, & gratiæ magis adhuc pretioſæ beneficio vivemus tibi. Tot peccata miſericordiam tuam fatigare non potuerunt; ſanctus fervor juſtitiam tuam mulcebit. *Idem*.

Cum Deus noſter ſit pater, nos que filii ejus, odio tendum eſt, ne illi hoc peccatorum genere diſpliceamus.

Quid diceres de filio, qui omnia erga parentem ſuum officia in eo conſtitueret, ut eidem in rebus momenti majoris præſtaret obedientiam, & illi nequaquam contumeliam inferret, ſed eidem ſexcentis in rebus dolorem afferret, atque ubi ſeſe offerret occaſio, non adlaboraret, ne illi diſpliceret: & nullam ſibi aſſumeret earum curarum, quæ quo leviores ſunt, eo magis filii probant amorem, quam officia eſſentialia, quibus nemo deeſſe poteſt, niſi prius omnem abjecerit humanitatem? Patri hæc filii ſui agendi ratio placere ne poſſet? An immo majori inde afficeretur dolore, quam ea inobedientia, & furore filii ſui? Hoc tamen noſmet gerimus pacto erga Deum, qui pater noſter eſt, ac patrum omnium optimus, cum ita venialia peccata negligimus, & credimus poſt hæc futurum, ut Deo placeamus. Videtur ille quodammodo minus affici gravibus flagitioſi alicujus, vel infidelis criminibus. *P. Nepveu tomo tertio conſiderationum pro tertia die Auguſti*.

Se ferre cum Deo non ſecus ac cum hominibus noſmet gener e debemus.

Amicus, qui ſeſe intra eſſentialia dumtaxat officia continet, non eſt verus, commoduſve amicus. Amicum non amo, qui operam ſuam mihi tunc tantum impendere vult, cum in gravi aliquo periculo, vel in extrema neceſſitate conſtitutus fuero. Avertat Deus, quod unquam viri hujus hominis indigeam. Amicum amo, qui omnibus attentus ſit occaſionibus gratificandi mihi, qui illas inquirit, atque prævertit, qui metuit, ne mihi minimis etiam in rebus diſpliceat. Hæc res levis eſt, verus amicus ait, ſed amico meo diſplicet, igitur evitanda eſt. Nihil modicum eſt eorum, quæ vel placent, vel diſplicent illi, quem amamus. Hos ſenſus tenera, ac ſincera inſpirat amicitia, & qui hos ſenſus non fovet, vel non amat, vel parum amat. Heu! nunquid poſt hæc, o Deus, dicere poſſum a me te amari, cum adeo parum perhorreſcam diſplicere tibi ea committens crimina, quæ ideo levia nuncupo, quia te frigide diligo! *Idem*.

Minus ſæpe nos lædit inimici alicujus odium, aut contumelia, quam amici leves quidem, ſed frequentes infidelitates. Quomodo autem non metuo, o Deus, effectus negligentiæ meæ, mearumque frequentium infidelitatum erga te, quantumvis hæ leves mihi videantur? Quomodo ita vivens non communes ſperare poſſum gratias, quibus nihilominus adeo frequenter indigeo? Hoc eſt, Domine, in me quidem juſtum non eſſe, in te vero multo minus; hoc eſt vel parum metuere, vel nimia contemnere. *Idem*.

Per veniale peccatum Deo dedecor affertur.

Deo magis diſplicemus unico veniali peccato, quam eidem placere poſſimus toto eo cultu, quem eidem poſſumus adhibere. Licet maxima quæque facerem, licet difficillima quæque conarer, licet graviſſima quæque propter Deum ſuſtinerem, licet gloriam illius impenſius, utiliuſque procurarem, quam omnes ſimul fecerunt Apoſtoli, minus adhuc illum honorarem, quam eum dedecore afficiam unico veniali peccato; ideoque non licet unicum veniale peccatum committere, ut maximam Dei gloriam procurem, quamvis de mundi totius converſione ageretur. Ita cum bonum illud feciſtis, vel omiſiſtis ob humanos reſpectus, vel in eo cum inani quodam oblectamento permanſiſtis; cum mendacium aliquod protuliſtis, ac vobiſmet leviuſculam obtrectationem aliquam permiſiſtis; nunquid credidiſtis, nunquid cognoviſtis, Deum a vobis majori affici injuria, quam affici potuiſſet

hono-

honora Sanctorum omnium cultu, adorationibus, ſacrificiis? Quantum cogitatio iſta inanem retundere debet jactantiam, qua cor noſtrum intumeſcit, ubi illud intuemur bonum, quod agimus, & noſtram augere confuſionem, atque dolorem ob venialia peccata, quæ committimus! Hęc ſi vera ſunt, quantumvis virtute præditus videatur aliquis, quantacunque pro Deo fecerit, ſi vel unum veniale peccatum commiſit, ullane citra cæcitatem, atque injuſtitiam fovere poteſt vanitatem? *Idem tomo 2. pro nona die Junii.*

Veniale peccatum ſæpe gravioris eſt cauſa.

Veniale peccatum non eſt ab extremo fine aberratio, ſed diverticulum: ſed qui frequenter divertit, denique aberrat. Non eſt inimicitia cum Deo, ſed tepor quidam, qui ad inimicitiam diſponit. Qui Deum negligere conſuevit, quod per veniale peccatum fit, eum tandem contemnit. Qui vere amat, repente non odit; ſed qui amat parum, facile amicum negligit. Negligentia hæc non longe abeſt a frigore, neque ſuſius ab odio, vel contemptu. Voluntaria in oratione diſtractio nihil eſſe videtur: tamen ſæpe cauſa eſt, vel occaſio pravæ cogitationis, prava cogitatio noxii deſiderii, noxium deſiderium peccati mortalis, mortale vero peccatū damnationis. Si ad hæc adverteres animum, nunquid flocci faceres voluntariam in oratione diſtractionem, vel quodcunque aliud veniale peccatum? *Idem tom. 1. conſideratione 20. die Februarii.*

Quod diſplicet Deo, modicum exiſtimandū non eſt.

Pro certo habeatis nil modicum eſſe ex iis, quæ diſplicent Deo, & voluntatibus, nutibuſque illius opponuntur. Peccata omnia ſunt inobedientiæ, & quæ levia videntur, ubi cum gravibus malis conferuntur, gravia ſunt, ubi comparantur cum Dei majeſtate, vel ubi effectus, exituſque eorum conſiderantur..... S. Chryſoſtomus hom. 87. in Matth. jubet nos omni niſu contendere, ut levia hæc eradicemus crimina, & quin in eo immoremur, quod in ipſis nobis leve videtur, illa tanquam magnorum malorum origines reſpiciamus.... Et S. Auguſtinus in Pſ. 129. de hoc eodem loquens argumento, levia peccata pluviæ comparat, quæ quamvis guttatim decidat, fluminum tamen alveos replet, ac eas parit inundationes, quæ ſecum arbores, atque mapalia trahunt, agroſque miſere perdunt. Quid intereſt idem Sanctus ait, utrum navis tota ſimul pereat ſævâ tempeſtate victa, an aqua per ſatiſcentis carinæ rimas ingreſſa ſenſim, ac ſine ſenſu ita obruat illam, ut nullo opem ferente mergatur? Et alibi: Abjeciſtis, ait ille, magnorum ſcelerum ſarcinam, cavete, ne parvulorum copia vos opprimat. *Abbas Trappenſis, tomo primo officiorum vitæ monaſticæ, tractatu de amore Dei, capite ſeptimo.*

Veniale peccatum aliquid magnum eſt, ſi in ſe ipſo ſpectetur.

Hæc crimina non ſolum tunc magni momenti videntur, cum ſimul glomerantur, vel cum omnes eorum conſiderantur effectus: ſed etiam cum ſeorſim, ac ſingillatim inſpiciuntur. Si quis aliquid auſus eſſet morte dignum, nonne dementis eſſet, aſſerere illum leviter tantum deliquiſſe? Hujuſmodi facinus apud ſapientem virum nullius momenti eſſet habendum? Attamen qui hæc negligunt peccata, quæ parva dicuntur, eaque ſine ullis conſcientiæ ſtimulis committunt, multo minus rationabiles, ac juſti ſunt: affirmare enim poſſumus nullum eſſe id genus crimen, quod ſupplicium aliquod ipſa morte majus non mereatur: ea peccata, quæ lacrymis nequaquam expiata fuerint, flammis eſſe punienda, & electorum crimina, quæ per pœnitentiam deleta non fuerint, poſt mortem in iiſdem pœnis eſſe coercenda, quibus in reproborum ſcelera eſt animadvertendum, cum hoc tantum diſcrimine, quod in illis aliquem, in his autem nullum finem invenient. Dicant igitur homines, quodcunque ipſis placuerit, ut ſibi hanc abſcondant veritatem, quæ inſuavis ipſis videtur, non prohibebunt tamen, quominus fides nos doceat, quodcunque per pœnitentiam expiatum non fuerit, per ignem eſſe traducendum: *Ipſe autem ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* 1. ad Cor. 3. *Idem.*

Hæc Dei ſuprema majeſtas, infinita hæc excellentia in hominibus quærit tantum grati animi ſenſum, adeo latos, perenneſque honores, ut ea, quæ illam offendunt, quantumvis minima ſint, eam contrahant injuſtitiam, & deformitatem, quę intelligi nequit. Si fides noſtra eſſet ardentior, quam re ipſa eſt, unicum veniale peccatum magis, quam decem mille mortes timeremus. Ne miremini igitur, ſi S. Joannis Climaci ſpecus clamoribus, atque ejulatibus ejus reſonet; ſi S. Catherina Januenſis ad levium horum criminum, quorum ipſi magnitudinem perpendere abnuimus, intuitum ſeſe velit in ignem conjicere, ſed miremini, quod Chriſtiani inveniuntur, qui ſcientes a Jeſu Chriſto juſtos eſſe judicandos, citra metum, atque religionem ultro hujuſmodi peccata committunt. *Idem.*

Omnia potius perdere deberemus, quā unum veniale peccatum committere.

De veniali peccato quid docet nos fides? Si unicum proferendum eſſet leve mendacium nemini obfuturum, ut omnes obtinerentur theſauri, honores, voluptates, quas legitime cupere poſſumus, ut cœpta noſtra nobis e voto cederent, ut vitam noſtram ultra conſuetos terminos produceremus, ut ſine intermiſſione proſpero rerum curſu, bona valetudine, conſtantique pace perfrueremur [eo uſque procedamus, quo S. Auguſtinus proceſſit] ſi unicum proferendum eſſet leve mendacium, ut mundi totius probiberemus exitium; dicam amplius, ut mortalium omnium ſalutem nobis procuraremus, æternamque eorum damnationem averteremus, hoc nequaquam eſſe proferendum. *Tiberge in Chriſtiano receſſu, ſecunda die.*

De veniali peccati nequitia.

De peccati venialis nequitia quænam eſt fidei noſtræ doctrina? Quid illa nos docet? Potiuſquam libero impatientiæ motu rapi nos ſinamus, alacri animo perferendos eſſe acerbiſſimos quoslibet morbos, doloreſque; tormenta omnia, ipſoſque Martyrum cruciatus eſſe ſuſtinendos (dicamne? & dicenti habebitur fides?) in omnem æternitatem ferendum eſſe ignem devorantem, ac reliqua ſupplicia, quæ reprobi patiuntur, dummodo ab illis ſeparari poſſet ſtatus peccati, in quo miſere ſepulti, confirmatique ſunt: atque tunc in ſingula momenta inter ploratus, fremituſque dentium dicendum: quidquid patior, malum eſt veniali peccato minus? O Domine! Quam magnus es tu, & quam adorabilis religio tua! Hoc nobis detegit fides inter eas tenebras, quibus ſepti ſumus, ſecundum quam ſenſus noſtros, noſtramque vivendi rationem regere debemus. *Idem.*

Quam parum metuitur veniale peccatum.

Si venialia adeſſe peccata creduntur, profecto dicere poſſumus, hæc ne minimum quidem timeri, atque ſatis ſuperque nos feciſſe arbitrari, ſi mortalia evitamus. Quænam hodierna die eſt anima, quæ, uti par eſt, mœrore conficiatur ob veniale crimen, quod ſale eſſe putet; & quæ contra non gaudeat, ſtatim ac cogitare poteſt, crimen hoc ad mortem uſque non procedere? Verum meminiſſe debemus in quolibet veniali peccato duo eſſe metuenda, primum, ne ſit mortale alterum ne ad mortale viam ſternat. *Idem.*

Undenam hæc profecta audacia eſt, qua de peccatis judicium ferre volumus contra monitum Spiritus ſancti per Prophetam dicentis: *Delicta quis intelligit?* Quid? Qui præ cæteris ſanctitate floruerunt, ipſique eruditiſſimi, cæleſtiſque lumine afflati Doctores eccleſiæ vix mortale a veniali dignoſcunt, atque ubi judicium ferre debent, contremiſcunt: vos autem mediocri lumine veſtro, anguſtaque mente audacter profertis; veniale tantum eſt. Quis hoc dixit? Quis revelavit, quouſque criminis hujus nequitia proceſſerit, & ad quem uſque gradum acutus peccati gladius animam veſtram confoderit? At enim moleſtiſſimum eſſet ſemper in hac incertitudine ambigere: fateor equidem: hic nihilominus eſt vitæ præſentis ſtatus, qui nos humiliat, quod nos cogere debet, ut caute ambulemus; & hæc cauſa eſt, propter quam S. Paulus fidelibus omnibus annuntiat, ſalutem ſuam cum timore, ac tremore eſſe unicuique operandam. *Idem.*

Veniale peccatum ducit ad mortale.

Peccatum veniale viam ſernit ad mortale, quadam propenſionis via, eo quod veniales hæ noxæ ſunt tanquam præludia, initia, & ut ita dicam, aditus quidam, qua ad mortalia ſcelera properatur. Propenſio illa, qua erga prima rapimur, nullam habebit requiem, niſi nos ad extremum uſque pertraxerit. Præterea proclivitas in malum ſemper rapida eſt; eadem plerumque difficultate ibi curſum inhibere poſſumus, qua ſaxum per prærupta montium dejectum, quod re ipſa ſine ulla intermiſſione circumagitur, donec in imam uſque vallem dilabatur. His adde objecta, propter quæ prima ſcelera committuntur, cum ut plurimum fortiora ſint, vividiora, majoreſque illecebras habeant, vehementiores etiam impreſſiones efficiunt, quibus anima, quæ ſemel aditum præbuit, minus reſiſtere valet. Ita veniale peccatum per viam propenſionis adducit, nos ad illud perpetrandum diſponens. Verum nos quoque illac adducit per viam ſupplicii, diſponens Deum, ut illud nobis permittat. *Idem.*

Aſtus dæmonis ut id genus peccata facile perpetrentur.

Heu! quam parum credidi, vel ſaltem quam parum intellexi veritatem hanc, quam fides me docet! Etenim ſi crediſſem me leve hoc mendacium, vel hanc irriſionem contra charitatem proferentem, hac impatientia me abripi, hac exigua indignatione, humano reſpectu, vanitate, & voluntaria diſtractione in precibus fundendis abripi ſinentem, id malum patraſſe, quod cum maximis mundi malis poterat comparari, malum majus ipſa populorum omnium internecione, creatarum rerum omnium ruina, totius orbis interitu; ſi id agnoviſſem, adeone cæcus, & inſipiens extitiſſem, ut dicerem, quod toties dixi, hoc veniale peccatum eſſe? O Domine, quandoquidem per gratiam tuam effeciſti, ut cognoſcerem errorem meum, fac, ut minimam noxam tanquam malorum omnium maximum intuear, atque præſto ſim illis omnibus perferendis, potiuſquam te leviter lædam. *P. Nepveu in receſſu ſuo.*

Venialia peccata fragilitatis, & ex guibus.

Cum dico veniale peccatum magnum eſſe malum, non loquor de illis, quæ meræ ſunt fragilitatis, quæ raro committuntur, & quæ per pœnitentiam fere ſtatim ac commiſſa fuere delentur. Juſti ſecundum Spiritus ſancti verba ab id genus criminibus immunes non ſunt, quæ omnes fere Theologi docent via poſſe evitari. De illis loquor, quæ tepidi Chriſtiani conſulto committere conſueverunt, quorum habitum faciunt, & in quibus, ut ſeſe corrigant, ne laborant quidem. Hujuſmodi ſunt leves iræ, leves acrimoniæ, verba contemptum indigitantia, detractiones leves, irriſiones, mendacia, irreverentiæ voluntariæ, in precibus diſtractiones, deſiderium hominibus placendi, obtutus curioſi, otium, levis in bibendo, & comedendo intemperantia, negligentia in iis, quæ noſtri muneris ſunt, veluti in ſervorum regimine, ac filiorum inſtitutione; verbo peccata omnia cujuſcunque naturæ illa ſint, cum materia levis eſt, vel cum majorem partem ſibi incuria vindicat, quam improbitas. Dico, Fideles, hæc crimina, præcipue cum frequens in ea ſit lapſus, quorum correctio negligitur, & quæ levia putantur, maxima eſſe mala. *P. de la Colombiere tomo tertio ſermone hujus argumenti.*

Peccati venialis quatenus offenſa Dei, magnum eſt malum.

Deus idem, qui per mortale offenditur ſcelus; Deus hic infinite magnus, & infinite amabilis; Deus hic, cui omnia debemus, qui nos ex nihilo eduxit, & qui prohibuit, ne in nihilum relaberemur; hic idem Deus veniali læditur noxa. Verum quidem eſt noxam hanc levem eſſe, ſed leviores noxæ ſunt quodammodo infinitæ, ubi majeſtatem, ac bonitatem infinitam offendunt. Equidem ſcio ea, in quibus ſubditus contra principem peccare poteſt, non omnia eſſe æqualia, ſed conſtat nullum eorum levis eſſe momenti. Ingens facinus eſt aliquid contra vitam ejus moliri, & fateor, nihil hoc eſſe poſſe ſceleſtius; ſed qui illum vel factis, vel verbis affeciſſet injuria, non ideo leve ſcelus patraſſet, neque mitiora meritus fuiſſet ſupplicia. Tanquam naturæ monſtrum reſpiceremus filium, qui pugione patrem ſuum interemiſſet; ſed eum etiam, qui illum percuſſiſſet, vel cum percuſſurus dexteram ſuſtuliſſet, nonne omnes homines exſecrarentur? O Deus, quam cæci ſumus! In his exemplis flagitia noſtra perhorreſcimus, neque iiſdem afficimur, ubi hæc in ipſis ſpectamus, ubi toto cœlo graviora ſunt? Nunquid æternum, Domine, ad has confugiendum nobis erit parabolas, quæ adeo imperfecte tuam nobis repræſentant magnitudinem, ac beneficia? Quid eſt rex, quid maximus terrarum imperator, ubi cum Deo confertur? *Idem.*

Deſcriptio hominis venialia peccata contemnentis.

Qui venialia contemnit peccata, a ſummo mane ad veſperam via aliquid operatur, in quo nihil ſit corripiendum. Actio hæc per ſuperbiam corrupta eſt, illa per ignaviam, alia per libidinem, ac voluptatum amorem. Si orat, mens evagatur; ſi erogat eleemoſynam, eum vanitas allicit; ſi filios, ſervoſque caſtigat, nimium acrimoniæ, & furoris immiſcet. Lucro nimis deditus eſt, in negotiis ſuis nimis cupidus, in pietatis exercitiis ignavus, atque dormitans. Tandem nihil offert Deo, quod purum ſit, quod oculos ejus aliqua ratione non lædat: nihil pro illo facit, immo aliquid ſemper contra illum. Et credis, hunc a Deo eſſe ferendum? Et vis, illum rationem habiturum ejus ſervi, cujus neque tu ipſe habere velles?...... Haud ita, o Chriſtiani, e contra vero vos abjiciet, ſinet vos periculoſis occaſionibus impediri, quibus ſuperabimini, &c. *Idem.*

Qui mortale ſolum evitare peccatum ſtudet, hic Dei amicitiam negligit.

Qui hoc ſibi tantum proponit, ut Dei amicitiam tueatur mortale peccatum evitans, oſtendit, hanc ſibi amicitiam nullo eſſe in diſcrimine, Deumque cogit, ut ipſum tanto bono privet. Ita eſt Chriſtiani; ſentio eum, qui in id unum intentus eſt, ut mortale peccatum fugiat, ſine numero, ac religione minora peccata committens; ſentio, inquam, hunc timere quidem, ne Deum habeat inimicum, ſed non adlaborare, ut eumdem amicum habeat. Cum alicujus amicitiam in pretio habemus, conamur illius nobis benevolentiam conciliare, eamque fovere omni obſequii genere, operam etiam, quam non debemus, præſtantes illi, & peculiari cura evitantes, quidquid vel leviſſime illi poſſet diſplicere. Supplicii metus nos deterret, ne illis, quos internecino odio perſequimur, mortem inferamus: nec bene, nec male meremur de illis, quorum amorem, & odium negligimus. Sed quantumvis parum lædatur aliquis, præſertim vero ſi conſulto, ac ſæpe fiat, pater amorem, odiumque illius æque contemni; & ſin minus gravibus injuriis eum provocamus, inde accidere potius, quod illius potentiam, quam inimicitiam metuimus...... Hæc autem in homine chriſtiano diſpoſitio eſſene poteſt accepta Deo? *Idem.*

Venialia peccata prohibent ne fidenter accedamus ad Deum.

Venialia peccata, S. Auguſtinus ait, animæ eam labem adſpergunt, propter quam pudore ſuffunditur, & quæ prohibet, ne accedat ad Deum eo amore, & fiducia, qua cor purum, & ſine labe capetitur. Non habet illa amplius tenerum in orando affectum, quem perfecta inſpirat fidelitas, & cui nihil Dominus negat. Hinc preces frigidæ ſunt, languidæque; nihil ferme ab eo petere audemus, vel ſaltem non audemus ſperare nos aliquid ab illo impetraturos. Credi non poteſt, eum flecti dominum, cui tot juſta ſuppetunt, licet levia, conquerendi argumenta. Hæc timiditas, hæc diffidentia preces noſtras reddit inefficaces, vel ſaltem efficit, ut illis leviſſima conferantur ſubſidia, quæ non prohibent, quominus ad interitum feſtinemus. Alia opera bona, quæ hoc in ſtatu exercentur (eos omnes teſtor, qui in eodem verſantur) confeſſiones, communiones, omnia pietatis exercitia, hæc omnia ſine fervore fiunt, ſine guſtu, ideoque fere ſine fructu. Multo magis fieri via poteſt in hoc ſtatu, ne actiones omnes, licet per ſe ſanctæ, aliis venialibus noxis immiſceantur, veluti, voluntariis diſtractionibus, inanibus affectionibus,

igna-

ignaviæ in propulſandis ultionis, vel impuritatis cogitationibus, quæ ſeſe offerunt menti, curioſitati, irreverentiæ, aliiſque ſimilibus. Hæ igitur merito carent: ita ut nobis inutiles efficientibus gratiarum, cæleſtiumque benedictionum fontibus, ſæpe ad ſolas vires noſtras redigimur, cum quibus ne minimas quidem tentationes poſſumus propulſare. *Idem*.

Venialia peccata nos ad mortalia diſponūt.

Quotidie videmus, eos, qui erant modeſtiſſimi, eo quod ſtatim leves quaſdam noxas fas ſibi eſſe voluerūt, tandem ſeſe iis abdidiſſe flagitiis, quorum vel ipſam cogitationem pridem perhorreſcebant. Qui in levibus mentiri conſuevit, ubi gravioris mendacii inſtat occaſio, ſe male tuetur. Avarus, qui diu levibus furtis operam dedit, ubi lucri gravioris ſeſe offert ſpes, facile cedit. Timor amittendi gratiam Dei aliquantulum in corde illius contra inordinatam cupiditatem digladiatur; ſed miraculi loco habendum eſt, niſi omnibus ſupernaturalibus conſiderationibus avaritia prępolleat. Undenam hoc o Fideles? quia levia crimina, quantumvis ſpernenda videantur, habitum conflant, qui æque ad parva, & magna ejuſdem ſpeciei crimina impellit, & aliquando vehementius ad magna, quia horum objectum, ut plurimum, majorem habet illecebram, & uberius noſtram explet cupiditatem. *Id*.

Qui mortale ſolū cavere peccatum ſtudet, hic Dei amicitiam negligit.

Aliquando exiguum adeo inter veniale, & mortale peccatum intercedit diſcrimen, ut qui venialibus aſſueverint, facile, & quin animus advertatur, in mortalia decidant, eo magis quod ſæpe ignoratur, quouſque progredi liceat, quin mortaliter peccetur. Accidit quotidie, detractionem, quæ levis creditur, re ipſa gravem eſſe propter circumſtantias; eam pecuniæ vim, quæ videbatur exigua, ſatis eſſe, ut fiat furtum, quod mortem inferat animæ; denique cogitationem, factum, quod nobis gravi culpa carere videtur, nihilominus ſummam in ſe continere nequitiam. Omnibus hiſce in occaſionibus anima, quæ ignorat, quæ dubitat, quæ ſibi blanditur, quæ ſe ipſam excutere non vult ſerio examine, ſequitur conſuetudinem, qua rapitur, eamque magnis implicat criminibus. *Id*.

Venialia peccata prohibent ne fiditer accedamus ad Deum.

Nemo unus ignorat, ubi aliquid noſtræ cupiditati concedimus, hanc fieri avidiorem, atque inſolentiorem, eamque magis, magiſque urgere, donec eidem fecerimus ſatis. Ita, o Chriſtiani, ſceleſtiſſimus quiſque interiit; nemo eorum a gravi ſcelere duxit initium. Certum eſt, ſi in primis actionibus ſuis perſeveraſſent, pleroſque ſatis innocentes fuiſſe futuros, ſed ubi per rapidum declive curſus inceptus eſt, via, & ne vix quidem fieri poteſt, ut ſiſtatur gradus, niſi in imam vallem fuerit perventum. Quamobrem Dæmon, qui voti ſui compos eſſe non poteſt, niſi nobis Dei gratiam abſtulerit, nunquam orditur conatus, ut nos in grave aliquod ſcelus impellat; primum quidem ab adoleſcentulo ſimplices oculorum petit conjectus; voti reus erit, ſi adoleſcentulæ vanitatem immiſerit, ejuſque mentem novis indumentorum ritibus, inanibuſque ornatibus repleverit; ſcit enim, ubi hoc tulerit punctum, facile ad graviora ſe proceſſurum, & etiam ſi non admodum fuerit adniſus, qui ita occęperit, ad extrema quælibet facinora perventurum. Qui mortale tantum facinus horret, non admodum horret illud. Chimera eſt hæc vitæ ratio, ubi aliquis ſibi fas eſſe vult, quidquid non niſi levibus propoſitis pœnis prohibetur, & id tantum nefas eſſe cenſet, quod in rebus deficit eſſentialibus. *Idem*.

Quanquam per aquas baptiſmatis, vel per lacrymas pęnitentiæ quodammodo iterum conſtituti ſimus in ſtatu innocentiæ, tamen amor noſter ſemper languet, ac ſpiritus diſſipatur; ſemper cupiditatum noſtrarum rebellio tyrannicum in nos exercet imperium, & niſi inceſſanter nobiſmet invigilaverimus, ad examen omnia deſideria, omneſque cogitationes noſtras vocaverimus, pactum cum oculis noſtris, ut olim S. Job, pepigerimus, labiis noſtris oſtium circumſtantiæ, ac prudentiæ, quod Rex expetit propheta, circumdederimus, auribuſque noſtris, juxta Sapientis conſilium, ſepem poſuerimus, ſæpius quotidie peccata patrabimus, quæ licet a mortalibus differant, attamen ut deleantur, atque expientur, ſupernaturali medicina indigebunt. Mira quidem propoſitio, ſed vera. Licet officioſa tantum, jocoſaque diceremus mendacia; licet vanus tantum, leves, inutileſque geſtus ederemus, omnes ſimul homines, Angelique pro illis ſatisfacere nequeunt. *Ex chriſtianis actionibus tomo* 1. *ſermone hujus argumenti*.

Quantumvis leves, o Deus, hæ mihi videantur noxæ, tamen te lædunt; quantumvis animæ meæ non inferant mortem, ſemper tuo ſanguine indigeo, ut flectam juſtitiam tuam, neque mihi remittentur nunquam, niſi juſta inveniatur malum inter, ac remedium, ſatisfactionem inter, & injuriam proportio. Verum quidem eſt, aquæ benedictæ gutta, ubi ſinceræ devotionis ſenſu excipiatur, labes has abſtergi poſſe; eleemoſynam propter Deum egenis erogatam debitum hoc poſſe remittere; orationem cum fervore factam obtinere poſſe morborum noſtrorū curationem; ea omnia, quæ Sacramētalia vocamus, his vulneribus aptā afferre poſſe medicinam; ſed quantumvis hæc remedia ſufficiant, erunt inefficacia, niſi Salvatoris vulneribus commiſceantur, neque meritis ejus ſuſtineantur. Opus eſt, illam aquæ guttam dilui lacrymis, quibus noſtram proſecutus eſt infelicitatem; eleemoſynam illam conjunctam eſſe cum magno amore, propter quem cruorem pro ſalute noſtra effudit, ut loquitur Apoſtolus, & orationem illam offerri cum ea, quam ipſe pro nobis obtulit Patri. *Idem*.

Hæc venialia peccata delerine queunt ſine meritis J.C.

Non deſunt feſti dies, S. Bernardus inquit, qui pro peccatoribus ſunt dies ſalutis: qui duri ſunt, & inhumani, flectuntur; qui ſuperbi, humiliantur; qui violenti, modum ſervant; qui libidinoſi, ſe continent, qui inconſtantes, ad ſe redeunt, qui peccatores, agunt pœnitentiam, peccata ſua confitentur, dolent, & malum, quod fecerunt, reparare contendunt. Sincera vitæ mutatio; ſed quodnam mutationis indicium videmus in id genus hominibus, de quibus loquor? Obſident pęnitentiæ tribunalia; at majorine cum ſinceritate? aſſidui ſunt in eccleſiis, at majorine cum pietate? audiunt verbum Dei; majorine cum obedientia? *Idem*.

Plurimi Deum amare volunt, vel divinas illius adimplere leges modo mere ſervili, & propter timorem, ſatis aperte teſtari ſe non admodum de amore illius ſollicitos fore, ſi alioquin æternam evitare poſſent damnationem. Quamobrem quotidie levia committere peccata non perhorreſcunt, quorum veniam ſe facile impetraturos arbitrantur: & ingens eorum ipſorum numerus, qui majorem habere videntur pietatem, ac lumen, adeo arctos virtuti ſuæ cancellos circumſcribunt, ut ſatis eſſe putent graviora evitare flagitia, quin infinita minorum multitudo illis negotium faceſſat. Quot videmus, qui magna cura inquirunt, utrum hæc, vel illa peccata mortalia ſint, ut ſine metu, ac religione ſeſe illis omnibus mancipent, quæ venialia eſſe percipiunt? Eorum hac in re agendi ratio omne palam oſtendit, illos a criminibus non abhorrere, niſi quod proprius amor timorem incutit illis, ut æternum damnati ſint, & ſi quam invenirent viam ſeſe hiſce terribilibus pœnis liberandi, nihil pravam illius lædendi Deum voluntatem coerceret? *De Sancta Martha tomo primo tractatuum aſceticorum, tractatu de venialibus peccatis*.

Venialia peccata adhuc oſtendit Deum ſervili modo a nobis amari.

Habitus in veniali peccato efficiunt, ut abutamur ſacramento pœnitentiæ, & ſexcentas efficiamus confeſſiones, quæ nullæ ſunt, rati ſatis eſſe exigua hæc confiteri peccata, quin unquam corrigamur; qui error eſt, quem dæmon paulatim inſerit mentibus ignavorum fidelium, ut conſcientiæ illorum falſam procuret tranquillitatem, qui illum eo libentius audiunt, quo pro ſua voluptate impenſius rem ita eſſe deſiderant. Sed ſi id genus homines non omnem Dei, propriæque ſalutis ſenſum abjecerunt, cum tremore hoc audiant terribile S. Bernardi ſerm. 3. in Conv. S. Pauli verbum: *Nemo dicat in corde ſuo: levia ſunt iſta, non curo corrigere: non eſt magnum, ſi in his maneam venialibus, minimiſque peccatis. Hæc enim, dilectiſſimi, impœnitentia, hæc blaſphemia in Spiritum ſanctum, blaſphemia irremiſſibilis*. Conſiderandum eſt igitur, cum veniale peccatum ſit offenſa Dei, ubi nosmet illius accuſamus, noſmet accuſare debere in ſpiritu pœnitentiæ,

Venialium peccatorū confeſſiones plerumque inutiles, & nullæ.

tentiæ, hoc eſt cum dolore, & gemitu cordis, atque cum certo noſmet corrigendi conſilio. *Ex morali chriſtiana in Pater lib. 7. ſect. 1. art. 4.*

Ingentes, & damnoſi, quos animæ gignunt venialia peccatis.

Errata hæc, quæ tanquam levia contemnitis, & quę hanc ob cauſam in infinitum multiplicantur, non ſolum a vobis avertunt communem gratiarum Dei curſum, ſed etiam evertunt fortaſſe conſilium, quod inierat vos ad eminentem perfectionis gradum evehendi, quia vos hoc favore indignos, eique minime pares efficiunt. Poteſtiſne tanquam levia conſiderare ea, quibus res tantæ prohibentur? Si malum eſt carere bono, nunquid tot bonorum jactura nobis leve malum eſſe poteſt? Sed cur vultis Deum vobis in ſingulas horas magnas conferre gratias, quas minime tenetur, ſi minime vultis eidem obtemperare in iis, ad quæ graviſſimis propoſitis pœnis tenemini? *P. Dozenne loco memorato.*

O Deus! ſentio equidem omnia crimina mea, quantumvis levia mihi videantur, pondus eſſe, quod inferius ſemper me detrahit, atque ſenſim in profundam detrudit abyſſum. Hi plures ſunt morbi ſimul conjuncti, qui magis magiſque me in dies infirmantes ad mortem adducunt. Magis, quam antea, tuo egeo ſubſidio; ſed fateor memet eodem magis indignum præbuiſſe. Quid interim agam ſine te, ſi vires inimici mei augentur, cum meæ imminuuntur? O Domine; ſi me punire decreviſti, immitte mihi ſupplicia, quæ me revocent ad te, non quæ me ſemoveant. Tandem enim ſi peccatorum meorum pęnam ſinis me in graviora proruere, hęc in te quidem eſſet juſtitia, in me vero infidelitas gravioribus ſuppliciis punienda. *Idem.*

Levia peccata ſæpe ſunt noſtrædamnationis cauſa.

Corpus peccati, quemadmodum loquitur S. Paulus, ſimul colligatum eſt. Ejus principia, incrementa, & finis ſibi cohærent: *Colligata eſt iniquitas*, inquit Oſeas Propheta c. 13. Principia illius ſunt levia peccata: incrementa vero peccata gravia: finis tandem damnatio. Damnatio magnis adhæret criminibus, & magna peccata parvis. Ideo vos hæc trahentes illa etiã trahitis; & illa trahentes trahitis damnationem. Væ igitur vobis, qui dicitis: Cur iſta nobis negotium faceſſant? non ideo damnabimur. Non, non ideo prorſus damnabimini, ſed attendite, quæ adjiciam: ſed fortaſſe ideo damnabimini. Nugæ ſunt, dicitis: ſermo fallas, ſermo corporibus eccleſiatũ, quæ majorem profitentur ſanctitatem, funeſtus &c. *P. Girouſt in Quadrageſima ſermone de rebus parvis.*

In habitu peccati venialis periculum eſt, ne a Deo ratiocinamur.

Eſto quidem in hoc habitu, & affectu, quo quibuſdam inhæremus peccatis, quæ re ipſa per ſe levia ſunt, a Dei gratia non excideritis; nunquid vobiſmet ipſis promittere poteſtis, vos in eadem diutius permanſuros, ſi in hoc permanſeritis habitu? Audetiſne ſperare in hiſce periculoſis momentis, quibus caro a ſpiritu deficit, & quibus difficillimum eſt conjicere, utet in corde vigeat, Deus, an peccatum, audetiſne, inquam, præſumere vos conſtanter eſſe obluctaturos? Creditiſne voluntatem veſtram ſemper erga Deum infidelem in iis, quæ minimi momenti cenſetis, adhæſuram indiviſibili puncto, quod illam a mortali peccato ſeparabit, atque vallum illud nequaquam prætergreſſuram? Quis ſcit, utrum voluntatia in tot articulis infirmitas veſtra non ſinet, ut voſmet veſtris deſideriis tradatis? Quis ſcit, utrum cor infirmatum, & quodammodo per gradus diſpoſitum in ea uſque proruet flagitia, quæ tot animarum reprobationem incœperunt? Quis ſcit, utrum Deus, qui ſemper vos manu quodammodo duxit, fatigabitur aliquando vos ſuſtinens, ac permittet eos deplorabiles lapſus, per quos deinceps de abyſſu in abyſſum ruunt, & qui tandem in infeliciſſimum deſinunt finem? *P. Cheminais, ſermone de fervore.*

Statim prima medicina offerenda eſt malis, ne hæc non ad graviora ducant.

Levia peccata, quæ homines ne cogitantes quidem ferme committunt, non ideo minus funeſta ſunt. Viam ſternunt ad mortale peccatum, dæmonique animæ januam aperiunt: via eorum percipitur curſus, atque comprehenditur, quomodo hæ aquæ filamenta ad mortem adducant. Sed non ideo tamen minus verum eſt, hæc eo ferri, ubi in via percrebuerint. Minus diſtat leve peccatum a gravi, quam innocentia a peccato. Quamobrem ſi homo ſuæ jacturam fecerit innocentiæ; & ſi virtus ejus, quæ adeo conſtans videbatur, nutare potuit, vereri debet, ne in turpiſſimam decidat infelicitatem. David in ædium ſuarum obambulans ſolatio, oculoſque ſuos in Berbſabeam conjiciens, arbitratuſne fuiſſet futurum, ut obtutus paulo curioſior ipſum in diuturnum adulterium, atque in nefariam cædem impelleret? Omnia hæc ſcelera ab exiguis profecta ſunt initiis; ſed progreſſus, ac finis eorum terribilis effectus eſt. Principiis ergo obſtandum eſt, ſi malum vultis evitare: hi ſunt meti conſcientiæ motus, quę periculum præſentiens aniti debet, ut ab illis ſe tueatur. Ridiculum eſt velle cupiditates corrigere, ubi nutriuntur. Rebellis ſubditus fit inſolens, cum princeps eum metuit, vel aliquid eidem cedit. Nunquid oleum camino additur, ut ignis extinguatur? *Ex tractatu de Conſcientia.*

In ſpeciem quid levius eſt, quam curioſitatis peccatum; attamen nonne hæc prima cauſa fuit, propter quam tot mala Davidi, ac Dinæ evenerunt? Ille nonne honorem ſimul, vitamque proximo abſtulit, eo quod ſeſe objecit voluptati videndi? Hæc autem nonne pudicitiæ ſuæ jacturam paſſa eſt, eo quod vanitate correpta fuit ſeſe videndam aliis objiciendi? In tentatione non deeſt progreſſus, qui malum diſſimulat, ac tegit, & non niſi partem illius oſtendit. Primum quidem videre tantum, & audire quærimus, neque intelligimus improbum virus gliſcere, mentem decipi, cor allici, conſcientiam corrumpi, ac fieri tandem, quod nos nunquam facturos eſſe crediderαmus...... Gradatim in viam iniquitatis incedimus, ſed ruimus denique in abyſſum. Quid tandem intereſt, quonam pacto illuc perveniamus? nonne æque perimus & per fluctus, qui repente navim deglutiunt, & per aquas, quæ guttatim eam replent? Nonne æque animæ noſtræ mortem conſciſcimus, ſeu noſmet vehementi tradamus cupiditati, quæ illam ſubito rapit, ſeu in habitualem decidamus languorem, qui illius vires paulatim abſumit? *Auctor Anonymus.*

Juſtum, quod piè ſitque habeas argumentum dubitandi narum peccata; quæ committuntur, mortalia ſint, an venialia.

Hæc attentio, qua ad examen revocatis, utrum offenſa venialis ſit, nec ne; hæc ſollicitudo, qua Domino negare contenditis, quidquid neceſſario eidem debetis; inanis hæc circumſpectio, qua legi illius ſtudetis, ut agnoſcatis, quo uſque illam violare poteritis, non proficiſcitur, niſi ex corde, quod fide, & amore Dei vacuum eſt: cor enim, ubi Dei ſpiritus regnat, hujuſmodi regulas ſervare nequaquam videtur. Male nati duntaxat filii parenti ſuo dare abnuunt, quidquid habent, & ab eo accipere volunt, quidquid ad ipſos pertinet... Actus voluntatis plus minuſve latior, arctiorque, cogitatio initio ſuo cohibita, vel uſque ad progreſſum acta, deſiderium, quod præcedit crimen, vel ultra fas procedit, abyſſi ſunt, Domine, quas homo penetrare non poſſet; ſed de quibus terribili ultionum tuarum die diſtrictam ab eo rationem expoſces. Ita S. Paulus, cui nihil conſcientia exprobrabat, Sanctus Paulus vir ille de cęlo dilapſus neſcit adhuc, utrum amore, an odio ſit dignus, utrum Dei gratiam ſervaverit, an amiſerit; vos autem, qui ſexcentas vobis licere vultis infidelitates, qui omnem ſenſibus veſtris licentiam permittitis, in re dubia, quæ tantam Deo infert contumeliam, tuti eſtis? Quanam in re confidentiam veſtram conſtituiſtis vos, qui nullam adhibetis curam, ut omnia peccatorum genera evitetis; vos, qui tanta difficultate diſtinguitis, utrum conſenſus cogitationem fuerit ſubſecutus, & utrum deſiderio comes acceſſerit idea voluptatis, quam vobiſmet effinxiſtis; vos, cujus actiones omnes incertiſſimę ſunt, qui ſemper inquiritis, utrum longius procedatis, qui ex ignava conſcientia deſumitis regulas amoris, quem debetis Deo, & qui, quin voſmet deprehendatis ſemper nequiſſimos coram Deo, creditis ſemper peccata veſtra nunquam uſque ad animæ mortem procedere; vos, qui licet tot habeatis metuendi cauſas, fallacem vobiſmet concinnatis tranquillitatem inter ſexcentas manifeſtas, & quotidianas infidelitates? *P. Maſſillon ſermone de tepiditate.*

Sæpe decidere difficile eſt utrum peccata venialia ſint, an mortalia.

Quanquam omnia levia peccata non abducant ad mortem, atque moralis Jeſu Chriſti quædam agnoſcat crimina, quę Spiritui ſancto triſtitiam tantummodo afferunt: attamen ea, quæ traduntur ad illa

digno-

dignoſcenda regulæ nequeunt eſſe certæ illis omnibus, a quibus applicantur; inveniuntur enim circumſtantiæ, quæ non videntur, & quę peccatorum naturam immutant. Cordis ſitus, vel affectio de illorum qualitate decernit; quod in alio infirmitas eſt, vel negligentia, in alio eſt affectata nequitia. Exemplum quæritis? Saul quamquam a Domino juſſus pepercit Agag, & reſervavit, quidquid optimum erat in grege, Domino ſacrificandum. Crimen hoc non videbatur mortale, ſed quoniam non ſine ſuperbia quadam rex hæc reſervaverat, Deus has victimas eſt abominatus, & illum pœnituit, quod Saulem ad regni ſolium evexerat. *Idem.*

Fallimur ſæpe, cum conſcientiam nil grave nobis exprobrare; noſmet ipſos ob leves noxas cenſemus, & hæc ſecuritas noſtrum conſtituit periculum. Sanctos nos eſſe arbitramur, quia a nefariis ſceleribus abſtinemus; ſtare credimus, quia de alto vertice non cecidimus. Hic ſtatus fortaſſe magis terribilis eſt, quam ſtatus nequiſſimorum peccatorum; tunc enim malum non percipimus, neque comprehendere volumus, nos per illud ad mortem adduci. *Idem.*

Venialia peccata contemnenda non ſunt. Ne contemnatis venialia peccata, S. Auguſtinus ait, eo quod vobis levia videntur, ſed potius illa metuite, quia magno in numero ſunt; ſæpe enim accidit, ut plura, licet exigua, inſecta inferant mortem, cum magna eorum quis premitur multitudine. Arenæ maris grana admodum levia ſunt; verum nihilominus rates in imum dejiciunt, ubi nimium illis onuſtæ ſint. Nihil levius, ſubtiliuſque videmus guttis pluviæ, quas in terram videmus dilabentes; attamen ubi aſſiduæ ſunt, fluvios augent, ac torrentes efficiunt, quibus everruntur ædes, & agri inundantur. Non igitur ſolum magis enormia peccata, ſed etiam leviora, ubi in habitum migrant, metuenda ſunt. *Specimen ſermonum pro feria 2. poſt Paſſionis Dominicam.*

Si ex altera parte veniale peccatum eſt leve, grave eſt ex altera. Eſto peccatum hoc ſit leve ex parte peccatoris propter illius infirmitatem, ac ſtudia; leve ſit ex parte materię, eo quod minimi eſt momenti; leve ſit ex parte effectuum, nemini enim damnum infert; leve ex parte veniæ, quæ facile conceditur, & ad quam obtinendam plures in eccleſia patent viæ; leve ex parte gratiæ, non enim eam delet; nunquid autem leve eſt ex parte Dei, qui meretur, ut æque in minimis, atque in maximis mandatis ſibi obtemperetur? Num leve eſt ex parte Dei, qui omnia in ſtatera Sanctuarii appendit? Proculdubio ſemper magnum eſt ratione mortalis peccati, in quod animam impellit; magnum eſt ratione majeſtatis, & ſanctitatis Dei, cui affert injuriam; magnum eſt ratione pœnarum, quas divina ſumit juſtitia. *Joly ſermone hujus argumenti.*

Difficile eſt mederi illi, qui eſt in habitu peccati venialis. Non vereor uti parte ſermonis, quo S. Baſilius quemdam ævi ſui devotū virum alloquitur homilia ſeptima. Erat ille ſimilis plurimis, quos hodierna die videmus; ſaltem omnes eorum characteres gerebat. Religioni ſibi vertebat enormia crimina, pietatem ſuam ſecundum ingenii ſui libidinem dirigebat, a mortalibus noxis abſtinebat, in levibus dumtaxat peccabat, eo modo, quo nos, loquebatur. Nil mihi mea exprobrat conſcientia, nil feci, quod magnum ſit malum, honeſte vitam traduco, non ſum violentus, injuſtus, impudicus. Attamen creditiſne? licet morbus ejus ad mortem uſque nequaquam procederet, erat tamen immedicabilis. Eheu! frater mi, ajebat S. Baſilius, quam deploranda eſt ſors tua, & etiam mea, quandoquidem hoc negotium aggreſſus ſum! Si magnus eſſes peccator, de ſalute tua non deſperarem; ſatis eſſet tibi ob oculos infernos ignes objicere, ut te ad temet ipſum revocarem, ac certus ſum futurum, ut æterna hæc ſupplicia conſiderans, quæ te procul dubio flecterent, ab iis ſecederes peccatis, quæ in te exercent tyrannidem. Sed quia venialiter dumtaxat peccas, dic, quæſo, mihi, quibus verbis uti debeo, ut te ex imminenti eripiam calamitate? *Auctor actionum chriſtianarum tomo 1. ſermone hujus argumenti.*

Quomodo per venialia peccatum lethale irrepere poſſimus. Duplex eſt naufragii genus. Primum, cum aquæ agitatæ, contrariique venti navim in pleno mari concutiunt, evertunt, ac fluctibus obruunt: quæ inſignium peccatorum ſors eſt, qui affectuum ſuorum vi agitati, atque concupiſcentiæ ſuæ pondere oppreſſi ſine duce, & ſine navita pereunt. Alterum, quod æque periculoſum eſt, proficiſcitur ex rimis quibuſdam ſenſim pelagus excipientibus, quæ cauſa ſunt, propter quam navis ſubmergitur, tunc ubi minus exiſtimatur, in ipſo portu, & ubi tutiſſima eſſe cenſetur. Talis eſt lapſus animarum, quę a mortali peccato ſibi cavent, ſed venialia nullo habent in diſcrimine, eaque in animas ſuas ingredi ſinunt, ac miſere in abyſſum labuntur. Aſſueſcunt, exempli gratia, officioſa mendacia proferre, in aliorum ſocietate aliis illudunt, alieniſque ſumptibus recreantur. Hæc mala non ſunt; eſto; ſeu quod velit Deus ulciſci ſuæ veritatis contemptum, ſeu ad aliquid gravius ſternatur via, accidit, quod cum duobus digitis a naufragio diſtamus, facile in præceps labimur, & de peccato veniali in mortale proruimus. *Idem.*

A levibus noxis facile ad gravia tranſvolamus. *Qui ſpernit modica, paulatim decidet.* Quantum trepidationis hoc monitum nobis debet incutere levia crimina noſtra intuentibus! Vulnera, quæ hæc animæ noſtræ infligunt, levia ſunt, ſed mortalia fiunt, cum illis mederi negligimus. Parvæ negligentiæ, ſi ſeorſim in ſemet ipſis ſpectentur, peccata non ſunt, ſed gravium peccatorum ſunt cauſæ. Virtutem noſtram non evertunt, ſed paulatim illam infirmant, locumque præbent affectibus, qui nos pertrahunt in iniquitates. *Auctor Anonymus.*

Quamvis peccatum veniale ſit leve peccatum, nihilominus leve malum non eſt. Fateor equidem, veniale peccatum leve peccatum eſſe, ſed leve malum eſſe haud equidem fateor. Leve eſt, ſi cum mortali peccato conferatur, quod eſt malorum omnium maximum; ſed ſi abſolute, ac in ſe ipſo ſpectetur, nullus dolor eſt, nulla infamia, nullum tormentum, quantumvis crudele ſit, atque turpe, quod leviſſimo eorum criminum, quæ levia dicimus, non ſit anteferendum. Levia illa ſunt, quia leviter, ac temere committuntur, quin quod ſit, ſatis conſideretur. Veniale peccatum cum mortale collatum idem eſt, quod morbus, ſi cum morte conferatur. Fateor, mortem terribilem eſſe; hoc tamen non prohibet, quominus lepra, lues, paraliſis, lithiaſis, febris ardens, & aſſidua magna ſint mala, atque ſumma cura evitanda. *P. de la Colombiere, ſermone hujus argumenti.*

Pœna, qua Deus in hac vita peccatum veniale punit. Inter omnes pœnas, quibus conſuevit Deus veniale peccatum punire, nulla major eſt ſubtractione gratiarum, quam vulgo graviora crimina, & ſæpe etiam mortale peccatum ſubſequitur. Verum eſt, parva peccata Dei odium non mereri; ſed catholica doctrina eſt; per illa amorem ejus frigeſcere, ideoque ejus liberalitates imminui, inhiberi peculiarem illam providentiam, quam erga amicos ſuos exercet, & quæ illos ab omnibus dęmonum inſidiis tuetur. Fatigatur ille ingratam ſuſtinens animam, quæ credit infinitis ſe facere ſatis obligationibus, quibus illi devincta eſt, ſi illum extremis non afficiat contumeliis, quantumvis in ſingulos dies ſexcentis in rebus illi diſpliceat. Senſim ille faſtidit cultum ejus, ſuas ſubtrahit gratias, intermittit arctam eam, quam cum ipſa fovebat, neceſſitudinem, non afficitur amplius malis, quibus illa eſt obnoxia; demum eam tradit inimicis ipſius, qui invenientes illam præſidio ejus deſtitutam, ſexcentis lethalibus vulneribus eamdem conficiunt. *Idem.*

Gravia mala ſæpe ab exiguis ducunt ortum, & peccata nequiora a levibus. Qui ſeſe præcipites dant in graviora flagitia, S. Bernardus ait, primum quidem a levioribus noxis ducunt initium; & nemo repente fit peſſimus. Spiritualibus morbis idem accidit, quod corporalibus, utrique ſenſim efformantur ..... Ubi videris, Sanctus idem addit, aliquem Dei ſervum, qui inſigni lapſu corruerit, ne credas, tunc malum occœpiſſe. Modica muri ruina facile poterat reparari, ſed ea neglecta totum corruit ædificium. Si vel levis adhibita fuiſſet cura tunc, cum malum incipiebat, facile progreſſus illius poterat prohiberi, ſed quod hi defectus vel attentionis in precibus, vel diligentiæ in obeundis officiis habiti fuere tanquam leviuſculæ imperfectiones, neque illis adhibita fuit medicina, funeſtiſſimi lapſus ſubſecuti ſunt. Cum diu in innocentia perſeveravimus, raro accidit, ut repente in grave aliquod peccatum ruamus. Primo ſemper exteriora urbis munimenta occupantur, antequam in ipſa urbis propugnacula

culis tormentorum acies dirigatur. Salutis noſtræ inimicus nimis callidus eſt, neque primo ſtatim occurſu audet Dei ſervos laceſſere in iis, quæ ſunt eſſentialia: in irritum cederet conatus illius, ſi primo impetu animæ, cui Dei timor ineſt, ſuadere vellet, ut mortale peccatum committeret; ſenſim per levia crimina veluti per cuniculos irrepit. Sexcenta amoris proprii, cui fides habetur, conſilia; voluntariæ, craſſæque imperfectiones, quæ nobis fiunt familiares, ſecretæ viæ ſunt, quibus utitur inimicus, ut optatum finem conſequatur.

Habitus venialia peccata committendi efficit, ut in graviora cadamus. Senſim aſſueſcimus peccatis ea in re levi parrantes, quoniam nequaquam ſeſe nobis offerunt ea ex parte, quæ eſt magis horribilis. Aſſueſcimus mentiendo, exaggerando, de aliorum defectibus obloquendo, murmurando, illudendo: mox ſubſequuntur ſimulationes, verſutiæ, politica agendi ratio, iræ, aſſentationes, affectiones, quibus zeli color inducitur; vita mixta, ubi nimium humani eſt, & jam ſatis ſuperque mali, periculoſa tepiditas, extrema imbecillitas, qua vitio reſiſtimus, miſera inter bonum, malumque hæſitatio; denique mors animæ, malaque omnia, quæ mortem hanc comitantur; ita ut animæ intereant, & religioſæ ſodalitates paulatim decidant, quin dici queat, quomodo id contigerit, niſi quod initium ductum fuit a rebus parvis, atque ad graviora progreſſus fuit. *P. Sarin tomo tertio dialogorum ſpiritualium.*

Venialis peccati gravitas, quamvis levis dicatur. Ut verbo exprimamus nequitiam, & gravitatem peccati, quod leve, & veniale dicimus, dico Dei offenſam eſſe, ideoque tantum malum, ut licet de totius terrarum orbis ſalute ageretur, vel integri illius prohiberetur everſio illud committendo; gloria, & honor Dei ita creatis rebus omnibus præſtat, ac tantam æſtimationis poſtulat prælationem, ut dubitandum non ſit, utrum potius mundi totius ſalus ſit relinquenda. De hac veritate ſolum rationis lumen nobis perſuadere poteſt: etenim ex quo peccatum veniale Dei eſt offenſa, terminus hic illud in ea claſſe mali conſtituit, ut ſupra ipſum non ſit niſi maximum, ſummumque malum, mortale videlicet peccatum; ſed reliquis omnibus, quæ fingi, excogitarique poſſunt, malis præſtet. Veluti, ſi in mundo inveniretur creatura ita perfecta, ut nemo eadem perfectior eſſet præter unum Deum; & reliquas omnes, quæ eſſe unquam poſſunt, longo poſt ſe intervallo relinqueret: ad quem perfectionis cumulum ipſa evaſiſſe dicenda eſſet? Hoc ipſum dico de veniali peccato: in genere malorum, ſupremum, extremumque malorum omnium illo majus eſt; ipſum vero maximum eſt reliquorum, quæ in mundo ſunt, vel eſſe poſſunt. Hoc habet cum aliis malis commune, quod extremum non eſt: ſed alioquio alia exſuperat omnia; animam non agit præcipitem in extremam calamitatis abyſſum; ſed omnibus præterea malis præſtat: extremum non eſt, ſed præter illud, nullum eſt, quod cum ipſo valeat comparari: etenim quatenus Dei offenſa eſt, ea omnia ſuperat, quæ contra creata poſſunt committi. Ita ſi fieri poſſet, aliqua præciſione poſſibili, vel ſecus, ut ſeparari poſſet injuria facta Deo: omnes contumeliæ, quibus affici poſſunt omnes mundi Principes, & Imperatores, etiam ſi eorum dignitas in infinitum uſque extollatur; adde etiam quibus nobiliſſimæ ex puris intelligentiis affici poſſunt; ac deinde concipe, quidquid contumelioſiſſimum eſt in omnibus circumſtantiis, quæ injuriam aliquam graviorem efficere poſſunt, hæc omnia nunquam æquarent gravitatem minimi venialis peccati contra Deum. Hic enim terminus illud in ordine ſuperiori conſtituit, & ſuper ea omnia, quæ committi poſſent contra creaturam, ſi ea ſeparari poſſet injuria, quæ Creatori ſimul infertur. *Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta: ſermone hujus argumenti.*

PERSEVERANTIA.

PERSEVERANTIA IN VIRTUTE, ET PIETATE, INCONSTANTIA IN BONO, &c.

MONITUM.

QUEMADMODUM perſeverantia in gratia, in exercitatione virtutum, & cultu Dei arctum habet nexum cum recidiva in peccatum, plerique concionatores utrumque argumentum ſimul conjungant, & ſane difficile eſt de alterutro verba facere, quin de altero aliquid attingatur. Hoc tamen non prohibet, quominus duo fieri poſſint concionum argumenta, ſeorſim pertractanda. Hortari quippe poſſumus ad perſeverantiam in cultu Dei, oſtendendo indignitatem ab ea recedendi, ut mundana vita ducatur; atque deterrere poſſumus peccatores, ne ſe iterum iis abdant criminibus, unde Dei miſericordia illos eduxit.

Itaque hoc in loco colligemus, quidquid magis notatu dignum in hoc de perſeverantia argumento invenimus; indirecte vero de recidiva erit ſermo, quemadmodum alibi de recidiva loquemur, quin illic directe de perſeverantia verba faciamus.

Hic autem ſolum animadvertendum eſt, a nobis de perſeverantia ſermonem inſtitui, quatenus virtus eſt, per quam nunquam nobis deficit gratia, non autem de perſeverantia finali, qua donum eſt, & gratia particularis, quam nemini tribuit Deus, & qua unice ab illius bonitate pendet, quemadmodum deinceps explicabimus.

Argumentum hoc vulgo poſt Paſcha pertractatur, videlicet ad exhortandos fideles ad gratiam per eos dies receptam ſervandam, ne relabantur in ſcelera, quorum egere pœnitentiam; quamvis quovis tempore ſummæ utilitatis non eſſe non poſſit.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia concionum hujus argumenti lineamenta.

I. PRO concionis argumento deſumi poteſt hæc propoſitio, quæ veriſſima eſt, & quæ terrorem æque incutit, & affert ſolatium: Perſeverantiam in bono, atque in pietate uſque ad finem ſolam eſſe prædeſtinationis notam, in qua confidere liceat; tribus enim rebus certis innititur, quibus decipi nequaquam poſſumus. Videlicet 1. verbo, & promiſſionibus Dei, qui hoc ſolemniter pollicitus eſt: 2. conſtanti, & uniformi modo, quo ſeſe gerit Deus in ſalute juſtorum, nunquam finalis perſeverantiæ donum illis negans, qui conſtanter in chriſtianarum virtutum exercitatione perſeverarunt: 3. æquitati juſti hujus judicis, qui, ut S. Paulus ait, defert juſtitiæ coronam illis, qui fideles eidem obſecuti ſunt. Hæc eſt totius concionis partitio,

Pars prima: oſtendendum eſt, prædeſtinationem ad gloriam perſeverantiæ in gratia, & in cultu Dei adnexam eſſe; hæc igitur certiſſima illius nota eſt: hoc explicite promiſit Deus: *qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*, Salvator inquit in evangelio Matth. 10. quod pluribus aliis locis confirmatur, & quibuſdam parabolis indigitantibus: 1. Deum regnum ſuum, & cœli coronam hac conditione ſpopondiſſe; *Nemo coronabitur, niſi qui legitime certaverit*, 2. ad Timoth. Cum aliquid ſub conditione promiſſum eſt, quemadmodum jure depoſci nequit, niſi antea fuerit adimpleta conditio; jure ita depoſcitur, ubi fuerit ad unguem adimpleta. Deus igitur, qui ex mera bonitate ſua perſeverantiæ cœlum ſe daturum ſpopondit, illud negare non poteſt illis, qui conſtanter perſeveraverint. 2. Perſeverantia eſt etiam inſeparabilis conditio ab omnibus virtutibus, quibus hoc ipſum Deus pollicitus eſt, cujuſmodi ſunt octo beatitudines, fides, ſpes, charitas, & quidquid nobis tribuere poteſt moralem ſalutis certitudinem, quod nullam vim habet, & efficaciam, niſi quam his virtutibus confert perſeverantia. 3. Conditio iſta neceſſaria erat, alioquin enim homines laboribus ſuis fines aliquos circumſcripſiſſent, atque cancellos quoſdam poſuiſſent diuturnitati pietatis ſuæ, deſeſſi, & fatigati pœnis, quæ a virtutis exercitatione ſeparari non poſſunt.

Pars altera. Secunda ratio, cui hæc ſalutis innititur certitudo, & modus, quem magno hoc in negotio Deus ſervat, hæc eſt, non renuendi finalis perſeverantiæ donum illis, qui conſtanter in cultu ipſius perſeverarunt. Nam quamvis hoc donum nemo mereri poſſit, magnum a Tridentino Concilio vocetur, & a mera Dei pendeat miſericordia; attamen per meritum convenientiæ cujuſdam, quæ de congruo a theologis appellatur, poteſt obtineri. Oſtendendum eſt, quanam in re hæc poſita ſit convenientia, atque inferendum, quod ſi Deus aliquando, licet raro, hanc gratiam concedit peccatoribus, qui male vixerunt, eam nunquam iis negat, qui ſibi fideliter uſque ad finem ſervierunt: ac deinde tradendum, quomodo perſeverantia virtus differt a dono finalis perſeverantiæ; atque virtutem illam non pendere tantum a gratia, verum etiam a fidelitate, qua reſpondemus eidem.

Pars tertia. Tertia ratio, quæ hanc prædeſtinationis notam præ aliis omnibus certiſſimam efficit, deſumitur ex juſtitia Dei, qui hominibus juſtam laborum mercedem non tribuit, niſi poſt vitæ finem, hoc eſt niſi poſtquam in cultu ipſius ad mortem uſque perſeveraverint, Si enim ita infelices eſſemus, poſtquam ad aliquod tempus in pietate perſeveravimus, ut momento ante mortem ipſam ab illo deficeremus, ipſe profitetur, ſe omnium præteritarum juſtitiarum, omniumque operum bonorum noſtrorum non eſſe recordaturum. Rationes, propter quas uni perſeverantiæ juſtitiæ coronam, quemadmodum ab Apoſtolo nuncupatur, reſervat, ſunt; 1. quia homo ſuapte natura eſt inconſtans, & illi, qui poſtquam inceperunt, reſpiciunt retro, apti non ſunt regno Dei; 2. quia magnitudo ejus, ſupremaque auctoritas, quam habet in nos, cum immutabilis, æternaque ſit, illi digne ſervire non poſſumus, niſi in ejus ſervitute ad finem uſque perſeveremus: 3. quia aliqua eſſe debet proportio inter ſervitutem, atque mercedem: cumque merces æterna ſit, ſi minus in æternum ſervitus permanere poteſt, ſaltem uſque ad vitæ noſtræ finem debet perſeverare.

1. Inceſſanter a Deo petere debemus perſeverantiam propter noſtram infirmitatem, ignaviam, atque inconſtantiam in cultu Dei. 2. Pro virili adnitendum eſt nobis, ut eam mereamur per fidelitatem, atque diligentiam in omnibus ſtatus noſtri muneribus obeundis, nec non per jugem in omnibus actionibus noſtris vigilantiam. 3. Metuendum ſemper eſt nobis, ne amittamus illam, de nobis ſemper diffidendo, ſemperque nobiſmet ipſis invigilando. II.

1. Ea hac una perſeverantia fertur judicium de veritate, & ſoliditate virtutis; non autem ex primis initiis, primiſque fervoribus; quod ratio, experientia, & exempla ſatis oſtendunt. 2. Hac una meremur coronam, quam fidelibus ſervis ſuis præparavit Deus; quod facile probari poteſt teſtimonio Dei ipſius, qui hac tantum conditione illam ſpopondit. III.

1. Juſtis, qui ſuam ſervarunt innocentiam, vel qui illam jam amiſſam repararunt, metuendum eſt, ne in gratia perſeverent: eorum ingenium, affectiones, externi, internique inimici juſtæ ſunt hujus timoris cauſæ. 2. Pœnitentes, & qui recens converſi ſunt, non minorem habent metuendi rationem; quia pœnitentiæ difficultas, arcta via, quam amplexi ſunt, graves dæmonis tentationes, qui illos ſumma vi oppugnat, exempla, & ſocietates, omnes eos in priſtinum vitæ genus impellunt. IV.

1. Perſeverantia pretium tribuit omnibus virtutibus, quæ alioquin coram Deo nullius momenti ſunt, uti neque coram hominibus: 2. Sola perſeverantia ſanctos facit, eoſque diſtinguit a reprobis; utrique enim ſæpe eaſdem bonas actiones operati ſunt: ſed illi tantum ſancti, & prædeſtinati ſunt, qui perſeveraverunt. 3. Una perſeverantia jus habet ad mercedem, quam Deus fidelibus ſervis ſuis pollicitus eſt. V.

1. Nihil nos magis humiliare debet, & efficere, ut cum timore, ac tremore ſalutem noſtram operemur, quam noſtræ in bono perſeverantiæ incertitudo. 2. Nihil nobis majus ſolatium, majoremque in Domini bonitate, & miſericordia ſpem conferre poteſt, quam in cultu illius, mandatorumque ejus obſervantia perſeveraſſe. VI.

1. Quam frequens eſt in Chriſtiana religione bene ut diri, tam rarum eſt uſque ad finem perſeverare. VII.

2. Quantumvis rara, & difficilis ſit perſeverantia; hæc tamen unica res eſt, quæ certam facere poſſit ſalutem noſtram; cum reliqua omnia ſine hac, vel inutilia ſint, vel non ſufficiant.

1. Nulla virtus chriſtiano viro magis neceſſaria eſt, quam perſeverantia, ſine qua reliquæ nec Dei, nec hominum approbationem merentur. 2. Nulla virtus, ubi plures ſuperandi ſint obices; unde inferri poteſt, hanc potiſſimam eſſe rationem, propter quam tam pauci prædeſtinati ſunt, cum tam pauci ſint, qui perſeverent, vel ad finem uſque fideles ſint. VIII. IX

1. Perſeverantia in bono, & officiorum ſuorum obſervantia meritum, & Chriſtiani gloriam conſtituit, quia ſine hac ille virtute præditus, & vir bonus nequit haberi, quia perſeverantia proprius eſt character, qui veram virtutem diſtinguit. 2. Per perſeverantiam

rantiam in bono Chriſtianus gloriam Dei coram hominibus procurat; quia inconſtantia fidem abrogat pietati, & dedecus affert ſupremo Domino, cui famulamur.

X. 1. Per perſeverantiam in bonis conſiliis, quæ cœpimus, ad id pervenimus, quod in chriſtianarum virtutum praxi difficillimum eſt; earum nobis habitum facimus, eccenteſque cœli gratias promeremur &c. 2. Perſeverantia facilia nobis præbet ea, quæ primo ſtatim intuitu moleſtiſſima videbantur, & quæ ne aggredi quidem audebamus.

XI. In evangelium feriæ ſecundæ poſt Paſcha pro concionis argumento, & partitione deſumere poſſumus 1. neceſſitatem perſeverandi in vita nova, quam per hos Paſchatis dies recepimus, & quam Dei filius per reſurrectionem ſuam nobis promeritus eſt. Ad id nos cogit primum accepti beneficii præſtantia, hoc eſt, gratia ſanctificans, quæ efficit, ut vitam prorſus ſanctam, divinamque vivamus, & quæ proculdubio meretur, ut eam omni, qua fieri poteſt, cura tueamur. Secundo quia hæc conſervatio, & perſeverantia inevitabilis eſt conditio ad glorioſam reſurrectionem promerendam. Tertio, quia perſeverantia hæc certiſſimum eſt indicium, quod gratiam hanc, atque ſupernaturalem vitam recepimus.

2. Media ad perſeverandum in gratia, & divinam hanc vitam ſervandam ea ſunt, quæ ex hodierno diſcimus evangelio, & quibus Diſcipuli, qui in Emmaus ibant, utebantur. Primum eſt, ſæpe Dei verbum audire: *Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis ſcripturas*. Luc. 24. Sed hoc præſenti tempore negligere incipimus. Alterum eſt uſus euchariſtici ſacramenti: *Cognoverunt Deum in fractione panis*. Tertium eſt fuga occaſionum, quæ nos iterum priſtinis ſceleribus immergere poſſent: *Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in Jeruſalem*. *Ex auctore ſermonum in omnia Ethica chriſtiana argumenta in Quadrageſima; ſermone pro feria ſecunda poſt Paſcha*.

XII. Sermo pro eodem die in duo puncta diviſus: 1. dico, myſterium Jeſu Chriſti reſuſcitati nos omnibus modis ad perſeverantiam in bono inducere: 2. addo, noſtram in bono perſeverantiam certiſſimum eſſe pignus, & indicium, per quod nobiſmet promittere poſſumus futurum, ut participes efficiamur gloriæ Jeſu Chriſti reſuſcitati.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres. SAnct. Auguſtinus librum edidit *de dono perſeverantia*, ubi oſtendit primum, neminem in Jeſu Chriſto perſeverare poſſe, niſi uſque in finem perſeveraverit.

Idem, vel auctor ſermonum *ad fratres in Eremo*, fuſe loquitur de perſeverantia, ad quam fratres hortatur.

S. Gregorius *l. 1. moral. cap. 2.* in hæc verba Job: *Sic faciebat Job cunctis diebus vitæ ſuæ*, oſtendit, inutile eſſe operari bonum, niſi in eo perſeveraverimus.

S. Hieronymus *epiſt. 28. ad Lucin.* eum ad conſtantiam hortatur, ne ab ea recedat via, quam hactenus ſecutus eſt.

Idem *l. 1. in epiſt. Pauli ad Galat.* oſtendit, non ſatis eſſe bene incipere, niſi in finem uſque perſeveretur.

S. Ambroſius *in Hexam. l. 4. c. 8.* comparat hominem in Dei cultu inconſtantem cum luna, duobus diebus in ſtatu eodem non permanente.

Idem *exhort. ad virgin.* ad perſeverantiam hortatur.

S. Cyprianus l. 1. epiſt. epiſt. 5. validam, & eloquentem facit exhortationem ad perſeverantiam.

S. Chryſoſtomus *Homil. 13. in 1. epiſt. ad Corinth.* hæc explicans verba, *uſque in hanc horam, & eſurimus, & ſitimus* &c. oſtendit, quænam eſſe debeat Chriſtiani perſeverantia.

Idem *Homil. 23. in cap. 9. ejuſdem epiſt.* docet perſeverandum exemplo eorum, qui in ſtadio referunt palmam.

S. Bernardus, *tract. de Paſſione Domini c. 3. ſuper hæc verba: Conſummatum eſt:* amplum habet de neceſſitate perſeverantiæ uſque in finem ſermonem.

Idem *epiſt. 129. ad Januenſes* hoc ipſum perſequitur argumentum.

P. Ludovicus Granatenſis tractatu de oratione cap. 1. §. 10. Aſcetici; aliique.

Idem in memoriali c. 6. §. 4.

Rodriguez l. 1. tract. 1. c. 16. ubi loquitur de perſeverantia in virtute, ejuſque acquirendæ mediis.

P. a Ponte in Duce ſpirituali c. 18. ubi tradit modos ſuperandi inconſtantiam.

P. Antonius a Sancto Martino a Porta in poſtrema libri parte, cui titulus: *Les conduites de la grace*, agit de neceſſitate perſeverandi omni tempore in cultu Dei.

Euſebius Nierembergius *lib. de Adorat. in Spirit. & verit. lib. 3. c. 7.*

Idem in doctrinis aſceticis *l. 2. c. 4.*

Bellarminus de ſeptem verbis Domini Jeſu in Cruce cap. 18.

P. Dozenne, libro cui titulus: Moralis Jeſu Chriſti, unum habet caput de perſeverantia.

Hieronymus Platus *l. 3. de bono ſtatus religioſi c. 32.* animat eos, qui metuunt, ne in religioſa vita poſſint perſeverare.

P. Chabo in ſecreto prædeſtinationis art. 4. ſect. 4.

Theophilus Bernardinus lib. *de perſeverantiæ præſidiis*.

Petrus Sanchez *in Regno Dei parte 7. c. 9.*

Concionatores, qui hoc pertractarunt argumentum, hi ſere ſunt. Concionatores

P. Bourdalove ſermone pro feria 2. poſt Paſcha.

P. Texier, ſermone pro Dominica *Quaſi modo*.

P. Duneau ſermone pro feria quinta poſt primam Quadrageſimæ Dominicam.

Joly propoſitione pro Dominica prima poſt Paſcha.

Auctor ſermonum chriſtianorum, ſermone pro feria ſecunda poſt Paſcha.

Inter ſermones morales unum hujus argumenti reperies.

Specimen ſermonum pro feria ſecunda Paſchæ, argumento quarto.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta in Quadrageſima pro feria 2. Paſchæ.

Idem in ſermonibus particularibus to. quarto, ſermonem habet de bonis conſiliis ſuſceptis.

Engelgrave Dom. 3. poſt Pentec.

Stapleton in *Promptuario morali Domin. 2. poſt Epiph. puncto 5.*

Idem *in Dom. Quinquageſima puncto 3.*

Idem Dom. in 6. poſt Pentec. puncto 2. & Domin. 13. punct. 9.

P. Ludovicus Granatenſis in locis communibus. Qui collectiones ediderunt

Peraldus tomo 1. parte 8. *de Perſeverantia*.

Drexellius in *Roſis Mar.* p. 1. c. 12. §. 1.

Buſæus *in Panario* Titulo *Inconſtantia*.

Idem in *Paradiſo animæ*, qui eſt ad calcem *Viridarii*.

Labarba. Titulo *Perſeverantia*.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic loco.

D*Onec deficiam, non recedam ab innocentia mea; juſtificationem meam, quam cœpi tenere, non deſeram.* Jobi 27.

Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non convertar donec deficiant. Pſal. 17.

Væ his, qui perdiderunt ſuſtinentiam, & qui dereliquerunt vias rectas, & diverterunt in vias pravas. Eccl. 2.

Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in omnem viam. Eccl. 5.

Vitam illam expectamus, quam Deus daturus eſt his, qui fidem ſuam nunquam mutant ab eo. Tob. 2.

Quo-

Quomodo cecidiſti de cœlo lucifer, qui mane oriebaris? corruiſti in terram, qui vulnerabas gentes? Iſaiæ 14.

Eſto firmus in via Domini. Eccl. 5.

Super cuſtodiam meam ſtabo, & figam gradum ſuper munitionem. Habacuc. 2.

Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit. Matth. 10.

Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei. Luc. 9.

Vos eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis: & ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus, regnum. Luc. 22.

Opus conſummavi, quod dedeſti mihi, ut faciam. Joann. 17.

Manete in dilectione mea; ſi præcepta mea ſervaveritis, manebitis in dilectione mea. Joann. 15.

Tu fide ſtas: noli altum ſapere, ſed time. Ad Roman. c. 11.

Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat. 1. ad Corinth. 10.

Itaque fratres mei dilecti, ſtabiles eſtote, & immobiles, abundantes in opere Domini ſemper, ſcientes quod labor veſter non eſt inanis in Domino. 1. ad Corinth. 15.

Bonum facientes, non deficiamus: tempore enim ſuo metemus non deficientes. Ad Galat. 6.

Unuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat. 1. ad Corint. 7.

Fratres nolite deficere benefacientes. 2. ad Theſſalon. 3.

Sic ſtulti eſtis, ut cum ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummemini? Ad Galat. 3.

Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi: in reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ quam reddet mihi Dominus juſtus judex. 2. ad Timoth. 4.

Cupimus unumquenque veſtrum eandem oſtentare ſollicitudinem ad expletionem ſpei uſque in finem. Ad Hebr. 6.

Non coronatur, niſi qui legitime certaverit. 2. ad Timoth. 2.

In diſciplina perſeverate. Ad Hebr. 12.

Ne fatigemini animis veſtris deficientes. Ibidem.

Videte voſmetipſos, ne perdatis quæ operati eſtis, ſed ut mercedem plenam accipiatis. 2. Joann.

Hi omnes erant perſeverantes unanimiter in oratione. Act. 1.

Vir duplex animo, inconſtans eſt in omnibus viis ſuis Jacobi 1.

Sydera errantia, quibus procella tenebrarum ſervata eſt in æternum. Epiſt. Judæ.

Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Apocal. 2.

Exempla veteris, novique teſtamenti.

Quid Moyſes antequam moreretur dixerit capitibus Tribuum Iſrael.

TRigeſimoprimo Deuteronomii capite legimus, Moyſem morti proximum congregaſſe capita tribuum Iſrael hortaturus illos, ut in Domini cultu perſeverarent. Deo fideliter ſervite, ait illis, quocunque id vobis ſteturum ſit pretio, & nunquam ab illo recedite. Non deerunt vobis inimici, ſed macti hac animi virtute eſtote, atque omnia vobis è voto contingent: infideles populi vos ad cultum idolorum conabuntur transferre, ſed fidem veſtram ſervate. Hæc ipſa vobis quoque, o Chriſtiani, dicere poſſum: eſtote viri, & ſi Domini gratiam recepiſtis, omnes contendite nervos, ut in ea perſevereris. Eheu! quantam in hoc gloriam, quantam invenietis felicitatem! quam glorioſa, & utilis vobis hæc erit perſeverantia! Sed quomodo vos perſeverabitis? Scio equidem, perſeverantiam hanc a Deo pendere, & in ſingula momenta deficeretis, ſcio, niſi ille vos ſuſtineret. Verum ſcio quoque, perſeverantiam hanc pendere a quibuſdam conditionibus, quas a vobis jubet obſervari.

Saul, ille a Deo principe electus, ipſe, & filii ſui de regni ſolio deturbati fuerunt, eo quod illi defuit perſeverantia. Præceperat eidem Samuel, ut ſeptem dies ipſum præſtolaretur; eique promiſerat, ſe intra hoc tempus venturum, ut cum ipſo ſacrificium Domino offerret. Expectavit Saul uſque ad Veſperam diei ſeptimæ: ſed videns, prophetam non adeſſe, & alioquin ab hoſtibus ſe urgeri ſentiens, iniit conſilium per ſe victimam immolandi contra id, quod Dei verbis Samuel præſcripſerat. Non latet, quomodo Propheta illum increpuerit, & quam pœnam de eodem divinitus ſumptum iri portenderit. Niſi crimen hoc commiſiſſes, Dominus confirmaſſet thronum tuum in æternum in Iſrael. Sed in peccati tui pœnam regni coronam amittes. Mira infelicitas! Sex jam effluxerant dies, & ſeptimi exigua ſupererat particula: ſed veritus, ne Philiſtiim in ipſum irruerent, & deſperans alioquin ea die Prophetam adfuturum turbatur, angitur, feſtinanter offert ſacrificium tunc, cum una via ſupererat hora ad expectandum, & cum, ſi adhuc aliquantiſper diſtuliſſet, facile coronam in æternum in ſua familia ſervaſſet. Ita per impatientiam temporale regnum amiſit, atque per obdurationem ſuam meritus eſt, ut æterni regni aditu prohiberetur. Ex hoc proficiamus exemplo, neque fatigemur unquam Dei mandatis obtemperantes.

Exempla Saul, cui defuit perſeverantia.

Perſeverantia Noe in Scripturis duplici ex cauſa celebris eſt. Prima eſt, quia fidelis adhæſit Deo, ſeque ipſum in innocentia, atque integritate vitæ ſanctæ pluribus continuit ſæculis inter generalem totius mundi corruptionem. Hac de cauſa, ſacer Textus ait, invenit gratiam in oculis Domini; & quemadmodum particeps non fuit ſcelerum, quibus alii ævo ſuo erant fœdati, ita illum Deus univerſali cataclyſmo noluit involvi. Alterum, in quo ejus enituit perſeverantia, fuit Arcæ ædificatio, in qua centum integros conſumpſit annos. Quicunque illam extrui viderunt, conſtanti hoc, intentoque labore nequaquam commoti fuere, & forraſſe in ludibrium verterunt monita, ac minas ſancti hujus viri, atque cachinnis exceperunt ejus præcautiones contra periculum, quod incertum erat, & longe aberat. Hoc autem conſtat, his non obſtantibus eos in flagitiis ſuis permanſiſſe, donec Patriarcha conſtanti, & non intermiſſa cura ſuo vacabat operi. Itaque unus ille cum familia ſua ejuſdem laboris fructum percepit, & nemo ex illis, qui arcam ædificari conſpexerunt, vel qui eidem ædificandæ operam locarunt, ullam inde utilitatem percipere valuerunt.

Perſeverantia ſancti Patriarchæ Noe.

Mulier hæc per levitatem ſexus ſui propriam oblita imperii, quo Angeli Dei præceperant illi, ne retro reſpiceret, & exiſtimans curioſitatem hanc eminus proſpiciendi urbem conflagrantem vitæ pretio non eſſe redimendam, audienſque ſtridorem, impetumque flammarum permixtum clamoribus eorum, qui viventes adhuc abſumebantur, retro ſeſe convertit luctuoſum illud ſpectaculum intuitura. Sed illud proſpiciens ipſa facta eſt terroris ſpectaculum; illico enim immutata fuit in ſtatuam ſalis, quæ fuit veluti monumentum æternum, quo docerentur homines, ne ad ea, quæ relicta ſunt, reverterentur; & ne cogitatione, vel deſiderio ad eum locum redirent, in quo intereundi periculum ſubierunt. Quamobrem ipſe Dei filius præcepit, ut uxoris Loth meminerimus. Voluit, ſicuti ſæpe S. Auguſtinus inquit, nos hoc ſale (abſit verbo invidia) condiri; & eos, qui mundum reliquerunt, ut Jeſum Chriſtum ſequerentur, juſſit nunquam retro ſuum caput convertere ad reſumendum uſum voluptatum, & ſolatiorum, quæ ab ipſis relicta fuere. *In via poſita* (S. Auguſtinus in Pſalm. 75. inquit) retrorſum *reſpexit: ubi reſpexit, ibi remanſit; facta eſt ſtatua ſalis, ut illius contemplatione condiantur homines, ne retro reſpiciant, &c.*

Quid exemplum uxoris Loth docere nos debeat.

Cum Bethulia ab Aſſyriis arcta premeretur obſidione, coactu militari concilio de deditione facienda agebatur, niſi intra quintum diem aliquod non mediocre ſubſidium adveniret. Judith Dei numine afflata, quæ eadem uti ad urbem obſidione liberandam decreverat, convenit ſummum Sacerdotem, ut merito illi exprobraret ignaviam. Quid ergo? hoccine conſilium eſt

Judith increpat ſummum Sacerdotem Bethuliæ deditionem facere meditantem.

eo viro

eo viro dignum, qui arti miniſtrat? Quis tu, qui miſericordiæ Domini tempus audes circumſcribere? *Poſuiſtis vos tempus miſerationis Domini*. Judith 8. Nunquid tuum eſt quinque adhuc præſcribere dies, præcipere, quid illi faciendum ſit, eique dicere, adhuc tantum temporis ſpatium præſtolabimur, non ultra? Conſilium, quod cepiſti, ratio eſt iram potius Dei, quam ſubſidium promerendi: *Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam provocet, ſed potius qui iram excitet*. Hoc ipſum hodierna quoque die hominum plerique facere conſueverunt; Deo tempus præfiniunt, intra cujus ſpatium opem ejus obtineant, quin conſtanter expectantes perſeverent, & nunquam de illius miſericordia deſperent.

Exemplū Prophetæ miſſi ad Jeroboam.

Quis dicendo explicare poſſet omnes artes, quibus utitur dæmon, ut illis, quos in bona via incedere conſpicit, perſeverantiam eripiat! Huc nos docet funeſta illius Prophetæ hiſtoria, quem Deus ad Jeroboam miſerat, & cui præceperat, ut incœnatus reverteretur. Primum dæmon ſuadet Jeroboamo, ut prophetam liceti invitum retineat; ſed areſcente manu principis, qui apprehenderat illum, ex hoc periculo effugit. Illum rex deinde largis promiſſionibus, opulentiſque muneribus delinire conatur, ſed eum irridet propheta, eique reſpondet, etiamſi dimidium regni ſibi daretur, ſe nunquam apud eum permanſurum contra Domini imperium. Denique dæmoni occurrit ſtratagema, quod non caruit effectu. Cum enim vir Dei reverteretur, & labore ſimul, ac fame fatigatus ſub arbore requieſceret, Sathanas miſit ad eum Pſeudoprophetam, qui ſimulans ſe oppoſitum divinitus imperium accepiſſe, domum ſuam adducit, eumque inſtructis dapibus reficit. Ita ille, qui primum vi reſtiterat, regiſque dona contempſerat, tandem inimici fraude ſuperatur; ejuſque calamitas inde proceſſit, quod importune remoratus eſt. Etenim ſtatim ac rurſus iter corripuit, Leo irruit in eum, ſuffocatumque in arena mortuum reliquit.

Sancti viri Job perſeverantia.

In Scripturis plurima habemus generoſæ perſeverantiæ exempla ſeu in cultu Deo fideliſſime præſtito, ſeu in magno aliquo facinore pro ejuſdem gloria ſuſcepto. Primum, & celeberrimum, quod ſeſe nobis offerat, eſt Sanctus Job, qui vere nuncupari poteſt exemplar perſeverantiæ. Omnia illum impellere videbantur, ut a Domini cultu deficeret, & mala, quæ patiebatur, totidem erant ictus, quibus concuti poterat. Uxor quoque illi adverſata eum exprobrabat, quod hactenus in ſimplicitate ſua, hoc eſt juxta Hebraicæ vocis vim in innocentia ſua perſeveraret: *Adhuc tu permanes in ſimplicitate tua*? Job 2. Sed ſanctus ille vir ſemper perſeveravit, atque per hoc ipſum ſeſe in voluntate permanendi fidelem confirmans dicebat: *donec deficiam, non recedam ab innocentia mea, juſtificationem meam, quam cepi, tenere non deſeram*. Job. 27.

Exemplū Tobiæ.

Quocunque elogio Tobiæ perſeverantiam celebremus, hoc non poterit æquare illud, quod facer Textus his verbis illum commendat: Tobias, cum ſemper Dominum ab infantia timuiſſet, omniaque illius præcepta ſervaſſet, non contriſtatus eſt, neque murmuravit contra Dominum, eo quod ipſum cæcitate percuſſiſſet; ſed permanſit conſtans, & immobilis in timore Domini gratias agens Deo omnibus diebus vitæ ſuæ: cumque cognati, & affines ejus illius vivendi rationem riderent, dicentes: ubi eſt ſpes tua, pro qua tot eleemoſynas erogabas, & ſepeliebas mortuos? Tobias leniter corripiebat eos, eiſque dicebat: ne ita loquamini; filii enim ſanctorum ſumus, eamque expectamus vitam, quam Deus daturus eſt illis, qui fidelitatem, quam eidem polliciti ſunt, nunquam infringunt.

Exemplū filii Dei.

Satis eſt oculos in Deum carnem factum conjicere, ut in eo perfectum perſeverantiæ inveniamus exemplar; ut enim hominibus inconcuſſæ præberet exemplum conſtantiæ, glorioſe ſuſcepit, abſolvitque moleſtum noſtræ redemptionis opus pluſquam humana fortitudine trium ac triginta annorum ſpatio perpeſſus labores, dolores, inauditaſque oppoſitiones, quin dolorum magnitudo, aut diuturnitas illum ab incœpto deterrerent; ita ut vere Patri ſuo dicere potuerit pridie quam pateretur: *Opus conſummavi, quod dediſti mihi, ut faciam*, Joan. 17. & in cruce poſitus, *Conſummatum eſt*. Nihil enim vel generatim, vel particulariter eorum omiſerat, quæ ſibi a Patre fuerant imperata. Immo ut conſtantia ſua melius eniteſceret, dæmoni permiſerat, ut Scribarum, Phariſæorum, & Sacerdotum opera ipſum tentaret affirmantium futurum, ut ipſi crederent in illum, ſi de cruce deſcendiſſet. Sed noluit deſcendere, ac imperfectum noſtræ redemptionis opus relinquere; quia voluit illuſtre perſeverantiæ exemplum relinquere illis omnibus, qui poſt mortem ipſius in illum erant vere credituri, ac facto probare, quod prædicaverat, neminem ſalvum factum iri, niſi qui ad finem uſque perſeveraret.

Alia novi teſtamenti exempla.

Inutile eſſet latius differere de aliis perſeverantiæ exemplis, quæ nobis ſuppetunt in evangelio. Mulier Chananæa exemplo eſſe poteſt perſeverantiæ in oratione. Ea populi multitudo, quæ Dei filium ſecuta eſt in deſertum, & quæ triduo jejuna permanſit, perſeverantia ſua Dominum ad miſericordiam flectere potuit, qui in gratiam illius mirabile illud operatus eſt prodigium, quo panes multiplicavit. Perſeverantia, qua in Cœnaculo Apoſtoli preces fuderunt, ubi congregati erant poſt Domini aſcenſionem, promeruit Spiritum ſanctum, qui viſibili ſpecie in ipſos deſcendit. S. Petri pœnitentia, poſtquam Salvatorem ſuum negaverat, ad exitum uſque vitæ producta fuit; & S. Paulus ſperat, judicem juſtum, cui fideliter ad finem uſque famulatus eſt, corona gloriæ perſeverantiam ſuam eſſe remuneraturum: *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi*, &c. 2. ad Timoth. 4.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Perſeverantia in bono donum Dei eſt, a non ſecus ac prædeſtinatio.

M*Iſericordia Domini ab æterno, & uſque in æternum ſuper timentes eum*. Pſalm. 102. Quid ſibi vult Pſalmiſta per hæc verba, niſi Deum per miſericordiam ſuam nos ab æterno prævertere, atque uſque in æternum concomitari per gloriam, qua eos, qui perſeverant, coronat? Prior æternitas nullum habuit initium, altera vero nullum eſt finem habitura; atque ita abyſſus alteram ſuper nos inducit abyſſum. Tandem enim, S. Bernardus ait, hominis perſeverantia æque, ac prædeſtinatio eſt gratia Dei eo magis pretioſa, quo certius eam incomprehenſibilis gloria ſubſequitur.

Dei filius non vult de Cruce deſcendere, ne nobis tribuat exemplū perſeverantiæ.

Si Rex Iſrael eſt, deſcendat nunc de cruce, & credemus ei. Matth. 27. Nequicquam Judæi circa crucem clamabant: *Si Rex Iſrael eſt, deſcendat nunc de cruce, & credemus ei*. Haud ita, S. Bernardus ait; cum vere ſit Rex Iſrael, non debet id relinquere, quod illi jus præbet ad regnum. Non vult, hic Pater addit, nobis occaſionem præbere amittendæ perſeverantiæ. Non vult concionatoribus auferre argumentum, quo conſolari, & confirmare poſſint infirmas animas dicentes illis: ne egrediamini ea ea ſtatione, in qua vos Deus conſtituit. Inde enim proculdubio egrederentur, ſi reſpondere poſſent, Salvatorem commune noſtrum exemplar & ipſum ſuam reliquiſſe. Voluit igitur Jeſus ad mortem uſque permanere in cruce, ut ſuum opus perficeret, nobiſque admirabile præberet inviciſſimæ conſtantiæ exemplum. Eo in loco, eaque in occupatione, quæ placet, morari facile eſt: ſed in labore, atque tribulatione voluptatem invenire hoc rarum, & difficillimum eſt, atque conſummatam poſtulat virtutem.

Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei. Apocalypſ. 3. Cum Domini templum æternum ſit, columnæ, quibus fulcitur, hoc eſt Sancti, qui beatam illam ſedem ingrediuntur; hæ inquam columnæ juxta Sancti ſpiritus verba, æternæ ſunt, & quemadmodum firmæ, & conſtantes fuerunt in terra, ita in cœlo quoque erunt inconcuſſæ,

PA-

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ ſanctorum Patrum hujus argumenti.

UNde eſſet *magnum perſeverare, niſi inter moleſtias, tentationes, & ſcandala eſſet perſeverandum?* Auguſt. Serm. ſuper Pſal. 51.

Non eſt magnum inchoare quod bonum eſt, ſed conſummare, hoc ſolum perfectum eſt. Idem.

Non quæruntur in Chriſtianis initia, ſed finis & perſeverantia. Paulus male cœpit, ſed bene finivit; Judæ laudantur exordia, ſed finis proditione damnatur. Hieronym. contra Jovinianum, & in Epiſt. ad Furiam.

Non enim cœpiſſe, ſed permanſiſſe virtutis eſt. Idem, Epiſt. ad Vital.

Non tam initia ſunt in bonis ſtudiis laudanda, quam finis. Idem, in Epiſt. Pauli ad Galat.

Cœpiſſe multorum eſt, ad culmen perveniſſe paucorum. Hieronym.

Incaſſum bonum agitur, ſi ante vitæ terminum deſeratur; quia fruſtra velociter currit, qui prius quam ad metas venerit, deficit. Gregor. lib. 1. Moral.

Bonam vitam ego puto, mala pati, & bona facere, & ſic perſeverare uſque ad mortem. Bernard. Serm. 2. in vigil. S. S. Petri & Pauli.

Abſque perſeverantia, nec qui pugnat victoriam, nec palmam victor conſequitur; vigor virium, virtutum conſummatio eſt. Idem, Epiſt. 129.

Scias diabolum ſoli perſeverantiæ invidere, quam ſolam novit a Domino coronari. Idem, ibidem.

Quid prodeſt Chriſtum ſequi, ſi non contingat conſequi? Idem, Epiſt. 253. ad Guarinum Abbatem.

Nullum ſunt inſumptæ ſemel operæ pretium relaturi, qui non ad legitimum uſque finem ejus, quem ſcopum ſibi præſtituerunt, ſtudio propenſiore contenderint. Baſil. Epiſt. ad Chilonem diſcipulum.

Spes omnes noſtra in conſummatione atque fine conſiſtunt. Quid mihi prodeſt, ſi ſata viridantia herbis ſpem meſſis oſtenderint, & me ſub ipſo falcis tempore, ſubita vel aeris intemperie, vel pluviarum inundatione decipiant? Euſeb. Emiſſ. Homil. 5. ad Monach.

Omnes quidem virtutes currunt, ſed una perſeverantia coronatur. Petrus Bleſenſis, Epiſt. 22.

Aliæ virtutes coronam merentur, ſed ſola perſeverantia coronatur. S. Bonaveut. Diete c. 2.

Non eſt beatus qui bonum facit, ſed qui inceſſabiliter facit. Iſidor. Hiſpal. 2. de Synonym.

Tentatio accidit, perſevera uſque in finem; quia tentatio non perſeverat uſque in finem. Auguſt. Tract. 45. in Joannem.

Aſſerimus donum Dei eſſe perſeverantiam, qua uſque in finem perſeveratur in Chriſto. Id. de bono perſev. c. 1.

In ipſa oratione Dominica quando oratur a ſanctis; nihil pene aliud quam perſeverantia poſci intelligitur. Idem, de bono perſev. c. 2.

Te, Domine, nemo amittit, niſi qui dimittit. Idem, lib. 4. Confeſſ. c. 9.

Mutatur quiſque morum varietate, & fit alter, in quo non cognoſcitur quod fuit, & incipit eſſe quod non fuit; ſui degener, grave autem eſt in pejus mutari. Ambroſ. Epiſt. 1.

In ſtadio terreſtri, unus qui prior venerit, coronatur; in cœleſti vero ſtadio quiſquis pervenerit, coronam promeretur. Chryſoſt. Homil. de fide, ſpe, & charitate.

Hortamur vos, per communem fidem, at gloriam noſtram, forti & perſeveranti virtute teneatis; adhuc in ſæculo ſumus, adhuc in acie conſtituti, de vita noſtra quotidie dimicamus. Cypr. lib. 1. Epiſt. 1.

Maximum indicium malæ mentis, fluctuatio: hoc ergo a te exige, ut qualem inſtitueris præſtare te, talem uſque ad vitam ſerves. Seneca, Epiſt. 120.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ penu hoc in argumento depromi poſſit.

Perſeverantiæ definitio, & quid ſciendum, ut perſpicua habeatur notio hujus virtutis.

PErſeverantia ſpecialis eſt virtus, per quam generoſe diuturnitatem malorum eorum ſuſtinemus, quæ in bonis operibus occurrunt, vel per quam aliquis in aliquo perdifficili labore ad vitæ finem uſque perſiſtit. Hæc eſt S. Thomæ 2. 2. qu. 137. art. 2. definitio, cui adhærendum eſt, tanquam probatiſſimæ, & a qua Sanctorum Auguſtini, Baſilii, Hieronymi, & Bernardi definitiones non abludunt. Virtus eſt, ideoque habitus permanens, qui exigit, ut non ſolum uſque ad cujuslibet boni operis finem, verum etiam ut ad finem uſque vitæ perſeveremus. Hæc particularis eſt virtus, ſanctus idem Doctor ait, particularem enim habet difficultatem ſuperandam, videlicet temporis diuturnitatem, quo ad vitæ uſque finem in boni perquiſitione, & bonorum operum exercitatione retinere nos debet. Quia diuturnum hoc, moleſtumque ſtadium ſatis magni momenti eſt, ut peculiarem habere mereatur virtutem, quæ illud dirigat, & moderetur. Additur ad laborem ſuſtinendum, ac ſuperandam difficultatem, quæ oritur ea diuturnitate moleſtiæ, quæ ab exercitatione virtutis ſeparari non poteſt; qua in re differt a conſtantia, quæ conſiſtit in ſuperandis difficultatibus, quæ aliunde oriuntur, quam ea moleſtiæ hujus diuturnitate. His tamen virtutibus hoc eſt commune, quod fortitudini ſubjectæ ſunt. Conditio ad finem uſque perſeverandi ſupponit non deeſſe perſeverantiam, cui ſatis eſt non deſiſtere ab actu virtutis ſuſcepto, niſi illum perfecerit, & adimpleverit; ſed præterea alteram quoque eſſe perſeverantiam, quæ poſtulat, ut ad vitæ uſque finem perſeveretur. Quibus addendum eſt, quanquam hæc perſeverantia virtus ſit ſpecialis, hanc tamen extendi ad omnes virtutes, quarum actus longioris ſunt durationis; veluti perſeverare toto vitæ ſpatio in paupertate, obedientia, fide, omnibuſque virtutibus.

Explicatio eorum omnium, quæ ad perſeverantiam pertinent.

Ut nihil hoc in argumento confundatur, ſupponendum eſt, perſeverantiæ nomen triplici in ſignificatione poſſe uſurpari.

Prima eſt, cum Dei donum ſignificat, per quod uſque ad vitæ finem in gratia illius perſeveratur: donum, quod Tridentina Synodus magnum appellat: *Magnum illud perſeverantiæ donum.* Donum ſaluti adeo neceſſarium, ut ſine eo nulla ſit ſalus. Donum, quod Deus illi, quibus vult, elargitur, & quod iis tantum negat, qui ſe ipſos illo præbent indignos. Donum, quod impetrare poſſumus humiliter petendo, ſed quod nunquã mereri poſſumus per meritum de condigno, quemadmodum docet S. Auguſtinus in libro, quem de hoc argumento conſcripſit. Donum, quod certi non ſumus habere, quia non habetur in æternum, niſi cum vivere ceſſamus. Donum tandem, quod incertitudine ſua nos continere debet in profunda humilitate, ac divinæ miſericordiæ ſubmiſſione, & efficere, ut cum timore, ac tremore ſalutem noſtram operemur; at de perſeverantia hoc in ſenſu deſumpta iſtic nequaquã loquimur.

Secundo loco, perſeverantia deſumi poteſt pro firma, conſtantique voluntate perſeverandi in bono, & hoc in ſenſu virtutibus omnibus communis eſt; etenim ne una quidem eſt, quæ conſtanter objecto ſuo non adhæreat, & quæ nobis non ingerat conſtantem voluntatem illius qualibet in occaſione amplectendi. Qui humilis eſt, ſemper vult humilis eſſe ob ſolam humilitatis cauſam; alioquin ſi ad aliquod dumtaxat tempus humilis eſſe vellet, vere humilis non eſſet. Hoc ipſum dicendum eſt de virtutibus omnibus, quæ ſunt perſeverantes, quoad voluntatem perſeverandi. Hoc pacto Juriſconſulti juſtitiam definire conſueverunt, conſtantem videlicet, perpetuamque voluntatem reddendi unicuique, quod ſuum eſt. Non ideo tamen dicendũ eſt, ad hoc ut hodie juſtus ſis, te juſtum eſſe debere toto vitæ tempore; ſed neceſſe eſt hanc actualem, aut habitualem habere voluntatem nunquam a juſtitia recedendi, quod virtutum omnium eſt proprium. Cavendum

eſt tamen, ne lapſus fiat in hæreticorum errorem, qui opinati ſunt, eum, qui ſemel charitatem habuerit, eam amittere nequaquam poſſe, quod de fide etiam docent; ſed nihil hoc magis fingi poteſt oppoſitum Scripturæ, rationi, experientiæ, nihilque magis prophetarum, & ipſius Jeſu Chriſti doctrinæ contrarium.

Denique perſeverantia virtus eſt particularis propter rationes, quas ex D. Thoma attulimus, hoc eſt, habitus, qui ſuperat eas difficultates, quæ in boni perquiſitione inveniuntur. Illic particularis virtus eſt admittenda, ubi vel bonum eſt particulare, vel particularis difficultas. In qualibet autem virtute duo conſiderari poſſunt genera difficultatum; altera, quæ procedit ex objecto, exempli gratia, ſeſe humiliare difficile eſt, ideoque humilitatis virtus admittitur: altera, quæ in virtutis exercitatione difficultas occurrit, ex diuturnitate procedit; difficile enim eſt diu perſiſtere in exercitatione ejus rei, quæ eſt honeſta, propter laborem, qui illic adeſt, & quod homo ſuopte ingenio fatigatur uni, eidemque rei ſemper intentus, præcipue vero cum ſemet ipſum debet ſuperare. Quamobrem particularis requiritur virtus, ut in hac praxi perſeveretur; eaque perſeverantia vocatur, quæ ab eodem D. Thoma 2. 2. qu. 28. art. 2. ita definitur: *Perſeverantia eſt in ratione bene conſiderata ſtabilis, & perpetua permanſio.*

Tres veritates, quæ ex dictis hauriri poſſunt.

Ex hac definitione, & ex iis, quæ docet D. Thomas de perſeverantia, tres hæ hauriri poſſunt veritates. Prima eſt, hanc eſſe virtutem, quæ in aliis omnibus continetur quoad materiam, quia nullam habet propriam, ſed univerſe amplectitur omne illud bonum, quod aliæ inter ſe partiuntur, illis addens duntaxat curam prohibendi, ne quis illud faſtidiat, vel ejuſdem tædio afficiatur. Altera eſt, perſeverantiam nunquam ab aliis virtutibus ſeorſim exerceri poſſe, ſed cum aliqua earum ſemper eſſe conjunctam. Tertia eſt, ſine illa nihil perfectum eſſe, completumque; etenim ſine illa bonorum operũ exercitatione defeſſi deſiſteremus.

Comparatio trium perſeverantiæ ſpecierum, quas attulimus.

Tria perſeverantiæ genera, quorum meminimus, ſimul comparari poſſunt, ut, quid diſcriminis intercedit, melius intelligamus. Illa, quæ efficit, ut in Dei gratia vivamus, proprie virtus non eſt, ſed donum Dei, per quod nos ad ſe vocat, cum ſumus in gratia; & fieri poteſt, ut qui totum vitæ ſuæ ſpatium in ſcelere duxit, ſtatim poſt elicitum contritionis actum moriatur: hoc in caſu habet ille perſeverantiæ donum, quamvis nunquam perſeverantiæ virtutem habuerit. E contra accidere poteſt, ut qui diu vivens hanc exercuit virtutem, ſub exitum vitæ mortale peccatum committat, atque in hoc ſtatu ſine perſeverantiæ dono moriatur. 2. Si accipiatur pro ſtabili, certaque voluntate in bono ad finem uſque perſeverandi, nulla virtus eſt ſine hac voluntate; quælibet in propria materia. Hoc in ſenſu tot ſunt perſeverantiæ, quot virtutes, quæ exigunt, ut in bono perſeverare velimus, quod ſibi pro fine proponunt. 3. Denique ſi ſumatur pro habitu ſpeciali ſuperante difficultates, quæ procedunt ex tædio, quod bonorum operum diuturnitas, atque laboris continuatio producit: & hæc proprie virtus eſt perſeverantiæ, de qua loquimur, & verum ſtudii hominis chriſtiani argumentum.

Quid doceat Tridentina Synodus de perſeverantia.

Synodus hæc duo docet notatu digna in hoc argumento. 1. Quod attinet ad finalem perſeverantiam neminem ſine particulari revelatione promittere ſibi poſſe abſolutam eximii hujus doni certitudinem, quod magnus eſt divinæ effectus miſericordiæ. 2. Rem ſummæ conſolationis plenam. Omnibus, eadem Synodus inquit, firme ſpes habenda eſt in Dei auxilio, hoc nunquam nobis defuturum, niſi ipſi defuerimus gratiæ. Qui incœpit in nobis, perficiet opus ſuum, cumque nobis voluntatem contulerit, conferet etiam poteſtatem, niſi aliquem ipſi obicem appoſuerimus. *Deus enim non deficiet, niſi ipſi illius gratia defecerimus: ſicut cæpit bonum, ita & perficiet operans velle, & perficere.*

Quid doceat S. Auguſtinus in hoc argumento.

Reprobi, S. Auguſtinus inquit, legitime conqueri non poterunt, nec dicere, cur reprobati ſumus; quandoquidem perſeverantiæ donum nobis collatum non fuit: *Non ſe excuſabunt dicentes, quare damnamur, qui perſeverantiam non accepimus?* Illis enim reddetur: Miſeri! perſeveraſſetis in doctrina, quam docti fueratis, & quam cœperatis amplexi, id ſi voluiſſetis: *Dicetur tibi, o homo! in eo quod audieras, & tenueras, perſeverares, ſi velles.* Cum adduxit Deus animam in ſtatum juſtitiæ, nunquam deſerit eam, niſi prior ab ea deſeratur. *Ipſe enim Deus, cum ad juſtitiam deduxerit, non deſerit, niſi deſeratur.* De divina voluntate nunquam nobis dubitandum eſt; hæc optima ſemper erit: ſed nobis de noſtra ſemper diffidendum eſt.

Gradus hujus virtutis perſeverantiæ.

Ex D. Thomæ ſententia 2. 2. qu. 137. ar. 1. ad 2. plures ſunt in hac virtute gradus; quia 1. quilibet conari debet, ut perſeveret in bonis operibus, quæ incœpit: & non minorem habeat zelum, ut illa perficiat, quam habuit, ut eadem incipiat. 2. Maneat, opus eſt, ea in ſtatu, ac munere, ad quod illum Providentia evocavit, quin unquam per libidinem, atque licentiam illinc egrediatur. 3. Quod autem potiſſimum ſummo conatu faciendum eſt, perſeverare debet in gratia uſque ad mortem, ita ut ſi forte in aliquod peccatum inciderit, quam primum inde reſurgat, ac pergat majori, quam antea, fervore in cœli via ambulare.

Relatio, quæ adeſt inter perſeverantiam virtutem, & perſeverantiam finalem.

Tandem vero, dici poſſet, hæc perſeverantiæ virtus pendet a gratia perſeverantiæ, & hæc perſeverantiæ gratia ita pendet a Deo, ut illam mereri nequeamus. Verum eſt, quidquid conemur, non poſſe nos mereri finalis perſeverantiæ donum merito perfecto; ſed eam obtinere poſſumus, quod Theologi dicunt *de congruo*, quod divinæ innititur miſericordiæ, quæ in hoc poſita eſt, quod videns hominem divino adjutum auxilio, quantum in ſe eſt, operari, ut Dei legem adimpleat, ac in illius obedientia perſeveret, ſe commotam ſentit, ut hanc illi peculiarem conferat gratiam, quæ eidem non debetur; eique finalem concedat perſeverantiam, quæ donum eſt donorum. Hoc pacto finalem perſeverantiam mereri poſſumus, & quicunque huic propoſitioni non ſubſcriberet, in Patrum doctrina, ac Theologiæ principiis ſe prorſus rudem, hoſpitemque eſſe palam oſtenderet.

Cum Patres, atque Theologi de prædeſtinatione loquuntur, eam nobis exhibent, tanquam catenam ex pluribus ſimul invicem inſertis annulis compoſitam. Ex parte Dei catena hæc ſeries eſt auxiliorum, gratiarumque, quas electis ſuis præparavit Deus, ut illos certiſſime, quamvis libere, ad gloriam perducat. Ex parte hominis catena hæc eſt continuatio plurimorum actuum, per quos his auxiliis, & gratiis cooperatur. Omnes iſti actus totidem ſunt actus perſeverantiæ chriſtianæ, & hac in re omnes ſunt ejuſdem naturæ: ſed inter eos quidam extremus eſt, ad quem reliqui referuntur, & quem finalem vocare poſſumus perſeverantiam, quia ultimus eſt, qui reliquis omnibus coronidem imponit. Quod ſi in ſanctorum conſiliorum noſtrorum praxi ſemper perſeveravimus, habemus diſpoſitionem ad ſalutem æternam, & hæc diſpoſitio nos adducit ad gloriam, quemadmodum ipſe Dei filius teſtatur Matth. 10. *Qui perſeveraverit uſque in finem ſalvus erit.* Locus, S. Auguſtinus ait, qui intelligendus eſt non de dono, ſed de virtute perſeverantiæ; quod non prohibet, quominus certum ſit, beatitudinem noſtram eſſe non ſolum effectum miſericordiæ Dei, ſed etiam noſtræ fidelitatis, & cooperationis noſtræ voluntatis, Deo nunquam finalis perſeverantiæ donum illis detrectante, qui fideliter in cultu ipſius perſeveraverint.

Quid gignat perſeverantiam.

Chriſtiani ſpiritus ſibimet perſuadere debet eas veritates, quibus ad virtutem adducitur. Voluntas ejus confirmari debet in amore virtutum, ut ad earum praxim deſcendat; & hæc inconcuſſa duarum harum animæ facultatum conſtantia gignit perſeverantiam. Si enim ſpiritus adeo fortiter credit veritates fidei, ut nihil certius credat; & voluntas adeo capta eſt amore virtutis, ut reliqua omnia flocci pendat; tunc mallet amittere omnia, ne vita quidem excepta, quam veritatum fidem, & chriſtianarum virtutum exercitationem deſerere.

Mutare exercitiorum non eſt perſeverantiam mutare.

Vera perſeverantia in fine potius, quam in mediis conſiſtit. Neque enim conſilium mutare, eſt mutare induſtriam, ut illud e voto cedat. Non deſeritur ars, cum mutatur inſtrumentum, quo in eadem exercenda

uti

uti debeamus; neque vituperandus eſt viator a via, quam primum arripuit, recedens, ut aliam ſequatur, quæ melius adducit ad terminum. Verum nihilominus eſt animam inquietam, ac mobilem, quæ ſuopte ingenio ſemper agendi rationem immutare gaudet, & quæ ex libidine potius, quam ratione operatur, ſæpe retrocedere magis, quam procedat.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentioribuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Neceſſitas perſeverantiæ, ſine qua omnia inutilia ſunt.

NOn raro videntur fideles in viam ſalutis ingredi. Indignationis motus adverſus hunc mundum, pro quo facimus omnia, & qui pro nobis nihil facit; illius infidelitas, cui omnia noſtra contulimus; amici hujus interitus, litis amiſſio, fortunæ everſio, aliaque id genus ſexcenta efficere poſſunt, ut revertamur ad Deum tanquam ad unum illum, qui nobis in ærumnis, & angoribus noſtris ſolatio eſſe poteſt: ſed quotidiana nos docet experientia, brevi hujuſmodi converſiones vigere, ac oſtendit, poſtquam tempus imminuit, vel delevit impreſſiones, quas res illæ in mentibus, cordibuſque noſtris pepererant, nos iterum impenſius, quam antea, creatis rebus adhæreſcere: attamen ab una tantum perſeverantia omnis ſalus noſtra pendet, & corona illis tantum promiſſa eſt, qui in finem uſque perſeveraverint.... Quodcumque boni, S. Gregorius ait, a nobis factum fuiſſet, jam deletum eſſet, ſi illius exercitationem relinqueremus, antequam extremum vitæ ſpatium clauderemus: non ſecus ac bravium nequaquam deferretur illi, qui vix e carceribus egreſſus, ut ita dicam, pervolaſſet, ſed cui in extremo ſtadio vires defuiſſent. *Abbas de Monmorel ſermone in evangelium Domin. 4. in Quadrag.*

Vera converſionis indicium eſt perſeverantia.

Animadvertite, quæſo, perſeverantiam in gratia maximum eſſe argumentum, quod nobis reliquerit evangelium de earum veritate converſionum, quas Jeſus Chriſtus operatus eſt. Qui ſcis, S. Petrum fuiſſe converſum? Legimus quidem, Jeſum Chriſtum in hunc oculorum aciem convertiſſe, legimus Apoſtolum hunc lacrymarum imbrem fudiſſe; ſed inde credere debemus, illum vere fuiſſe converſum, & gratiam recepiſſe, quod in ea perſeveravit. Quomodonam S. Matthæus converſus fuit? Legimus quidem Jeſum Chriſtum, cum illum in telonio ſedentem vidiſſet, illi imperaſſe, ut ipſum ſequeretur; publicanum vero hunc illico conſurrexiſſe, ac ſecutum eſſe; ſed inde majorem converſionis ipſius percipio certitudinem, quod ille, ubi ſemel Jeſum Chriſtum ſecutus eſt, nunquam ab eodem receſſit. Perſeverantia in gratia, atque peccati in æternum abrenunciatio, utriuſque veram fuiſſe converſionem, teſtantur. *Joly Propoſitione pro prima* [Do]*minica poſt Paſcha.*

Sine perſeverantia quidquid boni fecimus, eſt inutile.

Citra perſeverantiam quidquid boni fecimus, quidquid mortificationum amplexi ſumus, quidquid auſteritatis elegimus, quidquid vel irrogatarum, vel a nobis cooptatarum pœnitentiarum ſuſtinuimus, omnino eſt inutile. Quamvis omnes opes tuas pauperibus erogaveris, quamvis ciliciis, loriſque corpus tuum laniaveris, quamvis omnes artus tuos cruentaveris, quamvis ſolus ea omnia tormenta pertuleris, quibus omnes ſimul Martyres affecti fuere; ſi per ſummam infelicitatem tuam ſub extremum vitæ tuæ ſpiritum tibi deeſſet perſeverantia, & fidelitas erga Deum tuum, hæc omnia tibi ne hilum quidem eſſent profutura. Niſi hanc in gratia perſeverantiam habueris, de fide eſt, hæc omnia tibi nullius fore utilitatis. Quiſnam ſalvus erit? Num qui certavit? Haud ita ſane; plurimi ſtrenue certarunt, qui nihilominus modo infernis ignibus torquentur. Num qui cucurrerit? Ne hic quidem; plurimi in Dei via cucurrerunt, qui, eo quod fatigati ſunt, reprobati fuerunt. Num qui fidem habuerit? Nequaquam; innumeri habuere fidem, qui tamen æternum damnati ſunt? Quis igitur ſalvus erit? O Deus veritatis, aperi nobis magnum hoc myſterium? *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Matth. 10. *Idem.*

Nemo animos deſpondere debet, ſed in labore perſeverare.

Diverſos iſtic detegimus naturæ, gratiæque motus tempore adverſitatis. Natura, quia infirma eſt, animos deſpondet, conqueritur; ſed voluntas divina gratia ſuffulta ſeſe attollit, dilatat, &, ſi ita Dei fert imperium, ſeſe offert, ut longe plura ſuſtineat. Quamvis animæ ſeſe ea offerant facienda, quæ eidem impoſſibilia videntur, ea tamen audenter aggreditur; quippe perſuaſum ipſi eſt, impoſſibilitatem hanc eſſe metus ſui potius, quam imbecillitatis effectum: atque tandem Dei ope, & ea, quam in ipſo conſtituit, confidentia experitur eam rem, quæ proſternenda eſſe videbatur, majorem ſibi vim attuliſſe. Duo animalia juncta plauſtro, quo Arca Dei Iſrael vehebatur, quanquam retroſpicerent, atque mugitibus ſuis eum teſtarentur dolorem, quo conficiebantur a fœtibus ſuis recedentes, conſuetaque paſcua relinquentes, tamen incedebant ſemper eo motu, quem illis Deus imprimebat, quin vel dextrorſum, vel ſiniſtrorſum flecterent iter, quo uſque ad eum pervenere locum, ubi erant immolanda. Ita naturæ repugnantia non prohibet, quominus Dei ſervus in virtutis via progrediatur, neque ſacrificii ſui meritum imminuit. E contra vero ſeſe devovere omnibus auſteræ vitæ laboribus, perſeverare, quin caro, vel ſanguis audiatur, ac ſemet offerre Deo tanquam hoſtiam viventem, maximum eſt argumentum, quo illud probare valeamus deſiderium, quo eidem placere ſtudemus. Sed qui animos abjicit, & qui, ubi adverſi aliquid accidit, retrocedit, palam ſe parum profeciſſe, ſeque non perſeveraturum teſtatur. *Ex parte ſecunda libri de iis, quæ Jeſus Chriſtus Paſſionis ſuæ tempore perpeſſus eſt.* 49.

Perſeverandum eſt in eo ſtatu in quo nos Deus conſtituit.

Ex his exemplis Chriſti, & Apoſtolorum ejus diſcere poſſunt omnes Chriſtiani, quo modo ſe gerere debeant, cum de cruce ſua deſcendere, id eſt, de tribulatione liberari ſine peccato non poſſunt. Ejuſmodi ſunt in primis regulares omnes, quorum vita votis paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ adſtricta ſimilis martyrio eſſe cenſetur. Idem conjugati, cum divina providentia maritus uxorem querulam, moroſam, iracundam, ac pene intolerabilem ſortitus eſt: vel uxor maritum non minus difficilem habet, qualem fuiſſe Sanctæ Monicæ virum teſtis eſt Sanctus Auguſtinus in libris Confeſſionum. Ejuſmodi ſunt etiam mancipia, quæ libertatem amiſerunt, addicti perpetuo carceri, vel alligati triremibus; ægroti denique, qui morbo incurabili laborant, & pauperes, qui niſi furtis, vel latrociniis ad divitias aſpirare non queunt. Hi omnes, & ſi qui ſunt alii, ſi perſeverare in ferenda cruce cum gaudio ſpirituali, & ingenti mercede cupiunt, non reſpiciant crucem, ſed eum, qui crucem humeris illorum impoſuit. Is enim ſine dubio Deus fuit, qui Pater noſter amantiſſimus eſt, & ſine cujus providentia nihil in hoc mundo geritur. *Bellarminus de ſeptem verbis in cruce cap. 18. lib. 2.*

Cum rerum omnium tædio afficiamur, perſeverantia in bono eſt neceſſaria.

Docet experientia, quemadmodum rerum varietas placet, ita earumdem aſſiduitatem diſplicere. Similes ſumus ægris, qui tædio afficiuntur, quia nimis diu in lectulo jacere coguntur, & qui ſolatium percipiunt inde aſſurgentes, atque illuc redeuntes. Non nimii tantum laboris, ſed nimiæ quietis etiam nos tædet, atque ubi in eadem exercitatione diu cogimur immorari, eamdem faſtidimus, non ſecus ac eamdem ſemper comedentes eſcam faſtidire conſuevimus. Sin autem aliunde aliqua adſit difficultas in actione propter objectum illius, perſeverantia longe difficilior eſt. Fatigamur adverſo flumine remis iter agentes, atque ad altum prærupti montis cacumen, quin per intervalla requiem carpamus, aſcendentes. Nimio curſu creber anhelitus nobis ſpiritum intercludit, atque nimium loquentibus vox aliquando faucibus hæret. Non igitur mirum eſt, ſi quidam inveniantur, qui ſuæ converſionis initio validos in ſemet conatus exerceant, qui paulatim aliquid primi fervoris remittunt. Attamen in Chriſtianis non principia laudantur, ſed finis, S. Hieronymus inquit, & perſeverantia virtus eſt operum bonorum; hæc enim animum roborat contra faſtidium, quod earum actionum, quæ

cum virtute conjunctæ ſunt, aſſiduitas in nobis parere conſuevit. *P. Duneau, ſermone pro feria 5. poſt 1. Quadrageſimæ Dominicam.*

Difficile eſt perſeverare quia ſenſim ſuperſeimus.

Tanta eſt humana fragilitas, ut raro perſeveremus in eadem vitæ ratione, qua incœpimus. Fervor paulatim intepeſcit, ac tandem tædet naturæ corruptæ vim facere. Plurima objecta ſeſe noſtris ſenſibus offerunt non ſine validis illecebris, quibus fallimur. Libido motus ſuos opponit rationi, neque vult in æternum ſuavitatibus vitæ carere. Quid? ait; mihine hac voluptate in æternum carendum erit? mihine aſſidue laborandum, quin ullam unquam requiem carpere valeam, ac jugiter perferendum, quin ullum unquam ſolatium inveniam? Si ratio eam cogere vult, uti debet, eique tanquam indomitæ belluæ fræoum injicere, in ſenſitivo appetitu triſtis, obſcuraque nubes conſurgit, quæ ſerenitati animæ offundit caliginem; tædia, faſtidia, nauſeæ catervatim illuc ingrediuntur. Voluntas, niſi per gratiam valide roboretur, non præſe fert amplius tantum conſtantiæ; naturæ aliquid magis, quam antea concedit; Deoque intra meræ obligationis terminos famulatur, &c. *Idem.*

Perſeverantia laborum virtutis ſummiauit

Perſeverantia moderatur triſtitiam, quam moleſtorum operum diuturnitas excitat in inferiori appetitu, atque communem aliarum virtutum curſum efficit faciliorem. Vir bonus horologio ſimilis eſt, cujus rotæ, ac pondera ſubinde attollenda ſunt, alioquin non proceſſuri. Virtutes ſunt rotæ, quæ efficiunt, ut in mandatorum, & conſiliorum via ambulemus; ſed temporis ſpatio gradum ſiſtunt, neque moventur amplius, niſi perſeverantia eas in illum ſtatum adducit, ubi ut antea moveantur. Cum nobis incedit triſtitia profecta ex diuturnitate laboris, ſine quo omnia officia noſtra accurate nequeunt adimpleri, perſeverantia illam expellit, atque nos in jugi virtutum exercitatione tuetur. *Idem.*

Sine perſeverantia in virtute retrocedimus potius, quam procedimus.

In via Dei, inquiunt, *non progredi, regredi eſt*, Hinc paſſim accidit, ut perſeverantiæ defectum, virtutis exercitatio penitus deſeratur, atque ſenſim, ac ſine ſenſu in vitia fiat lapſus. Utinam triſti docti experientia adeo frequenter veritatem hanc non intelligeremus. Quot extiterunt, qui poſtquam bene incœperunt, infelicem exitum habuere? quibus illud exprobrari poſſet, quod Galatis a S. Paulo c.3. *Sic ſtulti eſtis, ut cum ſpiritu caperitis, nunc carne conſummemini.* Heu! Tanta charitate flagrabas, adeo ſobrius, modeſtus, & in bonis operibus diligens eras, quomodonam tam brevi mores, ingeniumque mutaſti? Sine perſeverantia nihil perfectum eſt, nihil completum. Hæc bonis operibus coronam tribuit, eaſque ſaluti utiles facit; per hanc ad ſtadii metam pervenimus bravium, atque curſus præmium relaturi. *Non coronabitur, niſi qui legitime certaverit.* 2. ad Timoth. 2. Non eſt ſecundum leges bellicas decertare, ea acie dilabi, antequam fuerit debellatum. Nihil prodeſt, victorem adeptum te fuiſſe, niſi in virtute perſeveraveris. E contra magis obeſt aliquando virtutem coluiſſe, & ab illa recedere, quam illam ne de nomine quidem agnoviſſe; etenim ut plurimum qui inceptum deſerunt bonum, in extremum malorum decidunt, & quo meliores, ſanctioreſque fuerunt, eo fiunt nequiores, atque flagitioſiores. *Idem.*

Poſt acceptam gratiam, hæc ſervanda eſt, & in eo ſtatu perſeverandum

Si tu, Auditor mi, qui per ſanctos hoſce dies Dei gratiam te recepiſſe putas, ſi ita effectus non es, ut quocunque pretio gratiam hanc tueri velis, niſi animum adjeciſti, ut omnia vel conteri, vel patiaris, ut hac gratia perfruaris, ſi ex illa experientia, quam de temet ipſo habes, prævides, gratiam hanc in ſingulos dies infirmatum iri, ac nullam adhibes medicinam, nullamque adfers diligentiam; ſi gratia hæc, quæ vita eſt animæ tuæ, quanquam aliud ſpopondiſſes, peccato ſuffocata fuit, ſi affectus, quibus ad aras nuncium miſiſti, iterum illud acquirunt imperium, quod antea obtinebant, niſi vitia tua deſeris, ſi, quin te ipſum in virtute confirmes per vim ſacramenti, gratiæ huic miſeram tribuis fragilitatem, audacter cum Apoſtolo affirmo; tu nequaquam reſurrexiſti, & Reſurrectionis myſterium non habuit in te effectum, qui ejuſdem proprius eſt, videlicet gratiam ſervare, & in eadem perſeverare. *P. Bourdalove ſermone pro feria 2. Paſchæ.*

Perſeverantia in gratia ſignum eſt prædeſtinationis.

Theologi omnes fatentur in vita hac quædam haberi ſigna, per quæ cognoſci, vel ſaltem conjici poſſit, quinam ſint ad gloriam reſurrecturi, atque in prædeſtinatorum albo deſcribendi; ſed iidem unanimi conſenſu fatentur, pleraque hæc ſigna æquivoca eſſe, errori obnoxia, & quotidie fallentia. Attamen ſi quod eſt inter hæc ſigna, cui fidem habere liceat, hoc profecto eſt perſeverantia in gratia. Quorſum autem? quia perſeverantia hæc incipit in nobis exprimere ſtatum felicem, ad quem contendimus; quia ipſa naturaliter nos adducit ad ſupremum hoc bonum; ac tandem, quia hæc perſeverantia efficit, ut peculiarem mereamur gratiam ad eamdem felicitatem perveniendi. *Idem.*

Juſti per perſeverantiam reſurrectionis ſtatum repræſentant.

Cum homines ſæculi ſint tanquam fragiles calami ſexcentis affectibus agitati, qui timori cedunt, qui humanis reſpectibus flectuntur, qui adverſis quatiuntur, qui proſperis ſeſe rapi ſinunt (quo in ſtatu S. Paulus creaturam vanitati ſubjectam exhibebat); juſti e contra roborati per hanc perſeverantiam, quam veluti legem ſibi propoſuerunt, ſuper omnia elati, mundi, ac ſemet ipſorum victores, beatum illum experiuntur ſtatum, qui ſequitur reſurrectionem. Cur? Quia non vivunt amplius in hac vitæ, ac mortis, gratiæ, & peccati viciſſitudine; quia habent, dicere ſi fas eſt, voluntatem certam, qua bonum & volunt, & operantur, quia parvulum ſibi in terris paradiſum conſtituunt, quia hic prædeſtinatorum vitam vivunt, cum hoc diſcrimine, quod in terris per meritum habent id, quod reſurrectionis ſtatus beatis tribuit per neceſſitatem. *Idem.*

Cum patet ſtadium, S. Paulus ait, omnibus currendi jus eſt; ſed unus tantum refert præmium: *Neſcitis, quod multi in ſtadio currunt, ſed unus accipit bravium?* Hoc de Chriſtianis dicendum non eſt: etenim heu! quid accideret nobis, ſi eidem legi eſſemus obnoxii? Nemo veſtrum eſt, cui dicere cum Apoſtolo nequeam: *Sic currite, ut comprehendatis.* 1. ad Cor. 9. Ne putetis futurum, ut competitorum vobis officiat præſentia; in theſauris Dei ſatis, ſuperque divitiarum eſt, quas mortalibus omnibus elargiatur. Deus liberalis eſt remunerator, non vult, hujus victoriam in alterius cedere probrum; ſed *Omnes athletas ſuos deſiderat coronari*, quidam Pater ait. *Idem.*

Homo ſuopte ingenio inconſtans per hanc perſeverantiam particeps fit immutabilitatis Dei.

Deus unus de ſe ipſo glorioſa hæc proferre poteſt verba, quæ per Malachiam Prophetam dicit: *Ego Deus, & non mutor.* Primo tantum enim omnium principio eæ laudes conveniunt, quas illi S. Jacobus c. 1. tribuit: *Apud quem non eſt transmutatio, neque viciſſitudinis adumbratio.* Quidquid ex nihilo egreditur ſecum defert mutationem tanquam ſuæ ignobilitatis indicium, Homo præſertim adeo infirmus eſt, atque inconſtans, ut nunquam fere eodem in ſtatu permaneat, ut inquit Job. c. 14 *Nunquam in eodem ſtatu permanet.* Sed licet talis ſit iu ſuæ naturæ principiis, ille tamen omnino alius eſt, cum per gratiam attollitur, namque per gratiam hanc fieri poteſt particeps immutabilitatis Dei in bono perſeverans. Supernaturalis charitas, quam effudit Deus in cor ejus, & cui nova ejuſdem eſſentia innixa eſt, adeo fortis eſt, S. Paulus 1. ad Cor. 13. ait, ut ſola prava hominis voluntas eam valeat delere: *Charitas nunquam excidit.* Magnum illud diſcrimen, quod prædeſtinatos inter, reproboſque invenitur, inquit Spiritus ſanctus in Eccleſiaſtico, hoc eſt, quod juſtus perſeverat in ſapientia, & incedit in via virtutis ea æqualitate, qua Sol procedit; e contra vero peccator obnoxius eſt defectibus, & mutationibus non ſecus ac Luna: *Juſtus in ſapientia manet ſicut ſol, ſtultus ſicut luna mutatur.* *P. Texier, ſerm. pro Dom. in albis.*

Omnis vita noſtræ labor ſine perſeverantia eſt inutilis.

Bonum eſt viro, cum portaverit jugum ab adoleſcentia ſua; ſed felicitatis cumulus eſt, ſi conſtanter illud ad extremum uſque ſpiritum geſtaverit. Nequicquam operarii, qui omnium primi ad opus acceſſere, pondus diei, & æſtus ſuſtinuiſſent, niſi ad diei finem uſque perſeveraſſent. Viatoris labor inutilis eſt, cum ad terminũ minime pervenit: & ingens ille Iſraelitarũ numerus, qui ingreſſus nõ eſt in terrã, quã illis promiſerat

Deus,

Digitized by Google

Deus, fructum laboris annorum quadraginta perdidit. Quid profuit Salamoni ſapientia, quam primis regni ſui temporibus habuit, ſi dedecore affecit ſenectutem ſuam inſanis amoribus, quibus ex ipſa ætate facta eſt acceſſio nequitiæ? Cum de virtute agitur, magis quam alia qualibet in re finis coronat opus. *P. Dozenne, in morali Jeſu Chriſti, de perſeverantia.*

Media ad perſeverantiam obtinendā

Orationis exercitatio, & ſacramentorum frequentia optima ſunt adjumenta ad perſeverantiam acquirendam, & obtinendam: oratio quidem, quia perſevarantiæ gratia donum eſt donorum; ſacramentorum vero frequentia, quia ſunt noſtræ infirmitatis ſubſidium. Panis, qui Eliæ Prophetæ conſulit vires, ut iter ſuum uſque ad montem Oreb perſequeretur, Euchariſtiæ tantum erat figura; & in oratione ſæpe dicere debemus Jeſu Chriſto: duce nos Domine, ſi tibi lubet, exemplo tuo perſeverantiam; fac, ne unquam à tuo amore ceſſemus; ſi per amorem tuum cruci adhæreamus oportet, ne permittas, nos inde alio quolibet amore divelli. *Idem.*

Dæmon nihil intentatum relinquit prohibiturus, ne perſeveremus.

Dæmon primum quidem nos libentius aggreditur; ſperat enim ſe prohibiturum bonum, quod nobiſmet propoſuimus, & effecturum hoc pacto, ut noſtro fine excidamus; ſub finē vero *habens iram magnam* præliatur, extremoque conatus exerit *ſciens, quod modicum tempus habet*, ut noceat nobis; ſed inter utrumque extremum efficit utrumque; quia interrumpens bonum opus, quod incohavimus, magnam de nobis refert victoriam, neque deeſt illi adhuc tempus, ut bellum producat, donec nos in eum ſtatum adduxerit, ubi interitum noſtrum reparare minime valeamus. Prima hæc victoria alteram illi pollicetur; hæc illi cor inſtar, ſimulque nos proſternit, infirmatque, & impares facit, qui illum deinceps ſuperare valeamus. Ideo Dei filius dicebat, ſi quis manum admovet aratro, ſi eum fervore incipit affectus ſuos mortificare, & imitari bona, quæ ſibi præbentur, exempla, hunc aptum non eſſe regno Dei, neque obtenturum unquam juſtitiam, pacem, & gaudium, in quo regnum illud conſiſtit, neque cœli bona, quæ pro illis ſunt, qui conſtanter ad finem uſque laboraverint. *A Ponte in Duce ſpirituali cap. 18.*

Perſeverantia nequaquam eminus proſpicienda eſt, quaſi diutius eſſet proferenda; potius nobiſmet perſuadeamus ſatis eſſe, ſi unius horæ ſit, vel unius diei, & Deum ex nobis nil ultra petere; utque nobiſmet ipſis animos faciamus, intra nos dicamus: in ſancto propoſito meo hac hora, vel die hac perſeverare volo; quid ſcio, utrum poſtea Deus me viſitaturus ſit, & in gratia ſua confirmaturus? Sed ſi loco cedo, recedo ab officio, periclitor, ne de gradu dejiciar, ut Saul, in meæ inconſtantiæ pœnam... Chriſtiane ignave, ac iners, ſi ſcires quantulum diſtas a fine tuo, proculdubio omnes conatus exereres, ut ad finem uſque perſeverares. Si cogitares, tibi quolibet die moriendum eſſe, quam facile in gratia perſeverares! *Idem.*

Principiū humanæ inconſtantiæ prohibentis, ne perſeveremus in bono.

Principium inconſtantiæ hominis propria eſt conſtitutio, quæ efficit, ut de ſe ipſo reſpondere nequeat, neque promittere, ſe in ſuſceptis conſiliis perſeveraturum. Homo conſtat corpore, & ſpiritu; ſpiritus naturali motu cœlum verſus attollitur, ſed corpus aliud habet pondus, & aliam propenſionem terram, terrenaque verſus: cumque duobus hiſce adeo oppoſitis ſtudiis ſimus obnoxii, quomodo firmi, & conſtantes eſſe poſſumus? Si motus meæ motum ſequor, bonum operor, & ad aliquod temporis ſpatium virtutem excolo; ſed paulo poſt oppoſitus me rapit motus corporis, quo fit, ut immuter; atque ita hæc duarum adeo oppoſitarum partium oppoſitio, & circulus hic oppoſitorum motuum modo ſpiritualium, & modo carnalium ſunt fere neceſſaria cauſa jugis inconſtantiæ, quæ maximum eſt impedimentum, quod in chriſtianarum virtutum exercitatione nobis ſuperandum eſt. *Specimen ſermonum pro feria 2. paſchæ.*

Exhortatio ad perſeverantiam.

Accidit nonnunquam, ut juſti ſub ſtadii exitum gradum ſiſtant, ut ſpem, quam dæmon illis tanquam incertam proponit, abjiciant, præſentia, & viſibilia conſectaturi bona; atque ut ſecreta divinarum promiſſionum diffidentia illos in diſcrimen adducat amittendi coronam perſeverantiæ eo tempore, quo prope eſt, ut illam recipiant. Animæ juſtæ! fidem veſtram excitate, expectate Dominum, viriliter agite, inquit Propheta Pſal. 20.: *Expecta Dominum, viriliter age.* Quænam vobis infelicitas imminet, ſi poſtquam diutius ſalutis veſtræ negotio vacaviſtis, poſtquam pondus totius diei, & æſtus ſuſtinuiſtis, poſtquam tot ſuperaſtis inſidias, & plures annos in moleſta, arctaque virtutis via ambulaſtis, funeſto lapſu cecideritis tunc, cum jamjam montis cacumen attingitis? Mementote in prœliis chriſtianis fini victoriam adjudicari. Adhuc in exilio, atque in itinere eſtis: ideoque nolite obſtupeſcere niſi ea tranquillitate fruimini, quæ in termino tantum, & in patria invenitur. Semen jeciſtis, virtutis veſtræ fructus proceſſerunt, ſed nondum ad perfectam maturitatem pervenerunt. Copioſæ meſſis tempus præ foribus adeſt; patienter diem Domini expectate. *Specimen ſermonum pro quarta poſt Pentecoſten Dominica.*

De hominis in bono inconſtantia.

Hominis inconſtantia utilis eſt illi; prohibet enim, ne mordicus in malo perſiſtat. Homo peccator hac in re præſtat Angelo peccatori, quod ſceleris ſui illum pœnitere poteſt, cum e contra prævaricator Angelus funeſto naturæ ſuæ privilegio nequeat agere pœnitentiam, & retractare conſenſum, quem ſemel noxiæ tribuit cogitationi: ſed hæc eadem inconſtantia nihilo minus officit homini, quia prohibet, ne perſeveret in bono, & ſæpe vitam ejus perennem efficit virtutum, vitiorumque viciſſitudinem. *Ex ſpecimine ſermonum pro Adventu.*

Perſeverantiæ commoda

Beatus, qui in finem uſque perſeverat! Reliquæ virtutes omnes decertant, una triumphum agit perſeverantia: hæc refert victoriarum præmium, atque mercedem. Hinc quidam eccleſiæ Pater ſcite perſeverantiam ramum vocavit fructum afferentem. Nequicquam Chriſtianus in agro eccleſiæ radices figit per baptiſmum, pœnitentiæ lacrymis irrigatur, ſucco gratiæ ſacramentorum nutritur: niſi produxerit ramum vitæ fructum ferentem, niſi in ſanctitate perſeveraverit, arbor eſt non niſi æternis ignibus comburenda. Attamen plurimi incipiunt, non pauci pergunt, perpauci ad finem uſque perſeverant. *Specimen ſermonum pro die S. Joannis Evangeliſtæ.*

De finali perſeverantia.

Ut noſmet ſemper in humilitate, ac ſubmiſſione contineret Deus, utque cum timore, ac tremore ſalutem noſtram operari deberemus, noluit Deus finalis perſeverantiæ donum hominum commercio exponere; illius arbitrium ſibi reſervare voluit, ut ſemper eſſet effectus miſericordiæ ſuæ. Promiſit quidem gratiæ ſanctificantis augmentum omnibus juſtis, a quibus virtus exerceretur; non ſecus ac recepit, ſe coronam gloriæ collaturum illis omnibus, qui in gratia deceſſiſſent; ideoque qui ita felix eſt, ut moriens eam poſſideat, hic coronam illam acquiret. Verum perſeverabitne in gratia uſque ad mortem? Perſeverabit fortaſſe; verum itane, ut Deus, quin ſuam lædat juſtitiam, ac fidem, ei deneget gratiam, quæ ipſius conſtituere debet felicitatem? Quia omnia bona opera nullum habent neceſſarium nexum cum perſeverantiæ dono; hæc merces non eſt, quæ illi debeatur. *Auctor Anonymus.*

Inſenſati Galatæ, qui cum ſpiritu bene incœpiſſetis, turpiter carne deſiiſtis. Agricolæ nequam, qui cum aratro manum admoviſſetis, retro reſpexiſtis, & ex agro Domini egreſſi eſtis, quia nimis durus, difficiliſque excolendo videbatur, tribulis, ſentibuſque impeditus, neque eam ibi meſſem inveniebatis, quam vota veſtra exoptabant. Ignavi milites, qui cum ſub crucis vexillo nomen dediſſetis, abjeciſtis arma, clypeumque vobis eripi paſſi eſtis. Dei filius pro ſuis id genus mortales non recenſet, quantumvis initio amorem ſuum eidem teſtati ſint: etenim ille ſolum ſalvus erit, qui in finem uſque perſeveraverit, & illis tantum, qui uſque ad mortem fideles fuerint, vitæ corona promittitur. Alii a quodam Sancto Patre, *Temporarii Chriſtiani* vocantur, qui pro variis temporum vitibus mutantur. *Auct. Anonymus.*

Perſeverantiæ neceſſitas.

Nullus ſcio, utrum aliquis de perſeverantiæ neceſſitate poſſit ambigere. Eam quidem difficilem eſſe fateor; homo magis idoneus eſt, qui nobilem exerat conatum, quam qui diutius rei cuipiam inhæreat: in mundo plerique in iis, in quibus plurimum requiritur temporis, propoſitum ſibi finem non aſſequuntur; ardenter quidem incipiunt, ſed mox intepeſcunt, & cum ob dilatam ſpem cor elanguet, ab incepto deſiſtimus. Non igitur mirum eſt, ſi in ſalutis negotio perſeverantia deficiat, ubi plurima facienda ſunt naturæ contraria, & ad finem uſque vitæ producenda. Attamen ſine perſeverantia nunquid acquiri poteſt corona? Hæc viri fidelis characterem conſtituit, eumque ab inconſtanti, hypocritaque ſecernit. *Auctar Anonymus,*

Semper de nobis met ipſis diffidendum eſt præ timore ne perſeveremus.

Gratia nunquam prior nos deſerit, ſed caveamus, ne ipſi priores deſeramus eam. Gratiam hanc in fictilibus vaſibus deferimus, Apoſtolus inquit, & præterea in lubrica incedimus via, obſcuraque nocte, & nos crudeles perſequuntur inimici, qui hunc nobis theſaurum auferre contendunt. Ne fidamus ergo viribus propriis, conjiciamus noſmet inter ulnas miſericordiæ Dei, eumque obteſtemur, ut vim perſeverandi nobis concedat. Origenes, Tertullianus! triſtia humanæ infirmitatis exempla! Si pretioſam hanc ſervaſſetis gratiam, nequaquam noſtris fletibus, timoribuſque cauſam præberetis. O Deus, nos tuere adverſus noſtras infirmitates; nobiſque fer auxilium, ut ipſum te in cordibus noſtris ſervare valeamus, *Auctar Anonymus.*

Semper indigemus perſeverantia.

Hominum juſtitia, S. Bernardus ait, non ſemper juſtitia eſt permanens in ſæcula ſæculorum, Hæc imminuitur, infirmatur, ac tandem amittitur, quin tamen dici aliquando queat, falſam eſſe juſtitiam. Haberi poteſt vera, & ſincera charitas, & nihilominus fluxu temporis amitti poteſt; alioquin enim quomodonam Dei filius Apoſtolos ſuos admonuiſſet, ut in ſua dilectione manerent? *Manete in dilectione mea.* Joan, 15. Charitas, & perſeverantia ergo non ſemper ſimul conjunctæ ſunt, & poteſt aliquis Deo fidelis fuiſſe, quin fidelis eſſe perſeveret. Fidelis erat Saul initio regni ſui; ſcriptum eſt enim, neminem eodem æquiorem fuiſſe in populo Iſrael; ſed non fuit amplius fidelis, cum Dei imperata facere detrectavit. Hoc ipſum de Salomone, & S. Petro dici poteſt. *Auctar ſermonum moralium hujus argumenti.*

Per perſeverantiam participes ſimus immutabilitatis Dei.

Spiritus Dei proprium eſt eſſe immutabilem, & nonnihil ex hac perfectione illis communicare, qui eodem animati ſunt, Quilibet alius præter illum mobilis eſt, & inconſtans... Homo, qui virtutis partes relinquit, ſeque iterum peccato ſubjicit, ſuperioris fidelitatis ſuæ fructum omnem amittit, & bona ejus opera mortificata non refloreſcunt, ut ita dicam, niſi cum ad verum principium ſuum, Deum nempe, revertitur. Quemadmodum ex memoria ſua expungit Deus omnia præterita hominis peccata ad ſe revertentis; ita diſcedentis omnium etiam ſuperiorum virtutum obliviſcitur. *Idem.*

Quæcunque in ſenſu accipiatur, perſeverantia in bono ſemper eſt glorioſa.

Si perſeverantia in juſtis eſt perſeverantia in exercitatione virtutum, per meritum conſtantiæ novam illi lucem tribuit; omnes enim virtutes ſine perſeverantia non aliud ſunt, quam juſti nutantes, & quemadmodum eos S. Proſper appellat: *Juſti temporarii, juſti titubantes.* Si hæc finalis eſt perſeverantia, hæc illos coronat. Altera ad aliquod tempus hominum voluntatem in bonum inclinat quamvis ſemper ſit libera, & hæc voluntas ia hominum determinatio illis gloriæ cedit: alioquin enim inconſtantes, mobileſque habentur, potius quam juſti, ac virtute præditi. Altera vero perſeverantia, quæ finalis eſt, neceſſario figit voluntatem in bono, & hæc neceſſitas eorum felicitatem conſtituit. *Idem.*

De inconſtantia in bono.

Quam beati eſſemus, ſi in iis omnibus, quæ Deus non ſunt, inconſtantes eſſemus; etenim dolor ipſe, quo in errore noſtro afficeremur, efficere poſſet, ut reverteremur ad illum. Sed ita facile ſummum relinquere bonum, uti infidelem relinqueremus amicum, hoc ferri nequit, hoc ne concipere quidem potuit S. Paulus. Præſtaret procul dubio nunquam coluiſſe Deum, quam illum hoc pacto relinquere: hoc enim nonne eſt illi contumelioſa comparatione dæmonem anteferre? Nonne de nobis loquitur S. Hilarius, cum explicans, quænam eſſet ævo ſuo nonnullorum Chriſtianorum infidelitas erga Deum, ait, pro variis occaſionibus, quæ ingruebant, illos ſemper in utramque partem fuiſſe paratos, ut vitium, virtutemve ſequerentur, vivendi rationem non ad tutas, certaſque evangelii regulas, ſed ad hominum mores conformantes ob voluptatis, aut fortunæ cauſas pro temporum, locorumque ratione, ac ſecundum pernicioſa humanæ politiæ inſtituta: *In utramque partem parati callentes temporum, non Dei leges.* Fragile lucrum, honoris cauſa, inanis cupiditas, turpis amicitia, ludi, vel libidinis ſocietas, irriſio efficere poſſunt, ut omnia bona conſilia abjiciatis & cauſam Dei relinquatis. Hoc dixit Spiritus ſanctus, & veriſſimum eſt, quod ſtultus ſicut luna mutatur, hodie virtutem de induſtria amplectitur, cras illam ex libidine deſerit: modo timor judiciorum Dei efficiet, ut ille ſeſe divino cultui addicat, modo vero hominum timor illum inde divellet; non deerunt occaſiones, in quibus voluntatem concipiet Deo ex corde inſerviendi, aderunt mox aliæ, in quibus mundus, alienaque exempla eos detrahent in ſcelus; & ſæpe, poſt quam inſignem in virtute progreſſum fecerint, ſenſum, moreſque immutabunt per teporem, atque inconſtantiam. *Fromentiere.*

Mutari non debemus, ubi ſemel virtutem ſimus amplexi.

Memento, audi me mi, optimorum ſenſuum, quos alias tibi immiſit Deus. Scis, quid te tunc temporis affecerit? Oblitus ne es eorum, quæ a Deo recepiſti? Revoca in mentem illos amoris ſenſus, atque dic tibimet ipſi: Nunquid anima mea, conſilia, quæ in illud tempus concepi, hodierna die non ejuſdem ſunt neceſſitatis ac olim? Nunquid mutatum eſt illud principium, cui illa innitebantur? Nunquid recens aliquod mihi lumen affulſit, quod mihi tunc deerat? Num alio in ſtatu nunc ſunt omnia? Nequaquam. Cum Deo hoc, vel illud promiſi, hoc officii mei eſſe putabam, & id niſi feciſſem, Deum mihi iratum futurum: nunquid me ipſum fallebam? nequaquam. Hæc igitur omnia erant vera; & ſi tunc erant vera, hodierna etiam die vera ſunt. Cur ergo mutavi conſilium? cur ab illa vivendi forma receſſi? Cum fidei meæ lumina ſemper ſint eadem, cur cordis mei deſideria mutata ſunt? O quam admirabilis hæc eſt ars in bono perſeverandi! *P. Bourdalove, ſermone de perſeverantia.*

Homo inconſtans aptus non eſt regno Dei.

Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro aptus eſt regno Dei. Quomodo autem aptus ſit hic homo inconſtans, quandoquidem neque mundo, nec mundi negotiis eſt aptus? Si mundus, qui eadem eſt inconſtantia, pacem habere non poteſt cum illo, qui incertus eſt conſilii, & inconſtans, quomodo habeat Deus, qui eſt immutabilis? Utique anima, quæ in hac viciſſitudine, & mutatione verſatur, apta non eſt regno Dei. *Idem.*

Quænam fuerunt Dei de nobis conſilia, cum ille gratiam, cujus miſere jacturam feceramus, nobis iterum contulit? Nunquid ut jacturam hanc, novamque reparationem nullo in diſcrimine haberemus? Gratiam illam recepimus, ut fidelis perſeverantia novum meriti characterem virtutibus noſtris tribueret; verum mementote, niſi illam tuemini, niſi in eo perſeverantis ſtatu, in quo vos illa conſtituit, hanc futuram contra vos teſtem apud Deum, qui adeo contumelioſum incomparabilis beneficii contemptum vobis exprobrabit. *Sermo Manuſcriptus.*

A bonis operibus ceſſandum non eſt propter eas, quæ occurrunt difficultates.

Etiamſi graviſſimæ vobis occurrant in virtutis via difficultates, animos ne deſpondeatis; ſed e contra inde occaſionem arripite inſtaurandi conatus veſtros eorum exemplo, qui naviculam agunt contra perniciſſimi fluminis curſum. Brachiis, remiſque contendunt, ut aquarum rapiditatem ſuperent, & ſi fluctus in illos irritantur eis obluctantes, non ideo illi recedunt; ſed quo major eſt vis fluminis, eo majorem vim, induſtriamque adhibent, ut fluctus frangant, ac eorum obice ſuperato iter ſequantur. Ita in bonis conſiliis noſtris nobis agendum eſt; videlicet conſtantes, & inconcuſſi debemus eſſe, & ſi quando acci-

accidit, ut facti magnitudine vincamur, ſtatim nobis conſurgendum eſt, ac ſtrenue perſeverandum in eo, quod incepimus. Tandem enim labor aſſiduus, & quem nulla res unquam deterret, omnia vincit. Homines ſæcularibus in negotiis fatigari non poſſunt, neque ab incœpto deſiſtunt, quamvis fortuna illis non admodum arridere viſa eſt. Inſtitor a mercatura exercenda minime ceſſat, quamvis aliquam paſſus fuerit jacturam; agricola ab agris colendis non abſiſtit, quamvis minime uberem meſſem in horreis condiderit; e contra impenſius, ac diligentius poſt hæc infortunia rebus ſuis operam navant, ſi forte induſtria ſua reparare valeant, quod per infortunium amiſerunt. Majori ergo cum fervore perſeverandum eſt in cultu Dei, ubi labor longe minor eſt, præmium vero longe majus, ac tutius. *Granatenſis tractatu de Oratione c. 2. §. 2.*

Firmitate, & perſeverantia opus eſt in pietate, & exercendis virtutibus.

Operæ pretium eſt animadvertere, ut inſignis aliquis fructus ex pietatis exercitiis percipiatur, indeſinenter eſſe perſeverandum. Neque enim deſunt mortales, quorum cœpta conſilia nunquam ad exitum perducuntur. Videntur illi quidem triduo, ad ſummum quatriduo ſumma cura adhærere Deo; poſtmodum vero, ita intepeſcunt, ut ubi ad prima redire volunt exercitia, ita frigidi ſunt, ac ſi de illis ne verbum quidem antea fieri audiviſſent. Tunc ipſi novos ſibi conatus proponunt; pro virili priores pietatis exercitationes inſtaurant, & poſtquam aliquantulum in ipſis permanſere, deterriti labore, ac moleſtia, qua ſemet ipſos vincere debent, in medio curſu ſubſiſtunt, totaque eorum vita in ædificando, ac deſtruendo tranſigitur; qua in re infelicem imitantur Syſiphum, inutili labore lapidem in ſummum montis verticem deferre adnitentem; nam ubi ſummo cum anhelitu ferme ad cacumen evaſiſſet, lapis illi manibus excidebat ſemper in imam uſque vallem provolutus. *Idem*, §. 16.

Perſeverantia omnia ad finem perducit.

Nihil in terris adeo invictum eſt, quod gratia, & labor non vincat: nulla ſunt ædificia, quantumvis immenſa, quæ paullatim non perficiantur, ubi lapis ſuper lapidem collocetur; nulla via eſt, quamvis longa, ad cujus terminum non perveniatur gradatim incedendo; & artifex, qui marmor ſecat, tandem voti ſummam conſequitur, quantumvis exiguam partem in ſingulos ictus illinc abſcindat. Quod ſi perſeverantia, quin comes illi accedat gratia, tantum poteſt, quid tanta ope accedente non poterit? *Idem in memoriali l. 7. §. 4.*

De inconſtantia in cultu Dei.

Nemo eſt, in cujus vita bona malis permixta non ſint: vitia tempus ſuum habent, ſicuti & Deus ſuum quadam veluti compenſatione, & conventione; & quod magis mirum eſt, actiones adeo diverſæ, & oppoſitæ ita nectuntur, ac invicem continuantur, quaſi ejuſdem eſſent naturæ; & ſenſim, ac ſine ſenſu ab his ad alias fit tranſitus, ab exercitiis pietatis ad cupiditatum inſanias, quin ulla in ipſo tranſitu interruptio ſentiatur, de pœnitentia ad voluptatem, de eleemoſyna ad fœnus, & injuſtitiam, de prædicatione ad licentiam, & impietatem. Poſt omnia pietatis exercitia iterum noſtris affectibus indulgemus eo modo, quo aquæ Jordanis ad ingenium ſuum redire, ſtatim ac Arca præteriit; hoc eſt naturaliter, ac ſine vi. *Abbas de S. Martino in Quadrageſima.*

Non omnis perſeverantia laudabilis eſt.

Perſeverantia, quæ laude videtur digna, non ſemper eſt. Scriptura Sancta plura nobis exempla ſuppeditat, ex quibus innoteſcit, bonum eſſe aliquando a propoſita ſententia recedere. S. Petrus hoc fecit retractans id, quod magiſtro ſuo dixerat: *Non lavabis mihi pedes in æternum.* Judas e contra conſummavit crimen ſuum datam principibus ſacerdotum fidem præſtans. Primum igitur conſilium noſtrum illud eſſe debet, ut nihil aggrediamur, quod juſtum non ſit; poſtmodum vero ſi conſilium, quod captum fuit, aliqua ex parte deficiat, tunc in melius mutandum eſt. Si ſtatim minus bonum captum fuerit, poſtulat prudentia, ut decurſu temporis reparetur; ſecundum enim erit prioris remedium. Sed cum bonam ingreſſi viam ſumus, pro virtute id faciamus, quod pro vitio illi, qui in ſceleribus conſenuerunt. Cor longo habitu in iniquitate obduratum dicit, ut olim Pharao: *non dimittam*; & anima in ſanctitate confirmata, ut ſponſa Canticorum, dicit: *Tenui eum, & non dimittam.* Cantic. 3. *P. Dozenne in morali Jeſu Chriſti.*

Non ſatis eſt bene incœpiſſe niſi perſeveretur.

Athleta, qui ſuis ſe veſtibus exuit, nondum de inimicis triumphum reportavit; ideo enim ſe exuit, ut illos proſternat, & quadam cum utilitate cum illis congrediatur. Scitus urinator, qui abjicit indumenta, ut ingentem tranet fluvium, nondum tranſivit illum, quamvis ſuas veſtes reliquerit; ſeſe in aquam conjiciat oportet, eamque lacertorum vi ſecet, atque ſuper fluctus ſe attollens jugi, habilique totius corporis agitatione feliciter ab uno ad alterum littus pertranſeat. Æger, qui pharmacorum ope convaluit, non ideo ſtatim ita effœtas reparavit vires, ut jugi non egeat præcautione, ne iterum ægrotet. Hoc ipſum de peccatore recens converſo dicendum. Per gratiam ſacramentorum vicit peccatum, verum niſi perſeveraverit, victoriæ ſuæ fructu non perfruetur. Seſe ſuis criminibus exuit, verum ſi hoſtiles non propulſaverit impetus, dæmon poterit adhuc de eodem recentes triumphos referre. *Ex ſermonibus chriſtianis pro feria ſecunda Paſchæ.*

Perſeverantia in bono firmam nobis ſuppeditat ſpem in Domini miſericordia.

Veritatem hanc nos exemplo ſuo Paulus Apoſtolus docet affirmans, ſibi juſtitiæ coronam deberi, ac ſperans futurum, ut illam a Domino, tanquam juſto judice obtineat: *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus juſtus judex.* 2. ad Timoth. 4. Alibi paſſim trepidat ſuæ ſalutis incertus, eo uſque, ut caſtiget corpus ſuum, ac illud redigat in ſervitutem, veritus, ne poſtquam aliis Dei verbum annunciaverit, ipſe reprobetur. Verum ſe ipſum confirmat, ubi cogitat vitæ ſuæ finem ſibi imminere: *Ego enim jam delibor, & tempus reſolutionis meæ inſtat.* Sentio equidem me diu victurum non eſſe, nec longe abeſſe tempus, quo anima mea a corpore ſeparanda eſt: hoc tamen ſolatium mihi eſt, & cauſa, propter quam omnia a Dei mei miſericordia, & juſtitia ſpero me conſecuturum: *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi.* Quaſi diceret: niſi in finem uſque certaſſem; ſi proximus termino curſus mei deficerem; ſi poſt ſervatam diu fidem eam violatem, eheu! actum eſſet de me; nullus eſſem: verum cum ab ipſa converſione mea ad hoc uſque tempus ſemper Domino fidelis fuerim, ſpero fore, ut in me per felicem perſeverantiam perficiat bonum, quod ipſo auctore feci; jam mihi videor eam coronam recipere, quæ me manet; & ſi perſeveravero, æque certus ſum mercedis meæ, ac ſi illam jam poſſiderem: *repoſita eſt mihi corona juſtitiæ.* Reſervata eſt mihi, neque mihi ſolum, ſed illis omnibus, qui in finem uſque perſeveraverint. *Joly, propoſitione pro prima Dominica poſt Paſcha.*

Perſeverantia in bono maximum eſt, quod haberi poſſit prædeſtinationis indicium.

Ad finalem perſeverantiam nonniſi per inceptam perſeverantiam pervenitur ob eam rationem, quia quidquid deſinit, incœpit. Nulla igitur eſt finalis perſeverantia, ubi perſeverantia incœpta non ſit: *Qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Si hanc habes inceptam perſeverantiam, quæ pendet a tua cooperatione gratiæ, video in te magnum tuæ prædeſtinationis, atque ſalutis indicium; Deus enim nequaquam negabit tibi finalem gratiam, quæ unice ab illius pendet voluntate. Verum ſi inconſtans fueris in bono, incerta eſt ſalus tua, vel dicam melius, fere certa eſt reprobatio tua. *Specimen ſermonum pro feria ſecunda Paſchæ.*

Noſmet ad perſeverentiam excitare debemus exemplo filii Dei.

Adſpice perfectum hoc immotabilis conſtantiæ exemplar, ac tua cum illius certaminibus compara; dolores, humiliationes tuas cum illis, quæ ipſe pertulit; contradictiones, quas paſſus eſt, cum iis, quas pateris; gaudia, voluptates, quibus ſe ipſum privavit cum iis, quas ipſe reliquiſti; magnos conatus, quos ſubiit totum effundens ſanguinem, cum modica reſiſtentia, quam ſuſtines ignave ſanguini parcens tuo: reſpice, inquam, hoc exemplar; cumque tandem tibi perſuaſeris, ea, quæ ipſe pro te fecit, & paſſus eſt, toto cœlo excedere ea, quæ pro illo facere, & pati

potes, te ipſum excita, ut ad mortem uſque in ſanctarum legum ejus obſervantia perſeveres. *A Ponte in Duce ſpirituali cap.* 18. §. 1.

Si animo aſſecuti fuiſſetis, quid ſibi velit S. Paulus per ea verba: *Digne Deo*, intelligere debuiſſetis, illi ſerviendum eſſe, quantum fragilitas humana ſinit, & magnitudo ejus meretur. Deus autem infinitus eſt, ac nullis finibus continetur; digne igitur illi ſervire eſt ſemper gerere in corde ignem æternum amoris ſancti erga objectum hoc, quod eſt infinite amabile, nullis finibus circumſcribere ſervitutem, quam illi adhibemus; totum illius eſſe, non ſolum ſine exceptione, verum etiam in æternum. Cauſa, & fundamentum hujus obligationis eſt ſupremum illud dominium, quod habet in nos, quod eſt immutabile, atque æternum; ideoque nullum eſſe poteſt tempus in omni vita, quo eidem famulari non debeamus; & quemadmodum ratio, propter quam noſmet ipſos illius cultui devovimus, eſt ſuprema illius magnitudo, quæ immutabilis eſt, ac æterna, & ſemper eadem; memoria eorum, quæ illi debemus, nunquam ex animo noſtro delenda eſt. *P. Antonius a S. Martino a Porta in poſtrema parte libri, cui titulus*: Les conduites de la Grace.

Pietas noſtra non ſtans eſſe debet non fluxa, neq; temporaria.

Si ſtatis tantummodo diebus pietatem coleretis; ſi virtutem haberetis pro illis tantum temporibus, quæ per intervalla redeunt, uti in terrenis rebus accidit, ſatis oſtenderetis, vobis de religionis noſtræ inſtitutis non ſatis conſtare; vos etiam ignorare, quid ſit vera virtus, cujus eſt agere conſtanter; vos illius habitum non habere, ideoque nonniſi ex libidine, ingenioque veſtro agere; ac tandem, ut loquitur evangelium, vos non ſatis profundas in pietate radices jeciſſe: *Non habent radicem in ſe, ſed temporales ſunt.* Marc. 4. Hi homines ſunt temporibus ſubjecti, qui perfunctoriam habent pietatem quibuſdam diebus feſtis adnexam, quibus aliquam præſeferunt modeſtiam, & aliquot horas ſuis ſurripiunt affectibus Deo impendendas; aliquot preces effundunt, ac religionis ſuæ muneribus perfunguntur, & poſt aliquam cæremoniam, cujus cor nullam obtinet partem, putant ſe omnibus defunctos officiis, ad priſtinum vitæ morem revertuntur, eaſdemque repetunt conſuetudines, quæ illos coram Deo nocentes fecerunt. Quibus perfunctoriis pietatis, & religionis actibus nil adepti ſunt, niſi quod conſcientiæ ſuæ ſtimulis, atque exprobrationibus indixere ſilentium.

Rationes duæ, quæ nos conſtanter in Dei cultu perſeverare jubeant.

Prima harum rationum ea eſt, quod non ſatis diluculo Deo ſervire incipimus; & ſicuti nimis ſero ſemper initium fecimus, ex eo, quod nobis ad vivendum ſupereſt, tempore ne illud quidem abradere opus eſt, quo eidem non famulemur. Ab ipſo temporis momento, quo rationis uſum adepti ſumus, Deo ſervire debebamus; eumque amare, ſtatim ac ipſum agnovimus; at fortaſſe potior vitæ noſtræ pars effluxit, quin adhuc illum ſerio diligere, atque ſervire incœperimus. Poſtquam ſacro abluti fuimus baptiſmate, ubi ſolemniter nos divino huic Domino famulaturos ſpopondimus, illum nunquam relinquere debemus, ſed illi fideliter præſtare fidem, & ea omnia perficere, quæ eidem coram cœlo, terraque promiſimus: Sed ea deſertione, quæ turpis æque fuit, ac nefaria, eodem fere momento, quo rationales, facti ſumus etiam nocentes: quemadmodum peccatores eramus, ſtatim ac vitam accepimus. Nonne igitur æquum eſt, ut ad reſtituendum, vel ſaltem reparandum hoc tempus adeo inutiliter inſumptum, quod reliquum eſt, illi penitus devoveamus ſine ulla intermiſſione, & quin ne minima quidem fraudemus ejuſdem particula Deum, cui totum, quantum eſt, debetur. Saltem S. Auguſtini ſenſus concipere oportet. Eheu! Nimis ſero, Domine, te amavi, tibique famulatus ſum, qui mereris, ut in æternum ameris, tibique ſerviatur. Eheu! licet unum tantum retardaſſem annum, menſem, hebdomadam, diem, ſemper ſero nimis incœpiſſem! Quid ergo, ut minimum, mihi faciendum ſupereſt, niſi reliquum vitæ meæ ſpatium tibi totum devovevam? Me dileſiſti, Domine, tota æternitate, quæ præceſſit, ac me amare incœpiſti; me omni, quæ ſubſequitur, æternitate diliges, ſi ita felix fuero, ut opellis meis æternam merear felicitatem, cui me deſtinaſti. Saltem modicum hoc intervallum, quod inter hæc duo interjacet extrema, integre, & conſtanter in tui amore, & cultu impendatur. *Partim ex eodem auctore deſumptum.*

Ratio altera, quæ nos ad perſeverantiam debet excitare

Ratio altera, quæ nos excitare debet, ut in Dei cultu perſeveremus, hæc eſt, quod nunquam niſi nimis cito finem imponimus. Etenim, quæſo, quid hanc erigit animam, cum generoſo, chriſtianoque conſilio peccatum quidem relinquere, virtutem vero amplecti decrevit? Sane vel metus judiciorum Dei, vel ſalutis ſuæ deſiderium, vel fortaſſe motus magis purus, atque ſublimis illam excitavit, ut ſeſe dederet, & converſio illius aliquandiu perſeveravit; verum ſanctus hic motus ceſſavitne? Quid lacrymarum fontem exhauſit, & pœnitentiæ curſum inhibuit? Bonitas, juſtitia, miſericordia Dei ſancta hæc conſilia pepererunt; nunquid hæc cauſa deſiit? Haud ita ſane; Deus nunc æque, ac olim amabilis eſt, juſtus, & magnus: eſſe non deſiit, quod erat; cur ergo non ſimus, quales erga ipſum eramus? Cur in cultu ipſius non perſeveremus? Licet ergo zelus, & fervor pro divinæ hujus majeſtatis cultu habendus unica tantum ante vitæ exitum die ceſſaret, hoc nimis cito contingeret; nulla enim dies eſt, nullum momentum, quo Deus colendus, amanduſque non ſit; ac nullos perſeverantiæ noſtræ terminos circumſcribere debemus, quia ex eo momento, quo eidem ſervire deſinimus, quidquid pro eodem hactenus feceramus, pro nihilo habetur, & nos fructum, meritumque amittimus. *Idem.*

Æternæ remunerationes idea nos excitare debet, ut in virtute perſeveremus.

Pro laborum tuorum mercede beatam ſperas æternitatem; æternitas hæc nunquam tibi tribuetur, niſi præmii titulo; & præmium ſupponit merita. Si ergo æternitas beata in te peperit deſiderium ſerviendi Deo, & ſi eadem ſpem alit tuam, eam merearis oportet. Verum meritum inter, ac præmium aliqua exiſtere debet proportio; porro inter illud tempus, quo eam mereri potes, & æternitatem nulla vera datur proportio; nunquam enim tempus æternam durationem æquabit; tempus, quod tibi conceditur, finitum eſt, æternitas infinita: nulla igitur adeſt proportio, quæ nihilominus eſt invenienda, eaque hæc eſt. Æternitas nullis finibus coercetur: ergo Dei cultus, qui nullis terminis coerceatur, magis accedet ad æternitatem, quam quod ſuos habet limites, atque menſuras. Igitur cum ſancto Rege David Pſal. 118. dicendum eſt: *Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum propter retributionem.* Certum conſilium cœpi Deo fideliter adhærendi, quippe mihi cum eo res eſt, qui gloriæ æternitate leviſſimam etiam præſtitam ſibi opellam remuneratur. *Idem.*

Triſte exemplum deficientis perſeverantiæ.

Addere poſſumus ad conſolationem eorum, qui crucem gravem, & longo tempore geſtare coguntur, exemplum ex oratione S. Baſilii in Quadraginta Martyres... In perſecutione Licinii Imperatoris, milites quadraginta cum in fide Chriſti perſeverare ſtatuiſſent, damnati ſunt, ut ſub dio, nudi, tempore, & loco frigidiſſimo, totam noctem conſumerent, & eo modo longiſſimo, acerbiſſimoque martyrio ex congelatione perirent. Aderat autem paratum balneum calidum, ut ſi qui fidem abnegare vellent, in eo reciperentur. Ex iis triginta novem non tam ad pœnam congelationis præſentem, & brevi finiendam, quam ad coronam gloriæ ſempiternæ mentis oculis aſpicientes, facile in fide perſeveraverunt, & coronas ſplendidiſſimas de manu domini meruerunt. Unus, qui totus erat defixus in pœna ſua conſideranda, & appendenda, perſeverare non potuit, & ideo in repente factum balneum inſiluit. Sed continuo defluentibus carnibus jam congelatis, animam exhalavit; & ad inferos, ut Chriſti abnegator, ad perpetua tormenta deſcendit. Sic mortem fugiens mortem invenit, & crucem brevem, & levem cum ſempiterna & graviſſima commutavit. *Bellarminus de ſeptem verbis Domini in cruce l.* 2. *cap.* 18.

Nonne mira cæcitas eſt hominis, qui ſe divino cultui devovit, immo nonne ſpecies impietatis eſt, pro viribus ſacrificii ignem extinguere, ubi fortaſſe prope

eſt,

eſt, ut holocauſtum prorſus abſumat? Nonne dementis eſt poſt exantlatos totius anni labores, omnes perdere fruges, eo quod meſſis laboribus parcere vult? Nonne ignavi eſt ſeſe objicere periculo mercedis amittendæ ex vinea egrediendo tunc, cum via horæ quadrans ſupereſt ad laborandum? Nonne eſt competitoribus præmium relinquere, ſubſiſtere in ſtadio, cum duo fere reliqui ſunt gradus ad bravium referendū? Deniq; nonne eſt coronam renunciare, arma turpiter abjicere, atque corripere fugam, cum duo tantum ſuperſunt momenta, quibus præliandum ſit, ut referatur victoria? Jure ergo Salvator nos admonet ad ſalutem conſequendam in finem uſque perſeverandum eſſe: *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*. Matth. 10. *Liber, cui titulus: Colloquia Abbatis Joannis, & Euſebii Presbyteri*.

Deus patienter non ſtat in conſtantiam in ſuis ſuos

Deus vult ſibi nos conſtanter ſervire, neque patitur mobilitatem in iis, qui ipſi famulantur. Vult ipſos ſtare, nihilque magis pietati abrogat fidem, quam uniformem non eſſe in vitæ ratione, quam variam eſſe, & modo facere, modo facta abolere. Inconſtantia propria eſt operibus hominum, & immutabilitas character eſt operum Dei. *Abbas Trappenſis, tomo ſecundo dogmatum chriſtianorum*.

Fervor ſæpe inſtaurandus eſt, ac bona deſideria ſo-

Si animum advertet homo ad negligentiam, atque inconſtantiam, in quam illum naturæ corruptio trahit, nunquam fatigabitur ſuum zelum, & fervorem inſtaurans, ſuamque excitans religionem, ut in bono, & virtutis exercitatione perſeveret. Certe enim ſemper magis deferveſcimus, noſtrumque pondus terram verſus nos deprimit: & niſi indeſinenter noſmet excitamus, facere non poſſumus, quominus in ſoporem incidamus, atque medio in ſtadio remoremur periculum ſubeuntes, ne illud abſolvamus. Hoc magnum eſt malum illis, qui ob Chriſtifidelium qualitatem, & imperium Jeſu Chriſti vivere tenentur in jugi vigilantia, ac deſiderio eidem in omne vitæ ſuæ ſpatium famulandi. *Idem*.

venda, ut perſeveretur.

Juſti, qui modo inceditis in via juſtitiæ, quænam eſſet infelicitas veſtra, ſi poſtquam diu ſalutis veſtræ negotio operam navaveritis, poſtquam totum diei, & æſtus pondus ſuſtinueritis, poſtquam de carnis, & mundi tentationibus tot triumphos retuleritis, ac plures annos in arcta, moleſtaque virtutis via deambulaveritis, tunc funeſto lapſu caderetis, cum jamjam ad montis verticem evaſuri ſitis! Mementote, in Chriſtianorum præliis a fine victoriam pendere; ideoque ne miremini, ſi minus perfruimini ea requie, quę in termino tantum, ac in patria invenitur. Semen jeciſtis: virtutis veſtræ fructus proceſſerunt; ſed nondum ad perfectam maturitatem pervenere. Uberrimæ inſtat meſſis tempus: patienter præſtolamini diem Domini, neque inquiratis in tempore, quod in æternitate ſolum vobis promiſſum eſt! *Specimen ſermonum pro quarta poſt Pentecoſten Dominica*.

Quid malis meſ[...]ndi ſit illis, qui in via virtutis non perſeverant.

PŒNITENTIA.

Virtus, neceſſitas, efficacia, & conditiones pœnitentiæ, &c.

MONITUM.

Apud ſanctos Patres, & in eccleſiæ uſu duo pœnitentiæ genera invenimus præter eam, quæ ſacramentum eſt, & hoc nomine appellatur: alteram, quam converſionis pœnitentiam dicimus, & in eo ſita eſt, ut nos criminum noſtrorum pœniteat, atque ſummum eorum dolorem, ſincerumque non ulterius peccandi propoſitum concipiamus: alteram, quæ expiationis pœnitentia vocari poteſt, cujus eſt expiare peccatorum reliquias, eorum etiam, quorum per ſacramentum, & ſatisfactoria opera veniam ſumus conſecuti. De altera hac pœnitentiæ ſpecie, quæ primis eccleſiæ temporibus adeo familiaris erat, & quam modo vix norunt Chriſtiani, hoc in loco verba facimus; cum de pœnitentia converſionis, ſeu virtus illa ſit, ſeu ſacramentum, fuſius ſub ſeparatis titulis actum ſit.

Pœnitentia igitur hoc in ſenſu accepta, ſcilicet expiationis, & ſatisfactionis criminum noſtrorum, quamvis ſejungenda non ſit a dolore eorumdem, hic enim illam excitare debet, & omne illius meritum conſtituere; pœnitentia, inquam, hoc in ſenſu accepta ea proprie eſt, de qua frequens adeo in evangelio incidit ſermo, cum nos hortatur, ut dignos pœnitentiæ fructus feramus, illa, quæ Prophetæ in lege veteri prædicabant, illa, de qua ſermones, & homilias habuere Sancti Patres, & ad quam ipſi etiam concionatores auditores ſuos debent hortari: non quod ſeparanda ſit a contritione, interiorique peccatorum dolore, ſed quod extrinſecus etiam ſeſe proferre debet per voluntarias pœnas, ut faciat ſatis divinæ juſtitiæ. Itaque ſuppoſito, quod exterior hæc pœnitentia ſit indicium, & effectus interioris, collegimus, quidquid magis notatu dignum occurrit de hujus pœnitentiæ neceſſitate, poteſtate, efficacia, & conditionibus, necnon de modo illius inſtituendæ, ac ea, quæ inde percipitur, utilitate.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia concionum hujus argumenti ſiſtemata.

I. UT argumentum adeo late patens ad juſtam concionis formam redigatur, mihi ſatis non eſt illud ad eam coarctare partem, quæ dicitur ſatisfactio, ſed, quidquid de pœnitentia generatim ſumpta utiliſſimum eſſe poteſt, duabus hiſce propoſitionibus complector. 1. Neceſſum eſſe agere pœnitentiam pro noſtris criminibus, ubi oſtendam, cuinam rei innitatur obligatio illa expiandi pęnis ultro ſuſceptis, quantumvis illa per pęnitentiæ ſacramentum fuerint dimiſſa. 2. Quænam hęc eſſe debeat pęnitentia, hoc eſt quas habere debeat conditiones.

Quod ad priorem pertinet; poſito quod in quolibet mortali peccato non deſit & culpa, quæ eſt offenſa, videlicet injuria facta Deo, & pęna, quam per crimen ſuum meruit peccator; præterea quod Deus peccatori noxam remittens non ſemper omnem debitam peccato pęnam remittit, ſed ex æterna temporalem tantummodo efficit, peccatori per virtutem pęnitentiæ, quæ hac in re divinæ juſtitiæ vices, locumque ſubit, perſolvendam. Dico pęnitentiam hoc in ſenſu acceptam fideli neceſſariam eſſe: 1. quia peccatum per ſacramentum nequaquam omnino di[...]ſum eſt; remanet enim adhuc aliqua pęnæ pars, [...]

mo-

nondum remiſſa eſt, ſed adhuc eſt perſolvenda. Hinc igitur ſequitur, divinam expoſcere juſtitiam, ut peccator adimpleat ea, quæ deſunt paſſionum Jeſu Chriſti, ut loquitur S. Paulus. Secundo, quia cum citra peculiarem revelationem haberi nequeat indubitata certitudo, peccatum nobis dimiſſum fuiſſe, & quoad culpam deletum, nihil majorem hujus rei certitudinem moralem tribuere poteſt, quam ejuſdem a nobis inſtituta ſatisfactio; hoc enim apertius nobis ſignificat dolorem, quem ob læſam Numinis majeſtatem concipimus. Tertio, quia divina juſtitia, quæ cum miſericordia integram patitur peccati deſtructionem, ſibi vel in hac, vel in altera vita vult ſatisfieri; ideoque cum quodvis peccatum puniendum ſit vel a Deo, qui aliquando ſeveriſſimas illius experet pœnas, vel ab ipſo peccatore; extra omnem dubitationis aleam poſitum eſt ad evitandum ſeverum ſupplicium, quod inflicturus eſt Deus, ſcelus in hac vita expiandum eſſe per pœnitentiam, quæ quantumlibet ſevera ſit, longe minori ſumptu Deo ſatisfaciet.

Pro parte altera. Si quæris, quænam hæc eſſe debeat pœnitentia, & quæ conditiones illius; dico, 1. ſeveram eſſe debere, ut ſatisfiat divinæ juſtitiæ, cujus lucem tenet; 2. debere eſſe jugem, & conſtantem, ac tamdiu perſeverare, quantum peccati viget memoria; 3. congruam eſſe debere peccatorum magnitudini, multitudini, & qualitati.

II. 1. Peccatori confidendum eſt in virtute pœnitentiæ, tanquam in certiſſima medicina, ac valido ſtudio, quo reparare valeat jacturas, quas paſſus eſt: ſed hæc confidentia inniti debet miſericordiæ Dei, qui modum nos docuit leniendi, ac ſatisfaciendi juſtitiæ ſuæ, dignos pœnitentiæ fructus faciendo: 2. peccatori diffidendum eſt in ſua ignavia, ac juſto metu nequaquam dignos pœnitentiæ fructus ferendi, ſibimet nimis indulgendo, &c. *Ex ſpecimine ſermon. pro Dominicis to.* 1.

III. 1. Pœnitentia ſumpta pro ſatisfactione, & expiatione peccatorum par quodammodo eſſe debet eorumdem magnitudini, & qualitati. 2. Modus juſtæ hujus proportionis adhibendæ, quantum ſtatus, ac infirmitas noſtra patiuntur. *Ex eodem ſpecimine tomo eodem.*

IV. 1. Pœnitentia medetur peccati vulneribus, ejuſque ipſas delet cicatrices, quæ poſt dimiſſum etiam crimen ſuperſunt. 3. Reparat detrimenta, quæ peccatum attulit, merita, quæ amiſeramus, noſtræ charitatis fervorem, particularem Dei benevolentiam, iræ ejuſdem reliquias avertens. 3. Liberat a pœnis, quas merebatur peccatum, ad extremum uſque quadrantem divinæ juſtitiæ ſatisfaciens. *Ex eodem ſpecimine pro Adventu.*

V. 1. Religionis officia Chriſtianos omnes ad pœnitentiam inſtituendam obligant: 2. pœnitentiæ exercitia efficiunt, ut religionis officia, quantumvis moleſta ſint, videantur faciliora.

VI. 1. Nihil æquius, atque venerabilius eſt iis ſatisfactionibus, quas requirit Dominus a peccatore, qui divinam majeſtatem offendit, ubi oſtendendum eſt, auſteritates omnes, quas exercere poſſumus, quid parum eſſe, ſi conferantur cum ſuppliciis, quæ meriti ſumus. 2. Nihil gratioſius eſt ea bonitate, qua Deus recipit peccatorem ad ſe revertentem, & voluntariis pœnis in ſe injurias Domino illatas punientem.

VII. 1. Utilitas noſtra nobis neceſſariam efficit pœnitentiam, ut evitemus pœnas peccatis noſtris debitas, & propter alia bona, quæ ex hac virtute percipimus. 2. Gratia eam nobis facilem efficit, ac nos adducit ad contemptum difficultatum omnium, quæ occurrunt generoſa hæc conſilia adimplentibus, uti videre eſt in priſcis pœnitentibus, qui terribiles exercuere auſteritates: *Horum vita horrorem mihi incutit*, ut quidam Pater ait. 3. Gloria, quæ ſequitur pœnitentiam, ejuſque pretium eſt, eam nobis amabilem, & pretioſam præbet, quantumvis auſtera, & horrida aliis videatur: *Felix pœnitentia, quæ talem mihi promeruit gloriam*, dixit olim quidam Sanctus, qui poſt mortem S. Thereſiæ glorioſus apparuit.

VIII. 1. Nihil magis neceſſarium chriſtiano viro eſt, quam pœnitentia; nil enim magis in tuto ponit ſalutem illius reparans mala, quæ peccata illi pepererunt, amovens occaſionem recentia patrandi, eique viam aperiens ex integro divinæ juſtitiæ ſatisfaciendi. 2. Nihil magis infrequens, & pejus in praxin redactum, quam pœnitentia: etenim, ut ſanctus hic Pater ait, defectus, qui in illa exequenda occurrunt, per aliam expiandi ſunt pœnitentiam.

IX. 1. Graviſſima quælibet pœnitentiæ ſeveritas ſuavis, aut levis eſt illis, qui ſcelerum ſuorum multitudinem, & gravitatem intelligunt. 2. Nihil nobis prætermittendum eſt, ut pœnitentiæ fructibus perfruamur.

X. Patrum, ac interpretum ſententia eſt, pœnitentiam exhiberi per inſignem illam piſcinam, de qua in evangelio ſermo eſt; omnia utrinque ſibi reſpondent; ſed rationes, propter quas non omnes, qui ſeſe in illam conjiciunt, curantur, hæ ſunt: 1. quia non ſtatim in illam ingrediuntur, peccatorum pleriſq; ſecus ac tam languentibus, ut olim paralyticus, qui duodequadraginta annos ibi jacuerat, quin hominem inveniret, a quo mitteretur in aquam: 2. quia ſatis in illam ſeſe non immergunt; non ſatis ſerio pœnitentiæ ſpiritum aſſequuntur, levem duntaxat pro peccatis ſuis ſatisfactionem ſuſcipiunt.

XI. 1. Cum pœnitentiæ noſtræ finis, & cauſa ſit læſi Dei iram lenire, ejuſque ſatisfacere juſtitiæ, inde judicium ferendum eſt, quam diligens eſſe debeat pœnitentia, quam ſevera, & aliena ab iis omnibus rationibus, propter quas omnes fere peccatores ſibi parcere conſueverunt. 2. Menſura, & regula a nobis in pœnitentia noſtra obſervanda eſt, illam aptare magnitudini, & multitudini peccatorum noſtrorum; liquet enim, illis, qui ſæpius, & gravius divinam majeſtatem læſerunt, hanc gravioribus pœnis eſſe leniendam. 3. Fructus, & effectus pœnitentiæ eſt, Dei amicitiam, conſcientiæ pacem, interius gaudium recuperare.

XII. 1. Cum evangelii prædicatio a pœnitentiæ prædicatione incœperit, Chriſtiani ſalutem ſuam operaturi, & perfruituri beneficio Dominici adventus ante omnia de pœnitentia inſtituenda cogitare debent: rationes vero hoc oſtendentes obviæ ſunt, & manifeſtæ. 2. Adminicula, quæ habemus, vel quæ nobis contulit Deus, ut hoc faceremus, variique modi agendi pœnitentiam oſtendunt, nullas eſſe excuſationes, quas prætexere valeamus, ne illam amplectamur.

XIII. In pœnitentia tria poſſunt oſtendi, quæ ſermonis partitionem præbebunt.

1. Juſtum eſſe per pœnitentiam læſæ Dei juſtitiæ ſatisfacere: rationes petuntur ex illius magnitudine, & noſtra humilitate, ac indignitate; ex injuria, quam peccatum Domino infert, cujus omnia jura infringit. 2. Inevitabilis neceſſitas, qua peccator pœnitentiam agere tenetur propter allatas alibi rationes. 3. Incomparabilis utilitas, quam ex pœnitentia recipimus, & fructus, qui inde nobis proveniunt, qui ſatis cogniti ſunt. Ita pœnitentiæ æquitas, neceſſitas, & utilitas tria ſunt puncta concionis hujus argumenti.

XIV. Pœnitentia auſtera eſſe debet, & ſevera. 1. Ut Dei ira leniatur, ejuſque juſtitiæ fiat ſatis. Hoc primum illud eſt, ad quod obligat pœnitentia. 2. Ut vitæ rationem mutemus, vitamque ducamus prorſus oppoſitam illi, quam hactenus duximus. 3. Ut affectionum vincula infringamus, atque nosmet ab iis ſeparemus, quæ præ cæteris magis cordi ſunt. Quis negare poteſt tria hæc difficillima eſſe, atque maximam nobiſmet vim eſſe inferendam, ut votum ſummam aſſequamur. *Ex P. Maſſon Oratorii presbytero in decimotertio Adventus ſermone.*

XV. Non loquor de pœnitentiæ ſeveritate, quatenus pertinet ad miniſtros; Præſulibus relinquenda cura eſt medendi iis malis, quæ vel nimia ſeveritas, vel nimia relaxatio gignunt. Dico 1. pœnitentiam conſideratam, quatenus ad nos ſpectat, ſeveram, exactamque eſſe debere: hæc prima eſt propoſitio. 2. Addo hanc pœnitentiæ ſeveritatem hoc pacto conſideratæ nihil habere, quod nos deterrere debeat: hæc altera eſt propoſitio. In priori videbitis, peccatoris ſeveritatem in ſemet eſſe aliquid eſſentiale pœnitentiæ; in poſteriori vero quam injuſtus peccator ſit, qui pœnitentiam amplecti propter illius ſeveritatem recuſet. *Ex ſermonibus editis ſub nomine P. Bourdalove ſermone pro feria ſexta hebdomadæ quintæ.*

Pœ-

XVI. Pœnitentia quatenus virtus ſive cum cognomine ſacramento conjuncta, ſive ab eodem ſeparata duo complectitur.

Primum eſt, peccatum relinquere vera vitæ mutatione. Alterum illud expiare pœnis ultro ſusceptis, juxta illa evangelii verba: *Prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum*. Marc. 1. Primum futuro proſpicit eo vitæ genere, quod ſanctius, & religioſius eſt; alterum vero ſatisfacit pro præterito. Illud nos iterum cum divina majeſtate conciliat, cor, & vitam peccatoris immutans; hoc autem prævertit ultionem a Deo aliquando expetendam. *Ex auctore ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta, ſermone Adventus* 19.

XVII. Pœnitentiæ ſpiritus particulariter duobus in rebus conſiſtit.

Primum in ſincero deſiderio ſatisfaciendi Deo per corporis mortificationem, propter dolorem, & contritionem ob patrata ſcelera conceptam.

Deinde in jugi affectuum, inordinatarumque cupiditatum mortificatione, ne quis in eum ſtatum, ex quo egreſſus eſt, relabatur.

XVIII. 1. Plerique peccatores omnino pœnitentiam agere detrectant, vel ſerius, quam fieri poſſit, illam aggrediuntur propter difficultates, quas ibi inveniunt, & quibus deterrentur; propter humanos reſpectus, qui illos in ipſo primordio remorantur; propter affectionum nexus, qui inſtingendi ſunt. 2. Plerique eorum, qui agunt pœnitentiam, vel potius, qui illam agere videntur, perperam agunt illam, quia imperfecte dumtaxat eam agunt, eo modo, qui ſcelerum magnitudinem, & qualitatem minime decet.

XIX. Scriptura ſexto Geneſis capite ait, Deum pœnituiſſe, quod hominem fecerat, atque Tertullianus animadvertit, ipſum tunc nobis exemplum præbuiſſe eorum, quæ in nobis facere debet pœnitentia, per ea, quæ tunc in Dei corde operata eſt: *Pœnituit eum, quod feciſſet hominem*. Genes. 6. Ubi tria notanda ſunt, quæ fecit Deus, & quæ a nobis in pœnitentia noſtra ſunt imitanda.

Primum fuit, quod ipſum pœnituit, eo quod hominem feciſſet. Pœnitentia id ipſum in nobis facere debet, ut videlicet noſmet peccatores effeciſſe nos pœniteat; quia homo peccator opus noſtrum eſt.

Alterum, quod fecit Deus, fuit ab hoc homine peccatore recedere: *Non permanebit ſpiritus meus in homine, quia caro eſt*. Pœnitentia efficit, ut alterum hoc faciamus; efficit enim, ut capiamus conſilium cum homine peccatore inimicitias fovendi, & ab ipſius vitæ ratione, quoad fieri poteſt, recedendi.

Tertium denique, quod fecit Deus, fuit peccatorem exterminare: *Delebo hominem*. Ita tertium illud, quod in nobis efficere debeat pœnitentia, eſt hominem interiorem in nobis evertere. *P. Maſſon ſermone* 31. *Advent.*

XX. Pœnitentia, ut ſincera, & vera ſit, facere debet fructus dignos pœnitentiæ, hoc eſt bona opera, & opera ſatisfactoria: 1. propter Deum, cujus gloria per pœnitentiam reparanda eſt: 2. propter peccatores, qui per eamdem in priſtinum gratiæ ſtatum revocandi ſunt. *P. Texier in Adventu*.

XXI. Pœnitentia facienda eſt reſpectu trium temporum, quæ illa reſpicere debet. 1. Pro præterito efficere debet, ut concipiamus dolorem eorum peccatorum, quæ commiſimus. 2. Pro præſenti efficere debet, ut perfecte vitæ rationem mutemus. 3. Pro futuro nos excitare debet ad pœnas ea nobiſmet ipſis ſumendas eorum criminum, quæ patravimus, ut divinæ juſtitiæ ſatisfaciamus. *Ex auctore ſermonum chriſtianor.*

XXII. Ut dignos pœnitentiæ fructus faciamus; 1. auferenda primum eſt peccati materia, ludi, convivia, inutilia, & nefaria colloquia. 2. Delendi, ac reparandi ſunt effectus peccati; habitus pravi, animus a divinis rebus alienus, cordis obduratio, &c. 3. Adhibenda ſunt peccati remedia, interior, exteriorque mortificatio, humiliatio, &c. *Ex P. Bourdalove in quodam ſermone Quadrageſimæ.*

XXIII. Duo hominum genera pœnitentiam diverſimode reſpiciunt.

Alii ſatis eſſe putant levem ſatisfactionem poſt graves, iteratoſque lapſus, & hi nequaquam dignos pœnitentiæ referunt fructus.

Alii primo ſtatim intuitu animos deſpondent virtutem adeo neceſſariam intuiti, ejuſque ſeveritatem reputantes, quin animum advertant ad ea bona, quæ inde percipiuntur. Prioribus oſtendendum eſt, pœnitentiam auſteram eſſe debere, ut placeat Deo; poſterioribus vero ſatisfaciendum eſt maxima eximiæ hujus virtutis bona explicando. *Ex Auctore ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta in Dominicali pro quarta Dominica Adventus.*

Pœnitentia neque ſolida, neque acceptabilis eſt, XXIV.
niſi quatenus eſt efficax, neque efficax eſt, niſi quatenus fructus ſuos producit: *facite fructus dignos pœnitentiæ*. Hi autem fructus ad tres rediguntur: 1. efficax pœnitentia peccati cauſam aufert: 2. reparat effecta peccati; 3. peccatorem ſubjicit remediis peccati. Tres hi ſunt characteres, qui ex altera parte pœnitentiæ perfectionem conſtituunt, ex altera vero tutam moraliter faciunt peccatoris pœnitentiam. *P. Bourdalove in veris ſermonibus, Adventu ſecundo, ſermone de pœnitentia.*

Conditiones pœnitentiæ. 1. Eſſe debet ſincera. 2. Auſte- XXV.
ra eſſe debet, alioquin non eſt pœnitentia. 3. Suſcipi debet propter amorem Dei, dolorem ex ejus offenſa profectum, necnon eidem ſatisfaciendi deſiderium.

Cœlum, terra, & infernus nos admonent, ut XXVI.
pœnitentiam agamus. 1. Cœlum pro illis eſt tantum, qui ſuam ſervarunt innocentiam, vel qui per pœnitentiam ſcelera ſua expiarunt: nonniſi per alterutram harum viarum illuc aditus patet. 2. Terra, & ſepulchrum, quo quamprimum inferendi ſumus, atque tunc nullum aderit amplius pœnitentiæ faciendæ tempus. 3. Infernus, qui nobis præparatus eſt, niſi veram peccatorum noſtrorum egerimus pœnitentiam: & vere dici poteſt infernus eſſe impœnitentium ſedes.

1. Quidam peccatores in actuali moriuntur impœ- XXVII.
nitentia. 2. Quidam in pœnitentiæ privatione moriuntur. 3. Quidam in falſa pœnitentia moriuntur.

De Ninivitarum pœnitentia. 1. Veritas pœniten- XXVIII.
tiæ Ninivitarum confundit falſitatem pœnitentiæ fidelium. 2. Severitas pœnitentiæ Ninivitarum noſtræ teporem confundit. 3. Celeritas pœnitentiæ Ninivitarum noſtram confundit dilationem.

Agere pœnitentiam eſt mutare mentem, cor, XXIX.
& viam. Tria eſſentialia pœnitentiæ officia. Mutare mentem eſt pœnitentiæ principium, mutare cor eſt eſſentia pœnitentiæ, mutare vitam, & agendi rationem effectus eſt pœnitentiæ. Ut autem tria hæc officia clarius explicentur; 1. mutare mentem eſt in pœnitentiæ ſtatu contemnere, quidquid in pretium habitum fuerat in ſtatu peccati, & in pretio habere, quidquid fuerat contemptum. Punctum primum. 2. Mutare cor eſt odiſſe, quidquid amaveramus, amare, quidquid oderamus. Punctum alterum. 3. Mutare mores, ac vitæ rationem eſt fugere, quidquid fieri conſueverat, & facere, quidquid fugiebatur. Punctum tertium. *Ex ſermone P. de la Rue pro feria quinta poſt Paſſionis Dominicam.*

Chriſtiana pœnitentia eſſe debet. 1. Pœnitentia
expiationis ad ſatisfaciendum pro peccatis præteritis. XXX
2. Pœnitentia præcautionis ad futura peccata prævidenda. 3. Pœnitentia reparationis ad virtutes acquirendas, quæ patratis criminibus ſint oppoſitæ.

Error eſt credere, pœnitentiam nonniſi inſigni- XXXI.
bus peccatoribus eſſe neceſſariam; neque minor error eſt exiſtimare mortificationem perfectioribus tantum relinquendam eſſe. 1. Si peccatores ſumus, pœnitentiam agere tenemur, ut flectamus Dei juſtitiam, & ab illius miſericordia noſtrorum criminum veniam obtineamus. 2. Si ita felices ſumus, ut nunquam innocentiæ jacturam fecerimus, mortificatio adhuc nobis eſt neceſſaria, ut pretioſum theſaurum hunc conſervemus. Peccavimus, peccare poſſumus, hæ duæ ſunt validæ rationes, quæ nos ad pœnitentem vitam ducendam impellunt.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres. SAnct. Auguſtinus librum edidit, *de vera, & falſa pœnitentia*: licet critici putent, hoc alterius eſſe auctoris, nos tamen ſub hoc nomine illum proferemus.

Idem *Epiſtola* ad Seleucianum docet, Chriſtiani pœnitentiam eſſe debere aſſiduam, & toto vitæ ſpatio perſeverare.

Item *lib. 21. de Civit.* Ninivitarum exemplo oſtendit, quid pœnitentia operetur in peccatoribus, qui verum criminum ſuorum dolorem conceperunt.

Idem *Serm. de Adamo* docet, verum pœnitentem ſatisfacere debere juſtitiæ divinæ & animo, & corpore.

Idem *Serm. 5. de Litan.* pœnitentiæ utilitatē oſtendit.

Idem, vel Auctor libri *de ſpiritu, & anima*, oſtendit illi, qui illicita ſibi licere voluit, a licitis abſtinendum, ut agat pœnitentiam.

Idem in libro de *vera, & falſa pœnitentia* docet, quinam ſint fructus veræ pœnitentiæ.

Idem Sermone 50. *de Tempore* oſtendit, ſterilem eſſe pœnitentiam ſine bonorum operum exercitatione.

Idem ſerm. 41. *de Sanctis* docet, quænam pro gravibus noxis agenda ſit pœnitentia.

Idem in *Pſalm.* 44. oſtendit, Deum vulgo differre ſupplicia, ut peccatores ad pœnitentiam expectet.

S. Ambeoſius duos edidit libros de pœnitentia, in quorum altero oſtendit, quam ſevera eſſe debeat.

Idem in funebri oratione Theodoſii Imperatoris, principem hunc laudat, quod palam egerit pœnitētiam.

Idem *l. 1. de pœnit. c. 5.* oſtendit, agenti pœnitentiam non verbis ſolum, verum etiam factis exprimendum eſſe dolorem ſuum, quod fuſius adhuc capite 6. probat.

Idem *cap. 9. libri ejuſdem* reſpondet illis, qui ſe pœnitentiam agere putabant nihil de exteriori vitæ ſuæ ratione mutantes.

Idem *in Apologia S. David c. 8.* pœnitentis hujus regis exemplo oſtendit, quomodo agenda ſit pœnitentia.

S. Gregorius *homil. 21. in Evangel.* docet, quid ſit facere fructus pœnitentiæ.

Idem *Epiſt. 39. ad Theotiſtam Patriciam*, docet, errorem eſſe arbitrari, poſt aliquot pœnitentiæ annua licere ad priſtinam vitæ rationem reverti.

S. Hieronymus *Epiſt. ad Euſtoch.* deſcribit auſteram matris ejuſdem S. Paulæ pœnitentiam.

Idem *in cap. 2. Joelis*, docet quomodo agenda ſit pœnitentia, & Dei miſericordia imploranda.

Idem *in cap. 3. Jonæ* pro veræ pœnitentiæ prototypo Ninivitarum exemplum proponit.

Idem *Epiſt. 1. ad Demetriadem* docet, quomodo pœnitens vita ducatur.

S. Cyprianus *ſer. de lapſis* oſtendit, quanta debeat eſſe ſeveritas pœnitentiæ illorum, qui poſt ejuratam fidem in eccleſiæ ſinu reverterunt.

Tertullianus librum edidit de pœnitentia, cujus aliquot locos in paragrapho quarto afferemus.

S. Chryſologus ſerm. 167. docet, quam ſevera eſſe debeat peccatorum poſt baptiſmum patratum pœnitentia.

S. Joannes Climacus *gradu 5.* deſcribit auſteritates, & horridas pœnitentias, quæ fieri conſueverant quodam in cœnobio; & quorum teſtis ipſe fuit.

S. Chryſoſtomus plures edidit de pœnitentia homilias, in quarum una virtutis hujus bona, & effectus memorat. In tertia, quæ eſt in tomo 5. oſtendit, pœnitentiæ hujus auſteritates ab eadem exercenda non deterrere non debere. In decima loquitur de pœnitentia Ninivitarum. In alia adfert exempla eorum, qui propter pœnitentiam inſignes fuere, & qui per illam miſericordiam conſecuti ſunt.

Idem in exhortatione in cap. 8. S. Matthæi homines ad converſionem hortatur, illis, ſi egerint pœnitentiam, veniam promittens, & deſcribit magnitudinem pœnitentiæ David.

S. Joannes Climacus libro, quem inſcribit: De rigoroſa pœnitentia, horrentem habet deſcriptionem pœnitentiæ, quam ſancti quidam religioſi fovebant, necnon graviſſimarum auſteritatum, quarum fuit teſtis.

S. Petrus Damiani in vita S. Romualdi de pœnitentiæ illius rigoribus loquitur.

S. Bernardus *ſerm. de quadrupl. debito* ſe ipſum ad auſteram pro peccatis pœnitentiam agendam hortatur.

Item *ſerm. de dupl. baptiſmo* fratres ſuos potenter ad pœnitentiam hortatur.

Idem *ſerm. 3. de vigil. nativ.* loquitur de gradibus pœnitentiæ, videlicet, qua via peccatores ad ſatisfaciendum divinæ juſtitiæ inducat.

Idem *ſerm. de converſ. ad Clericos* eos hortatur, ne pœnitentiæ auſteritatibus deterreantur.

Idem *in lib. qui dicitur modus bene vivendi* ſororem ſuam ad pœnitentiam hortatur, ac docet, quibus ſenſibus facienda ſit.

Idem *ſerm. 5. de Circumciſ.* ait inter tumultum, & ſæcularia negotia difficile veram fieri pœnitentiam.

S. Baſilius *hom. 8. tom. 1.* Ninivitarum exemplo oſtendit in publicis calamitatibus pœnitentia Dei irā placari.

Albertus Magnus *in paradiſo animæ* verbo *pœnitent.* Aſcetici aliique.

Granatenſis in tract. de oratione, & conſideratione, necnon in memoriali tract. de pœnitent. & confeſſ. c. 1.

De Sancta Martha presbyter tomo 1. tractatum habet de pœnitentiæ neceſſitate.

P. Bonal in libro, cui titulus: *Le Chretien du temps* part. 3. c. 7. fuſius verba facit de veteri eccleſiæ pœnitentia, & probat præſentia conſuetudinem, quæ aliquid de priſtina ſeveritate remiſit.

Catechiſmus Tridentini Concilii ſatis fuſe loquitur de ſatisfactione *in tract. de ſacram. pœnitent.*

P. Chabu *in ſcientia ſalutis* cap. 4. prolixum habet tractatum de iis, quæ pertinent ad pœnitentiam, & articulo 7. ejuſdem capitis agit de ſatisfactione.

P. Hainauve in parte tertia de ordine ſermone 27. loquitur de pœnitentia, & partibus ejus.

Bellarminus *de gemitu columbæ* cap. 10.

P. Dozenne, in morali Jeſu Chriſti de pœnitentia.

P. Gegon in libro, cui titulus: uſus ſacramenti pœnitentiæ prolixum habet tractatum de pœnitentia, & ſatisfactione tribuenda divinæ juſtitiæ pro patratis criminibus.

P. Antonius a S. Martino a Porta p. 3. libri, qui inſcribitur: *Les conduites de la grace* tract. 8. loquitur de ſatisfactione a Confeſſario irrogata; de publicis primævæ eccleſiæ pœnitentiis, deque iis omnibus, quæ ad hoc pertinent argumentum.

P. Nepveu tomo primo chriſtianarum conſiderationum pro die 14. Januarii loquitur de ſeveritate pœnitentiæ, & ſatisfactionis. Idem pro die duodecima Februarii hoc ipſum tractat argumentum, & docet, pœnitentiam peccato congruam eſſe debere. Idem pro die 16. Martii, fuſius verba facit de fructibus pœnitentiæ. Pro nona die Maii tomo 2. ſermonem habet de pœnitentiæ neceſſitate. Tomo 3. pro die 6. Julii vitæ hujus pœnitentiam cum pœnitentia confert damnatorum. Idem pro die 9. Aug. oſtendit, pœnitentiam eſſe debere peccatis parem. Idem pro die 9. Septemb. loquitur de ſpiritu pœnitentiæ. Tomo quarto pro die 13. Decembris loquitur de exercitatione pœnitentiæ.

Omnes illi, qui pro receſſibus habendis ſcripſere, hoc attigere argumētū in meditationibus, & colloquiis ſuis.

Plurimi inveniuntur antiqui ſermones de pœnitentia, nec defuere non pauci, qui integros Adventus hujus argumenti ſcripſere: inter recentiores vero Concionatores recentiores.

Biroat pœnitentiam ſibi propoſuit pro peculiaris Adventus argumento.

P. Maſſon Sacerdos Oratorii tres deinceps edidit hujus argumenti ſermones in Adventu.

P. Bourdalove in ſermonibus, qui ſub ejus nomine circumferuntur, ſermone pro feria ſexta hebdomadæ 5. loquitur de ſeveritate pœnitentiæ.

Idem in ſermone S. Mariæ Magdalenæ loquitur de conditionibus, quas habere debet pœnitentia juxta ſanctæ hujus pœnitentis exemplar.

P. Texier ſermone pro feria quarta primæ hebdomadæ in Quadrageſima.

Idem in Adventu oſtendit pœnitentiam ſimul eſſe debere cum operibus ſatisfactoriis.

Auctor.

Auctor ſermonum chriſtianorum ſermone pro tertia poſt Pentecoſten Dominica loquitur de ſenſibus, quos pœnitentia Chriſtiano debet immittere.

Reina *conc.* 7. loquitur de Ninivitarum poenitentia, & oſtendit, Chriſtianos inexcuſabiles eſſe, niſi eos imitati fuerint.

P. Girouſt in Quadrageſima in evangelium S. Mariæ Magdalenæ docet, quænam requirantur qualitates in poenitentia.

De la Font propoſitione pro 4. Adventus Dominica loquitur de poenitentia expiationis, vel ſatisfactionis pro poenis peccato debitis.

In ſpecimine ſermonum pro Adventu plures ſunt ſermones deinceps de poenitentia. In ſpecimine pro Dominicis ſerm. pro 4. Dominica Adventus.

Abbas de Monmorel tomo 3. homiliarum, integrum habet de poenitentia ſermonem pro Dominica 3. poſt Paſcha.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta ſermone pro 4. Dominica Adventus, docet quam ſevera eſſe debeat pœnitentia.

Qui collegante ediderunt. Ludovicus Granatenſis in locis communibus, Verbo *Pœnitentia*.

Buſæus in Viridario)
Labatha in Theſauro)
Lohnet in Bibliotheca) Verbo *Pœnitentia*.
Summa Prędicantium)
Berchorius, &c.)

PARAGRAPHUS III.

Exempla, loci, & applicationes Scripturarum huic argumento.

A*Go pœnitentiam in favilla, & cinere.* Jobi 42.

Diſſimulas peccata hominum propter pœnitentiam. Sapient. 11.

Poſui veſtimentum meum cilicium. Pſalm. 68.

Achab operuit cilicio carnem ſuam, jejunavitque & dormivit in ſacco. 3. Regum c. 21.

Peccavi, & vere deliqui, &, ut eram dignus, non recepi. Jobi 33.

Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, & non in manus hominum. Eccli. 2.

Accingite vos cilicio, plangite, & ululate, quia non eſt averſa ira furoris Domini a vobis. Jerem. 4.

Poſtquam convertiſti me, egi pœnitentiam: confuſus ſum, & erubui, quoniam ſuſtinui opprobrium adoleſcentiæ meæ. Jerem. 31.

Si pœnitentiam egerit gens illa a malo ſuo, quod locutus ſum adverſus eam: agam & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitavi ut facerem ei. Jerem. 18.

Nullus eſt qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo. Jerem. 8.

Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cuſtodierit præcepta mea, & fecerit judicium, & juſtitiam, vita vivet, & non morietur; omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor. Ezech. c. 18.

Convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris. Ezechiel. 18.

Si dixero impio, morte morieris, & egerit pœnitentiam a peccato ſuo, & in mandatis vitæ ambulaverit, nec fecerit quidquam injuſtum, vita vivet, & non morietur. Ezechiel. 33.

Convertimini ad me in toto corde veſtro in jejunio, & in fletu, & in planctu. Joel. 2.

Vidit Deus operam eorum, quia converſi ſunt de via ſua mala, & miſertus eſt. Jonæ 3.

Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum. Matth. 3.

Si in Tyro, & Sidone facta eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egiſſent. Matth. 11.

Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Matth. 12. & Luc. 11.

Facite fructus dignos pœnitentiæ. Luc. 3. & Matth. 3.

Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimiliter peribitis. Luc. 13.

Gaudium erit in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. Luc. 15.

Annuntiat (Deus) hominibus, ut omnes ubique pœnitentiam agant. Act. 17.

Annuntiabam gentibus, ut pœnitentiam agerent, & converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes. Act. 26.

Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibite membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem. Ad Rom. 6.

Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar. 1. ad Corinth. 9.

Memor eſto unde excideris, & age pœnitentiam. Apocal. 2.

Exempla veteris, & novi teſtamenti.

PRimum, quod auſteræ pęnitentiæ habeamus exemplum, nobis peccatorum anteſignanus reliquit, qui via e Creatoris ſui manibus egreſſus, tanquam potiſſimum potentiæ illius opus, Domini ſui mandata perfregit; ideoque in rebellionis ſuæ pęnam non ſolum iis omnibus cautus fuit prærogativis, quibus fuerat cumulatus, verū etiam ex terreſtri paradiſo ejectus fuit, damnatuſque, ut in ſudore vultus ſui pane ſuo veſceretur, omneſq; perferret vitæ hujus ærumnas, ac tandem ipſam mortem ſubiret. Ita quemadmodum primus fuit peccator, fuit etiam primus pęnitens; & ſicuti non pro ſe tantum peccavit, ſed in ſcelere ſuo omnem etiam poſteritatem involvit, & eos omnes, qui ex ſemine ſuo prodituri erant, prævaricationis ſuæ participes fecit, hi quoque iiſdem adjudicati fuere ſuppliciis. Hac de cauſa Tertullianus ait: *hominem pœnitentiæ natum eſſe*, a qua nemo eſſe poteſt immunis, quamvis non aliud ſcelus patraſſet, niſi quod ex hoc ſceleſto parente ortum duxiſſet. Exemplū Adam.

David procuidobio eſt exemplar pœnitentiæ non ſolum omniū celeberrimum propter dignitatem, ac gradum, quem obtinuit in mundo, verum etiam omnium maxime inſigne propter ſeveritatem, qua illam exercuit. Etenim quin loquar de pęnis, quas ſumpſit Deus de magno hoc Rege, quibus admirabili cū ſubmiſſione ſeſe ſubjecit, eæ tantum ſpectandæ ſunt, quibus ſe ipſum ille addixit, quippe teſtatur ſcelus ſuū ſibi ob oculos ſemper fuiſſe, ut recentem ſemper haberet cauſam illius execrādi, atque puniendi, quanquam Propheta quidam illi teſtatus fuiſſet, peccatū ipſius jamjam fuiſſe dimiſſum. En autem, quid S. Chryſoſtomus ſerm. 27. in Matth. dicat: Ne reputes ſolum ſanctum hunc Regem cecidiſſe; ſed diligenter perpende, quid ipſe egerit, ut ex lapſu ſuo conſurgeret; quot emiſerit ſuſpiria, quot effuderit lacrymas, quomodo quotidie pęnitentiæ ſenſus foverit; quomodo cilicio tectus, lectulumque ſuum fletibus eluens noctes, dieſque traduxerit. Si David bis indiguit remediis, ut ſua expiaret delicta, quomodo ipſi ſalvari poterimus, qui toties peccamus, & adeo modicam agimus pœnitentiam? Pœnitentia David.

Jonas Propheta de ventre ceti egreſſus, & adhuc e naufragio madidus ſtatim ac per Ninive compita, plateaſque terribili voce horribilia hæc protulit verba, quæ cęli Deus in ejus ore poſuerat: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur* (Jon. 3.) illico ſuperbæ illius, flagitioſæq; civitatis incolæ, quibus non aliud erat negotium, quam ludi, convivia, & ſpectacula, viſi ſunt perterriti, ſqualidi, & in auſteros pęnitentes converſi. Vidiſſes, S. Ambroſius ait, in ingenti ea civitate vultus pallentes, macieque confectos, oculos lacrymis manantes, mulieres paſſis crinibus miſericordiam clamantes, homines nudis pedibus, & capite cinere adſperſo per vias incedētes, publicamq; pęnitentiam agentes; alios ciliciis indutos, & in cinere cubantes, qui profunda emittebant ſuſpiria. Rex ipſe, qui libidinoſiſſimus fuiſſe creditur Sardanapalus, divinitus ad Prophetæ hujus vocē perculſus, ex ſolio conſurgens regiam exuit clamydem, atque abjiciens faſtum, quo palam prodere conſueverat, viſus eſt pęnitentiæ indutus ſacco, & in cineris cumulo diſcumbens, inquit Scriptura; tantumq; ipſe exemplis, edictiſq; quantum Jonas verbis populo ſuo pęnitētiam prædicavit: *Indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere*. Ecce, Dei filius Pœnitentia Ninivitarum.

inquit

inquit Luc. 13. juſta confuſionis, & damnationis cauſa Judæorum, & multo magis Chriſtianorum impœnitentium: *Viri Ninivitæ ſurgent*: etenim hic longe alius eſt concionator, quam Jonas, ipſe enim Dei filius dicit illis: niſi pœnitentiam egeritis, *omnes ſimiliter peribitis*; neque alia ſuppetit æternæ damnationis evitandæ via, non alia ſupereſt ratio ſalutis aſſequendæ.

Pœnitentia Manaſſis.

Quemadmodum in lege veteri nullus extitit unquā Rex, qui impietate, crudelitate, omnique flagitiorum genere Manaſſem ſuperaverit, ita nemo eumdem ſinceritate, & auſteritate vitæ vicit. Divina ultio, ut pœnas ſcelerum ejuſdem ſumeret, tradidit eum in manus hoſtis ſuperbi, atque victoris, quo uſus eſt Deus, ut puniret crimina illius, quem ad officium revocare cupiebat non ſine ſeveriſſimæ pœnitentiæ exemplo. Status profectò, ad quem redactus fuit, calamitoſior eſſe non poterat... Regno exutus, ac de ſolio in tetrum detruſus carcerē, ferreis onuſtus vinculis, ærumnis obrutus, & extra quamlibet libertatis aſſequendæ ſpē. Fortunæ ſuæ eversio, quæ adeo crudelis eidem videbatur, aliā meliorē in corde peperit mutationem, & factus infelix eſſe deſiit infelix. Deus commotus ejulatibus, atq; ſuſpiriis cordis contriti, & humiliati, pœnitentiæ magnitudine flectere ſe paſſus eſt, quæ quamvis initio coacta eſſet, deinceps tamen a rege ſumma cum ſubmiſſione acceptata fuit, quemadmodum teſtatur oratio, quam effudit Deo confeſſus pœnam ſuam adhuc nimis eſſe mitem, atque ſuavem habita ratione multitudinis, & enormitatis ſcelerum ſuorū. Sed ſatis Deo fuit hæc ſatisfactio, ejuſq; miſertus priſtinæ dignitati reſtituit. Hæc vis eſt, effectuſque pœnitentiæ cohibentis tela, quæ divinæ juſtitia in improborum caput eſt ejaculatura.

Falſa Achabi pœnitentia.

Scriptura tantum nobis exhibet prodigium, ut Deus ipſe captus admiratione videatur ex eo modo, quo Eliam eſt allocutus. Hæc eſt pœnitentia Achab. Vidiſtin, Eliæ dicit Deus, Achab ſeſe coram me humiliantem? Regum omniū nequiſſimus, Scripturæ judicio, tamen ad Prophetæ vocē contremuit. Tantū abfuit, quod contra Eliam iraſceretur, ut contra ſeipſum iratus fuerit: *ſcidit veſtimenta ſua, & operuit cilicio carnem ſuā, jejunavitq; & dormivit in ſacco, & ambulavit demiſſo capite*. 3. Reg. 21. Pœnitentia ultrane extrinſecus proferri poteſt? Non erubuit Princeps hoc in ſtatu coram univerſo populo prodire; voluitq; tot confuſionis ſuæ teſtes habere, quot ſuæ impietatis habuerat. Affligit carnem jam damnatā, ut canum pabulum eſſet; & vox conſcientiæ cum Eliæ voce conſociata in cordis illius imo efformat tonitru, quod ipſum perterret, efficitq; ut omnes humanos reſpectus negligat malū evitaturus, a quo nulla hominū ope ſe liberatum iri ſciebat. Attamen quamvis tota hæc pœnitentiæ ratio ex proprio amore proficiſceretur, & Achab in hac humiliatione privatæ potius ſtuderet incolumitati, quam gloriæ Dei, quem tot modis læſerat, Deus tamen illius rationem cenſuit habendam, & dixit Eliæ, ſe in terris nihil præter principis hujus converſionem capetere, & propter humiliationem Achab, dum ipſe viveret, ſe nihil facturum eorum, quæ decreverat, ſed ultionem ſuam in filium ejus reſervaturum.

Alia exempla ex Scripturis deſumpta.

Longe plura ſuperſunt pœnitentiæ in Scripturis exempla, quæ amplificari poſſunt, & in lucem proferri. Hujuſmodi eſt illud civium Bethuliæ, qui cum audiviſſent, Holophernē ingenti militum manu ad oppugnandam urbem accedere, omnes ſeſe induerunt ſacco, omnes pœnitentiæ notas ſumpſerunt; atque hoc pacto averterunt eam, quæ ſibi imminebat, everſionem, Deo ad id præclare Judithæ opera utente.

Sanctus vir Job, licet innocens, rectus, ac timens Deum, nihilominus aſperrimam agebat pœnitentiam ob levia crimina, quæ committebat: *Ego ago pœnitentiam in favilla, & cinere*. Job. 42.

Machabæi, & qui illis adhæſerant, accedentibus Timothei copiis, pœnitentiam aggreſſi ſunt, & coram altari in eo ſtatu proſtrati cœli opem implorarunt, quæ ipſis non defuit, quoniam viribus longe impares cumulatiſſimam victoriam retulerunt.

Exemplū Filii Dei.

Ut ſciamus, quænam eſſe debeat Chriſtianorum pœnitentia, illa ſpectanda eſt, quam egit J.C. qui prorſus eſt ab illis imitandus; atq; ingenti ex numero circumſtantiarum, quas afferre poſſemus, unam dumtaxat memorare ſufficit; videlicet hunc mundi Salvatorem, ut ſuo ſatisfaceret deſiderio, quo vehementiſſime optabat paſſionibus ſuis honorem adhibere majeſtati æterni Patris ſui, totum hominē ad id conferre voluiſſe, ideoque tradidiſſe corpus quidem ſuum auſteritati ſuppliciorum, laboribus pœnitentiæ, vitæ omnibus ærumnis cumulatiſſimæ, animam vero omnibus opprobriis, & confuſionibus. Scimus, quænam fuere jejunia, ſolitudo, & ſilentium ejus; legimus enim in Bibliis, illum a baptiſmate madentem in deſertum ingreſſum fuiſſe, ibique diebus quadraginta perpetuum jejunium ſervaſſe. Ita videmus, pœnitentiā evangelicæ prædicationis ſummā ob eo factam fuiſſe. Inde prædicationis ſuæ duxit exordiū, teſte Matthæo: inde ſuam etiam exorſi ſunt Apoſtoli poſt miſſionem ſuam; inde S. Joannes incepit prædicare in deſerto, ac inde omnium concionum noſtrarum initium, & finis ducenda ſunt.

Magdalenæ pœnitentia.

Si quis unquam aperta præbuit pœnitentiæ ſigna, hoc ſane inſignis præſtitit Magdalena. Satis eſt oculos conjicere in eos lacrymarū imbres, quibus Salvatoris pedes rigavit. Lacrymæ illius nequaquam fuere ſimiles torrētibus illis, qui pernicioſſime fluunt, ac brevi exareſcūt: fons nonniſi cum vita ejus deſiit. Vanitates, luxus, amores, ſcandala ejus ſelix naufragium fecere in hiſce fluctibus amaris, atque profundis. Quid dicam de ſatisfactione, quam illa ſibimet irrogavit, ut ſua ſcelera elueret? incepit illa quidem ea omnia ſacrificans, quæ libidinū ſuarum fuerant inſtrumenta; oculos, qui tot noxios affectus inflammaverunt, qui tot impudicos obtutus conjecerant, jugibus lacrymis damnat; capillos, ex quibus tot laqueos, atq; retia periculoſa tetenderat, in quę dęmon tot animas pertraxerat, in viliſſimo adhibet miniſterio; unguenta luxui, ac libidini fovendæ deſtinata ſuper Jeſu Chriſti pedes effundit, totamque Phariſæi domum pœnitentiæ ſuæ odore, & ædificatione replet; corpus ſuum, ex quo ſibi idolum fecerat, & cui ipſa prior cum adhibuerat cultum, quem mox ab aliis petierat, chriſtianæ mortificationis victimam facit.

Pœnitentia S. Joannis Baptiſtæ.

S. Joannis Baptiſtæ prædicatio peccatores ad pœnitētiam excitavit, ſed ejus exemplū illos vehementius perſuaſit. Via ille vitam acceperat, cum viſus eſt illam amittere velle auſteriſſimo jejunio. Seipſum cameli corio, quod corporis ſupplicium potius, quam indumentū eſt, contexit, quod effecit, ut S. Bernardus in novo hoc homine prorſus inauditæ pœnitentiæ genus miraretur: *Novum in novo homine pœnitentiæ mirare fervorem*. Mundi Salvator illum nobis exhibet tanquam nec mãducantem, nec bibentem: *Venit Joannes neque manducans, neque bibens*. Matth. 11. Cū enim vellet mūdo virtutum omnium exemplum præbere, illi potiſſimum adhæſit, quæ reliquarū nutrix eſt, ut inquit S. Bernardus: ſi enim magnus hic Sanctus nocens non erat, ſciebat tamen ſe non eſſe impeccabilem; ſi nullum habebat crimen, quod in ſe puniret, habebat tamen, quod præverteret. Cæterum, S. Chryſologus inquit, hic pœnitentiæ magiſter, qui baptiſmum prædicabat, illius apertiſſimos gerere debebat characteres. Ita omnia in ipſo virtutem hanc prædicat, idem Pater ait, eſca, qua veſcitur, locus, ubi inhabitat, veſtitus, quo tectus eſt, lectulus, ubi cubat: *Joannes victu, veſtitu, cubitu, loco pœnitens*.

Pœnitentiæ ſeveritas in eccleſia primitiva.

Nihil eſt, quod ſæculi noſtri impœnitentibus majorem debeat pudorem offundere, quam ſi illis exhibeamus vetus publicæ hujus pœnitentiæ theatrum, quale deſcribitur in eccleſiaſtica hiſtoria, in Conciliis, in ſcriptis Tertulliani, Sanctorumque Cypriani, Baſilii, Gregorii Nazianzeni, Hieronymi, &c. Procul dubio inſigne erat ſpectaculum, & dignum oculis Dei, & eccleſiæ, videre omnium ſexuum, & conditionum mortales ſeſe in pœnitentium numerum inferre, ſeſe cilicio, vel obſoletis, ſordidiſque veſtibus tegere, humi ſe proſternere, ad eccleſiæ valvas oculis in terram demiſſis, capite cinere adſperſo, madentibus lacrymarum imbre genis, ad Dei miſericordiam confugere, & cum humilitate diuturnas, aſperaſque ſubire pœnitentias, quæ ſibi irrogabantur. Non pudebat illos ſeſe prodere peccatores, malebant enim interiores animarum ſuarum plagas curare, quam coram hominibus ina-

inanem probitatis æſtimationem tueri. Libenter ſeipſos aliquot ploratuum, laborum, & opprobrii annis damnabant, ut pœnarum æternitatem evitarent. Sibimet interdicebant aditum eccleſiæ, ne in æternum gloriæ templo prohiberentur. Patienter extra caſtra Iſrael tanquam leproſi præſtolabantur, donec poſt purificationem ſuam introducerentur auctoritate ſacerdotali, quæ illos ſeparaverat. Verum quidem eſt, eccleſiam juſtis de cauſis priſtinos hoſce mores abrogaſſe, non ſecus ac jure, ac poteſtate ſua uſa eſt abrogans ſolemnem, publicamque pro publicis peccatis, ſcandaliſque pœnitentiam: ſed neque ſupprimere, neque auferre potuit neceſſitatem agendi pœnitentiam parem magnitudini peccatorum noſtrorum, ſi integram, perfectamque eorum remiſſionem conſequi volumus.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Contendendum eſt, ut pœnitentiam peccatis noſtris congruam faciamus.

QUantum in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum Apoc. 18. Hæc verba ad illos potiſſimum referuntur, qui inordinatam vitam duxere, & diu in flagitiis volutati ſunt: ſi enim illis ſatis eſt communem ducere vitam, quaſi nunquam flagitioſi fuiſſent, dici profecto nequit, illos dignos pœnitentiæ fructus facere: *Quantum in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum.* Apoc. 18. Tot exercere debent jejunia, mortificationes, & bona opera, quot crimina, iniquitates, impudicitias commiſerunt. Hæc illa Babylon eſt tot damnata gemitibus, lacrymiſque, quot ſeſe abdidit deliciis, & voluptatibus: *Quantum in deliciis fuit &c.* Conſenuiſtis in peccato, in pœnitentia mortamini opus eſt. Senſibus veſtris tribuiſtis, quidquid petierunt; nulla voluptas eſt, quam non conquiſiveritis; mens veſtra cupiditatum veſtrarum captiva in vitiis, quidquid exquiſitiſſimum eſſe poterat, ſuggeſſit; quomodo hæc omnia reparare vultis, ſi mortificari tantum non eſtis, quantum ſenſibus indulſiſtis, ſi non eodem ingenio peccatum expiaſtis, quo illud commiſiſtis? *Quantum in deliciis fuit, &c.*

Pœnitentia producenda eſt, ut peccata omnino deleantur, & expientur.

Amplius lava me ab iniquitate mea. Pſal. 50. Quædam reconciliatio incepta eſt per peccati veniam, & quædam conſummata per pœnitentiæ continuationem. Ideo, quamvis David ex Propheta Nathan didiciſſet, peccatum ſuum ſibi dimiſſum fuiſſe, hæc tamen venia illi ſatis non erat, ſed dicebat Deo: *Amplius lava me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me.* Pſal. 50. Heu! Domine, elue adhuc animam meam, ampliorem mihi veniam largire: *Quid quæris amplius*, o Rex, & Propheta? S. Chryſoſtomus ait. Dixit Deus, & factum eſt: peccatum tuum deletum eſt; *Priſtinum meum decorem quæro*, ita reſpondentem Sanctus idem Doctor inducit. Domine, fieri vellem, qualis eram antea; verum eſt, te vulneri meo manum appoſuiſſe, ac illud ad cicatricem vocaſſe; ſed ipſa reliqua eſt cicatrix, quam penitus ablatam vellem, ut nihil eſſet in me, quod oculis tuis diſpliceret. Adhuc aliquid debeo juſtitiæ tuæ; exerce erga me integram miſericordiam tuam, & fac illius ſentiam effectus, mihi cum ſcelere pœnam remittens, quam meritus ſum: *Amplius lava me ab iniquitate mea.*

Quædam pœnitentiæ ſunt ſteriles, quæ nullū afferunt fructum.

Facite fructus dignos pœnitentiæ. Luc. 3. Hi fructus pœnitentiæ digni ſunt mortificationes voluntariæ, & opera bona, quæ ſiunt ad malum, quod factum eſt, & ſcandalum, quod aliis datum eſt, reparandum. Sed ubinam hodierna die videntur hujuſmodi auſteritates, pœnitentiæ, & opera bona, quæ noſtra reparent mala? O tempora, o mores! O vitæ corruptionem, o ſeveritatum primævæ eccleſiæ relaxationem! Itane agitur pœnitentia, quin ullus illius fructus feratur? O Deus, quot ſteriles arbores; quot inutiles ficulneæ in eccleſiæ vinea, quæ folia tantum, ac fallaces pœnitentiæ ſpecies præferentes expectare debent Dei maledictum, quo ictæ exareſcent, atque carebunt omni ſucco pietatis, omni virtute, ac religione, ut quamprimum vel ſecentur, vel avellantur a Deo derelictæ! *Nunquam ex te fructus naſcatur in ſempiternum.* Matth. 21. Væ tibi infelix Chriſtiane! qui meam fatigaſti patientiam; tantum temporis eſt, ex quo ſemel ſaltem quotannis ad pœnitentiæ ſacrum tribunal accedis, ubi ſunt fructus pœnitentiæ tuæ? ubi tuæ preces, tuaque jejunia? ubi auſteritates tuis criminibus pares?

Pœnitentiæ vis, & efficacia.

Omnis vallis implebitur, & omnis mons humiliabitur, & erunt prava in directa, & aſpera in vias planas. Luc. 3. His verbis exhibere nobis voluit S. Joannes Baptiſta admirabilem pœnitentiæ efficaciam per ea, quæ nobis difficilia videntur, ac plurimum laboris requirunt. Nihil difficilius videtur, ac mirabilius, quam profundas replere valles, altos proſternere montes, aſpera, præruptaque viarum ſternere, & complanare; ſub quibus imaginibus Sanctus iſte Præcurſor mirabiles pœnitentiæ effectus oſtendit: *Omnis vallis implebitur*: hoc eſt, omnis anima, quam peccatum fecerit inanem, & vacuam, per pœnitentiam omni bonorum operum genere replebitur: *Et omnis mons humiliabitur*; hic alius eſt effectus pœnitentiæ, æquare ſolo montes, hoc eſt evertere ſpiritum ſuperbiæ, qui efficit, ut peccator ſeſe contra Deum attollat, ac in ipſum rebellet: & profecto non minus difficile eſt homini ſuperbiam domare, quam altiſſima montium cacumina deprimere. Sed pœnitentiæ nihil eſt impoſſibile; hæc humiliavit Achab, effecitque, ut Dei leniret iracundiam. Denique pœnitentia præruptas ſternit, & æquat vias, mores noſtros reformans juxta legem Domini, & evangelium, quod unica eſſe debet vitæ noſtræ norma, & efficiens, ut in ſalutis via ambulemus, a qua per obliquas, remotaſque vias nos peccatum abduxerat.

Pœnitentia celeriter eſt agenda.

Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Eccli. 5. Cum vulnus adhuc eſt recens, facile curari poteſt; ſed ubi inveteratum eſt, cum non niſi difficillime curari valeat, ferrum, & ignis adhibendus eſt. Noſtis, ex qua die primus homo peccavit, feciſſe Deum, ut graviſſimam peccati pœnitentiam ſubiret; noluit hujus initium differri, ne putaret, pœnam, qua Deus illum damnaverat, ſimplicem eſſe minarum intentationem, & ne per impunitatem in ſcelere permaneret. Supplicium profuit, ut ille peccati ſui magnitudinem intelligeret, atque dolorem ſuum produceret, donec pœna vigeret. Itaque nihil magis efficax eſt ad nobis ſcelerum noſtrorum horrorem immittendum, quam pœna, qua ea ſtatim excipiuntur, atque nihil utilius eſt ad nos in contritionis ſpiritu continendos, quam ſi pergamus agere pœnitentiam iis auſteritatibus, quæ criminum noſtrorum magnitudini congruæ ſunt. Hæc duo ſibi invicem alterum alterius cauſa eſt, & effectus: contritionis ſpiritus efficit, ut auſteritatem exerceamus; & auſteritas fovet ſpiritum contritionis ſcelerum noſtrorum memoriam inſtaurans.

Per pœnitentiam adimplemus ea quæ deſſe paſſionum Chriſti.

Adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti. Ad Coloſſ. 1. Adimpleo in carne mea id, quod Jeſu Chriſto ſecundum ſupererat. Difficillimum eſt conciliare hæc verba cum illis, quæ Dominus in cruce protulit, antequam animam efflaret: *Conſummatum eſt*. Si enim verum eſt, de quo nefas ambigere, illum ſuis doloribus, ac morte conſummaſſe opus redemptionis noſtræ; quomodonam S. Paulus jure dicere potuit, ſe adimplere ea, quæ deſunt paſſionibus Chriſti? Salvatoris paſſio, S. Auguſtinus ait, opus eſt non plenitudinis tantum, verum etiam ſuperabundantiæ: *Plenitudinis opus nedum, ſed & ſuperabundantiæ.* Liquido autem conſtat, nihil defuiſſe doloribus, per quos ille pro nobis Patri ſuo ſatisfecit: alii igitur concipiendi ſunt dolores a doloribus crucis, & aliud intelligendum corpus, in quo illa paſſus eſt, ne in Apoſtoli verbis aliqua inveniatur contradictio: atq; S. Paulus per ipſum eſt explicandus. Id autem fieri hoc poteſt modo. Vos ſimul omnes eſtis, ait ille ad Corinthios, atque in perſonis eorum ad omnes Chriſtianos: *Vos autem eſtis corpus Chriſti*, & veſtrum ſinguli ſunt *membra de membro*. Ex his verbis intelligere eſt, præter naturale corpus non deeſſe myſticum, cujus fideles omnes ſunt membra. Paſſiones corporis naturalis Jeſu Chriſti intra mortalis vitæ ipſius tempus coarctatæ fuerunt; illæ vero corporis myſtici cum ſæculorum initio inceperunt, & nonniſi cum eorum fine deſinent, & hanc ob cauſam S. Joannes illum vocat,

Agnum,

Agnus, qui occiſus eſt ab origine mundi; quod oſtendit, paſſiones myſtici corporis Jeſu Chriſti nondum eſſe abſolutas, & jure S. Paulum dicere, ſe per ea mala, & perſecutiones, quas ſuſtinet, adimplere ea, quæ divini hujus Salvatoris paſſionibus deſunt. Conſentiant igitur juſti opus eſt, & ipſos crucifigi, ut myſtica paſſio, de qua loquitur Apoſtolus, producatur; quod fit per pœnitentiam, hoc eſt per voluntarias pœnas, quas quilibet ſibimet imponit per ſatisfactionem peccatorum, quæ commiſſa fuere, vel per ea mala, quæ Deus immittit, & quæ hoc intuitu acceptantur.

Amor pœnitentiæ peccatori converſo nihil ſinit eſſe arduū. *Poſtquam convertiſti me, egi pœnitentiam: confuſus ſum, & erubui, quoniam ſuſtinui opprobrium adoleſcentiæ meæ*. Jerem. 31. Pœnitentiæ amor, cum ſincerus eſt, ac violentus, nulla re poteſt coerceri. Non ægre fert omnibus compertum eſſe, ſe peccatorem fuiſſe. Ex quo peccator eſſe deſiit, pudor, & confuſio, quæ illum ſuffundere poteſt præteritorum malorum manifeſtatio, tanto minor eſt ea, quam ſe promeritum fuiſſe putat, ut haud gravate illam ſuſtineat; & Spiritus ſanctus, quo poſſidetur, omnes cordis illius aditus obſtruit quibuſcunq; rebus, quæ adverſari poſſent conſolationi, quam in ipſis gemitibus, lacrymiſque nanciſcitur. Hoc in Magdalena videmus. Alienam ingreditur domum, ubi convivium celebrabatur, non vereta, & procumbit ad pedes medici ſui nil verita eorum, quæ vel de præterita vita ſua, vel de præſenti actione dici poſſet. Perge, felix peccatrix, adhære Salvatori tuo: ſequere ſanctum amorem, quo raperis, neglige ſenſum eorum, a quibus perſtringeris, &c.

Pater peccavi in cœlum, & coram te, jam non ſum Senſus vere, ſincere, atque pœnitentis. *dignus vocari filius tuus*. Luc. 15. Lacrymis madens, vivoque, & amaro criminum meorum dolore confectus Deo dico; Domine, prævaricator fui legis tuæ; peccavi in cœlum, & coram te; dignus non ſum, qui vocer filius tuus; præteritum nihil offert mihi, niſi terroris cauſas; nihil ſupereſt mihi, niſi futurum incertum, quod bonitas tua permittit mihi, ut agam pœnitentiam. Utinam omnia ea, quæ mihi ad vivendum ſuperſunt, momenta impendere valeam mea flagitia deflendo! Pulchritudo tam antiqua, & tam nova, cur tam ſero cognovi te, cur tam ſero te amavi? Fateor, Domine, infinitam eſſe miſericordiam tuam ſuper me, quod tanta longanimitate, ac patientia expectaſti me: ubinam ego nunc eſſem, ſi, dum meis indulgerem affectibus, me ſuſtuliſſes? Tu non de inferno ſolum, ſed de teterrimis abyſſi hujus profunditate eduxiſti me. Cur non lacrymas tantum oculorum meorum, verum etiam omnem venarum mearum ſanguinem tibi impendere poſſum, ut ob tantum beneficium tibi referam gratias? Tibi ſacrifico, quidquid dierum mihi ſupereſt ad curſum meæ peregrinationis abſolvendum. Si humana infirmitas, meæ voluntatis inconſtantia, & vis tentationis aliquid extorquere mihi poterunt oppoſitum huic conſilio, quod ad mortem uſque tibi famulandi capio, jam illud abrogo, & antiquo. *Abbas du Jarry*.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

P*Roductior eſt pœna quam culpa, ne parva putaretur culpa, ſi cum illa finiretur & pœna*. Auguſtinus, Tract. 124. in Joannem.

Si cito rediret homo ad priſtinam valetudinem, ludus illi eſſet peccando cadere in mortem. Idem, Serm. 34. de diverſis.

Oportet ut pœnitentia fructificet, ad hoc ut vitam impetret. Idem lib. de pœnitentia, c. 27.

Factum eſt quod prædixit Deus: everſa eſt enim Ninive, quæ mala erat, & bona eſt ædificata, quæ non erat. Idem, lib. 21. de civit. c. 24.

Pœnitentia a pœna nomen accepit; quia anima cruciatur, & caro mortificatur. Idem, in Serm. comm. Serm. 4.

In pœnitentia majorem quiſque debet exercere ſeveritatem, ut a ſe judicatus non judicetur a Domino. Idem, lib. de 50. Homil. Homil. 50.

Pœnitentia eſt anticipatum Dei judicium. Abbas Rupertus.

Facilius inveni qui innocentiam ſervaverint, quam qui congruam egerint pœnitentiam. Ambroſ. l. 2. de Pœnit. c. 10.

Tanta eſt pœnitentia medicina, ut mutare videatur ſuam Deus ſententiam. Idem, ibidem.

Pœnitudo neceſſaria eſt, ſicut vulneratis ſunt neceſſaria medicamenta. Ambroſ. ad virginem lapſam.

Peccavit David, quod ſolent Reges; ſed pœnitentiam geſſit, flevit, ingemuit, quod non ſolent Reges; confeſſus eſt culpam, & obſecravit indulgentiam. Idem de David lib. 1.

Quem vere pœnitet, laborem pœnitentiæ non abhorreat. Greg. Homil. 10 Evang.

Idcirco omnis peccatorum confeſſio recipitur, ut pœnitentiæ fructus ſubſequatur. Idem.

Delictum ſine ultione non deſerit Dominus; aut enim ipſe homo pœnitens punit, aut Deus cum homine vindicans punit. Idem, l. 9. Moral. c. 17.

Pœnitentia quaſi ſecunda poſt naufragium tabula ſit miſeris. Hieron. Epiſt. ad Demetriadem.

Non Deus noſtris cruciatibus paſcitur, ſed delictorum morbos medicamentis contrariis medetur. Idem.

Quam magna deliquimus, tam grandia defleamus; alto vulneri diligens & longa medicina non deſit; pœnitentia crimine minor non ſit. Cyprianus de lapſis.

Deus mediam peccati ſatisfactionem deſpicit. Idem.

In quantum tibi non peperceris, in tantum tibi parcet Deus, Tertull. de Pœnit.

Exomologeſis, eſt proſternendi, & humilificandi hominis diſciplina. Idem, lib. de Pœnit. c. 9.

Homo pœnitentiæ natus. Idem.

Oneraria res eſt pœnitentia, Idem.

Pœnitentia in peccatorem pronuncians, pro Dei indignatione fungitur. Idem.

O pœnitentia miſericordiæ mater, & magiſtra virtutum, magna opera tua, quibus reos reſolvis, ac reficis delinquentes, lapſos relevas, recreas deſperatos. Chryſoſt. de Pœnit.

Martyrium horrore quidem mitius, ſed diuturnitate moleſtius. Bernard.

Peccator perdit animam ſuam, non ponendo eam ut martyr, ſed affligendo eam ut pœnitens. Idem.

Pœnitentia veterem hominem cum actibus ſuis gladio pœnitentiæ enecat. Abbas Guerricus.

Ferat, ferat amaram pœnitentiæ curam, qui ſervare debitam noluit ſanctitatem. Petrus Chryſolog. Serm. 169.

Putant levi pœnitentiæ compendio, de omnibus peccatis tranſigi. Petrus Bleſenſ.

Tota vita Chriſtiani perpetua debet eſſe pœnitentia. Concil. Trident, ſeſſ. 14. c. 9.

Nos pœnitentiam verbis pollicemur, factis vero nihil. Greg. Nyſſenus.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ penu hoc in argumento depromi poteſt.

POEnitentia virtus eſt, per quam peccator ſua deteſtatur peccata, quatenus Deum lædunt, ac firmum, & efficax init conſilium expiandi illa, neque impoſterum iterum illa patrandi. Hæc aptiſſima eſt definitio ex iis, quas Theologi tradiderunt; unde liquet, 1. non ſatis eſſe ſincerum habere dolorem, & acri peccatorum ſuorum pœnitentiæ affectum eſſe, niſi punias illa congrua ſatisfactione, quæ divinæ juſtitiæ defertur; 2. neque ſatis eſſe, ut contendunt hæretici, peccatum relinquere ſimplici vitæ, morumque converſione, niſi expietur pœnis voluntariis, quæ hoc intuitu acceptantur, vel bonis operibus, quæ reparant injuriam ſupremæ Dei læſi majeſtati illatam. Definitio pœnitentiæ eo in ſenſu, quo iſtic accipitur.

Pœnitentia ita explicata, ac definita virtus eſt particularis, a Deo in Scripturis imperata, quæ

ad

ad commutativam, ultricemque juſtitiam refertur, quatenus hinc quidem conatur Deo jus reddere, æquitatem violatam reparare, ac Deo gloriam eidem ereptam reſtituere; inde vero punire vult illum, qui nocens eſt, ac debitas pœnas ſumere. Pœnitentia autem non eſt virtus particularis ob ſolum interiorem peccati commiſſi dolorem, charitas enim hunc habet dolorem. Oportet igitur, pœnitentiam dolorem eſſe gladio ultionis armatum. Ita S. Thomas p. 3. q. 85. art. 3. loquitur; actus, per quem pœnitentia virtus eſt particularis ob deſtruendum peccatum, quatenus eſt offenſa Dei, ultio eſt, quam pœnitens in ſe ipſum exercet peccatum, cujus ipſum pœnitet, expiaturus: *Pœnitentia eſt quadam dolentis vindicta puniens in ſe, quod dolet amiſiſſe*. Itaque pœnitentia quatenus virtus propria, & particularis neceſſario pœnam, & peccatoris punitionem importat.

Neceſſitas agendi pœnitentiam pro iis etiam peccatis, quorum veniam ſumus conſecuti.

Neceſſitas, quam ipſi habemus agendi pœnitentiam pro illis etiam peccatis, quæ dimiſſa fuere, educitur ex tribus principiis, quæ ab univerſa admittuntur Theologia. Primum eſt, in quolibet peccati mortalis genere duo eſſe, culpam videlicet, & pœnam. Culpa conſiſtit in injuria, quam intulimus Deo, quæ permanet etiam habitualis in anima peccatoris, donec illam retractemus, & Deus illam ſua obliteret gratia. Pœna vero poſita eſt in neceſſitate ſatisfaciendi pro hoc peccato, ac ſuſtinendi ea ſupplicia, quæ meretur; mortale enim peccatū poſt ſe trahit ſuppliciorum æternitatem. Principium alterum eſt, poſſe Deum peccati culpam dimittere, quin omnem illius pœnam dimittat, atque miſericordiam inter, atque juſtitiam duplicem hanc veniam ſeparare. Remittit quidem æternam, quæ peccato debita eſt, pœnam, cum culpam dimittit; verum quod ad temporis pœnam pertinet, ſibi reſervat jus ſumendi, vel recipiendi ſatisfactiones injuriæ ſibi illatæ congruas; & hæc obligatio ſolvendi vel ſatisfaciendi pro pœnis peccato debitis in Theologia peccatorum reliquiæ vocantur. Tertium denique principium eſt, Deum nunquam integre, & abſolute parcere, nec ſpirituale morbum curare, niſi omnino ſibi ſatisfactū fuerit, & ſumpſerit pœnas congruas magnitudini injuriæ, & nequitiæ peccati. Ex tribus hiſce principiis neceſſitas agendi pœnitentiam infertur; etenim ad recipiendam perfectam morborum noſtrorū curationem, integramque ſcelerum noſtrorum veniam, neceſſario auferendæ ſunt reliquiæ, & omnino delendæ: donec enim in anima permanent, Deus quidem nos jure punire poteſt, nos vero eidem ſatisfacere tenemur. At has illi tribuere ſatisfactiones non poſſumus, niſi per pœnitentiam criminum noſtrorum crimini parem.

Quomodo ſatisfacere poſſimus Deo per pœnitentiam.

Quæri poſſet, quomodo pœnitentia Deo ſatisfacere valeat? Ratio deſumitur ex præſtantiſſima qualitate, quam Sancti Patres pœnitentiæ tribuunt, cum dicunt illam divinæ juſtitiæ locum tenere, prævertere hanc, hujuſque munere perfungi, & hoc pacto eandem lenire. Duæ ſunt in Deo juſtitiæ, & actiones, quibus erga peccatores utitur; quarum altera in eo ſita eſt, ut debitas ſceleribus eorum ſumat pœnas, altera vero, ut culpam dimittat. Juſtitia commutativa reparationes exigit injuriarum magnitudini pares, ultrix juſtitia ultiones expoſcit divinæ indignationi conformes. Pœnitentia vero ſe ipſum offert, ut utrumque hoc obeat munus: particeps eſt juſtitiæ commutativæ Dei, quoniam illi tribuit reparationes injuriis ſuis pares. Quod ſi Deus in peccatores aliquas fovet adhuc iracundiæ reliquias, quibus ad ultricem juſtitiam exercendam adigitur, pœnitentia iræ ſenſus induit, illius expiat injurias, ejus munera prævertit, & aliqua cum proportione in hunc peccatorem facit, quod ipſa divina juſtitia feciſſet: *Pro Dei indignatione fungitur*, ut loquitur Tertullianus.

Diſcrimen inter pœnitentiam, & baptiſmum.

Quanquam baptiſmus a S. Paulo nonnunquam pœnitentia appelletur, quod quibuſdam Sanctis Patribus præbuit occaſionem vocandi pœnitentiam baptiſmum laborioſum, operæ tamen pretium eſt tria animadvertere diſcrimina baptiſmum inter, & pœnitentiam. Primum eſt, baptiſmo ſumma cum facilitate peccatum omnino deletur: tribus, quatuorve guttis aquæ illud eluitur, ſed pœnitentia nonniſi cum jejuniis, atque auſteritatibus illud poteſt abſtergere, quam ob rem *baptiſmus laborioſus* nuncupatur. Diſcrimen alterum: baptiſmus ſimul & culpam delet, & pœnam; pœnitentia pro dolore læſi numinis ſumpta delet culpam, poſtmodum vero pœnitentia expiationis paullatim delet & pœnam. Prout majores ſunt auſteritates, quas in ſe pœnitens exercet, eo minora fiunt ſupplicia, quæ meritus fuerat. Diſcrimen tertium: baptiſmus formalem involvit ſanguinis J. C. applicationem: ſed pœnitentia ut plurimum nonniſi partiales habet meritorum Salvatoris applicationes; quæ primum applicat pro remiſſione culpæ, & mox ſenſim pœnas etiam delet, quo plura patimur. Sed hæc virtus hoc habet cum baptiſmo commune, quod poſtquam congruas dedit peccatorum magnitudini ſatisfactiones, eorum etiam delet reliquias; & gradatim efficit, quod ſimul efficit baptiſmus per unicam aquæ guttam.

Lutheranorum, & Calviniſtarum error de pœnitentia.

Manifeſtus æque, ac periculoſus eſt Lutheranorum, & Calviniſtarum error pœnitentiam in ſola vitæ mutatione, & emendatione conſtituentium, & rejicientium rigores, auſteritates, omneſque laborioſas pœnitentiæ exercitationes primis eccleſiæ ſæculis adhiberi ſolitas, tanquam inanes obſervantias, & mera politicæ, ac diſciplinæ adinventa. Verum enim vero S. Joannes Baptiſta palam oſtendit, pœnitentiam, quam prædicabat Judæis ad baptiſmum illius recipiendum confluentibus, aliquid aliud complecti, quam a criminibus ceſſationem, ac vitæ mutationem: videns enim eorum, quos baptizabat, pleroſque arbitrari, ſe hoc pacto juſtam iram Dei evitaturos, quam ſuis noxis promeruerant, eos genus, & genimina viperarum appellat, eiſque annuntiat, ſperandum illis non eſſe futurum, ut ſua eluant ſcelera, & cœleſtis ultionis effectus avertant, niſi fecerint fructus dignos pœnitentiæ: *Facite fructus dignos pœnitentiæ*.

Cuinam rei innititur obligatio faciendi pœnitentiam.

Theologi hanc divinæ juſtitiæ ſatisfaciendi obligationem in tribus ſtatuunt reliquiis, quas peccata noſtra licet dimiſſa poſt ſe relinquunt. In corde Dei relinquunt reſiduum iræ, & indignationis, quod placandum eſt: relinquunt reſiduum pœnæ, quæ redimenda eſt: relinquunt in corde peccatorum licet converſorum reſiduum languoris, habituumque pravorum, qui delendi ſunt. Inde igitur patet, ſinceræ cordis converſioni, & vitæ mutationi addendas eſſe auſteritates pœnitentiæ, primum quod divinæ juſtitiæ ſceleribus irritatæ ex integro ſatisfaciendum eſt; ſecundo, quod expiandæ ſunt reliquiæ peccatorum, quæ commiſſa fuerunt, quamvis eorum veniam aſſecuti fuerimus; tertio quod evellendæ ſunt pravorum habituum reliquiæ, quæ efficere poſſent, ut peccata ipſa reviviſcerent.

Tridentini Concilii doctrina.

Satisfactio, quam a peccatoribus exigit Deus, non in interiori tantum pœnitentia conſiſtit, neque in cura, & præcautionibus, quæ adhibentur ab illis, ne iterum peccent: verum etiam in pœnis, atque ſuppliciis, quæ ſibimet ipſis imponunt, ut ulciſcantur, & puniant præteritæ vitæ flagitia. *Non ſolum*, Tridentina Synodus ſeſſ. 14. c. 8. inquit, *ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem.* Quod ſi verum non eſſet, injuria profecto antiqua concilia, Sanctique Patres pœnitentiæ faciem nobis adeo horridam, tetramque deſcripſiſſent, necnon immerito declamaſſent tanta vi contra eos, qui ad Sacram admittebant Synaxin pœnitentes, antequam illos per laborioſa pœnitentiæ exercitia traducerent. Error igitur eſt cenſere, poſſe confeſſarios leves imponere pœnitentias pro graviſſimis etiam ſceleribus; Tridentinum Concilium e contra præcipit illis, ut ſumma cura rationabilem ſervent inter ſatisfactiones, quas præſcribunt, & qualitatem peccatorum, quorum ſe ipſos accuſant, æqualitatem, alioquin ſcelerum eorumdem futuri participes.

Non immerito eccleſiæ præſules olim adeo accuratos propoſuerunt pœnitentiæ canones cum pro præteritis noxis, tum pro antiquis habitibus radicitus convellendis, quos ibi peccata reliquerant, tum denique pro evitandis ſapienti conſtitutione tentationibus, ac relabendi periculis. Horum canonum, qui cuilibet peccato menſuræ pœnam præfigebat, praxis auſte-

auſteriſſima quidem fuit, ſed ſanctiſſima, & ſaluberrima; quippe quæ erat a Deo inſpirata, ac per apoſtolicam traditionem demandata. Illi aliquot ſæculorum ſpatio in eccleſia ſervati fuerunt, licet varie pro temporum, locorumque varietate. Sed prout mutata ſunt tempora, pro neceſſitate, atque animarum diſpoſitione methodus auſtera earum pœnitentiarum lenita fuit ſapienti conſilio eorum, qui Dei myſteria miniſtrabant. Extra omnem dubitationis aleam eſt, ubi canones illi vigebant, quanquam non omnino eſſent de neceſſitate ſalutis, fuiſſe tamen de neceſſitate præcepti; quilibet enim Chriſtianus debet obedientiam auctoritati eccleſiæ, quæ tunc temporis eos præſenti fidelium ſtatui neceſſarios eſſe putabat. Verum cum ſæculorum decurſu fidelium charitas, & primus ille fervor intepuerit, eccleſia debuit aliquid primæ ſeveritatis remittere, ut filiorum ſuorum infirmitati proſpiceret. Ex veteri pœnitentia, & indulgentia, qua miniſtri Domini modo utuntur, inferendum eſt, eccleſiam, cum in legibus, ac diſciplina ſua falli non poſſit, non ſecus ac in fide, potuiſſe pro temporum ratione primam illam ſeveritatem moderari, quam ipſa juſtiſſimas ob cauſas inſtituerat; neque ſine temeritate, & errore improbari poſſe: verumtamen prætereundum non eſt hoc factum, quin ullum illatum fuerit juribus juſtitiæ Dei præjudicium, cui vel in hac, vel in altera vita ſatisfaciendum eſt; aliquando enim perſolvendum erit centuplum pro iis, quæ nunc modicis ſumptibus diſſolvere poſſemus per pœnitentiam, quæ, quantumlibet auſtera ſit, ſemper levis eſt, ſi cum peccatorum meritis comparetur.

Pœnitentia Chriſtiani vere converſi omni vitæ ſpatio eſt producenda.

Periculoſus error eſt, & illuſio ſibi perſuadere, pœnitentiam, quæ adeo frequenter in Bibliis commendatur, eſſe tantum momentorum aliquot, horarum, aut dierum. Seu pœnitentiam pro criminum noſtrorum dolore accipiamus, ſive illam tanquam juſtam criminum noſtrorum punitionem ſpectemus, tempore indiget. Verum eſt, juſtificationem, ſi ea parte Dei ſpectetur, momento fieri per gratiæ infuſionem; ſed ea parte peccatoris præparatio ad gratiam hanc recipiendam plurimum temporis requirit. Sin autem pœnitentiam conſideramus pro punitione, & expiatione criminum noſtrorum, Tridentina Synodus ſeſſ. 14. c. 9. docet, totam vitam Chriſtiani, qui ex eo decidit ſanctitatis ſtatu, in quo illum Deus per baptiſmum conſtituerat, perpetuam eſſe debere pœnitentiam: *Tota vita Chriſtiani perpetua eſſe debet pœnitentia*. Ubi animadvertendum eſt, cum Synodus prædicta inquit, Chriſtianum, qui baptiſmatis ſui gratiam amiſit, pœnitentiam ſemper agendam eſſe, non vult illa quidem nobis perpetuum jejunium indicere, neque cogere, ut cilicio, & ſacco induamur, atque in actuali ſcelerum noſtrorum pœnitentia vivamus. Haud ita; nunquam plura facere tenemur, quam quæ poſſumus; humana infirmitas hujus ſtatus capax non eſt; ſed Concilium innuit, cuilibet Chriſtiano, qui per peccatum Dei iram meritus eſt, & deinceps per gratiam illius ſanctificatus eſt, reliquo vitæ ſpatio ſervandam eſſe habitualem ſuæ ingratitudinis memoriam, ac in vitæ ſuæ ratione præferendam profundam humilitatem, ſanctum ſui ipſius odium, perfectam mandatis Dei ſubmiſſionem, ſanctumque in pietate fervorem, quia hæ virtutes fructum ſunt veræ pœnitentiæ.

Pœnitentiæ finis perſuadere debet illam ſeveram eſſe debere.

Si cogitaverimus, quinam ſit finis pœnitentiæ, intelligemus ſane, quouſque ſpiritus auſteræ hujus virtutis nos impellere debeat, & quas nobis obligationes injiciat. Finis autem pœnitentiæ eſt placare Deum, eique ſatisfacere. Igitur ex omnium theologorum ſententia actus eſt juſtitiæ, qui, quantum fieri poteſt, omnia ad æqualitatem revocare debet. Accommodare igitur debet pro viribus reparationem offenſæ, & ſatisfactionem injuriæ; ſed creatura nequit eam æqualitatis proportionem afferre, quam theologi de condigno nuncupant, cum offenſa erga Deum ſit quodammodo infinita. Afferenda igitur ſaltem eſt proportio de congruo, hoc eſt tantum auſtera, quantum noſtra infirmitas permittere poteſt.

Confidentia e peccatore habenda in pœnitentia.

Inde vero peccatorum anima in virtute pœnitentiæ confidere debet, quod virtus hæc, quæ ſemper ſupponit ſacramentum vel receptum, vel recipiendum, mirum in modum eſt efficax ad graviſſima quæque peccata per merita ſanguinis J. C. delenda. Ita ut ſi quis omnia unus patraſſet peccata, quæ patrari poſſunt, ea poſſet eluere veram agendo pœnitentiam. Deo cordi fuit magnam hanc in Scriptura veritatem ſtatuere, atque hac in re adeo explicitis uſus eſt verbis, ut nullum dubitandi locum reliquerit; & nos infinite debitores ſumus miſericordiæ ejus, quod voluerit eam veritatem, quæ præ cæteris religionis noſtræ majus nobis afferre poteſt ſolatium, unam omnium maxime perſpicuã eſſe, ac manifeſtam. Ut hoc luce clarius innoteſcat, ſatis eſt hæc intueri Ezechielis Prophetæ verba: *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium, & juſtitiam, vita vivet & non morietur*.

Pœnitentia diſtricta eſſe debet, & peccato congrua.

Pœnitentia eſſe debet auſtera; hæc eſt Doctorum omnium ſententia biblicis auctoritatibus, & ſacris innixa conciliis. Neque ægre id nobiſmet perſuadebimus, ſi cogitaverimus, illam non eſſe aliud, quam ſatisfactionem, quam peccator tribuit majeſtati Dei, quem ſuis criminibus irritavit: juſtitiam precocem, quam pœnitens in ſe ipſum exercet, ut divinæ ſatisfaciat juſtitiæ: ita enim Patres illam definiunt. Pœnitens ſe ipſum in Dei locum ſubſtituat, opus eſt, & indignatio Dei contra peccatum migret in cor illius, qui illud expiat per pœnitentiam. Itaque opus eſſet, ſi fieri poſſet, odiſſe peccatum, quantum Deus illud odit; ſed cum hoc fieri nequeat, opus ſaltem eſt, illud tantum eſſe, ut ipſum ſentiamus. Hinc pleræque pœnitentiæ minime ſufficiunt, quoniam illas auſteritas hæc non comitatur. Hæc autem auſteritas non in ſpiritus humiliatione tantum, & cordis contritione conſiſtit, ſed etiam in corporis mortificatione. Ideoque cum Scriptura loquitur de pœnitentia, fere jejunium, cilicium, laboremque memorat, ut intelligamus corpori æque, ac ſpiritui ferendam eſſe pœnam peccati.

Cum corpus aliquid contulerit peccato, aliquid etiam eſt ferre debet, ut per pœnitentiam ſatisfaciat Deo.

Cum corpus ſit particeps, & ſæpe etiam miniſter ſcelerum, quæ cor machinatur, quantum in ipſo eſt, venire quoque debet in partem ſupplicii. Aliquo nobis ſtare debet impendio verus in Dei gratiam reditus, ut memoria eorum, quæ paſſi fuerimus, ut peccati vincula infringeremus, nos deterreat, ne in eadem incidamus; alioquin enim facilitas obtinendi criminum veniam anſam nobis præberet, ut per neſcio quam licentiam in omne ſcelus prolaberemur; & improbitas hominis re qualibet abutentis remedium pro peccatorum expiatione inſtitutum in prætextum converteret ſeſe ſine metu ullo flagitiis abdendi. Ne noſmet ipſos fallamus, S. Paulus Apoſtolus inquit, quemadmodum corpora veſtra tanquam inſtrumenta fuere, ut ſcelus committeretur, conferre aliquid etiam debent, ut reparetur; quemadmodum ex illis feciſtis tot vanitatis idola, ita faciatis oportet tot victimas pœnitentiæ; quemadmodum illa mundo ſacrificaſtis per noxias voluptates, quibus voſmet ingurgitaſtis, per libidinem, ac mollitiem, in qua ea foviſtis, Deo etiam per jugem mortificationem ſacrificetis oportet.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentibuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Pœnitentia atque etiam virtus, vel Sacramentum, per quod divinam juſtitiam cum miſericordia conciliat.

IN pœnitentia non ſolus agit Deus: criminis expiationem quodammodo in pœnitentis rejicit arbitrium, atque pro ſe peccatorem ſubſtituit, ut miſericordiæ ſuæ fungatur officio, Tertullianus ait: *negotium curans divinæ miſericordiæ*. Pœnitentia adorabile adminiculum eſt, quo uſus eſt Deus, ut ſimul conciliaret ſuam miſericordiam, atque juſtitiam propter peccatorem diſſentientes. Miſericordia oſtendit Deo, nihil eodem dignius, & ipſi glorioſius eſſe poſſe, quam nocentibus parcere, hominum ſalutem pulcherrimum eſſe opus ſapientiæ ipſius; ipſumque nequaquam divinitatis ſuæ imaginem in homine impreſſiſſe, ut lineamenta ejus in æternum relinqueret peccatorum labe deleta. Altera ex parte juſtitia repræſentat, permittere, ut peccata impune abeant, idem eſſe ac ſceleribus omnibus oſtium aperire; Dei

judi-

judicia a peccatoribus eſſe formidanda, qui ſe reos minime putant, cum ſe impunes eſſe inveniunt. Quid interim Deus, ut duas haſce divinas perfectiones conciliet, atque ut utriuſque jura tueatur? Nocentium veniam miſericordiæ permittit; juſtitiæ vero neceſſitatem agendi pœnitentiam: obtinet juſtitia fore, ut peccatur puniatur; & miſericordia obtinet fore, ut hæc pœna non proficiſcatur a Deo, ſed a peccatore contrito, qui ſe ipſum puniet per pœnitentiam. Hoc pacto juſtitia, & miſericordia perfecte conciliantur, & uti loquitur Propheta Pſalm. 84. myſtico ſeſe mutuo complectuntur oſculo: *Juſtitia, & pax oſculatæ ſunt. Specimen ſerm. pro 4. Adventus Domin.*

Per peccatum poſt remiſſionem remanſurum peccatum adhuc indiget pœnitentia.

Confeſſio, S. Bernardus ait, pharmacum eſt febrim expellens; ſed pœnitentia eſt veluti regimen vitæ, quod reparat vires, & cujus ad perfectam valetudinem reparandam indigemus: præſertim vero ſi diu in ſcelere volutati fuimus: animæ quippe morbis idem accidit, quod corporis, qui ſemper poſt ſe aliquem relinquunt languorem, ex quo ægre convaleſcimus, poſtquam morbis diutinis laboravimus. Peccatum, idem Pater ait, ſagitta eſt, quam confeſſio ex anima revellit; ſed revulſo ſpiculo remanet adhuc periculoſum vulnus, cui medicina eſt adhibenda; quod etiam ubi curatum fuerit, deformis ſupereſt cicatrix, quæ obducenda eſt; qua ipſa obducta adhuc macula quædam eſt reliqua detergenda, ut anima eum habeat nitorem, & albedinem, quæ aliquando ipſius innocentiæ ſuperet integritatem. Et ſane peccator, qui id non agit, ut dignus pœnitentiæ fructus afferat, poteſt ille quidem criminum ſuorum veniam recepiſſe in confeſſione, verum niſi virtus pœnitentiæ, ac repetita ejuſdem exercitia in ipſo gratiam ſacramenti ſervaverint, quam primum in peccati vincula recidet. *Id.*

Per pœnitentiam puniendũ eſt corpus tanquam ſocius ſcelerum animæ & ſocium.

Corporis mortificatio ſequi debet mentis humiliationem, & contritionem cordis in pœnitentia. Cor profecto illam debet incipere, quippe de corde omnia exeunt peccata, ut Dei filius ait; ideoque per contritionem ſevere puniendum eſt: ſed cum corpus ſit particeps culpæ, & miniſter ſcelerum, quæ cor ipſum concepit, ipſum etiam in pœnæ, & punitionis partem eſt accerſendum. Verum cogitaſne, Chriſtiane, quid in vita tua magis auſterum, ſeverumque ſit, quam eſſet antea, antequam in ea decideres crimina, quæ noſti, & quorum nihilominus ſevera tibi eſt inſtituenda pœnitentia? Tota hæc mollities, quam amor proprius excolit; omnes iſtæ exceptiones in noxiorum vinculorum fractura factæ; ſuperflua hæc ornamenta, quæ tibimet ſemper licere vis; neceſſitudines iſtæ, quæ culpa vacare non videntur, niſi cum ſuperioribus flagitiis comparantur; ſecreta hæc murmura contra rigorem legis ea prohibentis, quæ hactenus deperimus; affectiones iſtæ eo magis periculoſæ, quod auferunt Deo cor, quod impenſius exquirit. Quid! extrema cura ſibi contra temporum vices præcavere; eccleſiæ jejunia pro leviſſimis incommodis frangere! Denique omnem reformatæ vitæ rationem ad exteriorem officiorum praxin redigere, quæ pœnitentiæ ſpiritu animata non eſt! Hæccine cum auſteritate, quam hæc virtus præſcribit, conciliantur? *Id.*

Modus verus agendi pœnitentiam

Aptiſſima ratio pœnitentiam noſtris accommodandi criminibus eſt in ſpiritu expiationis omnes acceptare pœnas, quæ providentiæ ordine nobis in hac vita ingruunt: neque enim nobis ſatis eſſet vitium, ut ex nobiſmet ipſi idoneas pœnitentias eligeremus. Deus non exigit a nobis eos conatus, quibus pares minime ſumus; hæc nobis aufert bona, quæ nimia feſtinatione conſectamur, delet eam oris ſpeciem, quæ colebatur; eas diſponit ſimultates, quæ ne cogitabantur quidem. His in caſibus ſatis eſt voluntatem noſtram cum divina nos conſociare. Præſertim vero in ſpiritu pœnitentiæ eas recipere debemus pœnas, quæ immediata ſunt noſtrorum peccatorum effecta. Hujuſmodi ſunt morbi illi, quos flagitioſæ adoleſcentiæ ſcelera in provectiori gignunt ætate, turpitudines illæ inhærentes ſcandalo, quod allatum eſt, impedimenta illa in quæ inania cupiditatis, & ambitionis conſilia nos præcipites agunt.

S. Joannes ex Judæis quærebat fructus dignos pœnitentiæ, opera congrua magnitudini, numeroque criminum, quæ patraverant: *Facite fructus dignos pœnitentiæ.* Nullum eſt voluptatum genus, cui voſmet non abdideritis; mens veſtra facta turpium affectionum, quarum horrorem vobis aperire debebat, captiva, vobis modos tradidit lædendi Deum, quos fortaſſe ipſi ſoli cognoſcitis. Quomodonam hæc omnia mala reparare vultis, niſi æque mortificati ſitis, ac libidinoſi fuiſtis, niſi æque induſtrii ſitis in ſceleribus expiandis, ac in illis patrandis fuiſtis? Quomodonam reparare vultis omnes impios ſermones, qui os veſtrum tanquã in apertum ſepulchrum mutarunt, unde mortis fœtor in eos omnes locos, per quos tranſiviſtis, emanavit? Quomodonam, inquam, hæc omnia reparare vultis, ſi vita veſtra non ſit æque ad virtutem compoſita, ut fuit in omne vitiorum genus effuſa? Hoc enim proprie pœnitentia eſt, S. Thomas inquit, mortificationem opponere libidini, ædificationem ſcandalo, mentis recollectionem ejuſdem evagationi; verbo, vitam bonam nefariæ. *Ibidem in Panegyrico S. Pauli.*

Faciendi ſunt fructus digni pœnitentiæ.

Quin intus, & in cute ſcrutari velimus hoc in loco chriſtianæ pœnitentiæ qualitates, nonne certum eſt ad pœnitentiam agendam vitam eſſe immutandam, ac in ſemet eo animadvertendum eſſe modo, qui iis cõgruat peccatis, quorum pœnitere nos decet? Vita mutanda eſt, & hanc mutationem requirit magnus Apoſtolus, ubi loquitur de felici ea transformatione, quæ per ſpiritus innovationem facienda eſt; *Reformamini in novitate ſenſus veſtri* Ad Rom. 12. Sed præterea quiſque ſe ipſum punire debet eo modo, qui peccato reſpondeat; non enim aliam hac ſolidius in eccleſia veritatem conſtitutam invenies. Gemitus, atque ſuſpiria noſtra congrua ſint magnitudini, & numero ſcelerum noſtrorum, S. Cyprianus ait. Diuturna, & ſalutaria adhibeamus remedia profundis vulneribus, neque pœnitentia minor ſit ſcelere: *Quam magna deliquimus, tam grandia defleamus, alto vulneri diligens, & longa medicina non deſit. pœnitentia crimine minor non ſit.* Porro ubinam ſunt pœnitentes, qui vitæ rationem immutent? Ubi, qui peccata ſua expient eo modo, qui par ſit eorum nequitiæ? Quid! putaſne inanes doloris, & pœnitentiæ proteſtationes ad Deum leniendum ſufficere? Multa quidem promiſiſti Deo corda ſcrutanti, & peniſiores conſcientiarum ſinus penetranti; verum quemnam effectum habere poſſunt fallaces promiſſiones nullũ pœnitentiæ fructum ferentes? Dicis te vanitatem perhorreſcere, ſed locupletiſſimis ornatus indumentis obambulas: ambitionem damnas, ſed nova ſemper animo revolvis conſilia, quibus perturbaris: contra avaritiam declamas, & opum congerendarum avidiſſimum te oſtentas: ultionis injuſtitiam agnoſcis, at nemo tibi perſuadere poteſt, ut cum inimico redeas in gratiam... Pauci ſunt etiam, qui ſe ipſos puniant eo modo, qui ſuis peccatis ſit dignus; qui vero vitæ rationem immutent, pauciores. *Ibidem pro 3. poſt Pentec. Dominica.*

Ad pœnitentiam agendam vita mutanda eſt; & expianda peccata.

Pœnitentia, inquiunt theologi, non aliud eſt, quam compenſatio peccati; hæc eſt ſatisfactio, quam peccator reddit majeſtati Dei, quem irritavit: juſtitia præcox, quam peccator in ſe ipſum exercet quotidie, ut divinam flectat juſtitiam. Opus eſt igitur non ſolum peccatoré ſeſe ſubſtituere in locum Dei, a quo eſſet puniendus, & indignationem Dei contra peccatum migrare in cor illius, qui capiat illud per pœnitentiam juxta illud Prophetæ Pſ. 83. verbum: *in me tranſierunt ira tua.* Sed ut proportio, quæ inveniri debet peccatum inter, & pœnitentiam vera ſit, neceſſe eſt, pœnitentem poſt converſionem ſuam opponere virtutes contrarias vitiis, quibus antea indulgebat. *Ibidem in Panegyr. S. Auguſtini.*

Ut vera ſit pœnitentia, exercendæ ſunt virtutes pravis ſceleribus oppoſitæ;

Cum voluit Deus delere Amalecitas, præcepit, ut omnes, nemine excepto, internecione delerentur. Imago fidelis odii peccati, & earum rerum omnium, quæ ad peccatum impellunt, cum veram inſtituere cupimus pœnitentiam. Hac in praxi nihil non juſtiſſimum eſt. Cum enim odium peccati ſemel in anima radices jecerit, hanc inducit ad exectandum, quidquid ipſi erat contrarium, & quidquid infelicitati ſuæ aliquid potuit conferre. Tunc anima hæc peccatum reſpicit tanquam graviſſimam injuriam, quam inferre poſſit Deo; tunc init cõſilium ultionem ex ſemet ipſa ſumendi, infringẽdi vincula ſua, & noxios affectus ſuos, atque per actus cõtrarios evertẽdi malos habitus, quos ipſa contraxit, mentis eva-

evagationem receſſu, vanitatem modeſtia, loquendi prutiginem ſilentio, otium labore, mollitiem auſteritate, gulam, atque intemperantiam jejunio, atque abſtinentia. *Joly in operibus mixtis: ratio ſanctè vivendi tempore Quadrageſimæ.*

Magnus opus eſt conſtantia, ne noſmet omnibus pœnitentiæ laboribus obſtinamus.

Cum peccator vere converſus penitentiam agere decrevit, ut divinæ ſatisfaciat juſtitiæ, cor ejus paratum eſſe debet, ut omnia ſuſcipiat, omnia exæquatur, omnia ſuſtineat; utque converſionem ſuam integram, perfectamque oſtendat, dicere debet, ut olim S. Paulus: Domine quid me vis facere? Verbum breve, ſed vivum, & efficax, S. Bernardus ait. Sed quam longe ab hac chriſtiana generoſitate diſtamus. Si quis enim in ipſo converſionum noſtrarum principio nobis veluti in tabula quadam proponeret omnes penitentiæ difficultates, ſi omnes indigitaret nobis triſtes locos vitæ neceſſario auſteræ, ac laborioſæ: hic te homines perſequentur, irridebunt, contemnent; illic lectulo, tanquam cruci confiſus, crudelem ſuſtinebis febrim: hic perſonam, quę tibi chariſſima, amittes; illic ob ſecretam conjurationem de gradu tuo deturbaberis. Reliquam vererer, ne prompta, fataliſque deſperatio efficeret, ut omnia deſereres, ac diceres, ut ignavi illi, de quibus in Scriptura ſermo eſt: Leones, & crudeles feræ obſident viam; certæ ſeſe objicit morti, qui viam adeo periculoſam ingreditur. Hic effectus eſt providentiæ illis, qui convertuntur, abſcondere pericula, per quæ traducendi ſunt, eiſque gradatim penitentiæ auſteritates oſtēdere, ne deterreantur. Deus eorum timoribus parcit; atque infirmitati illorum abſcondit importunam funeſtiſſimi futuri cognitionem. Hæc tamen prima eſt diſpoſitio, in qua eſſe debet peccator converſus, omnia propter Deum in ſpiritu penitentiæ ſuſtinendi. *Flechier ſermone de converſione Sancti Pauli.*

Ad verā pœnitentiam agēdam peccata reparanda ſūt bonis operibus contrariis.

Ut vera fiat penitentia, peccatum corrigendum eſt, in locum illius ſubrogando bona opera, & illa præſertim, quæ huic peccato reſpondent, & oppoſita ſunt. Stimulis cordis propriis iniquitatibus ad anguſtias redacti! deſideria ſuperficialia, quæ ad effectivas uſque ſatisfactiones non proceditis! Voluntates infirmæ, ac ſemiformatæ, quæ nullum producitis fructum! vos ad ſummum teſtes eſtis peccati; ſed peccati reparationes non eſtis. Reparandum eſt, quod erat deletum, ac reparandum per ea, per quæ deletum fuiſſe innoteſcit. Corrigendum eſt, quidquid factum eſt contra Dei legem, per legis ipſius obedientiam iis in partibus, in quibus violatam eſſe ſcimus; qua in re plerumque fallimur. In corde non deſunt quidam ſenſibiles loci, quos nemo audet ſcrutari, atque ut plurimum illi conſiderantur, qui nullo in diſcrimine habentur. Haud ægre eleemoſynas erogat, qui ſuopte ingenio liberalis eſt. Prolixæ amantur orationes, cum attentione, an ſecus, Deus ſcit; hæc formalitas eſt devotionis, quæ nullis ſtant ſumptibus. Non omnis detrectatur auſteritas, dummodo eam ipſi eligamus, & a noſtra voluntate proficiſcatur: ſed cum antiquæ præventioni, vel dominanti peccato reſiſtendum eſt, ad primum conatum deterremur; longe alii eſſe vellemus, ſed ſemper iidem ſumus, & quanquam converſionis honorem optamus, illius tamen pœnam perhorreſcimus. *Idem.*

Quilibet ſe minime teneri putat ad pœnitentiæ auſteritates.

Tantum eſt proprii amoris ingenium, ut quantumvis nobis perſuaſum ſit de penitentiæ neceſſitate, tamen ſemper expedit viā, qua nos ſingillatim diſpenſet. Quilibet ſe ipſum eximit, quilibet vitę auſteritatem vel magnis peccatoribus, vel præſtanti ſanctitate viris remittit, & ſe neutrum horum eſſe arbitratur. Qui fraterno cruore ultionis ſuæ ſitim extinxerunt, qui compoſitis calumniis, vel ſurreptitiis, coemptiſque judiciis familias bonis everterunt, qui pauperum ſpoliis locupletati ſunt, qui ſacris ſunt abuſi myſteriis, ambitionem, & avaritiam ſuam religionis, & juſtitiæ integumento celantes, hos omnibus legum rigoribus damnamus, & pœnitentiam propter illos factam eſſe dicimus. Iiſdem regulis ſubjicimus eos, qui religioſum ſtatum amplexi ſunt. Videmuſne religioſum frugi, atque mortificatū? hanc illius profeſſionem eſſe dicimus; hi crucem elegerunt, illis ferenda eſt. Cenſemus, alios quidem propter ſuæ vitę flagitia ad pœnitentiam agendam teneri; alios vero propter profeſſionis ſanctitatem; ac pro nobis tertium diſpenſationis, ac libertatis ſtatum concinnamus. Non ſatis nefarii ſumus, ut inter primos adnumeremur, neque ſatis devoti, ut inter alios adſcribamur; nobis deeſſe putamus cauſas, propter quas illos ſequamur; neque tantum roboris nobis eſt, ut hos imitemur: itaque illos quidem pœnitentes ex juſtitia, hos autem ex electione, ac ſtatu appellantes, noſmet, ſi cum prioribus comparemur, tanquam juſtos cenſemus, noſtriſque affectibus infelicem concedimus impunitatē, eo quod ad extrema quælibet non evaſerunt; ſin autem cum aliis conferamur, infirmos nimis eſſe putamus, atque noſmet a pœnitentiæ auſteritatibus diſpenſamus, quia ad perfectionem nequaquam contendimus. *Idem ſermone de Sancto Sulpicio.*

Satisfactiones, quas a nobis poſtulat Deus pro peccato, quātumvis auſteræ ſint, ſemper ſunt juſtæ.

Quantumvis auſteræ eſſent ſatisfactiones, quas iratus Deus a nobis exigere vellet, illis ſemper noſmet ſubjicere deberemus: injuria de juſtitia illius conquereremur, quamvis leviſſimę improbitatis veniam nonniſi poſt plurimos auſteriſſimæ penitentiæ annos vellet cōcedere. Sufficit intueri inæqualiſſimam rationem, quæ intercedit inter Deum læſum, hominemque lædentem, ut judicium feramus, nihil iniquitatis inveniri poſſe in iis omnibus auſteritatibus, quas nobis Deus ad veniam conſequendam poterat irrogare. Amiſſæ gratiæ reparationem eo, quo maxime cupiebat, pretio nobis proponere poterat. Miſeri, nobis dicere poſſet, quæ mihi neceſſitas adeſt vobiſmet indulgentiam pręſtandi, atque vobiſcum pactum feriendi, ut quibuſdam propoſitis conditionibus mecum rediretis in gratiam? Vosmet affligite, conterite corda veſtra dolore, & corpora veſtra graviſſimis auſteritatibus; inobedientia veſtra plura his meretur; verum ne ſperetis, omnem cordis veſtri amaritudinem, omnemque lacrymarum veſtrarum copiam vel minimum crimen veſtrum eſſe deleturam. Poſtquam a me ſemel defeciſtis, nil vobis debeo, & ſine ulla injuſtitiæ nota poſſum ad vos non reverti, quidquid ipſi conemini ad me reverſuri. Hujuſmodi jus eſt, o Fideles, quod peccatum Deo veſtro tribuit erga vos. Hinc autem arguere poſſum, quantumvis graves pœnitentibus irrogare potuiſſet obligationes, has nunquam in Deo injuſtas fuiſſe futuras; etenim jure poterat nullam ſatisfactionum noſtrarum accipere; ideoque nulla nobis cauſa eſt, propter quam de pœnitentiæ ſeveritate conqueramur. *Ex manuſcripto ſermone.*

Pœnitentiæ auſteritas primis eccleſiæ temporibus.

Nunquid neceſſe eſt hoc in loco terribiles veteris eccleſiæ macerationes deſcribere? Me pudet primorum fidelium exemplum proponere ſæculo, quod ita flagitioſum eſt, uti noſtrum. Illis ita perſuaſum erat, Deum nil nimis ab ipſis exigere poſſe cum iis in gratiam rediturum, ut ſervori ſuo nullos circumſcriberent limites. Quidam ultro ſeſe in horrentem conjecerant ſpecus alicujus carcerem, omni aeris inclementiæ expoſiti, atque de tenebricoſis illis receſſibus indeſinenter querulos in cœlum emittebant ejulatus; quaſi perenni fatigati vigilia, ne Solem quidem lucere videbant, rati ſe indignos ea luce, quæ ſibi affulgebat, neque cernebant noctem ſua obtendentem velamina, ut ſibi eam interdicerent requiem, quam ipſa reliquis mortalibus conciliat. Alii in obſcuris antris latentes ſemet catenis vinxerant eo in loco, quem ſuæ elegerant pœnitentiæ, ac voluntaria corporis captivitate mentis licentiam puniebant. Cæterum hujuſmodi auſteritates nequaquam erant propriæ eorum, qui inter cæteros ſanctitate præſtabant, fideles paſſim æque fervorem ſuum teſtabantur. Beatis illis temporibus videbantur ea peccata, propter quæ hodie ne una quidem fortaſſe lacrymula effunditur, ſeptem annorum pœnitentiis expiata, ſed quibus pœnitentiis? Peccator contritus lacrymas ſuas cum pane miſcens, precibus vim addebat per ſuſpiria: *jejuniis preces alere.* Ore ſemper ejulatus, fletumque oculis præferens præ templorum foribus, quo per reverentiam pedem non audebat inferre, terribiles emittebat rugitus: *Ingemiſcere, lacrymari, rugire dies, ac noctes ad oſtium tēpli.* Humilis in proſtrationibus ſuis facie humi demiſſa advolvebatur coram presbytero, atque coram aliis fidelibus genua flectebat: *Presbyteris advolvi, & charis Dei adgeniculari*, hæc communis erat penitentiæ ævo ſuo auſteritas, inquit Tertullian. *Hæc omnia ſunt exomologeſis. Id.*

Si auſtera hæc pœnitentia primis eccleſiæ temporibus

erat

erat neceſſaria; nunc quoque ſimiliter neceſſaria eſt. Nonne Deum eumdem colimus? Nonne eãdem legem, ideoque obligationem eamdem habemus? Sed præterea peccata noſtra & plura ſunt, & ſæpe graviora; attamen nil minus commune eſt, quam pęnitentia, nil vulgatius, quam peccatum, nil infrequentius, quam expiatio. Proh Spiritus pęnitentiæ quam parum hodie in eccleſia cognitus es! Nulla videntur amplius jejunia, macerationes nullæ, nulla vitæ mutatio. Credunt ſatis eſſe, ſi peccatum fuerint confeſſi, & æque ac antea oblectantur: haud ægre in priſtina labuntur flagitia, neque magis ſeipſos convertere, quam punire volunt, *Biroat in primo ſermone pro feria 6. poſt Cineres.*

Pœnitentia ſolum ſcit justitiæ Dei.

Pęnitentia eſt compenſatio, quæ divinam exæquat juſtitiam: *Hac pœnitentia compenſatione redimendam proponit impunitatem.* Quod ſi Deus aliquod iræ tenet reſiduum, quod illum ad ultricem juſtitiam ſuam exardendam impellit: *Pro Dei indignatione fungitur*, ait Tertullianus; pęnitentia hos iræ ſenſus induit, illius expiat injurias, prævertit officia, & aliqua cum proportione in peccatorem id operatur, quod ipſa divina juſtitia operata fuiſſet. Quid agis, Deus, contra peccatores, ut ultionem tuam in terra, in purgatorio, & in inferno exerceas? Alios humilias, alios punis; doloribus, pęniſque illos afficis, ab illis ſuſpiria, & ejulatus extorques. Sed quod per vim divina extorquet juſtitia, & contra nocentium voluntatem, hoc ſuavius, & blandius obtinet pœnitentia. *Idem.*

Pœnitentia conſtans eſſe debet, toroque vitæ noſtræ tempore produci.

Non ſatis eſt agere pęnitentiam, in omne vitæ ſpatium producenda eſt, eique finem mors debet injicere. Licet certi eſſemus, Deum nobis peccata dimiſiſſe, non ideo minus pœnitentiam agere deberemus: etenim ſi extremo non laboramus amplius ad mortem morbo, ſaltem fateri debemus, infirmam eſſe valetudinem noſtram. Illis ſimiles ſumus, qui recens convaluerunt, ad leviſſimum quemlibet ictum relabi poſſumus; & modicum illud ſalutis, quod nobis reliquum eſt, non niſi per eadem remedia, per quæ illud adepti ſumus, ſervari poteſt. *De Sancta Martha Presbyter in tractatu de neceſſitate Pœnitentia.*

Peccatores fugiunt pœnitentiam.

Peccatorum mollities fugit labores pęnitentiæ, & vias exquirit, quibus ſe ab illis diſpenſet. Illi cauſas inveniunt, quas prætexant, ut ſeſe ab illis omnibus, quæ gravia, atque dura ſunt in pęnitentia, excuſent, cujus fructum tantummodo vellent percipere. Poſtquam diu pro mundo laboribus exerciti ſumus, leviſſimæ etiam pœnæ ſiunt nobis non ferendæ, cum ferendæ ſunt pro noſtra ſalute, & ſæpe corpus noſtrum imbecille eſt, quia anima noſtra tepida eſt, & ignava. Nihil extrinſecus facere poſſumus, quia nihil habemus ejus charitatis, quæ efficit, ut efficaciter velimus, & ne animum quidem habemus illam a Deo precibus obſecrandi. *Id.*

O tempora, o mores! Quo potiori jure S. Paulus irritatus ignorantia, in qua ſæpe vivere volumus, ſæculi hujus Chriſtianis dicere poſſet, quod olim ad Romanos ſcripſit: *ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit.* Ad Rom. 2. An neſcis, Dei bonitatẽ te ad pœnitentiam agendam compellere? Miſericordiam ejus te novis cumulantem beneficiis, recentibus ſimul obligationibus onerare? & niſi velis diuturnam illius contemnere tolerantiam, atque infinitæ charitatis ejus divitias, amariſſimum criminum tuorum dolorem reſpondere debere ei bonitati, quæ tua peccata dimittit? *Ignoras?* Quam ignorantiæ prætexere cauſam poſſes? Quis Scripturæ locus, quæ prophetæ verba, quod oraculum J. C. te in hoc errore poſſet confirmare? Vetus, novaque lex te monet, eo quod te Dominus ſuffert, præſtolatur, vocat, tibique parcit, tibi hac eadem de cauſa ad miſericordiam illius eſſe confugiendum lacrymarum copia, & pœnitentiæ auſteritate. *Ignoras?* Exempla inſignium peccatorum, qui licet abſoluti, & cum Deo in gratiam reverſi pœnitentem, auſteramque vitam duxerunt, te ex hac ignorantia profecto deberent educere; puta illud S. Petri Apoſtoli, qui poſtquam magiſtrum ſuum magis ex infirmitate, quam ex nequitia negavit, ſe ipſum illis adjudicavit ploratibus, atque auſteritatibus, quæ non niſi cum vita finem habuere. *Ignoras? Ex morali dictionario ſerm. 2. de Indulgentiis.*

Quæris, quomodo vivendum ſit, ut ſalutarem agas pęnitentiam: en quid ego ſcio, S. Auguſtinus reſpondet. Inordinati appetitus mortificandi ſunt. Sæpe ad carnem caſtigandam neganda illi ſunt ea, quibus indiget, ut ſubſiſtat. Denique propter amorem Dei, & propriam ſalutem ſuſtinendæ ſunt cruces, quas tibi mittit providentia. Hoccine ſatis eſt pro ſalutari pœnitentia? Utique. At nimis ne eſt? Nequaquam. Inde tamen quid tibi faciendum ſit intellige. *Idem.*

Quomodo ſalutaris pœnitentia inſtituenda ſit.

Recepimus ipſi baptiſma, quod Judæis S. Joannes pollicebatur: ſed heu! illius gratiam amiſimus. Verum eſt, nobis alterum ſupereſſe, videlicet pęnitentiam, quam Tridentina Synodus poſt Patres modo auſterum, ac laborioſum baptiſma, modo ſecundam poſt naufragium tabulam vocat. Ita Tertullianus ait, qualis nauta, cujus navis ſcopulo illiſa contrita eſt, jamjam fluctibus abſorbendus, ſi apprehendere poteſt tabulam, illi mordicus hæret, in eaque omnem ſuam confidentiam conſtituit, ſemper tamen occupatus periculo, quod imminet ſibi, ſemperque metuens, ne vel ſibi vires deficiant, vel deglutiatur unda; talis eſſe debet Chriſtianus, qui poſt Baptiſmum gratiam amiſit; cujus videlicet confracta navis eſt, qua inter procellas mundi præſervandus erat, in ſcopulos cupiditatum impacta: jamjam fluctibus abſumendus adhæret pœnitentiæ, quæ illum ſublevat, atque ſuper undas ſuſtinet: quam niſi reliquerit unquam, eo actus metu, qui totum ſpei ejuſdem conſtituit argumentum, flatus Spiritus ſancti illum in divinæ miſericordiæ portum uſque propellet. *Abbas de Monmorel Homil. in 4. Adventus Dominicam.*

Quomodo faciendi ſunt fructus digni pœnitentiæ.

Facite fructus dignos pœnitentiæ. Satis eſſe non debet flores emittere, qui ſtatim intereunt, ſed fructus ferendi ſunt permanentes. Ita quamvis Propheta quidam Davidi fuiſſet profeſſus, a Domino translatum jam fuiſſe peccatum illius, eumque nequaquam æterna morte moriturum, quemadmodum S. Auguſtinus interpretatur, videmus tamen, ſanctum hunc regem reliquum vitæ ſuæ ſpatium in pęnitentiæ auſteritatibus traduxiſſe. Lavabo, ait ille, per ſingulas noctes lectum meum, & lacrymis meis ſtratum meum rigabo... Vin ſcire, S. Chryſoſtomus inquit, quomodo facere poſſis fructus dignos pęnitentiæ? vitam ducendo prorſus aliam ab ea, quam antea ducebas. Habeſne aliquid alienum? Non ſolum hoc reſtitue, ſed tuum etiam tribue. Illicitiſne voluptatibus vacaſti? ab illis etiam abſtine, quæ licite videri poſſent. Nimio te mero proluiſti, ac abdomini tuo indulſiſti? hoc malum auſteris repara jejuniis. Aliquidne fratri tuo aut dictis, aut factis obfuiſti? id beneficiis, boniſque penſandum officiis eſt; etenim, hic Pater ait, non ſatis eſt ſpiculum evellere de corpore illius, qui vulneratus eſt, præterea neceſſaria adhibenda ſunt remedia, ut vulnus ad cicatricem vocetur. A malo deſiſtendum eſt, ac incipiendum eſt facere bonum. *Idem.*

Certum eſt, pœnitentiæ proprium eſſe peccata delere; ſed non ideo credendum eſt, quolibet pęnitentiæ genere quodlibet peccatorum genus deleri. Ut intelligamus autem, quam ſevera eſſe debeat, notandum eſt, pęnitentiam duos producere effectus. Hæc Dominum lenit, hæc inferni ignem extinguit; ſed ut Dominum flectat, concitet opus eſt peccatorem in ipſum, atque efficiat, ut in hunc Dei ira pertranſeat: *In me tranſierunt iræ tuæ.* Pſa. 87. Ut autem inferni ignem extinguat, opus eſt, ut hæc pœnitentia, quæ in terris divinæ juſtitiæ munere fungitur, aliquam habeat proportionis ſpeciem cum infinitis cruciatibus, a quibus liberat. Num aliquid ultra requiritur, ut inferatur, quam ſevera eſſe debeat pęnitentia? Ideo Tridentinum concilium docet, chriſtiani hominis vitam jugem eſſe debere pœnitentiam. *Idem.*

Pœnitentia licet ſevera, ſuavis debet videri propter mala, a quibus liberat.

Chriſtiana pęnitentia in magnis conſiſtit gemitibus, laboribuſque, quos a nobis divina exigit juſtitia. Acerbum eſt, Tertullianus ait, iis in artubus, qui ſenſu maxime valent, experiri vel ferri duritiem, vel ignis cruciatum, vel auctos pulveris cujuſdam dolores, quæ carnes ipſas permeat, eaſque ad vivum uſque depaſcit, ſed hæc remedia quantumvis violenta, ab eo ſuſtinentur, qui curari vult, non ſolũ patienter; verũ etiã feſtinanter conquiruntur. Peccavi in Deum, ac periculum eſt, ne in æternũ peream. Ideo pergit hic Pater, ſuſtineo, patior, ac me ip-

me ipſum torqueo, ut redeam in gratiam cum illo, quem meis criminibus læſi: *Deliqui in Deum periclitor in æternum perire; itaque nunc pendeo, & maceror, ut Deum reconciliem mihi, quem delinquendo læſi.* Tertull. lib. de poenit. c. 11. Facere poenitentiam eſt abdicare commoda corporis, & ſenſuum voluptates, minus temporis ſomno tribuere, quam natura poſtulet: illum gemitibus, ac ſuſpiriis interrumpere, ejuſque partem precibus impendere; deferre cilicium; pane, & aqua dumtaxat uti, ac in poenitentiæ opus transferre, quidquid fuit criminis inſtrumentum; ita demum vivere, ut omnino profanæ mundi hujus conſuetudini moriaris. Ita hac de re loquuntur, ſentiuntque Patres; variæ quidem eſſe poſſunt locutiones illorum, ſenſus vero ſunt iidem. Hujuſmodi fuit, & adhuc magis ſevera poenitentia primorum fidelium, qui homines erant, uti nos, ſed longe minus nocentes, quam nos, quibus res non erat cum alio Deo, quam nobis, & qui non alium metuebant ignem, ac nos. *Idem.*

Primi fideles non querebantur, quod nimis longa eſſet poenitentia.

Primi fideles intelligentes magnitudinem, atque æternitatem poenarum, quæ ſibi paratæ erant, avide ea arripiebant remedia, quibus præſervandi erant, nec illa relinquebant unquam. Tantum aberat, quod murmurarent contra rigorem eccleſiæ, a qua pro uno tantum ſcelere diſtrictæ plurimorum annorum poenitentiæ addicebantur, ut Dei miſericordiam adorarent, qui dignaretur perfunctoriam admittere poenitentiam pro expiatione peccatorum, quibus æternus ignis debebatur. His ſenſibus acti, atque ſuffulti poenitentiæ nonniſi cum morte finem imponebant, & quaſi vererentur, ne ſatis diuturni dies eſſent ipſorum, ſeveritati poenitentiæ id tribuebant, quod metuebant, ne illius tribuere poſſent diuturnitati. Plerique fidelium hodierna die hunc ſibi infelicem efformant habitum, quo totum vitæ ſuæ ſpatium traducunt confitentes peccata, quæ patrarunt, & patrantes illa, quæ confeſſi ſunt, atque alternis & criminum ſuorum, & ſuarum poenitentiarum poenitentiam agentes. Si hac in re mutata eſt eccleſiæ diſciplina, ſcitote, ſpiritum illius mutatum non eſſe, ſi aliquid de veteri ſeveritate remiſit, ut eos ad ſe vocaret filios a ſe recedentes, hæc, qua vobiſcum utitur, indulgentia vobis terrorem incutiat; quoniam quilibet peccator vel in vita, vel poſt mortem, vel ipſius, vel Dei manibus puniendus eſt. Ita quo eccleſia tenera hæc mater vobis ſe præbuerit faciliorem, eo Dominum magis ſeverum experiemini, quo magis illius miſericordia uſi fueritis, eo plura juſtitiæ divinæ debebitis, quo pauciora illi in vita hac perſolveritis, eo plura vobis perſolvenda erunt in altera. *Idem.*

Non ſufficit ſemel propter præterita peccata poenitere, in poſterum abſtinendum eſt.

Addamus, quod facere poenitentiam eſt patrata peccata lugere, & non ultra committere ea, pro quibus ploratum eſt: unde ſequitur ſatis non eſſe, ſevera poenitentia commiſſa expiare peccata, ſed ab illis eſſe cavendum, quæ committi poſſent, poenitentia perſeverante. Ad id corpus caſtigandum eſt, & in ſervitutem redigendum; opus eſt, eſſe præcinctos gladio evangelii, quo jugulentur affectus, prout renaſcuntur, ut pravi naturæ corruptæ fœtus abſcindantur, neque Domino immoletur, quidquid diſplicet in oculis ejus.

Qua in re temporis hujus Chriſtiani poenitentiam conſtituant.

Poenitentia ſevera eſſe debet, nos vero illam conſtituimus in precibus quibuſdam diſtracta mente recitatis, in levi aliqua eleemoſyna, quæ nullum nobis adfert incommodum, in jejuniis aliquot, ubi ad ſatietatem, atque libidinem non ſecus, ac in aliis epulis ventri indulgetur: denique debet eſſe perſeverans, & plerumque dies una illam & orientem videt, & morientem. Poſt plurimos in ſcelere traductos annos animum appellere non poſſumus, ut unam tantum diem in poenitentia vivamus; falſo enim arbitramur, Dominum noſtra nobis peccata dimittere, ubi ore tenus pollicemur non ultra ea nobis iri patratum; ita non adnitimur per poenitentiam ea delere flagitia, quæ jam deleta ſupponimus, neque impoſterum metuimus morbũ, quia in remedii facilitate confidimus. Sed Tertullianus ait, ubi nullus timor, ibi nulla correctio, & ubi correctio nulla, ibi poenitentia vana eſt & inutilis. *Id.*

Sexcentis [illegible] prætextibus ad poenitentiæ [illegible] eludendã.

Quantumvis omnibus hominibus eſſentialis ſit poenitentia, quid non conantur plerique, ut ſeſe ab illa diſpenſent? Quot utuntur rationibus, vel melius dicam prætextibus ad eas omnes, quas nobis irrogat eccleſia, eludendas? Opinantur, exempli gratia, Quadrageſimale jejunium ſervari non poſſe, quin detrimentum aliquod valetudo patiatur, quamvis nunquam fortaſſe fuerint experti: atque onere conſcientia levetur, vel potius ut illius ſtimuli obtundantur, id in medicorum conſcientiam rejicitur, quorum plerique nimis facile veniam concedunt, quamvis ſæpe ab petentibus illam decepti. Ab ipſo etiam Paſtore officioſe facultas exquiritur, & jam ſe ad nihil teneri arbitrantur. *Idem.*

Pœnitentiæ faſtidium prohibet ne plurimi convertantur.

Dicere poſſumus, metum, ne pœnitentiæ nos tædeat, vulgatiſſimum eſſe obicem plurimorum peccatorum converſioni. Videntur quidam, qui *laſſati in via iniquitatis* experiuntur ipſum peccatum eſſe pœnam peccatoris; qui, quin inde ullam percipiant dulcedinem, amaritudine dumtaxat perfunduntur, qui ſub dæmonis jugo gemunt, & adeo miſeram vitam ducunt, ut aliis, & ſibi ſint graves. Licet in adeo deplorabili ſtatu verſentur, quis credere poſſet, ipſos in animum ſibi inducere non poſſe, ut vitam mutent? Si quid conantur ad Deum reverſuri, eum eccleſiæ præcepto jubentur; ubi eam quæ ſibi irrogata fuerit pœnitentia, perſoluturi ſunt, nauſea, tædioque afficiuntur. *Idem.*

Vox, quæ nobis intonat, *facite pœnitentiam*, vox eſt juſtitiæ ſimul, & miſericordiæ, quæ peccatoribus de ſe ipſis judicium permittunt. Ne dixeris ergo verbum hoc facite pœnitentiam, verbum eſſe durum; ſed memento, quod S. Bernardus ait, longe durius futurum illud audire verbum: *ite in ignem æternum.* Graviſſimus quiſque pęnitentiæ labor videtur levis rite conſideranti æternitatis ſupplicia. Tandem enim ne putes ullam te inventurum eſſe rationem, qua alterutrum vites, alterutrum neceſſario eligendum eſt: ſed cogita hanc felicem eſſe neceſſitatem: etenim per pęnitentiam tua diſſolvens debita ſimul immenſa congregas bona, atque ceſſans Dei eſſe inimicus adſcriberis in albo filiorum ejus, qui ad regni coronam poſſidendam ſunt deſtinati, *P. Dozenne in morali J. C.*

Crux [illegible] amanda, ſubeunda, geſtandaque eſt.

Per voluntatem noſtram peccavimus; ea voluntate noſtra igitur pœnitentiam agamus oportet. Charitas efficere debet, ut boni fructus inde oriantur, unde per cupiditatem fructus mali prodierunt. Hæc ea eſt regula, quam S. Paulus primis præſcribit fidelibus dicens, quemadmodum feciſti, ut corpus tuum iniquitati deſerviret, fac, ut impoſterũ operibus juſtitiæ deſerviet; ſed quiſnam ita generoſus eſt, ut ipſe ultro cruci ſe affigat? Ubinam voluntariæ cruces inveniuntur? Plurimas quidem video coactas, neceſſarias, & inevitabiles; ad ſummum aliquas video, quæ tolerantur, quæ acceptantur, quæ non iniquo animo feruntur; ſed longe pauciſſimas, quæ conquiruntur, exoptantur. Voluntariæ cruces habentur tanquam pars eorum, qui Deo ſeſe devoverunt: ex mundo ejiciuntur, ubi maximum earum eſſet opus, & in deſerta amandantur, ubi ut plurimum regnat innocentia: quaſi crux, & pœnitentia pro illis tantum eſſent, qui minus nocentes ſunt... Anima vere chriſtiana, quæ ſe pęnitentia indigere cognoſcit, & quæ ſalvari vult, non magis ſine cruce eſſe deberet, quam ſine fide, & religione. Igitur in toto vitæ noſtræ decurſu illum S. Pauli morem imitemur, quem hactenus nimiũ neglex imus: *Semper mortificationem Jeſu in corpore noſtro circũferẽtes.* 2. Cor. 4. Tiberge in receſſu chriſtiano.

Sententia S. Ambroſii de pœnitentia.

Cum vero pœnitenti perſuaſum ſit peccata ſua vel in hoc, vel in alio mundo eſſe ponienda, vel per manus Dei, vel per ſuas; cum agitur de flectenda ira Dei, quæ in ipſum irritata eſt, & evitando inferno, quem meritus eſt, punit in ſe, quidquid notatum eſt, atque ad criminis ſui reparationẽ impendit, quidquid ad illud ipſum perpetrandum cõtulit. Hoc erat monitum, quod olim tradebat S. Ambroſius virgini lapſæ: ſuccide has comas, quæ vanitatis tuæ cauſa, lapſuſque tui occaſio fuerunt, ſcribebat illi; oculi, qui noxios circumundique tulerũt intuitus, fiant duo fontes lacrymarum; hæc facies, cujus ſpeciem, & decorem ut haberes in pretio impudicus amor effecit, palleſcat, & emacietur: verbo, pœnis, ac jejuniis totum hoc corpus affligo, ob cujus pulchritudinem tibimet complacuiſti; illud cineribus adſperge, ac indue cilicio, ita ut horrorem dumtaxat impoſterum excitet. *Abbas de Montmorel ſermone in evangelium Dominica 3. poſt Pentecoſten.*

Apa-

Apage carnales Hæreticos, qui in quolibet pœnitentiæ genere nil ultra requirunt, quam peccati ceſſationem, ac vitæ novitatem; qui prætexentes pœnitentiam alterum eſſe baptiſmum contendunt, peccatum nobis, non ſecus ac in primo, remittendum eſſe gratis, ſine ulla ſanguinis, aut lacrymarum effuſione. Hic profectu ſecundus eſt baptiſmus; ſed in hoc a primo diverſus, quod in illo peccata remittuntur per quamdam regenerationis ſpeciem, & ut ita dicam, per alteram quamdam regenerationem: cum e contra in exomologeſi remiſſio nobis conceditur per modum curationis, atque pharmaci, ideoque cum dolore, abſtinentia, & victus ratione. *Auctor ſermonum chriſtianorum ſermone de ſenſibus pœnitentiæ.*

Ultro pœnitentiam horremus;

Liquet ſane, homines pœnitentiam, non ſecus ac ægros pharmaca perhorreſcere: quis enim curari nollet ſine dieta, amaritudine, dolore? Caro difficilium eſt inimica, & quemadmodum ambigendum non eſt, quo minus medicina indulgens, qui novaculæ, & phlebotomiæ uſum damnaret, præ cæteris vulgo acceptius eſſet: ita mihi perſuadeo, paucos eſſe peccatores, qui minime cupiant, artem inveniri medendis vulneribus animæ ſuæ, quin ulla opus ſit operatione vel in vulnus ipſum, vel in corpus. *Idem.*

Hodie pœnas negant pœnitentiam

Heu! Non eſt amplius tempus, Auditores, hortandi fideles, ut eas amplectantur pœnitentias, & ſatisfactiones, quibus ſua ſcelera ſuperentur. Vix audemus noſmet intra eos continere terminos, quibus Apoſtolus, & Tridentina Synodus utuntur; pœnitentiam ſaltem congruam eſſe debere veſtris flagitiis. Religionis ſenſus in vobis adeo infirmi ſunt, tantaque mollities, ut non ferendam exiſtimetis auſteritatem id, quod S. Paulus indulgentiam quamdam erga veſtram infirmitatem exiſtimat: *humanum dico, propter infirmitatem carnis veſtræ.* Ad Rom. 6. Fruſtra vos Apoſtolus admonet, ut ad pœnitentiam agendam id uſurpetis, quod fuit inſtrumentum peccati: *Sicut exhibuiſtis membra veſtra &c. ita exhibete &c.* Fruſtra vobis videntur, Sancti hanc regulam amplexi fuiſſe, eamque fideliter obſervaſſe. Ne iſtic ea enumeranda aggrediamur, quæ mei non ſunt argumenti, ſilentio prætereamus rigidas auſteritates, quas tot ſeu veteris, ſeu novæ legis pœnitentes exercuerunt; conſideremus tantum præceptum, quod nobis in evangelio irrogatur. *P. Girouſt ſermone de S. Magdalena.*

Vera pœnitentia quomodo facienda.

Intelligite, quid S. Joannes Baptiſta in evangelio vos doceat, ne vobiſmet ipſis parcatis, ut palam in eas partes concedatis, pro quibus vobis ſtandum eſt, ut Domino reddatis, quidquid illi abſtuliſtis, & ſecundum S. Pauli ſententiam, adjutamini glorificare Deum per ea, quæ fuere criminum veſtrorum cauſa, & inſtrumentum: *Sicut exhibuiſtis membra veſtra* &c. *ita exhibete* &c. Hoc vere eſt *competentem facere pœnitentiam.* Hoc eſt directe pravos deſtruere habitus actionibus contrariis, quemadmodum Synodus Tridentina præſcribit: hoc eſt bona fide ſatisfacere Deo. *Idem.*

Noster ferendi ... dignos pœnitentiæ.

Hæc fructus pœnitentiæ digna ferendi neceſſitas duo dicit; innuit primum, peccatori ferendos eſſe fructus pœnitentiæ; alterum vero, ferendos eſſe dignos fructus pœnitentiæ. Maxime naturalis horum verborum explicatio eſt, peccatori peccata ſua non ſolum per pœnitentiam eſſe expianda; verum etiam pœnitentiam ſufficientem eſſe non poſſe, niſi fuerit peccatis accommodata. Itaque eo quid proprie intelligendum ſit pro fructibus dignis pœnitentiæ; congrua videlicet pœnitentia, diuturna, ſevera, cum peccata enormia ſunt, & gravia. Semper tamen de pœnitentia, quatenus virtus eſt, loquimur, ſine qua Deo pro peccatorum reliquiis ſatisfacere minime poſſumus. Patres omnes hanc pœnitentiæ neceſſitatem affirmantes non prætermiſerunt opus eſſe, eam, ut ſufficiens ſit, peccato competentem eſſe debere. Ita S. Cyprianus loquitur; gemitus, ploratuſque noſtri deceant magnitudinem ſcelerum noſtrorum; profundis vulneribus ſalutaria adhibeamus remedia, neque minor ſcelera ſit pœnitentia. Nemo dicat, ſevera hæc dogmata primorum ſæculorum puritati convenire; non eſſe amplius in hominibus zelum eumdem: indulgentia utendum eſſe: eccleſiam plurimum priſtinæ ſeveritatis remiſiſſe, eamque non cogere amplius filios ſuos, ut ſeſe ſubmittant omnibus auſteritatibus, quæ a Sanctis Patribus, veteribuſque Canonibus inſtitutæ fuerunt: quæ ſi quis effutiat, huic reſpondendum eſt, Sanctos Patres, cum docuerunt pœnitentiam peccato eſſe debere convenientem, eam protuliſſe veritatem, quæ mutari non poteſt, & quæ in omnia ſæcula ſubſiſtet. . . . Verum eſt eccleſiam in iis, quæ ad diſciplinam pertinent, plurimum de auſteritate ſua remiſiſſe: permittit exempli gratia, ut abſolutionis gratia citius, & facilius, quam olim conferatur: ſed quod ad ea, quæ ad eſſentialia pœnitentiæ dogmata ſpectant, eccleſia nihil remiſit, neque remittere poteſt. Judicate, utrum unquam illi fuerit unquam diſpenſandi fideles, ne congruam peccatorum magnitudini pœnitentiam adimpleant, & videte, quomodo nam hac de re in Concilio Tridentino loquatur, ubi Domini miniſtris præcipit, ut eaſdem illis imponant. *Lambert homilia in diem feſtum S. Matthæi.*

Cuinam rei imitatur rigor ſatisfactionis pro peccato exhibendæ.

Satisfactio in eſſentia ſua conſiderata nil aliud eſt, quam compenſatio pœnæ æternæ, quam Deus nobis remiſit peccatum noſtrum dimittens, per temporalem pœnam pro æterna, quam meriti ſumus. Si hæc definitio bene fuerit intellecta, liquebit, quouſque procedere debeat hæc pœna temporalis, & inferetur, non tam levis eſſe debere, uti exiſtimatur. Tandem enim ſi in compenſatione nequaquam perfecta exigitur æqualitas inter id, quod penſat, & penſatur; aliqua tamen ratio, & proportio debet inveniri. Si non tenemur tantum dare, quantum nobis remittitur, dandum tamen eſt ſaltem tantum, quantum pro viribus poſſumus. Porro qui peccans infernum promeritus eſt, hoc eſt, pœnam quodammodo infinitam, hiccine ſervat juſtæ compenſationis regulas, cum ſatis eſſe putat, aliquot blatterare preces ſine ulla cordis contritione, & ſine ulla devotione? Qui toties æternum meritus eſt ignem enormium criminum tanta multitudine, credit ne ſe Deo, officioque ſuo ſatisfacere, & aliquam ſervare proportionem, eamdem pœnitentiæ, atque confeſſionis ferme finem faciens; intra paucorum dierum, vel etiam horarum ſpatium coarctans pœnitentiam criminum, quæ plures annos permanſerunt? *P. Nepveu in modo ſeſe præparandi morti.*

Eccleſiæ Patres, & Tridentinum Concilium pœnitentiam laborioſum vocant baptiſmum, & hoc Concilium Sacerdotibus præcipit, ut peccatoribus irrogent competentes peccatis poenitentias, ne, ſi nimis ignava indulgentia leves injunxerint poenitentias gravibus culpis, ſe ipſos temere eo obruant onere, quo alios exonerare contendunt. Poenitentia congrua eſſe debet primum magnitudini, & gravitati peccatorum. Hoc explicite docet magnus ille doctor, itemque poenitens inſignis S. Auguſtinus: *In ſatisfactione*, ait ille, *ingentium peccatorum non verba tantum, ſed & opera quæruntur.* Pro graviori ſatisfactione culparum non verba ſolum, hoc eſt, non vocales tantummodo preces, ſed lacrymæ, gemitus, ingentes eleemoſynæ, & longa jejunia quæruntur: *Addenda ſunt lacrymæ, gemitus, uberiores eleemoſynæ, continuata longo tempore jejunia.* Pœnitentia ſecundo congrua eſſe debet peccatorum multitudini, & diuturnitati. Et ſane nonne mirum eſt, homines, qui in ſcelere conſenuerunt, &, ut ita dicam, incanuerunt ſub jugo iniquitatis, qui plures annos in mundana, & flagitioſa vita duxerunt, poenitentiam ſuam ad aliquot dies, & fortaſſe etiam aliquot horas redigere velle? Opus eſſet, ut qui fere ſemper peccarunt, ſemper plorarent, & illi, qui fas ſibi eſſe voluerant nequiſſimas voluptates, eas etiam, quæ legitimæ ſunt, ſibi interdicerent. Poenitentia denique congrua eſſe debet qualitati peccatorum, primum in rebus eſſentialibus. Ita qui aliena habent bona, non ſolum animum appellere debent ad ea reſtituenda, verum etiam ad id quamprimum faciendum: qui alienæ exiſtimationi labem offuderunt per obtrectationem, delere tenentur id, quod fecerunt, eo modo, quo efficacius id fieri poſſit: qui cum ſcandalo vitam duxerunt, tenentur reparare ſcandalum publica poenitentia, & inſignibus veræ converſionis argumentis. *Idem.*

Dei ſapientia elucet in ſatisfactione, quam a peccatoribus exigit.

Poterat Deus peccati ſatisfactionem obtinere, vel illud ſumma cum auſteritate puniens, vel illud dimittens, quin aliquam peccatori pœnam irrogaret, infinita uſus miſericordia; vel denique juſtitiam ſimul, & miſericordiam commiſcens, ita ut peccatori gratiam concedens peccatum puniret, alterum quidem per juſtitiam puniens, altero per clementiam ſervato. Tertia hac ratione uti voluit, quippe quæ ſapientiæ ſuæ magis erat conformis; illi crimen dimittit, & pœnam, quæ eſſe debebat æterna, in temporalem convertit. Si enim peccatum ſumma cum ſeveritate puniiſſet, illud non expiaſſet; ſi illud nulla peccatoribus irrogata pœna dimiſiſſet, illi divina abuſi fuiſſent clementia, atque iteratos, jugeſque lapſus in jocum traduxiſſent. Itaque ut vallum aliquod objiceretur torrenti iniquitatum, quæ totum terrarum orbem inundaſſent, peccatores coercere quidem voluit metu æternarum pœnarum, quas iiſdem altera in vita præparat; neque in hac peccatum illis dimittere voluit ſine ea ſatisfactione, quam juſtitia ipſius in pœnitentia nanciſcitur. *In ſpecimine ſermonum pro Adventu.*

Deus in ſatisfactionibus noſtris nihil ultra vires noſtras requirit.

Cum aliquid mortalibus debemus, hi ad extremum uſque quadrantem jus ſuum perſequuntur, ſed quantumvis parum tribuamus Deo, hoc illi ſatis eſt. Virium tuarum imbecillitas non patitur, te ipſum magnas exercere auſteritates, fac eleemoſynam: hoc tua prohibet egeſtas, ora: neque prolixas fundere preces vales, per intervalla mentem attolle ad Deum. Pauper es, & æger, patienter hanc ſuſtine paupertatem, & ægritudinem; adde paſſiones tuas crucis ſacrificio, & cum Jeſu Chriſti paſſionibus commiſce. Deus commodus creditor eſt, qui omnia recipit in ſatisfactionem, & nihil ultra vires noſtras exquirit. *Ibidem.*

Admirabile quidem eſt divinæ opus providentiæ, cui ne animum quidem advertimus, & quod nihilominus magnum eſſe deberet grati animi noſtri erga Deum argumentum, res eaſdem, quibus prævertimur, ubi velimus, eas eſſe, quibus ſanctificamur, & mirabili gratiæ, atque charitatis effectu, quin extra noſmet egrediamur, nos invenire malorum noſtrorum remedium in iiſdem inſtrumentis, quibus ad eadem perpetranda mala uſi ſumus. Hæc erat S. Pauli mens, cum juxta hoc principium ratiocinatus Romanis explicat, quanam in re chriſtianæ pœnitentiæ eſſentia conſiſtit, ac illis dicit; *Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem.* Ad Rom. 6. In hoc enim converſio veſtra ſincera videbitur, ſi quod in vobis erat peccati inſtrumentum, fiat veſtræ pœnitentiæ materia; ſi quod prophanaſtis, cum mundo deſerviretis, Dei ſervituti devoveatis, eique victimam, & holocauſtum juſtitiæ ipſius dignum offeratis. Hoc illud argumentum eſt, ſecundum quod veram a falſa pœnitentia ſecernere debetis. *P. Bourdalove in ſermonibus ſub ejus nomine editis, ſermone S. Magdalenæ.*

Quam ſevera eſſe debeat pœnitentia.

Quemadmodum mollities me amovit a Deo; ita ſeveritas eidem rurſus admovere me debet. Quamobrem pœnitentia veſtra ſevera eſſe debet, ac diligens; quare? quia in hoc judicio Deus vobiſmet vos tradet ipſos; deleat, opus eſt, pœnitentia veſtra in vobis veſtrum amorem proprium, quod facere nequit, niſi per ſanctæ, & innocuæ auſteritatis zelum. Si alii a nobis eſſent damnandi, atque de eorum nequitia judicium ferendum, quouſque ſeveritas noſtra procederet? Cum autem de nobis agitur, quorum idololatræ ſumus, & quos non ſolum unice, verum etiam delicate diligimus, quid nobis conſilii capiendum eſt, quod abhorreat a ſeveritate? quam niſi amplectimur, nonne graviſſimam committimus injuſtitiam? Nonne millies experti ſumus ea, quæ nobis patrantibus levia videntur, in aliis monſtra videri? Id quod in nobis atomi inſtar videtur, in proximo immane portentum viſum fuiſſe? Quænam rei hujus eſt cauſa? amor proprius. Hunc autem quomodo oppugnare poſſumus, niſi per pœnitentiæ auſteritatem? Ipſa etiam vitia noſtra diligimus, affectiones noſtras virtutum loco habemus, & quod in aliis eſt non ferendum, nobis mite eſt, & jucundum. Attamen hæc omnia per pœnitentiam delenda ſunt; opus eſt, ut quamvis in cauſa noſtra incorrupti judices ſimus, & ratio, qua eſſe poſſumus, eſt noſmet judicare, atque in noſmet ipſos acriter animadvertere. *Idem.*

Pœnitentiam quamvis ſeveram non debemus perhorreſcere.

Pœnitentiæ ſeveritas nihil habet, o Fideles, quod nobis grave debeat videri, & qui illam extimeſcunt, eamque tanquam monſtrum in via ſalutis comminiſcuntur, hanc minime norunt. Etenim ad quid ſeveritatis hujus eſſentia redigitur? ad ea, quæ ratio noſtra non probare non poteſt, & quibus licet invita ſeſe ſubmittere debet; veluti ad evellendam ex cordibus noſtris peccati affectionem, ad reparandam injuriam, quam a nobis proximo illatam fuiſſe cognoſcimus; ad amovendas occaſiones, quas in peccatum nos impellere ipſi fatemur, ad pœnas, quas nobis irrogat eccleſia, ſubeundas. In his autem aliquidne eſt, cui ratio noſtra non ſubſcribat? Et licet in illis aliquid moleſtum occurreret, nunquid jure conqueri poſſemus? Res in eo vertitur, ut in me eam ſuffocem cupiditatem, quam omnium malorum meorum originem eſſe cognoſco, quæ efficit, ut mei obliviſcar, & quæ cum officio meo ſimul eſſe non poteſt. Nunquid injurius mihi Deus eſt præcipiens, ut illam convellam? At enim id nequeo, quin mihimet vim faciam; verum nonne ideo mihi amabilis eſſe debet pœnitentia, quandoquidem non niſi per hanc vim ſalvare me poſſum? Si lethali vulnere confoſſus fuiſſem, & manus auxiliatrix amariſſima ſectione mihi mederetur, nunquid de hujus ſeveritate juſta eſſet querela? Pro anima vero difficile illud mihi eſſe debet remedium, quod pro corpore non videretur? Attamen hæc eſt rei illius, quam a me poſcit Deus, eſſentia, ut videlicet oderim, quod me perdit, meæ incolumitati conſulturus. *Idem.*

Quid ſit homo vere pœnitens.

Quid eſt homo vere pœnitens, atque contritus? Homo eſt, inquit Origenes, qui, ut Job, indeſinenter ſuam carnem affligit, atque jugiter cum ſuo dolore interdiu, noctuque verſatur; adeo hic illi familiaris eſt: Homo, qui, ut David, neque intra, neque extra ſe ullam invenit requiem, ubi ſua peccata recogitat: *Non eſt pax oſſibus meis a facie peccatorum meorum.* Pſal. 37. peccatorum, quorum amaritudo quibuslibet voluptatibus fel, & virus adſpergit; peccatorum, quorum intolerabilis pondus eum obruit, eumque ſemper incurvatum tenet, ut nullam ei in vita voluptatem relinquat; peccatorum, pro quorum expiatione nunquam aulæ delicias guſtabat, noctes, quibus aliquid quietis carpere poterat, tranſigens coram Deo in amaritudine doloris ſui propria eluens peccata.... Job affligebat carnem ſuam: vos autem quomodo veſtram? Nonne e contra ſolliciti admodum eſtis, ut quidquid illam incommodare poteſt, arceatis? Ille dies, nocteſque cum dolore ſuo verſabatur: vos autem veram veſtri doloris cauſam recogitatis? Si ullum habetis dolorem, nunquid ob peccata veſtra doletis? Si ob hæc doletis, nunquid hic dolor dolorem ipſius imitatur, qui vobis ſemper ſit præſens? Gemebat David ſub peccatorum ſuorum pondere, quod ſuſtinere non poterat; *Tanquam onus grave gravata ſunt ſuper me*: veſtra autem vobis nequaquam onus videntur, vel onus ſatis commodum, cui cum voluptate humeros ſubjicitis. *Ex morali dictionario, ſermone ſecundo de contritione.*

Quod olim diceretur facere pœnitentiam.

Olim facere pœnitentiam erat dies, nocteſque gemere, ut olim David; non niſi ægre, & gravate veſci, ut Job, cilicio indui, atque cineribus adſpergi, ut Ninivitas; ſibi inter horrentes ſolitudines tumulum effodere, ut Thaides, Ægyptiaſque Marias; totum corpus ferreis aculeis laniare, & ſanguine terram exilii ſui fœdare, uti veteres Anachoretas; nudis carnibus loricam ſibi clavis configere, ut æſtate quidem calore, hyeme vero frigore contabeſcerent, ut SS. Guilelmos: publice in templo ſua peccata deflere, humi regiæ majeſtatis ornamenta proſternere, & coram ingenti populo cum fletibus, & lacrymis veniam expoſcere, ut Theodoſios. Poſt hæc exempla, temperamenti gracilitas, ætatis, ac ſexus diſtinctio, honoris cura, conditionis, & dignitatis privilegium meræ eſtis excuſationes. Satis eſt ſemel mortaliter in vita peccaſſe, ut æternum lugendum ſit, ſi æternum vitæ ſpatium permitteret Deus, Tertullianus inquit: *Se-*

mel

mel peccaſſe ſatis eſt ad æternos fletus. Denique ut hoc ipſum vobis dicam eo modo, qui vos terreat minus, nunquam pœnitentiæ veſtræ integritatem, & perfectionem, quam habere debet, tribuere poteſtis, niſi Deo convenientem peccatorum veſtrorum ſatisfactionem præbeatis. *Idem*.

Omnes agere poſſunt pœnitentiam bono afflictionum ſuarum uſu &c.

Quomodo vero agi pœnitentia poteſt eo modo, quo flagitat Deus, ut juſtitiæ ipſius auſteritati fiat ſatis? Deus, qui neminem diſpenſare voluit, ſingulis id præſtandi adminicula præbuit. Quin conqueramini de ea ſervitute, cui vos veſtra mancipant officia, immo illam exiſtimate veluti aptiſſimum adminiculum, quo debita veſtra erga juſtitiam Dei diſſolvere valeatis. Dignatur ille vobis merito adſcribere ea ipſa, a quibus legitime voſmet diſpenſare non poſſetis. Dignatur ille ſatisfactionibus, quas illi debetis, adſcribere hos dies, atque horas, quibus pro illo aliquid quietis, ac voluptatis muneribus ſtatus veſtri impenderitis ... Quænam conſolationis cauſa, quodnam majus divinæ erga nos bonitatis argumentum, ſcire, nos illi ſatisfacere poſſe non ſolum per eas pœnitentias, quæ ab ejuſdem miniſtris irrogantur, verum etiam per cruces, & afflictiones, quas ipſe nobis immittit, inquiunt Patres Tridentini Concilii? Quotuſquiſque eſt, cui nihil accidat adverſi? Modo ſimulati amici perfidia; modo irreconciliabilis inimici vexatio. Hos lis aliqua perdit, illos bonorum jactura ad egeſtatem redigit. Hos diuturna, & moleſta ægritudo torquet; illos accepta urit contumelia ... Verbo ſinguli ſuas habent pœnas, & cruces, ſed ſinguli etiam in crucibus ſuis invenire poſſunt, quid pro peccatorum ſuorum reliquiis Deo ſolvant; Deo inquam, qui ita bonus eſt, qui ſibi ſatisfieri dignatur per ea, a quibus, humanitus loquendo, voſmet ipſos diſpenſare minime poſſetis, ne ea pateremini; dummodo in pœnitentiæ ſpiritu, & non ſine ſubmiſſione animi ejus eadem patiamini. *Vis*, Domine, me pauperem eſſe, id ego quoque volo; ſi mihi opes eſſent, eleemoſynis meritoria mihi opera compararem; ſed quoniam hoc mihi integrum eſſe noluiſti, fiat voluntas tua. Si mihi reditus eſſent, & prædia, majori fruerer tranquillitate; ſed quoniam ad victum comparandum opus eſt, ut frontis meæ ſudoribus exercear, libenter huic me labori ſubjicio, quæ in criminum meorum ſatisfactionem offero tibi. Si melius valerem, me ipſum abſtinentia, jejunioque mortificarem, ſed cum ætate confectus, viribuſque effœtus ſim, excipe, Domine, pœnas, quas meæ mihi pariunt infirmitates. *Idem ſermone ſecundo de Indulgentiis*.

Credendum non eſt, poſt abſolutionem peccatum protinus dimiſſum eſſe quoad debitam pœnam.

Quis noſtrum ſcire poteſt, quandonam pro peccato ſuo ſatisfecerit Deo? Profecto ad juſtificationis gratiam percipiendam ſatis eſt in pœnitentiæ Sacramento ſua aperuiſſe peccata cum vero dolore, quod patrata fuerint, ac ſincera non ulterius eadem patrandi voluntate; ſed remanet ſemper obligatio ſatisfaciendi divinæ juſtitiæ; quod cum minime fit, argumento eſt, ſincerum dolorem æque, ac efficacem ſatisfaciendi cupiditatem deeſſe. Quomodo vero ſine peculiari revelatione integram habere non poſſumus certitudinem, utrum peccata noſtra dimiſſa fuerint quoad culpam, ita neque habere poſſumus, utrum pro illis omnino ſatisfecerimus. Neſcit eccleſia, quouſque hæc procedere debeat ſatisfactio. Cum miniſtri aliquam peculiariter pœnitentibus irrogant, non ideo tamen contendunt, eos, poſtquam illam expleverint, ab omni ſatisfaciendi neceſſitate eſſe immunes; aliquam ſane pœnam præſcribunt, ſed divinæ juſtitiæ jura, & pœnitentiæ officia ad hanc ſatisfactionem, quam deſignant, nequaquam coarctant. Peccatori ſemper remanet diſtricta neceſſitas reparandi injuriam divinæ illatam majeſtati, debetque ille huic reparationi operam dare uſque ad mortem, quam recipere debet tanquam ſacrificii ſui conſummationem, poſtremumque actum ejuſdem ſacrificii. Vita Chriſtiani Deo vere ſatisfacere cupientis eſſe debet, S. Auguſtinus ait, jugis pœnitentia, ut mortificationis rigor inordinatam cupiditatem coerceat: *Violentia pœnitendi debet coercere conſuetudinem peccandi*. Sermo manuſcriptus.

Quam divinæ juſtitiæ ſatisfactionem præſtare debemus per pœnitentiam.

Si Deus ſibimet reſervavit ultionem injuriarum, quas nobis homines intulere, hac in vita reſervat pœnitentiæ ultionem injuriarum, quibus ipſe afficitur: *Pœnitentia eſt quædam dolentis vindicta puniens in ſe, quod dolet in Deum admiſiſſe*, S. Auguſtinus ait. Tandem enim peccatum, qualecunque ſit magnum, an parvum, impune eſſe non poteſt; illud homo in ſe ipſo punire debet voluntariis ſuppliciis, vel illud punire debet Deus in homine juſtitia ſua. Non alia ſupereſt ratio leniendi iram ipſius, atque ultiones ejus avertendi, quam congrua ſatisfactio; ita pœnitentia ſervare debet proportionem inter eas pœnas, quas peccatoribus infligis, & eas injurias, quibus iſti Deum per peccata affecerunt. Ne voſmet decipiatis, ajebat hac mente S. Cyprianus. Ira Dei, quem irritaſtis, non ita facile, uti cenſetis, lenitur; non adeo facile illius flectitur miſericordia; non tam cito ſibi illatæ obliviſcitur contumeliæ: *Putaſne tu, Dominum cito placari, putaſne, eum facile miſereri, quem tuum non eſſe dixiſti?* Haud ita, inquit ille. Plena, & integra ſatisfactio offerenda eſt Deo, ut plena venia obtineatur. *De la Fent, Diſcurſu in quartam Adventus Dominicam*.

Verum eſt, eccleſiam ſapienter indulgentem vel imbecillitati, vel modico filiorum ſuorum zelo nequaquam obſervare antiquam ſeveritatem, qua abſolutionem, nonniſi poſtquam diutina expleta fuerat pœnitentia, concedebat; ſed quamvis aliquid per prudentiam de veteri diſciplinæ ſeveritate remiſerit, ipſa tamen non diſpenſat peccatores a neceſſitate faciendi dignos fructus pœnitentiæ. Neque enim credit Deum omnino leniri poſſe, quin confugiendum ſit ad laborioſa pœnitentiæ exercitia. Etenim quoniam idem Deus nunc læditur, eadem nunc ſcelera perpetrantur, & perpetrantur ab illis, qui ad earumdem legum obſervantiam tenentur, nonne palam conſtat Deo eidem alia ratione omnino ſatisfieri non poſſe? Non minus hodie, quam olim verum eſt, ad iram Dei prorſus flectendam offerendam eſſe illi ſatisfactionem ſcelerum magnitudini parem. *Idem*.

De pœnitentiæ baptiſmo.

Inter eam remiſſionem peccatorum, quam per aquæ baptiſmum conſequimur, & eam, quam per pœnitentiam obtinemus, hoc diſcriminis intercedit, quod in priori illo facile, modiciſque ſumptibus acquiritur, in altero vero plurimis opus eſt lacrymis, gemitibus, atque ſuſpiriis, & non niſi pluribus laborioſis exercitationibus comparatur. Hoc item alterum adeſt diſcrimen, quod in priori peccata noſtra omnino delentur, & ſimul omnia quoad pœnam, & culpam, cum in pœnitentia Deus manum ſuam coarctet, & nobis Jeſu Chriſti applicans merita culpæ, ac pœnæ veniam partiatur. Concedit ille quidem nobis omnium criminum noſtrorum veniam, cum eum afferimus dolorem, aliaſque diſpoſitiones, quæ ſunt neceſſariæ: nobis remittit æternitatem pœnarum inferni, quas criminibus noſtris meriti ſumus; ſed hæc æternitas in temporales pœnas mutatur, quarum ipſe ſibi reſervat jus, niſi eas pœnitentia criminibus noſtris congrua redimere conati fuerimus. *Idem*.

De neceſſitate agendi pœnitentiam generatim.

Seu Deus per ſe ipſum loquatur, ſeu miniſtrorum ſuorum organo utatur, nihil video, cujus frequentius occurrat mentio, & de quo apertius verba faciat, quam de pœnitentia. Sacra Biblia, quæ Dei oracula, vetus, novumque continent teſtamentum, aperire nequeo, quin in ſingulis fere paginis aliquam inveniam magni momenti veritatem, quæ ad pœnitentiam pertineat. Primum, quod innocenti adhuc homini Deus protulit verbum, eſt gravem illi pœnitentiam imponere, ſi per ſummum nefas divinum violaverit imperium. Deinde vero ubi ſecundo cum eodem collocutus eſt, duram hanc illi pœnitentiam impoſuit, quia Domini non extimuit minas, & quia factus eſt prævaricator mandati, quod tanta cum facilitate exequi poterat. Prophetæ non loquuntur niſi ut rebellem populum ad Deum per pœnitentiam redire compellant, Sanctus Joannes divinus ille præcurſor deſtinatus, ut præpararet vias ejus, qui venturus erat, ac mundi peccata tolleret, miſſionem ſuam inde exorſus eſt: *Facite fructus dignos pœnitentiæ*, & ille, cujus

ipſe

ipſe præcurſor fuit, ſuam eodem incipit pacto. Niſi poenitentiam egerimus, certiſſime peribimus. Denique Apoſtoli, & qui eorum locum obtinere debent, non aliud ſunt, quam imago divinæ hujus vocis ad poenitentiam prædicandam. *P. Maſſon oratorii Presbyter ſermone duodecimo. Adventus.*

Pœnitentia aliqua habere debet rationem, & proportionem cum gravitate peccati.

Primum, quod ſpectet poenitentia, eſt Deum contra ſcelera noſtra irritatum lenire. Peccatum tale pondus eſt, ut ſi hoc in altera libræ lance ſtatueretur, in altera vero quidquid boni humana, & angelica natura ſimul efficere poſſunt, illud præponderaret; peccatum enim infinitam continet improbitatem propter infinitum objectum, quod lædit; atque theologi aſſerunt, quamvis inferni poenæ æternæ ſint, & quamvis omnes omnium damnatorum poenæ ſimul eſſent conjunctæ, has tamen nequaquam exæquaturas eſſe ſupplicium, quod peccatum meretur; quamobrem tenent, Deum aliquid ſemper miſericordiæ admiſcere cum juſtitia ſua, atque longe mitius punire, quam meteamur: *Citra condignum*. Porro cum hæc ſit peccati natura, eumque Deum euſque irritet, ut cogat illud in omnem æternitatem punire: cumque poenitentiæ finis ſit lenire illum, & efficere, ut peccator æternas poenas evitet, quænam eſſe debet ejus ſeveritas; quandoquidem non vult aliquid ſui juris amittere? Ita S. Bernardus poenitentiam vocat, *compendium gehennæ æternæ*, ſeu quod poenitentia efficere debet, ut peccator diu patiatur; ſeu quod hic eſtrema quæque pati debet; ſeu quod cum corpus, & anima ſimul aliquid peccato ejus contulerint, opus eſt, utrumque ſimul aliquid ſatisfactioni conferre. *Idem.*

Videtur Deus, Tertullianus inquit, mercatorem imitari, cum omne illi diſſolvitur debitum: explorat enim, ac periculum facit pecuniæ, quæ ſibi perſolvitur; videt, utrum ſequioris notæ, ac adulterinum ſit argentum, utrum deroſum, ac pondere imminutum. *Examinat neve ſcalptus, neve raſus, neve adulter.* Hoc ipſum Deus operatur: peccata noſtra ſunt debita, quæ cum illo contrahimus: poenitentia pecunia eſt, qua illi ſatisfacimus. Conſiderat ergo, & ſcrutatur, utrum hæc poenitentia genuina ſit, utrum debito congrua, utrum bona, & vera, utrum aliqua ex parte deficiat; rato enim Deo, uti opus eſt, ſatisfacimus, & perfecta poenitentia ita rara eſt, ut S. Ambroſius terribilem hanc non dubitet propoſitionem proferre: facilius eſſe invenire, qui baptiſmi ſui innocentiam ſervent, quam qui veram, perfectamque faciant poenitentiam. *Idem.*

De pœnitentiis nimium levibus, quas Confeſſarii peccatoribus irrogant.

Magnus poenitentiarum noſtrarum defectus inde ſæpe oritur, quod nimis leves ſunt, & quod ne minimam quidem habent cum criminum noſtrorum gravitate proportionem. Hæc agendi ratio habita noſtri ratione a S. Cypriano vocatur: *Sub titulo miſericordiæ malam fallens, & blanda pernicies;* agendi ratio, quæ quamdam noſtræ infirmitatis miſerationem, ac lenitatem prætexens nos fallit, ac nimia perdit indulgentia; ratio, quæ vi, & ſanctitati evangelii, legum puritati, & eccleſiaſticæ diſciplinæ regulis adverſatur. Quid ea id genus poeniteotiis accidit? Accidit, quod ſeacentas nobis falſas noſtræ religionis ideas concinnamus, quod noſtris abutimur ſacramentis. Quid ultra? Accidit, quod nullo in diſcrimine habemus Deum lædere, quoniam tam modico nobis ſtat impendio illi ſatisfacere; quod flocci facimus peccata omnia, quantacumque illa ſint, quoniam adeo facile, atque tam modicis ſumptibus abſolvimur. *Idem.*

Non eſt amplius publicarum poenitentiarum tempus, quantumvis enormia ſint ſcelera, quæ patrantur: nemo ſeſe amplius ante veſtibulum templorum proſternit; non videntur amplius peccatores in cinere, ac cilicio coram populo ſeſe peccatores confitentes. Eccleſia non præſcribit amplius annos, quibus nobis plorandum, & jejunandum eſt. Sancti, & laudabiles hi mores obſoleverunt juſtis de cauſis; nobis inauditi ſunt, & vix aliquod eorum nobis ſupereſt veſtigium. Ubinam ergo reperies in tota vitæ tuæ ratione poenitentiam numero, & magnitudini ſcelerum tuorum parem, niſi hanc tibimet ipſi impoſueris, & niſi per te miniſtrorum Dei viventis defectui ſupplevèris? Peccatores, qui me auditis, auderetisne voſmet ipſos fallere rati, vobiſmet aliquam hujus generis irrogaſſe poenam, atque clanculum vos feciſſe, quod olim eccleſia juſſu ſuo facere vidit filios ſuos plurimorum annorum intervallo. Etenim quot per ſummam infelicitatem, non dico ſeſe lethali noxa fœdarunt, ſed in turpiſſimis vitiis marcuerunt, atque ideo fortaſſe infinita patrarunt ſacrilegia; aures tantum adhibuerunt conſiliis, quæ turpis cupiditas in corrupto corde excitare poteſt, & in ſcelere, ac improbitate conſenuerunt? Idcirco divinæ juſtitiæ debitores ſunt, atque, ſi ſecundum religionis noſtræ principia agere voluiſſent, debuiſſent pęnitentiam aggredi ſaltem parem illi, quæ in primitiva eccleſia fieri conſueverat. Religio eadem eſt, nec ſenſus, nec vocem mutat. Hiſce etiam diebus inevitabilem eſſe fatetur hanc neceſſitatem peccata pęnitentiæ lacrymis eluendi, quod olim primos fideles docebat: & quamvis confeſſarii ſatis eſſe putent pęnitentiam levem, & pro ſacramenti validitate ſufficientem, non ideo tamen vos a pœnitentia diſpenſant, quæ congrua eſſe debet ſcelerum veſtrorum enormitati, atque locum tenere pęnarum, quas meriti eſtis. *P. Chamillard ſermone de S. Maria Magdalena.*

Non deeſt quædam præcautionis pœnitentia, quæ neceſſarium eſt contra peccatum.

Nullum peccatum eſt, præſertim vero cum plurium annorum ſpatio reiteratum eſt, quod in animabus noſtris non relinquat fatalem erga malum diſpoſitionem, & ſtudium quoddam, quo rapimur ad illud rurſus poſt ipſam etiam converſionem committendum; vel ſi mavis, poſt crimen quædam reliqua eſt infirmitas, qua reſiſtere valeamus occaſioni peccandi, & cupiditati, quæ dominatur in nobis. Ita quamvis peccata noſtra remiſſa ſint, ac Deus ratam fecerit abſolutionem, quam nobis contulit miniſter, cui ipſe poteſtatem tribuit ligandi, atque ſolvendi conſcientias noſtras; quantumvis illa lacrymarum noſtrarum imbribus eluerimus; quantumvis per pœnitentiam ad unguem divinæ juſtitiæ ſatisfecerimus, infirmitas ex peccato profecta ſemper in nobis remanet, uti etiam ſtudium illud, quo in malum ferimur, & fatales diſpoſitiones erga quædam peccata. Hæc nobis ſeſe obtrudunt, efficiuntque, ut indeſinenter ſimus obnoxii periculo relabendi in abyſſum, unde evaſiſſe videbamur, nunquam illuc reverſuri beneficio ſecundæ hujus tabulæ, quam Deus toties nobis præbere dignatur, quoties eadem uti placuerit. Etenim, ut S. Chryſoſtomus inquit, animabus noſtris præter propter idem accidit, quod corporibus: num violentæ febris æſtus nos abſumit; num diuturna ægritudo vires noſtras exhaurit? Satis non eſt illius ardorem temperare, & prohibere, ne hæc nos efferat; ſed ubi convaluimus, valetudinis noſtræ diligentiſſima cura habenda eſt, minima etiam, quæ officere poſſint, evitanda, per intervalla ad remedia confugiendum eſt, ne infirmatum corporis temperamentum iterum in priores morbos relabatur. Quamobrem æque animabus noſtris præcavendum eſt; & confugiendum ad quoddam pœnitentiæ genus, quod præſervativam nuncupo medicinalem, & prævenientem; pœnitentiæ genus, quod animæ ipſæ, quæ ab omni criminis ſpecie immunes fuerunt, immo etiam ſanctitatis laude floruerunt, exercuerunt in terris, quamvis conſcientia ſua nullum ipſis mortale peccatum exprobraret. *Idem.*

In quo ſpiritus pœnitentiæ conſiſtat.

Spiritus pęnitentiæ, qui exteriores virtutis hujus actiones animare debet, in interiori conſiſtere debet perſuaſione, quod peccatores ſumus, & quatenus peccatores meremur, immo etiam perquirere debemus peccatorum noſtrorum punitionem; atque hac mente omnes acceptare privationes, incommoda, faſtidia, morbos, qui accidunt nobis, & ea poenitentiæ opera, quibus pares ſumus, exercere. Neque putes te re ipſa ſpiritum hunc adeptum fuiſſe, ſtatim ac his cogitationibus occaparis: verum optimum nihilominus eſt iiſdem occupari, quandoquidem cogitatio orationi addita communis eſt via, per quam Deus ſuas in corde diſpoſitiones effingit; quamobrem nobiſmet quædam præſcribere debemus exercitia, quę

in no-

iu nobis hunc pœnitentiæ ſpiritum inſtaurant, illam ſæpe oculis noſtris ſubjicientes. *Idem*.

Plerique mortales ignorant quid ſit pœnitentia.

Mundus repletus eſt mortalibus, qui ſenſibus ſuis indulgent, quorum vita prorſus animalis eſt, & terreſtris, qui ſenſibilibus tantum voluptatibus afficiuntur, qui ſibi nihil denegant eorum, quæ natura flagitat, qui tantum abeſt, quod naturalem hunc reprimant appetitum, cujus omnia ſtudia vitioſa ſunt, ut illum tantummodo explere, eique ſatisfacere ſatagant. Vita eorum mollis eſt, & remiſſa, viæ latæ, ac patentes, ac tota eorum cura, ſtudiumque eſt ea omnia amovere, quæ moleſta, & injucunda ſunt; ea vero conſectari, quæ illis placent. Non ſatis eſt hujuſmodi inſipientibus vivere in impœnitentia, eamque palam profiteri, nequeunt pati vitam, quæ magis regularis ſit ea, quam ducunt; ſingularitatis, imaginationis, inſaniæ, exceſſus nomine inſimulant, quidquid oppoſitum eſt moribus ſuis, quia hoc diſcrimen tanquam ſuam damnationem reſpiciunt. Ploremus hos miſeros, tanquam illos, qui in æternum abrenuntiarunt beatæ illi vitæ, quam illis tantum concedis, Domine, qui ſibi vim faciunt, hoc eſt, qui pœnitentiam, vel mortificationem exercent. *Abbas Trappenſis in moralibus conſiderationibus in evangelium S. Matthæi*.

Regnum cœlorum pretium eſt, & merces pœnitentiæ.

Dei filius nos admonet, quod pœnitentiam agamus, quoniam prope eſt regnum Dei. Qui voluptates tantummodo conſectantur, & oblectationes inquirunt, huic monito acquieſcere nequeunt. Nequeunt, vel potius nolunt cum concipere neaum, qui pęnitentiam inter, & regnum cęlorum invenitur: ſed fruſtra ſibimet eam abſcondunt veritatem, quæ ipſis importuna eſt, omnibuſque eorum actionibus adverſatur. Semper verum erit dicere, regnum hoc pœnitentię, coronam hanc certaminibus, & mercedem hanc laboribus deberi; & donec calamitoſi homines non efficient, ut antiquetur illa adeo vera, & conſtans filii Dei ſententia Matth. 11. videlicet: *a diebus Joannis Baptiſtæ regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*, ſemper verum erit affirmare, illis tantum, quibus ſatis erit conſtantiæ, & fortitudinis, ut per aſperas, duras, difficileſque incedant vias, te, Deus, conceſſurum felicitatem præſentia tua perfruendi; eos vero, qui latas dumtaxat, leveſque vias conſectantur, ab eadem in æternum eſſe prohibendos. *Idem*.

Pœnitentia eſſe debet auſtera.

Quovis tempore Sancti Patres pęnitentiam *Baptiſmum laborioſum* dixere. Quænam autem eſſe debet hæc auſtera ſeveritas, quæ neceſſario converſionem, & pęnitentiam noſtram conſequi debet? Cum Tertulliano ajo, eam a noſtris dumtaxat peccatis jure poſſe conſtitui. Mementote ergo Fideles, quod accedentibus vobis ad aras petitum veniam criminum veſtrorum, Dei locus tenendus eſt: *Pœnitentia indignatione Dei fungitur*. Divinæ juſtitiæ vices gerere, ac voſmet ipſos damnare debetis, iræ illius munus obire, ac in voſmet ipſos animadvertere: ideoque contra voſmet ipſos ſupremi hujus Domini cauſam debetis ſuſcipere, eumque ulciſci, & flectere, quocunque id vobis ſtaturum ſit ſumptu. Prout magis, minuſque nocentes eſtis, efficere debetis, ut plus, minuſve ſentiatis effectus indignationis, qua in vos ille ſuccenſus eſt. Pęnitentia nequit eſſe vera, chriſtiana, & rationi conformis, niſi hunc gerat characterem. Quid ergo fit, cum molli erga noſmet indulgentia, vel alia quapiam de cauſa detrectamus noſmet huic ſeveræ legi ſubjicere, quæ tamē juſta eſt, neceſſaria, & inevitabilis? Deus jura ſua iterū acquirit, & vel in hac, vel in altera vita ſecūdū omnē juſtitiæ, & ſeveritatis ſuæ magnitudinem punit. Hoc illud eſt principium, cui innixi ratiocinati ſunt Patres, hoc illud diſcrimen eſt, quod pęnitentiam inter, & baptiſmum intereſſe dixerunt. Addamus etiam, eos hujus ratiocinationis effectu integros jejunii, gemituumque annos fidelibus irrogaſſe. *P. Chamillart*.

Propoſitum ducendi vitam pœnitentem reliquo vitæ noſtræ curſu.

Obliviſcamur paucarum lacrymarum, quas effudimus hactenus, & levium pęnarum, quas fortaſſe paſſi ſumus, ut Deum ad miſericordiam erga nos flecteremus. Credamus nos nihil adhuc feciſſe, quod iram ejus lenire valeat, & hodie ſolum noſmet pœnitentiæ conſecrare. Huic noſmet ita tradamus, ut nunquam abnuamus in omnibus viis incedere, per quas nos deducere illi placebit; noſmet omnibus illius auſteritatibus ſubjiciamus, atque conſtanti, intemerataque fidelitate exequamur, quidquid nobis inſpirare, atque præſcribere illi placuerit. Credite mihi, nobis a noſtra mollitie, cujus toties non ſine graviſſimo detrimento periculum fecimus, metuendum eſt magis, quam a noſtro aſſerto fervore, qui nondum ad extremum aliquod adeundum nos impulit. Scio equidem nihil eſſe, de quo directores accuratius illos admoneant, qui recens converſi ſunt, quam ut caveant, ne zelus eorum fiat indiſcretus: ſed cum ab eo ſuperiore dirigemur, qui æque prudens ſit, ac pro noſtra ſalute zelo ſuccenſus, & nihil eo inconſulto aggrediemur, ne adeo vani, ac audaces ſimus, ut eo duce in periculum aliquod nos lapſuros eſſe vereamur. *Auctor Anonymus*.

Peccator in ſpiritu pœnitentiæ recipere debet afflictiones ſibi a Deo immiſſas.

Converſus peccator non debet amplius reſpicere morbos, atque tribulationes, quæ ſibi immittuntur a Deo, oculo eodem, quo mundi ſectatores reſpiciunt ſuas. His intueri debet tanquam effectus divinæ miſericordiæ, quæ illum conſtantia deficere in poenitentiæ exercitiis videns, languori ejuſdem fert opem, eumque leniter ſua percutit manu, ne gravibus brachii ſui ictibus illum feriat. Nonne igitur inſignis eſſet cæcitas, vel terribilis temeritas illius creatarum rerum opem efflagitare, ut amicos beneficæ hujus manus ictus averteret? Nonne illam potius amanter deoſculari debet, & cum Propheta rege dicere: *In flagella paratus ſum: & dolor meus in conſpectu meo ſemper?* Pſal. 37. Ita, Domine, ſummum eſſet nefas, quod forte juſtitiæ tuæ indignationem mihi conſtaret, ſi creatarum rerum ſubſidium expoſcerem, ut me ipſum tuerer adverſus iram tuam, quam amor tuus potius, quam tua tibi ſuadet juſtitia. Quemadmodum peccatori non alia inquirenda eſt malorum, quæ patitur, cauſa præter peccata ſua; ita immobilis permaneat opus eſt ſub manu juſtitiæ, invictaque patientia eos omnes ſuſtineat ictus, quibus eidem hunc percutere placuerit, donec illa ſibi ſatis factum fuiſſe teſtata recedat miſericordiæ locum factura. *Idem*.

Pœnitentia noſtra cum vita ipſa producenda eſt.

Meminerimus ſemper peccatorum, quæ patravimus; indeſinenter conjiciamus oculos in infinita bona, quæ amiſimus, ſingulis momentis æterna cogitemus ſupplicia, quæ meriti ſumus; & nunquam ita erimus ignavi, ut poenitentis vitæ rigorem, & auſteritatem relinquamus. Neſcimus, utrum ſupremus judex placatus ſit; nos vero adeo ſtulti, ac veſani erimus, ut lacrymas abſtergere velimus, & ſalutem noſtram in diſcrimen adducere aliquot quietis momentis perfruituri? Neſcio, utrum poenitentia, quę ceſſare poteſt, vera ſit poenitentia. Caveamus ergo quam diligentiſſime, ut revellamus unquam ſpicula, quibus placuit Deo cor noſtrum vulnerare, propter extremum dolorem, quem noſtra nobis mollities parit, quæ efficit, ut illum via ferre valeamus ... Ut hanc nos doceret veritatem, J. C. qui æque poenitentium, ac juſtorum exemplum eſt, noluit de cruce deſcendere, quo peccata noſtra expiaturus aſcenderat, minime ratus ſacrificium ſuum abſolutum fuiſſe, niſi totus e corpore ſanguis effluxiſſet. Nullibi legimus, Sanctos Petrum, Matthæum, & Magdalenam, qui primi fuere, magiſque illuſtres poenitentes, cum quibus Deus uſus fuerit miſericordia, unquam deſeruiſſe ſemel ſuſceptam poenitentiam, quamvis non deeſſent illis legitimæ cauſæ, propter quas ſecum poſſent diſpenſare. Evolvamus, quantum libuerit, ſanctorum hiſtoriam, ne unum quidem inveniemus eorum vero præſertim, quibus gravia expianda fuere peccata, qui lacrymarum ſuarum curſum inhibuerit, atque ceſſaverit, quominus auſteritatibus, & mortificationibus ſe ipſum torqueret. Nonne igitur inſolens eſſet præſumptio arbitrari, cum ita nocentes ſimus, ut ſumus, poſſe nos aliquot menſibus, vel annis poenitentiæ ſatisfacere pro peccatis ita gravibus, & fortaſſe etiam gravioribus, quam quæ beati illi poenitentes expiarunt laboribus, atque cruciatibus, qui nequaquam citius, quam vita ipſorum finem habuere? Quo jure ea nobiſmet polliceri poſſumus privilegia, quæ Deus neque electis, neque primogenito ſuo conceſſit, quantumvis imaginem tantum gereret peccatoris? Divina illius

miſe-

miſericordia nos ab ita audaci credulitate præſervet, atque nobis perſuaſum ſit, quod licet ſemel divinam læſerimus majeſtatem, & quamvis vita noſtra in plura eſſet ſæcula producenda, juſtam ſemper nobis futuram cauſam ad miſericordiam illius confugiendi, & diſtrictiſſimam agendi pœnitentiam. *Idem*.

Idea, quâ de pœnitentia concipere oportet.

Si veram pœnitentiæ habere cupis ideam, cave, ne illam tibi fingas ſecundum plurimorum mortalium mores, qui præ cæteris illam exercere deberent: ad trutinam potius revoca locutiones eas, quibus Sancti Patres utuntur, ubi verba faciunt de virtute hac, quæ adeo illis eſt neceſſaria, qui divinam majeſtatem læſerunt. Hanc paſſim appellant *baptiſmum laborioſum*, *ſolam, quæ poſt naufragium fidelibus ſuperſit, tabulam*, *temporalem infernum*, *gehennam ſalutarem*, *& juge lacrymarum ſacrificium*. Igitur ex omnibus hiſce diverſis definitionibus patet, ſi a pœnitentia labores, lacrymæque ſejungantur, omnem illius eſſentiam deleri. Niſi magis eſſet incommoda, magiſque moleſta, quam quæ hodie fieri conſuevit, neceſſario inferendum eſſet, ſummos illos viros falſam virtutis hujus ideam concepiſſe: & ita ipſi in errorem lapſi fuiſſent, vel, quod cogitare animus horret, mens illis fuiſſet nos in errorem inducendi eam adeo tetris coloribus exhibendo. *Idem*.

Quam ſevera eſſe debeat pœnitentia.

Nunquid apertius hoc dici poteſt, quam per ea verba, quibus utitur Scriptura, ubi perfectam pœnitentiæ imaginem nobis exhibere contendit? *Scindite corda veſtra*, quidam ait Propheta, *& non veſtimenta veſtra*, *& convertimini ad Dominum Deum veſtrum, in jejunio, in fletu, & in planctu. Filia populi mei*, per alium Prophetam dicit Deus, *accingere cilicio, & conſpergere cinere; luctum unigeniti fac tibi, planctum amarum*. Aliquidne magis explicitum fingi poteſt, quam quod protulit eccleſia per os tot præſulum in Tridentina Synodo congregatorum; gratiam videlicet nonniſi multis lacrymis, magniſque laboribus poſſe recuperari? Aliquidne magis validum poteſt inveniri, quam quod Patres inquiunt, ubi pœnitentiæ naturam deſcribunt? Ex his rebus omnibus ſequitur, quod labores, lacrymaſque adimere idem eſt, ac penitus pœnitentiam everiere; & fateor, me minime poſſe memoria repetere, quidquid ab illis dicitur, quin dolore conficiar videns terribilem eam relaxationem, in qua nos vivere mihi videmur, ubi noſtram vivendi rationem cum illa comparo, quam pœnitentes ducere debent. *Idem*.

Quid cogitandum de illa confeſſione, quam auſteritas nulla ſubſequitur.

Nihil prodeſt, S. Gregorius l. 6. moral. c. 15. ait, peccata ſua confiteri, niſi confeſſionem pœnitentiæ labor excipiat; neque peccatorem vere converſum exiſtimare poſſumus, quam cum verbo peccata ſua confitens ea delere contendit auſteritate, & afflictione pœnitentiæ, quæ ſit patratis criminibus congrua: *Cum digna afflictionis auſteritate*: & quemadmodum filius Dei olim maledixit arbori pulcherrimas frondes habenti, ſed nullum ferenti fructum, ita hunc apparatum confeſſionis ſine fructibus pœnitentiæ non recipit. Quæ cum ita ſint, de plerorumque fidelium pœnitentia quid eſt cogitandum? vel potius quid ſentiendum de illis, qui fallacem conſcientiæ ſecuritatem ſe habere confidunt, cum nequiſſimæ vitæ hiſtoriam ad pœnitentiæ tribunal recitarunt? *Idem*.

Qui in mundo vivunt pœnitentem vitam ducere poſſunt.

Difficile eſt hominum conditionem invenire, ubi aliquid magis ferendum ſit, quam in illa, in qua mundi hujus homines verſantur. Hic ſtatus eſt pœnæ, & in ipſis ſitum eſt efficere, ut ſtatus ſit pœnitentiæ. Quin alibi inquirant, quid patiantur, domi ſuæ ſatis inveniunt, unde mereantur, ac pœnitentem ducant vitam, qualis eſſe debet tota vita Chriſtiani, quemadmodum loquitur Tridentinum Concilium. Quam mirifice hæc divinæ voluntatis conformitas, & hæc patientia vobis prodeſſent ad diſſolvenda debita, quæ peccatis veſtris conflaſtis, & quam aptæ forent, ut divinæ juſtitiæ ſatisfaceretis! Moleſta profecto pœna eſt, familiam accurate regere; non modici laboris eſt, ſervum in officio, & divinarum legum obſervantia tenere: arduum eſt patienter ferre, & moderatione, ac ſapientia flectere mobile ingenium viri, vel uxoris inconſtantiam. Undenam pro nihilo habentur omnes iſtæ ferme aſſiduæ mortificationes? Nunquid hujuſmodi mortificationes minus aptæ erunt pœnitentiæ agendæ modi; nunquid Deo minus erunt acceptæ? Num dicere audebis, has ſimul eſſe non poſſe cum valetudinis tuæ gracilitate, cum ætate, ac ſtatu tuo? Jam pridem in acerba hac exercitatione verſaris. Hoc mirum eſt: vivis, ut ita dicam, in ipſius pœnitentiæ exercitio, & quod eadem bene uti neſcis, ad plures abis, quin egeris pœnitentiam. Quanto majori ſtaret impendio illi, qui lite excidit ſua, huic, cui mors præcipuum abſtulit præſidium, illi, cujus agros late grando depopulata eſt, huic, qui inſignes paſſus eſt jacturas; quanto majori inquam ſtaret impendio, ſi divinis obtemperans mandatis ſaltem ex hoc caſu aliquam perciperet utilitatem per peccatorum ſuorum expiationem? Fortaſſe hoc opus erat infortunio, hac procella, ut ille in portum ſeſe reciperet; cur ergo ſuccenſet contra beneficam manum, quæ illum iſtuc impulit? Hujuſmodi adverſa, ubi illis præclare homines uſi ſunt, pleroſque Sanctos fecerunt, hæc vulgo viris accidunt bonis, & efficere poſſunt pœnitentes. Omnes tamen hos caſus, & has occaſiones ſatisfaciendi pro peccatis ſuis reſpiciunt, veluti quoſdam effectus improbitatis hominum, vel ad ſummum eas fortunæ referunt acceptas, quin in eum, quem oporteret, uſum illas convertant, in pœnitentiæ ſpiritu eas acceptantes, *P. Croiſet in ſpiritualibus conſiderationibus*.

Quanto ſtaret impendio artifici plurimum labore ſuo mereri, ac ſimul jucundam Deo efficere pœnitentiam, ſtattente Domino opus, laboremque ſuum offerret? Quænam vita hac magis laboribus eſt exercita? In ipſo ſitum eſt efficere, ut eadem ſit pœnitens, ac Deus labores ipſius meritis adnumeret. Heu! quietem ipſam dimidiare, ut labor producatur, ſæpe labores ipſos fructu vacuos inveniri, curas ſuas ſexcentis angoribus exaſperatas, dieſque ſuos amaritudine repletos! Hæc eſt plurimorum miſerorum conditio; verum quis prohibet, ne in triſti hac conditione benedictionis, & meritorum fontem inveniant? In ſtatu ſuo habent theſaurum, quem minime norunt, quia eodem uti nolunt. Deus ſudoribus eorum pretium tribuit, ſtatim ac eoſdem pro criminum ſatisfactione afferunt. Nihil magis paterentur, ſi majori patientia laborem ſuum ſuſtinerent. Patientia in ſexcentis moleſtis eventibus ſalutaris eſt pœnitentia illi, qui omnia a manu Dei recipere novit. *Idem*.

Nullus eſt ſtatus vel conditio, quæ ſe a pœnitentia valeat diſpenſare.

Equidem ſcio evangelium præcipere, ut fructus faciam dignos pœnitentiæ, ac ſimul plorantibus benedicere. Scio pœnitentiam debere vicem gerere divinæ juſtitiæ, & cum ſeveram hanc juſtitiam peccator nequaquam prævertit, ipſam in hunc terribilem proferre damnationem, præcipiendo: *Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum* .... Scio tandem me ab hac via recedere non poſſe, quin errem, neque aliam ſequi regulam, quin damnem vitam Sanctorum, & inſimulem Spiritum ſanctum, qui eamdem afflavit illis, quaſi ſpiritus eſſet erroris, eoſque in illuſionem induxerit. Nequaquam; credere nequeo nobis tantam eſſe poſſe inſolentiam, & impietatem, ut dicamus Paulos, & Antonios, Hilariones, & Arſenios, omneſque inſignes illos eremitas, qui olim effecere, ut Ægypti, Thebaidiſque deſerta tantopere celebrarentur, a ſpiritu mendacii, erroriſque actos fuiſſe. Si qui igitur ſunt, qui ſe a laboribus, & mortificationibus propriis ſui ſtatus, & ipſorum profeſſioni quodammodo inhærentibus diſpenſent, non aliud dicere poſſum, niſi quod fieri poteſt, quod ex eorum juſtorum numero ſint, qui non indigent pœnitentia; vel homines eſſe, qui ſub exterioris probitatis ſpecie maxime eſſentiali deſunt officio vitæ chriſtianæ. *Liber, cui titulus: Dialogi Abbatis Joannis, & Euſebii presbyteri*.

Pœnitentia nonniſi per moleſtas actiones fieri poteſt.

Solum pœnitentiæ nomen manifeſte probat eam fieri non poſſe ſine operibus, quæ cum pœnis, & laboribus conjuncta non ſint. Cum hæc virtus nomen ſuum a pœna deſumpſerit, quam ſibi anima infligit ſe ipſam affligens dolore, quod læſerit Deum, & corpus ſuum mortificans, cui adhæret, & quod ut plurimum cauſa eſt criminum ejus: hæc ratio eſt, propter quam Scriptura ſancta, & Patres nunquam de

pœni-

pęnitentia loquuntur, quin ſimul de moleſtis actionibus, lacrymis, ciliciis, gemitibus, vigiliis, jejuniis, cineribus, aliiſque id genus exercitiis loquantur. *Revertimini ad Dominum in toto corde veſtro, ac reditus veſtri ſinceritatem jejuniis, gemitibus, lacrymiſque oſtendite. Induimini cilicio, conſpergimini cineribus, ac ploratuum veſtrorum magnitudine imitamini gemitus, & ſuſpiria matris in obitu unigeniti ſui.* Nonne hinc inferendum eſt, pœnitentiam eſſe debere laborioſam, atque longe abhorrentem ab illis omnibus lenimentis, quæ hodie adhibentur? *P. Gezon in libro cui titulus: Uſus Sacramenti pœnitentiæ.*

Pœnitentia ſecunda eſt poſt naufragii tabula.

Patres, atque Concilia, ut pœnitentiæ auſteritatem exprimerent, ea uſi ſunt locutione, quam ſei in a vobis animadverti poſtulo. Illam ſecundam poſt naufragium tabulam appellarunt, innuentes Baptiſmum eſſe tanquam amicam navim, quam divina præparavit providentia, ut nos e funeſto eriperet cataclyſmo, in quo omnes Adæ filii, qui in ſanctam hanc Arcam non ingrediuntur, intereunt. Sed ſi navis hæc in aliquem ſcopulum illiſa frangitur, nulla ſupereſt via, qua naufragium evitari poſſit, niſi pœnitentiam amplectaris, tanquam fractæ navis tabulam, quam nunquam deſeras, niſi poſtquam ad littus evaſeris. Quam fidelis, & ſimplex hæc pęnitentiæ imago videtur, ſed quam horribilis eſt! Etenim tibi finge calamitoſum hominem, qui in medio mari naufragium facit, & qui fluctuum vehementia agitatus fortiter adhæret tabulæ, vel fractæ navis reliquiis, quas primum arripere potuit: modo fluctuum vi ad nubes uſque ſublatus, modo in imum uſque abyſſi demerſus, nihil non conatur, ut tandem ad littus aliquod appellat. Nunc in malum natantem, nunc in fractum illiſus gubernaculum, nunc cæco actus fluctu in aliquam rupem impellitur; ac tandem poſtquam diu ventorum, fluctuumque ludibrium fuit, poſtquam millies in maris imo jamjam deglutiendus ſubſedit, ſeſe conjicit in littus undique fractus, cruore manans, & ſemimortuus. Hoc ipſum, Patres inquiunt, & Concilia, de pœnitentia dicendum eſt: *Secunda poſt naufragium tabula:* tabula ſecunda, quam nobis obtulit miſericordia, ut nos liberaret naufragio: ita ut per pęnitentiam noſtræ ſaluti conſulturi magna conari debeamus, & arduas, & moleſtas ſuſcipere exercitationes. *Idem.*

Adhortatio ad dignos pœnitentiæ fructus faciendos.

Ne nobiſmet ipſis blandiamur, o Fideles, ea in re, ubi de æterna ſalute noſtra agitur. Vel digni pęnitentiæ fructus faciendi ſunt, vel in æternum pereundum eſt. Hi quidem fructus amari videbuntur; ſed nonne omnia pharmaca hoc ipſum præſtant? Ne conſideremus eorum amaritudinem, ſed eam ſalutem, quam nobis redditurí ſunt, æternamque mortem, a qua liberare nos debent. Quid quotidie non fit, ut affecta valetudo, & periculoſo aliquo morbo afflictata recuperetur? jejunatur, amaræ potiones ebibuntur, acutiſſimæ inciſiones perferuntur, omne mundi commercium interdicitur, omnia amoventur oblectamenta. Abnuimus autem leves aliquot mortificationes ſuſcipere, & aliquot pœnitentiæ exercitia obire pro gravibus noxis, quæ ſunt veluti totidem mortales ægritudines, ex quibus nequaquam omnino convaluimus, & quarum reliquiæ moleſtam nobis portendunt recidivam, quæ fortaſſe miſeræ mortis cauſa erit. Iterum dico: faciamus dignos pęnitentiæ fructus, & ſi mollities noſtra adeo ſancto conſilio adverſari voluerit, ſi mundus noſtram vivendi rationem irridet, ſi hujus confuſionis metus nos cohibet, cum Tertulliano dicamus, peccavi in Dominum, juſtitia ejus tulit in me æternæ mortis ſententiam, & in periculo ſum mortis ęternæ; hac de cauſa ingemiſco, ploro, caſtigo corpus meum, neque uſpiam ſatis graves invenio pœnitentias, quibus divinam miſericordiam promerear. Quaſcumque auſteritates amplectar, quodcunque malum patiar, ſi his ſumptibus gratiam invenire potero, præclare mecum actum putabo: felix, ſi tantulo impendio Deo meo ſatiſfacere potero, & eas redimere pœnas, quæ vitæ meæ flagitiis debentur. *Idem.*

Cum læſimus Deum, nequaquam illi ſatisfaciemus a peccatis abſtinentes, niſi abdicemus voluptates, & ſolatia legitima, quæ amavimus, & niſi patimur ultro pęnam aliquam, ut in nobiſmet peccata noſtra puniamus. Neque ideo putes oblectari Deum pęnis, & laboribus noſtris; ſed mederi non poteſt morbis animarum noſtrarum, niſi per ea remedia, quæ ſint eiſdem contraria. Vult ergo eos, qui lapſi ſunt illegitima ſecuti, conſurgere a legitimis etiam abſtinentes; & eos, quod ſeſe in falſa effudit gaudia, & in ſolatia nimis mundana, coarctetur quodammodo triſtitia, & mortificatione, quæ ſalutaris ſit, & chriſtiana; alioquin ſperandum non eſt fore, ut nos vere pœniteat, ac Deo ſatisfiat. Et ſane quinam error eſt credere, pęnitentiam fieri poſſe ab eo, qui in earum voluptatum perfruitione perſiſtit, quæ palam malæ non ſunt, & quas honeſtas mundus appellat, in ludorum, ac inutilium viſitationum continuatione! Pęnitentia dolorem, mœrorem, ac triſtitiam ſupponit: poſſunt autem hi ſenſus in anima haberi, atque ſimul ſolatia, & voluptates perquiri? *Idem.*

Ut pœnitentiam agamus, abſtinere debemus a voluptatibus, & ſolatiis etiam licitis.

Nos hortatur Apoſtolus, ut quocumque pretio redimamus tempus: & S. Gregorius l. 6. Moral. c. 6. hæc explicans verba ait, redimemus tempus, cum per lacrymas, & auſteritatem pęnitentiæ tempus redimimus, quod per peccata, & vitæ noſtræ flagitia perdidimus. Ex his verbis colligimus, ſi peccatori redimendum eſt per pęnitentiam tempus, quod per ſua amiſit peccata, & ſi tunc cum redimitur, ut S. loquitur Auguſtinus, amittendum aliquod eſt eorum, quæ ad nos pertinent, ad emendum, quod ad nos non pertinebat; patet, nobiſmet interdicendum eſſe ultro jus illud, quo uti poteramus iis rebus, quæ vetitæ non ſunt, ad reparandas præteritas noxas, & peccatorum noſtrorum remiſſionem comparandam. Unde liquet etiam, pœnitenti nequaquam ſatis eſſe debere communia pietatis fidelium exercitia; ſed graviora eſſe eligenda, tanquam remedia vulnerum ſuorum magnitudini idonea ſecundum verba Sancti Joannis, facite fructus dignos pœnitentiæ. *Liber, cui titulus:* Inſtructions Chretiennes, *pro vigeſima poſt Pentecoſten Dominica.*

Per pœnitentiam redimendum eſt tempus, quod in eam inſumptum eſt.

Metiri debemus, Domine, pœnitentiam noſtram ex horrore, quo noſtra odiſti peccata; ſed quam magnus hic horror eſt! Tantum enim illa odiſti, quantum temetipſum diligis: & odium hoc proficiſcitur ex infinita oppoſitione, quæ peccatum inter, & ſummam ſanctitatem tuam intercedit. Infinite illud odiſti, quia infinite bonus, & ſanctus es; ad id autem conſideranda ſunt omnia mala, quæ nobis attulit peccatum, ut majori cum ſollicitudine quæramus remedium, quod nobis contuliſti, ut quidquid detrimenti paſſi fueramus, repararemus. Peccatum nos a te dividit, pœnitentia nos tecum conjungit: peccatum nobis mortem infligit, pęnitentia vitam concedit; peccatum nos dæmonis filios facit, pœnitentia filios Dei; peccatum nos in infernum præcipites agit, pœnitentia vero efficit, ut paradiſum mereamur. Oderimus ergo infinite peccatum, quod infinita nobis mala parit; amemus infinite pęnitentiam, cujus ope tot bona recipimus. *Auctor Anonymus.*

Pœnitentia magna eſſe debet, pro magnitudine odii, quo Deus peccatum perſequitur.

Magna quidem peccati nequitia, graviſque dicendus eſt horror, quo Deus illud perſequitur; quia quantumvis magna ſit illius miſericordia, veniam ne amiciſſimis quidem concedere poteſt, quin legitimam ex illis ſatisfactionem expoſcat, quemadmodum & Moyſis, & Davidis exemplo didicimus. Gratis peccatoribus ſuam reddit amicitiam; reddit illis cum gratia omnes infuſas virtutes, omniaque Spiritus ſancti dona; illis reddit merita omnium bonorum operum, quæ peccatum penitus annihilaverat: eos redeuntes amplectitur amantiſſime tanquam miſericors Pater; quoad pœnam ipſorum peccatis debitam, illius æternam durationem remittit: pęnam vero, integrumque ſupplicium illis nequaquam remittit, quantumvis magna ſit illius miſericor-

Pœnitentia, vel pœna, quã exigit Deus ob peccata nota, quę remiſſa ſunt, oſtendit quanto odio peccatum perſequatur.

ricordia, & quantamcumque lætitiam pro reditu prodigi hujus filii reſtetur: *Scietis ultionem meam*, ait ille Num. 14. Sciat, volo, peccator, quantopere peccatum oderim; & quanquam ſim Deus miſericordiarum, nemo tamen impune meledet: *nongustaremus peccati amaritudinem, ſi ſimul cum culpa remitteretur & pœna*, Sanctus inquit Auguſtinus Tractat. 124. in Joann. Neſciremus, quam amarum ſit crimen, atque illuc poſt pœnitentiam reverti minime metueremus, ſi hæc pœnitentia, videlicet dolor peccati nulla pœna exciperetur. Itane, o Deus, adeo parum fidelibus de hac veritate perſuaſum eſt? Ita facile peccant; pœnitentia illis negotium minime faceſſit; putant rem totam in eo verti, ut inſuſurrent in Sacerdotis auriculam peccatum aliquo eum dolore, heu! ſæpe ſuperficiali, & cujus mera tantum ſpecies eſt; & poſthæc nihil ſibi vel faciendum eſſe, vel metuendum, quaſi Deus ad illud animum nequaquam adverteret. Neſcio, utrum hodierna die alius ſit error hoc magis perniciosus ſaluti animarum, vel major imprudentia in plerique fidelibus, qui, quinbac in vita agant pœnitentiam, & divinæ juſtitiæ ſatisfaciant, expectant, donec ipſe Deus, vel in hoc, vel in altero mundo pœnas depoſcat. *P. Gegon in libro, cui titulus: Uſus Sacramenti pœnitentiæ.*

Hic erat S. Bernardi metus: *Vapulem, Domine, male operans*, ajebat ille, *vapulem, forte miſereberis flagellato*. Perenee, Domine, neque parcas mihi, ubi in ſcelus aliquod cecidero; fortaſſe hæc flagella te flectent, ut mei miſerearis. Porro ſi timor iſte ſanctiſſimorum virorum corda pervaſit; ſi id reputantes contremuerunt; ſi id cauſa fuit, propter quam toto vitæ ſuæ tempore graviſſimas ſuſtinuere pœnitentias, quam vim habere debet in animabus mundanis, quæ vitam ſuam omni vitiorum genere commacularunt? Si meræ negligentiæ effecerunt, ut ſanctæ animæ Dei odium, & graviſſima quæque mala metuerent, quid metuendum illis eſt, qui, poſtquam omni flagitiorum labe vitam ſuam fœdarunt, levem dumtaxat egiſſe pœnitentiam ſatis putant? Sancti hæc cogitantes inter pœnitentias, & auſteritates ſuas toto vitæ ſuę ſpatio trepidaverunt: animæ vero mundanæ poſt levem confeſſionem ſe in tuto eſſe cenſebunt? *Idem.*

Cenſus peccato-ris medi-antis ex-piare ſce-lera ſua auſterita-te pœni-tentiæ.

Peccator cum Salvatore dicere debet: *Baptiſmo debeo baptizari, & ecce quomodo coarctor uſque dum perficiatur*. Baptiſmus, quo tu, o Salvator, baptizandus eras, baptiſmus erat ſanguinis tui, in quo immergendus eras propter peccata noſtra in acerbiſſima paſſione tua: & adjeciſtis, *quomodo coarctor uſque dum perficiatur*. Ego peccator, & ipſe baptizandus ſum baptiſmo pœnitentiæ, qui baptiſmus eſt lacrymarum, & quodammodo etiam ſanguinis, ſi verum eſt, ut quidam Pater ait, lacrymas ibi effundendas quamdam eſſe ſanguinis ſpeciem; & ſanguinis etiam baptiſmus eſt, quia eſt veræ, perfectæque mortificationis baptiſmus. Heu! quænam me urget ſollicitudo cupientem ſanctam laborioſi hujus baptiſmatis ferre ſeveritatem. Salvator mi, applica quæſo mihi ſanctos hos baptiſmi pœnitentiæ rigores. In pœnitentiæ ſpiritu recipio mala, quæ mittes mihi, detrimenta, corporis, animique afflictationes, morbos hoc tempore miſeriis referto, & ſine querela ſub flagellis tuis caput ſubmittam: ſed quemadmodum efficis, ut ſentiam gratiam, & benedictionem peculiarem, qua perfunditur, qui obtemperat tibi, cum jubes, me per pœnitentiam expiare peccata mea, æquo, lubentique animo accipio pœnas omnes, quas miſericordia tua, potiuſquam juſtitia, hac in vita mihi mittere voluerit. *Idem.*

Sanctæ auſteritates, quas præcipis, Domine, & peccatoribus vere pœnitentibus inſpiras, non ſolum ſunt juſtitiæ tuæ effectus, verum etiam paternæ miſericordiæ tuæ exercitium. Medice ſapiens! hæc eſt vivendi norma, quam tuis præſcribis ægrotis, ut ſuam curationem perficiant, utque illis omnia mali principia auferantur; hæc ſapiens, eſt, & miſericors præcautio, qua noſtris infirmitatibus conſulis, ad excitandam iis in occaſionibus vigilantiam, in quibus facile labimur. Applica mihi, Salvator, ſaluberrimas haſce auſteritates, quæ in me peccatorum meorum memoriam perennant, eaque horribilia efficiunt in oculis meis, ita ut mihimet ipſi opera vere pœnalia imponam, quibus caro mea mortificetur, & crucifigatur, ſpiritus vero humilietur, quibus recidivæ metus mihi incutiatur, ita ut a pœnitentiæ exercitatione nunquam recedam. O pœnæ quam validum eſtis licentiæ, & furoribus frænum, quam amabiles eſtis! O ſanctæ præcautiones vos toto pectore amplector, ac divinam adoro miſericordiam, quæ vos mihi imponit! *Idem.*

Pœnitentia reparat gloriam, quam peccatum eripuit Deo

Pœnitentiæ exercitatio eſt veluti honoraria quædam mulcta, qua peccator reparat quodammodo honorem, quem Deo ſuum crimen abſtulerat. Et profecto peccator incipit ſeſe humiliare confitens ſuas infirmitates, & crimina, errores mentis ſuæ, ſuique cordis flagitia, deinde profitetur Deum ſolum eſſe ſanctum, & a juſtitiæ via recedere quicumque illius legem infringit. Denique ut ipſe eam ulciſcatur injuriam, qua Deum affecit, diſtringit arma, ac in ſemetipſum ſevere animadvertit. Superbia cauſa fuit, propter quam obedientiæ jugum excuteret, humilitas cum pudore ſuffundit errores ſuos confitentem: voluptas cor ejus corrupit, contritio illud dolore frangit, & quia caro ejus rationem feſellit, illam auſteritatibus crucifigit. Hæc omnia, ſicut videtis, mirum in modum læſi numinis gloriam reparant. Ad hęc peccator per pœnitentiam hinc quidem ſuam agnoſcit infirmitatem, inde vero Creatoris ſui præſtantiam, & poſtquam ejuſdem excuſſit imperium, iterum ſeſe eidem ſubmittit. *Auctor Anonymus.*

Pœnitentia Deo ſatisfacit magis, quam rigor iræ ipſius.

Quoniam ſevera eſt pœnitentia, iræ divinæ munere fungitur, ut loquitur Tertullianus, idque majori vi, & efficacia, quam Dei ipſius ira: vel potius agit in nobis id, quod ipſius Dei ira, ſi ſola ſit, nequit efficere. Quare? Quia ira quidem Dei peccatum punit in nobis, non delet; pœnitentia vero illud delet puniens: quamobrem ira Dei, ſi ſola ſit, quaſcumque pœnas vel exigat, vel ſumat de peccatoribus, nunquam efficere poteſt, ut Deo ſatisfiat, quod in inferno videtur, ubi tota pœnarum, quas reprobi patiuntur, æternitas nunquam ſatisfacit Deo, quia in inferno, S. Bernardus ait, Dei tantum ira operatur. Pœnitentia vero felici iræ ſimul, & miſericordiæ divinæ immiſtione, iræ quidem, cujus vices gerit, miſericordiæ vero, quam flectit, juſta, & integra eſt ſatisfactio, quam Deus expectat a peccatore. *Dictionarium morale.*

Pœnitentiæ neceſſitas.

Duplex tantum in cœlum patet via, vel innocentia, vel pœnitentia. Quis autem illuc per innocentiam ſe iturum putet, præter illos, qui per ætatem peccare non poſſunt? Peccatori ſine pœnitentia, & ſine mortificatione nulla ſalus. Quid eſt peccator, Tertullianus ait? homo eſt ad pœnitentiam, & mortificationem natus. Peccatori aut pœnitentia, aut infernus: illi plorandum, & ultro in tempore ſuſtinendum eſt, aut invito in æternitate plorandum, & perferendum. Si vera narrat evangelium, nil medium eſt, elige utrum mavis, dum licet; at eligendum nunc eſt, atque deliberandum? Quodvis peccatum, S. Auguſtinus inquit, vel ab ultore Deo, vel ab homine pœnitente puniendum eſt; vide, utrum optes. Nonne ſatius eſt divinæ juſtitiæ ſeveritatem evitare eam prævertendo, vel potius eamdem flectere temet ejuſdem miniſtrum conſtituendo? ..... Dignatur Deus juſtitiæ ſuæ cauſam in tuis committere manibus, dummodo bona fide hanc aggrediatis provinciam: quantumvis graves ſint ictus tui, ſemper erunt infirmiores illis, quos omnipotens brachium infligit. Pœnitentia,

tia, Tertullianus inquit, vice fungitur juſtitiæ Dei. *P. Nepveu tomo ſecundo conſiderationum.*

Actiones noſtræ oſtendere debent, ſincerum eſſe noſtram pœnitentiam.

Actiones veſtræ, veſtræque agendi rationes debent oſtendere, vos verum cepiſſe voſmet convertendi, & pœnitentiam agendi conſilium. Quantumvis firmæ ſint, ſtabileſque deliberationes veſtræ, ubi illis non accedunt comites virtutes, atque actiones, quamprimum quatiuntur, atque delentur. Ne in vitæ veſtræ ratione patiamini quoſdam mores, qui palam oſtendunt, olim mundum vobis, quam Deum, fuiſſe chariorem; ne ſervetis amplius inania ornamenta, & luxus, & vanitatis reliquias, propter quas olim in mundo ſuſpiciebamini; ex animo veſtro obliterate ſuaviſſimas ideas, ac jucundiſſimas illecebras hujus mundi, quibus corrupti fuiſtis. *P. de la Rue ſermone de S. Magdalena.*

Pœnitentia eſſe debet auſtera.

Hæc eſt Tridentini Concilii ſententia *ſeſſ.* 14. *c.* 2. Fructus baptiſmi differt a fructu pœnitentiæ: etenim per baptiſmum induimus Jeſum Chriſtum, & ſimus in illo nova creatura plenam, integramque omnium peccatorum noſtrorum remiſſionem recipientes: ſed in pęnitentiæ ſacramento ad primam illam novitatem pervenire non poſſumus ſine magnis ploratibus, laboribuſque, hoc ita divina juſtitia flagitante; ita ut non immerito pęnitentia a Sanctis Patribus baptiſmus laborioſus vocetur. Audite, eccleſiæ filii, verba matris veſtræ: hæc vobis proponit magnas pęnas, magnoſque labores, baptiſmum laborioſum. Hæc vos docet, divinam juſtitiam hoc petere. Hæc eccleſiæ ſeveritas eſt juxta ſpiritum ejus, qui nonquam extinguetur, & quem illa ſemper opponet laxitati. Quid nobis prodeſt cum concilio hæreticorum mollitiem deteſtari, qui hos ſanctos pęnitentiæ rigores exploſerunt, ſi in ſimilem incidimus languorem, & re ipſa negamus, quod verbis fatemur? Hic eccleſiæ rigor juſtus eſt; imitatur enim Dei juſtitiam, peccatore in ſemet ulciſcente injuriam, qua infinitam hanc bonitatem, & majeſtatem affecit. Salutaris eſt, quia novus eſt baptiſmus, difficilis quidem, & laborioſus, ſed ſemper baptiſmus eſt, per quem plorantes peccata noſtra in cordis noſtri amaritudine recipiemus primam illam novitatem, & integritatem baptiſmalem, quam amiſeramus. *Boſſuet Meldenſis Epiſcopus in libello quodam de Jubilæo.*

Peccator neceſſario vel a Deo ultore, vel a pœnitente corde peccatore puniendus eſt.

Conquerimur, ubi confeſſarius aliquot præcipit jejunia, eleemoſynas, mortificationes. Nunquid reo cum judice diſceptandum eſt? Heu! quam parum hoc nobis videretur, ſi nobis eſſet perſuaſum, nos infernum jam fuiſſe promeritos, & levi hac pęnitentia a damnatione liberari. Ita eſt, peccator, vel ab ultore Deo, vel a corde pęnitente puniendus es: divinæ juſtitiæ vel contritione, vel ſupplicio ſatisfaciendum eſt: *Aut ab homine pœnitente, aut a Deo puniente.* Cum Deus æternus ſit, atque infinitus, oderit, opus eſt, peccatum eodem modo, quo amat ſeipſum; quemadmodum autem Deus ſe ipſum in æternum amabit, ita peccatum in æternum oderit. Ita peccati pœna nullum habebit finem, quia odium peccati in Deo nullos eſt terminos habiturum. Peccatum igitur in hac vita per pœnitentiam expiandum eſt, vel ſubeunda æterna pęna, quam Dei juſtitia altera in vita nobis infliget. *Specimen ſermonum pro Adventu.*

Pœnitentia præſens eſt antidotum contra futura peccata.

Pœnitentia inſtar eſt firmiſſimi valli, quod objicimus torrenti affectionum noſtratum, noxiorumque habituum, qui nos pertrahunt in ſcelus, niſi illis valide obluctari ſuetimus. Proh! S. Auguſtinus ait, quam abeſt a peccandi conſilio cor, quod jam pœnitentiam facere decrevit; cum ob oculos ſemper habens peccatum ſuum paratus eſt omnibus vitæ afflictionibus, pœniſque ſubeundis pro criminum ſuorum ſatisfactione! Quam longe diſtat a divitiarum cupiditate avarus, qui illas in ſinum pauperum effundit! Quam procul a turpibus voluptatibus recedit impudicus, ubi paciſcitur cum oculis ſuis, ne illos circumferat in objectum aliquod, cujus intuitus animæ ſuæ puritatem offendere poſſit! Pœnitentia præſentiſſimum eſt antidotum contra peccata propter actus charitatis, ſpei, & contritionis, quos complectitur, & propter merita ſanguinis Dominici, quorum indeſinenter inſtaurat applicationem peccatori pœnitenti; eadem copioſarum gratiarum effuſionem meretur, Deum, ut ita dicam, ad ſanctam excitans æmulationem, eum cogens, ut ſeſe peccatori eo præbeat indulgentiorem, quo hunc in ſe ipſum ſeveriorem eſſe cognoſcit. Hæc eſt Tertulliani ſententia, cum ait: *Nos jejuniis aridi invidia cœlum tundimus.* Sed ubinam ſunt hi veri pœnitentes? *Ibid.*

Pœnitentia eſſe debet juſtitiæ, & iræ.

Homo peccator Dei locum tenet, cum ſe ipſum judicat per pœnitentiam; quod explicitis verbis docet Tertullianus lib. de Pœnit. Pœnitentia, inquit ille, virtus eſt, quæ in nobis vices gerere debet juſtitiæ, & indignationis Dei; juſtitiæ quidem, ut nos damnet, indignationis autem, ut puniat. Hic enim ſenſus eſt horum admirabilium verborum: *Pœnitentia Dei indignatione fungitur.* Hæc virtus eſt, quæ in nos Dei cauſam ſuſcipere debet, quæ debet in nobis reparare injurias illatas Deo, quæ noſtrummet ipſorum ſumptibus Deum ulciſci, & flectere debet, quæ, prout plus, minuſve nocentes ſumus, efficere debet, ut plus, minuſve divinæ indignationis, & odii pondus ſentiamus; illud dico perfectum odium, quo peccatum perſequitur, & ſanctam indignationem, quam contra peccatorem non concipere nequit, quia Deus eſt. Si pœnitentia eſt rectæ rationi conformis, hoc eſt, ſi id eſt, quod eſſe debet, hic illius verus character eſt. Quæro autem; character hic poteſt ne illi convenire, niſi in ſeveritatem incliner, neque nobis contra nos hunc inſpiret zelum ſeveritatis, qui illius proprius eſt? *P. Bourdalove in veris ſermonibus primi Adventus ſermone de pœnitentia ſeveritate.*

In quo conſiſtat vera, & eſſentialis pœnitentiæ ſeveritas.

Illud in pęnitentia majori nobis ſtat ſumptu, ac labore, quod nobiſmet interdicere debemus, quidquid propria ratio nobis vel peccatum eſſe, vel peccati cauſam oſtendit; quod ex cordibus noſtris revellendæ ſunt affectiones, quas ipſi noxias, & peccati origines judicamus; quod renunciandum eſt ſeacentis rebus, quæ nobis quidem jucundæ ſunt, ſed nos in crimen illicere poſſunt; quod bona fide acceptandum nobis eſt, quidquid ſcimus neceſſarium eſſe contra crimina amuletum; quod tandem infelices peccati effectus operibus prorſus contrariis nobis ſunt reparandi. Hoc, inquam, illud eſt, propter quod pęnitentia nobis ſevera videtur. Hoc dempto, reliqua omnia æquo perferremus animo; & dummodo hoc uno perfuncti fuiſſemus quoad ea, quæ veteres præcipiebant canones, haud ægre illos inſtaurari pateremur. Jejunaremus, cilicio induceremur, adſpergeremur cinere, noſmet ad ſacerdotum pedes proſterneremus: ſed ultionem in corde ſuffocare, injuriam dimittere, bonum male partum reſtituere, honorem obtrectationibus temeratum reparare, officio ſuo teneram ſacrificare affectionem, periculoſum commercium infringere, & animum ab iis rebus, quæ amantur, divellere, hoc naturam terret, hoc arduum eſt, & difficile. *Idem.*

Deſcriptio pœnitentis auſteram vitam ducentis, & bonis operibus excellentis.

Viſus eſt hic homo, qui paulo ante nullius mali miſeratione ducebatur, in xenodochiis famulari pauperibus, eorum detergere vulnera, eiſque omnia præſtare officia, quæ humilis charitas illi præſcribere poterat. Viſus eſt hic homo, quem vana gloriæ cupiditas paulo ante ſupra cæteros attollebat, propriis evertere manibus meditatas fortunæ amplioris ideas, quas ipſe conceperat, & nihil putare magnum, niſi humanæ gloriæ contemptum. Viſus eſt caſtigare corpus ſuum, illud in ſervitutem redigere, mentem ſuam humiliare, geſtare crucem, ac lubenti, magnoque animo Jeſu Chriſti mortificationem amplecti. *Flechier, in Panegyrico S. Ignatii.*

Plerique peccatorum, qui agunt pęnitentiam, ignavi ſunt, qui non ſatis conſulunt ſibi, ut ſemet tueantur; ſibi proponunt, ne quid mali faciant, ſed nequaquam proponunt ſibi, ut eorum, quæ fecere, malorum agant pœnitentiam; cum Deo vivere volunt, quaſi ejuſdem ſemper amici fuiſſent, neque cogitant un-

quam

quam, quod cum illius fuerint inimici, tenentur ſatisfacere juſtitiæ ejuſdem, & poſtquam ſibi licere voluerunt plurimas voluptates, quibus erat interdictum ſibi ſaltem a quibuſdam earum, quæ licent, eſſe abſtinendum. *P. Valois epiſtola 4. receſſuum ſuorum.*

Hipocryſis S. Paulæ.

Admirabilis Sancta Paula procul quidem ab illis aberat flagitiis, in quibus fidelium plerique verſantur, & nihilominus vide, quomodo illa viduitatis ſuæ tempore ſecum ageret S. Hieronymo teſte: *Ita levia peccata plangebat, ut illam graviſſimorum criminum crederes ream.* Mœrebat illa, dolebatque tanta lacrymarum ubertate ob levis crimina, ut eam graviſſimis quibuſcumque ſceleribus coinquinatam arbitrari poſſes: illam obteſtabamur, ut ſuis parceret oculis auſteritates moderans, utque eos Sacris Bibliis perlegendis reſervaret: at ſinite, reddebat illa, me eam faciem deformare, quam fuco olim contra Domini mandatum illevi. Affligam opus eſt corpus iſtud, quod nimium deliciarum guſtavit; expiem, opus eſt, oblectationum, gaudiorumque meorum diuturnitatem jugibus fletibus; ſuccedat, opus eſt, ciliciorum durities, & aſperitas indumentorum mollitiei, & magnificentiæ. *Fromentieres ſermone de Pœnitentia.*

Pœnitentia in totâ vitæ ſpatium protrahenda.

Docêt Sancti pœnitentiam uſque in mortem eſſe producendam; & peccatum tantum eſſe malum, ut credendum non ſit, illud expiari poſſe dolore, qui minus diuturnior futurus ſit, quam vita, & Deum illud nobis dimittentem, nequaquam diſpenſare, quominus illud lacrymis eluamus, & illius pœnitentiam agamus. Inde illud proficiſcitur diſcrimen, quod inter Sanctorum, aliorumque vulgo peccatorum pœnitentiam videmus. Quanquam Sancti pro peccatis ſuis ſatisfaciant, nunquam tamen dolori ſuo faciunt ſatis; plorant peccatum, illud execrantur, illud fugiunt, illud ſemper formidant. Alii e contra quamprimum illius memoriam abjiciunt; quo minus illius pondus ſentiunt, eo facilius ſibi perſuadent, ſe veniam conſecutos fuiſſe, atque cum hac falſa perſuaſione in fallaci vivunt tranquillitate. *Pater Alleaume in libro, cui titulus: Les ſouffrances de noſtre Seigneur durant ſa Paſſion.*

Fingite vobis videre Dei filium, terribilem, & incorruptibilem judicem noviſſimo judicii die ſuo ſolio inſidentem; fingite vobis, hunc vobis oſtendere alienigenas hos pœnitentes, eoſque oſtendentem in iræ ſuæ ardore vobis dicere. Miſeri, quid reſpondere poteſtis huic exemplo, quod improbam duritiam veſtram confundit? Hi Ethnici erant, vos eſtis Chriſtiani omnibus evangelii mei myſteriis imbuti. Illis non aliud erat lumen, niſi quod obſcura naturæ fax præferebat, vos autem fulgidiſſimum gratiæ meæ ſplendorem habetis. Illi unum dumtaxat e ſervis meis audierunt; ad vos autem plures deinceps per intervalla miſi, qui voluntates meas vobis nunciarunt, atque juſſa mea prodiderunt: illis ſemel tantum prædicatum fuit, vobis autem toto vitæ veſtræ ſpatio: illis nonniſi urbis excidium intentatum fuit, vobis autem animæ veſtræ, veſtræque æternæ felicitatis interitus, cujus jactura toto cœlo luctuoſior eſt, magiſque irreparabilis. Ethnici illi egerunt pœnitentiam, & vos cum toto chriſtianiſmo veſtro nondum reſipuiſtis: illi uni crediderunt prophetæ, vos autem non crediſtis mihi Dei viventis filio: illi jejunarunt, vos in comeſſationibus, & impudicitiis veſtris permanſiſtis: illi ſe ſacco, & cilicio induerunt, vos ſemper pompam, veſtimentorumque luxum amaſtis: illi profunda, & vera triſtitia ſemet afflictarunt, vos cupidiſſime mundana gaudia, & ſolatia profana conquiſiviſtis. Infelices Chriſtiani quid habetis, quod reſpondere poſſitis? Nunquid minus edocti fuiſtis, quam illi alienigenæ? nunquid minus admoniti? nunquid pauciora eorum meatum, amoriſque argumenta recepiſtis? nunquid minus vobis metuenda eſt mea ultio, atque juſtitia? Cur ergo in impœnitentia permanſiſtis? Ideo, indigni, & infideles Chriſtiani, damnamini. *Auctor Anonymus.*

Quomodo verus pœnitens ſeſe gerere debeat.

Ne credatis, Auditores, me velle pœnitentem, ſtatim ac converſus eſt, palam contra mundum inſurgere, iiſque fidem abrogare, quos eidem magis addictos cognovit. Hæc mea ſententia non eſt, ſed hunc volo ſolum audacter, & ſine ullo metu animum appellere ad munera ſua obeunda, quin mundus illum amovere poſſit: ita ut ſi in pœnitentiæ praxi contemptum fuerit nactus, non ideo ſubſiſtat, neque animos abjiciat, ſi irriſionibus fuerit exceptus. Itaque contemptus ille, quo mundus excipit Sanctos, & quo Sancti mundum excipiunt, eſſe debet reciprocus: quod innuit S. Paulus Apoſtolus per hæc verba ad Galat. 6. *mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo*, videlicet, ut Patres interpretantur; Mundus, & ille ultro citroque ſibi pro contemptu contemptum, pro odio odium reddebant, quaſi alter alteri invicem mortuus eſſet, ita ut ſi mundus Paulum tanquam mortuum reſpiceret, non aliter de mundo Paulus ſentiret. Etenim quantumvis frugi, & ſancta ſit vita veſtra juſtine, an peccatores ſitis, religioſi, an æquo liberiores, nunquam evitare poteritis improba mundi dicteria. Flagitioſus homo es, & impudicus, de te omnes in cœtibus, ac ſocietatibus obloquentur, totiuſque civitatis fabula fies, atque ludibrium. Si igitur infidelis eſt mundus iis, qui fideliſſime eidem famulantur, & ſecundum illius inſtituta, moreſque vivunt, quænam illius erit improbitas in eos, qui in virtutis partes concedunt? *P. de la Rue ſermone de S. M. Magdalena.*

In pœnitentia pro Deo tantū ſaltē faciendū eſt quantum antea pro mundo ſiebat.

Cum rogo vos, atque obteſtor, ut in pœnitentia veſtra pro Deo tantū ſaltem faciatis, quantum pro mundo feciſtis, veſtræ indulgeo imbecillitati: *Humanum dico propter infirmitatem veſtram.* Dicere poſſem; his plura facite; at nil ultra poſco. Heu quanam de re conquerimini? A me dura, & moleſta exiguntur; verum aliquidne minus moleſtum, incommodumque mundo præſtitiſtis? Nonne pro vili, abjectaque creatura longe plura feciſtis iis, quæ pro Deo petimus? Petimus nunc, ut per pœnitentiam mortificetis corpus veſtrum; ac quoties alias illud ſtupidum, & pecudi ſimile per voluptates effeciſtis; & quot doloribus illud affeciſtis? Alias indeſinenter pro mundo, ac perituris bonis illius vigilabatis: nunc aliquot diei horas traducite de Deo, deque æternorum bonorum illius poſſeſſione cogitantes. Quæritur nunc, ut ab eorum neceſſitudine abſtineatis, qui vos corrumpunt, & animum ad id inducere non poteſtis; ſed quot eorum inſanæ zelotypiæ veſtræ ſacrificaſtis? Urgemini, ut eleemoſynam erogetis, ubi adſit facultas; vos autem redditis mala eſſe tempora, pecuniam rarsam eſſe, ingentes eſſe familiæ veſtræ neceſſitates: ſed quin loquar de ingenti opum vi, quas abſumpſiſtis, ut cupiditatibus veſtris ſatisfaceretis, quantum auri, argentique in alea, inanibuſque ſumptibus profudiſtis? Nunc igitur in pauperum ſolatium effundite, quod in immodeſtos ornatus, in luxum, ſuperbaſque veſtes prodigebatis: xenodochiis largimini, quod in alea, ludiſque diſperdebatis. Exigitur, ut aliquot momenta veſtris invigiletis affectibus in receſſu, & oratione, ac id agendi vobis deeſſe tempus aſſeritis: ſed alias quot horas, quot dies, noctéſque in ſpectaculis, ludis, turpibuſque factis inſumpſiſtis? Nihil tunc vobis pro mundo videbatur arduum, opus eſt ergo, nunc pro Deo nihil vobis arduum videri. *Idem.*

Nulla eſt pœnitentia niſi auſtera vita ducatur.

Illuſio eſt credere agi poſſe pœnitentiam vivendo, ut olim vivebatur, & vitam mollem ducendo, quæ nihil prætermittit, ut eam ſibi comparet animi tranquillitatem, quæ erat idololatrarum felicitas, & quæ nulla ſibi elabi patitur oblectationibus indulgendi, tempuſque traducendi occaſionem. Profecto hoc eſt non intelligere, quid ſit pœnitentia. Poſtquam Deum læſerunt, cum eo vivere cogitant, quaſi ſibi ſemper fuiſſet amicus, neque reputant, quod cum ſemper inimicus fuerit, licet nobis criminum veniam conceſſiſſet, tamen ſemper tenemur juſtitiæ ipſius ſatisfacere, & poſtquam ſibi licere voluerunt res illicita, ſibi debent aliqua ſaltem prohibere eorum, quæ licita ſunt. Sed Chriſtianorum mollities eo uſque proceſſit hodierna die, ut ne audeamus quidem apud eos de jejunio verba facere, neque hortari, ut aliquid ſuo detrahant ſomno orationi impendendum; ut nimis delicatam menſam reſecent; ut quotidianis ſumptibus aliquid demant in eleemoſynas erogandum; ut ad tempus ſibi mundi conſuetudinem interdicant; ut denique illis etiam abſtineant voluptatibus, quæ omni culpa vacant pro illis, quibus contra fas, legemque Dei obtemperarunt, ſatisfacturi. *Ex manuſcripto ſermone.*

Pri-

Fidelium primitivæ Eccleſiæ pœnitentia.

Primis chriſtianæ religionis temporibus, quibus major erat fervor, præ templi foribus videbantur poenitentes cujuslibet ſexus, ætatis, dignitatis, humiliati, proſtrati, lacrymis madentes, ultra veſtibulum pedem proferre non audentes, emittentes gemitus, & ſuſpiria, a fidelium ſocietate ſecreti, cinere, ac cilicio cooperti, obteſtantes fratres ſuos in templum introeuntes pro ipſis orare, ut Domini juſtitiam flecterent, atque criminum ſuorum veniam obtinerent; a fidelium communione ejecti, a ſanctorum myſteriorum participatione ſemoti, integros annos in auſteritatibus, jejuniis, macerationibus, adeoque amaris contritionis ſenſibus traducentes, ut hodierni poenitentes ne una tantum die eorum pondus vellent ſuſtinere. Talis erat olim eccleſiæ felicitas in filiorum ſuorum diſpoſitione; raro inveniebantur fideles, qui ſacra baptiſmi vota temeraſſent; omnes fere culpa vacabant, vel ſi aliqui erant peccatores, horum poenitentia magis ædificabat eccleſiam, quam eorum ſcelera eidem ſcandalum attuliſſent. *Idem*.

Quamvis eccleſia de pœnitentiæ ſeveritate aliquid remiſerit, hujus neceſſitas tamen ſemper permanebit.

Scio eccleſiam filiorum ſuorum neceſſitatibus commotam coactam quodammodo fuiſſe, ut aliquid de antiquarum poenitentiarum ſeveritate remitteret. Sæculorum mutationes neceſſario quodammodo ſecum pertraxere diſciplinæ lenimentum; ſed illa non ideo naturam mutavit; non ſemper eadem illius praxis permanſit, ſed ſpiritus ejus nunquam immutatus eſt. Urbium regimen, & cujuslibet imperii leges mutatæ fuere, quippe quæ innitebantur judicio mortalium, quod varium eſt, atque mobile; ſed lex evangelii innixa præceptis Dei immutabilis, atque æterni eadem ſemper eſt. Poenitentiæ ſeveritas non viget amplius, verum eſt; ſed natura, & neceſſitas pœnitentię in æternum vigebit. Divinæ juſtitiæ ſatisfacere non poſſumus pro patratis criminibus, quin congruam agamus poenitentiam, atque ut obtineamus jus veniæ ejuſdem ſperandæ, quam primi peccatores per poenitentiam conſecuti ſunt, ſimilem nobiſmet præſcribamus oportet. *Idem*.

Sæpe ſæpe ponimus falſam pœnitentiam.

Fortaſſe vir bonus mundo videris, majorem præ te fers probitatem, bonam fidem, majorique cura tua erga homines munera adimples; attamen hoc nondum ſatis eſt, ut ſis poenitens. A criminibus ceſſaſtis, ſed illa non expias: vitæ rationem mutaſti, ſed nondum magnum illud ſenſiſti vulnus, quo cor ipſum mutatur. Crimina illa, quæ per poenitentiæ dolorem nunquam expiaſti, dimiſſa ſunt in oculis tuis, atque te in hac re tutum putas; quaſi ad poenitentiam agendam ſatis eſſet abſtinere a peccatis, poſtquam vitam flagitioſam, boniſq; operibus vacuam vixiſti. Periculoſus hic ſtatus nihil habet, quod terreat te: delicta, quæ lacrymis nondum eluiſti, & quæ ideo coram Deo nondum dimiſſa ſunt, nihil tibi metuendũ relinquunt; eo pacatius in tuo peccato morieris, quod, quin illud agnoſcas, in ipſo morieris. *Idem*.

Ad pœnitentiam agendam facienda ſunt actiones contrariæ peccatis, quæ commiſſa fuerunt.

Peccatores, ut omnino ſua expient delicta, ea facere debent, quæ ſint ſuis flagitiis contraria. Ne putes ſatis eſſe, ſi pravam vitæ rationem abdicent, ac recentem ordiantur. Quemadmodum manus a ſcribendo ceſſans non delet illa, quæ ſcripſit: quemadmodum lingua, quæ ſeſe in injurias effudit, non expiat illas ſolo ſilentio: quemadmodum, qui obæratus eſt, æs alienum nequaquam diſſolvit recentia non contrahens debita; ita ſola vitæ mutatio præterita non delet peccata, niſi ploratus, gemitus, aliaque laborioſa pœnitentiæ opera acceſſerint. Vult Deus, peccatores, ut ab æternis ſe redimant ſuppliciis, ſeipſos carnis macerationibus damnent, atque ut reparent injurias, quibus illum affecerunt, omnibus membris, ſenſibuſque ſuis, qui earum fuere participes, ea infligant ſupplicia, quæ cum criminum qualitate aliquam habeant rationem: *Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſervire iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſatisfactionem*, ut S. Paulus ad Rom. 6. inquit. *De la Font in eccleſiaſticis diſcurſibus pro prima Septuageſimæ Dominica*.

In pœnitentia corporis, & ſenſuum mortificatio neceſſaria eſt.

Peccatum inter, ac poenitentiam exactam requiritur compenſatio. Non fuiſti ignavus peccator, poenitens ignavus eſſe non debet. Corporis tui amor omnium malorum tuorum cauſa fuit: opus eſt, odium, mortificationem, bellum eidem illatum, cauſam eſſe tuę felicitatis. Ornatuum, veſtiumq; amor te in ſcelus impulit; ſimplicitatis, modeſtiæ, chriſtianę regularitatis amor te inde retrahat, & ad poenitentiam adducat, oportet. Mundi, ſocietatum, & converſationum commercium animæ tuæ lethale intulit vulnus; domum tuam in ſolitudinem converte, a mundo recede, & guſtabis, quam ſuavis eſt Dominus. Vita tua non aliud fuit, quam ſeries non intermiſſa voluptatum, ſolatiorumque; temet ipſum gemitibus, ploratibuſque damnes, carnem tuam mortifices, eamque indeſinenter crucifigas, oportet &c. *P. Maſſillon ſermone de Magdalena*.

Hominis pœnitentis hypotypoſis.

Verus poenitens homo eſt, qui peccatorum ſuorum dolore tabeſcens lectulum lacrymis rigat, artus tegit cilicio, & Prophetæ exemplum ſecutus cinerem tanquam panem manducat. Homo eſt divinæ juſtitiæ cauſam in ſe ipſum ſuſcipiens; homo moerore confectus, ſæculo, omnibuſque illius placitis mortuus, ipſas etiam maxime innocuas voluptates ſibi interdicens, eo quod aliquando non abſtinuit a noxiis; homo indeſinenter carnem ſuam mortificans, corpus ſuum tanquam rebelle, atque inceſſanter domandum reſpiciens inſtar perfidi inimici, cui fidendum non eſt, vel rei inſtar, qui puniendus eſt, vel inſtar coinquinati vaſis, quod eſt expiandum. Poenitens homo eſt, qui jugiter ſe ipſum adjudicat morti, quia ſcit ſe vitam nequaquam mereri; homo, qui ſuarum recordatus profuſionum ſibi negat etiam neceſſaria; qui non audet amplius oculos ſuos in cęlum attollere, quia illius reformidat fulmina, quæ toties meritus eſt; homo, cujus mores humiliatione ſunt pleni, quia putat per peccatum ſuum de ſtatus ſui nobilitate fuiſſe deturbatum: cujus veſtes, ornatus, ſupellex aliquid habent lugubre, quia ſe ipſum nonniſi velut hominem tumulo deſtinatum reſpicit. Poenitens homo eſt formidine, ac terrore perculſus, qui nil videt in ſacris Bibliis niſi uberes promiſſiones, quibus ſe præbuit indignum: in eccleſia, niſi ſacra myſteria, quæ polluit; in religione niſi magna privilegia, quibus abuſus eſt; qui de ſuggeſtu non audit niſi ea, quæ meritus eſt, ſupplicia, in evangelio nil legit niſi juſtam criminum ſuorum poenam. Denique poenitens homo eſt annihilatus, humiliatus, confuſus, & contritus, qui ſuam proſpiciens indignitatem in ipſo templi limine ſubſiſtit, tanquam Publicanus, & qui non contendit ad beatum felicitatis terminum, quo anhelat pervenire, niſi per moleſtam, auſteramque viam poenitentiæ. Hic eſt verus poenitens; hæc ſunt conditiones, quibus aliquis ſperare poteſt ſe miſericordiam impetraturum a Deo, quem indigne adeo offendit. *Pater Maſſillon ſermone de exiguo Electorum numero*.

Pauciſſimi ſunt veri pœnitentes.

Mundi profecto nos aliquando tædet, illius tumultus relinquimus, ſecedimus, ut commodius ſalutis noſtræ negotio proſpiciamus, cum Deo etiam, quem toties laceſſivimus, in gratiam revertimur; ſed hæc non niſi pars eſt poenitentiæ. Quotuſquiſque hanc peccatorum vitam amaris lacrymarum imbribus, & poenitentiæ macerationibus expiat? Oſtende mihi aliquot hujus poenitentiæ, quam te facere putas, & in qua poſt tot peccata confidis, veſtigia? Nunquid legem quadrageſimalis jejunii? Sed quot peccatores vel ab ea ſe prorſus diſpenſant, vel ex dimidio tantum obſervant? Pauperes illam divitibus remittunt; nobiles eam tanquam uſum vulgi reſpiciunt. Quid igitur? Nunquid officiorum tuorum pondus; num moleſtum negotiorum impedimentum, num adverſam fortunam, num rei domeſticæ curam, num dignitatum, honorumque tuorum pondus? Si hoc animo a te iſta ſuſtinerentur, vel ſuſciperentur, credo equidem, tibi merito adſcribi poſſent. Sed velleſne inanes prætextus, & male conſarcinatas excuſationes inter poenitentiæ opera adnumerari? Velleſne, Dominum rationem habere pęnarum labor umq;

quos propter ipſum non ſuffers, & quibus ſola te cupiditas tua objecit? Heu! inter hæc omnia ad ſummum nonniſi mundi pœnitens eſt, non religionis. Quid adhuc? Calamitates, morbi, infortunia, jacturæ bonorum, quibus divinitus cumulatus eras, ut ad ſalutem tuam utereris. Verum hæccine patienter, & humiliter ſuſtines; an, quin ibi pœnitentiæ occaſiones invenias, recentium delictorum materiam reperis? *Pater Maſſillon ſermone de exiguo Electorum numero.*

Cavendum eſt, ne in pœnitentia tibi parcas.

Quandoquidem pœnitentia vices gerit ultricis juſtitiæ Dei, cave ne tibi parcas; Deus enim ad examen vocabit hanc pœnitentiam, inquit Tertullianus, quemadmodum lydio lapide aurum, argentumque probatur: *Si qui venditant, prius numeratum, quo paciſcuntur, examinant, neve ſcalptus, neve raſus, neve adulter, etiam credimus pœnitentiæ probationem inire.* Prope inſpiciet, & conſiderabit pœnitentiam, qua peccator amiſſum redimit cœlum, viſurus, utrum hæc ſincera ſit, an fallax pœnitentia. Scrutabitur, utrum integra ſit, an aliquid eidem fuerit abraſum; utrum in divinæ ſtateræ trutina æquum habeat pondus; & nihilominus eam, quam poſſumus, leviorem facere cogitamus. Pulchrum ſane eſt videre Chriſtianum poſt tot peccata reformidare jejunium, vel exiguam erogare ſtipem, & vere ſe ſatisfeciſſe, ubi in ſacerdotis auriculam ſua inſuſurraverit crimina, & pro pœnitentia breviuſculas preces aliquot fuderit. Proh Dei juſtitia, quam diſtricte aliquando jus tuum recipiens es judicatura! *Sermo manuſcriptus.*

Exterior pœnitentia argumentum eſt ſinceritatis pœnitentiæ interioris.

Neceſſarium profecto non eſt, quod dolor interior ſeſe extrinſecus ſenſibilibus prodat indiciis: ſed illi fidendum non eſt, niſi ita fortis extiterit, ut nos impellere nequeat ad ſcelera noſtra expianda corporis, ſenſuumque mortificatione. E contra exteriores pœnitentiæ ſunt veluti effectus, qui oſtendit ſubſiſtere cauſam, videlicet dolorem, & criminum patratorum pœnitentiam. Hæ ſunt veluti recentes inciſiones, quæ rurſus cordis vulnus aperiunt, novæ ſunt cauſæ, quæ accendunt odium, & ultionem, quam contra peccatum inimicum noſtrum concepimus. Hæc pœna efficit, ut criminis noſtri meminerimus: veluti cum reus diuturno punitur ſupplicio, & per intervalla torquetur, quilibet cruciatus, quo afficitur, in mentem revocat illi cauſam, propter quam vapulat, eamque ſemper oculis ejus objicit: ita hæc pœnarum, ac pœnitentiarum continuatio, hæc auſteritatum, ac toties iteratarum mortificationum prorogatio, atque voluntaria hæc afflictio, quæ æque diu viget, ac noſtrarum iniquitatum memoria, tandem juſtitiam Dei flectit, cor ejus mollit, eumque quodammodo cogit, ut nobis criminum noſtrorum veniam concedat, ut loquitur Tertullianus: *Nos jejuniis aridi, & omni continentia expreſſi, in ſacco, & cinere volutati invidia cœlum tundimus, ut miſericordiam ambiamus orantes.* Vultibus noſtris pallentibus, & ad maciem redactis, corporibus noſtris ſiccis, & diuturna abſtinentia deformatis, humili hoc habitu corporis cilicio, involuti, cineribuſque adſperſi, nec non lacrymis pœnitentiæ Deum ipſum ſuo inſidentem ſolio oppugnamus, ſanctam illi vim facimus, ejuſque, ut ita dicam, miſericordiam cogimus. *Idem.*

Pœnitentia eſſe debet cum humilitate conjuncta.

Sancto Regi David peccatum ſuum ſemper ob oculos verſabatur: *Peccatores oportet, ut videant ſe,* S. Auguſtinus inquit, *& diſpliceant ſibi.* Hæc enim ſuæ infelicitatis conſideratio, & jugis peccati ſui præſentia eos ſemper in humiliationis ſtatu continet, quæ perfectiſſima eſt diſpoſitio, quam ab illis exigit Deus, ſimulque rationi maxime conſona. Quis enim cogitare poteſt ſe reum eſſe mortis, & paſſionum Jeſu Chriſti; niſi hujus adfuiſſet miſericordia, ſe in æternos ignes præcipitem dandum fuiſſe, quin ſe ipſum annihilet? Quemadmodum autem ſpiritui naturaliter ſuperbo nihil tam amarum eſt, quam humilitas, ita in mortificationis hujus virtutis praxi primus pœnitentiæ rigor conſiſtit. *Abbas du Jarry ſermone pro die Septuageſima.*

Sine dolore, & cordis contritione nulla eſt pœnitentia.

Quemadmodum ex corde omnia peccata prodeunt immediate, Dei filius inquit, ita per dolorem directe ex corde, emanantem illa expianda ſunt, & voluptas ex illis percepta dolore eorumdem punienda eſt. Quam vehemens dolor hic eſſe debeat, judicari poteſt ex contritionis, & compunctionis nominibus, quibus in Scriptura appellatur ad indigitandum, Interpretes inquiunt, quod pœnitentis cor fractum, ac dolore confoſſum eſſe debet eodem ferme pacto, quo ex fracto vaſe, & ulcere cæſo, quidquid ibi latebat impurum, egreditur: quaſi lacrymæ ex corde emanantes ſecum omnem efferrent corruptionem peccati, propter quod effunduntur. Eheu! Chriſtiane, amici *luges corpus, a quo receſſit anima; non luges animam, a qua receſſit Deus,* inquit S. Auguſtinus. *Idem.*

Sine auſteritate, & ſine pœna nulla eſt vera pœnitentia.

Ubi nulla auſteritas, nulla mortificatio, ibi nulla pœnitentia. Quælibet idea, quam virtutis hujus concipere potes, fallax eſt, ſi hanc aliter tibi exhibeat, quam ſeveram, auſteramque. Opus eſt opera ſatisfactoria, quibus peccata redimuntur, ut S. Cyprianus ait, opus, inquam, eſt hæc opera aliquam habere rationem cum paſſione Jeſu Chriſti, cujus opus adimplent. Hac in re, o Fideles, voſmet diligenter debetis excutere; etenim quid in vita veſtra ſeverum, quid mortificatum eſt, quod non eſſet in eadem, antequam in hæc laberemini ſcelera, quæ noſtis, & quorum pœnitentiam agere vultis? Omnia hæc lenimenta tanta induſtria ab amore proprio excogitata; omnes iſtæ exceptiones, quæ fiunt, cum criminoſi nexus ſemiſtanguntur; hæc immodica ornatuum pompa, quam ſibi quiſque permittit; hæ converſationes, quæ non videntur innocuæ, niſi ubi cum præteritis flagitiis conferuntur; ſecreta hæc murmura contra ſeveritatem legis ea nobis prohibentis, quæ adhuc deperimus; affectiones iſtæ, quæ eo quod intra cordis noſtri terminos concluſæ ſunt, nihil nequitiæ in ſe habere videntur: hæc omnia, o Chriſtiani, nequeunt conciliari cum ſpiritu pœnitentiæ, qui non peccati ſolum inimicus eſt, ſed earum rerum omnium, quæ aliquem cum peccato nexum habent. Etenim, S. Gregorius ait, nobiſmet ſæpe ea prohibere debemus, quæ licita ſunt, tanta cum ſeveritate, quanta cum facilitate ea nobis permiſimus, quæ vetita erant. *Idem.*

Vere converſi peccatoris pœnitentia ad mortem uſque perſeverare debet, quæ illius eſt conſummatio. Non deſerit tabulam hanc, quam illi poſt naufragium offert eccleſia, niſi omni evaſerit periculo. Et ſane, S. Bernardus ait, confeſſio eſt veluti pharmacum febrim auferens; ſed pœnitentia eſt veluti victus norma, quæ vires reſtituit, & qua opus eſt, ut perfecta valetudo reparetur, præſertim ſi diu in ſcelera verſati fuimus; diuturni quippe habitus peccatorum ſunt veluti vehementes illi morbi, qui poſt ſe aliquem ſemper languorem relinquunt, ex quo ægre convaleſcere poſſumus.... Eheu! ſi pro dimiſſis etiam criminibus nobis trepidandum eſt; ſi S. Paulus, licet nullius criminis ſibi conſcius eſſet, non ideo tamen ſe juſtificatum eſſe putabat; ſi David criminis ſui veniam ſe conſecutum fuiſſe certus; ſi Magdalena, quæ ex ipſius Jeſu Chriſti labris abſolutionem obtinuerat, adeo diuturnas, auſteraſque pœnitentias egerunt, quid nobis faciendum eſt, nobis ſcilicet, qui ſatis ſuperque ſcimus, quod toties infernum meriti ſumus; ſed qui citra revelationem nunquam ſcire poſſumus, utrum peccata noſtra nobis remiſſa fuerint, & utrum eam receperimus gratiam, quam amiſeramus? *Idem.*

Quænam eſſe debeat pœnitentia.

Cum de pœnitentia loquor, pœnitentiam intelligo ſinceram, ſolidam, efficacem; pœnitentiam intelligo ferventem, ſedulam, ſeveram: hæc enim una reconciliare nos poſſet cum Deo, & conſcientias noſtras coram Deo pacare; quia hæc una aliquam habet cum pœnitentia Hominis Dei conformitatem. Pœnitentia imperfecta, tepida, languens, pœnitentia ignava, in qua peccator ſeipſum audit, ſeipſum palpat, ſibique parcit; pœnitentia commoda, quæ cum omnibus vitæ ſua-

ſuavitatibus vult conciliare; pœnitentia, quæ non crucifigit carnem; quæ mentem non humiliat: pœnitentia ſterilis, & ſine bonis operibus, vana eſt pœnitentia, quæ Deum non lenit, ſed laceſſit, quæ conſcientias noſtras non ſedat, ſed ſescentis ſtimulis laniat, quæ earum tumultum non aufert, ſed ipſa fit argumentum aculeatiſſimarum exprobrationum, ſæviſſimorumque tumultuum, quibus torquemur. Opus eſt pœnitentia, S. Chryſoſtomus inquit, quæ cum illa Jeſu Chriſti eſſe poſſit conjuncta, & quæ pœnitentiæ J.C. eſſe poſſit ſupplementum. Ad id autem opus eſt, ut eos omnes habeat characteres, quos hactenus memoravi, ſinceritatem, ſolicitudinem, integritatem, ſeveritatem, atque ita particeps fiat omnium qualitatum pœnitentiæ Jeſu Chriſti. *P. Bourdalove ſermone primo de Nativitate Jeſu Chriſti.*

Pœnitentia, quam peccatores egerint, illos in extremo judicio tutos efficiet.

Fateor equidem, pœnitentiæ agendæ neceſſitatem gravem eſſe naturæ, ſed in religione inevitabilis eſt. Chriſtiani, quandoquidem non alia nobis ſuppetit ratio, qua noſmet præparare poſſimus magno illi judicio adeo ſevero, atque terribili, in quo de noſtra æternitate dijudicandum eſt, ullane poteſt nimia eſſe cura ad noſtri judicis iram leniendam, ut in ſtatera ejus poſiti non inveniamur leves, & bonorum operum noſtrorum pondus illi malorum præponderet? Quamvis magnus ſis, vel fueris peccator, de ſalute tua non deſperes, quippe judicem habebis illum ipſum Deum, qui venit ut ſalvos faceret peccatores, ſed peccatores tantum vere pœnitentes. Graviſſima ſcelera ſanguine J.C. & lacrymis contritionis abluta nequaquam imputabuntur auctoribus ſuis coram Deo, ſed erunt cauſa gloriæ illorum, & inſignis veluti reparatio majeſtatis ſupremi Judicis, qui benedictionibus cumulabit illos, donec interim in impœnitentes æternam maledictionem contorquebit. Magdalenæ, Petri, Pauli, Auguſtini magna illa die videbuntur ducere innumerabilem hanc pœnitentium cohortem, qui erigent quoddam veluti immortale trophæum gloriæ divini Redemptoris ſui; atque ex adorabili ejus ore excipient cum omnium criminum remiſſione coronam pœnitentiæ ſuæ, quæ in capite eorum, qui inſigniores fuere majori luce, quam corona innocentium, fulgebit. *Abbas du Jarry ſerm. pro die Cinerum.*

Deus vitæ noſtræ curſum producit, ut pœnitentiæ nobis ſpatium concedat; nos vero in recentibus patrandis criminibus tempus illud tranſmittimus, quod largitur Deus, ut patrata expiemus. Quin debita noſtra diſſolvamus, recentia quotidie conflamus, & inceſſanter adjicimus aliquid theſauro iniquitatis, quem in diem ultionis congerimus. Si ante annos decem nos Deus e vivis ademiſſet, facilius rationem reddere potuiſſemus, neque conſcientia noſtra innumeris onerata eſſet criminibus, quæ patravimus poſt illud tempus, quo jam adeo nocentes eramus. Nullum eſt ex his ſceleribus, quod ſecum non deferat inevitabilem eorum expiandorum per poenitentiam neceſſitatem; attamen longe nocentiores ſumus, quam ante, neque adeo magis, quam ante ſumus poenitentes. *Idem.*

De illis, qui ſibi parcunt in pœnitentia.

Quid? nonne jam divinæ opus eſt miſericordiæ, quod nobis permittit Deus propriorum ſcelerum noſtrorum exercere juſtitiam? Et alteram etiam nobiſcum exercere miſericordiam contendimus: hoccine juſtum eſt? Cum autem in poenitentia noſtra tantum præcautionis, ſolertiæ, lenimenti adhibemus, nonne hoc juxta Tertulliani ſententiam eſt in poenitentia noſtra committere eas infidelitates, quæ per aliam poenitentiam eſſent expiandæ; & ad miſericordiæ tribunal eo pacto agere, quod in nos divinæ juſtitiæ ſeveritatem excitare deberet? Tandem enim Deus in manu veſtra juſtitiæ ſuæ gladium ſtatuerat, vos ad poenitentiam incitans; idque, ut inordinatam affectionem abſcinderetis, ut noxia vincula, neſuſque cæderetis, ut diviſionem in penitiores uſque animæ ſinus inſereretis, atque voſmet ipſos ſejungeretis ab iis rebus, quibus arctiſſime adhærebatis; verbo, ut vitiis, cupiditatibuſque veſtris cruentum inferretis bellum; vos autem per mollitiem, & ignaviam vobiſmet pepercistis. Reddite ergo, reddite Domino hunc enſem, quem adhibere neſcitis, alia profecto ratione eodem utetur Deus. Quid ne verba quidem fieri de jejunio, levique mortificatione poteſtis? Quid tu mulier mundana, quæ dies, noctesque in choreis traducis, non ferendum putas confeſſarium, quia præcipit, ut una vigiles hora precibus vacatura, &c. *Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta, Sermone de pænitentia.*

De ſeveritate pœnitentiæ, & ſatisfactionis.

Niſi Deo, quod juſtum eſt, reddideris, ipſe repetet. Hic creditor eſt, quem nemo fraudare debita poteſt pecunia. Quæ ſi vera ſunt, quo in ſtatu es? Quam horribile eſt incidere in manus Dei viventis! Quam graves ſunt ictus brachii omnipotentis? *Si habes brachium ſicut Deus.* Job. 20. Poenitentis eſt actus juſtitiæ: debet ergo aptare ſatisfactionem injuriæ: ſed quinam hoc facere peccator poteſt? Injuria eſt quodammodo infinita, quippe laceſſit infinitam majeſtatem: quid autem efficere poteſt homo, quod non ſit finitiſſimum? Hic debet Deo decem millia talenta, & vix uno denario ſolvendo eſt. Nonne igitur fateri debet ſe non eſſe ſolvendo, ac de ſe actum eſſe, ſi illum ad extremum uſque quadrantem perſolvere juſſerit Deus? Unus erat Deus, qui ex integro ſatisfacere, & parem injuriæ offerre poſſet reparationem: ideoque opus fuit, ut Dei filius homo fieret, & animam efflaret in cruce, ubi ſuum obtulit ſanguinem, cujus infinitum eſt pretium ad injurias reparandas, atque divinæ juſtitiæ omnino ſatisfaciendum. Sed pretium hoc utile eſſe non poteſt, niſi per poenitentiam applicetur, quæ eo magis ſevera eſſe debet, quo major eſt peccatorum enormitas. *Pater Nepveu in chriſtianis conſiderationibus tomo* 1. *pro die* 14. *Januarii.*

Si cogitaveritis temporalem poenam, quæ vobis infligitur, vel quam vos ipſi vobis irrogatis in poenitentia, compenſationem eſſe æternæ poenæ, non admodum vobiſmet indulgentes præbebitis. Numquid ægre denarium perſolveris, cum decem mille talenta dimittuntur vobis? Si neceſſe non eſt inter id, quod compenſat, & quod compenſatur, inveniri æqualitatem, aliquam ſaltem ibi eſſe debet proportio: niſi ex vobis tantum quæritur, quantum debetis, tamen perſolvite, quantum poteſtis. Et profecto juſtæne compenſationis regulas ſervatis, cum pro infinita, quæ vobis remittitur, poena, pro omni poenitentia ſatis eſſe putatis aliquot vocales preces adeo parum attente fuſas, ut in veſtra vobis poenitentia recens fiat novæ poenitentiæ argumentum. Cum una, vel & altera hora complectimini eam poenitentiam, qua expianda peccata ſunt, quibus æternæ poenæ debebantur, vel non ſatis intelligitis, quid ſit poena æterna, vel non ſatis eam vos promeritos fuiſſe cogitatis. *Idem pro duodecima Februarii die.*

De pœnitentiæ exercitatione.

Nihil magis neceſſarium eſt, quam poenitentiæ exercitatio, & nihil hac eſt infrequentius. Plerique illam inter clauſtra relegant, ſibique perſuadent, ad coenobitas tantummodo pertinere? Poenitentiæ exercitatio plerumque regularibus opus eſt ſupererogationis, ſæcularibus vero opus obligationis. Alii putant, hanc inſignibus peccatoribus eſſe relinquendam: at quotuſquiſque in mundo eſt, qui non indigeat poenitentia? S. Auguſtinus vir ille adeo illuminatus profitetur, nullum eſſe fidelem, cui trepidandum non ſit, ſi mors illum deprehenderit, antequam ſeſe in poenitentiæ praxi exercuerit. Sed quid in ſe continet praxis hæc poenitentiæ? Eam ad aliquot preces redigere, quod plerique e mundo faciunt, eſt illis verba dare, eoſque decipere: eos cogere, ut præter ordinem jejunent, ut cilicis induantur, hoc eſt illos vel deterrere, vel ad deſperationem adducere. Ut eorum imbecillitatis ratio habeatur, proponitur illis poenitentiæ praxis, quæ omnium mortalium generi, cujuſcumq; conditionis, ætatis, ſexus, profeſſionis illi ſint, poteſt convenire. Quod videlicet in poenitentiæ ſpiritu excipiant omnes hujus vitæ caſus, bonorum jacturas, morbos, & quidquid divinæ Providentiæ juſſu poteſt accidere. *Idem tomo quarto.*

Prima diſpoſitio, quam expetat Deus ab eo, qui ſincere agere vult pœnitentiam, conſtans eſt voluntas omnia propter ipſum aggrediendi, & ſuſtinendi. Sed nullos habet fines hominum mollities, & omnia ita mutata ſunt, ut non amplius Domini miniſtro id peccator dicat, quod ipſi Domino Paulus ait: *Quid me vis facere?* Sed confeſſarius, qui ſæpe eo redactus eſt, ut pœnitentis voluntatem faciat, ipſeque dicat, quod olim Jeſus Chriſtus cæco evangelico: *Quid vis, ut faciam tibi?* Quilibet rationem haberi vult imbecillitatis cordis ſui; quilibet ſibi reſervat jus de ſemet ipſo judicandi; facilem quilibet directorem quærit, qui peniſiores conſcientiæ latebras non ſcrutetur, ſed cui aliqua bona voluntas ſufficiat; aliquando etiam nonnulla monita æqui, bonique fiunt, ſed pleraque ſuſtineri non poſſunt. *Flechier*, *Panegyrico converſionis Sancti Pauli.*

PRÆCEPTA DEI;

Eorum obſervandorum obligatio, obedientia legibus ſupremi hujus Legiſlatoris debita.

MONITUM.

HOc in loco de divina lege non loquimur niſi quoad mandata, quæ continet, eorumque obſervandorum obligationem. Ideoque de obedientia generatim, de qua alibi ſermo fuit, verba minime facimus, neque de evangelicis inſtitutis, quantumvis pleraque totidem præcepta ſint. Argumentum hoc primo ſtatim intuitu late nimis patere videtur, ut alia plura; ſed ſatis coarctatum, brevibuſque cancellis circumſcriptum eſt, ubi de ſingulis præceptis ſeorſim oratio minime habeatur, niſi quatenus exempli gratia afferri poſſunt, vel ut id, quod reliquis omnibus commune eſt, explicetur. Itaque de præceptorum Dei obſervantia, vel de obedientia, quæ legi debetur, didaſcalicus inſtitui poteſt ſermo, quemadmodum inſtitui ſolet de affectibus, pœnitentia, aliiſque id genus argumentis, quæ generatim conſiderari poſſunt, quamvis plurima habeant membra, quorum ſingula proprio, ac particulari ſermoni argumentum poſſunt ſuppeditare.

Notandum quoque eſt, quamvis Catechiſtæ vulgo Decalogum, vel Dei, & eccleſiæ præcepta aſſumant pro familiarium inſtructionum ſuarum argumento, quatenus illa ſunt prima chriſtianæ religionis rudimenta pueris tradenda, hoc minime prohibere, quominus concionatorio more loqui poſſis de tanti momenti argumento, quod nunquam ſatis pertractari poteſt; quoniam ſine præceptorum obſervatione adulti ſalvi eſſe non poſſunt, & harum ſacrarum legum prævaricatio unica eſt damnationis illorum cauſa. Adde his nullum ferme ſermonem eſſe, cujus aliquam ſibi partem hoc non vendicet argumentum, ſi totus in hoc nequaquam verſetur; etenim in hoc tota fere Moralis chriſtiana conſiſtit.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Multiplex ſermonum hujus argumenti ſynopſis.

I. *HIc eſt filius meus dilectus, ipſum audite.* Nunquam Deus majori in majeſtate refulſit, quam cum lex ſua in monte Sinai promulganda fuit, atque probanda: quis terror, quis apparatus! Hodie vero in monte Tabor ſua induitur gloria; facies ejus ſole ipſo nitidior eſt; Moyſes, & Elias illum comitantur, quorum alter magnus eſt ipſius legiſlator, alter vero magno ſuccenſus fuit zelo contra legis prævaricatores.

Duo mortalium genera divinæ legis obſervantiæ opponuntur; alii hanc impune violant, & impii ſunt; alii negligunt illam, & ſunt ignavi Chriſtiani, ſuimet ipſorum amatores, ac parum ferventes: illi eam injuſtitiæ inſimulant, quod libertatem ipſorum torquere velit, cujuſque uſum ipſis permittere; hi nimiæ ſeveritatis illam redarguunt, quod moleſtam, gravem, incommodam vitæ rationem ab ipſis expoſcat. Contra duplex hoc hominum genus duas haſce propoſitiones probaturus ſum, concionis partitionem futuras. Prima eſt, Dei legem juſtam eſſe, ipſam immo æquitatem: altera eſt, facilem eſſe, & commode obſervari poſſe; ideoque nos ad illam obſervandam ea juſtitia, & ea propria utilitate teneri.

Quoad priorem partem; Dei lex juſta eſt. 1. Quia juſtum eſt, leges a Deo irrogari, ut ab omnibus ſupremum ejus agnoſcatur imperium. Res nunquam melius ſuæ auctoritatis magnitudinē oſtendit, quam efficiens, ut voluntati ſuæ pareatur, ac ſuas leges indicens; tunc enim oſtendit ſibi poteſtatem eſſe obſequium, ac obedientiam exigendi. Ita Deus nunquam ſe melius cognoſcendum tradidit, neq; ſubliomiorem unquam majeſtatis ſuæ conceptum populo impreſſit, quam cum illi veterem legem irrogavit. Nonne æquum eſt, ut cum ſupremus ſit Dominus, eidem obtemperetur, & homines hanc in ipſo qualitatem & agnoſcant, & fateantur? *Conſtitue legiſlatorem ſuper eos, ut ſciant gentes, quoniam homines ſunt.* Pſal. 9. 2. Leges quoque illius juſtæ ſunt, immo illis nihil æquius: per leges vero duodecim illius præcepta intelligimus. Etenim quantum verum eſt hoc principium, unum eſſe Deum, unum primum Ens, ſupremum, a nullo pendens, abſolutum univerſorum Dominum; tantum hæ quoque veræ ſunt illationes: igitur colendus eſt, illi ſerviendum, nomen ejus in honore habendum, habendaque tempora, ac dies ſtati, quibus illi ſolemnis cultus adhibeatur. In altera vero tabula principium hoc prima eſt regula æquitatis, alteri non eſſe, faciendum, quod nobiſmet ipſis fieri minime vellemus; unde ſequitur aliena bona eripienda non eſſe, proximi exiſtimationem non eſſe lædendam, neque thalamum polluendum. Omnes hujuſmodi regulæ æquitati naturali innituntur, eaſque gentes ipſæ barbaræ agnoſcunt; neque perfectius aliquid cum omnibus meditamentis ſuis philoſophi excogitarunt. Inde autem inferendum, illas a nobis diligentiſſime obſervandas eſſe. 2. Qui vero prævaricati fuerint, æternis afficiendos eſſe ſuppliciis, quia Deum lædunt, quem norunt. 3. Nos aliter teſtari non poſſe Deo ſubjectus eſſe, quam leges illius ſedulo obſervantes.

Propoſitio altera, Dei lex facilis eſt. Propoſitio hæc in paradoxorum numero non eſt recenſenda, quibus mens nunquam acquieſcit, quæcumque afferantur argumenta. Veritas eſt, ipſo Dei verbo inni-

innisa: *& mandata ejus gravia non ſunt.* 1. Joan. 5. He porro ſunt rationes. Cogita rimores, atque ſtimulos conſcientiæ, ubi leges violantur, cogita animi inquietas ſollicitudines, eum de ſcelera patrando agitur; quot dolores, quam acerbitatam miſera parit voluptas. 2. Dei leges præ legibus mundi non ſunt difficiliores. Conſidera, quanti ſtet urbanitatis leges, & leges avaritiæ pari; & quam ſervilibus aſſentationibus opus ſit, ut omnibus placeas! Impii quoque hoc ipſum fatentur: *Ambulavimus vias difficiles, laſſati ſumus in via iniquitatis.* Sapient. 5. 3. Laboram lenit Deus unctione, quam effundit in jugum, quod geſtare nos jubet: *jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve &c.* Matth. 11. Hinc inferendum eſt, leges obſervandas eſſe ſine lenimento; hoc enim nos illis infringendis objicit, atq; ta ipſa illas infringit, qui eas interpretatur, val modificare contendit; quod oſtendi poteſt ſingulorum præceptorũ inductione. Finis faciendus aſt eas referendo maledictiones, quas in divinę legis prevaricatoras Moyſes ajaculatur. *Hoc argum. eſt P. Catrou.*

II. 1. Obſervantia mandatorum Dei Chriſtiani gloriam conſtituit; quippe ſervire Deo, regnara eſt, & nulla ratione magis de illo benemareri poſſumus, quam illius mandata ſervantes, eique obedientes.

2. Obſervantia hæc ſedula, ac diligena noſtram conſtituir ſanctiratem, in hoc quippe conſiſtit præſertim, ne illud unquam lædamus, & ne a juſtitiæ ſemita unquam recedamus.

3. Illius conſtituit meritum, aoronam, & cauſam remunerationis; ita enim loquitur S. Paulus, *corona juſtitiæ.* Cogare nos poterat Deus, ut gratis ei famularemur; ſed tam magoificus eſt, ut minimas etiam opellas immenſæ gloriæ pondere velit ramunerari.

III. 1. In hoc incumbendum eſt, ut legem a Deo irrogatã agnoſcamus; ut videlicet intelligamus, qoid illa præcipiat, quid vetet; ignorantię enim prætextus axculare nequit Chriſtianum, qui a teneris uſq; unguiculis adocetur illam, & cui tot ſuppetunt ſeipſum erudiendi viæ.

2. Inviolabili modo exercenda, obſervandaq; aſt: fruſtra difficultates prætexemus; illud enim io nobis ſitum aſt, & oibil Deus præcipit nobis ultra vires noſtras; atq; lax non eſt adeo diffirilis, ut nonnulli putant, quippa difficoltas omnis gratia imminuitur.

IV. Tria in nobis opponuntur obſervantiæ legis, & præceptorum, quæ nobis Deus irrogavit; ſed quanquam tres hæ difficultates inſoperabiles nobis videantur, illa tamen ſervare & poſſumus, & debemus.

1. Ratio noſtra excæcata affectionibus, quæ ſciſcitantur, cur Deus hoc, & illud præcaperit; & quæ aliquid ſemper excogitaot, quod mandatis ejus opponãr.

2. Cordis noſtri corruptio, vel nequitia noſtræ voluntatis contra legem hanc rebellantis, quia ſtudiis noſtris, naturæque ipſius propenſioni eſt contraria.

3. Amor peoprius, qui nullum ferre poteſt jugum, neque ullam ſibi vim fieri patitur: *Confregiſti jugum, & dixiſti non ſerviam.* Jeram. 2.

V. Sermo inſtuoi poteſt de præſtantia legis, quam Deos hominibus tradidit, & mandatorum, quæ illis ſervienda proponit, ut nos ad fidelitatem magis excitaret.

1. Præſtantia hæc ex auctoris dignitate deſumitur; Deus enim ſcripſit legem banc digito ſuo, & ipſa hæc præcepta mortalibus irrogavit.

2. De horum mandatorum perfectiooa judicium ferri poteſt ex eorumdem ſubſtantia, videlicet es rebua, quæ in iis continentur; quia nulla virtus aſt, quæ ibi nõ præcipiatur, vitium nollum, quod ibi non prohibeatur.

3. Ex finis aorum dignitate; non enim ad fluxum, ac periturum, ſed ad æternum bonum referuntur.

VI. Hi tres ſunt errores inſignas, quos homines in divinæ legis obſervantia committunt.

1. Dei lex reformare nos debet, hoc eſt ſanctiores, & perfectiores efficere; nos vero illam reformara conamur modificationibus noſtris.

2. Dei lex integra obſervaoda aſt; nos vero oooniſi dimidium illios obſervamus, inde aliquam ſemper abſcindeotes partem, cui noſmet ſubmittere datrectamus, quin cogitemus, quod in ea parte deficere idem eſt, ac legem totam violara.

3. Dei lex talis permanere debet, qualem Deus illam indixit; nos vero falſis traditionibus, ut olim Scribæ, & Phariſæi, corrumpimus illam.

VII. Hæ tres propoſitiones ſermonis partitionem efficera poſſunt.

1. Neminem ſalvari poſſe, niſi diligenter, atque conſtanter Dei mandara ſervaverit.

2. Illa ſervare in noſtra poſitum eſſe poteſtare, atq; ad id neceſſarias vires, & gratias a Deo nobis ſuppedirari.

3. Facila etiam eſſe illa obſervara, ideoque omnem prætextum & excuſationem inutilem eſſe.

VIII. 1. Dei intereſt gloriæ, leges hominibus dicere, eoſq; ad mandatorũ obſervantiam obligare: quooiã alioquin ſuprema ejus auctoritas, juſtitia, providentia cognoſci non poſſent.

2. Noſtra quoque intereſt Dei leges, & præcepta ſervare; ab illis quippe ſalus, æternaque fidelitas pendet; hoc pacto juſtitiæ illius evitamus ſupplicia, ac cęli benedictiones promeremur.

IX 1. Alii Dei legem incuſant, quod ea juſſerit, quæ ſervari non poſſiot. 2. Alii nimiæ ſeveritatis illam redarguant, quod præcepta adeo difficilia, & gravia tradideſit. Duplici huic criminationi obviam eundum eſt, oſtendendo, 1. hujus legis æquitatem, 2. faciliratem.

X. 1. Vult Deus lagi ſuæ obtemperari ſubmiſſa obedientia, quin de irrogatis præceptis ratiocinemur. 2. Obedientia generoſa; repellit enim ignavos, qui leviſſima qualibet difficultate deterrentur. 3. Obedientia fideli, & generali, quæ ad omnia ſeſe extendat præcepta ſine exceptione, & quin pro qualibet occaſione, ac prætextu diſpenſari velimus.

XI. 1. Ignorantia prohibere non poteſt, ne Dei legem ſervamus; Deus enim legem ſuam tradens tradidit quoque omnia lumina, quæ ad illam perfecte cognoſcenda ſunt neceſſaria.

2. Neque nos prohibere poteſt infirmitas; illã quippe nobis injiciens Deus, vires omnes, ſubſidia, & gratias contulit nobis, quæ omnino erant neceſſariæ, ut illam ad unguem adimplera poſſemus. *Ex P. Girouſt 2. ſermone Adventus.*

XII. Novæ legis præceptorum præ legis antiquę commoda triplici hoc verbo S. Auguſtinus complexus eſt: *Mandata facta ſunt pauciora, faciliora, feliciora.*

1. Numerus minor eſt, quippe Salvator tot legis antiquæ præcepta abrogavit.

2. Faciliora ſunt, quia copioſior eſt gratia.

3. Fructus promptior eſt, & amplior remuneratio. *Ex eodem.*

XIII. 1. Quamquam Dei præcepta nobis explorata, compertaque ſint, ſæpe illa ignorare ſimulamus, ne eadam obſervare teneamur.

2. Quamquam eorum neceſſitatem cognoſcamus, illa tamen ſervara negligimus, eo quod non intelligimus quantum negligentibus ea malum immineat.

XIV. 1. Dei lex frenum eſt, ne malum faciamus, quippe graviſſima prævaricantibus minitatur ſupplicia.

2. Fax eſt, quæ nos regit, ut bonum operemur: *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos, lucerna pedibus meis verbum tuum.* Pſalm. 18. & 118.

XV. Tria requiruntur, ut lex auctoritatem omnem apud mortales obtineat.

1. Summa requiritur auctoritas, & abſoluta, alioquin detrectabitur.

2. Requiritur, quod lex lata ſit, cognita, promulgata, ita ut nemo ignorantiæ cauſam prætexere poſſit.

3. Raquiritur denique, quod juſta, & æqua ſit, & quod publicę, & privatæ iotar ſit utilitatis illam ſervare: quę omnia in Dei lege inveniuntur.

XVI. 1. Evangelicę legis libertas oppoſita eſt ſervituti legis mundi.

2. Evangelicę legis ſuavitas oppoſita eſt mundanæ legis auſteritati.

3. Evangelicę legis ſanctitas oppoſita eſt legis mundi impuritati.

XVII. Chriſtiani contra Dei legem tria mala committunt, & eadem, quę Dei filius in Phariſęis arguebat.

Primum erat traditio contra legem: *Irritum feciſtis mandatum Dei propter traditiones veſtras.* Mundus quamplurimas habet leges, quę contra legem Dei preſcriptionem obtinuiſſe videntur.

Alterum eſt falſa legis interpretatio: & ſane quiſquis illam more ſuo interpretatur, & magis perſpicua præcepta in oppoſitum ſenſum detorquet.

Tertium eſt exterior, & ſuperficialis legis obſervantia, quin illius ſpiritum aſſequamur.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, atque auctores, unde hauriri copia poteſt ad propoſita concionum argumenta exornanda.

Sancti Patres. SAnctus Auguſtinus *lib. de natura, & gratia cap. 69.* probat, Deum nihil imperare, quod fieri non poſſit, quia juſtus eſt, ſed in rebus difficilibus illius implorandū eſſe ſubſidium, & charitati omnia eſſe facilia.

Hoc ipſum docet *ſerm. 6. de tempore*, & in Pſal. 67.

Idem *l. 8. c. 6. de Geneſi ad litteram* rationem affert, cur vetuit Deus, ne Adam veſceretur fructu, qui erat in paradiſo terreſtri.

Hoc ipſum dicit, & docet *conc. 2. in Pſalm. 70.*

Idem *lib. 14. de civit. Dei* loquitur de inobedientia Adæ, ac de præcepto, quod illi irrogavit Deus.

Idem *in Pſal. 118. conc. 5.* hæc explicans verba: *Ne repellas me a mandatis tuis*, docet, ſine gratiæ auxilio nos propriis viribus adimplere non poſſe omnia mandata Dei, eamdemque doctrinam repetit in Pſalmo eodem *conc. 17.*

Idem in expoſitione Pſalmi 43. oſtendit Dei præcepta ſuavia eſſe, ac facilia ſpiritualibus, carnalibus vero, & huic mundo inhærentibus gravia.

Idem *in Pſalm. 118.* hæc verba interpretatus, *ne abſcondas a me mandata tua*, oſtendit, quinam ignorent hæc mandata, quę omnibus perſpicua, explorataq; ſunt.

Idem expoſitione Pſalmi 57. fuſius loquitur de naturali lege, quam ſcripſit Deus in cordibus noſtris.

S. Hieronymus hæc explicans verba: *Si non audieritis me, ut ambuletis in lege mea*, &c. refert minas, quas intentat Deus illis, qui legē ipſius minime ſervant.

Idem in iis, quæ ſcripſit ad Cteſiph; ac in tribus libris contra Pelagianos oſtendit Dei mandata eſſe poſſibilia; ſed ad illa obſervanda neceſſarium eſſe gratiæ ſubſidium.

Idem in cap. 23. S. Matth. explicat Moſaicæ legis verba, quibus jubebantur Judæi ferre Dei præcepta alligata in manu, & ante oculos; & Sanctus hic ait, quod eas in manu ferre, idem eſt ac illa adimplere; ante oculos vero geſtare, idem ac illa jugiter meditari.

Idem *Epiſt. 26. ad Pammachium* docet Deum integrum nobis relinquere obſervare præcepta evangelica, & ea, quæ altioris ſunt perfectionis.

Hoc ipſum oſtendit in Epiſtola ad Demetriadem.

Idem *Epiſt. 14. ad Celantiam de ratione piæ vivendi*, docet, Dei voluntatem ab illis tantum fieri, qui Dei ſervant pręcepta, ideoq; hos tantū cęlum eſſe adepturos.

Idem *l. 2. contra Pelagianos* oſtendit, filium Dei præcepta ſua brevia vocare comparate ad Phariſæorum ſuperſtitionem, qui tot cæremonias adjiciebant iis, quæ præcipiebantur in lege, ut nemo eas poſſet adimplere.

Idem *Epiſtola 1. ad Demetriadem* docet, præcepta omnia eſſe adimplenda, & non aliqua tantum eligenda, atque aliis præferenda.

S. Cyprianus *Serm. de baptiſmo Chriſti* docet, nihil in Dei lege eſſe impoſſibile, vel nimis durū, & auſterū.

S. Leo *Serm. 5. de Epiph.* docet, quam leve ſit jugum Salvatoris mundi.

Idem *Serm. 11. de Quadrageſ.* docet, ad lucernam pręceptorum Dei vitam noſtram a nobis omne, & aliquando a Deo eſſe ad examen revocandam.

Tertullianus *lib. 2. ad uxorem c. 1.* explicat, quid diſcriminis adſit inter pręcepta, atque conſilia.

Origenes in Epiſtola S. Pauli ad Romanos, in expoſitione capitis 8. hęc explicans verba, *quis nos ſeparabit a charitate Chriſti*, docet, Dei pręcepta præ aliis quibuslibet eſſe obſervanda.

Idem *Hom. 16. in c. 26. Levit.* loquitur de benedictionibus, quas effundit Deus in eos, qui pręceptis obediūt.

Idem *lib. 3. in cap. 3. Epiſt. Pauli ad Roman.* docet, pręcepta adimplenda eſſe ante conſilia, & etiam ante particulares inſpirationes.

S. Baſilius *tract. 2. de Bapt.* oſtendit, ſi illi, qui oſcitanter Dei pręcepta cuſtodiunt, a Deo puniuntur, quid tandem futurum de illis, qui eadem violant, vel minime ſervant?

S. Chryſoſtomus *l. 2. de conjunctione cordis* oſtendit, Dei pręcepta facilia eſſe ad obſervandum.

Idem *Homil. 10. in 2. ad Corinth.* docet, laborem, & difficultatem, quæ in pręceptis ſervandis occurrit, unice ab ignavia noſtra proficiſci.

Idem *Homil. 34. in Matth.* probat, rem haud difficilem eſſe mandata ſervare exemplo eorum, qui fideliter illis paruere.

Idē *Hom. 19. ad popul. Antioch.* queritur, quod mundus ſervis ſuis, quam ſuis Deus, imperet difficiliora.

Idem *Hom. in illud Pauli: ſalutate Priſcam, & Aquilam*, tradit pręceptorum, & conſiliorum diſcrimen.

Idem pluribus in locis oſtendit, quam facile ſit ſervare pręcepta. *Hom. 57. in Matth. Hom. 28. oper. imperfecti. Hom. 1. & 9. in primam ad Corinth. Hom. 16. in Ep. ad Hebr.* & in ſermone de Charitate.

Canſiſius *in opere Catechiſtico* prolixum habet tractatum, ubi docet pręcepta non eſſe impoſſibilia. Aſcetici, aliique.

Catechiſmus Tridentini Concilii parte 3. §. 1. loquitur de pręceptis Dei generatim.

S. Bernardus *Tract. de præcepto, & diſpenſatione.*

S. Bonaventura *in opuſculis.*

S. Thomas *opuſculo 4.*

Cajetanus *in opuſculis.*

Joannes Vitalis *in ſpeculo morali.*

Dandinus *in Ethicis ſacris part. 4. l. 42.*

Hortus Paſtorum *tract. 2. lect. 1. & 2.*

De Richelieu in inſtitutione chriſtiana lect. 7. loquitur de pręceptis Decalogi,

Raynerius de Piſis, *in Panthologia.*

Granatenſis in Duce peccatorum l. 1. c. 22. loquitur de utilitate eorum, qui Dei legem obſervant.

Caſuiſtæ, & Catechiſtæ omnes, ac plurimi Theologi, quiſque more ſuo, hoc argumentum pertractarunt.

In Specimine Ethicorum pro Quadrageſima to. 2. Concionatores ſerm. pro feria 4. hebdomadę 3. ſermo eſt de pręvaricatione mandatorum, & oppoſitione legis Dei, & mundi.

P. Giroust ſermonem habet de legis obſervantia.

In ſermonibus, qui P. Ruęi eſſe creduntur, ſermo pro feria 4. poſt tertiam Quadrageſimę Dominicam.

In ſermonibus, qui ſub P. Bourdaloue nomine circumferuntur, duo ſunt de lege filii Dei.

Auctor ſermonum in omnia Ethicę chriſtianæ argumenta, de præceptorum obſervantia verba facit.

In ſermone Purificationis tomo 1. myſteriorum B. Mariæ Virginis.

Peraldus, Labatha, Buſęus. Verbo *Obedientia.* Qui collectanea ediderunt.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

B*Enedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ, eo quod obedierit Abraham voci meæ, & cuſtodierit præcepta & mandata mea.* Geneſ. 26.

Uſquequo non vultis cuſtodire mandata mea, & legem meam? Exod. 16.

Si in præceptis meis ambulaveritis, & mandata mea cuſtodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus ſuis, &c. Levit. 26.

Cuſtodi mandata ejus atque præcepta, quæ ego præcipio tibi, ut bene ſit tibi, & filiis tuis poſt te. Deuter. 4.

Cuſtodite & facite quæ præcepit Dominus Deus vobis, non declinabitis neque ad dexteram neque ad ſiniſtram. Ibid. c. 5.

Erunt verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo; & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis, ſedens in domo tua, & ambulans in itinere, &c. Ibid. c. 6.

Dominus elegit te hodie, ut ſis ei populus peculiaris, & cuſtodias omnia præcepta illius. Ibid. c. 26.

Si

Si audire nolueris vocem Domini Dei tui, venient ſuper te maledictiones iſtæ, & apprehendent te; maledictus eris in civitate, maledictus in agro; &c. Ibid. c. 28.

Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt, neque procul poſitum, &c. Ibid. c. 30.

Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui, Domine. Pſalm. 118.

Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis. Pſal. 118.

Beatus homo qui timet Dominum; in mandatis ejus volet nimis. Pſal. 111.

In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Pſal. 118.

Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei. Pſal. 39.

Qui fingis laborem in præcepto. Pſal. 93.

Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum propter retributionem. Pſal. 118.

Pax multa diligentibus legem tuam. Ibid.

Ambulabam in latitudine, quia mandata tua exquiſivi. Ibid.

Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos. Pſal. 18.

In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam? In cuſtodiendo ſermones tuos. Pſal. 118.

Maledicti qui declinant a mandatis tuis. Ibid.

Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Ibid.

Beatus vir ... ſed in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte. Pſal. 1.

Beati qui ſcrutantur teſtimonia ejus; in toto corde exquirunt eum. Pſal. 118.

Tunc non confundar cum perſpexero in omnibus mandatis tuis. Ibid.

Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum. Ibid.

Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam, & cuſtodiam illam in toto corde meo. Ibid.

Meditabar in mandatis tuis, quæ dilexi. Ibid.

Memor fui nocte nominis tui, Domine, & cuſtodivi legem tuam. Ibid.

Portio mea Domine, dixi cuſtodire legem tuam. Ibid.

In toto corde meo ſcrutabor mandata tua. Ibid.

Lex tua meditatio mea eſt. Ibid.

Omnia mandata tua veritas. Ibid.

Salvum me fac, quoniam juſtificationes tuas exquiſivi. Ibid.

Quomodo dilexi legem tuam Domine, tota die meditatio mea eſt. Ibid.

Super omnes docentes me intellexi, quia teſtimonia tua meditatio mea eſt. Ibid.

A judiciis tuis non declinavi, quia tu legem poſuiſti mihi. Ibid.

Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis. Ibid.

Da mihi intellectum, ut ſciam teſtimonia tua. Ibid.

Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non cuſtodierunt legem tuam. Ibid.

Longe a peccatoribus ſalus, quia juſtificationes tuas non exquiſierunt. Ibid.

Vide quoniam mandata tua dilexi Domine. Ibid.

Iniquitatem odio habui, legem autem tuam dilexi. Ibid.

Servavi mandata tua, & teſtimonia tua, quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo. Ibid.

Omnia mandata tua æquitas. Ibid.

Fili ſerva mandata, & vives, & legem quaſi pupillam oculi tui: ſcribe eam in tabulis cordis tui. Prov. 7.

Deum time, & mandata ejus obſerva: hoc eſt enim omnis homo. Eccle. 12.

Quis permanſit in mandatis ejus, & derelictus eſt? Eccli. 2.

Qui timent Dominum, cuſtodiunt mandata illius. Ibidem.

Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit eum in manu conſilii ſui; adjecit mandata & præcepta ſua. Ibid. c. 15.

Si volueris mandata ſervare, conſervabunt te. Ibidem.

Qui credit Deo, attendit mandatis. Idem. c. 32.

Utinam attendiſſes mandata mea: facta fuiſſet ſicut flumen pax tua. Iſaiæ 48.

Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam. Jerem. 31.

Salutare ſacrificium eſt attendere mandatis, & diſcedere ab omni iniquitate. Eccli. 35.

Computruit jugum a facie olei. Iſaiæ 10.

Væ vobis qui reliquiſtis legem Domini altiſſimi. Eccli. 41.

Altiora te ne quæſieris; ſed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper. Idem c. 3.

Si audieris præcepta Domini, & cuſtodieris ea, venient ſuper te benedictiones. Deuter. 28.

Hic liber mandatorum Dei, & lex quæ eſt in æternum: omnes qui tenent eam, pervenient ad vitam; qui autem dereliquerunt eam, in mortem. Baruch. c. 4.

Irritum feciſtis mandatum Dei propter traditionem veſtram. Matth. 15.

Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata. Idem c. 19.

Irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem veſtram ſervetis. Marc. 7.

Euntes docete omnes gentes ... docentes eos ſervare omnia quæcumque mandavi vobis. Matth. 28.

Fac hoc, & vives. Luc. c. 10.

Magiſter bone, quid boni faciam ut habeam vitam æternam? qui dixit ei ... Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata. Matth. cap. 19. vers. 17.

Non veni ſolvere legem, ſed adimplere. Matth. c. 5.

Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve. Idem c. 11.

Non enim auditores legis juſti ſunt apud Deum; ſed factores legis juſtificabuntur. Ad Rom. 2.

Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, & Chriſto Jeſu, ut ſerves mandatum ſine macula, irreprehenſibile. 1. ad Timoth. 6.

Qui ſervat mandata ejus, in illo manet, & ipſe in eo. 1. Joan. 3.

Hæc eſt charitas Dei, ut mandata ejus cuſtodiamus; & mandata ejus gravia non ſunt. 1. Joan. 5.

In hoc ſcimus quoniam cognovimus eum, ſi mandata ejus obſervemus. Ibidem. c. 2.

Qui dicit ſe noſſe eum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt, & in hoc veritas non eſt. Ibidem.

Qui peccat in uno, factus eſt omnium reus. Jacob. 2.

Qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt qui diligit me. Joann. 14.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

ADam primus a Deo præceptum accepit, & primus illud perfregit. Hic de re plurimæ haberi poſſunt quæſtiones, quas explicare hujus loci non eſt: exempli gratia, cur Deus legem imponere voluerit illi, quem conſtituerat, ut præeſſet cæteris animantibus, & eſſet veluti rex omnium creaturarum: quomodo primus ille mortalium tanta præditus ſapientia, & cujus mens adeo præclaris erat illuſtrata luminibus, ſe in errorem agi permiſerit, ut infringeret mandatum Creatoris ſui, quem vitæ ſuæ fatebatur auctorem, & qui mortem illi fuerat minitatus, niſi paruiſſet: & quo modo tandem præcepti hujus prævaricatio cauſa extiterit exitii omnis poſteritatis, omniumque malorum, quæ deinceps terris incubuere? Omnes has miſſas facimus quæſtiones, ut primæ duntaxat reſpondeamus. Dedit Deus legem Adæ, ut ſciret ſibi ſuperiorem eſſe, a cujus nutu penderet, & cui obtemperare debebat. Præterquamquod volens Deus illum æternam mereri felicitatem, propter quam creatus fuerat, hanc acquirere, atque ſtatui ſuo magis conformi ratione non poterat promereri, quam Superioris ſui ſeſe ſubmittens imperiis. Sed pœna, quam propoſuit Deus ob rebellionem primi hujus hominis, qui præſtantiſſimum erat manuum ejus opus, oſtendit, quænam ſupplicia eos maneant, qui per audaciam, atque temeritatem ... hujus Dei leges, & præcepta violaverint.

Quem-

Exempl. Abrahæ. Quemadmodum Adam primus eſt, qui inobedientiæ ſuæ exemplo mortales ad leges Domini perfringendas impulerit, ita Abraham mortalibus propoſitus eſt, tanquam primum, atque præſtantiſſimum exemplar obedientiæ, quæ ſupremo univerſorum Domino debetur. Et profecto poſt Dei filium nullius fidelitas melius probata fuit imperiis gravioribus. Juſſus enim fuit patrium ſolum, & locum nativitatis relinquere in aliam conceſſurus regionem, quæ ipſi locus erat exilii; atque ſtatim dicto paruit. Seſe circumciſionis legi ſubmiſit, quam ut in ſe ipſo inciperet, Deus illi præcepit. Quod vero ſancti hujus Patriarchæ obedientiam efficit inſigniorem, omneſque cœli benedictiones in ipſum, omnemque illius progeniem promeruit, illud fuit, quod per ipſum non ſteterit, quominus graviſſimum, acerbiſſimumque facinus aggrederetur, videlicet, ut illi filium ſacrificaret unigenitum, ſpem frequentiſſimæ ſobolis, quam per hunc eumdem filium Deus illi ſe conceſſurum receperat. Non audiit ille hac in re naturæ ſuæ ſenſus; non hæſit videns ſecum pugnare & Dei recens præceptum, & ejuſdem promiſſionem. Leges omnes, quas deinde omnibus hominibus irrogavit Deus, nihil habent, quod cum præcepti hujus auſteritate valeat comparari.

Moyſis exemplum. Magnus hic vir, cujus opera uſus eſt Deus, ut populum ſuum de Ægypti captivitate liberaret, Legislator vocatur, quia ipſe veterem legem indocili tulit populo, qui nonniſi metu ducebatur; ideoque lex illa data fuit in monte Sinai, ad quem populus ne accederet, terribili fulgurum inde emicantium adſpectu, formidabili tonitruum fragore, ac horribili buccinarum undequaque clangentium ſonitu deterrebatur. Ita Deus promulgavit decem præcepta, quæ in lege illa continentur, & quæ ad ſæculorum uſque finem erunt vitæ noſtræ regula, itaut violari minime valeant, quin committatur ſcelus, & quin hoc auſus ſe perduellionis, ac divinæ Majeſtatis læſæ conſtituat reum. Ambigi nequit, quominus Moyſes, qui a Deo fuit electus, ut legis hujus eſſet præco, ejuſdem fideliſſimus quoque fuerit obſervator; ſi enim peculiaribus a Deo ſibi traditis paruit imperiis, qualia fuere, Pharaonem adire, populum per medios Erythræi maris fluctus traducere, aliaque id genus, ubi maxime firma, & conſtanti animi præſentia fuit opus, credendum eſt, cum Deus illius uſus fuerit opera, ut leges ſuæ ab aliis ſervarentur, hoc primum quoque fuiſſe, qui eas fideliſſime obſervaret, quandoquidem mus adeo ſevere animadvertit in earum prævaricatores, necnon minas, & maledicta acerrime in illos ejaculatus eſt, a quibus perfringerentur.

Alia Scripturæ exempla. Inutile foret iſtic multitudinem congerere exemplorum cum eorum, qui fideliter Dei legem ſervarunt, tum eorum, qui ſeveriſſimis affecti fuere ſuppliciis, eo quod illam violarunt; omnes enim veteris teſtamenti juſti viri nomen hoc meriti non ſunt, ac tales re ipſa non fuerunt, niſi quod ſeduli extiterunt legis obſervatores; & omnia ſcelera, quæ ab ipſis uſque terrarum primordiis patrata fuerunt, non aliud fuere, niſi vel naturalis, vel ſcriptæ legis prævaricationes; quemadmodum benedictiones, omneſque gratiæ ſeu temporales, ſeu ſpirituales, quibus Deus veteres Patriarchas, Prophetaſque cumulavit, fidelitatis eorum hac in re præmia fuere. Verum omittere nullatenus poſſum tres viros, qui religioſiſſimi fuerunt divinæ legis obſervatores, & quibus Scriptura ſingulari pacto hoc detulit elogium.

Exempl. Job. Primus eſt Sanctus Job, qui in ipſa licet naturæ lege dicitur juſtus, & timens Deum, quem ille ipſe tot malis obrutus in amaritudine cordis ſui innocentiæ ſuæ teſtem appellat. Quamobrem Origenes lib. 1. in Job ait, hunc omnem obſervaſſe legem, antequam lex ipſa ferretur: *Ante legem, & extra legem adimplevit omnia.*

Exempl. David. Alter eſt Sanctus Rex David, cui Sacer Textus hoc perhibet teſtimonium: *Inveni David virum ſecundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.* Hic tamen ſemel lapſus eſt adulterii, & cædis reus; quæ crimina explicite prohibentur in lege: ſed illius pœnitentia æque inſignis eſt, ac ejus crimina; quæ infinitis propemodum juſtitiæ operibus reparavit eo uſque, ut nullum inter Pſalmos ejus invenire ſit, ubi de ſua in Domini legibus ſervandis fidelitate verba non faciat; cujus argumenti totus eſt, quantus eſt Pſ. 118.

Exempl. Tobiæ. Tertius denique eſt Tobias, cui Scriptura pariter glorioſum hoc perhibet teſtimonium, quod integerrima fide obſervaverit legem Dei ſui ab adoleſcentia, atque hac in re ſupra reliquos gentis ſuæ excelluerit. Cum enim eſſet ex numero captivorum, non potentiſſimi regis minæ, non concivium exempla, non uxoris convicia illum ab officio, & obedientia, quam debebat Deo, dimovere unquam potuerunt: quod deinde ipſum etiam, atque etiam filio ſuo tanquam pretioſiſſimam hereditatem commendavit.

Exempl. filii Dei. Dei filius, mundi Salvator, novæ legis auctor eſt; ille nihil in Decalogo immutavit, cui ſi quid addidit, id egit, ut aliquod præceptum in ſublimiori perfectionis gradu obſervaretur, majorem præcepto charitatis tribuens latitudinem, ac radicitus convellens, quidquid criminoſam legis perfectionem gignere poſſet. Abſtulit ille quidem Chriſtianis omnium legalium cæremoniarum onus, quæ illis temporibus bonæ erant, & ſanctæ, ſed quæ, cum figuræ eſſent tantummodo, ceſſare debebant, ſtatim ac veritas enituiſſet. Sed ut noſmet ſubjiceremus iis, quæ ad vitæ noſtræ inſtitutionem in lege veteri erant eſſentialia, illis ſeſe primum ſubmittere dignatus eſt Jeſus Chriſtus: *Non veni ſolvere legem, ſed adimplere.* Matth. 5. ita ut ejus exemplum non minorem in animis noſtris vim debeat habere, quam ipſa præcepta ab ipſo probata, ac inſtaurata. Hoc ille dixit Joanni Baptiſtæ, cum illum adiit ab eodem baptizandus: *Decet nos implere omnem juſtitiam.* Quæ verba nihil aliud ſignificare poſſunt, niſi: quemadmodum veni, ut ſanctarum, perfectarumque legum, quæ in evangelio continentur, legislator eſſem, volo quoque earum eſſe fideliſſimus obſervator: & in hoc omnem adimplebo juſtitiam, quæ ſita eſt in harum legum obſervantia, quas nemo ſervabit, qui juſtus, perfectuſque non ſit.

Exempl. ſanctorum novæ legis. Jeſu Chriſti exemplo ſubnectendum hic eſſet omnium novæ legis Sanctorum exemplum; quoniam vera ſanctitas in hoc poſita eſt, ut obſerventur leges, & mandata Dei; & illi præ cæteris ſanctitatis laude floruerunt, qui ea perfectius ſervarunt. Hoc juſti nomen ſignificat, quod evangelium tribuit illis, veluti Sancto Joſeph, ſanctoque ſeni Simeoni, aliiſque nonnullis; & quotieſcumque in Scriptura de Juſtis ſermo eſt, illi intelligendi ſunt, qui fideliter leges, & præcepta Domini ſervarunt.

Applicationes.

Cur homines legibus ad vitam ducendam indigeant. *Conſtitue Legislatorem ſuper eos, ut ſciant gentes, quoniam homines ſunt.* Pſal. 9. Egregius, ut mihi videtur, tribui poteſt ſenſus his verbis David. Conſiderat ille effrenem Ethnicorum licentiam, propter quam ſine lege, ac ſine ulla ſubmiſſione vivebant. Hoc in ſtatu illi ſe vel Deos credant oportet, vel belluas. Deus nimis magnus eſt, neque ſuperiori lege regi poteſt; bellua nimis ſtupida eſt, neque rationabili obedientia poteſt dirigi. Quicunque vivere vult ſine lege, ad aliquem ex hiſce gradibus ſe vel attollit, vel dejicit, & in neutro homo eſt. Sed proh bone Deus! *Conſtitue Legislatorem ſuper eos*, qui illos in ordine cohibeat, & qui oſtendens illis ipſos neque belluas eſſe, quandoquidem ratione prædıti ſunt, ut regi poſſint, neque, Deos, nimis quippe infirmi ſunt, ut ſe ipſos regant, doce eos homines eſſe liberos quidem, ſed cum lege liberos: *Conſtitue legislatorem ſuper eos. Maſcaron in quadam funebri oratione.*

Quo in ſenſu, qui offendit in uno factus eſt omnium reus. *Quicunque totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.* Jacob. 2. Quicunque totam ſervant legem, in uno tantum ejus articulo prævaricatur, reus eſt, quaſi legem totam perfregiſſet, Chriſtiana ſanctitas in praxi, ac totius legis obſervantia conſiſtit. Hoc inferendum eſt ex Apoſtoli verbis, cui dicere ſatis non eſt, qui unicum

legis

Digitized by Google

legis apicem violaverit, totius violatæ legis reum eſſe; ſed etiam id probat: Qui enim, ait ille, dixit: *Non mœchaberis*, ait etiam, *non occides*; Si occideris, licet mœchatus non fueris, legis es prævaricator. Hæc verba probant, Chriſtianum eligere non poſſe legum particularem, ſed ſimul univerſas ſanctitatem illius efficere debere. Non quod verba hæc perinde ſint intelligenda, ac ille, qui adulter non eſt, ſit licet homicida, æque ſit nocens, ac ille, qui & adulter ſimul eſt, & homicida; videlicet quaſi qui contra unam tantummodo legem peccat, re ipſa ſingularum ſit legum prævaricator: hæc non eſt Apoſtoli ſententia affirmantis ſolum, qui unam dumtaxat legem violat, totius legis eſſe prævaricatorem, vel quod illam dumtaxat legem infringens præſto eſt, ut univerſam infringat; ſeu quod illam tantum tranſgrediens peccat contra charitatem, a qua tota lex pendet, & Prophetæ; & hoc pacto ſit totius legis tranſgreſſor.

Fili ſerva mandata, & vives, & Legem quaſi pupillam oculi &c. Prov. 7. Sapiens non poterat apertius oſtendere, qua cura Dei lex ſit a nobis ſervanda, quam eamdem comparando cum oculi pupilla, qua nihil diligentius tuemur, quia facile vulnerari poteſt, & quia omnia vulnera illius maxime ſunt periculoſa, eo quod ſummopere delicata eſt; ideoque natura illam circumundique palpebris ſepſit, ut eam facilius defenderet. Hoc ipſum dici poteſt de lege Dei, quæ facile violatur; ad id enim una ſufficit cogitatio, unicus oculorum conjectus, unicus voluntatis actus, licet extrinſecus non prodeat. Ceterum præſtaret ſibi oculos eruere, ut loquitur Salvator, quam pati, illos nobis ſcandalum adferre intuitu alicujus objecti, quod nos ad Dei legem infringendam alliciat.

Lex Dei lumen eſt nos illuminans.

Præceptum Domini lucidum illuminans oculos. Pſal. 18. Dei lex, & præcepta, quæ continet, nulli rei melius comparari poſſunt, quam lucernæ, quæ nos illuminat, & quæ inter vitæ hujus tenebras nos deducit; etenim illius ope detegimus laqueos, qui tenduntur nobis, & inſidias, quæ nobis ſtruuntur. In via, per quam incedimus inter obſcuræ hujus noctis tenebras, hoc eſt in ignorantia eorum, quæ bona, vel mala ſunt, atque in periculo hæc pro illis accipiendi, lucernæ hujus fulgore dignoſcimus ſemitam, quam ſequi debemus, & ſcopulos, qui evitandi ſunt. Judicamus bonum ex conformitate cum lege hac; malum vero ex ejuſdem oppoſitione cognoſcimus. Ita quemadmodum lex peccati, ut Apoſtolus inquit, nos excæcat, vel oculis noſtris velum obtendit, ne bonum ſecernamus a malo: Dei lex e contra oculos nobis aperit, & illuminat, ut detegamus pericula, quibus ſepti ſumus, & hac ratione prohibet, ne in illa ruamus. Quamobrem regius idem Propheta illam vocat facem, atque lucernam greſſus noſtros regentem: *Lucerna pedibus meis verbum tuum.*

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ ſanctorum Patrum ad hoc pertinentes argumentum.

N*On erat unde ſe homo habere Dominum cogitaret, niſi & aliquid ei juberetur, & aliquid prohiberetur.* Auguſt. in Geneſ.

Oportuit ſic hominem prius fieri, ut bene velle poſſit & male; gratis, ſi bene, nec impune, ſi male. Idem, in Enchirid.

Conforta me Domine ut poſſim; da quod jubes, & jube quod vis. Idem, lib. Conf. 10. c. 29.

Deus non impoſſibilia jubet, ſed jubendo monet & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis. Idem, l. de natura & gratia, c. 43.

Sicut obedientia ſecundi hominis eo prædicabilior, quia factus eſt obediens uſque ad mortem; ita inobedientia primi hominis eo deteſtabilior, quia factus eſt inobediens uſque ad mortem. Idem, lib. 14. de Civit. Dei.

Ubi magna eſt inobedientiæ pœna propoſita, & res a Creatore facilis imperata, quiſnam ſatis explicet quantum malum ſit non obedire in re facili, & tanta poteſtatis imperio, & tanto terrenti ſupplicio? Idem, ibidem.

Si quis unum mandatum cuſtodiat, & aliud prævaricatur, nihil ei prodeſt, Idem, l. de Patad.

Non eſt amicus recti, quando ſi fieri poſſet, mallet id quod rectum eſt, non juberi. Idem, in Pſalm. 66.

Mandata in nova lege facta ſunt pauciora, faciliora, feliciora. Idem.

Præcepta Dominica & multa ſunt & unum; multa per diverſitatem operis, unum in radice dilectionis. Idem, Homil. 29. in Evang.

Data eſt hominibus conſcripta lex, non quia in cordibus ſcripta non erat, ſed quia tu fugitivus eras cordis tui, ab illa comprehenderis, & ad teipſum revocaris. Idem in Pſalm. 57.

Nulla eſt anima quamvis perverſa, quæ tamen ratiocinari poſſit, in cujus conſcientia non loquatur Deus. Quis enim in cordibus hominum ſcripſit legem naturalem niſi Deus? Idem de Serm. Domini in monte, c. 15.

Manu formatoris noſtri in ipſis cordibus noſtris veritas ſcripſit, quod tibi non vis fieri, alteri non feceris. *Hæc, & antequam lex daretur, nemo ignorare permiſſus eſt, ut eſſet unde judicarentur & quibus non eſſet data lex.* Idem in Pſalm. 57.

Mandatis Dei rectis atque arduis, humana non contemperatur infirmitas, niſi præveniens ejus adjuvet charitas. Idem in Pſalm 118. Serm. 5.

Si aliquid juſſerit Deus, quod ſecundum homines videatur injuſtum, juſtum credatur & fiat; cujus voluntas eſt ſola vera juſtitia. Idem l. de ſingul. Cleric.

Æquo jure mandatur omnibus, nullus ab hoc imperio liber eſt. (Loquitur de præceptis divinis.) Hieron. Epiſt. ad Celantiam.

In quovis propoſito, in quovis gradu, æquale peccatum eſt, vel prohibita admittere, vel juſſa non facere. Idem in Epiſt.

Non præcepiſſet hoc qui bonus & juſtus eſt, niſi etiam facultatem, qua id faceremus, fuiſſet largitus. Baſil. in regul. brev.

Execramur blaſphemiam eorum, qui dicunt aliquid homini a Deo eſſe præceptum, ut mandata Dei non a ſingulis, ſed ab omnibus in commune poſſent ſervari. Hieron. in explanat. Symb. ad Damaſum.

Ad naturam obſequii prior eſt voluntas imperantis, quam utilitas obſequentis. Tertull.

Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam juſtificato, & ſub gratia conſtituto, eſſe ad obſervandum impoſſibilia, anathema ſit. Concil. Trid. Can. 18.

Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve, ait Dominus; & nos e contra gravia efficimus, quæ ille levia conſtituit, & quæ ille ſuavia poſuit, nos facimus amara peccando. Chryſoſt. de compunct. cordis.

Deus juſſit, & audes interrogare ſi legem implere eſt poſſibile. Idem, Homil. 8 de Popul. Antioch.

Juſte enim nobis inſtat præcepto, qui præcurrit auxilio. S. Leo, Serm. 16. de paſſ. Domini.

Lex Dei, lex ſemper, lex ad omnes, a cujus obſervatione nulla poteſt eſſe exemptio. Guill. Pariſienſis.

Natura lege homo ſcire compellitur, ſeu pravum, ſive rectum ſit, quod operatur. Greg. in cap. 27. Job.

Tunc Decalogi mandata perficimus, cum quatuor libros Evangelii cuſtodimus. Idem, Homil. 16. in Evang.

Gravia mandata non ſunt electis, quia dum æternæ vitæ gloriam magno deſiderio appetunt, præcepta evangelica grataanter ferunt. Idem l. 5. in Reg.

PARA-

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ penu depromi hoc in argumento poſſit.

Quid lex, & præceptum.

QUodcunque ſtatuatne diſcrimen legem inter, atque præceptum, conſtat, utrumque irrogandum eſſe a legitimam auctoritatem habente, & utriuſque ſcopum eſſe debere actiones noſtras ad finem adducere laudabilem, honeſtum, & rationi conſormem, ſive nos ad aliquid ſaciendum imperiis excitando, ſeu poteſtate pœnas, ac præmia ſtatuendi rei alicujus uſum interdicendo.

De Decalogo, & lege Dei.

Decalogi nomen legem ſignificat decem complectentem mandata præſtantiſſima, juſtiſſima, & æquitati naturali maxime conformia; ſive eorum ſpectetur auctor, qui ipſe Deus eſt; ſeu finis præſtantia, quia non ad caducum, fluxumque, ſed ad æternum bonum referuntur; ſeu denique ea reſpiciamus, quæ continentur in illis, quia nulla virtus eſt, quæ ibi non præcipiatur, vitium nullum, quod ibi non prohibeatur; ita ut a S. Auguſtino qu. 401. in Exod. legum omnium compendium nuncuperur.

Et profecto, licet Deus Iſraelitis plura præcepta irrogaverit, videmus tamen ſatis exiſtimaſſe Moyſi duas tradere tabulas, quæ legis tabulæ appellantur, voluntatis ſuæ teſtes ſæculis omnibus futuras. Ita ſi propius res ipſas inſpexerimus, videbimus, alia quævis præcepta in decem mandatis duarum harum tabularum contineri; non ſecus ac iſta in amoris Dei, & proximi præceptis continentur, quæ, ut Jeſus Chriſtus docet, legem omnem, atque prophetas complectuntur. Animadvertendum tantummodo eſt, cum Deus Moyſi legem ſuam tradidit, non tam dediſſe illi novum lumen ad populorum mores formandos, quam inſtauraſſe, ac fulgidius effeciſſe illud, quod in anima ipſorum impreſſerat, & cui caliginem quamdam inveterata cordis eorum corruptio offuderat, ne quis audiens Moyſis legem abrogatam fuiſſe, ſibi duarum tabularum præcepta nequaquam obſervanda eſſe arbitretur. Certum eſt enim, non ideo hiſ præceptis obtemperandum, quia per Moyſem lata fuere; ſed quod natura ipſa in hominum cordibus eadem impreſſiſſe videtur, & quod ipſe Dei filius ea in evangelio explicuit, & confirmavit.

Cur Deus legem hãc hominibus dede-rit.

Deus in mundi creatione in humanis cordibus naturalem legem inſculpſit, videlicet lumen, & cognitionem, qua natura ipſa docet, quid ſaciendum, quidve ſugiendum ſit; poſtmodum vero conſiderans, quod hominum in culpam proclivitas, & habitus ejuſdem, qui in ipſis inoleverat, ex corde eorum quodammodo legem hanc obliteraverat; nec non quod plurimorum improbitas efficeret, ut illam ſe ignorare ſimularent; ut coram omnibus ſuam probaret providentiam, infinitæ bonitatis conſilio decrevit, ob oculos eorum ſcriptam legem proponere, qua novo quodam veluti titulo id obſervare tenerentur, quod antea in corde ipſorum ſcriptum fuerat. Hæc autem lex hominibus per Moyſem lata in duas diviſa eſt tabulas propter varietatem objecti, Dei videlicet, & proximi; illius quippe ſcopus eſt hominem ſalvare efficiendo, ut Deo, & proximo ea, quæ debet, perſolvat. In priori enim continetur, quidquid debemus Deo; poſterior autem rationem continet, qua nos- met ipſos cum proximo gerere debemus.

De Lege æterna, naturali, divina &c.

Quanquam lex iſta in decem mandatis contenta vulgo ſcripta lex, vel lex Moyſis vocatur, aliis etiam nominibus appellari conſuevit hoc ipſum ſignificantibus, ejuſque præſtantiæ ideam dumtaxat adſtruentibus. Nonnumquam enim dicitur lex naturalis, quatenus ab omni homine rationis compote agnoſcitur, & nulla natio adeo barbara eſt, quæ ſolo rationis lumine non intelligat, quid bene, vel male ſit actum; aliquando etiam lex æterna vocatur, quanquam non aliud eſt, quam æternæ legis quidam veluti radius, ac participatio. Ita regius loquitur Propheta Pſal. 4. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine*; & philoſophorum Ethnicorum nonnulli fateri non dubitarunt, nullam juſtam, & æquam legem eſſe, quæ ſuam non ducat originem a lege æterna, quæ in ipſo Deo eſt. Ad hæc Divina, poſitiva, & ſcripta appellatur, quia Deus verus ejuſdem auctor non ſolum verbis illam promulgare voluit, verum etiam digito ſuo, ut Patres loquuntur, ſcripſit eam, & ad nos uſque tranſmiſſa fuit per Jeſum Chriſtum novum legislatorem confirmata.

Diſcrimen inter veterem, novamque legem.

S. Thomas 1. 2. *Quæſt.* 98. *art.* 1. ait, certum, & conſtans eſſe legem antiquam bonam fuiſſe; & Apoſtolus illam ſanctam, ejuſque præcepta ſancta, bona, juſtaque appellat: præterquamquod maxime conformia erat rectæ rationi, quandoquidem coercebat concupiſcentiam, & vetabat peccata rectæ rationi prorſus oppoſita; ſed in hoc erat imperfecta, quod ex ſe minime poterat ſubditos, quos regebat, ad extremum eorum finem adducere; neque enim illis conferebat gratiam, ſine qua æterna beatitudo obtineri non poteſt, & quæ legi Jeſu Chriſti erat reſervata. Ita verus hæc lex peccatum prohibebat, ſed illud delere non poterat; quod privilegium erat unius ſanguinis Jeſu Chriſti, vel gratiæ illius. Igitur quemadmodum vetus lex prohibens peccatum aliquid ad æternæ felicitatis acquiſitionem operabatur, in hoc erat bona; ſed quia gratiam non conferebat, in hoc erat imperfecta, ut inquit Apoſtolus. Conſule S. Thomam.

De præceptis affirmativis, & negativis.

Operæ pretium eſt hac in re non prætermittere diſcrimen illud, quod adeſt inter affirmativa præcepta, quæ aliquid ſaciendum imperant, & ea, quæ negativa dicuntur, quæ aliquid fieri vetant; hæc videlicet obligare ſemper, quovis tempore, & quibuslibet in occaſionibus: exempli gratia præceptum, quod prohibet, ne aliena rapiantur, vel ne proximo obtrectetur, pro quolibet tempore latum eſt; cum interim præcepta affirmativa, exempli gratia eleemoſynæ erogandæ, alicujus charitatis operis exercendi, in quibuſdam tantummodo circumſtantiis, & occaſionibus obligat. Verum ſatis crebro accidit, quod negativum in affirmativo continetur; exempli gratia præceptum, quo proximum amare jubemur, ſimul nos obligat, ne unquam illum oderimus.

Diſcrimen, quod præcepta inter, & conſilia intercedit.

Ubi de mandatis Dei ſermo eſt, omnino neceſſarium eſt illa cum conſiliis nequaquam confundere, ne veritates, quæ afferuntur, plus æquo exaggerentur. Diſcrimen autem facile dignoſci poteſt ex ſola terminorum ſignificatione; nemo enim adeo rudis eſt, & illiteratus, qui ſatis aperte non videat, præcipere, & ſuadere duo eſſe prorſus diverſa; qui enim præcipit, abſolute vult aliquid fieri, qui vero tantum ſuadet, integrum relinquit, ut illud vel fiat, vel omittatur: præterquamquod quod præcipit Deus, & quod tanquam abſolutum præceptum irrogat, minus perfectum eſt, & facilius explendum, quam quod ſuadet ſimpliciter; conſilium vero longe majus habere meritum, longe majori præmio eſſe donandum. Verum hæc tria ſunt, ex quibus cognoſcere facile poſſumus, utrum res aliqua præcepti ſit, vel ſolum conſilii. Primum eſt, cum Scriptura imperandi verbo utitur; hæc enim auctoritatis formula apertiſſimam ſignificat obediendi neceſſitatem. Alterum eſt, cum infernos ignes minitatur; hæc enim damnatio formalem legis prævaricationem indigitat. Tertium eſt, cum omnes abſolute, & indiſcriminatim aliquid ſacere jubentur, quia hæc nota eſt conſtantis, atque inevitabilis obligationis.

Dei lex ſatis aperte nobis explorata eſt quoad ea quæ ſcire tenemur.

Norunt omnes, ad hoc ut lex obliget eos, qui eidem ſubjecti ſunt, illis eſſe debere perſpectam, ita ut nulla prætexi poſſit ignorantia; injuſtum quippe foret aliquem punire, quod non obtemperaverit ſuperioris voluntati, quæ illi explorata eſſe non poterat. Hinc liquet, nulli vim eſſe legi obligandi, atque cogendi, niſi ſatis publicata fuerit, & legis publicationem ſaltem eſſe conditionem neceſſariam, ſine qua nullam habet poteſtatem. Quamobrem Deus, qui voluit ſibi a creaturis ſuis obtemperari, voluntates ſuas voluit homini quocunque in ſtatu eſſe compertas. In ſtatu naturæ naturalem legem in imis cordi-

bus

bus inſculpſit. Qua celebritate promulgari voluit legem veterem, quam populo ſuo tradidit? Evangelica vero in omnes terrarum plagas lata fuit, ibique hominibus prædicata; & barbaræ illæ nationes, quæ illam audire non potuerunt, pro vitæ norma legem habent naturalem, quam ignorare non poſſunt citra ſtupiditatem, quæ illos rationis impotes facit. Hac de cauſa omnes homines divinam legem generatim ſumptam obſervare tenentur.

Utrum fieri poſſit, quod aliquis invictam habeat naturalium præceptorum ignorantiam.

Ad quæſtionem hanc ſolvendam, naturalia hæc præcepta trifariam ſunt diſtinguenda; alia primitiva ſunt, & univerſalia, quorum cognitio edocitur ex ſenſu, quem ipſa verba noſtræ offerunt menti, quale hoc eſt: *Alteri ne feceris, quod tibi non vis fieri*: alia ſunt non adeo late patentia, quæ immediate ea præcedentibus inferuntur, tanquam ex principiis ſuis concluſiones, qualia ſunt præcepta Decalogi: alia demum inferuntur quidem ex iiſdem primis principiis, ſed per illationes remotiores, obſcurioreſque, necnon per longas ratiocinationes. Quod pertinet ad primi generis præcepta, liquet, neminem, dummodo rationis uſum obtineat, illa poſſe ignorare, quoniam natura hæc alte in cordibus noſtris inſculpſit, quemadmodum dubitari non poteſt de hoc theoretico axiomate, quod totum majus eſt parte ſui. Quod ſpectat ad generis alterius mandata, communis, necnon Sancti Thomæ 2. 2. qu. 94. ar. 4. & 6. ſententia eſt, poſſe aliquem, ſaltem ad breve tempus, invictam, & involuntariam eorum habere ignorantiam; non autem ad longum temporis intervallum; fieri enim minime poteſt, niſi vitium rationi offuderit tenebras, quominus tandem ea principio, quod liquido patet, naturalis, ac neceſſaria illatio eruatur; exempligratia, nemini contumeliam inferendam eſſe, bonum illius non rapiendum, ubi innoteſcat alteri faciendum non eſſe, quod nobiſmet ab ullo fieri nollemus. Quoad tertii generis præcepta, facile, & paſſim videntur a quibuſdam invicte ignorari; nam ſine diſciplina, vel ſine magno mentis acumine difficile eſt videre illationes; omnes a primis principiis adeo remotas, & quæ nonniſi prolixis argumentationibus inferuntur.

De neceſſitate ſervandi præcepta Dei.

Nihil magis perſuadere poteſt obligationem Dei præcepta ſervandi, quam eorum obſervandorum neceſſitatem, ut ſalvi ſimus: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*. Matth. 19. Veritas hæc nunquam ſatis iterari dicendo poteſt; hodierna quippe etiam die non deſunt homines ita impii, & cæci, qui aſſerant, ſeu facilis ſit, ſeu difficilis Dei mandatorum obſervantia, hanc tamen ſaluti neceſſariam non eſſe: quod omnia chriſtianæ religionis principia, & fundamenta evertit. Et ſane, quanquam homo, antequam omnia legis opera adimpleat, poteſt juſtificari, & fieri bonus, cum antea impius eſſet; fieri tamen non poteſt, ut qui rationis habet uſum, relinquere poſſit impietatem ſuam, & juſtus fieri, niſi hoc affectus ſit animo, ut Dei mandata fideliter velit obſervare.

Dei præcepta non ſunt impoſſibilia.

Graviſſima illuſio illa eſt, quæ Hæreticis perſuadet, ſalutem aliquibus eſſe impoſſibilem, neque deeſſe mandata Dei, quæ obſervari non poſſunt. Satis liquet, paralyticum non poſſe in aciem deſcendere, neque mortuum ambulare, niſi alter quidem bonam valetudinem, alter vero vitam receperit. Ita procul dubio peccator, vel infidelis Dei legem nequit adimplere, niſi quidquam habeat præter infirmam naturam, ac liberum dumtaxat habeat arbitrium ſine ſubſidio. At ſi Deus præſto ſemper eſt, ut illi ſuam conferat gratiam, quemadmodum hanc nemini negat, cum ſaltem oratur, urgetur, quid in hoc impoſſibile invenitur? Quamobrem cum Deus legem ſuam a nobis ſervari jubeat, inferendum eſt, illius obſervantiam non eſſe impoſſibilem, quod Hæretici dicunt; quia juſtitia, & bonitas Dei pati nequeunt, aliquid a nobis exigi præter vires.

Dei lex humanis legibus præferenda.

Dei lex nullam cum humanis patitur comparationem; & ſtatim ac humanæ leges religioni adverſantur, ab illis vetuſtiori, æquiorique titulo diſpenſamus; quippe a Deo fluit, cui, antequam hominibus, obtemperare tenemur.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentioribuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Nova lex veteri cō parata ſuavis eſt.

SAnctus Petrus loquens de lege veteri illam jugum vocabat, non autem leve, & ſuave, quale eſt lex Jeſu Chriſti, ſed ita grave, ac oneroſum, ajebat ille, ut neque patres noſtri, neque nos illud geſtare potuerimus. Nonnunquam veſtra auditur, o Fideles querela de onerum veſtrorum multitudine; quid eſſet autem, ſi ſubjecti eſſetis omnibus illis cæremoniis, quas Moyſis lex tot veluti præcepta irrogabat, & quarum uſus in chriſtiana religione obſolevit? Quid de tot obſervantiis, ac variis exercitiis diceretis? Per hæc domanda erat Judæorum indocilitas, atque omnes illi ſpiritus rudes, indomitique in officio, & obedientia erant continendi. Illud ſervitutis tempus erat, & Deus ſupremus, atque abſolutus rerum omnium dominus timore potius, quam amore populum ſuum moderabatur. Vos autem, quos in ſinu regni mei congregavi, ſequitur Dominus, non flagellis meis, nec minis cogere volo, ut ad me revertamini, non ſeveritate, neque mandatorum numero coercere vos volo. Novam hanc vobis irrogans legem non tam vobis onus ingero, quam aufero abrogans legem illam, quam Moyſes ſervus meus in monte receperat; legem illam, cujus non minus multa erant officia, quam acerba eſſent ſupplicia. Illis quidam ſeverus eram judex: at vobis amantiſſimus ero pater; in illos totum imperium meum exercui, in vos omnem exercebo miſericordiam, legem meam ſeu breviorem, ſeu uberioris gratiæ effuſione efficiens faciliorem. *P. Gironſt in Adventu ſermone de Divinæ legis obſervantia*.

Dei gratia faciles nobis efficit leges, & præcepta, quæ Deus nobis imponit.

Mirabiles gratiæ effectus! Quo magis pro Deo facere cupimus, eo majores vires invenimus: quo durius videtur onus, quod injicitur, eo facilius geſtatur; etenim quo minus nobiſmet ipſis parcimus, eo liberalius in nos Deus ſuam gratiam effundit; & nihil eſt in chriſtiana vita auſterum adeo, quod gratia mulcare non poſſit. Verum aſt, Jeſu Chriſti legem omnium eſſe perfectiſſimam; ſed ideo ne difficillima eſt? Haud ita ſane; illi enim perfectionis apici, ad quem lex nos evocat, par gratiarum menſura reſpondet, quæ auxilio nobis ſit, ut ad eum perveniamus. *Idem*.

Deus nequaquam ſuam vobis tradidit legem, ut illam negligeretis, quemadmodum vobis illius obſervantiam etiam atque etiam commendavit, ut illam remuneraretur. Supremus legiſlator, & Dominus perfectam exigere poterat obedientiam, quin alium nobis fructum polliceretur, quam ſupremo illius dominio debitum honorem adhibendi; & vos ipſi beneficiis ejus affecti voſmet mandatis illius ſubmittere deberetis ſine alia intentione, quam illi animi grati officium teſtandi. Novit ille quantum veſtra vos utilitas excitet; veſtrique tantum rationis habuit, quantum a Domino æque liberali, ac potenti expectare poteſtis. Omnes illius theſauri vobis aperti ſunt; omneſque theſauri illius veſtri ſunt, dummodo aliquam vobiſmet vim faciatis legem vobis traditam ſervaturi. *Idem*.

Dei lex ſuavis eſt recreans, non opprimens.

Dei lex libertatem noſtram non onerat, non obruit, vel infirmat: e contra illam perficit, & ſervat: quamobrem S. Jacobus Apoſtolus c. 2. hanc Dei legem perfectæ libertatis legem appellat: *qui perſpexerit in legem perfectam libertatis, & permanſerit in ea*: hoc eſt noſmet legis hujus jugo ſubmittentes experimur veritatem, quam nos docet Jeſus Chriſtus, videlicet, ut vere liberi ſimus, ſubeundum nobis eſſe jugum ipſius, quod leve eſt, & ſuave, & quod requiem confert animabus noſtris. Paradoxum cuipiam videbitur dicere, onus leve eſſe, & jugum libertatem, & requiem conferre: veritas tamen eſt, quam illi

omnes

omnes fatentur, qui periculum facere voluerunt. Ecce fratres mei, S. Auguſtinus in Pſal. 39. ait, quid intercedat diſcriminis inter Jeſu Chriſti, aliorumque, quicumque illi ſint, dominorum jugum: *Alia ſarcina premit te, Chriſti ſarcina ſublevat te, alia ſarcina pondus habet, Chriſti ſarcina pennas habet.* Alia pondera nos dejiciunt, & deprimunt: ſed onus Jeſu Chriſti, lex videlicet, quam nobis imponit, nos elevat, ac ſuſtinet; aliud quodlibet jugum grave eſt, jugum vero Jeſu Chriſti alas habet, & leve eſt: *Chriſti ſarcina pennas habet.* Si volucri alas auſers, illam exonerare quidem videris: attamen verum eſt, a te in eum redigi ſtatum, ubi ſeſe ultra attollere nequeat, ac ſe magis gravem ſentit, quam cum alas haberet. Redde illi onus, quod ademiſti, videlicet alas ejus, ac levior erit, & volabit: *redeat onus, & volat.* Tale jugum eſt legis Dei. Quemadmodum avis pennis exuta levior videtur, & nihilominus gravius habet pondus, quoniam de terra ſeſe attollere nequit, ſic anima, quæ divinæ legis jugum excuſſit, minus impedita videtur ea, quæ jugum ſubiit: attamen liquet illam magis depreſſam eſſe, aggravatam, ac terræ concupiſcentiis ſuis agglutinatam: e contra vero quæ fert jugum Jeſu Chriſti, proprio pondere attollitur. *Chriſti ſarcina pennas habet. P. Texier in Dominicali ſermone 7. poſt Pentecoſten.*

Peccantes, qui legis evangelicæ jugum excutiunt, affectionū ſuarum mancipia ſunt.

Voſmet decipitis, peccatores, cum idololatræ facti libertatis, vel potius licentiæ veſtræ, divinæ legis jugum excutitis, ac dicitis nequaquam futurum, ut ſerviatis: *confregiſti jugum meum, & dixiſti non ſerviam.* Jerem. 2. Nulla creatura eſt, quæ a nemine pendeat: inviti ſervietis: niſi Deo ſervieritis, ſervietis diabolo; niſi vultis Jeſu Chriſti jugum ferre, jugum mundi vobis erit ferendum; niſi fueritis ſub lege gratiæ, ſub peccati lege lugebitis. *An neſcitis,* Apoſtolus ad Rom. 6. inquit, *quia ſervi eſtis ejus, cui obeditis, ſive peccati ad mortem, ſive obeditionis ad juſtitiam:* Hoc utique ſcimus, atque ſentimus, & nullus peccator eſt ſuis affectionibus obſequens adeo, qui fateri non teneatur, ſe experientia doctum cognoſcere deplorabilem ſtatum, ad quem redigontur, qui legem Dei derelinquunt. *Idem.*

Maledictiones, quas in caput ſuū convertunt, qui Dei mandata prævaricantur.

Quemadmodum qui ambulant in via mandatorum Dei, ibi non ſolum veram gloriam, ſed etiam ſingulare Dei præſidium inveniunt in ſe, in familia, inque bonis ſuis, quæ benedictione cœleſti ſe cumulaturum Deus pollicetur: prorſus e contra, niſi mendacii inſimulare velint Scripturam, fateri debent, habitualem Divinæ legis contemptum, & mandatorum ejus prævaricationem omnia maledictionum genera in caput eorum detrahere, qui hac in re peccaverint. Opus eſt, haſce juſtas Dei minas expleri. Si renuis obedire voci Domini, omnes haſce terribiles maledictiones in te ipſum detorquebis. Maledictus eris in bonis tuis, maledictus in filiis, maledictus in agro, maledictus in urbe &c. *Maledicti, qui declinant a mandatis tuis.* Pſal. 118. *Idem.*

Qui Dei præcepta non ſervat, non habet charitatē, neque amorē Dei.

Ipſe Dei filius teſtatur eum, qui dicit ſe habere charitatem, mandata vero Dei non ſervat, nebulonem eſſe, atque mendacem: *Qui dicit ſe noſſe eum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt.* 1. Joan. 2. & Joan. c. 14. *Si diligitis me, mandata mea ſervate.* Citra ſedulam hanc obedientiam, quæcumque bona opera agamus, Deus nos reſpicit tanquam rebelles, & inimicos. Perperam igitur hujuſmodi homines ſibi perſuadent, Deum coronaturum munera hominis inimici, ac receptorum vectigal quarumdam eleemoſynarum, jejuniorum, vel precum eorum, qui detrectant eidem præcipuum, quod poſcit, amoris videlicet, & cordis tributum perſolvere: quod quidem cor Dei eſſe non poteſt, niſi illi obediens ſit, & niſi legem, & mandata ejus cuſtodiat. *Idem.*

Pauci, uti debēt, Dei mandata cuſtodiunt.

In lege Domini voluntas ejus. Pſalm. 1. Hæc ſolida eſt devotio, quæ conſiſtit in ſancto conſilio mortem potius ſubeundi, quam legem Dei infringendi. Sed quam pauci ex nobis in hoc reperiuntur ſtatu, qui tamen ad ſalutem aſſequendam abſolutæ eſt neceſſitatis! Si rite cor noſtrum excuſſerimus, inveniemus profecto voluntatem noſtram in Dei lege non eſſe, ſed potius in lege affectionum noſtrarum, in lege carnis, & mundi. Lex Dei ultionem prohibet, mundi lex illam præcipit. Lex Dei mollitiem, adulterium, luxuriam vetat, lex carnis ad illam adigit, & impellit, qui ſequuntur eam. Lex Dei furta, ac fœnori interdicit; avaros, fœneratores publice, qui uſurariis contractibus, concuſſionibus, ſexcentiſque concuſſionum generibus viduæ, & pupilli eripis hæreditatem, ubi eſt voluntas tua? Dei lex crapulam, ebrietatem, libidinem damnat; ubi voluntas veſtra eſt, voluptuoſi, quibus non alius Deus eſt, quam venter, & qui ubique ſenſuum veſtrorum oblectamenta perquiritis? Sequimini hoc examen, ac invenietis, voluntatem veſtram nequaquam divinæ legis, ut opus eſſet, adhæreſcere; ſed miſere vanitatibus, pompis ſæculi, deſideriis, & incompoſitis carnis affectionibus eſſe mancipatam. *Idem.*

Fallax ſpes peccatorum, qui jugiter Dei leges prævaricātur.

Mali chriſtiani non habent Dei legem ſcriptam in corde, & nunquam illam meditantur. Cum ſe ipſos tantum diligant, Deum vero neque ament, nec metuant, jugiter divina præcepta perfringunt, quia in omnibus propriam quidem, non autem Dei voluntatem facere quærunt. Attamen liquet, non aliam in cœlum patere viam, quam mandatorum obſervantiam. Quæ cum ita ſint, neſcio quid cogitent tot Chriſtiani, quorum vita jugis eſt divinæ legis prævaricatio, jugiſque rebellio ſupremi legiſlatoris voluntati. Sperant nihilominus Deum ſecum miſericordem futurum, ac ſe aliquando converſum iri. Ita Dæmon illos reducit, ac illis illudit, atque ipſi ſibi blandiuntur, quin animadvertant, nullam ſperandam eſſe felicitatem illis, qui Dei mandata ſervare detrectant. *Moralis chriſtiana l. 5. ſect. 2. art. 1.*

Chriſtiani præcipuum officium eſt Dei legem cognoſcere, & obſervare.

Præcipuum hominis chriſtiani officium eſt cognoſcere, retinere, amare, & diligenter adimplere Domini præcepta. Hic ſenſus erat Prophetæ cum Pſal. 118. legis intelligentiam depoſcebat, vel cum dicebat illam non memoriæ tantum ipſius præſentem eſſe, verum etiam in ipſo corde inſculptam, ac demum cum fatebatur animam ſuam legis teſtimonia cuſtodiſſe, eaque vehementer dilexiſſe. Verum quis crederet non deeſſe Chriſtianos in Dei lege penitus rudes, eamque diſcere detrectantes, quia ſeſe eidem ſubmittere nolunt? Alios vero, qui adeo parum illam norunt, ut vix aliquando menti ſuæ præſentem habeant; plures etiam, qui eam non ſolum non amant, ſed oderunt, quia illos vim inferre jubet ſtudiis ſuis, quæ omnino ſequi volunt; plurimos vero, qui non ſolum legi divinæ non obediunt, ſed in aſſidua rebellione contra Dei mandata flagitioſiſſimam vitam traducunt? Unuſquiſque ſe ipſum colligat, & excutiat, ut videat utrum Domini legem prorſus ignoret, vel utrum quotidie illam propriis luminibus aliter ſuadentibus perſtringat; quidquid enim mali facimus, inde eſt, quod ea ignoramus, quæ ſcire debemus, vel quod bonum probantes a malo patrando nunquam ceſſamus. *Abbas de Monmorel. Hom. in Evangelium Dominica Pentecoſtes.*

Aliqua Dei mandata obſervamus, infringimus alia.

Quin eam habeamus charitatem, quæ in mandatorum Dei obſervantia conſiſtit, *hæc eſt charitas Dei, ut mandata ejus cuſtodiamus*, aliqua tantum adimplemus, reliqua vero infringimus, perinde ac unius prævaricatio nequaquam reos nos efficeret cæterorum; ſatis ſubjecti, ut Domino parcamus in iis, quæ affectibus noſtris non adverſantur; ſed proni ſemper ad rebellandum, ſi prædominantis in nobis affectus ille ſacrificium exquirat. Hac in re æque nocentes ſumus, ac Saul, qui a Domino juſſus Amalecitis bellum inferre, eoſque ad unum internecione delere, quin aliquem ex tanta clade ſupereſſe pateretur, pepercit Regi Amalecitarum, atque hac inobedientia in ſe Dei iram, & ultionem convertit. *Idem ſermone in Evangelium Dominica 17. poſt Pentecoſten.*

Mandata nonniſi Deum nō amantibus ſunt difficilia.

Dei lex difficilis nobis videtur? indicio eſt, a nobis eum parum amari. Dei lex in iis omnibus, quæ continet, dulcis, ac ſuavis eſt illi, cujus cor plenum eſt charitate. Amor, ait S. Joannes in 1. Ep. c. 5. in hoc poſitus eſt, ut mandata illius cuſtodiamus, & mandata ejus gravia non ſunt, nec difficilia. Difficilia

non

non ſunt, cum amor ad illa obſervanda nos adigit: ſi vobis difficilia videntur, hoc inde accidit, quia cor veſtrum plenum eſt amore mundi, ac veſtrummet ipſorum, Dei vero amore vacuum eſt. S. Auguſtinus Dominum hæc dicentem, & conquerentem inducit: *Avaritia duriſſima quæque vobis imperat; videte, quid ipſa jubeam, & utrumque conferte. Imperat avaritia, ut maria navigetis, ut in ignotas abeatis plagas, ut voſmet ſeacentis periculis objicietis, attamen avaritiæ obeditis, & omnes meas leges repellitis. Nonne turpe eſt, mundo plus eſſe auctoritatis, quam Deo? Cum loquitur Deus, quot, & quam aſſiduæ objiciuntur difficultates; ſed quam majores quotidie ſuperantur, ut mundo placeamus?* *Lambert in ſermonibus eccleſiaſticis, Sermone 18. de obedientia.*

Dei mandata ex corde, & alacriter adimplenda ſunt.

Hoc generale principium eſt; in iis omnibus, quæ Deus jubet, ante cetera cor ipſum petit. Jubetne a vobis eleemoſynas erogari? erogari vult æquo, magnoque animo, ac ſe amare profitetur eum, qui alacriter illam erogaverit. Petitne Deus a vobis opera charitatis, externum cultum, ſervitutis veſtræ teſtimonia? Profitetur, niſi hæc opera ex corde fuerint profecta, ſe vos reprobaturum cum hypocrita populo labiis tenus illum honorante, cum interim cor eorum procul abſit ab eo. Illi ergo Deo diſplicent, quos tædet ea facere, quæ urbanitatis ergo, vel alia quapiam de cauſa facere tenentur. Hi, uti opus eſt, non obediunt legibus Dei, quibus cum querela, mœrore, ac diffidentia obtemperant. Hic erat Judaici populi defectus, qui toties Deum queſtubus ſuis, ac obmurmurationibus irritavit. Dominum audio hac de re conquerentem: *Uſquequo multitudo hæc peſſima murmurat contra me?* Num. 14. Quomodo autem populus iſte percuſſus fuerit, & quam ſeveritatem in illos Deus exercuerit, jam noſtis. *Idem.*

Utile eſt ad populū verba facere de mandatorum Dei obſervantia.

Aliquis primo quidem intuitu dicere poſſet; verba facere de mandatorum Dei obſervantia argumentum eſſe, quod, qui maxime rudes, ſimplicesque ſunt, optime norunt, & idem eſſe, ac in iis, quę pueris tradendę ſunt, terere tempus. Utinam, Auditores, iterum dico, utinam, quemadmodum hęc prima ſunt chriſtianę religionis rudimenta, prima quoque eſſent hominis chriſtiani exercitia! Omnes quidem mandata ad litteram didicerunt, at pauci eorum ſpiritum aſſecuti ſunt: omnes decem pręcepta Dei tenent, at non omnes ad unguem ſciunt, in quo poſita ſint, & quęnam ſint eſſentiales ad illa rite ſervanda conditiones; & quemadmodum ab illis pendet ſalus, ita non alterum majoris momenti afferri poteſt argumentum. *Ex Manuſcripto ſermone.*

Dei mandatis obtemperandum eſt, quin ratio eorum quæratur.

Non deſunt humanę leges, quas principes in ſubditos exercent ſuos, nec deſunt divinę, quas populis omnibus Deus irrogavit; verum hoc diſcriminis intereſt, in humanis legibus homini nonnumquam jus eſſe quęrendi, cur hęc, vel illa pręcipiantur, quod quidem in divinis non eſt. Sin autem diſcriminis rationem quęritis, ſcitote eſſe legiſlatorum diſcrimen. Humana quippe lex imperfectioni, & inconſtantię paret, ſed leges divinæ ſemper conſtantes ſunt, atque perfectę. Humana lex imperfectioni eſt obnoxia, & ſępe videmus principis legem veritatis locum obtinere, & ſępe legem impiam cum divinę legis pręjudicio ſubſiſtere. In hac autem occaſione Chriſtianus non poteſt ſolum cauſam inquirere, propter quam lata ſuit, & contra eamdem inſurgere; ſed ſeſe eidem ſubmittere etiam debet, ac potius vitam ſuam in diſcrimen adducere, quam injuſtę legiſlatoris voluntati parere. *Idem.*

Omnes Dei leges juſtæ ſunt.

Si ex regio Propheta quæro, quid ſint leges Dei, mihi reſpondebit: *Omnia mandata tua æquitas;* Pſal. 118. ſed talis, tantaque æquitas, ut ſit norma virorum omnium, qui eſſe volunt innocentes; ſed talis, tantaque, ut homo nunquam perfectus eſſe poſſit, niſi quatenus ad illam propius accedere poteſt, ac ſeſe illi conformare: æquitas adeo admirabilis, ut Deus ipſe non aliam habeat providentiæ ſuæ regulam; quia ipſe æquitas eſt, ac prima regula eorum, quæ recte, juſteque ſunt. Cum teſtetur Deus in mandatis ſuis nibil eſſe, niſi ſanctitatem, atque juſtitiam, nonne illa ſequi opus eſt, ac pro vitæ noſtræ regula accipere? *Idem.*

Non poſſunt Deus eius de præceptorum ſuorum ſanctitate ambigatur.

S. Auguſtinus adverſarium ſibi fingit objicientem injuſtitiam eam, quæ alicui videri poteſt extitiſſe in præcepto, quod Deus Adæ irrogavit. Erat, inquit impius memorato objiciens mandato; erat in paradiſo terreſtri arbor. Arbor hæc vel bona erat, vel mala; ſi primum, cur prohibebat Deus, ne Adam de illius fructu comederet? Sin alterum; cur illa erat in paradiſo? *Si arbor bona eſt, quare non tango? Si mala, quid facit in paradiſo?* Arbor hæc, frater, bona erat, ſed ex ea veſci nefas erat, reddit S. Auguſtinus. *Te obedientem volo:* tibi obediendum eſt, ita omnibus quæſtionibus noſtris hæc in re Dominus reſpondet. *Te obedientem volo.* Ego ſum omnia, tu nihil: ego ſupremus rerum Dominus, tu creatura mera: *Deus ſum, & tu fumus.* Hæ ſunt rationes omnes, quæ in chriſtiana religione reddendæ ſunt: Deus Dominus eſt, tu autem ſervus. Dicit Deus; volo; tibi vero, Tertullianus ait, non alia ratio ex Deo quærenda eſt: *Quid vis? Deus præcepit;* cede imperanti Deo, cede loquenti, ac volenti nullam ex ſe cauſam requiri, quemadmodum nullam ipſe cuiquam reddere conſuevit: *Sit pro ratione voluntas. Idem.*

Nobis curioſitate non eſt opus poſt Chriſtum, nec inquiſitione poſt Evangelium, Tertullianus ait; ex quo Dei lex lata eſt, nemini licet aliquid ultra quærere, percontari, interrogare, quia homo Deus bene nobis legem impoſuit. Et profecto in omnibus quęſtionibus naturalibus ſive morum, ſive juris aliquidne ultra primum principium eſſe poteſt? Hoc autem primum principium voluntas Dei eſt; hæc igitur poſtrema ratio eſt, & prima regula, & nihil ultra quærendum eſt. In politicis, cum princeps edictum aliquod protulit, ac in ima cera ſignatum eſt hanc principis eſſe voluntatem, obtemperandum eſt, & ratio voluntas ejus eſt. *Idem.*

Auctor eſt Deus qui legis eſt auctor; nos ad eā ſervandā cogit.

Prima, & potentiſſima ratio, quæ nos Dei legem, ac præcepta ſervare cogat, eſt, cogitare Deum ipſius auctorem eſſe: nam quanquam ſecundum Apoſtoli teſtimonium lex vetus per Angelos fuerit lata, dubitari nequit, quominus ipſe Deus ſit auctor ejuſdem; non enim ſolum verba legiſlatoris apertiſſime hanc probant veritatem, ſed infinito ferme Scripturæ locorum numero confirmatur. Sed præterea nemo eſt, qui in ſe ipſo non experiatur, in corde ſuo a Deo inſculptam fuiſſe legem ſecretam, quæ efficit, ut quæ bona ab iis, quæ ſunt mala, ſecernat; honeſta ab inhoneſtis, juſta ab injuſtis dijudicet. Quemadmodum ergo lex iſta, ſuapte natura, nulla in re differt ab ea, quæ ſcripta fuit, ambigi nequit, quominus Deus ſcriptæ hujus legis ſit auctor, quemadmodum auctor eſt legis naturalis. *Ex Tridentini Concilii Catechiſmo de Decalogo.*

Juvabit tamen plurimum, & ad perſuadendum magnum habebit momentum illa cogitatio, Deum eſſe, qui legem tulit, de cujus ſapientia, & æquitate dubitare non poſſumus, neque ejus infinitam vim, atque potentiam effugere. Quare cum per prophetas Deus juberet ſervari legem, dicebat ſe Dominum Deum eſſe, & in ipſo Decalogi exordio, *Ego ſum Dominus Deus tuus:* Exod. 20. & alibi: *Si Dominus ego ſum, ubi eſt timor meus?* Malach. 1. *Idem.*

Deus hominibus legem rogans ſuæ miſericordiæ, & bonitatis magnitudinē oſtendit.

Ne id quidem ſilentio prætereundum eſt, vel in hoc maxime Deum ſuam in nos clementiam, & ſummæ bonitatis divitias oſtendiſſe, quod cum ſine ullo præmio nos potuiſſet, ut ſuæ gloriæ ſerviremus, cogere, voluit tamen gloriam ſuam cum utilitate noſtra conjungere, ut quod homini utile, idem Deo eſſet glorioſum: quod & per Prophetam dictum eſt, in Dei mandatis cuſtodiendis multam eſſe retributionem. Non enim illæ tantum nobis benedictiones promiſſæ ſunt, quæ ad terrenam felicitatem magis ſpectare videbantur, ut benedicti ſimus in civitate, & benedicti in agro; ſed copioſa merces in cœlis, & menſura bona, conferta, coagitata, & ſuper effluens propoſita eſt, quam piis, & juſtis actionibus meremur, divinæ miſericordiæ adjumento. *Idem.*

Inter

Homo libere parere debet Deo.

Inter hominis creationem, ac reliquarum rerum productionem hoc diſcriminis intereſſe Tertullianus animadvertit; reliqua creata imperii voce facta fuiſſe, *fiat*, ut oſtenderentur hæc ea ipſa creationis ſuæ forma creationis ſuæ gerere characterem; ſed hominem propriis manibus effinxit Deus, quin aliquo imperioſo verbo uteretur, ut oſtenderetur libertas, quam ille in ſemet ipſo habebat, ac dominationem, quam in reliqua creata erat habiturus. At ſi Deus hoc imperio uſus non eſt hominem creans, poſtquam hunc creavit, eodem eſt uſus; utque illius probaret fidelitatem, vetuit, ne ea vitæ fructu comederet. Quare ſignificare voluit ideo ſuam illi libertatem, imperiumque conceſſiſſe, ut glorioſius divinis legibus obediret. *Biroat in S. Mauri Panegyrico.*

Creaturæ ſenſu carentes obediunt Deo.

Vidiſtiſne iratum, & ab imis ſedibus convulſum mare, quod fluctus ſuos in littus allidit, ac ex aqua ſimul, & terra unicum dumtaxat elementum facere velle videtur? Attamen perinde ac in littore Dei legem ſcriptam videret, ipſumque ſuæ pœniteret audaciæ, atque temeritatis, recedit, & ne uno quidem gradu fines ſibi a Deo præſcriptos prætergreditur: *Ut divinas leges*, Tertullianus ait, *tanto magis homo cuſtodiret, quanto etiam illas elementa ſervaſſent.* Heu! cur ex hoc exemplo non diſcimus obedire Deo, cum hoc elementum, licet ſenſu careat, tanta celeritate illius mandatis obediat? *Tempeſtates*, S. Hieronymus inquit, *verbum Dei faciunt, & tu non facis?* Procellæ parent Deo, ac licet totum æſtuet mare, in loco, quem Deus illis indigitavit, ſubſidunt; elementa omnia, ut Propheta Pſal. 110. ait, ſedula obedientia illius mandata capeſſunt: *Exquiſita in omnes voluntates ejus;* & homo ſolus, qui præ cæteris Deo magis obedire tenetur, illius juſſa facere detrectet? Mare furoris ſui frangit impetum; & homo cordis ſui impetum cohibere non poterit! Elementa ſibimet vim inferunt, ut Creatoris ſui mandata exequantur; & homo non movetur clara hac voce, qua univerſa moventur! *Reina ſerm. 3.*

Mandata Dei juſta ſunt, & rationi conformia.

6. Chryſoſtomus ſcite animadvertit, in Decalogo, quem Deus populo ſuo dedit, nullam afferre rationem eorum, quæ vel jubentur, vel prohibentur; adulterium, & cædem prohibens non addit, quia hæc magna ſunt mala; parentum honorem, & amorem præcipiens, non ait, quia æquum eſt eos diligere, quibus vitam debemus. Deus has omnes rationes jam in hominis corde poſuerat; & propria ejus conſcientiæ interiori lumine præveniebat, quidquid illi dici potuiſſet ad æquitatem præceptorum, interdictorumque probandam: *Quoniam præveniens conſcientia hæc omnia nos docuit. Maſcaron in quadam funebri oratione.*

Omnia Dei mandata ſervanda ſunt.

Quænam habenda eſt idea eorum mortalium, quorum vita bonis, maliſque permixta eſt, & qui ſibi blandiuntur mala excuſari, penſarique bonis, quæ faciunt? Etenim licet unius tantum noxæ rei eſſent, & cæterum omnem Dei legem ſervarent, hæc una neglecta lex majorem habebit coram Deo vim, quam omnes virtutes, omniaque opera bona. Tantum enim abeſt, quod ea, quæ faciunt bona, eorum excuſent peccata, ut e contra peccata eorum, quamvis unum aſſet tantummodo, vitiant, atque corrumpunt omne bonum, quod faciunt; & de peccato hoc dici poteſt, quod olim de veteri Imperatore dictum fuit, qui ſapientem enecavit virum, eo quod ab illo monitus fuerat, ne divinos ſibi honores adhiberi vel exigeret, vel pateretur. Factum hoc æternum Alexandri crimen appellat, quia hoc reliquis factis omnibus objicietur, atque triumphorum illius celebritati æternam caliginem offundet: *Crimen æternum Alexandri, quod nulla bellorum felicitas redimit.* Dicis nihil hoc juvene humanius, nihil liberalius, nihil magnificentius, at pſter impudicam habere conſuetudinem; nihil devotius hac muliere, frequens adit xenodochia, & viſit carceres, attamen paulo effuſior eſt in detractionem, nec ſe corrigit unquam: dicis magiſtratum hunc hominem eſſe frugi, probitatis, & integritatis non contemnendæ, necnon ad unguem quibuſcumque jus dicere: omnia huc uſque bene procedunt; verum non dicis, illum iis, a quibus læſus eſt, injuriam non dimittere. Nihil ultra requiritur, ut, quodcumque fecit bonum, inutile fiat: Non ſatis eſt præceptum aliquod ſervare, omnia ſervanda ſunt. *Specimen Ethicum.*

Qui præ cæteris præſtant, facilius, quam alii, legem infringunt.

Dolens Jeremias Propheta, quod in populo Jeruſalem nemo inveniretur, qui non impune Dei legem perſtringeret, eum ibi injuſtos magiſtratus, mercatores fœnori addictos, pauperes quoque impatientes, ac invidos comperiſſet, decrevit tandem regni principes viros, & optimates adire ratus proculdubio futurum, ut quo plura a Deo receperant, eo magis præceptis illius obſequerentur: *Ibo ad optimates.* Sed heu! quam longe ſua illum fefellit ſpes! *Et ecce hi magis confregerunt jugum.* Jerem. 5. invenit quippe illos majori licentia jugum excuſſiſſe. Vereor equidem, ne apud viros principes eam quærens obedientiam divinis, eccleſiaſticiſque præceptis, quam in plebe non invenio, ibi longe minus ipſam reperiam; putant enim non extremum conditionis ſuæ privilegium hoc eſſe, quo ſuper leges omnes conſtituuntur; & quidquid illorum circumſcribit libertatem, vel illis vim infert, contrarium eſſe, quo generi, loco, & poteſtati ſuæ officitur. Populus, qui parum audet, non niſi contremiſcens ſæpe a lege recedit; ſed nobiles cum nulla re cohibeantur, audacter omnia vincula infringunt, quibus religio eorum cohibere vellet affectiones, eorumque concupiſcentiam ad officium revocare: *Ruperunt vincula. Fromentieres ſermone de Purificatione.*

Minæ, quas in Scripturis intentat Deus prævaricatoribus Legis.

Audite, Fideles, ac infremite; audite minas terribiles, quas in Levitico intentat Deus prævaricatoribus legis, atque in temporalibus pœnis, quas minitatur Deus Judæis infidelibus, qui ipſius mandata perfregerint, intuemini imaginem æternorum ſuppliciorum, quæ præparat vobis, ſi eorum ingratitudinem, ac inobedientiam imitati fueritis. Niſi audieritis me, dicit Dominus, ſi judicia mea contempſeritis, ſi irritum feceritis pactum, quod cum vobis percutio, immittam in agros ſiccitatem, quæ ſemina veſtra comburent, & exercitus, qui meſſes veſtras populabuntur; tradam vos in manus hoſtium veſtrorum, & nemine perſequente fugietis. Dabo vobis cœlum ferreum, ac terram æneam, arva complebo inſectis, quæ labores veſtros inutiles, & agros deſertos efficient. Niſi univerſa hæc ſupplicia vos ad frugem revocaverint, educam ſuper vos gladium vindicem fœderis, quod perfregiſtis: immittam in urbes veſtras peſtem, & bellum, quæ eas miſere vaſtabunt; excitabo adverſum vos furorem illi oppoſitum, qui contra me vos attollet; ſynagogas, & templa veſtra ſubvertam. Eritis cordi meo abominationis objectum, & efficiam vos opprobrium univerſorum gentium, vosque projiciam in ventum tanquam pulverem in omnes terrarum plagas, in quas diſpergemini. Ita loquitur Deus exercituum contra violatores æterni fœderis, quod olim percuſſit cum populo ſuo, & quod cum Chriſtianis inſtauravit. Terribilia hæc verba, quæ omnem ferme vim in meis labiis amittunt, ſatis adhuc virium habent, ut transgreſſoribus mandatorum Dei illa oſtendant ſupplicia, quæ præſtolari debent, per ea, quæ illorum non niſi figura ſunt. *Specimen orationum Panegyricarum tom. 2. ſermone pro die Purificationis.*

Dei mandata ſunt juſta.

Deus, qui nihil niſi veritatem docet, nihil, niſi quod juſtum, bonumque eſt, præcipit, ſi nobis imperat, ut Deum diligamus, aliquid ne juſtius fingi poteſt? Nonne maxima hominis felicitas eſt poſſe diligere Deum? Si præcipit, ut proximum diligamus, nonne æquum eſt, fratrem amari? Si ultionem proſcribit, nonne jure hoc agit. Membra myſtici corporis Jeſu Chriſti inter ſe minorem haberene debent charitatem, quam naturalis corporis membra? Nunquid dexterum lævo brachium vulnus infligeret? Manus, quam altera vulnere cruentaſſet, ea hac ultionem repoſceret? Denique malum nobis interdicens Deus, bonum vero præcipiens, æquiora poteſt nobis præcepta irrogare? At enim inimico parcere, benefacere illis, qui de nobis peſſime fuerunt meriti, repugnat natura: ſi bene

inimi-

inimico parcere, benefacere illis, qui de nobis peſſime fuerant meriti, repugnat natura: ſi bene inſtituta eſſet natura, næ illa quidem repugnaret, quod peccati tantummodo effectus eſt. Non hæſit Abraham, præcipiente Domino, ut ſibi unigenitum ſacrificaret: paruit ſine repugnantia, ſine murmure, ſine querela; ſciebat enim Deum in iis omnibus, quæ præcipit, juſtum eſſe. Verum quam beatitudinem, quam felicitatem pollicetur illis, qui ſibi fideles extiterint? *In eodem ſpecimine pro 2. Dominica poſt Paſcha.*

Deus eo-bis mandata irrogans, & gloriæ ſuæ, & noſtræ proſpicit felicitati.

Legitimum, ac inevitabile tributum, quod Deo reddere debeamus, fidelis eſt legis ipſius obſervantia: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.* In hoc repetit Deus duplicem finem, quem ſibi propoſuit in creatione eorum, qui rationis compotes illum cognoſcere, illi ſervire, eumque colere poſſent: illius quippe intentio fuit eos beatos efficere, atque ſimul ex illis exteriorem gloriam ſibi comparare, quæ quin aliquid addat eſſentiali felicitati, quæ in eo reperitur, non ideo minus eam efficit perfectiorem. Deus hic magnitudinis, & majeſtatis ſeſe totum in animam fidelem effundit per gratiæ ſuæ effuſionem, & homines, qui objectum ſunt, quod Deus amat, & in quo complacet ſibi, ſunt fideles obſervatores legis, qui, quoad poſſunt, ſubmiſſionis, & obedientiæ tributum ei reddunt; qui pro illo impendunt, quidquid ab illo acceperunt, & qui in ejus cultum omnia bona tranſmittunt, quæ per liberalitatem ejus conſecuti ſunt. *Ibidem pro Dominica 22. poſt Pentecoſten.*

Nunquã liberiores ſumus, quam cum Deo obtemperamus.

Fallitur, qui putat ſe libertatis jacturam facere, cum ſeſe Deo ſubmittit illius ſervans mandata. Facile probari poteſt, hominis voluntatem nunquam magis liberam eſſe, quam cum divinæ paret voluntati: *Voluntas nunquam eſt magis libera, quam cum eſt magis ancilla*, S. Auguſtinus ait. In natura res nunquam in ſuaviori ſunt ſtatu, quam cum in ordine ſunt. Corpus nunquam magis tranquillum eſt, quam cum animæ imperio ſubjectum eſt; hic enim corporis ordo eſt, ut ſit animæ inferior; & ſtatim ac ab hoc ordine recedere voluerit, non erit amplius liber, ſed in ſtatu erit violento. Ita anima nunquam magis tranquilla eſt, quam cum paret Deo; hic enim eſt animæ ordo, ut ſit Deo ſubjecta, & ſi inquietum refugit, ac horret ſtatum, nunquam ab officio diſcedat, inviolabili nexu divinæ legis obſervationi inhærens. *Voluntas noſtra vaga, inſtabilis, inquieta*, S. Proſper ait; neque poteſt quieſcere, & frui tranquillitate niſi per legem Dei, quæ illam in ordine continet. Quid eſt in mundo hominem in libertatem accerſere? Nonne illum de carcere educere, & de captivitate liberare? Hoc agit Dei lex; peccatorem liberat de captivitate, in qua ſuæ illum detinent affectiones. *Ibidem pro feria 4. hebdomada tertia in Quadrageſima.*

Deo rebus in omnibus obtemperandum eſt.

Nimis delicata obedientia eſt, in iis tantum obedire velle, quæ nobis arrident, & illa relinquere, quæ non admodum placent. Servi, quales ipſi ſumus omnes coram Deo, hoc ſibi arrogare non debent, ut Domini ſui præcepta diſtinguant; neque ipſi domi noſtræ pateremur famulos hoc pacto operantes: dici enim poſſunt, ubi ſe ipſos dividant voluntatem noſtram facturi, ſuam tantum, non autem noſtram perficere. Si nos ergo, qui nihil ſumus, volumus fieri, quæcumque jubemus, quam profundam Deo obedientiam debemus? Hoc nos docuit Abraham exemplo, ex quo diſcimus nihil negandum eſſe Deo eorum omnium, quæ petit a nobis, ita ut in ſingula momenta præſto ſimus reddendis iis, quæ ab ipſo accepimus; nunquam de promiſſionum illius ſoliditate diffidamus, quamquam ea nobis imperat, quæ iiſdem adverſari videntur; & nunquam datori Deo bona ab ipſo nobis conceſſa præferamus. *Liber, cui titulus: Vita Sanctorum veteris teſtamenti. In vita Abraham.*

De lege naturali, deque invicta ignorantia.

Si ratio cum Adæ innocentia naufragium fecit, & ſi humana mens cognitione deſtituta eſt, nocentior non eſt, quam bruta animantia cæcum inſtinctum ſequentia. Si homo in corde ſuo ſcriptam non invenit legem, nocens eſſe non poteſt, eo quod illam perfregerit, cumque pleno jure invicta abſolvit ignorantia. Sed quaoquam homo originis ſuæ puritatem fœdarit, tamen peccatum non omnia delevit præcepta, quæ Deus in anima ejus inſculpſerat, neque omnino naturale ejus lumen extinxit. Iis autem cognitionibus, quæ per Adæ peccatum non periere, accenſetur exiſtentia Dei, quam ſolus univerſorum adſpectus nobis offert, animæ immortalitas, veritas futurarum pœnarum, atque remunerationum; ideoque Ethnicis, quibus evangelii lux non affulſit, non alia imputari crimina poſſunt, quam quæ contra hæc prima principia committunt, in quibus invicta ignorantia illos excuſare non poteſt. *Ex tractatu de Conſcientia.*

De jugo, & mandatis filii Dei.

Dei filius, qui præcepta, legeſque ſuas jugum vocat, ſimul etiam illud leve eſſe teſtatur. Ne contemnas ſalutis tuæ curam, quaſi facile eſſet illius poſſeſſionem acquirere; ut enim ad illam pervenias, jugum tibi ſubeundum eſt. Verum ne te difficultates deterreant, quaſi inſuperabiles eſſent; hoc enim jugum eſt leve. Gratia, quæ animam regenerat, efficit præcepta ſuavia, & facilia; & quemadmodum vapores, & exhalationes quantumvis graves facile ad mediam aeris regionem elevantur, ubi Sole attrahuntur, craſſioribus dumtaxat partibus relabentibus; ita affectiones, quas Spiritus ſanctus animat, ad cœlum ſe attollunt, & adhærent Deo; gratia quotidie vires noſtras collabentes reſtaurat, & quemadmodum dæmon inceſſanter nova ſuggerit peccati inſtrumenta, Dei ſpiritus & ipſe nova ſuppeditat auxilia; quæ animam ſuſtinent, eamque victricem efficiunt. *Ex tractatu eodem.*

Peccatum non committitur niſi directorum legum prævaricatione.

In quovis peccato non deeſt rebellio contra Deum: ruperunt vincula mea, dicebat ille loquens ad Iſraelitas. Rebellis non ſemper de ſolio principem deturbare ſe velle profitetur: ſuum celat conſilium, ac facinus nimis odioſum tegit; ſed cum leges illius perfringit, arma, & ſimulacra ejus conterit, & quin debitum illi adhibeat honorem, ſub hoſtium veſillum meretur ſtipendia, tunc manifeſta rebellio eſt. Quid autem peccator? Pedibus Dei leges obterit; illius diſcerpit, vel delet imaginem, impune leges infringit, quibus obedire detrectat ſui ipſius, ſuarumque actionum dominus eſſe volens. *Ibidem.*

De gravibus mundi legibus, & levi Salvatoris jugo.

Eheu! quam dura, ac moleſta exigunt a nobis mundi, Sathanæ, & affectuum noſtrorum leges, magis quam leges Dei? Quanto gravius, duriuſque jugum eſt, quod crudeles hi domini nobis injiciunt, præ ſuavi jugo Salvatoris? Videte, quid olim dæmon exquiſiverit ab idolorum cultoribus in deteſtabili cultu, quem ſibi adhiberi jubebat. Juſſit illos propriorum filiorum ſanguine ſibi litare, & innocentum victimarum cruore ſuas aras inficere, vel eos tradere ſacerdotibus, qui inhumanitate tigrides ſuperabant, ac patribus inſpectantibus parvulorum corpora in flammas projiciebant. Attamen quanta celeritate, quam cæca obedientia reges ipſi barbaras haſce leges ſervarunt, quamvis ipſa reluctabatur natura? In populis, qui verum colere Deum, unquamne viſa fuit divinis legibus obedientia huic ſimilis, quam infideles adeo ſævis, tyrannicisque legibus præſtiterunt? Videte etiam, quid oneris mundus injiciat illis, qui leges ipſius ſequi profitentur. Quot pœnas, ſollicitudines, anguſtias gignunt? Quot tumultus, ac ſuſpiciones? Quam vim inferunt, quantum afferunt acerbitatis? Quoties propriis ſenſibus obniti, atque ſecretiſſimis ſtudiis ſuis adverſari coguntur? Quot periculis ſeſe objicere debent, quot vigiliis, & languoribus fatigantur? Quot injurias, atque repulſas perferunt, ut principis alicujus viri gratiam vel aucupentur, vel non amittant? Attamen qua animi alacritate legibus adeo duris obſequuntur? Quo ardore moleſtiſſima quælibet onera ab illis impoſita ſubeuntur? Nunquid ut ſeſe ab illis diſpenſent mortales, imbecillitatem, ac infirmitatem ſuam prætexunt, quod facere conſueverant in iis, quæ Dei lex ipſa præſcribit, cum paulo amara videntur? Denique videte, quantam in nobis vim habeant tyrannicæ leges affectuum noſtrorum: quid illis poſtulant, quod eorum mancipia ſumma celeritate non

exe-

exequantur? Nonne quotidie ambitioni, avaritiæ, prophano amori dicitur: *Quid me vis facere?* Act. 9. Num ſacerrimæ rationis, ac naturæ leges conculcandæ ſunt? Num cæde, & ſanguine patris replenda eſt; vita, & libertas in ſexcenta pericula objicienda, difficillima quæque aggredienda, & acerbiſſima toleranda? dummodo affectuum, qui dominantur in nobis, ſatis fiat deſideriis, non pœnæ, non pericula metuuntur. Bone Deus! Quam præpoſtera perturbatio! Quæ rerum inverſio! ſiccine minus tuæ, quam tyrannorum omnium auctoritati obtemperatur! *De la Font: in eccleſiaſticis diſcurſibus pro Quadrageſima.*

Quilibet peccator Dei leges infringit.

Quid agit peccator, dum peccat? vult ſe gratiæ jugo ſubtrahere, ut ſe naturæ jugo ſubmittat; mundi placitis, legibuſque adhæret; unde fit, quod ſupremi Legiſlatoris leges detrectet. Obſequens affectioni, quæ in ipſo dominatur, excutit jugum Omnipotentiæ: Dei ſui legi rebellis illam pro libidine interpretari conatur, ſibimet accommodat, atque in rem ſuam vertit: apertius loquamur: illam abjicit, contemnit, impugnat, evertit: *diſſipaverunt legem tuam.* Mundanus ait, nequeo memet tot officiis oneroſis, atque moleſtiis objicere: eam vero viam arripiam, qua cum mundo componere poſſim, &c. *Ex manuſcripto ſermone.*

Nova lex eadem fere a nobis exigit, quod lex vetus.

Supponendum eſt novam legem a nobis exigere, quibuſdam tantum cæremoniis exceptis, quibus recentes aliæ ſubrogatæ ſunt, eadem ferme, quæ vetus a ſectatoribus ſuis requirebat; nam Jeſus Chriſtus expreſſe ait ſe non veniſſe, ut illam abrogaret, ſed ut adimpleret, & quicumque minima etiam illius præcepta ad unguem non obſervaverit, regni cœleſtis participem non futurum. Itaque non propter diſpenſationem præceptorum nova lex differt a veteri, ſed propter eorumdem extenſionem, atque perfectionem. *P. Aurelianenſis de ſeveritate evangelii.*

Diſcrimen inter veterem legē, & novam.

Lex iſta evangelica ne minimā quidem patitur relaxationem contra ea, quę pręcipit: immutabilis ęque ac auctor ipſius hominum interpretatione non flectitur: neque vel traditiones, vel conſuetudines contra illam pręſcribere poſſunt. Lex Moyſis quibuſdam in rebus judaici populi ceſſerat infirmitati, ac ipſe Deus legiſlatoris indulgentiam ratam fecerat. Lex Jeſu Chriſti non cedit. Incontinentia ſępe ſuos conatus exeruit uſum libelli conſecutura; eccleſia vero ſemper adverſata eſt. Doctores nonnunquam mitiores invexere ſententias, ut tepidorum infirmitatibus, ac interpretationibus legis, quę humanis favebant affectionibus, indulgerent: eos tamen ſemper repulit eccleſia, utque legem interpretaretur, ipſam legem ſemper unice conſuluit. *Idem.*

In lege veteri non defuere Sancti viri, qui magnanimiter ſibi vim fecerunt, ſibique vim fecerunt.

Cum dicebat Jeſus Chriſtus poſt Joannis Baptiſtę tempus, regnum cœlorum vim pati, & eos tantum, qui ſibimet vim faciunt, ſperare poſſe, illuc ſe perventuros, noluit ideo affirmare, eos, qui in lege vivebant veteri, atque ante S. Joannis Baptiſtæ dies, non debuiſſe æque ac nos ſibi vim facere, ut ſuæ ſaluti proſpicerent. Ante Joannis Baptiſtæ tempora oportuit, ut hodierna die, ſibi vim facere, ut contra concupiſcentiam, atque affectus lex ſervaretur: etenim ante Joannis Baptiſtæ tempora in hominis corde fuere & deſideria cohibenda, & ambitio regenda, & illiciti amores ſuffocandi, & aſpera odia extinguenda. Ante Joannis Baptiſtæ dies Abraham amorem, patriumque ſuperans ſenſum ſibimet vim attulit, ut unigeniti ſui morti aſſenſum præberet, utque acerbiſſimi ſacrificii fieret ſacerdos. Ante Joannis Baptiſtæ dies voluptatis victor Joſeph ſibi vim fecit, ut impudicæ dominæ illecebris, ac ſollicitationibus reſiſteret. Ante Joannis Baptiſtæ dies Moyſes, ut oſtenderet ſe verum Iſraelitam, ſibi vim tulit, ut abjiceret coronam, quæ ſibi offerebatur, & quam pre manibus habebat. Cum igitur Salvator dicebat poſt Joannis Baptiſtæ dies, regnum cœlorum vim pati, innuere volebat, ut in religione poſt Joannis Baptiſtæ dies aliquis ſalvus fieret, opus eſſe, ut quilibet paratus eſſet majorem ſibimet vim inferendo ea, quam veteres ſibi attulerant. *Idem.*

Sæpe Dei legem inſpicere, & meditari oportet, ut defectus noſtros detegamus.

S. Jacobus nos admonet, non eos, qui ſolum Dei legem audiverint, ſed qui illam etiam adimpleverint, eſſe juſtificandos. Ideoque addit eos, qui audiunt illam, neque obſervant, ſimiles eſſe homini prætereunti, ac ſeſe in ſpeculo reſpicienti, quin faciei ſuæ labes conſideret: innuens per hæc verba, Dei legem eſſe debere ſpeculum, in quo nos debemus inſpicere non obiter quidem, & oſcitanter, ut ſtatim obliviſcamur, quod ſumus; ſed mulierum inſtar ante oculos fere ſemper ſpeculum habentium, atque illud in ſingula fere momenta conſulentium. Eaque ratio eſt, S. Gregorius Homil. 17. in Evang. ait, propter quam imperavit Moyſes, ut magnum illud vas aqua plenum, quod in aditu Tabernaculi eſſe debebat, ubi ſacerdotes illuc ingreſſuri ſe abluerent, ex æneis ſpeculis conficeretur, quibus utebantur fœminæ, quæ ad oſtium Tabernaculi morabantur; ut illi ſeſe abluentes ibi ſe reſpicerent, atque recordarentur eas ſordes abſtergere, quas in facie ſua deprehenderent, ita ut nihil in illis relinqueretur divina majeſtate indignum. Sanctus hic Pontifex ait ſpecula illa fuiſſe divinorum præceptorum figuram, in quibus animæ ſanctæ ſeſe indeſinenter conſiderare debent, ut eos detegant defectus, qui ſenſim in actiones ſuas poſſent obrepere. *Moralis chriſtiana in Pater. l. 6. ſect. 2. art. 7.*

Chriſtianus totam legem adimplere debet.

Liquet, chriſtianam ſanctitatem pendere a totius legis obſervantia, nobiſque cum Salvatore dicendum: *decet nos implere omnem juſtitiam*, hoc eſt totam legem, a qua omnis noſtra pendet juſtitia. Ita Dei legem ſuam irrogantis conſilium fuit hominem prorſus ſpiritualem, ac perfectum efficiendi, ac ſi dici poteſt, ſanctitati ſuæ corpus tribuendi, quod tot partes haberet, quot leges præſcripſit. Ideoque quemadmodum corpus monſtroſum eſſet, ſi aliqua illi membra deeſſent; Chriſtianus quoque talis fieret, ſi vellet unam tantum legem infringere, quamvis cæteras adimpleret; nulla quippe lex eſt, quæ non ſit pars, & quodammodo membrum corporis ſanctitatis ſuæ. Sicuti unius ſufficit defectus, ut cuicumque perfectio adimatur ſua; ita opus eſt, omnia concurrere ad eamdem illi tribuendam juxta axioma tritum, & ab omnibus mortalibus acceptum. *Sarazin tomo 1. Adventus: Sermone de Jeſu Chriſto Legiſlatore.*

Nulla aſſe poteſt excuſatio Dei mandata infringentibus.

Incredibilis in peccatore cæcitatis effectus eſt rationes conquirere, quas ſuæ erga Dei legem inobedientiæ prætexat; ſi illam infringit, neceſſario nocens eſt. Hic Deus eſt imperans, ille homo eſt, qui obedire & poteſt, & debet; rebellio excuſari non poteſt. Verum quis crederet, a peccatore nonnunquam ipſum Dei prætexi mandatum, tanquam legitimam illius infringendi cauſam? Lex, inquit ille, nimis auſtera eſt, nimis exigit multa; paulo major libertas obedientiæ meæ faveret, & libentius exequerer mandatum, quod minorem mihi vis inferendæ neceſſitatem imponeret. Non deeſt in hac arguendi ratione contradictio, quæ miram indigitat perverſitatem. Peccator innuit ſe minus nocentem futurum, ſi eſſet liberior, ac facilius ſe a ſcelere temperaturum, niſi in illud ruere vetitum eſſet. Id illi cogitandum eſſet, non poſſe Deum malum aliquod probare, Deumque ſcelus eſſe probaturum, niſi illud lege ipſius interdiceretur. *Liber, qui inſcribitur; animadverſiones in quadam religionis, Ethicæque argumenta.*

Pauci Dei mandata obſervant.

Dei mandata ubinam gentium modo obſervantur, & a quibus? Præcipua quædam, maximique momenti excutiamus. Nunquid in magna hujus mundi luce intemeratæ pudoris, & chriſtianæ honeſtatis regulę ſervantur? Quęnam in cogitationibus innocentia? Quęnam in ſenſibus puritas? Quęnam in verbis modeſtia? Quęnam in factis verecundia? Ubinam ſpecioſiſſimam virtutem hanc inveniemus? In plebe? Sed ibi vitium paſſim imperioſius dominatur, ubi lucri ſpes invenitur. Utilitas de rebus omnibus refert triumphum, & ubi ſemel ſuaſerit crimen aliquod, perpauca ſunt adeo conſtanter inita conſilia, quę diu tentationi admodum periculoſę reſiſtant. In principibus?

bus? Omnia ibi mollitiem perſlant, tot ornamenta, tot pretioſa, ſed immodeſta indumenta, otium, crapula, alea, conventus, ſpectacula. In mediocri conditione? verum eſt diutius ibi ordinem, virtutemque perſeveraſſe, ſed paulatim contagio omnia corrupit. *P. Girouſt in Adventu tomo* 1. *ſermone de Conſuetudine.*

Quid ſit lex æterna.

Scire ſufficit, legem generatim eſſe noſtrarum actionum regulam, quæ pretium, meritumque tribuit illis, quæ ſibi conformes ſunt, quemadmodum eas, quæ ſunt difformes, condemnat: ſuppoſitaque hac notione, quæ nulli obnoxia eſt difficultati, lex æterna, ex D. Auguſtino lib. 1. de lib. arb. ſuprema ratio eſt, per quam juſtum eſt omnia in ordine contineri; videlicet, Deus, qui quatenus ſuprema ratio eſt, jubet quidquid eſt in ordine, & vetat quidquid eſt ordini contrarium. Hic autem ordo, quem Deus rebus in omnibus conſtituit, & quem perturbari vetat, in rebus ipſis perſpectus lex naturalis appellari poteſt: ſed cum hic ordo nobis exploratus eſſe debeat, lex naturalis propric in lumine intellectus conſiſtit, quo bonum a malo ſecernimus; & pro legis hujus mandato ſumendum eſt, quidquid ipſa naturaliter ratio nos ducet. *Auctor Recens.*

Lex, & præcepta amanda ſunt, ut bene ſerventur.

Verum eſt, ubi juſtitia non amatur, mandatum non aliud præſtare, niſi quod affectus excitat, ac irritat concupiſcentiam, quæ veluti mortua erat, vel ſaltem ſemiſopita; quia non gignebat adeo violenta deſideria, & quia non adeo nitebatur in vetitū, dum adhuc integrū erat illi ſibimet ſatisfacere. Ad hæc cum amor, quo a nemine pendere cupimus, ægre ſe cogi ferat a lege, a qua ſubjicitur, jugū dumtaxat excutere quęris, atque e ſervitute emergere; quamobrem ſufficit aliquid eſſe vetitum, ut furenti illius deſiderio flagremus: ſed cum Spiritus ſanctus in corde charitatem effundit, efficit, ut amemus quidquid lege præcipitur, ut in illa oblectationem inveniamus, & gloriam noſtram in illius obedientia conſtituamus; & quin odio habeamus auctoritatem imperii, tanquam tyrannidem nobis incommodam, illam diligamus, & amplectamur, tanquā ſalutare monitum, quod ad utilitatem noſtrā nobis tribuitur. *Idem.*

Animadvertit S. Auguſtinus, a Deo nonnunquā præcipi quædam nullius momenti, quædam vero, quæ in ſe ipſis minime noxia videntur, prohiberi. Seu hoc pacto ſubigere voluerit humanam ſuperbiam, quæ natura ſua libertatem appetit, & quodvis jugum horret; ſeu ſignificare voluerit, licet ea res, in qua illi obtemperatur, levis videatur momenti, hanc in oculis illius non contēnendam eſſe; liquet tamen, quantumvis indifferens eſſe poſſit id, quod præcipitur, vel prohibetur, peccatum oriri ex præcepto, quod violatur; neque aliam reddendam eſſe rationem, ut cogamur noſmet imperio ſubmittere, quā præceptū ipſum legitima poteſtate irrogatū. *Idem.*

Dei mandata non ſunt impoſſibilia.

Verum eſt difficilem eſſe ad cœleſte regnū acceſſum; viam, quæ illuc adducit, arctam eſſe, illud vi expugnandum eſſe, ac magnis conatibus victoriam eſſe referendā. Si naturæ ſenſus audiuntur, Dei leges graves, difficileſque ſunt, ac arduum eſt eo, in quo ſumus, ſtatu ſingulis diebus, horis, momentis reſiſtere mundo, carni, conſanguineis, amicis, ac tot aliis objectis, quæ nos alliciunt, & attrahunt: illud vero ſolatio nobis eſſe debet, noſtrumque animum inſtaurare, quod omnia poſſumus cum gratia Dei, quæ nunquam deerit nobis; gratia, quę jugum illius mite, ac jucundum, & onus, quod nobis imponit, leve facit. Itaque cum pręceptorum obſervantia indeclinabili lege ſit adultis omnibus impoſita, in corruptę naturę ſtatu eamdem ob cauſam opus eſt gratiam, & poteſtatem illa obſervandi omnibus tribui: alioquin verum eſſet dicere, pręcepta, quę Deus omnibus hominibus irrogat, hos ad impoſſibile obligare. Nos miſeros! cum quo Deo nobis res eſſet, qui a nobis exigeret impoſſibilia! Ille nimis bonus, & fidelis eſt, S. Paulus exclamat, ita ut a ſervis ſuis nihil expetere poſſit, quod eorum vires excedat; Dei lex non proficiſcitur ex tribunali iniquitatis, vel ex throno ſeveritatis; in praxi dulcis eſt, & ſi quid habet, quod paulo auſterius videatur, divinę gratię unctione mulcetur. *Deſumptum ex P. Antonio de S. Martino a Porta, in libro, cui titulus: Les Conduites de la grace, parte tertia.*

Qui in uno ſolo non legē violant omnium reus fit.

Quicumque, S. Jacobus ait, legis partem perfregerit, totius legis perfractę reus eſt; & ratio eſt, quia omnes partes legis ęque a Deo ſunt. Ille, qui dixit: non occides, dixit quoque, non męchaberis. Si igitur ab impudicitiis abſtinens corde foves ultionis ſenſus, quos tibi odium immittit, jam legis totius prævaricator es, ac tanquam talis pœna afficieris. *P. Aurelianenſis ſermone de ſeveritate evangelica.*

Libertini, legem ſuis flagitiis accōmodant.

Sæpe homines, ut ſua excuſent vitia, atque in erroribus ſuis convaleſcant, verbis legis falſam appingunt ſententiā; & quaſi veritas ſuprema falli, vel fallere poſſet, nihil prætermittitur, ut lex legi opponatur. Juſtus ſumma intentionis rectitudine ſtudet, ut res ipſas, quales vere ſunt, cognoſcat, vanitatem terrenarum rerum, ſpei fallaciam, ac promiſſionum mundi hujus verſutiā; & quemadmodum illam cum magna cordis ſimplicitate requirit, luminibus ejus abundat: *qui quærit legem, replebitur ab ea.* Eccl. 32. Sed flagitioſus homo, qui illam ſuis cupiditatibus aptare ſtudet, inde lapſus dumtaxat, & ſcandali arripit occaſionem: *Qui inſidioſe agit, ſcandalizabitur in ea.* Hic nihilominus mundi character eſt, velle omnia ad ſuum ſenſum redigere, cenſorio examine omnes religionis veritates diſcutere, vel ſæpe etiam earum ſtudium negligere, cum interim ſæcularis in rebus non deſit mira dexteritas, atque prudentia. *Ex morali dictionario, ſermone ſecundo de Bacchanalibus.*

Deus eſt legis Auctor, & id agnoſcere, ut eam ſedulo cuſtodiamus.

Ut perfecte divina lex adimpleatur, perſuaſum eſſe debet, Deum eſſe auctorem illius. Cognovi, Domine, regius inquit Propheta, te ab æterno conſtituiſſe teſtimonia ſanctæ, & irrevocabilis voluntatis tuæ, quam in articulis legis hominibus declaraſti: *Initio cognovi de teſtimoniis tuis, quia in æternum fundaſti ea.* Pſal. 118. Cum enim magnū hoc religionis principium nobis eſt perſuaſum, influit, ut ita dicam, in totum vitæ noſtræ corpus obſequentiſſimam diligentiam, qua Dei legem obſervemus, quæcumque ſeſe nobis offerat occaſio. Homines ab hac lege amputāt, quod ipſis lubet; eam pro libidine, & juxta affectum, remque ſuam interpretantur; efficiunt, ut lex iſta inflexibilis, S. Auguſtinus inquit, ſecundum ſinuoſas incompoſitarū voluptatū ambages flectatur: ſed lex tua, Domine, ſemper recta manet, quantumvis illam inflectere, & ſecundum corrupta ſtudia noſtra illam torquere adnitamur. Supremus judex, qui ſolus eſt legis interpres, nos per eamdem legem judicabit, atque damnabit; tunc evaneſcent omnia legis lenimenta, injuſtæ omnes legis diſpenſationes, omnes falſi prętextus, quibus nitimur, ut prævaricationibus noſtris colorem aliquem allinamus; & peccatores omniū primi agnoſcēt ęquitatem legis hujus, quę illos damnabit: *Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum.* Pſal. 118 *Ex ſpecimine ſermonum pro Adventu.*

Nobiles, ac divites a mandatis obſervandis non diſpēſantur.

Nobilitas, & opes nobiles, diviteſque a temporis hujus ærumnis tuentur; verum illos ne ab evangelicis legibus eximunt? Nunquid qui præ cęteris opibus diffluit, jure poteſt minorem habere pietatem, ac religionem? Profecto morum licentia, cordis, animique procacitas, vita adeo parum religioſa plurimorum, qui ſæculi felices vocantur; hęc omnia nonne locum prębent interrogandi, utrum nobiles, & locupletes aliquo fruantur privilegio, quo a chriſtianæ legis ſeveritate diſpenſentur; & utrum conditionum inæqualitas in mundo aliquam ſupponat varietatem præceptorum Dei erga illos, qui in eadem vivunt religione? At qui prima Chriſtianiſmi rudimenta non ignorat, ambigeretne poteſt, utrum leges hæ obligent univerſos? Unum eſt evangelium, non niſi una eſſe poteſt morum diſciplina. Jeſu Chriſti præcepta ſunt immutabilia; nulla illis conditio ſubjecta nō eſt, nemo eſt ab illis immunis. Diverſę in cęlo ſunt manſiones, verum eſt, ſed una tantum via eſt, quæ illuc adducit. Princeps, & ſubditus, dives, & pauper nonniſi eamdem morum regulam habere poſſunt, ſi fidem habent eamdem. Nulla diſpenſatio, nulla exemptio, eadem mandata, præcepta eadem, eadem conſilia. Si quod lenimentum eſt, ſi qua in hac ſtatuum varietate interpretatio eſt, hæc in divitum gratiam non eſt. Salus majoribus ſumptibus comparanda eſt a viris principibus, quam ab illis, qui obſcuram, moleſtamque vitam trahunt. Ubi plures ſuperandi ſunt obices, ibi major ſibimet vis inferenda eſt. Opes latiorem non efficiunt viam, quæ ducit in cœlum, ſed impeditiorem. Graviſſimæ difficultates, quibus homo dives ſalutem operatur ſuam, nonniſi ex facilitate in tanta rerum copia percundi proficiſcuntur. *P. Croiſet 2. tomo conſiderationum moralium.*

PRÆDESTINATIO.

Reprobatio, exiguus electorum numerus &c.

MONITUM.

QUAMVIS prædeſtinatio, & exiguus electorum numerus duo ſint argumenta, quæ ſeorſim pertractari poſſunt, utrumque tamen ſimul conjungemus propter nexum, qui inter utrumque invenitur, quoniam alterum in altero continetur, & ab illo ſupponitur. Cæterum cum prædeſtinatio ſit oppoſita reprobationi, quæ ambæ in Bibliis memorantur, cumque de fide ſit non deeſſe prædeſtinatos ſimul, & reprobatos, huc afferemus, quæcumque hujus argumenti colligere nobis licuit.

Fateor equidem de concionatorum officiis circa hoc argumentum doctorum variare ſententias; videlicet, utrum operæ pretium ſit profunda hæc prædeſtinationis, & reprobationis pertractare myſteria, an utrum prætereunda ſint tanquam argumenta, quæ hominum mentes magis perturbare poſſunt, quam illos ædificare, & erudire. Veteres concionatores in eam abiere ſententiam, quaſi præſtet de hac re verba non facere, niſi ad admonendos auditores, ne mentem ſuam impediant quæſtionibus, quæ ad praxin nihilum proſunt, & quæ efficere poſſunt, ut infirmos animos, terriſque id genus cogitationibus præoccupatos in deſperationem inducant, vel ut in effuſiorem licentiam impellant eos, qui in eamdem ſtudiis ſuis, & inſita aliqua diſpoſitione feruntur.

Ceſſi tamen hodiernæ conſuetudini, atque experientiæ, quæ oſtendit argumentum hoc cum fructu pertractari poſſe, dummodo populis nequaquam prædicentur ſententiæ quorumdam, licet inſignium Theologorum, & orthodoxorum, quorum tamen opinio in ſcholis tantum poteſt pertractari; hoc eſt, Deum ab æterno elegiſſe, & prædeſtinaſſe certum, determinatumque numerum pro gloria, independenter a præviſione meritorum, quin aliis eamdem gratiam largiatur, quamvis ſufficientia ad ſalutem conſequendam ſubſidia illis deſtinaverit. Hæc opinio iis ſcatet difficultatibus, quæ non ita perſpicue ſolvi poſſunt, ut nullus in animabus remaneat tumultus. Quamobrem cenſeo illam de ſuggeſtu non eſſe afferendam, quia nihil inde inferri poteſt ad morum reformationem. E contra vero Theologi alii non minus eruditi aſſerentes nihil determinaſſe Deum pro aliorum quidem prædeſtinatione, aliorum vero reprobatione, niſi habita ratione meritorum, tuto hortari poſſunt fideles, ut cum timore, & fiducia ſalutem ſuam operentur, ac bonis operibus ſuis certam faciant electionem, qua Deus ipſos ab æterno prædeſtinavit.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Variæ concionum hujus argumenti ſtructura.

I. Timor, ac ſpes, ut generatim loquar, duo ſunt abſolute neceſſaria Chriſtiano, ut ſuam tueatur innocentiam, ut in virtutis exercitatione perſeveret, & ut ad æternam felicitatem perveniat. Timor, ne propter voluntatis ſuæ nequitiam reprobetur, & ſpes futurum, ut cœleſti beatitudine perfruatur, cujus jura eidem mors, & merita Salvatoris acquiſiverunt. Prædeſtinationis autem myſterium utrumque hunc nobis ſeorſum immittit. 1. Seorſum humiliationis, ac metus ſalutaris propter ea, quæ nobis terribilia continet. 2. Seorſum conſolationis, & ſpei, propter ea, quæ omnibus hominibus ſolatium afferre debent, eoſque excitare poſſunt, ut ſalutem ſuam operentur. Hæc eſſe debet hujus concionis partitio.

Quod ad primum pertinet punctum. Quamcumque ſententiam in hoc prædeſtinationis argumento amplectaris, tria ſemper certiſſima occurrunt, & nunquam in dubium revocanda. Prima eſt, prædeſtinatorum numerum exiguum eſſe, & ad pauciſſimos redigi. Hoc eſt oraculum, quod ex ipſius Jeſu Chriſti ore prodiit, quod nemo Patrum interpretatus eſt, vel in æquiorem, mitioremve ſenſum traduxit, & nemo hæreticorum in dubium revocavit; & quocumque modo explicetur, ut ſpiritus confirmetur in hoc timoris argumento, quod ipſe Dei filius neceſſarium cenſuit iis etiam fidelibus, qui in religionis veritatibus melius eſſent confirmati, & in moribus probi; oraculum hoc ſemper verum erit, non ſolum habita generatim mortalium omnium ratione, ſed etiam Chriſtianorum dumtaxat, eorumque adultorum, qui ſingulari Dei beneficio, quod infinito Ethnicorum numero conceſſum non fuit, ad fidem, & veri Dei cognitionem evocati fuerunt: etenim hujus oraculi verba id palam teſtantur: *Multi ſunt vocati, pauci vero electi*, Matth. 20. & 22. Non deeſt igitur, unde humiliemur, atque confundamur cogitantes, quomodo ſe gerat erga homines Deus; atque cum Sancto Paulo, qui & ipſe id animo reputans formidine corripiebatur, exclamemus: *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei: quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus!* ad Rom. 11. Scio equidem omnia juſte a Deo fieri, & hoc mihi ſatis eſt: ſed quænam mihi formidinis cauſa eſt cogitanti, quantum a ſanctorum, & prædeſtinatorum vita mea diſtet ratio vivendi! Alterum, quod certum, ac indubitatum occurrit, eſt ipſius noſtræ prædeſtinationis incertitudo: utrum ſors mea ſimilis futura ſit ſorti Jacob, an Eſau. Hoc mihi ænigma eſt, & myſterium, quod noluit Dominus revelare nobis, ne ſecuritas in nobis ignaviam gigneret. Quid autem aptius fingi poteſt ad nos perterrendos ſimul, & humiliandos hac incertitudine, in qua de incerto futuri exitu vivimos? In Dei mente jam lata eſt ſententia mea, ſcriptaque jam eſt in alterutro eorum librorum, in quibus vita, vel mors continetur. Deus ab æterno cognoſcit, quinam futuri ſint ſui: *Cognovit Dominus, qui ſunt ejus.* 2. ad Timot. 2. ego vero, vivo in alta demerſus earum rerum ignorantia, quæ ad bene vivendum neceſſariæ ſunt, ut dignus fiam, qui prædeſtinatorum numero adſcribar? Tertium denique, quod in humiliatione, ac jugi timore continere nos debet, eſt gratia, quod eſt primum noſtræ prædeſtinationis principium, & ſubſidium unice neceſſarium, ut magnum hoc negotium agatur, & tranſigatur. Quænam autem humiliationis, terroriſque cauſa nobis eſt, ſcire gratias omnes eſſe in manu Dei illas, prout ipſi placuerit, diſtribuentis, idque gratis, ac inter cæteras illas potiſſimum, quæ ſalutem incipiunt, atque perficiunt &c. Illationes ex his veritatibus eruendæ, quæ quidem terrere, non autem

ad de-

ad deſperationem adducere debent, ſunt: 1. Si prædeſtinatorum numerus exiguus eſt, & anguſta cœli porta, nihil non conandum eſſe, ut illuc ingrediamur: *Contendite intrare*. 2. Cum prædeſtinatio noſtra nobis incerta ſit, ſatagendum eſſe, juxta S. Petri conſilium, ut eam bonis operibus certam faciamus: *Satagite, ut per bona opera certam veſtram electionem faciatis*. 2. Petr. 1. 3. Quoad gratiam finalem, quæ noſtræ prædeſtinationi cumulum addit, ad ferventiores confugiendum eſſe preces, eamque a Deo enixe petendam, quandoquidem orationi illam Deus voluit adnectere.

Punctum alterum. In prædeſtinationis myſterio ſummam nobis afferre debere conſolationem video duas has certas veritates, quæ facile rationis, & auctoritatis ope poſſunt oſtendi. Prima eſt, Deum ab æterno ſincere voluiſſe noſtram ſalutem. Altera eſt, nos poſſe, ac in nobis poſitum eſſe, ſalvos fieri. Quæ duo magnum nobis ſolatium afferre, ingenteſque animos addere debent.

II. In inquieta formidine, ac diffidentia circa prædeſtinationem noſtram tria hæc non poſſunt confirmare. 1. Creator Deus ab æterno ſinceram habuit nos ſalvandi voluntatem. Ita ſtatuerunt duo Concilia, olim Arauſicanum, & noviſſimis ſæculis Tridentinum. Ita S. Paulus explicitis verbis teſtatur: *Deus vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*; 1. ad Timoth. 2. atque omnes afferri poſſunt probationes, quæ confirmare, & conſolari poſſunt eos, quos naturalis timor aliquando ad deſperationem uſque conturbat. 2. Deus Redemptor effudit ſanguinem ſuum pro univerſis. Quem ſalutis theſaurum in ſanguinis hujus virtute non habemus, & quinam peccatorum numerus illum exhaurire poſſet, niſi ſola noſtræ ſalutis deſperatio? 3. Deus Sanctificator eas nobis tribuit gratias, quæ omnibus hominibus ſunt valida ad ſalutem auxilia. In nobis ergo poſitum eſt illis uti, ut ad noſtræ ſalutis opus cum Deo cooperemur.

III. 1. Quid nobis ſciendum de prædeſtinationis myſterio cum gratiarum actione, & confidentia in Deo. 2. Quid nobis de eodem cum humilitate ignorandum. 3. Quid cum fidelitate, conſtantia, & perſeverantia faciendum, ut prædeſtinationem noſtram certam faciamus.

IV 1. Deus ſincere nos vult ſalvos facere, ſed non invitos, & niſi ſerio, conſtanterque, voluerimus. 2. Deus neceſſaria nobis tribuit ſubſidia, ut ſalvemur; ſed erunt inutilia, niſi illis utamur, atque Dei providentiam in reprobatione noſtra juſtam fuiſſe oſtendemus. 3. Deus re ipſa ſalvos nos faciet, ſi noſmet fideles præbuerimus gratiis ipſius; atque erimus ex numero prædeſtinatorum.

V. 1. Nimium diligens perquiſitio in hoc noſtræ prædeſtinationis argumento inutilis eſt, periculoſa, & contumelioſa Deo; quia hoc eſt, confidentia caret. 2. Adniti, omneſque nervos contendere, ut ſalutis, & prædeſtinationis noſtræ negotium certum faciamus, hæc omnium curarum noſtrarum princeps eſſe debet, & maxima.

VI. Duo magna ſunt mala, quibus circa prædeſtinationem ſumus obnoxii, atque hi duo ſunt ſcopuli, a quibus noſmet diligentiſſime præſervare debemus; præſumptio videlicet, & deſperatio; quæ duo hac in concione oppugnanda aggredior oſtendens, Dei prædeſtinationem neutri favere, & nos inexcuſabiles eſſe, cum propter hoc myſterium noſmet tradimus 1. vel præſumptioni, quæ efficit, ut noſtræ ſalutis curam negligamus; quod primum erit punctum; 2. vel deſperationi, quæ efficit, ut omnem ſalutis ſpem abjiciamus; hoc erit alterum. *P. Bourdalove ferm. hujus argumenti*.

VII. Quodcumque decretum ante ſæcula fecerit Deus, & quodcumque conſilium de æterna ſorte noſtra inierit, 1. certum eſt, ipſum nos ſalvos facere velle, hæc prima eſt conſideratio in hoc prædeſtinationis argumento facienda. 2. Certum eſt noſmet ſalvos facere poſſe: hæc eſt altera. Quocumque modo abditum hoc explicetur myſterium, certum eſt, neque in Deo tolli voluntatem homines ſalvandi, neque in hominibus libertatem operandi ſalutem ſuam ope cœleſtis gratiæ, quæ ad id nunquam illis deeſt. *P. de la Colombiere*.

1. Deus nos celat, quidquid in prædeſtinatione a nobis cognoſci inutile eſt, & nos audemus ſcrutari. Divinæ intereſt bonitatis, atque ſapientiæ id nobis abſcondere: hæc prima erit pars. 2. Deus nobis aperit, quidquid in hac prædeſtinatione a nobis cognoſci neceſſe eſt, & ipſi volumus ignorare. Juſtitiæ Dei intereſt hoc nobis detegere. Hæc pars altera. *Deſumptum ex Quadrageſima, quæ Patri de la Rue accepta refertur, Sermone hujus argumenti*. VIII.

Tres veritates nos de ſalute noſtra ſollicitos, incertoſque confirmare debent circa ea, quæ de prædeſtinatione, aut reprobatione noſtra decrevit Deus. IX

Prima eſt: noſtræ ſalutis opus a Deo ſimul, & homine pendere.

Altera eſt: hoc in noſtris eſſe manibus per opera noſtra bona.

Tertia eſt: ad id nunquam Dei auxilium deeſſe. *Ex eodem*.

De exiguo electorum numero. Quin de certitudine exigui hujus numeri diſputem, perpendere volo cauſas, quæ illum adeo exiguum efficiunt, eaſque tres potiſſimum invenio, tres concionis partes futuras. X.

Prima eſt, rarita innocentiæ per pœnitentiam conſervatæ, vel reparatæ.

Altera, vis moris humani, qui ſequitur multitudiné.

Tertia, violatio officiorum, quæ magis inevitabilia ſunt, & quæ in chriſtiana religione ſunt ſanctiſſima. *P. Maſſillon ſermone pro feria ſexta Hebdomadæ Paſſionis*.

Prædeſtinatio triplici ratione conſiderari poteſt. XI.

Primo ratione Dei prædeſtinantis, hoc eſt, miſericordiam ſuam diſponentis pro hominum ſalute, eiſque præbentis ſubſidia, quibus adjutus perveniat ad beatum finem, ad quem deſtinat illos.

Secundo ratione Jeſu Chriſti, cujus imaginem geſtare debent prædeſtinati: neceſſarium quippe eſt illos imagini ejuſdem fieri conformes: *Quos prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii Dei*. ad Rom. 8.

Tertio ratione voluntatis, & libertatis noſtræ: Deus enim, qui fecit nos ſine nobis, non ſalvabit nos ſine nobis. *Ex ſpecimine ſermonum pro feria quarta Hebdomadæ Paſſionis*.

Quæcumque ſit noſtra de ſalute, ac prædeſtinatione incertitudo, hæ tres veritates efficere debent, ut fidenter eamdem operemur. XII.

Prima: quicumque fideles ſunt gratiæ, ſunt ex numero prædeſtinatorum.

Altera: hæc fidelitas gratiæ pendet a nobis.

Tertia. Gratia deeſt nemini. *Ex eodem ſpecimine pro decimanona poſt Pentecoſten Dominica*.

1. In ſalutis noſtræ negotio nihil nobis a Deo timendum eſt, qui nihil prætermiſit eorum, quæ erant neceſſaria ad æternam felicitatem nobis procurandam. 2. Omnia nobis a nobiſmet ipſis eſſe metuenda; quod cogere nos debet, ut vigilemus, & laboremus, ut bonis operibus certam prædeſtinationem noſtram faciamus. *Auctor ſermonum in omnia Ethica chriſtiana argumenta pro feria quarta hebdomadæ quintæ in Quadrageſima*. XIII.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri poteſt copia ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

SAnctus Auguſtinus *l. 2. de Prædeſt. & Perſ. c. 21.* docet, quomodo ad populum de prædeſtinatione loquendum ſit. Sancti Patres.

Idem *l. 2. de Prædeſt. c.* 14. loquitur de Tyriis, ac Sidoniis, quos reliquit Deus in eorum cæcitate, & qui credidiſſent, ſi Salvatoris miracula vidiſſent. Nec non cap. 17. & 18. plures tradit prædeſtinationis definitiones, vel potius rem eamdem variis verbis definit.

Idem *l. 5. contra Julianum* acceptam refert duritiæ cordis plurimorum peccatorum cauſam impœnitentiæ eorum, & docet non permittere Deum, ut aliquis ex iis, quos prædeſtinavit, intereat.

Idem *in Ep. 105. ad Sixtum* oſtendit in prædeſtinatione Deum nullam habere perſonarum acceptionem.

Idem *l. reſp. ad articulos ſibi falſo impoſitos art.* 12. docet Dei prædeſtinationem immutabilem eſſe, & effectu ſuo non carituram.

Idem *l.* 4. *contra duas Epiſt. Pelag. c.* 6. oſtendit, quærere, cur Deus alios quidem prædeſtinet, alios relinquat, rem eſſe in quæſtionem minime vocandam; & quam periculoſum ſit velle ſcrutari ſecreta Dei in hunc articulum judicia.

Idem *in Enchirid. c.* 99. omne prædeſtinationis myſterium ad Dei miſericordiam, atque juſtitiam refert.

Idem *l.* 2. *de Prædeſt. Sanct.* c. 24. docet juſtificationem peccatoribus ſine ullo præcedenti merito concedi.

Idem *Tract.* 26. *in S. Joan.* docet, prædeſtinationis ſecretum non eſſe curioſius inveſtigandum.

Idem, vel auctor ſoliloquiorum cap. 26. & 28. de prædeſtinatione, tanquã de impenetrabili ſecreto loquitur.

Idem vel auctor libri *Hypognoſt.* oſtendit, quid præſcientia Dei differat a prædeſtinatione.

Idem *l.* 3 *contra Creſconium c.* 37. oſtendit quam exiguus ſit eorum, qui ſalvantur, numerus, ſi cum multitudine eorum, qui damnantur, comparetur.

Idem *in Pſalm.* 39. docet paucos eſſe Chriſtianos, qui arctam ſequuntur viam, ideoque paucos ſalvari.

Idem *Serm.* 102. *de Tempore*, aliquot habet animadverſiones circa exiguum eorum numerum, qui in terram promiſſam ingreſſi ſunt ex tot Iſraelitarum millibus, qui egreſſi ſunt ex Ægypto.

Idem *Serm.* 32. *de verbis Domini* hæc explicans verba cap. 13. S. Lucæ; *Domine ſi pauci ſunt, qui ſalvantur?* oſtendit, cum peccatorum numerus toto cœlo major ſit numero juſtorum, ac bonorum, idcirco plures eſſe reprobatos, quam prædeſtinatos.

Idem in Pſal. 47. & 48. eadẽ utitur argumentatione.

S. Gregorius *Homil.* 19. *in Evangel.* in hæc verba, *multi ſunt vocati, pauci vero electi*, oſtendit plures, qui ad fidem uſque percipiendam perveniunt, ad gloriam uſque non pervenire.

S. Chryſoſtomus *lib. adverſus vituperatores vitæ monaſticæ*, rationem, propter quam pauci ſunt prædeſtinati, hanc eſſe ait, quia pauci ſunt, qui ambulant in arcta via, quæ ducit ad vitam.

Idem *Homil.* 4. *ad popul. Antioch.* terribile affert teſtimonium exigui prædeſtinatorum numeri dicens ex tot mortalium millibus, qui tunc magna illa in urbe aderant, ſe credere futurum, ut via centum ſalvarentur.

Recupitus *lib. de ſignis prædeſtinationis* in parte ſe-
Aſcetici, aliique. conda Scripturis, Patrum auctoritatibus, aliiſque pluribus rationibus probat reproborum ex adultis chriſtianis numerum longe majorem eſſe numero prædeſtinatorum.

Granatenſis in duce peccatorum cap. 7. loquitur de inæſtimabili prædeſtinationis beneficio.

P. Cauſſinus *Tract.* 2. *aula Sancta* eſtato 6. oſtendit æternam beatitudinem in manibus noſtris eſſe, ac a nobis pendere, utrum in prædeſtinatorum numero ſimus adſcribendi.

P. Chabu in libro, cui titulus: Secretum prædeſtinationis de exiguo prædeſtinatorum numero, deque magna multitudine reproborum, fuſius hanc pertractat quæſtionem, atque in partem utramque affert argumenta.

P. Nepveu tomo 3. chriſtianarum conſiderationum pro die 16. Julii docet, quam inutile, ac periculoſum ſit, ſcire velle, utrum ſimus prædeſtinati.

Bellarminus *Opuſc. de Gemitu Columbæ cap.* 6. oſtendit, quam nobis metuendum, lugendumque ſit propter exiguum electorum numerum.

Dionyſius Carthuſianus in Operibus minoribus tomo 1.

Omitto Theologos ſcholaſticos. Quicumque ſcripſerunt in primam partem D. Thomæ locuti ſunt de prædeſtinatione, quæ eſt in paucis, quæ in Scholis agitentur, quæſtionibus celeberrima.

P. Croiſet 1. tomo Receſſuum pro una die cujuslibet menſis.

Concionatores aperti. P. Delingendes, ſermone pro feria quarta poſt Paſſionis Domin. integrum habet ſermonem de Prædeſtin.

P. Texier ſermone pro feria 4. hebdomadæ quintæ in Quadrageſima.

Idem in Dominicali ſerm. pro Domin. Quinquageſ.

P. Reina Concione 33. in fer. 4. poſt Domin. Paſſion.

Inter ſerm. morales unum habet hujus argumenti.

P. Bourdalove in novis ſermonibus ſermo pro feria 6. hebdomadæ primæ in Quadrageſima.

P. de la Rue in ſermonibus, qui ſub ejus nomine circumferuntur in feriam 4. poſt Domin. Paſſionis.

P. Maſſillon ſermone pro feria 6. hebdomadæ Paſſionis, ubi verba facit de exiguo electorum numero.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta ſerm. pro feria 4. hebdomadæ 5.

Idem in Dominicali ſerm. 19. poſt Pentecoſten de exiguo electorum numero.

Idem ſermone pro Dominica 5. quæ ſupereſt poſt Epiphaniam, de Prædeſtinatione.

Biroat ſermone 7. Adventus de mundi deſperationibus, plura habet de Prædeſtinatione æque ac in ſermone pro feria 3. poſt ſextam Quadrageſimę Dominicam.

In Specimine ſerm. pro Quadrag. unum habes de prædeſtinatione, argumento 4. pro feria 4. Hebdomadæ Paſſionis.

In eodem ſpecimine pro Dominicali alium habet Dominica 19. poſt Pentecoſten.

Granatenſis in locis Communibus. Titulo *Prædeſtinatio, & Reprobatio.* Qui collectanea ediderunt.

Summa Prædicantium, titulo *Prædeſtinatio.*

Laugius, titulo *Prædeſtinatio.*

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

Novi te ex nomine, & inveniſti gratiam coram me. Exod. 33.

Deus fidelis, & abſque ulla iniquitate, juſtus & rectus. Deuter. 32.

Ego ſum Dominus Deus tuus, faciens miſericordiam in millia his, qui diligunt me, & cuſtodiunt præcepta mea. Exod. 20.

Univerſa via Domini, miſericordia & veritas. Pſal. 24.

Miſericordia Domini ab æterno, & uſque in æternum ſuper timentes eum. Pſal. 102.

Abominatio eſt Domino via impii; qui ſequitur juſtitiam, diligitur ab eo. Prov. 15.

Neſcit homo, utrum amore, an odio dignus ſit; ſed omnia in futurum ſervantur incerta. Eccl. 9.

Nihil odiſti eorum, quæ feciſti; nec enim odiens aliquid conſtituiſti, aut feciſti. Sapient. 11.

Novit Dominus dies immaculatorum; & hæreditas eorum in æternum erit. Pſal. 36.

Si volueris mandata ſervare, conſervabunt te. Eccli. 15.

In charitate perpetua dilexi te, & attraxi te, miſerans. Jerem. 31.

Nunquid voluntatis meæ eſt mors impii, & non ut convertatur a viis ſuis, & vivat? Ezechiel. 18.

Perditio tua Iſrael: tantummodo in me auxilium tuum. Oſeę cap. 13.

Multi ſunt vocati, pauci vero electi. Matth. 20.

Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata. Matth. 19.

Gaudete, quod nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis. Luc. 10.

Nolite timere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum. Luc. 12.

Cognoſco oves meas, & cognoſcunt me meæ. Joann. 10.

Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas, & ſequuntur me; & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea. Idem, ibid.

Hæc eſt voluntas ejus, qui miſit me, Patris, ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo. Joann. 6.

Nunquid iniquus eſt Deus, qui infert iram? Abſit, alioquin quomodo judicabit Deus hunc mundum? Ad Roman. 3.

Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filii ſui. Ad Roman. 8.

Quos

Quos prædeſtinavit, hos & vocavit, & quos vocavit, hos & juſtificavit: quos autem juſtificavit, illos & glorificavit. Ibidem.

Ego ſcio quos elegerim. Joann. 13.

O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei: quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus! Ad Roman. 11.

Elegit nos in ipſo (Chriſto) *ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti.* Ad Ephes. 1.

Dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus. 1. ad Timoth. 2.

Prædeſtinati ſecundum propoſitum ejus, qui operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ. Ad Epheſ. 1.

Deus vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. 1. ad Timoth. 2.

Cum metu & tremore veſtram ſalutem operamini. Ad Philipp. 2.

Satagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis. 2. Petri cap. 1.

Nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reverti. Ibidem, cap 3.

In veritate comperi, quia non eſt perſonarum acceptor Deus: ſed ex omni gente, qui timet eum, & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi. Act. 10.

Exempla, & figuræ ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

Electio, quam facit Deus, aliorum, & aliorū reprobatio nobis terrorem debet incutere.

NOnne Deo agendi ratio hæc eſt, quæ licet æquiſſima, tamen ſummum nobis inferre poteſt terrorem videntibus in eadem familia, ex duobus fratribus ad eamdem gloriæ adeptionem creatis, alterum quidem exercentem virtutes, & eam eligentem viam, quæ certiſſime ad beatitudinem adducit, alterum vero in peccati maſſa remanentem? Inter duos fratres Cain, & Abel, inter geminos fratres Jacob, & Eſau, alter quidem prædeſtinatorum prototypus eſt, alter vero triſtis reproborum figura. Inter duos Apoſtolos Judam, & Matthiam, alter quidem perditionis filius dicitur in evangelio, alter vero in alterius locum electus, & ſubrogatus. Hoc illud eſt, quo adeo terribile fit prædeſtinationis myſterium, & quod mortales omnes in timore, ac humilitate debet continere.

Metuebat David, ne in reproborum numero eſſet adſcriptus.

Quonam metu, qua formidine angebatur ſanctus Rex David cogitans, quid de ipſius æterna beatitudine, an calamitate Deus decreviſſet? *Anticipaverunt*, ait ille, *vigilias oculi mei, turbatus ſum, & non ſum locutus.* Pſal. 76. At quæſo, quænam erat hujus tumultus, atque terroris, quo mens ſua agitabatur, origo? *Cogitavi*, reſpondet ille, *dies antiquos, & annos æternos in mente habui.* Animo reputabam æternitatem, ac annos, qui præſentem hanc vitam ſubſequentur. *Et meditatus ſum cum corde meo, & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum.* Meditabar intra me, & animus meus terribili hac cogitatione commotus ſe ipſum excutiebat, ut videret, utrum conſcientia mea aliqua fœdata eſſet labe, quæ eſſe poſſet cauſa meæ reprobationis. *Nunquid in æternum projiciet Deus? aut in finem miſericordiam ſuam abſcindet? aut obliviſcetur miſereri Deus?* Fierine poſſet, ut me Deus in æternum reliquerit, ac nunquam mei eſſet miſerturus? Hæc animo ſecum volutabat ſanctus Rex, quæ graviſſimis illum conficiebant curis; ignorabat enim, utrum eſſet ex numero prædeſtinatorum. Paſſim iiſdem cogitationibus, ac David, perturbamur, verum ejuſdem ſimul ſenſus concipiendi ſunt; videlicet ſalutaris timor, qui efficiat, ut ſaluti noſtræ conſulamus, cæterumque in Dei miſericordia confidamus. Hæ cogitationes profecto ad metum in nobis ciendum ſunt aptiſſimæ; verum nunquam efficere debent, ut de divina erga nos bonitate diffidamus.

Figuræ, quæ oſtēdunt exiguum prædeſtinatorum numerum.

Antiquæ legis figuræ efficiunt, ut per umbras ſuas eam perſpiciamus veritatem, quam ipſe Dei filius nobis in evangelio declaravit; numerum videlicet electorum exiguum eſſe, illum vero reproborum ſatis magnum: *Multi ſunt vocati, pauci vero electi.* S. Paulus unā ex illis figuris applicuit huic argumento deſumptam ex Iſraelitis, qui ultra ſexcenta millia numerabantur, pueris, mulieribuſque non recenſitis. Ecce quomodo hic Apoſtolus 1. ad Cor. 10. loquitur: *Patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt, & omnes baptizati ſunt in nube, & in mari, & omnes eamdem eſcam ſpiritalem manducarunt &c. ſed non in pluribus eorum beneplacitum eſt Deo.* Hi quatuor diverſa vides unam eamdemque figurā componentia; videlicet nubem, mare baptiſmum, & eſcam. Iſraelitæ, qui erant populus Dei, univerſi, tecti fuerunt nube eadem, quæ eorum dux erat in deſerto. Tranſierunt mare rubrum, quod illi baptiſmi loco fuit, omnes nutriti fuerunt eſca eadem; & nihilominus ex numero hoc tanto, ac tam mirabili Caleb tantum, & Joſue a Deo electi fuerunt, qui in terram promiſſam ingrederentur; & ne quis crederet, Deum aliter cum fidelibus agere, idem S. Paulus addit: *hæc in figura facta ſunt noſtri.* Velum auferamus, utque juſta fiat hujus figuræ applicatio, dicamus adultos omnes eodem Dei patrocinio protegi, omnes per tribulationū aquas traduci, omnes idem Baptiſmatis ſacramentum recepiſſe, omneſque eodem Euchariſtico pane veſci; ſed pauciſſimos nihilominus eſſe, qui ad æternam perveniant felicitatem, cujus promiſſa terra erat figura.

Ex Principe Apoſtolorum alteram mutuari poſſumus figuram priori antiquiorem, ac non minus perſpicue veritatem eamdem exprimentem. Diluvium nempe, quo totum genus humanum abſorptum fuit, excepta familia Noe, quæ octo conſtabat perſonis, quæ in Arca ſalvæ factæ ſunt. Duo circiter annorum millia a mundi primordiis exceſſerant, quo diuturno viginti ſæculorum ſpatio homines in infinitum ferme multiplicati totum terrarum orbem replebant. Nihilominus ex innumerabili hac populorum multitudine, qua urbes, agrique frequentabantur, octo dumtaxat ſalvi ſunt facti reliquis omnibus diluvii fluctibus ſepultis. *Pauci, id eſt octo animæ ſalvæ factæ ſunt per aquam.* 1. Pet. 3. Et addit S. Petrus ad fideles adultos loquens, ſimiliter baptiſmum admodum paucos ſalvare, non quod illi virtus non adſit omnes ſalvos faciendi, a quibus recipitur, dummodo juſtitiam, quam ibi recipiunt, ad mortem uſque tueantur.

Tertia figura nobis vigeſimo Geneſeos capite exhibetur in hiſtoria quinque abominabilium civitatum, quæ cum omnibus civibus ſuis conflagrarunt igne ſulphureo cœlitus demiſſo, ex quo Loth cum familia ſua tantum evaſit. Quamobrem Apoſtolus S. Judas in canonica epiſtola dixit, Sodomam, & Gomorrham cum finitimis civitatibus nobis exemplo eſſe, quod ex igne perfunctorio, qui cecidit in illas, præcipites datæ ſunt in ignem, ubi in æternum torquebuntur. Reliquas mitto figuras; veluti viduarum omnium fame laborantium, hominumque omnium lepra infectorum, ſolam Sareptę viduam opejuvatam, ſolumque Naaman mundatum, quemadmodum legimus tertio libro Regum, & S. Lucas capite quarto enarrat. Ita ex innumera ægrotantium turba, qui Jeroſolymæ ad probaticam confluebant, unus tantum ſanabatur virtute Angeli aquam moventis, uti apud S. Joannem c. 5. legimus.

Figura incendii Sodomæ & Gomorrhæ, ex quo ſolo Lothi familia evaſit.

Ex omnibus ſimilitudinibus, quę afferuntur ad oſtendendum exiguum electorum numerum, duas tantum proferam, quas legimus apud Iſaiam cap. 24., ubi electos comparat primum paucis olivis, quæ in arbore fructibus denudato remanent, & quæ aliquibus protectæ frondibus olitoris diligentiam fefellerunt; mox vero racemis, quos vinitores prætereuntes reliquerunt: *Quomodo ſi pauca olivæ, quæ remanſerunt, excutiantur ex olea, & racemi cum finita fuerit vindemia.* Spiritus ſanctus his ſimilitudinibus ſignificare voluit, numerum prædeſtinatorum, ſi cum reproborum turba comparetur, eſſe perexiguum.

Comparatio prædeſtinatorum eſt olivis in arbore excuſſa, & racemis poſt vindemiā remanentibus.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

QUos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui. ad Rom. 8. Dei filius nos conformitatis amore dilexit, ſe nobis ſimilem efficere volens, ut noſmet ſalvare diſceremus, & amore prælationis ſalutem noſtram iis rebus, quæ ſibi erant antiquiſſima, præferens. Nos quoque viciſſim illi debemus confor-

mitatis amorem noſmet illi ſimiles reddendo: *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui.* Vultiſne igitur ſcire, utrum prædeſtinati ſitis? Voſmet ipſos inſpicite. Eſtiſne ſimiles J.C. crucifixo? Habetiſne ſpiritum paupertatis, ut ille, ſpiritum humilitatis, ſpiritum pœnitentiæ, ut ille? Niſi vitam veſtram ad normam vitæ ipſius conformaveritis, de ſalute veſtra deſpero. Debemus etiam illi prælationis amorem. J.C. ſalutem noſtram rebus omnibus prætulit; nonne æquum eſt, ut illum præferamus omnibus, vanitati, ambitioni, pecuniæ &c.

Speramus in Deum vivum, qui eſt Salvator omnium hominum, maxime fidelium. 1. ad Timoth. 4. Fateor equidem, Jeſum Chriſtum peculiari quodam modo Salvatorem eſſe prædeſtinatorum; illos enim re ipſa ſalvos facit. Sed hoc non prohibet, quominus ſit etiam Salvator eorum, quibus præbet ſubſidia ſeſe ſalvandi, quamvis ſua culpa damnentur. Hoc innuere voluit S. Paulus Apoſtolus his verbis: *Speramus in Deum vivum, qui eſt Salvator omnium hominum maxime fidelium.* Quodam in ſenſu Salvator eſt omnium hominum; in ipſis enim ſitum eſt per illum ſalvari: ſed præſertim Salvator eſt fidelium, qui ſalvi fiunt, quia deducit illos in vias ſalutis peculiari providentia. Apoſtolus in his verbis opponit fideles illis, qui fideles non ſunt: fatetur ergo Dei filium Salvatorem eſſe illorum etiam, qui fideles non ſunt, licet multo præſtantius ſit fidelium ſalvator: unde ſequitur, ſi illi pereunt, ſi prædeſtinati non ſunt, ſua tantum culpa non eſſe; habent enim Salvatorem, qui illis ea præbuit ſubſidia, quorum ope ſalvi fieri poſſent, ſi iiſdem uti vellent.

Cum metu, et tremore debemus nostram salutem operari.

Cum metu, & tremore veſtram ſalutem operamini. Ad Philipp. 2. Quamvis eſſet verum, me ex numero eſſe prædeſtinatorum, S. Chryſoſtomus loquitur, de fide eſt, me ſine cooperatione mea a Deo nunquam ſalvum factum iri. Si ergo cum Deo mihi cooperandum eſt, in Deo mihi eſt confidendum, ac diffidendum de me, ſemperque metuendum ne memet ipſum perdam per infirmitatem meam, cum Deus ſalvare me vult per miſericordiam. Sed hic timor nequaquam ſubſiſtere debet inter inutiles terrores, ac ſollicitudines; hic eſſe debet in nobis initium veræ ſapientiæ, quæ in hoc ſita eſt, ut per bona opera noſtra in moralem ſalutis noſtræ certitudinem adduci valeamus. Totus enim prædeſtinationis ordo in his verbis continetur, quæ licet communia, nova tamen videri ſemper poſſunt illis, qui religioſa attentione meditantur illa. *Qui fecit te ſine te, non ſalvabit te ſine te.* Cum eramus in nihilo, non licebat nobis ad creationis noſtræ opus concurrere; ſed cum ſemel creati fuerimus, atque a Deo libertate donati, qua & bonum, & malum poſſemus eligere, nonne æquum eſt, ut cooperemur cum Deo in opere ſanctificationis noſtræ; & facultas merendi, quam nobis contulit Deus, deberne inutilis permanere?

Peccatores per se ipsos Regnum cœlorum amittunt; non autem Deus hoc illis aufert.

Auferetur a vobis regnum Dei. Matth. 21. S. Gregorius Magnus præclaram habet animadverſionem in hæc verba, quæ Dei filius dixit Judæis, Regnum Dei illis ablatum iri. Eheu! Quis alius præter te, Deus, peccatoribus auferre poteſt regnum tuum? Nonne tu ſupremus es Dominus? nonne tu illud aufers, ubi tua præcipit juſtitia: Quonam ergo myſterio non dicis Domine; *Auferam a vobis regnum meum?* Innuit his verbis Salvator, S. Gregorius reſpondet, Deum nequaquam auferre peccatoribus gratiam, & regnum ſuum; ſed propria ſingulorum peccata cauſam eſſe hujus ſupplicii, & hanc ſingulis conſiſcere calamitatem. Non ait ille, auferet vobis Deus regnum ſuum, ſed regnum Dei auferetur a vobis, ut intelligamus, ſi perimus, nequaquam a nobis inſimulandam eſſe Dei bonitatem, & ſi reprobamur, nobis tantum ſuccenſere debere.

Ad examen vocantur hæc verba: *Vult Deus omnes homines ſalvos fieri.*

Deus vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: 1. Timoth. 2. Nil prætermittamus ex his verbis ſumma conſolatione refertiſſimis. *Deus vult:* hoc igitur non eſt ſimplex deſiderium, velleitas quædam ab ea conditione pendens, quæ nunquam adimpletur. *Vult;* voluntas eſt, agens, ſincera, quæ nihil intentatum relinquit, ut quod contendit, evincat. *Omnes homines:* non igitur voluntas eſt ad paucos homines coarctata, ad exiguum amicorum numerum, ſed late generatim ad omnes extenditur. *Salvos fieri:* non vult igitur concedere ſolum aliquot gratias pro tempore, non gratiam vocationis, aut fluxæ juſtificationis, ſed gloriam, æternamque felicitatem. Quam admirabilem ſignificandi, conſolandique vim habent hæc verba? S. Auguſtinus illa repetit, & in eodem explicat ſenſu: *Deus vult omnes homines ſalvos fieri, non ita tamen ut adimat liberum arbitrium.* Quam clauſulam ſanctus Doctor adjicit, ut quoſdam confundat, qui generalem hanc voluntatem coarctare conantur ad eos, quos abſolute ſalvos fieri voluit, quin aliquid ipſi per ſe ſuæ ſaluti contulerint.

Quinam salventur, et sint ex prædestinatorum numero.

Quis ergo poterit ſalvus eſſe? Matth. 19. Si adeo pauci ſunt prædeſtinati, & tantus numerus reprobatorum; quis ergo ſalvari poterit? Hoc Diſcipuli J.C. reſpondebant magiſtro ſuo oſtendenti eam difficultatem, qua divites ſalutem ſuam operantur, & hoc homines vulgo adhuc dicere poſſunt, ubi ipſis annuntiatur hoc oraculum, quod ex ipſo Veritatis ore emanavit: Numerum eorum, qui damnantur, eſſe infinitum, & anguſtam eſſe cœli januam. *Quis ergo poterit ſalvus eſſe,* loquuntur illi? Idne ſcire vultis? Illi ſunt, qui metuunt indeſinenter, ne ſint ex numero reproborum, qui vigilant, ne unquam labantur. Quis poterit ſalvus eſſe? Nobilis ille, ac dives, qui in nobilitate, ac opulentia ſua ſemper humilis fuerit, a terrenis rebus alienus, ac neceſſitatum fratrum ſuorum miſerebitur. Quis poterit ſalvus eſſe? Mulier illa fidelis, quæ intra domeſticos parietes ſuos filios in Dei timore inſtituit, Domino ſati ſui curam relinquit, neque illis alium deſtinat locum, niſi eum, ad quem Dominus eos evocabit. Quis poterit ſalvus eſſe? Homo ille fidelis in officiis ſuis adimplendis, qui primorum Chriſtianorum candorem, bonamque fidem imitatur. Homo, qui potens eſt, atque auctoritate præditus, ut eos tueatur, qui ipſius egent auxilio, & ut infirmum, & innocentem protegat: qui patiens eſt, qui injuriam acceptam ſtatim dimittit, & verbo, qui replet omnia chriſtianæ religionis, & ſui ſtatus officia. Quis poterit ſalvus eſſe? Vos ipſi, o Chriſtiani, qui id quæritis, ſi haſce vias ingredi volueritis: ſed qui eo modo, quem deſcripſi, vivunt, nequaquam illi ſunt, qui majorem numerum componunt.

Qui bene vivere tentant, credere possunt se prædestinatos esse.

Nolite timere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum. Luc. 12. Ne dubites anima Chriſtiana, decrevit Deus locum tibi in cœlo tribuere, ideoque licet tibi regnum illud intueri tanquam hæreditatem tuam, quoniam hoc eſt regnum Patris tui: *Complacuit Patri veſtro dare vobis regnum.* Quod pro te fecit, hoc palam probat, & quod ipſa facis, vel conaris facere, indicium eſt, quod ſuſpicioni locum præbere non poteſt, quoniam ejus innititur verbo. Sincera voluntas, qua præterita expiare cupis flagitia, opera bona, quæ modo operaris, horror, qui tibi reliquus eſt eorum, quæ contra Domini legem amaſti, verbo, ardens hoc deſiderium, quo flagras, operandi ſalutem tuam, effectus eſt deſiderii, quo Deus te vult ſalvam facere.

Validum spei argumentum est, sortem, salutem nostram esse in manibus Dei.

In manibus tuis ſortes meæ. Pſal. 30. Hoc efficere debet cumulum gaudii mei, quod cum David dicere poſſum Deo: In manibus tuis, Domine, ſortes meæ; non dico ſolum, ſors mea temporalis, ſed mea etiam æternitas. Licet in mea eſſet poteſtate alibi ſpem conſtituere, ubinam tutius eam collocare poſſem, quam in manu Dei æque potentis, boni, & fidelis? Si in manibus meis eſſet, ubinam ego eſſem? Cumque adeo levis, ac fragilis ſim, qua in re conſiderem, ubi eſſet præſidium meum? Quænam Chriſtiano viro ſuavior eſſe poteſt cogitatio, quam cogitare Deum tanquam ſalutis ſuæ cuſtodem, atque ſequeſtrem? Peccatori vero in ſceleribus ſuis inveterato quanta hæc ſpei cauſa eſſe poteſt, ubi cogitet: ſalus mea adhuc eſt in manibus Dei? Poſſetne Deus in illum ſeverius animadvertere, quam illi magni hujus negotii curam relinquens, eumque ipſimet tradens?

Si Dominus nos vellet occidere, non oſtendiſſet nobis hæc omnia. Lib. Judic. c. 13. Dicebat patri Samſonis uxor ejus illum confirmatura metuentem, ſe mortem ſubiturum eo, quod Angelum viderat. Hoc

ipſum

ipſum dicamus; ſi voluiſſet Deus damnare, ac reprobare homines, numquid ille tot, tantaque ſeciſſet, ut eos ſalvos faceret; illiſne miſiſſet Angelum teſtamenti, ut pro illis mediator eſſet; illis ne dediſſet Unigenitum ſuum, qui victima fieret ad ejuſdem iram leniendam: vidiſſetne de cruce fluentem ſanguinem, qui omnes inferorum ignes extinguere potuit? &c.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententia Sanctorum Patrum hujus argumenti.

Novi cum Paulo Apoſtolo expaveſcere, quod etiam ille cum conſideraret, expavit, & expaveſcens exclamavit: o altitudo ſapientia, & ſcientia Dei, &c. Auguſt. Serm. 229. de temp.

Certus eſt Dei præſcientia definitus numerus, & multitudo ſanctorum, quibus diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Idem, Epiſt. 106.

Deus vult omnes homines ſalvos fieri, non ita tamen ut adimat liberum arbitrium. Idem.

Novit Deus qui ſunt ejus, novit qui permaneant ad coronam, & qui permaneant ad flammam; novit in area iſta triticum, novit & paleam; novit ſegetem, novit & zizania. Idem, tract. 52. in Joann.

Magna gratia commendatio, nemo venit niſi tractus; quare illum trahat, & non illum trahat, noli velle judicare, ſi non vis errare; ſemel accipe & intellige, nondum traheris? ora, ut traharis. Idem, tract. 26. in Joann.

Occultum eſt, altum eſt, inacceſſibili ſecreto ab humana cognitione ſecluſum eſt, quemadmodum Deus & damnet impium, & juſtificet pium. Idem, lib. 21. contra Fauſtum, cap. 3.

Oves meæ vocem meam audiunt, ſed non diſputant, neque diſcutiunt. Idem.

De juſtitia Deus judicat, non de præſcientia. Idem.

Qui fecit te ſine te, non ſalvabit te ſine te. Idem.

Num adverſus divina judicia garrire delectas, quia ſunt inſcrutabilia? Idem.

Deus meus & miſericordia mea! o nomen ſub quo nemini fas eſt deſperare! Idem, in Pſal. 58.

Quiſquis dum neſcit, an in bono perſeveraturus ſit, humiliter & ſollicite Dei gratiam imploret, cum eaque caſum cavere, & in gratia perſeverare ſatagat. Idem, de dono perſever. cap. 8.

Datur unicuique ſine merito, unde tendat ad meritum, & datur ante ſuum laborem, unde quiſque mercedem accipiat ſecundum ſuum laborem. Ambroſ. lib. 2. de vocat. Gent. cap. 2.

Non ideo peccavit Adam, quia Deus hoc futurum noverat; ſed præſcivit Deus, quaſi Deus, quod ille erat propria voluntate peccaturus. Hieronym. lib. 3. dialog. adv. Pelag.

Quot eſſe putatis in civitate noſtra, qui ſalvi fiant? infauſtum quidem eſt, quod dicturus ſum, dicam tamen; non poſſunt in tot millibus centum inveniri qui ſalventur, quin & de iis dubito. Chryſoſt. Homil. 1. ad Popul. Antioch.

Præfinitio hujus electionis abſcondita eſt, ut perſeverantem humilitatem utilis metus ſervet, & qui ſtat, videat, ne cadat. S. Proſper, lib. 2.

Eligentium meritum nullum eſſe, niſi eos eligentis gratia Dei præveniret, quia electi ſunt elegerunt, non quia elegerunt electi ſunt. Auguſt. lib. de Grat. & lib. Arbitr.

Nullum eligit dignum, ſed eligendo facit dignum. Idem, lib. 5. contra Julianum.

Deus neminem damnat antequam peccet, & nullum coronat antequam vincat. Ambroſ.

Scivit, quod non ſufficeret eligentis gratia, niſi invigilaret collaborantis induſtria. S. Eucherius.

Initium ſalutis noſtra Deo miſerante habemus; ut acquieſcamus ſalutiferæ inſpirationi, noſtra poteſtatis eſt. Auguſt. de Eccleſ. dogmat. cap. 21.

Sine voluntate tua non erit in te juſtitia Dei; fecit te neſcientem, juſtificat volentem. Idem, Serm. 15. de verbis Apoſt.

Si non eſt Dei gratia, quomodo Deus ſalvat mundum? & ſi non eſt liberum arbitrium, quomodo judicat mundum? Idem.

Qui poteſt dicere, ego electus ſum, ego de prædeſtinatis ad vitam, ego de numero filiorum. Bernard. Serm. 9. in Septuag.

Homo ſum, ſecreta Dei non intelligo, inveſtigare non audeo, ſacrilega temeritatis eſt, ſi plus ſcire cupias, quam ſinaris. Salvian. lib. 3. de Provid.

Si ſic prædeſtinati ſunt homines, ad utramque partem, ut de aliis ad alios nullus poſſit accedere, quo pertinet tanta extrinſecus inſtantia correctionis. S. Hilarius, in Epiſt. ad Auguſtinum.

Terribile eſt valde, quod dicitur, multi ſunt vocati, pauci vero electi, quia plures ad fidem veniunt, & ad cæleſte regnum pauci perducuntur. Greg. Homil. 19. in Evangel.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia fontibus hauriri poteſt in hoc argumento.

De fide eſt in Deo eſſe æternam pro hominum ſalute prædeſtinationem; quippe prædeſtinatio eo in ſenſu, in quo in toto hoc accipimus tractatu, nihil aliud eſt, quam providentia Dei in hoc occupata, ut rationabilem creaturam ad extremum illius finem perducat. Unus tantum fuit Hereticus, Erigenes nomine, qui hanc veritatem negaverit, atque impugnaverit, aſſerens in libro ſuo c. 8. ſi in Deo aliqua concipiebatur præſcientia, vel prædeſtinatio hoc fieri tantum ratione eorum, quæ ſunt temporalia. Lugdunenſis eccleſia contra errorem hunc inſurrexit, eumque damnavit; ſed, uti docet S. Proſper, fides prædeſtinationis plurimis Bibliorum innititur teſtimoniis. Satis eſt videre, quid dicat S. Paulus Apoſtolus ad Romanos c. 8. *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imagini filii ſui &c. Quos autem prædeſtinavit, hos & vocavit, & quos vocavit, hos & juſtificavit, quos autem juſtificavit, illos & glorificavit.* [In Deo eſt prædeſtinatio.]

Prædeſtinatio, proprie loquendo, ordo eſt, & particularis providentia, qua utitur Deus, ut blande, ac libere ad fidem ducat eos, quos elegit ab æterno, ut æterna beatitudine perfruerentur: vel cum S. Thoma 1. par. qu. 23. paucioribus: Ordo eſt in Dei ſpiritu præparatus pro creatura rationabili ad vitam æternam deducenda. Quod non abludit a S. Auguſtini lib. de perſever. definitione: *Præſcientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſime liberantur, quicumque liberantur*; beneficiorum ſcilicet, quæ certiſſime electos ad æternam vitam adducunt. [Prædeſtinationis definitio.]

Ex hac definitione ſequitur, prædeſtinationem eſſe partem providentiæ, & prædeſtinationis, æque ac providentiæ officium eſſe dirigere media ad finem, vel eligere, & præparare media, quæ ſint ad finem idonea. Verum cum certum ſit ſecundum fidei principia, hominem fuiſſe creatum, ut beatitudinem, quæ eſt ſupernaturalis, acquireret, ideo requirebantur media, quæ congrua eſſent, & ſupernaturalia; cumque media hæc ſint in Deo, qui habet etiam voluntatem illa tribuendi, ſequitur in Deo eſſe prædeſtinationem. Sequitur ſecundo prædeſtinationem in Deo eſſe actum intellectus, quo videt vim mediorum certiſſimorum, quæ ducunt ad finem, ad quem deſtinat electos: *Præſcientia, & præparatio*. Præterea actus eſt voluntatis, quo ſe ipſum determinat ad ſingulis hæc, vel illa ex his certiſſimis adminiculis tribuenda. 3. Cum prædeſtinatio ſit actio intellectus divini, neceſſario eſſe debet actus prudentiæ, infinitæque ſapientiæ, quem omnibus humanis rationibus anteferre debemus. Cæterum cum prædeſtinatio importet adhuc electionem, quæ eſt actus voluntatis, inferendum eſt etiam, illam infinite juſtam eſſe, & ſuprema cum ſanctitate, nec non ardentiſſimo erga creaturam amore conjunctam. Sequitur 4. tandem æternam eſſe prædeſtinationem, quippe eſt actus intellectus, & voluntatis Dei, qui mutari non poteſt, ideoque ab æterno eſt; ita ut ea non recipiantur adminicula, niſi quod Deus [Prædeſtinatio eſt pars providentiæ.]

eadem ante tempus determinavit; atque ita gratia quidem datur in tempore, ſed præparatio fit in æternitate. 5. Denique ex hac definitione, cui Doctores omnes ſubſcribunt, arguendum eſt, prædeſtinationem certam eſſe; quæ certitudo oritur ex vi divinæ ſcientiæ, quæ falli non poteſt, & quæ late ad omnes liberos eventus extenditur, qui evenire debebant, non autem ex vi ſubſidiorum, quæ nobis illa ſuppeditat; poſſunt enim prohiberi a libero hominum arbitrio, ita ut poſſit non concurrere: & ſi hæc certitudo procederet ex parte ipſorum ſubſidiorum, atque gratiarum, creatura non libere, ſed neceſſario cooperaretur, ideoque prædeſtinatio, cum certa ſit, & infallibilis, libertatem nobis auferret.

Varia nominis, & ſignificationes, quæ prædeſtinationi tribuuntur

Notandum eſt prædeſtinationis nomen bifariam defiuiri. Primo generatim pro iis omnibus, quæ decreta, ac determinata fuerunt jam pridem, antequam in opus redigerentur; & extenditur cum ad eos, qui morti, tum ad eos, qui vitæ, æternæque ſaluti deſtinati ſunt. Ratio altera magis coarctata eſt, neque continet in ſignificatione ſua niſi eos, qui ad gloriam vocati, & deducti ſunt. Patres, & præſertim S. Auguſtinus prædeſtinandi, & prędeſtinationis vocabula in utrumq; ſenſum uſurpant; ſed Scriptura nonniſi in bonã partem accipit illa, ad explicandam videlicet filiorũ Dei hæreditatem, & S. Proſper lib. 1. hoc ſemper in ſenſu docet eſſe accipienda: *Prædeſtinatio Dei ſemper in bono eſt, aut ad retributionem juſtitiæ, aut ad donationem pertinet gratiæ*. Nonnunquam prædeſtinatio hæc vocatur electio, prædilectio, & amor, aliiſve nominibus nuncupatur, quæ tribuuntur illi propter magnitudinem bonorum, quæ a Dei bonitate, & miſericordia electis promiſſa ſunt, & deſtinata.

Duplex eſt prædeſtinationis genus.

Biblia, Patres, ac Theologi duo prædeſtinationis genera admittunt, duaſque affectionis, & electionis ſpecies in Deo hominum habita ratione; quarum altera eſt ad gratiam, & juſtificationem, & dicitur inceepta, ſed quæ nunquam ad gloriam uſque procedit: teſtes illi, qui a præclaris initiis ordiuntur, & magnos etiam faciunt progreſſus, ſed qui minime perſeverant, & quorum exitus calamitoſus eſt, ac deplorabilis. Proprie loquendo vocatio ad juſtificationem, & gratiam, quæ ibi ſubſiſtit, conſideranda potius eſt tanquam effectus providentiæ, quam prædeſtinationis; quia hæc in naturali vi, propriaque ſignificatione ſumpta, ad finem uſque perſeverat, neque mutatur. Dici quoque poteſt illud ipſum diſcrimen, quod finem inter, & media invenitur, gloriam inter, & gratiam reperiri. Altera prædeſtinationis ſpecies eſt ad gloriam, & perfecta vocatur, ſumiturque pro decreto, quo Deus ab æterno conſtituit ſe collaturum gloriam illis, quos elegit, & qui eam promeriti fuerint, tanquam laborum exantlatorum mercedem. Hæc autem diſtinctio plurimum prodeſt ad plures hujus argumenti difficultates ſolvendas.

Duæ ſunt in Deo voluntates homines ſalvos faciendi.

S. Joannes Damaſcenus magna Theologorum ſtipatus corona (quorum ſententiam concionator ſequi debet, ne in audientium animo tumultum cieat) duplicem in Deo diſtinguit voluntatem circa prædeſtinationem hominum, alteram, quæ vocatur, vel vocari poteſt antecedens, altera ſubſequens: voluntate priori, quæ nec merita ſupponit, nec demerita, & quæ ab omnibus hominis actionibus eſt independens, voluntate, quæ ab uno procedit Deo, & ab amore, quo complectitur hominem ſincere, & efficaciter, quantum in ipſo eſt, vult omnium hominum ſalutem, quemadmodum S. Paulus 1. ad Timot. 2. ait: *Deus vult omnes homines ſalvos fieri*. Neminem relinquere vult in ea perditionis maſſa, in quam primi hominis peccatum omnes conjecerat; addit S. Petrus in 2. Ep. c. 3. *Nolens aliquos perire*. Dicimus Deum efficaciter velle quantum in ipſo eſt, quia per hanc voluntatem decrevit Deus neceſſaria tradere ſubſidia ad ſalutem obtinendam. Altera etiam in Deo voluntas eſt, quæ conſequens appellatur, qua vult in inferno punire illos exempli gratia ex adultis, qui uti noluerint remediis, ſibique activa fide applicare merita redemptionis Filii ſui. Hæc voluntas, quæ pariter efficax eſt, pro fundamento habet ſubjectum, quod in Deo alienum eſt, & quod in nobis tantum invenitur, noſtra videlicet peccata.

Magna difficultas eſt in argumento quod tractamus, eſt conciliare certitudinem prædeſtinationis

Illud vero in hac re difficillimum, maximique momenti eſt, conciliare videlicet prædeſtinationem cum noſtræ libertatis uſu; ita ut prædeſtinatio ſit certa, infallibilis, inconcuſſa, & hæc certitudo non lædat, neque ullo modo detrimentum afferat libertati actionum noſtrarum, neque ullam nobis injiciat neceſſitatem; vel quod idem eſt, ita ut quod Deus ab æterno decrevit, certiſſime adimpleatur, quin violentur jura noſtri liberi arbitrii, quod omnia ſatis libere operatur, perinde ac in Deo nulla eſſet præviſio, aut prædeſtinatio. Difficultas hæc perperam explicita peperit errores, & hæreſes, quas damnavit eccleſia, hodieque etiam parit tumultus, & curas in mentibus plurimorum, qui nondum hoc ſatis intelligunt, eoſque ad extrema quævis impellit.

Diverſa ratio explicandi prædeſtinationem

Magna quæſtio jam pridem in Scholis agitata de electione, qua Deus prædeſtinatos ad gloriam ſecernit, quæ in duas diſtinet opiniones Theologos, eſt, utrum hæc prædeſtinatio ad gloriam, quæ ab æterno præſtituta eſt, fiat independenter a meritis, atque diſpoſitionibus, quas divina favente gratia illi attulerunt, quos Deus ita prædeſtinavit, atque elegit; an tunc tandem electio hæc fuerit concluſa, poſtquam merita fuere præviſa: duobus verbis, ut Theologorum more loquar, utrum electio, & prædeſtinatio meritorum præviſionem antecedat, an conſequatur. Concionatoris non eſt agere Theologum de ſuggeſtu, neque alterutram hujus quæſtionis partem probare: ſed cum in ſententia aſſerente, hanc electionem fieri independenter a nobis, atque meritis noſtris, difficile ſit occurrere illationibus, quas inde eruere poſſunt reprobi, qui hoc pacto ab æterna prohibiti videntur felicitate, antequam illam meruerint; quia cum electi non ſint, neque in electorum numero deſcripti, qui quidem numerus recenſitus, ac determinatus eſt, quæcunque afferatur diſtinctio, facere nequeunt, quominus credant, Deum non ſincere, neque efficaciter ex parte ſua ſalutem voluiſſe. Quamobrem præſtat in alteram partem concedere, quæ bonitati, & juſtitiæ Dei magis conformis videtur.

Quocumque modo nos prædeſtinaverit Deus, de fide eſt, cum ſine cooperatione noſtra nunquam eſſe ſalvos facturum.

In duabus hiſce diverſis ſententiis, quarum quælibet propugnatores ſuos habet eruditiſſimos, atque catholicos, omnes conſentiunt primo, quamcunque partem amplectamur, prædeſtinationem noſtræ libertati non officere; omnes enim conſentiunt, quemadmodum ſalvi eſſe non poſſumus ſine gratia, quæ ſalutis noſtræ unica ratio eſt, eaque ſemper gratis donatur, ſemper in noſtra poteſtate poſitum eſt eidem aſſenſum præbere, vel illam repellere. Secundo, in utraque ſententia conſtans eſt, Deum nunquam ſalvos facturum adultos ſine meritis eorum, ac ſine eorum bonis operibus; & dicere, vel cogitare oppoſitum eſt a regulis fidei recedere. Tertio rationem loquendi ante, vel poſt merita nequaquam excludere eadem; etenim in altera propoſitarum ſententiarum voluntas, qua Deus nos ſalvos vult facere, noſtram ſupponit converſionem, in altera vero eamdem complectitur. Videlicet converſio noſtra ſit vel cauſa, propter quam, vel medium, per quod nos vult Deus ſalvos facere, ideoque in utraque ſententia ſemper de fide eſt, Deum nunquam nos ſalvos facturum ſine cooperatione, & ſine meritis noſtris, ideoque neutra ſententia favet laxitati.

Diſcrimen inter reprobationem, & prædeſtinationem.

Reprobationem inter, ac prædeſtinationem hoc diſcriminis intercedit, quod hominis voluntas eſt prima reprobationis cauſa, & juſtitia, ac voluntas Dei illam ſequuntur: ſed in prædeſtinatione ſemper, & in omni catholica opinione Dei voluntas prima cauſa eſt. Voluntas ejus prævenit hominis voluntatem, & homo cum illo cooperatur, ejuſque ſequitur conſilia. Dei voluntas nobis præparat gratias, quæ ſunt medium, & via, quæ nos ad felicem [illegible] finem deducit: bonitas ejus unice nos ad [illegible] evocat, & nos ex nobis non poſſumus promereri gratiam juſtificationis, uti neque gratiam finalem: ita [illegible] deſumatur prædeſtinatio pro eo, quod continet, videlicet pro vocatione, juſtificatione, perſeverantia, & gloria, liquido conſtat,

illam

illi noſtra præcedere merita, & quæſtio eſt ſolum de decreto, quo conſtituit Deus ſe nobis gloriam daturum, tanquam mercedem, & coronam juſtitiæ. Quod autem ad reprobationem pertinet, hæreſis eſt a Conciliis damnata, affirmare cum Calvino l. 3. inſt. c. 21. §. 9. c. 18. §. 4. c. 24. §. 13. eam a Deo decretam fuiſſe, antequam prævideret peccata, atque demerita reproborum; & ex hac monſtroſa doctrina inferre velle, 1. Deum illis negare fidem, & omnia gratiarum genera: 2. illos ad peccatum incitare, & impellere: 3. illos miſere fallere ſimulantem illis velle bona, quamvis nonniſi eoſdem perdendi mens illi ſit: 4. illos denique creaſſe, ut totidem efficeret victimas juſtitiæ ſuæ ſine ulla alia ratione, quam oſtendendi, & exercendi in miſeros juſtitiam ſuam. Neque hæc effutientes cogitant ſibi fingere Deum crudelem, injuſtum, atque crudeliorem illo Gentilium Deo, cui patres filios ſuos immolabant, hos adhuc viventes in ignem projiciendo.

Gratia li-c. t prædeſtinationis, & juſtificationis initii in hac re non agit ſola.

De fide eſt, gratiam magnum eſſe principium, primamque cauſam, quæ operatur in nobis voluntatem ſancte operandi, ideoque hæc prima eſt etiam cauſa noſtræ prædeſtinationis. Verum enim vero S. Paulus, & univerſa docet Theologia, primam hanc cauſam nequaquam operari ſolam, & quantumvis victria, & potens concipiatur, ſemper ſine præjudicio eorum, quæ fides nos edocet, actus ille voluntatis, qui noſtram efficit converſionem, & cooperatur gratiæ, actus eſt liber, & actum hunc Deus a nobis exigit, atque expectat, ut mereamur gloriam, tanquam meritorum noſtrorum pretium, atque mercedem.

Quantum certum eſt in Deo dari prædeſtinationem, ac reprobationem, hoc eſt ab illo aliquos ab æterno ad gloriam electos fuiſſe, alios vero æterno decreto, quod noſtram non lædit libertatem, reprobatos: tantum conſtat, a Deo utroſq; cognoſci, quemadmodũ Sanctus docet Auguſtinus *lib. de Prædeſt. Sanct. Novit Deus, qui ſunt ejus, novit, qui permaneant ad coronã, & qui permaneant ad flammam.* In Evangelio ſuppetunt nobis hujus veritatis argumenta; quandoquidem Salvator Jo. 10. ait: *Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas, & vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum.* Idem Salvator ita loquitur de reprobatione, cum Judæis dicit: *Vos non creditis, quia non eſtis ex ovibus meis.* Ubi notandum eſt, hanc propoſitionem nequaquam eſſe intelligendam, quaſi Judæorum reprobatio infidelitatis eorum cauſa extitiſſet; ſed Salvator ſimpliciter innuit; quia ſcio vos non eſſe ex numero electorum meorum, non miror, vos incredulos eſſe, quamvis redimendi ſitis pretio ſanguinis mei, quod nihilominus culpa veſtra non applicabitur vobis efficaciter ad gloriam. Hæc autem fuit S. Auguſtini mens: *Quia videbat eos ad ſempiternum ignem prædeſtinatos, non ad vitam æternam ſui ſanguinis pretio comparatos.*

Quid docet Theologia de prædeſtinatorum, & reproborum numero.

Deus cognoſcit non ſolum, quinam ſit numerus electorum, & quinam reproborum; ſed etiam quænam perſonæ utriuſque numeri ſint. Hic autem numerus in præſcientia, & decreto Dei determinatus eſt æque, ac numerus ſtellarum, quæ ſunt in cœlo, & arenæ, quæ in mari. Scit Deus tot eſſe, nec plures; ſcit hos, & illos eſſe, non alios, quemadmodum in quadam quadrageſimali miſſa canit eccleſia: *Deus, cui ſoli cognitus eſt numerus electorum in ſuperna felicitate locandus.* Et æque certe ſcit etiam, quot ſunt Angeli, quot homines, quot cujuslibet ſpeciei bruta animantia. Ideo filius Dei de bono paſtore inquit, hunc oves ſuas ex nomine ſingillatim vocare, quod ſane facere non poſſet, ſi quot, & quænam ſint, ignoraret: *Proprias oves vocat nominatim*, & addit poſtea; *Et cognoſco eas.* Jo. 10. At nonne illas ignoraret, niſi earum numerum, & qualitatem teneret? Hoc fuſius a S. Auguſtino ſerm. 148. de Temp. explicatur tract. 47. in S. Joannem ... Illud vero probe intelligendum eſt, viſione, & cognitione Dei nullam nobis imponente neceſſitatem, nobis eſſe de nobiſmet duntaxat diffidendum, deque nequitia, noſtræque voluntatis inconſtantia; etenim in omni catholica opinione Deus neminem ab hoc numero excludit, niſi poſtquam viderit illum ob nequitiam & cordis improbitatem ſe indignum præbiturum fuiſſe, qui in illo admittatur.

De fide eſt paucos eſſe prædeſtinatos

Quamvis poſt oraculum, quod ipſa veritas protulit de exiguo electorum numero, nemo citra temeritatem, erroremque ambigere poſſit de adeo explicita, & formali deciſione: attamen cum ea illis, quæ tradit Scriptura, ſciamus, numerum eorum, qui in cœleſtem ingrediuntur Jeruſalem, tantum eſſe, ut numerari non poſſit, ad duas haſce ſententias, quæ ſecum pugnare videntur, conciliandas operæ pretium eſt animadvertere, Theologos Patrum auctoritati incumbentes docere 1. id non quæri, utrum prædeſtinatorum numerus magnus ſit, immo etiam maximus; nemo enim id in dubium revocare poteſt; ſed quæri, utrum major ſit numerus reproborum, & utrum alter ad alterius comparatione ſit exiguus; & utrum hoc illud ſit, quod ipſe Dei filius diſtinxit, atque decidit. 2. Si generatim de omnibus electis, omnibuſque reprobis loquimur, cujuſcumque naturæ illi ſint, cum multitudo Angelorum, qui in hoc beatorum numero continentur, toto cœlo major ſit, quam mortalium omnium, qui ſunt, fuerunt, & erunt omnibus ſæculis, ex Patrum, Doctorumque ſententia, nullum periculum eſt hoc in ſyſtemate affirmare, quod reproborum numerus electorum numero longe ſuperetur. 3. Sin autem de hominibus tantum ſermo eſt, generatim ſumptis, quin Ethnici, Hæretici, pravique Chriſtiani expungantur, conſtat longe plures eſſe, quam electos. 4. Si de ſolis Chriſtianis agatur, ſimul cum pueris, qui ante rationis uſum, & poſt acceptum baptiſmum decedunt, dici adhuc poteſt, plures eſſe prædeſtinatos, quam reprobos. 5. Si de ſolis Chriſtianis adultis quæratur, in hoc proprie ſenſu ipſa veritas minorem eſſe electorum numerum edixit: *Multi vocati, pauci vero electi.* Plures afferri poſſunt rationes, quas experientia confirmat; ſed cum eas recenſere nimis longum ſit, videri poſſunt apud Recupitum *de ſignis Prædeſtinationis, & Reprobationis*, ubi in altera Operis parte fuſius traduntur.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentioribuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Nefas eſt ſcrutari prædeſtinationis myſterium.

CErtum eſt dari prædeſtinationem; ſi enim Deus eſt, eſt etiam providentia; ſi eſt providentia, eſt etiam prædeſtinatio; hæc enim ſupernaturalis providentia non aliud eſt, quam cura peculiaris, quam gerit Deus hominis, ut per certiſſimas vias illum ad æternam adducat felicitatem. Verum quin ſcrutari audeamus ſublimis hujus myſterii ſecreta, vel detegamus artes, quibus providentia efficit, ut ſua conſilia ad optatum finem perducat, ſufficit perſuaſum eſſe, nihil eſſe poſſe in Deo, totaque ipſius agendi ratione, quod ſanctum non ſit, nihil, ubi aliquid injuſtum occurrat, nihil a ratione abnorme, nihilque, quod contrarium ſit infinitæ illius bonitati, & juſtitiæ, aut cupiam ex divinis perfectionibus ejus: alioquin Deus non eſſet Deus. Hoc rite obſervavit Apoſtolus; cũ enim aliquot attuliſſet difficultates, quæ videbantur adverſari impenetrabili prædeſtinationis myſterio, non reſpondet niſi per hæc verba: *O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo.* Ad Roman. 9. Et profecto, quæ temeritas eſt abjectæ, cæcæque creaturæ ex Deo rationem facti perquirere? Creatoris auctoritas nonne debet ſufficere homini, quidquid illi opponat, quidquid illi pugnare poſſe contendat? Seu intelligat ille, ſeu non intelligat hoc myſterium, nonne ſufficere debet illi auctoritas Dei? Et ſi in aliis omnibus myſteriis, quæ ratio noſtra intelligere nequit, verbo illius fidem habemus, cur ejus conſilia audebimus perſcrutari? *P. Delingendes ſermone.*

Cum æterna ſit prædeſtinatio, hinc conjiciamus quantum debeamus Deo, qui de nobis ab æterno cogitavit, & peculiarem geſſit curam noſtræ felicitatis, antequam etiam naſceremur. Cur ergo tandiu cunctamur amare Deum, qui nos tan-

tum

tum amavit, antequam etiam illum amare, & cognoſcere poſſemus amorem, quo nos proſecutus eſt? *Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.* Joann. 3. Sed cogitemus, quantum amor ipſius præceſſit noſtrum, quoniam amavit nos ante omnia ſæcula, & ab æterno. Nonne hoc inſigne eſt beneficium? quandoquidem Deus non citius ſeipſum amavit, quam nos diligeret; tandem enim nihil mente concipi valet ante æternitatem, quemadmodum nihil eſt poſt eamdem. Quid? hæc una cogitatio nonne duriſſimum quemlibet peccatorem movere poteſt? Dignatus eſt Deus oculus in me conjicere ante omnia ſæcula, & ſine ullis meritis meis de perditionis maſſa me eduxit; quam gratiam non conceſſit tot aliis, qui nequaquam erant indigniores, quam ego, adeo inſigni favore. Ipſe miſertus eſt mei, tunc cum coram oculis ejus non eram niſi objectum odio ſuo dignum: & amor, quo complexus eſt me ab æterno, nequaquam ſterilis fuit. Effecit, ut quotidie illius experirer effectus me tot cumulans gratiis, quæ totidem ſunt viæ ad ea adimplenda conſilia, quæ iniit de me ante omnia tempora. Heu! ſaltem, Deus meus, ſi ita infelix fui, ut te non amarem, nec ita cito, ut poteram, nec ita ardenter, ut debebam, modo ſaltem incipere volo, ne unquam impoſterum ceſſem. *Idem ex parte.*

Nobis utilius eſt, prædeſtinationem noſtram a Deo, quam a nobis pendere.

Cum Deus unus prædeſtinare valeat, ac unus ille gratiam conferre poſſit, qua gloriam mereamur, hac in re a Deo uno pendemus; quod proculdubio nobis utilius eſt, quam ſi vel a nobiſmet ipſis, vel ab alio quopiam penderemus: tandem enim certiores eſſe debemus amoris, quo nos ille diligit, & curæ, quam gerit noſtri, quam illius, quam ipſi gerere valeamus. Heu! Si prædeſtinatio mea a me uno penderet, deberem profecto jugiter metuere, atque diffidere; quotidiana quippe doceor experientia a me negligi unicum illud negotium, quo nihil mihi eſſe debet antiquius, ſalutis videlicet meæ, & me mihi deeſſe, quamvis mihi Deus adſit, & me tot gratiis præveniat. Sin autem ſolus eſſem, & hac ope deſtitutus, quid fieret de me in tanta rerum omnium ignorantia, tot inter pericula, tot ſcopulis undique ſeptus, in tanta imbecillitate, in tanta mentis levitate, tantaque omnium conſiliorum meorum inconſtantia. Tutius igitur eſt confidere iis curis, quas de ſalute noſtra gerit Deus, & cum Propheta Pſal. 30. dicere: *In manibus tuis fortes meæ*, in infinita tua bonitate confido. *Idem.*

Inanis timor eorum, qui turbantur prædeſtinationē, & reprobationem cogitan. tes.

Nulla ratio eſt certiſſimam timendi cognitionem, quam habuit Deus, antequam eſſemus, de eo, quod in æternum futuri ſumus, quaſi hæc nobis aliquam injiceret neceſſitatem operandi ſalutem noſtram, vel eam non operandi. Attamen nihil inani hoc timore frequentius eſt; illi etiam, qui præ cæteris virtute præditi ſunt, ubi prædeſtinationem cogitant, perturbantur. Mihi animus eſt inſerviendi Deo uſque ad mortem, ait anima vere Chriſtiana; ſed heu! quinam erit fructus votorum meorum, ſi me Deus æternis ignibus adjudicavit, antequam etiam vitales carperem auras? Nunquid ego providentiæ ipſius ordinem invertam; vel eum cogam ab illa voluntate recedere, quæ ſuapte natura immutabilis, æternaque habetur? Scit iſte, quid ſibi de me faciendum ſit in omnem æternitatem: ſi in libro vitæ deſcriptus ſum, me inde non expunget: ſin autem nomen meum ibi ſcriptum non eſt, in nullam ſpem interii, jamjam inter reprobos habendus. Fateor equidem cogitationem hanc negotium faceſſere poſſe, & illis, qui nimium illi inhærere voluerint, & qui paulo ſerius myſterium hoc noluerint ſcrutari. Sed facile eſt humiles, dociſeſque mentes confirmare, eiſque omnem auferre dubitationem, quę eorum diffidentiam alere poſſet. *P. de la Colombiere ſermone 56.*

Quid nos confirmare debeat de prædeſtinatione ſollicitos.

Timetis, ne vos ſalvos facere velit Deus? verum neſcitis, illum vos ex nihilo educentem non alium ſibi propoſuiſſe finem, niſi efformandi creaturam, quæ ipſi famularetur, & quam in hujus ſervitutis præmium efficere poſſet in æternum beatam? Imperium, quo juſſit nos indeſinenter pro cœlo adlaborare, naturale ſtudium, quod erga ſupremum bonum nobis inſeruit, & quidquid pro nobis præſtitit, ut illud aſſequeremur, manifeſta ſunt, & practica argumenta ſinceræ voluntatis, qua nos regni ſui participes facere cupit; & indicia hæc adeo aperta ſunt, & perſpicua, ut ſi noſtræ prædeſtinationis myſterium abſolutam complecteretur nos perdendi voluntatem, non dubitarem affirmare, in Dei voluntate dari contradictionem, ipſum videlicet rem eamdem ſimul & velle, & nolle, quod Deo indignum eſt, & quod ne in creata quidem creatura poteſt inveniri. Ipſa etiam notio, & idea, quam habemus ejus providentiæ, cujus partem ipſa prædeſtinatio conſtituit, nos in hoc metu debet confortare; quippe hæc providentia nihil eſt aliud, quam jugis cura, qua Deus nos ad poſtremum finem, hoc eſt, ad æternam beatitudinem noſtram nos adducere ſtudet; hæc illa attentio eſt, qua nobis ea ſuppeditat ſubſidia, quæ idonea ſunt, ut eo perveniamus, qua ita omnia diſponit, ut quidquid in rerum natura eſt, quidquid in toto accidit mundo, ſaluti noſtræ ſit utile. Quomodo igitur dubitare poſſumus, quominus Deo ſit voluntas nos ſalvos faciendi, Deo, inquam, qui nihil facit, immo qui nihil facere poteſt noſtrum habita ratione, quod non ad hunc finem dirigatur? Naturalia beneficia, fortuna, infortunia, inſpiratio, in Dei noſtri intentione omnia ad hunc ſcopum collimant; ſi quid ab eodem aberrat, hoc non niſi illo invito, & per creatarum rerum nequitiam accidere poteſt. *Idem.*

Nonne verum eſt, Chriſtiani Auditores, timorem, quo formidare poſſumus, ut in reproborum numero ſimus, hunc inquam timorem ad morum noſtrorum informationem inutilem eſſe, immo etiam effectum prorſus contrarium producere? Quilibet alius metus, ſive ille, quem Dei juſtitia peccatoribus inſpirat, ſeu quem in juſtorum corde illius bonitas gignit, nos ferventes, & cautos facit, nos ad vigilantiam, & laborem hortatur; ſed hic timor efficiens, ut immedicabile timeamus malum, nonniſi laxationem, ac deſperationem poteſt ſuadere. Etenim nonne palam innoteſcit, eos, qui tetras hujuſmodi fovent cogitationes, hoc inde inferre? Quandoquidem reprobatus ſum, quid mihi proderit mortificatam vitam ducere, tot obſervare præcepta, quæ crucem figunt, ac in anteceſſum me infelicem præſtare? Nonne expedit potius vitæ hujus bonis frui, quandoquidem non eſt, cur alienæ vitæ bona ſperem? *Idem.*

Dubitent utrum Deus ipſum ſalvū facere velit, eſt afficere contumelia.

Quid, Salvator amabilis! & ambiget quiſpiam, utrum ex animo ipſum ſalvum facere velis! & ambiget, poſtquam hoc ipſe palam teſtatus es, immo ſolemniter etiam per os Prophetarum juraſti: & ambiget, poſtquam hoc tu ipſe toties in evangelio dixeris; verum quid dico, dixeris? ambiget adhuc poſt ea omnia, quæ pro noſtra ſalute feceris? Incarnatio tua, annihilatio tua, itinera, ſudoreſque tui, gaudium, quo ex converſione noſtra te affectum oſtendiſti, lacrymæ, quibus errores noſtros proſecutus es, nobis perſuadere non poſſunt, te invitum, te ægre, atque gravate in nos damnationis contorquere ſententiam? *Idem.*

Cum Infideles, & Hæretici conquerentur de tenebris, in quibus relicti fuerunt, credimuſne futurum, ut Dominus obmuteſcat, nihilque habeat, quod illis reddere valeat? Sinite ipſum hanc cum calamitoſis illis cauſam ſuam tueri, vobiſque ſufficiat ipſum hac vobiſcum bonitate uſum fuiſſe, quam ne optare quidem auſi fuiſſetis. Si cum aliis minus liberaliter ſe geſſit, num iden juſta vobis eſt querela, mirum in modum ait S. Proſper? Vobis inquam, qui gratiis cumulati fuiſtis, vobis, quos tot aliis prætulit, qui nequaquam vobis erant deteriores. Vaſa contumeliæ jure queri non poſſunt, cum in turpes, abjectoſque uſus deſtinantur; qui fecit illa, eorum Dominus eſt, ac de illis facere poteſt, quodcumque ſibi libitum fuerit: ſed mirum eſt, quod honoris vaſa figulo exprobrare velint injuſtitiam, quam reprobatæ argillæ factam fuiſſe contendunt; cum econtra in id unum incumbendum eſſet illis, quomodo ob habitum ſibi honorem agerent gratias. *Idem.*

Exiguum electorum numerum Scriptura comparat

uvæ

uvæ racemis in vite remanentibus, poſtquam vinitor pertranſiit. Patres dixerunt, via tres, vel quatuor ex centum millibus illius diligentiam fallere poſſe. Hoc verum eſt; ſed quid vobis negotium faceſſit, dummodo es horum trium, quatuorve numero ſitis? Vobis juſta ſuppeteret trepidationis cauſa, ſi ob imminuendum beatorum numerum aliquis etiam ea bonorum numero cœleſti gloria prohiberetur. Sed certi eſtis neminem bonum inde exulaturum. Licet ea centum millibus unus dumtaxat ſalvus fieret, ſi bonus, & juſtus es, certus eſto te hunc fore: quemadmodum e contra ſi in ſingula centena beatorum millia unus dumtaxat damnandus eſſet, ſi malus es, & gravi aliquo crimine obſtrictus, certus es te hunc eſſe futurum. *Idem.*

Exiguus prædeſtinatorum numerus efficere non debet, ut de divina miſericordia diffidamus.

Atenim ſi me deſtinavit ad gloriam Deus, nequeo æternum eſſe reprobus, & infelix, quodcumque audeã; & e contra ſi ille me reprobavit, neceſſario pereundum eſt mihi. Hæc neque catholici hominis vox eſt, neque illius, qui vel prima Theologiæ rudimenta perceperit. Si te Deus electorum numero adſcripſit, decrevit ille ſalvare te vel pro meritis tuis, vel ſaltem per merita tua. In altera harum opinionum voluntas, qua te Deus ſalvum facere cupit, ſupponit converſionem tuã; in altera vero illam complectitur, videlicet converſio tua fuit vel ratio, propter quam Deus ſalvare te vult, vel medium, quo te vult ſalvum facere. Non ferenda temeritas eſt dicere, ſi prædeſtinatus es, te ſalvum fore, licet mortalium omnium nequiſſimus eſſes: etenim ſi prædeſtinatus es ad gloriam, prædeſtinatus etiam es ad ſanctitatem; quod ipſe nos docet Apoſtolus ad Roman. 8. *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui?* Si te Deus in cœlum decrevit adducere per vitæ tuæ cum Jeſu Chriſti vita conformitatem, per arctam pœnitentiæ, & mortificationis viam, per operum charitatis praxin, per ipſam charitatem, per amorem Dei, & proximi illuc te adducere decrevit. Itaque ſi prædeſtinatus es, tantum certum eſt, te ex flagitiorum tuorum cœno emerſurum, atque Salvatoris mundi veſtigia ſecuturum, quantum certum eſt, te beatum futurum. *Idem.*

Mala nonnulli homines argumentatio de prædeſtinatione.

Fruſtra, peccatores, fruſtra ad æterna divinæ voluntatis arcana confugitis, ut colorem aliquem flagitiis veſtris inducatis. Quomodo affirmare poteſtis, nolle Deũ vos ſalvos facere, quos jampridem urget, atque ſollicitat, ut convertamini? Vos, qui ſecretis toties exprobrationibus extimulamini; vos, qui fortaſſe timetis, ut inviti ab eo convertamini? Ullane præterit dies, qua vos recens non aggrediatur? Ullane via eſt, quam intentatam reliquerit, ut vos ad bene agendum impelleret, adverſa, proſperaque fortuna, morbi, confuſio, bonorũ, amicorum, filiorum, honoris etiam, atque æſtimationis jactura? Quanto ab hinc tempore vitæ rationem mutaſſetis; non dico quidẽ, ſi id æq; bona fide optaſſetis, ac optat Deus; ſed niſi adeo pertinaces fuiſſetis in hoc voſmet perdendi conſilio, uti conſtans eſt in voſmet beatos efficiendi cupiditate? Dicitis in Deo ſitum eſſe, vos ſalvos facere; quomodo vultis id credam, donec videro ipſum quidem nihil reliquum facere, quominus vos ex ea, ꝗ᷑ ſtabat ſemita, quæ ad damnationem adducit, vos autem nihil relinquere inauſum, ut in eadem permaneatis? Affirmatis Deo bonam erga vos deeſſe voluntatem; quid ultra igitur præſtare poſſet, ſi vobis favere cuperet? vos autem ſi voſmet perdere velletis, quid deterius facere poſſetis, quam quod quotidie facitis? *Idem.*

Fruſtra peccatores ad æterna divinæ voluntatis arcana confugiunt, ut ſua excuſent flagitia.

Si vobis revelaſſet Deus, nomen veſtrum in vitæ libro eſſe deſcriptum, quam inde perciperetis utilitatem? Nunquid virtutis via vobis eſſet facilior, affectus veſtri pacatiores eſſent, ſenſibilia objecta minus eſſent blanda, tentationes facilius ſuperandæ, fortior conſtantia veſtra, dæmon minus verſutus? Sciretis, utrum prædeſtinati eſſetis; ſed ad prædeſtinationem veſtram adimplendam nonne voſmet mortificare, & ſinceram, integramque agere pœnitentiam deberetis? Nonne eidem vobis obices adverſarentur? Cum hæc igitur ſcientia eadem vobis eſſent præſtanda, quæ ſine hac. Verum ſi altera ea parte vobis Deus veſtram oſtenderet reprobationem, quinam vobis incederet horror, quo dolore cor veſtrum tabeſceret, quænam veſtra eſſet contra Deum querela, qui vobis ſuavem abſtuliſſet ſpem, quam ipſi etiam in vita hac reprobi poſſunt habere? Quænam ſeveritas, diceretis, infernum veſtrum ab illo prævifum fuiſſe, antequam illum meriti fuiſſetis? Præterea, ſi prædeſtinati certo ſcirent ſe prædeſtinatos eſſe, nonne & vitæ hujus voluptatibus vellent perfrui? voluptates enim eas habent illecebras, quæ & juſtiſſimum quemlibet allicere poſſunt. Si igitur timoris frænum fractum fuiſſet futuræ pœnitentiæ certitudine, quam ſibi prædeſtinati promitterent, quid non auderent? .... Etiamſi perſuaſum nobis ſit de vitæ noſtræ fragilitate, deque noſtræ ſalutis incertitudine, in peccato perſiſtimus tamen, perinde ac ſalus noſtra eſſet certa; quid tandem eſſet, ſi noſtræ prædeſtinationis eſſemus ſecuri? Sin autem prædeſtinati felicitatis ſuæ cognitione abuterentur, quomodonam uterentur reprobi reprobationis ſuæ cognitione? Virtutem relinquerent, atque vitæ hujus voluptatibus adniterentur compenſare pœnas in inferno perferendas. *P. de la Rue ſermone pro feria quarta hebdomadæ Paſſionis.*

Nihil vel nobis, vel peccatoribus, quam noſſe utrum prædeſtinati ſimus an reprobi.

Bona tantum opera ſalutem operantur noſtram, & ſi nihil pro Deo in hac vita fecero, nullam in altera coronam habebo. Quid mihi prodeſt ad examen revocare, utrum me prædeſtinaverit Deus omnia opera bona mea prænoſcens, an opera bona mea ſint hujus prædeſtinationis effectus? *Satagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem faciatis.* Unicum illud nobis capiendum eſt conſilium, certam faciendi noſtram prædeſtinationem noſtro in bonis operibus fervore; atque ut illa certa fiat, expectandum non eſt teſtimoniũ Angelorum; de fide illorum dubitare poſſetis; certius eſt operum veſtrorum teſtimonium. Per virtutum exercitationem, & occaſionum fugam, veram ſalutis veſtræ viam ingrediemini; atque forti, conſtantique tentationibus reſiſtentia, necnon horrore peccati in eadem permanebitis; ſed potiſſimum conſiderate, utrum in vobiſmet ſentiatis ſecretum hoc teſtimonium, vos nempe facere, quidquid poteſtis, ac pro Deo univerſa relinquere. Si has in corde ſentitis diſpoſitiones, certi eſtis ſalutis veſtræ; verum ſi erga illas aliquam invenitis repugnantiam, jam de prædeſtinatione veſtra ambigere incipio. Verum quidem eſt vos adhuc in hac terra verſari, ideoque judicium ferre non audeo, fortaſſe convertemini; at dicam, vos ſubire periculum ne convertamini, niſi hoc ſtatim facere incipiatis. *Idem.*

Per bona opera noſtræ prædeſtinationis, & ſalutem noſtram operamur.

Vos, qui me auditis, cæci peccatores, in vobis ſitum eſt; ſi omnes conatus veſtros exerere vultis, agnoſcetis in vobis ſitum eſſe ſalutem veſtram operari, ac Deum neceſſariam ad id vobis gratiam conferre; gratiã imbecillam, dicetis, non autem victricem; ſufficientem, non efficacem? Heu! apage inanes has diſtinctiones primis ignotas ſæculis. Cur ſtulte his detinemur ideis, ut noſtra tegamus ſcelera? Cur in ea re, quæ nobis timorem deberet incutere, quærimus, unde flagitia noſtra probemus? Optime dicebat S. Paulus ad Rom. 9. ſalutem neque in manu eſſe volentis, neque currentis: *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei*; verum dicebat etiam, Deum nequaquam gratiam ſuam iis denegare, qui operabantur. Chriſtiani omnes multo cum fervore operabantur, & ſi labebantur, peccata ſua propriæ tantum nequitiæ referebant accepta. Deus, Chriſtiani, ſemper juſtus eſt, ſemper miſericors; ſi igitur nos ad bene operandum invitat, per gratiam invitat. Omnes neceſſaria, ut ſalvi efficiamini, habetis ſubſidia; idne Sole clarius videre vultis? triplicem hanc veritatem apprehendite. Prima eſt, noſtræ ſalutis opus opus eſſe commune & Dei, & veſtri. Altera eſt; illud in veſtris eſſe manibus per opera veſtra bona. Tertia vero in ſubſidio Dei, quod nunquam deeſt. Ne longius divinæ majeſtatis arcana ſcrutemini, ne vos illius opprimat gloria: hoc illud eſt, quod in prædeſtinatione tutum, ac certum eſt. Hic morari opus eſt. *Idem.*

Debemus neceſſarias ad ſalutem operandã gratias.

Deus vult noſtram ſalutem, non autem interitum: *Nolo mortem impii, ſed ut convertatur, & vivat*; idem ipſe ait in Ezechiele. At vos ipſi vultiſne ſalutem veſtram? Nihil hoc magis ambiguum eſt: at diceretis, Dei voluntas pro ſalute noſtra longe incertior eſt. Heu peccatores! videte, quid fecerit Deus, ut vos ſalvos faceret, & quid ipſi faciatis. Video Deum vos in mundo

Deus vult ſe velle ſalutem noſtram, nos autem illam minime volumus.

po-

poſuiſſe, ideoque opus ejus eſtis: abluit ipſe peccata veſtra in ſanguine ſuo; vos in lucem edi voluit hoc tempore ab idololatriæ ſceleribus remotiſſimo: Angelum adjecit lateri veſtro, qui toto vitæ veſtræ ſpatio vos tueretur: oculos vobis aperit, antequam in peccatum decidatis, ita ne nunquam labamini, niſi antea ille vobis offendiculum oſtenderit. Deniq; pro vobis mortuus eſt; vos autem pro ſalute veſtra quid agitis? Heu! Non ſolum omnibus curis, atque beneficiis ejus non reſpondetis, ſed in anteceſſum evertitis illa; ſalutem veſtram tanquam negotiorum veſtrorũ noviſſimum reputatis, & dicitis, Deum nulle ſalutem veſtram. In jugi ſopore eſtis, atq; omnimoda ſalutis veſtræ negligentia, & vultis, quod Deus unus vos ſalvos faciat. Petitis, ut veſtræ prędeſtinationi ſubſcribat, neque vultis, quod in nobis eſt, illi neceſſaria in curam afferre. *Idem.*

De peccatorum præſumptione circa ſalutis, atq; prædeſtinationis negotium.

Præſumptio hęc, quæ efficit, ut peccatores unice in Dei miſericordia confidant, quin aliquid ipſi conari velint, atque ſalutis ſuæ curam gerere: hæc inquam præſumptio ſuo labotat principio; & ratio patet. Etenim quocumque modo nos prædeſtinaverit Deus, de fide eſt, ipſum ſine cooperatione noſtra nunquam nos ſalvos eſſe facturum. Si ergo verum eſt, ut ſalvus ſim, mihi cũ Deo eſſe cooperandum, non ergo licet in Deo ita confidam, ut curam meæ ſalutis deſeram, ut hanc in illũ omnino rejiciam. Mihi jus eſt ſperandi in Deum; verum ſimul inevitabili neceſſitate cum Deo operari, cũ Deo agere teneor, & ſi confidentiam hanc ab hoc opere ſeparo, me ipſum perdo, & Dei ordinem inverto. Et profecto quinam eſt ordo Dei in humanæ ſalutis diſpoſitione? Hic eſt duplici verbo, quod millies vos audiviſſe puto a S. Auguſtino expreſſum: *Qui fecit te ſine te, non ſalvabit te ſine te.* Deus hic ſapiens, ac omnipotens, qui te ſine te ex nihilo eduxit, te ipſum ſine te ſalvare noluit; & etiamſi ſalutẽ ea in extenſione acceperimus, quam illi præbet Theologia, hoc eſt quatenus pręſupponit, vel complectitur converſionem noſtram, quodammodo in Dei poteſtate non eſt noſmet ſine nobis ſalvare: quare quis, S. Thomas ait, totum noſtræ converſionis myſterium conſiſtere debet in nobis, videlicet in voluntate noſtra, quam Dei gratia præparaverit, atque roboraverit. *P. Bourdaloue tomo 1. Quadrageſima ſermone hujus argumenti.*

Fallacem rum ratiocinatio, qui dicit, ſi prædeſtinatus ſum, nihil mihi metuendũ eſt

At enim, ſi prædeſtinatus ſum, nihil eſt, quod reformidem; ſin autem, omnes curæ, & ſollicitudines meæ ſalvare me minime poſſunt. Hæ fallaces illæ ſunt argumentationes, quibus ſæculorum omnium licentia ſe ipſam confirmavit. Si ex prædeſtinatorum numero ſum, nihil eſt mihi trepidandum: quænam illatio? ego vero reſpondeo, tibi e contra eſſe inferendum; ſi prædeſtinatus ſum, hoc exigit, ut attentus ſim, atque jugiter mihimet ipſi invigilem. Primo ſtatim intuitu propoſitio hæc paradoxum ſapere videbitur: attamen, o Chriſtiani, innititur non ſolidiſſimis ſolum, ſed ſimpliciſſimis, & maxime naturalibus rationis principiis. Si enim prædeſtinatus ſum, patet me non eſſe, neque eſſe poſſe, niſi per ea, quibus prædeſtinationem meam Deus adnectere voluit; vel ut rectius loquar, niſi per ea, quæ in mea prædeſtinatione continentur. Fides autem me docet inter hæc potiſſimum recenſeri curam ſalutis meæ, metum judiciorum Dei, ſalutarem propriæ fragilitatis diffidentiam, exactamque diligentiam, quæ prohibeat, ne memet meis affectionibus tradam, atque in morum relaxationem decidam. Si nulla pro nobis eſt prędeſtinatio, certum eſt illam hęc omnia complecti. Quid igitur ago, cum ſalutem meam negligo hanc, qua abutor, prędeſtinationem prętexens? Admiramini, o Fideles, humani ſpiritus infirmitatem in omnibus rebus. Quid ago? ego ipſe deſtruo fundamentum, ſuper quo ædifico, hoc eſt deſtruo prædeſtinationem meam, eodem tempore, quo illam ſuppono; & quare? quia ab eadem ſeparo, quod ſeparari non poteſt, & id, quod eidem eſſentialiter inhęret, & ſine quo in Dei mente ſubſiſtere nequit. *Idem.*

Eccleſia in poſtremo Concilio eorum notavit Hętericorum ſententiam, qui ſub ſpecie exaltandi impenetrabile prędeſtinationis myſterium ſenſim inſpirabant ſecretum operum ſalutis contemptum. Hos profecto non decuiſſet juxta ſectæ ſuę principia ethicum aliquod explicate de chriſtianæ pietatis officiis pręceptũ, poſtquam auditoribus ſuis tradidiſſent, Dei prędeſtinationẽ imponere homini abſolutam agendi neceſſitatem; omnes actiones noſtras, ſeu bonas, ſeu malas circa hoc verſari decretum, quod Deus ab æterno conſtituit; nobis huic decreto ſubjectis non licere amplius noſmet determinare ad bonum, neque avertere a malo; nos liberi arbitrii jacturam feciſſe, ideoque legis præcepta illis eſſe impoſſibilia, a quibus minime obſervantur. Hi doctores, inquam, poſtquam hujuſmodi jecerint fundamenta, nequaquam concionari, ac dicere potuiſſent pœnitentiam prædicantes: omnes conatus veſtros exerite, fratres, infringite vincula veſtra, excutite eam ſervitutem, in qua detinemini, egredimini ea occaſione, peccatum veſtrum relinquite. Sed quomodonam id intelligis, reddere illis potuiſſet peccator? Si peccatum meum in immutabili hoc divinorum decretorum ordine ſtatutum eſt, quomodonam illi abrenunciare poſſum; & quomodo e contra eidem abrenunciare non poſſum, ſi decreta eſt ſalus mea? Si prædeſtinatus non ſum, quomodo poſſum converti; ſin e contra, quomodo poſſum non converti? Cur ergo me ita urges, quandoquidem juxta ſententiam tuam alterutrum neceſſario mihi faciendum eſt? Dicis, Deum unum eſſe, qui me ad bonum operandum determinat; cur ergo omnem tuum exeris zelum, ut me impellas, mihique perſuadeas? Nonne tali reſponſo obduratiſſimus quiſque ſuam excuſare potuiſſet impœnitentiam contra aſſertę hujus reformationis ſeveriſſima dogmata? *Idem.*

Circa negotium prædeſtinationis ita in Deo confidendum eſt, ut ſemper diverſis a nobis conſiliis reſpondeat valeamus.

Noſtiſne, Fideles, quomodonam Deus noſtram temerariam de præſcientia, & prędeſtinatione confidentiam confundet? Hoc ille faciet per noſmet ipſos, per ſenſus noſtros, & non ſecus ac olim in evangelico ſervo, per noſtram confeſſionem: *Ex ore tuo.* Aliis enim in negotiis, licet nobis perſuaſum ſit de divina providentia, ac prædeſtinatione, nihil ipſi negligimus, atque nimis etiã nobiſmet conſulimus, atque cavemus. Agiturne de ea re, ex qua noſtra pendet fortuna, vel honor? Quamvis ſciamus prævidiſſe Deum, quid futurum ſit, atque eventus ſit jam in ordine prædeſtinationis equidem notatus, adhibemus tamen omnes curas noſtras, omnem exiſtimationem noſtram impendimus, caſus omnes prævertimus, atque obices amovemus, atque zelum, & induſtriam noſtram in hoc collocatam ſapientiam, virtutemque putamus. Scit Deus, dicimus, quid eventurum ſit; vult tamen me omnem operam collocare, ut omnia e voto contingant: neque enim tenetur pro me operari miracula, atq; ipſa ejuſdem prædeſtinatio exigit, ut iis adminiculis utar, quæ mihi offert, ut ad propoſitum mihi finem perveniam. Ita ratiocinamur, nec male. In ſolo noſtræ ſalutis negotio aliter ſentimus; in hoc Deum omnia operari volumus; in hoc ſecuri in illius providentia confidimus, cum interim tranquilli, inerteſque manemus ... Terrenis negotiis navamus operam, perinde ac nulla eſſet providentia, nulla prædeſtinatio, & omnia in noſtra eſſent poteſtate: ſalutis vero negotium ita pertractamus, quaſi ad nos nequaquam pertineret, ac a Deo tantum penderet. Moderemur utrumque; alterius exceſſum impendamus, ut alterius ſuppleamus defectum: hoc eſt, terrenis operam demus negotiis aliquantulum plus permittentes providentiæ, cui in ſalutis negotio nimium deferimus, & in ſalutis negotium transferamus aliquantulum ejus curæ, & ſollicitudinis, qua terrenis rebus vacamus. Mundi curis majori cum confidentia in Deo, ac majori cum ſubmiſſione erga pręcepta Dei vacemus, confitentes ſine illo omnes curas inutiles eſſe; ſalutis vero negotio vacemus, attentius nobiſmet ipſis invigilantes, magis de nobiſmet diffidentes, majori pro nobiſmet ipſis zelo ſuccenſi, & fatentes Deum ſine nobis nolle Deum noſtræ ſanctificationis opus implere. *Idem.*

De prædeſtinationis myſterio ea tantum tenenda ſunt, quæ revelare nobis placuit Deo.

Ne altius ſcrutari velimus impenetrabiles gratiæ quæſtiones, atque tenebricoſum prædeſtinationis myſterium, ſed iis acquieſcamus, quæ nobis revelare Deo placuit. Hoc myſterium eſt, quod hæreſibus locum præbuit; nobis illud ſit fidei myſterium. Hoc myſterium eſt, in quo plures facile in errores impegerunt; Eccleſiæ deciſionibus ad-

hæ-

Digitized by Google

ſeremus: myſterium eſt, quo flagitioſi homines abuſi ſunt, ut in flagitiis ſuis perſiſterent, eodem utamur, ut noſmet ad bonorum operum praxin excitemus. Immo procedamus etiam ſi opus eſt, & ut antiquus ille Solitarius, dicamus: ſi reprobus ſum, ſaltem in hac vita Deum glorificabo. *Idem.*

Nimis curioſa perquiſitio myſterii prædeſtinationis Deo eſt contumelioſa.

Curioſius perquirere; utrum nos elegerit Deus, ut ſimus vaſa iræ, an miſericordiæ; utrum nomen noſtrum in vitæ libro deſcripſerit, an illud oblivioni tradiderit; utrum nos de reprobationis maſſa eduxerit, an in illa reliquerit; utrum præviderit nos aliquando ſalvos, vel damnatos futuros eſſe: omnes hæ curioſæ, inutileſque perquiſitiones procedere non poſſunt, niſi ea diffidentia divinæ bonitatis, & ex dubitatione, in qua verſamur, utrum pro nobis bona, & favorabilia conſilia conceperit; quod nonniſi contumelioſiſſimum eſſe poteſt Deo, quoniam prima cogitatio, & illa, quam copit altius in mentibus, cordibuſque noſtris imprimere, eſt ſuæ videlicet erga nos bonitatis, atque dilectionis: *Sentite de Domino in bonitate.* Sap. 1. Idcirco patris nomine vult appellari, ſed patris tali modo, ut reliqui patres non ita ſint patres, ut ille: *Tam Pater nemo*, ut inquit Tertullianus. Quid ille non dixit, quid operatus non eſt, ut doceret ſe pro nobis habere viſcera miſericordiæ, ſuaque ſtudia, curaſque pro hominibus toto cœlo amantiſſimarum matrum amorem infinite ſuperare? *Nunquid oblivisci poteſt mater infantem ſuum? & ſi illa oblita fuerit, ego non obliviſcar tui.* Iſa. 49. Quot validis, atque ad perſuadendum aptiſſimis argumentis eam probavit veritatem, quam per S. Paulum prædicari voluit; ſe videlicet velle, omnes homines ſalvos fieri: *Deus vult omnes homines ſalvos fieri.* 1. ad Timm. 2. & per S. Petrum; ſe videlicet nolle, quemquam interim, ſed univerſos ad ipſum per pœnitentiam reverti: *Nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reverti.* 2. Petr. 3. Mihi injuriam infers, ait ille apud Ezechielem, ſi putas me impii mortem optare; opto illum vivere, & converti: *Nunquid voluntatis meæ eſt mors impii, & non ut convertatur, & vivat?* Ezech. 18. Poſt hæc teſtimonia, & has paternæ charitatis proteſtationes ambigere adhuc, utrum hic amabilis Pater nos dilexerit; curioſius inquirere, utrum nobis vitam conferens nos ad extremum finem noſtrum adducere voluerit, nobiſque neceſſaria præparaverit ad hunc finem ſubſidia, ne hoc eſt illius bonitati contumeliam inferre. *P. Texier, ſermone pro feria quinta hebdomadæ quintæ in Quadrageſima.*

De ea difficultate, quæ non nulli libertatem noſtram cum Dei præſcientia conciliant.

Haud ita facile eſſe inquis, hominis libertatem cum Dei præſcientia, & virtutem gratiæ cum libero arbitrio conciliare. Vah! cur hoc tibi negotium faceſſere vis? Tuum non eſt hæc ſimul conciliare, ſed Dei; hoc hujus intereſt, non tua. Qui duplicem naturam toto cœlo diſtantem, divinam, humanamque in una, eademque perſona conjunxit mirabili conſenſu, S. Leo inquit, majeſtatem cum humilitate, virtutem cum infirmitate, immortalitatem ſuam cum noſtra mortali conditione conjungens, quin naturæ divinæ gloria, & omnipotentia opprimeret, vel deſtrueret naturam humanam, & quin alterius humilitas alterius officeret dignitati, Deus idem ſatis habet ſapientiæ, ac potentiæ, ut eam efficiat conjunctionem, quam concipere nequis... Nihil certius, quam ſumma Dei poteſtas: nihil etiam inter creata ſanctius, quã humana libertas, quam nil creatũ cogere poteſt, & quæ jus etiam habet Deo reſiſtendi. Novit tamen Deus, quomodo duo iſta conciliet, neque tuum eſt, hæc velle intelligere. Cur igitur hoc tibi crucem figere ſinis? Cur temet iis implicas rebus, quas minime concipis? Sufficiat tibi ſcire, Deo infinitam eſſe ſapientiam, ac noſſe illum æterna conſilia ſua cum iis conciliare, quæ tu capis gratiæ illius cooperando. *Idem.*

Si prædeſtinatus ſum, aliquis ait, quodcumque faciã, ſalus mea in tuto eſt; ſive contra, quidquid faciam, inutiles erunt omnes conatus mei. Inſana argumentatio; periculoſus dæmonis laqueus, qui plurimos in damnationem, ac flagitioſum vivendi impulit genus. Undenam hoc pacto tunc ſolum argumentamini, cum de veſtra agitur ſalute? Nunquid ita ratiocinamini, cum de fortunis veſtris, corporiſque valetudine ſermo eſt? Dicitis: ſi decrevit Deus me proſpera fortuna frui, me opibus abundare, me ad dignitatum apicem evehi, cur operã impendo, ut meæ fortunæ, omini, dignitati conſulam? Qui ita loqueretur, hic profecto de ſanæ mentis uſu dejectus videretur; num vos ſapientiores eſtis, cum de ſalutis veſtræ negotio ita loquamini? Homo hic, dicitis, ſubſiſtere poterit, opibus augeri, honores adipiſci, ſi operam navaverit, ſi nihil reliquum fecerit, quominus votorum ſuorum ſummam conſequatur; cur autẽ non ſimili modo de veſtra ſalute loquimini? Quænam hujus rei eſſe cauſa poteſt? vel quod diſcrimen?... Cavete quam diligentiſſime, ne hiſce periculoſis, ac inutilibus de prædeſtinatione quæſtionibus implicemini. *P. Nepveu tomo tertio conſiderationum ſuarum.*

Licet ignoremus, utrum prædeſtinati ſimus, tamẽ in Dei bonitate confidere debemus.

Quidquid Sanctos terret, & in mundo gignere poteſt deſperationẽ ad unam hanc maximi momenti quæſtionem redigitur, nonniſi in altera vita elucidandam: utrum videlicet ſimus ex numero prædeſtinatorũ quænam ſit divinæ erga nos voluntatis diſpoſitio, & quid ab æterno de noſtra ſalute decreverit. Nihil ſane ſingillatim ſtatuere poſſumus de cujuslibet Chriſtiani prædeſtinatione, ſeu quod hoc divina celat providentia, ſeu quod ne ipſi quidem certi eſſe poſſunt de liberi arbitrii ſui conſiliis, quæ in hac re & ipſa ſpectanda ſunt. Sed docet Scriptura hoc ſpei noſtræ generale principium a nobis eſſe conſtituendum, Deum ſincere velle omnes homines ſalvos facere, atque per eum non ſtaturum, quominus ad ejus gloriæ, pro qua illos creavit, poſſeſſionem perveniant. Fateor equidem, S. Bernardus ait, ſi id tantum ſpectemus, quod in natura ſumus, vel quod facti ſumus per ſcelus, ægre nobiſmet perſuadere poſſe, Deum erga nos adeo propitios ſenſus fovere; ſed altius cor ejus ſcrutemur, eas inveſtigemus rationes, propter quas operatus eſt, ibique felicitatis noſtræ principia inveniemus. *Biroat in Adventu ſermone 7.*

De timore nostro Deus finalẽ a nobis ſuccedet perſeverantiam, quæ prædeſtinationi noſtræ cumulum addit.

Equidem ſcio finalem gratiam eſſe privilegium, quod Deus re ipſa nonniſi prædeſtinatis concedit, ſed æque verum eſt, ipſum fidelibus omnibus offerre gratias, & ſubſidia ad perſeverantiam hanc obtinendam. S. Auguſtinus de dono perſev. ait, hanc a Deo quoq; humiliter, & enixe flagitandam eſſe: *Quiſque dum neſcit, an in bono perſeveraturus ſit, humiliter, & ſollicite Dei gratiam imploret, cum eaque caſum cavere, & in gratia perſeverare ſatagat.* Et S. Chryſoſtomus addit, nos maxima in hoc promereri poſſe beneficiũ per fidem, ac vigilantiã; & Synodus Tridentina ſeſſ. 6. c. 3. præclaram inde hanc eruit illationem. Nemo aliquid ſibi certum circa perſeverantiam promittat, quamvis Chriſtiani omnes ſpẽ ſuam in Dei gratia, & protectione conſtituant, quam Jeſus Chriſtus nobis promeruit; & cujus effectum certiſſime conſequemur, niſi ipſi criminibus noſtris obicem conſtituerimus. *Idem.*

Signa, utrum ex numero prædeſtinatorum ſimus.

Scio, dicet aliquis, prædeſtinationem effectum eſſe miſericordiæ Dei: ſcio hanc gratias ſuas, quomodo eidem placet, conferre, & eos, quos a corrupta ſeparat maſſa, hoc unum bonitati illius acceptum referre oportere. Verum egone ex horum numero ſum? An adhuc in hac funeſta maſſa verſor? Ut huic aliqua dubitationi lux afferatur, notanda ſunt ea, quæ docet S. Auguſtinus; duo videlicet eſſe, quæ ipſi facere non poſſumus. Deus nos ante mundi creationem prædeſtinavit: *Elegit nos ante mundi conſtitutionem*, ad Epheſ. c. 1. poſt ſæcula vero nos glorificat. Hæc duo extra mundum fiunt, & ignorantur a nobis, & alia duo fiunt in mundo, & illa ſcire debemus: *Vocat nos de mundo, juſtificat nos in mundo.* Si ergo aliquomodo ſcire vultis, utrum Deus vobiſcum magna hac uſus fuerit miſericordia vos prædeſtinandi, videte, utrum ſeparati ſitis a mundo, & utrũ in mundo pœnitentiam agatis. Si mundo inhæretis, ſi pœnitentia ſincera nequaquam juſtificationis gratiã meremini, metuendum vobis eſt, ne ea beato electorũ numero ſitis. In vobis ſitum eſt iis uti ſubſidiis, quæ vobis præbuit Deus, ut ſalvaremini. Si in vobis poſitum eſſet in hoc mundo vos beatos efficere, jam eſſetis beati; in vobis poſitum eſt beatos eſſe in æternitate, & eſſe non vultis? *Ex Specimine ſermonum pro feria quarta hebdomadæ paſſionis.*

Supponamus nihil decreviſſe Deum de hominum ſalute, niſi poſt mortem illorum. Hoc poſito con-

Ita vita noſmet gerere debemus quaſi non prævidiſſet Deus, quid in æternitate futuri ſumus.

conſtat debere quemlibet ſerio de ſe cogitare, quin dicat, nihil accidet, niſi quod Deus prævidit, ac determinavit, quoniam *per adinaton* ſupponimus nihil ab eo prævíſum, vel determinatum fuiſſe. Quod nobis tunc id ſupponentibus faciendum eſſet, nunc etiã faciẽdum eſt; omnia enim nobis eodem accident pacto, quaſi neq; prævíſa, neq; determinata fuiſſent. Æque liberi ſumus, ac eſſemus, niſi Deus actiones noſtras cognoſceret, atque ſalutem in manibus noſtris habemus, quaſi Deus nihil determinaſſet de nobis, ut docet fides. Debemus igitur operari eodem pacto, quo tunc operaremur, eademque capere conſilia. *P. Duneau ſermone pro feria 4 poſt 5. Quadrageſimæ Dominicam.*

Utrum Deus me prædeſtinaverit, an ſecus, quid ad me, ſi omnia accidant perinde? Prædeſtinatio illius non eſt cauſa, quæ mihi afferat neceſſitatem, neque ullum patitur detrimentum libertas mea; quandoquidem æque integrum mihi eſt me ſalvare, vel perdere, ac ſi neque prædeſtinatus eſſem, neque reprobatus. Dei immutabilia ſunt decreta, non abnuo; falli nequit ejus præſcientia, nihilque accidit, niſi quod ille decrevit, atque prævidit. Verum de hoc vobis cogitandum non eſt, neque huic rei immorandum. Certi eſtote nihil niſi ex voluntate veſtra eventurum ea iis, quæ ad ſalutem veſtram pertinent, vel interitum. Ad ea incũbite, quæ in vobis ſita ſunt; & ea, quæ ſecus, relinquite .... In mundi bujus negotiis ſæpe animadverti hominibus terrena hæc negotia procurantibus nequaquã negotium faceſſere, quod ſcit Deus, quid illi facturi ſint, & quid illis ſit eventurum; ſed quiſque id capit conſilii, quod in rem aptius exiſtimat, ut quod cupiunt, conſequantur, quin Dei præviſio illos moretur. Agricola nunquam dicit, novit Deus, utrum hoc anno fertilis futura ſit meſſis, an ſecus; ſed quin ſit de hac ſcientia ſollicitus, arat, ſerit, occat, omneſq; muneris ſui partes adimplet. Mercator non ait: prævidit Deus, utrum ditior evadam, an ſecus; cur neceſſe eſt memet itinerum, mariſque tot obire pericula? Nemo eorum, qui ad aliquam in republica dignitatem anhelant, Dei conſulit cognitionem; iis utitur artibus, quas aptiores putat, ut voti reus fiat, idque in omnibus mundi negotiis fieri conſuevit ... Si quis ægrotanti diceret, ne pharmacum haurias, ſcit enim Deus, utrum ea hoc morbo periturus ſis, an ſecus; neque eveniet, niſi quod ille novit eventurum; creditiſne, hanc illis rationem ſatis futuram, niſi mente potius, quam corpore ægrotaret? *Idem.*

De prædeſtinatione eodem pacto loquendum eſt, ac de præſcientia Dei in vitæ ratione.

Quod mortales omnes ſatis de præſcientia Dei ſciunt, nullam illius habendam eſſe rationem in noſtris negotiis, nequaquam minus verum eſt, cum ſermo eſt de prædeſtinatione: quia nulla unquam habetur ratio eorum, quæ decrevit Deus de eventibus, qui a noſtris operibus prodent. Sed quilibet ita res omnes metitur, ut facile ad optatum finem perveniat, & ut votorum ſuorũ ſummam conſequatur: atque viri boni nihil ultra faciunt, niſi quod ſe ſe divinę voluntati conformant, cum earius fallit curas eorum. Eodem pacto agendum in iis, quæ ad noſtram pertinent ſalutem; hoc eſt, negligendum eſt, utrum nos prædeſtinaverit Deus, hoc eſt, utrum ex electorum numero ſimus, an ſecus: ſed adnitendum ita vitam inſtituere, ut mereamur beatitudinem, quam promiſit Deus illis, qui leges ipſius obſervabunt, certi hanc illius eſſe voluntatem, quod ſaluti noſtrę ſedulam navemus operam; & hoc in ſenſu voluntatem noſtram cum ipſius voluntate conformare debemus, quæ eſt, ut cum ipſo cooperamur ea in re, quam ſine ipſo facere non poſſumus, & quam ille ſine nobis nunquam operabitur. *Idem ex parte.*

Nobis perſuaſum eſt, ſi reprobabimur, non niſi culpa noſtra reprobatum iri.

Æternum Dei decretum de eo, quod futurus ſum, hac in vita penetrandum non eſt: illud vero certiſſimũ eſt, ſi ea reproborum numero fuero, hoc ideo futurum, quod gratiis Dei reſpondere noluero; hic enim Deus infinite juſtus, atque miſericors nequit me æterno, nullumque habituro finem damnare ſupplicio, niſi illud meritus fuerim. De hoc in fide dubitari non poteſt. Hoc autem ſatis eſt, ne perturbetur ſpiritus meus, & ne alia ſalutis meæ cura ſollicitet, niſi fidelitatis erga eam gratiam, a qua pendet. Hoc neceſſario mihi ſciendum eſt in hoc argumento, Quęcumque aliæ cognitiones, quas optare poſſem, mihi vel inutiles eſſent, vel perículoſæ. Etenim ad examen revocare modum, quo Deus alios quidem reprobavit, atque prædeſtinavit alios; cur non eaſdem omnibus contulerit gratias; undenam alii damnentur cum iiſdem, & fortaſſe validioribus gratiis, cum quibus alii ſalvantur; hæ quæſtiones ſunt, de quibus cum ne verbum quidem protulerit Deus in ſacris Scripturis, eas a nobis ignorari voluit ob cauſas divinæ ſuæ ſapientiæ compertas. *Ex Specimine ſermonum pro Dominica 19. poſt Pentecoſten.*

Id, quod in Dei providentia minime concipio, probandum mihi eſt per ea, quæ in eadem concipio. Mihi perſuadere debeo, ſi in ea quid occurrat, quod juſtitiæ contrarium videatur, hoc proficiſci nequaquam poſſe ex imperfectione aliqua, quæ ſit in Deo, ſed ex ea, quæ eſt in mente mea, quæ exiguis finibus continetur. Inde vero timor, atque diffidentia noſtra proficiſcitur, quod in illis immoramur, quæ in hoc prędeſtinationis myſterio nequaquam intelligimus, quin animum advertamus ad ea, quæ Deus nobis manifeſtavit, & cujus revelatio ſufficit, ut inde ſolatium percipiamus. Si Dei mentem, atque eccleſiæ intentionem inſpiceremus, næ alteram ex altera contigeremus; iis, quæ cognoſcimus, ad confidentiam noſtram fovendam, & iis, quę non cognoſcimus, ad fidem exercendam uteremur. Sed prorſus oppoſita ratione plures euſque progrediuntur, ut credant, Deo non fuiſſe voluntatem nos ſalvos faciendi; atque ideo gitationes ſeſe ſuis cupiditatibus abdunt, quaſi de ſalute illorum actum eſſet omnino. Teneamus igitur magnum hoc fidei principium, ſi gratię Dei fideles fuerimus, nos certiſſime ea prędeſtinatorum numero futuros, atque in nobis eſſe poſitum fideles eſſe gratię, quę nobis nunquam deeſt. Secretas vias, quas in ſalutis noſtrę œconomia Deus ſequitur, neſcio; hoc autem ſcio ſortem meam eſſe in manu Dei, qui miſericordię, atque juſtitię plenus eſt, atque omnia opera bona, quę fecero, depoſitum eſſe, quod illi committo, & cujus ſcio illum ſedulam fideliter eſſe rationem redditurum. *Scio cui credidi &c. Idem.*

Opus eſt, quod metue judiciorum Deorum cultus ex judicem fideles efficiat.

Fidelium plerique in officio continentur, S. Auguſtinus ait, & poſt ipſum S. Proſper; mirabile hoc Dei de hominibus judicium, quo alios vocat, rejicit alios; illos complectitur, hos deſerit; ſejungens illos, quos vult ſalvos facere, ut ſuis adjutricibus, & gratiis certiſſime, quamvis libere, ſalvi fiant, & in corruptionis maſſa relinquens eos, qui per deſiderium ſuorum improbitatem, & cordis nequitiam illic cupiunt permanere. Hoc prædeſtinationis, & reprobationis myſterium eos terret; conſideratio Dei hinc quidem miſericordis, inde vero juſti, atque ſeveri illos ſub potenti manu ejus humiliat. Gratiam impertit, cui vult, & miſeretur eorum, quorum vult miſereri. Inde vero quid accidit? Hoc nempe quod ſemper nobis trepidandum, ſemperq; metuendum eſt; atque ſumma officii fide cultui illius inhærendum. *Ex ſermone de Samaritana, qui P. Ruea acceptus refertur.*

Dæmon nequius ratiocinatur, ac nos in prædeſtinatione noſtræ negotio.

Si prædeſtinatus ſum, nequicquam laboribus exerceor, inquiunt impii; Dei voluntas explebitur; ſin ſecus, oleum, operamque perdo ad cœli gloriam mihi comparandam contendens. Licet Scriptura, atque Patres nullum nobis hac in re ſolatium reliquiſſent; licet Salvator, ut animos faceret nobis, & fidem, & ſanguinem ſuum non impendiſſet, dæmonis tantum mihi ſatis eſſet exemplum, ut prorſus oppoſita arguerem. Videte quo me redigatis; huc denique, ubi dæmonis utar prudentia, ut vitæ veſtræ rationem corrigam, & velim ſenſus veſtros juxta ſenſus illius conformari. Nunquid ille, uti vos, argumentatur? num ait ille, ſi homo hic prædeſtinatus eſt, nequicquam illi ſtruo inſidias, nunquam illum ex Dei manibus eruam: ſin autem reprobatus eſt, inutiles erunt omnes conatus mei, ille ex manibus meis non effugiet. Quibus immo non utitur dolis, atque verſutiis, ut juſtum impellat in ſcelus? quam negligit occaſionem, ut peccatorem altius in ipſius immergat ſceleribus? Agnoſcite, Tertullianus ait, dæmonis ingenium, ac tantum curæ impen-

dite

dite ſalutem veſtram operatori, quantum ille, ut veſtræ cumulum addat reprobationi. *Ex ſermonibus moralibus.*

De aliquarum animarū prædeſtinatione.

Nequaquam licet nobis curioſius inveſtigare rationes, propter quas prævenit Deus amore ſingulari electas animas quaſdam, quas ille ad magna propter amorem ſuū agenda, ſuſtinendaq; deſtinat, ſeu quod lateat in ſecretis ſapientiæ conſiliis, & in inviis providentiæ myſteriis; ſeu quod eū ipſe cordis ſui ſit Dominus, ſibi facultatem reſervat illud, quocūque ſibi placuerit, vertendi, atque large, effuſeq; ſuas conferendi gratias, ubi voluerit; quin ullam nobis permiſſionem relinquat, quam magnitudinem miſerationum ſuarum cum reverentia adorandi. Nobis tamen aperit aliquando cauſas, propter quas alios aliis prætulit, quia illos invenit idoneos, &c. *Idem.*

Signa, ex quibus cognoſcimus utrum ſimus prædeſtinati.

Certum eſt, res eaſdem, quæ in temporali divinorum decretorum executione occurret, ab æterno præparatas fuiſſe in viſione, ac mente Dei, quemadmodum videmus omnia lineamenta, quæ in imagine quadam videntur, inveniri in typo, ex quo imago educta eſt. Æternæ autem prædeſtinationis executio nobis indigitatur per divinorum mandatorum obſervantiam, bonorumque operum neceſſitatem, ideoq; in ea incertitudine, utrum prædeſtinati ſitis, an ſecus, id certo cognoſcere quodammodo poteſtis veſtram vivēdi rationem intuiri. Videte utrum prædeſtinati vitam ducatis. Vivite bene: *Serva mādata*, quemadmodū olim Dei filius dicebat. Hoc ſatis eſt, nihilq ue vobis ſciendū eſt de veſtra prædeſtinatione, quandoquidem certum eſt nullos Deum glorificare, niſi qui ſancte vixerint, neque coronare, niſi qui ſtrenue certaverint. *Auctor Anon.*

Senſibile argumentum, quo exiguus electorum numerus probatur.

Supponamus, Fideles, hanc omnibus extremam eſſe horam, præteriiſſe tempus, atque incipere æternitatem, Dei filium jamjam prodire noſtrum ſingulos ſecundū cujuslibet opera judicaturum, ac nos omnes hic eſſe ab illo vel gratiæ, vel mortis ſententiam expectantes. A vobis quæro & ipſe graviſſimo timore perculſus, ſortē meam a veſtra nequaquam ſejungens, meq; conſtituens eodem in ſitu; in quo omnes aliquādo prodituri ſumus coram Deo judice noſtro, & in quo oro vos, ut ad breve momentū voſmet modo conſtituatis: quæro inquam, ſi modo Dei filius prodiret, terribili judicio juſtos a peccatoribus ſeparaturus, creditiſne, majorem numerum ſalvum fore? Creditiſne, juſtorum numerum ſaltem numero peccatorum fore parem? Creditiſne, ſi in præſentiarum excuterentur opera eorum, qui hac in concione frequentes adſunt, inter nos decem tantummodo juſtos inventum iri? A vobis hoc quæro? Vos id ignoratis, & ego quoque ignoro: ubinam cæteri eſſent? Dicam amplius: plurimi ſunt peccatores, qui nolunt converti; plurimi, qui volunt, nec convertuntur; alii, qui convertuntur, ut relabantur, vel demum, qui fallaci temeritate ſe converſione nequaquam indigere arbitrantur. Incipite primum quatuor hæc peccatorum genera ſemovendo; neque enim ea electorum erunt numero, quia nemo eorum eſt in gratia. Ubi igitur nunc eſtis juſti in oculis Jeſu Chriſti? In medium prodite, & voſmet a peccatoribus ſeparate: triticum recede a palea: quid poſt hæc remanebit? Eheu! interitus noſter jam fere certus eſt, nec advertimus animum! Sumus in via perditionis, neque inde egredi admitimur! *P. Maſſillon tomo 3. ſermone de exiguo electorum numero.*

Licet unus tantū nobis adeſſet reprobus nobis eſſet trepidandum.

Quamvis etiam ex omnibus nobis unus tantum reprobus eſſe deberet, idque cœlo demiſſa vox nobis nunciaret, quin ſingillatim indigitaret illum, quis ex nobis non contremiſceret? Nonne noſtrum ſinguli ſe dicerent, ut olim Diſcipuli; nunquid ego Domine hic reprobus ſum? Quænam eſt ſors mea, quod fatum meum? Egone ſum ex electorum tuorum numero, an ex numero reproborum? traduces me ne ad dexteram tuam cum benedictis Patris tui; an cum maledictis me in infernum projicies? Hæc quilibet ſecum. Si ergo nequaquam noſmet in eum adducimus ſtatum, ubi a capite noſtro lacrymis, pœnitentia, ac fidelitate tantum propulſare valeamus infortunium, nunquid ſapientes ſumus? Fortaſſe inter nos decem tantum ſunt juſti: quid ſcio? fortaſſe ne unus quidem eſt; etenim, o Deus, ſine terrore non audeo oculos convertere in abyſſum juſtitiæ tuæ, & iniquitatum noſtrarum multitudinem: fortaſſe, inquam, ex nobis omnibus unus dumtaxat ſalvabitur, & putas te hunc fore? fallaci hac ſuffultus confidentia quieſcis, tu, cui fortaſſe magis metuendum eſt, quam alteri cuipiam, tu, cui trepidandum eſſet, licet infelix hæc ſors in unius tantum reprobi caput eſſet lapſura! *Idem.*

Quamvis adſit metuendi ratio, & quā parum timeamur, ne ex reproborum numero ſimus.

O Deus! quam parum cognoſcimus periculum, cui ſumus obnoxii, ubi non omnia conamur illinc evaſuri! Quid! infelix peccator non trepidat eam ob rem, propter quam juſtiſſimus quiſque præ terrore contabuit? Ob unam hanc æterni fati cogitationem viſi ſunt ſancti pœnitentes pectus ſuum tundere, turbari, ſeſe cineribus adſpergere, atque cilicio artus contegere, & vias aperire ad fratres interrogandos: crediriſne Dominum ſua mecum uſurum eſſe miſericordia? Viſi ſunt jamjam ſub iteratis auſteritatibus animam efflare, niſi miſericordia tua Domine, cordis eorum perterriti ventis imperaſſet ira ut tranquillitas fieret. Hoc tot ſancti viri fecerunt: mundus vero fere totus poſt tot crimina, tot lapſus, atque relapſus ſecurus eſt; peccatores jamjam ferme a cœleſti patria prohibiti, qua ſe præbuerunt indignos, de fato ſuo ne minimum quidem ſunt ſolliciti. Quidquid præcipitur miniſtris, qui illis adſiſtunt, hoc eſt, ne illos perterrefaciant, ne illis de terribilibus veritatibus loquantur, neque illis opem ferant, ut ſe ipſos ſeducant, atque in fallaci pravæ conſcientiæ ſuæ pace ſibi noxiam tranquillitatem concilient.

Fruſtra in Salvatore morte ea paſſione confidimus niſi noſtre ſalutis operemur.

Verum eſt Dei filium in cruce morientem ſeſe pro nobis obtuliſſe ſacrificium, atque pro mortalium omnium ſalute ſanguinem ſuum effudiſſe: *Pro nobis mortuus eſt Chriſtus.* Sed nihilo minus verum eſt, quamquam tanta illius extiterit miſericordia, non omnes homines ſalvos fore: quippe infinita hujus ſanguinis, mortiſque merita non omnibus applicabuntur, neque ea ſibi quilibet applicabit. Juda miſer! Quid tibi profuit, quod filius Dei, qui tot benevolentiæ ſuæ tibi argumenta tradiderat, in cruce efflaverit animam? Crudeles Judæi! Phariſæi abominabiles, quid vobis profuit, quod Deus hic, qui apud vos tot miracula ediderat, qui tot ægros curaverat, qui tot gratias effuderat, in Calvario ſpiritum fuderit: quandoquidem ex tot guttis ſanguinis, quæ fuerant effuſæ, ne una quidem peccata veſtra delevit? Latro infelix, qui ad latus Dei morientis obiiſti, quid tibi profuit illum intueri in agone poſitum, quid audire illum Patri ſuo vota nuncupantem, ut parceret inimicis ipſius, quandoquidem orationis hujus fructus tibi applicatus non fuit? *Joly propoſitione de Jubilæo.*

Precipua ratio exigui electorum numeri.

Pauci ſalvantur, o Fratres; in mundo enim nonniſi duo hominum genera concipi poſſunt, vel eorum, qui ita felices fuere, ut innocentiam ſuam puram, integramque ſervarent, vel eorum, qui eam ſemel amiſſam in pœnitentiæ ſacramento recuperarunt. Prima exigui electorum numeri cauſa. Duplex hæc tantum ſalutis via patet, idque nonniſi vel innocentibus, vel pœnitentibus. Ut jure ad cœli regnum adſpires, vel innocens eſſe debes, vel pœnitens: nihil coinquinatum ingredietur illuc, Jeſus Chriſtus inquit, eoque vel conſervata puritas, vel puritas reparata afferenda eſt: quotus autem quiſque duplicem hanc ſequitur viam? Mori ab omni labe purum, privilegium eſt, ad quod pauci adſpirare licet: vivere pœnitentem gratia eſt, quam pauci obtinent; nihil enim in mundo veris pœnitentibus infrequentius eſt. *Pater Maſſillon ſermone pro feria ſexta hebdomade paſſionis.*

Prædeſtinationis effectus.

Conſummatæ prædeſtinationis effectus ea ſunt omnia, quæ efficaciter ad ſalutem adducunt: cumque Deus ſit auctor prædeſtinationis, illa tribuit, atque ad hunc finem immittit. In hoc ordine omnes conſtitui poſſunt vitæ hujus eventus, quos ipſi ſæpe fortunæ acceptos referimus, bona ſeu naturalia, ſeu ſupernaturalia, proſperam, adverſamque fortunam, bonos, maloſque noſtrorum conſiliorum, & negotiorum exitus, & quidquid alicujus eſſe poteſt opis, ut ad æternam beati-

ali-

tudinem perveniamus. Cumq; res omnes mundi hujus aliquid huic conferre poſſint conſilio, omnes corporis, animæque qualitates, actiones, & officia omnia, omnes, quæ ſeſe offeruot, occaſiones, & quæ a providentia ad finem hunc ſunt ordinatæ, totidem ſuot effecta prædeſtinationis, & curæ, quam illa gerit, ut electorum ſuorum ſaluti proſpiciat. Attamen dici nequit, in hoc numero peccata noſtra recenſeri, neq; enim poteſt Deus illa ad finem adeo præſtantem traducere: quanquam homines aliquando ex ipſis criminibur bonum, atque utilitatem hauriant, puta occaſionem agendæ pœnitentiæ, vel ardentius diligendi Deum; etenim ſuppoſito peccato Deus ſecunda intentione, ejuſq; ordinem ſubvertendo, inde elicit argumentum vel pœnitentiæ, vel ardentioris charitatis. Sed cætera juxta directionem hanc fiunt beneficia, quibus Deus ſuaviter, & jucunde homines ad ſalutem adducit. *P. Delingendes ſermone hujus argumenti.*

Confidentia in bonitate Dei circa noſtræ prædeſtinationis negotium.

Quodcumque fecerim, vel facturus ſim, ſcio tandem Dominum eorum, quorum voluerit, miſereri: *Cujus vult miſeretur.* Hoc verum eſt; ſed voluntas ejus non eſt cæca voluntas, vult ſemper, quod æquius eſt, nempe merito, pietatiq; favere. Deus in gratiarum ſuarum diſtributione omnino liber eſt: ſed hoc fidelibus ejus tanto melius eſt; nec deerit, quominus liberaliter illis ſua conferat dona. Quamvis bonus pater non teneatur filios hæredes ſcribere, nunquid ideo metuendum eſt, ut illos privet, alios ſibi quæſiturus hæredes? Non poſſum finalem perſeverantiam mereri, illam tamen petere poſſum, ac Dei filius ſeſe ſacramento adegit, hanc precibus noſtris nequaquam ſe negaturum. *Pater de la Colombiere ſermone 56. de prædeſtinatione.*

Poſt ea, quæ pro nobis Domine & dixiſti, & feciſti, quo jure tu, o modicæ fidei homo, diffidis? *Quid ultra potui facere vineæ, & non feci?* Reſponde Deo tuo anima timida ſimul, & ingrata? Quæ validiora cupere potuiſſes argumenta, ut tibi perſuaderes ſalutem tuam mihi curæ fuiſſe, præ illis, quæ tibi dedi? Nunquid magis me ipſum demittere poteram, vel te ſublimius extollere? Nunquid unica in venis meis ſanguinis gutta ſuperfuit, vel una in corpore meo pars, quæ flagellis, ac vulneribus caruit? Quid ultra a me expetere potes, poſtquam me ipſum tradidi tibi? Poſtquam tuam utilitatem meis prætuli bonis, vitæ, bonori, aliquidne ultra facere poteram propter amorem tui? Si mihi animos non fuiſſet ſalvandi te, cur tot adhibuiſſem documenta, tot ſacramenta inſtituiſſem, tot gratias contuliſſem? Nunquid proprio ſanguine tibi pharmacum præparaſſem, quo omnia vulnera tua ſanarentur? Nunquid tibi comedendum præbuiſſem proprium corpus meum, niſi anima tua mihi eſſet chariſſima? *Idem.*

Exprobrationes, quibus Deus peccatores corripit, oſtendens in ipſis poſitum fuiſſe ſemet ſalvare.

Hæc quoque ex iis artibus eſt, quas inſpirat vivendi licentia, perſuadere videlicet neminem in mundo ſalvari poſſe, quibuſdam ſaltem in conditionibus, ut ſuo veluti jure per fas, & nefas graſſari poſſit, quidquid audere, & conari. Sed prætextum hunc evertit Deus per eas minas, quas impiis in Scriptura intentavit: *Vocavi, & renuiſtis: ego quoque in interitu veſtro ridebo, &c.* Prov. 1. Neque enim ait; vocavi, & ſequi me non potuiſtis: quæ verba efficerent, ut Deus, licet Deus ſit, rationem redditurus eſſet interitus noſtri, nobiſque quodammodo cauſam adjudicaret. Sed *vocavi, & renuiſtis*: hoc eſt, noluiſtis efficaciter, noluiſtis conſtanter, noluiſtis eo modo, quo ſoles ea velle, quæ bona fide velle conſueviſti. Hoc autem poſito, quod in vobis ſitum fuerit id velle, videamus, S. Auguſtinus ait, utrum jure conqueri poſſitis hac in re, ubi nihil petitur ex vobis, niſi quod velitis: *Vide ſi labor eſt, ubi velle ſatis eſt.* Si ut divites, nobileſque fieremus, ſatis eſſet velle, qui deſperaret, ſe cumulare poſſe divitias? *Pater Bourdalove in ſermone de Prædeſtinatione.*

Qui bene vivere ſtudeat, credere ſ…

Credine poteſt, nolle Deum nos ſalvos facere, cum nos bene vivere velit? Quid? vellet nos bonam ducere vitam, & bona occumbere morte, & nollet ſalutem noſtram? Verum igitur eſt, velle Deum, eos omnes, qui bene vivunt, & bene moriuntur, ſalvos eſſe; hoc perſpicuum eſt. Non dubitetis, utrum velit Deus nos bene & vivere, & mori, id enim explicite docet in Scripturis: igitur neque dubitare poteſtis, utrum vos ſalvos fieri velit. Scitote, S. Paulus ad Rom. 9. ait, nullam in Deo eſſe iniquitatem: *Nunquid iniquitas apud Deum?* Ideoque juſtitiæ coronam præparat omnibus illis, quos ſerio ad certamen invitat: ſincerumq; habet deſiderium præmium conferendi omnibus illis, quos excitat, ut currant in ſtadio. Omnes ad præliandum invitat; ſanctæ adhortationes, quas per os Prophetarum, atque Apoſtolorum profert, generatim diriguntur ad omnes: igitur, quantum in ipſo eſt, vult omnes coronari, omnes recipere bravium. Clarius, & brevius; vult Deus omnes, qui legem ſervant, ſalvos fieri; at vult omnes ſervare legem: ergo vult omnes ſalvos fieri. Si eſſent aliqui, quos nollet Deus ſervare legem, illi ſane non ſervantes non peccarent, neque enim facerent contra Dei voluntatem: igitur aliqui eſſent, quibus permitteret Deus facultatem faciendi, quidquid malum vocatur a nobis; quod ejus ſanctitatem deſtrueret. Et ſi qui eſſent alii, quos vellet Deus ſuam ſervare legem, & quibus nihilominus ſalutem conferre detrectaret, hoc illius juſtitiam everteret. *P. Texier ſermone de prædeſtinatione in Quadrageſima.*

poſſunt; ſe a Deo ſalvos fieri dum ſi…

Cum ſalus noſtra & a Deo pendeat, & a nobis, opus eſt, ut confidentes in bonitate Dei, qui facere nequit, quominus ei ſe ea conferat omnia, quæ debet, nihil quod ad nos attinet, reliquum faciamus, ut ad effectus reducamus ſinceram voluntatem, qua nos ſalvos facere cupit... Etenim inniti fallaci impiorum argumentationi paſſim dicentium: ſi prædeſtinatus ſum, nihil mihi timendum eſt, & Dei voluntas adimplebitur; ſin autem e contra, quodcumque faciam, immutabile divinum decretum non mutabo: inniti inquam funeſtæ huic argumentationi, qua ſeductor ſpiritus utitur ad animas decipiendas, illuſio eſt æque inſana, ac innoxia: etenim ſi prædeſtinatus ſum, id fieri non poteſt niſi per ea, quibus adhæret prædeſtinatio. Hæc autem docet fides eſſe chriſtianam vigilantiam, timorem cum reverentia conjunctum, accuratiſſimam omnibus gratiæ motibus fidelitatem. Itaque ſtatim ac omnia iſta relinquo, me ipſum quodammodo reprobo, atque me prædeſtinatum putans facto, quidquid faciendum eſt, ut me nequaquam prædeſtinatum eſſe mihi perſuadeam. Neque enim ſecundum ideas veſtras vos prædeſtinavit Deus, inquit S. Fulgentius, ſed tanquam rationabiles creaturas, quæ mereri poſſunt, quæ victoriæ titulo cælum lucrari debent, & quibus Deus gloriam tanquam juſtitiæ coronam pollicetur: itant victoriæ, quas de affectibus noſtris reportamus, omnia ſatisfactoria opera, quæ ad noſtra expianda ſcelera fecimus, hæc virtutum catena juſti vitam componentium per finalem perſeverantiam terminata, ſint neceſſarius prædeſtinationis effectus, & velle hæc duo ſeparare, velle, inquam, ſibi perſuadere ſe prædeſtinatum eſſe, ubi ea negliguntur omnia, quæ prædeſtinationem ſequi debent, hoc eſt eum errorem fovere, qui contradictionem involvit. *Specimen ſermonum pro Dominica 19. poſt Pentecoſten.*

Praviſſima ſtultorum argumentatio de prædeſtinatione.

Fieri nullo modo poteſt, improbus ait, ut meam ſententiam immutem; quandoquidem ante ſæcula prolata fuit; fieri nullo modo poteſt, ut ſortis meæ Dominus fuerit deceptus. Argumentatio temeraria ſimul, & fallax. Temeraria quidem: etenim itane argumentamini, cum de iis agitur negotiis, quæ vobis ſunt antiquiſſima? Nunquid litem deſeritis ſine productionibus, ſine cauſidicorum conſiliis, ſine ſollicitationibus hanc prætexentes cauſam, quod exitus illius Domino exploratus eſt? Nunquid noſmet ſorti credimus, ac naturam ex ſe ſola operari relinquimus, eo quod Deus dies noſtros numeravit? Sed fallax eſt etiam argumentatio. Novit Deus ſortem meam, utrum beata, an funeſta futura ſit; eſto: ſed ejus cognitio nil addit .... Et S. Auguſtinus oſtendere volens, Dei præſcientiam nullam actionibus noſtris imponere neceſſitatem, hoc probat argumento.

mento. Tantum abeſt, ait ille, quod libertati noſtræ ullum afferat detrimentum præſcientia, quod potius per hanc confirmatur; neceſſario enim fatendum eſt, res eodem modo eventuras, quo præviderat Deus futurum, ut evenirent. At prævidit Deus illas libere, ex voluntate, ſine vi, abſque neceſſitate eventuras; inferendum eſt ergo futurum, ut hoc pacto eveniant. *Sermo manuſcriptus.*

Quid Deo dicere hanc ob rem non poſſet reprobus, ſi ille æternam electis ſuis beatitudinem deſtinans nulla habita meritorum ratione, de hoc minime cogitaſſet? Ubi, Domine, ſunt illa miſericordiæ viſcera, de quibus Biblia loquuntur, quæ ubique prædicari voluiſti? Undenam factum eſt, quod ſine ulla meritorum cognitione hunc eduxiſti de maſſa corruptionis, ut eum faceres filium adoptionis, regni tui hæredem, & vas honoris, me vero deſeruiſti tanquam victimam funeſto mortis charactere notatam? Quid ad me, quod prima illa in diviſione, quam habuiſti, me ſine cauſæ cognitione damnaveris? nonne ſatis erat de me nil mali cogitare, ſi nihil cogitares boni? integrumne poſt hæc erat mihi contra tuæ potentiæ torrentem obluctari? licebatne mihi contendere, ut tuum ingrederer regnum, ad id neque vocatus, neque deſignatus? Æternum tuorum graphidem tibi propoſuiſti, & quemdam electorum lapidum numerum connotaſti, ita ut jam rationes ſupputatæ ſint, & captæ dimenſiones. Nihil addi poterat, ut numerus augeretur. Quid ergo miſere illinc prohibitus facere poteram, niſi tuam quidem arguere bonitatem, meam vero calamitatem deflere? *P. Cauſſinus effato ſexto de prædeſtinatione.*

Rationes probantes exiguum eſſe prædeſtinatorũ numerum.

Sola ſufficeret ratio ad probandum prædeſtinatorum numerum perexiguum eſſe debere. Satis eſt ad id cogitare hinc quidem, quid ſit nobis faciendum, inde vero quid faciamus. Ut ſalvi ſimus, neceſſario vivendum eſt ſecundum evangelii præcepta: at quotuſquiſque hodierna die ad illa ſuam vivendi rationem conformat? Ut ſalvi ſimus palam noſmet Jeſu Chriſti diſcipulos profiteri debemus. Heu! Quot pudet tales videri! Effectu, vel affectu relinquenda ſunt ea omnia, quæ poſſidentur, & quotidie crux eſt ferenda; ex hac nota noſtin plures Jeſu Chriſti diſcipulos? Mundus irreconciliabilis eſt hoſtis Jeſu Chriſti, ac ſe Jeſu hoſtem profitetur, qui mundi placita ſequitur. Nemo poteſt ſimul duobus dominis ſervire; uter plures habeat ſectatores, penes te judicium eſto ..... Unicum mortale crimen diutinæ, ſanctiſſimæque vitæ meritum aufert: num hodierna die ſatis innocens ducitur vita? Quot ſecreta crimina! Quot adoleſcentiæ peccata, quæ nos fallunt! Quot gravia ſcelera, quæ levia exiſtimantur! Nemo eſt certus ſuæ pœnitentiæ: hinc autem plures ſalvos eſſe argumentaberis? *P. Croiſet tomo 1. receſſuum.*

D. Chryſoſtomi ſententia de exiguo prædeſtinatorum numero.

Quot putatis ex magna hac civitate ſalvos futuros, dicebat S. Chryſoſtomus ad cives Antiochenos? Quod dicturus ſum, magnus ille vir addit, vobis terrorem incutiet; attamen nequeo facere, quominus id dicam: ex tot animarum millibus, quæ nunc adeo ingentem cõponunt civitatem, quæ vel magnitudine, vel frequentia nulli cedit, vix centum ſalvæ fient, de quarum ſaluse adhuc incertus ſum. Antiochena civitas tunc temporis non minus exculta erat, quam hodierna die ſunt urbes, ubi chriſtiana colitur religio; honeſtis erat repleta mortalibus, populus devotus ferebatur; frequentabantur Sacramenta, ibique vivebatur, quemadmodum hodie vivitur in mundo. Ex Sancti hujus viri ſententia, qui profecto, niſi ſupremo afflatus fuiſſet lumine, rem hanc adeo ſerio non affirmaſſet, de exiguo electorum numero judicium feramus. Quid autem noſmet eo uſque excæcamus, ut minime videamus, ita viventes, uti vivimus, in tanta ſalutis noſtræ negligentia nos in certiſſimum interitum ruere? *Idem.*

De magno reproborum numero.

Si plerorumque fidelium vitam inſpicimus, illi quidem ex reproborum potius, quam prædeſtinatorum numero futuri videntur; & in hujus eventus incertitudine nequaquam ſervari æqualitatem, ſed lancem infernum verſus, potiuſquam cœlum inclinare. Quomodo ergo mundi amatores non extimeſcant, quandoquidẽ Sancti ipſi, qui præ cæteris magis certi eſſe deberent ſalutis ſuæ, trepidant, & expaveſcunt? Magnus ille Apoſtolus S. Paulus caſtigat corpus ſuum, ne reprobus fiat; & S. Auguſtinus ſenſus ſuos cum Apoſtoli hujus ſenſibus conferens nonniſi ſummo ſtupore, ac terrore captus, quid de hoc ſentiat myſterio, ſignificat: *Novi cum Paulo Apoſtolo expaveſcere, quod etiam ille, cum conſideraret, expavit, & expaveſcens exclamavit, o altitudo &c. Biroat in ſermone 7.*

Non deeſt trepidandi cauſa ingentẽ reproborum numerum intuentibus.

Electorum numerus ad ſatis paucos redigitur: quod oraculum ex J. C. ore emanavit: *Pauci electi.* Nullus Pater illud vel interpretatus eſt, vel mitius intelligendũ aſſeruit, vel in minus rigoroſo ſenſu explicavit; immo neque Hæreticus aliquis illud in dubium revocare auſus eſt. Verum quodnam terroris argumentum mentibus noſtris non objicit? Certum eſt potuiſſe Deum æque omnes homines prædeſtinare, quin duas efficeret maſſas, alteram quidem reproborum, prædeſtinatorum alteram; potuiſſe efficere, ut Angeli, hominesque univerſi certiſſimam gloriam conſequerentur. Quid igitur neceſſe erat, o Deus, æternos ignes ſuccendere ad puniendos peccatores, qui culpa ſua quidem damnantur, ſed quos ſexcentis, iiſque variis rationibus in cœlũ adducere potes? Fruſtra mentis aciem intendo ſapientiæ tuæ cauſas divinaturus, quæ prohibuerunt, ne Sanctorũ numerum mortaliũ numero æquares. Poſſum quidem aſſerere, te hoc pacto voluiſſe oſtendere ultricẽ juſtitiam tuã, quæ nonniſi in reproborũ pœnis enitereſcere poteſt. Hæc ratio non admodum humanas afficit mentes. Ego quidẽ quotieſcũque id reputo mecũ, memet corã profũda Dei mei ſapientia exclamare cogor: *O altitudo!* O conſiliorum ejus profunditas! o impenetrabilis arcanorũ abyſſus! Scio Deũ nihil niſi juſte operari, & hoc ſufficit mihi: *Nunquid iniquitas apud Deum?* ad Rom. 9. *O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo?* Cura meos; mortalis infirme ſufficiat tibi Dei tui admirari ſapientiã, quin illã audeas ſcrutari! Igitur non deeſt, unde cõfundamur, & formidemus conſiderantes a Deo infernũ creatum fuiſſe; ſed non deeſt etiã, unde totis artubus contremiſcamus cogitantes longe plurimos illos eſſe futuros, qui reprobati illic æternũ cruciabũtur. *Ex manuſcr. ſerm.*

Gratiæ omnes, per quas operatur Deus noſtram prædeſtinationẽ, in manu Dei ſunt, eaſque & quibus vult, & quando vult, gratis diſtribuit. Omnes dico gratias, & eas, quæ ſalutem incipiunt, & eas, quæ illam perficiunt. Quæ ſalutem incipiunt: hic fidei noſtræ articulus eſt; vocationẽ ad Chriſtianiſmum a meritis noſtris nequaquã pendere. SS. Auguſtinus, & Proſper ſemper præcipuũ hunc noſtræ religionis articulũ inculcarunt: *Quis te diſcernit?* dicebant illi poſt S. Paulum. Superba creatura, quodnam igitur eſt tuæ electionis principium? Si tui generis fauſta fortuna te inter fideles edidit, cuinam gratiam acceptã referre debes? Hac autẽ fidei veritate ſuppoſita nonne jure cum Apoſtolo exclamare poſſum: *Ubi eſt gloriatio tua?* Quid gloriari potes eam ab gratiã, quam meritus non es? Salutis noſtræ cõſummatio non magis in poteſtate noſtra ſita eſt, quam noſtræ electionis initium. Illis, qui ſancte vixerunt, Deus fere ſemper concedit gratiam finalis perſeverantiæ, & mortis in juſtitia: ſed nequaquam ſeſe huic legi ſubjecit, atque eo præſertim momẽto, quo de noſtra æternitate ſtatuendũ eſt, locum habet hoc S. Pauli ad Rom. 9. axioma: *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* Sanctificationis opus effectus eſt beneficæ volũtatis Dei, non autem languidæ voluntatis ejus, qui moritur. Quæ igitur mihi non ſuppetit timoris, & humiliationis cauſa has veritates æque certas, ac terribiles cogitanti? *Id.*

Quid inferendum eſt ex eo, quod magis terribile adeſt in aliorũ quidem prædeſtinatione, aliorum vero reprobatione.

Prædeſtinatorum numerus ad paucos redigitur, & neſcio, utrum majori in numero futurus ſim. Gratia, quæ me ad ſalutem adducit, omnino in manu Dei eſt. Quid igitur faciam? Quid capiam conſilii? Num illud ſolitarii ejus, de quo in libro de perſeverantia loquitur S. Auguſtinus, qui ex S. Doctoris principiis perperam intellectis eas hauſit illationes, quæ eum ad deſperationem adegerũt, effeceruntque, ut cellam ſimul, ſalutiſque ſuæ curam negligeret? Haud ita profecto, o Chriſtiani: quod hoc in myſterio terribile eſt, nobis ſane timorem debet injicere, ac nos humiliare, ſed non ideo ad deſperationem impellere. Exiguus eſt electorum numerus, cœli janua arcta eſt: ego vero omnes conatus exeram ingreſſurus: *Contendite intrare per anguſtam portam.* Luc. 13.

Luc. 13. Medicum conſtantiæ, niſus generoſus, certum conſilium proculdubio perficiet, quod gratia Domini feliciter cœpit: *Contendite*. Prædeſtinatio mea mihi ignota eſt; ſed juxta cujuſdam Sancti Apoſtoli conſilium illam bonis operibus certam mihi facere admitar: *Satagite, ut per bona opera certam veſtram electionem faciatis.* 2. Petri 1. Quoad gratiam, qua a Deo donatus fui, & quæ meam incipit ſalutem, hæc æternum erit mihi grati animi argumentum erga Deum, a quo eamdem recepi: quoad illam vero, quæ perficit, & prædeſtinationi meæ finem imponit, ita favente Deo vitam inſtituam, ut nonniſi in juſtitia occumbere poſſim; atque Deum precibus fatigabo id aſſecuturus, quod mereri non poſſum. *Idem.*

Cum animum adverto ad hæc S. Pauli verba, vult Deus omnes homines ſalvos fieri, ii me rapiunt impetus zeli, quibus extra me quodammodo feror. Tunc temporis arrepta Crucifixi imagine vellent eos omnes conſolari, quos timidum ingenium, vel non ſatis probata dilectio, vel quorumdam periculoſorum librorum lectura ad deſperationem uſque perturbant. Jeſu Chriſti morientis adſpectus ſufficiens eſſet, ut mihi videtur, eorum ambiguitati remedium. Fratres, dicerem illis, conſiderate hæc lumina extincta, caput cruentum, confoſſas manus; ac deinde illi ex S. Pauli 1. ad Timoth. 4. adjicerem verba: *Chriſtus dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus.* Non deeſt igitur in adeo generali beneficio pars mea. Non igitur Adam eam mihi conflavit perniciem, cui Jeſus Chriſtus medicinam minime attulerit. *Idem.*

Deus ab æterno ſalvare nos voluit. Hoc magnum eſt ſpei argumentum.

Mihi ambigenti, utrum in prædeſtinatorum numero adſcriptus ſim, quodnam majus eſſe poteſt ſolatium, quam ſcire, Deum ab æterno oculos ſuos in me converſiſſe, & ante ſeculorum initium illum de me cogitaſſe? Cum primum me vidit, propitio reſpexit oculo; meque beatum voluit momento eodem, quo me ex nihilo educere deſtinavit. Heu! quænam ratio te impellere potuiſſet, Deus, ut me perdere velles, antequam eſſem infidelis? Non vis mortem peccatoris, quantumvis ille nequiſſimus ſit; ſed ut convertatur, & vivat: quomodo vero velle poſſes mortem innocentis, qui nocens non fieret, niſi propter duram peccandi neceſſitatem, quam illi impoſuiſſes? *Idem.*

Cum J. C. obierit pro omnium ſalute, omnes homines exceptio ſalvari poſſunt ex S. Auguſtini ſententia.

Redemptor Deus ſanguinem ſuum pro hominibus omnibus effudit; ideoque hoc primum fuit Dei conſilium illos omnes ſalvos facere, dummodo perfrui velint pretioſæ hujus mortis fructu. Hæc explicita eſt doctrina Doctoris gratiæ Sancti Auguſtini, qui nihil prætermiſiſſe videtur, ne hac in re de doctrina, & fide ſua dubitandi locus ſupereſſet. Ita loquitur libro ſexto contra Julianum, hoc eſt in controverſiæ diſputatione, ubi cauſæ neceſſitas exacte eum loqui cogit. *Impingo*, ait ille adverſario ſuo, *inculco, infarcio recuſanti*. Hoc dico, hoc repeto, hoc in omnes ſenſus verto, ne dubites. At quodnam eſt oraculum, quod tanta cum emphaſi prolaturus eſt Auguſtinus? Hoc eſt: *Chriſtus pro omnibus mortuus eſt*. Quid magis explicitum; quid certius? Verum ut intelligatur, quonam in ſenſu loquatur de hac univerſalitate mortis Jeſu Chriſti, ſatis eſt animum advertere ad eas circumſtantias, in quibus hoc deciſionis oraculum protulit. Conabatur Sanctus Doctor ſtatuere univerſalitatem corruptionis per primi hominis noxam effuſæ, atque ideo ita argumentatur. Jeſus Chriſtus pro omnibus mortuus eſt; omnes igitur homines per iniquitatem primi parentis perierant, & quemadmodum originale peccatum nullam patitur exceptionem, nullam æque patitur Jeſu Chriſti redemptio: hæc igitur nullis finibus, nullo limite continetur. Hæc igitur pro me eſt æque, ac pro aliis omnibus; neque mihi potior eſt dubitandi cauſa, utrum me ſalvum facere velit, quam ambigendi, utrum pro me animam efflaverit; & citra errorem, atque blaſphemiam credere nequeo me ab illo reprobatum ab æterno fuiſſe, quia viderit futurum, ut me ipſum meis infidelitatibus reprobarem, ac mihi aditum prohiberem, ne in eorum numerum reciperer, quos vult ſalvos facere. *Idem.*

Ut ſis ex prædeſtinatorum numero, vim tibi debes inferre.

Narrat S. Lucas, cum neſcio quis ex Dei filio quæſiviſſet: Domine, paucine ſalvi fient? illum reddidiſſe, contendite intrare per anguſtam portam. Hæc unica eſt ad ſalutem via. Quilibet ſibi vim facere debet, quilibet ingenium, ſtudiumque ſuum debet ſuperare, quilibet ſe ipſum continere debet, & a ſæcularium placitis, ſermonibuſque abhorrere. Nequaquam faciendum eſt, quod mundus facit, quod plerique e ſæculo faciunt; lata enim perditionis janua eſt, quemadmodum Salvator ipſe teſtatur, & patens via, quæ ducit ad illam, ac plurimorum veſtigiis attrita. Si igitur per magnam hanc incedimus viam, per quam vulgo plerique ingrediuntur, in via perditionis ſumus. Pauci ſunt, divinus nos docet Magiſter, qui arctam inveniant viam: debemus ergo eſſe ex hoc numero exiguo, & non agere, uti vulgo conſuevit. *Boudon in libro, cui titulus:* Le Chrétien inconnu.

Artes ſecretæ, quas adhibet Deus, ut noſtræ prædeſtinationis negotium proſpere cedat.

Quis dicendo enumerare poſſet, quidquid operatur Deus pro electis ſuis, ut magnum hoc prædeſtinationis negotium ad optatum finem perducat; omnia conſilia, præcautiones, artes, media, quæ præparat, & quibus utitur ſubinde, ut noſtram ſuæ voluntati conſociet, noſque tanto beneficio dignos efficiat? Hoc ille nobis aliquando oſtendet, nobiſque ſingillatim aperiet curas ſuas, ſecretaſque vias, per quas ipſius providentia nos ad finem deduxit. Tunc noſtram intelligentes infirmitatem, & nihilum, ac admirati eam ſollicitudinem, qua Deus nos ſalvos facere ſtuduit, non aliud facere poterimus, quam exclamare: *Miſericordias Domini in æternum cantabo.* Pſalm. 88. *Sermo manuſcriptus.*

Infideles, qui bene vivunt, obtinere poſſunt gratiam veniendi ad cognitionem J. C. & ſalutem ſuam operandi.

Non deſunt profecto populi ſedentes in tenebris, & in umbra mortis, quibus juſtitiæ Sol, cum per evangelii prædicationem illuxerit, deinde ſecretis Dei judiciis, & impenetrabili conſiliorum ejus altitudine eclypſi laboravit. Verum tandem quamvis hi populi in ignorantia demerſi Jeſum Chriſtum non noverint amplius, de quo nunquam ſibi verba fieri audiverunt, hic tamen quaſdam eorum aliquibus concedit gratias, qui legibus rectæ rationis fideles, cujus prima habent rudimenta, bonis operibus attrahere poſſunt, non ſecus ac Centurio Cornelius, miraculoſæ converſionis gratiam: & S. Thomas teſtatur, a Deo potius de cœlo miſſum iri Angelum, a quo erudiantur, quam ille deſit officio Redemptoris univerſalis hominum, eis denegans lumina, quibus indigent, ut illum agnoſcant, ubi nullum peccatis ſuis obicem iiſdem opponant. Ita cum nullus ſit in terris homo, qui per Jeſu Chriſti gratiam ſalvus fieri non poſſit, & cui ſupremus hic Redemptor nequeat mortis ſuæ merita applicare, immo cui nolit, niſi hic aliquem obicem ſtatuat; ita nullus eſt, qui ſuæ redemptionis fructu non poſſit. *Abbas du Jarry ſermone de Magnalibus Jeſu.*

PRÆ-

PRÆSENTIA DEI.

PRAXIS PRÆSENTIÆ DEI. EFFECTUS QUOS IN ANIMA GIGNIT, &c.

M O N I T U M.

IN collectione hac, non ſecus ac in concione de præſentia Dei, ſeparari minime poteſt immenſitas ſupremi hujus Entis, quod ubique eſt, & in entibus omnibus reperitur. Verum ſi operæ pretium non fuerit hac de re fuſius verba facere, ſaltem ſupponenda eſt, tanquam fundamentum earum rerum, quæ ſunt pertractandæ; ſed ex cogitatione, & conſideratione a Chriſtiano facienda de Deo, qui per eſſentiam, potentiam, ac viſionem ſuam præſens eſt, valida hauriri poſſunt argumenta illum metuendi, amandi, colendi, verbo, omnia coram eodem agendi.

Nemo poteſt ambigere, utrum hoc argumentum utiliſſimum ſit, & ad formandos mores pertineat; & quamvis contineat generalem bene vivendi rationem, quæ in pluribus aliis etiam argumentis occurrit, optandum eſſet, hoc ſæpius, præſertim vero de ſuggeſtu pertractari, quemadmodum ab Aſceticis fieri conſuevit. Pauca ſunt, quæ latiorem eloquentiæ campum aperiant, pauca, ubi de ſublimioribus rebus agi poſſit: quandoquidem hic omnes Dei perfectiones concurrunt, illæ etiam, quæ aptiſſimæ ſunt ad ſeu peccatorum, ſeu bonorum hominum mentes, animoſque permovendos.

Cæterum argumentum hoc nequaquam adeo arctis finibus continetur, neque adeo ſterile eſt, uti primo ſtatim intuitu videri poteſt: omnis fere morum diſciplina hic locum habere poteſt, fierique poſſunt inductiones omnium ſtatuum, conditionum, omniumque actionum vitæ. Pauca ſunt argumenta, in quibus Biblia, Patres, Theologi, Aſceticique nobis nobiliores ſuppeditent ſenſus, ideoque concionatori locum tribuant majores motus excitandi.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Multiplex concionum hujus argumenti ſtructura.

I. PRima, quæ ſeſe ultro offerat hoc in argumento, concionis idea eſt oſtendere praxin divinæ præſentiæ tutiſſimam, efficaciſſimamque viam eſſe, per quam in chriſtiana religione pervenire valeamus ad vitæ ſanctitatem, & ad perfectionem, quam nos docet, nobiſque præſcribit. Ut hoc nobis perſuaſum ſit, tanquam certa, ac indubitata veritas ſupponendum eſt, ſanctitatem, atque perfectionem, ad quam omnis Chriſtianus contendere debet, tribus in rebus conſiſtere. 1. In peccati fuga: 2. in praxi virtutum, ac in ſtatus noſtri muneribus obeundis: 3. in unione cum Deo per ardentem charitatem, integramque cultui ejuſdem devotionem. Deinde oſtendendum eſt in totidem partibus, divinæ præſentiæ cogitationem validum eſſe ſubſidium ad tria hæc obſervanda cum ea perfectione, quæ maxima fieri poteſt.

Pars prima. Quod ſpectat ad peccati fugam. 1. Hæc veritas eſt ex ſolo rationis lumine comperta, atque ipſis etiam Ethnicis explorata; quandoquidem illorum Philoſophi eam attulerunt pro fundamento, ac primo diſciplinæ moralis effato, uti videre eſt ex pluribus, iiſque admirabilibus Senecæ locis, qui hac in re, uti Chriſtianum decet, locutus eſt. 2. Inutile eſt omnium Patrum ſententias afferre, ut hæc probetur veritas, quam Spiritus ſanctus paſſim docuit in Scripturis; ita ut Prophetæ nullum aptius, ac vehementius frænum invenirent ad peccatorum compeſcendam inſolentiam, quam illos admonere, ipſos a Deo videri, & vindice oculo reſpici, necnon illum nequaquam paſſurum impune abire eum, qui coram ipſo peccaverit: atque ne credant ſe illius acutiſſimam oculorum aciem fallere poſſe, hunc ſecretiſſimas etiam eorum intentiones ſcrutari, atque in corde ipſorum omnes illorum cogitationes tanquam in tabula deſcriptas perlegere. 3. Quotidiana docet experientia ſatis eſſe principis alicujus viri, magiſtratus, vel illius, qui vel dignitate, vel auctoritate gravis eſt, præſentiam ad furentis cupiditatis impetum frænandum; necnon unum ſufficere teſtem, ne in ipſo affectus æſtu crimen aliquod perpetretur. Quid igitur Dei præſentia non obtinet, ſi alte fuerit in mente peccatoris impreſſa? Hinc inferri cum prophetis poteſt omnium malorum, ac ſcelerum, quæ in mundo committuntur, originem inde exiſtere, quod homines ſibi Deum nequaquam proponunt præſentem.

Pars altera. Cogitatio Dei ubique præſentis, atque omnium actionum noſtrarum teſtis nos ad omnium chriſtianarum virtutum exercitationem impellit? Hoc ipſe regius Propheta teſtatur Pſalm. 118. *Servavi mandata tua, & teſtimonia tua, quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo.* 1. Si enim regis, vel imperatoris aſpectus milites ad ſtrenue præliandum excitat, eiſque animos addit, ut in certamine virtus ipſorum effulgeat, quid non efficiet Dei viventis præſentia, oculos in nos ſemper figentis, ut ipſe teſtatur Pſalm. 116. *Firmabo ſuper te oculos meos:* ac præterea nobiſcum agentis, atque agendi vim, & facultatem conferentis? Si hanc cogitationem ſæpe actu conciperemus, qua diligentia, qua fide omnibus ſeu religionis, ſeu ſtatus noſtri perfungeremur officiis? Quinam eſſet in precibus fervor nobis cum Deo præſente, & audiente loquentibus? Quæ puritas intentionis in omnibus cœptis, conſiliiſque noſtris? quæ circumſpectio in omnibus verbis, geſtibus, & actionibus? Ubi licet per præcipua vitæ munera, ſtatus, & actiones diſcurrere: 2. & deinde oſtendere Dei præſentiæ cogitationem effecturam, ut majori, qua fieri poſſit, perfectione omnia munera noſtra obeamus: 3. concludere, hanc Dei præſentis cogitationem effeciſſe, ut omnes Sancti maxima quæque aggrederentur; eamque nos excitare debere ad omnia bona opera ſuſcipienda, quorum Deus teſtis erit, & pro quibus æterna præmia concedet; hanc eſſe, quæ nos inflammare debet ad omnes difficultates ſuperandas, & quodlibet aggrediendum pro Domino, qui videt non ſolum operam, quæ ſibi præſtatur, verum etiam, quam illi præſtare cuperemus, & quidquid propter amorem ipſius vellemus efficere.

Pars tertia. Chriſtiani perfectio tandem conſiſtit, vel potius perficitur per unionem cum Deo, qua non aliam in hac vita cum eodem habere

poſſumus arctiorem. Hæc autem unio fit per vivam fidem, charitatem ardentem, & conformitatem ſenſuum, voluntatum, cogitationum, & affectuum. Quis non videt cogitationem Dei, qui nos ſuo dignatur amore, & qui patitur ſe a nobis tanquam fideliſſimum amicum haberi; quis non videt, inquam, cogitationem hanc nos poſſe cum eodem conjungere? Abſentia, quæ amicos ſeparat, ſæpe etiam eorum amorem imminuit, & extinguit, ſed Deus nunquam recedit a nobis, ſingulis momentis præſentia illius frui poſſumus: verbo, ejus eſſentia, adſpectus, operatio, per quæ neceſſario nobis eſt præſens, poſſunt veloti totidem arcus in nobis cordis, affectionis, & voluntatis unionem producere &c.

II. 1. Nefarii homines ideo audacter in vetitum ruunt, quia nunquam Deum ſibi præſentem eſſe conſiderant. 2. Boni non aliud magis validum habent ſubſidium, ut in bono perſeverent, ut ſuam tueantur innocentiam, & ut in virtute proficiant, quam frequentem divinæ præſentiæ cogitationem.

III. 1. Deus non ſolum adeſt, ſed ineſt etiam nobis, & jugiter de nobis cogitat. Ab illo eſſentiam, vitam, & quidquid boni habemus, recipimus; atque non ſerendo ingrati animi vitio vel ab illo per ſcelera noſtra recedimus, vel per noxiam oblivionem de illo ne cogitamus quidem. 2. Nobis præſens eſt per actionem faciens nobiſcum, quidquid facimus; & peccantes non ſolum contra illum agimus, ſed cogimus etiam, ut agat contra ſe ipſum efficientes, ut noſtris inſerviat iniquitatibus, quemadmodum ipſe per Prophetam conqueritur.

IV. Bonum, & fructus, quem ex Dei præſentia recipiemus. Hæc nobis inſpirabit metum, ne illum offendamus; dolorem, quod coram illo, ſub oculis ejus, & in ipſo ejuſdem ſinu peccavimus; deſiderium, quo illi fideliſſime impoſterum adhærere cupiemus. Hæc nos ad virtutum omnium exercitationem impellet, hæc nos excitabit ad evitandas difficultates, quæ in virtutis exercitatione occurrent &c. 2. Mala, quæ accidunt cogitationem divinæ præſentiæ amittentibus. Simul metum judiciorum Dei amittunt, in omnia flagitiorum genera proruunt, ac deinde in deplorabilem decidunt calamitatem, quæ Deum cogit, ut ab illis recedat, idque eo longius, quo ipſi per flagitia ſua ab eodem recedunt: ac tandem efficiet Deus, ut illi præſentiam ipſius ſentiant per illud ſupplicium, quod in eos exercebit, eo quod ex beneficiis ipſius præſentiam ejuſdem agnoſcere detrectaverint.

V. 1. Dei præſentia fons eſt luminis, quod nos de omnibus officiis noſtris erudit, quod nos rum in viam virtutis adducit, ac prohibet ne erremus, ita ut non eſſet opus aliis præceptis, atque mandatis. *Ambula coram me, & eſto perfectus.* 2. Fons eſt gaudii, & conſolationis, quæ efficit, ut Domini jugum nobis leve, ac ſuave videatur, & quæ inter eas difficultates, ſine quibus virtus eſſe non poteſt, nos animat, & inflammat.

VI. 1. Dei præſentia peccatum proſcribit, & pertinaciſſimum quemlibet ab eo patrando deterreret, ſi mortales per nequitiam oculos, & cogitationem minime averterent. 2. Illa tuetur animæ innocentiam, atque integritatem metu offendendi Deum, qui videt nos, atque omnium actionum noſtrarum eſt teſtis. 3. Illa ſedat affectionum noſtrarum tumultum, earumque vehementiſſimos impetus reprimit, atque coercet. *P. Texier in Dominicali, ſermone pro tertia Adventus Dominica.*

VII. Cauſa cæcitatis plerorumque mortalium ex duobus funeſtis oritur principiis, quibus pro virili in duplici hujus concionis parte mederi contendam.

Primum eſt, a nobis nunquam reſpici Deum tanquam præſentem nobis, & nos quocumque in loco ſimus videntem. Vitam, ut ita dicam, oculis Dei objicimus rati illum de actionibus noſtris non eſſe ſollicitum.

Secundum, fere nunquam cogitamus nos eſſe præſentes Deo, videlicet, nunquam illum reſpicimus, & nunquam ab illo reſpici exiſtimamus, atque oculis noſtris vitam alligamus, ne illius præſentiam conſideremus. *Biroat in ſeparato volumine aliquot continente ſermones in nonnullas anni Dominicas.*

VIII. 1. Deus medius eſt inter nos tanquam amantiſſimus pater, qui nos protegit, qui nos conſolatur, atque confirmat &c. 2. Deus medius eſt inter nos tanquam terribilis judex nos, ſi gratiis ipſius abuſi fuerimus, puniturus. Quodnam timoris, atque formidinis argumentum! Dei quatenus patris, Dei quatenus judicis præſentia. Hoc inſignis documenti argumentum eſt. *Specimen ſermonum pro feria tertia poſt tertiam Quadrageſimæ Dominicam.*

IX 1. Obligatio, qua tenemur vacare praxi divinæ præſentiæ primum erit concionis punctum. 2. Modi ubique ſervandi præſentiam Dei erit alterum. Rationes, quæ ad id nos cogunt, oſtendent nos hoc debere. Regulæ, quas tradam, nos hoc facere poſſe oſtendent. *Ex tomo 4. Operum Aſceticorum. P. I. Valois.*

X. Quidquid ſpectat ad artem hanc adeo ſanctam, & utilem, ad tria puncta, quæ triplicem concionis partem efficere poterunt, redigi poſſe mihi videntur.

Primum eſt ſcire, quot modis anima ſe ipſam coram Deo poſſit ſtatuere.

Alterum eſt, quis modus, vel quæ methodus nos peculiariter deceat: non enim omnes ad ſingulos pertinent.

Tertium, quibus modis uti poſſimus methodum hanc ſæpe revocaturi, ut illam nobis familiarem reddamus. *Idem in ſecunda Exhortatione hujus Argum.*

XI. Deus creaturis omnibus præſens adeſt triplici modo, quem ignorat nemo; per eſſentiam, vel immenſitatem; per potentiam omnia conſervans entia, & ad omnes eorum actiones concurrens; per præſentiam, vel adſpectum videns, quidquid accidit in mundo. At fortaſſe non omnes ſciunt, vel non conſiderant, nobis aliquas efficiendas eſſe animadverſiones in ſingulas haſce præſentias, de quibus ſatis omnibus perſuaſum eſt.

1. Deus ubique præſens eſt per immenſitatem, & infinitam eſſentiæ ſuæ diffuſionem. Animadverſio: ergo in ſinu Dei peccator ſua ſcelera patrat. Principis leges violare quocumque in loco ditionis ejuſdem ſcelus eſt; eas autem violare coram illo, & ſub oculis ejus inſolentia eſt, & contumelia ſeveriſſimis pœnis coercenda. 2. Deus ubique præſens eſt per potentiam, agit omnibus noſtris cogitationibus, deſideriis, actionibus etiam nequiſſimis concurrens. Animadverſio: igitur illius abutimur potentia, ut peccantes ipſum lædamus. 3. Deus ubique eſt per præſentiam, hoc eſt conſpectum ſuum. Animadverſio: igitur ubique teſtem habemus, & judicem, quem evitare non poſſumus, & qui nos impunes abire non ſinet.

XII. Fides præſentiæ Dei peccatores æque, ac juſtos commovere debet.

1. Validiſſimum frænum eſt ad peccatorum nequitiam coercendam; & cum peccatores ab illa mentem avertunt, vel cogitatio hæc ſatis potens non eſt ad eorum impotentiam cohibendam, manifeſtum eſt argumentum illos in profunda cæcitate verſari. 2. Validiſſima ratio eſt, quæ juſtum ad bona opera impellat, eumque excitet ad quælibet pro Dei cultu aggredienda.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres. SAnctus Auguſtinus *in Soliloquiis cap.* 14. fuſius loquitur de præſentia Dei, ubi inter cætera dicit, Deum ita intentum eſſe, ut cujuslibet ſingillatim opera intueatur, quaſi unus hic eſſet in mundo.

Idem *in Pſal.* 93. in ea verba: *Dixerunt, non videbit Dominus, nec intelliget Deus Jacob*, ait peccatorum pertinaciam inde proficiſci, quia ſe a Deo videri non conſiderant.

S. Ambroſius *l.* 1. *Offic. c.* 14. Scripturæ teſtimoniis oſtendit, videre Deum, quidquid in mundo fit, & ſecretiſſimas etiam cogitationes, abditiſſimaſque intentiones noſtras rimari.

Idem

Idem hoc ipſum oſtendit *Oſtonar. 1. ſuper Pſal.* 118.

S. Hieronymus *l. 15. in c. 55. Iſaiæ* in hæc verba, *quærite Dominum dum inveniri poteſt*, docet quomodo Deus ſit prope nos, & nos prope illum.

Idem *Epiſt. ad Cyprian.* explicat pſalm. 89. ubi fuſius de præſentia Dei verba fiunt.

Idem *l. 9. in c. 29. Iſaiæ* de eodem late differit argumento, *& l. 3. in c. 9. Ezechiel.*

Idem *l. 4. in c. 46. ejuſdem prophetæ*, & in c. 5. Proverbiorum.

S. Gregorius *lib. 19. Moral. c.* 3. refellit impios dicentes, vel opinantes hominum facta a Deo non videri.

Idem *l. 25. Moral. c.* 4. hæc explicans verba Job. 34. *Non ſunt tenebræ, & non eſt umbra mortis, ut abſcondantur ibi, qui operantur iniquitatem*, docet, quocumque in loco ſimus, nunquam ex Dei præſentia elabi nos poſſe.

Idem *lib. 21. eorumdem Moral.* hoc ipſum oſtendit in hæc verba: *Nonne ipſe conſiderat vias meas &c.*

Idem *l. 9. Moral. c.* 34. loquitur de criminibus, in quæ labuntur, qui cogitationem divinæ amittunt præſentiæ.

S. Baſilius *in regul. brevior. interr.* 7. Dei aſpectum comparat principis, & domini præſentiæ, coram quibus nemo audet quidquam mali operari.

Idem *in reſponſ. interrog.* 5. docet, Deo omnes cordis noſtri cogitationes videnti non eas tantum, quæ pravæ, ſed etiam quæ inutiles ſunt, eſſe amovendas.

Idem *interrog.* 21. quærit cauſas evagationum mentis noſtræ, cum intime Deum habeamus præſentem, qui illas intuetur.

Idem *l. de vera virginitate* docet, quam circumſpecti eſſe debeamus in cogitationibus, atque deſideriis noſtris coram Deo, qui videt illa, & quem nihil fallit.

Idem in quodam regularum loco oſtendit Dei præſentiam debere impetus noſtros cohibere, & omnes incompoſitas cordis noſtri affectiones compeſcere.

S. Bernardus *ſerm. 56. in Cant.* hæc explicans verba: *En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum*, docet quomodo Deus ſit præſens, & quem effectum hæc præſentia producat.

Aſcetici. Granatenſis in tractatu de oratione, & meditatione c. 2. §. 4. loquitur de jugi memoria, quam habere debemus de Deo.

Idem in memoriali *c. 1. §. 10. c. 4. §. 9. l. 6. c. 3. §. 1.* loquitur de præſentia Dei, de fructu, qui inde percipi poteſt, & de effectibus, quos producit.

Rodriguez tomo 1. de chriſtianæ perfectionis praxi, tractatu 6. Tractatus hic plura continet capita, & complectitur, quidquid hoc in argumento magis ſolidum, ac moribus utile dici poteſt.

Jacobus Alvares de Paz *tom. 3. l. 5. de perfecta contemplatione Appar. c.* 2. præ omnibus fuſius hoc argumentum pertractavit, ac illud duobus capitibus comprehendit.

P. Gaudier *l. de perfectionis natura, & cauſis ſect.* 9. prolixum habet hujus argumenti tractatum.

Joannes de Angelis Italice alium ejuſdem edidit argumenti.

Rodericus de Solis Hiſpanice, *lib. de arte ſerviendi Deo p.* 2. a c. 8. ad finem tractatus.

Leſſius in Opuſculis agit de immenſitate Dei; & P. Maucorps de eadem re loquitur in ſermonibus de perfectionibus Dei, ſermone 2.

P. Suffren in tom. 5. anni chriſtiani c. 3. ubi loquitur de bonis, quæ ex Dei præſentia percipimus, in articulis quatuor in plures paragraphos ſubdiviſis.

Cardinalis de Richelieu in libro de perfectione Chriſtiani c. 8. egregie hoc pertractavit argumentum.

P. de Argentano Capuccinus in collationibus ſuis de magnalibus Dei collatione 13. fuſe de hac re loquitur.

In libro, cui titulus: Chriſtianus interior, loquitur de felicitate, qua in hac etiam vita fruimur per Dei præſentiam.

P. Ludovicus a Ponte in Duce ſpirituali tom. 1. c. 5. loquitur de pluribus modis ſeſe coram Deo ſtatuendi; ſed quæcumque ab ipſo dicuntur, referuntur ad orationem, quod generale eſt libri illius argumentum.

Hortus Paſtorum *tract. 2. lect.* 1. agit de immenſitate Dei ubique præſentis.

Franciſcus Arias *in profect. ſpirit. p. 2. tract.* 2.

P. Nepveu in chriſtianis conſiderationibus tom. 2. pro die 26. Maii, & tom. 3. pro die 28. Sept.

Euſebius Nierembergius in Homiliis Catenatis homil. 66. §. 2. 3. & 4.

P. S. Jure l. 3. de cognitione, & amore Domini noſtri c. 7. fuſe hoc tractat argumentum in ſex ſectionibus libri *in folio*.

P. Guilloré l. 3. Operum Aſceticorum inſtructionem habet de præſentia Dei.

Pean tom. 3. Spiritualium diſcurſuum, diſcurſu 4.

In ſpecimine ſermonum pro Quadrageſima, ſermo pro feria 3. hebdomadæ 3. eſt de præſentia Dei. Concionatores recentes.

Briost in ſeparato volumine aliquot anni Dominicas continente, ſermonem habet hujus argumenti pro tertia Adventus Dominica.

P. Texier in Dominicali tom. 1. in evangelium Dominicæ 3. Adventus.

P. Daneau in Adventu ſermone pro Dominica 3. plura habet de immenſitate, & præſentia Dei.

P. le Valois tom. 4. operum aſceticorum tres habet deinceps exhortationes hujus argumenti.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta to. 3. ſermonum particularium, & ſejunctorū.

Summa prædicantium. Titulo præſentis.

Labatba)
Lohner) Titul. præſentia, & immenſitas Dei. Qui collectanea ediderunt.
Drexellius)

Engelgrave in Dominica Pentecoſtes.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

HOmo videt ea quæ patent, Deus autem intuetur cor. 1. Reg. c. 16.*

Oculi Domini contemplantur univerſam terram, & præbent fortitudinem eis, qui corde perfecto credunt in eum. 2. Paralip. c. 16.

Obſervaſti omnes ſemitas meas, & veſtigia pedum meorum conſideraſti. Job. 13.

Ipſe enim fines mundi intuetur, & omnia, quæ ſub cœlo ſunt, reſpicit. Idem, c. 28.

Scio, quia omnia potes, & nulla te latet cogitatio. Idem, c. 42.

Scrutans corda & renes Deus. Pſalm. 7.

De cœlo reſpexit Dominus: vidit omnes filios hominum. Pſalm. 32.

Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo, ſæculum noſtrum in illuminatione vultus tui. Pſalm. 89.

Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam a dextris eſt mihi, ne commovear. Pſal. 15.

Magnus Dominus, & magnitudinis ejus non eſt finis. Pſalm. 144.

Quo ibo a ſpiritu tuo? & quo a facie tua fugiam? Si aſcendero in cœlum, tu illic es: ſi deſcendero in infernum, ades. Si ſumpſero pennas meas diluculo, & habitavero in extremis maris: etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Pſal. 138.

Tenebræ non obſcurabuntur a te, & nox ſicut dies illuminabitur: ſicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus. Ibid.

In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos. Proverb. 15.

Omnes viæ hominis patent oculis ejus. Proverb. 16.

Oculi Domini multo plus lucidiores ſunt ſuper ſolem, circumſpicientes omnes vias hominum, & profundum abyſſi, & hominum corda intuentes in abſconditas partes. Eccl. 23.

Væ qui profundi eſtis corde, quorum ſunt in tenebris opera, & dicunt: quis videt nos, & quis novit nos? Iſaiæ 29.

Opera omnis carnis coram illo, & non eſt quidquam abſconditum ab oculis ejus. Eccl. 39.

Cœlum & terram ego impleo. Jerem. 23.

Iniquitas domus Iſrael magna eſt nimis valde; dixerunt enim: Dominus non videt. Ezech. c. 9.

Melius eſt mihi incidere in manus veſtras, quam peccare in conſpectu Dei. Daniel. 13.

Quare contempſiſti verbum Domini, ut faceres malum hoc in conſpectu ejus? Reg. c. 12.

Coinquinabar in medio eorum. Ezech. 22.

Nulla eſt ulla creatura inviſibilis in conſpectu ejus: omnia autem nuda & aperta ſunt oculis ejus. Ad Hebr. 4.

Medius veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis. Joan. 1.

Non longe eſt ab unoquoque noſtrum: in ipſo enim vivimus, & movemur, & ſumus. Act. 17.

Fide Moyſes inviſibilem tanquam videns ſuſtinuit. Ad Hebr. 11.

Pater, peccavi in cœlum, & coram te. Luc. 15.

State coram Domino ſemper. 1. Reg. c. 10.

Servavi mandata tua, & teſtimonia tua: quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo. Pſalm. 118.

Veteris, novique teſtamenti exempla.

Exemplū Henoch.

EX omnibus juſtis, qui diluvium præceſſerunt, affirmare poſſumus neminem fuiſſe, quam Henoch, celebriorem. De hoc S. Auguſtinus ait, poſt Abel ipſum præ cæteris, qui ante Noe vixerunt, fuiſſe *inſigniſſimum*. Sed omnis virtus illius unico nobis verbo indigitatur, cum inquit Scriptura Gen. 5. ipſum coram Deo ambulaſſe: *Ambulavit cum Deo.* Hoc eſt compendium, quod ipſa facit, hominis, cujus adeo eximia ſanctitas fuit, & qui præter Eliam unus eſt, quem Deus dignum cenſuerit, qui minime moreretur. Ambulavit coram Deo eo modo, quo Michæas propheta nos facere hortatur, hoc eſt cum vigilantia amoris, cum metu, & obſequio, quod cauſa fuit, ut in ſingula momenta conſideraret Deum tanquam vitæ ſuæ teſtem, ac judicem, tanquam dominum cordis ſui, principium omnium actionum ſuarum, omniumque votorum finem. Ita hæc una locutio, quod videlicet ambulaverit coram Deo, oſtendit nobis quanam in re Sanctum hunc virum imitari debeamus; hoc enim eſt ſingulis momentis Dei voluntatem conſulere, ſeſe illi in minimis etiam actionibus conformare, ut nihil fiat, quod illi poſſit diſplicere. Felix extitiſſet Adam, ſi de illo dici potuiſſet, quod dictum eſt de Henoch, quod ſcilicet ambulaverit coram Deo; neque enim tam miſere fuiſſet lapſus, ab iniquo ſerpente verba ſibi dari ſinens. Non igitur mirandum eſt, ſi in præmium virtutis Henoch Scriptura hoc illi perhibet teſtimonium: *Placuit Deo:* quod nos docet, non poſſe nos placere Deo, niſi prout magis coram illo ambulare ſtuduerimus, ne quidquam faciamus, quod illi poſſit diſplicere.

Exemplū Abrahæ.

Cum voluit Deus ad perfectionis apicem attollere Abraham Patriarcham, eumque hominibus tanquam ſanctitatis exemplar proponere, ſatis illi fuit dicere, ambula coram me, neque præſentiæ meæ memoriam unquam dimiſeris. Abraham non erat Solitarius aliquis in quodam ſpecu concluſus, & habitans in deſertis; iter facere debebat inter infideles, ac dierum ſuorum non minimam partem inter Idolulatrarum corruptionem, & vitia traducere. Attamen nihil de illius ſanctitate imminutum eſt, quandoquidem paruit conſilio, quod illi tradiderat Deus, tanquam præſens antidotum contra periculoſas occaſiones, quæ ipſi occurrere poterant: *Ambula coram me, & eſto perfectus.* Vade, age Abraham, terrarum urbis partem peragra: ne formides futurum, ut boni mores tui corrumpantur, atque inficiatis tabo perniciuſorum exemplorum, quæ videbis, dummodo ambules coram me, hoc eſt vitam inſtituas, perinde ac ſemper Deum ob oculos tuos haberes. .. Hoc celebre eſt verbum illud, quod proprie continet vitam, quam ducere debent veri filii Abrahæ, hoc eſt, veri Chriſtiani: *Ambula coram me.* Ego tibi ſemper ſim præſens, quodcumque egeris, quodcumque dixeris, quodcumque cogitaveris: *& eſto perfectus.* Ne credas adhuc te eſſe perfectum, ſed contende, ut fias ea, quæcumque facis, omni attentione, quæ neceſſe eſt, diligenter perficiens.

Cain fuit primus, qui credidit a Deo viſum non iri ſcelus, quod erat patraturus.

Salvianus ſcite animadvertit, Cain primum quodammodo fuiſſe, qui credere incœpit, Deum neſcire, vel negligere ea, quæ in mundo evenirent, vel nihil videre eorum malorum, quæ in terris patrarentur. Hac mente, auctor hic ait, ille primum ſolitudinis latebras conquiſivit ratus ſibi ſufficere, ſi mortalium nemo ſceleris ſui teſtis eſſet, quaſi Deus nihil vidiſſet; ideoque negare auſus eſt crimen ſuum Deo quærenti, ubinam eſſet frater ipſius. Credidit enim ſe negando celare poſſe factum, quaſi illud patranti non adfuiſſet Deus. Sed, ut idem Apoſtolus inquit, cum crediſſet a Deo nequaquam videri hominum peccata, cum Abelem fratrem ſuum occidebat; intellexit tandem nihil fallere poſſe Deum, ubi audiit ſententiam, qua hic ipſius puniit parricidium. Quid feciſti, ait? frater tuus licet mortuus loquitur tamen, vox ſanguinis ipſius de terra, ubi illum fudiſti, clamat ad me, ita ut uſque ad altiſſimum cœlorum verticem clamor ejus perveniat ultionem expetiturus.

Exemplū S. Regis David.

Hac Dei ſemper præſentis, ac nos ubique videntis cogitatione uſus eſt David, ut violentas ſuperaret tentationes, quæ inter proſperum fortunæ curſum, inter opes, & florentis vitæ delicias, necnon inter adulantium aulicorum aſſentationes, illecebraſque paſſim occurrunt: *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper.* Pſal. 15. Cum cogebam conſiliarios meos de republica acturus, cum exercitibus meis præeram, cum populi cauſas, & jurgia audiebam, cum intra ædium meatum penetralia me recipiebam, noctu, interdiu; verbo, in qualibet temporis circumſtantia mihimet ipſi dicebam: hic eſt Deus, quem colis; ille te videt, oculos ſuos figit in te; memento igitur obſequii, amoris, & obedientiæ, quam illi debes.

Alia ſanctorum exempla, qui ob oculos Dei præſentiā habuerūt.

De Noe legimus Geneſ. 6. ipſum coram Deo ſemper ambulaſſe: *Noe vir juſtus, atque perfectus cum Deo ambulavit.* S. Paulus ad Hebr. 11. ait, Moyſi Deum ſemper fuiſſe præſentem, quaſi hunc ille oculis ſuis intueretur: *Inviſibilem tanquam videns ſuſtinuit:* Elias de ſe ipſo teſtatur, idque ſacramenti fide confirmat, ſe non ſolum fuiſſe coram Domino Deo Iſrael, ſed ſe in conſpectu illius ſtabilem, conſtantemque permanſiſſe: *Vivit Dominus Deus Iſrael, in cujus conſpectu ſto.* 3. Reg. 17. David nonne Judæis morem hunc commendat, & de illis amare conqueritur, a quibus negligebatur? *Non propoſuerunt Deum ante conſpectum ſuum.* Pſal. 53. Samuel vero ante regium Prophetam nonne illos admonuerat, ut indeſinenter coram Domino ſtarent? *State coram Domino ſemper.* 1. Reg. 10. Et de ſtrenuo Juda Macchabæo, deque militibus ejus, quæ parva erat armatorum manus, nonne dicit Scriptura, ab illis triginta quinque hoſtium millia cum duce Nicanore cæſa fuiſſe precibus, cum illi ad bellum excitarentur jucunda recordatione, quod dimicantes a Domino Deo ſpectabantur? *Præſentia Dei magnifice delectati.* 2. Maccbab. 10.

Modus, quo S. Paulus in Areopago docet, Deum eſſe in nobis.

In celebri Athenarum Areopago tota eloquentiæ ſuæ vis, atque copia adhibenda fuit S. Paulo, ut illis pſeudoſapientibus mundi perſuaderet, Deum nequaquam, ut arbitrabantur, intra templi ambitum contineri, vel ſub idoli ſimulacro latere: ſed illum in nobiſmet ipſis eſſe, ac nos in illius immenſitate eſſe, vivere, & moveri: *Non longe eſt ab unoquoque noſtrum: in ipſo enim vivimus, movemur, & ſumus.* Act. 17. Neque mirum eſſe debet, quod hic Deus illis eſſet adhuc ignotus, & tanquam ignotus ab illis coleretur, teſte Aræ ipſius epigraphe, quæ Sancto Paulo præbuit illos erudiendi occaſionem: *Ignoto Deo.* Eorum ignorantia erat quodammodo excuſabilis, nam licet Deus ſatis ſeſe illis prodidiſſet in operibus ſuis, dici tamen poteſt, eorum habita ratione, Deus ignotus fuiſſe quem ne ubique præſentem agnoſcerent, cæcitate, quam idololatriæ tenebræ illis offuderant, prohibebantur. Illud vero mirum eſt, quod fideles, qui ſunt filii lucis, & luminis, ex ethnicæ ſuperſtitionis caligine educti, de hac veritate ſint erudiendi, vel quod cum ipſis de eadem ſatis perſuaſum ſit, ad eam tam parum advertant animum, ac ſi inter denſiſſimas ignorantiæ tenebras verſarentur.

Exemplū Suſannæ apud Danielem.

Hac in re prætermittendum non eſt Suſannæ exemplum: etenim hæc divinæ præſentiæ cogitatio illam ſuſtinuit, cum a duobus impuriſſimis ſenibus oppugnatam ſe vidit, qui ut ejus labefactaret cōſtantiā, minitati

ſunt,

ſunt, ſe eamdem tanquam infamem adulteram accuſaturos, & ut impudiciſſimi facti facilitatem adſtruerent, oſtenderunt, nullum eſſe teſtem, ac nemini unquam compertum illud futurum: *Ecce oſtia pomarii clauſa ſunt, & nemo nos videt.* Dan. 13. Ideo autem nequiſſimi ſenes tantum auſi ſunt facinus, quia divinæ præſentiæ cogitationem amiſerant, & ab ea oculus ſuos, uti Scriptura inquit, declinaverant: *Declinaverunt oculos ſuos, ut non viderent cœlum.* E contra vero ne innocens Suſanna tanto ſe pollueret ſcelere, cujus ſibi promittebatur impunitas, & cui niſi præbuiſſet aſſenſum, certiſſimam ſibi imminere mortem videbat, unica fuit cauſa memoria præſentiæ Dei, quæ ob oculus illius jugiter verſabatur: *Melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, quam peccare in conſpectu Dei.*

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Non cogitamus Deum eſſe in medio noſtri, & in oculis.

MEdius veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis. Joan. 1. Hoc S. Joannes Baptiſta dicebat Judæis Meſſiam in deſerto quærentibus, cum medius inter illos verſaretur. Quaſi diceret: quid hic quæritis, quid me interrogatis, utrum ſim Meſſias? Hic eſt inter vos; oculos aperite, & videbitis illum, qui tot in urbibus veſtris operatur miracula, vobiſque tot virtutum præbet exempla. Hic ille eſt, quem quæritis, & adeo inſignia vobis præbet ſuæ miſſionis teſtimonia. Hic Emmanuel eſt, quem promiſerunt Prophetæ; Deus, qui eſt vobiſcum; & nihilominus eum nondum cognoſcitis, immo etiam eum cognoſcere negligitis: hæc cæcitas eſt voluntaria, in qua eſtis, & cauſa veſtræ infelicitatis. Heu! quam vereor, ne hoc ipſum jure valeat exprobrari pluribus eorum, qui me audiunt: *Medius veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis.* Deum habetis medium inter vos; hic in vobis eſt per eſſentiam, per præſentiam, per potentiam: hic vos tuetur, vos nutrit, vobis naturæ, & gratiæ vitam impertit, & nihilominus vivitis, quaſi illum minime cognoſceretis &c.

Deus neceſſario nobis præſens eſt vel tanquam Judex.

Dixerunt: non videbit Dominus, nec intelliget Deus Jacob. Pſal. 93. Non videbit nos Deus, ajebant impii, de quibus loquitur Propheta: recedamus ab eo, & nos punire non poterit. Heu! Quæ inſania eſt fugere judicem, cujus eſſentia eſt eſſe ubique! Si Deus aliquod ex attributis ſuis poſſet abdicare, hæc procul dubio eſſet immenſitas, quandoquidem hæc illum præſentem facit in iis locis, ubi inceſſanter offenditur: verum ſi illic adeſſe cogitur, ibi aderit tanquam inexorabilis judex, qui contemptam gloriam ſuam æterna ultione reparabit. Noſtrum igitur eſt eligere, utrum Deum in medio noſtri velimus vel tanquam patrem, vel tanquam judicem, qui ne unum quidem impune abire patietur ſcelus coram ſe patratum. Heu! Vel uno ambigere licet momento? Itane miſeri erimus, ut Deum ad nos perdendos velimus impellere, Deum, qui id unum cogitat, quomodo in hac vita ſeſe nobis amatiſſimum probet patrem, in altera vero nos æternum beatos efficiat?

Oblivio præſentiæ Dei malorum omnium eſt cauſa.

Dixiſti, non eſt, qui videat me. Ezech. 47. S. Hieronymus in hæc verba animadvertit Prophetam poſt prolixam criminum Jeroſolymæ enumerationem illi tandem exprobrare oblivionem Dei, tanquam cauſam malorum omnium, in quæ lapſa eſt. Equus effrænis ſe ipſum agit in præceps, & navis ſine gubernaculo in certum interitum ruit. Hoc ipſum evitare nequit, qui non habet amplius frænum præſentiæ Dei, & qui hoc timore non regitur. Ipſe in interitum fertur ſeſe incompoſitis affectionibus mancipans, & nil habens ultra, quo valeat cohiberi. Hominum conſpectus non ſemper ſatis potens eſt, cumque ſemel pudoris jactura facta eſt, humanus reſpectus non ſatis habet virium: *Deum non timeo, & hominem non revereor.* 1. Luc. 18. Legum timor ſatis non eſt vel ad omnia mortalium genera compeſcenda, vel ad omnia peccatorum genera prohibenda. Alia enim crimina ſunt, quæ leges non inquirunt, alia ad quæ earum poteſtas non extenditur, & alia denique ita abſcondita, & ſecreta, ut nonniſi ſuprema revelationis die, qua omnia in apricum proferentur, cognoſcenda ſint, atque manifeſtanda. Unus igitur Dei timor peccata cohibere poteſt; & ubi ſemel ille exciderit, dicere poſſumus, hominem a Deo derelictum eſſe, atque ſeſe cordis ſui deſideriis, hoc eſt, infantiſſimis cupiditatibus tradere.

Quam terribilis eſt locus iſte!... Vere Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam. Geneſ. 28. Fidem noſtram excitemus, ac in locis, qui nec ſuſpicione, nec periculo vacant, ubi adeſſe poſſumus, quin occaſionem illuc accedendi quæſiverimus, tunc revocemus cogitationem præſentiæ Dei, & cum Sancto Patriarcha Jacob dicamus: Quam terribilis, & innocentiæ periculoſus eſt locus iſte! Locus ille, ubi Jacob erat, ſanctus erat, & quidquid illi terribile viſum eſt, fuit divinæ majeſtatis radius, & ſpectaculum, quod illi dormienti oblatum fuit; ſed locus, ubi ſeſe reperit aliquando innocens anima, eſt lapſus occaſio, terribilis eſt propter periculum, quod ibi invenitur: ſed tunc ut ſe præſervet a ſcelere, atque ex occaſione elabatur, cogitare debet, illum terribilem eſſe, ibique adeſſe teſtem, accuſatorem, & judicem ultorem oculos habentem: *vere Deus eſt in loco iſto, & ego neſciebam.* Itaque ut impune peccari poſſet ex S. Auguſtini ſententia locus eſſet inquirendus, ubi non eſſet Deus, & ubi non haberet oculum apertum ad ea, quæ illic fiunt, videnda.

Non longe eſt ab unoquoque noſtrum. Act. 17. Hæc ſunt S. Pauli verba. Putare non debetis Deum procul eſſe a vobis, vel extra vos. Ille in vobis eſt. Quærebam extra me, Domine, S. Auguſtinus ait, illum, qui erat intra me. Deus magis præſens eſt vobis, ac intra vos magis realiter, quam ipſi vobis adſitis. Hic vitam tribuit omnibus, quæ vivunt, vim, motumque omnibus, quæ moventur, & eſſentiam omnibus, quæ ſunt. Tuetur omnia potentia præſentiæ ſuæ, & ſine jugi hujus præſentiæ ſubſidio omnia eſſe ceſſarent, ac in nihilum reverterentur. Cogita igitur te repletum eſſe Deo, circumdatum Deo, & quaſi in Deo innatantem. O Deus! quis igitur poſſet a præſentia tua recedere, & fallere oculos tuos? Abi, peccator, fuge, alas indue, & ſi mundus non ſatis magnus eſt, præter omnia creata advola, nunquam proferes gradum, quin tibi occurrat Deus, quoniam illum intra te ipſum geris, & ab illo ſeparari non potes.

Deus ubique neceſſario eſt; nullus peccator præſentiam illius poteſt evitare.

Ad oculum ſervientes. Ad Ephes. 6. Dæmon Dei, hominumque hoſtis in iis, qui ſecundum mundum vivunt, hoc vicit, ut illi ſeſe mundo captivent omnia facientes, ut oculis hominum placeant, ut Apoſtolus inquit: *Ad oculum ſervientes.* Et S. Chryſoſtomus paſſim hoc probat aulicorum exemplo, qui quod agunt, non agerent, nec quod patiuntur, paterentur, neque jugem ſibimet ipſis figerent crucem, niſi principi placere contenderent ſeſe illius accomodantes ingenio, ac ſeſe ad mores illius conformantes, Profecto patrimonia ſua in tot ſumptus, ſervorum catervam, magnificas veſtes, pretioſamque ſupellectilem non erogarent, niſi crederent in ſe hominum oculos convertere, & tanquam ſpectatiſſimos viros haberi. Cur autem divinæ præſentiæ recordatio, & cogitatio, quod ille oculos ſuos in nos habet attentos, poteſtatem non habeant immutandi turpem hanc ſervitutem in curam homine chriſtiano dignam, qui profitetur ſe colere Deum, placere in oculis Dei, omnia cum ea, quæ fieri poteſt, perfectione operando?

Chriſtianus id unum curare debet, quomodo placeat in oculis Dei, quibus ſubjectus eſt.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

NOn longe eſt a nobis omnipotentia tua, etiam cum longe ſumus a te. Auguſt. lib. 2. confeſſ. c. 2.

Non a te auferam oculos meos, quia & tu non aufers a me oculos tuos. Idem, in Pſ. 31.

Ego dico quod Deus totus oculus eſt, totus manus, totus pes, quoniam omnia videt, omnia operatur, & ubique eſt. Idem, Epiſt. 3. ad Fortunatum.

Multum laboravi quærens te extra te, & tu habitas in me, ſi tamen ego deſiderem te. Idem, in Solil. cap. 31.

Propior eſt nobis Deus qui fecit, quam multa quæ facta ſunt, in illo enim vivimus, movemur, & ſumus. Idem.

Hominis teſtimonium declinamus, & in conſpectu Dei, quæ ſunt indigna committimus. Ambroſ. Apol. David. c. 10.

Deum arbitrum omnium eſſe ſcimus, & eo teſte peccamus. Idem, ibidem.

Qui peccat, agit ne omnino videntem videat, non autem ne ipſe videatur. Gregorius, lib. 22. moral. cap. 22.

Nuſquam deeſt, & tamen ab iniquorum cogitationibus longe eſt: nec tamen ibi deeſt ubi longe eſt, quoniam ubi non eſt per gratiam, adeſt per vindictam. Idem, Homil. 8. ſuper Ezech.

Ponamus ante oculos quæ ſit illa Dei natura, quæ tenet omnia, implet omnia, complectitur omnia, ſuperexcedit omnia, ſuſtinet omnia. Idem, ibidem.

Certe quando peccamus, ſi cogitaremus Deum videre, nunquam quod ei diſplicet, faceremus. Hieron. ibid. in Ezech. 8.

Memor eſto Dei, & non peccabis. S. Ignatius Martyr.

Deus non tantum nobis proximus, ſed infuſus eſt: non tantum in oculis ejus, ſed & in ſinu vivimus. Minutius Felix in Octavio.

Hac ſolam ratione fit, ut quis nunquam labatur, ſi Deum ſibi ipſi ſemper adeſſe exiſtimet. Clem. Alexand. lib. 3. pæd. c. 5.

Peregre prodigus profectus eſt, & in regionem longinquam fugit, ſed teſtes ſuos, ſed accuſatores oculos patris non effugit. Chryſoſt. Serm. 3.

Magna eſt, ſi diſſimulare non vultis, neceſſitas indicta probitatis, cum agitis ante oculos judicis cuncta cernentis. Boethius, lib. 3. conſol. Phil. Proſ. 6.

Non tam ſæpe reſpirare debemus, quam Dei meminiſſe. Greg. Nazianzenus.

O quam profunda cæcitas, Deum ante oculos non habere. Caſſiod. in Pſalm. 9.

Licet omnis, qui male agit, odit lucem, & quærit tenebras, Dei tamen oculos cuncta conſpicientes latere non poteſt. S. Innoc. in decret. Grat. c. 2.

Quis in oculis principis ſui audeat, quod diſpliceat principi ipſi? Baſil. in regul. brev. interr. 19.

Omne tempus, quo de Deo quis non cogitat, perdidiſſe ſe computet. Bernard. in ſpecul. Monach.

Magna cuſtodia tibi neceſſaria eſt, quoniam ante oculos judicis cuncta cernentis vivis. Bernard. lib. medit. cap. 6.

Si Dominum præſentem, & omnia videntem, & judicantem cerneremus, aut vix, aut nunquam peccaremus. S. Thomas, Opuſc. 58. c. 2.

Plus confundi, & plus timere debet homo ſolum Deum videntem, quam totum mundum peccata ſua videntem: ubi enim ille non videt quid agis, qui ubique eſt? S. Bonaventura, Serm. 7. Domin. 2. poſt Pentecoſt.

Multum refrænat homines conſcientia, ſi credamus nos in conſpectu Dei vivere. Lactantius, de ira Dei, cap. 8.

Nihil Deo clauſum eſt, intereſt animis noſtris, & mediis cogitationibus intervenit. Seneca, Epiſt. 43.

Duobus modis Dei præſentia antidotum peccato præſtat, & quia nos Deus intuetur, & quia nos Deum intuemur. Ignatius Martyr, Epiſt. 9. ad Heronem.

Quem memoria Dei occupat, minus patet aliis cogitationibus, præſertim malis. Idem, ibidem.

Quatenus a Deo conſpici credimus, coram tanto arbitro & judice noſtro, peccandi audaciam cohibemus. Idem ibidem.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ penu hoc in argumento depromi poſſit.

Quid intelligatur per hoc nomen præſentiæ Dei.

CUm de præſentia Dei loquimur, illam bifariam concipere poſſumus. Primum, Deum nobis eſſe præſentem, hoc eſt nos de illo cogitare, ac divinam ejuſdem eſſentiam oculis fidei reſpicere tanquam intime præſentem ei loco, ubi ſumus. Secundo, nos Deo eſſe præſentes, hoc eſt ab illo nos videri, ac ſemper reſpici, ita ut oculos ejus nihil fallere poſſit non dictum, non factum, non cogitatio, neque deſiderium; & quocunque in loco eſſe poſſimus, eum ſemper ſpectatorem eſſe, judicem, ac teſtem eorum omnium, quæ facimus, ideoque ſeu bene, ſeu male agamus, omnia ſemper coram ipſo, & ob oculos ejus accidere.

Duplex præſentiæ genus in Deo.

Duplex diſtingui poteſt in Deo præſentia, generalis altera, per quam ille in creaturis omnibus eodem modo invenitur, altera particularis, per quam non in omnibus creaturis eſt, ſed in quibuſdam tantum hominibus per peculiarem ſuorum donorum, gratiarum, providentiæ, & protectionis ſuæ communicationem. De priori tantum hoc in tractatu ſermo eſt, ubi ſciendum, vel potius ſupponendum eſt, quod neminem latet.

Quot modis Deus præſens eſt omnibus creaturis.

Primum: ſtatim ac admittitur Deus, hic immenſus eſt, replet, ut ipſe loquitur, ſuo numine cœlum, terramque, ac nulla res eſt, cui præſens non adſit. Ubique igitur eſt, inquiunt Theologi, & ubicunque ſimus, ſemper divina illius majeſtate ſepti, & penetrati ſumus. Patet ratio: ſi enim infinitus non eſſet in omnibus perfectionibus ſuis, nō eſſet Deus. Cum igitur infinitus ſit in extenſione ſua per eſſentiæ ſuæ diffuſionem, nullos, ne mundi quidem, limites habere poteſt. Secundo: cum infinite ſit perſpicax, nihil fugere poteſt lumina ipſius: omnia videt in ipſis, omniaque ſemper ſunt oculis ſuis præſentia. Quamobrem addit S. Thomas 1. par. q. 8. ar. 2. illum ubique eſſe per præſentiam, hoc eſt per cognitionem ſuam, & applicationem ſpiritus ſui, ut nos, & omnia creata conſideret. Hoc pacto dicitur aliquis præſens eſſe in loco, ubi videt, quidquid illic fit: ſed inter Dei, hominumque conſpectum hoc diſcriminis intereſt, quod homines non agnoſcunt res, niſi per imagines, quas ſenſus eorum percipiunt; quæ cauſa eſt, quod non ſolum non videant omnia, ſed præterea diſtinguere nequeunt objecta, quæ vident, niſi temporis ſucceſſione. Sed longe alia eſt Dei cognitio; non videt ille per mutuatas imagines, ſed per eſſentiam ſuam. Quamobrem cum præſens ſit ubilibet propter ſuam immenſitatem, non ſolum videt omnia, ſed omnia ſimul videt, & ſemper, ſine ſucceſſione, ac ſine ulla temporis intermiſſione. Præterquamquod homines non niſi externam rerum ſpeciem vident, intus vero penetrare non poſſunt, quia quod exterius non eſt, nullam ſenſibilem ſui producere poteſt imaginem. Mentis cogitationes, & motus cordis illos latent, quoniam illi ſub ſenſibus minime cadunt. Deus vero interius, exteriuſque videt, penitiores cogitationes noſtras ſcrutatur, quia non ſolum eſt omnium motuum noſtrorum cauſa efficiens, ſed etiam præterquamquod eſt exemplar, & idea, quæ res poſſibiles repræſentat, infinita ejus cognitio prohibet, ne aliquid actuale ipſum lateat. Tertio, Deus omnibus præſens eſt per potentiam, hoc eſt, nihil in mundo eſſe poteſt, quod non referatur ad ipſum veluti cauſam, & quod vere non ſit ejuſdem effectus: ita ut creata omnia in nihilum, unde educta fuerunt, relaberentur, niſi Deus in ſingula momenta illa ſuſtineret, atque tueretur. Omnes eorum potentiæ inutiles eſſent, ac in æterno permanerent otio, niſi Deus immediate, & per ſe ipſum ad omnes eorum motus nequaquam concurreret. At poſſetne Deus nos hoc pacto tueri? Poteſtne hac ratione ad omnes cogitationes, ſenſus, actioneſque noſtras concurrere, quin præſens ſit? Nonne ad id opus eſt, ut ſimus, &

viva-

vivamus in illo, & ille ubicunque nobiſcum ſit cum tota potentia ſua, quemadmodum eſt per eſſentiam, & cognitionem?

Diſcrimen inter immenſitatem, & præſentiam Dei.

Quæri poſſet, utrum unum, idemque ſit dicere Deum eſſe immenſum, & dicere illum ubicunque eſſe præſentem: ſed Theologi inſigne animadvertunt diſcrimen inter immenſitatem, & ſupremi hujus entis præſentiam: immenſitas quippe eſt perfectio abſoluta, eſſentialis, & neceſſaria in Deo, per quam concipimus Dei eſſentiam nullos habere ſuæ magnitudinis terminos: at præſentia non eſt abſoluta in Deo perfectio, ſed creaturis relata. Non eſt æterna perfectio, quia creaturis tunc tandem præſens eſſe cœpit, ex quo illæ eſſe inceperunt; non eſt perfectio neceſſaria, non enim abſolute neceſſarium erat, quod ille creaturis tribueret eſſentiam, ideoque illis præſens adeſſet. Quapropter hæc actualis Dei ubique præſentia eſt veluti conſequens trium perfectionum, quæ in Deo ſunt neceſſariæ, videlicet abſoluta eſſentiæ ipſius neceſſitas, infinitas, & immutabilitas.

Idea, quæ de immenſitate Dei concipere debemus.

De magnitudine Dei judicium nequaquam ferendum eſt ex ſpatio locorum, non ſecus ac illius duratio ex temporum diuturnitate æſtimanda non eſt. Quod æternitas Dei eſt ratione temporis, hoc Dei immenſitas eſt ratione locorum. Longitudinem æternitatis Dei metiri non vales, etiamſi ſæculorum myriades alias aliis adjicias: tempus enim non eſt niſi duratio ex partibus compoſita, quæ omnes finitæ ſunt: & Dei æternitas quid eſt infinitum nullas habens partes, ex quibus coaleſcat. Momentum eſt invariabile, quod integrum reſpondet ſingulis momentis temporis, & quod infinite omnem illius ſuperat durationem: ita ut tota Dei æternitas præſens ſit indiviſibili temporis noſtri momento; & nihilominus æternitas ejus tota temporis duratione comprehendi non poſſit. Similiter metiri nequis immenſam Divinæ eſſentiæ magnitudinem quamlibet loci magnitudinem alteri adjiciens, neque maximum ſpatium alteri ſuperaddens, quodcumque coneris, ut illud, quam fieri poſſit, vaſtiſſimum comprehendas. Ex ratio eſt quod quilibet locus ſuos habet terminos, quibus ſeptus, ac finitus eſt; immenſitas vero Dei eſſentialiter omni caret termino, ac fine. Nullus igitur locus illum capere poteſt, quia infinite magnus eſt, & nihilominus magnitudo hæc eſt adeo ſimplex, ut abſolute ſit indiviſibilis; ideoque verum eſt illam totam eſſe collectam, totamque præſentem in quolibet loci puncto, quantumvis exiguum ſit, & indiviſibile.

In quo praxis divinæ præſentiæ conſiſtat.

Utiliſſima hæc divinæ præſentiæ praxis in duobus præſertim conſiſtit, in intellectu, & voluntate. Quoad primum pertinet, intellectus agnoſcit divinam majeſtatem ubique præſentem, cœlum, terramque ſua eſſentia replentem, per potentiam ſuam in omnibus creaturis agentem, ac videntem, quidquid fit, cum omnia coram ipſa fiant. Et quanquam Scriptura efficiat, ut ſatis veritatem hanc cognoſcamus, tamen intellectus fidei lumine illuſtratus multo magis roboratur; quapropter S. Paulus ad Hebr. 11. *Fide Moyſes .... inviſibilem tanquam videns ſuſtinuit*: hoc eſt per vivam præſentiæ Dei fidem cum inviſibili egit, atque converſatus eſt, quaſi illum vidiſſet. Quod ad rem alteram ſpectat, poſtquam intellectus ita ex ſe operatus eſt, operatur quoque voluntas ex certiſſima hac cognitione hauriens ſenſus, & affectiones reverentiæ, lætitiæ, confidentiæ, contritionis, aliaſque id genus, quas homines huic ſanctæ praxi dediti cum inæſtimabili fructu excitent, ita in jugi contemplatione vitam ducentes.

Diverſi modi Deum ſibi præſentem concipiendi, & quidam præ ceteris probati.

Non deſunt, qui, ut ſe coram Deo conſtituant, illum ſibi ſub variis ſymbolis exhibent: alii quidem tanquam lumen, alii vero tanquam ignem; illi velut mare, hi ſub aliis imaginibus. Quidam ſibi fingunt Jeſum Chriſtum prope ſe facientem, quidquid ipſi faciunt, ut ipſis præbeat exemplum, eoſque doceat, quid facere debeant. Damnari nequeunt hæ methodi, quas plures Sancti ſecuti ſunt, quas & docuerunt, & ipſi cum ſumma utilitate exercuerunt. Sed vitæ ſpiritualis magiſtri, qui majori lumine pollent, eas ſuadere non audent, non ſolum quod nimis mentem applicant, verum etiam quod non ſatis probatæ videntur. Etenim re ipſa Jeſus Chriſtus prope nos non adeſt, et quo non ſumus prope adorabile Euchariſtiæ ſacramentum, & Deus neque mare eſt, neque ignis, neque lumen; & hæ omnes loquendi rationes, quibus Scriptura, & Patres nonnunquam utuntur, ſunt metaphoricæ; atque Theologi quidam jure metuunt, ne ſibimet repræſentare Jeſum Chriſtum præſentem alibi, quam in Sacramento, obnoxium ſit alicui illuſioni in iis, quibus nimis vehemens eſt imaginatio; quamvis abſurdum non ſit illum ſibi fingere talem qualis fuit in Præſepio, in Calvario, vel cum inter homines verſabatur, & qualis nunc glorioſus eſt in cœlo; hoc enim non niſi reverentiæ, devotionis, & amoris ſenſus poteſt inſpirare. Cavendum eſt tamen, ne quis fallacem concipiat ideam, quaſi Deus actu eſſet talis, qualis erat cum vivebat in terra. Praxis vero magis ſolida, & illa, cui eſt inhærendum, eſt ſibi divinam repræſentare eſſentiam, quæ totum replet univerſum, eamque ubicunque reſpicere, in omnibus creatis rebus, & in nobiſmet ipſis agentem; illam adorare, amare, in rebus omnibus conſulere, noſmet ejuſdem cultui devovere, nihil prætermittere, ut illi placeamus, & omnes actiones noſtras in conſpectu ejus facere. Cum autem praxis hæc jugis eſſe non poſſit, ejus tamen habitus acquirendus eſt illam ſæpe exercendo.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentioribuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Plerique hominum non agnoſcunt felicitatem ſuam, quod Deum habeant ſemper præſentem.

NOn ſatis eſt habere theſaurum, ut locuples ſis; ſcias etiam, oportet, te illum poſſidere, illius pretium agnoſcas, atque eodem ad arbitrium uti valeas. Heu! quam deplorabilis eſt cæcitas noſtra! Divites ſumus, & infinite divites ultra etiam ſpem noſtram, ac deſideria, ſed divitias ipſi noſtras ignoramus. Habemus in nobiſmet ipſis infiniti pretii theſaurum, qui eſt eſſentia, præſentia, & potentia Dei cum omnibus adorabilibus perfectionibus ejus; eodem circumſepti, impleti, imbutique ſumus, & nihilominus adeo pretioſum theſaurum poſſidentes pauperes ſumus, atque extrema laboramus inopia, quia vel illum nos habere ignoramus, vel eodem uti, ac perfrui neſcimus. Dei noſtri præſentia fruentes, videlicet bonorum omnium fontem poſſidentes familiariter cum illo converſari poſſumus, illi adhærere, præſtantiſſimas exercere virtutes, infinitam meritorum copiam acquirere, denique in hoc immenſarum divitiarum theſauro præcoci beatitudine incipere poſſumus in hac quoque vita ea perfrui felicitate, qua Angeli, & Beati in cœlo lætantur: ſed hic theſaurus, quantumvis pretioſus, & locuples, nobis inutilis fit vel per ignorantiam, vel per attentionis, & conſiderationis defectum; eo quod animum non advertimus ad magnum illud bonum, quod in nobiſmet ipſis habemus, ita ut cum Sapiente dicere poſſimus: *Sapientia abſconſa, & theſaurus inviſus, quæ utilitas in utriſque?* Eccl. 20. Liber, cui titulus: Chriſtianus interior.

Pax, atque tranquillitas animæ Dei præſentia gaudentis.

Suaviſſimus fructus, quem ex divinæ præſentiæ praxi percipere valeamus, eſt pax, atque tranquillitas, in qua conſtituitur anima, quæ agnoſcens, & guſtans Deum in medio ſui præſentem, tanquam in paradiſo lætabunda perfruitur. Loci omnes eidem nullo ſunt in diſcrimine: libere ad utramque extremam terrarum orbis plagam ſeſe conferret, neque ſe exulem, extorremque cogitaret: illic enim poſita ſemper tanquam in patria ſede permaneret, ac domi ſuæ, ſemper eaſdem poſſideret opes, ſemper ſuaviſſima converſatione perfrueretur: quia patria, domus, theſaurus, conſolatio ipſius Deus eſt, quem ubique invenit, & cujus divina præſentia æque gaudet ubique.... S. Auguſtinus de S. Cypriano loquens, qui fidei ergo in exilium fuerat conjectus, egregie dicit: Qua terrarum in oras ſtrenuus ille vir mitti poterat, ubi eum non inveniret, propter quem ejiciebatur?

tur? *Quo mitteretur, ubi ille non eſſet, propter quem mittebatur?* Membrum hoc nonne capiti hærebat ſuo, ubicunque furor ipſum ſeparare arbitrabatur? Infana perſecutorum crudelitas, idem Pater ait, ſi locum vis invenire, ubi Chriſtiani exules degant, quære prius locum, ex quo Deum poſſis expellere; etenim ubicunque hic aderit, ibi fideles nunquam exilium invenient: *Si quæris exilium, quo Chriſtianus jubeatur exire, prius inveni, ſi potes, unde Chriſtus cogatur exire.* Partim ex eodem, partim ex Fromentiere.

In Dei præſentia eum ſem percipere fructum poſſumus, quem Apoſtoli ex J. C. præſentia percipiebant.

Quam felix mihi videtur Apoſtolorum conditio! ſemper habebant præſentem Jeſum Chriſtum, omnes illius actiones videbant, audiebant omnia illius verba, totam vitæ rationem intuebantur, & hæc divini inſtitutoris ſui præſentia duo illis bona conferebat. Alterum, quod talem ſemper habentes actionum ſuarum teſtem nihil auſi fuiſſent, quod divinis oculis ejuſdem eſſet indignum, & cum aliquid illis excidebat a ſanctis ejuſdem præceptis abhorrire, videmus in evangelio eos ſemper correptos fuiſſe. Alterum, quod adeo eximium ob oculos ſemper habentibus exemplar non deerat modus omnia ad ſummum perfectionis apicem adimplendi. Hæc autem eadem bona ſunt, quæ ex Dei præſentia percipere poſſumus. Altera quidem ex parte ille eſt ſpiritus infinitus, qui replet omnia præſentia ſua, qui totus oculus eſt, ut facta noſtra intueatur, totuſque auris, ut noſtra verba audiat, & leviſſimas etiam cogitationes noſtras ſcrutetur. Quæ validior ratio in officio continere nos poſſet, ac prohibere, ne quid audeamus ob oculos ejus, quod illi poſſit diſplicere? Ex altera vero hic idem Deus, qui per actionis præſentiam nobiſcum agit, & operatur, nonne efficere debet, ut omnia hac mente operemur eidem videlicet placituri? Cumque hac in re noſtrum ſit exemplar, hoc pacto poſſumus actionibus noſtris eam omnem tribuere perfectionem, cui pares ſunt. *Idem ex parte.*

Vivere in oblivione Dei, qui ne ad breve quidem momentum obliviſcitur noſtri; mente, & cogitatione recedere a Deo, qui nobis ſemper adhæret; non colere, neque revereri Deum, qui ad nos uſque ſe demittere dignatur, & qui nos ſuas putat delicias; hoc eſt eſſe ingratum, ac ignorare bonum, & honorem, qui nobis ab ipſo confertur; ſed quodammodo ab ejus præſentia recedere, & quantum fieri poteſt, illam fugere, & cum eo neceſſitudinem inire nolle, ut alteri cuipiam rei vacemus, hoc eſt noſmet indignos probare eo honore, quem confert nobis, & mereri, ut ipſe corde, & affectu tam procul a nobis recedat, quam prope eſt per eſſentiæ ſuæ neceſſitatem. Teſtemur impoſterum, o Chriſtiani, majori nobis eſſe in pretio felicitatem, quam poſſidemus. Sæpe ſaltem vacemus Deo, qui ſemper nobis vacat. Nunquam ille ceſſat, quominus de nobis cogitet, nobis invigilet, nobiſcum concurrat, agatque nobiſcum, ita ut ſi unico vitæ noſtræ momento curam hanc, concurſum, actionemque ſuſpenderet, fieri nequaquam poſſet, ut ſubſiſteremus illico in nihilum reverſuri. Nonne igitur ſupremo huic enti præſentes eſſe deberemus cogitatione, corde, & affectu, quemadmodum ſumus per eſſentiæ noſtræ ſubſtantiam: a divina ipſius voluntate pendere, ad illum rebus in omnibus confugere, & nihil eodem inconſulto operari &c. *Ex Anonymo Auctore.*

Dei præſentia, & videntis aſpectus prohibere debet, ne illum lædamus.

Scio, Domine, me coram te eſſe; hominum quidem oculos evitare poſſum, tuos vero fallere non poſſum: dies, & nox, lumen ac tenebræ, mundus, & ſolitudo nullo tibi ſunt in diſcrimine. Scrutaris, detegis, vides abditiſſimas cordis mei cogitationes: neque peccare poſſum, quin tu teſtis ſis actionum mearum ſecretiſſimarum. Nunquid ulterius aliquid requireretur, ut eam, quam debeo fidelitatem ſervarem? Nunquam animum adjicere poſſem, ut peccarem coram illis, quos vereor in terris, quomodo vero peccem coram Deo meo! *P. Cheminais in ſenſibus pietatis.*

Quid inferre debeamus ex præſentia Dei, quam Chriſtianus ignorare non poteſt.

Homo ignorare non poteſt ſine nimis craſſa cæcitate, Deum in ſe ſemper eſſe; non credere nequit adeo perſpicuam veritatem ſine infidelitate ſupplicis conſtringenda; eamque credens reus eſt graviſſimi contemptus, niſi ejicit ex anima ſua peccatum, ut eam faciat locum habitationis creatori ſuo ab omnibus ſordibus vacuum, ut nequeat abſolute indignus eſſe magnitudine ipſius: Dei puritas cum vitiorum noſtrum ſordibus ſimul eſſe non poteſt. In hominis poteſtate ſitum non eſt efficere, ne in ipſo ſit Deus, quandoquidem hic ibi eſt per neceſſitatem, & per immutabilem eſſentiæ ſuæ conditionem; ſed in ejus poteſtate ſitum eſt illum per peccatum ejicere. Si Deus omnia videt in nobis, itane cæci erimus, ut coram illo facere audeamus, quod non niſi graviſſimo rubore ſuffuſi coram hominibus facere poſſumus? Cum hominum oculos fallimus, putamuſne fallere poſſe oculos etiam Dei, quibus nihil abſconditum eſt? David nunquam gravius ob ſcelera ſua torquebatur, quam ubi cogitabat, ſe illa coram Deo commiſiſſe. Sciebat ille quidem univerſum terrarum orbem ſceleris ſui teſtem, & ſpectatorem eſſe, ſed creatoris ſui oculus cauſa erat ſui doloris, atque cruciatus: *Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci.* Pſal. 50. Cardinalis de Richelieu in libro de perfectione Chriſtiani, c. 8.

Praxis præſentiæ Dei.

Fieri nequit, quod Dei præſentia alte animo cujuſquam ſit impreſſa, quin hic graviſſimum peccati horrorem concipiat. Quamobrem aſceticæ vitæ magiſtri animabus, quæ peculiarem ſalutis ſuæ curam habere volunt, ſuadent, ne unquam animum ab adſpectu adeo utili, & cogitatione adeo ſalutari amoveant. Non jubentur illæ quidem actu, ac ſenſibiliter præſentiam hanc ob oculos habere: hæc enim obligatio plurimorum eſſet cauſa ſcrupulorum, timorum, atque tumultuum. Satis eſt pluries in die ſeſe in divina hac præſentia conſtituere, nihilque facere, quod illam poſſit deſtruere; cum certum ſit, illam cenſeri perſiſtere, donec actio eidem prorſus contraria eidem finem imponat. Præſtat jugiter laborare propter Deum generali propoſito, quam jugiter ſibimet ipſi invigilare. Præſtat ſemper amare Deum, quam indeſinenter conſiderare, utrum ametur. Et ſane ſine gratia prorſus extraordinaria impoſſibile eſt habere Deum ſenſibiliter in ſpiritu, & imaginatione præſentem; & qui moleſtam hanc amplecteretur praxin, in perfectione retrocederet potius, quam progrederetur; amitteret enim ſexcentas bene operandi occaſiones, ut nimis attenderet mediis, quæ ſibi proponeret ad hoc faciendi facultatem acquirendam. Ita præſentia Dei, quæ nobis commendatur a Sanctis, non tam mentis, quam cordis eſt præſentia, quæ per varios actus acquiritur, per quos noſmet ita frequenter devovemus Deo, ut habitus hic perſeveret. *Idem.*

Coram Deo ſtare debemus cum metu, & reverentia.

Sum coram Deo, & Deus ſemper coram me eſt: debeo igitur ſemper eſſe coram illo, & jugiter dicere illi cum Propheta: vivit Dominus, in cujus conſpectu ſum. Quanam reverentia, ſed potius quo timore coram tanta majeſtate conſiſtere debeo? Quomodo auſim facere coram Deo, quod coram homine non auderem? Deus me ſemper reſpicit, nonne illum in omnibus actionibus meis reſpicere debeo? Nonne earum hic finis eſſe debet, ſicut eſt principium? De me ſemper cogitat; heu! ego vero ingratus de illo fere nunquam cogito. Deus ita de me ſollicitus eſt, perinde ac præter me nemo eſſet in terris: ego vero cæcus mundo, mihimet ipſi, ſexcentiſque vaco nugis, ac Deum meum negligo, perinde ac ignorarem illum, vel in illum non crederem! Qui Deum cognoſcit, qui de Deo ſollicitus eſt, pro nihilo habet, quidquid Deus non eſt, & vivit, quaſi in mundo nil eſſet aliud præter ipſum, & Deum. *P. Nepveu tomo 3. conſiderationum chriſtianarum pro die 28. Septembris.*

Deus per actionem ſuam nobis præſens eſt, omnibus actionibus noſtris concurrens.

Deus præſens eſt non ſolum per eſſentiæ ſuæ immenſitatem, verum etiam modo efficaci. Mecum eſt, ut mihi ferat opem, ut me tueatur, ut agat, ut mecum operetur: nihil ſine illo poſſum, ſed omnia cum illo. Nequeo vel minimum edere motum, vel minimum deſiderium concipere, actionemve ullam facere, niſi ſuum mihi præſter concurſum: ſed hunc nunquam mihi negat, licet eodem uſuro, ut eumdem offendam: quænam indulgentia! hac abutar? Sed ſi meæ ſemper ſe accommodat voluntati, ſi ſeſe meis ſubjicit votis,

nonne

nonne æquiſſimum eſt, me etiam memet ejuſdem voluntati ſubmittere? Si mecum ille ſemper concurrit, nonne æquum eſt me etiam cum eo conſentire? Neque ſolum agis mecum, verum etiam cum omnibus agis creaturis propter me. Pro me lucet cum Sole, refrigerat cum aere, calefacis cum igne; nonne iniquus eſſem, niſi hiſce uterer creaturis unice ad gloriam ipſius? ſed nonne ingratus eſſem, ſi abuterer earum opera, ut illum offenderem, cujus juſſu mihi famulantur? *Idem.*

In Deo ſumus, & Deus in nobis.

Deus in me eſt, & ego in illo; ille animæ meæ magis intimus eſt, quam anima corpori meo. Anima mea divelli poteſt a corpore, & ſubſiſtere; ſed anima mea a Deo ſeparata eſſe non poteſt, ceſſaret enim eſſe, niſi Deus eſſet in illa, & illa in Deo. Deus non eſt procul quærendus, ajebat S. Paulus ad Athenienſes: *In ipſo vivimus, & movemur, & ſumus.* Act. 17. ipſe eſt & vivit in nobis.... Sed Deus adhuc modo longe magis admirabili eſt in anima ſanctorum: ibi enim eſt per impreſſionem ſuæ majeſtatis, per communicationem ſuæ ſanctitatis, per effuſionem ſuæ bonitatis in multitudine gratiarum, quibus eos cumulat. Pleriſque fidelium dici poteſt, quod olim S. Joannes Baptiſta Judæis: *Medius veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis.* Joan. 1. Deus medius eſt inter vos, eumque ignorare videmini; etenim quid alibi quærere poteſtis, cum habeatis illum in vobis, qui omnia poſſidet bona? *Idem.*

Nil magis nos in officio continere poteſt, quam Dei præſentia.

Beatus fidelis, qui in ſingulos greſſus, atque ſingulis momentis, quibus reſpiras, redis ad Deum, ſibique effingit imaginem ſemper præſentem beneficiorum illius! quandoquidem certum eſt, nulla re nos magis in officio contineri, nulla re noſtram roborari inconſtantiam, quæ efficit, ut tanta facilitate a virtute ad vitium gradum faciamus; nulla re denique felicius voluntatem noſtram in bono confirmari, quam præſentia Dei: *Ubicunque fueris ſine Deo, malo eris, & malo tibi erit; & ubicunque fueris cum ipſo, bene eris, & bene erit tibi*, inquit S. Bernardus ſerm. de miſer. human. E contra ſine præſentia Dei fieri nequit quominus in graviſſima crimina decidamus. Si homines præcipua negligunt officia ſua, & impune ſacratiſſimas leges infringunt, ſi ſine ulla religione, ulliſque conſcientiæ ſtimulis ſeſe omnibus ſceleribus mancipant; ſi cum contemptu veritatis, & ſanctitatis religionis in idololatriam, atque Atheiſmum labuntur, ideo hoc accidit, quia a Deo oculus averterunt. Ecce quomodo hic loquatur: *Averſi ſunt filii Iſrael, & fornicati ſunt cum Baalim, percuſſeruntque cum Baal fœdus, ut eſſet eis in Deum, nec recordati ſunt Domini Dei ſui.* Judic. 8. Specimen ſermonum pro Quadrageſima feria 3. poſt tertiam Dominicam.

Recedimus a Deo, ut ſi de illo cogitamus tunc eum de nobis meretur optime.

Senſu, oculiſque caret at opus eſt, qui nec ſentit, nec videt præſentiam Dei, qui in nobis eſt, & qui nos ſuis cumulat beneficiis, quandoquidem ſine illo nec vivere nobis licet, neque operari; ſed quoniam ne uno quidem momento bonitatis ejus favoribus vacui ſumus, ne uno quidem momento vivere debemus, S. Auguſtinus ait, quin illum animo noſtro præſentem habeamus, eique gratias agamus; & nihilominus per horribile ingrati animi vitium in ſingula momenta beneficii hujus Dei conſpectum amittimus. Mane conſurgimus, neque cogitamus illum fuiſſe nobiſcum, ut ſuperiore nocte nos tueretur; veſpere cubitum imus, quin gratias illi habeamus propter ea bona, quæ toto diei illius ſpatio ab ejuſdem largitate recepimus, & adeo parum illius meminimus, quaſi nullo modo noſter eſſe benefactor. Ille nobis ſemper cura ſua adeſt, nos vero ingratitudine noſtra ab illo recedimus, neque illum intuemur. Heu! quot Chriſtiani ſceleribus ſuis ab hoc miſericordiæ Patre recedunt eodem tempore, quo ipſe magis accedit ad illos! Sed quid quid hujuſmodi ingrati conentur, præſentiam illius non effugient, & niſi eum habere voluerint præſentem, velut patrem, præſentem habebunt velut judicem. *Idem.*

Quomodo ſimul Deo & præſentes, & abſentes eſſe poſſimus.

Hæc præſentiæ, & abſentiæ, acceſſus, & receſſus myſterium S. Auguſtinus comprehendere non poterat. Tecum ſum, dicebat ille Deo, & ſimul extra te ſum: tecum ex neceſſitate eſſentiæ meæ, extra te es mentis meæ evagatione; tecum es naturæ dependentia, extra te es abſentia voluntatis. Supra me es, neque te veneror; ſub me, neque te video; circum me, neque ſentio; intra me, neque intelligo. Peccatum efformat chaos quoddam, quod infinitam ſtatuit diſtantiam Deum inter, & peccatorem: diſtantiam S. Auguſtinus addit non loci, ſed mentis: *Non loco, ſed mente*; non ſpatiorum, ſed morum; *non ſpatiis, ſed moribus*; non corporis, ſed cordis, *non corpore, ſed corde.* Cum peccator cogitat ſe a Deo videri, & audiri; cum reputat, ſe indeſinenter verſari ſub oculis juſti hujus judicis, qui omnia rimatur, & quem nil fallit; cum, inquam, peccator huic vacat cogitationi, contremiſcit, fremit, vel ſaltem interiorem ſentit diverſarum harum cogitationum pugnam: peccatum hoc patraturus ſum, ſed me videt Deus: hanc operaturus ſum iniquitatem, ſed quidquid agam, Deo erit compertum: in hac ambiguitate animi Deus loquitur ad cor, & pro Deo loquitur conſcientia: ſed quare peccator non ſemper id infert, quod eſſet inferendum? quare cupiditatem officio anteponit? quia receſſit a Deo, & quin cogitet ſe a Deo videri, ſibi perſuadet ab eo non videri. *Auctor actionum chriſtianarum tomo 1. ſermone de peccato.*

Seu juſtus, ſeu peccator quiſnam poſſet illius oculos fallere, qui ſolus tanta cum veritate, quanta cum dignitate dicere poteſt: *Cælum, & terram ego impleo?* Nulla eum latet creatura, ut S. Paulus teſtatur; omnia patent oculis ejus, tanquam exta victimæ, quæ jugulata eſt, & adhuc ſub ſacrificuli dextera palpitat. Perinde ac magnus hic Deus nil eſſet, niſi pes, adeſt ubique; quaſi nil eſſet, niſi oculus, videt omnia; quaſi nil eſſet, niſi manus, agit omnia; teſtis agens, teſtis ſemper præſens: hoc illud eſt, quod diſplicet impiis, qui pati nequeunt teſtem ſcelerum ſuorum adeo illuminatum, cenſorem adeo rigidum, judicem adeo ſeverum: ſed hoc illud eſt etiam, quod juſtum conſolatur. Scit Deum omnibus præeſſe greſſibus ſuis, ne labatur, omnes conſiderare actiones, ut remuneretur, omneſque cognoſcere vias, ut ſanctas efficiat. Juſtus luminibus ejus illuſtratus, confirmatus gratia, fidelitate animatus experitur Dei diverſam fieri præſentiam, prout amor ipſius eſt diverſus. *Idem tom. 3. ſermone de bonis religioſa vita.*

Dei præſentia diſplicet impiis, & juſtis ſolatio eſt.

Quanta facilitate munera veſtra obiretis, ſi ita conſueſcere poſſetis, ut vel ſemper, vel ſæpe ob oculos veſtros Deum præſentem haberetis! Hæc ſumma eſt laus Henoch, cujus ſanctitas ita perfecta fuit, ut præter Eliam ex omnibus hominibus unus extiterit, quem Deus dignum cenſeret, ne moreretur. Ambulavit cum Deo; (Gen. 5.) hoc eſt in omnibus actionibus ſuis Deum habuit præſentem. Deus dixit Abrahæ, *ambula coram me, & eſto perfectus*, Gen. 17. quibus verbis innuebat nihil aptius eſſe ad illum ſanctificandum, perfectumque efficiendum. Job c. 9. teſtatur ſe in omnibus ſuis actionibus geſſiſſe, quaſi hominem, quem Deus ſuo penetravit timore. David (Pſal. 15.) providebat Dominum in conſpectu ſuo ſemper, quæ res efficiebat, ne commoveretur. Micheas c. 6. ait: *Judicabo tibi, o homo, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat a te*: & addit, *ſollicitum ambulare cum Deo tuo.* Beatus ille, qui Deum habet jugiter præſentem! Nunquam aberrat, quia dux illius Deus eſt: amat officia ſua, quia amat eum, a quo illa ſibi irrogata ſunt; patienter ſuſtinet, quia illum conſolatur Deus; ſi ceciderit, ſtatim conſurgit, quia Deus illum attollit: nihil deſiderat, quia poſſidet Deum ſuum, & Deus totus illius eſt: hæc terrena contemnit, quia nunquam avertit oculos ab ea felicitate, quæ toto cœlo iis omnibus præſtat, quæ nitent in terris: aſſidue meretur, quia omnes actiones ſuæ ſunt totidem ſacrificia, quæ offert Deo. Conemur igitur Deum aſſidue habere præſentem; ſancta hæc conſuetudo admirabilem nobis afferet opem, ut munera noſtra expleamus, & ad ſtatus noſtri perfectionem progrediamur. *Lambert, ſermone 24. de eccleſiaſtica vitæ perfectione.*

Dei præſentia efficit, ut noſtris perfungamur officiis.

Scriptura divina frequenter nos admonet, ut ſollicite quæramus Deum? quamvis enim Deus non longe ſit

Familiare accidit, quod cum Deus intime ſit nobis præſens, ab eo tamen cogitationibus, & deſideriis abſimus.

ge ſit ab unoquoque noſtrum, cum in ipſo vivamus, moveamur, & ſimus, ut Apoſtolus loquitur, nos tamen longe ſumus a Deo, & niſi aſſidue diſponamus aſcenſiones in corde, & ſcalas nobis erigamus in cœlum, & magno labore Deum quæramus, cum filio prodigo in regione longinqua, procul a patria, & a patre paſcimus porcos. Ac ut breviter explicemus quomodo inter ſe iſta cohæreant, ut Deus non longe ſit a nobis, & nos tamen longiſſime abſimus ab illo: dicimus Deum non longe a nobis abeſſe, quoniam ille nos aſſidue videt, cujus oculis omnia ſunt præſentia: idem quoque de nobis aſſidue cogitat, quia illi cura eſt de nobis; & ipſe idem nos aſſidue tangit, quia portas omnia verbo virtutis ſuæ. Nos autem longiſſime abſumus a Deo, quia Deum non videmus, nec videre poſſumus, cum lucem habitet inacceſſibilem: ſed nec ſufficientes ſumus cogitare aliquid de Deo ex nobis, tanquam ex nobis, multo minus illum affectu pio tangere, illique inhærere valemus, niſi nos ſuſcipiat, & ad ſe trahat dextera ejus. Ideo enim David cum dixiſſet: Adhæſit anima mea poſt te, continuo adjunxit, me ſuſcepit dextera tua: nec ſolum longe abſumus a Deo, quia neque illum videre poſſumus, neque facile de illo cogitamus, neque illi per affectum inhæremus: ſed etiam quia occupati temporalibus bonis, quæ nos undique circumſtant, & obruunt, facillime Deum obliviſcimur, & corde arido vix nomen Dei in pſalmis, & ſacris precibus per linguam ſonamus. *Cardinalis Bellarminus de aſcenſione mentis in Deum in præfatione.*

Divinæ præſentiæ cogitatio omnia ex mundo expellere poteſt peccata.

Senecæ ſententia eſt, maximam peccatorum partem ablatum iri, ſi auctoritate, meritiſque clarus vir præſens adſiſteret illis, qui cujuslibet generis peccatum aliquot ſunt patraturi: *Maxima pars peccatorum tollitur, ſi peccaturis teſtis aſſiſtat.* Sed S. Hieronymus hanc ipſam latius extendens ſententiam addit, frequentem Dei nos videntis, ac ſemper nobis præſentis memoriam omnia ex mundo ejicere poſſe peccata: *Memoria Dei cuncta excludit flagitia*: ita ut quemadmodum beatifica viſio in cœlis Beatum in abſoluta conſtituit impoſſibilitate peccandi, moraliter quoque impoſſibile videatur, Chriſtianum, qui certo quidem, licet obſcuro fidei lumine reſpicit Deum tanquam vitæ, omniumque actionum ſuarum teſtem, nefas aliquid audere poſſe. Quocumque in cœtu ſit, quæcumque illi accidat tentatio, quodcumque pravum intueatur exemplum, quemcumque turpem audiat ſermonem, ubi Deum adeſſe conſiderat, & quemlibet ſingillatim ſpectare eadem attentione, S. Auguſtinus ait, perinde ac ille unus eſſet in mundo, ſeſe feliciter tanquam in abyſſum, ut ita dicam, in hos Dei obtutus conjiciens, unum illum cogitans, mentemque divina hac præſentia occupans, atque corpore tantum iis interveniens cœtibus, qui illum in crimen impellere poſſent, ſemper fovet ſenſus amoris, ac timoris ſimul plenos, quibus prohibetur, ne quid agat, quod Deum poſſit offendere. *P. Texier in Dominicali tertia Dominica Adventus.*

Deus in nobis eſt per operativam præſentiam.

Deus creaturis omnibus præſens eſt, quia aſſidue operatur in illis; & ita omnibus inhæret hominibus non ſolum per neceſſariam eſſentiæ ſuæ immenſitatem, verum etiam per operationes ſuas: *Non longe eſt ab unoquoque noſtrum: in ipſo enim vivimus, movemur, & ſumus.* Act. 17. Ne putetis peccatores, Deum, quem offenditis, procul a vobis eſſe: in illo ſumus, movemur, & vivimus, inquit S. Paulus Apoſtolus; unde inferre videtur concluſionem divinæ in nobis præſentiæ per ea beneficia, quibus ab illo cumulamur. Mea enim ſententia innuere vult, Deum quatenus cauſam efficientem eſſe debere intime effectibus ſuis præſentem, quoniam facit illos excellenti ratione, quæ Dei propria eſt: vel etiam innuere vult, ſe entium omnium ſupremum eſſe, quæ ne momento quidem ſubſiſtere poſſent, niſi ipſe tueretur illa non ſolum per actionem ſuam, verum etiam per præſentiam, tanquam ſuper generalem, ac ſolidam baſim. Hæc veritas ſolatio nos replere deberet, o Fideles, æternam beneficii memoriam ciere, & efficere, ut cum S. Auguſtino diceremus: *Omni momento me obligas Domine*; cumque nulla ſit hora, qua recentibus non augeat beneficiis, ne unum quidem labi momentum debet, quo te non diligam, & quo tibi inſervire non ſatagam. *Biroat in tomo ſeparato continente ſermones in quaſdam anni Dominicas, ſermone de tertia Dominica Adventus.*

Cogitatio operativæ hujus præſentiæ immittere nobis debet metum, & horrorem.

Deus omnibus actionibus noſtris cooperatur tunc etiam, cum agimus contra ipſum. Ipſe eſt in oculis noſtris non ſolum ut ſervet illos, ſed ut cum iiſdem oculis agat: non dicam equidem, ut pœnitentiæ lacrymas effundant, ſed heu! nobis ſuum præſtat concurſum, ut obſcœnos circumferamus obtutus: in noſtris cordibus eſt, non ſolum ut illa tueatur, verum etiam ut omnibus eorum deſideriis cooperetur, nec iis quidem ſanctis, ſed iniquiſſimis. Nonne hæc graviſſima eſt injuſtitia, quam homo contra Deum committere poſſit, quod videlicet Dei bonitatem, atque indulgentiam ſuæ ſervire cogat nequitiæ? *Servire me feciſti in peccatis tuis.* Iſaiæ 43. Neque ſatis eſt, quod illius manu contra ipſum utatur, jubeatque Deum contra Deum ipſum pugnare. Si quod in vita noſtra momentum eſſet, quo ille ſua beneficia ſuſpenderet, minori cum ingratitudine eodem in ſceleribus noſtris abuti poſſemus; ſi quæ eſſet operatio cordium, vel manuum; vel linguarum noſtrarum, cujus penes nos eſſet arbitrium, ea minus inique contra illum uſurpare poſſemus, ſed heu! quo vulnera noſtra ferre poſſumus, ubi ille non ſit per ſua beneficia! Quodnam in vita noſtra tempus eligere poſſumus, quo hanc ille non tueatur; & quam actionem facere, in qua ille nobiſcum non agat? *Idem.*

Quam metuendum nobis ſit Deum ſcelerum noſtrorum teſtem habere.

Pudor, ne videamur, frænum eſt, quod natura criminibus noſtris injecit, nihilque magis reformidat peccator, quam lucem, ac teſtes. Solitudo, & nox improbis illius favent conſiliis, quamobrem S. Ambroſius inquit: *Erubeſcit teſtimonium erroris, qui non erubeſcit errorem.* Ex hac naturali ſententia procedit effatum illud peccatoribus omnibus adeo commune: Nemo ſciet, id audacter faciamus: *Nemo nos videt.* Dan. 13. Abominabile effatum! quod tamen in Chriſtianiſmo ſubſiſtere nequit, in quo Deum adoramus, qui, ut S. Auguſtinus ait, totus oculus eſt, & qui oculos ſuos in nos habet intentos. Quod ſi unius tantum hominis intuitus prohibere poteſt, ne peccetur; ſi oculi patris, heri, principis, filii; ſervi, ſubditique audaciam coercent, quid tandem oculi Dei? quam vim habebunt in animam, quæ oculis fidei intuetur Deum attentum, ac vigilantem, ut omnia ipſius veſtigia conſideret? Hic unus teſtis nonne pluris faciendus eſt, quam omnes omnium mortalium oculi, & nonne longe magis intereſt ab illo, quam a mortalibus omnibus in pretio haberi? Deus unus magnus eſt homini teſtis, & magis metuendum vobis eſt, ne quid faciatis, quod oculis ejus diſpliceat, quam ne in mortalium omnium oculis id agatis. Addite, Deo explorata eſſe turpiſſima etiam criminum veſtrorum diſcrimina. Cum coram hominibus peccamus, exteriorem dumtaxat peccati ſpeciem illi vident; quod vero teterrimum, ac turpiſſimum eſt, latet in corde: tu vero, Domine, ſecretiſſimas etiam criminum noſtrorum intentiones ſcrutaris; quia oculi tui non circum nos modo ſunt, verum etiam intus in corde noſtro, omnibus invigilant actionibus noſtris, cogitationibus, deſideriis æterna cum ſollicitudine, ac lumine, quod fatigari non poteſt. *Idem.*

Uſus, & praxis præſentiæ Dei.

Cuperem equidem mortalibus omnibus perſuadere uſum præſentiæ Dei exemplo tot Sanctorum, ac tot piarum animarum, quæ nunquam obliviſcuntur Dei in corde ſuo reſidentis. Non quod imaginationis vi jugiter huic cogitationi inhærere debeamus; ſufficit enim per intervalla oculus intra noſmet ipſos conjicere, ut ibi objectum hoc videamus, & per iteratos fidei actus æternam veluti præferre facem cogitationibus noſtris, ſaltem cum peccati urget occaſio. Ubi primum tentatio conſtantiam noſtram ſollicitaverit, hæc revocemus lumina. Meminerimus Deum nobis eſſe præſentem, ac nos intueri. Aperiamus oculos fidei, & cernamus teſtem, & judicem omnium actionum, & cogitationum noſtrarum. Cogitemus Deum

non

non ſolum eſſe præſentem in loco, ubi ſumus, verum etiam intra nos eſſe per immenſitatem ſuam; vereamur igitur conſpectum ejus, neque eo vidente audeamus, quod coram alio quolibet teſte non auderemus. O Deus! ſi de hac veritate nefas eſt ambigere, impoſterum nihil niſi hoc animo aggrediar, ut tibi placeam. Satis eſt, te mihi teſtem eſſe, ut cogar ita vitam inſtituere, ut Chriſtianum decet, utque omnes tibi diſplicendi occaſiones evitem. Imprime, Domine, altius cordi meo hunc ſenſum, ne dæmon, ne cupiditates, ne illecebræ creaturarum, quæ non aliud ſunt, quam imagines tuæ, illud ab ea avertant fidelitate, quæ tibi debetur. *Idem.*

Oculi Dei non ferendi ſunt peccatori, qui cæce ſuis noxiis paret cupiditatibus: optaret infelix Deum, cujus fidem ſuffocare non poteſt, cæcum eſſe, ne ea videret facta, quæ æternis obruere tenebris conatur. Ambigere aliquando vult, utrum Deo ſcelera ſua ſint explorata, eaque per ſacrilegam impietatem oculis ejus conatur abſcondere dicens, quod veteres quidam profani crediderunt, illum terrenis hiſce rebus non immiſceri, vel ſaltem illi nullo eſſe in diſcrimine, utrum oculorum ſuorum puritas tot abominabilium objectorum adſpectu læderetur. Impium effatum, cujus nonniſi dæmon auctor eſſe poteſt ad auferendam Dei præſentiam, quæ criminum curſum cohiberet. Videte, quæſo, quanam arte ad id uſus eſt. Cum Ethnici Deum unum agnovere ducti rationis lumine, quod nequaquam ita extinguere potuerunt, ut eam ignorarent veritatem, quam creata quævis enarrant, dæmon illis perſuaſit, Deum hunc cæcum eſſe, ut omnem auferret hunc offendendi metum; & qui craſſa cæcitate ducti Deos ubique ſtatuerunt in aere, in terra, in arboribus, in ſylvis, immo etiam in variis domuum ſuarum locis, non videmus ullum poſuiſſe numen in hominis corde, ne ibi æternum haberent teſtem, atque cenſorem pravarum actionum ſuarum; & quidem S. Pater ſcite animadvertit inter Ethnicos alios coluiſſe Solem, & alios Lunam, ut in hac diei, & noctis partitione vacuum invenirent tempus, quo nullum criminum ſuorum teſtem haberent: & orator chriſtianus Minutius Felix in Octavio narrat inter cætera, quæ Ethnici in chriſtiana religione reprehendebant, hoc non poſtremum fuiſſe, quod Deum nimis curioſum venerarentur, qui omnia ſcire, & cognoſcere vellet: *Nolunt Deum tam curioſum, & in actus humanos nimium inquirentem. Idem.*

Magna cæcitas eſt non cogitare de Deo, qui ſemper eſt præſens.

In Dei ſinu vivimus, & ſumus, ut inquit Apoſtolus, & fere nunquam de Deo cogitamus. Sumus inter honores, felicitates, opes, & nugis tantum vacamus. Quæ cæcitas, quæ tenebræ! ex uno ſomno in alterum labimur, cum anima noſtra nihilo magis interdiu experrecta ſit, quam noctu, cumque interiores ſenſus noſtri interdiu æque ſopiti ſint, ac noctu exteriores. Similes ſumus ergo dormienti, qui duplicem tunc habet cæcitatem; alteram enim illi ſomnus addit. Cum expergiſcitur non videt lumen Solis, non mundi ſpeciem, neque creaturarum ſibi præſentium diverſitatem: ambulat in mundo, nec diverſa illius videt objecta: ſed cum dormit, cæcitas illius creſcit, duo enim habet principia, quorum alterum tantum ſatis eſſet, ne videret, quod ob oculos habet. Ita cum dormimus, in profunda Dei oblivione demergimur, ſed illud mirum eſt, quod ex ſomno excitati in eadem oblivione perſiſtimus, cum anima noſtra de Deo non ſollicita, ineptiſſimis duntaxat vacat objectis. *Auctor Anonymus.*

Cum Deus in nobis ſit, cur illum extra nos quærimus.

Quis neſcit Deum eſſe ubique, & omnia ſua immenſitate replere: quandoquidem ipſe per Prophetam ait: *Nunquid non cœlum, & terram impleo?* Quamobrem Sanctus Rex David inquit: quo ibo a ſpiritu tuo & quo a facie tua fugiam? ſi aſcendero in cœlum, tu illic es, ſi deſcendero in infernum, ades; ſi alas aſſumpſero, ac trans maria evolavero, tu illuc me adducis. Deus igitur ubique nobiſcum eſt: & in eodem noſtro tunc etiam cum illum procul abeſſe putamus. *Ecce intus eras*, dicebat S. Auguſtinus, *& ego foris, & ego te quærebam: mecum eras, & tecum non eram.* Alius Auctor Anonymus.

Omnes Sancti fuerunt velut myſtica illa animalia, de quibus loquitur Ezechiel Propheta, oculis plena, qui nunquam claudebantur, & qui reſpiciebant Deum præſentem ubique, in omnibus locis, ac ſtatibus omnibus, in quibus aderant, atque hoc pacto innocentiam ſervabant, & abhorrebant a qualibet re, quæ lædere poſſet divinam hanc majeſtatem, quæ illis intime præſens erat. E contra vero effrænis licentia, ac vitiorum omnium congeries in peccatore, Scriptura inquit, inde oritur, quod ſe ipſum ita excæcat, ut quamvis Deus ubique ſit, illum ubicunque comitetur, ac indeſinenter reſpiciat, a ſuo tamen conſpectu hic ipſum removeat: *Non eſt Deus in conſpectu ejus.* Pſal. 10. Non habet ob oculos Deum, & uti loquitur Scriptura, non ambulat coram Deo: ideoque *inquinatæ ſunt viæ illius*, hoc eſt vita ejus omni flagitiorum genere commaculata eſt. Hæc omnium criminum cauſa eſt, nolite quærere, cur illius cogitationes, deſideria, facta ſint adeo turpia, & nefaria. *Non eſt Deus in conſpectu ejus.* Ne aliam iniquitatis cauſam; nunquam ſe a Deo videri conſiderat. Hæc eſt, Ezechiel Propheta addit, magna iniquitas Iſrael: hæc origo eſt omnium ſcelerum, & omnium vitiorum principium. In jugi oblivione verſatur Dei ſui, ita ut ſi ex actionibus ejus feratur judicium, dici queat, ab ipſo Deum minime agnoſci, vel ipſum Dei penitus oblitum fuiſſe; nam dicere, vel credere, illum a Deo non videri, idem eſt ac dicere, vel credere, non eſſe Deum: *Iniquitas domus Iſrael magna eſt nimis; dixerunt enim, Dominus non videt.* Ezech. 9. *P. Texier in Dominicali ſermone pro tertia Adventus Dominica.*

Dei præſentia eſt ad perfectionem via.

Cum Dei præſentia ſupremum ſit, & univerſale remedium, quod Sancti Patres nobis præbent ad omnes dæmonis tentationes vincendas, & ad ſuperādam tepiditatem, quam in chriſtianarum virtutum praxi experimur, & alioquin valida ratio ad efficiendum, ut in omnibus actionibus noſtris ſanctas duntaxat, puraſque intentiones habeamus; liquet viam eſſe facilem, ac brevem ad acquirendam perfectionem, viam, quę cæterarum in ſe vim, & efficaciam continet, viam tutam, & quæ ſupplere poteſt omnibus præceptis, ac regulis, quæ nobis ad vitæ rationem inſtituendam tradi poſſent, uti ſola eſt, quam Deus ipſe Abraham docuerit: *Ambula coram me, & eſto perfectus.* Gen. 15. Ait *eſto*, non *eris*, ut melius intelligamus certitudinem eventus; hoc enim ita certum eſt, quod tibi ob oculos proponens Deum ſanctus, perfectuſque fies, ut, ex quo omnem præſentiæ illius attentionem impendis, te jam perfectum eſſe cenſere poſſis: nam non ſecus ac aſtra a Sole lumen, virtutemque mutuantur, & ab eodem illuminantur, & ſtatim ac illi præſentes ſunt, illico fulgore ejuſdem coruſcant, ita juſti, qui ſunt veluti ſtellæ in eccleſia Dei, ex Dei præſentia, & jugi aſcenſione cordis ſui in illum omne recipiunt lumen, quo intus in oculis ejus, & extra in hominum oculis nitent, & virtutem, quæ neceſſaria eſt, ut ſeſe generali mundi totius bono utiles præſtent. *Rodriguez p. 1. tractatu 6. cap. 1.*

De immenſitate Dei, cui ſumus præſentes.

Quidam, ut divinæ immenſitatis cōſiderationem ſibi faciliorem efficiant, ſibi repręſentant univerſum mundum repletum Deo, ſicuti eſt, ac ſe ipſos medios in hoc infinito divinæ immenſitatis oceano, veluti ſpongiam in mare demerſam. Comparatio hæc ſatis æqua videtur, & humano ingenio adaptata; ſed re ipſa nequaquam rite explicat id, quod per Dei præſentiam intelligimus. Hæc enim ſpongia in medio pelagi ſi ſe ſe attollat, ejuſdem invenit ſuperficiem, ſi dextrorſum, aut lævorſum feratur, littora attingit, ſi deorſum, in imo ſubſidet. Sed in Deo nihil horum eſt; in illo nec finis, nec terminus eſt, quia immenſus eſt, & infinitus. Ad hæc cum ſpongia ſit corpus, aqua, quæ & ipſa corpus eſt, totam in omnibus partibus ejus penetrare non poteſt: nos vero toti, & ubique a Deo integre penetramur. Hæc tamen comparatio, aliæque id genus, licet infirmæ ſint, opem tamen aliquam afferunt, ut infinitam Dei immenſitatem aliquo modo capiamus, & quomodo ille nobis, rebuſque omnibus intime præſens adſit: ideoque S. Auguſtinus

ſtinus non ſemel utitur illis. Cæterum meminerimus opus eſt, ut noſmet in Dei conſpectu ſtatuamus, neceſſum non eſſe illum nobis vel prope latus, vel in hoc, aut illo determinato loco repræſentare, neque ſub hac, vel illa forma exhibere. Sufficit hac in re fidei actum elicere, præſupponendo ipſum vere præſentem eſſe, quin ulterius quæramus, quomodo hoc fiat. Ita Moyſes facere conſueverat, qui, S. Paulo teſte, conſideravit Deum licet inviſibilem, eumque ſemper menti præſentem habuit, quaſi vidiſſet illum. *Idem*.

Fatendum eſt unum duntaxat in mundo eſſe Deum, ſed hujus tanta eſt magnitudo, ut mundus nimis anguſtus ſit, neque illum intra limites ſuos capere valeat: etenim quacumque ex parte illum ſpectemus, in infinitum extenditur, ita ut Deus ſit in omnibus locis ſine diviſione, ſine partibus, cum eo, quidquid habet potentiæ, gloriæ, & majeſtatis. Magnus eſt, inquit Propheta, & magnitudo ejus nullum habet finem, aut modum. Et profecto, niſi Deus hanc haberet immenſitatem, ſequeretur, ſaltem aliquam creaturam extra Dei conſpectum fingi poſſe, quo ille pervenire non poſſet, niſi cederet loco: ſimiliter mundus ſitum mutare poſſet, atque ſemper magis ferri in ea ſpatia, quæ ſupra Deum eſſe fingimus: vel fortaſſe crederetur ille in hoc mundo contineri, quemadmodum anima continetur in corpore, quin majorem habeat extenſionem. Hoc proculdubio indignum eſſet Deo, vel quod creatarum rerum ambitu coarctaretur, vel quod aliquid ultra ipſum exiſteret, quod manu ejuſdem minime ſuſtineretur. Deus igitur infinite magnus eſt, ſicut in alia qualibet perfectione eſt infinitus; ita ut nullus fingi poſſit vel in univerſo, vel extra locus, ubi ille non adſit. Dico extra, etenim cum ille æternitate ſua omnes annos noſtros excedat, nullumque adeo remotum ſit ab hominum cogitatione momentum, quo Deus non fuerit, quod eſt; cur eodem pacto ſeſe ſuper cælos non extendat, ita ut nullus fingi poſſit locus, quamvis a nobis remotiſſimus, ubi æque ſit glorioſus, & potens, ac in medio Angelorum? Præterquamquod Dei potentia nequaquam ita coarctata eſt, ut novos creare, & producere nequeat mundus, ſi vellet, quin ſibi locum facere teneatur, vel a creatis rebus opem mutuari ad id, quod vellet, agendum. *P. Maucorps ſermone ſecundo de immenſitate Dei ſecundum Leſſii mentem*.

Quã dulcedo ſit, eſſe corã Deo.

Quam ſuave eſt lateri ſuo propinquum habere omnium amicorum ſuorum amantiſſimum, ac potentiſſimum! Nil magis labores noſtros lenire poteſt; nil magis nos in cœptis noſtris confirmat; nil inter ipſos inimicos majorem nobis addit confidentiam; nihil nobis dulciorem efficit lætitiam, quam ubi illam cum ipſo guſtamus. Fieri non poteſt, ut meliores ex hominibus amici jugiter ſimul verſentur: Deus unus ſemper amicis ſuis præſens eſt, ſemper prope eſt, nos undique circumdat, ac ipſas noſtras animas penetrat. Attamen hac adeo jucunda, utilique præſentia illis tantum adeſt, qui indeſinenter de ipſo cogitant. In complurium Sanctorum, præſertim vero S. Bernardi vita legimus inſignem hunc ſanctitate virum in corde ſuo receſſum ſibi extruxiſſe, ubi in ſingula momenta inter ipſa etiam graviſſima negotia cum Deo verſabatur, ab illo conſilium petens, eique ſuos adhibens honores. Quis prohibet, quominus hujus imitemur exemplum, & cum etiam in cœtu ſumus, vel negotiis vacamus, per intervalla attollamus oculos in illum, qui in imo noſtri cordis habitat, & cogitemus, quod cum coram eodem ſimus, cavendum eſt diligentiſſime ne quid audeamus, quod ille improbare, & damnare poſſit? *Auctor Anonymus*.

Hæc quædam eſt Dei præſentia ſanctis familiaris, illū in operibus ejus cognoſcere.

Cum omnia creata ſint opera Dei, & aliquot geſtent perfectionum ejus veſtigia, animæ ſanctæ, quæ Deum quærunt, inveniunt illum, eumque in rebus omnibus, tanquam in imaginibus ejus agnoſcunt. Nihil vident, nihil audiunt, nihil accidit, quo ſe ad illum laudandum, admirandum, ac inceſſanter laudandum agi non ſentiant. Ita Sancti jugiter coram Deo ambulabant, & quidam praxin hanc extenderunt uſque ad vitam, & actiones Salvatoris mundi, quarum memoria excitabatur ab iis rebus omnibus, quas intuebantur, ſicuti legimus de S. Bernardo, cui, donec erat in ſolitudine, arbores, & agri qualibet hora de filii Dei verba facere videbantur. Montes omnes illi erant Calvarii, arbores omnes erant Cruces, ſepeſque omnes memoriam ciebant ſpinarum, quibus Salvator fuit redimitus. Hæc eadem methodus eſt, quam vitæ contemplativæ magiſtri docent, ut ex rebus creatis ad Creatoris amorem aſcendas; nec defuere animæ, quæ ita ſanctæ huic exercitationi aſſueverant, ut herbæ coliculus, vel arboris folium ſatis eſſet ad memoriam divinæ magnitudinis, atque potentiæ excitandam. *Idem*.

De immenſitate, ac præſentia Dei in rebus omnibus.

Deus per eſſentiæ ſuæ immenſitatem creatis rebus omnibus præſens eſt. In cælo eſt, & in terra, in altiſſimo cœlorum vertice, & in profundiſſima terrarum abyſſo: ſed ſcitote illic non eſſe ſolū per moralē præſentiam, & quemadmodum princeps præſens eſt in regno ſuo per auctoritatem, leges, atque miniſtros; ſed realiter ibi ipſum eſſe per eſſentiam, eumdemque ubilibet eſſe: ubilibet æque magnus, ubilibet æque potens, æque felix, æque ſanctus, æque Deus. Utique Deus eſt in me, & in omnibus partibus eſſentiæ meæ, & in partibus omnibus cujuslibet eſſentiæ ne una quidem eſt, quæ Deo non repleatur. Ite per univerſum mundum, altius, quam poteſtis, aſcendite, deſcendite, ſi fieri poteſt, uſque in terræ centrum, in abditiſſimos, remotiſſimoſque terrarum ſinus recedite, quælibet maxima, & minima corpora diſſecate, videbitis Deum eſſe ubique, & invenietis totum Deo eſſe repletum. *Pater le Valois, tom. 4. operum aſceticorum, ubi loquitur de immenſitate Dei*.

Quamvis Deus nobiſcum ſit, non non ſumus cū Deo eo modo, quo eſſe deberemus.

Si Deus nobiſcum eſt, nunquid ipſi viciſſim cum Deo ſumus, & mutua hæc præſentia eſt? Non quæro utrum cum Deo ſimus eo modo, quo ſunt res anima carentes; quæro utrum ſimus cum Deo eo modo, quo eſſe debent creaturæ ratione præditæ per jugem, ac voluntariam mentium, & cordium noſtrorum huic præſentiæ attentionem? Heu! ille eſt ubique, & nullibi ferme invenimus illum, ille prope adeſt, & nos abſumus ab illo; nobiſcum permanere vult, & nos cum illo nolumus permanere. Præſentiæ ipſius praxin tanquam moleſtam reſpicimus, & nonnunquam etiam velut impoſſibilem, vel eorum tantummodo propriam, qui ad eminentem evaſere ſanctitatem, ad quam contendere non audemus. *Idem in prima exhortatione de præſentia Dei*.

Deus non generatim ſolum nobis conceſſit ſpiritum cogitandi, verum etiam peculiariter nobis largitus eſt rationem, per quam a rerum viſibilium cogitatione noſmet attollere poſſumus ad cognitionem illarum, quæ non videmus, cum aliqua inter eas ratio intercedit. Quidquid videmus, quidquid audimus, objecta omnia, quæ noſtris ſenſibus accidunt, ſunt entia creata, quæ neceſſariam, & eſſentialem habent cum ſuo Creatore rationem: *Quis ignorat, quod omnia hæc manus Domini fecerit?* Job. 12. Hæc opera ſunt manuum ejus: ſpecula ſunt, in quibus ille divinas ſuas perfectiones nobis repræſentat; hæc ſunt veſtigia, & imagines divinitatis ejus; hæc ſunt totidem concionatores, qui de illius ſapientia, potentia, miſericordia loquuntur, & qui indeſinenter de illis loquuntur, & qui ubique loquuntur voce ſemper conſtanti, & qui ea loquuntur lingua, quam omnes paſſim intelligunt: *Non ſunt loquelæ, neque ſermones, quorum non audiantur voces eorum*. Pſalm. 18. Quomodo igitur non ſæpiſſime cogitare poſſumus de illo, quem omnia nobis tradunt cognoſcendum, & quem omnia nobis prædicant? *Idem*.

Non cognoſcimus Deum, qui in nobis eſt.

Quam merito fidelium pleriſque dicere poſſem, quod S. Joannes dicebat ad Judæos loquens: *Medius veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis*. Deus veſter medius eſt inter vos, ille in vobis eſt, ſed ignoratis illum; ſi enim illum cognoſceretis, ſi vel ſimpliciſſimam haberetis ſupremæ illius majeſtatis, infinitæ bonitatis, & innumerabilium perfectionum ideam, ſolus omnes occuparet cogitationes veſtras; mentes veſtras ita raperet, atque abſorberet, ut aliud quodvis objectum ex oculis veſtris evaneſceret: ſed iterum dico, illum ignoramus, & noſmet ipſos ignoramus: neſcimus,

quid

quid exigat ex nobis vel rationabilium hominum qualitas, vel fidelium character. *Idem*.

Divinæ præſentiæ praxis plurimum confert, ut perfecti efficiamur.

Affirmo, Dei præſentiam eminenter continere rationes omnes, quæ nos ad perfectionem poſſunt adducere; illuminare, & excitare; animos addere, & ſuſtinere; conſolari, & roborare; interiorem, exterioremque partem componere; animæ nitorem adjicere, eamque inſignioribus virtutibus cumulare, & nihilominus eamdem in profunda humilitate continere. Ita ſane: Dei præſentia magis, quam omnes libri, concioneſque omnes, illuminat. Dei præſentia excitat; cum enim Deus eadem bonitas ſit, poſſumuſne jugiter de illo cogitare, quin amemus; poſſumus illum amare, quin inflammemur, ut amorem noſtrum eidem teſtatum faciamus? Si meditatio, Davide teſte, divini amoris ignem accendit, quid tandem prægis præſentiæ Dei, quoniam hæc jugis eſt meditatio? Denique Dei præſentia animos addit, ut omnia aggrediamur, omnia ſuſtineamus. Hæc nos confirmat, & cum tædio afficimur, & cum tentationibus petimur. Deus me certantem videt, & animos deſpondebo? Scit Deus me pati, & me pati vult; egone mihi parcere audeam? Præcipit mihi Deus hoc, & illud charitatis opus; ille me adſpicit, ac teſtis erit, utrum illud fecerim, ego vero ipſo inſpectante eidem obtemperare detrectabo? Ambulans coram te, Domine, omnes adimplere volo voluntates tuas, & omnia tua mandata faceſſere. Ita loquitur Propheta Pſal. 118. *Servavi mandata tua, & teſtimonia tua: quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo*. Idem.

Malo, quibus non ſubjicimus Dei præſentiã amittimus.

Nequaquam agentes in conſpectu Dei, aſſueſcitis agere ex libidine, & omnes ſequi cupiditates veſtras: libido hæc mox dominatur in vobis, & cupiditates abſolutum exercent imperium, juſtoque judicio Deus, qui ſe oblivioni traditum videt, quodammodo obliviſcitur veſtri, ac vobiſmet ipſis derelinquit: *Iſrael non intendit mihi: dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum*. Pſal. 80.

O terribile verbum! Iſrael, dicit Deus, de me non cogitat: populus hic, quem elegeram, quem beneficiis cumulaveram, non recordatus eſt mei: dereliquit me, ego viciſſim derelinquam illum, ac ſinam eum propriam libidinem ſequi: *Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum*. Inde vero quot lapſus, quot peccata? *Non eſt Deus in conſpectu ejus, inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore*. Pſal. 9. Fieri non poteſt, quominus in ſexcentas periculoſas occaſiones impingat. Una Dei præſentia regere nos poſſet, ſed de illa ne cogitamus quidem; nunquid mirum eſt ſi labimur, ſi quotidie nova, & ubi ſeſe offert occaſio, recentia committimus ſcelera? Inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore. *Idem exhortatione ſecunda*.

Modus prudentis Dei omnium perfectorum proprius.

Creaturæ nonnunquam, quin aliquid animæ dicant, illi apparent tot veluti imagines, in quibus ipſa inſpicit Deum: quacumque ex parte ſeſe in mundo vertat, imagines videt, quæ ipſi ſupremum hunc rerum Dominum exhibent, quæ illius memoriam indeſinenter inſtaurant, ac prohibent, ne unquam illius oblivione capiatur. Ita illa omnibus oculos aperit, quin diſtrahatur, ſemper rapta, tranſlataque in Deum; opera quidem illam alliciunt, ſed multo magis opifex; immo opera illi non placent, niſi quod illic detegit ſapientiam, potentiam, omniaque magnalia opificis, cui omnem, quam poteſt, gloriam attribuit; ſed cui non omnem, quam meretur, gloriam reddere poteſt. Creata omnia, tanquam Dei beneficia conſiderantes, nunc non cogitamus amplius illius ſapientiam, & potentiam, ſed bonitatem tantummodo conſideramus. Nobis non aliud videtur amplius, quam amor, & diceres, amorem, & bonitatem ipſius caliginem offudiſſe omnibus aliis perfectionibus ejus, vel has non eſſe niſi bonitatis ejus, amoriſque inſtrumenta. Si ſtellas ſuſpicimus, recordamur Deum illis impertire lumen, quo nos illuminent; ſi terram deſpicimus, reminiſcimur a Deo firmatam fuiſſe, ut nos ſuſtineat, & ab eodem uberem factam, ut nos alat; & ſic de ceteris, ac de iis rebus omnibus, quæ tum neceſſitatibus, tum vitæ hujus deliciis inſerviunt. Difficile eſt hominem ita omni ſenſu carere, ut ſe tot cumulatum bonis inſpiciens non diligat ſuum benefactorem. *Idem*.

Quanam reverentia ſtare debeamus coram hoc Deo majeſtatis.

Si Deus ſemper eſt coram me, ego quoque ſemper coram illo eſſe debeo, ac inceſſanter cum Propheta dicere: Vivit Deus, in cujus conſpectu ſum. Quanam reverentia, ſed potius quanam trepidatione coram hac majeſtate ſtandum eſt mihi? Quomodo coram Deo id facere audeam, quod coram homine non auderem? Me ſemper reſpicit Deus, nonne illum omnibus in operibus meis reſpicere debeo? Nonne hic illorum finis eſſe debet, ſicuti principium eſt? Ille de me cogitat ſemper; ego vero ingratus de illo fere nunquam cogito. Deus ita attentus eſt in me, ita occupatus, perinde ac ipſe ſolus eſſem in mundo; ego vero cæcus mundanis rebus, me ipſo, ſexcentiſque occupor nugis, ac Deum meum perinde negligo, ac ſi ignorarem illum, vel nullum eſſe crederem! Qui Deum cognoſcit, qui Deo vacat, pro nihilo ducit, quidquid Deus non eſt, ac vivit, quaſi in mundo nemo eſſet præter ſe, ac Deum. *P. Nepveu, tom. 3. chriſtianarum conſiderationum*.

Me videt Deus. O magnum verbum intelligenti illud! Quam aptum eſt ad cupiditates noſtras coercendas, ad noſtra deſideria moderanda, ad prævertenda peccata, ad conſtantiam roborandam, ac fervorem fovendum, ad vitæ rationem inſtituendam! *Me videt Deus*; ſemper mihi præſens eſt, ſemper attentus, ſemper cogitat de me: & ego illum non reſpicio, de illo fere nunquam cogito, nunquam illi attentus ſum: quis pudor? *Me videt Deus*, quanam reverentia, ac modeſtia coram illo ſtare debeo? Seraphin præ reverentia coram tanta hac majeſtate faciem ſuam contegunt, ego vero terræ vermis non contremiſco? *Me videt Deus*. Audeamne ob oculos ejus, qui adeo puri ſunt, ut iniquitatem reſpicere nequeant, audeamne ea facere, quæ coram homine aliquo non auderem? Audeamne peccare coram illo, quem ſcio infinito odio perſequi peccatorem, atque peccatum, & cui ſatis eſt velle, ut illum perdat? *Me videt Deus*, penitiores cordis mei ſinus rimatur, omnes illius motus videt, rationes omnes, propter quas operor, intuetur; quanam igitur intentionis puritate omnia mihi præſtanda non ſunt? &c. *Idem, tom. 2. conſiderationum*.

Peccator cum peccat, quin cogitet ſe a Deo videri, ſibi vel perſuadet, vel perſuadere ſtudet ab eo non videri.

Cum peccator cogitat ſe a Deo videri, & audiri; cum ſibi repræſentat ſe indeſinenter eſſe ſub oculis juſti judicis hujus, qui omnia intuetur, & quem nihil fallit; cum, licet proprii amoris artes eum decipiant, dicit Deo: tu cor meum ſcrutaris, & me perfecte cognoſcis, eminus agnoſcis cogitationes meas, antequam ipſe illas concipiam: *intellexiſti cogitationes meas de longe, & omnes vias meas prævidiſti*. Pſal. 138. Scis quid cogitem, ac penitiores cordis mei latebras ſcrutaris, ut ſecretiſſimas ejuſdem actiones intelligas. Cum, inquam, peccator magnas haſce conſiderationes ſecum reputat, contremiſcit, fremit, vel ſaltem interius experitur duarum diverſarum cogitationum certamen: Peccatum hoc patraturus ſum; ſed me Deus videt: injuſtitiam hanc aggredior, ſed quidquid agam, illam ſciet Deus: amicum meum proditurus ſum, & perditurus inimicum; ſed quacumque utar arte, omnes illius circumſtantias deteget Deus. In hac conſilii incertitudine Deus loquitur ad cor, & pro Deo loquitur conſcientia; ſed undenam fit, quod peccator nunquam inde eam elicit concluſionem, quam deberet? Quia longe a Deo eſt, & quin cogitet ſe a Deo videri, ſibi perſuadet ſe ab eodem nequaquam videri. *Auctor actionum chriſtianarum ſerm. de peccato*.

Dei præſentiæ cogitatio nos avertit a peccato.

Praxis præſentiæ Dei valida ratio eſt, quæ nos avertat a peccato, noſque adigat ad nil audendum, quod indignum ſit nobilitate, & generoſitate Chriſtiani. Etenim quiſnam, dummodo ſenſum, mentemque non amiſerit, peccatum committere vellet ſciens ſe eſſe coram Domino, & ſupremo Judice ſuo, qui videt omnia, qui nihil impune relinquit, & qui terræ imperare poteſt, ut dehiſcat, quod olim accidit, ac repente illos, a quibus læditur, deglutiat? Quiſnam famulus officio ſuo deeſſe auderet, ubi a Domino ſuo inſpiceretur? Quis fur tanta eſſet audacia, ut inſpectante judice, a quo damnandus eſt, furaretur. Hac de cauſa Scriptura impenſius nobis hanc praxin commen-

Digitized by Google

mendat: *In omnibus viis tuis cogita illum*, Sapiens ait Proverb. 3. *& ipſe diriget greſſus tuos:* & Mich. cap.6. ita loquitur: *Indicabo tibi, o homo, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat a te: utique facere judicium, & diligere miſericordiam, & ſollicitum ambulare cum Deo tuo.* Auctor Anonymus.

Sacra narrant Biblia, regem Aſſuerum inde potiſſimum contra ſuperbum Amanum irritatum fuiſſe, quia credidit, illum voluiſſe crimen ſe inſpectante committere: *Etiam me præſente reginam vult opprimere*. Nonne Deus hoc ipſum jure dicere poteſt? Peccator tu coram Deo tuo audes committere ſcelera, quæ coram hominibus ne cogitare quidem auderes? Quiſnam ita eſſes temerarius, & audax, ut in conſpectu judicis proximi bona velles ſurripere? Quiſnam adeo perſtrictæ frontis eſſet, qui turpe aliquod committeret coram hominibus, a quibus minime cognoſceretur, non erubeſceret? Quid! Nunquid Deus minus timendus eſt, quam vir aliquis ſpectatæ auctoritatis, vel etiam non exploratæ? Nunquid minor divinæ majeſtatis, quam honeſtatis publicæ ratio eſt habenda? Coram hominibus non audes quidquam improbe conari; id vero citra metum, & imprudenter coram Deo facies? *Specimen ſermonum pro feria tertia poſt tertiam Quadrageſimæ Dominicam.*

Quæ impreſſionē in homine Chriſtiano efficere deberet præſentia Dei.

Cum Chriſtianus quidam philoſophus nomine Athenagoras in Apologia, quam Chriſtianorum cauſam probaturus habuit coram Marco Aurelio imperatore, nihil aptius invenit ad abolendam ex principis hujus animo pravam impreſſionem, quam omnino Chriſtiani perceperat, quam dicere, fidem, quam illi profitebantur, eos cogere, ut crederent ſe a Deo omnibus in locis interdiu, noctuque videri, & ab eodem ſecretiſſimas etiam cogitationes penetrari, quarum diſtrictam aliquando rationem ſunt redditurí. Hinc conjice, Cæſar, ajebat ille Philoſophus, quam longe abſint a criminibus, quæ ipſis vitio vertuntur, homines, qui adeo ceſſarii, ac impii tibi exhibentur. *Auctor Anonymus.*

Omnia nobis in mentem revocant Dei præſentiam.

Omnia, Domine, divinam præſentiam tuam nobis ob oculos ponunt, atque te in iis rebus non intueri, quæ magis te noſtris oculis oſtendunt, effectus eſt cæcitatis, ac inauditæ ſtultitiæ. Terra, & qui incolunt illam, quidquid in ea ad noſtrum uſum poſuiſti, omneſque ornatus illius tantum ob oculos noſtros nitent, quantum Sol, & omnia Sydera, quæ cœli pulchritudinem conſtituunt, ut per manuum tuarum opera menti noſtræ fias præſens. Non igitur mirum eſt, Domine, ſi peccati tenebris involuti ſumus, quia a divino tuo lumine recedimus; ſed mirum potius eſſe deberet, ſi oculos jugiter avertentes a te nunquam decideremus. *Auctor Anonymus.*

Fructus, qui ex divinæ præſentiæ praxi percipiuntur.

Divinæ præſentiæ praxis in hoc poſita eſt, quod anima per fidem edocta ſibi Deum repræſentans non per figuram quidem, aut imaginem, quam ſibi effingit, ſed per ſimplicem cognitionem, Deum videlicet id eſſe, quod eſt, necnon plenum majeſtate, potentia, & bonitate, aſcendit ad Deum, atque ſe cum illo conjungit cum amore obſequentiſſimo attentius, ac frequentius, quam fieri poſſit. Ex hac praxi diu adhibita in anima oboritur ſtatus luminis, quod illi detegit defectus ipſius, eamque docet, quid ipſi faciendum ſit. Inde oritur etiam timor filialis, quo cohibetur pluribus in occaſionibus, in quibus in malum rueret, inde confidentia, tranquillitas mentis, puritas, devotio, ſancta lætitia, aliaque infinita bona, præſertim vero conſtantia in virtute, ac pietate, quæ non niſi hac arte poteſt comparari. *Ex tomo primo aſceticorum ſpiritualium Patris Surini.*

Viri æquum de divina præſentia non ſecus ac Sancti dubitare non debēt.

Ratio ejus, qui ſeſe nequitiæ mancipaſſet, ita ne aberrare poſſet, ut inſanam hanc conciperet cogitationem, de qua quidam ex amicis Job principem hunc injuria inſimulabat? Deum videlicet, quippe qui ſolium ſuum ſuper cœlos conſtituit, imperfecte duntaxat, ac indiſtincte ea intueri crimina, quæ homines patrant; et aſſiriem, atque extenſionem nubium denſum veluti, obſcurumque velum ſub pedibus illius obtendentem efficere, ne ille hominum actiones videat; atque illum, cum nequeat eorum facta cognoſcere, omnes ſuas curas intendere, ut ſuperne omnes cœlorum, ſyderumque motus moderetur? Ego quidem credere nequeo, peccatum tantam rationi caliginem offundere, ut ſimiles fingantur chimeræ. Nequaquam, non ſecus ac Sancti, peccatores nequaquam ignorant, oculum Dei denſiſſimas penetrare tenebras, lumen afferre quocunque, renes, & corda ſcrutari, ut loquitur Propheta: potentiam ejus nullis limitibus circumſcribi, cœlum, terram, vel infernum præſtare non poſſe perfugium illis, quos ejus juſtitia perſequitur: potens illius brachium eos in remotiſſimis, ſecretiſſimiſque locis apprehendit. Nullus eſt dubitandi locus, quod peccatores ambigant de præſentia, juſtitia, & potentia Dei; etenim totis artubus contremiſcere, atque palleſcere videntur, cum hæc illis in memoriam revocantur; teſtis eſt ille Cæſareæ Præſes, de quo in Apoſtolorum Actis c.24. eſt ſermo. Et profecto cum illis infinitum exponitur lumen, incomprehenſibilis poteſtas, ac terribilis ſeveritas ejus, qui teſtis eſt, eritque judex actionum ipſorum, verba, quæ ad id adhibentur, ſunt veluti totidem tonitrua, quæ illos excitant, & fulgura, quæ illos cogunt, ut oculos aperiant. *Liber, cui titulus: Colloquia Abbatis Ioannis, & Euſebii Presbyteri.*

Cur præſentia Dei non habet in nobis eundē effectum, ac hominis, qui actionum noſtrarum eſt teſtis.

Ad cohibendum hunc iniquitatis torrentem, qui tantam in mundo parit vaſtitatem, nihil aptius eſt, quam cogitatio Dei ubique præſentis: ſed ſi eo caret effectu, quem gignere deberet, inde factum eſt, quod homines non habeant fidem, ac ſenſuum tantummodo conſilium ſequuntur. Prope eſt, ut aliquis alteri necem inferat? ſi quem adeſſe ſentit, a quo videatur, retinet brachium, neque meditatum ſcelus abſolvit. Alius paratus eſt, ut furtum faciat, vim exerceat, vel aliquam injuſtitiam committat? Teſtis adſpectus illum deterret, & prohibet, ne cogitatum facinus patret. Tu omnia vides, Domine, nihil ſub Sole fit, quod tibi non ſit compertum, atque exploratum: *Omnia nuda, & aperta ſunt oculis ejus*. Ad Hebr. 4. Nulla tibi non eſt, profundiſſimas etiam obſcuritates, denſiſſimaſque tenebras penetras: *Tenebræ non obſcurabuntur a te, & nox ſicut dies illuminabitur*. Pſal. 138. Attamen hæc cogitatio nullum ſtatuit obicem impio cupiditati ſuæ ſatisfacere quærenti. Hominis præſentia illum deterret, ac initum conſilium evertit; tua vero Domine nullam in corde illius efficit impreſſionem, & impius deſideriorum ſuorum vi rapi ſe patitur. Hujus diſcriminis cauſa eſt, quod ille caret fide, vel quod fides illius ita extincta eſt, ut eadem quodammodo uti nequeat. Homo, qui eum videt, ſenſus ejuſdem afficit; te vero non videt, atque non niſi ea fide cognoſcit. Si fides ejus viva eſſet, illi toto cœlo præſentior eſſes, quam ſi oculis te videret &c. *Abbas Trappenſis in chriſtianis conſiderationibus in S. Luca evangelium.*

PROCRASTINATIO POENITENTIÆ.

Pœnitentia ad mortem dilata, ſuſpicione non vacat, & ſæpe inutilis eſt; Impœnitentia finalis, &c.

MONITUM.

DE Pœnitentia procraſtinatione, deque finali impœnitentia communi titulo agendum cenſui; quippe duo hæc argumenta neceſſitudine quadam ſibi cohærent, cum alterum alterius cauſa ſit, & effectus: præterquam quod utrumque ad eumdem Salvatoris finem refertur, qui eſt, ut videlicet mors in peccato timeatur, quod propriè impœnitentia finalis operatur. Hinc fit, quod hoc argumentum aliquam habeat etiam rationem cum morte peccatoris, cum habitu peccati, cum Dei derelictione, de quibus ſingillatim ſuo loco actum eſt, ubi quæ dicta fuere, conſuli poterunt, ſi neceſſitas juſſerit. Reor tamen, quin aliunde quidquam petendum ſit, non defuturam ſatis uberem rerum ſupellectilem ad argumentum de impœnitentia, vel converſionis mora pertractandum. Notandum ſolum eſt, a nobis promiſcuè converſionis, & pœnitentiæ nomina uſurpari ad innuendam vitæ mutationem, integramque, ac ſinceram criminis, criminoſarumque affectionum omnium dubitationem.

Quod ad impœnitentiam pertinet, de qua ſeorſim agi poteſt, hac voce finalem intelligimus impœnitentiam, ad quam converſionis procraſtinatio peccatores adducere conſuevit: quamvis hæc continuata voluntas in peccato permanendi, necnon negligentia per pœnitentiæ ſacramentum ſcelera ſua expiandi, actualis impœnitentia vocari poteſt, quatenus eſt ad illam, quæ reprobationi cumulum addit, diſpoſitio.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Multiplex concionum hujus argumenti ſtructura.

I. SI vulgariores noſtræ hujus procraſtinationis, & moræ ſine fine interjectæ converſioni cauſas diligentius excuſſerimus, ad tres potiſſimum redigi intelligemus; 1. in aliis ſtupor eſt, acidia, divinarum rerum tædium; 2. in aliis amor peccati, noxia aliqua familiaritas, vel affectio illis imperitans, eoſque in turpi retinens ſervitute; 3. in aliis denique cæcitas mentis eſt, & obduratio cordis, quæ efficit, ut neque judiciorum Dei metu, neque æternæ damnationis ſuæ periculo moveantur. Itaque aſſero differre pœnitentiam, & converſionem per acidiam, divinarumque rerum faſtidium, idem eſſe ac ſubire periculum, ne mors cunctantem in impœnitentia deprehendat; 2. pœnitentiam, & converſionem differre propter amorem peccati, idem eſſe ac periclitari, ne ultricis juſtitiæ Dei effectu peccator in impœnitentia moriatur: 3. denique pœnitentiam per mentis cæcitatem, & cordis obdurationem differre, idem eſſe, ut ita dicam, ac ad interitum feſtinare, atque mortem in peccato inevitabilem facere.

Pars prima. Quod ad acidiam pertinet, vix credi poteſt, quot peccatoribus lethalem ſoporem immittat: illa efficit, ut a pœnitentiæ tribunali peccator habitu quodam procul abſit; utque de die feſto in alium ſemper differatur, atque in tempus aliud remittatur confeſſio. Hujus viæ mortalium ſatis communis eſt character, ita ut nequeat ignorari. Hi nequaquam inſignes ſunt peccatores, de quorum ſceleribus homines paſſim obloquantur; occulti peccatores ſunt, turpibus obnoxii vitiis, & criminibus, quæ mollities quidem parit, alit autem ignavia. Nulla in re ſibi vim poſſunt inferre; cumque non modica inferenda ſit, ut peccator ſe colligat, reſipiſcat, vitæ rationem mutet, ſibique ſuas oblectationes interdicat, nequit certum capere conſilium, & ita de die in diem, de anno in annum differt pœnitentiam. Neque putes, id genus peccatores per intervalla nullis tumultibus, ſollicitudinibus, conſcientiæ ſtimulis agitari; ſed acidia, quæ illis dominatur, quamprimum omnia ſedat, & mulcet. Cæterum cum timor unus ille ferè ſit affectus, quo eo in ſtatu moveri poſſint, ſexcentas ſibi proponunt chimericas difficultates in hoc reditu ad pœnitentiam. Modò enim pudor obeſt ſecretas iniquitates in Sacerdotis auribus retegendi; modò timor in Miniſtro Dei inveniendi nimis ſeverum divini juris patronum; modò auſteritates, quas pœnitentia præſcribit; obligatio orandi, vigilandi, ſeſe mortificandi a noxiis ſocietatibus recedendi, ac ſubinde ſeſe ab aliis ſeorſim colligendi. Quæ omnia, cum conciliari minime queant cum ignavia, efficiunt, ut ſemper differant pœnitentiam, & nunquam incipiendi ineant conſilium. Hinc fit, quod acidia hæc illos certiſſime ad impœnitentiam adducat, quin illi ne intelligant quidem; quia mors illos ut plurimum hoc in ſtatu deprehendit.

Pars altera. Si peccatori ignavo metuendum eſt, ne a morte in impœnitentia deprehendatur, ſecundo loco affirmo, illi, qui per amorem ſuo crimini adhæret, metuendum eſſe, ne ultricis juſtitiæ conſilio in impœnitentia moriatur. 1. Hunc non pudor, non timor retinet; jejunia, preces, omneſque pœnitentiæ auſteritates illius converſionem prohibere non poſſent, ſi hæc ſimul eſſe poſſent cum affectionum ejuſdem objecto. Verum cum pœnitentia ſimul eſſe nequeat cum noxio amore, conſilium capit diuturnæ impœnitentiæ, quæ eſt ſemper differre pœnitentiam. Hujus viæ hominibus dictum cenſendum eſt, quod olim Dei filius dixit Judæis: *In peccato veſtro moriemini*. Joann. 8. Dico autem 1. juſto divinæ juſtitiæ conſilio vulgo hanc contemptæ miſericordiæ fieri reparationem; & juſtificationem hanc quodammodo providentiæ deberi. 2. Hanc eſſe pœnam, quam Deus per Prophetas ſuos peccatoribus minitatur: *Iniquitates ſuæ capiunt impium. Ipſe morietur, quia non habuit diſciplinam*. Prov. 5. Quoties accidit, ut peccatores inter effuſam in omne libidinum genus licentiam, alii in ſcelerum ſuorum æſtu ad plures abierint? Nunquam Dei juſtitia, & ultrix magis effulget, quam in id genus publicis ſuppliciis, quæ aliis documento

ſunt, & oſtendunt, hos peccatores vehementi affectu criminibus ſuis inhærentes ita mori, uti vixerunt, videlicet in impoenitentia.

Pars tertia. Non deſunt cæci, induratique peccatores, & qui tales effecti ſunt Dei gratiis reſiſtendo, quibus millies urgebantur, ut tandem peccatis abſtinerent, ac de ſalute ſua cogitarent. Nunc nullis cæli afflatibus moveri poſſunt; immo ſibimet ipſis interdixerunt, quidquid eos ab erroribus ſuis poterat revocare: omnes religionis ſenſus ſuffocarunt, omnia fidei lumina extinxerunt, omnes conſcientiæ ſtimulos retuderunt, jamque Athei ſunt, qui omnem Dei timorem abjecerunt. Nonne patet hos in impœnitentia propter cordis indurationem morituros, a Deo in illo ſtatu relictos, ad quem per ſcelus ſeſe redegerunt?

II. De poenitentia ad mortem dilata. Oſtendere potes, peccatorem, qui tandem accedente morte ſuam incipit poenitentiam, nunquam fere eam facere, quæ ad ſalutem ſufficiat. Hæc ſunt argumenta.

1. Hoc etiam poſito, quod ſubita morte, quæ illum de conſcientiæ ſuæ ſtatu deliberare prohibeat, minime deprehendatur, poenitentia tunc temporis fere nunquam eſt integra quoad confeſſionem. Etenim in morbis ipſis, qui mentis libertatem non auferunt, quo terrore, ac ſtupore corripitur extremis momentis acerbæ illius diſceſſionis? Quot domeſticorum negotiorum impedimenta expedienda ſunt? Quomodo in eo tumultu, ac perturbatione repeti poſſunt complures anni impœnitentiæ? Quomodo eo temporis præcipiti lapſu in memoriam revocari poſſunt numerus, ſpecies, & peccatorum circumſtantiæ? Quomodo ſeſe diligenter excutere, utrum aliquid alieni poſſideatur, atque certū eſſe id ante obitum reſtitutum iri? Quomodo reparari poſſunt detractiones, & calumniæ, ſcandala, injuriæ, & damna proximo illata? Quoties cogitatio recurret ad ea bona, quibus perfruebaris, & quæ mox tibi relinquenda ſunt! Hæc omnia ſenſus animos a veræ poenitentiæ propoſito avertunt. Ubinam ergo tunc integritas confeſſionis, cujus defectus minime rejici poſſunt in morbi circumſtantias, neque in afflictas corporis vires: etenim cur tandiu dilata fuit poenitentia; cur in illud rejecta momentum, quo nullatenus, ut par eſt, fieri poſſe liquebat?

2. Poenitentia in morte peracta, & ad extremum uſque illud ſpatium reſervata fere nunquam ſincera eſt quoad voluntatem, certumque peccari relinquendi conſilium. Tunc peccatum non ultro deſeritur, ſed neceſſario; vera converſio non eſt cordis, quod cum determinatione mutat objectum, ſed impoſſibilitas eſt ea bona ſervandi, quæ morte auferuntur; denique coactum eſt ſacrificium, quod Deo minime placet.

3. Poenitentia, quæ ſub extremum vitæ ſpatium fit, fere nunquam eſt ſupernaturalis: humanus incerti exitus timor ſæpe ſola illius cauſa eſt, & raro ibi Dei gratia aliquam obtinet partem. Hæc Sancti Auguſtini ſententia eſt: peccator, ait ille, pro extremis illis momentis Dei ſui gratiam minime expectet: mors in juſtitia merus eſt divinæ effectus miſericordiæ; & hanc velut ſibi legem irrogavit Deus gratiam ſuam negandi peccatoribus, qui dum viverent, eam contempſerunt.

III. Poenitentiam, & converſionem in extremum vitæ ſpatium differentibus tria ſunt metuenda.

1. Ira Dei, qui hanc ſibi reſervare conſuevit horam, ut noſtras dilationes, moras, frigiditates, & contemptus gratiarum, quæ tandiu diſſimulavit, puniat ſubtractione earumdem gratiarum, & negatione illius, quæ præ cæteris præſtantiſſima eſt, finalis videlicet perſeverantiæ.

2. Affectiones, & pravi habitus noſtri, qui eo ad nos perdendos fortiores ſunt, quo corporis, animique facultates ſunt infirmiores.

3. Dæmon denique, qui nihil ſibi temporis ſupereſſe videns, nihil inauſum relinquit, ut peccatoris converſionem prohibeat modo periculi cogitationem auferens, modo poenitentiæ voluntatem avertens, modo terrorem incutiens morituro, eumque adigens ad deſperationem &c.

Potens ratio ad poenitentiam amplectendam, ac ſine mora noſmet ad Deum convertendos eſt cogitare, quod quo magis differimus, eo nequiores, & improbiores evadimus; ideoque periculum ſubimus, ne unquam veram poenitentiam efficiamus. Argumenta deſumuntur IV

1. Ex parte Dei, qui fatigatus expectando eos, qui voci illius aures obſtruunt, gratias ſuas negat abutentibus, ac tandem deſerit animas, quæ per infidelitates ſuas illi reſiſtunt.

2. Ex parte noſtri; quo enim magis pœnitentia differtur, eo difficilior evadit poenitentia, & vera converſio propter malos habitus, qui quotidie invaleſcunt, ac propter affectiones, quæ in dies magis confirmantur, quæ tunc nonniſi ægre, & velut ab invitis relinquuntur.

3. Talis eſt natura temporis, cujus ne momentum quidē nobis certū eſt, in quo nulla ſpes eſt conſtituenda.

1. Poenitentia in morte per ſe difficillima eſt; tempus minus aptum eſt; peccator minus idoneus, morbi dolores prohibent; ſexcentæque aliæ ingruunt cogitationes, quæ totidem obices ſtatuunt. V.

2. Poenitentia hæc longe illis adhuc eſt difficilior, qui in illud uſque tempus diſtulerunt, propter exiguum temporis, quod ſupereſt, ſpatium, propter conſcientiæ impeditiſſimam confuſionem, propter defectum ſubſidiorum, quæ tunc haberi non poſſunt.

Duæ propoſitiones concionem partiri poſſunt. VI.

Prior: nullam ſpem eſſe magis inanem, temerariam, & ſtultam, quam peccatoris, qui de converſione ſua minime ſollicitus, dum gratia illi opem, & occaſionem præbet, ſemper differt, ac præſumit adfore tempus, quo gratia, & occaſio illi ſint profuturæ.

Poſterior: nihil Deo contumelioſius eſſe, quam præſumptionem peccatoris converſionem ſuam in tempus opportunum differentis. *P. Maſſillon ſermone de falſa peccatorum confidentia.*

1. Poenitentiæ procraſtinatio tandem Dei patientiā fatigat, poſtquā ille tandiu peccatores expectaverit. VII.

2. Hi miſericordiarum, ac beneficiorum Dei fontem exhauriunt abutentes tempore, & adminiculis, quæ ſibi præbentur, ut ex infelici ſtatu, in quem ſeſe conjecerunt, emergant.

3. Dei juſtitiam irritans, licet non impune; illa quippe aliquando ſeverior erit, quo lentior.

De Poenitentia in mortem dilata: *Quæretis me, & non invenietis.* VIII.

1. Deum quærent peccatores, qui, dum viverent, abjecerunt, & contempſerunt illum; neq; illū inveniēt, quia non quærunt eo modo, ac tempore, quo quærendus eſt.

2. Non invenient, quia Deus viciſſim recedet, atque ſeſe abſcondet: fruſtra illum invocabunt; etenim fugiet, quemadmodum minitatus eſt.

1. Quam horribile malum eſt mori in peccato, & impoenitentia: malum infinitum ſine evadendi ſpe, & ad æternam adducens infelicitatem. IX

2. Quinam illi ſint, qui in peccato, atque in impoenitentia moriuntur? Qui videlicet de die in diem poenitentiam procraſtinant, eamque in mortis horam rejiciunt.

3. Hi in peccato, & finali impoenitentia moriuntur, & quomodo hoc accidat.

Poenitentiæ procraſtinatio, & adfectata negligentia ex peccati habituali ſtatu emergendi fere manifeſtum eſt, certiſſimumque reprobationis indicium. X.

1. Quia hæc mora non aliud eſt, quam perennis impoenitentia, quæ quo diutior eſt, eo propius ad finalem impoenitentiam accedit, quæ cumulum addit reprobationi peccatoris de die in diem converſionem, ac vitæ mutationem differentis.

2. Quia hæc procraſtinatio effectus eſt habitualis ſecuritatis, & quietis, quæ in peccato invenitur: qui enim ſine metu, ſtimuliſque peccat, in peccato ſuo permanet, atque perſiſtit, quin inde emergere ſtudeat. Quod autem majus argumentum eſt fore, ut in peccato moriaris, quam in eo ad extrema uſque vitæ momenta permanere, ubi utrum tempus aderit, ratio, & ipſa etiam voluntas ſcelera relinquendi, incertum eſt.

3. Quia hæc mora indeſinenter recentia addit peccata,

quæ

quæ converſionem difficiliorem efficiunt, & quæ tandem divinam ultionem irritant, cujus effectus maxime terribilis in hac vita eſt reprobatio.

XI. Qui de die in diem ſeſe convertere tergiverſantur, 1. abutuntur miſericordia Dei illos ad pœnitentiam expectantis; cum enim mors debita ſit peccatori, ſtatim ac ſcelus patratum fuit; quot ſunt momenta, quibus illos vivere ſinit, eorumque differt ſupplicia, tot ſunt gratiæ, & effectus ſuæ miſericordiæ.

2. Abutuntur miſericordia Dei illos vocantis: quot enim interiora lumina extinguunt? quot gratias, ac cœleſtes afflatus contemnunt? &c.

3. Abutuntur miſericordia Dei offerentis veniam, ſi velint ſincere converti; quia veniæ ſpes, atque temeraria in miſericordiam ejus confidentia efficit, ut pœnitentiam agere detrectent, eamque in vitæ finem rejiciant. *Biroat, ſermone altero in feriam quartam poſt primam Quadrageſimæ Dominicam.*

XII. Oſtendi poteſt, ſpes peccatorum, qui pœnitentiam in mortem differunt, ut plurimum decipi.

1. Quia decipiuntur tempore, quod ſibi pollicentur, ac in ſua poteſtate non habent.

2. Decipiuntur gratia, quam tandiu neglectam jure illis denegat Deus.

3. Decipiuntur propria voluntate, quæ tunc temporis, nec ſincere, nec efficaciter peccatum relinquet.

XIII. De morte in peccato, & in impœnitentia: diſtingui poſſunt tria perſonarum genera, qui ita moriuntur, quorum imprudentia efficere poteſt per varietatem characterum ipſorum, & per ea, quæ ipſorum calamitatem ſubſequuntur, ut noſmet colligamus, ac nobiſmet conſulamus.

1. Primi in actuali impœnitentiæ ſuæ infelicitate moriuntur, hoc eſt in deſperatione, vel diffidentia de miſericordia Dei.

2. Alii moriuntur ſine ullo pœnitentiæ genere, ſine dolore, ſine ſacramentis, ſine ſacerdotum auxilio.

3. Poſtremi in falſæ pœnitentiæ exercitio moriuntur. *Pater Bourdalove in ſermonibus ſub ejus nomine editis, Sermone pro feria ſecunda poſt ſecundam Dominicam.*

XIV. Duas maximi momenti hac in re veritates vobis explicandas aggredior.

Altera eſt: Differre in ſingulos dies pœnitentiam idem eſt, ac ſeſe objicere in diſcrimen non agendi pœnitentiam.

Altera vero: Ubi agitur pœnitentis, poſtquam extremum vitæ ſpatium expectatum fuerit, qui terminus eſt, in quem peccatores illam vulgo rejiciunt, hanc ſuſpicione nequaquam vacare, & metuendum eſſe, ne inutilis ſit. *Auctor ſermonum chriſtianorum in omnia Ethica chriſtiana argumenta ſerm. pro fer. 2. hebd. 2. in Quadr.*

XV. Impœnitentia vitæ, vel mora, quæ nectitur converſioni, ad mortis impœnitentiam adducere conſuevit.

1. Propter habitum; quia iidem habitus manent; & ſi unquam, in morte profecto per habitum operamur. Pœnitentiam, dum viveres, diſtuliſti: homo es conſilia capiens, quin aliquid unquam exequaris; in morte etiam in ſingulos dies, horaſque differes pœnitentiam.

2. Propter affectiones, & impedimenta: impœnitentis enim quandam veluti catenam nectit, qua peccator ita vincitur, ut eam fere nequeat infringere.

3. Propter obdurationem, ſenſuumque carentiã: qui enim in peccatis perſeverat, ita induratur, ut nulla re amplius afficiatur, & ita moritur, uti vixit.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſita concionum argumenta exornanda.

Sancti Patres. SAnctus Auguſtinus *lib. 8. Confeſſ. c. 5. & 11.* mirum in modum deſcribit moras, quas ipſe ſuæ converſioni nectebat, & ſuos hac de re ſenſus affert.

Idem *Expoſit. in Pſalm.* 102. explicat quot modis Deus peccatores ad pœnitentiam vocet, & cauſas, quas illi prætexunt, ut illam differant.

Idem *ſerm. 59. de Verbis Domini* loquens de Patre familias operarios in vineam ſuam conducẽte, oſtẽdit non tergiverſandum eſſe, ut a Domino vocemur.

Idem *in explicat. horum verborum Exodi: Induravit Dominus cor Pharaonis*, oſtendit Deum, poſtquam diu peccatores expectavit, eoſque urgere non deſiit, ut ſe convertant, eos tandem in eorum obduratione relinquere, atque deſerere.

Idem *in expoſ. Pſal.* 32. docet, tempus miſericordiæ, quo nos expectat Deus tempus, eſſe præſens; ſed mox juſtitiæ tempus adfuturum, ubi nullus erit amplius pœnitentiæ locus. Hoc ipſum aliis docet verbis in Pſal. 60. hæc explicans verba: *Miſericordiam, & veritatem ejus quis requiret?* & in eumdem Pſal. oſtendit non eſſe tantum in Dei miſericordia confidendum, ut non timeatur ejus potentia, & ratio, quam habet puniendi.

Idem *tract. 33. in Joan.* docet, quam periculoſum ſit differre pœnitentiam.

Idem *lib. 50. Homiliarum Homil.* 40. Et *in ſermonibus de Tempore*, oſtendit dubiam eſſe, nec ſuſpicione vacuam pœnitentiam in mortis tempus dilatam.

Idem *lib. de vera, & falſa pœnit.* agit de peccatorum pœnitentia in morte peracta, poſtquam per totum vitæ ſpatium fuerit dilata.

S. Hieronymus *Epiſt. 22. ad Euſtochium* docet nullam adhibendam eſſe moram, Deo vocante.

Idem *lib. 7. in cap. 22. Iſaiæ*, & *lib. 9. in cap. 30. ejuſdem* oſtendit, quam noxia ſit dilatio, cum Deus peccatores ad pœnitentiam invitat.

Idem *lib. 2. in cap. 5. Iſaiæ* in hæc verba: *Væ qui trahitis vanitatem in funiculis vanitatis*, acriter in illos invehitur, qui in ſceleribus ſuis perſeverant, quia jampridem illos ſuſtinet Deus.

Idem *l. 16. in c. 16. Iſaiæ*, docet Deum, poſtquam diutius expectaverit peccatores, tandem illos ulciſci.

S. Ambroſius *l. 2. de pœnit. cap.* 11. oſtendit, quam indigna, & contumelioſa Deo ſit hæc procraſtinatio.

S. Chryſoſtomus *Homil. 31. in Geneſ.* exemplo Abrahæ docet celeriter, & ſine cunctatione Deum vocantem ſequendum eſſe: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua.* Geneſ. 12.

Idem Homil. 14. in Matth. hæc explicans verba: *relictis retibus ſecuti ſunt eum*, loquitur de celeritate, qua voci Dei obtemperandum eſt.

Idem *Homil. de pœnit. ad popul. Antioch.* Auditores etiam, atq; etiam hortatur, ne differant converſionem.

S. Gregorius *Homil. 12. in Evangel. & in Decalog.* loquitur de pœnitentiæ dilatione, & hanc in rem funeſtas refert hiſtorias.

Tertullianus *lib. de pœnit. verſus finem* peccatores urget, ne differant pœnitentiam, ſed quamprimum ad hoc remedium confugiant.

S. Gregorius Nazianzenus *Orat. in ſanct. Baptiſm.* docet, nefas eſſe dæmoni meliorem vitæ partem tradere, & reliquum Deo reſervare.

S. Baſilius in libro, cui titulus: *Admonitio ad filium ſpiritualem*, eum monet, ne adoleſcentiæ criminibus ſeſe abdat, ſperans ſe vergente in ſenium vita pœnitentiam acturum.

Idem *Orat. 4. de pœnit.* plures affert rationes, ut peccatori perſuadeat, ne diutius converſionem ſuam differat, & quamprimum pœnitentiam agere inſtituat.

Auctor operis imperfecti in S. Matthæum homil. 5. ita diffidit de pœnitentia, quam peccatores inſignes ſub mortem reſervant, ut arbitretur pleroſque nequiores, quam erant, e vita decedere.

Salvianus *l. ad Eccleſ. Cathol. ſub finem* oſtendit, affirmari non poſſe, eos, qui pœnitentiam agere diſtulerunt, tunc veram, ſinceramque agere pœnitentiam.

S. Bernardus *ſerm. 27. de modo bene vivendi* oſtendit, cum in vita agitur pœnitentia, locũ eſſe ſperandi futurũ, ut apud Dei miſericordiam peccatorum venia obtineatur; verum non deeſſe dubitandi locũ, utrũ obtineatur, eum qui vale vixit, pœnitentiam diſtulit in mortem.

Dionyſius Chartuſianus *Opuſc. de converſ. peccator. art.* 2. oſtendit, quod converſionem differre, idem eſt, ac tempus inſumere, quin quidquam meriti obtineatur, immo peccata ſua accumulare, & indeſinenter recentia perpetrare. Aſcetici, aliique.

Ludovicus Granatenſis in duce Peccatorum tomo tertio *cap. 24. & 25.* fuſius hoc tractat argumentum.

P. Haineuve in libro, cui titulus: *Magna via, quæ mundum perdit*, 1. *part. ſect.* 3. ubi loquitur de morte in peccato mortali, oſtendit eos, qui vulgo in peccato moriuntur, eſſe peccatores, qui in mortem differunt converſionem.

P. Chalu libro, cui titulus: *Prædeſtinationis ſecretum;* tractatu de bene, & male valentium poenitentia, fuſius loquitur de procraſtinationis hujus inutilitate, & periculo.

P. Guilleminot in libro, qui inſcribitur, *Chriſtiana ſapientia* c. 14. de re eadem fuſius verba facit.

P. Antonius de S. Martino a Porta in libro, qui inſcribitur: *Les Conduites de la Grace &c.* tract. 1. ſexta fundamentali veritate.

Moralis Chriſtiana *in Pater l.* 7. *ſect.* 1. *art.* 8. ubi Auctor oſtendit, perieuloſæ opus plenum aleæ eſſe de uno in aliud tempus, & multo magis in mortem uſque poenitentiam differre.

P. Nepveu tomo 1. Conſiderationum Chriſtianarum utiles habet, ac prudentes de hac procraſtinatione conſiderationes.

Liber, qui inſcribitur: *Bellum vitiis*, prælio contra impoenitentiam.

P. Croiſet in primo tomo Receſſus ſpiritualis.

Recupitus de ſignis prædeſtinationis, & reprobationis, ſecundo reprobationis ſigno.

Dandinus in Ethicis ſacris l. 11. de morte cap. 7. de morientium poenitentia.

Specimen Ethicum in tractatu 1. de Noviſſimis.

Raynerius de Piſis in Pathologia titulo poenitentia c. 6. Poenitentiam non eſſe differendam uſque ad mortem.

Concionatores recentes.

P. Delingendes ſermone pro feria 3. hebdomadæ 2. in Quadrageſima, ubi loquitur de morte in peccato.

Bitoat ſermone ſecundo pro feria 4. poſt 2. Quadrageſimæ Dominicam, ubi oſtendit eos, qui differunt poenitentiam, Dei abuti miſericordia.

Idem ſermone pro feria 5. poſt 4. Quadrag. Dom. ubi oſtendit eos, qui ita differunt poenitentiam, decipi tempore, Dei gratia, & propria voluntate.

Abbas de Aubignac in editis ſermonibus unum habet hujus argumenti.

Maimbourg, ſermone pro feria 2. poſt alteram Quadrageſ. Domin. loquitur de graviſſimo hujus vitæ malo, hoc eſt de morte in peccato.

P. Texier in Adventu de impio infelici ſermone 14. ubi oſtendit impium maledictum eſſe in poenitentia ſine dolore.

Idem in Quadrag. Sermone pro Domin. Paſſionis oſtendit pœnitentiæ dilationem notã eſſe reprobationis.

Matthias Faber *Domin.* 3. *Quadrag. c.* 8. refert cauſas, propter quas peccatores differunt poenitentiam.

Auctor ſermonum chriſtianorum. to. 2. ſerm. pro 4. Adventus Domin. de poenitentiæ procraſtinatione.

Idem ſerm. pro 1. Domin. poſt Eph. rationes affert, propter quas peccator non invenit Deum, cum illum quærit.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ Chriſtianæ argumenta, ſermone pro feria 2. hebdomadæ 2. in Quadrageſimæ hoc argumentum pertractat.

P. de la Colombiere, ſermone de neceſſitate ſeſe præparandi ad mortem.

P. Aurelianenſis ſermone de uſu confidentiæ in peccatorum converſione.

P. Maſſillon ſermone, qui eidem refertur acceptus pro feria ſecunda poſt Domin. Paſſionis de falſa peccatorum confidentia.

P. Girouſt ſermone pro feria ſecunda hebd. 2. in Quadrageſ. de impoenitentia finali.

Inter morales ſermon. unum hujus argum. reperies.

In ſermone P. Bourdalove, & in alio P. Cheminais de Magdalena, egregie quædam invenies ad poenitentiæ celeritatem, & dilationem ſpectantia.

P. Bourdalove præterea ſermonem habet pro feria ſecunda poſt 2. Quadrageſ. Domin. de illis, qui in impoenitentia moriuntur.

In Specimine ſermonum pro Adventu, ſermo ſextus ſecundi argumenti, & ſeptimus tertii eſt de poenitentiæ procraſtinatione.

In Specimine eodem pro Quadrageſima tomo 1. quartum argumentum pro feria ſecunda hebdomadæ ſecundæ eſt de dilata poenitentia.

Qui collectanea ediderunt.

P. Ludovicus Granatenſis, in locis communibus, titulo *Dilatio pœnitentia*.

Buſæus in Panario, titulo *Procraſtinatio*.

Labata, titulo *Pœnitentia*, propoſ. 28.

Lohner *Bibliothecæ Manualis* tomo ſecundo, titulo *Pœnitentia*.

Summa Prædicantium, titulo, *Pœnitentia quam primum facienda*.

Peraldus *p.* 2. *de vitio Acediæ c.* 5. *de vitio dilationis*.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

Q*Uandiu ponam conſilia in anima mea?* Pſal. 12.

Filii hominum uſquequo gravi corde? Pſal. 4.

Hodie, ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Pſalm. 94.

Vocavi & renuiſtis, deſpexiſtis conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis; ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit. Proverb. 1.

Tunc invocabunt me, & non exaudiam; mane conſurgent, & non invenient me, eo quod exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Domini non ſuſceperint, nec acquieverint conſilio meo. Ibid.

Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur. Prov. 5.

Impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit. Prov. 18.

Adoleſcens juxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea. Prov. 22.

Oſſa ejus implebuntur vitiis adoleſcentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient. Job. 20.

Ne adjicias peccatum ſuper peccatum, nec dicas: Miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorum miſerebitur; miſericordia enim, & ira ab illo cito proximant, & in peccatores reſpicit ira illius. Eccli. 5.

Ne impie agas multum, ne moriaris in tempore non tuo. Eccle. 7.

Cor durum habebit male in noviſſimo. Eccli. 3.

Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; ſubito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te. Eccli. 5.

Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere; & gloriaberis in miſerationibus illius. Eccli. 17.

Ne dixeris: Peccavi, & quid mihi accidit triſte? Altiſſimus enim eſt patiens redditor. Eccli. 5.

Quærite Dominum dum inveniri poteſt; invocate eum dum prope eſt. Iſaiæ 55.

Peccator centum annorum maledictus erit. Iſa. 65.

An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Ad Roman. 2.

Secundum duritiam tuam, & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ. Ibid.

Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis, 2. ad Corinth. 6.

Surge qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Ad Epheſ. 5.

Nolite errare, Deus non irridetur; quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet. Ad Galat. 6.

Quæretis me, & non invenietis, & in peccato veſtro moriemini. Joan. 7. & 8.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

Cain mortuus eſt in impœnitentia.

PRimum, quod in Bibliis occurrat, impoenitentiæ exemplum eſt infelix Cain, improborũ omniũ primipilus. Poſt trucem fratris ſui mortẽ, cujus ſanguis, quo primum rubuit tellus, fuit vox, quæ a Deo ultorẽ clamans petiit; minax vox Domini, tanquam tonitru hominẽ hunc perterruit quidẽ, non autem convertit. Confeſſus eſt peccatum ſuum, quia illud negare amplius non poterat; ſed Sathanas, qui illud huic ſuaſerat,

tale,

tale, ac tantum, poſtquam patratum fuit, illi repræſentavit, ut omnem ſpem veniæ illi ademerit, atque ad deſperationem adegerit. Nimis magnum ſcelus meũ eſt, dicit ille Deo, quam ut veniam merear: & quin doloris, & poenitentiæ ſenſus foveret, quin in id curam, animumque intenderet, ut Deum precibus leniret, lacrymiſq; crimen elueret, in eo ſtetit, ut ea ſolum vereretur mala, quæ ſibi ab hominibus poterat ingruere. Tu me fugitivum, & erronem in terra facta, ait, & quicumque invenerit me, occidet me. Iram Dei ipſius ne reputat quidem; in humanæ dumtaxat iræ conſideratione ſubſiſtit: deplorabile quærit ſolatium in Dei promiſſione, qui illum nequaquam interfectum iri pollicetur; neque laborat majus illud obtentu ius ſolatium, quod præcipue ab ipſo erat quærendum, peccati videlicet veniam, doloremque, quo propter illud confici debebat: & hoc pacto per ſuam pertinaciam, atque deſperationem factus eſt reproborum omnium anteſignanus.

Pharaonis impœnitentia, & induratio.

Pharao vulgo reſpicitur tanquam cordis indurati, & impoenitentis exemplum, quod ſeſe dedere, atque Domini imperio obtemperare ſimulabat, dum ultionis ejuſdem flagella experiebatur; ſed qui ſtatim ac eadem excuſſerat, mordicus in prima perſiſtebat ſententia, ita ut flecti nequaquam potuerit, quantacumque coram illo a Moyſe patrata fuerint miracula. Agnovit tandem rebellis iſte, ſed cum tempus non erat amplius, Deum pro Iſrael decertare; Ærithræi quippe maris fluctibus abſorptus in alteram migravit vitam obdurationis ſuæ digniſſimas poenas ſubiturus.

Supplicii Achan, qui ſcelus ſuum morti proximus tandẽ confeſſus eſt.

Achani exemplo docemur peccatorum confeſſionem, ac poenitentiam in extremum vitæ ſpatiũ non eſſe rejiciendam. Achan in Jerichuntina obſidione regulam auream, palliumque coccineum ſuffuratur contra explicitum Dei mandatum, quo cautum fuerat, ne quis civitatis hujus anathemati devotæ ſpolia retineret. Contra furem hunc irritatus eſt Deus, eumque ſeveriſſimis affici jubet ſuppliciis. Verum quomodonam agnoſci, detegique poteſt hujus ſceleris auctor, quem viderat nemo? Joſue hac de re conſulit Dominum; conquiritur nocens, ac urgetur, ut prolato in medium, quod ſuſtularat, nollet extrema experiri. Agnoſcit Achan ſcelus ſuum, quod teterrimis coloribus eidem ob oculos ponit conſcientia, ſed non ideo movetur: ſortes conjiciuntur in Tribum, unde originem ducit, non loquitur; ſors ſuper ejus familiam cadit; metu quidem cor ejus adoritur, lingua vero obmuteſcit; denique detegitur Achan, cogiturque ſcelus fateri ſuum, quod nequit amplius abſcondere: ſed juſtum, quod merebatur, ſupplicium non evitavit. Hoc plerique peccatoribus accidit, qui peccata ſua confiteri, eorumque poenitentiam agere in illud temporis ſpatium differunt, quo ultra differre non poterunt. Sed tunc non eſt tempus amplius: quippe illorum coacta eſt poenitentia, & ab invitis extorta. Scelerum ſuorum veniam fuiſſent aſſecuti, ſi opportune ſinceram eorum confeſſionem feciſſent, verumque dolorem concepiſſent, atque aliena dominis reddidiſſent: ſed in finem uſque diſtuliſſe, hoc eſt in cauſa, quod confeſſio ſæpe inutilis eſt.

Falſa pœnitentia ſigna.

Externæ poenitentiæ ſigna, quæ peccatores morientes præſeferunt, nequaquã certa ſunt veræ poenitentiæ argumenta; & quamvis ſemper illa æqui, bonique facimus, & in meliorem partem interpretamur, nullo tamen ſunt in diſcrimine habenda, neque illis omnino fidendum. Lacrymæ e.g. tunc temporis magnâ vim habent, & beatus, qui illas ex corde effundit; verũ memento quot lacrymarũ imbres effuderit ille, qui per intẽperantiam ſuã primogenita amiſit. Ex Apoſtoli ad Heb. 2. ſententia ille *non invenit pœnitentiæ locum, quãquã cum lacrymis inquiſiſſet eam*; neq; enim propter Deũ, ſed propter jacturã, quã fecerat, lacrymabatur. Alia doloris indicia; proteſtationes, quæ tunc fiunt, conſilia, quæ fideliter in poſterum adimplenda proponuntur, non ſunt minus æquivoca: vulgo enim videmus, ubi periculum evaſerit, nullam fieri morum immutationem.

Quid ex Abimelechi morte diſcendum ſit.

Abimelech, ſi quis unquã, ambitioſiſſimus Princeps, ſtrenue murorũ ruinam conſcendit arcem quamdam vi facta capturus; ſed eodem temporis momento mulier quædam in caput ejus tegulam dejicit, & victori lethale vulnus infligit. Viro iſti, quin ad Deũ confugeret, extremaque vitæ momenta in æternitatis cogitationibus impenderet, morienti nihil niſi mundi gloria, qua nihil ipſi erat antiquius, ob animũ verſatur. Quid igitur, ait ille, Abimelechi memoriæ poſteritas exprobrabit, illum manu mulieris fuiſſe interfectũ? Tantam non patiar injuriã, enſem tuum ſtringe, ait ille armigero ſuo, ut manu tua moriar: *Evagina gladium, & percute me.* Jud. 9. Quid autem? infelix, S. Chryſoſtomus inquit, extrema vitæ momenta inſanis id genus cogitationibus teris? Quid? *jamjam moriturus hæc cogitas?* Hic ambitioſus erat, cui eo, quo vixerat, pacto erat moriendum. Hoc ipſum omnibus fere morientibus peccatoribus accidit: moriuntur cum iiſdem ambitionis, avaritiæ, ultionis, voluptatis habitibus, quos habebant, dum viverent: non aliæ in mente illorum verſantur imagines, non alia in voluntate ſtudia, quam quæ veteres affectiones in illis aluere.

Celeritas pœnitentiæ David.

Non diſtulit diu adulterii, cædiſque a ſe patratæ pœnitentiam David; & S. Ambroſius in Regis hujus apologia, quam concionnavit, hoc animadvertit potiſſimũ, Regẽ hunc, ſtatim ac a Propheta Nathan correptus fuit, agnoviſſe, & confeſſum fuiſſe crimen ſuũ, & illico egiſſe pœnitentiã, quã in vitæ uſq; finem perduxit, ita ut doloris magnitudine omnem peccati labem abſterſerit. Vide, Sanctus hic Doctor ait: *Ille Rex tantus, & potens, ne exiguo quidem momento manere penes ſe delicti paſſus eſt conſcientiam; ſed prœmatura confeſſione, atque immenſo dolore, reddidit peccatum ſuum Domino.*

Amon filius Manaſſis, patris ſui ſcelus exemplo impœnitens moritur.

Manaſſes Rex quinquaginta vitæ ſuæ annus in omni nequiſſimorũ ſcelerum genere traduxerat; ſed cum deinde ad Deum confugiſſet, & ſua ploraſſet peccata, Deus illius poenitentiam excepit, eique æternæ ſalutis gratiam conceſſit. E contra vero Amon filius ejus, qui primam patris ſui vitam, & flagitia imitatus eſt, ubi regni ſolium obtinuit, biennio tantum regnavit, ac in ſceleribus ſuis animam efflavit. Cur hoc? Quia, ex eruditorum auctorum ſententiã, conſilium inierat patrẽ ſuum imitandi, ac tandem ſub extremum vitæ ſpatium poenitentiam agendi. At Deus, qui non vult hominẽ ita de ipſius miſericordia præſumere, ut inde occaſionem arripiat in ſcelere perſeverandi, una cum annis inanem illi ademit ſpem, & hujus præſumptionis poenam aliis, quæ tot ſceleribus debitæ erant, adjecit. Si igitur exempla vultis imitari, Amonem inſpicite, juvenem Regem hunc cogitate, ac Dei manum, quę illum prævertit, formidate.

Coacta, & inutilis Antiochi pœnitentia in morte.

Exemplum hoc de concionatoriis ſuggeſtibus ſæpiſſime reſonat. Antiochus poſt ſexcenta ſacrilegia, & fanda infandaq; omnia contra Judæorũ populum perpetrata, ut hos ad veri Dei cultum abdicandum compelleret, incurabili percuſſus plaga, neque putorem, qui ex corporis ipſius tabo, quo totus inficiebatur exercitus, ferre valens, & alioquin graviora ſibi in altera vita metuens ſupplicia, voluiſſet Dei iracundiam mulcere, has omnes evitare poenas, ac cœleſtem ultionem evadere. Hac mente pollicebatur ſe reſtituturum Templum, quod deleverat, illud magnificis donariis locupletaturum, ac urbem Jeroſolymam in priſtinum nitorem revocaturum, necnon effecturum, ut Judæorum, quam Athenienſium, gloria eſſet præſtantior. Verum cũ omnes hujuſmodi pollicitationes ex ſervili tantum timore proficiſcerentur, & ex divinæ ultionis formidine, ſine ulla nequitiæ ſuæ deteſtatione: Scriptura inquit, illum fruſtra conatum fuiſſe iram Domini lenire; & ab eo invocatum fuiſſe Deum, a quo miſericordiam non erat conſecuturus. Hæc imago eſt poenitentiæ, quam peccatores agere conſueverunt ſeſe ſub extremæ vitæ ſpatium convertentes, cum mortis terrores, & metus inferni inanem ab illis dolorem extorquet.

Cætera antiquæ legis exempla, quæ non ſunt adeo cognita, neque ad peccatores converſionem ſuam in mortem differre volentes perterrendos accommodata, prætereo.

Prompta Magdalenæ pœnitentia.

Promptitudo, quæ primus eſt veræ pœnitentiæ character, eſt omnium tergiverſationum omiſſio, ubi illa per-

peragenda eſt; neque aliud in Magdalenæ converſione magis animadverſione dignum occurrit: *Ut cognovit quod Jeſus accubuiſſet*, &c. ait Evangelium: *Ut cognovit*, hoc eſt ſtatim ac Deus illius oculos aperuit, & gratia interioribus illuſtrationibus mentem illius irradiavit, illico peccatum perhorruit; ne minimũ quidẽ temporis ſpatium hæſit, non deliberavit, mundo autem non adhibuit ſuadenti, ne quid leviter, ac præcipitanter aggrederetur; non immorata eſt in hujuſmodi argumentationibus, hoc eſt fallacibus artibus, quæ humana prudentia ſuggerit peccatoribus, ut illis perſuadeat in iis, quæ ad Deum pertinent, nullam unquam ſatis adhiberi poſſe maturitatem, atque diligentiam; hæc omnia Magdalenam minime remorantur. E contra ea ſuperare conſtituit, neque in diem craſtinam ſuam converſionẽ differre: quare? quia jam in pœnitentiæ ſpiritu operabatur. Cum autem de pœnitentia ſermo eſt, S. Chryſoſtomus inquit, non minus deliberare nefas eſt, quam dubitare, cum agitur de fide.

Promptæ Zachæi converſio.

Zachæus ſancta J.C. videndi actus curioſitate aſcendit arborem deſiderio ſuo ſatisfacturus. Hoc erat momentũ, a quo Zachæi ſalus pendebat. Niſi arborẽ aſcendiſſet, Jeſus Chriſtus illum benigno oculo non reſpexiſſet; ſed niſi ſtatim benigno huic divinæ miſericordię favori reſpondiſſet celeri vitæ mutatione, id, quod illum convertit, ejuſq; reprobationi inſervuiſſet. Res prorſus aliter accidit; Zachæus enim divina percitus gratia, atque intrinſecus mutatus illico dixit: dimidium bonorum meorum do pauperibus, & ſi aliquid fraudavi, reddo quadruplum; quæ ubi protulit, excepit ſtatim ex ore Salvatoris ſuave illud ſalutis ſuæ pignus: *Hodie ſalus huic domui facta eſt, eo quod & ipſe filius ſit Abrahæ.*

Promptæ S. Petri poſt peccatum cõverſio.

Primum principium, propter quod peccator redditur ad pœnitentiam, eſt Dei gratia, gratioſuſque divinæ bonitatis intuitus. Sed Sancti Petri exemplo docemur ſtatim ad Deum eſſe redeundum, ubi ille in nos miſericordiæ ſuæ oculos conjecerit, & ubi gratia illius cor noſtrum illuſtraverit, atque tetigerit: *Converſus Dominus reſpexit Petrum, & recordatus eſt verbi, quod dixerat ei.* Luc. 22. Statim ac Salvator illum reſpexit, meminit eorum, quæ ſibi ab eo dicta fuerant, atque eo ipſo temporis momento ſincerum peccati ſui dolorem concepit. S. Chryſoſtomus de hoc S. Apoſtolo verba faciens in Homilia, quam de Jona conſcripſit, S. Petrus, ait, non petiit plurium annorum ſpatium, ut de pœnitentia deliberaret; ſed nocte eadem, qua cecidit, & reſurrexit; eodem tempore, quo vulnus ſenſit, medicinam expertus eſt, cujus virtute convaluit: *Petrus ad pœnitentiam non multorum ſpatia poſtulavit annorum, ſed ipſa nocte, qua cecidit, ipſa quoque ſurrexit.*

Quid S. Pauli converſio nos doceat.

S. Pauli converſio duas maximi momenti veritates nos docet: primum magnum hunc Apoſtolum non recepiſſe pœnitentiæ gratiam in humiliationis receſſu, quod aliis pœnitentibus accidit; ſed in vehementia paſſionis, cum cædem dumtaxat, ſanguinemque anhelaret. Hoc miraculum eſt, quod Deus non omnibus facit diebus, neque facere tenetur, ideoque, quod ab aliquo ſit expectandum. Veritas altera eſt, hunc eumdem Apoſtolum celeriter paruiſſe voci Dei, quin ullam prætexeret excuſationem, vel necteret moram: *Domine, quid me vis facere?* Actor. 9. Quod ipſe mox in Epiſtola ad Galatas cap. 11. teſtatus eſt, ſe nulla retineri, aut retardari potuiſſe: *Continuo non acquievi carni, & ſanguini.*

Boni Latronis cõverſio.

Boni Latronis converſio ut plurimorum peccatoribus confidentiæ præbet argumentum: ſperant fore, ut in morte non ſecus ac ille convertantur, & non ſecus ac ille miſericordiam obtineant. Sed cum hoc unicum ſit exemplum, nihil inde inferendum eſt. Latro hic inſignis erat peccator, non abnuo; momentum, quo ille converſus eſt, extremum erat vitæ ipſius, non diffiteor: ſed hoc primum erat ſuæ vocationis momentum, Euſebius Emiſſenus ait: *Non fuit latroni extrema illa hora, ſed prima.* Reſpicis converſionis ejus tarditatem, idem Pater inquit: ego vero illius celeritatem admiror: *Cito ignoſcit Dominus, quia cito ille convertitur.* Latro hic viderat ne Dei filium prædicantem pœnitentiam, ac divinitatem ſuam miraculorum fulgore probantem? Judæa univerſa plena erat prodigiis Salvatoris, & Judæa univerſa indurata gratiam repulerat, & Salvatorem ſuum ſupplicio crucis damnaverat. Latro hic, ubi primus ſibi gratiæ radius affulſit, illum ſuum Regem agnoſcit, eumque Deum ſuum adorat vel in cruce, & in doloris, & ignominiæ centro poſitum: *Conſortem crucis agnoſcit Deum*, S. Auguſtinus ait. Attamen, o peccatores, hoc eſt confidentiæ veſtræ argumentum, hoc exemplum eſt, quod ad probandam præſumptionem veſtram adſertis? ille non diſtulit, uti vos; etenim ſeſe convertit, ubi primum Dei filius petiit, ut converteretur.

Applicationes quarumdam Scripturæ locorum.

Expectandum non eſt mortis tempus, ut noſmet morti præparemus.

ET vos eſtote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet. Luc. 12. Dei filius ipſe hoc nobis monitum tradidit, cum dixit, nos ſemper paratos eſſe debere in extremam hanc horam: nam ſi ſemper paratos eſſe opus eſt, multo magis ſemper noſmet præparare debemus; cum fieri nequeat, ut parati ſimus, antequam noſmet præparaverimus. Ratio vero, quam adſert, nonne manifeſta eſt? *Quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.* Et ſane ſi adventus ejuſdem ſciremus horam, & homo certus eſſet vel diuturnæ vitæ, vel certi annorum numeri, illius mora, & negligentia aliquam excuſationis ſpeciem admitteret; ſed cum extrema hæc lateat hora, cumque nemo futuri certus eſſe queat; cumque Deus inceſſanter minitetur, ſe non opinantes oppreſſurum homines, & experientia quotidie harum minarum oſtendat effectus; quæ cæcitas eſt expectare moriendi tempus, ut ſancte vivas? Cum hoſtis obſidet muros, ac arcem circumundique vallo clauſit, tempus non eſt annonæ, & commeatuum in urbem inferendorum tempus: cumque jam jam vela ventis explicanda ſunt, tempus non eſt navim inſtruendi, atque præparandi, &c.

Quærite Dominum, dum inveniri poteſt. Iſaiæ 55. Sexcentis Scripturæ locis docemur, quædam eſſe tempora ad quærendum Deum ita accommodata, ut ſi hæc elabi patimur, fere nunquam inveniatur. Quid enim hæc ſibi vellent verba: gratiam ejus ſimilem eſſe fulgurum nitori, qui momento præterit non ultra rediturus? Quid illa Prophetę: ſi hodie vocẽ ejus audieritis, ne in craſtinã diem aurẽ illi adhibere differatis, ne voluntatem abjiciat vos iterum vocandi? Quid illa S. Joannis; adeſſe tempus operandi bonum, cui tenebricoſa ſuccedit nox, qua nemini licet operari? Quid tandẽ illa Iſaiæ; quærite Dominum, dum prope eſt, & inveniri poteſt; niſi verum eſſet, momentum illud, quo certe ſperare poſſumus illum a nobis inventum iri, tempus eſſe, quo ab eodem vocamur? Velle enim in aliud tempus differre, idem eſt ac ſubire periculum, ne illum unquam invenias.

Quæretis me, & non invenietis, & in peccato veſtro moriemini. Joan. 8. Hæc verba nonne terrorem peccatoribus incutere debent: *Quæretis me, & non invenietis, & in peccato veſtro moriemini.* Quærite, Dei filius ait: qui enim quærit, invenit, quod quærit: ſed miſericordiam quærite tempore miſericordiæ, non autem tempore judicii. Miſericordia tempus habet ſuum, & judicium ſuum; ne duo hęc tempora confundatis, niſi in ſpe veſtra vultis confundi. Venite ad me, donec bonitas mea vobis aperit cor, donec patet gratiæ meę theſaurus, donec lacrymæ, & ſuſpiria veſtra me movent. Si enim expectaveritis tempus mortis; ſi expectaveritis donec in miſericordiæ locum juſtitia ſuccedat, me cum Judæis quæretis, & non invenietis: clamabitis, & vos non exaudiam.

Non eludit divinam juſtitiam tela, qui differunt a m

Genimina viperarum quis oſtendit vobis fugere a ventura ira? Luc. 3. Neſcio utrum aliquid aptius exprobrari poſſit illis, qui de die in diem ſuam differunt converſionem: ſperant ſe effugere poſſe ultionẽ Dei conſilio, quod ſe iniiſſe putãt aliquando ſe convertendi. Putatiſne futurũ, ut hoc pacto evitare poſſitis juſta ſupplicia veſtris

ſce-

ſceleribus debita, pœnitentiam in illud rejicientes tempus, quo illam peragere non poteritis? Fruſtra diuturnioris vitæ ſpe voſmet decipitis; Dei brachium jam ſublatum eſt, ut vos percutiat; ſecuris ſenſim ſuccidit inutilium horum arborum radices; & male iram Domini effugere ſtudet, qui futuram animo concipiens pœnitentiam illam in præſentiarum facere negligit: *Quis oſtendit vobis fugere a ventura ira.*

Quicumque ſeſe convertere differt, in periculo eſt, ne nunquam convertatur.

Surgam, & ibo ad Patrem meum. Luc. 13. Timendum fuiſſet, ne prodigi filii converſio inanis eſſet cogitatio, & cunctatio converſionis omni fere fructu careret: ſed prodigus ne momentum quidem interjecit; & dicens ſurgam, & ibo, ſimul ſurgit, & corripit iter. Pœnitentiæ meditamenta, converſio in futurum tempus dilata peccatori ſoporem duntaxat immittunt; ubi de converſione agitur, qui ſe ſe gratiæ non dedit eo temporis momento, quo ſollicitatur ab illa, periculum ſubit, ne nunquam convertatur.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

Datur quidem etiam in extremis pœnitentia, quia non poteſt denegari; ſed authores eſſe non poſſumus, quod, qui ſic petierit, mereatur abſolvi. Auguſtin. Serm. 57. de tempore.

Pœnitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma eſt; Pœnitentia, quæ a moriente tantum petitur, timeo ne & ipſa moriatur. Idem ibidem.

Quanto diutius expectat Deus, tanto gravius vindicat. Quando enim prolixis temporibus peccamus, & nihil mali a Domino ſuſtinemus, patientia eſt, non negligentia: non ille potentiam perdidit, ſed nos ad pœnitentiam reſervavit. Idem Serm. 102. de temp.

Deus pœnitentiæ tuæ indulgentiam promiſit, ſed huic dilationi tuæ diem craſtinum non promiſit. Auguſtinus in Pſalm. 144.

Agens pœnitentiam & reconciliatus cum ſanus eſt, & poſtea bene vivens, ſecurus exit; agens pœnitentiam ad ultimum, & reconciliatus, ſi ſecurus hinc exit, ego non ſum ſecurus. Idem, l. 50. Homil. Homil. 42.

Percutitur etiam hac animadverſione peccator, ut moriens obliviſcatur ſui, qui dum viveret, oblitus eſt Dei. Idem in Sermonib. de Sanctis.

Converſio ſi contigerit alicui peccatori, etiam in fine, deſperandum non eſt de ejus remiſſione. ſed quoniam vix, vel raro eſt tam juſta converſio, timendum eſt de pœnitente ſero. Idem, lib. de vera & falſa Pœnitent.

Satis eſt a fide alienus, qui ad agendam pœnitentiam tempus ſenectutis expectas, Idem, Serm. 4. inter communes.

Si vis pœnitentiam agere quando peccare non potes, peccata te dimiſerunt, non tu illa. Idem, ibidem.

O ſi tempus pœnitentiæ ſic cognoſceretur, quando eſt in noſtra poteſtate, ſicut cognoſcetur amiſſum, quam ſerio jam pœniteremus! Idem, Serm. 24. ex communibus.

Non peccare metuit, ſed ardere. (Loquitur de Pœnitente moribundo.) Idem, Epiſt. 114.

Chriſtiano non eſt craſtinum. Tertull.

O homo qui differs de die in diem, forte habiturus hodie ultimum diem. Auguſtinus, Serm. 201. de tempore.

Morientes non delicti pœnitentia, ſed mortis urgentis admonitio compellit. Idem, Serm. 36.

Qui tempus congruæ pœnitentiæ perdidit, fruſtra ante regni januam cum precibus venit. Greg. Homil. 12. in Evangel.

Qui pœnitenti veniam ſpopondit, peccanti diem craſtinum non promiſit. Idem, Homil. 12. in Evangel.

Peccatorum tanto ſequitur diſtrictior ſententia, quanto peccanti ei magna eſt patientia prerogata: quia divina ſeveritas eo iniquum acrius punit, quo diutius pertulit. Idem, l. 25. Moral.

Vita, ſi a peccati perpetratione nec temporis longinquitate compeſcitur, hac ipſa vitæ longinquitas, quam per miſericordiam accipimus, ad cumulum accreſcit. Unde neceſſe eſt, ut cum nos diutius expectari conſpicimus, ipſa prerogatæ pietatis tempora, quaſi damnationis argumenta timeamus. Idem, l. 17. Moral. cap. 4.

Seria pœnitentia nunquam ſera; ſemper ad indulgentiam Dei aditus patet; etiam ſub ipſa morte nonnunquam ad immortalitatem tranſitur. Cyprianus ad Demetr.

Nos peccata velociter quidem promptoque animo committimus, pigre vero poſtmodum ac ſero pœnitentiam agimus. Baſil. Homil. 8. in divitem avarum.

Laqueus fortis eſt pœnitentiæ dilatio; qui enim nimium differt, ille pravis ſuis operibus, quaſi propriis laqueis tandem miſere capitur. Id. in Caten. aurea.

Aliqui propoſita ſpe pœnitentiæ, licentiam ſibi delinquendi propagatam putant; cum pœnitentia peccandi remedium ſit, non peccandi incentivum. Ambroſ. l. de pœnit. cap. 9.

Unius diei Sancti efficimur, qui nihil præter velle afferimus. Gregor. Nazianzenus.

Juſto Dei judicio fit, ut quia, cum poteſt homo converti, non vult; cum vult forte converti, non poſſit: tunc enim ſecurum eſt homini pœnitere, cum poteſt ipſe peccare. Innoc. III. Serm. 2. de Adventu.

Cum inceſſabili augmento ſuæ pravitatis intereunt. (Nempe qui diu pœnitentiam diſtulerunt.) Beda.

Omne cunctationis vitium (in Pœnitentia) *a præſumptione impertatur.* Tertull. lib. de pœnit. c. 6.

Abſit, ut aliquis ita interpretetur, quaſi vero ſibi pateat ad delinquendum aditus, & redundantia clementiæ cæleſtis libidinem faciat humanæ temeritatis: nemo idcirco deterior ſit, quia Deus melior eſt, quoties ignoſcitur, toties delinquendo. Tertull. l. de Pœnit. cap. 7.

Noli tardare converti ad Deum, neſcis enim quid pariet ſuperventura dies. Chryſoſt. Epiſt. ad Theodorum.

Multis (inquit) dedit Deus privilegium, ut in ultima ſenectute converterentur. Quid igitur? nunquid & tibi dabit? Fortaſſe dabit, inquis. Cur dicis fortaſſe? Contingit aliquando. Sed cogita quod de anima deliberas. Chryſoſt. Homil. 22. in ſecundam ad Corinth.

Nunquam eſt ſera converſio: Latro de cruce tranſit ad paradiſum. Hieronymus in Epiſt. ad Lætam.

Pœnitentia aboleri peccata indubitanter credimus, etiam in ultimo vitæ ſpiritu, ſi admiſſorum pœniteat. Auguſt. de Eccleſ. dogm. cap. 48.

Quanto diutius expectat Deus, ut emenderis, tanto gravius judicabit, ſi neglexeris. Idem, l. de utilit. agendi pœnit.

Latro ille, qui pendebat in cruce, non eguit prolixitate temporis, ut ingreſſum paradiſi mereretur. Chryſoſt. l. de Reparat. lapſ.

Non pudet te reliquias vitæ tibi reſervare, & id ſolum tempus bonæ menti deſtinare, quod in nullam rem conferri poſſit. Seneca, l. de brevit. vitæ.

Non fuit latroni extrema hora, ſed prima. Euſebius Emiſſenus, Homil. de bono latrone.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia locis ad hoc argumentum poſſit adferri.

Finalis impœnitentiæ non poteſt alia notio tradi præter eam, quæ mortalibus omnibus comperta eſt, videlicet mors eſt in peccato, quin peracta fuerit pœnitentia; quin eum Deo, qui lethali noxa laceſſitus fuerat, reditum fuerit in gratiam; ſeu peccator in morte determinata voluntate nolit pœnitentiam agere; ſeu de divina diffidens miſericordia in deſperationem cadat; ſeu vitiis ſuis mordicus inhærens nolit ſincere pravos habitus exuere; ſeu denique nolit adimplere conditiones, quæ ad criminum remiſſionem obtinendam ſunt neceſſariæ. Illud autẽ in argumento, de quo agimus, animadvertendũ eſt, quod nolle agere pœnitentiã, donec bona fruimur valetudine, illã de anno in annũ

Quod ſit impœnitentia in morte, & in vita.

differre, & in vitæ finem rejicere, vocari poteſt ſtatus impœnitentiæ, vel habitualis impœnitentia, quæ ad finalem impœnitentiam diſponit, ac ducit.

Procraſtinatio pœnitentiæ tribus modis fit, qui ſaluti ſunt periculoſi.

Quivis peccator, qui converſionem, & pœnitentiam in tempus differt, tria tantum ſibi proponere poteſt, hoc eſt, vel illam differre donec in manifeſto ſit mortis periculo, ita ut nequeat illam ultra ſtatutum tempus procraſtinare; vel illam in ſenium, & extremum ætatis ſpatiū remittere, atque ſperat ſe tunc facturum dignos pœnitentiæ fructus, qui ad ſalutem erunt neceſſarii; vel denique de anno in annum, de feſtivitate in feſtivitatem rejicere, donec adimpletum fuerit aliquod magni momenti negotium, atque omnia ablata fuerint impedimenta. Ex iis, quæ deinde afferentur, videri poterit in ſingulis modis hiſce moram ſemper noxiam eſſe ſaluti, & pœnitentiam ita dilatam incertam eſſe, difficilem, & ſuſpicione minime vacuam.

Dici nequit omnino impoſſibilis pœnitentia in mortem dilata.

Quantumvis ſalus periclitetur, & quantuslibet metus incuti debeat peccatoribus pœnitentiam ſuam in mortem uſque differentibus, & quantumvis etiam converſio tunc temporis ſuſcepta difficilis ſit, nec ſuſpicione vacua, dici nec poteſt, nec debet omnino fieri non poſſe, ubi peccator ſanæ ſit mentis, ac ſatis temporis habeat, quo ſincerum peccatorum ſuorum dolorem concipiat, præſertim vero cum recipit ſacramenta. Rationes, quas poſt S. Thomam afferunt Theologi, ſunt, 1. quia Dei miſericordia major eſt, quam hominum nequitia, quantacumque hæc ſit, licet pertinaciſſima: 2. quia ſi moriens ſui compos eſt, ideoque liber, bene uti poteſt gratia, quam Deus denegat nulli, qui ex ſe ea perficiat omnia, quæ in ſua poteſtate poſita ſunt. Itaque peccator ſemper habens gratiam abſolute neceſſariam, ut convertatur, quocumque in ſtatu ſit, converti poteſt, & conſequi miſericordiam. Hoc docet D. Thomas in Magiſtrum ſententiarum; & probatur his Scripturæ verbis apud Ezechielem 33. *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua.*

Cur converſiones in morte raro ſinceræ ſunt, & plerumq; falſæ.

Cum vulgo per temerariam in Dei miſericordia confidentiam peccatores in mortem differant converſionem, atque flagitia ſua in illud uſque tempus perducant, quo illa nequeunt amplius committere, Sancti Patres, atque Doctores aſſerunt, pœnitentiam nunquam magis eſſe difficilem, minus ſuſpicione vacuam, atque ſinceram, quam cum in illud uſque ſpatium extremum dilata fuit: 1. quia bonorum, & voluptatum amor in illud uſque tempus productus difficilius abjicitur, quoniam diutino habitu inolevit: 2. quia difficilius eſt eum peccatorum ſuorum vero, & ſupernaturali dolore affici, qui nunquam hunc dolorem exercuit: 3. quia morientes ut plurimum inefficacem habent dolorem profectum ex præſenti malo, quod ſuſtinent, vel ex ſervili metu illius, quod in altera ſuſtinendum vita meriti ſunt: 4. quia mors illos opprimere poteſt, antequam poſſint conſcientiæ, & ſaluti ſuæ conſulere: 5. licet etiam ſatis habeant temporis, ac libertatis, tentationes nunquam ſunt vehementiores, voluntas nunquam infirmior; & Deus ipſe illis negat gratias validiores, quæ magis eſſent neceſſariæ, & quibus ſe ſe præbuerunt indignos. Hæc ea ſunt argumenta, quæ a Patribus, & Doctoribus afferuntur, docentibus parum fidendum eſſe in converſionibus ad vitæ finem dilatis, quamvis de nemine ſingillatim deſperandum ſit, neque ulli neganda ſint ſacramenta, niſi aliæ ſuppetant cauſæ.

Cavendum vero præſertim eſt hoc in argumento, ne in quorumdam Novatorum errorem impingas prædicantium, atque probantium converſionem peccatoris ad mortem uſque dilatam eſſe magis, quam moraliter impoſſibilem. Ratio, quam adferunt, ſupponit hæreſim a Tridentina Synodo proſcriptam, peccata non remitti per contritionem, vel Sacerdotis abſolutionem, ſed per pœnitentiam patratorum ſcelerum magnitudini parem; ideoque pœnitentiam, & converſionem in mortē dilatam, quo tempore deeſt tempus, deſuntq; vires diuturnæ, auſteræque ſatisfactioni ſuſcipiendæ, ſemper inutilem eſſe. Quamvis illi, qui hanc rationem afferunt, eamque confirmare conantur, crederent peccata dimitti ex virtute ſacramenti pœnitentiæ, ubi cum neceſſariis diſpoſitionibus acceptum fuerit, ſemper tamen in errore ſunt, & aliter ab eccleſia ſentiunt inter neceſſarias haſce diſpoſitiones tanquam eſſentialem ſacramenti conditionem recenſentes diuturnam, auſteramque ſatisfactionem. Quod ſi quidam Sancti Patres ad probandam pœnitentiæ in morte ſuſceptæ inutilitatem, infirmitatemq; pro argumento uſurpant modicū tēpus, quo illa præcipitanter peragitur, eorum ſententia non abhorret a noſtra, multum videlicet temporis ſpatium ad conſcientiam rite excutiendam requiri, ut ſaluti proſpiciatur; vel juxta communem rerum ordinem, cordis mutationem repente non fieri, & ad id inuſitata opus eſſe gratia miraculo proxima. Quoad ſatisfactionem vero, quam Novatores iſti, tanquam præcipuam pœnitentiæ partem requirunt, morbi dolores, voluntaria mortis acceptatio offerri Deo poſſunt ſaltem in partem pœnæ, quam peccatores divinæ debent juſtitiæ, ſi cum neceſſariis diſpoſitionibus acceptum fuerit ſacramentum.

Principia quædam ſecundum quæ hoc in argumento citra temeritatem diſſeri poteſt.

Primum; cum fidelis poſt vitam ab inſignibus flagitiis vacuam, non dico perfectam, neque ita irreprehenſibilem, ut nunquam in ſcelus aliquod lapſus fuerit, ſed vitam ut plurimum frugi, ceteroquin ſollicitam, ut iterata pœnitentia reſurgat, quoties ceciderit; cum hic fidelis, inquam, in morte præbet ea religioſa ſigna, quæ ab ipſo petit eccleſia, & ſacramentis munitus decedit, rationabile judicium ferri poteſt, illum a Deo in tranſitu gratiæ auxilio nequaquam fraudatum fuiſſe, ſed ab eodem cum illo factam fuiſſe miſericordiam. S. Auguſtinus hac in re nequaquam dubitare videtur: *Securus exit*, ait ille de Chriſtiano loquens, qui poſtquam ita vixerit, e vivis deceſſit. Secundo, cum fidelis poſt annos multos in criminibus traductos ſeſe bona fide collegit, cum adhuc bona utebatur valetudine; præſertim vero cum reliquo vitæ ſpatio digne in ſuſcepta vitæ ratione permanſit, atque factis ſuis ſolidam, ſinceramque pœnitentiam probavit, atque in mortis hora eoſdem ſenſus foveat, confirmat, inſtauret; ſemper credendi ſuppetit ratio, illum voti damnatum fuiſſe, & in oſculo Domini animam efflaſſe. Sed tertio, cum ad Deum in morte tantummodo redit, poſtquam pœnitentiam in extremū vitæ ſpatiū diſtulit, quantūvis bonos ſenſus tūc ille teſtetur, converſio hæc, & pœnitentia nunquā ſuſpicione vacua æſtimata fuit.

Non deſunt valida præjudicia ad hoc, ut pœnitentia in morte ſuſcepta falſa ſit.

Hæc quoq; Sanctorū Patrum cōmunis eſt ſententia, quamlibet pœnitentiā a peccatore ipſo mortis tempore ſuſceptam magna habere falſitatis indicia, quorum tria potiſſimum referunt. Primum eſt Dei verbum, quod nulla alia in re magis perſpicuum, explicitumque eſt: aliquos id genus locos attulimus, quos iſtic repetere inutile eſt. Alterum præjudicium fluit a tempore, quo hæc fit pœnitentia, quæ nunquam minus commode fieri poteſt, quam in morte. Tempus Dei non eſt totum vitæ tēpus, ſed illud ſolum, quo nos vocat; ſed tempus mortis nequaquam illud eſt, quod nobis tradidit, ut noſmet morti eidem præparaтemus. Neque hoc tēpus eſt, quod magno huic negotio ſit impendendum; non enim aliud minus aptum eſt ſeriæ cogitationi; & nunquam minus pares ſumus illi adhibendæ diligentiæ, quæ ad id eſt neceſſaria. Tertium denique præjudicium contra pœnitentiam hanc in mortem uſque dilatam hoc eſt, quod cum neceſſitas tunc nos adigat, ut revertamur ad Deum, legitima ſubeſt metuendi cauſa, ne peccator invitus, & coactus, non autem ultro, & ex corde agat pœnitentiam.

Hæc pœnitentiæ dilatio nō injuria haberi poteſt eſſe quam reprobationis argumentum.

Conſtat prædeſtinatos quoq; nonnunquam in graviſſima labi flagitia, ex quibus illico reſurgunt, & quorum ſalutarem, auſteramque agunt pœnitentiam: e contra vero reprobi in ſceleribus ſuis perſiſtunt, & illa nonniſi cum extremo ſpiritu relinquunt. Idcirco Doctores vulgo tanquam reprobationis ſignum pœnitentiæ cunctationem memorant; cum enim id genus homines de die in diem cōverti, ac pœnitentiā agere differāt, ut plurimū in impœnitentia moriuntur, quę cumulū addit quodammodo eorum deſperationi, quoniam in habituali ſtatu peccati, in quo vixere, moriuntur.

De fide eſt poſt primum mortale ſcelus, quod in nobis baptiſmi gratiam extinxit, Deum nobis converſio-

ſionis gratiam nequaquam debere, & jure ſuo illam nobis negare poſſe; nobis nullum jus eſſe eam nobiſmet ipſis promittendi; neque illam ullo pacto mereri nos poſſe: hoc inquam de fide eſt. De fide quoque eſt, neminem mereri poſſe finalem perſeverantiæ gratiam, quæ noſtræ ſalutis opus coronare debet, & quam citra quamlibet injuſtitiam Deus ſanctiſſimo cuique negare poteſt. Vos autem, qui nunquam juſtos fuiſſe meminiſtis, qui hac in vita eſſe arbitramini, ut ſolatiis, & voluptatibus indulgeatis, qui mundo huic ita inhæretis, perinde ac inde nunquam eſſetis migraturi: quomodo tam duas haſce diſtinctas, ſeparataſque gratias ſperatis, quarum utraque omnia mortalium merita excedit; videlicet converſionis gratiam poſt peccatum, & gratiam finalis perſeverantiæ poſt vitam ſanctiſſime etiam traductam? Utramque ſimul invicem permixtas, confuſaſque vosmet aſſecuturos ſperatis, idque in extremo vitæ ſpiritu, ubi opus erit, ut converſio veſtra ſimul etiam ſit finalis veſtra perſeverantia: & duas haſce gratias, quæ ſanctis omnibus duæ ſunt, vobis unam duntaxat futuram; nonne hæc temeritas eſt, & manifeſta præſumptio.

Quanquā Deus miſericors eſt, æquum eſt, ut ſuā exerceat juſtitiam in eos, qui ejuſdem bonitate abutuntur.

Verum eſt, Deum eſſe miſericordem, & quod homo propriis præſtare viribus nequit, hoc Redemptoris gratia, ubi huic placuerit, efficere poſſe: ſed etiam ſicuti bonitatis ejus intereſt in morte non deſerere eos, qui, dum viverent, illi ſervitutem præſtiterunt, opus quoque eſt, illius enitescere juſtitiam permittendo, ut qui, dum bene vivendi tempus, & adminicula haberent, ipſius obliti ſunt, ſui obliviſcantur, cum morituri ſunt, & omnem ſalutis ſuæ curam abjiciant.

Propoſitū ſeſe convertendi non ſuffi-cit, ut juſtificemur; ſtatim incipiendū eſt.

Cum pœnitentia ſola peccatum deleat, ita ſola eadem efficit, ne in finalem impœnitentiam labamur, & morte inter iniquitates noſtras oppreſſi in damnationem ruamus. Hinc oritur ſatis non eſſe converſionis quædam fovere conſilia, vel de pœnitentia in futurum tempus peragenda deliberaſſe; hanc modo incipere debemus; præterquamquod facile eſt mutare mentem, atque in hoc inito in futurum conſilio decipi, & aberrare. Hæc enim ut plurimum ars eſt amoris proprii, qui ea ſui cupit felicitate, quam in peccato nanciſcitur, ac remittit in craſtinum earum abnegationem, quæ omnino facienda eſt, laboremque, qui in eadem efficienda invenitur.

Hoc gratiæ myſterium eſt, quod peccatores non ſatis intelligunt, & quod evolvere operæ pretium eſt. Quanquam verum eſt dicere, uti Scriptura docet, Deum infinitæ miſericordiæ ſuæ effectu ſæpe peccatores ad pœnitentiam expectare, nihilominus liquet etiam, nec omnes, nec æque expectati. Si enim Davidem, Petrum, Magdalenam expectavit, non ita tamen Core, Datan, & Abiron, alioſque plurimos, quos ſtatim in arena percuſſit, quin illis ſeſe colligendi præberet tempus: & cum iis, quos expectavit, non eamdem ſemper agendi rationem adhibuit. Alios quidem diu, alios brevi temporis ſpatio ſuſtinuit; immo etiam quemdam gratiarum numerum ſtatuit, quamdam peccatorum menſuram, propitias quaſdam occaſiones, quibus elapſis nullum ſupereſt tempus pœnitentiæ opportunum, gratia nulla ad ſalutem ſatis valida, nulla ad ſeſe convertendos occaſio ſatis benigna. Unde judicium ferri poteſt, quod quandoquidem peccator hoc tempus, hanc menſuram, has occaſiones ignorat, differre converſionem ſuam eſt periculum ſubire ſeſe nunquam convertendi.

Cur Deus, qui pœnitentiæ veniam pollicitus eſt, tempus ejuſdem faciendæ polliceri noluerit.

Cum ineffabili bonitate ſua Deus omnia ad humanam referat ſalutem, ne veniam ſe conſecuturos deſperantes præcipites in omnia peccatorum genera proruant, veniam pœnitentiæ adnectit; verum ne veniæ ſpes illis occaſio fiat in ſceleribus perſeverandi, illis pœnitentiæ peragendæ tempus promittere noluit. Niſi veniam promiſiſſet illis, qui baptiſmi ſui ſanctitatem violaſſent, qui ſemel ab ea decidiſſent, nullum in flagitiis ſuis modum ſervaſſent. Similiter ſi Deus hominibus veniam offerens, ea quo ſeſe converterent, illis etiam mortis horam revelaſſet, promiſſio huic adjecta cognitioni illos diutius in ſcelerum habitu retinuiſſet. Quoniam Deus nos ad pœnitentiam ſe expectaturum in hoc uſque tempus promiſit, dixiſſent illi, quid nos cogit, ut converſionem maturemus, quandoquidem nullum imminet periculum in extremum ſenii tempus pœnitentiam rejicientes? Quid autem divina præſtitit miſericordia, ut homines præſervaret, ne in horum ſcopulorum alterum alliderentur? In pœnitentia quemdam veluti portum primis conſtituit, ut poſt naufragium reparare poſſent eam, quam fecerant, jacturam; ut autem ſecundis in peccato perſeverantibus metum injiceret, Deus veniam illis promittens diem craſtinum totum pœnitentiæ nequaquam promiſit.

Impœnitentia altera voluntaria eſt, involuntaria altera.

Moritur in peccato per involuntariam impœnitentiam, qui poſt vitam flagitioſe tranſactam, quin veteribus recentia adjecerit ſcelera, ſubita opprimitur morte, veluti apoplexia, vel inſania. Moritur per eamdem etiam, qui ſine eccleſiæ ope, ac ſine ſacramentorum adminiſtratione abit ad plures: accerſitur quidem Sacerdos, ſed ubi hic acceſſit, æger ſanæ mentis, & linguæ uſum amiſit. Sed præter hanc involuntariæ impenitentiæ ſpeciem adeſt altera, quæ voluntaria eſt, & adſectata, & eſt, cum in morte actu adhuc animus alicui pravæ adhæret cupiditati: cum exempli gratia impudicus ſeparari non vult ab objecto, & cauſa peccati ſui, quodcumque illi Confeſſarius ſuadere conetur, cum avarus fatetur aliena ſe poſſidere bona, & illa reſtituere detrectat, cum pater ſuos amat filios, quibus ne diſpliceat, relinquit illis ea, quæ ſcit a ſe injuſte acquiſita fuiſſe; denique cum peccator, cujuſcumque conditionis ille ſit, extremum ſpiritum ſuum efflat verſus idolum, quod vivens adoravit &c.

Poteſt aliquis mori in impœnitentia licet ſacramenta ſuo tempore receperit.

At enim cum aliquis, quodcumque vitæ genus duxerit, omnia eccleſiæ ſacramenta recepit antequam moreretur, cum facta ſe exomologeſi expiavit, ſacro viatico paſtus eſt, extremaque delibutus unctione fuit, nonne credendi locus eſt poſt hæc morientem chriſtiano homine dignam mortem oppetere? Ita ſane, dummodo veram habuerit criminum ſuorum pœnitentiam, ſincerum ob læſam numinis majeſtatem dolorem, certumque conſilium, ſi convaluerit non perpetrandi impoſterum ea, quæ ipſum Dei inimicum fecere; non autem ſi poſt recepta ſacramenta cum noxiis cupiditatibus ſuis ille deceſſerit. At ſacramenti gratia, inſtabis, cor illius immutavit. Hoc verum eſſe nequit; quoniam ſacramenta ſecundum conſtantem Theologorum doctrinam non operantur niſi ſuppoſita interiori diſpoſitione eorum, a quibus recipiuntur. Sed ſacramenta diſpoſitionem hanc non gignunt, verum ſupponunt, ut producant effectus gratiarum, pro quibus inſtituta fuerunt. Si peccator, exempli gratia, moriens non eſt vere pœnitens, niſi in corde verum habet præteritæ vitæ dolorem, niſi præſto eſt, ut vitam mutet, ubi convaleſcat, confeſſionis ſacramentum illi erit inutile; etenim inſtitutum eſt, ut eorum tantum peccata dimittat, quos ſatis ſuorum criminum pœnitet.

Dupliciter aliquis in finalem impœnitentiam labi poteſt, vel in peccato ſuo mori.

Finalis impœnitentia proculdubio eſt malorum omnium maximum, & duplici modo in eam aliquis labi, & in peccato occumbere poteſt; videlicet per impœnitentiam, quam Theologi formalem, vel per eam, quam materialem appellant. Formalis impœnitentia eſt, cum aliquis ita in ſceleribus ſuis occalluit, ut pœnitentiam agere nolit, neque veniam expetere, quamvis videat, & ſentiat ſe morti proximum eſſe, ac ſe certiſſime reprobatum iri, niſi ad divinam miſericordiam confugiat. Si nihilominus infelix iſte nulla tangitur pœnitentia, vel ſecurus perſiſtit, vel ſi de divina bonitate deſperans putat inutile eſſe ad Deum confugere, vel denique ſi peccata ſua negligit confiteri ſperans adhuc, ſe ex eo periculo incolumem evaſurum, priſtinaque valetudine perfruiturum, hæc formalis eſt impœnitentia, novumque peccatum tot aliis recens ſuperadditum. Si enim per deſperationem hoc fit, peccatum eſt contra Spiritum ſanctum, quod neque in hac, neque in altera vita dimit-

dimittitur, & ut S. Hieronymus ait: *Solum crimen eſt, quod veniam conſequi non poteſt*. Sin autem ea voluntaria omiſſione dumtaxat accidit, peccatum eſt contra charitatem, quam ſibi debet, cum in eo ſalutis periculo, in quo verſatur, pœnitentiæ ſubſidium ſibi procurare renuatur. Materialis impœnitentia eſt, cum pœnitentiæ omiſſio ſine novo accidit crimine. Ægrotus exempli gratia medicum obteſtatus eſt, ne ſubdet verba, fucumque faciat, ſed libere morbi ſtatum, ſalutiſque diſcrimen aperiat, ut ſuæ proſpiciat æternitati, medicoque affirmante nihil eſſe periculi, interim æger opprimitur morte. Hic moritur in impœnitentia, & damnabitur, non eo quod peccata ſua confeſſus non fuerit, ſed propter peccata, quæ patravit, & quorum nullam habuit contritionem. Aliquando etiam hoc accidit, cum moriens petiit confeſſarium, qui tunc tantum advenit, cum æger confiteri ultra non poteſt omnium ſenſuum uſu amiſſo. Unus eſt perfectæ contritionis actus, qui tunc illum præſervare valeat, ne in impœnitentia moriatur.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentioribuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

De morte in peccato EGo vado, & in peccato veſtro moriemini. Quidnam filius Dei Judæis minitatur? A vobis recedo, quemadmodum a me receſſiſtis, & in peccato veſtro moriemini. Illos admonet mortem eorum cum peccato conjunctum iri, tanquam extremam pœnarum, calamitatum, & maledictionum oppreſſionem, necnon funeſtiſſimam duorum maximorum, ſimulque omnium malorum commiſtionem, quibus divina juſtitia contemptam ulciſci poſſit ſuam miſericordiam. Hæc autem non Judæis tantum, quantum nobis etiam, o Fideles, Jeſus Chriſtus intentat. Peccatores, qui converſionem, & pœnitentiam veſtram procraſtinatis, adhuc in altero tantum borum malorum verſamini, ea quo facile per pœnitentiam emergere poteſtis: ne differatis illam: ſi enim vos deprehenderit mors, ibi in æternum permanebitis; & alterius mali acceſſione prius fiet inſanabile. *Ex ſermonibus Abbatis de Aubignac*.

Eſto quidem pœnitentia ad ſcelerum noſtrorum veniam promerendam noviſſimis vitæ diebus eamdem habeat virtutem, quam ſtatim ac peccatum fuit perpetratum; ſed reſpondete, quæſo, quiſnam hanc vobis moram ſpopondit? Nunquid cum Deo pactum feciſtis, ut hic vobis terminus concederetur? Exploratus ne vobis eſt veſtræ mortis annus; illius diem, horamque noſtis? Temerarius profecto ſit, oportet, qui de futuris ita præſumit: divinam ſibi vendicas auctoritatem, qui ita de futuro diſponit; unus quippe Deus videt, quæ futura ſunt; cum interim homo cæcus, qui neſcit, quid craſtina paritura ſit dies, immo neque utrum futurum ſit, ut craſtina ſibi dies affulgeat, injuria ſalutis ſuæ opus rejicit in annos, quos fortaſſe victurus non eſt. Mors fur eſt, qui in tenebris irruit, qui dormientes nos fallit, neque de adventu ſuo nos monet. Heu! aliquis fortaſſe animo conſilium iniit ſeſe proximo die feſto convertendi, cui ſatis non erit vitæ, ut ad hunc perveniat diem; aliquis fortaſſe pœnitentiam ſe quamprimum acturum pollicitus eſt, cui via triduum vitæ ſupereſt; aliquis exactſe annum converſioni ſuæ admotorum decrevit, cui craſtina dies nequaquam illuceſcet; aliquis me audit fortaſſe, cui divina miſericordia reliquum dumtaxat hujus diei ſpatium concedet, quod fortaſſe miſere abſolvet, & hac nocte juſtitia Dei ab illo animam repetet, ac vitæ totius rationem depoſcet. *Idem*.

Nemo præſumere poteſt, ſibi manſuram ſanitatem, ſive extremo vitæ ſpatio, ut agat pœnitentiam. Quamvis etiam mors veſtra præceps non eſſet, ſed ætatis veſtræ imbecillitati accommodata, præſumere ne poteſtis futurum, ne ratio ante corpus ipſum moriatur? Febris delirium impœnitentiæ veſtræ ſequi poteſt inſaniam; ſopor ſenſuum veſtrorum, ætatis hujus ægrotis communis, mentis veſtræ ſopori comes accedere poteſt; & magnus annorum numerus, ſine alio quovis caſu, in eumdem vos remittere poteſt terminum, in quo ſunt infantes. Verum ſcitote primam infantiam peccando parem non eſſe, alteram vero, quæ accidit in ſenectute, parem non eſſe pœnitentiæ. *Idem*.

Verum eſto extrema ſenectus omnibus vacua ſit infirmitatibus, quibus eſſe ſolet impeditiſſima; eſto; ſanæ mentis uſus non deſit, integrumque tibi ſit ad Deum clamare, peccavi in cœlum, & contra te, Pater miſericordiæ! quis polliceri ſibi poteſt, pœnitentiam hanc utilem tibi, & Deo acceptam futuram? Quid! poſt proſtitutos pulcherrimos vitæ tuæ dies in omni iniquitatum genere, poſt tot annos mundi hujus idolis devotos, poſt tot Dei gratias propulſatas, ejuſdemque miſericordias contemptas; audebis adhuc præſumere pro tot debitorum diſſolutione brevem, infirmamque pœnitentiam illum eſſe accepturum? Næ tu quidem vehementer errare potes. Cum virium defectus integrum tibi non ſinet delinquere, cum neceſſitas ex hac vita migrandi, non ſecus ac omnibus vitæ flagitiis valedicendi, cum imbecillitas corporis auferet animæ poteſtatem pravis ſatisfaciendi cupiditatibus, cum te pœnitebit potius non poſſe ulterius peccare, quam peccaviſſe: putas futurum, ut tibi Deus parcat? Conjice oculos tuos in Eſau, conjice in Antiochum: uterque a Deo, nec ſine lacrymis, ſuſpiriis, & gemitibus pœnitentiæ gratiam expetierunt, & neutri illam Deus concedere voluit: delaſſata erat illius miſericordia, & irritata juſtitia. *Idem*.

Pœnitentia in morte plerumq; inutilis. Si noviſſimis vitæ annis periculum eſt, ne inutilem dumtaxat habeamus pœnitentiam, quid de illa dicendum, quæ in extremum vitæ momentum rejicitur? Putaſne morientis pœnitentiam certo eſſe talem, qualem expetit Deus? Fateor equidem hoc via mihi perſuaderi poſſe. Anima acceſſu mortis perturbata difficillime ita ſui compos eſt, ut coram Deo meritorium valeat actum elicere. Gemitus, & lacrymæ hominis jamjam morituri ſunt potius doloris, quam amoris erga Deum effectus, ac tunc ipſum nefariæ vitæ pœnitet potius, eo quod illa morbum peperit, mortemque paritura eſt, quam quod Creatoris ſui legem violaverit. Scio equidem hujuſmodi in occaſionibus non deeſſe, qui omnia promittunt exteriori morientis contritionis ſpeciei, dummodo eccleſiæ legetur pars bonorum, quæ male parta, ſurreptaque fuerunt, vel dummodo illi relinquatur pars divitiarum, quibus moriens impoſterum frui minime poteſt, vel aliquod reſarcitæ gratiæ præbeatur indicium, cum omnino ultionis ſumendæ modi, & deſideria amittenda ſunt. Quid de hujuſmodi pœnitentia futurum ſit, ſtatuere nolo; affirmare tamen audeo rem periculoſiſſimæ plenam eſſe aleæ huic fidere, ſuamque æternam ſalutem committere. *Idem*.

Deus, poſtquam diu peccatorem expectavit, ut plurimum illum deſerit in morte, neque amplius audit eum. *Vocavi, & renuiſtis, ergo autem in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo vos*. Hic ſimul peccatoribus exprobrat Deus, & minitatur. Expectavi, ait illis, tempus hoc, quod ex me quæſiviſtis, paſſus ſum illum adoleſcentiæ æſtum, quem prætexebatis, defervescere; præſtolatus ſum donec hic cupiditatum veſtratum ignis deflagraret; poteram eo ipſo temporis momento, quo a me recedebatis, a vobis quoque viciſſim recedere; attamen miſertus ſum veſtri, veſtræque infirmitatis; diſtuli diſceſſum meum ſatis ſuperque juſtum in tempus remotius; expectavi uſque ad proximum feſtum diem, quemadmodum petebatis. Sperabam vos ad me reverſuros, atque aliquid pro ſalute veſtra conaturos; attamen nihil eorum feciſtis, quæ promittebatis. Concionatores ad vos locuti ſunt eo zelo, quem mea quidem gloria, ſalus autem veſtra illis inſpiravit, pœnitentiæ miniſtri pro ſacris tribunalibus vos præſtolati ſunt, gratiarum mearum, eccleſiæque theſauri peccatoribus omnibus patuere: denique expectavi, ut juſtitiam vobiſcum exercerem: *Expectavi, ut facerem judicium*; ſed quinam dilationis hujus meæ fructus extitit? *Et ecce iniquitas*, Iſai. 5. dies quidem pœnitentiæ, anni vero nequitiæ, vaga confeſſio, & feſtinantes peracta, & ſexcentæ in tota vita recidivæ, levis aliqua eleemoſyna

poſt

poſt mille rapinas: *Et ecce iniquitas*. Contempſiſtis gratias, monita, minaſque meas: *Ego autem in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo vos*. Ea ſermone de cordis obduratione, qui P. Maſſilloo eſſe perhibetur.

Fidendū non eſt ex ejus ſpeciei peccatoris in morte converſi.

At enim non defuerunt pertinaciſſimi & nequiſſimi peccatores, qui in morte gemitus, & ſuſpiria effuderunt, atque labiia adhæſere deoſculantes Jeſu Chriſti in cruce animam efflantis imaginem: hi proculdubio extrema ſaltem vitæ momenta in lucro pro cœleſti gloria acquirenda poſuere. Eheu! Auditores lectiſſimi, nobis, qui in æliquis rebus adeo parum indulgentes ſumus fratribus noſtris, quis adeo benigna de illis inſpirare potuit judicia? Quis de illorum ſpondere pœnitentia poteſt? Aliquot pia verba? Ea quo de cordis ſinceritate judicium ferri poteſt ex oris ſententia? In ipſo etiam mortis lectulo, quid mundum deceat, conſideratur. Tunc decet videri Chriſtianum; hoc ſolatium eſt univerſæ familiæ plorantis præbendum; hæc perſona eſt unicuique viciſſim gerenda. Deo promiſſiones fiunt eadem ſinceritate, qua olim amico, cuis os ſubliniri optabatne. Sed cur ergo æquivocis acta ſignis eccleſia peccatoribus juſtorum ſacramenta, & fidelium ſepulturam concedit? Quia videlicet hæc amantiſſima parens, quæ de filiorum ſuorum interiori parte non judicat, ſigna hæc in æquiorem partem interpretatur, & credit Dominum fortaſſe uſum fuiſſe abſoluto, quod in hominum corda habet, imperio, ut efficaciter peccatorem hunc morientem moveret; & quia quantum intereſt ſua, nullis parcere vult curis erga illum; ſed non ideo pluſmum credit his pœnitentiæ ſignis, quæ peccator morti dumtaxat proximus edidit. *Sermo Manuſcriptus*.

Si periculoſum eſt pœnitentiam in mortem uſque differre, periculoſum igitur eſt illam vel uno differre momento. Heu! quiſnam ſcit terminum, quem præſcripſit Dominus ſtadio, quod currimus? quantumvis juventutis flore, optimaque fruamur valetudine, quot caſibus ſumus obnoxii? Caſus aliquis repente ingruens nobis impœnitentibus mortem poteſt afferre; morbus inter ipſas voluptates obortus, ex intemperantia fortaſſe profectus, repente nocentem opprimet; atque tunc manifeſtus peccator in hypocritam pœnitentem mutari videbitur. Verum quam longe a funeſtis hiſce caſibus diſtamus? Nihil profecto ſcimus, & ſine ulla præcautione vitam traducimus. *Idem*.

Qui converſionem ſuam de anno in annum differre conſueverunt, illam in morte etiam procraſtinant.

Hic negligentiæ in iis, quæ ad ſalutem pertinent, habitus, quem peccatores contraxerunt, in æternum permanet; quod de anno in annum differebant, de hebdomada in hebdomadam, de die differunt in diem, & quin intelligant, mortis laqueis involvuntur, & hac procella merguntur. Nequeunt etiam diuturno affecti morbo familiæ ſuæ negotiis conſulere; ideoque non admodum probabile eſt, illos conſcientiæ ſuæ negotio vacaturos. Inviti relinquunt filios impeditiſſimis rebus irretitos, & uxorem omni ſolatio vacuam; & ipſi quoque in arduo, & difficillimo negotio omni conſolatione carituri videntur. Quaſcumque curas geſſerint, quæcumque inierint conſilia, vidimus ſæpe diligentiam, qua uſi ſunt, illis inutilem fuiſſe, non ergo fidei conſonum eſt, poſtquam vitam traduxerint in jugi earum rerum negligentia, quæ ad ipſos unice pertinent, ipſos non decipi: & ſi decipiantur, quid de illis fiet? Ideo in Eccleſiaſtici libro Spiritus ſanctus nos admonet, ne converſionem noſtram procraſtinemus, & ne, uti conſuevimus, pœnitentiam in futurum tempus rejiciamus, ne abutamur tempore, & gratia, quam nobis offert Deus, ne impuſterum nobis hoc ſalutis momentum deſit, & prudentia, ac ſapientia, nec non externa etiam ſubſidia deficiant. *Alius ſermo manuſcriptus*.

Quid! homo, qui mundum ſectatus eſt, qui totam fortaſſe vitam in negotiorum impedimentis traduxit, qui terrena ſolum amavit, prudenter ſperet futurum, ut bene ſe morti diſponat: præſertim vero ſi ætas, & morbi effecerint, ut id cogitans vitæ, quod ſibi reliquum eſt, ſpatium, nihil niſi mortis reſponſum in ſe ipſo repetiat, ut S. Pauli verbis utar; hoc eſt proximæ mortis certitudinem? Haud ita; ſpes hæc inanis, inſanaque præſumptio eſt: aliquod eſſe debet intervallum inter vitæ hujus negotia, & mortis diem. Quid diceres de nauta, qui tunc ſolum ad remos amen vocaret, utrum rudentes, & anchoræ firmæ ſint, cum ſe procella jactatum, ac naufragium imminere videret? Quid de arcis præfecto, qui murorum ruinam reparare, atque commeatus cōparare tunc ſolum cogitaret, cum jam vallo circumſeptus eſſet, & hoſtis jamjam bellicis tormentis propugnacula quateret? Vel de œconomo, qui rationes, & ſyngrapha tunc expedire ſatageret, cum rationem reddituus acceſſiſſet? Mors vero quid eſt? Si ſacris litteris habemus fidem, periculoſa navigatio eſt, per quam de tempore ad æternitatem ſcopulos inter, atque procellas traducimur: Prov. 1. difficilis eſt obſidio, in qua anima repente hoſtibus circumſepta oppugnatur: Luc. 19. rationum redditio eſt, ubi homo rationem redditurus eſt de omnibus vitæ ſuæ moribus, de verbis, cogitationibus, actionibuſque univerſis. Luc. 16. *P. Gegou libro de præparatione ad mortem*.

Morbi dolores prohibent, ne bene moriendo noſmet præparemus.

Eſto etiam, ſi lubet, homo ſubita morte nequaquam opprimatur: quomodo tamen probabile eſt, hunc extremo illo vitæ ſpatio ſeſe ad bene moriendum diſponere poſſe! Levis febris acceſſio, capitis dolor quantumvis parum violentus, efficiunt, ne homo aliquid aliud cogitare poſſit, quam malum ſuum; dolor enim, quacumque in parte perferatur, omnem ſpiritus, ſenſuumque auſert applicationem, ut ſolatium aliquod inquirat, aut ſeſe in queſtus effundat. Et nihilominus aliquis ſibi perſuadere poterit, ægrotum inter languores, & imbecillitatem, quæ in gravioribus morbis nunquam deſunt, doloribus confectum, triſtitia, tædioque fatigatum, & quocumque circumferat oculos, timoris argumenta videntem; aliquis, inquam, perſuadere ſibi poterit, ægrorum in tanta cogitationum confuſione vacare poſſe omnibus virtutis, & pietatis actibus, qui neceſſarii ſunt, ut ſe ſanctæ morti diſponat? Ullane igitur in mundo cæcitas eſſe poteſt, niſi hæc ſententia extrema cæcitas eſt? *Idem*.

Deus expectando fatigatur;

Deus tædio afficitur, ejuſque delaſſatur patientia expectando. Ille prior nobis ſuam gratiam, ſuumque offert amorem; adjutricem tendit manum, ut nos eruat ex abyſſo, in quam præcipites cecidimus; efficit, ut noſtram videamus calamitatem, & illud, in quo verſamur, periculum in nullam reditus ſpem intereundi: quodlibet viæ genus tentat, ſuavitatem, auſteritatemque, ut nos revocet; ſed poſt has cunctationes, niſi profecerimus, fulgurat, tonat, fulminat, gratias ſuas amovet, vel infirmas tantum concedit. Converſionem noſtram in extremum vitæ ſpatium rejecimus, ſed inopina mors nos aufert, & Dei iracundiæ, & ultioni nos objicit. *Auctor Anonymus*.

De illis, qui negotia ſua prætexentes converſionem differunt,

Inde vero tot peccatorum retardatur converſio, quia in illud rejicitur tempus, quo vacui ſint ab omnibus impedimentis, atq; negotiis, quibus retinentur in mundo. Cum me lite hac expedivero, quidam ait; cum munere meo, demandataque mihi provincia perfunctus fuero, alter inquit; cum familiæ meæ conſuluero, filiiſque proſpexero, cum exiguam bonorum vim in ſenectutem meam comparavero, tunc ſerio animum converſioni meæ, ac poenitentiæ peragendæ impendam. Ita in mundo loquuntur: expectare vis, donec expeditus ſis ab omnibus ſæcularibus curis, & a terrenis negotiis omnibus vacuus. Te ipſum miſere fallis, peccator; nunquam enim plenam hanc ſpiritus libertatem aſſequeris, nunquam nulla terrenarum rerum cura impeditus eris, ſemper mancipium eris eorum habituum, qui te trahunt, & in ſingulos dies convaleſcunt. Itaque ſi de eo ſtatu, in quo es, egredi cupis, ne momentum quidem differas, ubi Dei voce appellaris; quantumvis adhuc terræ bonis adhæreſcas, quamvis ſæculi corruptionem ſapias, quanquam prædominanti adhuc tenearis affectu, audi Jeſum Chriſtum loquentem, & ex quo vocem ejus audieris, ſtatim de peccato, ut olim Lazarus de tumulo, egredere.

dere. Alioquin nunquam fortaſſe converteris. *Sermo, qui P. Maſſillon acceptus refertur, de Habitu.*

At enim aliæ me tenent difficultates, prohibentque, ne de malo, in quo ſum, ſtatu egrediar; quid pro converſione mea conari poſſum, donec huic mundo adhæreo? Quam curam ſalutis meæ negotio impendere poſſum, donec mens ſæcularibus curis eſt impedita? Ita loquuntur homines; ſed hæc verba nullius ſunt utilitatis; hæc quippe negotia, quæ nos relicturos ſperamus, quotidie aliis aliis invicem ſibi ſuccedunt. Vix quibuſdam defuncti voluptatibus, nugis, & amoribus ætatis unius, in negotia, curas, laboreſque alterius migramus; neque in provectiori ætate majorem nanciſcemur ſpiritus libertatem, majoremque animi ſolutionem, quam in juventute, in qua omnia faſcinant, blandiuntur, alliciunt. Quocumque in ſtatu ſis, malæ ſemper ſunt affectiones tuæ, ac recentes habes rationes, quas cauſeris, & quæ tuam converſionem impediunt. Hodie nimis moleſtum eſt, illud infringere vinculum, quod tantam adfert voluptatem, cras nimis diſſipata mens erit, neque negotio, quod adeo ſerium eſt, vacare poterit. Poſt hæc in dies magis ſalutem noſtram negligimus, quia nimis diu peccatum amavimus. Cum noſmet omnino vacuos putamus, tunc recens ingruit cura, quæ in aliquod tempus adhuc rejicit pœnitentiam, & converſionem. *Idem.*

Aliquando tempus erit, quo voſmet convertere cupietis, & fortaſſe non poteritis.

Jam novi te, Auditor: tempus erit, inquis, quo omnibus affectionibus tuis valedices, quo nexus omnes infringes, quo cum Deo redibis in gratiam: non ſemper iiſdem perturbamur affectibus, & bonum ſufficit momentum, ut immutemur. Hoſtium cladem facilem eſſe putas, neque dubitas de victoria, ubi ad illam animum volueris appellere. Miſer! nonne de te jure, quod de Samſone Scriptura, dicere poſſem: *Egrediar ſicut ante feci, & me excutiam; neſciens quod receſſiſſet ab eo Dominus.* Ita loqueris, quia te ipſum ignoras. Tibi detonſi fuerunt crines illi, in quibus tuum robur conſiſtit, & neſcis: Dalila ſecretum retexit, neque ultra es, qui primum eras. Abi, abi, quo ad tibi placuerit, blandire tibi. Dicis, *Egrediar ſicut ante feci*; non credo; & fallax hæc confidentia tua mihi eſt apertiſſimum interitus tui argumentum. A te recedet Deus, cumque ille non erit amplius tecum, quid facere poteris, quid non debebis metuere? *Sermo manuſcriptus P. Stephani Chamillard.*

Qui differt pœnitentiam, ſalutem in periculum adducit.

Adveniet fortaſſe dies, qua pœnitentiam ages, ſed fortaſſe etiam non adveniet. Heu! frater, hic diſertiſſimus S. Chryſoſtomus exclamat, cum dicis *fortaſſe*, cogitaſne, qua de re agatur? fortaſſe, ubi de tua agitur ſalute? fortaſſe, ubi agitur de anima tua? fortaſſe ubi de tua agitur æternitate? Fortaſſe damnabor; non damnabor fortaſſe. O terribile, horrendumque fortaſſe! O formidabilem incertitudinem! *P. Aurelianenſis ſermone de Converſione.*

Quam difficile eſt repente immutari in morte.

Quid! brevibus illis momentis, quibus anima efflanda eſt, excutere, deteſtari, expiare, diuturnæ, ejuſque flagitioſiſſimæ vitæ peccata reparare? Quid! repente mutare ideas, ſtudia, affectiones, ſenſus! vehementes mortificare animi ægritudines, vehementes nexus infringere, violenta coercere deſideria, inveterata jugulare odia, habituum ponderibus reſiſtere, ſtudiorum omnium curſum inhibere; momento terrenarum rerum æſtimationem, & guſtum abjicere, & cœleſtia tantummodo ſapere! Næ hoc quidem citra miraculum fit, fierive poteſt. *Idem.*

Tempus ſeſe convertendi illud eſt, quo ad ſe vocamur.

Videris, Fideles, non deeſſe tempus ſeſe convertendi, agendique pœnitentiam, quod ſi labatur, vix vobiſmet miſericordiæ ſperandæ ſupereſt locus. Non ſecus ac non deſunt patientiæ dies, quibus ille peccatores ſuſtinet, ita quoque dies adeſt iræ, & juſti judicii; quæ quidem dies propria illa eſt, qua ex hac vita decedimus, quemadmodum Deus ipſe nos admonet. Præteriit occaſio; tempus opportunum abiit, & per incuriam, æternaſque cunctationes illud elabi paſſi ſumus: meſſis tempus advenit. Quamobrem Iſaias Propheta dicebat: Quærite Deum, dum prope eſt. Quando vero prope? Cum nos alloquitur, cum in corde noſtro illius reſonat vox; hoc verum eſt illius quærendi tempus. Verum ſi tempus hoc, & hanc occaſionem elabi paſſi fuerimus, fortaſſe fruſtra invocabimus illum; fruſtra deſerta, maris, monteſque illum quæſituri luſtrabimus: *Quæretis me, & non invenietis.* Joan. 7. *Auctor Anonymus.*

Peccator, qui indeſinenter pœnitentiam differs! Evangelica piſcina figura eſt, quæ tuam portendit infelicitatem! Moras inceſſanter, & cunctationes adfers, atque pœnitentiam tuam procraſtinas: verum ſcias, piſcinæ aquam non ſemper ab Angelo commoveri, ſcias, pœnitentiæ gratiam non ſemper offerri. Hæc ſæpe vocavit te, ſæpe te ſollicitavit, ut ad Dei miſericordiam confugeres; ſed non ſemper te vocabit, ſollicitabitque. Et cum te etiam vocabit, & Angelus conſcientiam tuam movebit, adeo infirmus eris, ut te ipſum ſecus hujus piſcinæ oram tantummodo trahes; quo ubi perveneris, tot invenies, quibus prohibeberis, ne te in aquam projicias, ita ut omnem deinceps ſalutis tuæ curam abjicias. *Sermo manuſcriptus.*

Deus ſolus gratiarum ſuarum dominus, non tribuit eas, cum nobis, ſed cum ipſi placet.

Nihil æque liberum eſt, ac Dei miſericordia in gratiarum ſuarum diſpoſitione. Sane Dei *Spiritus ubi vult ſpirat.* Ideo auris adhibenda eſt voci gratiæ loquentis ad cor; latet enim, unde veniat, aut quo vadat: *Vocem ejus audis, & neſcis unde veniat, aut quo vadat.* Joan. 3. Ne dicas ergo te, ubi volueris, pœnitentiam ſuſcepturum; hoc enim a te minime pendet, ſed a gratia, quæ libera eſt, & libere operatur. Cum Deus ſit gratiarum ſuarum dominus illas inæqualiter pro voluntate ſingulis elargitur, *dividens ſingulis prout vult:* 1. ad Cor. 12. & S. Chryſoſtomus ait, Deum agere tanquam ſupremum Dominum, ac Dominatorem, cum illas tribuit cui vult, & quando vult: *Cui vult, & quando vult, dat gratiam.* Cum autem tanquam Dominus agat, agit inæqualiter; neque cum peccatoribus æque, atque cum juſtis ſe gerit. Juſtos nunquam derelinquit, niſi prius derelinquatur, ideoque illis gratiam ſuam tribuit, donec ſibi fideles exiſtunt: verum aliter cum peccatoribus operatur: modo cum illis ſuam exercet miſericordiam, modo illos indurat: *Cujus vult miſeretur, & quem vult, indurat.* ad Rom. 9. Præſumit ergo, qui putat non defuturam ſibi gratiam ſeſe convertendi, agendique pœnitentiam eo tempore, quod ipſe conſtituit, ac determinavit. *Idem.*

Peccator in morte non invenit Deum, quem inquirit.

Cum Deus ſeſe peccatori ſæpe obtulit, & peccator pertinaciter gratiæ illius obluctatus eſt, infelix iſte non inveniet illum ultra, cum ipſum quæſiverit: *Quæretis me, & non invenietis*, Joan. 7. ita Deus ipſe minitatur. Quid! toto vitæ ſpatio non aliud præter corporis voluptates quæſiviſti, & putas in morte pœnitentiæ gratiam te inventurum? Terræ bona dumtaxat amaſti, & in morte cœleſtia bona te conſecuturum ſperas? Dum viveres, non aliud, quam mundi hujus delicias optaſti, & in morte credis te Paradiſi deliciis perfruiturum? Quæ inſania! quæ cæcitas! *Alius ſermo manuſcriptus de finali impœnitentia.*

Quam inſipientes ſunt illi, qui in extremum vitæ ſuæ ſpatium omnem æternitatis ſuæ curam rejiciunt; & putant inter terrores judiciorum Dei, coram quo brevi prodituri ſunt, ad infernalium ſuppliciorum adſpectum, quibus non multo poſt torquendi ſunt, & inter dolores, qui animam a corpore divellunt, ſe cogitare poſſe, uti par eſt, quomodo ſuæ ſaluti proſpiciant! Quomodonam ex toto corde eum diligent, quem nunquam dilexerunt in vita, & ſine cujus amore ſalvi eſſe non poſſunt? *Auctor Anonymus.*

Morientes ſæpe non intelligunt, quid ſibi dicitur, cum a Deo veniam petere ſuadentur.

Perſæpe accidit, ut qui dum viveret, neque de Deo, neque de ſalute ſua cogitavit unquam, & qui ſemper neglexit ſemet ad bene moriendum diſponere, proficere nequeat ex bonis, quæ ſibi traduntur, conſiliis, atque iis, quæ ipſi fiunt, adhortationibus. Sacerdos, qui illi adſtat, ad lectuli cervical mira dicit; optima tradit monita; & ſaluberrimas ſuggerit rationes ad tentationes dæmonis ſuperandas; verum tempus diſcendi non eſt, ubi ſingulari certamine cum hoſte confligendum eſt. Æger nihil intelligit eorum, quæ ſibi dicun-

dicuntur; eadem quidem verba nonnunquam repetit, ſed ore tenus, non corde. Verbo, perit, antequam bonis, quæ ſibi præbentur, uti poſſit conſiliis. Sed hic nonne ſuo dignus eſt infortunio? Quænam imprudentia eſt ſeſe tanto diſcrimini objicere! videre ſibi cum adeo terribili hoſte decertandum eſſe, & prælii momentum expectare, ut illata vulnera eludere, ejuſque inſidias evitare percipiat! *P. de la Colombiere, ſermone quinto de neceſſitate ſeſe præparandi ad mortem.*

Magna imprudentia eſt mortis expectare tempus, ut te ad bene moriendum diſponas.

Ubi ſenſimus, quanti referat ſeſe ad bene moriendum præparare, ſathanas omnem induſtriam ſuam in eo collocat, ut nos ad præparationem hanc in extrema vitæ momenta rejiciendam impellat; ſed hæc ars adeo craſſa eſt, ut miraculi loco habeatur, quod tot alioquin ſciti homines eadem ſe falli patiantur. Mortis tempus expectare volumus, ut ad bonam mortem obeundam nosmet præparemus; verum quo auctore tunc præparationi huic tempus non defuturum ſperamus? Ad hæc licet certi eſſemus momenta aliquot non defutura, exiguum illud temporis ſpatium ſufficere poterit, ut ea omnia adimpleamus, quæ in illud facienda rejicimus? & licet ſatis pro rebus omnibus eſſet, nunquid illud ad quæcumque tunc agenda tempus eſt opportunum? Hoc incertum eſt, breve, malum; nunquid ſanæ mentis eſt illud pro maximi momenti negotiis tranſigendis reſervare? *Idem.*

Quamvis etiam cum audaciſſimo quovis ſupponerem metuendum non eſſe, ne opprimamur; ajo, tempus, quod in morte ſuppetere poteſt, nequaquam ſatis futurum, ut vosmet bene moriendo præparetis. Noſtis enim morbum, quo aliquis moriturus eſt, ab aliis, qui accidunt in vita, nequaquam diſtingui ex primis ejuſdem appulſibus. Aliquot elabuntur dies, quin quidquam metuatur, ideoque de morte ne cogitetur quidem: periculum deinceps detegitur, ſed ſtatim non adeo apertum eſt, ut nulla ſpes ſit reliqua; atque ea tantum quæruntur remedia, quæ ad valetudinem quam primum ſarciendam utiliora cenſentur. Hoc medicorum tempus eſt: tota familia inceſſanter circa ægrotum occupata eſt, ut eorum mandata faceſſat; penes te judicium ſit, utrum ægro ſatis ſuperque ſit, quod agat, cum tot remedia ſibi applicari, ac in ſe operari patiatur. Tandem poſtquam inutili conatu omnes medicæ artis vires exhauſtæ ſunt, ille admonetur, ut ſeſe præparet morti, quod nonnunquam accidit, cum vix quatuor & viginti horarum vitæ ſupereſt ſpatium; & ſæpe etiam longe brevius ſanæ mentis, atque uſus ſenſuum. In anguſto hoc temporis intervallo teſtamentum ſcribendum eſt, funeris norma præſcribenda, res domeſtica componenda. Ut hæc omnia a bene valentibus fierent, plurium dierum ſpatium, & magnum requirerent otium: quomodo ergo aliquot horæ ſufficient morienti, cui præterea omnia conſcientiæ ſuæ negotia procuranda ſunt, quorum curam ſemper in diem extremum diſtulit? Hæccine omnia adeo brevi fieri bene poſſunt? Vel potius hæc omnia fieri poſſunt non male eo tempore, quo infirmæ ſunt vires, cognitio modica, exilis memoria, & quo ſenſus dolorum, quibus corpus oppreſſum eſt, in ſe totam animæ attentionem, & curam convertit juxta illa S. Auguſtini verba: *Illuc rapitur intentio mentis, ubi eſt vis doloris? Idem.*

Confuſio, ac tumultus animæ, qua ſe ſe morti præparare diſtulit in illud tempus, quo moriendum eſt.

Homo tunc eodem in ſtatu eſt, in quo urbs ab hoſtibus arcta obſidione vallata, magnoq; impetu oppugnata. Juriſtitium indicitur, litterarum ſilent Academiæ, Commercium, Artes ſqualent, & omnia in hac ceſſant calamitate. Omnes per muros diſcurrunt, ac per propugnacula, quo communi periculo vocantur. Ita homo doloribus mortis oppreſſus, ut Prophetæ verbis utar, ſuis tantum doloribus vacat; anima tota iis impenditur partibus, quæ magis affectæ ſunt; ibi omnes exerit conatus ad propulſandum hoſtem, qui jamjam arce potiturus eſt. Tunc temporis non videt amplius, non audit, & ſuum tantummodo malum ſentit: eo tempore nemo audet amplius verbum facere de ſexcentis negotiis, quorum ſingula maximi momenti ſunt; attamen hoc illud tempus eſt, quod pro maximo, pro unico, proque illo reſervatum eſt negotio, in quo de rebus omnibus in omnem agitur æternitatem. Væ mihi ſi adeo parum ſanæ mentis fuero, ut hoc faciam! Væ mihi ſi ad extremum uſque vitæ ſpatium diſtulero id, quod totius vitæ debet eſſe negotium! *Idem.*

Falſa ſeſe aliquando convertendi confidentia ducit ad impœnitentiam.

Falſa hæc confidentia, quæ ſperat contra omnem ſpem, quæ ſine ulla religione ſalutis ſuæ negotium in tempus acceptum remittit, neque metuit, ne ita procraſtinans voti ſummam conſequatur; falſa hæc confidentia, quæ in futura converſione conquieſcit, quin aliquid audeat efficere, ut operetur illam; quæ non alium gratiæ recipit fructum, quam inanem promiſſionem futurum, ut in poſterum fidelius adhæreat illi; hæc falſa confidentia, inquam, ſcopulus eſt converſionis, funeſta origo impœnitentiæ, & illuſio fatalis, qua utitur dæmon, ut quæcumque optima conſilia irrita efficiat, & vereor, ne falſa hæc confidentia omnes fere damnet peccatores. *Sermo, qui P. Maſſillon attribuitur, de falſa peccatorum confidentia.*

Inanes prætextus, qui propter pœnitentiæ dilationem nos illis objiciunt malis, quæ Judæis Salvator minitatur.

Myſteria hæc ad commovendum aptiſſima, quæ hiſce pœnitentiæ diebus pietati veſtræ exponit eccleſia, excitarunt fortaſſe in pleriſque veſtrum ſenſus converſionis, & pepererunt aliquot vitæ magis chriſtianæ deſideria: millies commoti, contriti, agitati fuiſtis, ac millies de vitæ mutatione conſilium iniviſtis. Sed in his felicibus gratiæ motibus affectiones veſtræ adhuc voluntari, & cordi imperantes deſideria veſtra cohibuere, objicientes, tempus hoc nondum illud eſſe, quod ſaluti veſtræ ſtatutum eſt: vividæ juventutis æſtum, vel negotiorum nimis urgentium impedimenta non pati, ut ſerio veſtræ converſioni vacetis; neque tempus, & occaſiones ſaluti veſtræ utiliores defuturas. Inanes autem hujuſmodi prætextus, & commentitii obices fortaſſe in caput veſtrum convertent malum illud funeſtum, quod Dei filius Judæis minitabatur: *Moriemini in peccatis veſtris.* Joan. 7. & 8. Moriemini, quin adimplere potueritis hæc bona veſtra conſilia, ideoque in impœnitentia moriemini. *Idem.*

Peccatores, qui hoc pacto procraſtinatis, quænam res unquam vobis hanc ſpem certam facere poteſt futurum, ut ex funeſto hoc ſtatu emergatis? Ego quidem exiſtimo incertum omnino eſſe, utrum in morte vosmet convertetis, an in peccato veſtro moriemini; ſcire enim debetis, ſola deſideria, ubi ſimplicia perſeverent eſſe deſideria quovis effectu vacua, neminem convertere. Sed ſi dubitaretis, quonam in ſtatu morituri ſitis, quamvis peccatores vivatis, eſſetne prudentiæ veſtræ cum hac dubitatione perſiſtere in calamitoſiſſimo ſtatu, unde veſtris viribus egredi vobis nequaquam liceret, niſi inſueta gratia vos illinc educat? Semper ſpem, metumque inter nutantes, ac in utramque partem fluctuantes, necnon fati veſtri exitum præſtolantes, tutiuſne relinquere poteſtis conſilium, ex eo videlicet emergendi ſtatu, in quo diem veſtrum obire minime velletis? Si vobis non major eſſet metuendi, quam ſperandi cauſa, ſapientiæne eſſet in hac tranquillitate immorari? Sed undenam hæc vobis inter ſpem, metumque eſſe poteſt æqualitas? plurimas quidem metuendi, ſperandi vero minimas habetis rationes. Quidquid poteſt vobis in memoriam revocare duas haſce propoſitiones adeo contrarias: Moriar in peccato? an in eo minime moriar? vobis terrorem debet incutere, & efficere, ut tutiorem partem amplectamini. Hoc autem primum conſilium longe certius eſt homini in peccato viventi. Noſtis enim vires veſtras nequaquam ſufficere, ut de peccato exire valeatis: divinum, neque id commune, vobis opus eſt auxilium, quod ſibi nemo promittere poteſt; cum e contra nequaquam alieno egeatis ſubſidio, ut in peccatis veſtris immoremini. *Idem.*

Quam vana ſit peccatorum confidentia, qui ſuam differunt converſionem, & in Dei gratia confidunt.

Scimus equidem, quantumvis nefarii peccatores ſumus, de ſalute noſtra deſperandum non eſſe; ſed humilis confidentia nulli innititur rei, & quidquid poteſt, nil inauſum relinquit: vos autem rebus in omnibus confiditis, quin aliquid efficiatis. Humilis confidentia peccatorum ſalutis eſt cauſa; vos autem illam ſcelerum veſtrorum cumulum facitis: humilis confidentia contremiſcens in amaritudine cordis ſcelerum veniam expectat; vos autem hanc frigide in inutili

impœ-

impœnitentia expectatis, quam nunquam fortaſſe, vel non niſi ſero nimis eſtis facturi. Novi equidem pœnitentiam Deo nunquam diſplicuiſſe, ſed tempus eſt, quo illam inutilem credere debemus, & confidentia, quam in hac pœnitentia ſtatuimus, præſumptione, & ſcelere non vacat. Tunc turpiter, temereque ſperamus feliciores occaſiones expetentes, quin ullum in præſenti conatum efficiamus. Hic ille fatalis eſt error, in quo plerique vivunt peccatores: hæc fallax eſt illuſio, qua utitur dæmon ad ſalutis ſenſus in anima oppugnandos. *Idem*.

Fruſtra qui converſionem differt ad aptius tempus expectans.

Quid ergo? Cum ſperatis futurum, ut alio tempore Deus veſtri miſereatur, putatiſne illum cor veſtrum eſſe immutaturum? Sed cur in futuro potius, quam in præſenti confiditis? Nunquid cor veſtrum pœnitentiæ magis erit diſpoſitum? Quænam vero cauſa vobis eſt credendi, occaſiones tunc fore magis opportunas? Nunquid in corde veſtro majorem invenietis facilitatem infringendi vincula, quæ & præteritum, & futurum tempus magis magiſque confirmaverint? vincula, quæ diuturnus habitus alligaverit, nonne difficilius erunt infringenda? Nunquid facilius reſiſtere poteritis torrenti, qui jamdiu collecta aquarum congerie intumuerit? Nunquid facilius reſiſtere poteritis inclinationi, quæ annorum longitudine inoleverit non amplius corrigenda? Jurene eas exigere poteſtis circumſtantias, quas poſt elapſum temporis ſpatium vobis magis opportunas exiſtimatis futuras? Converſionem differtis, quia nimis moleſtum, ac difficile vobis eſſet in præſentiarum agere pœnitentiam; ſed minus vobis moleſtum, ac difficile futurum eſt illam explere, cum in ſcelere magis occallueritis. Creditis arborem hanc, quo magis adoleverit, eo facilius eſſe corrigendam? vulnus hoc, quo magis veneno fuerit imbutum, eo facilius eſſe curandum? Nunquid inſanius aliquid fingi poteſt? Præſtolamini tempora pœnitentiæ, quæ magis ſint opportuna, & non intelligitis futurum, ut hoc ipſum tempus omnem vobis pœnitentiæ inſtituendæ auferat facilitatem. *Idem*.

Certum eſt divinæ ſapientiæ ordinem probari non poſſe, ſi peccatori jus adſit ſemper in Dei ſui miſericordia ſperandi; & ſi hæc miſericordia quovis tempore ſeſe fallaci peccatoris confidentiæ accommodaret, ſatis eſſet fovere converſionis deſiderium, ut hoc jus haberemus illam in morte obtinendi. Juſtus, qui ſenſus ſuos mortificat, ut finalis perſeverantiæ donum obtineat, nihil haberet ergo, in quo obdurato, & pertinaci præſtaret peccatori, qui ad illud promerendum nil agit? Nullum igitur diſcrimen eſſet, ſive homines indeſinenter innocentiæ vias, an inquinatiſſimas ſcelerum ſemitas uſque ad vitæ finem decurreſſent? Utrorumque ſors par eſſet? Stultum igitur eſſet ferre Domini jugum ab adoleſcentia, quia qui hoc faceret, nequaquam ab illo differret, qui in morte gratiam præſtolaretur. Pœnitentia igitur in vitæ finem rejecta ſapiens eſſet exquiſitiſſimæ prudentiæ conſilium, & eccleſia pœnitentiæ, & pietatis exercitia præſcribens, & ad Sacramentorum frequentiam nos excitans, peccatoribus dumtaxat verba daret. *Idem*.

Qui converſionem ſuam differt non ſolum ſalutis ſuæ incertus eſt, ſed propè ſuæ damnationis eſt certus.

Peccator de ſua converſione præſumens illam procraſtinando non ſolum in horribilem ſalutis ſuæ incertitudinem, verum etiam in manifeſtam ſuæ damnationis certitudinem labitur. Expectas enim, quod te convertat Deus: at quomodo expectas? Scelera ſceleribus adjiciens, omnia ſalutis adminicula negligens, quæ Dei verbum, ſacramenta, ac miniſtri illius offerunt tibi; nihil de vitæ tuæ ratione, morumque tuorum mutans improbitate. Quomodo ergo te ipſum in tuis ſceleribus fallis expectans, quod te inde ſola liberet gratia, quin tu ipſe ullam afferas curam? Gratia, quam inter flagitia tua expectas, fructus eſt lacrymarum, ſuſpiriorum, & vis illius, quam ſibi quilibet infert; diutius petenda eſt, deſideranda, inquirenda. At illamne indeſinenter requiris? Dominum urges, ut hanc tibi largiatur? Omnem induſtriam tuam collocas, ut illam promerearis? Quin immo cum temeraria confidentia dicis: ſpero Domine fore, ut me convertas, veniat dies, quo funeſta mea vincula infringas, me tuearis contra ſalutis meæ inimicos, & me ex abyſſo educas, in qua ſum, meæ calamitatis miſertus. O te miſerum, & inſipientem! Itane a Deo tuam converſionem petis? Ignoraſne nihil aptius eſſe ad amovenda Domini beneficia, & gratias, quam temeritas illa, cum qua eadem expectas; atque ita neminem ſalutis ſuæ minus certum eſſe, & magis certum damnationis ſoæ, quam vitam in nefaria hujuſmodi cunctatione ducendo? *Idem*.

Quomodo à Deo petenda ſit converſionis ſuæ gratia.

Uſquequo, Domine, obliviſceris me in finem; uſquequo avertis faciem tuam a me? Uſquequo relinques Domine animam meam inquietam, fluctuantem, incertam, & in ſingulos dies nova pœnitentiæ conſilia ineuntem, quin illa uſpiam exequatur: *Quandiu ponam conſilia in anima mea?* Uſquequo ſinea me vitæ meæ curriculum in inani promiſſione ſinceræ pœnitentiæ traducere, quin unquam promiſſi fidem præſtem? Diſſipa hæc vana phantaſmata, inutilia hæc meæ converſionis meditamenta; ne patiaris me cordis mei ſtudia ſectari, quod tu quidem mihi tribuiſti, ut te diligerem, & ego injuſte erga creaturas converti; præveni mala, quæ imminent mihi, & quæ decidunt in peccatores, qui inanem confidentiam ſuam in mortem uſque producunt. Reſpice infima deſideria mea, non tanquam inania pœnitentiæ conſilia, ſed veluti primos commotę conſcientię, tuamque miſericordiam implorantis, clamores &c. *Idem*.

Fidendum non eſt pœnitentiæ morientis, qui illam in hoc uſque tempus diſtulit.

Cum peccator ſeſe ad Deum tunc tandem convertit, ubi gravi morbo ſe preſſum videt, qui mortem minitatur, quid de illo ſentiendum eſt? Nihil ſcio, *S.* Auguſtinus reſpondet: hoc unum ſcio plurimum de illo metuendum eſſe: *Non ſum ſecurus*. A ſacerdote quidem abſolutionem conſecutus eſt; verum utique eſt. Hanc illi dare debuit ſacerdos; neque eam negare poteſt ægro petenti, & aliquo exteriori ſigno ſuam pœnitentiam teſtanti. At hæc abſolutio in Dei judicio probabitur? Hoc mihi quidem, ſequitur idem doctor, valde videtur ambiguum: *non ſum ſecurus*. Potui quidem morientem audire, extrema illius excipere ſuſpiria, illum excitare, illi pœnitentiæ ſacramenta conferre; utrum vero Sacramentum hoc ſuum habuerit effectum, & pœnitentia ſincera fuerit, hoc profecto affirmare non poſſum: *Pœnitentiam dare poſſum, ſecuritatem non poſſum*. Id ergo genus pœnitentes *damnabuntur*. Meum non eſt de illorum ſorte decernere, nihilque habeo, quod explicite afferam: *Non dico*. *Liberabuntur?* Hoc minus adhuc aſſerere poſſum, minus præſumere, & in hanc ſpem alios adducere: *Non dico, non præſumo, non promitto*. Neque enim vel alios, vel me ipſum fallere volo: *Nec fallo, nec fallor*. *P. Girouſt, ſermone de impœnitentia finali*.

Hac in re noſtram conſulamus experientiam. Quot quotidie videmus, quot audimus ægrotantes eo, in quo laborāt, periculo inire, ſi convaluerint, vitę ſanctiſſime traducendę conſilia? Quę verba proferunt? Quę ſuſpiria in cœlum emittunt? Si illos audis, ſancti erunt, dummodo dignetur Deus aliquot adhuc annos ad vivendum illis concedere, ac proferre vitam jamjam deſinentem. Malum re ipſa decreſcit, neque adeo violentos acceſſus habet; ignis, quo abſumebantur, deferveſcit, bona redit valetudo, refloreſcunt vires, jamjam convaleſcunt; verum ideone meliores fiunt? Hoc vos noſtis, Fideles; vos teſtes appello; in iiſdem videntur habitibus, in iiſdem impudicitiis verſantur. Miramini. Ego quidem hanc mutationem non miror, vel potius ullam unquam extitiſſe veram mutationem nego, jamjam coram Deo prodituri, ac prope extremum vitę ſpatium animam efflaturi id erant, quod ſemper fuerant, & quod modo quoque ſunt. Quamvis tantum illi promitterent, ac tot pœnitentię ſigna pre ſe ferrent, ſi tunc illos evocaſſet Deus, ſi mors illos ſuſtuliſſet, actum jam erat de illis, quoniam eorum dolor, ac pœnitentia ſinceri non erant. *Idem*.

Quam difficile ſit, quod peccator in morte convertatur.

Peccator, quem vobis iſtic exhibemus, homo eſt ſenſibus immerſus, & qui carnis conſilia ſectari conſuevit: ut ergo illius in morte pœnitentia ſit ſupernaturalis, ſupra ſe ipſum exurgat oportet, ſeſe ab iis

rebus

rebus omnibus expediat, quę terrena, ac materialia in hanc uſque diem in intentionibus ſuis fuere, atque ob ſuperiores agat cauſas iis, propter quas ſemper operatus eſt. Hic homo eſt, in quo omnes fortaſſe cupiditates viciſſim dominatę ſunt, & quę effecerunt, ut ille peccata omnium fere ſpecierum, ac prope infinita numero perpetraret. Ut ergo univerſalis ſit illius pœnitentia, opus eſt, ut ſuſque deque, abſit verbo invidia, totum animę ſuę ſtatum vertat; ſibique cor, ut ita loquar, novum, novumque ſpiritum fingat; ut in pretio habere incipiat, quod contempſit, & contemnere ea, quę habuit in pretio, ut amet, quidquid odit, & oderit, quidquid amavit, &c. Nunc autem hoc a vobis quęro, o Fideles, utrum, dum magna vis morbi ſęvit, & dum internę omnes facultates turbatę ſunt, ac vitiatę, dum dolor, quo corpus affligitur, omnem in ſe mentis cogitationem convertit, ęger par ne eſſe poſſit iis omnibus conſiderationibus, quę faciendę ſunt, ut ſe ipſum excitet ad contritionem ejusque perfectam, qualis tunc decet, ut nihil pręter mittat, & in re nulla deficiat? Erratis, Chriſtiani, vehementer erratis, ſi creditis momento abjici poſſe priores illuſiones; momento abdicari poſſe quadraginta annorum affectiones; momento intelligi poſſe veritates, quibus nunquam ſatis impenſa fuit cogitatio; momento has veritates, magnas veritates, ęternas veritates ita profunde, ac tanta vi in anima imprimi, ut illis excitemur, afficiamur, animemur, rapiamur eo uſque, ut impoſterum ſincere velimus Deo, ſalutique noſtrę ſacrificare fortunas, voluptates, affectiones omnes, quęcumque ſint, & quocumque dolore hoc nobis ſtaturum ſit, eo uſque ut id plena, efficaci, ſtabili, & inconcuſſa voluntate velimus. Mutatio adeo ſubita, & prompta miraculum eſt. Vos autem pro vobis Deum miraculum hoc effecturum putatis? & in hoc confiditis? & hoc ſperantes in flagitiis veſtris volutamini? vos miſeros, cęcoſque! *Idem*.

Difficultas, quę efficit, ut differatur pœnitentia. Quot peccatores hanc converſionem, hunc reditum ad Deum ſibi fingunt velut opus, quod in præſentiarum ſibi arduum ſit, & fere impoſſibile? Nonne hoc illud eſt, quod efficit, ut inceſſanter de ætate in ætatem, & ſæpe etiam in mortem differatis pœnitentiam? Modo autem perfecta valetudine, omnique ſpiritus præſentia gaudetis; in eo ſtatu eſtis, ubi conſiderare, perpendere, meditari poteſtis: ſaltem non deeſt vobis tempus, non ſubſidia; vincula, quæ vos retinent, nondum ſunt æque fortia, ac erunt, cum novis dilationibus, crebribuſque cunctationibus confirmabuntur. Quid ergo erit, cum gravi accedente morbo, mortis proximæ adſpectu perterritis via reliqui vobis erunt radii aliquot obſcuratæ rationis, ac brevi extinguendæ? Quid erit, cum familia, uxor, filii, amici, domeſtici circum vos ſolliciti aderunt, ſeu ut aliquam ferant opem, ſeu ut a vobis lumen aliquod circa alienum æs, aliaque negotia recipiant, caput veſtrum opplebunt ſexcentis imaginibus, iiſque diverſis, voſque in eam confuſionem conjicient, ubi veſtri compotes ultra non eritis? Quid erit, cum intra aliquot horarum ſpatium corporis, animique deficientibus viribus, efficienda erit præceps confeſſio, ubi deerit tempus, quo voſmet excutiatis, quo verba deerunt, quibus ſenſus veſtros explicetis? Quid erit, cum in integra ſenſuum deſtitutione habitus maxime confirmatus, nefarius, flagitioſos in vos abſolutum exercebit imperium? Hæccine illa aſſerta pœnitentia eſt, in qua tantopere confiditis, & a qua vultis veſtram pendere æternitatem? Si non aliam habetis ſpem, non alium ſalutis veſtræ ſponſorem, ego profecto de ſalute veſtra deſpero. *Idem*.

Confeſſarii ſubſidium fere inutile eſt peccatori, qui non niſi in morte de ſalute ſua cogitavit. Fateor equidem, nautam in procella, medicum in morbo, ſcitumque, ac prudentem confeſſarium morte accedente eſſe neceſſarium; ſed heu! quid millies accidit? quid adhuc ſingulis accidit diebus? loquitur Confeſſarius, loquentem æger non audit: Confeſſarius ut hunc excitet, ea profert, quæ magis pathetica ſunt, eique chriſtianiſſimos ſuggerit ſenſus: ſed hic ignotus eſt ægrotanti ſermo; nihil intelligit. De te cogita, ſacerdos clamat, a Deo pete miſericordiam. Hic quid redditur? Sæpe ne verbum quidem: æger ſurdus eſt, ſenſu caret; & ratio eſt, quia in extremo hoc defectu, in quo attriti ſunt organa, & anima non aliam ferme habet actionem, niſi quod rerum quarumdam reminiſcitur, ea tantum comprehenduntur, quæ in vita comprehenſa fuerunt, atque iis tantum afficimur, quibus affecti fuimus, dum viveremus. Viſne morientem hunc excitare, eique animum immittere? ob oculos illius pone mundi hujus ideas, & reſpondebit; ſed donec de anima tantum loqueris, de peccatis, pœnitentia, dolore, metu judiciorum Dei, confidentia in miſericordiis illius, de altera vita, Sacramentis, præparatione, qua hæc recipienda ſunt, clauſæ erunt aures illius, obmuteſcet lingua, & cor ejus frigidum erit, & induratum. *Idem*.

Irridebit Deus peccatores morientes, qui dum viverent illuſerunt Deo. *Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo*. Deus ita loquitur peccatoribus, qui converſionem ſuam in mortem uſque diſtulerunt, & qui nefariam vitam cum morte ſancta ſimul ſe conjungere ſperant; vel qui in confidentiæ ſuæ præſumptione ſe confirmantes audent ſperare nunquam ſibi defuturam gratiam, quæ ipſis opem ferat, eamque ſemper ad cordis eorum fores vigilaturam, ut ubi apertæ fuerint, ingrediatur. Gratia ſua habet momenta; niſi hæc occupaverimus, neque illa noſtris aderit momentis. His ergo peccatoribus ita loquitur Deus: Ego vos vocavi, & vocantem non audiiſtis. Neglexiſtis conſilia, quæ ego, vel nomine meo ſacerdotes vobis ſuggerebant. Ego quoque par referam pari. Me, dum viveretis, contempſiſtis, vos morientes contemnam; in vita me repuliſtis, ego vero vos in morte repellam. Quemadmodum voſmet mihi duros præbuiſti, & ego vobis. Non ſolum non quæram, non feram opem; recedam, vos deſeram, atque tanquam hoſtis victo inſultans, ita vos irridebo: *Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo. Idem*.

Inania non ſunt terriculamenta, ubi loquor de tempore, quo Deus miſericordiam facere negat. Deus ſæpe hoc per os Prophetarum teſtatus eſt: Tunc clamabunt, & non exaudiam. Terribiles, certæque minæ! Væ illi, cui Deus negat gratiam efformandi ſalutares hos clamores, qui ex contrito, & humiliato corde proficiſcuntur. Hujuſmodi tantum clamores Dei iram poſſunt infringere. Sed peccatores, qui ad Deum redire procraſtinant, clamabunt aliquando, cum dies Domini adveniet; ſed clamabunt tanquam ſervi, qui metuunt ſupplicium, & Deus non exaudiet eos. *Auctor Anonymus*.

Deus, qui veniam pœnitenti promiſit, pœnitentiæ craſtinum diem non promiſit. Deus in pœnitentia quemdam veluti amicum pro peccatoribus portum conſtituit, ut ibi poſt naufragium ſua valeant detrimenta reparare; ſed ut metum illis injiciat, qui temeraria confidentia in hoc ſubſidio in peccatis ſuis perſeverant, Deus illis veniam promittens eorum cunctationibus craſtinum diem non promiſit, ut præ metu, ne morte in pravo hoc deprehendantur ſtatu, ſeſe convertere maturent: *Deus converſioni tuæ indulgentiam promiſit*, S. Auguſtinus ait, *ſed dilationi tuæ diem craſtinum non promiſit*. Quamobrem non ceſſat Spiritus ſanctus admonere nos, ne de die in diem converſionem differamus, ne ſubita cœli ultione opprimamur: *Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem &c.* Eccli. 5. Hac arte urget Deus peccatores, ut ſeſe convertant, atque tepidum, & otioſum excitat, ut diligentius ſuo munere perfungatur. Hæc ſi deſit incertitudo, indulgentia, quam peccatoribus promiſit Deus ad ſe convertentibus, efficeret, ut illi in omni vitiorum genere perſeverarent uſque ad vitæ finem; & ipſi in vitus converterent pœnitentiæ remedium, quod illis offert Deus, ut eorum vulneribus medeatur. Ita quemadmodum Deus ineffabili bonitate omnem conſiliorum ſuorum rationem ad hominum ſalutem refert, ne illi per deſperationem veniæ excæcati in omnia flagitia, illis pœnitentiæ portum promiſit; ita ne hæc veniæ ſpes illis occaſio fieret in

ſceleſ-

ſcelere perſeverandi noluit illis pœnitentiæ hujus peragendæ tempus promittere. Quandoquidem pollicitus eſt Deus, dicerent, ſe nos ad hoc uſque tempus expectaturum, commode ad id animum appellere licebit; nulla nos cogit res, ut adeo feſtinanter converſionem noſtram maturemus. Poſſumus citra quodvis periculum meliores ætatis noſtræ annos voluptatibus impendere, atque in ſenectutem rejicere pœnitentiam, cum cupiditates noſtræ minus erunt æſtuoſæ, & jamjam deferveſcent. Hoc docet S. Auguſtinus Conc. 2. in Pſal. 105. *La Font in ſermonibus eccleſiaſticis pro decima quinta poſt Pentecoſten Dominica.*

Difficile eſt morti proximis de ſalute ſua, ut oportet, cogitare.

Reipſane creditis adeo facile eſſe animæ chriſtianæ, cujus fere tota attentio occupata eſt ſenſu malorum corporis ſui, ſerio ea ſecum volvere objecta, quæ minus ſibi ſunt familiaria; recogitare cum amaritudine omnes vitæ ſuæ annos, omneſque præteritos errores cognoſcere, atque damnare? Nonne patet e contra experientia, & ratione magiſtra, omnes fere homines fere nunquam minus pares eſſe quærendo Deum, quam cum ſunt morti propiores; & pleroſque pietatis actus, quos eo eliciunt in ſtatu, poſſe quidem in viris bonis eſſe argumenta illius ſanctitatis, in qua morbus eos nactus eſt, in aliis vero non eſſe aliud, quam effectus conſuetudinis moriendi cum eccleſiæ, & religionis cæremoniis, & ſæpe etiam effectus imbecillitatis, quæ efficit, ut ægri nequeant illis reſiſtere, qui eos ad ſacramentorum receptionem hortantur. *Auctor chriſtianorum ſermonum, ſermone pro prima Dominica poſt Epiphaniam.*

Quandoquidem vel pœnitentia agenda eſt, vel pereundum eſt, cur differtur? Nunquid cito nimis fieri poteſt, quod neceſſario faciendum eſt, ne pereamus; & periculum eſt, ne illud omnino faciamus, ſero nimis id facere volentes? Intra annum, intra menſem convertar; cur non hodie? Ne unius quidem diei certus es, & annos numeras? Nunquid futurum in tua poteſtate ſitum eſt? Vix ſitum eſt præſens. Niſi præſenti uteris, ut convertaris, certus eſſe nequis illius, quod ſubſequetur. Cras, inquis, convertar; at quoties in diem craſtinum diſtuliſti, qui ſemper advenit, & ad te nunquam pervenit? Cras? qui tibi dixit futurum, ut tibi dies craſtina illuceſcat? Qui, S. Auguſtinus ait, veniam peccatori pœnitenti promiſit, pœnitentiam procraſtinanti craſtinum diem non promiſit. *P. Nepveu. Tomo 1. chriſtianarum conſiderationum.*

Converſionem procraſtinantes, indignos nosmet præbemus quibus Deus gratiam tribuat converſionis.

Quo magis converſionem differes, eo magis peccatorum numerum augebis, eo magis a te Deum removebis, eo magis illius charitas frigeſcet, eo magis illum irritabis. Quam autem gratiam expectare potes a corde, quod non ſolum non amas, ſed etiam contra te irritatum eſt? Quandoquidem tamdiu in peccato vixiſti, inſueta indigeres gratia, & vehementi gratia, ut converteteris; at vehemens hæc gratia, non vulgaris bonitatis effectus eſt: nunquid jure illam a Deo te conſecuturum ſperare potes, quem toties contempſiſti, ac adeo indigne injuria affeciſti? Quanam igitur in re conſtituis ſpem futuræ tuæ converſionis? Non in alia profecto, quam in cæca tua præſumptione. *Idem tomo tertio.*

At enim, ut convertaris, validiorem gratiam expectas; videlicet Deo invitanti inſultas: non ſatis te urget; adeo infirmis invitationibus te victum minime dedis; validiores gratias expectas? Nunquid ad has obtinendas via eſt prioribus aures obſtruere? At quam gratiam expectas? Eam, quæ converſionis tuę opus perficiat? O chimeram! ullane gratia eſt, quęcumque illa ſit, cujus effectus ab hominis cooperatione non pendeat? Donec expectas, voluntas tua non operatur; igitur donec expectas, converſio tua impoſſibilis eſt. At enim victricem gratiam expectas, cujus virtus, atque ſuavitas haud ægre, & ſine labore, atque contentione te ad bonum convertat. Alia hæc eſt chimera. Cor non mutat repente objecta, ac ſtudia ſua, quin ſibi vim adhibeat. Quantumvis efficax, & lenis extiterit illecebra gratiæ, qua S. Auguſtinum convertit, quibus opus fuit laboribus, ut ſeſe a vitiis expediret; quibus dubitationibus agitatus non fuit? Quis ſui ipſius horror, quis in ſola mutationis cogitatione terror, quæ conſiliorum ſibimet ſuccedentium varietas! Quæ ſententiarum oppoſitio fluctuantem illius agebat ſpiritum in jugi incertitudine! Et putas te nullo convertendum labore? Gratiam expectas? O Deus! quænam hæc eſt expectandi ratio illi reſiſtendo, illam impugnando, illi omnes in cor tuum aditus præcludendo! juvenis es? Hæc, dicitur, ætas eſt voluptatum: *Expecta.* Ad maturiorem ætatem perveniſti? Sexcentis impediris negotiis, ſenium eſt expectandum: *Reexpecta.* Bona frueris valetudine? Hoc tempus non eſt de Deo cogitandi: Expecta. Uteris mala? nondum extremum vitæ ſpatium advenit: *Reexpecta. P. Cheminais ſerm. de Magdalena.*

Affectiones noſtræ in morte prohibent, ne convertamur.

Duo ſolent accidere, quæ a nobis minime perpenduntur, & quæ nihilominus nunquam ſatis poſſumus meditari. Primum eſt, quod anima in morte videns ſcelerum montes ſuper caput ſuum congeſtos, ſeque intuens omnibus circum affectionibus alligatam æternam ſibi minitantibus captivitatem oculos aperire incipit, ut ſuam cernat calamitatem, ac de ſua ſalute cogitet. Vellet illa quidem converti, atque compedes ſuos infringere; ſed quoniam a Deo derelicta eſt, vis eadem, quæ efficit, ut ad libertatem anhelet, libertati illius adverſatur; affectus iidem, qui efficiunt, ut pœnitentiam inquirat, prohibent, ne pœnitentiam inveniat. Hoc obruta dolore vellet quidem ex vinculis ſuis egredi, at illa ſolvere nequit. Longa criminum, & iniquitatum ſeries, valida affectionum ejus catena crudele illius fatum eſt, & certiſſima reprobationis, ac interitus ejuſdem cauſa. *Abbas de S. Martino in Quadrageſima.*

Inſignis temeritas eſt bonam expectare mortem criminaliter vitam ducentes.

Bonam ſperare mortem poſt vitam flagitioſe actam, hoc non ſolum eſt omnium gratiarum maximam ſperare, gratiam ſine qua cæteræ inutiles ſunt, ſed gratiam, quæ omne ſuperat meritum; gratiam, qua majorem ſanctiſſimus quiſque auſus non fuiſſet expetere in ſuæ ſervitutis remunerationem; gratiam, quam Salvator Apoſtolis ſuis negare potuiſſet, quin illis afferret injuriam. Tu vero, peccator, gratiam hanc ſperas? Verum non attendis te illam a mortali hoſte ſperare? ab hoc ipſo Deo, quem neglexiſti, quem ad hanc uſque diem lædere non ceſſaſti? Quid? poſt vitam in omni flagitiorum genere traductam, poſt aures omnibus Dei vocibus obſtructas, poſt monita, minas, & imperia ejus contempta, expectas adhuc non ſolum gratias, ſed gratiarum omnium maximam? *P. de la Colombiere.*

Contra rationem agitq; bene vivere in ſenectutem differt.

Agendi ratio horum mortalium, qui pie vivere ſe tunc tandem incœpturos proponunt, cum extrema confecti erunt ſenectute, ſemper rationi, bonoque ſenſui adeo oppoſita viſa eſt, ut Ethnici ipſi illam tanquam rationabili homine indignam improbaverint. Quæ inſania, vetus quidam ajebat Philoſophus, qui hanc veritatem ſolo rationis lumine didicerat, tunc velle incipere bonum vitæ genus, cum vita relinquenda eſt? atque tunc tandem ſibi vacare velle, cum mens non eſt amplius ulli curæ par? bono ſenſui nihil tribuere velle niſi tempus illud, quod rei nulli idoneum eſt? nolle virtutem amplecti, quam cum in impudicitia, & libidine ultra vitam producere corporis vires non ſinunt? Ita loquitur Seneca libro de vitæ brevitate. *Ex moralibus ſermonibus.*

Inſanum eſt in mortis tempus conjicere curam ſalutis ſuæ.

Quam inſipientes illi ſunt, qui in extremum vitæ ſuæ ſpatium omnem æternitatis curam rejiciunt; & qui putant inter judiciorum Dei terrores, coram quo brevi prodeundum erit, coram omnibus inferni ſupplieiis, in quæ jamjam præcipites dandi erunt, atque inter dolores, qui animam a corpore divellunt, cogitare poterunt, uti opus eſt, de ſuæ ſalutis negotio? Quomodo ea toto corde ſuo diligent in morte illum, quem, dum viverent, non amarunt, & ſine amore cujus ſalvi eſſe non poſſunt? *Liber cui titulus: Cruciatus Domini noſtri Paſſionis ejuſdem tempore.*

Tan-

Tanta eſt mundi corruptio, ut pleríque homines nullum videant periculum, cui obnoxius eſt, qui vitam ducit impœnitentem; & credunt, ſe per Dei miſericordiam extremis vitę momentis præclare uti poſſe, & unum duntaxat requiri ad omnium ſcelerum ſuorũ veniam obtinendam, quemadmodum in reliquis omnibus vitæ momentis. Itaque dici poteſt, mundi Chriſtianum, qui non omnes religionis ſenſus abjecit, credere ſe poſſe, ut virum bonum decet, obire, poſtquam in graviſſimorum ſcelerum effuſiſſima licentia vitam traduxerit. Cogitatio hæc, quam nobis inſpirat licentia, error eſt ex alio profectus, videlicet Deo tantum ineſſe bonitatis, ut poſt vitam nefarie anteactam negare velit mortem pœnitentem. Si hoc poteſt, ſi ita bonus eſt, ut hoc permittat, quemadmodum re ipſa aliquando permittit, non ſequitur inde ipſum ad id teneri, atque hoc ab illo expectandum eſſe, quandoquidem hoc ipſum longe plurimis renuit, qui in ſuis peccatis moriuntur. Peccator, qui hanc gratiam expectas, & qui inani huic innixus ſpei in flagitiis tuis perſeveras, quam religioni adfers injuriam? Quid Dei filius evangelicam legem irrogans hoc ſibi propoſuit, ut te cogeret ſolum chriſtianam mortem oppetere, non autem chriſtianam vitam traducere? Fierine poteſt, ut fideles ſacro baptiſmate abluti tunc tantum Chriſtiani ſint, quam cum moriuntur? Baptiſmus non alias confert gratias, quam quæ in morte exerceantur? Nunquid neſcis mortem pœnitentem præmium eſſe vitæ pœnitentis? totum vitæ ſpatium non eſſe ſatis longum, ut diei unius ſcelera defleantur, ut quidam loquitur Pater? Et vis, mortis pœnitentiam ſufficere ad vitæ totius crimina lacrymis eluenda? Scio equidem gratiam, ut miracula operetur, a tempore non pendere, ac ſæpe uno tantum indigere momento pro inſigniorum peccatorum converſione; verum quænam eſſe poteſt ſperandi cauſa, te horum miraculorum participem futurum? *Sarazin, ſermone de Jeſu Chriſto per pœnitentiam Redemptore.*

Inſueta opus eſt gratia, ut convertatur peccator, qui diu diſtulit pœnitentiam.

Ut e peccato emergas, in quo jam pridem volutabaris, non divina tantum, atque inſolita opus eſt ope; verum etiam miſericordiæ miraculo opus eſt; obdurati quippe peccatoris converſio inter præcipua gratiæ miracula recenſenda eſt. Noſti non deeſſe, qui poſtquam peccarunt, & diu in calamitoſo hoc ſtatu permanſerunt, gratiam inveniunt: verum hæc ſingularia ſunt; cum e contra ſatis eſt, permittere Deum, res eo modo procedere, quo ſolent, ut in tuis ſceleribus moriaris. Verbo me expediam, poſt vitam flagitioſe actam reperire, fatum eſt peccatorum omnium, quos imitaris; te vero poſt tot moras, & cunctationes ſalvari, prorſus divinum miraculum eſt, cujus via exemplum reperies. *P. Maſſillon ſermone, qui eidem acceptus refertur, pro feria ſecunda poſt Paſſionis Dominicam.*

Scis etiam converſionis gratiam, quam expectas in morte, gratiarum omnium minime eſſe vulgarem; attamen cum te eadem indigniſſimum præbueris, tibi ad eamdem obtinendam jus eſſe contendis? Indigniſſimum propter hunc obdurationis characterem, cujus quanta ſit enormitas, bene noſti; indigniſſimum propter lumina, & afflatus Spiritus ſancti, quibus toties abuſus es; indigniſſimum propter divini verbi, myſteriorum, & dogmatum fructum, quem contempſiſti; indigniſſimum propter felicia ſtudia, quæ Deus tibi largitus eſt, & quæ tandiu in adeo pravum uſum convertiſti; indigniſſimum denique propter fallacem ſecuritatem, quam tibimet concinnaſti, & quæ ſcelus eſt ſcelerum omnium nequiſſimum. Abs te quæro: ſi unus tantum eſſet peccator, qui a Deo converſionis ſuæ gratiam expectare deberet, hiccine tibi ſimilis eſſet? & ſi uni tantum peccatori metuendum eſſet, nonne ipſe vereri deberes, ut in caput tuum Cęli maledictio ſæviret, atque ne reprobareris tanquam reus omni prorſus venia indigniſſimus? *Idem.*

Pœnitentia in morte rara, & difficilis

Inſignes de malo in bonum mutationes momento nequaquam fiunt. Mutatio vero pravæ naturæ in bonam inſignis eſt: neque huic ſufficit momentum mortis; atque vera pœnitentia tunc temporis adeo rara eſt, ut miraculi loco poſſit haberi. Videmus ea omnia, quæ difficilia ſunt, raro contingere; peccatoris vero converſio nunquam tantum, quantum in morte difficilis. Corporis dolores ſpiritum opprimunt, qui non niſi ex habitu operatur; tunc enim deficit natura, neque vitium quidquam ſupereſt niſi pro iis rebus, quas facere conſuevit. Qui pati non didicit, cum ægrotat, ſemper conqueritur, eique moleſta videntur quæcumque fiunt, ut aliquod ipſi ſolatium afferatur; qui nunquam pietatem, ac religionem coluit, illius actus elicere, ejuſque ſolida præbere ſigna non poteſt. *P. Nouet in receſſu ad ſeſe morti præparandos.*

Quæretis me, & in peccato veſtro moriemini. Quam terribilia hæc verba ſunt. Quid, Domine! Nunne tibi tanta bonitas eſt, ut hominum ingratiſſimo parcas, dummodo tibi illatæ injuriæ ipſum pœniteat? Nonne pollicitus es, ubi peccator ad te fuerit converſus, te iniquitatum illius oblitũrum? Omnia hæc vera ſunt; attamen nihil horum vulgo adimpletur in eo, qui in extremum vitæ ſpatium ſuam diſtulit converſionem; etenim pœnitentia illius ut plurimum vera pœnitentia non eſt, ſed mera mentis agitatio, tumultus conſcientiæ, ſuæ damnationis præſenſio, &, abſit verbo invidia, morbi animæ deſperati ſymptoma. Ut bona fiat pœnitentia, opus eſt, cor ita peccatum oderit, ut actuali, quam habet, voluntate pro Deo ſtandum eſſet, etiamſi in iis occaſionibus eſſet, in quibus peccare conſuevit: opus eſt, ut voluntatis hujus vi præſto ſit omnibus infringendis vinculis, quibus peccato adhæreſcit, & efficiat, ut in tota vitæ ſuæ ratione Jeſu Chriſti præcepta refulgeant: opus eſt, ut noxiæ voluptates, quibus illectus fuit, illi diſpliceant; ut pauperum ſubſtantia, qua locupletatus eſt, jam illi immane videatur onus, quo velit ſtatim in arena liberari; ut odia irreconciliabilia, quibus cor illius ulceratum erat, in chriſtianæ charitatis ſenſus mutentur: ut denique peccator hic nova fit creatura, & Jeſus Chriſtus per ſpiritum novum in ipſo formetur: alioquin pœnitentia hæc non aliud eſt, quam exterior tantummodo cortex, & fallax ſpecies pœnitentiæ. Quæro autem abs te, utrum pœnitentia ex mortis timore profecta has omnes habeat conditiones? Itane cor immutat, ut ſi convaluerit, præſto ſit vitiis omnibus diſcendis? Quot illi ſunt ita affecti, ut nihil illis præter facultatem, & impunitatem deſit, ut adhuc incompoſitis ſuis indulgeant cupiditatibus? Scelerum patratorum dolor cauſa non eſt, S. Auguſtinus ait, quæ ex impiorum labiis eliciat preces, quas morituri effundunt Deo: hęc pœnitentiæ imago ex corde illorum nequaquam proficiſcitur; ſed violentus motus eſt, quem mortis parit formido. *P. Guilleminet c. 14 de ſapientia chriſtiana.*

Pœnitentia in extremum vitæ ſpatium dilata vulgo falſa.

Quæ cum ita ſint, quomodo audeas in mortem differre converſionem tuam, ut cum Deo redeas in gratiam? Quis tibi dixit non defuturam tibi facultatem, ac tempus extremo eo vitæ ſpatio temet convertendi? te ex capite non laboraturum, ita ut omni prorſus vi cognoſcendi careas? te immunem futurum ab aliis caſibus, qui ſubitam mortem poſſunt inferre? Quis tibi ſpopondit voluntatem tuam momento iri immutatum, atque efficaciter abominaturam eſſe, quidquid ſemper ardentiſſime deperiit? Quis denique tibi polliceri poterit, ſi te tunc temporis pœnituerit, nullam pœnitentiæ tuæ defuturam ex iis conditionibus, quas expetit Deus? Sacramenta, quæ recipies, damnationi tuæ cumulum non additura, & peccata omnia, quæ admittis ita pœnitentiam procraſtinans, nequaquam in caput tuum detractura effectum terribilium harum minarum: vocavi te, & voci meæ obtemperare noluiſti; manum tibi tetendi, & ne adjuvantem quidem reſpexiſti; minas meas in ludibrium vertiſti, & conſilia mea contempſiſti; ego quoque in interitu tuo ridebo, & ſubſannabo? *Idem.*

Producit Deus vitę noſtrę curriculum, ut noſmet

convertendi nobis tribuat tempus; nos vero in recentibus ſceleribus perpetrandis illa impendimus momenta, quæ divina bonitas nobis concedit, ut ea omnia, quæ patravimus, expientur a nobis. Quin debita noſtra diſſolvamus, recentia in dies conflamus, & indeſinenter aliquid huic iræ theſauro aggerimus, quem in diem ultionis theſaurizamus. Si decem ab hinc annis te ex hac vita abſtuliſſet Deus, facilius tibi reddenda ratio fuiſſet, neque conſcientia tua iis onuſta eſſet criminibus, quæ deinceps gravia, numeroque carentia patraſti. Nemo eſt, qui ſecum non afferat inevitabilem peccatorum per penitentiam expiandorum neceſſitatem; interim longe nocentior es, quam olim, at non ideo magis te pœnitet. *Specimen ſermonum pro Dominica 15. poſt Pentecoſten.*

Converſionem craſtinando peccatorum numerus ſemper augetur.

Speras te ſub mortis horam convertendum? Fallas, inaniſque ſpes. In hora mortis peccatum majorem vim obtinebit; ira Dei major erit, quam in vita; atque ita converſio multo erit difficilior. Sed præterquamquod peccatum tunc majorem vim obtinebit, peccator majorem habebit imbecillitatem. Hominis virtus a gratia proficiſcitur; ejus vero infirmitas a peccato. Peccator autem obduratus pauciores habebit in morte gratias, ac majori peccatorum numero obruetur, quæ tanquam onerosa ſarcina animæ illius incumbens facultatem eidem auferet ſeſe ad Deum attollendi. Spiritus ejus profundis peccati vulneribus ſaucius, atque in iniquitatum ſuarum lectulo projectus non majorem habebit vim, quam languens corpus in lectulo mortis. *Ibidem pro prima Dominica poſt Epiphaniam.*

Peccatoris converſio in morte difficilior futura eſt, quam in vita.

Quicumque peccator pœnitentiam agere differt, periculum ſubit vel nunquam, vel in morte dumtaxat ſeſe convertendi: ſed addendum eſt, peccatorem, qui in morte tantum convertitur, adhuc ſubire periculum ſeſe male convertendi. Et ſane pauci ſunt homines, qui mori velint impœnitentes; neque multi illi ſunt, quibus certa hæc ſtetit ſententia, nonniſi in morte pœnitentiam agendi. Proponunt enim tunc tandem ſeſe convertere, ubi juventus abierit, ubi libido deferbuerit, ubi ſatis factum fuerit ambitioni. Hos ego dico vel nunquam, vel in morte ſeſe converſuros, quo tempore dixi imminere periculum fore, ut ſeſe convertentes male convertantur propter rationes, quas ſuperius attulimus. *P. Aurelianenſis ſermone de converſione.*

De converſionis dilatione generatim.

Confidentia ſeſe aliquando convertendi in eo, qui in præſentiarum ſe minime convertit, ad impœnitentiam adducit, vim enim inferens miſericordiæ, ut peccatorem deſerat, in abuſus ejuſdem pœnam hunc ſuapte natura divinæ juſtitiæ meretur effectum. Hæc enim confidentia perniciosiſſimam parit illuſionum omnium, in quas peccatores in morte dumtaxat pœnitentiam agentes labi divina permittit juſtitia: cum enim pœnitentiam tanquam rem facilem conſiderare conſueverint, plurima omittunt, quæ magni momenti ſunt, rati ſe facere plura iis, quæ requiruntur. Inde fallaces illę tranquillitates, quas homines ſemper proni ad ea credenda, quæ cupiunt, reſpiciunt veluti effectus gratiæ, & prędeſtinationis ejus, qui veri ſunt conſummatæ reprobationis effectus, eo magis funeſti, quia boni ſpeciem præſeferentes malum ſunt immedicabile. Deſperatio quidem magnum eſt malum, & agitationes, quas gignit, aliquid habent valde horrendum; ſed audacter dico; moriens minorem mihi injicit terrorem inter tetras cogitationes, quæ deſperationis tentationem illi ſuggerunt, quam in ea tranquillitate, quam immodica confidentia producit. Ad deſperationem infringendam gregarius quilibet confeſſarius valida ſemper habet arma, quibus ſine metu uti poteſt; ad confidentiam vero ſuperandam conſultiſſimus quiſque nonniſi infirmiſſima, atque uſus difficillimi arma diſtringit. *Idem.*

De falſa ſe aliquando convertendi confidentia.

Nequicquam aperietis aures eccleſiæ monitis, aliiſque Jeſu Chriſti conſiliis eo tempore, quo penitentiam agere cupietis, ſi modo illas obſtruitis; nequicquam penitentiæ neceſſitatem intelligetis, ſi in ſimplicibus tantum, atque commentitiis deliberationibus immorantes illas adimplere nunquam maturabitis. Penitentiam differre, veſtra quidem ſententia, eſt illius expectare momentum; mea vero, illius agendæ occaſionem amittere, & penitentiam deſerere: veſtra eſt, adhuc aliquot annos in peccato traducere; mea, in peccato decedere; veſtra, ſimplex eſt officii dilatio; mea, finalis eſt reprobatio. Etenim ut non loquamur de repentinis caſibus, quibus morte occupari poteſtis, quamvis vobis concederem ſatis tranquilla morte vos obituros, neque defuturum vobis tempus, quo penitentiam agere valeatis, quid diſcriminis intereſſe putatis inter penitentiam, quæ a morientibus fit, & finalem impenitentiam? Ego ſane, ſi ex communi rerum curſu judicium ferendum eſt, nihil diſcriminis inter utramque reperio; & ſi quando reperitur, miraculum eſt Deo uni cognitum, quemadmodum ipſe unus eſt, qui miraculum illud valeat operari. *Sermo manuſcriptus, cujus auctorem ferunt P. de la Rue.*

Converſionem differre eſt, velle nunquam ex corde converti.

Nihil immitius eſt, quam bonitas contempta, & patientia fatigata. Senex es, & peccant ſenes. Vitæ tuæ diuturnitas breviorem non facit peccatorum tuorum diuturnitatem; anni tui producti inutilia ſunt divinæ miſericordiæ dona. Hæc ergo ſpectare debes veluti tot Dei maledicta, S. Gregorius inquit, atque tot reprobationis tuæ pignora: *Ipſa prorogata pietatis tempora, quaſi damnationis argumenta teneamus;* hos enim divinæ bonitatis effectus negligens mereris, tibi validiores denegari gratias, ut converſionem tuam opereris. *Idem.*

Deus paſſim gratiam ſuam in morte illis negat, qui eam in vita contempſerunt.

Eo fortaſſe ades, Auditor, prope ætatis tuæ finem; infirmitates tuæ tibi mortem non procul abeſſe pronuntiant; de vitæ brevitate quereris; velles te eſſe immortalem, ut libido tua eſſet immortalis; & putas in morte beatam immortalitatem præparandam eſſe tibi, qui beatitudinem tuam in peccati tui immortalitate conſtituiſti? De Deo ex temet ipſo fer judicium. Quænam eſſet tui cordis affectio erga eum, qui æternum tibi eſſet ingratus, cui quotidie acceptas injurias dimitteres, & qui a te rebellis quotidie deficeret? Nonne tandem illum ferendo fatigareris? nonne te illius ingratitudinis tæderet? nonne ſuccenſeres? &c. *Idem.*

At enim ſceleſtos videmus homines, quorum mors ipſis etiam bonis eſt invidenda; qui poſt vitam in omni flagitiorum genere impudentiſſime tranſactam, ut dicitis, mortui ſunt, ut veros Chriſtianos, veroſque Sanctos decet. Quam modico pretio ſanctitatem comparari poſſe arbitramini, S. Gregorius Nazianzenus ait! Nos uno die, uno momento ſanctos efficimus; & ex veſtra ſententia ſatis eſt ſanctum eſſe cupere, ut re ipſa aliquis Sanctus fiat: *Unius diei Sanctos efficimus, qui nihil præter velle afferunt.* Scitote, quamvis ingentes lacrymarum imbres effuderint illi, attamen nequaquam mortuos eſſe, uti chriſtianum hominem decet; quia verus Chriſtianus penitentiam in mortem non rejicit. Verus Chriſtianus non expectat mortis momentum, ut ſe verum eſſe Chriſtianum oſtendat. Verus Chriſtianus omnibus diebus, omnibuſque vitæ momentis ad bene moriendum ſe præparat. *Sermo manuſcriptus.*

In morte licet homines pœnitentiæ peragendæ tempus haberemus, ſæpe illam peragere non poſſemus propter obices, qui occurrunt.

Quoniam tunc temporis vix veſtri compotes eritis propter infirmitatem, ad quam vos veſtra ægritudo redegerit, tunc facere cogemini ea potius, quæ faciunt alii, quam quæ ipſi facere velletis, & quæ vere a vobis facienda ſunt. Mihi credite, uxoris ejulatus, lacrymæ filiorum, qui unice amantur, maximam habent vim in animo, quem vis morbi fregit, ſatiſque potentes ſunt, quæcumque ſuſcipiantur conſilia, ut prohibeant, ne munere veſtro perfungamini, neque ſatisfaciatis juſtitię, & charitatis officiis, quibus citra ſalutis periculum deeſſe minime licet: *Si expectaveris infirmitatem,* S. Auguſtinus ait, *vel minis, vel blanditiis duceris, quo tu non vis.* Immo neque nobiſmet promittere poſſumus tunc eam ſpiritus libertatem eſſe habituros, quæ neceſſaria eſt, ut cogitetis voſmet, ſicuti opus eſt, convertere, & rite peccata veſtra confiteri. Namque quomodonam homo, cujus

corpus

corpus violento affectum eſt morbo, cujus ſenſus ſopiti ſunt, cujus ſpiritus corporeæ affectionis particeps languens, & æger eſt; homo dolore confectus propter crudelem, ac inevitabilem ſeparationem rerum omnium, quas impenſius amavit, ſexcentis impeditus negotiis, quibus conſuli cupit, ſexcentis iiſque funeſtis excruciatus objectis, futuri incerti, æternique adſpectu perterritus; homo, inquam, in hoc ſtatu, cui nunquam ſatis libertatis eſt, ut vel minimis vacet negotiis, quomodonam par eſſe poteſt rei tantæ neceſſitatis ſimul, atque difficultatis? *P. Nepven, libro de præparatione ad mortem.*

Quam periculoſum ſit converſionem in mortis horam rejicere.

Omnino periculoſum eſt converſionis cogitationes in mortem rejicere; hæc enim deliberatio complectitur voluntatem ſubeundi periculum damnationis, ſi inexpectata morte occuperis; nulla enim adhibetur præcautio contra mortes, quæ repente ſæviunt, & opprimunt. Hæc autem deliberatio adeo ſenſu omni caret, ut homines nunquam in iis, quæ res terrenas reſpiciunt, paria capiant conſilia. Unquamne viſus fuit, exempli gratia, princeps adeo inſanus, qui adulteratæ margaritæ lucrum facturus vitam, honorem, regnumque ſuum in diſcrimen adduceret? Attamen hæc longe minor eſſet inſania præ illa, qua mortalis ſe ipſum in periculum adducit infiniti boni quidem amittendi, infinitæ vero ſubeundæ calamitatis pro terrena re, quæcumque tandem ea ſit. Hoc nihilominus faciunt, qui tunc de ſe ipſis cogitare expectant, cum jamjam erunt morituri. Hæc non ſtultitia tantum eſt, ſed noxia ſtultitia, quæ Deum irritat per juſtitiæ ejuſdem contemptum, quæ violat præceptum pœnitentiæ ab illo nobis irrogatum, quæ ejuſdem abutitur patientia, atque miſericordia, quæ meretur in morte eas ab illo negari gratias, quæ in vita neglectæ fuerunt. *Specimen Ethicum tractatu primo de Noviſſimis c. 5.*

Abyſſi tantum, præruptaque præcipitia undequaque illis circumſtant, qui ita in mortem differunt pœnitentiæ cogitationem, ut ulterius illam differre minime valeant. Omnia illis æque periculoſa ſunt; mentis ſtupiditas, ac libertas; mortis oblivio, & recordatio: hæc enim ſpiritus libertas ſæpe locum præbet periculoſiſſimæ tentationi, qua eo in ſtatu aliquis oppugnari poſſit, videlicet ingentis terroris, qui efficit, ut anima omnino deſperet; cui nemo magis patet, quam qui, dum proſpera fruerentur valetudine, nunquam de morte, atque converſione ſua fuere ſolliciti. Quanquam eo in ſtatu nequaquam deeſſet omnis ſpiritus præſentia, quæ deſideranda videtur, putaſne multum confidendum eſſe in his pœnitentiæ argumentis, quæ exiguo tantum intervallo mortem præcedunt? Hoc non eſt judicium, quod de illis ſemper tulit eccleſia, quæ e contra ſuſpicione non vacare nunquam exiſtimavit; atque pœnitentiæ ſubdidit eos, quos hoc in ſtatu reconciliaverat, quaſi omnino abſolutionem non recepiſſent, pro nihilo fere habens, quidquid toto ægritudinis ſuæ tempore fecerant. *Id.*

Inſignis eorum temeritas, qui in ſe pore confidens, & pœnitentiam procraſtinans

Ex iis omnibus, quæ ad peccatoris pœnitentiam requiruntur, ne unum quidem eſt, quod omnino in illius poteſtate poſitum eſſe valeat affirmari. Illud vero, quod omnium minime pendet ab eodem, tempus eſt; & quamvis de craſtina tantum ageretur die, hanc ſibimet tuto promittere nequit. Converſionem autem rejicere non in craſtinum, ſed in annos plures, eamque cum hac exitus ſecuritate rejicere, idem eſt ac illudere omnibus hominibus, quibus ſana mens eſt; his enim fucus fieri velle, eiſque probare, quod te vere convertere velis, idem eſt ac ſibimet ipſi illudere, atque temeraria ſpe ſe ipſum fallere. Incredibile eſt hac in re, in qua de eo agitur, quod eſſe debet chariſſimum, tibi conſulere velle, cum ultro, alacrique animo temer conjicis in diſcrimen tibimet omnino non conſulendi. Si par ſperandi, ac metuendi adeſſet cauſa, tunc adhuc extra omnem veriſimilitudinem eſſet deliberatio illa, qua diſtineris; quid autem cum longe plures, gravioreſque metuendi, quam ſperandi ſint cauſæ! *Liber cui titulus: Animadverſiones in varia Ethica argumenta. Tom. 3.*

Saluti veſtræ inutiles efficitis gratias, quibus præclare uti poſſetis, & nihilominus tamen vos aſſecuturos ſperatis gratias, quibus indigetis, ut ſalutem conſequamini, & quæ nequaquam ſunt in veſtra poteſtate? Præſens tempus abire ſinitis, quin aliquem inde fructum percipiatis, & futurum quantumvis incertum vobis non defuturum ſperatis! Bonos afflatus, quibus urgemini, ut veſtræ ſaluti conſulatis, negligitis; & validiores, quibus urgeamini, expectatis, quamvis ſemper voſmet eiſdem in dies magis indignos probetis, nullumque ſperandi locum habeatis. Denique in jocum vertitis rationes omnes, propter quas timere debetis, & fruſtra æterna, quæ imminet vobis, calamitas ob oculos exhibetur. Crederene poſſet quiſpiam futurum, ut non aliam agendi rationem ſuſciperetis, ſi e periculo, quod vobis impendet, non tutiſſimam evadendi ſpem haberetis, vel niſi vobis eſſet, unde ſcelera veſtra probaretis? At falluntur ne qui hoc de vobis ferunt judicium? Vivite ergo uſque ad mortem quemadmodum hodierna die vivitis: in via bona eſtis, cur inde egrediendum, cur alia vobis ineunda via eſt? Hoc pacto vobiſcum loqui, idem eſt ac aliis verbis dicere, nunquam fore, ut convertamini. *Idem.*

Converſionem differre eſt omnia periclitari, ac nullam ſibi ſpem relinquere.

Si verum eſt, Deum paſſim pœnitentiæ gratiam in morte conferre, ut in nobis hanc alat ſpem; cur ille in omnibus ſacrorum Bibliorum paginis ſpem hanc nobis eripuit? Cur nunquam dixit ſe præſto eſſe, ut illam concedat? Cur immo contrarium dixit: *Ridebo, ſubſannabo, non exaudiam*, Prov. 1. *& in peccato veſtro moriemini?* Joan. 7. & 8. Hic neque de miſericordia, neque de gratia verba fieri audio. Ex iis ergo, quæ dixi, judicate, quomodonam ille ſit in obſtinatum peccatorem affectus. Verum neque hic immoror, judicate ex iis, quæ fecit; ſi verum eſt gratiam hanc unquam fuiſſe promiſſam, veriſimile eſt ex eo tempore, ex quo peccatores morientes extiterunt, Deum, ut promiſſionibus ſuis fidem conciliaret, aliqua oſtenſurum exempla fuiſſe peccatoris obdurati, qui tamen jamjam animam efflaturus gratiæ coronam exhibuit. Aliquod igitur exemplum afferte. S. Bernardus unum dumtaxat ſe inveniſſe teſtatur, bonum videlicet latronem in cruce. Vos converſionis ejus tarditatem reſpicitis, ego vero, Sanctus ait, illius admiror celeritatem? *Cito ignoſcis Dominus, quia cito ille convertitur.* Et ſane nonne in latronis hujus fidelitate, docilitate, prompta obedientia, ſubito ardore pœnitentiæ nonne pertinaciſſimæ nequitiæ veſtræ damnationem invenietis? Ubinam ergo reperietis exempla, quæ vobis velificentur, ſi exemplum hoc adeo publicum vobis palam adeo adverſatur? *Ex ſermonibus, qui Patris de la Rue eſſe perhibentur, ſermone hujus argumenti pro feria 5. poſt quartam Quadrageſimæ Dominicam.*

Mirecunda magis, quæ ſperanda eſt peccatori pœnitentiam in mortem differenti.

Peccatori morienti nullũ ſperandi ſupereſſe locum non aſſero. Dominus noſter Latroni gratiam contulit, ut poteſtatis ſuæ magnitudinem nobis oſtenderet, ac ſpem noſtram fulciret; ſed uni illi hanc tribuit, & præterea nemini eam conceſſiſſe videtur, ut oſtenderet terrorem noſtrum ſemper accedere debere ſpem, & quod ſemel ille fecit in adeo ſingulari occaſione, eſſe meræ ſuæ bonitatis effectum. Differre igitur pœnitentiam, eamque in mortem uſque differre, eſt ſalutem ſuam ſpei miraculi committere. Verum hæccine agendi ratio venia digna eſt, ac talis eſt, quæ in mentem vel mediocri ſenſu præditam cadere poſſit, ex miraculo parum adeo communi efficere fundamentum negotii illius, quo non aliud vel delicatius eſt, vel difficilius, videlicet noſtræ ſalutis? *Idem.*

Fruſtra ſperant peccatores ſe noviſſimis vitæ ſuæ annis vivendi rationem eſſe immutaturos, & poſtquam omnibus nequiſſimis cupiditatibus ſuis ſatisfecerint, atque turpiſſimis libidinibus ingurgitaverint, tandem ex vitiorum cœno evaſuros, acturos pœnitentiam, ac Deo fideliſſime adhæſuros. Vitam vanam, & noxiam mors nocens, & execrabilis ſequitur; ita morimur, ut viximus. Veritatem hanc millies nobis Jeſus Chriſtus prædicavit, nihil frequentius in Sanctorum Patrum ſcriptis occurrit,

& experientia hæc in re adeo generalis eſt, ut fuſius hoc perſequi argumentum inutile cenſeam. Videlicet morti proximi eadem habemus ſtudia, errores eoſdem, qui nos perdiderunt, cum perfecta valetudine perfrueremur. Inter morientem peccatorem, & eum, qui in improbitate ſua debacchatur, hoc unum diſcrimen eſt, quod jamjam morituros tunc licet invitus animo quædam reputat, quæ antea ſemper ſumma cura evitaverat; quæ in ſe quidem ſolatio plena ſunt, & ſæpe ſunt promptæ converſionis principium, cum ſponte, & ad aeas illa meditamur; ſed quæ terrorem, ac formidinem injiciunt, cum in peccatore ſimul cum mortis proximæ circumſtantia inveniuntur. *Ex manuſcripto ſermone P. Stephani Chamillard.*

Difficultas ſeſe convertendi in morte.

Verum eſt ad extremum uſque ſpiritum, peccatorem in pœnitentia gratiam invenire poſſe, & ſalutaribus ejuſdem imbribus omnes ſuas iniquitates eluere; verum inde etiam graviores ejuſdem terrores procedunt; etenim paſſim illum occupat mors, quæ accedit, & ingruit ne cogitanti quidem. Si ſeſe diſponere vult ad eccleſiæ Sacramenta recipienda, ideoque ad ſeſe colligendum, ac ſtatum conſcientiæ ſuæ cognoſcendum, ibi invenit impeditiſſimum chaos, quod nullo pacto poteſt expedire. Si ad Deum ſeſe convertere, ejuſque miſericordiam vult implorare, nulla re afficitur; cæterumque ſatis in corde ſuo ſentit, quam indignus ſit venia, quam non adeo facile mereri poteſt, & quæ magis efficacem, ſincerumque reditum poſcit. Interim urget hora, mors advenit; peccatori, ſeu paratus ille ſit, ſive imparatus, ſtatim coram Deo prodeundum eſt. *P. Giroust, Sermone de bona morte.*

Converſionem in mortem differre magnus ſalutis ſcopulus eſt.

Si noſtræ ſalutis negotium in morte duntaxat abſolvitur, dicet quiſpiam, quænam hæc tanta eſt feſtinandi neceſſitas? nunquid aliquandiu non poteſt differri? Nonne ſeveriſſima etiam principum decreta in cauſis, quæ majoris habentur momenti, moram aliquam concedunt? Hic maximus eſt noſtræ ſalutis ſcopulus propter quamplurima naufragia infamis. Cum enim omnes homines ſibi diuturnam polliceantur vitam, ſæpe in futurum tempus æternitatis ſuæ curam rejiciunt; ſed ſecreta quadam providentia, quæ vulgo eorum præſumptionem improviſa morte punit, & deceſſus eorum accelerat horam, ut vitæ diminutione ſcelerum eorumdem curſum inhibeat; ſe ipſos iis rebus omnibus oppreſſos vident, in quibus confidebant, tempore, quo, ubi minus exiſtimant, deſtituuntur; gratia, a qua deſeruntur, Deo ita ulciſcente ſuæ bonitatis abuſum; propria denique voluntate, quæ odiſſe non valens, quod ſemper amavit, in criminoſis affectionibus ſuis perſeverat, & licet mortis terrores irruant, ſervat tamen uſque ad ſepulchrum ſecretum quemdam ſuorum flagitiorum amorem. *Auctor Anonymus.*

Pœnitentiam differre non debemus mortis horam ignorantes.

Quot in hac adſunt corona, quibus vitæ terminus, & mortis momentum non procul abeſt? Et quot ea illic hoc quam longiſſime abeſſe arbitrantur? Si Deus eo, quo loquor, momento mihi ſingillatim indigitaret, ut horum ſingulos de hoc ſuggeſtu alloquens dicerem; frater mi, qui hoc minime cogitas, conſcientiæ tuæ diſponere debes; cras enim morieris; & nunc extremum voce mea te admonet Deus: ſi ita ad eos loquerer, & certi eſſent mihi a Deo hoc revelatum fuiſſe, ne unus quidem eſſet, qui non converteretur, atque ſtatim e veſtigio omnes affectiones ſuas non relinqueret, ne unus quidem, qui illico in arena pœnitentiam non ageret, quin vel unum cunctaretur momentum. Cur? certi quippe eſſent extremum diem ſuum adeſſe, neque vellent reliqui temporis jacturam facere. Eheu Fideles! cur non facitis, quod illi facerent? cur illi modo non faciunt, quod tunc facerent? Ullamne habemus cautionem contra vitæ inconſtantiam, & mortis incertitudinem &c. *P. Bourdaloue in veris ſermonibus ſuis tomo 1. ſermone de pœnitentiæ ſeveritate.*

Divites in morte de ſuis cogitant divitiis.

Quid dicam de funeſto hoc amore, quem divites ad mortem uſque fovent pro bonis, quæ tot laboribus compararunt, & quæ illis omnem auferunt curam, quam ſpiritus ipſorum alia in re collocare poſſet per crudelitatem illi tyrannorum ſimilem, ſub quorum poteſtate olim Dei populus premebatur? Spiritus anguſtia, ad quam ſervitus olim filios Iſrael redegerat, tanta erat, Scriptura inquit, ut audire non poſſent Moyſem ſibi de promiſſa terra loquentem. Mundanorum ſervitus ſub ſæcularium bonorum amore ad mortem uſque gementium minus gravis non eſt, quamvis minus ſentiatur. Fruſtra ſacerdos apud illos de Deo, deque promiſſa terra verba facit: *Non acquieverunt illi propter anguſtiam ſpiritus & opus duriſſimum.* Cura, quam impenderunt, ut divitias ſuas congregarent, & quam adhuc impendunt, ut illas teneant, licet morientes, inani decepti ſpe ſe nondum fortaſſe morituros, & futurum, ut iiſdem adhuc indigeant, cura eſt, quæ reliquas omnes exhaurit. Hæc cogitatio eſt omnes abſumens cogitationes, nihilque reliquum facit in mente eorum, quod in uſum ſuum non convertat. *Auctor ſermonum chriſtianorum pro prima Pentecoſten Dominica.*

De illis, qui pœnitentiam ad ſenium rejiciunt.

Ego vado, & quæretis me &c. Sunt, qui Jeſum Chriſtum quærunt, nec inveniunt, quia illum male quærunt. Sed quoniam ſperant mortales ſe nequaquam futuros in numero eorum male quærentium, addendum eſt, ut hoc omne perfugium illis auferatur, a pleriſque eorum, qui Jeſum in extrema quærunt ſenectute, hunc male quæri, nec inveniri. Veritas hæc nimis aperte confirmatur experientia. Nihil infrequentius eſt, quam ætatis in ſenibus immutatio; moriuntur fere ſemper quemadmodum vixerunt. Eorum judicia ſunt quodammodo immobilia, & immutabilia, eorum præjudicia ineffabilia, eorumque habitus in mortem uſque perſeverantes. Quod ſi aliqua vel levi idea neceſſitatis immutandæ vitæ moventur, ea mobilitate, qua eamdem ſectantur, eos eorum non admodum illa affectum videtur, & quamcumque pœnitentiæ ſpeciem extrinſecus præſeferebant, fallacem, & merum timoris omnino humani effectum fuiſſe innoteſcit. *Specimen Ethicum in evangelium feriæ quintæ poſt alterum Quadrageſimæ Dominicam.*

Ingratitudo eſt abuti eo tempore, quod nobis ad pœnitentiam agendam concedit Deus.

An ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Apoſtolus non innuit ſolum, Deum peccatoribus præbere ſpatium pœnitentiæ, eiſque relinquere tempus, & occaſiones, quibus uti valeant gratia, quam offert ipſis, ut ſalutem ſuam operentur; verum etiam probat, Deo non aliam magis validam, & efficacem ſuppetere rationem, ut nobis converſionem noſtram perſuadeat, quam ſuam nobis oſtendendo patientiam. Etenim nonne vere dicendum eſt graviſſimum eſſe ingrati animi vitium hominis illius, qui Deum adeo bonum videt, ut eos tandiu ad pœnitentiam expectaverit, & nihilominus ejuſdem abutitur patientia, ut illum offendere perſeveret ſuam differens converſionem? O Deus! Quam efficax fuit Jonæ prædicatio in corde Ninivitarum! Ubi ſolum propoſuit, adhuc quadraginta dierum ſpatium illis ad peccatum relinquendum concedi, ſtatim permiſſo tempore uſi ſunt, ut auſteriſſimam agerent pœnitentiam. Sed heu! quot effluxerunt anni, ex quo Deus hujus Chriſtiani converſionem expectat! & interim hic conceſſa abutitur cunctatione. Nonne jure dicere poſſumus ipſum jugiter abuti divina bonitate, ac patientia? *Birent, Sermone pro feria 4. poſt primam Quadrageſimæ Dominicam.*

Peccator qui differt converſionem, Dei patientiam delaſſat.

Deus paſſim peccatoribus, dum vivunt, plurimum temporis ſpatiū concedit, ut agant pœnitentiā; illos diu ſuſtinet, ut opportunum inveniat tempus eos ad ſe pertrahendi, efficiendique, ut vocem ſuam audiant: *pœnitentiam agite.* Patienter hunc expectat diem;

vigin-

viginti, ac triginta annos hac mente, & hoc conſilio præſtolatur. Peccator vero cum differt converſionem, quid agit? Tempore abutitur ad pœnitentiam longius removendam; & quin Dei bonitati, ac miſericordiæ reſpondeat, ejuſdem irritat juſtitiam: & quin ſalutem ſuam operetur, in criminibus ſuis perſeverat. Nonne hoc eſt divina abuti bonitate, cum, quin eidem tribuatur, quod a nobis expectat, & ad quod ob ſolam noſtram utilitatem nos urget, atque ſollicitat, non differamus ſolum, ſed eadem utamur dilatione in prorſus oppoſitos fines, videlicet ut in ſceleribus noſtris perſiſtamus, & ut criminum noſtrorum numerum augeatur? *Idem.*

Æquum eſt peccatori in morte negari a Deo pœnitentiam, quam ille toto vitæ tempore facere noluit.

Nonne hic ſatis magnus eſt divinæ bonitatis, & miſericordiæ conatus, vos quotidie invitare, ut anteactæ vivendi rationis pœniteat, temporis pernicitatem oſtendendo, ac periculum ne opprimamini vobis intentando? Hæc omnia vos immo ita confirmabunt in mente patientiam illius delaſſandi, & voſmet coram ipſo non humiliandi, niſi tunc temporis, quo inevitabilem interitum veſtrum videbitis, ejuſque brachium diſtricto enſe in caput veſtrum ſublatum, ut vobis lethale vulnus infligat? Cum ille gratia ſua vos ſollicitaret, dixiſtis: in morte, non hodie: in morte ad id animum appellemus, nunc alia nobis tranſigenda negotia ſunt: in morte, illud tempus eſt de Deo cogitandi; hoc vero tempus vitæ præſentis guſtandæ. Sed vita hæc jam præteriit; ecce ob oculos veſtros mors adeſt! Quid expectatis, niſi a Deo vobis morientibus negari id, quod viventes ipſi negaſtis? Ab eodem vobis oſtendi, vitam gratiæ quidem fuiſſe tempus, non voluptatis? Inſignis ergo pro quolibet vivente audacia, ac temeritas ſumma eſt omnem curam obtinendi gratiam pœnitentiæ in extremos dies vitæ conjicere. *Ex ſermonibus, qui P. Rue accepti referuntur, ſermone pro feria quinta poſt quartam Quadrageſima Dominicam.*

Exemplū Antiochi.

Antiochus ille, cujus inutilis pœnitentia toties in auribus veſtris perſonuit, Aſiæ dominator erat, totiuſque terror Orientis. Nonne maxime Domini gloriæ interfuiſſet Principis hujus, quo ætate illa nullus erat potentior, recipere ſubmiſſionem? videre illum magnifice reparantem damna, quæ Jeroſolymitano attulerat templo; verique Dei legem, qua late patebat ejus imperium, conſtituentem, ac ſeſe eidem ſubjicientem? Quem Antiochi converſio religioni progreſſum allatura non videbatur? His tamen Deus oculos claudere videtur, majoremque invenit gloriam, ac utilitatem indigitans terræ hujus principibus viris, fallacem ipſorum eſſe opinionem exiſtimantium ſe a Deo in gratiarum diſtributione diſtingui; atque ipſum ſibi honori ducere illis largiri veniam, quocumque tempore ſeſe ad illam exorandam velint demittere. Principes, quamvis pœnitentes videantur, reprobat; & prodigit, ut ita dicam, pœnitentiæ gratiam miſero latroni; quia in principum delictis majorem invenit nequitiam, & ingratitudinem. *Idem.*

Converſio in articulo mortis ut plurimum libera non eſt.

In corde fieri debet converſio: cor iſtud, atque voluntas, ut veram operetur converſionem, liberum eſſe debet, ſincerum, & conſtans; quæ inevitabiles ſunt conditiones. Peccatoris autem morientis voluntas non ſolum libera non eſt, ſed coacta: non ſolum ſincera non eſt, ſed ſimulata; non ſolum conſtans non eſt, ſed fluxa, fragilis, & mutationi obnoxia. Ubi tales ſunt cordis diſpoſitiones, quid illis confidi poteſt? Nulla eſt ſine libertate converſio. Divortium, quod tunc cum mundo facis, nunquid liberum eſt? nonne immo vere fit ab invito? Relinquis peccata tua, S. Ambroſius ait: falleris, tua te peccata relinquunt. Et conſtat ratio: illane reliquiſti, dum adhuc ſervare poſſes? Occaſiones, ac ſocietates relinquis: falſum eſt; te occaſiones, & ſocietates relinquunt. Ratio eſt: donec illis fidelis eſſe potuiſti, eas unquamne reliquiſti? Vitam tuam in peccatorum tuorum ſatisfactionem effundis: ridicula propoſitio: Deus a te hanc vitam divellit. Ratio eſt: nunquam niſi de vita fuiſti ſollicitus, donec illam adhuc ſervare te poſſe putaſti. Quænam tibi haberi poteſt gratia ob involuntarium hoc ſacrificium? *Idem.*

Qui pœnitentiam in mortem diſtulere, plerumque nimis infirmi ſunt contra tentationes quibus tūc oppugnantur.

Moriens autem reſiſtere poteris tentationibus, quæ tunc accidunt, & quæ ſuum tunc furorem ingeminant? Dum viveres illas nunquam repellere didiciſti, quomodo autem illas jamjam moriturus repelles? Dum bona frueris valetudine, quid requiritur, ut ab eodem pœnitentiæ tribunali, & eucharistica menſa recedens gratiam amittas? Nihil plerumque, niſi recordatio, levis imaginatio, momentanea attentio importunis phantaſmatibus, quæ tuas cogitationes corrumpunt, & cum quibus per habitum quamdam iniiſti familiaritatem: nihil ultra bene valenti opus eſt, ut te in ſcelus iterum mergant. Quid autem amplius requiritur in dolorum oppreſſione, in ætatis conatibus, quos tunc dæmon inſtaurat, ut iterum ſibi poſſeſſionem ejus animæ acquirat, cui ſemper dominatus eſt? unicum habituale peccatum ſeſe tuæ offerat cogitationi, quod vel unico momento cor tuum in eo requieſcat, jam actum eſt; ſi oculum ad hoc phantaſma converteris, ſi in eodem oblectaris, hic extremus erit vitæ tuæ ſpiritus, extremumque, & lethale animæ tuæ vulnus: vulnus quidem inexpectatum, ſed immedicabile; jam in æternum, ac in nullam reditus ſpem interiiſti. *Idem.*

Tempus, in quod pœnitentia differtur, incertum eſt.

Confidine poteſt in tempore, quod adeo incertum eſt? Statuto tempore agam pœnitentiam, verum tunc adhuc mihi ſupererit tempus? Saluti meæ vacabo tempore ſenectutis meæ: at ullane mihi erit ſenectus? Quo ſcis, utrum ex te nocte hac anima ſit repetenda? *Hac nocte animam tuam repetent a te.* Luc. 12. Dies craſtinus defecit homini evangelico magna meditanti. Quot opprimuntur, alius quidem menſæ accumbens, alius alea tempus ludens, alius ſuis negotiis invigilans? Hoc ipſum tibi fortaſſe continget: quo autem tot inutilia tibi tunc deſideria? *Væ Babylon!* Apoc. 18. Angelus Apocalypſis ajebat: Cur? quia terribilium Dei judiciorum advenit hora; quia ad fatalem eam perveniſti diem, quam minime expectabas, & inanium deſideriorum tuorum fructus evanuerunt. Vides ante te momentum receſſus tui, ubi omnibus affectionibus vacuus, ac ſæculi lenociniis expeditus totam incipies converſionem: momentum hoc deſignas, illud digito tangis, jamjam adeſſe imaginaris; attamen ab illo tam procul abes, quam ſi nunquam eſſet futurum: *Væ Babylon!* ſi enim pretioſum hoc negligetis momentum, quod pœnitentiæ tuæ tempus eſſe debet; momentum hoc, quod eſt tuorum deſideriorum objectum, tibi auferet mors, & momentum, quod tibi præſtituis, nunquam adveniet. *Idem ſerm. pro feria 3. Hebdomada Paſſionis.*

Fallaces ſpes, quibus homines innituntur, ut ſuam differant converſionem.

Omnes cunctationum noſtrarum cauſæ triplici ſpei innituntur; nobis non defuturum tempus, neque defuturam nobis gratiam ad ea, quæ proponimus, efficienda, necnon in noſtra ſemper futurum poteſtate aſſentiri gratiæ, ideoque, ubi libitum fuerit, noſmet convertere. Attamen per fidem, ac rationem liquet, triplicem hanc ſpem eſſe fallacem; incertoſque nos eſſe, utrum tempus aderit, utrum gratia nobis ſuppetet, utrum cooperandi gratiæ voluntatem habebimus. Sed ubi noſtra ratio eſt, quandoquidem ſalutem, ac æternitatem noſtram adeo incertæ committimus ſpei? Salus noſtra nonne ſatis per ſe ipſam incerta eſt? Nonne aliunde plurimæ nobis ſunt dubitandi cauſæ? nunquid opus eſt cunctatione noſtra recentem adjici incertitudinem? Nonne e contra nobis cavendum, atque toto ſtudio in id incumbendum eſſet, ut ſalutem noſtram quam certiſſimam efficeremus? Modo tempus in manibus noſtris eſt; moraliter certi ſumus, Deum ſuam nobis offerre gratiam, ac aſſerere poſſumus, non deeſſe nobis plenum uſum libertatis; ſatis eſt dicere, volo; cur ergo adhuc procraſtinamus? Cur rem tanti momenti, in qua de noſtra agitur æternitate, incertis futuri temporis caſibus credimus? *Biroat in tomo ſeparato continente ſermones aliquot in anni dominicas.*

Cum aliquod adimplere conſilium cunctamur, motæ hujus aliqua eſſe debet cauſa, quæ ad hæc

duo capita redigatur : vel quod temporis decurſu facilitas aliqua accedet, ita ut ſuſceptum opus commodius poſſit abſolvi; vel quod interim tempus acquiritur, & ea hoc intervallo voluptas aliqua percipitur. Nonne hæc duo ſunt fundamenta, propter quæ, o Chriſtiani, converſionem noſtram differimus ? Attamen ratio perſuadere debet, hac mora difficultates augeri, non minui ; & ſi rationi fidem habere detrectamus, nonne hoc experientia docebit? Tot anni ſunt, quibus Deo reſiſtitis, ac de die in diem vincula veſtra perſtringere procraſtinatis; bona fide, quæſo, hac cunctatione quid lucri feciſtis? Nunquid melius eſtis diſpoſiti ? an e contra opus hoc magis arduum, ac difficile videtur vobis ; & hæc mora nova etiam prioribus catenis vincula adjecit ? Ne interiorem animi ſenſum diſſimulemus: tempus lucrari volumus, volumus interim peccati voluptatibus frui; hoc nos moratur. O vos miſeros! ut breve tempus lucremini, totam, quanta eſt, periclitamini æternitatem ? Heu ! converſionis veſtræ terminum prorogaſtis, aliquot annorum ſpatio ſceleris veſtri nefariam perfruitionem produxiſtis : quid vobis ſupereſt, niſi quod ſexcenta adhuc ſcelera damnationi veſtræ addidiſtis; ſexcentos gratiæ obices oppoſuiſtis, & pœnitentiæ argumenta multiplicaſtis? Cur hodie non facitis, quod aliquando faciendum eſt, quod citius non feciſſe ſexcentis intus ſtimulis excruciatos pœnitebit? Neque dixeritis: videbimus, cogitabimus. Quid videre vultis, ut id concludatis, quod vultis ? Videre vultis, utrum cunctatione hac voſmet a pœnitentiæ neceſſitate diſpenſare poteritis? Sed huc tandem redeundum eſt. *Idem*.

In morte differtur ſalutis, & converſionis cogitatio.

Ut plurimum ſalutis noſtræ negotium in morbum extremum rejicitur; hoc eſt, æternitatis negotio, quo alterum antiquius nobis eſſe non decet, & cui toto vitæ tempore vacandum eſt, illud tempus deſtinamus, quo ne leviſſimum quodvis mundi hujus procurare poſſemus, quo rebus omnibus impares, ineptique ſumus, ubi prorſus ſumus inutiles. Expectem, Domine, donec hoc tempus acceſſerit? expectem, donec me urgeas, ut vitæ rationem immutem, ac me convertam? Quam dudum me fruſtra ſollicitas? nunquid ea gratia, quam modo mihi confers, adhuc erit inutilis? Uſquequo meliores vitæ meæ dies in inanibus nugis tranſigam, quas ipſe ante cæteros damno? Nonne illas damnavi, ut magis inexcuſabilis fierem, inceſſanter meam differens converſionem? *P. Croiſet. Tomo I. de ſpirituali receſſu*.

Apage converſiones has cupitas, ac meditatas, ſed in ſolo poſitas deſiderio, earumque ſuſcipiendarum conſilio. Urgens agnoſcitur immutandæ vitæ neceſſitas, aliqua, ut id e voto accidat, ineuntur conſilia; evitatur ſocietas eorum, quorum videndi ratio habetur velut obex aliquis, ne quod propoſitum fuit, expleatur. In voluntate paulo magis chriſtiana quidam ſentiuntur motus, qui non antea ſentiebantur. Ulterius etiam progredi vellet, ſed pondus longe vehementius quamprimum hos omnes imbecilles conatus evertit; malus habitus, metus ne contemnaris, ac fabula fias, ſi repente vitam immutaveris, nimis magna vis in effrænatis cupiditatibus coercendis efficiunt, ut ex parte, ac imbecilliter velis, quod efficaciter, & abſolute oportet velle. Funeſtus animæ ſtatus, quem S. Auguſtinus reſpicit velut fatalem quandam mentis, & cordis ſuſpenſionem, qua hinc quidem perfunctoriis fulgoribus veritatis, quæ nitet, oculos perſtringentibus excæcatur; inde vero aggravatur atris affectionum ſuarum vaporibus, ſexcentiſque impedimentis, quibus ſemper ſterilia, & inefficacia conſilia ſuperantur! *Ex morali dictionario. Sermone primo de indulgentiis*.

Difficultas, quæ in vita converſionem metuitur, eadem, ut ſæpe converſionis ſui non abjicitur

Flagitioſa, quæ ducitur, vita, & ad quam relinquendam animum advertere nequis, nonne magnos hos converſionis conatus evertit, & labor, ac difficultas, quæ in eadem relinquenda metuitur, nonne in homine nequam id agit, quod olim habitus criminis in Auguſtino illum perſtringere conante? Pœnitentiam agere conſtituis : intelligis quanta ſit hujus vocis extenſio, & noſti quod opus aggrediaris? Te ipſum adeo parum noſti, ut te ſine nobis vivere poſſe arbitraris? *Putaſne ſine iſtis, & iſtis poteris*? Tantamne tibi vim inferes, ut te ipſum in iis contineas, in quæ ſuum te rapit ingenium; ut nunquam ultra cum illis verſeris, qui libidinum tuarum ſocii extiterunt; ut illud commercium infringas, ut illud acceptum tibi crimen evertas, ut violentam hanc, quæ tibi dominatur, cupiditatem convellas? Falleris, ſi hoc te poſſe putas ætate ea, qua cum affectus omnes ardeant, & ſanguis æſtuet, qua cum natura adhuc fervens ſit, & ſibimet ſatisfaciendi libido nihil virium ſuarum amiſerit, omnem agendæ penitentiæ viam præcludere tibi debere videntur. Veniet tempus magis opportunum, atque tunc facies, quod nunc fruſtra facere velles. *Sermo manuſcriptus*.

Profecto tot inter deſideria, quæ adeo frequenter nobis immiſit Deus, ad ipſum revertendi, aliudne nos deterruit obſtaculum, quam inordinatus rei alicujus, quæ nobis vetita erat, affectus? quam timor, exempli gratia, reſtituendi, quod alienum eſt, vel dolor relinquendi vitæ genus molle, & otioſum, quod cum pœnitentia conciliari non poteſt, vel illatam nobis injuriam chriſtiano ſpiritu dimittendi metus? Adeo verum eſt, S. Chryſoſtomus concludit libidinoſum vivendi genus catenam eſſe, quæ arcte adeo nos alligat, ut omnem auferat motum erga bonum, & tantum nobis in malum pondus adjiciat, ut in illud neceſſario quaſi trahamur. Cur non confringimus funeſtam catenam hanc, cur obicem hunc non proſternimus, cur non induimur ſpiritu pietatis ad evertendam irreligionem noſtram, quæ communis eſt cauſa, propter quam pœnitentiam in aliud tempus rejicimus? *Idem*.

Pœnitentia differtur propter fidei defectum, & quod alterius vitæ veritates non conſiderantur.

Si qui converſionem ſuam in tempus aliud rejiciunt, bene noſſent veritates, quas proponit religio de adventu futuri judicis æque terribilis, ac Deus ille, quem colimus; de temporis brevitate, quod ille in ſingula ſubtrahere poteſt momenta; de miſera ſorte illorum, qui in peccato morte opprimuntur; de pœnis æternis, quæ fatum hoc ſubſequuntur; differrine poſſet pœnitentia, & in craſtinam diem remitti negotium, quod in æternum nobis perire poteſt, niſi hac die tranſigatur? Ne quæramus igitur, ut cupiditati noſtræ colorem aliquem allinamus, aliam dilationis cauſam; ne illam acceptam referamus aſſertæ noſmet convertendi difficultati; ne prætexamus ultra noſtram infirmitatem, neque cauſam rejiciamus in vim habitus, qui nos moratur, & prohibet, vel in dulcedinem voluptatum, quæ perplacent nobis: modica fides, & irreligio noſtra præcipuus eſt obex, qui inutilia efficit omnia deſideria, quæ nobis inſpirat Deus cum illo in gratiam redeundi. Damnabilis ſtatus, S. Chryſoſtomus inquit, qui ſuapte natura nos in alium adducit, qui illius eſt veluti finis, & qui in hoc poſitus eſt, quod anima in peccato ſuo quodam veluti ſopore capta quieſcit; quod ſenſum quodammodo amittit in iis, quæ pertinent ad ſalutem; quod lethargo veluti quoddam percutitur, quo prohibetur ne ſentiat, audiat, concipiat aliquid eorum, quæ ipſam in Dei viam poſſent revocare; quod iis tantum, quæ placent, intenta non alium motum recipiat, niſi quem illi cupiditas imprimit! *Sermo manuſcriptus*.

Poſt dilatam converſionem difficultas ſeſe convertendi non erit minor.

Si ſeſe convertendi difficultas efficit, ut id faciendi cogitationem abjiciamus, nunquid per hanc dilationem difficultas hæc minuetur? Temporis proceſſu facilius poterit habitus hic ſuperari? labor, quem, id conati, experimur hodie, impoſterum levior erit? Nunquid facile coercebimus torrentem hunc, qui quotidie magis recentibus, quæ committimus, peccatis auctus intumeſcit? Nunquid levi negotio perfringemus catenam hanc, quæ

quæ in dies magis, magiſque roboratur? Nunquid facilius ſarcinam hanc abjiciemus? Dæmonne in poſterum infirmior erit, an nos fortiores? Quomodo ille nos perdidit? Aſpectu voluptatis, quam nobis guſtandam præbuit; ſpe, quam tradidit, redituum noſtrorum augendorum, ſi quid per nefas auſi fuiſſemus, nobis pœnitentiam tanquam nimis moleſtam, & cœli viam, tanquam ſalebroſam, & inviam oſtendens. Nunquid deinceps ſpiritus hic nequam minus vel calliditatis, vel virium habebit, ut nobis eaſdem inſidias ſtruat, atque in illas nos detrahat? Mens noſtra peccati caligine occæcata nunc magis perſpicax fiet in peccato vivens? Voluntas noſtra fortior erit, & appetitus noſter rationi, & gratiæ obſequentior? Quomodo ergo facilior erit converſio noſtra, ſi in tempus aliud differatur? *Idem.*

Mortis hora expectanda non eſt, ut noſtræ ſaluti conſulamus.

Viſine fuerunt unquam niſi de ſana mente dejecti, S. Chryſoſtomus inquit, qui tunc rebus ſuis conſulere expectaverint, cum jamjam eſſent ſubituri judicium? Urbs, quæ hoſtium potentium impetum metuit, expectatne, donec mœnia ſua bellicis quatiantur tormentis, ut commeatus curet inferri? Nunquid navis tunc ſuis inſtruitur rudentibus, totoque velorum apparatu, cum inter pelagi fluctus agitur, vel cum prope eſt, ut in ſcopulos alliſa frangatur? Nunquid tunc tandem medicus accerſitur, cum ægri ſalus deplorata eſt? Nemo ſane hæc differt; putaret enim alioquin omnia in manifeſtum periculum adducere. Quomodo igitur in re tanti momenti, quanti ſalus æterna eſt, ac tempore adeo pretioſo, quale illud eſt, quod nobis conceditur, ut mortem cogitemus, & quod illius eventum in tuto poteſt conſtituere, ita ſumus imprudentes, ut tunc tandem illi curas noſtras velimus impendere, cum fieri fere non poteſt, ut id nobis e ſententia contingat? *Idem.*

Quam temerarii ſumus! putamus, in noxia officiorum noſtrorum oblivione, in molli cœleſtium rerum negligentia, in jugi negotio, quod noſmet ipſi nobis faceſſimus, ut cupiditatibus noſtris ſatisfaciamus, viventes expectare poſſe beatam mortem, quam Sancti ſemper Deo, ſemperque ſibimet ipſis intenti ſibi fere promittere non potuerunt, & quam nonniſi ſumma cum trepidatione, ac tremore ſperarunt? Nunquid quod in morte nobis metuendum eſt, ſatis non eſt, ut noſtram excitet negligentiam, ut noſmet eidem præparemus; neque ſatis, ut nobis oſtendat errorem inanium prætextuum, qui efficiunt, ut de die in diem differamus, poſtquam tot annos fortaſſe diſtulimus? *Idem.*

Confeſſio in articulo mortis facta ſuſpicione non caret.

Saltem, inquiunt, mors, quæ adventare deprehenditur, bonum hunc effectum producit, ut ſimul ac nos lethali morbo affectos cognoſcimus, confeſſarium vocemus, ut rite conſcientiæ noſtræ negotiis proſpiciamus. Verum eſt; ſed cum non deeſſet mihi metuendi locus, hæc omnia nihil apud Deum valere, quis mihi ſpondere poteſt, cum in mortem uſque noſmet eidem præparare expectaverimus, tunc ſatis temporis nobis relictum iri, ut id rite faciamus, nos hoc tempore egregie uſuros eſſe, & pœnitentiam, quam tunc inſtituemus, non inutilem futuram? In veteribus vitiorum habitibus perſeverare cupientes extremum vitæ ſpatium præſtolamur, ut tunc noſmet ſincera pœnitentia ad mortem ſancte obeundam præparemus. Verum ad id ſuppetetne nobis tempus, vel ſi quæ nobis ſupererit particula, ſufficiet, ut illud tranſigamus negotium, quod in horam illam rejicimus? At eſto ſufficiat; ſapientiſne eſt pro re tanti momenti, tantæque diſcuſſionis reſervare tempus adeo breve, adeo incertum, adeo operi tam neceſſario importunum? *Sermo manuſcriptus.*

Vin ſcire, quid fere ſemper accidat? In morbis, qui vulgo accidunt, æger altera ex parte agnoſcere fugit periculum, in quo eſt; ex altera vero illi primis diebus, quibus & vim, & cognitionem haberet, ut ſaluti ſuæ proſpiceret, veritas diſſimulatur: & cum de Sacramentis recipiendis agitur, quin ſaltem illi dicatur, quod Iſaias Propheta Ezechiæ regi dixit: *diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives*, quæruntur ambages, ut illi verba dentur, & morbum nequaquam mortalem eſſe intelligat, quo pacto valida ipſi adimitur ratio conandi omnia, ut ad Deum revertatur. Nunc fallax conjugis, aut amici benevolentia, aliquando etiam turpis hæredis alicujus cupiditas metuentis, ne quod erogandum eſt in pia legata, vel in reſtitutionem fortaſſe neceſſariam, opimam imminuat hæreditatem, quam jamjam oculis vorat, ſunt cauſa, propter quam ægrotanti mortis periculum abſconditur, quod tunc tandem ubi ſemianimis eſt, aperitur. Hinc accidit, quod hæc mors licet naturalis pro illo ſubita eſt; & ſi ea, quæ tunc recipit Sacramenta, viventibus aliquam afferre poſſunt conſolationem, metuendi locus eſt, ne plerumque morienti ſint inutilia. *Abbas de Monmorel ſermone in evangelium Dominicæ decimæ quintæ poſt Pentecoſten.*

Converſio differenda non eſt ſub negotiorum prætextu.

Ut tibimet perſuadeas, te ſerio, & ſincere pœnitentiam agere, ac temet convertere velle, differendum non eſt, ſed ſtatim operi manus eſt admovenda: *Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra.* Ne tua negotia cauſeris: ubi ſpiritualia nos urgent, S. Chryſoſtomus inquit, temporalia ne vocanda quidem negotia ſunt; & nullam poſſunt excuſationem prætexere. Ne differas; neque dixeris, conſcientiæ tuæ negotio tempus, quod per negotia tua tibi primum vacuum fuerit, a te impendendum eſſe: niſi enim tu tempus arripias, hoc negotia tua tibi nunquam relinquent. Hæc ſibimet viciſſim alia aliis ſuccedunt, vibia vacam ſequitur, atque ita invicem nectuntur, ut antequam unum ad finem perduxeris, alia quatuor ſemper emergant. Hæc eſt catena, cujus terminus inveniri facile nequit, & ex qua temet nunquam expedies, niſi illam perfregeris. Hoc illud eſt conſilium, quod olim Valeriano tradidit S. Eucherius, & quod hodierna die ipſe tibi trado: infinitam hanc negotiorum ſeriem perfringe, primum, unicumque negotium tuum, ſalutis videlicet tuæ, deinceps primas, ac maximas curas tuas occupet. *P. Valois epiſt. 9. de receſſu.*

Dolor in morte ex quod aſſidua non fuerit pœnitentia, cum per tempus, viresque liceabat.

Sanctiſſimarum legum contemptus! Obſtinatio in peccato! impiæ de terribilibus religionis veritatibus irriſiones! Ecce me jam ad incitas redactum, & poſtquam ſemper diſtuli memet ipſum agnoſcere, atque ut Chriſtianum decet, vitam inſtituere, mihi ultra id agendi tempus non adeſt; quandoquidem ex hac luce decedendum eſt. Utinam ſecutus fuiſſem tot piorum, ac me longe ſapientiorum hominum exempla, qui nequaquam extremum vitæ ſpiritum expectarunt, ut ſe pœniteret, atque ad frugem reverterentur! Utinam memet convertiſſem, cum a Deo fortibus, frequentibuſque afflatibus urgebar! Quænam nunc eſſet conſolatio mea! Hoc facere poteram, at non feci, & ecce morior! Miſeros cenſebam, qui mihi erant invidendi. Nunquid cauſa mihi erat, propter quam ob ſcelera mea mihi plauderem? Tales erant, non fateor, ſed inutilis confeſſio; confeſſio, quæ me ad deſperationem adducit! amara, ac ſterilis pœnitentia! *Ergo erravimus!* Hæc igitur eſt tota vitæ meæ concluſio! Opus eſt ergo, ut ſaltem in morte pietatis chriſtianæ merita agnoſcam! Confeſſio mea inſignem meretur multam. Illam mihi extorquet deſperatio. O Deus! quis dolor, cum inter amaram hanc pœnitentiam anima efflatur. Ne permittas, divine Redemptor, me illum unquam experiri. Non deeſt mihi cauſa, propter quam me præteritorum pœniteat: verum hæc mihi ſaltem conſolatio eſt, quod ſcio, pœnitentiam hanc in præſentiarum mihi minus inutilem eſſe. Me igitur pœnitet, Domine, quod ſero te amaverim &c. *P. Croiſet tomo ſecundo receſſuum.*

Cum differtur in mortem ſummo ſin periculo eſt ne ſit impœnitentia mors occupet.

Si ad bene moriendum ſatis eſſet extrema recipere Sacramenta, Crucifixi Domini imaginem deoſculari, aliquot etiam effundere lacrymas, fortaſſe minus inexcuſabilis eſſet imprudentia, qua in mortem uſque pœnitentia differtur. Non ſemper difficile eſt invenire Confeſſarium doctrina, & ze-

& zelo præditum, qui in extremo nobis adſit periculo. Sed quot mortalibus nullum ea hujuſmodi ſubſidiis defuit, qui tamen in peccato ſunt mortui! Mori in cinere, & cilicio, ſacerdotum, & religioſorum corona circumſeptum, hoc quidem eſt ædificante, non autem ſancta occumbere morte. Bonam mortem efficere eſt mori poſt omnia vitæ flagitia per pœnitentiam deleta; eſt mori in gratiæ ſtatu, mori viva fide, invictaque ſpe plenum; mori plenum horrore rerum omnium, quæ deperit mundus, & plenum amore Dei, qui omnem quemlibet alium amorem ſuperet: quæ omnia nunquid illi factu facilia ſunt, qui ſalutis ſuæ curam in extremum illud tempus conjecit? *P. Croiſet tomo ſecundo receſſuum.*

Quanam arte cor adeo ſubito immutabitur; affectiones non momento ſolum extinguentur, ſed mala omnia, quæ gignere potuerunt, reparabuntur, corrigentur habitus, vincula, per quæ creatis rebus adhæremus, infringentur, aliena bona reſtituentur, chriſtianæ virtutes, quæ ne de nomine quidem agnoſcuntur, acquirentur, denique conſcientiæ tot ſtimulis dilaniatæ intra paucas horas quies, & tranquillitas reddetur, omneſque rationes in promptu erunt, ſi nulla ferme antea adhibita fuerit cogitatio? Hæccine facilia eſſe dicere audebimus? vix etiam ſunt poſſibilia. *Idem.*

Qui ſemper differt converſionem, tandem moritur in impœnitentia.

Ubi ceciderit arbor, ibi erit. Infelix arbor! nunquid tandiu hærendum erat, ut tandem adeo male caderet? nunquid illi tellus tot annos erat occupanda, & ipſa tot frondibus, ramiſque conveſtienda, ut igni æterno ſufficeret alimenta? Heu, in quo ſtetit, quominus in latus alterum laberetur? adeo vehementer impulſa fuerat Spiritus ſancti afflatu, adeo ſæpe in bonam partem inclinare viſa fuerat! Illam corrigere neglectum eſt; exiſtimatum eſt nunquam defuturum tempus, quo corrigi poſſet; non cogitabatur jam brevi, ac tam celeriter caſuram fuiſſe; concurſum eſt, ut ſi fieri poſſet in alterum latus laberetur, ſed nimis ſero; & malum illud fuit præveniendum: *Ubi ceciderit, ibi erit. Idem.*

Converſio dilata non fit facilior, ſed difficilior.

Quid? fides oriens, principia piæ inſtitutionis, ſtimuli, qui nondum aculeum ſuum amiſerunt, gratia minus rejecta, hæc omnia nequitiæ tuæ modo cedunt; & vis, cum fides erit ſemimortua, cum prioris educationis ne veſtigium quidem ſupererit, cum ſtimuli ſub terribili ſcelerum congerie ſuffocati erunt, cum nullam in te vim gratia obtinebit propter iteratum ejuſdem contemptum, vis converſionem tuam faciliorem eſſe, voluntatem dociliorem, & cor minus improbum? Ætas in flagitiis tranſacta nimis corrumpit cor, atque illud in quamdam neceſſitatis ſpeciem adducit, propter quam ſemper nequam eſſe debeat. At enim ætas matura ſenſum tribuit. Tribuit quidem, non autem ſenſum pietatis, qui in morum licentia conſenuit; ſenex minus inſanus eſt, hoc eſt, facilius ſuos agnoſcit errores, ſed non ideo ſapientior eſt, ut ſuos mores reformet. Mens plerumque decipit cor; hujus corruptio non ſemper extinguit lumina illius, ſed efficit inutilia. Ubi adoleſcentiæ ſuæ delicta memineris, fateberis frigide te peccaſſe, at non ideo meliorem vitæ rationem inſtitues. *Idem in ſpiritualibus conſiderationibus.*

Fidendum non eſt tempori, ut differatur converſio.

At tempus erit, quo vir bonus fies. Qui te audit, nonne diceret te æternorum providentiæ ſecretorum eſſe ſequeſtrem; converſionem nonniſi opus tuum eſſe debere, ac te numerum etiam dierum tuorum præfigere? Tempus aderit? Velleſne vadem eſſe futuri hujus temporis? Tempori adeo incerto audebiſne alicujus filii tui vitam committere? & tranquille animæ tuæ ſalutem illi committis? Tempus erit, cum vir bonus fies. Videlicet ſperas non defuturum tibi tempus, quo te pœniteat eorum, quæ modo male facis. Cur autem id facis, cujus ſperas futurum ut te aliquando pœniteat? Tibi promittis tempus, quo defleas errores adoleſcentiæ tuæ, flagitioſa tua gaudia damnes, & ingemiſcas ob ea, quibus nunc oblectaris. Quæ gravior inſania eſt, quam meliores vitæ annos inſumere in effodiendo ſibi dolorum, ac pœnitentiæ fonte inexhauſto. Speras te futurum hominem frugi, poſtquam te pertæſum fuerit hominem fuiſſe nequam; Quam præceps eſt fundamentum, cui hæc audax innititur confidentia! Non ita ſapiens es, inquis, ut hac ætate fallacibus mundi illecebris non decipiaris. O te miſerum! Nunquid te ſapientem fore ſperas, poſtquam tandiu deſipueris? Mundi voluptates tandem afferunt tædium. Ita ſane: ſed nonniſi poſtquam rerum bonarum guſtum abſtulerunt. *Idem.*

Pœnitentia in mortem dilata eſt plurimum [illegible].

Cum corpus mori incipit, cor poteſtne ſatis vitæ ſervare, ut motum edat illi ſimilem, qui neceſſarius eſt, ut noſmet attollamus ad Deum? Cum membra vim omnem amiſerunt, peccator poteſtne ſatis virium habere, ut adeo magnum, mirumque gradum faciat, qualis eſt ab inferno ad Paradiſum? Cum prope eſt, ut extremum efflet ſpiritum, poteſtne adeo validam, ac vehementem vocem emittere, quæ de abyſſimo, ubi eſt, in cœlum uſque provecta exaudiatur? Poteſtne extrema imbecillitate confectus, ac ſummo terrore perculſus omnibus hoſtibus ſuis reſiſtere, ac de illis ſperare triumphum? Hac de cauſa dixit S. Auguſtinus, pœnitentiam, quam petit, qui morbi imbecillitate laborat, imbecillem eſſe, ac ſe metuere teſtatus eſt, ne, quam moriens petit, & ipſa moriatur. *Liber, cui titulus: colloquia Abbatis Joannis, & Euſebii Preſbyteri.*

Peccatum paſſim in morte validius eſt, & peccator infirmior, ut illi reſiſtere nequeat.

In extremo vitæ ſpatio peccator nequaquam fortior credendus eſt, & peccatum infirmius; fieri poteſt, quod aliquæ affectiones tunc minus acres, & violentæ ſint, quam cum bona fruitur valetudine: non enim deſunt, quæ niſi cum vita extinguuntur, & quædam etiam, quas mors ipſa extinguere nequit; quas infernus ignis omni virtute ſua nequit ſuperare; quas æternitas cum infinita omnium ſeculorum ſerie nunquam delebit. Sed eſto etiam mors in illas eamdem vim habeat, ac in corpora; non equidem video quomodo hoc efficere poſſit, ut peccator minus nequam exiſtat. Pictor, cujus penicillus vitiatus eſt, vel cujus ſaucia manus eſt, non ideo minus egregius eſt pictor. Immo e contra mihi nocentior videtur peccator, qui peccati jugum non excutit eodem tempore, quo putat peccato minus virium ineſſe. Cæterum ſupponis, peccatorem aliquam referre poſſe victoriam ſine gratia, eo quod cum infirmo hoſte illi ſit decertandum. Si hominis infirmitas talis eſt, ut dum vis ejus maxime viget, ne minimum quidem bonum ſine gratia valeat operari, nonne meridiana luce clarius eſt, peccatorem eo languore confectum, ad quem mortis propinquitas eum redegit, ſperare poſſe, ſe de crudeliſſimo, & potentiſſimo hoſte, ſine potentis gratiæ ſubſidio victoriam eſſe relaturum? *Idem.*

S. Paulus Apoſtolus teſtatur peccato non deeſſe corpus: *Corpus peccati.* Peccator dum vivit, efformat, ut ita dicam, omnes infelicis hujus corporis partes. Illi caput appingit vanitate, ſuperbia, ambitione: oculos illi tribuit obſcœnis, imprudentibus, & curioſis obtutibus; linguam format mendaciis, detractionibus, blaſphemiis; manus effingit cædibus, rapinis, uſuris; cor efficit impudicis, vel temerariis cogitationibus, inordinatis cupiditatibus, odiis injuſtis: verbo corpus illius informat effuſiſſimis cujuslibet generis libidinibus, atque criminoſis operationibus. Quod autem ad noſtrum pertinet argumentum hoc eſt, dum peccator vivit, haſce partes eſſe quodammodo ſejunctas, non enim niſi ſucceſſive coaleſcunt; ſed in morte congregantur, & conjunguntur, quod efficit, ut corpus peccati tunc ſit perfectum, omnibuſque numeris abſolutum. Peccatum, ut ita dicam, naſcitur cum peccatore, adoleſcit, convaleſcit, progreditur, prout hic ad varias vitæ ſuæ ætates procedit; atque magnitudinem, vimque omnem habet, ac ad conſummationis ſuæ terminum pervenit, cum peccator, S. Auguſtinus ait, ad ſuum pervenit finem. Quod ſi miſer hic, dum omnes ſuas habebat vires, non potuit ſeparatim hoc caput, hos oculos, linguam, manus, cor ſuperare; poteſtne citra præſumptionis notam, ac citra inſaniam ſperare, in extrema imbecillitate, cum morbus illi vitã erepturus eſt, ſe corpus, animãque ſuam ſibi ſubditurum, de monſtro hoc relaturũ victoriam, cũ illud omnibus illius artubus

ſimul

ſimul conjunctis omnem magnitudinem, ac vim ſuam, ut nuper dictum eſt, obtinuerit? Si, cum adhuc infans eſſet, cum adhuc in incunabulis contineretur, ab illo ſuperari non potuit, qua ſpe oboriri poteſt huic mortem inflictum iri, cum gigas evaſerit? Si miſer, dum viveret, & dum peccata ſingillatim, ac deinceps unum poſt aliud eum laceſſebant, hia par eſſe non potuit; quomodo audeat ſperare ſe conjunctas ſimul omnium vires in morte propulſaturum? Impii, Spiritus ſanctus inquit in Sapientia, tunc contremiſcent ad ſcelerum ſuorum recordationem; & ipſorum iniquitates in illos inſurgent, eoſdem accuſaturæ, ac perdituræ. *Idem.*

Quodnam ſit fundamentum confidentiæ, qua ſperat peccator ſe a Deo in mortis articulo exaudiendum eſſe.

Inde facile nobiſmet perſuademus, peccatorem, qui in mortis articulo teſtatus eſt aliquem vitæ anteactæ dolorem, miſericordiam obtinuiſſe, quia in religione fere nulla veritas eſt, quæ vehementius, & frequentius repetatur, quam hæc: Deum videlicet bonitatis eſſe refertiſſimum, ſemper ulnas expanſas porrigere ad eos recipiendos, qui ſincerum habent deſiderium e ſceleribus ſuis emergendi; David, qui adulter fuit, & homicida, ſe peccaſſe confitentem ſtatim audiſſe ex ore Prophetæ Nathan, quod Dominus jam illius peccatum tranſtulerat; publicanum hæc tantum in Templo proferentem verba, *Deus propitius eſto mihi peccatori*, Luc. 18. deſcendiſſe juſtificatum domum ſuam: filium prodigum iterum in paterna domo receptum fuiſſe, eo quod ad Patris pedes provolutus dixerat: *Pater peccavi in cœlum, & coram te*; Luc. 15. latronem denique cruci confixum prope Dei filium hæc dicentem, *Domine memento mei*, ſtatim hæc audire meritum fuiſſe: *Amen dico tibi. Hodie mecum eris in paradiſo.* Luc. 23. His igitur teſtimoniis, atque exemplis innituntur, qui adeo benigne de morientium peccatorum pœnitentia judicant. Sed liceat mihi dicere, eos nequaquam rite argumentari, quantumvis optime ſentire debeant de divina erga peccatores miſericordia. Negare equidem nequeo, divinam miſericordiam, cum ſit infinita, ideoque nequeat ullo tempore circumſcribi, non poſſe, ubi voluerit, peccatorem in morte ſalvare; ſed næ ille perperam arguit, qui illam hoc facturam, quia facere poteſt, argumentatur. *Idem.*

Temeritas eſt confidere in exemplo unius boni latronis converſi.

Singulare exemplum, ubi potiſſimum de morum agitur diſciplina, regulæ exceptionem non ſtatuit; & privilegium non abrogat legem, ſed e contra illam confirmat. Hujuſmodi converſiones, S. Bernardus ep. 8. ad Brunonem ait, ſunt *non tam exemplum, quam miraculum*. Mirum ſane eſt, quod in omnibus ſacris libris unum inveniamus bonum latronem, qui in morte miſericordiam receperit. Unus quidem fuit, ne peccatores, qui jamjam animam ſunt efflaturi, deſperent; & unus duntaxat eſt, ne peccatores in vita præſumant. Quidquid ſit, non valet dicere, S. Chryſoſtomus hom. 22. in 2. ad Corinth. inquit; ſemper mihi tantum erit temporis, quantum ſatis eſt, ut convertar. Cogita infinitum peccatorum numerum interiiſſe, qui morte occupati fuere. Time ergo, ne eadem te maneat ſors. At enim aliqui etiam in peccatis ſuis volutati ſunt uſque ad extremam ſenectutem, neque defuit illis tempus pœnitentiæ. Neſcio, hic Pater addit, utrum, quæ dicis, certa ſint: ſed eſto; quid inde? Deum tibi eamdem gratiam collaturum? Vel fortaſſe eam tibi conceſſurum? Heu! attende, cum ita loqueris, agi de ſalute, vel interitu æterno animæ tuæ. Quamobrem ſi qua rationis tibi particula ſupereſt, tibi perſuade, quod evenire poteſt oppoſitum ejus, quod teris. Eſto quidem, fieri poſſit, Deus tantum bonitatis habeat, ut tecum hac utatur ratione, quia eadem uſus eſt cum nonnullis, qui tibi ſimiles erant; ſed ſalus tua nimis magni momenti negotium eſt, ut non debeat in hoc diſcrimen adduci, id expectando, quod magis metuendi locus eſt, quam ſperandi, eventurum. *Idem.*

PROSPERITAS.

Proſperitas juſtorum, & iniquorum: pericula, & mala proſperitatis.

MONITUM.

DIFFICILE eſt habere concionem ita propriam hujus argumenti, ut non admiſceantur aliæ quadam, cum quibus neceſſitudine veluti quadam cohæret, ita ut omnino ſeparari non poſſint: proſperitas enim eſt plurium bonorum congeries, in quibus mundi ſectatores ſuam felicitatem conſtituunt, & quorum poſſeſſio efficit, ut beati cenſeantur, & nuncupentur. Adverſitas, quæ illi oppoſita eſt, providentia, quæ vitæ hujus bona, & mala diſtribuit propter fines, qui nobis explorati non ſunt, crimina, & flagitia, quæ hoc in ſtatu paſſim graſſantur, aliaque plura argumenta naturali quodammodo nexu cum hoc conjunguntur. Hoc tamen prohibere non debet, quominus hæc pertractetur materia, non ſecus ac aliæ plures, in quibus totum ſæpe diſcrimen ex varia illas pertractandi ratione procedit.

Cæterum argumentum hoc, de quo Biblia, & Patres ſæpe loquuntur, ex quo Ethnici quoque Philoſophi præcipua moralis ſcientiæ hauriunt documenta, & cujus denique exemplis pleni ſunt libri: hoc inquam argumentum non minus eccleſiaſtico ſuggeſtu dignum eſt: locum præbet vivis deſcriptionibus inſtabilitatis rerum humanarum, ſuadet bonorum mundi contemptum, immittit metum ſtatus adeo perículoſi, nobiſque detegit ſcopulos ſub hac felicitatis ſpecie latentes: denique oſtendit minus invidendam, quam deflendam eſſe ſortem illorum, qui diutina, ac jugi proſperitate fruuntur: atque ſi eo pacto tractetur, quo tractari poteſt, fiet ſermo non minus utilis, quam eloquens, atque diſertus.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Multiplex concionum hujus argumenti ſtructura.

1. PRO ſermonis de mundana proſperitate argumento deſumi poſſunt iſtæ duæ propoſitiones, aut veritates, quæ illum biſariam partientur. Prima eſt: temporalem proſperitatem, quæ ut plurimum eſt objectum votorum, ac deſideriorum illius, qui ſequitur mundum, eſſe debere objectum contemptus timoris, ac abominationis vero fideli. Altera eſt: impiorum proſperitatem, quin

quin nobis invidiæ ſit cauſa contra beatos ſæculi, quibus omnia fluunt e ſententia; vel cauſa querimoniæ contra providentiam, efficere debere, ut & eorum infelicitatem miſeremur, & Dei erga nos conſilium adoremus, qui non paſſus eſt nos in hoc mundo beatos eſſe, ut æterna in altero beatitudine perfrueremur.

Pro priori, ſupponendum eſt proſperum rerum curſum, rerumque affluentiam per ſe nullo eſſe in diſcrimine, & inæqualem bonorum vitæ hujus diviſionem pro mundi regimine eſſe neceſſariam; ſed his poſtremum obtinentibus locum inter ea, quibus a Deo homines cumulantur, hæc a nobis quidem impenſius & eniſius optanda non eſſe, ſed 1. contemnenda, quoniam a Deo nullo habentur in pretio, quandoquidem uberius graviſſimis etiam inimicis ſuis largitur illa; quoniam non ideo in oculis ejus magis accepti ſumus; & quia ſæpe ſunt pretium injuſtitiæ, & criminum eorum, a quibus poſſidentur. 2. Metuenda nobis eſſe propter periculum, in quod nos adducunt, æterna bona amittendi. 3. Fugienda eſſe, & abominanda, quippe vulgo ſunt cauſa criminum, ac malorum, quæ committuntur in mundo.

Veritas altera. 1. Impiorum proſperitas non ſolum excitare non debet invidiam noſtram contra poſſidentes illam, verum etiam efficere, ut eorum infelicitatis miſereamur: quoniam hæc paſſim reprobationis nota eſt eas ob rationes, quæ in decurſu collectionis hujus occurrent. 2. Quin de providentia conqueramur, Deo benedicere debemus, eique gratias agere, quod nos eo in loco conſtituerit, ubi pauciores habemus noſtræ ſalutis obices, ac plura adjumenta ad æternam felicitatem comparandam &c.

II. Facile eſt videre, proſperitatem impiorum efficere, ut eorum interitus, atque pernicies certa fere ſit, atque inevitabilis.

1. Quia alit, & fovet eorum vitia, cupiditates, ſuperbiam, ambitionem, voluptatem, aliaque crimina, quæ mergunt homines in interitum. 2. Quia obſtaculum eſt fere inſuperabile omnibus chriſtianis virtutibus, quæ media ſunt prorſus neceſſaria ad ſalutem operandam. Hujuſmodi ſunt humilitas, patientia, mortificatio, quæ omnia cum proſperitate ſimul eſſe poſſe nequaquam videntur.

III. 1. Proſperitas impiis tribuit facultatem, facilitatemque malum operandi, prava conſilia exequendi, atque cupiditatibus ſuis obtemperandi. 2. Illis impunitatem promittit in criminibus, videntibus Deum pacem eorum non perturbare, nulla illos afficere pœna, neque ulla calamitate felicitati illorum obſtrepere; quamobrem omni flagitiorum generi ſeſe mancipant. 3. Efficit etiam, ut nequiſſimarum actionum laudatores, fautoreſque reperiant, quin divinorum ſuppliciorum terrorem illis immittat.

IV. Temporalis proſperitas ut plurimum tres malas efficit impreſſiones in illis, qui eadem perfruuntur. 1. Facit, ut corde, & affectu adhæreant mundo: hic animi illius proprius, & peculiaris affectus eſt, & ideo quæritur, & captatur, ut homines ſuam in hoc mundo felicitatem conſtituant contra primum chriſtianæ religionis principium, & promiſſionem, qua in Baptiſmo ſe mundo, ac pompis ejus abrenunciaturos polliciti ſunt. 2. Facit, ut obliviſcantur Dei, omniumque pietatis, & religionis officiorum. 3. Studio, quo in malum feruntur, addit facilitatem, & ſubſidia ad illud patrandum.

V. 1. Temporalis proſperitas optanda non eſt, cum eadem caremus: omnium enim ſæculorum docet experientia, plurima pericula, & mala eam comitari, ac in omnem vitæ ſpatium, omnemque æternitatem ſubſequi. 2. Cum eadem fruimur, metuenda eſt, quia fortaſſe noſtræ damnationis erit cauſa.

VI. 1. Proſperitas fidem infirmat, immo etiam prorſus evertit; etenim non ſequimur amplius ejus principia, & lumina, ſed politicæ prorſus mundanæ rationem ſectamur. 2. Evertit ſpem chriſtianam; videmur enim abrenunciare alterius vitæ bonis, de terrenis dumtaxat ſolliciti. 3. Neceſſario effectu extinguit charitatem tam erga Deum, cui vitæ hujus bona præferuntur, tum erga proximum, qui contemnitur, & quem ne cognoſcere quidem affectamus.

Tria ſunt potiſſimum vitia, vel peccata, quæ ex mundana proſperitate proficiſcuntur. 1. Superbia. Cum enim noſmet ſupra cæteros elatos intuemur, illos deſpicimus, & hæc ſuperbia eo uſque procedit, ut noſmet fortunæ noſtræ auctores credamus, quin illam Deo referamus acceptam, & ſperemus fore, ut ſine ope illius omnia nobis fluant ex ſententia. 2. Licentia audendi omnia; omnia nobis fas eſſe putamus, ea quo in manu noſtra facultas, atque auctoritas ſita eſt. 3. Cordis durities; nullis chriſtianis veritatibus, gratiis, & cœli minis afficimur; laudibus tantum, & adulantium verbis movemur. VII.

Mundana proſperitas conſiderari poteſt 1. in cauſis, quæ produxerunt illam, atque tunc paſſim noxia eſt, utpote quæ fructus iniquitatum, malarumque artium, per quas noſmet extulimus, & ad ſublimem fortunæ faſtigium evaſimus. 2. In effectibus: impellit enim in ſexcenta crimina, & cauſa eſt plurimorum ſcelerum. 3. In termino, in quem aſſerta hæc felicitas tendit, hoc eſt in æternam infelicitatem. VIII.

Temporalis proſperitas ſaluti fatalis eſt, & pernicioſa, & vulgo ſpectanda eſt tanquam nota reprobationis. 1. Ita excæcat eos, qui conſtanti felicitate fruuntur, ut non aliam vel credant, vel ſperent, quam vitæ hujus beatitudinem. 2. In commentitia hac felicitate ſoporem illis ita immittit, ut ſummam votorum ſit eadem tranquille in reliquum vitæ ſpatium gaudere. 3. Cor eorum ita indurat, ut nulla alia re afficiantur. IX. X.

1. In proſperitate omnia vitam mollem, otium, voluptatem, vitium ſuadent. 2. In proſperitate omnia impedimento ſunt converſioni peccatoris, omnia ejuſdem media efficit inutilia.

1. In proſperitate, atque hujuſmodi bonorum affluentia lapſus frequentes ſunt, & fere inevitabiles, occaſiones, & media cupiditatibus ſatisfaciendi nunquam deſunt &c. 2. Media, & ſubſidia conſurgendi rara ſunt, tenuia, & ut plurimum irrita, quamobrem id genus hominum in manifeſto periculo verſatur. XI.

Tria magna ſunt mala, quibus illi obnoxii ſunt, qui proſpero rerum curſu lætantur, ſive hoc in ſtatu nati ſint, ſive labore, ac induſtria ad illum pervenerint. XII.

Primum eſt, quod ſe ipſos non norunt, & putant ea, quæ poſſident, bona, & commoda, quibus fruuntur, ſibi deberi, atque ea illis ipſis profecta eſſe, quin eadem providentiæ referre debeant accepta; quæ cauſa eſt, propter quam ſe aliis præſtare putant, & plerumque proſperitas ſuperbiam creat.

Alterum eſt, quod ea quæ magis realia, atque eſſentialia ſunt, negliguntur, quod chriſtianarum virtutum praxis deſeritur, quod temporalia dumtaxat bona quæruntur, & ſpiritualia penitus contemnuntur.

Tertium eſt, quod proſperitas, & terrenorum bonorum copia accedens licentiæ, atque facultati propriis ſatisfaciendi cupiditatibus, ſæpe nihil adeo flagitioſum, ac turpe eſt, quod inauſum relinquatur.

In duobus ſermonis punctis iis, qui proſperitate fruuntur in mentem revocari poteſt, XIII.

1. Beatitudinem horum felicium ſæculi, cum ſit temporalis, eſſe inconſtantem, ac ſexcentis perturbationibus, ſexcentiſque moleſtis caſibus obnoxiam. 2. Illos in aperto verſari æternæ calamitatis periculo, poſtquam perfunctoria, fluxaque gaviſi fuerint felicitate.

Oſtendi poteſt, impiorum proſperitas graviſſimum eſſe ſupplicium, quod ab illis Deus in hac vita poſſit capetere. 1. Quia hoc eſt funeſtum æternæ reprobationis eorum præſagium. 2. Quia hoc eſt illos in eo ſtatu relinquere, ubi media ſalutis operandæ ſunt difficillima, ac moraliter impoſſibilia. 3. Quia quotidie crimina criminibus agglomerantes theſaurizant ſibi iræ theſaurum, atque ſua pro altera vita augent ſupplicia, ſeſe indeſinenter in hac nequiores efficiendo. XIV.

Circa impiorum proſperitatem duo errores corrigendi ſunt. XV.

Primus eſt, quod illi tanquam beati ducuntur, quorum etiam beatitudini invidetur, cum e contra nemo ſit magis miſerandus, neque in apertiori æternæ infelicitatis periculo verſetur.

Alter eſt, quod bona, quibus fruuntur, exiſtimantur

veluti

veluti Dei benedictiones ſuper illos, cum e contra nulla alia ſit apertior nota divinæ in ipſos iræ, & indignationis. *Ex Auctore ſermonum in omnia Ethica chriſtianæ argumenta Dominica 3. poſt Paſcha.*

XVI. 1. Impius felix eſt occaſio ſcandali pluribus, qui inde anſam arripiunt obmurmurandi contra providentiam, & accuſandi chriſtianam religionem, quod olim Ethnici faciebant. 2. Objectum eſt invidiæ mortalibus, ſed illis eſſe deber potius miſerationis objectum. 3. Juſtum eſt ſubjectum, in quo Deus ultionem ſuam, & ſeveriſſimas juſtitiæ ſuæ pœnas exercet.

XVII. 1. In proſperis facile obliviſcimus Dei, & omni flagitiorum generi noſmet mancipamus. 2. Deus viciſſim quodammodo obliviſcitur peccatorum in proſperis, illos tradens deſideriis cordis ipſorum, neque eos amplius tanquam filios reſpiciens.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres. SAnct. Auguſtinus *l.1. de Civit. c.30.* oſtendit proſperitatem gignere, & fovere vitia omnia.

Idem *l.10. Confeſſ. c.28.* docet mundi proſperitatem nunquam tutam eſſe, ſed cum metu conjunctam.

Idem *l. de 50. Homil. Homil. 21. & in Pſ. 50.* docet perniciosam eſſe proſperitatem, ac per eam mentem, moreſque corrumpi.

Idem *in Pſ.138.* oſtendit vitam præſentem ex die, & nocte conſtare, proſperitatem vero diei, & adverſitatem comparat nocti.

S. Gregorius in illud Jobi 3. *Quare data eſt miſero lux, & vita his, qui in amaritudine animæ ſunt?* oſtendit juſtos metuere, ne temporalis proſperitas tota ſit bonorum operum ſuorum merces, & ne prohibeat, quominus vitæ alterius cogitent bona.

Idem *in Paſtoral. p.3. Admon.23.* egregia tradit monita illis, qui proſperitate fruuntur.

Idem *Admonit.27.* oſtendit Deum tribuere nonnunquam proſperitatem juſtis tanquam remunerationis initium, & aliis, ut inexcuſabiles ſint, quod illi non ſervierint.

Idem *l.20. Moral. in c.28. Jobi* plures adfert rationes, propter quas ſæpe permittit Deus, ut omnia impiis cedant e ſententia, & juſti ſæpe in hac vita ſint calamitoſiores.

Idem *l.6. Moral. in c.4. Jobi* oſtendit impiorum proſperitatem, quantumvis conſtans videatur, a Deo maledictam eſſe, neque diu ſubſiſtere.

Idem *l.23. Moral. in c.4. Jobi* acriter refellit Hæreticos, qui felicem quidem, proſperumque rerum ſuarum curſum afferebant tanquam argumentum veritatis doctrinæ ſuæ, perſecutiones vero, ut eccleſiam catholicam a Deo reprobatam eſſe probarent.

Idem *Homil.19. in Ezechiel.* oſtendit juſtos in cœlo duplicem ferre palmam, & coronari tanquam victores, eo quod de proſperis æque, ac de adverſis triumphum retulerint.

Idem in aliis pluribus moralium locis oſtendit periculum proſperitatis, & utilitatem, quam Chriſtiani referunt ex adverſis.

S. Chryſoſtomus in exhortatione in c.16. S. Matthæi oſtendit, neque quærendum, nec optandum eſſe homini totum vitæ ſpatium in jugi proſperitate traducere.

Idem exhortatione in c.18. hujus vitæ bona, quæ a mundo veluti bona habentur, eſſe vera mala, & ſæpe ea mala, quæ maxime formidamus, eſſe bona, ſi illis bene uti noverimus.

Idem exhortatione in c. 24. docet peccata, quæ in proſperis committuntur, gravius, quam cætera puniri.

Theodoretus ſexto, ſeptimoque ſermone de providentia rationem reddit inæqualis diviſionis, qua Deus hominibus vitæ hujus bona, & mala partitus eſt, ac oſtendit, illum conſueſcere alia aliis temperare.

S. Ambroſius *l.1. offic. c.15. & 16.* eos conſolatur, qui & bonorum calamitatibus, & proſperitate impiorum dolent.

S. Bernardus *ſerm.42. in cantic.* docet putandum non eſſe, Deum ſua uti erga peccatores miſericordia, cum permittit, omnia illis fluere e ſententia, ſed potius ſeveriſſimam in illos exercere juſtitiam.

Recupitus de ſignis prædeſtinationis, & reprobationis *ſigno 4.* oſtendit impiorum proſperitatem ſignum eſſe reprobationis. Aſcetici aliique.

Dandinus *in Ethicis Sacris l. 36.* fuſius verba facit pluribus in capitibus de proſperis, & adverſis.

P. Cauſſinus in Aula ſancta effato 14. de tribulationibus loquitur de proſperitate impiorum tanquam de punitione Dei.

P. Antonius de S. Martino a Porta in libro, cui titulus: *Les Conduites de la Grace* p. 3. tract. 9. oſtendit unum ex mediis, quibus utitur Deus pro peccatorum converſione, eſſe proſperitatem.

P. Cordier in familia ſancta tom.3. c.16. §.8. docet, quomodo familia ſancte inſtituta ſeſe gerere debeat in proſperis.

P. Poirè Auctor Triplicis coronæ Sanctæ virginis in libro, cui titulus: *Scientia Sanctorum*, p.2. c.8. oſtendit, injuria vituperari providentiam, vel ſaltem obmurmurari de bonorum, malorumque diviſione, bonis, & impiis facta.

P. Nepveu in chriſtianis conſiderationibus tomo 4. conſideratione pro die 18. Novembris oſtendit infelicitatem peccatoris in ipſa proſperitate.

P. Texier in Adventu ſerm.4. oſtendit impium in ſua proſperitate maledictum. Concionatores aupeti.

Idem in Dominicali Domin. 4. poſt Pentec. agit de bonorum, impiorumque proſperitate.

De la Volpilliere to.2. ſerm. de proſperitate impiorũ.

Flechier ſerm.3. pro comitiis Occitaniæ plurima habet hujus argumenti.

P. Giroult tom.3. Quadrageſimæ ſermone pro feria 6. hebdomadæ Paſſionis.

Abbas de Monmorel *tom. 1. Homil.* pro 4. poſt Epiphaniam Dominica.

La Font in continuatione ſermonum eccleſiaſticorum tom. 1. pro ſecunda Adventus Dominica.

Joly tom.1. propoſitionem, pro 3. Dominica poſt Epiphaniam.

P. de la Colombiere in tomo chriſtianarum conſiderationum unam habet de adverſitatibus, & alteram de proſperitate impiorum.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta in Dominicali tom.2. ſermone pro 3. Dominica poſt Paſcha hoc tractat argumentum.

Specimen ſermonum pro Dominicis. Secunda Quadrageſimæ Dominica.

Ibidem pro 2. Dominica adventus.

P. Maſſillon recens editus. Sermone pro feria 5. poſt Cineres fuſius loquitur de proſperitatis periculis.

Berchorius } Verbo *Proſperitas*. Qui collectanea ediderunt
Labatha }

Granatenſis in locis communibus. Verbo *Fortuna*.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Bibliorum huic argumento.

I*Nimici Domini mox ut honorificati fuerint & exaltati, deficientes quemadmodũ fumus deficient.* Pſ.36.

Vidi impium ſuperexaltatum, & elevatum ſicut Cedros Libani: & tranſivi, & ecce non erat, & quæſivi, eum, & non eſt inventus locus ejus. Ibidem.

Ne zelaveris facientes iniquitatem: quoniam tanquam fœnum velociter areſcent, & quemadmodum olera herbarum cito decident. Ibidem.

Zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns. In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur: ideo tenuit eos ſuperbia. Pſal.72.

Ecce ipſi peccatores, & abundantes in ſæculo, obtinuerunt divitias. Ibidem.

Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis. Pſal. 80.

Proſperitas ſtultorum perdet illos. Proverb.1.

Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meæ: juſtus perit in juſtitia ſua, & impius multo vivit tempore in malitia ſua. Eccl.7.

Intellexi quod omnium operum Dei nullam poſſit homo invenire rationem eorum, quæ fiunt ſub ſole. Ecc.8.

Non zeles gloriam, & opes peccatoris: non enim ſcis quæ futura ſit illius ſubverſio. Eccl.9.

Quare impii vivunt, ſublevati ſunt, confortatique divitiis? domus eorum ſecura ſunt & pacata, & non eſt virga Dei ſuper illos. Job.21.

Ducunt

Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. Idem, ibidem.

Quare via impiorum proſperatur: bene eſt omnibus, qui prævaricantur, & inique agunt? Plantaſti eos, & radicem miſerunt, proficiunt & faciunt fructum. Jerem. 12.

Væ qui opulenti eſtis in Sion, qui dormitis in lectis eburneis, & laſcivitis in ſtratis veſtris. Amos 6.

Quare reſpicis ſuper iniqua agentes, & taces devorante impio juſtiorem ſe? Habacuc. 1.

Væ vobis divitibus, quia habetis conſolationem veſtram. Luc. 6.

Fili, recordare quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu vero cruciaris. Luc. 16.

Multo tempore non ſinere peccatoribus ex ſententia agere, ſed ſtatim ultiones adhibere, magni beneficii eſt indicium. 2. Machab. c. 6.

Exempla veteris, novique teſtamenti.

Exempla eorum, qui in proſperitate lapſi fuerũt

SAtis ſignificari non poteſt, quam pernicioſus eſſet mundus, ſi fautoribus ſuis perennem, ſemperque conſtantem largiretur proſperitatem. Videmus innocentiam Adæ, ſanctitatem Davidis, ſapientiam Salomonis non ſatis habuiſſe virium, ut inſignes hos viros in proſpero eorum ſtatu tuerentur, ipſoſque nimiæ felicitatis pondere obrutos cecidiſſe. Itaque inter præſtantiſſima monita, quæ olim Moyſes populo Dei tradidit, fuit illum admonere, ne, *ubi abſque ulla penuria comedes panem tuum, & rerum omnium abundantia perfrueris ... obliviſcaris Domini Dei tui, & negligas mandata ejus.* Deut. 8. Quamobrem S. Hieronymus in Ezech. 13. dixit ſuperbiam, crapulam, otium, delicias, mollitiem fuiſſe peccatum abominabilis urbis illius, quæ igne cælitus demiſſo conflagravit; eo quod hæc omnia nos ad Dei oblivionem inducunt.

Facilius eſt in adverſitatibus vincere tentationi

Conſiderate duos hoſce magnos viros, utrumque ab uxoribus tentatum illos in peccatum impellere cupientibus. Omnia favent Adæ, omnia Jobo adverſantur: ille eſt in ſtatu innocentiæ, hic in ſtatu naturæ corruptæ: Adam immediate ex Dei manibus egreſſus, Job ex idololatris majoribus ortus. Attamen Job victor eſt; Adam vero turpiter victus. Non alia adeſt ratio, S. Chryſoſtomus inquit, præter hanc: Adam in proſperitate tentatur, Job in adverſis: ſterquilinium Jobi pugnæ locus eſt longe felicior, quam paradiſus terreſtris: *Job cautior in ſtercore, quam Adamus in paradiſo.* Si ergo ſanctiſſimi etiam, atque juſtiſſimi tentationibus inter innocuã proſperitatem ſuperantur, quid erit de peccatoribus in noxia proſperitate degentibus? certe hæc illos perdet proſperitas: *Proſperitas ſtultorum perdet illos.* Prov. 1.

Vos non latet, poſtquam David cum Berſabea inſigne illud, ac nemini non exploratũ facinus patravit, Deum nihil illi vehementius exprobraſſe, quam quod in tantum ingrati animi vitium cecidiſſet, poſtquam ipſum tot beneficiis large, effuſeque cumulaverat. Audite ipſius Dei verba: *Ego unxi te in regem ſuper Iſrael, & ego erui te de manu Saul, & dedi tibi domum Domini tui, & uxores domini tui in ſinu tuo, dedique tibi domum Iſrael, & Juda: & ſi parva ſunt iſta, adjiciam tibi multo majora: quare ergo contempſiſti verbum Domini, ut faceres malum in conſpectu meo?* 2. Reg. 12.

Aman exemplum oſtendit hominem non ſemper eſſe felicẽ neque ſatiatum etiam in ſumma proſperitate.

Nulla unquam proſperitas major, atque conſummatior fuit, ea, qua fruebatur Aman, coram quo juſſu regis omnes flectebant genu. Rex me ſua dignatur familiaritate, ajebat ſuperbus iſte Aſſueri miniſter, me quotidie recentibus cumulat beneficiis, primum in imperio illius locum teneo. Nonne hic homo eſt mundanæ felicitatis apicem aſſecutus, ſi ea hac externa ſpecie judicium ferendum eſt? Omnibus cupiditatibus ſuis ſatisfecerat, neque reliquum erat illi, quod cuperet, præterquam unius Mardochæi ſubmiſſionem, hanc detrectantis; attamen dolor hic adeo levis in ſpeciem ſatis fuit, ut ſuperbum hunc miniſtrum in tanta felicitate, atque affluentia miſerum faceret, quemadmodum ipſe non ægre confeſſus eſt: *Et cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quandiu videro Mardochæum ſedentem ante fores regias.* Eſth. 3.

Exempla eorum, qui in rebus proſperis ſe immor[illegible]runt, licet antea eſſent modeſti.

Quis neſcit Saulem, antequam ad regnum eveheretur, & Deus illi populi regimen cõmitteret, virum fuiſſe bonum, atque ex Sacri Textus teſtimonio neminem in toto Iſrael ipſo extitiſſe meliorem? Sed cum ad hunc dignitatis apicem evectus fuit, brevi mores, totamque vitæ rationem mutavit. Furens invidia, quam contra David concepit, ejus crudelitas, inobedientia, & impietas Deum coegerunt, ut illi regnum eriperet, quod illi in præmium virtutis contulerat. David, qui in ejus locum ſurrogatus fuit, & qui ex humili paſtoris ſtatu ad regnum clarus fuit, non ita quidem ſui oblitus eſt: ſed ea, quæ illi proſpere evenerunt, cor illius ita inflarunt, ut ſcire vellet numerum ſubditorum ſuorum ſecreta actus vanitate, quam de ſua potentia, & auctoritate concepit. Salomonis proſperitas majorem illi peperit calamitatem, & infamiam, quam ſapientia gloriam peperiſſet. Roboam regnum ſuum certum, ſtatutumque videns divinas leges contempſit, atque exemplo ſuo populum Iſrael a cultu Domini abduxit. Proſperitas regis Ezechiæ, quantumvis ſanctus eſſet, fuſfit, ut Babylonici regis legatis theſauros ſuos oſtentaret: & Deus permiſit, ut in jactantiæ pœnam illi auferrentur. Adeo verum eſt, proſperis cor inflari, mores corrumpi, & fieri ſæpe, ut ipſæ Dei leges contemnantur.

Dei filius in Thabor loquitur de paſſione ſua.

Cum Dei filius in vertice Thabor glorioſus apparuit, voluit Moyſem, & Eliam de mortis, & paſſionis ejus ignominiis ſecum miſcere ſermonem; non quod metueret, ne hoc, ut ita dicam, proſperitatis, & gloriæ momentum oblivionem illi induceret ejus conſilii, quo per humiliationes, atque paſſiones homines erat ſalvos facturus, ſed ad noſtram eruditionem, ut homines exemplo ſuo diſcerent, in elatione, in proſperitate, inter honores, qui ſibi adhibentur, & plauſus, quibus excipiuntur, debere meminiſſe, fluxam eſſe gloriam hanc: hoc lætitiæ, & conſolationis tempus, quod illis aliquando permittit Deus, non eſſe præmium ſuis laboribus debitum, ſed dumtaxat modicum ſolatium, quo animentur ad perferendas æquiori animo vitæ hujus pœnas, & cruces, ut eidem inſerviant. Beati hujus ſæculi ita facere non conſueverunt; reſpiciunt hanc proſperitatem, quomodo gloria Thabor a S. Petro reſpiciebatur: hic ſuam requiem conſtituere, & felicitatem ſuam collocare cupiunt, & quin cogitent hoc in mũdo perferendum eſſe, & colloquendum de mediis æternam gloriam acquirendi, quærunt adulatores, qui ſibi de iis tantum loquantur, quæ eorum fovent vanitatem.

Idem Salvator plorat, cum quum triumphans Jeroſolymam ingrederetur.

Dei filius Jeroſolymam triumphans ingreſſurus docet, ne mundi felicitate nos perſtringi ſinamus, ac veritate diſſipemus nebulam, quam illa mentibus noſtris offundit. Lumen non ſolum detegit nobis fragilitatem, atque inconſtantiam rerum earum, quæ nos palpant; verum præterea nobis oſtendit fluxa hæc bona ſemina eſſe dolorum, & miſeriarum, ſi permiſerimus, cor noſtrum per lætitiæ voluptatem illis adhæreſcere; ideoque viam hujus evitandi periculi eſſe ſpectare finem, qui brevi ea eſt deleturus.

Mali divitis exemplum nos docet, quod proſperitas mollitiem inſpirat.

Proſperitatis eſt inſpirare mollitiem; cujus rei eximium nobis ſuppetit in Epulone evangelico exemplum. Summa illius eſt mollities; ejus quippe convivia exquiſitiſſimis dapibus, cupediiſque inſtruuntur; ejuſque voluptates aſſiduæ ſunt, non ſecus ac immodicæ: *Epulabatur quotidie ſplendide.* Semper deliciis intentus de pœnitentia nunquam cogitat. Superbia illius ſumma eſt, nulla eſt magnificentia, nitor nullus, quem non affectet; veſtium pompa illum cum principibus, atque ſpectatiſſimis mundi hominibus confundit, ratum fortaſſe, quia dives eſt, omnia ſibi licere, & externam hanc lucem, qua ſeptus eſt, efficere debere, ut ſi minus genere, ſaltem opibus in hoc mundo ſibi reverentiam concilict. Talis eſt cæcitas eorum, qui proſpero rerum curſu, & affluentia fruuntur. Omnia ſibi fas eſſe putant, voluptates, delicias, ſolatia. Quo ambitionem ſuam non extendunt? magiſtratus, dignitates, officia, nihil infra ſe eſſe arbitrantur.

Speranda non eſt in hac, & in altera vita proſperitas.

Proſperitas, gaudia, deliciæ, quibus in hoc mundo contra Dei legem perfruimur, ultra vitam hanc non extenduntur, ac videntur veluti ſomnium, quod præteriit, & evanuit. Hujus rei teſtimonium habemus in iis verbis, quibus Abraham Patriarcha malo diviti reſpondit: *Fili recordare, quia recepiſti bona in vita tua.* Illi revocat in mentem ea bona, quæ vivens receperat, eique non alia poſt hanc futura minitatur; quandoquidem ea, quibus adeo brevi tempore gaviſus eſt, illis præſulerat, quæ in omnem ſperare poterat æternitatem.

Cui

Cui addendum eſt, cruciatus, quibus dives hic reprobus torquebatur, effeciſſe, ut obliviſceretur proſperitatis, & copiæ, qua dum viveret, perfruebatur. *Fili recordare*. Et profecto quanam de re conquerantur in inferno reprobi, qui tot bonis in mundo cumulati fuerunt? Nonne poſſederunt divitias? nonne ſuaviſſimis voluptatibus indulſerunt? verbo, nonne felices fuerunt? & nonne illi tales ſe ipſos eſſe cenſuerunt? Heu! quæ felicitas! quæ divitiæ! quæ voluptates! quæ proſperitas! Quid profuit nobis jactantia, ajunt illi in Sapientia? Quid divitiarum vanitas contulit nobis? Omnia hæc inſtar umbræ tranſierunt, & veluti fumus evanuerunt. *Tranſierunt omnia illa tanquam umbra*. Sap. 5. Mirum eſſe non debet, ſi hoc pacto loquuntur, quoniam, ut Sapiens ait, unius horæ calamitas omnibus diutinæ vitæ calamitatibus oblivionem inducit: *Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ magnæ*. Eccl. 11.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Deus ſæpe ex hac vita eripit homines, dum majori proſperitate fruuntur.

DUcunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. Job. 21. Ita divinæ fulmen paſſim hos ſæculi beatos percutit, cum minus timent, & minorem habent diffidendi cauſam: in ipſo ætatis flore, in ipſo felicitatis apice, cum fortuna eorum ad ſummum evaſit, ac demum cum maxime conſtituta videtur eorum proſperitas: *in puncto*: cum nihil ſibi vel a cœlo, vel a terra metuendum eſſe putant, atque impotentia eorum per quoſdam veluti gradus cum ipſa proſperitate aſcendens eo uſque procedit, ubi Domini iram capiti illorum jamjam imminentem ſollicitat. Videre hunc divitem, de quo loquitur evangelium; quodnam temporis punctum eligit Deus illum puniturus? poſt adeo uberem meſſem, quæ illum coegit vetuſta horrea, cellaſque nimis anguſtas ſubvertere, atque longe majora ædificare ad prædiorum ſuorum fructus capiendos: tunc maxime cum ipſe ſecum dixit: *Anima habes multa bona poſita in annos plurimos: requieſce, comede, bibe, epulare*. Hoc illud fuit tempus, quod divina elegit juſtitia, ut ex mundo impium hunc exturbaret: *Stulte hac nocte animam tuam repetent a te* Luc. 12.

Terrenæ proſperitates Babylonicis fluviis comparantur.

Super flumina Babylonis illic ſedimus &c. Pſal. 136. Cum Babylon in bibliis ſit mundanæ proſperitatis figura, S. Auguſtinus ſcite animadvertit non deeſſe homines, qui ſua magnitudine, opibus, & voluptatibus ebrii ſatis eſſe non putantes ex Babylonicis aquis bibere, ſeſe immergunt aquis fluminis illius, ſecus quod civitas iſta ædificata eſt; verum alios etiam adeſſe, qui inter ipſa proſpera ſemet tanquam in exilii loco conſiderantes ad Sion cæleſtem anhelant, a qua longe diviſi ſunt. Hi Pater idem pergit, gementes ſecus fluminis undam ſedent, ſeſe ſupra hæc terrena attollentes, neque puram guſtare valentes lætitiam in hac ſede afflictionum. Alii tandem exilii ſui locum patriam ſuam eſſe putantes, ac ibi ſubſiſtentes, qua tranſeundum duntaxat eſt, amittunt æternorum bonorum memoriam, atque vitæ præſentis ſuavitatibus vacant. Hi, ſequitur S. Auguſtinus, in fluminis aquis ſubmerguntur, hi terrenarum proſperitatum torrente ſe rapi ſinunt, quin ex his infelicibus aquis brachia ad cœlum attollant, & in animæ ſuæ naufragio ſalutarem pœnitentiæ tabulam apprehendant.

Iniquorum proſperitatum inconſtantia.

Vidi impium ſuperexaltatum, & elevatum ſicut cedros Libani: & tranſivi, & ecce non erat. Pſal. 6. Docet experientia ſubitas haſce fortunas, quæ crimini debentur, fere ſemper labi æque celeriter, ac nituerunt. Vidi impium, inquit Propheta, qui ſeſe extulerat tanquam cedros Libani; tranſivi, neque erat amplius; quæſivi illum, & ne veſtigia quidem reperta ſunt, ubi ille commorabatur. Hæc eſt impiorum proſperitas: repente fulget, & evaneſcit, veluti ſomnium. Ædificium eſt in arena extructum, quod minimo venti flatu ſubvertitur. Hi agitabuntur tanquam pulvis, quem ventus excitat de terra, inquit Propheta Pſal. 1. *Non ſic impii, non ſic, ſed tanquam pulvis, quem projicit ventus a facie terræ*. Si nobis de hujuſmodi veritatibus eſſet perſuaſum, omnia terræ bona, quæ mortalium proſperitatem efficiunt, tanquam prætereuntia ſomnia duceremus.

Dejeciſti eos, dum allevarentur. Animadverte, S. Auguſtinus ait in hæc verba Pſ. 72. Prophetam non dicere, dejeciſti ſuperbos, & ambitioſos hos homines, poſtquam elevati fuerant, ſed dum elevarentur; ita ut non aliud elevationis, aliud dejectionis tempus fuiſſe teſtetur: *Non aliud eſt tempus elevationis, aliud dejectionis*. Nequaquam. *Elevatio ipſa ruina eſt*. Peccatores peribunt, addit Propheta, & tanquam fumus evaneſcent: *Exaltati deficientes quemadmodum fumus deficient*. Pſ. 36. O quam juſta hæc eſt comparatio, S. Gregorius Magnus ait! Quandonam fumus diſſipatur? Dum attollitur, prout ſeſe latius extendit, evaneſcit in aerem. *Aſcendit, tumeſcit, evaneſcit*: quo magis aſcendit, eo magis diſſipatur. Hæc vera eſt proſperitatis peccatorũ imago.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ ſanctorum Patrum hujus argumenti.

SI aliqua hujus ſæculi proſperitas arriſerit, nonne deceptoria eſt, nonne fluxa, caduca? nonne temporalis, volatica, tranſitoria? nonne plus habet deceptionis, quam delectationis? Auguſtinus in Pſalm. 41.

Nemo gratuletur homini, qui proſperatur in via ſua, cujus peccatis deeſt ultor: major enim hæc ira Dei eſt. Idem in Pſalm. 9.

Nemo frangitur rerum adverſarum moleſtia, qui proſperarum delectatione non capitur. Idem libr. 2. de Serm. Dom. in monte c. 15.

Solatiis opus habemus, & quidquid nobis exhibet Deus, cum proſpera exhibet, non eſt gaudium beatorum, ſed conſolatio miſerorum. Idem in Pſal. 153.

Mundus iſte perículoſior eſt blandus, quam moleſtus, & magis cavendus, cum ſe illicit diligi, quam cum admonet, cogitque contemni. Idem Epiſt. ad Dioſcorum.

Ideo Deus felicitatibus terrenis amaritudines miſcet, ut illa quæratur felicitas, cujus dulcedo non eſt fallax. Idem ſuper Matth. Serm. 29.

Proſpera hujus mundi aſperitatem habent veram, jucunditatem falſam, durum laborem, timidam quietem, rem plenam miſeria, ſpem beatitudinis inanem. Idem Epiſt. 36.

Nulla res longa mortalium, omniſque felicitas ſæculi dum tenetur, amittitur. Idem ſuper Iſaiam, lib. 11.

Nemo ſecurus eſt in iis bonis, quæ poteſt invitus amittere. Idem de libero arbitrio.

Præſens vitæ proſperitas aliquando idcirco datur, ut ad meliorem vitam provocet, aliquando ut in æternum plenius damnet. Gregorius in Paſtoral.

Deſperatis quidquid poſcunt donant medici, ſic Deus injuſtis temporalia largitur. Idem l. 16. Moral. c. 11.

Sancti viri magis in hoc mundo proſpera, quam adverſa formidant, ſciunt namque, quia mens, dum blanda occupatione premitur, aliquando libens ad exteriora derivatur. Idem lib. 5. Moral.

Cum quis in proſperitate potius diligitur, incertum eſt, utrum proſperitas, an perſona diligatur. Idem in Moral.

Admonentur proſpera mundi metuere, & contra omnem ſæculi felicitatem acrius vigilare. Idem Prœm. in Pſalm. 50.

Tribulatio unam patientiam probat, proſperitas omnes virtutes. Ambroſius.

Noverca virtutis proſperitas. Ita applaudit, ut noceat, & infelici ſucceſſu ſic fortunatis obſequitur, ut in fine perniciem operetur. Chryſolog. l. 1. de Curial. nugis.

In omni adverſitate fortunæ infeliciſſimi infortunii genus eſt aliquando fuiſſe felicem. Boethius de conſol. Philoſ. lib. 2.

Plus reor hominibus adverſam, quam proſperam prodeſſe fortunam. Hæc enim ſpecie felicitatis cum videtur blanda, mentitur, illa ſemper vera eſt, cum ſe inſtabilem mutatione demonſtrat. Hæc fallit, illa inſtruit. Idem ibidem Proſ. 8.

Luge peccatorem fortunatum, intentatur enim gladius judicii. Nilus.

Ex proſperitate luxuria, ex luxuria vitia omnia. Lactantius de divin. inſtit. l. 2. c. 2.

Nihil infelicius felicitate peccantium, qua pœnalis nutritur impunitas, & mala voluntas velut hoſtis interior roboratur. Hieronymus lib. 5. in c. 16. Ezech.

Nihil

Nihil infelicius, cui nihil accidit adverſi, quia male judicarunt de ipſo Dii. Seneca, lib. de Provid.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ fontibus hoc in argumento poſſit hauriri.

Quid generatim ſit mundi proſperitas.

QUid ſit mundi proſperitas facilius intelligitur, quam vulgo exprimatur; aliqui enim definiunt illam habita ratione earum rerum, quæ illius ſunt objectum, videlicet opum affluentiæ, bonorum, & voluptatum; & creditur triplicium horum bonorum congeries id eſſe, quod homines hac in vita beatos efficiat. Tenent alii hanc proſperitatem in ſecundo rerum omnium curſu, in fortunarum magnitudine, in dignitatum acquiſitione, ac tranquilla, & conſtanti bonorum, quæ cupiunt, poſſeſſione conſiſtere, quin moleſto aliquo perturbentur caſu, qui omnem commentitiam eorum felicitatem evertat. Credo duos hoſce characteres præter propter ad rem eamdem, eamdemque recidere notionem, quæ vulgo concipitur, quin id perpendatur, in quo ſingulorum beatitudo conſiſtit: videlicet proſperitatem in hoc eſſe poſitam, quod omnia cedant e ſententia, ac tranquille fruamur bonis, quæ poſſidentur, quin aliquid nobis mœrorem, ac ſollicitudinem afferat.

Diſcrimen inter fortunæ, & gratiæ bona.

Hoc nobis perſuaſum eſſe debet, de fortunæ bonis, quæ temporalia vocantur, & mundanorum proſperitatem conſtituunt, nequaquam idem ſentiendum eſſe ac de bonis gratiæ, & gloriæ, quæ veram felicitatem noſtram conſtituunt. Hæc ſemper bona ſunt, neque poſſunt unquam eſſe mala: ſed cum bona temporalia, licet ſint ſemper cęli bona, per ſe nullo in diſcrimine ſint, poſſunt eſſe, immo ſæpiſſime mala ſunt, vel potius verorum malorum, hoc eſt criminum, & vitiorum origo: verum negare nemo poteſt, illa eſſe poſſe, & reapſe bona eſſe, ideoque Dei beneficia, quibus uti poſſumus ad æterna bona acquirenda, atque ſalutem operandam; quæ cauſa eſt, quod proſperitas nonnunquam præmium eſt, & aliquando, immo ſæpius ſupplicium impiis, qui abutuntur illis ad vitia ſua fovenda; & hoc pacto ſibi theſaurizant iræ theſaurum, & in altera vita ſibi ſeveriſſimam ultionem conflant. Itaque ut hoc in argumento rite loquamur, dicere debemus, hæc bona, quę mundanam felicitatem conſtituunt, vera eſſe bona, licet fluxa, & fragilia, quæ eſſe poſſunt noſtræ ſalutis inſtrumenta, non ſecus ac cauſæ interitus noſtri, propter quas reprobi damnantur. Peccator pravo uſu hæc bona corrumpit. Corruptio in his bonis non eſt, ſed in corde peccatoris iiſdem abutentis, qui ne cogitans quidem in caput ſuum detrahit ſecretum illud maledictum, quo Deus percutit peccatores, dum ſeſe cordis ſui tradunt concupiſcentiæ.

Aliorum quidem proſperitas, aliorum vero adverſitas divinæ providentiæ ordini non adverſatur.

Seu providentiam tanquam naturalem, ſeu tanquam ſupernaturalem ſpectemus, aliorum quidem adverſitas, aliorum vero proſperitas illi minime officiunt; ſed in his potius illa maxime elucet. Quod enim ad naturalem ſpectat providentiam, inæqualitas bonorum fortunæ, & ſtatuum, atque conditionum conſtituit mundi pulchritudinem; quoniam hoc pacto homines ſibi viciſſim utiles ſunt, ac mutuo ſibi opem ferunt, ita ut hæc inęqualitatis ſpecies non minus probet adeſſe providentiam, quam ordo ipſe, quem admiramur. Cæterum quod ſpectat ad ſupernaturalem providentiam, proſperitas, & abundantia nequaquam ſanctitati repugnat; quandoquidem ut ſecundum chriſtianæ religionis leges vivamus, neceſſe non eſt ſeſe ad veram paupertatem redigere, uti crediderunt Pelagiani, cum plurimi in ipſis proſperis rebus, omnigenaque bonorum affluentia ſanctitatem adepti ſunt.

Sapiens eſt divinæ providentiæ conſilium in temporalium bonorum vitæ hujus diſtributione non ſemper permittere, ut impii proſpero rerum curſu lætentur, & juſti adverſis premantur; oppoſitum quippe conſilium, S. Auguſtinus l. 1. de Civ. Dei cap. 8. ait, indignum eſſet infinita ejus ſapientia, & in mentibus noſtris fundamentalia religionis everteret puncta; etenim quomodonam credi poſſet eſſe providentia, ſi Deus peccatores in hoc mundo nunquam plecteret, eoſque in integra impunitate vitam ducere ſineret? *Nulla eſſe divina providentia crederetur.* Si omnes illos in hac vita puniret, aliquis ſibi perſuadere poſſet, nullum fore judicium extremum, quandoquidem nihil ad judicandum ſibi Deus reſervaret: *Nihil ultimo judicio reſervari putaretur.* Cæterum ſi Deus, Doctor idem ſequitur, nunquam juſtis temporalia bona concederet, non deeſſe videretur occaſio dicendi, bona hęc ſuapte natura eſſe mala, eaque non a Deo, ſed a dęmone impertiri, quæ fuit hæreſis Manichæorum: *Non ad Deum iſta pertinere dicerentur:* & ſi juſti ſemper rerum affluentia, ac proſperitate perfruerentur, periculum eſſet, ne quis arbitraretur, nullam præterea virtuti ſperandam eſſe mercedem; & religio adeo mercenaria cupidos, avaroſque potius, quam pios, ſanctoſque facere videretur: *Nec pios nos faceret iſta ſervitus, ſed potius cupidos, & avaros.*

Cur Deus non puniat omnes impios in hoc mundo, ſed potius illis proſpere tribuat.

Deus, vulgo Doctores inquiunt, non punit omnes mundi hujus peccatores, ne vel reſurrectio non expectetur, vel non timeatur judicium, quaſi omnes in hac vita jam judicati fuiſſent. At neque omnia crimina impune abire patitur, ne de illius providentia ambigatur. Itaque punit aliquando, aliquando vero non punit. Cum in hac vita punit, oſtendit eos, qui puniti non fuere, in altera puniendos eſſe; ubi vero non punit, noſtram exercet fidem, & vult a nobis ſecundum expectari judicium toto cœlo terribilius, quam quod in hoc mundo exercetur.

Si paſſim impii proſperis rebus frui videntur, hoc accidit, Sancti Patres inquiunt, & inter cæteros S. Chryſoſtomus, quod non omnino ſunt impii, & quod in eorum vita aliquid laude dignum videtur. Difficile completa invenitur impietas; in ipſis viis iniquitatis interlucent rectitudines quædam, & quædam virtutes ſub jugo, & in catenis vitii captivæ. Superficialis hæc bonitas, S. Auguſtinus ait, ſpecie quadam felicitatis penſatur, Deo perfunctoria conferente ſolatia peccatoribus, quos æternis deſtinavit ſuppliciis. Viri boni vulgo exagitari dicuntur; at quinam ſunt hi viri boni adeo perfecti, qui nullam habeant imperfectionum, humanarumque infirmitatum immiſtionem? Non igitur mirum eſſe debet, ſi aliquando juſtos affligit, ſi impiis nonnullarum temporalium proſperitatum ſolaria concedit; quæ tota eſt merces, quam illis impertit.

Proſperitas impiorum ſigna eſt reprobationis.

Cum relinquit Deus inſignes peccatores proſperis frui rebus, eoſque cumulat bonis, quin eorum gaudiis, noxiiſque voluptatibus funeſto aliquo caſu obſtrepat, hoc fere manifeſtum indicium eſt, hos ab illo deſeri, neque amplius tanquam filios haberi. Magna eſt ira Dei, S. Bernardus ait poſt S. Auguſtinum, cum non exercet iram ſuam in peccantes, eoſque ſinit impune peccare. Hi ſibi perſuadent, ſe a Deo amari, hunc ſibi favere, quia omnia fluunt ſibi e ſententia, & nulla re perturbatur felicitas illa, qua gaudent. Aliquando etiam inſultant juſtis, qui affliguntur a Deo, tati propter gravia afflictari peccata, quemadmodum amici Job magno huic, fidelique Dei famulo exprobrabant. Sed falluntur. Error illorum eſt cæcitatis effectus, & cæcitas hæc effectus juſti, atque formidabilis judicii Dei adverſus illos. Non noverunt divinæ providentiæ erga homines conſilium, quo alios quidem tanquam filios, alios vero excipit tanquam inimicos, ita ut liqueat, hanc felicitatem, ob quam peccatores gloriantur, ſæpe effectum eſſe divinæ erga ipſos indignationis.

Conſiderandum eſt, nefarios homines, quos prævidet Deus futuros per nequitiam, & pertinaciam ſuam ex numero reproborum, non aliam habere partem in bonis Dei, niſi eam, quam poſſident ex fluxis mundi hujus bonis, & in alia vita, cum nullam habituri ſint hæreditatis dominicæ partem, in æternum rebus omnibus carituros. Quamobrem ſi permittit Deus, ut in rerum omnium affluentia vivant, & id conſequantur, quod eorum cor concupiſcit, atque omnibus præſentis vitæ deliciis perfruantur ſine ullo judiciorum Dei timore; næ illis metuendum valde eſt, ne, ſi hoc in ſtatu illos reliquerit, hæc affluentia, & proſperitas cauſa ſit, & indicium reprobationis eorum; cum interim ærumnæ, labores, & adverſa, quibus in terra juſtos exercet, hæc æqui, bonique conſulentes, tanquam media, quibus pro peccatis ſuis ſatisfacere poſſunt, ad id proſunt, ut illos ea digniores efficiant hæreditate, quæ ipſis manet in cœlis.

Homi-

Cur proſpera in- & ad verſa dejectos.

Hominum plerique induſtriæ, meritoque ſuo acceptum referunt, quidquid ipſis fluit e ſententia, quidquid vero accidit adverſi, hoc in cæcam rejiciunt ſortem, quæ temere, & inconſulto homines attollit, deprimitque; unde fit, quod proſperitas, quæ noſtiam ergo Dominum excitare debet cognitionem, eorum domitas at inflat ſuperbiam; & adverſitas, quin illos divinis legibus ſubjiciat, efficit ſæpe, ut animos deſpondeant.

Proſperitas, ut plurimum in- ſignem peccatorum effecit incorrigibilem.

Perículoſiſſimus proſperitatis effectus eſt peccatorem incorrigibilem efficere, ideoque ad finalem impœnitentiam perducere. Et ratio conſtat. Via enim, qua noſtra caſtigare poſſimus errata, hæc eſt, ſi corripiamur. At beati hujus ſæculi ad apicem felicitatis evecti ut plurimum neque a mortali quopiam, neque a Deo corripiuntur; homines quippe non audent illos corripere; licet deberent eo eſſe animo, quo fuit S. Joannes Baptiſta, ut principium indignationem, ac inimicitiam ſubire non reformidarent. Quamobrem homines hujuſmodi ſexcentos inveniunt aſſentatores, cenſorem vero vitiorum ſuorum neminem. Neque corripiuntur a Deo: cum enim extrinſecus ſemper effuſi ſint, ac mundanis gaudiis, & voluptatibus abditi, non audiunt quid illis exprobrare poſſet Deus aut miniſtrorum ſuorum voce, aut conſcientiæ ſtimulis, aut interioribus gratiis, quas illis identidem alargitur. Oporteret, nimis elata voce Deum loqui, ut ab id genus mortalibus exaudiretur; at e contra raro tantum, ac ſubmiſſa voce loquitur ad illos, & ſæpe ne verbum quidem profert, eos tanquam filios a ſe relictos putans, quos ne ira quidem ſua dignos arbitratur; unde ſequitur, quod peccator in eodem ſtatu permanens moritur in impœnitentia, poſt fluxam, brevemque felicitatem in æternum infelix.

Proſperitas non ſi- dem tantum, ſed ſpem etiam chriſtianam infirmat.

Spes duplicem habet effectum: prior eſt efficere, ut inviſibilia, æternaque bona deſideremus, quia magna, & ſolida nobis videntur; alter eſt efficere, ut illa ſperemus, quia facilia nobis videntur, quæ Dei ope acquiramus. Proſperitas utrumque hunc ſpei delet effectum, vel ſaltem cum illis ſimul eſſe non poteſt. Homo enim, qui proſpero rerum curſu gaudet, & affluenter omni bonorum, ac voluptatum genere perfruitur, illectus, captuſque terrenorum bonorum amore, & craſſioribus ſenſuum voluptatibus ebrius afficine poteſt cogitatione ſpiritualium bonorum, quæ ſpes chriſtiana illi proponit? S. Paulus negative reſpondet: *Animalis homo non percipit ea, quæ Dei ſunt.* Homo carnalis divina non guſtat, libenter omnes cœli voluptates renunciaret, dummodo ſemper terrenis perfrui ſibi liceret.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentioribuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Cur permittit Deus, ut impii proſpe- ritate fruantur.

QUod hominum pleroſque fallit, eiſque ſcandalum adfert, hoc eſt, quod putant aliquem ideo beatum eſſe, quia improbus eſt, cum res a contra accidat; & ideo improbus ſit, quia beatus. Vel Deus diſpoſitionis hujus non eſt auctor, vel ſecus: ſi primum cur illius providentiam inſimulas? ſin alterum, hoc nonne ſufficit, ut eam juſtiſſimam eſſe intelligas? At enim injuſtus eſt Deus, qui impiis proſpera tribuit; ſed ego aliter argumentor; dicendum eſt profecto proſperitatem magnum eſſe malum, quandoquidem pars eſt impiorum. Quid enim deterius concedere poteſt impiis Deus, quam proſperitatem, quæ eorum crimen fovet, & quæ maximum eſt æternæ illorum felicitatis impedimentum? *P. de la Colombiere in chriſtianis conſiderationibus.*

Fateor equidem, ſæpe Deum mundi ſectatoribus terræ bona relinquere, verum ſcias, nunquam horum perfectam oblectationem illis concedere: patitur quidem eos poſſidere, quod quærunt, ſed inde prius jucunditatem abſcindit; rem quidem illis permittit, non autem cupitam felicitatem. Obtinent illi ingentes opes, dignitates inſignes, molles voluptates, at nihilo ſecius ſemper ſunt miſeri. Neque mireris: fallax eſt eorum proſperitas. Videntur quidem nequiſſimi peccatores, aerſuti fœneratores, corrupti judices, publicarum pecuniarum raptores in ſingulos dies majorem felicitatem acquirere, & beatiores fieri; ſed illos videri, dic; non eſſe. Hæc eſt perſonata felicitas & cortex mendax: *Bracteata felicitas*, uti Ethnicus quidam loquitur. Vir bonus non agnoſcit felicitatem ſuam, niſi videat hos ſæculi beatos re ipſa calamitoſiſſimos eſſe. *Specimen eloquentiæ Abbatis de Aubignac.*

Impiorum proſperitas eſt brevi dui caduca.

Felicitas, quæ viginti vel triginta dumtaxat permanet annos, & quæ hoc elapſu tempore evaneſcit, & quam graviſſima ſubſequitur miſeria, invidenda non eſt. Talis eſt proſperitas impiorum; hæc præſentis vitæ terminos non prætergreditur, illi nihil ſecum in tumulum afferunt, & quæ ſequuntur, ſunt funeſtiſſima. Hæc pompa, hic nitor, quibus ſepti ſunt, hæc dignitatis inſignia poſt mortem omnia evaneſcunt. Tunc lampas eorum extinguitur; decidunt in tenebrarum abyſſum, & in nullam reditus ſpem intereunt. *Auctor Anonymus.*

Deus in hominum vita proſperis miſcet adverſa.

Deus, qui punit eos, quos filiorum numero recipit, in hominum vita bona malis admiſcet, præſertim vero in vita fidelium; & utraque temperat, ne illos inflet proſperitas, ſi ſemper conſtans extiterit, neque adverſitas opprimat, niſi ceſſaverit. Etenim uti Sancti animadvertunt, difficilius eſt proſperitati, quam adverſitati non cedere, & alterius fulgor periculoſior eſt pondere alterius. Sæpe docti ſapientia vidimus eos, qui in adverſis viſi ſunt ſapientiſſimi, tales eſſe deſiiſſe, cum Deus illos liberavit: & finem ærumnarum factum fuiſſe lapſus principium. *In vitis Prophetarum, vita Eliſæi Prophetæ.*

Facile intelligimus, quomodo qui nullam unquam in terra guſtat voluptatem, omnibus mundi voluptatibus vacuus, dieſque ſuos in egeſtate, & ſqualore ducens, vivere poſſit in terra, quin illi adhæreſcat, ibique velit permanere. Quomodo enim adhærere velit creatis rebus, quæ nullum ſibi afferunt ſolatium, & nonniſi ſummam infelicitatem promittunt; cum per fidem videt, ſe iſtic eſſe inquilinum, & advenam, necnon in cœlis ſibi paratam eſſe beatitudinem nulla ex parte deficientem? Non magno illi ſtat labore non amare illud ſolum, eamque regionem, ubi nihil poſſidet, & ubi omnia plurimum conferunt, ut ipſum miſerum faciant. Hujus characteris anima in triſti hac egeſtatis conditione poſita nullum ſuavius invenire poteſt ſolatium, quam ſibimet dicens, hæc mea ſedes non eſt; terra hæc mea patria non eſt: hic tanquam in exilio ſum: quam primum in Sanctorum ſedem avolabo, ubi omni deliciarum, & bonorum genere perfruar: terrena hæc omnia pereunt, firmiſſimæ etiam fortunæ adverſitatibus, & mutationibus ſunt obnoxiæ, ſed infiniti theſauri, quibus in cœlo perfruar, nunquam mihi auferentur. Verum enim vero ſenſus hi adeo ſalutares locum habere nequeunt in anima bonis, & opibus circumſepta: in affluentiæ, & proſperitatis ſtatu omnia illi adverſantur, ſed in adverſis, & calamitatibus omnia illi favent. Heu! quam difficile eſt non cupere ibi ſemper manere, ubi omnia rident, & placent: quam difficile eſt non adhærere mundo, cum omnia aliquid conferunt, ut illum nobis amabilem præbeant! quam difficile eſt nolle tabernaculum ibi figere, ubi omnia alliciunt, & oblectant! *P. Maſſillon tomo 1. ſermons hujus argumenti.*

Proſperitas non ſemper eſt Dei beneficium.

Cave, credas, mundi felicitatem gratiam eſſe, quam ſuis tantum amicis concedat Deus. Sæpe Deus opes, & honores concedit iratus, ubi ab ipſo petuntur, eoſque puniens tribuit, ut inquit S. Auguſtinus. Te deſtinaverat, ut in tenebris, ac humili loco viveres, ut hac via ad gloriæ cumulum te perduceret: pertinaciter repuliſti conſilium, quod de te ipſe conceperat, tu tibi pro libidine vitæ rationem conſtituiſti, atque voluntatem ipſius tuæ ſubdere conatus es. Vim feciſti fato tuo; concedit ille tibi, quod poſtulas, atque in ira ſua te voti damnat. Opes, honores, dignitates, ridens fortuna, proſper rerum curſus, robuſta valetudo, qua diu his rebus omnibus perfruaris; hæc omnia tibi conceduntur in pœnam. *Idem.*

Non ſemper tamen ob hunc finem Dominus hæc bona tribuit, quæ humanum cor perituris terræ bonis agglutinat: ea aliquando etiam impertit tanquam præmia,

Proſperitas aliquãdo præmium eſt virtutum mere humanarum.

mia, atque temporales largitur opes, veluti pretium virtutum aliquarum, quæ mere humanæ ſunt. S. Auguſtinus hoc accidiſſe teſtatur Romanis, qui tantam obtinuere potentiam, & gloriam in moralium virtutum ſuarum mercedem. Bonus es amicus, in promiſſionibus fidelis, integer vitæ, rectus, patriæ amore ſuccenſus, atque ad illius utilitatem, ac gloriam tuendam ſatis generoſus: hæ omnes virtutes, quarum anima charitas non eſt, pro cęli acquiſitione nullius ſunt momenti; ſed illas Dominus remuneratur in terris; cumque prorſus humanæ ſint, illis præmia prorſus humana retribuit. *Idem*.

Mundi proſperitas pars eſſe videtur reprobatum.

Jeſus Chriſtus ubique deſperare videtur de illis, qui in opibus, affluentia, ac proſperitate vivunt; ubicunque occurrunt anathemata illis intentata, qui falſis mundi gaudiis oblectantur: in omnibus ferme ſacrorum librorum paginis illis, qui vitam inter delicias ducunt, maledicto perculſi videntur; ubique audiuntur detonare fulmina in eos, qui cum ſæculo lætantur: ubique leguntur promiſſiones, quæ ingenti ſolatio ſunt illis, qui iſtic patiuntur: ubique præſentis ſæculi felicitas impiis tanquam eorum hæreditas traditur: ubique cęleſtis beatitudo juſtis promittitur, qui iſtic in ſqualore verſantur; ubique legimus terræ hujus beatos jam mercedem ſuam recepiſſe, & ubique docemur regnum puſillorum, & pauperum de hoc mundo non eſſe. *Idem*.

Mundus nobis periculoſior eſt, S. Auguſtinus ait, cum ridet, quam cum perſequitur, & favores illius, quibus nobis commendatur, magis metuendi ſunt, quã repulſæ, quę nos ad eum contemnendum inducunt. Et ſane ſeu temporalem ſpectes proſperitatem ex ea impreſſione, quam efficit in corde, ut illud corrumpat, ſeu ex ea facilitate, qua velificatur affectibus, ubi cor jam fuerit corruptum, fateberis, ſalutem in rerum copia adeo difficile curari poſſe, ut fidelis, qui fidei lumen ſequitur, omnia proſperitatis, qua fruitur, bona reſpicere debeat tanquam terribilia cęli flagella, & ſupplicia, quibus Deus iratus hominem punit.

In proſperis non deſunt, qui nobis perpetuis blandiantur.

In proſperis, ac dignitatibus omnia aliquid conſerunt ad cupiditates noſtras fovendas: laudes, quas mortales noſtræ fortunæ devoti indiſcrete prodigunt nobis, adulantium caterva, qua ſtipati ſumus, norunt exaggerare minimas actiones noſtras, quæ bonæ videntur, & ſpecioſum obtendere velum illis, quæ tales non ſunt, ut earum celent nequitiam. Quid dico? Malum adhuc gravius eſt; ad cumulum uſque evaſit, & excogitatur ars callida vitia ipſa probandi, & illis omnium virtutum colores allinendi. Homo ita ſtipatus adulatoribus, atque his laudum illecebris corruptus ſe mereri putat, eo quod ipſum mereri dictitant alii. *Id.*

O quam triſtes ſunt proſperitatis effectus! Quandoquidem ita res ſe habet, Domine, & mundi pompa tot ſcopulis circumſepta eſt, linque me in humilis ſtatus mei caligine, ubi tutus ſum; quoniam nitens, & magnifica mundi vita tot eſt impedita laqueis, averte ab ea pedes meos, & ambulem potius in umbra ſtatus rerum omnium egeni, ubi cor meum a rebus terrenis ſit magis expeditum. Hujuſmodi eſſe debent noſtræ cogitationes, & verba, ubi ſpectamus ea mala, quæ proſperitas parit, metuentes, ne hæc tota ſit hæreditas noſtra, & experientia docti in proſperis plures eſſe in æternum pereundi occaſiones. *Idem*.

Gratia Dei vel nullũ, vel modicum habet effectum in iis, qui proſperitate fruũtur.

Cum qui proſperis fruuntur, gratias recipiunt, abutuntur illis, & hæ fere ſemper inutiles fiunt. Sua circũſepti magnitudine, impediti, & quodammodo ſepulti in pompis, & luxu afflatibus Spiritus ſancti neſciunt reſpondere. Quod nimium iis afficimur rebus, quæ nos palpant, parum attenti ſumus voci Domini, quę nos expeditos eſſe vult, & quæ in anima nimis agitata impreſſionem efficere nequit. In proſperis nequaquam præbemus aures Domino, neque ad illum cum humili confidentia confugimus; in adverſis noſmet ad gratiã convertimus, ejuſque fatemur imperium: & in adverſis dumtaxat vere Chriſtiani ſumus. Manaſſes tunc tandem opem expoſcit ex Deo patrum ſuorum, cum inter compedes, & vincula ſqualet. Adam tunc tandem oculos aperit, ut ſuum videat peccatum, atque nuditatem ſuam, quam innocentiæ tempore non cognoverat, cum audit vocem Dei ita ſuccenſi, & vocantis illum, & ſcit, crimen ſuum totum indignationis ipſius pondus in caput ſuum convertiſſe. Prodigus filius tunc tandem redit domum patris ſui, à quâ per effrænem licentiam receſſerat, cum poſt inſanam bonorum omnium diſſipationem ſe pane, ciboque carentem agnoſcit. Tunc ſolum confugimus ad Deum, non autem in proſperis, ubi omnia placent, & nihil afficit tædio. *Idem*.

Occaſiones, & externa omnia plurimum conferunt, ut hominem proſperis gaudentem rebus a via ſalutis avertant; atque huic ſunt totidem obices, quos anima vitæ molli aſſueta ſumma cum difficultate poteſt ſuperare; omnia concurrunt ad alendas, fovendaſque in ejus corde affectiones, eas vero potiſſimum, quæ ſunt periculoſiſſimæ: objecta catervatim ſeſe omnibus illius ſenſibus exhibent. Infelicia fortunæ principis alicujus mancipia illius ſcrutantur partem infirmiorem, & nihil intentatum relinquunt, quod illi valeat velificari: ſpectacula, ludi, commercia, aſſentationes, negotia callide incepta, & callidius ad finẽ perducta, nihil prætermittitur: quilibet quærit illius cor fallere, & quilibet ſe illud fefelliſſe gloriatur. Adulatores, qui illi circumſtãt, identidem cupiditati illius nova ſuggerunt objecta, ad ejuſdem ardorem irritandum. Ita omnia concurrunt ad inducendam in beatos ſæculi oblivionem ſanctæ patrię, ad quam toto niſu jugiter eſt contendendum. *Idem*.

Querimonia de providentia propter impiorum proſperitatem.

Hic, Domine, tua ſecreta conſilia veneror; videns enim terrarum orbem repletum bonis, qui afflicti ſunt, & impiis, qui bonis omnibus affluunt, illos in ſumma inopia, hos autem in copia, illos in egeſtate, hos in felicitate, non poſſum, quin obſtupeſcam propter ſpectaculum, quod ſapienti, juſtæque providentiæ tuæ adeo videtur oppoſitum. Cum mali divitis menſam opipare inſtructam video, Lazaro interim micas de menſa decidentes, ſibique per crudelitatis exceſſum negatas petente; cum video tot inſignes ſceleribus homines omni bonorum, commodorum, ac deliciarum genere affluẽtes, tot interim juſtis, ac innocuis rebus omnibus, quæ ad vitam ſunt neceſſarię, carentibus: fateor, inquit Propheta, meos commoveri pedes, & parum abeſſe, quominus tuam inſimulem providentiam de nimia erga impios quidem indulgentia, erga bonos vero crudelitate. Parum abeſt, quominus te injuſtitiæ redarguam. Etenim cur, mecum ipſe reputo, hic homo, qui nomine tenus Chriſtianus eſt, moribus vero, & actionibus Ethnicus, fruitur vita tranquilla, ac profunda pace in terris, cum interim homo vere fidelis ſub ærumnarum pondere gemit, & languet? Cur diviti nequam omnes ridens? Principis theſauri huic uni patent; gratię omnes effunduntur in illũ; grando agros ejus non depopulatur; terra, cęlum, & elementa omnia aliquid conferre videntur peccatoris lætitiæ, & voluptati, cum interim vir bonus omni careat ope; & donec ille bonis omnibus diffluit, juſtus ſe videt derelictum, dejectum, ab omnibus contemptum, & ſine ullius auxilio. *Idem*.

Qui terrenis bonis fruitur ad lætitiam, cœleſtia non cogitat.

Animum a terræ bonis avellere, & cęleſtia tantummodo deſiderare, ſunt ſenſus chriſtiani, & ſalutares, qui effectum ſuum obtinere non poſſunt in corde bonis, & voluptatibus affluente: omnia illi in affluentiæ, ac proſperitatis ſtatu adverſantur, cum interim in ſtatu afflictionis omnia illi faveant. Quomodonam omnes cordis motus intendi poſſunt erga Sanctorum ſedem, dum inter peccatores tantum dulcedinis invenitur, & quomodo præſens hæc vita reſpiri poteſt tanquam tempus exilii, cum tanta reperitur voluptatum varietas, quibus occupatur animus, & quomodo nonniſi obiter uti creaturis poteſt, quarum illecebræ faſcinant? Ita in hoc proſperitatis ſtatu mortales ea fruuntur animæ tranquillitate, quæ ſimilis eſt tranquillitati impii evangelici, qui poſtquam multa cumulaverat, bona dicebat intra ſe, lætare, anima mea, quieſce; habes enim opes in plurimos annos collectas. *Idem*.

Vides divitem hunc ſuperbum, impium, magnum nihilominus, eaque fulgentem auctoritate, quam inſignis illi dignitas confert. Omnia coram ipſo contremiſcunt, omnia illius cedunt imperiis, nihil vi cupiditatum ejus reſiſtit. Arbiter juris, & legum, quas pro ſe latas non putat, evertit, opprimit, deſtruit, quin aliquis eidem adverſari conetur,

Spes

Spectaculum hoc ſibi ſcandalum ingerit, verum ne ſcandalizetis. Non enim deſunt providentiæ conſilia reparandi ea mala, quæ impii hujus hominis infert injuſtitia; ſed conſtans proſperitas, qua ipſum inter ſcelera frui vides, indicium eſt, horam illius non procul abeſſe. *P. Aurelianenſis ſermone de temporalibus pœnis peccati.*

Scelere, quæ in proſperitate committuntur, illius norſlum terr. dant juſto Dei ſupplicion.

Mala, quæ in terrenis quarumdam familiarum negotiis videmus, frequenter nobis oſtendunt, Deum in hac etiã vita punire eos, qui acceptis bonis abutuntur. Obſtupeſcimus nonnunquam videntes inſignes quaſdam domos corruere, ac repente labefactati; & cauſas inquitimus? Quiſnam abſorbere potuit tot prædiorum, tot dignitatum, tot munerum locupletiſſimos redditus, ac fundos? Hiſtorias conſule, ac intelliges domos haſce adeo opulentas fuiſſe impiorum domos, eos, a quibus conſtitutæ fuerunt, homines fuiſſe omni religione vacuos, ob inſanas libidines famoſos, & qui in ſumma rerum affluentia, ac proſperitate id unum cogitarunt, quomodo in terris fortunam ſuam ſtabilem, atque certam facerent. Eorum inſana vanitas, immoderata ambitio, cæca profuſio, effrænis enitendi cupiditas tandem excitarunt procellas familiis magis pernicioſas, quam vehementiſſimi aquilones; idque permiſit providentia, ut intelligeremus, ſcelera, quibus noſmet mancipamus in rebus proſperis, eſſe cauſam, quod hæc proſperitas fluxa eſt, nec diuturna. *Idem.*

Error eſt, credere nos Deo in proſperis fideliores, quam in adverſis famulaturos.

Næ illi quidem perperam intelligerent chriſtianæ diſciplinæ rudimenta, qui arbitrarentur virtutem facilius, atque conſtantius in proſperis, quam in adverſis exerceri. Si mihi minus ferendum eſſet, dicet aliquis, fidelius mea munera obirem; ærumnæ omnes meas occupant curas. Qui in bonis ducunt dies ſuos, ingratiſſimi profecto eſſent, niſi Deo inſervirent; vitæ neceſſitates, & moleſtiæ illos ab illo minime avertunt; id unum cogitandum ipſis eſt, quomodo ſe ipſos ſanctificent. Sed indeſinenter cum incerta, ac fere deſperata fortuna in anguſtiis, metu, laboribuſque luctantes quomodo ſimul ad animæ noſtræ ſanctificationẽ animũ appellere poſſumus? Argumentum fideli homine indignũ! Quin conſideremus, quam cum ſalute noſtra rationem noſtrã habere poſſit fortuna, fatentur ſapientes plus virtutis requiri ad eam tuendam, cum felix eſt, quam perferendam, cum eſt calamitoſa; & moderationem ſuapte natura infrequentiorem, ac difficiliorem eſſe, quam patientiam. Non magna opus eſt conſtantia, ut noſmet diſponamus ad eas ſubeundas calamitates, quas nec prævertere, neque eludere poſſumus; at ſine magna ſenſuum nobilitate animum appellere nequimus ad eos contemnendos eventus, qui noſtram palpant cupiditatem. *Liber, cui titulus: Conſiderationes in varia religionis, ac moralis argumenta.*

Bonis nequaquam incedit admiratio, ubi vident impios in terra triumphare: ſciunt enim futuræ bona eſſe non poſſe præmium virtutis, & a Deo ita contemni, ut hæc ab inimicis ſuis poſſideri permittat. Illi miſeratione ducuntur calamitoſorum hominum, qui hiſce bonis abutuntur, ut flagitioſam ducant vitam: prævidens enim terribilem ultionem, quam, futurum eſt, ut aliquando ea illorum ingratitudine depoſcat Deus. Heu! inquiunt illi, hæ voluptates aliquando deſinent, honores iſti evaneſcent, ſervitus huic licentiæ ſuccedet; hanc elationem, ac exiſtimationem æterna excipiet ignominia. Copia, & voluptas cum nocentibus præteribunt; & hi homines impii adeo in hac vita felices, in altera erunt miſerrimi. Viri boni poſſent melius veritatem exprimere dicentes, impios miſeros eſſe, ex quo ſunt beati; & in eorum fato, donec etiam hanc vitam vivunt, nihil calamitoſius eſſe ipſa felicitate? *Ipſa felicitas impiorum foſſa ipſorum eſt*; ait S. Auguſtinus in Pſal. 93. *Idem.*

Homines in proſperis non ita felices ſunt, ut exiſtimantur.

Qui videret hos fortunæ amicos deliciis affluentes, ab omnibus in honore habitos, & quibus Deus ad aliquod tempus parcit, diceret procul dubio nihil eorum ſtatu eſſe jucundius, nihilque eorum vitæ genere optatius. Sed qui illos intus, & in corde ſcrutari velit, videbit eſſe pelagus, quod temporis malacia tranquillum videtur, ſed quod ſemper aliquam tempeſtatem, ac turpem ſuo ſinu abſcondit. Qui videret viam latam, qua decurrunt, quin ullum inveniant obicem, diceret nihil ſtatu eorum eſſe tranquillius, nihil pacatius: ſed ſi penitiores cordis illorum latebras rimaretur, atque in antecessum videret abyſſum, quo commentitia hæc ducit dulcedo, nihil eſt terribilius, nihil horribilius, nihil deplorabilius. Hunc rerum omnium copia frui, honoribus cumulati, ab omnibus coli, deliciis innatare, extra omnium moleſtiarum jactum eſſe, omnibus doloribus invium, quid hoc ſuavius? Sed per latam hanc viam ad ſupplicia nullum habitura finem advolare heu timeamus, atque finem adeo terribilem temnis, veliſque evitemus. *P. Maſſillon.*

Proſperitas, & felix negotiorum eventus unice pendet a Deo.

Proſper, vel infelix rerum noſtrarum exitus vulgo pendet a ſexcentis peculiaribus circumſtantiis, ſexcentiſque caſibus, in quibus nullam ipſi partem habemus. Occurſus, occaſio, momentum, hilum, nihilum, ut videtur, ſæpe vel retardavit, vel feliciter maximum quodvis opus ad finem perduxit. Certa quadam rerum coacervatione, quæ nullam intra ſe rationem habere videbantur, effectum eſt exempli gratia, ut ex duabus familiis in eodem gradu, ac loco poſitis altera quidem repente corruerit, altera aſcenderit. Omnem hominum extre prudentiſsim, nunquam prænoſcere poteris has circumſtantias, occaſiones, tempora vel adverſa, vel proſpera, nunquam illa vel accelerare poteris, vel amovere. Deus igitur unus eſt, cujus ſapientia, & potentia tantæ ſint, ut eminus agnoſcere valeat, quid futurum eſt, ut paulatim illud diſponat per eas vias, quæ nos latent omnino; ut ordinet, ut aptet, ut colligat tot media, quæ nonnunquam ſibimet invicem adverſantia videntur, ut ex illis id, quod contendit, evadat. At itane Deum adigere vultis, ut vobis faveat, ut pro vobis varios vitæ eventus diſponat, ut negotiorum veſtrorum curſum proſperum faciat, a cultu illius recedentes, legẽ ejus violantes, atque voſmet palã inimicos ipſius profitentes? *P. Girouſt ſermone de humana proſperitate tomo 3. Quadrageſima.*

Dei juſtitia aliquando evertit domos, quæ per injuſtitias crevere.

Obſtupeſcimus, cum opulentas, affluenteſque bonis omnibus domos repente corruere, atq; unius, ut ita dicã, diei ſpatio diſſipari videmus. Earum ruina conterit creditores, ac hæredes, qui in nullam reditus ſpem intereunt. Illis ipſis, quorum nulla res agitur, ſtupor incedit, & ultro, citroque ſciſcitantur, quanam via tanta bona adeo celeriter abire potuerint? Hoc Dei fulmen eſt ultionem petentis ex parte fænore, concuſſionibus, atque injuſtitiis locupletato. Hic tot calamitoſorum ſanguine fuerat ſaginatus, omnia in urbe, ac provincia deglutiverat; ſed juxta emphatica Jobi verba, Deus facit, ut evomat omnia: *Divitias, quas devoravit, & de ventre illius extrahet eas Deus.* Job. 20. Vobiſcum, o Fideles, reputate, ac in mentem accerſite, quidquid hac in re noſtis..... Non ſatis intelligitur: ſed hoc Dei fulmen eſt, quod evertit proſperitatem familiarum, quæ per nefas ad fortunæ apicem aſcenderunt. *Idem.*

Quare via impiorum proſperatur, interrogat Jeremias Propheta c. 12. alloquens Deum? Vias tuas, Domine, relinquunt, leges tuas contemnunt, inſontem opprimunt, pupillum, ac viduam diripiunt, nullum intentatum relinquunt ſcelus, ut in mundo niteant; & re ipſa nitent, conſtantique felicitate fruuntur. Cur hoc? *Quare via impiorum proſperatur?* ſi hoc ex me quæritis, Auditores, non deeſt, unde vobis faciam ſatis. Etenim ipſe ex vobis viciſſim quæro, quid per aſſertam hanc proſperitatem intelligitis? Intelligimus, dicetis, peccatores in terra beatos eſſe, ita ut bona omnia in eorum ſinum confluere, mala omnia eos fugere videantur. Si ex ſpecie externa judicium ferendum eſt, illi nihil patiuntur, communibus miſeriis obnoxii non ſunt, in luxu, rerumque omnium affluentia vitam traducunt. Scio equidem, fratres, externam ſpeciem felicitatis eorum eſſe teſtem: ſed externæ ſpeciei non ſemper fides eſt habenda... Etenim quo tandem fallax hæc evadit felicitas, qua homines ita inebriantur, & quæ noſtros oculos allicit? in æternam damnationem. Heu aliquidne ultra requiritur præter hoc unum verbum, ſi rite meditemur illud, ut cor noſtrũ avellat a rebus omnibus, quæ mundi proſperitas appellantur, & ut eorum illuſionem intelligamus? *Idem.*

In proſperis magnæ fidei veritates, magna objecta, quæ nobis illa proponit, puta, vitæ alterius bona, Sanctorum felicitas, ſuavitas, quæ in Dei cultu percipitur,

tur, virtutis beatitudo, nos ne afficiunt quidem; etenim ſenſus omnem hominis attentionem exhauriunt, eumque imparem reddunt, quominus inviſibilia cogitet bona, & multo minus diligat illa. Quomodo enim error auferri poteſt homini ebrio fortuna, ac omnia ſub auctoritate ſua tremere inſpicienti? Quidquid aliis accidit, eorum calamitas illum erudire non poteſt: immo videtur eidem novas afferre vires, ut creſcat; atque ſe ipſum tanquam ab omni infortunio cernens immunem dicit id, quod impium dicentem inducit Propheta Pſal. 29. *Dixi in abundantia mea, non movebor in æternum...* Adde his proſperitatem, inſtar lenti, occultique veneni paullatim in cor ipſum obrepere, ac ſenſim animas optime natas corrumpere, ſecretamque inſpirare ſuperbiam, efficere hominem imperioſum, ſuperbum, contemptorem, prout illum alienæ ſubtrahit poteſtati; illum denique in luxum, & molliтiem cõjicere, eique omnimodam Dei oblivionem immittere. *In ſpecimine ſermonum pro Adventu, ſerm. pro 2. Dom.*

Proſperitas inflat homines, eoſque ſuperbos facit.

Peccatores beati, atque florentes vulgo ſe ipſos tanquam fortunæ ſuę auctores reſpiciunt, ſuamque temporalem felicitatem veluti opus ſuum conſiderant, dexteritati ſuæ referunt acceptas opes, quas adepti ſunt, honores, ad quos pervenerunt, atque ſibimet clanculum plaudentes dicunt, nos ipſi, non Dominus, hæc fecimus: *Manus noſtra fecit hæc.* Hic autem cordis tumor eſt mors ſpiritualis, qua illos percutit Deus, ut S. Auguſtinus in Pſal. 38. inquit, etenim per ſuperbiam, qua inflantur, amittunt gratiam, qua vivebant: *Superbia, qua intumeſcunt, amittunt gratiam, qua vivunt.* Inebriantur ſua proſperitate, magnitudine, opibus, voluptatibus, & in hac infelici ebrietate amittunt memoriam Dei, & ſalutis ſuæ, ac ad præſentis dumtaxat vitæ delicias guſtandas incumbunt. Sibi perſuadent, honorem, qui ſibi defertur, tributum eſſe meritis ſuis debitum, & recipiunt thus, quod ſibi adoletur, cujus fumo perſtringuntur, ne amplius ſe ipſos agnoſcant. *Sermones idem pro 2. Quadrageſimæ Dominica.*

Proſperitas excæcat peccatores

Cæcitas eſt ferme individua proſperitatis comes; enim aliquis ſe putat eſſe certum temporalium bonorum dominum, quorum guſtat poſſeſſionem, negligit perquiſitionem bonorum æternorum, quorum levem dumtaxat imaginem fides nobis tribuit. Cor, quod corrumpitur in otio, & mollitie, menti ſemper tenebras offundit, velut ii loci, S. Chryſoſtomus inquit, ubi flagnantes, corruptæque putreſcunt aquæ, ex quibus teteri exhalant vapores, qui ſuam improbitatem, ac mephitim aeri ambienti communicant. Hinc Propheta impium felicem, atque florentem nobis exhibet tanquam cæcum, cui Deus auſert cogitationem judiciorum ſuorum, vel qui ex ſe eorum memoriam amittit per infidelitatem gratiæ, quæ ea in intuitum ipſi repræſentat inter fulgorem illum, quo amictus eſt. *Auferuntur judicia tua a facie ejus.* Pſal. 9. Itaut felicitatem ſuam inconcuſſis inniti putans fundamentis, in ſuperbia cordis ſui dicat: *Non movebor a generatione in generationem.* Pſal. 10. Etenim quamvis ambigere nequeat, quominus hoc fictitium ædificium cum corpore, quo ſuſtinetur, lapſurum ſit in ſepulchrum, tamen reſpicit mortem tanquam eminus ſepoſitam, quæ res omnes inanes fovet ſpes illius. *Ib. in Dom. 3. poſt Paſc.*

Quam periculoſus ſit ſtatus proſperitatis.

Nullus periculoſior ſtatus eſt, quam proſperitatis; illum enim fere ſequitur oblivio Dei, & homo ſæpe Creatoris ſui beneficiis abutitur eumdem læſurus. Re ipſa videmus divites divitias ſuas in ſcelerum ſuorum inſtrumenta convertere, ut ſeducant innocentiam, ut conjugiorum fidem frangant, ut pacem familiarũ perturbent. Videmus principes viros generis, & dignitatis ſuæ auctoritate abuti, ut opprimant infirmos, ut perſequantur juſtos, ut calumnientur innocentes, ut ab hominibus inanes referant honores, ut ſpectẽtur, & veluti mundi idola colantur. Videmus ſcientiam, vim, valetudinem, aliaque corporis, fortunęque bona per ingratitudinis monſtrum plurimorum ſcelerum cauſas fieri. Ita fides nobis potiſſimum eſt neceſſaria in proſperis, ut Deum ſpectemus veluti auctorem honorum, dignitatum, opum, aliorumque bonorum temporalium, ut hæc ab eodem accepta per ſanctos uſus ad cultum, & gloriam ipſius referamus. *Idem ſermone pro 13. poſt Pentecoſten Dominica.*

Nuſquam magis fide opus eſt, quam in proſperis.

Si raro accidit, ut videamus fidem de humanis adverſitatibus, ærumniſque victricem, prodigium ferme eſt in religione invenire fidem, quæ vanitatum, voluptatum, honorumque ſæculi illuſionibus infirmata non ſit. Et ſane fidei eſt, nos ſupra ſenſus, omniaque viſibilia bona attollere, ut æternis, atque inviſibilibus bonis, quæ nobis proponit, adhæreamus. Hæc autem elevatio, atque, ut ita dicam, hæc animæ translatio in Deum in adverſis longe facilior eſt; cor enim circum ſe triſtia tantum inveniens objecta, quibus adhæreſcere nequit, ſponte veluti ſua ad infinitam ſeſe transfert beatitudinem, quam illi exhibet fides. Hoc in proſperis non uſuvenit; dignitatum fulgor, voluptatum ſuavitas, divitiarum commoda doloſas habent illecebras, quæ nobis oſtendentes mundum cum iis, quæ in ipſo jucundiſſima, atque ſuaviſſima ſunt, efficit ſimul, ut ſpes a fide propoſita quędam veluti chimera habeatur. Ita qui proſpero rerum curſu fruuntur, tenentur ſæpe elicere actus fidei in florentiſſimo ſtatu, in quo ſunt, ut virtutis hujus conſideratione a periculoſis illuſionibus, quibus ſepti ſunt, opponant. *Ib. pro Dom. 20. poſt Pentecoſten.*

Si terrenæ proſperitatis proprium eſt animas etiam corrumpere, quæ nativitatis jure ſupra cæteras eminent, multo magis eas corrumpere poſſunt, quæ per induſtriam ſe ipſas efferunt. Si enim difficile eſt non perſtringi ejus proſperitatis fulgore, quem avitum domi noſtræ invenimus; quid erit cum ex obſcuræ domus caligine egreſſi repente tanta in luce coruſcate noſmet ipſus videmus? Si ea in ſublimitate vertigine laborant illi, quos ad eamdem natura diſpoſuit; quanto magis metuendum eſt illis, qui per injuſtas vias ſeſe eo provexere. Cæterum (eaque S. Auguſtini ſententia eſt) nihil impuni proſperitate pernicioſius eſt. Tunc credimus quocumque pretio illam eſſe tuendam, ingenii vires ad id caerendas, ac fortunam eo proferendam, ut longius nequeat. Nobiſmet ob patrata ſcelera plaudimus, atque ad recentia audacter adjicimus animum. Nobiſmet cum illo calamitoſo, de quo loquitur Scriptura, dicimus: peccavi, officii, ac religionis meæ terminos prætergreſſus ſum: verum quid inde? quid ideo mihi accidit triſte: numquid peſſum iverunt res meæ? cur ergo dolendum? *Ex morali dictionario ſermone 2. de ambitione.*

Proſperitas ſæpe indicio eſt nos a Deo derelictos eſſe.

Patrum omnium ſententia eſt, peccatoribus nullum magis metuendum eſſe malum ea proſperitate, qua fruuntur. Hæc bona, hæc valetudo, hic proſper rerum eventus, qui illis ſoporem immittunt, & in peccatis indurant, argumento ſunt illos deſeri a Deo, qui eorum curam non gerit amplius, & qui omnem criminum ipſorum punitionem in infelicem æternitatẽ reſervat. *Væ vobis, qui habetis conſolationem veſtram*, Salvator ait Luc. 6. Hoc illud omne eſt, quod ſperare poteſtis; væ vobis, niſi eo ſeverius in voſmet ipſos animadverteritis, quo lenius vobis pepercit, vobiſq; locũ præbuit merẽdi integrã ſeveritatẽ juſtitiæ, quæ vos non punit, ſed quę omnes colligit iras ſuas, ut acrius in vos animadvertat.... Hoc profecto eſt ex validiſſimis argumentis, quibus utimur probaturi, Deum punire peccatores poſt mortem, ſi moriantur, quin egerint pœnitentiam. *P. Heliodorus Pariſienſis Capuccinus, ſerm. 3. de voluptatibus.*

Dei conſilium in impiorum proſperitate.

Nihil in mundo vulgarius eſt hac querela, bonorum videlicet conditionem admodum eſſe deplorabilem; eos æque, vel etiam magis exagitari, quam malos: proſperitatem, atque tranquillitatem, quæ virtutis eſſe deberent privilegia, paſſim iniquitatis, & injuſtitiæ partẽ eſſe, atque inſtrumentum, ac tandem juſtos, & peccatores ſimul permixtos iiſdem malis obnoxios eſſe, perinde ac iiſdem adſtricti eſſent criminibus. Cogitatio hæc impios contra Deum commovit, eoſque redegit, ut vel de juſtitia illius dubitarent, ſi providentiam confitebantur, vel providentiam negarent, ut illius juſtitiam defenderent. Sancti nonnunquam commoti fuerunt, & ipſe etiam regius Propheta ſentiens Dei manum, quæ ſuper ipſum calamitatum, ærumnarumque acceſſione gravior fiebat, videnſque pacem, & tranquillitatem peccatorum fatetur ſe zelo ſimul, indignatione, ac ſtupore correptum fuiſſe, donec in ſanctuarium Domini ingreſſus eſt, ut ibi ſecretas detegeret cauſas ejus diſpenſationis, quæ illi adeo abhorrens videbatur. Sed conſilia Dei longe diſtant a conſiliis hominum. Cum nefarios homines proſpero rerum curſu frui ſinit, ideo

ſinit,

finit, ut vel beneficiis commoveantur, ſi quid grati animi ſenſus in illis ſupereſt; vel ut imperfectas virtutes aliquas eorum fluxis felicitatibus remuneretur; vel ut eos ſibimet ipſis relinquat, ac cupiditatibus ipſorum tradat veluti ægrotos, de quorum valetudine actum eſt, & quibus permittitur, quidquid petunt; vel ut oſtendat quam parvo a ſapientibus æſtimanda ſint bona, quæ Deus ipſis etiam ſuis concedit inimicis. E contra vero cum illos affligit, id agit vel ut oſtendat odium, quo peccatum perſequitur, flagirioſos homines ſuppliciorũ exẽplo coercens; vel ut invitos pęna revocet in ordinẽ, in quẽ voluntaria pęnitentia ſeſe redigere noluerunt; vel ut ſignificet illis ſe Dominum eſſe, alios quidem ſeveriſſime puniens, alios quadam impunitatis ſpecie gaudere permittens, ne, ſi neminem puniret, crederet aliquis, ipſum humana hæc vel non videre, vel non moderari; vel ne, ſi puniret omnes, crederetur nihil ille ſibi judicandum reſervare in extremum diem, ac nihil reliquum eſſe, quod poſt hanc vitam improbi patiantur. Ita S. Auguſtinus argumentatur. *Flechier ſermone de tribulationibus.*

In proſperis æque ac in adverſis Deus benedicere debemus.

Si cordis humani ſinus ſcrutamur, ut illius exploremus conſilia, hoc ſatis eſt, ut nobiſmet perſuadeamus, maximam proſperitatem æquivocam eſſe notam felicitatis etiam terrenæ illius, qui eadem perfruitur: tunc enim videbimus, hunc hominem, qui nobis beatus videtur, chimericis ſeſe mancipare ideis, ob nugas turbari, fallaci nuncio conteri, ſemper metu agitari; felicitatem ſuam conſtituere in ſpe boni illius, quod minime poſſidet; integros annos traducere inter curas, mœroreſque, ut illud poſſideat, & poſtmodum, ubi illud fuerit aſſecutus, contemnere. Nos illum videbimus ita bona, honores, ac voluptates ſitientem, ut quo plura poſſideat, eo plura poſſidere deſideret, reſpiciens quod ſupra ſe eſt, ſtatim ac pervenerit illuc, non amplius veluti terminum, ſed tanquam tranſitum; atque hoc pacto per ipſam felicitatis ipſius ſpeciem veram illius infelicitatem videbimus. Teſtis eſt Salomon, qui ſupernaturali ſcientia illuſtratus, quam a Deo petierat, protulit hoc oraculum Sapientiſſimo mortaliũ omniũ digniſſimum: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Eccle. 1. *Abbas de Montmorel in Dom. 4. poſt Epiphan.*

Cum Deus nos aliqua affligit calamitate, quin Dei digitum agnoſcamus, eventum hunc reſpicimus tanquam fortuitum, vel cæcam inſimulamus fortunam, quæ temere, & inconſiderate percutit; neque attendimus, quod ne unus quidem de capite noſtro decidit pilus ſine cognitione providentiæ ſapientiſſimæ, quæ omnia ad electorum bonum, atque utilitatem permittit. E contra ſi omnia nobis e voto cedunt, ſi bonis diffluimus, ſi aliquid glorioſum nobis accidit, libenter ibi agnoſcimus juſti numinis opus; & tantum abeſt, quod tunc de propria diffidamus infirmitate ad aſpectum dignitatis, quæ longe vires noſtras excedit, ut non dubitemus, quominus nobis neceſſarium meritum adſit, ut eo perfungamur munere, in quo nos ab eadem providentia conſtitui cenſemus. Hinc nonnulli facile Dominum in calamitatibus ignorant, & in proſperis confitentur; quamvis utrorumque arbitrium ſit penes illum, & nihil ſine illius accidat juſſu. *Idem Homilia in 4. Quadrageſima Dominicam.*

Proſperitas naturaliter producit otium.

Omnes percurrite conditiones, nullam magis otioſam, inutilemque invenietis, quam eorum hominum, qui proſperis gaudent, earumque mulierum, quæ ſua habent commoda, & omnibus vitę hujus deliciis fruuntur. Operi vacant artifices, & totos dies occupati ſunt; agricolæ frontis ſudoribus ſibi comparant victum; mercatores ſuis inhærent negotiis; at qui in proſperitate verſatur, neſcit quomodo tempus traducere poſſit; ludat opus eſt, iter inſtituat, ſolatiis indulgeat. David paſtor dies nocteſque ſuo pecori invigilat; David miles ducit exercitum, ac Philiſtæos delet occidione; at ille ne ab hujuſmodi laborioſis conditionibus ad tranquilliorẽ ſtatum gradum facit? proſpero gaudet rerum curſu, omnibuſque negotiis vacuus eſt? otium illi ſoporem immittit, atque ſolatia, & oblectamenta conſectatur eo tempore, quo alii in aciem deſcendere conſueverunt: *Quo tempore reges ſolent ad bella procedere. Joly propoſitione de mundana proſperitate pro quinta poſt Epiphaniam Dominica.*

Permittit Deus impios proſperis frui rebus, ut hos miſeros inexcuſabiles faciat. Vobis conceſſi, dicet aliquando, quidquid optabatis; vos magnos feci, divites, potentes, ut hæc beneficia locum vobis præberent amandi me, ac ſervandi præcepta mea; vos autem adeo ingrati fuiſtis, ut illis abuteremini, ut me contumelia afficeretis. Hęc vobis contuli bona, non ut luxũ, otiumq; veſtrum foverem, ſed ut vos impellerẽ ad æterna acquirenda bona per fidelem legis meæ obſervantiam; vos autẽ illis uſi eſtis, ut voſmetipſos corrumperetis. Quid his reſpondere poteſtis, & cuinam præter quam vobiſmet ipſis hoc malum acceptum referre poteſtis? *Idem.*

In proſperitate jugiter de juſtitia Dei nobis metuendum eſt.

In hoc proſperitatis ſtatu, præterquamquod jugiter de nobiſmet ipſis diffidere debemus, debemus quoque in jugi Dei timore verſari. Omnia mihi fluunt e ſententia, perfectâ valetudine fruor, nihil mihi reſiſtit, facio, quæcumque volo; verum heu! nunquid me Domine repuliſti a facie tua, nunquid tibi cauſam tribui, ut omnem de me curam abjiceres? O Deus miſericordiæ, & bonitatis; nolo hanc miſericordiam, quæ pravis cupiditatibus meis non adverſatur. Affligeh ane valetudinem, qua uſus ſum, ut te læderem, adſperge ſalutari amaritudine eas voluptates, quę me inimicum tuum effecerunt: deprime hanc vanitatem, & faſtum, qui mihi omnẽ chriſtianæ humilitatis ſenſum abſtulerunt. *Idem.*

Quam varie Deus cum Herode, & S. Joanne Baptiſta ſe geſſerit.

Quis non mirabitur videns Herodem in ſolio vitæ hujus deliciis, ac bonorum affluentia innatantẽ quamvis inceſtus, ac improbus ſit, cum interim Joannes Baptiſta Prophetarum omnium maximus, atque ſanctiſſimus inter compedes, & vincula in obſcuro carcere lãguet? Heu Domine! Quot ob miram hanc honorum, malorumque vitæ hujus diſtributionẽ in dubium providentiam tuam revocabunt! Quonam abierunt frequentes illæ, magnificæque promiſſiones, quibus bonis te fauturum eſſe recepiſti! Quis crediſſet futurum, ut derelinqueres mortalium omnium juſtiſſimũ, omniũque prædicatorum ardentiſſimum ultioni impudicæ mulieris, ac inceſti Principis poteſtati? Hæccine agendi ratio eſt ſatis apta, ut miniſtros ad gloriam tuã procurandam, & legum tuarum profanatores corripiendos adigas? Nonne metuendum potius eſt, ne fortiſſimi cujuſcumque animus corruat, & ne zelus intepeſcat, ubi exilium, carcer, mors fidelium ſervorum tuorum pars eſſe deprehendatur? Hi erant Ethnicorum ſenſus, cum videbant cognatos, amicoſque ſuos honoribus boniſque exutos, ferreis catenis obrutos, ac ſæviſſimis dãnatos ſuppliciis, ex quo in Jeſu Chriſti ſacra tranſierant. Verum avertat Deus, nos, qui alios habemus oculos, quam infideles illi, eoſdem ſenſus habere. Docet fides, ſi bona, ac mala vitæ hujus indiſcriminatim juſtis accidunt, & impiis, divinam providentiam in altera vita bonis præparaſſe ea bona, quorum improbi exortes erunt, ac malis etiam deſtinaſſe pęnas, a quibus juſti erunt immunes. *La Font in continuatione diſcurſuum Eccleſiaſticorum pro ſecunda Adventus Dominica.*

Divinæ juſtitiæ effectus eſt in hac vita permittere, ut peccator diuturna proſperitate fruatur.

Ecce impium, qui Deum irritavit nequiſſimis criminibus, quæ contra gloriam illius fingi poſſint: hic Dei patientiam fatigavit, atque ſcelerum ſuorum enormitate ſibi omnipotentis iram conflavit. Quam inde ultionem repetet Deus? Putatis ne illum amaritudine omnia ejus gaudia adſperſurum? inſanabili morbo eum percuſſurum? exiſtimationem, & bona illius perditurum? omnia ejus conſilia everſurum, eumque de ſummo magnitudinis, ac felicitatis cumulo, quo per dolos, atque injuſtitias aſcenderet, deturbaturum? Ita ſane, ſi illius miſereretur, ſi illum convertere vellet, ſi miſericordia erga ipſum uti vellet; ſed quod ulciſci vult tot ſibi illatas contumelias, has impunes relinquet, ut ſeverius in auctorem animadvertat: *Secundum multitudinem iræ ſuæ non quæret.* Sinet hunc per fas, & nefas divitias congerere; ſinet hunc mundi gaudiis, & voluptatibus inebriari; tradet hunc corruptioni cordis ipſius; ſinet hunc fallaci proſperitate ſaginari tanquam victimam brevi juſtæ vindictæ ſuæ immolandam. *Idem.*

Donec Deus peccatorem in hac vita punit, pravis conſiliis ejus reſiſtit, vias ejus ſpinis obſtruit, ut quidam loquitur Propheta, aliquam illi calamitatẽ immittit, indicio eſt, ipſum nondum paternam erga ipſum abjeciſſe benevolentiam, & velle adhuc illum excitare

e ſomno, in quo alte demerſus eſt, eumque a ſceleribus, & flagitiis avocare. Sed poſtquam Deus inutili labore omnes ſui amoris artes exercuit, amovetne ulteriorem manum ſuam a peccatore? ſcelera ejus impunita relinquit? patitur neqiſſima ejus conſilia e voto cedere? ſinit illum pro libidine terræ voluptatibus inebriari, quin illis aliquam admiſceat amaritudinem? hoc certiſſimũ eſt, quod haberi poſſit, æternæ reprobationis illius argumentum. Non poteſt Deus modo magis terribili in peccatorem ſuam in hac vita exercere iracundiam. *Idem.*

Ex impiorum proſperitate ſumenda non eſt occaſio obmurmurandi contra providentiam.

Cave, ne impiorum proſperitatem ſpectes veluti cauſam dubitandi de providentia; nihil enim efficit, ut magis eniteſcat: cave, ne invideas magnit his peccatoribus, qui per nefas opes congeſſere: *Noli æmulari*, Regius inquit Propheta Pſal. 143. *in eo, qui proſperatur in via ſua, in homine faciente injuſtitias.* Infideles, quibus fidei lumen non affulget, eorum proſperitatem, pacemque fallacem reſpiciant tanquam cœli donum, & criminum impunitatem; illos credant beatos, ubi eos vident vitæ hujus deliciis innare, gloria, & divitiis cumulatos, atque non nisi ſui timorem omnibus injicientes: *Beatum dixerunt populum, cui hæc ſunt.* Nos vero ſi luminibus fidei judicamus, non ſecundum judiciũ, quod de illis in mundo fit, ſed ſecundum magnitudinem criminum, quibus Dominum irritarunt, nunquam credemus impios beatos eſſe in ipſo fortunæ ipſorum cumulo; miſerebimur potius inſignis eorum proſperitatis, quam illi invideamus; ac terrenam eorum in hac vita impunitatem ſpectabimus veluti funeſtum æternæ reprobationis eorum, atque ſeveriſſimæ in altera vita damnationis præſagium. *Idem.*

Ad quemcumque magnitudinis cumulum impii evecti ſint, quantumvis omnia illis cedant e ſententia, quantumvis in criminibus ſuis impunes eſſe videantur, quin eorum ſtatui invideamus, miſereamur potius eorum, & fallacis hujus proſperitatis, quæ illos excæcat, perdit, & ad æternam damnationem adducit. Cum S. Paulino dicamus; abſit, Domine, ne hoc in mundo ſimus participes ſortis beatorum ſæculi, a qua longe diverſam in altera præſtolamur. Ne permittas, nos aliquam habere cum illis ſocietatem in bonis, atque voluptatibus, quoniam in ſæculo futuro ab illis in æternum ſeparandos eſſe ſperamus. *Quid mihi cum horum ſocietate commercium ſit, cum quorum ſorte diſcretio eſt? Idẽ.*

Non ſemper pro nobis ſunt Deus, ut impii proſpero rerum curſu fruantur.

Nonne docet experientia, ubi aliquis per nefas ſe cupit attollere, atque illegitimis rationibus locupletari, ſi ad tempus aliquod proſpero gaudet rerum curſu, Deum tandem permittere, ut lapſus eo gravior, ac perniciosior ſit, quo ex altiori ille decidit gradu? Inania, & an bitioſa foviſtis conſilia familiam opibus augendi, filios attollendi; & poſtquam aliquantiſper omnia e ſententia fluere conſpexiſtis, jam pauperiores eſtis, abjectiores, magiſque contempti, quam antea. Neque id accidit ob induſtriæ, & laboris defectum; ad id enim nullum non moviſtis lapidem: *Seminaſtis multum, & intuliſtis parum.* Aggæi. 1 Seminaſtis multum, fortaſſe manu utraque accepiſtis, ſacrum, profanumque nullo in diſcrimine habuiſtis; nullum fœnus eſt, nulla fraus nulla verſutia, quibus uſi non ſitis, ut opes congereretis. Id autẽ non permiſit Deus, & fortaſſe miſericordi conſilio, ut voſmetcolligeretis, & ne per proſperitatẽ conſtantẽ in interitum rueretis. Ille non ſolum fortunam veſtrã evertit, verum etiam ad turpem redegit paupertatem: ecce jam implicitis eſtis ea lite, quæ excidiũ veſtrũ perficiet. Oſtendere voluit Deus in perſona veſtra, non ſemper felicitatem per ſcelus acquiri, & novit ille, quo pacto de gradu dejicere poſſit eos, qui contra providentiæ ſuæ decreta ſe attollunt. *Auctor Anonymus.*

Si bonis, honoribus, mundi felicitate fruimur, verbo, ſi in proſperitate verſamur, ne illis adhæreamus, & ne ideo gloriemur. ſatis eſt animadvertere, nos non diu illis gaviſuros, & omnia bona, quæ nobis elabuntur, vel ex ſe intereunt, nobis quodammodo dicere muta quidem, ſed quæ intelligi poteſt, voce hæc Prophetæ verba: *Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.* Pſal. 61. Ita forma hæc, quæ excidit, & quæ mulieris hujus idolum eſt; familiaritas hæc, quæ incipit elanguere, & in qua homo ille omnem voluptatem ſuam conſtituit; valetudo hæc, quæ infirmatur, auctoritas, quæ nutat; exiſtimatio, quæ atteritur; honores, qui evaneſcunt; hæc omnia naturæ, fortunæque bona, quæ tempus paulatim aufert, hæc nobis recinunt verba: *Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.* Sapiens nobis perſuadere cupiens, quemadmodum ipſi perſuaſum erat, de pernicitate, qua *præterit figura hujus mundi*, quin ne ullum quidem horum fallacium bonorum veſtigium relinquat, quæ tantopere conſectamur, plurimas congerit ſimilitudines æque ſignificantes ac ſolidas, dicens ea præterire velut umbram, vel tanquam curſorem crebro anhelitu feſtinantem, vel navis inſtar agitatos fluctus magna celeritate ſecantis, vel ſicut avem per aera volantem, quin deprehendi poſſit locus, per quem tranſiit. *De Monmorel Homil. in Domin. 3. poſt Paſcha.*

Hypocriſis hominis ſecundum mundum beati.

Felicem eſſe ſecundum mundum non ſemper eſt felicem eſſe ſecundum Deum. Proſperitas ſtagnis ſimillima eſt, quæ ex teterrimo aquæ pacatæ imo atros emittunt vapores, & circumfuſum aerem obſcurum ſimul, & inſalubrem efficiunt. Qui proſpera ebrius eſt fortuna, cæcus eſt, qui nunquam ob oculos habet Deum; terræ hujus adipe repletus bona cœli contemnit: iis vacans, quæ ſunt contemptibilia, negligit, quæ ſunt æterna; gaudens beneficio, quin benefactorem adſpiciat, nocens impune, quin cogitet ſibi judicem eſſe, delet ex animo moleſtas omnes imagines, quæ ipſum in officio continere poſſent; poſſidens opes, quin nihilum earum agnoſcat, dicit intra ſe, nulla re unquam commoveri ſe poſſe; non aliam habet voluntatis ſuæ regulam, quam ipſam voluntatem: credit ſibi licere, quodcumque lubet, & quidquid ſuam palpat ambitionem, ſibi deberi. Sibi veluti legem irrogat ſuis ſatisfaciendi cupiditatibus, atque ſuis voluptatibus perfruendi. Terribilis ſtatus! Infelix chriſtiani hominis ſtatus! *Auct. actionum chriſtianarum in Panegyrico Sanctæ Eliſabeth.*

Proſperitas nullius eſt ſubſidii ad virtutem acquirendam.

S. Chryſoſtomi ſententia eſt, proſperitatem nihil homini prodeſſe ad virtutem comparandam. Hæc tamen paradoxum ſapere videtur; qui enim ſibi victum quotidie comparare non debet, & qui nulla turbatur calamitate, hic videretur oculos ſemper in cœlum elatos habere debere ad gratias agendas dexteræ, quæ in ipſum tot gratias effundit; omniſque ejus cura in eo collocanda, ut virtutes excoleret, atque in omni bonorum operum genere ſeſe exerceret. Sed oppoſitum docet experientia. Preces non alias effundit, quam Phariſæi precibus ſimiles; ſi illum audis loquentem, Deus illi debere videtur; cumque omni bonorum genere diffluat, nihil a Deo petit. Senſuum voluptates, quibus ſe mancipat, non ſinunt ipſum mentem ad æternarum rerum cogitationem attollere, & quemadmodum opes, quæ de terra prodierunt, ſemper ad originem ſuam feruntur; qui his onuſtus eſt, terreſtres tantummodo, & chriſtiano homine indignas fovet cogitationes. Cujus rei probatiſſimum ſi quæratur argumentum, ſatis eſt meminiſſe, quid populo Iſrael in deſerto contigerit. Hic nuperrime ex Ægypto erat egreſſus, ubi laboribus obruebatur, & vix tantum habebat frugum, quantum ad vitam protrahendam ſatis eſſet. Graviſſima tamen ejus neceſſitas, & maximus labor non æque illum dolore afficiebat, quam quod ſpatium ſibi non relinquebatur, quo Deo vota nuncuparet. Hæc maxima erat ſervitutis ejus pœna, hic dolor præcipuus, & licet inter idola verſaretur, illa nihilominus execrabatur. Tandem aliquando miſericordia ductus Deus illum de infelici regione eduxit, atque in amœniſſimam adduxit ſolitudinem, ubi nulla re turbabatur. Totum illi tempus vacabat; atque ne a laudabili conſilio averteretur, quo Deo uni vacare velle videbatur, Dei providentis œconomi inſtar omnibus ejus conſuluit neceſſitatibus. Non tenebantur Iſraelitæ agros excolere, ut fruges meterent, quibus veſcerentur. Angeli quodammodo eorum erant promicondi, & quotidie cœleſtem illi mannam demittebant. Neque has dapes vel præparare, vel condire tenebantur, quippe non deerat mannæ quilibet guſtus quarumcumque epularum. Veſtea illorum uſu non atterebantur, morbi procul aberant: & hæc miracula totidem erant veluti præcones indeſinenter clamantes in cœlo Deum eſſe, qui omnem cultum eorum merebatur. Attamen nunquam magis impii fuerunt, neque Deum unquam adeo contempſerunt. Coegerunt Aaronem, ut ſibi conflaret Deos iis ſimiles, quos viderant in Ægypto; & quamvis ille

mul-

nullum non moverit lapidem, ut eos ab impio facinore deterreret, pati debuit, ut illi aureum conflarent vitulum, quem in triumphi morem quocunque circumtulerunt ab omnibus adorandum, ubique recinentes: Iſrael ecce Deos, quibus debes libertatem tuam; ecce illos, qui de ſervitutis jugo te eripuerunt. Verum quidnam adeo miram in populo pepetit mutationem, ut adeo pernicioſum conſilium iniret? Ille nimia fruebatur abundantia, & proſperitate. Hoc illum perdidit, eumque impulit in nefarias abominationes, quas, dum opprimeretur, perhorreſcebat. Sed proſpero rerum curſu frui, & virtute præditum eſſe duo ſunt æque rara in terra, ac in cœlo ſunt inſeparabilia. *P. Cordier in familia ſancta tomo* 3. c. 16. §. 8.

Difficile eſt terrenis non inhærere bonis in proſperitate.

Si bonorum hujus mundi contemptus maxime difficilis eſt homini, quam longe difficilior erit ea poſſidenti, utilitatem, ac exiſtimationem ex illis recipienti, quippe earum rerum copia perfruitur, quæ ab hominibus cupidiſſime conquiruntur? Magnum habeat in ſemet imperium oportet eo in ſtatu, qui adeo felix videtur, ita ut cordi ſuo non permittat ſibi complacere. Aſſerere videtur S. Auguſtinus, majorem eſſe virtutem animum ab omni cupiditate vacuum, ac rerum cœleſtium amorem in proſperitate, ac temporalium bonorum affluentia tueri, quam in infortuniis conſtantem eſſe, atque patientem. Qui, ait ille, in proſperitate incorruptibilis permanet, in calamitatibus erit inconcuſſus; difficilius enim eſt nimio amore non proſequi præſentem felicitatem, quam dolorem inhibere ob jacturam illius, cum illam non poſſidentes amplius, eam in idea tantum, & veluti remotiſſimam conſideramus. *Ex libro, cui titulus: Sapientia christiana cap.* 10. *veritate decima.*

Abundantiæ tempus convertant peccatoris ſpem non eſt.

Dies ſecundum mundum felices non ſunt dies converſionis; atque tempus proſperitatis non eſt tempus pœnitentiæ. Saluberrima quæque conſilia, pathetica exhortationes, lectiones piæ, graviſſimæque conſiderationes tunc raro cor ipſum commovent. Honores faſcinant, affluentia excæcat, vitæ in deliciis tranſactæ ſuavitas inebriat. Volui hæc omnia diſſipare veſtigia, dicit Deus per Prophetam, atque te ab erroribus tuis avocavi: *Locutus ſum ad te in abundantia tua.* Jerem. 2. Tecum locutus ſum, cum omnia tibi arriderent, & cum bonorum omnium copia diffflueres: *Et dixiſti non audiam*, & voci meæ aures tuas obſtruxiſti. *P. Croiſet tomo* 2. *Spiritualium conſiderationum.*

In proſperis Dei beneficia non raro facile contemnuntur.

Vidi inſaniam eorum, Dominus inquit de his ſæculi beatis loquens, & perhorrui: *Vidi fatuitatem.* Num illos nutriebam adipe terræ, ut cœli bona contemnerent? Nonne ego bonorum omnium Dominus ſum, atque diſtributor? Eo quod bonis cumulati fuerant, num ideo minus grati eſſe debebant; & quod erant ditiores, debebant ideo minus eſſe fideles? Heu! inanes has dulcedines excipiet amaritudo nullum finem habitura: *Ecce ego cibabo eos abſynthio, & potabo eos felle.* Jerem. 23. Felix pœna, ſi fatalis proſperitas non eamdem haberet cum vita diuturnitatem. Calamitas, infortunium, quod ante mortem accidit, plerumque maximum eſt ſalutis præſidium: ſed diviti mundum amanti nihil tam metuendum eſt, quam ne felix ſit uſque in extremum vitæ ſuæ diem. *Idem.*

Cæca mundi ſapientia ſæpe de providentia conqueritur ob inæqualem bonorum hujus mundi diviſionem, quæ injuſta mortalibus videtur. Boni etiam nonnumquam cum Sancto Rege Propheta conqueſti ſunt: *Mei autem pene moti ſunt pedes, pacem peccatorum videns.* Pſalm. 72. Qui infirmiores ſunt, atque in virtute parum ſolidati ſcandalum patiuntur, & conqueruntur; impii vero ſua ſorte contenti ſibi plaudunt, quod mundum Deo prætulerunt, qui cruces tantum, atque ærumnas videtur promittere fidelibus ſervis ſuis. O cæca mundi prudentia, quam parum vias Domini calles! quam parum falſa a veris bonis dignoſcere noſti! quam male tenes id, quod ad veram felicitatem magis conducit! Etenim audacter dicere poſſumus hæc bonorum genera, in quibus improbi ſuam conſtituunt felicitatem, bona eſſe, quæ Deus illis in hac vita concedit iratus. *Auctor ſermonum in omnia Ethica chriſtiana documenta Dominica* 3. *poſt Paſcha.*

Neque putes eos, qui beati, ac proſpero rerum curſu frui videntur, ſemper ab omnibus immunes eſſe infortuniis: adverſæ ſatis eſt fortunæ flatus creditor nimis urgens, ærumna aliqua, ut illos proſternat. Statim ac novum hoc ædificium ſuper aliorum plurimorum ruinis extructum labaſcere intelligitur, quæ illico ſevevit ira, quot repente irruunt mortales, licet rem ſuam vel modice illic agi putent? Amicitia omnis excidit jure ſuo, ex quo amicus noſtra aufert bona; nulla auditur affinitas, & ſola conſideratur jactura. Ubi primum innotuerit res tuas deficere, ipſi etiam neceſſarii tui inſurgent in te, ut te mordeant, atque diſcerpant, ut loquitur Habacuc c. 2. *Nunquid non repente conſurgent, qui mordeant te?* Mutatur fortuna tua, rerum omnium facies mutatur. Fruſtra oſtendere adniteris non malam fidem, neque imprudentiam hanc tibi conflaſſe calamitatem: quotuſquiſque creditor infortunii tui miſerebitur? Dolent vicem tuam, quia illis officit caſus tuus. Cognatio, neceſſitudo, amicitia, omnia cedunt cupiditati: *Suſcitabuntur lacerantes te, & eris in rapinam eis.* In jus vocaberis, ſexcenti diem tibi dicent, ſingulis partem ad ſe trahere conantibus reliquiarum fortunæ tuæ. Poſtquam omnia tuæ cupiditati conceſſeris, omnia alienæ reddere debebis, atque ipſe *eris in rapinam eis.* O dignam avaritiæ, & immodicæ ambitionis ſortem! Paucæ ſunt non vulgares opum congerendarum viæ, quæ feliciorem exitum habeant. Vosmet nimium attollere vultis; cogitatis familiæ veſtræ recentem addere nitorem, vos autem illam ſub ruina veſtra commulatis: *Cogitaſti confuſionem domui tuæ. P. Croiſet tomo* 2. *chriſtianarum conſiderationum.*

Infortunium illi, quod nonnumquam ſæpe turbet proſperitatem.

Jeſus Chriſtus unam tantummodo conſtituit viam, qua mortales omnes ad felicitatem, quam illis deſtinat, adduceret; quæ via crucis eſt, atque tribulationum. Hæc tam pro principibus eſt, quam pro paſtoribus; & docet fides, ab ipſo excipi neminem, & ſi quis iſtic haud intermiſſa frueretur felicitate, ſtatum illius eſſe pertimeſcendum; neque enim ibi videretur hæc nota, & character, qua electi ab iis, qui ex hoc numero non ſunt, diſtinguuntur. *Abbas Trappenſis tomo* 1. *veritatum chriſtianarum.*

Justus quidem es Domine, ajebat Jeremias Propheta, & quomodo permittere potes, innocentem quidem affligtari, impium vero eſſe beatum: *Juſtus quidem tu es Domine; quare via impiorum proſperatur?* Animadvertite Prophetam incipere dicendo, Deum juſtum eſſe; & ſi has peccatorem inter, atque innocentem permittit inæqualitates, hoc myſterium eſt, quod eſt adorandum. Joſeph in graviſſima earum perſecutionum, quas pertulit, providentiam, qua affligebatur, adoravit; ac tandem vidit explicationem ejus myſterii, cui ſeſe ſubdidit, quin illud vellet ſcrutari. Quiſnam videns virum hunc exagitatum, teterrimis accuſatum criminibus, in horribilem carcerem detruſum, crederet hanc eſſe viam, qua ad ſublimem fortunæ apicem perveniret? Servitus, & carcer ſunt ne gradus, per quos ad regni ſolium poſſit aſcendere! Tuum dominaat eſt, Domine, myſticas eligere vias, ut eos attollas, quos deprimis; hæc ſecreta ſunt, quæ adorare debemus, & quorum exitum præſtolari opus eſt tranquilla ſubmiſſione, & confidentia perfecta. *Specimen ſermonum pro Dominicis in 4. Quadrageſima Dominicam.*

Divinæ providentiæ myſterium eſt, & hæc non attollit cum deprimit.

Væ peccatori, qui in iniquitate proſpera utitur fortuna, Scriptura inquit: Peccatori felici, peccatori, cui omnia fluunt e ſententia, peccatori, qui videt creſcere bona ſua, amicos, honores, eodem tempore, quo auget numerum ſcelerum ſuorum. Eheu quam funeſtus, & miſer hic ſtatus eſt! Ne invideamus huic, inquit Propheta, fatales ſcelerum ejus cauſas, & ne ſpes in partem accedendi hujus beatitudinis vos improbitatis illius conſortes efficiat: *Noli æmulari in malignantibus.* Pſal. 36. Fidei ſubſidio auferamus velum, quod tegit terribile obdurationis ejus myſterium: ſcrutemur ſecreta ſeveræ providentiæ, quæ illum deſerit; atque ad adſpectum infelicitatis ipſius miſericordia ducti ſerio laboremus, ut ab ea nobis quam diligentiſſime caveamus. *Abbas du Jarry. de Aſcenſione.*

Deplorabilis ſtatus peccatoris, cui omnia proſpere eveniunt.

PROVIDENTIA DEI.

Cura, quam gerit neceſſitatum ſpiritualium, atque temporalium hominum. Confidentia, quam in illa habere debemus, & ſubmiſſio illius conſiliis, atque imperiis præſtanda.

MONITUM.

NULLUM in chriſtiana morum diſciplina argumentum reperies, quod divina providentia latius pateat, quandoquidem in omnibus locum habet argumentis. Inter cætera vero hoc nomine tenus a confidentia in Deo, & conformitate cum voluntate Dei, de quibus alibi ſermo fuit, diſcrepare videtur; neque ſeparari poteſt a juſtorum adverſis, proſperiſque impiorum; hæc enim ad providentiam pertinent, non ſecus ac ultio, quam exercet in improbos; quod oſtendimus, cum de proſperitate agemus. Quamobrem cum crambes repetita, uti in adagio eſt, noceat, nequaquam hæc in loco iterabimus ea, quæ in memoratis titulis allata ſunt, qui aliquem cum hoc, de quo agimus, nexum habent, atque rationem.

Fert igitur animus ea hic tantum afferre, quæ inveni propius ad ſuggeſtum pertinentia, & quidquid collegi ex Patribus, Theologis, Aſceticis, atque concionatoribus ſpectans ad generalem providentiam, qua Deus mundum moderatur, præſertim vero qua juſtorum curam gerit omnia, quæ accidunt, ad eorum ſalutem diſponens.

Argumentum hoc alioquin adeo late patens pertractantibus auctor eſſem, ut præſertim de confidentia loquerentur, quæ in providentia Dei collocanda eſt pro vita hujus neceſſitatibus; in hoc enim paſſim deficimus, cum e contra nimis confidamus propter ea, quæ ſalutem, ac ſpiritualia bona reſpiciunt; atque ut adniterentur perſuadere auditoribus ſuis, Deum peculiarem gerere curam eorum, qui ipſi fideliter ſerviunt.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Multiplex concionum hujus argumenti ſtructura.

I. NUlla in Deo perfectio eſt, quæ quovis tempore hominum contradictioni paruerit magis, quam illius providentia. Alii eam omnino negant, quod fecere veteres quidam Philoſophi, hodieque faciunt Athei per voluntariam cæcitatem, ne aliam vitæ normam ſequantur, niſi ſuas cupiditates. Alii eam inſimulant, atque perſtringunt tanquam injuſtam in bonorum, malorumque vitæ hujus diſtributione; & iſti homines ſunt amore proprio excæcati, qui ſe ipſos tantum reſpiciunt, omniaque ad ſuum commodum, atque utilitatem referunt, id tantum probant, quod ſibi arridet, & de Divina erga ſe providentia conqueruntur. Alii denique ſunt mundi ſapientes, atque politici, qui inania concipiunt conſilia, & qui in cœptis ſuis ſibi perſuadent votorum ſuorum ſummam conſecuturos ope ſuæ tantum induſtriæ, laborumque ſuorum, quin pendere velint a providentia, & in ea ſuam confidentiam ſtatuere. Hæc tria ſunt hominum genera, quos cum Scriptura vocare poſſum profugos a providentia, & quos hoc in ſermone impugnaturus ſum, aliis quidem perſuadens veritatem, atque neceſſitatem providentiæ omnia hujus mundi regentis: aliis vero, qui conqueruntur, oſtendens illam infinite ſapientem, ac juſtam eſſe in ordine, quem inſtituit, & ea ratione, quam cum hominibus agit; ac illis tandem, qui ab illa pendere nolunt, & qui in ſua tantum induſtria, & dexteritate confidunt, ipſos nunquam niſi in perniciem ſuam votorum ſuorum ſummã eſſe conſecuturos.

Pars prima. Illi, qui nolunt agnoſcere providentiam, quæ omnibus terrenis rebus invigilat, eaſque perducit ad finem licet per eas vias, quæ nobis exploratæ ſunt, ſatis eſt oculos conjiciant in partes omnes, quæ magnum hunc mundum conſtituunt, ac videant, quonam ordine per tot ſæcula omnia conſerventur, ut ſtatim inferatur Univerſum orbem hunc nequaquam fortuito coaluiſſe, vel caſu gubernari; ſed infinita regi ſapientia, quæ, ut Spiritus ſanctus ait, attingit a fine uſque ad finem. Itaque inter Dei omnipotentiam, ac providentiam talis eſt nexus, ut alteram fateri non poſſimus, quin ſimul & alterum fateamur. Potentia illius in entium omnium nitet creatione, ejus vero providentia mirũ in modum eluceſcit in ea actione, qua omnia moderatur: & quemadmodum nihil ſine illius omnipotentia producitur, ita nihil niſi per ejus providentiam regitur, deducitur, gubernatur. Latius inſtitui poteſt ſermo de perfectionibus, quæ hanc providentiam componunt; de infinita ejus ſapientia quæ omnia cognoſcens, ignorare nequit, qua re indigeant creata; de bonitate, quæ illa non eduxit ex nihilo, ut derelinqueret; de juſtitia, non enim tenebatur Deus illis eſſentiam conferre; ſed hoc poſito, quod illa ad hunc finem creaverit, hoc etiam ſibi arrogavit officium illis ſuppeditandi adminicula, quibus illuc pervenirent. Quod multo magis juſtum eſt erga hominem, qui omnium creaturarum præſtantiſſima eſt, & pro quo cætera facta ſunt.

Pars altera probare debet æquam eſſe providentiam iis, qui conqueruntur, atque illam injuſtitiæ nomine inſimulant in inæquali bonorum, malorumque hujus vitæ diſtributione, quod opibus cumulet impios, & in afflictione, paupertate, & ſqualore bonos relinquat: ſed ut his criminationibus reſpondeamus, oſtendere debemus eos, qui in hæc murmura erumpunt, eſſe 1. Homines amore proprio excæcatos, qui ſua tantum commoda, ſuaſque curant res, non autem ordinem, ac bonum totius ſocietatis humanæ, quæ ſtare non poteſt niſi per mutuam ſubmiſſionem, qua alii pendeant ab aliis, pauperes quidem a divitibus, divites vero a pauperibus. 2. Non videre naturalem providentiam, quæ temporalibus eorum invigilat neceſſitatibus, ſemper ſubordinatam eſſe ſupernaturali providentiæ, quæ ſalutis animæ ipſorum curam gerit: ita ut ea ratio, quæ illis nimis auſtera videtur, ex infinitæ hujus ſapientiæ judicio ſit æternæ illorum felicitati utiliſſima &c.

In parte tertia reſpondebimus illis, qui contendunt ſeſe divinæ providentiæ conſiliis ſubtrahere, ſe ſola induſtriæ ſuæ vi votorum ſummam conſequi poſſe, & ut verbo me expediam, vitæ ſuæ arbitros eſſe, quibus oſtendendum eſt nihil unqu[illegible] datum ex ſententia, niſi peculiarem in [illegible] entia confidentiam conſtitueri. [illegible] eorum nimis infirma ſunt, & ci[illegible] videant, quid faciendum, ut quo[illegible] vitant. 2. Quia ſibi complacet Deus [illegible] ſapientum ſæculi conſilia, que-

quemadmodum in Scripturis minitatur. 3. Quia ferre non poteſt ſuperbos, qui extruere volunt Babylonicam turrim, eoſque propriis tradit cupiditatibus, quæ eſt omnis excidii eorum cauſa.

II. 1. Adeſſe providentiam eventus omnes, qui nobis accidunt, diſponentem tanquam media ad finem, quem infinita Dei ſapientia ſibi propoſuit, ideoque noſmet illi ſubjicere debere, nequicquam enim illi adverſamur; & quidquid nobis hæc providentia præcipit, ſemper ad noſtram eſſe utilitatem, ſi noſmet ex animo eidem ſubjicimus. 2. Providentiam hanc ſuper juſtos potiſſimum vigilare, ac efficere, ut omnia in eorum cedant utilitatem, ideoque ipſos nil melius efficere poſſe, neque ſublimiorem virtutem exercere, quam ſeſe illi penitus ſubjiciendo.

III. 1. Cum nobis perſuaſum ſit, uti decet, adeſſe providentiam, ſupremamque cauſam omnia hujus mundi diſponentem tam generatim, quam ſingillatim, perſuaſum quoque nobis eſſe debet, irrito conatu aliquem illi adverſari, aut reſiſtere velle; etenim quidquid illa præceperit, nobis invitis eveniet. 2. Qui illi obluctatur, agit contra ſe ipſum, infinitis ſe privat bonis, & commodis; quemadmodum e contra qui ſeſe his rebus omnibus ſubmittit, illam adigit, ut ſui præcipuam curam ſuſcipiat, & gerat.

IV. 1. Omnino neceſſarium eſt in mundo eſſe providentiam, ſine qua omnia in terra, & cœlo confuſa eſſent, atque perturbata, nihilque vigere, & ſubſiſtere poſſet. 2. Quænam in re hæc providentia conſiſtat, quod ſit illius officium; hoc duplex eſſe, alterum naturale, & ſupernaturale alterum. 3. Omnino in illa confidendum pro vitæ hujus, & alterius bonis; alioquin nos neutra conſecuturos.

V. 1. Qui omnem confidentiam ſuam in Divina providentia conſtituit, rationem invenit, qua ſemper ſit tranquillus, contentus, & in hac ipſa vita beatus. 2. Hic rationem invenit, qua æternam ſibi in cœlo procurare poſſit felicitatem: hæc enim via eſt certam faciendi ſalutem noſtrâ, eximias quaslibet virtutes exercendo.

VI. 1. Nihil iniquius eo, qui providentiam fateri detrectar. 2. Nihil infelicius eo, qui ſeſe providentiæ conſiliis conformare recuſat. Sed e contra per duplicem prorſus oppoſitam illationem, nihil ſapientius eo, qui rebus in omnibus providentiam adorat, atque rebus in omnibus ducem ſequitur fidem providentiæ. Nihil felicius eo, qui in providentiæ ſine omne ſuum collocat præſidium. Hæ duæ ſunt veritates, quæ ſolatium afferre poſſunt, & concionis partitionem efficere. *Deſumptum ex novis, veriſque ſermonib. P. Bourdalove.*

VII. Quicumque providentiam negat, atque Dei excutere quærit imperium, id nonniſi alterutra ex his rationibus efficere poteſt; videlicet vel ſpiritu infidelitatis quia hanc non agnoſcit, neque credit providentiam; vel ſimplici cordis rebellione, quia illam credens, atque ſupponens eidem ſeſe ſubjicere detrectat; quamobrem duplicem hanc propono veritatem.

Prima eſt: Si hoc agit ſpiritu infidelitatis, hæc maxima cæcitas eſt, in quam aliquis labi poſſit, quin hoc eſt Atheum eſſe.

Veritas altera: Si ex cordis rebellione; hæc graviſſima eſt obdutatio, ac perſpicuum argumentum, quod homo ſeſe omnibus vitiorum generibus mancipaverit, & cor illius omnino corruptum ſit. *Ex eodem.*

VIII. De eorum infelicitate, qui providentiæ regimini ſemet ſubtrahere quærunt 1. Abnegans adorabilem hanc providentiam homo vel nullum ſequitur conſilium, vel ſuum, quod certiſſimum eſt malorum omnium principium. 2. Deum relinquens, & a providentiæ illius mandatis recedens Deum pariter cogit, ut recedat, & ſummoveat paternum præſidium, quod juſtorum in terra felicitatem conſtituit. 3. Hoc pacto ſe ipſum privat ſuaviſſima, & unica conſolatione, quam habere poſſit in adverſis. *Ex eodem ſermone.*

IX. Duo ſunt, quæ ex S. Auguſtini ſententia hominem movere poſſunt, & in corde illius impreſſionem efficere; officium ſcilicet, & utilitas. Officium, quia rationalis eſt; utilitas, quia amat ſe ipſum. Oſtendere autem volo, 1. Officium noſtrum nos adigere, ut providentiam credamus. 2. Et noſtra intereſſe eidem noſmet ipſos ſubjicere. *Ex antiquis ſermonibus editis ſub nomine P. Bourdalove.*

X. 1. Nihil Deo contumelioſius eſt, quam de illius providentia diffidere; ipſe enim aſſerit hoc Ethnicorum, atque infidelium proprium eſſe, qui Deos colunt, qui illis, ubi ope indiguerint, opitulari minime valent. 2. Nihil inutilius eſt, quam ſeſe illi opponere, ſe attollere, vel conatus exerere, ut contra ejuſdem ſtatuta aliquid ad finem perducatur; ipſe enim Salvator eſſirmat, neminem eſſe, qui propriis viribus, atque induſtria addere poſſit ſtaturæ ſuæ cubitum unum. 3. Nihil ſuavius eſt, nihilq; majus afferre ſolatium poteſt, quam providentiæ hujus imperiis ſeſe ſubmittere. *Ex auctore ſermonum in omnia Ethica chriſtiana argumenta ſermone pro 14. poſt Pentecoſten Dominica.*

XI. De peculiari erga juſtos providentia.

In peculiari providentia, quam habet Deus erga juſtos animadverto duas qualitates, quas Sapiens tribuit providentiæ generali, vim videlicet, & ſuavitatem: *Attingit a fine uſque ad finem, & diſponit omnia ſuaviter.* 1. Vis ejus elucet conſulendo efficaciter neceſſitatibus eorum, qui in illa confidunt. 2. Suavitas vero efficit, ut ſine labore, & moleſtia vivant magis contenti in mediocritate ſua, quam alii in opulentia, omniumque bonorum copia. *Ex eodem, ſermone pro quarta Quadrageſimæ Dominica.*

XII. 1. Alia eſt generalis providentia in omnes res hujus mundi. 2. Alia eſt providentia naturalis, & particularis in quemlibet hominem ſingillatim. 3. Alia eſt providentia ſupernaturalis in omnes homines, præſertim vero in juſtos. *Biroat pro 4. Quadrag. Dominica.*

XIII. Cum de providentia ſermo eſt, ita cæci ſumus, ut aliqui 1. Deum per impietatem negent regimen univerſorum; 2. Alii per infirmitatem de illius ope diffidant; 3. Utrique offenſi ob ea, quæ præter ordinem in mundo occurrunt, audent improbare Dei providentiam, & conqueri de inæquali bonorum, malorumque vitæ hujus diſtributione. *Ex P. de la Rue in ſermonibus ſub ejus nomine editis.*

XIV. Tribus modis læditur providentia. 1. Per diffidentiam in neceſſitatibus, quibus premimur, & metum inanem, ne illa nobis deſit in iis, quæ ſunt neceſſaria. 2. Per murmur in adverſis, quæ accidunt nobis. 3. Per querimoniam, in quam erumpimus ob inæqualem bonorum hujus mundi diviſionem, ex qua nonnunquam ſcandali occaſionem arripimus: *Pene moti ſunt pedes mei pacem peccatorum videns. Deſumptum ex parte ex Domino de la Volpilliere de providentia.*

XV. In evangelium de panum multiplicatione. 1. Efficit providentia, ut Deum miſereatur neceſſitatis, ad quam redactus eſt populus, qui illum in deſertum ſecutus fuerat: *Miſereor ſuper turbam.* 2. Miſertus modum quærit illi opem ferendi: *Unde ememus panes, ut manducent hi?* 3. Invento opem ferendi modo, hoc utitur, ut illis tribuat, unde ad ſaturitatem uſque veſcantur: *Manducaverunt, & ſaturati ſunt.* Hæc tris facit Dei filius opem laturus populo, qui ipſum ſecutus fuerat. *Ex auctore ſermonum chriſtianorum ſermone pro ſexta poſt Pentecoſten Dominica.*

XVI. 1. Infelicitas, & cæcitas eorum, qui contra Dei providentiam inſurgunt. 2. Sapientia & fidelitas eorum, qui in eadem confidunt. *Ex ſecundo Dictionarii moralis ſermone.*

XVII. In homine conſiderari poſſunt ratio, & fides. 1. Ratio, quæ palam oſtendit, adeſſe providentiam, debet conſequenter impellere hominem rationabilem, ut ſeſe illi ſubmittat futurus in hoc mundo beatus. 2. Fides, quæ de eadem nos dubitare non ſinit, cogit etiam hominem chriſtianum, ut ſe magis peculiariter illi ſubmittat, futurus in æternum beatus. *Ex ſpecimine ſermonum pro Quadrageſima.*

XVIII. 1. Divina providentia omnibus neceſſitatibus noſtris attenta eſt; hoc nos conſolari debet. 2. Cum patientia, & ſubmiſſione expectare debemus mandata illius: hoc de officiis noſtris erudire nos debet.

XIX. 1. Obligatio, qua tenemur confidentiam noſtram in Deo conſtituere pro rebus temporalibus nequaquã nos eximit a rationabili cura de noſtris negotiis habenda. 2. Obligatio, qua debemus in Dei providentia pro ani-

animæ noſtræ ſaluti confidere, nequaquam excuſat noſtram temeritatem, ac præſumptionem, niſi ipſi ſumma enim diligentia, ſollicitudine, ac metu incubuerimus ad hoc ſalutis noſtræ negotium.

XX. 1. In prima ſermonis parte fieri poteſt elogium Providentiæ, oſtendendo illius qualitates, applicationem omnibus generalibus, & particularibus neceſſitatibus; bona, quæ nobis procurat confidentia, quam in illa collocamus, quia nos ab anxiis liberat curis, quibus indeſinenter illi torquentur, qui in ſemet ipſis tantum confidunt, & in induſtria ſua, vel in hominum auxiliis. 2. In ſecunda vero parte fieri poteſt ejuſdem Providentiæ Apologia contra eos, qui illam impugnant, oſtendendo rationes, quibus alii eam conantur evertere, ineptas eſſe, & cenſuras, quibus politici quidam eam perſtringunt, temerarias eſſe, nullius ponderis, & inſanas; ac tandem aliorum obmurmurationes Deo infinite eſſe contumelioſas. *Ex P. Texier in Dominicali.*

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri poteſt copia ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres. S. Auguſtinus *lib. 4. de Civit.* refert, & damnat Ethnicorum ſententiam de fato, & fortuna, quam veluti Deum venerabantur.

Idem *de ſermon. Domini* affert cauſas, propter quas permittit Deus, ut juſti aliquando ad inopiam redigantur.

Idem *in Pſal. 145.* oſtendit Dei Providentiam ad minima etiam ſe extendere.

Idem *l. 1. de Ordine* eos improbat, qui in mundo injuſtitias, & mala eſſe queruntur, quamvis providentia de rebus omnibus diſponit.

Idem in expoſitione Pſalmi 39. in hæc verba: *Jacta ſuper Dominum curam tuam*, oſtendit, quam de nobis gerat curam providentia, & hoc ipſum præſtat in hæc verba Pſalmi 90. *Scapulis ſuis obumbrabit tibi.*

S. Gregorius in variis operum ſuorum locis loquitur de diverſis providentiæ proprietatibus. Videri poteſt quid ille dicat in libris 25. & 27. moralium in Job.

Idem l. 16. eorumdem moralium probat id, quod in mũdo inordinatum videtur, admirabili providentiæ ordine conſtitutum eſſe. In quinto reddit rationem, cur providentia patiatur impios in mundo, & in 18. fuſius verba facit de hujus providentiæ conſiliis.

S. Hieronymus in hæc verba cap. 1. Jeremiæ: *Dedi te in civitatem munitam, & in columnam ferream*, loquitur de peculiari cura, quam providentia gerit juſtorum.

S. Ambroſius l. 1. Offic. c. 13. eorum refellit errorem, qui tenent Deum nullam habere curam eorum, quæ in mundo fiunt.

Idem *in Hexam. l. 5. cap. 13.* fuſius loquitur de providentiæ cura in omnia creata.

S. Paulinus in Epiſtola ad Jovem, eloquenter deſcribit, quomodo providentia regit cœlorum motus, & quidquid eſt in Univerſo.

Minutius Felix in *Octavio* oſtendit providentiam, quæ in naturæ ordine effulget.

Lactantius pluribus in locis loquitur de providentia præſertim vero l. 3. cap. 19. & l. 8. cap. 1.

S. Gregorius Nazianzenus Orat. 16. oſtendit providentiæ curas in omnibus ſtatibus, in omnibus conditionibus, & generatim in omnibus rebus hujus mundi.

Boethius *l. 5. de Conſolat. Philoſophia* explicat quid ſit res fortuita, & ait, coram Deo nihil eſſe fortuitum.

Origenes *in lib. Numerorum* docet, Deum in hoc mundo non permittere malum, niſi ut eveniat bonum, quod pluribus probat exemplis.

Idem loquitur etiam de providentia in Homilia prima in Geneſim.

S. Baſilius Homil. 7. in Pſal. 39. in hæc verba: *Domine Deus meus clamavi ad te, & ſanaſti me*, oſtendit peculiarem curam, quam de juſtis gerit Deus.

S. Chryſoſtomus Homil. 23. in S. Matth. docet, ſecundum J.C. præceptum non eſſe, cur ſolliciti ſimus de rebus vitæ hujus, ſed in Dei providentia confidendum eſſe.

Idem tres edidit libros de providentia, qui ſunt in quinto operum ipſius tomo.

Salvianus Maſſilienſis Epiſcopus octo de providentia libros conſcripſit, ubi collegit quidquid hoc in argumento dici poteſt.

Theodoretus in tomo ſecundo, aliiſque operum ſuorum locis.

S. Bernardus ſerm. 2. & 4. in Pſalmum *Qui inhabitat, &c.* loquitur de providentia erga Juſtos, & in ſermone 68. in Cantica oſtendit Dei providentiam in eccleſia.

Granatenſis in Duce peccatorum cap. 12. & lib. 1. Catechiſmi ſui. Aſcetici aliique.

Leſſius tractatum edidit de providentia, quem Gallice reddidit, atque interpretatus eſt P. Maucorps in libro, cui titulus: *Diſcours des incomparables perfections de Dieu.*

P. Cauſſinus in Aula Sancta effato 4.

Liber, cui titulus: Duo fundamentalia ſalutis principia decerpta ex operibus Leſſii a Patre Antonio Girard; eorum primum eſt veritas Dei unius, & providentiæ ejuſdem.

P. Ludovicus Franciſcus de Argentano in collationibus ſuis de Magnalibus Dei collatione 16.

P. Guilleminot in libro, qui inſcribitur: Sapientia Chriſtiana cap. 3.

P. Didacus Alvarez e S. Dominici familia cap. 12. *de Auxilio Dei* late diſſerit de providentia Dei erga bonos.

Liber, cui titulus: Animadverſiones in varia religionis, Ethicæque argumenta tomo 3.

P. Du Sault in libro de confidentia in Deo aliquot habet capita de providentia.

P. Poire in libro, qui inſcribitur: Scientia Sanctorum, amplum habet de providentia tractatum.

P. Nepveu in tomo 1. chriſtianarum conſiderationum loquitur de confidentia in Deo.

P. Surin in Dialogis Aſceticis tomo 1. lib. 3. c. 5. ubi agit de conformitate cum voluntate Dei.

Rainerius de Piſis in Pantheologia titulo *Providentia.*

Quicumque ſcripſere contra Atheos, totidem fuere providentiæ patroni.

Moralis in Pater l. 1. ſect. 2. art. 6.

Hortus Paſtorum tract. 2.

Liber, qui inſcribitur: Tractatus moralis de divina providentia erga creaturas, ſine nomine auctoris.

P. Delingendes in ſermone de conformitate cum voluntate Dei plurima habet de providentia. Concionatores recentes.

Biroat ſermone pro 4. Quadrageſimæ Dominica.

P. Texier in Dominicali ſerm. pro eadem Domin.

P. Bourdalove in antiquis ſermonibus ſub ejus nomine editis pro Dominica eadem.

Id. in novis, & veris ſermon. ſuis, ſerm. pro die eadẽ.

P. De la Rue ſermone in eamdem diem.

Specimen Ethicum tomo 7. in Evangelium Dominicæ 4. in Quadrageſima.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta, ſermone de particulari providentia erga juſtos pro Dominica 4. Quadrageſimæ.

Idem de providentia generatim ſermone pro Dominica 6. poſt Pentecoſten.

De la Volpilliere.

Auct. ſermonum chriſtian. pro 6. poſt Pentec. Dom.

In Dictionario morali duo ſunt ſermones deinceps, & plures conſiderationes in hoc argumentum, & alius adhuc ſermo inter ſermones morales auctoris ejuſdem.

In ſpecimine ſermonũ pro Quadrag. tres ſunt hujus argumenti ſermones, & unus in ſpecimine pro Dom.

Granatenſis in locis communibus. Qui collectiones ediderunt.

Labata in Theſauro }
Lohner } Titulo: *Dei providentia.*
Summa Prædicantium }

PARA-

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

D*Ominus regit me, & nihil mihi deerit.* Pſ. 22.

Jacta ſuper Dominum curam tuam, & ipſe te enutriet. Pſalm. 54.

Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis. Pſal. 90.

Omnia a te expectant, ut des illis eſcam in tempore. Pſal. 103.

Dante te illis, colligent: aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate. Ibid.

Ne dicas: Non eſt providentia: ne forte iratus Deus contra ſermones tuos, diſſipet cuncta opera manuum tuarum. Eccle. 5.

Omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuiſti. Sap. 11.

Cum ſis juſtus, juſte omnia diſponis. Sap. 12.

Puſillum & magnum ipſe fecit, & æqualiter cura eſt illi de omnibus. Sap. 6.

Attingit a fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter. Sap. 8.

Non eſt alius Deus quam tu, cui cura eſt de omnibus. Sapient. 12.

Cum magna reverentia diſponit nos. Ibid.

Tua autem, Pater, providentia (cuncta) gubernat. Sapient. 14.

Altiora te ne quæſieris: non eſt enim tibi neceſſarium ea, quæ abſcondita ſunt, videre oculis tuis. Eccli. 3.

Nubes latibulum ejus, (ajunt impii.) *Non noſtra conſiderat, & circa cardines cœli ambulat.* Jobi 22.

Dixerunt (impii) Dereliquit Dominus terram, & Dominus non videt. Ezechiel. 9.

Quis præparat corvo eſcam ſuam, quando pulli ejus clāmant ad Deum vagantes, eo quod non habeant cibos? Job. cap. 38.

Vos qui dereliquiſtis Dominum, qui obliti eſtis montem ſanctum meum, qui ponitis Fortunæ menſam, & libatis ſuper eam. Iſaiæ 65.

Omnes viæ tuæ paratæ ſunt, & tua judicia in tua providentia poſuiſti. Judith. 9.

Ego cognovi te in deſerto, in terra ſolitudinis. Oſeæ 13.

Quærite primum regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Matth. 6.

Ne ſolliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro quid induamini: nonne anima plus eſt quam eſca, & corpus plus quam veſtimentum? Ibidem.

Reſpicite volatilia cœli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & Pater veſter cœleſtis paſcit illa. Nonne vos magis pluris eſtis illis? Ibid.

Si fœnum agri, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quanto magis vos modicæ fidei? Ibidem.

Nolite ſolliciti eſſe in craſtinum, craſtinus enim dies ſollicitus erit ſibi ipſi. Ibidem.

Nonne duo paſſeres aſſe veneunt: & unus ex illis non cadet ſuper terram ſine Patre veſtro? Matth. 10.

Veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt: multis paſſeribus meliores eſtis vos. Ibidem.

Conſiderate corvos, quia non ſeminant, neque metunt, quibus non eſt cellarium, neque horreum, & Deus paſcit illos. Luc. 12.

Omnem ſollicitudinem veſtram projicientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis. 1. Petri c. 3.

Veteris, novique teſtamenti exempla.

QUin immoremur eam conſiderantes rationem, qua Providentia in mundi politici regimine uſa eſt, & modum, quo eum ſervavit ordinem, quem ipſa in univerſo conſtituit, iſtic afferemus exempla inſigniora peculiaris ejus curæ, qua hominibus juſtis proſpexit.

Vetuſtiſſimum, celeberrimumque Providentiæ miraculum illud eſt, quod in gratiam Patriarchæ Noe operata eſt, cujus elogium Spiritus ſanctus contexuit. Cum nefaria ſcelera, quæ paſſim graſſabantur in terra, Dei quidem patientiam fatigaviſſent, juſtitiam vero irritaſſent, Creator hominum iniit conſilium delendi opus ſuum, atque univerſali cataclyſmo homines ſimul, & animantia, quæ vivebant in terris, obruendi. Cum autem tot inter ſontes unus inveniretur juſtus Noe, hic electus fuit humani generis reparator, juſſus a Deo Arcam ædificare, ut illius ſervaret reliquias ad ejus tantummodo familiam redigendas. Si maxime terribilis fuit divinæ Juſtitiæ effectus, qui ad illud uſque tempus viſus fuerit, terram univerſam hoc pacto inundare, dicere quoque poſſumus, providentiam nunquam magis enituiſſe, quam juſto Noe præſcribentem modum, quo ſe, ſuoſque ab univerſali eriperet naufragio, eique tempus præbentem Arcæ extruendæ, quæ caperet eos paucos homines, atque animalia, quæ iterum totum terrarum orbem fœtibus erant repletura, atque ſigillatim tradentem dimenſionem, diviſioneſque diverſorum conclavium Arcæ ejuſdem, ac eas diſtinguentem animalium ſpecies, quę illuc erant ingreſſura... Deinde vero quanam cura providentia deduxit navim hanc, quæ fluctuabat ſine ullo nauta, a quo regeretur, dum interim reliqui mortales, qui in ludibrium ſibi verterant labores, & præcautiones Noe, hoc diluvio abſorpti fuerunt. *Exemplū providentiæ erga Noe diluviano tempore.*

Conſideremus in Exodo parvulum Moyſem Nili fluctibus innatantem, vimineis impoſitum incunabulis, & aquarum arbitrio traditum. Hoc unum ea illis objectis eſt, ex quibus providentiæ miracula melius intelligimus. Pueri mater hominum furorem metuens illum ſorti reliquerat: ſoror adhuc eminus illum proſpiciebat intuitura, quid illi accideret; ſed nil ejus infirmitas conari poterat, ut illum præſenti periculo liberaret. Interim Deus fit parvulæ hujus ſcaphæ nauta, & ecce quomodo puerum incolumem ſervat providentia. Utitur hæc ejuſdem Pharaonis filia, quæ ſecus fluminis oram deambulans miſeratione ducta pueri, quē fortuito adſpexit, illum ad ſe juſſit adferri. O admirabile providentiæ conſilium! dedit infantem hunc alendū matri, a qua in lucem editus fuerat, & quam ſoror ejus, quæ, cum non procul abeſſet, accerſivit. Regina deinde adoptavit, atq; in ædibus ſuis enutriri juſſit illum, qui, quidquid Pharao adniteretur, effecturus erat, ut omnia primogenita Ægypti occidione delerentur, & deinde ipſe Pharao cum toto exercitu Erythræi maris fluctibus ſubmergeretur. *Exemplū providentiæ erga Moyſem.*

Inter Sancti Patriarchæ Abraham virtutes principē, & fontem omnium benedictionum, quas Deus in illū, omnemq; illius poſteritatem effudit, jure affirmare poſſumus fuiſſe ſubmiſſionem divinæ providentiæ mandatis; quod ipſum totus vitæ ejuſdem decurſus liquido oſtendit. Statim quidem huic viro diviti, & qui in patria ſua magni nominis erat, præcepit, ut in ignotam concederet terram, quam nonniſi tanquam exilium poterat conſiderare; coegitq; hominem hunc, qui pacatam domi vitam vivebat, ut longi itineris laborem ſuſciperet, quin quid eventurū eſſet cognoſceret. Vult deniq; Deus hominem omni bonorum genere affluentem repente pauperē fieri illi promittendo futuras opes, quarum nonniſi imaginem, ac ſpem animo concipere poterat. Neq; illi ſignanter præſcriptus fuit locus, quo eſſet iturus; juſſus fuit dumtaxat exire, omnia relinquere, omnino confidere in Deo, atq; futura omnia eidē committere. Quiſnam poſſet, S. Auguſtinus ait, hujuſmodi cedere imperio, quin vivam haberet fidem, ſtabilemque in hac divina providentia confidentiam? Attamen ſanctus hic vir non hæret, huic reſpondet imperio illud ſtatim exequens: rebus omnibus oculos claudit, præterquam Deo, quam unice tanquam ducem ſequitur: ita videmus in Scripturis, quomodo illius curam geſſit providentia, quæ effecit, ut ille plura iis, quæ reliquerat, inveniret. Eadem paternæ hujus providentiæ cura animadverti poteſt erga ſanctum hunc Patriarcham in reliquis omnibus actionibus, & eventibus, in quibus ſemper fuit ſubmiſſionis divinis imperiis exemplum. *Exemplū providentiæ erga Abraham.*

Iſaac

Exemplū providentiæ erga Iſaac, & Jacob.

Iſaac, qui providentię filius appellari poteſt, perfecte hac in re patris ſui virtutem imitatus eſt, ideoq; eoſdē etiam expertus eſt effectus, quos operoſum nimis eſſet referre ... Sed dicere poſſumus, amantiſſimæ hujus providentiæ curam magis adhuc erga Jacob filium ejus enituiſſe. Non ſine peculiari Dei numine, atque conſilio factum eſt, quod hic minor natu paternam benedictionem reciperet de primogeniti jure dejecto Eſau, qui major erat natu; neq; poteſt aliquis cōſiderare quomodo hoc acciderit, quin divinā admiretur providentiam, quæ ita diſpoſuit. Ejus egreſſio de paterna domo, patientia, diuturni labores illius, opera, quam ille præſtitit Labano ſocero ſuo, reditus in patriam; verbo, omnes vitæ ipſius caſus aliquibus divinę erga ipſum providentiæ veſtigiis connotati ſunt; & pleriq; Sancti Patres credūt, myſticam ſcalam, quam vidit in ſomnis, ſymbolum fuiſſe eorum, quæ deinceps in perſona illius erant adimplenda, & imaginem providentiæ, quæ novera a terra ad cœlum uſq; attingere, ac univerſa ſapientiſſime moderari. Apparuit illi Deus in ſcalę hujus vertice, ut oſtenderet, unum ipſum, abſolutamq; ipſius voluntatem eſſe primam cauſam, & quodammodo primum mobile eorum, quę fiebant. Angeli aſcendentes, atque deſcendentes deſignabant abſolutam poteſtatem, quam in omnia creata Deus habet, & quomodo noverit deducere inferiora per ea, quę illis ſunt ſuperiora. Diverſi illi gradus connotabant etiam divina providentiæ inſtrumenta, quæ efficiunt veluti divinam quandam catenam, cujus cavendum eſt, ut ne unus quidem infringatur annulus, quoniam per hanc ſeriem mediorum a Deo ordinatorum alii quidem attolluntur, alii vero deprimuntur.

Exemplū providentiæ erga Joſeph.

Joſeph in graviſſimis, quibus premebatur, perſecutionibus adoravit providentiam affligentem ſe, ac tandem vidit ejus myſterii explicationem, cui ſeſe ſubdiderat, quin illud vellet penetrare. Nunquam fortaſſe melius eluxit omnipotens hujus providentiæ conſilium, ut quod contendebat, evinceret uſa illorum ipſorum oppoſitione, qui ſibi adverſabantur. Qui illum vidiſſet a propriis fratribus ad necem conquiſitū, quos miſerationis reliquiæ de ſuſcepta mortis illi inferendæ ſententia deterruerunt ſuadentes, ut illum potius veluti mancipium venundarent. Qui illum vidiſſet falſo de teterrimis criminibus accuſatum, atq; in horrentem carcerem detruſum, crediſſetne hanc viam eſſe, per quam ad ſublimem fortunæ apicem erat perventurus? Tuum tantum eſt, o Domine, myſticas ingredi vias, ut eos, quos deprimis, attollas. Hæc ſecreta ſunt, quæ, ut olim Joſeph, adorare debemus.

Exemplū providentiæ in David.

Sanctus Rex David proculdubio inter inſignia numerandus eſt exempla, per quæ providentia oſtendit, qua ratione utatur, ut quod propoſuit, eveniat. Satis eſt cogitare, quomodo ad regni ſolium humilem paſtorem evexerit. Victoria, quam de Goliath reportavit, primus fuit ad coronam gradus; per illam enim ingreſſus eſt in familiam Saul, ejuſque filiam uxorem duxit. Deinde providentia eadem, quæ ipſum adeo ſublimi honori deſtinaverat, illi patrocinata eſt contra invidiam, & odium Saul, qui infenſiſſime illum perſequebatur. Poſtquam vero factus fuit Rex potens, ac præclaris rebus geſtis magnam nominis gloriam fuit adeptus, proprii filii rebellione oppreſſus fuiſſet, niſi hęc eadem illi opem tuliſſet providentia, quæ diſſipavit conſilium, quod Achitophel prębuerat, & quæ illi victoriam acquiſivit. Sed quemadmodum providentia nunquam Sanctum Regem hunc dereliquit, ita hic fuit diſertiſſimus providentiæ encomiaſtes. Omnes illius Pſalmi repleti ſunt laudibus, quibus illam celebrat: & illos ideo conſcripſit, ut omnes excitaret homines ad confidentiam ſuam in Dei providentia collocandam, poſtquam toties validiſſima ejus auxilia experti ſunt.

Providentiæ exemplum in duobus Tobiis, patre, & filio.

Peculiaris cura, quam providentia ſuſcepit de utroq; Tobia, patre ſcilicet ac filio, in ſermone de providentia prętereunda non eſt. Nemo erat in terra juſtior Tobia, qui, Scriptura teſte, in ipſa infantia omnem conſummatæ virilitatis maturitatem habebat. In captivitate ſemper fidelis veri Dei cultui adhęſit; & dū cęteri ſeſe rapi ſinebant torrente conſuetudinis, & exempli, ut ad vitulos aureos adorandos ſeſe conferrent; ille contribulibus ſuis egenis ferebat opem, mortuis parentabat, atq; omnibus bonis operibus vacabat. Non fugit, qua cura Dei providētia illius incolumitati ſtuduerit, & quomodo tandem illū affligi paſſa eſt, ut virtus ejus magis eluceſceret. Seſe etiam in filiū ejus extendit paternę ſanctitatis imitatorem, cui data opera Angelū miſit longi itineris, quod neceſſario ingreſſurus erat, ducem, & præſidium in omnibus periculis, quæ illi ingruerunt. Angelus autem cum eū ſoſpitem, atq; beneficiis cumulatū in patriam reduxiſſet, tandem prodidit ſe unum eſſe ex Spiritibus cœleſtibus, qui adſtant ante thronū Dei, a Deo unice miſſum, ut illius gereret curā; patremq; ſimul ac filiū alta reliquit admiratione demerſos, ac ſummam Dei erga ſe bonitatem laudantes.

Exemplū providentiæ erga Mardochæum.

Quot videmus caſus divina diſponente providentia in gratiam bonorum in eadem confidentium accidere? Aman cædem, exitiumq; Mardochęo minitatur; jamq; crucem paravit, de qua ille ſuſpenderetur; neque aliquid ipſum moratur pręter Aſſueri conſenſum, quem ſe tenet certo conſecuturum. Sed providentia innocentiæ incolumitati invigilat; permittit Deus regem hunc per noctem ſomnum capere non poſſe; imperare, ut ſibi earum rerum, quæ a regni ſui primordiis acciderunt, monumenta legantur; ac forte incidere in conjurationem quamdam, qua prope fuit, ut ex regni ſolio, & viventiū numero exturbaretur, niſi a Mardochęo certior factus fuiſſet; inde ſciſcitari quodnam viro huic pro tantis in Regem meritis collatum fuerit beneficium; & nullam illi gratiam relatam fuiſſe, cognoſcere. Hiſtorię ſeriem noſtis, eas tantum reputate circumſtantias, quas memoravi; nonne in regis vigilia, in annalium lectione, in conjurationis hujus occurſu, in curioſitatis, animique grati ſenſu palam viſibilis providentiæ, quæ vitæ Mardochæi curam gerebat, conſilia deprehenditis?

Atte miraculoſa providentia exempla erga eos, quos diligit Deus.

Quamvis ea in ope, quam Deus amicis ſuis tribuit, ille vulgo communem dumtaxat ſuam potentiam adhibeat cauſas ita diſponens, ut effectus ſint naturales: attamen providentia non pepercit miraculis, ubi neceſſaria fuerunt; quemadmodum egit cum Elia Propheta, quem aluit corvi miniſterio quotidie eſcam afferentis in ſpecu, quo ille ad evitandam perſecutionē Achab ſe contulerat. Miraculo pariter uſa eſt erga Danielem, ad quem cibum miſit, cum in lacu leonum detineretur, per Prophetam Habacuc, qui per capitis crines apprehenſus repente illuc, ubi Daniel erat, tranſlatus fuit. Sed inter cætera providentiæ miracula illud omnium maxime adorabile fuit, quo quadraginta annos manna cibavit populum Dei in deſerto, miraculo adhuc magis inſigni eductum de Ægypti captivitate. Cibus hic quotidie de cœlo labebatur, eumq; populo ſuo diſtribuebat Deus, prout ille indigebat; quod adeo perfectam illi contulit valetudinem, ut Sacer Textus in tribubus eorum nullum fuiſſe infirmum affirmet. Illud vero adhuc erat admirabilius, quod eſca illa quantumvis ſimplex præclariſſimas tamen habebat qualitates, & ſe guſtui ſingulorum accommodabat.

Providentia exitum in multiplicatione panum a Deo facta.

In novo teſtamento præcepta ſimul habemus, quæ Salvator irrogavit, & exempla, quæ prębuit ejus confidentiæ, quam in providentia conſtituere debemus. Præcepta explicitā ſunt cap. 6. S. Matthęi, quod ferme totum hujus eſt argumenti, & cap. 12. S. Lucæ. Illuſtria vero nobis dedit exempla duplici præſertim in occaſione per multiplicationem, paucorum panum, & aliquot piſcium, quibus innumeram aluit populi multitudinem hominum circiter quinq; millium, qui illum ſecuti fuerant in deſertum ſine ullo commeatu, ac ſine ulla ſpe, ſed tamen ſine impatientia, & ſollicitudine, quod poſt tres itineris dies ſe rerum omniū egenos conſpicerent, Salvator ſe eorum miſereri teſtatus eſt, & credidit, inclementer ſe facturum eſſe, ſi illos ſine ope relinqueret, & negligeret alere eos, quorum egeſtatis erat cauſa. Quamobrem, poſtquam illos eo redegit, ut omnipotentiæ ſuæ ope omnino indigerent, concludit S. Auguſtinus, ſi opus clementiæ fuit in Salvatore ita multiplicare quinq; panes, ut quinq; hominum millia ſaturarentur, fuiſſe quoque actum juſtitiæ debitum

po-

populo, qui illum ſecutus fuerat, & juſtificationem providentiæ ſuæ, ac præſertim probationem, quam omnibus fidelibus oſtendere tenebatur fieri non poſſe, ut aliquis deſeratur, qui in omnibus neceſſitatibus ſuis in illa confiderit.

Confidentia in providentiam, quam habuit S. Joſeph ſponſus B. Virginis.

S. Joſeph egregium eſt exemplar ejus confidentiæ, quæ in providentia divina collocanda eſt. Angelus ſancto huic viro in ſomnis apparuit, ac Dei voce præcepit illi, ut cum Jeſu, & Maria in Ægyptum aufugeret. Omnia Joſepho perſuadebant in Judæa permanſionē; res ſua, ſtudium, cognati, amici, requies, neceſſitas, & facilitas victus ſibi comparandi, totidem erāt vincula, quæ illum retinebant; e contra vero omnia illum ab hoc itinere deterrere videbantur, viæ longitudo, inopia, & neceſſitas, in qua erat omnium vitæ commodorum, quippe qui nullum habebat viaticum, nullū commeatum, ac incertitudo, ubi itineris tempore diverſaretur, & unde victū ſibi compararet, cum ad itineris terminū perveniſſet. Hos omnes perfregit obices, quin hæreret, quin vel unum momentum cunctaretur illius fretus auxilio, a quo iter ſuſcipere jubebatur.

Providentia Salvatoris erga Apoſtolos & Apoſtolorum confidentia in eadem.

In Evangelio non alia deſunt exempla, neque occaſiones aliæ, ubi Salvator in terris vivens viſibili, & miraculoſo modo egeſtatibus hominum conſuluerit; ſed cum Apoſtolis ſuis hoc magis efficaci, licet occulto, egit modo; quia cum illos ſine pecunia, & commeatu miſiſſet ad erudiendos civitatum, & oppidorum Judeæ populos, interrogavit eos, utrum aliquid ipſis defuiſſet; & nihil a ſe unquam deſideratum fuiſſe palam teſtati ſunt; quod fieri non potuit ſine peculiari providentia, quæ curam ſuſcepit illis ſuppeditandi, quidquid ad victum erat neceſſarium. Poſt Salvatoris mortem Apoſtoli, & diſcipuli ejus longe apertiſſimos providentiæ effectus experti ſunt; quippe qui in extremas terrarū penetrarunt oras, atque ſemper inter barbaras nationes verſati ſunt quavis ope humana deſtituti. Satis eſt autem adhibere S. Paulo ſuos enarranti labores, ea, quæ ſubiit, pericula, perſecutiones, quas paſſus eſt, atque omnis humani auxilii carentiam, ut ſtatim judicium ferre poſſimus, niſi confidentia in providentia divina illi fuiſſet opitulata, eum millies fuiſſe moriturum. Hoc ipſum de aliis Apoſtolis dicendum eſt.

Applicationes aliquorum Scripturæ locorum huic argumento.

Divina providentia de nobis conſilia nos modo latent, aliquando nobis a Deo detegenda.

QUod ego facio, tu neſcis modo, ſcies autem poſtea. Jo. 13. Certi eſſe debemus, nos a Deo deduci, nobiſq; eum in iis rebus omnibus, quæ accidunt, dicere, quod olim Jeſus Chriſtus Petro, cui pedes erat abluturus: *Quod ego facio, tu neſcis modo, ſcies autem poſtea.* Hi morbi, hæ calamitates, hæ perſecutiones vobis ad interitum eſſe videntur: *Tu neſcis modo.* Quomodo hoc ſcis, & quiſnam hoc dixit tibi? Huc fortaſſe te redegit Deus, ut inde beatior emergeres: *Scies autem poſtea.* Hæ injuſtitiæ, quæ tecum exercitæ fuere, hæ calumniæ, quibus obrutus fuiſti, hæc oblivio, hic contemptus, in quo haberis, illata tibi videtur contumelia; *Tu neſcis modo.* Hæc tamen Joſepho tutiſſima fuit ad ſublimem fortunam via; tibi autem quid erit? *Scies autem poſtea.* Licet hæc omnia pro præſenti fortuna nihil eſſent, quid erunt tibi pro æternitate? Hoc non intelligis modo, Anima chriſtiana, ſed intelliges aliquando, cum revelabit Deus providentiæ ſuæ ſecreta, atque manifeſtabit conſilia, per quæ te ad finem, quo cupiebat, perduxit.

Terrenarum rerum anxia cura inexcuſabilis eſt homini Chriſtiano.

Ne ſolliciti ſitis animæ veſtræ, quid manducetis, neque corpori veſtro, quid induamini. Matth. 6. Non cura, ſed nimis anxia cura interdicitur. Hæc ſollicitudo in infidelibus toleratur, ſed in Chriſtianis inexcuſabilis eſt; ſibi fidem, atque confidentiam adeſſe teſtatur, qui his in rebus immundicis ſeſe timoribus torquet; at nonne hic quodammodo fit infidelis? Nihil hac ſollicitudine iniquius eſt; ad quam avertendam validiſſimæ rationes nobis ab eodem Jeſu Chriſto afferuntur. Deus, inquit ille, Pater veſter eſt, & Pater veſter cœleſtis, atque novit, quibus rebus indigeatis. Si ergo novit veſtras neceſſitates, nequaquam credere debetis, illis minime opem ferre, quod eaſdem ignorer. Si Pater veſter eſt, & Patrum omnium optimus, licetne vos de illius bonitate, & cura erga voſmet ipſos diffidere?

Sollicitudo pro vitæ hujus bonis Ethnicorum eſt, & idololatrarū.

Scit enim Pater veſter, quia his omnibus indigetis. Matth. 6. Dei filius nos admonet, quod pro vitæ hujus neceſſitatibus torqueri eſt Ethnicos imitari, qui providentiam ignorantes, neque alia, niſi hæc præſentia, cognoſcentes bona, potiori jure illa conſectantur. Poſtquam vero hanc nobis ſeveritate, atque acrimonia plenam exprobrationem attulit, ut nos ex hoc ſopore excitet, atque ſalutarem imprimat verecundiam nos Ethnicis comparans, conſolatur nos dicens Deum eſſe patrem noſtrum, eumq; ſcire, quibus rebus indigeamus: *Scit enim Pater veſter, quia his omnibus indigetis.* Hoc ſane mentibus noſtris omnem afferre debet tranquillitatem noſque cogere, ut omnes illi curas permittamus tanquam filii, qui nequaquam laborant, ubi victum, atque veſtimenta comparent ſibi, unice in parentibus ſuis confidentiam omnem conſtituentes. Deus, qui omnia moderatur, Pater noſter eſt, ſed pater æque bonus, ac potens, qui videt, quidquid in terris fit, & perfecte novit, quibus indigeamus.

Quantum ſit utile in Deo confidere.

Omnem ſollicitudinem veſtram projicientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis. 1. Petri 5. Hoc ſane multum eſt, velle hominem, qui ſexcentis neceſſitatibus premitur, qui litibus urgetur, qui inimicorum caterva ſeptus, & filiorū alendorum corona circumdatus eſt, velle inquam, hunc omnem abjicere ſollicitudinem: *Omnem ſollicitudinem veſtram projicientes.* Quid autē promittit Deus, ut hoc a nobis obtineat? Multum profecto promittit, videlicet ipſum noſtri curam habiturū: *quoniam ſibi cura eſt de vobis.* Hoc ſane multū eſt, atq; infinitum faciemus quæſtum, cum omnes cæci, infirmi, miſerique hominis curas abjiciemus, ut mereamur curam Dei, qui infinite perſpicax eſt, atque omnipotens, ut nobis ferat auxilium: etenim quamvis Deus rerum omnium curam gerat, atque generalis illius providentia ſeſe in omnes late extendat, hic de peculiari agitur cura, deque peculiari applicatione, quam Deus juſtis pollicetur.

Nihil in hoc mūdo accidit, quod Deus minime velit, atque permittat.

Quis eſt iſte, qui dixit, ut fieret, Domino non jubente? Quis audet dicere, aliquid injuſſu Dei contingere poſſe? In iis, quæ nobis accidunt, malis nequaquam ſuccenſere debemus, vel fortunæ, vel imprudentiæ, vel pravæ hominum voluntati: ſed illa accepta referenda ſunt uni Deo omnia ſecundum providentiæ ſuæ ordinem diſponenti, atque moderanti; ita ut nihil in mundo conſiderare debeamus præter Deum, & nos. Hoc eſt fundamentum confidentiæ, quæ in Dei providentia habenda eſt. Ita quidquid peccatum non eſt, hoc Deus non permittit ſolum, ſed vult. Permittit crimen hominis, a quo affligimur, & injuſte agitamur: non quod actionis improbitatem velit; ſed hoc eſt inſtrumentum, quo utitur providentia, ut noſtri periculum faciat, vel ut nos puniat. Quamobrem ſi quis de iis queritur malis, quæ ſibi ingruunt, de Deo, deque hujus providentia proprie conqueritur. Noli reſpicere Semei tibi convicia ingerentem, vel te afficientem contumelis, ſed Deum per Semei te humiliantem. Ne reſpicias Abſalonem, qui perſequitur David, ſed Deum per Abſalonem in David animadvertentem.

Flagella Domini, quibus quaſi ſervi corripimur, ad emendationem, non ad perditionem noſtram eveniſſe credamus. Judith. 8. His verbis prudens, ac virtute prædita Judith Bethuliæ cives conſolabatur ea in obſidione, qua jampridem premebantur: credamus, ajebat illa, hæc mala, quæ patimur nobis, ad correptionem, non autem ad interitum miſſa fuiſſe. Et profecto hæc veritas eſt, de qua nobis perſuaſum eſſe debet, ea omnia, quæ providentiæ juſſu hac in vita nobis accidunt, ad noſtram accedere utilitatem, ſeu in gratiæ, ſeu in peccati ſtatu verſemur. Unicum culpæ malum excipiendum eſt; at ſi peccatores intereunt, atque damnantur; hæc pœna in eorum utilitatem non cedit; ſed donec in hac vita ſumus, omnia pene mala a Deo ad noſtram mittuntur utilitatem: permittit etiam nonnunquam Deus, ut in peccatum labamur, non quod nos labi velit, ſed labi ſinit, ut humiliores ſiamus.

In

Digitized by Google

Neceſſitas nos cogit, ut noſmet providentiæ ſubjiciamus.

In ditione tua cuncta ſunt poſita, & non eſt, qui poſſit tuæ voluntati reſiſtere. Ephes. 13. Neceſſarius eſt, noſmet adorabilibus hujus providentię imperiis ſubjicere; velis enim, nolis, id fiet, quod Dominus voluerit. Præſtat igitur nos leniter duci, quam vi trahi. Ita eſt, S. Auguſtinus inquit, extra omnem dubitationis aleam ſitum eſt, quod creatura velit, nolit, Creatoris ſequitur voluntatem; ſi hanc ultro ſequatur, munere ſuo perfungitur id faciens, quod debet; ſin autem reſiſtat, eamque ſequi detrectet, ipſa tamen invita facit, quod ultro facere deberet; quia Dei voluntatem exequimur etiam ab ea recedendo. Hinc S. Auguſtinus duo iſta diſtinguit, ſervare ordinem providentiæ, & ejuſdem providentiæ ordine retineri. Poteſt quilibet ordinem hunc non ſervare, vel ſeſe eidem non ſubmittere, hoc enim cuilibet integrum eſt; ſed nemo hunc fugere poteſt ordinem, neque enim in nobis poſitum eſt evitare, vel pati, quod ut nobis eveniret, decrevit Deus. Hinc videtis, neceſſario nos quoquo modo providentiæ eſſe ſubjectos.

Præſtantiſſima ratio parendi Deo eſt noſmet providentiæ ipſius imperiis ſubjicere.

Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra. Matth. 6. Si bene perpendimus vincula, quibus creatura Creatori adhæret; ſi ritę conſideramus nos ſervos illius eſſe, & ipſum Dominum noſtrum; ipſum Regem eſſe noſtrum, & nos ſubditos ejus; ipſum Patrem noſtrum eſſe, nos autem filios ipſius, facile intelligemus opus eſſe, ut eidem obtemperemus. Hæc autem obligatio nequaquam in eo tantum poſita eſt, ut illius mandata exequamur, neque illa violemus; ſed præterea ut voluntati illius ſubjecti ſimus, neque providentiæ ejuſdem nutibus obſiſtamus, quæ eſt quędam veluti generalis, habitualis, & conſtans obedientia, quæ ſe extendit ad ea omnia, quæ Deus vult, & jubet; & quemadmodum nihil jubet, quod minime velit, vel non permittat, nos ideo illi in omnibus, omnibuſque momentis obtemperare poſſumus. E contra vero cum illi reſiſtimus, quotuplici inobedientiæ crimine alligamur? tot ſane, quot ipſe habet jura, præcipiendi, imperandi, ac obedientiam exigendi.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententia Sanctorum Patrum hujus argumenti.

Sic (Deus) unumquemque noſtrum tanquam ſolum curat, & ſic omnes, tanquam ſingulos. Auguſtin. l. 3. confeſſ. cap. 11.

Nulla creatura eſt, qua non, velit nolit, divinæ Providentiæ ſerviat. Idem in Expoſ. Epiſt. ad Galat.

Tu Dei ſervo, tu bonis operibus dedito aliquid exiſtimas defuturum? unde tam incredula cogitatio? quid facit in domo Domini perfidum pectus? Idem.

Conſtanter Deo crede, eique te totum committe quantum potes. nihil enim tibi evenenire permittit, niſi quod tibi proſit, etiamſi neſcias. Idem in Solil. cap. 15.

Projice te in eum, non ſe ſubtrahet (Deus) ut cadas, quid timet hominem homo in ſinu Dei poſitus? quidquid tibi paſſus fueris, ad ſalutem valebit, non ad perniciem. Idem, l. 2. confeſſ. c. 11.

Si Dei Providentia non præſidet rebus humanis, nihil de Religione ſatagendum. Idem, lib. de util. credendi.

Non in toto corde confitetur Deo, qui de Providentia ejus in aliquo dubitat. Idem in Pſ. 9.

Quidquid hic accidit contra voluntatem noſtram, noveris non accidere niſi de voluntate Dei, de Providentia ipſius, de ordine ipſius, de nutu ipſius, de legibus ipſius. Idem, in Pſal. 148.

Sit homo qui eſſe debet, mox ei addentur omnia per quem facta ſunt omnia. Hieron. in c. 6. Matth.

De divina miſeratione tunc ſperandum amplius eſt, cum præſidia humana defecerint. Ambroſ. in Exam.

Mundi unus eſt rector, qui univerſa quæ ſunt verbo jubet, ratione diſpenſat, virtute conſummat. Cyprian. Serm. quod Idola non ſint Deus.

Deus in omnia ſufficit, nec poteſt eſſe perſpicaci prævaricator. Tertullian.

Tam nemo Pater, (quam Deus.) Idem, l. de Pœnit.

Quis coercente in ordinem cuncta Deo, locus eſſe temeritatis reliquus poteſt? Boet. l. 5. de conſol. proſ. 1.

Miro modo fit, ut quod ſine voluntate Dei agitur, voluntati Dei contrariũ non ſit, quia ejus conſilio militant etiam, quæ ejus conſilio repugnant. Greg. l. 6. Moral.

Quis tam furioſus, ut cum Dominum creatorem omnium non neget, gubernatorem neget? & cum authorem eſſe fateatur, dicat negligere quæ fecit? Idem.

Intenta eſt mihi illa majeſtas, cui gubernatio pariter, & adminiſtratio univerſitatis incumbit, & cura ſæculorum. Bernard. ſerm. 46. in Cant.

Sicut plus eſt Deus, quam omnis humana ratio; ſit mihi plus videri debet, quod a Deo cuncta agi cognoſco. Salvian. contra geotes.

Quod ſi melius geruntur ea quæ conſilio, quam quæ ſine conſilio geruntur, nihil omnium rerum melius quam omnis mundus adminiſtratur, conſilio igitur mundus adminiſtratur. Cicero, l. 2. de Invent.

Cura tua cura hominis eſt: Deo autem de omnibus cura eſt; noli tu de tuis curare, ne Deus de illis minus provideat. Chryſoſt. Homil. ſup. Matth.

In Dei adminiſtratione, multa a nobis niſi in obſcuris ænigmatis perſpici nequeunt: ſive hac ratione arrogantiam noſtram coercere velit, ſive nos ad æterna revocare. Greg. Nazianz. orat. 17. poſt reconcil.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia penu hoc in argumento depromi poſſit.

Providentiæ definitio.

Ratio, rectus ſenſus, & fides nos docent, adeſſe providentiam, quæ univerſa hæc moderatur. Verum quid hæc eſt providentia? Theologi cum eccleſiæ Patribus trifariam illam definiunt. 1. Dicunt cum Boethio l. 4. de Conſol. Proſa 6. *Providentia eſt divina ratio in ſummo omnium Principe conſtituta, qua cuncta diſponit*; hoc eſt, quemadmodum ſtrictius, & clarius a S. Thoma 1. p. q. 22. art. 1. explicatur: *Eſt ratio ordinis rerum omnium in finem, in Deo exiſtens.* Ratio eſt, per quam Deus cum ordine omnia ad finẽ perducit. 2. Cum S. Jo. Damaſc. l. 2. Fid. c. 29. dicunt: *Eſt voluntas Dei, per quam omnia, quæ ſunt, convenientem gubernationem accipiunt.* 3. Et addunt cum S. Thoma virtutem eſſe operantem, omniaque ad finem impellentem. Ratio eſt ordinis, hæc illius ſapientia eſt: voluntas benefica, hæc illius bonitas: virtus operativa, hæc ejus eſt omnipotentia. Tres iſtæ adorabiles perfectiones ad creaturarum, quas produxit Deus, utilitatem applicatæ, id efficiunt, quod providentiam vocamus.

Providentia alia naturalis eſt, alia ſupernaturalis.

Quemadmodum duo ſunt fines generales, ad quos creata deſtinata ſunt, alter quidem naturalis, alter vero ſupernaturalis: ita & duo ſunt providentiæ genera, alterum, quo Deus rebus proſpicit omnibus ſecundum earum naturam eum ſervans ordinem, quem ipſe in mundo conſtituit, alterum, quo regit creaturas ſublimioribus conſiliis, quæ referuntur ad finem, quem illas creans ſibi propoſuit. Finis hic dicitur ſupernaturalis; ſuperat enim omnes naturæ vires, & nonniſi extraordinario, & gratuito acquiri poteſt concorſu, quem liberaliter concedit Deus præter illum, qui naturæ debetur.

Plures alium providentiæ ſpecies ut duo poſſunt diſtingui.

Divinæ intereſt providentiæ conſulere neceſſitatibus totius hominum communitatis generatim; quæ univerſalis providentia poteſt appellari; & quia ſinguli homines ſunt membra hujus communitatis, intereſt etiam providentiæ ſingulorum proſpicere neceſſitatibus, eaque particularis dicitur providentia: & quia in ſingulis hominibus nihil præſtantius, & dignius eſt anima immortali, intereſt quoque providentiæ æternis animæ neceſſitatibus proſpicere; & quod tandem corpus mortale, ac tempori ſubjectum eſt animæ inſtrumentum in operationibus ejus, eſt etiam providentiæ temporalibus corporis neceſſitatibus conſulere; quam temporalem voco providentiam. Vel nulla eſt providentia, vel hæc omnia complectitur officia.

Omnia divinæ providentiæ ſubjecta ſunt, & erga Deum nihil eſt fortuitum.

Cum quidquid in mundo accidit, divinæ providentiæ ſubjectum ſit, quemadmodum demonſtrative probat S. Thomas articulo ſecundo quæſtionis 22. ſequitur, caſus omnes, qui accidunt, & quidquid fortuitum appel-

appellatur, non eſſe tale niſi habita ratione cauſarum particularium, quæ prohiberi poſſunt, ne ſuos effectus producant, ſed cum ſubjectæ ſint cauſæ generali, & ſuperiori, nihil eſt, quod ordini per eam conſtituto ſeſe valeant ſubtrahere. Hinc fit, quod quidquid nobis fortuitum eſt, a Deo prævisum eſt, imperatum, vel permiſſum. Hoc principio refellitur ſententia Stoicorum, qui agnoſcere videbantur vim ſuperiorem, quam fatū vocabant: *Fatalem neceſſitatem rerum omnium, actionumque, quam nulla vis rumpat*, ut loquitur Seneca l.2. Nat. qu.c.35. Sed manifeſta contradictio eſt, aſſerere aliquid in mundo eſſe fortius Deo; hoc enim efficit Deum pendere ab eo, quod ipſo fortius eſt, ideoque illi aufert divinitatem in id, quod a nemine pendet, transferendam. Præterquamquod hæc ſententia, quæ a Sanctis Patribus, & præſertim a S. Auguſtino impugnatur, omnino hominis libertatem evertit.

Quamvis homo liberum habeat arbitrium, tamen providentiæ ordini ſubditus eſt.

Tradit Deus hominem in manus conſilii ſui, quin ideo ceſſet homo divinæ providentiæ ordini ſubditum eſſe; hæc enim traditio non aliud ſignificat, quam libertatem, atq; indifferentiam ejus, quatenus non eſt ad unā tantū modo operationem coarctata, veluti virtus rerum naturalium, quæ mutæ ſunt, & ad finem ſuū aliena vi, non autem per ſe ipſas adductæ, quippe quæ actuū ſuorum non habent arbitrium. Et eædem actiones, quæ ex libero proficiſcuntur arbitrio, adhuc ſubjectæ ſunt divinæ providentiæ, quatenus ad Deum, tanquam cauſam ſuam, poſſunt reduci; quod non prohibet, quominus pro animabus juſtis Deus peculiarem habeat providentiam. Ita cum Boethius loquitur de immutabilitate rerū, quæ divinæ providentiæ ſubditæ ſunt, hoc intelligitur de infallibili certitudine, quæ in Dei providentia invenitur, quæ nunquam deficit, non autem de effectis, quorum alii quidem neceſſarii ſunt, alii contingentes.

Deus immediate omnia moderatur

Duo ad providentiam pertinent; alterū eſt ratio ordinis rerum ad finem ſuum tendentiū; alterū eſt hujus ordinis executio, ipſa videlicet gubernatio. Deus autē, ex D. Thomæ ſententia, immediate rebus omnibus conſulit ſecundum rationem ordinis, quo ad finem ſuum feruntur. Sed quod ſpectat ad hujus ordinis executionē, Deus non omnia immediate gubernat; ſed ea moderatur, ac dirigit interventu ſuperiorū, ut in omnibus mundi hujus rebus conſtituat ſubordinationem, quod in ipſo non eſt impotentiæ, ſed præſtantiæ, bonitatis, & dominationis argumentum; non ſecus ac in principibus ſupremis dignitatis, & præſtantiæ nota eſt ſubditos, & miniſtros habere ſuo parentes imperio, qui eorum mandata exequantur. Sed ignorare cauſam, ac rationem rerum, quæ miniſtrorum ſuorum accidunt opera, hic ſane in principe inſignis eſſet defectus.

Providentiam adeſſe, qua mundus gubernatur.

Dubitanter inquirere utrū in Deo ſit providentia, quæ peculiariter ſibi depopoſcerit provinciam regendi mundū hunc, quem ille creavit; hæc, ex Clementis Alexandrini ſententia, ex iis quæſtionibus eſt, quæ punitionē potius, quam reſponſionem merentur. Quoniā ambigere de providentia, eſt ambigere, utrū mundus ſubſiſtat ex partium componentiū conſervatione; eſt ambigere, utrum cœli, & ſydera ſuper caput noſtrum in orbem ferantur, utrum variæ ſint anni tempeſtates, utrū in terris creaturæ ſint; quippe ne una quidem eſt, cujus ſtructura, qualitates, & operationes non ſint totidem probationes adeſſe ſupremam poteſtatem, qua creata fuit, & ſupremam ſapientiam, qua ad finem deducitur.

Dei exiſtentia, ſapientia, potentia, providentia res ſūt adeo eſſentialiter conjunctæ, ut ea ſapientiſſimorū Ethnicorum ſententia, ſi datur prima, & univerſalis cauſa, ſpiritusq; dominās, ac eſſentiam, vitamq; tribuens iis omnibus, quæ exiſtunt, neceſſe etiam eſt, hanc univerſorum curā ſuſcipere, cumq; ſit velut immanis hujus corporis animus, ſeſe ſuper omnes illius partes effundere. Impii tantum, rudeſq; Ethnici ducuere, Deum terrena hæc negligere; præſtiiſſet eos dicere, nullū omnino eſſe Deum; quippe Deum ſine providentia concipere, idem eſt ac ſibi fingere inane quoddam divinitatis phantaſma. Deo providentiā auferre idem eſt ac auferre illi vel ſapientiam, vel bonitatē, quæ ſunt eſſentiales qualitates illius. Etenim vel noſtram novit infirmitatem, vel ſecus; ſi primum, caret ſapientia; ſin alterum, quin afferat medicinam, caret bonitate.

Rationes eædem, quæ probant Deum eſſe in mundo, probant etiam eſſe providentiam.

En tibi argumentum, quod omnes continet probationes, quæ afferri conſueverūt contra impios, ac flagitioſos homines, ut de providentiæ veritate perſuadeāt. Unus eſt Deus, omnia hoc nobis annuntiant; exiſtentia illius indelebilibus ſcripta eſt characteribus in rebus omnibus, immo etiam in corde tuo. Igitur & providentia eſt; hic enim Deus non exiſteret, niſi ſapiēs eſſet: quæ autem illius eſſet ſapientia, ſi fortuito eventui mundum, quem creavit, relinqueret? Ita rationes eædem, quæ Deū fuiſſe probant, ſimul & providentiam eſſe probant; vel potius primus ordo, quem in magno hoc orbe videmus, & ſapientia, qua gubernatur, quæ quidem nihil eſt aliud, quam providentia, ut probemus Deum eſſe, atq; ſupremam intelligendi vim, quæ illum conſervat, & quæ ordinem, quem ibi videmus, tuetur. Alias probationes fuſius ſub hujus tractatus finem afferemus.

Divina providentia raro in hominum crimina punitiva

Si Deus non ſemper impios poſt eorum crimina punit, nequaquam ibi inferendum eſt nullam eſſe providentiam. Divina juſtitia ſæpe aliqua utitur mora; ſed nunquam Deus abjicit mentē hoc ocyus, vel ſerius faciendi. Nonnunquam exemplaria immittit ſupplicia, ut ſuam oſtēdat providentiam, atq; ſedet murmurationes eorum, qui dubitare poſſent; ſed plerumq; ſuum retinet brachium, ſeu daturus impiis ſpatium pœnitentiæ, & redimendi ſcelerū pœnam pretio bonorum operum; ſeu oſtenſurus ſe aliquid in futuram vitam reſervare. Hac de cauſa ſæpe videmus impios impunitate fruentes poſt nefarie facta, cum interim Dei juſtitia temporali pœna perſequatur leviſſimas quaslibet bonorum noxas, illorum vero flagitia æternis ſuppliciis reſervet.

Quod ad fortunæ pertinet bona, nemo poteſt ambigere, quominus providentiæ conſilium ſit eadem inæquali ratione diſtribuere. Deus enim ſæpe manum aperit, & affluentes ſuas opes effundit in eos, qui abutuntur illis, ut oſtendat ſe bonorum ſuorum dominum eſſe, ac de illis pro ſua, non autem noſtra voluntate diſponere: ſæpe etiam illam claudit erga pauperes, qui eum enixius efflagitant, vel quia non vult ſibi ſervitutem præſtari ſpe commodorum, vel quia videt futurū, ut illi intereant, ſi affluenter ea poſſederint. Illius igitur commune conſilium eſt bona hæc modo juſtis, modo impiis elargiri. Cum juſtis illa impertit, illis ſubſidium præbet juſtitiā augendi bono illorum uſu; pauperibus ea confert, quæ illis ſunt neceſſaria, & calamitoſis perfugium præbet: ſed interea e re cenſet, juſtum nullam habere certitudinem ſemper, ac ſine ulla intermiſſione rerū copia fruēdi, ne in illis ſuam conſtituat felicitatem, & ne Deo ob lucri ſpem deſerviat. Sed impiis etiam aliquam humanæ felicitatis portionē aſſignat providentia, ſeu ut per dona illos ad officium revocet, ſeu ut remuneretur, ſi quid unquam boni fecerint, antequam illos privet bonis æternis, ſeu denique in ira ſua hæc illis bona concedit, quia inter opes, & copiam impii reprobationi ſuæ cumulum addunt.

Deus ſecundis utitur cauſis, ut providentiæ ſuæ conſilia exequatur.

Verum eſt, Deum nemini concedere poteſtatem, & curam mundum regendi, ipſum per ſe ſua exequi conſilia, atque a ſe uno pendere, ut quodcumq; ſibi placuerit ad finem perducat. Sed hoc non prohibet, quominus quibuſdam committat Deus curā ſuā exequendi conſilia, & imperia. Veritas hæc ad plurimos extenditur; ad divites erga pauperes; quamobrem divites vulgo providentiæ vicarii appellantur erga egenos, quibus ſubvenire tenentur ex eo, quod bonis ſibi divinitus datis abundant; ad parentes erga filios, ad dominos erga famulos, & generatim ad ſuperiores omnes erga eos, qui illis ſubditi ſunt: hinc fit, quod qui obtemperant illis in iis, quæ non ſunt contra Deum, ſubditus eſt imperiis providentiæ, qui vero illis rebellis eſt, providentiæ juſſa detrectat.

Cum interſit providentiæ mortalium omnium neceſſitatibus generatim, & ſingulorum ſpeciatim conſulere, ſolum rationis lumen nobis oſtendit providentiæ hujus ordinem exigere, quod generale bonum particulari præferatur; quemadmodum princeps totius imperii ſui bono, & ſecuritati proſpicere debet, quin negotium illi faceſſat, utrum privati nonnulli aliquid inde capiant detrimenti, de quo jure conqueri nequeunt. Hoc ſolum principium, quod in dubium revocari

ne-

nequit, ſatisfacere poteſt queſtubus, & murmurationibus, quæ contra providentiam fieri poſſent; quare permittat impios bonis admiſceri, & ſimul cum bonis vivere; quare tot ſint novæ creaturæ, quę in terris ad aliarũ exidium poſitæ tantum videntur; quare tanta ſit in conditionibus, & in bonorum mundi hujus diviſione inæqualitas. Qui non æque ac alii affluentem bonorũ copiam ſortiti ſunt, vel qui ex hoc ordine a Deo conſtituto aliquid mali patiuntur, jurene conqueri poſſent, ſi cogitarent hæc omnia pro communi bono, & pro universali providentia eſſe neceſſaria, quandoquidem ſinguli ibi ſuam nanciſcuntur utilitatem, quæ non ſemper in principum regimine invenitur.

Divina providentia animarum potius, quam corporum utilitati invigilat utilitati.

Credendum non eſt providentiam temporalibus tantũ negotiis noſtris invigilare debere; ſi enim Deus, quem colimus, ſuam gloriã perquirit, Sanctos potius, quam divites facere illi glorioſum eſt; ſi autem noſtrã utilitatem, nobis utilius eſt in æternum, quam ad breve tempus eſſe beatos. Si Deus ſapientia plenus eſt, præcipuas curas ſuas debet impendere ei rei, quæ pręcipua eſt, & majoris momenti, ideoq; animæ noſtræ neceſſitatibus: & ſi bonus eſt, quęrere debet ea, quæ nobis meliora futura ſunt, ideoq; animę noſtrę bona præ bonis corporis ipſius; & denique ſi Deus ipſe fidelis eſt in promiſſionibus ſuis, nobis non debet tẽporalia ſubſidia, niſi poſtquam æterna contulerit; hic enim eſt ordo ab incarnata Sapientia conſtitutus: *Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis*. Matth. 6.

Per hoc principium, quod in dubium revocari nullatenus poteſt, Deum videlicet animæ potius, quam corporis, atque æternæ felicitatis potius, quam boni temporalis noſtri rationem habere, facile magnum auferri poteſt mundi ſcandalum, quod præbet juſtorũ quidem adverſitas, iniquorum vero felicitas; hic enim ſcopulus eſt, in quem pſeudoſapientũ illidit argumentatio. Putant Deum injuria peccatorum quidem elationem, juſtorum vero dejectionem æquo animo ferre; & cũ Propheta Pſal. 43. exclamant. *Exurge, Domine, exurge*; excute hunc ſomnum gloriæ tuæ adeo contumelioſum. Nunquam vero Dei oculus in mundi regimine attentior eſt, neq; ordo melius unquam ſervatur, quam in hac ſpecie perturbationis: tunc enim omnia ad juſtorũ utilitatem diſponens, hos & propriis adverſitatibus, & proſperitatibus impiorum ad veram felicitatem perducit.

Non prohibet Deus rationabilem negotiorum noſtrorum curam.

Illud autem cogitandum eſt, Deum nequaquam prohibere rationabilem curam, qua ipſi labore noſtro propriis neceſſitatibus conſulere debemus; legimus enim, S. Paulum quotidie laboribus ſibi victum comparaſſe, atque adhortatum fuiſſe fideles ad manuum laborem, ut haberet, unde aleretur, atque pauperibus opem ferret. Sed illas tantum prohibet curas, & animi anxietates, quibus inceſſanter torquentur illi, qui de illius providentia diffidunt; ita ut inopiæ timor ſæpe illos a juſtitia deterreat. Hæ illæ ſunt ſollicitudines, & curæ, quas Dei filius condemnat, quia omnia dividunt, diſſipantq; animæ pacem, atque tranquillitatem perturbant, ac prohibent, ne vacet Deo. Si enim illi, qui mordicus temporalibus rebus inhærent, famulantur Deo, hoc agunt potius, ut bonis diffluant, quam ut Dei regnum inquirant, quod Jeſus Chriſtus proprie interdicit.

Non minus debemus Deo propter ordinariis illius providentiis, quam ſi pro nobis aſſeret, extraordinaria, & miraculoſa.

Homines maxime commoventur extraordinariis, & miraculoſis auxiliis, quæ divinitus accipiunt quibuſdam in occaſionibus; ordinaria vero ſubſidia, quæ quotidie recipiunt, ne cogitant quidem; ſed ratio fallacia hæc ipſorum judicia corrigat neceſſe eſt, atque tandem aliquando fatendum eſt, nos non minus debere Deo, quod nos alit, & noſtris neceſſitatibus conſulit vulgato modo, quam ſi ad id quotidie miraculum operaretur, quod cum aliquibus Sanctis fecit. Semper utroque modo eadem agit providentia, eadem erga nos bonitate acta, & eadem vi, qua hos effectus producit.

Dei providentia ſe æque ad minima, ac ad maxima extendit.

Fallitur, qui putat providentiam ad majora tantũ ſe extendere, quia id merentur, & præ reliquis digniora ſunt. Ignorare ille poteſt, nihil Deo dignum eſſe; & nihil inter hæc inferiora, ac terrena illius curam, atque intentionem mereri; ſed divinæ ſapientiæ intereſſe, late ſeſe ad omnia, & ſingula extendere, atque omnia infinito conſilio ſuo moderari, ita ut nihil eam fallat, & fugiat? Etenim quid hic eſt univerſus orbis, ſi cum Deo, qui nullis finibus continetur, conferatur? cum Deo, qui, ut Iſaias cap. 40. inquit, immanem hanc aquarum congeriem menſus eſt, atque manu ſua immenſam hanc cœlorum molem appendit, tribuſque digitis univerſum ſuſtinet orbem terrarum. Et profecto non majori ſtat illi pretio totius mundi, quam atomi unius creatio, & pro utraque unicum illi ſatis fuit verbum: *Puſillum, & magnum ipſe fecit, & æqualiter cura eſt illi de omnibus*. Sap. 6.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentioribuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Omnium infidelitatum maxima eſt non credere providentiæ.

SI per ſpiritum infidelitatis, & quod providentia non creditur, eidem ſeſe ſubjicere detrectat aliquis, quodnam malum cum hoc eſt comparandum! non credere id, quod ſine ulla dubitatione non ſolum inter credibilia maxime fide dignum eſt, ſed quod credibilium omnium eſt fundamentum? non credere, quod Ethnici ipſi præ aliis ſapientiſſimi ſolo rationis lumine crediderunt; non credere quod independenter ab ipſa fide ipſi indeſinenter experimur, ſentimus, & fateri cogimur ſexcentis in occaſionibus eo teſtimonio, quod primi naturæ motus nobis extorquent; ſed præſertim non credere apertiſſimam veritatem per eaſdem rationes, quibus eadem maxime confirmatur, & quæ ſolæ ſatis eſſe poſſunt ad nos perſuadendos: talis eſt illius hominis ſtatus, qui providentiam faterã detrectat. Se ipſum excæcat, S. Chryſoſtomus inquit, in ipſo luminum fonte, qui eſt ipſe Deus, nam prima, magiſque immediata concluſio, quam ex Dei exiſtentia inferre poſſumus, hæc eſt, eſſe providentiam. Unde ſequitur, quod hanc negans providentiam, vel Deum ignorat, quæ horribilis eſt impietas, vel monſtroſum ſibi effingit Deum, hoc eſt Deum, qui creatarum rerum curam non gerit; Deum, qui neque earum incolumitate, neque perfectione ſollicitus eſt; Deum, qui neque juſtus, neque ſapiens, nec bonus eſt, quia nihil horum eſſe poteſt ſine providentia. Hinc S. Chryſoſtomus addit, eo redire, ut in ipſa chriſtiana religione ſit Ethnicus, vel quantumvis Chriſtianus non abhorreat ab eo, quod in ipſa Ethnicorum ſuperſtitione vitioſiſſimum, & corruptiſſimum eſt. Vix enim inventæ ſunt Ethnicorum ſectæ, quæ providentiam negaverint, vel de illa dubitaverint, niſi illæ, quæ nequiſſimis innixæ principiis homines ad turpiſſimas voluptates, atque obſcænitates impellebant: illæ videlicet, quibus optandum erat, ne in mundo vel Deus eſſet, vel lex, vel pœna, vel merces, vel providentia, vel juſtitia. *Pater Bourdalove in variis ſermonibus tomo 2.*

Cæcitas, & contradictio hominis mundani de providentia.

Hominis mundani ſcelus circa providentiam eſt ſic ſe præbere incredulum, atque ſenſu carentem contra rationem eandem. Etenim hic idem impius ſolo rationis inſtinctu, quin ne cogitet quidem, admittit providentiam. Quomodo iſtud? Hoc ſane. Credit regnum nonniſi principis ſapientia, & conſilio bene gubernari poſſe: credit domum ſine patris familias vigilantia, & œconomia non poſſe ſubſiſtere: credit navem regi non poſſe, ſi peritus, attentuſque deſit nauta; & cum cernit navim hanc pleno mari fluctus ſecantem, familiam hanc rite inſtitutam, regnum hoc in pace, ac tranquillitate floreſcere, haud hæſitanter concludit, non deeſſe mentem, quæ iis omnibus præſit. Sed ubi de univerſo agitur mundo, aliter vult argumentari, & vult hunc ſine providentia, ſine conſilio, & fortuito in eo mirabili ordine, in quo illum intuemur, vigere. Hoc nonne eſt propriis adverſari luminibus, proprięque rationi reſiſtere? *Idem.*

Nemo eſt, qui non expertus ſit aliquẽ effectum providentiæ in vita ſua.

Nemo eſt, qui animo vitæ ſuæ annos reputans, atque memoria repetens, quidquid ſibi contigit, immorari non debeat quibuſdam punctis, hoc eſt occaſionibus quibuſdam, in quibus verſatus eſt, quibuſdam periculis,

lis, e quibus evaſit, & quibuſdam eventibus felicibus, vel infelicibus, ſed inſuetis, & ſingularibus, quibus percuſſus fuit, & qui ſuere totidem viſibilia providentiæ argumenta. Quod ſi verum eſt de mortalibus omnibus ſine ulla exceptione, multo magis verum eſt de illis, qui in mundo nitent, qui magna habent in mundo negotia, qui mundi commercium, & ſecretum norunt. Quid enim eſt mundus, ajebat Caſſiodorus, niſi magnum theatrum, & magna providentiæ ſchola, ubi quantumvis parum attendatur, ſingulis momentis diſcimus, non deeſſe in univerſo potentiam, atque ſapientiam humanæ ſuperiorem, quæ eorum conſilia vertit in ludibrium, quæ eorum fata diſponit, & quæ tanquam ſupremum rerum omnium habens arbitrium omnia moderatur? *Idem.*

In mundo vivitur, quaſi providentia non crederetur.

Tale malum eſt, quo ſenſim mundi ſpiritus nos adducit. Quamvis providentia credatur, vivitur tamen perinde ac non crederetur. Creditur providentia, & nihilominus negotia tranſiguntur eadem ſollicitudine, anxietate, impatientia, eadem oblivione Dei, cum res proſpere cedunt, eadem animi dejectione in adverſitatibus, eadem audacia in conatibus, ac ſi providentia hæc nomen eſſet inane, & de re nulla decideret, vel in rebus nullam ſibi partem vindicaret. Et profecto ſi providentiæ fides in vitæ noſtræ ratione eam obtineret partem, quam debet; hoc eſt, ſi hæc providentia ſemper nobis ob oculos obverſaretur, ſi noſtrum quiſque ſe ipſum reſpiceret tanquam ſubditum ad illius juſſa exequenda natum, jam nihil in nobis non rationabile adeſſet; nulla cupiditate agitaremur, nulla abriperemur impatientia, non eſſemus vani, non inquieti, non ſuperbi, non invidi, non ingrati erga Deum, neque erga homines contumelioſi. Providentiæ huic ſubjecti non bonis, neque malis abuteremur; rebuſque in omnibus ſervaremus ſanctam hanc ſenſuum, & deſideriorum moderationem, quæ ſecundum Sancti Pauli ſententiam nos & in proſperis modeſtos, & in adverſis patientes efficeret. *Idem.*

Qui a providentia recedunt, ſunt idololatræ fortunam colentes.

Conſiderate mundi ſectatorem, qui a providentia recedit, ne ab eadem ulterius dependeat, id agere, ut vel in quemcumque ſortis eventum vitam ducat, vel cæce ſequatur fortunæ curſum, cujus torrens omnes infirmas animas trahit, vel ut ſeſe regat ſecundum humanæ prudentiæ conſilia, in cujus partes ſapientes mundi concedunt. Ajo utrumque Deo maxime contumelioſum eſſe. Etenim non aliud vitæ ſuæ habere principium, quam fortunam, & curſum hujus ſequi velle, nonne eſt labi in Ethnicorum idololatriam, qui, ut S. Auguſtinus animadvertit, quin in mundi eventibus Dei conſilia adorarent, maluerunt ſibi fingere varium ac mobile numen, quod fortunam dixere, eouſque, ut illi delubra ædificarent, in neceſſitatibus ſuis ei vota nuncuparent, ad illud leniendum ſacrificia offerrent, eique gratias agerent, cum illud ſibi propitium adfuiſſe ſupponerent? Idololatria, cujus abuſum illi ipſi, qui inter Ethnicos aliqua prædiserant ſapientia, ferre non poterant: *Quid enim eſt*, ajebat Plinius, *quod nunc toto orbe, locisque omnibus fortuna invocatur, una cogitatur, una nominatur, una colitur?* Idem.

Humana prudentia per ſapientiam providentiæ ſubeſſe debet.

Cauſa eorum, qui providentiam deſerunt, ut humanæ prudentiæ conſilia ſequantur, paucioribus obnoxia malis eſſe debere videretur; ſed hac in re fallimur. In fortunæ fautoribus plus eſt temeritatis, ſed in mundi ſapientibus plus ſuperbiæ. Quæ enim ſuperbia eſt, quod homo in ſe ipſo confidens, ac in ſe uno ſpem omnem collocans, ſatis illuſtratum ſe putet, ut ſe ipſum regat, atque jure ſibimet ipſi plaudere poſſit, & bona ſua eouſque, ut inter ſe dicat, quod impii in Scripturis: *Manus noſtra excelſa, & non Dominus fecit hæc omnia.* Deut. 32. Ego ipſe me feci, qualis ſum, per induſtriam, laboremque illuc evaſi, ubi ſum: fortunæ domus meæ, negotiorum meorum proſper eventus, locus, quem teneo, omnia ſunt opus manuum mearum, non Domini. Quæ ſuperbia, cum non ſatis ſit luminis, ut ſexcentis in occaſionibus hominum conſilio carere nequeamus, ſatis nobiſmet conſilii eſſe putemus, ut Deum conſulere minime teneamur? *Idem.*

Qui ſeſe providentiæ ſubtrahere vult, neceſſario turbatur.

Cum, ſecundum Bibliorum teſtimonium, cogitationes hominũ ſint incertæ, confuſæ, timidæ in iis præſertim, quæ ad illos pertinent: *Cogitationes mortalium timidæ.* Sap. 9. Si homo ad ſeipſũ reductus propria duntaxat ſequitur conſilia, ſtatim inquietus eſt, incertus conſilii, pavidus, cum de nulla re certus eſſe poſſit, cum de rebus omnibus diffidere debeat, ſuæ libidini traditus, ſuæ inconſtantiæ agitatus, mancipium imaginationis, quæ ipſum illudit, obnoxius nobilitati ejus ingenii, quod illi dominatur. Cum repletus ſit cupiditatibus, quæ etiam ſibimet adverſantur, non aliud expectare debet, niſi ut ab illis lanietur; & ſi ſemet ipſum colligit, ſtatim ſecundum varios animi ſitus triſtitia obruitur, metu corripitur, odio exardeſcit, amore infatuatur, nequiſſima invidia diſrumpitur, immodica ambitione voratur, ira intumeſcit, dolore torquetur, in ſe ipſo non pœnam, ſed infernum inveniens. *Idem.*

Principũ favor non poteſt ſupplere divinæ providentiæ.

Si huic amabili providentiæ Dei ſupplere erga nos poſſet hominum favor, hic ſane principum favor eſſet, quos tanquam terræ Deos reſpicimus, vel amicorum, & miniſtrorũ, qui aſſident illis, qui in mundo omnia nobis poſſe videntur. Hi autem illi ſunt, in quibus ne confidamus, Scriptura nos admonet, niſi ſuper laborantem ædificare baſim velimus: *Nolite confidere in principibus.* Pſal. 145. Utque hanc fidei veritatem nobis experientia magis exploratam efficeret, iſti illi ſunt, quorum favor pertinaciter conquiſitus, ac inutiliter exultus juſto Dei ſupplicio quotidie facit plurima miſeros, plures illuſos, defatigatos, deceptos, ideoque plures magnæ hujus veritatis teſtes: videlicet in filiis hominum, etiam ſecundum mundi conceptum, nullam eſſe ſalutem: *In filiis hominum, in quibus non eſt ſalus.* *Idem.*

Qui a providentiæ ordine recedunt, poſt plurimos errores, & mala tandem ferrè tenentur.

Ex his favoris adoratoribus, ex his mundi ſectatoribus, atque mancipiis quærite, quid in ipſis accidat, & videre, utrum ne unus quidem ſit, qui non fateatur conditionem ſuam pluribus obnoxiam eſſe faſtidiis, moleſtiis, & mortificationibus, quæ evitari poſſunt, eãque perpetuam eſſe captivitatem. Nonne ita illi in ipſo proſpero rerum ſuarum curſu loquuntur? Cum vero poſt tot artes, ac dolos eorũ prudentia in aliquem ſcopulum allidit, & inopinato caſu aliquo, qui eorum perturbat conſilia, ſe neglectos, contemptos, & oblivioni traditos vident, tunc, S. Auguſtinus exclamat, ſolemnẽ adhibent honorem providentiæ, a qua nunquam pendere voluerunt. Atque tunc quoque viciſſim Deus non ſine quadam irriſionis ſpecie, quam illi ſua permittit juſtitia, & quæ nulla in re ipſius lædit miſericordiam, credit ſe jure illis reſpondere poſſe: *Ubi ſunt Dii eorum, in quibus habebant fiduciam? Surgant, & opitulentur vobis.* Deut. 32. Ubi ſunt Dii, quorum præſidio ſecuri nihil timebatis, & qui vobis opem ferre debebant? Dii, quorum præſidio ſuperbi eratis, ubi ſunt? *Surgant, & in neceſſitate vos protegant*; prodeant nunc, ac veſtram curam ſuſcipiant. *Ibidem.*

Mundani licet rebelles ſunt adhuc ſub imperio providentiæ.

Mundanus quantumvis rebellis nonne adhuc eſt ſub imperio providentiæ? Sane eſt, & invitus erit; ſed hoc ipſum cumulũ addit ipſius infelicitati. Hæc enim duo ſunt providentiæ genera, quæ in homines exercet Deus, alterum ſeveritatis, & alterum bonitatis, alterũ juſtitiæ, & alterum miſericordiæ; & ſimulac homo ſeſe propitiæ ſubtrahit providentiæ, in qua requiem ſuam debet inquirere, invenit ſe traditum ſeveræ providentiæ, quæ perſequitur illum, ut grave eidem ſuum oſtendat imperium. Quaſi diceret Deus; noluiſti illam amplecti, hanc ſuſtinebis; quippe æterna, & irrevocabili lege alteram alteri ſubrogavi. Amoris meæ providentia te delinire non potuit, impoſterum ergo juſtitiæ meæ providentia te coercebit, te reprimet, atque ultionibus, qua occultis, qua manifeſtis, ſeſe tibi aperiet, atque invitum ad officium revocabit. *Idem.*

Bona eorum, qui ſubjecti ſunt providentiæ.

Cum perfecte ſubjecti eritis providentiæ, in id unũ animũ, operamq; impenderitis, ut voſmet in ſtatu veſtro ſanctificetis, quin phantaſma aliquod conſectemini. Hinc familiarum veſtrarum curam gerentes, poſtquã id perfeceritis, quod & Chriſtianos decet, & in vobis

ſitum

ſtium eſt,ut votorum ſummã conſequamini,in amabili hac providentia conquieſceretis,in cujus ſinum,ut Apoſtolus inquit,omnes curæ projiciendę ſunt, credentes, atq;cum certitudine credentes, ſi vos eidẽ fideles extiteritis,hanc vobis nullibi defuturã: *Omnem ſollicitudinem veſtram projicientes in eum.* 1.Pet.5. Hinc ex mundi ſervitute, atque captivitate erutó omnia a Deo expectabitis, in Deo præſidium, & confidentiam veſtram conſtituetis; aſſequemini ſanctam,beatamque filiorum Dei libertatem; nubes omnes evaneſcent; tempeſtates omnes ſedabuntur; ac momentum ſecuræ pacis, quam ſuperbia veſtra toties perturbavit,plurimorum reparabit fallacium bonorum damnum, ad quæ contendebatis, inaneſque auferet cupiditates, quæ vos tot moleſtiis,& tam gravibus certaminibus objiciebant. *Idem ſerm.1. Nativitatis J.C.*

Contradictio impiorum providentiam negantium,

Illud vero mirum eſt, quod homo diſſolutior ſæpe de providentia dubitare vult per rationes eaſdem, quæ invicte probant providentiam,& quę ſolæ ſatis eſſe deberent, ut hanc illi perſuaderent. Etenim cuinam rei innituntur hæ de providentia Dei dubitationes? quod in mundo mira ordinis perturbatio videtur. Immo hinc, S.Chryſtomus inquit, neceſſario inferendum eſt illi, providentiam adeſſe. Et ſane cur mala,quibus plenus eſt mundus,inordinatam perturbationem efficere videntur,& efficiunt, niſi quod contra ordinem fiunt, ordinique repugnant? Quid autem hic ordo eſt,cui repugnant,niſi providentia? Impius ergo id objicit,quod omnem auferr objectionem,& fit infidelis per id,quod fidem illius confirmare deberet. At enim,inquit ille,ſi daretur providentia, nunquid in hominum ſocietate tot accederent mala, quæ ipſis etiam hominibus ſcandalum ingerunt? At reſpondeo: ſed hoc ipſum,quod ipſis etiam hominibus ingeritur,ſcandalum nonne authenticum eſt providentiæ argumentum, non permittentis hæc mala probari,& volentis illa ab hominibus tanquam flagitioſa,& neſaria ſemper cenſeri? Si nil hominibus ſcandalũ afferret,tunc fortaſſe ambigi poſſet, utrum eſſet providentia,& fortaſſe impius in corde ſuo dicere poſſet,non eſt Deus. Sed donec ea vitii nequitia ſcandalum arripimus,donec ipſius mundi cenſura licẽtiam damnat,providentia in tuto eſt;& nil horum officit illi. Hæc autem ſemper ſcandalo erunt,quia ſemper Deus erit,& providentia. *Idem, ſerm.de Providentia.*

Deus mortalium omnium ſingillatim curã gerit.

Fatendum eſt debere Deum ſuas curas neceſſitatibus peculiaribus, ac temporalibus omnium creaturarum;ad id enim ſeipſum adegit iis promiſſionibus,quę maximam habent perſuadendi, atque movendi vim. Admiratus eſt ille modicam hac in re fidem noſtram: *Quanto magis vos modicæ fidei?* Vetuit,ne in poſterum ſolliciti eſſemus: *Nolite ſolliciti eſſe in craſtinum.* Matth.6. Nos etiam ad flores, & volucres miſit,ut de hac re edoceremur; quippe avium,florumque alimentum, & ornatus palam providentiæ ſolertiam oſtendunt: *Reſpicite volatilia cœli.* Ex vilium harum creaturarũ comparatione cum nobis inſtituta nobis ſuadet confidentiam,nobis inquam,qui prima ſumus curarum ejus objecta: *Nonne vos magis pluris eſtis illis?* Tenetur ergo omniũ filiorum ſuorum neceſſitatibus conſulere; qua in re illum in fide præſtitiſſe ſcio, ut ejus inimicos provocare non dubitem,ut vel unum inveniant hominem juſtum, unum filii Dei nomine dignum,quem,cum extrema laboraret inopia, providentiæ manus minime juverit. David diu vitam produxerat, & utriuſq; fortunæ vices fuerat expertus; at profitetur ſe neque in ipſa adoleſcentia,neque in ſenectute ſua unquam vidiſſe juſtum derelictum,ac juſti progeniem ad egeſtatem redactam. *P.de la Rue ſerm.pro Domin.4. Quadrageſimæ.*

Inæqualitas conditionum, quæ tam moleſta, probat eſſe providentiã,

Veſtra toties auditur querela de magna conditionum inæqualitate, cum principum, tum ſubditorum; cum dominorum, tum famulorum; cum divitum,tum pauperum; quæ quidem vobis ingens perturbatio videtur, ſed potius eſt admirabile divinæ providentiæ ſecretum. Citra hanc inæqualitatem mundus langueſceret, atque confuſus eſſet. Omnes in potentiæ æqualitate ſibi ultro citroque operam, mutuamque denegarent auxilium: alter alterius officium,& obedientiam detrectaret. Fuit igitur, S.Auguſtinus ait, univerſalis providentiæ omnia complectentis conſilium diverſas generis humani partes mutua ſubordinatione in unione,& actione continere per hanc ſtatuum,& conditionum diverſitatem,per hanc opum,& inopię oppoſitionem,per neceſſitatem, qua nobiles ignobiliũ indigent opera,& ignobiles favore nobilium, per impoſſibilitatem,qua alii ſine aliis nequeunt ſubſiſtere, per legem, quam irrogavit Deus ignobilibus quidem,ut nobilibus reverentiam,& obſequium deferrent, nobilibus vero, ut erga illos juſtitiam, & charitatem exercerent,& per legem laboris, quam generatim mortalibus omnibus infixit. *Idem.*

Altius menti imprimenda eſt veritas, quæ magno eſſe poteſt ſolatio; quidquid in mundo fit, unice in electorũ bonũ fieri. Exiſtimatis Deum diſtribuere bona, proſperos evẽtus,coronas, victorias ad opes huic afferendas,ad illi auctoritatem conciliandã, ad populorũ reverentiam,& admirationem erga alium ciendã. Ineptæ cogitationes! Deus non aliud quærit, quam ſalutẽ filiorum ſuorum,utq; illos eo deducat,gloria,contemptus,opulentia,paupertates,throni,compedes,proſpera, adverſa omnia manibus ſuis miſcet Deus, non fortuito quidem, ſed ad arbitrium,veluti varia prudentiæ adminicula ad juſtum ad veram gloriam attollendum idonea. *Idem.*

Quod fortuitum videtur, eſt effectus providentiæ,

Oculos aperiamus viſuri, quomodo perficiat Deus id, quod decrevit; quantalibet erga peccatores utatur patientia, & quantũvis omni lenitatis genere illos ſuſtineat,tandem experiuntur,omnes illius ſententias irrevocabiles eſſe,& quidquid in eos inexorabili ſua juſtitia decreverat,certiſſime adimpleri. Sapientia illius adeo mirifice omnia diſponit, & hęc naturaliter adeo adimplentur, ut ea fortuito quaſi fieri videantur; ſed ita fortuito,ut omnis ſapientia,& omnis bona,vel mala hominũ voluntas ea prohibere non poſſint,quemadmodum in Scripturis videmus neq; Eſau,neq; patrem ejus Iſaac prohibere potuiſſe, quod de Jacob decreverat Deus. *Liber,cui titul.Vita Patriarchar.Vita Iſaac.*

Bonis perſuaſum eſt omnia in mundo regi ſapientis providentiæ conſiliis,& nihil fortuito contingere. Illi eventus omnes,qui accidunt,tanquam Dei reſpiciunt imperia, qui in bonorum, malorumque diſtributione nonniſi optimas habere poteſt intẽtiones. Si nõ omnia ſemper illis e voto eveniunt,inde tamen per animi ſubmiſſionẽ maxima eliciunt bona;cum impii e contra in Deum rebelles tanquam deſperati patiuntur, neque Deus paſſiones eorum ipſis merito adſcribit. *Abbas de Bellagarde, in Proverbia Salomonis.*

Providentia, quæ avibus victum ſuppeditat, non derelinquit homines.

S.Cyprianus eloquenter utitur comparatione a filio Dei inſtituta volucrum cęli non ſerentium, & eſcam ſuã a divina miſericordia expectantiũ. Volucres Deus paſcit,inquit ille, & paſſeribus alimẽta diurna pręſtantur,& quibus nullus divinæ rei ſenſus eſt,eis nec potus, nec cibus deeſt. Tu chriſtiano,tu Dei ſervo,tu operibus bonis dedito, tu Domino tuo caro aliquid exiſtimas defuturum? Niſi putas, quia, qui Chriſtum paſcit, a Chriſto ipſe non paſcitur, aut eis terrena deerunt, quibus cęleſtia, & divina tribuuntur. *Ex S.Cypriano de opere, & eleemoſyna.*

Qua cura Deo ſerviendum ſit, eo quod ille noſtri curam gerit.

Hanc,ut ita dicam, ſibi depopoſcit provinciã Deus ea omnia,quibus homo indigeret,ſuppeditandi, ut eũ cogeret ad ſuam confugere potentiam, ſuæ benedicere bonitati,ſuam admirari providentiam, & majori cum tranquillitate,& confidentia ſuas leges adimplere. Omnia opera admirabilia,o Domine,quæ ex nihilo eduxiſti,ut noſtris egeſtatibus inſervirent,a benefica manu tua eas recipiunt impreſſiones, quæ illas in meam excitãt utilitatem, nonne æquum eſt,ut præcipuam aſſentationem meam convertam,ut tua celebrem beneficia, & eam ſanctitatem acquiram,cui me deſtinas? Tu pro me tantum facis hac mente,ut id agam pro te. Id unum mihi eſt agendum;ſi a meo fine receſſero, quem locum tenere debeo inter infinitas creaturas, quæ in meam tibi obtemperant utilitatem? *Liber,cui titulus: Animadverſiones in varia religionis, Ethicæque argumenta.*

Si Dei providentia tanta cura creatarũ rerum ſenſu, & ratione carentiũ conſervationi invigilat,quid tandẽ faciet erga rationabiles ſubſtantias,quę primum in terris obtinent locũ,& pro quibus cætera quęcumq; creata ſunt? Ullane veritatis ſpecies eſſe poteſt, a ſummo

rerum

tetum domino eam negligi creaturam, a qua una gloriam recipere poteſt, vel eam negligendo ipſum, quod cupit, ex ea percipere poſſe? fatendum eſt ergo Dei providentiam æque neceſſariam eſſe, atque exiſtentiam, ſapientiam, bonitatem, ac infinitas perfectiones illius. *Ex tractatu de religione Marchionis de Planitie.*

Qui in providentia confidit, libere poteſt ad Deum confugere.

Anima, quæ ſeſe in providentiæ ulnas projicit, id agit, quod ab illa exigit Deus, atque hoc pacto cogit Deum, id facere, quod ipſa ab eodem expectat. Deus illius periculum fecit, eamque fidelem nactus eſt; ipſa quoque viciſſim, abſit verbo invidia, periculum facit Dei, & ab eo aliquod fidelitatis teſtimonium exquirit. Deus, ut loquitur Scriptura, interrogavit illam per bonorum ejus jacturam, per paupertatem, vel morbum, quæ totidem ſunt quæſtiones Dei, quemadmodum a S. Cypriano appellantur; opus eſt, ut illa viciſſim interroget Deum, & plena humili confidentia petat ab eo, ut promiſſi fidem exolvat. *Ex ſermone hujus argumenti inter ſermones morales.*

Fruſtra aliquis providentiæ imperiis adverſatur.

Cum hominis conſilia abnormia ſunt ab hac ſuprema ratione, & immutabili decreto, fruſtra dicere potes, quod olim inſolens Adonias: *Regnabo*: Deus enim firmiori voce tono ait, *non regnabis*. Ultionis cupidus, invidusque fruſtra cogitat perdere inimicum ſuum, ut olim Aman ſe perditurum eſſe Mardochæum gloriabatur: Deus, qui eadem eſt veritas, atque potentia, inquit, non perdes. Homo, qui ſollicitationibus, dolis, ac verſutiis ſuis prope aſſe videt, ut lis ſibi adjudicetur, fruſtra, judicio victor decedam, inquit, Deus enim, cujus providentiam laceſſivit, ait; non vinces, quamvis omnia judicum ſuffragia favere tibi videantur. *Idem.*

Omnia, quæ in mundo accidunt, a Deo ad electorum ſalutem referuntur.

Omnes iſti magni eventus, qui in civili mundo inanem hominum prudentiam perturbant: omnes iſti caſus adeo varii, mobileſque, qui adeo contrarios in mentibus noſtris motus cient: inopinati caſus, qui fortunæ libidini inferuntur accepti, adeo ſubitæ elationes, lapſuſque adeo præcipites: regnorum fortuna, & interitus, eorum incrementa, & decrementa, opera ſunt dexteræ Dei, qui hominum ſaluti invigilat, qui nihil intentatum relinquit, ut hoc ſibi e voto contingat, qui omnia contemnit, dummodo hoc unum aſſequatur. *Ex ſermone quodam P. de la Colombiere.*

Sollicitì ſumus, & agitamur, quippe ſupponimus humanis hiſce conatibus nobiſmet comparare poſſe ea, quæ nobis deſunt, neque enim ſatis credimus, Deum hanc ſuſcepiſſe curam nobis conſulendi, vel quia non ſatis ſubditi ſumus imperiis providentiæ Dei, neque vellemus temporalibus hiſce bonis carere, quamvis ille vellet; ſed ea, quæ ad victum ſunt neceſſaria æquiſſimis, & legitimis actis cauſis perquirere poſſumus; communis enim ordo providentiæ eſt, hominum laboribus uti ad ea procuranda, quæ ſunt ipſis neceſſaria. Ita anxia ſollicitudo eſt quædam rebellionis ſpecies contra Deum, & tranquilla applicatio eſt executio ordinis providentiæ: ſollicitudo eſt ſuimet ipſius perquiſitio, & applicatio pars eſt ejus laboris, quo Dei regnum eſt inquirendum. *Eſſais de morale tom. 5.*

Ex mente ejiciendæ ſunt ſollicitudines de futuro cogitationes.

Ergo omnes abjiciamus curas, quæ inutili labore animum lancinant, quia ſive ſolliciti ſimus, ſive ſecus, Deus unus eſt, qui hæc omnia tribuit nobis, & eo tribuit liberalius, quo minus ipſi ſolliciti ſumus. Ad quid nobis proderunt omnes hæ curæ, & anxietates, niſi ut nos torqueant, & ut earum pœnam ſuſtineamus? Qui ad magnificum invitatus accedit convivium non quærit, utrum ibi futurum ſit, unde veſcatur; & qui ad fontem ſe confert, non ſollicitus eſt, utrum ſibi ſitim ſit relevaturus. Quandoquidem ergo nobis Dei adeſt providentia, quæ ditior eſt, quam magnificentiſſima quælibet convivia, & uberior, quam fontes altiſſimi, ne ſolliciti ſimus, neque diffidamus. *Ex homiliis S. Chryſoſtomi.*

Qui a providentia pendere detrectat, in hac vita miſer eſt.

Fingite vobis, Salvianus ait, navim medio in mari furentibus agitatam ventis, ſine nauta, & gubernaculo, elementi hujus libidini, & procellarum furori traditam: talis eſt in mundi commercio homo, qui ſolus ſe ipſum regit. Quas in abyſſus ille non decidet? in quot ſcopulos non allidetur? quot naufragiis non erit expoſitus? Nihil mente ejus infirmius eſt, nihil voluntate illius mobilius; cor ejus perpetuo oppoſitarum affectionum æſtu agitatur. Quid ergo ille aget? nunquid in hominibus confidentiam conſtituet? hæc certa calamitas eſt: *Maledictus homo, qui confidit in homine.* Jerem. 17. Malorum omnium maximum eſt confidere in hominibus, quia homo ſuapte natura cupidus eſt, infidelis, inconſtans; quæ qualitates ſatis oſtendunt, quid ab illo ſit expectandum. *Ex manuſcripto ſermone.*

Non deſunt mortales, qui cum non poſſint rationem omnem ita abjicere, ut abſolute negent providentiam in Deo, cor habent ita cæcum, ut illam credere, eique ſeſe ſubmittere nolint. Agunt, quaſi nulla eſſet providentia, eadem ſollicitudine quærunt, quæ ſua ſunt; in negotiis eadem utuntur verſutia; in adverſis æque animo deſpondent; in iis, quæ infeliciter accidunt, æque mœrore afficiuntur; atque in cœptis ſuis pari calore, ac audacia feruntur, ac ſi nulla eſſet providentia. Magna inſania eſt providentiam non credere, ſed longe major eam credere, & in ea non confidere. *Idem.*

Cœlorum motus, & natura univerſa, providentiam eſſe docent.

Quid enim eſſe poteſt tam apertum, tam confeſſum, tamque perſpicuum, cum oculos in cœlum ſuſtuleris, & quæ ſunt infra, circaque luſtraveris, quam eſſe aliquod numen præſtantiſſimæ mentis, quo omnis natura inſpiretur, moveatur, alatur, gubernetur. Cœlum ipſum vide, quam late tenditur, quam rapide volvitur, vel quod in noctem aſtris diſtinguitur, vel quod in diem Sole luſtratur: jam ſcies, quam ſit in eo ſummi moderatoris mira, & divina libratio. Vide & annum Solis ambitus faciat, & menſem ut; vide ut Luna auctu, ſenio, labore circumagat. Quid tenebrarum, & luminis dicam recurſantes vices, ut ſit nobis operis, & quietis alterna reparatio? Relinquenda vero aſtrologis prolixior de ſyderibus oratio, vel quæ regant curſum navigandi, vel quæ arandi, metendique tempus inducant: quæ ſingula non modo ut crearentur, fierent, diſponerentur, ſummi opificis, & perfectæ rationis eguerunt; verum etiam ſentiri, perſpici, intelligi ſine ſumma ſolertia, & ratione non poſſunt. Quid cum ordo temporum hac frugum ſtabili varietate diſtinguitur? nonne auctorem ſuum, parentemque teſtantur? *Minutius Felix in Octavio.*

Contra eos qui in divina providentia non confidunt.

Væ pravis illis Chriſtianis, qui in Dei providentia non confidunt, qui magis carnales, quam Judæi, temporalium dumtaxat bonorum fruitione lætantur: & qui facile conqueruntur, & obmurmurant, ſi quando illa defuerint; quin animadvertant unquam illum, qui avibus cœli eſcam ſuppeditat, nequaquam deſerere ſervientes ſibi, & cum minus de nobis curam gerere videtur, tunc magis, quam noſmet ipſos nobis invigilare. Hoc unum ille petit a nobis, ut rebus in omnibus in eo confidamus, & ubi aliquid moleſtum accidit nobis, intra nos dicamus, Dominus videt me, & ſufficit mihi: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit.* Pſalm. 22. Hic Danielem de lacu leonum, ac tres pueros de ardenti fornace eduxit; brachium illius abbreviatum non eſt, & pro me facere poteſt, quod fecit pro illis. Vult Deus nos ad ipſum confugere, nos in ipſo confidere, nos illi adhærere, immo etiam illi gratias agere ob adverſa, quæ nobis immittit; quippe ſcire debemus omnia a ſapienti, illuminataque providentia gubernari. Tunc ſcientes omne officium, & Chriſtiani hominis ſanctitatem in eo poſitam eſſe, ut velit, quod vult Deus, ut maneat contentus in eo ſtatu, in quo ille nos conſtituit, nec mutemus viam, in qua nos incedere cupit, dicemus, quod olim populus Dei Jeremiæ Prophetæ reſpondit: *Sive bonum, ſive malum voci Domini noſtri ..... obediemus.* Jerem. 42. *Abbas de Monmorel ſermon. in 6. Dominic. poſt Pentecoſten.*

Ethnici agnoverunt ſenſus de providentia.

Dicere poſſumus Ethnicis non minus luminum affulſiſſe quam nobis in hoc de mundi hujus providentiæ viſibilis argumento, hoc eſt providentiæ, quæ in naturæ ordine regnat: atque inter eas veritates, quas

per ipſas tenebras, quibus immerſi erant, illis oſtendit ratio, nulla eſt, cujus ipſi apertiorem, diſtinctioremque ideam conceperint; tunc vero potiſſimum, cum ſibi finxerunt univerſum orbem tanquam immane corpus ex omnibus creaturis tot veluti membris compactum, cujus Deus tanquam ſpiritus univerſalis ubique diffuſus & motus omnes moderabatur, & partes omnes animabat. Et ſane quemadmodum videntes corpus, quod agit, quod videt, quod ambulat, & reliqua omnia obit munera ſine ulla perturbatione, & confuſione, ſtatim ſecretum horum omnium motuum principium arguimus: ita ubi mirabilem hanc conſideramus congeriem tot diverſarum creaturarum, quæ omnes agentes ſecundum impreſſiones illas, quas receperunt, unanimi conſenſu coaleſcunt ad efformandum hoc totum ingens ex tot aliis compoſitum, nonne tenemur aſcendere ad primam cauſam, quæ omnia tuetur, omnia regit, omnia fovet, animat omnia, & ſine qua reliquæ vita, & motu carerent eodem fere pacto, quo corpus ab anima ſeparatum? *Ex ſpecimine ſermonum pro Dominicis Dominic. 4. Quadrageſimæ.*

Adeſt ne dubitas providentia in unũ. quemque noſtrum.

Non ambigimus, quominus generalis adſit providentia; at nobiſne ſatis perſuaſum eſt, univerſalem hanc providentiam fieri pro unoquoque noſtrum ſingularem; & inter eos, qui credunt ſibi magis de hac veritate perſuaſum eſſe, quot ſunt, qui eamdem ſuis anxiis ſollicitudinibus, ſuaque diffidentia non impugnent? Attamen in Bibliis frequentius, nihilque probatius occurrit ea cura, quam de nobis gerit providentia. Cur ergo tot anxietates, Animæ timidæ, ac diffidentes? Voſmet Domino committite, ac ille vos nutriendi curam ſuſcipiet: *Jacta ſuper Dominum curam tuam, & ipſe te enutriet.* Pſalm. 54. Num Deus, qui omnia tuetur, vos ſolas derelinquet? Providentia hæc, quæ ad viliſſima etiam humi repentia inſecta ſe extendit, nihilne faciet pro creaturis, quæ præcipua ſunt opera manuum ejus, & nobiliſſimi ſapientiæ ejus effectus? Quænam veſtra eſſet ſententia de ſculptore, qui opera numeris omnibus abſoluta confringeret, in quibus omnes artis ſuæ perfectiones, & veneres deprompſiſſet, ut diligentiſſime rudia aſſervaret principia, & imperfectas adumbrationes? . . . Cur ergo tot ſollicitudines, tot curæ, tot lites, itinera, labores: omnes hæ inquietæ prævisiones, omnes proviſiones inutiles nonne tot ſunt injuriæ, quas Dei potentiæ infertis, tot ſecretæ negationes providentiæ Dei? Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis; petite cum Salomone ſapientiam, quam alia bona ſubſequentur. *Ibidem.*

Si id ſerio cogitaremus, quod accidit nobis, videremus divinæ manus lineamenta, & characteres providentiæ palam impreſſos ubique. Memoria repete occaſionem illam acerbiſſimam, ubi in ſumma rerum tuarum perturbatione inopinatum illud inveniſti ſubſidium, ut inde feliciter emergeres: repete urgentem illam neceſſitatem, in qua ſincerus amicus tibi opem tulit, cum ab omnibus derelinquereris; repete funeſtum illum caſum, ubi certiſſime tibi pereundum eſſe videbatur, & ex quo non ſine quadam prodigii ſpecie evaſiſti. Quis cohibuit armatam manum, qua jamjam configendus eras? quis avertit mortale vulnus, quod tibi impendebat? Quis te amovit a periculoſo tramite, ubi in inſidiis poſitus te necaturus hoſtis opperiebatur? Quis tibi inſpiravit ſaluberrimi illius pharmaci uſum, cui tuam debes valetudinem, de qua actum jam erat, niſi hæc providentia, quæ tibi invigilabat, cum de ipſa ne cogitares quidem? Hæc tibi ſubveniebat in amico, tibi opem ferebat in eo munere, in eo auxilio tuebatur, in præſenſione illa illuminabat, & ſecreto agebat in exterioribus cauſis, quarum erat veluti anima, & principium. Sed ſumpſiſti inſtrumentum pro cauſa, quæ illo utebatur, & hominibus acceptum retuliſti id, quod Deo uni erat referendum. Levavi oculos meos in montes, unde venit auxilium mihi, inquit Propheta; hoc eſt opem ab illis petii, qui opitulari poterant, ſed fateor, Domine, quidquid boni inde percepi, a te profectum fuiſſe. *Ibidem.*

Quamplurimis impeditus es negotiis, inquis, ex quibus temet expedire non vales. Lites, itinera, morbi omnes opes tuas exhauſerunt; familiam habes, quam nutrias, ſervos, quibus mercedem perſolvas, creditores, quibus ſatisfacias, & vix reliquum tibi eſt, unde vivas. Fruſtra cœli, & creatarum rerum opem imploras; nullum recipies ſolatium; quereris te a providentia deſeri; at nunquid juſſu illius tot ſuperfluis ſumptibus temet implicuiſti, hæc temeraria conſilia cepiſti, famulorum numerum multiplicaſti, ſupellectilium pompam auxiſti? In his omnibus nil quæſiviſti aliud, niſi ut in mundo magis eniteſceres, & ab omnibus cognoſcereris; plurimum confidebas in principis remuneratione, in conſanguinei hæreditate, in amici beneficio; omnes iſtæ ſpes evanuerunt. Attamen ſemper eadem in luce, ac pompa videri vis; nihil imminuere vis ſumptuum, quos facere conſueviſti, confugis ad turpes, ac nefarias vias, ut ſubſiſtas; & cum hæ tibi e voto non cedunt, contra Deum obmurmuras. Eheu! ſcias providentiam nequaquam teneri, ut cupiditatibus tuis velificetur. *Ibidem.*

Injuria querimur nos a providentia relinqui in rebus quas temere ajudicio ſuſcipimus.

Nunquid expectandum mihi, donec in mei gratiam Deus miracula operetur? filios habeo, nonne mihi adnitendum, ut eorum felicitati proſpiciam? Bona habeo, nonne mihi invigilandum, ut illa tuear? inſignem obtineo in republica gradum, nonne pro virili illum ſuſtinere debeo? Hic vulgatiſſimus eſt prætextus, quem cupiditas, & ambitio cauſantur, & quo tegere ſolent ea omnia crimina, quæ contra providentiam committuntur. Per hunc prætextum avaritia in frugalitatem migrat, diffidentia in ſapientiam, diſſimulatio in prudentiam, verſutia in dexteritatem, ambitio in animi magnitudinem, murmuratio in queſtum innocentem; verbo, vitium virtutis induit perſonam. Sed fruſtra hac in re nobis blandimur, & noſmet excæcamus: rationabilis quippe nobis permittitur cura, non autem nimis anxia ſollicitudo, diffidentia, cupiditas, & avaritia, quæ ut plurimum has curas concomitantur. *Ibidem.*

Vulgatus prætextus, ne in Dei providentia confidatur.

At enim quacumque ratione, & cura bona, divitiaſque congerere quæritis, quia ſunt omnino neceſſariæ; ſed hac ipſa de cauſa, quia ſunt abſolute neceſſariæ, S. Chryſoſtomus inquit, in providentia vobis confidendum eſt: ſed bene noſtis, providentiam hanc cæcam non eſſe, cupidam, avaram, ambitioſam, quales vos eſtis, neque illam teneri cupiditati veſtræ pabulum, ſed vitæ veſtræ alimenta præbere; & cum hæc vita vobis moleſta ſit in mediocritate, & humilitate, relinquitis neceſſarium, quod tutum habetis, & quod confidentibus in Deo deeſſe non poteſt pro ſpe ſuperflui, quod ſaluti veſtræ periculoſum eſt, atque ſuperfluum. *Ibidem.*

Quilibet particularem ſibi fingit providentiam juxta illam conditionem, in qua eſt: mercator in negotiatione ſuam conſtituit providentiam, opifex in opere ſuo, doctus in ſcientia, aulicus in dexteritate, negotioſus homo in verſutia, & quod magis horribile eſt, ipſum crimen apud quamplurimos providentiæ locum tenet. Doli, rapinæ, proditiones, perjuria, fœnora, turpia commercia, hæ ſunt ſæculi providentiæ; hæc illa ſunt, quæ tibi, Deus, peccatores ſubſtituunt. O vos miſeros veſtram levare contenditis egeſtatem criminibus, & neſcitis hoc ipſo crimine vos miſeros fieri! Verum eſt, haſce vias, licet turpiſſimas, nonnunquam ad optatum finem perducere; fallaces has providentias, abſit verbo invidia ſectatoribus ſuis bona, & divitias conferre, cum interim, qui ſeſe veræ providentiæ committunt ad inopias aliquando redigantur: verum ſi Deus nos temporalibus privat bonis, ideo privat, quia æterna procurare nobis deſiderat: *In Domino confido, non erubeſcam.* Pſalm. 24. Sed peccatores rubore ſuffunduntur. *Ibidem.*

Quilibet ſibi particularem facit providentiam, ut in ſe tantum confidat.

Ordo, & conſilium Dei oculos apertos in omnem mundum habentis eſt nullam in ſpeciem ſervare uniformitatem in ſuppliciis, ut peccatores in officio contineat incertos, quid ſibi eventurum ſit; aliquando lento gradu ad vindictam incedens, ut ſua magis niteat patientia, aliquando celeriter animadvertens, ut

Providentia in ſcelerum punitione non ſervat uniformitatem.

ſua

ſua ſeveritate deterreat, aliquando clam ad ſcandalum evitandum, aliquando palam ad publica exempla præbenda: aliquando impios a juſtis ſeparans, ut ſuum adoretur judicium, aliquando juſtos cum impiis permiſcens, ut juſti fugere, vel corrigere nefarios teneantur; aliquando leviora perſequens crimina, ut nihil impune eſſe oſtendat, aliquando graviora etiam elabi ſinens, ut non hic omnia punienda, & aliam futuram vitam, pœnamque aliam intelligamus. *P. de la Rue ſermo de providentia.*

Solus universi hujus adſpectus probat, non deeſſe providentiam quæ regit.

Neceſſe non eſt in univerſo inquirere argumenta providentiæ, quæ illi præeſt. Orbis hic viſibile pignus eſt vigilantiæ, & curæ creatoris ſui ... Hic nobis exhibet mirabilem diverſarum partium congeriem ratione, cognitione, ſenſuque carentium, quæ idcirco ſe ipſas regere, ac ſuſtinere non poſſunt. Quomodo fidei conſonum eſt, opus adeo egregium, & mirabile oblitum eſſe auctoris ſui, ſtatim ac ab eodem eſſentiam obtinuit? Non quæro quomodo vigere poſſit eum eodem ordine, iiſdemque proportionibus ſine ope ejuſdem intelligentiæ, quæ illius concepit ideam, & brachii ejuſdem, quod illud effinxit. Non quæro quomodo corpora illud componentia, ſemper ſecum pugnantia, ſemperque cæca impreſſione agentia ſeſe invicem non deſtruerent, ſi motus, per quem ſubſiſtunt, non proficiſceretur ab hoc eodem Ente, quod unum omnia illius novit, & movere poteſt machinamenta. Hoc quæro, utrum veriſimile ſit, Deum, cui nihil proderat magnum hunc orbem creare, cum creare voluerit, ut mox caſus incertitudini, vel ut melius dicam, naturali ſtudio, quo fertur in nihilum, unde egreſſus eſt, derelinqueret? Mihi videtur, ſatis eſſe debere cuilibet rationis compoti in illum oculos convertere, ut ibi omnes deprehendat characteres providentiæ, qua gubernatur. *Liber, cui titulus: Conſiderationes in varia religionis, Ethicæque argumenta.*

Indignum eſt providentia imperiis adverſaris.

Si intelligeremus noſtrarum argumentationum, & queſtuum de divina providentia in bonorum, malorumque diſtributione indignitatem, nihil ultra requireretur, ut illius ſapientiam, & æquitatem veneraremur. Decetne nos viles terræ vermes, nos ob amorem proprium, & cupiditates cæcos penetrare velle ſupremi creatoris noſtri ſecreta; & quod graviorem adhuc temeritatem deſignat, rationem ab illo ea petere imperiorum ejus, immo illi velle imperare? Meminerimus, quid ille ſit, quid nos; conſilium, quod inde cœperimus, erit ſubmiſſæ reverentiæ conſilium. Sed quid reſpondere poſſumus, cum nobis explicatur bonorum, malorumque a Deo inſtituta diviſio? Diviſio autem hæc eſt. Quędam præparavit bona, quę pro juſtis tantummodo ſunt, & quæ impii non obtinebunt. Quædam etiam præparavit mala, impiis tantum deſtinata, & quæ juſti nunquam patientur. Voluit quædam eſſe, & bona, & mala, quorum juſti, & impii ſimul eſſent participes ſecundum ſuæ miſericordiæ, juſtitiæque conſilia. Quid in hac providentia invenire poſſumus, quod cum noſtra quoque ratione conforme non ſit? Licet infirmi, ignarique ſimus, fateri cogimur illum infinite juſtum eſſe, atque ſapientem ... Tandem vero illud cuilibet maxime temerario, atque impio os debet obſtruere; bona, quæ unice nobis acquirere, & mala, quæ nobis unice evitare prodeſt, non ita eſſe diviſa, ut nequeant eſſe communia. *Idem.*

Nobis nō inquirenda ſunt providentiæ conſilia.

Cur a nobis inveſtigandæ ſunt cauſæ, propter quas Deus quoſdam permittit eventus? Nonne ſatis eſſe debet ſcire, a Deo permitti? Si de hac re interrogaremur, gloriari deberemus, quod non aliud reſpondere poſſemus, niſi hoc eſſe divinitatis ſecretum, & noſtrum non eſſe illud vel ſcrutari, vel divinare. Amitteremus obſequium, quod dominis noſtris debemus, ſi nobis fas eſſe vellemus inanibus cogitationibus noſtris evolvere ſapientiſſimi regiminis ſecreta: curioſitas, quæ nos ageret ad Dei inveſtiganda conſilia, conatus eſſet contra illius magnitudinem, atque providentiam ſuſceptus. Tranquilla cum ſubmiſſione adoraturis imperia Dei in iis omnibus, quæ contra noſtram ſpem accidunt, & contra præjudicia noſtra, hoc pacto dumtaxat argumentandum eſt. Dubitare non poſſum, quin Dei manus omnia moveat machinamenta, quæ varias mundi ſcenas ludunt; hoc me credere jubet fides. Dubitare non poſſum, quin Dei ſapientia toto cœlo luminum ſuorum magnitudine, & extenſione humanam vincat ſapientiam. Aliquid evenire video, cujus me latet cauſa, & finis: mihi ſatis eſt certum eſſe, Deum illius eſſe auctorem, ſive illud præceperit, ſive permiſerit; unicum, quod mihi capiendum ſuperſit, conſilium eſt me illi ſubmittere, & tacere. *Idem.*

Liquet, in Deo eſſe peculiarem pro juſtis providentiam, etenim pro illis peculiarem habet curam, vigilantiam, benevolentiam, & potentiæ ſuæ applicationem. Hæc ſane hinc quidem valida ratio eſt, quæ nos a peccato deterreat, & ad virtutem impellat; inde vero, quæ juſtis amoris pleniſſimam, firmiſſimamque confidentiam immittat! Ubinam invenire poſſent majorem neceſſitatum ſuarum, majorem erga egeſtatem ſuam miſericordiam, majus ſubveniendi deſiderium, majoremque id præſtandi potentiam? Quam piget cor noſtrum optimis etiam amicis prodere, ut illis noſtras ſignificemus neceſſitates? quam ſæpe in illis nullum miſerationis ſenſum invenimus! quam crebro deprehendimus modicam eſſe eorum potentiam, ac parum noſtris egeſtatibus levandis idoneam! quæ etiam nonniſi dimidiate, & frigide impenditur. Unice ergo nobis confidendum eſt in hoc patre amantiſſimo, in hoc perfecto amico, in hoc Deo, qui totus eſt oculus, totus cor, totus manus, ut nobis opituletur. *P. Texier in Dominicali, ſermone pro 4. Quadrageſima Dominica.*

Quodnam ſubſidium bonis tribuat providentia, & quo in occaſione

Animadvertendum eſt, ubi ſermo eſt de ſubſidio, quod per providentiam ſuam tribuit Deus viris bonis, ſemper de illo intelligendum eſſe, quod ipſis neceſſarium eſt vel ad vitam ducendam, vel ad ſtatus decorem tuendum, non autem de illo, quod per cupiditatem habendi ſuperfluum quærere poſſent. Vidiſtiſne Deum defuiſſe unquam temporalibus bonorū neceſſitatibus? Sin autem illi ſibi eas comminiſcuntur neceſſitates, quas non habent, novit Deus illas dignoſcere, & dijudicare. Queritur aliquis, quod non habet unde immodicam ſuam expleat ambitionem; dolet alius, quia ſibi deeſt, unde vitam alat mollem, & voluptatibus deditam. Eheu! Deus nequaquam locavit providentiam ſuam, ut cupiditatibus noſtris velificaretur, & ea operaretur miracula, quæ nobis eſſent funeſta. *Biroat ſermone pro quarta Quadrageſima Dominica.*

Providentiæ non officit videre egenos, & pauperes.

Verum eſt viſos fuiſſe, & adhuc videri bonos viros paupertate laborantes, & qui uxores, filioſque ſuos oſtentantes illa evangelii verba uſurpare poſſunt: *Unde ememus panes, ut manducent hi?* Reſpondeo tamen ad nonnullorum ſanctificationem, atque ſalutem utilius eſſe, eos aliquot ferre mala, vel neceſſitates, ut fiant magis humiles, patientes, orationi deditti, voluntati divinæ obtemperantes, & habeant occaſionem plurimas exercendi virtutes, quæ illos ad ſublimem ſanctitatem attollant. Quod ſi Deus illis non opitulatur in temporalibus neceſſitatibus, id facit, ut longe graviores, & nocentiores evitent; id facit, ut virtutem illorum experiatur, vel ut puniat ſecretam aliquam ſuperbiam, confidentiæ defectum, vel aliquam in cultu ſuo infidelitatem. Tandem non eſt illis providentiam ſuam negare, ubi ciſdem opem non fert, ſed potius occaſionem auferre peccandi, vel ſeſe in pietate relaxandi. *Idem.*

Donec opes immenſæ in impiorum manibus evaneſcunt, & rediguntur ad nihilum, videmus modicum bonum in juſtorum manibus in infinitum multiplicari, vel ſaltem alio providentiæ effectu tantum illis ſatisfacere, quantum omnes mundi divitias. Vos teſtor, ſacratæ ſolitudines, quæ ſanctos aluiſti; nobis oſtendite Antonios, Paulos, Hilariones, quos integros ſeculorum ſpatio aluit providentia, & qui herbis, quas manibus ſuis convellebant, veſcebantur ita contenti, ac ſi magnificis intereſſent conviviis. Et vos, clauſtra, quæ adhuc Sanctos excipitis, & orationis meæ argumentum eſtis, & providentiæ, quam prædico, trophæum: fortaſſe apud eos loquor, qui, quod dico, ſentiunt, & quorum alii in mediocri fortuna vivunt beatiores, quam ſi totum terrarum orbem poſſiderent, & alii ſine aliis reditibus præter providentiam ſubſiſtunt, & ſunt veluti totidem viventia ejus veritatis, quam prædico, argumenta: a Deo nunquam derelinqui eos, qui eidem inſerviunt, & in ipſo ſuam confidentiam conſtituunt. *Idem.*

Qualitas patris, quam erga nos habet Deus, nos cogit, ut in providentia ipſius confidamus.

Videmus etiam in familiis, filios neque ob victum, neque ob veſtitum eſſe ſollicitos, nequaquam dubitantes, quominus parentes ſui ſint ſatis ſolliciti. Ita parentes a filiis ſuis hanc non exigunt curam, & ſi de hac re cum illis colloquerentur, dicerent, hoc illis negotium faceſſere non debere; id unum autem illis cogitandum, ut ſcilicet virtute præditi evadant. Quod autem ſpectat ad honores, munera, occupationes, hæc omnia illis præparabunt, ubi per ætatem iiſdem pares fuerint. Similiter affectos Deus eſſe cupit filios ſuos, & hac de cauſa patris noſtri induit & nomen, & rem, Nos de terrenis hiſce rebus vetat eſſe ſollicitos; vult nos in providentia ſua conquieſcere, non ſecus ac infantes in nutricum ſuarum ſinu quieſcunt: *Ex Morali chriſtiana in Pater.*

Quam felices eſſent Chriſtiani, ſi paulo attentius conſiderarent, quid ipſi ſint quatenus Chriſtiani, quid ſint erga Deum, & quid erga illos Deus! Quanta felicitas eſt eſſe Dei filios, & patrem habere Deum! Profecto ipſorum in hoc mundo vita quædam eſſet imitatio, & imago vitæ Beatorum, ſi ſub Dei providentia vivere poſſent, quemadmodum filii ſe a patribus ſuis duci ſinunt, id unum cogitantes, quomodo placeant ipſis, & de vitæ præſentis rebus ne minimum quidem laborantes. Id tamen plerique non cogitant. Alunt in cordibus ſuis ſpiritum avaritiæ ſub ſpecioſo prætextu conſulendi neceſſitatibus ſuis; omnes cogitationes, curaſque ſuas in abjectis collocant rebus, quaſi ſemper hoc in mundo eſſent permanſuri, neque alteram poſt hanc vitam expectare deberent. *Idem.*

Providentiæ nolimus ſubtrahere nos poſſumus.

Mirum eſt, anima, vitaque carentia nunquam diſcedere ab ordine, quem illis providentia præſcripſit; ſolus eſt homo, qui, quin infinitæ ſapientiæ conſilia ſequatur, & creatoris ſui obſequatur imperiis, ſe ipſum pro libidine regere vult, itaut malit ad interitum ruere per vias deerrantes, quam illam ingredi, quam ſibi oſtendit providentia. Attamen quocunque ille ſe vertat, ſi ea una elabatur manu, hæc illum altera apprehendit; ſed ea manu bonitatis, a qua tot favoribus cumulatus fuit, in juſtitiæ manum decidit. Ita divina providentia ſemper dominatur; & peccator nihil conari poteſt, niſi quatenus illi permittitur; qui ſi per improbitatem ſe præbet indignum, qui tanquam filius ametur, evitare non poteſt, quominus tanquam hoſtis excipiatur; & Deus tantum gloriæ ex æterna illius calamitate percipiet, quantum ſi in æternum cum ipſo in cœlis regnaret. Hoc pacto providentia ſuum obtinet finem, ſin minus hac ratione, alia, quin illi adverſari valeat humana nequitia. Niſi ille ultro, ac lubens ſe illi ſubjecerit, ſeſe invitus ſubjiciet. *Ex Leſſii tractatu de Provid.*

Providentia divina ſcit bonū educere ex malo &c.

Non loquor hoc in loco de luminibus, quibus divina providentia homines deducit, neque de ordine, quem ſervat in juſtificatione peccatorum, neque de ſuppliciis, quæ illis minitatur, neque de præmiis, quæ illis proponit; ſatis eſt in præſentiarum fateri magnum eſſe conſolationis argumentum inter eam, quæ in mundi negotiis videtur, perturbationem ſcire, eſſe Deum, qui omnibus hiſce rebus invigilat; & ſi quando impietas de virtute triumphat, nihil tamen fieri ſine permiſſione ſupremi illius Domini, qui id non pateretur, niſi majorem inde gloriam eſſet percepturus. Nam licet inde æterna plurimarum animarum ſequatur pernicies, pernicies, quæ nunquam ſatis defleri poteſt; hæc tamen patienter ferenda eſt, quoniam Deus aliis rationibus cladem hanc poteſt reparare, & adhoc ex tanto malo majora educere bona. *Ex ſermone de providentia, Patris Maucorps.*

Neceſſitas eſt noſmet adorabilis providentiæ imperiis ſubmittere: velis enim, nolis, quod Deus voluerit, eveniet juxta verba illa: *In ditione tua cuncta ſunt poſita, & non eſt, qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati.* Eſth. 13. Præſtat igitur nos leniter adduci, quam violenter trahi; etenim, ut notat S. Auguſtinus, nemo præter gredi poteſt leges, quas præſcripſit Deus, & neceſſario perſolvendum eſt, quod illi debetur. Ita eſt; conſtat, creaturam ſequi creatoris ſui voluntatem hoc, vel illo modo; ſi haud hæſitanter eam ſequitur, fungitur munere ſuo id agens, quod debet; ſin autem reſiſtit, eamque non ſequitur, nihilominus invita facit, quod ultro facere debuiſſet. Divinæ quippe voluntati obtemperamus etiam ab ea recedentes. *P. Delingendes ſermone pro feria 3. hebdomade 5.*

Ex animæ immortalitate ſumitur argumentum ad providentiam probandā.

Si anima noſtra eſt immortalis, quemadmodum dubitari non poteſt, extra omnem dubitationis aleam poſitum etiam eſt, poſt hanc vitam habendum eſſe judicium, ut ſingulis mortalibus pro meritis eorum tribuatur, impiis quidem pœna, juſtis vero debita merces. Neceſſario igitur opus eſt in mundo aliquam eſſe providentiam, quæ hominibus invigilet, & eorum actiones inſpiciat, ſingulis pro meritis retributura, eo uſque ut omnes Philoſophi, & religiones, quæ tenent animæ immortalitatem, pœnas etiam admittant, & præmia cum providentia, quæ illa juſte diſtribuat. *Ex Leſſii tractatu de veritate Dei.*

Naturæ ordo, & creata omnia annunciant eſſe providentiā.

Undenam quæſo, adeo rapidi exiſtere poſſent, adeoque juſti, & moderati cœlorum motus, præterquam a divina potentia, atque ſapientia? Undenam adeo præclarus concentus, qui nunquam intermittitur, vel mutat, ſemper ſibi æqualis, & conſtans per tot ſæcula? Undenam adeo mirabilis tot animantium ſtructura, & varietas? Unde proportio, & ſymmetria tot organorum adeo belle ſingularibus officiis ſuis reſpondentium? Unde incredibilis ſeminum virtus pro productione corporum, & omnium partium eorumdem tanta arte, atque ordine diſpoſitarum, ut haud difficile omnia ad ſuum finem perveniant? Quemadmodum nihil horum eſſe poteſt ex ſe, ita nihil per ſe poſſunt eſſe. Immo neque eſſentiam ſuam habere poſſunt vel a fortuna, & caſu, ubi nil certum, & conſtans reperitur, ſed omnia ſimul ſunt confuſa, & incerta. Dicendum eſt ergo neceſſario, hæc omnia a ſuprema aliqua mente profecta eſſe, cujus infinita ſapientia invenire, potētia producere, & providētia potuit gubernare. *Idem*

Boni ſenſus eſt non reſiſtere providentiæ: reſiſtentia hæc eſt inutilis; quidquid enim conetur homo, Deus ſemper eſt Dominus: ſuccenſeat, murmuret, frendat, certiſſime fiet, quod Dominus decrevit. Contra Dei mandata murmurantes tempeſtatibus maris a S. Chryſoſtomo comparantur. Violentum hoc elementum ſæpe in cœlum videtur aſſurgere, & ex abyſſis egredi, ut omnia ſubvertat. Sed nequicquam mare furentibus ventis adjutum conatur: *Uſque huc venies, & non procedes amplius.* Job 38. Subſidere cogitur ad vocem Domini, & creatoris ſui; parendum eſt. Hoc ipſum accidit hominibus furentibus, qui in Deum ipſum videntur exardeſcere: omnes eorum conatus ſunt inutiles, ſemper fiet Dei voluntas, & providentiæ illius imperia implebuntur. *Specimen ſermonum pro Quadrageſima ſermone pro Dominica 4.*

Quid Ethnici aliqui de providentia crediderint, & quid de eadem chriſtiana religio nos doceat.

Crediderunt Epicurei indignum eſſe illo, qui beatus, & immortalis haberetur, humanis ſeſe immiſcere negotiis, vel minimarum rerum curam gerere. Hoc erat metiri Deum ex hominum imperfectione, quaſi ſpiritum haberet arctis finibus circumſcriptum, & negotiorum multitudo requiem illius perturbaret. Stoici fato ſubjecere providentiam, aliique eam ad neceſſarios effectus coarctarunt; quales ſunt motus cœlorum, ſyderum influxus, anni temporum diverſitas, & generatim quidquid ab hominum arbitrio non pendet, quod crediderunt non poſſe huic ſubjici providentiæ, quia concipere non potuerunt, quomodo liberæ actiones alienæ voluntati ſubjectæ eſſe poſſent. Quamobrem S. Auguſtinus ait, impiæ hujus opinionis auctorem cæcos feciſſe Deos ſuos, ut homines in libertatis poſſeſſione relinqueret. Sed Spiritus ſanctus duplici verbo inſulſas, falſaſque has refellit opiniones in libro Sapien. cap. 8. ubi ait: *Attingit a fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter:* ab uno ad alterum attingit extremum, atque de rebus omnibus diſponit a creatarum rerum prima uſque ad noviſſimam, a ſummo cœlorum vertice uſque ad profundum abyſſi, a ſæculorum initio uſque ad finem. Nihil excipitur; omnia ſine ulla exceptione ſub ſapientiæ regimine continentur. Attingit fortiter, quin ulla fatalis eam cogat neceſſitas; diſponit ſuaviter, quin vim faciat liberis rebus: facit Solem ſuum ſuper bonos, & malos lucere; & pluit ſuper juſtos, & peccatores. *P. Duneau 4. Quadr. Dominica.*

Ad texendum divinæ providentiæ erga juſtos elogium, meminiſſe oportet trium perfectionum, quæ illam componunt, ſcilicet ſapientiæ, bonitatis, &

poten-

potentiæ; quæ tria efficiunt hanc providentiam certam, ſuavem, & efficacem. Sapientia infinita detegit vaſto huic intellectui Dei res omnes exiſtentes, atque poſſibiles, cauſas omnes, effectus, relationes, nexuſque cauſarum, & effectuum, fines omnes, & medios, omnia temporum, perſonarum, locorumque diſcrimina; verbo omnia machinamenta, quæ in ingentis hujus mundi ſtructura, & regimine inveniuntur. Hac poſita cognitione bonitas pariter infinita Dei voluntatem impellit ad concipienda conſilia digna magnitudine, & gloria illius, & utilia creaturis, quibus ordinat, atque deſtinat neceſſaria media, ut ad ſuum finem perveniant. Tertio ejus omnipotentia ſeſe operi applicat juxta conſilium voluntatis ſuæ, ut loquitur S. Paulus ad Epheſ. 1. *Qui operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ*. Tres hæ perfectiones efficiunt providentiam certam, ſuavem, & efficacem. *P. Texier in Dominicali ſermone pro 4. Quadrageſima Dominica*.

Juſtus es, Domine, ajebat Jeremias Propheta; quomodo vero permittere potes, innocentem affligi, & impium eſſe beatum: *Juſtus es Domine, quare via impiorum proſperatur?* Animadvertite Prophetam incipere dicendo, Deum eſſe juſtum, & ſi hanc permittit inæqualitatem inter peccatorem, & innocentem, hoc myſterium eſſe, quod adorandum eſt. Joſeph in graviſſima perſecutione, quam paſſus eſt, adoravit providentiam affligentem ſe, & tandem vidit ejus myſterii explicationem, cui ſeſe ſubjecerat, quin illud vellet penetrare. Qui vidiſſet hominem hunc exagitatum, teterrimis criminibus accuſatum, in horrentem carcerem conjectum, crediderítne hanc viam eſſe, qua ille ad ſublimem fortunæ apicem conſcenderet? Servitus, & carcer ſuntne gradus ad ſolium? Tuum tantummodo eſt, Domine, myſticas eligere vias, ut eos attollas, quos deprimis: hæc ſunt ſecreta, quæ adorare debemus, & quorum effectus cum tranquilla ſubmiſſione, perfectaque confidentia expectandi ſunt. *Ex ſpecimine ſermonum pro 4. Quadrag. Dominica*.

Deus agit opere ſuo, & illud non poteſt deſerere.

De Deo ergo creaturas nequaquam idem dicendum eſt, quod de architecto erga ædificium; quod ubi ſemel extruxit, derelinquit, recedit, & opus ultra non indiget opificis manu. Sed opera Dei ſemper egent manibus ejus. Mundus eſt ædificium, quod ulnis ſuis ſuſtinet: *Portans omnia verbo virtutis ſuæ*. Ad Hebr. 1. Si Deus illum momento desereret, ille in nihilum reverteretur. Conſiderate, Salvator ait, lilia, & flores; videte quænam ſit eorum pulchritudo; Salomon in ſplendore majeſtatis ſuæ nunquam locupletius ornatus eſt. Conſiderate volucres cœli; conſiderate cantus eorum, qui innuunt, quanam tranquillitate vitæ ſuæ curam Creatori relinquant. Vermen etiam terræ conſiderate, cujus peculiarem gerit curam, neque ambigetis de illius providentia. Homines, qui facti eſtis ad veſtri creatoris imaginem, poteſtiſne dubitare, quominus curam gerat earum rerum omnium, quæ ad vos pertinent? Si tantam habet pro viliſſimis animantibus providentiam, quam ille pro nobiliſſimis creaturis habebit? Inſana eſt hominis ingratitudo, qui ſolus ex omnibus creaturis in creatore ſuo non confidat. *Idem*.

Integra habenda eſt confidentia in Deo cujus nunquam non deſerere providentia.

Fieri ne poteſt, ut providentia, ubi indiguerint, negligat in ſe confidentes? Equidem nego, utque mihimet perſuadeam, rationem meam tantummodo conſulo. Hæc me docet, adeſſe univerſalem Dei providentiam, quæ univerſum regit orbem, quæ creaturarum etiam ſenſu carentium opera nititur, ut quod contendit, evincat, quæ omnibus invigilat, regit omnia, omnia novit. Toti gentili antiquitati, vel ſaltem ſaniori illius parti hoc quovis tempore fuit perſuaſum; atque ut meam in ea ſtatuam confidentiam, ſatis eſt mihi ſingillatim applicare univerſalis hujus providentiæ regulas, atque ita argumentari: Univerſorum Dominus, diſtributor bonorum, qui omnibus providet neceſſitatibus, ne uni quidem ex creaturis ſuis deeſt; quotidie ſolem ſuum oriri facit ſuper caput noſtrum ſtatis horis; veſtit arbores quidem frondibus, & volucres pennis; ego vero objectum, in quo ſibi æternum complacet, ego ad æternam felicitatem creatus, ego, cui Dominus faciei ſuæ inuſſit imaginem; ego, pro quo gratiæ ſuæ

theſauros prodegit: ego, quem ad ſuperiorem extulit ordinem, ego, ubi indiguero, illius ope careo? Haud ita ſane, Auditores; illi etiam, qui in ſæculo ſuſpicioſiſſimi ſunt, nunquam ſuſpicari conſueverunt de amicis ſuis, neque metuere, ne ab illis aliquando deſerantur, ubi in illis rectum cor agnoſcunt, & alioquin ſciunt ipſos libenter etiam non amicis gratificari. Amabilis Dei mei providentia! talis es erga omnes homines; pro illis eaſdem curas haberes, quas reliquarum geris creaturarum, ſi ſua ratione uterentur, ut ſeſe conſiliis tuis prorſus committerent. Sed heu! me miſerum! me iis, quæ neceſſaria ſunt, deſtitutum invenio, quod non omnem confidentiam meam in Domino conſtitui; ſi viverem ſine tumultu, ſine anxietate, tutior eſſem. Hoc me docet ratio. Argumentum cæteroquin adeo validum, ut eodem J. C. utatur ad inhibendam diſcipulorum ſuorum ardentem ſollicitudinem, qua ſibi imposterum providere cupiebant: *Reſpicite volatilia cœli*. Hi ſunt providentiæ univerſalis effectus: *Nonne vos magis pluris eſtis illis?* Nonne vos mihi quam illi chariores eſtis? Hæc illa concluſio eſt conſolatione plena, quam omnes inferre debemus, ut in particularibus neceſſitatibus in providentia confidamus. *Sermo Mſs.*

Semper injuſte contra providentiam murmuramus.

Deus unus eſt, o Chriſtiani, cujus regimen ſit neceſſario ab omni injuſtitia vacuum; attamen de ipſo etiam conquerimur; providentia illius ſcopus eſt contradictionum noſtrarum; & quoniam per illam Dominus mundum gubernat, munera diſtribuit, gradus ordinat, fortunas dividit, impatientes divini imperii, ubi nos in cupiditatibus noſtris læſos putamus, vel cum ſeveritate ab illis exceptos, a quibus regimur, contra providentiam erumpimus, illam injuſtitiæ inſimulamus, illi calumniamur, & ſæpe etiam a blaſphemiis ad incredulitatem gradum facimus. En enim quid contra Dei imperium querelæ faciunt. Simile filiis Iſrael, ut illi, exclamamus: *Eſtne Deus in nobis, an non?* Ulluſne Deus eſt, qui vitæ eventibus præſit, an ſecus? Atheus ex defectu, quem ſe deprehendere putat in eo modo, quo univerſus regitur orbis, certiſſimam ſe haurire putat rationem primum ens negandi. *Idem*.

In providentia confidere debemus pro rebus terrenis.

Magna cum tranquillitate in paterna Dei providentia quieſcere debemus, alioquin ſi in diffidentiam labimur, labimur in prorſus Ethnicam ſollicitudinem, quemadmodum idem Salvator ait: *Hæc enim omnia gentes inquirunt*. Matth. 6. Et nonne mirum eſt, quod in iis, quæ ad æternam pertinent ſalutem, in eo velimus confidere, nolimus autem pro vitæ hujus bonis, quæ adeo parvi facienda ſunt? Quis pater unquam vellet filium ſuum fame interire, quemadmodum J. C. inquit in evangelio? Credimus autem, poſſe Deum ſuos deſerere? *Paſcit latronem, non paſcet filium?* Te ipſum aluit, cum læderetur a te, cum vero illi ſervies, te derelinquet? *Pavit injuſtum, deſeret pium?* ait S. Auguſtinus in Pſalm. 6. Quid tibi ſperandum ſit judica ex eo, quod jam recepiſti, & quod adhuc recipis ab illo. J. C. mortuus eſt pro te, paſcit te corpore, & ſanguine ſuo, nunquid vilem, abjectamque corporis tui eſcam negabit? Tibi cœleſtia pollicetur bona, nunquid terrena negabit? *Liber, cui titulus: Chriſtiana rudimenta pro 14. poſt Pentecoſten Dominica*.

Cum Deus ſit Pater noſter, in providentia ipſius cura nobis eſt confidendum.

Si fidem haberemus, quomodo non haberemus perfectam pro temporalibus, ac ſpiritualibus neceſſitatibus noſtris confidentiam in Deo, quandoquidem Pater noſter eſt? Hoc ſuave patris nomen, nonne a nobis omnem ſollicitudinis ſpeciem amovere deberet? Deus eſt pater noſter, & patrum omnium optimus; alii patres, ſi cum hoc conferantur, patris nomine ſunt indigni. Hic rebus in omnibus pater eſt quoad affectiam, & quoad potentiam, quem nihil latet, qui melius novit, quibus rebus indigemus, quam ipſi; qui noſtræ meminit infirmitatis, qui ne momentum quidem elabi ſinat, quin cogitet de nobis; qui divina ſua providentia generaliter rebus omnibus invigilat; & de quo Salvator noſter teſtatur, ne unum quidem paſſerem in terram delabi ſine ejus imperio & ne unum quidem capitis noſtri capillum eſſe, quem ille numeratum non habeat; attamen Chriſtiani, qui ſunt filii Patris hujus, in eo vix confidunt. Videmus quotidie filios hominum in parentum ſuorum cura con-

quieſcere, quin vel de victu, vel de veſtitu laborent, Poſt hæc fatendum eſt ſane, Chriſtianum parum cognoſcere, quid ſibi ſit utile. *Boudon in libro, cui titulus*: Le Chrêtien inconnu.

Fortunæ contra providentiæ conſilia elevatæ diruuntur, ac non ſunt.

Utique, Domine, laudibus celebranda eſt providentia tua in iis pœnis, quas de illis repoſcit, qui ſeſe conantur attollere ſine te. Vidi illos in ſublimi magnitudinis ipſorum vertice; vidi illos ſublatos tanquam Cedros Libani: *Vidi impium ſuperexaltatum, & elevatum ſicut Cedros Libani*. Pſalm. 36. Inſolenter ſibi gloriæ vertebant fortunam ſuam, eamque ſibi tantum debere gloriabantur: *Manus noſtra excelſa, & non Dominus*. Deuter. 32. Speciosum quidem erat ædificium; ſed quid de illo factum eſt? Cum religione minime fulciretur, *Tranſivi, & ecce non erat. Quæſivi, & non eſt inventus locus ejus*. Pſalm. 36. Hoc eorum fatum eſt, qui vivunt in iniquitate, & qui a providentia pendere detrectant: *Injuſti autem diſperibunt ſimul*; germen eorum miſere cum illis diſſipabitur: *Reliquiæ impiorum interibunt*. Illi e contra, qui Dei cultui inhærentes, & providentiæ illius imperiis ſubmiſſi nihil niſi per ejus impreſſionem aggrediuntur, illis ſuum confert auxilium, illos de manibus inimicorum educit, & in bene factorum mercedem in pace diebus ſuis finem imponent. Hæ totidem ſunt promiſſiones, quas Spiritus ſanctus facit per os Prophetarum ſuorum illis, qui in divina providentia confidunt. *Sermo manuſcriptus*.

Sæpe inſignia viſa ſunt exempla hujus providentiæ Dei in illos, qui in negotiis ſuis ſequi volunt humanæ prudentiæ regulas, potiuſquam in providentia confidant. Etenim quin retro lapſa ſæcula repetenda ſint, noſtrum hoc conſulamus. Quo tandem evaſere beati illi, quorum fortunæ nos ipſi fortaſſe invidimus; ubi ſunt ingentia illa prædia, magnificæ domus, quibus nomen eorum erat inſculptum? Ad alios migravere dominos. Deus, qui ſcelus impune pati non poteſt, neque hominem, qui providentiæ ipſius ſe ipſum velit ſubtrahere, eorum confudit ſuperbiam, deprehendit illos in jactantia eorum, deturbavit eos, donec adhuc in ſtadio verſarentur, diſſipavit ingentia illa bona, agrum illum vænire permiſit. *Idem*.

Inde negotia noſtra in deterius labuntur, quia providentiæ imperiis reſiſtimus.

Cum, quin divina ſcrutemur conſilia, humano tantum more argumentamur, dicimus, heu! quomodonam domus illa adeo potens repente corruit. Infelicitas illa, quæ nobis ciet admirationem, ſatis naturaliter ad inquirendam illius cauſam impellit; eamque accepram referimus modo ſumptibus perperam effuſis, modo pecuniis, quas alea conſumpſit, modo negotio alicui, quod male ceſſit, quod neglectum fuit, modo infidelitati ſervorum, qui herilibus ſumptibus locupletati ſunt, modo licentiæ filiorum in omnem libidinem effuſorum, qui bona obligurierunt. Poſſunt quidem hæc omnia aliquid contuliſſe; verum hoc caput non eſt. Deus auctor eſt; crediderunt illi in felicitate ſua ſe ſine me ſubſiſtere poſſe, ac ſatis fortes eſſe, cum carneo tantum innitterentur brachio, ac docem temerariam imprudentiam ſuam ſequerentur; diſſipabo conſilia eorum, & commentitiam eorum ſapientiam confundam. Ubi ſunt hæc idola, dicam eis, in quibus confidebant? *Ubi ſunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam*. Deuter. 32. Nunc eorum opem implorate. Hoc illi vobis extricent negotium; ea hac vos eruant difficultate, inhibeant hujus creditoris acta, qui vos ad incitas redacturus eſt; vos jamjam labores ſuſtineant: *Surgant, & opitulentur vobis*. At quiſnam negotiis veſtris alium tribuere poterit curſum præter eum, quem ipſe jubeo? *Idem*.

Vin hac in vita beatus eſſe? hæc patet via. Quænam? hæc nempe; cum Deus primum ſit principium rebus omnibus motum tribuens, nullum ipſe ex me motum ſumere debeo; cum providentiis de rebus omnibus debeat ſtatuere, memet ſubmittere debeo, quodcumque de me, rebuſque meis illi lubitum fuerit; cum providentia omnia ad meam referat utilitatem, ecce acceptare debeo, quidquid ipſa mihi immittit; cum illa ſit omni creaturarum voluntati ſuperior, non aliam voluntatis meæ normam habere debeo, quam ſuam. *Idem*.

Cum de fide ſit providentiam adeſſe, de fide eſt eam impugnari non poſſe, niſi qualitatem fidelium abjicimus. At enim hac in re, quod nobis negotium faceſſit, & cauſa eſt tot querimoniarum in iis, quæ moleſte accidunt nobis, hoc eſt, quod dijudicare vix licet, utrum hoc, vel illud, quod accidit, ſit ordo providentiæ, ut illius erga nos adoremus conſilia. Sed cum ſemel conſtitutum fuerit hoc principium, adeſſe providentiam, & hanc ſe ad omnia extendere, & nihil niſi ea movente fieri; neceſſario credendum eſt providentiam hanc ſeſe ad omnia diffundi, & nihil niſi per motum ejus fieri; ideoque memet illi ſubmittere debere, eamque acceptare. Itaque in hoc ſitu rerum quid conſilii capiendum eſt? Non aliud, niſi quod certus eſſe debeo, providentiam rebus omnibus pro noſtra utilitate invigilantem non permittere hæc omnia contingere, niſi ut me trahat ad ſe, atque me divellat ab iis rebus omnibus, quæ ab eadem me poſſent avellere. *Idem*.

Nobis perſuaſum eſſe debet quidquid accidit providentiæ nutu contingere.

Quid nobis metuendum eſt, Sanctus Auguſtinus ait, Deum protectorem, & providentiam ejus ducem habentibus? Quid, Sanctus hic Doctor ait, times, ut Deo duce, atque providentia ejus tibi patrocinante pereas? *Times ergo ne pereas?* Nunquid neſcis, ne unum quidem capitis tui capillum illius injuſſu lapſurum non eſſe: *Cujus capillus non peribit?* Eheu! ſi Deus ita curam gerit eorum, quæ nullius ſunt momenti, & quæ tueri adeo parum intereſt: *Si ſic tua cuſtodiuntur ſuperflua*, quænam noſtra eſſe debet ſecuritas in animæ cura, quæ illi eſt adeo pretioſa? Etenim quæ veritatis ſpecies adeſt, ne capillum quidem perire, ipſum vero permittere, ut pereat anima, nobiliſſima hæc noſtrum pars, niſi nos ipſi curam illius omnino abjecerimus? *Idem*.

Confidentia habenda in providentia.

Dominus regit me, inquit Propheta, nihil mihi deerit; verum eſt, me pauperem eſſe, & rebus omnibus egenum; ſed Dominus gerit curam mei; & ſi ille ipſe curam ſuſcipit conſulendi neceſſitatibus meis, nihil mihi poteſt accidere, præter culpam, ſine illius imperio: quid mihi metuendum eſt? Quam uber conſolationum fons non invenitur, qui divinam erga ſervos ſuos providentiam meditatur? Quam ſuave eſt, cogitare quanam ſapientia Dominus ad gloriam quidem ſuam, meam vero ſalutem diſponit! Inimici verſutia, & nequitia, invidentis mala voluntas, ſexcenti moleſti vitæ hujus caſus, omnia cedunt in utilitatem diligentium Deum. *P. Croiſet in ſpiritualibus conſiderationibus*.

Quæ dulcedo ſit in Dei providentia confidere.

Duo dicis, Domine, ut ad eam, quam tibi debemus, confidentiam horteris. Primum eſt, providentiam tuam ſeſe ad omnia extendere; ne unam quidem ea creaturis eſſe, quæ non ſentiat illam: ea omnia, quæ neceſſaria ſunt, a tua manu recipi; nihil deeſſe avibus cœli, licet nec ſerant, nec metant, nec annonam congerant: nos vero longe præſtantiores eſſe, ideoque digniores curis tuis, tua ope, ac vigilantia. Alterum vero, quod omnem licet adhibeamus ſolertiam, laborem, induſtriam, ſtaturæ noſtræ ne cubitum quidem addere poſſumus. Quæ ſatis, ſuperque ſunt, Domine, ut nobis perſuaſum ſit de neceſſitate noſmet projiciendi in ulnas tuas, & noſmet ſine ulla exceptione tibi committendi, in æternum abjiciendi hanc turbam, & ſollicitudinem indignam illo, cui aliquid eſt fidei, & religionis; removendi cogitationes, deſideria, curaſque ab omnibus illis objectis, quibus eodem impendimus, & impoſterum unum duntaxat aliis quibuslibet excluſis mentium, & cordium noſtrorum ſenſus omnes occupet; regnum videlicet tuum, ſicut vis, & jubes, quemadmodum explicite per hæc verba innuiſti: *Quærite ergo primum regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis*. Hoc eſt, ante cætera quærendum nobis eſt regnum Dei, ſicuti explicite præcipis, atque ut eodem digni efficiamur, impendendi ſunt omnes conatus noſtri, omnes gratiæ, omnia lumina, quæ a tua excepimus bonitate, & quidquid ad noſtras pertinet exteriores neceſſitates, providentiæ tuæ conſilio permittendum eſt. *Abbas Trappenſis in conſiderationibus moralibus in evangelium S. Matthæi*.

Præcipuæ rationes, propter quas in Dei providentia confidere debemus;

Homi-

Homines providentiam incuſant, eum agunt, ac ſeſe regunt, quaſi illa ſe nullis rebus permiſceret; & quamvis ignorare nequeant, quanta ſit curarum ſuarum inutilitas ob malos earum rerum, quas aggrediuntur, eventus, ob oppoſitiones, quæ eorum conſiliis adverſantur, ob jacturas, quas ibi patiuntur, ubi immenſum lucrum ſe facturos putabant, ob pſeudo-amicorum, in quibus confidebant, infidelitatem, ob eorum interitum, in quibus ſpem omnem conſtituebant, ob ſexcentos caſus, qui omnia illorum evertunt conſilia, & qui ſæpe mortalem afferunt moleſtiam; tamen per incomprehenſibilem pertinaciam in voluntario permanent errore, ex quo neque Dei imperia, quæ illis palam annuntiata ſunt, neque propria experientia eos poſſunt eruere. *Idem*.

Falso fortunatorum inſignium everſio aliis, quam Deo refertur accepta, ubi contra providentiæ ordines noſmet eleyamus.

Eheu! Auditores, quotidie vobis ſtupor incedit videntibus inopinos lapſus, fortunarumque inſignium everſiones; harum cauſas ſerutari vultis; eaſque modo acceptas refertis gratiæ competitoris, qui vel plures habebat ſuffragatores, vel cui magis arriſit fortuna, & cui ceſſit e voto, ut vos deturbaret de gradu; modo invidiæ inimici vel proſperitati veſtræ invidentis, vel dolentis, quod ipſe vobis poſthabitus fuerit; modo tandem patrono, qui veſtræ defuit neceſſitati; ſed cortici inhærentes, externamque ſolum conſulentes ſpeciem ſanum fortaſſe judicium ferre poteſtis? Si longius proſpicere poſſetis, videretis, hæc nonnunquam inſtrumenta eſſe, quibus Deus uſus eſt ad puniendam audaciam, qua providentiæ ſuæ leges violaſtis. *Vidi*, ajebat regius Propheta Pſalm. 36. hanc Dei in omnes homines providentiam admiratus, *vidi impium ſuperexaltatum, & elevatum ſicut cedros Libani*. Sed quia impius erat, quia contra Dei voluntatem ſe extulerat, magnitudo hæc quam primum evanuit. Elevatio, quæ non alii innititur fundamento, quam impietati, quam primum labefactatur. Vix illum in ſublimi magnitudinis ſuæ gradu intuitus ſum, cum recidit in obſcuritatem, & pulverem: *Tranſivi, & ecce non erat*. Credidi ſaltem in illius interitu aliquas ſaltem ſuperfuturas magnificentiæ ejus reliquias, quæ aliquam adeo inſignis fortunæ adſtruerent ideam; ſed mea me fefellit opinio; quæſivi, & nihil inveni: *Quæſivi eum, & non eſt inventus locus ejus*. Beatus ergo, cum eodem ſancto Rege clamare debemus, beatus ille, cujus cor inflatum non eſt, & cujus oculi elati non ſunt! Beatus, qui eo contentus gradu, in quo a Deo poſitus fuit, qui nequaquam illectus fuit eo fulgore, quo principes nitent; & quem ſuperbia non impulit, ut ea ea egrederetur mediocritate, in qua providentia eum ortum ducere voluit. *Sermo manuſcriptus*.

Ipſa hominum crimine conferſis, ut providentiæ conſilia adimpleantur.

Quamvis creaturæ in divinæ providentiæ curſu ſuam immiſceant nequitiam, providentia tamen falli non poteſt, neque deeſſe illis, qui in ipſa confidunt; ita ut qui ſemel ſe eidem commiſit, credere poſſit, ſe eſſe inter manus Dei, tanquam puerum inter ulnas nutricis ſuæ, & recipere a manu Dei, quidquid mali eidem homines inferre contendunt. Etenim quamvis Deus odit crimen, quod committitur in ea, quæ nobis infertur, injuſtitia; nihilominus per ſupremam poteſtatem ſuam, cui nihil reſiſtere valet, & per infinitam ſcientiam, quam nihil latere poteſt, cauſas ſecundas ita ordinat, atque diſponit, ut illis ad ſua exequenda conſilia utatur. Crimina ipſa, quæ permittit, quamvis non deſit improbitas liberæ voluntatis committentis illa, locum ſuum inveniunt in ordine providentiæ, & per divinæ ſapientiæ diſpoſitionem fiunt media ad voluntates illius adimplendas. *P. Surin in Dialogis ſpiritualibus, tomo 1. libr. 3. cap.4.*

Verum eſt, Deum ſinere, quod cauſæ agant ſecundæ; ille nunquam earum curſum mutat; ſed tamen omnes earum effectus ordinat ad bonum animarum, quas ſalvas facere vult. Nihil fit, quin illius juſtitia, & miſericordia concurrant. Permittit malum pluribus ingruere, qui illius providentiæ ſeſe ſubtraxerunt. Ita adoleſcens ille in libidinum loco cæſus ibi expectabatur a Deo, & Deus duxit manum interfectoris, non quod malum affectione aliqua proſequeretur, ſed juſta providentiæ ſuæ diſpoſitione, alterius utens improbitate ad alterius improbitatem puniendam; & quemadmodum per juſtitiam ſuam impii actionem diſponit, ita per miſericordiam, & amorem diſponit omnia in bonum eorum, qui ſibi fideles ſunt, neque eos deſerere poteſt, quemadmodum nec genitrix filium. *Idem*.

Legis antiquæ ſancti, quidquid iis accidebat, providentiæ acceptum referebant.

Tota Scriptura plena eſt hac doctrina, & Sancti amici Dei, velut Abraham, David, & Job, quidquid eveniebat, Dei providentiæ referebant acceptum. Aliquidne eſt, quod minus a Deo proficiſci videatur, quam quod a dæmone proficiſcitur? Attamen Job, cum rapta illi fuerunt bona ſua, cum filii domus ruina contriti fuerunt, in his ſolam providentiæ diſpoſitionem reſpexit: Dominus, inquit, hæc omnia mihi dederat; ipſe eadem abſtulit mihi; neque iraſcitur cum dæmone, qui harum auctor erat calamitatum. Ita viri boni loquuntur, quibus perſuaſum eſt omnia ſibi a Deo provenire, vitamque ſuam non aliud eſſe, quam diſpoſitionum providentiæ texturam. Hæc inconcuſſa eſt baſis ſubmiſſionis, & conſolationis eorum in eventibus moleſtiſſimis, qui accidere poſſunt. Tranquille in ſinu providentiæ quieſcunt, non ſecus ac filius in ſinu matris ſuæ; ſe ipſos ſemper conſiderantes in manibus Dei patris ſui, nunquam anxii, ſollicitique ſunt de illis, quæ ſibi eveniunt. *Idem*.

Bona, quæ recipimus noſmet omnino divinæ providentiæ tradentes.

Vultiſne ſcire, quænam recipiamus bona, ubi noſmet hoc pacto divinæ providentiæ conſiliis commiſimus? Hæc videlicet; quod ſollicitas exuimus curas, quibus paſſim noſmet, & noſtra conquirimus: quod anxietatem illam relinquimus, quam humana ſuadet providentia; quod omnino noſtri obliviſcimur, ut omnino a Dei ſapientia, bonitate, ac potentia pendeamus. Homo, qui ita ſui ipſius curam Deo committit, magnum eidem facit ſacrificium, quippe id abjicit, quod eſt primus proprii amoris effectus, & ſeſe ab eodem ſeparans plurimorum ſcelerum radicem convellit. Mente concipiamus nautam, qui multis fatigatus tempeſtatibus, & videns ſcientiam ſuam ad id inutilem eſſe, gubernaculum deſerit. Si certo ſciret non defuturum ſibi extraordinarium numinis auxilium, nonne eo ſapientior, & beatior eſſet, quo magis in Deo confideret, eouſque ut gubernaculum in mare projiceret? Deus autem pollicetur ſe curam ſuſcepturum eorum, qui propter amorem Dei curam ſui abjecerunt, vel ſaltem in providentia confiderint, in iis, quæ ſibi moleſta contingere poſſint. *Idem in capite ſequenti*.

Quam felices illi ſunt, qui divina freti providentia, in Dei manu relinquunt ſtatum ſuum, eique integrum permittunt eorum, quæ ad ipſos ſpectant, arbitrium! Hæc conſtans eſt veritas, cujus praxis ita neceſſaria eſt, ut ſine illa vita non aliud ſit, quam motus irregularis, & perpetua agitatio propter multitudinem actionum, curarum, & præcautionum, quibus repleta eſt, quæ negotium faceſſunt, & quæ eo omni carent fructu, atque utilitate, quæ inde ſperatur. *Abbas Trappenſis tomo primo effatorum chriſtianorum*.

Rebus in omnibus parere debemus nutibus providentiæ.

Divina conſilia, omneſque providentiæ diſpoſitiones adorandæ ſunt. Dubitari non poteſt, quominus juſtæ ſuppetant cauſæ permittendi, quod homines nobis agant injuſte, quod veritatis hoſtes prævaleant, & nos opprimamur. Ille ſemper & Pater, & Dominus eſt, & mandata ejus ſemper colenda ſunt, ſive ille nobis ſuam bonitatem, atque clementiam teſtetur, ſeu nobiſcum ſua utatur ſeveritate. Felix neceſſitas eſt omnes amare ſtatus, in quibus nos eſſe jubet Deus, atque ab omni cupiditate vacui, & expediti ſequi debemus omnes divinæ providentiæ motus. Hujus eſt diſponere de iis, quæ ad nos pertinent, noſtrum vero judicia ejus adorare, eiſque noſmet ipſos ſubmittere. Si veritas hæc ita eſſet comperta, & in praxin redacta, uti oportet, terra mutaretur in cœlum, & homines in Angelorum naturam migrarent. *Idem*.

Utinam rei iſtic adhærere poſſumus, quandoquidem

nihil niſi incertum hic eſt, & Deus de rebus omnibus abſolute diſponit, quid nos vocet in conſilium? ille, ubi vult, aufert virum uxori, filium patri; quæ privationes conſtanti pace & videndæ ſunt, & perferendæ. Ad id ſatis eſt ſcire providentia illius omnes hos motus regi, & ordinari. Ille ubique adorabilis eſt, & ejus imperia, quæcumque ſint, a nobis profunda humilitate, & ſubmiſſione excipienda ſunt. *Idem.*

Conſiden. tis in providentia ſum lumi, pauperes, ægri &c.

Quonam animo affecti eſſe debemus in morbis, in paupertate, & in omnibus, quæ nobis accidunt calamitatibus? Cave, ne quæras a Deo, cur te miſerum facit; hoc eſt myſterium, quod adorare, & cui noſmet ſubmittere debemus, quin illud ſcrutari velle audeamus. Providentia ejus ſemper benefica eſt, & mala, quibus nos in ſpeciem affligit vera ſunt bona, quæ nobis debent animos addere. Quantumvis miſer ſit ille ſtatus, in quo nos providentia conſtituit, nobis perſuaſum ſit, Deum eſſe noſtrum præſidium, virtutem noſtram, noſtrumque præmium, quoniam ipſe noſtra erit gloria. Hoc ſpiritu animatus erat Apoſtolus cum ad Corinthi fideles ſcribebat: *In omnibus tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur; aporiamur, ſed non deſtituimur: perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur; dejicimur, ſed non perimus.* Specimen ſermonum pro Dominicali, Quarta Quadrageſimæ Dominica.

PRUDENTIA.

Prudentia chriſtiana, prudentia ſæculi, vera, & falſa prudentia, politica, &c.

MONITUM.

SATIS *conſtat, prudentiam generalem eſſe virtutem, quæ omnes actiones noſtras, ſeu mere morales, ſeu chriſtianas, & ſupernaturales regere debet. Verum ut inde fiat moralis, & chriſtiana concionis argumentum, peculiares regulas ſequi neceſſe eſt.*

Prima eſt, ne latius in prudentiæ laudes generatim evagemur; ſed immoremur actionibus, virtutibuſque, quas moderari, vel regere prudentia refert; cujuſmodi eſſe debent opera charitatis, familiæ cura, bonorum fortunæ uſus, zelus, devotio.

Altera eſt ſermonem vel totum, vel ſaltem potiori ex parte verſari debere circa falſam prudentiam, & hujus mundi politicam paſſim in Evangelio, & Epiſtolis S. Pauli damnatam, tanquam Dei inimicam, oppoſitamque chriſtianæ ſimplicitati, quæ pati nequit aſtum, ſimulationem, dolum, duplicitatem, verſutiam, in quibus carnis prudentia, & ſæculi ſapientia conſiſtunt.

Tertia eſt oſtendere, in quo chriſtiana prudentia conſiſtat, in actionibus videlicet, ſenſibus, conſcientia, totaque vitæ ratione ad religionis lucernam, atque in rebus dubiis juxta ſapientum, proborumque virorum conſilia moderanda. Denique in hoc, ut in alicujus momenti negotiis, quorum incerti ſunt exitus, nihil aggrediaris, niſi poſtquam mature conſulueris.

Opera quoque pretium eſt animadvertere, quamvis prudentia, & ſapientia inter ſe differant, promiſcue tamen hæc uſurpari nomina, ubi de hoc agitur argumento.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia ſermonum hujus argumenti ſyſtemata.

I. CUM ratione homo a cæteris animantibus diſtinguatur, conſtat homines inter ſe diſtingui, atque inter alios enitescere per ſapientiam, atque prudentiam, quam in rebus agendis, totaque vitæ ſuæ ratione præ ſe ferunt: ita ut gloria, & exiſtimatio, cujus magis ſunt cupidi, ſit nomen virorum ſapientum, atque prudentum, qui non ſe ipſos tantum, verum etiam & alios regere poſſint, in quos neſcio quam naturalis ſuperioritatis auram ipſa confert ſapientia. Hoc igitur unum quæritur, quænam ſit iſta prudentia, quam tanti homines faciunt; & quemadmodum altera quidem non deeſt falſa, altera autem vera, ajo, veram ideam, quam de utraque habere debemus, deſumendam eſſe a judicio Dei, ad quod conformari debet exiſtimatio, quæ de altera habenda eſt, atque contemptus habendus de altera. Judicium autem, quod de utraque facit Deus, qui eadem ſapientia eſt, nobis a S. Paulo Apoſtolo duplici declaratur propoſitione, quæ concionis partitionem poteſt efficere.

Prima eſt, ſæculi prudentiam, ac ſapientiam mundi, quæ ſequitur dogmata evangelicis prorſus oppoſita, veram coram Deo eſſe ſtultitiam, ac deplorabilem cæcitatem; *ſapientia hujus mundi, ſtultitia eſt apud Deum.* 1. ad Corinth. 3. ideoque Chriſtiano talem eſſe exiſtimandam, veluti Deo inimicam abominandam, ejuſque praxim cane pejus, & angue fugiendam.

Altera eſt, id quod hominum plerique inſaniam, mentis infirmitatem, ac nominibus etiam magis contumelioſis appellant, chriſtianam videlicet ſimplicitatem, quæ in eo poſita eſt, ut evangelicis dogmatibus hæreamus, eamque tanquam vivendi normam ſequamur, veram eſſe ſapientiam, ſcientiam Sanctorum, & unicam ſalutis viam; *Quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus.* 1. ad Corinth. 1.

Quod ad primam propoſitionem, ut veritatem pertinet; præterquamquod Spiritus ſancti oraculum eſt a S. Paulo prolatum, *quod ſapientia hujus mundi ſtultitia eſt apud Deum*; ideoque etiam ſi effati hujus rationes aſſequi non poſſumus, illud tamen credere debemus, quoniam ab eadem veritate profectum eſt, quæ nunquam decipi poteſt. Hic idem Apoſtolus in prima ad Corinthios cap. 3. tres afferre videtur rationes, quæ, pro modulo noſtro de rebus judicandi, omnes homines rationis uſu compotes debent perſuadere. 1. Quia hi prudentes ſæculi inanibus dumtaxat conſiliis paſcuntur, non ſecus ac homines, qui de mentis ſanitate dejecti chimerica dumtaxat meditamenta fovent locupletandi, fortunas ſuas provehendi, terrena promovendi negotia; verbo mente volutant finem homine indignum, qui creatus eſt, ut æterna felicitate perfruatur, ad quam ne animum quidem advertunt; *Dominus novit cogitationes ſapientium, quoniam vanæ ſunt; evanuerunt in cogitationibus ſuis,* inquit

inquit de his ſapientibus loquens. 2. Quia in nugis, ac nullius momenti rebus immorantur, qualia ut plurimum ſunt pleraque hujus mundi negotia, quibus totus eorum animus repletus eſt, quin vacent ſalutis ſuæ negotio, quod unum omnes eorum curas, vel ſaltem primam, ac præcipuam eorum diligentiam meretur: ita ut quantumvis ſapientes, prudenteſque videantur, veri ſint pueri, ſine ratione, ſine judicio, nugis dumtaxat intenti; qui, quo magis ineptiæ, nugæque ſuæ ſibi fluunt e ſententia, eo dementiores illas rebus momenti toto cœlo majoris anteferunt: *Dominus novit cogitationes ſapientium, quia vanæ ſunt*; 3. Quia hi ſapientes, politicique mundani, ut fines ſuos aſſequantur, dolis, injuſtitiis, fraudibus, omnique noxiarum artium genere utuntur, quæ Dei iram excitant, eumque ad ultionem irritant: quamobrem hi ſæculi ſapientes ex ejuſdem Apoſtoli ſententia mortalium omnium ſtultiſſimi habendi ſunt; non enim niſi ad interitum ſuum adlaborant, & ubi etiam voti damnantur, non ſecus ac homines furioſi, inſanique ſe ſe in præceps projicientes, vel ſuis ſibi manibus necem conſciſcentes; qui nonniſi poſt mortem ſe cæcos, ac imprudentes fuiſſe cognoſcunt: *Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam &c.* Sap. 5. Quod innuit Apoſtolus, cum ſubdit Deum effecturum, ut illi ſalſæ prudentiæ ſuæ laqueis capiantur: *Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum*. 1. ad Cor. 3.

Quo ad alteram veritatem, alteramque propoſitionem pertinet, quod homines ſtultitiam putant, videlicet vitam, totamque vitæ rationem ſecundum evangelii normam componere, eam veram eſſe ſapientiam, rationes patent iis, qui fidem habent, & ſunt vere Chriſtiani. 1. qui enim has nobis præſcripſit regulas, eadem ſapientia eſt, & donum ſapientiæ, quod Sanctis a ſpiritu ſancto communicatur, in eo ſitum eſt, ut divina lumina ſequantur. 2. quia prudentius agi nequit, quam veris inſiſtendo viis, quæ certiſſime deducunt homines ad eum finem, propter quem ſunt in mundo. 3. quia in vitæ ratione nulla major oſtendi prudentia, atque ſapientia poteſt, quam evitando omnia pericula, ac ſuperando obices omnes, qui in ſupremæ noſtræ beatitudinis perquiſitione inveniuntur &c.

II. Prudentia non minus in chriſtiana vita, quam in morum diſciplina utilis eſt. 1. Efficit, ut animam corpori, bonum ſpirituale temporali, ſalutem, æternamque felicitatem terrenis opibus præferamus; ac tandem præſtat, ut omnia ſecundum ſingulorum præſtantiam, merita, ac utilitatem in pretio habeamus. 2. Efficit, ut, cum de ſalute agitur, tutiorem ineamus viam, ac aptiora amplectamur conſilia ad finem, quem nobiſmet propoſuimus, obtinendum. 3. Efficit, ut omnia conſulto maturemus, prohibetque, ne in tota vitæ noſtræ ratione aliquid præcipiti conatu feſtinanter agamus.

III. De ſæculi prudentia. 1. Sexcentos nobis ſuggerit prætextus, ne id quod Deo, & religioni debemus, adimpleamus. 2. Omne fraudum, doloſumque genus nobis tradit ad fallendum proximum, ad nos ſumptibus illius provehendos, ac illi ſupplantandum. 3. Huc tandem cedit, ut noſmet ipſos fallat, ut alterius vitæ, & hujus etiam ſæpe bona amittamus; obleſtatur quippe Deus humanæ prudentiæ evertere conſilia.

IV. De prudentia chriſtiana. 1. Efficit, ut humanis quibuſcumque rationibus oculos claudamus, ubi de conſcientia, officioque noſtro res eſt. 2. Prohibet, ne decipiamur in iis, quæ ad ſalutem pertinent: nunquam enim magis neceſſaria prudentia eſt, quam hac in re; nulla enim hac magis utilis eſſe poteſt, & neceſſaria, 3. Efficit, ut omnia evitemus pericula, quæ metuenda eſſent in procuratione hujus negotii, quo alterum nobis antiquius non eſt.

V. De ſæculi prudentia. 1. Quemadmodum in Ethicis prudentia virtutes omnes regit, eaſque omnibus vitæ actionibus utiles præſtat, ita mundana prudentia nullas otiari permittit animi ægritudines, nulla vitia, ac ſcelera prætermittit, ut votorum ſuorum ſummam conſequatur. 2. Quemadmodum chriſtiana prudentia omnibus mundi placitis adverſatur, ita prudentia carnis omnia evangelica dogmata conatur evertere.

De prudentia chriſtiana. 1. Videndum in quo hæc vera prudentia conſiſtat; videlicet, ut bonum ſibi finem proponat, qualis eſt Dei gloria, ſalus noſtra, & noſtra æterna felicitas; ut eligat, & amplectatur vias, quæ aptiores, tutioreſque ſunt ad eam aſſequendam; & denique ut ſuſcepta conſilia generoſo, & conſtanti animo exequatur. 2. Oſtendendum eſt, quam neceſſaria ſit iſta prudentia in chriſtiana religione, inque eo ſtatu, quem ſumus amplexi, & ad quem nos Deus evocavit; ſine illa quippe nulla vera virtus eſt, nihilque boni fieri poteſt. 3. Quomodo poſſit acquiri; eam videlicet enixis precibus a Deo, uti Salomon, petendo, ſapientes, & exploratæ probitatis viros conſulendo, ac demum nihil aggrediendo, Deo, propriaque conſcientia inconſultis, &c., quod S. Bernardus ſuadet, quin antea deliberatum fuerit, *an liceat*, *an deceat*, *an expediat*. VI.

De falſa ſæculi prudentia. Mundi ſectatorum, ac politicorum ſæculi prudentia falſa eſt, ac in tribus deficit, quæ concionis partitionem poſſunt ſuppeditare. VII.

1. Sibi nequaquam proponunt verum finem, qui Dei quidem gloria, ſua vero ſalus æterna eſſe debet. 2. Non conſulunt rationem fide illuſtratam, ac roboratam, ſed avaritiam, ambitionem, voluptatem, aut aliam quamlibet affectionem ſuam. 3. Paſſim ſuum eligunt interitum; hujus enim mundanæ prudentiæ effectus eſt, ut plurimum funeſtus, ac infelix. *P. Texier in Quadrageſima, & Dominicali.*

Quid chriſtiana ſapientia, & ſapientia mundi differant. VIII.

1. Chriſtiana ſapientia nos illuminat; lumina ejus ſunt lumina fidei, & Spiritus ſancti; ſed mundi ſapientia falſa ægritudinum animi luce nos excæcat. 2. Chriſtiana ſapientia nos dirigit, atque tutis, certiſque tramitibus ad noſtrum finem adducit; mundi vero ſapientia ab hoc nos avertit efficiens, ut prorſus oppoſitas vias inquiramus, & eligamus. 3. Chriſtiana ſapientia nos adducit ad poſtremi finis noſtri poſſeſſionem, noſque beatos facit; mundi autem ſapientia nos æternum miſeros facit, nocentes efficiens. *Ex Specimine ſermonum tomo tertio Quadrageſimæ.*

De falſa mundi politica. 1. Mundi politica, & prudentia carnis, quo nomine illam vocat Apoſtolus, ordinem pervertit in fine, quem ſibi proponit, qui ſemper abjectus eſt, & Chriſtiano indignus; ut plurimum enim eſt temporalis aliqua utilitas. 2. Cæca eſt mediorum electione, ut plurimum eligens iniquiora; arbitratur enim temporali utilitati obfuturas religionem, virtutem, rectamque fidem, quæ alioquin meliora ſibi media ſuppeditarent, 3. In exequendo impia eſt, ac brutalis; violat enim humana, divinaque juſſa, graviſſimis nequaquam abſtinens criminibus, dummodo hæc ad optatum finem conſequendum cenſeat utilia. *Ex Quadrageſima P. Maimbourg.* IX

De chriſtiana, & vera prudentia. 1. Chriſtiana prudentia in hoc poſita eſt, quod prudentiæ carnis adverſetur, ea, quæ Dei ſunt, potius, quam noſtra requirens. 2. Nunquam melius ſuæ veræ ſtudet utilitati, quam per virtutum, evangelicorumque dogmatum exercitationem Dei gloriam inquirens. 3. Nunquam in Dei judicio glorioſior eſt, quam cum hominum judicium contemnit, ut Dei legem ſequatur. X.

De mundana prudentia, & ſapientia falſa. 1. Sæculi prudentia inimica Dei eſt, quemadmodum teſtatur Apoſtolus, oppoſita quippe eſt fini, & conſilio, quod de nobis Deus habet; nec non illius ſpiritui, ac dogmatibus, legibus etiam, & præceptis ab eodem nobis irrogatis adverſatur. 2. Deus reciproce ſe prudentiæ ſæculi profitetur inimicum; ſe enim opponit fini, ad quem illa contendit, omnia illius conſilia, & conatus evertens; irrita efficiens, quæcumque illa meditatur, eaque in illius interitum, & confuſionem convertens. XI.

Ex eo quod Salvator ait, filios tenebrarum prudentiores eſſe, quam filios lucis, inferri poteſt, ut vere prudentes ſimus, ſanctæque ſapientiæ luminibus regamur, illos nobis eſſe imitandos. XII.

1. In

1. In ardenti cupiditate ad propoſitum finem, ſalutem videlicet æternam perveniendi. 2. In electione faciendâ mediorum, quæ nos illuc adducere debent, & quæ tutiſſima, & maxime idonea cenſuerimus. 3. In cura, & ſolertia, quâ conſilia ſua exequuntur nihil negligentes, & omnia prævidentes.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, unde hauriri copia poteſt ad propoſita argumenta exornanda; & auctores de iiſdem agentes.

Sancti Patres. SAnctus Auguſtinus l. 2. *de doctrina chriſtiana* c. 7. ſeptem numerat ſapientiæ gradus, per quos Chriſtianus debet aſcendere.

Idem in libro, cui titulus: *Expoſitio quarumdam quæſtionum in Epiſt. ad Romanos*, in hæc verba *Prudentia carnis inimica eſt Deo*, docet, in quo carnis prudentia conſiſtat.

Idem, vel auctor ſermonum *ad fratres in Eremo* ſermone 4. docet, in quo ſita ſit vera prudentia.

Sanctus Hieronymus *Epiſt. ad amicum ægrotum de viro perfecto* hipotypoſin habet chriſtianæ prudentiæ, & ſimplicitatis, eamque cum carnis prudentia comparat.

Idem hæc Proverbiorum explicans verba: *Si quæſieris eam* (ſapientiam ſcilicet) *quaſi pecuniam, & ſicut theſauros effoderis eam;* oſtendit magnum illum theſaurum, qui in vera ſapientia invenitur; in quo illa conſiſtat, & quomodo comparetur.

Idem in cap. 14. *Proverb.* hæc verba explicans: *innocens credit omni verbo, aſtutus conſiderat greſſus ſuos*, docet, quinam ſit, qui prudenter, & chriſtiane operatur; qui vero imprudens, ac inſipiens dicendus ſit.

S. Ambroſius l. 1. Offic. c. 27. docet prudentiam officiorum, virtutumque omnium originem eſſe.

Idem *l. 2. c.* 17. docet, quam periculoſi ſint conſiliarii nequam.

S. Gregorius *l. 1. moral. c. 2. in* hæc verba Job: *Vir ſimplex, & rectus*, oſtendit prudentiam a nimia ſimplicitate eſſe diſtinguendam.

Idem *l. 10. moral. c.* 17. in hæc verba: *Deridetur juſti ſimplicitas*, humanæ prudentiæ elegantem habet deſcriptionem.

Idem *l. 18. in Jobi c. 22.* uſque ad finem, & l. 19. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. fuſius de prudentia, & ſapientia loquitur.

Idem *l. 6. moral. in c. 15. Jobi* prolixum habet ſermonem contra verſutias, dolos, & aſtus mundanæ prudentiæ.

Origenes *l. 2. in c. 2. Jobi* in hæc verba: *Erat Job ſimplex, & rectus*, in Jobi perſona deſcribit hominem rectum, & ſimplicem, qualem requirit evangelium.

S. Baſilius orat. 21. hoc tractat argumentum.

A ſæculi, ubique. Jacobus Alvares, tomo 2. l. 3. part. 2. c. 6. §. 1.

Petrus Sanchez, de regno Dei part. 6. c. 10.

Franciſcus Arias tomo 3. Theſauri inexhauſti.

Antonius Gaudier *de natura perfectionis parte* 4. *cap.* 11.

Bernardinus Roſſignolius *de diſciplina chriſtianæ perfectionis*.

Leſſius, de *juſtitia, & jure*. l. 2.

Jovianus Pontanus *tomo* 1. *l.* 5.

Raynerius de Piſis *in Pantheologia*.

Drexellius *in Roſis Marianis part. 2. c. 1.*

Granatenſis in duce peccatorum *cap.* 10. loquitur de prudentia generatim, & illius acquirendæ præcepta tradit.

Auctor Ethicæ chriſtianæ *in Pater l. 1. ſect. 1. art. 1.* ubi oſtendit veram ſapientiam in hoc poſitam eſſe, ut vita ſecundum Jeſu Chriſti doctrinam conformetur.

Idem l. 8. ſect. 4. art. 3., ubi loquitur de mundi ſpiritu, deque falſa prudentia.

P. Haineuve in continuatione tertiæ partis de ordine ſerm. 22. prolixum habet de prudentia, ejuſque partibus tractatum.

P. Antonius de Sancto Martino a Porta, in parte ſecunda libri, qui inſcribitur: *Les conduites de la grace*, docet mundanam prudentiam cauſam eſſe ſpiritualis cæcitatis.

P. Suffren tomo 1. anni chriſtiani c. 7. ſect. 5. agit de prudentia, deque actionibus ad virtutem hanc pertinentibus.

Abbas de Bellegarde in animadverſionibus ſuis in libros ſapientiales, & præſertim in proverbia plura habet de ſapientia, atque prudentia.

P. Delingendes ſermone pro feria 6. poſt paſſionis Dominicam refert errata, quæ accidunt in humanis conſiliis, quæ totidem ſunt prudentiæ defectus. Concionatores recentes.

P. Texier ſermone pro feria quinta hebdomadæ quintæ in quadrageſima de falſa ſæculi prudentia loquitur.

Idem in dominicali dominica 8. poſt Pent. idem tractat argumentum, & idem ferme ſermo eſt.

Maimbourg in Quadrageſima ſermone pro feria 6. hebdomadæ quintæ agit de falſa prudentia.

De la Volpilliere ſermonem edidit de prudentia chriſtiana.

P. de la Colombiere ſerm. 59. ubi agit de ſalutis cura, oſtendit filios ſæculi in negotiis ſuis peragendis, quam filios lucis, eſſe prudentiores.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta ſermone pro feria ſexta poſt paſſionis dominicam ſermonem edidit de falſa prudentia, ubi omnes illius ſpecies commemorat.

Idem in Adventu ſermone ſecundo, ubi oſtendit mundi ſapientes adverſari Jeſu Chriſto illos ſalvare ſatagenti.

Specimen ſermonum pro Quadrageſima, tertio argumento pro feria 6. in Paſſionis hebdomada.

Granatenſis in locis communibus titulo *prudentia, & imprudentia*.

Qui collectanea dederunt. Buſæus in *Viridario*. Verbo *Prudentia*.

Summa prædicantium. Verbo *Prudentia*.

Peraldus tomo 2. parte tertia.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

E*N populus ſapiens & intelligens, gens magna.* Deuteron. 4.

Gens abſque conſilio eſt, & ſine prudentia: utinam ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent. Deuteron. 32.

Qui diſſipat cogitationes malignorum, ... qui apprehendit ſapientes in aſtutia eorum. Jobi 5.

Adducit conſiliarios in ſtultum finem, & judices in ſtuporem. Jobi 12.

Sapientia ubi invenitur? & quis eſt locus intelligentiæ? Abyſſus dicit: Non eſt in me; & mare loquitur: Non eſt mecum. Jobi 28.

Unde ergo ſapientia venit? & quis eſt locus intelligentiæ? Ibidem.

Neſcit homo pretium ejus, nec invenitur in terra ſuaviter viventium. Jobi 28.

Ecce timor Domini, ipſa eſt ſapientia: & recedere a malo, intelligentia. Ibidem.

Abſcondita eſt ſapientia ab oculis omnium viventium. Ibidem.

Trahitur ſapientia de occultis. Ibidem.

Sperabam quod ætas prolixior loqueretur, & annorum multitudo doceret ſapientiam. Jobi 32.

Beatus homo, qui invenit ſapientiam, & qui affluit prudentia: melior eſt acquiſitio ejus negotiatione auri & argenti. Proverb. 3.

Dominus ſapientia fundavit terram, ſtabilivit cœlos prudentia. Ibidem.

Gloriam ſapientes poſſidebunt: ſtultorum exaltatio, ignominia. Ibidem.

Timor Domini, principium ſapientiæ. Prov. 1.

Sapientiam, atque doctrinam multi deſpiciunt. Ibidem.

Melior eſt ſapientia cunctis pretioſiſſimis, & omne deſiderabile ei non poteſt comparari. Prov. 8.

Meum

Meum eſt conſilium, & æquitas, mea eſt prudentia, mea eſt fortitudo: per me reges regnant, & legum conditores juſta decernunt: per me principes imperant, & potentes decernunt juſtitiam, Ibidem.

Ne innitaris prudentiæ tuæ. Proverb. 3.

Si ſapiens fueris, tibimetipſi eris. Proverb. 9.

Poſſide ſapientiam, poſſide prudentiam: ne dimittas eam, & cuſtodiet te: dilige eam, & conſervabit te. Proverb. 4.

Scientia ſanctorum prudentia. Proverb. 9.

Poſſide ſapientiam, quia auro melior eſt, & acquire prudentiam, quia pretioſior eſt argento. Proverb. 16.

Cor prudens poſſidebit ſcientiam. Proverb. 18.

Sapiens timet, & declinat a malo. Proverb. 14.

Vir ſapiens fortis eſt. Proverb. 24.

In malevolam animam non intrabit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Sapient. 1.

Sapientiam, & diſciplinam qui abjicit, infelix eſt. Sapient. 3.

Clara eſt, & quæ nunquam marceſcit ſapientia, & facile videtur ab iis, qui diligunt eam. Sapient. 6.

Optavi, & datus eſt mihi ſenſus: & invocavi, & venit in me ſpiritus ſapientiæ. Sapient. 7.

Si quis erit conſummatus inter filios hominum, ſi ab illo abfuerit ſapientia tua, in nihilum computabitur, Sapient. 9.

Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam: ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt. Sapient. 5.

Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honeſtas per manus illius. Sapient. 7.

Mitte illam de cœlis, ut mecum ſit & mecum laboret, ut ſciam quid acceptum ſit apud te. Sapient. 9.

Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum. Proverb. 21.

Sapiens corde præcepta ſuſcipiet. Proverb. 10.

Qui ſapiens eſt, audit conſilia. Proverb. 12.

Radix ſapientiæ eſt timere Dominum. Eccli. 3.

Ubi non eſt ſcientia animæ, non eſt bonum, Proverb. 19.

Dicebam meliorem eſſe ſapientiam fortitudine, Eccle. 9.

Omnis ſapientia a Domino Deo eſt, & cum illo fuit ſemper. Eccli. 1.

Initium ſapientiæ, timor Domini. Ibid.

Fili concupiſcens ſapientiam, conſerva juſtitiam, & Deus præbebit illam tibi. Ibid.

Si dilexeris audire, ſapiens eris. Eccli. 6.

Non eſt ſapientia nequitiæ diſciplina. Eccli. 19.

Omnia Deus fecit, & pie agentibus dedit ſapientiam, Eccli. 43.

Eſt ſapiens animæ ſuæ ſapiens. Eccli. 37.

Melior eſt homo, qui minuitur ſapientia, & deficiens ſenſu in timore Dei, quam qui abundat ſenſu, & tranſgreditur legem Altiſſimi. Eccli. 19.

Plenitudo ſapientiæ eſt timere Deum. Eccli. 1.

Corona ſapientiæ, timor Domini. Eccli. 1.

Eſt ſapientia, quæ abundat in malo. Eccli. 21.

Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & coram vobiſmet ipſis prudentes. Iſaiæ 5.

Sapientes ſunt ut faciant mala, bene autem facere neſcierunt. Jerem. 5.

Confuſi ſunt ſapientes: verbum enim Domini projecerunt, & ſapientia nulla eſt in eis. Jerem. 8.

Quis aſcendit in cœlum, & accepit eam, & eduxit eam de nubibus? Quis tranſfretavit mare, & invenit illam? Non eſt qui poſſit ſcire vias ejus? Baruc. 3.

Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. Matth. 10.

Filii hujus ſæculi prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt. Luc. 16.

Nolite eſſe prudentes apud voſmet ipſos. Ad Roman. 12.

Non plus ſapere quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Ibid.

Volo vos ſapientes eſſe in bono, & ſimplices in malo. Ibid. cap. 16.

Sapientiam loquimur inter perfectos; ſapientiam vero non hujus ſæculi, neque principum hujus ſæculi qui deſtruuntur; ſed loquimur Dei ſapientiam. 1. ad Corinth. cap. 2.

Sapientia hujus mundi, ſtultitia eſt apud Deum. Ibid., cap. 3.

Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat, ut ſit ſapiens. 1. ad Corinth. 3.

Perdam ſapientiam ſapientum, & prudentiam prudentium reprobabo. 1. ad Corinth. 1.

Nonne ſtultam fecit Deus ſapientiam hujus mundi? Ibidem.

Sapientia carnis inimica eſt Deo. Ad Roman. 8.

Prudentia carnis, mors eſt. Ibid.

Dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Ad Roman. 1.

Exempla ex veteri novoque teſtamento deprompta.

Prudentia S. Patriarchæ Abrahæ.

QUamplurima ſuppetunt nobis exempla prudentiæ in lege veteri; inſigniora quædam ſatis erit afferre. S. Patriarchæ Abraham prudentia ſe ſe primum nobis offert; eaque in omnibus actionibus, totaque vitæ illius ratione refulſit, in eo vero potiſſimum, quod fecit, ut cum Loth conſanguineo ſuo pacem iniretur. Uterque divites erant, ac potentes, & ſolum, in quo habitabant, utriuſque pecoribus alendis ſatis non erat; quotidie recentia oboriebantur jurgia inter utriuſque ſervos, atque paſtores; ac jam jam periculum aderat, ut domini ſervorum ſuorum contentionibus immiſcerentur, ac prorſus pax omnis tolleretur. Ad periculum hoc præveniendum ſingulari prudentia uſus eſt Abraham; non cogitavit, utrum ſibi cedendum, an jure in uberi ea regione, cujus poſſeſſionem obtinebat, immorandum eſſet; neque illi defuiſſent rationes, ſi prudentiæ ſæculi aures adhibere voluiſſet; ſed pax, & concordia hæreditas longe tota Chananitide pretioſior ipſi videbatur. Ecce prudentiæ opus: primus compoſitionis vias tentavit: Ne modicæ utilitatis ſpes ſit inter nos cauſa diſſidii: ſeparemus greges noſtros, ne animi ſeparentur; ſi dextorſum perrexeris, ego lævorſum contendam, & hoc pacto omnia inter nos jurgia dirimentur. Conſilium hoc, & hic propriæ utilitatis contemptus ſingularem profecto in magno hoc Patriarcha indigitant providentiam.

Prudentia Jobi.

Ex eo pacto, quo ſacer Textus de ſancto Job loquitur, liquet Principem hunc non opibus tantum, exiſtimatione, auctoritate, verum etiam ſapientia, atque prudentia magnum fuiſſe, quandoquidem illum ſapientiſſimo cuilibet ævi illius cenſet eſſe præferendum. Sed palam oſtendit, ſapientiam illius nequaquam mundi fuiſſe ſapientiam, quam reprobat Deus, ſed eam, quam celebrat, atque commendat in fidelibus ſervis ſuis, qui ſuperna ſecuti lumina a mundi hujus placitis procul abhorrent. *Erat vir ille ſimplex & rectus, ac timens Deum, & recedens a malo*. Job. 1. Talis re ipſa eſt vera ſapientia, quam Scriptura ſimplicitatem nominat, non quidem eo in ſenſu, quo paſſim pro mentis defectu uſurpatur, ſed pro rectitudine cordis ſine dolo, ſine aſtu, ſine duplicitate agentis.

Prudentia David.

David ſecundum Scripturæ teſtimonium fuit exemplar prudentiæ: ter in cap. 18. primi regum libri illius elogium contexit, atque caput iſtud concludit dicens, nomen illius hac re tantum, quantum fortitudine, cujus inſignia præbuerat argumenta, inſigne fuiſſe. *Prudentius ſe gerebat David, quam omnes ſervi Saul, & celebre factum eſt nomen ejus nimis*. 1. Reg. 18. Ejus vero prudentia maxime enituit in eo modo, quo ſe geſſit, ubi illum Saul perſequebatur, atque dexteritate in evitandis, quæ ſibi ſtruebantur, inſidiis, quin unquam de injuriis, quibus afficiebatur, ultionem repoſcere vellet.

Sa-

Salomonis ſapientia, & prudentia.

Salomon antonomaſtice Sapiens appellatur, quia a Deo hanc obtinuit ſapientiam, quæ non aliud eſt, quam divini ſpiritus participatio. Illa autem ab ipſa adoleſcentia, & ſtatim ac regnare cœpit, impetravit; verum dicendum eſt quoque, antequam illa divinitus donaretur, ultra ætatem maturam præ ſe tuliſſe prudentiam cum optione ſibi facta a Deo petendi, quidquid ardentius optaret, non opes, ac potentiam petiit ad eorum vim infringendam, a quibus bello laceſſeretur, neque voluptates, quas ejuſdem ætatis adoleſcentes depereunt, ſed unice ſapientiam ad commiſſum ſibi populum regendum. Quæ petitio adeo accepta fuit Deo, ut non petitam ſolum ſapientiam, verum etiam non petitas opes, quibus ſapientiæ donum præferendum cenſuerat, conſequeretur. Felix! niſi ſub extremum vitæ ſpatium hic Princeps gloria, omnique bonorum genere cumulatus, præditusque ſapientia, cui mortalium nemo parem oſtentare poteſt, niſi hic, inquam, Princeps gloriæ ſuæ caliginem offudiſſet graviſſima inſania, atque ſtultitia thus adolendo pellicum ſuarum Diis, atque Moabitarum, Ammonitarumque numinibus delubra, ac aras ædificando; quod nulla ratione poſſet concipi, niſi Scriptura in ejuſdem perſona oſtendiſſet hinc quidem ſapientiam undequaque mirabilem, inde vero mentis errorem incomprehenſibilem: *Mira excellentia, & mira ſubverſio*; ut S. Auguſt. l. 22. contra Fauſtum ait, de adeo monſtroſa mutatione locutus.

Patriarchæ Joſephi prudentia.

Admirabilis Patriarchæ Joſephi prudentia in ſapienti apparuit conſilio, quod tradidit Pharaoni, cui futurum prædixerat, ut in Ægypto ſeptem inauditæ ubertatis anni præcederent, ac ſeptem alii ſterilitatis ſubſequerentur, qui Ægyptum totam, reliquaſque terras affligerent. Addidit enim, abs rege ſapientem eligendum eſſe virum, cui demandaretur cura colligendi fruges omnes ſeptem illis fertilitatis annis, ita ut quinta earum pars congereretur in horrea ad id de induſtria variis in Ægypti locis ædificanda, ut fruges omnes eſſent in regis poteſtate; quo ſapienti conſilio totius regni incolumitati pro toto ſubſequentis annonæ ſpatio proſpexit. Rex conſilii ſapientiam, & conſulentis admiratus prudentiam illi hanc provinciam cenſuit eſſe demandandam, & ut rite eam procuraret, ad præfecti ſui dignitatem evexit illum, ut quidquid in rem maxime futurum cenſeret, exequeretur. Quemadmodum autem per ſapientiam ad ſublimem hunc dignitatis gradum pervenerat, eadem ſapientia ſeſe in eo geſſit magiſtratu.

Danielis prudentia, & ſapientia.

Daniel Principes, Satrapaſque omnes ſapientia ſuperabat; quod mirum eſſe non debet, Dei quippe ſpiritu, ut Scriptura teſtatur, afflatus erat, eique ſapientiæ donum contulerat, quod toto cœlo mortalium omnium ſcientiam, & prudentiam excedit. Hinc ille ab adoleſcentia obſcœniſſimos confudit ſenes, qui Suſannæ ſtuprum inferre conati fuerant, ac palam oſtendit, illos nequiſſimi criminis reos eſſe, cujus pudiciſſimam fœminam inſimulabant. Deinde Sacerdotum Idoli Bel clanculum ſurripientium epulas, quæ numini offerebantur, fraudem aperuit, & plurimis in occaſionibus præ ſe tulit eam prudentiam, cui omnium regionis illius ſapientum prudentia par eſſe non poterat.

Mardochæi prudentia.

Si periculum unquam fuit, vel fuit opus prudentia ad illud evitandum, vel ſi quod fuit unquam maximi momenti negotium ſumma dexteritate tranſigendum, procul dubio illud periculum fuit, in quo univerſus Judæorum populus regis Aſſueri tempore verſabatur. Superbus Aman illius jam decreverat excidium, & jam emanaverat edictum, quo in toto imperio Judæi omnes ad cædem erant rapiendi, niſi Mardochæi prudentia fatalem hanc prohibuiſſet cladem ſapienti conſilio, quod reginæ Eſther tradidit, quo factum eſt, ut pœna in caput illius, qui eam meditatus fuerat, & contra nationem univerſam præparaverat, relaberetur. Hiſtoria ſatis eſt comperta; verum neſcio, utrum ulla unquam viſa fuerit par huic ſapientis Mardochæi prudentiæ, qui divina adjutus ope negotium hoc ita compoſuit, ut ſibi, totique populo ſuo imminentem procellam diſſiparet.

Sæpe juſto Dei judicio accidit, ut qui mundana politica temporalia ſpiritualibus præferunt, utraque amittant. Ita Jeroboam & ſibi, & poſteris ſuis regnum Iſrael amiſit. Metuens enim, ne, ſi populus Jeroſolymam pergeret ibi verum Deum adoraturus, dominationis ejus jugum excuteret, ac in Regis Juda, qui ea in urbe dominabatur, ditionem concederet, deteſtabilis politicæ conſilio decrevit in urbe regni ſui principe delubrum ædificare, ibique aureos vitulos collocare, quibus velut Diis thus adoleretur, ut populus ſuopte ingenio in ſuperſtitionem pronus domi reperiens idola, quæ coleret, non admodum religionis cauſa ſollicitus alteri cuipiam divinitati alibi vota ſua vellet nuncupare. Itaque hoc pacto in regnum ſuum invehens idololatriam in ſe, totamque familiam ita Dei iram convertit, ut illi quidem ſceptrum fuerit ademptum, tota vero ejus progenies extincta.

Falſa Jeroboami prudentia.

Deus unicum, ut Scriptura teſtatur, oculi nutum adhibuit, ut politica Achitophelis conſilia confunderet, efficeretque, ut illa neglecta Abſalonis cladem, & interitum parerent. Similiter ſecreta, admirabilique providentia effecit, ut Aman in ſuum laboraret exitium, ubi Mardochæum perdere conabatur. Invidia quoque fratrum Joſeph obſtinato animo fratris ſupplicium quærentium hunc ad totius Ægypti imperium provexit. Ita Saul, Achab, aliique nonnulli ob contempta, quæ ſibi a Deo per Prophetas præbebantur, conſilia, & quod mundanæ politicæ regulas ſequi voluerunt, interiere.

Plura exempla oſtendentia quomodo falſam ſeculi prudentiam evertat Deus.

Quamquam non facti alicujus eventus, ſed illius faciendi conſilium auctoris probet ſapientiam, nihil tamen apertius nobis Jeſu Chriſti ſapientiam in admirabili eccleſiæ ſuæ inſtitutione probat, quam ejuſdem eventus; nobis inquam, qui ex effectibus, & exitu magis, quam ex cauſis, atque principiis judicamus. Cum enim ea video, quæ ſecum maxime pugnare videbantur, quam plurimum profuiſſe, ut opus illud perficeretur; nonne jure illinc inferre poſſum factum hoc fortunæ acceptum referri non poſſe, & eccleſiam magnificam illam eſſe domum, cujus graphidem ipſa Sapientia delineaverat? *Sapientia ædificavit ſibi domum*. Verum nihilominus eſt, ſatis non fuiſſe, quod Sapientia illius ædificandæ rationem, modumque proponeret; oportuit enim, ut & potentia manum operi admoveret, atque communi conſilio, & conſenſu cum ſapientia cooperaretur: qua in re præcipue cum S. Paulo admirari debemus duo hæc divina attributa ſimul in Jeſu Chriſti perſona conjuncta: *Prædicamus Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam*. 1. ad Cor. 1. Neque minus ſapientiam hanc admirari debemus in iis inſtrumentis, quibus uſa eſt, ut ſalutem hominum operaretur, quod quidem magnus illud opus eſt, pro quo in terram deſcendit: *Opus conſummavi, quod dediſti mihi, ut faciam*. Nunquid humana prudentia illa adhibuiſſet inſtrumenta, quæ propoſito fini adeo videbantur oppoſita; & hic nonne prorſus divinæ ſapientiæ eſt effectus? Ad hæc hujus tantum increatæ, incarnatæque ſimul Sapientiæ intererat nobis veras ſapientiæ, atque prudentiæ regulas tradere, quod præſtitit in evangelio, ubi nobis præcepta tradidit mundanæ ſapientiæ, & prudentiæ ſæculi omnino contraria.

Prudentia S. Pauli cum zelo conjuncta.

S. Paulus Apoſtolus, qui in epiſtolis contra ſæculi prudentiam, quam carnis prudentiam, & Dei vocat inimicam, invectus eſt, & qui nihil prætermiſit, quominus illam in odium adduceret, ut pro illa ſapientem crucis inſipientiam, & evangelicam prudentiam ſtatueret: hic, inquam, Apoſtolus non minus exemplo, quam ſcriptis, & prædicationibus, & divinam ſimul docuit ſapientiam, & mundanam evertere conatus eſt. Cum enim hic procul dubio præ reliquis Apoſtolis maxime fuerit zelo ſuccenſus, cumque zelus ea virtus ſit, præ cæteris prudentiæ conſilio regenda: Deus qui ardentem hunc zelum inſpiraverat illi, prudentiam quoque prorſus divinam eidem contulerat, cujus non aliud inquirendum eſt argumentum, quam quod de ſe ipſo ait, qui diſcreto, indulgentique zelo ſeſe omnia omnibus faciebat, atque ſingulorum ingeniis, ſtudiiſque accommodabat, quin aliqua in re ſuæ officeret conſcientiæ, vel aliquod contra Domini

ſui

ſui rem, gloriamque pateretur, ut omnes Deo lucriſaceret.

Quorumdam Scripturæ locorum huic argumento applicationes.

Mundi ſectatores in negotiis ſuis prudentiores ſunt, quam viri boni in ſuo ſalutis negotio.

FIlii ſæculi prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt. Luc. 16. Mundi ſectatores longe alıter, majorique cura terrena negotia procurant, quam viri boni, ut plurimum, ſalutem ſuam operantur. Qua enim ſollicitudine obſequuntur illis, quorum favore apud principes, atque optimates uti poſſunt? Quam attente de illis benemereri ſtudent? qua diligentia illis placere contendunt? Si charitas ſimilem nobis ſuaderet vigilantiam in iis rebus omnibus, quæ nobis prodeſſe poſſunt, ut ad pietatem progrediamur, nonne hoc ſatis eſſet, ut ſancti evaderemus? .... Cum omnes perpenduntur labores, qui in omnibus mundi ſtatibus perferendi ſunt, ut quilibet ſuam provehat fortunam; perſeverantia, quæ adhibenda eſt, ut opportunum tempus expectetur; firma ſpes, qua fulcimur, ne, ubi res male ceſſerit, animos deſpondeamus; patientia, quæ exercenda eſt in repulſis, & oppoſitionibus, quæ inveniuntur: diſſimulatio, qua uti oporret cum illis, a quibus injuria afficimur, liquebit mundi aſſeclas ſanctitatis lauream adepturos, ſi propter Deum facerent, quod pro opibus ſuis toto niſu conantur; probosque viros malos aulicos fore, ſi pro mundo id tantum præſtarent, quod faciunt pro Deo.

Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. 1. ad Corinth. 1. Cum profiteatur in Scripturis Deus ſe everſurum ſapientiam ſæculi oppoſitam ſuæ, mirum eſſe non debet, ſi inter homines tot videntur conatus irriti, tot perturbata conſilia, tot infelices exitus in iis, quæ agenda ſuſcipiuntur.... Spiritus nequam! impii politici! fruſtra ſexcentas excogitaris artes, ut ad pravos fines veſtros perveniatis; oculus ille, qui nunquam quieſcit, omnes dolos veſtros intuetur; abditiſſima conſilia veſtra ſcrutatur; ſecretiſſimas deliberationes veſtras aſſequitur, conatuſque veſtros optime concinnatos evertit, cum vel ipſi contumelioſi ſunt, vel ab illius voluntate recedunt: *Perdam ſapientiam ſapientium* &c.

Sæpe, qui maxime videntur ſapientiſſimi, in eo quod ad ſalutem pertinet, ſtulti ſunt.

Stultiſſimus ſum virorum. Prov. 30. Si fidei, vel rationis oculos ſatis puros haberemus, ut in ſalutis noſtræ negotio de nobiſmet ipſis judicium ferremus, næ ipſi quidem coram Deo rubore ſuffunderemur .... Exclamaremus cum Salomone, & potiori jure dicere poſſemus: *Stultiſſimus ſum virorum.* Me ingenium ſublime ferunt; me doctum hominem, ac in rerum agendarum cognitione peritum dicunt; ſed cum propius me ipſum excurio, & conſidero quid ſum, & quid facio, video nullam eſſe meæ ſimilem ſtultitiam. Aliena quidem curo, meorum autem obliviſcor. Familiam meam divitiis exorno, filios meos locupletare contendo, ac in id omnem operam navo interim vero de me quid fiet? Quodnam erit fatum meum non in hac tantum vita, quam in alia? Nihil equidem ſcio, & ad id ne obiter quidem forſaſſe animum appuli: *Stultiſſimus ſum virorum.*

Obſcurentur oculi eorum, ne videant. Pſalm. 68. Magna hæc ingenia, quæ rebus terrenis abdita, & unice fortunæ ſuæ provehendæ dedita, tanta dexteritate delicatiſſima quæque, & difficillima expediunt negotia, atque ſumma perſpicacia ſecretiſſimas quaſlibet ambages enucleant, non vident objecta, quæ omnem illorum diligentiam merentur, ac illis tantum adhæreſcunt, quæ ſunt contemnenda, quia cœci ſunt. Diceretne aliquis illis bonos non eſſe oculos? Ita ſane dicet, qui chriſtiano ritu judicare volet; ſatius eſſet non videre omnino, quam male videre; *Obſcurentur oculi eorum ne videant.*

Prudentes ſæculi non vident objecta niſi per medium affectuum ſuorum.

Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? Joan. c. 11. Politici illi, atque illuminati Jeroſolymæ ſpiritus, qui apud Caipham convenerunt de vita, vel morte Jeſu Chriſti deliberaturi, non reſpexerunt illum velut hominem irreprehenſibilem moribus, atque eximiæ ſanctitatis virum, neque tanquam miraculorum opificem, ſed velut hominem, cujus vita ſuæ officeret eſtimationi, & qui, ut ajebant, reipublicæ interitum afferre, ac privatorum fortunis obeſſe poſſet. Mundanus hic metus illos movit, atque impulit ad agendum; niſi cum interpretibus dicere velimus, tres conſiliarios, quibus aures adhibuere, tres fuiſſe incompoſitos affectus ſuos; invidiam, quam Jeſu Chriſti miracula excitabant: *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit?* Ambitionem, quæ efficiebat, ut & ipſi univerſales plauſus, quibus Jeſus excipiebatur, deſiderarent: *totus mundus poſt eum vadit*: avaritiam, quæ illis metum injecit, ne Romani ipſorum eriperent bona: *Venient Romani, & tollent noſtrum locum.* Ita ſæculi prudentes non niſi per affectiones ſuas, quæ quidem diverſos rebus colores allinunt, atque eas ſpecioſis prætextibus celant, omnia proſpiciunt. Ambitioſus exiſtimat ſe nihil niſi ex animi magnitudine, atque pro bono publico operari.

PARAGRAPHUS IV.

Dicta, ac ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

HÆc eſt vera ſapientia, ut id quod Domino revelante fugiendum eſſe intellexerimus, cautiſſima vigilantia fugiamus. Auguſtin. de Serm. Domini in monte.

Prudentia carnis dicitur, cum anima pro magnis bonis temporalia bona concupiſcit. Idem, lib. 83. Quæſt. Quæſt. 6.

Habes prudentiam, cujus eſt flere occidua, & quæ æterna ſunt quærere. Ambroſius in cap. 6. Lucæ.

Sapientia hujus mundi ſtultitia eſt, quia ignorat Deum, quem ſemper deberet inquirere. Idem.

Primus officii fons prudentia eſt, qui & in virtutes derivatur ceteras. Idem, li. 1. Offic. c. 27.

Nihil agit ſapiens niſi quod honeſtum ſit, niſi quod cum ſinceritate ſine fraude ſit, neque quidquam facit in quo ſe crimine unquam obliget, etiamſi latere poſſit. Idem, li. 3. Offic. c. 5.

Prudentia eſt virtus, quam ſi quis rite ſectatus fuerit, nunquam ob officio, virtuteque abſcedet, nunquam vitiorum peſtem incurret. Baſil. Homil. 12.

Prudentia abſque bonitate malitia eſt, & ſimplicitas abſque ratione ſtultitia nominatur. Hieronymus, ſuper Oſeam.

Sapientes, non terreni aliquid emolumenti pro divitiis habent, ſed coronam ſolammodo, quam pro virtutibus in futuro percipiunt. Idem, in cap. 14. Proverb.

Prudentem dico, non ſcientem & doctum, ſed ſenſatum, & mente acutum, qui poteſt rerum ponderare naturas, & ſecundum quod poteſt rationabiliter omnia agere. Chryſoſtom. Homilia 5. in Matth.

Altus gradus prudentiæ eſt ordinare vitam ſecundum exempla ſanctorum, altiſſimus ſecundum exemplum Chriſti. S. Bonavent. de Gradibus virtut. cap. 9.

Tolle prudentiam, & virtus vitium erit. Bernard. Serm. 49. in Cant.

Uno verbo, eſt ſapiens, cui quæque res ſapiant prout ſunt. Idem, Serm. 1. de verb. Apoſt. non eſt regnum Dei eſca & potus.

Inveniſti plane ſapientiam, ſi prioris vitæ peccata defleas, ſi hujus ſæculi deſiderabilia parvipendas, ſi æternam beatitudinem toto deſiderio concupiſcas. Idem, in Sermonibus.

Soli Chriſtiani veram ſapientiam habent. Abbas Nilus, in Biblioth. Patrum.

Acuti ad vana, hebetes ad æterna. Ambroſ.

Inutiliter in hoc tempore vivitur, niſi ad comparandum meritum, quo in æternum vivatur. Auguſt.

PARAGRAPHUS V.

Quid hoc in argumento ex Theologiæ fontibus peti queat.

Definitio prudentiæ generatim ſumpta.

COmmunis definitio, quam Ethicorum magiſtri de prudentia tradunt, hæc eſt: recta ratio eorum, quæ agenda ſunt, non ſecus ac ſcientia recta ratio eſt eorum, quæ ſunt ſcienda: videlicet, prudentia virtus eſt intellectus, per quam cum bonus propoſitus fuerit finis, viæ quæruntur, quibus ad eum perveniatur. De viis hujuſmodi deliberatur, aptiores eliguntur, ac denique quod conſilii captum eſt, vel adimpletur, vel ab aliis adimplendum curatur. S. Auguſtinus lib. de lib. arb. illam paucioribus verbis deſcribit, cum illam vocat ſcientiam eorum, quæ cupienda ſunt, vel fugienda. S. Baſilius in princ. Prov. 2. illam vocat faciendorum, atque omittendorum cognitionem: quæ omnia unum, & idem ſignificant. Sanctus Thomas quoque 2. 2. qu. 47. ar. 4. virtutis hujus notionem tribuit dicens hanc non intellectualium tantum, verum etiam moralium virtutum naturæ participem eſſe, quatenus non confert nobis ſolum bene operandi facultatem, vel facilitatem, ſed quatenus id faciendi exercitationem etiam tribuit, & uſum rectificans voluntatem, ut actiones illius bonæ, atque honeſtæ ſint; videlicet officium prudentiæ eſt non conſiderare ſolum, quod eſt rationi conforme, ſed hanc ipſam rationem actioni applicare, quod fieri nequit, niſi voluntas ſit rectificata.

Quid ſit ſapientia, & ejus definitio.

Cum evangelici verbi præcones hos paſſim confundant prudentiæ, atque ſapientiæ terminos, tunc potiſſimum, cum de chriſtiana agitur prudentia, operæ pretium eſt ſcire, a D. Thoma ſapientiam dici cognitionem rerum naturam inveſtigantem, primum requirentem principium, unde fluunt, extremumque finem, ad quem referuntur. Ideoque ſapientia proprie loquendo cognitio eſt veritatis, quam habemus de primis, ſupremiſque cauſis, unde fit, ut qui plurima ſcit per experientiam, poſtquam attentius ſecundas inſpexerit cauſas, earumque effectus connotaverit, doctus quidem appellari poſſit, ſed non ſapiens, niſi cogitationem ad ſublimiores cauſas extulerit. Secundum hoc principium vera ſapientia conſiſtit in perquiſitione veri boni, & noſtri extremi, præcipuique finis, qui & Dei gloria eſt, & noſtra. Veri autem ſapientes illi ſunt, qui ſemper in mente habent intentionem colendi Deum, eique placendi, qui ſciunt terrenas res tanti facere, quanti valent; illaſque ad Deum, a quo creatæ fuerunt, remittere, iiſque bene uti ad æternitatem merendam.

Triplex prudentiæ genus diſtinguitur.

Vulgo tria prudentiæ genera diſtinguuntur. Prima eſt *naturalis prudentia*, quæ ex recto potius ſenſu, quã ex diuturna proficiſcitur experiẽtia. Altera eſt *prudentia acquiſita*, quæ rebus tranſigendis, atque conſiderationibus fit. Tertia denique nec acquiſita, neque naturalis eſt, ſed *infuſa*, quæ nonniſi ſuperioris rationis præcepta ſequitur, & ſecundum fidei lumina operatur, & quæ proprie illa ſapientia eſt, unum ex donis Spiritus ſancti, de quibus nuper locuti ſumus. Hæc autem ſupernaturalis, & chriſtiana prudentia vitæ noſtræ regula eſſe debet, & de illa hoc in tractatu agendum eſt, quin tamen aliæ duæ excludantur. Nam quemadmodum prima ſine altera ita imperfecta eſt, ut Ariſtoteles, & D. Thom. nolint illi prudentiæ nomen tribuere; & ſecunda ſine tertia ſemper errori obnoxia eſt in finis ſui electione; ita ſupernaturalis prudentia utriuſque ſupplet defectui, & utraque utiliter utitur, ubi cum illis invenitur.

Falſa prudentia, eâ de ſelnon agitur.

Quemadmodum in terrenis negotiis non deeſt falſa prudentia, quæ ignorat, quid vere proſit, quæ ſine modo conſilia machinatur, eaque infelici eventu perficit, & quæ ut gloriam, vel fortunam aucupetur, ea inſiſtit via, qua longius aberrat: in iis etiam, quæ ad ſalutem pertinent, cæca ſapientia eſt, quæ malum cum bono confundit, quæ, ut Propheta quidam ait, tenebras accipit pro lumine, & viam, quæ ducit ad mortem pro illa, quæ ducit ad vitam; falſam hanc prudentiam, atque ſapientiam iſtic perſtringimus, prudentiam, ſapientiamque dupliciter deceptam, eo quod ignorat veritatem, quam ſe cognoſcere credit; & arbitratur ſe eam ſequi veritatem, quam deſerit. Falſa hæc prudentia multiplici nomine appellari conſuevit: dicitur enim mundana politica, prudentia carnis, ſapientia, vel prudentia ſæculi.

Supremi, verique boni amor prudentes nos facit.

Supremi boni amor prudentiam facit; hic nos regit, atque in mediorum electione facem nobis præfert: hic denique nobis aufert fallacium bonorum illuſionem, ac docet pretium, ac utilitatem earum rerum omnium, per quas unici, & ſupremi hujus boni poſſeſſionem nobis procurare poteſt. Ut ad eum, quem valde amamus, finem perveniamus, ſemper tutiſſimam, optimamque eligimus viam. Ad id ſemper tantum luminis, atque vigilantiæ nobis eſt, quantum eſt opus; vel ut melius dicam, animi affectio omnia mentis lumina objecto ſuo applicans efficit, ut hæc in re ſummo polleat acumine. Hinc Dei filius in evangelio dixit, filios Mundi prudentiores eſſe, quam filios lucis: quod veriſſimum eſt; cum enim mundi ſectatores quam ardentiſſime ſuam fortunam, honorem, vitam, valetudinem adament, maximam habent dexteritatem, ut ex leviſſimis etiam proficiant occaſionibus; cum interim boni Chriſtiani, quamvis ad Deum ire contendant, tamen non eamdem habent diligentiam, ut earum rerum omnium, quæ ad finem ipſorum conducere valeant, quam ſeduliſſimam habeant rationem. Inde vero inferendum eſt, non eſſe in illis amorem veri boni, qui vere prudentes efficit; non quod hic amor eadem ſit prudentia, ſed tantum, quod principium eſt, quod ab illa ſupponitur.

De vera prudentia judicium eſſe debet ex fine.

Prudentia judicium eſt mentis, quo actio quælibet regitur ſingillatim. Judicium hoc vocatur etiam recta ratio, quæ virtutibus in omnibus dominatur, & ſine qua virtus nulla eſſe poteſt. De recta hac ratione paſſim in Ethicis occurrit ſermo, licet parum perſpicue explicetur. Hæc autem ad duo præſertim redigitur, quæ jam memoravimus, quorum alterum rectus finis eſt, quem ratio ſibi proponere debet; licet enim juſte ratiocineris, atque ſumma polleas dexteritate, ut opportuna capias conſilia, niſi propoſitus finis bonus fuerit, nulla prudentia eſt, nulla ratio recta: infelix aſtutia eſt, quæ eo tandem redit, ut nos miſeriores efficiat. Hoc eſt ingenio valere, ut te ipſum perdas, & callere viam, quæ ducit in præcepſ. Sed præter finem rectum, qui tanquam primum ponitur principium, & ſecundum quem ratiocinandum eſt, lumen etiam requiritur, cujus ope æqua capiantur conſilia, & fini appoſita media accommodentur; quâ in re fere nunquam deeſt: ita ut prudentia, & recta ratio in hoc ſitæ ſint, ut omnia metiri noveris ad finem tibi propoſitum aſſequendum, ut & ipſe ad Deum pervenias, & alios quoque ad finem eumdem perducas; qua in re tota Sanctorum ſcientia, & ſapientia Chriſtiani conſiſtit.

Prudentia regit mediocritatem, in qua virtus conſiſtit.

Hinc intelligi poteſt, prudentia, rectaque ratione regi mediocritatem, quam in rerum omnium uſu virtus tuetur. Vulgo hoc difficillimum eſſe, & nullam ſatis certam præſcribi regulam poſſe dicitur; quippe nosmet aptare debemus rerum ſtatui, ac perſonarum diſpoſitioni, quæ nihil habent conſtans, & uniforme, & in quibus mobilitas eſt, inconſtantia, & inæqualitas. Verum niſi certæ tradi regulæ poſſunt pro qualibet actione ſingillatim, poſſunt, immo debent generalia quædam tradi axiomata, non ita difficili negotio ſingularibus caſibus applicanda. Quod ſi horum axiomatum applicatio pendet a bona fide, amor boni, quem ſupponimus, certiſſime bonam fidem efficit; & dummodo bona fide velis ſecundum hæc axiomata omnia moderari, quamvis non ſemper indiviſibile mediocritatis punctum offendas, ad illud tamen propius accedes; & ſi nubeculæ, quas cupiditas paſſim offundit menti illam excæcatura, aliquando rectum nos tramitem celant, non ideo tamen procul aberrabimus, & amor finis, a quo nunquam mentis aciem detorquemus, per intervalla in rectum callem adducit.

Cum nimis procedit ſapientia; jam virtus non eſt; non enim deſunt, ut ita dicam, quidam cancelli, ultra quos egredi nequit, & ad quos ſeſe debet extendere.

Si

Si ultra illos lumen ſuum transferr, eſſentiam ſimul, & nomen amittit, migratura in naturam, & qualitatem vitii, quod Scriptura dæmoni attribuit: *Serpens erat callidior cunctis animantibus*. Gen. 3. Hoc vitium re ipſa melius naturæ dæmonis, quam hominis convenit. Quamobrem Apoſtolus etiam atque etiam commendat fidelibus, ne, ultra quam fas eſt, velint eſſe ſapientes, ſed ſe ſe intra juſtæ moderationis fines contineant: *Non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem*. ad Rom. 12.

Actus prudentiæ

Ethnici Philoſophi quatuor præcipuos prudentiæ actus diſtinguunt, videlicet prævidentiam, conſilium, judicium, imperium. Prævidentia reſpicit futurum, vel finem, qui propoſitus eſt, & de quo eſt deliberandum. Conſilium mature deliberat de mediis, ut ad propoſitum finem perveniatur. Judicium in hoc ſitum eſt, quod poſtquam varia propoſita fuerint media, ac de illis fuerit deliberatum, optimum, & aptiſſimum, per quod finem conſequi poſſis, eligatur. Imperium eſt actio, qua adimpletur, quod deliberatum eſt, atque voluntas, cæteræque, corporis, animæque facultates impelluntur ad manum operi admovendam, atque ad ea omnia, quæ fieri poſſunt, efficienda, ut fiat, quod in rem fore judicatum fuerit. Hæc autem prudentia cum quatuor actibus præſertim requiritur in ſummi momenti negotio, quale ſalutis negotium eſt, qui finis eſt, quem chriſtiana prudentia ſibi debet proponere. Hoc unum animadvertendum eſt circa extremum finem, beatitudinem nempe, deliberandum non eſſe, ſed eo ſuppoſito de mediis tantum, quæ illuc perducunt, quærendum eſſe.

Multiſariam contra chriſtianam prudentiam peccatur.

Sex præcipui animadverti poſſunt errores, qui in humana accidunt vita circa chriſtianam prudentiam, & qui præbent occaſionem diſtinguendi ſex imprudentium hominum genera, quos Scriptura inſipientes, & fatuos appellat. Primus error illorum eſt, qui nullum ſibi proponunt finem, qui nunquam cogitant, propter quam cauſam in mundo ſint, & qui non conſiderant, quem terminum omnes actiones, conatuſque ſui ſint habituri. Hujuſmodi ſunt infiniti ferme Chriſtiani, quibus in hac vita non alius eſſe finis videtur quam vivendi, ac tranſigendi tempus, quin unquam cogitent æternitatem. Error alter eorum eſt, qui ſibi malum proponunt finem, ac oppoſitum illi, pro quo unice in mundo ſunt. Id genus illi ſunt, qui extremum finem ſuum in bonorum mundi hujus poſſeſſione conſtituunt. Tertius eſt non eligere media apta ad eum finem, quem ſibi propoſuerunt, & qui bonus, atque honeſtus eſſe ſupponitur. Cum medium ad æternam felicitatem perveniendi, qui quidem extremus eſt finis noſter, ſit juſtitia, & praxis omnium chriſtianarum virtutum; media hæc ab illis non eliguntur, qui oppoſita via illuc pervenire contendunt flagitioſum vitæ genus ſecuti, vel qui alia inſiſtunt via, quæ eo non perducit, quales ſunt actiones mere humanæ, & politicæ, quæ nullo pacto referuntur ad Deum. Quartus contra prudentiam error eſt eorum, qui volunt quidem finem, ac media neceſſaria: ſed qui non eligunt ea, quæ ſtatus ſui magis ſunt propria, vel qui tot amplectuntur, ut non ſint amplius media, vel viæ, ſed impedimenta eos prohibentia, ne finem ſuum conſequantur. Quintus eorum eſt error, qui convenientia quidem, & congrua eligunt media, ſed illa ad finem non referunt; qui virtutes exercent, atque bona opera faciunt; ſed intentionibus abjectis, necnon terrenis, atque ut amori proprio, ac temporali cuipiam veliſicentur cupiditati. Sextus denique eorum eſt, qui ad finem media quidem referunt, ſed minus apte; qui ſingulis non eum deferunt gradum, qui decet illos, qui exiguas res magnis præferunt, & conſilii, atque ſupererogationis operibus opera præcepti, atque obligationis poſtponunt. Hi ſunt errores imprudentiæ, qui efficiunt, ne proſpere ſuccedat ſalutis negotium, quod nobis ob oculos verſari debet.

Cum prudentiæ ſit virtutes omnes regere, omnia idcirco vitia prudentiæ oppoſita eſſe videntur; hæc tamen præ ceteris huic magis directe opponuntur, imprudentia, temeritas, negligentia, præceps conſilium, inconſtantia, inurbanitas, imperitia, defectus quicumque judicii, mentis, dexteritatis, conſilii, feſtinatio, anxietas, doli, fraudes, verſutia, omniaque mundi placita. Vera prudentia hæc omnia debet evitare; ſed hic non eſt locus oſtendendi quomodo hæc inter ſe differant vitia; ſcire ſatis eſt, hæc omnia cum chriſtianæ, tum ethicæ tantum prudentiæ eſſe prorſus oppoſita.

Quonam in re quocumque in negotio prudentia conſiſtat.

Vera prudentia in eo ſita eſt, ut ex quovis difficili, impeditoque negotio te facile expedire noveris, utque eam afferat curam, & ordinem, qui neceſſe eſt, ut e voto ſuccedat. Cum autem nullum majoris momenti negotium ſit, & quod facilius nobis elabi poſſit, quam ſalus æterna; imprudentiſſimus ſane ille eſt, qui negligit illam, & quacumque dexteritate polleas, quocumque in rebus aliis acumine utaris, haberi equidem potes ſcitus aulicus, ſapiens magiſtratus, judex perſpicax, prudens imperator, callidus inſtitor, at Chriſtianus prudens, & vere ſapiens haberi non potes, niſi apte ſalutis tuæ negotio proſpexeris.

Humanæ prudentiæ ordinem a Deo inſtitutum ſubvertit media in finem convertens.

Deus unus eſſe poteſt hominis finis; alia quæcumque nonniſi media ſunt, quæ illum adducant ad Deum. Verum humana prudentia quid agit? Ordinem ſubvertit, ac finem ſuum facit, quod medium eſſe tantum deberet: quod S. Auguſtinus his verbis expreſſit: *Utendis frui, & uti fruendis*. Opes non aliud ſunt, quam medium ad cœli theſauros acquirendos; eas vero politicus avarus in poſtremum ſuum finem convertit. Honores non aliud ſunt, quam medium ad Paradiſi gloriam promerendam; eos vero politicus ambitioſus in ſuum finem immutat. Mundi prudentes non reſpiciunt Deum, niſi quatenus conſiliis, atque utilitati ſuæ poteſt inſervire; ſed ea quo hæc prudentia carnis nos a noſtro fine avertit, noxia eſt; quia creaturam in Dei ipſius loco ſtatuit, eique maxime neceſſariam abrogat perfectionem, quæ in hoc poſita eſt, quod extremus ſit hominum finis, quemadmodum eſt ejuſdem principium.

Quemadmodum in vita civili quædam adſunt momenta, a quibus temporalium negotiorum exitus pendet, ita in vita ſpirituali adſunt momenta, a quibus noſtra pendet æternitas: & quemadmodum humanæ prudentiæ principium eſt non pati, ut pretioſæ hujuſmodi elabantur occaſiones, quæ vulgo nunquam revertuntur, ita non poſtremum eſt chriſtianæ prudentiæ præceptum quam diligentiſſimam habere hujuſmodi favorabilium occaſionum rationem, quibus ſalus noſtra adhærere videtur: hujuſmodi ſunt inopinati caſus, qui in animum noſtrum vim faciunt, jacturæ bonorum, morbi, adverſa fortuna, quæ efficiunt, ut noſmet colligamus &c.

Vulgaris humanæ prudentiæ error circa electionem eorum, qui ſunt conſulendi.

Inter vulgares, ac pernicioſiſſimos humanæ prudentiæ errores non extremus ille eſt, qui accidit in eorum electione, quos illa in conſcientiæ, & religionis negotio conſulit. Deliberationes, & conſultationes in quolibet rerum genere non damnantur; immo periculoſæ plenum opus eſt aleæ conſilium non exquirere, ubi de re aliqua magni momenti agitur; ſed prudentis eſt non ab omnibus, neque in omnibus rebus conſilium capere. Denique ad id unum conſulendum eſt, ut veritas pateat: ideo qui eos conſulit, qui illam aperire nequeunt vel ob ſcientiæ, vel ob ſinceritatis defectum, imprudens, ac improbus eſt, quia decipi vult, atque ultro veritatem diſſimulat agens contra conſcientiam ſuam. Attamen hoc malo nihil vulgatius eſt. Humana quippe prudentia eos tantum conſulere vult, qui mundi placita ſectantur, eos, qui in errore verſantur, eos demum, qui illius conſilia, rationeſque probabunt. Cavet autem, ne conſulat Deum, divinarumque legum viros conſultiſſimos; atque hoc pacto videmus neminem ferme ea animo requirere veritatem; atque homines plerumque jam cepiſſe conſilium, antequam illud petant, & eos quærere, qui ſibi blandiantur, & plaudant, non qui quod facto opus eſt doceant.

Hominum plerique de terrenis tantum negotiis deliberant, raro de moralibus, & ad vitæ rationem ſpectantibus, quamvis de his potiſſimum deliberandum ſit. Qui etiam magnum mentis jactant acumen, ubi de terrenis agitur bonis, conſilium petunt; ſed pro

vir-

Digitized by Google

virtute, ac ſalutis negotio neminem conſulunt. Si quid edoceri cupiunt, hæ leves erunt circumſtantiæ, & minuti caſus, ſed de potiſſimo hujus negotii articulo ne ſermonem quidem inſtituunt, & quod nequius eſt, in quæſtionem vocant id, quod per ſe malum eſt, omnemque mentis adhibent vim in malum potius, quam bonum.

Duplicitas prudētiæ, et oppoſita autem ſimplicitas Chriſtiana.

Poteſt aliquis prudens ſimul eſſe, & ſimplex; ſimplicitas in hoc ſita eſt, ut neminem fallat, prudentia vero, ut ſe a nemine falli permittat. Ideo dicit Salvator: *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.* Matth. 10. Sed hodierna die, & ſemper prudens dicitur verſutus, & callidus homo, qui alienis ſumptibus negotia ſua promovere novit, & ſimplices dicuntur illi, qui ſibi ab aliorum fraudibus, ac dolis cavere neſciunt; quod idem eſt, ac ſi prodigum diceres liberalem, & parcum, atque frugi avarum vocares. Ita ſpecioſis vocabulis mala, & virtutum nominibus vitia palliantur.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, nuperiſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Diſcrimē inter mundanos ſapientes.

DE ſapientia Dei aliud ſentiendum eſt, ac de hominum ſapientia. Ille ſapiens non eſt vel propter conſilia, quæ ipſi traduntur, vel propter ſtudium; ac ſucceſſivas cognitiones, quas acquirit. Ille per ſe omnia novit, omnia regit, imperat omnia, atque ſuis probet inimicis, nullum capi poſſe contra ipſum conſilium, efficit, ut iniquitas eorum ſibi mentiatur, ut licet invita nequitiæ ſuæ in ſe præbeat teſtimonia, ac in eos decidat laqueos, quos aliis tetendit. *Ex ſermonibus moralibus.*

De mundi prudentia, & ſapientia.

Job, qui ævo quoque ſuo tot videbat in ſapientiſſimis etiam hominibus errores, & vitia, ubique ſapientiam requirebat, quam nullibi invenire poterat: *Sapientia ubi invenitur? & quis eſt locus intelligentiæ?* Job. 28. Nunquid in aula Principum, atque inter optimates? Hi ſoluti videntur ſpiritus, qui rebus in omnibus acuuntur, qui in conſiliis omnia in ſuam convertere norunt utilitatem, atque iis viis, quæ aliis ignotæ ſunt, tuto ad fines ſuos pervenire. Ibi quærenda ſapientia non eſt. Illi nimium ſuas depereunt voluptates, luſum, commeſſationes, ſolatia, vitam ſuavem, & voluptuoſam, quæ cum ſapientia ſimul eſſe non poteſt: *Non reperitur in terra ſuaviter viventium.* Noſmet igitur convertamus ad mare; illi fortaſſe, qui utrumque mundum viderunt, qui omnium gentium noverunt mores, qui exoticas quotidie merces afferunt, hi beatiores erunt, & aliquid de ſapientia nobis enarrabunt. Sed non ita. *Abyſſus dicit: Non eſt in me; & mare loquitur: Non eſt mecum.* Iſta igitur fortaſſe hæc ima reliquit, & ſeſe recepit in cœlum; cœli aves, curioſi, audaceſque ſpiritus, qui ſe ſe attollunt, qui volant, atque in ſublime feruntur, ut propius cœleſtia conſiderent, qui de religione diſceptant: ſed heu! Neque id genus hominibus ſapientia ſecreta ſua detegit: *Volucres quoque cœli latet.* Ubi hæc igitur ſapientia eſt. Ne id ex mortalibus quæſieris: *abſcondita eſt ab oculis omnium viventium.* Deus unus eam novit, ille unus hanc reſpicit, in illo moratur, & requieſcit. *Pater Catillon in ſermone quodam Adventus.*

Mundi hujus ſapientia ſtultitia eſt.

Sapientia hujus mundi, S. Paulus 1. ad Cor. 3. inquit, *ſtultitia eſt apud Deum.* Stultitia eſt, quia in pretio res habet inanes, & contemptibiles, atque induſtriam in id collocat ſuam, ut minuta conſectetur lucella, quæ illi exhibet mundus: ſtultitia eſt, quia mundum tantummodo ſcit, & ignorat Deum, qui unicum illius eſſe deberet objectum: *ignorat Deum, quem ſemper deberet inquirere*, S. Ambroſius inquit: ſtultitia eſt, quia pro hoc tempore tantum laboribus exercetur, cumque tempus tranſierit, quid reliquum eſt laborum ejus? Dei ſapientia e contra, quæ, ut S. Paulus ait, mundo ſtultitia videtur, de Deo tantum ſollicita eſt, ut illius poſſeſſionem acquirat; neſcit hæc politicas rationes, dolos, mundi verſutias, ſed ſcit Jeſum Chriſtum, ejuſque evangelium, in tempore quidem laborat, ſed propter æternitatem, ubi ſuam nanciſcitur requiem. Duplicem hanc ſapientiam comparate; utra vera ſit, judicate, ſapientiane Dei, an illa, quam mundani ſapientiam appellant; illane, quæ huic mundo, temporique inhæret, an quæ ad Deum uſque, ipſamque æternitatem ſe attollit? *Idem.*

Vera ſapientia, & prudentia chriſtiana in hoc poſita eſt, quod vita ſalutis eligatur.

Spiritus ſanctus in Eccleſiaſtico ait: *Eſt ſapiens animæ ſuæ ſapiens.* Nemo ſapiens, niſi qui omnes ſuas cognitiones, & lumina impendit ſaluti, & ſanctificationi animæ ſuæ. Eſto quidem, S. Bernardus ait, par ſis regundis provinciis, in optimatum conſiliis præſis, & veluti oraculum undequaque conſularis; ajo tamen te in omnibus conſiliis tuis decipi, atque evaneſcere in cogitationibus tuis, ſi quid animæ tuæ præfers ſaluti: *Optimus rerum æſtimator eſt, qui nihil aliud ſibi præferendum putat.* Quotcumque præclaras cogitationes, quotcumque validas argumentationes conceperis, ſi tuæ oblitus fueris ſalutis, mortalium omnium imprudentiſſimus es, minime ſapiens, & minime perſpicax; in his enim nihil vere bonum, nihil laude dignum eſt, Sapiens ait: *Ubi non eſt ſcientia animæ non eſt bonum.* Prov. 19. Credo equidem inter cæcos te tanquam mentis acie præſtantem videri; at Deus, qui non fallitur, per Iſaiam c. 19. cogitationes tuas inanes eſſe teſtatur: *Cogitationes eorum cogitationes inutiles, opera eorum opera inutilia, & non eſt judicium in greſſibus eorum.* Quam habere potes ſapientiam tu, qui reliquiſti Deum omnis ſapientiæ fontem, ut affectibus tuis obſequereris? *P. Toxier.*

At enim nemo inficias ibit inter eos, quos mundanos dicis, fortia inveniri capita, excultas mentes, litteratos homines, verbo prudentes, & ſecundum mundi mores, & ſæculi negotia ſapientes. Bene dicis ſecundum mundi uſum, ſed ſecundum Deum, qui veritas eſt, magnum ſpiritum vocas hunc fatuum, qui poſtquam in Eccleſia Jeſu Chriſti conſenuerit, nondum aliquod ex principiis ejus aſſequitur, & momentum præceptorum ejus ignorat? Forte caput vocas, qui in terrenis rebus eſt perſpicax, & qui in cœleſtibus cæcutit, & nihil audit, ubi de divinis rebus accidit ſermo? Sapiens Spiritu ſancto repletus ſtultos, inſanoſque id genus mortales appellat: cap. 2. *Tanquam nugaces æſtimati ſumus ab illo.* *Idem.*

Politici potius affectus ſuos, quam prudentiæ lumina ſequuntur.

Invidia, ambitio, avaritia funeſtæ ſunt faces, quæ prudentiæ carnis prælucent in omnibus mundi conſiliis. Ad obſcurum, & fallax harum tædarum lumen volunt politici eas invenire vias, quibus uti debent, ut ſibi e voto cœpta illa contingant, quæ animi cupiditates ſuggerunt, poſtquam omnem extinxerunt lucem, quam ſana ratio, fides, evangelium, & doctrina ſanctorum illis præferre poterant; non aliud admittunt lumen, quam quod mundi honor, familiæ utilitas, & ingenii ſui libido præbent. Si igitur ſapientes, atque prudentes ſunt, ideo ſunt, inquit Jeremias, ut malum operentur; nullam habent ſcientiam, aut dexteritatem, ut operentur bonum, & neſciunt prudentiam in hoc poſitam eſſe, ut juſtas ad laudabilem, honeſtumque finem aperiat vias. *Idem.*

Quid ſit mundum prudentia, & mundi ſpiritus.

Noſtis, quid ſibi velit mundum ſcire, & prudentem eſſe ſecundum mundum? Hoc docet in moralibus ſuis S. Gregorius hæc Jobi explicans verba; *Deridetur juſti ſimplicitas.* Mundum ſcire, eſt artem callere decipiendi, fallendi, mentiendi, mendacium pro veritate, & pro mendacio veritatem venditandi; eſt ſcire verborum ambagibus negotium ita implicare, & impedire, ut judices decem annorum labore illud expedire non valeant; eſt ſcire artem efficiendi, ut calumnia probetur, ac ſolida virtus contemnatur. Hoc eſt ſapientiæ mundi compendium. *Sapientia hujus mundi eſt cor machinationibus tegere, ſenſum verbis velare, quæ falſa ſunt, vera oſtendere, quæ vera, falſa demonſtrare.* *Idem.*

Mundana politica nunquam Dei gloriam conſiderat.

Hæc impia eſt, ac deteſtabilis politicorum conſuetudo, in conſiliis capiendis, atque deliberationibus ineundis nunquam Dei gloriam cogitare, ſed propriam tantummodo utilitatem, & non evangelii dogmata, neque æternitatis conſilia, ſed ſæculi dumtaxat

ratio-

rationes ſpectare. Ad examen non revocant, utrum conatus ſui juſti ſint, nec ne, ſed utrum ſint utiles; ac in iis etiam, quæ bona ſunt, non eam reſpiciunt, quæ adeſt in ipſis, bonitatem, ſed eam, quam afferre poſſunt, utilitatem. Aliquod ſe ſe illis munus offert? ſi inde multum auri, argentique hauriri poſſe videntur, non laborant, utrum in eodem Deo fideles eſſe queant. Aliqua ex parte beneficium, aut dignitatem ſe adepturos ſperant? non admodum ſolliciti ſunt, utrum liceat, an ſecus, ſed utrum appoſitum ſit, ut ad propoſitum ſibi finem perveniant. Si uxorem ducere volunt, diligentiſſime bona, genus, affinitates inquirunt, quod vero ad pietatem, animæ ſalutem, Dei voluntatem pertinet, hoc utique negligunt, *Idem in Dominicali ſermone de ſalute.*

Quid accidat, dum prudentiæ regulas ſequimur, vel ſecus.

Prudentia virtus eſt, quæ nos impeccabiles facit, quamvis infallibiles minime faciat; quæ nos a peccato facit immunes, licet non ſemper ab errore tueatur; & quæ efficit, ut tunc bene agamus; cum re ipſa, &, ut ita dicam, materialiter male operamur. Quod intelligi debet, cum in dubiis, obſcuriſque rebus ſequimur prudentiæ regulas, nempe conſcientiam, chriſtiana præcepta, proborumque virorum conſilia. Sed hominum plerique nunquam ferme deliberant, non rationem, non fidem in conſilium vocant, ſed ſe trahi naturæ motu, vel affectionum impetu ſinunt; ita ut, quemadmodum cæcos tantum duces ſequimur, mirum eſſe non debet, ſi millies in præceps labimur. *Idem.*

Quinam imprudentes, & inſipientes vocandi ſint.

Inſipientes voco divites, & potentes ſæculi, ſi non cogitantes ſe pro cœlo, non autem pro terra natos, in id omnes induſtriæ, ac ætatis nervos contendunt, ut nutantem ſibi fortunam, prima quavis calamitate evertendam, conſtituant; ſi minime virtutum theſauros colligentes pro fluxis, ac perituris dumtaxat bonis laboribus exercentur ea ſervantes, quæ ſerius, ocyus deſerere debent. Inſipientes voco omnes illos, qui, uti Scriptura inquit, oculos habent, & non vident, qui pro aliis lumen ſunt, pro ſe tenebræ, qui curioſius ea, quæ extrinſecus ſunt, ſcrutantur, quin, quid in ſua agatur conſcientia, perquirant. *Ex moralibus ſermonibus.*

Sapientia, de qua loquitur Salomon, non eſt illa politicorum mundi, quæ poſita eſt in calliditate, ac dolo, ut delicatum aliquod negotium ſcite perducatur ad finem, ut ſuſcepta conſilia cedant e ſententia, ut difficultas aliqua expediatur, ut in laqueos impellantur ii, cum quibus res eſt, ut aliis os ſublinatur, & quam diligentiſſime provideatur, ne ſibi fucus fiat. Hæc illa ſapientia eſt, quam Spiritus ſanctus diabolicam, & carnalem appellat; Dei autem ſapientia nos docet flocci facere fluxa, & peritura hujus mundi bona, ut æternis unice vacemus; animæ bona corporeis anteferre, carnem ſpiritui ſubjicere, ut ſupplicia quidem a Deo intentata eviſemus, remunerationes vero, quas ſibi ſervientibus pollicetur, promereamur. Beatus, qui hanc nactus fuerit ſapientiam omnibus mundi theſauris pretioſiorem; qui vero temporalium divitiarum vanitatem, & inutilitatem cognoſcit, & quæ omnia nullo habet in diſcrimine, dummodo acquirat ea, quæ temporis decurſu non pereunt, & quæ fures nequeunt auferre. *Abbas de Bellegarde in Salomonis Proverbia.*

Quænam ſit vera prudentia & quæ falſa.

Quam aliam ſequi debemus regulam, o Fideles, ut judicemus, deliberemus, agamus, præter veritates æternas? His principiis, atque inſtitutis noſmet conformare debemus, ne procul recedamus a fine, propter quem creati ſumus, & qui ſemper nobis ob oculos verſari debet. Si in id oculi ſemper eſſent intenti, neque aliunde conſilia perquireremus, ſi in hac libra omnia appenderemus conſilia, næ illa quidem ſemper eſſent æquiſſima, tot erroribus, lapſibuſque obnoxii non eſſemus, neque miſere in tot ſcopulos impingeremus. Deus nobis ſuum lumen effunderet, ut nos illuminaret; ac ſe nobis ſocium adderet, ut ſuffragaretur. Fides verum nobis rerum omnium pretium oſtenderet, ac periculum aperiret, prorſus divinam ſapientiam inſpiraret, ſæpe in humanis quoque negotiis tranſigendis perutilem. Verum quid facimus, quid ipſi conſulimus? Profecto non Dominum, non evangelium, non fidem. Quid ergo? prudentiam prorſus carnalem, rationem cæcam, quæ omnia ſe videre putat, & nihil videt. Noſmet ipſos in cauſa propria judices facimus; nobis tantum fidem habere volumus. Sinimus oculos noſtros perſtringi ſpecioſis quibuſdam fulgoribus, atque omnia nobis ex animo eventura ſperantes operi manum admovemus, ac noſmet periculo objicimus. Quid conſulimus? Mundum, mundi placita, mundi præjudicia, infeliciſſimas tot illuſionum, ac ſpecioſarum illecebrarum, quæ præcipites in errorem nos agunt, origines. Quid conſulimus? animi ægritudines, inexplebilem avaritiam, quæ nos devorat, ac ſemper mentem noſtram prævertit, ut, quod nobis utilius eſt, amplectamur; immoderatam ambitionem, quæ nos ſtimulat, atque ſemper ad honorum apices impellit; amaram iracundiam, quæ nos animat, ac ſemper ultionis cupiditatem irritat; noxiam libidinem, quæ efficit, ut malas voluptates conſectemur. Hoc noſtrum conſilium eſt, hi conſiliarii, hi domini. *P. Girouſt in Adventu, ſermo de fide.*

Quomodo ſe ſe plerique gerunt mortalium? Satis, ſuperque conſiliorum, deliberationum, ſedulitatis, diligentiæ, ut in mundo niteant, ut commodam, ac opulentam ſibi conditionem procurent, ut agros, & prædia ſibi comparent, ut immodicis ſumptibus indumenta, ſupellectilem, ſervorum familiam, ſolatia, ludoſque alant, & nutriant. Hic primus, vel ut melius dicam, unicus finis eſt, propter quem tot fiunt conatus, tot conſultationes habentur; propter hunc tot perferuntur labores, tot ſubeuntur pericula, tot traducuntur maria, itur, redditur, vigilatur, laboratur &c. Verum ut ſaluti conſulatur, quid capitur conſilii &c? *Idem.*

Sciam equidem, Dominus ait, hæc adeo male inita conſilia exſufflare, & diſſipare; illa non niſi in veſtrum excidium, veſtrumque caput recidant. Confundam prudentes ſæculi; tradam illos in ſenſum ſuum; ſinam illos in tenebris ambulare, ac ruere in abyſſum, unde nequibunt emergere .... Hoc quotidie videmus, atque experimur. Perperam conſilium capitur, idque non ſine propriæ conſcientiæ detrimento, & Deus ſuum adjicit etiam pro terrenis hiſce rebus maledictum; omnia evertit, ac deſtruit. Millies ſapientior, atque beatior ille eſt fidelis, qui ſingula, ut chriſtianum decet, revocat ad examen ad Deum confugiens, atque animum advertens iis rebus omnibus, quas Deo placuerit ipſum edoceri; evangelii dogmata audiens, iiſque in omni vitæ ratione auſcultans; hæc omnibus actionibus ſuis applicans, ut vero, certoque judicio ea, quæ licent, ab iis, quæ vetita ſunt, & quæ decent, ab iis, quæ minime decent, diſcriminet; erudiri cupiens, atque ad id legis doctores conſulens; denique nihil faciendum ſuſcipiens, niſi prius, uti David, exploratum habuerit, utrum hoc velit Deus; Dominique præceptis utens tanquam ſpeculo, ad quod omnia componat, quæcumque animus proponit, atque ut tuto ea in praxin redigere valeat. Non minima fidei, & religionis noſtræ utilitas eſt, habere regulas, quæ ſe ſe ad ſtatus omnes extendunt, atque ad omnes diſpoſitiones, quibus affici poſſumus, ut nulla occaſio ſit, ubi nequeamus, & ubi prudenter, & chriſtiane agere non debeamus. *Idem.*

Deus evertit falſa prudentiæ conſilia.

Prudens rationem, non affectum conſulit.

Prudentia rationis effectus eſt, ideoque quicumque inconſulto affectus ſuos audit, eiſque obſequitur, prudentis nomen non debet mereri, niſi fortaſſe carnalis prudentiæ, quam S. Paulus Dei inimicam appellat, quia detrectat ſe ſe ſubmittere primæ legi Dei, quæ ratio eſt, ſed ducem ſequitur ingenium ſuum, amorem proprium, propriamque libidinem. Perfecta prudentia, quæ chriſtiana prudentia eſt, Deum in deliberationibus conſulit; primæ hujus veritatis monita ſequitur, atque ſemper ante cætera divinam conſulit voluntatem .... Docet autem experientia, omnes hos pſeudoſapientes ſæculi in deliberationibus ſuis nunquam ſe ſe ad Deum convertere, neque unquam illum in conſilium accerſere. Nunquam in id intendunt oculos, quod lex Dei præcipit, quod ad illius gloriam refertur, quod proximi charitas, juſtitia, & veritas exigunt; ſed id unum, quod ipſorum intereſt, vel quod libidinem eorum poteſt explere. *P. Texier in Dominicali, ſermone pro octava poſt Pentecoſten Dominica.*

In Sapientiæ cap. 2. videre omnes hos mundi politicos, qui ſimul coeunt, ac fœdus ineunt, ut perdant innocentem, ac virum bonum opprimant; qui calumnias comminiſcuntur, ut honori illius nebulam offundant; qui lites eidem intentant, ut ejus rapiant bona, & qui extrema quæque audent, ut illi interitum inferant. *Circumveniamus juſtum, quoniam contrarius eſt operibus noſtris. Contumelia, & tormento interrogemus eum, morte turpiſſima condemnemus eum.* Quænam ſecreta eſt cauſa, propter quam hæ omnes artes excogitantur ad innocentem virum perdendum, & opprimendum: Invidia, quam concipiunt homines virtutem intuiti; dolor, eo quod ille ſuis non ſit obnoxius infirmitatibus; quod ille contemnit, quæ ab ipſis habentur in pretio; quod eorum impietatem perhorreſcit, atque vivendi ratione prorſus oppoſita efficit, ut magis eorum flagitia eluceſcant.... Hac de cauſa Spiritus ſanctus in Eccleſiaſtico declarat, a ſe longe majori in pretio haberi ſimplicem virum, cui nullus ineſt dolus, ut fallat, atque decipiat, quam acutiſſima ingenia, quæ non ſine conſcientiæ ſuæ detrimento, & cum divinarum legum contemptu, per fas, & nefas, quodcumque conantur, evincunt. *Idem.*

Carnis prudentia contraria eſt fidei, & evangelio.

Mundus nihil habet fidei, & evangelio magis oppoſitum, quam carnis prudentiam, ſuperbamque ſapientiam, de qua politici, & ſapientes mundi gloriantur; hanc, inquam, ſapientiam, quæ nihil eſt aliud, quam ſuperbia, diſſimulatio, dolus, & cæcitas. Infelix iſta ſapientia perdit quamplurimos, qui in ſpeciem quidem vitam frugi ducentes, ſocietatis officia ſedulo obſervantes, externam virtutis praxin exercentes, & famam proborum hominum a carnalibus, gravioribuſque flagitiis abhorrentium adſectantes alunt in corde phariſaicam prudentiam, ac fermentum, quod totam animæ ſubſtantiam corrumpit. Ideo Jeſus Chriſtus ab ipſo nativitatis exordio pueri ſimplicitatem inani, & cæcæ huic oppoſuit prudentiæ. Poterat ille quidem inter homines prodire, quin per infantiæ gradus traduceretur, & ſine ulla puerilium infirmitatum nota; ſed docturus erat pſeudoprudentes ſæculi, quomodo ſancta præſepis, & crucis ſtultitia inſanæ eorum ſapientiæ erat præferenda: ideoque per Prophetam ſuum inquit: *Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo.* Docebo illos chriſtianam infantiam, religioſam ſimplicitatem, humilem ignorantiam, docilem obedientiam meliorem eſſe omnibus ratiociniis, ſpeculationibus, ac diſcurſibus Philoſophorum. Hinc ille paſtoribus ſe primum manifeſtavit, quos nativitatis ſuæ teſtes haberet; quemadmodum poſtea piſcatores elegit, ut eſſent Apoſtoli, ac teſtes ſuæ reſurrectionis. *Specimina ſermonum pro Adventu pro die nativitatis.*

Hic fons eſt tot errorum, quos in deliberationibus ſuis homines committunt; ſed plerumque in primo Ethicæ chriſtianæ principio deficimus, quoniam pro fine temporalem nobis proponimus utilitatem, quin hanc referamus ad Deum. Quidquid recta ad hunc redigitur finem, perplacet; quidquid ab eodem abhorret, quamquam alioquin egregium ſit, faſtidit, & diſplicet. Aliquis hæc ſecum: ſi iſtud amplector conſilium, ſi hoc negotium amplector, ſi hac in re pecuniam colloco, ingens profecto lucrum inde percipiam, quod facile, brevi, ac ſine ullo periculo me locupletabit. Ita ſane; ſed dicit Deus, eos homines, qui adeo callidi ſunt, ut brevi diteſcant, innocentiæ ſuæ jacturam facere tot, brevi temporis ſpatio, divitias congregantes: *Qui feſtinat ditari, non erit innocens.* Prov. 28. Attamen hoc mihi percommodum eſt; hæc votorum meorum ſumma; conſcientia negatur, an ſecus, nihil intereſt; jam captum eſt; jacta eſt alea; ceſſandum non eſt. O deteſtabilem conſuetudinem! Fideles antequam aliquod capiatis conſilium, quæcumque ingruat occaſio, primum quidem coram Deo intentionem veſtram probate, vobiſque ſolidum finem proponite. *Maimbourg, ſermone pro feria ſexta poſt paſſionis Dominicam.*

Videt aliquis ſibi offerri beneficii alicujus occaſionem, quod hoc pacto ſeſe genere acquirere poſſet; videt etiam ſe brevi temporis intervallo inſignem quæſtum eſſe facturum, ſi quibuſdam propoſitis conditionibus det mutuam pecuniam; avaritia, & ambitio ſtatim facili, ac naturali motu animum jam pronum impellunt. Verum ne feceris, inquit conſcientia; non deeſt fœnus, ſimonia, injuſtitia; ſed fortunæ brachium tendenti deero? Hic igitur finis eſt; hæc cæcitas, quæ in mediorum electione invenitur; ſi minutos hos ſcrupulos moratus fuero, ait, qui ingentibus cœptis adverſantur; niſi contra inania hæc conſcientiæ tetriculamenta animum obfirmavero meum, atque ad ſuperſtitionem uſque religioſus fuero, aufugiet occaſio, quæ ſemel amiſſa ultra non revertetur. Agamus, quod intereſt; non deerit mox prætextus aliquis, & color, quo coram hominibus factum defendere valeam; neque deerit ratio, qua tandem, utili quadam conventione, conſcientiæ quoque abunde conſulam. Hæc vera eſt locupletandi via, & hæc tandem fit exitii cauſa. *Idem.*

Mundana prudentia omnes conſcientiæ ſtimulos ſuffocat.

Peculiaris mundanæ hujus ſapientiæ character eſt in ſcelere obdurari, & a nefariis conſiliis nunquam recedere, quodcumque in oppoſitum illi effulgeat lumen; necnon ſemper fines ſuos conſectari. Hoc palam hodie in Chriſtianis, idque omnibus in occaſionibus videtur. Ex quo aliquis ſibi utilitatem exempli gratia pro fine propoſuit, hanc tanta animi aviditate perquirit, ut non lex, non conſcientia, non ratio, non evangelium, non religio, non cogitatio aliqua prohibere valeat, quominus per fas, & nefas utilia quærantur. Utique; in politicorum conſiliis, etiamſi illinc religio pugnet, hinc avaritia, nullus dubitandi locus eſt, quominus huic victoria adjudicetur &c. *Idem.*

Mundani prudentia propriam [illegible]

Meminerimus, quid Dei filius dixerit; filios ſæculi in terrenis negotiis tranſigendis eſſe prudentiores, quam lucis filios in iis, quæ ad ſalutem pertinent. Qua in re monitos vos volo, ad hoc ut conſilia veſtra optime inſtruatis, ac ne in re tanti momenti erretis, vobis pro ſpirituali bono id tantum eſſe faciendum, quod politici agunt pro temporali. Videte quid agant. Certum, tutumque ſibi conſtituunt finem. Statuenda eſt, atque certa facienda, inquiunt illi, noſtra fortuna: & huic innixi fundamento ſuperædificant, & cogitant, quomodo actiones ſuæ cum propoſito fine conſentiant: cumque captum fuerit conſilium, illud exequi duntaxat ſatagunt, & in id omnem ita operam navant, ut nunquam deſiſtant, niſi prius voti fuerint

damnati

damnari. Hoc ipſum agamus; ante cætera ſolidum finem, & unice neceſſarium, quem habere opus eſt, conſtituamus; atque primum quidem pro principio, atque fundamento ſtatuamus opus eſſe, ut ſalvemur, & ſecundum oraculum ex ipſa profectum ſapientia nihil homini prodeſſe, ſi totum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur. His poſitis videamus, quanam inſiſtendum ſit via, ut ad finem hunc perveniamus, ac nobiſmet ipſis dicamus: *Quid facimus?* Quid facimus, ut magnum iſtud conſilium expleamus? Ad quid totius vitæ noſtræ cogitationes referuntur? ad quid exiguum hoc impendimus temporis ſpatium, quod nobis largitus eſt Deus, ut tanti momenti negotium procuraremus?.... Proh Deus! ut inordinatæ cupiditati ſatis faciamus, ut honoris umbram aucupemur, ut hominis gratiam captemus, ut parvi momenti lis nobis adjudicetur, pro nugis, pro ineptiis: *Quid facimus?* Vel potius quid minime facimus? Ullusne labor eſt, ſumptus, ſollicitatio, cura, quam miſſam faciamus? At propter cœlum, propter æternitatem *quid facimus?* Omnia nos morantur, faſtidimus omnia; & leviſſima quævis difficultas nobis obex eſt non ſuperabilis. Ubi mens eſt, ubi ratio, ſenſus, prudentia, judicium. Nunquid rationis eſt compotem eſſe hoc modo operari? *Idem.*

Mundi ſapientia eſt oppoſita ſapientiæ J.C. & habet principia prorſus contraria.

Neceſſe non eſt oſtendere, quantum ab evangelii ſapientia mundus abhorreat: ſcire ſatis eſt, illum uſquequaque pravis cupiditatibus eſſe corruptum, atque ſolum hoc non niſi tenebras proferre poſſe. Spiritus illius falſis tantummodo judiciis, inſaniſque argumentationibus fœcundus eſt, quæ nonniſi fallacem, diabolicamque ſapientiam, quemadmodum illam vocat Apoſtolus, poſſunt efficere. Satis patet mundum, cum propriam habere velit religionem, hanc ſibi pro libidine concinnare, ſibique eas, quæ ſibi maxime arriſerint, leges præſcribere. Ex his autem ſimulationibus quid prodire poteſt, niſi prudentia inimica Jeſu Chriſti, & evangelii, atque *ſapientia carnalis, & animalis*, quæ tuetur omnium voluptatum libertatem contra Crucem Jeſu Chriſti; quæ approbat injuſtitiam alieni boni retinendi contra illius paupertatem, & quæ ambitionem fovet contra ejuſdem humilitatem? Ecce quo tota redit mundi ſapientia, quæ proprie loquendo non aliud eſt, quam ſchola erroris, atque aperta inimica ſapientiæ evangelii, & veritatis, quam Jeſus Chriſtus edocuit. *Sarazin tomo ſecundo Adventus Sermone de Sancto Joanne.*

Qui fidei lumina ſequitur hic vere ſapiens eſt.

Chriſtianus, qui fidei lumina ſequitur, ſapiens, & prudens evadit propter juſtum, æquumque ſenſum, quem nobis tradit de mundo, mundique bonis hominum affectus ſibi captivantibus. Etenim cum maximus error, & religionis ſanctitati maxime nocuus ſit falſum judicium, quod de divitiis, honoribus, & voluptatibus fertur, cumque oporteat earum rerum veritatem exploratam eſſe, atque compertam, fidem unam habemus, quæ illis perſonam auferat, & quæ hæc omnia nobis exhibeat, qualia re ipſa ſunt: ita ut hæc probibeat, ne fidelis inani eorum ſpecie fallatur, neque ea vera putet bona, ideoque amanda, & conquirenda. Quis ambigit, utrum fides nobis hanc auferat faſcinationem, ideoque, utrum illi debeamus cognitionem eorum, quæ credenda, faciendaque ſunt, ſine qua chriſtiana religio merum eſſet politicæ inventum? *Idem, tomo* 1.

Pſeudo ſapientia exterioris virtutis habitum affectat, & gloriam uſurpat.

Quædam ſapientia eſt, quæ mera coram Deo eſt ſtultitia, quæ inane eſt phantaſma pietatis, vel exterior ſpecies quædam, quæ ſedulo religionis externum habitum præfert, cum hic prodeſſe poteſt, ut a voto noſtra cedant conſilia, & quæ haud hæſitanter ſacerrimas leges infringit, ubi noſtris cupiditatibus adverſentur: quæ jugiter dolos nectit, arteſque excogitat, ut virtutis auram cum ipſa criminis dulcedine tueatur; quæ ad mundum refert quidquid propter Deum ſe facere ſimulat, & quæ poſtquam fallaci lumine ſuo nobis perſuaſit, ut nihil habeamus antiquius quam hujus mundi felicitatem, neceſſaria ex hoc principio illatione nos cogit, ut omnia mundo, ac nobiſmet ipſis ſacrificemus. Hæc ſapientia Dei inimica eſt, inquit Apoſtolus ad Roman. 8. & omnes religionis leges evertit: *Sapientia carnis inimica eſt Deo; legi enim Dei non eſt ſubjecta. Ex ſpecimine orationum panegyricarum, panegyrico Sancti Ignatii.*

Vera ſapientia, & prudentia Chriſtiana.

Non deeſt vera ſapientia, quæ ſecundum fidei principia tantummodo operatur; quæ omnia ſocietatis officia ad illa chriſtianæ religionis referens, fideliter illis defungitur, quin negligat iſta; quæ nunquam recedit a medio, quod rite ſervandum eſt inter exceſſum relaxationis, vel ſeveritatis, rigoris, vel indulgentiæ, quod chriſtiana charitas ab omnibus exigit, & quæ ex rebus omnibus aliquem referens fructum, omnia ad Dei gloriam, noſtram ſanctificationem, fratrumque ſalutem traducit. Videtur non admodum difficile eſſe hanc prudentiam acquirere, poſtquam mundi Salvator illius nobis principia reliquit adeo ſolide in evangelio ſuo conſtituta, docens cæcam oraculis fidei ſubmiſſionem; mandatorum, & conſiliorum fidelem exercitationem; juge ſuaviſſimarum cordis affectionum ſacrificium; verum earum rerum omnium, quæ ſenſus alliciunt, & in ſæculo nitent, ac placent, contemptum. Hæc ſunt chriſtianæ prudentiæ inſtituta, quæ omnibus conveniunt hominibus, & quæ in omnibus evangelii paginis fuſe leguntur. *Idem.*

Omnes ſe prudentes judicant, verum non ſatis utrum aliqui minus unquam prudentes fuerint, quam horum temporum Chriſtiani.

Omnibus temporibus homines prudentiæ laudem adſectarunt; nemo unquam extitit, qui fateri vellet, ſe prudentia vacuum; ſeu tanta ſit gloria ſapientem haberi, ut illam abdicare pudeat; ſeu adeo turpe ſit non eſſe prudentem, ut hoc fateri idem ferme ſit, ac fateri ſe hominem non eſſe. Quomodocunque ſit, dicere poſſumus ex omnium virtutum numero præ reliquis univerſe unam hanc maxime adſectari, hoc vero præſertim ſæculo, quod ſapientiæ ſæculum dicitur, & quo quivis boni ſenſus, ac rationis regulas ſe cognoſcere, & diligentiſſime ſequi profitetur. Fateor equidem præter acumen, quo ſcite de editis in qualibet ſcientia voluminibus judicium fertur, fateor inquam, negotia nunquam majori, quam ætate hac diligentia tranſacta fuiſſe; mirum eſſe quos ſingulis diebus recentes inveniantur viæ ad propoſitum finem aſſequendum: qua ſolertia ea tegantur machinamenta, quæ ad illum obtinendum adhibentur, & qua arte, & dexteritate adhibeantur.... Verum tantum abeſt, quod hinc inferendum ſit, nos hodierna die admodum rationabiles, ac prudentes eſſe, ut mihi videatur nulla afferri poſſe magis aperta ad oppoſitum probandum argumentatio. Tandem enim liquido conſtat hanc illam eſſe, quam carnis prudentiam Sanctus Paulus appellat, quæ, cum eodem Apoſtolo teſte ſit Dei inimica, facere nequit, quominus ſpiritus prudentiam evertat. *Pater de la Colombiere tomo 3. Sermone 59.*

Vir ſecundum mundum ſapiens ſtatim ac aliquid cepit conſilii, oculos circumferens undique dignoſcere quærit, quinam ſibi obeſſe, vel prodeſſe valeant, ut illos in ſuas, ſi fieri poſſit, partes trahat. Attamen de Deo, ſine quo homines nec obeſſe poſſunt, nec prodeſſe, ne cogitatur quidem; de Deo, qui ſolus momento reparare poteſt afflictiſſimam quamvis fortunam, ac florentiſſimam perdere: qua in re eo imprudentiores ſumus, quia non ignoramus illum mirum in modum gloriæ ſuæ zelotem eſſe; & quemadmodum oblectatur eos tueri, qui ad ipſum confugerunt, ita ſolere inanem eorum confundere confidentiam, quam alii in ſua habent ſapientia. Ideo ille *reprobat conſilia principum*: Pſal. 32. non quod reprobet reges in illius tutelam ſeſe recipientes, ſed

quia enim illis non deſint plurima humana ſubſidia, infrequentius, quam cæteros, ad Deum confugere meminerunt. *Idem.*

Mira eucipere eſt, nire conſilio conſcientia conjunctas.

Hæc mira eſt mundanæ politicæ cæcitas, vel potius cumulus ſtultitiæ. Ut temporalia negotia ſibi cedant e ſententia, artibus utuntur Deo palam oppoſitis: credunt ſe votorum ſummam conſequi poſſe Dei gloriam lædentes, eumque tanquam adverſarium provocantes. Hoc agit non ille ſolum politicus, qui religionem reipublicæ utilitati cenſet poſtbabendam, aulicus, qui dolis, ac verſutiis fortunam ſuam debere gaudet, Judex, qui amicos ſibi conciliare cupit, alios miſeros efficiendo; verum etiam mercator, qui diteſcere feſtinans, vel etiam, ſi mavis, victum ſibi comparaturus, feſtis quoque diebus ultro, citroque commeantibus merces diſtrahit, & fallaci pondere, atque menſura vendit, qui bonas malis merces commiſcet, qui mentitur, & pejerat, ut plus æquo lucretur; artifex, qui feſtis operatur diebus; ſervus qui fidelis non eſt. Et profecto credimusne per hujuſmodi vias illuc pervenire nos poſſe, quo tendimus? Fierine poteſt, ut mens humana aliquid ſe, non adjuvante ſolum, verum etiam invito Deo, facere poſſe præſumat? Idne patieris Deus! qui ſubvertis eorum conſilia, qui in propriis viribus confidunt, favebis eorum conatibus, qui te lædunt, ut cupiditatibus ſuis ſatisfaciant? benedices conſiliis, quæ vetas, & quæ te dedecore afficiunt? Quinimmo hæc omnia conſilia in illos convertet, qui utuntur illis, de illis per ipſos ultionem ſumet, & efficiet, ut in proprio ſcelere ſuum nanciſcantur ſupplicium. *Idem.*

Qua conditione liceat hominis uti conſiliis, & prudentia, eum quo illis utendum ſit.

A chriſtiana religione nequaquam humana prudentia in negotiorum veſtrorum cura proſcribitur, & fas eſt omnibus humanis uti rationibus, quæ nulla in re Dei legem infringunt. Verum illud unum quam diligenter præcavendum eſt, ne omnis in rationibus hiſce confidentia conſtituatur, ita ut ad Deum omnibus in occaſionibus confugere negligatis. Vellem, ſaltem hæ curæ cœlum inter, ac terram dividerentur. Interdiu, noctoque animo veſtra verſatis negotia: non abnuo prudentiæ opus eſſe illis proſpicere; ſed memento, quid moneat Sapiens: *Prudentiæ tuæ pone modum.* Prov. 23. Prudentiæ huic fines ſtatuite, aliquid de jugi hac ſollicitudine remittite, in preces traducite partem hujus temporis, quod in conſulendo, atque deliberando tranſigitis. Oratio hæc, quæ nullam cum negotiis veſtris rationem palam habere videtur, non minus quam prolixæ conſultationes, illis eſt profutura. Munera illis affertis, qui vel auctoritate, vel opere vobis opem ferre poſſunt; ſi pauperibus erogaretis partem eorum, quæ viris hujuſmodi elargimini, munera profecto majorem vim obtinerent; pauciores in terris ſuffragatores quærite, & aliquem vobis in cœlo patronum comparate. *Idem.*

Præſertim de ſtatu amplectendo deliberandum eſt; ibi potiſſimum opus eſt prudentia.

Cum deliberavit aliquis de eo vitæ ſtatu, quem elegit, ſecum ille reputavit, utrum honeſtus eſſet, utrum honeſtum ſibi ſuppeditare poſſet victum, utrum nimiam aſſiduitatem, laboremque perquireret; at cogitavitne utrum illius officia ſine noxa obire poſſet, utrum in eo conſcientiæ ſuæ aliquid eſſet metuendum? Filius in eccleſiaſticum ſtatum impellendus eſt: ſtatus hic nihil nimis operoſum habet; immo facile præbet, unde lautius vita ducatur; ad ſummas etiam dignitates in eo patet aditus; tandem ille gravis non erit familiæ, ac primogenitus fiet locupletior. Verum ille ad ſtatum hunc non vocatur, immo indolem habet, ac ſtudia a ſtatus illius ſanctitate abhorrentia, periculum eſt, ne pereat; ſed hæc nullo in diſcrimine habentur; diceres ſalutem chimeram eſſe, obtineri, quin ne animus quidem illi advertatur; hanc vel negotium non eſſe, vel negotium hoc ad nos minime pertinere. *Idem.*

In ſalutis noſtræ negotio prudentia opus eſt.

Quid prodeſt, Fideles, nos a Deo ratione donatos fuiſſe, ſi hæc nobis inutilis eſt uni illi rei, propter quam donati fuimus, videlicet ut cœlum acquireremus? Heu! utimur, ut ita dicam, ratione, illam atterimus, abſumimus in puerilibus nugis. Ibi nos doctos gloriamur, ubi de nulla re agitur, quilibet honori ſibi vertit, aliis conſilia præbere, & rebus in omnibus non vulgarem prudentiam oſtendere; attamen in eo, quod caput eſt, deficimus, & cum agitur de æternitate, diceres, nos communi etiam ſenſu deſtitui. Hoc ſatis eſt, & ſuper ad vobis auferendas falſas eas præventiones, quæ vos tanto periculo objiciunt. *Idem.*

Unio ſimplicitatis cum prudentia.

Hoc nobis conſilium tradit Jeſus Chriſtus, *ſerpentis* videlicet prudentiam cum columbæ ſimplicitate eſſe conjungendam. Simplicitas cordis, quod Deo placere quærit, frangit conſilia dæmonis, & amoris proprii, qui nos in malum pellicere ſtudent: ſed pro ejus boni electione, ad quod noſmet ferri intelligimus, magna nobis eſt opus prudentia, eaque maxima eſt proprium ſenſum non ſequi. Nihil illuſioni minus obnoxium eſt, quam humilitas, & obedientia. Judicium proprium eſt dæmon meridianus, qui ſe lucis angelum ſimulat, ut nos præſertim, ubi de fide agitur, fallat: & in myſteriis divinis ſimplicitas ſpiritus, & cordis affectio longe præſtant menti nimis perſpicaci cum ſuperbo corde conjunctæ. Prout charitas deſtruit amorem proprium, efficit, ut in anima creſcat hæc divina prudentia, quæ illam docet verum bonum ab apparente ſecernere; id enim, quod bonus videtur zelus, re ipſa talis ſemper non eſt: cum plurimum habeat ardoris, modicum vero luminis, majus efficit malum, quam quod prohibere poteſt; & hoc malum tanto majus eſt, quo magis bono ſe agi motum arbitratur. *P. Dozenne in libro, cui titulus: Moralis Jeſu Chriſti capite extremo.*

Prudentia prima eſt neceſſaria qualitas, ut quævis negotia nobis accidant e ſententia.

Ut magni aliquod momenti negotium nobis accidat e ſententia, non paucæ requiruntur qualitates; mentis acumen requiritur, ut opportuna inveniantur conſilia, ſed neceſſarium quoque eſt judicium ad eadem ponderanda, antequam iiſdem utamur. Deinde calore opus eſt, ut capiantur, ſed non minus moderatio neceſſaria eſt, ut eæ omnes menſuræ, quibus eſt opus, ſerventur, & perſpicacia mentis, ut omnes effectus prævideantur. Si fortitudine opus eſt ad labores, & difficultates ſuſtinendas, & patientia ad exitum præſtolandum, nonne intellectu quoque opus eſt, ut de mediis eligendis deliberetur, & dexteritate, ut rite adhibeantur? Ita ſine prudentia nihil unquam e voto contingere poteſt. Alicui ſatis erit caloris, ut negotium aliquod aggrediatur, cui ſatis non erit frigoris ad præcipitem quamlibet feſtinationem inhibendam; unde accidit, quod diligentia in importunam migrat feſtinationem, & acumen in deſideriorum ſuorum impedimentis corrumpitur. Alter ſatis habebit ingenii, ut ea inveniat omnia conſilia, quæ ad agendum erunt neceſſaria, cui non ſatis erit prudentiæ, ut illa ſcite dijudicet, ac illis utatur. Alius ſatis erit perſpicax ut negotii alicujus progreſſum prævideat, qui ſatis non erit, ut eventum præſentiat. Quoſdam intueberis in theoreticis admodum gnavos, qui in practicis erunt ignavi; alios, qui recta capient conſilia, ſed eadem exequi non poterunt; alios, quibus non deerit diligentia, ut bonas arripiant occaſiones, ſimulac ſeſe offerent illis, quibus deerit judicium, ut illis utantur: huic ſatis animi eſt, ut difficillimum quodlibet aggrediatur, non ſatis conſtantiæ, ut in eo perſeveret. Hæc cauſa eſt, propter quam paucis perfecte e voto cedunt negotia propter alicujus neceſſariæ qualitatis defectum; ſed qui vere prudens eſt, poſtquam & omnia inierit conſilia, omneſque acceperit præcautiones, quas neceſſarias putat, eventum providentiæ committit ſciens, nihil præter voluntatem illius, cui ſe totum ſubmittit, accidere poſſe. *Liber, cui titulus: Conduite du Sage dans les differens etats.*

Prudentia, immoneri noſtri exercitatione, ac ſtatus officiis debet eniteſcere.

Quemadmodum in muneris noſtri exercitatione, & ſtatus, quem ſumus amplexi, obeundis officiis potiſſimum prudentiæ defectus eniteſcunt, ita in his maximus eſſe debet uſus prudentiæ chriſtianæ; qui enim, ut Chriſtianum decet, vitam vult inſtituere, motus

ſuum

ſuum neque conſiderat, neque exercet, niſi tanquam medium aliquod ad ſalutem operandam ſibi traditum a Deo, non autem tanquam inſtrumentum ad ſe quidem damusudum, ad illum vero lædendum: ita ut eodem perſungens potius, ut placeat Deo, quam ut hominibus ſatisfaciat, abhorret ab humanæ politicæ placitis, atque dolos, & verſutias evangelicæ prudentiæ toto cœlo oppoſitas deteſtatur. Immo neque prætermittit quidpiam, quod juſtis intentionibus ſuis velificetur; ideoque cavet quam diligentiſſime, ne in eos impetus erumpat, qui perſonæ, ac dignitati ſuæ poſſent officere. Omnibus actionibus ſuis, Sanctus Chryſoſtomus inquit, oſtendet, ſe intra veræ prudentiæ cancellos conſiſtere, ac ſerpentis prudentiam imitatus paratior erit bonorum, exiſtimationis, nominiſque jacturæ ſubeundæ, quam conſcientiæ ſuæ irretiendæ, & aliquid contra Dei honorem peccando; quemadmodum ſerpens non metuit totum corpus ſuum in diſcrimen adducere, dummodo caput, vitæ principium, tueatur. *Pater Haineuve, tomo quarto de Ordine ſermone* 22.

Prudentia exigit, ut deliberemur, antequam alicujus momenti negotium ſuſcipiamus.

Antequam momenti alicujus negotium aggrediamur, jubemur a prudentia nobiſcum, cum aliis, & præſertim cum Deo deliberare, ne temere nosmet illi implicemus, ac deinde nos id aggreſſos fuiſſe pœniteat. Itaque prudentia, quæ nihil inconſulti faciendum ſuſcipit, ſemper in conſilium rationem æque, ac conſcientiam accerſit, antequam quidquam conſilii capiat; etenim ſatis non eſt illi, Sanctus Bernardus inquit, fas eſſe aliquid, ut illud aggrediatur; ſed exploratum ſibi eſſe vult, utrum ſibi expediat, ac utrum deceat, & quemadmodum qui prudenter agere vult, propria doctus experientia cognoſcit ſe forraſſe magnis eſſe obnoxium erroribus, ubi ſe ipſum dumtaxat conſuluerit, & nullam certiorem eſſe prudentiam, quam de propria prudentia diffidere; illum non pudet, ab aliis edoceri, alienaque potius, quam ſua ſequi conſilia; ac tandem cum ex Scripturis audierit, omnes hominum cogitationes errori eſſe ſubjectas, eorumque prudentiam, ac prævidentiam ſæpiſſime falli, ad Deum præſertim ſe convertit, ut ab eo ſua poſcat lumina, ejuſque ſciſcitetur voluntates. *Idem*.

Vera ſapientia eſt rebus in omnibus Dei ſequi voluntatem, ubi innotuerit.

Cum fidelis in iis, quæ facit, id unum ſpectare debeat, ut Dei beneplacito obtemperet, atque illius expleat voluntatem, in omnibus deliberationibus hunc unum debet finem reſpicere. Debet igitur totum judicium, totamque diligentiam impendere in eligendis viis, quibus illuc facilius valeat pervenire, omnemque dexteritatem in repellendis obicibus, qui eidem poſſent obeſſe. Ideo ante cætera in id incumbere debet, ut hoc Dei beneplacitum agnoſcat, ac in id omnes perquiſitiones, ac meditationes impendat, jugiterque ob oculos æternam hanc habeat legem, ut ſeſe eidem conformet. Hæc tutiſſima eſt nunquam errandi ratio, dummodo ad illam exequendam æqua adhibeantur conſilia. *Idem*.

Mundi ſpiritus eſt prudentia carnis.

Certum eſt mundi ſpiritum in hoc poſitum eſſe, ut triplici huic ſatis faciat concupiſcentiæ, quæ peccati corpus conſtituit, & hominem prorſus carnalem efficit; quamobrem ſecundum Jeſu Chriſti, Apoſtolorumque loquendi rationem vivere ſecundum carnem, & vivere ſecundum mundum, unum & idem eſt; & qui præ cæteris melius vivunt, in evangelio ſæculi ſapientes, prudenteſque appellantur. Hinc in œconomi infidelis parabola, cujus aſtum laudibus dominus ipſius celebravit, quaſi prudenter egiſſet, additur: *Filii hujus ſæculi prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt*. Et quoniam quilibet ſuæ ſatisfacit concupiſcentiæ, cum fruitur bonis, honoribus, & voluptatibus hujus mundi, calliditas, qua ad illa ſibi comparanda mortales utuntur, illa eſt prudentia carnis, & mundi ſapientia, quam Sanctus Jacobus Apoſtolus *terreſtrem, animalem, & diabolicam* vocat, & quam *Dei inimicam* eſſe Sanctus Paulus teſtatur; quippe mundi ſectatores ſubdoli, verſutique ſunt, cum res agitur ſua, & cum eorum placita directe evangelicis adverſantur inſtitutis. *Ex morali chriſtiana* in Pater *lib.* 8. *ſect.* 4. *artic.* 3.

Hipocryſis pſeudo ſapientia mundi oppoſita evangelicæ ſimplicitati.

Nihil mirum eſt, ſi plerique boni, qui vitam ſuam ſecundum evangelicas leges inſtituere conantur, a mundi ſectatoribus contemnantur, atque in ludibrium traducantur. Ita enim Sanctus Gregorius loquitur, cum hæc explicat verba, quæ in libro Jobi leguntur: *Deridetur mundi ſimplicitas*: oſtendit, filiorum Dei ſimplicitatem, atque prudentiam prudentiæ filiorum ſæculi oppoſitam tanquam ſtultitiam, atque inſaniam traduci: *Mundi hujus ſapientia*, ait ille, *eſt cor machinationibus tegere, ſenſum verbis velare, quæ falſa ſunt, vera oſtendere, quæ vera ſunt, falſa demonſtrare. Hæc nimirum prudentia uſu a juvenibus ſcitur, hæc a pueris pretio diſcitur, hanc qui ſciunt, cæteros deſpiciendo ſuperbiunt, hanc, qui neſciunt, ſubjecti, & timidi in aliis mirantur: quia ab eis hæc eadem duplicitatis iniquitas nomine palliata diligitur, dum mentis perverſitas urbanitas vocatur. Hæc ſibi obſequentibus præcipit honorum culmina quærere, adepta temporalis gloriæ vanitate gaudere, irrogata ab aliis mala multiplicius reddere: cum vires ſuppetunt, nullis reſiſtentibus cedere; cum virtutis poſſibilitas deeſt, quidquid explere per malitiam non valent, hoc in pacifica bonitate ſimulare. At contra ſapientia juſtorum eſt, nil per oſtenſionem fingere, ſenſum verbis aperire, vera ut ſunt diligere, falſa devitare, bona gratis exhibere, mala libentius tolerare, quam facere, nullam injuriæ ultionem quærere, pro veritate contumeliam lucrum putare. Sed hæc juſtorum ſimplicitas deridetur, quia ab hujus mundi ſapientibus puritatis virtus fatuitas creditur. Omne enim, quod innocenter agitur, ab eis procul dubio ſtultum putatur: & quidquid in opere veritas approbat, carnali ſapientiæ fatuum ſonat*. Idem.

Mundanæ politicæ impietas.

Si intus, & in cute ſæculi ingenium explorabitur, liquebit non aliud eſſe quam dolum; quamobrem ſe ſe invicem ſupplantare ſubdole homines quærunt. Hæc tamen calliditas ſpecioſo, honeſtoque vocabulo tegitur, & vulgo dicitur prudentia; politica, cujus fundamentum eſt deteſtabile iſtud auctoris noviſſimorum ſæculorum placitum hujus ſcientiæ regulas præſcribentis: bonum eſſe virtutem ſpecie tenus acquirere, nullus enim inde fructus percipi poteſt; ſed periculoſam eſſe praxin illius, quippe quæ ut plurimum impedimento eſt, ne magna conſilia, ingentiaque cœpta fluant e ſententia. Hinc fluunt impia illa dogmata religionem publicæ utilitati poſthabendi; non laborandi de eo, quod juſtum eſt, ſed utilitatem unice inquirendi; ac demum non legem, non conſcientiam, non juſtitiam, ſed propriam dumtaxat rem conſulendi, qui ſcopus eſt finis, & ratio omnium deliberationum noſtrarum, & unica actionum norma. Impii, & deteſtabiles ſenſus, quos inſpirat, atque in praxin redigit mundana politica, & ſæculi ſcientia, quam jure Dei inimicam vocat Apoſtolus, quandoquidem religioni apertiſſimum bellum indicit. *Auctor Anonymus*.

Prava politicorum conſilia tandem in eorum exitium vertuntur.

Ut plurimum omnia politicorum conſilia, omneſque deliberationes in auctorum interitum vergunt. Pſeudo illi ſapientes Hebræi, qui cum apud Caiphsm conveniſſent, graviſſimum omnium ſcelerum decreverunt, mortem videlicet filii Dei, & ne, ajebant illi, regnum ſuum perderent, oculos religionis conſiliis clauſerunt, regnum ſimul, & religionem, ut Sanctus inquit Auguſtinus, amiſerunt. Mors quippe Jeſu Chriſti cauſa fuit, propter quam civitas ipſorum æquata fuit ſolo, templum dirutum, populi internecione deleti, & natio univerſa in exilium ejecta, ac in omnes terrarum plagas diſperſa. *Temporalia perdere noluerunt, æterna non cogitarunt, utramque*

perdi-

perdiderunt. Hic igitur vulgatus eſt terrenæ politicæ effectus, ſe ipſam confuſam videre, & propria doceri experientia, media, quibus utuntur, effectus intentionibus ſuis prorſus oppoſitos gignere. Et ratio eſt; quia ſe ſe irreconciliabilem profitetur Deus inimicum, atque in Scriptura ſe mundanâ hujuſmodi prudentiam reprobaturum, & perditurum: *Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. P. Texier in Dominicali octava poſt Pentecoſten Dominica.*

Errores, quos in deliberationibus ſuis homines contra prudentiam committunt.

In mundo mortales ratione utuntur eodem pacto, quo olim Judæi, ut Jeſum Chriſtum occiderent. In Synagoga de illius morte non quæritur; hoc jam pridem captum fuerat conſilium; deliberatur duntaxat de modo, quo illi quidem turpior, inimicis vero illius tutior mors inferatur: *Quid facimus?* dixerunt illi, quid agendum eſt, ut ultioni colorem aliquem prætexamus, atque juxta judicii formas hominem hunc de mortalium numero exturbemus? Accuſandus eſt, eo quod blaſphemaverit, populoſque ſeduxerit. Nonne quotidie hoc faciunt, qui mundi ſpiritum, ſenſuſque ſequuntur? Non quærunt, utrum concupiſcentiæ ſuæ deſideriis velificentur; ſed quomodo illam explere valeant, inquiunt. Non de peccato, ſed de peccati circumſtantiis deliberant? *Quid facimus?* Quid agendum eſt, ut huic ſatisfaciamus cupiditati? pecunia hominem illum corrumpamus. Quomodo familiam hanc opprimere poſſumus? quibus coloribus calumniam hanc diſſimulabimus? quibus utemur artibus, ut de inimico pœnas ſumamus? Verum juſtane eſt hæc oppreſſio? ultio hæc, vel calumnia licet? Non intereſt; hoc in quæſtionem ne vocatur quidem; de rei ſumma jam captum eſt: de additamentis duntaxat quærendum. Cupiditatem explendam eſſe, hoc ſtat; viæ tantum quæruntur, quibus malum callide fiat, ut recti ſpecies ſervetur. *P. Novet in meditationibus de Salvatoris Paſſione.*

Ut prudenter agas honeſtus ſemper ob oculos ſibi finis a verſari debet.

Quemadmodum ſcientia in omnibus certa quædam præſupponuntur principia, quibus nemo inficias eat, & quæ ita ſunt regula ratiocinationum, quæ de re in quæſtionem vocata fiunt, ut labefactari nullo modo poſſint; ita qualibet in deliberatione conſtans, & immutabilis finis ſtatuendus eſt, qui omnia regat conſilia, quin opinando aliquis inde audeat recedere. In principum conſiliis pro principio publicæ rei utilitas finis eſt ſibi proponendus. Occurrit grave aliquod negotium, de quo deliberandum eſt; bellum inferendum, fœdus percutiendum, pax ſtatuenda? Plures conſultiſſimi viri hac de re, quid cenſeat, in medium proferent; verum ne unus quidem erit, qui non affirmet conſilium ſuum publicæ utilitatis futurum, atque ad hanc tanquam ad ſibi propoſitum finem, in quo omnes conveniunt, referri. Quare viri boni, & qui chriſtianæ prudentiæ lumina ſequi volunt, ante cætera ſibi proponere debent ob oculos Dei gloriam, ſalutem ſuam, & publicam utilitatem, tanquam omnium deliberationum ſuarum finem. *Maimbourg in Quadrageſima.*

Mundana prudentia illi oppoſita, quæ eſt a Deo.

Mundana ſapientia abdicanda eſt, ſi divini ſpiritus ſapientia regi deſideramus: opus eſt, propria lumina extingui, ut illa divini ſpiritus recipiamus, quandoquidem inter utraque tanta eſt oppoſitio. Heu! nonne videmus, quomodo illa ſibi adverſentur in rebus dijudicandis, ac ſecernendis? Si propria tantum lumina conſulimus; fateor equidem, opes nobis bona videbuntur; honores, & voluptates ſummas apud nos habebunt illecebras, verum ſi hæc objecta nonniſi cum divini ſpiritus luminibus intueamur, quam longe aliud feremus judicium. Divitiæ non videbuntur amplius bona, ſed malorum omnium cauſa, quippe Deus ſemper in illas ſua jaculatur anathemata; in honoribus nihil niſi nihilum, & inane intuebimur; ac mundum ipſum contemnemus, & execrabimur; atque prout ſacra lumina in mentibus noſtris augebuntur, ita de creatarum rerum amore, ac pretio tantum peribit; eo quod vel minimum cœleſtis hujus luminis radium earum nihilum, & vilitatem nobis oſtendet. *Ex collectione ſermonum recentium, qui P. Champigni eſſe perhibentur. Sermone de corde novo.*

Falſa Herodis politica.

In Herodis perſona unum invenimus ex illis ſæculi prudentibus, qui in omni vitæ ſuæ ratione humanæ tantum ſapientiæ leges conſulunt, qui in actionibus ſuis non alium ſequuntur ducem, quam ambitionem ſuam, & qui ſæpe, ut noxium finem aſſequantur, nequiores adhibent artes. Hinc crudelis iſte princeps tantum innocui cruoris effudit, ut regnum, quod injuſte occupaverat, tueretur. Sed quam male omnia Herodis ceſſere conſilia. Magi ad illud non revertuntur, & Jeſus Chriſtus, cujus necem meditabatur, ex manibus ejus elabitur. O humana prudentia, quam cæca es in conſiliis tuis! *Lambert, homilia in feſtum Innocentium diem.*

Contentus eſſe non poteſt, qui pravis artibus finē ſuum eſt aſſecutus.

Ne pravas artes unquam adhibeas, ut votorum ſummam aſſequaris; parum enim honeſtæ viæ omnem auferunt guſtum utilitatis, quæ per illas percipi poteſt. Hoc unum cogita; ad quemcumque felicitatis gradum per fas, & nefas perveneris, nunquam futurum, ut conſcientia te illa pacifice perfrui permittat, & aculeos, quibus torqueberis, eo quod injuſte fueris adeptus ea, quæ tibi deerant, te longe miſeriorem effecturos, quam olim eſſes, cum eorum afficiebaris deſiderio. Etiamſi omnibus perſuaſeris, tuam agendi rationem crimine caruiſſe, hoc tibimet ipſi nunquam perſuadere poteris, & quotieſcunque videberis tibi honeſtus homo exiſtimari, talem te non eſſe ſtimulis ſuis redarguet conſcientia. *Liber, cui titulus: De filiorum educatione, a Joanne Pico editus.*

PUR.

PURGATORIUM.

Pœnæ, quæ ibi perferuntur; charitas erga defunctos; preces pro mortuis; & quidquid ad hoc pertinet argumentum.

MONITUM.

HAud operoſum erit copiam invenire, qua hic titulus compleatur. Multitudo librorum de Purgatorio agentium, & ſermonum in hoc argumentum elaboratorum præter ipſius argumenti magnitudinem ſatis latam aperiunt campum concionatoris quidem eloquentiæ, auditorum vero doctrinæ. Auctores complures integra edidere hujus argumenti volumina, & concionatores quidam octavas ejuſdem edidere. Id igitur unum inquirendum erit, ut concionis idonea eligatur partitio, & ea ſupellex, qua ſingula rite exornentur.

Animadvertendum tantummodo occurrit, ſub hoc titulo nos complecti & pœnas, quas animæ a corporibus ſuis ſeparatæ in Purgatorio patiuntur, & preces pro mortuis fundendas, ut excitemus fidelium charitatem ad opem illis ferendam, ne ſatis ſibi eſſe putent ſterili miſeratione duci, neque ſibi perſuaſum eſſe de veritate cruciatuum, quibus animæ in eo triſti loco torquentur, quin eas diſcant rationes, quibus ipſi hæc eadem tormenta valeant evitare.

Ne quid nimis proferatur hoc in argumento, quod per ſe ſatis patheticum eſt, & ad charitatis, atque miſericordiæ ſenſus excitandos ſatis appoſitum, ſemper diſtinguenda ſunt ea, quæ de fide ſunt, ab iis, quæ innituntur Doctorum ſententiis tantum, vel communi fidelium credulitati, vel revelationibus, aut apparitionibus, quæ ab auctoribus fide dignis afferuntur.

Sin autem probanda aſſumitur Purgatorii veritas contra Hæreticos, vel ſancta praxis pro mortuis exorandi, oſtendendum eſt, cujus ponderis ſit auctoritas traditionis ab immemorabili, & patrum, qui primis eccleſiæ ſæculis floruerunt, ſententia; probandumque, libros Machabæorum authenticos eſſe, & pro Scriptura ſancta habitos; atque oſtendendum eos locos, qui ex novo teſtamento afferuntur, a primis eccleſiæ Doctoribus de Purgatorio intellectos, explicatoſque fuiſſe.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Variæ concionum hujus argumenti ſtructuræ.

I. PUrgatorium proprie locus eſt, ubi juſtitiæ ſimul, & miſericordiæ Dei affinitas quædam habetur: *Miſericordia, & veritas obviaverunt ſibi; juſtitia, & pax oſculatæ ſunt*. Videlicet divinæ juſtitiæ ſeveritas apparet in magnitudine tormentorum, quibus in altera vita ponit animas in horribili carcere clauſas, ut, quod illi debent, perſolvant: hoc primum eſt hujus concionis punctum. Alterum eſt, ibi etiam Dei miſericordiam magis eniteſcere, quia viventibus facultatem, & adminicula tribuit applicandi meritum mortis, & paſſionum ſuarum, ut illius ſatisfaciant juſtitiæ, utque ſanctas animas eruant de his obſcuris carceribus per preces, opera bona, & ſuffragia, quæ hac mente offeruntur Deo.

Puoctum primum. Dei ſanctitas procul dubio inter illius attributa maxime terribile ſimul eſt, & maxime amabile; quoniam ne leviſſimam quidem pati poteſt maculam, quin illi, qui eadem pollutus eſt, neceſſitatem infligat eam vel aquis pœnitentiæ eluendi, vel in altera vita purgatorii flammis expiandi: ad hunc quippe effectum maximam juſtitiæ ſuæ ſeveritatem exercet, ne quid pollutum ingrediatur in cœlum, ibique infinitæ puritatis fruatur adſpectu. Quamobrem affirmo, purgatorium proprie theatrum eſſe, ubi divina juſtitia cum graviſſima prodit ſeveritate. Nam quamvis inferni ſupplicia infinite graviora ſint, ac magis terribilia; attamen non admodum mirum eſt, quod Deus extremum ſuæ juſtitiæ rigorem exerceat contra apertos hoſtes, ac rebelles, qui bonitatis ejus illecebris ſeſe dedere noluerunt; quod autem extrema utatur ſeveritate adverſus animas purgatorii, quod in illas rigide animadvertat, quin aliquid de juſtitiæ ſuæ jure remittere velit, hoc mirum eſt, efficitque, ut cum Apoſtolo dicam, horribile eſſe incidere in manus Dei viventis, poſtquam eum leniter negleximus, eique in hoc mundo, qui miſericordiæ ipſius regnum eſt, ſatisfacere, & maluimus expectare in altero, qui eſt regnum juſtitiæ. Porro tria peculiariter extremam hanc ſeveritatem oſtendunt. 1. Qualitas harum animarum, quæ ſunt ſubjectum, in quo ſupremus Judex ſuam exercet juſtitiam. Hæ ſunt ſponſæ illius, quibus nihil magis pretioſum habet in mundo; quas unice diligit, & quibus gloriæ thronos, æternamque deſtinat felicitatem. Hæ ſunt hæredes cœli, ad quod jus habent acquiſitum, quatenus filiæ; reteetum crimine vacuæ ſunt, vel ſi quæ crimina commiſerunt, hæc illis dimiſſa, & condonata fuerunt. Magnis virtutibus ornatæ ſunt; in bonis operibus ſeſe exercuerunt; inſignes de affectibus ſuis victorias reportarunt; de proximis, deque eccleſia perquam bene meritæ fuerunt; pro Dei gloria laborarunt; & nihilominus tanquam nocentes puniuntur, arctantur, in triſti loco concluſæ tenentur, & longe gravius mulctantur, quam in ſceleſtiſſimum quemque humana juſtitia animadvertere conſueverit. Quæ ſeveritas, qui rigor! 2. Hic oſtendenda eſt magnitudo pœnarum, quibus divina juſtitia illas damnavit: privatio Dei ad tempus; quæ pœna damni vocatur. Quem dolorem illis adferr hæc longinquitas & ſupremi ſui boni privatio! hinc pœna ſenſus, cujus inſtrumentum eſt ignis, qui incomprehenſibile adfert tormentum, ac denique utriuſque ſupplicii duratio. 3. Cauſæ, propter quas adeo hor-

ribilibus torquentur cruciatibus; videlicet ob expianda levia crimina, venialia peccata jam quoad culpam dimiſſa, defectus, quibus ſanctiſſimus quiſque vix vacuus fuit. Puncti hujus concluſio eſt magnum peccati horrorem concipere, extremam adhibere vigilantiam in minimis etiam noxis evitandis, curam expiandi illas potius per pœnitentiam in hac vita, quam in altera, ubi tota divinæ juſtitiæ ſeveritate punientur.

Punctum alterum. Dixi, ſi divina juſtitia in purgatorio omnem ſuam exercet ſeveritatem, miſericordiam ibi non minus enitescere; & quamquam vulgo dicant, alteram vitam eſſe tempus nocentium juſtitię, & ſupplicio deſtinatum, tamen Deus admirabilem ibi facit hujus miſericordiæ, & juſtitiæ conſenſum per auxilium, quod ſanctis hiſce animabus procurat fidelibus facultatem, ac modum præbens illis ſolatium afferendi, immo etiam illas ab his cruciatibus liberandi, vel ſaltem eorum diuturnitatem breviorem efficiendi. 1. Hoc probandum eſt Bibliorum auctoritate, Patrum conſenſu, & univerſali, & immemorabili eccleſiæ totius praxi. 2. Explicandum eſt, quam facile illis opem ferre valeamus, & quibus rebus; precibus, jejuniis, eleemoſynis, ad quæ alia opera bona omnia referuntur, & qua ratione non multo labore earum debita diſſolvere valeamus per indulgentias &c. 3. Hæc apparet miſericordia ex officiis, quæ illis a fidelibus præſtari jubet Deus, officiis charitatis erga omnes mortuos, officiis juſtitiæ erga conſanguineos, & eos, qui propter nos patiuntur, officiis gratitudinis &c.

II. 1. Rationes, propter quas animabus purgatorii ſolatium afferre tenemur. 2. Media, per quæ illud afferre & poſſumus, & debemus.

Quod pertinet ad rationes, hæ ad tres præcipuas redigi poſſunt. 1. Ibi agitur de Dei gloria, qui nonniſi invitus infeſtiſſimos punit hoſtes, quid igitur erit, ubi brachium illius continebimus, quod ille per juſtitiam ſuam exonerare tenetur ſuper ſanctas animas, quas unice diligit? ita eas precibus noſtris, atque ſuffragiis e luſtralibus flammis eripientes, ſtudiis illius favemus, gloriam ejus procuramus, deque ipſo perquam optime meremur. 2. Ratio altera eſt miſerarum harum animarum utilitas, quæ maximo flagrant deſiderio videndi Deum, qui ſupremum earum bonum eſt, & deſiderium hoc violentum, dilatum, retardatumque illis inexplicabile tormentum infligit: prætera pęna ſenſus torquentur, quam illis violentus infert ignis incomprehenſibili dolore omnem illorum penetrans ſubſtantiam. Triplici porro ex cauſa illis ſolatium afferre tenemur pro triplici affinitatis nexu, quæ ipſis nobiſcum intercedit. Prima eſt naturæ; parentes ſunt, fratres, cognati. Pater ille flammis uritur, donec ingratus, inhumanuſque filius voluptatibus vacat: *Dum ſuperbit impius, incenditur pauper* &c. Pſal. 10. Affinitas altera eſt amicitiæ. Quidam dicere poſſumus ſanctæ amicitiæ leges a nobis ſervari, cum illius, vel illorum obliviſcimur, quibus illam juravimus? Tertia denique religionis eſt; adeſt enim inter militantem, & purgantem eccleſiam quædam communicatio. 3. Ratio tertia ex noſtra deſumitur utilitate, Deus enim nobiſcum aget, quomodo ipſi cum aliis egerimus, ac permittet nos oblivioni tradi, ac derelinqui, ſi fratrum noſtrorum in terribili eo ſtatu fuerimus obliti, eoſque deſeruerimus &c.

Quod ſpectat ad media, quæ ſuppetunt nobis, opem ferendi animabus, quæ in purgatorio torquentur, atque illis aliquod procurandi ſolatium inter eas pęnas, quibus cruciantur, hæc ad tria potiſſimum rediguntur, quæ reliqua continent. Videlicet: 1. Miſſæ ſacrificium quod hac mente vel offertur, vel offerri jubetur: ſacrificium, quod cum ex parte ad hunc finem inſtitutum ſit, mirificam obtinet virtutem. 2. Preces, jejunia, eleemoſynæ, & omnia opera pęnalia, quæ, cum ſint ſatisfactoria, offerri poſſunt pro ſolatio earum animarum, quæ patiuntur. 3. Indulgentiæ, quæ illis applicari poſſunt, & quas adeo facile poſſumus lucrari.

III. *Sancta, & ſalubris eſt cogitatio exorare pro mortuis.* 2. Machab. 12. Sancta eſt: 1. Fluit enim ex principio ſancto, nempe charitate, quæ efficit, ut has ſanctas animas conſideremus tanquam amicos Dei; qui illum aliquando glorificabunt, qui fructum percipere poſſunt ex orationibus, & ſuffragiis, quæ effundimus pro illis, qui extrema neceſſitate laborant, & nihilominus ſibimet opem ferre non poſſunt &c. 2. Salubris eſt ſanctis illis animabus, quippe eas pęnis liberat, vel ſaltem illis affert ſolatium &c. 3. Utilis eſt viventibus, quia eorum auget merita, ac totidem ipſis in cœlo patronos conciliat, quot ex purgatorii flammis liberat, ac tandem illos in hanc adducit ſpem fore, ut Deus cum illis eadem ratione utatur, qua illi cum aliis fuerint uſi.

De rationibus, quibus impellimur ad opem ſanctis hiſce animabus ferendam, eaſque precibus noſtris levandas. 1. Miſerationis cauſa; incredibiles patiuntur pęnas; licet ignoti nobis eſſent, alieni, vel etiam inimiciſſimi, nos eorum miſericordia duceremur, ſi illos videremus humiliatos, omni malorum genere obrutos, & illis opem ferre poſſemus: ſed fratres ſunt, amici, noſtri ſimiles, agnati, nonne igitur vicem eorum dolere debemus? 2. Juſtitiæ cauſa: illi ſunt, qui de nobis perquam optime ſunt meriti, patres, matreſque, qui nobis vitam dedere, qui nos aluerunt, & inſtituerunt: amici, qui operam ſuam nobis præſtiterunt, cum maxime egeremus illorum auctoritate; nunc autem ipſis ope noſtra indigentibus hanc citra turpem injuſtitiæ notam poſſumus renuere? 3. Charitatis ſeu erga Deum, ſeu erga proximum cauſa: dicere licet ex omnibus charitatis actionibus, quas erga fratres noſtros poſſumus exercere, hanc maximam eſſe, utiliſſimam, Deoque acceptiſſimam. IV.

1. Nemo unquam magis Dei gloriam procurat, quam procurando liberationem animarum purgatorii, & earum beatitudinem accelerando. 2. Nemo unquam utilius propriæ conſulit gloriæ, & ſaluti, quia ſibi conciliat amicos, atque patronos, qui par pari referre conabuntur. V.

De magnitudine pœnarum purgatorii; tria nobis illas præbent cognoſcendas, ſimulque nos jubent miſereri ſanctarum animarum, quæ illis torquentur, atque omne illud adhibere ſolatium, quod poſſumus, malis, quæ ſuſtinent. 1. Quod purgatorii pœnæ toto cęlo vitæ hujus ſuperant pęnas. 2. Quod diutius vigent, quandoquidem ſententia communis eſt, non deeſſe, quæ plura ſæcula in horrenti eo carcere permanent, & patiuntur. 3. Quod animæ, quæ adeo gravibus pęnis excruciantur, impares ſunt, quæ ſibimet ipſis opitulentur. VI.

Miſeratio, qua afficimur erga miſeros, ex tribus ut plurimum rebus deſumitur, quæ in animabus purgatorii locum habent. 1. Ex merito patientis: quodnam vero ſanctarum animarum ſit meritum non latet. 2. Ex magnitudine malorum, quæ illas pati videmus. Heu quænam ſunt purgatorii tormenta? 3. Ex affinitate, quam miſer nobiſcum poteſt habere: at qui in purgatorio patiuntur, ſunt amici noſtri, conſanguinei, fratres &c. VII.

1. Tria Deum cogunt ſevere in has ſanctas purgatorii animas animadvertere; illius videlicet ſanctitas, quæ pati non poteſt aliquid pollutum ingredi in cęlum; juſtitia ejus, quæ exigit ut læſo numini ad extremum uſque quadrantem ſatis fiat; amor ejus, qui ſimilitudinem flagitat, & qui reformat, quidquid illis deeſt, per has flammas, quæ extremam animabus addunt perfectionem. 2. Tria nos viciſſim cogunt, ut, illis laborantibus feramus opem; amor videlicet, quo Deum proſequimur, cui nihil acceptius facere poſſumus, quam amicis ipſius opem ferendo, & eos quodammodo ex juſtitiæ ejus manibus eripiendo, pro illis ſatisfacientes; juſtitia, & gratitudo propter ea bona, quæ ab illis, dum viverent, cumulati fuimus; & demum amor, quem debemus Jeſu Chriſto, qui ſibi factum putat, quidquid boni fratribus noſtris facimus. VIII.

Spi-

IX. Spiritui perſuaſum eſſe debet, adeſſe purgatorium. Fides, ratio, populorum omnium conſenſus, & patrum omnium ſæculorum auctoritas id nobis perſuadent. 2. Sed cor excitari debet ad miſerationem, ut per eccleſiæ ſuffragia ſolatium afferat pœnis extremis, quæ illic perferuntur.

X. In chriſtiana religione triplex hominum genus invenio, qui varias ob cauſas nihilum conferunt ad animarum purgatorii *ſolatium*. Primi illi ſunt, qui eas pati non credunt; ſecundi, qui id credentes non moventur; tertii, qui & credunt, & moventur, ſed non utuntur legitimis, & efficacibus mediis ad ſolatium illis afferendum. In primo genere complector hæreticos, & quoſdam flagitioſos homines, qui nefaria obſtinatione purgatorii veritatem rejiciunt. In altero duros quoſdam, ſenſuque carentes catholicos, qui purgatorii veritatem confitentes non afficiuntur ea miſeratione, & zelo, quo procuranda eſt libertas animarum, quas Dei juſtitia ibi detinet in captivitate. In tertio tandem ingentem Chriſtianorum numerum, qui ſe hanc fidem, & hunc zelum habere gloriantur, ſed qui noxia negligentia non procurant illis auxilium, quod expectant. Pro triplici hac perſonarum varietate ſermonem partiri volo.

1. Contra primos devotionis hujus veritatem probabo. 2. Contra ſecundos pro virili devotionis hujus fervorem excitabo. 3. Contra tertios ejuſdem devotionis uſum, & praxin dirigam. *Sermo P. Bourdalove hujus argumenti*.

XI. De iis, qui deſunt charitatis officiis erga defunctos. 1. Alii nullum exercent charitatis actum erga mortuos; oſtendendum eſt, quam duri ſint iſti, ſine ſenſu, ſine gratitudine, ſine miſeratione. 2. Alii miſericordiam habent, & charitatem inordinatam; ſatis eſt illis effundere lacrymas, dolorem teſtari, in gemitus, & ejulatus erumpere, &c. 3. Alii denique charitatem habent ambitioſam, quam funebri pompa, magnificis elogiis, ſuperbiſque oſtentant Mauſolæis, &c. *Ex eodem in tertia parte ſermonis præcedentis, quæ eſſe poteſt integra concionis argumentum*.

XII. 1. Orare pro defunctis maximus eſt charitatis actus, quem erga proximum exercere valeamus. 2. Ex omnibus charitatis actibus facillime exerceri poteſt, propter diverſas rationes, quibus hoc facere poſſumus, quin multum detrimenti patiamur, & quin amittamus meritum omnium bonorum operum, quæ hac mente poſſumus offerre Deo.

XIII. 1. Fides jubet nos credere, eſſe purgatorium; hoc in priori parte oſtendemus. 2. Charitas nos jubet opem ferre animabus, quæ ibi a divina juſtitia retinentur, *Auctor ſermonum in omnia Ethica chriſtianæ argumenta ſermone primo octavæ mortuorum*.

XIV. Magnitudo pœnarum purgatorii in ea verba: *Miſeremini mei, quia manus Domini tetigit me*. Job. 19.

1. Dei manus repellit ſanctas animas, atque ad aliquod tempus removet a conſpectu ſuo. 2. Aggravatur ſuper illas, & graviſſima ſenſus pœna, igne videlicet, eas torquet. 3. Seſe ſuper eaſdem extendit, ut earum proferat ſupplicia, donec divinæ juſtitiæ prorſus ſatisfecerint. *Sermo ſecundus octava ejuſdem*.

XV. 1. Qui negligunt animabus ſubvenire in adeo urgenti neceſſitate, metuendi cauſam habent, ne & ipſi viciſſim negligantur, & ne diu acerbiſſimis purgatorii pœnis torqueantur. 2. Nemo majorem habere poteſt ſpem evitandi aliquando pœnas eaſdem, vel ab illis quam citius liberandi, quam qui operam tranſmiſerint alios liberaturi. *Idem ſermone tertio*.

XVI. 1. Oſtendere præſtantiam hujus charitatis præ aliis, quæ erga proximum exerceri poſſunt. 2. Oſtendere quodnam eſt meritum, & utilitas, quæ ex adeo ſublimi charitate nobis cedunt. *Idem ſermone* 4.

XVII. De Miſſæ ſacrificio pro mortuis oblato.

1. Altaris ſacrificium eſt expiatorium habens virtutem ſatisfaciendi juſtitiæ divinæ, cum pro mortuis offertur. 2. Quomodo applicandum ſit. *Idem ſermone ſeptimo*.

XVIII. De indulgentiis pro mortuis: *Beati miſericordes*. Matth. 5. 1. Beati, qui hunc miſericordiæ actum exercuerint, qui in hoc poſitus eſt, ut ſanctæ illæ animæ fruantur fructu meritorum Salvatoris, quia nequeunt Deo aliquid acceptius facere, & quod minori ſtet ipſis impendio. 2. Beati ſecundo, quia merentur, ut Deus illis eamdem procuret indulgentiam, quæ reciproce ſupremæ beatitudinis ipſorum perfruitionem accelerabit. *Idem ſermone ſexto*.

PARAGRAPHUS II.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

S. Auguſtinus librum edidit, cui titulus: *De cura pro mortuis*, ubi oſtendit orationem pro mortuis eſſe traditionem ab univerſa eccleſia receptam. Sancti Patres.

Idem ſermonem edidit *de igne purgatorii*, ubi docet, quinam purgandi erunt hoc igne, & quam gravis, atque intolerabilis erit hic ignis.

Idem *ſermon.* 32. *de verbis Apoſtoli* docet extra omnem dubitationem poſitum eſſe, quod eccleſiæ preces, ſalutare ſacrificium, & eleemoſynæ, quæ pro defunctorum animabus erogantur, illis ſolatio ſunt.

Idem *in Enchirid. cap.* 109. docet orationem hanc ſalutarem eſſe illis, qui dum viverent, meriti ſunt ejuſdem fructum poſt mortem percipere; hoc eſt, qui bene vixerunt, ſed qui levia aliqua habent crimina expianda.

Idem *in Pſalm.* 37. docet, quænam ſit magnitudo pœnarum purgatorii; & hoc ipſum oſtendit in libro *de vera, & falſa pœnitentia*.

Idem *ſerm.* 42. *de Sanctis* habet aliquid ſatis vehemens in hoc argumento, & addit nullum eſſe tormentum, quod cum illo valeat comparari, quod ibi perfertur.

Idem *libro* 21. *de Civitat. Dei*, ubi ſæpe loquitur de purgatorio, cap. 16. docet infantes ſtatim, vel paulo poſt baptiſmum mortuos, cum rationis uſu deſtituti ſint, & peccare nequeant, nequaquam purgatorii pœnas perferre.

Idem cap. 3. libri ejuſdem loquitur de temporalibus pœnis, quibus homines in hac, & in altera vita puniuntur.

Idem libro 50. homiliarum homil. 16. ſub finem docet rigorem ignis purgatorii parem fore multitudini, & gravitati peccatorum.

S. Gregorius explicans hæc verba Pſalm. 6. *Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me*, repræſentat magnitudinem cruciatuum purgatorii.

Idem libr. 4. Dialogorum cap. 39. 40. 41. Scripturarum auctoritate probat eſſe purgatorium, & animas inde liberari poſſe precibus viventium.

S. Athanaſius *quæſt.* 34. docet animas purgatorii ſolatium recipere ex precibus, quas fideles pro illis effundunt in cœtibus ſuis, & ex bonis operibus, quæ exercent.

S. Chryſoſtomus paſſim, ſed præſertim in homil. 40. in primam ad Corinthios eamdem oſtendit veritatem.

Auctor epiſtolæ, quæ Sancto Cypriano adſcribitur, & inter opera illius invenitur, oſtendit eadem eſſe inferni, & purgatorii tormenta.

Auctor, qui ſub S. Cyrilli nomine edidit epiſtolam in forma elogii S. Hieronymi, quæ invenitur inter opera hujus Patris tom. 9. oſtendit gravitatem ſuppliciorum, quæ in eo triſti loco perferuntur.

Origenes homil. 8. in Leviticum loquitur de igne purgatorii, ubi lignum, paleæ, & fænum, hoc eſt opera aliquem habentia defectum, & levia peccata, juxta Apoſtoli locutionem, ardebunt.

S. Dionyſius *libr. de Eccleſ. Hierarch. cap.* 7. loquitur de orationibus pro defunctis, & aliquibus cæremoniis, quas primi fideles in exequiis ſuis adhibere conſueverant.

S. Chryſoſtomus *homil.* 30. *in Epiſt. ad Philipp.* docet conſuetudinem pro mortuis orandi in Miſſæ ſacrificio eſſe traditionem apoſtolicam.

S. Hieronymus *Epiſt.* 26. *ad Pammachium* eum laudat propter eleemoſynas, quas erogavit pro requie

animæ

Digitized by Google

animæ conjugis ſuæ; cum Ethnicis ſatis ſit conſanguineorum ſuorum tumulos vario florum genere adſpergere.

Venerabilis Beda *in cap.4. ad Theſſalonicenſes* loquitur de purgatorio, deque officiis, quæ defunctis præſtanda ſunt.

S.Cyrillus Hieroſolymitanus *Myſtic.5.* docet, quam utiles ſint defunctis orationes, quæ effundontur pro illis.

S.Anſelmus *in Elucid.* docet minimam purgatorii pœnam majorem eſſe maxima, quæ in hoc mundo ferri poſſit.

S.Bernardus, *de quinque regionibus* tres locos aſſignat, quo animæ a corporibus ſeceræ mittuntur; paradiſum videlicet, purgatorium, & infernum.

Conſulto omitto ingentem ſanctorum Patrum, veterumque auctorum numerum, quos nimis longum eſſet referre, & qui tanta auctoritatis non ſunt in eccleſia, ac illi, quos memoravimus.

Aſcetici, aliique. Bellarminus præter tractatum de purgatorio in primo tomo controverſiarum, de hoc loquitur etiam tomo tertio Opuſculorum *de Gemitu Columbæ cap.19.*

Cajetanus *in Opuſc. tom.1. opuſc.23.*

Lucas Pinellus *tract. de altera vita.*

Petrus Caniſius *in opere Catechiſtico quæſt.9.*

Jacobus Hautious in libro, cui titulus: *Patrocinium defunctorum*, continet tres partes. Prima agit de veritate purgatorii, de magnitudine, & diuturnitate pœnarum, quæ ibi ſuſtinentur; altera de rationibus, propter quas illis ſolatium afferre debemus, qui illis addicti ſunt; ac tertia de mediis illis opem ferendi.

P.Monford Anglus latine edidit tractatum eximium de charitate erga mortuos.

P.Dionyſius Auger duos edidit tomos ejuſdem argumenti; quorum prior continet cauſas, propter quas animarum in purgatorio degentium miſereri debeamus.

P.Binet plures ante hanc diem annos ejuſdem argumenti librum edidit.

P. Antonius de S. Martino a Porta, e Carmelitarum familia, in libro, qui inſcribitur: *Les conduites de la grace, &c.*

Tractatus de effectibus peccati venialis, quod purgatorii pœnas meretur.

Raynerius de Piſis, verbo *Purgatorium*, theologice tractat, quidquid ad hoc pertinet argumentum.

P. Maucorps ſermone 13. de perfectionibus Dei juxta Leſſii mentem.

P.Ludovicus a Ponte in myſteriis fidei parte prima meditatione 26.

Dionyſius Chartuſianus *de Noviſſim. l.2 a cap.14. uſque ad 34.*

P.Guillelmus Stanihurſtus, *de Noviſſimis.*

P.Nicolaus Lancicius. *Opuſc.6. cap.10. & 11.*

Jodocus Andries *tract. de purgat.*

Laurentius Kepplerus de ſubſidio animarum.

Pædagogus Chriſtianus.

P.Novet in receſſu præparationis ad mortem, meditatione ſecunda pro die quinta.

P. Nepveu in tomo 4. chriſtianarum conſiderationum.

Concionatores nuperi, qui edidere ſermones hujus argumenti. P.Catillon in Adventu.

P.Bourdalove in ſermonibus.

Biroat in tertio tomo panegyricorum.

P. de la Rue de oratione pro mortuis, tomo 3. ſermonum.

Lambert in anno evangelico, ſermone pro die mortuorum tomo 7.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta parte tertia, tomo 4. myſteriorum integram habet octavam de charitate erga fideles, qui deceſſerunt.

P.Berier Capuccinus, & ipſe octavam edidit hujus argumenti volumine ſeparato.

P.Conſtantius, religioſus recollectus aliam habet cum octava Aſſumptionis B.V. conjunctam.

Specimen ſermonum pro Quadrageſima pro feria 5. hebdomadæ quartæ. Primum, alterumque argumentum ſunt pro mortuis, & aliud etiam in ſpecimine pro Adventu.

Qui hujus argumenti collectanea ediderint non alios reperio præter Granatenſem, & Lohner.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me. Jobi 19.

Ab infantia mea crevit mecum miſeratio, & de utero matris meæ egreſſa eſt mecum. Idem, cap. 31.

Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ adverſaris mihi. Idem, cap. 30.

Mirabiliter me crucias. Idem, cap.10.

Dum ſuperbit impius, incenditur pauper. Pſal.10.

In requie mortui requieſcere fac memoriam ejus, & conſolare illum in exitu ſpiritus ſui. Eccli.38.

In ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu. Zach.9.

Spes, quæ differtur, affligit animam. Proverb. 13.

Sancta ergo, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis ſolvantur. 2. Machab. 12.

Non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem. Matth. 5.

Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Idem, ibidem.

Quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei neque in hoc ſæculo, neque in futuro. Idem, cap. 12.

Quod uni ex minimis meis feceritis, mihi feciſtis. Idem, cap. 25.

Eadem menſura, qua menſi fueritis, remetietur vobis. Marc.4.

Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; ut, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Luc.16.

Uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis probabit . . . Ipſe autem ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem. 1. ad Corinth. 3.

Mementote vinctorum. Ad Hebr. 13.

His, qui in carcere erant, ſpiritus veniens prædicavit. 1. Petri, cap.3.

Non intrabit in eam (nempe in cœlum) aliquid coinquinatum. Apoc.21.

Tranſivimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium. Pſalm.65.

Exempla, vel figuræ eorum, quæ ad animas purgatorii pertinent ex veteri, novoque teſtamento decerpta.

In ſecundo Machabæorum libro legimus, inſignem Judam Machabæum collatione facta miſiſſe duodecim mille drachmas argenti Jeroſolymam, ut Domino piacularia offerrentur ſacrificia pro illis, qui pugnantes in prælio ceciderant. Id narrat Scriptura non ſimpliciter tantum, quin illud probet, ſed etiam celebrat, & commendat dicens: *Sancta, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis ſolvantur.* Ex hac autem hiſtoria inferendum eſt, non ſolum Judam Machabæum credidiſſe purgatorium, ſed hanc generalem fuiſſe omnium Judæorum fidem; quandoquidem unanimi conſenſu tantam argenti vim contulerunt, ut offerrentur ſacrificia pro militibus, qui in acie occubuerant, atque per illa eorum peccata remitterentur. Exemplum Judæ Machabæi, qui orationem pro mortuis inſtituit. Cæterum, quis melius noſſe poterat conſuetudinem, & praxim veræ religionis, quæ tunc erat Judaica, quam Judas Machabæus ſummus Sacerdos, & Pontifex, magnus ſuperſtitionis inimicus, & primus divinæ legis zelator? Exemplum hoc adeo bene expreſſum ſufficere debet, ut oſtendatur,

datur, hunc morem fuiſſe, atque religionis articulum apud Judæos, non ſecus ac hodie eſt.

Quid fecerit ſummus Pontifex Aaron ad Dei iram placandā.

Summus Pontifex Aaron videns Deum irritatum contra populum ſuum de terræ viſceribus elicuiſſe ignem devorantem, quo jam ultra quatuordecim capitum millia fuerant abſumpta, miſericordia ductus accurrit in medium populi, quem ignis adhuc abſumere pergebat, obtulitque Deo thus, & ſacrificium, mediuſque ſtans mortuos inter, ac vivos, preces effudit pro populo, & plaga deſiit: *Obtulit thymiama, & ſtans inter mortuos, ac viventes pro populo deprecatus eſt, & plaga ceſſavit.* Numer. 6. En o Sacerdotes Domini, quo zelo, & miſeratione acti eſſe debetis, fidei lumine videntes innumeram multitudinem animarum inter purgatorii flammas ardentium, & non ſacrificia, non ſacerdotes, non aram habentium, ut offerant Deo hanc propitiationis, & expiationis hoſtiam, quæ illius lenit iracundiam: veſtrum, quibus Salvator contulit characterem offerendi hoc ſacrificium pro vivis, atque defunctis, veſtrum inquam eſt, imitari magni illius Pontificis factum ob finem imponendum plagæ, quæ purgatorii animas affligit, & flammas, quibus miſere vorantur, extinguendas.

Deus prohibuit Moyſem, ne pro populo oraret: hic autem e contra jubet pro animabus purgatorii preces effundi.

Moyſi preces effundenti pro populo, quem Deus illi regendum commiſerat, Dominus inquit: *Dimitte me, ut iraſcatur furor meus.* Hic vero prorſus oppoſitum accidit; vult enim, nos precibus laborare pro animabus illis, quæ ſibi chariſſimæ ſunt, & partem populi ſui conſtituunt. Placet illi, nos juſtitiæ ipſius preces, eleemoſynas, & ſacrificia pro illarum libertate offerre. Quid fieret, ſi modo aperiret nobis Deus magnam hanc ſcenam, tragicumque purgatorii ſpectaculum, ita ut auribus noſtris acciderent clamores, & ejulatus, quos animæ illæ de carceris ſui ſinu indeſinenter emittunt? Vos proculdubio caperet miſeratio, vos, qui ſiccis oculis videre non poſſetis chirurgi dexteram novacula ad crus amputandum miſero cuipiam armatam, vos, qui miſerum ad crucem trahi videre non poſſetis, quin præ horrore inſiendereetis: eheu! ſi has animas inter ſupplicia ſua verſari videretis, nunquid minus miſericordia afficeremini? Nunquid earum tormenta leviora, & pœnæ magis ferendæ viderentur? Heu! quænam ſunt animæ illæ? nunquid illas ignoratis? &c.

Ingratitudo Pincernæ Pharaonis, qui oblitus eſt Joſephi.

Fertne poteſt ille Pharaonis miniſter, cujus ingrati animi vitium quadrageſimo Geneſeos capite nobis exhibetur? Fuerat ille in vinculis, & carcere cum Joſeph; ab hoc certiſſimum acceperat vaticinium futurum, ut quamprimum liberaretur, & cum Pharaone rediret in gratiam; atque in mercedem Joſeph illum popoſcerat tantum, ut recordaretur ſui, cum coram rege miniſtraret illius benevolentiam iterum adeptus: *Tantum memento mei.* Hoc unum a te expecto, dixit ille pincernæ, ut officio tuo redditus coram Pharaone mei miſerearis, & coneris illi ſuadere, ut me ex hoc carcere educat, quo crudelitas, atque injuſtitia me redegerunt: *Ut ſuggeras Pharaoni, ut educat me de iſto carcere.* Geneſ. 40. Ingratus hic ſervus vix ex compedibus egreſſus, & cum Pharaone reverſus in gratiam novo proſperitatis ſuæ fulgore deceptus obliviſcitur ſtatim beneficiorum, quæ recens acceperat. Libertatis dulcedo in eo delet memoriam ejus, cui eamdem debebat, & Joſeph benefactor illius, cui in grati animi ſignum celerem promiſerat liberationem, languet adhuc duos integros annos in carcere: *Et tamen ſuccedentibus proſperis præpoſitus pincernarum oblitus eſt interpretis ſui.* En imago tua, o Chriſtiane; te ipſum agnoſcis? Heu! toties patri tuo dixiſti, te nunquam obliturum illius; toties illi dixiſti, nihil tibi antiquius fore ſalute illius; ille tibi adeo tenere commendaverat, ut æs alienum a ſe conflatum diſſolveres, ut quam primum poſtremam ſuam voluntatem exequereris, ut requiem animæ ſuæ quam diligenter curares. Fili mi, nunc tibi extremum vale dico; tibi bona mea, & cor lego: *tantum memento mei*, fili mi, *cum bene tibi fuerit, & facias mecum miſericordiam, ut ſuggeras Pharaoni, & educat me de iſto carcere.* Hoc unum a te peto, ut inter vitæ delicias, quibus poſt me es perfruiturus, *cum bene tibi fuerit*, non obliviſcaris, quid tibi ſim; neque mihi deneges, quod mortalium noviſſimo debes: *& facias mecum miſericordiam*; ut precibus tuis placatum mihi præbeas ſupremum judicem æternitatis meæ, ne magnus hic Deus diutius in hujus carceris ſqualore me detineat; *ut educat me de carcere iſto, &c.*

Ingratitudo fratrū Joſeph nō eſt nequior ingratitudine eorum, qui ennos, genitorū clamoribus non moventur.

Animabus in purgatorio patientibus idem ferme accidit, quod eidem Joſeph ferenti prandium fratribus ſuis pecora ducentibus in agro. Sumpſerunt illi quidem panem, & vinum, quod illis obtulit, poſtmodum vero ingrati beneficio contumelias rependentes illum tunica exuerunt, & in arentem ciſternam demiſerunt. Illic adoleſcens concluſus orabat fratres, ut ipſum de hoc carcere educerent abſque eo, quod fletus, lacrymæque flectere poſſent cor eorum, & in illis naturæ ſenſus excitare. Hæc actio Prophetæ Amos adeo inhumana viſa eſt, ut mala imprecatus fuerit fratribus, qui omnem humanitatis ſenſum abjecerant, qui obſonantes, & comedentes ea, quæ ſibi frater attulerat, obſtruebant aures precibus ejus, quin doloribus illius afficerentur: *Bibebant vinum in phialis, & nihil patiebantur ſuper contritione Joſeph.* Hæc eſt hypotipoſis eorum, quæ accidunt in purgatorio degentibus. Fruſtra, ut Joſeph, queruntur, fruſtra fratrum, amicorumque opem implorant; homines queſtibus eorum aures obſtruunt, & malis ipſorum minime afficiuntur; ſeu filii eorum adierint uberem hæreditatem, ſeu labore manuum ſuarum, & faciei ſudore veſcantur, illos tamen in eo carcere langueſcere, & inter flammas comburi ſinunt.

Alluſio ſuod Joſephi infelicitaté, & iſtorum ejus ingratitudinem.

Joſeph exutus erat veſtibus ſuis, in veteri ciſterna concluſus erat; & interim fratres illius liberrime ſuper caput ejus comedebant, & lætabantur: *Et ſedentes manducabant.* Geneſ. 37. In hoc autem crudeli facto illud acerbiſſimum eſt, quod iidem iſti fratres auctores erant, & cauſa calamitatis illius. Ipſi expoliaverant illum, ipſi illum in hoc obſcuro carcere concluſerant, & nihilominus, ut crudelitati accederet cumulus, ſuper caput illius lætabantur. Triſtes animæ, quæ experimini crudelem captivitatem, ad quam vos redegerunt fratres veſtri, heu! ſi hi nunquam vobis fuiſſent conſanguinei, fortaſſe non eſſetis in ea miſeria, in qua eſtis. Illi ſunt cauſa peccatorum veſtrorum, cur non erunt etiam pœnarum veſtrarum? Interim commeſſantur, & obliguriunt ea bona, quæ illis vos reliquiſtis, & in ſudore frontis veſtri illis eſtis adepti. Nonne igitur, o crudeles conſanguinei, inevitabilis vos urget neceſſitas, ut miſereamini ſtatus eorum, & conemini illis præbere Deum propitium, & miſericordem?

Quid acciderit tribus pueris in fornace Babylonis.

Narrat ſacra Scriptura, Nabuchodonoſor ingenti ſtupore fuiſſe perculſum, cum vidit ea in fornace, in quam ſuo juſſu ſuccenſam tres pueros conjecerat, eo quod ſtatuam ipſius adorare noluerant, quartum apparere ſimilem filio Dei: ubi Sanctus Bonaventura inquit, Jeſum Chriſtum pati cum animabus patientibus, iiſdem involvi flammis, ſocium eſſe pœnarum earumdem, cumque ipſe earum caput ſit, illæ vero ipſius membra, in partem accedere omnium paſſionum, & affici doloribus omnibus, quibus illæ afficiuntur. Sed per aliam rationem ſublimiorem, & ex S. Paulo Apoſtolo deſumptam, Jeſum Chriſtum pati in harum animarum perſona, ac eſſe quodammodo in ſtatu violento propter beatitudinis earum dilationem, & gloriæ retardationem. Debemus igitur reſpicere Jeſum Chriſtum in perſona fratrum noſtrorum captivorum in flammis illis, & de ſervitute eripere eum, qui nos a morte liberavit. Nonne ergo debemus iiſdem oculis reſpicere has animas, quæ extremis torquentur ſuppliciis in purgatorio; quoniam Jeſus Chriſtus reſidet in illis, & tanquam ſanctis, & tanquam pauperibus, & tanquam patientibus.

Appli-

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Deus in purgatorio animam perficit tanquam ſuam imaginem.

EGo calabo ſculpturam ejus, & auferam iniquitatem illius. *Zachar.* 3. Deus per Zachariam dicit, ſe extremam admoturum eſſe manum imagini, quam ſculpſit, atque ita emundaturum illam ab iniquitatibus ejus. Ut hæc verba applicentur animæ in purgatorio patienti, animadvertendum eſt, animam in hac vita rudi, ut ajunt, minerva cælatam fuiſſe per pœnitentiam, quæ deleverat culpam, & partem pœnæ peccatis illius debitam; ſed quoniam hæc nondum omnino expiata fuerant per fructus dignos pœnitentiæ, dixit Deus, opus eſt, ut iterum cælum adhibeam hanc perfecturus imaginem, eique extrema ſimilitudinis meæ lineamenta impreſſurus: *Ego calabo ſculpturam ejus;* quaſi peritus ſculptor, qui marmoream ſtatuam, quam primum quidem informem cælaverat, & ad unguem iterum expolit. Divinæ ſanctitatis rudi forma delineamus tantummodo imaginem perfecte in nobis exprimendam, ſed imperfectiones noſtras funditus non convellimus, neque pœnitentiæ cælum ad ipſas uſque radices immittimus. Eheu! Deus iterum manum admovet huic operi neglecto, & imperfecto, donec animam hanc perfectam efficiat ſuæ ſanctitatis imaginem.

Prorſus obliviſcimur animarum defunctorum.

Oblivioni datus ſum, tanquam mortuus a corde. Pſalm. 30. Cardinalis Cajetanus ait, mortuos a corde eos eſſe, qui ſunt in purgatorio: *Qui vivunt in chartis, vivunt in ore, vivunt in ſepulchris, ſed mortui ſunt in corde.* Nam quamvis vivant in chartis, & libris, qui eorum meminerunt, in ore illorum, qui de ipſis loquuntur, & in cippi ſepulchralis epitaphio, quod eſt vitæ eorum compendium, mortui ſunt in corde filiorum, conſanguineorum, amicorumque ſuorum, qui obliviſcuntur promiſſionum, quibus ſe illis poſt obitum opem laturos receperant: quam ob rem animæ iſtæ jure per os regii Prophetæ conqueruntur, ſe oblivioni datas eſſe tanquam mortuos, de quibus non cogitatur amplius; ita ut nemo eorum infortunii amplius miſereatur. *Oblivioni datus ſum, tanquam mortuus a corde;* hoc eſt ſe mortuas eſſe in cordibus viventium, a quibus derelictæ ſunt: *Et non dixerunt, qui præteribant, benedictio Domini ſuper vos.* Pſalm. 128. Cognati, & affines, qui ſæpe per cœmeteria pertranſeunt, ſuper eorum ambulant ſepulchra, quin cœleſtem ipſis benedictionem precentur.

Leges amicitiæ nos cogunt omnino defunctis ſubvenire.

Omni tempore diligit, qui amicus eſt. Proverb. 17. Hoc eſt: adverſitas, abſentia, & mors nunquam debent imminuere benevolentiam amici erga amicum; unde inferendum eſt, noſtram erga defunctos amicitiam triumphare debere de morte, ac vivere etiam poſt obitum eorum, ideoque nos gratitudinis, & juſtitiæ legibus teneri, ut eis ſubveniamus..... Quod ſi tenemur ſuccurrere fratribus, & amicis egeſtate laborantibus, quanto magis tenemur opem ferre ipſis in purgatorio patientibus, ubi in extrema ſunt neceſſitate, & ubi ipſi ſibi opitulari non poſſunt. Ardent in flammis voracibus, quas ipſi nequeunt extinguere; vincti ſunt catenis, quas perfringere nequeunt; incomprehenſibilia patiuntur tormenta, quibus ſe ipſos nequeunt liberare.

Tot nobis in cœlo amicos comparabimus, quot animabus in purgatorio opē tulerimus.

Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Luc. 16. Conſilium hoc tradidit olim mundi Salvator; comparate vobis amicos, qui, cum diem extremum obieritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Divites amicitiam defunctorum acquirite, pro illis eleemoſynas erogantes; pauperes illorum amicitiam redimite precibus, & ſuffragiis. Vos, quicumque eſtis, cujuſcumque ſtatus, & conditionis, offerte pro illis pœnas, labores, & omnia opera bona, ad quæ veſtræ vos obligat conditionis officium. Illi fient vobis totidem amici, & patroni, qui jugiter in cœlo pro veſtra ſalute Deum miſericordiæ ſollicitabunt: totidem oratores, qui cauſam veſtram perorabunt: verbo, totidem amici, qui cauſam veſtram ſuſcipientes pro libertate veſtra laborabunt in grati animi argumentum ob inæſtimabile beneficium, quod a vobis receperint. Credent illi ſibi & favorem, & vim omnem eſſe impendendam in gratiam eorum, qui ſibi precibus, & ſuffragiis fuerint opitulati.

In purgatorio nobiſcum id fiet, quod ipſi aliis fecerimus.

Serve nequam, nonne oportuit & te miſereri conſervi tui? Matth. 18. Ita Deus aliquando exprobrabit eos, qui miſerti non ſunt fratrum ſuorum opem illorum implorantium miſero in ſtatu, in quem redacti ſunt. Eo pacto, quo cum illis egiſtis, vobis agetur aliquando, ſi ita felices eritis, ut ex eorum numero ſitis, qui in gratia Domini moriuntur, & quibus temporalibus dumtaxat pœnis expianda ſunt peccata, quæ commiſerunt. Nihil vobis remittetur eorum, quæ divinæ juſtitiæ debetis, atque ſeveriſſime in vos animadvertetur. Heu! hæc ratio nonne ſatis valida eſt, ut corda excitet noſtra ad miſerationem erga animas purgatorii? A nobis reſpiciendæ ſunt tanquam in eo ſtatu, in quo & ipſi futuri ſumus, atque earum ignea, & flammæ conſiderandæ ſunt tanquam nobiſmet ipſis præparatæ. Tunc vellemus, alios noſtri miſereri, ab aliis divinæ ſatisfieri juſtitiæ pro pœnis, quæ criminibus noſtris debentur: foveamus in anteceſſum hos eoſdem ſenſus erga afflictas animas; ad id noſtra nos impellit utilitas: *In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis.* Matth. 7. Si habueritis charitatem erga illas, ſuſcitabit Deus eos, qui erga vos charitatem habebunt.

Sanctæ illæ animæ opem noſtram implorant, ut pro illis ſpondeamus.

Vim patior, reſponde pro me. Hoc nos ſanctæ illæ animæ orant. In crudeli hoc carcere violento dolore torqueor; reſponde pro me, & mihi te vadem præſta. Fruſtra ad Deum confugiunt. Hic illas non audit, renuitque applicare ipſis mortis, ſanguiniſque ſui merita. Quomodo, inquiunt, hic homo Deus cautio mea ſit, quandoquidem ipſe me retinet in hoc carcere, & ille jubet me pati? *Quis reſpondebit mihi, cum ipſe fecerit?* Quomodo ille erit ſponſor meus, quoniam eſt creditor meus? Se igitur terram verſus convertunt animæ iſtæ, & ad unumquemque noſtrum confugiunt oraturæ, ut pro illis reſpondeamus. Creditor hic ſcit, vos ſolvendos non eſſe; attamen non rejiciet ſponſionem veſtram, quippe non deeſt vobis bonorum operum veſtrorum theſaurus, quæ illius adjuvante gratia ſemper facere potеſtis. Captivis ubi æterna aliquam afferre poteſtis opem, haurientes ex fonte inexhauſto meritorum, & ſatisfactionum Jeſu Chriſti.

Pœna, quæ his animabus infert Dei privatio.

Mutatus es mihi in crudelem, inquit S. Job c. 30. Videtis, Deus, mihi in crudelem mutatus; tuus ſum, te unum cupio, te ſentio in anima mea, & te non video, neque poſſideo. Eſſe ſimul, & ſeparatum eſſe; ſperare; cupere, anhelare, amare, nec obtinere poſſe, quod amatur, ac ſe ab illo, qui amatur, exagitatum videri, & non ceſſare, quamvis amet, & patiatis: Ferrea corda! non quæro a vobis, quid de hoc ſupplicio ſentiatis: *Da amantem, & ſentit, quod dico.* Dolor, quod Deum ſuum diligat, & judicabit, cum earum fidelium dolor adeo efficax ſit, & ab amore adeo tenero, & vehementi productus, nihil aptius eſſe ad hominum miſericordiam ciendam, nihilque melius opem eorum mereri poſſe.

Ipſi quodammodo ſubvenit Salvatori, qui afflictis animabus opitulatur.

Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Matth. 25. Dei filius hominum noviſſimum reſpicit tanquam unum ex fratribus ſuis, ideoque liberare hunc hominem flammis purgatorii eſt æque de illo bene mereri, ac ſi ipſe liberaretur, eique cœlum aperiretur. Hoc in ſenſu, poſtquam Moyſes eduxit populum Dei de ſervitute Ægypti, Scriptura inquit, ab eo de captivitate eductum fuiſſe Deum ipſum cum populo ſuo: *Redemiſti ex Ægypto gentem, & Deum ejus.* 2. Reg. 7. Cur ergo fideli charitatis refertiſſimo, ac laboranti, ut patientes animas liberet, non dicemus: *Redemiſti gentem, & Deum ejus?* Tu redemptor es Redemptoris tui, & Salvatoris tui ſalvator; illum liberaſti.

PARA-

PARAGRAPHUS IV.

Loci, ac ſententia Sanctorum Patrum hujus argumenti.

Illo purgatorius ignis durior eſt quam quidquid in hoc ſæculo pœnarum poſſit videri, ſentiri, aut cogitari. Auguſt. Serm. 41. de Sanctis.

Hic ignis, etſi non ſit æternus, miro tamen modo gravis eſt; ſuperat enim omnem pœnam, quam homo unquam paſſus eſt in hac vita, vel pati poteſt. Idem, Serm. de igne purgatorio.

Salvus erit, ſed quaſi per ignem. *Quia dicitur:* Salvus erit. *Contemnitur ille ignis, ita plane, quamvis ſalvus per ignem. Gravior tamen erit ille ignis, quam quidquid homo pati poteſt in hac vita.* Idem, in Pſalm. 37.

Eodem igne palea comburitur, & aurum purgatur. Idem.

Illo tranſitorio igne, de quo ait Apoſtolus: Salvus erit, ſic tamen quaſi per ignem; *non capitalia, ſed minuta peccata purgantur.* Idem, Sermon. 41. de Sanctis.

Quanta fuerit peccati materia, tanta erit & pertranſeundi per ignem purgatorium *mora. Quantum exegerit culpa, tantum ſibi ex homine vindicabit quædam flamma rationalis diſciplinæ, & quantum ſtulta iniquitas ſuggeſſit, tantum ſapiens pœna deſæviet.* Idem, lib. de 50. Homil. Homil. 16.

Totis viribus unuſquiſque laboret, ut capitalia crimina poſſit evadere, & minuta peccata ita operibus bonis redimere, ut de ipſis nihil videatur remanere, quod ille ignis poſſit abſumere. Idem, Sermon. 41. de Sanctis.

Iniquitas omnis, parva magnave ſit, puniatur neceſſe eſt aut ab ipſo homine pœnitente, aut a Deo vindicante. Idem, in Pſalm. 58.

Productior eſt pœna quam culpa, ne parva putaretur culpa, ſi cum illa finiretur & pœna. Idem, Tract. 124. in Joann.

Cur non dicamus, quamvis miris, tamen veris modis ſpiritus incorporeos poſſe pœna corporalis ignis affligi? Idem, lib. 21. de Civit. cap. 10.

Adhærebunt ſpiritus licet incorporei cruciandi miris, & ineffabilibus modis, recipientes ex ignibus pœnam, non dantes ignibus vitam. Idem, ibidem.

Oro pro defunctis, ut cum fuerint in æterna gloria, orare pro me non negligant. Idem.

Etiamſi nuſquam in Scripturis legeretur oblatum pro mortuis ſacrificium, non parva tamen eſt univerſa Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret, authoritas. Idem, l. de cura mortuorum, cap. 2.

In precibus Sacerdotis, quæ ad altare funduntur, locum ſuum habet etiam commendatio mortuorum, Idem ibidem.

Quia illum tranſitorium ignem omni tribulatione præſenti æſtimo intolerabiliorem, non ſolum in furore æternæ damnationis opto non argui, ſed etiam in ira tranſeuntis timeo correptione purgari. Gregorius, in Pſalm. 3. Pœnitent.

Scio futurum eſſe, ut poſt vitæ hujus exitum aliqui flammis expientur purgatoriis. Idem, in expoſit. ejuſdem Pſalm.

Donec vivunt homines, poſſunt fieri juſti, poſt mortem nulla datur boni operis occaſio. Hieronymus, in cap. 9. Eccle.

Cum dicit (Apoſtolus:) Salvus fiet, ſic tamen quaſi per ignem; *oſtendit ſalvum quidem illum futurum, ſed pœnas ignis paſſurum, ut per ignem purgatus ſalvus fiat, & non ſicut perfidi, æterno igne in perpetuum torqueatur.* Ambroſ. in 1. ad Corinth.

Orationes pro defunctis annua die facimus. Tertull. de corona militis.

Defunctorum animæ pietate vivorum relevantur. Auguſtinus, lib. oct. Quæſt. Quæſt. 2.

Mortuis oportet ſuccurrere, non lacrymis, ſed precibus, eleemoſynis, & oblationibus. Chryſoſtom. Homil. 40. in 1. ad Corinth.

Hoc a primis Chriſti diſcipulis traditum. Gregor. Nyſſenus.

Si omnes, quæ in mundo cogitari poſſunt, pœnæ, tormenta, afflictiones, minori, quæ in purgatorio habetur, pœnæ comparentur, velut ſolatia erunt. Cyrillus Hieroſolymit. vel alius in Epiſtol. ad Auguſtinum.

Nihil inter ſe differunt tormenta infernalia ab iis, quæ ſunt in purgatorio, quia eadem ſunt magnitudine; ſed unum eſt, quo differre poſſunt, quia infernales finem non expectant, & purgatorii pœnæ ſunt cum fine. Idem, ibidem.

O tormenta miſericordiæ! Cruciat (Deus) & amat. S. Leo.

Scitote, quia poſt hanc vitam in purgatoriis locis, centupliciter, quæ fuerint hic neglecta, reddentur uſque ad noviſſimum quadrantem. Bernardus, de obitu Umberti.

Quidquid nunc parvi pendimus, heu! quanto illic cruciatu vindex flamma comburet! Idem, de eo quod legitur Job. in ſex tribulationibus liberabit te.

Definimus quantum ad illos, qui vere pœnitentes in Dei charitate deceſſerint, antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commiſſis ſatisfecerint & omiſſis, eorum animas pœnis purgatoriis poſt mortem purgari. Concil. Florentinum.

Idem ignis eſt, qui damnatos cruciat in inferno, & qui juſtos in purgatorio. S. Thomas, in 4. diſtinct. 22. Quæſt. 1.

Melius eſt hic peccata, & vitia reſecare, quam in futuro reſervare. Lib. 3. de imitat. Chriſti, cap. 24.

Si dixeris te non poſſe hic multa pati, quomodo tunc ſuſtinebis ignem purgatorii? Idem, lib. 3. cap. 12.

Quidquid obtrectent hæretici, antiquiſſima eſt praxis Eccleſiæ, pro defunctis orare & offerre. Auguſtin. lib. de hæreſ. hæreſi 53.

Ab Apoſtolis hæc ſancita fuerunt, ut in tremendis myſteriis defunctorum agatur commemoratio. Chryſoſt. Homil. 69. ad popul. Antioch.

Non exibis ex hoc carcere, donec etiam minima peccata perſolvas. Hieronym. in cap. 5. Matth.

Credimus orationibus ſanctæ Eccleſiæ, ſacrificio ſalutari, & eleemoſynis, quæ pro eorum ſpiritibus erogantur, mortuos adjuvari. Auguſtin. Serm. 33. de verbis Apoſtoli.

Credimus animas in purgatorio detentas fidelium ſuffragiis, potiſſimum vero acceptabili altaris ſacrificio juvari. Concil. Trident. Seſſ. 25.

Innocentis hoſtiæ oblatio propitiatio eſt pro mortuis. (Alias hoſtia incruenta.) Gregorius.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ penu depromi poſſit in hoc argumento.

Definitio purgatorii, & quid ſit.

PUrgatorium, ex D. Thoma in ſuppl. quæſt. 69. art. 6. locus eſt, ubi, qui in ſtatu gratiæ decedunt, debent ad tempus luere pœnas, quæ illis ſolvendæ ſuperſunt, & quæ debitæ ſunt peccatis eorum per contritionem, vel pœnitentiam quoad culpam, æternamque pœnam dimiſſis. S. Auguſtinus in Enchirid. eamdem tradit definitionem, & iiſdem ferme vocibus, cum ait hunc ſubterraneum eſſe locum, ubi animæ fidelium defunctorum, qui non ad extremum uſque quadrantem ſatisfecere pro peccatis, quorum veniam conſecuti ſunt, divinæ juſtitiæ ſatisfactionem abſolvunt. Credo definitionem hanc nulla explicatione indigere.

Quid nos hoc in re credere jubeat eccleſia.

Eſſe in altera vita locum, & ſtatum a Paradiſo, & Inferno diverſum, ubi animæ quædam ad tempus Dei adſpectu privantur, & ubi patiuntur peccatorum reliquias expiaturæ; his animabus in hoc loco, ſtatuque ſubvenire preces fidelium, qui modo in terris vivunt, vel qui cœleſti gloria fruuntur. Hæc ea ſunt, quæ hoc in argumento nobis credenda proponit Eccleſia. Quod ſpectat ad modum, durationem, & locum pœnarum, hæc ſunt potius ſtudii noſtri, quam fidei objecta, & ſcholaſticarum diſputationum argumenta.

Verum

Verum quamvis abſolute conſtitutum non ſit tanquam fidei punctum in eccleſia, quonam exteriorum cruciatuum genere damnatæ ſint animæ fideles, nec quonam in loco poſt mortem patiantur, donec aliquid reliquum eſt, quod divinæ juſtitiæ perſolvant; attamen certum eſt, maximam inter pœnas, quas patiuntur, eſſe ad tempus Dei conſpectu privari, & cum eccleſia, ac etiam communi Doctorum conſenſu creditur ignis eſſe omnium cruciatuum inſtrumentum; verum in hoc potiſſimum omnes conſentiunt, quoſque evadant vitæ hujus pœnæ, earum tamen ſeveritatem ne longe quidem accedere ad eas, quæ perferuntur in purgatorio, quicumque tandem ſit locus ille, ubi perferuntur.

Dupla pœnarum genus, quo in purgatorio perferatur.

Omnes conſentiunt Theologi, in hoc loco, triſtique purgatorii carcere, fidelium animas duplici pœnarum genere torqueri, data paritate, quemadmodum reproborum animæ in inferno torquentur. Prima dicitur damni pœna, eaque conſiſtit in privatione Dei ad tempus, cujus diuturnitas pendet ex multitudine, & gravitate peccatorum, quæ expianda ſuperſunt. Pœna altera eſt pœna ſenſus, quam gignit ignis, vel aliud quodlibet ſupplicium a divina juſtitia determinatum. Quod pertinet ad dolorem, quem dupla hoc pœnarum genus parit, omnes ajunt Theologi, animas pati magis, quam omnes homines ſimul paſſi unquam fuerint, vel paſſuri ſint, vel naturaliter pati poſſint, vel fingere poſſumus, eos pati poſſe. Hæc acerbiſſima eſt gradatio, eſt tamen S. Auguſtini ſerm. 41. de Sanctis: *Purgatorius ignis durior eſt, quam quidquid poteſt in hoc ſæculo pœnarum ſentiri, videri, aut cogitari*. Creditis fortaſſe non deeſſe in verbis hyperbolem: nequaquam; in pœnis iſtis id ſupra naturam eſt, quod noſtras cogitationes excedunt. Fatendum eſt tamen, omnes animas, quæ in triſti hoc loco verſantur, non omnes æque pati, quemadmodum non omnes æque debent juſtitiæ Dei: earum dolores imminui, ac levari precibus viventium; & quaſdam etiam præter beatitudinis æternæ, ac divinæ viſionis dilationem nulla ſenſus pœna torqueri.

De ſuffragiis pro mortuis.

Opera noſtra bona aliis prodeſſe non poſſunt ad illis obtinendum gloriæ ſtatum per viam meriti, & ſimplicis meriti, ſeu de congruo, ſeu de condigno. Quilibet enim ſingillatim ad gloriam per merita propria, non autem per acta aliena diſponitur; ſed bonum alicujus opus alteri utile, proficuumque eſſe poteſt per viam orationis ad obtinendum gratiæ ſtatum, donec ille adhuc vivit in terris; hoc eſt, ſanctum aliquem virum precibus, boniſque operibus ſuis poſſe, non mereri quidem, ſed ſanctis orationibus ſuis impetrare a Deo primam gratiam pro aliquo peccatore. Præterea quod extra omnem dubitationis aleam ſitum eſt, bonum opus obtinere poteſt pro aliis gratiæ additamenta per modum meriti, cujuſmodi eſſe poteſt complementum ſatisfactionis, & pœnæ remiſſio; ſed animabus purgatorii peculile eſt, earumque obtinet liberationem per modum ſuffragii.

Jure exprobrantur noviſſimorum temporum reformatores, quod abolere velint conſuetudinem pro defunctis orandi: ſed fatendum eſt decem ac tria, & amplius effluxiſſe ſæcula inter primos hæreticos, qui hunc errorem ſeverunt, & horum temporum novatores, & tantum abeſt, quod hujus erroris antiquitas aſſertis hiſce reformantibus ullam vim præbeat, quod immo illic falſæ doctrinæ ſuæ manifeſtam damnationem inveniunt. Quis enim auſus eſt eccleſiæ tranquillitatem perturbare circa piam hanc conſuetudinem, & legem hanc reformare? Fuit Aerius presbyter Armenus, profeſſione Arianus hæreticus negans Jeſu Chriſti divinitatem, & conſubſtantialitatem perſonarum in adorabili Trinitate; ideoque ea tune ab eccleſiæ ſinu divulſus, a fidelium communione ejectus, & tanquam talis habitus a noſtris etiam novatoribus, qui & ipſi Arianos tanquam hæreticos habent. Hic ille eſt, qui quarto ſæculo orationem pro defunctis auſus eſt inter ea puncta rejicere, quæ reformanda eſſe cenſebat; cujus rei duo nobis adſunt teſtes irreprehenſibiles Sancti Epiphanius, & Auguſtinus. In facto autem innegabili ita poſſumus argumentari. Fideles omnes nemine excepto ſervant hanc ab immemorabili conſuetudinem pro defunctis orandi, omneſque conſtantiſſime ſentiunt praxin hanc tanquam ſanctiſſimam eſſe habendam. Qui primus eam in dubium accerſere eſt auſus, homo eſt iis diffluens erroribus, qui notorie publici ſunt, Arianus hæreticus. Nunquid ergo huic potius habenda fides eſt, quam toti ab Apoſtolis ad nos uſque traditioni?

Purgatorii veritas Scripturæ auctoritate probatur.

Cum urgentur Catholici, ut in Scripturis oſtendant fundamentum, quod aſſerimus, ut credamus purgatorium, quamvis hoc illis proferre non teneamur, atque eorum, qui illud in dubium vocant, ſit probationem afferre, propter quam id negant; attamen tres proferimus locos, quos Sancti Patres, primique Doctores de purgatorio intellexerunt. Primus ille eſt, ubi Salvator Matthæi cap. 5. carcerem minitatur, quo conjiciendus eſt ære alieno obſtrictus, qui creditori ſuo ſatisfacere neglexerit, illic permanſurus, donec ad extremum uſque quadrantem æs alienum diſſolverit: *Non exies inde donec reddas noviſſimum quadrantem*. Hinc poſt Tertullianum cap. 35. de Anim. S. Cyprianum Epiſt. 52. S. Hieronymum cap. 3. in Iſai. S. Eucherium homil. 2. in I. Reg. inferimus extra vitam hanc eſſe carcerem, unde egredi non licet, niſi anima fuerit emundata, & ſatisfecerit divinæ juſtitiæ, cum qua, dum corpori hæreret, non rediit in gratiam. Locus alter eſt diſtinctio, quam facit Salvator cap. 12. S. Matthæi inter peccata, quæ remiſſa ſunt, & ea, quæ nunquam remittentur: *Non remittetur ei neque in hoc ſæculo, neque in futuro*. Unde poſt SS. Gregorium lib. 4. Dialog. Iſidorum libr. 1. offic. Eccl. & Bernardum in Cantic. infertur, in hac vita eſſe debere ſatisfactionem pro peccatis, quæ in terris expiata non fuerint. Tertius locus eſt ignis, de quo loquitur S. Paulus cap. 3. Epiſtolæ primæ ad Corinthios. Hic ignis, per quem hominum opera expiabuntur, per quem opus imperfectum reformabitur, per quem homo patietur, quin abſumatur: *Ipſe ſalvus erit*, inquit Apoſtolus, *ſic tamen quaſi per ignem*. Unde poſt Origenem multis in locis, S. Hieronymum, S. Auguſtinum in Pſalm. 37. S. Paulinum, & Theodoretum infertur, ibi pœnam ignis ſuſtineri. Cum hos locos afferimus, eoſque de purgatorio interpretamur, Doctores hæretici noſtram irrident inſcitiam; ſed cum illis oſtendimus has interpretationes non eſſe marte noſtro confictas, eaſque nobis traditas fuiſſe ſexdecim, & ſeptemdecim abhinc ſæculis ab irreprehenſibilibus doctoribus nulla habita partium ratione, cum minime prævidere potuerint dubitationes, quæ hoc in argumento poterant ſuboriri; & cum videmus e contra hæreticos, qui in tot magis neceſſariis religionis articulis erraverunt; utra pars eſt eligenda?

Veteris teſtamenti teſtimonio purgatorii veritas probatur.

In ſecundo Machabæorum libro legimus, celebrem Judam Machabæum collatione facta duodecim mille drachmarum argenti, has miſiſſe Jeroſolymam, ut Domino piacularia offerrentur ſacrificia pro peccatis eorum, qui in acie ceciderant. Scriptura non approbat ſolum hoc factum, ſed laudat, docens hanc ſanctam eſſe, ſaluberrimamque conſuetudinem orare pro mortuis. Hæretici negant audacter duos Machabæorum libros inter ſacros habendos eſſe. Sed reſpondemus illos mille, ac trecentos ante diem hanc annos pro Canonicis habitos fuiſſe, de qua re explicitum habemus decretum tertii Carthaginenſis Concilii, cui S. Auguſtinus interfuit, qui cum aliis Patribus huic decreto ſubſcripſit: & quanquam auctores quidam ante Concilium iſtud dubitaverint, an hi libri vere eſſent Canonici, necne, conſtat illos deinceps a fidelibus omnibus acceptos fuiſſe.

Veritas purgatorii, & precum pro defunctis eſt traditionis Apoſtolicæ.

Docet nos S. Chryſoſtomus homil. 69. ad Pop. quænam fuerit hac in re Apoſtolorum ſententia: *Ab Apoſtolis hæc ſancita fuerant, ut in tremendis myſteriis defunctorum agatur commemoratio*; ſciebant enim hoc illis eſſe utiliſſimum. Ita loquitur magnus hic Doctor, qui declarat Apoſtolorum juſſu pro defunctis preces effundi. Quod ſi apoſtolicæ traditionis teſtimonium quærimus, ullumne certius optare poſſumus hoc, quod unius eſt ex diſcipulis eorumdem Apoſtolorum? Hic eſt S. Dionyſius Areopagita, qui palam loquitur

Digitized by Google

in libro de eccleſiaſtica Hierarchia, totumque ſeptimum caput inſumit narrans plurimas res a Deo inſtitutas in eorum gratiam, qui chriſtiane moriuntur. Ait, ſacerdotem devotam effundere orationem pro defuncto; mox addit, hanc fieri orationem ad divinam exorandam miſericordiam, ut defuncto condonare velit omnia, quæ per fragilitatem deliquerit.

Hæc eadē veritas conciliorum & doctrina probatur.

De hac veritate ambigere nefas eſt poſt decretum tertii Carthaginenſis Concilii can. 65. cui S. Auguſtinus ſubſcripſit, & quod mox ſcata Synodus confirmavit. Concilium hoc non declarat ſolum duos Machabæorum libros canonicos eſſe, prohibetque, ne ſacra myſteria niſi a jejunis celebrentur: Si enim, ait, a prandio neceſſe erit commendare Deo animas mortuorum, hoc ſimplicibus precibus fiet. Ad hæc primum Nicænum Concilium hoc modo loquitur: Cum aliquis deceſſerit Epiſcopus, omnes eccleſiæ, omniaque Diœceſeos cœnobia certiora fiant, ut orent pro eo.

Quis nos melius ſanctas primævæ eccleſiæ conſuetudines docebit, quam tot Præſules, atque Doctores, non pietate minus, quam doctrina illuſtres, qui propriis uſurparunt oculis ea, quæ viderunt? En quid dicat S. Auguſtinus lib. de cura pro mortuis: *In Machabeorum libris legimus oblatum pro mortuis ſacrificium. Sed ſi nunquam in Scripturis veteribus omnino legeretur, non parva eſt univerſæ eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret, auctoritas, ubi in precibus ſacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare offeruntur, locum ſuum habet etiam commendatio mortuorum.* Ex Sancti Doctoris hujus verbis inferendum eſt, quod licet ille deceptus fuiſſet in iis, quæ de purgatorio ait, ut contendit Calvinus, quod falſiſſimum eſt, confitendum nihilominus eſſet, certiſſimum eſſe, quod dixit de conſuetudine pro defunctis orandi excepta ab eccleſia. Quomodo enim fides habenda non eſt tanto Doctori palam adeo aſſerenti id, quod ævo ſuo in eccleſiæ univerſalis more erat poſitum, & quod quotidie ob oculos habebat? Alia ſuppetunt etiam æque perſpicua teſtimonia S. Athanaſii, S. Baſilii, S. Gregorii Nazianzeni, S. Cyrilli, S. Chryſoſtomi, Tertulliani, S. Cypriani, S. Ambroſii, S. Hieronymi, quæ a Bellarmino in tractatu de purgatorio referuntur.

Oratio pro defunctis conſuendo eſt ab omnibus nationibus, & religionibus accepta.

Si generalis omnium mundi populorum, qui aliquod numen colunt, ſententia invictum eſt argumentum contra Atheos, qui nullum venerantur; hæc eadem non minus valida ratio eſt contra hæreticos, qui purgatorium negant, quæ communis eſt fides Ethnicorum, Turcarum, Judæorum, & omnium populorum quantumvis parum rationabilium, qui pro mortuis orandum eſſe contendunt. Adeo univerſalis conſenſus cauſa eſt, quia ſolum ſufficit rationis lumen, ut tria hominum genera diſtinguantur in mundo. Primi ita pii, ſanctique ſunt, ut præmia tantummodo illos maneant; ſecundi ita pravi, impiique ſunt, ut nonniſi ſupplicia mereantur; tertii medium tenent. Plurima quidem faciunt ſancta, præmiiſque digna; ſed aliqua etiam mala, & digna temporali ſaltem ſupplicio: cumque ſæpe in mundo nullam ſubire pœnam videantur, arguitur, illos in altera eſſe puniendos. Hæc eſt S. Auguſtini argumentatio *in Enchirid. cap.* 109.

Venialia peccata, quæ non merentur pœnas æternas, probant pœnas post vitam in purgatorio eſſe ferri.

Viri boni crebro venialia peccata committunt; hoc patet. Scriptura ſacra ait plurima eſſe id genus crimina, & docet experientia, ſanctiſſimum quemque in hac vita ab illis immunem non eſſe. Ceterum conſtat etiam, has noxas licet leves vel in hoc, vel in altero mundo eſſe patiendas; quandoquidem Salvator ipſe ait Matth. 12. *omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii.* Levia igitur peccata, niſi in hoc mundo fuerint expiata, in altero erunt punienda; & non in æternum; hoc enim liquet; & Dei miſericordia nimis magna eſt, ut minime velit adeo ſevero perſequi ſupplicio noxas adeo leves, a quibus ne ſanctiſſimi quidem viri prorſus eſſe poſſunt alieni. Igitur temporali pœna in purgatorio punienda ſunt.

Aliud argumentum ſumptum ex remiſſione peccati quoad culpam dimiſſi.

Hæc etiam valida ratio eſt ex Scripturis deſumpta; quamvis enim mortalia peccata, non ſecus ac venialia nobis remittantur, quoteſcumque per ſinceram pœnitentiam revertimur ad Deum, non ſequi tamen una cum peccatis omnem debitam illis pœnam remitti; e contra ut plurimum magna eorum pars nobis ſupereſt expianda, & niſi illam in vita hac integram perſolvetimus, quod ſæpius accidit, illi certiſſime poſt mortem in purgatorio ſatisfaciemus. Ita David juſtificatus pro dimiſſo crimine adhuc punitur, & pœna illius eſt mors filii ſui, quem unice diligebat, ut ad incolumitatem illius exorandam Deo preces effuderit, ſeptem diebus jejunaverit, atque humi procubuerit, quin tamen aliquod a divina juſtitia obtineret. Hæc omnia palam oſtendunt conſueviſſe Deum aliquam exigere ſatisfactionem a peccatoribus, quibuſcum redit in gratiam. At certum eſt, hos peccatores poſſe ex hac vita decedere, immo etiam ſæpe ex viventium numero exturbari, antequam ſatisfecerint: illis igitur neceſſario in altera vita ſatisfaciendum eſt; non autem in inferno, quia criminum veniam conſecuti ſunt; igitur in purgatorio, qui carcer eſt, unde exitus non patet, niſi antea omne debitum prorſus fuerit diſſolutum: *Non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem.* Matth. 5.

Magnitudo pœnarum, quæ in purgatorio patiuntur.

Videmus, quid credendum ſit de magnitudine pœnarum purgatorii ſecundum accuratioris Theologiæ principia, ex eo, quod ſcripſit D. Thomas in 4. diſtin. 22. quæſt. 1. Incomparabili huic Doctori ſatis non eſt aſſerere purgatorii pœnas omnibus vitæ hujus pœnis eſſe graviores: ſed addit, ibi duo pœnarum genera ſuſtineri, quarum altera ſenſus eſt, damni altera; & quidquid in utraque leviſſimum eſt, longe gravius eſſe iis malis, quæ in mundo nobis accidunt graviſſima. Hoc docet S. Thomas, qui fuſius deinde quæſt. 3. ſuam probat propoſitionem ... Hæc denique ſatis communis eſt ſententia inter eruditiſſimos Theologos, purgatorii tormenta pro eo tempore, quo permanent, nihilo mitiora eſſe tormentis inferni. Veritatem hanc D. Thomas tuetur; ignis, ait ille, quo damnati in inferno, & juſti in purgatorio torquentur, idem eſt. Quod non abludit a ſententiis Sanctorum Patrum a nobis allatis.

Eorum, quæ diximus, non deeſt ratio, quæ a S. Thoma loc. citat. num. 5. plurimi fit, & quam hoc modo explicat. Dolor non eſt vulnus, quod recipitur, ſed hujus vulneris ſenſus; quo magis vividus nobis ſenſus eſt, eo majori dolore affici poſſumus. Quamobrem quidquid vulnerat partes magis delicatas, atque ſenſibiles, hoc majorem adfert dolorem; cum autem omnis ſenſus, qui eſt in corpore, migret in animam, hinc ſequitur, quod ſi quid animam lædit, hoc illa ad vivum perſentiat. Ignis autem purgatorii animam urit, ideoque eum illi dolorem infert, qui omnes corporis dolores excedit. Conſideremus igitur primum purgatorii ignem, cum ejuſdem naturæ ſit, ac ignis inferni, nonniſi vehementiſſimum eſſe. Conſideremus ſecundo, dolorem immediate in anima, & in ſpiritualibus facultatibus ſentiri multo magis, quam ſi perciperetur ſenſibus corporis, qui per ſe magis ſtupidi ſunt, & obtuſi.

Peccata venialia ſeveris merentur puniri ſuppliciis.

Dictis duas alias addo conſiderationes, quæ oſtendunt, purgatorii pœnas extremas eſſe. Prima eſt, velle Deum, peccatorem per illas pro omnibus peccatis juſtitiæ ſuæ ſatisfacere; nam licet hæc peccata mortalia non ſint, ſunt nihilominus peccata, ideoque Dei infinite magni offenſæ. At nulla eſt divinæ majeſtatis offenſa non evitanda, licet de ſexcentorum mundorum incolumitate, deque malis omnibus prohibendis ageretur; hoc enim ſupremum Ens, ita omnes res creatas excedit, ut neque mandata illius violare, neque obſervantiæ erga illum deeſſe ullo modo liceat, ſeu ut aliquo bono fruatur, ſeu ut ab aliquo liberetur malo quicumque mortalis. Hinc fit, leviſſimum Dei contemptum factum ab hominibus abjectis, atque terræ vermibus, qui data opera venialiter quolibet die, & qualibet hora peccant; hunc, inquam, contemptum, quamvis levem in ſpeciem, expiari non poſſe, niſi ſupplicio, quod ordinis ſit ſuperioris illis omnibus, quæ mens ſuggerere poteſt. Hinc ignoret veritatem, ac neſciat, quid ſit Deus, oporteret ille, qui non intelligit terribilium harum pœnarum ſeveritatem.

Altera

Altera conſideratio, quæ probat extremam ſeveritatem, qua utitur Deus erga juſtos flammis purgatorii damnatos, eſt momento, quo vitæ noſtræ finis injicitur, finem quoque injici tempori gratiarum, & meriti, atque ita miſericordia locum præbente judicis irritati juſtitiæ nihil præter ſupplicia eſſe expectandum. Cogitatio hæc illis eſt terribilis, qui ingentia notunt debita, quibus obruti ſunt.

Duratio pœnarum purgatorii animabus extimeſcenda etiam debet.

Si terribiles purgatorii pœnæ quam primum deficerent, excuſari quodammodo poſſent illi, qui has ſiccis oculis reſpiciunt: verum cum maxima ſit earum diuturnitas, ſunt prorſus ineſcuſabiles. Plurimorum, eorumque inſignium Theologorum ſententia eſt, has pœnas plurimos annos durare poſſe, immo etiam plura ſæcula; quod innititur revelationibus dignis fide, quæ teſtantur aliquot animas damnatas eſſe, ut uſque ad extremum judicii diem ſæviſſimis pœnis illis torqueantur. Hæc opinio innititur etiam auctoritati aliquorum Sanctorum Patrum, veluti S. Cypriani: cui addi poteſt eccleſiæ conſuetudo ab immemorabili anniverſaria celebrantis pro illis, qui ante id tempus centum, vel ducentum annis deceſſerunt, & adhuc perſeverantis, quin aliquod unquam tempus precibus hujuſmodi præſcribat. Ratio, quæ adfertur, eſt, peccata noſtra, quæ puniri merentur, mereri quoque diu puniri. Dicere etiam poſſumus futurum, ut pœnæ ejuſmodi quantumvis graves modice ab hominibus metuerentur, ſi animæ illæ, hoc elapſo temporis ſpatio, ſtatim ex purgatorio avolarent in cœlum. Et Deus, qui hominum perſpectum habet ingenium, ſcit, ſe illorum producentem tormenta majorem illis juſtitiæ ſuæ terrorem incutere, quam ſi illa efficeret breviora, quæ re minus metuenda fierent, minoremque vim ad homines in officio continendos haberent.

Illud etiam hoc in argumento notatu dignum eſt, hominem, qui toto vitæ ſuæ ſpatio unum dumtaxat mortale peccatum commiſiſſet, quamvis hoc per pœnitentiæ ſacramentum remiſſum fuiſſet, graviorem, ac diuturniorem in purgatorio pœnam mereri, quam alterum, qui innumera venialia peccata patraſſet. Etenim ſi verum eſt, quemadmodum nefas eſt ambigere, peccatum mortale, antequam remittatur, æternam mereri pœnam, ideoque toto cœlo majorem ea, quam mereri poteſt innumera venialium peccatorum multitudo, penes vos eſto judicium, utrum hoc unum mortale peccatum quamvis remiſſum debeat gravius puniri, quam multa venialia peccata, quæ eodem modo remiſſa fuiſſent.

Rationes, quæ nos impellere debent, ut animabus purgatorii feramus opē, & primum Dei amor.

Anima, quæ Deum ardenter amat, quæ ex toto corde illi ſervire vult, quæ omnibus in rebus eidem placere quærit, ob plures cauſas erga defunctos charitatem debet exercere. 1. Deus ita magnus, & perfectus eſt, ut mereatur ab hominibus tantum amari, & coli, quantum poteſt. Hinc anima ejus amore capta illius gloriam tantummodo procurare debet; inter cujus rei præſtandæ modos oblviſci non debet validiſſimum, & quem manu ſemper habet, eſſe educere e purgatorio animas, quæ illic graviſſima patiuntur tormenta, & quæ, ubi cœleſtem adeptæ fuerint gloriam, Deum glorificabunt magis, quam omnes homines efficere poſſint in terris, quia ibi palam videbunt Deum non ſecus ac alii Beati, quia illum amabunt ea dilectione, quæ digna ſit hac viſione, eumque illo glorificabunt modo, qui huic amori ſit par. Itaque quicumque zelo ſuccenſus eſt propter Dei gloriam, hac in re illum eximie teſtari poteſt.

A Deo jam cumulati fuimus, & quotidie infinitis bonis recenter cumulamur. Teneor igitur ob ſexcentas cauſas, quidquid poſſum, conari, ut meam illi teſtatam faciam gratitudinem. Deus autem omne bonum, quod hominibus facimus, ſibi factum putat, quemadmodum idem Salvator affirmat; poſſumne ergo validius habere argumentum, quo his animabus teneat opem ferre, quam videre, me hac re filio Dei rem adeo jucundam perficere, ac ſi illum ipſum de purgatorii pœnis liberarem? Nonne hoc eſt illi gratias meliori, quo poſſumus, modo referre, ea in re de eodem benemereri, qua nihil ipſi antiquius eſt, atque in locum noſtrum ſanctas ſubrogare animas, quæ illi pro nobis ob omnia beneficia gratias agant?

Deo caſtra bona opera offerentes pro animabus purgatorii nihil amittimus & plurimum lucramur.

Nihil ipſi amittimus, ſed noſtram potius in cœlo gloriam augemus, cum opera noſtra bona pro purgatorii animabus offerimus: quod palam probatur ex certiſſimis Theologiæ principiis docentis, tres vulgo proprietates in quolibet opere bono inveniri. Prima eſt, hoc gradum gloriæ in cœlo mereri; ſecunda, impetratorium eſſe, ut Scholæ loquuntur, hoc eſt excitare Deum ad gratiam aliquam ſeu nobis, ſeu aliis, pro quibus illud offerimus, concedendam: tertia, ſatisfactorium eſſe, hoc eſt pro peccatis noſtris divinæ juſtitiæ ſatisfacere. His poſitis quilibet facile videre poteſt, quo pacto offerantur bona opera Deo pro liberatione animarum purgatorii: neque enim offeruntur, quatenus ſunt meritoria; videlicet non applicatur animabus patientibus bonorum operum meritum, quia merces illis in cœlo debita promiſſa iis tantum eſt, qui operantur illa; atque ita tota ad illos pertinet, quin alicui cedere eam, vel aliquem in partem ejus vocare poſſins. Nihil igitur amittitur meriti orationum, jejuniorum, eleemoſynarum, cum iſta pro fratrum animabus offeruntur. E contra meritum eorum augetur, charitas enim aliis accedens virtutibus, has magis commendat, & ſublimiorem gloriæ gradum aſſequitur.

Cum omnes Theologi nequaquam conſentiant, cedi poſſe impetrationem, quæ omnibus bonis operibus noſtris inhæret, in gratiam animarum purgatorii: ſi quæratur, quid ſit applicare defunctis bonum opus, brevi reſpondeo, eſſe hoc ad illos transferre, quatenus eſt ſatisfactorium; vel ut clarius loquar, eſt illis cedere omnem ſatisfactionem, quæ fieri poſſet per hoc opus bonum pro peccatis noſtris juſtitiæ Dei, & ſupremum exorare judicem, ut illam pro expiatione criminum earum animarum accipiat. Si ergo aliquid boni facio, meritum omne pro me eſt, omnia impetratio pro me, vel pro illis, quibus eam applicare volo: ſed ſatisfactio non eſt pro me, neque pro homine vivente, ſed pro mortuis, quibus illam integram cedo.

Orationes pro mortuis meliores reputantur, quam quæ pro viventibus fiunt.

Hæc propoſitio eſt D. Thomæ, *in ſupplem. quæſt. 71. artic. 5. ad* 2. cujus hanc adfert rationem, quia defuncti magis indigent hoc ſubſidio, cum ipſi per ſe, ut viventes, ſibi opem ferre, & mereri nequeant, ut a Deo opem conſequantur. Proculdubio propter hanc rationem preces, quæ pro mortuis effunduntur, Deo gratiores ſunt, quam quæ pro viventibus fiunt. Quia eleemoſyna, quæ erogatur pauperi in extrema neceſſitate poſito, & victum ſibi comparare non valenti, magis Domino placet, quam quæ bene valenti, atque robuſto defertur. Alia etiam afferri poteſt ratio ex S. Dionyſio de cœleſt. Hierarch. cap. 7. deſumpta, dicente preces, quæ pro viventibus offeruntur, non ſemper ſuum obtinere effectum, ſeu quod ea, quæ petuntur, noxia eſſe poſſunt, ſeu quod multitudo peccatorum illos indignos efficit, qui voti damnentur. Sed nil horum locum habet in precibus, quæ effunduntur pro defunctis. Etenim, ut S. Auguſtinus inquit, negare nemo poteſt, quominus ſacrificia, & viventium eleemoſynæ animabus defunctorum ferant opem, quia in vita hac meruerunt, quod hæc ſibi utilia eſſent in altera: ubi Theologi nonnulli hanc afferunt modificationem, nempe, ſi preces illæ, & hæc opera bona non ſunt utilia animabus, pro quibus offeruntur, prodeſſe tamen aliis, quibus illa applicare Domino viſum fuerit. Sed nunquam fruſtra oratur: ſi enim ille, pro quo oratur, in purgatorio non eſt, Deus preces applicat pro aliarum ope, ac liberatione.

Qui offerunt preces ſuas Deo pro purgatorii animabus non amittunt pro ſe obtinendi gratiam.

Neque illud prætermittendum eſt, quod animabus purgatorii cedentes hanc partem fructus operum noſtrorum bonorum, quæ ſatisfactio eſt, nos tamen non ideo illis impetrationem tribuimus, atque ita ſemper nobis integrum eſt offerre illa mente obtinendi aliquod donum a Deo. Hæc eadem opera chriſtianæ charitatis conſilio peracta apud Dei bonitatem majorem vim obtinent; ita ut preces, & bona opera ita inſtituere valeamus, ut quin illa multiplicemus, nobis vel aliis id obtineamus, quod petimus, & ſimul aliquid conferamus

ramus ſanctarum harum animarum ſolatio, & tranquillitati. Nihil facilius eſt, quam duo iſta conjungere; etenim tandem omnium bonarum actionum hoc proprium eſt, ut ſimul ſeu pro nobis, ſeu pro aliis quampiam obtinere poſſint a divina miſericordia aliquam gratiam, atque ſatisfacere juſtitiæ illius pro peccatis ſeu noſtris, ſeu aliorum, quibus jus noſtrum ceſſimus; & tantum abeſt, quod per hoc aliquam ſubeamus jacturam, ut vix credibile ſit, quam vim, virtutemq; precibus, bonisque operibus conferat ad id, quod petitus, obtinendum hæc, quæ erga animas illas exercetur, miſericordia.

Qui bona opera ſua pro mortuis offert, non ſolum non efficit minus, ſed multo plus, ut ſe ipſum a debita ſuis criminibus eximat poena, quam ſi illa non offerret, omnemque eorum fructum ſibi reſervaret; heroicus enim actus, quem facimus hæc pro illis offerentes, & noſmet iiſdem privantes, virtutem habet omnino pro noſtris ſceleribus ſatisfaciendi. Fructus omnis, quem inde percipere poſſumus, eſt pro animabus illis, quibus eum ceſſimus; ſed actus ipſe, per quem ceſſimus; nobilis hic, & generoſus actus pro nobis eſt, non pro illis, & continet quemdam ſatisfactionis modum longe perfectiorem, quam plurimi putent. Ratio altera: hic actus eſt præſtantiſſimus, & meriti non communis; igitur ſatisfactio, quam ſecum gerit, uberrima eſt, quoniam merito par. Cum igitur juſtus per opera bona meretur gloriam, eamque non communi ratione meretur, ſe dignum præbet non ſolum novo gloriæ gradu, ſed eo, qui aditum ad gloriam eidem aperire poteſt faciliorem: ſe igitur eximit a temporali poena, ideoque divinæ ſatisfacit juſtitiæ. Ratio tertia: quo magis noſmet Deo præbemus acceptos ſancta quapiam actione, eo magis reparamus injuriam eidem noxiis actionibus illatam. Hoc enim inſignium actionum proprium eſt, non æternam dumtaxat mercedem mereri, ſed obtinere integram præteritorum ſcelerum oblivionem, omnemque eorum memoriam delere. Quamobrem plurimi, iique inſignes Doctores tradunt, in quolibet bono opere ſatisfactionem, & meritum ſemper eſſe paria; & huic innixi principio dicimus charitatem, quæ erga defunctorum animas exercetur, cum magni ſit apud Deum meriti, maximam quoque habere vim pro ſatisfactione peccatorum, & remiſſione poenæ, quæ in purgatorio perferenda eſt. Ratio quarta: inter actus, quos pro criminum ſatisfactione elicere poſſumus, princeps facile contritio eſt. Fieri autem poteſt perfectiſſimæ, acceptiſſimæque Deo contritionis ſpecies eo, qui ſequitur, modo. Peccator cogitans per ſcelus ſuum infinitam majeſtatem læſam fuiſſe, & pro virili crimen ſuum reparare deſiderans, conſilium init liberandi plures, quam poterit, animas ex piacularibus flammis, ut inde expeditæ, atque beatæ, nomine ipſius, æternas Deo gratias agant. Quidquid propter Deum iſthic facere poſſumus, nihil eſt, ſi conferatur cum hac ſublimi, & prorſus divina ratione, qua Sancti illum in cœlo glorificant, & colunt. Hæc igitur admirabilis ratio eſt, qua divinæ juſtitiæ ad extremum uſque quadrantem ſatisfacere valeamus.

Adminicula, quibus animabus purgatorii ſubvenire poſſumus.

Primum illud, quod faciendum ſit illis, qui inierunt conſilium animabus purgatorii opem ferendi, conari eſt, e Dei gratia non excidere; qui enim in mortali crimine verſatur, hic nihil efficere poteſt acceptum Deo, & quod divinæ ſatisfacere valeat juſtitiæ ſeu pro ſuis, ſeu pro alienis criminibus. Hoc poſito vulgatiora ſuffragia ſunt oratio, jejunium, & eleemoſyna, de quibus nihil eſt, quod ſingillatim hoc in loco verba faciam. Dicam ſolum jejunii nomine omnia exteriorum mortificationum genera comprehendi; puta cilicia, vigilias, &c. ab aliquo ſolatio, ludo, ſpectaculis abſtinere; in menſa ſibi negare, quod magis ſapit, & placet, injurias dimittere, &c. Eleemoſyna, quæ cenſeri poteſt inter opera, quæ ad ſatisfaciendum juſtitiæ divinæ ſunt aptiſſima, duplici ratione animarum earum ſolatio confert. Primum enim propria virtute confert, hæc enim aqua eſt ignem extinguens; ſecundo meritis eorum, quibus erogatur, & qui plerumque boni ſunt, & ideo precibus obtinent, quod petunt a Deo; & ſi illi, qui eleemoſynam elargiuntur, nihil merentur, quod in gratiæ ſtatu non ſunt, illi, quibus confertur, cum mortali noxa vacant, a Deo obtinent harum animarum, quæ miſere torquentur, ſolatium.

De indulgentiis pro defunctis.

Ratio peculiaris, & in paucis efficax ad opem ferendam animabus purgatorii eſt bonus uſus indulgentiarum; de illis loquor, quas Jeſu Chriſti Vicarius viventibus elargitur non ſine facultate eaſdem pro defunctis applicandi. Hujuſmodi Indulgentiæ mortuis applicabiles eum, ut eas lucremur, non alias efflagitent conditiones, quam quæ in acquirendis pro viventibus requiruntur, hujus loci non eſt earum vim, cauſam, & inſtitutionem explicare.

De ſacrificio Miſſæ pro mortuis.

Satis liquet, adorabile Miſſæ ſacrificium, cum pro viventibus, & mortuis æque inſtitutum ſit, ideo præſentiſſimum eſſe remedium, ut animæ purgatorii luſtralibus ignibus eripiantur. Itaq; conſuetudo illud ad hunc finem offerendi adeo communis eſt, ut ad eam probandam nullum ſit opus Theologorũ, vel Patrum auctoritate. Hoc unum admonere debemus, magnæ hujus actionis effectum non pendere ex bona, vel prava Sacerdotis illud offerentis diſpoſitione; quamvis bona quidem diſpoſitio diſtinctum, ac ſeparatum meritum habeat, ſed illud per ſe operari; ideoque certiſſime votorum ſummam obtinere, qui illud pro mortuis offert, vel offerri contendit.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentioribuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

De purgatorii pœnis verbis fieri apte non poſſunt, neq; eorum exprimi poteſt magnitudo.

SI ex veteris cujuſdam auctoris animadverſione magni dolores muti ſunt, quia obruunt, ac ſtuporem immittunt, ut ita dicam, ſenſibus eorum, qui illos experiuntur: purgatorii dolores tanti ſunt, ac tam ingentes, ut mutos illos efficiant, qui eoſdem cogitare, ac de illis loqui velint. Hic nobis accidit, quod olim amicis Job, qui cum illo humi procubuere ſeptem dies, totidemque noctes, quin ne verbum quidem proferre poſſent, quia dolorem illius modum omnem excedere intuebantur; ſtatus miſer, ad quem illum redactum conſpexerunt, eos mutos fecit, eiſq; tantum injecit terrorem, ut ne hiſcere quidẽ valerent. Hoc ipſum præterpropter de illis dicendum eſt, qui ſcrutari volunt magnitudinem pœnarum purgatorii: quemadmodum extremę ſunt, & incomprehenſibiles in ſeipſis, ita etiam ineffabiles ſunt; hæc abyſſus eſt; hic eſt oceanus, in quo mens humana facit naufragium: *Magna eſt velus mare contritio tua.* Thr. 2. Liber, cui titul. *Octava Mortuor. a P. Bertet e Capuccinor. famil. in lucẽ edita.*

Amor hic omnes minuit pęnas: hic blãdus eſt pręſtigiator, qui efficit, ut ſuave id videatur, quod amarũ eſt, qui graviſſimas quaslibet pęnas leves facit, & qui diutiſſimum, atq; moleſtiſſimũ tempus tanquam breviſſimum exhibet. Quin immo cęteras quaſcumque pęnas aufert, & ſi invenit cor ob aliam quamlibet cauſam dolore confectum, illius mœrorem lenit, & mirum in modum triſtitiam coercet. Ita amor, quo Jacob Rachelem complectebatur, omnes illius labores mulcebat, atq; eorum longitudinẽ efficiebat breviorem: *Videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine.* Gen. 29. Et S. Auguſtin. l. de bono viduit. 22. *Ubi amor eſt, non eſt labor, aut ſi labor eſt, labor amatur.* Attamen hoc lenimentum pęnarum ſæviſſimarum, hæc abbreviatio temporis moleſtiſſimi, qui ſunt effectus amoris in purgatorio ſuſpenduntur; quia animæ illæ nequaquam proprie propter Dei amorem patiuntur, ſed per amorẽ Dei; ita licet eũ amore patiantur, amor hic tantum abeſt, quod eorum pęnã comminuat, ut ſit pars, & immo maxima pars pęnę ejuſdem, quia carent ſui amoris objecto. *Idem.*

Sanctitas animarũ, quæ in purgatorio patiuntur.

Nihil ad animos permovendos aptius eſt, quam videre innocentem pati; nil vero glorioſius, & jucundius, quam miſero opem ferre. Animæ iſtę ſanctæ ſunt, & innoxiæ, quia ab omni crimine ſunt immunes, in gratia confirmatæ, ac certæ ſe illius nunquam detri-

detrimentum paſſas. Sanctæ ſunt in omnibus actionibus ſuis, atque inter ſupplicia ſua Deum laudibus celebrant. Adeo ſanctæ ſunt, ut earum plurimæ plus habeant gratiæ, & charitatis habitualis, quam plures ex iis, quæ cœleſti gloria fruuntur; adeo ſanctæ, atque potentes, ut a Deo inſignes gratias, & ſingularia obtineant beneficia pro illis, qui vivunt in terra. Non debemus igitur adeo ſanctis, & beneficis animabus ſuccurrere, eaſque de poenis eruere? Quam beatum te duceres, ſi Laurentio in craticula poſito, vel Paulo in itineribus laboranti tuliſſes opem? Invidemus felicitati, & gloriæ fidelium, qui primis eccleſiæ ſæculis floruerunt, & qui Martyres in carceribus poſitos inviſere, eiſque opem afferre gaudebant &c. *Idem*.

Deus ſubditis libenter preces, quæ pro animabus purgatorii aſſunduntur.

Cum Deus perfecte diligat has animas, quarum pater eſt, frater, amicus, & ſponſus, haud operoſum erit flectere cor amore, ac benevolentia refertum; immo illi ſummam afferemus voluptatem pro iis laborantes. Verum eſt, ipſum juſtitiæ ſuæ ordine cogi, ut illas puniat: ſed nihilominus non abjicit affectum amantiſſimi patris, qui eodem tempore, quo illas punit, cupit aliquem invenire obicem, quo prohibeatur, vel aliquem, qui ſuę juſtæ quidem, ſed beneficæ indignationi adverſetur, immo ipſe etiam iraſcitur, ubi neminem obſiſtentem inveniat. Hoc modo, & hoc animo efficit Deus, ut animæ illæ patiantur; juſtitia quidem ſua in eas illum animadvertere cogit, ſed amor efficit ſimul, ut cupiat, aliquem ſuæ obſiſtere iracundiæ: *Sic cruciat, quos amat*, S. Gregorius l. 3. Moral. c. 5. inquit. *Idem*.

Nonniſi per applicationem meritorū ſalvatoris ſanctis hiſce animabus prodeſſe licet.

Unique Salvator: nil poſſumus ipſi, ut patientibus animabus feramus opem, & fatemur, nos imbecillia eſſe duntaxat liberationis earum inſtrumenta, & nonniſi per meritorum, atque ſatisfactionum tuarū applicationem nos aliquam illis opem poſſe conferre. *Tu quoq; in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos de lacu.* Zac. 9. Tuus, o Domine, ſanguis emollit compedes earum, catenas infringit, extinguit flammas, illas abſtergit, emundat, exornat, tuaque gloria dignas efficit. Per noviſſimam hanc applicationem illæ, ut olim J. C. in cruce, exclamant: *Conſummatum eſt*. Completa eſt redemptio noſtra, ſalus noſtra adimpleta eſt: vincula fracta ſunt, contriti compedes, ignes extincti; ſimulque ex eo loco egreſſæ cœlum ingrediuntur. Noſtrum duntaxat eſt, o Fideles, illis eximiam hanc applicare medicinam, quam præparavit illis Salvator, & quam nobis in manibus pro earum curatione, & ſolatio reliquit: *Quis medebitur tui?* Thren. 2. Non inquit Propheta, quis mederi poterit; hoc enim omnes efficere poſſunt Chriſtiani operibus bonis: eos tantum inquirit, qui hoc facere velint, & re ipſa faciant: *Quis medebitur tui?* ... Non igitur niſi negligentiam, ac ſævitiam tuam incuſare potes. Tu, o Fidelis immitis, cauſa es, propter quam animæ illæ torquentur; cum enim illis opem ferre valeas, non fers; tu crudelis Chriſtiane es, qui tantum abes, quod illis tanquam propitius medicus opituleris, ſis quodammodo carnifex earum. *Idem*.

Conſolabimur has animas mœrore confectas, & oceano amaritudinis immerſas efficiendo, ut ſentiant fructus ejuſdem calicis in Euchariſtico ſacrificio oblati: hic calix nonniſi ſolatium ipſis præbere poteſt. Iis donec juſtitia Dei offert illis indignationis ſuæ calicē, ut omnem illius exhauriant amaritudinem, offeramus irritato Deo calicem ſanguinis filii ipſius, & divinum hunc liquorem amaræ huic potioni immiſceamus, ad illius amaritudinem leniendā, levandāq; triſtitiā. *Idem*.

Quid omnes facere poſſint in ſanctarum animarum ſolatium.

Peccatores, quos convertitis, jacturā facere poſſunt gratiæ, quam illis procuratis; ſed animæ iſtæ nunquam ea excidunt gloria, qua in anteceſſum opera veſtra perfruuntur. Peccatores poſſunt, immo & debent cooperari converſioni ſuæ, ſed animæ purgatorii nil facere poſſunt, ut libertatē conſequantur. Deniq; cū peccatorum cōverſioni adlaboramus, labores noſtri ſępe inutiles ſunt ſaluti eorū, nec proſunt, niſi ut eorum in altera vita pęnas augeant, niſi ex noſtris fructū perceperint. Deus enim propter fœdus illud, quod icit cum eccleſia ſua nobis relinquens adminicula, quibus illis opem ferre poſſemus, opera bona noſtra excipit, & animæ illæ noſtris ſuffragiis recreantur. *Idem*.

Deſiderium, quo ſanctę animę Deum videndi flagrant.

Quis intelligere poſſet ardorem votorum, quibus illæ Deum videre, ac ſupremo bono ſuo perfrui concupiſcunt? Tempus diuturnum eſt, & deſideria violenta; objectum proximum eſt; videre ſemper ſibi differri infinitum bonum, quod ſperatur; ſemper ardenter optare bonum, quod tandiu differtur, quin poſſideatur; quodnam ſupplicii genus, Auditores! Hoc illud eſt, quod anima ſuffert in purgatorio. Longa boni hujus mora, magna hujus boni, quod ſperat, nec poſſidet, propinquitas, tres ſunt cauſæ doloris ejus. *Id. ſerm.* 3.

Quā gravis ſit animabus iſtis ſuæ felicitatis dilatio.

Eheu! quam diuturnum illud videtur tempus, quo non ſolum infinitum bonum, ſed extremi mali ſperatur liberatio! Quam longi ſunt dies, quam moleſta momenta, cum tranſiguntur in privatione earum rerum, in quibus omne gaudium noſtrum poſitum erat, & omnis gloria noſtra, & in poſitivis, ac ſenſibilibus pęnis, quibus excruciamur! Quamobrem dicere poſſumus, quemadmodum voluptas tempus efficit brevius, ita dolorem illud producere, ideoque duplicem quodammodo temporis dari menſuram; alteram extra nos, quæ ex ſyderum motu, alteram intra nos, quæ ex affectuum noſtrorum motu deſumitur .... Animæ beatæ æternitatem tanquam momentum putant: *Mille anni ante oculos tuos*, Domine, *tanquam dies externa, quæ præteriit*; & animæ purgatorii ipſa momenta æternitatem putant, quia neutræ tempus noſtrum, ſed ſuum metiuntur. *Idem*:

Ex quo anima in purgatorium ingreditur, cum Propheta Pſalm. 119. exclamat: *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt, multum incola fuit anima mea.* Heu! quam diuturnum eſt exilium meum, quam ſero ex obſcuro hoc carcere egredior, ut me conferam ad perfruendum ſupremo bono, & voluptatibus cęleſtis patriæ meæ, quam poſt tantum temporis ſpatium ſpero! Quando apparebo ante faciem Dei mei, eumque ſine obice, ac integumento contemplabor? Sciſcitatur, quando tempus adveniet, quia nihil ſcit, & hæc incertitudo auget poenam illius; ita in hac incertitudine, & libertatis ſuæ dilatione effundit tanquam lacrymarum torrentes, profunda obruitur triſtitia, ac ſe videns a Dei viſione, & poſſeſſione ſemotam cum eodem Propheta inquit, lacrymæ meæ factæ ſunt mihi panes die, & nocte, dum dicitur mihi quotidie, ubi eſt Deus tuus? *Idem*.

Jure conqueri poſſunt animæ de mora, qua illis ferimus opē.

Suffragiorum noſtrorum dilatione eas cogimus jure conqueri de iterata mora, quam nectimus, & qua efficimus, ut tandiu patiantur: *Heu me! quando dicetur mihi, expecta, reexpecta, modicum ibi, modicum ibi*, ait S. Auguſtinus in Solil. c. 35. Heu quam crudeles ſunt animabus illis hæ dilationes, & quam diuturnum, ac moleſtum eſt, quod modicum dicitis! Contendendum igitur eſt, ut hoc paſſionum, dolorumque tempus illis fiat brevius. *Idem*.

Animæ purgatorii indeſinenter patiuntur.

Videmus, quacumque pęna homines afficiantur, infeliciſſimum quemque aliqua habere intervalla, quibus ſolatium percipiat; & ſicuti inquit Propheta, ſi veſpere lacrymarum fundimus imbres, mane gaudemus, hæc miſtio, atque interruptio efficit, ut majori cum voluptate ea bona guſtemus, quæ in vita hac poſſidemus. Tertullianus ait, quædam eſſe bona, quæ ferenda non ſunt. Equidem hæc non alia puto, quam illa, quibus inceſſanter, & ſine intervallo perfrui deberemus: ea quippe, quæ jucundiſſima ſunt, faſtidimus, ſi nimis diuturna ſunt. Quæ cum ita ſint, quid dicendum nobis eſt de his animabus, quæ non quiete, ac lætis rebus fruuntur, ſed inceſſanter immitibus uruntur ignibus, quin vel ullum quietis momentum obtineant; quæ indeſinenter affligantur ob privationem Dei, omniumque gloriæ bonorum, & quæ aſſidue, ac ſine ulla intermiſſione patiuntur. Nonne igitur non ferendum eſſe dicendum eſt dolorem earum, ita ut niſi eadem Dei manu ſuſtinerentur, ne momento quidem ſubſiſtere poſſent? *Idem*.

Anima purgatorii fugitur illi uneo bono, quo caret.

Anima in purgatorio fortiter adeo adhæret ideæ boni illius, quo caret, ut inde mentem ſuam nequeat avellere; ita ut quemadmodum animæ beatorum in cęlo jugiter ſuam conſiderant beatitudinem,

eique

eique ſubinde animum advertunt, atque ſecum indeſinenter omnino reputant jucundiſſimam hanc cogitationem, quin vel uno momento illam intermittant; ita animæ purgatorii inceſſanter animo ſuo moleſtam hanc volutant cogitationem, neq; illâ unquam a ſua avertunt infelicitate. Heu! careo viſione Dei mei, & deliciis gloriæ, quibus modo fruerer; ſed tanti hujus mali cauſa mea eſt negligentia. Immitibus flammis urur; ſed mihi uni ſuccenſere debeo; illas poteram evitare. Deus iratus eſt contra me; ſed ſcelera mea illum irritaverunt. Illum mulcere poteram, & modicis ſumptibus juſtitiæ illius ſatisfacere; hoc non præſtiti; culpa mea eſt. Omnes hujuſmodi conſiderationes, quibus identidem ſuas pœnas, ſua peccata, ſuamque recogitat negligentiam, ſunt nuntii Job, a quibus admonetur de ſuis calamitatibus, ac detrimentis ſine ulla intermiſſione, & quin liber ei ſpiritus relinquatur, vel quin inter unam, alteramque ærumnam requies ulla ei permittatur. *Idem*.

Indeſinenter in purgatorio pœnæ ſuæ ſentiuntur.

Ignis, quo animæ illæ comburuntur, *ignis indefeſſus* a S. Hilario in Pſal. 118. vocatur; ignis, qui nunquam fatigatur, & ſemper cremat animam, donec aliquid divinæ debet juſtitiæ. Heu! in hac vita inimicus perſequendo fatigatur; ſed animæ purgatorii nullum habẽt momentum, quo liberum ducant ſpiritum, inceſſanter torquentur. Dei brachium, quo percutiuntur, nunquã delaſſatur: ignis divinæ inſtrumentum juſtitiæ infatigabilis eſt, neque infirmatur. *Idem*.

Crudelitas eorum, qui animabus purgatorii non opitulantur.

Ut omnis ſuffocetur miſerationis ſenſus erga miſeras animas, nonne æque crudelem eſſe oportet, ac olim dives ille nequam, qui Lazari præ foribus ædium ſuarum jacentis infelicitatem nunquam miſertus eſt? Oculi ejus aperti ſunt, & miſeri hominis vulnera vident, auribus illius accidunt clamores, & ejulatus pauperis, & nihilominus vulgariſſimis naturæ motibus non afficitur: quiſnam illum intuitus ita durum erga ſimilem ſibi eum pati, vel ſævitiam ejus excuſare potuiſſet? Heu! quis ergo veſtram, Auditores Chriſtiani, excuſare poſſet crudelitatem, quam adeo frequenter erga has miſeras animas, quas nullo juvatis ſubſidio, exhibetis? Poteſtiſne domo efferre pedem, quin vobis mortualis quæpiam occurrat pompa, quæ ſopitos excitet ſenſus veſtros de parentum defunctorum ſtatu ſecuros? Quemcumque proferitis greſſum in his cœmeteriis, ac templis, nonne excitatur in vobis memoria amicorum veſtrorum, quorum oſſa oculis veſtris expoſita ſunt, ac inter quæ in his ſanctis locis veſtra quoque collocata quamprimum cogentur viventium emendicare preces, atque ſuffragia? Mortui quidem non clamant, neque oſſa proferunt verbum; verum eſt: muta ſunt eorum crania, ac pus cadaverum nullam habet amplius ſimilitudinem cum corpore veſtro mortali; non abnuo; ſed eccleſia nonne ſuis clamoribus, precibuſq; pro illis loquitur ad vos? Num aures obſtruxiſtis enixis flagitationibus, & ſollicitationibus ejus? Nonne ipſa tanquam ex tenebricoſa ejus carceris, ubi miſeræ illæ torquentur animæ, caligine clamat: *Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me*. Job 19. P. de la Rue, ſermone de precibus effundendis pro Mortuis tomo tertio ſermonum, qui illi tribuuntur.

Ingratitudo eorum, qui obliviſcuntur, & derelinquunt parentum ſuorum animas poſt eorũ deceſſum.

Parentibus veſtris ſepulchri honorem debetis; quibus probris voſmet dignos præbuiſſetis, quod ingrati animi vitium præ vobis tuliſſetis, ſi ea contemptu, animi libidine, oblivione, aut ingenio nuda, & frigida reliquiſſetis eorum corpora, poſtquam illinc anima deceſſit? Nonne vobiſmetipſis probro verteretis negligentiam ejus officii, & curæ, quæ potius ad vivorum, quam ad mortuorum ſolatium fuit inſtituta? Cura quidem laudabilis; ſed quid intereſt emortui cadaveris magno ſtrepitu, funebrique pompa efferri, an clanculum in ſepulchrum inferri, poſt exitum vitæ: in ligneo, an plumbeo loculamento putreſcere; vermium, an ferarum pabulum fieri? Attamen in hoc omnia erga mortuos pietas conſtituitur; exterior aliqua corporum ſuſcipitur cura, donec omnem abjicimus ſenſum, ne flectamur doloribus animarum, quæ excruciantur, & quæ judiciorum Dei viventis ſeveritati traditæ ſunt. Ubinam ergo eſt miſeratio veſtra, ubi grati animi ſenſus erga eos, qui de vobis perquam bene meriti ſunt? *Idem*.

Illis in altera vita opem ferre debemus, qui in hac nobis contulerunt.

Quoties parentes veſtri proprio inſudarunt capitio, dum veſtræ invigilarent utilitati? Animo igitur reputate pœnas, quas illi pro vobis pertulerunt, peccata, quæ pro vobis commiſerunt, & ſupplicia, quæ propter amorem veſtri in caput ſuum pertraxerunt, & adhuc patiuntur. Extendite ergo uſque in triſtem eorum manſionem eleemoſynas veſtras; illuc veſtra ingrediantur ſuſpiria, & ea malis, quæ ipſi parentibus veſtris peperiſtis, veſtra metimini officia. Pro vobis tot laboribus, dum viverent, exerciti fuerunt; nihilne pro illis poſt eorum obitum facere vultis? Pro vobis patiuntur, nihilne pro illis pati vultis? Hæc bona, quæ vobis ipſi reliquerunt, & quorum vos poſſeſſionem adiiſtis, fuerunt ipſis occaſio peccatorum, & materia ſuppliciorum, tantone pretio genitoribus veſtris ſtare debent voluptates veſtræ, atque ſolatia! Quem doloris ſenſum habere non debẽt patres veſtri, cum ſumptibus ſuis vos ridentes, lætanteſque conſpiciunt? Quæ pro illis triſtitia, cum Deus illis oſtendit, quem in uſum male effudiſtis ea, quæ ipſi collegerunt! Quæ recens doloris cauſa pro illis, ubi audiunt, vos in ſuperfluas vanitates impendere fructus veterum peccatorum ſuorum! cum aliquando vos intuentur ſuo procedente funere, lætitiæ ſcoſas cum triſtitiæ ſpecie miſcere! Ad tantæ crudelitatis adſpectum augetur quidem miſerarum animarum ſupplicium; ſed nonne ipſa etiam veſtra creſcit reprobatio? Si in altera vita nactæ ſunt Deum ſeverum, qui in eas animadvertat propter nimiam, qua vos proſecutæ fuerunt, dilectionem; nunquid crudelitas, & ſævitia veſtra non invenient immitem judicem, a quo condemnemini? *Idem*.

Sævitia erga animas purgatorii magnũ eſt noſtræ reprobationis præſagium.

Niſi vos movet tot animarum prædeſtinatarum, & nihilominus in horrenti carcere detentarum ad criminum reliquias expiandas calamitas, nonne hoc indicium eſt, vos nequaquam in prædeſtinatorum numerum deſcriptum iri, & metuendi cauſa, ne eo in ſtatu futuri ſitis, ubi nullum fructum capere valeatis ex iis ſuffragiis, quæ pro vobis aliquando offerentur? Equidem vereor, ne in prædeſtinatorum numero ſitis; ſi enim eſſetis, intelligeretis, quid ſibi velit ſeparatum eſſe a Deo, qui veſtræ eſſet deliciæ. Si eſſetis Dei filii, propter feliciſſimam hanc affinitatem ad miſericordiam vos flecteret fratrum veſtrorum calamitas Dei adſpectu carentium, qui unus eos beatos poteſt efficere. Gratia operaretur, quod quotidie operatur natura inter filios ejuſdem patris, eodem concretos ſanguine, & ex eadem familia: non eſtis ergo filii Dei. Eheu! illum fortaſſe aliquando patrem veſtrum vocabitis, quemadmodum dives nequam appellabat Abraham, neque mitius ab illo excipiemini. *P. de la Rue ſermone de oratione pro mortuis*.

De hereticis impugnantibus fidem purgatorii, & orationem pro mortuis.

Ut oratio pro mortuis ſuperſtitionis nomine inſimularetur, quod Hæretici faciunt, ſuffocandi fuere teneriimi naturæ ſenſus, quos in nobis parentum noſtrorum memoria non excitat, quin hæc quamdam excitet anxietatem cum reverentia conjunctam, qua impellimur, ut pro eorum requie vota nuncupemus; damnandæ fuerunt omnes terrarum orbis nationes, quas nulla prohibere potuit barbaries, ne majorum ſuorum cineres revererentur; improbandus fuit veterum Patriarcharum mos, qui ſuper patrum tumulos pauperibus publica ſternebant prandia, eiſq; ſolemnes erogabant eleemoſynas; fides abroganda fuit Sacrorum librorum auctoritati, docentium orationem pro mortuis cogitationem ſanctam eſſe, ac ſalubrem; graviſſimis eccleſiæ Patribus neganda fuit auctoritas, ſcripta eorum mutilanda, opera infideliter vertenda, & omnium elapſorum ſæculorum traditio neganda. Hæc facienda fuere, & per tantum nefas mens, & cor hominum ad hanc erga mortuos ſævitiam deducenda fuerunt. *Idem in alio ſermone manuſcripto*.

De Catholicorum negligentia in precibus pro defunctis effundendis.

Quanam in re præſtamus illis, quorum errorem damnamus, ſi cũ nobis perſuaſum ſit de neceſſitate, ac utilitate orationum pro mortuis, earum praxin negligimus? Uter nocentior eſt, illene qui obſtruit

oculos neceſſitatibus fratris ſui, an qui videt illas, eique opem negat? Aperite ergo hodierna die oculos, & cor illorum miſeriis: noſtrum quilibet eſt intra duos mundos, quorum alter ante, alter vero poſt nos eſt; alter fugit, alter advenit; alter in terram revertitur, alter egreditur de terra. Mundus hic præteritus ſunt patres noſtri; mundus hic oriens ſunt filii noſtri; æterna priorum requies in manibus noſtris quodammodo ſita eſt: alter ex his mundis a vobis opem petit, vos autem ab altero opem expectatis. *Idem*.

Divini adſpectus privatio in purgatorio.

Anima quin in Deo ſuam requiem inveniat, ſentit hunc ipſum Deum ſibi ſinum ſuum claudere, illam expellere, atque per vincula, quæ ſenſibus percipi nequeunt, crudelibus ignibus adnectere. Terribile exilium, manſio terribilis! deplorabilis ſolitudo, & deplorabilis ſocietas! Crudelis ſeparatio, & unio crudelis! a corpore, & a Deo ſuo ſeparata, ſed immitibus flammis unita, inhærens, vincta. Quænam damnato hæc in inferno deſperatio eſt! Sed quis dolor fideli in purgatorio! Uterque Deum quærunt, utrumque Deus fugit, uterque ſeſe offerunt Deo, utrique ſe Deus abſcondit, Juſti in purgatorio Deum petunt, & Deus illos repellit; ad Deum accedunt, & Deus ab illis recedit; illi ſe in Deum ejaculantur, & Deus illos præcipites dejicit. *Idem*.

Ignis in purgatorio pœna.

Quoad pœnam, quam ignis miſeris hiſce animabus adfert, ignis ex omnibus elementis ad agendũ celerrimus, & qui adeo mirabiles gignit effectus, cum manibus noſtris applicatur, in manibus Dei quid facturus eſt. *In duritia manus tuæ adverſaris mihi*, Job c. 30. inquit. Ibi totum Dei robur impeditur; ibi ille agit tanquam Deus, non autem ſimpliciter tanquam naturæ moderatur, ſed tanquã ſupremus naturæ Dominus, de rebus omnibus vel ſecundum, vel contra ipſarũ ſtudia diſponens. Quidquid autem Deus facit tanquam Deus, id agit non ſine exceſſu magnitudinis, quam omnes cogitationes noſtræ aſſequi nequeunt. Deus loquitur, ut Deus, & Deus eſt Verbum illius; Deus amat ut Deus, & Deus eſt amor illius; Deus patitur ut Deus, & Deus pro nocentibus moritur; Deus remuneratur ut Deus, & Deus eſt ipſa merces: Deus punit ut Deus, quænam ſupplicia! Et ſi elegit ille ignem pro ſui furoris inſtrumento, quinam eſſe debet hujus ignis præ noſtro hoc ardor, & virtus? *Idem*.

Animæ purgatorii ſibi non queunt opitulari.

Quod ſi ad acerbitatem dolorum, & diuturnitatem pœnarum accedat tertia calamitas, quod animæ in purgatorio ſe ipſæ juvare non poſſunt, profecto non parũ excreſcet infelicitas animarum earumdem. Hic enim in terris vix quiſquam eſt tam miſerabilis, qui non poſſit vel fugiendo, vel reſiſtendo, vel amicos requirendo, vel appellando ad aliud judicium, vel miſericordiã judicis implorando, vel aliqua alia ratione ſe a cruciatibus aliqua ex parte liberare. At in purgatorio nihil omnino poſſunt, niſi patienter ſupplicia tolerare. Poſſunt quidem viventes in carne ſancti homines pro defunctis orare, & eleemoſynas, atque alia ſatisfactoria opera pro eis offerre Domino. *Bellarminus de gemitu columbæ lib. 2. c. 9.*

Status, in quo animæ purgatorii noſtram excitare debent miſerationem; hæ animæ ſunt, quæ multum patiuntur, quæ ardẽt igne flatu divinæ indignationis ſuccenſo, cujus tormenta longe excedunt, quidquid non pati ſolum, verumetiam concipere in hac vita crudeliſſimum poſſumus. Nihil eſt cum purgatorii pœnis conferendum, niſi ipſius inferni pœnæ, ſi durationem, & deſperationem excipias. Alienus, inimicus etiam te ad miſericordiam flecteret, ſi illum hoc in ſtatu videres; at amicus, frater, mater, pater eſt, quem ardentibus flammis comburi vides, neque uruntur, niſi quod te nimis amarunt; neque hæc mala patiuntur, niſi fortaſſe, quod nimium feſtinanter pro te bona cumularunt; & calamitas eorum, cujus amor, quo te proſecuti ſunt, vel cauſa extitit, vel occaſio, te non movebit? Nunquid adeo ſævus eſſe potes? *Pater Nepveu tomo 4. chriſtianarum conſiderationum pro ſingulis anni diebus.*

Satis eſſe non debet flere has ergo ſanctas animas miſeratio.

Neque in ſola miſeratione ſubſiſtendum eſt: hoc ſpectaculum excitare debet veſtram charitatem, & zelum, ut illis opitulemini. Heu! animæ iſtæ adeo crudeliter excruciatæ vos ſollicitant lacrymis ſuis, ex benevolentia, qua vos proſecutæ ſunt, & ea, qua jure expectant, ut vos illas proſequamini. Ne minimum quidem exerere poſſunt conatum, ut ſeſe illis expediant ignibus, quibus inviſibilibus vinculis alligatæ ſunt; ſed vos illas liberare poteſtis. Divinæ ſatisfacere nequeunt juſtitiæ, niſi debitum omne ad extremum uſq; quadrantẽ diſſolverint; ſed vos modico ſumptu pro illis ſatisfacere poteſtis. Illæ nullam ſperare poſſunt gratiam, quantumvis enixius precentur; at eam vos illis obtinere poteſtis: oratio, eleemoſyna, mortificatio, minimum opus bonum, quod pro illis Deo offeratis, illis eſſe poteſt ſolatio. *Idem*.

Status, in quo ſunt animæ purgatorii, non miſerationẽ tantummodo veſtram excitare, & charitatẽ inflammare debet, verum etiam vobis timorẽ incutere. Quodcumque illæ patiuntur, vobis ſignificare debet, quid ſit vel leviſſimum crimen, & quo illud odio perſequatur Deus; Deus enim infinite miſericors adeo ſevere animadvertit ob unam venialem noxam in animas adeo ſanctas, quæ illius ſponſæ ſunt, quas unice diligit, & a quibus perfecte diligitur. Ignis piacularis facem vobis præferre debet, ut intelligatis, quid ſit crimen veniale, quod parum adeo extimeſcitis, & quod facile adeo committitis; ſed efficere debet, ut certum ineatis conſilium ior, tantaque mala per pœnitentiam prævertendi. Poteſtis brevi, levique mortificatione pro diuturnis, crudelibuſque purgatorii pœnis ſatisfacere, nec id agitis. Nunc modico ſumptu redimere vobis licet, quod aliquando nonniſi graviſſimis pœnis luendum erit, & negligitis. Vivæ, veræque pœnitentiæ lacrymula modo ignes illos poteſt extinguere, torrentibus tunc effundendis non extinguendos; quæ cæcitas! Heu! quam acerbis fletibus hanc aliquando proſequemini negligentiam, quæ adeo charo pretio vobis ſtatura eſt! *Idem*.

Purgatorii cogitatio nobis immittere debet vel leviſſimorum criminum metum.

Animabus illis opem ferentes, Deo nihil gratius facere poteritis, illum dura liberabitis neceſſitate, quam illi juſtitia, & ſanctitas ſua injicit, quantumvis, ut ita dicam, amor ejus repugnet. Vobiſmetipſis maximum procuratis bonum; cum enim illæ ſuam vobis felicitatem debituræ ſint, cum eadem perfruentur, nunquid veſtri obliviſcentur? Pro vobis autẽ deprecantes quid a Domino obtinere non poterunt? *Idem*.

Si in veſtra ſitum eſſet facultate damnatos omnes ſervare, quem in corde veſtro effectum cogitatio iſta produceret? Deus autem parem vobis conferi poteſtatem. Vobiſcum ſuam partitur auctoritatem; juſtitiæ quidem ſuæ infernum reſervat, vobis autem purgatoriũ relinquit... Veſtrũ eſt illum exhaurire; vos illius flammas extinguere poteſtis. Eadem flamma in utroque carcere adurit; carceris hujus rei magis, quam alterius veſtram merentur miſericordiam? nonne eſt illos odiſſe, videre eorum miſeriam, illis opem ferre poſſe, & id vel abnuere, vel negligere? *P. de la Rue ſermone manuſcripto hujus argumenti.*

Sæ nobis pendet liberare animas purgatorii, & ſic quodammodo Salvatores earum.

Satis liquet, quid ſit hæres, quem conſuetudo in demortui vocat ſucceſſionem; liberalitatis ejus effecta æque rara ſunt, ac doloris; eleemoſynæ æque infrequentes, ac lacrymæ. Nimis eminus ad eum loquitur natura, ut cor illius ad parentis interitum molliat, & nimis prope ad eum cupiditas loquitur, ne aliquod ſibi elabi permittat luctum, quod hic illi affert interitus. Recentem hæreditatem prædam ſibi debitam putat, & defuncti largitates tanquam furtum ſibi factum exiſtimat. Quidquid ſanguis valet, hoc eſt in filiorum corde turpes hos avaritiæ ſenſus reprimere; quos tamen non ſemper celare poteſt... Niſi urgens aliquod negotium noſtram cum patris vita fortunam conſociet, haud ægre ſolatium invenitur morti, quæ ſæpe nimis lenta videtur, & raro vita noſtra prævertit. Ut videamus dolorem ſincerum, & lacrymas ſine arte, & fuco ſuper mortuos effluere, pauperum tabernæ adeundæ ſunt: illic ſine ulla avaritiæ cauſa, ſimplex natura flectitur neceſſariæ ſeparationis incommodo, nec alibi inquirit ſolatium, niſi in ſenſu, & ope miſerationis. *Idem*.

Putant nonnulli ſe animæ ſuæ tranquillitati conſulturos eſſe teſtamento. O inutilem prudentiæ veſtræ præ-

præcautionem? Quid bonum teſtamentum appellas? Ut tale fiat, ſufficitne dicere, dono, lego, relinquo, jubeo, volo? Quot in forma, materia, executione difficultates! propter oppoſitiones eorum, qui ſe læſos putant, propter ſolemnes juſtitiæ formulas, propter executorum incuriam, alioſque ſexcentos id genus ſcrupulos, in quos teſtatorum prudentia miſere allidit. Sed optimum etiam teſtamentum, quod æquiſſime confectum eſt, & celerrime adimpletum, exigui eſt meriti coram Deo, ideoque modicæ opis animæ tuæ... Deo, hominibuſque lego, dicis. Quid intereſt! Vel leges, vel ſecus, te invito vel Deus, vel homines id poſſidebunt, quod poſſides. Inanis morituri ſuperbia honori ſibi vertere coactam liberalitatem. Nonne Deus, qui omnia videt, & ponderat, videt te hoc tempore ea legare, & relinquere, quæ retinere non vales; atque tunc incipere largiri, cum amplius non potes retinere? te nequaquam donaturum, ſi adhuc retinere poſſes; & te nihil donaſſe, donec poteras retinere? *Idem*.

Dei gloriam procurat, qui purgatorii animas liberat.

Ita eſt, Fideles, etiamſi Deum ex toto corde diligeremus, quamvis illius gloriam tantummodo quæreremus, totus amor, & zelus hic in terris imperfectus eſt: in cœlo tantum cognoſcitur Deus, qualis eſt: cœlo igitur animam inferre, eſt Deo maximam, quam creatura illi procurare valeat, gloriam procurare; eſt aliquid majus facere, quam mortuos ſuſcitare, totumque mundum convertere. Quid Domine! poſt hunc zeli mei effectum, poſt hoc amoris mei monumentum obliviſceris mei? Regnum tuum illi promiſiſti, qui aquæ frigidæ calicem ſitienti fratri præberet; & illud negabis mihi poſtquam lacrymarum imbre flammas extinxero, quibus ille urebatur? Poſtquam fratri cœlum aperuero, illud mihi obſtrues? *Idem*.

Dolor animæ, quæ caret adſpectu illius, qui ſummum eſt bonum ejus.

Intelligite, quantus ſit dolor animæ, quæ terrenis rebus omnibus vacua, & ab omnibus ſenſibilibus objectis ſeparata jam Deum unum quærit, ad Deum unum contendit, Deum unum amat, & nihilominus ſe licet invitam repelli ſentit, ita ut pervenire non poſſit ad terminum hunc tantopere concupitum, neque ſummum bonum poſſidere. Intelligite, quantus ſit dolor animæ a regno, quod ipſi deſtinatum eſt, exulantis, atque in ignito carcere concluſæ, ubi videt ſe propter crimen, quod facile evitare poterat, vel quod ſaltem facile poterat expiare, propter venialem noxam, hæc enim ad id ſatis eſt, hoc ſupplicio mulctari. Scio equidem has cogitationes, quia communes ſunt, nunc minorem in nobis habere vim; ſed quæcumque ſit mens, ac ſententia veſtra, ego fremo, & quicumque neceſſariam impendere velit huic rei attentionem, non ſecus ac ego, fremere debet. *Pater Valois in exhortatione de peccato veniali.*

Deus nobiſcum aget eodem modo, quo erga defunctos, noſmet gerimus.

Si miſerti fuiſſetis harum animarum, & ſi illis indigentibus tuliſſetis opem, alii viciſſim veſtri miſerentur, vobiſque ſubvenirent: & quamvis nemo pro vobis ſingillatim preces effunderet, Deus charitatem, & miſericordiam veſtrã remuneraturus ad ſolatium veſtrum transferret magnam earum precũ partem, quas generatim pro defunctis omnibus effundit eccleſia. Hanc paſſim elargitur Deus mercedem illis, qui erga exutas corpore animas miſericordes fuere, ut eorũ alii miſereantur, juxta illud Scripturæ verbum: *Faciat vobiſcum Deus miſericordiam, ſicut feciſtis cum mortuis.* Ruth. 1. Sin autem e contra vuſmet duros, ſenſuque carentes præbueritis erga defunctorũ animas, ſi earum fueritis obliti, eaſque reliqueritis, & alii poſt obitum veſtrum obliviſcentur veſtri, & relinquemini in juſtam veſtræ oblivionis, ſævitiæque pœnam. Regius Propheta loquitur de quadam oblivionis terra, & ait, Dei juſtitiam in hac præſertim oblivione eniteſcere: *Juſtitia tua in terra oblivionis.* Pſal. 87. Hæc terra oblivionis nunquid eſt purgatorium? non ſolum quia animæ, quæ ibi verſantur, ea oblivione torquentur, qua viventes eas negligunt, verum etiam oblivione illa, qua ipſæ mortuorum oblitæ ſunt. Jure Deus oblivionem pro oblivione illis retribuit, quemadmodum per Iſaiam c. 23. minitatur: *Et in die illa in oblivione eris ſeptuaginta annis.* P. Bertet in octava Mortuorum.

Quod de eleemoſyna erga pauperes S. Ambroſius l. 2. offic. c. 28. ait, id nos dicere poſſumus de charitate erga miſeras animas; noſtram videlicet miſericordiam ſine modo operari debere, & facere non ſolum quod poteſt, ſed ultra: *Hoc magnum incentivum miſericordiæ, ut neceſſitates aliorum, quantum poſſumus, juvemus, & plus interdum, quam poſſumus.* Miſericordia par eſſe debet miſeriæ; harum animarum miſeria ſumma eſt; ita miſericordia noſtra nullum ſervare debet modum. *Idem.*

A Deo petenda eſt earum liberatio, & proferendum altaris ſacrificium ubi offertur.

Nonne iſthic imitari poſſem illius Prophetæ factũ, qui miſſus a Deo ad Regem, qui populi ſui calamitatibus minime afficiebatur, ſeſe non ad regem, ſed ad altare convertit exclamans: *Altare, Altare!* Altare, ubi quotidie ſancta immolatur victima, victima propitiationis, & expiationis pro viventibus, & mortuis, ad te me converto tanquam ad primum ſolatii fontem, & cauſam liberationis ſanctarum animarum. Ad te, Agnus Dei, qui eas redemiſti oblatione tua, & effuſione ſanguinis tui in cruce, quem adhuc offere quotidie Patri tuo in aris noſtris, ut earum liberationem perficias. Ita, o Fideles, ipſum ipſi offerentes infinitam erga has animas miſericordiam exercebimus. *Idem.*

De indulgentiis pro mortuis.

Satisfactiones in indulgentiis oblatæ, cum ipſæ ſint Jeſu Chriſti ſatisfactiones, magis acceptæ ſunt Deo, quam noſtræ, quia factæ ſunt a perſona divina, cujus ſanctitas eſt infinita. Sunt Deiparæ Virginis ſatisfactiones, quæ ſuper omnia creata gratia affluentiſſime repleta fuit, & quam præ cæteris magis dilexit Deus. Sunt etiam copioſæ Apoſtolorum, Martyrum, atque tot Sanctorum ſatisfactiones, qui Deo accepti ſſimi fuerunt. Ita cum offerimus Deo in mortuorum ſolatium has adeo pretioſas ſatisfactiones, eas jure libentius excipit, quam noſtras, quæ plurimis defectibus, & imperfectionibus permixtæ ſunt. *Idem.*

Animæ purgatorii proprie loquendo patiuntur, quin ſatisfaciant.

Verum eſt, ſanctas animas indeſinenter, & admirabili cum patientia pati eas pœnas, quas pati ne ad breve momentum poſſent, quin morerentur; easque longẽ graviorem, ſeveriorẽmq; agere pœnitentiam, quã quæ olim in primitiva eccleſia agi conſueverat. Attamen nequaquam proprie ſatisfaciunt; præſentes earum pœnæ nihil imminuunt eas, quas divina illis erogavit juſtitia, ſeu earum diuturnitatem, ſeu rigorem ſpectes; & donec illas penitus exhauſerint, & donec pertulerint toto eo temporis ſpatio, quod illis inflixit Deus, nihil inde præſentibus pœnis abradunt: *Satiſpatiuntur, non ſatisfaciunt*, inquit Doctor Angelicus in 4. diſt. 7. qu. 2. art. 4. etenim ſatisfacere proprie eſt prævertere pœnam, quam meremur, & qua nos ſupremus Judex damnavit, aliis pœnis minoribus, quibus ille cogitur aliquid demere vel numero, vel tempori earum, quibus nos punire decrevit. Satiſpati, & ſatisfacere, ut Scholaſticis verbis utar, in hoc differunt, quod qui ſatisfacit aufert eiſque pœnæ obligationẽ, qui ſatiſpatitur nil aufert, & pro futuro tempore nil valet.

Actus eſt prudentiæ cupere ſuum hic potius, quam in altera vita ſuum habere purgatorium.

Actus eſt prudentiæ audire gemitus defunctorũ, & ab ipſis edoceri, quomodo ſimiles cruciatus ſint evitãdi. Cum illis plus charitatis inſit, quam divitis nequam, libenter nuntios mitterent ad ægrotantes, & eos omnes, qui afflictionibus anguntur, ut illos admonerent, & excitarent ad perferenda incommoda, calamitates, doloreſque omnes, quos tanta patientia, & ſubmiſſione patiuntur, ita ut nihil ipſis in altera vita perſolvendum ſupereſſet: *Ne veniant in hunc lacum tormentorum.* Luc. 16. Una dies febris, unius horæ triſtitia, fluxus dolor, & perfunctoria calamitas, quam æquo animo propter Dei amorem ferrent, illis purgatorii menſem abraderet; etenim alterius vitæ tempus, tempus eſt juſtitiæ, quo Deus ad extremum uſque quadrantem ſibi exigit perſolvi, quod debetur; cum e contra vitæ hæc tempus ſit gratiæ, & miſericordiæ, quo modicum ſatis eſſe putat, ut grave debitum diſſolvatur. Illud vero maxime conſiderandum eſt, quod pœnæ, quas poſt mortem irrogat Deus, meræ ſunt ſine ullis meritis pœnæ; dum in hac vita actus patientiæ, ſi, ut opus eſt, exerceatur, non ſolum eſt debiti diſſolutio, ſed etiam quæſtus, & lucrum, quod nobis affert inæſtimabilem gratiæ, gloriæque theſaurum. Quamobrem merito

S. Auguſtinus orabat: *Domine in hac vita purges me, talemque me reddas, cui emundatorio igne non ſit opus.* P. Novet *in Receſſu pro præparatione ad mortem meditatione 2. die quinta.*

Quid diceremus hominem intuiti domum ſuam congerentem ligna, quibus vivens adhuc ibi conflagraret? Heu! Multo inſipientior noſtra eſt inſania, cum tot venialibus noxis, quas in ſingula momenta audacter committimus, congerimus, ut S. Paulus ait, ligna, fœnum, & paleas, ad animas noſtras in purgatorio comburendas; & quod magis adhuc mirum, quamvis nobis integrum eſt noſmet ab hoc igne devorante eripere in hac vita mulcendo irã judicis noſtri levibus pœnitentiis, & operibus ſatisfactoriis, quod nunc levi nobis ſtaret incommodo, nos ne minimum quidem ad id laboremus. *Ex Pædagogo chriſtiano cap. 19.*

Noſtra negligentia in precibus pro defunctis effundendis.

Si in hac vita aliquem ex amicorum noſtrorum numero videremus in ignem prolapſum, quin inde emergere poſſet, & nobis facile eſſet inde illum educere, itane duri, & crudeles eſſemus, ut manum eidem tendere detrectaremus? *In qua menſura menſi fueritis,* Dominus inquit Matth. 7. & Marc. 4. *remetietur vobis.* Idcirco, niſi dum vivitis, opitulati fueritis animabus iſtis ſanctis, & prædeſtinatis, poſt mortem veſtram permittet Deus, ut vel nemo pro vobis deprecetur, vel ſi quis pro vobis oraverit, nullius virtutis ſint orationes illius. *Idem.*

Nonne ita vobiſcum agi meremini? Non appuliſtis animum, ut veſtræ opem ferretis animæ, dum vobis liceba t, cur appellant alii? Nunquid filii veſtri erunt ſapientiores vobis, & melius agent, quam vos egiſtis? Num major illis inſtat obligatio? At enim, dicet quiſpiam, rem in meliorem ordinem redigam; nequaquam ab illius voluntate rem pendere patiar, ego ipſe extrema cera providebo. Heu! cur tanti momenti negotium, ubi animæ veſtræ requies, & felicitas agitur, aliis committitis, cum per vos illud melius tranſigere valeatis? Cur illud poſt mortem rejicitis, cũ in hac etiam vita felicius eidem proſpicere valeatis. Cur te ipſum non facis præclari hujus teſtamenti, quod meditaris, executorem? Cur ipſe Deo non tribuis, quod pro te ab aliis vis tribui? Certum eſt hoc melius acceptum iri, ſi tuis, quam alienis manibus tribuas, atque illud majoris apud Deum pretii futurum ... Nunquid ignoras quomodo ſe gerant hæredes? Plurima diſcutienda, ac eluſtranda eſſe; plures a Judicibus forenſibus ſententiæ, & plurima ab eccleſia fulmina eſſe petenda? Longas habendas eſſe rationes, & diviſiones, propter quas omnes queruntur; quorſum tot pia legata? Teſtamentum hoc interpretandum eſt, modificandum eſt, huic alterum ſupponendum eſt. Ita vulgo fieri conſuevit, & interim ardet anima in purgatorio nequicquam opem implorans. *P. Catillon ſermone pro die Mortuorum in Adventu.*

Sanctarũ animarum meritum, & dignitas exigit, ut earum miſereamur, & ſubveniamus.

Deſcendite adhuc viventes in hunc locum, ut olim Propheta; cogitatione illuc ingredimini, & illic videbitis ſanctas animas in ignibus illis ardentes; nobiles animas, cœli filias, hæredes Dei, quibus ille æternas coronas præparavit, animas perdite amantes pulchritudinem ab illis fugientem, ac ſeſe oculis earum ſubtrahentem; amabiles ſponſas judicis, qui illas adeo male mulctat, cui pro cruciatibus laudes, pro flammis, quibus uruntur, ardentiorem reddunt amorem; quæ illius iram adorant, quæ illam tam in ſæviſſimis ſuppliciis, quam in ſuaviſſimis miſerationibus & colunt, & diligunt. Proh Deus! quinam potes animadvertere in animas adeo humiles, & innocentes? Ubinam eſt bonitas, ſuavitas, miſericordia tua? Sed querendum non eſt de Deo, quoniam juſtus eſt, & juſtitiam debet exercere; ſed de vobis fortaſſe, o Chriſtiani, qui illis ſolatium afferre debetis. Et vobis querendum eſt, ubinam ſit charitas, & miſericordia veſtra, cum videatis adeo nobiles animas in adeo deplorabili ſtatu langueſcere. Iſtæ non ſunt latrones, non animæ perditæ, & derelictæ; prædeſtinati ſunt, ſancti ſunt, fratres veſtri ſunt, cognati, affines, qui in flammis iſtis ingemiſcunt. Heu! Illi, dum viverent, vos unice dilexerunt, eorum poſt mortem obliviſcemini? Semet curis, doloribuſque confecerunt, ut vos beatos efficerent, illos in miſeria ſua deſeretis? Vobis magnificas ædificaverunt domos, vos autem in ignis carcere torqueri patiemini? fortaſſe pœnas luunt, quod nimis vos locupletarunt, fortaſſe puniuntur, quod luxui, vanitati, ludiſque veſtris materiam præbuerunt; verum ſaltem aliquam illis partem concedite harum iniquarum opum, quas tanto vobis compararunt ſumptu; & quod eas in tantam præcipites egit calamitatem, aliquid opis afferat, ut inde educantur. *Idem.*

Funerum pompæ inutiles ſunt.

Eo primæ cogitationes veſtræ redeunt vulgo, ut neſcio quas exteriores pompas, magnificaſque exequias præparetis, ac ſuperba extruatis mauſolea &c. Hoc videlicet mortui curant: hic leſſus veſter, hæ lacrymę illis proſunt; hoc a vobis expetunt, & earum flammas extinguit. Hæc omnia ad id unum conferunt, ut veſtrum dolorem fallant, & quomodocunque eidem faciant ſatis: *Iſta ſolatia ſunt qualiacunque vivorum, non ſubſidia mortuorum,* S. Auguſtinus inquit. Hæc viventibus quidem aliquod afferunt ſolatium, mortuis vero non item; & ego affirmare audeo, quo major eſt pompa, & apparatus, eo majorem eſſe doloris ſpeciem, quam veritatem. Si ex corde diligitis, imitamini ſtrenuum Judam Machabæum; efficite, ut pro illis ſacrificia offerantur. *Idem.*

Quin preces effundantur, & offerantur ſacrificia pro animabus defunctorum, ſatis eſſe hodierna die creditur ſpecies quædam doloris, & luctus, quæ nihil habet præter vanitatem, atque oſtentationem. Templa, & aræ exornantur, cadaver multa effertur concomitantium caterva, & quin mors de hominum faſtu, ac ſuperbia referat triumphum, volunt triumphum referre de morte magnifico hoc apparatu, hac ſtemmatum nobilitate, his dignitatis inſignibus, hac tumulorum, ac mauſoleorum magnificentia. Hæc omnia mortuis conferre quid poſſunt? *Solatia ſunt vivorum &c.* Cum potius offerenda eſſent pro animarum requie ſacrificia, vel eroganda eleemoſynæ, ut pro illis Deo preces effunderentur &c. *Sermo manuſcriptus.*

In purgatorio ignis fungitur officio judicis.

Euſebius Emiſſenus ait, opus eſſe, ut purgatorius ignis Judicis officio fungatur, & quamdam exerceat judicii ſpeciem in reos ob ulciſcendum Deum, ac puniendos nocentes ob injuriam, quam in terris magnitudini illius intulerunt, illi creaturas anteferentes: *Ignis purgatorii neceſſe habet exercere judicium.* Quem ſignificare velle mihi perſuaden ignem hunc, cum juſtus ſit, ac ſapiens, ad trutinam revocaturum altera quidem in lance Dei magnitudinẽ, in altera vero creatarum rerum humilitatem, & poſt hanc inſtitutam comparationem lumen ardoribus conſociando animabus iſtis oſtenſurum prælationis earum iniquitatem, & in eas ſeveriſſime animadverſurum. *Ex octava pro Defunctis a P. Conſtantio ex Recollectorum familia conſcripta.*

Purgatorium emundat, atque reformat animas, ut in illis Dei imaginem exhibeat.

Neceſſe eſt, S. Bernardinus inquit, adeſſe purgatorium, ut extrema admoveatur manus huic imagini Dei, quam in nobiſmetipſis gerimus: *Deformatio pulchritudinis divinæ requirit purificationem.* Itaque purgatorius ignis pictoris functus officio delet maculas, quas in mundo animæ illæ contraxerunt, ut divinos inducat colores. Flammis ſuis oculorum aciem, oris intemperantiam, linguæ mendacia, manuum injuſtitias, & cordis reformat impuritatem. Hæc ipſius etiam S. Auguſtini ſententia eſt aſſerentis, hoc elementum ſecundum divinæ juſtitiæ ordinem comburere in animabus illis, quidquid dedecore affecit juſtitiam Dei, & abſumere, quidquid fulgori gloriæ ipſius offudit caliginem: *Illic quæcumque divinam imaginem obſcuraverunt, conſumentur.* Idem.

Tormenta, quæ ignis ſupplicium ſanctis animabus infligit.

Ille purgatorius ignis, S. Auguſt. ſerm. 41. de Sanct. ait, *durior eſt, quam quidquid in hoc ſæculo pœnarum poſſit videri, ſentiri, aut cogitari.* Itaut in caminis illis ardentibus, ubi Dei juſtitia ad tempus retinet has fideles animas; in illis flammarum torrentibus, in quibus illas immerſit; in eo carcere ignis, ubi illas vinctas habet, donec ſordes, quas contraxere, expiaverint... Quis poſſet dicendo vobis exhibere prædaltas abyſſos, horrentes carceres, torrentes ſulphuris, atque flammarũ?

Hic

Hic ignis agens tanquam divinæ juſtitiæ, divinæque contemptæ bonitatis inſtrumentum fit ſanctarum animarum ſupplicium, & carcer ardens, ubi calamitoſi captivi illi gemunt nunquam inde egreſſuti, niſi prius crudele hoc elementum omnes eorum labes deleverit, virtutes omnes emundaverit, omneſque defectus illorum reformaverit. Hoc illa ſignificant filii Dei verba: *Amen dico tibi, non exies, donec reddas noviſſimum quadrantem.* Matth. 5. Heu! quam inſipientes ſunt peccatores hac in re, S. Hieronymus exclamat: ſibi conflant catenas, quibus aliquando in ignibus illis vincientur, ſibi graviſſima præparant ſupplicia, quæ aliquando in altera vita patientur. Nonne ſui inimicus vocandus eſt, qui ſe ipſum his onerat vinculis; & nonne inſignis ſtultitia eſt ad ignem hunc alendum tot ligna congerere? *Uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis probabit.* 1. ad Cor. 3. *Idem.*

Neque utilius Dei gloria procurari, quam animabus purgatorii opem ferendo.

Si de gloria Dei procuranda agitur, num aliquid ultra requireretur, ut miſeris animabus opem ferre teneremur? Zelum quidem habemus pro gloria Dei; ſed minime facimus, quod opus eſt, ut hanc illi procuremus. Exempli gratia, admiramur Apoſtolicos viros, qui maria tranant, ut animarum converſioni operam navent; & ſane munus hoc prorſus divinum eſt; verum ſcitiſne, quid Gerſon magnus ille Pariſienſis univerſitatis Cancellarius, & ante ipſum S. Bonaventura dixerunt, nempe fidelium animarum in purgatorio detentarum gloriam procurare munus eſſe quodammodo ipſa Ethicorum converſione præſtantius? quia cum animæ purgatorii poſitæ ſint extra omnia vitæ hujus pericula, & in gratia confirmatæ, magis certum eſt, Deum ab his, quam ab Ethnicis ad fidem converſis, eſſe glorificandum. Hinc ſequitur zelum opitulandi his animabus eſſe poſſe hoc in ſenſu præſtantiorem ipſo apoſtolico zelo, quem tantopere extollimus. *P. Bourdalove in ſermone Purgatorii.*

Credere purgatorium, neque moveri ad illa officia obeunda, quæ chriſtiana charitas erga animas fidelium ibi detentas imponit, hoc ſane eſt ſenſu carere, neque iis affici rebus, quibus mens ratione prædita, vel dicam melius, quibus mens chriſtiana maxime affici debet; hoc enim eſt nullum habere ſenſum pro gloria Dei, quæ non minima in harum animarum liberatione ſita eſt. Ad hæc habere eſt æneum cor erga animas eaſdem, quæ nos tanquam ſuos liberatores intuentur, quæ norunt quam gratiam pro ſe in manibus noſtris collocaverit Deus, & quæ, ut eadem bene uti velimus, expectant. Denique hoc eſt propria non moveri utilitate; quia Chriſtianorum charitatem nobis poſt mortem merebimur, ſi hanc viventes erga fideles animas exercuerimus. *Idem.*

Cauſa, propter quam miſereri debemus animarum purgatorii.

Spiritu noſmet conferamus in ſubterraneos locos, ubi Dei ultio eo gravius ſævit, quod punit, ut parcat. Cogitemus illud ſulphuris lacum, eos flammarum torrentes, quibus anima patiens ſubmergitur; ſed immoremur id perpendentes, quod peculiare huic ineſt ſupplicio, & propter quod ab infernı pœna diſtinguitur. Sed quid dico? Nullum, auditores, inter hæc mala diſcrimen eſt præter durationem. Illic non ſecus ac in inferno anima igne erit circumdata, & involuta. Hoc ipſum elementum eodem ſulphure inflammatum ſæviet, medullas ipſas exquiret; idem carcer, eadem captivitas, iidem carnifices, eadem horrentia ſpectra, idem vermis depaſcens. Domine ne corripias me in furore tuo, exclamat cum Davide S. Auguſtinus de purgatorio loquens, neque in ira tua perentias me. Hæc realia ſunt ſupplicia, veræ pœnæ, quæ ſuper mortuos ſinceras poſſunt elicere lacrymas. *Sermo manuſcriptus.*

Ingratitudo filiorum erga parentes, quorum poſt mortem obliviſcuntur.

Quænam eſt ingratitudo veſtra! propter tot beneficia, quibus a parentibus veſtris cumulati fuiſtis, illis, donec vivunt, alimenta, in eorum ſenectute ſolatium, & ad extremum uſque eorum ſpiritum obedientiam debetis: alioquin voſmet inhumanos, & ingratos credidiſſetis, & re ipſa fuiſſetis: nunc mortui ſunt; nunquid omnia ipſis mortua ſunt? corpus eorum vermium pabulum eſt, neque veſtra eget ope; at ſpiritualis ipſorum neceſſitas nunquid ideo deſiit, & mortua eſt anima eorum, ex quo a corpore receſſit? Nullane amplius affinitas eſt? cognatio nulla? Non ſunt amplius amici veſtri, eo quod ab oculis veſtris evanuerunt? Sunt adhuc, vivunt adhuc, patiuntur ſub brachio ultricis Domini juſtitiæ; orant vos, ut precibus veſtris eos liberetis, & vos omnem curam, amorem, miſerationem, gratique animi ſenſum abjeciſtis. *P. de la Rue ſermone de Defunctis.*

Quam grate erunt animo ſancti ob eam felicitatem, quam illis ipſi procuraverimus.

Si, ex Patrum ſententia, charitas Sanctorum fit ardentior in gloria, nunquid ibi omnem exuent benevolentiam, animumque gratum pro illis, qui ipſos ex crudelibus purgatorii flammis eduxerint, ut in ſuaviſſimas Paradiſi delicias transferrent? Si in felicitatis ſuæ dulcedine nulli obnoxii ſunt vitio, nunquid ingratitudini erunt obnoxii? Quia anima, quæ poſſidet Deum, in ſe colligit virtutes omnes, omnique beatitudine, quæ cogitari poteſt unquam, perfruitur, nunquid hæc ratio eſt, propter quam illi negemus liberalitatis gloriam erga eos, qui ejuſdem fuerint miſerti?... Sed ipſe Deus, qui bonum, quod illis conferimus, tanquam ſibi collatum putat, negabitne centuplum ejus boni, quod a nobis perceperit? Hoc promiſiſti, Domine, te nempe miſerturum eorum, qui aliorum fuerint miſerti. Defuncti, qui pœnis ſuis id expiant, quod ſuæ deeſt innocentiæ tibine oſtendent finem calamitatis ſuæ, vincula ſua confracta, & certam beatitudinem ſuam, quin te cogant ſuæ obſequi gratitudini pro nobis impetrantes, quod pro illis ipſi obtinuerimus? *Specimen ſermonum pro Adventu, ſermone pro die Mortuorum.*

Amicorum mortuorum obliviſci non debemus.

Cum gratiæ natura nos omnes fratres conſtituerit, alios aliis invicem per vincula charitatis conjunctos, ſed præter hunc nexum, qui cum fidelibus omnibus communis eſt, alter efformatur ab amicitia, qui non minus fortis eſt, cum virtuti innititur veluti fundamento. Ne unus quidem ex nobis eſt, cui mors aliquem ex optimis amicis non eripuerit: non ſine verecundia fateamur, mortem eamdem, quæ fecit, ut amici jacturam faceremus, feciſſe quoque, ut amitteremus etiam amicitiam. Certiſſimum tamen eſt chriſtianam amicitiam nunquam magis eniteſcere, quam poſt mortem amicorum; tunc enim illis magis vera, ac magna procurare poſſumus ſubſidia. His animabus nil crudelius accidere mihi videtur, quam ſe ipſas intueri ab illo derelictas, qui ſinceram, æternamque ſibi juraverat amicitiam. Heu! ſi illas inimici defererent, haud magnopere quidem dolerent; ſed crudeliter adeo oblivioni traditas eſſe ab amicis, quos optimos arbitrabantur, hoc tormentorum omnium eſt maximum: *Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique &c. Ibidem pro feria quinta poſt quartam Quadrageſima Dominicam.*

Illi, quorum preces mortuis ſunt inutiles.

Non deſunt quamplures fideles, qui pro mortuis preces effundunt, & qui nullam ipſis opem afferunt, quia potius ipſi alienis indigent precibus, quam pares ſint, ut pro aliis deprecentur.... Similiter cogitatis mortuos magnam percipere utilitatem ex tumultuoſis ſodalitatibus, quibus homines ob humanos potius reſpectus, quam ob pietatis cauſam interſunt; & ut viventibus potius morem gerant, quam ut mortuis opitulentur? Neque hoc dico, ut damnata velim conſuetudinem colligendi fideles ad efferenda cum honore Chriſtianorum corpora, & ad preces pro illis fundendas. Avertat Deus, a me improbare, quod Sancti Patres probaverunt. Sed aſſero ad funebres cæremonias invitandos eſſe potius homines bonos, & eos, quorum explorata pietas eſt, quam eos, qui æquo liberiores ſunt, quorum preces fere inutiles ſunt, & Deo lædendo magis, quam iræ illius mulcendæ pares.. At vultiſne promptum, & efficax afferre ſubſidium animabus in purgatorio gementibus? Expiate corda veſtra, facite voſmet ipſos Dei amicos, cum hoc perfecte, & ſincere in gratiam revertimini. Quippe vobis perſuaſum eſſe debet, preces veſtras nunquam majori adjumento illis futuras, quam cum animo concipietis harum pœnitentium animarum ſenſus, atque dolentes, quod ſupremam hanc læſeritis majeſtatem, adnitemini facere, quidquid illæ feciſſe vellent. *Lambert ſermone pro Mortuis.*

Certum eſt, & docet experientia, nullum eſſe do-

lorem

Quod tormentum animabus purgatorii afferat ignis pœna

lorem illi parem, quem ignis gignit; ita ut ſi quis in ardenti fornace clauderetur, & divinitus vivere poſſet inter flammas, quin moreretur, ille per hoc unum tormentum magis torqueretur, credendum eſt, quam per reliqua, quæcumque illa eſſent, quæ illi poſſent infligi: quippe hæ flammæ devorantes carne illius penetrata in ipſa uſque viſcera permearent; ignita eorum oſſa non aliam haberent formam, quam ignis candentis ex fornace educti; latera ejus ſuccenſa quacunque terribiles ſcintillas emitterent; ſanguis ejus fuſo plumbo, ferventique oleo ardentior in totum illius corpus immodicum calorem effunderet, & in medullas uſque inferret incendium: caput, os, dentes, pedes in totidem carbones converſi ſemper arderent, quin unquam abſumerentur. Quæro igitur, utrum in mundo par huic ignis tormento tormentum inveniretur? Sed heu! quid diſcriminis noſtratem hunc inter, & purgatorii ignem intercedit! Noſter hic ignis factus eſt, ut nobis ſerviret, non ut torqueret: ſed Deus purgatorii ignem fecit, ut noxiorum animas ſevere puniret. Noſter ignis plurimum ſui ardoris amittit, quia aliis permiſtus eſt elementis craſſioribus, & oppoſitas qualitates habentibus; & quamvis purus eſſet, ſemper invenit reſiſtentiam in ipſa materia, qua indiget, ut alatur: ſed ignis piacularis ab his omnibus impedimentis immunis eſt, nihilque poteſt vim illius imminuere, aut vehementiam cohibere. Denique ignis noſter cum igne purgatorii comparatus, proprie loquendo, nil aliud eſt quam pictus ignis. *P. Monford in tractatu de charitate erga defunctos cap.* 3.

Quanta ſit pœna Dei privatio in purgatorio.

Si fieri poſſet, quod aliquis frueretur bonis omnibus, omnibuſque voluptatibus, & honoribus mundi, vel ſi mavis, mille mundorum, & ad hæc, illius æterna eſſet fruitio, ac tandem tota hæc beatitudinis æternitas integra in uno tantum puncto colligi poſſet; tamen tanta hæc felicitas non exæquaret vel minimam partem illius, qua fruitur, qui vel uno momento beatifica gaudet viſione. Quemadmodum igitur anima corporeis vinculis expedita eo in ſtatu ſita eſt, in quo videre poteſt Deum ſuum, & in quo ipſum revera videret, niſi peccata illum removerent, ſequitur infiniti boni privationem, quale hoc eſt, illi tormentum eſſe magis intolerabile, quam eſſet huic viro, de quo locuti ſumus, integra ſuæ felicitatis jactura, quantacumque illa eſſe fingatur. Quænam igitur eſt afflictio animæ ita a Deo ſeparatæ, quinam ſunt mœrores illius, quænam triſtitia, cum cogitat ſe culpa ſua amiſiſſe, ſi non in æternum, ſaltem ad tempus cœli bona; & Dei poſſeſſionem, qua caret, bonum eſſe toto cœlo majus, quam ſit omnium creatorum bonorum fruitio, licet eſſet æterna? *Idem.*

Animæ iſtæ ſupremo ſuo bono privatæ Dei ardentiſſimo flagrant amore: cum enim non contineantur amplius in corporis carcere, nihil prohibet, quominus perfecte omnes intelligant rationes, propter quas totis viribus amare poſſunt Deum. Cum ergo ſe eo in ſtatu videant, in quo illum poſſidere poſſunt, & nihilominus ab eo ſeparatæ ſunt, licet non ſint in æternam ſeparatæ, fieri non poteſt, ne illum eo proſequentibus amore, quo proſequuntur, crudelis hæc ſeparatio ſit non ſolum purgatorium, verum etiam quædam ſpecies inferni. Hoc in mundo leviſſimam dumtaxat habemus divinarum perfectionum cognitionem; ſpiritus enim nihil niſi per ſenſus, & ſub craſſis imaginibus videt, præterquamquod ſæpe ad id parum attendit, adeo eum tædet in uno, eodemque objecto immorari; ideoque facile amittit cogitationem Dei, qui cum ſit mere ſpiritus, nil habet, quod ſub ſenſibus cadat. Quod pertinet ad voluntatem, hæc in tot affectus diviſa eſt, tot deſideriis, ut plurimum, futilibus, vel noxiis occupata, tot vinculis terræ inhærens, ut ſeſe ad Deum nequeat attollere, neque illum, niſi frigide amare, & eo modo, quo amatur bonum, quod vix cognoſcitur. Præterea in hoc exilio animæ indeſinenter id cogitant bonum, quo carent, & ea mala, quæ patiuntur; quæ cogitatio ita earum occupat mentem, ut ne uno quidem momento ſeſe eadem valeant expedire. At nulla pœna cum ea conferenda eſt, per quam dies, noctesque ob oculos habemus noſtræ infelicitatis imaginem. Hoc tamen eſt deplorabilis ſtatus, in quo ſunt animæ in purgatorio: ſi illis ad ſolatium aliæ cogitationes ſuggeruntur, excitari quidem poſſunt ad mala ſua patienter ferenda, ſed horum illis memoria auferri non poteſt. *Idem.*

Conſcientiæ vermis, qui crudeliter animas purgatorii cruciat.

Ratio, propter quam juſti levium aliquot criminum rei aditu cœli ad tempus prohibentur, non exigua eſt dolori eorum acceſſio. Sciunt ſolam ſuæ calamitatis cauſam eſſe, quod injuſte læſerunt Deum amore, & honore infinito dignum; Deum, cui plurimum debebant; Deum, quem ipſa etiam inter tormenta ſuper cetera diligunt. Hæc cogitatio omnium cruciatuum eſt crudeliſſima; eſt tanquam telum, quod imam cordis eorum partem transverberat, ibique lethale vulnus infligit. Quotieſcunque redit; ſed heu! quandonam illam ex animo poſſunt expellere? Quotieſcunque redit, videlicet in ſingula momenta, in gemitus ruunt, ſuſpiria emittunt, ſe ipſos increpant, quod miſere a Deo receſſerint. Cruentos effundunt imbres, dum ex illis quæritur *ubi eſt Deus tuus;* Deus hic adeo amabilis, & adeo parum amatus, a quo tot receperunt bona, & qui modo contra illos irritatus eorum ulciſcitur ingratitudinem, illis abſcondens faciem ſuam, illos a ſuo adſpectu projiciens, & in horribili carcere detinens. Profecto quemadmodum nullus hoc æquior dolor eſt, ita nullus eſt, qui hoc magis ſentiatur. *P. Monford tractatu de charitate erga mortuos cap.* 4.

Subvenire animabus purgatorii ſummi eſt meriti.

Mundi Salvator docet, ſatis eſſe eleemoſynam elargiri, ut omnino emundemur. Quæ ſi vera ſunt, quemadmodum ambigere nefas eſt, cujuſnam meriti eſſe debet ſpiritualis noſtra eleemoſyna, cum proximum de extrema educimus calamitate, eique infinitum bonum procuramus; cum omnia illius debita perſolvimus, eique opem ferimus, ut egrediatur de carcere, ubi incomprehenſibilibus cruciatibus torquetur; eum tandem in libertatem aſſertum inſerimus cœlo, ubi Dei aſpectu, qui omnium votorum noſtrorum terminus eſt, beate perfruitur? Quis ſatis dignis proſequi poſſet elogiis tantam charitatem! S. Thomas generatim explicans diſcrimen, quod adeſt inter corporalia miſericordiæ opera, & ſpiritualia, ait, hæc illis non minus excellere, quam anima corpori antecellit. *Idem.*

Paucis verbis purgatorii veritas probatur.

Ut argumentis purgatorii veritatem palam probemus, primum aliquot principia conſtituenda ſunt. Nonne verum eſt, nihil pollutum in regnum cœlorum eſſe ingreſſurum? Hoc dicit Jeſus Chriſtus. Nonne ſecundo verum eſt, illos, qui decedunt a mortalibus etiam peccatis immunes, non ideo tamen immunes eſſe a minoribus ſordibus, vel habitu peccati venialis? Hæ duæ ſunt propoſitiones certiſſimæ, & in dubium non revocandæ. Utramque ſimul connectamus. Nihil pollutum ingredietur in cœlum; plurimi in gratia cum quibuſdam maculis moriuntur; opus eſt ergo has animas emundari, antequam ingrediantur in gloriam. Hoc autem illud eſt, quod purgatorium dicimus; nihil hoc magis reale, nihil certius. Sed non minus certum eſt, quod ſequitur. Si de fide eſt in futura vita leves vitæ præſentis noxas expiari, traditio vetus eſt, atque ab immemorabili, ex primis uſque eccleſiæ ſæculis dilapſa, modum illas expiandi, & divinæ juſtitiæ ſatisfaciendi miſeris animabus acerbiſſimum dolorem adferre; ſeu conſideremus pœnam damni, quæ poſita eſt in privatione Dei ad tempus, ſeu pœnam ſenſus, quam ignis infert. Quid autem ex his veritatibus, quæ paſſim ab omnibus probantur, poteſt inferri? *Sermo MS.*

De indulgentiis pro mortuis.

Facilior via, qua veſtram explere poſſitis erga mortuos charitatem, via eſt indulgentiarum. Et ſane quanquam poſt ſuæ peregrinationis finem non ſint amplius ſub poteſtate miniſtrorum Domini, & per abſolutionem in eum ſtatum adducti ſint, ubi nequeant amplius ipſis applicari Jeſu Chriſti merita in ſacramentis; attamen per viam ſuffragii eccleſiæ theſauri ſuper illos effundi poſſunt uſque in vitam futuram. Toto huic innixi principio ſummi Pontifices quibuſdam in locis, atque temporibus conceſſere, quod anima de purgatorio liberari poſſet, ſi poſt fidelis confeſſionem, & communionem preces quædam effunderen-

Digitized by Google

dereotur. Hic, Auditores, omnem adhibere deberem zeli mei vim, vel contra improbitatem eorum, qui adeo ſalubrem inſtitutionem audent improbare, vel contra eorum negligentiam, qui eadem uti non conantur; ſed relinquamus invectivas, ut exhortationis viam tantummodo adhibeamus. *Idem.*

Ai pro peccatis ſatisfactã non fuerit in hac vita, ſatisfaciendũ erit in altera.

Si obligatio pœnæ luendæ non ſemper extinguitur criminis abolitione, qua de re ambigere nefas eſt, obligatio hæc adhuc remanet in anima, quæ patitur in purgatorio. Sæpe ea corpore ſuo aufertur poſt integram confeſſionem, ante ſatisfactionem criminum multitudini parem; ſæpe onerata eſt ingenti venialium peccatorum numero, cum a corpore divellenda eſt: hæc peccata illi non remittuntur niſi ipſo ſeparationis momento juxta communem doctorum ſententiam: ita ut nullus amplius ſit locus vel operibus ſatiſfactoriis, vel indulgentiis, quas ipſa per ſe valeat acquirere. Opus eſt ergo, anima e corpore egreſſa in altera vita debitam ſuis criminibus pœnam perſolvat. *Sermo manuſcriptus.*

Nihil miſeratione dignius eo, quod animæ purgatorii patiuntur.

Eheu! nos ad miſerationem pronos eſſe gloriamur; & affectum adeo tenerũ excitare quærimus in cõmentitiis etiam objectis, quæ vel theatra nobis exhibent, vel fabuloſi libri nobis exponunt: en digniſſimum argumentum, quod totam cordis veſtri miſerationem valeat exercere. Poſt omnia, calamitoſi, qui in purgatorio torquentur, ſunt innocentes: fateor equidem, ſupereſſe adhuc in illis aliquam peccati maculam, qua in ſupplicii ſui loco retinentur; ſed per has ipſas maculas in illis refulgere video radium gloriæ, cui deſtinati ſunt. Animæ iſtæ confirmatæ ſunt in gratia; proxima eſt earum felicitas, earum prædeſtinatio certa eſt. Quid magis miſericordia dignum, quam illuſtres hi calamitoſi? Eheu! Auditores, ſuper mortuos ſimulatas effundere lacrymas, dum realia mala veras expoſcunt, hoc eſt incredulorum more plorare: *Sicut cæteri, qui ſpem non habent.* ad Theſſal. 4. *Sermo manuſcriptus.*

S. Chryſoſtomus poſt Apoſtolum damnat lacrymas mere naturales, quæ defunctorum memoriæ effunduntur; ſaltem nos hortatur, ut dolorem noſtrum ſupernaturalibus cauſis attollamus. Et bona fide fateamur; lacrymæ, quas poſt mortem alicujus, quæ nobis gravis eſt, effundimus, ex amore proprio potius emanant, quam ex charitate; en exempla. Vir poſt uxoris mortem, quæ illum frequentis familiæ, & adhuc matris curas, & amorem depoſcentis patrem reliquit; uxor, quæ virum dexterum, ſcitumque perdit, ſpem familiæ, quæ periculum eſt, ne creditorum libidinis, vel cauſidicorum avaritiæ præda fiat: mater, cui fato ſublatus fuit filius, quem unice diligebat, Rachel eſt plorans filios ſuos, neque aliud habens ſui doloris argumentum, quam quod ſibi ablata fuit voluptas illos videndi, & amplectendi; *Noluit conſolari, quia non ſunt.* Matth. 2. Eheu! Auditores, ſi intra hos terminos noſtra erga defunctos charitas continetur, nonne & ego dicere poſſum, quod olim Jeſus Chriſtus illis omnem charitatem ſuam in amicorum amore conſtituentibus: *Nonne & Ethnici hoc faciunt?* Matth. 5. Viſæ ſunt inter illos uxores, quæ cum illas vitæ hujus tæderet poſt conjugum fata, breviores quæſiere vias, quibus quamprimum viris ſuis jungerentur: viſæ ſunt omnes exhaurire theſauros ſuos, ut viris magnifica ponerent monumenta, & reliquum vitæ ſuæ ſpatium prope cineres eorum traducere. *Idem.*

De Miſſæ ſacrificio pro animabus purgatorio obłato.

Miſſæ Sacrificium tutius eſt ſolatium, quod inter cruciatus ſuos habere poſſint defuncti. Et ſane, ſi Judas Machabæus arbitratus eſt ſe nullo modo melius proſpicere poſſe animabus eorum, qui in acie ceciderant, quam imperando, ut pro earum requie ſacrificia Jeroſolymæ offerrentur: *Miſit Jeroſolymam offerri pro peccatis mortuorum ſacrificium.* 2. Machab. 12. Quid fidelium animabus non prodeſſet ſaluberrimum Jeſu Chriſti ſacrificium? O Domine, ſacrificium illud, quod in Cruce perfeciſti, a te primum pro mortuis oblatum fuit: inde ad inferos deſcendiſti, ut illinc animas captivas educeres. Primum hoc ſacrificium, quod inſtauras quotidie, nonne eumdem habere debet effectum? Procul dubio, guttæ ſanguinis, quem ibi effundis, ardentes penetrabunt fornaces, atque in eum triſtitiæ locum refrigerium, ac ſolatium afferent. Has ob cauſas vetuſtiſſimæ omnes Liturgiæ Jeſu Chriſti ſacrificium viventes inter, ac mortuos partiuntur, & hodierna etiam die, poſtquam pro vivis preces effuſæ ſunt ante conſecrationem, pro defunctis oratio differtur, donec adimpleta fuerit conſecratio, & Jeſus Chriſtus præſens ſit in victimæ ſtatu, & prope ſit, ut jam illinc defluat ſanguis. Igitur error non eſt affirmare, Jeſu Chriſti ſacrificium propitiatorium eſſe pro mortuis æque ac pro viventibus, quemadmodum Synodus Tridentina declaravit. *Idem.*

Valida ratio eſt ad ſuccurrendum animabus earum ferendo auxilium, illas ſæpe propter noſtram occaſionẽ pati.

Sæpe propter amorem noſtrum, noſtramque cauſam animæ purgatorii patiuntur; ita eſt; propter vos ingrati, inhumanique filii pater veſter ardentibus ignibus torquetur; quia immodicis curis ſe exercuit, ut vos divites faceret; quia veſtram fortunam ſuo ante ferre voluit officio; propter te, filia ingrata, mater tua ardet in purgatorio, quia nimium tuæ indulſit vanitati. Mundus repletus eſt Chriſtianis, de quibus dici poſſet, quod Propheta dicebat de fratribus ſævis, qui non movebantur calamitate Joſeph, qui lætabantur, ac lætitia, meroque ſe inebriabant, quin vel minimum quidem eos moveret ſtatus, ad quem ille redactus erat: *Bibentes vinum in phialis, & nihil patiebantur ſuper contritione Joſeph.* Amos 6. Nonne hæc imago eſt plurimorum? Fruuntur bonis, quæ patres ſui comparaverunt, quin ne cogitent quidem illis ſolatium afferre in eo ſtatu, in quo Dei juſtitia illos conſtituit: *Dum ſuperbit impius, incenditur pauper.* Pſal. 10. *Specimen ſermonum pro feria quinta poſt quartam Quadrageſimæ Dominicam.*

Cogitatio, quæ ſemper ſanctis his animabus obverſatur, privationem Dei calamitatem eſſe, quam ipſæ meritæ fuerunt, & effectum iræ judicis, qui ad tempus eas a ſuo conſpectu projecit, maxima eſt earum dolori acceſſio. Inde proficiſcuntur crudeles illi reditus, quibus ſubinde peccata a ſe patrata recogitant, & funeſtas reputant priores malorum, quæ perferunt: inde oriuntur importunæ illæ, crebræque interrogationes, quibus ſeſe torquent cum Propheta dicentes; *ubi eſt Deus tuus?* Ubi eſt finis tuus, tuum centrum, æternę tuę felicitatis objectum? Ubi eſt? Quo receſſit? In te poſitum fuit temet in eum ſtatum adducere, ubi poſt hujus vitæ curſum eodem perfruereris. Cur hunc tibi obicem conſtituiſti? Si miſerum illum viſitaſſes, ſi opportune ſtipem erogaſſes, ſi levem aliquam auſteritatem exercuiſſes, tantum hoc mali evitaſſes; cur ea negleviſti? Ideo differtur tibi Dei tui fruitio. Inter acerbiſſimos hos mœrores, inter has moleſtiſſimas cogitationes, ac importuna monumenta animę illę fiunt ſibimet ſupplicium; exprobrant ſibi, quod cauſam Deo recedendi prębuerint: fatentur ſe culpa ſua in tantam cecidiſſe calamitatem, quæ inutilem lacrymarum ipſis elicit imbrem. Vident ſe certiſſima ad regnum Dei habere jura, ſe glorię ipſius hęredes eſſe, & nihilominus ſibi in horribili carcere vivendum eſſe, procul a patria, a regis ſui aula extorres, & a patris ſui adſpectu ſemotę: *Ubi eſt Deus tuus? Sermo manuſcriptus.*

Invitiſſe animas, quas ſuo. & illas animæ urgent, ut ad Deum ſe conferant.

Quinam eſſe debet exceſſus doloris, quem animę purgatorii experiuntur, cum, quantumvis ardentiſſimo flagrent deſiderio poſſidendi Deum, ſe repente prohibitas ſentiunt? Gratia, charitas, jura, quę hęc illis ad cœlum confert, eas attollit, ſed reliqua peccata illas retrahunt. Deus tanquam pater eas acceſſit, ſed Deus tanquam judex eas rejicit. Ad illum tendunt, quia diligunt illum, ab eo recedunt, quia nondum ſat mundę ſunt. Ad concipiendam oppoſitionem motuum, quos afflictę animę illę ſentiunt in Deum tendentes, & recedentes a Deo, mihi fingo ignem extrema quęque cunantem, ut egrediatur e loco, ubi concluſus eſt; mihi fingo vehementem ventum, qui in terrę ſinu captivus eam concutit, ſuccutit, eamque ſubſilire facit, ut ſibi inveniat viam, quam invenire non poteſt. Eheu! cur, Domine, inquiunt miſerę illę, tot inter oppoſitos motus, quos intra ſe conciliata cogunt, cur nos ita & tibi, & nobiſ-

nobiſmet contrarias facis? Cur altera quidem manu nos trahis, & repellis altera? Infinitis tuæ bonitatis illecebris captæ, terribilibus juſtitiæ tuæ judiciis rejectę, ſemper inquietæ, quia a te, o Deus, ſeparatæ ſunt, quia tu unus eas beatas efficere vales. Eheu! voluptates innocuæ, quas nimium feſtinanter conquæſivere; levis cum aliquo creato bono nexus; amor proprius, quem non ſatis cohibuerunt, quantos illis nunc dolores gignitis, quantos elicitis imbres lacrymarum! *Idem.*

De igne urente, & emundante animas purgatorii.

Spiritu, & animo adeamus eos ignes, ardenteſque fornaces, quas ſanctæ animæ extinguere nequeunt; ſed unde ad nos brachia tendunt, ut excitent ad miſericordiam. Voſmet præſentes, ſi lubet, conſtituite huic ſpectaculo, quod veſtros invitat oculos, quod veſtras lacrymas poſcit, magiſque teneros cordium veſtrorum ſenſus requirit. Statim quidem in hoc ſuppliciorum loco ignem video devorantem, flatu divinæ iræ ſuccenſum; ignem, quem Deus attollit ad eos producendos effectus, qui ſupra naturam ſunt; ignem, quo Deus, qui judex, & læſus eſt, utitur ad injurias ſuas ulciſcendas, ad exequenda judicia, & cujus vis idcirco reſpondere debet magnitudini injuriæ, cujus eſt ſupplicium; ignem, cujus ſubſtantia eadem eſt, ac ignis inferni, S. Auguſtinus inquit; qui immediate agit in animam, quæ in hoc ſeparationis ſtatu ſenſus magis teneros habet, quam ubi corpori conjuncta eſt; quia patitur in ſeipſa, & nihil amittens virtutis, ſenſuſque ſui hujus ignis ſpicula indeſinenter, atque inceſſanter ſuſtinet: ignem, qui cruciatuum omnium acerbiſſimus eſt, igne noſtrate ardentior, acutior dolore omni, quem rotæ, cruces, equulei afferre poſſunt; quia animæ illæ nihil ſuæ ſenſibilitatis amittunt, vel quia S. Auguſtinus ait, igni inſepultæ, abſorptæ, & immerſæ quodammodo ſunt. O Deus! quinam eſt animæ ſtatus, in quo quocunque ſe vertat, ignem tantum invenit, non aliud pabulum habet quam ignem, quo ſepta eſt, & undique penetrata! Fingite vobis reum ardentibus prunis nudato corpore impoſitum; caro ejus aſſatur, oſſa comburuntur, coarctantur nervi, corpus inflammatur: hominem totum in igne; clamores, quos emittit, ſuſpiria, quæ edit, contorſiones, quibus agitatur. Natura nobis cor præbuit nimis pronum ad miſerationem, ita ut adeo crudeli ſupplicio moveri nequeamus: & nihilominus quid hoc ſupplicium eſt, niſi pictura ſupplicii, ſi comparetur cum eo, quo animæ purgatorii quoad tempus, & modum cruciantur. Quoad tempus quidem: neque enim horæ, vel diei unius intervallo, ſed ſæpe integris ſæculis animæ illæ torquentur. Quoad modum vero; quia hic ignis elevatus, ut ſit divinæ juſtitiæ inſtrumentum, utque animas illa emundet, dolorem illis infligit, qui in omnem earum ſubſtantiam ſeſe effundit, ut tantum illæ patiantur, quantum ipſe actioni ſuæ materiam invenit. Heu! ubi miſeratio eſt, ubi charitas, niſi pœnis harum animarum movemur? *Idem.*

Clamores, & ſuſpiria animarum cor noſtrum flectere debent.

Cur mihi non licet vobis proferre funeſtā hanc ſcenam ſuppliciorum, quæ illæ perferunt; oſtendere vobis tragicum hoc purgatorii ſpectaculum; has ignis abyſſos aperire, & efficere, ut exaudiatis miſerus afflictarum animarum clamores flagitantium, ut pœnas ſuas parumper perpendere velitis, ut earum miſereamini. Quid enim illæ non patiuntur per vehementem, quo roduntur, per manum Dei, a quo percutiuntur, & a quo miracula fiunt, ut illæ torqueantur: *Mirabiliter me crucias*: Job. 10. Dei, qui olim earum amantiſſimus, nunc in hoc ultionis loco illis, ut ita dicam, fit crudelis: *Mutatus es mihi in crudelem*; Job. 30. qui aggravat ſuper eas omnem vim brachii ſui, & illis manus ſuæ duritia adverſatur: *Et in duritia manus tuæ adverſaris mihi*. Heu! ſatiſne plorari poſſunt animæ illæ, quæ ſunt non ſolum tanquam derelictæ ab eo, qui, dum illæ viverent, paterna eas charitate complectebatur; ſed etiam, qui ſeſe illis adverſarium declarat, & precibus earum nequaquam afficitur. Amariſſimo dolori indulgentes nequicquam, Deo revocant in memoriam antiquas illius erga ſe miſericordias, ut flectant cor ejus, qui earum factus eſt judex: *Ubi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ Domine?* Pſal. 88. Nunquam audiet eas, niſi iis ſatisfactionibus, quæ pares ſint illatis injuriis ad ultimum uſque quadrantem id, quod debent, perſolverint: *Donec reddas noviſſimum quadrantem*. Matth. 5. *Idem.*

Nobiles hi mortui de fornacibus ſuis clamant aſſidue, ut nos eorum calamitatis miſereat: *Clamant quotidie, qui jacent in tormentis.* Sed *pauci ſunt, qui reſpondeant*, & miſereantur. O fratres! S. Auguſtinus addit, quam ſæva crudelitas! *O quam grandis crudelitas fratres mei!* Æger queritur, & querenti opem afferre conamur: *Ecce infirmus clamat, & medici eum conſolantur*. Chriſtiani in purgatorio conqueruntur, & nemo illis cogitat opitulari: *clamat autem in tormentis fidelis, & non eſt, qui reſpondeat illi*. Scio equidem, vos illis lacrymas dediſſe, ubi occubuerunt, verum opuſne eſt dolorem veſtrum iſtic ſubſiſtere, ut ſuper eorum tumulos lacrymas effundatis? Cur non facitis, ut illæ in purgatorium uſque defluant, ut illi ex his intelligant ſe a vobis amari. *Idem.*

Mortuis noſtrum amorem, & gratitudinem præſtare debemus.

Quam turpe eſt Chriſtianis, amare conſanguineos ſuos, donec vivunt, animabus vero illorum opem afferre negligere? Illi a parentatum? eos ad ſepulchri locum deduxerunt? eos efferentes videre ceſſarunt? lugubris ſonitus, qui illos ex humanis deceſſiſſe nunciavit populo, deſiit? nonne eorum ſtatim memoriam abjiciunt, & dolor eorum nonne, ut cum S. Bernardo loquar, ex illis fuit, qui in ploratus, & lacrymas evaneſcunt? Vel ſi adhuc poſthæc illorum meminerunt, nonne ideo meminerunt, ut triſtes excitent luctus ſcenas, utque immodici doloris impetu ſe trahi ſinant, & donec vel hypocritas, ſimulataſque, vel inutiles effundunt lacrymas, num animum appellunt, ut pro eorum requie preces effundant, quorum mortem fletibus proſequuntur? Parcite lacrymis, S. Ambroſius ait, minus dolete ob conſanguineorum jacturam, ſed potius aliquam illis opem ferre conamini efficientes, ut pro illis offeratur religionis ſacrificium; minus contendite, ut ſepulchrum eorum mundo glorioſum fiat, ſuperba illis mauſolęa extruentes, quę a S. Auguſtino *Vivorum ſolatia*, *non adjutoria mortuorum* vocantur, & magis ſatagite, ut animę eorum beatę inferantur in cœlum. Hęc potius humanitatis officia negligite, relinquite potius prę claras has cęremonias pompamque funebrem, ſed ea illis officia pręſtate, quę ęternam illis conferant vitam. *Humanitatis officia, non æternæ vitæ præſidia*. Idem.

Animabus purgatorii opem negare non poſſumus, niſi primam omnem naturæ ſenſum abjiciamus.

Inter omnes chriſtianas virtutes, nulla ad exercendum ita facilis eſt, neque humano cordi ita conformis, ac miſeratio: quemadmodum nihil nobis magis naturale eſt, quam miſeria, ita nihil pariter magis proprium, quam miſeratio, & miſericordia. Virtutes omnes aliquid auferunt ea hominis natura. Fides rationem, mentemque aufert, obedientia voluntatem, paupertas opes, humilitas decora, & meritum, pœnitentia corpus evertit, nulla denique virtus eſt, quę homini aliquid hominis ejuſdem non auferat. Miſericordia una illi ingenita eſt: hic primus eſt motus, qui ex ſubſtantię illius fundo naſcitur: & quemadmodum ipſi naſcimur in miſeria, ita etiam cum miſericordia naſcimur; quamobrem Job Propheta miſerationem ſecum ex matris ſuę utero egreſſam fuiſſe dicebat: *Crevit mecum miſeratio, & de utero matris meæ egreſſa eſt mecum*. Job. 31. Nihil igitur facilius exerceri poteſt, quam miſericordia, quę tamen ſi erga miſeros omnes facilis eſt, erga animas, quę in purgatorio torquentur, eſt facillima. Si miſeria generatim nos movet, fatendum eſt, miſeriam illius, qui virtute prędituseſt, & generoſe patitur, multo magis noſtram mereri miſerationem. Videtne poſſunt creaturę digniores, ditioreſque his purgatorii animabus, quippe quę in gratia Dei ſunt, quod unicum eſt dignitatis, & divitiarum fundamentum? Fingine poteſt malum gravius eo, quod illę patiuntur? *Specimen ſermonum pro feria quinta poſt quartam Quadrageſimæ Dominicam*.

Miſerabilis ſtatus, ad quem redactæ ſunt animæ purgatorii.

Nemo calamitoſior eſt eo, qui inter divinę ultionis flammas gemit ad reliquias ſuę fragilitatis expiandas; pœnarum ſuarum minima magis afflictus, quam viventium infeliciſſimi in doloris exceſſu, nonne noſtram meretur miſerationem, nonne huic opem noſtram

ſtram elargiri tenemur? Victima juſtitiæ ſemper que inter ultionis flammas charitatis igne ſuccenſus, ſpe animatus, & nil ſperans eorum, quæ amat; filius patris ditiſſimi miſericordiarum, & qui illius rigorem tantum experitur; ſin minus inter afflictos calamitoſiſſimus eſt, nonne ſaltem inter calamitoſos eſt afflictiſſimus? Quanquam ſemper cum divino capite noſtro conjunctus, nihil tamen per ſe fructus capere poteſt ex iis bonis, quæ in noſtra ſunt poteſtate. Si adhuc jus aliquod habet in immenſos theſauros, qui in Jeſu Chriſti ſanguine continentur, & qui deſtinati ſunt ad nobilem hunc captivum in libertatem aſſerendum, tamen inde liberari non poteſt, niſi hos illi theſauros applicare nos curaverimus. Itaque ſi non aliam libertatis ſuæ ſpem habet, niſi noſtram miſerationem, quid tandem de nobis fiet, ſi eum in ſuppliciis ſuis reliquerimus? *Specimen ſermonum pro Adventu pro die Mortuorum.*

Viventes ſunt vicarii miſericordiæ Dei erga defunctos.

Ipſi conſtituti ſumus vicarii miſericordiæ Dei contra ejuſdem juſtitiam, & bonitatis contra vindictam. Ut olim Moyſes, liberare debemus electum populum de ſervitute Pharaonis; animas purgatorii in cœlum inferre, quemadmodum Iſraelitæ ex alieno, fatalique ſolo in promiſſam, deliciiſque affluentem terram deducti fuere. Donec Pater juſtus ſuas exercet animadverſiones in filios, hi omni carent ſubſidio tanquam orphani ſine tutore: noſtrum eſt illis opitulari in ipſarum miſeriis, illas in infirmitatibus tueri, & in hæreditatis poſſeſſionem inducere. Pauperes ſunt, quia per ſe eccleſiæ theſauris carent, & ipſæ ſibi Jeſu Chriſti divitias applicare non poſſunt. Infirmæ ſunt, quia contra percutientis manum ſe tueri non poſſunt; ſed per libertatem, opes, & beneficia, quibus cumulantur a nobis, nos earum evadimus protectores, & benefactores. *Idem.*

Per nos, S. Auguſtinus inquit, cœli cives in aliena terra exules, legitimi filii a patris facie projecti, hæredes gloriæ in carcerem flammarum conjecti, unice per nos expectant ſua vincula infringi, in patrium ſolum reverti, & conſequi oſculum pacis ab eo, qui vitam illis elargitus eſt, & cujus ſeparatio illis ſexcentas acerbiſſimas mortes infligit: *Expectant nos, ut juventur per nos.* Nos expectant, atque expectantes nobis proponit eccleſia, tanquam nobiles calamitoſos, qui nos tanquam ſpem, præſidiumque ſuum reſpiciunt. Quæ unquam validior ratio eſſe poteſt, ut tot Sanctorum lacrymis, gemitibuſque obſequamur? Si autem curis noſtris traditi ſunt, ideone triſtem attollent vocem ſuam, ut nos clamoribus ſuis ſurdos inveniant?

Pro mortuis eamdem habere tenemur charitatem, quam habere debebamus erga viventes.

A mortuis ad breve tantummodo tempus ſeparati ſumus, omnes ſimul in Cœlo conjungendi. Non ideo tamen amittendi ſunt nobis charitatis, & miſerationis ſenſus, quos pro illis foveremus, ſi eſſent adhuc in terris; longe gravioribus torquentur pœnis, quam in hoc mundo ferre potuiſſent; longinquitas nequaquam excuſat, ne illis opitulari teneamur: e contra quia longinquitas ipſa miſeriam efficit acerbiorem, fides noſtra ſupplere debet viſui, eiſque eo majori zelo feremus opem, quo eorum infelicitas eſt nobis occultior. *Ex octava Mortuorum P. Bertet.*

Si inter homines inveniri poteſt miſericordia ab omni cupiditate vacua, & prorſus gratuita, qualis Dei eſt, hæc proculdubio illa eſt, quæ erga defunctos exercetur. Cum viventium calamitati opem ferimus, aliquam ſpectare poſſumus utilitatem, vel par pari nobis relatum iri ſperare poſſumus; ſed cum erga defunctos miſericordia exercetur, quam terrenam opem, quam utilitatem ſperare poſſumus? Hæc pura, & integra miſericordia eſt illi ſimilis, quam Deus nobiſcum exercet: *Nihil hoc officio præſtantius ei conferre, qui tibi non poſſit reddere*, S. Ambroſius lib. de Tob. c. 1. inquit. In auxiliis, quibus viventibus opitulamur, pluribus humanis rationibus agi poſſumus; & in ope, quam mortuis ferimus, nullam mercedem, nullam humanam utilitatem a mortuis ipſis poſſumus expectare: hoc igitur, Pater ille inquit, præſtantiſſimum eſt opus miſericordiæ, quia omnium integerrimum eſt, & ab omnibus humanis rationibus vacuum. *Idem.*

De illis, qui retinent pia legata, quæ ſiunt eccleſiis, vel pauperibus pro mortuis.

Si ingratitudo veſtra, & iniquitas eo uſque procedit, ut beneficum teſtatorem fraudetis non oper anitum, quam ob animi grati teſtimonium illi debetis, ſed illa etiam, quam ſuo ſibi teſtamento legavit, pia illius retinentes legata, vel non perſolventes illa eo tempore, quo ipſe conſtituit, nonne voſmet reos præbetis omnium ſcelerum, & dignos omnibus anathematis, quæ leges eccleſiaſticæ, ſacrique Canones in ingratos, injuſtoſque hæredes contorquent? Concilia nunquam vehementius locuta ſunt, neque magis terribilia anathematum fulmina ſunt ejaculata, quam contra injuſtos detentores bonorum, quæ fideles morientes eccleſiæ, vel pauperibus legaverunt, & eos, qui extremas teſtatorum fraudant voluntates. Hujuſmodi raptores a Conciliis palam injuſti, homicidæ, Ethnici &c. vocantur, & tanquam tales a corpore eccleſiæ ſejunguntur, & excommunicantur. *Idem ſermone 5.*

De Miſſæ ſacrificio pro mortuis oblato.

Si ſanctæ animæ iſtæ ſalutis ſacrificium non poſſunt offerre, nos hoc pro illis offerre poſſumus; & ſi ejuſdem oblationem peragere nequeunt, illius tamen queunt fructum percipere. Cum hoc ſit propitiationis, & expiationis ſacrificium, ſuam virtutem extendit ubicunque adſunt crimina, quæ remitti poſſunt, & pœnæ, quæ debent perferri. Militans eccleſia illud etiam quotidie pro viventibus offert, ac pro defunctis. Vos, o Fideles, quibus evangelii lumen affulget, & qui noſtis divino huic ſacrificio virtutem ineſſe toto cœlo majorem, quam legis antiquæ ſacrificiis, quandoquidem certiſſime, ac per ſe operatur harum animarum ſolatium, quamvis offerentes illud, vel illi, qui ipſum offerri jubent, in gratiæ ſtatu non ſint: qui denique ſcitis, vos liberaturos has animas de flammis, quibus vorantur, deque omnibus aliis ſenſibilibus pœnis, quibus torquentur, & æternam vos illis requiem comparaturos, vis ex tumenti ſacculo argentum depromeretis eo conſilio, ut pro earum libertate ſacra fiant. *Idem.*

Præparamini, Sacerdotes Domini, altarium miniſtri præparamini, ut divinum hoc ſacrificium majori zelo, & pietate, qua fieri poterit, pro viventium & mortuorum ſalute offeratis. Vos eſtis miniſtri militantis eccleſiæ, cui Deus patientem commendat eccleſiam, quæ hoc ſacrificium offerre non poteſt; pro utraque illud offerte; cogitate characterem veſtrum vobis conferre qualitatem mediatorum Deum inter, & fideles, ſeu vivant, ſeu vita exceſſerint. Vobis hanc Deus contulit poteſtatem iram ſuam hoc ſacrificio mulcendi. *Idem.*

Animæ purgatorii eſſe debent noſtræ miſerationis objectum.

Si primos naturæ ſenſus conſulimus, nihil eſt, quo magis moveamur, quam cum intuemur principes viros calamitoſos, reges captivos, nobiles vinctos; hæc objecta ſunt miſerationis quæ ipſa etiam corda ſenſu carentia permovent; & ſatis eſt illa intueri, ut miſericordia afficiamur. In purgatorio triſtia hæc invenire poſſumus ſpectacula; & in magnitudine ſuppliciorum, quibus torquentur, qui in horrendo carcere detinentur, invenimus magnitudinis miſerationum noſtrarum argumentum... Heu! miſeremini calamitatum tot nobilium animarum; ſi catenæ earum non ſunt æque glorioſæ, ac illæ divini amoris in cœlo, non ſunt minus innocuæ; ſi patiuntur, hilari, alacrique animo patiuntur, quia ſe Divinæ voluntati obtemperare cognoſcunt. Et quanquam purgatorius ignis idem eſſe dicatur, ac ignis inferni propter dolorem, quem gignit, longe tamen differt propter motum, quem in voluntate producit. Etenim in purgatorio non niſi amoris, & confidentiæ actus producit, in inferno autem rabiem ciet, atque deſperationem. Aliquidne ultra requiritur ad miſericordiam ciendam? Hi calamitoſi ſunt quoad ſtatum, ſed quoad ſtatus ſui uſum beati ſunt: ſuſtinent, ſed colunt manum, a qua vapulant, gemunt, ſed pœnarum ſuarum auctorem diligunt, ſeu propterea quod eos gratia conſolatur, ſeu quod certi ſunt futurum, ut in cœlum ingrediantur. *Biroat ſermone primo pro die mortuorum.*

Violentus ardor, quo ſanctæ illæ animæ flagrant, poſſidendi Deum efficit, ut huic ſemper inhæreant, licet ab eo ſemotæ; neque cogitationes ſuas impendere poſſint objecto alicui, quod vel brevi momento mentem avertere valeat a divinæ magnitudinis cogitatione.

tione. Attamen eheu! debent hoc intuitu cetere; violentaque eorum deſideria coercentur. Non tanto impetu lapis centrum verſus tendit; ignis non tanta vi ſurſum ſphæram verſus ſuam attollitur, quanta animæ illæ feruntur in Deum, qui eas ſua attrahit ſpecie, & qui naturalibus ſtudiis earum addit motus ſupernaturales, ut illuc contendant. Attamen dum maxima deſideriorum ſuorum vi nituntur, inhibentur a Dei juſtitia, a qua id, quod propter peccata ſua debent, coguntur perſolvere. Heu! quam funeſta hæc ſententia eſt, quæ animam privat fonte beatitudinis ſuæ, & efficit, ut quodammodo damnatorum pœnas ſuſtineat. David Abſaloni fratris cædem remittit, & cum illo redit in gratiam, hac tamen impoſita conditione, ut Jeroſolymæ maneat, ſed Patris, quem diligit, vultum non videat: *Verumtamen in Jeruſalem maneat, & non videat faciem meam.* 2. Reg. 14. Hæc ea ſententia eſt, quam fert Dominus contra animam purgatorii flammis addictam: *Verumtamen non videat faciem meam.* Sancta eris, & prædeſtinata; gloriæ meæ æternitas tua eſt, ſed nondum juſtitiæ meæ feciſti ſatis. Carebis ad tempus conſpectu meo, & pœnas, ac tormenta ſuſtinebis, has peccatorum reliquias expiatura. *Idem.*

Quid facerent animæ purgatorii, ſi in terras reverti poſſent ad pœnitentiam agendam.

Quærite ex animabus, quæ in his carceribus flammarum detinentur, quid facerent, ſi in terram reverti, & in corpora ſua redire eis liceret. Heu! nullum in reliquo vitæ ipſarum ſpatio momentum eſſet, quod alacriter auſteritatibus, & mortificationibus non impenderent, ut hæc ſupplicia evitarent. Proh Fideles, donec tempus nobis eſt, nobiſque ſuppetunt ſacramenta, & ſanguis Jeſu Chriſti, quibus certam faciamus ſalutem noſtram, fierine poterit, nos iiſdem abuti, ut ſcelerum noſtrorum numerum augeamus? Animæ iſtæ ad vos ſuos clamores convertunt, voſque, ut miſereamini, obteſtantur: *Miſeremini mei, ſaltem vos amici mei*; Job. 19. ſed ego vobis dico: *Miſerere animæ tuæ placens Deo.* Eccli. 30. Animarum veſtrarum vos miſereat; ne tantum terræ huic inhæreatis, ut amittatis cœlum; neque voſmet in periculum objiciatis pro fluxa, fragilique voluptate æternas voluptates amittendi &c. *Idem.*

Charitatis argumenta, quibus ad opem fratribus noſtris in purgatorio gementibus ferendam agamur, deſumere debemus illos tanquam prædeſtinatos ſpiritus. Jus habemus ad Patris noſtri hæreditatem, ad eamdẽ felicitatem vocati ſumus; illos ergo conſiderare debemus tanquam beatæ æternitatis candidatos; & præſtantiſſimum charitatis actum, quem ipſi præſtare poſſimus, reor eſſe illis opem ferre, ut ad hunc finem perveniant. Obligationes iſtæ longe graviores ſunt pro illis animabus, quæ in purgatorio patiuntur, quam pro Chriſtianis, quos oculis intuemur. Cur? quia in maxime urgentibus noſtræ miſerationis, & amoris officiis ſecretam habemus diffidentiam, ne homines illi, quibus benefacimus, ex reproborum numero fortaſſe futuri ſint. Pauper hic, qui a me petit eleemoſynam, fortaſſe reprobus eſt, & eodem ore, quo propter Dei amorem ſtipem efflagitat, fortaſſe ſanctum ejuſdem nomen blaſphemat &c. *Idem.*

Compendioſa ſuppliciorum animarum in purgatorio deſcriptio.

Ut in vobis facilius miſericordia excitaretur, aperiendum eſſet ob oculos veſtros purgatorium; ibi videretis animas divina juſtitia excruciatas: non quidem in æternum; ſed hæc mora terribiles illis affert pœnas, quia eas Dei viſione privat, ad quem adeo violentis aguntur ſtudiis, & quo culpa ſua carent. Eheu! ibi veros ignes intueremini, ſed miraculoſos, qui aliquid habent ſimile cum ignibus inferni, & qui ex Theologorum ſententia omnes vitæ hujus pœnas excedunt. Earum vero infelicitatis cumulus eſt, quod ipſæ ſibi nunquam opem afferre poſſunt; omnia earum ſuſpiria, omnes lacrymæ ne unam quidem flammarum, quibus uruntur, ſcintillam poſſunt extinguere. Una eſt fidelium charitas, quæ aliquod earum ſolatio valeat conferre, vel earum libertatem parere; & ad illos ſeſe convertunt, ut querula voce eis dicant: *Miſeremini mei ſaltem vos amici mei. Idem ſermone* 2.

Utilitas eſt in hac vita divinæ ſatisfacere juſtitiæ, quã alteram expectare

Hic ſtatus eſt, in quo animæ purgatorii verſantur, longe alius ab eo, in quo hoc in mundo erant, ubi ſibi cœli viam breviorem, facilioremque efficere poterant, ac evitare tormenta adeo ſæva, atque diuturna pœnis levioribus, brevioribuſque. Hoc igitur vitæ tempus tempus eſt miſericordiæ, tempus propitium, tempus acceptabile, quo Dei iram mulcere poſſumus, eique modico ſumptu ſatisfacere: poſt hoc nullum erit amplius tempus, via nulla: *Et tempus non erit amplius...* Meremur profecto, Domine, ſeveritatis tuæ effectus experiri, negleximus debita noſtra in terris, ubi facile poteramus diſſolvere; lacryma una iram tuam prævertere poterat, & flammas, quibus urimur, extinguere. Poſtquam per miſericordiam tuam noſtra nobis ſcelera remiſiſti, eorum pœnam integra pœnitentia expiare neglexímus; æquum eſt, nos in præſentiarum tibi ſatisfacere, ſed Chriſtianis, inhumanis conſanguineis, duris, ingratiſque hæredibus, qui nobis debent, hanc immitte, Domine, mentem perſolvendi, quod nobis debent, & quod ſuæ debent conſcientiæ, ne eorum injuſtitia, & nefaria negligentia ulterius noſtras protrahat pœnas, & ipſos etiam in æternum condemnet. *Ex octava P. Bertet pro Defunctis.*

Dolor, quo animæ purgatorii torquentur, quod Divinæ juſtitiæ non ſatis fecerint.

Quam acerbe fero, Domine, dicere poteſt anima purgatorii, non poſſe facere ſatis juſtitiæ tuæ, neque eidem, dum poteram, ſatisfeciſſe! Cum in terra eſſem, & in corpore meo, te facile placare poteram; jejunium, eleemoſyna, oratio, levis pœna, leviſque mortificatio centuplo expiaſſet crimina mea, atque tantumdem pœnarum, quas illa merebantur, demere potuiſſent. Sed hic heu! ſcis, Domine, quænam ſit magnitudo cruciatuum, quos ſuſtineo: ſexcenta jejunia, ſexcentæ mortificationes, omnes dolores, tormenta omnia, quæ in terris poſſunt ſuſtineri, nihil ſunt, ſi comparentur cum leviſſima pœna, qua uno tantum momento afficior; & nihilominus, Domine, iram tuam mulcere non poſſum, neque facere ſatis juſtitiæ tuæ; nihilq; demo de magnitudine pœnarum, quæ adhuc mihi perferendæ ſuperſūt. Omnes cruciatus mei cruciatus tantū modo ſunt, nõ autẽ ſatisfactiones; nec miſericordiam tuam mereri, neq; juſtitiæ tuæ ſatiſfacere poſſum. *Quid faciam, o cuſtos hominum?* Utique, animæ ſanctæ, ſi inutiles ſunt vobis cruciatus veſtri, noſtri vobis utiles erunt; ſi divinæ juſtitiæ ſatisfacere vobis non licet; ipſi pro vobis faciemus ſatis. Non deerunt plures fidelium myriades, qui intra hoc octiduum ſua offerent jejunia, preces, eleemoſynas, & quidquid ſatisfactorium eſt in bonis operibus ſuis, ut Dei iram ſedent, ut pœnas veſtras leviores, brevioreſque efficiant, ut ardorem flammarum veſtrarum extinguant. Ne decipiamus Auditores ſpem illarum noſtra infidelitate. *Idem.*

Exhortatio ad orandum pro mortuis.

Sanctus Ambroſius in funebri Valentiniani Cæſaris oratione eximia hæc habet verba: *Animam piam noſtris oblationibus proſequamur.* Pii hujus Imperatoris animæ requiem ſenſu zeli, ac pietatis a Deo deprecemur. Populi mecum manus veſtras ante Sanctuarium attollite, ut ſaltem poſt illius mortem hac oblatione ſancta magnitudinem meritorum ejus remuneremur... Sequimini, Fideles, magni hujus Antiſtitis, ſanctique Doctoris exemplum, offerte cum ſacerdotibus ſacrificium adeo efficax pro animarum, quę patiuntur, tranquillitate; illæ hoc expectant a juſtitia veſtra, & charitate. *Idem.*

FINIS TOMI TERTII.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google